ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ

Ա

ԵՐԵՎԱՆ 1964

ՆՅՈՒԹԵՐ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

ԳԻՐՔ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

АКАДЕМИЯ НАУК АРМЯНСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ

АРМЯНСКАЯ КНИГА КАНОНОВ

I

Предисловие, научно-критический текст и примечания
ВАЗГЕНА АКОПЯНА

ИЗДАТЕЛЬСТВО АКАДЕМИИ НАУК АРМЯНСКОЙ ССР
ЕРЕВАН 1964

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ

Ա

Աշխատասիրությամբ՝
ՎԱԶԳԵՆ ՀԱԿՈԲՅԱՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ 1964

«Կանոնագիրք Հայոց» պատմա-իրավաբանական նյութերի ժողովածուն, իրավամբ, հանդիսանում է հայ միջնադարյան բազմաբովանդակ մատենագրության խոշոր հուշարձաններից մեկը։ Այն կազմվել է VIII դարի առաջին քառորդում և բովանդակում է IV—VIII դարերի կանոնական որոշումները։ Վաղ ավատական Հայաստանի հասարակական ներքին կյանքը ուսումնասիրելու համար բացառիկ կարևոր նշանակություն ունի այս աշխատությունը։

Կանոնագիրքը հանդիսանում է խիստ կարևոր և ուշագրավ սկզբնաղբյուր պատմաբանների, իրավունքի, փիլիսոփայության և տնտեսագիտության պատմության զբաղվողների, բանասերների, ազգագրագետների, լեզվաբանների համար։ Այն մեծ չափով կնպաստի վաղ միջնադարյան Հայաստանի սոցիալական, քաղաքական և իրավական հարցերի լուսաբանմանը։

Մի քանի տասնյակ ձեռագրերի բաղդատությամբ կազմված «Կանոնագիրք Հայոց»-ի գիտական-քննական բնագիրը լույս է տեսնում առաջին անգամ։

Խմբագրությամբ՝

Հ. Ս. ԱՆԱՍՅԱՆԻ, ԷՄ. Ա. ՊԻՎԱԶՅԱՆԻ

Ուսուցչիս՝

ակադեմիկոս

ՀԱԿՈԲ ՄԱՆԱՆԴՅԱՆԻ

հիշատակին

ՆԱԽԱԲԱՆ

Ա. Հայ ժողովրդի բազմադարյան պատմության տարբեր ժամանակաշրջաններից մեզ հասել է մշակութային անգնահատելի ժառանգություն՝ պատմագրության, գրականության, փիլիսոփայության, գիտության տարբեր ճյուղերին վերաբերող թարգմանական ու ինքնուրույն երկեր, ճարտարապետության, արվեստի և այլ բնագավառների հոյակապ հուշարձաններ։

Միջնադարյան հայ մատենագրության մեջ պահպանվել են նաև ժամանակի հասարակական տարբեր շերտերի սոցիալական և իրավական հարաբերություններն արտացոլող խոշոր հուշարձաններ։ Այս հուշարձանները հանդիսանում են յուրատեսակ հայելիներ, ուր առմիշտ բյուրեղացվել են անցյալ կյանքի իրավանորմերը, որոնք միջոց էին կարգավորելու հասարակության համակեցությունը՝ հօգուտ տնտեսական ու քաղաքական իշխանություն ունեցող դասակարգի՝ «ազատ»-ների շահերի։ Այլ կերպ չէր էլ կարող լինել, որովհետև միջնադարում իրավունքը խարսխվում էր հողի ավատական սեփականության (հողային ռենտա) և դասային արտոնությունների սկզբունքի վրա։ Դա մի սկզբունք էր, որը մեկընդմիշտ առկա էր դարձնում որոշակի մի պատմաշրջանում քարոզված արդարության բեկված նժարները։ Իսկ այդ սկզբունքի գաղափարական սրբագործումը պատկանում էր քրիստոնեական վարդապետությանը։ Այս առթիվ տեղին է հիշել Ֆ. Էնգելսի հայտնի ցուցումը, թե միջնադարում «Քաղաքականությունն ու իրավագիտությունը, ինչպես և մնացած բոլոր գիտությունները... աստվածաբանության հասարակ ճյուղեր դարձան և միևնույն սկզբունքներով ղեկավարվեցին, որոնք տիրում էին աստվածաբանության մեջ։ Եկեղեցու դոգմաները միաժամանակ և քաղաքական աքսիոմաներ էին, իսկ Աստվածաշնչի խոսքերն ամեն մի դատարանում օրենքի ուժ ունեին»[1]։

Միջնադարում հայ ժողովրդի գաղափարախոսության այս, ինչպես և մյուս բնագավառներում, առավելապես իշխում էին հայ եկեղեցու սկզբունքներն ու դոգմաները։

Համայնապարփակ այս գերիշխանությունը «հետևանք էր այն դիրքի, որ եկեղեցին գրավում էր՝ իբրև գոյություն ունեցող ֆեոդալական հասարակարգի

---

[1] Ֆ. Էնգելս, Գերմանական գյուղացիական պատերազմը, Երևան, 1934, էջ 47։ Հմմա. նաև Սոցիալիզմի զարգացումը ուտոպիայից դեպի գիտություն, Երևան, 1933, էջ 19, Լյուդվիգ Ֆոյերբախ, Երևան, 1933, էջ 114, К. Маркс и Ф. Энгельс, Сочинения, т. XVI, ч. I, Москва, 1937, стр. 295.

ընդհանուր ամփոփում և հավաստում»[1]։ Եվ ապա, եկեղեցին «իր սեփական նվիրապետությունը հաստատեց ֆեոդալական օրինակի համաձայն, և վերջ ի վերջո նա ամենախոշոր ֆեոդալական սեփականատերն էր»[2]։ Իսկ եկեղեցու այդ վիճակը բխում էր քրիստոնեության այն պաշտոնական կերպարանքից, որը տվել էր նրան «Նիկիայի վեհաժողովը, այն հարմարեցնելով պետական կրոնի կոչմանը»[3]։ Այսպիսով, հայ եկեղեցին ես, որը թեև եղել է ավատական նվիրապետության ծնունդ, մի հայտնի չափով ավելի կենտրոնաձիգ բնույթ ուներ, քան հայ Արշակունի կամ Բագրատունի թագավորությունները։

Այս դիտողությունները, արդեն, խոսում են եկեղեցու, իբրև ավատական ուրույն կազմակերպության տնտեսական, քաղաքական, գաղափարախոսական և իրավական բացառիկ ուժի և դերի մասին, մասնավորապես հայ պետականության բացակայության երկար ու ձիգ պատմաշրջաններում։

Հայ եկեղեցին հենց սկզբից իրագործում էր «գործակալութեանն մեծի դատաւորութեանն»[4] պաշտոնը, այսինքն իր ձեռքում էր պահում օրենսդրական և դատավարական գործունեությունը[5]։ Եվ երբ հայ ժողովուրդը թագավորական կենտրոնական պետականությունը կորցրեց, եկեղեցու այս դերն ավելի ուժեղացավ, որովհետև հայ եկեղեցին կարողացավ պահել իր կենտրոնական սրբազան կազմակերպությունը, որը խարսխվում էր մի ժողովրդի դավանանքի սկզբունքի վրա։ Այդ երևույթը հնարավորություն տվեց եկեղեցուն, համեմատորեն, ավելի լայնորեն ըմբռնելու ժողովրդի համընդհանուր քաղաքական շահերը, քան ավատական առանձին տները։ Դա մի երևույթ էր, որ նկատում ենք մեր իրականության մեջ ողջ միջնադարում։

Բ. Մեզ հասած միջնադարյան հայ մատենագրական ժառանգության մեջ կան իրավաբանական այնպիսի խոշոր գործեր, ինչպես Մխիթար Գոշի և Սմբատ Գունդստաբլի դատաստանագրքերը[6], իսկ դրանցից առաջ և դրանց հանդես գալուց հետո՝ կանոնական բազմաթիվ որոշումներ և գրություններ, ինչպես

---

[1] Ֆ. Էնգելս, Գերմանական գյուղացիական պատերազմը, էջ 47։

[2] Ֆ. Էնգելս, Սոցիալիզմի զարգացումը ուտոպիայից գիտության, էջ 78, Լյուդվիկ Ֆոյերբախ, էջ 114։

[3] Ֆ. Էնգելս, Լյուդվիգ Ֆոյերբախ, էջ 114։

[4] Փ. Բուզանդ, Պատմութիւն հայոց, Վենետիկ, 1889, էջ 36։

[5] Տես Н. Адонц, Армения в эпоху Юстиниана, СПб, 1908, стр. 447, Հ. Մանանդյան, Ֆեոդալիզմը հին Հայաստանում, Երևան, 1934, էջ 76, Խ. Սամուելյան, Հին հայ իրավունքի պատմություն, հա. 1, Երևան, 1939, էջ 44. С. Т. Еремян, Опыт периодизации истории Армении эпохи феодализма, „Вопросы истории", 1951, № 7, стр. 54.

[6] Այս շարքում չնշեցինք Դավիթ Ալավկա որդու աշխատությունը (որ 1953 թ. «Էջմիածին» ամսագրում հրատարակեց պրոֆ. Աշ. Աբրահամյանը՝ «Դավիթ Ալավկա որդու կանոնները» խորագրով, իսկ անգլերեն թարգմանությունը տես C, J. F. Dowsett, „The Penitential of David of Ganjak". Louvain, 1961, Vol. 3 and 4), որովհետև այն ոչ դատաստանագիրք է և ոչ էլ կանոնագիրք, այլ հանդիսանում է կանոնագրքից դատաստանագրքին անցնելու միջանկյալ օղակ, թեև պատկանում է հայ իրավունքի պատմության միջնադարյան հուշարձանների թվին։

Թյուրիմացաբար դատաստանագրքի հեղինակ է համարվել նաև Հովհաննես Սարկավագը։ Մատենադարանի գիտաշխատակից ընկ. Աս. Մնացականյանի միջոցով մեզ վաղուց էին հայտնի մեր Մատենադարանի №№ 228 (էջ 152ա), 814 (էջ 217բ), 849 (էջ 171ա) ձեռագրերում գտնվող հետևյալ վկայությունները. ա) «Որպէս եւ մեծ վարդապետն հայոց Սարկօագ ի դատաստանաց գիրսն յիշէ և ասէ. «Բազում ժամանակք զի ծնօղքն հարկանեն զզօակքն՝ և ինքեանք մաղկատին, զնոսա ապտակեն՝ և ինքեանք մորմոքին, մանօանդ յորժամ տեսանեն յարտասուս հարեալ առաջի ծնօղացն, յայնժամ գալարին աղիքն»

օրինակ՝ Շահապիվանի (V դ.), Դվինի (VI, VII դդ.), Պարտավի (VIII դ.), ավելի ուշ շրջանում՝ Սսի (1243 թ.), Ջագավանի (1268 թ.), Երուսաղեմի (1651 թ.) ժողովների որոշումները, Գրիգոր Լուսավորչի, Սահակ Պարթևի, Հովհան Մանդակունու, Դավիթ Ալավկա որդու և այլոց կանոնական գրությունները։

հմլին երիկամունքն և արտևանունքն արտասուս թորացուցանեն։ Այսպէս և մարգարէրն Աստուած» (№ 228, էջ 152ա)։ № 228 ձեռագրի վկայությունը միակն է, ուր նշված է հեղինակի՝ Սարկավագի անունը, իսկ մնացած ձեռագրերում եղած վկայությունը համառոտ է և հիշատակություն չկա հեղինակի մասին. ահա այդ վկայությունը. բ) «Է և բաղում անգամ զի ծնօղն հարկանէ զզաւակն և ինքն մորմոքի, յորժամ տեսանէ յարաասուս հարեալ զաղայն գալարի[ն] աղիքն և արտասուս ծորացուցանեն։ Այսպէս և մարգարէրն Աստուած...» (№ 814, էջ 217բ. տես նաև №№ 849, էջ 171ա, 2144, էջ 251ա, 6933, էջ 11բ և այլն)։

Այս վկայությունը գտնվում է Գրիգոր Տաթևացու Քարոզգրքի (Ձմրան հատոր) «Նորին հինգերորդ կիրակէին քարոզ՝ վասն մահու և կատարած աշխարհի» քարոզում։ Պրոֆ. Աշ. Աբրահամյանի օգտագործած № 6933 (էջ 11բ) ձեռագրի վկայությունը Գրիգոր Տաթևացու այդ քարոզի աղճատված և անհաջող տարբերակն է, ընդօրինակված 1812 թ.. Այս երկու վկայություններից, աղբյուրագիտական իմաստով, թե՞ որն է որին նախորդել՝ այստեղ մեզ չի հետաքրքրում։ Մեզ հետաքրքրում է միայն այն, թե Սարկավագը դատաստանագիրք կամ կանոնագիրք ունեցե՞լ է արդյոք։

Հենվելով վերոբերյալ վկայությունների վրա, պրոֆ. Աշ. Աբրահամյանը կարծում է թե «Հովհաննեսի անունով հայտնի եկեղեցական պատմությունը կարող է նրա կանոնագիրքը լինել։ Պարզվում է մի ցավալի փաստ, որ Հովհաննեսն իրոք ունեցել է կանոնագիրք, բայց այն մեզ չի հասել» (ընդգծումը մերն է—Վ. Հ., տես Ա. Գ. Աբրահամյան, Հովհաննես Իմաստասերի մատենագրությունը, Երևան, 1956, էջ 40)։ Հաջորդ տողերում պրոֆ. Աշ. Աբրահամյանը դարձյալ գրում է. «Ցավալի է, որ Հովհաննեսի դատաստանագիրքը... կորած է» (ընդգծումը մերն է— Վ. Հ., նույն տեղում, էջ 40)։ Նախ՝ պրոֆ. Աշ. Աբրահամյանի համար պարզ չէ, թե Սարկավագն ինչ է ունեցել, կանոնագիրք, թե՞ դատաստանագիրք, որովհետև նա մի դեպքում գրում է կանոնագիրք մյուս դեպքում՝ դատաստանագիրք։ Ճիշտ է դրանք երկուսն էլ պատկանում են իրավագիտությանը, բայց տարբեր բաներ են։ Երկրորդ՝ վերևի ընդարձակ մեջբերումից նման եզրահանգումն առնվազն բշտապոզականության արդյունք է։ Այստեղ խոսքը վերաբերում է ոչ թե դատաստանագրքի («ի դատաստանաց գիրսն»), այլ դատաստանի (այս բառը Գ. Նոյմանը գործածում է Gerichtsbarkeit իրավասություն (դատարարություն) իմաստով) մասին գրված մի ուսումնասիրության, և կամ, որն ավելի հավանական է, նամակի, ճառի կամ քարոզի։ Տակավին տասնամյակներ առաջ հայագիտության և հայ իրավաբանական դրականության մեջ եղել է նման կարծիք. օրինակ, Գ. Նոյմանը, թվելով Սարկավագի գործերը, նշում է նաև «մի գիրք կամ ուսումնասիրություն իրավասության (դատարարության) վերաբերյալ, որից այժմ ոչինչ չի մնացել, բացի վերնագրից» („ein Buch oder Traktat über die Gerichtsbarkeit, wovon jetzt nichts weiter übrig ist, als der blosse Titel", G. F. Neumann, Versuch einer Geschichte der armenischen Literatur, Leipzig, 1836, s. 162). Իսկ Զոլեբը Սարկավագի ունեցածը համարում է «ճառ յաղագս իրաւաբանութեան» (տես Զոլեբ, Իրաւունք Հայոց, թարգմ. Գ. Գալեմքարյան, Վիեննա, 1890, էջ 3)։ Եվ իսկապես, վերևի մեջբերումը ունի ոչ թե դատաստանագրքի կամ կանոնագրքի հոդվածի, այլ ճառի կամ խրատական գրության ոճ և բովանդակություն։ Երրորդ՝ եթե նման վկայություններից հանգենք պրոֆ. Աշ. Աբրահամյանի վերոհիշյալ եզրակացության, ապա պետք է ասենք, որ Վանական վարդապետն էլ իր հերթին կազմել է մի կանոնագիրք, որովհետև Գրիգոր Տաթևացին Եսայիի մարգարեության մեկնության մեջ գրում է. «...Տարականք և երգք վասն ժողովրդեան է, իսկ յորժամ ոչ մնան իբերաց՝ խառնափնդոր է և ոչ լսէ ժողովուրդն և ոչ օգտի։ Եւ այլ եւս, զի Վանական վարդապետն ասէ ի կանոնական գիրս, թէ «Ոք յեկեղեցի զերգսն մինն բարձր ասէ և միւսն խոնարհ և ցած, եւ մինն յետ եւ մինն յառաջ՝ ընդ սատանայի եւ ընդ հերձուածողացն անէծս ընկալցի» (ընդգծումը մերն է—Վ. Հ., № 1237, էջ 22բ, տես նաև № 1128, էջ 16բ)։ Այստեղ խոսքը կանոնական—խրատական մի գրության կամ նամակի և կամ ճառի մասին է և ոչ կանոնագրքի։ Նույնը և վերաբերում է Սարկավագի կարծեցյալ կանոնագրքի

Հայ մատենագրության մեջ կանոն[1] բառով արտահայտված են այն որոշումները կամ գրությունները (շրջաբերականներ, նամակներ), որոնք շոշափել են տվյալ դեպքում ավատական հասարակության համակեցության ձևերը, հասարակության անդամների փոխհարաբերությունները, ապրելակերպը՝ երբեմն ընդհուպ խիստ անձնական վարվեցողության ձևերը, ժառանգության, քաղաքացիական, քրեական իրավունքի և իրավաբանական այլևայլ հարցեր։

Սկսած V դարից՝ հայ մատենագրության մեջ հանդես են գալիս ինչպես օտար՝ թարգմանական, այնպես էլ ազգային՝ ինքնուրույն կանոնական որոշումներ և այլ փաստաթղթեր (տիեզերական, տեղական և հայկական եկեղեցական ժողովների որոշումներ կամ հույն և հայ եկեղեցական նշանավոր գործիչների գրություններ), որոնք երկար ժամանակ գոյություն են ունեցել առանձին-առանձին, ցաքուցրիվ։

Գ. Հայ իրավաբանական մտքի պատմության մեջ,— այդ կարելի է հաստատ պնդել,—դարագլուխ է կազմում VIII դարի սկզբին Հովհաննես Օձնեցու՝ ժամանակի կրթված, եկեղեցական և քաղաքական խոշոր գործիչներից մեկի՝ կանոնական ցաքուցրիվ նյութերից ընտրությամբ հավաքած և կազմած ժողովածուն, որը հայտնի է Կանոնագիրք կամ Կանոնգիրք անունով։ Կանոնագիրքը կազմելու մասին ահա թե ինչ է գրում Հովհաննես Օձնեցին իր հիշատակարանում, որը, ինչպես կարելի է ենթադրել, եղել է Կանոնագրքին կից. «Լուսաշաւիղ ճանապարհ առ Աստուած՝ հնազանդութիւն ընդհանուր հաւատա-

մասին մեջբերված հատվածում ասվածին։ «Կանոնական գիրք», «կանոնական դիր» ասելով միջնադարում հասկացել են մի կողմից Կանոնագրքի մեջ մտած որևէ կանոնախումբ, մյուս կողմից ընդհանրապես կանոնական (խրատական) գրություն, նամակ, բայց ոչ կանոնագիրք մեր հասկացությամբ. օրինակ՝ Եպիփան Կիպրացու կանոնական մի գրությունը № 10137 կանոնագիրք ձեռագրի բովանդակության ցանկում մտել է «Կանոնական գիրք Եպիփանու ասացեալ գլուխ [Ե]» (էջ 1ա) խորագրով (նույն կանոնախումբը բուն ձեռագրում ունի «Կանոնական գիր տեառն Եպիփանու ասացեալ» (էջ 127բ) վերտառությունը)։ Նույնն է գրում նաև Հակոբ Շամախեցին Կանոնագրքի համար կազմած առարկայական ցանկի ներածականում. «Նմին իրի միևնոյն ցանդ ոչ լինէր պիտանացու ամենից Կանոնականաց գրոց, այլ հարկ էր զի իւրաքանչիւր կանոնական գիրք զցանգ իւրն ունիցէր ըստ շաւղի և ըստ որքանութեան իւրում» (№№ 3·81, էջ 103ա, 8444, էջ 399ա)։

[1] Հունարենի κανών բառին համապատասխան, հայերենում գտնում ենք երկու բառ՝ կանոն և քանոն: Կանոնը ունի մի քանի նշանակություն՝ ժամանակագրական աղյուսակ, կարգ, եղանակ, օրենք, սահմանադրություն, կարգապահություն (կարգ ու կանոն՝ կյանքի վարվեցողություն, ապրելակերպ. տես Աստվածաշնչում, Գաղ., Զ. 16, Փիլ., Գ. 16), եկեղեցական ժողովների որոշումներ, Սաղմոսի ութ բաժանումներից յուրաքանչյուրը, սահմանված շարականների կարգն այս կամ այն տոնի համար (տես «Նոր բառգիրք հայկազեան լեզուի», հա. Ա, Վենետիկ, 1836, էջ 1051, Ստ. Մալխասյանց, «Հայերէն բացատրական բառարան», հա. Բ, Երևան, 1944, էջ 385). իսկ քանոնը՝ տափակ և ուղիղ տախտակ փայտից կամ այլ նյութից, օրինակ ուղղության (տես «Նոր բառգիրք հայկազեան լեզուի», հտ. Բ, Վենետիկ, 1837, էջ 980, Ստ. Մալխասյանց, նույն տեղում, հա. Գ, Երևան, 1945, էջ 547)։

Միջնադարում այս երկու բառերը նույն իմաստով էլ գործածել են, օրինակ, № 2152 ձեռագրում (ժողովածու, 1402—1406 թթ. ընդօրինակություն) մի հարց ու պատասխանի մեջ կարդում ենք.

«Հ[արցումն]. Զի՞նչ է աւրէնք։

Պ[ատասխանի]. Սահման։

Հ[արցումն]. Զի՞նչ է սահման։

Պ[ատասխանի]. Կանոնք։

Հ[արցումն]. Զի՞նչ է կանոնք։

Պ[ատասխանի]. Որպէս արուեստաւորի լար և քանոն» (էջ 214ա)։

ցելոց Քրիստոսի։ Կազմեցին սուրբ Հարքն զկանոնական բանից դիտաւորութիւն... Եւ վասն զի ոմանք առ ոմանս եւ ոչ ամենեքին առ ամենեսեան սոքա սերմանեալք, կամեցայ զբովանդակ զառ ի նոցանէն կանոնական սահմանեալ բան ի միում տեղւոջ գեղեցկագործ մատենիւ ի հայրապետանոցի աստ ,արմատացուցանել»[1] *(ընդգծումը մերն է— Վ. Հ.)*։

Դժբախտաբար Հովհաննես Օձնեցու Կանոնագիրքը մեզ չի հասել անփոփոխ՝ իր սկզբնական վիճակով, և այժմ դժվար է վերականգնել նրա նախնական տեսքը, որովհետև Հովհաննես Օձնեցուց հետո, զանազան ժամանակներում և տարբեր անձնավորությունների կողմից, մեծ մասամբ անհայտ, Կանոնագիրք են մուծվել նրա մեջ սկզբում տեղ չգտած հնագույն՝ IV—VII *դարերի կանոնախմբեր, կամ էլ նոր կանոնախմբեր, որոնք հանգես են եկել Կանոնագրքի կազմվելուց հետո։ Եվ այսպես, դարերի ընթացքում նորանոր կանոնական բնագրեր ընդունելով իր մեջ, երբեմն էլ կառուցվածքի փոփոխություն կրելով, Կանոնագիրքը մի քանի խմբագրությամբ մեզ է հասել 200-ից ավելի ձեռագիր ընդօրինակություններով։ Այսպիսով՝ Կանոնագրքի մեզ հասած ամբողջական և լրիվ ձեռագրերը բաղկացած են երկու շերտերից՝ որոնցից առաջինը Հովհաննես Օձնեցու կազմած ժողովածուն է, երկրորդը՝ նրանից հետո կատարված ավելացումները։*

Կանոնագիրքը իրավաբանական փաստաթղթերի առաջին մեծ ժողովածուն է, հայկական „Corpus juris canonici“*-ն։*

Սակայն հայագիտական գրականության մեջ սխալ է բնորոշվել ու գնահատվել Հովհաննես Օձնեցու կազմած ժողովածուն՝ Կանոնագիրքը։ Վերջինս համարվել է կոդիֆիկացիա։ Պրոֆ. Խ. Սամուելյանը այդպես էլ գրում է. «Կանոնագիրքը... առաջին կոդիֆիկացիան է Հայաստանում»[2]*, կամ «Այդ կոդիֆիկացիան կատարվեց... Օհան Իմաստասեր Օձնեցու... ձեռքով»*[3]*։ Մինչդեռ, եթե հետևելու լինենք Հովհաննես Օձնեցու կազմած Կանոնագրքի վրա թափված աշխատանքի բնույթին, ապա անվարան կարող ենք ասել, որ նրա Կանոնագիրքը ոչ թե կոդիֆիկացիա է, այլ ինկորպորացիա։*

Դ. Թեև կանոնական որոշումները, գրությունները (սրանցից համադրված կանոնագիրքը) և դատաստանագիրքը պատկանում են պատմա-իրավագիտական հուշարձանների թվին, սակայն դրանք իրենց բնույթով տարբերվում են միմյանցից մի հայտնի չափով։

Կանոնագրքի հոդվածները զգալի չափով վերաբերում են դավանանքի և պաշտամունքի ծիսական խնդիրներին, ամուսնության, ընտանիքի և այլ հարցերի վերաբերմամբ հասարակության անդամների, մասնավորապես եկեղեցական պաշտոնյաների, վարքագծին։ Այստեղ բնութագրվում են գործված մեղքը և կատարված հանցանքը կամ զանցանքը, արգելվում՝ զանազան գործողություններ։ Բացի Շահապիվանի ժողովի կանոնախմբից՝ մյուս կանոնախմբերը, որպես կանոն, արարքների համար մարմնական և նյութական պատիժներ չեն նախատեսում։ Եվ պատահական չէ, որ Ասողիկը Շահապիվանի ժողովի մասին խոսելիս ասում է, թե «ըստ տուգանօք կանոնսն կարգեցին»[4]*։*

---

[1] *Տես ներքևում, էջ 535—536։*

[2] *Պրոֆ. Խ. Սամուելյան, Հին հայ իրավունքի պատմություն, հտ. 1, էջ 49։*

[3] *Նույն տեղում, էջ 48։*

[4] *Ստեփանոսի Տարօնեցւոյ Ասողկան Պատմութիւն տիեզերական, Ս. Պետերբուրգ, 1885, էջ 78։*

Կանոնագրքում պատիժը գերազանցապես կապվում է ապաշխարության կրոնական գաղափարի հետ։ Խրատի, բարոյական դատապարտման և կամ ապաշխարության միջոցով կանխել մարդկանց համակեցության կանոնների հնարավոր խախտումները։ Դրան հակառակ, դատաստանագրքում ապաշխարության մոմենտը նվազ նշանակություն ունի։ Այստեղ հանդես է գալիս քրեական պատասխանատվության և պատժի հարցը՝ այս բառերի արդի հասկացությամբ։

Կանոնագրքի տարբեր կանոնախմբերը հայ միջնադարյան ներքին կյանքի բազմապիսի կամ բոլոր կողմերի, օրինակ, տնտեսության, արտադրության կազմակերպման, հասարակական կառուցվածքի, տարբեր դասակարգերի իրավական գոյավիճակի, քաղաքացիական, քրեական իրավունքի, դատավարության և այլ հարցերի մասին ամբողջական և լրիվ տեղեկություններ չեն տալիս։ Դա կարելի է բացատրել նրանով, որ հայ եկեղեցական ժողովների և եկեղեցական գործիչների կանոնախմբերը կազմվել են յուրահատուկ իրադրության մեջ և որոշակի նպատակներով, նայած թե տվյալ ժամանակամիջոցում հասարակությանը ինչ հարցեր էին մտահոգում։ Այդ կանոնախմբերում արտահայտված են ոչ թե հայ հասարակության ներքին կյանքի բոլոր կողմերը, այլ միայն այն, թե ինչն է հուզել տվյալ պատմաշրջանում հայ հասարակության իշխող սոցիալական ուժերին։

Մեզ հետաքրքրող հարցերի մասին տեղեկություններ մենք քաղում ենք ոչ թե հասարակության տարբեր շերտերի համար սահմանված իրավական ամբողջական նորմերից, այլ նրանից, թե այդ շերտերը ինչ չպետք է կատարեն, մի բան, որն ավելի է նեղացնում այն ժամանակվա հայ հասարակության ներքին կյանքի ամբողջական մեր պատկերացման հնարավորությունները։ Այդ պատճառով էլ Կանոնագիրքը (այդ թվում նաև այն կանոնախմբերը, որոնք չեն մտել Կանոնագրքում) միջնադարյան հայ հասարակության ներսում «ազատ»-ների ձեռքին հանդիսացել է տվյալ ժամանակաշրջանում իրենց հուզող հարցերի լուծման ղեկավար լծակ, և ոչ թե հասարակության ներքին կյանքի բոլոր կողմերն արտահայտող մի ամբողջական օրենսդրական հուշարձան։ Կանոնագիրքն ամբողջական առումով չի արտացոլում քաղաքացիական, քրեական կամ դատավարական իրավունքը։ Ուստի հասկանալի է, թե ինչո՛ւ հայ միջնադարյան իրականության մի շարք կողմեր, ինչպես նշեցինք վերևում, մնացել են հետին պլանում։

Չնայած դրան, համենայն դեպս, հայ ավատատիրական հասարակության ներքին կյանքին վերաբերող բազմաթիվ հարցերի մասին շատ կարևոր և ուշագրավ տեղեկություններ մենք քաղում ենք Կանոնագրքի տված անուղղակի երբեմն էլ ուղղակի վկայություններից, մասամբ ապաշխարության, իսկ առանձին դեպքերում պատժի ձևերից և չափերից, սրանց նկատմամբ ունեցած դասակարգային անձուկ մոտեցումից և այլ կարգի վկայություններից։

Ե. Թե պատմական ինչպիսի պայմաններում և ինչ նպատակով Հովհաննես Օձնեցին կազմեց Կանոնագիրքը, արժանի է հատուկ ուշադրության, որովհետև Կանոնագրքի հանդես գալը VIII դարի 10-ական թվականներին պատահական երևույթ չէր, այլ ժամանակի հասարակական ու քաղաքական խաչաձևումների և բախումների արդյունք՝ պատմական անհրաժեշտություն։ Այս

համգամանքով է պայմանավորված Կանոնագրքի այն ժամանակվա քաղաքական նշանակությունը և պատմական արժեքը։

Բանն այն է, որ VII դարում Հայաստանի տերիտորիայում արաբների և բյուզանդացիների միջև պարբերաբար կրկնվող պատերազմներն ավերում էին երկիրը և քայքայում տնտեսությունը։ Հայ ժողովուրդը դեռ շունչ չառած, սպառնալիք եղավ մի այլ արհավիրքի՝ արաբները VIII դարի սկզբներին, ոչնչացնելով հայ ազնվականության զգալի մասը, ձգտեցին թուլացնել հայ նախարարների զինված ուժը։ Եվ երբ արդեն այդ բանը ժամանակավորապես նրանց հաջողված էր, խալիֆաթը Հովհաննես Օձնեցու միջնորդությամբ նոր միայն ազատեց աքսորված նախարարների մի մասին, որը վերադարձավ հայրենիք և օտար իշխողների «ողորմածության» շնորհիվ ստացավ իր կորցրած վաղեմի հողերը և արտոնությունները։ Մինչդեռ աշխատավոր ժողովրդի վրա ընկած էին պատերազմական ավերածությունների հետևանքները և հարկային ծանր լուծը։

Հայաստանում ժամանակի քաղաքական վիճակը միայն դրանով չէր դիմագծվում։ Մինչև VIII դարի սկիզբը Հայաստանում աղմկոտ վեճեր գնացին բյուզանդական պաշտոնական դավանանքի՝ քաղկեդոնականության շուրջը, որը, ի դեպ ասենք, որոշ հաջողություն ունեցավ Հայաստանում։ Բյուզանդական կայսրությունն այլ ժողովուրդների դավանանքի նկատմամբ չուներ խալիֆաթի հանդուրժողականությունը։ Արաբական խալիֆաթի գերիշխանության տակ գտնվող ժողովուրդներն ազատ էին դավանանքի հպատակությունից։ Դրա փոխարեն նրանք պարտավորվում էին վճարել մի նոր հարկ՝ գլխահարկ։ Ըստ երևույթին, խալիֆաթն այդ քաղաքականությանը հետևում էր, որպեսզի իր մշտական արշավանքների համար ունենար դրամական տևական աղբյուր։ Երկրորդ, նվաճված և նվաճվող ժողովուրդների՝ հայերի և արաբների դավանանքները գաղափարական տարբեր ելակետներ ու աղբյուրներ ունեին։ Խալիֆաթը, կարծես, զգաստ էր նայում այդ խնդրին և չէր փորձում բռնությամբ պարտադրել իր դավանանքը ոչ-իսլամ ժողովուրդներին։ Մինչդեռ բյուզանդական կայսրությունը, ելնելով հայ և բյուզանդական պաշտոնական դավանանքների ընդհանրության իրողությունից, և հենվելով դրա վրա, ձըգտում էր Հայաստանում թուլացնել արաբական գերիշխանությունը, հայերին քաղաքանապես միացնել իրեն, ապա միաձուլել և Հայաստանն ամբողջապես գրավել ու դարձնել կայսրության մի նահանգ։

Բյուզանդական կայսրության նվաճողական այդ քաղաքականությունը սկզբում իր հետ բերում էր վաղ-միջնադարյան Հայաստանի հասարակական ուժերի պառակտում և ապա՝ կլանում, որը թևաթափ անելով հայերին օտար իշխողների՝ թե՛ արաբների, և թե՛ բյուզանդացիների դեմ մղվող պայքարում, վերջ ի վերջո կհանգեցներ հայ ժողովրդի գոյության վերացմանը։

Ահա թե ինչու քաղկեդոնականության վեճերի քողի տակ ընթացող դավանաբանական պայքարի էությունը հանգում էր բյուզանդիայի քաղաքական ազդեցության ուժեղացմանը Հայաստանում։ Այդ է պատճառը, որ հայերի քաղաքական և նյութական զրկանքներ կրելու պայմաններում, Հովհաննես Օձնեցին ջանում էր նրանց անհողդողդ պահել հայ եկեղեցու հավատի մեջ և առժամանակ համակերպվել արաբական խալիֆաթի քաղաքականությանը։

Ավատական Հայաստանի հասարակական ուժերի պառակտման մասին արժեքավոր տեղեկություններ քաղում ենք 719 թվականին Դվինի ժողովում

Հովհաննես Օձնեցու արտասանած ճառից, ուր ասված է. «Քանզի տեսանեմ ի յոլովագոյն և ի ծանր իրս անկարգութիւն բազմացեալ, ոչ միայն ի ժողովրդականս, այլ առաւել յուխտի մանկունս և յառաջնորդս եկեղեցեաց: Որք մին լեզու՝ ի ձեռն միոյ քարոզի ի մի ելաք ճշմարտութեան ճանապարհ, և արդ բազմահետք և բազմաշաւիղք եղաք, յանչափաբար և զանազան և այլաձևսն առնելոյ՝ թէ զվարս եւ եթէ զփառաբանութիւնսն որ *առ Աստուած։ Մինչ գրեթէ զնոյն կրել զվնասս ըստ հնոյ պատմութեանն՝ պատերազմել* մեզ այր ընդ եղբօր, և այր ընդ ընկերի, քաղաք ընդ քաղաքի և օրէնք ընդ օրէնս։ *Երկրական զբօսանօքն և վաճառացն տուրևառութեամբք խօսակիցք և հաշուակիցք իրերաց լինելով, և առ խաղաղութեանն Աստուած ժողովեալք՝ ղիւաղացութիւնն խնդրել խուճապիմք և խռովիմք։ Եւ իբրև այլազգիք և այլալեզուք՝ տանիմք և բերեմք զմիմեանս, լինելով սա նմա խուժ, և այլք այլոց դուժ»*[1] *(ընդգծումը մերն է—Վ. Հ.)։*

Այստեղ Հովհաննես Օձնեցուն հարկավ վշտացնում էին ոչ միայն հայ քաղկեդոնականների պառակտողական վարվելակերպը, այլև հայ եկեղեցու ներսում հանդես եկած աղանդները։ Մինչև Հովհաննես Օձնեցին հայ եկեղեցում եւ հանդես են եկել մեկից ավելի աղանդներ, որոնք չէին ընդունում այդ եկեղեցու պաշտոնական դոգմաները։ Այս աղանդները ոչ թե արիոսականների, նեստորականների և ուրիշ հերձվածողների նման հանդես էին գալիս Քրիստոսի բնույթի վերաբերյալ վեճերով, այլ փաստորեն ժխտում էին պաշտոնական եկեղեցու ամբողջ գոյության անհրաժեշտությունը։ Ֆ. Էնգելսի արտահայտությամբ՝ եթե վաղ շրջանի քրիստոնեությունը հարող ստորին խավերի՝ ստրուկների, ռազմագերիների, մանր գյուղացիների և աշխատավորական մյուս շերտերի համար «նրանց կորցրած ամբողջ դրախտն ընկած էր հետևում»[2]*, ապա վաղ և զարգացած ավատատիրության ժամանակ աշխատավոր ժողովուրդը, ի դեմս աղանդների, պայքարում էր այդ դրախտը տեղափոխելու երկրի վրա, առօրյա ապրելակերպում ի հաշիվ ավատական նյութական տիրապետության։ Եվ որովհետև ինքը եկեղեցին ևս ավատական մի կազմակերպություն էր, որին պատկանում էր «յուրաքանչյուր երկրի ամբողջ հողային տարածությունների մոտավորապես մեկ երրորդը»*[3]*, այդ պատճառով էլ «ֆեոդալիզմի դեմ մղվող ամեն մի պայքար այն ժամանակ պետք է կրոնական զգեստավորում ընդուներ, ամենից առաջ եկեղեցու դեմ ուղղվեր»*[4]*։ Այստեղից, արդեն, հասկանալի են դառնում հայ եկեղեցու ամենադաժան միջոցառումներն ընդդեմ մծղնեականների, պավլիկյանների, իսկ ավելի ուշ՝ թոնդրակյանների։*

Այս պայմաններում Հովհաննես Օձնեցու նպատակը և միջոցառումները գնում էին հայ ժողովրդի տարբեր շերտերի քաղաքական միության վերականգնման ուղղությամբ, պահպանելու և ամրացնելու հայ ժողովրդի ներքին կյանքի ինքնավարությունը՝ պայքարելով նախ բյուզանդական ոտնձգություն-

---

[1] *Յովհաննու Իմաստասէրի Աւձնեցւոյ մատենագրութիւնք, Վենետիկ, 1833, էջ 4—5։*

[2] К. Маркс и Ф. Энгельс, Сочинения, т. XVI, ч. II, էջ 422.

[3] *Նույն տեղում, հտ. XVI, մ. I, էջ 295. համտ. նաև Ֆ. Էնգելս, Սոցիալիզմի զարգացումը ուտոպիայից դեպի գիտություն, էջ 18։*

[4] *Ֆ. Էնգելս, Սոցիալիզմի զարգացումը ուտոպիայից դեպի գիտություն, էջ 19. համտ. նաև Գերմանական գյուղացիական պատերազմը, էջ 46։*

ների, աղանդավորական շարժումների դեմ և ապա, ուժեր կուտակելով, նախապատրաստել արաբների դեմ բարձրանալիք պայքարի նոր ալիքը։

Հենց այդ պայքարի շրջապտույտում է, որ Հովհաննես Օձնեցին մշակում է իր կանոնախումբը և կազմում Կանոնագիրքը, որպեսզի կարողանա միևնույն դավանանքի ներքո հավաքագրել հայերին, պահպանել նրանց և հայ եկեղեցու ինքնուրույնությունը և անկախությունը։ Վերջինս, անշուշտ, պետք է խարսխված լիներ ազգային ավանդությունների, սովորությունների վրա։ Ըստ երևույթին այդ նույն նպատակով և գրեթե միևնույն ժամանակ հանդես եկան «Գիրք թղթոց», որի կազմման աշխատանքները դարձյալ վերագրվում է Հովհաննես Օձնեցուն, և ճոխացված «Կնիք հավատոյ» ժողովածուները։

Ազգային ավանդական կարգ ու կանոնով, սովորություններով իրականացնել հասարակական քաղաքական որոշակի նպատակներ, այս է Կանոնագրքի այն ժամանակվա քաղաքական և գործնական նշանակությունը, որը մի ցույց էր ընդդեմ քաղկեդոնականության մասնավորապես, և բյուզանդական կայսրության նվաճողական քաղաքականության՝ ընդհանրապես։ Այս միտքը կարմիր թելի նման անցնում է Օձնեցու կանոնախմբի Ը հոդվածում. «Արժան է զհացն անխմոր և զգինին անապակ հանել ի սուրբ սեղանն ըստ աւանդելոյ մեզ սրբոյն Գրիգորի և չխոնարհել յայլ ազգաց քրիստոնէից յաւանդութիւնս. զի սուրբ Լուսաւորիչն յաւրինականէն բերեալ զայս առաքելաբար հրաման ետ կատարել իւրոց վիճակելոցն, որպէս եւ զաղն աւրհնութեան յագապացն զենմունս խառնել եւ ըստ կարգի Ղեւտացւոցն ազգաւ սեպհականել զեկեղեցւոյ շնորհ. եւ մեզ ի նմին պարտ է յարամնալ եւ չթողուլ ի բաց, եւ չառնել նորաձեւս ինչ»[1]։ *(Ընդգծումը մերն է— Վ. Հ.)*։

Չ. Ի տարբերություն պատմագիտական սկզբնաղբյուրների, Կանոնագիրքը, թեև բովանդակում է եկեղեցական ժողովների որոշումներ և եկեղեցական ականավոր գործիչների կանոնական գրություններ. որոնք զգալի չափով, «վերաբերվում են կամ եկեղեցական դասին և կամ դավանանքի ու պաշտամունքի ծիսական խնդիրներին»[2], այնուհանդերձ խիստ ուշագրավ տեղեկություններ են տալիս մեզ լուսաբանելու «նախարարական Հայաստանի կամ սոցիալական իրավական հարաբերությունները և կամ ուրիշ կարևոր պրոբլեմներ»[3]։

Ճիշտ է, Կանոնագրքում զգալի չափով տեղ են գտել հայ եկեղեցու դավանանքի և պաշտամունքի ծիսական հարցերը, սակայն դրանք այն ժամանակ՝ միջնադարում ունեին իրենց բովանդակությունը և քաղաքական նշանակությունը, այն է՝ դավանանքի և պաշտամունքի ծիսական հարցերի մշակմամբ պահպանել հայ եկեղեցու ինքնուրույն՝ ազգային դեմքը, հեռու՝ ուրիշ եկեղեցիների, թեև քրիստոնյա, բայց օտար ազդեցություններից և գաղափարական միությունից, դրանով իսկ դիմակայել հայ ժողովրդի նկատմամբ համաձուլաբար քաղաքականություն վարող օտար ուժերի դեմ՝ հայ պետականության չգոյության պայմաններում։

---

[1] Տես ներքևում, էջ 519։

[2] Հ. Մանանդյան, Ֆեոդալիզմը հին Հայաստանում, էջ 13, հմմտ. նույնի Քննական տեսություն հայ ժողովրդի պատմության, հտ. Բ, մասն Ա, էջ 428։

[3] Ֆեոդալիզմը հին Հայաստանում, էջ 13, Քննական տեսություն... հտ. Բ, մասն Ա, էջ 428։

Է. Հայկական ծագում ունեցող կանոնական որոշումների մի մասը, որը տեղ է գտել Կանոնագրքում, եկեղեցական ժողովների սահմանումներ են։ Մեր իրականության մեջ այդ ժողովներին հոգևորականության հետ միասին, ինչպես վկայում են պատմական սկզբնաղբյուրները, մասնակցել են նաև հասարակության աշխարհիկ շերտերի ներկայացուցիչները՝ իշխանները։ «Ազատ»-ներն այդ ժողովներին տալիս էին օրենսդրական բարձրագույն իշխանության բնույթ՝ սահմանելով անհրաժեշտ որոշումներ իրենց դասակարգի տնտեսական և քաղաքական շահերից ելնելով. մինչդեռ հայագիտության մեջ հայ եկեղեցական ժողովներին իշխանների վաղուց ի վեր մասնակցությունը[1] բացատրվել է հայ եկեղեցու դեմոկրատիկ բնույթով։ Նման ժողովների հրավիրման նախաձեռնությունը պատկանում էր հայ եկեղեցուն, որովհետև եկեղեցին դեռ հնից, ինչպես նշեցինք վերևում, իր ձեռքում էր պահում օրենսդրական և դատավարական իրավունքը մի կողմից, և կենտրոնական պետական իշխանության բացակայության պայմաններում ինքն էր հանդես գալիս որպես կենտրոնական ու համազգային մի կազմակերպություն՝ մյուս կողմից։ Մասնավորապես վերջին հանգամանքի առկայության դեպքում եկեղեցական ժողովներում քննվում էին նաև հասարակության առաջ ծառացած այնպիսի հարցեր, որոնք վերաբերում էին ժողովրդի ներքին կյանքին, հասարակության տարբեր շերտերի սոցիալական և իրավական գոյավիճակին, առօրյա համակեցությանը։ Դրանով պետք է բացատրել նախ ավատական ազնեցիկ տների ներկայացուցիչների մասնակցությունն այդ ժողովներին և երկրորդ, թե ինչու Կանոնագիրքն իր ընդգրկումներով և կիրառության շառավիղներով դուրս եկավ դավանանքի ու հոգևորական դասի նեղ շրջանակից և մտավ հայ ժողովրդի ներքին կյանքի ամենախուլ անկյունները, շոշափեց նրա բոլոր դասակարգերի և շերտերի սոցիալական դրության շատ ու շատ կողմեր՝ արտահայտելով իշխող դասակարգի՝ «ազատ»-ների շահախնդրությունն ու տեսանկյունը։

Ը. Միջնադարում հայ ժողովրդի ստեղծած իրավագիտական հուշարձաններից միայն Կանոնագիրքն է, որ հանդես է գալիս, որոշ իմաստով, որպես դարերի ընթացքում ընդհանուր ճանաչում գտած իրավաբանական ակտերի պաշտոնական ժողովածու։ Ոչ Մխիթար Գոշի, ոչ Սմբատ Գունդստաբլի դատաստանագրքերը իրավաբանական պաշտոնական ակտեր չեն։ Դրանք իրենց ժամանակի մեծ մտածողների ստեղծագործություններ են, հարկավ ոչ մտացածին, ուր հեղինակների ընկալմամբ արտահայտված են ժամանակի սոցիալական և իրավական հարաբերությունների նորմաները։ Հակառակ դրան՝ Կանոնագիրքը ձևավորվեց հայոց հոգևոր պետի՝ կաթողիկոսի կողմից, կաթողիկոսարանում պաշտոնական միջավայրում և պաշտոնական անձի նախաձեռնությամբ։ Ինքը Հովհաննես Օձնեցին իր հիշատակարանում գրում է. «Կամեցայ զբովանդակ

---

[1] Այստեղ մենք նկատի ունենք եկեղեցական այն ժողովները, որոնք երկրի ներքին կյանքի վերաբերյալ ընդունել են կանոնական որոշումներ։ Իսկ այն ժողովները, որոնք հրավիրվել են երկրի քաղաքական կյանքի ճգնաժամային րոպեներին, ինչպես վկայում են պատմական սկզբնաղբյուրները, բացի «ազատ»-ներից մասնակցել են նույնիսկ «անազատ»-ների ներկայացուցիչները, տենք, 449 թ. Արտաշատի ժողովը և այլն, այդ քայլին դիմել են այն դեպքերում, երբ սպառնացող վտանգը համարվել է համընդհանուր երևույթ՝ թե «ազատ»-ների և թե «անազատ»-ների համար։ Ողջ ժողովրդին ոտքի հանելու համար շատ հաճախ էլ այդ պայքարին տրվել է կրոնական երանգավորում։

գառ ի նոցանէն կանոնական սահմանեալ բան ի միում տեղւոջ գեղեցկագործ մասնիւ ի հայրապետանոցի աստ արմատացուցանել»[1]:

Հեղինակն այս քայլին չդիմեց, հարկավ, հետաքրքրությունից դրդված և կամ ինքնաբավ նպատակով, այլ՝ գործնական նկատառումներով: Որպես կաթողիկոս՝ նա ի մի բերելով ամբողջականացրեց իրենից առաջ սահմանված կանոնները, իր կողմից պաշտոնական ձև և վավերացում տվեց մինչև այդ էլ արդեն, ընդհանուր ճանաչում գտած կանոնական սահմանումներին:

Թ. Թե ինչ չափով են օգտագործվել միջնադարյան հայ հասարակական կյանքում Կանոնագրքում եղած այն կանոնախմբերը, որոնք ժամանակին հունարենից թարգմանվել են հայերենի և հետագայում մտել Կանոնագրքի մեջ (փոխառման հարցը), կարող է ուսումնասիրության հատուկ հարց դառնալ, որից հետո միայն հնարավոր կլինի այդ մասին որոշակի և հաստատուն բան ասել: Այստեղ այդ խնդրով չենք զբաղվի: Հայկական միջավայրում առաջ եկած մի քանի կանոնախմբերում արտահայտված որոշ հարցերի մասին կցանկանայինք առանձին դիտողություններ անել: Կանոնագրքում ամենից ուշագրավ և հետաքրքիր կանոնախումբն է Շահապիվանի ժողովի որոշումները: Կարելի է ասել՝ այս կանոնախումբը միակն է, որ հանցագործության համար սահմանում է պատիժներ և դրանով իսկ արդեն դուրս է գալիս կանոնական բնույթից և ստանում դատաստանագրքի նշանակություն: Շահապիվանի ժողովն ընդունել 20 հոդվածներ, որոնցից մեկը՝ ԺԵ, խրատական բնույթ ունի և պատիժ չի նախատեսում: Հոդվածներից 6-ը ամբողջությամբ՝ Ա, Բ, ԺԴ, ԺԶ, ԺԷ և ԺԸ, ինչպես և Թ, ԺԳ, ԺԹ, Ի հոդվածները մասամբ, վերաբերում են հոգևորականներին, որոնց գործած կանոնական խախտումների և հանցանքների համար նախատեսված են կանոնական և քրեական պատիժներ՝ համապատասխան պատժաչափերով: Մնացած 9 հոդվածները՝ Գ, Դ, Ե, Զ, Է, Ը, Ժ, ԺԱ, ԺԲ, ինչպես և Թ, ԺԳ, ԺԹ, Ի հոդվածները մասամբ, «ազատ»-ների՝ իշխանների և «շինական»-ների մասին են՝ զանազան պատժաչափերի նախատեսումով: Այս վերջին խմբի Ը և ԺԱ հոդվածները, ինչպես նաև ԺԲ, ԺԳ, ԺԹ հոդվածների համապատասխան մասերը «ազատ»-ների և «շինական»-ների պատիժը նույնն են նախատեսում, թե՛ ըստ ձևի, թե՛ ըստ էության: Է հոդվածում և Ե-ի մի մասում «ազատ»-ների և «շինական»-ների պատիժը թեև նույնն է, բայց պատժաչափը տարբեր է: Գ, Դ, Զ, Ժ հոդվածները և Ե, Թ, ԺԲ հոդվածների մի մասը «ազատ»-ներին և «շինական»-ներին տարբեր ձևի և չափի պատիժներ են նախատեսում[2]:

Այս հոդվածների առնչությամբ անհրաժեշտ է նշել, որ «ազատ»-ների և «շինական»-ների համար նախատեսվում է երկու տեսակի պատիժ. «ազատ»-ների համար մի դեպքում ապաշխարություն և տուգանք, «շինական»-ների համար նույնը, ավելացրած նաև մարմնական պատիժ՝ ծեծ (հոդ. Գ, Դ, Թ և այլն), մի այլ դեպքում՝ երկուսի համար էլ գողենոց գնալ և տուգանք (հոդ. Դ, Ե և այլն), երրորդ դեպքում՝ «ազատ»-ներին խրատ և տուգանք, իսկ «շինական»-ներին ծեծ և խրատ (հոդ. Զ.), ընդորում «շինական»-ի տուգանքը բոլոր դեպքերում որպես կանոն կազմում է «ազատ»-ի տուգանքի կեսը կամ

[1] Տես ներքևում, էջ 536:

[2] Զ և Ժ հոդվածներում «ազատ»-ներին նախատեսում է պատիժ, իսկ «շինական»-ների անունը թեև չի տալիս, բայց ընագրից հասկացվում է, որ վերջիններիս համար ես նախատեսված է պատիժ:

կեսից մի քիչ պակաս։ Բերում ենք այդ 5 հոդվածներից մեզ հետաքրքրող հատվածները.

1. Հոդ. Գ. «Եթէ ազատ է եւ զան չէ մարթ ճարկանել, ի տուգանն եւ յապաշխարութիւնն յաւելցեն Մ դրամ կարաւտելոց, Բ տարիս յապաշխարութիւն...։ Ապա եթէ շինական է, գան յոլով արրցէ, Ճ դրամ տուղան տացէ լեկեղեցի եւ յաղքատս բաշխեսեն եւ տարի մի ի պղծութենէն հեռացեալ՝ մտցէ լեկեղեցի... եթէ այր եւ եթէ կին կանոն այդ կացցէ»։
2. Հոդ. Դ. Եթե ամուսինը թողնում է կնոջը, ունեցվածքը հավասար բաժանում են, իսկ ամուսինը «Է ամ ապաշխարեսցէ եւ լեկեղեցի տուգան տացէ, թէ ազատ է՝ Ց դրամ, թէ շինական՝ գտանալի լիցի եւ Ճ դրամ լեկեղեցի տուգանեսցի...»։ Եթե պարզվի որ ամուսնալուծությունը եղել է մի այլ կնոջ պատճառով՝ «կալցին զկինն եւ յաւրկանոց տարի մի աղասցէ գողեացն։ Եթէ ազատ է (կինը— Վ. Հ.) եւ յաւրկանոց չերթայ՝ Ճ դրամ տացէ ի գողիսն»։
3. Հոդ. Ե. Ամլության դեպքում կնոջից բաժանվելիս, կնոջը անարգելու համար «թէ ազատ է՝ ՌՄ դրամ, եւ եթէ շինական՝ Ո». մի տարվա ընթացքում, եթէ ամուսինը ամուսնանում է մի այլ կնոջ հետ, վերջինս որպես ամուսնալուծության պատճառ «տարի մի աղասցէ գողեացն եւ յաղախնութեան կացցէ եւ լեկեղեցին Ճ դրամ տուգան կալցին... Ապա եթէ ազատ է եւ ի գողենոց չերթայ՝ Ճ դրամ տուգան տացէ գողեացն»։
4. Հոդ. Ժ. «Ապա եթէ ազատ է եւ ի գողենոց չերթայ՝ Շ դրամ տացէ գողեացն եւ Բ ամ լիւրում եկեղեցւոջն յապաշխարութեան կացցէ»։
5. Հոդ. ԺԲ. Աղգապղծությունը եթե կնոջ կամքով է՝ «ղպատուհասն եւ զտուգանս եւ ղնղովս ղնոյն կրեսցէ... ապաշխարեսցէ Ի ամ ընդ ունկնդիրս, Գ ամս ընդ ծեռամբ, Ո դրամ աղքատաց, Ծ՝ լեկեղեցի». այնուհետև «կալցին զկինն եւ յաւրկանոց տացեն, Ժ տարի աղասցէ գողեացն. ապա եթէ ազատ է եւ ի գողիսն չերթայ՝ Ց դրամ տացէ նոցա»։

Մեջբերման առաջին հատվածում արդեն շեշտվում է, որ «ազատ»-ին չի կարելի ծեծի ենթարկել, այդ պատճառով էլ մի կողմից նրան հասանելիք տուգանքը և ապաշխարությունը «յաւելցեն», մյուս կողմից՝ մնացած հոդվածներում «ազատ»-ների համար չեն նախատեսվում մարմնական պատիժներ. դրա փոխարեն նա տուգանքը վճարելով հանդերձ պետք է գնա նաև գողենոց։ Հոդվածներում կրկնվող «ապա եթէ ազատ է եւ ի գողենոց չերթայ» արտահայտությունը մեր կարծիքով ակնարկում է «ազատ»-ի սոցիալական այն արտոնությունը, թե նա իրավունք ունի գողենոց գնալը իր ընտրությամբ փոխարինելու տուգանք վճարելով, ինչքան սահմանված է օրենքով։ Օրինակ, 3-րդ հատվածում (հոդ. Ե, նույնը և Դ հոդվածում) նախատեսված է «տարի մի աղասցէ գողեացն եւ յաղախնութեան կացցէ եւ լեկեղեցին Ճ դրամ տուգան կալցին...»։ Այս որոշումը վերաբերում է և՛ «ազատ», և՛ «շինական» կնոջը հավասարապես։ Շարունակության մեջ բացատրում է՝ «Ապա եթէ ազատ է եւ ի գողենոց չերթայ՝ Ճ դրամ տուգան տացէ գողեացն». այսինքն, եկեղեցուն 100 դրամ տուգանք տալուց բացի, «ազատ»-ը իր գողենոց գնալը, նախընտրելու դեպքում, փոխարինում է 100 դրամ գողենոցին տուգանք վճարելու

պարտավորությամբ։ Ուրեմն միևնույն հանցանքի համար «շինական»-ը մեկ տարի մնում է գողենոցում և 100 դրամ տուգանք վճարում եկեղեցուն, իսկ «ազատ»-ը միայն 100-ական դրամ տուգանք է վճարում եկեղեցուն և գողենոցին (100 + 100 = 200)։ Այսպիսով, «ազատ»-ի և «շինական»-ի սոցիալիրավական վիճակի տարբերությունը կայանում է նրանում, որ «շինական»-ը կրելու է նախատեսված երկու պատիժը՝ գողենոց դնալ և տուգանք, իսկ «ազատ»-ին թեև նախատեսված է դարձյալ երկու պատիժ՝ գողենոց դնալ և տուգանք, բայց նա որպես արտոնյալ դասակարգի ներկայացուցիչ, առաջին պատիժը՝ գողենոց գնալը, նախօրոք սահմանված չափի տուգանքով փոխարինելու իրավունք ունի, եթե ինքը ցանկանում է, մի բան, որը «շինական»-ին արգելված է։ Այլ խոսքով «ազատ»-ի համար նախատեսված առաջին պատիժը ընտրովի (ալտերնատիվ) է, այսինքն՝ կախված է «ազատ»-ի կամքից։ «Ազատ»-ի իրավական այս վիճակը արտահայտված ենք գտնում տակավին IV դարի հեղինակ Եփրեմ Խուրի Ասորու կանոնական մի գրության մեջ, որը հայերեն թարգմանվել է V դարում, իսկ հետագայում՝ Հովհաննես Օձնեցուց հետո, մուծվել Կանոնագրքում։ Բերում ենք այդ կանոնախմբի Բ հոդվածն ամբողջությամբ. «Որք ճաշակեցին ի մռացութենէ ի մսոյ ի չորեքշաբաթու կամ յուրբաթու՝ որոշեսցին յեկեղեցւոյ՝ Դ շաբաթ պահելով սրբութեամբ եւ տրաւք տնանկաց եւ պատարագաւք, Ժ կրկին գան արբցէ և ապա հաղորդեսցի. իսկ եթէ ամբարտաւանութեամբ կամ արհամարհելով ղառաքելական հրամանն՝ Գ ամ ապաշխարեսցեն, Խ կրկին գան արբցեն եւ Լ դրամ տուգանս տացեն յեկեղեցին. եւ յաւուրն յորում պղծեցաւ՝ զնա սրբութեամբ պահեսցէ մինչեւ ցմահ իւր եւ ապա հաղորդեսցի աւրինաց։ Ապա եթէ ազատ ոք է եւ ոչ առնու յանձն զապաշխարութիւնն եւ զկարգն՝ Մ դրամ տուգանս տացէ յեկեղեցին եւ Լ դրամ՝ յաղքատս եւ ապա հաղորդեսցի աւրինաց»։ (Ընդգծումը մերն է— Վ. Հ.)։ Այստեղ կարևոր է նշել երկու հանգամանք. նախ՝ կանոնական այս որոշումը կամ այն ժամանակ հայերի միջավայրում եղած նման մի այլ որոշում հավանաբար օրինակ է հանդիսացել Շահապիվանի ժողովի որոշումների իրավաբանական ձևակերպումների համար, իսկ այդ անցումը ասորերենի թե հայերենի միջոցով է եղել, միևնույնն է և էական նշանակություն չունի։ Չմոռանանք նշել, որ մինչև V դարը և դրանից հետո էլ որոշ ժամանակ հայերի շփումը ասորական մշակույթի հետ սերտ էր։ Երկրորդ՝ ընդգծված վերջին հատվածից շատ պարզ երևում է, որ «ազատ»-ի ցանկությամբ միայն պատիժը դառնում է ընտրովի։ Շահապիվանի ժողովի որոշումներում մի քանի անգամ հանդիպող «Ապա եթէ ազատ է եւ ի գողենոց չերթայ» արտահայտությունը, մեր կարծիքով, Եփրեմ Ասորու վերևում նշված վերջին հատվածի կամ նման մի այլ որոշման համառոտ շարադրումն է և դրա տակ ես պետք է հասկանալ «ազատ»-ներին պատժի ձևերի ընտրությունը թույլատրելու մի միջոց։

Ժ. Համենայն դեպս Շահապիվանի ժողովի որոշումներում պարզ երևում է դասակարգային մոտեցումը «ազատ»-ների և «շինական»-ների նկատմամբ։ «Շինական»-ը դասվելով «անազատ»-ների շարքը, տակավին չէր կորցրել անձնական ազատության իրավունքները, ինչպես ճիշտ նկատել է ակադ. Հ. Մանանդյանը. «անազատ» արտահայտությունը լոկ նշան էր հարկատվության, որից ազատված էին ազնվականությունը, եկեղեցին։ Եվ «ազատ»-ների դասին «շինականներին» չպատկանելը՝ դեռևս ապացույց չէ նրանց ճորտական վիճա-

կի»[1]։ «Շինական»-ները «անազատ»-ներ են անվանվել, իբրև «ազատ»-ներից տարբեր ու «ազատ»-ներին հակադիր դաս»[2]։ «Շինական»-ներն ունեցել են ոչ միայն սեփականություն՝ հող, անշարժ և շարժական գույք, այլև այդ գույքը տնօրինելու իրավունք։ Ավելին, «շինական»-ը թեև եղել է ոչ «ազատ», հարկատու և ավատական հասարակության նվիրապետության ստորին աստիճանի ամենաբազմաքանակ դասակարգը. այնուամենայնիվ նա իր անձնական իրավունքի տերն էր և օրենքի առաջ ներկայանում էր որպես ինքնուրույն քաղաքացի՝ իր անունից։ Շահապիվանի ժողովի առանձին հոդվածներում միևնույն հանցանքի համար և՛ «ազատ»-ին և՛ «շինական»-ին նախատեսվում է միևնույն պատիժը. տես Ե, Է, Ը, ԺԲ, ԺԴ հոդվածները. օրինակ՝ «Եթէ ազատ եւ եթէ շինական՝ կանոն այդ կացցէ» (հոդ. Է), «Եթէ յազատաց կամ ի շինականաց առաքելական կանոնին ընդդիմանան եւ կոծ դնեն՝ նզովեալ լիցին...» (հոդ. ԺԱ), «Թէ ազատ է, թէ շինական, տուգանք եւ կանոնք այդ կացցեն» (հոդ. ԺԴ)։ Մի քանի այլ հոդվածներում թեև այդպես պարզ չի նշվում, բայց բնագրից նույնն է երևում (հոդ. Ը, ԺԹ և այլն)։ Պատժաչափը լինում է ըստ հանցանքի։ Տուգանքի չափի տարբերությունը բխում է սոցիալական այդ երկու դասակարգերի տնտեսական վիճակից, թերևս բարոյական ինչ որ նորմաներից։ Այս բոլորը խոսում են այն մասին, որ «շինական»-ը իրավազուրկ անձ չի եղել[3], ինչպես ավելի ուշ շրջանում ճորտերը, թեև ունեցել է տնտեսական կախում «ազատ»-ներից և ենթակա է եղել նրանց տնտեսական ճնշմանը։ Եվ երբ այս տեսանկյունով նայում ենք 645 թ. Դվինի ժողովի Թ հոդվածի ակայ. Հ. Մանանդյանի բացատրությանը, որի համաձայն իբր թե երդումարդը եղել է «բաժանման առարկա, ուստի և հավանական է ենթադրել, որ նույն այդ գույքը կարելի է եղել նաև գնել, վաճառել, ընծայել, կտակել և այլն»[4], ապա նկատում ենք, որ դա հավաստի չէ։ Այդ մասին Ս. Հակոբյանի բացատրությունը ավելի ճիշտ է, այսինքն՝ երդումարդի բաժանում ասելով «մենք պետք է հասկանանք ոչ թե ազատներին պատկանող գյուղացի-շինականները կամ իրավապես ճորտ գյուղացիները, այլ նրանց հարկատուները»[5]։

ԺԱ. Հետաքրքիր է մի այլ երևույթ։ Շահապիվանի ժողովի որոշումներում բոլոր տեսակի տուգանքները գնում են ոչ թե անհատներին՝ իշխաններին, այլ հիմնարկներին՝ եկեղեցուն կամ գոդենոցներին, որպես նրանց եկամտի մասնակի աղբյուր, իսկ առանձին դեպքերում էլ տուգանքի որոշ մասը նախատեսվում է բաշխել աղքատներին, թեև այլ հարց է, թե վերջինս ինչ չափով է իրականացվել։ Այս երևույթը նույնպես խոսում է այն մասին, որ «շինական»-ները անձնապես կախված չեն եղել իշխաններից, այլապես տուգանքը կվճարեին նրանց և ոչ թե հիմնարկներին։ Սակայն, տուգանքների դրամական ձևը միշտ չի նշանակել, թե վճարումները եղել են դրամով. շատ

---

[1] Հ. Մանանդյան, Ֆեոդալիզմը հին Հայաստանում, Երևան, 1934, էջ 129. 161. տես նաև Ս. Ե. Հակոբյան, Հայ գյուղացիության պատմություն, հտ. 1, Երևան, 1957, էջ 281։

[2] Հ. Մանանդյան, նույն տեղում. էջ 189։

[3] Հմմտ. Հ. Մանանդյան, Ֆեոդալիզմը հին Հայաստանում, էջ 182։

[4] Նույն տեղում, էջ 162։

[5] Ս. Հակոբյան. Հայ գյուղացիության պատմություն, հտ. 1, էջ 281։

հնարավոր է, որ դա եղել է դրամական արտահայտության ձևով[1]։ Մենք նշեցինք, որ Կանոնագրքում երևում է «ազատ»-ների և «անազատ»-ների իրավական գոլավիճակի տարբերությունը, սակայն, անհրաժեշտ է նշել նաև այն, որ եկեղեցին օրինականացնում էր գոյություն ունեցող գույքային անհավասարությունը։ Տակավին Սահակ Պարթևի կանոնախմբի ԾԲ հոդվածում նշվում է, թե եկեղեցուն ինչ կարելի է նվիրել. «Իշխանք զգեւզս եւ զդաստակերտս եւ զգանձս ոսկւոյ եւ արծաթոյ, այլք յանդաստանաց եւ ի պաճարաց եւ ի հանդերձից պատուականաց...»։ Այլ հոդվածներում՝ Խ, ԽԱ, ԽԳ՝ Սահակ Պարթևը հանձնարարում է, թե մյուս նվերներն ինչպես պիտի բաժանել։ Այս (և ոչ միայն այս) ձևով եկեղեցին կուտակել էր հողային և այլ կարգի հսկայական սեփականություն և դրա հետ մեկտեղ եկեղեցին ազատ էր հարկատվությունից։ Այդ մասին Դվինի 645 թ. ժողովի Ն հոդվածում կարդում ենք. «Վասն շնորհի և ժառանգաւորութեան սահմանեցաք թէ ի սկզբանէ, որպէս ի հրամանէ սրբոյն Գրիգորի լեալ, նոյնպէս եղիցի. որոյ շատ է ժառանգութիւնն՝ դշատն կերիցէ, որոյ սակաւ՝ զսակաւն կալցի, եւ մի ըստ ծխոց բաժանեսցեն զշնորհն, զի ժառանգութիւն սրբոյ եկեղեցւոյ իբրեւ զազատութիւն է, զոր երանելւոյն սրբոյն Գրիգորի եւ թագաւորին Տրդատայ զատացեալ են՝ Արդ՝ դիւրաքանչիւր հարանց զժառանգութիւն կալցին եւ սրբոյ եկեղեցւոյ պաշտամանն հպատակ կացցեն»։ Այս հոդվածի անհրաժեշտությունը պայմանավորված էր նրանով, որ եկեղեցու իրավունքների դեմ տևական պայքար էին մղում ոչ միայն աշխատավորները, երբեմն զանազան աղանդների անվան տակ, այլև տվյալ պահին նաև իշխանները, որոնք հոգևորականներին «չանան ի ծառայութիւն եւ ի ստրկութիւն արկանել... զի երանելւոյն Գրիգորի եւ սրբոյն Տրդատայ դսուրբ եկեղեցւոյ մանկունս ընդ ազատաց տոհմին են կարգեալ, եւ ազատ էին սրբոյ եկեղեցւոյ հող եւ ջուր, նաեւ ի Պարսից իսկ տէրութեանն յայտ արարեալ եւ չէ խառնեալ ի շինական իշխանութեամբ» (Դվին, հոդ. Թ)։

ԺԲ. Սահակ Պարթևի կանոնախումբը ուշագրավ է և հետաքրքիր V դարի առաջին կեսում երկրի ընդհանուր վիճակը հասկանալու համար։ Դպրոցների կազմակերպման նրա ջանքերը մեկ նպատակ ունեին՝ կադրեր պատրաստել եկեղեցու համար (հոդ. Ժ)։ Սակայն, խիստ ուշագրավ է ամուսնության ազատ ընտրության կամ ազատ սիրո գաղափարը տակավին այն ժամանակ՝ V դարում։ Հայաստանը թեև գտնվում էր Արևելքի ժողովուրդների միջավայրում, սակայն, հայերի մոտ կինն այն ժամանակ, հակառակ Արևելքի սովորության դարձած արհամարհանքին, համեմատաբար բարձր արժանապատվություն ուներ, քան հետագայում և ուշ միջնադարում։ Հենց այն հանգամանքը, որ Շահապիվանի ժողովի որոշումներում կինն օրենքի առաջ հավասար էր տղամարդուն, ցույց է տալիս կնոջ այդ արժանապատվությունը. «Եթէ այր եւ եթէ կին՝ կանոն այդ կացցէ» (հոդ. Գ), «առն եւ կնոջ պատուհաս, տուգան եւ ապաշխարութիւն՝ կանոն եւ սահման այդ կացցէ» (հոդ. Ն), «Եթէ այր եւ եթէ կին երթեալ իցեն ի հարցուկս՝ կանոն այդ լիցի» (հոդ. Թ) և այլն։ Իսկ Սահակ Պարթևը իր ԻԷ հոդվածում արգելում է ամուսնությունը, եթե ամուսնացողները միմյանց չեն տեսել և հավանել. «Պատուէր արարէք նոցա... մի

[1] Տե՛ս. Թ. Ավդալբեկյանի հոդվածը «Հայ շինականի ու դեղջկուհու աշխատավարձը հինգերորդ դարում» (Տեղեկագիր Հ.Ս.Խ.Հ. Գիտության և Արվեստի ինստիտուտի, № 3, Երևան, 1928, էջ 51—81)։

կատարելոցն՝ առանց զիրեարս տեսանելոյ միմեանց հաճութեամբ. եւ դուք քահանայք... կատարելոցն որոց զմիմեանս ոչ իցէ տեսեալ ի հաճոյս ինքեան. պսակ մի իշխէք դնել առանց քննութեան եւ ցնոսին ինքեանս հարցանելոյ»։ Ավելին՝ եթե ծնողներն ինչ-ինչ պատճառներով այս հարցում խաբում են քահանաներին և անտեսում իրենց զավակների ցանկությունը և վերջիններս ակամա են համաձայնություն տվել ամուսնության, այդպիսիների ծնողները ենթակա են կանոնական պատժի։ Իհարկե՝ այլ հարց է, թե այդ գաղափարը կյանքում ինչ չափով է իրականացվել, սակայն նման գաղափարն ինքնին ուշագրավ է։ Հայերի մոտ կնոջ այս վիճակը թերևս կարելի է բացատրել նրանց տնտական և անընդմիջական շփումով հույների և անտիկ մշակույթի հետ, որ կինը չէր գտնվում ստորացման այն աստիճանում, ինչ տեսնում ենք հայերին շրջապատող Արևելքի մի շարք ժողովուրդների մոտ։

Համառոտակի նշեցինք հայ հին կյանքում տեղի ունեցած և Կանոնագրքում արտահայտված մի քանի հարցերը միայն։ Մոտից հետևելով Կանոնագրքում եղած կանոնական պատիժներին, պարզվում է, որ դրանք հիմնականում վերաբերում են հինգ հարցերի.

1. Անձնական իրավունքին, 2. Ընչական (սեփականության) իրավունքին, 3. Մասնավորապես եկեղեցական պաշտոններին, 4. Ծիսական հարցերին, 5. Լայն ըմբռնմամբ հավատուրացությանը։ Վերջին կետի կապակցությամբ նշելի է, որ, հայ ժողովրդի պետականության բացակայության պայմաններում, պետական դավաճանության մասին Կանոնագրքում չէր կարող խոսք լինել։ Դրան հակառակ, մեծ տեղ է բռնում հավատուրացության հարցը, կապված ինչպես հայ եկեղեցու գաղափարական խորթ ուսմունքների՝ աղանդների դեմ տարվող պայքարի, այնպես էլ օտար նվաճողների հոգևոր ճնշման հետ։

ԺԳ. Սակայն, Կանոնագիրքը մեզ հետաքրքրում է ոչ միայն վերևում մասնակիորեն նշված և ընդհանրապես չնշված իրավական այլ հարցերի տեսակետից, այլև լեզվական առումով։ Կանոնագրքում կան բառեր, որոնք հին են, բայց երբեմն գործածված են մեզ համար նոր իմաստով, օրինակ, Անկյուրիայի ժողովի Ա հոդվածում կարդում ենք. «այլ ի թարգմանութեան նստել»[1]։ Ընդգծված բառը հանդիպում ենք նաև Լավոդիկեի ժողովի ԺԹ հոդվածում. «Արժան է ուրոյն յետ թարգմանութեանն առնելոյ եպիսկոպոսացն նախ...»[2]։ Հունարենում համապատասխանաբար կարդում ենք. «προσφέρειν δὲ αὐτοὺς ἢ ὁμιλεῖν» և «περὶ τοῦ δεῖν ἰδίᾳ πρῶτον μετὰ τὰς ὁμιλίας τῶν ἐπισκόπων...»։ «Թարգմանություն» բառը սովորական իմաստով այս հոդվածների միտքը չի բացահայտում։ Հին, մասնավորապես բյուզանդական շրջանում հունարեն ἡ ὁμιλία բառն այլ իմաստների հետ ունի նաև զրույցի, քարոզի՝ բեմասացության նշանակություն[3], մինչդեռ հայերենում՝ «թարգմանություն» բառը երկար ժամանակ այդ իմաստով չի հասկացվել։ Բերված հատվածներում «թարգմանութիւն» բառը նշանակում է զրույց, քարոզ, երբ սուրբ գրքի

---

[1] Տես Ներքևում, էջ 131։

[2] Տես Ներքևում, էջ 233։

[3] Տես Древнегреческо-русский словарь, составил И. Х. Дворецкий, т. II, М. 1958, էջ 1170, E. A. Sophocles, Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods from B. C. 146 to A. D. 1100, հտ. II, New York, էջ 804, Δ. Δημητράκου, Μέγα λεξικὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, τ. 6 Ἀθῆναι, 1951, էջ 5118—5119։ Հեֆելեն ὁμιλεῖν բառը Անկյուրիայի ժողովի Ա

հնգամատյանից վերցնում էին մեկ տուն, իսկ մնացածներից՝ մարգարեներից, ավետարանիչներից, առաքյալներից և այլն, մինչև երեք տուն,. բացատրում այն և դրա շուրջը զրուցում։ Ուրեմն, հնում, «թարգմանութիւն» ասելով հասկացել են նաև զրոյց, քարոզ: Եվ այս փոքրիկ ճշտումը հնարավորություն է տալիս ուշագրավ և անսպասելի եզրահանգումների[1]։

Ժ'Դ. «Rheinischer Beobachter թերթի կոմունիզմը» հոդվածում Մարքսը, խոսելով քրիստոնեության սկզբունքների մասին, գրում է. «Քրիստոնեության սոցիալական սկզբունքներն արդարացնում էին անտիկ ստրկությունը»[2]։ Քրիստոնեության պատմական զարգացումը ցույց տվեց, որ նրա սոցիալական սկզբունքները նույնքան հաջողությամբ արդարացնում էին միջնադարյան ճորտությունը և առհասարակ դասակարգային հասարակությունը։ Եվ քանի որ Կանոնագրքի գաղափարական սկզբունքները խարսխվում են քրիստոնեության, մասնավորապես հայ եկեղեցու դավանական դրույթների վրա, ապա ուրեմն և Կանոնագիրքը կոչված էր արդարացնելու ավատական հասարակության սոցիալական անհավասարությունը, իշխող դասակարգի՝ «ազատ»-ների տիրական, և շահագործվող դասակարգի՝ «անազատ»-ների ենթարկյալ տնտեսական ու իրավական դրությունը, պահպանելու և ամրացնելու հայ եկեղեցու դավանաբանական և ծիսական դրույթները։ Այդ դրույթների պահպանման և ամրապնդման համար Կանոնագիրքը պայքար էր մղում ավատական հասարակության և հայ եկեղեցու սկզբունքներին խորթ երևույթների դեմ, որոնք հանդես էին գալիս այն ժամանակվա հայ հասարակության մեջ և պայմանավորված էին այդ հասարակության զարգացման ներքին օրինաչափությամբ։

Կանոնագիրքը պարունակում է հայ ժողովրդի (և ոչ միայն հայ ժողովրդի) կենցաղում, հավատալիքներում որպես մնացորդներ տակավին պահված նախաքրիստոնեական՝ հեթանոսական շրջանի ապրելակերպի, պատկերացումների, ընտանեկան հարաբերությունների վերաբերյալ բազմաթիվ նյութեր։ Հայ եկեղեցին ժողովրդի ընդերքում պահված հեթանոսական շրջանի մնացուկները դիտում էր որպես պարարտ հող զանազան աղանդների գաղափարական սնուցման համար։ Այդ մնացորդների դեմ էլ ուղղված էին Կանոնագրքում տեղ գտած համապատասխան սահմանումները։ Ավատական հասարակության գաղափարախոսներին անհրաժեշտ էր համապատասխան սահմանումներ տալ հասարակության անդամների վարվելակերպի, ընտանեկան հարաբերությունների և այլ հարցերի մասին։ Տարբեր մարզերում հեթանոսական շրջանի ապրելակերպի նստվածք տված մնացորդները հայ եկեղեցին

հոդվածի գերմաներեն բնագրում թարգմանել է predigen (քարոզել). տես Conciliengeschichte, Erster Band, Freiburg im Breisgau, 1855, S. 191, համտ. նաև էջ 738։ Սարդիկեի ժողովի ԺԱ հոդվածում հենց բնմասացութիւն իմաստով էլ գործածվում է. «եւ յաճախագոյն ի բեմէ խաւսեսցի» (էջ 264). համտ. հուն.-ը καὶ συνεχέστερον ὁμιλῇ։ Մեզ թվում է, որ հայ եկեղեցում ընդունված Թարգմանչաց տոնը, որը նշվում է ամեն տարի հուլիսի առաջին շաբաթվա հինգշաբթի և հոկտեմբերի երկրորդ շաբաթվա շաբաթ օրը, պետք է հասկանալ ոչ թե Թարգմանիչների պատվին նվիրված տոն, այլ քարոզիչների, այսինքն հայ եկեղեցու պաշտամունքը՝ բեմասացությունը հայեր են դարձնողների։

[1] Տես Լմ. Ա. Գրիգորյանի «Մովսես Խորենացու պատմության մի կարևոր հատվածի թարգմանության մասին» հոդվածը (Պատմա-բանասիրական հանդես, 1963, № 2, էջ 266—268)։

К. Маркс и Ф. Энгельс. Сочинение, т. IV, Москва, 1955, стр. 204.

համարում էր անբարոյական և մշակում էր բարոյական նոր սկզբունքներ, ելնելով իր դավանական հայացքներից։

Կանոնագրքի մի այլ ծայրը ուղղված էր Հայաստանում հանդես եկած աղանդների՝ մծղնեականների և պավլիկյանների դեմ։ Այս հարցի մասին Կանոնագրքում պահված են Շահապիվանի ժողովի ԺԹ, Ի և Հովհաննես Օձնեցու կանոնախմբի ԼԲ հոդվածները։ Վերջիններս գաղափար են տալիս հասարակական տարբեր շերտերի աղանդավոր ներկայացուցիչների համար նախատեսվող դաժան խոշտանգումների և պատժի ձևերի մասին։ Հայ եկեղեցին, օրինակ, մծղնեության հարող ընտանիքի չափահաս անդամների համար խիստ պատիժներ սահմանելուց հետո, հասարակությունից նրանց մեկուսացնելու նպատակով արգելափակում էր դղեննոցներում, իսկ անչափահաս երեխաներին խլում ծնողներից և նրանց հոգևոր դաստիարակության գործը հանձնում եկեղեցու հայրերին, որպեսզի «սնուցեն եւ ուսուցեն զնոսա ի հաւատս ճշմարիտս եւ յերկիւղ Տեառն»[1]։

Ֆ. Էնգելսը նշում է, որ «վանքերը աննորմալ հասարակական մարմիններ էին, որոնք հիմնված էին ամուրիության վրա»[2] և գտնվում էին բացառիկ վիճակում։ Այդ վիճակի՝ եկամուտների, ապահարկության մասին ուշագրավ նյութեր գտնում ենք Սահակ Պարթևի և Դվինի ժողովի կանոնախմբերում։ Այս, ինչպես նաև Ներսես Բ Բագրևանդացի կաթողիկոսի և Ներշապուհ եպիսկոպոսի կանոնախմբերում հետաքրքիր և շեշտված հաղորդումներ կան հոգևորականության ապահարկության, «ազատ»-ների երկու շերտերի՝ ազնվականների և եկեղեցականների միջդասային պայքարի մասին, մի պայքար, որի նպատակն էր տնտեսապես թուլացնել եկեղեցին, սահմանափակել հոգևորականության եկամուտի աղբյուրները և նրան դարձնել հարկատու։

Կանոնագիրքը անգնահատելի հնարավորություններ է ընձեռնում իմանալու Հայաստանի վաղ միջնադարում գոյություն ունեցող տնային ստրկության և սրա աղբյուրների, եկեղեցական պաշտոնների ժառանգության և այդ պաշտոնների դիմաց տրված հողի պայմանական օգտագործման իրավունքի (խոստակի)[3], հոգևորականության շվայտ կյանքի և կենցաղի մասին։ Վերևում նշված բազմաթիվ հարցերը կարող են պատմաբանների և տնտեսագիտության պատմությամբ զբաղվողների հետաքրքրության առարկան դառնալ Կանոնագրքի միջոցով։ Կանոնագրքի մատակարարած նյութերի շնորհիվ պատմաբանները և իրավունքի պատմությամբ զբաղվողները պետք է ուսումնասիրեն հայ միջնադարյան սոցիալական կամ իրավական առանձին հասկացությունները՝ խոստակ(դար), բեգար և կոռ, իրական բովանդակությունը, ինչպես նաև իրավունքի պատմության կարևոր պրոբլեմները՝ ընտանեկան հարաբերու-

[1] Տես ներքևում, էջ 462։

[2] Ֆ. Էնգելս, Ընտանիքի, մասնավոր սեփականության և պետության ծագումը, Երևան, 1932, էջ 187։

[3] Ակադ. Հ. Մանանդյանը «Ֆեոդալիզմը հին Հայաստանում» աշխատության մեջ քննելով այս երևույթը (էջ 104—114) օգտագործել է Վաչագան Աղվանից արքայի կանոնախմբի և Ստ. Օրբելյանի տվյալները։ Այստեղ կնշենք մի նոր վկայություն ևս, որի ժամանակը դժբախտաբար հայտնի չէ։ Երևանի Պետ. Մատենադարանի № 4779 ձեռագրի վերջին պահպանակում (XIV—XV դդ.) գտնվում է հետևյալ հատվածը. «Այլ և ամենայն ուրհնութեան աղբիւրն ուրհնեսցէ զձեզ յա [մենայն] աշխարհիս՝ տամբ և տեղոք, զարմաւք և զաւակօք, դաշտաւք և խոստակօք և ամենայն գոյուք. ամէն» (վերջին պահպանակ, էջ 2ա)։

թյանների, ժառանգության, քրեական և քաղաքացիական իրավունքի հարցերը և այլն։

ԺԶ. Կանոնագիրքը հանդիսանալով իրավաբանական փաստաթղթերի առաջին խոշոր և փաստալից ժողովածու, դարերի ընթացքում անսպառ աղբյուր է հանդիսացել հետագա հայ իրավունքի այնպիսի խոշոր երկերի համար, ինչպիսին են Մխիթար Գոշի, Սմբատ Գունդստապլի աշխատությունները։ Բանասիրությունը մեծ անելիքներ ունի այս բնագավառում։ Նրա խնդիրն է ցույց տալ ինչպես Կանոնագրքի ձևավորման սկզբունքները և աղբյուրները, այնպես էլ վերոհիշյալ հեղինակների Կանոնագրքից օգտվելու սահմաններն ու չափերը և ապա իրավաբանական ձևակերպումները կյանքի առաջ քաշած այն հարցերի լուծման, որոնց մասին հասկանալի պատճառով Կանոնագրքում ոչինչ չենք գտնում և որոնց հանդիպում ենք Մխիթար Գոշի, Սմբատ Գունդստապլի դատաստանագրքերում։

Կանոնագիրքը զգալի չափով նյութ է տալիս լեզվաբաններին ոչ միայն հայոց լեզվի բառային պաշարի՝ մասնավորապես հունարենից կատարված թարգմանությունների ժամանակ ստեղծված նոր բառերի, այլև լեզվի շարահյուսության վերաբերյալ։ Կանոնագիրքը նյութեր է պարունակում նաև բժշկության՝ մասնավորապես առողջաբանության, և առանձին դեպքերում բարդ վիրահատությունների մասին, կապված դատական բժշկության հարցերի հետ։ Վերջապես Կանոնագիրքը հետաքրքրության առարկա կարող է դառնալ հայ փիլիսոփայական մտքի պատմությամբ զբաղվողների համար, կապված հայ միջնադարյան փիլիսոփայության և մտածողության խնդիրների հետ։

Սակայն, Կանոնագրքի ուսումնասիրության գիտական նշանակությունը սրանով չի սպառվում։ Բանը նրանումն է, որ առանձին կանոնախմբերի հայերեն թարգմանության համար հիմք դարձած հունարեն բնագրերն ավելի հին են, քան նույն կանոնախմբերի մեզ հասած հունարեն բնագրերը (օրինակ՝ Նիկիայի, Կ. Պոլսի, Եփեսոսի ժողովների և Բարսեղ Կեսարացու կանոնախմբերը և այլն)։ Այդ պատճառով հունարենից հայերեն թարգմանված առանձին կանոնախմբերի բնագրերը ուսումնասիրելուց հետո թերևս սրբագրություններ մտցվեն մեզ հասած հունարեն համապատասխան կանոնախմբերի բնագրերում։

Այսպիսով, հասարակական գիտությունների տարբեր բնագավառներ Կանոնագրքի ուսումնասիրությանը պետք է մոտենան իրենց հետաքրքրող կոնկրետ հարցերի տեսանկյունից։ Հայագիտությունը անցնելով այդ հարցերի, որպես ճանաչողության առանձին արահետների, քննության ու լուսաբանության ոլորտով, դուրս կգա գիտական իմացության ավելի լայն և ուղիղ ճանապարհ։

ԺԷ. Վերևի շարադրանքից արդեն իսկ պարզ է դառնում Կանոնագրքի պատմագիտական նշանակությունը, առանց որի բազմաթիվ հարցերի լուսաբանումը կլիներ խիստ թերի ու միակողմանի։ Կանոնագրքի պատմագիտական մեծարժեք նշանակության պատճառով է, որ հետաքրքրության առարկա էր դարձել այն՝ շուրջ երկու հարյուր տարի, սկսած Մ. Չամչյանից։ Սակայն նախասովետական հայագիտությունը Կանոնագրքին անդրադառնում էր ավելի նեղ հարցերի՝ դավանաբանական, ծիսական, երբեմն էլ բանասիրական և իրավաբանական որոշ խնդիրների լուսաբանման համար։ Ավելին՝ առանձին դեպքերում ձեռնարկելով Կանոնագրքի հրատարակությանը՝ որոշ հրատարա-

կողներ փորձում էին այն օգտագործել ոչ միայն «Քրիստոնեա Հայաստանի ընկերական կեանքի.... Նրա քաղաքական բարքի և վարքի...»[1] լուսաբանության համար, այլ նաև գործնական նկատառումներով՝ թե «այսօր էլ մեր ազգային ընկերական կեանքի համար ի՞նչ օգուտ կարող ենք քաղել մեր սուրբ Հայրերի հաստատած օրէնքներից»[2]։

Այսպիսով, Կանոնագիրքը չէր դիտվում որպես ավատական հասարակության հարաբերությունները և իրավական նորմաններն արտացոլող մի կարևոր սկզբնաղբյուր։ Հետևապես, Կանոնագիրքը քննության չէր ենթարկվում ըստ էության պատմա-բանասիրական լայն խնդիրների՝ հայկական վաղ ավատատիրության տնտեսական, քաղաքական և իրաբանական հարաբերությունների ամբողջական հարցերի ուսումնասիրության ոլորտում։ Սովետական կարգերի հաստատումից հետո միայն, անցած տարիներում, մեզ մոտ եղան ուսումնասիրության լուրջ փորձեր՝ Կանոնագիրքը դիտելու որպես հայ ժողովրդի ավատական հասարակության վաղ շրջանի ներքին կյանքին վերաբերող խիստ ուշագրավ և կարևոր սկզբնաղբյուր[3]։

Ձեռնամուխ լինելով Կանոնագրքի ամբողջական և գիտական հրատարակության աշխատանքներին, հետապնդել ենք մեկ նպատակ՝ այս հրատարակությամբ վեր հանել Կանոնագրքի ճանաչողական նշանակությունը, Կանոնագիրքը դարձնել գիտական հասարակայնության սեփականություն, դրանով իսկ ընդլայնել մեր գիտելիքները հայ ժողովրդի միջնադարյան ներքին կյանքի պատմության մի շարք կարևոր պրոբլեմների ուսումնասիրության վերաբերյալ։

ԺԸ. Կանոնագիրքը ձեռագիր այն վիճակով, ինչպես մեզ է հասել, հրապարակված չէ, սակայն տարբեր ժամանակներում ու վայրերում և տարբեր առիթներով Կանոնագրքից որևէ շարք կամ առանձին կանոնախմբեր բավականաչափ հրապարակվել են։ Այստեղ ժամանակագրական կարգով նշում ենք համեմատաբար ընդարձակ հրատարակությունները.

ա. Angelo Mai, Scriptorum veterum nova collectio e Vaticanis codicibus edita, tomus X, Romae, MDCCCXXXVIII։ Այս հրատարակության մեջ մտել են հայկական կանոնախմբերը Վատիկանի մատենադարանի հայերեն մի ձեռագիր կանոնագրքից՝ Արս. Անճարակյանի լատիներեն թարգմանությամբ[4]։

բ. Մ. Աղաբեկյանը նպատակ էր ունեցել մեկ ձեռագրի հիման վրա հրա-

---

[1] Ծիլն Աւարայրի, 1867, № 3, էջ 126։

[2] Նոյն տեղում, էջ 127։

[3] Տես ակադ. Հ. Մանանդյան, Դիտողություններ Հին Հայաստանի շինականների դրության մասին, մարզպանության շրջանում, Երևան, 1925. Նույնի, Նյութեր Հին Հայաստանի տնտեսական կյանքի պատմության, I, Երևան, 1927, II, Երևան, 1928. Նույնի, Ֆեոդալիզմը Հին Հայաստանում, Նույնի, Քննական տեսություն հայ ժողովրդի պատմության, հտ. Բ, մաս Ա, Երևան, 1957. Թ. Ավդալբեկյան, Հայ շինականի ու գեղջկուհու աշխատավարձը հինգերորդ դարում. Ս. Ե. Հակոբյան, Հայ գյուղացիության պատմություն, հա. Ա։

[4] Գրիգոր Լուսավորիչի (էջ 269—270), Ներսեսի և Նեշշապուհի (էջ 272—276), Սահակ Պարթևի (էջ 276—289), Շահապիվանի (էջ 290—296), Հովհան Մանդակունու (էջ 296—299, 314), Աբրահամ Մամիկոնեից (էջ 299—300), Սահակ Ձորոփորեցու (էջ 300—302), Հովհաննես Օձնեցու (էջ 302—307), Սիոնի (էջ 307—310), Դվինի (էջ 310—312), Կարինի (էջ 312-314), Վաչագանի (էջ 314—316) կանոնախմբերը։

տարտկել ամբողջ Կանոնագիրքը, սակայն նա «Ծիլն Աւարայրի»-ի 1867 թ. մի քանի համարներում[1] հրատարակեց միայն չորս կանոնախումբ՝ Առաքելական (Ա), Կղեմեսի, Հարանց հետևողաց և Նիկիայի ժողովի (ներառյալ նաև Կոստանդիանոս թագավորի ուղերձը և Նիկիայի ժողովի մասնակիցների ցանկը). այնուհետև հրատարակումը ընդհատվեց։

գ. Աբել արքեպիսկոպոս Մխիթարյանց, Պատմութիւն ժողովոց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հանդերձ կանոնադրութեամբք ի պէտս ժառանգաւորաց, Վաղարշապատ, 1874։ Այստեղ Կանոնագրքից մտել են միայն հայկական եկեղեցական ժողովների և նշանավոր գործիչների կանոնախմբեր, երբեմն բովանդակության վերաշարադրմամբ և կրճատումներով։

դ. Աղ. Պալճեան, Պատմութիւն կաթողիկէ վարդապետութեան ի Հայս, Վիեննա, 1878։ Հավելվածում հրատարակվել է Կանոնագրքի մեջ մտած Սահակ Պարթևի կանոնախմբի մի ենթաբաժինը (էջ 191—194) և Հովհաննես Օձնեցու կանոնախումբը (էջ 195—201)։ Մնացած կանոնախմբերը, որոնք հրատարակված են այստեղ՝ Շիրակվանի (862 թ.), Սսի (1243 թ., 1307 թ.), Ադանայի ժողովների և այլ նյութեր, չեն մտնում Կանոնագրքի մեջ։

ե. Ն. Մելիք-Թանգյան, Հայոց եկեղեցական իրաւունքը, Ա գիրք, Շուշի, 1903։ Այս հրատարակությունը համեմատաբար ավելի շատ կանոնախմբեր է պարունակում, սակայն Կանոնագիրքը դարձյալ լրիվ ընդգրկված չէ։ Հրատարակության մեջ Կանոնագրքի կառուցվածքից ոչինչ չի մնացել, հրատարակիչը իր խմբավորմամբ տալիս է հունարեն առանձին կանոնախմբերի թարգմանությունները (հունարենից թե ռուսերենից) կրճատումներով, համառոտ վերաշարադրմամբ, ամբողջ կանոններ դեն նետելով, թարգմանությանը կցելով քննադատական իր դիտողությունները, որոնք հաճախ անտեղի են, և այնուհետև հայ հին թարգմանության բնագրերը։

զ. Ա. Ղլտճյան, Կանոնգիրք Հայոց, Թիֆլիս, 1914։

է. H. Ghedighian, Collectio Canonum Ecclesiae Armenae, I, Canones Apostolici, Venezia, 1941[2]։

Վերևում նշված հրատարակություններից և ոչ մեկը նույնիսկ մոտավոր պատկերացում չի տալիս Կանոնագրքի, նրա կառուցվածքի և բովանդակած նյութերի մասին։ Երևս դա է պատճառը, որ Մ. Օրմանյանը իր «Ազգապատում» աշխատության մեջ հրաժարվել է օգտագործել վերոհիշյալ հրատարակությունները և գերադասել է օգտվել Սկյուտարի Ս. Խաչ եկեղեցում գտնվող 1831 թ. ընդօրինակած Կանոնագրքից։ Իսկ հետագա ուսումնասիրողները պատմա-բանասիրական իրենց աշխատություններում մեծ մասամբ օգտագործել են Ա. Ղլտճյանի վերոհիշյալ հրատարակությունը[3]։

---

[1] Մարտ, էջ 129 -135, ապրիլ, էջ 153—167, մայիս, էջ 193—206, հունիս, էջ 249—263։

[2] Այստեղ հրատարակված են Կանոնագրքի մեջ մտած հինգ կանոնախումբեր՝ Առաքելական (Ա) (էջ 1—41), Կղեմայ (էջ 42—72), Հարանց ճեմևողաց (էջ 73—84), Թադէոսի (էջ 85—110) և Փիլիպպոսի (էջ 111—116), գրաբարյան բնագրերը և իտալերեն թարգմանությունը։ Հրատարակության համար օգտագործված է 13 ձեռագիր և 3 հրատարակություն (Ա. Ղլտճյանի, Ն. Մելիք-Թանգյանի և Հ. Տաշյանի)։ Ունի իտալերեն (էջ V—VIII) և հայերեն (էջ IX—XIII) լեզուներով առաջաբան և հեղինակի կողմից կազմված առարկայական ցանկեր, դարձյալ երկու լեզուներով՝ հայերեն (էջ 117—119) և իտալերեն (էջ 120—122)։

[3] Ով թեկուզ մի թեթև ծանոթ է Կանոնագրքի ձեռագրերին և Ա. Ղլտճյանի հրատարակությանը, ապա նա չի կարող չհիասթափվել այդ հրատարակությունից. պրոֆ. Լ. Մե-

Կանոնագիրքը ուրույն ձևով վերակազմեց և հրատարակեց Արիստակես Դավթյանը՝ հոդվածների բովանդակության համաձայն կատարելով զանազան խմբավորումներ[1]*։*

լիքսեթ-Բեկը, տակավին 1917 թ. գրում էր. «... „Книга канонов" (*Կանոնագիրք* Kanonagirq) в ее целом, до сих пор еще не опубликована. Имеющееся же в наличности издание Арсена Кintчяна *Կանոնգիրք Հայոց* (*«Ղուկասեան Մատենադարան»*, кн. XII, Тфл. 1914), не только не является воспроизведением этого замечательного памятника древне-армянской письменности, но и в значительной степени лишено научного значения, ибо оно представляет собою не что иное, как собрание различных категорий канонических правил, составленное хотя и на основании 25 рукописен, однако, без обозначения разночтений, и, притом, в произвольной группировке самого издателя. То же самое приходится сказать и относительно изданий — архим. (ныне еписк.) Нерсеса Мелик-Тангяна *«Հայոց եկեղեցական իրաւունքը. ա. գիրք. Ներածութիւն և աղբիւրներ* (Шуша, 1903)...» („Об источниках древнеармянского права", ст. 143, *տես* Известия Кавказского Историко-Археологического Института, том II, Л. 1927)։ *Ա. Ղլտճյանը, կանոնագրքից վերցնելով առանձին կանոնախմբեր, խմբավորել է և լրացրել այնպիսի ժողովների կանոններով, ինչպես Աշտիշատի, Մանազկերտի, Սսի, Զաղավանի, Երուսաղեմի, որոնք երբեք չեն մտել Կանոնագրքում։ Երբեմն էլ թերի են բերված առանձին կանոնախմբեր, օրինակ, Առաքելական (Ա) և այլն։ Ահա և պրոֆ. Խ. Սամուելյանի կարծիքը. «Այս հրատարակությունը զուրկ է գիտական արժեքից։ Նախ՝ այստեղ չեն նշված այն ձեռագրերը, որոնցից օգտվել է հրատարակիչը.... դա (Ա. Ղլտճյանի հրատարակությունը— Վ. Հ.) ոչ թե պատմական, որոշ չափով կոդիֆիկացիա տեսած, իսկական կանոնագիրքն է, այլ անհատորեն, Ա. Ղլտճյանի «Նոր խմբած», մի հավաքածու, այլ խոսքով՝ իր «հորինած» կանոնագիրքը» (Հին հայ իրավունքի պատմություն, հատ. 1, էջ 53—54)։ Եվ իսկապես, վերջինիս հրատարակության տիտղոսաթերթում այդպես էլ նշված է. «Խմբեց Արսեն Ղլտճյան»։ Իսկ եթե սրան ավելացնենք այդ հրատարակության անփույթ և սխալաշատ լինելը, թերևս վերջացնենք մեր ասելիքը։ Միայն մեկ օրինակ. Հով. Մանդակունու կանոնախմբի Դ հոդվածի մի հատվածը ըստ Ա. Ղլտճյանի հրատարակության այսպես է. «Ջի գինի և հաց, օղի և մեղր մի են» (էջ 85), ըստ Կանոնագրքի՝ «զի գինի եւ հացաւղի եւ մեղրաւղի եւ ամբրաւաւղի մի են» (տես ներքևում էջ 496)։ Պարզաբանումներն ավելորդ են, մանավանդ որ նման փաստերը եզակի չեն։*

[1] *«Կանոնք ս. ժողովոց և հարց եկեղեցւոյ» վերնագրով նախապես լույս տեսավ «Լումայ» երկամսյա հանդեսի 1900—1904 թթ. առանձին համարների հավելված բաժնում (տես 1900 թ. № 1, էջ 1—16, № 2, էջ 17—32, 1901 թ. № 1, էջ 33—48, 1902 թ. № 2, էջ 49—64, № 4, էջ 65—80, № 6, էջ 81—96, 1903 թ., № 2, էջ 97—112, № 4, էջ 113—128, 1904 թ., № 1, էջ 129—140), իսկ այնուհետև առանձին արտատպվեց 1904 թ., որպես Ա պրակ։ Հրատարակիչը, ինչպես Կանոնագիրքը, այնպես էլ Կանոնագրքում չմտած եկեղեցական ժողովների որոշումներ, ասենք՝ Սսի երկու ժողովները (1204 թ. և 1243 թ.) վերածել է առարկայական (թեմատիկ) խմբավորման, օրինակ՝ «Ա. Յաղագս աղօթելոյ և ընդ արևելս աղօթելոյ» (էջ 1—4), «Բ. Յաղագս սուրբ պատարագի, և պատարագի» (էջ 4—10) և այլն։ Այս վերնագրերի տակ նա դրել է տարբեր կանոնախմբերից քաղված համապատասխան հոդվածներ, հրատարակության էջերի ձախ կողմում նշելով կանոնախմբերի պատկանելությունը և տվյալ հոդվածների մասնավոր և ընդհանուր համարները։ Այս ձևով նա Կանոնագիրքը (և ոչ միայն Կանոնագիրքը) վերածել է մի քանի տասնյակ առարկայական խմբավորման և դրանցից հրատարակել 35-ը։ Համենայն դեպս մեզ հայտնի է 35 առարկայական վերնագրերի հրատարակությունը՝ համապատասխան կանոններով հանդերձ։ Իսկ թե այս աշխատությունն արդյո՞ք ունեցել է շարունակություն՝ հաջորդ պրակները և ինչո՞ւ դրանք չեն հրատարակվել, մեզ մնաց անհայտ։ Հմմտ. պրոֆ. Լ. Մելիքսեթ-Բեկի կարծիքը այս հրատարակության մասին (տես նախորդ էջում նշված ռուսերեն աշխատությունը)։*

Երևանի Մատենադարանի Արխիվային բաժնի մի վավերագրում (ֆոնդ Ջանազան, թղթ. № 43, վավ. № 5), որի վրա մեր ուշադրությունը հրավիրեց Մատենադարանի գիտաշխատակից ընկ. Ս. Ավագյանը, պահվում է Արիստակես Դավթյանի սկզբունքով կազմը-

Այսպիսով, մինչև այժմ հայագիտության մեջ չունենք ոչ միայն Կանոնագրքի գիտական, այլ նույնիսկ սովորական, բայց ամբողջական հրատարակություն։

Ճշմարտության դեմ չմեղանչելու համար, պետք է, սակայն, նշել, որ գիտական պատշաճ բարեխղճությամբ հրատարակվել են Կանոնագրքի միայն առանձին կանոնախմբեր, օրինակ, Առաքյալների[1], Շահապիվանի ժողովի[2], Սեսնտոսի[3], Գանգրայի ժողովի[4] և ապա Պարտավի[5], Դվինի[6] ժողովների։ Բայց դրանք էլ կտրված լինելով Կանոնագրքի համաբնագրից (կոնտեքստ), ոչ մի պատկերացում չեն տալիս Կանոնագրքի մասին։

ԺԹ. Այսպիսին էր իրերի վիճակը, երբ տակավին 1954 թվականից ձեռնամուխ եղանք Կանոնագրքի ուսումնասիրության, նրա բնագրի գիտական հրատարակության պատրաստման աշխատանքներին։ Այդ նպատակով առաջին հերթին ծանոթացանք Հայկական ՍՍՀ Մինիստրների Սովետին առընթեր

ված‌ Կանոնագրքի մի այլ խմբագրության սեագրություն (էջ 8ա—95ա)։ Այն կազմել է Էջմիածնի միաբան Հովհաննես Շահխաթունյանցը, անցյալ դարի առաջին տասնամյակներում։ Աշխատության 1ա էջում, հավանաբար ոչ Շահխաթունյանցի ձեռագրով, նշված է. «Կանոնք առաքելոց և հայրապետաց սրբոց հաւաքեալք ի Յովհաննէս վարդապետէն Շահխաթունեանց վաթսուն երկու տետրակք, յորս պակասին ԻԹ, ԽԴ և ԾԶ տետրակքն և մնացեալքն ամենայն են թերի»։ Աշխատությունը ներկա վիճակով ունի 61 թեմատիկ վերնագիր, ուր պակասում են ոչ միայն վերևում նշված ԻԹ, ԽԴ և ԾԶ տետրակները, այլև ուրիշ թեմատիկ վերնագրեր (իմա՝ տետրակներ), թվով 10՝ ԺԱ, ԺԳ, ԺԶ, ԺԷ, ԻԱ-ԻԴ, Լ, ԼԱ։ Այսպիսով, պակասում են ընդամենը 13-ը (3+10)։ Ենթադրում ենք, որ այս աշխատությունը չի ավարտվում 61-րդ թեմատիկ վերնագրով։ Վերևում նշված մեջբերումից իմանում ենք, որ ողջ աշխատությունը ունեցել է 62 տետր, սակայն պակասում են 29-րդ, 44-րդ և 56-րդ տետրերը։ Թեմատիկ վերնագրերի հաջորդականությունն սաուգելիս, չկային նաև 29-րդ, 44-րդ և 56-րդ թեմատիկ վերնագրերը։ Այստեղից ենթադրում ենք, որ տետրակ հասկացությունը համընկնում է մի թեմատիկ վերնագրի հասկացությանը. թեև այժմ թեմատիկ վերնագրերը ամբողջական տետրից չեն, այլ տետրերից պոկված մեկ-երկու գրված էջեր, իսկ մյուս չգրված էջերը պոկված են և հեռացված բնագրից։ Նշանակում է վերջին՝ 62-րդ տետրակը հենց նույն համարի թեմատիկ վերնագիրն է, ուրեմն, վերջից պակասում է մի թեմատիկ վերնագիր։

Այս և Առիստակես Դավթյանի հրատարակության բնագրերի համեմատությունը մեզ բերեց այն համոզման, որ դրանք ամենայն հավանականությամբ միմյանց հետ չաղերսվող և առանձին կազմված աշխատություններ են, թեև թեմատիկ վերնագրերի հաջորդականությունը համապատասխանում են միմյանց։ Վերջին հանգամանքը բացատրում ենք նրանով, որ երկու հեղինակներն էլ ելակետ են ունեցել Կանոնագրքի առաջին՝ Առաքյալների անունով հայտնի կանոնախմբի հոդվածների հաջորդականությունը։ Ընդհանուր առմամբ Արիստակես Դավթյանի հրատարակության մեջ թեմատիկ վերնագրերի տակ բերված հոդվածներն ավելի բազմազան են, քան Հովհաննես Շահխաթունյանցի աշխատության։ Հարկ է նշել նաև, որ երկու հեղինակներն էլ օգտագործել են Կանոնագրքի Բ խմբի որևէ ձեռագիր։

[1] Հ. Տաշյան, Վարդապետութիւն առաքելոց, Վիեննա, 1896, էջ 289—385։

[2] Ն. Ակինյան. Շահապիվանի ժողովին կանոնները, Հանդէս Ամսօրեայ, 1949, №№ 4—12, էջ 79—170։

[3] Ն. Ակինյան, Դիոնեսիոս Աղեքսանդրացի Թուղթ վասն ապաշխարութեան առ Մեբուժան եպիսկոպոս Հայոց, Հանդէս Ամսօրեայ, 1949, №№ 4—12, էջ 59—78։

[4] Լ. Խաչիկյան, Փոքր Հայքի սոցիալական շարժումների պատմությունից (IV դար), Երևան, 1951, էջ 90—112։

[5] Ա. Ղլտճյան, Կանոնք Պարտաւի տղղային ժողովի (Սիոն կաթողիկոսի), Վաղարշապատ, 1903։

[6] Մխիթար վրդ. և Սիրական Տիգրանյան, Կանոնք Դունայ սբ. ժողովոյն, Վաղարշապատ, 1905։ Ա. Ղլտճյան, Կանոնք Ներսէսի Բ կաթողիկոսի և Ներշապուհ Մամիկոնէից եպիսկոպոսի, Վաղարշապատ, 1905։

Մեսրոպ Մաշտոցի անվան հին ձեռագրերի գիտահետազոտական ինստիտուտի («Մատենադարանի») կանոնագիրք-ձեռագրերին, օգտագործելով Մատենադարանի աշխատակիցների կողմից կազմված մատենագիտական ցուցակը (անտիպ)։ Սկզբում ծանոթացանք շուրջ 200 ձեռագրերի հետ։ Այնուհետև յուրաքանչյուր ձեռագիր մանրամասն ուսումնասիրելուց հետո, մեզ համար պարզ դարձան ոչ միայն այն ձեռագրերը, որոնք պետք է օգտագործեինք Կանոնագրքի գիտական բնագիրը կազմելիս, այլև կանոնագիրք-ձեռագրերի այն խմբերը, որոնց զգալի մասի վերաբերյալ մանրամասն խոսել է Ս. Տիգրանյանը[1]։

Առայժմ մեր նպատակից հեռու է կանոնագիրք-ձեռագրերի խմբերի մասին խոսելը[2]։ Այստեղ դրանցից կառանձնացնենք 47 ձեռագրեր, որոնք օգտագործել ենք Կանոնագրքի համահավաք բնագիրը կազմելու համար։ Սրանք այն ձեռագրերն են, որոնց մեջ Կանոնագիրքը պահվել է լրիվ, առանց կրճատումների, այն ձևով, ինչ ձևով այն կարող էր լինել Հովհաննես Օձնեցու և նրանից հետո կատարված լրացումների ժամանակ, մինչև XI դարը։ Այդ ձեռագրերին անհրաժեշտ է ավելացնել նաև Նոր-Ջուղայի (Իրան) Ամենափրկիչ վանքի Մատենադարանի № 131 ձեռագիր-կանոնագիրքը (1098 թ. ընդօրինակություն), որն օգտագործել ենք լուսանկարչական պատճենի միջոցով[3]։ Այսպիսով, Կանոնագրքի համահավաք բնագիրը կազմելիս օգտագործել ենք 48 ձեռագիր։ Այս ձեռագրերում կանոնախմբերը տարբեր հաջորդականություն և դասակարգում ունեն։ Նկատի ունենալով այդ հանգամանքը, նշված ձեռագրերը բաժանում ենք երկու խմբի[4]. Ա խումբ, որին պատկանում են մեր օգտագործած ձեռագրերից 29-ը. Բ խումբ, որին պատկանում են 18 ձեռագրեր. իսկ մնացած մեկ ձեռագիրը չի պատկանում նշված խմբերից ոչ մեկին[5]։ Այստեղ կարևորը Ա և Բ խմբերն են, որովհետև միմիայն դրանց միջոցով կարելի է մոտավոր կերպով պարզել, թե Կանոնագիրքը Հովհաննես Օձնեցու ժամանակ ինչպիսի՞ կառուցվածք կարող էր ունենալ։

Ի. Թե ինչպե՞ս է կառուցված Կանոնագիրքը Ա խմբի ձեռագրերում, կարելի է տեսնել այս խմբի հնագույն օրինակում (Նոր-Ջուղայի Ամենափրկիչ վանքի մատենադարանի № 131 ձեռագիրը, այսուհետև կնշենք A), որի մեջ «Շարադրութիւն կանոնաց եղեալ եւ այս կարգ եւ չափ գլխոցն» վերնագրի տակ տրված է կանոնախմբերի հաջորդական ցանկը[6]։

---

[1] Сиракан Тигранян, Древне-армянская книга канонов. Очерки описания и исследования памятника, I, описательная часть, Петроград, 1918.

[2] Կանոնագրքի ձեռագրերի խմբերի, առանձին կանոնախմբերի թարգմանության, կանոնական նոր շերտերի ավելացման և պատմա-բանասիրական այլևայլ հարցերի մասին կանդրադառնանք Կանոնագրքին նվիրված մեր ուսումնասիրության մեջ։

[3] Հայկական ՍՍՌ գիտությունների ակադեմիայի պատմության ինստիտուտի խընդրանոք նշված ձեռագրի լուսանկարչական պատճենը ձեռք է բերել և ինստիտուտին հանձնել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգեն Ա-ն։

[4] Ա և Բ խմբերի մասին տես նաև Ս. Տիգրանյանի վերևում նշված աշխատության 45—124 էջերը։

[5] Այս ձեռագիրը կրում է 778 համարը (Պ), որն իր ընթերցվածներով ավելի մոտ է Ա խմբին, բայց կառուցվածքով տարբերվում է և՛ Ա և՛ Բ խմբերից, թեև այն բովանդակում է A-ի բոլոր 57 կանոնախմբերը։

[6] Այդ հաջորդականությունը չկրկնելու համար տես ներկա հրատարակության 3—4 էջերը։

Այսպիսով՝ A ձեռագիրը պարունակում է Առաքելական (Ա) կանոնախմբից մինչև Հովհան Մանդակունու «Ի կոչումն ապաշխարութեանն» աշխատությունը, թվով 57 կանոնախումբ[1]։ Միևնույն նյութերն ու կառուցվածքն ունեն նաև №№ 9298 (P) և 3148 (U) ձեռագրերը։ Միայն U-ն 57-րդ կանոնախմբի վերջում, ինչպես ներքևում նշված BCDEFGH ձեռագրերում է, ավելացված ունի մի նոր՝ 58-րդ կանոնախումբ, բայց ոչ Սիմոն Աղվանից կաթողիկոսի կանոնախումբը, այլ Հովհան Ոսկեբերանի «Յաղագս սահմանի կանոնաց կարգաւորաց, որք գան ի խոստովանութիւն» կանոնախումբը։

Յոթ ձեռագիր՝ №№ 6409 (B), 8926 (C), 795 (D), 2635 (E), 6496 (F), 2655 (G), 2596 (H), ունեն նույն կանոնախմբերը և դասավորությունը, ինչ որ նշեցինք վերևում, միայն սրանց վերջում ավելացված է Սիմոն Աղվանից կաթողիկոսի կանոնախումբը՝ որով ստացվում է 58։

Տասնհինգ ձեռագիր՝ №№ 8158 (I), 3706 (J), 4403 (K), 4631 (L), 5782 (M), 5894 (Q), 2883 (R), 3097 (S), 9488 (T), 3099 (V), 449 (X), 3297 (Y), 7317 (Z), 3059 (W), 3065 (Ô), թեև ունեն միևնույն կանոնախմբերը և դասակարգությունը, ինչ APU և սրանց հաջորդ վերևի յոթ ձեռագրերը, բայց բուն ձեռագրերի (ոչ կանոնախմբերի ցանկում) վերջում՝ Հովհան Մանդակունու «Ի կոչումն ապաշխարութեանն» կանոնախմբից հետո ավելի ունեն երեք կանոնախումբ, որ բերում ենք I ձեռագրի ընթերցմամբ. «Նորին կանոնք երրորդ Բարսեղի Կեսարու հայրապետին արարեալ, գլուխք ՀԴ (պէտք է լինի ՀԼ: — Վ. Հ.)։ Յոհաննու Ոսկեբերանի Յաղագս սահմանի կանոնաց կարգաւորաց, որք գան ի խոստովանութիւն։ Յաղագս պսակի ամուսնացելոց»[2]։ Ահա թե ինչ է գրված ձեռագրում՝ վերևում նշված այս երեք կանոնախմբի մասին. «Մանիշիք ով իմաստուն ընթերցողք, որ այս Դ կանոնքս՝ Բարսղի ՀԷ գլուխն եւ Յոհան Ոսկէբերանին ԾԴ գլուխն եւ Յակոբ Ղրիմեցոյ կանոնքն, ոչ կայր ի բուն օրինակն. մեր յայլմէ ծեր օրինակէ գտաք եւ եդաք ասա ի կարգի, անմեղադիր լերուք»[3] (ընդգծումը մերն է—Վ. Հ.)։ Այս հիշատակարանն

---

[1] Λ ձեռագրի կանոնախմբերի ցանկում թյուրիմացաբար պակասում է երկու կանոնախմբի վերնագիր, դրանք են, նախ՝ «Կանոնական գիր տեառն Եպիփանու ասացեալ գլուխք Ն» կանոնախումբը, որը գտնվում է «Կանոնք հիրդի Աղեքսանդրացւոյ գլուխ Ն» և «Եղիշէի գլուխ Ա», կանոնախմբերի միջև. երկրորդ՝ «Սորոյն Աթանասի մեծի Ա բան» փոքրիկ կանոնախումբը, որը գտնվում է «Մելիտոնի եպիսկոպոսի թուղթ առ... գլուխ Ա» և «Սերբիանոսի ի Ղուկա աւետարանին մեկնութենէ» կանոնախմբերի միջև. իսկ ցանկում առաջինը պետք է զանվեր Լ և ԼԱ, իսկ երկրորդը՝ ԽԸ և ԽԹ վերնագրերի միջև։ Այսպես է վիճակը նաև Ս ձեռագրում։ Հմմտ. նաև Π ձեռագրի ցանկը։ Համառոտակության բնագրում ուղղանկյուն փակագծերի՝ [ ] միջոցով ավելացրինք այդ բացթողումները։ Քանի որ այդ լրացման հետևանքով փոխվում էին կանոնախմբերի վերնագրերի հաջորդական համարները, այդ պատճառով սկսած ԼԱ վերնագրից բնագրի ունեցած համարները վերցրինք կլոր փակագծերում՝ ( ) և յուրաքանչյուրի մոտ նշեցինք հերթական ճիշտ համարը։

[2] Տես ձեռագրի 342բ—367բ էջերում։ Q ձեռագրում այդ երեք կանոնախումբը դարձյալ ավելացված է կանոնագրքի վերջում և ցանկում ոչ մի նշում չկա այդ մասին, սակայն մեկ ուրիշը, հավանաբար 19-րդ դարում, ցանկի վերջում գրանցել է այդ երեք կանոնախմբերի վերնագրերը. «Կանոնք երրորդ Բարսեղի Կեսարու հայրապետին արարեալ, գլուխս ՀԻ։ Տեառն Յովհաննու Ոսկեբերանի Յաղագս սահմանի կանոնաց կարգաւորաց, որք գան ի խոստովանութեան գլ. ԾԴ։ Յաղագս պսակի ամուսնացելոց հանդերձ ճիւղագրութեամբք և ազգահամարաւ» (էջ 15ա)։ Ճիշտ այդպես է վարվել մեկ ուրիշը X ձեռագրի այդ կանոնախմբերի հետ, ցանկում նշելով վերևում նշված միայն առաջին երկու կանոնախմբերի վերնագրերը (էջ 13բ)։

[3] էջ 369բ, հմմտ. նաև J, էջ 229ա։

ավելի համառոտ գտնում ենք նաև T և սրան հարող մի քանի ձեռագրերի վերևում նշված երեք կանոնախմբերից առաջինի վերնագրում. «Նորին կանոնք երրորդ Բարսեղի Կեսարու հայրապետին արարեալ, գլուխք ՀԴ, զոր ու կայր ի բուն օրինակն, յետոյ գտեալ յայլում յօրինակի և աստ եդաք»[1] (ընդգծումը մերն է— Վ. Հ.)։

Եթե T ձեռագրի վերոնշյալ հիշատակարանը չի ընդօրինակված մի ավելի հին ձեռագրից, նշանակում է այդ երեք կանոնախումբը Կանոնագրքում մուծել է հիշատակարանի հեղինակ Գրիգոր քահանան 1621 թ., որից և հիշյալ տեղեկությունները անցել են նշված ձեռագրերին։ Բոլոր դեպքերում այդ մուծումը չէր կարող կատարվել XV դարի երկրորդ կեսից վաղ։

Վերևում նշված երեք կանոնախմբերը, որոնք 15 ձեռագրերի ցանկերում չեն մտել, բայց նույն ձեռագրերի վերջում ավելացված են, №№ 7580 (N) և 3291 (Ս) ձեռագրերում արդեն մտել են նաև ցանկում, այդ պատճառով ցանկում նշված է ոչ թե 57 կանոնախմբի վերնագիր, ինչպես A ձեռագրում է, այլ 60։

Մնացած երկու ձեռագրերը՝ №№ 1779 (ê) և 3141 (ս) սկզբից և վերջից թերի են (կան ընկած թերթեր) և այդ պատճառով հնարավոր չեղավ պարզել, թե դրանք վերևում նշված ենթախմբերից որին են պատկանում։

Այսպիսով, եթե նկատի չունենանք վերջին երկու ձեռագրերը, ապա Ա խմբի մնացած ձեռագրերը բաժանվում են չորս ենթախմբի, որոնք առաջացման առումով ունեն հետևյալ պատկերը.

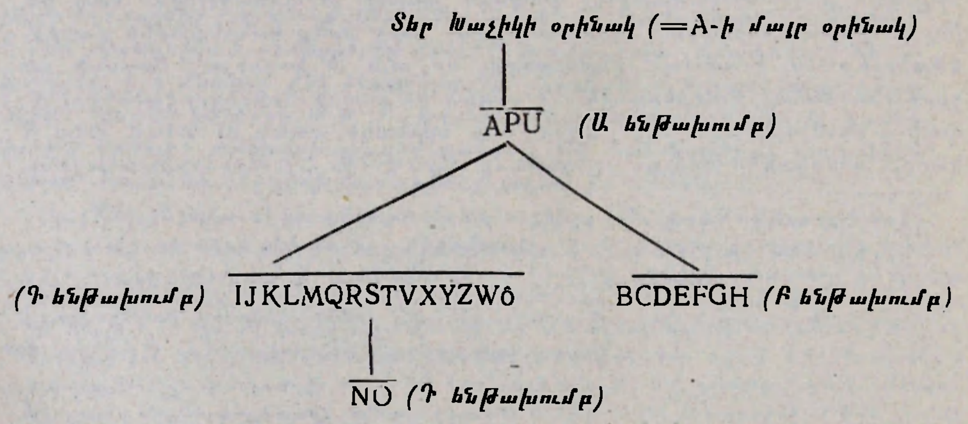

ԻԱ. Կանոնագրքի Բ խմբի ձեռագրերը թեև ունեն միևնույն կանոնախմբերը, բայց վերջիններիս հաջորդականությունը տարբեր է։ Այս՝ Բ խմբի ձեռագրերն իրենց հերթին բաժանվում են մի քանի ենթախմբերի, որոնց կանոնախմբերի քանակը և նրանց դասավորության տարբերությունը ավելին է, քան Ա խմբի ձեռագրերինը։

Առանձին ենթախումբ են կազմում №№ 656 (l) և 646 (t) ձեռագրերը, որոնցից կբերենք l-ի բովանդակությունը, ցույց տալու, թե Բ խմբի ձեռագրերում Կանոնագրքի կառուցվածքը ինչպիսին է և հետագայում կատարված ավելացումները այս խմբի մյուս ենթախմբերի ձեռագրերում ինչ հաջորդա-

[1] T, էջ 342բ, հմմտ. նաև J, էջ 209ա, K, էջ 239ա, M, էջ 280ա, S, էջ 331բ, V, էջ 234ա, o, էջ 190ա։

կանութեամբ են ընթանում։ Ահա այն «[Շ]արադրութիւն կանոնաց եղեալ այսչափ և այսչափ գլխոցն» վերնագրի տակ.

Ա. Կանոնք Առաքելականք գլուխք երեսուն և չորս։

Բ. Երկրորդ Առաքելականք գլուխք Ղ և Ե։

Գ. Կանոնք Թադէոսի առաքելոյ գլուխս ԼԳ։

Դ. Կանոնք Փիլիպոսի առաքելոյ գլուխս Ը։

Ե. Կանոնք Հարանցն հետևողաց գլուխս ԻԴ։

Զ. Կանոնք Անկիւրեայ գլուխս քսան։

Է. Կանոնք Նիկիայ սուրբ ժողովոյն գլուխս քսան։

Ը. Կանոնք երկրորդ Նիկիականք գլուխս ՃԺԴ։

Թ. Կանոնք սրբոյն Գրիգորի առաքելոյ Հայոց գլուխս երեսուն։

Ժ. Կանոնք սրբոյն Աթանասի գլուխս Ջ և Ը։

ԺԱ. Կանոնք երանելոյն Մակարայ Երուսաղէմի գլուխ Թ։

ԺԲ. Կանոնք Կոստանդինուպօլսի ժողովոյն գլուխս Գ։

ԺԳ. Կանոնք երանելոյն Աստուածաբանի գլուխս Լ։

ԺԴ. Կանոնք սրբոյն Բարսղի առ Աքելիքոս գլուխս ԾԱ։

ԺԵ. Կանոնք Բ Բարսղի առ Թէոդորոս գլուխս Ա։

ԺԶ. Կանոնք Գ սրբոյն Բարսղի վասն պէսպէս և բիւրապատիկ ախտից, գլուխս ՄՀԲ։

ԺԷ. Կանոնք տեառն Եփրեմի գլուխս Ը։

ԺԸ. Կանոնք Ներսէսի կաթողիկոսի և Ներշապհոյ եպիսկոպոսի գլուխ Լ և Ը։

ԺԹ. Կանոնք Կեսարեայ գլուխք Ժ։

Ի. Կանոնք Նէոյկեսարեայ գլուխ Ի։

ԻԱ. Կանոնք Կանգրեայ գլուխք ԻԴ։

ԻԲ. Կանոնք Անտիոքայ գլուխք ԻԵ։

ԻԳ. Խոստովանութիւն Անտիոքայ գլուխ Ա։

ԻԴ. Կանոնք Լաւոդիկեայ գլուխք ՃԷ։

ԻԵ. Կանոնք Սարդիկեայ գլուխ ԻԱ։

ԻԶ. Կանոնք Եպիփանու գլուխ Ե։

ԻԷ. Կանոնք Եփեսոսի ժողովոյն գլուխք Զ։

ԻԸ. Կանոնք Կիւրղի Աղեքսանդրացւոյ գլուխ Ե։

ԻԹ. Կանոնք սրբոյն Սահակայ Հայոց հայրապետի գլուխք [Ծ]Ե։

Լ. Կանոնք միաբան Հայոց գլուխ Ի։

ԼԱ. Թուղթ Սեւանդեայ գլուխ ԺԳ։

ԼԲ. Կանոնք երկրորդ Անտիոքայ գլուխս Թ։

ԼԳ. Կանոնք Յոհաննու Մանդակունւոյ գլուխ Թ։

ԼԴ. Թուղթ Աբրահամու առ Վաչագան գլուխք Գ։

ԼԵ. Կանոնք վերջնոյ Սահակայ գլուխք ԺԵ։

ԼԶ. Կանոնք տեառն Յովհաննու Իմաստասիրի գլուխք ԼԲ։

ԼԷ. Կանոնք Սիոնի կաթողիկոսի գլուխք ԻԳ։

ԼԸ. Կանոնք Վաչագանայ Աղուանից արքայի գլուխ ԻԱ։

ԼԹ. Կանոնք Դըւնայ սուրբ ժողովոյն գլուխք ԺԲ։

Խ. Սրբոյն Եղիշէի կանոնաց գրոց գլուխք Ա։

Այս ցանկին համապատասխան էլ կանոնախմբերը դասավորված են բուն ձեռագրում։ Սակայն ցանկի ԻԸ վերնագրի՝ Կյուրեղ Աղեքսանդրացու կանո-

նախմբի ընդօրինակումով ձեռագիրն այնուհետև մնում է թերի, չընդօրինակ-վելու պատճառով: Անշուշտ, եթե ընդօրինակությունը շարունակվեր, ապա մնացած կանոնախմբերը նույն հաջորդականությամբ կլինեին մինչև վերջ՝ Եղիշեի «Կանոնաց գիրք» (Վասն դիւահարաց) կանոնախումբը: Ճիշտ նույն ձևով են նաև № 646 (t) ձեռագրի պարունակած կանոնախմբերը:

Բ ենթախմբից ունենք երեք ձեռագիր՝ №№ 8938 (l), 660 (o) և 3368 (h): Վերջին երկու ձեռագրերում սկզբից թերթեր ընկնելու պատճառով չի պահվել կանոնախմբերի բովանդակության ցանկը: l ձեռագրի բովանդակության ցանկում նշված են Ա ենթախմբի it ձեռագրերի պարունակած Ա—Խ կանո-նախմբերը: Նույն հաջորդականությամբ էլ վերջիններս դասավորված են բուն ձեռագրում, սակայն դրանից հետո ավելացված են նոր կանոնախմբեր, որոնց վերնագրերը չեն նշված բովանդակության ցանկում: Ահա այդ նորամույծ մասը ըստ l ձեռագրի[1].

[ԽԱ.] Նորին (իմա Եղիշէի— Վ. Հ.) վասն ուրացողաց[2]:

[ԽԲ.] Նորին վասն երեխայից:

[ԽԳ.] Յոհաննու Կոստանդինուպաւլսոյ հայրապետի:

[ԽԴ.] Նորին. սկս. «Զոր ինչ խնդրիցէք յանուն իմ ի հօրէ իմմէ»:

ԽԸ. Մեծի Ագաթանկեղոսի ի բանէն որ զԿայենէ:

ԽԹ. Երանելոյն Մեսրոպայ Հայոց վարդապետի:

Ծ. Սահմանք և կանոնք կարգի եկեղեցոյ սրբոյն Ներսէսի հայրապետի Հայոց[3]:

ԾԱ. Կանոնք Յովանու Մանդակունոյ Հայոց կաթողիկոսի գլուխ Ի:

ԾԲ. Նորին Յովանու Մանդակունոյ կոչումն ապաշխարութեան:

ԾԳ. [Նորին] խոստովանութիւն քահանայի:

ԾԴ. Կանոնք երանելոյն Եպիփանու Կիպրացոյ եպիսկոպոսի մեծի և սուագինոյ (sic) մարգարէի և նշանայգործի գլուխ Գ:

ԾԵ. Ի հարանց կանոնացն է:

ԾԶ. Կղեմայ Հռոմայ եպիսկոպոսին:

ԾԷ. Սրբոյն Դէոնէսիոսի Աթենացւոց եպիսկոպոսի բան Ա:

ԾԸ. Սրբոյն Դէոնէսիոսի Արիսպագացոյն յաղագս աստուածայնին բան երկրորդ:

---

[1] ho ձեռագրերում թեև կանոնախմբերի բովանդակության ցանկը ընկած է, բայց ձեռագրերում կանոնախմբերի հաջորդականությունը, ներառյալ այս նորամույծ մասը, համապատասխանում է l ձեռագրին:

[2] Ձեռագրում Դվինի ժողովի կանոնախումբը գրված է ԼԹ համարի տակ (էջ 197բ), սրան հաջորդող՝ (Եղիշէի) «Վասն դիւահարաց» կանոնախմբի համարը, որ պետք է լիներ Խ, չի նշված (էջ 201ա), այնպես համարներ չեն նշված շարունակություն կազմող առաջին չորս կանոնախմբերի: Ագաթանգեղոսի կանոնախումբը համարակալված է ԽԸ: Որտե՞ղից կարող էր առաջ գալ ԽԸ և սրան հաջորդող 17 կանոնախմբերի համարակալումը մինչև ԿԵ: Բանն այն է, որ Սահակ Պարթևի կանոնախումբը բաժանված է առանձին չորս ենթախմբերի, իսկ մի շարք ձեռագրերի ցանկում, օրինակ km, այդ ենթախմբերը նշված են որպես առանձին կանոնախմբեր, սրան ավելացրած Կանոնագրքում չմտած նույն հեղինակի «Կիր աւանդութեանն» գրությունը: Այսպիսով, Սահակ Պարթևի կանոնախումբը, որ ձեռագրերի մեծ մասի ցանկում մտել է մեկ վերնագրով, km ձեռագրերում՝ հինգ, այստեղից էլ այդ ձեռագրերի ցանկը չորս վերնագրով ավել է ստացվում: Բանն այդպես է ընթացել նաև l ձեռագրում: Ձեռագրում նշված համարակալումը նույնությամբ պահեցինք մինչև վերջ՝ ԿԵ համարը:

[3] h ձեռագրում նախ գրված է Ծ կանոնախումբը, ապա նախորդ՝ ԽԹ-ն էջ 199բ, 201ա:

ԾԹ. Կանոնք սուրբ ժողովոյն որ ի Թէոդուպոլիս, որ այժմ կոչի Կարնոյ քաղաք։

Կ. Հիպողիտայ սրբոյ բան ի ծնունդն և ի մկրտութիւն Տեառն գլուխ Ա։

ԿԱ. Մելիտոսի եպիսկոպոսի թուխտ առ տոյ (sic) եպիսկոպոսիս գլուխ Ա։

ԿԲ. Մանուէլի գլուխ Ա։

ԿԳ. Ի Սոկրատայ գլուխ Ա։

ԿԴ. Նորին նմա։

ԿԵ. Կանոնք տեառն Սիմէոնի Աղուանից կաթողիկոսի (վերջից թերի)։

Այսպիսով, Ա ենթախմբի համեմատությամբ Բ-ում ավելացված են 22 մեծ ու փոքր կանոնախմբեր։

Գ ենթախմբի ձեռագրերն են՝ №№ 7615 (a), 8964 (c), 2676 (d), 654 (k), 2677 (m), 3544 (p), 3098 (s), 9513 (r)։ Այստեղ կանոնախմբերի հաջորդականությունը համընկնում է նախորդ երկու ենթախմբերի ունեցածին՝ Ա ենթախմբի Ա—Խ կանոնախմբերը և Բ ենթախմբի ԽԱ—ԿԵ կանոնախմբերը նույնությամբ գտնում ենք այս ենթախմբի ձեռագրերում[1], բացի դրանից այս ենթախմբի ձեռագրերում կանոնախմբերը թե բովանդակության ցանկում և թե ձեռագրերում, երբեմն էլ առանձին-առանձին, շարունակվում են։ Այդ ցույց կտանք m ձեռագրի օրինակով.

ԿԶ. Նեքտառեայ Հռոմայ եպիսկոպոսի վասն յիսնակաց գլուխ Ա։

ԿԷ. Հարցումն Թէոդորոսի քահանայի առ երանելին Եպիփան, վասն քառասնորդաց և այլոց պահոցն գլուխ Ա։

ԿԸ. Յոհաննու Երուսաղէմայ եպիսկոպոսի վասն յիսնակաց պահոց գլուխ Ա։

ԿԹ. Վասն ութ աւուր պահոց, որ յառաջ քան զյայտնութիւն՞ գլուխ Ա։

Հ. Կանոնք Ներսէսի Կլաեցոյն վասն ազգապղծութեան գլուխ Ա։

ՀԱ. Կանոնք զգուշաւոր ի խրատ քահանայից գլուխ ԺԲ։

---

[1] Կան ձեռագրեր, ուր պահվել են կանոնախմբերի բովանդակության ցանկը և կանոնախմբերը բուն ձեռագրում, օրինակ՝ m, սակայն կան ձեռագրեր, ուր չի պահվել կանոնախմբերի բովանդակության ցանկը, օրինակ՝ akps. կամ ցանկում կա, բայց ձեռագրում չեն ընդօրինակվել ցանկի երկրորդ մասում գտնվող վերնագրերի համապատասխան կանոնախմբերը, օրինակ՝ cd։ Ոչ մի ձեռագրի բովանդակության ցանկում չեն արտահայտվել պատմական բնույթի ունեցող այն մի քանի նյութերը, որոնք գտնվում են բուն ձեռագրում՝ մեծ մասամբ Մեսրոպի և Ներսեսի կանոնախմբերի միջև։ Այս ենթախմբի որոշ ձեռագրեր՝ cd, այդ նյութերը չունեն, կանոնախմբերը լրիվ չընդօրինակվելու պատճառով։ Այդ նյութերը գտնում ենք abefgkmpsq ձեռագրերում։ Այն կբերենք ըստ m ձեռագրի.

1. Եպիսկոպոսք Երուսաղէմի, որք յետոյ պատարագք (իմա պատրիարք— Վ. Հ., էջ 220բ—221ա)։

2. Կոստանդնուպօլսի եպիսկոպոսք, որք ապա և հայրապետք (էջ 221ա)։

3. Նիկիա ժողովոյն անուանք (էջ 221ա 226ա)։

4. Քահանապետք Հայոց Մեծաց (էջ 226ա—228բ)։

5. Եպիսկոպոսք Կամսարական տանն (էջ 228բ—229ա)։

Ի տարբերություն վերևում շարադրվածի՝ r ձեռագրում չեն պահվել առաջին երկու նյութերը, իսկ վերջին երեք նյութերը գտնվում են ոչ թե վերոնշյալ կանոնախմբերի շարքում, այլ Կանոնագրքի վերջում՝ «Վասն քահանայագործութեան կարգաց» կանոնախմբից (էջ 276ա—278բ) հետո, 278բ—284բ էջերում։

[2] Բուն ձեռագրում այս կանոնախումբը վերնագրված է. «Սեբ[եր]իանոս յՂուկայ աւետարանին մեկնութենէ» (էջ 253բ)։

ՀԲ. Կանոնք երկրորդ վասն զգուշութեամբ սպասաւորելոյ քահանայից սուրբ խորհրդոյն գլուխ ԾԼԲ։

ՀԳ. Եզնկայ Կողբացոյ Հայոց վարդապետի վասն պատրաստութեան հաղորդողոյ, գլուխ Ա։

ՀԴ. Նորին Եզնկայ բան երկրորդ գլուխ Զ։

ՀԵ. Բանք Անանիաի Հայոց վարդապետի վասն ոչ հաղորդելոյ զժողովրդականոն աւուր մեծի հինգշաբաթոջ, գլուխ Ա։

ՀԶ. Վասն որք ասեն անգոսնելի կիրք ի մարդեղութիւնն Քրիստոսի գլուխ Ա[1]։

ՀԷ. Ցաղագս նկարեալ պատկերաց գլուխ Ա։

ՀԸ. Վասն քահանայագործութեան կարգաց խրատ ի պատրաստութիւն գլուխ ԻԹ[2]։

Այսպիսով, այն 13 կանոնախմբերը, որոնք դուրս են մնացել նախապես կազմված բովանդակության ցանկից, բայց հետագայում մտել են Ի ենթախմբի բուն ձեռագրերում, Գ ենթախմբի ձեռագրերում մտել են և՛ բովանդակության ցանկում և՛ նույն հաջորդականությամբ էլ բուն ձեռագրերում։

№№ 8380 (b), 783 (e), 8006 (f), 5148 (g), 8236 (q) ձեռագրերը կազմում են մի այլ ենթախումբ՝ Դ։ Առաջին ենթախմբի ամբողջ կանոնախմբերը՝ Ա—Խ, նույն հերթականությամբ գտնում ենք այս ենթախմբում[3]. բացի դրանից, վերջինիս մեջ, 40-րդ կանոնախմբից հետո, կանոնախմբերը շարունակվում են, բայց ոչ Բ կամ Գ ենթախմբերի նման, այլ տարբեր։ Բերում ենք e ձեռագրի ունեցածը.

[Ա.] Նիկիոյ սուրբ ժողովոյն անուանքն են այսոքիկ[4]։
[Բ.] Եւ որք ի Կեսարիա ժողովեցան։
[Գ.] Ցետ մատենի ժամանակագրութեան թագաւոր տէրանց աշխարհիս

---

[1] Բուն ձեռագրում այս կանոնախումբը վերնագրված է. «Այլուստ ժողոված. իմաստախոհ արանց» (էջ 278բ)։

[2] Թեև ցանկում չկա, բայց ձեռագրում ուրիշներ ավելացրել են նոր կանոնախմբեր. 1. Մեծի Ներսէսի Հայոց պատրիարքի և երկրորդ լուսաւորչի արարեալ ընթեռնլով մեր խրատ ատենանաց ազգականութեան. 2. Ցաղագս պսակի ամուսնացելոց Յակոբ վարդապետի Ղ[ր]իմեցւոյ արարեալ. 3. Վասն որ ասեն թէ հեշտ ցանկութեամբ լինին մի մարմին այր և կին (էջ 284բ—305ա)։

Թեև r ձեռագիրը այս ենթախմբի մեջ նշեցինք, բայց ունի մի փոքր առանձնահատկություն՝ կանոնախմբերի բովանդակության ցանկում նշված են միայն Ա—Խ վերնագրերը՝ որ գտնում ենք Ա ենթախմբի ձեռագրերում, սակայն բուն ձեռագրում Ա—Խ կանոնախմբերից բացի գտնում ենք այն բոլոր կանոնախմբերը, որ վերևում բերեցինք ըստ ш ձեռագրի։ r ձեռագրում Կանոնագիրքը վերջանում է պսակի մասին Ներսես Կլայեցու, Հակոբ Ղրիմեցու և այլոց գործերով (էջ 285ա—297բ), որ չենք գտնում այս ենթախմբի մյուս ձեռագրերում։ Իսկ a ձեռագրում այս՝ ՀԸ կանոնախմբից հետո գալիս են «Ամենիմաստ Թագաւորացն Հռովմայեցւոց Աւրինագրութիւն» և նման այլ նյութեր (էջ 262ա—286բ, վերջից թերի)։

[3] Այն, ինչ նշված է բովանդակության ցանկում, նույն հաջորդականությամբ էլ գտնում է բուն ձեռագրում, միայն երկու շեղումով՝ 1. բովանդակության ցանկում Փիլիպպոս, Թադեոս և 2. Մակար, Աթանաս, իսկ բուն ձեռագրում՝ 1. Թադեոս, Փիլիպոս 2. Աթանաս, Մակար հաջորդականությամբ։

[4] Իմա՝ Նիկիայի ժողովի մասնակիցների ցուցակը։ Սկսած վերջինից, ձեռագրում բերված նյութերը չեն համարակալված, դրանք նշել ենք մենք։

արանց Արշակունեաց (սկ. «Կամիմ յիշատակել զսահման Հայաստանեաց քահանայապետաց սրբոցն արանցն Աստուծոյ»)։

[Դ.] Ի սրբոյն Գրիգորէ Բագրեան և Արշակունիք մինտ (sic) եպիսկոպոսք միհակ կարգեալ էին։

[Ե.] Եպիսկոպոս Երուսաղէմի որոյ եասյ (sic) պատրիա[ր]գք եղեն։
[Զ.] Կոստանդիանուպօլսի եպիսկոպոսի (sic), որք հայրապետք[1]։

ԽԱ. Թուխտ Յակոբայ տեառնեղբօրն առ Կոստանդիանոս։

ԽԲ. Կանոնք երկրորդ Եպիփանու գլուխ Գ։

ԽԳ. Կանոնք Աքաղտնգեղա (sic) գլուխ Ա։

ԽԴ. Կանոնք Մեսրովպայ վարդապետի Ա։

ԽԵ. Յիշատակարան Յոհաննիսի Իմաստասիրի։

ԽԶ. Աւանդութիւն Հրէից վասն ողորմութեան[2]։

Այս ենթախմբի ձեռագրերից միայն Ե-ն է, որ չունի «Աւանդութիւն Հրէից վասն ողորմութեան» կանոնախումբը և դրա փոխարեն նշված է «Յաղագս ազգայկանութեան և թուով շարադրեալ այսպէս» (Հակոբ Ղրիմեցի)[3]։

Սակայն հետաքրքիրն այն է, որ մեր ուսումնասիրած և ոչ մի ձեռագրում չենք գտնում Կանոնագրքի կազմվելու մասին Հովհաննես Օձնեցու գրած հիշատակարանը, բացի այս ենթախմբի հինգ ձեռագրերից[4]։

Այս չորս ենթախմբերի բովանդակության ցանկերի և բուն ձեռագրերում դասակարգված կանոնախմբերի ուշադիր և մանրամասն քննությունը հնարավորություն տվեց պարզելու այդ ենթախմբերի առաջացման հետևյալ սխեման.

---

[1] Պատմական այս մի քանի նյութերը (Ա—Զ) չեն արձանագրված ձեռագրերի կանոնախմբերի բովանդակության ցանկում, մինչդեռ վերջինում նշված ԽԱ—ԽԶ կանոնախմբերը և Հովհ. Օձնեցու հիշատակարանը բուն ձեռագրում գրված են վերևում նշված նյութերից հետո, դարձյալ առանց համարակալման։

[2] Այս մեջբերումը կատարված է ըստ կանոնախմբերի բովանդակության ցանկի, այստեղ կնշենք, թե այդ վերնագրերից յուրաքանչյուրը բուն ձեռագրում ինչ վերնագրով է պահվել.

Ա. Թուխտ զոր առաքեաց Յակոբոս եպիսկոպոս Երուսաղէմի առ Կոդրատոս։

Բ. Գիր կանոնական սրբոյն Եպիփանու։

Գ. Մեծին Ադաղանգեղոսի ի բանէն որ ղԿայեն է։

Դ. Երանելոյն Մեսրոպայ Հայոց վարդապետի ասացեալ։

Ե. Յոհաննիսի Իմաստնասիրի Հայոց կաթողիկոսի յիշատակարան։

Զ. Աւանդութիւն Հրէիցն վասն ողորմութեան։

Է. Յոհաննու Մանդակունեցուն է ասացեալ (Կանոնագրքում եղածը, վերջից թերի) ցանկում չի պահվել (տես ձեռագրի էջ 190ա—198ա)։ Համա. bfgq ձեռագրերը։

[3] Ի դեպ, այս ենթախմբի b ձեռագիրը ունի կանոնախմբերի երկու ցանկ. առաջինը՝ 1բ—2բ էջերում, երկրորդը՝ 3ա—4ա էջերում։ Սրանց մեջ եղած տարբերությունը աննշան է և վերաբերում է մի երկու վերնագրերի ետ ու առաջ գրված լինելուն, օրինակ՝ Մակար, Աթանաս, թե Աթանաս, Մակար։ Միակ կարևորն այն է, որ առաջին ցանկում տեղ են գտել նաև բուն ձեռագրում եղած այն նյութերը, որոնք նշեցինք վերևում՝ Նիկիայի ժողովի մասնակիցների ցուցակը և հաջորդ հինգ նյութերը։

[4] q ձեռագրի վերջից թերթեր ընկնելու պատճառով նշված հիշատակարանը կորել է, բայց որ այն եղել է ձեռագրում, երևում է բովանդակության ցանկում եղած նշումից (էջ 2բ)։

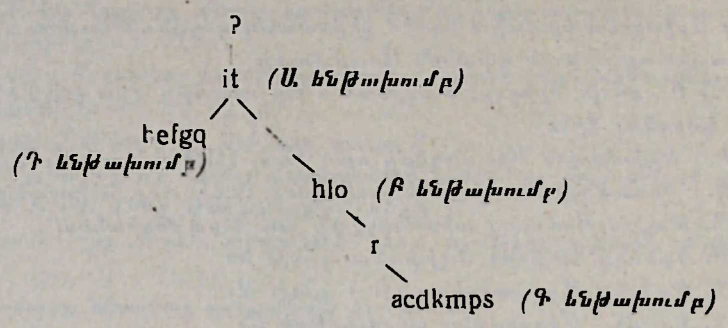

Այն հանգամանքը, որ այս չորս ենթախմբերի ձեռագրերում Ա—Խ կանոնախմբերը և՛ բովանդակության ցանկերում և՛ բուն ձեռագրերում նույն հաջորդականությամբ կրկնվում են, մեզ ենթադրել է տալիս, որ դրանք բոլորն էլ սկիզբ են առել միևնույն հնագույն ձեռագրի որևէ մի տարբերակից, սակայն, ժամանակի ընթացքում ընդօրինակվելով և Կանոնագրքին նոր կանոնախմբեր ավելացվելով՝ դրանք միայն շարունակության մեջ շեղվել են միմյանցից։

ԻԲ. Այժմ այն մասին, թե ինչ աղերս կարող է լինել Կանոնագրքի Ա և Բ խմբերի միջև։ Ա խմբի բոլոր ձեռագրերի[1] թե՛ բովանդակության ցանկերի և թե՛ բուն ձեռագրերի Ա—Խ կանոնախմբերը գտնում ենք Բ խմբի բոլոր չորս ենթախմբերում, թեև տարբեր դասակարգմամբ, իսկ դա նշանակում է, որ Հովհաննես Օձնեցու Կանոնագիրքը ժամանակի ընթացքում, այլ կանոնախմբերի ավելացմամբ, դարձել է 40 կանոնախումբ ունեցող ժողովածու. և դրանից հետո միայն X դարի 90-ական թվականներին է վերափոխվել նրա կառուցվածքը և ստեղծվել՝ կանոնագիրք-ձեռագրերի Բ խումբը[2]։

Այսպիսով, վերջինիս առաջին ենթախումբը կարելի է համարել Կանոնագրքի վերակազմված բնագրի հնագույն որևէ տարբերակի ընդօրինակություն, որը կանոնախմբերի դասավորության առանձնահատկությամբ ավելի հին է, քան 1098 թ. ընդօրինակված A ձեռագիրը։ Այդ երևում է նրանից, որ նշված ենթախմբի կանոնախմբերի ցանկում չենք գտնում A ձեռագրի

---

[1] Նկատի չունենք թերի ձեռագրերը։

[2] Կանոնագիրք-ձեռագրերի Բ խմբում սկզբնապես պետք է լիներ 40 կանոնախումբ, իսկ դրանից հետո եղածները ավելացվել են հետագայում։ Ա և Բ խմբի ձեռագրերի աղերսի առնչությամբ հետաքրքրությունից զուրկ չեն նաև հետևյալ փաստերը. Նախ՝ Ա խմբի A ձեռագրի կանոնախմբերի ցանկի վերնագիրը՝ «Շարագրութիւն կանոնաց եղեալ և այս կարգ և չափ գլխոցն» ձևով գտնում ենք Բ խմբի ilrt ձեռագրերում, երկրորդ՝ առարկայական ցանկը ilrt ձեռագրերում լինելով անխորագիր, ինչպես A-ում, զարմանալի կերպով համապատասխանում է A-ին, երկուսի մոտ էլ նույն 288 վերնագրերը (աննշան մի քանի շեղումներով նաև beighoq ձեռագրերում)։ it ձեռագրերի առարկայական ցանկը ավելի համապատասխանում է A-ին քան իր՝ Բ խմբի befghloqr ձեռագրերի ունեցածին, քանի որ այն վերնագրերը, որ չենք գտնում b և սրան հարող ձեռագրերում, հանդիպում ենք it և A ձեռագրերի առարկայական ցանկերում։ A և it ձեռագրերի առարկայական ցանկերի վերնագրերի դիմաց նշված հոդվածների ընդհանուր կարգահամարները, հասկանալի պատճառով, տարբեր են, որովհետև դրանք պատկանում են տարբեր խմբերի։ A և it ձեռագրերի շոշափելի կողմերի վրա հարկ համարեցինք կանգ առնել, որովհետև it ձեռագրերը, ինչպես նշեցինք վերևում, հանդիսանում են Բ խմբի ձեռագրերի հնագույն որևէ օրինակի մի տարբերակից վերցված բնագրեր։

40-րդ (բնագ. ԼԸ) կանոնախմբից հետո ավելացված կանոնախմբերից և ոչ մեկը։

ԻԳ. Այժմ տեսնենք, թե վերևում նշված երկու՝ Ա և Բ խումբ ձեռագրերը, միևնույն ընթերցվածների տեսակետից, ինչպիսի աղերս ունեն միմյանց նկատմամբ։ Եթե նկատի ունենանք միանման ընթերցումները և չիքերը, ապա Ա խմբի ձեռագրերը հիմնականում կարելի է բաժանել երկու ենթախմբի՝ ABCDEFGH Jê և IJKLMNOPQRSTVXYZWû։ Օրինակ՝ այս երկու ենթախմբերում Կղեմեսի կանոնախմբի Ի-Լ հոդվածների տարբեր լինելը կարող է հանդիսանալ մեր ասածի ապացույցը։ Սակայն այդ երկու ենթախմբերն էլ, իրենց հերթին, բաժանվում են միմյանց ավելի մոտ ձեռագրերի, օրինակ՝ ABUê որպես կանոն տալիս են նույն ընթերցումները և չիքերը, CDGH-ը՝ նույնը. երկրորդ ենթախմբից՝ IJNOPVW՝ նույնը, KLMQRSTXYZ՝ նույնը։ Սակայն, պատահում է, որ միևնույն ենթախմբի առանձին ձեռագրեր, երբեմն շեղվում են։ Այդտեղ նկատում ենք տվյալ ձեռագրի կամ ձեռագրերի առանձնահատկությունները, երբ յուրաքանչյուր ընդօրինակության ժամանակ թույլ են տրվել սխալներ, որոնք անցել են հետագայում կատարված ընդօրինակություններին։ Այս տեսանկյունից նայելիս, վերջին ձեռագրերը բաժանվում են ավելի մանր ենթախմբերի, օրինակ՝ KLMQST, NOW, IJ, RXY, իսկ û ձեռագրում չիքերը անչափ շատ են. դա կարող է բացատրվել ոչ միայն գրչի անուշադրությամբ, այլև նրանով, որ ընդօրինակությունը անհաջող և սխալաշատ ձեռագրից է կատարվել։

Ձեռագրերի Բ խումբը միևնույն սկզբունքով բաժանվում է հետևյալ ենթախմբերի՝ acd, belgq. ավելի մոտ են՝ bq և eg ձեռագրերը. hilort ենթախմբում ավելի մոտ են hlo և irt ձեռագրերը. kmps-ում ավելի մոտ են km և ps ձեռագրերը։ Եթե նկատի ունենանք, որ միմյանց մոտ գտնվող kmps և hlo ենթախմբերի մեջ ամենահին ձեռագրերն են k-ն՝ 1671 թ. և h-ն՝ 1639 թ., թերևս ենթադրելի է, որ mps ձեռագրերը ընդօրինակվել են k-ից, իսկ lo-ն՝ h-ից։

Անշուշտ ուշագրավ է այն հանգամանքը, որ երկու՝ Ա և Բ տարբեր խմբերի առանձին ձեռագրեր, տալիս են միևնույն ընթերցվածները, օրինակ՝ Iehlor ձեռագրերը ունեն «միամտեալ» ընթերցումը, փոխանակ «մի ամ մտեալ» (էջ 126, տող 7) կամ NOWbefgq ձեռագրերը՝ «մեռանին կանայք արանց մինչև» փոխանակ «մեռանին մինչև» (էջ 107, տող 11) և կամ OWbq ձեռագրերը՝ «ամօթով» փոխանակ «անուէթով» (էջ 93, տող 3)։ Ըստ երևույթին, երբեմն Ա խմբի որևէ ձեռագիր ընդօրինակելիս, ընթերցումները ստուգելու, թե ճշտելու նպատակով, օգտագործել են Բ խմբի որևէ ձեռագիր և կամ ընդհակառակը։ Սակայն, հնարավոր է, որ ընդօրինակության համար միաժամանակ օգտագործել են նշված երկու տարբեր խմբերի ձեռագրերից։ Այդ տեսակետից չափազանց հետաքրքիր է F ձեռագրի հիշատակարանը, որը գրիչը թողել է կանոնագիրք-ձեռագիրը ընդօրինակելուց հետո. «Ո՜վ ընթերցողք եւ լսողք, յորժամ ընթեռնուք՝ միտ դիք իմոյ բանիս, վասն օրինակի գրչիս. նախ և առաջին պատճառն՝ օրինակն Բ էր. երկրորդ՝ Ա հին, Ա նոր. երրորդ՝ նորին բնաւ չիք ստուգութիւն. չորրորդ՝ հինն բնաւ չիք սղալութիւն... Ես այնպէս վարանէի, կսկծայի արտասուէի, բայց մարդոյ ոչ յայտնէի։ Ես իմում անձին գլորէի (sic) և յԱստուած ապաւին[էի]. Նոր աւրինակն ձախ կողմս դնէի ի դիրն հայէի, շատ սխալ ի միջի տեսան|է|ի, յերեսս դար-

ձուցանէի՝ դէպ յԱստուած ակնարկէի, հին օրինակն աջակողմս դնէի ստուգութիւն ի միջի տեսանէի սրտակաթ լինէի, բայց...[1] տեսանէի ուրինակին յետս դառնալի սիր[տս] խոցուով լցուէի, բայց հոգին սուրբ աղաչէի...»[2]: Դժբախտաբար չգիտենք, թե գրչի ձեռքի տակ ինչ ձեռագրեր են եղել, գուցե երկուսն էլ պատկանել են միևնույն խմբին և սակայն նույնքան հնարավոր է՝ տարբեր խմբերի: Համենայն դեպս, ուշագրավն այն է, որ երբեմն ձեռագրերից ընդօրինակություն կատարելիս միայն մեկ ձեռագիր չեն վերցրել, այլ երկուսը, որպեսզի առանձին դժվարընթեռնելի կամ անհասկանալի բառեր ստուգեն մեկը մյուսով և այդ երկու ձեռագրերից վերցված առանձին բառեր անցկացնեն ընդօրինակվող ձեռագրերում: Նման բան, ըստ երևույթին, պատահել է վերևում, որպես օրինակ նշված երկու տարբեր խմբերի միևնույն ընթերցանությունը ունեցող ձեռագրերի հետ:

ԻԴ. Այն հարցը, թե Հովհաննես Օձնեցու կազմած Կանոնագիրքը, կանոնախմբերի կազմության տեսակետից, այս երկու խմբերից ո՞րի մեջ է համեմատաբար անաղարտ պահվել, նոր չէ, որ առաջ է քաշվում:

Հայագիտության մեջ այդ հարցին նվիրված ամբողջական աշխատություն չկա: Որոշ բանասերներ, նայած թե ձեռքի տակ ինչպիսի ձեռագիր են ունեցել (Ա թե Բ խմբին պատկանող), ըստ այնմ էլ, կարծիք են հայտնել. օրինակ՝ Հ. Տաշյանը Վիեննայի Մխիթարյան Մատենադարանի № 256 ձեռագրի (Բ խմբին պատկանող) մասին գրում է. «Մատեանս է Կանոնագիրք լիակատար, աւելի հաւատարիմ Օձնեցւոյ խմբագրութեանն»[3]: Մ. Օրմանյանը ավելի հեռուն է գնում, նույնիսկ որոշելով Հովհաննես Օձնեցու Կանոնագրքի մեջ մտած կանոնախմբերի քանակը: Նա օգտվելով Սկյուտարի Ս. Խաչ եկեղեցում պահվող մի կանոնագիրք-ձեռագրից, որը նույնպես պատկանում է Բ խմբին, գրում է. «Օձնեցիին հարազատ գործը պէտք է փակենք ԼԷ գլուխին (իմա կանոնախումբ— Վ. Հ.) և 1207-րդ կանոնին, որ կը մակագրուի՝ Կանոնք Տեառն Յովհաննիսի Իմաստասիրի Հայոց կաթողիկոսի»[4]:

Եվ այս 37 կանոնախմբերը[5] նա բաժանում է հետևյալ կերպ.

1. Ընդհանուր եկեղեցական ավանդական կանոններ՝ չորս կանոնախումբ:
2. Ազգային-եկեղեցական ավանդական կանոններ՝ երկու կանոնախումբ:
3. Տիեզերական ժողովների կանոններ՝ հինգ կանոնախումբ:
4. Մասնավոր (տեղական) ժողովների կանոններ՝ ինը կանոնախումբ:
5. Սուրբ հայրերի կանոններ՝ ինը կանոնախումբ:
6. Ազգային ժողովների և հայրապետների կանոններ՝ ինը կանոնախումբ:

Ընդամենը՝ 38:

Այսպիսով՝ վերոհիշյալ բանասերները ձեռքի տակ ունենալով մեր կող-

---

[1] Այստեղ մի բառ եղծված է:

[2] էջ 222բ, 224բ: f ձեռագիրը նույնպես ընդօրինակված է երկու ձեռագրից, ասա գրչի վկայությունը. «...ըսկիզբն արարի յերկուց ընտիր օրինակաց» (էջ 299ր): Մի այլ օրինակ «գրեցի... բազմերանգ գիրքս աղօթից, բաղում աշխատութեամբ Բ և Գ գաղափարէ օրինակելով...» (տես Հ. Թոփճյան, Ցուցակ ժողովածուաց Գագեան Խաչիկ վարդապետի, մասն Բ, Վաղարշապատ, 1900, էջ 29):

[3] Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Մխիթարեանց ի Վիեննա, Վիեննա, 1895, էջ 649:

[4] Ազգապատում, հտ. Ա, էջ 832:

[5] Սակայն, ինչպես հաջորդ տողերից երևում է, կանոնախմբերի թիվը ոչ թե 37 է, այլ 38:

մից նշված Բ խմբի որևէ ձեռագիր, վերջինիս սկզբի մասը՝ 1—37-րդ կանոնախմբերը, համարել են Հովհաննես Օձնեցու կազմած Կանոնագիրքը։ Սակայն, երկարատև որոնումները և մեր ձեռքի տակ եղած մի քանի տասնյակ ձեռագրերի բովանդակության ուշադիր և մանրազնին ուսումնասիրությունը մեզ բերեցին այն հաստատ եզրակացության, որ Հովհաննես Օձնեցու Կանոնագիրքը պահվել է Ա խմբի ձեռագրերում և նրա կազմած ժողովածուն պետք է ունեցած լինի 24 կանոնախումբ՝ Առաքելական (Ա) կանոնախմբից մինչև իր՝ Հովհաննես Օձնեցու կանոնախումբը (ԻԴ)։ Այդ նույն տեսակետը ավելի վաղ, ինչպես պարզեցինք հետագայում, ունեցել են նաև Ս. Տիգրանյանը[1] և Ն. Ակինյանը[2]։ Այդ պատճառով էլ Կանոնագրքի սույն հրատարակության հիմքում դրեցինք Ա խմբի ամենահնագույն A ձեռագիրը, նպատակ ունենալով ներկա հատորում Կանոնագիրքը հրատարակել այնպիսի բովանդակությամբ, ինչպիսին եղած պետք է լիներ Հովհաննես Օձնեցու ժամանակ։

ԻԸ. Նյութերի ընտրության տեսակետից Հովհաննես Օձնեցու կազմած Կանոնագիրքը բովանդակում է ոչ-հայկական՝ թարգմանական, և հայկական՝ ինքնուրույն իրավաբանական նյութեր։ Ոչ-հայկական՝ թարգմանական նյութերից Կանոնագրքում գտնվում են առաքյալներին վերագրված երեք կանոնախմբեր՝ Առաքելական, Կղեմեսի և «Հարանց հետևողաց»։ Վերջինիս թարգմանությունը լինելն առայժմ երկբայելի է։ Այն թերևս ստեղծված լինի հայ եկեղեցու ոլորտում, Օձնեցուց շատ առաջ։ Թարգմանական մյուս նյութերից պետք է նշել տիեզերական երեք ժողովների՝ Նիկիայի, Կ. Պոլսի (Ա) և Եփեսոսի որոշումները, տեղական վեց ժողովների՝ Անկյուրիայի, Նեոկեսարիայի, Անտիոքի, Գանգրայի, Լավոդիկեի և Սարդիկեի ժողովների կանոնախմբերը։ Սրան պետք է ավելացնել նաև Կեսարիայի ժողովի կանոնախումբը, որի՝ Կանոնագրքում գտնվող բնագրի ինքնությունը վիճելի է. վերջապես եկեղեցական հայրերից երեքի՝ Աթանաս Աղեքսանդրացու, Բարսեղ Կեսարացու և Նեոկեսարիայի Գրիգոր կանոնախմբերը, ընդամենը 16 կանոնախումբ։ Հայկական՝ ինքնուրույն նյութերից պետք է նշել Շահապիվանի, Դվինի երկու ժողովների որոշումները և հայ եկեղեցու նշանավոր գործիչների՝ Գրիգոր Լուսավորչի, Սահակ Պարթևի, Հովհան Մանդակունու, Աբրահամ Մամիկոնեից եպիսկոպոսի և Սահակ Ձորոփորեցու կանոնախմբերը, ընդամենը՝ 8 կանոնախումբ։ Այսպիսով, Կանոնագրքի Հովհաննես Օձնեցու կազմած ժողովածուում գտնվում են 24 կանոնախմբեր։ Այս նյութերը աննշան բացառությամբ դասավորված են ժամանակագրական կարգով՝ նախ ոչ-հայկական՝ թարգմանական նյութերը, ապա հայկական՝ ինքնուրույն։

ԻԶ. Մեզ հասած կանոնագիրք-ձեռագրերում վերնագիր չի պահվել, թեև հայագիտության մեջ, ինչպես նշեցինք վերևում, այն հայտնի է Կանոնագիրք կամ Կանոնդիրք անունով։ Գրիչները, որոնք ընդօրինակել են կանոնագիրք-ձեռագիրը, իրենց թողած հիշատակարաններում կոչում են հենց այդպես՝

---

[1] Ս. Տիգրանյան, Հայոց իրավունքի պատմություն, Երևան, 1923, (մեքենագրված, ձեռագրի իրավունքով), էջ 139—143, 146—147։

[2] Ն. Ակինյան, Թուղթ Մակարայ Բ Երուսաղէմի Հայրապետի առ Վրթանէս եպիսկոպոսապետ Սիւնեաց Ցաղագս կարգաց եկեղեցւոյ, Վիեննա, 1939, էջ 108։ Տես նաև Խ. Սամուելյան, Հին հայ իրավունքի պատմությունը, հտ. 1, էջ 48։

Կանոնգիրք կամ այլ անուններով, օրինակ՝ «...լիշատակ է Կանոնգիրքս...»[1], «... մեղապարտ գրող կանոնացս...»[2], «... յաւարտ հասանել այս սուրբ գրոց, որ կոչի կանոնք...»[3], «գրեցաւ կանոնական գիրքս»[4]։

Կանոնագրքի սկզբում դրված է նրա բովանդակությունը, ուր նշված են կանոնախմբերի վերնագրերը։ Այնուհետև հաջորդում է առարկայական ցանկը[5], որը ցույց է տալիս, թե Կանոնագրքում ինչպիսի հարցերի մասին կարող ենք տեղեկություններ գտնել, ասենք՝ ամուսնալուծության, կամա թե ակամա սպանությունների մասին և այլն։

Յուրաքանչյուր կանոնախումբ բաժանված է առանձին հոդվածների՝ կանոնների, համապատասխան համարակալմամբ. ասենք՝ Առաքելական (Ա) կանոնախումբը ունի 34 հոդված, ապա հոդվածների համարակալումը տրված է 1—ից մինչև 34 (Ա—ԼԴ)։ Գղեմեսինը՝ 85 հոդված, ապա հոդվածների համարակալումը տրված է 1—ից մինչև 85 (Ա—ՁԵ), և այլն։ Բացի յուրաքանչյուր կանոնախմբի վերևում նշված մասնավոր համարակալումից, եթե կարելի է այդպես ասել, առաջին կանոնախմբի հոդվածներից մինչև վերջին կանոնախմբի հոդվածները, մասնավոր համարակալման զուգահեռ գրված է յուրաքանչյուր հոդվածի ընդհանուր հերթական համարակալումը։

Կանոնագրքի յուրաքանչյուր կանոնախմբի սկզբում գտնվում են տվյալ կանոնախմբերի հոդվածների բովանդակությունն արտահայտող վերնագրերի ցանկեր, որոնց վերնագրերի հերթական համարակալումը համապատասխանում է տվյալ կանոնախմբի հոդվածների մասնավոր համարակալմանը։

Կանոնագիրք-ձեռագրերում առարկայական ցանկը մեծ մասամբ հաջորդում է կանոնախմբերի ցանկին՝ «Ցանկ է միահամուռ կանոնիս» վերնագրով։ Կան նաև այնպիսի ձեռագրեր, որոնք չունեն այդ վերնագիրը, օրինակ՝ A. կամ ունեն որևէ տարբերություն, օրինակ՝ «Ցանկ է կանոնիս» (ր, էջ 1ա), «Ցանկ է միահամուռ կանոնքիս» (L, էջ 2ա), և այլն։ Ավելի հետաքրքիր է m ձեռագրում պահված վերնագիրը. «Յրուացանկ է սրբոց կանոնացս»[6]։ Առարկայական ցանկը արված է գործնական նկատառումներով, որպեսզի հետաքրքրություն առարկա հանդիսացող որևէ հոդված կարողանան դյուրությամբ գտնել. դիցուք՝ եթե մեկին անհրաժեշտ է իմանալ, թե գողության մասին Կանոնագրքում ինչ հոդվածներ կան, նա կդիմի այդ ցանկին և կհետևի խնդրո առարկա հանդիսացող վերնագրի դիմաց դրված հոդվածների ընդհանուր համարներին և կարիք չի ունենա ամեն անգամ Կանոնագիրքը ծայրից ծայր կարդալու։

Մեր օգտագործած և՛ Ա խմբի և՛ Բ խմբի ձեռագրերում առարկայական ցանկերը միանման չեն. Ժամանակի ընթացքում, Կանոնագրքի օգտագործման գործնական անհրաժեշտությունից ելնելով, այն ենթարկել են փոփոխության՝ մերթ ընդարձակել առարկայական ցանկը՝ շերտավորելով առանձին

---

[1] № 3097, էջ 335ա, հմմտ. №№ 3291, էջ 471ա, 8938, էջ 495բ, 5148, էջ 170ա, 2677, էջ 305բ, 8006, I պահպանակ, էջ 1ա, 646, էջ 101ա, 9298, էջ 310ա։

[2] № 783, էջ 68ա. հմմտ. №№ 2677, էջ 305ա, 778, էջ 291ա։

[3] № 4403, էջ 283ա, 4631, էջ 291ա, 5894, էջ 299ա, 8380, էջ 264բ։

[4] № 783, էջ 200բ։

[5] Այս տերմինը գործածում ենք ժամանակակից իմաստով։

[6] Էջ 3բ։

հոդվածների բովանդակությունը, մերթ այդ ցանկերը կազմել այբբենական կարգով՝ փնտրածը ավելի շուտ գտնելու համար[1]:

Ա խմբի ինը ձեռագրերում՝ DGHNRUWeû չի պահվել առարկայական ցանկը, ձեռագրից թերթեր ընկնելու պատճառով: Մնացած ձեռագրերը ըստ առարկայական ցանկի բաժանվում են հետևյալ ենթախմբերի. ա. A. բ. BCEF. գ. ð. դ. IJKLMOPQSTVXYZ: Բ խմբից առարկայական ցանկ չունեն kops ձեռագրերը[2], ձեռագրերից թերթեր ընկնելու պատճառով. մնացածները

[1] ո ձեռագրի առարկայական ցանկի վերնագրում կազմողը այսպես էլ գրում է. «Ցանկ կանոնիս ստուգաբանեալ ճշգրտապէս վասն դիւրագոյն գտանելոյ հոգևոր դատաւորաց» (էջ 1ա, հմմտ. էջ 291բ): Տես նաև h ձեռագրում, էջ 235ա: Նույնիսկ երկու ձեռագրերում (№№ 3281, 8444), առանց կանոնագրքի, պահվել է միայն առարկայական ցանկը, որ կազմել է Հակոբ Շամախեցին 1731 թ.: Այս ցանկն ունի ներածական (№№ 3281, էջ 103աբ, 8444, էջ 399ա—400ա) հետևյալ վերնագրով. «Նախագիտութիւն եգիցի սիրովնական ուսումնասիրացդ մանկանց՝ վասն բոլոր ցանկիս կանոնականաց մատենից» (3281, էջ 103ա): Ներածականում հեղինակը գրում է. «Քանզի թէպէտ գոյր սա յօրինեցեալ յառաւածոնաճոյից սորանց ի վաղնջոց ժամանակաց, սակայն ոչ էր կարգաւորեալ և պարզեալ այբուբենիւք, այլ էր խառն ի խուռն, նաև համարն միևնոյն էր ամենայն տանց կանոնաց, դի ի սկզբանէ գրքին մինչ ցվախճան նորին հասարակապէս ամենայն կանոնք վարէին (ըն. վայէին) այնու համարով, որպէս տեսեալ իսկ էք. նմին իրի միևնոյն ցանգ ոչ լինէր պիտանացու ամենից կանոնականաց գրոց, այլ հարկ էր դի իւրաքանչիւր կանոնական գիրք զցանգ իւրն ունիցէր ըստ շաւղի և ըստ որքանութեան իւրում» (№ 3281, էջ 103ա): Այստեղ Հակոբ Շամախեցին նկատի ունի յուրաքանչյուր կանոնախմբի սկզբում դրված Հովհաննես Օձնեցու կազմած ցանկերը: Այնուհետև. «բայց սակայն և այնու ոչ ևս լինէր օգնական, վասն դի թէպէտ լինէր զի մոռացմամբ, ի տեղի մետասան համարին գրիւր երկոտասան, յայնժամ երկոտասանն լինէր երեքտասան: Եւ այսպէս ամենայն հետեւեալքն թիւքէին մինչև ի վախճան գրքին, որոց պատճառն էր հասարակութիւն համարին, ուստի կարի զզուելութիւնս և զաշխատ[ա]նս կրէին ըստ ինձ շամբիչք և խապակիրթք ոմանք, ի գիւտս բանից իւրեանց: Այսր աղագաւ և ես հարկաւորեցեալ յիմոցս տկար մտաց, հաւաքեցի զսա ի չորս այբուբենից, և մանաւանդ զհասարակութիւն համարին յատկացուցի, զի իւրաքանչիւր կանօնն իւրով առանձնակեաւ համարովն վարեսցի: Այլ և ամենայն կանոնական գրոց անսխալ պիտոյասցի, դի ի ձեռն այսմ այբուբենի, շարագրութեանս և յատկութեան համարիս դիւրութեամբ և ըշտապով գտցեն զհայցելիսն իւրեանց՝ խնդրողքն բանից» (№ 3281, էջ 103ա): Ահա թե ինչու Հակոբ Շամախեցին կազմել է այս ցանկը: Ներածությունից հետո տրվում է բուն ցանկը (№№ 3281, էջ 104ա—111ա, 8444, էջ 401ա—418բ)՝ «Ցանկ բոլոր կանոնաց գրոց ի չորս այբուբենից հաւաքեցեալ և ոչ թուոց աշխատանաց ի Ցակոբայ դիտնական և առատիմաստ վարդապետէ Շամախեցւոյ» (էջ 104ա) վերտառությամբ (№ 8444 ձեռագրում «ի Ցակոբայ դիտնական և առատիմաստ վարդապետէ Շամախեցւոյ» հատվածը չի պահվել, էջ 401ա): Ցանկն այբբենական է Ա-ից մինչև Օ, օրինակ, «Ագապացն որ մասնականաւ է՝ Ա. Սահ. խա: Ագապս հանգուցելոց որք անգոսնեն՝ Գանգ. ժա. Լ. Նիկ. ծբ. Ի. Բարսղի ճղգ, ճղէ, ճղը, ճղթ». (էջ 104ա) և այլն: Հակոբ Շամախեցին այբբենական ցանկի յուրաքանչյուր վերնագրի դիմաց տալիս է կանոնագրքի հոդվածների մասնավոր համարները և ոչ թե ընդհանուրը, ինչպես հանդիպում ենք նաև այլ ձեռագրերում:

Ցանկից հետո տրված է այն կանոնագիրք ձեռագրի բովանդակությունը՝ (կանոնախմբերի վերնագրերը) №№ 3281, էջ 111բ, 8144, էջ 419ա—420ա), որից օգտվել է Հակոբ Շամախեցին՝ առարկայական ցանկը կազմելիս: Ուսումնասիրությունը ցույց տվեց, որ նրա օգտագործած ձեռագիրը պատկանում է վերևում նշված ձեռագրերի Ա խմբին: Եթե բացառենք սույն հրատարակության 3—4 էջերում լույս տեսած ցանկի վերջին՝ 37-րդ «Տեառն Ցովհաննու Մանդակունւոյ ի կոչումն ապաշխարութեան՝ տուեալ ՃԽ» կանոնախումբը, ապա մնացած կանոնները միևնույն հաջորդականությամբ դտնում ենք Հակոբ Շամախեցու օգտագործած ձեռագրերում:

[2] o ձեռագրում առարկայական ցանկից ընկել է սկզբի մասը:

բաժանվում են հետևյալ ենթախմբերի. ա. befghilqrt. բ. m. գ. acd։ Այստեղ ամենից հետաքրքիրն այն է, որ Ա խմբի A ձեռագրի առարկայական ցանկի բովանդակությունը համապատասխանում է Բ խմբի ilt ձեռագրի ունեցած առարկայական ցանկի բովանդակությանը, իսկ սրանց դիմաց դրված համապատասխան հոդվածների ընդհանուր համարները տարբեր են, քանի որ երկու խմբում կանոնախմբերը տարբեր դասակարգում ունեն։ Այս երևույթը չափազանց ուշագրավ է, ըստ երևույթին, այդ նմանության և տարբերության մեջ արտահայտվում է Ա խմբի A կամ որևէ այլ հնագույն ձեռագրից Բ խմբի հնագույն (Ա) ենթախմբի անցման երևույթը։

Թեև Կանոնագրքի առարկայական ցանկի բովանդակության դիմաց դրված ընդհանուր համարները պետք է համապատասխանեին Կանոնագրքում գանվող զանազան կանոնախմբերի տվյալ հոդվածի ընդհանուր համարներին, բայց, ինչպես նշեցինք վերևում, շատ դեպքերում այդ համարները հաճախակի ընդօրինակությունների հետևանքով աղճատվելով շեղվում են։ Այդ բանը ժամանակին նկատել են առանձին ձեռագրերի գրիչներ և թողել իրենց տարակուսանքը. օրինակ՝ C ձեռագրի գրիչը գրում է. «Ցայսքան տեղիս ոչ ուղիղ գնան համարագիր մեծ ցանկին ԼԴ ԼԴ, ԾՂԲ ԾՂԲ, ԾԿԵ ԾԿԵ, ՄՂԸ, Շ Շ, ՋԿ, ՊԲ ՊԲ»[1]։ Նույն գրիչը մի այլ տեղ դարձյալ գրում է. «Մի զայրասցիս վասն թիւրութեան համարածս գծողիս, բազում աշխատեցայ և ոչ եղև հնար ուղղելոյ, քանզի մեծ ցանկն ի վերայ այսմ աւելի և պակաս համարացս է շինեալ»[2]։ Մի այլ՝ g ձեռագրի գրիչը գրում է. «Արդ՝ աղաչեմ զձեզ, ով սուրբ հայրք և եղբարք, անմեղադիր լերուք անյարմարութեան գրիս, քանզի շտապ գրեցի, այլև ցանկ ի սորա զաղայանքն ի յօրինակէն էր և վասն շտապով գրելոյս չի կարացի տեղն բերուլ...»[3]։

Իէ. Կանոնագրքի ներկա հրատարակության համեմատությունների համար օգտագործված 48 ձեռագրերից՝

1 ձեռագիր XI դարի է, 1 ձեռագիր XIII դարի, 3 ձեռագիր XIV—XV դարի, 36 ձեռագիր XVII դարի, 5 ձեռագիր XVIII դարի, 2 ձեռագիր XIX դարի։

Ինչպես տեսնում ենք, 36 ձեռագիր, կամ ավելի քան 80 տոկոսը ընդօրինակվել են XVII դարում, այն դարում, երբ 300 տարվա քաղաքական վայրիվերումների, հազար ու մի աղետների, հրի ու սրի միջով անցնելով, հայ ժողովուրդը, տարագաղթի պայմաններում, դեռ չբուժած իր վերքերը, նորից ձեռնամուխ է լինում մշակութային-լուսավորական աշխատանքներին, որոնք XVII դարում նկատելի աշխուժացում են ապրում։ Այդ ժամանակաշրջանում ընդօրինակվում են բազմաթիվ ձեռագրեր, այն համոզմամբ, որ, ինչպես ասում է Վարդան Բաղիշեցին, «...Լ, ՝Ա գրոցս նորոգելն և ի հնութենէ յառաջածելն և ի փթածութենէ ի կենդանութիւն ածելն մեծ է, քան զեկեղեցիս շինելն...»[4]։

---

[1] էջ 71բ, ներքևի լուսանցքում։

[2] էջ 72ա։

[3] էջ 170ա։ T ձեռագրի երկու էջերի ներքևի լուսանցքներում, ըստ երևույթին մեկ ուրիշը այդ մասին նույնպես գրել է. «Ով եղբայր սեգիր համարն (իմա՝ հոդվածների ընդհանուր համարները— Վ. Հ.) ծուռ է գրած», էջ 247բ. տե՛ս նաև 260ա էջում։

[4] Մանր ժամանակագրություններ, հա. II, Երևան, 1956, էջ 386։

Նույնքան հետաքրքիր է ձեռագրերի ընդօրինակման վայրերի պատկերը: Դժբախտաբար վերոհիշյալ 48 ձեռագրերից 24-ի ընդօրինակման վայրերը հայտնի չեն, իսկ 24-ից միայն երեքն է ընդօրինակվել բուն Հայաստանում, իսկ մնացած 21 ձեռագրերը՝ այլ վայրերում:

ԻԸ. Օգտագործված ձեռագրերի նկարագրության բաժնում՝ բացի 48 ձեռագրերից, նկարագրել ենք նաև №№ 3788, 4088 ձեռագրերը, որոնք, թեև ուսումնասիրել ենք, բայց չենք օգտագործել համեմատությունների համար: Մեր օգտագործած ձեռագրերը չեն սահմանափակվում Կանոնագրքի քննական բնագրի համար օգտագործվածներով: Ընդհակառակը, մեկ տասնյակից ավելի ձեռագրերում թեև պահվել է Կանոնագրքում եղած կանոնախմբերի մեծ մասը բայց որովհետև այդ ձեռագրերում բազմաթիվ հոդվածներ շատ հաճախ համառոտվել են, հաճախ էլ ընդարձակվել և կամ բոլորովին դուրս նետվել, ուստի և Կանոնագրքի համահավաք բնագիրը կազմելու համար ոչ մի կերպ հնարավոր չէր օգտագործել, ուստի նման ձեռագրերի նյութերը օգտագործեցինք Ծանոթագրություններ բաժնում[2]:

Մատենադարանում կան ուրիշ բազմաթիվ ձեռագրեր, մի քանի տասնյակի հասնող, որոնց մեջ գտնվում են առանձին կանոնախմբեր, բայց շատ հաճախ կանոնախմբերի հոդվածները բերված են կրճատումներով կամ համառոտված, օրինակ՝ №№ 44, 80, 487, 601, 837, 839, 1495, 2576, 2713, 3276, 3433, 6036, 6907, 7060, 8172, 8704, և այլ ձեռագրերում: № 3276 ձեռագրում ոչ միայն կրճատ են բերված առանձին կանոնախմբերի հոդվածները, ասենք՝ Անկյուրիայի ժողովից բերված է երկու հոդված, Նիկիայից՝ 5, Կեսարիայից՝ 3, Նեոկեսարիայից՝ 4, Աթանասից՝ 57, Գրիգոր Լուսավորչից՝ 22, այլև առանձին կանոնախմբերից ոչ մի հոդված չի բերվում, բավարարվելով հետևյալ հիշատակությամբ. «Կանոն Անտիոքայն ոչ գրեցաւ» (էջ 175ա), «Կանոնք Սարդիկեայ ոչ գրեցաւ» (էջ 175բ), «Կանոնք Եփեսոսի ժողովոյն աստ ոչ գրեցաւ» (էջ 175բ) և այլն և այլն: Բնական է՝ նման ձեռագրերը ոչ միայն չէին կարող մեր գործին օգնել, այլև դրանց հետևից ընկնելով, նույնիսկ, չէինք կարողանա, թերևս մեր կյանքի ամբողջ ընթացքում, տեսնել սույն աշխատության ավարտման մոտավոր եզրերը: Այդ պատճառով էլ ձգտել ենք օգտագործել Կանոնագրքի համեմատաբար լրիվ կամ լավ պահպանված ձեռագրերը: Իսկ եթե պատահի մեկ կամ երկու նման ձեռագիր, որ չենք օգտագործել, փույթ չէ, քանի որ եղածից բացի, այդ օրինակներից հազիվ թե նոր բան սպասվեր[3]: Հնարավորություն չենք ունեցել, արտասահմանյան բազմաթիվ մատենադարաններում գտնվող հայերեն կանոնագիրք-ձեռագրերը օգտագործել Կանոնագրքի ներկա հրատարակության համեմատական բնագիրը կազմելիս[4]:

---

[2] Դրանց մասին տես Օգտագործված ձեռագրերի նկարագրության բաժնում:

[3] №№ 9769 (սկզբից թերի) և 10137 ձեռագրերը թեև լրիվ կանոնագիրք են, որոնք պատկանում են մեր կողմից օգտագործված ձեռագրերի Բ խմբին, սակայն, համեմատությունների ժամանակ դրանք չենք օգտագործել, որովհետև համահավաք բնագրի աշխատանքներն ավարտելուց և տպագրության հանձնելուց հետո միայն Մատենադարանը ձեռք բերեց դրանք:

[4] Էջմիածնում պահվում է երկու կանոնագիրք ձեռագիր: Մեր ուսումնասիրությունը ցույց տվեց, որ այդ ձեռագրերը Հակոբ Ամասացու հեղինակությունն են և պիտանի չեն այս և հաջորդ հատորների համար:

Օգտագործել ենք մինչև արտասահմանում գտնվող ձեռագրերի հիման վրա կատարված առանձին կանոնախմբերի հրատարակությունները։ Այդպիսիների տարընթերցվածները տվել ենք բնագրի տողատակ, օրինակ՝ Առաքելական (Ա) կանոնախմբի Հ. Տաշյանի «Վարդապետութիւն առաքելոց» (Վիեննա 1896)-ին առընթեր հրատարակությունը նշված է V տառով[1], Սարդիկեի ժողովի կանոնախմբի Ոսկյանի հրատարակությունը («Հանդէս Ամսօրեայ», 1942—1943 թթ.)՝ W տառով, Սահակ Պարթևի կանոնախմբի Վենետիկի հրատարակությունը («Սոփերք Հայկականք», հտ. Բ, 1853)՝ X տառով, Շահապիվանի ժողովի և Սևանտոս եպիսկոպոսի կանոնախմբերի՝ Ն. Ակինյանի հրատարակությունը («Հանդէս Ամսօրեայ», 1949)՝ Z տառով, Հովհաննես Օձնեցու կանոնախմբի Վենետիկի հրատարակությունը[2] Y տառով։

Սակայն՝ այդպես չենք վարվել այն կանոնախմբերի հրատարակությունների հետ, որոնք կատարվել են Երևանի Մատենադարանի ձեռագրերից, օրինակ՝ «Կանոնք Պարտաւի ազգային ժողովի (Սիոն կաթողիկոսի)» (Ա. Ղլտճյանի հրատարակություն), «Կանոնք Ներսէսի Բ կաթուղիկոսի և Ներշապհոյ Մամիկոնէից եպիսկոպոսի» (Ա. Ղլտճյանի հրատարակություն), «Կանոնք Դունայ սուրբ ժողովոյն» (Մխիթար վարդապետի և Ս. Տիգրանյանի հրատարակություն), Գանգրայի ժողովի[3] (Լ. Խաչիկյանի հրատարակություն) կանոնախմբերը, ինչպես նաև Աբել Մխիթարյանցի «Պատմութիւն ժողովոց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ», Ն. Մելիք-Թանգյանի «Հայոց եկեղեցական իրաւունքը» (Ա գիրք), Ա. Ղլտճյանի «Կանոնգիրք Հայոց»-ը։ Սրանք չենք օգտագործել, որովհետև մեր ձեռքի տակ կային վերջիններիս հրատարակության հիմք հանդիսացող ձեռագրերը[4]։

Մատենադարանի երկու՝ №1490, 1905 ձեռագրերում, XVII դարի թարգմանությամբ գտնվում են Նիկիայի, Կ. Պոլսի, Եփեսոսի և Սարդիկեի ժողովների կանոնախմբերը, սրանց նախորդող և հաջորդող գրությունները, ժողովներում արտասանած ճառերը. քանի որ այդ թարգմանությունը կարող էր կատարված լինել հունարեն հրատարակված մի որևէ բնագրից և եղածն էլ ունի զգալի շեղումներ Կանոնագրքի համապատասխան կանոնախմբերից, ապա այդ թարգմանությունը չօգտագործեցինք, բավականանալով դրանց մասին այս հիշատակությամբ։ Այդպես վարվեցինք նաև №4036 ձեռագրի նըկատմամբ, որի 2ա-161բ էջերում գտնվում է Դիոսկորոս Աղեքսանդրացու Եփեսոսի ժողովի պատմությունը և կանոնախումբը՝ Գեորգ Դպիր Պալատցու թարգմանությամբ (XVIII դար)։

ԻԹ. Վերևում նշված Բ խմբի չորս ձեռագրերում պահվել է Հովհաննես Օձնեցու հիշատակարանը, որը, ժամանակին պետք է կից եղած լիներ նրա

---

[1] Այս հրատարակության ընթերցումները բավական մոտ են մեր օգտագործած kmp» ձեռագրերի ընթերցումներին։

[2] «Յովհաննու Իմաստասիրի Աւձնեցւոյ մատենագրութիւնք», Վենետիկ, 1833։

[3] Տես Լ. Խաչիկյան, Փոքր Հայքի սոցիալական շարժումների պատմությունից (IV դար) աշխատության 100—110 էջերում։

[4] Չենք օգտագործել Հ. Հետիկյանի Collectio Canonum Ecclesiae Armenae (Վենետիկ, 1940) հրատարակությունը, որովհետև վերջինս ստացվեց Կանոնագրքի Առաքելական երկու կանոնախմբերի գիտական բնագիրը կազմելուց հետո։ Համենայն դեպս, թեթևակի համեմատությունը ցույց տվեց, որ առանձին տարբերություններ չկան, որովհետև սրա հրատարակության հիմքում ևս դրված է Նոր Ջուղայի Ամենափրկիչ վանքի մատենադարանի № 131 ձեռագիրը։

կազմած Կանոնագրքին։ Քանի որ նա այդ հիշատակարանում նշում է, թե ինչու և ինչպես է կազմել Կանոնագիրքը, նպատակահարմար գտանք հիշատակարանը զետեղել Կանոնագրքի վերջում, իր՝ Հովհաննես Օձնեցու կանոնախմբից անմիջապես հետո, որպես Կանոնագիրքը եզրափակող գրություն[1]։

Այս հատորի վերջում դրել ենք «Հավելված» բաժինը, որտեղ զետեղել ենք մի քանի կանոնախմբերի մեզ հասած հնագույն պատառիկները։ Եվ որովհետև վերջիններս բավականին ընդարձակ են, դրանք չենք մուծել համապատասխան կանոնախմբերի հոդվածների ծանոթագրություններում, այլ դրել ենք առանձին և ամբողջական, քանի որ Հովհաննես Օձնեցու կազմած Կանոնագրքի կառուցվածքը և կազմման սկզբունքները պարզելու խնդրում կարող են ուշադրության արժանի նյութեր տալ։ Այդ պատառիկները գտնվում են Մատենադարանի Պատառիկների ֆոնդում հետևյալ համարներով և բովանդակությամբ.

№ 347. Կղեմէսի կանոնախումբ։

№ 608. Շահապիվանի ժողովի, Ներսեսի և Ներշապուհի կանոնախմբեր։

№ 1216. Սահակ Պարթևի կանոնախումբ։

№ 1735. Հովհաննես Օձնեցու կանոնախումբ[2]։

Հավելվածում դրել ենք նաև №№ 4201, 2151 ձեռագրերի պահպանակները, որոնցից առաջինը բովանդակում է Առաքելական (Ա) կանոնախմբի վերջաբանը[3], իսկ երկրորդը՝ Բարսեղ Կեսարացու կանոնախմբի հոդվածների ցանկը և սկզբի մի քանի հոդվածները[4]։

Հավելվածում այս նյութերը հրատարակում ենք Կանոնագրքի կանոնախմբերի հաջորդականությամբ։

Լ. Այժմ մեր կատարած աշխատանքի մասին։ Համեմատության համար ընտրած ձեռագրերը ուսումնասիրելուց հետո արտագրեցինք B ձեռագրի բնագիրը՝ Առաքելական-ից մինչև Հովհաննես Օձնեցու կանոնախումբը։ Մնացած 46 ձեռագրերը համեմատել սկսեցինք վերջինիս հետ։ Համեմատության աշխատանքը կատարում էինք միայնակ, և այն տևեց 1955 թ. մինչև 1957 թ հունիսը։

Համեմատությունները կատարելիս աշխատել ենք նվազագույնի հասցնել մեր կողմից թույլ տրված հնարավոր վրիպումները։ Այդ նպատակով արել ենք այն, ինչ թույլ կտար մեր ուժերի լարումը։ Ձեռագրերի համեմատության ժամանակ յուրաքանչյուր ձեռագրի մասին հավաքել ենք անհրաժեշտ տեղեկություններ Նախաբանում և Ծանոթագրություններ բաժնում օգտագործելու

---

[1] Հիշատակարանի հրատարակության հիմք վերցրինք C ձեռագիրը, իսկ մյուսների տարընթերցումները դրեցինք տողատակ, պահելով այդ ձեռագրերի և մի հրատարակության յուրաքանչյուրի համար նշված լատինական տառերը։ B տառով նշեցինք Մ. Չամչյանի «Պատմութիւն Հայոց» (հտ. Բ, Վենետիկ, 1785)-ում հրատարակված (էջ 395—396) Հովհաննես Օձնեցու հիշատակարանի տարընթերցվածները։

[2] Այս պատառիկներից նախապես միայն № 608-ն էր մեզ ծանոթ, իսկ մնացած երեքի մասին տեղեկացանք Մատենադարանի պատառիկների նկարագրության մատյանից, որը կազմել էր Մատենադարանի գիտաշխատակից Ս. Է. Քոլանջյանը։

[3] Այս ձեռագրի պահպանակի վրա մեր ուշադրությունը հրավիրեց Մատենադարանի գիտաշխատակից Ս. Գ. Լալաֆարյանը, որի համար հայտնում ենք մեր շնորհակալությունը։

[4] Հավելվածում հրապարակում ենք այս հատորում տեղ գտած կանոնախմբերի հնագույն բեկորները, իսկ մնացածները, որոնց համապատասխան կանոնախմբերը կհրապարակենք առանձին հատորով, կդնենք վերջինիս Հավելվածում։

նպատակով։ Կանոնագրքի քննական բնագիրը պատրաստվում էինք կազմել, երբ 1957 թվականի օգոստոսի 22-ին Նոր Ջուղայից (Իրան) ստացանք A ձեռագրի լուսանկարչական պատճենը։ Դրանից մեր աշխատանքի ընթացքը մի փոքր փոխվեց, որովհետև որոշեցինք A-ն դնել այս հրատարակության հիմքում։ Այդ պատճառով, նախ՝ մեր ձեռքի տակ եղած B տարբերակի մեքենագրված օրինակը համեմատեցինք A-ի հետ և առաջինը դարձրինք վերջինիս ուղղագրությամբ և ընթերցումներով,, իսկ այնուհետև մյուս ձեռագրերի համեմատության թերթի՛կները բառ առ բառ համեմատելով A-ի, ապա անմիջապես նաև B-ի հետ, հավաքում էինք բնագրական տարբերությունները տողատակին նշելու համար, հենց այդ ժամանակ էլ համեմատում էինք արտասահմանում լույս տեսած առանձին կանոնախմբերի հրատարակությունները և նշում տարբերությունները։ Այս աշխատանքները տևեցին շուրջ մեկ տարի։

Ձեռագրերի համեմատության ժամանակ նշեցինք բոլոր տարբերությունները, հետագայում, երբ կազմում էինք Գանոնագրքի համահավաք բնագիրը, կատարեցինք, ճիշտ է քիչ, բայց որոշ ընտրություն[1]։ Եթե մյուս ձեռագրերը տալիս էին ճիշտ ընթերցում, դրանք մուծեցինք բնագրում, իսկ A-ի ունեցածը նշեցինք տողատակին։ Նույնիսկ այն դեպքում, երբ հունարենից թարգմանված կանոնախմբերում մի երկու ձեռագիր ճիշտ ընթերցում էին տալիս, համապատասխան հունարենին, իսկ մեծ մասը՝ ոչ, դարձյալ վարվեցինք վերևում նշվածի նման, օրինակ՝ Լավոդիկեի կանոնախմբի ԺԷ հոդվածում (էջ 232) միոյ միոյ բառը 31 ձեռագրերում գրված է միոյ, հունարենն ուներ առաջինին համապատասխան՝ ἕκαστον, վերևում նշեցինք միոյ միոյ, տողատակ միոյ։ Բայց եթե այդ տարբերությունը վերաբերում է մի աննշան բառի, ապա փոփոխություն չենք կատարել։

Մի քանի դեպքերում, երբ բառն աղճատվել է կամ ընկել և միտքը չի հասկացվում կամ անհարթ է, իսկ մեր օգտագործած բոլոր ձեռագրերը տալիս են միայն աղճատված ընթերցում, մինչդեռ հայերեն բնագիրն ինքը մասամբ հուշում է սխալի ուղղումը, իսկ հունարեն կամ մի այլ սկզբնաղբյուր ունի ուղիղ ընթերցում, ապա համաձայն վերջիններիս՝ վերականգնել ենք բառի ուղիղ ձևը, բնագրում անկյունավոր փակագծերում նշելով բառի լրացված մասը կամ ավելացված բառը. օրինակ՝ 259-րդ էջի 13-րդ տողում բոլոր ձեռագրերն ունեն «որ». հետևելով հունարենին՝ ուղղեցինք «որ[բ]». կամ՝ 280-րդ էջի 13-րդ տողում բացակայում է «կամ հրապարակաւ», որն ունի միայն հունարենը, ավելացրինք՝ «[կամ հրապարակաւ]». 502-րդ էջի 3-րդ տողում կարդում ենք. «թեթևացուցանէ ոգւոցն մեռելոց». միտքը պարզ չէ. Մովսես Կաղանկատվացու Պատմության բնագրից ավելացրինք՝ «զբեռինս» բառը, այսպես՝ «թեթևացուցանէ [զբեռինս] ոգւոցն մեռելոց». տես նաև 268-րդ էջի 13-րդ տողի «[ի] լիշումն», 328-րդ էջի 1-ին տողի «[Պատասխանի]» բառերը և այլն։

---

[1] Մի քանի տեղ՝ 19, 133, 168—169, 180—190, 240—241, 247, 273—275, 277—278, 289—290, 301—302, 327, 330, 334, 352—353, 358—359, 433, 445, 458, 475, 491—492, 496—497, 501—502, 524—526, 530 էջերում, երբ այլ ընթերցումների քանակը շատ է եղել և տեխնիկապես հնարավոր չէր դասավորել նույն էջում, կատարել ենք որոշ կրճատում՝ հանել ենք G որոշիչ հոդի, բառավերջի յ-ի դրությունը, յ նախդրին վերաբերող այլընթերցումները, ինչպես նաև մի շարք այնպիսի բառերի այլընթերցվածները, որոնք ուրիշ էջերում բազմիցս հանդիպում են և էական նշանակություն չունեն։

ԼԱ. A ձեռագրում հաճախ թիւճ վերջավորություն ունեցող բառերը, առանց նշանի, հապավված են թիճ. Նման դեպքերում նշել ենք թիւճ ձևը։ Այդպես ենք վարվել նույն ձեռագրում որոշակիությամբ չգործածվող ե և է տառերի նկատմամբ, գրելով միայն ուղիղ ձևը, բացառությամբ հիշատակարանի, ուր պահեցինք գրչության ձևը։ Նման տառերը դնելով շեղատառ։ Միօրինակությունը պահպանելու նպատակով. անհրաժեշտության դեպքում դ-ն նշել ենք լ, իսկ տարբերությունները դնել տողատակ։ Ուշադրություն չենք դարձրել բառասկզբի և բառամիջի ը տառին, բնագրում պահելով ճիշտ ուղղագրությունը, օրինակ՝ պաճըս, գրել ենք պաճս, ըզմտաւ՝ զմտաւ և այլն։ Այդպես նաև, Դ շաբթի թե չորեքշաբթի և այլն։

Համարյա բոլոր ձեռագրերում էլ, ինչպես արդեն նշել ենք, երբեմն գրիչների, երբեմն հետագայում ուրիշների կողմից կատարվել են առանձին տառերի, բառերի և նույնիսկ նախադասությունների ուղղումներ, ճշտումներ և գրանցվել՝ աջ և ձախ կամ ստորին լուսանցքներում, երբեմն էլ տողամիջին։ Այն ուղղումները, որ կատարել են տվյալ ձեռագրի գրիչները, համեմատության ժամանակ նկատի ենք ունեցել և տվյալ տառը, բառն ու նախադասությունը ընթերցել ուղղված ձևով, իսկ եթե դրանք կատարվել են հետագայում, ուրիշների կողմից, նման ուղղումները նկատի չենք ունեցել։ Կանոնագիրքը հրատարակում ենք մեսրոպյան 36 տառերով. տարբերություններում չենք նշել աւ և օ տառերի զանազանությունը, բայց եթե մի բառի տարբերությունը անհրաժեշտ է եղել նշել մի այլ առիթով, ապա այդ ժամանակ աւ և օ տառերի տարբերությունը նշել ենք տողատակ. օրինակ՝ բնագրի «սպասու կալ» ձևը (էջ 129, տող 8) ach·klmoprst ձեռագրերում գրված է «սպասաւորել», իսկ d-ում՝ «սպասօրել» տողատակ նշել ենք այսպես. «achi klmoprst սպասաւորել (d սպասօրել) ւիխ. սպասու կալ»։ Այդպես է նշված նաև ուրիշ դեպքերում։ Եթե առանձին ձեռագրերում որևէ բառ սխալմամբ կրկնված է, տողատակին նշվում է տվյալ բառը, ապա կողքը շեղատառ ավելացվում՝ կրկնված է։ Հաճախ միևնույն տողում միևնույն բառը երկու, նույնիսկ երեք անգամ նշված է լինում. որպեսզի տողատակին նշված տարբերությունը կամ չիքը կոնկրետ վերաբերվի դրանցից մեկին, տվյալ բառի նախորդ կամ հաջորդ բառը, ըստ հարմարության, դրել ենք կլոր փակագծերում. օրինակ՝ 33-րդ էջի 3-րդ տողում «տէր» բառը գործածված է երկու անգամ. իսկ երկու ձեռագրեր չունեն «տէր» բառերից մեկը. իմանալու համար, թե տողատակի նշումը որին է վերաբերում, վարվել ենք այսպես. «Yû չիք տէր (տանից)», նույնպես և չիքերը՝ «Y չիք ի (հայր)», այսինքն Y ձեռագրում չի պահվել «հայր» բառին նախորդող ի-ն (էջ 96, տող 16)։ Այս դեպքում, կլոր փակագծերում վերցված բառը հաճախ կրճատ ենք դրել, տեղ չգրավելու համար, օրինակ, «չիք եւ (դմխ.)» էջ 66, 7-րդ տողի տողատակին, այսինքն նշված ձեռագրերը չունեն «դմխիթարիչն» բառին նախորդող «եւ»-ը։ Պատահում է, որ մի քանի ձեռագրերում տարբեր է ոչ թե մի բառ, այլ մի նախադասություն, իսկ այդ ձեռագրերը տալիս են բառերի մի շարք այլընթերցումներ. Նման դեպքում նախ տողատակին նշում ենք այդ տարբերությունը ունեցող ձեռագրերի լատիներեն տառերը, որոնք փոխարինում են ձեռագրերի համարներին, ապա արտագրում տվյալ նախադասությունը, և եթե որևէ բառի ուղղագրությունը տարբեր է, տվյալ բառի մոտ կլոր փակագծերում նշում ենք ձեռագրի տառը և տվյալ բառի ուղղագրությունը, ապա անցնում նախադա-

սութեան հաջորդ բառին և այսպես մինչև տվյալ նախադասության ավարտը. օրինակ՝ Կղեմեսի ԻԱ հոդվածը (էջ 80) բնագրում նշված է այսպես. «Եթէ ոք ժառանգաւոր զինքն կրճատեաց՝ լուծցի, քանզի սպանող ինքեան է» տողատակ տարբերությունը գրել ենք այսպես «A_1 IJKLMNOPQRSTVXYZW ûn եթէ ոք ի վիճակելոցն (K ի վիճակելոյն n ի վիճակելոց) զինքն կրճատեաց ի բաց լուծցի (IJû լուծցի ի բաց V ի բաց որոշեսցի լուծցի) քանզի սպանող (A,n սպաննող Y սպանօղ) եղեւ անձին (n անձինն) իւրում (NOP QRû իւրոյ W չիք իւրում)»։

Հաճախ տողատակին նշված է, օրինակ, «û չիք ղի... թէ» (էջ 53, տող 12). դա նշանակում է, որ û ձեռագրում չի պահվել «ղի» բառից մինչև «թէ» բառը։ Եթե տողատակ նշված է ձեռագրի լատիներեն տառը և գրված որևէ բառի տարբերություն, ապա դրված է ստորակետ և գրանցված մի այլ բառի տարբերություն, դա նշանակում է, որ նշված տարբերությունները վերաբերում են միևնույն ձեռագրին, օրինակ՝ բնագրի 252 էջի 3-րդ տողի տողատակ գրված է «q նա դառն փխ. դառնալ, չիք և լուծումն գտանել». դա նշանակում է q ձեռագիրը «դառնալ» բառի փոխարեն անի «նա դառն», իսկ բնագրի «և լուծումն գտանել» հատվածը չունի։ Բնագրում տողատակերին կան, օրինակ, այսպիսի նշումներ՝ 289-րդ էջի 1-ին տողատակին՝ «A—Wegh ilmort հարցումն փխ. վասն» կամ 290-րդ էջի 7-րդ տողատակին AK—VZW ծeûabcdf—s զհայհոյութիւն» և այլն։ Առաջին դեպքում այդ նշանակում է A-ից մինչև W(A—W)[1] տառերի միջև ընկած BCDEFGH և այդպես մինչև W ձեռագրերը վասն-ի փոխարեն ունեն հարցումն. փոխանակ կրկնելու A-ից մինչև W բոլոր տառերը, կրճատ նշել ենք A—W։ Նույնը երկրորդ դեպքում՝ A, K-ից մինչև V (K—V) և abcd, f-ից մինչև s (f—s) ձեռագրերն արտահայտող լատիներեն տառերի հաջորդականությունը գրել ենք կրճատ՝ K—V և f—s։

Տողատակ նշված շեղատառ գրությունները պետք է դիտել որպես փոքրիկ ծանուցումներ։ Բացահայտ սխալները, որոնց հանդիպում ենք միայն մեկ ձեռագրում, օրինակ, «N ուստ փխ. սուտ» (էջ 236, տող 10), «L աշխարհանակաց փխ. աշխարհականաց» (էջ 253, տող 7), «R յանդուղն փխ. յանդուգն» (էջ 253, տող 11), «b շթոթէր փխ. շփոթէր» (էջ 289, տող 12), «Q փոխր փխ. փոքր» (էջ 252, տող 12), «C առանչ փխ. առանց» (էջ 252, տող 7), «e պխտոյ էր փխ. պիտոյ էր» (էջ 278, տող 11) և այլն և այլն, ուշադրության չենք առել, իսկ եթե կրկնվել են մի քանի ձեռագրերում, այդպիսիները դրել ենք տողատակին։

211-րդ էջի տողատակ (6-րդ տող) կա այսպիսի մի նշում «Qd վարձք (W կամք) փխ. վարք»։ Դա նշանակում է, որ բնագրի վարք բառը d ձեռագրերում հանդիպում ենք վարձք, իսկ W ձեռագրում՝ կամք ձևով։ Այդպես նախընտրեցինք նշել, որպեսզի վարք բառը չկրկնենք։

Մի այլ առիթով՝ տողատակ, բնագրի 163-րդ էջի 10-րդ տողի մի բառի համար արձանագրեցինք այսպիսի նշում. «բացի AMNXalmn-ից մնացած ձեռ.-երը (կոչէ) քորեպիսկոպոս»։ Այդ նշանակում է, որ բնագրի քորեպիսկոպոս բառը ունեն նշված ութ ձեռագրերը, իսկ մյուսները՝ քորեպիսկոպոս։ Նույն ձևով վարվեցինք մնացած դեպքերում։

[1] Համահավաք բնագրի կազմման ժամանակ ձեռագրերի №-ները լատինական տառերով փոխարինելիս լատինական այբբենի վերջին տառերը վրիպմամբ դնացել են VXYZW հաջորդականությամբ, փոխանակ VWXYZ-ի։ Ուստի A—W նշման մեջ պետք է ներառված համարել նաև X, Y և Z տառերը։

[ ] նշանով տողատակին նշված են այն բառերը կամ վանկերը, որոնք ձեռագրերում բաց են թողնված գրիչների անուշադրության կամ բնագրի եղծված լինելու պատճառով. իսկ < > նշանը՝ կրկնված վանկը կամ տառը։ Մեկ-երկու տեղ բնագրում բառը ակներև կերպով աղավաղված է և կամ անծանոթ, իսկ տարբերակներ կամ չունի և կամ թե դրանք փոքրաթիվ են և թե կասկածելի, նման դեպքերում այդ բառը բնագրում պահել ենք նույնությամբ, իսկ տողատակին նշել եղած տարընթերցումները. օրինակ՝ կորտացի, նուրաացի (էջ 90, տող 10) և այլն։

Այնպես է լինում, որ սույն հրատարակության բնագրում բառը կիսվում է տողադարձի անհրաժեշտության բերումով, այդպիսի դեպքում տողատակին համապատասխան բառի տարընթերցումը նշում ենք բառի առաջին մասի տողի համարով. օրինակ՝ 124-րդ էջի 9-րդ տողում «հաւասարեսցենս» բառի «սարեսցենս» մասը դրված է 10-րդ տողում, մինչդեռ տողատակին մի քանի ձեռագրերի այլընթերցումը նշված է 9-րդ տողում։ Պատահում է և այնպես, որ չիք-ի իրար հաջորդող բառերը, որոնք տարբեր տողում են, նշել ենք առաջին բառի տողի համարով. օրինակ՝ 124-րդ էջի 4-րդ տողի վերջում դրված է «եւ», իսկ 5-րդ տողի սկզբում «առանց». տողատակին 4-րդ տողում նշել ենք «acdhiklmoprst չիք և առանց», թեև «առանց» բառը 5-րդ տողում է։ Նույնը տես նաև 166-րդ էջի 5-րդ տողի տողատակին «begq չրք զայնպիսին... լեկեղեցւոյ», թեև վերջին բառը 6-րդ տողում է և այլն։ 166-րդ էջի 1-ին տողի վերջում դրված է «ընդունելի», իսկ 2-րդ տողի սկզբում «եղեն». t ձեռագրում այդ հատվածն այսպես է՝ «եղեն ընդունելի», տողատակին այս տարբերությունը նշված է առաջին տողի համար։

Այնուհետև, 170-րդ էջի 6-րդ տողի վերջին «եղեւ» և 7-րդ տողի 1-ին «ժողովոյն» բառերի միջև մի քանի ձեռագրերում հանդիպում ենք «մեծ» կամ «մեծի» բառին. այս տարբերությունը նշված է 6-րդ տողի համար, այսպես՝ «bdefniklmopqrst եղեւ մեծ (t մեծի) ժողովոյն (f ժողովոյս)»։ Իսկ եթե տարբերությունը մի քանի տող է և կամ այն անցնում է հաջորդ էջերին, ապա աարբերության վերջին բառի մոտ, տողատակին, նշված է ստղի համարը կամ էջի և տողի համարները. օրինակ՝ 254-րդ էջի 10-րդ տողի տողատակին նշված է «MRXY չիք եպիսկոպոսք... լայլ գաւառէ՝ տող 12 րդ» կամ 216-րդ էջի 17-րդ տողի տողատակին նշված է «begq չիք այլ անսալ... ժողով ժողովեցի՝ էջ 217, տող 1-ին»։

Ներկա հրատարակության էջերի տողերը համարակալել ենք՝ 5, 10, 15 ձևով, բայց տեխնիկական պատճառով պատահում է, որ այդ նշումները բաց են թողնված, օրինակ, 216-րդ, 218-րդ և այլ էջերում չի նշված «5»-ը, որովհետև այդ թվանշանը դնելու տեղ չկար։

ԼԲ. Կանոնագրքի համահավաք բնագրի համար օգտագործած մի քանի ձեռագրերից բացի՝ մնացած ձեռագրերում պահվել են Նիկիայի ժողովի առթիվ Կոստանդիանոս կայսեր դրած ուղերձը, Նիկիայի ժողովի Հավատամքը և մասնակիցների ցանկը։ Այս բնագրերը հնագույն և լավագույն ձեռագրերում, բացառությամբ 9 ձեռագրերի, գտնվում են Նիկիայի ժողովի կանոնախմբին կից, Այդ հանգամանքը մեզ ենթադրել է տալիս, որ այս բնագրերը հենց սկզբից մտել են Կանոնագիրք, Նիկիայի ժողովի կանոնախմբին կից։ Այդ իսկ պատճառով էլ դրանք հրատարակում ենք այստեղ։

Վերջին բնագրում նշված են ժողովի մասնակիցների անունները և նրանց ներկայացրած վայրերի անունները, որոնց մի մասի սկզբնական ձևերը

ձեռագրերի հաճախակի ընդօրինակությունների պատճառով տուժել են և այժմ մեզ ներկայանում են աղավաղված կերպարանքով։ Այդ անունների ստույգ ձևերի վերականգնումը առավել դժվարանում էր, որովհետև մեր ձեռքի տակ չունեինք այդ բնագրերի հունարեն կամ լատիներեն սկզբնօրինակները[1]։ Սակայն դժվարությունը մասամբ հարթվեց, երբ ուշադրություն դարձրինք մեր Մատենադարանում պահվող երեք ձեռագրերում՝ № 1905 (էջ 31ա-36ա), 1490 (էջ 25բ-28ա), 2620 (էջ 22ա-26ա), գտնվող Նիկիայի ժողովի մասնակիցների ցանկի XVII դարում հունարենից կատարված մի այլ թարգմանության վրա։ Կանոնագրքում և նշված երկու ձեռագրերում եղած մեզ հետաքրքրող բնագրի ուշադիր ուսումնասիրությունը ցույց տվեց, որ դրանք մեծ մասամբ համապատասխանում են միմյանց։ Այդ պատճառով էլ Կանոնագրքում Նիկիայի ժողովի մասնակիցների ցանկի համահավաք բնագիրը կազմելիս №№ 1905, և 2620 ձեռագրերի համապատասխան բնագրերը օգտագործեցինք որպես ուղեցույց։ Ի՞նչ է նշանակում այդ։ Մեր օգտագործած ձեռագրերի մի մասը տալիս է № 1905 ձեռագրին նման կամ մոտ ընթերցում, իսկ մյուս մասը տարբեր է և՛ Կանոնագրքի մնացած մասից և՛ № 1905 ձեռագրում եղածից. օրինակ՝ Կանոնագրքի ձեռագրերի մի մասը ունի «Փիղիպպոս ի Պամփիալէ» (էջ 135), «Նունեքիոս ի Լաւոդիկեայ» (էջ 143) ձևը, իսկ մյուս մասը՝ «Փիղիպպոս ի Մամփիսէ», «Նաւնէքիոս ի Ղաւոդիկեայ» ուղղագրական իրենց տարընթերցումներով. մինչդեռ № 1905 ձեռագիրն ունի «Փիլիպպոս եպիսկոպոս Պանեփիւսիոյ ստորագրեցի» (էջ 31բ), «Նունեքիոս Լաւոդիկիայ» (էջ 34ա)։ Հետևելով № 1905 ձեռագրի ունեցածին, համահավաքի համար օգտագործած ձեռագրերում ընտրեցինք ոչ թե «Ի Մամփիսէ» կամ «Նաւնէքիոս» ձևերը, այլ «ի Պամփիալէ», «Նունեքիոս» ձևերը, իսկ մնացած տարընթերցումները նշեցինք տողատակ։ Պատահում է և այնպես, որ մեր օգտագործած ձեռագրերում անունները բոլորովին տարբեր են № 1905 ձեռագրի ունեցածից, օրինակ՝ Կանոնագրքում կարդում ենք. «Անտիոքոս ի Սեմփոյէ», «Տիբերիոս ի Տոթոսէ» (էջ 135) իրենց տարընթերցումներով, իսկ № 1905 ձեռագրում այս մեջբերումն այսպես է. «Անտիոքոս եպիսկոպոս Մեմփիտիոյ ստորագրեցի» (էջ 31ա), «Տիբերիոս եպիսկոպոս Տէնտիւրիտիոյ ստորագրեցի» (էջ 31բ)։ Նման դեպքերում համահավաք բնագրում դրել ենք մեր օգտագործած ձեռագրերի մեծ մասի ունեցածը, զանց առնելով № 1905 ձեռագրի ընթերցումը։ Լինում են դեպքեր, ճիշտ է քիչ, որ որոշ անուններ կան Կանոնագրքի ունեցած ցանկում, իսկ 1905-ում չենք գտնում և կամ ընդհակառակը։ Այդպիսի դեպքում հետևել ենք Կանոնագրքի ձեռագրերի մեծ մասի ունեցածին։ Մի երկու դեպքում միայն, երբ Կանոնագրքի ձեռագրերի մի մասը ունի օրինակ. «ի Դանիոսէ», մյուս մասը՝ «ի Գակիոսէ» իրենց այլ և այլ ընթերցումներով, իսկ № 1905 ձեռագիրը՝ «ի գաւառէն Դաքիոյ» (էջ 35բ), վստահ կերպով ուղղեցինք «ի Դաքիոսէ», նկատի ունենալով Դ և Գ, Կ և Ն հայերեն երկաթագիր տառերի շփոթման հնարավորությունը։

Նիկիայի ժողովի մասնակիցների անձնանուններում և տեղանուններում շատ հաճախ լ-ն գրված է հնագույն ուղղագրությամբ ղ-ը։ Հնարավոր թյու-

[1] Մեր օգտագործած հունարեն բնագրերում՝ Պիտրայի, Հեֆելեի հրատարակություններում, ինչպես նաև Συνταγμα-ում (Γ. Α. ‹Ράλλη καὶ Μ. Ποτλη, Σύνταγμα των θειων καὶ ἱερῶν κανονων, τομος δεύτερος, 'Αθηνησιν, 1852, այսուհետև կնշենք Σύνταγμ.) և Ֆրիդրիխ Լաուխերտի գրքում («Die kanones der wichtigsten altkirchlichen Concilien», Freiburg i[m] B[reisgau] und Leipzig, 1896) Նիկիայի ժողովի մասնակիցների ցանկը չի պահվել։

րիմացությունից խուսափելու նպատակով այս մասում դ-երը նույնությամբ պահեցինք։

ԼԴ. Ընդհանուր մի այլ երևույթ էլ կա. այս ձեռագրերում էջերի ներքևի լուսանցքներում միշտ նշվում է այն կանոնախմբի անունը, որը տեղադրված է տվյալ էջում։ Շատ հաճախ էլ կանոնախմբի անվան հետ դրանցվում է նաև վերջինիս կարգահամարը։

Կանոնագիրք-ձեռագրերում կանոնախմբերի առաջին կամ երկրորդ վերնագրերի մոտ դրված են լինում հերթական համարներ։ Սակայն մի շարք ձեռագրերում դրանք նշված են անկանոն կամ չեն նշված։ Ներկա հրատարակության մեջ հետևել ենք A ձեռագրի համարակալմանը, իսկ մյուս ձեռագրերի տարբերությունները տողատակին չենք դրել։

Կանոնագիրք-ձեռագրերում հարց ու պատասխանի բնույթ ունեցող կանոնախմբերում, օրինակ՝ Աթանաս Ալեքսանդրացու, Սահակ Ձորոփորեցու, հարց ու պատասխանը սովորաբար դրված է կրճատ՝ հարց., հց., պատ. և այլն։ Հրատարակության բնագրում դրել ենք լրիվ՝ հարցումն, պատասխանի, առանց տողատակի նշումների։

Կանոնագիրք-ձեռագրերում հոդվածների ցանկի և հոդվածների միջև ձեռագրերը ունեն երկրորդ վերնագիր, բայց մեր օգտագործած ձեռագրերում մի երկու կանոնախմբեր չունեն այն. օրինակ՝ Ներսեսի և Ներշապուհի կանոնախումբը. միօրինակությունը պահպանելու նպատակով հրատարակության բնագրում դրեցինք երկրորդ վերնագիր, տողատակ նշելով «բոլոր ձեռագրերը չունեն երկրորդ վերնագիրը»։ Հնարավորին չափ աշխատել ենք թե առաջին և թե երկրորդ վերնագրերին տալ միօրինակություն, օրինակ՝ Ներսեսի և Ներշապուհի կանոնախմբի առաջին վերնագրում ձեռագրերի մի մասը չունի «գլուխք ԼԷ», իսկ մյուս մասը՝ ունի «գլուխ ԼԷ». նույնն է Աբրահամ Մամիկոնեից եպիսկոպոսի կանոնախմբի առաջին վերնագիրը. քանի որ կանոնախմբերի առաջին վերնագրերում պահեցինք «գլուխք» ձևը, այդ պատճառով էլ այստեղ նշեցինք «գլուխք ԼԷ» ձևով։ Հնարավոր է, որ առանձին կանոնախմբերի առաջին վերնագրերը Հովհաննես Օձնեցու մոտ լինեին տարբեր։ Համենայն դեպս ամենահնագույն կանոնագիրք-ձեռագրում՝ A, այդ բանը նկատում ենք. օրինակ՝ «Կեսարեայ կանոնիս գլուխք Ժ» կամ «Կանովնք Գանգրեայ գլուխք ԻԳ» և այլն։ Սույն հրատարակության մեջ աշխատել ենք առաջին վերնագրերում մտցնել միօրինակություն, գրելով «Կանոնք Կեսարեայ գլուխք Ժ» կամ «Կանոնք Գանգրայ գլուխք ԻԳ» և այլն, իհարկե, սրանց ձեռագրական տարընթերցվածները դնելով տողատակին։

ԼԴ. Որպես կանոն, որ ընդհանուր է 48 ձեռագրերի համար էլ, հոդվածների կարգահամարները, որոնք. ինչպես նշեցինք վերևում, երկուսն են մասնավոր և ընդհանուր, կանոնավոր վիճակում չեն մնացել. հաճախակի կատարված ընդօրինակությունների հետևանքով ձեռագրերի մի մասում կան կարգահամարների բացթողումներ կամ կրկնություններ, մյուս մասում՝ որոշ կանոնախմբեր բոլորովին չունեն համարակալումներ, ընդորում այս անկանոնությունից գերազանցապես տուժել են ընդհանուր կարգահամարները։ Նվ քանի որ սրանց տարբերությունները չափազանց շատ են, ավելորդ համարեցինք այդ հարցի մասին որևէ դիտողություն, տողատակի տարընթերցվածները չծանրաբեռնելու համար, այլ բավականացանք այս ընդհանուր նշումով։

Սակայն ելնելով այս վիճակից, նպատակահարմար գտանք բուն Կանոնագրքի հոդվածների և առարկայական ցանկի վերնագրերի դիմաց նշված համապատասխան հոդվածների համարները սխալի դեպքում սրբագրել և ուղղել, որպեսզի ցանկի համապատասխան համարով կարողանանք գտնել Կանոնագրքի տվյալ հոդվածը։ Այդ նպատակով՝ եղած սխալները ուղղեցինք։ Նախ՝ Կանոնագրքի հաջորդական կանոնախմբերի հոդվածների ընդհանուր համարները, եթե կրկնվել են կամ բաց թողնվել, այդպես էլ պահեցինք, վերցնելով կլոր փակագծերում, իսկ մոտը նշեցինք հերթական ճիշտ համարը։ Այդպես շարունակեցինք մինչև վերջ։ Երկրորդ՝ այդ ուղղումները կատարելուց հետո համեմատեցինք առարկայական ցանկի բովանդակության վերնագրերի դիմաց գրված ընդհանուր համարները Կանոնագրքի հոդվածների սրբագրված ընդհանուր համարների հետ և եթե առարկայական ցանկում էլ նկատվեցին ինչ-ինչ պատճառներով տեղ գտած անճշտություններ, դրանք ևս վերցրինք կլոր փակագծերում, մոտը նշելով Կանոնագրքի հոդվածների մեր կողմից ուղղված ընդհանուր համարները, որպեսզի վերջիններս համապատասխանեն Կանոնագրքի հոդվածների համարներին։

Այսպիսով, առարկայական ցանկում և բուն Կանոնագրքում նշված կլոր փակագծերից դուրս եղած համարներով պետք է գտնենք մեզ հետաքրքրող հոդվածները, ուշադրություն չդարձնելով կլոր փակագծերում վերցված առարկայական ցանկի և բուն Կանոնագրքի հոդվածների ընդհանուր համարներին, որոնք շատ հաճախ տարբեր են։ Սակայն առարկայական ցանկում պատահում են այլ և այլ կարգի նշումներ ևս, օրինակ՝ երբեմն նկատվում են միայն կլոր փակագծերում նշված համարներ. դա նշանակում է, որ այդ համարով համապատասխան հոդված Կանոնագրքում չենք գտել. տես ԼԴ վերնագրի ՄԺ, ՅԽԷ, ՅԽԸ, ՅԽԹ համարները (էջ 7)։ Մի այլ դեպքում համարը դրված է միայն առանց կլոր փակագծերի. դա ցույց է տալիս, որ այն համապատասխանում է Կանոնագրքի հոդվածի մեր ուղղած համարին. տես ՀԴ վերնագրի ՃՂԹ համարը (էջ 9)։ Երրորդ դեպքում նշված որևէ համար Կանոնագրքի բնագրում հանդիպում ենք մի երկու, երբեմն մի քանի համար նշվածից ետ կամ առաջ. նման դեպքերում առարկայական ցանկում եղածը վերցրել ենք կլոր փակագծերում, իսկ Կանոնագրքի ուղղված համարը դրել առարկայական ցանկում՝ կլոր փակագծերից դուրս. տես Զ վերնագրի ՈԽԸ համարը (էջ 5). որը Կանոնագրքում համապատասխանում է ՈԾԴ (ՈԽԹ) համարին (էջ 499), մինչդեռ առարկայական ցանկում նշված է ՈԾԴ (ՈԽԸ) (էջ 5)։ Կան մի շարք հոդվածներ, որոնք չեն տրատհայտվել առարկայական ցանկում, դրանք այդպես էլ թողել ենք։ Երբեմն միևնույն հոդվածի համարը կրկնված է առարկայական ցանկի տարբեր վերնագրերի ներքո. դա ցույց է տալիս, որ տվյալ հոդվածի բովանդակությունը շերտավորված է՝ այն ունի մեկից ավելի իմաստ, թեև հաճախ նման կրկնությունները նշված են սխալմամբ։ Մի քանի դեպքերում առարկայական ցանկի որևէ վերնագրում հոդվածների համարները հաջորդաբար չեն գնում. օրինակ՝ ՃԺԱ վերնագրում նախ նշված է ՄԾԹ, ապա ՃՀԸ (էջ 11)։ Դրանք նույն ձևով պահել ենք կլոր փակագծերում, մոտը նշելով ստույգ համարները։ Որոշ համարներ էլ նշված են առարկայական ցանկի էջերի լուսանցքներում, դրանք ևս պահված են հրատարակության բնագրում։

Քանի որ Կանոնագրքի քննական բնագրի հիմքում դրեցինք Ա խմբի A ձեռագիրը, որը լավագույններից մեկն է և հնագույնը՝ այդ ձեռագիր-

ընդօրինակության սկզբում գտնվող կանոնախմբերի և առարկայական ցանկերն ամբողջությամբ, առանց համեմատությունների, հրատարակեցինք Կանոնագրքում, որպես նրա բաղկացուցիչ մասը։ Այստեղ կատարել ենք ուղղագրական հայժ անհրաժեշտ սրբագրությունները, իսկ ձեռագրի ունեցածը դրել տողատակ[1], չնշելով այս ձեռագրի համար կանոն դարձած Ե և Է տառերի շփոթման տարբերությունները։ Սակայն անհրաժեշտ է նշել, որ տվյալ դեպքում կանոնախմբերի և առարկայական ցանկերի վերնագրերը վերաբերում են ոչ միայն ներկա հրատարակության 24 կանոնախմբերի բովանդակած նյութերին, այլև մյուս կանոնախմբերին, թվով 57. ուստի առարկայական ցանկում նշված բազմաթիվ հոդվածների ընդհանուր համարները վերաբերում են նաև Կանոնագրքի շարունակությանը, որը լույս կտեսնի առանձին, որպես Կանոնագրքի հաջորդ հատոր։

ԼԵ. Մեզ հասած կանոնագիրք-ձեռագրերում լինում է և այսպես. կանոնախմբի հոդվածների ցանկում նշված վերնագիրը չունի համապատասխան հոդված. օրինակ՝ Սահակ Պարթևի կանոնախմբի ցանկում՝ ԽԹ վերնագրում նշված է «Վասն եպիսկոպոսաց և վարդապետաց», բայց կանոնախմբում ԽԹ հոդվածն այլ բան է։ Խնդիրն այն է, որ ցանկի ԽԹ վերնագրին համապատասխան հոդվածը ժամանակին եղել է, բայց ինչ-ինչ պատճառով հետագայում հոդվածի համարը դուրս է ընկել և ԽԹ հոդվածը միացվել է ԽԸ հոդվածին։ Նման դեպքերում համապատասխան հատվածը անջատեցինք և դրեցինք որպես առանձին հոդված՝ համապատասխան կարգահամարով։ Այսպես վարվեցինք նաև Հովհան Մանդակունու կանոնախմբի ցանկի Թ վերնագրի և Ժ հոդվածի հետ։ Ի դեպ, այս կանոնախմբի հոդվածների ցանկի վերնագրերը խառնիխուռն են և չեն համապատասխանում հոդվածների հերթականությանը, սակայն նորից չխանգարելու համար, այդ սխալներին ձեռք չտվեցինք։

Մի այլ հարց։ Հաճախ մի խնդրի մասին եղած հոդվածները տարբեր կանոնախմբերում կրկնվում են, օրինակ՝ ազգականների ամուսնությունը, ամուսնալուծությունը և այլն։ Նման դեպքերի մասին նպատակահարմար չգտանք յուրաքանչյուր հոդվածին աղբյուրագիտական նշում կատարել լուսանցքում կամ համապատասխան ծանոթագրության մեջ, թե այդ հոդվածն ուրիշ որ կանոնախմբում կարող ենք գտնել, քանի որ աշխատության սկզբում, ինչպես կանոնագիրք-ձեռագրերում է, գտնվում է առարկայական ցանկ, որի միջոցով կարելի է գտնել նույնանման, բայց տարբեր տեղերում կրկնվող հարցերին վերաբերող կանոնները։

Կանոնագրքում Աստվածաշնչից կատարված մեջբերումները վերցրել ենք չակերտներում և ցույց տվել տեղը՝ նշելով յուրաքանչյուր էջի բնագրի տակ։ Իսկ այն մեջբերումները, որոնք վերցվել են այլ գրքերից և չկարողացանք նրանց աղբյուրները նշել, դալձյալ դրեցինք չակերտներում։

ԼԶ. Վերջում գրված Ծանոթագրություններ բաժնում խուսափել ենք տալ կանոնախմբերի կամ առանձին հոդվածների մասին պատմական տեղե-

---

[1] A ձեռագրի առարկայական ցանկի մի քանի վերնագրերի դիմաց, աջ և ձախ լուսանցքներում նշված են նաև կանոնախմբերի անուններ. օրինակ՝ ՃԺԱ վերնագրի դիմաց նշված է «Ղաւոդիկեա», ՄԽԱ-ի՝ «Սիմոնի», ՄԾԴ-ի՝ «Փիլիպպոսի» և այլն։ Սույն հրատարակության մեջ նման նշումները նկատի չեն առնված։

կությունններ և ակնարկներ, որովհետև ներկա հատորը կարող էր կրկնապատկվել և դժվար օգտագործելի դառնալ։ Մեր նպատակը եղել է այս բաժնում, որպես լրացում, տալ քննական բնագրի կազմման համար չօգտագործված ձեռագրերի նյութերը և նշել բանասիրական որոշ դիտողություններ կապված այլ լեզուներից՝ ասորերենից և հունարենից թարգմանված կանոնախմբերի հետ։ Այն կանոնախմբերը, որոնք թարգմանված են ասորերենից և հունարենից, համեմատել ենք վերջիններիս հետ։ Առաքելական (Ա) կանոնախմբի համեմատության համար օգտագործել ենք ասորերեն բնագրի՝ բազմավաստակ բանասեր Հ. Տաշյանի հայերեն նոր թարգմանությունը[1], համապատասխան ծանոթագրություններում բերելով այդ թարգմանությունը, տարբերությունների նկատումը թողնելով հետաքրքրվողներին։ Հունարեն բնագրերը հայերենի հետ համեմատել և շեղումները նշել ենք, օգտագործելով հունարեն բնագրի Ի. Բ. Պիտրայի[2], Գ. Ռալլիի և Մ. Պոտլիի[3] ինչպես և Ֆ. Լաուխերտի[4] հրատարա-

---

[1] Հ. Տաշյան, Վարդապետութիւն առաքելոց, Վիեննա, 1896։

[2] Iuris ecclesiastici Graegorum historia et monumenta, tomus I, Romae, MDCCCLXIV.

[3] Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, τόμος δεύτερος. Ἀθήνησιν, 1852, նույնի, հտ. III, Աթենք, 1853։

[4] „Die Kanones der wichtigsten altkirchlichen Concilien nebst den apostolischen Kanones", herausgegeben von Lic. Dr. Friedrich Lauchert, Freiburg i[m] B[reisgau] und Leipzig, 1896, աշխատությունը։ Այստեղ այլ ժողովների կանոնների թվում տեղ են գտել նաև մեզ հետաքրքրող՝ Նիկեայի, Կ. Պոլսի, Եփեսոսի, Անկյուրիայի, Նեոկեսարիայի, Անտիոքի, Սարդիկեի, Լավոդիկեի, Գանգրայի ժողովների և Կղեմեսի կանոնների հունարեն բնագրերը։ Ինչպես հեղինակն է նշում աշխատության Ներածականում (էՙ XVI–XXV), Անկյուրիայի ժողովի կանոնները վերցրել է Ռակկհամի, [ա]՛յլ մնացածները Մանսիի և Բրունսի հրատարակություններից։ Այսպիսով, Ֆ. Լաուխերտը նշված կանոնախմբերը վերահրատարակել է տպագրվածներից, իսկ վերջում (էջ 189—206) բերում է նաև մի քանի այլ հրատարակությունների համառոտ տարընթերցումները։ Ֆ. Լաուխերտի հրատարակությունը Պիտրայի հրատարակության (1864 թ.) համեմատությամբ լինելով նոր (1896 թ.), նա իր առաջաբանում խիստ է արտահայտվում Պիտրայի հրատարակության մասին, Ուլցենի հրատարակության հետ միասին այն համարելով «անբավարար փորձ», որովհետև նրա «տրամադրության տակ եղած ձեռագրական հարուստ նյութը համապատասխան մշակման ենթարկված չէ» (էջ IV)։ Մենք համեմատեցինք Պիտրայի և Լաուխերտի հրատարակությունները, եղած տարբերությունները նշելով ծանոթագրություններում։ Սակայն, այդ աշխատանքների ժամանակ նկատեցինք, որ եղած տարընթերցումները հիմք չեն տալիս համաձայնվելու Լաուխերտի տված վերոհիշյալ գնահատականին։ Եվ ահա թե ինչու։ Կան մի շարք տեղեր, ուր Կանոնագրքի ունեցածը համապատասխանում է Պիտրայի ու ոչ թե Լաուխերտի հրատարակությանը, օրինակ, Անտիոքի ժողովի Դ հոդվածում կարդում ենք. «կամ եպիսկոպոս ըստ կանխելոյ և յառաջ սովորութեանց կամ երէց կամ սարկաւագ» (էջ 208)։ Պիտրայի մոտ հունարենը նույնությամբ գնում է. «εἴτε ὁ ἐπίσκοπος κατὰ τὴν προάγουσαν συνήθειαν, εἴτε ὁ πρεσβύτερος εἴτε ὁ διάκονος»։ Լաուխերտի մոտ բացակայում է εἴτε ὁ πρεσβύτερος (էջ 44) բառերը։ Անտիոքի ԺԳ հոդվածում կարդում ենք. «և ձեռնադրութիւն առնել յեկեղեցիս» (էջ 214)։ Պիտրայի բերած հունարենը համապատասխանում է հայերենին. «καὶ χειροτονεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ»։ Վերջին ἐν ἐκκλησίᾳ բառը Լաուխերտը չունի (էջ 46)։ Նման տարբերություն կա Կանոնագրքի Անտիոքի 22-րդ և Պիտրայի ու Լաուխերտի հրապարակած նույն ժողովի 23-րդ հոդվածների միջև և այլն։ Սակայն, առանձին մի երկու դեպքում միայն Կանոնագրքի ունեցածը համապատասխանում է Լաուխերտի տվածին՝ օրինակ, Սարդիկեի 14-րդ հոդվածը Լաուխերտի մոտ այսպես է. «καὶ ταχέως ἀντικρὺ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου» (էջ 67), ταχέως նշանակում է շտապ, շուտ, արագ։ Այս բառի փոխարեն Պիտրայի մոտ բերված է τραχέως, որը նշանակում է դաժան, խիստ, կոպիտ, կատաղած, մոլեգին։ Մինչդեռ Կանոնագրքում գրված է Լաուխերտի ընթերցմամբ. «և վաղվաղակի

կությունները, առանձին դեպքերում Հ. Հեֆելեի աշխատությունը[1], որ բացի հունարենից, երբեմն տրված են նաև լատիներեն կամ գերմաներեն թարգմանությունները։ Նպատակահարմար գտանք Ծանոթագրություններ բաժնում հունարեն բնագրերը ամբողջությամբ և կամ մասնակիորեն մեջ բերել ըստ պարագայի։ Այսպես, եթե հայերենը հանդիսանում է հունարենի բառացի թարգմանությունը, ապա հունարեն բնագիրը չենք բերում և այդ մասին որևէ նշում չենք կատարում։ Նմանապես եթե հայերենը բառացի համապատասխանում է հունարենին, բայց հունարենի առանձին բառեր կամ նախադասություն և կամ մի ամբողջական հատված դուրս է ընկել հայերենից, կամ հայերենում առանձին բառեր և նախադասություններ կան, որ չենք գտնում հունարենում, այդ դեպքում ևս հունարեն բնագիրը չենք բերում, և բավարարվում ենք միայն համապատասխան ծանոթագրություններում եղած տարբերությունները նշելով։ Իսկ այն դեպքերում, երբ հայերենը հանդիսանում է հունարենի ոչ թե թարգմանությունը, այլ վերջինիս բովանդակության վերաշարադրումը՝ երբեմն ընդարձակ, երբեմն համառոտ և խմբագրված ձևով, ապա հունարեն հոդվածը բերում ենք ամբողջությամբ, նշելով ընդհանուր դիտողություններ երկու բնագրերի առնչությունների մասին։ Միայն մի քանի դեպքերում բացառություն ենք արել և հունարենը չենք բերել, ինչպես՝ Գանգրայի կանոնախմբի առաջաբանը, Բարսեղ Կեսարացու կանոնախմբի 1, 8, 9, 18, 22-րդ հոդվածները, որովհետև դրանք բավականին ընդարձակ են ւստի և անխնիկապես հնարավոր չէր ներկայացնել։ Ծանոթագրություններ բաժնում հունարենը բերել ենք համաձայն Պիտրայի հրատարակության. սակայն, Ռալլիի և Պոտլիի, ինչպես և Ֆ. Լաուխերտի հունարեն հրատարակությունները համեմատել ենք Պիտրայի հրատարակության հետ և կլոր փակագծերում նշել եղած տարընթերցումները՝ Σύν., II, Σύν., III, կամ L., ձևով, այսինքն Σύνταγμα-ի II կամ III հատորները[2] և Ֆ. Լաուխերտի հրատարակությունը։ Երկու բնագրերի համեմատությունների ժամանակ օգտագործել ենք նաև Նիկոդիմի աշխատության ռուսերեն թարգմանության համապատասխան[3] կանոնախմբերը։

Հունարենում գոյություն ունեն կանոնախմբերի միայն առաջին վերնագրերը, որ դրել են հրատարակիչները, իսկ երկրորդ վերնագրերը հունարենում ընդհանրապես չենք գտնում։ Այդ պատճառով կանոնախմբերի առաջին և երկրորդ վերնագրերի մասին հունարենի վերաբերյալ նշումներ չենք կատարել։

յանդիման երիցու կամ սարկաւագի» (էջ 266—267)։ Բոլոր դեպքերում երկու հրատարակություններում զգալի տարբերություն ունի կետադրությունը։ Հունարեն նշված երկու հրատարակությունների տարբերությունները արդյունք են բնագրերի տարբեր խմբագրությունների։ Նվ մեզ թվում է, որ չպետք է այդ տարբերությունից ելնելով որևէ մեկը «անրավարար» համարել։ Ըստ երևույթին հայերեն թարգմանված առանձին կանոնախմբեր ժամանակին թարգմանվել են հունարեն տարբեր խմբագրություններից. այդ պատճառով էլ Կանոնագրքում եղածը ավելի հաճախ համապատասխանում է Պիտրայի, սակավ դեպքում Լաուխերտի հրատարակությանը։

[1] Conciliengeschichte, Erster Band. Freiburg im Breisgau, 1855.

[2] Մեզ չհաջողվեց ձեռքի տակ ունենալ Σύνταγμα-ի համապատասխան հատորը, որպեսզի նշեինք Աթանաս Աղեքսանդրացու և Բարսեղ Կեսարացու կանոնախմբերի Պիտրայի հրատարակության տարբերությունները։

[3] Правила (κανόνες) православной церкви с толкованиями, т. I, СПБ, 1911, т. II, СПБ, 1912.

Իսկ եթե վերնագիրը բնագրինն է, կատարել ենք համապատասխան նշում։ Եթե չհաշվենք Պիտրայի հրատարակության Կղեմեսի կանոնախումբը, հունարեն բնագրերում չկան առանձին կանոնախմբերի հոդվածների ցանկեր, այդ պատճառով էլ Ծանոթագրություններ բաժնում, բացի Կղեմեսի կանոնախմբի ցանկից այլ ցանկերի մասին նշում չենք կատարել։ Հունարեն բնագրի տարբեր կանոնախմբեր հաճախ չունեն առաջաբաններ, կամ եթե վերջիններս ունեն՝ Կանոնագիրքը չունի. այդպիսի դեպքերում կամ որևէ նշում չենք կատարում ծանոթագրությունների մեջ և կամ չենք բերում հունարեն բնագիրը։

Աշխատության վերջում դրել ենք Կանոնագրքի բոլոր հոդվածների բովանդակությունը և մեր կազմած առարկայական, անձնանունների և տեղանունների ցանկերը։

Ներկա աշխատության հետ կապված առանձին հարցեր քննության են ենթարկվել Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Պատմության ինստիտուտի Սկզբնաղբյուրների հրատարակման սեկտորում, իսկ 1958 թվականից՝ Հին և միջին դարերի պատմության սեկտորում։ Սկզբնաղբյուրների հրատարակման սեկտորի ընդլայնված նիստերից մեկում (1957 թ. սեպտեմբեր) քննվեց Կանոնագրքի գիտական բնագրի մեր կատարած աշխատանքի փորձնական նմուշը։ Նիստի մասնակիցների կողմից եղան շատ արժեքավոր դիտողություններ, որոնք հաշվի առանք սույն աշխատությունը պատրաստելու ընթացքում։ Մեր շնորհակալությունն ենք հայտնում այն ընկերներին, որոնք իրենց խորհուրդներով այս կամ այն կերպ օգտակար են եղել մեզ այս դժվարին գործի ավարտման համար։

Կանոնագիրքը՝ Հայաստանի ավատական հասարակության դարաշրջանի պատմության այս հոյակապ հուշարձանը, հայ ժողովրդի արժեքավոր ավանդն է համաշխարհային մշակույթի գանձարանում։ Տեղն է հիշելու Լենինի խոսքերը, թե «...Միայն մարդկային ամբողջ զարգացմամբ ստեղծված կուլտուրան ճշգրիտ գիտենալով, միայն նրա վերամշակմամբ՝ կարելի է կառուցել պրոլետարական կուլտուրա»[1]։

Եթե սույն աշխատությունը օգնի քննադատական մշակմամբ վերհանելու այստեղ եղած բազմահարուստ նյութը և պարզելու մեր ժողովրդի պատմության ու մեծ մշակույթի առանձին հարցեր, մենք լիովին բավարարված և վարձատրված կլինենք։

Վ. Ա. ՀԱԿՈԲՅԱՆ

---

[1] *Վ. Ի. Լենին, Երկեր, հտ. 31, Երևան, 1952, էջ 348։*

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ձեռագրերին վերաբերող տեղեկություններից վերցրել ենք ամենակարևորները և այստեղ արված նկարագրությունը կարելի է համարել համառոտ: Բացի ընդհանուր տեղեկություններից՝ նկարագրություններում աշխատել ենք նշել յուրաքանչյուր ձեռագրի գրչագրական առանձնահատկությունը: Ձեռագրերից բերված են միայն հիշատակարանների առանձին հատվածները, որոնք վերաբերում են կանոնագիրք-ձեռագրերի ընդօրինակման բանասիրական հանգամանքներին:

Սկսենք Ա. խմբի ձեռագրերից.

1. A. Նոր Ջուղայի Ամենափրկիչ վանքի մատենադարան. № 131. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 322. մեծություն՝ 23,6×16,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ միջին մեսրոպյան երկաթագիր. միասյուն. վիճակ՝ ունի ընկած թերթեր[1], վերանորոգված. գրիչ՝ Հովհաննես. տեղ՝ սկսվել է «ի մեծ եկեղեցւոջն Պալահուտ» (Կիլիկիայում, Սև լեռան վրա), վերջացվել է «Յովհաննու անապատ»-ում (Կիլիկիայում, Արմեն լեռան գագաթին)[2]. ժամանակ՝ 1098 թ.:

Հիշատակարան, էջ 318ա—322ա. *«Փառք.... իսկ բարերար եւ մարդասէր Տէրն մեր եւ Փրկիչն, ի ձեռն աստուածասէր եւ բարեպաշտ թագաւորաց, եւ հոգէազումար մխարանելոց հարց եւ հայրապետաց յիւրաքանչիւր ժամանակս, ըստ պատահման չարին, ի ձեռն սուրբ սինհոդոսաց կտրէ ի բաց զչարին չարութեամբն հանդերձ եւ ըստ պատահման յարինեն կանոնս զգուշութեան ի լրումն առաքելականին, զայս աւանդ առեալ հարքն մեր, հաւաքեցին ի մի աստուածապարգեւ աւանդս, զկարգս եւ զկրաւնս եկեղեցւոյ, հասուցին առ մեզ, յորում ժամանակի հանդիպի թիւ թուականիս Հայոց ՇԽԷ. ի հայրապետութեան աստուածապատիւ տեառն Գրիգորիսի ի զարմէ սրբոյն Գրի[գորի՝] ամենայնիւ հարցն նմանեալ բարեկարգութեամբ, եւ զի յոյժ խռովութեան եւ բազմավրդով էր ժամանակս ի բռնակալութենէ այլասեռից, զայս ամանս յիւրոց հարազատաց ձեռնադրէ փոխանակ իւր եւ ինքն զանխլաբար պանդխտանայ աղաւթից եւ վերծանութեան պարապելով: Նին սորա ուսումնակից եւ վարժակիցք վարդապետք սուրբք եւ առաքինազարդք Գեորգ Մեղրն կոչեցեալ եւ Կիրակոս, որք վարժք լաստուածայինսն ուշ ունելով մարգարէական երանութեանցն.... Ի սոցա վարժարանէ այր ոմն հե-*

---

[1] Բանի որ ձեռագրերից թերթեր ընկնելու մասին մանրամասն նշել ենք համեմատության էջերի տողատակին, այսուհետև նկարագրության մեջ կնշենք ընդհանուր ձևով:

[2] Այս փակագծերում եղած տեղեկությունները վերցրել ենք Ն. Ակինյանից. տես Հանդէս Ամսօրեայ, 1930, էջ 362, ծանոթ. 25—26:

ղամիտ եւ բառեշնորհ, ներհուն եղեալ մակացութեան արհեստի՝ Գրիգոր անուն, յոյժ ըղձափափագ տենչանաւք հրամայէ ինձ Յովհաննիսի գրել ղաստուածայալար կտակս ի յիշատակ բարեաց իւր եւ ծնաւղաց իւրոց ի լուսաւորութիւն մտաց եւ ի մաքրութիւն հոգւոց, եւ իմ նայեցեալ ի սէր սիրեցելոյն Աստուծոյ, անյապաղ փութով սկսայ ի մեծ եկեղեցւոջն Պաղահու, եւ անդ նեղեալ յեղեռնաթոյն ոմանց առաջնորդաց՝ ոչ ժամանեցի ի կէտ կատարման. դիմեցի յապահով եւ ի քրիստոսակարգ եկեղեցւոջս Յովհանայ անապատիս. ի գլուխ լերինս, գունակ այնմ երեւելի քաղաքին, զոր Տէրն յաւետարանին ներբողելով ճառէ։ Ուր են բնակեալ բազմութիւն եղբարց խարազանազգեստից եւ երկաջան գործաւորաց եւ մշտահառաչ աղաւթականաց երկուս աչս ունելով սրատեսք հոգւոյն ճառագայթիւքն աստուածակոչք յառաջնորդական պաշտաւնն, որոյ երիցագունին Մեղիտէ անուն ճանաչի, եւ փոխանորդին Գրիգորիս, արք առաքինասէրք եւ բարեսէրք. գիտացեալ զթերութիւն գործոյս եւ գիտակ եղեալ, թէ որ կամակից լինին գործելեացն՝ հաւասար են գործողացն, հրամայեն լնուլ զպակասութիւն թերութեան գործոյս բարեաց եւ առնուլ ի Տեառնէ վարձս յանանց բարեացն...։

Արդ՝ ով դասք մաքրագունից եւ ժառանգորդք գերաշխարհիկ հայէնիցն, որք վայելէք ի հոգեկեցոյց բժշկարանէս, աւրհնութեամբ յիշատակաւ յիշեսջիք ի Քրիստոս Յիսուս զստացող գրոցս զԳրիգոր եւ զընկեր նորին զՅովհաննէս, որ ի չքաւոր աղքատութենէ բաւական արար մեզ գնիւթ եւ ղծախս, եւ զհայր Մեղիտէ եւ զԳրիգորիս, որոց հրամանաւ եւ խնամաւք աւարտումն եղեւ ոգէշահ եւ բարեբեղուն եւ հոգիաւանդ կանոնացս, եւ զտէր Խաչիկ, որ յերկար ժամանակ անարատ սիրով եւ յաւժար կամաւք զաւրինակս ընձեռեաց։ Եւ զիս զՅովհաննէս զվերջինս ի գրչաց եւ զառաջինս ի պարտաւորաց, որ նշդեհութեամբ աշխատեցայ եւ յարմարեցի խոշորագունիւքս, սակաւ յիշման արժանացուցէք...»[1]։

Ձեռագրում սովորաբար հապավված են գրված աստուած, Քրիստոս Յիսուս բառերը, այլ բառեր էլ կան, բայց շատ քիչ։ Երբեմն թիւն վերջավորություն ունեցող բառերը առանց նշանի հապավված են թւն. օրինակ՝ շարադրութիւն։ Շատ հաճախ է-ի փոխարեն գործածում է ե, կամ ընդհակառակը. օրինակ՝ եկեղեցւոյ, թե, եթե, փոխանակ եկեղեցւոյ, թէ, եթէ: Այստեղ գրիչը անհետևողական է։ Ձեռագրում չեն օգտագործված օ և ֆ տառերը։ Գրիչը անհետևողականություն է հանդես բերել ղ և լ տառերի գործածության մեջ, հաճախ գրում է, օրինակ, փայղակ, այղ, այղում, իսկ ավելի հաճախ այլ, այլում: Մի երկու բառ՝ աստիճան, ուրկուն գործածված են հնագույն արտասանությամբ. օրինակ՝ աշտիճան, աւրկուն: Ձեռագրում մեծ մասամբ չի պահվել բառավերջի յ տառը. օրինակ՝ գրում է ի վերա։ Բնագրում, բառամիջում երբեմն գործածում է ը տառը. օրինակ՝ պահըս։ Ձեռագրում գործածված է ստորակետ, կետ, վերջակետ. հատկապես առաջինը մեծ մասամբ դրված է բառի վերևում, տողամեջ։ Ձեռագիրը բառանջատում չունի։ Մի շարք էջերում կան բաց թողնված բառեր կամ առանձին բառերի ուղղումներ, կո-

---

[1] Այս հիշատակարանն ամբողջությամբ նախապես հրատարակվել է երկու անգամ (տես Ն. Ակինյան, Թուղթ Մակարայ Բ Երուսաղէմի հայրապետի առ Վրթանէս եպիսկոպոսապետ Սիւնեաց յաղագս կարգաց եկեղեցւոյ, Վիեննա, 1930, էջ 96—103. և Գ. Հովսեփյան, Յիշատակարանք, Անթիլիաս, 1951, էջ 259—264)։

տարված աջ կամ ձախ լուսանցքներում։ Դրանցից մի մասը կատարել է գրիչը (էջ 46ա). ըստ երևույթին ընդօրինակելուց հետո ձեռագիրը սրբագրել են, իսկ որոշ ուղղումներ, թեև տեղին, կատարել են ուրիշները, հետագայում (էջ 32ա—38ա, 48ա և այլն)։ Ձեռագրում ավելորդ կամ ուղղվելիք տառը գրիչը հանում է ՛ նշանով, իսկ բառերը՝ վերևից և ներքևից կետեր նշելով։ Ձեռագրի կազմի քայքայված լինելու պատճառով որոշ թերթեր պոկվել են և հետագա կազմողները առանց հոգ տանելու թերթերի հերթականության մասին, դրանք կարել են ոչ իրենց, այլ պատահական տեղում. օրինակ՝ ձեռագրում նման թերթերը գտնում են այս հերթականությամբ՝ 51, 52, 53 կամ 59, 60, 61, մինչդեռ բնագրի իմաստի շարադրությունը պահանջում է 52, 53, 51 կամ 60, 61, 59 հերթականությամբ։ Կանոնախմբի ցանկը «Շարադրութիւն կանոնաց եղեալ և այս կարգ և չափ գլխոցն» վերնագրով գտնվում է ձեռագրի 6ա—7ա էջերում, առարկայական ցանկը (անխորագիր)՝ 7ա—18ա էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 18բ—318բ էջերում։

2. B. № 6409, Կանոնագիրք. թերթեր՝ 139. մեծություն՝ 25×16,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր. միասյուն. վիճակ՝ սկզբից և վերջից կան ընկած թերթեր, էջերի վերջավորությունները մաշված, վերանորոգված. գրիչ, տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ XIII դար։ Ձեռագրում կանոնախմբերի ցանկը ընկած է։ Առարկայական ցանկի սկիզբը նույնպես ընկած է, իսկ մնացածը գտնվում է 1ա—9բ էջերում, Կանոնագիրքը՝ 12ա—137բ էջերում։

Ունի լավ ընթերցումներ, եղած սխալ ընթերցումները նախագաղափար օրինակից են գալիս, գուցե և հնից։ Ձեռագրի տարբեր էջերի լուսանցքներում կամ տողամեջ (էջ 21բ, 22բ, 23ա, 24աբ, և այլն) կան առանձին բառերի և տառերի ուղղումներ, կատարված գրչի կողմից. թերևս դրանք սրբագրություններ են։ Այս ձեռագիրը ևս չունի օ և ֆ տառերը։ Ե տառի փոխարեն մեծ մասամբ գործածում է Ե, օրինակ՝ եթե, թե, զաւշաքաղութենե և այլն։ Անհետևողական են գործածված ղ և լ տառերը։ Բառավերջի յ տառը ևս հազվադեպ է գրվում, իսկ աստիճանը՝ աշտիճան։

3. C № 8926, Կանոնագիրք, Դատաստանագիրք և կանոնական այլ նյութեր. թերթեր՝ 370. մեծություն՝ 25,7×19,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր. միասյուն. վիճակ՝ կան պատառոտված էջերի նորոգումներ, կեղտոտ էջեր՝ 51բ, 52ա և այլն, դատարկ էջեր՝ 1աբ, 13ա—15բ, 369բ, 370աբ. տեղ, ժամանակ՝ անհայտ. գրիչ Եղիազար դպիր. ժամանակ՝ XV—XVI դդ.։

Հիշատակագրություն 1) էջ 71բ. «Ցայսքան տեղիս (իմա Անտիոքի ժողովի կանոնախումբ—Վ. Հ.) ոչ ուղիղ գնան համարագիր մեծ ցանկին՝ ԼԴ ԼԴ, ՃԾԲ ՃԾԲ, ՃԿԵ ՃԿԵ, ՄԾԸ, Շ Շ, ՉԿ, ՊԲ ՊԲ»։ 2) էջ 72ա. «Մի զալրասցիս վասն թիւրութեան համարացս գծողիս, բազում աշխատեցայ և ոչ եղև հնար ուղղելոյ, քանզի մեծ ցանկն ի վերայ այսմ աւելի և պակաս համարացս է շինեալ»։

2աբ էջերում. «Այս ինչ կայ ի գիրս կանոնացս» վերնագրի տակ, այբուբենական կարգով, նշված է կանոնախմբերի ցանկը, առարկայական ցանկը՝ «Կարգադրութիւն գլխոց կանոնացս համալձալութենէ (sic) վասն պէսպէս խնդրոցն» վերնագրով՝ 2բ—12բ էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 30ա—210ա էջերում։ Ձեռագրում նկատվում են սրբագրության հետքեր, որ կատարել են գրիչը և ուրիշները (էջ 47բ, 55բ, 65բ, 66ա, 71ա, 83ա, 114ա, 123աբ և այլն)։

4. D. № 795, Կանոնագիրք, Դատաստանագիրք և այլ նյութեր. թերթեր՝ 371. մեծությունը՝ 26,4×19,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր. միասյուն, երկսյուն. վիճակ՝ կան կեղտոտված (129բ), վերանորոգված (127բ, 130աբ և այլն) էջեր, վերջին մի քանի թերթերը ցեցակեր, դատարկ էջեր 1աբ, 370ա—371բ, որոշ լուսանցքներում կան առանձին նշումներ՝ 185բ, 217բ էջերում և այլն. տեղ՝ անհայտ. գրիչ՝ Եղիազար (Կանոնագրքի), Գասպար (Դատաստանագրքի). ժամանակ՝ 1618 թ.։ Կանոնագիրքը առանց ցանկերի գտնվում է 17ա—191ա էջերում։ Գործածում է ա, գրիչը անհետևողական է ղ և լ տառերի գործածության մեջ։ Պատահում են սրբագրության դեպքեր՝ գրչի և ուրիշների կողմից կատարված։

5. E № 2635. Կանոնագիրք, Դատաստանագիրք և կանոնական այլ նյութեր. թերթեր՝ 261. մեծությունը՝ 25,5×19,4. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր. միասյուն. վիճակ՝ բավարար, կազմը պոկված, դատարկ էջեր 14բ—15բ, 260բ. գրիչ՝ Սարգիս. տեղ՝ Խոտանան գյուղ («ի յերկիրս Եճանանա»՝ Սյունիք). ժամանակ՝ 1635 թ.։ Կանոնախմբերի ցանկը՝ «Այս ինչ կայ ի գիրս կանոնացս» վերնագրով (այբբենական կարգով) գտնվում է 1աբ էջերում. առարկայական ցանկը՝ «Կարգադրութիւն գլխոց կանոնացս համաձայնութեան վասն պէսպէս խնդրոց» վերնագրով, 1բ—10բ էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 16ա—135բ էջերում։ Կանոնախմբերը վերնագրերի մոտ հերթական համարներ չունեն։ Կանոնախմբերի առաջաբանները երբեմն համարակալված են որպես կանոնական հոդվածներ։ Ձեռագիրը գրված է գեղեցիկ և մաքուր, կան հատ ու կենտ սխալներ, սակայն սրբագրված (էջ 7բ, 53ա)։ Գրիչը գրում է օ, բայց գերակշռում է աւ-ը։

6. F. № 6496. Կանոնագիրք, Դատաստանագիրք և կանոնական այլ նյութեր. թերթեր՝ 424. մեծությունը՝ 25×19. նյութ. թուղթ. գիր՝ բոլորագիր. երկսյուն. վիճակ՝ վերջից ընկած թերթեր, վերջին երկու թերթեր պոկված են և եզրերը մաշված, կան ցեցակեր էջեր։ Բնագրում տեղ տեղ բաց են թողնված առանձին հատվածներ, գրիչը այդ արել է հետևելով նախագաղափար օրինակին. «Թողութիւն արարէք եղբայրք ա. օրինակն բնաւին չկայր, ա. տեղ տեղ թողած էր, ես այլ թողի, ողջ լերուք» (էջ 423բ), 18բ էջը դատարկ. տեղ՝ Ագուլիս («ի թաղս Խոզաձորոյ»). գրիչ՝ Գրիգոր. ժամանակ՝ 1637 թ.։

Հիշատակարան 1) էջ 37բ—38ա, ներքևի լուսանցքում. «Անմեղադիր լերուք եղբարք գրոյս սղալանացն, որ օրինակն երկու էր՝ ա. նոր էր, ա. հին, նորն ողալ էր, հինն եղծած էր»։

2) էջ 110բ—111ա, ներքևի լուսանցքում. «Անմեղադիր լերուք խոշորութեան և սղալանաց գրոյս եղբարք, որ օրինակն երկու էր՝ ա. նոր էր, ա. հին, նորն խիստ սղալ էր, հինն խիստ խառնաբրթոշ էր. ինչպէս որ մածունն, թանն, չորաթանն խառն լինի, ինչպէս ջոկուի, սոյնպէս այս օրինակս, հազիւ կարացայ ջոկել, իմ ստուգութիւնն մոռացայ, դու ներեայ իմ սղալանացս, աղիղ տէրտէրս»։

3) էջ 222բ—223ա. «Ո՞վ ընթերցօղք և լսողք յորժամ ընթեռնուք միտ դիք իմոյ բանիս, վասն օրինակի գրչիս, նախ եւ առաջին պատճառն՝ օրինակն Բ էր. երկրորդ՝ ա. հին, ա. նոր, երրորդ՝ նորն բնաւ չիք ստուգութիւն. չորրորդ՝ հինն բնաւ չիք սղալութիւն, հինգերորդ՝ հինն ամենևին եղծած. վեցերորդ՝ թղթերն խառն. եւթներորդ՝ կանոնքն խառնաբրթոշ էր, ութներորդ՝ դատաստանագիրն առաւել խառն, քան կանոնի գիրն. իններորդ՝ հազիւ կա-

բացայ աւարտել կանոնիս շարադրութիւնս եւ ստուգութիւնս մոռացայ. տասներորդ՝ խոշորութիւն ի թղթէն է, սղալութիւն օրինակէն է. մետասաներորդ՝ բամբասեն զիս, թէ երկարեաց գիրքն. երկոտասաներորդ՝ ոչ իմանան զիրս բանին եւ զպատճառսն լերկարելոյն. երեքտասաներորդ՝ առաւօտեան մինչեւ ցերրորդ ժամն հազիւ կարէի այնչափ իրարս արկանել մինչեւ ցԱԺ-ն ժամն գրէի.... Որպէս սկիզբն արասցուք դատաստանի գրիս զխառնաբրթոշն որպէս իրարս արկից ոչ գիտեմ, այլ դայն գիտեմ, որ հոգին սուրբ Աստուած առաջնորդէ եւ աւգնէ ինձ եւ ես գրեցից անվլապաղ եւ անտրտունջ ի փառս եւ ի պատիւ ամենասուրբ երրորդութեանն եղիցի. ամէն»։

4) էջ 423ր «Թողութիւն արարէք եղբայրք ա. օրինակն ընաւին չկայր, ա. տեղ-տեղ թողած էր, ես այլ թողի. ողջ լերուք»։

5) էջ 423ր—424բ»... Ես այնպէս վարանէի, կսկծալի արտասուէի, բայց մարդոյ ոչ յայտնէի, ես իմում անձին գլորէի եւ յԱստուած ապաւինէի, նոր աւրինակն ձախ կողմս դնէի ի գիրն հայէի շատ սխալ ի միջի տեսան[է]ի, յերեսս դարձուցանէի դէպի Աստուած ակնարկէի, հին օրինակն աջակողմս դնէի ստուգութիւն ի միջի տեսանէի սրտակաթ լինէի, բայց...[1] տեսանէի աւրինակին յետս դառնայի սիր[տս] խոցուով լցուէի, բայց հոգին սուրբ աղաչէի որ...[2] ամենայնիւ»։

Կանոնախմբերի ցանկը «Այս ինչ կայ ի գիրս կանոնացս» վերնագրով (այբբենական կարգով) գտնվում է 1աբ էջերում, առարկայական ցանկը՝ «Կարգադրութիւն գլխոց կանոնացս համաձայնութեան վասն պէսպէս խնդրոց» վերնագրով՝ 1ր—13ա էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 19ա—222բ էջերում։ Ձեռագրում տեղ-տեղ կան չընդօրինակված աեղեր, որոնց մասին նշված է 4-րդ հիշատակարանում. դա արդյունք է այն ձեռագրի, որից կատարել են F ձեռագրի ընդօրինակությունը։ Ձեռագրի մի շարք էջերի լուսանցքներում կան ավելացումներ գրչի կողմից կատարված։ Կանոնախմբերը չունեն համարակալում։

7. G № 2655. Կանոնագիրք, Դատաստանագիրք և կանոնական այլ նյութեր. Թերթեր՝ 303. մեծություն՝ 24×18,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր. միասյուն. վիճակ՝ սկզբից և վերջից կան ընկած թերթեր, թուղթը խունացած է և կեղտոտ, կան ջնջումներ և վնասված էջեր, մի քանի անգամ վերանորոգված, տեղ-տեղ մելանը թափված. գրիչ, տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ XVII դ.։ Կանոնախմբերի վերնագրերը և առարկայական ցանկերը, ինչպես նաև Առաքելական (Ա) կանոնախմբի մեծ մասը ընկած են։ Կանոնագիրքը գտնվում է 1ա—159բ էջերում։ Լուսանցքներում երբեմն հանդիպում ենք սրբագրություններ։ Ավելի շատ գործածում է օ տառը։ Անկանոն են և շատ հաճախ բացակայում են կանոնախմբերի և սրանց հոդվածների հերթական համարները։

8. H. № 2596. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 238. մեծություն՝ 22,5×17,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր. երկսյուն. ձեռագիրը վերանորոգված է, կան դատարկ էջեր՝ 1ա—3բ, 164աբ, 168աբ, 176ա, 238բ, իսկ 165ա—167բ և 169ա—177ա էջերը եղել են դատարկ, բայց հետագայում, ուրիշներ, նոտրագրով ավելացրել են պսակի վերաբերյալ մի բնագիր՝ «Կանոնք յաղագս պսակի արարեալ սրբոյն Բարսղի և Ոսկեբերանի» վերնագրով. գրիչ, տեղ՝

[1] Մեկ բառ եղծված։
[2] Մեկ բառ եղծված։

անհայտ. ժամանակ՝ XVII դար։ Կանոնախմբերի վերնագրեր և առարկայական ցանկեր չունի։ Առանձին էջերում հանդիպում ենք բնագրի սրբագրման դեպքերի։ Այս ձեռագիրն ընդօրինակված է G-ից։

9. I. № 8158, Կանոնագիրք. թերթեր՝ 338. մեծություն՝ 18,5×15,2. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. վիճակ՝ կազմը քայքայված, կան պոկված, ընկած, (սկզբից և միջից), պատառոտված, ցեցակեր թերթեր, մասնակիորեն վերանորոգված, առաջին ութ և վերջին ինը էջերը, որոնք համարակալված չեն, դատարկ են. գրիչ՝ Նիկոլ դպիր. տեղ՝ Կամենից. ժամանակ՝ 1635 թ.։ Ձեռագրում նախ դրված է առարկայական ցանկը, սկզբից թերի, 1ա—11ա էջերում, ապա կանոնախմբերի ցանկը՝ «Շարադրութիւն կանոնաց եդեալ և այս կարգ և չափ գլխոցն» վերնագրով՝ 11բ—13ա էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 15բ—338ա։

10. J. № 3706, Կանոնագիրք. թերթեր՝ 232. մեծություն՝ 25,7×20. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. դատարկ էջեր՝ 1աբ, 231բ—232բ. հետագայում Կանոնագրքի առանձին հատվածների ընդգծում՝ կապույտ մատիտով, ձեռագրի 229բ—231ա էջերում XVIII—XIX դդ. կատարված նշում թե որ կանոնախումբը որ էջում է գտնվում։ Գրիչ՝ Խաչատուր դպիր. տեղ՝ Կամենից. ժամանակ՝ 1636 թ.։ Այս և նախորդ՝ I ձեռագրի գլխավոր հիշատակարանը նույնն է, միայն գրիչների, սրանց ծնողների, ուսուցիչների անունները և ժամանակն է փոփոխված։ Միևնույն ստաղձի վրա գրել են երկու գրիչներն էլ։ Այն օրինակը, որից ընդօրինակել են IJ ձեռագրերը, նույնն է. այդ երևում է երկու գրիչների հիշատակարանից՝ «Այլ և յիշեցէք զտէր Ներսէս քահանայն, որ զօրինակս միով բանիւ շնորհեաց, վասն որոյ զվարձս ի Քրիստոսէ առցէ» (J, էջ 228բ, I, էջ 237բ)։ Տեր Ներսեսի օրինակը գուցե եղել է T ձեռագիրը, ընդօրինակված 1621 թ. դարձյալ Կամենիցում։ Ձեռագրի սկզբում գրված է առարկայական ցանկը՝ «Ցանկն է միահամուռ կանոնիս» վերնագրով 2ա—13բ էջերում, իսկ կանոնախմբերի ցանկը՝ «Շարադրութիւն կանոնաց եդեալ ե այս կարգ և չափ գլխոցն» վերնագրով՝ 13բ—14բ էջերում, այնուհետև հաջորդում է Կանոնագիրքը 15ա—229ա էջերում։

11. K. № 4403. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 284. մեծություն՝ 19,5×14,3. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր. միասյուն. վիճակ՝ կան պատառոտված էջեր, տեղ-տեղ մելանը թափված, դատարկ էջեր՝ 15բ, 282բ, 284աբ. գրիչ՝ Հովհաննես դպիր. տեղ՝ Ղարասու (այժ. Օքսենտ). ժամանակ՝ 1647 թ.։ Նախ դըրված է առարկայական ցանկը՝ «Ցանկ է [միահա]մուռ կանոնիս» վերնագրով 1ա—15ա էջերում, ապա կանոնախմբերի ցանկը՝ «Շարադրութիւնք կանոնաց եդեալ և այս կարգ և չափ գլխոյն» վերնագրով՝ 16ա—17ա էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 17ա—281բ էջերում։

12. L. № 4631. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 292. մեծություն՝ 14,2×10,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր. երկսյուն. վիճակ՝ լավ է պահպանված, դատարկ էջեր՝ 1աբ. գրիչ՝ Հովհաննես աբեղա. տեղ՝ Ղարասու (այժ. Օքսենտ). ժամանակ՝ 1649թ.։ Նախ դրված է առարկայական ցանկը՝ «Ցանկ է միահամուռ կանոնքիս» վերնագրով՝ 2ա—15ա էջերում, ապա կանոնախմբերի ցանկը «Շարադրութիւն կանոնաց եդեալ և այս կարգ և չափ գլխոյն» վերնագրով՝ 15ա—16ա էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 16բ—290ա էջերում։

13. M. № 5782. Կանոնագիրք և այլ նյութեր. թերթեր՝ 319. մեծություն՝ 20,7×14,7. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. միասյուն. վիճակ՝ տեղ-տեղ

կեղտոտված էջեր, լուսանցքներում երբեմն որոշ ուղղումներ, 319բ էջը դատարկ. գրիչ՝ Միքայել քահանա. տեղ՝ Ղարասու (սր. Օքսենտ). ժամանակ՝ XVII դար[1]։ Նախ գրված է առարկայական ցանկը՝ «Ցանկ է միահամուռ կանոնիս» վերնագրով՝ 1ա—15ա էջերում, ապա կանոնախմբերի ցանկը, անխորագիր, 15բ—16բ էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 16բ—303 էջերում։ Այս և նախորդ երկու ձեռագրերում գլխավոր և չափածո հիշատակարանները նույնն են, միայն տարբեր է սրանց պատմական մասը։ Եվ քանի որ երեքն էլ ընդօրինակվել են Ղարասուում (սր. Օքսենա եկեղեցում), նշանակում է դրանք ընդօրինակվել են միևնույն ձեռագրից։

14. N. № 7580. Դատաստանագիրք և Կանոնագիրք. թերթեր՝ 147. մեծություն՝ 27×20. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. վիճակ՝ սկզբից, միջից և վերջից կան ընկած թերթեր, պատառոտված, կեղտոտված և վերանորոգված էջեր, տեղ-տեղ գիրը ջնջված. գրիչ՝ Ազարիա. տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ 1651 թ.։ Կանոնախմբերի ցանկը՝ «Շարադրութիւն կանոնաց եդեալ և այս կարգ և չափ գլխոյն» վերնագրով գտնվում է 59աբ էջերում. առարկայական ցանկը չի պահվել, ընկել է, հավանաբար վերջում լինելու պատճառով, իսկ Կանոնագիրքը՝ Շահապիվանի ժողովի կանոնախմբի ԺԵ հոդվածի վերջին մասից մինչև վերջ ընկած է, մնացածը գտնվում է 60ա—147ա էջերում։

15. O. № 3291. Դատաստանագիրք և Կանոնագիրք. թերթեր՝ 476. մեծություն՝ 20×15,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր, երկսյուն. վիճակ՝ կան մաշված էջեր, դատարկ էջեր՝ 1աբ, 166բ, 476բ. գրիչ՝ Ազարիա դպիր և Հովհան քահանա, «որ բազում աշխատեցաւ ի վերայ կանոնգրքիս, Ե և Զ տետր տէր Յովհաննն գրեաց»[2] (էջ 471ա). տեղ՝ Ջուղա. ժամանակ՝ 1654թ.։ Կանոնախմբերի ցանկը՝ «Շարադրութիւն կանոնաց եդեալ և այս կարգ և չափ գլխոյն» վերնագրով գտնվում է 167ա-168ա էջերում, առարկայական ցանկը՝ «Ցանկ է միահամուռ կանոնացս» վերնագրով ի տարբերություն մյուս ձեռագրերի, գտնվում է Կանոնագրքի վերջում՝ 441ա-457ա էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 168ա-469բ էջերում։ Առանձին էջերի լուսանցքներում, գրչի կողմից կատարված են ուղղումներ, այդպիսի մի բաց թողնված հատվածը (Նիկիայի ժողովի կանոնախմբի ԺԵ հոդված) ուղղելիս գրիչը 198ա էջի ներքևի լուսանցքում գրում է. «Թողութիւն արարէք հարք և եղբարք մոնթի դաս կուտալի Բ տող սխալեցայ»։

16. P. № 9298. Կանոնագիրք և կանոնական այլ նյութեր. թերթեր՝ 310. մեծություն՝ 20,3×16,2. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. միասյուն. վիճակ՝ կան քերված բառեր, տողեր 116ա, 126ա, 127բ, 133ա 159ա և այլն, պատառոտված էջեր, ջնջումներ, դատարկ՝ 1աբ, 286բ, 301բ. գրիչ, տեղ, ժամանակ՝ անհայտ. 310բ էջում 1662 թվականի հիշատակություն, նշանակում է ձեռագիրն ընդօրինակվել է մինչև 1662 թիվը, այլ խոսքով XVII դարում։ Կանոնախմբերի ցանկը՝ «Շարադրութիւն կանոնաց եդեալ և այս կարգ և չափ գլխոյն» վերնագրով գտնվում է 2ա—3ա էջերում, առարկայական ցանկը՝ «Ցանկն է

[1] Ձեռագրի հիշատակարանում ժամանակի մասին կա հետևյալ տեղեկությունը. «Եղև գրաւ սուրբ գանձարանիս ի թվաբերութեանն հայոց ՌԺ (հաջորդ տառը՝ տասնավոր կամ միավոր և կամ երկուսն էլ չի գրված, բայց տեղը բաց է թողնված—Վ. Հ.)... ի հայրապետութեան տեառն տէր Յակոբ կաթուղիկոսին» (էջ 304աբ)։ Նշանակում է ձեռագիրն ընդօրինակվել է 1655—1680 թթ. շրջանում, Հակոբ Ջուղայեցու կաթողիկոսության օրով։

[2] Այսինքն ձեռագրի 215ա—239ա էջերը։

միահամուռ կանոնիս» վերնագրով, O ձեռագրի նման, գտնվում է Կանոնագրքի վերջում՝ 287ա—301ա էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 3ա—286ա էջերում։

17. Q. № 5894. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 300. մեծություն՝ 18×14,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր, միասյուն, վիճակ՝ կան խունացած էջեր. դատարկ՝ 15բ էջը. գրիչ՝ Միքայել քահանա. տեղ՝ «ի յաշխարհս Ղրիմաց ի քաղաքն»[1]. ժամանակ՝ 1664 թ.։ Նախ դրված է առարկայական ցանկը՝ «Ցանկ է միահամուռ կանոնիս» վերնագրով՝ 1ա—14ա էջերում, ապա կանոնախմբերի ցանկը՝ «Շարադրութիւն կանոնաց եղեալ և այս կարգ և չափ գլխոյն» վերնագրով՝ 14ա—15ա էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 16ա—299ա էջերում։ Ձեռագրում տեղ-տեղ բաց են թողնված առանձին բառեր, ըստ երևույթին նախագաղափար ձեռագրից այդ բառերը չեն կարողացել կարդալ։

18. R. № 2883. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 208. մեծություն՝ 31,2×20,2. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. վիճակ՝ ձեռագրի թուղթը արդեն դեղնել է, կան դատարկ էջեր՝ 1ա—6բ, 199ա, 205ա—208բ. գրիչ՝ Հովհաննես աբեղա. տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ 1665 թ.։ Կանոնախմբերի ցանկը՝ «Շարադրութիւն կանոնաց եղեալ և այս կարգ և չափ գլխոյն» վերնագրով գտնվում է 7աբ էջերում, առարկայական ցանկ չունի, իսկ Կանոնագիրքը՝ 7բ—204բ էջերում։ Ձեռագրում հաճախ հապավման նշանը՝ պատիվը մոռացված է։ Շատ հաճախ շփոթված են ա և ւ, ե և ն տառերը, ըստ երևույթին այս ձեռագիրը ընդօրինակվել է մի նոտրագիր ձեռագրից։ Բառերի աղճատումները այստեղ շատ են, նույն սխալ ընթերցումն են տալիս QR ձեռագրերը։ Կանոնախմբերի հոդվածները համարակալված չեն։

19. S. № 3097. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 362. մեծություն՝ 20×14,8. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. վիճակ՝ կան դատարկ էջեր՝ 1աբ, 17բ—18բ 356բ—362բ. գրիչ, տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ մինչև 1681 թ.։ Նախ դրված է առարկայական ցանկը՝ «Ցանկ է միահամուռ կանոնիս» վերնագրով՝ 2ա—15 էջերում, ապա կանոնախմբերի ցանկը՝ «Շարադրութիւն կանոնաց եղեալ և այս կարգ և չափ գլխոյն» վերնագրով՝ 15բ—17ա էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 19ա—355բ էջերում։ Հաճախ բառերի հապավման նշանը՝ պատիվը չի նշված, ընթերցումներով ավելի մոտ է KLMQT ձեռագրերին։

20. T. № 9488. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 369. մեծություն՝ 19,5×16. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր. միասյուն. վիճակ՝ կան կազմահան, դատարկ էջեր՝ 18բ—22բ, պատառոտված և ապա վերանորոգված, ջնջակեր էջեր, մի շարք էջերում կան առանձին հատվածների մատիտով ընդգծումներ, նշումներ. գրիչ՝ Գրիգոր. տեղ՝ Կամենից. ժամանակ՝ 1621 թ.։ Նախ դրված է առարկայական ցանկը՝ «Ցանկ է միահամուռ կանոնիս» վերնագրով՝ 1ա—18ա էջերում, ապա կանոնախմբերի ցանկը՝ «Շարադրութիւն կանոնաց եղեալ և այս կարգ և չափ գլխոյն» վերնագրով՝ 23ա—24բ էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 25ա—367բ էջերում։ Գլխավոր և չափածո այն հիշատակարանները, որ գտնում ենք KLM ձեռագրերում, հանդիպում ենք նաև այստեղ, միայն փո-

---

[1] Բնագրում հաջորդ բառը՝ քաղաքի անունը բաց է թողնված։ Բնագրում գրված է «Ընդ հովանեաւ սուրբ Աւգսէնտին» (էջ 299բ), որը պետք է հասկանալ Ղարասուն։ Նշանակում է M և Q ձեռագրերը ընդօրինակել է նույն Միքայել քահանան։ Քանի որ և չափածո և գլխավոր հիշատակարանը նույնն են, ինչ KLM ձեռագրերինը, բացառությամբ ժամանակի և գրչի մասին հիշատակության, կարող ենք եզրակացնել, որ KLMQ ձեռագրերը հավանաբար միևնույն օրինակից են ընդօրինակվել։

փոխված է գլխավոր հիշատակարանի պատմական մասը։ T ձեռագրից հավանաբար ընդօրինակվել են $<^{\text{II}}_{\text{KLMSQ}}$ ձեռագրերը։ Ձեռագրում նկատվում են սրբագրության հետքեր, կատարել են ջնջումներ և ավելացումներ։ Դրանք արել են գրիչը և ուրիշներ (61բ, 73ա, 85ա, 90բ, 93բ էջերը և այլն)։ Կատարված այդ ուղղումները անցել են այլ ձեռագրերի՝ IJKLMSQ։

21. U. № 3148. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 188. մեծություն՝ 20,2×15. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. վիճակ՝ վերջից կան ընկած թերթեր, հետագայում կազմելու ժամանակ ձեռագիր թերթերը կտրելիս, վերևի և ներքևի լուսանցքները խորն են կտրվել. գրիչ, տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ XVII դար ?։ Կանոնախմբերի ցանկը՝ «Շարադրութիւն կանոնաց եղեալ և այս կարգ և չափ գլխոցն» վերնագրով գտնվում է 1աբ էջերում, առարկայական ցանկը, անխորագիր՝ 1բ—8ա էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 8բ—188բ էջերում։ Գրիչը Լ-ի փոխարեն հաճախ գործածում է ղ։

Այս ձեռագիրը ընդօրինակված է A ձեռագրից։ Դա երևում է նրանից, որ A ձեռագրի 312ա էջի փոքրիկ հիշատակարանը, որն անմիջապես հաջորդում է Մելիտոն եպիսկոպոսի մի նամակին, նույնությամբ և միևնույն տեղում գտնվում է № 3148 ձեռագրում։

22. V. № 3099. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 282. մեծություն՝ 19×14,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. վիճակ՝ սկզբից ունի ընկած թերթեր, վերանորոգված էջեր։ 99-րդ թերթը դարձյալ նոտրագիր, բայց գրել է հավանաբար մեկ ուրիշը։ Այդպես է նաև 12-րդ թերթը։ Դատարկ էջեր՝ 1ա—7բ, 13աբ, 274բ—282բ. գրիչ, տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ մինչև 1667 թ.։ Նախ դրված է առարկայական ցանկը, սկզբից ընկած՝ 8ա—20բ էջերում, ապա կանոնախմբերի ցանկը՝ «Շարադրութիւն կանոնաց եղեալ և այս կարգ և չափ գլխոյս» վերնագրով՝ 20բ—22ա էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 22ա—274ա էջերում։ Գրիչը Լ-ի փոխարեն հաճախ գործածում է ղ-ն։ V ձեռագրի գրչությունը շատ նման է S-ի գրչության, գուցե ընդօրինակել է միևնույն գրիչը։

23. X. № 449. Կանոնագիրք և այլ նյութեր. թերթեր՝ 254. մեծություն՝ 31,2×19,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. դատարկ էջեր՝ 1ա—5բ, 180բ, 210ա—254բ. այդ էջերից 210ա—217ա-ի վրա 1884 թ. մայիսի 30-ի թվով Մ. Սմբատյանցը թողել է մի հիշատակարան։ Վիճակ՝ կան վնասված էջեր, մելանը տեղ-տեղ ծակել է թուղթը. գրիչ՝ Գալուստ դպիր Ջուղայեցի. տեղ՝ Աստրախան. ժամանակ՝ 1757 թ.։ Նախ դրված է առարկայական ցանկը՝ «Ցանկ է միահամուռ կանոնքիս» վերնագրով՝ 6ա—13ա էջերում, ապա կանոնախմբերի ցանկը՝ «Շարադրութիւն կանոնաց եղեալ և այս կարգ և չափ գլխոյն» վերնագրով՝ 13աբ էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 13բ—178ա էջերում։

24. Y. № 3297. Կանոնագիրք և Դավիթ-բեկի պատմություն. թերթեր՝ 171. մեծություն՝ 21×17.3. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. միասյուն. դատարկ էջեր՝ 1աբ, 133ա, 136ա—137բ, 166ա—171բ։ Կանոնագրքի գրիչ՝ Վարդան վարդապետ. տեղ՝ Պետրոպոլիս. ժամանակ՝ 1780 թ.։ Նախ դրված է առարկայական ցանկը՝ «Ցանկ է միահամուռ կանոնքիս» վերնագրով՝ 2ա—9ա էջերում, ապա կանոնախմբերի ցանկը՝ «Շարադրութիւն կանոնաց եղեալ և այս կարգ և չափ գլխոյն» վերնագրով՝ 9աբ էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 9բ—136բ էջերում։

Այս ձեռագիրը ամենայն հավանականությամբ ընդօրինակված է նախորդ՝ X ձեռագրից։

25. Z. № 7317. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 334. մեծություն՝ 19,7×15. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. միասյուն. վիճակ՝ լավ է պահպանված, կան մի քանի կեղտոտված էջեր։ Կան ուղղումներ և ավելի ուշ շրջանում մատիտով կատարված բաց թողնված առանձին բառերի ավելացումներ։ Գրիչ՝ Հովհաննես սարկավագ. տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ 1652 թ.։ Ձեռագիրը կազմելիս սկզբի էջերը սխալմամբ տեղադրել են վերջում, այդ պատճառով տարրկայական ցանկը՝ «Ծանկ է միահամուռ կանոնքիս» վերնագրով դրված է 315ա—329բ էջերում, կանոնախմբերի ցանկը՝ «Շարադրութիւն կանոնաց եղեալ և այս կարգ և չափ գլխոյն» վերնագրով՝ 329բ—331ա էջերում, Առաքելական (Ա) կանոնախմբի առաջաբանը և ցանկը՝ 331ա—334ա էջերում։ Կանոնագիրքը՝ 1ա—314բ էջերում։

26. W. № 3059. Դատաստանագիրք, «Գիրք Նոմոսի» և Կանոնագիրք. թերթեր՝ 465. մեծություն՝ 21,3×17. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր (XIX դար). միասյուն. գրիչ՝ Հովսեփ Տեր Հովսեփյան. տեղ՝ Թավրիզ. ժամանակ՝ 1843 թ.։ «Գիրք Նոմոսի»-ի վերջում (էջ 147բ) նշված է. «Հին գաղափար գրոյս գրեցեալ ի թուին ՌՃԲ (1653)»։ Այս տեղեկությունը արդյո՞ք վերաբերում է միայն Դատաստանագրքին, «Գիրք Նոմոսի»-ին, թե նաև Կանոնագրքին։[1]

Կանոնագիրքը գտնվում է ձեռագրի 148ա—428բ էջերում։ Ձեռագրի վերջում՝ 429ա—463ա էջերում՝ «Ծանկ համօրեն կանոնացս» վերնագրով, տրված է Դատաստանագրքի և Կանոնագրքի հոդվածների ցանկը, թե որ հոդվածը ձեռագրի որ էջում է գտնվում։ Դատաստանագրքի հոդվածների ցանկը (Ներածություն՝ Ա—Է + Դատաստանագիրք Ա—ՄԾԴ) 261 վերնագրերի տակ տրված է 429ա—434բ էջերում, «Գիրք Նոմոսի»-ն՝ 144 վերնագրերի տակ՝ 434բ—438բ էջերում. իսկ Կանոնագրքի յուրաքանչյուր կանոնախմբի հոդվածների ցանկը, որը, սովորաբար մյուս ձեռագրերում, գտնվում է յուրաքանչյուրն իր կանոնախմբից անմիջապես առաջ, տրված է վերջում, իրար հետևից, բայց առանձին-առանձին, 438բ—463ա էջերում։

Մինչև Հովհ. Օձնեցու կանոնախմբի հոդվածների ցանկը ներառյալ, կազմված է մյուս ձեռագրերի ցանկերին համապատասխան, իսկ դրանից հետո եղածը հետագայում կազմել են ուրիշներ, գուցե և W ձեռագրի գրիչը։ Ձեռագրում չի պահվել կանոնախմբերի ցանկ։

Հատված հիշատակարանից, էջ 464ա. «...զոր և սկսեալ ի 1843 յամի մարդեղութեան տեառն մերոյ վեցն փետրվարի[2] և աւարտեալ ի նոյն 1843 ամի և յուլիսի ամսոյ 21-ին, ի Դաւրէժ, առանց յաւելման կամ պակասեցուցման, զի ի յընդօրինակելն մեր տեսաք ինչ-ինչ վրիպակս և սխալանս, և ուրեք-ուրեք գեղջկական և աշխարհաբառբառս ի գործ եդեալ, անպատեհ վարկուցեալ ոչ կամեցաք զնոսին ուղղագրել և ըստ կարգի յօրինել յանիծից և ի նզովից հարցն սրբոց երկնչելով։..»։

27. Ô. № 3065. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 228. մեծություն՝ 20,8×16,2.

---

[1] Ձեռագրի 109բ էջում, Դատաստանագրքից հետո, գրված է նախագաղափար ձեռագրի մի այլ հիշատակարանը. «Ի թուին ՌՃԲ (1653) գրեցեալ ի մարտի ամսոյ 10-ին»։

[2] «Վեցն փետրվարի» բնագրի տեղ լուսանցքում, ավելացրել է գրիչը։

նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. վիճակ՝ Կանոնագրքի սկզբի ընդարձակ մասը, ներառյալ մինչև Սարդիկեի ժողովի կանոնախումբը, ընկած է, դատարկ էջեր՝ 211բ—214բ։ Գրիչ, տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ XVIII դար ?։ Կանոնախմբերի ցանկ չունի. առարկայական ցանկը՝ «Ցանգ կիրքոյս միահամուռ աստ եդաք, զի որոնեալ գտանիցիք համարօվք, որ են այս» (այբբենական կարգով) վերնագրով գտնվում է ձեռագրի վերջում՝ 215ա—228ա էջերում։ Ցուցաքանչյար վերնագրի դիմաց հոդվածի համարները նշված են բուն արաբական թվանշաններով, թեև ձեռագրում հոդվածների համարները դրված են հայկական տառերով, օրինակ՝ «Ընդ արենյս պարտ է աղօթել \, VՐV» (էջ 215ա), այսինքն տես Ա, ՋԼԻ հոդվածները։ Կանոնագիրքը գտնվում է ձեռագրի 1ա—211ա էջերում։ Ուղղագրությունը այստեղ սովորականի նման չէ՝ կ-ի փոխարեն գրում է գ, օրինակ՝ կարգ-ի փխ. գարգ, բ-ն՝ պ-ը, բաշխեսցին-ի փխ. պաշխեսցին, դ-ն՝ տ, դրամ-ի փխ. տրամ և այլն։

28. ը № 1770. Զանազան նյութեր և Կանոնագիրք. թերթեր՝ 278. մեծություն՝ 18,4×14. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր և նոտրագիր. միասյուն. վիճակ՝ կան պատառոտված, կեղտոտված էջեր, վերանորոգված է, ընկած թերթերը նորից արտագրված 1731 թ. Հակոբ Ջուղայեցու կողմից (էջ 192բ)։ Կազմելու ժամանակ վերևի և ներքևի լուսանցքները սկզբի թերթերում կտրվել են, ունի պոկված թերթեր։ Դատարկ էջեր՝ 1ա—3բ, 12ա—16բ, 115աբ, 133բ—135բ, 193աբ, 124բ, 273բ—278բ. գրիչ՝ անհայտ. ժամանակ՝ XVII դար։ Ձեռագրի 10բ—11աբ էջերում տրված է ձեռագրի բովանդակությունը՝ «Ցանկ գլխոց երկու հատորի գրոյս, որոյ առաջի մասն են քարոզք և երկրորդն են հարցմունք, կանոնք այլև քարոզք և խրատք»։ Ձեռագրի 35ա—110բ էջերում գտնվում են Կանոնագրքի Ա—ԺԵ կանոնախմբերը միայն։ Առարկայական և կանոնախմբերի ցանկերը չեն պահվել։

29. ս № 3141. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 168. մեծություն՝ 21,3×17,3. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. միասյուն, դատարկ էջեր՝ 155բ—168բ. գրիչ տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ XIX դար։ Կանոնախմբերի և առարկայական ցանկեր չունի։ Հոդվածների ընդհանուր համարները նշված են արաբական թվանշաններով, իսկ մասնավոր համարակալում չի դրված։ Սխալ ընթերցումներ և չիքեր անչափ շատ են։

Բ խմբի ձեռագրեր.

30. a. № 7615. Կանոնագիրք և կանոնական այլ նյութեր. թերթեր՝ 286. մեծություն՝ 18,5×13,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր. միասյուն. վիճակ՝ սկզբից, միջից և վերջից կան ընկած թերթեր, կազմը քայքայված, կան եղծված տողեր, վերանորոգված է. գրիչ, տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ XIV—XV դարեր?։ Հավանաբար ունեցել է կանոնախմբերի ցանկ, որը, սակայն, ընկած է. առարկայական ցանկի սկիզբը ընկած է, մնացածը գտնվում է 2ա—14բ էջերում։ Այս ցանկի վերջում գտնում ենք ցանկին վերաբերող հիշատակարան. «Գումարեցան ճառքս և կանոնքս և բովանդակեցան համարով ՄՂ և վկայութիւնք, որ աստի կան ՌՇԻԷ... ՔԱ թվին» (էջ 14բ)։ Կանոնագիրքը գտնվում է ձեռագրի 15ա—262ա էջերում։

31. b. № 8380. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 266. մեծություն՝ 18,3×13,7. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. 1ա, 265բ, 266բ էջերում հետագայի զանազան նշումներ, դատարկ՝ 266ա. գրիչ՝ Գրիգոր երեց. տեղ՝ Կոլոնիա («որ այժմ ասի Ղարահիսար»). ժամանակ՝ 1632 թ.։ Ունի կանոնախմբերի

երկու ցանկ՝ ա. «Ցանկ սուրբ գրոցս» վերնագրով՝ 1բ—2բ էջերում գրել է մեկ ուրիշը, նոտրագրով. բ. անխորագիր 3ա—4ա էջերում, գրել է գրիչը: Ձեռագրերում եղած կանոնախմբերի հաջորդական դասավորությունը ավելի համապատասխանում է առաջին ցանկին: Ըստ երևույթին ձեռագիրն ընդօրինակելուց հետո մեկ ուրիշը կանոնախմբերի հաջորդականությունը նույնությամբ նորից գրանցել է առաջին դատարկ էջերում. Կանոնագիրքը գտնվում է 14ա—262բ էջերում. առարկայական ցանկը, անխորագիր՝ 4ա—14ա էջերում: Այս ձեռագրում թեև երբեմն հանդիպում ենք ընտիր ընթերցումների, բայց ընդհանուր առմամբ աղավաղումները շատ են: Բառամեջ հաճախ գործածում է յ տառը, օրինակ՝ մայրայքաղաք: Բարբառային արտասանությամբ միշտ գրում է ծաճառ, փոխանակ ծաճր: Կան անուշադիր ընդօրինակության դեպքեր, օրինակ՝ վըռիւ փխ. վճիռ (էջ 255, տող 12), խռճել, փխ. առճել (էջ 214, տող 6) և այլն:

32. c. № 8964. Կանոնագիրք, Դատաստանագիրք և այլ նյութեր. թերթեր՝ 250. մեծություն՝ 18×13,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. վիճակ՝ ունի եղծված տողեր, որոնք նորոգված են, դատարկ էջեր՝ 14բ, 191ա—192ա, 203բ, 207բ. գրիչ, տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ XIV—XV դարեր?: Կանոնախմբերի ցանկը (անխորագիր) գտնվում է 1ա—2բ էջերում: Ցանկի վերջում կա այսպիսի հիշատակություն. «Միաբան գումարեցաւ գլուխ կանոնացս համարով ՀԸ[1]: Եւ բովանդակ վկայութիւնքն որ աստ կան միաբան ՌՇԻԷ ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ» (էջ 2բ): Առարկայական ցանկը (անխորագիր) գտնվում է 2բ—14ա էջերում: Ցանկի վերջում կարդում ենք այսպիսի մի հիշատակություն ևս. «Գումարեցան ճառքս և կանոնքս և բովանդակեցան համարով ԲԾԴ. և վկայութիւնք որ աստ կան ՌՇԻԷ» (էջ 15ա): Կանոնագիրքը գտնվում է 15ա—191ա էջերում: Ընթերցումներով մոտենում է Bd ձեռագրերին: Աթանասի կանոնախմբի ցանկում թեև մի քանի վերնագրերի հաջորդականությունը տարբեր է Կանոնագրքի ունեցած համապատասխան ցանկից, բայց բուն ձեռագրում այդ հոդվածների հերթականությունը համընկնում է Կանոնագրքի ունեցածին:

33. d. № 2676. Կանոնագիրք և այլ նյութեր. թերթեր՝ 221. մեծություն՝ 27,5×18,7. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. վիճակ՝ վերջից կան ընկած թերթեր, կեղտոտված և դանակահար էջեր, նորոգված 1750 թ. գրիչ՝ Աստվածատուր. տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ XVII դար: Կանոնախմբերի ցանկը՝ «Աւգնեա Յիսուս կարգ և սահմանադրութիւն կանոնաց կարգեալ ի սրբոց առաքելոց և հայրապետացն. լաւ և ընտիր և հաց անմահական, ով ոք կարող է ճաշակել» վերնագրով գտնվում է 1ա—2ա էջերում, ուր նշված են 76 կանոնախմբերի վերնագրեր, բայց բուն ձեռագրում ընդօրինակված են 38 կանոնախումբ՝ ներառյալ «Կանոնք Յոհաննու Մանդակունոյ Հայոց կաթուղիկոսի գլուխս Ը» կանոնախումբը: Այս ցանկի վերջում սրան և առարկայական ցանկին վերաբերող մի հիշատակություն կա՝ «Միաբան գում[արեցաւ] գլուխ կանոնացս համարով ՀԸ և բովանդ[ակ] վկայութիւնք, որ աստ կան միաբան ՌՇԻԷ ի փառս Աստուծոյ մեր[ոյ]»[2]: Վերջինիս

[1] Այս ցանկում թեև նշված է 78 կանոնախմբի վերնագիր, բայց բուն ձեռագրում ընդօրինակված է մինչև «ԽՋ. Սրբոյն Եղիշէի ի կանոնաց գրոց, վասն դիւահարաց» կանոնախումբը ներառյալ:

[2] Էջ 1ա: Այստեղ թեև նշում է ՀԸ, բայց ցանկում նշված է ՀԶ վերնագիր:

հաջորդում է դարձյալ առարկայական ցանկի վերաբերյալ մի ծանուցում՝ «Նախադրութիւն կարգեալ կանոնացս կարմիր և Ֆուխ գրով է, կարմիրն ճառին համարքն է[1] և թուխն քանիաւնութիւնք վկայութեան[2] կանոնացս է» (էջ Հբ)։ Այս հիշատակությունը կա նաև նախորդ C ձեռագրում, էջ 2բ։ Այնուհետև գտնվում է առարկայական ցանկը. «Արդ այս ինչ կարգեալ և եղեալ է աստ» վերնագրով՝ 2բ—10ա էջերում, այդ ցանկը ավարտվում է հետևյալ հիշատակությամբ. «Գումարեցան ճառքս և կանոնքս և բովանդ[ակ]եցան համարով ՄՂ և վկայութիւն որ աստ կան ՌՇԻԷ» (էջ 10ա)։ Իսկ Կանոնգիրքը տեղավորված է ձեռագրի 10ա—147ա էջերում։

34. e. № 783. Կանոնագիրք և այլ նյութեր. թերթեր՝ 344. մեծություն՝ 21,6×14,8. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր (Կանոնագիրքը), բոլորագիր, մինչև 253ա էջը. երկսյուն, 255ա—289բ էջերը միասյուն, մնացածը դարձյալ երկսյուն. վիճակ՝ կան պատռված թերթեր, դատարկ էջեր՝ 1ա—4բ, 198բ—199բ. 201ա—204բ, 208բ—312բ, 333բ—334բ, 341ա—344բ. գրիչ՝ Աբրահամ երեց, տեղ՝ որ. Գարսամի վանք. ժամանակ՝ 1605 թ.։ Կանոնախմբերի ցանկը (անխորագիր) գտնվում է 5աբ էջերում, ունի 46 կանոնախմբերի վերնագրեր, այդքան էլ կանոնախումբ բուն ձեռագրում։ Առարկայական ցանկը (անխորագիր) գտնվում է 6ա—13բ էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 13բ—198ա էջերում։

35. ſ. № 8006. Կանոնագիրք և այլ նյութեր. թերթեր՝ 317. մեծություն 21,6×14,5. նյութ՝ թուղթ՝ առաջին երկու և 294—300, 312—315 թերթերը՝ կապտավուն. գիր՝ նոտրագիր. միասյուն. վիճակ՝ ձեռագրում կան պակաս տեռեր, դա արդյունք է ընդօրինակած ձեռագրի պակասավոր լինելուն. գրիչը նման տեղերը նկատելով ձեռագրի տարբեր էջերի լուսանցքներում նշում է՝ «Բ թուղթ անկեր է» (էջ 229ա), «Բ թուղթ այլ ի հոս ընկեր է» (էջ 235ա) «Բիչ մի պակաս կայ» (էջ 239բ), «Պակաս է» (էջ 258ա) և այլն, նորոգված է, կան դատարկ էջեր՝ 19բ—20բ, 300բ, 303աբ. գրիչ՝ Սարգիս. տեղ՝ Ղրիմ. ժամանակ՝ 1611 թ.։

Հիշատակարան 1) էջ 299բ. «Արդ՝ այս գեղեցկալարմար տառիցըս ցանկացող եղեալ ես թըշուառականս և ամենամեղըս և եղկելի Սարգիս, սակայն անմըտաւարժ վարդապետական արհեստից կամեցայ ըստանալ զսալ ինձ մըխիթարութիւնն մարմընոյ և լիշատակ հոգոյ. սակըս ախքատութեանն դգըրչութեանն արուեստաւորոք ոչ կոչեցի, ի պէտըս հարկիս այսորիկ ես ինձէն իմովըս անյօժարութեամբ և մեծաջան աշխատութեամբ ըսկիզըն արարի լերկուց ընտիր օրինակաց ոչ ածեալ ըզմտաւ ղտըխմարութիւնն գրչութեանն, զի սէր և յամենայնի յաղթէ...»։

2) էջ 2բ. «Այս կանոնգիրքըս գըրվիլ է Ղրիմ թվին Հայոց ՌԿ (1611)-ին, մէկ կանոն ալ տեսի գրվիլ է ՌՃԻԹ (1680) թվին Ղրիմ, Յակոբ վարդապետ Ղըըմեցի աշակերտ Գրիգոր վարդապետի և քաջ դիտապետի Եզընկացոյ»։

3) էջ 105ա, ձախ լուսանցքում կարմիր թանաքով. «Այս Գ գլուխս[3] ոչ ցանկն կայ և ոչ Ղարասուի կանոնքն»։

4) I ա. պահպանակ «Այս կանոնագիրք|ս| գուչէի ի գուչ կու թալլէին անարգ ||| և ես առի սիրով կու |||»։

[1] Իմա առարկայական ցանկի վերնագրերի համարները։

[2] Իմա կանոնախմբերի հոդվածների ընդհանուր համարները։

[3] Խոսքը վերաբերում է Աթանասի կանոնախմբի վերջում մի քանի ձեռագրերում ավելացված երկու հոդվածներին (տես համապատասխան ծանոթագրությունը)։

5) I ք. պահպանակ. «Թվին ՊԴ (1355) գրեցաւ զայս կանոն Մարըդվանի ||| գեղի Աստուծածնայ վանքըն, Ղրիմ բերի չինքսէցի առաջնորդ Ըստէբան? վարդապետին ըլվի վասըն յիշատակ»[1]։

Ձեռագիրը թեև գեղեցիկ գրչություն չունի, սակայն հաճախ տալիս է լավ ընթերցումներ։ Ունի կանոնախմբերի երկու ցանկ՝ առաջինը, որը գտնվում է 1ա—1դ էջերի վրա, և անխորագիր է, կազմվել է հետագայում և ձեռագիրը կազմելիս, թերթերը ետ և առաջ են դրված. երկրորդը՝ «Այս կանոնքըրքիս համայն ցանկն է» վերնագրով գտնվում է 1ե—2ա էջերում, առարկայական ցանկը (անխորագիր)՝ 3ա—19ա էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 21ա—299բ էջերում։ Կանոնախմբերի ցանկում, չհաշված Հովհ. Օձնեցու հիշատակարանը, նշված է 45 կանոնախմբերի վերնագրեր, իսկ ձեռագրում պահվել է 44, չի ընդօրինակվել «Աւանդութիւնն Հրէից վասն ողորմութեանն» կանոնախումբը՞։ Ձեռագրում ծաճր բառը միշտ գրված է ծաճրր։

36. g, № 5148. Կանոնագիրք և այլ նյութեր. թերթեր՝ 275. մեծություն՝ 21,3×15,2. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր (զանազան). երկսյուն. վիճակ՝ կան ընկած, պոկված թերթեր, դատարկ էջեր՝ 170բ, 276բ. ձեռագրում կան պակաս տեղեր, որ արդյունք է նախագաղափար օրինակի պակասավոր լինելուն. գրիչը 159ա էջի լուսանցքում գրում է. «Թուի թէ այս տեղս պակաս է և յօրինակէն է որ չմեղադրես»։ Գրիչ՝ Կարապետ Եվդոկիացի, Ստեփաննոս. տեղ՝ Եվդոկիա. ժամանակ՝ 1618 թ.։ Կանոնախմբերի ցանկը՝ «Ցանկ գրոցս Աւգնեա Յիսուս» վերնագրով գտնվում է 1աբ էջերում, առարկայական ցանկը (անխորագիր)՝ 2ա—9բ էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 9բ—169բ էջերում։ Ունի այն սխալ ընթերցումները, որ տալիս է e ձեռագիրը։

37. h. № 3368. Կանոնագիրք և այլ նյութեր. թերթեր՝ 279. մեծություն՝ 19,5×14,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. վիճակ՝ կան պոկված, պատառոտված, ընկած թերթեր, դատարկ էջեր՝ 216բ—220ա. գրիչ՝ Կիրակոս. տեղ՝ Թեքիրդաղ. ժամանակ՝ 1639։ Կանոնախմբերի ցանկը ընկել է, առարկայական ցանկը (սկզբից ընկած) գտնվում է 1ա—5բ էջերում, իսկ Կանոնագիրքը (սկզբից ընկած)՝ 6ա—216ա էջերում[3]։

38. i. № 656. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 122, մեծություն՝ 19,5×14,4. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. դատարկ էջեր՝ 1ա—5բ, 110ա, 111ա—122բ. գրիչ՝ Հովհաննես. տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ 1661 թ.։ Կանոնախմբերի ցանկը՝ «[Ս]արագրութիւն կանոնաց եղեալ այս չափ և այս չափ գլխոցն» վերնագրով գտնվում է 6աբ էջերում, առարկայական ցանկը (անխորագիր)՝ 6բ—12բ էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 12բ—109բ էջերում։ Կանոնախմբերի ցանկում նշված է 40 կանոնախմբի վերնագիր, իսկ ձեռագրում պահվել է մինչև 28-րդ՝ «Կանոնք Կիւրղի Աղեքսանդրացւոյ, գլուխ Ե» կանոնախումբը, մնացածը ինչ-ինչ պատճառներով չի ընդօրինակվել։ Նույն բանը տես նաև t ձեռագրում։

39. k. № 654. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 292. մեծություն՝ 20×14,4. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. միասյուն. վիճակ՝ դատարկ էջեր՝ 1ա—5բ, 287ա—292բ.

[1] Վերջին երկու հիշատակարանները հավանաբար չեն վերաբերում I ձեռագրին։

[2] Դրա փոխարեն ձեռագրի 304ա—312ա էջերում գտնվում է Հակոբ Ղրիմեցու «Ցագադըս պըսակի ամուսնացելոց» բնագիրը, իսկ 294ա—297բ էջերում Շահապիվանի ժողովի կանոնախմբի առաջաբանը (սկզբից թերի) և Ա հոդվածը (վերջից թերի)։

[3] Այս ձեռագիրը նկարագրված է Ֆ. Ն. Ֆինկի կողմից (տես «Ցուցակ Տփխիսեցի Արդար Յովհաննիսեանի հայերէն ձեռագրերի», Լայպցիգ, 1903, № 1, էջ 1—39։

գրիչ՝ Աստվածատուր քահանա. տեղ՝ Բերիա. ժամանակ՝ 1671 թ.։ Կանոնախմբերի և տարեկալական ցանկերը չեն ընդօրինակված։ Այս ձեռագրում ընդհանուր առմամբ շարահյուսությունը պարզեցված է։ Կանոնախմբերին նախորդող հոդվածների ցանկերը էականորեն տարբերվում են Հովհաննես Օձնեցու կազմածից։ Ճիշտ նույն ձևով են նաև մրս ձեռագրերը։ օ-ի փոխարեն սովորաբար գրված է ու։ Այդ բանը հանդիպում ենք նաև մս ձեռագրերում։

40. Լ. № 8938. Կանոնագիրք, Դատաստանագիրք և այլ նյութեր. թերթեր՝ 498. մեծություն՝ 21,1×15. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. դատարկ էջեր՝ 12բ, 219ա—220բ, 245բ, 295բ, 309բ—310բ, 489աբ, 498աբ. գրիչ՝ Ներսես. տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ մինչև 1685 թ.։ Կանոնախմբերի ցանկը «Շարայրութիւն կանոնաց և եդեալ այս չափ և այս չափ և կարգեալ գլխոցն» վերնագրով գտնվում է 1աբ էջերում, տարեկալական ցանկը (անխորագիր)՝ 1բ—10ա էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 10ա—218բ էջերում։ Կանոնախմբերի ցանկում նշված է 40 վերնագիր, իսկ բուն ձեռագրում գտնում ենք 63 կանոնախումբ։ Ձեռագրում շատ հաճախ գործածված է բառամեջ յ տառը, օրինակ՝ մայրայքաղաք, մայբերեն, հաճախ հանդիպում ենք սխալ ընթերցումների։ Բարսեղ Կեսարացու կանոնախմբի ցանկը նոր է կազմվել և պարզեցված է. այդպես է նաև հօ ձեռագրերում։

41. Մ. № 2677. Կանոնագիրք և այլ նյութեր. թերթեր՝ 306. մեծություն՝ 28,5×20,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր, 223ա էջից նոտրագիր. միասյուն. վիճակ՝ 68—70 թերթերը ներքևի լուսանցքից խորը կերպով կտրված. գրիչ՝ Ավետիք քահանա. տեղ՝ Բերիա. ժամանակ՝ 1697 թ.։ Նախ գրված է տարեկալական ցանկի բովանդակությունը 26 վերնագրով՝ 1աբ էջերում, ապա կանոնախմբերի ցանկը՝ «Ցանկ գլխավոր կանոնացս» վերնագրով՝ 2ա—3բ էջերում, իսկ տնտեսև տարեկալական ցանկը «Ցրուացանկ է սրբոց կանոնացս» վերնագրով՝ 3բ—19ա էջերում, համապատասխան 1աբ էջերում նշված բովանդակության վերնագրերին։ Այդ ցանկը տարբերվում է մյուսներից։ Կանոնագիրքը գտնվում է 19բ—283բ էջերում։

42. Ո. № 778. Կանոնագիրք և այլ նյութեր. թերթեր՝ 410. մեծություն՝ 25,8×19,4. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր. միասյուն. վիճակ՝ կան պոկված թերթեր՝ 34, 35. դատարկ էջեր՝ 34ա, 404ա—410բ, առանձին հատվածներ ընդգծված են մատիտով. գրիչ՝ Մկրտիչ. տեղ՝ Լով. ժամանակ՝ 1635թ.։

Հիշատակարան, էջ 291բ, «...Զի որք կարդալով օգտիք և կամ աւրինակէք ի սմանէ՝ մի մոռանալք յիշել ի Քրիստոս զկառաչ անուանեալ տէր Զաքարիայն, որ բազում աշխատութեամբ և ջատագովութեամբ պարզեաց և սրբագրեաց զկանոնս, և յաւելեալ ի նոյն ցանկ գեղեցիկ նորայարմար ի վերայ այբուբենի, վասն դիւրաւ գտանելոյ կամեցողին զխնդրելին իւր...»։

Նախ դրված է տարեկալական ցանկը՝ «Ցանկ է կանոնի» վերնագրով 1ա—34բ էջերում։ Այն կազմված է այբբենական կարգով և տարբերվում է մյուսներից։ Ապա հաջորդում է կանոնախմբերի ցանկը «Շարադրութիւն կանոնաց եդեալ և այս կարգ և չափ գլխոցն» վերնագրով՝ 35բ—36բ էջերում։ Կանոնագիրքը գտնվում է 37ա—289բ էջերում։ Առանձին կանոնախմբերի հոդվածների ցանկերը, որոնք անմիջապես նախորդում են կանոնախմբերին, երբեմն կազմված են նոր և ընդարձակ ձևով (Աթանասի կանոնախումբ)։ Այս ձեռագիրը միանման ընթերցումներով ավելի մոտ է Ս ձեռագրին։ Ձե-

ռագրում խտրություն չի դրվում աւ-ի և օ-ի միջև, գործածված են երկուսն էլ։ Աստիճան-ը միշտ գրվում է հնագույն ձևով՝ աշտիճան։

43. օ. № 660. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 270. մեծություն՝ 17×11,8. նյութ՝ մագաղաթ. գիր՝ բոլորագիր. երկսյուն. վիճակ՝ կազմը պոկված, սկզբի մեկ պրակը՝ 14 թերթ ընկած, մագաղաթը տեղ-տեղ դեղնած, «Կանոնք տեառն Սիմէոնի Աղուանից կաթողիկոսի» կանոնախումբը վերջից թերի. չի ընդօրինակվել. գրիչ, տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ XVII դար։ Կանոնախմբերի ցանկը չի պահվել։ Առարկայական ցանկը (անխորագիր) գտնվում է 1ա—4ա էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 4բ—270բ էջերում։ Կանոնագրքի տված ընթերցումներից այս ձեռագիրը զգալի շեղումներ ունի Աթանասի և Բարսեղի կանոնախմբերում։ Ձեռագիրն ընդհանուր առմամբ մոտ է hl ձեռագրերին։

44. բ. № 3544. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 299. մեծություն՝ 19,3×14. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր. երկսյուն. վիճակ՝ կան պոկված թերթեր, դատարկ էջեր՝ 4բ—5բ, 291բ—299բ. գրիչ, տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ XVII դար։ Կանոնախմբերի և առարկայական ցանկերը չեն ընդօրինակված։ Ունի այն բոլոր կանոնախմբերը, ինչ որ m ձեռագիրը։ Աւ և օ տառերը գործածում է խառն։

45. գ. № 8236. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 156. մեծություն՝ 20,8×15,2. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. վիճակ՝ վերջից կան ընկած թերթեր, դատարկ էջեր՝ 1աբ, 10բ, մի շարք էջերում կան գրչի կողմից կատարված ուղղումներ՝ 13ա, 38բ, 57ա, 70ա։ Շահապիվանի կանոնախմբում բացակայում են առանձին ընդարձակ հատվածներ, հավանաբար նախագաղափար օրինակը պակասավոր է եղել։ Ընդօրինակված է սխալաշատ։ Կանոնախմբերի ցանկը (անխորագիր) գտնվում է 2աբ էջերում, առարկայական ցանկը, դարձյալ անխորագիր՝ 2բ—8ա էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 8բ—156բ էջերում։ Կանոնախմբերի ցանկում նշված է 46 վերնագիր, իսկ ձեռագրում պահվել է 34-ը, 44-րդի՝ «Երանելոյն Մեսրոպայ Հայոց վարդապետի ասացեալ» կանոնախմբի վերջին ընդարձակ մասը և 45, 46-րդ կանոնախմբերը ընկած են։ Գրիչ, տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ XVII դար։

46. ր. № 9513. Կանոնագիրք, Դատաստանագիրք և այլ նյութեր. թերթեր՝ 500. մեծություն՝ 22×18.5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. միասյուն. գրիչ, տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ XVII դար։ Կանոնախմբերի ցանկը՝ «Շարադրութիւն կանոնաց եղեալ այսչափ և այս՞չափ գլխոցըն» վերնագրով գտնվում է 3ա—4ա էջերում, առարկայական ցանկը (անխորագիր)՝ 4ա—14ա էջերում, իսկ Կանոնագիրքը՝ 14բ—297բ էջերում։ Կանոնախմբերի ցանկում թեև նշված է 40 վերնագիր, ինչպես itl ձեռագրերում, սակայն այստեղ գտնում ենք 76 կանոնախմբեր, ինչպես m ձեռագրում։ Այստեղ թեև հանդիպում ենք բացահայտ սխալների, բայց և գտնում ենք ընտիր ընթերցումներ, որոնցից զգուշությամբ օգտվել ենք հաճախ։ Աթանասի, Սահակի կանոնախմբերի ընթերցումը շատ մոտ է hlo ձեռագրերին, բայց ընդհանուր առմամբ այս ձեռագիրը մոտ է it ձեռագրերին։

47. ս. № 3098. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 346. մեծություն՝ 20,4×13,8. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. միասյուն. դատարկ էջեր՝ 1աբ, 345ա—346բ. գրիչ, տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ XVII դար։ Կանոնախմբերի և առարկայական ցանկերը չեն ընդօրինակված։ Ձեռագիրը պարունակում է այն կանոնախմբերը՝ թվով 78, որ նշեցինք m ձեռագրի համար։ Այստեղ երբեմն նկատվում են անուշադիր ընդօրինակման դեպքեր, օրինակ՝ լմպեն ժխ. ըմպեն (էջ

245, տող 10), Ւի փխ. Ւ իր (էջ 255, տող 3) և այլն։ Գրիչը անհետևողական է ղ և լ տառերի գործածման մեջ։

48. t. № 646. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 134. մեծություն՝ 21,1×15,3. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. միասյուն. դատարկ էջեր՝ 1ա—3բ. 123ա—133բ. գրիչ՝ Խաչկո. տեղ՝ Գալիպոլ. ժամանակ՝ 1731 թ.։ Կանոնախմբերի ցանկը «Շարադրութիւնք կանոնաց եղեալ այս չափ և այս չափ կարգ գլխոցն» վերնագրով գտնվում է 4աբ էջերում, առարկայական ցանկը (անխորագիր)՝ 4բ—12ա էջերում։ Կանոնախմբերի ցանկում նշված է 40 վերնագիր, իսկ բուն ձեռագրում ընդօրինակված է մինչև 28-րդ կանոնախումբը՝ «Կանոնք Կիւրղի Աղէքսանդրացւոյ. գլուխս Ձ» խորագրով, իսկ Սահակ Պարթևի կանոնախմբից ընդօրինակված է ցանկի մի փոքր մասը՝ Ա-ԺԹ հոդվածների վերնագրերը։ Այնուհետև ընդհատված է ընդօրինակումը։ Այս ձեռագիրն ընթերցումներով մոտ է hilor ձեռագրերին։ Ձեռագրում հոդվածները չեն համարակալված։

49. № 3788. Կանոնագիրք, Դատաստանագիրք և այլ նյութեր. էջեր՝ 420. մեծություն՝ 42,5×26,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ ժամանակակից. միասյուն. վիճակ՝ անցյալում ընկել է ջուրը, խոնավությունը ներծծվել է էջերում և թողել մեծ-մեծ հետքեր, որոնք շատ տեղերում խունացրել են թուղթը և անընթեռնելի դարձրել բազմաթիվ բառեր. դատարկ էջեր՝ 366—420. գրիչ՝ Պետրոս Ավետ-Սեթ. տեղ՝ Մադրաս. ժամանակ՝ 1825։ Կանոնախմբերի և առարկայական ցանկեր ձեռագիրը չունի, Կանոնագիրքը գտնվում է 1—187 էջերում։ Կանոնախմբերը չունեն նաև Հովհաննես Օձնեցու կազմած՝ հոդվածների ցանկերը։ Ձեռագրի 356—365 էջերում «Ցանկ Կանոնգրքոյս» վերնագրի ներքո տրված է ձեռագրի պարունակած նյութերի մի ընդհանուր ցանկ, որը կապ չունի սովորական կանոնագիրք-ձեռագրերի ունեցածի հետ։ Այս ձեռագիրը որոշ չափով համեմատեցինք rt ձեռագրերի հետ, նկատելով, որ սույն ձեռագիրը պարունակում է Կանոնագրքից շեղվող վերջիններիս ընթերցումները, այլև հանդիպում ենք բառերի նոր աղճատումների, որոշեցինք չշարունակել համեմատությունները և այն չօգտագործել համահավաք բնագրի կազմման համար։

50. № 4088. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 145. մեծություն՝ 21,3×17. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր (վատ). միասյուն. դատարկ էջեր՝ 1ա—2բ, 3բ, 16ա—17բ, 140—145. գրիչ՝ Հարություն Խաչատրյան—Մարջանյանց. տեղ՝ Սևան. ժամանակ՝ 1854 թ.։ Կանոնախմբերի և առարկայական ցանկեր չունի։ Համեմատությունը ցույց տվեց, որ այս ձեռագիրը նոր բան չի ավելացնում եղածին, ուստի ընդհատեցինք համեմատությունը և չօգտագործեցինք համահավաք բնագրի կազմման համար։

51. № 659. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 320. մեծություն 16,5×12,5. նյութ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր. երկսյուն. վիճակ՝ երկու թերթ ընկած (տես Ս. Տիգրանյանի նշումը ձեռ.-ի 5բ էջում). գրիչ՝ Մաղաքիա դպիր[1]. վայր՝ Կաֆա.

---

[1] Սրա հայրը, Անտոն քահանան (Լ. Խաչիկյանի մոտ սխալմամբ տպված է Անուսնի. տես, ԺԴ դարի հայերեն ձեռագրերի հիշատակարաններ, Երևան, 1950, էջ 488), 1359 թ. Կաֆայում ընդօրինակել է մի կանոնագիրք (սրա վերարտադրած հիշատակարանը տես e ձեռագրի 325ա էջում)։ Արդյո՞ք հոր ընդօրինակած ձեռագրից կամ վերջինիս նախագաղափար հանդիսացող գրչագրից № 659 ձեռագրի գրիչ Մաղաքիան ևս օգտվել է։

ժամանակ՝ 1368 թ.։ Այս ձեռագիրը հենց սկզբից գրավեց մեր ուշադրությունը. նրա պարունակած կանոնական որոշ նյութեր, հնության առումով, կարող են խորհրդածությունների առիթ տալ։ Սահակ Պարթևի կանոնախմբի առիթով միայն Ն. Ակինյանը սոսկ նշում է ձեռագրի մասին[1], առանց ընդհանրապես նրա մասին խոսելու։ Այստեղ պահվել է Բարսեղ Կեսարացու մի նամակի հայերեն հնագույն թարգմանության ամբողջական բնագիրը, որը ցարդ հայտնի չէր և այդ նամակի միայն մի փոքր մասն էր մտել Կանոնագրքում, որպես Բարսեղ Կեսարացու կանոնախմբի ԾԱ հոդված։ Բազմաթիվ են Կանոնագրքի ներկա հրատարակության և № 659 ձեռագրի առանձին կանոնախմբերի տարբերությունները, վերջինս երբեմն տալիս է հունարենին ավելի մոտ ընթերցումներ, քան Կանոնագիրքը, հաճախ էլ գրիչը վերաշարադրել է առանձին հոդվածներ։ Այս հանգամանքները ենթադրել են տալիս, որ գրիչը իր ձեռքի տակ ունեցել է մի շատ հին ձեռագիր, որից նա ոչ թե ընդօրինակել է, բառի պարզ հասկացությամբ, այլև խմբագրական զգալի աշխատանք կատարել, ոչ միայն նյութի ընտրության, այլև նրա դասակարգման և մատուցման ձևի մեջ։ Գործնական նկատառումներով, օրինակ, որոշ կանոնախմբերի հոդվածների ցանկերը, հակառակ Հովհ. Օձնեցու կազմածի, նա նոր է կազմել և երբեմն էլ վերածել այբբենական կարգի։ № 659 ձեռագրում չեն պահվել Անտիոքի ժողովի, Ներսեսի և Ներշապուհի, Աբրահամ Մամիկոնեից եպիսկոպոսի և Սահակ Ձորոփորեցու կանոնախմբերը, իսկ այլ կանոնախմբերից էլ պահվել են որոշ հոդվածներ, օրինակ՝ Նիկիայի ժողովի կանոններից 12, Անկյուրիայի ժողովից՝ 12. Նեոկեսարիայի ժողովից՝ 13։ Այս հարցերի մասին մանրամասն կարելի է տեսնել համապատասխան կանոնախմբերի ծանոթագրություններում։

52. № 657. Դատաստանագիրք, կանոնական և այլ նյութեր. թերթեր՝ 253. մեծություն՝ 20×14,3. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր, նոտրագիր՝ 88ա—129բ էջերը. միասյուն. դատարկ էջեր՝ 130ա—134բ. գրիչ՝ Ստեփանոս (բոլորագրի մի մասի). տեղ, ժամանակ՝ անհայտ։ Կանոնական նյութերը գտնվում են ձեռագրի 88ա—146ա էջերում, մեծ մասամբ գրված նոտրագիր։ Այստեղ գտնում ենք մեզ հետաքրքրող մի քանի կանոնախմբեր՝ Կղեմեսի, Աթանասի, Բարսեղի, Գրիգոր Լուսավորչի, Գանգրայի և Նիկիայի ժողովների կանոնախմբերը։ Վերջինիս ներքո դրված են նաև Անկյուրիայի, Կեսարիայի, Նեոկեսարիայի ժողովների որոշ հոդվածներ, ինչպես № 659 ձեռագրում, բայց նրանից տարբեր։ Որոշ կանոնախմբեր, օրինակ՝ Նիկիայի, Գանգրայի ժողովների, Աթանասի, նկատելի նմանություն ունեն № 659 ձեռագրի համապատասխան կանոնախմբերի հետ, ոչ միայն կառուցվածքով, այլև ընթերցումով։ Այդ հանգամանքը մեզ ենթադրել է տալիս, որ № 657 ձեռագրի գրիչը ընդօրինակության ժամանակ որևէ կերպ օգտագործել է № 659 ձեռագիրը կամ սրա մի տարբերակը։

Ներքոհիշյալ վեց ձեռագրերը պատկանում են միևնույն (համառոտ) խմբին, թեև ունեն առանձին տարբերություններ միմյանցից։ Այս վեց ձեռագրերի համար ընդհանուրն այն է, որ բազմաթիվ հոդվածներ երբեմն դուրս են նետված, երբեմն՝ համառոտված, իսկ երբեմն էլ՝ ընդարձակված։

53. № 648. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 195. մեծություն՝ 21,4×15,2. նյութ, թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. վիճակ՝ կան ցեցակեր էջեր, առաջին թեր-

[1] *Տես Հանդէս Ամսօրեայ, 1946, № 1—12, էջ 48—70, 1947, № 1, էջ 1—25։*

թերը կիսով չափ պատռված, ընկած. դատարկ էջեր՝ 195բ. գրիչ, տեղ, ժամանակ՝ անհայտ։ Ձեռագրում Շահապիվանի ժողովի կանոնախումբը ընդօրինակված է երկու անգամ (էջ 28ա—31ա, 182ա—193ա)։

54. № 649. Կանոնագիրք և այլ նյութեր. թերթեր՝ 187. մեծություն՝ 21×15,5. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. միասյուն. վիճակ՝ տեղ-տեղ կեղտոտված էջեր, դատարկ էջեր՝ 1ա—2բ, 185ա—187բ. գրիչ, տեղ, ժամանակ՝ անհայտ։ Կանոնագիրքը գտնվում է 3ա—117բ էջերում։

55. № 650. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 134. մեծություն՝ 21,2×14. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. երկսյուն. դատարկ էջեր՝ 1ա—3բ, 124ա—134բ. գրիչ, տեղ, ժամանակ՝ անհայտ։

56. № 651. Կանոնագիրք. թերթեր՝ 165. մեծություն՝ 19,3×14,7. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր (զանազան). երկսյուն. վիճակ՝ լուսանցքներում երբեմն հետագայի զանազան նշումներ (էջ 18բ, 20ա, 38բ, 97ա, 106ա և այլն), խոնավությունից ձեռագրի վերևի մասն խունացած, դատարկ էջեր՝ 164ա—165ա. գրիչ, տեղ, ժամանակ՝ անհայտ, 164ա էջում 1774 թ. հիշատակագրություն։

57. № 2964. Կանոնագիրք և կանոնական այլ նյութեր. թերթեր՝ 255. մեծություն՝ 21,7×15,7. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր. միասյուն. վիճակ՝ վերջից կան ընկած թերթեր (զույգ դատարկ). գրիչ՝ Հովհաննես. տեղ՝ Բյուզանդիոն. ժամանակ՝ 1562 թ.։ Կանոնագիրքը գտնվում է ձեռագրի 1ա—238բ էջերում։

58. № 3562. Դատաստանագիրք, Կանոնագիրք և կանոնական այլ նյութեր. թերթեր՝ 461. մեծություն՝ 21,7×15,4. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր (զանազան). միասյուն. երկսյուն (Կանոնագիրքը). վիճակ՝ կան կեղտոտված և ընկած (Առաքելականի վերջից և Կղեմեսի Ա—ԼԶ հոդվածները) էջեր, ձեռագրի 1—15 թերթերը կազմված է խառը, թերթերի եզրերը մաշված, թուղթը խունացած, դատարկ էջեր՝ 461աբ. գրիչ. տեղ՝ անհայտ. ժամանակ՝ 1596 թ.։ Կանոնագիրքը գտնվում է 243ա—451ա էջերում։ Այստեղ ևս կրկնված է Շահապիվանի ժողովի կանոնախումբը (էջ 301բ—305ա, 440բ—451ա)։

Այս վեց ձեռագրերն էլ (№№ 53—58), ինչպես նշեցինք, պատկանում են միևնույն համառոտ խմբին, նույնն է Կանոնագիրքը թե՛ բովանդակության և թե՛ կառուցվածքի տեսակետից. օրինակ՝ նշված ձեռագրերումն էլ Սևանտոսի կանոնախումբը դրված է Անտիոքի ժողովի անունով կամ Սահակ Ձորոփորեցու կանոնախումբը դրված է Մովսես Քերթողահոր անունով և կամ Ներսես և Ներշապուհի կանոնախմբի Ա—Ը հոդվածները նույնանման ձևով են տարբերվում Կանոնագրքի ունեցած համապատասխան կանոնախմբից։ «Հարանց հետևողաց» կանոնախմբի սկզբում, ինչպես արդեն նշել ենք, այս ձեռագրերում գրված է նույնը. «յորոց զօգտակարն քաղեալ եդից հրամանաւ սուրբ հայրապետացն»։

Այս վեց ձեռագրերում էլ չի պահվել Կանոնագրքի Աբրահամ Մամիկոնեից եպիսկոպոսի կանոնախումբը, իսկ №№ 649, 650, 651, 2964 ձեռագրերում՝ նաև Կղեմեսի և Հովհան Մանդակունու կանոնախմբերը։ Մնացած կանոնախմբերը թեև այս ձեռագրերում գտնում ենք, սակայն հոդվածները պակաս են բերված, օրինակ՝ Նիկիայի ժողովի կանոնախմբից չի բերված 5 հոդված, Անկյուրիայի ժողովից՝ 11, Կեսարիայից՝ 3, Անտիոքից՝ 7, Լավոդի-

կեից՝ 19, Սարդիկեից՝ 13, Հովհաննես Օձնեցու՝ 14 և այսպես նաև մյուս կանոնախմբերը։

Ընթերցանության և չիքերի միանմանության տեսակետից այս ձեռագրերից №№ 648 և 3562-ը ավելի մոտ են միմյանց, իսկ №№ 649, 650, 651, 2964 ձեռագրերը՝ միմյանց։

59. № 3369. Կանոնագիրք համառոտ և այլ նյութեր. թերթեր՝ 163. մեծություն՝ 21,4×16. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ նոտրագիր (զանազան). երկսյուն. դատարկ էջեր՝ 1բ—2ա, 85բ—90բ, 102աբ. նկար՝ 2բ էջում. տեղ՝ անհայտ. գրիչ՝ Հակոբ Տեր-Մաթեոսյան. ժամանակ՝ 1774 թ.։ Կանոնագիրքը գտնվում է 3ա—85ա էջերում։ Բարսեղ Գձսարացու կանոնախումբը վերջից թերի՝ չընդօրինակվելու պատճառով։ Ձեռագրի 91ա—101բ էջերում գտնվում են կանոնախմբեր, որոնք երկրորդ անգամ են ընդօրինակված, օրինակ՝ Կղեմեսի (էջ 10ա—17ա, 92ա—97ա), Անկյուրիայի (էջ 40բ—42բ, 98բ—101բ), «Հարանց հետևողաց (էջ 28բ—31ա, 98աբ) և այլն։ Վերջին ընդօրինակությունները սխալաշատ են և թերի։ Առաքելական կանոնախմբի վերջին՝ «Եւ արդ զայս ամենայն զոր ինչ կարգեցին» (էջ 49, տող 8) ընդարձակ մասը «Կատարեցաւ կանոնքս առաքելական ըստ մի մասն» վերնագրով դրված է Կղեմեսի առաջին ընդօրինակությունից (էջ 10ա—17ա) անմիջապես հետո՝ 17ա—21բ էջերում, որպես վերջաբան առաքելական երկու կանոնախմբերին։ Ձեռագրում չեն պահվել Շահապիվանի ժողովի, Գրիգոր Լուսավորչի, Սահակ Պարթևի, Սեանտոսի, Ներսեսի և Ներշապուհի, Հովհաննես Մանդակունու, Աբրահամ Մամիկոնեից եպիսկոպոսի, Սահակ Ձորոփորեցու, Հովհաննես Օձնեցու կանոնախմբերը։ Մնացած կանոնախմբերը բերված են մասամբ, ոչ լրիվ հոդվածներով, օրինակ՝ Անկյուրիայի ժողովից չի բերված 11 հոդված, Կեսարիայից՝ 1, Անտիոքից՝ 6, և այլն։ Բերված հոդվածները, մասամբ համառոտված են երբեմն էլ ընդարձակված։ Այս ձեռագրի համար բնորոշն այն է, որ մի շարք կանոնախմբերի հոդվածների հաջորդականությունը խիստ տարբերվում է Կանոնագրքի համապատասխան կանոնախմբերի հոդվածների հաջորդականությունից։

60. № 8459. Կանոնական նյութերի ժողովածու. թերթեր՝ 229. մեծություն՝ 12,8×9,8. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր. միասյուն. դատարկ էջեր 1ա—2բ, 214ա—215ա, 228ա—229աբ. գրիչ, տեղ, ժամանակ՝ անհայտ։ Դատարկ որոշ էջերում կան հետագայի հիշատակություններ։ Ծանոթագրություններում այս ձեռագրից օգտագործել ենք «Հարանց հետևողաց»[1] (էջ 3ա—10ա), Նիկիայի ժողովի (էջ 29բ—62բ)[2], Աթանասի (էջ 62ա—85ա), Գրիգոր Լուսավորչի (էջ 85բ—90ա) կանոնախմբերը միայն։

---

[1] Ձեռագրում այն գրված է Կղեմեսի անունով՝ «Սահմանք և կանոնք զոր եդին առաքեալքն ի ձեռն Կղեմայ» (էջ 3ա) վերնագրով։

[2] Ձեռագրում այս գրված է. «Սահմանք և կանոնք որ եդաւ ի սուրբ կաթողիկէ եկեղեցի ի մեծ ժողովն Նիկիայ, որ հաւատոց համար ժողովեցան հրամանաւ մեծ և աստուածասէր թագաւորին Կոստանդիանոսի» (էջ 29բ) վերնագրի տակ և ունի 50 հոդված. մի քանի հոդվածների համարները չեն նշված։ Ուշադիր ստուգումը ցույց տվեց, որ այդ հոդվածների մի մասը վերցված է այլ կանոնախմբերից, ինչպես №№ 659, 657 ձեռագրերում, օրինակ, Անկյուրիայի ժողովից վերցված է 10 հոդված, Կեսարիայից՝ 10, Նեոկեսարիայից՝ 14 (մանրամասնությունները տես համապատասխան կանոնախմբերի ծանոթագրություններում)։

61. № 9311. Կանոնական նյութերի ժողովածու. թերթեր՝ 243. մեծություն՝ 13,1×10,3. նյութ՝ թուղթ. գիր՝ բոլորագիր. միասյուն. գրիչ, տեղ, ժամանակ՝ անհայտ։ № 8459 ձեռագրի մի տարբերակն է։ Նախորդ ձեռագրում նշված՝ մեր օգտագործած կանոնախմբերից այստեղ չի պահվել միայն Գրիգոր Լուսավորչի կանոնախումբը, որի հինգ հոդվածները, մեկ ուրիշի կողմից, հետագայում ընդօրինակվել են ձեռագրի 1բ էջում։

62. № 948. Ժողովածու. թերթեր՝ 298. մեծություն՝ 26,5×15,8. նյութ՝ թուղթ, գիր՝ բոլորագիր. միասյուն. վիճակ՝ առաջին մի քանի էջերը և վերջին թերթը մասամբ մաշված և ցեցակեր, կան կրկնագիր, պատառոտված. էջեր, 171ա էջը դատարկ. գրիչ՝ Հովհաննես. տեղը՝ անհայտ. ժամանակ՝ 1196 թ.։ Ծանոթագրություններ բաժնում այս ձեռագրից օգտագործել ենք միայն Հովհան Մանդակունու կանոնախումբը, որը մեր կարծիքով, հնագույն օրինակի պատճեն է և մնացել է անհայտ Կանոնագրքի ունեցածից առանձին։ Այս կանոնախումբը ձեռագրում գտնում ենք երկու հատվածով, որպես առանձին բնագրեր, ձեռագրի 29ա և 56ա—57ա էջերում։

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ

ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆՈՆԱՑ ԵԴԵԱԼ ԵՒ ԱՅՍ ԿԱՐԳ ԵՒ ՉԱՓ ԳԼԽՈՑՆ

Ա. Կանոնք Առաքելական գլուխս ԼԴ
Բ. Կանոնք Առաքելական ի ձեռն Կղեմայ գլուխ ՁԵ
Գ. Կանոնք Հարցն հետեւողաց գլուխ ԻԷ
Դ. Կանոնք Նիկիայ մեծ ժողովոյն գլուխ Ի
Ե. Կանոնք Անկիւրեայ գլուխ Ի
Զ. Կանոնք Կեսարեայ գլուխ Ժ
Է. Կանոնք Նէո-Կեսարեայ գլուխ Ի
Ը. Կանոնք Գանգրայ գլուխ ԻԳ
Թ. Կանոնք Անտիոքայ գլուխ ԻԵ
Ժ. Կանոնք Ղաւոդիկեայ գլուխ ԾԵ
ԺԱ. Կանոնք սրբոյն Գրիգորի գլուխ Լ
ԺԲ. Կանոնք Սարդիկեայ գլուխ ԻԱ
ԺԳ. Կանոնք Կոստանդնուպաւլսի գլուխ Գ
ԺԴ. Կանոնք Եփեսոսի ժողովոյն գլուխ Զ
ԺԵ. Կանոնք Աթանասի՝ Հարցմունք գլուխ ՁԸ
ԺԶ. Կանոնք Բասղի Կեսարացւոյ գլուխ ԾԱ
ԺԷ. Կանոնք սրբոյն Սահակայ գլուխ ԾԵ
ԺԸ. Կանոնք Շահապիվանի Հայոց գլուխ Ի
ԺԹ. Կանոնք Սեւանտեայ՝ Թուղթ գլուխ ԺԴ
Ի. Կանոնք Ներսիսի եւ Ներշապհոյ գլուխ ԼԷ
ԻԱ. Կանոնք Յովհաննու Մանդակունւոյ գլուխ Թ
ԻԲ. Կանոնք Աբրահամու Մամիկոնէւոյ գլուխ Գ
ԻԳ. Կանոնք Սահակայ վերջնոյ գլուխ ԺԵ
ԻԴ. Կանոնք Յովհաննու Իմաստասիրի գլուխ ԼԲ
ԻԵ. Կանոնք Սիոնի Հայոց կաթողիկոսի գլուխ ԻԲ
ԻԶ. Կանոնք առաքելոյն Թադէոսի գլուխ ԼԳ
ԻԷ. Կանոնք առաքելոյն Փիլիպպոսի գլուխ Ը

---

[3] ԼԳ
[4] չիք կանոնք, կգէմա
[6] Նիկիա
[7] կանոն անկիրայ
[9] Նիոյ-
[10] գանգրայն
[11] անաիոքայն
[12] ղաւոդիկեայն
[14] սարդիկեայն
[15] կոստանտինուպաւլսի
[22] մերշապհոյ
[23] յոհաննու
[27] սիովնի

ԻԸ. Կանոնք Անտիոքայ երկրորդ գլուխ Թ
ԻԹ. Կանոնք Եփրեմի Խորին Ասորւոյ գլուխ Ը
Լ. Կանոնք Կիւրղի Աղեքսանդրացւոյ գլուխ Ե
[ԼԱ. Կանոնք Եպիփանու Կիպրացւոյ գլուխ Ե]
ԼԲ (ԼԱ). Կանոնք Եղիշէի վարդապետի գլուխ Ա
ԼԳ (ԼԲ). Կանոնք Անտիոքայ երրորդ գլուխ Ա
ԼԴ (ԼԳ). Կանոնք Նիկիայ երկրորդ գլուխ ԾԺԴ
ԼԵ (ԼԴ). Կանոնք Վաչագանայ Աղուանից գլուխ ԻԱ
ԼԶ (ԼԵ). Կանոնք Բասղի պէսպէս ախտից գլուխ ՄՀԲ
ԼԷ (ԼԶ). Կանոնք Աստուածաբանի գլուխ Լ
ԼԸ (ԼԷ). Կանոնք Դւնայ սուրբ ժողովոյն գլուխ ԺԲ
ԼԹ (ԼԸ). Կանոնք Մակարայ Երուսաղէմի հայրապետի գլուխ Թ
Խ (ԼԹ). Կանոնք Սահակայ Հայոց կաթողիկոսի գլուխ Ա
ԽԱ (Խ). Կանոնք Յովհաննու Մանդակունւոյ գլուխ Ա
ԽԲ (ԽԱ). Կանոնք սուրբ ժողովոյն Կարնոյ գլուխ Թ
ԽԳ (ԽԲ). Կանոնք սրբոյն Ներսիսի Գ~րդ գլուխ ԻԳ
ԽԴ (ԽԲ). Կանոնք Յովհաննու Մանդակունւոյ գլուխ Է
ԽԵ (ԽԳ). Կանոնք սրբոյն Դիոնիսիոսի գլուխ Ա
ԽԶ (ԽԴ). Կանոնք Եպիփանու Կիպրացւոյ գլուխ Գ
ԽԷ (ԽԵ). Կանոնք Յովհաննու Երուսաղէմացւոյ գլուխ Ա
ԽԸ (ԽԶ). Կանոնք Հիպողիտայ սրբոյ գլուխ Ա
ԽԹ (ԽԷ). Կանոնք Նեկտառեայ Հռոմայ գլուխ Ա
Ծ (ԽԸ). Կանոնք Մեղիտոնի եպիսկոպոսի գլուխ Ա
[ԾԱ Կանոնք Աթանասի գլուխ Ա]
ԾԲ (ԽԹ). Կանոնք սրբոյն Սեր[ե]րիանոսի գլուխ Ա
ԾԳ (Ծ). Կանոնք Սոկրատայ գլուխ Բ
ԾԴ (ԾԱ). Կանոնք Դիոնիսի Արիսպագացւոյ գլուխ Ա
ԾԵ (ԾԲ). Կանոնք Մանուէդլի գլուխ Ա
ԾԶ (ԾԳ). Կանոնք Կղեմայ Հռոմայ եպիսկոպոսի գլուխ Ա
ԾԷ (ԾԴ). Տեառն Յովհաննու Մանդակունւոյ ի կոչումն ապաշխարութեան՝ տունս ԾԽ

---

[1] անտիոքա
[3] կիւրղի
[5] եղիշայի
[6] անտիոքա երկրորդ
[11] դւնա
[12] մակարա
[15] կարնայ
[22] նեկտառեա հռոմա
[27] արիապագ
[28] մանուելզի
[29] կղեմա հռովմա եպիս

ՑԱՆԿ ՄԻԱՀԱՄՈՒՌ ԿԱՆՈՆԻՍ

Ա. Զի ընդ արեւելս պարտ է աղաւթել. Ա, ՁԼԸ(ՁԼԲ)։

Բ. Շաբաթու եւ կիրակէի պատարագ մատուցանել. Բ, ՈԺԴ(ՈԺ), ՈՂԲ (ՈՋՁ), ՁՋԵ(ՁՀԸ), ՁՋՁ(ՁՀԹ), ՋԲ(ՊՂՋ), ՋԾԳ(ՋԽՁ), ՌԸ(ՋՂ) ՌԺԳ(ՌԸ), (ՌՄԽԵ)։

Գ. Զլուծանել զաղուհացս զուրբաթ եւ զչորեքշաբաթ. Գ, Դ, Ը, ՂԸ(Ղէ), ՄԼԲ(ՄԼԱ), ՄԼԳ(ՄԼԲ), ՄԼԴ(ՄԼԳ), ՈԼէ(ՈԼԳ), ՁԾԳ(ՁԽՁ), ՁԾԴ(ՁԽէ), ՁԾԵ(ՁԽԸ), ՁՁ(ՁՀԳ), ՁՋԱ(ՁՀԴ), ՁՋԴ(ՁՀէ), ՊԿէ(ՊԿ), ՋԳ(ՊՂէ), ՋԻՁ(ՋԺԸ), (ՋԺԹ), ՌԺԵ(Ռէ)։

Դ. Թէ զորս պարտ է կարգել ի պաշտաւն եպիսկոպոսութեան եւ քորեպիսկոպոսութեան եւ սարկաւագութեան, եւ զորս ոչ. Զ, (ԺԱ)։ ԺԴ(ԺԳ), ԺԸ(Ժէ), Ի(ԺԹ), ԻԱ(Ի), ԻԲ(ԻԱ), Ղ(ՁԹ), ՃԵ(ՃԴ), ՃՁ(ՃԵ), Ճէ(ՃՁ), ՃԸ(Ճէ), ՃԺ(ՃԹ), ՃԺԸ(ՃԺէ), (ՃԽԴ), ՃԽՁ(ՃԽԵ), ՃԽէ(ՃԽՁ), ՃԽԹ(ՃԽԸ), ՃԺ(ՃԽԹ), ՃԾԱ(ՃԾ), ՃԾՁ(ՃԾԵ), ՄԿԵ(ՄԿԴ), ՄՀէ(ՄՀԳ), ՄՀԸ(ՄՀԴ), ՅԾէ(ՅԾՁ), ՆԽԵ(ՆԻՁ), ՆԽՁ(ՆԽԳ), ՆԽէ(ՆԽԴ), ՆՀ, ՇԺԸ(ՇԺՁ), ՇԻԴ(ՇԻԳ), ՇԻԵ(ՇԻԴ), ՇԻՁ(ՇԻԵ), ՇԻէ(ՇԻՁ), ՇԻԸ(ՇԻէ), Պ(ՁՂԳ), ՊԸ(ՊԱ), ՊԹ(ՊԲ), ՊԼՁ(ՊԻԹ), ՊԼԹ(ՊԼԲ), ՊԽ(ՊԼԳ), ՊԽԱ(ՊԼԴ), ՊՋԱ(ՊՀԵ), ՋԾԱ(ՋԽԴ), ՋԾԵ(ՋԽԸ), ՋԾՁ(ՋԽԹ), ՋԾէ(ՋԾ), ՌՋԸ(ՌՋ), ՌՄԺԳ(ՌՄՁ), ՌՄԺԵ(ՌՄԸ), ՌՄԻԹ(ՌՄԻԱ), ՌՄԼԱ(ՌՄԻԴ), ՌՄԼԲ(ՌՄԻԵ), ՌՄԼՁ(ՌՄԻԸ), ՌՄԾԸ(ՌՄԾ)։

Ե. Թէ ի քանի եպիսկոպոսաց պարտ է ձեռնադրել. ԼԵ(ԼԴ), ԼՁ(ԼԵ), ՊԲ(ՁՂէ), ՊՀԲ(ՊԿԵ), ՊՋՁ(ՊՋ), ՌՄԻԹ(ՌՄԻԲ), ՌՄԼ(ՌՄԻԳ)։

Զ. ԶՅայտնութիւնն Տեառն ի Զ-ն յանուարի տաւնել. Է(Զ), ՈԾԴ(ՈԽԸ), ՌՄԼԳ(ՌՄԻՁ), ՌՅԻԲ(ՌՅԺԵ). ՌՅԻԳ(ՌՅԺՁ), ՌՅԻԴ(ՌՅԺէ), ՌՅԻԵ(ՌՅԺԸ), (ՋԾՁ)։

Է. Թէ որպէս պարտ է հաղորդել աւրինաց. ՄՋԱ(ՄՋ), ՋՀԱ(ՋԿԴ), ՌԾԱ (ՌԽԳ), ՌՄ(ՌՃՂԲ)։

Ը. Աւետարան ընթեռնլոյ հրաման. Թ(Ը), ՄՋԱ(ՄՀէ), ՊՂԹ(ՊՂԲ)։

Թ. Պենտակոստէից եւ վերացման. (Թ), Ժ, (ՈԽԵ), ՁՂՁ(ՁՋէ)։

Վերնագիրը O կանոնացն IKLMPQXSTYZ ցանկն (KQST ցանկ) է միահամուռ կանոնիս (LXYZ կանոնքիս) N ցանկ միահամուռ կանոնաց պահվել է ձեռագրի բովանդակության ցանկում CէF կարգադրութիւն գլխոց կանոնացս համաձայնութեան վասն պէս-պէս խնդրոց Ծ ցանգ կրքոյս միահամուռ սաս եդաք. զի որոնեալ գտանիցիք համարօվք որ են cd արգ այս ինչ կարգեալ և եդեալ է սաս առաջին m ցրուացանկ է սրբոց կանոնացս n ցանկ է կանոնի ADUWeûbefgiklpqrst վերնագիր չունեն BGHIVaho թերթեր բեկնելու պատճառով վերնագիրը չի պահվել։

[25] յանուար

Ժ. Մկրտելոյ զմանուկ. ԺԳ(ԺԲ), (ՄԸ), ՑԷ(ՑԶ), ՆԺԸ(ՆԺԵ), ՌՃԿԲ(ՌՃԾԴ), ՌՃԿԳ(ՌՃԾԵ), ՌՃԿԴ(ՌՃԾԶ), ՌՃԿԷ(ՌՃԾԹ), ՌՄԹ(ՌՄԲ)։

ԺԱ. Զի ըստ բարբառոյ Փրկչին լինիցի մկրտութիւնն ի Հայր եւ յՈրդի եւ ի Հոգին սուրբ. ՃԺԴ(ՃԺԳ), ՃԺԵ(ՃԺԴ), ՃԺԶ(ՃԺԵ)։

ԺԲ. Ի լուծեալ եպիսկոպոսի տեղի մի՛ զոք նստուցանել առանց կաթողիկոսին. ՅԾԱ(ՅԾ), ՅԾԲ(ՅԾԱ), (ՋԾԴ), ՌՄԺԴ(ՌՄԷ)։

ԺԳ. Քահանայ կամ աշխարհական որ ի հարցուկս երթայ. ԺԵ(ԺԳ), ՇԷ(ՇԳ), ՇՁԳ(ՇՀԹ)։

ԺԴ. Կանանց ի բեմ ոչ ելանել. ՑԶ(ՑԲ), ՊՂԳ(ՊՁԷ), ՌՃԴ(ՌՂԶ), ՌՃԶ(ՌՂԸ)։

ԺԵ. Քահանայապետից եւ երիցանց միաբան առնել զամենայն. ԺԹ(ԺԸ), ԻԳ(ԻԲ), ԿԶ(ԿԵ), (ՄԽԶ), ՑԿԶ(ՑԿԵ), ՑԿԷ(ՑԿԶ), ՑԿԸ(ՑԿԷ), ՇԾ(ՇԽԹ), ՋԼԱ(ՋԻԵ), ՌՄԺԷ(ՌՄԺ), ՌՄԾԱ(ՌՄԽԳ)։

ԺԶ. Որք ոչ ունին զաւծումն քահանայութեան չառնել ինչ. ԻԴ(ԻԳ), (ՃԻԲ), ՄՁԸ(ՄՁԷ), (ՈԼԵ), (ՌՂԹ)։

ԺԷ. Ոչ անարգել զքահանայս, այլ պատուել. ԻԵ(ԻԴ), ՌԽԲ(ՌԼԴ), ՌՃԾԵ(ՌՃԽԷ)։

ԺԸ. Որ գոցի թիւրել զդատաստան վասն կաշառոյ. ԻԶ(ԻԵ), ՑԽԶ(ՑԽԲ), (ՋԻԵ), ՋՂԸ(ՋՂԱ), ՌՃԾԶ(ՌՃԽԸ)։

ԺԹ. Վասն լիշատակի վկայից. ԻԷ(ԻԶ), ՊԿԸ(ՊԿԱ)։

Ի. Զի արժան է զթագաւորս ի բեմ հանել. ԻԸ(ԻԷ)։

ԻԱ. Որ պաշտին լեկեղեցւոջ գիրք թէ որք են. ԻԹ(ԻԸ), Լ(ԻԹ), ՃԽԶ (ՃԽԲ), ՑԻ(ՑԺԶ), ՋՀԸ(ՋՀԱ)։

ԻԲ. Ի սուրբ խորհուրդն հաց չերմ եւ բաժակ անապակ. ԼԱ(Լ), (ԼԶ), ՈՁԲ(ՈՀԶ), ՋԼԵ(ՋԻԹ), ՌՄԾԴ(ՌՄԽԶ)։

ԻԳ. Որ կուսութիւն խոստանայ կամ մոնոզոնութիւն կամ հաւատաւոր, կամ թէ լինի եւ դառնայ. ԼԲ(ԼԱ), ՃԼԵ(ՃԼԱ), ՃՁՁ(ՃՁԲ), ՑԼԳ(ՑԻԹ), ՑԽԹ(ՑԽԶ), ՆԽԵ(ՆԽ), ՆՀԸ(ՆՀԴ), ՆՂԷ(ՆՂԳ), ՆՀԹ(ՆՀԵ), (ՇՂԸ), ՈԷ(ՈԳ), ՊԻԷ(ՊԻ), ՋԼԹ(ՋԼԲ), ՋԿԶ(ՋԾԹ), ՋՀԲ(ՋԿԶ), ՋՁԳ(ՋՀԶ), ՌՄԻԴ(ՌՄԺԷ)։

ԻԴ. Որ զազգական կին առնէ. ԼԳ(ԼԲ), ՃԻԹ(ՃԻԵ), ՑՂԶ(ՑՂԲ), ՑՂԷ(ՑՂԳ), ՇԺԹ(ՇԺԷ), ՇՁԷ(ՇՁԳ), ՇՂԷ(ՇՂԳ), ՋԻԲ(ՋԺԶ), ՋԾԹ(ՋԾԲ), ՋԻԲ(ՋԺԵ), ՋՁԲ(ՋՀԵ), ՌԴ(ՋՂԷ), ՌԿԵ(ՌԾԷ), ՌԿԶ(ՌԾԹ), ՌՃԽԸ(ՌՃԽ)։

ԻԵ. Թէ յոր աշխարհս վիճակեցան առաքեալքն. ԼԴ(ԼԳ)։

ԻԶ. Պտուղ եւ հաս քահանայի. ԼԸ(ԼԷ), ՇԼԷ(ՇԼԳ), ՇԼԸ(ՇԼԴ), ՇԾ(ՇԽԶ), ՇԾԱ(ՇԽԷ), ՛ՇԾԹ(ՇԾԵ), ՇԿ(ՇԾԶ), ՇԿԱ(ՇԾԷ), ՇԿԲ(ՇԾԸ), ՌՀԴ(ՌԿԸ), ՌՄԽ(ՌՄԻ)։

ԻԷ. Կնաթող քահանայից. ԼԹ(ԼԸ), ՆԻԲ(ՆԺԸ), ՆԻԳ(ՆԺԹ), ՌՀԵ(ՌԿԷ)։

ԻԸ. Զաշխարհական հոգս չհոգալ ժառանգաւորաց. Խ(ԼԹ), ՃԹ(ՃԸ), ՃԺԱ(ՃԺ), ՋԾԴ(ՋԽԷ), ՌԿԹ(ՌԿԲ), ՌՄԽԱ(ՌՄԼԳ)։

ԻԹ. Զառնել Զատիկ ընդ Հրէայս. ԽԱ(Խ), (ՄԼԷ), ՊԾԶ(ՊԽԹ), ՌԹ(ՌԲ), ՌԾԷ(ՌԽԹ), (ՌՄԻԷ)։

---

5 կաթողիկոսին

11 քահանայապետաց

Լ. Հաղորդել լաւուր տաւնին. ԽԲ(ԽԱ)։

ԼԱ. Զթողուլ անկատար զժամն. ԽԳ(ԽԲ), (ՊՁՁ)։

ԼԲ. Չհաղորդել ընդ Հրէի եւ հեթանոսի եւ հերձուածողի աղաւթից եւ չընդունել զնոցա մկրտութիւնն. ԺԶ(ԺԵ), ԺԷ(ԺԶ), ԽԴ(ԽԳ), ՀԷ(ՀԶ), ՀԸ(ՀԷ), (ՃԸ), ՄՀԱ(ՄԿԵ), ՄՀԳ(ՄԿԷ), ՑՀԲ(ՑՀ), ՑՂԴ(ՑՂ), ՉԳ(ՈՂԷ), (ՉՂԹ), ՊԾԸ(ՊԾԱ), ՊԿԱ(ՊԾԴ), ՊՋԳ(ՊՀԶ), ՌճԺԹ(ՌճԺԱ)։

ԼԳ. Զրանադրեալ եպիսկոպոս եւ դքահանայ կամ զաշխարհական՝ այլում չլուծանել եւ ոչ ընդունել. ԽԵ(ԽԴ), ԽԶ(ԽԵ), Կ(ԾԹ), ԿԴ(ԿԳ), ՃԽԸ(ՃԽԷ), ՄԼԹ(ՄԼԸ), ՄԽԱ(ՄԽ), ՄԾԲ(ՄԾԱ), ՄԿ(ՄԾԹ), ՑՀԵ(ՑՀԴ), (ՇՁԸ), ՊԳ(ՉՂԶ), ՊԿԹ(ՊԿԲ), ՊՀԴ(ՊԿԷ), ՌճԺԳ(Ռճե), ՌՄԳ(ՌճՂԵ)։

ԼԴ. Եպիսկոպոսի չմտանել յայլում վիճակ եւ ոչ երիցու վասն շահի, եւ ձեռնադրութիւնս առնել. ԽԷ(ԽԶ), ԿԷ(ԿԶ), ՃԺԷ(ՃԺԶ), ՃԾԸ(ՃԾԷ), ՃՁԲ(ՃՁԱ), (ՄԺ), ՄԾ(ՄԽԹ), ՄԾԳ(ՄԾԲ), (ՑԽԷ), (ՑԽԸ), (ՑԽԹ), ՑԾԸ(ՑԾԷ), ՑԿԱ, ՑՀ(ՑԿԹ), (ՑՀԵ), (ՉԲ), ՉՀ(ՉԿԳ), ՊԺԳ(ՊԶ), ՊՀԳ(ՊԿԶ), ՌՄԻԱ(ՌՄԺԴ), ՌՄԻԲ(ՌՄԺԵ), ՌՄԼԷ (ՌՄԻԹ), ՌՄԼԸ(ՌՄԼ), ՌՄԽ(ՌՄԼԲ)։

ԼԵ. Եպիսկոպոս կամ երէց մի թողուլ զվիճակ իւր եւ շրջել ի պանդխտութեան. ԽԸ(ԽԷ), ԿԸ, (ԿԷ), (ՄԼԹ), ՄԾԴ(ՄԾԳ), ՄԾԸ(ՄԾԷ), ՊԺԴ(ՊԷ), (ՌԾԵ), (ՌՂԲ)։

ԼԶ. Զերկկանալս չձեռնադրել. ԽԹ(ԽԸ), Ծ(ԽԹ), ԾԱ(Ծ), (ՃԼԵ), ՆԽԱ(ՆԽ), ՆԽԲ(ՆԽԱ), ՆՀԲ(ՆՀԱ)։

ԼԷ. Որ վաշխ տայ՝ քահանայ կամ աշխարհական. ԺԸ(ԺԷ), ՀԶ(ՀԵ), ՃԿԲ(ՃԾԸ), ՄՀ(ՄԿԶ), ՑԻԳ(ՑԺԹ), ՆՀԷ(ՆՀԳ), ՈԻԹ(ՈԻԵ), ՊԺԵ(ՊԸ)։

ԼԸ. Որ ներքինի առնէ զինքն.՝ ԾԳ(ԾԲ), ԾԴ(ԾԳ), ԾԵ(ԾԴ), ԾԶ(ԾԵ), ՃԽԷ(ՃԽԳ), ՆԾ(ՆԽԶ), ՉՂԹ(ՉՂԲ), (ՉԽ)։

ԼԹ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ որ ի մեղս զառածի. ԾԷ(ԾԶ), ՃԲ(ՃԱ), ՃԳ(ՃԲ), ՑԺԸ(ՑԺԷ), (ՆՀԷ), (ՆՁԹ), ՈԵ(ՈԱ), ՌԺԱ(ՌԳ), ՌՄԻԳ(ՌՄԺԶ)։

Խ. Քահանայ կամ սարկաւագ, որ կին առնէ. ԾԸ(ԾԷ), ՄՀԵ(ՄՀԳ), ՑԻԲ (ՑԺԹ), ՆԽԶ(ՆԽԵ), ՌՁԵ(ՌՀԷ)։

ԽԱ. Եպիսկոպոսի չլինել հարկանող. ԾԹ(ԾԸ), ՌՀԱ(ՌԿԳ), ՌՄԺԶ(ՌՄԹ), ՌՄԺԹ(ՌՄԺԲ)։

ԽԲ. Որ կաշառով ձեռնադրի կամ առանց քննելոյ. ԿԱ(Կ), ՃԾԵ(ՃԾԱ), ՃԾԶ(ՃԾԲ), ՇՂ(ՇՁՁ), (ՈԾԶ), (ՉԼԳ), ՉԽԱ(ՉԼԵ), (ՊԼԱ)։

ԽԳ. Եպիսկոպոս կամ երէց որ իշխանաւք վարի. ԿԲ(ԿԱ), (ՇԼԷ), ՌՄԻ (ՌՄԺԳ)։

ԽԴ. Զուղղել սեղան երիցու, ոչ հիմն աւրհնել, ոչ նշխարս սրբոց դնել առանց կամաց եպիսկոպոսի. ԿԳ(ԿԲ), ՃԽԴ(ՃԽ), (ՄԽԱ), ՇՂԱ(ՇՁԷ), ՉԺ(ՉԴ), (ՉԲ), ՉԼ(ՉԻԵ), (ՉԻԶ), ՌԹ(ՌԳ)։

ԽԵ. Զաւատր եպիսկոպոս եւ զքահանայ ոչ ընդունել. ԿԵ(ԿԴ), ՄԽԴ(ՄԽԳ), ՊՀ(ՊԿԳ)։

ԽԶ. Երիցս ժողով առնել ի տարւոջն. ԿԹ(ԿԸ), ՃԾԱ(ՃԽԵ), ՄԿ(ՄԾԶ), (ՑԺԲ), (ՊԾԵ), (ՉԷ), ՌճԺԵ(ՌճԷ)։

---

[4] ընդունել

[18] ի փխ. մի

ԽԷ. Եկեղեցւոյ իրաց իշխան հոգ ունել եպիսկոպոսն եղիցի, եւ մի իշխել անիրաւ ինչ ծախել. Հ(ԿԹ), ՀԲ(ՀԱ), ՀԳ(ՀԲ), ՄԿԳ(ՄԿ), ՇԿԱ(ՇԿ), ՇԿԲ(ՇԿԱ), (ՇԿԲ), ՇԿԴ(ՇԿԳ), ՊԵ(ՋՂԸ), ՊՀԹ(ՊՀԲ), ՊՁ(ՊՀԳ), ՌՄԾ(ՌՄԽԲ)։

ԽԸ. Երէց կամ սարկաւագ առանց կամաց եպիսկոպոսին առնել ինչ մի իշխել եւ մի երթալ ուրեք. ՀԱ(Հ), ՄԽԸ(ՄԽԷ), ՑԵ(ՑԱ), ՑԺԸ(ՑԺԴ), (ՑԾԳ), (ՑԾԴ), ՑԾԸ(ՑԾԷ)։

ԽԹ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ կամ աշխարհական որ խաղալ կամ գինեմոլի. ՀԴ(ՀԳ), ՀԵ(ՀԴ), ՑԺԴ(ՑԺԳ), ՑԽԵ(ՑԽԱ), ՇԻՁ(ՇԻԲ), ՈԽ(ՈԼՁ), (ՈԿԹ), (ՈՀ), ՋՀԴ(ՋԿԷ), ՋՀԵ(ՋԿԸ), ՊԾԱ(ՊԽԴ)։

Ծ. Զթողուլ առն զկին իւր եւ չառնուլ զայլոց հանեալ կին եւ ոչ կնոջ թողուլ զայր. ՀԹ(ՀԸ), ՄԵ(ՄԴ), ՄԼ(ՄԻՁ), ՑԻԵ(ՑԻԲ), ՑԽԴ(ՑԽ), Ն(ՑՂԹ), ՆԼԵ(ՆԼԱ), ՆԼՁ(ՆԼԲ), ՆԼէ(ՆԼԳ), ՆԼԸ(ՆԼԴ), ՆԼԹ(ՆԼԵ), ՆԽԱ(ՆԼՁ), ՆԽԲ(ՆԼէ), ՆԽԳ(ՆԼԸ), ՆԽԴ(ՆԼԹ), ՆՁԲ(ՆՁ), ՆՁԴ(ՆՁԳ), ՆՂԴ(ՆՂ), ՆՂԵ(ՆՂԱ), ՇՀէ(ՇՀԳ), ՇՀԸ(ՇՀԵ), ՇՀԹ(ՇՀՁ), ՋԻԳ(ՋԺՁ), ՌԲ(ՋՂԵ), ՌՃԾ(ՌՃԽԲ), ՌՃԾԱ(ՌՃԽԳ)։

ԾԱ. Զանգոսնել զամուսնութիւն եւ զմիս եւ զգինի ճաշակել. Ձ(ՀԹ), ՁԲ(ՁԱ), ՄԺէ(ՄԺԳ), ՄԺԸ(ՄԺԴ), (ՄՀէ), ՊԻԲ(ՊԺԵ), ՊԽԴ(ՊԼէ), ՊԽՁ(ՊԼԹ), ՌԳ(ՋՂԲ), ՌԵ(ՋՂՁ)։

ԾԲ. Ընդունել զդարձեալսն ի մեղաց. ՁԱ(Ձ), (ՄԿԸ), ՋԻԸ(ՋԻ), (ՋԻԱ), ՌՄԺԲ(ՌՄԵ)։

ԾԳ. Զմտանել ժառանգաւորի առ կրպակս եւ շռայլել. ՁԳ(ՁԲ), ՄՁԹ(ՄՁԵ), ՌՃԸ(ՌՃ)։

ԾԴ. Որ՛լթշնամանէ զերէց կամ զեպիսկոպոս կամ զթագաւոր կամ ալպանեսցէ զվնասեալն մարմնով. ՁԴ(ՁԳ), ՁԵ(ՁԴ), ՁՁ(ՁԵ), ՃԺԲ(ՃԺԱ)։

ԾԵ. Քահանայ որ անփոյթ առնէ եւ ոչ խրատէ զժողովուրդ իւր. Ձէ(ՁՁ), ՇԽԵ(ՇԽԱ), ՁԵ(ՁԱ), ՌՃԻ(ՌՃԺԲ)։

ԾՁ. Եպիսկոպոս որ ոչ տայ կարաւտելոց. ՁԸ(ՁԵ), ՇՀԱ(ՇԿԵ), ՇՀԲ(ՇԿՁ), ՇՀԳ(ՇԿէ), ՇՀԴ(ՇԿԸ), ՌՄԼԹ(ՌՄԼԱ)։

Ծէ. Զմուծանել ամպարշտաց գիրս յեկեղեցի Աստուծոյ. ՁԹ(ՁԸ)։

ԾԸ. Զխոնարհել Հրէի կամ հեթանոսի վասն երկիւղի. ՂԱ(Ղ), (ՋԼԸ)։

ԾԹ. Զմեռելոտի եւ զգազանաբեկ չուտել. ՂԲ(ՂԱ), ՁՁԲ(ՁՀԵ), ՌՃԻԳ (ՌՃԺԵ), ՌՃԻԴ(ՌՃԺՁ), ՌՃԻԵ(ՌՃԺէ), ՌՃԻՁ(ՌՃԺԸ), ՌՃԻէ(ՌՃԺԹ), ՌՃԻԸ(ՌՃԻ)։

Կ. Զթողուլ ծնաւղացն զզաւակսն եւ ոչ զաւակացն զծնաւղսն. (ՍԾ), (ՄԾԱ), ՊԿԴ(ՊԾէ), ՊԿԵ(ՊԾԸ), ՋԿ(ՋԾԳ), ՌԼԴ(ՌԻէ), ՌԼԵ(ՌԻԸ), ՌՂՁ(ՌՁԹ)։

ԿԱ. Ի ժողովարանս Հրէից եւ հեթանոսաց ոչ աղաւթել եւ ոչ ուտել ընդ նոսա եւ որք կերանն. ՂԴ(ՂԳ), ՂԹ(ՂԸ), Ճ(ՂԹ), ՃՀ(ՃԿԹ), ՃՀԱ(ՃՀ), ՃՀԲ(ՃՀԱ), ՃՀԳ(ՃՀԲ), ՃՀԴ(ՃՀ[Գ]), ՄՂԴ(ՄՂԳ), ՄՂէ(ՄՂԴ), ՄՂԸ, Ց(ՄՂԹ), ՑԻԴ(ՑԻ), ՊՁԲ(ՊՀէ), ՌԾէ(ՌԽԹ)։

ԿԲ. Որ ի կռուի սպանումն լինի. ՂԵ(ՂԳ), Նէ(ՆԵ), ՆԹ(ՆՁ), ՆԺ(Նէ), ՆԺԱ(ՆԸ), ՆԺԲ(ՆԺ), ՆԺԳ(ՆԺԱ), ՆԺԴ(ՆՀԲ), ՁԾԸ(ՁԾ), ՋԼէ(ՋԻԸ), (ՌԻԹ)։

ԿԳ. Որ բռնաբարէ զկոյս եւ կալցի՝ ոչ իշխել նմա այլ կին առնել. ՂՁ(ՂԵ), ՆՀԹ(ՆՀԸ), ՆՁ(ՆՀԹ), ՌՁԱ(ՌՀԴ)։

ԿԴ. Որ կրկին ձեռնադրէ կամ մկրտէ, եւ ձեռնադրեալն. ՂԷ(ՂՁ), ՃԺԳ (ՃԺԲ), (ՃԽԲ)։

ԿԵ. Որ գողասցի ձէթ կամ մոմեղէն լեկեղեցւոյ կամ վաճառէ զսպաս. ՃԱ(Ճ), (ՃԺԲ), ՊԻԳ(ՊԺՁ), ՋՂԳ(ՋՁՁ), ՌԽԹ(ՌԽԱ), ՌՃԾԸ(ՌՃԾ)։

ԿԶ. Որ զկին եղբաւր իւրոյ առեալ է ի հեթանոսութեան եւ մկրտել խնդրէ. ՑՂՁ(ՑՂԵ), ՉՁԹ(ՉՁԲ), (ՋՀԷ)։

ԿԷ. Որ ոչ պահէ զկանոնս. ՃԺԹ(ՃԺԸ), ՑՀԲ(ՑՀԱ), ՑՀԷ(ՑՀՁ), ՇԿ(ՇԾԹ), ՇԿԴ(ՇԿԳ), ՇԿԵ(ՇԿԴ), ՇՀԲ(ՇՀ), ՈՂԸ(ՈՂԵ)։

ԿԸ. Մայր որ սպանցէ ղմանուկ. ՃԻ(ՃԺԹ), ՃՁԹ(ՃՁԵ), ՃՂ(ՃՁՁ), ՃՂԱ (ՃՁԷ), ՃՂՁ(ՃԺԵ), ՊԻԹ(ՊԻԱ), (ՌԽՁ)։

ԿԹ. Շնացողաց. ՃԻԱ(ՃԻ), (ՄԿԳ), Շ(ՆՂԸ), ՇԱ(ՆՂԹ), ՇՂԷ(ՇՂԵ), ՉԽԷ(ՉԽԱ), ՉԽԸ(ՉԽԲ), ՊԻԸ(ՊԻԱ), ՋՀԲ(ՋԿԳ), ՋՀԴ(ՋԿՁ), ՌԻԸ(ՌԻ), ՌԻԹ(ՌԻԱ), ՌՁԳ(ՌՀԵ), ՌՄԺԱ(ՌՄԴ), (ՌՄԺ)։

Հ. Գողոց, աւաղակաց, ոպանողաց, այրեցողաց, եկեղեցակողոպտաց եւ նոցին ասպնջականաց. ՃԻԳ(ՃԻԱ), (ՃԻԷ), (ՃԼԲ), (ՃԼԳ), (ՃՂԴ), ՃՂՁ(ՃՂԵ), (ՇՂԱ), ՌԻ(ՌԺԲ), ՌԻԱ(ՌԺԳ), ՌՄԱ(ՌՃՂԴ)։

ՀԱ. Եպիսկոպոս կամ երէց եւ սարկաւագ որ շնայ կամ գողանայ եթէ կարծեւք իցէ. (ՃԻԲ), ՃԾԵ(ՃԾԴ), ՃՂԷ(ՃՂԳ), ՄԺ(ՄԾ), (ՑՁ), (ՑԷ), ՇՀԳ(ՇՀԱ), ՇՀԴ(ՇՀԲ), ՉԽ(ՉԼԴ), ՉՁԸ(ՉՁԱ), ՋԺԸ(ՋԺԱ), (ՋԽԴ<Ա>)։

ՀԲ. Արուագիտի եւ անասնամեղի եւ որ ընդ գոդոյ շնայ. ՃԻԱ(ՃԻ), ՃԻԴ(ՃԻԳ), ՃԻԷ(ՃԻՁ), ՃԿԴ(ՃԿ), ՃՁԳ(ՃՀԹ), ՇՂԳ(ՇՂԲ), ՉԼԹ(ՉԼԴ), ՊԻԴ(ՊԺԷ), (ՋԼԵ), ՋԿԹ(ՋԿԲ), ՋՀԴ(ՋԿԷ), ՋՀԹ(ՋՀԲ), ՌՀ, ՌՀԸ(ՌՀԱ), (ՌՃԷ), ՌՄԻՁ(ՌՄԺԹ), (ՌՄԻ)։

ՀԳ. Զմկնանկ ինչ ոչ ուտել եւ ոչ ըմպել. ՃԻԸ(ՃԻԴ), ՆԾԵ(ՆԾԱ), ՉՂԱ (ՉՁԴ), ՌԺԸ(ՌԺ), ՌՃԻԴ(ՌՃԺՁ)։

ՀԴ. Որ երկու կամ երիս կին առնէ կամ չորս. ՃԼԳ(ՃԻԹ), ՃՂԹ, ՄԳ(ՄԱ), ՄԵ(ՄԲ), ՄԿՁ(ՄԿԲ), ՆՀԲ(ՆԿԸ), ՆՁԷ(ՆՁՁ), ՈՁ(ՈԲ), ՉԺՁ(ՉԺ), ՉԺԹ(ՉԺԳ), ՊԼԲ(ՊԻԷ), (ՋՁ), ՌՃՀԱ(Ռ[Ճ]ԿԳ), ՌՃՀԲ(ՌՃԿԴ)։

ՀԵ. Առեւանկի եւ որ նոցին գագա պսակ դնէ. ՃԼԴ(ՃԼ), (ՃՀԴ), ՑԻԸ(ՑԻԴ), ՑԻԹ(ՑԻԵ), ՆՀԹ(ՆՀՁ), ՆՁ(ՆՀԷ), ՊԻԱ(ՊԺԴ), ՋՁԵ(ՋՀԸ), ՌՃԽԹ(ՌՃԽԱ)։

ՀԶ. Որ զդիս կողոպտեն գերեզմանաբացք գողք. ՃԼՁ(ՃԼԲ), ՑԼԵ(ՑԼԲ), ՋԿԷ(ՋԿ), ՌԻԲ(ՌԺԴ)։

ՀԷ. Քահանայ կամ աշխարհական որ ակամայ ապականեն. ՃԼԷ(ՃԼԳ), ՆԺԲ(ՆԹ), ՆԾԱ(ՆԽԷ), ՆԾԲ(ՆԽԸ), ՆԾԳ(ՆԽԹ), ՆՀԱ(ՆԿԹ), ՌԼԱ(ՌԻԳ), ՌԼԳ(ՌԻԵ), ՌԼԴ(ՌԻՁ), ՌՁԹ(ՌՁԱ), ՌՂԲ(ՌՁԴ)։

ՀԸ. Որոյ կին խաւսեալ եւ նա յառաջ շնացաւ ընդ նմա. ՃԼԸ(ՃԼԳ), ՃՁՁ(ՃՁԴ), (ՃՂԹ), ՈԴ(Ո), ՌՁԱ(ՌՀԳ), ՌՃԽԲ(ՌՃԼԴ), ՌՃԽԴ(ՌՃԼՁ), ՌՃԾԳ(ՌՃԽԵ), ՌՃՀ(ՌՃԿԵ)։

ՀԹ. Որ ի բեմ չէ արժանի ելանել՝ աւրէնս ոչ տալ այղում. (ՃԼՁ)։

Ձ. Կին որ երկուց եղբարց շնայ՝ կամ այր՝ երկու քերց. ՃԽԱ(ՃԼԷ), ՃՂԵ(ՃՂԴ), ՃՂԸ(ՃՂԵ), ՊԼ(ՊԻԳ), ՊԼԱ(ՊԻԴ), ՌՄԵ(ՌՃՂԷ)։

ՁԱ. Սերմնեբթութիւն ի քուն կամ արթուն. ՃԽԲ(ՃԼԸ), ՑՁՁ, ՉԽԹ(ՉԽԳ), ՋՁԴ(ՋՀՁ), ՋԿԸ(ՋԿ), ՌԾ(ՌԽԲ); (ՃԼՁ)։

ՁԲ. Կնոջ երիցու չսերմնաբանել. ՃԽԳ(ՃԼԹ)։

ՁԳ. Վասն հաւատոյ եւ կրաւնից ի Նիկիայ հաւատոյն հաստատուն լինելոյ եւ նզովեալ հաւատք են այսոքիկ. ՃԽԵ(ՃԽԱ), ՑԿԹ(ՑԿԸ),

ՉՂԸ(ՉՂԱ), (ՋՁ), (ՌճՂԸ), ՌՄՁ(ՌճՂԹ), ՌՄԷ(ՌՄ), ՌՄԸ(ՌՄԱ), ՌՄԾՁ(ՌՄԽԸ), ՌՄԾԷ(ՌՄԽԹ)։

ՁԴ. Նեստորի հաւանեալքն լուծցին, իսկ ուղղեալքն ընդունելի են. ՑՀԳ(ՑՀԲ), ՑՀԴ(ՑՀԳ), ՌՄԺ(ՌՄԳ)։

ՁԵ. Անարժանի ի մահ աւրէնս տալ, իսկ եթէ ապրի. (ճԾԵ), (ՆԱ), (ՆԿԲ). (ՆԿԳ), ՊԺԱ(ՊԴ), (ՊՀԴ), ՌԱ(ՋՂԳ). ՌճԺԷ(ՌճԹ), ՌճԿԹ(ՌճԿԱ)։

ՁԶ. Երախայից զերիս ամս ուսուցանել զհաւատն, ապա մկրտել, ճԿ(ճԾՁ), ՄԱ(ճՂԷ), ՅԷ(ՅԳ), ՅԸ(ՅԴ), ՆԲ(ՅՂԸ), (ՆԹ), ՆԾԹ(ՆԾԸ), ՊԺԲ(ՊԵ), ՊՂԱ(ՊՁԵ), ՊՂԸ(ՊՂԱ), Ջ(ՊՂԲ), ՌԽՁ(ՌԼԸ)։

ՁԷ. Սարկաւագի չմկրտել եւ ոչ աւրէնս տալ. ճԿԳ(ճԾԱ). ՈԻԴ(ՈԻԱ), ՊԺՁ(ՊԹ), ՊԾԲ(ՊԽԵ), ՌՄԽԸ(ՌՄԽ)։

ՁԸ. Կրկին մկրտել որ ի հերձուածոյն Ապաւղինեայ կամ Փռիւգեայ. ճԿԵ(ճԿԱ), (ճԿԹ), ՊՁ(ՋՂԹ), ՊԺԷ(ՊԺ)։

ՁԹ. Կիրակէի ծունր չդնել եւ ոչ ի գործ արկանել եւ ոչ պահել շաբաթու եւ կիրակէի. ՂԳ(ՂԲ), ճԿՁ(ճԿԲ), ՄԼԴ(ՄԼ), (ՄՂ), ՊԺԸ(ՊԺԱ), ՊԿՁ(ՊԾԹ), ՋԿԴ(ՋԾԷ), ՌԸ(ՌԱ), ՌԺԳ(ՌԵ), ՌԽ(ՌԼԲ), ՌՂԹ(ՌՂԱ), ՅԽԸ(ՅԽԴ), (ՈԽԲ), ՉԵ(ՈՂԹ), ՈՀԷ(ՈՀԵ), ՈԽԵ(ՈԽԳ), ՈԽՁ(ՈԽԴ)։

Ղ. Կախարդաց, դիւթաց, թովչաց, վհկաց, ձեռնածուաց, դեղահատաց, չերման. ճՂ(ճՁԹ), ճՂԱ(ճՂ), ՅԱ(ՄՂԷ), ՅԼԲ(ՅԻԸ), ՅԽԷ(ՅԽԴ), ՆԾՁ(ՆԾԴ), ՆԾԸ(ՆԿ), ՆՂԹ(ՆՂԵ), ՇՁԲ(ՇՀԸ), ՇՁԳ(ՇՁ), ՉՂԳ(ՉՁՁ), ՊԿ(ՊԾԳ), ՋԽԱ(ՋԼԴ), ՌԻԳ(ՌԺԵ), ՌճԻԱ(ՌճԺԳ)։

ՂԱ. Քահանայ կամ սարկաւագ կամ աշխարհական որ զոհէ կամ ուրանայ կամաւ կամ ակամայ. (ճԾԳ), ճԿԷ(ճԿԳ), ճԿԸ(ճԿԴ), ճԿԹ(ճԿԵ), ճՀ(ճԿՁ), ճՀԱ(ճԿԷ), ճՀԲ(ճԿԸ), ճՀԵ, (ՆՁԱ), ՇԵ(ՇԱ), (ՉԽԱ). ՊԺ(ՊԳ), ՊԺԹ(ՊԺԲ), ՊԻ(ՊԺԳ)։

ՂԲ. Չառնել խնամութիւն ընդ այլազգիս. ՄՂՁ(ՄՀԱ), (ՄՀԲ), ՉԺԷ(ՉԺԱ), ՉՁԹ(ՉՁԲ), ՊՁԴ(ՊՀԸ)։

ՂԳ. Որ կամեցաւ շնալ եւ խափան եղեւ. Մ(ճՂՁ), ՅՂԵ(ՅՂԱ), (ՉԻՁ)։

ՂԴ. Որ մին կուսան է եւ միւսն այրի. ՄԴ(Մ), ՅԻԵ(ՅԻԱ), ՈԼԳ(ՈԻԹ), ՈՂ(ՈՁԴ), ՊԷ(Պ), ՌճԽԱ(ՌճԼԳ)։

ՂԵ. Որ վասն շնութեան զկին իւր թողու. ՄԷ(ՄԳ), ՅԻԵ(ՅԼԹ), ՆԱ(Ն), ՆԳ(ՆԲ), ՆԼՁ(ՆԼԵ), ՆՁԲ(ՆՀԸ)։

ՂԶ. Քահանայ որ կինն շնայ. ՄԹ(ՄԵ), ՋՁԹ(ՋՁԱ), ՋՂ(ՋՁԲ), ՋՂԱ(ՋՁԳ)։

ՂԷ. Որք ի նեղութեան կամ ի մահու ժամանակ մկրտին կամ կրաւնաւոր լինին. ՄԺԳ(ՄԹ), ՅԹ(ՅԵ), ՅՁԴ(ՅՁ), ՆԺԷ(ՆԺԳ), Ջ(ՊՂԴ), ՋԱ(ՊՂԵ)։

ՂԸ. Որ զծառայ երկիւղած ի տեառնէ պատրէ ելանել եւ ոչ պաշտել. ՄԺԹ(ՄԺԵ), ՊԽԵ(ՊԼԸ), ՋԾԹ(ՋԾԲ)։

ՂԹ. Զամուսնաւոր քահանայ ոչ խոտել կուսանաց. ՄԻ(ՄԺՁ), ՄԻՁ(ՄԻԲ), ՊԽԷ(ՊԽ), ՌԷ(Ռ)։

Ճ. Որ զտուն Աստուծոյ արհամարհել ուսուցանէ. ՄԻԱ(ՄԺԷ), ՄԻԲ(ՄԺԸ), ՊԽԸ(ՊԽԱ), (ՋԴ)։

ՃԱ. Որ զպտուղ եկեղեցւոյ իւրոյ եւ զայլ հաս արտաքս տայ. ՄԻԳ(ՄԺԹ), ՄԻԴ(ՄԻ), ՊԽԹ(ՊԽԲ)։

---

18 փռիւգեայ

19 ձեռնածուաց

20 յերկիւղած, չիք է

ՃԲ. Որք անգոսնեն զագապս հանգուցելոց. ՄԻԷ(ՄԻԳ), ՊԾ(ՊԽԳ), (ՌՃԻԱ), (ՌՃԻԲ), (ՌՃԻԳ), (ՌՃԻԴ), (ՌՃԻԵ), (ՌՃԻԸ)։

ՃԳ. Որք հանդերձիւք արդարանան կեղծիւք. ՄԻԸ(ՄԻԴ), ՄԻԹ(ՄԻԵ), ՄԼԳ(ՄԻԹ)։

ՃԴ. Որոց ի ժամ չկալ. ՄԼԹ(ՄԼԵ), ՌԺԴ(ՌՁ)։

ՃԵ. Վկճակելոց առանց աղաբողոնի ի բեմ ոչ ելանել, ոչ խունկ ծխել սեղանոյն. ՄԽ(ՄԼՁ), (ՄՀՁ)։

ՃԶ. Քահանայից չտալ թուղթ կանոնական կամ յանդիման եպիսկոպոսին ադաւթս մատուցանել թէ ոչ հրամայեսցէ եպիսկոպոսն. ՄԽԸ(ՄԽԴ), ՊԽԲ(ՊԼԵ), ՊՀԱ(ՊԿԴ)։

ՃԷ. Քորեպիսկոպոսաց չառնել երէց կամ սարկաւագ. ՃՁ(ՃՀՁ), ՄԾ(ՄԽՁ), ՄՀԼ(ՄՀՁ)։

ՃԸ. Քահանայ որ լուծեալ է յեպիսկոպոսէ ըստ արժանի եւ նա առ թագաւորս կամ առ իշխանս ի դատաստան երթայ եւ ոչ առ աթոռակիցս աղաչել. ՄԽԹ(ՄԽԸ), ՌԻԷ(ՌԺԹ)։

ՃԹ. Եպիսկոպոս զոր ոչ ընկալաւ ժողովուրդ իւր. ՄԾԷ(ՄԾԴ), ՊԻՁ(ՊԺԹ), ՊՀՁ(ՊԿԹ)։

ՃԺ. Եպիսկոպոսի չձեռնադրել զոք յաթոռ իւր. ՃԴ(ՃԳ), ՄԾԹ(ՄԾԸ) ՊՀԷ(ՊՀ)։

ՃԺԱ. Ընչից եկեղեցւոյն յայտնի լինել. ՀԲ(ՀԱ), ՄԿԳ(ՄԾԹ), ՃՁԲ(ՃՀԸ), (ՁՂԼ), (ՁԽԴ)։

ՃԺԲ. Եւսեբիոս վկայէ այսմ եւ հաւան. ՄԿԵ(ՄԿԱ)։

ՃԺԳ. Սարկաւագի չնստել ընդ քահանայս առանց հրամանի, ոչ կէսսարկաւագի՝ ընդ սարկաւագի. ՄՁԵ(ՄՁԱ), ՄՁՁ(ՄՁԲ), ՄՁԷ(ՄՁԳ), ՄՁԸ(ՄՁԴ), ՁՀԱ(ՁԿԴ), ՊՂԴ(ՊՁԸ), ՊՂԵ(ՊՂ), ՌԽԳ(ՌԼԵ)։

ՃԺԴ. Ցեկեղեցւոջ չառնել ճաշկերոյթ. ՄՂԳ(ՄՁԹ), ՁՀԲ(ՁԿԵ), ՊԾԵ(ՊԽԹ), ՌԿԹ(ՌԿԱ)։

ՃԺԵ. Ընդ կանայս չմտանել ի բաղանիս եւ ոչ ի ջուր. ՄՂԵ(ՄՂԱ), ՁՀԳ(ՁԿՁ), ՊԾԷ(ՊԾ)։

ՃԺԶ. Մարմնազեղծ որ ննջութեամբ յայլս մերձենայ առ ի փոխել ղախտն ի նա. ՃՁԴ(ՃՁ), ՌՀԳ(ՌԿԵ)։

ՃԺԷ. Առնակին որ շնայ. Ն(ՑՂՁ), (ՆՀԸ), (ՇՀԳ). ՈԱ(ՇՂԵ), ՁԾԱ(ՁԽԵ), ՌՃԽՁ(ՌՃԼԸ)։

ՃԺԸ. Այր որ շնայ. ՃՁԹ(ՃՁԸ)։

ՃԺԹ. Մկրտել զլղի կանայսն. ՄԲ(ՃՂԸ), ՊԼԵ(ՊԻԸ), ՌԾ(ՌԽԵ)։

ՃԻ. Քորեպիսկոպոսաց կարգի՝ թէ որպէս պարտ է եպիսկոպոսին հրամայել զի ազաւթից եւ ամենայն կարգաց համարս պահանջեսցեն. ՄԺԵ(ՄԺԱ), ՇԻ(ՇԺԹ), ՇԻԱ(ՇԻ), ՇԻԲ(ՇԻԱ), ՇԻԵ(ՇԻԴ), ՇԻՁ(ՇԻԵ), ՇԻԷ(ՇԻՁ), ՇԻԸ(ՇԻԷ), ՇԻԹ(ՇԻԸ)։

ՃԻԱ. Սարկաւագունս ըստ պիտոյից առնել. ՄԺՁ(ՄԺԲ), ՊԽԳ(ՊԼՁ)։

ՃԻԲ. Ցառաջոյ չնստել ծերոց յեկեղեցւոջ. ՄՀՁ(ՄՀԲ), ՊՁԵ(ՊՀԹ)։

ՃԻԳ. Զսրբութիւնն ոչ տանել ուրեք. ՄՀԹ(ՄՀԵ)։

---

[28] չմտել

[30] մերձենայ

ՃԻԴ. Կէսսարկաւագի չաւրհնել բաժակ. ՄՂ(ՄՋՋ)։

ՃԻԵ. Զառնուլ ընձեռէս լագապաց. ՄՂԲ(ՄՋԸ), ՈԼ(ՈԻՉ), (ՊԽԷ), ՌՃԵ(ՌՂԷ)։

ՃԻԶ. Զերթալ լուխտ ի տեղիս ուր ոչ են տեղիք սրբոց կամ նշխարք վկայից. ՄՂԹ(ՄՂԵ), Յ(ՄՂԶ)։

ՃԻԷ. Յաղուհացսն չառնել տաւն եւ պատարագ մատուցանել, բայց շաբաթու եւ կիրակէի. ՅԺԱ(ՅԷ), ՅԺԲ(ՅԸ), ՅԺԳ(ՅԹ), ՈՁ(ՈՀԳ)։

ՃԻԸ. Յաղուհացսն եւ ճրագալուցի եւ ի Պենտակոստէս եւ շաբաթու չառնել հարսանիս. ՅԺԴ(ՅԺ), ՈՀԷ(ՈՀԱ), ՈՀԹ(ՈՀԳ), ՉՂԶ(ՉՁԹ), ՋԴ(ՊՂԸ)։

ՃԻԹ. Զխաղալ քրիստոնէից ի հարսանիս եւ ոչ քահանայից եւ ուխտի մանկանց տեսանել զխաղ. ՅԺԵ(ՅԺԱ), ՅԺԶ(ՅԺԲ), ՉՀԵ(ՉԿԸ), ՋԵ(ՊՂԹ), ՋԶ(Ջ), (ՋՃԶ), ՋՂԵ(ՋՁԸ), ՌՃԸ(ՌՃ), ՌԿ(ՌՃԲ)։

ՃԼ. Ի տունս չմատուցանել պատարագ. ՅԺԹ(ՅԺԵ), ՋԺ(ՋԴ)։

ՃԼԱ. Որ ուտէ ի տեղւոյ այլոյ ինչ գտանիցեն. ՅԻԷ(ՅԻԳ), ՌԺԷ(ՌԹ)։

ՃԼԲ. Որ հայլին ի ձիս լագելապէս կամ յայլ անասնոցս խառնակս. ՅԼ(ՅԻԶ), ՅԼԹ(ՅԼԵ), ՌՃԹ(ՌՃԱ)։

ՃԼԳ. Իգացելոցն. ՅԼԱ(ՅԻԷ)։

ՃԼԴ. Մանուկ որ անկնունք մեռանի. ՅԼԴ(ՅԼ), ՆԼԴ(ՆԼ), ՆՋԶ(ՆՋԲ), ՌՂ(ՌՁԲ), ՌՃԿԴ(ՌՃՃԶ)։

ՃԼԵ. Որ զգերեզման բանայ առ անձուկ. ՅԼԵ(ՅԼԱ), ՌԺԲ(ՌԴ)։

ՃԼԶ. Որ կոծով լան զմեռեալ. ՅԼԷ(ՅԼԳ), ՆԺԶ(ՆԺԴ), ՇՁԵ(ՇՁ), ՇՃԲ(ՇԽԸ), ՋԻԴ(ՋԺԷ), ՌԻԵ(ՌԺԷ), ՌԻԶ(ՌԺԸ)։

ՃԼԷ. Զմատուցանել պատարագ ի վերայ ուր նշխարք վկայից են. ՅԼԸ(ՅԼԴ)։

ՃԼԸ. Կրաւնաւորաց կարգի. ՅԽ(ՅԼԶ), ՇՃԴ(ՇՃ), ՇՁԹ(ՇՁԵ), ՈԽԲ(ՈԼԸ), ՈԿԴ(ՈԿ), ՉԻԱ(ՉԺԵ), ՉՀԶ(ՉԿԹ)։

ՃԼԹ. Զլուծանել զանդարձ մեռելոյ. ՅԽԱ(ՅԼԷ), ՌՂԸ(ՌՂ)։

ՃԽ. Զյայտնել զխոստովանութիւն. ՅԽԲ(ՅԼԸ), ՈԻԷ(ՈԻԳ), ՋՂԴ(ՋՁԷ)։

ՃԽԱ. Աւազանին պատուոյ. ՈԻԳ(ՈԺԹ), ՈՁԷ(ՈՁԱ), ՉԺԴ(ՉԸ)։

ՃԽԲ. Զնզովել վայրապար. (ԻԲ), ՅԽԹ(ՅԽԵ), ՅԿԴ(ՅԿ), ՅՀ(ՅԿԴ), ՌԽԱ(ՌԼԳ), ՌՃԺԴ(ՌՃԶ), ՌՃԼԸ(ՌՃԻԸ)։

ՃԽԳ. Եպիսկոպոսի եւ երիցու չյամել ուրեք եւ անհաղորդ կալ երեք շաբաթ. ՅԿԱ(ՅՃԸ), ՅԿԵ(ՅԿԲ), ՅԿԶ(ՅԿԳ), ՌՃ(ՌՂԲ), ՌՃԿԸ(ՌՃԿ)։

ՃԽԴ. Երախայ որ հաղորդի. ՅՁԱ(ՅՀԷ), ՌՂ(ՌՁԲ)։

ՃԽԵ. Երախայ դիւահար որ կնիք խնդրէ. ՅՁԲ(ՅՀԸ), ՆՃԹ(ՆՃԵ), (ՊԻԷ), ՌՃՀԷ(ՌՃԿԹ)։

ՃԽԶ. Այսահար որ աւրէնս խնդրէ. ՅՁԳ(ՅՀԹ), ՆԿ(ՆՃԶ), ՈՃԶ(ՈՃ), ՊԻԵ(ՊԺԸ), ՌՃԹ(ՌՃԱ), ՌՃԺ(ՌՃԲ)։

ՃԽԷ. Զհաղորդել որ ընդ ամուսնով իւրով լեալ իցէ ի գիշերի. ՅՁԵ(ՅՁԱ)։

ՃԽԸ. Կին որ ի ժամ մկրտութեան կամ հարսանեաց յապարահս իցէ. ՅՁԶ(ՅՁԲ), ՉԻԹ(ՉԻԳ), ՉԿԷ(ՉԿ), ՉԿԸ(ՉԿԱ), ՌՃԲ(ՌԽԴ)։

ՃԽԹ. Կին որ ծնանի յաղուհացսն կամ հիւանդանայ ոք. ՅՁԷ(ՅՁԳ), ՅՁԸ(ՅՁԴ), ՌԱ(ՋՂԴ), ՌՃԽԵ(ՌՃԼԷ)։

---

[2] ձեռէս

[7] պէնդակոստես

[18] անկնուք

[38] լեալ

[41] յաղհացսն

ՃԾ· Որ շնացեալ է ընդ կնոջ, զնորին քոյրն չառնել կին. ՑՋԹ(ՑՋԵ), ՋՋԲ(ՋՀԴ), ՌԿԵ(ՌԾԷ), ՌՋ(ՌՀԲ)։

ՃԾԱ. Որ անձնասպան լինի. ՃՂԱ, ՑՂԱ(ՑՋԷ), (ՆԴ), ՉՂԵ(ՉՋԸ), ՌԼԲ(ՌԻԴ), ՌՂԲ(ՌՋԴ), ՌՂԳ(ՌՋԵ)։

ՃԾԲ. Որոյ կինն այսահարի՝ չառնել այլ կին. ՑՂԲ(ՑՋԸ), ՋԿԲ(ՋԾԵ), ՌՃՀԷ(ՌՃՀԱ), ՌՃՀԸ([ՌՃՀ]Բ), ՌՃՀԹ([ՌՃՀ]Գ), ՌՃՋ([ՌՃՀ]Դ), ՌՃՋԱ([ՌՃՀ]Ե), ՌՃՋԲ([ՌՃՀ]Զ), ՌՃՋԳ([ՌՃՀ]Է), ՌՃՋԴ([ՌՃՀ]Ը), ՌՃՋԵ([ՌՃՀ]Թ), ՌՃՋԶ(ՌՃՋԱ), ՌՃՋԷ([ՌՃՋ]Բ), ՌՃՋԸ([ՌՃՋ]Գ), ՌՃՋԹ([ՌՃՋ]Դ), ՌՃՂ([ՌՃՋ]Ե), ՌՃՂԱ([ՌՃՋ]Զ), ՌՃՂԲ([ՌՃՋ]Է), ՌՃՂԳ([ՌՃՋ]Ը), ՌՃՂԴ([ՌՃՋ]Թ)։

ՃԾԳ. Զմերձենալ առն ի կին իւր շաբաթու եւ կիրակէի. ՑՂԳ(ՑՋԹ), ՉՂԷ(ՉՂ), ՌԼԹ(ՌԼԱ)։

ՃԾԴ. Որ չիցէ յարս եւ կինն այլ այր խնդրիցէ. ՆԱ(ՑՂԷ), ՋՋ(ՋՀ)։

ՃԾԵ. Անասուն որ սպանցէ զմարդ. ՆԷ(ՆԳ)։

ՃԾԶ. Գազանաբեկ զենեալ. ՆԻԱ(ՆԺԷ), ՌԺԹ(ՌԺԱ)։

ՃԾԷ. Քահանայի որ բանադրեալ զոք եւ ինքն մեռանի. ՆԻԵ(ՆԻԱ)։

ՃԾԸ. Քահանայ որ երդնու կամ երդումն տայ. ԺԵ(ԺԴ), (ԺԶ), ՆԻԶ(ՆԻԲ), ԾԷ(ԾԶ), ՆԻԷ(ՆԻԳ), ՆԻԸ(ՆԻԴ), ՆԿԴ, ՉԽԴ(ՉԼԸ), ՋԽ(ՋԼԳ), ՋՂԹ(ՋՂԲ), ՌՃԺԲ(ՌՃԴ)։

ՃԾԹ. Որ ի սուտ քահանայից է մկրտեալ. ՆԻԹ(ՆԻԵ), ՆԼ(ՆԻԶ)։

ՃԿ. Քահանայ որ բորոտի կամ աւրկանայ. ՆԼԲ(ՆԻԸ), ՌԿԳ(ՌԾԷ)։

ՃԿԱ. Քահանայի որ կինն առ դիւթս երթայ. ՆԼԳ(ՆԻԹ)։

ՃԿԲ. Քահանայի թէ կինն ի գերչաց պղծիցի. ՆԾԴ(ՆԾ), ՌՋԶ(ՌՀԸ)։

ՃԿԳ. Որ գիր առնեն կամ որք ուլն կապեն. ՆԾԷ(ՆԾԲ), ՆԾԸ(ՆԾԳ), (ՆԾԴ), (ՆՂԵ), (ՇԳ)։

ՃԿԴ. Դիւահարի առնել յիշատակ. ՆԿԱ(ՆԾԷ)։

ՃԿԵ. Կնոջ որոյ այրն մոգ է կամ շնացող՝ չհաղորդել. (ՑՂԶ), ՆԿԳ(ՆԾԹ), Ո(ՇՂԶ), ՌՋԷ(ՌՀԹ), ՌՃԺԱ(ՌՃԳ)։

ՃԿԶ. Քահանայ որ ի մկրտելն զիւղն ոչ ունի. ՆԿԵ(ՆԿԱ), ՌՄԽԹ(ՌՄԽԱ)։

ՃԿԷ. Հերձուած ամենայն չէ մի, այլ երիս դէմս են. ՆԿԹ(ՆԿԵ), ՆՀ(ՆԿԶ)։

ՃԿԸ. Որ զկին յղի հարկանէ եւ վիժեսցէ. ՆՀԱ(ՆԿԷ), ՋԼԴ(ՋԻԷ), ՌԻԴ(ՌԺԶ)։

ՃԿԹ. Աղջիկ որ առանց կամաց ծնաւղաց կամ որք իշխենն՝ ամուսնասցի. ՆՋԸ(ՆՋԴ), ՆՋԹ(ՆՋԵ), ՆՂԱ(ՆՋԷ)։

ՃՀ. Որ հարկանէ զընկեր իւր՝ զի սպանցէ. ՆՂԲ(ՆՋԸ), ՋԼԷ(ՋԼ), (ՌՋԴ),

ՃՀԱ. Որ ակամայութեամբ պղծութիւն գիպի եւ որ ի հարկէ գերչաց յանսուրբ մսոյ նոցա կերիցէ. ՆՂԶ(ՆՂԲ), ՉԻԸ(ՉԻԲ), ՋԼԸ(ՋԼԱ), ՋՋԶ(ՋՀԳ), (ՋՀԹ), ՌՋԶ(ՌՀԸ), ՌՂԱ(ՌՋԳ)։

ՃՀԲ. Որ սուտ երդնու եւ սուտ վկայէ. ԺԵ(ԺԳ), ՆՂԸ(ՆՂԴ), ՊԾԳ(ՊԽԶ), ՌՃԼԵ(ՌՃԻԷ)։

ՃՀԳ. Որ զառականս ընդ արուս անցուցանէ. Շ(ՆՂԱ), ՋԽԲ(ՋԼԴ)։

ՃՀԴ. Որ ընդ քեռ կամ ընդ հարսին կամ ընդ մաւրու շնայցէ. ՇԶ(ՆՂԷ), ՇԲ, ՇՋԶ(ՇՋԲ), ՋԽԳ(ՋԼԶ), ՋԽԴ(ՋԼԷ), ՋՋԲ(ՋՀԱ), (ՌՀԶ)։

ՃՀԵ. Քահանայ եւ սարկաւագ որ շրթամբք պղծի. ՇԴ(Շ)։

---

16 զոքե

29 զիղն

21 աւրկանայ

34 զնկեր

ՃՀԶ. Որ զկանոնեալ աղաւթս եւ զաւսումն խափանէ. ՇԸ(ՇԴ), ՇԻԲ(ՇԺԸ), ՁԿԹ(ՁԿԲ), ՌՂԵ(ՌՁԷ)։

ՃՀԷ. Որ յանդիմանեալ սիրով ոչ ընկալցի. ՇԹ(ՇԳ), ՇԺ(ՇԷ), (ՁԾԱ)։

ՃՀԸ. Որ զմեղս ուրուք տեսեալ. ՇԺԱ(ՇԶ), ՁՀԶ(ՁԿԸ)։

ՃՀԹ. Որ դատարկաբանէ եւ կատակէ. ՇԺԲ(ՇԸ), ՌՀԷ(ՌԿԹ)։

ՃՁ. Որ երգնու աւելի քան զայն եւ ոչ. ՇԺԳ(ՇԹ), (ՌՃԻԶ)։

ՃՁԱ. Որ զթողեալ յանցանս եղբաւր յիշէ· ՇԺԴ(ՇԺ)։

ՃՁԲ. Որ չդառնայ ի մեղանչելոյ. ՇԺԵ(ՇԺԱ)։

ՃՁԳ. Որ շրջի վայրապար. ՇԺԶ(ՇԺԲ)։

ՃՁԴ Որ տրտմեցոյց վայրապար զեղբայր. ՇԺԷ(ՇԺԳ)։

ՃՁԵ. Որ աղաչէ զեզրայրն եւ նա ոչ հաշտի. ՇԺԸ(ՇԺԴ)։

ՃՁԶ. Սուրբ սեղանոյն զարդ եւ լուցմունք եւ խնկարկութիւնք անխափան լինել. ՇԻԱ(ՇԺԵ), ՈՀԱ(ՈԿԵ), ՈՁԶ(ՈՁ), ՁԼԴ(ՁԻԸ)։

ՃՁԷ. Երիցեղբայր որ տգէտ է կամ երկկին եւ պոռնկորդեաց չտալ շնորհ հաղորդութեան. ՇԻԷ(ՇԻԱ), (ՇԻԳ), ՇԽԲ(ՇԼԸ), ՈԺԳ(ՈԹ)։

ՃՁԸ. Կանանց մի յանդգնիլ ընդ քահանայս մկրտել զմանուկ եւ մի քահանայից տալ նոցա մերձ լինել. ՇԼԵ(ՇԼԱ), ՈԻԴ(ՈԺԳ), ՌԽԷ(ՌԼԹ)։

ՃՁԹ. Զսպաս եկեղեցւոյ ի հարսանիս ոչ տալ եւ գիրդ. ՇԽ(ՇԼԶ)։

ՃՂ. Քահանայից զգերեզմանս չառնել յեկեղեցւոջ. ՇԽԳ(ՇԼԱ), ՈԻԸ(ՈԻԴ), (ՈԿ)։

ՃՂԱ. Զհաղորդութիւն սուրբ չտանել ուրեք եւ տալ, բայց միայն հիւանդաց. (ՃԽ), (ՌՂԴ)։

ՃՂԲ. Տղայոց պսակ մի դնել եւ մի որոց զիրեարս չիցէ տեսեալ. ՇԽԶ(ՇԽԲ), ՇԽԷ(ՇԽԳ), ՈԼԲ(ՈԻԸ), ՌԿԴ(ՌԾԶ), ՌՃԾԲ(ՌՃԽԴ)։

ՃՂԳ. Զպատարագ եւ զագապս առանց Աւետարան կարդալոյ ոչ ճաշակել. (ՃԽԴ)։

ՃՂԴ. Որ ի պատարագ հրաւիրեալ է տուն՝ չուտել ինչ. ՇԽԹ(ՇԽԵ), ՈԼԱ(ՈԻԵ)։

ՃՂԵ. Գինարբութիւնս շատ ի վիշտս ոչ առնել. ՇԾԲ(ՇԽԸ), (ՁԱ)։

ՃՂԶ. Խորհուրդ եկեղեցւոյ եւ վանաց եւ թէ երբ շինեցան վանք. ՇԾԵ(ՇԾԱ), ՇԾԶ(ՇԾԲ), ՇԾԷ(ՇԾԳ), ՇԾԸ(ՇԾԴ), ՁԺԳ(ՁԶ)։

ՃՂԷ. Զզրկել զտառապեալս եւ զայն հոգացեալ տալ յեկեղեցին. ՇՀԱ(ՇԿԹ)։

ՃՂԸ. Տանտիկին ի վանս մի ունել՝ մի հացարար մի կովկիթ. ՇՁԸ(ՇՁԴ), ՈԽԱ(ՈԼԵ), (ՈԼԶ), ՁՂԲ(ՁՁԵ), ՊԱ(ՁՂԴ)։

ՃՂԹ. Որոյ գացի մծղնեալ եւ թէ գիտէ եպիսկոպոսն եւ լռէ. ՇՂԳ(ՇՁԹ), ՇՂԴ(ՇՂ), ՁԶ(Զ)։

Մ. Ցիսնամեան որ ամուսնանայ. ՇՂԸ(ՇՂԴ), ՁԼԲ(ՁԻԶ), ՌՃԼԹ(ՌՃԼԱ), ՌՃԽ(ՌՃԼԲ), ՌՃԾԴ(ՌՃԽԶ)։

ՄԱ. Զշաւթս յեկեղեցի տանել եւ ոչ ի տուն երիցուն կամ վաճառել վաշխիւ. ՈԹ(ՈԵ), ՈԺ(ՈԶ), ՈԺԱ(ՈԷ), ՈԺԲ(ՈԸ)։

ՄԲ. Ի սուրբ բաժակն չխառնել այլ գինի. ՈԺԵ(ՈԺԱ), ՁԺԸ(ՁԺԲ)։

ՄԳ. Զկտակարանս գՀին եւ դնոր ստանալ զամենայն. ՈԺԶ(ՈԺԲ), ՁՀԸ(ՁՀԱ), ՁԺԱ(ՁԵ)։

ՄԴ. Քահանայից նախագահ ըստ կոչմանն լինել. ՈԺԸ(ՈԺԴ)։

---

14 շնորհ
15 հա
30 խոհուրդ, եր փխ. երբ

ՄԵ. Դպրի չառնել ժամ յեկեղեցւոջ առանց քահանայի եւ ոչ ագանել զգեստ զինուորի. ՈԺԹ(ՈԺԵ), ՈԻ(ՈԺԶ), (ՊԶԲ)։

ՄԶ. Թէ որպէս պարտ է զշնորհն բաժանել. ՈԻԱ(ՈԺԷ), ՋԺԷ(ՋԹ), ՋԺԸ(ՋԺ), ՋԺԹ(ՋԺԱ)։

ՄԷ. Զառնուլ հաս լապաշխարողաց. ՈԻԶ(ՈԻԲ), ԶԹ(ԶԳ), ՌՃԼԷ(ՌՃԼ)։

ՄԸ. Զառնել անասնոց ձեռնադրութիւն. ՈԼԴ(ՈԼ)։

ՄԹ. Քահանայի չերթալ ուրհնել զպուակսնս խոհակերոցի եւ անտ ուտել. ՈԼԵ(ՈԼԱ),

ՄԺ. Զպատարագ ննջեցելոյ չտանել արտաքոյ իւրոյ եկեղեցւոյն կամ զքառասունս ի վանս, այլ իւրոյ գեղջն եկեղեցւոյ եւ ի տան իւրում առնել ընտանեաց իւրոց. ՈԼԶ(ՈԼԲ), ՁԻԴ(ՁԺԸ), (ՋԻԳ), (ՌՃԻԹ)։

ՄԺԱ. Ծրագալուցին ցերեկն ուրէնս ոչ տալ. ՈԼԸ(ՈԼԳ)։

ՄԺԲ. Աղանդաւորաց չտալ վանս. ՈԽԴ(ՈԽ)։

ՄԺԳ. Ցամէն ամիս շաբաթ մի պահել. ՈԽԵ(ՈԽԱ)։

ՄԺԴ. Պանիր, ձուկ, ձու, գինի միապէս լուծանեն զպահսն. ՈԽԹ(ՈԽԵ)։

ՄԺԵ. Վարդավառին քառասունս թէ որպէս պահի. ՈԾԱ(ՈԽԶ)։

ՄԺԶ. Զորեքշաբաթու եւ ուրբաթու զենմամբ չտաւնել. ՈԾԳ(ՈԽԷ)։

ՄԺԷ. Դիւաց չիշխել ումեք առնել ինչ. ՈԾԵ(ՈԽԹ), (ՊԾԲ)։

ՄԺԸ. Զի աղաւթիւք եւ պատարագաւք կենդանեաց հոգւոց մեռելոց ողորմութիւն լինի եւ թողութիւն մեղաց. ՈԾԷ(ՈԾԱ)։

ՄԺԹ. Զվկայից ոսկերս առ Աստուած բարեխաւս ունել. ՈԾԸ(ՈԾԲ)։

ՄԻ. Ծանաւթութեան առ միմեանս. ՈԾԹ(ՈԾԳ)։

ՄԻԱ. Եպիսկոպոսի չագանել երկաթս. ՈԿ(ՈԾԴ)։

ՄԻԲ. Բորոտի եւ գողւոյ չլինել կրաւնաւոր. ՈԿԴ(ՈԾԸ)։

ՄԻԳ. Բորոտի եւ գողւոյ հաղորդել թէ արժանի են. ՈԿԵ(ՈԾԹ), ՋԿԵ(ՋԾԷ)։

ՄԻԴ. Կրաւնաւոր թէ բորոտի կամ աւրկանայ՝ կալ ի վանս իւրում. ՈԿԶ(ՈԿ), ՌԽԵ(ՌԼԷ)։

ՄԻԵ. Զլիշատակ իւր ի կենդանութեան իւրում ոչ առնել. ՈԿԷ(ՈԿԱ)։

ՄԻԶ. Զհաղորդն պահել ցկիրակէն եւ այլ ոչ. ՈԿԸ(ՈԿԲ), (ՊԶԱ)։

ՄԻԷ. Որ հիւանդի ուրէնս տան կամ միայնակեցի ասել զաղաւթսն. ՈԿԹ(ՈԿԳ), ՈՀ(ՈԿԴ), ՌՃԲ(ՌՂԳ)։

ՄԻԸ. Զհամարել պիղծ զկաշեղէնն եւ զփղոսկր եւ զապրիշում եւ որ ինչ պատուական է մարգկան. ՈՀԲ(ՈԿԶ)։

ՄԻԹ. Ի ձէթն սրբութեան չխառնել այլ յաւելուած անսուրբ ձէթ. ՈՀԳ(ՈԿԷ), ՋԺԱ(ՋԵ)։

ՄԼ. Զի քառասնիցդ հրաման առաքելական է. ՈՀԴ(ՌԿԶ), ՌՃՀԴ(ՌՃԿԶ)։

ՄԼԱ. Որ վաղիւն պսակ է առնլոց՝ չարբենալ. ՈՀԸ(ՈՀԲ), ՌՃԱ(ՌՂԳ)։

ՄԼԲ. Զձէթն հայրապետին ուրհնել եւ ոչ երիցուն. ՈՋԳ(ՈՀԷ)։

ՄԼԳ. Զոր քահանալից պարտ է ուրհնել զմկրտութեան ձէթն եւ զհիւանդաց. ՈՋԴ(ՈՀԸ), ՈՋԵ(ՈՀԹ)։

ՄԼԴ. Պսակ եկեղեցւոջ դնել եւ ոչ այլ ուրեք. ՈՋԹ(ՈՋԳ), ՌՃՀ(ՌՃԿԲ)։

ՄԼԵ. Շաբաթ երեկունն Լոյս զուարթ ասել եւ ծունր ոչ կրկնել. ՈՂԱ(ՈՋԵ)։

---

[5] չառնու

[10] գձաւղքն

[15] ձուկն

[16] վարդէվարին

ՄԼԶ. Սուրբ Աստուած ասել եւ Խաչեցար զկնի. ՈՂԳ(ՈՁԷ), ՈՂԴ(ՈՁԸ)։

ՄԼԷ. Ժամուցն հրաման որ ի տուէ եւ ի գիշերի թէ որպէս կարգեալ է. (ՄՀԸ), (ՄՀԹ), ՈՂԵ(ՈՁԹ), ՈՂԶ(ՈՂ), ՈՂԷ(ՈՂԱ), ՈՂԸ(ՈՂԲ), ՈՂԹ(ՈՂԳ)։

ՄԼԸ. Ցայտնութեանն աւր զջուրն աւրհնել. Չ(ՈՂԴ)։

ՄԼԹ. Զխաչ աւրհնել եւ զամենայն զկահ եւ զսպաս սրբութեան թէ որպէս արժան է պահել. ՉԱ(ՈՂԵ), ՉԲ(ՈՂԶ), (ՌճԽ)։

ՄԽ. Ցայտնութեան ութաւրէսն զմկրտութեան Աւետարանսն կարդալ. ՉԴ(ՈՂԸ), ՌճԿ(ՌճԾԲ), ՌճԿԱ(ՌճԾԳ)։

ՄԽԱ. Վարդապետանոց կարգել անխափան. ՉԺԲ(ՉՁ), (ՌԻԹ)։

ՄԽԲ. Եկեղեցպանին զդոլշ կալ իւրոյ գործոյն. ՉԺԵ(ՉԹ)։

ՄԽԳ. Եպիսկոպոսին հոգ տանել ի գոդէվանեարն. ՉԻԳ(ՉԺԷ)։

ՄԽԴ. Որ բանադրեալն է թաղել եւ ղերախայն մկրտել. ՉԻԵ(ՉԺԹ)։

ՄԽԵ. Թէ երախայն հիւանդասցի եւ քահանայն յորժամ լսէ հեռի իցէ. ՉԻԶ(ՉԻ), ՌճԿԶ(ՌճԾԸ)։

ՄԽԶ. Քորեպիսկոպոսին վասն աւրընթրեաց չփակել զեկեղեցի Աստուծոյ, եւ ոչ գեղջաւագի՝ վասն հարկաց. ՉԻԷ(ՉԻԱ)։

ՄԽԷ. Զեկեղեցի աւրհնել, ժողովս առնել քահանայից եւ զենմամբք աւրհնել. ՉԼԶ(ՉԼ), ՉԼԷ(ՉԼԱ), ՋԼԳ(ՋԻԵ), (ՌՄԽԷ)։

ՄԽԸ. Կանամբի երիցանց եւ կուսանաց. ՉԽԲ(ՉԼԶ), ՉԽԳ(ՉԼԷ), ՉՁԷ(ՉՁ)։

ՄԽԹ. Քահանայի աղքատասէր լինել եւ բարեխրատ. ՉԽԵ(ՉԼԹ)։

ՄԾ. Աշխարհականաց սրբազգեաց լինել. ՉԽԶ(ՉԽ)։

ՄԾԱ. Որ շնայ եւ զսերմնն լերկիր հեղուցու. ՉԽԸ(ՉԽԲ), ՉԽԹ(ՉԽԳ)։

ՄԾԲ. Որ մի մաւր կաթամբ սնեալ են աւտարք՝ չամուսնանալ. ՉԾԹ(ՉԾԲ)։

ՄԾԳ. Որ զսահման ընկերին լափշտակէ. ՉԿԱ(ՉԾԳ)։

ՄԾԴ. Թէ որչափ պարտ է ունել քառասունս ննջեցելոցն. (ՉԾԴ)։

ՄԾԵ. Զառնել զամուլ կին ումեք. ՉԿԲ(ՉԾԷ)։

ՄԾԶ. Ոչ փոխանակել զշուն ընդ ոչխարի եւ պատարագել. ՉԿԳ(ՉԾԶ)։

ՄԾԷ. Էշ փոխանակեսցի եւ պատարագեսցի. ՉԿԴ(ՉԾԷ)։

ՄԾԸ. Ոչ հանել զվերարկուս անմաքուր անասնոց եւ մեռելոտւոյ եւ վաճառել. ՉԿԵ(ՉԾԸ), ՉԿԶ(ՉԾԹ), ՌճԺԹ(ՌճԺԱ)։

ՄԾԹ. Զթողուլ քահանայի եւ սարկաւագի եւ կրաւնաւորի զկարգն. (ՉԾԲ)։

ՄԿ. Զաւրհնել քահանայի զմկնանկ. ՉՂԱ(ՉՁԴ), ՌժԸ(Ռժ), ՌճԺԸ(ՌճԺ)։

ՄԿԱ. Զերթալ քահանայի լերկրորդ հարսանիս. ՊԼԷ(ՊԼ), ՌճՀԱ(ՌճԿԳ)։

ՄԿԲ. Զփոքրել կնոջ ղհերս եւ առնաբար զդեստ ագանել. ՊԿԳ(ՊԾԶ), ՋՂԱ(ՋՁԴ), ՌԾԶ(ՌԽԸ)։

ՄԿԳ. Որ ձեռնադրութիւն ոչ ընկալցի՝ ոչ հաղորդեսցի. (ՊԿԸ)։

ՄԿԴ. Զլարել զսաղմոսն ի միմեանս ի պաշտաման ժամուն. ՊՁԹ(ՊՁԲ), ՊՂ(ՊՁԳ)։

ՄԿԵ. Զառնել ի ղեաւղս եւ լագարակս եպիսկոպոս. ՋԹ(ՋԳ)։

ՄԿԶ. Հաս քահանայի եւ սարկաւագի՝ երբ ձեռնադրին. ՋԺԴ(ՋԸ)։

ՄԿԷ. Քրիստոնեայ որ արիւն հեղու ի կռիւ. ՋԻ(ՋԺԳ)։

ՄԿԸ. Զհանել ազատաց զերէց առանց եպիսկոպոսի. ՋԼԲ(ՋԻԴ), ՌՄԽԴ(ՌՄԼԶ), ՌՄԽԵ(ՌՄԼԷ), ՌՄԽԶ(ՌՄԼԸ), ՌՄԽԷ(ՌՄԼԹ)։

---

[17] գեաւղջնաւագի

[18] մեռելոտւոյ

[19] զմկնանց

ՄԿԹ. *Որ պոռնկի ի տան Աստուծոյ. ՃԽԶ(ՃԼԹ)։*
ՄՀ. *Ծնաւղք որ զչարիս զաւակաց ծածկեն. ՃՀԶ(ՃԿԸ)։*
ՄՀԱ. *Քահանայ որ գեղխի գինով. ՃՂԶ(ՃՁԹ)։*
ՄՀԲ. *Որ վասն յաճախ պտուղ տալոյ արգելու յանկողնոյ. ՌԶ(ՃՂԸ)։*
ՄՀԳ. *Արուեստաւոր որ գողանայ. ՌԼԸ(ՌԼ)։*
ՄՀԴ. *Զհեծանել քահանայի յերեւելի երիւար եւ ոչ հանդերձ երեւելի ագանել. ՌԽԸ(ՌԽ), ՌՄԺԸ(ՌՄԺԱ)։*
ՄՀԵ. *Զայլակերպել կնոջ ի տանի եւ յեկեղեցի գնալ. ՌԿԱ(ՌԾԳ)։*
ՄՀԶ. *Զգենուլ կնոջ կամ որս առնել եւ հեծան հարկանել. ՌԿԲ(ՌԾԴ)։*
ՄՀԷ. *Զննջել եղբաւր ընդ քեռ իւր՝ ի ԺԵ ամէն ի վեր. ՌԿԳ(ՌԾԵ)։*
ՄՀԸ. *Որ ի մտի գնէ պոռնկել ընդ կնոջ իշխանի. ՌՀԴ(ՌԿԶ)։*
ՄՀԹ. *Կին պոռնիկ եթէ ի ծնունդս վատնի՝ մկրտել. ՌՂ(ՌՁԲ)։*
ՄՁ. *Քահանայ մի խստութեամբ ըստ կանոնաց կոչել զմեղուցեալս. ՌՃԺԶ(ՌՃԸ)։*
ՄՁԱ. *Զհիւանդս սուրբ դեղաւք բժշկել. ՌՃԻԲ(ՌՃԺԴ)։*
ՄՁԲ. *Զարկանել ձեռն անասնոց. ՌՃԽԷ(ՌՃԼԹ)։*
ՄՁԳ. *Որ տեսանէ ղխաչ ի գերութեան. ՌՃԾԹ(ՌՃԾԱ)։*
ՄՁԴ. *Որ քահանայ ի խորհրդի է եւ ոք ի մեռանիլ է. ՌՃԿԵ(ՌՃԾԷ)։*
ՄՁԵ. *Զպատել զդիս բաղում զգեստուք. ՌՃՀԵ(ՌՃԿԷ)։*
ՄՁԶ. *Որ զանասնախառն բանսն խաւսին. ՌՄԴ(ՌՃՂԶ)։*
ՄՁԷ. *Որոց ամուսինքն ի գերութիւն անկան. ՌՄԽԲ(ՌՄԼԴ)։*
ՄՁԸ. *Ժառանգաւոր որ անորդի իցէ. ՌՄԽԳ(ՌՄԼԵ)։*

---

[15] դեղովք

Ա

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿԱՆՈՆՔ ՋՈՐ ԵԴԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՔՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ՑԵՏ ՎԵՐԱՆԱԼՈՅ ՏԵԱՌՆ

Վարդապետութիւն առաքելոցն զկնի վերանալոյն Քրիստոսի առ հայր իւր յերկինս, որպէս շնորհեաց նոցա առնել բժշկութիւնս եւ նշանս, եւ որպէս ընկալան առաքեալքն զպարգեւս Հոգւոյն սրբոյ եւ զկարգս եւ զկանոնս, եւ զվարդապետութիւնս եկեղեցւոյ սրբոյ. որպէս եւ Պետրոս խրատեալ ի ճշմարիտ վարդապետէն՝ ուսանէր զեւթանասնեկին եւթն անգամ զմեղացն թողութիւն. եւ եթէ լոր կողմ չոգան*

* Հմմտ. Մատթ., ԺԸ., 22

1 ô *սահմանք եւ կանոնք.... եպիսկոպոսին խնդրեացէ՝* 272-րդ էջի 4-րդ տողը բնկած է û չիք *սահմանք եւ կանոնք... աշխարհ վիճակեցին՝* 27-րդ էջի 4-րդ տողը a *սահմանք եւ կանոնք... նոյնպէս ձեռնադրել՝* 19-րդ էջի 15-րդ տողը բնկած է h *սահմանք եւ կանոնք... աշակերտացն իւրոց՝* '9-րդ էջի 13-րդ տողը բնկած է. G *սահմանք եւ կանոնք.... ազգաց հեթանոսաց՝* 53-րդ էջի 10-րդ տողը բնկած է. n նախքան վերնագիրը ունի *յառաջաբանութիւն*. մի խումբ Ձեռ-երում վերնագիրը խիստ համառոտ է՝ bcdegiloqrt *սկիզբն* (r *բսկիզբն*) *առաքելական կանոնի* (bg *կանոնին* clo *կանոնիս* d *կանոնիս աւգնեայ յիսուս*) f *կանոն բսկիզբն առաքելական պատճառն որպէս եդեւ* kmps *վասն առաքելական կանոնիս*. A *կանովնք* RXY *սուրբ աշակերտքն* AKLPQSTZ *աշակերտաք* v չունի վերնագիր

2 CDNOPYZ *եկեղեցոյ* IJ *յեկեղեցւոյ* X *յեզ* M *վերանալոյն* Y *տեառն մերոյ յիսուսի քրիստոսի* RX չիք *տեառն*

3 fk *վարդապետութիւնն* Y *զկնի* կրկնված է f *բզկընիյ* Z *զկնի յետ* q *զկնի ի վերանալո* NOW *վերանալոյ* V *վերանալւոյն*

4 W չիք *իւր* o *ի* փխ. *իւր* N *առ... յերկինս* ջնջված է lo *որպես եւ* c *աւանդեցաւ* փխ. *շնորհեաց* bcdefg iklmopqrstv *նշանս* (l *շնանս*) *եւ բժշկութիւնս*

5 m չիք *եւ որպէս* c *ընգալան* p չիք *առաքեալքն* b *պարգեւս* LNOPQ RTXYbcdfgiklo *հոգոյն* Ylo չիք *եւ* (*զկարգս*)

6 bg *զկարգ* AIJKLMNOQRSTUVXZn *զկանովնս* l *կանոնս* f *զվարդապետութիւնն* HIJPYbcdefilopq *եկեղեցոյ* Mr *յեկեղեցոյ* g *հոգոյն* փխ. *եկեղեցւոյ*

7 cdefgiklmoprst չիք *եւ* dikmpst *պետրոսն* IJ *ճշմարէտ* Y *վարդապետէն իւրմէ* bq *վարդապետութենէն* begq *ուսուցանէր*. բացի cdfiklmoprstv-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *ուսանէր* ABCDE *զիւթանասնեկին* m *զեւթանասնեկի* NO UVXYfort *զեօթանասնեկին* W *զեօթանասնեքին* d *զեաթնասնեկին* i *զեւթաննսնեկին*

8 NO *զէ-ն* e *զէ* XYWdflort *եօթն* gi *է* q *եաւթ* bg *զմեղաց* IJX Yf *թողութիւնն* IJYbefgqv *թէ* cdiklmprst չիք *եթէ* Sdfo *որ* l չիք *յոր* BCDEFGHRVXYbcdeg iklmpqrstv *կողմն* f *կողմը* NOW *որ չոգան* S *չոկան* f *շրջան* փխ. *չոգան*

մի մի ի նոցանէ, եւ եթէ զիարդ բաժանեալ վիճակեցին զաշխարհ ամենայն ի ձեռն Հոգւոյն սրբոյ, եւ կամ յումէ եւ ուստի ընկալան զաւտոքն Հռոմոց ձեռնադրութիւն քահանայութեան։

Ցամի երեքհարիւրորդի երեսներորդի իններորդի իշխանութեանն Ցանաց, ի թագաւորութեանն Տիբերեայ կայսեր Հռոմոց, որ աւր չորք էր մարգաց ամսոյ, յաւուր միաշաբաթւոջ, որ է կատարումն Պենտակոստէին, ի նմին աւուր եկին աշակերտքն ի Նազարեթէ Գալիլեացւոց, ուր աւետարանեաց Գաբրիէլ հրեշտակ սրբոյ կուսին Մարիամու զյղութիւնն Տեառն, եկին ի լեառն Ձիթենեաց, եւ տէր Փրկիչս անհրեւոյթ տեսլեամբ ի մէջ նոցա՝ զաւրացուցանել զնոսա եւ շնորհել զձեռնադրութիւն քահանայութեան. եւ անդէն ի մեծի առաւաւտու ժամու կիւրակէին ամբարձեալ զձեռս իւր Տեառնն՝եդ ի վերայ գլխոյ մետասանեցունց աշակերտացն իւրոց՝ շնորհելով նոցա զաստիճան քահանայութեան։ Եւ իբրեւ ընկալան նոքա զպարգեւս մեծի երիցութեանն՝ պատուէր առեալ ի կենարարէն նոյնպէս ձեռնադրել

1 Ybcdefgiklmopqrstv թէ befglg բաժանեցին d բաժանեցան Q վիճակեցան c վիճակեալ բաժանեցին befgq չիք վիճակեցին IJYbcefgloq զաշխարհս N զաշխար

2 f յամենայն f չիք ի ձեռն IJNOPQRX Ybdfgiklo հոգոյն BCDEFGHVWbcd egiklmnopgrst յումմէ t յուստի blo եւ կամ ուստի q կամ փխ. եւ (ուստի)

3 NOW զզաւտոքն bcdegiklmopq rst զաւտոք f առաքեալքն փխ. զաւտոքն J չիք զաւտոքն HM Yefgl հռոմոց NOW հռոմայ eg եւ. զձեռնադրութիւն f ըզձեռնադրութիւնն ciklmoprtv զձեռնադրութիւն Yfklo քահանայութեանն n քահանայապետութեան

4 bcdegiklmopqrstv յամին CD երեքարիւրերորդի HKMNOUbnoq երեքհարիւրերորդի r երեքհարիւր երեսնորդի F երեսնորդի lo չիք երեսներորդի W չիք իններորդի W յիշխանութենէն bq իշխանութեամբն t յիշխանութեանն

5 M ունաց lo եւ ի (թագ.) W ի թագաւորութէնէն Y տիբերիայ e տեբերիայ l տիբերա MNOWeefgl հռոմոց

6 f որոյ փխ. որ, չիք աւր bq աւուր NOc Դ W չորրորդ d չորորդ iklmno prst չորս befgq էին NOWln ամսոց Q յամսոյ U ամաց փխ. ամսոյ lo չիք որ է կատարումն

7 bcdefgiklmopqrstv ի նմին իսկ ի (bef gq չիք ի) յայսմ (eg այսմ) աւուր

8 bcfloq որ փխ. ուր t աւետեաց t հրեշտակապետն զաբրիէլ AB զաբրիէղ r չիք զաբրիէլ Veglo հրեշտակն bq հրեշտակապետն n հրեշտակապետ i չիք հրեշտակ t սրբուհւոյ. ABJ հրշտակ

9 q մարիամու այլ զյղութիւն t ըզյըղութիւն f չիք տեառն, լիեառն AP ի լեառնն

10 begqrt տէր (i տէրն) մեր յիսուս (rt չիք յիսուս) քրիստոս Yegp զօրացուցանէր f զօրացուցանելով bq զարհուրեցուցանէր փխ. զաւրացուցանել

11 beg զշնորհք f շնորհք q զշնորհքն f անտ փխ. անդէն bcdefgiklmopq rstv ի ժամուն (qt ժամու) մեծի առաւօտուն

12 NOW կիրակէի ժամուն M չիք ժամու. բացի Acefgkmnrstv-ից մնացած Ձեռ-երը կիրակէի ciklmoprst զձեռն H չիք իւր Yt տէրն W չիք եդ

13 dst գլխոց bq նոցա փխ. գլխոյ efg չիք գլխոյ bcdefgiklmopqrstv մետասան beq իւրոյ Y շնորհել cdikmprs շնորհելով ամենեցունց (cr ամենեցուն) նոցա t ամենեցունց փխ. նոցա

14 KMNOQRYWecdeghiklmopqrstv զաստիճան eg չիք իբրեւ r նոցա p չիք նոքա KMf զպարգեւ b զմեծ պարգեւս egq մեծ

15 Y ձեռնադրեալ kmps չիք ձեռնադրել

լուծումն քահանայութեան զհնազանդեալ աշակերտսն իւրեանց, զի եղիցին քարոզ աւետարանին իմում եւ սպասաւորք սեղանոյն ընդհանրական եկեղեցւոյ սրբոյ եւ մկրտել զամենայն հեթանոսս յանուն Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ։ Եւ յետ բանիցս այսոցիկ յանկարծակի եկն ամպ լուսաւոր եւ ընկալաւ զնա եւ վերացաւ յերկինս։ Եւ արժանի եղեն առաքեալքն տեսլեան ամպոյն եւ վերացման Աստուածորդւոյն եւ նստելոյ ընդ աջմէ Հաւրն իւրոյ. եւ դոհանային ցնծալից ուրախութեամբ եւ փառաւորէին զԱստուած, որպէս ինքն իսկ ասաց ցնոսա՝ թէ «Եւս առաւել ուրախութիւն եղիցի, յորժամ առաքեցից զմխիթարիչ Հոգին սուրբ»։ Եւ նոքա ցնծալին բերկրանաւք եւ գոհանային, զի ընկալան զաշ քահանայութեան իբրեւ զՄովսէսն եւ զԱհարոն։

Եւ ի լեռնէն Ձիթենեաց իջին նոքա եւ ելին ի վերնատունն, ուր վանքն իսկ էին, եւ ուր կերան զՋատիկն Տէրամբն

1 ho *օծումն* l *աւծում* Yf *քահանայութեանն* Y *եւ զհնազանդեալ* ps *զհնազանդեալն* Y *աշակերտացն* bq *աշակերտաց* acefghiklm oprst *աշակերտս* bq *իւրոց* Y չիք *իւրեանց*

2 ê *եղեցին* d *եղիցի* Y *քարոզք* abcdef ghiklmopqrstv *քարոզք* (t *քարոզք* կրկնված է) *բանի* (d *բանին*) *աւետարանի* (hlo *աւետարանիս*) Yo *ետարանի* t *իւրում* փխ. *իմում* e *սպասաւոր* ïcg *սեղանոյ* X *սեղանուն* bq *սուրբ սեղանոյն*

3 bq չիք *ընդհանրական եկեղեցւոյ սրբոյ եւ* IJHNecdefghlop *եկեղեցոյ* cdefghiklmoprs չիք *եւ* (մկր.) t չիք *եւ մկրտել... հոգւոյն սրբոյ* D *հեթանոս* IJelo *անուն*

4 CHIJNOPQSTVYecdefghilnopqr *որդոյ* BCDEFJNO *հոգւոյ* PQYêbfg hil *հոգոյն* o *հոգուն* e *ոգւոյն* q չիք *եւ հոգւոյն սրբոյ* X չիք *սրբոյ* Q *եւ* X *բանից* Y *բացեցս* g *յայսոցիկ*

5 bq *եկ* W *են* փխ. *եկն* k *ամպն* NOWbq *զնոսա* փխ. *զնա* abcdefghik lmopqrstv *վերանայր*

6 k *յերկինսն* ms *յերկինն* NOW *ի տեսլեան* d *տեսչութեան* abcefghi klmopqrst *տեսութեան* (begq *տեսանել* f *տեսման*) *գալստեան* (bq *զգալստեան* cefg *գալըստեան*) *ամպոյն* KLRSTYZ *յամպոյն* X *յամպուն* V չիք *եւ* (*վերաց.*) M *վերացան*

7 V չիք *վերացման աստուածորդւոյն* HIJKLMNOPQRTXYZWecqfghilop r *աստուածորդոյն* ɩ *որդւոյն աստուծոյ* bq *որդւոյն* փխ. *աստուածորդւոյն* Ybcefgqt *նստելոյն* gq *յաջմէ* NOWabcdefghiklmoprst *հօր* t *իւրում* c *գոհացին*

8 glo *գոհանային* abcdfhikmopqrs չիք *եւ* (*փառա.*) abcdefghiklmopqrs tv *որպէս եւ*

9 Ebcefgq չիք *իսկ* abcdcighiklmopq rstv *ասէր* n *նոցա* eg *թէ եւ. եւս* bq *յուրախութիւն* d *ուրախութեամբ* f *ուրախութիւնն* e *եղեցի* acghiklmoprstv *լիցի* efq *լինիցի* b *լինիցիմ* d *լիցին*

10 acdefgikmoprs *զմխիթարիչն* bq *զըփրկիչն եւ զմխիթարիչ* acdefgikm ps *զհոգին* Yhlo *սուրբ հոգի* (Yl *հոգին*) t *սուրբ ի ձեզ եւ նոքա* N *ցնծանային* abcdefghiklmopqrs tv *ցնծալից բերկրութեամբ* (bq *բերկրանաւք* t *ուրկրութեամբ*)

11 abcdefghiklmopqrstv չիք *եւ* (*գոհ.*) g *գոհանային* XYafikmrsv *քահանայութեանն* t *քահանայութիւնն* hq *եւ թէ* (eg *եւ թէ եւ* c *որպէս*) փխ. *իբրեւ* He *մովսէսն* IJUWbde fghilnopqt *զմովսէս*

12 AIJKLMPQRSTUVXZhn *զահարովն*

13 NOW չիք *եւ* (*ի լեռ.*) W *ի ձիթենեաց լեռնէ* abcdefghiklmopqrstv *եկեալ իջին* begq *եւ նոքա եւ* (eg չիք *եւ*) ê *վերնատուն*

14 bcdefgikmpqrstv չիք *եւ* (*ուր*) hlo *ուր եւ* փխ. *եւ ուր* f *որ* փխ. *ուր* aikmrs *կերանն* t *կերին* êdf gm *զատիկն* Yht *տէրամբ* fl *սուրբ* (r *սուրբն* W *երկոտասանիւքն*) փխ. *տէրամբն*

հանդերձ՝ ի տեղւոջն ուր եղեն հարցմունք աշակերտացն, թէ ով իցէ, որ մատնիցէ զնա Հրէիցն։ Ի նմին տեղւոջ եղեն վիճմունք եւ հարցմունք, զմիմեանս հոգալ եւ խորհրդածել, թէ որպէս քարոզեսցեն զաւետարանն արքայութեան Տեառն ընդ ամենայն երկիր։ Եւ զոր աւրինակ ի վերնատանն յայտնեաց Տէրն աշակերտացն զխորհուրդ սուրբ մարմնոյ եւ արեան իւրոյ՝ փրկութիւն ընդունելով ի թագաւորել յուսոյն յաւիտենից, սոյնպէս եւ անտի արարին խորհուրդ եւ սկիզբն քարոզել զաւետարանն արքայութեան ընդ ամենայն տիեզերս։

Եւ մինչդեռ յայսմ մաքառման էին աշակերտքն Տեառն եւ ածէին զմտաւ, թէ որպէս քարոզեսցեն զաւետարանն Քրիստոսի յաշխարհս հեռաւորս եւ յաւտարածայնս, զոր ոչ դիտիցեն զլեզուս նոցա. եւ ասէին այսպէս, եթէ «Զզաւրութիւնս սքանչելեացն եւ զնշանս եւ զբըժշկութիւնս, զոր տեսաք զՏեառն, լուսացեալ եմք ի սուրբ անուն նորա, զի առնէ ի ձեռս մեր առաջի ազգացն աւտարաց, բայց զոր ոչ

1 d հանդերձի BCDEHĉl ի տեղւոջ NOPTXcefghlor ի տեղոջն Y ի տեղւոջ f որ փխ. ուր bhloq եղեւ. N հարմունք
2 begq է փխ. իցէ Y չիք իցէ որ ê չիք որ մատնիցէ BCDEFHabcdefg hiklmopqrstv մատնելոց (bfq մատնելոցն) իցէ (BCDEFHbqt է) f հրէից ĉ հրիցս Ybcefghq ի տեղոջ ê ի տեղւոջն l նմին ի տեղւոջ c եղին
3 f հարցմունքս BCDEH ցմիմեանս X զմիմիայնս Yo զմիմիանո e զմիմիեանս f միմեանց Y խոկալ փխ. հոգալ r չիք եւ (խորհր.) Uqt խորհուրդ ածել hlq քարոզեսցին
4 bq զաւետարանս lp զաւետարան Ya cdhiklmoprst տեառն արքայութեան (akmps արքայութեանն) AKOPRTUXZn արքայութեանն befgq չիք արքայութեան f չիք տեառն, յամենայն hlo երկրի be gq չիք զոր W զ[որ] օ[րինակ]
5 bq զաւրինակն cg զյօրինակ p յաւրինակ IJKMêbhll ի վերնատունն U ի վերնաանն hlo յայտնեցաւ DHbegiqrt տէր f որ փխ. տէրն L աշակերտաց Y չիք աշակերտացն bq զխորհուրդս
6 Q սուրբ կրկնված է Y չիք սուրբ ê արեանն e յարեան Yghilotv ի փրկութիւն Q փրկութեան Xf փրկութիւնն r չիք փրկութիւն k ընդունել befgqr չիք ի (թագ.) lo ի թագաւորեալ
7 d լոյսոյն befgq չիք եւ (անտի) Qh lo զխորհուրդ
8 lho զսկիզբն begq քարոզելոյ L քարոզութեան աւետարանին NXkmp st արքայութեանն Y արքայութիւնն f յամենայն
10 Megr այսմ e զայսմ d այսմն IKL MS մաքարման h մաքառմանէ l էն h չիք էին NOWhloqt աշակերտք f չիք տեառն begq չիք եւ (ածէին)
11 F ըզմտաւ V չիք թէ acdefghiklmo prst զիարգ (bq արգ) փխ. որպէս H յիսուսի Yeefg աշխարհս hlo զաշխարհս (o յաշխարհս) հեթանոսաց հեռաւորս
12 DHeefg աւտարաձայնս BCDE FHeeg զորոց (U զի t որ) փխ. զոր N գիտեսցին O գիտեցին S գիտիցին W գիտացին f գիտեն h գիտեցեն t գիտէին S նորա
13 h այսէին t չիք ասէին aceghiklmort զզաւրութիւն Nn զօրութիւնս bdp qs զաւրութիւն f շատութիւնն փխ. զզաւրութիւնս BCDEFHê սքանչելեաց f ըզնշանըս եւ ըզըժշկութիւնն
14 t զորս begq զոր եւ BCDEFHWêb զտեառնն hlo ի տեառնէ (o տեառն) f չիք զտեառն Qf ուսուցեալ ê եմ f չիք ի սուրբ NOW անունն Vbe fh յանուն
15 IJ առնի begq առնէին f ի ձեռըն cd զոր փխ. զի M յառաջի abcdeg hiklmopqrst ազգաց f յազգաց R աւտարձ f յօտարաց H աւտարացն BCDEHê զորոց (kmps զի) փխ. զոր

գիտեմք զլեզուս նոցա, զիա՞րդ կարեն նոքա լսել մեզ. զոր ոչ գիտեն զլեզուս մեր, եթէ ոյր անուամբ առնեմք զնշանս եւ զբժշկութիւնս. ով ուսուցանէ նոցա եւ կամ իմացուցանէ եթէ անուամբն Քրիստոսի որ խաչեցաւ, առնեմք զայսպիսի նշանս եւ զմեծամեծ զաւրութիւնս»։

Եւ մինչդեռ լայնմ խորհրդի էին առաքեալքն, յոտն եկաց Սիմոն Պետրոս, վէմն հաւատոց, հիմն եկեղեցւոյ, անդրանիկն առաքելոց, եւ ասէ ցնոսա. «Եղբա՛րք, ոչ է գիտել մեզ զայս. թէ որպէս քարոզեսցուք զաւետարանն Քրիստոսի՝ աշխարհի, բայց հաւատամք եւ յուսամք ի հոգաբարձութիւն նորա վասն մեր. զի խոստացաւ մեզ, եթէ յորժամ երթամ առ Հայր իմ՝ առաքեմ առ ձեզ զհոգին մխիթարութեան, եւ նա ուսուսցէ զձեզ եւ յիշեցուսցէ ձեզ զամենայն ինչ, զոր արժան իցէ իմանալ եւ գործել եւ ուսուցանել»։

1 Neg գիտեն lo գիտեմքս O չիք գիտեմք զլեզուս... զոր ոչ e լեզուս f ըզմեզ hlo զորս t որ

2 eg լեզուս t եւ թէ bekmpqs թէ km ps որոյ (b յոյրոյ q յորո f ույր) փփխ. ոյր ê առնեմ BCDEFHled զնշանսն

3 g ուսուսցէ km ծանուցանէ (p ծանուսցէ) փխ. ուսուցանէ hlo իմացուցանէ նոցա կամ ուսուցանէ փխ. ուսուցանէ... իմացուցանէ Hd bcdefgikmpqrst չիք եւ (կամ) BC DEFHêlv ցուցանէ AIJKLMNOFQ RSTUVXYZWn ցուցանել kmps իմացուցանել BCDEFHêabcdefghik lmopqrstv թէ H անուամբն hl անուամբ

4 Phlop խաչեցաւ eg չիք եւ ĉ զմեծայմեծ ps մեծամեծ eg մեծամեծս եւ զօրութիւնս

6 befgq չիք եւ BCDEFHêabcdfhioqr tv յայսմ Q այնմ egl այսմ km ps յայսպիսի փխ. յայնմ eg խորհուրդ êfq խորհրդ kmps հոգս էին (b խորհէին) փխ. խորհրդի էին f յառաջեալքն fq ոտն b եկեաց d կաց

7 բացի RXYabdeghiklmoqrst-ից մնացած Զեռ-երը սիմովն P սիովքն W սիմոն AIJKLMNOPQR STUVXYZWhn վէմ KLMQRSTUV XYZWabcdefghiklmnopqrs հաւատոյ IJYt եւ հիմն PXZêcfghopq եկեղեցոյ M յեկեղեցւոյ, bfq անդրանիկ Y առաքելոյ abdefgikmpqrs առաքելոցն.

8 abcdefghiklmopqrst չիք եւ Q ցնոցա t ցնոսա արք եղբարք DHIJKLMN OPQRSTVXZcfhklmns եղբայրք ê եղբայր begq չիք եղբարք KMê չիք է abcdefghiklmopqrst մեզ գիտել DH այս eg չիք զայս Q քրիստոս փխ. որպէս

9 N քարոզեցուք զաւետարան Uhl no յաշխարհի abcefghiklmopqr sv այլ փխ. բայց befgq չիք եւ

10 NQ յուսամբք befgq չիք յուսամք X ի հոգաբարձութիւնն f ի հոգայբարձութիւնն k ի հոգաբարձութեան mps ի հոգաբարձութենէ Y նորա որ վասն Z ձեր (ĉ նորա) փխ. մեր

11 abcdefghiklmopqrstv թէ IJVkm ns երթամ ես առ abcdefghiloqr tv ելանեմ ես փխ. երթամ eg հայրն W չիք իմ, առաքել l ի փխ. առ (ձեզ) W չիք առ ձեզ BCDEFHW êt զհոգին eg զհոգր իմ մխիթարութիւն Xf մխիթարութեանն ê մխիթարիչութեան

12 Y չիք եւ (նա) Wd ուսուցէ bq ուսուցանէ NYWacdikmnrst ձեզ hlo ձեզ զամենայն եւ յիշեցուսցէ ձեզ զամենայն befgq չիք զձեզ եւ յիշեցուսցէ N յիշեսցուսցէ eg մինչ (d ինձ) փխ. ինչ Yet զոր (Y որ) ինչ

13 բացի bcefghikmqrstv-ից մնացած Զեռ-երը որ Ibegq արժանի acdhiklmoprstv իցէ ձեզ իմանալ eg չիք եւ (գործել) Y չիք եւ ուսուցանել

Եւ մինչդեռ Սիմոն Պետրոս խաւսէր զայս ընդ առաքեալսն եւ լիշեցուցանէր նոցա զխոստումն Տեառն, յանկարծակի հնչիւն բարբառոյ լսելի լինէր նոցա, եւ հոտ անուշութեան բուրէր նոցա, եւ ի միջոյ բարբառոյն եւ ի մէջ նորանշան հոտոյն անուշութեան, որ ամենեւին անընդելական էր այսմ աշխարհի, եւ լեզուք հրեղէնք իջին առ նոսա ի Հոգւոյն սրբոյ յերկնից, եւ հանգեան ի վերայ միոյ միոյ ի նոցանէ, եւ իբրեւ զբոց յայտնապէս նստեալ ի վերայ նոցա, եւ ըստ լեզուին, զոր ընկալան մի մի ի նոցանէ, այնպէս պատրաստեցին զանձինս, դի երթիցեն յաշխարհն յայն, որ խաւսեսցին զլեզուն դայն։

Եւ մինչդեռ գունդք առաքելական միաբան ի միասին էին, նովին պարգեւաւք Հոգւոյն սրբոյ ի նմին աւուր եդին նոքա կանոնս եւ կարգս եւ աւրէնս ընդհանրական եկեղեցւոյ սրբոյ, որք միա-

1 Բացի VYabcdeghiklmopqrstv-ից մնացած Ձեռ-երը *սիմովն* W *սիմօն* f *եւ ասէր* փխ. *խաւսէր*

2 KLMQRSTXYZbegqrt չիք *նոցա* f *դնոցա* c *զխոստմունս* A *զխոստումնն* NOPVr *զխոստումսն* W *զխօստումսն* ahiklmov *զխոստմունսն* n *տեառնն* f *տիառըն յանժամ յանկարծակի* X *հանկարծակի*

3 H *բարբառւոյ* bcdefhiklmoqrs *զհոտ* NXYf *անուշութեանն* eq *անուշութիւն*

4 abcdefghiklmopqrst *ի մէջ* փխ. *ի միջոյ* He *բարբառոյն* l չիք *եւ (ի մէջ)* O *ի մէջոյ* t չիք *մէջ նորանշան* PR *նոր նշան* Yq *նոցանշան* b *նոցանշանս* KLMQRSTZ *անուշակութեան* XY *անուշակութեանն* t *հոտ* !t *անուշութեանն* b *անուշայհոտութեան* lq *անուշահոտութեան* q *անուշահոտութիւն* e *անուշութիւն*

5 t չիք *որ ամենեւին... աշխարհի եւ* Y *անընդել* egq *անընդելական* CDHIJMebfhq *յայսմ* abcdefghilmoqrsv չիք *եւ (լեզուք)* acdekmv *լեզուք լեզուք* AKMNOPQRSTXZW *հրեղէնքն*

6 IJNOPQYedhilo *հոգոյն* Z չիք *սրբոյ* befgq չիք *ի հոգւոյն սրբոյ* t *յերկնից ի հոգւոյն սրբոյ* c *ի յերկնից* egq *երկնից* NOYt *հանգեաւ* bq *ի վերա նոցա միոյ* Y *մի մի*

7 H *ի նոցանէ* W *ակն յանդիման* փխ. *եւ իբրեւ զբոց* adhiklmoprs *բոց* t *զբոց հրոյ յայտնապէս* abcefgikmopqrstv *ի վերայ գլխոյ* (befgqt *գլխոց*) *նոցա* hl *ի վերայ նոցա գլխոյ եւ*

8 ht *ընդ* փխ. *ըստ* Yp *այսպէս* t *յայտնապէս* փխ. *այնպէս*

9 Tabcdefghiloqrstv *զանձինս իւրեանց* (T *իւրեանց* ավելացրել են ուրիշներ v *իւրեանս* t *իւրոց*) *դի* H *զանձինս դի... խօսեսցին* Ներքեւի լուսանցքում ê *կանձին* kmps *որ* փխ. *դի* HYefgs *աշխարհն* o *յաշխարհ* HIJKLMNQRSTXYZefghklmpqr *այն* W *յոր* NOê *խօսեսցեն* Whl *խաւսեցին* kmps *խօսէին* b dq *խաւսիցեն* acefgiortv *խօսիցին* bloq *զլեզուս* h *լեզուս* r *լեզուն*

11 abcdefghiloqrtv *եւ մինչ* (befgq *մինչդեռ*) *էին ի* (a *եւ*) *միասին* (d *միասնին*) *գունդն* (f *գունդք* ho *գունօրն*) *առաքելական* (r *առաքելոցն* t *առաքելական լցեալք* al չիք *առաքելական*) փխ. *եւ մինչդեռ... ի միասին էին* F *մինչդեռ* H *առաքական* KLMQRSTXYZn *առաքելականք* kmps *առաքելականքն ի միասին էին միաբան* ê *ի միաս* Q չիք *էին*

12 abcdefghiloqrtv *պարգեւօք* (beg *պարգեւօքն*) *որ տուաւ* (afirtv *տուան* cd *տըւան*) *նոցա շնորհք* (d *շնորհս* eg *շնորհօք*) *հոգւոյն* (bcdfghiloq *հոգոյն*) MNOPYê *հոգոյն* kmps *պարգեւաւքն* km *ի հոգւոյն* c *սրբոյն* hlo *աւուրս* hlot չիք *նոքա*

13 Y *կանոն* W չիք *եւ (կարգս)* f *կարք* KLMQRSTXYZkmps *յաւրէնս* cd չիք *եւ աւրէնս... եկեղեցւոյ սրբոյ* M *յեկեղեցւոյ* NOPYêbefhilopqr *եկեղեցոյ* IJW *որ* U չիք *որք միաբանին*

բանին աւետեաց աւետարանին քարոզութեան նոցա, եւ արդար եւ ճշմարիտ ուսմանն եւ հաւատարիմ վարդապետութեան նոցա։

Գլուխք եւ թիւք ճամարեն կանոնական ասացուած առաքելական կանոնիս. գլուխք ԼԴ.

Ա. Վասն յարեւելս կոյս յաղաւթս կալ։

Բ. Վասն կիւրակէի պատարագ մատուցանել։

Գ. Վասն չորեքշաբաթու պահելոյ։

Դ. Վասն ուրբաթ պահելոյ։

Ե. Վասն գշաբաթ պատուելոյ։

Զ. Վասն երիցունս եւ սարկաւագունս եւ կէսսարկաւագունս ձեռնադրելոյ։

Է. Վասն աւուր ծննդեան եւ յայտնութեանն Քրիստոսի ի Զ-ն յունուարի կատարելոյ։

1 X *միաբանէին* hl *միարան* CD *աւետաց* eg *աւետեացն* X *աւետարանէին* XYf *քարոզութեանն* ê *քարոզութեանց* hlo *նոցա քարոզութեան* ê չիք *նոցա* befgq չիք *եւ (արդար)*

2 ê չիք *եւ (ճշմարիտ)* kmps *ուսման* E *սամանն* փխ. *ուսմանն* KLNRTX YWafhlmoprst *վարդապետութեանն* abcdefghiloqrtv *իւրեանց* փխ. *նոցա* kmps չիք *նոցա*

3 Y *գլուխ* Wfv չիք *գլուխք եւ թիւք*... *գլուխք լդ* AIJKLMNOQRSTUY Zn *կանոնականն* P *կամոնական* X *կանօնական* begq չիք *կանոնական ասացուած* Ymt *ասացուածք* begq *առաքելոց* c *առաքելոցն* kmps *առաքելականէն*

4 AUn *կանոնին* ad *կանոնս* c *կանոնս առաքելական* kmps չիք *կանոնիս*. բացի BCDEFHêhilort-ից մնացած ձեռ-երը *կանոնին* be gq *գլուխք կանոնաց* QRrt *գլուխ* BDEHUe *լդ* ho *խդ (*kmps *լէ)* փխ. *լդ* Ql *լ եւ գ* begq չիք *լդ*

5 fv չիք ցանկը kmps *վասն արեւելս (*p *յարեւելս) աղաւթելոյ* փխ. *վասն... կալ* eghl *աղօթս* ad *կալ (*d *կալով) յաղաւթս* W *աղօթելոյ* c չիք *կալ*

6 t *կիւրակի* kmps *միաշաբաթոջ*. բացի YWacnor-ից մնացած ձեռ-երը *կիրակէի* r *պատարագս* beghklmop qs *մատուցանելոյ*

7 DHOêbcopq *չորեքշաբաթի* Wdeg hl *չորեքշաբթի* IJ *պահելւոյ* kmps *պահել պահս (*p *պահ)* ê *բահելոյ*

8 EIJYaeg *ուրբաթ* Nb *ուրբաթի* q *ուրբաթո* IJ *պահելւոյ* kmps *վասն ուրբաթու սուգ եւ պահք արժան է*

9 h չիք *վասն* abceghiloqrt *շաբաթու* d *շաբաթ* EL *պատւելոյ* NOP Wb *պահելոյ* փխ. *պատուելոյ* egq չիք *պատուելոյ* kmps *վասն շաբաթու յիշատակ մարտիրոսաց մատուցանել պատարագ*

10 L չիք *վասն* BCDH *իրիցունս* L *յերիցունս* M *էրիցունս* b *երիցանց* egq *իրիցանց* Whlo չիք *եւ (սարկ.)* KM *սարկաւագունն* eg *սարկաւագաց* q *սարկաւագու* kmps *վասն երիցանց եւ սարկաւագաց ըստ մովսիսի (*p *մովսէսի) եւ ահարոնի* W չիք *եւ (կէս.)* De *կէսսարկաւաք* HL *կէսսարկաւագ* բացի Wachllo rt-ից մնացած ձեռ-երը *կէսսարկաւագաց* d *կէսսարդաւակունս*

11 P *ձեռնադրելոյն* b *ձեռնադրելու*

12 QVbeghloqr *յաւուր* c *յաւրն* NO Wt չիք *աւուր* IJ *ծնընդեան աւուր* Q *ծնդեան* ar *ծնընդեանն* it *ծննդեանն* DHIJKLMNOPQRSTZWeb dhloq *յայտնութեան* d *քրիստոսի աստուծոյ մերոյ ի Զ-ն* W չիք *քրիստոսի* eg չիք *ի*

13 KMQRSTXYlo *Զ* e *յունվարի Զ-ն* g *յունվար Զ* DOPRTVXYZWehilno qrt *յունվարի* b *յունվարոյ* d *յունուվարի* QST *կատարելիոյ* hlo *կատարել* kmps *վասն գլուխ դոլոյն տօնից տաւն ծնընդեան (*p *ծննդեան* s *ծրնընդեան) տեառն յունվարի Զ* բացի BCDEFHLZWêabchinqrt-ից մնացած ձեռ-երը *Զ-ին*

Ը. Վասն սուրբ Զատկին յետ քառասուն աւուր պահելոյ կատարելոյ։

Թ. Վասն Աւետարանին ընթեռնլոյ։

Ժ. Վասն եթէ զկնի պասեքին կատարեսցեն Ծ աւր։

ԺԱ. Վասն վերացման Նորա։

ԺԲ. Վասն չձեռնադրելոյ զեկամուտ ոք։

ԺԳ. Վասն յաւուր ութերորդի մկրտել զմանուկ։

ԺԴ. Վասն չպաշտելոյ զպաշտաւն Տեառն, որք յերկմիտս իցեն ի հաւատս։

ԺԵ. Վասն որ ի հարցուկս երթան։

ԺԶ. Վասն որք ընդ Հրէայս հաղորդին։

ԺԷ. Վասն ոչ ընդունել զորս ի Հրէից կամ ի հեթանոսաց հաւատան եւ անդէն ուրանան։

ԺԸ. Վասն զվաշխառուսն ոչ ձեռնադրել։

1 t որրոյ ecd չիք սուրբ bg Խ-աւրեայ Fegr որ KLMQSTXZ յաւուր R յաւուր begq պահել եւ կատարել ho կատարեալ d կատարելոյ Y չիք կատարել kmps վասն քառասնորդաց փխ. վասն... կատարել

3 d աւետարան hlo աւետարանի r վասն սուրբ աւետարանին ընթեռնելոյ NOXêbeglq ընթեռնլոյ d ընթեռնալոյ n զընթեռնլոյ kmps վասն ի (ps չիք ի) կատարումն ամենայն զրոց աւետարան ընթեռնուլ (k ընթեռնել s ընդեռնուլ)

4 BCDEHêbq վասն զի(թէ) begq չիք թէ Q զթէ կնի q զպասեքին IJcn կատարեսցին begq կատարել bq ի յաւրն փխ. Ծ աւր kmps վասն յետ յարութեան տեառն Ծ աւր տաւնել փխ. վասն... Ծ աւր

5 Y ի փխ. վասն O վերացմանն bq Նորա ի յերկինս kmps վասն ի զատկէն մինչեւ ի քառասներորդ աւր վերացման ուրախութիւն

6 Y չիք վասն DHec ձեռնադրելոյ cr եկամուտ b զեկայմուտն hl զոք kmps վասն եկամտից որ ոչ գիտեն զաւրէնս ճշմարիտ չլինել (km չի լինել) առաջնորդ

7 IJbeghlo աւուր M ութերորդի d ը Wbegoq զմանուկն kmps dq հոդվածը բաժանված է երկու մասի, դրանց համապատասխան ցանկում ունենք երկու վերնագիր՝ վասն մկրտութեան գուշակութեամբ նահապետաց եւ մարգարէից, վասն թե (k չիք թէ) մկրտութիւնն յովհաննու զտէր յիսուս աւրինակէր (ps յաւրինակէր) Նորոյ ուխտիս

8 NOWc չպահելոյ փխ. չպաշտելոյ CDHê պաշտաւն R զպաշտուն Fe որ IJKLMQRSTXYZbhlno երկմիտս deg երկմիտ d իցէ km ps վասն թէ երկմիտք ի հաւատս եւ թիւրք ի պաշտաւնն (p պաշտաւն) տեառն մի պաշտեսցին

10 Hbeghilnoqrt որք d երթան մարգիք kmps վասն թէ որ սուտ երդնու կամ սուտ վկայէ

11 acbir որ begq ի փխ. ընդ IJ dn հրէայսն begq հրէիցս kmps վասն թէ որ սիրէ զհրէայս եւ հաղորդի ընդ նոսա

12 N չընդունելոյ KMdhl ընդունելոյ Y զոհս փխ. զորս c եւ կամ eg զ հրէիցն Y եւ փխ. կամ ի eg ի հեթանոսացն kmps վասն թէ հրէից եւ հեթանոսաց խառնեալքն եկեղեցի եւ դարձեալ թողցեն թէ ոչ

13 BCDEFHIJMXYZêcehinr անդրէն d չիք անդէն, յուրանան

14 AUfn յաղագս act յաղագս զվաշխառուս hlo յաղագս զվաշխաւորս r յաղագս զվաշխս առուս bq վասն վաշխի վաշխառնուս ոչ ձեռնադրել eg վասն վաշխի եւ տոկոսի առնուն ոչ ձեռնադրեն NOWd զվաշխառուս Y զվաշխառնուն BCDEFHe չձեռնադրելոյ kmps վասն թէ (m չիք թէ) որ փոխ տայ եւ առնու վաշխ եւ տոկոսի

ԺԹ. Վասն միաբանութեամբ կատարել զեկեղեցւոյ իւրս առաջնորդին եւ պաշտաւնէիցն։

Ի. Վասն ոչ խոտելոյ զանարգ ի ձեռնադրել եթէ անարատ իցէ։

ԻԱ. Վասն զանընչասէրն ձեռնադրելոյ։

ԻԲ. Վասն ոչ ձեռնադրելոյ զամբարտաւանսն։

ԻԳ. Վասն միաբան լինել քահանայիցն։

ԻԴ. Վասն որք ոչ ունին զաւծումն քահանայութեանն։

ԻԵ. Վասն պատուելոյ զքահանայսն։

ԻԶ. Վասն դատաւորաց։

ԻԷ. Վասն զլիշատակս վկայից կատարելոյ։

ԻԸ. Վասն ի բեմ հանելոյ զթագաւորս։

ԻԹ. Վասն զՍաղմոսն Դաւթի պաշտելոյ։

Լ. Վասն ոչ ընթեռնլոյ զարտաքին գիրս։

1 e վասն եւ յաղագս X յաղակս բացի BCDEFHedg-ից մնացած ձեռ-երը յաղագս Y միաբանութեամբն W միաբանութեան beq կատարելոյ hlo մկրտել փխ. կատարել IJKLMNOPRSTXYZêbcd eghilor զեկեղեցոյ Q զեկեղեցի q զեկեղեցին Q յիւրս e իւրսն

2 IJYedeghlo պաշտօնէից c պաշտաւնէին bq պաշտաւնից եւ պաղատաց (q պաղատան) kmps վասն առաջնորդաց ոչ է պարտ առանց պաշտաւնակցաց չառնել իւս

3 l չիք ոչ DHKLMNQRSXYZê խոտորելոյ begq խոստովանելո փխ. խոտելոյ W զանարգս LQS ի ձեռնադրելոյ c ի ձեռնադրութիւն hlo ի ձեռնադրեալն BCDEFHYea bcdegq թէ hlo չիք եթէ անարատ իցէ V յանարատ e զանարատ bq է փխ. իցէ kmps վասն թէ զանարատն եւ զսուրբն կարգել դըլխաւորութիւն յեկեղեցիս

4 D անընչասէրն LTWe զանընչասէրսն M զանընչաւորն e անընչասէր g զանընչասէրս Irt զանընչասէր c ձեռնադրել hlo վասն զանընչասէր (h զանչասէր) ձեռնադրել (I ձեռնադրելս) kmps վասն թէ որ սուրբ են մտօք եւ հեռի ի կաշառոյ լինել ի պաշտաւն սեղանոյն (p սեղանոյ)

5 l չձեռնադրելոյ begq ձեռնադրել Ye դանրարտաւանսն kmps վասն թէ որ գործեն դանաւրէնութիւն եւ զամբարտաւանութիւն մի ձեռնադրեսցի (km ձեռնադրեսցին)

6 ı լինելոյ dghlo քահանայից Q վասն միաբան քահանայիցն լինել պարտ է bq վասն զի միաբան լինել քահանայից եւ սարկաւակաց (զ որ...?) n քահանայիցն աւրհնել եւ կապել kmps վասն կապելոյ եւ արձակելոյ հրամանաւ տեառն

7 e ունեն KLMQRSTXYZ ընդունին փխ. ունին H դյաւծումն RTXY Zr քահանայութեանն kmps վասն այնոցիկ որ չիցեն քահանայ չմերձենալ ի գործ (m չիք ի գործ) քահանայութեան եւ ոչ աչառութեամբ

8 d պատուել BC քահանայս DEFHWê dhlo զքահանայս kmps վասն թէ մի ոք արհամարհանաւք կալցի զքահանայն

9 h չիք NOVhlo դատաւորացն bq վասն դատաւորաց եւ դատաստանաց բստոյդ kmps վասն թէ որք են յաստիճան դատաւորութեան

10 OW զյիշատակ c զյիշատակսն h յիշատակ eg վասն զի յիշատակս NORVXYWabcdhiloqrt վկայիցն kmps վասն սրբոց յիշատակ առնել եւ զնշխարս նոցա պատուել

11 eg վասն զի NOWbcegl ի բեմն d ի բեմբն NOWbdeghlq զթագաւորն o զթագաւորսն kmps վասն թագաւորաց հաւատացելոց պարտ է ի բեմի կալ

12 N զսողոմոն փխ. զսաղմոսն, պաշտելոյ զզաւ.դի begq զաւթի կատարելոյ զպաշտօնէիցն (b պաշտպան q պաշտման) և պատուելոյ փխ. պաշտելոյ kmps վասն պաշտաման (p պաշտման) սաղմոսացն դաւթի

13 LNOQSTZbeghlqr ընթեռնելոյ c ընթոնլոյ d ընթեռնալոյ eg գիրսն bq գիրս իմաստասիրաց kmps վասն յեկեղեցւոջ աւրէնս եւ մարգարէս եւ աւետարան ընթեռնոյն եւ այլ ոչ

ԼԱ. Վասն ի սուրբ սեղանն ջերմ զհացն հանել։
ԼԲ. Վասն որ կուսութեամբ կամի կեալ։
ԼԳ. Վասն որք ամուսնանայցեն։
ԼԴ. Վասն առաքելոցն թէ զոր աշխարհ վիճակեցին։

5 Կանոնք եւ սահմանք զոր եդին աշակերտքն Քրիստոսի ի սուրբ եկեղեցիս, յետ վերանալոյ Տեառն ժողովեալք ի վերնատունն:

Ա *Ա. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ լոր-ժամ յաղաւթս կան եւ երկիր պագանեն աստուածութեանն՝ ընդ արե-ւելս կալցեն, ըստ այնմ զոր ասաց Փրկիչն, թէ «Որպէս փայլակն զի*

1 bcgq չիք *ի* bq *զսուրբ* Nhlo *սեղան* r *սեղանսն* Fabdegiqrt *ջերմն* c g *հաց* r *զհաց* hlot *հանել զհացն* (hl *հաց*) R *հնել* Ycdeg *հանելոյ* NW *օրհնել* փխ. *հանել* kmps *թէ զհաց պատարագին* (p *պատարագի*) *ջերմն* (p *ջերմ*) *հանեն ի սեղանն* (p *սեղան*) *աեառն*

2 IJdhlo *որք* Y *սրբութեամբ* փխ. *կու-սութեամբ* acdhilort *կամի* (dh lo *կամին*) *կուսութեամբ* bq *կամի կուսութեամբ վարել աշխարհի* (q *յաշխարհի*) փխ. *կուսութեամբ... կեալ* cg *կամի ի կուսութիւն եւ կամի կեալ* IJ *կամին* BCDEFH êcr *կալ* kmps *վասն կուսանաց զգեստիւք պարկեշտ լինել եւ զու-արթնոց երկնից նմանել*

3 FKLMNOTXYZê *ամուսնայցեն* bq *ա-մուսնասցեն ի մարմնաւոր կեն-ցաղս* kmps *վասն ամուսնութեան աղգական չմերձենալոյ*

4 b *վասն որք առաքելոցն* Whl *առա-քելոց* Y չիք *թէ* bqr *որ* qr *յաշ-խարհ* Yhdegoq *վիճակեցան* km ps ցանկի վերջին հոդվածի վերնա-գրի *(լդ)* փոխարեն ունի երեք վեր-նագիր՝ *վասն աւրէնս դնելոյ եւ վարդապետութեան առաքելոցն, վասն ձեռնադրութեան առաքելոցն ի կողմանս աշխարհի, վասն աշ-խարհս հեռաւոր քարոզելոյ առա-քելոց հր լեզուաց*

5 AJLNOPRSTUZ *կանոնք* M *կա-նոնքն* Qkm չունեն երրորդ վեր-նագիրը՝ *կանոնք* .... *ի վերնա-տունն* I *կանոնք եւ սահմանք....* *յեւթներորդում դարուն*՝ 29-րդ էջի 1-ին տողը ընկած է f չիք *եւ* ê *ե-դեն* K *աշակերտք* s չիք *քրիստոսի ի* p չիք *քրիստոսի ի սուրբ եկեղե-ցիս* f չիք *ի*

6 BCDEelo *յեկեղեցիս* Jcr *եկեղեցի* NO *եկեղեցիք* bq *յեկեղեցին* s *յետ վերանալոյն տեառն յերկինս ի սուրբ եկեղեցի* F *վերալոյ* bp *վե-րանալոյն* Y *տեառն մերոյ* cg *ժո-ղովքն* p *յերկինս ի* [...] *եկեղեցի* փխ. *ժողովեալք ի վերնատունն* s չիք *ժողովեալք ի վերնատունն* K *ի վերնատուն* R *ի վերնատոնն* b *ի վերնայտանն* M *ի սուրբ վեր-նատունն* X *ի սուրբ վերնատունն* *գլուխ առաջներորդ* hlo *ի վերնա-տունն* (o *ի վերնատանն*) *այս են կարգաւ*. q *վոն առ* փխ. *վերնա-տունն*

7 Yf չիք *Ա* u չիք *կարգեցին... թէ* KLMQRSTXY *սուրբ առաքեալքն* (X *առաքեալք*), I *առաքեալք*. KL MQSTZabcdefghiloqrt *եթէ*

8 KLMQRSXYZ *յաղաւթս* (XY *յա-ղօթս*) *յորժամ* go *աղաւթս* KLS *զան* փխ. *կան* W *յերկիր* b *երկրպագանեն*, f *պագանել* q *երկրպագեն* JNSXW cû *աս-տուածութեան* d *ընդ հաւր յա-րեւելս* CDJKLMOQRSTVXYZWêû efghk *յարեւելս*

9 NORUXVWacdhiklmnoprstv *կաց-ցեն*. Ubegq *այսմ* d *այնմն* f *այն* փխ. *այնմ* KLMRSTXYZ *որ* r *ա-սաց* *աէրն* *և* *փրկիչն մեր եթէ* bq *փրկիչն մեր քրիստոս* eg *փր-կիչն մեր թէ* û *փրկիչ* acdhil ot *եթէ* A *փայղակն* f *բայլակըն* Ybq *որ* փխ. *զի*, kmps չիք *զի*։

փայլատակէ յարեւելից եւ երեւի մինչեւ յարեւմուտս, նոյնպէս եղիցի եւ գալուստն որդւոյ մարդոյ»*։ Զի արեգակն արդարութեան Քրիստոս՝ որդի աստուծոյ յարեւելից ծագեաց եւ արարեալ փրկութիւն ի մէջ երկրի։ Եւ այսու գիտասցուք եթէ յարեւելս կոյս արժան է յաղաւթս կալ եւ երկիր պագանել արքային անմահի յաւիտենից։

Բ Բ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, եթէ յաւուր միաշաբաթւոջ յամենայն կիւրակէի եղիցի տաւն եւ պաշտաւն եւ խորհուրդ տէրունական մարմնոյ եւ արեան Տեառն. զոր պատուիրեաց մեզ Կենարարն, եւ հաց պատարագին ի նմին աւուր ջերմ եփեալ ելցէ ի սուրբ սեղանն, եւ արժանաւորքն հաղորդեսցին մի արհամարհանաւք, այլ մեծաւ երկիւղիւ։ Եւ դասարկացեալ եւ փափկացեալ եղիցի միաշաբաթին, որպէս պատուիրեաց Աստուած Նոյի, Աբրահամու և Մովսէսի, զի եւ մեզ հանգիստ լիցի յերկրա-

* Մատթ., ԻԴ, 27

1 KLMRSTXZhkmps փայլատակեալ Q փայլատակեաց 1 փայլակեալ Y ելանէ փխ. փայլատակէ Ybde ghlq ի մուտս (eg ի մուտն d ի մուտսն) յարեւու (cglq արեւու d չիք յարեւու)
2 բացի Vcghlov-ից մնացածները չիք և AHJKLMNOPQRTYZWûVabcd eghiklmnopqrstv գալուստ LNQST VYbcdefghlqr որդոյ Jq մարդւոյ t չիք մարդոյ QTZdf արդարու-թեանն
3 Xûbefghloq որդին ps արեելից Qf փրկութիւնն
4 hlo չիք ի մէջ երկրի RXYP այնու N յարեելից êû թէ յարեել (ê չիք թէ)
5 i յարժան cg աղօթս f չիք կալ d կեալ f չիք և NO երկրպագել Y երկրպագանել անմահին ար-քայի û երկրպագանել արքայի befgq անմահից d անմահին
6 Jû յաւիտեանս յաւիտենից begq չիք յաւիտենից
7 û չիք կարգեցին... եթէ JKLMQRS TXYZ սուրբ առաքեալքն fi ա-ռաքեալք
8 Fabcefghiklmoprstv միաշաբաթոջ NO միաշաբաթոջն Y միաշաբթին W միաշաբաթւոջն q միայնշա-բաթոջ befgq չիք յամենայն կիւ-րակէի d ամենայն BCDEFHJKL MNOPRSTVXZWedhlpr կիրակէի Q կիրակէին HR տուն փխ. տաւն
9 ûaefghlkmrs արեանն p յարեանն W զոր և պատուիրեաց u չիք զոր պատուիրեաց e պատուիրաց hl պատուեաց
10 û չիք մեզ կենարարն և t դհացն c ի ն[մին] աւուր եփեսցի ջերմ ելցէ g չիք ի նմին h աւուրն ջերմն gq աւուր եփեսցի ջերմ (q ջերմն) նլցէ J յաւուր, o ա-ւուրն 1 ջերմն b եփեսցի ջերմն f եփեալ ջերմր
11 Q չիք եփեալ t ելեալ փխ. եփեալ pv չիք սուրբ, adirs սեղան q սե-ղանանն k սեղան տեառն և ար-ժանաւորք p սեղան տեառն և ûm սեղան և արժանաւորք el արժանաւորք հաղորդեսցեն bh արժանաւորք H արժա-ւորքն
12 û չիք մի արհամարհանաւք f ա-րահմարանօք u յոյժ փխ. այլ d երկիւղի մեծօ. NO և երկիւղիւ c երկեղիւ
13 û և ի միաշաբաթին դասարկացեալ և փափկացեալ եղիցի որպէս bq միայնշաբաթին hlo զոր փխ. որպէս U պատուիրեաց նոցա աս-տուած t չիք աստուած
14 BF աբրաամու Uû չիք և (մովսէ-սի) Y մոսէսի Wû Մովսիսի Y չիք և (մեզ) 1 զմեզ befgq ե-ղիցի փխ. լիցի JKLMQRSTYZ երկ-րաւոր begq յերկրորդ (eg երկ-րորդ) աւուր (h յաւուր) փխ. յերկրաւոր

ուր աշխատութեանէս, եւ յեւթներորդում դարուն ի գալստեանն Տեառն յարքայութեանն յաւիտենից։ Եւ յամենայն միաշաբաթւոջ ընթերցցին գիրք սուրբք մարգարէականք եւ առաքելականք, եւ աւարտումն եւ գլուխ ամենեցուն կարդասցի Աւետարան եւ մատուսցի պատարագ. վասն զի յաւուր միաշաբաթւոջ եղեւ լինելութիւն արարածոց, եւ յաւուր միաշաբաթւոջ յարեաւ տէր Քրիստոս ի մեռելոց եւ յաւուր միաշաբաթւոջ ծագեցաւ աշխարհի, եւ յաւուր միաշաբաթւոջ ի Պենտակոստէին վերացաւ տէրն մեր յերկինս եւ յաւուր միաշաբաթւոջ երեւի ի վախճան աշխարհիս հայրական փառաւք երկնաւոր հրեշտակաւք։

1 d յաշխատութենէս, hot աշխատութեանց BF յիւթներորդում M յեւթներրորդ R եւթներորդ YX յեօթներորդ Qk եւթներրորդում c յեւթներորդումն } յեաւթերորդում s յեաւթներորդում NW rt յեօթներրորդում O յէ-երորդում V է-երորդում d եաւթներրորդում úc և ի յեօթներորդ (c յեւթներորդումն) bq ութերրորդում (cg ութերրորդումն f յութերրորդում) փխ. յեւթներորդում Y դարոյն X դարու. CDHVYWeûbcdcfghqtv գալստեան

2 N տեառնն յարքայութեան CPVWe od յարքայութեան JKLMRTXZ qt արքայութեանն IQShl արքայութեան b ի յարքայութենէն efq ի յարքայութեանն MNRVXY pq ամենայն. NYabcdefghklmopr sv միաշաբաթոջ W միաշաբաթւոջն q միայնշաբաթոջ

3 NO ընթերցցեն V ընթերցին bq ընթերցիցեն De չիք սուրբք ABCDE FH IJKLMNOPQRSTUVXZWbegn qr սուրբ J սուրբ գիրք մարգարէական և առաքելական u սուրբք մարգարէական և առաքելական f գիրք և սուրբ X չիք և առաքելականք R չիք (առաքելականք) և

4 Ht յաւարտումն V աւարտումն u չիք աւարտումն... կարդասցի bq աւարտում և գլուխք եկեղեցւոյ ամենեցուն կարդասցի a և ի գլուխ t չիք և (գլուխ) frt գլուխն BCD EFHNPXZes ամենեցունց i յամենեցուն Yêacdegikmpqrst աւետարանն f աւետարանս hlo աւետարանն կամ ուսցի փխ. աւետարան և մատուսցի Q մատուցի

5 û սուրբ պատարագ begq չիք վասն s չիք զի efg աւուր միաշաբաթոջ OVYabcdhikmoprsv միաշաբաթոջ l շաբաթոջ q միայնշաբաթոջ Ef չիք եղև լինելութիւն արարածոց X լինելութիւնն

6 Ef չիք և յաւուր միաշաբաթւոջ k չիք և յաւուր.... մեռելոց DYab ceghloprstv միաշաբաթոջ q միայնշաբաթոջ, տէրն dhlo չիք տէր KL MQRSTXYZ տէր (X տէրն) մեր քրիստոս b տէրն մեր յիսուս քրիստոս u յիսուս փխ. քրիստոս ft չիք (մեռելոց) և

7 û չիք յաւուր (1) t չիք յաւուր... աշխարհի FNOVYabcdhklmopr sv միաշաբաթոջ egq միաշաբաթոջ (q միայնշաբաթոջ) լոյս ծագեցաւ յաշխարհի (cg աշխարհի) i աւուր միաշաբաթոջ լոյս ծագեցաւ աշխարհի և աւուր միաշ[աբաթոջ] r չիք ծագեցաւ.... միաշաբաթւոջ. Vb յաշխարհի. NPXYa bceghiklmopstv միաշաբաթոջ q միայնշաբաթոջ. P միաշաբաթւոց Ybnq չիք ի

8 Wdrt պէնդէկոստէիցն Ur պէնտէկոստէից մնացած Ձեռ-երը պենտակոստէից բացի v-ից մնացած Ձեռ.-երը չիք վերացաւ... միաշաբաթւոջ

9 QRUXln չիք ի V յաշխարհիս b աշխարհի u և հայրական KLM QRSTXYZ և երկնաւոր hlo և երկնային dkmpsv երկնաւորական

10 ABJln հրշտակաւք ho հրեշտակաւքն f հրեշտակօք և նըմայ փառք յաւիտեանս ամէն

Գ Գ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ. թէ աւր չորեքշաբաթու ի պահս եղիցի, զի ի նմա գուշակեաց եւ յայտնեաց Տէրն կենարար զխորհուրդ չարչարանաց իւրոց. եւ մատնութեան. եւ դատաստանի, եւ խաչելութեան, եւ մահուան. եւ յարութեան՝ աշակերտացըն իւրոց, եւ տրտմեցան առաքեալքն։ Արդ՝ եղիցի ի պահս եւ ի սուգ եւ ի պաշտաւն եւ յաղաւթս ցնծութեան եւ ուրախութեան։

Դ Դ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ ուրբաթ եղիցի ի պահս եւ ի սուգ եւ ի տրտմութիւն. վասն զի զոր ինչ ասացաւն յաւուրն չորեքշաբաթւոջ վասն չարչարանաց Փրկչին մերոյ՝ յուրբաթուն կատարեցաւ, յորժամ շարժեցան արարածք ամենայն եւ խաւարեցան լուսաւորք ի լերկինս։ Պահեալ լիցի մինչեւ ցիններորդ ժամն։

Ե. Ե. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ աւր շաբաթուն եղիցի տաւն եւ պաշտաւն ընդ ամենայն տիեզերս, եւ եղիցի յի-

1 Ա չիք կարգեցին.... թէ i առաքեալք KLMQROTXYZ սուրբ առաքեալքըն q հաստատութիւն ABCDEF HIJKMPQRSTUVXYZdmn չորեքշաբաթի LW êol չորեքշաբթի NOgh Դ շրթի f ընկած է 1-ին տողից մինչև 35-րդ էջի 14-րդ տողի լինելոյ փոխ բառը

2 Aabceikmpqrst չիք ի (պահս) egq ի պահք b ի պահք եղիցին սegq չիք և յայանեաց

3 IVԱn զկենանար IVԱ խորհուրդ g չարչարանացն NOW իւրոյ kps մատնութեանն Ym մատնութեանն և դատաստանին Kt չիք և (դատաստանի) MRX դատաստանին

4 b դատաստանին և ի խաչելութեամբն LQTZ խաչելութեանն NOW և ի մահուանն eg մահու V մահուն Yd յարութեանն q չիք և (յարութեան) bq յարութեամբ աշակերտոց FԱp աշակերտաց

5 OW իւրոյ LMQRSTXZ առաքեալք Աbegq և ի (Ա չիք ի) սուգս begq չիք եւ պաշտաւն. բացի acd hiklmoprstv-ից մնացած Ձեռ-երը եղիցի պահս և սուգ եւ պաշտաւն

6 Fegq ի յաղօթս (eg աղօթս) DMR XԱn աղօթս. MR ուրախութեանն Y աղօթս ցնծութե[ա]ն և ուրախութեանն W ուրախութեամբ

7 Ա չիք կարգեցին... թէ KLMQRSTX YZ սուրբ առաքեալքն i առաքեալք rt չիք և եդին հաստատութեամբ acdhiklmoprs եթէ p եղիցի ուրբաթ Աt յաւուր ուրբաթու dh lo ուրբաթն

8 HKLMQRSTVXYZacdegkmqs չիք ի (պահս) eg պահք bdegkmpqrst չիք և (ի սուգ) s սուգս N չիք ի սուգ... ասացաւն hlo սուգ և տրտմութիւն և ի պահս փխ. ի պահս... տրտմութիւն U չիք ի (տրտմութիւն) Y տրտմութեամբ KLQT տրտմութիւնն u տրտմութեան c չիք վասն F չիք զի W որ d չիք ինչ Աbeghim oqrt ասացաւ.

9 N յաւուրն բառից մինչև 38-րդ էջի 8-րդ տողի կացցէ բառը ընկած է IJKLMOPQSTVXYZWabceghiklmo prstv յաւուր R չիք յաւուրն HKV Yabcehiklmoprst չորեքշաբաթւջ Ա չորեքշաբաթի o չարչարանացն egh մերոյ յաւուր յուրբաթուն (g ուրբաթուն) IJYbq ուրբաթուն Q յաւրբաթուն X յուրբաթու u ի յուրբաթ d յորբաթուն

10 Y կատարեցան begq ամենայն արարածք t արարած hlo խաւարեցաւ

11 pt լուսաւորքն b ամենայն լուսաւորք Ա չիք լիցի Un լինի UԱacikln prs յիններորդ b ցյիննյերրորդ t ցյիններորդ ho ի յիններորդ

13 Ա չիք կարգեցին... թէ i առաքեալք KLMQRSTXYZ սուրբ առաքեալքն Y հաստատութիւն u յաւուր beg qr շաբաթու Y շաբաթոջ MRX շաբաթւոջ

14 ps չիք եղիցի տաւն.... տիեզերս և W եղիցի ամենայն յիշատակ

շատակ ամենայն մարտիւրոսաց. պատարագ մատուցեն ի նմա քահանայքն եւ ուրախութեամբ սաղմոսեսցեն, վասն զի կարապետ է մեծի արքային գալստեանն: Պարտ է ամենայն սրբոցն ուրախ լինել ընդ առաջ Քրիստոսի:

Զ Զ. Կարդեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ եղիցին երիցունք եւ սարկաւագունք որպէս Մովսէսն եւ Ահարոն, եւ ապա մատիցեն ի պաշտաւն սրբութեանն՝ ի պատարագն եւ ի խորհուրդն տէրունական, եւ դկէսսարկաւագաց ի սպասաւորութիւն եկեղեցւոյ, եւ ի տեսչութիւն այրեաց եւ վշտացելոց, որպէս Ղեւտացիքն, որ կրէին դսպասաւորութիւն, եւ դինուորական ձեւով չիշխէր ոք մերձենալ, նոյնպէս եղիցին յեկեղեցւոջ. եւ մի ոք վայրապար ի բեմ սրբութեանն եւ ի սպաս աւրինացն մերձեսցի. եւ սարկաւագունք սպասաւորք երիցանցն կարգեսցին, եւ ընտրեալքն՝ երիցունք: Կաթողիկոսն դէտ եւ գլուխ եւ աւրէնսդիր լիցի ժողովրդեանն, զի ըստ բերանոյ

1 բացի AB-ից մնացած Զ-երը մարտիրոսաց p մատուցանեն r չիք ի նմա քահանայքն և t քահանայքն ի նմա
2 r չիք ուրախութեամբ սաղմոսեսցեն lio սաղմոս ասեն V սաղմոս ասասցեն
3 r մեծ Y արքային մեծի It արքայի բացի Vûchlov-ից մնացած Զ-երը գալստեան J յամենայն ûbeghloq սրբոց t լինիլ
4 KLMORSXYZbhloq յառաջ
5 û չիք կարդեցին... թէ l առաքեալք KLMQRSTXYZ սուրբ առաքեալքն drl չիք և եդին հաստատութեամբ l չիք հաստատութեամբ acehiklmo prstv եթէ ê եղիցեն
6 Hbegq երիցունք 1 երիցուք KLMQR STXZ երիցունքն p երիցունքն և սարկաւագունքն KLMQRSTX YZ չիք և սարկաւագունք FIJWÛ bdegkpq մովսէս բացի YWûabcd kmpqrsiv-ից մնացած Զեռ-երը ահարովն hlo զահարոն
7 b չիք ի (պաշտաւն) hlo սրբութեան և ի պատարագն u սրբութեան ի պատարագ CIJMQSVXW ebdgpq սրբութեան R սրբութեամբ JKLMQRSTXYZûacdikmpst խորհուրդ H չիք և (ի խորհուրդըն)
8 MRY ի կէսսարկաւագաց u կեսարկաւագաց Labceghiklmopqr st դկէսսարկաւացն KLMQRSTX XZ սպասաւորութիւնս ê սպասաւորութիւնն d սպասաւորութեան ī յեկեղեցոյ bcdghilopqrt եկեղեցոյ
9 BCDENê չիք ի RXZ տեսչութիւնս ê տեսչութիւնն bq տեսչութեամբ lb և ի վշտացելոց p որպէս և ղեւտացիքն hlo վշտացելոցն m վշտատացելոց ê ղեւնտացիքն XYût որք c զի փխ. որ
10 ûlo սպասաւորութիւն Vbeg զսպասաւորութիւնն begq չիք և b չի փխ. չիշխէր OWcg չի իշխէր Y չիշխել ê չյիշխէր û ոչ իշխէր AJPU մերձանալ
11 begq նոյնպէս և յեկեղեցոջ (b յեկեղեցւոջն g յեկեղեցոջն) եղիցին H եղիցի hl եղիցի յեկեղեցոջն Yco յեկեղեցոջ û յեկեղեցւոջն r եկեղեցոջ, չիք ոք F վարապար km բեմն Yeghlo բեմն (cg բեմի) սրբութեան bq բեմըն սրբութեամբ FJSVWZêûcdp սրբութեան
12 Y չիք և (ի սպաս) OWd յօրինացն ê սպասաւորացն փխ. սպաս աւրինացն H չիք և (սարկաւագունք) Uhlno սարկաւագունքն bq սարկաւագունքն (q սարկաւագոյնք) սպասաւոր U չիք սպասաւորք ê Vceg սպասաւոր d սպա[ո]աւորքն
13 dhlo երիցանց H կարդեցին bq կանդնեսցին փխ. կարդեսցին ê ընտրեալք t երիցունքն ընտրեալք ûbegq ընտրեալ երիցունքն (b իրիցունքն) Y երիցուքն 1 երիցուք KLMOQRST'JVXZWadmqrt կաթուղիկոսն b կաթողիկոսին
14 S դէտ (Ս դէմ) փխ. դէտ ê չիք և (աւրէնսդիր) KLMQRSTXY Zd յաւրէնսդիր abegkmpqrst լիցին c լինիցին t ի փխ. ըստ

նոցա վճարեսցի ամենայն ինչ, որպէս Մովսէսին եւ Ահարոնին էր։

Է. Է. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ եղիցի տաւն ծննդեան եւ լայանութեանն Տեառն եւ Փրկչին մերոյ, որ է գլուխ եւ սկիզբն տաւնից եկեղեցւոյ, որ աւր Զ յանուարի ամսոյ, ըստ յունարէն թուոյ. եւ մեծապէս խմբեսցին ղտաւնն ղայն ցնծութեամբ եւ ուրախութեամբ, սաղմոսիւք եւ աւրհնութեամբ, եւ երգովք հոգեւորաւք, եւ ընթերցցին գիրք մարգարէականք եւ առաքելականք։

Ը (Է) Ը. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ զԽ աւր պահս կարգեսցեն յամենայն չարութենէ, ի մեղաց եւ ի կերակրոյ, յառաջ քան զաւրն չարչարանաց Փրկչին մերոյ. եւ ապա արասցեն զաւրն չարչարանաց՝ պասեք Տեառն եւ տաւն յարութեան Փրկչին.

1 egq վիճարեսցի Jû յամենայն, չիք ինչ Y մօվոէսի և ահարօնի b մովսէսն և ահարոնն g մովսէսի q ահարոն KLMQRSTXZ ահարովնի բացի Wûcdehgklmop st-ից մնացած ձեռ-երը ահարսվնին

2 KLMQRSTXYZrt չիք էր։

3 û չիք կարգեցին... թէ KLMQRSTX YZ սուրբ առաքեալքն l առաքեալք drt չիք և եդին հաստատութեամբ l չիք հաստատութեամբ t եթէ ûb եդիցին

4 Oû ծննդեանն DFHIJKLMOQRSTVZ Weabcdghlklmnopqrstv յայտնութեան bq տեառն մերո և փրկչին

5 û սկիզբն և գլուխ d տաւնիցն Ybcg hkloqr եկեղեցոյ û չիք որ g չիք որ աւր d որ է աւր h ուր փխ. որ աւր l ուր Զ է փխ. որ աւր Զ û յաւուր Զ ամսոյ ըստ յունվարի թուոյ փխ. աւր..... թուոյ. o Զ է յունվար r Զ-ըն յունվարի g յունվարի Զ t որ ի վեցերորդ աւուր յունվարի ê յունվայրի hl յունվար IKLMPRTUVZWelkmnpq յունվարի A յանուարի

6 P ընկած է յունարէն բառի «արէն» վաճկից... եւ եդին՝ 37-րդ էջի 9-րդ առղը g չիք ամսոյ KLSY Z յունարի (RX յունվարի Q ունովարի Y յունարին) փխ. յունարէն, KLZer թըւոյ Un թուոց hlo թվոյ p խմբեսցեն ցնծութեամբ զաւանն զայն KLQRSZ զտաւն Y տօնն û զտօն ê ըզտունն փխ. զտաւնն։

7 S ուրախութե[ամ]բ H և սաղմոսիւք

8 owbr երգօք Kloq երգաւք Wû երգօք հոգևորոք (W հոգեորօք) TS հոգևորոք V հոգևորովք QY ընթերցին mp գիրք և մարգարէականք KLMQRSTXYZ մարգարէական գիրք ê գիրք r գիրգք I մարգարէական u մարգարէայական DH առաքելականք և մարգարէականք։

10 û չիք կարգեցին.... թէ KLMQRST XYZ սուրբ առաքեալքն drt չիք և եդին հաստատութեամբ l առաքեալք hlo չիք հաստատութեամբ Q չիք եդին Wacdhilmoprstv եթէ d զքառասնորդաց։

11 û եգիցին մեծ պահս 40 օր սրբութեամբ հրաժարեալ յամենայն չարութենէ փխ. զԽ աւր.... չարութենէ d չիք աւր ho աւրս d կարգեցին զատ յամենայն q կարգեցին Reghl կարգեսցին I ամենայն OW և ի մեղաց MR չիք ի (կերակրոյ) OUYWhklmnot ի կերակրոց։

12 IL և ապա արասցեն զօրն չարչարանաց փրկչին մերոյ աջ լուսանցքում eg քան զյօրն h զզաւրն m զաւրսն JWû չիք և ապա արասցեն Q յապա kmps յարգեսցեն (ac յարեսցեն X ասասցեն) փխ. արասցեն։

13 m չիք զաւրն JWû չիք զաւրն չարչարանաց Y տօն զօրն չարչարանաց փրկչին մերոյ զպասիքն abcd eghiklopqrst զյիշատակ փխ. զաւրն KLMOQRSTVXZ չարչարանաց փրկչին մերոյ պասեք Q չիք տեառն d պասեքի Y չիք և տաւն.... փրկչին KLMTZd յարութեանն

ընթերցցին գիրք մարգարէականք եւ առաքելականք, որ պատմեսցեն զչարչարանացն Տեառն եւ զգուշակումն յարութեան Փրկչին։ Քանզի եւ ինքն իսկ տէր մեր Քրիստոս, տէր տաւնից եւ տարեկանաց, պահեաց զԽ տիւ եւ զԽ գիշեր, նոյնպէս եւ Մովսէս ի Սինէական լերինն ի ձեռն պահոցն իբրեւ սիրելի բարեկամ խաւսէր ընդ Աստուծոյ, եւ մեծապէս պատիւ գտեալ լերկնաւոր արքայէն՝ անեղ երեսաւք արքունական աւրէնս եւ կանոնս բերելով իջանէր առ ժողովուրդն։ Նոյնպէս եւ նախանձաւորն Հեղիաս ի ձեռն քառասնաւրեայ պահոցն մեծամեծ նշանս եւ զաւրութիւնս գործելով՝ ապա փառաւորեալ սապատակէր լերկինս. եւ երեք մանկունքն ի ձեռն սրբութեան պահոցն ի մահուանէ թագաւորին ապրեցան, հրեշտակ Աստուծոյ էջ առ նոսա. զբոցն բորբոքեալ շիջուցին, զթագաւորն ի գիտութիւն ճշմարտութեան ածին, եւ ինքեանք բարի անուամբ կեցեալ արժանի եղեն արքայութեանն Քրիստոսի։

Թ (Ը) Թ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ ի կատարումն ամենայն գրոց ընթերցցի Աւետարան, իբրեւ զկնիք պատուա-

1 Y ընթերցմի êr գիրգ Y մարգարեական û մարգարէական և առաքելական XYût որք ahilmops պատմիցեն cdk պատմեցին
2 VYWêûbghloq դշարշարանաց բացի IXûbq-ից մնացած Ձ-երը գուշակումն d յարութեանն r փրկչին մերոյ քանզի Q քանի փխ. քանզի
3 hilort չիք իսկ IJOWûbor տէրն մեր MXYdegq տէրն (Md տէր) մեր յիսուս քրիստոս Rbch յիսուս քրիստոս hlr տէրն տանից Yû չիք տէր (տանից)
4 bdegq և bdgq և h զմովսէս CDH Սենէական SY Սինէականն
5 û լերին I պահուցն Yû պահոց hil ort պահոյն b.և իբրև զսիրելի և զբարեկամ IJ զսիրելի êghloq և բարեկամ i չիք ընդ
6 V յաստուծոյ hlo զտաւ lQShlo երկնաւոր û ի յերկնաւոր ed յարքայէն û թագաւորէն, չիք անեղ
7 û չիք երեսաւք արքունական b կանոնս և աւրէնս ebq ժողովուրդս, Y ժողովուրդան
8 MRX և ի նախանձաւորն û չիք և ün նախանձաւոր n հեղիասն D քառասնորդեայ e քառասնորդայ n քառասնեաւրէ d քառասնորնեայ p քառասօրեա
9 I պահուցն û պահոց d մեծամեծս n մեծապէս l չիք մեծամեծ.... սրբութեան պահոցն û հրաշս փխ. նշանս, բացի hov-ից մնացած Ձ-երը կառաւարեալ (b կառաւարել) փխ. փառաւորեալ
10 û չիք և, մանկունք KLMRTZ սըրբութեանն ê չիք սրբութեան
11 I պահուցն ü պահոց ê ի մահուանէն AB հրշտակ bt և հրեշտակ MQRSTXYZkmps զի հրեշտակ ü քանզի հրեշտակ
12 W էշ փխ. էջ t իջանելով û ի փխ. առ KLMSTXYZû և զբոցն bq զրոց հրոյն բորբոքեալն Y շիջոց û թագաւորն q և զթագաւորն Rq ի (R չիք ի) գիտութեան ê ի գիտութիւնն
13 KLTZ ճշմարտութեանն E ճշմարտութիւնն pqs ճշմարտութիւն g աստուածային փխ. ածին Y չիք և b արիացեալ (q արի) փխ. բարի Ibehq կացեալ Yc կեցեալք
14 t արժանաւորեցան փխ. արժանի եղեն bcdegikmpqrs եղեալ ILMQ ST արքայութեան o յարքայութեանն քրիստոսի աստուծոյ hl եղեալ յարքայութեանն քրիստոսի աստուծոյ t աստուծոյ փխ. քրիստոսի
15 û չիք կարգեցին.... թէ KLMQRS TXYZ սուրբ առաքեալքն l առաքեալք drt չիք և եդին հաստատութեամբ hlo չիք հաստատութեամբ lo և թէ h եթէ բացի Fdt-ից մնացած Ձ-երը չիք ի
16 d յամենայն Vd ընթերցի Yêdcq աւետարանն g պատուանդան փխ. պատուական

կան ամենայն գրոց. եւ լոտն կալով ամենայն ժողովուրդն լուիցէ նմա, զի աւետիք փրկութեան են ամենայն մարդկան՝ բանիւ Կենարարին։

Ժ (Թ) Ժ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ զկնի պասեքին կատարեսցեն Ծ աւր յետ յարութեան Նորա, եւ արասցեն տաւն լիշատակի վերացման Նորա առ հայր յերկինս փառաւորեալ։

ԺԱ (Ժ) ԺԱ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ ի Զատկէն մինչեւ ի Ծ-երորդ աւր վերացման Նորա ուրախութիւն եւ ցնծութիւն եղիցի, զի աւուրք յարութեան են եւ փեսայն յառագաստի. ապա յետ տաւնի վերացմանն պահեսցեն, եւ դարձեալ Ծ-երորդ՝ տաւն կատարեսցի, եւ իբրեւ զառաջին Զատկին՝ զառն զենցի։

ԺԲ (ԺԱ) ԺԲ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, եթէ եկամուտ ոք կամ բնակաւոր, որ ոչ գիտէ զհաւատս ճշմարիտ եկեղեցւոյ սրբոյ եւ զկարգս եւ զաւրէնս, որ կարգեալ է ի նմա, մի լիցի

1 û գործոց փխ. գրոց kmps չիք և IJû pt ոտն k ցանկանալով փխ. լոան կալով JYq (կալով) յամենայն p չիք (կալով) ամենայն d (կալով) զամենայն û ժողովուրդք լուիցէն g ժողովրդեանն լուիցեն L լըւիցէ ct լուիցեն

2 k չիք աւետիք KS փրկութենէն յամենայն QUY փրկութեանն WU չիք են LMQRTZ յամենայն kmps կենարար bq կենարարին և փրկչին յիսուսի քրիստոսի

4 cd չունի Ժ հոդվածը û չիք կարգեցին.... թէ KLMQRSTXYZ սուրբ առաքեալքն l առաքեալք rt չիք և եդին հաստատութեամբ hlo չիք հաստատութեամբ acegikmprst եթէ

5 û կատարեսցէն զկնի պասէքին Ծ օր DHQRbegkm կատարեսցին ê կատարեսցի X ■ փխ. Ծ DHê չիք յետ UYn յարութեանն l արութեան begq չիք և

6 begh յիշատակ a համբարձման փխ. վերացման Yhl չիք նորա S երկինս q ի յերկինս

7 cd Ժ փխ. ԺԱ û չիք կարգեցին.... թէ KLMQRSTXYZ սուրբ առաքեալքն i առաքեալք drt չիք և եդին հաստատութեամբ hlo չիք հաստատութեամբ R հաստատութեան abceg hiklnopqrstv եթէ o չիք ի

8 û կատարեսցէն ի զատկէն մինչև ի ■ օր R մինչի e չիք մինչև gq և փխ. մինչև bq քառասներորդի hkl չիք. աւր Q ուրախութեամբ H չիք և

9 Q չիք զի IJKLMQSTZehloqr յաւուրք Q յարութէնէն Y յարութեանն û փեսայ Xhpq առագաստի eg առագաստի է

10 c մինչև ապա բառը նոր հոդված՝ ԺԱ կարգեցին առաքեալքն և եդին հաստատութեամբ թէ փխ. ապա Q յապա KLMQRSTXYZûhlot վերացման begq վերացման նորա պահեսցեն Y չիք Ծ-երորդ W հիսուներրորդ acdik յիսներորդն h յիսուներորդան lmo յիսներորդումն RXY Ծ û Ծ օր փխ. Ծ-երորդ

11 O տօնն e տուն փխ. տաւն adlk prst տաւնս Yûcdilortv կատարեսցեն hkmps կատարեսցին ABCDE FH I JLMOQRSTUVXYZWêûbeglk mnpqst չիք և eg զառաջինն Hêl զատիկն

12 KYl զենցեն H զենցին h զինցի

13 û չիք կարգեցին.... եթէ KLMQRS TXYZ սուրբ առաքեալքն l առաքեալք drt չիք և եդին հաստատութեամբ hlo չիք հաստատութեամբ d թէ

14 hl բնաւ (o բնաւոր) փխ. բնակաւոր t չիք որ l չիք ճշմարիտ ê յեկեղեցւոյ VYbcdghloqr եկեղեցոյ

15 begq չիք սրբոյ YWû չիք և (զկարգըն) Fû կարգս begq զկարգ Y զօրէնս û օրէնս b զաւրէնսն q էին փխ. է

առաջնորդ եւ հրամանատար լեկեղեցւոջ, եւ մի ոք կարգեսցէ զայնպիսիսն. զպոռնկեալսն եւ զշնացեալսն եւ զայլագործսն յերիցութիւն կամ ի սարկաւագութիւն եւ կամ յայլ ինչ սպասաւորութիւն եկեղեցւոյ մի մերձեցուսցեն, զի մի կարգեալքն ընդ նոքաւք թիւրեսցին, զի եթէ ստուերք հանդերձելոցն Մովսէսի զանարատն ընտրէր ի սպասաւորութիւն խորանին՝ որչափ եւս առաւել, որ նորոյ ուխտիս է միջնորդ։

ԺԳ (ԺԲ) ԺԳ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, եթէ խաւսեցաւ Աստուած ընդ Աբրահամու եւ ասէ. «Թլփատեսցի ութաւրեայ մանուկ ձեր, եւ այն եղիցի նշանակ ուխտին յաւիտենական ընդ իս եւ ընդ ձեզ»։ Լինէր նոյն ուխտ եւ ընդ Մովսէսի, հրաման առեալ յԱրարչէն՝ մշտկաւ զոպայիւ սրսկել ջուր զժողովրդեամբն, որ զուշակէր զմկրտութիւն հեթանոսաց։ Աւրինակէր Մովսէս եւ Ահարոն զհանդերձեալսն լինելոյ փոփոխումն ստուերագրին՝ հրամայէր ջրով

1 Y յառաջնորդ Ա կամ փխ. և (հրամանատար) Aq հրամատար b հրամայատար եկեղեցոյ q յեկեղեցո OVWot եկեղեցւոջ Yc յեկեղեցոջ egl եկեղեցոջ egq զայնպիսին b զայսպիսին Ա զայնպիսի hlo զընոսա փխ. զայնպիսիսն

2 Ա պոռնկեցեալսն hlo զպոռնկեալս begq զշնացեալսն (bq զշնացեալ) և զպոռնկեալսն acdhklost չիք և (զշնացեալսն) OW չիք և զշնացեալսն A զայղագործսն b զայլ չարագործն փխ. զայլագործսն egq զայլագործն L երեցութեան Y յերեցութեանն Xecpq յերեցութիւն d երեցութիւն

3 eg չիք ի ê սարկաւագութիւնն egh loԱ չիք և A յայզ DHIJKLMQRS TZeԱdeghloqr այլ ê ըսպասաւորութիւնն

4 Ibceghilor եկեղեցոյ MRXWe յեկեղեցւոյ OYo յեկեղեցոյ Lb մերձեսցուսցեն p մերձեսցին IJt մի և կարգեալքն KГMQRSTYZ կարգեալք hlo նոսին փխ. նոքաւք

5 KOYWert թիւրեսցեն OWbegq թէ l հանդերձելոյն Yakms մովսիսի eg զանարատսն

6 K զտեալ ընտրէր bq ընարեսցէ d ընդէր փխ. ընտրէր LQTZ ի սպասաւորութիւնն r չիք ի a չափ փխ. որչափ U և փխ. եւ H առավ[ել] Y չիք որ dhl նորոյս

7 bq միջնորդն

8 Ա չիք կարգեցին... եթէ KLMQRST XYZ սուրբ առաքեալքն l առաքեալք drt չիք և եդին հաստատութեամբ hlo չիք հաստատութեամբ, թէ

9 B աբրամու C աբրհամու F աբրամու hl թլփատեսցէ KLMQRSTX YZp թլփատեսցի մանուկ ձեր ութաւրեա։

10 Աeg մանուկն d նշան JԱ յուխտին h յաւիտենականսն d յաւիտենական.... ուխտ՝ 11-րդ տող կրկնված է DHeԱq յիս

11 q լինէր նոցին ուխտին յաւիտենական ընդ յիս և ընդ ձեզ լինէր նոյն փխ. լինէր նոյն Ա չիք ընդ (մովսէսի) Yk մովսիսի r առաքեալ փխ. առեալ IJKLMQRSTԱeh krt արարչէն

12 ê մըշկաւ (b մշակաւ) փխ. մշտկաւ eg մըշկեկաւ և զոպայիւ սրըսկեալ, bq և զոպայիւ որ (q չիք որ) սըրսկեալ XYacdhklmoprs սրսկեալ Y զջուր begq չիք ջուր A ջուր աչ լուսանցքում Vbq ժողովրդեանն Ա ժողովրդեամբ bq որ վկայէր և գուշակէր Ա նշանակէր փխ. գուշակէր

13 Ա մկրտութիւն eg զմկրտութիւնն hlor հեթանոսացն p Զ-ում չի գըրված և տեղը բաց է թողնված հեթանոսաց... ահարոն ABCDEFHIJ KLMOQSTUZei ահարովն YWt ահարօն

14 Ա հանդերձեալ begq զհանդերձսն hlo հանդերձեալսն kmps զի ի հանդերձեալսն, աւրինացն հնոյն փխ. ստուերագրին d ստուերագրեն Ա չիք փոփոխումն ստուերագրին, զի հրամայէր

լուանալ յարտաքնում սրահին, ապա մերձենալ ի սրբութիւնսն։ Աւրինակէր զայս մկրտութիւն Յեսու Նաւեայ՝ անցանելով ընդ Յորդանան, եւ ապա մտանել յերկիրն Պարգեւաց։ Աւրինակէր զայս մկրտութիւն մեծն ի մարգարէս նախանձաւորն Հեղիոս, անցանելով ընդ Յորդանան, կենդանւոյն վերանալը յերկինս։ Բերէր եւ Եղիսէէ զսափորն ի գուշակումն մկրտութեան։ Մեծն ի ծնունդս կանանց՝ կնքահայրն Յովհաննէս, որ արժանի եղեւ մկրտել զանարատ զտէր Յիսուս ի Յորդանան գետ, աւրինակ լինէր նորոյ ուխտիս եւ մանկանց եկեղեցւոյ։ Եւ լուանալով զոտս մեր ի վերնատանն՝ օծով մկրտութեան զաւրացոյց զմեզ եւ անմեղացոյց սրբութեամբ աւազանին, աւրինակ աշխարհի եթող, զի ի ձեռն քահանայութեան կարգի՝ մանուկ ութաւրեայ մկրտեալ՝ եղիցի քրիստոսազգեաց, եւ

1 b լվանալ յարտաքուստն Jû արտաքումն MRXYh յարտաքնումն q յարաաքումն OWh պահին փխ. սրահին c ապա և մերձենալ û սրբութիւնն br սրբութիւն q սրբութիւնս

2 RXY չիք աւրինակէր.... յորդանան egq մկրտութիւնն hlo մկրտութիւնս t մկրտութեան hlo չիք յեսու... յորդանան f յեսուն d յեսու որդի նաւեայ e անցելով Q որդանան

3 RXY չիք և ապա... պարգևաց bmq չիք և ապա... ընդ յորդանան (5-րդ տող) eg մտեալ f մտեալ ի յերկիրն ABCDEFHIJOUVZWeûn յերկիր KLMQST երկիր e երկիրն DH IVe պարգեեաց k պարգևացն efg և զայս մկրտութիւնն (f մկրտութիւն) dt մկրտութեան hlo մկրտութիւնս

4 e մեծին û նախանձաւոր

5 Q որգանան bmq չիք ընդ յորդանան բացի ABCDEFHUeln-ից մնացած Զ-երը կենդանոյն o վերանար Q չիք և c այլև եղիսէոս բերէր զսափորն o եղիսիէ abdefghklmopqrst չիք և եղիսէէ û եղիսէ

6 KLMQRXYûg սափորն ef զսափորսն BCDEHIêehlo չիք ի DH մկրտութեամբ KLMRTYZh մկրտութեանն l փրկութեան փխ. մկրտութեան û մեծ, մեծն բառից սկսվում է նոր ճողված bcdfgkhulmpqorst նշանակելով Ժ°Դ, իսկ hlo ունեն նաև սկզբի բառաձևր կարգեցին առաքեալքն և եդին թէ q ծնունդ ըստ կանանց

7 AFU կնքամայրն (B կնքա[?]այրն) փխ. կնքահայրն C յոհաննէս IJK LMOQRSTUVXYZegk յովաննէս hlo յովաննէս (o յովհաննէս) որ եղև արժանի t չիք զանարատ êûb cefghloq զանարաան

8 MRXYbq զտէրն û չիք զաէր hlo տէր c յիսուս քրիստոս C յորդանն t զտէրն մեր յիսուս քրիստոս KL MQRSTXYZ գետն beq գետն յաւրինակ g յօրինակ J յաւրինակ Q նորա փխ. նորոյ

9 MRXbq մանկանցն MRX յեկեղեցւոյ Ycfghilor եկեղեցոյ q յեկեղեցոյ KL լըւանալով r լուանով acd kmprs վերնատանս H վերատան KLMQRSTXYZWq վերնատունն b վերնայտունն û վերնատուն

10 Y մկրտութեանն q մկրտութիւնն ê զարզարացոյց փխ. զաւրացոյց H մեղացոյց ê անմեղացուց b անմեղացոյ MRXû սրբութեան Y սրբութեանն

11 JKQSTZ յաւրինակ LMRX յաւրինակ յաշխարհի Y յաշխարհի d աշխարհիս b չիք ի û քահանայի

12 DHê ի կարգի K ութ փխ. ութաւրեայ begq չիք մկրտեալ.... և al թլփատեսցի (i մկրտեսցի, բայց լուսանցքում ուղղված է թլփատեսցի) փխ. մկրտեալ crt մկրտեսցի (c մկրտեալ) թլփատեսցի և եղիցի (c եղեցի) a և եղիցի dhklmop sv մկրտեսցի և եղիցի ê եղեցի û լիցի փխ. եղիցի ABCFYJKLMO PQRSTUVXYZWûfn քրիստոսազգեստ DHe քրիստոսազգեստս

վկայք, որ ոչ ունին զմկրտութիւն ջրոյն արեամբն իւրեանց փրկեսցին։

ԺԴ (ԺԳ) ԺԴ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, եթէ իցէ ոք երկմիտ ի հաւատս եւ չիցէ ճշմարիտ ի պաշտաման Տեառն, մի ձեռնադրեսցի, զի մի ալլոցն ի հեղգութիւն՝ խմոր չարութեան լիցի, որպէս գրեալ, է թէ. «Անիծեալ է, որ գործէ զգործ Տեառն հեղգութեամբ», նա զմարդիկ խաբէ եւ ոչ զԱստուած, այն որ ոչ հաստատին կամակորութիւնք առաջի նորա։

ԺԵ (ԺԴ) ԺԵ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, եթէ որ սուտ երդնու կամ սուտ վկայէ եւ կամ որ երթայ առ կախարդս եւ հարցուկս, եւ քաւդեայս, եւ վհուկս, եւ հաւատայ ծննդոց եւ աստեղագիտութեանց, իբրեւ զանոսիկ որ անաստուածքն են՝ խափանեսցի նա իբրեւ զանաստուած ի քահանայութենէ, եւ մի խառնեսցի ի պաշ-

1 begq չիք վկայք... ունին Yrt որք hklo որք չունին bq մկրտութեան eg մկրտութիւն p չիք զմկրտութիւն BCDEHe չիք ջրոյն chklo ջրոյ K փրկեցան

3 û չիք կարգեցին... հաստատութեամբ el առաքեալք KLMQRSTXYZ սուրբ առաքեալքն drt չիք և եդին հաստատութեամբ hlo չիք հաստատութեամբ lo թէ DYZb չիք իցէ û ոք իցէ q որք փխ. ոք

4 I ի հաւատ bdegq ոչ իցէ û չիք ի (պաշտաման) Hêq ի պաշտման ef ի պաշտպանն (b պաշտպան) փխ. ի պաշտաման acdhiklmoprstv ի պաշտամանն տեառն այնպիսին մի պաշտեսցէ զպաշտաւն (adm զպաշտաւնն lpr զպաշտօնն hkt զպաշտօն) տեառն (d պաշտաման տեառն) մի ձեռնադրեսցի u մերձեսցի փխ. ձեռնադրեսցի

5 O չիք ի Y ի հեղգութեանն ê խոմոր Yegq և խմոր b և որմ փխ. խմոր d չարութեանն befgq լինիցի hl լինի

6 Ybefq որպէս և գրեալ է U չիք գրեալ է Y չիք թէ DHê չիք թէ անիծեալ է C Նույնը ձախ լուսանցքում r անիծանեալ այն որ Ycdfik mst ·չիք է (որ) hlo լիցի փխ. է (որ) IJûp զգործս t չիք տեառն

7 kmps և փխ. նա Ychlmr զմարդիկք û մարդիկ deg զմարդիք m և զմարդիկ bkmps չիք ոչ (հաստատին) h այլ փխ. այն ê հաստատեն km ps հաստատեաց

8 bq կամակորութեամբք յառաջի g կամակուրութիւնք hl կամակութիւնք rt կամակորութիւն km ps զամենայն և ոչ գոյ ստութիւնք փխ. կամակորութիւնք

9 u չիք կարգեցին.... հաստատութեամբ F կարգեցի KLMQSTX YZ սուրբ առաքեալքն drt չիք և եդին հաստատութեամբ Q չիք եդին hlo չիք հաստատութեամբ ch lmo թէ û ոք փխ. որ

10 f երդնոյ BCDEHSêaegt երդնու և կամ egt չիք կամ (սուտ) hlo չիք սուտ (վկայէ) ûcd չիք և (կամ) YXûc չիք որ l ուր փխ. որ KL QTZ երդա ի կախարդս MRSXYbl ի փխ. առ q չիք առ û կամ փխ. (կախարդս) և

11 befg չիք և հարցուկս c և առ հարցուկս e չիք և (քաւդեայս) ûl չիք և քաւդեայս bfg և առ քաւդեայսն (f քաւդեայս g քօղեաս) h գօղեայս q զավթեայս sp քաւդեաս ABCDE FHeûa վհուկս v հաւատայ բախտից ծննդոց b ասխտայգիտութեանց t ասադարաշխութեանց ch oprs աստեղաբաշխութեանց

12 IJû և իբրև YW որք HKLMQRSTX Zeûhloq անաստուածք C զանաստուածք t զանաստուացքն b աստուածք eg աստուածքն Y խարեսցի փխ. խափանեսցի befgq խափանեսցին i և խավանեսցի

13 befgq չիք նա adhiklmoprst որպէս փխ. իբրև c որ փխ. իբրև bgq զանաստուածս Y ի քահանայութիւն Q քաւրհնութենէ փխ. քահանայութենէ O պաշտօնն I պաշտաւնն

տաւն եկեղեցւոյ, եւ եթէ ժողովրդական ոք իցէ՝ մերժեսցի ի բաց։

ԺԶ (ԺԵ) ԺԶ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, եթէ որ սիրէ զհրէայս եւ հաղորդի ընդ նոսա, կցորդ եղիցի Յուդայի Սկարիովտացւոյ, որ սիրեաց զհրէայսն կամ զհեթանոսս, որ երկիր պագանեն արարածոց փոխանակ Արարչին, մի մտցէ յեկեղեցի եւ մի բնակեսցէ ի մէջ հաւատացելոց. եւ եթէ իցէ ի միջի նոցա՝ մի թողցեն զնա, այլ որոշեսցեն եւ զատուսցեն ի բաց յինքեանց, եւ մի կացցէ ի միջի նոցա, զի մի արմատ դառնութեան ի վեր երեւեալ պղծեսցին նովաւ բազումք։

ԺԷ (ԺԶ) ԺԷ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, եթէ ոք հրէայ կամ հեթանոս եկեսցէ եւ խառնեսցի յեկեղեցի, եւ դարձեալ թողցէ եւ երթիցէ յիւր բնութիւնն, եւ դարձեալ կրկնեսցի եւ եկեսցէ ի նոյն պաշտաւնն, զոր անարգեացն, մի ընդունիցիք եւ մի խառնիցէք ի մէջ ձեր, այլ որոշեալ զատուսցի ի միջոյ ամենեցունց, եւ

1 Oebcfghlloq եկեղեցոյ d եկեղեցոյն Y ի պաշտաւն եկեղեցոյ մի խառնեսցի ûbq չիք և eg իսկ փխ. և û եթէ ոք ժողովրդական befgq չիք ոք

3 û չիք կարգեցին... հաստատութեամբ l առաքեալք KLMQRSTXYZ սուրբ առաքեալքն drt չիք և եդին հաստատութեամբ hlo չիք հաստատութեամբ acdhiklmort թէ Y ոք ոք փխ. որ

4 ê զհրայս û զհրէյայս hl ընդ հրէայս և հաղորդեսցի ընդ o ընդ հրէայս Y նմա փխ. նոսա W զհագորդի F եղեցի d եղիցին CDHêl սկարովտացւոյ bhlor սկարովտացոյ Yac սկարիովտացոյ XW իսկարիովտացւոյ ûet իսկարիովտացոյ dfg իսկարովտացոյ q իսկկարովտացո

5 befgq սիրէ զհրէայս t սիրեն, չիք զհրէայսն կամ ûcd զհրէայս u և փխ. կամ MTXZê զհեթանոս BFKL OPSUYWabcefghiklmnopqrst զհեթանոսս XYt որք (երկիր) Yq երկրպագանեն

6 HIJpr եկեղեցի eghlo յեկեղեցին XY Wt բնակեսցի I միաբանեսցէ փխ. մի բնակեսցէ

7 CDHehlmo թէ MRY չիք իցէ X եթէ ի միջի նոցա իցեն մի befghloq մէջ փխ. միջի

8 AB այլ û չիք և զատուսցեն akmn ps ինքեանց hlo կեցցէ Y չիք և մի կացցէ

9 Y չիք ի միջի նոցա befgq մէջ փխ. միջի Y չիք մի hlo յարմատ Vq դառնութեանն t դառնութեան իւրեանց վեր երեեալ պղծիցեն ac dikmops պղծիցին r պղծիցեն ê պղծեսցեն

11 û չիք կարգեցին.... հաստատութեամբ Ii առաքեալք KLMQRSTX YZ սուրբ առաքեալքն drt չիք և եդին հաստատութեամբ hlo չիք հաստատութեամբ bhloq թէ h որք փխ. ոք

12 bq ի հրէի և ի հեթանոսի DEHP dk հեթանոսս Y չիք և (խառնեսցի) KLMQRSTZ եկեղեցի Y եկեղեցին bdegq չիք յեկեղեցի ê թողցի

13 ê չիք և երթիցէ JRXdeg իւր Kckl moprs բնութիւն DHOPUVabeg nq բնակութիւնն (IJLMNQRSTXY ZWûdfhi բնակութիւն) փխ. բնութիւնն CYêc կրկնեսցէ h!o կըրկին փխ. կրկնեսցի, չիք և (եկեոցէ)

14 p չիք նոյն BCDEFHYWêûbefgq պաշաաւն Xc անարգեաց Y ընդունել cg ընդունիցին Ub.gheq չիք և մի խառնիցէք f չիք մի (խառնիցէք) ê խառնիցիք։

15 begb չիք ի մէջ... զատուցի û միջի փխ. մէջ A այլ û որոշ BCDE FH զատեսցի KLMQRSTYZps զատուցէ eghlo միջի փխ. միջոյ Xbfg յամենեցունց û ամենեցուն eg որ փխ. և

կացցէ ի նմին կարգի ուր էր զառաջինն, եւ մի հաղորդեսցին ընդ նմա, որք ճանաչեն զնա։

ԺԸ (ԺԷ) ԺԸ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, եթէ որ փոխ տայ եւ առնու վաշխս եւ տոկոսիս, եւ շահի շահս ագահութեան, այնպիսին մի համարեսցի ընդ հաւատացեալսն, եւ մի կացցէ ի կարգ պաշտաման քահանայութեան. մչ լսիցէ զոր ետ պատուէր Արարիչն Մովսէսի, թէ «Պատուիրեա որդւոցն Իսրայէլի, զի մի պահանջեսցեն զփոխս ի մերձենալ ամին թողութեան եւ ամին եւթներորդի»*. որչափ եւս առաւել պատժոց արժանի համարիցիք զայժմուս։

ԺԹ (ԺԸ) ԺԹ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ չէ իշխանութիւն քահանայապետի կամ երիցու եւ ո իցէ առաջնորդ եկեղեցւոյ առանց իւրոց պաշտաւնակցացն առնել զիրս ինչ յեկեղեցւոջ. բայց

* Հմմտ. Ղեւտ. ԻԵ, 40, 50, 52, 54, Իէ. 17, 24

1 e կացցի p կայցէ d կարգին Yh lo որ փխ. ուր ho առաջինն L հաղորդեսցի ê հաղորդեսցեն
2 befgq նա փխ. նմա IV ճանաչենն acdhiklmoprst ճանաչէին
3 û չիք կարգեցին... հաստատութեամբ i առաքեալք KLMQRSTXYZ սուրբ առաքեալքն drt չիք և եդին հաստատութեամբ hlo չիք հաստատութեամբ bg թէ 1 և եթէ CDEF HI ոք փխ. որ
4 bq տան և առնեն ê առնոյ c առնուցու IYabcefghiklmopqrstv վաշխ d տոկոսիս և վաշխ P տոկոսիսս b ĩտոկոսի Yû չիք շահի d շահն ագահութեան rt շահս վասն ագահութեան Qhlo ագահութեամբ X ագահութիւն է Y ագահութեանն
5 I այնպիսի d այնպիսիսին e այնպ[?]ին N հարեսցի փխ. համարեսցի abdfiklpqrst համարիցի I ըստ փխ. ընդ begq չիք ընդ û հաւատացեալն begq հաւատացեալ hlo հաւատացեալս h կայցէ efg ի կարգի
6 bq և (q չիք և) ի պաշտպան և քահանայութեան d և մի կարգ քահանայութեան կացցէ և պաշտպան ոչ egkmo պաշտման hl պաշտօնն փխ. պաշտաման g և քահանայութեան Y և փխ. ոչ hlo և ոչ Y լուիցէ որ եդ r լսից ê եդ be արարին փխ. արարիչն
7 Wf մովսիսի d պատուիր ետ որդոցն CDHJNOPQTeUVYebcefghlopqr որդոցն AB իորայէղի r չիք մի S պահանջեոցին
8 r ի փոխս û ամի acdhiklmoprs tv ասւնին փխ. ամին H [ա?]մին Y թողութեանն W չիք թողութեան û ամի Fcdlt յամին Eê ութներորդի փխ. եւթներորդի BF իւթներորդի NYWûkrt եօթներորդի V յեւթներորդի admps եաւթներորդի
9 Uûabcdeghiklmopqrstv պատժոյ h արժան է DH համարիցի Q համարեցիք ê համարից Veg զաժմոյս bq զայժմոյս Yr զաժմուս
10 u չիք կարգեցին... հաստատութեամբ i առաքեալք KLMQRYZ սուրբ առաքեալքն drt չիք և եդին հաստատութեամբ hlo չիք հաստատութեամբ բացի ABCDEFHn-ից մնացած Ձ-երը եթէ DHê չիցէ փխ. չէ û ոչէ N իշխանութիւնք S իշխանութ[?]ն b չիշխանութիւն
11 ps քահանայապետին d քահանայի և կամ քահանայապետի և կամ ով որ իցէ փխ. քահանայապետի.... իցէ r կամ երիցու կամ ոյ և իցէ t և կամ երիցու և ո և իցէ BCDE HMRdefgpq իրիցու H և որոց փխ. և ո իցէ Un որ փխ. ո ê է փխ. իցէ befgq ով փխ. ո ûachiklmo ps և իցէ IJNOPYWebcefghiloqr եկեղեցոյ
12 NWacdtirt իւրոյ Y իրաց փխ. իւրոց ho իւրոյ պաշտաւնակացն առնուլ U պաշտօնակցաց û պաշտոնակցաց n պաշտաւնակցաց e պաշտօակցացն 1 առնուլ W զիր befg pq իրս Y չիք ինչ d ինչ զիրս Ik mps եկեղեցւոջ Y եկեղեցոջ W յեկեղեցւոջն cfhlo յեկեղեցոջ eg եկեղեցոջն q յեկեղեցոջն։

կամաւք եւ միաբանութեամբ ամենեցուն արասցեն, զոր ինչ կամիցին, զի մի՛ լիցի տրտմութիւն եւ հերձուածք ի միջի իւրեանց, զի ի միաբանութենէ ամենեցուն եւ քարոզութիւնն հաւատարիմ լիցի, եւ հաւատն հաստատուն, որպէս եւ Փրկիչն ասէ, թէ «Ուր երկու եւ երեք ժողովեալ են յանուն իմ, անդ եմ ես ի մէջ նոցա»*

Ի (ԺԹ) Ի. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ ի կարգէ քահանայութեանն ընտրեալքն, անարատքն, որ սուրբ ի մամոնայէ իցեն, աւրինաց եւ կարգի եկեղեցւոյ հմուտք, եթէ եւ յանարդաց ոք իցէ՝ ի քահանայապետութիւն եւ ի գլխաւորութիւն կացուսցեն միջնորդ լինել ընդ մարդիկ եւ ընդ Աստուած, զի երեւեսցի գլուխ եւ առաջնորդ ամենեցուն, զի ի ձեռն նորա խնդրեսցի չարութիւն եւ բարութիւն, մեղք եւ արդարութիւն յամենեցունց, զի դէտ եւ հովիւ է իբրեւ զՍամուէլն, զի շրջէր եւ կարգէր եւ հրաման տայր ըստ մարգարէութեանն Եզեկիէլի։

* Մատթ. ԺԸ. 20

1 LMQRSTXZcl ամենեցունց t ինչ և կամին MRXYbdq կամին
2 t չիք մի. hlo մի տրտմութիւն և հերձուածք լիցի f լինիցի t տրտունջք R չիք և Yû հերձուաց bdefglkm pqrst ի մէջ û իւրոց DHêbegq չիք (զի) ի
3 MRXY ամենեցունց 1 յամենեցուն MQRSYêûabdefglklmopqrst քարոզութիւն Wh քարոզութեան
4 v հաւատքն e հօտն փխ. հաւատն hlo հաստատութիւն dhiklmopr st չիք և (փրկիչն) i չիք թէ FPef եթէ p կամ փխ. և (երեք)
5 KLMQRSTXYZ ժողովեսցեն bdg ժողովին ABCDEFHIJKLMNOPQRS TUVXYZWêûn վասն փխ. յանուն er անուն hlo չիք յանուն իմ k յանուն անզամ եմ ես փխ. յանուն..... ես û ի միջի L նոցոյ
6 u չիք կարգեցին... հաստատութեամբ l առաքեալք KLMQRSTXYZ սուրբ առաքեալքն drt չիք և եդին հաստատութեամբ hlo չիք հաստատութեամբ Wûabcefglkmpqrst եթէ dlo եթէ ի կարգի c չիք ի RS կարգէ Un կարգել h կարգի
7 u քահանայութեան ընտրեալք անարատ որք սրբութիւն են ի մամոնայից CFHIJKLMNRSTXZWêbde fghlopq քահանայութեան l անարատք r և անարատքըն bgt ի սուրբ փխ. սուրբ ի IJ սուրբք efg սուրբքն hlo սուրբ իցեն ի մամոնայէն H չիք ի t ամուսնութենէ փխ. մամոնայէ d մամոնայ k մամոնայնէ AUn մամովնայէ
8 û չիք իցեն KLQSZ յաւրինաց MR TXY յօրինաց befgq կարգաց եկեղեցւոյ hlo և ի կարգի եկեղեցւոյ DN OPYWêc եկեղեցոյ BCDEHea հըմուտ U հմուտք են եթէ W թէ t և եթէ փխ. եթէ և û չիք եթէ և յանարգաց bcdeghjklmopqrs չիք (եթէ) և NOt յանարգեաց IJKLM QRSTXYZbegipq անարգաց
9 L ոք ոչ իցէ û չիք ոք... և X է փխ. իցէ begq ;իք (իցէ) ի ed ի քահանայապետութիւնն OW չիք և ի գլխաւորութիւն beg չիք և l մի կացուսցեն
10 rt լինիլ befgq ընդ աստուած և ընդ մարդկան H լինել և ընդ FR XY մարդիկք M մարդիք Uadhiklm noprst մարդկան V յաստուած R երևեսցէ ps գլուխն
11 Y յառաջնորդ ամենեցունց r ե ամենեցուն l չիք ի b ձեռ. bq խնդրեսցեն ի չարութիւն և ի բարութիւն KLMQRSTXYZ չիք խնդրեսցի
12 W չարութիւն փխ. բարութիւն KMQ արարութիւն (T արրարութիւն) փխ. արդարութիւն b յարդարութիւն U արդարութիւն և յամենեցունց HIJKLMOQRSTXZd egnpst ամենեցունց Nû ամենեցուն Y չիք յամենեցունց t դէ փխ. դէտ
13 AB զսամուէղն Yd զսամուէլ ê հրամայն lo տար
14 CIJMQRSWêûdhloq մարգարէութեան AB եղեկիէղի IJ յեղեկիէլի

ԻԱ (Ի) ԻԱ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ որ լոկ են ի ստացուածոց եւ սոսկ ի մամոնայէ եւ չերթան զկնի արծաթոյ շահից, եւ ձեռք իւրեանց սուրբ են ի կաշառոց եւ միտք իւրեանց լոտակ ի չարութենէ եւ խորհուրդք իւրեանց կատարեալ են ի սէրն Աստուծոյ, նոքա ընտրեսցին ի պաշտաւն սեղանոյն Տեառն, զի եթէ զՂեւտացիսն յամենայն իմեքէ ի կալուածոյ եւ ի բաժնէ եղբարցն հեռացուցեալ ապա մերձեցուցանէր առ ինքն, որչափ եւս առաւել որ նորոյ ուխտիս են սպասաւորք, միջնորդք եւ պաշտաւնեալք Քրիստոսի անարատք իցեն եւ անմեղք։

ԻԲ (ԻԱ) ԻԲ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ ամբարտաւանք, եւ հպարտք, եւ սէգք, եւ սնափառք, եւ ատեցողք, եւ կերողք, եւ արբեցողք, եւ ուսումնատեացք, եւ քնէածք, եւ յոյլք, եւ նախանձոտք չարեաց, եւ ցանկացողք չարեաց, եւ պատուասէրք, խիստք եւ

1 û չիք կարգեցին... հաստատութեամբ i առաքեալք KLMQRSTXYZ սուրբ առաքեալքն drt չիք և եդին հաստատութեամբ hlo չիք հաստատութեամբ Yubdeg եթէ be չիք որ n որք (q ոք) փխ. որ

2 d յստացուածոց nlo ստացուածոցն AUn մամոնայէ kmps չերթալ û ոչ երթան d զհետ փխ. զկնի

3 ABCDEFHIJKLMNOPQRSTUVXYZ Wêûn արծաթաշահից m արծաթոյն befgq շահից արծաթոյ bg արծաթո S ձեռաւք W կաշառաց Yb cdefghiklmopqrstv կաշառոյ q միտքըն

4 KL յիւրեանց Ubegq յստակ են ի U չարութեան acdhiklmoprstv իւրեանց սուրբ (v չիք սուրբ d սուրբ են) և յստակ (rf յստակ են) ի չարութենէ և սիրտք և խորհուրդք q խորհուրդ Yûc կատարեալք f կատարեալն, չիք են

5 Q չիք նոքա.... Տեառն HWêdhl ընտրեսցեն Y ընդրիցին KLNRSZ ընտրեցին n ի պաշտաւնս սեղանւոյն KLMRSTXYZWbegq սեղանոյ rt աստուծոյ փխ. Տեառն

6 YWc թէ V զղևտացիս Y զղևտացին g զևտացիսն l ամենայն Y յամենայնի eg յամենայնի ումեքէ H ի մի է փխ. իմեքէ NOW ի մեղքէ փխ. իմեքէ ê ի մի ոք է փխ. իմեքէ û յիմէքէ ի կալուածոց H չիք ի (կալուածսյ) efgq ի կալուածու hl ի կողուածոյ bcdps ի բաժանէ

7 Y եղբարց U հեռացուցանել Y հեռացուցեալք h հեռացուսցենալ l հեռացուսցեն այլ ապա մերձացուցանէր i մերձացուցանէր

8 V չիք որ Q նորա փխ. նորոյ bef gq ուխտիս է սպասաւոր միջնորդ (b որ միջնորդ) P մինջնորդք W միջնորդ egp պաշտօնեա

9 i մի քրիստոսի b չիք իցեն

10 û չիք կարգեցին.... հաստատութեամբ i առաքեալք KLMQRSTX YZ սուրբ առաքեալքն H չիք և drt չիք և եդին հաստատութեամբ hlo չիք հաստատութեամբ Yûabc defghiklmopqrst եթէ Jû յամբարտաւանք

11 Yhlo չիք և (սէգք) BCDEHeegbilo rt սէգ bq սէք acdefghiklmopqrs tv սնապարծք (՚ļ սնայպարծք) փխ. սնափառք bhloq չիք և (ատեցողք)

12 A կերողք ձախ լուսանցքում, բացի u-ից մնացած Ձ-երը չունեն և (կերողք) b չիք և կերողք և արբեցողք acdefghiklmnopqrst չիք և կերողք ABEFINOPUVacdefgimnprs չիք և (արբեցողք) բացի bqt-ից մնացած Ձ-երը չունեն և (ուսումնասեացք) û ուսումնատեաց S քննէածք ê քնեած hl քէածք hlo չիք և (յոյլք) U յայլք (û ծոյլք eg յուլք) փխ. յոյլք bq և յոյլք և ծոյլք

13 c չիք (նախանձոտք) չարեաց M չիք չարեաց և ցանկացողք չարեաց û նախանձոտք և չարեաց FRX Yp չիք և ցանկացողք չարեաց ûb hloq չիք (ցանկացողք) չարեաց I և պատուասէրք խիստք և ցանկացողք չարեաց û չիք և (պատուասէրք) Wq խիստ Y նիսաք փխ. խիստք Qû չիք (խիստք) և

նեղասիրտք, ցոփասիրտք եւ լանդգունք, անգութք եւ անողորմք, կռուողք և ոխակալք, քսմոսք եւ շոգմոգք, եւ որ ինչ նման են սոցին մի մերձեսցին ի պաշտաւն քահանայութեան, վասն զի գրեալ է. «Ի բաց կացէք յինէն ամենեքեան որ գործէք զանաւրէնութիւն»*։

ԻԳ (ԻԲ) ԻԳ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ որպէս Տէր հրաման ետ եւ պարգեւեաց մեզ, թէ «Զոր արձակիցէք յերկրի, արձակեալ լիցի յերկինս, եւ զոր կապիցէք յերկրի կապեալ եղիցի յերկինս»**. նոյնպէս եւ հրաման տուեալ քահանայութեան եւ երիցանց կարգի զարժանիս աւրհնութեանն՝ միաբան աւրհնել եւ զանարժանսն՝ միարան կապել եւ ըմբերանել։ Եւ զոր կապեսցենն՝ կապեալ կացցէ, մինչեւ հնազանդեսցի առաջնորդին։ Ապա եթէ տարապարտուց եւ յանարժանս զոք կապեսցեն՝ պատիժ պատուհասի ըն-

* Սաղ. Զ. 9 ** Մատթ. ԺԶ.19, ԺԸ.18

1 W մեծասիրտք alst մեգէսիրտք Q չիք նեղասիրտք ցոփասիրտք Yf և (Y չիք և) ցոփամիտք C ցոփասիրտք ձախ լուսանցքում DHê չիք ցոփասիրտք acegikm prst և ցոփասիրտք d ցոփասիր l ցոփասիրտ Wû չիք և (յանդգունք) Highlo անգգունք e անդգունֆ RX յանդուգքն N հանդգունք Y յանտուգն r յանդգունք û անգութ և անողորմ bfgq չիք անգութք ckpst և անգութք l և անգութն r և անգունդք բացի Yû hlo-ից մնացած Զ-երը չունեն և (անողորմք) Y անողորմն բացի YW ûcdhlo-ից մնացած Զ երը ունեն և (կռուողք) P և կռուողք ձախ լուսանցքում

2 û չիք և (ոխակալք) DHe ոխակալք ցոփասիրտք քսմոսք Y քսմոք c քսմոս n և քսմոսք ûabcdfghlkl mopqst չիք և (շոգմոգք) ê շոգմք egqt շոգմոք Q ոչ փխ. որ u որք Yû չիք ինչ kms նմանք bkmpqs չիք են acdhilort է փխ. են i սոցա

3 hl մերձեսցեն Y չիք և (պաշտաւն) XY քահանայութեանն bղ պաշտաւն սրբութեան և քահանայութեան u որպէս փխ. վասն d էր փխ. է hlo է թէ ի

4 êd բայց q կաց կացէք Q չիք յինէն.... գործէք û ամենեքեան յինէն FIVWdgqt ոյք փխ. որ ûb որք q գործ H գործք F զանօրէնութիւնն

5 û չիք կարգեցին... հաստատութեամբ i առաքեալք KLMQRSTX YZ սուրբ առաքեալքն dort չիք և եդին հաստատութեամբ hl չիք հաստատութեամբ Ye եթէ

6 Xbefghiloqr տէրն cd չիք տէր bq եատուր d չիք և պարգեւեաց, մեզ և ասաց թէ A եւ պարգեւեաց կրրկըն-ված է befgq եթէ H յարձակ êh lop արձակէք b արձակեցէք KLM QRSTXZ երկրի

7 hlo եղիցի n լիցին bd եղիցի արձակեալ eg չիք յերկինս ABCDF HIJ KLM NOPQRSTUVZWeûbefgn pq չիք և զոր... յերկինս hl կապէք acikmstv լիցի

8 kmps սոյնպէս Ud չիք և (հրաման) ê հրամայն KLMQRSTXYZ տուեալ (KL տըւեալ) հրաման m չիք տուեալ PQYZ քահանայութեանն bq քահանայութեանց E բնկած է քահանայութեան բառից մինչև 54-րդ էջի 8-րդ տողի սրբոյ բառը bgq իրիցանց d երիցութեան

9 m կարգի տուեալ զարժանիս bq արժանիս h զարժանի FIMNRSXWêûa b defghiklmopqrstv աւրհնութեան l չիք միաբան աւրհնել

10 ho զանարժանն Nq զանարժանս OW չիք և զանարժանսն.... ըմբերանել l չիք ե զանարժանսն q միաբանութեամբ cefg կապենն qr կապեն û չիք և ըմբերանել Weû կապեսցեն ghiklmopst կապենն bdl կապեն

11 Yhilo կայցէ I մինչ q մինչև և հնազանդեսցի ê հնազանդեսցէ Y յառաջնորդին eg առաջնորդին սրբութեամբ ապա թէ NOWbcfq թէ MS տառապարտուց

12 IJKLMQRSTXZ անարժանս û չիք և յանարժանս զոք Y զանարժանս ոք h զոր փխ. զոք dk կապեսցին N պատուհասցի e պատուհաս û չիք պատուհասի m կալցի (p կրեսցեն) փխ. ընկալցին DH ընկալցի

կալցին ըստ արժանի, որք ի զուրն կապեցին։ Բայց որ կապեցաւն՝ ընկալցի ախորժելով զկապանսն, որպէս թէ իցէ արժանի կապանացն։

ԻԴ (ԻԳ) ԻԴ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ մի ոք յանդգնեսցի ի մարդկանէ, որոյ չիցէ զաւծումն քահանայութեան ընկալեալ, եւ արասցէ իրս ինչ իշխանութեամբ իբրեւ զքահանայ, եւ կամ քահանայ աչառութեամբ գործեսցէ ինչ առանց աւրինաց եւ իրաւանց, այլ արդարութեամբ եւ անակնառութեամբ։

ԻԵ (ԻԴ) ԻԵ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ. թէ մի ոք անարգեսցէ եւ անգոսնեսցէ եւ արհամարհանաւք կալցի զքահանայն, թէեւ կարի ոք անարժան եւ յանարգաց իցէ՝ գիտասցէ զի զԱստուած անարգէ, զի Աստուծոյ սպասաւոր է ձեզ ի բարիս, եւ համարս տալոց է ընդ

1 u չիք ըստ... կապեցին Wt արժանոյն bho արժանեացն l արժանեաց i արժանիցն q արժանութեանցն ապա ոք ի զուր eg ըստ արժանեաց և թէ ոք զուրն կապեսցին b ապա ոք փխ. որք acu fhklmoprst չիք ի (զուրն) LMQR STXYZWbhlo ի զուր

2 ABCDFHIJKLMNOPQRSTUVXYZW eefh ընկալցին begq զկապանս R իցի acdfkmps կապանաց Yl կապեցան փխ. կապանացն

4 û չիք կարգեցին... հաստատութեամբ l առաքեալք KLMQRSTXYZ սուրբ առաքեալքն dort չիք ե եդին հաստատութեամբ hl չիք հաստատութեամբ Ybegq եթէ H չիք թէ RXY չիք մի eg ոք մի

5 f անդգնեսցի Y յանդգնիցէ g չիք ի IJKLMNOPQRSTUVXYZWn որոց BCDHeghoq որ û որոց ոչ իցէ օծումն ghoq ոչ իցէ p չիցէ ընկալեալ զօծումն KLTYZ քահանայութեանն

6 d առեալ փխ. ընկալեալ, ինչ իրս l ինչս a չիք ինչ û իշխանութիւն cl որպէս փխ. իբրեւ b չիք իբրեւ զքահանայ և lû քահանայ Yû չիք (զքահանայ) ե

7 b չիք կամ... աչառութեամբ egl քահանայական առատութեամբ և աչառութեամբ Y զքահան û չարութեամբ (Q չառութեամբ) փխ. աչառութեամբ IJK աչարութեամբ n մի աչառութեամբ acdhiklmopr st աչառութեամբ և ակնառութեամբ գործեսցէ f ակնառութեամբ և աչառութեամբ Y չիք առանց LRZ յաւրինաց ST յօրինաց d աւրինացն g օրինացն U չիք և իրաւանց g չիք և, իրաւամբք bq պատուիրանաց փխ. իրաւանց f իրանց փխ. իրաւանց

8 A այդ Q ակնառութեան abcdfhlkl opqrst անաչառութեամբ (eg աչառութեամբ) փխ. անակնառութեամբ

9 û չիք կարգեցին.... հաստատութեամբ 1 առաքեալք KLMQRSTX YZ սուրբ առաքեալքն dort չիք ե եդին հաստատութեամբ hl չիք հաստատութեամբ Ybeg եթէ L թի փխ. թէ

10 km յանդգնեսցէ փխ. անարգեսցէ Y արհամրեսցէ և անգոսեսցնէ և անարգեսցէ N անգոսնեցէ d յանկոսնեսցէ o արհայմարարհանաւք MQR արհամարհեսցէ S արհամարհեցէք begq անգոսնեսցէ և արհամարհեսցէ և արհամարհանաւք e կալցէ ê կալցցի û քահանայ Q և թէ acdikmprst թէ (befgq եթէ) փխ. թէև

11 ê յանարժան befgq չիք անարժան և, յանարգանաց (g անարգաց) ոք իցէ IRSTXZû անարգաց JKLY անարգանաց d յանա[ր]գաց h յանարգացի hmrs գիտեսցէ û թէ փխ. զի CDHê եթէ փխ. զաստուած BJNOPQRSTYabc dhkloqrt աստուած lr անարգ

12 CDHê այլ փխ. զի W սպասաւորութիւն d է նա ձեզ U զի փխ. ի befgq չիք ե համարս... ընդ ABIJ KLMNOPRSTUVXZWn չիք է (ընդ) DHêil չիք ընդ Wd ըստ փխ. ընդ

ոդւոց ձերոց. ո՛չ գրեալ է «Զիշխան ժողովրդեան քոյ մի՛ բամբասեսցես»*։

ԻԶ (ԻԵ) ԻԶ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ որք են յաստիճանի դատաւորութեան եւ իշխեն տանել դատաստան, եթէ թիւրեսցի, եթէ աչառեսցէ երեսաց եւ պարտաւորեսցէ զարդարն եւ արդարացուսցէ զպարտաւորն, մի՛ եւս կացցէ ի կարգի դատաւորութեանն եւ պատուհասեալ կշտամբեսցի, զի ոչ իմացաւ զգրեալսն աստուածայինն ձեռամբն յաւրէնսն Մովսէսի, թէ «Մի՛ խոտորեցուսցես զիրաւունս ի դատաստանի»**, եւ «Կաշառ ի վերայ իրաւանց մի՛ առնուցուս»***։

ԻԷ (ԻԶ) ԻԷ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, եթէ ոք ելանիցէ յաշխարհէ ճշմարիտ վախճանաւ եւ կամ խողխողեալ յանաւրինաց վկայ հաւատարիմ վասն անուան Փրկչին՝ խոստովանելով զՔրիստոս ի նեղութիւնսն, որ վասն անուան նորա լինի, արասցեն զյիշատակս նոցա յաւուր մահուան նոցա, եւ զնշխարս ոսկերաց նոցա ի պատիւ ա-

* Հմմտ. Ելք ԻԲ. 28 ** Բ Օրէնք ԻԴ. 17 *** Սաղ. ԺԴ. 5

1 IJNY հոգոց KLMOQRSTXZWû հոգւոց cdhkmops ոգոց N ձերոյ I չիք ոդւոց befgq չիք ոդւոց ձերոց e որպէս (g որպէս և) փխ. ոչ bl not զի փխ. ոչ bq ապա (b չիք ապա) ոչ գրեալ է զի իշխանութիւն ժողովրդեանն e է զի զիշխան Ht իշխան I զիշխանն D ժողովրդեանն cd չիք ժողովրդեան belq չիք քոյ acdfhikmoprst ոչ (l որ ոչ) փխ. մի Q բամբասեսցէ Y բանբասեսցես l բամբասեսցեն

3 û չիք կարգեցին... հաստատութեամբ i առաքեալք KLMQRSTXYZ սուրբ առաքեալքն dort չիք և եդին հաստատութեամբ hl չիք հաստատութեամբ acdefgikmqrst եթէ b եթէ զնեն յաստիճան hlo եթէ ոք են

4 acdlkmqrst յաստիճան eghlo աստիճան HY աստիճանի բացի AB fn-ից մնացած Ձ-երը յաստիճանի Y դատաւարութեանն km դատաւարութեամբ l չիք դատաւարութեան... առնել bq իշխել BCDFH JKYêgiors զդատաստան h զդատաստանս CDHYûlo թիւրեսցէ IJh դիւրեսցէ OP դիւրեսցի Q չթիւրեսցի

5 CDHYêt և թէ փխ. եթէ êbefghl oq աչառեսցէ h չիք (երեսաց) և g պարտաւորեցուսցէ bqt չիք և արդարացուսցէ (qt ունեն ե)

6 t չիք զպարտաւորն.... կացցէ b չիք զպարտաւորն q պարտաւորեսցէ p կայցէ բացի h-ից մնացած Ձ-երը ի կարգ IKLMNPRSTXZWûdghlop դատաւորութեան hlo այլ փխ. և t չիք և

7 befgq պատուհասեսցի կշտամբեալ

8 W ձեռամբ û օրէնս Y մովսէսի գրեալ ձեռամբն աստուծոյ f մովսիսի g խոտորեցուսցեն DHST Ue զիրաւունսն

9 befghlq չիք ի (դատաստանի) lq յիրաւանց g առնուցուն

10 û չիք կարգեցին... հաստատութեամբ i առաքեալք KLMQRSTX YZ սուրբ առաքեալքն d չիք առաքեալքն hort չիք և եդին հաստատութեամբ dl չիք հաստատութեամբ Y ելանէ bq յելանիցէ

11 DHIJKLMRSTYZêdeg աշխարհէ He վախճանեաւ begq վախճանեալ û չիք և c չիք կամ bq խոյխողեալ ի յանաւրինաց ITû անօրինաց JKLMQRSZ անաւրինաց d յանաւրինացն s անյաւրինաց

12 befgq չիք վասն անուան Y խոստովանել l խոստովանելո

13 bq ի նեղութեան efg ի նեղութիւն ABCDFHIJKLMNOPQRSTUVXYZ Wêûdkln ի նեղութիւնս l որով փխ. որ ST վանսն փխ. վասն l չիք վասն h լիցի O զիշատակս û յիշատակ

14 JYûbq նորա փխ. նոցա h չիք նոցա d չիք յաւուր մահուան նոցա bq մահուամբ û նորա փխ. նոցա (և) befgq չիք և c չիք և.... նոցա X նշխարս û նշխար h չիք նոցա (ի պատիւ)

ռեալ փառաւորեսցեն զՔրիստոս, որ եւ 'նոցա ղայնպիսի համբերութիւն ի յորդորումն եւ ի թողութիւն մեղաց մերոց։

ԻԸ (ԻԷ) *ԻԸ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, եթէ Թագաւորք, որք ունին զհաւատս եկեղեցւոյ սրբոյ եւ խոստովանին զՔրիստոս, իշխանութիւն լիցի ընդ քահանայս ի բեմի կալ, իբրեւ զԴաւիթ եւ որ իբրեւ զնայն էին, ըստ մարգարէութեանն եթէ Թագաւոր յուսացաւ ի Տէր, յողորմութեանց բարձրելոյն նա մի՛ զրկեսցի, բայց յայլ ինչ մի՛ համարձակեսցի, գուցէ որպէս զՈզիայն պատուհասեալ իցցէ։*

ԻԹ (ԻԸ) *ԻԹ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, եթէ ի պաշտաման եկեղեցւոյ ասասցեն զսաղմոսս եւ զաւրհնութիւնս Դաւթի պաշտել աւր ըստ աւրէ, յամենայն ժամ, զմարգարէութիւնսն Դաւթի ՃԾ սաղմոս, որպէս եւ ասէն իսկ. «Աւրհնեցից զՏէր յամենայն ժամ, յամենայն ժամ աւրհնութիւն նորա ի բերան իմում»*. եւ «յաւ-*

* Սաղ. ԼԳ. 2

1 b *փառաւորեսցին* eg *փառաւորեցին* q *փառաւորեցին զքրիստոս աստուած* *որ* KMQRSTXYZbq *զայսպիսի* (L *զայպիսի*) փխ. *զայնպիսի*

2 Բացի acdhiklmoprst-ից մնացած Ձեռ-երը չիք *ի* (*յորդորումն*) R *ի թողութեան* Y չիք *մերոց*

3 û չիք *կարգեցին... հաստատութեամբ* i *առաքեալք* KLMQRSTXYZ *սուրբ առաքեալքն* hort չիք *և եդին հաստատութեամբ* dl չիք *հաստատութեամբ* ê *թէ* ho *թագաւորքն*

4 BCDFHIJê *որ* Q *ունիք* û *հաւատս* INOPYêcdefghiklmopqs *եկեղեցոյ* h չիք *և* ê *խոստովանեն* d *խոստովանեցան*

5 ABCDFHKLNOPQSTUVZêmn *ի քրիստոս* W *իշխանութեանն* d *իշխանութեան* 1 *իշխանութեամբ* eg *քահանայսն ի բեմին* bdq *բեմբի* Y *բեմն* W *բեմ* Y *ելանել* փխ. *կալ* cd *կեալ*

6 ABCDFHIJKLMNOPQRSTUVXZWê ûacdlkmnprst *զզաւիթն* KLMQRSTXZ *որ և* փխ. *և որ* hlo *որք* û չիք *և որ.... էին* Y չիք *որ.... մարգարէութեանն* KLMQRSTXZ չիք *իբրև* DHIVê *զնոյն* bhloq *զնա* փխ. *զնայն* IMRSXWbhloq *մարգարէութեան* g *թէ*

7 bq *որ յուսացաւ* IJKQRSTXYZû *ողորմութեանց* Le *ողորմութենէ* akps *յողորմութեան* êcdghilmort *յողորմութենէ* AJKLMNOPRSTU *բարձելոյ* t չիք *նա* hlo չիք *նա մի զրկեսցի* abcdegkmpqs *ասասնեսցի* փխ. *զրկեսցի*

8 IJKLMPQRSTXYZûbeghmqr *այլ* d *զայլ* eg *և գուցէ* r *իբրև* փխ. *որպէս* d *զոզի այնպէս* փխ. *զոզիայն*

9 ê *պատուհաս* begq *պատուհասեսցի*, չիք *իջցէ* n *իցէ* փխ. *իջցէ*

10 û չիք *կարգեցին... հաստատութեամբ* i *առաքեալք* d չիք *առաքեալքն* KLMQRSTXYZ *սուրբ առաքեալքն* hort չիք *և եդին հաստատութեամբ* dl չիք *հաստատութեամբ* e *թէ* I *ի* կրկնված է abdegq չիք *ի*

11 êhilr *պաշտաման* bq *պաշտպան* (eg *պաշտօն*) փխ. *պաշտաման* NOPYêbcefghikIopqrs *եկեղեցոյ* rt *արասցեն* փխ. *ասասցեն* KLMPRSTXYZb *զսաղմոս* Q *զսաղմոսն* ûacdhklmopq *սաղմոս* flr *սաղմոսս* eg *սաղմոսս* (g *սաղմոս*) *և աւրհնութիւն* befgq չիք *զաւթի*

12 befgq չիք *պաշտել.... զմարգարէութիւնսն* 1 *ամենայն* J *զմարգարէութիւն* û *մարգարէութիւն* d *զմարգարէութիւնն* hlo *զմարգարէութիւնս* A *աւր ստ աւրէ*

13 bq չիք *ՃԾ* L *սաղմոսաց* ap *սաղմոսն* bhloqrt չիք *իսկ* S *ա[ւր]հ[ն]եցից* He *ամենայն*

14 e *ամենայն* fps չիք *յամենայն ժամ* l չիք *աւրհնութիւն.... իմում* q *յաւրհնութիւն* ê *աւրհնութիւնն* lho չիք *նորա... իմում* êbcq *բերանի* KLMQRSTUXYZWûdegln *իմ* 1 *այլև* փխ. *և* N *օրէնըս* b *յաւրէնսն*

րէնս Տեառն խորհեցայց ի տուէ եւ ի գիշերի»*, սաղմոս ասացից եւ ի միտ առից եւ «Լսելի արարից զձայն աւրհնութեան նորա»**, եւ դարձեալ՝ «Սաղմոս ասացէք Աստուծոյ մերում. եւ թագաւորին մերում, սաղմոս ասացէք»***։

Լ (ԻԹ) Լ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ յեկեղեցւոջ դիրք ընթերցցին՝ Հին կտակարանք, Աւրէնք եւ Մարգարէք, եւ Նոր կտակարանք, որ լինիցին վասն կենարար չարչարանաց փրկչին մերոյ Քրիստոսի, եւ գործք եւ խաւսք աւետարանչացն քարոզութեան վասն բանին ճշմարտութեան, եւ վարդապետութիւն աշակերտաց Փրկչին. եւ այլ աւելի քան զայս՝ մի ընթերցցի ի բեմի։

ԼԱ (Լ) ԼԱ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, եթէ հաց պատարագին լոռում աւուր եփեսցի՝ ի նմին աւուր elցէ ի սեղանն եւ մի լիցի իշխանութիւն զկնի աւուրց հանել, զի եւ Մովսէս ոչ պակասեցուցանէր զհացն ջերմ լերեսաց Տեառն։

ԼԲ (ԼԱ) ԼԲ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, եթէ ոք ի

* Հմմտ. Սաղ. Ա. 2 ** Սաղ. ԿԵ. 8 *** Սաղ. ԽԶ. 7

1 i ի գիշերի և գարձեալ սաղմոս efg և սաղմոս h չիք ի (միտ)
2 h ա[ռից?] bq արա ինձ փխ. արարից R աւրհնութեամբ û չիք և գարձեալ
3 H ասացաք Y ասացից û մերում սաղմոս ասացէք թագաւորին Y թագաւորի Fabcdefghiklmopqrst մերոյ փխ. մերում (սաղմոս)
4 m [աս]ացէք
5 û չիք կարգեցին... հաստատութեամբ i առաքեալք KLMORSTXYZ սուրբ առաքեալքն d չիք առաքեալքն... հաստատութեամբ hort չիք և եդին հաստատութեամբ H չիք և CDHNOYWeacdhiklmoprst եթէ û թէ ի սուրբ եկեղեցւոջ HP եկեղեցւոջ Y եկեղեցոց bcfo յեկեղեցոջ e եկեղեցւոյ g եկեղեցոյ q եկեղեցոջ
6 W գիրքն abcdefhiklmonqrst գիրս g գիրքս բացի FIKMNORVXZW lm-ից մնացած Զ-երը ընթերցին ABCDFHJKLMNOPQRSTUXYZW eûbefg չիք աւրէնք.... կտակարանք d մարգարէքն IVn չիք կտակարանք... մարգարէք և
7 bq լինիցի hlo լիցի RXY չիք կենանար d կենանարին
8 P փրկչին.... աւետարանչացն աջ լուսանցքում q յիսուս քրիստոս ê փրկչին յիսուսի քրիստոսի մերոյ, չիք և (գործք) i պարծանք փխ. գործք f չիք և խաւսք աւետարանչացն l աւետարանչաց t աւետար[ան]չացն
9 NY քարոզութեանն f չիք քարոզութեան H ճշմարտութիւն NOQY ճշմարտութեանն ARXabdghikmnopqrst վարդապետութեան Yef վարդապետութեանն ê վարդապետութիւնն
10 D աշակերտաց փրկչին և աջ լուսանցքում bnq աշակերտացն i այս H ընթերցի q ընթերցիր P ընկերցցի dl չիք ի
11 d ի բեմբին egho ի բեմին
12 û չիք կարգեցին.... հաստատութեամբ i առաքեալք KLMQRSTXYZ սուրբ առաքեալքն d չիք առաքեալքն... հաստատութեամբ hort չիք և եդին հաստատութեամբ l չիք հաստատութեամբ egp թէ
13 IJ որում KLMQRSTXZêl յաւուր (եփեսցի) Y եփեսցոցի փխ. եփեսցի t չիք աւուր (ելցէ) ûl ի սեղան p ի սեղանս
14 bq իշխանութեամբ begq հանել այլ աւուր եփեալն փխ. զկնի.... հանել ûabeq չիք (զի) և
15 o պակասեցոյց անէր befgq հաց BCDFHêbcdq ջերմն Qef երեսաց
16 û չիք կարգեցին.... հաստատութեամբ i առաքեալք KLMQRSTXYZ սուրբ առաքեալքն d չիք առաքեալքն hort չիք և եդին հաստատութեամբ dl չիք հաստատութեամբ êbhoq թէ U չիք ի

կարգէ պաշտաւնէից եւ յուխտէ եկեղեցւոյ կամեսցի կուսան լինել, բարւոյ գործոյ ցանկալ, համարձակ լիցի վանս շինելոյ ի տեղիս տեղիս՝ ժողովել աւրինաց եւ կարգի սրբութեան, զգուշասցին ի կերակրոյ պարկեշտանալ, ի զինուորական ըզգեստուէ հեռանալ, պճըզ-նաւորեալ նմանեսցի պաշտաւնէից հրեշտակաց Աստուծոյ եւ զուարթ-նոց երկնից։ Զի եւ Ցեառ պաշտաւնեայն Մովսէսի եւ սպասաւոր սըր-բութեանն եւ Եղիա նախանձաւորն Աստուծոյ եւ Երեմիա մարգարէ եւ մեծ մարգարէն Մկրտիչն Յովհաննէս, սոքա ամենեքեան կուսու-թեամբ եւ պարկեշտութեամբ կատարեցին զկեանս իւրեանց, բռնու-թեամբ կալեալ յափշտակեցին զարքայութիւնն երկնից։

ԼԳ (ԼԲ) ԼԳ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ որպէս ի սկզբանէ զուգեաց Աստուած ամուսնութեամբ զմարդն, եւ աւգնական արար միմեանց եւ աւրհնեաց զնոսա, նոյնպէս սահմանեալ եւ հաս-

1 cd պաշտաւնէից (d պաշտաւնէիցն)
կարգէ ho պաշտաւնէիցն Iûp ուխ-
տէ eg ուխտէ VYWcfghiklmopqrs ե-
կեղեցոյ P յեկեղեցոյ S յեկեղեցւոյ
Ye կամիցի ABCDFIJNOPUVWêû
abdefgkmqrs և կամեսցի u կոյս q
ուսանել փխ. կուսան լինել t լինիլ
2 YWacdfkmprs բարոյ bhloq բարի
eg բարէգործոյ UW գործւոյ
blq գործոց bq լինի FUXYûbeghlo
pqs վաան փխ. վանս e վանս
f վանսն դշինութեանն bq լինելոյ
փխ. շինելոյ eg չլինելոյ փխ. շի-
նելոյ cdikmprstv շինելով
3 U ժողով befgq չիք ժողովել d աւ-
րինացն JNOPVY սրբութեանն
R սրբութեամբ r չիք ի
4 Ubefgq կերակրոց KLMQRSTXYZ և
ի eb չիք ի. hio ե փխ. ի FHWeû
bhlo զգեստէ e սգեստուէ q ըս-
գեստէ I! և հեռանալ v պճնաւո-
րեալ փխ. պճզնաւորեալ bq պճղնա-
ւորեալն
5 befgq նմանեսցին հրեշտակաց
(eg հրեշտակք q հրեշտակ) աստու-
ծոյ (b չիք աստուծոյ) պաշտօնէից
(fq պաշտաւնէից) t պաշտօնէից
աստուծոյ և [?] և զուարթնոց
L պաշտաւնէիցն BO հրշտակաց
hklo հրեշտակացն R չիք և
6 IJLN յերկնից Hbq չիք և (յեսու)
F յետու փխ. յեսու ü եսու պաշ-
տօնէյ d յեսու որդի նաւեայ պաշ-
տաւնեայն bq պաշտաւնեայ էր
egp պաշտօնեան s պաշտաւնեան
h պաշտօնայն o պաշտաւնայն
l նաւեան փխ. պաշտաւնեայն
O մովսէս uf մովսիսի ê բսպա-
սաւորութեան t չիք սպասաւոր
FIJKLMNRSTXYZWûbdhoq սըր-
բութեան e չիք սրբութեանն
7 cd չիք և եղիա.... մարգարէ m ե-
ղիայի r եղիեա Lbefgq երեմիայ
մարգարէն L չիք և (մեծ) W և մեծն
ի մարգարէս
8 û մարգարէ d մարգարէին u յով-
հաննէս մկրտիչ ABCDH իովաննէս
FUe ի յովհաննէս Y յոհանէս
d յովանէս a յովհաննէսն բացի
VWci-ից մնացած Ք-երբ յովաննէս
DHe նոքա փխ. սոքա e ամենե-
քեանք
9 eh չիք և Rh կատարեսցին o բռնու
թեան t և բռնութեամբ
10 be յիշատակեցին փխ. յափշտակեցին
CDFHIJKMNPRSTXZWûademps
զարքայութիւն Q զարքայութեան
INRSXYZehk յերկնից
11 û չիք կարգեցին.... հաստատու-
թեամբ i առաքեալք d չիք առա-
քեալքն KLMQRSTXYZ սուրբ ա-
ռաքեալքն hort չիք ե եզին հաս-
տատութեամբ dl չիք հաստատու-
թեամբ begq չիք թէ adfhiklmoprs
tv եթէ ABDFHIJKLMNOPQRSIU
VXYZWebefgnq չիք որպէս or չիք ի
12 Բացի i-ից մնացած Ք-երբ չունեն
աստուած OPQ զամուսնութեամբ
Y ամուսնութիւնն adks ամուս-
նութեամբն V զմարդն ամուսնու-
թեամբ û զամուսնութիւն մարդոյ
F աւգնականաբար փխ. աւգնական
արար
13 l միմեան H նոսայ

տատեալ հրաման առաքելական՝ սրբութեամբ զուգել յամուսնութիւն՝ եւ աւրինաւք ի ձեռն աջոյ քահանայութեանն եւ աւրհնութեամբ զուգեսցին։ Բայց որպէս Մովսէսի պատուիրեաց արարիչն Աստուած, թէ «Պատուիրեա որդւոցն Իսրայէլի, Ես եմ տէր Աստուած ձեր. պատուիրանաց իմոց զգուշացարո՛ւք եւ մի՛ գնայցէք ըստ կրաւնիցն Եգիպտացւոց, ուստի ելէքն, եւ ըստ գնացից Քանանացւոց մի՛ գործիցէք»*։ Եւ ասէ. «Մարդ ոք մարդ առ ամենայն ընտանութիւն մարմնոյ իւրոյ մի՛ մերձեսցի, յայտնել զառականս մերձաւորի արեան իւրոյ, զառականս դստեր քոյ մի՛ յայտնեսցես, զառականս քեռ քոյ՝ թէ առ ի հաւրէ իցէ կամ առ ի մաւրէ մի՛ յայտնեսցես, զառականս կնոջ հաւր քոյ մի՛ յայտնեսցես, զառականս հաւրաքեռ քոյ մի՛ յայտնեսցես, զառականս քեռորդւոյ քոյ մի՛ յայտնեսցես, պղծելով ընդ նոսա»**։ Սոյնպէս եւ յերկրորդումն կարգեաց աւրէնսդիրն Մովսէս յանէծսն եւ ասէ. «Անիծեալ լիցի որ ննջիցէ ընդ

* Հմմտ. Ղեւտ. ԺԸ. 3 ** Հմմտ. Ղեւտ. ԺԸ. 6—18

1 W հրամանաւ F չիք հրաման ea cd զուգեալ f զուգիլ begq զուգիլ ամուսնութեամբ u զամուսնութիւն INOSYWhlot ամուսնութիւն

2 Y չիք և աւրինաւք Jûefgq չիք և MT յօրինօք KLQRSZ յաւրինաւք bq յաջոյ i աջու FIKLMNQRSTX ZWeûbdefghoq քահանայութեան Y քահանայական օրհնութեամբն i քահանայութիւնն û օրհնութեան f աւրհնութեան i չիք և (աւրհնու) ê զուգեսցեն

3 ê բայց W չիք մովսէսի f մովսիսի û պատուիրեմ efh թէ պատուիրեաց ABCDFHIJKLMNOPQRSTUVXYZ Wêeikn պատուիրէր s արարինչն

4 CDHIJLMNOPQSTYecdefghlopqrst որդոցն V յորդոցն û որդւոց b յորդոցն i որդւոցդ AB իսրայէղի begq թէ ես i իսրաէլի և ասա ես

5 lo պատուիրանացս U ձերոց փխ. իմոց i ունելոյ փխ. և (մի) blq գնացէք û չիք ըստ ûbil կրօնից cdhog կրաւնից f կրոնից

6 CKdi եգիպտացւոցն Ybhlp եգիպտացոց cefgq եգիպտացոցն Q չիք ուստի ելէքն.... քանանացւոց Yt ելիքն befgq ելէք FY գնացիցն Ydp քանանացոց o քանանացւոցն bcefglq քանանացոցն û գործէք ի գիրս befgnq գործէք acdhiklmoprstv գործիցէք յոր (d որ r յոյ t յո) երթալոցն էք (hko երթիցէք l երթալոց) և ասէ (d ասէք)

7 û չիք մարդ ոք.... մերձեսցի Yt չիք մարդ K ընտանութեան Y ընտանութիւնն q ընգանութեամբ

8 R յայտնեալ ê չիք յայտնել բառից մինչև 13-րդ տողի յերկրորդումն բառը ՝ զառականսն R մերձ<եսցի> աւորի

9 hlo յարեան Z չիք զառականս դըստեր bq զառականսն (դստեր) q դստեր բառին նախորդում է կնոջ հաւր քո, որը սակայն ավելորդ է W չիք քոյ մի յայտնեսցես

10 g չիք առ (ի հաւրէ) Y և թէ փխ. կամ k չիք առ (ի մաւրէ)

11 Y և փխ. զառականս (կնոջ) ct չիք զառականս կնոջ...... յայտնեսցես cdg չիք զառականս հաւրաքեռ.... յայտնեսցես U հօր փխ. հօրաքեռ l հաւր քեռ bo հաւրայքեռ

12 Y չիք մի... զառականս IJKLNOP QSTVbcdefghiloprs քեռորդոյ c քո մի պղծեսցես խառնակելով ընդ նա փխ. քոյ մի.... նոսա

13 IKLMNOPQRSTVXYZW այնպէս (Y այսպէս) փխ. սոյնպէս Fbkmps նոյնպէս Ieglr երկրորդումն Y երկրորդում Ft յերրորդումն ê չիք կարգեաց աւրէնսդիրն i օրինացն կարգեաց l կարգեա յաւրէնսդիրն LRS Zbhoq յաւրէնսդիրն MTVXY յօրէնսդիրն Q յաւրէնս

14 p մովսէս օրէնսդիրն IJKLMQRST XYZe չիք յանէծսն l յանէս փխ. յանէծսն b յանէծ deghkmopqs յանէծս i յանէծս իւր և ասէ êk rt չիք և DHêc ննջէ

կնոջ հաւր իւրոյ. զի յայտնեաց զամօթ հաւր իւրոյ. անիծեալ որ ննջիցէ ընդ քեռ իւրում, որ առ ի հաւրէ իցէ կամ առ ի մաւրէ. եւ ասասցէ ամենայն ժողովուրդն՝ Եղիցի, եղիցի»*։ Նոյնպէս եւ սահմանեալ առաքելական կանոնաց. մարդ ոք մարդ առ ամենայն ընտանութիւն մարմնոյ իւրոյ մի՛ մերձեսցի կամ շնութեամբ կամ ամուսնութեամբ, մինչեւ ի չորրորդն զարմն չունի իշխանութիւն առնել։

ԼԴ (ԼԳ) ԼԴ. Եւ արդ զայս ամենայն զոր ինչ կարգեցին եւ եդին առաքեալքն, ոչ եթէ անձանց իւրեանց միայն կարգեցին, այլեւ այնոցիկ՝ որ զկնի իւրեանց լինելոց իցեն։ Քանզի կասկածէին թէ պատրաստեալ են գայլք զգենուլ զգեստ գառանց եւ առնել կոտորած ի մէջ հաւտից Քրիստոսի։ Քանզի ոչ եթէ նոցա պէտք ինչ էին կարգաց եւ աւրինաց, որ ինքեանք իսկ էին աւրէնսդիրք, դի խրատեալք եւ վարժեալք էին ի ճշմարիտ վարդապետէն, եւ մխիթարիչ հոգին սուրբ բնակէր ի նոսա։ Զի զոր աւրինակ ետ կարգել նոցա հոգին սուրբ զկարգս եւ զաւրէնս զայնոսիկ, առաւել եւս առաջնորդեցէ նոցա ըստ

* Բ Օրէնք Իէ. 20—22

1 I կնոջ c չիք զի.... հաւր S յայտնեսցի l չիք յայտնեաց Uımr զանէրեւոյթսն b յանէրեւոյթ Vegq զանէրեւոյթ ho զանէրեւութս cd չիք իւրոյ (անիծեալ)

2 IKLMQRSTXdi անիծեալ լիցի որ eg In անիծեալ է որ êû ննջէ CJKM STVYabcdefghiknopqrst ննջիցցէ hlo քեռն Yi իւրոյ փխ. իւրում û եթէ փխ. որ (առ) Y չիք ի eg չիք քեռ. բառից մինչև 51-րդ 3-րդ տողի առ. բառը Y և կամ

3 ûi չիք առ CHê չիք ի R ասացէ t ասասցեն ûq ժողովուրդ u չիք եղիցի

4 b նոյնպէս բառից Գոր նոդված ûl չիք և i և մեր սահմանեալ bq կանոնացն i կանոնացս ABCDFHIJN OPVn կանովնաց

5 F չիք առ hlo առանց փխ. առ. F ընտրութիւն փխ. ընտանութիւն blq ընգանութեան ho ընտանութեան DH չիք մի W մերձեսցէ

6 hklo չիք կամ (շնութեամբ) b և կամ ամուսնութեամբ l չիք ի H ի չորրորդն IJUdhklo ի չորրորդ KLMQSTXZûabc fimnrst ի չորրորդ bq զարմ HW զամն փխ. զարմն

8 CDFHUbcdhlqrt չիք ԼԴ Y կարգեցին սուրբ առաքեալքն արդ զայս ամենայն փխ. և արդ... առաքեալքն ps չիք և (արդ) d այս ho չիք և եդին r առաքեալքն և եդին KLMQ RSTXZ սուրբ առաքեաքն bq առաքեալքն քրիստոսի

9 û թէ միայն անձանց իւրեանց CDe ho թէ q իւրոց Y չիք կարգեցին L այլ և նոցա այնոցիկ û այլ A այդև XWût որք

10 ê կնի Y չիք լինելոց lfpq էին փխ. իցեն l զի փխ. քանզի h պատրաստ

11 AB գայլք R գայլ bq զենուլ փխ. զգենուլ f սգեստ h առեալ F կատարած փխ. կոտորած b կոտորած ումն ի մէջ ho հաւտից ilr հօտից X հաւտոցն ։

12 W զի փխ. քանզի, նոքա փխ. նոցա K չիք և

13 KLQRSZ յաւրինաց MTX յօրինաց Yft որք bq չիք որ û քանզի փխ. որ bq ինքեանց k չիք իսկ էին V յօրէնսդիրք bq չիք դի, զխրատեալք hlo խրատեալ

14 p չիք ի d վարդայպետէն IIûhı lo սուրբ հոգին

15 bq չիք բնակէր.... սուրբ irt բնակեալ էր ի l զաւրինակ KLMQRSZ յաւրինակ TX յօրինակ ê եզ cd նոցա կարգել f չիք նոցա (հոգին) Y նոցա զօրէնս հոգին

16 h կարգս lo կարգ (o կարգս) և աւրէնս H այնոսիկ Yabcdfhiklmoprq stv զայսոսիկ ABCDFHIJKLMNO PQRSTUVXYZWêûbfnq չիք առաւել եւ

կամաց իւրոց. զի որք ընկալան ի Տեառնէ զզաւրութիւն եւ զիշխանութիւն, զինչ մարթ էր թէ յայլմէ իմեքէ դնիցի նոցա աւրէնք։ Նաեւ Պաւղոս եւ Տիմոթէոս որ շրջէին ի կողմանս Ասորւոց եւ Կիւլիկեցւոց, զսոյն իսկ զայս աւրէնս պատուիրէին զառաքելոցն երիցանցն, եւ որք էին ընդ ձեռամբ առաքելոցն աշխարհականքն ամենայն քարոզէին եւ աւանդէին յամենայն եկեղեցիս։

Այլ աշակերտքն Տեառն յետ դնելոյ զկարգս աւրինացս այսոցիկ, ոչ դադարէին ի քարոզելոյ զաւետարանն, եւ զնշանս եւս զմեծամեծս եւ զզաւրութիւնս՝ զոր առնէր Տէր ի ձեռս նոցա։ Քանզի բազում ժողովուրդք ժողովէին հանապազ առ նոսա եւ հաւատային ի Քրիստոս. որպէս եւ երեք հազարքն զնոյն հետայն եկեալ ասեն ցՊետրոս. «Զի՞նչ գործեսցուք արք եղբարք», ասէ Պետրոս. «Ապաշա-

1 CDKLZêtv *իրեանց* H *զօրութիւն* Y *զզօրութիւնս* bl *զաւրութիւն* c *զաւրութիւնս* f *զօրութիւնն* H չիք *և* DNOWê *իշխանութիւն* Yc *իշխանութիւնս* f *զիշխանութիւնն*

2 l *զի* փխ. *զիարդ* NORXYebhlmop *մարդ* c *մարթի եթէ* t *իւր* փխ. *էր* û *զի* փխ. *թէ* Yabdfikmpqrst *եթէ* A *յայզմէ* IQfho *այլմէ* IJKLûbf at *ումեքէ* Y *զումեքէ* B *իմիքէ* MQSTZ *մեքէ* RX *զմեքէ* S *գնեցի* bq *գնիցէ* KLRSZ *յաւրէնք* MQTX *յօրէնք* û չիք *նաև պաւղոս* մինչև 6-րդ տողի *եկեղեցիս* բառը

3 W *տիմէթէոսս* b *տիմէթէոս* d *տիմէօթէոս* բացի IV-ից մնացած Ձ-երը չունեն *որ* LMQRSTXZWn *ասորոց և կիլիկեցւոց* ACDFHKeûadhkoprst *կիղիկեցւոց* INOPUYbcfilq *ասորոց և կիլիկեցոց* (ci *կիւլիկեցոց*) JKadhkoprst *ասորոց* ê *այսորոց* J *կիլիկիեցոց* B *կիւղիկեցւոց* V *կիլիկեցւոց*

4 W *զայնոսիկ զսոյն* h *զայն* փխ. *զսոյն* Y չիք *իսկ* YW չիք *զայս* KLRSZ *յաւրէնս* MTX *յօրէնս* ê *աւրէնքս* hlo *պատուիրեցին* qt *առաքելոցն* բացի bfq-ից մնացած Ձ-երը ունեն *միմեանց* (F *միմիանց*) փխ. *երիցանցըն* h *ոք* փխ. *որք*

5 d չիք *էին* ê չիք *ընդ* ho *առաքելոց* cd *աշխարհականք* kmps *որ քարոզէին*

6 O *յաւանդէին* t *աւետարանէին* փխ. *աւանդէին* DHIêr *ամենայն* bfq *ամենայն եկեղեցի* IJdh *յեկեղեցիս*

7 km չիք *այլ աշակերտքն*-ից մինչև 57-րդ էջի 6—7-րդ տողի *իւրեանց* բառը ps *այլ* բառից առանձին հոդված AB *այդ* û *և* փխ. *այլ* qr *այլ և աշակերտք* (r *աշտկերաքն*) KLMNOQRSTXYZWû bt *աշակերտք* b չիք *տեառն* acfhiprst *զկարգ* dlo *զկարգ յաւրինացս* (d *աւրինացն*) b *զկարս* (q *զկար*) փխ. *զկարգս* b *աւրինացն* Jû *աւրինաց*

8 û չիք *այսոցիկ* ûdhlo չիք *ի* r *զաւետարանըՆՆ* t *և ևս զնշանս* փխ. *և զնշանս ևս* b *զնշանսն* IOUefi *և* փխ. *ևս* QXWûbq չիք *ևս*

9 LSXYZWûbhoqt *մեծամեծս* i *զմեծամեծ* bq չիք *և զզաւրութիւնս* fnr *մեծամեծս* (f *զմեծամեծ*) *և* (f չիք *և*) *զօրութիւնս* (n *զաւրութիւնս*) d *զմեծայմեծս և ըզաւրութիւնս* i չիք *և, զօրութիւնս* r *ունէր* փխ. *առնէր* hlo *առնէր ի ձեռն* (I *ձեռս*) *նոցա աէր*

10 Nê *րազումք* N *ժողովուրք* t *ժողովուրդք բազումք* rt *և* (t չիք *և*) *գովէին* փխ. *ժողովէին* h *ժողովեալ էին* û *ժողովեալ էին առ նոսա հանապազ* KMQRSTX *ժողովէին հանապազ ժողովէին* KLMQRST XY չիք *առ նոսա* Z չիք *հանապազ առ նոսա* t չիք *առ* FRr *հաւատացին* c *առ* փխ. *ի*

11 H չիք *և* I *հազարք* R *հազարնք* f *նոյն* b *զնոյնպէս* (q *նոյնպէս*) փխ. *զնոյն* ê *յետայն* acdhiloprst *հետ* (p *զհետ*) *նոցա* փխ. *հետայն* c չիք *եկեալ* H *և կեալ* փխ. *եկեալ* D *ասէս* bfq *ասէին*

12 bq *ցպետրոսի* N *այրք* DHNOQbfhp qs *եղբայրք* i *սա է* փխ. *ասէ* Fû *ապաշխարեցէք*

ւեցէք եւ մկրտեցարուք յանուն տեառն Յիսուսի»։ Եւ յայլոց քաղաքաց քաղաքաց գային առ նոսա, եւ լսէին եւ ընդունէին զբանս նոցա։ Նախ Նիկոդիմոս եւ Գամաղիէլ գլխաւորք ժողովրդեանն գային առ առաքեալսն ի ծածուկ եւ հաւատային նոցա վարդապետութեանն։*

Այլ եւ Յուդա եւ Ղեւի եւ Փեռի եւ Յովսէփ եւ Յոստոս՝ որդիք Աննայ եւ Կայիափայ եւ Աղեքսանդրոսի}քահանայից՝ գային նոքա ի գիշերի եւ խոստովան լինէին ի Քրիստոս, թէ «Որդի Աստուծոյ է», այլ երկնչէին ի ժողովրդենէն յայտնել զխորհուրդս իւրեանց որ առ աշակերտսն. զի մի՛ կշտամբեսցին ի Հրէից եւ ի քահանայապետից։

Եւ ընկալեալ զնոսա առաքելոցն՝ սիրով, զուգտակար խրատն ի մէջ առեալ ասէին ցնոսա. «Մի՛ վասն պատկառանաց եւ երկիւղի մարդկան կորուսանէք զյաւիտենական կեանսն ձեր, որ առաջի Աստուծոյ է. զուցէ պահանջիցիք ընդ հարսն ձեր զվրէժ արեանն Քրիստոսի, զոր ընկալան ի վերայ անձանց եւ որդւոց իւրեանց։ Զի չէ ընդունելի առաջի Աստուծոյ, որպէս ասաց իսկ Կենարարն, եթէ «Որ խոստովանեսցի զիս

* Գործ. Բ. 37—38

1 Wh *մկրտեցէք* ABCDFHIJKLMNOPQRSTUVXYZWêûn *մկրտեսջիք* JKMQRSTXZ *անուն* ho *յանունն* rt *յիսուսի քրիստոսի* û չիք *և յայլոց քաղաքաց քաղաքաց*, բացի Pbcdn-ից մնացած Ձ-երը *այլոց* NOW *այլոց ի քաղաքաց* U *գաւառաց* փխ. *քաղաքաց (քաղաքաց)*

2 KLMQRSTXYZabhlnoq չիք *քաղաքաց (գային)* A *գային* աջ լուսանցքում û չիք *գային... նոցա* l *և առ նոսա* bq *զբանն, աստուծոյ* փխ. *նոցա,* f *զբան նախ* փխ. *նաև*

3 ABCDFHU *նիկոդիմոս* S *նիկոթիմոս* X *նիկմիդոս* e *նեկոդիմոս* aips *նիկողէմոս* r *նիկողէմոս* Y *գամակղիէլ* l *գամաղայէլ* AB *գամաղիէղ* êû *ժողովրդեան* HJêflqr չիք *առ* bgq *առաքեալն* hlo *առաքեալս*

4 hlo *նորա* փխ. *նոցա* IKLMQRSTVXZ eûdfl *վարդապետութեան*

5 ps *Այլ*-ից առանձին հոդված A B *այդ* ABCDFHIJKLMPQRSTUVXYZeanq չիք *և (յուդա)* R *եղեի* փխ. *ղևի* KLMQRSTXYZ *փերի* c *փքոի* i *փեքի* t չիք *և փեռի* l *յոփսէփ* Q *ոստոս* ûb *յուստոս* beg *և որդիք* Xacdipqrstv *որդիքն*

6 BCDHê *անայ* AFU *անանայ* ûbefq *աննայի* g *աննաի* cdhoprst *անանիայ* ail *անանիա* û *կայիափայի* D *աղէքսանդոսի* W *աղէքսանդրի* f *աղէկսանդրիոսի* gl *քահանայից* ê *և գային*

7 H չիք *և* VY չիք *ի, դքրիստոս* ûr չիք *թէ... այլ* (û ունի *այլ*) g չիք *թէ* d *որդի է աստուծոյ է* i *եթէ որդի է աստուծոյ* AB *այդ* begq *այլև*

8 r չիք *երկնչէին.... յայտնել* ê *զխորհուրս* l *զխորհուրդս նոցա իւրեանց* W չիք *որ* û չիք *որ առ աշակերտսըն* մինչև 14-րդ տողի *առաջի* բառը

9 êf *կշտամբեսցեն* ABCDFHIJKLMNOPQRSTVXYZWe *հրէից* C *ի քահանայպետիցն* l *ի քահանայապետից*

10 f չիք *և (ընկալեալ)* DHê *առաքեալքն* hlo *սիրով առաքեալքն* (o *առաքելական*) Ybegqr *խրատն* û *ի մէնջ*

11 q *պատկառանացն* adhlo pr չիք *և* Ahi *երկիղի* Uo *երկեղի*

12 t *կորուսանիցէք* U չիք *կորուսանէք* l *զաւիտենական* hlo *կեանսղ* ebcdefgpq *կեանս* begq չիք *որ,* չիք *է* f չիք *է* Q չիք *առայը... պահանջիցիք* h *ձեր.... աստուծոյ է* կրկնված

13 ê *պահանջեցիք* cegq *պահանջիցէք* Q *առ* փխ. *ընդ* De *հայրսն* Yhl *հարս* l *զի վրէժ* ê *վրէժ* W *արեան*

14 բացի ABFKRXZWanst-ից մնացած Ձ-երը *որդոց* q *իւրոց* Yh *զինչ է* փխ. *զի չէ* g *չէր*

15 û *ասէ ցնոսա պետրոս* փխ. *աստուծոյ* hlo չիք *իսկ* êabcdefghilopqrst *թէ* û *խոստովանեսցէ* l *խոստովանեցայց*

առաջի մարդկան, խոստովանեցայց ես զնա առաջի հաւր իմոյ, որ յերկինսն է. եւ եթէ որ ոչ խոստովանեսցի զիս առաջի մարդկան, ուրացայց զնա առաջի հաւր իմոյ, որ յերկինս է»*։ Զի յորժամ իցէք ընդ երկրպագուս նորա եւ դարձեալ երթայք հաղորդել ընդ սպանողս որդւոյ նորա, զիարդ ակն ունիցիք ընդունելի լինել հաւատոցն ձերոց ընդ ճշմարիտս, մինչդեռ չէք մեկնեալ և հեռացեալ յայնցանէ, որք ստութեամբ իւրեանց դատապարտեցին զանձինս իւրեանց։ Այլ արժան է ձեզ խոստովանել յայտնապէս իբրեւ զայնոսիկ որ հաւատացին ի Քրիստոս քարոզութեամբս զոր քարոզեմք մեք։

Իսկ իբրեւ լուան զայս ամենայն որդիք քահանայիցն՝ յառաքելոցն, աղաղակեցին ամենեքեան միաբան առաջի ամենայն ժողովրդեանն եւ ասեն. «Զխաչելեալն Քրիստոս խոստովանիմք եւ հաւատամք, թէ նա ի սկզբանէ է որդի Աստուծոյ. այլ եւ գոհանամք եւս. զի արժանի եղաք անուանել եւ թուել ի թիւ այնոցիկ, որք խոստո-

* Մատթ. Ժ. 32—33

1 M առաջի աստուծոյ մարդկան IJK LMQRSTXYZWûbcdegloqt և ես X չիք զնա deg զնմանէ (l զնոսա) փխ. զնա CDFHNORXYWèûb յերկինս QΓZ երկինսն acdips չիք յերկինսն է (և եթէ)

2 ABCDFHIJKLMNOPQRSTUVXYZW ûbn չիք և եթէ.... յերկինս է acdhil oprst չիք որ h չիք մարդկան.... յերկինս է l չիք մարդկան o հաւր իմոյ փխ. մարդկան

3 o չիք ուրացայց.... յերկինս է l և ես զնա f երկինս է q ի յերկինս է

4 û չիք զի յորժամ.... իւրեանց (8-րդ տող) f որժամ W երկրպագութիւնս e երկիրպագուս q յերկրպագուս acdfiprs չիք և begq չիք և դարձեալ RYWadhilnoprsv երթալ F չիք երթայք. բացի t-ից մնացած Զ-երը երթեալ

5 LMQRS YZt հաղորդիլ H հաղորդ b հաղորդեն q հաղորդիցէք IQV սպանողսն F սպանօղն cf սպաննողս pq սպանող s սպանաւղ X ըսպանօղս hlo նորա որդոյն IV որդոյն JNOPQSΓYbce fg որդոյ v որդւոյն hlo չիք ակն ունիցիք

6 H ընդունել Yrt լինիլ hlo լիցիք acd hiloprstv հաւատոց

7 bef մեկնել c որոշեալ փխ. հեռացեալ Qfo յանցանէ qr որ I ստուգութեամբ փխ. ստութեամբ Xabcdeg pqs ստութեամբն frt սըտութեամբն

8 DHI զանձինս s անձին AB այդ û ալա փխ. այլ R խոստովանեալ r խոստովանիլ

9 Xûbclqrt որք փխ. որ Y հաւատային abcdeghilopqrst քարոզութեամբն

10 W զայս փխ. զոր, զարօզեմք

11 Y չիք իսկ û և փխ. իսկ Y զայն I լուանն զայս առաքելոց ամենայն որդիք քահանայիցն K լըւան J առաքելոց ամենայն որդիք քահանայիցն Y քահանային û որդիքն քահանայից defgrst լուան որդիք (dt որդիքն) քահանայիցն (t քահանայից) զայս ամենայն առաքելոցն (rst յառաքելոցն) abc hilopq որդիք (ai որդիքն) քահանայիցն (o քահանային) զայս ամենայն DHKLMQRSYZebq առաքելոցն û չիք յառաքելոցն

12 d միաբան ամենեքեան bq չիք ամենեքեան S միաբանն eg չիք ամենայն f յամենայն v ամենեքին

13 բացի cilosv-ից մնացած Զ-երը ասէին KVêaprv զխաչեալն û զխաչեցեալն RXYq զքրիստոս ê խոստովանեմք

14 KLMSTXYZbcdefgq թէ (bq եթէ) նայ (Y նա befg ոայ) է ի սկզբանէ որդի Q թէ նա է քրիստոս ի ոկըզբանէ որդի l եթէ û չիք ի սկզբանէ FRl չիք է h և փխ. եւ

15 բացի IJKLMRêbcdefghnoqv-ից մնացած Զեռ-երը եղեաք ûc անուանիլ և թուիլ rt անուանիլ befgq անուանեալ KLRXZ թըւել ho թվել

վանին եւ կարդան զանուն նորա, եւ ուրանամք եւ հեռանամք յայնցանէ, որք խաչեցին եւ ուրացան զնա»։ Նաեւ քահանայք ժողովրդեանն դային ի ծածուկ եւ խոստովանէին զՔրիստոս։ Եւ վասն զի սիրէին զգլխաւորութիւն ժողովրդեանն՝ ոչ կարէին նոքա յայտնապէս խոստովանել, եւ մոռացան նոքա զգրեալսն որ ասեն, թէ «Տէր սրտագետ է»*, եւ ոչ հաստատին կամակորութիւնք առաջի նորա։

Եւ իբրեւ լուան հարք նոցա զայս յորդւոց իւրեանց՝ սպառնացան նոցա լոյժ ցասմամբ ոչ զի հաւատացին ի Քրիստոս, այլ զի յանդիմանեցին եւ առակեցին զխորհուրդս հարց իւրեանց առաջի ամենայն ժողովրդեանն եւ դատաւորաց եւ ազգաց հեթանոսաց։ Բայց հաւատացեալ Հրէայք եւ որդիք քահանայապետիցն յարեցան յառաքեալսն եւ ոչ երբեք հեռանային ի նոցանէ, զի տեսանէին, թէ զոր ինչ ուսուցանէին բանիւք առաքեալքն, զնոյն եւ արդեամբք ցուցանէին առաջի ամենայն ուրուք. եւ եղեն քարոզք ճշմարտութեան ընդ առաքեալսն բանին կենաց։

*Հմմտ. Գործ. Ա, 24, ժԵ, 8

1 hio հաւատան ի նա (h նայ) փխ. կարդան զանուն նորա W դժվար ընթեռնելի (զարեան? զարտան?) փխ. կարդան R չիք. և ուրանամք befgq չիք յայնցանէ
2 FQUbq որ BCDFHe չիք զնա V ուրացաննն begq նախ փխ. նաև, քահանայքն c ժողովրդեան Y ժողովուրդք
3 i դային առ նա ի ծածուկ befglq չիք և (խոստովանէին) ûegq չիք և (վասն) efgq սիրեցին
4 Oûafips զգլխաւորութիւնն u գլխաւորութիւն Y ժողովրդեան bq կարեն abcdefghilopqrstv չիք նոքա Yr խոստովանիլ hlo խոստովանել զքրիստոս
5 LQ նոցա Y որք r զոր f ասէին be gq չիք թէ
6 Fê հաստատեն d հաստատեսցին e հաստատի h հաւատացին փխ. հաստատին DH կամակորութիւն Y յառաջի
7 û չիք և իբրև-ից մինչև 10-րդ տողի հեթանոսաց բառը egl չիք և K լըւան hlo լուան զայս հարքն (h հայրքն) նոցա յորդոց ef հարքն նոքայ զայս որդոց cdg հարքն ê հայրք ps չիք նոցա (p ունի նոցա).... սպառնացան K չիք զայս Cbc յորդոց HLM RXZ որդւոց IJKNOPQSTVYWdg qr որդոց
8 Zp չիք նոցա DHê չիք յոյժ f յուժ Xt զի ոչ
9 abcdefgilopqrstv յայտնեցին (h յայտնեսցին) փխ. յանդիմանեցին l առձակեցին փխ. առակեցին f յամենայն
10 Ve ժողովրդեան eg դատաւորացն q չիք և (ազգաց) b չիք ազգաց c և հեթանոսաց t հաւատացեալքն KLMQRSTXYZ հավատացեալք
11 t որք ի հրէից ê քահանայք փխ. հրէայք û չիք հրէայք և acdhilo ps հրէից r հրէիցն begq հրէայքն f հրէյեայքն hlo և որդիքն քահանայապետից C քահանայպետիցն e քահանապետիցն hlo քահանայապետից Y քահանայից ûd քահանայիցն IKLMQRSTZegir առաքեալսն hlo յառաքեալս
12 Y յերբէք Yûbefgq հեռացան s ի նոցանէն û չիք զի.... թէ բացի MR XYt-ից մնացած Զ-երը տեսանէին զառաքելոցն (FHq առաքելոցն hlo առաքելոց f զառաքելոց) թէ P զառաքելոցն թէ զոր ինչ ուսուցանէին աջ լուսանցքում MRXY չիք զոր ինչ ուսուցանէին û չիք զոր ինչ.... առաջի
13 բացի t-ից մնացած Զ-երը չունեն առաքեալքն c ուսուցաննեն begq չիք բանիւք... ցուցանէին t արդեամբք իսկ կատարէին և ցուցանէին Y և զնոյն և Nfl արդեամբ Wps արդեամբ
14 û չիք ամենայն ուրուք l ժողովրդեան փխ. ուրուք ho ուրուք ժողովրդեանն և եղեն նոքա քարոզք cdrt եղեն նոքա քարոզք t քարոզք կրկնված է a քարոզաւզք Yf ճշմարտութեանն R ճըշմարտութեամբ u չիք ընդ առաքեալսն P յառաքեալսն
15 û չիք բանին կենաց

Եւ յորժամ վտանգ հալածանաց վասն քարոզութեանն որ գայր ի վերայ առաքելոցն, առաւել եւս ուրախ լինէին եւ կցորդ լինէին նեղութեանց նոցա, եւ խնդութեամբ ընդունէին զտանջանսն որ գայր ի վերայ առաքելոցն եւ խոստովանէին յայտնապէս զՔրիստոս, եւ զամենայն աւուրս կենաց իւրեանց քարոզէին զՔրիստոս առաջի Հրէից եւ հեթանոսաց եւ Սամարացւոց: Եւ յետ վախճանելոյ առաքելոցն եղեն նոքա առաջնորդք, քարոզք եւ հրամանատարք Աւետարանին եւ եկեղեցւոյ սրբոյ. եւ զոր ինչ աւանդեցին նոցա առաքեալքն ընկալան նոքա եւ քարոզէին եւ ուսուցանէին ղամենայն ժամանակս ի ժողովուրդս եւ յամենայն հեթանոսս:

Նոյնպէս եւ աւանդեցին եւ նոքա ի վախճանի իւրեանց եւ ուսուցին աշակերտաց իւրեանց ղամենայն ինչ, զոր միանգամ ընկալան յառաքելոցն եւ զոր ինչ գրեաց Յակոբոս յԵրուսաղէմ,

1 û չիք և d յոյժ փխ. յորժամ ps վտակն r վաանկգ RXY հալածանացն eg չիք վասն p գայր ի վերայ առաքելոցն վասն քարոզութեանն e քարոզութեանց FIMQRSXûbdhlnoq քարոզութեան U նորա (û ոչ ռ նոցա) փխ. որ s չիք որ ûir գոյր փխ. գայր

2 Y ի վերայ քարոզութեան առաքելոցն ê ևս առաւել cd չիք առաւել... առաքելոցն (4-րդ տող) i չիք և կցորդ hlo կցորդք Y չիք կցորդ լինէին CDGHe չիք (կցորդ) լինէին

3 S ի նեղութեանց û չիք նեղութեանց նոցա CDGHê չարչարանաց փխ. նեղութեանց abefghilopqrstv զտանջանսն և զբանտսն (f զբանտն ber զբանդսն) որ գայր (eg չիք որ գայր) û զտանջանս, չիք որ գայր

4 ûcdeg չիք ի վերայ առաքելոցն D յայտապէս b զքրիստոս աստուած q չիք զքրիստոս և զամենայն s զքրիստոս և քարոզէին զամենայն û չիք և (զամենայն) befgp չիք և զամենայն

5 NS յաւուրս û աւուր befgpq չիք աւուրս.... զքրիստոս (զ ուԾի զքրիստոս) q զքրիստոս աստուած առաջի

6 N հրէիցն MRXY չիք և (սամարացւոց) N սամարացուոց JPYcdef glq սամարացոց Y չիք յետ b վախճանելոյն l վաղճանելո q վաղջանելո l առաքելոց

7 ût և քարոզք և q քարոզ A հրամատարք b հրամայտարք NO աւետարանէին

8 KLMQRSTXYZfgprt չիք և (եկեղեցւոյ) NOPYbcdfghiprs եկեղեցոյ S յեկեղեցւոյ l սուրբ h աւանդեսցին û նոքայ փխ. նոցա h յառաքեալքն o առաքեալն

9 p չիք նոքա NOacdhiloprs քարոզեցին Y քարոզեցէին c ուսուսցին G և զամենայն g ժամանակս ի Շեր. քեի լուսաԾցքում

10 eg ժողովուրդն և ամենայն bfq ժողովուրդն r ղամենայն KLMQRS TY ամենայն G հեթանոսաց p հեթանոսն

11 U նոյնս փխ. նոյնպէս befgq նոյնպէս և նոքա աւանդեցին ի վաղճանի IJKLMOPQRSTUVXYZWûa dhiloprstv չիք (նոյնպէս) և OW h ի վախճանին Nlo ի վաղճանին t վիճակի փխ. վախճանի G իւրոց և Yqb չիք (իւրեանց) և d ի վաղճան իւրեանց ղամենայն ինչ և ուսուցին աշակերաաց

12 Ybq չիք ուսցին աշակերաաց իւրեանց F. ուսուցն eg ուսուցանէին աշակերտօք KLMQRSTXZ աշակերտացն u իւրեանց աշակերտաց GNOhlo իւրոց OW զոր ինչ N զօր ինչ միայնգամ L միանգամն q և զոր ինչ միանգամ ընկալան սաաքելոցն կրկՆված է.

13 IJKLMQRSTYr առաքելոցն û յառաքելոց ABCEFPUVûachnq յակովբոս MRYêbdfhlort յերուսաղէմ

եւ Յովհաննէս յԵփեսոսէ եւ Մարկոս յԱղեքսանդրիայ եւ Անդրէաս ի Փռիւգիայ եւ Ղուկաս ի Մակեդոնիայ, Թովմաս ի Հնդկաց. եւ Պաւղոսի առաքելոյ թուղթքն ԺԴ, որ ընթեռնուն յամենայն եկեղեցիս, ընդ ամենայն տեղիս, նոյնպէս ընթեռնուն միաբան Գործք առաքինութեան նոցա, զոր գրեաց Ղուկաս: Զի յայսմ ծանիցին առաքեալք եւ մարգարէք, եւ Հին կտակարանք եւ Նորքս, եւ գիտասցի թէ մի հոգի սուրբ խաւսեցաւ յամենեսեան եւ մի ճշմարտութիւն քարոզեցաւ, եւ մի հաւատք պատմեցան, եւ միոյն Աստուծոյ անուն աւետարանեցաւ յամենեսին եւ փառաւորեցաւ յամենեցունց եւ ընկալան ամենայն տիեզերք զվարդապետութիւն նոցա: Եւ արդ՝ այսուհետեւ ամենայն ինչ, որ խաւսեցաւ ի Տեառնէ ի ձեռն առաքելոցն, եւ առաքեալքն աւանդեցին

1 ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVXYZWêûabefgnq չիք *և (յովհաննէս)* IJKLMNQRSTVXZafhioq *յոհաննէս* bd *յոհանէս* 1 *յովանէս* û *յեփեսոսէ* abcefghiloqst *յեփեսոս* V *եփեսոսէ* r *եփեսոս* d *յեփեսոսս* p *ի յեփեսոս* Yû չիք *և (մարկոս)* IMRYZegil *աղէքսանդրիայ* û *աղէքսանդրեայ* B *յաղէքսանդրիայ* KLSTrt *աքէկսանդրիայ* Q *աղեղսանդրիա* U *յաղեքսանդրիա* ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVXYZWêûbefgn չիք *և (անդրէաս)* d *յանդրէաս* hl *անդրիաս* be'g չիք *անդրէաս ի փռիւգիա* AJKLMSTUVXYZcdhilnoprs *փռիգիայ* Iê *փռիւգեայ* NO *փռուգիայ* Q *փսիգա* R *փ[ռի]գիայ* W *փիւռիգիայ* ût *փռիգեա* q *փիւռիքեա* A *անդրէաս ի փռիգիա* ձախ լուսանցքում

2 eg չիք *եւ (ղուկաս)* ûl չիք *ի (մակեդոնիայ)* AIJKLMNOPQRSTUVXZahn *ի մակեդովնիա* b *ի մակոնդինեայ* wf *ի մակեդոնիեայ* q *ի մակոնդինա* Xw *թօմաս* bcdeg *թումաս* h չիք *թովմաս ի հնդկաց* ê չիք *ի (հնդկաց)* Y *ի հնդաց* begq *ի հնդիկս* f *ի հընդիկըս* û չիք *և (պաւղոսի)* MXYf *պօղոս* I *պողոս* begq չիք *առաքելոյ* Ufhlot *յառաքելոյ* R *առաքելոց*

3 f *ի թուխտք ժդ-ն որ ընդեռնուն ընդ յամենայն երկիր ընդ յամենայն* 1 *թուխան* ê *թուխթն* eg *թուղթք* t *թուղթսն* Wr *տասն և չորս* û *ԾԴ* փխ. *ԺԴ* Xût *որք* Y *ընթեռնու* IWegl *ամենայն* INSWêhr *յեկեղեցիս* b *եկեղեցի* q *յեկեղեցի* eg *եկեղեցիք*, չիք *ընդ*

4 Vg *յամենայն* ü *տիեզերս* փխ. *տեղիս*, 1 *նոյն* փխ. *նոյնպէս* û չիք *նոյնպէս* մինչև 56-րդ էջի 9-րդ տողի *քրիստոսի* բառը g *նոյնպէս և* G *ընթեռուն* ê *ընթեռնոյն* hlo *ամենայն* փխ. *միաբան* Wbegp *առաքինութեանց* R *առաքինութեամբ* f *առաքինութեանն*

5 d չիք *նոցա* F *զորս* t *ի* փխ. *զի* eg չիք *զի յայսմ.... մարգարէք* FGSTêfr *այսմ* BCDEFGHNOXYWeacdhilnoprst *ծանիցեն* bfq *ծանիցի* bdq *առաքեալքն* Y *առաքելոցն* f չիք *և*

6 eg չիք *և հին* մինչև 57-րդ էջի 8-րդ տողի *առաքեալքն* բառը X *թէ* փխ. *և (հին)*, G *կըտակա[րա]նք* d *կտակարանքս* W *նորք* NO *նորս* X *և թէ նորքս*, *գիտասցեն* Y *գիտասցէ* l չիք *և գիտասցի թէ մի հոգի* acdioprs *եթէ* t չիք *թէ* h *եթէ մի հոգին* bp չիք *սուրբ*

7 IJKLMQRSTYZ *ամենեսեան* MSTd *ճշմարտութեան* R *ճշմարտութեամբ* Y *ճշմարտութեանն* f *ճըշմարտութիւնն* Z չիք *մի (հաւատք)*

8 X *հաւատ պատմեցաւ* d *պատմեցան հաւատք* բացի acdhilorsrtv-ից մնացած Ձեռ.-երը *միոյ* Nl *անունն* IJKLMQRSTVXYZn *ամենեսին* d չիք *յամենեսին* abflopqrst *յամենեսեան*

9 bfq չիք *և (փառաւորեցաւ)* d չիք *և փառաւորեցաւ* FIJMRYds *ամենեցունց* l *ամենեցուն* hlo չիք *և (ընկալան)* bq չիք *ամենայն* f *յամենայն*

10 Xêf *զվարդապետութիւնն* êl չիք *նոցա* f *յամենայն* MRXYê չիք *որ* ps *որ ինչ* d չիք *որ խաւսեցաւ*

11 G *առաքեալք* U *առաքելոյն* d *առաքեալն* hlo *առաքելոց*

աշակերտաց իւրեանց, եւ եղեւ հաւատարիմ եւ ընդունելի յամենայն կողմանս՝ յակնարկել Տեառն, որպէս եւ ասաց Կենարարն, թէ «Ես ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս մինչեւ ի կատարած աշխարհի»*։

Եւ յորժամ վիճէին նոքա ընդ վարդապետս Հրէից եւ մարտընչէին՝ բանալին դնէին առաջի ի մարգարէական գրոց, եւ անդէն ըմբերանեալս կացուցանէին զնոսա։ Դարձեալ զհեթանոսս մոլորեալս մեծամեծ նշանաւք եւ արուեստիւք, զոր առնէին զաւրութեամբն Քրիստոսի, զարմացեալս կացուցանէին եւ ածէին զնոսա ի հաւատս ճշմարտութեան Քրիստոսի։

Եւ հեթանոսք ամենայն, որ բնակեալ էին յաշխարհս հեռաւորս, լռեցին եւ դադարեցին եւ հնազանդեցան քարոզութեան Աւետարանին Քրիստոսի. եւ որ ոք ըմբռնէր ի խոստովանութիւն մարտիրոսութեան, աղաղակէին թէ «Հալածանք մեր, նեղութիւնք տանջանաց մերոց՝ եղիցին խաւսնակ փոխանակ չարչարանաց մերոց առաջի Աստուծոյ. զի էաք յառաջ հալածիչք եւ արդ հալածեալք վասն անուան

* Մատթ. ԻԸ. 20

1 Ybflq *աշակերտացն* Gbd *իւրոց* l չիք *և (եղև)* i *եղեն* fq չիք *և (ընդունելի)* Ihlo *ամենայն* L *կողմանս* *յամենայն* ABCDEFGKMNOPUVW êan *յամենայն ի*

2 G *յակնարկեալ* ê *ակնարկել* f *ակնարկելն* OW չիք *որպէս* ABCEFG HIJKLMNOPQRUVêbps *ասացն* bq չիք *ես*

3 t *զաւուրս ամենայն* JKLMQRSTZ *յաւուրս* c *մինչ* abcipqs *ի վախճան* (dfr *ի վաղճան*) փխ. *ի կատարած* t *ցվախճան* փխ. *ի կատարած* cd *աշխարհիս*

4 H չիք *և (յորժամ)* Yf *վարդապետսն* bq *վարդապետն* Ydilprst *հրէից* f *հրէյիցն* R չիք *մարտնչէին* t *մարտընչեալ* d *մարտնչէին բանիւ բանային*

5 R չիք *բանային* Y *և գնէին յառաջի* *զմարգարէական գրոցն* d *և գնէին* t *և գնէին առաջի նոցա ի մարգարէական* IKLMQRSTXZabdhlopq rs չիք *ի* Q *ի մարգարէականք* l *գրոցն* b *ըմբերանեալսայ*

6 De *զհեթանոս* d *հեթանոսս* l *մոլորեալ* hlo *մեծամեծս*

7 V *նշանեօք* hn *նշանիւք* b *նշանիւք* *և արուեստաւք* Y *արհեստիւք* q *արուեստաւք*

8 b *զարմացեալ* cd *զնոսա և ածէին*

9 ABCDEFHOPUVXYacinprs *ճշմարտութեանն*

10 Vf *յամենայն* û չիք *ամենայն* ût *որք* ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVX YZWêbfnq *են* փխ. *էին* HIJKLM QRSTXZ *աշխարհս* bq *յաշխարհ*

11 X *լռեցին* փխ. *լռեցին, դադարեցան* acdhiloprsv *հաւանեցան* փխ. *հնազանդեցան* XYprs *քարոզութեանն* H *քարոզութիւն* bfq *աւետարանին* *քրիստոսի քարոզութեամբն* (f *քարոզութեանն*)

12 û չիք *և որ ոք... մարտիւրոսութեան* NOWabh *որք* փխ. *որ ոք* t *ըմբռնիւր* Y չիք *ի* Xf *խոստովանութիւնն* Y *զխոստովանութիւն* ê *ի խոստովանութեանն* d *մարտիրոսութիւն* f *մարտիրոսութեանն* բացի AU-ից մնացած Զ-երը՝ *մարտիրոսութեան*

13 û չիք *աղաղակէին.... տանջանաց* acdhiloprs *եթէ հալածանքս* f *եթէ* c *հալածանքս* bcfqt *և նեղութիւնք* hlo *տանջանացն*

14 X չիք *մերոց եղիցին..... չարչարանաց* ù չիք *մերոց եղիցին..... հալածիչք* RY չիք *եղիցին.... մերոց* F չիք *եղիցին* bq *խաւսնակք* ft *խօսնակք* d *խունկս* փխ. *խաւսնակ* hlo *չարչարանացն* Y չիք *չարչարանաց* d *աստուծոյ* է c *քրիստոս* փխ. *աստուծոյ*

15 ê *էայք* f չիք *յառաջ* KLQRSTZ *առաջ* M *առաջի* h *յառաջք* d *յառաջ* *քան հալածիչք* W չիք *և արդ հալածեալք* ù չիք *արդ* Laiprs *անուանն*

Տեառնն։ Եւ էին ոմանք ի նոցանէ, որ մահու որոյ վկայեցին, ոմանք ի նոցանէ, որ զինչս եւ զստացուածս բառնային ի նոցանէ եւ զնոսա թողուին մերկս եւ հալածականս։ Որչափ վտանգ նեղութեան եւ չարչարանաց գայր ի վերայ նոցա՝ առաւել աճեցեալ զաւրանային եւ բազմանային, եւ ուրախութեամբ ցնծացեալ սրտիւք պէսպէս տանջանաւք եւ չարչարանաւք ընդունէին զդառն մահուանս յանձինս իւրեանց։

Եւ ձեռնադրութիւն քահանայութեանն՝ զոր ընկալան առաքեալքն ի Տեառնէ՝ բազմացուցին, եւ լցին զամենայն աշխարհ, եւ որպէս ասաց ինքն իսկ Տէրն ցնոսա, թէ «Տուաւ ինձ ամենայն իշխանութիւն յերկինս եւ յերկրի, որպէս առաքեաց զիս հայր, եւ ես առաքեմ զձեզ։ Գնացէք այսուհետեւ՝ աշակերտեցէք զամենայն հեթանոսս, մկրտեցէք զնոսա յանուն Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ. ուսուցէք նոցա պահել զամենայն՝ զոր ինչ պատուիրեցի ձեզ։ Եւ ահաւասիկ ես ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս, մինչեւ ի կատարած աշխարհի»*։ Եւ որպէս պատուիրեաց նոցա Տէր՝ ըստ նմին աւրինակի թռեաւ վաղվաղակի քարոզութիւն Աւետարանին ընդ ամենայն տիեզերս։ Եւ յոր-

* Մատթ. ԻԸ. 18—20

1 Un են փխ. էին f եւ էին ոմանք ի նոցանէ որ զինչըս եւ ըստացուածս բառնային ի նոցանէ և էին ոմանք ի նոցանէ որ մահու սրոյ վկայեցին և զնոսա թողեցին մերկ փխ. և էին ոմանք (1-ին տող).... մերկս (3-րդ տող) ê ի նոցայնէ R ի նոցանէ կրկնված է Xû որք bqt չիք որ մահու որոյ վկայեցին e որոյ փխ. սրոյ û սրով

2 Y և ոմանք t չիք ոմանք bq չիք ոմանք ի նոցանէ X որք Y չիք որ, չիք ի նոցանէ (և)

3 ABCDEFGHPUû թողոյին h թողուն J թողոին ûr թողին bq մերկ nt և որչափ û չիք որչափ... բազմանային (5-րդ տող) Y նեղութեանն acdps չարչարանաց և նեղութեան

4 ê չիք և

5 êû չիք բազմանային Jabcdfhilopqr st չիք և û ուրախ t և պէսպէս

6 ê ընդունին s ընդունէի ho զդառնն u դառն Y զդառ մահ IJü անձինս l յանձին

8 û չիք և ձեռնադրութիւն..... մխիթարութեան (58-րդ էջ 2-րդ տող) Xf ձեռնադրութիւնն t դձեռնադրութիւն FMNQRSUVXWehil oq քահանայութեան S յառաքեալքն acdhiklorst նոքա փխ. առաքեալքն mp չիք առաքեալքն

9 bq և բազմացուցին և dt զաշխարհս ամենայն hlo չիք զամենայն KYê eg աշխարհս hlo զաշխարհս r յաշխարհ, չիք և (որպէս)

10 r որպէս և ասաց f որպէս տէրն ասաց ինքն ցնոսա d չիք ինքն իսկ ê չիք իսկ êd տէր ps նոցա X չիք թէ LR տըւաւ p տուինաւ DGH Wf չիք ամենայն C ամենայն ձախ լուսանցքում ır յամենայն t զամենայն f իշխանութիւնն q իշխանութիւն ամենայն

11 I երկինս JKMSTXZo երկրի c չիք հայր

12 d և աշակերտեցէք hlo չիք աշակերտեցէք efs հեթանոս

13 Y և մկրտեցէք GJKMQRSTYZêf անուն ho չիք յանուն.... սրբոյ FIJ MNOPQSTYêcdefgkl որդոյ i յորդոյ ABCDEFGHIOP հոգւոյ NQT Yêbdfgklps հոգոյն c հոգոյ

14 d զնոսա փխ. նոցա h նոցա զամենայն զոր ինչ պա[...] lo չիք պահել q չիք զամենայն... ահաւասիկ. բացի GMPQXYZWbdegik moprtv-ից մնացած Զ-երը որ H չիք ինչ o չիք պատուիրեցի ձեզ h չիք ձեզ d չիք ու ահաւասիկ

15 dq չիք ես ընդ ձեզ եմ DGHê զամենայն աւուրս կենաց իմոց մինչև cf մինչ V յաշխարհի d աշխարհիս o չիք աշխարհի

16 F ընա փխ. ըստ l աւրինակին

17 Xêf քարոզութիւնն begq քարոզութեամբ ho քարոզութեան d քարոզութեանն

ժամ այց առնէին միմեանց եւ լինէր քննութիւն ինչ բանից՝ գային եւ հաղորդէին միմեանց ի պաշտաւն եւ յաղաւթս եւ ի բանս մխիթարութեան։ Կարգեցան քահանայապետք, գլուխք եւ առաջնորդք՝ քարոզել եւ աւետարանել եւ ուսուցանել զամենայն տիեզերս, որպէս եւ հրամայեաց նոցա Տէր, առաջնորդութեամբ Հոգւոյն սրբոյ։

ա. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Երուսաղէմ եւ ամենայն աշխարհն Պաղեստինացւոց, եւ Սամարացիք եւ Փղշտացիք եւ գաւառն Արաբացւոց, Փիւնիկէ եւ բնակիչք Կեսարու՝ ի Յակոբայ առաքելոյ, որ եղեւ հրամանատար եւ առաջնորդ եկեղեցւոյն, որ յԵրուսաղէմ, շինեցաւ Սիոն։

բ. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Աղեքսանդրիա մեծ եւ Թեբայիս եւ ամենայն Եգիպտոս եւ ամենայն աշխարհն

1 ABC *դատ* փխ. *այց* աչ լուսանցքում P *միմիեանց* kmps չիք *և (լինէր)* p *ինչ քննութիւն* f *քննութիւնն* G *մինչ* փխ. *ինչ* ABCDEFGHIJKL MNOPQRSTUVXYZWêñ չիք *բանից* bgq չիք *(գային) և*

2 e *մեմեանց* hlo *ի միմեանց* (o *միմիանց*) begq չիք *և (յաղաւթս)* k *և ի յաղօթս* begq *աղաւթս* Y չիք *և ի բանս մխիթարութեան* Qf *մխիթարութեանն*

3 Ueg *կարգեցին* d *կարգեցան և կացին* achiklmoprstv *կարգեցան կացին* Dl *քահանայպետք* gp *քահանապետք* W *քահանայապետ* E *գլուխ* W *գլխաւորք* ê *առաջնորդ*

4 OWbegqt չիք *և ուսուցանել* p չիք *և (ուսուցանել)* bdpq չիք *և (հրամայեաց)*

5 begq չիք *նոցա, առաջնորդութեամբ հրամանաւ* (b *հրամանօ*) *հոգւոյն* (bq *հոգոյն*) ABCDEFGHIJKLMN OPQRSTUVXYZWêûbdefgnqrt չիք *տէր* GH *հոգւոյ* NPYêcdfhilop *հոգոյն*

6 r *առաջի ա* (t *առաջին*) փխ. *ա* km *լգ* փխ. *ա* ps *լբ* փխ. *ա* f *ընկալան ձեռնադրութիւնն քահանայութեանն յառաքելոց երուսաղէմ* lilop չիք *քահանայութեան* ê *քահանայութեանն* P *քահանայութեան* ձախ լուսանցքում b *քահանայութեանց* բացի befgq-ից մնացած Զ-երը չունեն *յառաքելոցն* բառը F չիք *երուսաղէմ* IJûbegqr *յերուսղէամ*

7 NOêf *յամենայն* V *յաշխարհ* r *յաշխարհն* JNOPYcefglq *պաղեստինացոց* b *պաղեստիննեացոց* CDGHê ho *սամարացւոց* i *ռամարացոց* q չիք *և (սամարացիք)*

8 Y չիք *և (գաւառն)* JLPYcdefgilq *արաբացոց* N *արաբացուց* W *փենիկէ* A *փինիկէ* l *կեսարո* E *և ի յակովբայ* F *և* փխ. *ի* h *յակոբոս* ABC DEFGJKLMXZêûacinr *ի յակովբայ*

9 d *առաքելոյն որ և եղև* b *հրամանայտար* f *հրամանատուր* JNOPQ YWcefgikmpqr *եկեղեցոյն* V *եկեղեցւոյ* ê *եկեղեցուն* hlo *եկեղեցոյ* F *ուր* փխ. *որ* dhkmop *որ* GHI ld *երուսաղէմ*

10 dhkmop *որ շինեցաւ* Wûs *սիօն* բացի degl-ից մնացած Զեռ-երը *Սիովն*

11 Hkm չիք *բ* ps *լթ* փխ. *բ* Xf *ձեռնադրութիւնն* JYêf *քահանայութեանն* JKLMNQRSTXYZ *առաքելոցն* û չիք *յառաքելոցն* b *յառաքեցան* (q *առաքեցան*) փխ. *յառաքելոցն* p *յառաքելոց* EIMRXY Wcdkot *աղէքսանդրիայ* GNO *յաղէքսանդրիայ* b *աղէքսանտրիայ* û *աղեքսանդրեայ* KLhimq *աղէկսանդրիայ* Q *աղեգսանդրիայ* ê *յաղէկսանդրիայ* f *յաղէկսանդրեայ*

12 Yû *թեբայի* X *թեբայիտ* a *թեբայիթ* t *թեբայիգ* b *թեբիա* eg *թէբայիայ* R չիք *և ամենայն եգիպտոս* fho *յամենայն (եգիպտոս)* DG HINêfr *յեգիպտոս* fr *յամենայն* (*աշխարհն*) V *աշխարհ* r *յաշխարհն*

Փիւղոմնի մինչեւ ի սահմանս Հնդկաց՝ ի Մարկոսէ աւետարանչէ, զի նա եղեւ անդ հրամանատար եւ առաջնորդ, շինեաց եկեղեցիս եւ կարգեաց ի նմա քահանայս եւ պաշտաւնեայս։

գ. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Հնդիկք եւ ամենայն գաւառքն որ շուրջ զնովաւ են, մինչեւ ցծովն վերջին՝ ի Թովմայէ առաքելոյ. զի նա եղեւ գլուխ եւ առաջնորդ, շինեաց եկեղեցիս, եւ կարգեաց քահանայս եւ պաշտաւնեայս։

դ. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Անտիոք եւ ամենայն Սուրիա եւ Կիւլիկեայ եւ Գաղատիա մինչեւ ցՊոնտոս՝ ի Սիմոնէ Վիմէ. զի նա եդ զհիմունս եկեղեցւոյ յԱնտիոք, եւ եղեւ անդ գլուխ եւ առաջնորդ եւ քարոզ, հաստատեաց զեկեղեցիս եւ կարգեաց քահանայս եւ պաշտաւնեայս. եւ եղեւ անդ մինչեւ ի ժամանակն յորում ել նա ի Հռոմ վասն Սիմոնի կախարդի։

1 abefgq փիզոնի hilo փիլիոմնի r փիլիոմն IJKLMNOPQRSTVXYZW ût փիլոմնի բացի BCDEFGHê-ից մնացած Ձեռ-երը փիզոմնի MRXY ի մարկոս

2 f եւ փխ. եղև, չիք անդ ê հրամանայատար IMRXY յեկեղեցիս d կարգաց

3 q չիք ի h նայ (o նա) փխ. նմա h քահանայք e պաշտօնեաս

4 Hkm չիք գ ps ի փխ. գ Xêf ձեռնադրութիւնն Y քահանայութեանն I քահանայից KLMQRSTXYZhlr առաքելոցն IJ առաքելոց s յառաքելոց ú չիք յառաքելոցն b յառաքեցան (ɑ առաքեցան) փխ. յառաքելոցն êd հնդիկ b ի հնդիկս egq հնդիկս l չիք և

5 ef յամենայն BCDEFGHYe գաւառն ûabcdefghiklmoprst գաւառք û որք Wû էին փխ. են befgq չիք են MQRSTXl մինչ U ցծովս û ցծով KLMQRS i VXYZabcdefghiklmnopqr stv ի ծովն (l ծով)

6 Lbefgikmopqst Թումայէ DGH Թովմաէ W Թօմայէ ûegt առաքելոյն բացի acdhiklmoprstv-ից մնացած Ձ-երը չունենն զի DGê նաև փխ. նա t եղև անդ գլուխ IMRXYho յեկեղեցիս

7 û չիք և (կարգեաց) d կարգաց ê զքահանայս Y կարգեաց յեկեղեցիս և քահանայս f չիք և (պաշտաւնեայս) d պաշտօն[ա]յս e պաշտօնեաս

8 Hkm չիք գ ps իա փխ. գ f ձեռնադրութիւնն I քահանայութիւն R քահանայութեամբ Y քահանայութեանն IJKMQRSTXYZeghlo առաքելոցն L սուրբ առաքելոցն km յառաքելոց bq առաքեցան փխ. յառաքելոցն û չիք յառաքելոցն G և անտիոք êb յանտիոք û ի յանտիոք

9 fh յամենայն b ասորիա (eg ասորեայ q ասորիայ) փխ. սուրիա f սուրիեայ h սիւրիեայ l սիւրեա o սիւրիա BCDEGHOac կիւղիկիա F կիւղիկիայ ê կիւղիկայ eg կիւղիկեա bq կիւլիկէ dkmps կիւլիկիայ f կիւլիկիեայ o կուլիկիա ILNYW կիլիկիայ K կիլիկիեայ û կիլիկեայ l կիլիկեա JMPQRSTU VXZin կիլիկիա բացի hrt-ից մնացած Ձեռ-երը կիղիկիա ê գաղատիայ û գաղատեայ l գաղատեա a գաղմատիայ bef gq չիք և գաղատիա p ի պոնտոս

10 km չիք ի bq և սիմոնի W ի սիմօնէ Gk ի սիմէոմնէ բացի ûcde gt-ից մնացած Ձեռ-երը ի սիմովնէ g վիմմէ ûr եւ ê զյիմունս ûabdefg hklmopqrst հիմունս INOPWacfgh ikopqs եկեղեցոյ Y յեկեղեցոյ MR Xê յեկեղեցւոյ IJKLMQSTVZegr անտիոք û չիք յանտիոք

11 hlo չիք և (առաջնորդ) f զեկեղեցի բացի IJRYûit-ից մնացած Ձ-երը զեկեղեցին ps չիք և (կարգեաց)

12 IJ զքահանայս d պաշտօնայս os պաշտաւնեաս hlo եղև նա անդ rt անդ նմա մինչև D այնդ (H այդ) փխ. անդ h մինչչև cd չիք մինչև û ի ժամանակ acdfhklmops ի ժամանակս

13 IJûegq որում Y հռօմ բացի FGabcdefgk lmopqrst-ից մնացած Ձեռ-երը հռովմ l սիմոնին բացի BCDEFGHILQW êuabcdefgopqrt-ից մնացած Ձեռ-երը Սիմովնի CDGHYehlo կախարդին û խաղագորդի փխ. կախարդի

ե. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն մեծն Հռոմ քաղաք եւ ամենայն Իտաղիա եւ Սպանիա եւ Բիւրիտոնիա եւ Գաղղիա հանդերձ այլովք որ շուրջ զնովաւ, ի Նմին Սիմոնէ Վիմէ յետ կործանելոյ զկախարդն Սիմոն, եւ եղեւ անդ գլուխ եւ առաջնորդ, շինեաց եկեղեցիս եւ հաստատեաց ի նմա եւ որ շուրջ զնովաւ, կարգեաց ի նոսա քահանայս եւ պաշտաւնեայս,

զ. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Եփեսոս եւ Թեսաղոնիկէ, եւ ամենայն Ասիա, եւ ամենայն աշխարհն Կորնթացւոց եւ Աքայիա, եւ որ շուրջ զնովաւ՝ ի Յովհաննէ աւետարանչէ, որ անկաւ զլանջաւքն Տեառն, շինեաց անդ եկեղեցիս յառաջնորդութեան իւրում եւ եղեւ գլուխ եւ քարոզ, կարգեաց ի նմա քահանայս եւ պաշտաւնեայս։

1 Hkm չիք ե ps եբ փխ. ե u 7 փխ. ե f ձեռնադրութիւնն ef քահանայութեանն hlo չիք քահանայութեան km առաքելոց ps յառաքելոց բացի acdkmprst-ից մնացած Ձ-երը չունեն յառաքելոցն RX մեծ u ի մեծ bq մեծին

2 BE հռով U հռովն Y հռոմ բացի abc defgklmqrst-ից մնացած Ձեռ-երը հռովմ begq քաղաքն d չիք քաղաք I և ի ամենայն fh յամենայն IJ û տալիա փխ. իտաղիա KMNRXY Wcdhkmoprst իտալիայ f իտալեայ u սպանեա a սպաննիա ho իսպանիայ l իսպանիա befg չիք և սպանիա Y բիւրիէտոնիա bg ե ի բիւրետոնիա fkm բիւրիտոնիեայ û բուրինտոնեա t բուրիտոնեայ r բիւրիտոնիեա X չիք ե բիւրիտոնիա d բիւրիտոնեայ

3 IJMNORSTVXZû գալիա KYW գալիայ f ռալիեայ l գայլիա e գաղիայ (q գաղիա m գալիլեայ) փխ. գաղղիա բացի BCDEFGHPQUêbgik nors-ից մնացած Ձեռ-երը գաղիա A այգովք û այլով kmps այլովքն kmps սիմոնի ê սիմէովնէ g վիմմէ i չիք վիմէ

4 ps եւ hl կործանելոյն o կործանելուն û զկախարդ an սիմովն begq պետրոս փխ. սիմոն բացի BCDEFGH Nebcdegloq-ից մնացած Ձեռ-երը Սիմովնէ ABCDEFGHIJKLMNO PQRSTUVXYZWêûbefgnq չիք և (եղև) egq չիք անդ eq առաջնորդեաց

5 eqt չիք շինեաց IMRXegr յեկեղեցիս Gû զեկեղեցիս t չիք եկեղեցիս bq չիք և որ cegh չիք որ n զնովաւ են

6 F և ի նոսա begq չիք ի նոսա l քահանայ efp պաշտօնեաս d պաշտօնայս s պաշտաւնեաս

7 Hkm չիք զ ps եզ փխ. զ û ճ փխ. զ Xf ձեռնադրութիւնն Yf քահանայութեանն hlo չիք քահանայութեան յառաքելոցն IJKLMRSTXY Zegr առաքելոցն kmps յառաքելոց bq յառաքեցան փխ. յառաքելոցն u չիք յառաքելոցն F յառաքելական H եւփեսոս Xubhilor յեփեսոս

8 CDGH թեսաղունիկէ AUhn թեսաղովնիկէ DGHJ յամենայն (ասիա) fr յամենայն ասիայ (f յասիեայ) և յամենայն V աշխարհ CDHRVX Wê կորընթացւոց P կորոնթացոց JLMGSTl կորնթացոց NOYbc defgkpqrs կորընթացոց

9 G արքայիա W չիք աքայիա d չիք և որ շուրջ զնովաւ û չիք որ (շուրջ) eg ուր փխ. որ (շուրջ) RXY զնովաւ էին ի JKLMNOTVZ ceglo ի յոհաննէ XWbq ի յովաննէ S ի յոհանէ d ի յոհաննէս f ի յօհաննէ bq աւետարանչէն

10 eg ե անկաւ êbhlmo զլանջաւք ûikrst զլանջօք eg չիք անդ degp եկեղեցիս՝ IJKLMOPGRSTVXZWû eg առաջնորդութեան bq յառաջնորդութիւն lt յառաջնորդութեանն Y առաջնորդութեանն r յառաջնորդութեանս

11 b իմ փխ. իւրում û և կարգեաց D կար[գ]եաց kmps չիք ի f չիք ե (պաշտաւնեայս)

12 d պաշտաւնայս fps պաշտօնեաս

է. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Նիկիա եւ Նիկոմիդիա եւ աշխարհն Բիւթանացւոց եւ Գուտիացիք եւ կողմանք որ շուրջ զնովաւ իցեն՝ յԱնդրէէ առաքելոյ, յեղբաւրէ Սիմոնի Վիմի. զի նա եղեւ առաջնորդ եւ հրամանատար, քարոզ եւ գլուխ, շինեաց եկեղեցիս, եւ կարգեաց ի նմա քահանայս եւ պաշտաւնեայս։

ը. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Բիւզանդիա, եւ ամենայն աշխարհն Թրակացւոց եւ որ շուրջ զնովաւ մինչեւ ցգետն մեծ, որ որոշէ ընդ սահմանս բարբարոսին՝ ի Ղուկասայ առաքելոյ. զի նա շինեաց անդ եկեղեցիս, եւ կարգեաց քահանայս եւ պաշտաւնեայս։

թ. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Ուրհայ

1 Hkm չիք է ps *խգ* փխ. է û *6* փխ. է Xêf *ձեռնադրութիւնն* êf *քահանայութեանն* R չիք *քահանայութեան* hlo չիք *քահանայութեան յառաքելոցն* KLMQRSTXYZeg *առաքելոցն* IJ *առաքելոց* kps *յառաքելոց* bq *յառաքեցան* փխ. *յառաքելոցն* û չիք *յառաքելոցն* f *Նիկիեայ*

2 BDEFLKMNOQRSTXZbklm *Նիկոմիդա* o *և ի Նիկոմիդեայ* Waehpst *Նիկոմիդեայ* ûcginr *Նիկոմիդեա* f *Նիկոմիթեայ* ê *Նիկոզիմայ* d *Նիկոզիմիայ* LPSTYZcefghpqs *բիւթանացոց* b *բիթանացոց* LMSTYZ *դուտիացոց* KRX *դուախիացւոց* Q *կուտիացւոց* û *դոսախիացւոց և կողմանց* begq չիք *կողմանք* n *զաւթացւոց* f *զուտիացուք և որ շուրջ զնովաւ իցին կողմանք*

3 e *ուք* փխ. *որ* û *որք* Y *են* փխ. *իցեն* û *էին* փխ. *իցեն* bq *իցէ* eg *զնովաւ իցեն կողմանք անդրէի առաքելոյն եղբօրն պետրոսի վիմի* փխ. *զնովաւ... վիմի* bq *զի նա (q նայ) եղև առաջնորդ ի կողմանք յանդրէի (b յանդրիէ) առաքելոյն եղբաւրն պետրոսի վիմին* փխ. *յանդրէէ.... առաջնորդ և* IJKLMQRSTXYZ *անդրէէ* f *յանդրէի* l *յանդրրէի* û *անդրեայ* Wf *յառաքելոյ* Xûhlo *առաքելոյն* JKLRSZn *եղբաւրէ* MQTVYû *եղբօրէ* W *սիմօնի* û *սիմօվնի* բացի drt-ից մնացած ձեռ-երը *Սիմովնի*

4 f *յառաջնորդ* d *նայ եղև և հրամանատար քարոզ և գլուխ և առաջնորդ* W *քարօզող*

5 MRXhr *յեկեղեցիս* Wlo *զեկեղեցիս* H չիք *ի* bcdefgq չիք *ի նմա* p չիք *և (պաշտաւնեայս)* d *պաշտօնեայս* e *պաշտօնեաս* s *պաշտաւնեաս*

6 Hkm չիք *ը* ps *խե* փխ. *ը* f *ձեռնադրութիւնն* s *ձեռնադրութեան* QY *քահանայութեանն* hlo չիք *քահանայութեան յառաքելոցն* IJKLMQRSTXYZêeg *առաքելոցն* ps *յառաքելոց* q *առաքեցան* փխ. *յառաքելոցն* ûb չիք *յառաքելոցն* Le *բուզանդիայ* Wf *բուզանդիեայ* ûq *բուզանդիա* ps *բիւզանտիայ*

7 KMNQRSTXYZf *յամենայն* N *յաշխարհն* Q *աշխարհի* i *աշխարհ* IJKLNOPQVYfgrt *թրակացոց* eq *և թրակացոց* l *թարակացւոց* û *Թնդկացւոց* փխ. *թրակացւոց* I չիք *որ* e *ուր* փխ. *որ*

8 F չիք *մեծ* Qdlpst չիք *որ* h *որ է* փխ. *որ որոշէ* bq *շրջի (fg շուրջէ)* փխ. *որոշէ* û չիք *ընդ, զսահմանս* M *բարբառոսին* Y *բարբարոսի* bdefdmq *բարբարոսաց* Ybeflq *ի ղուկասու* acdkmps *ի ղուկայ* g *ի ղուկաս* h *ի ղուկասէ* Xdhlo *առաքելոյն* bfq *յառաքելոյ* û չիք *առաքելոյ* eg *աւետարանչէ* փխ. *առաքելոյ*

9 bgq չիք *անդ* IWûhlo *զեկեղեցիս* bq *եկեղեցի* hlo չիք *քահանայս* h չիք *և (պաշտաւնեայս)* Q *պաշտաւնայս* d *պաշտօնայս*

11 Hkm չիք *թ* ps *խզ* փխ. *թ* f *ձեռնադրութիւնն* I *քահանայութիւն* Y *քահանայութեանն* hlo չիք *քահանայութեան յառաքելոցն* d *առաքելոցն քահանայութեան* IJKLMQRSTXYZeg *առաքելոցն* ps *յառաքելոց* bq *առաքեցան* փխ. *յառաքելոցն* û չիք *յառաքելոցն* R *ուրհոց* b *յուրհա* dehkmps *ուռհայ* f *ուռհա*

եւ ամենայն քաղաքքն որ շուրջ զնովաւ, Մծբին եւ Արար եւ սահմանակիցք Միջագետաց, Հայք եւ ամենայն հիւսիս եւ հարաւ՝ ի Թադէէ առաքելոյ, որ է մի յերկոտասան առաքելոցն. շինեաց անդ եկեղեցի եւ աշակերտեաց զամենայն կողմանսն զայնոսիկ, եւ կարգեաց ի նոսա քահանայս եւ պաշտաւնեայս։

Ժ. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Պարսք եւ Պարթեւք եւ ամենայն Ասորեստան եւ Խուժաստան, եւ ամենայն որ շուրջ զԲաբելոնիւ, եւ Դէզք մինչեւ ցսահմանս Դղաց, մինչեւ ցԳող եւ Մագող, եւ այլ աշխարհք որ շուրջ զկողմամբքն զայնոքիւք՝ յԱդդէէ կերպասագործէ յաշակերտէ Թադէի առաքելոյ, որ ըժշկեաց զԱբգար թագաւոր Ուրհայի։

1 f յամենայն CDFHILORUVXYW քաղաքն ûcdefghkmoprs քաղաք l քաղաքս bq քաղաք և որ it քաղաքք t որք Ldkmps արարիայ c արաբիա hlo արարք kmps չիք և (սահմանակիցք) eûbk սահմանակից

2 bd միջայգետաց k և միջագետաց ê յայք bfq չիք և ամենայն KMOP RSTUVXYZWûaefghiklmnoprs հիւսիսի A հիսւսի BCDEFGHIJL Nc հիւսւսի Qd հիւսիւսի ê հիւսիսոյ bq հիւսուսի ê հարաւոյ IJt ի թադէոսէ befghloq ի թաթէոսէ kmps թաթէոսի û ի թագէոս Q ի զաթէէ r ի թաթդէէ Xbetg առաքելոյն

3 ûbegq չիք որ է.... զայնոսիկ km էր փխ. է ps չիք է r յերուսաղէմի (t երուսաղէմի) փխ. է մի JKLMQ RSIZkmps երկոտասան Yin յերկոտասանից hlo յըժ-ն F յերկուասասան I ըժ N յերկոյտասան U յըժանից d երկոյտասան f եօթանասուն և երկու փխ. յերկոտասան KLMQ RSTXZ առաքելոց f յառաքելոցն Y չիք առաքելոցն û և շինեաց f շինեցան Yd չիք անդ IJ յեկեղեցի MRXhr յեկեղեցիս YWdefgklmn եկեղեցիս ûbg զեկեղեցիս

4 êbo աշակերտաց ABCEFGHIJKNOP QSIUVnt կողմանսն Yêdh կողմանս begq չիք կողմանսն զայնոսիկ Y զայսոսիկ բացի g-ից մնացած Զ-երը չունեն և abcglot նա (dhq նայ) փխ. ի նոսա bkmps նմա փխ. ի նոսա r չիք ի նոսա

5 Y քահանայն f չիք և U պաշտօնեա d պաշտօնայս e պաշտօնեաս

6 Hkm չիք ժ ps ժէ փխ. ժ f ընկալան ձեռնադրութիւնն t ձեռնադրութեան քահանայութիւն f քահանայութեանն hlo չիք քահանայութեան յառաքելոցն IKLMQRSIVX YZeg առաքելոցն ps յառաքելոց I առաքելոց bq յառաքեցան յառաքելոցն êû չիք յառաքելոցն M պարսիք

7 f յամենայն յասորեստան P և խուժաստան.... բաբելոնիւ աչ լուսանցքում cg չիք խուժաստան f չիք և (խուժաստան), յամենայն X չիք որ

8 eg շուրջ զնովօ (g նովաւ) բացի BCDEFGHKLNOPêf-ից մնացած Ձեռ-երը զբաբեզովնիւ acdik mrs զբաբելովնի (r զբաբելովն) և զեաւդք (cd զեւդք kr զեօդք) begq զբաբելոն lot զբաբելոնի (t զբաբիլովն) և զիւդք hp զբաբիլովնի և զեօդք (h զիւդք) û բաբելոնիւ befgq չիք և (դէզք) W զիւդք փխ. դէզք Vbefghkloq ի սահմանս n ցսահմանն Qh զգոց (f քըթաց k զրգաց) փխ. դգաց U չիք ցսահմանս դգաց մինչև Y չիք մինչև (ցգոգ) R չիք մինչև ցգոգ Y և ցգոգ a գոգ l ցագոգ և մագովք

9 ho մագովք bcfg չիք և մագոգ q չիք և (այլ) Q չիք այլ Webcdeg lq աշխարհ l զշուրջ adhiklmopr st զկողմամբք զայնոքիկ (hlo զայնոսիկ d զայնոքիկք) befgq զկողմամբն զայնոսիկ (f զայնոքիկ) Q զկողմամբն uc զկողմամբք MY զայնոքիկ RX զայնոքիկք NO efgt յագդէ û ի յագդիէ q յադէ

10 û առաքելայ փխ. կերպասագործէ f կերպասագործ IJKLMQRSTYZ eg աշակերտէ û և աշակերտէ թագէոս eg առաքելոյն թաթէոսի Wb hpq թաթէոսի J թագէոսէ Y թագդէի e թաթէիա f թաթէոս t թագոսի U առաքելւոյ XI առաքելոյն

11 NOYbcdfl թագաւորն eg չիք թագաւոր ուրհայի ê հայի փխ. ուրհայի ս ուրհայ c որ յուրհայի d յուռհայի fp ուռհայ t ուրհայու Ybq չիք ուրհայի

ժա. Իսկ Պաւղոս առաքեալ համաշունչ աշակերտաւքն շրջէր ընտանեբար հոգացեալ ընդ ծով եւ ընդ ցամաք, ընդ կղզիս հեռաւորս. զկողմանս հեթանոսաց՝ զհիւսիս եւ զարեւելս, զհարաւ եւ զարեւմուտս լի առնէր Աւետարանաւն Քրիստոսի, հաստատէր զհիմունս եկեղեցւոյ, խրատէր եւ կարգէր քահանայս եւ պաշտաւնեայս։

ժբ. Բայց այլ առաքեալքն՝ ընկերք նոցա եւ առաքելակիցք, չոգան ի տար աշխարհս բարբարոսաց, յաշխարհս հեռաւորս հեթանոսաց, ըստ մարգարէութեանն Մովսիսի, թէ կացոյց զսահմանս հեթանոսաց ըստ թուոյ հրեշտակաց Աստուծոյ։ Ըստ եւթանասուն եւ երկու լեզուաց պատգամաւորք, քարոզք եւ առաքեալք առաքեցան ի Քրիստոսէ ընդ ոլորտս երկրի։ Եւ շրջէին տեղի ի տեղւոջէ, եւ քարոզէին զԱւետարանն արքայութեան. որպէս յաշտարակէն ցրումն, նոյնպէս ի խաչէն ժո-

1 BEGHabcdefghiklmops չիք ժա Xeg առաքեալքն N զհամաշունչ p աշակերտօքն V առաքելոցն (û առաքելօվքն v առաքելաւքն) փխ. աշակերտաւքն c առաքելաւքն և աշակերտաւքն
2 eg ընդանէրար f ընաանարար bdhl oq և ընդ կղզիս U ի փխ. ընդ (կղզիս)
3 A զհիւսի BCDEFGHIUcn զհիւսւսի JKLM NOPQRSTVXYZWaefghiklm prst զհիւսիսի bq զհիւսուս ûo զհիւսիս êbe զյարեւելս û զարեւել i և զհարաւ l չիք և զարեւելս զհարաւ N զհարեւմուտս OWee զյարեւմուտս
4 RXYbegho զի փխ. լի i և լի b զաւետարան d զաւետարանն eg աւետարանօքն l աւետարանն q աւետարան ûb հիմունս cd զեկեղեցոյ հիմունս MRX յեկեղեցւոյ NPYfgh ilopqs եկեղեցոյ
5 f չիք և (կարգէր) l զքահանայս b պաշտաւնայս d պաշտօնայս e պաշաօնեաս
6 BEGHbcefghilos չիք ժբ A բժ km լէ (p խը) փխ. ժբ û չիք այլ KLMR STXYZhloq առաքեալք ûg և ընկերք NOW առաքելակից q առաքելակիծքն
7 r օտար փխ. ի տար g տարր b աշխարհն c աշխարհ n յաշխարհս ef հեթանոսաց փխ. բարբարոսաց hlo բարբարոսացն bq չիք բարբարոսաց... զսահմանս d չիք բարբարոսաց... հեռաւորս efg չիք յաշխարհս հեռաւորս HIJKLMQRSTY Zûkmps աշխարհս ABCDEFGHIJK LMNOPQRSTUVXYZWeûn չիք հեթանոսաց
8 IJMNQSXWûhkp մարգարէութեան R մարգարէութէնէ JKLMQRSTXY Zûchilop սահմանս N զսահմանմանս eg զսահման
9 EFKLZeadpq թըւոյ ho թվոյ D թու (H թուու) փխ. թուոյ BFGfhio հրըշտակաց ê և այլն հրշտակաց KLMQ STVXYZhlo չիք աստուծոյ begq չիք ըստ IJKLMNOPQRSTVXYZWu ըստ ՀԲ (Wû եօթանասուն երկու) լեզուաց յաշտարակաշինէն (Y յաշտարակ) փխ. ըստ հր լեզուաց km ps հ եւ ր ըստ լեզուաց hlo լեզուացն v լեզուաց լեզուաց
10 A պատգամաւորք... ամենայնի՝ 66-րդ էջի 8-րդ տողը ընկած է Un չիք պատգամաւորք... ամենայնի՝ 66-րդ էջի 8-րդ տողը blq քարոզ c քարոզողք efgikmps եւ քարոզք եւ (ks չիք եւ) b առաքեալ hl առաքելոցն փխ. առաքեցան IJKLMNOPQRSTVXZWû ի տեառնէ փխ. ի քրիստոսէ f ըստ
11 P ոլորտս RX ոլորտայս l ոլորտ IJ KLMNOPQRSTVXZWû աշխարհի (cdft տիեզերաց Y այս աշխարհի) փխ. երկրի e յերկրի I երկրի տեղ եւ շրջէին G չիք եւ (շրջ.) c շրջեալ d շրջի i շրջէի IJWbgq ի աեղւոջէ (Wbgq աեղոջէ) ի տեղ (IJWg տեղի) KMNOPRSTVXYZ աեղոջէ ի տեղի LQû տեղւոջէ ի տեղի ceft աեղոջէ ի տեղ (f տեղիս) ır ի տեղի եւ (i չիք եւ) ի տեղոջէ (i տեղւոջէ) hlo չիք ի (աեղւոջէ), տեղոջէ Ips աւետարանն
12 FYfps արքայութեանն km չիք որպէս յաշտարակէն.... սրբութեան նոցա՝ 66-րդ էջի 5-րդ տողը û ի յաշտարակէն efg աշտարակէն Ge յաշակերտէն (H աշակերտէն) փխ. յաշտարակէն FIê ցրուումն g ցրուումն Ya ի խաչին cdegil rst եւ ի (g չիք ի) խաչէն acdihlop rst ժողովումն է

գովումն եւ միաբանութիւն ի ձեռն Հոգւոյն սրբոյ ի հաւատս ճշմարտութեան։ Եւ սուրբ նշանաւք եւ ճշմարիտ բժշկութեամբք հաւանեցուցանէին, աշակերտէին եւ ուսուցանէին, շինէին եկեղեցիս եւ կարգէին, կացուցանէին քահանայս եւ պաշտաւնեայս. եւ կատարեցան բարի անուամբ յանուն տեառն Յիսուսի Քրիստոսի։ Եւ այսպէս երթեալ զհետ վարդապետութեան նոցա աշակերտք նոցա, մինչեւ ի վախճան աշխարհիս։

Իսկ Ղուկաս աւետարանիչ, որում եղեւ փոյթն այս եւ գրեաց հոգաբարձութեամբ զամենայն առաքինութիւնս եւ զգործս եւ զկարգս պաշտամանն եւ զաւրէնս քահանայութեան նոցա եւ եթէ յոր կողմն չոգան իւրաքանչիւր ոք ի նոցանէ։ Փութով առանց յապաղելոյ եւս յաճախագոյնս քան զայս գրեաց Ղուկաս եւ ետ ի ձեռս Պրիոկեայ եւ Ակիւ-

1 acdhilopst *ի* փխ. *եւ* r չիք *եւ (միաբա.)* f *միաբանութեան* INOPYêbdfghilops *հոգոյն* û չիք *ի հաւատս... քահանայս եւ պաշտաւնեայս* F չիք *ի (հաւա.)* befgq *ճշմարիտս (*bq *ճըշմարիտ) բժշկութեան (*f *բժշկութեանն* g *բժշկութեամբ)* QYe *ճըշմարտութեանն*

2 IJKLMNOPQRSTVXYZWrt *բժշկութեամբ* bdq *բժշկութեան* d *հաւանեցուցին*

3 BCDEFGHêbefgqr չիք *աշակերտէին եւ ուսուցանէին* Fbefghioqf *եւ շինէին (*t *շինեալ)* IJ *շինեցին* IXYqr *յեկեղեցիս* W *զեկեղեցիս* êt չիք *եւ (կարգ.)* l չիք *կարգէին*

4 êdr *եւ կացուցանէին* t *նոցա* փխ. *կացուցանէին* IJKLMNOPQRSTVXYZW չիք *կացուցանէին* de *պաշտօնայս* r *կատարեցան յաշխարհէս բարի*

5 E *անուամբ* IJKLMNOPQRSTVXYZWûv *անուամբ եւ մեծ նահատակութեամբ յանուն (*IJLM *անուն) յիսուսի քրիստոսի* BCDEFGH *ի յանուն* ê չիք *յանուն տեառն* egr *տեառն մերոյ յիսուսի* l չիք *քրիստոսի, այս* փխ. *այսպէս* û չիք *եւ այսպէս երթեալ... ի վախճան աշխարհի*

6 Mdops *երթալ* RXY *զհետ երթալ* r *հետ ճշմարիտ վարդապետութեան* Y *վարդապետութեանն* IJ *եւ աշակերտք* eg *աշակերտօքն* fq *աշակերտքն* F *աշակերտօք* Yhilort չիք *աշակերտք նոցա* b *նմին* փխ. *նոցա* efgq չիք *նոցա* (մինչև) bf *մինչ*

7 r *ի վաղճան* t *ի վաղջան* BCDEFGHNOWêb *աշխարհի* Vr *յաշխարհիս*

8 IJKLMNOPQRSTVXZW *աւետարանիչս* Ybeghloq *աւետարանիչն* eg *յորում* E *փոյս* bfit *փոյթ* t *ի յայս* eg *այսու* i *սոցա* փխ. *այս* JKLMNOPQRSTVXYZW չիք *եւ (գրեաց)* ho *գերեաց* փխ. *գրեաց* d *եւ հոգաբարձութեամբ եւ գրեաց* JMNOPQR *հոգէբարձութեամբ* û չիք *հոգաբարձութեամբ*

9 d *առաքինութեամբս* eg չիք *եւ (զգոր.)* H *գործս* l *զգործ* ho չիք *եւ (զկար.)* c *զկարգ* beg *զկարծս* փխ. *զկարգս* v *եւ զգործս առաքելոց եւ զկարգս* IJKLMNOPQRSTVXYZWû *եւ (*û չիք *եւ) զկարգս եւ զգործս* CDGHIJKLMNOPQRSTVXYZWêûacdefghiorstv *պաշտաման* glp *պաշտման* bq *պաշտպան*

10 Yf *քահանայութեանն* b *քահանայութեանց* F *նորա* b չիք *նոցա* IJKLMNOPQRSTVXYZWûd չիք *եւ (եթէ)* IJKLMNOPQRSTVXYZWû *թէ որ (*P *յոր) կողմ (*Yû *կողմըն)* c *կողմ* befgq *որ* hilo *կողմ* befgq *կոչումն* փխ. *կողմն*

11 û չիք *իւրաքանչիւր ոք... գրեաց ղուկաս* DGHeirt չիք *ոք* W *հապահելոյ* NO *պաղելոյ* dfp *ապաղելոյ* g *յապաղեղո* v *յապաղելոյ այս եւ եւս* IJLMNOPQRSTVXZWf *եւ* փխ. *եւս* c *եւս քան զայս յաճախագոյն* IJKLMNOPQRSTVXYZWdlrt *յաճախագոյն*

12 befgq *գրեաց քան զայս* d չիք *քան զայս, եւս գրեաց* O *եղ* IJKLMNPQRSTVXYZWf *ի (*f չիք *ի) ձեռն* F *պրսկիեայ* g *պրսկեա* IJKLMNOPQRSTXZWê *պրիսկիայ* Y *պրիսկիեայ* bq *պրիսկիաս* ho *պռիսգեա* l *պոիսգիեա* CDGH *ակիւղա* IJLMNOPQRSTVXYZ *ակիղայ* K *ակիղիայ* ê *ակիւղիայ* bq *ակիւղաս* eg *ակուղաս* c *ակիւլեա* d *ակիւլիայ* l *ակիւղա*

դեալ աշակերտաց իւրոց, որ յարեալ էին ի նա մինչեւ յաւր մահուան իւրեանց, որպէս յարեալ էր ի Պաւղոս՝ Տիմոթէոս, Տիտոս և Արիստարքոս՝ որ էր ի Լիւստրայ, եւ Ոնեսիմոս եւ Մնէոս՝ որ է առաջին աշակերտ առաքելոցն, եւ այլ բազում աշակերտք նորա, մինչեւ ցելանել նորա ի Հռոմ. յորժամ եկաց ընդդէմ նորա Տերտիղոս. եւ գլխատեցաւ ի Ներոնէ կայսերէ սուսերաւ, նաեւ Պետրոս ի Հռոմ քաղաքի, եւ եղան անդ մեծաւ պատուով ըստ արժանի իւրեանց գովութեանն։

Եւ տեսեալ բազմամբոխ մարդկան զմեծ նահատակութիւն խոստովանութեան նոցա, մեծապէս գոհանալով աւրհնէին զՀայր եւ զՈրդի եւ զսուրբ Հոգի։ Եւ կատարեն զյիշատակս նոցա մեծաւ պատուով եւ ցնծութեամբ, եւ առնեն տաւն ուրախութեան միաբանու-

1 BCDEFGHelo աշակերտացն û չիք որ յարեալ.... նոցա տերափղոս S արեալ eg արարեալ է փխ. յարեալ էին bq արարեալ էին ամենայն ինչ փխ. յարեալ էին ի նա մինչեւ I չիք ի նա ê նմա փխ. նա IJKLMNOPRSTVXZd օր Wcefg ցօր q եւ յաւր E մահւան aprs մահուանն

2 IJKLMNOPQRSTVXYZWv իւրոց P եւ որպէս IJKLMQRSTVXYZWv եւ յարեալ a չիք ի (պաւղ.) hl ի պաւղոսն BCDEFGHJKe տիմով-թէոս Wdfg եւ ի (W չիք եւ ի bq չիք ի) տիմէթէոս ê տիմովթիոս IJLMNOFQRSTVXYZWbegq եւ ափտոս H տիտոս cf չիք տիտոս OWg արիստաքոս e արիստաքրոս

3 Gl ի լիստրա IJY ի լուստրա NO ի լիւստրոս Q ի լիստրա Weg ի լուստրոս b ի լիստրոս cdhips ի լիւստրիայ f ի լիւսիտրա q ի լստրոս r ի լիւստրբեայ, ոնեսէմոս G մրնէոս V մնէաս ps նմէոս IJKLMOPQRSTVXYZWbq էր (առաջ.) rs չիք է RXY յառաջին ps առաջի

4 i չիք աշակերտ... բազում H չիք աշակերտ 1 առաքելոյն begq այլք Y չիք մինչեւ ցելանել G յելանէ KLMQRSTXZf ելանել e յելանելն gps ելանելն ct ցելանելն 1 մինչեւ ցնա ելանել. բացի dhiorv-ից մնացած ձեռ-երը յելանել

5 1 որ այս փխ. նորա Yt չիք նորա IJKLMRSTVXYZl ի հռոմմ h չիք ի հռոմ յորժամ a նոցա փխ. նորա (տէրտիղոս, C տէրտուղոս G տէրուղոս BH տէրտւղոս 1 տէրտեղուն JKLMNOPQRSTVXYZW աէրտեղոսն d տէրտեղոս f տէրտիւղոս I տէրտիոս s տէրտիլոս e պաւղոս փխ. տէրտիղոս

6 IJKLMNOQRSTVXYZW ի ներոն BCDFGHêa ի ներովնէ û իսկ ի ներոն կայսերէ սուսերաւ գլխատեցաւ F կայսերն hlo կայսերէ ի հռոմ սրով նաեւ պետրոս ի հռոմ ps սրով IJKLMNOPQRSTVXYZWû նախ (J նաս) Սիմոն (KLMSTXZ սիմովն û սիմօն) պետրոս փխ. նա եւ պետրոս t եւ. նա եւ d նոյնպէս նայեւ G ի հռովն q եւ հռոմ BCDEHIVYe ի հռովմ û ի քաղաք հռոմ ps ի հռոմ քաղաքի (s չիք քաղաքի) խաչեցաւ

7 hor եղ BCDEFGHebps անդէն q չիք անդ BCDEFGHMebefgq չիք մեծաւ S մեծապատուով ê պատվով û չիք ըստ արժանի... զսուրբ հոգի begpqs արժանեաց Gb իւրոց IRSVWêfgho գովութեան N գովութեամրն Qէpqs գովութեամբ d գովութեանց իւրեանց

8 JKMNORSVXW բազում ամբոխ Y բազմանբոխ NOPVWsv մարդկանն ê նահատակութեան afir նահատակութիւնն NXYf խոստովանութեանն bq խոստովանութեամբ

9 G աւրհնեն

10 QVv զորդին ê սուրբ IJKLMNOPRSTVXZWefg եւ զհոգին սուրբ ho չիք եւ (զսուրբ) QVcv հոգին adps զհոգին bq հոգիդ Qf չիք եւ (կատա.) befgq կատարէին H յիշատակս û յիշատակ egq զյիշատակ BCDEFGHêefgq մեծապէս b մեծայպէս. բացի acdhiloprstv-ից մնացած ձեռ-երը չունեն պատուով եւ

11 û հանդիսիւ փխ. ցնծութեամբ egq առնէին ps տաւնեն փխ. առնեն û չիք եւ առնեն... սիմոնի վիմի ê տուն փխ. տաւն FGeg ուրախութեամբ Yf ուրախութեանն bq յուրախութիւն hlo չիք ուրախութեան o միայբանութեամբ

թեամբ ամենայն քաղաքն Հռովմայեցւոց. նախ՝ Սիմոնի Վիմի, երկրորդ՝ սրբոյն Պաւղոսի, եւ այնպէս կարգ ըստ կարգէ եւ դայլոց առաքելոցն, շինեալ վկայարան սքանչելագործ իւրաքանչիւր ըստ անուանց նոցա. եւ առնեն տաւնս մեծապայծառս, որպէս եւ վայել է սրբութեան նոցա, փառաւորելով զամենատէրն՝ զարարիչն զհայրն եւ զամենաստեղծիչն զմիածինն Որդին որ յԱստուծոյ՝ զտէրն մեր Յիսուս Քրիստոս, եւ զամենուսոյցն եւ զմխիթարիչն եւ զառաջնորդն ամենայնի զսուրբ Հոգին, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

1 f յամենայն IJOPV քաղաքք LMQR STXYZWbefglq քաղաք N քաղաքդ BEFIJMOQRXZWeacel հռովմեացւոց N հռովմայեցուց PSTYp հռովմայեցոց d հոռմայեցոցն f հոռմէացոց ghlors հոռմայեցոց bq ի հոռմէացոց W սիմօնի l սիմէոն բացի bcegoqv-ից մնացած Ձեռ-երը Սիմովնի ps վիմին
2 Yho եւ երկրորդ l եւ երրորդ c եւ ապա փոխ. երկրորդ q եւ որրոյն NOW պօղոսի սրբոյն ps սրբոյն պաւղոսի առաքելոյ եւ B DEFGH Yêbſpqs այսպէս Q յայնպէս IJKL MNPQRSTVXYZWûbq ըստ կարգի l ըստ կարգէս ps ընդ կարգի c չիք եւ (դայլ.) r գայլոցն u չիք եւ դայլոց
3 ps առաքելոց ûps եւ շինեալ abc defghlloqrt շինելով վկայարանս (l դկտակարանս) F եւ սքանչելագործ ops սքանչելագործս JK LMNOPQRSTVXYZWû ըստ իւրաքանչիւր bq ընդ I չիք ըստ
4 բացի abcdfghlloqrsv-ից մնացած Ձեռ-երը անուան Y տօնեն փոխ. առնեն BCDEFGHSps տաւն Y զտօն ê տուն փոխ. տաւնս QR մեծամեծս պայծառս Zrs մեծապայծառ f մեծապայծառապէս begq մեծամեծս (b մեծայմեծս) փառաւորապէս V եւ առնեն... մեծապայծառս կրկնված է befg hq չիք որպես eg եւ վայելի DG Hê վայելչութեան
5 Nf սրբութեանն u սրբոց Q սրբութեամբ DGHe չիք սրբութեան beg նորա l չիք նոցա, փառաւորել befgq զամենեցուն տէր (f տէրն) F զամենատէրն մեր Y չիք զարարիչն Ybeglortv զհայր h հայր
6 l չիք եւ (զամենա.) Hû ամենաստեղծիչն Y ստեղծիչն f զամենաստեղծիչ ho զամենաստեղծիցն r զամենայըստեղծիչ DGe միածինն Yûacfhilors զմիածին begq չիք եւ զամենաստեղծիչն... ամենայնի. բացի Gacfhilorsv-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն որդին G որդի, չիք որ Dêſl աստուծոյ GJKLMOPQRSTV XYZWdkmps զտէր I տէր H ըզտէրն
7 û չիք եւ (զամենուս.) Gd զամէնուսուց X զամէնուսուցն BC DEFHOSYêacfhilmort զամենուսոյց. բացի IJLMOPTVXZWûv-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն եւ (զմխ.) acdfhilort զմխիթարիչ R չիք զմխիթարիչն եւ IJLMNOPQSTVXYZ Wûv չիք եւ (զառաջ.) ûafir զառաջնորդ
8 KLMQSTXYZ յամենայնի rt սուրբ H հոգ[ին] begq եւ զորդի եւ զսուրբ հոգիդ (eg զհոգին) փոխ. զսուրբ հոգին fs յաժմ p յայժմ ê միշ[տ] I եւ միշտ կրկնված է eg չիք այժմ եւ միշտ b չիք եւ միշտ... ամէն FGnqrt չիք եւ յաւիտեանս... ամէն W չիք եւ (յաւիտ.)
9 ghlmops չիք յաւիտենից adkmpsv չիք ամէն

Բ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԾՈՒԱՔԵԼԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԻՍ ԳԼՈՒԽՔ ԶԵ.

Ա. Վասն ձեռնադրութեան եպիսկոպոսաց։

Բ. Վասն ժառանգաւորաց ձեռնադրութեան։

Գ. Վասն տէրունական պատարագին։

Դ. Վասն գիւտից եկեղեցւոյ։

Ե. Վասն կնաթող քահանայից։

Զ. Վասն ժառանգաւորաց որ դաշխարհական հոգս յանձն առնուն։

Է. Վասն սրբոյ Զատկին։

Ը. Վասն հաղորդելոյ յաւուր տաւնին որ լուխտէն իցեն։

1 Û չիք ցանկը՝ 67-րդ էջի 1-ին տողից մինչև 75-րդ էջի 1-ին տողը f ընկած է ցանկի սկիզբը՝ 67-րդ էջի 1-ին տողից մինչև 69-րդ էջի 3-րդ տողը Wbq չիք վերնագիր JKLMN OPQRSTVXYZ ունեն ընդարձակ վերնագիր՝ *կանոնք երկրորդ* (Q *երրորդ*) *առաքելական ի ձեռն կղեմայ* (LMQSTZ *կղեմա*) *գլուխք* (IJQR *գլուխ* NOP *գլուխս*) *Զե* H *երկրորդ*, չիք *առաքելական* d *կանոն առաքելական* Un *կանոնսնիս* c *կանոնքս* egkmps *կանոնք* A *գլուխս* CDGHêlnrt *գլուխ* eg չիք *գլուխք Զե* Ht չիք *Զե* i *ութսուն և հինգ*

2 Y *ձեռնադրութեանն*

3 JY *ձեռնադրութեանն* kmps *վասն ձեռնադրութեան քահանայից սարկաւագաց և այլ ժառանգաւորաց*

4 kmps *վասն տէրունական պատարագի և սեղանոյ չմերձեցուցանել այլ ինչ* l *պատարագի* DGHe *պատկերին* փխ. *պատարագին*

5 AIJKLMNOPQRSTUXYZW *գիտից* d *գիւտ* n *գիտից* kmps *վասն մրրգաց ի տունս առաքելոյ յերիցանց* փխ. *վասն.... եկեղեցւոյ* FHLNYê bdghloqr *եկեղեցոյ* RX *յեկեղեցոյ* M *յեկեղեցւոյ*

6 kmps *վասն երիցանց և սարկաւագաց չհանել զկինն* (km *զկին*) *իւր* rt չիք *վասն..... քահանայից* b *կնայթող* ho *քահանայիցն*

7 kmps *վասն եպիսկոպոս երէց* (mp *էրէց*) *և սարկաւագ դաշխարհական հոգն* (m *հոգոյն*) *յանձն մի առցէ* hlo *ժառանգաւորացն* o *որ* կրկընված է ho *աշխարհական* l *յաշխարհական* b *դաշխարհականն* g *հոգսն* h *հողոյ* փխ. *հոգս* Y *յանձ* q *անձն*

8 MRXY *առնու* eg *առին* b *առ*

9 bcdeghiloqr այս վերնագիրը դրված է 10-րդ տողում BFE *որրոց* km ps *վասն սուրբ* (ps *զսուրբ*) *չարչարանաց* (m *չարչարանացն*) *աւրն* (kp *օրն*) *յետ հասարակածի կատարել* փխ. 9-րդ տողը bq *սրբոյն* (b *սրբոյ*) *զատկին և յարութեան* (b *յարութեանն*) *քրիստոսի աստուծոյ*

10 H չիք *ը վասն... իցեն* bcdeghilo qr 10-րդ տողը դրված է 9-րդ տողում՝ t *ղ* փխ. *ը*՝ 10-րդ տողը դրված է 6-րդ տողում, *հաղորդել* ê *յաղորդելոյ* a *յաւուրս* e *աւուր* h *յաւր* XYt *տօնի* Y *յուխտին* d *յուխտին* eg *ուխտէն* hlo չիք *որ.... իցեն* km ps *եպիսկոպոս կամ երէց* (mp *էրէց*) *կամ սարկաւագ որ ոչ հաղորդի ժողովոց* փխ. 10-րդ տողը

Թ. Վասն որ անկատար զժամն թողուն։
Ժ. Վասն ոչ հաղորդելոյ ընդ անհաղորդին։
ԺԱ. Վասն լուծեալ քահանային։
ԺԲ. Վասն որք բանադրեալ իցեն։
ԺԳ. Վասն եպիսկոպոսի որ ղայլոյ իշխանութիւն բանադատէ։
ԺԴ. Վասն ժառանգաւորաց որ լաւտար տեղիս պանդխտանան։
ԺԵ. Վասն ոչ ձեռնադրել զերկկանայս ի քահանայս։
ԺԶ. Վասն ոչ ձեռնադրել քահանայ որ զայրի կին առնէ։
ԺԷ. Վասն զազգականս չառնել կին։
ԺԸ. Վասն ոչ տալոյ երաշխաւոր ժառանգաւորի։
ԺԹ. Վասն որ ոչ կամաւք ներքինացեալ են։
Ի. Վասն որ կամաւք զինքն կրճատեաց։
ԻԱ. Վասն ժառանգաւորի որ զինքն կրճատեաց։

1 H չիք Թ Hê չիք որ Hbe ժամն q մամ ghlor թողուն զժամն t թողուն և երթան kmps վասն որք (m որ) զան եկեղեցիս (k յեկեղեցիս) յաղաւթս (k չիք յազաւթս) և ոչ մնան սրբոյ հաղորդութեանն (k հաղորդութեան) փխ. 1-ին տողը

2 kmps վասն որք ընդ անհաղորդին աղաւթակից (s աղաթակից) լինին bl անհաղորդսն hlo անհաղորդս ê այնհաղորդին r անհաղորդողն t անհաւասան փխ. անհաղորդին

3 kmps վասն որք լուծեալ քահանայի աղաւթակից լինին BCDEFGH քահանայի begq քահանայից

4 kmps վասն որոշեալ ժառանգաւորաց (ps ժառանգաւորացն) որ այլ տեղիս գնաց և ընգունին փխ. վասն.... իցեն begq որ Ylot բանադրեալք b բանայգրեալ h բանադրեալք r բանագրեալեն

5 kmps վասն եպիսկոպոսաց ոչ թողուլ գիւր վիճակն փխ. վասն.... բանադատէ DEFGKLMQSTUXZê hn զայլոց q իշխանութիւնն DG Sb բանայդատէ d չիք բանադատէ

6 kmps վասն երիցանց և սարկաւագաց և ժառանգաւորաց ոչ գնալ յայլ տեղիս փխ. վասն.... պանդըխտանան abcdeghıloqrt ժառանգաւորի h չիք որ dhlo աւտար I օտար bdq տեղի hlo երկիր փխ. տեղիս abchlt պանդըխտանայ ɛgl or պանտրխտանայ q պանտըղտանա d չիք պանդխտանան

7 kmps վասն որ յերկուս ամուսնութիւնս խառնակեցան չլինել (km վասն չլինել առաՑձին վերՑագիր) ժառանգաւոր փխ. վասն...ի քահանայս K ձեռնադրելոյ X ձեռնայգրել H գերկանայս O չիք ի MQRSTᴴq քահանայութեան KLY ZJeg քահանայութիւն X քահանայութիւնն W չիք ի քահանայս P 7-րդ տողը Ցերքեի լուսանցքում

8 kmps վասն որք առին զայրիս և զհանեալն և զայլ աղտեղիս ոչ լինին ժառանգաւոր փխ. վասն.... առնէ d ձեռնադրելոյ N ձեռնադրէ BCDE.FGH ed չիք քահանայ r կին այրի t այրի LMQRSTVX YZ առնու d առեալ իցէ

9 kmps վասն որ երկու քուրս առեալ է կամ զայլ մերձաւորս ոչ լինել ժառանգաւոր փխ. վասն.... կին bq ազգականի (b աղգայկանի) ոչ առնել ի կնութիւն acdeghirt զազգական ոչ առնել (h ոչ առնելս) lo ոչ առնելոյ RXY ոչ առնել hlo չիք կին

10 kmps վասն (ps չիք վասն) ժառանգաւոր ոք երաշխաւոր տըեալ (ps տուեալ) F չիք ոչ bq տալով eg կալով փխ. տալոյ Y զերաշխաւոր dr երաշխաւորի DGH ժառանգաւորաց ê ժառանգաւորացն g ժառանգօրին

11 kmps վասն ներքինեաց որ ակամա լինին begq չիք ոչ b կամաւ q կամաւքն

12 Q չիք որ kmps չիք կամաւք b կամաւքն t կամաւ NO կրճտեաց ê կրճըտաց b կըրճտեաց hlo կըրճատեց

13 Y չիք վասն.... կրճատեաց l չիք որ hlo չիք զինքն NO կրճտեաց ê կըրճըտեաց c կրճատէ hlo կրճատեցաւ

ԻԲ. Վասն ժողովրդականի որ զինքն կրճատեաց։
ԻԳ. Վասն եպիսկոպոսի որ ի մեղս զառածեալ է։
ԻԴ. Վասն որք ամուսնանան ի ժառանգաւորաց։
ԻԵ. Վասն չլինել հարկանող զեպիսկոպոս։
ԻԶ. Վասն եպիսկոպոսի որ լուծեալ իցէ։
ԻԷ. Վասն եպիսկսպոսի թէ ընչիւք ձեռնադրի։
ԻԸ. Վասն եպիսկոպոսի որ իշխանաւ վարեցեալ։
ԻԹ. Վասն թէ ոք երէց անարգէ զեպիսկոպոս։
Լ. Վասն թէ ոք երէց կալցէ յեպիսկոպոսէ որոշեալ։
ԼԱ. Վասն զի մի՛ զոք լաւտար եպիսկոպոսաց ընդունել։
ԼԲ. Վասն զեպիսկոպոսին իւրաքանչիւր ազգի գիտել պարտ է։

1 begq չիք վասն... կրճատեաց Y ժողովրդական d ժողովականի km ps ժողովրդականաց NO կրճատեաց ê կրճատաց

2 b չիք վասն... է kmps վասն եպիսկոպոսաց և այլ ժառանգաւորաց որ երգմունս զտանին փխ. վասն.... է q զառանձացեալ է բացի FNOVW cgl-ից մնացած ձեռ-երը առածեալ է

3 kmps վասն ժառանգաւորաց որք կամին ամուսնանալ F չիք որք e քոր փխ. որք Dd ամուսանան Ur ամուսնան n ամուսնացեալ են KLMQTXYZeg չիք ի ê ժառանգաւորացն 1 ժառանգաւորի l ժառանգաւ

4 kmps վասն հարկանողաց ժառանգաւորաց K չի լինել ê լինիլ r չլինիլ NOW զեպիսկոպոսի beq եպիսկոպոսի ghlo եպիսկոպոսին nrt եպիսկոպոս Y եպիսկոպոսն c զեպիսկոպոսս

5 kmps վասն լուծեալ եպիսկոպոսաց և այլ ժառանգաւորաց bq վասն որ լուծեալ իցէ (b լուծից լիցէ) եպիսկոպոսն R ըռծեալ փխ. լուծեալ

6 kmps վասն ժառանգաւորաց որ ի ձեռն արծաթոյ հասին փխ. վասն... ձեռնադրի t որ թէ Y որ փխ. թէ F ընչի CDG ընչիւ H ձեռադրի beghloq ձեռնադրէ

7 kmps վասն եպիսկոպոսաց որք յաշխարհի (km աշխարհի) իշխանաւք (kp իշխանօք) վարին NOW չիք որ bq իշխանութեամբ վարեալ է NORe իշխանու W իշխանութիւն MRY վարեցաւ chlo վարի eg վարեալ է f վարեցեալ է

8 kmps վասն երիցանց որ արհամարհեն զեպիսկոպոսն eglq չիք վասն... զեպիսկոպոս f եթէ U որք փխ. ոք d չիք ոք ho անարգէ երէց (h իրէց) զեպիսկոպոսն b երիցուէ եպիսկոպոսէ որոշեալ է փխ. երէց... զեպիսկոպոս F երից L զերէց NO Wd զեպիսկոպոսն Q եպիսկոպոս

9 kmps վասն երիցանց և սարկաւագաց եպիսկոպոսէ (p որ եպիսկոպոսէ) որոշեալ 1 վասն թէ որք բանադրուերէ յեպիսկոպոսէն (q վասն թէ ոք իրիցուէ եպիսկոպոսէ որոշեալ է) փխ. վասն.... որոշեալ e եթէ g չիք թէ ոք, քահանաի Unt կացցէ YWebo չիք կալցէ ad կայ (cf կա) փխ. կալցէ JKLM QRSTVXYZdn եպիսկոպոսէ eg որ (e չիք որ) եպիսկոպոսէ որոշեալ է ho որոշեալ է յեպիսկոպոսէն ê յորոշեալ

10 kmps վասն եպիսկոպոսաց երիցանց (p և երիցանց) և սարկաւագաց առանց (p որ առանց) թղթի ոչ ընդունին (ps ընդունիցին) E միտք փխ. մի զոք rt չիք մի H զմի HK MXYlnt ոք Qq աւտար Yrt օտար lo եպիսկոպոսաց աւտարաց ընդունել h եպիսկոպոս աւտարաց c եպիսկոպոս R ընդունեալ bq ընդունի r ընդունիլ

11 kmps վասն եպիսկոպոսաց և ընդ ձեռամբ եղելոց չհակառակել (p ոչ հակառակել) միմեանց փխ. վասն... պարտ է G վասն զի GHYd եպիսկոպոսին begq եպիսկոպոսի զիւրաքանչիւր (b զիւրայքանչիւր) ազգ (e ազգի) f զիւրաքանչիւր K գիտելն Y պարտի

ԼԳ. Վասն չձեռնադրել զեպիսկոպոս լայլ վիճակ։

ԼԴ. Վասն թէ ոք զձեռնադրեալ եպիսկոպոս ոչ ընկալաւ։

ԼԵ. Վասն երկիցս ի տարւոջն ժողով լինելոյ։

ԼԶ. Վասն եկեղեցւոյ իրաց։

ԼԷ. Վասն երիցու եւ սարկաւագի չգործել ինչ առանց կամաց եպիսկոպոսին։

ԼԸ. Վասն ընչից եպիսկոպոսին եւ եկեղեցւոյն։

ԼԹ. Վասն իշխանութիւն ունել եպիսկոպոսաց եկեղեցւոյ։

Խ. Վասն եպիսկոպոսաց որ քուէից պարապեն։

ԽԱ. Վասն սարկաւագաց զնմանս արարեալ։

ԽԲ. Վասն եպիսկոպոսի որ վաշխ առնու։

ԽԳ. Վասն թէ եպիսկոպոս ոք թերահաւատից աղաւթակից լինի։

1 kmps վասն եպիոկոպոսաց ձեռնադրութիւն ոչ առնեն յայլոյ (p այլոց) վիճակ (այս վերնագիրը ps-ում դրված է 2-րդ տողի փոխարեն) Kq չի ձեռնադրել o զձեռնադրել NOW եպիսկոպոս begq եպիսկոպոսի o զեպիսկոպոս rt զեպիսկոպոսս IJKLMQRSTXYZlqr այլ acd յայլոյ NW վիճակաց

2 kmps վասն եպիսկոպոսին և իւր (s զիւր) վիճակին որ ոչ ընդունին զմիմեանս (այս վերնագիրը ps-ում դրված է 1-ին տողի փոխարեն) KQ չիք ոք Gbf զձեռնադրել ê ձեռնադրեալ d զձեռնադրեալն q ձեռնադրել Ǫ զեպիսկոպոս begq եպիսկոպոսի begq ընդունել (f ընդունի) փխ. ընկալաւ

3 AKLMNOPQSTUVZn բ RXWacdhil ot երկու kmps ի տարոջ, լինելոյ եպիսկոպոսաց CVXacdh ի տարոջն (h չիք ի) befgq երկուս ի տարոջն J ի տարւոջն ր Y ի սարոջ H ի տալոջն beghloq լինել

4 kmps վասն թէ ամենայն եկեղեցական իրացն եպիսկոպոսն կալցի հոգն (p հոգ) IJKLMRTXZ յեկեղեցւոյ NOYbcefghiloqr եկեղեցոյ F ի րաց փխ. իրաց bq իրաց թէ որպէս cd և իրաչ (c չիք և) եպիսկոպոսին

5 kmps վասն երիցանց և սարկաւագաց կամաւք (k կամօք) եպիսկոպոսին վարիլ (k վարել) LZêdef gq երիցու Y երիցոյ I երից H ինչ առ առանց Un եպիսկոպոսի կամաց FKLMQRSTXZbdegilqrt եպիսկոպոսի

7 kmps վասն թէ ինչք եպիսկոպոսին և եկեղեցոյն յատուկ լիցի BD չիք վասն ê չիցէ փխ. ընչից Un եպիսկոպոսաց (n եպիսկոպոսականաց) և եկեղեցւոյ ê չիք և IJX յեկեղեցւոյ MR յեկեղեցւոյն êairt եկեղեցւոյ NOPVYbfg եկեղեցոյն cdil եկեղեցոյ

8 kmps վասն եպիսկոպոսաց եկեղեցական իրաց հոգևորաց և մարմնաւորաց ունել իշխանութիւն N իշխանի R[ուն]ել Y եպիսկոպոսի q եպիսկոպոսն abcdefgirt եպիսկոպոսին hlo եպիսկոպոսին և եկեղեցոյ (o եկեղեցւոյ) IJNOY Zc եկեղեցոյ KLQRST յեկեղեցւոյ MX յեկեղեցոյ beg յեկեղեցւոյն f եկեղեցոյն l զեկեղեցւոյ q յեկեղեցոյն

9 kmps վասն եպիսկոպոսաց երիցանց և սարկաւագաց գինարբուաց եւ ընդ վայր շրջողաց փխ. վասն... պարապեն G եպիսկոպոսացք eg ho քունէից rt քըւէից ê պարապին

10 kmps թէ այլ ժառանգաւորաց փխ. սարկաւագաց i ի նմանս

11 kmps վասն եկեղեցականաց որ վաշխ և տոկոսիս առնեն IJ եպիսկոպոսից d եպիսկոպոս l շաղախէր փխ. վաշխ առնու IJ առնուն hi առնէ

12 kmps վասն եպիսկոպոս կամ էրէց (s երէց). կամ սարկաւագ թերահաւատից աղաւթակից չլինել փխ. վասն.... լինի efg վասն զի թէ ոք եպիսկոպոս թերահաւատից կամակից լինի (g լիցի) փխ. վասն... լինի bq վասն զթ թէ ոք (b չիք ոք) թերէհաւատակից GYc չիք թէ Y եպիսկոպոսի որ թերահաւատաց ê որք փխ. ոք Z զթերահաւատից t ոք ընդ H աղօթից փխ. աղաւթակից q չիք աղաւթակից

ԽԴ. Վասն թէ եպիսկոպոս ոք զթերահաւատից մկրտութիւն ընդունի։

ԽԵ. Վասն որոշելոյ զկնահանէսն։

ԽԶ. Վասն որք անգոսնեն զամուսնութիւն եւ զմսակերութիւն եւ որք զինի ճաշակեն։

ԽԷ. Վասն թէ եպիսկոպոս ոք զդարձեալն ի մեղաց ոչ ընդունի։

ԽԸ. Վասն որ ոչ ճաշակեն յաւուր տաւնից ի մսոյ եւ ի գինւոյ։

ԽԹ. Վասն ժառանգաւորի որ ուտէ ի կապեղոջ։

Ծ. Վասն ժառանգաւորի որ թշնամանէ զեպիսկոպոս։

ԾԱ. Վասն ժառանգաւորի որ թշնամանէ զերէց։

ԾԲ. Վասն թէ ոք ժառանգաւոր ալպանեսցէ զվնասեալ մարմնով։

1 kmps *թէ եպիսկոպոս կամ էրէց* (s *երէց*) *կամ սարկաւագ զթերահաւատից քահանայագործութիւն չընդունել* begq *վասն զի* (beg չիք *զի*) *թէ ոք եպիսկոպոսաց թերահաւատից* DGHê չիք *թէ* f *ոք եպիսկոպոս* Yhlo չիք *ոք* ê *որք* փխ. *ոք* d չիք *եպիսկոպոս* ê *թերահաւատից* l *զթերէհաւատից* RUXY nt *մկրտութիւնն* d *ունի* փխ. *ընդունի*

3 kmps *վասն կնահանից որ այլ կին կամ զարձակեալն յայլմէ առցէ* S *զկնայհաննեսն* befgq *զկնահաննն* d *զկնահանէս* ho *զկնահարէսն* c *զկնահան երէցն*

4 kmps *վասն որք պիղծ համարին զամուսնութիւն* (p *զամուսնութիւնն*) *կամ զմիս կամ զգինի* bq *վասն անկոսնելոյ զամուսնութիւնն և զմսակերութիւն* (q *զմսակեր*) *զինի ճ[աշա]կ[են]* փխ. *վասն.... ճաշակեն* Jacfhlor *որ* Y *վասն* փխ. *և* (*զմսակերութիւն*) F *մսակերութիւն* R *զմ[ս]ակերութեան* eg *զըմսակեր,*

5 eg չիք *և որք* hlo չիք *որք* l *որ* փխ. *որք* KMNOQRSTVXYWhilo *զգինի* eg *գինիոյ* eghlo չիք *ճաշակեն* R *ճաշակին*

6 kmps *վասն որ եպիսկոպոս կամ էրէց* (s *երէց*) *զդարձեալսն* (m *ըզդարձեալն* p *զդարձեալնն*) *ի մեղաց ոչ ընկալցին* bq *վասն թէ ոք դարձեալն ի մեղաց չընդունի* փխ. *վասն.... ընդունի* G չիք *թէ* Z *զեպիոկոպոս* cd չիք *եպիսկոպոս* ach iort *զդարձեալսն* Yi *զդարձեալ* ê *դարձեալ* d *զդարձեալն* g *զդարձեալս* Yê չիք *ի* d չիք *ի մեղաց* ê *ի մեղացն* d *ընդունին*

7 kmps *վասն եկեղեցականաց որ յաւուրս* (p *յաւուր*) *տաւնի* (p *տօնի*) *ոչ ճաշակեն ի մսոյ և ի գինոյ* (m *գինւոյ*) eocefghioq *որք* ê չիք *ոչ* bq *յաւր* eg *յօր* lo *աւուր* abcd fhoq *տաւնի* egilrt *տօնի* OW չիք *ի* (*մսոյ*) e *ի մսոց* c *ի գինոյ և ի մսոյ* W չիք *ի* (*գինւոյ*) CEFGINO PQRSTVXYZêadfoqt *ի գինոյ* bbr *ի գինո* e *ի գինոց* g *ի գինիոյ*

8 kmps *վասն ժառանգաւորի* (m *ժառանգաւորաց*) *որ ի կապեղոջ ըմբռնի ուտելով* efgq չիք *ի* Fêln *ի կապեզւոջ* IJUVZ *ի կապելւոջ* N *ի կապելուջ* eg *ի կապելոջ ըմբռն*

9 kmps *վասն ժառանգաւորաց որ թըշնամանեն զեպիսկոպոսն* KLMQRS TXYZg *թշնամանէ զերէց* (QY Zg *զէրէց*) *զեպիսկոպոս* (Q *կամ զեպիսկոպոս* X *եպիսկոպոս* g *եպիսկոպոսի*) i *թշնամէ* bq *եպիսկոպոսի* d *զեպիսկոպոսն* e *եպիսկոպոսի զէրէց* h չիք *վասն.... զեպիսկոպոս*

10 Yeg չիք *վասն.... զերէց* bq *ժառանգի,* չիք *որ թշնամանէ զերէց* il *թշնամէ* kmps *զերէց կամ զսարկաւագ* ê *էրէց*

11 kpms *վասն որ զխեղսն ալպանեսցեն* փխ. *վասն.... մարմնով* eg չիք *թէ ոք* acfhilort *ոք ի ժառանգաւորաց* bq *ի ժառանգաց* (b *ժառանկայց*) փխ. *ոք ժառանգաւոր* d *ժառանգաւորաց* eg *ժառանգաւորի այպանիցէ* (g *այպանէ*) t *որ այպանեսցէ* Chhloqt *զվնասեալն* Ne *զվնասեալս* X *վնասեալ* H *մարմնովն* bq այս վերնագիրը դրված է ԾԶ և Ծէ վերնագրերի միջև

ԾԳ. Վասն երիցու որ անփոյթ առնէ զքահանայութեան եւ զժողովուրդն խրատելոյ։

ԾԴ. Վասն եպիսկոպոսի որ ոչ տայ կարաւտելոյ։

ԾԵ. Վասն չմուծանելոյ զամպարշտացն գիրս յեկեղեցի։

ԾԶ. Վասն բամբասաւորաց։

ԾԷ. Վասն մարդկային երկիւղի։

ԾԸ. Վասն ոչ ուտելոյ միս արեամբ շնչոյ եւ գազանաբեկ։

ԾԹ. Վասն ոչ պահելոյ զշաբաթ եւ զկիւրակէ։

Կ. Վասն ոչ աղաւթել ի ժողովարանս Հրէից։

ԿԱ. Վասն որ ի կռուի զոք սպանցէ։

ԿԲ. Վասն որք զանխաւս կանայս բռնաբարեն։

1 kmps վասն եպիսկոպոսաց որ զժողովուրդն ոչ խրատեն փխ. վասն... խրատելոյ bdeg երեցու F չիք որ e առնու CDGHeg զքահանայութիւնն êbq զքահանայութիւն Y զքահանայութեանն hlo զքահանայութիւն և չխրատէ (h ոչ խրատէ) զժողովուրդն b չիք և N ժողովուրդն Y զժողովուրդ b ժողովրդեանն q ժողովուրդ

2 q խրատէ b զխրատ t և խրատելոյ զժողովուրդն eg ժողովուրդ և ոչ խրատելով զնոսա

3 kmps վասն եպիսկոպոսաց և երիցանց (m քահանայից) որ ոչ տան զպէտս ժառանգաւորաց H չիք որ b չի փխ. ոչ l աստուծոյ փխ. տայ q չտա NUcgirt կարօտելոց abdeb noq կարաւտելոց fl կարոտելոց

4 kmps վասն որք զամբարշտաց գիրսն յեկեղեցիս մուծանեն biq վասն չմուծանել զամբարշտաց զգիրս (i գիրս) յեկեղեցիս eg վասն մուծանելոյ զամբարիշտն ի գիրս եկեղեցւոյ (g եկեղեցոյ) XYr չըմուծանել զամպարշտաց (Y զանբարշտաց r ամբարշտաց) t զգիրս ամբարշտացն R զամպարշտաց Q զամպարիշտացն KSTV զամբարիշտացն o զամբարիշտաց Jb զամբարշտաց Icl զամբարըշտաց adf զամբարշտաց գիրն (f գիրոյ) յեկեղեցիս (d յեկեղեցին l եկեղեցիս) DGIJNOêr եկեղեցի FLo յեկեղեցիս Yl յեկեղեցին H եկեղեկեցի

5 kmps վասն թէ զամբարիշտսն ոչ ձեռնադրեն փխ. վասն բամբասաւորաց CDên բանբասաւորաց bq վասն բամբասողաց (q բանպասողաց) չարաբարոյ (b չարայբարոյ) մարդոյ փխ. վասն բամբասաւորաց eg բամպասողաց hlo բամբասաւորացն

6 kmps վասն այնոցիկ որք կորանան առաջի անհաւատիցն փխ. վասն... երկիւղի X մարդկանին S երկիւղիւ X երղիւղի ALU երկիղի

7 kmps վասն որք ուտեն զմիս արեամբ շնչոյ կամ զգազանաբեկ l չուտելոյ begq ոչ ուտել t զմիս q շնչու b անշնչու Wt չիք և գազանաբեկ b գազանայբեկի HRYedegq գազանաբեկի

8 kmps վասն ժառանգաւորաց որ պահուք (kp պահօք) անցուցանեն զշաբաթն (km զշաբաթ) և զկիրակին (km զկիրակի)] պահել H զշաբաթն BCDEFHJKLMNOPQ RSTVXZêdl զկիրակէ JYWb զկիրակի Ge կիրակէ a զկիւրակի q կիրակի

9 kmps վասն որք ի ժողովարան հրէից և թերահաւատից աղաւթեսցէ (k աղօթեսցէ) BCDEFGHLRê չաղաւթել S ոչ յաղաւթել bdef gq ոչ աղաւթելոյ G չիք ի eg ի ժողովուրդն r ի ժողովրդարանս

10 kmps վասն հարկանողաց որ միով հարկանելով (s հարկանել) սպանցէ (s ըսպանցէ ho որք ի կռվի l ոք (r որք) փխ. որ t չիք որ, զի փխ. ի l կռուոյ i կռիւ begq կռիւս մարդ սպանէ (e սպաննէ g սպանանէ) t զոք և c սպանիցէ

11 kmps վասն որք զկոյս բռնաբարեալ կալցէ F ո փխ. որք begq չիք զանխաւս a կանացս rt կանանցս h կայանս փխ. կանայս aor բըռնաբերեն d բռնաբարին begq բըռնադատեն

ԿԳ. Վասն որ երկրորդ ձեռնադրութիւն ընկալան։

ԿԴ. Վասն պահելոյ զուրբաթ եւ զչորեքշաբաթ ի սուրբ քառասնորդսն։

ԿԵ. Վասն ոչ պահելոյ եւ տաւնելոյ ընդ Հրէայսն։

ԿԶ. Վասն որք տանին ձէթ ի մեհեանս հեթանոսաց։

ԿԷ. Վասն որ գողացի ձէթ կամ մոմեղէն։

ԿԸ. Վասն եպիսկոպոսաց որ ամբաստանեալ են։

ԿԹ. Վասն չընդունելոյ զթերահաւատ ոք ի վկայութիւն եպիսկոպոսաց։

Հ. Վասն ոչ շնորհելոյ եպիսկոպոսաց զպատիւ՝ ազգականաց։

ՀԱ. Վասն որք թէ խեղ ակամբ եւ մարմնով։

ՀԲ. Վասն ոչ ձեռնադրել եպիսկոպոսի զխուլ եւ զկոյր։

ՀԳ. Վասն դիւահարի։

1 kmps *վասն ժառանգաւորաց որ երկրորդ ձեռնադրութիւն ընկալցի* (m *կալցի*) *ումեքէ* IJêbefgrt *որք* lq չիք *որ* LTZê *ձեռնադրութիւնն* grt *ձեռնադրութիւնս* d *ձեռնադրութեան* neg *ընկալաւ*

2 kmps *վասն թէ ժառանգաւորք ոչ պահեն զքառասնորդն զչորեքշաբթի* (p *զչորեքշաբաթին* s *զչորեքշափթին*) *և զուրբաթ* (p˘ *զուրբաթն*) bq *վասն պահելոյ* (q *պահելո*) *սրբութեամբ* (q *զսրբութեամբ*) *զուրբաթ և զդ. շբի զխ-որդ* (*զխ-երդ*) ê *վասն որ պահելոյ, չորեքշաբաթ* KLMQRZ *և սուրբ* Yfg *և զսուրբ* e *ի զսուրբ* d *զըսուրբ* KLMQRSTXZeg *քառասնորդս* hlo *քառասունսն* ê *քառասնորդն* a *քառասնորդ* Y *խ-ընդս* P 2-րդ տողը ներքևի լուսանցքում

4 kmps *վասն ժառանգաւորաց որք հաղորդին ընդ հրէայսն* (ps *հրէայս*) Y *չպահելոյ* hl *տաւնել* l *ըստ* փխ. *ընդ* q չիք *ընդ* BCDEFGHIJKLMNOPQRSTVXZW *հրէայս* ê *հրէաս*

5 kmps *վասն որք ի ժողովարանս հրէից և հեթանոսաց ձէթ տանին* efg lql *որ* q *տաւնին* փխ. *տանին* ê *տանեն* DGê *ի մեհանս* l *ի մեհեան* q *ի մեհեանսն*

6 kmps *վասն ժառանգաւորաց որ յեկեղեցոյ* (k *յեկեղեցւոյ* m *եկեղեցւոյ*) *մոմ և ձէթ առցեն* ABCDEGHIJKLMNOPQRSTUVYZWabcfhilnoqrt *յաղագս* փխ. *վասն* Yr *ի ձէթ* Yt *և* փխ. *կամ* b *մոմեղէնս* e *մոմեղէնս եկեղեցոյն*

7 kmps *վասն որ կոչեն զեպիսկոպոսն ի ժողովս և ոչ գայ* փխ. *վասն..... են* ABCDEGHIJKLMNOPQRSTUVXYZWabcfhilnoqrt *յաղագս* փխ. *վասն* ê *որք անբաստանեալ են* g *ապըստամբեալ* փխ. *ամբաստանեալ* bq *էին* փխ. *են*

8 kmps *վասն վկայից զեպիսկոպոսէ հաւատարիմ լինել* փխ. *վասն... եպիսկոպոսաց* cdgr *ոչ ընդունելոյ* f *չնդունելոյ* DGHê *զթերահաւատք* l *զթերէհաւատք* IW *զթերահաւատս* e *զթերէհաւատս* bq *զթերահաւատսն* DGHêbefgq չիք *ոք* J *ի վկայութիւնն* bq *ի վկայութեան* eg *ի վկայ եպիսկոպոսաց զուր* W չիք *եպիսկոպոսաց*

10 kmps *վասն եպիսկոպոսաց որ զժառանգաւորութիւնս մերձաւորին տան* e չիք *ոչ* d *շնորհելով* Z *զպատիւ եպիսկոպոսաց* Y *ի պատիւ* փխ. *զպատիւ* Ybo *ազգականացն* eg *զազգականաց* b *ազգայկանաց*

11 Wdghklmops չիք *թէ* f *թէ որք* t *որ* deg *ակամբք* t *խեղ է ակամբ* b *մարմնով իցէ* kmps *մարմնով եպիսկոպոսութիւն կամին գալ*

12 kmps *վասն խուլից և կուրից որ եպիսկոպոսութիւն կամին գալ* eg *վասն ոչ ձեռնադրելո եպիսկոպոսաց զխուլն և զկուրն* K *ձեռնադրելոյ* cd *եպիսկոպոսին* irt *եպիսկոպոս* bq *զխուլն և զկուրն* e *զխոյլ* b *կոյր* KLMQRSTXYZ *և կամ զկոյր* (Q *կոյր*) APUVacfin չիք *և* a *զիկոյր* d *զկուր*

13 kmps *վասն որ զեւս ունիցին և ի ժառանգաւորութիւն* (kp *ժառանգութիւն*) *կամին գալ* փխ. *վասն դիւահարի* bq *վասն դիւահարի և այսահարի*

ՀԴ. Վասն որք ի հեթանոսաց մկրտին։

ՀԵ. Վասն չանկանել եպիսկոպոսին յերկրաւոր հոգս։

ՀԶ. Վասն չածելոյ ի ժառանգութիւն զծառայս։

ՀԷ. Վասն եպիսկոպոսի որ ի զաւրականութիւն պարապեսցէ։

ՀԸ. Վասն որք զթագաւոր թշնամանեն։

ՀԹ. Վասն զի թէ զոք ճշմարտութեամբ մկրտեալ եւ վերստին մկրտեսցի։

Ձ. Վասն մկրտութեան տգիտի։

ՁԱ. Վասն մկրտութեան։

ՁԲ. Վասն որ զհայր ասէ չարչարեալ։

ՁԳ. Վասն եպիսկոպոսի զի մի իշխեսցէ յայլմէ իշխանութենէ առնուլ։

ՁԴ. Վասն եպիսկոպոսի զի երեւեսցի գլուխ եւ առաջնորդ։

1 kmps *վասն որք հեթանոսաց մկրտին կամ ի խառնակ վարուց խնդրեն եպիսկոպոսութիւն* GHe չիք *ի* ₁ *մկրտչին*

2 kmps *վասն եպիսկոպոսաց որ ը տերանց (*p *տէրանց) ծառայել կամին* IJKMRXYZd *չանկանելոյ* LSΓ *չկանկանելոյ (*Q *չկանկնելոյ)* փխ. *չանկանել* n *չյանկանել* U *յեպիսկոպոսին* b *եպիսկոպոսնին* hlo *եպիսկոպոսի* KMQST *յերկրաւորս* IJYêq *երկրաւոր* F *յերկօոր* W *հոգ*

3 kmps *վասն ծառայից թէ որպէս զայցեն ի ժառանգաւորութիւն* abcdef ghiloqrt *չծախելոյ* փխ. *չածելոյ* IJKLMNOPQRSTVYZW *զծառայն*

4 kmps *վասն որք (*ps չիք *որք) զկարգ եկեղեցւոյ (*ps *եկեղեցոյ) և զինուորութիւն (*km *զզինուորութիւն) ի միասին ստանալ* d *եպիսկոպոսին* Xabcdefghilôrt չիք *ի* ac hlo *զաւրականութեան* lt *զօրականութեան* d *զաւրականութեամբ* befgq *զինուորութեան պարապիցէ (*f *պարապեսցէ)*

5 kmps *վասն որք զթագաւոր և զիշխան թշնամանեն* begq *վասն որ թագաւոր (*b *թագաւորեաց* q *թագաւորաց) թշնամանիցէ* hlo *վասն որ զթագաւորն (*l *թագաւորն) թշնամանէ* IJlrt *որ* Y *զթագաւորն* d *զթագաւորս* FKLMQRSTX YZ *թշնամանէ* ad *թշնամանեսցեն*

6 kmps *վասն որք զմկրտեալսն (*ps *զըմկրաեալս) կրկին մկրտեն* A *զի* ձախ լուսանցքում abcdefghiloq rt չիք *զի* f *եթէ* FHMRXYb *որ* F *ճշտութեամբ* d չիք *մկրտեալ* R *մկրտեսցէ (*e *մկրտել* g *մկրգել)* t *մկրտեալ է և* F չիք *և* CDGH IJ *վերստին*

7 R *մկրտեսցէ* bq *մկրտի* g *մկրտել*

8 kmps *վասն որք ոչ յանուն սուրբ երրորդութեանն (*ps *երրորդութեան) մկրտեն* փխ. *վասն... ագիտի* Q *մկրտութիւն* XY *մկրտութեանն* b *տգիտին* p *տգետի* eg *տգիտաց*

9 kmps *վասն որք միայն ի մահն տեառն մկրտեն (*m *մկրտիեն)* փխ. *վասն մկրտութեան* b չիք *վասն մկրտութեան* I 9-րդ տողը Ծերբեի լուսանցքում h չիք *վասն* KRY *մըկրտութեանն* eg *մկրտութեան ճշմարիտ*

10 kmps *վասն որք այլաբանեն զհայր և զորդի և զսուրբ հոգին* փխ. *վասն... չարչարեալ* W *որք* d չիք *որ* W *ասեն* F *չարչար* Rđ *չարչարել*

11 kmps *վասն եպիսկոպոսաց որ զայլոց իշխանութիւն և զինչս այլոց կամի տալ* փխ. *վասն.... առնուլ* A *զի* ձախ լուսանցքում KLMNOP QRTUVXYZWabcdefghilnoqrt չիք *զի* KLMQRSTXZd *այլմէ* Y *այլմէ իշխանութենէն* H *իշխանութեան* ê *իշխանութիւն* bq *առեալ* F չիք *վասն... առնուլ*

13 kmps *վասն եպիսկոպոսաց գէտ և գլուխ (*p *գլուխին) լինել (*p չիք *լինել)* W չիք *վասն.... առաջնորդ*

ՁԵ. Վասն պահելոյ զկանոնադրեալսս։

Սահմանք եւ կանոնք սուրբ առաքելոցն՝ ի ձեռն Կղեմայ, առաքեալ հեթանոսաց:

Կանոնք երկրորդ առաքելականք:

ԼԵ (ԼԴ) *Ա. Եպիսկոպոս ձեռնադրեսցի յեպիսկոպոսաց յերկուց կամ յերից։*

ԼԶ (ԼԵ) *Բ. Երէց կամ սարկաւագ կամ այլք ի ժառանգաւորաց ի միոջէ եպիսկոպոսէ լինել։*

ԼԷ (ԼԶ) *Գ. Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց արտաքոյ քան զհրամայեալսն Տեառն ի պատարագն կամ ի սեղանն այլ ինչ պատրաստիցէ՝ մեղր կամ կաթն, կամ փոխանակ գինւոյ՝ այլ կարգ պատրաստութիւնս, կամ հաւ կամ այլ ինչ կենդանի արտաքոյ քան զհրամայեալսն արասցէ՝ լուծցի։ Բայց ի դիպող ժամանակի ի նոր արմտեաց՝ հասկ կամ խաղող մատուցանել առ սեղանն եւ ձէթ ի սուրբ աշտանակն եւ խունկ ի ժամ պատարագին։*

ԼԸ (ԼԷ) *Դ. Բայց այլ ամենայն միրգք ի տունս առաքեսցին յեպիսկոպո-*

1 kmps *վասն ընդունելոյ զբան* (k *զբանն*) *կանոնաց* Fd *զկանոնադրեալսն* act *կանոնադրեալս* IJ KLMNOQRSTUVXYZr *զկանոնադրեալս* BCDGHêhio *զկանոնադրեալսն* bq *զկանոնադրեալն* l *զկանոնադրելոյ* eg *զկանոնադրեալն որ ի սմայ* W չիք *վասն... զկանոնադրեալսս*

2 t *սրբոց* kmps *առաքելոց* f *առաքելոյն* bq *առաքելոցն քրիստոսի* G ի ավելացրել են հետագայում ê *կղիմայ* bq *կղեմայ հայրապետին* ů *կանոնք առաքելականք ի ձեռն կղեմայ* փխ. *սահմանք... կղեմայ*

3 MRX *առաքելոյ* Y *առաքելոյն* bq *առաքեաց ի հեթանոսս* (q *հեթանոսաց*) ů չիք *առաքեալ հեթանոսաց* eg *ի հեթանոսաց*

4 IJKLMNOPQRSTVXYZWbefgq չիք *կանոնք երկրորդ առաքելականք* kmps չիք *կանոնք* or *առաքելական* ů չիք *կանոնք... առաքելականք*

5 IJû *երկուց կամ* (û *և*) *երից եպիսկոպոսաց* Vdr *եպիսկոպոսաց* Y *եպիսկոպոսն* kmps *եպիսկոպոսաց երկուց կամ երից* t *ի յեպիսկոպոսաց* Vg *երկուց* DGH *յերուց* փխ. *յերկուց* KLMRZ *և կամ* t *կամ թէ* eg *երից* hlo *ձեռնադրեսցի ը եպիսկոպոսաց կամ երից* (ho *երէց*)

6 DH *յայլք* Wûkms *այլ* d *ի յայլ ժառանգաւորաց* û չիք (*այլք*) *ի* s *ի միջէ* փխ. *ի միոջէ* S *յեպիսկոպոսէ*

7 rt *լինել եթէ* (t *թէ*) *ոչ*

8 befghloqrt չիք *եթէ ոք* ů *և* փխ. *կամ* d *զհրամեալսն*

9 t *ի տեառնէ ի* usp *ի պատարագ* Y *և կամ ի* l *ի սեղան* û *ի սեղան կամ այլ* NOW *յայլ* Yû *պատարագիցէ* փխ. *պատրաստիցէ* BCDEFGHêb *պատրաստեսցէ* b *մեղրն*

10 û *կաթն կամ հաւ կամ այլ ինչ կենդանի փոխանակ,* չիք *գինւոյ... զհրամայեալսն* ps *կաթ* cd չիք *կամ* (*փոխանակ*) IJMNOPRVXYabcdef ghlopqr *գինոյ* befgkmpqs *ինչ* փխ. *կարգ* Ulp *պատրաստութիւն* bq *պատրաստիցէ*

11 F չիք *այլ* H *զհրամեալսն* êkm ps *զհրամայեալս* g *զհրաեալսն*

12 d *լուծցէ* beq չիք *ի* (*դիպող*) cdkm prs *ժամանակ* ahlot չիք *ի* (*նոր*) hlo *որ* փխ. *նոր* W *ամրտեաց* hlo *արմտեացն* bq *հաս* փխ. *հասկ* km *հասք* r *և կամ*

13 û *հաղող* a *մատուցուցանել* S *մատուցանելու,* չիք *առ* r *առ ի սեղանն* p չիք *և* (*ձեթ*) H *առ* փխ. *ի* b *աշտարակն*

14 Fr *սուրբ պատարագին* k *պատարագի*

15 ûho չիք *այլ* FRVYXegkmpst *միրգ* blor *միրք* q *իրք* փխ. *միրգք* l *խառնս* փխ. *ի տունս* DFGHNOor *առաքեսցեն* Wû *առաքեսցէն* q *յառաքեսցին* s *առաքեցին* A *յեպիսկոպոսին* ձախ լուսանցքում IJKLMQR STVXYZûegnrt *եպիսկոպոսին* hlo *եպիսկոպոսի* kmps չիք *յեպիսկոպոսին* ê *առաքեսցեն յեպիսկոպոսին ի տուն յերիցանցն*

սին եւ լերիցանցն, այլ ի սեղանն մի մատիցեն. յայտ է զի եպիսկոպոսն եւ երիցունքն բաժանեսցեն սարկաւագաց եւ այլոց ժառանգաւորաց։

ԼԹ (ԼԸ) Ե. Երէց կամ սարկաւագ զկին իւր մի հանցէ պատճառանաւք երկիւղածութեան, ապա թէ հանցէ, ի բաց որոշեսցի, իսկ ի նմին յամառեալ՝ լուծցի։

Խ. (ԼԹ) Զ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ՝ զաշխարհական հոգս յանձն մի առցէ, ապա թէ ոչ՝ լուծցի։

ԽԱ (Խ) Է. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ զսուրբ զչարչարանաց զաւրն, նախ քան զգարնանային զուգաւորութիւնն, թէ ընդ Հրէայս կատարեսցէ՝ լուծցի։

ԽԲ (ԽԱ) Ը. Եպիսկոպոս եւ երէց եւ սարկաւագ որ ժողովոց ոչ հաղորդեսցի՝ զպատճառսն ասասցէ. եթէ իցէ իրաւացի՝ թողութեան հասցէ, ապա թէ ոչ ասասցէ՝ որոշեսցի որպէս պատճառք վնասու եղեալ ժողովըր-

1 ս չիք և յերիցանցն kmpqs չիք և beg կամ փխ. և HIJQVWet երիցանցն Fnp երիցանց bc յերիցանցն gkm իրիցանցն s իրիցանց lo յերիցանց q յիրանցն փխ. յերիցանցն A այդ acdefghilort առ փխ. ի bq չիք ի ûbl ի սեղան Y և յայտէ d այտ է DGH յայտն է փխ. յայտ է kms այլ փխ. յայտ է p չիք յայտ է begq չիք զի p և զի
2 H յեպիսկոպոսն V եպիսկոպոսին Y եպիսկոպոսքն ebegq դեպիսկոպոսն IJPVêûhlno երիցունք bcq իրիցունքն S բաժանեսեն bgq բաշխեսցին aefghiloqrt սարկաւագացն b սարկաւագանացն kmps այլ փխ. այլոց
3 g ժառանգաւորացն
4 U կամ կրկնված է d զկնի փխ. զկին eq զկինն l զ[կ]ին t զկինս իւրեանց մի հանցեն NY երկիւղածութեանն ûbdlmg երկիւղածութեամբ e յերկուղածութեան o երկեղածութեան
5 t երկիւղածութեան ի բեմն ապա թէ հանցեն d այլ եթէ փխ. ապա թէ acefgbilnôr եթէ ê յանցէ N ի բայց t որոշեսցին DFGHê համառեալ bdq ամառեալ
6 t լուծցին
7 û չիք կամ (երէց) Y և փխ. կամ (սարկաւագ) ho զաշխարհականն
8 RXY մի առցէ (Y առ) յանձն c յանձին DGH առնից ê առնիցէ t առցեն CDG լուծի
9 Yûeg չիք կամ (երէց) Xbfq չիք երէց կամ բացի IJKLMRUYûcdegkmn ps-ից մնացած ձեռ-երը եւ փխ. կամ (սարկաւագ) F սարկաւագս DGHLRSTXûdeghlmoqrst չարչարանաց
10 Mkpt օրն hlo աւրն Y զգառնանային û գառնանաին CDGHIMQRSY Wdkmps զուգաւորութիւն i զուգհասարակաւորութիւնն (h զուգահասարակութիւն l զուկհասակութիւն o զուգհասարակութիւն r զուգհասակաւորութիւնն t գոյգ հասարակութիւնն) փխ. զուգաւորութիւնն NRXYWû չիք թէ t որ փխ. թէ ê հրայս bfnt հրէայսն e հրէեասն ք հըէանս
12 Yabilor չիք և bcdefgkmnpqst կամ փխ. և (էրէց) Ybdefgkmnpqs կամ փխ. և (սարկաւագ) befgkmpqs չիք որ t որ ընդ ժողովելոց Q ժողովեոց W զժողովոց acilor ժողովելոց d ժողովելոցն h ժողովելոյ eg ժողովըրդոց kmps հաղորդի o հաղորդեսցին
13 CDGHKLMNOQRSTVXYZWêûabcd hilnoqrt զպատճառն B զպատճառնսն h արասցէ փխ. ասասցէ F և թէ փխ. եթէ chlo թէ H իրիցէ փխ. իցէ û իցէ պատճառ իրաւի egq իրաւասցի kmps յիրաւացի D թողհութեան F թողութիւն W չիք ապա t և փխ. ապա
14 O չիք թէ ոչ... որոշեսցի efir եթէ W չիք թէ ոչ ասասցէ Y չիք ասասցէ որոշեսցի hlo լուծցի փխ. որոշեսցի K չիք որպէս ûbefg nq պատճառ d պատճառաւք h եղեալ փխ. եղեալ n ժողովրդւոցն IJûeg ժողովոցն փխ. ժողովրդոցն

դոցն եւ կարծիս տուեալ զերիցուէն որ մատոյցն՝ որպէս ոչ առողջութեամբ մատուցեալ։

ԽԳ (ԽԲ) Թ. Զամենայն ըմտեալսն լեկեղեցի զհաւատացեալսն եւ գրոց լուեալսն ոչ մնացեալս աղաւթից սրբոյ հաղորդութեանն՝ իբրեւ զանկարգութիւնս արարեալ եկեղեցւոյ ի բաց որոշեսցին։

ԽԴ (ԽԳ) Ժ. Եթէ ոք ընդ անհաղորդին թէեւ ի տան աղաւթակից լիցի՝ ի բաց որոշեսցի։

ԽԵ (ԽԴ) ԺԱ. Եթէ ոք լուծեալ ի քահանայութենէ՝ այլ ոք քահանայ աղաւթակից լիցի իբրեւ քահանայի՝ լուծցի։

ԽԶ (ԽԵ) ԺԲ. Եթէ ոք ի ժառանգաւորաց որոշեալ երթիցէ յայլ քաղաք եւ ընկալցին առանց ընծայական գրոյ՝ որոշեսցին որք ընկալան եւ որ ընկալեալն եղեւ։ Թէպէտ եւ էր ընդունելի, առաւել եւս երկարեսցի որոշումնն, իբրեւ ստոյ եւ պատրողի զեկեղեցի Աստուծոյ։

ԽԷ (ԽԶ) ԺԳ. Եպիսկոպոսի ոչ է արժան թողուլ զիւր իշխանութիւն եւ

1 begq չիք *և կարծիս.... մատոյցն* E *կարծ* F *կարծիւ* û *կարծի* KL *տըւեալ* Kckopst *ղերիցուէն* m *ղերիցուցէն* Q *զերիցուին* hlo չիք *որ մատոյցն* û *մատոյց* Fkmps չիք *որպէս* hlo *որպէս թէ ոչ* Ykmps *առողջութեան* û *յառողջութիւն*

2 B *մատուսցեն* E *մատուցեա* F *ատոյցեն* MU *մատութեալ* cd *մատուցանել*

3 RUX *յամենայն* befgq *ղամենայն մտեան* (f *մտեայն* b *մատեան* q *մատեայն*) *մտեալսն* kmps *մըտեալս եկեղեցի զհաւատացեալս* hlo *մտեալս* û *մտեալն եկեղեցին* KLMGRSTXYZ *եկեղեցի* bfq *զհաւատսն* l *զհաւատացեալս* eg *զհաւատոց* ho *գրոյն* l չիք *և գրոց*

4 BEF *լուեալ* K *լըւեալս* Hê *լըոեալս* (f *լուսաւորեալս* t *տուեալս*) փխ. *լուեալսն* l չիք *լուեալսն* begq չիք *լուեալսն... աղաւթից*· բացի IJV-ից մնացած Զ-երը *լուեալս* kmps *և ոչ մնացեալն* Y *մնացեալսն* ûacdbilo rt *մնացեալ* ê *աղօթիցն* KLMN QRSUXYZeghlnq *սրբոց* c *սրհոյ* HINQSUXWêûbdefgboq *հաղորդութեան*

5 BCDEFGHLMNWêû *զանարգութիւնս* RUegp *զանկարգութիւն* bfq *զանկարգութեան* k *զկարգաւորութիւնս* n *զանկարգութիւնն* e *տարեալ* փխ. *արարեալ* acdhilort *արարողս* IJM XW *յեկեղեցւոյ* LNOPQSTUêbcfhı pr *եկեղեցոյ* Y *յեկեղեցոյ* eg *յեկեղեցին* q *եկեղեցոյն* N *ի բայց*

JKLMQRSTXYZûbefgkmpqs *որոշեսցի*

6 b *թէ ոք ընդ* I *ըստ* փխ. *ընդ* Qeq rt *հաղորդին* Y *անհաղորդի* ê *այնհաղորդին* g *անհաղորդին հաղորդին* H *թէ* փխ. *թէև* U չիք *ի* (*տան*) Y *ընդ* փխ. *ի* (*տան*) û չիք *լիցի*

7 Y *որոշեսցի ի բաց* ê *ի բայց* kmps չիք *ի բաց*

8 b *թէ* k *քահանայութեան* u *այլ ոք քահանայ* կրկնված է kmps չիք *քահանայ* bq *քահանայի աղաւթել* (q *աղաւթեալ*) V *յաղօթակից* e *աղօթալից*

9 ê *ղքահանայն* befgq *զքահանայի* cd *ի բաց որոշեսցի* փխ. *իբրև.... լուծցի*

10 IJKMORSTXYZûekmprs *այլ*

11 U չիք *և* (*ընկալցին*) G *ընծական* eglo *ընծաական գրոց* NOUVYWa cdlilkmnprst *գրոց* OW *պաշարեսցին* փխ. *որոշեսցին* ê *որոշեսցեն որ ընկալան* b *և որք* efgkmnst *ընկալանն* Y չիք *որք* c չիք *և* (*որք*) defgiq *որ*

12 begho *ընկալեալ* l *ընկեալ* փխ. *ընկալեալն* bq *եղիցին* fg *եղեն* km ps *էրն* befg չիք *էր* H *աւել* փխ. *առաւել* bcefghq *յերկարեսցի*

13 EFGIJKLMQRSTUVXYZWêûhlabcd eigklmopqrst *որոշումն* Ubefg nq *ստոց* Y *սրոյ* (K̂ *սըստ*) փխ. *ստոյ* s չիք *և* Y *զեկեղեցին*

14 Yb *եպիսկոպոս* l չիք *է* F չիք *զիւր*, *զիշխանութիւն* CDGHUWêaciklmn pqrst *իշխանութիւնն*

լալլոյ վազել՝ Թէպէտ եւ ի բազմաց հարկեսցի, բայց եթէ իցեն պատճառք ինչ իրաւացիք, որ զալս բռնաբարեն զնա առնել, որպէս զի առաւել շահել կարացելոյ զնոսա որք անդն են՝ երկիւղածութեան բանիւ աւգտեցուցանել, եւ զալս ոչ լինքենէ այլ աղաչանաւք մեծաւք։

ԽԸ (ԽԷ) ԺԴ. Եթէ ոք երէց կամ սարկաւագ կամ ով եւ իցէ ի ժառանգաւորաց ի բաց ընկեցեալ զիւր պանդխտութիւնն լալլ երթիցէ, եւ ամենեւին փոխեալ շրջիցի լալլում պանդխտութեան առանց կամաց եպիսկոպոսին իւրոլ՝ զալնպիսին հրամալեմք ոչ եւս քահանալանալ, մանաւանդ թէ բազում անգամ լորդորեալ իւրոլ եպիսկոպոսին ոչ լուաւ, այլ լամառեալ լանկարգութեանն, իբրեւ զաշխարհական հաղորդեսցի անդէն ընդ նոսա։ Ապա եթէ եպիսկոպոսն առ որում է նա առ ոչինչ համարեալ զ՚ի վերալ նորա սահմանեալ դատարկութիւնն՝ ընկալցի զնա ընդ ժառանգաւորս՝ ի բաց որոշեսցի, իբրեւ զվարդապետ անկարգութեան։

1 CDGHIJKLQSTZoprs ալլոյ MRXYû beghln ալլոց Ufq յալլոց k ալլ ê վազիլ, յարկեսցի l հարեսցի KZ իցէ և

2 Gbd բռնալբարեն l առնեն m յառնել û զի որպէս

3 ê շահիլ q շահել կրկնված է r չիք շահել Uacdlnrt կարացելոց be gq կարելոց hio կարացելոցն mps կարացեալ k կարացել f կարեցելոյ Y ակարացեալս փխ. կարացելոյ FYn որք անդ են ûkms որք անտ են GRXeg որ p չիք զնեն FLUûbcdq երկիւղածութեամբ X երկիւղածութեանն Y երկուղածութեանն efg երկեղեծութեան p զերկիւղածութեան

4 bq յալս HIkmps ինքենէ W յինքեննէ Y ալլ փխ. և am չիք ալլ befgq մեծաւ (e մեծօ) աղաչանաւք (eg աղաչանօք) ûkmpst մեծաւ l մեծեաւք

5 bego եպիսկոպոս փխ. եթէ, ոք կամ rt չիք եթէ û որ փխ. ոք BCDE GH չիք կամ (սարկաւագ) g սարկավաք F չիք ով և GQêabefgkmp qs չիք և cdhilort ոք փխ. և ho չիք ի

6 Y իւրն ալլ երթից ի պանդըխտութիւն GIKLMQSTZdl պանտխտութիւն RW պանդխտութին be gq պանդխտութեամբն IJMRXûhk lo ալլ ê չիք և

7 r փոփոխեալ Hbegq շրջիցէ MRX շրջիցին Y շրջեցին ên շրջեսցի IJKL MQRSTXYZûhlo ալլում d յալլումն biqrt պանդխտութեամբ km ps պանտխտութիւնն Y չիք կամաց

8 ps զայնպիսիսն lgl հրամաեմք g և ոչ եւ

9 F յորդորեալ են befgq յորդորել kmos որդորեալ a չիք իւրոյ êk եպիսկոպոսին իւրոյ (k իւրո) t չիք իւրոյ.... յանկարգութեանն U չիք ոչ bhkmos լուեալ l լուան

10 B այդ FG յալլ FHSbdkmpgs ամառեալ ê համառեալ JOQYnr անկարգութեանն IKLMNRSTXZWû անկարգութեան FVhlo յանկարգութեան Ekmps յանկարգութիւնն En իւր իբրև BEFGILQRVXê աշխարհական û զաշխարհականս

11 kmps անգէն հագորգեսցի l անդրէն CGHê ապա եթէ (ê ապայ թէ) ոչ bq ագա-ից առաՖծիՖ ճռղված ծզ-խք (q ծե-խզ) Ж-ով cglp թէ ûd եպիսկոպոս û ընդ փխ. առ (որում) V յորում ABCDEFGHIJNOPUVWên են փխ. է abcdoq ում են (erghil ումէն kmps ամենայն rt ում եմ) փխ. որում է m չիք նա k չիք առ (ոչ)

12 kmps համաքեսցի զի ի վերայ (s վերա) սահման դատարկութեանն GK LMQRSTXYZdhlo զի ի վերայ abc defghilogrt նոցա փխ. նորա O չիք նորա FIMNQ‹SVYWubdhoq դատարկութիւն befgkmpqs և ընկալցի h ընկալցին

13 Q զի նա W նա abcdefghloqrt զընոսա փխ. զնա NOW ժառանգաւորսն cd ժառանգութիւնս û վարդապետ

14 Yd անկարգութեանն l ուանկութեան փխ. անկարգութեան

ԽԹ (ԽԸ) ԺԵ. Որ ընդ երկուս ամուսնութիւնս խառնակեցաւ լետ մկրտութեանն կամ հարճս ստացաւ՝ ոչ կարէ լինել եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ կամ բնաւ իսկ ի քահանալական կարգէ։

Ծ (ԽԹ) ԺԶ. Որոլ գալրի առեալ է կին կամ զհանեալ կամ զաղախին կամ զբոզ՝ ոչ կարէ եպիսկոպոս լինել կամ երէց կամ սարկաւագ կամ բնաւին ի քահանալական կարգէ։

ԾԱ (Ծ) ԺԷ. Որոլ երկուս քորս առեալ է եւ կամ քեռորդի՝ ոչ կարէ ժառանգաւոր լինել։

ԾԲ (ԾԱ) ԺԸ. Ժառանգաւոր ոք երաշխաւորս տուեալ՝ լուծցի։

ԾԳ (ԾԲ) ԺԹ. Ներքինի ոք եթէ ի բռնութենէ մարդկան եղեւ կամ ի հալածանս կարեցան արականքն կամ այնպէս իսկ ծնաւ եւ էր արժանի եպիսկոպոսութեան՝ եղիցի։

ԾԴ (ԾԳ) Ի. Որ կրճատեաց զինքն՝ մի եղիցի ժառանգաւոր, քանզի սպանող ինքեան է եւ արարածսյն Աստուծոլ՝ թշնամի։

1 hlo է որ V ամուսնութիւնսն Y խառնեցաւ FIMNSVYWêûdhlo մկրտութեան b մկրտութենէն

2 bdefghiklopqrst հարճ

3 ê սարկաւագօք

4 F որոց ct որ փխ. որոյ hq այրի R առել, չհանել Wû հանեալ W չիք կամ (զաղախին)

5 eq բող Q չիք զբող.... լինել կամ 1 եպիսկոպոսին kmps չիք լինել t լինիլ b և ոչ փխ. կամ (երէց) K չիք կամ երէց Y էրաց (t քահանայ) փխ. երէց bq չիք կամ (րնաւին)

6 V իսկ փխ. րնաւին ê բնաւ ինչ ի քահանայական ûbefg բնաւ p րնաւիկկ ի քահանայական acdhiklm norst բնաւ (m բնաւին) իսկ ի քահանայական (d քահանական l քահանաական) M քահանական kmps կարգ

7 t որ փխ. որոյ b յերկու eք զերկու fq երկու EHVabfhiloqrt քոյրս lêeq քուրս Y չիք է êbq են փխ. է bq չիք և

8 t լինել ժառանգաւոր

9 bq այս հոդվածը միացված է նախորդին kmps ժառանգաւորի Wef ho ժառանգաւորք g ժառանգաորք Wbefghloq չիք ոք Hrt երաշխաւոր c երաշխօոր k զերաշխաւորս KLd տըւեալ û տուեալ ոք լուծցի begq տուեալ է լուծցին f լուծցին 1 լիցի փխ. լուծցի

10 XYêdk ներքենի d յոք NWbefgq թէ r չիք եթէ ho է փխ. ի (բռնութենէ) U ի բռնութեան S յեղև bq ի հալածականս

11 KLMRT կտրեցանս F արիականքն (ê արակն b եկաւորինքն efgq եկաւորիքն h արանք) փխ. արականքն o արականք g այնպէս և իսկ ծնեալ և է արժան kmps այնպիսի, չիք իսկ bq ծնան e ծնեալ t չիք և էր արժանի c չիք և Uabc defhklmopqrs է փխ. էր DGb eq արժան

12 JKLTZn եպիսկոպոսութեանն Nê եղեցի t չիք եպիսկոպոսութեան եղիցի

13 A որ կրճատեաց... սա ոչ է արժան (Ի հոդվածից մինչև Լ-ի կեսը)՝ 83-րդ էջի 5-րդ տողն ընկած է, սակայն մեկ ուրիշը 17-րդ դարի գրչությամբ լրացրել է այդ պակասը, վերջինս, որը 19 ձեռ-երում տարբերվում է հնագույն ու սրանցից ընդօրինակված ձեռ-երից, տողատակ նշեցինք ամբողջական հոդվածներով. հրատարակության համար նախընտրեցինք B-ն. A-ում եղած լրացումը նշեցինք A_1-ով bq որք h կրճտեաց q կրճրտեաց A_1IJKLMNOPQRSTVXYZWûn որ ոք (W չիք ոք) զինքն (W ինքն) կրճատեաց ոչ եղիցի քահանայ անձնասպան է (Y անձն սպանան է) եւ աստուծոյ արարածոյն (S չիք արարածոյն) փխ. որ կրճատեաց... թշնամի B սպանաւղ, ժառանկաւոր

14 t սպանօղ եղեալ է ինքեան եւ Hbegq արարածոցն rt կենդանի փխ. թշնամի

ԾԵ (ԾԴ) ԻԱ. Եթէ ոք ժառանգաւոր զինքն կրճատեաց՝ լուծցի, քանզի սպանող ինքեան է։

ԾԶ (ԾԵ) ԻԲ. Եթէ ժողովրդական ոք զինքն կրճատեաց՝ որոշեսցի զերիս ամս, քանզի դժրող է իւրոյ կենացն։

ԾԷ (ԾԶ) ԻԳ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ ի պոռնկութեան կամ յերդման կամ ի գողութեան ըմբռնեալ՝ լուծցի, այլ ոչ որոշեսցի. քանզի ասէ գիր. «Ոչ առցէ Տէր վրէժս երկիցս ի միասին»*. Նմանապէս եւ այլք ի ժառանգաւորաց։

ԾԸ (ԾԷ) ԻԴ. Որք ի ժառանգաւորութիւն անցանեն չեւ ամուսնացեալք, հրամայեմք, թէ կամեսցին ամուսնանալ, զգրակարգացս եւ զսաղմոսասացս միայն։

* Նաւում. Ա. 9

1 A_1IJKLMNOPQRSTVXYZWûn եթէ ոք ի վիճակելոցն (K ի վիճակելոյն n ի վիճակելոց) զինքն կրճատեաց ի բաց լուծցի (IJû լուծցի ի բաց V ի բաց որոշեսցի լուծցի) քանզի սպանող (A_1n սպաննող Y սպանօղ) եղեւ անձին (n անձինն) իւրում (NOPQhû իւրոյ W չիք իւրում) փխ. եթէ ոք... ինքեան է e ոք ի h կրճտեաց t կրճատեաց որոշեսցի զերիս ամս եւ լուծցի քանզի զըժրող եղեւ իւրում կենացն եւ սպանող ինքեան փխ. կրճատեաց.... ինքեան է p չիք քանզի

2 eglq ինքն է p չիք սպանող ինքեան է

3 A_1IJKLMNOPQRSTVXYZWûn ժողովրդական ոք որ (A_1 եթէ փխ. որ n չիք որ) զինքն կրճատեաց ի բաց որոշեսցի զզ (A_1û զ) ամ քանզի դժրող եղեւ (W̄ դժրող է) կենաց իւրոց (Y չիք դժրող եղեւ կենայ իւրոց) փխ. ժողովրդական ... իւրոց կենացն t ժողովրդական ոք եթէ կրճատեաց զինքն որոշեսցի զերիս ամս քանզի նենգաւոր իսկ եղեւ կենաց իւրոց փխ. ժողովրդական... իւրոյ կենացն բացի hlo-ից մնացած ձեռ-երը չունեն եթէ CDGHêd ոք որ ikp որ փխ. ոք befg ժողովրդեան h կրճտեաց BE Fefg կրճատեալ

4 F դըժօղ ho դըժողով է (l դժոխ է) փխ. դժրող է bq սպանող ինքեան է փխ. դժրող... կենացն բացի adkp-ից մնացած ձեռ-երը դժրաւզ է BHacefgikmps իւրոց hlops կենաց

5 A_1IJKLMNOPQRSTVXYZûn եպիսկոպոս ոք hio եւ փխ. կամ (երէց) Y ի պոռնկութեանն b ի պոռընկութենէն q ի պոռընկութենէ e ի պոռնըկութիւն Uacdhiklmoprst չիք ի պոռնկութեան Ud չիք կամ (յերգման)

6 IJKLMNOFQRSTVXYZbegpq երգման r ի յերգմանն Y ի գողութեանն ê ի գողութիւն A_1IJKLMNOPQRSTVXYZn լուծցի (Z լուծցէ) միանգամայն (N միայնգամայն) այլ BU այզ g չիք ոչ

7 ê կամ փխ. քանզի m գիր ասէ A_1 bq գիրն A_1 առնու A_1b տէրն ahiklmoprst վրէժ l երիցս o նմանայպէս

8 A_1IJKLMNOPQRSTVXYZWûn եւ ամենայն (IJKMû յամենայն n չիք եւ ամենայն) վիճակեալք (A_1 վիճակեալքն) ի պաշտօն ժառանգութեան (A_1JMRVY ժառանգութեանն) փխ. եւ այլք ի ժառանգաւորաց hlo այլքն

9 A_1IJKLMNOPQRSTVXYZWûn որք եկեալ են ի վիճակն (n աջ լուսանցքում, վերջին բառի դիմաց նաև ի կղերիկոսութիւն) ամուսնացեալք (Zû ամուսնանալ) հրամայեմք նոցա (A_1n չիք նոցա) ամուսնանալ (Z չիք հրամայեմք նոցա ամուսնանալ) զգրակարգացս միայն եւ զսաղմոսողօղս (A_1 զսաղմոսողսն) l ի ժառանգաւորութեամբ rt անցանել G չեւս l եւ փխ. չեւ bq չիք չեւ, չամուսնացեալք

10 glo հրամաեմք hegq եթէ ê կամեսցեն acdefghklmoprst կամին bq կամիմք l կարեն փխ. կամեսցին F գրակարգացս b գզրայկարգաց d գզրեակարգացս q գզրակարգաց bef զսաղմոսողս gq սաղմոսող h զսաղմոսացն

ԾԹ (ԾԸ) ԺԵ. Ձեպիսկոպոս եւ զերէց եւ զսարկաւագ հարկանողս զհաւատացեալս մեղուցեալսն կամ զանհաւատս զկռուողս եւ ի ձեռն այսոցիկ երկեցուցանել, կամեցեալս՝ լուծանել հրամայեմք. քանզի ոչ ուրեք զայս Տէր ուսոյց, բայց եթէ զընդդէմ սորին, ինքն հարեալ՝ այլ ոչ զոք եհար, թշնամանեցաւ՝ եւ ոչ զոք փոխարէն թշնամանեաց. չարչարեցաւ՝ եւ ոչ սպառնացաւ*։

Կ (ԾԹ) ԺԶ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ, լուծեալ իրաւաբար ի վերայ երեւելի յանցանաց եւ համարձակեսցի մերձենալ յաւանդեալսն երբեմն նմա պաշտաւն, սա ամենեւին ի բաց հատեալ անկցի յեկեղեցւոյ։

*Հմմտ. Ա Պետր. Բ. 23

1 A_1IJKLMNOPQRSTVXYZWûn եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ թէ (û եթէ) հարկանելով զհաւատացեալ (A_1n զհաւատացեալս) մեղուցեալս (A_1 մեղուցեալսն Y մեղուցեալ) կամ զանհաւատ (n զանհաւատս KLMQST XYZ զհաւատ) ապիրատս (A_1 ապիրատսն) այսպէս (A_1û այնպէս) կամեսցի երկեցուցանել լուծանել (Y չիք լուծանել) զնոսա հրամայեմք (NR հրամայեմ) քանզի ոչ ուրուք (N ուրոք ûn ուրեք) զայս տէրն ուսոյց (A_1 ուսոյց զայս տէրն) այլ զնորին հակառակն ինքն տանջեցաւ այլ (A_1 եւ ոչ) ոչ զոք (NO ոք) եհար (NO զեհար) թշնամանեցաւ եւ ոչ փոխարէն թշնամանեաց չարչարեցաւ եւ ոչ սպառնացաւ (Y չիք թշնամանեաց չարչարեցաւ եւ ոչ) BCDEGHUêb cdehloqrt եպիսկոպոս Uêbdq կամ փխ. եւ (զերէց) Ubdqt երէց Ud կամ փխ. եւ (զսարկ.) ê սարկաւաք Udelq սարկաւագ rt չիք եւ զսարկաւագ l հարկանօղ rt միայն (t մի) հարկանող adhklmops հարկանող Ud զհաւատացեալսն

2 befgq մեղուցեալս Ud չիք մեղուցեալսն E եւ կամ k զանհաւատսն l զայնհաւատս, զկռուողսն ho զկռուողսն U զկռուողս begq եւ զկռռուողս eg չիք եւ (ի) bqt ի ձեռս

3 hlo կամեցեալսն Uabcdefghlklmopq rst հրամայեցաք lprt ուրուք

4 efgl աէրն Ubdq ուսուց c ուսոյց զայս տէր s թէ egmpqs ընդդէմ c զընդդէմն l զընդդէմս որ ինքն հարու BF այզ

5 U զի ոչ փխ. զոք, թշնամանեաց a չիք զոք եհար թշնամանեցաւ եւ, զի ոչ եհար փխ. ոչ, չիք զոք փոխարէն H չարչարեաց t չարչարեալ տանջեցաւ եւ ոչ U չիք եւ ոչ զոք... չարչարեցաւ

6 b սպառնեցաւ q սպառեցաւ

7 A_1IJKLMNOPQRSTVXYZWûn եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ լուծաւ (A_1 եթէ լուծաւ L լուծեալ) արդարապէս (A_1 յարդարապէս) յազագս յայտնի ըստ գտանաց եւ իշխեսցեն յանդիմանել եւ մերձենալ ի նոյնպիսում (A_1l ի նոյնպիսումն) զոր երբեմն (IJ յերբեմն) ընձեռեալ էր (A_1 ընձեռեալ էր երբեմն) նմա ի սպասաւորութիւն պաշտաման սա (Y ու փխ. սա) ամենեւին արտաքս հատեալ ընկեցեալ (A_1 եւ ընկեցեալ) լիցի (XY լինի) յեկեղեցւոյն (NOPYn յեկեղեցոյն Q յեկեղեցւոյ û եկեղեցւոյն) ê սարկաւակք bo իրաւայրար

8 abegq երեւի BCDEFGHêbc յանցանացն egl անցանաց a մերձանալ

9 ê պաշտուն bq պաշտօնս r պաշտօնեայ t լինել պաշտօնեայ փխ. նմա պաշտաւն bqrt չիք սա b հրատել փխ. հատեալ Ud յեկեղեցւոյն êbb յեկեղեցոյն eg եկեղեցոյ f յեկեղեցոյ k եկեղեցւոյ q եկեղեցոյն

ԿԱ (Կ) Իէ. Եթէ ոք եպիսկոպոս ի ձեռն ընչից ժառանգաւորութեան այսմիկ հասանել կարաց, երէց եւ սարկաւագ, լուծցի ինքն եւ որ ձեռնադրեացն եւ ի բաց հատցի ամենեւին միանգամայն եւ ի հաղորդութենէն, որպէս Սիմոն մոգ լինէն ի Պետրոսէ առաքելոյ։

ԿԲ (ԿԱ) ԻԸ. Եթէ ոք եպիսկոպոս աշխարհական իշխանաւք վարեցեալ՝ նոքաւք բռւռն ի վերայ եկեղեցւոյ եղիցի, լուծցի եւ որոշեսցի, եւ ամենեքեան որ հաղորդին ընդ նմա։

ԿԳ (ԿԲ) ԻԹ. Եթէ երէց արհամարհեալ զեպիսկոպոսով իւրով առանձին ժողով արասցէ եւ սեղան կանգնեսցէ ոչ ինչ ստուգեալ զեպիսկոպոսն՝ բայց բարեպաշտութիւն կամ արդարութիւն, լուծցի իբրեւ զսիրող իշխանու-

1 A_1IJKLMNOPQRSTVXYZWûn եթէ ոք եպիսկոպոս ի ձեռն ընչից այս (KLMQRSTVXYZ այսմ) պատուոյ (KLM պատւոյ) հասանել (Y հասեալ էր) կարաց կամ երէց կամ սարկաւագ ի բաց լուծցի նա եւ որ (R չիք որ) ձեռնադրեացն (A_1 ձեռնադրեացն զնա û ձեռնադրեաց) եւ հատեալք (Y հատեալ) եւ (A_1n չիք եւ) ընկեցեալք միանգամայն (A_1 լիցին միանգամայն) եւ (A_1 չիք եւ) ի հաղորդութենէ (A_1 ի հաղորդութենէն) իբրեւ զՍիմոն (û սիմօն) մոգ (A_1 մոգն KQRSTXYZû միք) յինէն պետրոսէ befgq չիք ի (ձեռն) BCDEGH ժառանգաւորութեանս e ժառանգաւորութենէ ê ժառանգաւորութիւնս

2 Uacdhikmoprst կամ երէց ı կամ փխ. եւ (սարկ.) BEeg չիք որ bq ձեռնագրեաց eg ձեռնադրողն

3 eghmops չիք եւ (ի բաց) hops միայնգամայն befgq չիք միանգամայն եւ ի հաղորդութենէն l չիք ի (հաղ.) D ի հովվութենէն (F ի հաւատարութենէն Cê հօթենէն) փխ. ի հաղորդութենէն E [---] թենէն H ի հա[...] թեանն

4 a սիմովն eg իմոն մոքն Udhlot մոգն r կախարդն փխ. մոգ t յինքենէն befgq չիք ի (պետ.) b առաքելոյն g առաքելէ

5 A_1IJKLMNOPQRSTVXYZWûn եթէ ոք եպիսկոպոս զինուորական (Y զինորական) իշխանաւք (Y իշխանութեամբ) վարեցեալ բռնութեամբ կալաւ զեկեղեցի (A_1 զեկեղեցին) լուծցի եւ ի բաց որոշեսցի եւ ամենեքին (R ամենեցին û ամենեքեան) որք (Y որ) հաղորդին ընդ նմա p վերեցեալ hlo եւ նոքաւք (o նաւքաւք) U նորօք

6 DH բռռն cefgpqr եկեղեցոյ hlo եկեղեցոյն ê եղեղիցի bq չիք եւ (ամենեքեան) Ud ամենայն

7 r որք BCDEGHê հաղորդի q հաղորդէին befgq չիք ընդ begq ի նմանէ

8 A_1IJKLMNOPQRSTVXYZWûn եթէ ոք երէց արհամարեսցէ (A_1n արհամարհեսցէ W արհամարեաց) զիւր եպիսկոպոս (Y եպիսկոպոսն) եւ առանձին (IJNOPSWn առանձինն) ժողովս արասցէ եւ սեղան (I սեղանն) կանգնեսցէ ոչ ինչ կարացեան գտանել (R գտանեալ) զեպիսկոպոսն ի բարեպաշտութեան (MY բարեպաշտութեանն) եւ (N կամ) արդարութեան (A_1 ûn յարդարութեան Y արդարութեան) ի բաց լուծցի իբրեւ (û իբր) զիշխանութիւն (A_1 զիշխտնութեան) սիրող (Y սիրօղ) քան զի (û չիք զի) բռնաւոր է (Y զբռնաւոր է) եւ այլ վիճակեալք (A_1 վիճակեալքն l վիճակեալ) որ (û չիք որ W որք) ընդ նոսա միաբանեսցին (û միաբանութեան) այսոքիկ (V այսոսիկ) յետ միանգամ (N միայնգամ) երկիցս (A_1Q յերկիցս) եւ երիցս (A_1Q յերիցս Y չիք եւ երիցս) եպիսկոպոսին աղաչելոյ (A_1 աղաչելոյն û աղաչելով) եղիցի նզովեալ êbq եպիսկոպոսով g զեպիսկոպոսաւ kmprst զեպիսկոպոսս առ (rt ոք փխ. առ) իւրով êbh oq առանձինն

9 B կանկնեսցէ l կանգնեաց է t ըստուգեալ k աւգտեալ փխ. ստուգեալ F զեպիսկոպոս kmpt զեպիսկոպոսէն r զեպիսկոպոսապետսն

10 BCDEFGHkmps ի բարեպաշտութիւն Ud բարեպաշտութիւնս ê ի բարեպաշտութիւնս befgqt եւ փխ. կամ Ud արդարութեան e արդարութիւնն befgq սիրող. մնացած Զեռ-երր զսիրաւղ

թեան, քանզի բռնաւոր է, եւ այլք ի ժառանգաւորաց որ հաւանեցան նա։ Իսկ ժողովրդականքն որոշեսցին, բայց այսոքիկ յետ միանգամ եւ երկիցս եւ երիցս եպիսկոպոսին աղաչանաց եղիցի։

ԿԴ (ԿԳ) Լ. Եթէ ոք երէց կամ սարկաւագ յեպիսկոպոսէ եղեւ որոշեալ, սա ոչ է արժան յայլմէ ընդունել, այլ յայնմանէ, որ որոշեաց զնա, բայց թէ դէպ լիցի մեռանել որ որոշեաց եպիսկոպոսն։

ԿԵ (ԿԴ) ԼԱ. Մի զոք յաւտարաց եպիսկոպոսաց կամ երիցանց կամ սարկաւագաց առանց ընծայական թղթոյ ընդունել, եւ կամ թէ ընդունիցին, սակայն քննել, եթէ իցեն քարոզ բարեպաշտութեան՝ ընկալեալ լիցին, ապա թէ ոչ՝ զպէտս նոցա տացեն, իսկ ի հաղորդութիւն մի՛ ընկալցին, վասն զի բազում ինչ լինի խաբէութեամբ։

ԿԶ (ԿԵ) ԼԲ. Զեպիսկոպոսունս իւրաքանչիւր ազգի գիտել պարտ է զիւրեանց առաջինսն եւ համարել պարտ է իբրեւ զգլխաւոր. եւ մի՛ ինչ աւելորդ առնել առանց նորա կամաց՝ բայց զայն միայն իւրաքան-

1 F ժառանգաւորաց որ իշխանութեան քան զի բռնաւոր է որ հաւանեցան Uadhilort այլ cg որք begq հաւանեցան փխ. հաւանեցան
2 kms ի փխ. իսկ p չիք իսկ l այսոք q այսոցիկ e չիք յետ Ud միանգամայն
3 DGH աղաչանաւք Udklmps աղաչանացն l աղաչանաց եպիսկոպոսին ê չիք աղաչանաց Udt եղիցին
4 A_1IJKLMNOPQRSTVXYZWûn եթէ երէց կամ սարկաւագ իւր (A_1 Wn յիւր û չիք իւր) եպիսկոպոսէն ընդ բանիւ եղեւ (K լեալ) որոշել (A_1 որոշելով n որոշեալ) զնա ոչ եղիցի իրաւացի (Y յիրաւացի) յայլմէ k կամ ի սարկաւագաց be ghlopqs եպիսկոպոսէ t չիք սա, չէ
5 bq արժան է ho այլմէ IJKLMNOP QRSTVXYZWûn եպիսկոպոսէ ընդունել Qê յայլ ANOPVWbcefgkm npst որոշեացն GMRd այնմանէ l յայլմէ փխ. յայնմանէ Xael oq չիք որ
6 befgq եթէ BCDEFHê չիք թէ IJKM RXYûdm պէս BEFGH լինիցի bq լինի rt մեռանիլ p ի մեռանել GRXYabqr չիք որ Vêk որոշեաց t եպիսկոպոսին որ որոշեաց E զեպիսկոպոսն a եպիսկոպոս
7 DCHêloq զի փխ. մի NOWcd ոք FN OVWr օտարաց iü յօտար J յաւտար R յաւատ բաց փխ. յաւտարաց h յաւտարացայց o յաւտարացաց k աւտարաց ê յեպիսկոպոսաց Q էրէցանց T երէցանց bk ms իրիցանց n յերիցանց c յերիցանց կամ ի hlo սարկաւագացն
8 d չիք առանց ego ընծաական rt ընծայական գրի և թղթի achiko ps թղթի bq թղթոյն dl թխթի m թղխթի ûc չիք և d չիք թէ KL MQRTXYZêdegq ընդունիցեն km ps ընդունիցի
9 ê նոսա կամ փխ. սակայն q չքննել t քննել է պարտ եթէ c թէ be gq չիք եթէ իցէն DGH քարոզել p չիք քարոզ e և բարեպաշտութեան Y բարեպաշտութեանն ef gq ճշմարտութեան (b զճշմարտութեան) փխ. բարեպաշտութեան ê լիցեն
10 r ոչ տացեն զպէտս նոցա û պետս W տայցեն cd չիք իսկ DHLYêbe gq չիք ի
11 ê խաբէութիւնն
12 OP եեպիսկոպոսունս NYWû եպիսկոպոսունս cor զեպիսկոպոսն adk mps զեպիսկոպոսն (d եպիսկոպոսն m զեպիսկոպոսունսն) իւրաքանչիւր ոք ազգի eghi եպիսկոպոսն l զեպիսկոպոսուն t եպիսկոպոսին bq եպիսկոպոս (b զեպիսկոպոսն) վասն զի բազում փխ. զեպիսկոպոսունս irt ազգիս p գիտել eq իւրեանց
13 ů առաքինիսն փխ. առաջինսն bef gq առաջնորդսն փխ. առաջինսն p առաջինքն hl գլխաւոր eq մինչ փխ. մի ինչ t չիք մի ինչ.... բայց զայն q յաւելորդ
14 ê չիք առանց q նոր ûg կամաց նորա bcelq կամացն F չիք բայց hlo չիք զայն

չիւր ումեք որչափ իւրում իշխանութեանն անկ է եւ որք ընդ նովաւ տեղիքն են. այլ եւ ոչ նմա առանց նոցա կամաց առնել ինչ, զի այսպէս միաբանութիւն իցէ եւ փառաւորեսցի Աստուած ի ձեռն Յիսուսի եւ սրբոյ Հոգւոյն։

կէ (կԶ) ԼԳ. Եպիսկոպոս ոք մի իշխեսցէ արտաքոյ իւրոյ սահմանացն ձեռնադրութիւնս առնել, որք ոչ ընդ նորա ձեռամբ են քաղաքք կամ գաւառք. ապա եթէ յանդիմանեսցի զայս արարեալ առանց կամաց այնոցիկ, որք ունին զքաղաքսն կամ զտեղիսն, լուծցի ինքն եւ որ ձեռնադրեցաւն։

կԸ (կէ) ԼԴ. Եթէ ոք ձեռնադրեալ եպիսկոպոս ոչ ընկալաւ զպաշտաւնն եւ զհոգս ժողովրդեանն ընձեռելոյ նմա՝ սա որոշեալ լիցի՝ մինչեւ ընկալցի. նոյնպէս երէց եւ սարկաւագ։ Ապա եթէ երթեալ՝ ոչ եղեւ ընկալեալ, այս ոչ ի նորա կամաց, այլ ի ժողովրդեանն խստութենէ՝ ինքն եղիցի եպիսկոպոս, իսկ ժառանգաւորք քաղաքին որոշեսցին, զի այնպիսի ժողովրդեանն խրատիչք ոչ եղեն։

կԹ (կԸ) ԼԵ. Երկիցս ի տարւոջ ժողով լիցի եպիսկոպոսաց, եւ քննեսցեն առ միմեանս զհրամանս բարեպաշտութեանն, եւ զպատահեալ եկե-

1 Y ուրում (d իւր) փխ. իւրում a իւրոյ MPQRSXYWêûbcdq իշխանութեան r իշխանն RXY չիք անկ է bq անկանէ H չիք և (որք) G չիք ընդ Hê ը փխ. ընդ
2 ûh o տեղիք a և այլ ոչ cd մնայ փխ. նմա r չիք նոցա Ycl կամացն
3 û այնպէս X միաբանութիւնն d փառաւորի begq չիք ի ձեռն
4 cg չիք յիսուսի t և ընդ սրբոյ R որդւոյ փխ. սրբայ n սրբւոյ Y չիք սրբոյ FHNYêbdfglo հոգոյն
5 F եպիսկոպոսք l զեպիսկոպոս Fbdegq չիք ոք IJl իւրոց RXY չիք իւրոյ û սահմանաց befgq սահմանաց (g սահմանացն) իւրոց
6 DGHNOWcd ձեռնադրութիւն ê ձեռնադրութիւնն Y ձեռնադրել, Yr չիք առնել Y չիք նորա adkmpr ձեռամբն bq ձեռամբք befgq չիք են FLNRXYêabcdeghlopq քաղաք K քաղաքք û քաղաքն, և փխ. կամ
7 û գաւառքն bqt թէ s յանդիմանեաց F յանդգնեսցի փխ. յանդիմանեսցի
8 R զքաղաքան û քաղաքս կամ տեղիս bq զքաղաքս ho զքաղաքն bq չիք կամ Y տեղիսն a dhilort լուծցին i զինքն û չիք և d որք
9 û ձեռնադրեցաւ di ձեռնադրեցան
10 b.q ձեռնադրել b եպիսկոպոսն û զըպաշտօն l զպաշտաւն
11 IJûi ժողովրդեան ABCDEFGHIJKL MPQRSTUVXYZêûnt ընձեռելոց q ընձեռնելս acdikmprs ընդձեռելոց h!o ընդձեռելոցն b ձեռնելոյ փխ. ընձեռելոյ ho նմա աստուծոյ սա, չիք մինչև
12 ho չիք ընկալցի I և երէց bdq կամ փխ. և bcfg թէ bq ընկալցի փխ. երթեալ eg թէ երթեալ և իջեալ իցէ ոչ û չիք երթեալ t ե ոչ l չեղև
13 ê ընկալայ BCDEGHYêû այլ փխ. այս d չիք այս a չիք ոչ h նորս cI կամացն m կամաց այնոցիկ որք ունին այլ ի i չիք (այլ) ի IJWû ի ժողովրդեան l ի ժողովեան bq չիք խստութենէ.... ժողովրդեանն eg և ստութենէ (l խոստովանութենէ) փխ. խստութենէ
14 e ժառանգաւոր d ժառանգաւորացն BCDEFHKLMNRêfbkm որոշեցին
15 h այնպէսի r այնպիսին LMQRT Zf ժողովրդեան aklopst ժողովրդեան խրատիչ r չիք ժողովրդեանն ps որ ոչ dhimr խրատիչ Y ոչ եղեն խրատիչք K եղենն d եղև
16 NOW երիցս փխ. երկիցս CYad ps ի տարոջ bcefglq ի տարոջն ի ho rt ի տարւոջն
17 bq միմեանսն û հրամանս i զհրաման HIMNORSXWêûdfghiprt բարեպաշտութեան belo բարեպաշտութեան ê պատահեալն û զպատահեալսն բացի LZ-ից մնացած ձեռ-երը զպատահեալն, c եկեղեցականաց

ղեցական ընդդիմաբանութիւնս լուծցեն։ Միանգամ ի չորրորդ շաբաթու Պենտակոստէից եւ երկրորդն՝ լաշնան։

Հ (ԿԹ) ԼԶ. Ամենայն եկեղեցական իրացն եպիսկոպոսն կալցի հոգ, եւ վարեսցէ զնոսա իբրեւ յԱստուծոյ հայեցեալ. մի՛ լիցի նմա արժան գողանալ ինչ անտի կամ ազգականաց իւրոց զԱստուծոյն շնորհել, բայց եթէ աղքատք իցեն՝ աւգնել, այլ ոչ պատճառանաւք սոցա զեկեղեցւոյն աւցտել։

ՀԱ (Հ) ԼԷ. Երիցունք եւ սարկաւագունք առանց կամաց եպիսկոպոսին մի՛ ինչ կատարեսցեն, զի նմա հաւատացաւ ժողովուրդն Տեառն, եւ վասն ոգւոց նոցա բան պահանջեսցի։

ՀԲ (ՀԱ) ԼԸ. Եղիցի յայտնի եպիսկոպոսին իրք, եթէ առանձին ինչ ունի, եւ եկեղեցւոյն՝ յայտնի. զի իշխանութիւն կալցի իւրոցն՝ վախճանեալ եպիսկոպոսն որոց կամի եւ որպէս կամի թողուլ. եւ զի մի՛ պատճառանաւք եկեղեցական իրաւքն անկանել լիւրմէ եպիսկոպոսին, զի

1 acdefghlkmopqrst ընդդիմաբանու-թեան Un ընդդիմաբանութեանս b ընդդիմայբանութեան l ընդդի-մաբանութեամբ լուցեն միայնգա-մայն Z ընդդիմանութիւնս êa լուծ-ցին begq զմինն (t զմին) փխ. մի-անգամ ho միանգամայն

2 Y շաբաթոյ ho շաբաթուն dig պեն-տէկոստէիցն Y պենտկոսդէին u պէնտէկոստէից q պենտէկոստիցն o պենդակոսէիցն GQRXi յերկ-րորդն ho յերկրորդ ul երկրորդ H երկորդն Y յերորդն փխ. երկ-րորդն r յերկրորդն որ է յաշնայ-նայինն NOSVZW աշնան q աշ-նանն acdimt յաշնանայինն bc fg յաշնանն hp աշնանային k յաշ-նանայինսն lo յաշնանաին s յաշ-նանային

3 BCDEFGHKê զամենայն p չիք ա-մենայն Tbcefgloq իրաց h ի րաց փխ. իրացն KLMQRSXYZ իրաց եպիսկոպոս d զեկեղեցական r ե-կեղեցականք Yûdeg հոգս h չիք և

4 IJKLMQRSTXYZûd աստուծոյ gl հաեցեալ l լիցի ի նմա DG Hert արժանի cd չիք արժան

5 d գողացեալ befgq չիք ինչ n յանտի K անտի ինչ t և փխ. կամ Yhlo ազգականացն b ազգայկա-նացն p [ազ]գականաց H զաստու-ծոյ Zbcqt զայն փխ. զաստուծոյն ճավանաբար պատիվը՝ և մոռացել են û չիք զաստուծոյն l զաստու-ծոյ և զշնորհել Y շնորհեալ

6 p թէ O աղքատ Yû այլոց փխ. այլ ոչ R պատճառանաք

7 Grt նոցա փխ. սոցա h աստուծոյ փխ. սոցա û չիք սոցա.... աւցտել IQVYêbcefghimopqs զեկեղեցոյն NOW եկեղեցւոյն t զեկեղեցտուն l չիք զեկեղեցւոյն աւցտել Y զոծ-տել k աւցտեալ bq մաւտել (H աւցել ê օգտել) փխ. աւցտել

8 Yû չիք կամաց

9 hqr կատարեսցին lRY զի ի նմա p հաւատացա Y հաւանեցաւ փխ. հաւատացաւ ê ժողովուրդ d ժո-ղովրդեան

10 BCDE GHê ոգւոյ Xûdeqr հոգւոց Ybq հոգոց cfhlmops ոգոց A բան աջ լուսանցքում a dchklprst չիք բան egl պահանջեսցին

11 KLMQRSTXYZbefgq եղիցին û ե-պիսկոպոսին յայտնի l եպիսկոպոսի begq թէ b ինչ ոչ ունի CDGHê ho ունիցի

12 û չիք և եկեղեցւոյն յայտնի MRX յեկեղեցւոյն NOPVêbcefghl mopqrs եկեղեցոյն Y յեկեղեցոյն û իւրոց կրկնված է acdbklmnopr st իւրոյն

13 û եպիսկոպոս S յորոց abdhlklmop rst որոյ F եւ մի փխ. կամի (թողուլ) H չիք կամի (թողուլ) IJ KLMNOPQRSTVXYZWû թողու û չիք և (զի)

14 KLMQRSTXYZ եւ եկեղեցական իրաւք (L իրաւքն MTXY իրօք) u իրօք h իրաւք r իրօքն i իւրոքն անկեալ IJKLMQRSTXYZt իւրմէ c անկեալ յիւրմէն u իւրոյ bdq յիւրմէն efg իւրմէն êo յե-պիսկոպոսին cfmpst եպիսկոպոսն l յեպիսկոպոսն

թերեւս կին եւ մանկունս ստացեալ ունիցի կամ ազգականս կամ ծառայս, քանզի իրաւացի է այս Աստուծոյ եւ մարդկան՝ զի մի՛ եկեղեցւոյն վնաս ինչ կրել անգիտութեամբ եպիսկոպոսին իրաց եւ մի՛ զեպիսկոպոսն եւ զազգականս իւր պատճառանաւք եկեղեցւոյն յամենայնէ զերծանել եւ կամ լիրս ինչ անկանել նորա ազգականացն եւ մահու նորա լինել պատճառք հայհոյութեան։

ՀԳ. (ՀԲ) ԼԹ. Հրամայեմք եպիսկոպոսի իշխանութիւն ունել եկեղեցական իրաց. քանզի եթէ զպատուական մարդկան ոգիս նմա հաւատալի է, առաւել եւս իրաւացի զիրս կատարել. որպէս զի ըստ իշխանութեան նորա խնամ ունել կարաւտելոցն եւ ի ձեռն երիցանց եւ սարկաւագաց լինել խնամակալութիւն երկիւղիւ Աստուծոյ եւ ամենայն զգուշութեամբ առնուլ եւ ինքեանք իսկ՝ եթէ կարաւտ ինչ իցեն եւ յաւտարաց եղբարց ի պէտս, զի մի՛ ինչ իրաւք նոցա պակասութիւն լիցի։ Վասն զի աւրէնք Աստուծոյ հրամայեալ են, որք սեղանոյն պարապեալ են՝ ի սեղանոյ անտի կերակրել. ըստ որում եւ ոչ

1 O չիք *և* g *մանուկս* W *ունի* l *ունիցէ* b *ազգայկանք* egq *ազգականք*

2 a չիք *այս* W չիք *և* m չիք *մի* MRX *յեկեղեցւոյն* NOPQVêadfhil mopqrs *եկեղեցոյն* Y *յեկեղեցոյն* û *եկեղեցւոյ* b *եկեղեցաւն*

3 d չիք *վնաս... եկեղեցւոյն* (4-րդ տող) ho *վնասիչն,* չիք *ինչ* béfgq *ինչ վնաս կրեսցէ* (e *երեսցէ* f *կրեալ*) X չիք *իրաց և մի զեպիսկոպոսն* û *զի* փխ. *և* h *զմի* F չիք *մի* bf gq *եպիսկոպոսին* (*եւ զազգ.*) û *եպիսկոպոս* rt *զեպիսկոպոս*

4 acefgbklmoprst *զազգականսն* X *զըազգայկանս* b *զազգայկանն* q *զազգականն* H *պատճառաւք* MRXS *յեկեղեցւոյն* NOPVcfimpqrs *եկեղեցոյն* Yêeghio *յեկեղեցոյն* V *ամենայնէ*

5 n *զերծուցանել* r *զերծանիլ* IQû *իւրս* JKLMRSTXYZûd *իրս* b *յանկանել* r *անկանիլ* û *ազգականաց* b *ազգայկանացն* r *յազգականացն* Wairt *մահուն*

6 rt *լինիլ* X *պատճառանաւք* hlq *պատճառ* JKLMRTYZbqrt *հայհոյութեանն* d *հայհոյութեանս*

7 gl *հրամաեմք* CDGHêbefghloq *եպիսկոպոսին* begq չիք *իշխանութիւն ունել*

8 acdhiklmoprs *թէ* t չիք *եթէ* E *զըպատուական* û *պատուական* h *զպատուականս* abcdefghiklmop qrst *ոգիսն* (bcfiq *ոգիս* eqt *հոգիս* r *հոգիսն*) *մարդկան* (b *մարդկանն*) JYû *հոգիս* Jû չիք *նմա* ê *հաւատացեալ է*

9 Fûl *և* փխ. *եւ* êacdhikmops *իրաւացի է* efg *զիրաւացի* bq *զիրաւի* 1 *սիրելի* փխ. *իրաւացի* rt *իրաց* փխ. *իրաւացի* bdcq *իրս* bt *կատարեալ* Veg չիք *ըստ* Y *իշխանութեանն*

10 û *խնամել* փխ. *խնամ ունել* ırt *կարօտելոց* Y *կարոտելոց* bc *կատարելոցն* փխ. *կարաւտելոցն* egh lo չիք *և* (*ի ձեռն*) X չիք *ի* bcq *իրիցանցն* ego *իրիցանց* d *երիցանցն* chio *սարկաւագացն* d *սարգակաւացն*

11 l չիք *լինել,* *խնամակալութիւն է* q *խնամարկութիւն* hlo *աստուծոյ երկիւղիւ* hgt *երկիւղիւն* c *երկեզիւն* n *երկեւզիւ* R *յամենայն* k *կամ* փխ. *ամենայն* ı *իշխանութեամբ* փխ. *զգուշութեամբ*

12 Y *ինքեամբք* Yeg չիք *եթէ* Y *կարոտելոց,* չիք *ինչ իցեն* bq *աւտարաց* egt *օտարաց*

13 b *ի պէտս* կրկնված է F *նոքա* փխ. *նոցա* û չիք *նոցա*

14 abcdefhikmopqrst *լինիցի* l չիք *վասն* boq *աւրէնքն* h *օրէնքն* adhiklmo prst *հրամայեն* hefgq չիք *հրամայեալ են* an *որ* Yû *սեղանոյ* ho *սեղանուն*

15 abdıhıklmopqrs *պարապեն* ceg *պարապին* t *պարապեցին* G չիք *են* eg չիք *ի* dhlm *ի սեղանոյն* n *ի սեղանւոյ* ê չիք *ի սեղանոյ* F *եղանոյ* փխ. *սեղանոյ* cdhlo *կերակրիլ* r *կերիցէ* t *կերիցեն* H չիք *և* Yab cdelghiklmopqrst չիք *ոչ*

զինուորն իւրովք թոշակաւք զզէնս պատերազմաց բերէ։

ՀԴ (ՀԳ) Խ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ քուէից պարապեալ կամ գինարբուաց՝ կա՛մ դադարեսցեն, կա՛մ լուծցին։

ՀԵ (ՀԴ) ԽԱ. Կէսսարկաւագաց կամ գրակարդացաց կամ սաղմոսերգաց զնմանոն արարեալ՝ կա՛մ դադարեսցին կա՛մ որոշեսցին. նմանպէս եւ ժողովրդականք։

ՀԶ (ՀԵ) ԽԲ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ վաշխ եւ տոկոսիս պահանջելով ի փոխառուացն՝ կա՛մ դադարեսցին կա՛մ լուծցին։

ՀԷ (ՀԶ) ԽԳ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ թերահաւատից միայն աղաւթակից լեալ՝ որոշեսցին. ապա թէ եւ նոցա՛ հրամայեսցին ի-բրեւ քահանայից աղաւթել՝ լուծցին։

ՀԸ (ՀԷ) ԽԴ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ զթերահաւատից զմկրտութիւն ընկալեալ կամ զպատարագ՝ լուծանել հրամայեմք, զի «զէ՞նչ

1 û զինուոր d զինուորք I զինուորքն s զիուորն NO զիւրովք W զիւրով d իւրով begq իւրում լոթոզակովք (e լոթոշակովք g լոթողակօք) զզէնսն F թողակօք (f թողակովք) փխ. թոշակաւք V թոշակովք ad զէնս l զէնսն rt զզէնսն

2 H եպիսկոպոսն ê և փխ. կամ (երէց) KQTXYZb քուէցէ eg քունէից lo քուրէից û իցէ փխ. քուէից t չիք քուէից, ի փխ. կամ (գինարբուաց)

3 R գինարբուաց û գինարբուոյ fg գինէրբուաց hlo գինարբուացն û այնպիսին փխ. կամ (դադարեսցին), գագարեսցի ABCDEFGHIJNOPUVWadfikmnprs դադարեսցեն F չիք կամ (լուծցին) MRXûl լուծցի êkm լուծցեն

4 W կիսասարկաւագաց d կիսայսարկաւագաց êb թէ սարկաւագաց hlo սարկաւագացն, և փխ. կամ (գրակարդացաց) b գրայկարդաց e գրակարդացուաց ho գրակարդաց hef gq և կամ (սաղմոսերգաց), սաղմոսերգողաց

5 CDGHêûacdhiklmoprst զնմանս bef gq զնմանն lo չիք կամ (դադարեսցին) ABCDEFGHIJNOPUVX Wadefghiklmnoprs դադարեսցեն IJKLMQTZêûdeg որոշեսցեն b լուծցին փխ. որոշեսցին l ի նմանապէս

6 êaeghiklmnqrst ժողովրդականքն c ժողովուրդն d ժողովուրդքն

7 û չիք կամ (երէց) l տոկ[ոս]իս r տոկոսին t տոկոսի

8 t պահանջեսցեն FKMNOPQRSTVX YZW ի փոխատուացն L ի փոխառուացն u ի փոխատուաց l ի փոխառնուացն ABCDEFGHIJNOP UVWabdefgikmnpqs դադարեսցեն ú դադարեցուսցեն F և կամ լուծցին DGH լուծցի û լուծցէն bq լուծցին ի կարգացն

9 V չիք եպիսկոպոս.... լուծցին Yfl չիք կամ (երէց) afhio և փխ. կամ (սարկաւագ) ABCDEFGHUêf թիւրահաւատից r զթերահաւատից b զթերայհաւատից de թերայհաւատից n թիրահաւատից t ընդ թերահաւատից hlo թէ ընդ անհաւատից փխ. թերահաւատից

10 ABDEGHUbq լիեալ IJPYbho որոշեցին KLMNOQRSTXZWê որոշեսցեն l և ապա i որոշեսցին իբրև քահանայի աղաւթակից լիեալ որոշեսցին ապա թէ և նոցա հրամայեսցեն ê թէ փխ. թէ և B հրամեսցեն Hfgl հրամաեսցեն k հրամայեսցին

11 acdbkmorst քահանայի յաղաւթել (h յաղօթել) ilp քահանայի û քահանայ G լուծցի bq ԽԳ ճողվածք դրված է ԽԴ-ի տեղը իսկ վերջինս՝ ԽԳ-ի

12 ahiklmorst և փխ. կամ (սարկաւագ) b և կամ սարկաւագ bd զթերայհաւատից ho զթերահաւատիցն l թերէհաւատիցն KLMQRTUYZa bcikmnprs զմկրտութիւնն efg մկրտութիւն qt մկրտութիւնն

13 KLMQRSTXYZbdeghloqt զպատարագն DGHû պատարագ L հրամեմք M հրայմայեմք Q հրամայիմք a հրա[մա]յեմք fgl հրամաեմք Pb ինչ

միաբանութիւն է Քրիստոսի ընդ Բելիարայ, կամ զի՞նչ մասն հաւատացելոյն ընդ անհաւատին»:*

ՀԹ (ՀԸ) ԽԵ. Եթէ ոք ժողովրդական զիւր կին հանեալ այլ առցէ եւ կամ զարձակեալն յայլմէ՝ ի բաց որոշեսցի:

Ձ (ՀԹ) ԽԶ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ կամ բնաւին իսկ ի քահանայական կարգէ յամուսնութենէ, ի մսոյ եւ ի գինւոյ ոչ վասն ճգնաւորութեան, այլ պիղծ վարկանելով, զայնոսիկ ի բաց մեկնի, մոռացեալ թէ ամենայն ինչ յոյժ բարի է, զի արու եւ էգ արար Աստուած զմարդն, այլ հայհոյելով անգոսնեսցէ զգործաւորութիւնն՝ կամ ուղղեսցի կամ լուծցի եւ յեկեղեցւոյն ի բաց ընկեսցի. Նմանապէս եւ ժողովրդական ոք:

ՁԱ (Ձ) ԽԷ. Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց զդարձեալն ի մեղաց ոչ ընկալցի, այլ ի բաց մերժեսցէ՝ լուծցի, զի տրտմեցուցանէ զՔրիստոս, որ ասացն. «Ուրախութիւն լինի յերկինս ի վերայ միոյ մեղաւորի որ ապաշխարէ»**:

* Բ Կորնթ. Զ, 15 ** Ղուկ. ԺԵ, 7

1 e միաբանութիւնն begq բաժին է փխ. միաբանութիւն է UFd չիք է r չիք քրիստոսի t հրեշտակի փխ. քրիստոսի begq և փխ. ընդ JPQS TUVeagôq բելիարա m մասն հաւատացելոյն ընդ անհաւատին կամ զինչ միաբանութիւն է քրիստոսի ընդ բելիարայ փխ. միաբանութիւն է.... անհաւատին cd չիք մասն

2 DGHUebegbq հաւատացելոցն ûacdi kloprs հաւատացելոց t հաւատացելոյ ûl անհաւատից eg անհաւատոն ho անհաւատիցն f անհաւատի q անհաւատոցն t անհ[...]

3] ոք ի ժողովրդական E չիք ոք d զժողովրդական eg ժողովրդականք NO զինուոր փխ. զիւր o զիւ[ր] t կինն հանեալ առցէ այլ êbdegbl oqr կինն A այդ n յայլ û չիք և

4 û զարձակեալ յայլմէ առցէ ի բաց A յայդմէ G այլմէ R յայլմի N ի բայց

5 S յերէց cd չիք կամ (բնաւին) Wab cdefghiklmopqrst բնաւ OY Wl չիք ի

6 hilort կարգէ թէ (t եթէ) ի (hlo չիք ի) յամուսնութենէ (hlo ամուսնութենէ) և ի մսոյ և ի գինւոյ (h և ի գինո և ի մսոյ lop գինոյ) bq յամուսնութենէն Y և ի մսոյ ի գինոյ DGHê չիք ի (մսոյ) DG Hê չիք ի (գինւոյ) BCDEGHJM NOPQRSTVXWêabcdefgkmpqs ի գինոյ V չիք ոչ t վասն ոչ

7 X ճգնաւորութեանն Y ճգնութեանն l ճգնաւորութիւն l ճգնութեան

AB այդ H վարանելով l վարկանելոյ bq վայրկանելով abcdefgbil mopqrst զայսոսիկ û զայնպիսի փխ. զայնոսիկ ê բայց մեկնէ

8. û քանզի մոռացեալ է թէ CGHê եթէ ê զամենայն krt յամենայն Ubde fgq չիք ինչ û չիք յոյժ

9 h չիք աստուած g հահոելով D անգոսեսցէ ê յանգոյսնեսցէ q յանգոսնեսցէ FIKLNQSTUZWedh lo զգործաւորութիւն û չիք զգործաւորութիւնն

10 H ուղղեսցեսցի W ուղեսցի abefgk lmqst ուղղեսցէ dp ուզեսցէ û կամ փխ. և Fbefgq չիք և յեկեղեցւոյն ի բաց ընկեսցի HIJNOPVYchilop r յեկեղեցոյն u յեկեղեցւոյ ê Նմայնապէս Ê Նմանա

11 F չիք Նմանապէս և ժողովրդական ոք EW ժողովրդականք egho ժողովրդականքն bq ժողովրդական (q ժողովուրդն) որ կան

12 b չիք եթէ bq եպիսկոպոս ոք acdi klmoprst զդարձեալսն h զդարձեալս ê չիք ի d ի մեղացն t ի մեղաց եթէ ոչ

13 t և փխ. այլ 1 որոշեսցէ փխ. մերժեսցէ h չիք զի hlo տրտմեցոյց

14 BCDÊFGHêûbq ասաց t հրամայեցան թէ փխ. ասացն Y ուրախութիւնն û ուրախ 1 եթէ ուրախութիւն ûchilo լիցի eg լինիցի befgq չիք յերկինս Y վասն փխ. ի վերայ

15 Rbq չիք որ BCDEFGHIJKNOWêû efghlprt ապաշխարիցէ bq ապաշխարիցէ մեղաւորն

ԶԲ (ԶԱ) *ԽԸ. Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ լաւուրս տաւնից ոչ ճաշակէ ի մսոյ եւ ի գինւոյ՝ լուծցի, որպէս զհարեալ խղճիւ մտաց իւրոց եւ պատճառք գայթագղութեան բազմաց եղեալ։*

ԶԳ (ԶԲ) *ԽԹ. Եթէ ոք ժառանգաւոր ի կապեղոջ ըմբռնեսցի ուտելով՝ որոշեսցի. բայց ի պանդոկւոջ միայն եւ ի ճանապարհի լաղագս հարկ լինելոյ։*

ԶԴ (ԶԳ) *Ծ. Եթէ ոք ժառանգաւոր թշնամանեսցէ զեպիսկոպոսն անիրաւաբար՝ լուծցի, քանզի «Զիշխան ժողովրդեան քո ոչ հայհոյեսցես»։**

ԶԵ (ԶԴ) *ԾԱ. Եթէ ոք ժառանգաւոր թշնամանեսցէ զերէց կամ զսարկաւագ՝ որոշեսցի։*

ԶԶ (ԶԵ) *ԾԲ. Եթէ ոք ժառանգաւոր զխուլ կամ զկաղ կամ զկոյր կամ զդէմսն վնասեալ ալպանեսցէ՝ որոշեսցի. նմանապէս եւ ժողովրդականք։*

ԶԷ (ԶԶ) *ԾԳ. Եպիսկոպոս կամ երէց անփոյթ առնելով զքահանայութեանն կամ զժողովրդոցն, ոչ խրատելով զնոսա ի բարեպաշտութիւն՝ որոշեսցի. ապա եթէ լամառեսցի չածել լուզղութիւն՝ լուծցի։*

* Ելք ԻԲ. 28, Գործք ԻԳ. 5

1 b *թէ* hlo չիք *կամ (երէց)* l *և* փխ. *(երէց) կամ* KMQRSTXYdfghl oq *յաւուր* F *յուր*

2 befgq *ճաշակիցէ* T *և ի* կրկնված է CDGHJKMNOPQRTVXYWêbcde fghk!mopqrst *ի գինոյ* H *որպէս և հարեալ* Fubq *հարեալ* bq *ի խղճի* eg *խղճի մտաց հարեալ* IJKLMN OPQRSTVXYWûf *խղճի*

3 eg չիք *իւրոց* K *մտացն* Yûegb lo *պատճառ* MRXp *դայթագղութիւն* NY *գայթակղութեանն* bef gq *եղեալ բազմաց*

4 begq *ոք ի* D *ժառանգաւոր* G *ժառանգոր* CDGHXı *կապեղւոջ* ê *կապեղուջ* IJKMNOQRSTVXZW ûn *կապելւոջ* ü չիք *ուտելով* d չիք *ուտելով որոշեսցի* hlo *լուծցի* փխ. *որոշեսցի*

5 Y *ի պանդոկոջ և ի ճանապարհի միայն* abcdefgbıklmopqrst *ի պանդոկոջ* n *ի պանդւոկոջ* F չիք *ի (ճանապարհի)* r *ի ճանապարհին* DG Hê *յարկ* Yadhıklmoprst *հարկի*

6 begq չիք *եթէ ոք.... ոչ հայհոյեսցես* cd *ժառանգաւոր որ* ı *թշնամանեսցի* Hdps *զեպիսկոպոս* E *անիրաւափառ* AIJKLMNOPQRSTUVX YZWûcdn *իրաւարար*

7 DFGHKLMORSTXYZêû *իշխան* û չիք *քո* W *ժողովրդեանն* d չիք *ոչ* KLMQRSTXZ *հայհոյեսցի* t *հայհոյես* hlo *հայհոյեսցես ասէ*

8 ho *թշնամանէ* FHKQûegı *սարկաւագ* W չիք *զսարկաւարդ* b ԾԱ ճողվածը դրված է ԾԳ և ԾԴ ճողվածների միջև:

9 ê *որոշեսցէ* hq *որոշեսցի նայ*

10 W չիք *եթէ ոք.... զխուլ կամ* Z չիք *ոք* bq *զխուլն* ê չիք *կամ զկաղ* bq *զկաղն* k *զխեղ* փխ. *զկաղ*, չիք *կամ զկոյր* b *զկուրն* dq *զկուր* mps *զխեղ* փխ. *զկոյր* ûbefgq *զըդէմս* d *զդէմն*

11 bt *վնասեալս* hlo *այպանեսցէ լուծցի և որոշեսցի* a *ապականեսցէ* փխ. *այպանեսցէ* begq չիք *որոշեսցի* O չիք *և* êebiloprst *ժողովրդականքն* bq *ժողովուրդքն* d *ժողովրդեան* f *ժողովրդական*

12 d *երէց կամ սարկաւագ անփոյթ* h *կամ երէց կամ փոյթ* t *երէց եթէ անփոյթ* FIJMNRSUVWêûadklo ps *զքահանայութեան* beo *զքահանայութիւնն* Yghm *զքահանայութիւն*

13 Fhlt *ժողովրգոցն* eg *զժողովըգոց* ü *ժողովրդոց* OW *զժողովրդանոցն* d *զժողովուրդն* n *զժողովրդւոցն* begq *և ոչ* ê *խրատէ* RXY չիք *զնոսա* kms չիք *ի* ackmprs *բարեպաշտութիւնն* bq *բարէպաշտութեան*

14 IJUYWûahcqt *թէ* S *ամառեսցի* b *յամառի* d *յամառեալ իցի* hı lo *յամառեսցէ* kmps *յամեսցի* փխ. *յամառեսցի* c *չածելով* befgq չիք *չածել* XYaks *յուղութիւնն* Idh io *ուղղութիւն* mp *ուղղութիւնն* J *զուղղութիւնն* egq *ի յուլութենէ (*f *ի յուլութեանն* b *ի ծուլութենէ)* փխ. *յուղղութիւն*

ՁԸ (ՁԷ) ԾԴ. Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց ի ժառանգաւորաց որ կարաւտ իցէ եւ ոչ տացէ նմա զպէտսն՝ որոշեսցի, իբրեւ զսպանող եղբաւր իւրոյ։

ՁԹ (ՁԸ) ԾԵ. Եթէ ոք ստութեամբ զվերագրեալսն ամպարշտաց գիրս իբրեւ զսուրբս յեկեղեցի մուծեալ առ ի վնաս ժողովրդոց՝ լուծցի։

Ղ (ՁԹ) ԾԶ. Եթէ ամբաստանութիւն ինչ եղիցի զհաւատացելոյ՝ պոռնկութեան կամ շնութեան կամ այլ ինչ գործոց ի բաց հրաժարելոց եւ յանդիմանեսցի՝ ի ժառանգաւորութիւն մի եկեսցէ։

ՂԱ (Ղ) ԾԷ. Եթէ ոք ժառանգաւոր վասն մարդկային երկիւղի Հրէի կամ հեթանոսի կամ թերահաւատի կորասցի, եթէ զանուն Քրիստոսի՝ ունի՝ լուծցի եւ որոշեսցի. իսկ եթէ զանուն ժառանգաւորի՝ լուծցի։

ՂԲ (ՂԱ) ԾԸ. Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ կամ բնաւ իսկ ի քահանայական կարգէ կերիցէ միս արեամբ շնչոյ կամ գազանաբեկ կամ մեռելոտի՝ լուծցի*, քանզի զայս աւրէնքն հրաժարեցուցին. ապա եթէ ժողովրդական ոք իցէ՝ որոշեսցի։

* Հմմտ. Գործ. ԺԵ. 29

1 hio չիք ի befg ի ժառանգաւորացն t ոք որ փխ. որ

2 FV առցէ փխ. տացէ Y տայցէ b տայ q տա d տացեն E չիք նմա bq զըպէտս (b զպէ[տ]սն) նմայ Yû պէտս BCDEFGiJKLMYabcdhqst որոշեցի Hêmp սպանաւղ ubdhloq սպանող ikt սպանօղ R եղբար n եղբաւրն t զեղբայր bq որդոյ (W որդւոյ) փխ. եղբաւր

3 NOc իւրում t իւր

4 KLMQRSTXYZ սաութեամբ ոք Vf զստութեամբ ù վերագրեալսն b վերոգրեալս d զվերայգրեալսն efg վերագրեալս hlo զվերագրեալս q ի վերայ գրեալս t զվերոգրեալսն համարելով զգիրս ամբարշտաց իբրև զսուրբ գիրս BCDEFHTê ամբարշտաց Y անբարշտաց ho զամբարշտաց c չիք իբրև

5 ûacdehiklmoprs զսուրբ (û սուրբ) գիրս (û գիր) յեկեղեցւոջ (û ի յեկեղեցի ckm յեկեղեցոջ e եկեղեցի l յեկեղեցւոջն) BCDEGHWê զըսուրբ HKMQRSTVXYWbgq եկեղեցի L եկեղեցիս t յեկեղեցւոջ Z եղիցի փխ. յեկեղեցի U մուծանել b ժողովրդեանն efgq ժողովրդոցն

6 UVrt ամբարտաւանութիւն X ամբաստանութիւնն Yq անբաստանութիւն ê յանբաստանութիւն ինչ եղիցի ժողովրդեանն հաւատացելոց QUûaceghikmnopqrst զհաւատացելոց Yd հաւատացելոց b զհօւատացելոց l զհօտատացելոց Y պոռնըկութեանն bq պոռընկութեանն d պոռընկութեամբ

7 eg և փխ. կամ (շնութեան) km չիք կամ շնութեան f և փխ. կամ (այլ) Y շնութեանն ABCDEFGHIJKL MNOPQRSTVYZ գործոյ ê ի բայց Q հրաժարելոյ aclkm հրաժարեցելոց û մերժելոց փխ. հրաժարելոց

8 akmps ժառանգաւորութիւնն c ժառանգութիւնն r ժառանգութիւն km մեկնեսցէ փխ. եկեսցէ

9 heg ի փխ. ոք q ոք ի eg ժառանգաւորաց Yûl մարդկան AUhik nıs երկիգի acdo երկեղի n երկեգի p հրէից

10 bq թերէհաւատի H կորաց i կարասցի l կուրասցի t յուսասցի փխ. կորասցի bdeg զանունն ê քրիստոնեայ

11 ê չիք ունի NOW չիք և Y չիք և որոշեսցի իսկ Q թէ Y ե թէ, այլ փխ. զանուն IJKLMNOPQRSTVX Wù չիք զանուն t անուն ûd ժառանգաւոր Y չիք ժառանգաւորի

12 acdhiklmoprst չիք կամ սարկաւագ Y և փխ. կամ (բնաւ) H չիք կամ (բնաւ), չիք ի

13 M քահանական ê կիրիցէ s արեամբն b անշնչոյ H գաւազանաբէկ X գազանայրէկ g գազանաբեկի

14 a մե[ռե]լոտի DGHêûb այս U յայս LQZ յաւրէնքն T յօրէնքն NOW օրէնսն ê աւրէնք û օրէնք Y հրաժարեցաւ, չիք ապա

15 û եթէ ոք achiklmoıst թէ begq եթէ ի P որք փխ. ոք efg չիք ոք p իցէ և eg որոշիցէ

ՂԳ (ՂԲ) ԾԹ. Եթէ ոք ժառանգաւոր գտցի զաւր կիւրակէին կամ զշաբաթու պահելով՝ որոշեսցի։

ՂԴ (ՂԳ) Կ. Եթէ ոք ժառանգաւոր կամ ժողովրդական մտցէ ի ժողովարան հրէից կամ թերահաւատից աղաւթել՝ լուծցի։

ՂԵ (ՂԴ) ԿԱ. Եթէ ոք ժառանգաւոր ի կռուի զոք հարցէ եւ ի միոջէ հարմանէն մեռցի՝ լուծցի, վասն յանդգնութեան իւրոյ. իսկ եթէ ժողովրդական իցէ՝ որոշեսցի։

ՂԶ (ՂԵ) ԿԲ. Եթէ ոք զկոյսն ˈբռնաբարեալ կալցի՝ որոշեսցի եւ մի լիցի նմա արժան այլ առնուլ, այլ զնոյն իսկ ընդ որ հաճեցաւն՝ թէպէտ եւ ի տառապելոց ոք իցէ։

ՂԷ (ՂԶ) ԿԳ. Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ երկրորդ ձեռնադրութիւն ունիցի լումէքէ՝ լուծցի նա եւ որ ձեռնադրեացն, բայց եթէ ցուցցէ ի թերահաւատից ունել նմա զձեռնադրութիւնն, քանզի

1 Yn չիք *ոք* befgq *ոք ի* (f չիք *ի*) *ժառանգաւոր կամ ժողովրդական որ գտցի* a *գտիցի* R չիք *զաւր կիւրակէին* û *օր* Y *կիւրակէի* բացի Wûkmst-ից մնացած ձեռ-երը *կիրակէին* IJKLMQRSTXYZbcdefg qt *զշաբաթուն*

2 IJû *պահել* w̄ *ուտելով* փխ. *պահելով* n *պահել լուծցի և ժողովրդական ի հաղորդութենէ որոշեսցի* փխ. *պահելով որոշեսցի*. ûbefg hloq *լուծցի* փխ. *որոշեսցի*

3 Ybegq չիք *ոք* N *ժառանգաւորք* c *ժառանգ* ê *զժողովրդական* bq *ժողովրդականս* h *ժողովուրդն* ı *ժողովրդեան* efg չիք *մտցէ* hq չիք *մտցէ ի ժողովարան* CDGHKê *ժողովարանն* efgn *ժողովարանս* p *ժողովրդարան* փխ. *ժողովարան*

4 A *հրէից* կամ հեթանոսաց *կամ թերահաւատից* ընդգծված բառերի վերևում և. ներքևում գծված է, որպես սխալի, այդ հատվածը չունի նաև հուն. բնագիրը „...εἰσέλθῃ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ αἱρετικῶν συνεύξασθαι,..." FYû *հրէից կամ* (Y *եւ*) *հեթանոսաց կամ* (Y *եւ* û չիք *կամ*) *թերահաւատից* b *թերէհաւատից* ı *թերահաւատի* l չիք *թերահաւատից* cdeg *աղօթէ* bq *աղօթէ նա լուծցի* MRXt չիք *աղաւթել* t *լ[ուծցի?]*

5 l չիք *ի* (*կռուի*) be *կռուոյ* gq *կռուո* f *կռոյոյ* êkm *կռւի* l *կռվի* bq *հարցանէ* r *հարցցէ* H չիք *և* û չիք *ի* (*միոջէ*), *միոյ* d *միոջ* n *միոջէն* Yûfn *հարմանէ* OW *հարմարէն* (eg *հարկանելոյ* p *հրամանէն*) փխ. *հարմանէն* q *հարցանելս և հարկանելոյ* (b *հարցանելոյ և հարնելո*) փխ. *հարմանէն*

6 bq *և լուծցի* d չիք *լուծցի* bq *ագիտութեան* փխ. *յանդգնութեան* e *անտգնութեան* o̱ *անդգնութեան* n *յանդգնութեանն* dlo *ապայ* փխ. *իսկ* Y չիք *իսկ* c *թէ* h *ապայ* փխ. *եթէ* W *ժողովրդա[կա]ն*

7 acdhikmprst *ոք իցէ* befgq *է* (û *ի*) փխ. *իցէ* CHê *լուծցի* փխ. *որոշեսցի*

8 ûacefhiklmoprst *զկոյս* g *զկոյր* փխ. *զկոյսն* acdhiklmoprst *կալցի լուծցի* (d չիք *լուծցի*) *վասն յանդգնութեան* (d *անդգնութեան*) *իւրոյ* (l *իւրո*) *ապա* (dh *ապայ*) *եթէ* (cıkmprs *թէ*) *ժողովրդական ոք* (cd չիք *ոք*) *իցէ որոշեսցի* H *ընտնաբար* bq *և որոշեսցի* OW չիք *նմա*

9 û *արժանի* beıgq *առնուլ այլ* E չիք *ընդ* b չիք *ընդ որ* eg չիք *որ* ûh lo *հաճեցաւ* Y *թէ* փխ. *ի* X չիք *ի*

10 û *տա[ռա]պելոց* bq *տառապելո* dhı klmoprst չիք *ոք*

11 hlort չիք *ոք* Q *յերկրորդ*

12 abcdefghiklmopqrst *ընկալցի* փխ. *ունիցի* IJp *ումեքէ* begq չիք *յումէքէ* E *լուծցէ* Y *և* փխ. *նա և* bd hq *նայ և* egr *նա* փխ. *նա և* ûb fq *ձեռնադրեաց*

13 Cefgq *թէ* Nc *ցուցէ* h *ցուցցի* bq չիք *ի* h *թերահաւատիցն* l *թերէհաւատից* befgq չիք *նմա* INQSWêûbde fghoq *զձեռնադրութիւն*

յալսպխսեացս զմկրտեալսն կամ զձեռնադրեալսն ոչ հաւատացեալս եւ ոչ ժառանգաւորս լինել հնարէ։

ՂԸ (ՂԷ) ԿԴ. Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ կամ դրակարդաց կամ սաղմոսերգող զսուրբ քառասներորդսն ոչ պահեսցէ եւ զչորեքշաբաթի եւ զուրբաթ՝ լուծցի, բայց եթէ վասն հիւանդութեան մարմնոյ ինչ խափան լինիցի, իսկ եթէ ժողովրդական ոք իցէ՝ որոշեսցի։

ՂԹ (ՂԸ) ԿԵ. Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց կամ այլ ոք ի ժառանգաւորաց պահեսցէ ընդ Հրէայսն կամ տաւնեսցէ ընդ նոսա կամ ընկալցի ի տաւնից նոցա ընծայս, որպէս թէ բաղարջ կամ այլ ինչ յալսպխսեաց՝ լուծցի։

Ճ (ՂԹ) ԿԶ. Եթէ ոք ի քրիստոնէից ձէթ տարցի ի մեհեանս հեթանոսաց կամ ի ժողովարանս Հրէից ճրագունս՝ լուծցի։

ՃԱ (Ճ) ԿԷ. Եթէ ոք ժառանգաւոր կամ ժողովրդական առցէ ի սուրբ եկե-

1 IJKLMNOQRSTVYZWûdrt այսպխ-սեացս beigq զայսպխսեացն ps յայսպխսեացն L այսպխսեացն X այսպեսեացս ê յայսպխսեայցս n յանպխսեացս lû զմկրտեալն ei gq մկրտեալսն ûbefgmq և փխ. կամ ps չիք կամ.... հաւատացեալս befgq ձեռնադրեալսն c զձեռնա-դրեալս HYabhikmqr հաւատա-ցեալսն ûl հաւատացեալ Y չիք և begq չիք և ոչ
2 W զժառանգաւորս h ժառանգաւոր k ժառանգաւորն r ժառանգաւորսն t լինիլ U աննհնարէ
3 Y և փխ. կամ (երէց) l չիք կամ (երէց) akms կամ սարկաւագ կամ երէց Yl և փխ. կամ (սարկաւագ) Y և փխ. կամ (դրակարդաց) cd չիք կամ դրակարդաց
4 û սուրբ քառասուն CDGc քառասն-երորդն KTkt քառասնորդսն Y քա-ռասորդսն L զքառասնորդսն ê քա-ռասներրորդն aps քառասնորդս bq քառասներրորդս i քառասունսն befgq պահիցէ û չիք և DGHacdik mnp զչորեքշաբաթ JKLRTVW eg զչորեքշաբթի û չորեքշաբաթի rst չորեքշաբաթ l զչորէքշաբաթու o չորէքշաբաթու
5 ê զու[ր]բաթն և զչորեքշաբաթ DGH չիք և զուրբաթ û ուրբաթ g զ[շաբթ]ի U լուծցէ ê չիք լուծցի begq թէ û չիք վասն Xê հիւան-դութեանն û հիւանդութեամբ bef gq ինչ մարմնոյ (bq մարմնո)
6 r չիք ինչ d խափանեսցի NOPVXY Wûahlot լիցի egloq թէ q ի ժո-ղովրդական befglq չիք ոք aikprst է փխ. իցէ
8 H չիք եթէ ոք... այլ ոք Y (եթէ) ոք կրկնված է befgq չիք կամ երէց A այղ KLMQRSTXYb չիք ի ê այ[լ]
9 Ybefgq հրէայս Y ընմա փխ. կամ (տաւնեսցէ) p կամ և (տաւնեսցէ) e տունեայ է G ընկալացի ı կալցի փխ. ընկալցի DGHê չիք ի d ի տաւնիցն
10 H նոց[ա] Y չիք նոցա bq նոցա ընդ նոսա ընծայս Y չիք որպէս... կամ t չիք որպէս H չիք թէ hlo և կամ Y և այլ êl յույլ HJdt այս-պխսեաց IKMRXY այսպխսեացս LSTfhlo յայսպխսեացս F յայսպխ-ոեսեաց e այսպխսաց û այնպխսեաց bq յանպխսեացս eg այնպխսիքն r [այն?]պխսեաց
11 eg լուծցին
12 bhior չիք ի (քրիստոնէից) d ի քրիս-տոնէիցն n տարցէ DGH մեհանս V մեհեննեայս
13 Y չիք ի û հրէյից begq ճրագունս զնէ որոշեսցի փխ. ճրագունս լուծ-ցի f որոշեսցի փխ. լուծցի acdhik lmoprst լուծցի և որոշեսցի
14 G չիք ոք û ժառանգաւորաց KLM QRSTXYZ չիք ի սուրբ NOPYcfgp st եկեղեցոյ bhl եկեղեցոյն o եկե-ղեցւոյն

ղեցւոյ մոմեղէն կամ ձէթ՝ որոշեսցի. եւ հինգպատիկ տուժեսցի, հանդերձ որով առն։

Անաւթով ոսկեղինաւ կամ արծաթեղինաւ սրբեցելով մի՛ ոք լիւր պէտս գողացեալ, զի աւրինազանցութիւն է. ապա թէ ոք ըմբռնեսցի՝ պատուհասիւ որոշեսցի։

ԺԲ (ԺԱ) *ԿԸ. Եպիսկոպոս ամբաստանեալ առաջի հաւատարմաց ոմանց կամ հաւատացելոց կարդալ զնա հարկաւոր է եպիսկոպոսաց. եթէ եկեալ խոստովանեսցի. յանդիմանեալ զնա սահմանեսցի պատուհասն. ապա եթէ կարդացեալ ոչ լուաւ՝ կոչեսցի երկրորդ անգամ առաքելոց առ նա երկուց եպիսկոպոսաց. ապա եթէ այսպէս ոչ լուիցէ, կոչեսցի եւ երրորդ անգամ՝ դարձեալ երկուց եպիսկոպոսաց առաքելոց առ նա. ապա թէ եւ այնպէս արհամարհեալ եւ ոչ եկեսցէ, ի ժողովն վճիռ հատցի ի վերայ այսպիսւոյն, որ ինչ արժան թուեսցի, որպէս զի մի շահել ինչ թուեսցի ի փախուցելոյն։*

1 d *մոմեղէնս* bq *նաև* փխ. *և* BCDEFGHê *հինկպատկի* ûf *հնգապատիկ* deghloq *հնկապատիկ* kmprs *հինգապատիկ* b *հնկայպատիկ* c *ե-ապատկի* t *հընգապատիկ* Y *տուժեսցէ* bq *ի հանդերձ* r *հանդերձով*

2 û *որոյ* W *էառն* bq *առ նա*

3 OW *ամօթով (*bq *ամաւթով)* փխ. *անաւթով* û *անօթաւ* t *անօթովն* BCDEFGHMNOPSTû *ոսկեղինեաւ* ê *ոսկեղենեաւ* ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVXYZWêûdn չիք *կամ արծաթեղինաւ* հուն. ունի σκεῦος χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν ἁγιασθὲν Kd *սրբեցելովք* OW *սրբելով* bq *սրբելով* փխ. *սրբեցելով* abcdefghiklmoprst *և մի* IJKLMQRSTVXYZûdg *իւր* U *յիր* r *ի յիւր*

4 ê *օրինազանցութիւնն* m *ուրէնազանցութիւն* l *անաւրինազանցութիւն* p *օրէնազանցութիւն* r չիք *է* ûacdhklmors *եթէ* befgq չիք *ոք*

5 befgq *պատուհասեսցի և որոշեսցի* d *պատուհասի և որոշի* h *պատուհասի*

6 d *եպիսկոպոսք* bq *ապաստամբեալ* փխ. *ամբաստանեալ* Hê *անբաստանեալ* Qc *հաւատարմանց*

7 bq *թէ*

8 efg *խոստովանեսցէ* KLMQRSTXbgq *յանդիմանել* O *յանդիմեալ* û *պատուհաս* l չիք *պատուհասն ապա*

9 Y *լուավ* u *որոշեսցի* փխ. *կո՛չեսցի* befgb *և երկրորդ* KLMQRSTXYZ *առաքելոցն* aciklmops *առաքելոյ* r չիք *առաքելոց* t չիք *առաքելոց առ նա*

10 p *երկուս* t *յերկուց* eg չիք *ապա եթէ... առ նա* Vbqr *թէ* c *թէ և* փխ. *եթէ* adhiklmops *եթէ և* W *սոսա* փխ. *այսպէս* bq չիք *ոչ լուիցէ.... այնպէս* Yêacdiklmoprst չիք *և*

11 adkmprst *և երկուց* n *յերկուց* R *առաքելոցն* acdhiklmoprst *առաքելոյ* H *առնու* փխ. *առ նա* t *նմա* փխ. *նա*

12 K *ապա եթէ արհամարեսցէ այնպէս* CLMXhikmrs *եթէ և* DGHQRSTYZêûadlo *եթէ* փխ. *թէ և* Dêefgrt *այսպէս* abcdefghiklmopqrst չիք *և (ոչ)* RYêbeglq *վճիռ*

13 adegikmprs *հատցէ* KLMRSTXYZ *մահու* փխ. *հատցի* Q չիք *հատցի* GIJPQSTêps *այսպիսոյն* acdimor *այսպիսոյս* LMNOVYZWûbefgbklq *այնպիսոյն* R *այնպիսւոյն* U *այնպիսւոցն* t *այսպիսւոյս* û *և որ* t *զոր* KL *թըւեսցի* NOUWhlort *եպիսկոպոս զի* փխ. *որպէսզի*

14 d *շահել լինել ինչ* KL *թըւեսցի* adhiklmoprst չիք *ի* Y *ի փախուցեալ* ê *ի փախեցելոյն* befgq *ի փախուցելոցն*

ԾԳ (ԾԲ) ԿԹ. Եւ ի վկայութիւն զեպիսկոպոսէ զթերահաւատ ոք մի ընդունել. այլ եւ ոչ զհաւատացեալ զմի, «Քանզի ի բերանոյ երկուց եւ երից վկայից հաստատեսցի ամենայն բան»*։

ԾԴ (ԾԳ) Հ. Զի ոչ պարտ է եպիսկոպոսին՝ եղբաւր կամ որդւոյ կամ այլում ազգականի շնորհել զպատիւ եպիսկոպոսութեան, որպէս ինքն կամի ձեռնադրել, քանզի ժառանգաւոր եպիսկոպոսութեան իւրոյ առնել՝ չէ իրաւացի, զԱստուծոյն շնորհել մարդկային սիրոյ։ Քանզի եւ ոչ զեկեղեցին Քրիստոսի ընդ ժառանգաւորութեամբ արժան է դնել։ Ապա թէ ոք արասցէ զայս՝ անհաստատ լիցի ձեռնադրութիւն նորա եւ ինքն որոշեսցի։

ԾԵ (ԾԴ) ՀԱ. Եթէ ոք խեղ ակամբ է եւ վիրաւորեալ անդամաւք եւ արժանի իցէ յեպիսկոպոսութիւն՝ եղիցի, քանզի ոչ խեղութիւն մարմնոյ չլինել զնա արժանի հրամայէ, այլ անձին պղծութիւն։

ԾԶ (ԾԵ) ՀԲ. Խուլ եւ կոյր մի լիցի եպիսկոպոս՝ ոչ իբրեւ զպղծեալ, այլ զի մի եկեղեցւոյքն խափանեսցին։

* Մատթ. ԺԸ. 16, Ա Տիմ. Ե. 19

1 q չիք և ի befg չիք և Y չիք ի X ի վկայութիւնն l ի վկայութեան q ի զվկայութիւն û զեպիսկոպոսէն bq զեպիսկոպոսի l չիք զեպիսկոպոսէ DCHê զթերահաւատք, չիք ոք clp զթերէհաւատ b զթերահաւատի eg զթերահաւատս fq զթերահաւատ F չիք զթերահաւատ ոք.... զհաւատացեալ զմի

2 r այլ JKLMQRSTXZ զհաւատացեալն Y զհաւատեալսն u հաւատացեալն dghklmoprst հաւատացեալ JKLMQRSTXYZ մի I նմի փխ. զմի hlo չիք ի KLQST բերանոյց OPRUXZbefgnq բերանոց c երկու

3 hlo վկայիցն bq չիք վկայից KLMQRSTXZ յամենայն

4 ût չիք զի Yacdefghkloqt ոչ է պարա CGIJLNSTYabcdeghlors որդոյ U որդւոց NO յայլում hq այլոյ g այլ K չիք այլում

5 b ազգայկանի NOW ի շինել փխ. շնորհել XYefg եպիսկոպոսութեանն p կամ a չիք որպէս ինքն.... եպեսկոպոսութեան

6 f ժառանգաւորս O եպիսկոպոս Yê եպիսկոպոսութեանն

7 bq չի Y չէ օրէն և իրաւացի acdikl mprs չև փխ. չէ ho չէ և t զայն (պատիվ չունի) փխ. զաստուծոյն h մարգկան acdbilor սիրով

8 û եկեղեցի hlo չիք ընդ Hlp ժառանգութեամբ irt ժառանգութեան km ps արժան է զնոսա գնել G չիք արժան է irt գնել փխ. գնել

9 t իսկ փխ. ապա Fadhiklmorst եթէ b q անհաւատալից ի ձեռնադրութիւն փխ. անհաստատ լիցի ձեռնադրութիւն e անհաւատ փխ. անհաստատ l լիցին LQTVZêc ձեռնադրութիւնն bilort չիք ձեռնադրութիւն cdl չիք նորա

10 F ինք

11 d խեզակեամբ befgq իցէ փխ. է abcdefgbiklmopqrst կամ փխ. և (վիրաւորեալ) f անդամովք bghl oq արժան

12 hq է փխ. իցէ DG լից (Hê լիցի) փխ. իցէ ûaefg չիք իցէ GHQRSTUZWêûbefglnq եպիսկոպոսութեան NO յեպիսկոպոսութեան XY եպիսկոպոսութեանն ho եպիսկոպոսութիւն d եպիսկոպոսութեան մի լիցի զի ոչ Z չի լինել abcefghikmoprst զի փխ. քանզի X խեղութիւնն lq խեղութեամբ

13 bq հրամանէ l հրամաէ A այդ X պղծութիւնն eps պղծութեան d պղծութիւն արժան է որոնել

14 D ուլ (ê թուլ h թոյլ) փխ. խուլ F խոյլ befgq կամ փխ. և (կոյր) c կոյրն û պղծեալ r զգծեալ փխ. զպղծեալ

15 H մի է եկեղեցոյքն Y չիք մի r եկեղեցոյնքն hlo եկեղեցոյն ոյքն (l ոյք) բացի ABCEFGHKUû-ից մնացած Ձեռ-երը եկեղեցոյքն ê խափանեսցեն dhkps խափանեսցի m խարանեսցի l նախաղանեսցի փխ. խափանեսցի

ԾԷ (ԾԶ) ՀԳ. Եթէ զոք դեւ ունիցի, ժառանգաւոր մի՛ եղիցի, իսկ մաքրեալն ընդունելի եղիցի, եւ եթէ իցէ արժանի՝ եղիցի։

ԾԸ (ԾԷ) ՀԴ. Զառ ի հեթանոսաց եկեալն եւ մկրտեալն եւ կամ ի խառնակ վարուց՝ ոչ իրաւացի է վաղվաղակի ընձեռել յեպիսկոպոսութիւն, քանզի անիրաւ է զոր չեւն փորձեալ է այլոց լինել վարդապետ, բայց եթէ երբեք յաստուածային շնորհացն եղիցի։

ԾԹ (ԾԸ) ՀԵ. Ասացաք եթէ ոչ է պարտ եպիսկոպոսի արկանել զինքն յերկրաւոր հոգս. այլ պարապել եկեղեցական պիտոյիցն, ապա թէ ոչ՝ ի բաց դիցէ, զի «Ոչ ոք կարէ երկուց տէրանց ծառայել»* ըստ տէրունական հրամանին։

ԾԺ (ԾԹ) ՀԶ. Ծառայս ի ժառանգաւորութիւն ընձեռել առանց տէրանցն կամաց՝ ոչ հրամայեմք ի արամաթիւն ստացողացն, քանզի տանցն կործանումն է այս գործ. ապա եթէ երբեք արժանի երեւեսցի ծառայն առ ի ձեռնադրութիւն աշտիճանի, որպէս Ոնեսիմոսն մեր երեւեցաւ, եւ թո-

* Մատթ. Զ. 24, Ղուկ. ԺԶ. 13

1 e *և* *թէ* փխ. *եթէ* l *թէ* FHYWdgp *ոք* l *զդեւս* Ql *ունի* f *մի եղիցի եւ մի խառն ընդ այլս աղաւթեսցէ իսկ* ûdlrt *լիցի* փխ. *եղիցի* begq չիք *իսկ* *մաքրեալն* Ld *մաքրեալքն* û *մաքրեալ*

2 begq չիք *ընդունելի եղիցի.... արժանի եղիցի* S *յեղիցի* (*և* *եթէ*) ûf *լիցի* փխ. *եղիցի* Racdhiklmoprst չիք *և* cp *թէ* HY *արժան* ûd *արժանի* (d *արժան*) *իցէ* dt չիք *եղիցի*

3 hlo *յառ* û չիք *զառ* b *ծառայի* փխ. *զառ ի* ê *ի հեթանոսացն* û *եկեալ* LWblo *զմկրտեալն* ûı *մկրտեալ* û չիք *և* (*կամ*)

4 ct *ոչ ·է իրաւացի* eg *իրաւասցի է վաղվաղ ընձեռազրել եպիսկոպոսութիւն զոք քանզի* bq *իցէ* փխ. *է, վաղվաղ ընձեռնել* (q *ընձեռել*) *յեպիսկոպոսութենէ* l *ընդձեռել* J *ընձ[եռ]ել* lJ *եպիսկոպոսութիւն* KLQTt *յեպիսկոպոսութեան* S *եպիսկոպոսութեան* Y *յեպիսկոպոսութեանն* e *յեպիսկոպոսութիւնն* ú *զեպիսկոպոսութիւն*

5 b *իրաւ* փխ. *անիրաւ* U *զի* փխ. *զոր* rt *որ* û *չէե* abcdeghiklmopqrst *չէին* (bt gq *չե ես*) *փորձեցուցեալ* *և* *այլոց* (bcegmqr չիք *և* eg *յայլոց* l *այլ*) f *փորձեցուցեալ* Yf չիք *է* (*այլոց*) û *լինիլ*

6 befgq *թէ* d չիք *եթէ* IJêbq *յերբէք* kmps *ուր* փխ. *երբեք* IKLMNOQRSTVZWdegps *աստուածային* 1 *յաստուածաշնորհացն* Y *շնորհացն* *աստուծոյ եղիցի* ú *շնորհաց* d *իցէ* փխ. *եղիցի*

7 r *ասացէք* ûct *թէ* NOW չիք *եթէ* hl ort *եպիսկոպոսին* lç *երկրաւոր*

8 A *այդ* êt *պարապիլ* cd *պարապեալ* h *յեկեղեցական* K *իրս պիտոյիցն* ûbcefglq *պիտոյից* ûho *եթէ*

9 êd *բայց* û *քանզի* փխ. *զի* m չիք *ոք* H *երկու* Y *երկոց* ê *ծառայիլ* gl *ծառաել*

10 Y *հրամանի* b *հրամանօ* q *հրամանաւ* ú *բանին* փխ. *հրամանին*

11 C *զծառայս* O *յառայս* փխ. *ծառայս* PWp *ժառանգութիւն* ê *ժառանգաւորութիւնն* acdkmp *ընդձեռնել* rs *ընդձեռել* bq *ընձեռնել* eg *ձեռնադրել* փխ. *ընձեռել* ûabcdegikl mpqrst *տէրանց* U *աէրացն* êbc eq *կամացն* g *հրամանացն* փխ. *կամաց*

12 a *հրա[մա]յեմք* fglo *հրամաեմք* û *ստացողաց* ı *զի* փխ. *քանզի* o *քանզի զի* l *քանզի ի* hlo *տանցն այս կործանումն գործ է* ubef gq *տանց*

13 abcdefgikmpqrst *այս գործ է* êbcef gq *թէ* Jû չիք *եթէ* I *յերբէք* û *ծառայ* bpq չիք *առ*

14 bfgt *ի ձեռնադրութեան* KLMQRSXYZhio *աստիճանին* T *աշտիճանին* HNOXWêûacdegikmpq rst *աստիճանի* befgq *որպէս և* û *ոնէսիմոս* բացի abcdefghikmopq rst-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *մեր* KLMQRSTYZ *զողացուսցեն* acik mprst *թողացուցանեն* d *թուղացուցանեն* hlo *թողացուցեալ*

ղացուսցեն տեարք իւր եւ ազատասցեն հւ ի տանէն ի բաց առաքեսցեն՝ եղիցի։

ԾԺԱ (ԾԺ) ՀԷ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ զաւրականութեանց պարապեալ եւ զերկոսեան առնել կամեցեալ՝ ունել զհռոմայեցւոց իշխանութիւն եւ զքահանայութիւն՝ լուծանել պարտ է, քանզի «Կայսերն՝ կայսեր եւ Աստուծոյն՝ Աստուծոյ»*։

ԾԺԲ (ԾԺԱ) ՀԸ. Եթէ ոք թշնամանեսցէ զթագաւոր եւ զիշխան անիրաւաբար, պատուհաս կրեսցէ. եթէ ժառանգաւոր իցէ՝ լուծցի, իսկ եթէ ժողովրդական՝ որոշեսցի։

ԾԺԳ (ԾԺԲ) ՀԹ. Եպիսկոպոս կամ երէց՝ զոր ճշմարտութեամբ ունիցի զմկրտութիւնն եւ վերստին մկրտեսցէ զնա կամ զպղծեալն յամպարշտութեանց մկրտեսցէ՝ անկցի յեպիսկոպոսութենէն, որպէս ծիծաղելով զխաչիւն եւ զմահուն տեառն, եւ ոչ ընտրէ քահանայն սուտ քահանայացեալն։

ԾԺԴ (ԾԺԳ) Ջ. Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց, ըստ Աստուծոյ բարբառոյն, ոչ մկրտեսցէ ի Հայր եւ յՈրդի եւ ի սուրբ Հոգին, այլ յերիս հարս

* Մատթ. ԻԲ. 21, Մարկ. ԺԲ. 17

1 Y տեառք ս տէարց beig տեարքն զ աիարք OW չիք տեարք իւր և ազատեսցեն IJKLMNPQRSTVXY Zut իւրեանց փխ. իւր ê տանէ ի բայց û ի տանէ

2 acdniklmorst եղիցին p և եղիցին

3 lo չիք կամ (երէց) c զօրականութեան ê զաւրականութեանցն aik mprs պարապել

4 b զերկուսեանն Ycefghloqt զերկոսեանն բացի ACQRUZnrs-ից մնացած Ձեռ-երը զերկուսեան ê կամեցաւ OW չիք կամեցեալ ունել FIJKLMNOPTêclo զհռովմայեցոց CG զհռովայեցւոց Yabkps զհռոմայեցոց ABHQRSUVXZhn զհռովմայեցւոց û հռովմայեցւոց ef gq զհռոմէացոց r զհռամայեցոցն t զհռոմայեցւոյն ABCDEFGHJO PUYêcefgn իշխանութիւնն

5 befgq չիք և զքահանայութիւն h չիք և Xê զքահանայութիւնն Y զքահանայութեան û քահանայութիւն ABCEFLNOPUVacfikmps կայսեր t զկայսերն

6 F չիք և kmps կայսեր է և GHûikgl opqt զաստուծոյն eghlo աստուծոյ է d աստուծոյն հրամայեմք t աստուծոյ տաք ասաց տէրն

7 I և եթէ JNOPWû և թէ Ybdehq զըթագաւորն H իշխան AIJKLMNO PQRSTUVXYZWûn իրաւաբար eg անիրաւ համա. հուն. παρὰ τὸ δίκαιον

8 r պատահմունս փխ. պատուհաս t և փխ. իսկ NO ժողովրդականք egp ժողովրդական իցէ (e է)

10 d երէց կամ սարկաւագ որ hlo եթէ փխ. զոր բոլոր Ձեռ-երբ որ H ճըշմարիտութեամբ d ունիցին IN RSXYêûdefghlop զմկրտութիւն W մկրտութիւն

11 h զնոսա փխ. զնա û չիք կամ... մկրտեսցէ DGH պղծեալն bq զըպղծեալսն lnrt ամբարշտութեանց befgq յամբարըշտութեան Qc յամբարշտաց

12 ê յանկցի IJKLMQRSTXYZdegr եպիսկոպոսութենէն ս եպիսկոպոսութենէ c որ փխ. որպէս l չիք որպէս g ծիծաղել t ծիծալով

13 ûhlo զխաչիւ I մահուն û մահուան bq զմահու t զմահուան û չիք և (ոչ) d ընդրէք քահանայ Ybfgq զքահանայն ս քահանայ t զսուտ R սոտ փխ. սուտ eg սուտ է eg քահանայացեալն Yl քահանայացեալ f քահանացեալ d չիք քահանայացեալն

15 d չիք ոք MRXY ամենայն փխ. աստուծոյ û բարբառոյ

16 g մկրաէցէ Y չիք ի (հայր) Y զհայր û չիք եւ (յորդի) FQdegq և ի յորդի (Qeg որդի) DHIJKLMRST UVXYZêp որդի hlo յորդին BCD GHê չիք ե ի սուրբ հոգին EFû հոգի p չիք և (ի սուրբ) begq ե ի հոգին սուրբ d չիք սուրբ DGHIJR XYûeglp երիս (հարս) NOWêûce ghiklnort (յերիս) հայրս b հօրս q հաւրս d հայր

եւ յերիս որդիս եւ յերիս հոգիս՝ անկցի ի քահանայութենէն։

ԺԺԵ (ԺԺԴ) ԶԱ. Եպիսկոպոս կամ երէց որ ոչ յերիս մկրտութիւնս միոյ սրբութեանն կատարեսցէ, այլ ի մի մկրտութիւն՝ որ ի մահն Տեառն տուաւ՝ անկցի ի քահանայութենէն, քանզի ոչ ասաց մեզ Տէր. «Ի մահս իմ մկրտեցէք, այլ գնացէք աշակերտեցէք զնոսա եւ մըկըրտեցէք յանուն Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ»*։ Բայց որ մկրտելոցն է՝ ուսցի. եթէ Հայր ոչ խաչեցաւ եւ ոչ ծնունդ կրեաց մարդոյ, եւ ոչ Հոգին սուրբ մարդ եղեւ, եւ ոչ չարչարանս կրեաց, քանզի ոչ մարմնացաւ, բայց Փրկիչն փրկեաց զաշխարհս, ի վերայ հասեալ բարկութեամբ Միածին որդին։ Վասն զի մարմնացաւ իւրով մարդասիրութեամբն, ի կուսէն մարմին ստեղծեալ. քանզի իմաստութիւն շինեաց իւր տուն, որպէս արարիչ. քանզի խաչի համբերեաց եւ ապրեցոյց զաշխարհս յանակնկալ բարկութենէն։

Արդ՝ մկրտիմք յանուն Հաւր՝ ոչ որպէս մարդ եղելոյ կամ չարչարեցելոյ, եւ յանուն Որդւոյ՝ որպէս կրեցելոյ զծնունդն՝ որպէս

* Մատթ. ԻԸ. 19

1 h չիք *և յերիս որդիս և յերիս հոգիս* ê *յիրիս* ûegs *երիս* NOW *յորդիս* p *և որդիս* ûeg *երիս* h չիք *յերիս հոգիս* befgq *մխիթարիչս* փխ. *հոգիս* Yûp *ի քահանաութենէ*

2 befgq *եթէ ոք եպիսկոպոս* d չիք *կամ երէց որ* abcefghiklmopqrs չիք *որ* t *եթէ* փխ. *որ* բացի ûacdhiklmoprst-ից մնացած Ձեռ-երը *երիս* û *ի միոյ* IMNRSXYWêûbdefghioq *սըրբութեան*

3 d *և կատարեսցէ* hio չիք *ի (մի)* befgq չիք *մի* Yakmps *մկրտութիւնն* G *մկրտութիւնս* GNOYWêûbq *մահ*

4 KLMR *տըւաւ* û *ի քահանայութենէ* b *դտէրն* efglq *տէրն* d չիք *տէր*

5 bq *ի մահն* acdefghiklmoprst *ի մահ* F *ի* փխ. *իմ* u *մկրտիցէք* l *մկրտութիւն* q չիք *մկրտեցէք* bq չիք *այլ... մկրտեցէք* acefghlmopqrs չիք *և (մկրտեցէք)* t չիք *և մկրտեցէք* deg *մկրտեցէք զնոսա*

6 IJê *անուն* CFGIJMNOPQSTVYêabcefghimnoprs *որդոյ* I *յորդո* A *հոգւոյն (ձախ լուսանցքում)* JNOPQYêbfhio *հոգոյն* acdikmrst *սրբոյ հոգւոյն (dkms հոգոյն)* p *որբոյն հոգոյն* e *բաց*

7 U չիք *է* ûbefgq *թէ* d *ոչ հայր ոչ,* չիք *ոչ (ծնունդ)* S *դրեաց* փխ. *կրեաց*

8 eg *մարդոյ (g մարդս) կրեաց* BDWa *մարդւոյ* û *հոգի* Wi *զչարչարանս*

9 ho *յիսուս* փխ. *փրկիչն* bfglq չիք *փրկիչն* S *դաշխարհն*

10 ê *հասալ* բացի MRX-ից մնացած Ձեռ-երը *բարկութեան* ho *բարկութեանն* Q *միածինն* R *զի վասն* W *մարդացաւ* փխ. *մարմնացաւ* u չիք *ի վերայ հասեալ բարկութեան, զի յիսուս միածին որդին,* չիք *վասն զի* F *իւր* û *իւրոյ*

11 *մարդասիրութեամբ* Y *ի սուրբ կուսէն մարիամայ մարմին* b *մարմի* q *մարմինն* e *սղեցեալ (g զգեցեալ)* փխ. *ստեղծեալ* EKLMQRSTXZ *իմաստութեամբ*

12 V *որպէս և* d *որպէս պատուիրեաց արարիչ* CDGHbgpqs *արարիչն* t *և ի* փխ. *քանզի* E չիք *խաչի*

13 ef *զաշխարհ* KLQSTZ *անյակնկալ* ê *յանակնեալ* abcdfikmpst *յակնկալ* cglo *յակընկալ* h *ընկալ* փխ. *յանակնկալ* û չիք *յանակնկալ բարկութենէն* Y *բարկութենէ* U *բարկութեանն*

14 êedhklmoprst *մկրտիմ* IJ *անուն* ê *յանյանուն* U *հօր* և *ոչ* V *ոչ* ձախ լուսանցքում KLMQRSYZ չիք *ոչ* h *որպէս ոչ* rt չիք *որպէս* ahior *եղելոց* ORSTXZbefgq *և* փխ. *կամ* JLMQRSTXûbcgiklmoprst *չարչարելոյ*

15 P *և յանուն..... յարուցելոյ* Եզրքեի լուսանցքում IJKLMQRSZê *անուն* CIJMNOQSTVYêbcdeghiklmoprs *որդոյ* f *որդոյն* b *նոյնպէս* փխ. *որպէս* Y չիք *որպէս* In *կրեցելւոյ* Wd *կրելոյ* c *կրիցելոյ* h *կրեացն* o *կրեցոյն* I *փրկեցելոյն* փխ. *կրեցելոյն* ûefq *ծնունդ* abcdghiklopr st *զծնունդ*

համբերելոյ խաչի՝ որպէս մեռելոյ եւ յարուցելոյ, եւ յանուն Հոգւոյն սրբոյ՝ համագոյական Հաւր եւ Որդւոյ: Իսկ որք ոչ յայս մկրտեն. որպէս ոչ գիտելով զխորհուրդ բարեպաշտութեան, անկցին ի քահանայութենէ:

ԾԺԶ (ԾԺԾ) ՁԲ. Որ զՀայր ասէ չարչարեալ՝ ամպարիշտ է եւ ծանրագոյն քան զՀրէայսն՝ ընդ Քրիստոսի եւ զՀայր բեւեռելով. իսկ որ զՈրդին ուրանայ զմիածինն վասն մեր մարմնացեալ եւ խաչի համբերեալ՝ աստուածամարտ է եւ սրբոցն պատերազմող: Իսկ որ զՀոգին սուրբ Հայր անուանէ կամ Որդի՝ տգէտ եւ անմիտ է, քանզի Որդին արարչակից է Հաւր եւ աթոռակից եւ ււրէնսդրակից եւ դատաւոր եւ յարութեան պատճառ. եւ Հոգին սուրբ համագոյ, քանզի երեք են առանձնաւորութիւնք համագոյական աստուածութեանն. վասն զի առ մեաւք Սիմոն կախարդ զգայռեաւ ձգելով ժողովրդեանն մոլար եւ անհաստատ եւ չար յինքն հոգի, եւ մի

1 hlo համբերելոյն n համբերեցելոյ bq խաչին rt զխաչի g յարուցանելո J յարուցելւոյ IJKLMQRST YZ անուն HiKLMNYbcdfghiklm ops հոգոյն KLMQRSTXZ հոգւոյ

2 l սուրբ g համագոական CJMNOPQ STVYebcdefghiklmopqrst որգոյ acdhklmoprst որ փխ. որք beiq ոչն W յայս ոչ GIKLMQRSTXYZhr այս û յայսմ beiq այսպէս (g այսպէսն) փխ. յայս t ի յայս CDGH Lêbdefghq մկրաին RX մկրտելն

3 p թէ ոչ befgq գիտեն d զխորհուրդն ABEFNOPVXYacikmnt բարեպաշտութեանն J բարեէպաշտութեան hel բարէպաշտութեան ê պարեպաշտութեանն r բարերարութեանն u անկցի f անկցին p ի քահանայութենէ անկցին LMNQ RSTVXZWbceghinoqrt ի քահանայութենէն d կարգէ փխ. քահանայութենէ

5 h զհայրն q հայրն Y անբարիշտ բացի A-ից մնացած Ձ-երը ամբարիշտ acdhklmoprst չիք է Ydf gq չիք և r քանզի

6 u զհրէայս r հրէայսն t զհրէայսն է ընդ a բև[եռ]ելով hefga բևեռեալ p չիք որ

7 H զ[մ]իածինն ûh միածին lo միածինն i զմիածինն որ վասն hlo մարմնացեալն t չիք վասն.... համբերեալ C և խաչի համբերեալ կրկնված է G խաչիւ l համբերեալ է աստուածամարտ է

8 k չիք է t և ընդ սրբոցն acdhkmop rs սրրոյն befgq սրբոց l սուրբ (պատերազմող) B պատերազմաւղ p չիք սուրբ

9 M անուանէ r որդին acdfkmqs տրգետ է և անմիտ է n զորդի (ագէտ) eg չիք է (քանզի) d քան ırt քանզի և որդին

10 բացի DGHê-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն է (հաւր) lbq չիք հաւր և աթոռակից t աթոռակից է l չիք և ււրէնսդրակից KLMQRSZTVXYh egq յաւրէնսդրակից (Նաև յօրէնսդրակից) r և է դատաւոր Ս յար[ութեան?] d յարութեանն

11 ABCDEFGHIJNOPUVWêûabcdefhi klmopqrs պատճառք m հսգին սուրբ ձախ լուսանցքում rt չիք հոգին սուրբ û իսկ փխ. և (հոգին) բացի Tbefgq-ից մնացած Ձեռ-երը չիք համագոյ... առանձնաւորութիւրք ef համագւոյ eg երեքեան

12 befgq չիք են MN համայդոյական b համայդոյական g համագոական GINSYWêûdlps աստուածութեան begq չիք վասն

13 ABCDEFHIJOPUa fn մեւք bqs միաւք (p միօք u մոգ d միէաւք) փխ. մեւք akmprst սիմովն IJXYêûhlor կախարդն l1d զգառեաւ Yhc զգայռաւ o ըզգայոառ begq պզառեցաւ f զգայռեցաւ l զգաւառաւ (rt զգայեաւ) փխ. զգայռեաւ ül ժողովրդեան

14 d մոլորեալ փխ. մոլար hegq անհաւատ փխ. անհաստատ OW չիք և (չար) lt չարիքն փխ. չար յինքն JQSeghor ինքն b և հոգին rt չիք հոգի

եռանուն գոլ լեզուանեցաւ զԱստուած։ Իսկ երբեմն զչարչարանսն Քրիստոսի եւ զծնունդն եհաս։ Արդ՛ դուք, ով տենչալիք, ի մի Հայր եւ յՈրդի եւ ի սուրբ Հոգի երիցս մկրտեցէք ըստ Տեառնն կամաց եւ ըստ մերոյ հոգւոյն հրամանի։

ԾԺԷ (ԾԺԶ) ՁԴ. Եպիսկոպոս ոք թէ իցէ գաւառաց բազմաց եւ ունիցի իշխանութիւն ընդ ձեռամբ իւրով՝ մի իշխեսցէ յայլոյ իշխանութեանց առնուլ եւ զմիւսոյ եկեղեցին զարդարել, զի աչառութեամբ վարեցաւ եւ անձին իւրում դատապարտութիւն. այնպիսին թէ չհաւանեսցի դառնալ յիրացն՝ ի բաց լուծցի, եւ այն՝ զորոց առն եւ շինեաց ղայլոյ եկեղեցին՝ մի կոչեսցեն զանուն նորա իւրեանց վարդապետ։

ԾԺԸ (ԾԺԷ) ՁԴ. Եպիսկոպոսքդ դէտ լինիցին գլխաւորք եւ հրամանատարք ի վերայ երիցանց եկեղեցւոյն, որք են ի գեաւղս եւ յագարակս, զի երեւեսցի գլուխ եւ առաջնորդ ամենեցուն, զի ի ձեռն նորա խընդրեսցին ամենեքին։ Փանզի եւ Սամուէլ այնպէս շրջէր ի տեղ-

1 hlo մեռանուն փխ. եռանուն êbe gq լեզու անուանեցաւ աստուած Yû զչարչարանս
2 Yûl զծնունդ H չիք և (զծնունդն) t իմ փխ. ի մի
3 d և ի յորդի և ի հոգին սուրբ g և ի որդի IJQûeqr որդի l յորդին fh lo հոգին (f հոգի) սուրբ CGHIJa bcimprst հոգին q չիք հոգի RXY երեքիցս AIJKLMOPQST Uu Գ-իցս kt չիք երիցս e մկրտի ցէք GHNQVYWêûahcdefghlopqr st տեառն
4 bq կամացն EU մերոց û մեր ı մերոյն CGHIJNOPVYêcdhlop հոգոյն hefgq հոգումն F սրբոյ փխ. հրամանի
5 lo եթէ ոք եպիսկոպոս իցէ h եթէ ոք եպիսկոպոսաց է Jû չիք ոք NO udt եթէ befgq չիք թէ I իցէ ի գաւառաց
6 êk յիշխեսցէ A յայղոյ IJKLMQRS TXYZû այլոյ abcdfhıklmopqs յայլոց egrt այլոց êr իշխանութեան
7 cd չիք և (զմիւսոյ) Yê զմիուսոյ û միւս abcdefikmpqr զմիսյ (hlo զմի g զմիո s ըզմիոյ) փխ. զմիւսոյ MRXbq յեկեղեցին û եկեղեցի h զեկեղեցին ghlo զարդարել l աչառութեամբ զարդ վարեցաւ c դատեցաւ փխ. վարեցաւ
8 r անձիւ efghloq իւրում ի ê դատապարաութիւնն d այնպէսին ût եթէ r չիք թէ Gbq չի հաւանեսցի cdik mprst չհաւանիցի J զհաւանեսցի ûho հաւանեսցի
9 ê դառնեալ MRXYû իրացն b յի-րանցն d այնպէս փխ. այն adhlkl moprs զորսյ c զոր փխ. զորոց t որ փխ. զորոց, էառն
10 QUbqn ղայլոց F այլոյ u այլոց eg զեկեղեցին այլոց hlor յեկեղեցին û եկեղեցի NRêq կոչեսցին G կոչեսցի lt չիք նորա acdımopr st վարդապետս
11 Gcdfhıklmoprst եպիսկոպոսք be gq եպիսկոպոս ոք (b եպիսկոպոսքդ, չիք ոք) շինեսցէ փխ. եպիսկոպոսքդ դէտ լինիցին G աղետ (Ri դէա W դեպ f եթէ) փխ. դէա acohlklm oprst լիցին ê լինիցեն G մի լինիցին X հրամանայտարք b հրամայտարք
12 Y վերայ իրաւանց երիցանց H երանց փխ. երիցանց cd իրիցանց INOPYêbcdefghlklmopqrs եկեղեցոյն û եկեղեցւոյ befgq որ JMO PSTUVZbchnq ի գեւղս I ի գեւղ B CDEFGHê ի գեղս KLRXWûdegl ps ի գիւղս Yıkrt ի գեօղս lo և ի ագարակս (l յագարակս) h ագարակս
13 p չիք զի երեւեսցի.... ամենեցուն begq երեւեսցին Y և զի (երեւեսցի) Y յառաջնորդ b գլուխք և առաջնորդք q առաջնորդ եկեղեցոյն ամենեցուն Yhm չիք զի (ի) û և փխ. զի (ի) DHê չիք ի (ձեռն) t ի ձեռս l չիք նորա Ydh խնդրեսցեն c խնդրեսին
14 IJabcdefmoprst ամենեքեան cd չիք և ABEFU սամուէղ adhıklmopst այսպէս BCDEFGHUêcefq չիք ի (տեղւոջէ) KMNOPQRSTVXYZWûahc defghkmoqs ի աեղոջէ i ի աեղոջ

ւոջէ ի տեղի եւ ոչ ինչ առնոյր ի տանէ պաշտաւնէիցն եւ ըՆչից նոցա եւ ոչ տրտմեցուցանէր զնոսա, այլ այց առնէր եւ կարգէր եւ հրաման տայր։

ԺԺԹ (ԺԺԸ) ԶԵ. Զայսոսիկ յաղագս կանոնաց ձեզ հրամայեցաւ ի մէնջ՝ իբրեւ եպիսկոպոսաց, իսկ դուք եացեալ մնացեալ ի նոսա՝ ապրեսջիք եւ զխաղաղութիւն կալջիք. իսկ անհաւանեալքն ընդ տանջանաւք եղիցին, եւ պատերազմեալք ընդ միմեանս անվախճան կրիցէք զպատուհասն, վասն ոչ լսելոյ ըստ արժանւոյն վտանգեալք։ Այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

1 ê ին[չ] u առնոյն bq առնէր ùeghkl prt պաշտօնէից նոցա (ùeg չիք նոցա) acdmos պաշտաւնէից նոցա bfg չիք և (յնչից) HIJKLMQRST YZer ընչից q ընչիցն

2 G անց փխ. այց q տրամեցուցանէ B այղ KST կարգայր (Q կայրգայր LMRXYZ կարգայր) փխ. կարգէր

3 t հրաման տայր նոցա

4 G չիք այսոսիկ O վայսոսիկ NWhi rt վասն այսոսիկ (Whrt այսորիկ) f և յաղագս bq և յաղաւԹս (ϵg և յաղօԹս) փխ. յաղագս s այսոսիկ AJKLMNOPQRSTVXZ կանոնաց g հրամաեցօ I հրամաեցաւ JNQ մէջ փխ. մէնջ û չիք ի մէնջ

5 բացի Hûblg-ից մնացած Ձեռ-երը զեպիսկոպոսաց eg յեպիսկոպոսաց IJNOWk կացեալք IJ և մնացեալք W մնացեալք êû և մնացեալ h մնացէք eq սոսայ (fg սոսա) փխ. նոսա b չիք ի նոսա eq արասջիք (b յարեսջիք q արեսջիք փխ. ապրեսջիք

6 X զխաղաղութիւնն beg խաղաղութեամբ f խաղաղութիւն begq չիք իսկ.... եղիցին uf անհաւանեալք h տանջանօքն

7 a եղեցին f եղիջիք r պատերազմեալքն o միմիանս

8 abefgikmpqrs կրեցէք զպատուհաս (befgq պատուհաս) ct կրեսցեն զպատուհաս hlo կրեսցէ H կրեցէք d կրեսցեն bef չլսելոյ gq չլսելո CGIJKLMNOPQRSTVYZWcd fbklmopqrs արժանոյն b արժան eg արժանեան q արժանան

9 Irt չիք այժմ.... ամէն kmps չիք և միշա.... ամէն G յայժմ BCDEGH hlmo չիք և միշա (mo ունեն և hl ունին և միշտ).... յաւիտէնից F յաւիտեանցն S չիք յաւիտեանս YW չիք և (յաւիտեանս) U յաւիտեան hefgq այժմ (eg յայժմ) և առ (g յառ) ապա (e ապայ f յապա) յաւիտեանս ամէն փխ. այժմ.... ամէն cd չիք և միշա Fcd չիք յաւիտէնից U չիք յաւիտէնից ամէն

Գ

ԿԱՆՈՆՔ ՑԵՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՀԱՐԱՆՑ ՀԵՏԵՒՈՂԱՑ ԳԼՈՒԽՔ ԻԷ

Ա. Վասն հեղձուցանելոյ կամաւ զմանկունս։
Բ. Վասն անասնադիւաց պղծութեանց։
Գ. Վասն պոռնկին որ ինքնակամ գործէ։
Դ. Վասն գողոց, աւազակաց եւ նոցուն ասպնջականաց։
Ե. Թէ վասն որոյ պատճառի մեկնելի է զկին յառնէ։
Զ. Վասն քահանայի որ բամբասեն։
Է. Վասն քահանայի որ բամբասեն։
Ը. Վասն արուապղծութեան։

1 u չիք *կանոնք* մինչև 103-րդ *էջի* 6-րդ տողի *լինել* բառը ABDEHUn *կանոնք* ê *կանոնքն* KNOYê *առաքելոցն* V *առաքելոցն* CGR *գլուխ* ABDEFHNOPUVen *գլուխս* W *կանոնք հարցն հետեւողաց* փխ. *կանոնք.... գլուխք իէ* acdbfklmoprst *կանոնք հարանցն* (kmp *հարցն* rst *հարանց*) *հետեւողաց յետ առաքելոց* (adirt *առաքելոյն* c *առաքելոցն* h *առաքելոյ*) *գլուխք* (h lo *գլուխ ունի*) *իզ* (ı *ի և զ* km ps *իէ*) փխ. *կանոնք.... գլուխք իէ* bq *կանոնք սուրբ հարանցն* (q *հարանց*) *գլուխ իզ* eg *կանոնք և սահմանք հետ առ. և առաքելոցն հարանց հետեւողաց գլուխք իզ* f *կանոնք հետ առաքելոցն հարանցն հետեւողաց գլուխք իզ*

2 R *հերձուցանելոյ* KLMQRSTXYZ *զմանկունս* (Y *զմանկունսն*) *կամաւ* hlo *զմանուկս* (h *զմանկունս*) *խեղս կամաւ* km *զմանուկն* ps *զմանուկ* g *զմանկունս կամաւ զխեղ* abcdefiqrt *կամաւ զմանկունս խեղս* (eq *խելս* b *խելամու*)

3 abcdefgbiloqrt չիք *վասն... պղծութեանց* kmps *անասնապղծի* փխ. *անասնադիւաց պղծութեանց* W *պղծութեան*

4 b *պոռընկի* d *պոռընկին* egq *պոռնիկ* t *պոռնըկի* MRXY *ինքնակամաւ* G *ինքն ակամա* bb *ինքն ակամայ* qr *ինքն յակամա* hlo *գործ* K չիք *վասն.... գործէ*

5 egps *գողաց* KLMRSTXYZbcefgqr *և աւազակաց* BCDEFGHIJKLMQRSTUXZWêcit *նոցունց* be gq *նոցա* Ylo *նոցին* hkmps չիք *և նոցուն ասպնջականաց* bq *ասփընճականացն* c *ասպընջակաց* e *ասպընճականացն*

6 abcdefghiloqrt չիք *Թէ վասն.... զկին յառնէ* kmps *վասն զկին որոշեալ յանձնէ* փխ. *Թէ վասն... զկին յառնէ* W *վասն Թէ* Un *եԹէ* բացի A-ից մնացած ձեռ-երը *որոց* IJ *զկինն* X *կին* NQê *առնէ*

7 kps *վասն քահանայի* (k *զքահանայի*) *մեղս Թէ զիտէ* փխ. *վասն... բամբասեն* en *քահանային* Ynq *բանբասեն*

8 C 8-րդ տողը ձախ լուսանցքում DG Hêabcdefgbiklmopqrst չիք *վասն.... բամբասեն* V չիք *որ բամբասեն* Yn *բանբասեն*

9 H չիք *վասն*, *և* [*արուա*]*այպղծութեան* CD *արուայպղծութեան* JY *արուապղծութեանն* kmps *արուագիւաց* փխ. *արուապղծութեան* bq *արիւնապղծութեան*

Թ. Վասն թէ անգէտ զմկնանկն կերաւ ոք։

Ժ. Վասն որք պղծին ընդ ազգի։

ԺԱ. Վասն շնացելոյ ընդ ուրկունս եւ թէ կին իսկ։

ԺԲ. Վասն պանծացեալ երիցու որ սպանողի ողջ ապաշխարութիւն ոչ դնէ։

ԺԳ. Վասն որք ի հերձուածողացն կաշառ առնուն։

ԺԴ. Վասն որք զհետ միմեանց մեռանին։

ԺԵ. Վասն առեւանկաց։

ԺԶ. Վասն որ ղմոնազնութիւն խոստացաւ։

ԺԷ. Վասն դիակողոպտի։

ԺԸ. Վասն անմեղ անկեալ ի մէջ աւազակաց։

ԺԹ. Վասն կին խաւսեալ եւ նա սատոք իցէ։

Ի. Վասն որք ի նմա՝ երէց ոչ լինել։

ԻԱ. Վասն որք չեկեղեցիսն չիշխեն առնուլ աւրէնս եւ ի դուրս մի։

1 abcilrt *որ* փխ. *թէ* Kefgoq չիք *թէ* V *յանգետ* hlo *յանգէտս* q *տգետ* (r *դէտ*) փխ. *անգէտ* Q *կարէ* փխ. *կերաւ* KLMRSTXYZın *զմկնակն* U *զմկնակ* bfq *զմկնարն* c *զմկնանգսն* g *զմկանին* u *զմկնակսն* h *զմըկանկն* l *զմկանանկն* b *ուրք* (q *որք*) փխ. *ոք* kmps *վասն մկնանկն* (ps *զմկնանկն*) *անգէտս* փխ. *վասն... կերաւ ոք*

2 bq *վասն ազգէ պղծէ* փխ. *վասն... ազգի* G *պղծն* He *պղծեն* I *ըստ* փխ. *ընդ* DG *ազի* (ê *այգ*) փխ. *ազգի* MRYhkmr *ազգին* ft *ազգականի* eg *վասն ազգապղծութեան* փխ. *վասն.... ազգի*

3 Wbeghklmopqs *շնացելոց* U *ուկուներն* b *ուրկունսն* i *ուրուկս* i *արկունս* բացի ABCDFGHadno-ից մնացած Ձեռ-երը *ուրկունս* Wkm ps չիք *և թէ կին իսկ*

4 begq *պապանձեալ* (f *պապանձացեալ*) փխ. *պանծացեալ* HKLMQ RSTXZbegkmoqst *իրիցու* cm *որ սպաննողի* (m *սպանողին*) bq *որ ողջ* kmps *որ զղջայ* փխ. *ողջ* irt չիք *ողջ* Z *ողջ վասն ապաշխարութիւն* Xê *ապաշխարութիւնն* ı *ապաշխարութիւնք* bdegq *ապաշխարանք*

5 acfhqr *չդնէ* bdego *չի* փխ. *ոչ* Wı չիք *ոչ*

6 kmps *վասն հերձուածողաց* փխ. *վասն.... առնուն* q *որ* e չիք *ի* hlo *առնու*

7 hlo *հետ* Yo *միմիանց* m *միմեանց հետ* ê *մեռանեն*

8 C *առեւանկկաց* F *անեանկաց* Y *առեանկանց* b *առեաչաց* q *առեաջաց* eg *առեականացն* hlo *առեանկացն*

9 HY *որք* GHJMOPQRSTVXYZêbef ghklopqst *զմոնոզոնութիւն* W mın *զմոնոզութիւն* a *զմոնազնութիւնն* d *զմոնողնութիւնըն* bq *խոստանա* eg *խոստանայ*

10 êb *դիայկողոպտի* kmps *դիակողոպտից* eg *դիակողոպուրտի* l *դիւակողոպտի* b *դիակա[...]*

11 ê *անմ[եղ]* kmps չիք *անմեղ* K *անկել* m *անկանեալ* K *աւազակաց ի մէջ* a *աւազա[կա]ց*

12 kmps *վասն կին* (p *որ կին*) *խաւսեցեալ* (kp *խօսեցեալ*) *և պղծեալ գտանի* փխ. *վասն.... իցէ* ı *խօսեցեալ* acdefgq *ստահակ* (bt *ըստահակ* Y *ատոք* lo *աստոք* h *աքսոր*) փխ. *սատոք*

13 t *որ* bq *ի նմանէ* êt *լինիլ*

14 bq *վասն եկեղեցոյ* (q *եկեղեցո ոչ*) փխ. *վասն... դուրս մի* kmps *վասն որ եկեղեցիսն* (k *զեկեղեցիսն*) *չիշխեն աւրէնս* (k *օրէնս*) *առնուլ զհաց ազապին ոչ ճաշակել* փխ. *վասն... դուրս մի* DHê *ոք* d *որ* Wclot *յեկեղեցին* Y *յեկեղեցիս* f *յեկեղեցոյ ոչ իշխեն* eg *եկեղեցւոյ* (g *եկեղեցոյ*) *ոչ իշխ[են]* DGH *չիշեն* (e *չյիշեն*) փխ. *չիշխեն* eg չիք *առնուլ.... դուրս մի* S *յաւրէնս* V *յօրէնս* d *աւրէնքս* W չիք *և ի դուրս մի*

ԻԲ. Վասն կնոջ որ երկուց եղբարց պոռնկի։
ԻԳ. Վասն սերմներթութեան։
ԻԴ. Վասն ղգոյշ կալ կնոջ երիցու։
ԻԵ. Վասն հիմանց եկեղեցեաց։
ԻԶ. Վասն եկեղեցւոյ պատուիրանին։
ԻԷ. Վասն զի մի անգէտ վարդապետ լինել։

Կանոնք հարանց հետեւողաց

ԺԻ. (ՃԺԹ) Ա. Եթէ ոք հեղձուցանէ զտղայ իբրեւ ղխեղ կամ ի շնութեան ղայն կամաւ արարեալ՝ փոխանակ մեոցի, զի եւ որպէս ոչ է հնար ի վեր կացուցանել, նոյնպէս եւ ոչ ապաշխարել։

ՃԻԱ. (ՃԻ) Բ. Անաանապիղծ կամ որ պղծեն կամ որ պղծին, զարուին եւ ղիգին ասացաւ, կամ որոշէ եկեղեցի մահու, կամ մեռցին որպէս տէրունեան աւրէնքն հրամայեն։

1 acdhilort որ ընդ êbegmpq երկու d եղբարցն L պոռնկին l պոռընկին Kı պոռընկի ê պոռնիկի
2 J սերմներգութեանն L սերմներթութեանն M սերմներթութեանց R սերմներդութեանց X սերմերդութեանց Y սերմներաութեանց bkmq սերմերթութեան l սերմներթութիւն
3 CDGHKLMQRSTVXYZêcdeghiklm oprst զգուշ bq զգուշակալ kmps չիք կալ L կնոջն bdkmpqs իրիցու cg իրիցուն
4 BCDEHVêrs հիման G հիմ Lbcdefg hiklmopqs եկեղեցոյ Walkmrt եկեղեցւոյ S յեկեղեցեաց
5 IJNOPYachilops եկեղեցոյ MRX յեկեղեցւոյ ê եկեղեցույ d չիք եկեղեւոյ bfq եկեղեցի (f եկեղեցոյ) պատուիրանի eg եկեղեցոյ և պատուիրանի
6 Wabcdefghlıoqrt չիք զի hlo անգէտս t անգէ defghlort գնել փխ. լինել kmps չիք լինել
7 W չունի վերնագիր BCDEFG He գլուխ կանոնիս հարց իէ (H իը) փխ. կանոնք.... հետեւողաց AUn գլուխք կանովնիս հարցն (n սրբոց հարցն) իէ (n զ U չիք իէ) û կանոն զ հարց հետևողաց eghılort գլուխք (ef գլուխ) կանոնիս իդ սուրբ հարանցն (ir չիք սուրբ) hlo հարանց սրբոց իդ t քըսան և չորս ի սրբոց հարանցն acdf գլուխք (a գլուխ) կանոնէս իդ հարանցն bq կանոնք հետ առաքելոցն հարցն (q հարանց) հետևողացն (q հետևողաց) իդ սուրբ հարանցն km ps գլուխ (ms գլուխք) կանոնիս հարցն հետևողաց իէ
8 acdhilort հեղձուցանէ ոք RY հերձուցանէ W հեղձուցանիցէ b զազան q զտղայն DGHê խեղ JXY ի շնութեանն
9 IJu չիք զայն t և զայն befgq կամաւոր t փոխանակ նորա մեռցի նա զի S զի և կրկնված է acir որպէս և փխ. և որպէս bdefgbklmopq st չիք և
10 h վերա 1 վերայ G նոյն փխ. նոյնպէս eigq չիք ոչ
11 lo անառնապեղծ et չիք կամ որ պղծեն b անասնայպիղծն km ps պղծի կամ որ պղծեն Ghl պիղծեն (կամ) o պեղծեն (կամ) I չիք կամ որ պղծին cd զարուազիաին փխ. զարուին
12 u կամ փխ. և e ղէգին û չիք ասացաւ t չիք կամ (որոշէ) eg որոշեսցէ G չիք կամ որոշէ... որպէս M յեկեղեցիս RX յեկեղեցի Y յեկեղեցին d եկեղեցոյն F չիք եկեղեցի t կամ մահու cdfkmps ի մահու hegq մահուան û մեռցի
13 G չիք տէրունեան... զարձուցանել մինչև 108-րդ էջի 3-րդ տողը UWacdhlnort տէրունական ê տէրունեայն LORSZ յաւրէնքն M TX յօրէնքն Yû օրէնք êkmps աւրէնք JKLMQRSTXYZût հրամայէ d հրամեն l հրամաեն

ԾԻԲ (ԾԻ) Գ. Պոռնիկն մինչեւ այնպէս գնասցէ, կացցէ հեռի ի դրանց եկեղեցւոյն նմա յանդիման, այլ հաղորդել կամ յեկեղեցի մտանել՝ քահանային առաւել շեղջէ ոգւոցն մեղականութիւն։

ԾԻԳ (ԾԻԱ) Դ. Գող կամ ասպնջական իւր, ըստ կամաց եկեղեցւոյն, արժանի լիցի զնա մատնել մահու. զի հնացեալ աւազակն եւ իւր հացամեծարքն միշտ լինին ի մահ դատապարտեալք. զայսր զկնի պարտ է դատաւորին հետեւել։

ԾԻԴ Ե. Զկին որոշել յանձնէ անձնասպանութեան վրէժ է, ոչ մի ինչ պատճառք համարձակեն զնա հանել՝ ոչ ամլութիւն, ոչ ծախողութիւն, ոչ վատութիւն, բայց բորոտութիւն եւ պիսակութիւն եւ դիւահարութիւն եւ գոնջութիւն եւ կախարդութիւն կամ հանապազ պոռնըկութիւն՝ ըստ տէրունեան աւրինին։

ԾԻԵ Զ. Զքահանայի զմեղս եթէ ոք հաւաստեաւ գիտասցէ, վարդա-

1 N պոռնկին u պոռնիկ r չիք մինչև t մինչև ի սպառ այնպէս bq ցայնպէս tg գնայցէ b կացէ ι ի հեռի ի f ի դրաց

2 IJNOPQTêbcdfghiklmopqrs եկեղեցոյն MXY յեկեղեցոյն R յեկեղեցւոյն û եկեղեցւոյ k նա փխ. նմա g անդիման t յանդիման նմա bq յայլ kmps ոչ փխ. այլ begq հաղորդ t հաղորդիլ IJPêûkmps եկեղեցի KMQTeg եկեղեցին MRSXY Zacdhilort յեկեղեցին

3 Y մեղք է փխ. շեղջէ efghlmop qr գեղջէ փխ. շեղջէ YCceg հոգոցն DH հոգւոցն ê հոգւոյն t հոգոյն IJabdfqmr ոգոցն hlo ոգոյն S յոգւոցն û ոգւոց kps ոգոցն մեղականութիւնն և զիզին ասացաւ կամ որոշէ եկեղեցի մահու կամ մեռցին որպէս (p չիք որպէս) տէրունական աւրէնքն (p օրէնքն) հրամայեն F մեղանութիւն Jq մեղականութիւնն Kbo մեղականութեան HW մեղկանութիւն

4 n զգող Q չիք կամ b կամաչն IJNO PWêacdefgbiklmopqrs եկեղեցոյն MRX յեկեղեցւոյն Y յեկեղեցոյն u եկեղեցւոյ N արժան S յարժանի kmps զոզանի փխ. արժանի

5 bq լինիցի Ybefgq մատնել (bq մտանել) զնա Vû մտանել փխ. մատնել hlot մահու մատնել U հայամեծարքն u հացամեծարք

6 KLMQRSTXYZr չիք ի մահ km ps ընդ նմա (h ի նմայ i ի նմա o ի նմահ) փխ. ի մահ t դատապարտեալք ի մահ ho և դայս kl զայս bcd զայրս փխ. զայսր KLMQRSTXYZ չիք զայսր... հետևել d պարտ է զկնի դատաւորին q դատաւորին պարտ է ps դատաւորի û հետևիլ դատաստանի փխ. դատաւորին հետևել

8 êhlo զկնի փխ. զկին ûbegqs զկինն (ûs կին) որոշեալ Wfis որոշեալ dl յորոշել BCDEFHITê յառնէ փխ. յանձնէ eg յանձնէն KLM անձնասպանութիւն է վրէժ QRT XZ անձնասպանութեան է վրէժ Y անձնասպանութեանն է վրէժ S անձնասպանութենէ ê վրէժ km վերժէ begq և ոչ t որ փխ. ոչ q մինչ փխ. ինչ

9 Ut պատճառ h ի պատճառք u պատճառօք համարձակին IJKLMQRST XYZ յամլութեան l ամլութեան û ծախողութիւն d ոչ վատութիւն ոչ ծախողութիւն

10 W բարոտութիւն lo չիք և (պիսակութիւն) F դւահարութիւն

11 hlo չիք և (գոնջութիւն) N գոնջութեանն X գոնջութիւնն efg գանջութիւն q դանջոտութիւն hl չիք և (կախարդութիւն) U կամ հանապազ կրկնված է Q պոռնկութեան d զպոռընկութիւն

12 KLMQRSTYZd տէրունական H տ[էր]ունեան ê տէրոնեան Q օրինի YWacdhklmoprst հրամանին փխ. աւրինին

13 U զքահանային u քահանայ q քահանայի t զմեղս քահանայի n մեղս Q ոք ըստ Dü հաստատեաւ փխ. հավաստեաւ üd վարդապետին

պետի Նորա միայն իշխեսցէ յայտնել եւ ասել կամ թէ եպիսկոպոս իցէ կամ քորեպիսկոպոս։ Ապա եթէ ի հրապարակի ջայլի ծաղեսցէ՝ ոգւոյն ոլորէ դատաստան, զի զԱստուծոյ քահանայ խնդրէ ծաղել. իսկ եթէ եպիսկոպոսն լուիցէ եւ ոչ հալեսցի, սակայն Նա որ իւր անկն էր խաւսեցաւ, իսկ յոյժ առ ի զմեղսն տեսանելոյն ոչ կամիցի ընդ քահանալին հաղորդել՝ հՆարիւ զատուսցէ զանձն ի քահանայէն եւ զամբաստանսն մի երկրորդեսցէ, զի չէ Նմա հաւատացեալ դատել, այլ դատիլ ի քահանայէն։

ՃԻՁ (ՃԻԲ) Ի. Զքահանայ մինչեւ ոչ սիւնհոդոսն կամ վարդապետաց լուծեալ իցէ, միայն լուր եւ բաղբաղալքն ի Նմա իցեն՝ մի որոշեսցի, զի ոչ սակաւ դարանակալութիւնք են Նախանձոտաց։

ՃԻԷ (ՃԻԴ) Ը. Արուապղծութեան բասում կերպարանս ասացին ծանաւթք գործոյն, իսկ եթէ գտցի ոք զարու պղծեալ կամ պզծէ անզգամութեամբ,

1 abcdefghilmopqrst *Նորա* (hl *ի վերայ*) *յայանի միայն* (p չիք *միայն*) *իշխեսցէ* (q *իշխիցէ* o չիք *իշխեսցէ*) U *այտնել* defgklmopqrst չիք *յայտնել* *ե* abchl չիք *ե* DHê չիք *ե ասել* Y *զի* փխ. *կամ* Wd *որպէս* փխ. *եպիսկոպոս*

2 Y *ե թէ* փխ. *կամ* K *քորեպիսկոպոս իցէ* d *եպիսկոպոսն* S *առայ* (T *ասա*) փխ. *ապա* bq չիք *ապա* cdhlo *թէ* beghklmopqs չիք *ի* (*հրապարակի*) A *ջայղի* egl *ջեայլի* (q *զայլի*) փխ. *ջայլի* s *ի ջայլի* f *ջայլ եւ. ծաղեսցէ* Wbefgq *ծաղիցէ*

3 IJKLNOPSTUVYZWbcdefghkmpqs *ոգոյն* c *հոգւոյն* r *ոգւոցն* Ybq *զատաստանն* t *զի քան զաստուծոյ խնդրէ* k *աստուծոյ զքահանայն* KLMQRSTVXYZbcegl *քահանայն* N *քահանայէ* d *քահանային խնդրել* afhliopqrs *զքահանայն*

4 Yûbcdhlq *եպիսկոպոս* ps *հայեսցէ* a *Նորա* փխ. *Նա* cd չիք *ոչ* Y *իւր որ* DHeg *զիւր* m *իւր* ձախ լուսանցքում

5 C hlo *ակն* ուղղված է *անկն* BDEHIêû *ակն* befgq *անկ* befgq *իսկ եթէ յոյժ*, չիք *ի* H *ի մեղսն* û *ի մեղս* k *ի զմեղս* IJKLMNOPQRSTUVXZW *տեսանելոցն* acdefimopqrst *տեսանելոյ* bghl *տեսանելս* n *տեսանելւոյն*

6 c չիք *ընդ* kmps *քահանայ* Yr *քահանայի* ûrl *հաղորդիլ* hlo *հաղորդելոյ* i *հատուսցէ* bq *ի քահանային* e *ի քահանայէին*

7 hlo չիք *ե զամբաստանսն*.... *ի քահանայէն* E *զամբաստանն* Pp *զամբաստաւանսն* փխ. *զամբաստանսն* Y *զանբաստանսն* W *զա[մբ?]աստանսն* bq *զանբաստանս* r *զանբաստանըն* I *յերկրորդեսցէ* N *զինչ է* փխ. *զի չէ* acdirt *զի չև է ի Նմա* kmps *չև է* փխ. *չէ* p *հաւատաեալ*

8 e *դատիլ* (*այլ*) r *դատէ* (*այլ*) t *դատէ այլ ի դատիլ* d (*այլ*) *դատել*

9 Vû *զքահանայն* bq *քահանայ* ho *քահանայս* acdiklmprst *զքահանայս* egt *մինչ* bq *մի* փխ. *մինչև* ir *որ* փխ. *ոչ* M *զսիւնհոդոսն* R *զսիւնհոդոսըն* Y *զսիւնոդոսն* befg *սիւնհոդոսական* q *սիւնհոթոսական* hlo *սիւնհոդոսքն* F *կամ* կրկնված է befgq չիք *կամ* t *կամ ի վարդապետաց իցէ լուծեալ* u *վարդապէա* U *վարդապետ այլ*

10 ı *իցի* ABCDEFHIJKLMNOPQRSTUVXZWêhinort *բաբայքն* (Y û *բաբայք* l *բաւբայքն*) փխ. *բաղբաղալքն* I չիք *ի Նմա* b *որոշեսցէ* q *որոշիցէ* r *որոշեսցին*

11 d *դարանակալութիւնքն*, չիք *են* hlo *Նախանձոտացն*

12 C *արուայպղծութեան* Y *արուապղծութեանն* kmps *արուապղծութիւն* cg *կերպարանք* bq *ծանաւթ*

13 U *իսկ է* acdhiklmoprs *թէ* U չիք *եթէ*.... *կամ պզծէ* d *գտցէ* h *զաբուապղծեալ* o *զարուայպղծեալ* b *պիղծ* efgq *պղծի* befgq *ախորժելով* փխ. *անզգամութեամբ* û *անզգամութիւն* hl *անզգամութեան*

մահ վախճանեսցէ նմա տէրունական աւրէնքն։ Այլ ներէ զայս դատաստան՝ կատարեալ եւ սուրբ եկեղեցի, այլ ի ձեռնադրութիւն գալոյ ի բաց թէքցի, զի զեղծիչ աւրինաց տեսցի։ Իսկ եթէ պատրանաւք յումեքէ խաբեալ, որպէս թէ՞ ոչ մեղք իցեն եւ ի միտս իւր եկեալ թէ խաբեցաւ, յետ բազում կրաւնից՝ տէրունեան հաղորդութեանն լիցի արժանի։

ՃԺԸ (ՃԺԴ) Թ. Զմկնանկն յանգէտս ուտել կամ ըմպել՝ առանց պատուհասի լինել արժան է. այլ մեծարելսյ վասն սուրբ զաւրէնսն, զաւուրս Է զգուշասցի ի հաղորդելոյ։

ՃԺԹ (ՃԺԵ) Ժ. Եթէ պղծեսցի ոք ընդ քեռ կամ ընդ դստեր կամ ընդ քեռորդւոյ կամ ընդ եղբաւրորդւոյ, այնպիսին որոշեցաւ, որպէս ամենայն անծանաւթք Աստուծոյ, քանզի աւրէնքն տէրունեան մատնեաց զնա ի մահ. զայդ կրեսցէ՝ եթէ ի կին հաւր կամ եղբաւր կամ հաւրեղբաւր ոք անաւրինեցաւ։

ՃԼ (ՃԺԶ) ԺԱ. Որ ընդ կանայս աւրկունս շնայցէ, որպէս զանասնապիղծսն է. նոյնպէս եւ կանայք ընդ արս աւրկացեալս, զի որպէս ընդ մեռե-

1 b մահու վախճանեսցեն t մահու վառջանել հրամայէ նմա o վախճանեսցեն u մահու KLSZ յաւրէնքն MRT յօրէնքն X յօրէնք êûg աւրէնք KMQRTYZ ներեսցէ ê նիհրէ փխ. ներէ $h^{l}o$ զատաստանս

2 ûefglmors կատարել u չիք և MR X յեկեղեցի Y եկեղեցին befgq եկեղեցի յիսկ եթէ ի մահուանէ (efgq չիք ի) ապրեսցի այլ ի A այղ ü չիք այլ ի MZ ի ձեռնդրութիւն b ի ձեռնադրութիւնք

3 Uabcegbiklmnopqrs զալոց միայն Y թաքցի LMRXZ զերծի (K զերծիլ Q զերծից ST զերծիչ Y զերծցի û պղծից) փխ. զեղծիչ bq զեղծիչ է (q եղծիչ է) աւրինաց eg զեղծիչ է օրինին f զեղծիչ է աւրինին KLMQRSTXYZ տեսցէ ef ատեոցի (gq ատեց) փխ. տեսցի r եթէ ի պատրանօք

4 W յումմեքէ q ումեքէbcefgq եթէ MR XY ոք փխ. ոչ ê իցին Uhlo չիք ի

5 befgq եթէ IKLMNOSTVXYZWêû dhlot հաղորդութեան R հաղորդութիւն

7 Ybdnq զմկնակն u մնկնանկսն c զմկնանզս h զմըկանկն l զմկանանկն eg զմուկն Qeg անգէտս û և փխ. կամ cd չիք կամ ըմպել

8 t լինիլ a էրժան KLMQRSTXYZhl no վասն մեծարելսյ befghps զըսուրբ cd չիք սուրբ m զաւրէնսն սուրբ bfq աւրէնսն u զօրէնս eg օրէնսն MRXY չիք զաւուրս Wû եօթն

9 KLMQRSTZhlo զգուշասցին f զգոյշասցի hlo չիք ի a ի հաղորդութենէ

10 lo պղծիցի Lrt ոք պղծեսցի Y քեռն bgq չիք ընդ (դստեր) bq զդստերն q չիք ընդ (քեռորդւոյ) CIJMNOP VYabcdefghklmoprst քեռորդոյ

11 BCDEFHIê չիք կամ ընդ եղբաւրորդւոյ IMNOPYbgbklprs եղբօրորդոյ Scdefmo եղբաւրորդոյ k չիք ամենայն

12 hl անծանօթքն o անծանաւթքն 1 սոցա փխ. աստուծոյ êû օրէնք hıo աւրէնք ê տէրունեայն W տէրունական d մատնեացն I զնոսա փխ. զնա

13 K թէ bg չիք ի (կին) eg ի կինն b չիք հաւր կամ եղբաւր կամ u և փխ. կամ (եղբաւր) q չիք կամ (եղբաւր) IJOuhloq չիք կամ հաւրեղբաւր b հօրեղբայր

14 b ոայք (eg ոք) փխ. ոք q չիք ոք Eê անիրաւեցաւ (Y անուանեցաւ) փխ. անաւրինեցաւ h անօրինացաւ

15 bq ուր ընկալան այս փխ. որ ընդ կանայս r չիք ընդ, զկանայս i ուրուկս բացի hlor-ից մնացած Ձեռ-երը ուրկունս b շնասցէ u անասնապիղծ b զանասնապեղծս dhlo զանասնապիղծն q զանասնապիղծս

16 ê կանայքն NOdır այրս û այր բացի hlor-ից մնացած Ձեռ-երը ուրկացեալս H չիք զի p չիք ընդ (մեռելոյ) Y մեռելոց

լոյ պղծութիւն հաշուեցի եւ զչար ցանկութիւն նոցա քննեսջիր, զի ծնունդք նոցա աւրուկս ծնանին։

ՃԼԱ (ՃԻԷ) ԺԲ. Եթէ ոք ընդ անձին իմաստութիւն հաւանեալ՝ զսպանողն կոչեցեալ լապաշխարութիւն, այնպիսին չանխայեալ, զարիւն նոցա լիւրմէ հողոյն պահանջըալ։

ՃԼԲ (ՃԻԸ) ԺԳ. Ի հերձուածող բանից՝ եթէ եպիսկոպոս ոք կամ երէց կամ մոնաղոն որք եւ իցեն, անսացեալ խրատու առաքելոյն՝ ի բաց որոշեսջիր, քանզի բաղում ասողք են, եթէ առ կաշառս եւ չեն մեղք։ Ասէ. «Մատնեա զեղբայր քո եւ անմեղ ես»․ այնպիսեացն եթէ ներեսցէ ոք կամ ախորժեսցէ, կցորդ լինիցի չարեաց գործոց նոցա։

ՃԼԳ (ՃԻԹ) ԺԴ. Որ զհետ միմեանց մեռանին մինչեւ ցերրորդն, թէ վասն որդէծնութեան կամ վասն տնարարութեան իցէ՝ ընկալցի սուրբ եկեղեցի լապաշխարութիւն։ Ապա թէ որդիք գուցեն եւ տնտես կալցէ՝ մերժեսցի, որպէս ամենաչար պոռնիկն։

1 Z պղծութեան hlo պղծութիւնս e պղծութիւնն հաշուեցի և զցանկութիւն չար Fdr հաշուեսցի km ps հաշուեալ u չառ DH զցանկութիւն չար Xckmt ցանկութիւնն as ցանդութիւնն S ձանկութիւն o ցանկութիւնս BDEHIJêın ի նոցա t չիք ի նոցա d նորա փխ. նոցա Y քննեսջիք t զի ե

2 N ծնանիմք uq ծնունդ ûbefgq ուրկունս A սկզբնապես աւրուկս հետո ուղղել են ուրուկս. բացի Ailor-ից մնացած Ձեռ-երը ուրուկս t օրկունս Y ուրկունս լինին

3 BCDFHIJVêûı թէ X իմաստութիւնն R հաւանել Qrt զսպանողսն u սպանողն kmps ոչ կոչեցեալ

4 IJKLMQRSTXZûegr ապաշխարութիւն befgq որպիսի ինչ անխայել (e յանխայել g յանխնաել) յարիւն (e արիւն) փխ. այնպիսին... զարիւն ê չանխայեաւ զարիւնս u չանխայել արիւն

5 JLQRSTVXYZêû խուրմէ INOPV Yêbcefgbilmops հողոյն Y պահանջիցի ê պահանջեցեալ u պահանջել befgq պահանջեսցի

6 CDEHPYebcdhilpqr չիք ի CDH զհերձուածաւղ Pêblıilpq զհերձուածող E զհերձւածօղ Y զհերձուածօղ cd ի հերձուածողաց dm եպիսկոպոսք IJu ոք եպիսկոպոս hlmp չիք ոք o չիք ոք կամ

7 բացի AU-ից մնացած Ձ-երը՝ մոնոզոն d կամ որք ê իցին X որ ոք փխ. որք acdhıklmoprs անսացեալք ê անասնացեալ փխ. անսացեալ A սկզբնապես անսանցեալք ապա «բ»-ն հանել են t չանսացեալք առաքելոց խրատու Tbefgq բսա խրատու (bq խրատոյ) IJRYWacıkmoprs առաքելոցն u առաքելոց բացի bef gq-ից մնացած Ձեռ-երը առաքելոյն ի քէն ի բաց F չիք ի (բաց) N ի բայց

8 H որոշեսջիք O որոշեսցջիր t քանզի են բազումք ասացողք եթէ առ զկաշառս NOW բազումք p բազումք են ասող DH ասողքն, չիք են bcefgq թէ

9 befgq չիք ասէ hl մատնեաց Yê զեղբար u զեղբարս b զեղբայրս efg զեղբայրն P և անմեղ ես.... ոք աջ լուսանցքում Xê անմեղս ê այնպիսեանցն u այնպիսեացս bq այսպիսեացն U թէ

10 ê չիք ոք NOYWûabcdefghıklmo qrt լիցի ps լիցին m չիք չարեաց n գործւոց

11 O որպէս (t որք) փխ. որ egq հետ b չիք զհետ Yo միմիանց ê մեռանեն NOWbefgq մեռանին կանայք արանց մինչև bq ցյերրորդն ir յերրորդն t երրորդն ubfhloq եթէ

12 W որդեծննդեան acdikmprst և կամ hlo չիք վասն Q տնարար Y տնարարութեանն e տնօրարութեան lo անաւրէնութեան ê ի սուրբ

13 HIJVû ապաշխարութիւն begq ապաշխարութեան f յապաշխարութեան t չիք յապաշխարութիւն BC DEHêadeghiklmoprst եթէ û որդի Q խոցեն (û իցէն begq գոցեն) փխ. գուցեն Yê զուցին Ybhkl անտես փխ. տնտես êbc կացէ û կայցեն Yadkmpqs կացցէ

14 բացի IKLMNOPQRSTXZWachik moprst-ից մնացած Ձեռ-երը պոռնիկ

ճԼԴ (ճԼ) ԺԵ. Զառեւանկն եթէ որդիս ծնցի եւ հայր եւ մայր եւ աղջիկն չկամեսցի, մի ինչ վնաս կրեսցէ ի չարգազան հոգւոյն՝ անդրէն դարձուցանել։

ճԼԵ (ճԼԱ) ԺԶ. Որոյ մոնազանութիւն խոստացեալ է՝ կամաւք եւ ոչ ի հարկէ, եւ խնդրէ ամուսնանալ, իբրեւ դուրացողն եւ դարձող է ի կարգ քահանայութեան. ի դատաստան անձին մի խաբեսցի։

ճԼԶ (ճԼԲ) ԺԷ. Զդիակողոպուտ եթէ ըմբռնեսցի եւ ակամայ կամաւք խոստովանեալ՝ մեռցի. իսկ եթէ ոք ոչ սպանցէ, քննեսցէ զնա սուրբ եկեղեցի՝ մինչեւ ի մահ որոշեսցի, քանզի տեղի ապաշխարութեան նորա չիք։

ճԼԷ (ճԼԳ) ԺԸ. Եթէ ոք անմեղ գնասցէ ուղեւոր եւ ոչ զոք ունիցի լառաջ թշնամի պատահեալ, այլ թէ որ ամենեցուն զողն եւ աւազակն սմա դիպեսցին եւ սպանցէ սա զնոսա, մի իբրեւ սպանող դատեսցի սուրբ եկեղեցի։ Բայց վասն ահագին սեղանոյն՝ սրբեսցէ զանձն աւուրս սակաւս, զմտաւ ածեալ, թէ ընդէ՞ր իսկ եւ ակամայքն դիպեցան անձին թէպէտ եւ յԱստուծոյ իցէ մատնութիւնն։

1 HJê յառեւանկն Yop առեւանկն ê յառեւակն dgq դառեւակն befgq թէ E որպէս փխ. որդիս h ծնցիս abd eghiklopqrst չիք և (հայր) IJh lo մայրն û աղջիկ

2 befgq չկամիցի DH մինչ փխ. մի ինչ K կրիցէ q և ի բացի AKbeikmps-ից մնացած Ձեռ-երը ի չարագազան INOPVYêcefghilmoprst հողոյն b հոգուն ı յողւոյն DH անդէն

4 ıt որ փխ. որոյ dikmrs զմոնազանութիւն F մոնողովնութիւն W մոնողութիւն e մոնողոնութիւնն û մօնողութիւն aghlopt ղմոնողոնութիւն c ղմոնողութիւն f ղմոնողանութիւն AU մոնողոնութիւն bq խոստաէցեր է ê ի յարկէ

5 R ամուսանալ Ibhıoprt ղուրացողսն LMQRVXY ղուրացող (Q ղուրացողն X ղուրացօղ) է և S ղուրացողէն d ղուրացող է այնպիսին և դարձաւղ bq դարձաւղն f դարձողն eg դարձօղն k դարձօղ hlopr դարձեալ t դարձեալ գայ ի կարգ abcdefghi klmopqrs չիք է Y քահանայութեան կարգէ

6 befgq անձին իւրոյ մի Xhlo խաբեսցէ N խափանեսցի փխ. խաբեսցի

7 ê զդիակողուպոյա bq զդիակողոպուրզ ho ղդիակողոպա r ի դիակողոպուտ t ըմբռնիցի Veg յակամա U կամայ (h ապայ klmo ապա) փխ. ակամայ t կամաւ d խոստովանեան

8 ENOW ոչ ոք abcdefgbklmopqrst չիք ոք bq սպանիցէ t սպանցի o քննեցէ d որպէս եղեցի փխ. սուրբ եկեղեցի

9 t և մինչև ի m չիք ի c տեղ bcd տեղիք LTZê ապաշխարութեանն Q ապաշխարութիւնն NO ապաշխարութեան տեղի NO YW չիք նորա

11 Y թէ ST զոք

12 E և թշնամի hlo պահեալ փխ. պատահեալ A այդ t այլ որ եթէ ամենեքեան զողքն և աւազակքն hlo չիք որ û զող և աւազակ km ps նմա փխ. սմա W չիք սմա

13 Ubefhnq դիպեսցի H դիմեսցին (lo դիմեսցի) փխ. դիպեսցին H սաէ փխ. սա Y չիք սա befgq դնա փխ. զնոսա km չիք մի ceghr զսպանող V սպաննող bdfiklmnoqst ըսպանող մնացած Ձ-երը սպանաւղ Yegt դատեսցէ cd դաաիցի ի սուրբ t զնա սուրր

14 k զեկեղեցի ı այլ փխ. բայց bq չիք բայց eg ադահին փխ. ահագին X սեղանույն an սեղանւոյն û սրբեսցի Iûhlo յաւուրս aq աւորս

15 begpqs սակաւ û ածել Q ընդ ú ակամայ e յակամայքն g յակամա b դիմեցան փխ. դիպեցան

16 KLMQRSTVXYZûdeh աստուծոյ IKMQRSYZWûdeghl մատնութիւն

ՃԼԸ (ՃԼԴ) ԺԹ. Կին ոք ուրուք եթէ իցէ ի խաւսման եւ նախ քան զպսակն դողասցի՝ պղծեալ զամուսնութիւնն, իբրեւ զպոռնիկն իսկ կանոնեսցաք նմա ապաշխարել, ապա եւ աւրհնել լերիցուէն եւ պատուական պսակին եւ սուրբ հարսանեաց լիցի արժանի։

ՃԼԹ (ՃԼԵ) Ի. Նոյնպիսին դարձեալ ծանր նստեալ նախ ամուսնութեանն՝ մի՛ սարկաւագութեան կամ երիցութեան լիցի վերակացու։

ՃԽ (ՃԼԶ) ԻԱ. Որ ոչ իցեն արժանի ճաշակել ի խորհրդական սեղանն, եւ մի՛ զպատարագիսն բերեալս արտաքուստ մի՛ իշխեսցեն ընձեռել կամ ճաշակել։

ՃԽԱ (ՃԼԷ) ԻԲ. Կին որ երկուց եղբարց ախորժեսցի պռնկել՝ մեռցի. իսկ ամուսնանալ ի վերջէ զատուցեալ լարանցն՝ ընկալցի եկեղեցի ապաշխարութեամբ ծանու։ Իսկ եթէ կալցէ արտաքոյ դրաց եկեղեցւոյն՝ լանդիման նորա աղաւթեսցէ ծանուՆս մահու սահմանեալ։ Իսկ եթէ

1 A մին (u մի) փխ. կին abcdefghikl mopqrst ուրուք (hikr ուրուկ) ստահակ (bq ստահ) իցէ եթէ (d չիք եթէ) իցէ (dh չիք իցէ) ի (br չիք ի) խաւսման (eg!prt) խօսման q խոստման) բացի abcdefgik lmopqrst-ից մնացած Ձեռ-երը չիք իցէ բացի KYêûchlo-ից մնացած Ձեռ-երը ի պսակն abdefgikmpq rst ի պսակին

2 û զողասցէ befgq պղծել IKLMQRST ZWêûbcdp զամուսնութիւն X ամուսնութիւն CDH զպոռնիկ û պօռնիկ egf զպոռնկին bq զպոռընկին t զպոռնիկսն IJü չիք իսկ acdhiklmoprst կանոնեսցան bef gq կանոնեսցաւ

3 dhlot և ապա (dh ապայ) աւրհնել (d աւրհնեալ t օրհնիլ) NO յաւրհնել W յօրհնել c աւրհնեալ MR qr երիցուէն Xêdfkp յերիցուէն Y ի երիցուէն eg երիցուէն lo յերիցէն c յիցուէն hlo չիք և (պատուական)

4 GH պսակն ê պսական n պսակին աչ լուսանցքում q չիք և RXYabc defgbiklmopqrst հարսանեացն O հարսանեաց û արժանի լիցի cdeg լիցին

5 KLMQTZ նոյնպէսին JNOYWUhlo ps սոյնպիսին bcefgq չիք դարձեալ hlo նստեալ ծանր R նըստել Y չիք նախ IMNPRSUXYWêûbdefgq ամուսնութեան t յամուսնութեանն

6 KLTZel սարկաւագութեանն t ի սարկաւագութեան Y և փխ. կամ r մի (t և մի) փխ. կամ LT երիցութեանն K երեցութեանն Q էրէցութեանն R երեցութեան Z իրիցութեանն Xbcdelmq իրիցութեան g քահանայութեան t յերիցութեան KLMQRSTYZ լինիցի hloq լիցի նա (q ի փխ. նա) վերակացու b վերայկացու

7 efgqt որք ոչն են (t իցեն) փխ. որ ոչ իցեն acdhiklmoprs ոչն û իցէ b են փխ. իցեն hl արժան է dot չիք ի KLMQRSTXZ ի խորհրդականն t զխորհրդական u սեղան c սեղանոյն մի և

8 Q զպատարագին Y զպատարագսն û պատարագիս q զպատարագի տեառն բերեալսն Yûcd բերեալ ef gr բերեալսն hlo զբերեալս պատարագին (h պատարագն) o արտայքուստ t յարտաքուստ befg չիք մի KLMQRSTXZ ընձեռեալ bdeg kmpqs ընզձեռել

9 bq ճաշակել ի խորհրդական սեղանն

10 b կինն d եր[կ]ուց Td պոռընկել û պոռնկիլ r պոռընկիլ t պոռնըկիլ

11 Y ամուսնացեալ bq ի վերջէն Q ջերջէ (W մերջէ) փխ. վերջէ Yûhl աւրանցն kmps յարանց Nhilor յեկեղեցի MRXY եղիցի (û սուրբ եղիցի) փխ. եկեղեցի û ապաշխարութիւն

12 ps ծնաւ (r ծանոյ) փխ. ծանու û չիք ծանու Yabcdefgikmopq rs կացցէ e դրանց t դրան NYWê ûbcr դրանց եկեղեցոյն (Y եկեղեցոյ û եկեղեցւոյ) IJMOPRSTVX dfghklmops եկեղեցոյն q եկեղեցուն

13 Il յաղաւթեսցէ q ծանու[ն]ս d եղիցի եթէ

եղիցի բազում ժամանակս, հայեսցի ստոյգ գիտուն վարդապետն։ Զդոյն եւ եղբարք առողք կրեսցեն։

ԾԽԲ (ԾԼԸ) ԻԳ. Սերմներթութիւնք ի քուն՝ է որ խոտեսցի, է որ ոչ. եւ է այլաշարժութիւնք բազումք, է որ յոյժ ի գիրութենէ է, եւ է որ ի լագութենէ. եւ յոյժ այն է որ ի կրաւնիցն լագութենէ է։ Քանզի որ ի գիրութենէ է, եւ նախ մեղք գիրութիւնքն են եւ ապա տարաժամ հոսութիւնքն. այնպիսւոյն՝ վասն երկուց ախտիցն պատկառել պարտ է յահագին խորհրդոյն մինչեւ յերիս աւուրս. զդոյն կանոնեցաք եւ արբեցելոյն որ զնոյն գիջացաւ։ Իսկ այլ է որ գոլացուցանէ լինքեան եւ եռացուցանէ յորդոր մտաւք եւ յուրձք հայելով ըկէ զմարմինն եւ զարիւնն հոսեցուցանէ՝ կանոնեցաք նմա զպոռնկին ապաշաւանս, զի որպէս նա այլով մարմնով՝ եւ սա իւրովն

1 bq եկեղեցի փխ. եղիցի K ժամանակք blo ժամանակ W հայեսցէ bq հայեսցին g հաեսցի hi ըստոյգ kmps ի նա փխ. ստոյգ u վարդապետ d վարդապետոն

2 V զդոյդն u դոյն ê զդոյն փխ. զդոյն a չիք և HKLQnps եղբայրք b fq եղբայրքն (f եղբարքն) առողքն eg և եղբարքն և առողքն t առողք եղբարք û առողջ փխ. առողք բացի AK-ից մնացած Ձ-երը առաւղք Kr կրեսցին

3 bq սերմերթութիւն hlo սերմներթութիւնք որ ի քուն է որ խոտեսցեն (o խոտեսցին) և է որ ae fgikmprst խոտեսցին և է որ b խոտեսցեն bcd և է որ (ոչ)

4 acdhiklmops այլաշարժութիւն բազում և է որ befgq այլաշարժութիւն begq և է որ ի յոյժ գիրութենէն է (g գիրութենէ q չիք է) f և է որ (յոյժ) ê յուժ hilo չիք ի (գիրութենէ) h գիրութեան է O ի գիտութենէ փխ. ի գիրութենէ Yûrt չիք է (և) befgq չիք և է որ ի լագութենէ DHê չիք և է որ.... ի կրաւնիցն լագութենէ է

5 CEacdhlno ի լագութենէ է aps չիք և յոյժ.... լագութենէ է Chlo չիք և յոյժ.... գիրութենէ է km չիք ի bf կրաւնից eg կրօ[?]ից շագութենէ Wû կրօնից q կրաւնից լագութենէն է FIJKLMQRSTXZûrt չիք է (քանզի) bq է փխ. քանզի U քանզի կրկնված է efg չիք քանզի

6 û չիք որ begq ի գիրութենէն է û չիք է efg չիք և (նախ) bq չիք և նախ.... են k չիք մեղք ceg գիրութիւնն ûilo գիրութիւնք efg է փխ. են h չիք են

7 kmlo հոսութիւնք s հոսութիւն ûac ahp հոսունութիւնք irt հոսունութիւնք այնպիսոյն պարտ է վասն երկուց ախտիցն պատկառել (t պատկառիլ) յահագին (r ահագին) LQSTZû այսպիսոյն loq այնպիսուն բացի AF-ից մնացած Ձեռերը այնպիսոյն ûbegq ախտից

8 DGHê քահանային (q յագահին) փխ. յահագին MNORYXWû ահագին n խորհրդւոյն t մին և r երիս begq աւուրս երիս p աւուր bq զդոյնն ps կանոնեցէք

9 ABCDEFGHêabcdefiort արբեցելոյն gq արբելոյն kmps արբեցելոց hl սրբեցելոյն փխ. արբեցելոյն eg չիք որ (զնոյն Y զդոյն փխ. զնոյն gq միջացաւ (be միջացօ) փխ. գիջացաւ A այդ beigq չիք այլ է acdikmo գոլացուցանեն ps գոլացուցանէն hl գողացուցանեն (r գողացուցանէն begq զգուշացուցանէ) փխ. գոլացուցանէ

10 r ինքեան d յինքեանս beigq զինքն յինքենէ, չիք և (եռացուցանէ) dh loq յեռացուցանէ befgq չիք յորդոր, յէգուրէք (e ուրէք) միօքն (f մտաւքն q միաւքն) փխ. մտաւք և յուրեք lûacikmrst ուրեք dh lo ուրէք

11 d զմարմին h զմարմին և զարիւն IWûl զարիւն

12 û ընդ պօռնկին d զպոռընկին i զըպոռնիկն DGHen ապաշխարանս (egq զապաշխարանս U ապաշխարաւանս b զապաշխարանսն r ապաշխարանն t ապաշխարանսն) փխ. ապաշաւանս f զապաշաւանս p և փխ. զի MRXY չիք զի b նայելով փխ. նա այլով PVn յայլով NOW յոլով փխ. այլով Yefgb lo մարմնովն hlo չիք և սա իւրովն

ղնոյն գարշութիւնս գրգռեցուցանէ։ Իսկ որ ոչ գէրք եւ ոչ արբեալք այլ ի քնոյ թուլացեալք հոսեսցին, ղառժամայն հառաչութիւնս եւ աղաւթս մատուցանեն եւ զանձինս ի սրբութենէն մի՛ զրկեսցեն։ Եւ եթէ ի կրաւնից լագութենէ կամ լախտիցն հոսեսցի ի քուն, զսոյն հառաչութիւնս առնել բարւոք երկիւղածութիւն է, բայց զանձն ի սրբութենէ մի՛ զրկեսցէ եւ ղատուսցէ։

ՃԽԴ (ՃԼԹ) ԻԴ. Կին քահանային մի՛ իշխեսցէ սերմնաբանել ի խրատ աշխարհականին. որպէս կին դատաւորին անուանի դատուհի եւ կին թագաւորին՝ թագուհի, եւ կին քահանային՝ քահանայուհի։

ՃԽԴ (ՃԽ) ԻԵ. Ջհիմունս եկեղեցւոյ եպիսկոպոս միայն իշխեսցէ ծրագրել ուղղափառութեամբ կամ քորեպիսկոպոս եւ կամ պերեոտուտ հրամանաւ եպիսկոպոսին։ Ապա թէ առանց եպիսկոպոսին կամ առանց

1 befgq չիք *զնոյն* acdhiklmoprst *գարշութիւն* hcfgq *արար* փխ. *գրգռեցուցանէ, որք ոչ են գէրք* (bq չիք *գէրք*) d *որք* p *գէրդք*

2 B *այդ* q չիք *այլ* eg *և* փխ. *ի* b չիք *ի* bq *քնուն* efg *քնոյն* l *քնու* A *թուղացեալք* Wp *թուլացեալ* êa cdhiklmoprst *հոսեցին* bq *հոսեսցեն* ût *առժամայն* p *զառժուն* փխ. *զասժամայն* e *յառաջութիւնս* t *զհաաաչութիւնս*

3 befgq չիք *և (աղաւթս)* KLMQRS ho *զաղաւթս* Tlt *զաղօթս* U *աղօթ* bq *աղաւթեսցեն* eg *աղօթեսցեն* bebq չիք *մատուցանեն* ps չիք *և (զանձինո)* f *մատուսցեն* i *զանձն* acdhkmoprs *զանձն իւր* t *զանձինս իւրեանց* eg չիք *ի* BCDEFGHIJL MQRSTYêûheghq *ի սրբութենէ*

4 hio *զրկեսցի* բացի abcdefgikmpqr st-ից մնացած ձեռ.-երը *զրկեսցէ* d *թէ* G չիք *ի (կրաւնից)* bfq *ի կրաւնիցն* degt *ի կրօնիցն* DH *լոգութենէ* M RXY *լագութենէ է* b *լագութէնէն է* û *և* փխ. *կամ* b չիք *կամ* N *հախաիցն* Yhlor *ախտիցն* ûf *յախտից* eg *ախտից* h *յաղթից* q *յախթից* d *յուխտիցն* փխ. *յախտիցն* acdef giklmoprst *հոսեցի*

5 o չիք *ի (քուն)* X *ի քնոյն* l *ի քունն* hot *ի քունն զնոյն* andefgikmqrs *զնոյն* փխ. *զսոյն* N *յառաջութիւնս* OWê *յառաչութիւնս* begq *հառաչեսցէ* û չիք *առնել* IJKLMNOPQRSTUVX YZWain *բարւոք* Y *բարուք* Mê *երկիղածութիւնն* W *երկիւղածութենէ* bq *երկիւղածութեամբ* clo *երկեղածութիւն* efg *երկիւղածութեան* h *երկեղածութեան* begq չիք *է*

6 e չիք *բայց... ի սրբութենէ* acdiklpr st *զանձն իւր ի* p չիք *ի* Qfhlo *ի սրբութենէն* T *ի սրբութեն* Z *ի սրբութեանն* ABCDEFGHIJNO PUVXWêhilno *զրկեսցի* d *զատուսցէ զինքն* t *և մի զատուսցէ*

7 Ybfq *քահանայի* acefhmpqrst չիք *մի* Aahkmnprst *սերմաբանել* lo *սերմայրանել* befgq *մեղ միաբան լինել* փխ. *սերմնաբանել* begq *ի խրատող* Ybq *աշխարհականի*

8 c *որ* փխ. *որպէս* e *դատաւորի* g *դատօրի* Un *դատաւորի անուանի կին դատուհի և կին* b *անուան դատուրհի* eg *դատաւորուհի* Qr *դագուհի* փխ. *դատուհի* Gm չիք *կին (թագաւորին)* Ug *թագաւորի*

9 hlo *անուանի թագուհի* b *թագուրհի* t *թագուհին նոյնպէս և կին* UZ *քահանայի* Y *քահանաուհի* ê *քահանայհուհի* d *քահանայուրհի* բացի APRT-ից մնացած ձեռ.-երը *քահայնայուհի*

10 IJNOPVbdfhilpqs *եկեղեցոյ* MR X *յեկեղեցւոյ* Y *յեկեղեցոյ* û *եկեղեցւոյ հիմունս* cg *եկեղեցոյն* e *եկեղեցուն* Vabcefghiklmopqr st *եպիսկոպոսն* R *ծրագրեալ* o *ծրայղրել*

11 o *ուղղայփառութեամբ* bdefgq *և կամ* kmps *քորեպիսկոպոսն* l *քորեպիսկոպոսին* achilmoprst չիք *և* F *պերերուտ* befgq *պերետոր* Q *հրամաւ*

12 U չիք *ապա թէ առանց եպիսկոպոսին* adhiklmoprs *եթէ* R չիք *առանց եպիսկոպոսին կամ* Y չիք *կամ առանց քորեպիսկոպոսին* dp չիք *(կամ) առանց*

քորեպիսկոպոսին ոք յանդգնեսցի՝ քակել զայն հիմունսն հրամայեցաք։ Ապա եթէ թողցի՝ երկրորդումն սահմանք կարգեսցին եւ այնպէս կարգ եկեղեցւոյ լիցի անըստգտանելի։

ծԽԱ (ծԽԱ) ԻՁ. Եկեղեցւոյ հաւատ իմանալի է եւ ոչ քննելի, իսկ կրաւնքն քննեսցին բոլորապէս։

ծԽՁ (ծԽԲ) ԻԷ. Լուռ մտաւք կալ ժողովրդականացն եւ մի բաղում լինել վարդապետք. գուցէ որով չափով չափէ՝ չափեսցի նմա կամ դատի՝ դատիցի։ Եւ խնամի աշխարհականն, այլ ոչ կարէ խնամել։ Եւ եղիցի ձեզ ամենեցուն եկեղեցականացդ սուրբ գիրք Հին եւ Նոր կտակարանաց՝ Մովսէսի՝ Ծնունդքն, Ելք, Ղեւտացիք, Թիւք, Երկրորդ աւրէնք. Յեսու, Դատաւորաց, Հռութով, Թագաւորութիւնք չորք, Մնացորդացն աւուրք, Եզրի երկու բանք, Յովբ, Սաղմոսացն ծԾ, Սողոմոնի Գ, Մարգարէք ԺԲ, Եսայի, Երեմիա, Եզեկիէլ, Դանիէլ,

1 A քորիսկոպոսին Hê քորեպիսկոպոսի d եպիսկոպոսին փխ. քորեպիսկոպոսին MXY որք (êû որ) փխ. ոք abcdefghiklmopqrst չիք ոք NWû յանգդնեսցէ cdefgikmp st յանդգնեսցին hl յանդգնեսցեն q յանդգնին b յանդքնին քակել հրամայեցաք զայն հիմունս ûeg հիմուն acdfhiklmopqrst հիմունս KLMQRSTXYZ հրամայեմք gl հրամաեցաք

2 OWbq թէ Y չիք թողցի efgq երկրորդ kmps երկրորդ (ps յերկրորդ) ամն փխ. երկրորդումն rt երկրորդում efgq ժողովք (b ժողով) փխ. սահմանք hlo սահման կարգիցեն m սահմանեցաք Hacdi gr կարգեցին NO կարդեսցեն W կարգեսցէն Y կարգեսցի

3 S այն փխ. այնպէս NOPVYbcefghi opq եկեղեցոյ MRX յեկեղեցւոյ abcdikmqrst լինիցի W անըստգտան ahior այն ըստ գտանելի (bq անսուտ դաանելիք eg անստանելիք f անստղաանելիք) փխ. անըստգտանելի

4 p սուրբ [ե]կեղեցոյ NOPYêbcdeg hilmoqs եկեղեցոյ bq յիմանալի eg ir քըննելի է իսկ O կրօքն û կրօնաւորք փխ. կրաւնքն

5 êhl քննեսցեն û քննեսցէն

6 û լուր hlo ծուռ փխ. լուռ X ժողովրդականցն û ժողովրդականաց KLMQRSTXYZ վարդապետք լինել rt լինիլ ûhlo վարդապետ

7 Y դուցցէ bq դուտցէ որով (q որ) ոչ չափով Machiklmoprst չիք չափով BCDEFGH չափէք acdhiklm oprst չափէ ոք չափեսցի RXY չիք չափէ c չափէք նովին չափեսցի befgq և կամ դատէ (bq դատէք) u կամ դատիւ դատեսցի նմա

8 KLMQRSTUXYZêbefghinq դատեսցի befgq դի փխ. և, խնամէ û աշխարհական t յաշխարհականն AB այդ h ոչ ոք

9 begq չիք ամենեցուն û եկեղեցականաց befgq աշխարհականացդ փխ. եկեղեցականացդ Neghlnt կըտակարանացն Qir կտակարանացդ

10 fkm մովսիսի Q ծնունդն abcdefgik mpqrst ծնունդք hlo ծնունդ Y ելքն G դեացիք a դետոցից beg ղեւտականք q ղեւտականքն I թիւրք b թիւնքն q թիւ քն

11 KLbq աւրէնքն eg օրէնքն S յաւրէնք begq դատաւորքն ip դատաւորք bq հոոթով nt հռութ W հռովթ չորք թագաւորութիւնք begq թագաւորացն f թագաւորութիւն hlo չորորդ

12 hlo մնացորդաց ê աւուրրք abcde fgkmpqs մի (acd ա kmps ր) որք փխ. աւուրք û չիք աւուրք, եզր h եզ[ր]ի kmps երկուս եզրի րանք abcefgq երկու (egq ր) եզրի ր (ï երկու) րանք û չիք երկու րանք befgkmpqst յոր W յօր d սաղմոսասացն kmps դաւթի սաղմոսացն

13 AU սաղոմովնի BCDEFGHYê սաղամովնի p սուղովմոնի KLMNO PRSTUZûckmr սողովմոնի a սաղովմովնի s սողովմովնի bq դիրք փխ. դ kmps դ abcdefgkmpqs մարգարէքն ιlort մարգարէականք bk mpqs բժ-ան Xeg յեսայի ABF U եղեկիէղ ê երիմիայ o երեմիեա û չիք եղէկիէլ n դանիէլ և այլն

Մակաբէացիք. եւ կալջիք առ ի խրատել զմանկունս ձեր՝ Սիրաք։ Եւ Տէր ընդ ձեզ։

1 ռ մակաբայեցիք CG մակաբաէցիք IJ KLMPQRS մակաբայեցիք NO մակայբայեցիք û մակաբացիք abcdef ghiklmopqrst մակաբայեցիք (b մակայբայեցի hlm մակայբայեցիք p մակաբայեցիքն q մակաբայեցի) սիրաք և (begq չիք և) կալջիք առ ի (begq չիք ի) խրատել զմանկունս (h զմանկուս q մանկունս) ձեր փիւ. մակաբէացիք.... ընդ ձեզ M զմանկուն û չիք ձեր

2 I և տէր ընդ ձեզ ամենեցուն եղիցի bdhirst չիք և տէր ընդ ձեզ

Դ.

ԿԱՆՈՆՔ ՆԻԿԻԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅՆ Ի.

Ա. Վասն որք կամաւ կտրեցին զերկաւորիս։
Բ. Վասն որք յարտաքնոց հաւատացեալք։
Գ. Վասն չձեռնադրելոյ զստահակս եւ զանձանաւթս։
Դ. Վասն եպիսկոպոս ձեռնադրելոյ։
Ե. Վասն բանադրելոյ եւ թէ երիցս ի տարւոջ ժողով լիցի։
Զ. Վասն որ առանց կաթողիկոսի ձեռնադրեալ։
Է. Վասն պատուելոյ զՆրուսաղէմի եպիսկոպոսն։
Ը. Վասն կաթարոսաց, այսինքն է սրբոց։

1 ABCDEFGHUacdefghiklmnoprst *գնի* (d *գնին* g չիք *գնի*) *գ* (i *և թնեբորգ* Gacdefghiklmnoprst չիք *գ*) *կանոնք* (ABCDEFGHacfkmnops *կանոն* e *կանոնքս* hl *կանոնիս* ı *կանովն*) *նիկիական* (ABEFGcm np *նիկէական* d *ի նիկիայկան* hl o *նիկիականք* r *նիկիայկան*) *գլուխ* (CFhlo *գլուխս* dr *գլուխք* e *և գլուխք*) *ի* (ıt *քսան* p *իր*) IJKLMNOPQRSTVXYZWû *կանոնք* (KMRSTXYZ *կանովն* û *կանոն*) *նիկիայ* (W *նիկիական* Y չիք *նիկիայ*) *մեծ* (N *մեծի* ILû *սուրբ* փխ. *մեծ*) *ժողովոյն գլուխք* (RV XY *գլուխ* NOPWû չիք *գլուխք*) *ի* (Q *քսան* NOPWû չիք *ի*) bq *գնի կանոնք նիկիական սուրբ ժողովոյն*, չիք *գլուխք ի*

2 û չիք ցանկը՝ 114-րդ էջի 2-րդ տողից մինչև 115-րդ էջի 12-րդ տողը OW *կատար* (rt *կրեցին*) փխ. *կըտրեցին* EOhlor *զերկրաւորիս* Vb fq *զեկաւորիսն* adikmnps *զերկուորիս* c *զերկուորիսն* eg *զեկօորսն* W *զերկնաւորիս*

3 eg *որ* IJKLNQRSTXYZêbqrt *արտաքնոց* NOWceg *յարտաքնոցն* U <*յար*>*յարտաքնոց* a *յարտնաքնոց* Qd *հաւատացեալ* g *հօատացեալ* kmps *հաւատացեալք ոչ առժամայն ածելի ի ժառանգութիւն*

4 p չիք *վասն* h *վասն որք* RY *զձեռնադրելոյ* W *չձեռնադրել* X *ձեռնադրելոյ* o *չձեռնայդրելոյ* p *ոչ ձեռնադրելոյ* d *զստահակ* gn *զստահակսն* Yeblo *զստահակսն և զանձանօթսն* (e *զանձանօթ* o *զանձանաւթսն*) N *զծանօթս* w̄g չիք *և զանձանաւթս*

5 bg *ձեռնադրելոյ է*

6 W չիք *և թէ.... լիցի* abcdefghiloq rt չիք *և* b *երէցս* (g *էրէցս*) փխ. *երիցս* eg չիք *ի տարւոջ ժողով լիցի* Yadkmp *տարոջ* o *տարուոջ* cht *տարոջն* t *տարւոջն* f *տարին* bq *տարին ժողովին* c *լինիցի* hlo *լինի* bq չիք *լիցի*

7 U չիք *որ* êbqrt *որք* E *անց* փխ. *առանց* Ab *կաթազիկոսի* ԵCDԵFGH IJKLMNQRSTUVXYZWcdeghilm oprst *կաթուղիկոսի* KLMQRSTXZ hl *ձեռնադրել* bq *ձեռնադրող է* c *ձեռնադրեալ են* o *ձեռնադրելո* eg *ձեռնադրեալ է*

8 d *զերուսաղէմայ* hlo *զմի* (r *զեպիսկոպոսն*) փխ. *զերուսաղէմի* Q bq *զեպիսկոպոսն* dhl *եպիսկոպոս*

9 b *կաթազիկոսացն* (q *կաթողիկոսաց*) փխ. *կաթարոսաց* kn *նաթարոսաց* (m *նացարոսաց*) փխ. *կաթարոսաց* hlo *յայսինքն* Whlot չիք *է* km ps Ը և Թ վերնագրերի միջև Բոր վերնագիր *վասն այնոցիկ որ մինչդեռ ի հալածանս էին անկան ի ճշմարտութենէ*

Թ. Վ,ասն որ առանց քննելոյ մերձենայ յերիցութիւն։
Ժ. Վ,ասն որք ի ձեռն արծաթոյ ձեռնադրին։
ԺԱ. Վ,ասն ուրացողաց։
ԺԲ. Վ,ասն քահանայից որ մեղանչեն։
ԺԳ. Վ,ասն որք յանցաւոր մեռանին։
ԺԴ. Վ,ասն երախայից։
ԺԵ. Վ,ասն յափշտակելոյ։
ԺԶ. Վ,ասն ժառանգաւորաց որ ի ղաւշաքաղութեան է։
ԺԷ. Վ,ասն սարկաւագաց որ մկրտութիւն առնեն։
ԺԸ. Վ,ասն արուագիտաց։
ԺԹ. Վ,ասն որք հերձուածեցան ի հերձուածս։
Ի. Վ,ասն կիւրակէի։

Կանոնք Նիկեայ սուրբ ժողովոյն

Սահմանք եւ կանոնք որ եդան ի սուրբ կաթողիկէ եկեղեցւոջ ի մեծ ժողովն Նիկիայ, ուր էին գումարեալ միաժողով ըստ հրա-

1 hlot որք ps չիք որ H քննելոյ acdikm prst մերձենան befhloqr մերձեցան IJV երիցութեան KMNOPRSX Z յերիցու թեան LT յերիցութեանն Q իրիցութիւն d յիրիցութիւն g յերէցութիւն Abr երիցութիւն o Թ վերնագիրը դրված է Ը վերնագրի տեղը և հակառակը

2 YW որ q արծաթ XYaklmps ձեռնադրին W ձեռնադրի h ձեռնադրեալ r ձեռնադրիլ t ձեռնադրել

3 hlo ուրացողացն

4 Yt որք

5 ps չիք վասն.... մեռանին acdhklm ot որ Q անցաւոր hfg յանցաւորք e անցօրք g անցաւորք ê մեռանեն hq մեռանէին lo մենանին

6 kmps վասն երեխայից ուսանելոյ զաւրէնս (k զօրէնս) և զկարգս փխ. վասն երախայից I երայխայից NOVXWbcagq երեխայից e երեղխայից hilo երեխայի

7 kmps վասն յափշտակելոց (k յափըշտակելոյ) զայլոյ (p զայլոց k զայլո) վիճակ փխ. վասն յափշտակելոյ acior յափըշտակելոց h qt յափշտակողաց egափշտակողաց

8 t չիք որ DHêbeghloq չիք ի AJ ղոշաքաղութեան Q ղոշաքաղութեանն ê ղօշաքաղութեանն DHa cdlo ղաւշաքաղութենէ GRXYb it ղօշաքաղութենէ M ղոշաքաղութենէ kmps ղաւշաքաղութենէ k ղօշաքաղութենէ p կաւշաքաղութեանն է) և կաշառառու (ps կաշառ առնու) beq չիք է

9 bqt որք Xê մկրտութիւնն bq մկրտութեամբ f մկրտութիւնս c առնեն ABDEFGHIJKLMNOPQRST YZWê առնէ CU առնէն d յառնեն

10 r վասն արուագիտաց Ճերքևի լուսանցքում t չիք վասն արուագիտաց

11 ho որ bq չիք որք hl հերձուածեցաւն F հերձուան փխ. հերձուածեցան bq ի հերձուածողաց Wh lo չիք ի հերձուածս

12 bq կիրակէին h կիւրակէին km ps վասն կիւրակէի (p կիրակէի) որ ծունր կրկնեն բացի YWacegil nor-ից մնացած Ձ-երը կիրակէի

13 ABCDEFGHUYWêûabcdefgboqrs վերնագիր չունեն JKMNOPQST VZ չիք սուրբ kmps զնի կանոն նիկիական գլուխ իա (p իր) ι կանոնք նիկիականք գլուխք քսան I երկրորդ վերնագրի փոխարեն գլուխ ի ռ նիկիոյ

14 hilort կանոնք և սահմանք eg կանոնք նիկիական (g նիկիականք) որ hq սահմանք և կանոնք հաւատացելոց որպէս եդան ի սուրբ (q չիք ի սուրբ) կաթուղիկէ եկեղեցոյ û որք k չիք որ JKLMNQR XZWêcdgbkmnprt կաթուղիկէ Y մեծ եկեղեցոջ Q եկեղեցւոյջ cfhkm o եկեղեցոջ

15 eg և ի մեծ b և փխ. ի Y չիք ի h թերթը մասամբ պատռված և ընկած՝ և մեծ ժողովն... վարդապետք մինչև 116-րդ էջ տող 4 bq ուր ժողովեալ ուր փխ. ուր Yabcdefgiklmopqrst գումարեալք d միաժողովն e միայժողով t ըլըըազան հայրապետքն փխ. ըստ հրամանաւ

մանի մեծի աստուածընկալ Կոստանդիանոսի կայսեր· զի շնորհաւք սուրբ Հոգւոյն զեղեալ սիրտ նորա հանդերձ սուրբ հայրապետաւքն եւ անդէն հասանէին ի գումարութիւն եւ ի սահմանադրութիւն գլխաւորք՝ վարդապետք, առաջնորդք, աւրէնսուսոյցք կարգի ժողովրդեան ՅԺԸ. եպիսկոպոսք, որով լուացին, սրբեցին ի նախ եւ ի փտեալ վիրացն եւ թեթեւացուցին ի ծանրաբեռն մեղացն ի ձեռն ապաշխարութեան բազմադիմի եւ ազգի ազգի մեղացն գործելոց։

ԾԽԷ (ԾԽԳ) Ա. Վասն այնոցիկ որք կտրեցին կամաւք զերկաւորիս անդամոց իւրեանց, զի ի ձեռն այնր կեղծաւորութեան սուրբ կոչեսցին ի մարդկանէ. զի եթէ ի հիւանդութենէ կամ ի բժշկաց կամ ի բարբարոսաց դիպումն ինչ եղեւ երկաւորեաց անդամոցն՝ զայնպիսին ի կարգի եւ յաշտիճանի արժան է կացուցանել, ապա եթէ յառողջութեան եւ իւրով կամաւք անձնամատն եղեւ եւ զգործն զայն գործեաց, զայնպիսին, թէեւ ի կարգին է, ի բաց հանել արժան է.

1 UYd մեծ befgq մեծին lo և աստուածընկալ t աստուածասէր կայսերն կոստանդիանոսի H աստուածընկ A կոստանտիանոսի Q կոստանդիանոնոսի ak կոստանդիանոս bcefgq շնորհք

2 HKMNOPQSTVYêbcdfgiklopr s հոգոյն u եղեալ, acdefgiklmops ի սիրտ bqrt ի սիրտս û հայրապետօք bq հայրապետաւք u չիք և

3 QY անդ Q չիք հասանէին.... և ի abcdefgiklmpqrst հասանեն ct գլխաւոր

4 f առաջնորդ OW չիք առաջնորդք IJKLMQRSZ յաւրէնսսուսոյցք TXY յօրէնսուսոյցք du աւրէնսուսուցք h աւրէնքուսոյցք Wû օրէնուսոյց KLMRSTXêbefghkoq ժողովրդեանն Q ժողովրդական n ժողովրդեանս

5 û եպիսկոպոսք bq հայրապետք (t ընտրեալ հայրապետք) փխ. եպիսկոպոսք t որք փխ. որով Y որովք K լըւացին U լուաց hl լուացան egt և սրբեցին CKLMQRSTXYZW dhlot ի նեխեալ r չիք և (ի փտեալ) ê չիք ի (փտեալ) t վիրացն զդաւանութիւն ուղղափառացս որով թեթևեաց

6 H չիք ի (ծանրաբեռն) q ծանր բեռն k ծանրաբեռ IJûchlot մեղաց g և ի ձեռն Xqr ապաշխարութեանն

7 IJ ազգի յազգի ûbq մեղաց DGHOêbq գործելոյ Ypt գործեցելոց N գործեցելոյ KLMQRSTXZh lo գործելոցն

8 GN այսոցիկ abdefgikmpqrs որ (hlo ոյք) փխ. որք H կտրեց û կտրեցի abfhkm կտրիցեն eg արկարիցեն (lort կարիցեն) փխ. կտրեցին û չիք կամաւք EGHêbil or զերկրաւորիս Q ըեկաւորիս Xa dkmnps զերկուորիս c զերկուորիսն befgq զեկաւորիս V յանդամոց

9 NOWûl իւրոց bq չիք զի L կեղծաւորութեամբ Q կեղծաւորութիւն XY կեղծաւորութեանն irt կոչեսցի

10 d չիք զի... ի հիւանդութենէ clt թէ d բժշկացն h բժշկոյ, բերքը մասամբ պատռված և ընկած՝ ի բարբարոսաց.... արտաքոյ՝ էջ 117 տող 1

11 g չիք ինչ a և փխ. եղև BCDEIKLMRSTVYZf երկաւորաց GHêb eg երկրաւորաց Q երկաւորացն Xn երկուորաց i երկուււորաց a cd երկուորեաց lo երկրաւորացն q եկաւորաց t եկաւորեաց kmps ակամայ (r երեկ օրեայ) փխ. երկաւորեաց, չիք անդամոցն lo անդամոց bq անդամոցն իւրեանց զայնպիսին (q զայնպիսիսն) kmps և զայնպիսին û զայնպիսի t զայսպիսին d զայնպիսի ինչ ի

12 կարգ egmps ի կարգ IJV աշտիճանի Y կամ փխ. և (յաշտիճանի) RXYZWêûcdegioqrt յաստիճանի l և ի յաստիճանի kmps աստիճանի p պարտ է փխ. արժան է c թէ Q առողջութիւն X առողջութիւնն ê յառողջութեանն IJKLMRSTYZû egkmpqs առողջութեան

13 abcdefgimoqrt չիք և (իւրով) Ybef gq իւրովք efg կամովք d չիք կամաւք NO անձնամատ Veglo յանձնամատն ûb անձնամարտ q յանձնամատ kmps անձնասպան փխ. անձնամատն HPkmprst չիք և (ըզգործն) û գործն lo գործ Y չիք զգործն k չիք զայն գործեաց

14 q զայսպիսին lo թէ փխ. թէև Yû ի կարգի ê ի զարդին airt ի կարգէն kmps հանել արժան է ի բաց

արտաքոյ եկեղեցւոյ կացցէ՝ միայն զձայն պաշտամանն եւ աղաւթից լուիցէ, Է ամ այնպէս ապաշխարեսցէ, բայց վարդապետն զյորդորումն մխիթարութեանն եւ զսէր մի՛ արգելցէ։ Եւ յետ Է ամին Դ ամս ընդ ապաշխարողս արտաքոյ դրանն ընդ ձեռամբ կացցէ եւ տեսցեն զջերմեռանդ ապաշխարութիւնն՝ յեկեղեցի թողցեն, խորհրդոյն հաղորդեսցի, եւ Դ ամս ընդ ուրինաւք ապաշխարեսցէ, բայց ի կարգ պաշտաւնէից մի՛ մերձեսցի։ Ապա եթէ մինչ յունկընդրութեանն էր ի հիւանդութիւն մահու հասցէ՝ տայցեն զաւրէնսն. ապա եթէ դարձցի ի հիւանդութենէն՝ նոյն ապաշխարութիւն ի վերայ եղիցի։

ՃԽԲ (ՃԽԴ) Բ. Վասն այնոցիկ որք յարտաքնոցն յայլ աղանդացն կամիցին հաւատալ եւ քո առեալ՝ վերստին ծնցիս աւազանաւն եւ վարդա-

1 GINOPVYêbcfkmpqrst *եկեղեցոյ* M RX *յեկեղեցւոյ* dhlo *եկեղեցոյն* R km *կայցէ* û *ձայն* eg *զձայնն* KL MQRSTVXYZûafinprst *պաշտաման* cgkm *պաշտման* b *պաշտպանն* (d *պաշտպան*) փխ. *պաշտամանն* hlo *աղաւթից և պաշտամանց* ab fg *և աղաւթիցն* crt *և աղօթիցն*

2 L *լուիցէ* û *և Է* W *եօթն* H չիք *ամ* F չիք *այնպէս* LMRSTXdefgq *ապաշխարիցէ* Y *ապաշխարհիցէ* u *ապաշխարհեսցէն* ê *բայց* F *զյո[ր]դորումն* V *զորդորումն*

3 kmps *զորդորումն մխիթարութեան* (ms *մխիթարութեանն*) *մի արգելցէ և զսէրն* Y *և զսէր մի և մխիթարութիւնն* բացի AIKLOPQUZêei gn-ից մնացած Ձեռ-երը *մխիթարութեան* bcefgq *զսէրն* k չիք *և* (*յետ*) û *ետ* begq չիք *յետ* W *եօթն* û *է ամի*

4 BCDEFGHQWêûcrt *ամ* b *ամն* d *ամաց* l *գ* փխ. *դ* kmps *զատ* փխ. *զ ամս* d *ապաշխարողսն* BCDEFG HV *ապաշխարաւղս* t *յարտաքոյ* Wû *դրան* begkq *դրանն կացցէ* (g *կայցէ* k *կացէ*) *ընդ ձեռամբ* m ps չիք *ընդ* (*ձեռամբ*), *կացցէ ձեռամբ* R *կայցէ* c չիք *և*

5 hlo *տեսեալ* BCDEFGHIJLRXYêach ilor *զջեռմեռանդն* f *զջերմնեռանդն* kmps *զջերմ* ILMQRSXYûbcdhl os *ապաշխարութիւն* NO *յապաշխարութիւնն* W *յապաշխարութիւն* BCDEFGHIMSVZêabcdefgq *և յեկեղեցի* DGHKLMQRSTYZê *եկեղեցի* dkmp *եկեղեցին* hlo *եկեղեցին* ê *թողցին* d *ի խորհրդոնց* ao rt *խորհրդոցն* befgq *և հաղորդեսցի* (efg չիք *և*) *ի խորհրդոյն* (bq *խորհրդոցն*)

6 o *իրեք* abcdhklmopqs *ամ* b *ուրինաւքն* f *ապաշխարիցէ*

7 CD *պաշտաւնէից* E *պաշտաւնէէից* GHYêûg *պաշտօնէից* û *մերձեսցէ* befg *մերձեսցին* befgkmpqs *թէ* r չիք *եթէ, մինչև* CFIJNVûhlmno pqs *յունկնդրութեան* DGHKLMQ RSTXZ *ունկնդրութեան* Yêr *ունկընդրութեանն* WK *յունկնդրութեան* b *ունկնդրութիւն* c *ի յունկընդրութիւնն* d *յունկնդրութիւն*

8 k *հիւանդութեան էր հիւանդութիւն* n *է* mps չիք *ի* l չիք *ի հիւանդութիւն... եթէ դարձցի* e *ի հիւանդութիւնն* irt *ի հիւանդութեան* ho չիք *մահու* û *տացցէն* c *տացցեն* abbi kmopqrst *տացեն* Yû *զօրէնս* b *զաւրէնս*

9 Ykms *և* փխ. *ապա* p չիք *ապա* k ms *թէ* b *դարձի* ho չիք (*դարձցի*) *ի* Yû *ի հիւանդութենէ* kmps չիք *ի հիւանդութենէն* efkm *ապաշխարութիւնն* R *ի վ՞ր*

10 e *եղիցին* t *եղիցի ի վերա նորա*

11 G *այսոցիկ* IV *որ* (blrt *ոյք*) փխ. *որք* (*յարտաքնոցն* GIKLMQRSTXYZk mprst *արտաքնոցն* û *արտաքնոց* b *յարտաքննոցն* A *յայզ* IJKLMN OQRSTXYZWûkmps *այլ* acdhilo rt չիք *յայլ* Wc *աղանդոցն* û *աղանդոց* abhiloqt *յաղանդացն* r *յաղանդոցն* d *յաղանդաց* ABCDEFGHI JNOPVQUWêûacdhiklmnopsr *որք* (Vkmps *որ* r *ոյք*) *կամիցին* (NO ê *կամիցեն* û *կամին*) befgq *կամեսցին*

12 CIJX *վերըստին* Y *զվերստին* û *ծնցի* k չիք *ծնցիս* u *վարդապետեն նմա* c *վարդապե[տե]սցես*

պետեսցես զուսումն գրոց սրբոց՝ կամ եղեւ սուրբ ժողովոյն, բայց առանց փորձելոյ եւ քննելոյ եւ ամենեւին ի վերայ հասանելոյ մի հաւատասցեն ի նա գիշխանութիւն ևկեղեցւոյ եւ զաւրինաց մերոց մինչեւ արմատ առցէ եւ հաւաստեաւ սրտիւ իւրով իմասցի զղաւրութիւն Աստուծոյ մերոյ. «Մի մատաղատունկ. զի մի հպարտացեալ ի դատաստան սատանայի անկանիցի»*։

ձԽԹ (ձԽԵ) Գ. Վասն այնոցիկ որ մատաղաւրեալքն իցեն եւ մտաւք խակք, ուսմամբ տխմարք, կարգաց տգէտք, աւրինաց անտեղեակք, խաւսիւք լահուր, գնացիւք սայթաք եւ գինեմոլք՝ վաղվաղակի ոչ մերձեցացանել ղնոսա ի սարկաւագութիւն կամ եղեւ սուրբ ժողովոյն. այլ թէ աւտար աշխարհիկ ոք իցէ յայլոյ վիճակէ, յայլոյ գաւառէ՝

* Ա Տիմ., Գ, 6

1 kmps զուսումն գործոց (p չիք գործոց) սուրբ գրոց կամ եղև ժողովոյն մեծի առաջնորդութիւն կացուցանել բայց ոչ առանց փորձելոյ ı գրոցնû սուրբ գրոց, չիք կամ... ժողովոյն bq զի փխ. բայց t որ փխ. բայց

2 efg զի առանց քննելոյ և փորձելոյ bq քննելոյ և փորձելոյ E քննելոյն ê քնելոյ ENO չիք և (ամենևին) u [ա]մենևին a ամ[են]ևին t ամենևիմբ Wbegq հասելոյ

3 eg հաւատասցես q հաւատասցի km pqs չիք ի (նա) ê գիշխանութիւնն bl նա զի իշխանութիւն kmps նմա տալ իշխանութիւն փխ. նա գիշխանութիւն INOPVYêabdfikmpq rs եկեղեցոյ chlo եկեղեցոյն u kp և օրինաց q և աւրինաց eg զօրինացն

4 d յարմատ begq ացցէ փխ. առցէ, լրիւ. փխ. սրտիւ p չիք իւրով ê զզօրութիւնն u զօրութիւն t զօրութիւնն d ըղաւրութիւն be fq զզաւրութիւն (e զզօրութիւն f զզաւրութիւն q զաւրութիւն) աւրինացն (e օրինացն f աւրինաց) աստուծոյ

5 hl ի փխ. մի (մատաղատունկ) D He չիք մի (մատաղատունկ) MR SXY մատաղատունկն eg մատաղատունկ ps մատաղատունկք û և փխ. զի MR հպարտաց

6 d ի դատաստանի eg ի դատաստանս d չիք սատանայի ûdkmpst անկցի bcfgq անկանիցին

7 ct որք Y մատաղօրեաքն ûgbklo մատաղօրեայք hfq մատաղաւրեայք kmps մատաղորեայք e մատաղօրեաք ê իցին rt էին փխ. իցեն W և կրկնված է û կամ փխ. և ch ıklmops խակ

8 cɑı և ուսմամբ kmps յուսումն bef gq տգէտք կարգաց տխմարք աւրինացն (eg օրինացն f աւրինաց) eû տգէտ ks կարգացք KLMQR SZ յաւրինաց TXYt յօրինաց hlo և աւրինաց (o օրինաց) G անգեղեակք N անգեղեայք u անտեղեակ bq խաւսիւքն

9 Kê յահաւոր (b յահաւորք eq ահաւորք g ահօորք t ամուլ û յահօք փխ. յահուր cd յահիւր f յահուրք kmprs ահուր bq գնացիւքն DG ef սաթաք MRXY սայթաղք q սայթայք h սայթաք... այլ թէ բերրր մասամբ պատռված է և ընկած hlor t չիք և ê զենէմոլք cd մերձենալ eg ırt մերձեցուցանեն

10 abcdefgıloqrt չիք զնոսա lû չիք ի E կարգաւորութիւն (d սրբութիւն) փխ. սարկաւագութիւն XY ի սարկաւագութեան e մողովուն

11 A այգ lo եթէ h յաւտար t յօտար GRSXYZ աշխարհիք N աշխարհիկք W աշխարհի eg աշխարհէ եկեալ ոք t աշխարհէ ոք IIKLMQ RSTXYZû այլոյ FUbefgınqr յայլոց t այլոց kmps այլ փխ. յայլոյ (վիճակէ) KZ վիճակի hlo յայլոց (h յայլոյ) գաւառաց և յայլոյ վիճակէ KLMXYZ կամ այլոյ գաւառէ IJQRSTkmps այլոյ (գաւառէ) û այլ գաւառէ begq յայլոց (գաւառէ)

ոչ սնուցեալ քո եւ ոչ ուսուցեալ, զայնպիսին լուծումն մի՛ մերձեցացես ըստ առաքելոյն, որ ասէ. «Ձեռս վաղվաղակի յուրուք վերայ մի՛ դնիցես եւ մի՛ կցորդ լինիցիս մեղաց աւտարաց»*։

ՃԾ (ՃԽՉ) Դ. Զեպիսկոպոս արժան է, որք վիճակին եւ աշխարհին եպիսկոպոսք իցեն, նոքիմրք նստուցանել յաթոռ. ապա եթէ վասն փութոյ ինչ եւ եթէ վասն հեռաւորութեան ընկերացն՝ Գ եպիսկոպոսք կամաւք այնոցիկ, որ հեռի են, թղթովք վկայութեան նստուսցեն. բայց զպատիւն եւ զշնորհն գլխաւորին արժան է տալ, այսինքն կաթողիկոսին՝ կամելով սուրբ ժողովոյն։

ՃԾԱ (ՃԽԷ) Ե. Վասն այնոցիկ որ ի կարգէ եւ յաղաւթից մերժեալ եւ թիւրեալ իցեն, կամ ժողովրդական ոք եւ կամ ի կարգէ պաշտաւնէից եթէ երթեալ ուրեք զինքն ի կարգ արկցէ՝ մի՛ ընկալցին. եւ զոր այլոյ

* Ա Տիմ., Ե, 22

1 beqr սնուցեալքս ût սնուցեալք bq չիք քո և ûert չիք քո Kbq չիք ոչ ուսուցեալ eg ուսուցեալքս rt ուսուցեալք s յուսուցեալ H սնուցեալ փխ. ուսուցեալ bq զայնպիսիսն r այնպիսին û օծումն Y մերձեցուցանէր ahl lo մերձեցուսցեն c մերձեցուցանել d մերձեցուցանես

2 bcfkmpqs առաքելոյ e առաքելոցն km ps չիք որ ասէ hilort ասէ եթէ ձեռն (or ձեռս lt զձեռս) KLMQRS TYZûegbklnoprst ուրուք m չիք յուրուք begq չիք վերայ r նորա փխ. վերայ

3 F դիցես G դընիցես Y գնեբ bd eq դնիցիս Y դի փխ. և t մի լեր կցորդ մեղաց KLMQRSTXYZbceg bklmopqs լինիցիս KLRSZ յաւտարաց MQTY յօտարաց

4 BCDFGHNUêûbiqr եպիսկոպոս O յեպիսկոպոս dhlo եպիսկոպոսն E որպէս փխ. զեպիսկոպոս W յարժան եպիսկոպոսէ Ql ոք փխ. որք dhil ort վիճակի kmps կամին փխ. վիճակին eg վիճակէն bkmpqs չիք և adfir յաշխարհին eg աշխարհէն ac dlrt եպիսկոպոսքն kmps եպիսկոպոս

5 kmps չիք իցեն նոքիմրք EKLMQR TX նովիմրք Y նովիմր adrt նոքիմք bq նոքիմն cfg նոքիմ hlo նոքիմրն bq յաթոռս eg աթոռ km չիք յաթոռ ps արժան է փխ. յաթոռ Ybbkmopqs թէ cdt չիք վասն ı չիք փութոյ ինչ և եթէ վասն

6 Yhlo թէ befgkmps չիք եթէ hlo հեռաւորութեանն êt եպիսկոպոս br եպիսկոպոսն u եպիսկոպոսի q եպիսկոպոսաց

7 ûbhloqt որք ABCDEFGHIJNPRSTU VZêadefhikmnoprst հեռին են W հեռ են Nû թղթով QYt վկայութեամբ f վկայութեանն km ps վկայութիւն dhl նստուցանեն eg նստուցեն kms ըստուղիցեն (p ստուղիցեն) փխ. նստուսցեն û պատիւ

8 u շնորհ d առնել փխ. արժան է տալ h աստուծոյ փխ. այսինքն A կաթաղիկոսին d այսինքն է JK LMNOPQRSTXZWcdmpqrst կաթուղիկոսին

9 aclort կամ եղև d զշնորհն փխ. կամելով սուրբ ժողովոյն bq մեծին (efg մեծի cilort մեծ) փխ. սուրբ b սուրբ մողովոյն.... ի կարգէ պաշտաւնէից բերքը մասամբ պատըռված է և ընկած

10 bdefgiqrt որք p չիք ի JKLMQRS Zms աղաւթից INOTYWûegkp աղօթից DGHKLMQRSTXYZêbef gq մերժեալ (H մերձեալ) են (DG Hê իցէ befgq իցեն) և թիւրեալ

11 bcfgq չիք իցեն l չիք (իցեն) կամ Yûkmps չիք և U ի կարգի kmps ի կարգէն քահանայից և ի պաշտաւնէից (kp պաշտօնէից) այսպիսեաց թէ երթեալ (ms երթալ) ûc պաշտօնէից lo պաշտաւնէից Y երթեալ եթէ

12 n ուրուք d ի կարգք c ի կարգակցէ hlo ածցէ փխ. արկցէ ırt արկցէ զնա (r զնայ) մի G ակցէ (û արցէ) փխ. արկցէ bq չիք մի ընկալցին.... ի կարգ արկցէ մինչև 120-րդ էջի 2-րդ տողը hlo ընկալցին զնա (h զնայ) և զոր KLMQRST XYZ այլ adegirt այլոց

վարդապետի բանադրեալ իցէ եւ կամ մերժեալ՝ այլ վարդապետ մի մերձեցուսցէ եւ ի կարգ արկցէ, բայց եթէ հաւաստեաւ քննութիւն արասցեն, զի եթէ ի խստութենէ կամ ի նեղասրտութենէ կամ ի չար նախանձուէ մերժեալ իցէ՝ առ այնպիսին մարդասիրութիւն արասցեն բանիւ վարդապետութեան բժշկել եւ անդէն հնազանդեցուցանել ընդ բուն վարդապետաւն։ Ապա եթէ վասն մեղաց եւ չար գործոց մերժեալ իցէ յեկեղեցւոյ՝ դեղաւք ապաշխարութեան բժշկեսցեն։ Քանզի կամ եղեւ մեծ ժողովոյն, թէ ի տարւոջն երիս ժողովս արասցեն՝ մի յաշնան ժամու եւ մի զոր մատուռնն կոչեն եւ մի յառաջ քան զքառասնորդսն, վասն ամենայն իրիք եկեղեցւոյ քննութիւն արասցեն։ Քանզի հովիւ բանաւոր հաւտից է, արժան է ընդ թուով գաւազանի անցուցանել զոչխարս եկեղեցւոյն, զի եղիցին մի հաւտ եւ մի հովիւ։

ԾԾԲ (ԾԽԸ) Զ. Նախնեաց սովորութիւն կացցէ յԵգիպտոսի՝ զի Աղեքսանդրի եպիսկոպոսն ամենեցուն իշխեսցէ, վասն զի եւ Հռոմայեցւոց եպիս-

1 eg իցեն ûbklmops չիք և
2 hlo կամ փխ. և d չիք և hilort ածցէ փխ. արկցէ d չիք արկցէ ckmps թէ d քննութիւնն
3 d թէ k ի խստութեան s ի խստութենէ Ygpqs ի նեղսրտութենէ DGêa d ի նեղութենէ փխ. ի նեղասրտութենէ t և փխ. կամ (ի նեղ.) t ի չարն
4 aeg նախանձու h նախանձէ rt նախանձութենէ Z չիք մերժեալ Y իցեն begq չիք առ այնպիսին.... գործոց մերժեալ իցէ hlo արասցէ kmps ցուցանել փխ. արասցեն
5 XYê վարդապետութեանն ft վարդապետութեամբ acdfbiklmoprst հնազանդել S ըն (TZ ընր) փխ. ընդ
6 G բիւն K բբբուն Yû վարդապետին ı վարդապետեաւ p վարդապետեաւն NOY արդ փխ. ապա BCDEFGH êckmprs թէ h չարագործաց lo չարագործոց kmps որոշեալ փխ. մերժեալ
7 Y իցեն KLMQRSTXZ եկեղեցւոյ NOPVêcdfhir յեկեղեցոյ Y եկեղեցոյն kmps եկեղեցոյ o յեկեղեցւոյ b eq յեկեղեցոյ կրկնված է hlo դեղովք û տեղօք փխ. դեղաւք Y ապաշխարութեանն g ապաշխարութեամբ Ist բժշկեսցին a կանքի գուցէ կավքի) փխ. քանզի
8 h չիք եղև.... զքառասնորդսն բերքը մասամբ պատռված է և ընկած û զի փխ. թէ befg եթէ Y ի տարոջն û ի տարւոջ abcdefgkmps ի տարոջն գ (ac երեք) ժողով I յերիս Q երեւ ilort երեք (lo գ) ժողով
9 t մին bdefgq ա փխ. մի IJMR XYûdeg աշնան kmpэ աշնան ժամուն d ա (rt դի) փխ. մի (զոր) RXY չիք զոր KLMNOQRSTXYZ Wêûabcdefgkmpqs մատուռն llo rt մարտութիւնս փխ. մատուռնն d ա փխ. մի (յառաջ) u չիք մի
10 û քառասնորդսն bq զքառասունորդս kmps զքառասնորդս a վասն զի t ամենայնի c չիք ամենայն m ps յիրիք INOPYebcefikopqrs եկեղեցոյ d եկեղեցւոյն t յեկեղեցւոջ u չիք եկեղեցւոյ Krt քննութիւնս
11 bega հազիւ փխ. հովիւ al հաւտի h հօտի Yûkmps չիք է (արժան) i ըստ փխ. ընդ KLZbq թըւով h lo թուոյ t թևով փխ. թուով
12 Y գաւազանին անցանել p գաւազանի իւրոյ անցուցանել bq ոչխարս NYbcdefhikmoprs եկեղեցոյն Xû եկեղեցւոյ q յեկեղեցոյն Yûdh lo եղիցի rt եկեղեցին փխ. եղիցին NO հօտ մի W հոտ մի
13 t և մի հովիւ է
14 Wbefa նախնեացն ı նախնեայ ef սովորութիւնն hılr կայցէ q կացէ t կայ IJut եգիպտոսի n յեղիպտոս ûlo աղէքսանդր cn աղէքսանդրու
15 û եպիսկոպոս G չիք եպիսկոպոսն G չիք ամենեցուն.... հռոմայեցւոց p քանզի փխ. վասն զի bt չիք վասն MRXYûbq չիք և t և զի փխ. զի և cdeo հռոմայեցոց Yhk lp հռովմայեցոց ê հռովմայեցուց bq հռոմէացոց f հռովմէացոց g հռոմաեցոց r հռամայեցոց բացի t-ից մնացած Զեռ-երը հռովմայեցւոց

կոպոսին այս սովորութիւն է, նոյնպէս եւ Անտիոքացւոց եւ այլ իշխանութիւնս եւ պատիւ մեծութեան պահեսցի յեկեղեցւոջ։ Եւ ամենապէս այն յայտ լիցի, զի թէ ոք ոչ կամաւք կաթողիկոսին լիցի եպիսկոպոս՝ զայնպիսին մեծ ժողովն որոշեաց, զի մի՛ եւս իցէ եպիսկոպոս. ապա եթէ ի միաբանութենէ ամենեցուն ընտրելով հշմարտութեամբ ըստ կարգի եկեղեցւոյն արժանի առնիցեն, երկու ուրեք կամ երեք ըստ անձին անզգամութեան կամ հակառակութեան ընդդէմ լինիցին, բազմաց ընտրութիւնն հաստատեսցի։

ՃԾԳ (ՃԽԹ) Է. Վասն զի սովորութիւն կալաւ եւ կարգք նախնեաց, զի Երուսաղէմի եպիսկոպոսն պատուեսցի, ընկալցի ըստ կարգին զպատիւն. զի մայրաքաղաքացն ըստ արժանին պահեսցի պատիւն իւր։

ՃԾԴ (ՃԾ) Ը. Ոյք անուանեն զինքեանս երբեմն սուրբս մերձենալ առ առաքելական եւ կաթողիկէ եկեղեցի, կամ եղեւ սուրբ եւ մեծ ժողովոյն. զի

1 H զայս JLMNOPRSTXYZahcefghik mqrs անտիոքացոց lo յանտիոքացւոց p անտիոքաց n յայլ

2 hlo իշխանութեան abcdefghiklmopq rst չիք և (պատիւ.) ê մեծութեանն befgq չիք մեծութեան KLMQRST XZ պահեսցէ Y պահեսցեն Sû եկեղեցւոջ BTs յեկեղեցոջ bq յեկեղեցոջն ê յեկեղեցւոջն u չիք և (ամենապէս)

3 u այնպէս փխ. ամենապէս S այտ abccfgkms այս յայս (d այս այտ lo այտ յայտ ır այտ յայտնի ûp յայտ h այդ յայս q այս յայտնի t յայտ անտի) փխ. այն յայտ բացի AJKLPQTUVW-ից մնացած Ձեռ-երը անյայս KLMQRSTX YZ զի ոչ եթէ s զի թէ... լիցի աչլուսանցքում abcdefghiloqrt եթէ bq կամաւքն KLNOQRSTXZWêcd mprt կաթուղիկոսին

4 r եղիցի փխ. լիցի t չիք եպիսկոպոս û զայնպիսի c զայնպիսին d ժողովեացն m ժողովսյն hlo որոշէ cd չիք եւ

5 r եպիսկոպոսն E չիք եթէ m եթէ ապա hqt չիք ի HIU ի միաբանութեան t ի միաբանութեամբ h ամենեցուն... կամ երեք բերբը մասամբ պատռված է և ընկած e ընտրով

6 acdefgiklmoprsı կարգին INY եկեղեցոյն abcefglopqrs եկեղեցոյ ûdi kmt եկեղեցւոյ W առնիցեն արժանի d արժան է n առնիցեն և եթէ երկու

7 Q ուրուք t եթէ ուրեք երկու կամ երեք rt ազգին փխ. անձին X Y անզգամութեանն d անընդամութեան eg անզգամութիւն q անսգամութիւն u չիք կամ O W չիք կամ հակառակութեան het gq հակառակ hlo հակառակութեամբ NY հակառակութեանն

8 ê լինիցեն ûacdhklmoprs լիցին IJ MNQRSVWûdejghklo ընտրու թիւն bq ընտրութեան bq հաստատեսցէ

9 ê սովորութիւնն befgq չիք և NVX YWêûcdeghıklmoprst կարգ b q կարգն Nclrt նախնեացն be gq չիք զի (երուսաղէմի) bgq զերուսաղէմի t երուսաղէմայ

10 Hû եպիսկոպոս E պատւեսցի h չիք պատուեսցի Hl և ընկալցի cd զըպատիւն ըստ կարգին Y կարգի s զպատուին

11 e չիք զի, զմայրաքաղաքացն df մայր քաղաքացն g մայրաքաղաքն hloմայրաքաղաքաց eg ըստի (ց ստի) արժանի OW չիք ըստ Elbkq արժանի Yhlo արժանոյն n արժանւոյն DHê պահեսցէ N պահեսցին GHêrı զպատիւն Y պատիւս hlo պատիւ. Yhlop չիք իւր

12 ût որք փխ. ոյք F անւանեն KLM QRXY անուանին a անուան G զինքնեանց ê զինքեան L չիք երբեմն Eacdhiklmoprst սուրբ A մերձանալ IKLMNOPQRSTVX YZêûabefghklmnopqrs չիք առ Xb fq յառաքելական

13 bcefgq չրք և (կաթողիկէ) բացի AK Pflq-ից մնացած Ձեռ-երը կաթուղիկէ MRXq յեկեղեցի êd եկեղեցւոյ g չիք սուրբ և Y մեծ և սուրբ ê մեծ սուրբ a ի մը փխ. սուրբ hlo չիք և մեծ T ժողովւոյն

ձեռնադրութիւնս ընկալցին եւ ապա կացցեն ի պաշտամանն։ Նախ քան զամենայն, գրով խոստովանութիւն տացեն, զի յանձին կալցին եւ զհետ երթիցեն ըստ կարգի կաթողիկէ եկեղեցւոյ աւրինացն, այսինքն է աւրինացն հաւասարել։ Վասն անոցիկ որ մինչդեռ ի հալածանսն էին՝ անկան ի ճշմարտութենէն, վասն անոցիկ եւ ամք կարգեալ են եւ ժամանակք ընտրեալ են, զի յանձն առցեն զամենայն զինչ եւ հաճոյ եղեւ կաթողիկէ եկեղեցւոյ, ուր եւ իցեն ամենեքեան, թէ ի գեաւղս, թէ ի քաղաքս, եւ նոքին միայն գտանիցին, ձեռնադրեսցին՝ ուր գտանին, եւ ի պաշտաման կացցեն ըստ նմին սովորութեան։ Եւ ամենայն ոք, որ կաթողիկէ եկեղեցւոյ առ եպիսկոպոսք կամ երէցք մերձենայցեն, յայտ է զի. եպիսկոպոս եկեղեցւոյն կալցի զպատիւ եպիսկոպոսին, այլ որ անուանեալ կաթա-

1 MRX ձեռնադրութեանս N ձեռնադրութիւնն ûbcfgq ձեռնադրութիւն û ընկալցի bq չիք և BDEF LN կալցցեն փխ. կացցեն ê կացին begqt կայցեն ûacdhiklоprs ի պաշտաման eg ի պաշտմանն bq ի պաշտպանն փխ. ի պաշտամանն t ի պաշտաման բաց Նախ

2 hlo չիք գրով e խոստովանութիւնն efg տայցեն NOQSWeghilort անձին UVêabcfgbklmnopqs կալցեն

3 eg չիք և hlo հետ û եր[թ]իցէն lo կարգին IJKLMNOQRSTUVXZ Wêaeghkmnopqrst կաթուղիկէ IJN OPbcdfghopqrs եկեղեցոյ KLQST XY եկեղեցի MR յեկեղեցի X յեկեղեցւոյ Z չիք եկեղեցւոյ KLMQ RSZ յաւրինացն TY յօրինացն bc աւրինաց

4 uht չիք է U չիք այսինքն է աւրինացն n այսինքն է աւրինացն աջ լուսանցքում t հաւասարիլ abcdefg hiklmopqst վասն-ից նոր տողով առանձին համարով՝ մժգ-թ (km ps մի-ժ) I այսորիկ û այնոսիկ

5 Yêûabcdefhklmnopqrst հալածանս JKLMNOPQRTUVYZ ի ճշմարտութեանն ISXWû ի ճշմարտութեան abcdefghiklmopqrst նոցին փխ. այնոցիկ t չիք և (ամք)

6 Nr կարգեալք hq էին փխ. են t և ժամամանակք կարգեալ են Yû eր ժամանակ bq ժամանակըն hlo ժամ փխ. ժամանակք bef gq ընտրեալք q չիք են Shl անձն

7 KLMNOQRSTXYZûacdbrt ինչ bq է փխ. և (հաճոյ) IJKLMNQRSTUV XZWêaegkmnprst կաթուղիկէ hl o կաթուղիկէին LNOPYbcfgikpq rs եկեղեցոյ hlo չիք եկեղեցւոյ êr իցին

8 acdkmprst ամենքին lo չիք ի (գեաւղս) IJKMQRXZWûcegos ի գիւղս BCDEFGHNê ի գեղս LPST Vhdhn ի գեւղս AUafmq ի գեաւղ l ի գիւղք Yûr և թէ (ի քաղաքս) Hhioq չիք ի (քաղաքս) hlo գաւառս թէ քաղաքս փխ. քաղաքս û նորա GHKLMQSTXYZêdhl or գտանիցեն RU չիք զտանիցին

9 RU ձեռնադրեսցին ուր ê ձեռնադրեցեն ups ձեռնադրեսցեն n ձեռնադրեսցին ուր գտանին աջ լուսանցքում befghiloq որ փխ. ուր bq զտանեն, չիք և (ի պաշտաման) MRXYbef ի պաշտամանն gq ի պաշտմանն e ի պաշտման h ի պաշտամայն e կացեն cfghiloq rt կայցեն h ընդ փխ. ըստ

10 XY սովորութեանն I որ ի կաթուղիկէ JKLMNOPQRSTUVXZWêae gknoprst կաթուղիկէ INOPbcefghi kpqrs եկեղեցոյ Y յեկեղեցոյ MR X յեկեղեցւոյ befgq չիք առ

11 ubefgq եպիսկոպոս c կամ առ երէցք ûb երեց ef էրէց q երէց t յերէցք AUhl մերձանայցեն Gc fg եպիսկոպոսք d եպիշկոպոսն

12 IJNOPVYbcfhiklmopqrs եկեղեցոյն eg եկեղեցոյ ê յեկեղեցւոյն û եկեղեցւոյ efgq կալցին NOW այր փխ. այլ V չիք որ KLMQRSTX YZ անուանեցաւ û անու[ան]եալ RXûbcefgq կաթարոսաց Y կաթարս ասաց եպիսկոպոս

րոսացն եպիսկոպոս՝ զերիցու պատիւ ընկալցի, բայց եթէ կամ իցէ եպիսկոպոսին՝ զպատիւ անուանն միայն տալ նմա։ Ապա եթէ այս նմա հաճոյ ոչ իցէ՝ զմտաւ ածցէ կամ տեղի կամ գաւառ վերակացութեան կամ երիցութեան, վասն զի ի պաշտամանն կացցէ, զի մի ի քաղաքին երկու եպիսկոպոսք երեւիցին։

ՃԾԵ(ՃԾԱ)Թ. Վասն այնոցիկ որ առանց քննելոյ եւ փորձելոյ մերձեցան յերիցութիւն եւ ապա իրքն յայտնեցան եւ մարդն պիղծ գտաւ, եւ դարձեալ ի նոյն մեղս զանկեալ շաղախէր, եւ ընդդէմ կանոնաց գործէր՝ ղայնպիսին ոչ ընդունի եկեղեցի, ոչ զնա եւ ոչ զառնելիսն. կամ եղեւ սուրբ եւ մեծ ժողովոյն՝ այնպիսին լռեսցէ։

ՃԾԶ(ՃԾԲ)Ժ. Վասն այնոցիկ որ աւծան յանարժանից ըստ անգիտութեան եպիսկոպոսին եւ կամ եթէ գիտէին որք մերձեցուցինն եւ ի ձեռն արծաթոյ քարշեցաւ ճշմարտութիւնն, եթէ ի վերջոյ յայտ եկեսցեն

1 befgmq *եպիսկոպոսն* Qbegq *զերիցու* H *զի երիցու* K *զերեցու* Y *զերիցուէ* Z *զպատիւ* b *զպատիւն* q *պատիւն* hlo *ունիցի* փխ. *ընկալցի* ps չիք *ընկալցի բայց… զպատիւ* ac *թէ* dhiklmort *թէ կամիցի* û *կամիցի*

2 rt *եպիսկոպոսն* d *եպիսկոպոս* Z չիք *եպիսկոպոսին* b չիք *կամիցի եպիսկոպոսին* û *պատիւ* NOWbpq *անուան* u չիք *անուանն* V չիք *միայն* abcdfhiklmopqrst *թէ* eg չիք *եթէ*

3 û *այսմ* Y *այս միայն նմա* û չիք *նմա* hlo չիք *հաճոյ, ոչ իցէ նմա* (h *նմայ*) û *մտաւ* ps *ածիցէ* bq *ղտեղի* eg *գաւառի* XY *վերակացութեանն*

4 NObcegq *իրիցութեան* Yê *երիցութեանն* GXWêbhlot չիք *ի* Gêû *ի պաշտաման* b *ի պաշտպան* (q *ի պաշտպանն*) փխ. *ի պաշտամանն* eg *ի պաշտմանն* ghl *կայցէ*

5 Yrt չիք *ի* E *եպիսկոպոսաւք* OWbhl oq *եպիսկոպոս* KLMSTr *երեւիցեն* W *երեւեցին* QRXY *և իցեն* (XY չիք *և*) փխ. *երեւիցին* բացի AOUt-ից մնացած Ձեռ-երը *երեւեսցին*

6 lW *որք* û չիք *և փորձելոյ* k *մերձելոյ* փխ. *փորձելոյ* lû *մերձենան* p *մե[ր]ձեցան*

7 IJKLQSTVX *երիցութիւն* MRr *երիցութիւնն* YZû *երիցութեան* be gq *յիրիցութիւն* c *ի յիրիցութիւն* i *յերիցութիւնն* p *յերիցութեա*

Qu *իրք* g *յայանեցաւ.* Y *և մարդն պիղծ գտաւ և դարձեալ գտաւ և դարձեալ ի նոյն*

8 ûeghlot *անկեալ* d *զանկեալս* a *ընդէմ* AI|KLMNOPQRSTUVX Zn *կանոնվնաց* beghlo *կանոնացն*

9 d *գործէք* ù *զայնպիսի* bq *զայսպիսին* MRXY *յնկեղեցի* NOW *յեկեղեցին* ê *եկեղեցին* IJQû չիք *ոչ (զառնելիսն)* Q *չառնելիսն* û *չառնելիս* begq *զառնելիս և կամ*

10 Yd չիք *սուրբ* ûchiklmoprst *մեծ և սուրբ* êbdgq չիք *և* a չիք *և մեծ* Q *մեծ և* փխ. *և մեծ* b *ժողովուն* acdikmprst *զի այնպիսին* û *այնպիսիսն* l *զայնպիսին* û *լռեցուցանել* bq *լռեսցի* ê *լուիցէ* փխ. *լռեսցէ*

11 Ycdnt *որք* bq չիք *որ* IJKLMRS Zn *յաւծան* TXûp *յօծան* eg *անցան* (b *անձանց* q *անձանց*) փխ. *աւծան* IJêbqr *անարժանից* D *յանարժից* RXY *յանարժանիցն* bef gq *վասն* փխ. *ըստ* Yê *անգիտութեանն*

12 IJKLMNOPQRSTVXYZWûps չիք *և (կամ)* Gêabcdefghiklmopqs *թէ* rt չիք *եթէ* t *գիտէինն* K *մերձեցուցանէին* YWêûcdt *մերձեցուցին* bq *մերժեցուցին* փխ. *մերձեցուցինն* K *կամ* փխ. *և (ի ձեռն)* eg չիք *և (ի ձեռն)*

13 I *զարշեցաւ* F *ճշտութիւն* IMNPS Wûdhlo *ճշմարտութիւն* hlo *յայտնեսցեն* (irt *յայտնեսցին*) փխ. *յայտ եկեսցեն* ê *եկեսցին* Y *եկեսցէ*

իրքն եւ անարժանութիւն առնն եւ կաշառակրծութիւն կարգողացն՝ կամ եղեւ մեծ ժողովոյն՝ ածումնն բարձցի ի նմանէն և կարգօղքն ընդ պատուհասիւք եղիցին որպէս եպիսկոպոսն կամեսցի։

ՃԾԷ (ՃԾԳ) ԺԱ. *Ովք յանցեան եւ անցին զկարգաւք առանց քննութեան եւ առանց հանելոյ զստացուածս նոցին կամ առանց վկարի ուրուք կամ այսպիսի ինչ իւիք, որպէս եղեւ յամբարհաւաճելն Լիկիանէ՝ կամ եղեւ մեծ ժողովոյն, զի եթէ եւ ոչ արժանի իցեն մարդասիրութեան, սակայն քաղցրանալ առ այնպիսիսն, որ ամենայն փութով կամ մաերմութեամբ ապաշխարէ Գ ամս ընդ ունկնդիրսն, հաւասարեսցեն աղաւթիցն ժողովրդեանն։*

ՃԾԸ (ՃԾԴ) ԺԲ. *Վասն այնոցիկ որ կոչեցանն եւ յաւժարութեամբ կալան զաշտիճանն եւ ապա ի մեզս զառածան եւ կերան զփսխած իւրեանց ի շնութիւն, ի պոռնկութիւն, ի գողութիւն, յագահութիւն, յոխա-*

1 Kaikmnr *անարժանութիւնն* U *անարժանութիւնս* IJVYêûchilort *առն* begq *առնէ* (d *առնեն*) փխ. *առնն* A *կարգաւզացն* hlor *կաշառակրրծութիւնն* R *կարգուզացն* O *կարգողացն* ա *կամ*

2 NO *մերձ* փխ. *մեծ* achiklmoprst *մեծ և սուրբ ժողովոյն* b *ժողովուն* t *զի օծումն* ê *յաւծումն* EIKLM QRSabdfmoqs *աւծումն* IPTVXY Wûeghiklpr *օծումն* GHêbq *բարձի* YWûbegblot *ի նմանէ* t *կարգօղն* A *կարգաւղըն*

3 BCDEFGHILMêl *ըստ* փխ. *ընդ* NOW *պատուհասօք* n *պատուհասիւքն* t *պատուհասիւ* t *եղիցի* Yûbq *եպիսկոպոս* t *կամիցի*

4 KLMQTXYZefnq *որք* (R *ոք*) փխ. *ոյք* NOW *հանցեան* eg *անցեան* hil *յանցեանն* ort *անցեանն* û *անցին և անցան ընդ կարգաւք* abce fghiklmopqrst *ընդ կարգաւք* (egi kprt *կարգօք* lo *կամաւ* h *կամօք*) û *կարգօք* Y *քննութեանն* acdhikl mopıst չիք *և առանց*

5 befgq չիք *առանց* (*հանելոյ*) h lo *հանելոց* U *հայելոյ* փխ. *հանելոյ* bego *զստացուած* hefgq *նոցա* Jû չիք *կամ առանց վթարի ուրուք* l *առ նոցա* փխ. *առանց* KMSTX YZ *վթերի* L *մըթերի* (acfhiklmo prst *վատթարի* bdgq *վաթարի*) փխ. *վթարի*

6 û *այնպիսի* F *իրիք* (U *իրք* W *իրօք* h *իրիւք*) փխ. *իւիք* êb *ընչիւք* u *ինչիւք* HSeg *ամբարհաւաճելն* Yr *յանբարհաւաճելն* ê *համբարհաւաճելն* û *յամբարհաւաճել* q *անբարհաւաճելն* բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը յամպարաւաճելն BCDEF GHêefgq *լիկիանեայ*

7 t *մեծի* begq չիք *մեծ* d *մեծ սուրբ ժողովոյն* b *ժողովն* q *ժողովուն* BCDEFGHê *թէ* b *արժան* OUY n *մարդասիրութեանն*

8 bklo չիք *առ* GYûbdegq *այնպիսին* R *այնպիսինս* N *ամենեան* pr *զամենայն*

9 abcde ghiklmopqrst *մտերմութեամբ* (ps *մտերմութիւն*) *կամ փութով* W *ապաշխարհեսցէ* bq *ապաշխարութեան* W *ամս երեք* r *դ* փխ. *գ* acdhiklmopst *գ ամ* êbefgq *ամ* akms *ունկնդիր* dfilopq *ունկնդիրս* b *ունկնդիրս կացցէ և ապա հաւասարեսցեն* KLMQRSTXYZe gt *հաւասարեսցին*

10 acdfhmnoqs *աղաւթից* egiklprt *աղօթից* b չիք *աղաւթիցն* KLNQST ZWûdmo *ժողովրդեան*

11 q *այնորիկ* GYt *որք* W *կոչեցաւն* êûbdq *կոչեցան* eg չիք *և* bq *յաժարութիւն* MRSX *կալանն* hlo *ընկալան* փխ. *կալան*

12 EGHKLMNOQRXZêadeghiklnopr st *զաստիճանն* YWûba *զաստիճան* û *առածան* t *կերին* V *զփսխածս* X *ըզփըսխած* û *փսխած* hiln or *զփսխածն* t *ոփսղածն* F *զփոխած* (Y *զփրխած*) փխ. *զփսխած*

13 W *ի շնութեան* ՟ *իշխանութիւն* փխ. *ի շնութիւն* KLQTê *ի պոռնկութիւնն* W *ի պոռնկութեան* Jê *ի գողութիւնն* hl չիք *ի գողութիւն յագահութիւն* KLQSTZeg *ագահութիւն* bdq *ի յագահութիւն* r *և յագահութիւն* IJû *ոխակալութիւն* ê *ոխակալութիւնն* b *ի յոխայկալութիւն*

կալութիւն, մանաւանդ զանհնարին աղետսն որ գործենն եւ անդէն ի խորհուրդն եւ ի սուրբ սեղանն մերձենան, այսինքն ի պատարագն մատուցանել եւ շարժեն զբարկութիւն Աստուծոյ ի վերայ երկրի՝ կամ եղեւ մեծ ամենայն ժողովոյն վասն մարդասիրութեան, այսպիսիքն Ժ ամ ընդ պատժաւք լիցին եւ Գ ամ ընդ ունկնդիրսն կացցեն, ապա քննեալ եւ փորձեալ զվարսն եւ զջերմեռանդն սրտիւ յաւժարութեամբ եւ ողորմութեամբ եւ աղքատսիրութեամբ զապաշխարութիւնն. կամ եղեւ սուրբ եւ մեծ ժողովոյն առ այնպիսիսն մարդասիրութիւն ցուցանել. եպիսկոպոսին որ իցէ ի վիճակին՝ անդրէն ի խորհուրդն հաւասարել եւ ի կարգ պաշտամանն. ապա եթէ կեղծաւորութեամբ իցէ երթեւեկն նորա յեկեղեցի եւ դիտել զնմանիսն իւր, եւ գայլթ ի գայլթ զղջումն եւ ապաշխարութիւնն

1 ûeg աղէտս hlo յաղէտսն CG աղետսն (KL աղտսն) փխ. աղէտսն Yût որք êbefgq զոր ûbdhlnqt գործեն hlo չիք և (անդէն)

2 bq չիք ի (խորհուրդն) hlo և ի խորհուրդ û ի խորհուրդ q ի խորհուրդսն ê չիք և (ի սուրբ) d ի սեղանն սուրբ և ի խորհուրդն Gû սեղան Ah մերձանան Vr մերձեցան N մերձենանն ê մերձենայն d այսինքն է ի begqt չիք ի (պատար.) begq պատարագ t զպատարագն

3 H մատուցել BEGIês շարժենն Hr շարժին ABCDEFHOPUVêceg iknprt զբարկութիւնն q չիք աստուծոյ

4 t մեծի, սրբոյ (d և սուրբ) փխ. ամենայն KLQTZhlort մարդասիրութեանն D այսպիսիքս W այնպիսիքն êû այսպիսիք abcdhiklp qs այսինքն փխ. այսպիսիքն g չիք այսպիսիքն

5 h չիք ընդ H յպատժեւք ABCDEF IJKLPQSTUVZûn պատժովք MR XY լինիցին êbegipqs ունկնդիրս

6 g կայցեն abcdefghiklmopqrst և ապա (bdh ապայ) û քննել N և փորձեալ կրկնված է cd չիք և (փորձեալ) q չիք և փորձեալ ûbegloq զվարս (lo վարսն) և ջերմեռանդ (bq դձերմեռանդ û զջեռմեռանդ) BCDEFG HIJOQWêcdikmnr զջերմն եռանդն Nht ջերմեռանդ hl պատիւ փխ. սրտիւ

7 eg օժարութեամբ hlo յաւժարութիւն I յոժարութեամբ աղքատասիրութեամբ և ողորմութեամբ NOW չիք և (ողորմութեամբ) N զողորմութեամբ p յողորմութեամբ բացի bqt-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն և (աղքատասիրութեամբ) dqor աղքատասիրութեամբ c աղքատասիրութեամբն IMNRSXWûd զապաշխարութիւն Q զապաշխարութեամբ Y և ապաշխարութիւն b ապաշխարութիւն egq ապաշխարութիւնն r ըզաղքատասիրութիւնն փխ. զապաշխարութիւնն hlot չիք զապաշխարութիւնն

8 Ct մեծ և սուրբ DG մեծ սուրբ ê չիք սուրբ և ûbegq չիք և hlo մեծ ամենայն փխ. սուրբ և մեծ H չիք և մեծ hlo չիք առ û այնպիսիս ahilo այնպիսին bq այսպիսի

9 Kê մարդասիրութեամբ rt եպիսկոպոսն begq եպիսկոպոսին.... հաւասարել Yafhiklmoprst չիք ի (վիճակին) Jû ի վիճակն

10 Yc անդէն ûd ի խորհուրդ irt խորհուրդս Y չիք ի խորհուրդն I և ի (խորհուրդն) R հաւասարեալ Xr չիք ի (կարգ) adfikrs պաշտաման ê պաշտմանն eg պաշտման bq պաշտպան փխ. պաշտամանն

11 cg թէ g իցեն eg նոցա փխ. նորա KLMRSTXYZbq եկեղեցի cd յեկեղեցին Q եղիցի փխ. յեկեղեցի t ի փխ. և (դիտել) bdhilq գիտել փխ. դիտել Y դիտել զընդ նմանիս

12 W զնմանսն ûg զնմանիս t և ի գայց ի գայլթ A զեղջումնն BCDEFGHQUn զղջումնն FIJM NRSXYWêûbdq ապաշխարութիւն Q ապաշխարութեան G և ապաշխարութիւնն... այնպիսումն ձախ լուսանցքում

մարդահաճոյութեամբ՝ այնպիսումն կանոնք մինչեւ ցվախճան սահմանեցին։

ՃԾԹ (ՃԾԵ) ԺԴ. *Վասն այնոցիկ որք հրաժարենն յաշխարհէս եւ ի կենդանութեանն աւրինաց չէին արժանի՝ յետին թոշակէն մի՛ զրկեսցին, այսինքն յաւրինաց անտի. ապա եթէ յետ անյոյս լինելոյ ծանր հիւանդութեանն հասանելոյ եւ զմարմինն տէրունական ճաշակելոյն, դարձեալ ի կենդանութիւն հաստատեսցի, կացցէ տարի մի ընդ այնոսիկ որ լոկ աղաւթիցն հաւասարեն առ դրանն եւ մի ամ մտեալ յեկեղեցի՝ ելցէ ընդ ապաշխարողս, եւ վարդապետն մարդասիրութեամբ հայելով ի ջերմեռանդն ապաշխարութիւնն եւ ըստ ընչից մարդոյն՝ տարս աղքատաց հրամայեսցէ եւ ՟Ի ամս ապաշխարեալ՝ կամ եղեւ սուրբ ժողովոյն հաղորդել ի մարմնոյ Տեառն։*

ՃԿ (ՃԾԶ) ԺԴ. *Վասն երախայից՝ կամ եղեւ մեծ ամենայն ժողովոյն զերիս ամս*

1 K *մարդահաւաճութեամբ* NOSTVX YZWêdhlps *մարդոհաճութեամբ* bq *մարդահաճութիւն* LMQRSTX Zbq *այսպիսումն* NO *այնպիսունն* Yd *այնպիսուն* cghlo *այնպիսոյն* AJKLMNOPQSTUZn *կանոնքն* V *կանոնքն* u *կանունով* d *մինչև ցվաղջանսն կանոնք սահմանեցին* befgq *մինչ* (b *մինչև*) *ի վաղճան* (f *վախճան*) KMRYZhl *ցվախճանն* STo *ցվաղճանն* X *ցվաղխճանն*

2 IJYûabefghiklopqrst *սահմանեցին* c *սահմանիցին*

3 CDGHIJeg *հրաժարեն* û *հրաժարէն* KLMQRSTXYZt *հրաժարեցան* ac dbiklmoprs *հրաժարեցին* bq *հրաժարին* IJêeps *աշխարհէս* u *յաշխարհէն* n *յաշխարհէ* IJMNOQRS XYûbdefghloq *ի կենդանութեան* W *ի կենդանութեանց* ps *ի կենդանութիւնն*

4 Jbhlq *աւրինացն* I *օրինացն* OW *յօրինաց* befgq *չեն* MRX *յետի* acdkmps *ի յետին* b *արժան բայց յետին* HIUm *թոշակին* Qêo *զրկեսցեն* cû *զրկեսցի*

5 ûg չիք *այսինքն յաւրինաց անտի* d *այսինքն է* I *այլ ինքն* փխ. *այսինքն* lbho *աւրինաց* VIr *օրինաց* abcgkmq *կամ* փխ. *ապա* ef *կամ* փխ. *եթէ* p *թէ* d չիք *եթէ* û *ետ* TZ *յետ* աջ լուսանցքում KR XY չիք *յետ* afkmps *անյոյսն* t *ի ծանր* bq *ծանրն*

6 IMNQRSVZVêûdlot *հիւանդութեան* h *հիվանդութիւն* Y *հասանել* û *կամ* փխ. *և*, *զմարմին* ûabcdefghiklmo pqrst *ճաշակելոյ*

7 ê *ի կենդանութիւնն* deg *ի կենդանութեան* c *հաստատելոյ* R *կեսցցէ* ABCDEFGHIJKLMNOPQSTUVX YZWêû *կեցցէ* Y *մի տարի* û չիք *մի*

8 b *այնորիկ* IJWûeg *այնոցիկ* p *աղօթից* hqs *աղաւթից* eg *աղօթից ի* befgq չիք *առ դրանն* û *դրան* I չիք *մի ամ* leblor *միամտեալ* փխ. *մի ամ մտեալ*

9 Udghlot *յեկեղեցին* V *եկեղեցի* e *մտեալ ելցէ* փխ. *ելցէ* d չիք *ընդ* BC *ապաշխարաւղս* d *ապաշխարողսն*

10 NOWbdgnt *ջերմեռանդ* IJMNRSX YWûcdhlo *ապաշխարութիւն* g *ապաշխարութեանն* q *ապաշխարութիւնս* r *և ապաշխարութիւնն* Xû *ընդ* փխ. *ըստ* hlo *ընչիցն* û *ընչից* f *ինչից* k *յընչից* m *յընչիցն*

11 u *մարդոյ* ûr *տուր* L *հրամայեսցեն* beigq *հրամայիցէ* t *զամս երեք ապաշխարելով* IJKLMNOPQRST VXYZWûbeghloq *ամ*

12 r *եղև մեծ* . *և սուրբ ժողովոյն հաղորդիլ ի մարմնոյ կենարարին տեառն* d *սուրբ և մեծ ժողովոյն* c *ժողովոյ* q *ժողովուն* iot *հաղորդիլ* cd *ի մարմնոյն*

13 MNOPRTXYbgqr *երեխայից* hlo *երեխայիցն* t *մեծի* dhlo չիք *մեծ* u չիք *մեծ ամենայն* r *մեծ և ամենայն* dt *սուրբ* փխ. *ամենայն* hlo *ամենասուրբ* փխ. *ամենայն* t *զամս դ* û *գ* (ackmprs *զգ* d *զգս* hlo *դ*) փխ. *զերիս* DHêhlq *ամ*

ուացին զկարգն եւ զաւրէնն եւ մի եւս ամ ընդ ապաշխարողս աղաւթից զգուշասցին. մարդասիրութիւն ցուցցեն առ այնպիսիսն եւ խոնարհութիւն, զի ղնմանութիւն բերելով աւգուտ քեզ գործիցես եւ ապա լուասցի եւ վերստին ծնցի աւազանաւն եւ հաւասարեսցի աւրինացն, ղի որ արասցէ եւ ուսուսցէ՝ նա մեծ կոչեսցի յարքայութեան Աստուծոյ։

ԺԿԱ (ՃԾԵ) ԺԵ. Վասն բազում յուղիցն եւ մեծամեծ ամբոխիցն որ լինին ի կողմանս կողմանս, որք եպիսկոպոսք լինին եւ զայլոյ վիճակ յափշտակել ջանան եւ որք երիցունք լինին եւ այլոյ քաղաքի եւ ժողովրդեան ցանկան յափշաակել՝ կամ եղեւ մեծ ժողովոյն զի ղայնպիսիսն դադարեցուսցեն յիւրաքանչիւր վիճակի։ Ապա եթէ ի բռնութենէ կամ կաշառաւք զգործն ղայն յանդգնեաց գործել եւ ընդդէմ եկեսցէ առաքելական կանոնիս՝ կամ եղեւ սուրբ եւ մեծ ժողովոյն ղի զայնպիսիսն ընկեսցեն ի բաց յաթոռոյ եւ ի կարգէ

1 NOWa ուսուցին bq զկարգի և զաւրէննան ûeg դկարգ և զօրէնս (e զօրէննան) c դկարգս և զաւրէննան hlo կարգն adfms զաւրէննան ik p զօրէննան ûbq չիք եւ dhlot ամն (dt ամ) եւ bq ամս a ապաշխարողսն
2 abcdefgkmpqs ղգուշասցին աղաւթից (abq աղաւթիցն egp աղօթից) e ղգուշասցեն մարդասիրութիւնն S մարդայսիրութիւն Wd մարդասիրութեամբ Uê ցուցցին Y ցուցեն begq ցուցանեն Y այնպսին ûbeg q այնպիսին
3 KLTZ խոնարհութիւնն Q խոնարհութեամբ hlo զխոնարհութիւն û և փխ. զի ê չիք զի begq զի ի նմանութիւն KMRYê զնմանութիւնն hlo նմանութիւն begq քեզ յաւգուտ (eg յօգուտ) գործեսցեն eg գործեսցես) rt գործեսցեն Yad hiklmops գործեսսես
4 U չիք և ապա JVX վերըստին i աւազաւն փխ. աւազանաւն bq հաւասարեսցէ
5 KLQRZ յաւրինացն MSTXY յօրինացն û օրինաց, և փխ. զի pst զոր Y ուսսցէ HJKLMRSTXYZt արքայութեանն OVabikmpqst յարքայութեանն IUêû արքայութեան eg յարքայութիւնն lo արքայութիւն h արքայութիւնն
6 KLQTZ յաստուծոյ c չիք աստուծոյ
7 Y յուսզիցն grt ուղիցն Hû ամբոխից t որք
8 IJUbeghlq չիք կողմանս (որք) f չիք կողմանս բայց ավելացրել են ուրիշ ձեռքը հետագայում Y արքեպիսկոպոսք փխ. որք եպիսկոպոսք IZWûbefghlqt եպիսկոպոս NOUW ûefgbnp զայլոց bq յայլոց km զայլ befgn վիճակս q չիք վիճակ
9 bq յափշտակելն e ափշտակել hl o ջանան յափշտակել N ջան փխ. ջանան hlo չիք և (որք) NOb cq երիցունք A այլոց bdefgq այլոց NOp չիք և (ժողովրդեան)
10 MRXWbhloq ժողովրդեանն d ժողովրդն b ցանկանն u չիք յափշտակել W մեծի b ժողովուն g ժողոյոյն ê չիք զի
11 U այսպիսիսն uo զայնպիսին r այնպիսիսն p ղաղարեցուցանել q ղադարեցուցանեն IJKLMORST VXYZûeghlops իւրաքանչյիւր Uit վիճակին b վիճակն eg վիճակս fq վիճակ
12 n չիք ի Ybq ի բռնութենէն H ի բռնութեան n ի բռնութեամբ AIJKLM NOPQZWn կաշառովք u կաշառուք bq զգործս i զգործ U անդգնեաց e յայնտգնեաց Z յանգոսնեաց փխ. յանդգնեաց befgq չիք յանդգնեաց acdkmps յանդգնեալ գործեաց befgq գործեաց Ghl չիք և
13 hlo եկաց d յառաքելական n կանովնիս O կանոնին t մեծ և սուրբ ubq չիք և d չիք և մեծ
14 g չիք ղի u զայնպիսին KLMQRST XZ ընկեսցէ Y ընկեսցի NO ընկեսցուսցեն n ընկեսցեն և մեկնեսցեն ի բաց befgq յաթոռոցն d յաթոռոյն U չիք ի (կարգէ) Un ի կարգէն

քահանայութեանն եւ բնաւ. իսկ ի բաց մերժեսցեն ի պաշտամանէն եւ ամենեւին. եղիցի քեզ իբրեւ զմի յանզգամաց, զի որում տուեալն իցէ՝ տացի եւ յաւելցի, եւ որ ոչն գտիցէ ունել եւ զոր ունիցին՝ բարձցի ի նմանէ։

ՃԿԲ (ՃԾԸ) ԺԶ. Վասն այնոցիկ որ ի կարգին են եւ ի կանոնին եւ յուխտի եկեղեցւոյ եւ յագահութիւն եւ ի դուշաքաղութիւն անկանիցին, զարծաթ իւր ի վարձու տացէ եւ տոկոսեաւք պահանջիցէ եւ մոռանայցէ զբարբառն աստուածեղէն գրոց որ ասէ թէ «Զարծաթ իւր ի վարձու ոչ տացէ»*, եւ մանաւանդ դայլթ ի դայլթ ի պաշտաւնն թուլասիրտ, յաղաւթս մեղկ, եւ ծոյլ ի հաւատս՝ այնպիսումն ասէ գիր. վայ «որոց թողեալ իցէ զուսումն մանկութեան եւ մոռացեալ զուխտն աստուածեղէնն»**. կամ եղեւ մեծ ժողովոյն զայնպիսին մերժել ի կարգէն եւ կամ բարեաւք կամաւք յուղղութիւն ածել։

* Եզեկ. ԺԸ, 8   ** Առ. Բ, 17

1 FHINQVXYWèûabdhiklmopqs քահանայութեան ct քահանայութենէ r քահանայութեան և ի m ի բաց յաթոռոյ և ի կարգէ մերժեսցեն BCDEFGHUêûa ընկեսցեն փխ. մերժեսցեն Y մերժեսցի Vêbg kq ի պաշտամանէն

2 è այնոյհետև u այսուհետև r քեզ ի իբրև n զմի ի HIJLNOSêûegh ln անզգամաց îq յանսզամաց Gknı յորում

3 KLd արեալն UWû տուեալ h տացէ l առցէ փխ. տացի Yl յաւելի d k աւելցի c ոչ Q գիտիցէ տացի ունել

4 KUYbcefghlq ունիցի S ունիցեն Hbceq բարձի.

5 t որք ê չիք ի (կար-) N ի կարգէն Y ùq ի կարգի ê ի կարգեն û չիք և (ի կանոնին), ի կանոնէն n ի կանոննին U ուխտի

6 NOVYbfgboprs եկեղեցոյ ù եկեղեցոց c եկեղեցոյն q յեկեղեցոյ ûbq ի փխ. և (յագահութիւն) JKLMQR STUYZ ագահութիւն d չիք և ի դաւշաքաղութիւն Yr չիք ի բոլոր Ձեռ-երը դոշաքաղութիւն Y անկանցին di անկանիցեն e յանկանիցին blo անկանիցի

7 b վարձուն նա ոչ տացէ U և (տոկոսեաւք) կրկնված է BCDEFGHI JKLMQRSTXYZêbcbıloqrt տոկոսիւք eg տոկոսօք I պահանջի ûbe fgqպահանջեսցէ

8 ûd գրաւրաւ abcefgiklmoqr գրաբրառ cp աստուածային befgq աստուածային գրոյն (bq գրո f գրոյ) hi lort աստուածեղէն (hıl աստուածեղեն) սուրբ գրոց U չիք որ ասէ cd եթէ ahlo չիք թէ

9 abcdefghlklmopqrst ի վարձու նա (cdebr նայ) ոչ eg տացէն bq տացէ նմա ûbegq չիք և g մա<ա>նաւանդ p դայթ ընդ դայթ q դայթադղի փխ. դայթ ի դայթ IJYûhl ի պաշտօն bqo ի պաշտաւն kmps ի պաշտամանն փխ. ի պաշտաւնն

10 ABCDU թուզասիրա J թուլասիրս Yû թոյլասիրտ eg թուլասցի սիրտն d թուլայսիրտ Y չիք յաղաւթս I մեղք Xeq ծուլ AB այնպիսւումն NOWbd այնպիսոյն ûbklo այնպիսում t յայնպիսումն KLMQS TZ այսպիսումն RX այսպիսումըն Y զայսպիսումն

11 P ասէ գիր... զուսումն ձախ լուսանցքում b գիրս q գիրն Vhl որոյ hlo զմոռացեալ

12 û զուխտ t եղև սուրբ և մեծ NO W մեծի a սուրբ փխ. մեծ Kacdegi kmnprs զայնպիսիսն hlo զի այնպիսիսն (h զայնպիսիսն)

13 lbhloq մերժեալ abcdefghiklmopqr st չիք և t չիք կամաւք JX յուղղութիւնն d ածել զայնոսիկ

ԾԿԳ (ԾԾԹ) ԺԷ. Լուր էհաս ի սուրբ եւ մեծ ժողովն Նիկիայ, թէ ի տեղիս տեղիս սարկաւագունք աւրէնս տան եւ մկրտութիւնս առնեն, եւ ընդդէմ թուեցաւ գործն Առաքելական կանոնաց եւ մեծ ամենայն ժողովոյս. բայց աղէ որք ոչ ունին իշխանութիւն մատուցանել պատարագ՝ նոցա զի՞արդ համարձակ լինի զմարմինն Քրիստոսի բաշխել. այլ որք մատուցանեն զպատարագ՝ նոքին եւ բաշխեսցեն, եւ սարկաւագին իշխանութիւն լիցի հանել ի սեղանն եւ իջուցանել եւ զգուշութեամբ ի սպասու կալ եպիսկոպոսին, այլ եւ ընդ երիցունսն խառն աւրէնս առնուլ կանոնք ոչ հրամայեն։

ԾԿԴ (ԾԿ) ԺԸ. Վասն այնոցիկ որ արուագէտք են, կցորդք են այնոցիկ որ պղծին ընդ անասունս եւ ապաշխարութիւն նոցին ի վերայ եղիցի. այլ եթէ քահանայ ոք ըմբռնեսցի յախտին՝ ելցէ ի քահանայութենէն, եւ եթէ յուխտի մանկանց՝ ի կարգէն ելցէ, եւ ապաշխարութիւն անասնագիտացն ի վերայ եղիցի։

1 NOW յուր (s ուր) փխ. լուր W չիք ի (սուրբ) NO և սուրբ ի մեծ abc defghiklmnopqrst և ի մեծ A Նիկիկիա o Նիկոս Y չիք Նիկիայ acd hiklmoprst եթէ bq չիք ի (տեղիս)

2 e սարկաւագունքն KLQRSZlo յաւրէնս MXYfh յօրէնս Y կատարեն փխ. տան NOWû մկրտութիւն Y տան փխ. առնեն

3 KL թըւեցաւ d յարաքելական cg կանոնացն n կանոմնաց W կանոնայ մեծ և ամենայն u չիք ե մեծ ամենայն

4 u չիք ժողովոյս GU ժողովոյն d ժողովոյնս û չիք բայց աղէ acıkmprst ոչն ê իշխանութիւնն n իշխանութիւնս dr մատուցանեն

5 befgq պատարագ մատուցանել Y զպատարագ êcd լինի համարձակ L լինին befgq լիցի ûd զմարմին l և զմարմինն hlo տեառն փխ. Քրիստոսի

6 A այդ i չիք այլ hlo ոք փխ. որք r մատուցանին abdefghiklmopq rs պատարագ t զպատարագն b նոքա են

7 û չիք և (սարկաւագին) I սարկաւագի ê իշխանութիւնն d և հանել û սեղան r իջուցանեն

8 hilort չիք և (զգուշութեամբ) Wêac hiklmoprst չիք ի achiklmopr st սպասաւորել (d սպասօրել) փխ. սպասու կալ AB այդ û չիք այլ NOW երիցունքն Yakmps երիցունս belq իրիցունսն cd իրիցունս

9 t խառն ընդ օրէնս IJKLMQRSZ յաւրէնս TXY յօրէնս ü օրէն êrt առնել Y տալ փխ. առնուլ r զկանոնք hlo ոչ հրամայեն կանոնք IJû հրամայեսցեն

10 K ոյր (êûrt որք փխ. որ (արուագէտք) acegmprst արուադէտքն fr արուագետքն d արուագետն Y և կցորդք են Uûacdhiklmnop st կցորդ են g կցուրք են r կըցորդին Wqrt որք (պղծին) b չիք որ (պղծին)

11 ê պղծեն t ընդ անասունս պղծին êûbdegq անասունսն f անասունս m անասուն U ապաշխարութիւնն adfgiklmpqrst նոցա L եղիցի ի վերայ GHNOVWq եղիցին

12 Kbciqrt թէ beg ըմպռնեցաւ ախտին q ըմբռնեցաւ ախթին f ըմբռնեցաւ KSTZmst յուխտին (k ուխտին) փխ. յախտին Y յուխտէն ելցէ և ի i չիք ի ûps ի քահանայութենէ

13 t թէ ûeghioq ուխտի b մանկանց է ı ի կարգէն ելցէ ի կարգէն t ելցէ ի կարգէն և ապաշխարութիւն նորա անասնագիտին Y չիք ելցէ êq ապաշխարութիւնն KLMQRST XYZ չիք ապաշխարութիւն

14 Uûegnq անասնագիտաց b անասնայգիտաց achiklmoprs անասնագիտին d անասնայգիտին M ի վերայ կրկնված է begq չիք ի վերայ

ՃԿԵ (ՃԿԱ) ԺԹ. Որք հերձուածեցան ի հերձուածսՊաւղոմնիայի հերձուածողի եւ յետ այսորիկ ապաւինեցան ի կաթողիկէ եկեղեցի՝ սահման եդեալ է, զի դարձեալ մկրտեսցին ի կաթողիկէ եկեղեցի, զի այն ոչ լիութեամբ էր. ապա եթէ ոք ի նոցանէ յանցեալ ժամանակս ընդ ուխտիւն լինին, զի թէ ամբիծք կամ անարատք գտանիցին, ձեռնադրեսցին յեպիսկոպոսէն եկեղեցւոյ սրբոյ. ապա եթէ ի հարցանելն եւ ի քննելն անարատք չգտանիցին, արժան է լռեցուցանել զայնպիսիսն։ Սոյնպէս եւ վասն սարկաւագացն եւ ամենայն ոք որ եւ իցեն ընդ կանոնաւք, նոյն կարգ կացցէ։ Յիշեցաք եւ վասն սարկաւագաց կանանցն, որք կերպարանաւք ձեռնադրութիւն ունին, զի ամենայն իրաւք իբրեւ զմի յաշխարհականաց կացցեն։

1 hlo ժողովն փխ. հերձուածս eg հերձուածսն I պօղովնիայի W պօղոնիս û պողովնեայ abegi պողոնայի dkp պօղոնայի c ապողոնայի ı պողոնայի h պօղոնարի b պաւղոնարի q պողինարի rt պօղոնեայի s պաւղոնայի մՑւցած Ձեռ-երը պաւղովնիաի ûeg հերձուածողին Y չիք հերձուածողի

2 Zûabcdegbıklmoprst այնորիկ Y յապաւինեցան JKLMNOQRSTUVX ZWêabegkmnprst ի կաթուղիկէ Y սուրբ եկեղեցի dg եկեղեցին e յեկեղեցին NO զի այն սահման

3 Y սահմանեցաք փխ. սահման եդեալ է k չիք սահման.... եկեղեցի Z եդեալ է դի դարձեալ է Y մկրտեսցի IKLMNOQRSTUVXZWêaegmnop qrst ի կաթուղիկէ MRX յեկեղեցի e յեկեղեցին gt եկեղեցին Y դայն

4 eg լրութեամբ փխ. լիութեամբ ırt կամ փխ. ապա achklmpst թէ Hl ոչ փխ. ոք d չիք ոք û չիք ի ûeghlo անցեալ

5 U ուխտին ûabcdfhiklmnopqrst ուխտիւ Q լինէր q էին փխ. լինին LUlnot եթէ NOYWûip անբիծք h անպիզծս (՟ıo անպիծս) փխ. ամբիծք Ybefgpqt և փխ. կամ NOW u անարատ FQSêhlq գտանիցեն

6 LNêhl ձեռնադրեսցեն ILMQRSTV YZ եպիսկոպոսէն U եպիսկոպոսէ bq յեպիսկոպոսէ K չիք յեպիսկոպոսէն JNOPVYbcdefhkopqrs եկեղեցոյ ıg յեկեղեցոյ H յեկեղեցւոյ Wcefghloqrt թէ NObq չիք ի

7 NOWbefgq չիք և ի քննելն êû ի քննել ûbpqs անարատ q չգտանիցեն ձեռնադրեսցին ի յեպիսկոպոսէն եկեգեցոյ սրրոյ նայ արժան է b ոչ գտանիցին նա արժան է FKLMQRSTZêdhl չգտանիցեն a չգանիցին փխ. չգտանիցին r այնպիսին լռեցուցանել

8 BCDEGHIJWêde զայնպիսին û այնպիսին R այնպէս (û այսպէս g նոյնպէս hkmps որպէս) փխ. սոյնպէս ûlo սարկաւագաց

9 Z ոք և որ իցեն û չիք ոք t որք փխ. որ և r որ և ից ջնջված է befgq չիք և (իցեն) Zkmps չիք ընդ J կանոնոք U կանովնօք ac k կանոնաց bq կանոնաւքն n կանովնաւք q կայցէ Y չիք նոյն..... կերպարանաւք ú չիք յիշեցաք.... յաշխարհականաց կացցեն NO Wir յիշեցէք mpst յիշեսցուք û չիք և (վասն)

10 hot սարկաւագացն ûdefgmqs կանանց bırt կանոնաց փխ. կանանցն hlo չիք կանանցն abefgbiloqrt որ G կերպարաւք Q ձեռնադրելութիւն ê ձեռնադրութիւնն efgq ձեռնադրութիւնս

11 kmps և փխ. իբրև IJKLMQSXYZe gqn աշխարհականաց hlo յաշխարհացն bq կայցենe կացցեն են ոմանք ծաղր առնեն զատկէն մինչ պենդէկոստն և ամենայն կիրակէի չկրկնել ծունր փառք աստուծոյ

ԺԿԶ (ԺԿԲ) Ի. Զի են ոմանք որ ի կիւրակէի ծունր դնեն կամ յաւուրսն մինչեւ ցՊենտակոստէն, կամ եղեւ՛ զի ամենայնս յամենայն իշխանութեան միաբան արժան է պահել զկարգ, զոր ինչ եդ սուրբ ժողովն, զի յոտն կալով զաղաւթսն մատուսցեն Տեառն ամենայն երկիր։

Կոստանդիանոսի թագաւորի առ եպիսկոպոսս եւ առ ժողովուրդս.

Զի չարեաց եւ ամպարշտաց լծակից եղեւ Արիոս, յիրաւի զնոյն պատուհաս նոցին անարգանաւք կրեսցէ, որպէս եւ այժմ Պորփիւր որ աստուածպաշտութեան թշնամին եւ աւրէնսդրութիւն անաւրէնութեամբ վասն պաշտամնէից հաստատեաց, ըստ արժանի գիւտի զհատուցումն չարեաց իւրոց. եւ այնչափ եւս, զի նախատելի իցէ եւ որ գալոց ժամանակքն իցեն, զի առաւելապէս եւս լցցի չարաչար եւ հայհոյեալ կոփանաւք եւ ապականեացին որ ի նմա ամպարշտու-

1 t *և զի են* բացի RY-ից մնացած ձեռ.երը չունեն ի A *կիւրակէի* ձախ լուսանցքում. e մնացած ձեռ-երը *կիրակէի* abcdefgikmpq rst *որ ծունր դնեն յաւուր կիրակէի* (b *կիրակէին* d *կիրակի* s *կիւրակէի*) *կամ* hlo *որ յաւուր կիրակէի* (h *կիւրակէի*) *ի ծունր դնեն* hlot *յինանցն յաւուրսն* ır *յաւուրս յինանց* I *աւուրս* JUû *աւուրսն* befgq *յաւուրս* û *մինչև և* cd չիք *մինչև*

2 A *ցպենդակոսն* KMSTUXZceg ks *ցպենտակոստ* am *ցպենդակոստ* PQ *ցպէնտակոստ* NOf *ցպենդակոս* Vn *ցպենտակոս* YW *ցպենտէկոստէ* ê *ցպենդէկոստն* û *ցպէնդէկոստսն* r *ցըպենտէկոստըն* t *ցպէնտակոստէն* XY *միապէս* փխ. *ամենապէս* INOQUYWgn *ամենայն* Xrt *իշխանութեանն*

3 hlo *զկարգն* BCDEFGHWêf *եդ* Y *եդին* û *եդաւ* NO *զոր* փխ. *զի*

4 hlo չիք *զի յոան կալով* km ps *յոտնակալով* փխ. *յոան կալով* êûn *զաղաւթս* t *մատուցանեն զաղօթս տեառն աստուծոյ ամենայն երկիր* GHêabeg kmpqrs *մատուցանեն* cd *մատուցանեն տեառն աստուծոյ ամենայն երկիր* Jûk *յամենայն* KLSTZ *յերկրի* բացի Vêaeghklmopqrs-ից մնացած ձեռ-երը *երկրի*

5 begq *կանոնք կոստանդիանոսի թագաւորին* A *կոստանտիանոսի* BFGI JNUYêûbdeghiklmpqs *եպիսկոպոս* c *եպիսկոպոսն*

6 Uê չիք *և* cdefg *ժողովուրդսն* km ps չիք *ժողովուրդս*

7 lo *չարաց* I *յամբարըշտաց* hlo *ամբարշտութեանց* h *յարիոս* ê *իրաւի*

8 Q *պատուհասի* l *պատուհասն* ho *պաս* փխ. *պատուհաս* t *այժմդ* akmprs *պորփուր* deg *պորփիւրոս* l *պորփիւուր*

9 Yeg չիք *որ* VX *աստուածապաշտութեանն* bq *աստուածապաշտութիւն* ê *թշնամի և օրէնսդրութեան անօրէնութիւն* K *աւրէնսդրութեամբ* VX *օրէնսդրութիւնն* abcd efghilmpqs *աւրէնսդրութեան* û *օրէնսդրութիւնն անաւրինաց անաւրէնութեամբ* bq *անաւրէնութեան* R չիք *անաւրէնութեամբ*

10 cd *հաստատեալ* eg *արժանին* bq *գիտել* (eg *գտին*) փխ. *գիւտի*

11 Y *հատուցումն* b *զհատուցուն* h *զատուցումն* g *իւրեանց* acdhikl moprst *այնչափ* k չիք *զի* BDGHI JSû *նախատել*

12 BCDEFGHn *գալոյ* û *գայլոյ* փխ. *գալոց* U *ժամանակն* Yuır *ժամանակք* êt *ժամանակ* o *ժամանակնքն* t *իցէ* bnq *քննիցեն* փխ. *իցեն* Hêacdhiklmoprst *լիցի* փխ. *լցցի* L *լցցի են* b *չարչարեալ*

13 Aabcdefghilmopqrst *կափաւք* bcq *ապականեցի* hkl *ապականեցեն* abcdefghiklmopqrst *ի նմանէ* BC EFKo *ամպարշտութենէ*

թեան աւրէնսդրութիւնն։ Այսպէս եւ այժմ. կամ եղեւ, զի որ Արիոսի եւ ոյք հաւասարեն կամաց նորա. զի Պորփիւրացիք կոչին, զի ոյք եւ ումեք բարուց հաղորդեալ են՝ զնոցին անուանս ունին։ Եւ յետ այսորիկ թէ առ ումեք գիրք Արիոսի կարդեալ իցէ եւ գտանիցի՝ զայնպիսիսն այրելով այրեսցեն, զի ոչ միայն ապականեալ վարդապետութիւն նորա կորիցէ, այլ զի ամենայնիւ բնաւ յիշատակ նորա մի գտանիցի։ Այլ զայս յայտնապէս հրաման տամ, զի թէ առ ումեք գիրք որ յԱրիոսէ եդեալ կամ կարդեալ իցէ եւ տեսանիցի առ ումեք կամ իբրեւ թաքոյց եւ ոչ առ ետեղ ի կրակ մերձեցոյց եւ կամ ոչ վատնեաց այրելով՝ այսպիսին մահու մեռցի. ապա եթէ ի նմին ժամանակի այլք եւս գտցեն, պատիժս այս լիցի՝ գլուխ զորմ տալցեն եւ այսպէս վճարեսցեն ի կենաց իւրեանց։

1 IJMQRSXYêeghiopqs աւրէնսդրութիւն ûbd աւրէնսգրութեան b յայժմ hlo չիք այժմ hılort կան · ոմանք ոյք (rt որք) փխ. կամ եղև.... և ոյք W եղև և զի A զի որ աջ լուսանցքում abcdefgq չիք զի որ U ոչ փխ. որ Yûkmps չիք որ

2 r չիք նորա begq չիք զի t որ (k զոր) փխ. զի BCDEGHû պորփիւրացի ոք begq զպորփիւրացիք hlo մանեացի (ir մանէացիք t մանիքէցիք) փխ. պորփիւրացիք NW eg կոչեն DGHû ոյ փխ. ոյք hio չիք ոյք և

3 kmps մեք (q ումէք) փխ. ումեք hılort ելեալ փխ. հաղորդեալ û զնոյին փխ. զնոցին hlo և զանուանս q ունիցին p չիք և (յետ) hil ort վասն փխ. յետ

4 airt այնորիկ Y եթէ G չիք առ F կարգեցեալ abcdefgkmpqs կարգացեալ (hilort կեցեալ R կարեալ Y կրեալ) փխ. կարդեալ ê կամ փխ. և u զտանիցէ kmps գտանի

5 bq զայսպիսիս eıg զայնպիսիս hl ot զայնպիսին hilort հրով փխ. այրելով e զի ոչ միայն կրկնված է b այնապականեալ q անապականեալ Y վարդապետութիւնն hl o վարդապետութիւն նորա ապականեալ

6 H կոչիցէ (ps կրիցէ) փխ. կորիցէ BFG այդ abcdefgbklmpqs զի մի ամենևին (acdkmps ամենայնիւ) o այլ և զի ամենեւին t յամենայնի ê ամենեւին ûhiop չիք բնաւ t յիշատակն

7 t չիք նորա befgpq չիք մի bq գտանիցէ t գտցի ABF այդ d չիք այլ q յայտապէս d տայմ

8 c գիր գրոյ փխ. գիրք որ Ygh lot չիք որ GHOW յարիոսիէ JUYen արիոսէ êg արիոսիէ hlo յարիոսի ilo եդեալ փխ. եդեալ r' եղեալ է կամ BCDEFGHIKê կարդեցեալ abcdeighklmopqrst կարդացեալ փխ. կարդեալ Lkm տեսանիցէ ·ê տեսանեցի

9 Q ոմեք V յումեք hlo և կամ i չիք կամ hlot չիք իբրև Qê չիք և ոչ առ... մերձեցոյց t ոչ առ և ի կրակ ետղ մերձեցոյց F չիք առ (ետեղ) N առ ի տեղ Wp տեղ (m տեղի) փխ. ետեղ begt աւետել (d առնէ տեղ) փխ. առ ետեղ W կրակի ps մերձեցայց

10 ê չիք և bq չիք կամ gq վատեաց ps վայտնեաց CDGHINXY Wêûefghiklot այնպիսին bq և այնպիսին ê մեռանիցի hikmps թէ

11 l չիք ի RXY ժամանակին ABF այդք MQRXYdkm այլ û աղք փխ. այլք ûb գտցին efgqt գտցին պատիժ chilor պատիժ Y չիք պատիժս.... տայցեն

12 Va զորմն ps զոր hilno զորմ տացեն (n տացցեն) N տացեն hl չիք և Yht այնպէս l նոյնպէս փխ. այսպէս Y վճարեսցին û վիճարեսցին eg վիճարեսցեն acikmps վախճանեսցին (l վախճանեսցեն do վաղճանեսցին h վաղճանեսցեն r վաղճանեսցին t ելցեն) փխ. վճարեսցեն

Գլուխ հաւատոց ժողովոյն Նիկիայ.

Յիշխանութեանն Պաւղովնի եւ Յուղիանոսի փառաւորաց եւ լուսաւորաց, յամաց Աղեքսանդրի ՈԼՁ, յամսեանն մարերի իբրեւ ԻԲ էր ամսոյն, յառաջ քան զԺԳ-ն կաղանդին յունի ամսոյ ի Նիկիայ, մայր քաղաքացն Բիւթանացւոց, եդաւ հաւատս՝ Հաւատամք ի մի Աստուած Հայր ամենակալ։ Այս են հաւատք, զոր եդին սուրբ հարքն։

Յառաջ վասն Արիոսի հայհոյութեանն յասելն թէ արարած է Որդին Աստուծոյ եւ վասն ամենայն հերձուածողաց՝ Սաբելի, Փոտինոսի եւ Պաւղոսի Սամոստացւոյ եւ Մանիքեցւոց եւ Վաղենտինեաց եւ Մարկիովնացւոց եւ վասն ամենայն հերձուածողաց, որք յարեան ի վերայ կաթողիկէ եւ առաքելական եկեղեցւոյ, զորս դատապարտեցին ի Նիկիայ քաղաքի իբրեւ ժողովեալ էին եպիսկոպոսք ՅԺԸ, որոց անուանքն

1 O *հաւատոյց* UYêdinrt *հաւատոյ* hlo *հաւատոյն*

2 BCFio *յիշխանութենէն* DGHJKLMRTYZegkmprs *իշխանութեանն* IQSXêubq *իշխանութեան* NWd *յիշխանութեան* hl *յիշխանութիւն* F *պօղովնի* W *պօղոնի* ê *պողովնի* ps *ապաւղովնի* a *պաւղոնի* f *պաղոնի* eg *պտղոնի* (b *պտղոյն* q *պտղոյնի*) փխ. *պաւղովնի* Q *ուլիանոսի* g *յուլիանիանոսի* NWbeiga *փառաւորեաց և լուսաւորեաց* ê *փառաւոր*, չիք *և լուսաւորաց*

3 lêdt *ամաց* befgq *յամանց* Nb *յադէկսանդրի* N *զճլզ* G *յամոեան* ê *և* փխ. *յամսեանն* dps *ամսեանն* X *մարեր* t *որ իբրև*

4 abcdefghiklmopqrs *ԺԹ* (t *ԺԹ-ն*) փխ. *իր* kps *ասաց* փխ. *ամսոյն* m *երեռաց* փխ. *էր ամսոյն* ê չիք *էր ամսոյն* A *դժդ-ն*-ի տեղը սկզբնապես բաց է թողնըված. մեկ ուրիշը հետագայում ավելացրել է *գի-սն* BCDEFGHIJLMOPQRSTUVXZûn *զգի-սն* Y *զգ-սն* W *զի-սն* ê *զի* K *յզի-սն* N *զզ ամիսն կաղանդիս* A-ում սկզբնապես *յուն.* բաց է թողնված *ի ամսոյ*-ի տեղը. ուրիշները բնագրի *յուն*-ին ավելացրել են *ի ամսոյ*, այսինքն *յունի ամսոյ* IJKLMNOPRSTUVYZWên *յունիս* Q *ունիս* X *յունիսի*, չիք *ամսոյ* acs *յունուարի* (bdfikmpqrt *յունվարի* eg *հունվարին* hlo *յունվար*) փխ. *յունի ամսոյ*

5 ê *քաղաք* U *մայրաքաղաքն* t *մայրաքաղաքին* Q *րիւթանացւոյ*

6 g *իմ* փխ. *ի մի* Vacıklmorst *ամենակալ արարիչ* (c *յարարիչն* t *արարիչն*) ď *ամենակալ արարիչ երկնի և երկրի* h չիք *ամենակալ* lêûacdkmps *հաւատամք* KLMQRSTXYZ չիք *այս են... սուրբ հարքն* befgq *հաւատք* (bq *հաւատամքն*) *այս են* e *զո* փխ. *զոր*

7 b *հայրապետքն* փխ. *հարքն*

8 bq *արժան է* փխ. *արարած է*

9 l չիք *ամենայն* bíq չիք *սաբելի*

10 eg չիք *սաբելի.... հերձուածողաց* U *քոտինոսի* hiklmoprst *փոտիանոսի* b *փոստինոսի* c չիք *և* bfq *պաւղի* bíq չիք *և մանիքեցւոց* c *մանէացոց*

11 Un *վաղենտինեայ* IJêdbklmops *վաղէնտինեացւոց* NOVW չիք *վասն*

12 KLMQRSTXYZ չիք *ամենայն* H չիք *ի վերայ* ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVXYZWûacdfkmnpqst չիք *և* (*առաքելական*)

13 r չիք *և առաքելական* Y *առաքելականի* d *կաթուղիկէ եկեղեցւոց առաքելական* e *առաքելական սուրբ* b *եկեղեցի*

14 IJûbhlq *քաղաքին* t *ի քաղաքն Նիկիայ* efg *քաղաք և իբրև* (f չիք *և*) p *ժողովէին* N *զճժը* ê *յժը* dikmt *անուանք* a *անուանց*

ըստ իւրաքանչիւր իշխանութեան գրեալ է, որ զի փութապէս ծառայք Աստուծոյ առաւելագոյն փոյթ եղին ղարեւելեաց եպիսկոպոսացն գնել զանունս, վասն զի արեւմտից եպիսկոպոսացն՝ ոչ, նոյնպէս խնդիր ինչ էր վասն հերձուածողաց։

5 *Սուրբ եպիսկոպոսն քաղաքին Կուդուբէ այսպէս հաւատամ, որպէս յառաջագոյն գրեալ է։*

Բիկտոր եւ Բիկենտ երիցունք ի Հռոմ քաղաքէ։

Յեգիպտացւոց

Աղեքսանդրոս Աղեքսանդրի մեծի.
Ափոստորիոն յԱղփոկրիտիանոսէ.

1 t *իշխանութեանց* ê *որպէս* փխ. *որ* abcdefghiklmopqrst *որ չէ գժուար յայանել* (p *յայտնի են* s *յայտնեն*) փխ. *որ* bcdhiloqt չիք *զի փութապէս...,* մինչև 150-րդ էջի 12-րդ տողը: aefgkmprs ձեռագիրներում Նիկիայի ժողովի մասնակիցների ցանկը դրված է ոչ թե Կոստանդիանոսի ուղերձից անմիջապես հետո, այլ ձեռ-երի վերջին մասում. այդ պատճառով էլ սրանք այդ ցանկից առաջ ունեն վերնագիր և ներածական, որի սկիզբը՝ *Իբրև.... գրեալ է* կրկնված է՝ 133 էջի 14-րդ տողից մինչև 134 էջի 1-ին տողը: վերնագիր՝ *Նիկիայ ժողովոյն* (ps *ժողովն*) *անուանք* r-ը շարունակվում է՝ *որ ի Նիկային ժողովն այս են* g-ն չունի այս կրկնված հատվածը՝ *Իբրև ժողովեալ էին եպիսկոպոսք յժը որոց անուանքն ըստ իւրաքանչիւր իշխանութեան գրեալ է* aefgkmp rs *աստ այլ* փխ. *զի*

2 r *տեառն* փխ. *աստուծոյ* û *առավելապէս* ê *արեւելեաց* û *զյարեւելեաց* akmps *զարեւելեայց* ê *եպիսկոպոսաց*

3 QS *գնելն* F չիք *գնել զանուանս....* *եպիսկոպոսացն* IJKLQTZeg *յարեւմտից* J *յեպիոկոպոսացն* ê *եպիսկոպոսաց*

4 f *ինչ խնդիր ինչ* A *հերձուածոաց* JKLMNOPQRSTUVXYZWên *հերձուածոց* efgr *հերձուածողացն*

5 Zêefg *եպիսկոպոս* efgkmprs *քաղաքի* eg *կուդուբթէ*

6 Y *յառաջագոյն որպէս* aefgkmp rs *գրեալ է աստ*

7 e չիք *բիկտոր... քաղաքէ* U *իկտոր* W *բեկտոր* aefgkmps *բիտոր* r *բիտոն.* բացի aefgkmprs-ից մնացած ձեռ-երը *բեկենտ* DGHû *բէկէնս* QRSTXYZ *բեննեկտ* U *բեկենմ* V *իրիցունք* r չիք *ի* W *ի հռոմայ* u *ի հռովմայ* r *ի հռոմէ քաղաքի* բացի XYaefgkmns-ից մնացած ձեռ-երը *ի հռովմ*

8 DGH *յերիցանցն հռովմա յեգիպտացւոց յարեւմաեան եպիսկոպոսք եղեալ են անուանք* փխ. *յեղիպտացւոց* LV *յեգիպաացոց այսք են* (V չիք *այսք են*) Y *եգիպտացոց* s *յեղիպաացուոց* r չիք *յեղիպտացւոց* efg վերնագիր՝ *Նիկիոյ* (f *Նիկիա*) *սուրբ* (f չիք *սուրբ*) *ժողովոյն անուանքն* (f *անուանք*) *են այսոքիկ* (e չիք *են այսոքիկ*) փխ. եգիպտացւոց ê չիք *յեգիպտացւոց*-ից մինչև 150-րդ էջի 12-րդ տողը

9 XW *յաղէքսանդրի* GRY *մեծ* efg *աղէքսանդրոս եգիպտացոցն աղէքսանդրի . մեծէ* (f *մեծի*)՝ 8-րդ և 9-րդ տողերը միացված են

10 G *ափոսաւորիոն* akmps *ափասատրիովն յաղփկրիտիանոսէ* (ps *յաղրկրիտիանոսէ*) e *ափսանչրովն* f *ափասանչրիովն* g *ափասանչրովն* n *ափոսատրիմոն* r *փոսատրիոն* DG *յաղփոկրախանոսէ* H *յաղփոկրտինն* UY *յաղփոկրիտիանոսէ* ef *յաղփկիտիանոսէ* g *յաղփիկիտիանոսէ* r *յաղփոկրիսփանոսէ*

Ագամանտիոս ի Կենոսէ.
Արբետիոն ի Պարբետէ.
Փիղիպպոս ի Պամփիայէ.
Պետամոն ի Հերակլոսէ.
Սեկունդոս ի Պտղոմէ.
Դորոթէոս ի Պեղոսէ.
Գայիոս ի Թումուէ.
Անտիոքոս ի Սեմփոյէ.
Տիբերիոս ի Տոթոսէ.

Ի Թեբայիդոսէ կողմանէ

Ատթաս ի Փսեգացւոց.
Տիրանոս յԱնտինոսէ.
Աղղուսիանոս ի Լիկէէ.

Ի Լիբէէ վերնոյ

Դաքէս ի Բեռնիկէ.
Զոպերոս ի Բարսէ.
Սերապիոն յԱնտիպերգոսէ.
Սեկունդոս ի Տաւքլիբէ.
Տիտոս ի Պարտանոսէ.

1 akmps ի կենասէ efg չիք ի կենոսէ
2 kmps արբետիըն efg չիք արբետիոն բացի BCDEFGHr-ից մնացած ձեռ-երը արբէտիովն efgkmps ի փարպետէ a ի փարփետէ
3 Up փիլիպոս CDHû ի պանփիայէ NW ի պամփայէ afkmprs ի մամփիսէ e ի մամբփիսէ g ի մամրիիսէ Y չիք ի պամփիայէ
4 efg պենրամոնն kmps պեաամանն Y չիք պետամոն O ի հերլկլոսէ W ի հերցկլոսէ ɪ ի հերակղիոսէ
5 f սենկունդոս eg սենկղոնդոս ի փտլոմէոսէ BCDEFGHIJKPûaf ի փաղոմէ kmps ի փտոզլոմէ ɪ ի փտողոմէ
6 JX դորոյթէոս ɪ դորոյդէոս aefg ի թումուէ փխ. ի պեղոսէ
7 a դայիոոս kmps չիք ի Q ի դումուէ aefg ի թումուանէ kmps եթումուանէ
8 V անտիքոս efg ի սեմփոյէէ
9 p տեբերիոս GHû միբերիոս W տիբերիայ ի աոբոսէ efg չիք տիբերիոս ի աոթոսէ km ի աաւթէոս
10 IJNOPQVW ի գեբաիդոսէ ST ի գեպաիդոսէ KLMRXY ի դեբայիդոսէ U ի թեբայիոսէ û ի թեբայդոսէ efg ի թեբաոթոսէ kmps ի թեբայիթայէ ɪ ի բթեթաիդոսէ B կողմանց ɪ չիք կողմանէ
11 W ատթոս eg անթոս kmps ատթան QY ի քսեգացոց û ի դսեգացոց akmps ի քսեգացւոց ɪ ի քսեգացւոյ efg ի քսեգացոց
12 ɪ տինանոս Q անտինոսէ
13 efgkmprs ազուսիանոս BCN ի լիկկէ eg ի լիկիէ f ի լեկէէ ɪ ի լիկիէէ
14 DHû ի լբիէ GWaefgkmprs ի լիբիէ G վերնոց
15 Y դաքրէս a դաքոս kmps դաքոս efg դաքոս ի բեռնիկիէ ɪ դայքէս ի բիռնիկէ
16 û զոպիրոս ի բօքսէ efg զտուէրիոս (f զտուերոս) ի բարոսէ K ի բերսէ Q ի պարսէ akmrs ի բարոսէ p ի բորոսէ
17 AIJKLMNOPRSTUVXYZWn սերապիովն Q սարատիովն STX անտիւպերգոսէ eg սէրապէոն յանդպերգոսէ f յանդպերգոսէ kmps յանտիպերգոսէ ɪ յանտիբերգոսէ բացի BCDEFGHûa-ից մնացած ձեռ-երը յանտիւպերգոսէ
18 akmps սեկունդոն efg սենկունդոս ի տօթլիբէ B ի տաւքղիբէն n ի տաւքլիբեէ ɪ ի տօքլիւբէ
19 BCDEGHu միտոս p տրիաոս

Ի Պաղեստինացւոց կողմանէ

Մակարիոս յԵրուսաղէմէ.
Գերմանոս ի Սեբաստէ.
Եւսեբիոս ի Կեսարեայ.
Սաբինոս ի Գարգարայէ.
Ղունկինոս ի յԱսկաղոնէ.
Պետրոս ի Նիկոպաւլսէ.
Մարինոս ի Յամինէ·
Մաքսիմոս յԱզատ քաղաքէ.
Յանուարիոս յԵրիքովէ.
Հեղիոդորոս ի Զաբուղոնէ.
Այետիոս ի Լիւդէ.
Սիղուանոս յԱզովտայ.
Պատրափիլոս ի Սկիւթոպաւլսէ.
Ասկղեպիոս ի Գազայ.
Պետրոս ի յԱւզէ.
Անտիոքոս ի Կապետոլիալէ.

1 f չիք *ի* IJY *ի պաղեստինացոց* eg *ի պաղեստինաց* f *ի պաղեստենացոց* r *ի պաղեսաանցոց* s *ի պաղեստինացւոց* BCDEFGHû *կողմանց* eg չիք *կողմանէ*

2 u *մարկիոս* f *մարկարիոս*

3 akm *ի սեբաստէէ* n *ի սեբաստիոյ* p *ի սեփաստէէ*

4 BCDEFGHIJLOPQUYû *եւսեբէոս* DFGILUYWû *ի կեսարիայ* H *ի կենսաիա* X *ի կենսարեայ* akm ps *ի կեսարեէ* efgr *ի կեսարէ* n *ի կեսարիոյ*

5 Q *սաբաինոս* aefgkmps *ի գագարայէ* r *ի գագարոսէ*

6 û *ղուկիանոս* afkmps *ղինկինոս* e *ղենկինոս.* բացի BCDEFGHVY-ից մնացած ձեռ-երը *ղոնկինոս* g *ղենկենոս* BCDEFGHV չիք *ի* Q *ի յասկաղովնէ* Y *ի յակաղովնէ* բացի aefgkmpsr-ից մնացած ձեռ-երը *ի յասկաղովնէ*

7 Y չիք *պետրոս ի նիկոպաւլսէ* G *ի նիկկիոպօլսէ* UZû *ի նիկոյպօլսէ* egr *ի նիկկիպոլսէ* n *ի նիկկիոյպաւլսէ* ABFG *ի նիկոպաւղսէ*

8 G *մարիանոս* IJKLMQRSTXZ *մաքսիմոս* փխ. *մարինոս* P *յազատ քաղաքէ* փխ. *ի յամինէ* Y 8-րդ տողը դրված է 9-րդ տողում, իսկ 9-րդը՝ 0-րդում

9 IJKLMQRSTXZ *մարինոս* փխ. *մաքսիմոս* P *ի յամինէ* փխ. *յազատ քաղաքէ* eg չիք *մաքսիմոս յազատ քաղաքէ*

10 akmps *յանուայիս* eg *յանուանիաս* r *յունուայիոս* S *երիքովէ* efg *յեբեքովէ*

11 NOW *հեղիգորոս* X *հեղիսգորոս* kmpr *հեղիդորոս ի զաբուղոնէ* R *ի զաբալովէ* Y *ի զապողոնէ* W *ի զաբողոնէ* efg *ի զբողոնէ* բացի at-ից մնացած ձեռ-երը *ի զաբողովնէ*

12 Y *այետինոս* mp *այեպիոս* aefgk rs *այեպիոս ի լիւդէէ* (e *ի լուդիէէ* g *ի լուդիէ* r *ի լիւդէ*) BCDEFGH ump *ի դիւդէէ* Y *ի լուդիէ* բացի IIKLMNOPQRSTXZW-ից մնացած ձեռ-երը *ի դիւդէ*

13 Dn *սիգուիանոս* IJf *սիւղուանոս* K *սիղւանոս* NOW *սիղիանոս* Y *սեղիուանոս* u *սեղուիանոս* akms *սեգուանոս* p *սեղւանոս* eg *սուղիան* S *ազովտայ* n *յազովտւոյ*

14 BCDEFGH *պետրափիղոս* Q *փետրափիւլոս* Z *պետրափիւոս* u *պետրոյփիղոս.* eg *պատրփիւղոս* բացի afkmpr-ից մնացած ձեռ-երը *պետրափիւղոս* B *ի սկիւթոպաւղղսէ* FQUZûns *ի սկիւթոյպաւլսէ* IJM *ի սկիւթոպոլիսէ* Y *ի սկթուպօլսէ* af egkmpr *ի սկիւթոյպօլսէ*

16 Q *ասկեղէպիոս* aefg *ասկեպիոս* km ps *ասկեպիոս ի գազայէ*

17 S *ի կապետոյլիայ* V *ի կապելոտիա* X *ի կապեստլիայ* u *ի կապիտողիայ* a *ի կապետոլայ* efg *ի կապետողիայէ.* բացի kmps-ից մնացած ձեռ-երը *ի կապետողիայ*.

Ի Փիւնիկեցւոց իշխանութենէ

Զենոն ի Տիւրոսէ.
Էնիաս ի Պտողոմէ.
Մագնոս ի Դամասկոսէ.
Եղանիկոս ի Տրիպաւլսէ.
Թէոդորոս ի Սիդոնէ.
Փիղոկալոս ի Տանէադոսէ.
Գրիգորիոս ի Բիւրիտոսէ.
Պաւղինոս ի Ցաղմիւրոսէ.
Անատողիոս յԷմեսիոյ.

Ի Միրառկիղէս հովտաց Ասորւոց իշխանութեանց

Եւստաթէոս յԱնտիոքէ.
Զենորիոս ի Սելովկէ.
Թեւոդոտոս ի Լաւոդիկէ.
Աղփիոս յԱպամէ,
Ասիհենոս յԱռեսպոնեայ.
Փիղոքէնոս յԵրապաւլսէ.

1 MNOPYefg *ի փիւնիկեցւց* ն̂ *իշխանութեան* afkps *իշխանութենէն* Y *աշխարհէ* փխ. *իշխանութենէ*
2 H *զենոնի* G *ի տուրոսէ* efg 2-րդ տողը դրված է նախորդ էջի 17-րդ տողից հետո
3 JY *ենիոս* X *ենիայս* akmps *ինիաս* r *էինրաս* Y *ի պաղոսէ* kmps *ի պաւղոսէ* փխ. *ի պտողոմէ*. բացի BCDEFQHն̂-ից մնացած ձեռ-երը *ի պաողոսէ*
4 egr *մաքնոս*. բացի RXYakmps-ից մնացած ձեռ-երը *մանգնոս*
5 Yn *եղանիկոս* BCDFGH *ի արիպաւղսէ* AU *ի ադիպաւղսէ* a *ի առիպոլսէ* eg *ի սռիպօլսէ*
6 բացի BCDEFGHն̂aegkmps-ից մնացած ձեռ-երը *ի սիդովնէ*
7 բացի BCDEFGHն̂-ից մնացած ձեռ-երը *փիւղոկալոս* NOPVr *փիւլոկալէս* eg *փիւղակալոս ի մանեավասէ* fkmps *ի մանեադոսէ*
8 Q *գիրիգորիոս* a *ի բիւրիտովնէ* efgkmps *ի բիւրիտոնէ*
9 BCDEFGHQRն̂ *պաւղիանոս* efg *պօղոս* eg *ի յամիւրոսէ* r *ի յաղմւրոսէ*
10 Y չիք *անատողիոս յԷմեսիոյ* eg *անատօլիս* k *անտոլիոս* NOVWn *յեմեսէ* U *յեմեկի* a *հեմիսըէ* eg *յեաիւըէ* f *յեաիսըէ* kmr *յեմիսըէ* p *յեմիսէ*. բացի BCDEFGHն̂-ից մնացած ձեռ-երը *յեմեսի*
11 B *ի սիւրասկիղէս* DGHն̂efg *ի սուրասկեղէս* IJ *ի կիւրասկղէս* KLMQSTYZW *ի կիւրասկաղէս* NOPVX *ի կիւրասկողէս* R *ի կուրասկաղէս* akm *ի սիւրասկեղ* ps *ի կիւրասկեղ* r *ի կիրակիղէս* BCEF *ի հովտայ* DGHն̂ *հովաց* CDGHIJKLMNOQRSTUVXYZWapr *ասորոց* Pf *ասորաց* kmps *իշխանութենէն* f *իշխանու*[?] ar *իշխանութենէ* eg չիք *իշխանութեանց*
12 AS *եւսթաթեոս* aefgkprs *ի յանտիոքէ*
13 p *զենոբէոս* բացի efgr-ից մնացած ձեռ-երը *զենովբէոս* e *ի սելեւկիէ* BCDFGUVն̂ *ի սեղովկէ*
14 akmps *թէոդիտոս* eg *թէոդիտաս* f *թեւոդիտոս* r *թէոդոտիոս* W *թեոդոտոս* BCDEFGHQXն̂ *թէադոտոս* V *ի լաւոդիկի* u *ի ղաւոդիկէ* eg *ի ղօսդիկէ*. մնացած ձեռ-երը *ի ղաւոդիկէ*
15 V *ի յապամէ* eg *ի յապամայէ*
16 E *ասիհենո* u *ասեհենոս* w̄eg *յառեսփոնայ* ն̂ *յառէսփոնայս* RX *յադեսփոնեայ* Y *յադէսփոնիայ*
17 IJ *փիւղոքենոս* L *փղիքենոս* akmps *փիլիքենոս* fr *փիղիքենոս* eg *փիւղիքենոս* ABCFG *յերապաւղսէ* I *յեռապօլսէ* S *յերայպաւլսէ*

Միւպերիոս ի Շմշադէ.
Արքեղայոս ի Գողաքէ.
Եփրատիոն ի Բաղանէ.
Փաղաղոս քորեպիսկոպոս.
Զուղոս ի Գաբեղէ.
Բասոս ի Զեւգմատէ.
Գերենտիոս ի Լարոսէ.
Մանիկիոս յԵպիփանէ,
Եւստաթէոս յԱրաթուսէ.
Պաւղոս ի Նէոկեսարեայ.
Սերիկիոս ի Կեսարեայ.
Սեղեւկիոս քորեպիսկոպոս.
Պետրոս ի Գնդարեայ.
Պեգասիոս ի յԱրրակէ.
Բասոնէս ի Գարադայ.

Յարաբացւոց կողմանէն

Նիկոմաս ի Բոստրէ.

1 BCDEFGHp *միպերիոս* u *միպիրիոս* aefgkms *միիպերիոս* DGH *ի շմշաւղէ* Y *ի շմաշտէ* W *ի շիմշադէ*

2 A *արքեղաիոս* Y *արքեւաղոս* r *արքաեղայոս.* բացի BCDEFGHWůakmps-ից մնացած ձեռ-երը *արքեղաւոս* efg *ի գողաք*

3 բացի BCDEFGHůafkmprs-ից մնացած ձեռ-երը *եփրատիովն* KLMQRSTXYZk *ի դաղանէ* Un *ի քանանէ*

4 MXY *փաղադէոս* akmps *փաղոս*

5 RXY *զօղոս* akmps *զուլովս* efg *զուղովս* r *զուղղոս* DUůefgn *ի դաբաղէ* akmprs *ի դաբալէ*

6 X *բարսոս* ի *զեւզմանէ* BCDEFGHKLRů *ի զիւզմատէ* U *ի զեւզմաաէ* Y *ի զեւզոմատէ* afkmprs *ի զեւզմաաէ* eg *ի զեւսզմադէ*

7 u *ի լալոսէ* ef *ի շարասէ* r *ի լարիոսէ.*

8 aefgkms *մանիկոս* F *յէփիփանէ* R *յեափիփանէ.* բացի afgkmprs-ից մնացած ձեռ-երը *յէափիփանէ* AU n *յէսփիփանէ*

9 G *եւսայթէոս* g *յեւստէոս* AIJOPUVWnr *եւստաթիոս* eg *յարեթոսէ* f *յարնթուսէ*

10 u *ի նէոյկեսարիայ* efg *ի նէոյ-* (f *ի նեոյ*) *կեսարէ* KMQSTVZW *ի նիոկեսարիայ* kmprs *ի նիոյկեսարէ* Un *ի նիակեսարեա* AIJNOPRXY *ի նիոյկեսարեայ*

11 KLNOQRUVXYakmnprs *սերեկիոս* eg *սերիկոս* Gaefgkmprs *ի կեսարէ* YZWů *ի կեսարիայ* n *ի կեսարիեա* N չիք *ի կեսարեայ*

12 MRX *սեւեւկիոո* aefgkps *սեղեւոս* m *սեւղոս* r *սեղեւկոս* N չիք *սեղեւկիոս* Y 12-րդ տողը դրված է 13-րդ տողում, իսկ 13-րդը՝ 12-րդում

13 k *պեարիոս* G *ի գունդարեա* V *ի քնդարեայ* ů *ի գնդարիայ* aefgps *ի գինդարէ* km *ի կինդարէ* r *ի գնդարէ*

14 akms *պասասիոս* fp *պեասսիոս* g *պեսասիոս* r *պեագասիոս* aefgkmprs *ի յարրոսէ* K *ի յարրաբկէ* S *ի արբակէ* Y չիք *պէգասիոս ի յարբակէ*

15 Un *բասանէս* Y *բասոնիայ* afkmps *բասանէոս* eg *բասէնիոս* aefgkmps *ի դարբադայ* r *ի գարբոդայ*

16 HKLMUYegr *յարաբացոց* Iů *յարաբացուց* FLYůaefgkmnprs *կողմանէ*

17 I *նիկոմա* G *ի բուսարէ* n *ի բոսորէ* g չիք *ի բոսարէ* Y *վերջ եպիսկոպոսք* փխ. *Նիկոմաս ի բոստրէ... սեուվերոս ի գիանիսադէ*՝ էջ 139 տող 5

Կիւրոն ի Փիղադեղփէ.
Գեննադիոս ի Բուտանէ.
Սեւերոս ի Սողոմայ.
Սոփպատրոս ի Բարետանեայ.
Սեւուվերոս ի Դիանիսադէ.

Ի Միջագետաց

Աւթաղասս յՈւռհայէ.
Յակոբոս ի Մծբնէ.
Անտիոքոս ի Ցոշնայէ.

Ի Պարսից

Յովհաննէս.

Ի Կիւլիկեցւոց կողմանէ

Թէոդորոս ի Տարսոնէ.
Ամփիոն յԵպիփանէ.
Նարկիսոս ի Ներոնիադէ.

1 AIJKLMNOPQRSTUVXZWn *կիւրովն* aefgkmprs *կիւրիոն* AUn *ի փիղեղփէ* IJKLOPRSTVXZ *ի փւլեղլփէ* G *ի փղադէղբէ* M *ի փիւլեղլփէ* N *ի փւլեղլբփէ* Q *ի բիւլեղլփէ* W *ի փլեղլփէ* û *ի փղադեղբէ* akmps *ի փիլոդելփէ* e *ի փիդոդէլէ* f *ի փիղողղփէ* r *ի փողոդեղբէ* g չիք *ի փիղադեղփէ*

2 BCDEFGHIJSUaefgkmprs *գեննադիոս* e *ի բուանէ* g չիք *ի բուտանէ*

3 ZW *սէեւերոս* f *սեւվերոս* r *սեւերես* R *սելեւերոս խաղամայ* G *ի սոդոմա* Un *ի սողովմայ* akmprs *ի սողովմայ* ef *ի սողմայ* g չիք *ի սողոմայ*

4 aefkmprs *ի բարէտանէ* g չիք *ի բարեաանեայ*

5 eg *սեոսվերոս* r *սէուվերես* e *ի դիանիադէ* g չիք *ի դիանիսադէ*

6 r *ի միջագետաց*

7 BCDFGHY *աւթաղաս* E *աւթաղոս* KL *եւթաղասս* Ω *աւթաղտաս* Reg *աւթաղայաս* kmps *ապրաւսթղակայ (r օթաղայակ)* փխ. *աւթաղասս* u *յուռհայէս* kmps *ուռհայէ* AIJKLMNOPQRSTUVXY Zn *յուրհայէ* W *ի մծբնէ* փխ. *յուռհայէ* g չիք *յուռհայէ*

8 eg *յակոբ* f *յակովբ*. բացի XYWû-ից մնացած ձեռ-երը *յակովբոս* mp չիք *ի* ABCDEFGHûa *ի նծբնէ* kmps *ի մնծբնէ* g չիք *ի մծբնէ*

9 BCDEFGHLMNOPQR ûnr չիք *ի* ef *ի յունշնայէ* BCDEFGHû *յըոըշնայէ* g չիք *ի յոշնայէ*

10 NOWeg Հիք *ի պարսից* a *ի պարսից* կրկնված է

11 K *յովհաննէս* WP *ովհաննէս* X *յովաննէս* g *յոհաննէս* efkmprs *յովհաննէս ի պարսից* NOW չիք *յովհաննէս*

12 BCDEFGJRUXn *ի կիղիկեցւոց* A *ի կիւղիկեցւոց* HIYû *ի կիլիկեցոց* Legr *ի կիւլիկեցոց* f *ի կիւղիկէցոց* Qûf *կողմանէն*

13 a *թէոդորոս* G *թեոդորս ի տարսունէ* AIJKLMNOPQRSTUVX Zn *ի տարսովնէ* W *ի տարբօնէ* փխ. *ի տարսոնէ* g չիք *ի տարսոնէ* Y *տասն եւ մէկ եպիսկոպոսք* փխ. *թէոդորոս ի տարսոնէ.... Նարկիսոս յերինոսլաւլսէ*՝ էջ 140 տող 8

14 AIJKLMNOPQRSTUVXZWn *ամփիովն* eg *անփիոն* Lef *եպիփանէ* g չիք *յեպիփանէ*

15 BCDEFGHPûaefps *նարկէսոս* gk m *նարկէոս* n *մարկիսոս* û *ի ներոնիդէ* akm *ի ներովնիադէ* e *ի ներոնէադէ* g չիք *ի ներոնիադէ* r չիք *նարիկիսոս ի ներոնիադէ... եւսիքիոս յաղեքսանդրէ*՝ էջ 140 տող 7

Մովսէս ի Կաստաբաղէ.
Նիկետէս ի Փաղաւիդէ.
Եւղոմոն քորեպիսկոպոս.
Գաւղինոս յԱդանէ.
Մակեդոնիոս ի Մամուեստէ.
Տարակունդէս յԵղասէ.
Եւսիքիոս յԱղեքսանդրէ.
Նարկիսոս յԵրինոպաւլսէ.

Ի Գամրաց կողմանէ

Ղեւոնախոս ի Կեսարէ.
Եփսիքիոս ի Տիւանէ.
Եւսիթրիս ի Կողմանէ.
Տիմոթէոս ի Կիբիստրոնէ.
Հեղպեդիոս ի Կոմանէ.
Գորդոնիոս քորեպիսկոպոս.
Ստեփանոս քորեպիսկոպոս.
Եւգրոմիոս քորեպիսկոպոս.

1 aef *ի կաղգարաղէ* p *ի կաղղաղէ* kms *ի կաղգարալէ* բ չիք *ի կաստաբաղէ*

2 BCDEFGHIPRXYZûn *Նիկիաէս* afk mps *Նեկիտաս ի* (p չիք *ի*) *փլաւաղէ* (f *փղաւաղէ*) eg *Նիկիտաս* e *ի փղօաղէ* g չիք *ի փաղաւիդէ*

3 aefgkmps *Եւղէմոն* g չիք *քորեպիսկոպոս*

4 N *Զօղինոս* W *պողինոս* aefkmps *յադանէ* g չիք *յադանէ.* բացի A-ից մնացած ձեռ-երը *յաաանէ*

5 AIJKLMNOPQRSTUVXYWn *մակեդովնիոս* eg *մակեդոնիտ* Q *ի մամուեսցէ* RX *ի մամուեաաէ* akmps *ի մամեստէ* e *ի մասեսդէ* f *ի մամսեստէ* H *ժամուեստէ* g չիք *ի մամուեստէ*

6 Ukmnps *մարակունդէս* Gaefkmps *յեղասէ* g չիք *յեղասէ*

7 eg *Եւաիքոս* E *աղէքսանդրէ* ef *յաղէքսանդ* g չիք *յաղեքսանդրէ*

8 BCDEFGHPYûaefkmps *Նարկէսոս* g *Նարկէոս* CDGûn *յերինոյպաւղսէ* QUX *յերինոյպօլսէ* Kaefkmprs *յերինուպաւլսէ* g չիք *յերինոպաւլսէ*

9 DGHû *ի կիլիկեցւոց* փխ. *ի գամրաց կողմանէ* e *կողման*

10 RX *ղեւոնդիոս* U *ի կեսաղէ* u *ի կեսարէս* g չիք *ի կեսարէ* Y *տասն եպիսկոպոսք* փխ. *ղեւոնտիոս ի կեսարէ.... թէոփանէս քորեպիսկոպոս*՝ էջ 141 տող 2

11 Wû *Եւփսիքոս* akm *Եւփիսիքիոս* eg *Եւփիսիքիեայ* ps *Եւփիսիքոս* r *Եփսիքիոս* g չիք *ի տիւանէ*

12 eg *Եւսթրտիոս* f *Եւսթրիոս* kmps *Եւսիթրիոս.* բացի Gaefkmprs-ից մնացած ձեռ-երը *ի կովմանէ*

13 Q *տիմէթէոս* ef *տիմեթիոս* kmps *տիմովթէոս* afps *ի կիբիսաովնէ* km *ի կիպիստովնէ* e *ի կիպիդդոնէ* r *ի կիւրիւստրոնէ* g չիք *ի կիբիստրոնէ*

14 BDEGHû *Հեղպէէդիոս* IJKLMNOPRSTVXZk *Հեղպէթիոս* QW *Հեղբէթիոս* n *Հեղպիթիոս* A սկզբնապես *ի կողմանէ* ապա գրիչը ուղղել է *ի կոմանէ* GUaefkmprs *ի կողմանէ* փխ. *ի կոմանէ.* մնացած ձեռ-երը *ի կովմանէ*

15 aefg *Գորդիանոս* kmps *Գորդանիոս* r *Գորդանիոսի* g չիք *քորեպիսկոպոս*

16 AKLMNOPQRSTUVXZûegps *Ստեփաննոս* g չիք *քորեպիսկոպոս*

17 eg *Եւղրամիոս* K չիք *Եւղրոմիոս քորեպիսկոպոս*

Ռոդոն քորեպիսկոպոս.
Թէոփանէս քորեպիսկոպոս.

Ի Փոքուէ Հայոց

Եւղաղիոս ի Սարամայէ.
Եւթիոս ի Սատաղայէ.

Ի Մեծաց Հայոց

Արիստակէս Հայոց.
Ակրիտէս ի Պէէնպողէ.
Եւտիքիանոս յԱմասէ.
Հեղպիդիոս ի Կոմանէ.
Հերակղիոս ի Զեղոնէ.

Ի Պոնտացւոց կողմանէ

Ղոնկինոս ի Նէոկեսարեայ.
Դոմնոս ի Տրապիզոնտէ.
Սարատոփիլա ի Բիտիանոսէ.

1 MRX *ռուդոն* af *թէոդոն* (eg *թէոդոն* kmprs *թոդոն*) փխ. *ռոդոն*
2 eg *թէոփէանոս* C *թէոփանէս քորեպիսկոպոս* ձախ լուսանցքում DG Hûp չիք *թէոփանէս քորեպիսկոպոս*
3 DGHû *ի զամրաց կողմանէ* փխ. *ի փոքուէ հայոց* Y *ի փոքունէն*
4 afgkmps *եւվաղիոս* r *եւվաղիոս* NO û *ի սարայմայէ* aps *ի սարայմոէ* e *ի սարամդէ* f *ի սարամոէ* km *ի սարայմէ* r *սարամտէ* g չիք *ի սարամայէ*
5 G *ի սատաղաէ* akmnps *ի սատալէ* efr *ի* (e չիք *ի*) *սատաղէ* g չիք *ի սատաղայէ* RXY հինգերորդ տողը դրված է 6-րդ տողում, իսկ 6-րդը՝ 5-րդ տողում
6 M *ի մեծաց հայոց* աջ լուսանցքում XY *ի մեծամեծաց* N *ի փոքուէ* փխ. *ի մեծաց* eg *հայոց աղգէ*
7 E *ա[ռիստագ]էո* û *առիստակէ* akm prs *առիսստակէս* (a *առսակէս* kr *առիսագէս*) *ի հայոց մեծաց* f *առստակէս հայ* M *արիստակէս* g չիք *հայոց* A *հայոց* և հաջորդ տողի *ակրիտէս* անունները չեն պահվել, ավելացրել են ուրիշները
8 M *արկիտէս* a *անտրիկէկէս* eiւ *ատրիկէս* kmps *ատրիկէկէս* r *արկրիտէս*, չիք *ի* G *ի պեենպողէ* û *ի պէեննպողէ* g չիք *ի պէէնպողէ*
9 Q *ամասէ* û *համասէ* efkmps *ի յամասէ* n *յամասիոյ* g չիք *յամասէ* a *եւտիքիանոս յամասէ... տարսիկիոս ի յապամայէ* (144-րդ էջի 11-րդ տողը) ընկած է
10 DGHr *հեղպեգիոս* L *հեղրիգոս* N *հեղպիքիոս* W *հեղպիգիոս* eg *հեղիպոս* fkmps *հեղպիոս* INUekmprs *ի կողմանէ* g չիք *ի կոմանէ*
11 ef *ի զեղովնէ* r *ի զենոնէ* p *ի զելոնէ* g չիք *ի զեղոնէ*
12 IJPYegr *ի պոնտացոց* W *ի պոնտացուց* Q *կողմանէն*
13 CW *ղունկինոս* Nn *ղոնկիանոս* e *ղենկինիոս* fg *ղենկինոս* km ps *ղինկինոս ի նիոյ-կեսարէ* F *ի նիոյ-կեսարիեայ* ILUW *ի նիոյ-կեսարիայ* û *ի նեոյ-կեսարիայ* efr *ի նիոյ-կեսարէ* g չիք *ի նէոկեսարեայ* բացի K-ից մնացած ձեռ-երը *ի նիոյ-կեսարեայ* Y *ր եպիսկոպոսք* փխ. *ղոնկինոս... ի բիտիանոսէ*
14 IJKLMQRZeg *դոմնաս* W *ի արարիզոնէ* ef *ի արապիզնդէ* kmps *ի արապիզինդէ* n *ի արապիզոնէ* r *ի տրապէղէնտէ* g չիք *ի արապիզոնաէ*
15 IJ *սարատոփէլէ* MRX *սարաափիլա* û *ստրատոփոլիա* r *ալտրատոփիզայ* efgkmps 15-րդ տողը դրված է 142-րդ էջի 1-ին տողում, և ընդհակառակը f *ստատոփիղայ* L *ի փիտիանոսէ* P *ի բիտիանէ* f *ի բեաիանոսէ* e *ի բեաիանասէ* kmps *ի բիտանոսէ* g չիք *ի բիտիանոսէ*

Ի Պանփիւլացւոց կողմանէ

Փիղադելփոս ի Պինպիապոսէ.
Պետրինիոս յՌնոպալսէ.
Եւսիքիոս յԱմաստրիդէ.

Ի Գաղատացւոց կողմանէ

Պանքարիս յԱնկիւրէ.
Մարկեղղոս ի Տաւոսէ.
Դիկասիոս ի Գղամաւսնէ.
Երեքթիոս ի Կինոնէ.
Գորդոնիոս ի Վերիաւնէ.
Փիղադղփոս ի Ցուղիապալսէ.

Ի յԱսիացւոց կողմանէ

Թէովնաս ի Կիզիկոնէ.
Մենոփանտոս յԵփեսոսէ.
Ովիոն ի Լուիէ.
Եւտիքիոս ի Սմիւռնէ.

1 IO *ի պանփիլաղոնացոց* ef *ի պանփղաղոնացոց* Y *ի պանփիլաղոնաց* W *ի պափլագօնացւոց* g *ի պանփղացոց* k *ի պանփիլագունացւոց* mps *ի պանփիլագոնացւոց* r *ի պանփոնղացոց* f *կողմ*

2 G *փիղադէլփոս* f *փիղադղփոս* g *փէղադղփոս* kmps *փիլադլփոս* r *փիղառփոս* DG *ի պինպիպպոսէ* û *ի պինպպիպոսէ* r *ի պինպիսպոս* g *չիք ի պինպիապոսէ* k *ի պինդիապոսէ* Y *գ եպիսկոպոսք* փխ. *փիղադէլփոս... յամաստրիդէ*

3 KW *պետրինոս* G *յոնապոզսէ* Wef *յենուպօլսէ* kmps *յերուպալսէ* g չիք *յոնոպալսէ* բացի L-ից մնացած Ձեռ-երը *յոնոպոլսէ*

4 efg *եւփիքսիոս* kmps *եւփիսիքոս* u *յամասդրտէ* g չիք *յամաստրիդէ*

5 KLOPYûr *ի գագատացոց* W *ի գաղատացուց* efg *ի գաղաղացոց* km ps *ի գաղացւոց* f *կողմանէն*

6 Nk *պանքարիոս* fs *պանրքարիս* mp *պանրքարիոս* eg *պանրքոյ եպիսկոպոս յանկուրէ* (g չիք *յանկուրէ*) n *յանկիւրիոյ* Y *վեց եպիսկոպոսք* փխ. *պանքարիս.... ի յուղիապալսէ*՝ տող 11-րդ

7 KLMNOQRSTXZW *մարկելոս* eg *մարկեղոս* r *մարկեղիոս* K *ի տաւուսէ* S *ի դաւոսէ* efr *ի տորոսէ* kmps *ի տաւրոսէ* g չիք *ի տաւոսէ*

8 IJ *դիասիոս* I *ի դթամաւսէէ* W *ի դդամասնէ* e *ի դդամոնէ* kmps *ի դդամաւովնէ* r *ի դթամաւովնէ* Vfn *ի դդամաւնէ* g չիք *ի գդամաւսնէ*

9 IKLMRSTXZeg *երեքդիոս* Q *երէքտիոս* efkmps *ի կինովնէ* g չիք *ի կինոնէ*

10 ef *ղորգանիոս* kn *գորգոնիոս* DGH IJû *ի վերիտոնէ* g չիք *ի վերիտանէ*

11 W *փիլոսղփոս* û *փիղայդդփոսէ* r *փիղադդիոս* I *ի յաւղիապոլսէ* e *ի յուղիպօղոսէ* km *ի յուլիպօլսէ* ps *ի յուլիպոլսէ* n *յուղրիապաւլսէ* g չիք *ի յուղիապաւլսէ*

12 n չիք *ի* IYf *ի յասիացոց* NOe *ի ասիացոց* W *ի ասիացուոց* g *ի ասիացող* f *կողմանէն*

13 K *թէովնիաս* efg *թիոնասիոս* km ps *թիովնասիոս ի կիզիկովնէ* n *ի կիզիկիոնէ* g չիք *ի կիզիկոնէ* Y *եօթն եպիսկոպոսք* փխ. *թէովնաս.... պաւղոս յանայէ*՝ էջ 143 տող 3

14 N *մենոսփանտոս* e *միոփանտոս* ûps *մենոյփանտոս* g *միսփանտոս* r *մենովանտէս* ekmps *յեփեսեայ* f *յեփեսիայ* r *յեփեսէ* g չիք *յեփեսոսէ*

15 eg *ովասոն* fps *ովուոն* km *ոուոն* BX *ի լուէ* OW *ի լաւիէ* g չիք *ի լուիէ*

16 G *եւտիքոս* eg *եւստաքիոս* f *եւտուքիոս* kmps *եւտիւքիոս* r *եւտէքիոս* RXW *ի զմիւռնէ* e *ի միռնէ* fkmp rs *ի միւռնէ* g չիք *ի սմիւռնէ*

Միթրիս ի Հիպոպոնէ.
Մարինոս ի Լուիապոնտէ.
Պաւղոս յԱնայէ.

Ի Լիւդացւոց կողմանէ

Արաեմիզորոո ի Սարդոնէ.
Սերաո ի Թիատիրոնէ.
Հետիմասիոս ի Փաղադեղփոսէ.
Պաւղիոն ի Բարիոսէ.
Ագովդիոս ի Տրիպաւղսէ.
Փղորենտիոս յԱնկիւրէ.
Մարկոս ի Ստանդէ.

Ի Փռիւգացւոց կողմանէ

Նունեքիոս ի Լաւոդիկեայ.
Փղակոս ի Սանէ.
Պրոկոպիոս ի Սինադովնէ.
Պեստիկոս ի յԱղանէ.

1 n *ի հիպպոնէ* MRXefkmprs *ի հիպի-պոնէ* û *ի յիպոպոնէ* g չիք *ի հի-պոպոնէ*
2 M *մարկինոս* e *ի ղուիապոնաէ* k *ի լուղապոնտէ* mps *ի լուիայպոնտէ* g չիք *ի լուիապոնաէ*
3 g չիք *յանայէ*
4 LNOr *ի լիւդացոց* eg *ի լաւդացոց* DGHû *ի դեւաացւոց* KLMQRS TZ *դաւառէ* փխ. *կողմանէ* f *կող-մանէն*
5 U *արաէմեզորոս* n *արտեմէզորոս* û *արաիմիզորոո* e *յարաեմիզիս* f *արտեմիզիս* g *յարաեմիզոս* J *ի տարասովնէ* g չիք *ի սարդոնէ*. բացի Xefkmps-ից մնացած ձեռ-երը *ի սարդովնէ* Y *եօթն եպիսկոպոսք* փխ. *արտեմիզորոս.... մարկոս ի ստանդէ*՝ տող 11
6 X *ի թատիրոնէ* e *ի թէատիրանէ* kmps *ի թիաաիրանէ* g չիք *ի թիա-տիրոնէ* r *սերաս ի թիատիրոնէ* Ներքևի լուսանցքում
7 eg *հետմասէոս* fkmprs *հետիմասէոս* r *ի փղադեղրոսէ* g չիք *ի փաղա-դեղփոսէ*
8 AIJKLMNOPQRSTUVXZWn *պաւ-ղիովն* eg *պօղիոս* NO *ի բարիոսի* g չիք *ի բարիոսէ*
9 efgkmprs *ադովղիոս* û *ի արիպօղսէս*
10 BCDEFGH *փողորէնտիոս* û *փողո-րոնդիոս* efg *փիղորէնաիոս* kmps *փո-ղէրէնդոս* բացի r-ից մնացած ձեռ-երը *փողէրէնաիոս* Aun *յան-կիրէ* ef *ի սիդիրէ* փխ. *յանկիւրէ* kmprs *յանկիրէ ի սիդերէ* (r *ի սե-դերէ*)
11 p *մակոս* A *ի սաանտէ* g չիք *ի սաանդէ* efkmprs *ի տանտէ*
12 H *ի փռիւղացոց կողմանէ* աջ լու-սանցքում NPRYû *ի փռիղացոց* efg *ի փռիղացոց* kmnprs *ի փռի-ղացւոց*
13 eg *նունէզիոս* ú *նաւնիքիոս* բացի fkmrs-ից մնացած ձեռ-երը *նաւ-նէքիոս* ASW *ի ղաւոդիկեայ* BC DEFGH *ի ղաւոդիկիեայ* I *ի լա-ւոդէկիայ* û *ի ղաւոնդիկիայ* e *ի ղաւադեկէ* f *ի ղաւոդիկէ* km ps *ի լաւոդիկէ* r *ի ղաւոդոկիէ* g չիք *ի լաւոդիկեայ* Y *տասն եւ եօթն եպիսկոպոսք* փխ. *նունեքիոս ի լաւոդիկեայ.... հերակղիոս ի բա-րիոսէ*՝ էջ 144 տող 15
14 Q *փիլակոս* efgkmprs *փաղակոո* NOW *ի աանէ* g չիք *ի սանէ*
15 բացի DEGHm-ից մնացած ձեռ-երը *պրոկոպիս* r̄ *պրոկոպէս* eg *պրո-պիոս* f *սլրոկոպիսս* kps *ի սին-խդովնէ* r *ի սանադովնէ* g չիք *ի սինադովնէ*
16 BCDEFGHIJNORû *պրէսաիկոս* eg *պեսաիդոս* g չիք *ի յաղանէ*

Աթենագորոս ի Գուրիզէ.
Պաւղոս յԱպամէ.
Եւգենիոս յԵւկարպոսէ.
Փիզոնոս.

Ի Պիսիդացւոց կողմանէ

Եւղագիոս ի յԻկոնէ.
Տողոմաքոս ի յԱդրիանապաւլոէ.
Եւեքիոս ի Նիկոպաւլսէ.
Եւտեքիոս ի Սելեւկիէ.
Դրամիւս յԸմոմնէ,
Տարսիկիոս ի յԱպամայէ.
Պատրիկիոս ի յԱմպղադէ.
Պաւլիկարպոս ի Միտրոպաւլսէ.
Ակադեմիոս ի յԱպապոմէ.
Հերակղիոս ի Բարիոսէ.

Ի Թիացւոց կողմանէ

Եւգոմոս ի Պատորոնէ.

1 H *ադենաթրոս* u *աթենադրոս* F *ի գուռիզէ* G *ի գոզիզէ* K *ի գոռեզէ* NW *ի գաւիզէ* û *ի գիւռեզէ* efkm ps *ի գոռիեզէ* r *ի գոռիիզէ*

2 MRX *յապադմէ* e *յապամիէ* g չիք *յապամէ*

3 W *եւգինէոս* eg *եւգինոս* fkmps *եւգինիոս* Q *յեյիկարպոսէ* e *յեւկապիէ* f *յեւկապրոսէ* r *յեւպարկոսէ* բացի Akmps-ից մնացած ձեռ-երը *յեիկարպոսէ* g չիք *յեւկարպոսէ*

4 r *փիլզակոս* efgkmps *փիզակոս ի պիսիդացւոց* (efg *ի պիսիդացոց*). այնուհետև ինչպես բնագրում՝ *ի պիսիդացւոց կողմանէ*

6 W *եւլագինոս* efg *եւղագիոս* kmps *եւլադւոս ի յիկոմնէ* g չիք *ի յիկոնէ*

7 CDGHKZr *ի յանդրիանապաւղսէ* Ve *ի յադրիանուպօլսէ* Wûkmps *ի յադրիանայպօլսէ* f *ի յադրիանոպոլսէ* g չիք *ի յադրիանապաւլսէ*

8 efg *եւիքիոս* k *եւսեքիոս* r *եւնէքիոս* Q *ի նիկիոյպաւլսէ* U *ի նիկոյպօլսէ* ef *ի նիկիոյպօլսէ* û *ի նիկոյպաւղսէ* r *ի նիկիպոլսէ* RXg չիք *ի նիկոպաւլսէ*

9 efgkmrs *եւսիքիս* p *եւսիքիս* RX չիք *եւտէքիոս* H *ի սիւղիկէ* NOPV *ի սեւղէկիէ* KLMQSTUZW *ի սիւղէիկէ* kmps *ի սեղեւկիէ* n *ի սիւղեւկէ* r *ի սելեւկէ* U *ի սիւղեւկէ* g չիք *ի սելեւկիէ*. բացի efkmprs-ից մնացած ձեռ-երը *ի սեւղեիկէ*

10 efgkmprs *գրտնիոս* efk *յամենոնէ* prs *յեմենոնէ* m *յեմենոն* g չիք *յեմոմնէ*

11 BF *մարոիկիոս* DENQRSVXO *տարսիկոս* k *ի յապայմայէ* m *ի յապայմայ* g չիք *ի յապամայէ* բացի efkmprs-ից մնացած ձեռ-երը *ի յաւկմայէ*

12 efg *պատրիկոս* բացի efpkmprs-ից մնացած ձեռ-երը *պաաիկոս* g չիք *ի յամպղադէ*

13 BCDEHû *ի մետրոյապաւղոսէ* G *ի մետրոյպօղոսէ* KLMQRZW *ի մետրապաւլսէ* kmps *ի միտրոպաւլսէ* e *ի միոպոսէ* r *ի պետրոյպոլսէ* f *միտրոյաաւղոսէ* (?) դժվար ընթեռնելի g չիք *ի մետրոպաւլսէ*

14 u *ակայղէմիոս* eg *ակադիմիոս* n *սկադեմիոս* W *ի յապապօլսէ* g չիք *ի յապապոմէ*

15 m *հերակղիոսս* g չիք *ի բարիոսէ*

16 IJ *ի թիացոց* N *ի թիացուոց* P *ի թիւտցւոց* Y *ի թիւցոց* W *ի թիանացւոց* f *ի թուակոց* kps *ի թուակացւոց* m *ի թվակացւոց* r *ի թուացոց* eg չիք *ի թիացւոց կողմանէ*

17 efgkmps *եւդիմոս* r *եւգոմնոս* GQX Ûef *ի պատրոնէ* kmps *ի պատորովնէ* g չիք *ի պատորոնէ* Y մին *եպիսկոպոս* փխ. *եւգոմոս ի պատորոնէ*

Ի Պամփիւլացւոց կողմանէ

Կաղիկղիս ի Պերգէ.
Եւրիոս ի Տերմուսէ.
Զեւքսիոս ի Սիարբոսէ.
Դոմնոս ի յԱստանտոնէ.
Կիախանոս ի Սեղեւկիէ.
Պատրիկիոս ի Մաքսիմուպաւլսէ.
Ափրոդոսիոս ի Մագդոնէ.

Ի կղզեաց

Եւփոոսինոս ի Ռոդէ.
Մեղիփռան ի Կովէ.
Ատրոտեգիոս ի Լեմնուէ.
Աղպողորիոս ի Կարկուրէ.

Ի Կիտացւոց կողմանէ

Եւսեբիոս յԱնախոքէ.
Եւմնիոս յԱփրոդիսէ.
Իւգենիոս յԱպողոնիադէ.

1 GHIVû ի պանփիլացւոց NO ի պամփիլացոց RXkm ի պամփիւղացւոց Yeg ի պանփիւլացոց Zfr ի պամփիւլացոց ps ի պանփիւղացւոց բացի L-ից մնացած Ձեռ-երը ի պամփիղացւոց fks կողմանէն

2 ef կաղիկոս g կանղիկոռ r ղաղիկղիոս B կաղիկլիս g չիք ի պերգէ Y եօթն եպիսկոպոսք փխ. կաղիկղիս ի պերգէ... ափրոգոսիոս ի մագդոնէ 8-րդ տող՝

3 e ի աերմոսէ g չիք ի տերմուսէ

4 eg զեւքսիս Hr ի սիարբուսէ e ի սաբրասէ g չիք ի սիարբոսէ

5 JKLMNOPQRSTVXZû զոմնոս eg զոմնաս g չիք ի յաստանտոնէ

6 JQakmprs կիւտիանոս O կւիտիանոս MRX կատիանոս efg կիւմիտիտնոս բացի ABCDEFGHU-ից մնացած Ձեռ-երը կւտիանոս H ի սելկիէ afkmprs ի սեղեւկէ e ի սելեւկէէ g չիք ի սեգեւկիէ

7 eg պարտիկիոս e ի մաքսինուպօլս g չիք ի մաքսինուպաւլսէ

8 NOW ափրոզիոսիոս eg ապիրոգոս r ափոսզոսիոս akmprs ի մակեդովնէ e ի մակեդոնէ g չիք ի մագդոնէ

9 BE ի կըղեաց û ի կղզեաց կողմանէ

10 eg եւփատինոս g չիք ի ռոդէ Y չորս եպիսկոպոսք փխ. եւփոոսինոս.... աղպոգորիոս ի կարկուրէ

11 eg մեղիփիռան n ի կոմմանէ g չիք ի կովէ

12 û աարոախաիոս aprs ատրոտեգիոս eg աարոկիկոս f ատրոտիգիոս k ատրուեգիոս W ի լիմնուէ e ի զեմնուէ KLMQRSTXZ ի կարկուրէ փխ. ի լէմնուէ g չիք ի լէմնուէ

13 afm աղպոգորիոս G աղպողորիոս, չիք ի r սարկուրէ g չիք ի կարկուրէ

14 GS ի գիաացւոց ILYfg ի կիտացոց N ի կիտացուոց X ի կէտացւոց Z ի կիտուացւոց r ի կիւտացոց f կողմանէն

15 Y հինգ եպիսկոպոսք փխ. եւսեբիոս.... եւսեբիոս ի մեղիտէ՝ էջ 146 տող 2-րդ. բոլոր Ձեռ-երը եւսեպիոս g չիք յանտիոքէ

16 eg եւմնիսիոս Q եւզէնիոս փխ. եւմնիոս Uռ եւմինիոս afkmps յափրոգիսէ r յափրոյզիտէ g չիք յափրոզիսէ

17 Xaefgkmps եւգինիոս G յապողողոնիադէ e ի յապողոնիադէ s յապաւղոնիազէ k ի կիւրուրիտոն փխ. յապողոնիադէ g չիք յապողոնիադէ

Ղեոնդորոս ի Կիւբիրոտանէ.
Եւսեբիոս ի Մեղիտէ.

Յիսաւրացւոց կողմանէ

Սանփանոս ի Բարոտանէ.
Եթինէոս ի Կորոպիսէ.
Եղեսիոս ի Կղաւդիապաւլսէ.
Աղապիոս ի Սելովկէ.
Սիղուանոս յԻսաւրացւոց մայրաքաղաքէ.
Փոստոս ի Պանեմուտիքոսէ.
Անտոնինոս յԱնտիոքէ.
Նեստոր ի Սիեղրոնէ.
Եւսեբիոս քորեպիսկոպոս.
Կիւրիղղոս ի Մաղոսէ.
Թէոդորոս ի Ցուսխաղոնէ.
Անատողիս քորեպիսկոպոս.

1 n ղետոյղորոս r ղետեղորոս aef ի կիւբիբիբիտոնէ m ի կիւբուբիտոնէ n ի կիւբիբիաանէ ps ի կիւբիուբինտոնէ r ի կիբբիւբիտանէ k յապողոնիաղ փխ. ի կիւբիրոտանէ g չիք ի կիւբիրոտանէ

2 û եսեբիոս eg եւսեբի X ի մելիտոնէ g չիք ի մեղիտէ

3 BCE ի տուրացւոց (DGû ի տիւրացւոց H ի կիպրոսէ) փխ. յիսաւրացւոց FUakmnps իսաւրացւոց efgr իսաւրացոց (JKMNQRSTVX ZW ի սուրացւոց ILOPY ի սուրացոց) փխ. յիսաւրացւոց f կողմանէն H չիք կողմանէ

4 Wn սանփաննոս afkmr ի բարոյաանէ ps ի բարւոյտանէ g չիք ի բարոտանէ Y տասն եւ եօթն եպիսկոպոսք փխ. ստեփաննոս.... եւսեբիոս յիշխանութենէ ասորւոց՝ էջ 147 տող 5

5 KLS եւթինէոս afkmps եթենիսս gf եթէնէոս E ի որոպիսէ afkmr ի կորոյպիսէ n ի կորապիսէ g չիք ի կորոպիսէ

6 KS եւթեսիոս NOW եթեսիոք u եղիսիոս G ի կըղաւղիպօղսէ H ի կղաւիղիպօլսէ K ի կղաւդիայպաւլսէ MXkmps ի կղօղիապօլսէ Un ի կղաւիղապօլսէ W ի կղաեւիղիապօլսէ a ի կղաւղիապաւղսէ f ի կղաւղիպոլսէ e ի կղօղիպօլսէ r ի կղոյղիապոլսէ g չիք ի կղաւդիապաւլսէ. բացի L-ից մնացած ձեռերը ի կղաւիղիապոլսէ

7 aefkmprs ի սղաւկէ NOWg չիք ի սելովկէ

8 BCDEFGH ոիղուփանոս KLRX սիղւանոս a սւղիանոս eg սիղիղանոս f սիղանոս kmps սւղւանոս r սղիանոս NOW չիք սիղուանոս F ի տիւրացւոց (KMQRSTZW ի սուրացւոց IJLNOPTX ի սուրացոց U ի սիրացւոց û ի սիւրացոց af ի սաւղացոց kmps ի սօղացւոյ e ի տօղացոց r սօրացոց) փխ. յիսաւրացւոց r ի մայրաքաղաքէ g չիք մայրաքաղաքէ

9 akms փաւստոս Z ի պանէմատիքոսէ ef ի պանեմօտիքոսէ kmps ի պենէմօտիքոսէ g չիք ի պանէմուտիքոսէ

10 efgkmps անտոնիոս g չիք յանտիոքէ

11 g նեստորիոս kmp նեստոս BCDEF GHû ի սիէղնոսէ AIJKLMNOPQR STUVXZn ի սիեղոսնէ e ի սյեղբիոնէ kmps ի սիեղրովնէ g չիք ի սիեգրոնէ

12 eg եւսեւերիանոս f եւսեբիոս p քորեպիսկոպոսէ

13 ABCDEFGHUû կիրիղղոս aefg km կիւրեղոս n կիղրիղղոս r կիւրիղոս H ի մարղոսէ g չիք ի մաղոսէ ps չիք կիւրիղղոս ի մաղոսէ

14 akmps ի յուսխաղովնէ e ի յուսխանէ r ի յուսխաղոնէ g չիք ի յուսխաղոնէ

15 D անատողիս քորեպիսկոպոս ներքևի լուսանցքում e անատօլիոս fkmp rs անատողիոս

Պաւղոս ի Ղարանդոնէ.
Կոնատոս քորեպիսկոպոս.
Տիբերիոս յԱտիովնէ.
Ակիւղաս քորեպիսկոպոս.
Եւսեբիոս յիշխանութենէ Ասորւոց.

Ի Կիպրոսէ կղզւոյ

Կիւրիղղոս ի Պամփոսէ.
Գեղասիոս ի Սաղամինէ.

Ի Բիւթանացւոց կողմանէ

Եւսեբիոս ի Նիկոմիդէ.
Թէոգինոս ի Նիկիէ.
Մարիս ի Քաղկեդոնէ.
Կիւրիղղոս ի Կուէ.
Եւսիքիոս ի Պարահիսէ.
Գորգինիոս ի յԱպողոնիադոսէ.
Գէորգէոս ի Պրուսիադոսէ.

1 D *պաւգոս ի ղարանդոնէ* Ցերքևի լուսանցքում NOW *ի լարղոնէ* akmps *ի ղարանդովնէ* E չիք *պաւղոս ի ղարանդոնէ*

2 D *կունդասս* H *կունտղոս* E չիք *կունտոս քորեպիսկոպոս* IJKLMNOPQRSTVXZW 2-րդ տողը դրված է 3-րդ տողում, իսկ 3-րդը՝ 2-րդ տողում

3 GHû *միրերիոս* E *յատիովնի* G *յաղովնէ* Q *ատիովն* akmps *յատրիովնէ* ef *յանտրիոնէ* r *յաւորիովնէ* g չիք *յատիովնէ*

4 Aun *ակիղաս* BCDEFHû *ակւղաւս* G *ակղաւս* ew *ակիւղիանոս* pq *անկիւղաս* Heg չիք *քորեպիսկոպոս*

5 e չիք *եւսեբիոս* IJ *իշխանութենէ* n *յիշխանութեան* BCDEGIJKLMNOPQSTVXZWûaefk *ասորոց* R *ասորաց* r *սօրացոց* Hg չիք *եւսեբիոս.... ասորւոց*

6 akm *ի կիւպրոսէ* eg *ի կիպրոս* ps *ի կիւսպրոսէ* Uegn *կղզոյն* բացի Rakmps-ից մնացած ձեռ-երը *կղզոյ* H չիք *ի կիպրոսէ կղզւոյ*

7 An *կիրիղղոս* U *կիրիգղոս* efg *կիւրղոս* CDH *ի պանփոսէ* G *ի պանոսէ* g չիք *ի պամփոսէ* Y *երկու եպիսկոպոսք* փխ. *կիւրիղղոս ի պամփոսէ.... ի սաղամինէ*

8 P *ի սաղմինէ* akmps *ի սաղոմինէ* Un *ի սպագամենէ* g չիք *ի սագամինէ*

9 IKLNOVYr *ի բիւթանացոց* P *ի բիւթանոց* Q *կողմանէն* aefgkmps չիք *ի բիւթանացւոց կողմանէ*

10 e չիք *ի* f *ի ։կիկոմիդէ* g չիք *ի նիկոմիգէ* Y *տասներկու եպիսկոպոսք* փխ. *եւսեբիոս ի նիկոմիգէ.... պեգարիոս ի հերակղիոսէ*՝ էջ 148 տող 6

11 a *թէղինոս* AIJKLMNOPRSTUVZWnprs *ի նիկէ* BCDEGû *ի նիկիեէ* F *ի նիկէէ* H *ի նկիէէ* g չիք *ի նիկիէ*

12 H *ի քաղկեգէ* akmnps *ի քաղկեդովնէ* efg չիք *մարիս ի քաղկեգոնէ*

13 U *կիւրղղոս* efg *կիւրիղղոս ի կուէ* A *կիրիղղոս*. 13-րդ և 14-րդ տողերի միջև ps ունեն *կիւրեղոս ի մաղոսէ* (p *ի մաղոսէ*)

14 efgkmprs *եւսեքիոս* k *ի պարահիւսէ* n *ի պարահէսէ* aefmprs *ի պարահիւսէ* g չիք *ի պարահիսէ*

15 W *ղորղինոս* r *գորգոնիոս.* aefgkmps *գորգոնիոս* efkmprs *ի յապողոնիդոսէ* g չիք *ի յապողոնիադոսէ*

16 MRX *գէորգինոս* kmps *գորգիոս* eg *գէորքէոս* a *գեորրգեոս* Q չիք *գէորգէոս.* բացի LZfr-ից մնացած ձեռ-երը *գեորգիոս* G *ի պըրուսիւսղոսէ* I *գէորգիոս ի պարուսիադոսէ* Ցերքևի լուսանցքում Un չիք *գէորգէոս ի պրուսիադոսէ* e *ի պրոսանդուէ* g չիք *ի պրուսիադոսէ*

Եւհեթիոս ի յԱդրիանոսէ.
Թէոփանէս քորեպիսկոպոս.
Պոսոով ի Կեսարէ.
Եւղագիոս քորեպիսկոպոս.

Ի յԱւրոսէ

Գեդարիոս ի Հերակղիոսէ.

Ի Դաքիոսէ

Պրոատնէս ի Սարդիկէ Թրակացւոց.
Մարկոս ի Կաղաբրոսէ.

Ի Կաղաբրոսէ Միւսացւոց

Գիոտոս ի Մարկիանոպաւլսէ.

Ի Կառթագենոսէ կողմանէ

Կիկղիանոս ի Կառթագնոսէ.

1 r *եւհեթզիոս* HLr *ի յանդրիանոսէ* akmps *ի յադրիանուսէ* e *ի յադրիանոսէ* Qg չիք *ի յադրիանոսէ*

2 DHû *թէոփիանէս* kmps *թէուփանէս* r *թէոյփանոս*

3 eg *պօսով* f *պտւսոով* km *պաւսոռքով* ps *պաւսոռքվ* r *պոսիով* IJ *ի կեսարիէ* g չիք *ի կեսարէ*

4 G *եղագիոս* aegkmprs *եւղաւիոս*

5 fkmps *ի յուրոսէ* r *ի յօրուէ* eg չիք *ի յաւրոսէ*

6 aefgr *պեդարէոս* G *ի հերակլեոսէ* N *ի հերլակլիոսէ* W *ի հերակլիսէ* aefkmprs *ի հերակղոսէ* g չիր *ի հերակղիոսէ*

7 AIJKLMNOPQRSTUVXZn *ի դանիոսէ* f *ի դակիկոսէ* akmps *ի դակիոսէ* r *ի դակիասէ* eg չիք *ի դակիոսէ* BCDEFGHYWûan *պրատնէս* (Fan *պրոտոնէս* G *պատնէս*) *ի դանիոսէ*

8 I *մպրոտոնէս* f *պրոատնիոս* *eg պանտոնիոս* kmps *պրոտոնէոս* efkmps *ի սարդեկէ* AIJKLMNOPQRSTUV XW *ի թրակացւոց* r *ի սարդէկե դրացոց* DG *թրակացւո* Hû *թրակացոյ* LYef *թրակացոց* g չիք *ի սարգիկէ թրակացւոց*

9 RX չիք *ի* e *ի կաղաբրոսէ* n *ի կաղաբոսէ* բացի BCDEFGHaef mn-ից մնացած ձեռ-երը *ի կաղարբոսէ* (U *ի կաղաբոսէ* p *ի կաղարսորէ*) *մարկոս* g չիք *ի կաղաբրոսէ* Y *մին եպիսկոպոս* փխ. *մարկոս ի կաղաբրոսէ* m 8-րդ և 9-րդ տողերի միջև վերնագիր *ի կաղաբրոսէ*

10 ACHIJKLMNOPTUVXZ *ի կաղարբիոսէ* u *ի կաղայրիւսէ* n *ի կաղարբիոսի* r *ի կեղաբրոսէ* Q *ի կաղաբիոսէ ի բիւսացւոց* Lr *ի միւսացոց* R *ի միուսացւոց* Y *ի միուսցւոց* û *միւսացոյ* U *կողմանէ* փխ. *միւսացւոց* afkmps *ի միւսացւոց* (f *միւսացոց*) *կողմանէ* n չիք *միւսացւոց* eg չիք *ի կաղաբրոսէ միւսացւոց*. բացի BCDEFGHû-ից մնացած ձեռ-երը *ի միւսացւոց*

11 û *ի մարկիանոյպօլսէ* e *ի մարկիանոսէպօլսէ* s *ի մարկիանոպօլսէ* g չիք *ի մարկիանոպաւլսէ* բացի p-ից մնացած ձեռ-երը *ի մարկիանուպոլսէ* Y *մին եպիսկոպոս* փխ. *պիստոս ի մարկիանոպաւլսէ*

12 INO *ի կառթաքնոսէ* akps *ի կաւթագնացւոց* m *ի կօթանացւոց* n *ի կարթագնոսի* akmps չիք *կողմանէ* eg չիք *ի կառթագնոսէ կողմանէ*

13 Heg *կիղիանոս* W *կիկթլիանոս* IOSû *ի կառթաքնոսէ* LMRXZ *ի կարթագնոսէ* r *ի կաղթողնոսէ* g չիք *ի կառթագնոսէ* Y *մին եպիսկոպոս* փխ. *կիկզիանոս ի կառթագնոսէ*

Ի Մակեդոնացւոց կողմանէ

Ալեքսանդրոս ի Թեսաղոնիկէ.

Ի յԱքայեցւոց կողմանէ

Պրոտոս յԱթենէ մեծէ.
Մարկոս ի Բիոսէ.
Ստրատիոս ի Փեստոսէ.

Ի Դարդանացւոց կողմանէ

Դակոս ի Մակեդոնէ.

Ի Թեսաղոնիկեցւոց կողմանէ

Կղաւդիանոս ի Թեսաղէ.

Ի Դալմանացւոց կողմանէ

Բիգիոս ի Սաիբիունէ.

Ի Պաննոնացւոց կողմանէ

Դոմնոս ի Պանոնէ.

1 ILPYûf *ի մակեդոնացոց* N *ի մակիդոնացւոց* knps *ի մակեդովնացւոց* eg *ի մակեդոնացւոց*

2 U չիք *ի, թեուղովնիկէ* D *ի թեսաղունիկէ* n *ի թեոաղովնիկէ* g չիք *ի թեսաղոնիկէ* Y *մին եպիսկոպոս* փխ. *ազեքսանդրոս ի թեսաղոնիկէ*

3 ILYûfr *ի յաքայեցոց* p *ի յաքայեցւո* eg չիք *ի յաքայեցւոց կողմանէ* f *կողմանէն* akmps 2-րդ և 3-րդ տողերի միջև դրված է 4-րդ տողը

4 BCDEFGHIJMOPQRSUXZûegkmp s *պրիստոս* L *րիստոս* akmprs *ի յաթենէ* ef *յաթենայ* r *մեծի* g չիք *յաթենէ մեծէ* Y *երեք եպիսկոպոսք* փխ. *պիստոս.... ի փեստոսէ*

5 aefkmprs *ի բիւոսէ* g չիք *ի բիոսէ*

6 akprs *ստրատիգիոս* eg *ստարատիքէս* f *ստրատիգէս* m *ստարատիգոս* L *ի բեստոսէ* g չիք *ի փեստոսէ*

7 LPf *ի դարդանացոց* G *ի կարդանացւոց* K *ի դարանդացւոց* V *ի կարթանացոց* Y *ի դարաանացոց* ü *ի կարդանացւոց* r *ի զորդանացոց* f *կողմանէն* eg չիք *ի դարդանացւոց կողմանէ*

8 n *դասկոս* V *դամասկոս* փխ. *դակոս* Lakmnprs *ի մակեդովնէ* g չիք *ի մակեդոնէ* Y *մին եպիսկոպոս* փխ. *դակոս ի մակեդոնէ*

9 FKLPQYr *ի թեսաղոնիկեցոց* R *ի թեսաղոնեցոց* f *ի թեսաղացոց* km *ի թեսաղացւոց* ps *ի թեաղացւոց* n *ի թեսաղովնիկեցւոց* û չիք *կողմանէ* eg չիք *ի թեսաղոնիկեցւոց կողմանէ*

10 W *կղոդիանոս* efg *կղօդէոս* akmprs *կղաւդիոս* KQTZ *ի թեսաղաւէ* LMS *ի թեսաղաւնէ* RX *ի թեսաղոնէ* g չիք *ի թեսաղէ* Y *մին եպիսկոպոս* փխ. *կղաւդիանոս ի թեսաղէ*

11 Hn *ի դամրացւոց* L *ի դարմանացոց* R *ի դալմնացուց* U *ի գամրանացւոց* V *ի դամրանացոց* r *ի դարմամանացոց* f *ի դամրացոց* Yeg չիք *ի դալմանացւոց*

12 CD *բիւգիոս* G *բիւտիոս* H *բիպիոս* eg *բիկոս* f *բիգլոս* akmprs *բիւգիոս* akmrs *ի ստիբունէ* p *ի տիբունէ* e *ի ստոյբունէ* f *ի ստուբունէ* IJKLMQRSTVX *ի սաիբիւոնէ* NO W *ի սաիբիւոնէ* Z *ի սաիբիւնէ* Y չիք *բիգիոս ի ստիբիւունէ* g չիք *ի սաիբիւունէ*

13 LV *ի պաննոնցացոց* NYr *ի պանոնացոց* X *ի պանանոնացւոց* f *ի պանանացոց* km *ի պանոնացւոց* eg չիք *ի պաննոնացւոց կողմանէ.... ի պանոնէ* af չիք *կողմանէ*

14 G *դոզմնոս* r *դոմնաս* G *ի պոնոնէ* Y *մին եպիսկոպոս* փխ. *դոմնոս ի պանոնէ*

Ի Գեղաց գաւառէ

Նիկասիոս ի Դիւոսէ.

Ի Գդաց գաւառէ

Թէոփիղոս ի Գդաց.

Ի Պոսփորացւոց կողմանէ

Կադմոս ի Պոսփորէ.

Եւ որք ի Կեսարիաւն ժողովեցան

Եւստաղիոս, Սակաոս, Ղուպոս, Վաղենտինոս, Ղեւոնտիոս, Նարկիսոս, Պասիդեւս, Դակասիոս, Գրիգորիոս, Աղփքրոս, Գողիանոս, Գերմանոս Հերակղիոս, Գերանտիոս, Ամփիոլն. Ստեփանոս, Սաեգոս. Սաղամինէոս, Երիթրիոս, Ղեւոնտիոս. այս են ամենայնն ՅԺԸ։

1 Q *ի ղաղաց* afkmprs *ի ղեղայ* A *ղաւաւառէ* eg չիք *ի գեղաց ղաւառէ*

2 eg *Նիկաս* r *Նիկանիոս ի գիոսէ* G *ի տիւոսէ* afkm *ի ղուոսէ* e *ի ղուուսէ* ps *ի ղուոսէ* Y *մին եպիսկոպոս* փխ. *Նիկասիոս ի դիւոսէ* g չիք *ի գիւոսէ*

3 Zf *ի գեղաց* փխ. *ի գդայց* Yeg չիք *ի ողաց գաւառէ*

4 u *Թէոփիդիոս* akmps *Թէովփիդոս* f *Թիոփիլոս* Z *Թէոփիղոս ի գդաց* ձախ լուսանցքում Y չիք *Թէոփիղոս ի գդայց* g չիք *ի գդաց*

5 LNOPVY *ի պոսփորտցոց* û *ի պորփորացւոց* akmps *ի պամփորացւոց* f *ի պամփարացոց* r *ի պասպորացոց* IJKLMNOPQRSTVXYZW r *գաւառէ* փխ. *կողմանէ* eg չիք *ի պոսփորացւոց կողմանէ*

6 akmprs *կադիմոս* ABCDEFGHUûaf kmnprs *ի բոսպորէ* e *ի բուբորէ* g չիք *ի պոսփորէ* Y *մին եպիսկոպոս* փխ. *կադմոս ի պոսփորէ*

7 G *ի կեսարիացն* Vr *ի կեսարիան* efg *ի կեսարիա* Y *տասնեւութ* փխ. *եւ որք.... ղեոնտիոս* ո 7-րդ... 12-րդ տողերի փոխարեն *այս են անուանք սուրբ հայրապետացն որք ի Նիկիա ժողովեալքն էին*

8 û *եւտայղիոս* fkps *եոտաղիոս* g *սատկոս* J *ղուկոս* L չիք *ղուպոս* DHû *վաղենդիոս* Geg *վաղենտիոս* W *ղեւբոնտիոս վաղենտինոս* ps *ղեւոնտինոս*

9 aefgkmps չիք *Նարկիսոս* U *պատիղեւս (*amr *պաուղեւս* efg *պաուղեւ* kps *պաուղեւոս)* փխ. *պասիդեւս* eg *դրիգորեայ* NOWefg *ղորգիանոս*

10 efg *ամբիոն* Wur *սաեփաննոս*

11 Uegr *սայեղոս* akmps *սաեղոմ* eg *եգիթրէոս ղէսնաէոս* f *երիթրէէոս* kmps *երիթրիեոս ղեւոնտիոս Ի* a *ղեոնտիոս Ի* բացի DGHXûafk mprs-ից մնացած Ձեռ-երը *ղեւոնտինոս* Waefgkmprs չիք *այս են ամենայնն յժը* Y չիք *այս են ամենայնն* CDEGHIJKLMQRTU VXZû *ամենայն*

12 Q *իրէք հարիւր ժը* Y *յճժը*

Ե.

ԿԱՆՈՆՔ ԱՆԿԻՒՐԵԱՅ ԳԼՈՒԽՔ Ի.

Ա. Վասն քահանայից որ ի բռնութենէ զոհեցին։
Բ. Վասն սարկաւագաց նոյնպիսեաց։
Գ. Վասն ուխտի մանկանց որք բռնադատին ուտել զոհեալ։
Դ. Վասն որք կամաւք զոհիցեն։
Ե. Վասն որք արտասուաւք կերան զզոհեալն։
Զ. Վասն ուրացողաց որք յապաղեն զապաշխարելն։
Է. Վասն որք երթան ի տաւնս հեթանոսաց եւ ուտեն։
Ը. Վասն որք յամիցեն ի նոյն յանցանս։
Թ. Վասն որք ընդ ինքեանս եւ զայլս վրիպեցուցին։

1 ABCDEFGHUêabcdefghiklmnopqrst *անկիւրեայ* (A *անկիրա* U *անկիւրա* fhir *անկիւրիայ* dknpt *անկուրիայ* s *անկիւրիեա* begq *անկիւրական*) *կանոնիս* (G *կանոն* Ur *կանովնիս* cd *կանոնս* n *կանովնս*) IL *անկիւրիայ* NOPR *անկիւրիեայ* n *ունի գլուխս* ABCDEFGHIJNOPRUVXa befgkmpqs *գլուխ* Wû չիք *գլուխք ի* G *իա* փխ. *ի*

2 ho չիք *վասն* Y *որք* R *ո[ր]* Hn *բռնութեան* oq *ի բռնութենէն զոհիցեն*

1 *զոհիցին* û չիք *վասն քահանայից* մինչև 52-րդ էջի 11-րդ տողի *խոստանան* բսւոր

3 beg *սարկաւագացն* R *նոյնպիսեց* be gq *նոյնպէս* ps *նոյնպիսեացն*

4 B չիք *վասն* RXbq *մանկանցն* Fbq *որ* W չիք *որք....զոհեալ* KLMQRSTXY Zt *բռնադատեալ* b *բռնադայաեն* a *բռնադատեն* eg *ուտել և զոհ* […] (e *զ* […]) Lh *զոհեցին* Rd *զոհել* e *զուհեալ* f *զոհեալն* n *զզոհեալ* bq չիք *զոհեալ*

5 o *որ* q *կամաւքն* l *զոհիցին*, բացի ABCDEGHPh-ից մնացած ձեռ-երը *զոհեցին*

6 a *որ* t *կերին* DHQXYbgkmq *զոհեալն* ê *զոհեալ* d *ըզոհըն̄ն*

7 o *ուրացողացն* t *ուրուրացողաց* acd hiklmoprst *որ* ê *յապաղին* hlo *ապաղեն* bq *զապաշխարութիւն* eg *զապաշխարութիւնն* r *զապաշխարանն*

8 rt չիք *երթան* Q *ի* կրկնված է ê *ի աօն* RXYhlo *ի տուն* (մնացած ձեռ-երը *ի տունս*) փխ. *ի տաւնս* հմմտ. հուն. հաղվածում ἐν ἑορτῇ t *հեթանոսաց են* Lbq չիք *և* q *ուտել* eghilort չիք *և ուտեն*

9 Ldeg *յամիցին* X *յամեցան* q *ամիցեն* b *ամի իցեն* c *յամեցին* U *յանցեանս* eg *անցանսն* d *յանցանըս իւր* f *յանցանսն* q *անցանս*

10 h չիք *ընդ* W չիք *ընդ ինքեանս և* c չիք *և* Nt *զայլ* b *զայս* փխ. *զայլս* OR *վրիպեցուցին* X *վերիպեցուցին* b *վրէպեցուցին* l *վրիպիցին* acdef gmoprst *վրիպեցին*

Ժ. Վասն ոչ տալ ի պատարագաց կերակրոց՝ անհաւատից։
ԺԱ. Վասն սարկաւագաց որ կին առնեն։
ԺԲ. Վասն որ յափշտակեն զաղջկունս խաւսեալս։
ԺԳ. Վասն որք յետ զոհելոյ մկրտիցին։
ԺԴ. Վասն չձեռնադրել քորեպիսկոպոսաց քահանայ։
ԺԵ. Վասն ուխտաւորաց որք կամիցին միս ճաշակել։
ԺԶ. Վասն ընչի որ անուանեալ իցէ եկեղեցւոյ։
ԺԷ. Վասն անասնագիտաց։
ԺԸ. Վասն մարմնազեղծաց։
ԺԹ. Վասն եպիսկոպոսի որ զայլոյ վիճակ յափշատկէ։
Ի. Վասն որք կուսութիւն խոստանան։

Կանոնք Անկիւրիայ

Այս կանոնք նախ են քան որ կարգեցան ի Նիկիայ, այլ քանզի որ ի Նիկիայն կարգեցան յառաջագոյն գրեցան, վասն սաստիկ եւ մեծ եւ սուրբ ժողովոյն, որ ժողովեցան ի Նիկիայ քաղաք։ Քանիք

1 hո որ փխ. ոչ DHYê չիք ի W պատարագացն f պատար[ագ]աց Y կերակրոցն պատարագաց LMQRST XZ կերակրաց NOWhlo անհաւատիցն d չիք կերակրոց անհաւատից kmps կերակրոց անհաւատից և ոչ մերձենալ անխտիր ի կերակուրս հեթանոսաց
2 hlo սարկաւազացն Ybqrt որք e որկ h որ էին տանէն փխ. որ կին առնեն bqt առնուն
3 Yêbfhlnoqrt որք eg ափշտակեն t յափշտակին P յաղջկունս rt աղջկունս begq խաւսեցեալ
4 q որ e հետ Y մկրտելոյ զոհեցին IJNObeg մկրտիցեն S մկըրտեցին qr մկրտեցին
5 hq վասն որք IJKYbegkmqt չձեռնադրելոյ ps ոչ ձեռնադրելոյ Yf hlo քահանայս G չիք վասն....քահանայ
6 Nbefghloq որ ebq կամիցեն bq մի փխ. միս t չիք միս
7 Wabcdegbklmoqs ընչից f ինչից LS անուանել begq ուրացեալ փխ. անուանեալ B անուանեալ է իցէ abcdefghiklmopqrst է փխ. իցէ NYbcfbiloq եկեղեցոյ eg յեկեղեցոյ ST եղկացոյ փխ. եկեղեցւոյ km ps եկեղեցոյ զինչ և իցէ
8 n անասնագէտաց o անասնայգիտաց
9 b մարմնայեղծաց degkmpqs մարմնաեղծաց Afi մարմնեղծաց hlo մարմնազեղծացն rt վասն որք (r ինքն իւր) մարմինն եղծին (r եղծողաց) փխ. վասն մարմնազեղծաց
10 eg եպիսկոպոսաց Q չիք որ NUb ռp զայլոց bhloq վիճակն eg վիճակս ափշտակէ
11 hq կուսութիւն զանձն իւր (b չիք իւր) խոստանա (b խոստանան) Q խոստանայ f խոստացան
12 ABCDEFGHêûabcdefghiklmopqrst չունեն երկրորդ վերնագիրը ռ վերնագրի փոխարեն նախագրութիւն անկիւրիոյ կանոնիս ը (վերջինս կանոնախմբի N-ն է)
13 NOW այս են կանովքն (w կանոնք) նախ քան AIJKLMPRSTVXZ կանովնք befghlog կանոնքս c նախկին է (kmps նա է) փխ. նախ են d նախ քանոն փխ. նախ են քան û չիք են Y չիք քան ps քանզի որ կարգեցին û զոր t որք w կարգեցանն g եղան փխ. կարգեցան d ի Նիկիայն bq Նիկիական կանոնք փխ. Նիկիայ AF այղ abcdefghiklmo pqrst չիք այլ
14 lûh ի Նիկիայ g Նիկայն irt Նիւսիայն (o Նիաիայն) փխ. Նիկիայն cdefg hiklmopqrst կարգեցան փխ. գրեցան Wb չիք գրեցան DGHê այսորիկ փխ. սաստիկ
15 û չիք և մեծ և սուրբ g չիք և IJûac dbiklmopqrst չիք և սուրբ Yût որք hl չիք որ ժողովեցան R ի Նիկայ go ի Նիկիեա b քաղաքին egq քաղաքն û քանի e քանզիք g քանզի t և ի քանիք n քանիք կամ ուստեք

ուստեք ժողովեցան ի ժողովն Անկիւրեայ, նոցին անուանքն գրեալ են ի գրի աստ. Մարկեղղոս յԱնկիւրէ, Ագրիկողաոս ի Կեսարէ, Պաւղոս ի Տարսոնէ, Ուիտաղիոս յԱնտիոքէ, Բասիղիոս յԱմասէ. Փիղադեղփոս յՈւղիպողսէ, Եւստողիոս ի Նիկոմիդէ, Հերակլէոս ի Զեղոնէ, Պետրոս յԻկոնէ, Նունէքիոս ի Լաւոդիկէ, Սերգիանոս յԱնտիոքէ Պիսիդացւոց։ Արդ՝ գումարեալք յԱնկիւրիայ միահամուռ ժողովելոց ուղղափառաց առ. ի քակտումն Լիկիանա. ամպարշտութեանն, որ ի զոհս կռոց բռնադատէր զերիցունս, կարգեցին ըստ յանցանացն սահման ապաշխարութեան Ի գլուխ կանոն, որ են այսոքիկ։

1 N ուսեք (ûq ուստերք) փխ. ուստեք hlo չիք ի ժողովն BCE յանկիւրիեա N անկիւրիեայ DGHacdilors յանկիւրիա YW անկիւրիայ Al Uê յանկիւրեայ bq յանկիւրեայն eg անկիւրեայն f յանկիւրեայն km յանկիւրայ hp յանկուրիայ n անկուրեայ t անկուրիայ Iû ir անուանք hlo անուամր abefgh iklmopqrst կարգեալ փխ. գրեալ

2 q չիք ի (գրի) t չիք ի գրի Cê մակեղղոս DG մակեղղոա bq մարկէոս n մարկեղայոս Yêl յանկիւրիէ e յանկուրէ r յանկիւրէաէ t յանկուրիէ p յանկուրիոյ eg ագրէղողայոս o յագրիկողայոս hl չիք ագրիկողաոս... ի տարսոնէ H չիք ի (կեսարէ) Ybps ի կեսարիէ

3 R պաղոս AIKLMNOPQRSTUVXZ an ի տարսովնէ G ի աարսոյնէ NO W եւիտալիոս (Y ուիաալոս d ուիտալիոս g ուղիաադիոս h ուտալիոս l ուրտալիսս o ուրիտալիոս) փխ. ուիտաղիոս d յանտիոքայ egir անտիոքէ g չիք յանտիոքէ.... փիզաղեղփոս AIJKLMNOPQRSTV YZ բարսիղէոս UXWbn բարսեղէոս u բարսեղէս adegkmps բարսեղիոս hilor բարսեղես c բարսեղոս f բարսիղիոս t բարսեղ IJûhilort յամասիէ e համասէ b յամասայէ

4 AJKLMNOPQSTUVZWûaclmnoprst փաղադլփոս RXY փաղադըլըոս DH փիզադեղըոս Cı փիզադեղըոտ b փաղաադիոս efg փաղադփոս hi փաղադդփոս dk չիք փիզադեղփոս S յուլիպաւլսէ û յուլիպաւլովէ t ուղիպօլսէ d չիք յուղիպողսէ ABCDEFGHIJMLNQRUeacde fgklmnps եւստրողիոս b եւտրիղիոս ht եւստորիզոս ıor եւսաորիղիոս q եւարոզիոս acdkmps նիկոմիդէ BCDEFGLMQRSTUYê bcq հերակղիոս Aefgnr հերակղէոս it հերակլէս hlo չիք հերակլէոս ի

5 hlo չիք զեղոնէ r չիք ի (զեղոնէ(AIJKLMNOPQRSTUVXYZWûacd imnprst ի զեղովնէ begq ի զենոնէ փխ. ի զեղոնէ befg ի յիկովնէ Y յիկոնէ t ի յիկոնիոնէ ê յեղոնէ û իկովնէ hlo իկոնէ Uacnq յիկովնէ kmps չիք յիկոնէ BCDEFGHRê af նաւնէքիոս hlo նունէքսիոս t նունիքէոս ABCEFIJKNUêefghi on ի ղաւոդիկէ l ի լաւդդիկէ e ի ղաւոյդիկէ

6 NOPYbcdeJgqt պիսիդացոց W չիք պիսիդացւոց NUûo ղումարեալ h ղումարել AUr յանկիւրա IKLMN OPQRSTVXZWûgiln յանկիւրեայ ê hmpt յանկուրիայ b յանեա (q յանկեա) փխ. յանկիւրեայ d յանկիւրիեայ ê միայհամուռ b միայհամուռք

7 efgo ժողովելոյ blo ժողովելոցն g յուղղափառաց hlo ուղղափառացն Y չիք ի hefgiqrt ի քակումն Yê լիկիանոյ hefg լուկիանու. c ւիցիանու q լուկի անուամր փխ. լիկիանու · J յամբարշտութեան J յամբարշտութեանն SVXêûbdhl oq ամբարշտութեան W ամբարշտութեամբ

8 bcefgqr կռոցն q բռնադատէ hcq զիրիցունս

9 eûps յանցանաց eg անցանացն ed սահմանս Y ապաշխարութեանն ûp ապաշխարութիւն GW չիք ի Y գլխով u որ են ի կանոն t որք bq չիք որ են hq կանոնք ի գլուխ e անկիւրական կանոնքս ի գլուխ (g կանոնք անկիւրական) փխ. ի գլուխ....այսոքիկ t կանոնքս

10 m այնոքիկ r այսոցիկ hlo այս փխ. այոոքիկ bq չիք այսոքիկ

ԾԿԷ (ԾԿԳ) Ա. Վասն երիցանց որք ի բռնութենէ հեթանոսաց մինչեւ ի տանջանս ածել ի վերայ եւ մահ սպառնալ եւ նոքա առ երկիւղի զոհեցին եւ ապա օժանեցան, նկրտեցան եւ ճշմարտութեամբ դարձան. վասն այսպիսեացս կամ եղեւ զի զաթոռոցն կարգն կալցին, այլ ի Թարգմանութեան նստել կամ պատարագ մատուցանել կամ Աւետարան կարդալ՝ ոչ ունին իշխանութիւն։

ԾԿԸ (ԾԿԴ) Բ. Նոյն կանոն եւ սարկաւագին կացցէ, եթէ ակամայութեամբ իցէ զոհելն եւ ոչ կամաւք, եւ դարձն ճշմարտութեամբ. կամ եղեւ ի քահանայութիւն ոչ մերձենալ, այլ ի կարգի պաշտաման կալ. ապա եթէ տանջանքն եւ ճգնումն յանաւրինաց խիստ եկեալ իցէ ի վերա; եւ դարձն ճշմարտութեամբ իցէ, եպիսկոպոսն իշխան լիցի երիցուն եւ սարկաւագին եթէ արժանի իցէ պաշտել զիւրաքանչիւր աստիճանս։

ԾԿԹ (ԾԿԵ) Գ. Վասն աշխարհականաց եւ վասն ուխտի մանկանց եկեղեցւոյ. եթէ ոք ըմբռնեցաւ յանաւրինաց բռնութենէ զոհել տալ եւ յափըշտակել եւս զստացուածս իւրեանց եւ այլ եւս մեծամեծ մահունս

1 c տասն փխ. վասն n չիք վասն երիցունք q իրիցանց Kê որ r բռնադատութենէ c հեթանոսաղ զոհեցին մինչ չև adfkmpst մինչ չև BCEFIJêacdefgikmprs չիք ի (տանջանս)
2 abdefghiklmopqt ածեալ c ածեալ էր s աւծեալ փխ. ածել hılort չիք ի վերայ dt մահու u սպանանել փխ. սպառնալ r չիք և (նոքա) h չիք առ AUcdn երկեղի h աներկիւղին lo երկիւղին t յերկիւղէ b զոհիցն c արարին զայն փխ. զոհեցին
3 abcdefghikimopqst չիք և (ապա) u չիք Գանաշան S ընկտրեցան ûb deghloqrt մկրտեցան փխ. նկրտեցան t չիք վասն
4 Wu այսպիսեաց eigqr այսպիսեացն bit այնպիսեացն beg եառ մեռ փխ. կամ եղև G զաթոռոց H զարթոռոցն RXYacdkmpst զաթոռոյն hlo յաթոռոյն ir աթոռոյն BCDEFGHIQêû կարդ u կալցեն Q ընկալցին փխ. կալցին Y ի Թարգմանութեանն bq ի Թարքմանութիւն
5 BDERYbq նստեալ n և փխ. կամ (պատարագ) ırt պատարագս t և կամ (աւետարան)
6 W ընթեռնուլ kmps չունին ûfh ոչ ունի
7 hlo սոյն g կանոնք t կանոնովն eg չիք և t սարկաւագն hilort կայցէ leghl յակամայութեամբ N չիք իցէ
8 Yho զոհեալն uq զոհեալ b զոհել G և ոչ գարձն d դարձան F ճշտութեամբ befgq կամ եղև մեծ ժողովոյն (bq ժողովուն) ի քահանայութիւն ê ի քահանայութիւնն u ի քահանայութեան
9 d ոչ կրկնված է rt մերձենալ hl չիք կարգի NOacfikmorst պաշտամանն e պաշտման deghlp պաշտմանն bq պաշտպանն փխ. պաշտաման
10 hcefgq թէ û տանջանք t ի տանանքն Yd ճգունմն û ճգունս IJS bq անաւրինաց cd յանօրինացն efg անօրինացն N յօրինացն êû օրինաց Y չիք յանաւրինաց hefgqt չիք իցէ d չիք ի
11 bq դարձ ի ճշմարտութիւն իցէ կամ եղև ի (q չիք ի) մեծ ժողովոյն եպիսկոպոսն eg ի ճշմարտութեամբ t չիք իցէ û եպիսկոպոս K լինի û երիցու bdegq իրիցուն
12 ps թէ Y չիք եթէ արժանի labdeighikmpqrst արժան Y պաշտօն bl oq իւրաքանչիւր ցաստիճանի իւրաքտնչիւր IKLMORZWûhiklmorst աստիճան Nê աստիճանն d աստիճանն իւր b զաստիճանն efgpq զաստիճան
13 bq մանկանցն I եկեղեցոց INOPYebcefgblmopqrs եկեղեցոյ M յեկեղեցւոյ
14 n յըմբռնեցաւ hlo յանաւրինաց ըմբռնեցաւ առ ի զոհել և յափըշտակեալ փխ. ըմբռնեցաւ.... յափըշտակել lq անօրինաց e յաւրինաց W բռնութեամբ acdfikmrst յափըշտակեալ eg ափշտակեալ
15 bd և փխ. եւ eg չիք եւ û ստացուածս h զստացուածսն t չիք և bq մահուս h մահուանս

ածեալ ի վերայ եւ նոցա բողոքեալ թէ քրիստոնեայք եմք, բայց յԱստուծոյ զայլ ոք ոչ գիտեմք, եւ առ բռնութեան ուտիցեն զզոհեալն տրտմութեամբ եւ սգացեալ սրտիւք արտասուաւք եւ հառաչանաւք եւ լողորմութենէն Քրիստոսի խնայումն մարմնաւոր կենացն լինիցի, այնպիսիքն ի կարգ պաշտաման մատիցեն. ապա եթէ յուխտէ ոք իցէ, արժան է մատուցանել յաշտիճան քահանայութեան եւ մանաւանդ թէ առաջին վարքն ուղղութեամբ վարեալ իցէ, կամ եղեւ մեծ ժողովոյն։

ԾՀ (ԾԿԶ) Դ. Վասն այնոցիկ որք ի բռնութենէ վարեցան ի զոհել եւ ապա հասեալ ի տեղին կամաւք եւ զուարթութեամբ եւ ցոփութեամբ, խաղու եւ ծաղու ուրախ լինէին ի բագինս նոցա եւ ապա ի զղջումն եկին. կամ եղեւ վասն մարդասիրութեանն Աստուծոյ Բ ամ ընդ ունկնդիրսն կացցէ եւ Գ ամս առ դրանն հաւասարեսցէ աղաւթիցն. եւ Բ ամս մտեալ յեկեղեցի եւցէ ընդ ապաշխարողս, քննեալ վարքն՝ հաղորդեսցի աւրինացն։

1 eg ի ածեալ ի NO ածել brt չիք և û նորա փխ. նոցա r բողբոքեալք փխ. բողոքեալ KLMORSTX YZ եթէ ublq քրիստոնեայ ꞩo քրիստոնեայք ahlo և բայց (a բաց) bq չիք բայց.....ոչ գիտեմք

2 GIJMRVdeg աստուծոյ S չիք յաստուծոյ u այլ ոչ ոք, ի փխ. առ lê բռնութեանն û բռնութենէ dn բռնութեամբ Ril բնութեան փխ. բռնութեան DHêbdefgmq զոհեալն û զոհեալ

3 bq տրտմութեան W սկացեալ u[ս]գացեալ h զպգացեալ l պգացեալ hlo սրտիւ K չիք սրտիւք.... հառաչանաւք G արտասուք u արտասուոք t և արտասուօք e յառաջանօք hlo հառաչմամբ

4 IJMR ողորմութենէն Yu ողորմութենէ Y չիք քրիստոսի O խնամայումն (W խնամութիւն) փխ. խնայումն Xag խնաումն êûabcde fghıklmopqrst կենաց

5 Vên լիցի begq լիցին V այնպիսիսն ûd այնպիսիք h այսպիսիքն hlo զարշ փխ. կարգ êdeg պաշտման bkmo պաշտամանն l պաշտմանն q պաշտպան փխ. պաշտաման Y մտիցեն bed մատուցին ilort եսկ փխ. ապա begq թէ

6 b յուխտ ûeghlop ուխտէ b չիք ոք n իցէ ոք IJMST աշտիճան KLQ RXYZêûhlops աստիճան Wdegık mqrt յաստիճան ê քահանայութեանն

7 Xûbegq չիք և û առաջի bdhig յառաջին km առ այլ (ps առեալ) փխ. առաջին û վարք p կարգն փխ. վարքն û ուղղութեան hılort չիք վարեալ, իցեն ընդունել (r ընդունեալ) կամ ê է փխ. իցէ

8 Y մեղ փխ. մեծ bq ժողովուն h ժողովոյս Y չիք ժողովոյն

9 CDGKLêbefglq որ e ի բռնութեանն bq ի բռնութենէն Wbq չիք ի (զոհել) abcdefghiklmopqrst զոհելն

10 t հասին D հանեալ փխ. հասեալ Habcdefgıkmpqrst չիք և (զուարթութեամբ) ê զօրութեամբ (hilrt զուարճութեամբ) փխ. զուարթութեամբ û չիք և ցոփութեամբ

11 b ծաղրու û բագին begq չիք ի բագինս....եկին ı իւրեանց փխ. նոցա

12 H և կին փխ. եկին befgq կամ եղև մեծ ժողովոյն (bq ժողովուն) վասն rt և վասն hlo սուրբ փխ. վասն MX չիք վասն IMNRSTYWêûdh մարդասիրութեան ır չիք աստուծոյ bef gq ամս Hhlo չիք ամ

13 QXadefgiklmopqs ունկնդիրս BE Fê կայցէ c չիք և (գ ամս) BC DEFGHYêabefghiklmopqıst ամ cd չիք ամս û դրան

14 abcdefghiklmopqrst ամ cd մտցէ JLNQSTYZr եկեղեցի bcdefgq յեկեղեցին ceg և եւցէ NOWc ապաշխարողսն բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը ապաշխարաւղս ps քննել begq զվարքն

15 cd հաղորդի JKLMQRSTVXZ յաւրինացն û օրինօք t օրինօքն

ՃՀԱ (ՃԿԷ) Ե. Ոյք չոգան աւսուր հանդերձիւք, եւ բազմականաւք եւ երախանաւք կերան եւ զաւրն ամենայն ի բազմականին արտաստեցին եւ զգջացան, յորժամ հեռացեալ անկեալ կատարեցին՝ մինչեւ յԳ ամս առանց աւրինաց ընկալցին. ապա եթէ ոչ կերան՝ Բ ամս հեռասցին, յԴ ամին հաւասարեսցեն առանց աւրինաց, զի զկատարեալն եւ զգլխաւորն յետ երից ամաց ընկալցին՝ այսինքն է զաւրէնսն։ Զի եպիսկոպոսքն իշխեսցեն, իբրեւ փորձեսցեն զբարս դառնալոյն, մարդասիրութեամբ ինչ հայել կամ բազում եւս ինչ յաւելուլ դժամանակ ապաշխարութեանն, քան զամենայն ինչ որ անցեալ վարքն իցեն եւ յորում վարիցին ամենայն իրաւք հարց եւ փորձ լիցի, եւ ըստ նմին իրի մարդասիրութիւնն չափեսցի։

ՃՀԲ (ՃԿԸ) Զ. Վասն այնոցիկ որ ի լոկ սաստելոյն կամ աանչանաւք կամ տնաառութեամբ կամ վասն ի տեղեաց աւտարացուցանելոյ հնազան-

1 MRXûlo *որք* փխ. *ոյք* V *ախոյր* RX m *երեխանաւք* Un *երախաանօք* փխ. *երախանաւք*

2 t *կերին* Q *և կերան զաւրն* bq չիք *և (զաւրն)* û չիք *և զաւրն.... բազմականին* e չիք *ի* hlo *արտասուաւք*

3 acdhiklmoprst *եւ յորժամ* û չիք *յորժամ...մինչև* Vgn *ցԴ* W *երեք ամին* û *Դ ամ* adefkmpqs *ցերեք* chlo *ցերիս* ırt *յերիս* NO չիք *յԴ ամս... հեռասցին* h *ժամս* փխ. *ամս*

4 KLMRSTXYZ *յորինաց* êabcdefgkmpqrst *աւրինացն* i *անօրինացն* êaefghiklmopqrt *կալցին* (c *կացցեն*) փխ. *ընկալցին* BCDEFGHIWêabcdefghiklmnopqrst *թէ* L *(ր) յամս* ıprt *(ր) ամ* hlo չիք *ամս*

5 lVn *Դ* abcdefgkmnopqrst *յերրորդ* hlo *յեկրորդումն* փխ. *յԴ ամին* i *յերկրորդ* փխ. *յԴ* û չիք *յԴ ամին....զաւրէնսն զի* IJLMRTY adhiklmnoprst *հաւասարեսցին* T չիք *հաւասարեսցեն առանց աւրինաց զի* IJRSX *յաւրինաց* bdpqrst *աւրինացն* G *կատարեալն* bilort *զկատարեալ*

6 Q *եւ* Qd *յերից* befgq *երեք* J *յամաց* adhiklmoprst *ամացն* U *աւուրց* փխ. *ամաց* hilort *ընկալել* lo *ինքենէ* (h *յինքենէ*) փխ. *այսինքն է* ırt չիք *այսինքն է* bq չիք *է* b *զաւրէնքն* d *զաւրէնս* NOW *եպիսկոպոսն* ü *եպիսկոպոս* dhilort *եպիսկոպոսք*

7 Wû *իշխեսցէ* e *իշխեսցին* b *իւր և* փխ. *իբրե* NOW չիք *իբրև փորձեսցեն* LQ *փորձեսցին* e *զբարիս* b *զվերադարձն* (q *զդարձս*) փխ. *զբարս* d *դաւանելոյն* փխ. *դառնալոյն* ü *դառնալոյ մարդասիրութիւն*

8 û *հայեալ* hilort *բարեխօս* փխ. *բազում եւս* bc չիք *եւս* b *ինչս և* eg *ինչ և* q *ինչս եւ* kmps *և* փխ. *եւս* leû *աւելուլ* b *յաւելուլ* c *յաւելով* t *չյաւելուլ* lo *զժամանակ ինչ ապաշխարութեան* Rû *և* (û չիք *և*) *ժամանակ* Udn *զժամանակս* V *զժամանակն* IJMRSVXYWûcdh *ապաշխարութեան*

9 p չիք *քան.... վարքն իցեն* MRXY *ինչն* U *անցեալն* d *յանցեալ* ût *վարք* W *վարձք* փխ. *վարքն* JKQSTZûbq *սրում*

10 CDGHlêhip *վարիցեն* RSXYd *վարեցին* r *վարիցիցին* lJuhlo *յամենայն* Y *և հարց և* b *իւրի* փխ. *իրի*

11 IMRSYWd *մարդասիրութիւն* ê *մարդայսիրութիւն* bq *մարդասիրութեանն* kmps *սիրութիւնն* փխ. *մարդասիրութիւնն*

12 MY *այնորիկ* r *այսոցիկ* U *որին* փխ. *որ ի* Y չիք *որ* bcdefghiklmopqrst չիք *ի* eg *սաստելոցն* hlo *սաստելուն* l *և կամ (տնաառութեամբ)*

13 û *տնաառութեան* Y *ակնառութեամբ* փխ. *տնաառութեամբ* bdhoq *ի անդաց* g *ի տեղեաց* i *ի տեղեացն* IJ *յաւտարացուցանելոյ* ps *աւարտացուցանելոյ* փխ. *աւտարացուցանելոյ* f *հնազանդեցան* ընկած է

դեսյան եւ զոհս արարին եւ մինչեւ ցայս ժամանակս ոչ դարձան եւ ապաշխարեցին եւ այժմ եւ յառաջ քան զժամանակ ժողովոյն մերձեցեալ հպին ի միտս ապաշխարութեան եւ դառնալոյ. կամ եղեւ, զի մինչեւ յաւուրն Զատկի ընդ ունկնդիրս կալցեն եւ յետ մեծի աւուրն, այսինքն է Զատկին, ընդ կարգաւք լիցին զերիս ամս. եւ յետ Բ ամաց հաւասարեսցին առանց աւրինաց. եւ այսպէս եկեսցեն ի կատարեալն, զի ամենայն իրաւք Զ ամն կատարեսցեն։ Ապա եթէ ոք յառաջ քան զժողովն ընկալաւ ապաշխարութիւն, յայնմ ժամանակէ թուեսցին նոցին սկիզբն զԶ ամն կատարելոյ։ Ապա եթէ ինչ վիշտք կամ ակնկալութիւն մահու ի հիւանդութենէ կամ յայլ ինչ պատճառանաց պատահեսցէ, զայսպիսիս ընդ սահմանաւ կալցին։

ՃՀԳ (ՃԿԹ) Է. Վասն այնոցիկ որ երթան ի տաւնս հեթանոսաց, ուր եւ տեղի

1 f ն-ից մինչև 159-րդ էջի 14-րդ տողի կատարեալ բառի կա վանկը ընկած է Uacikmpst զզոհսն n զզոհն Wb egq զոհ d ըզոհան բացի XYû-ից մնացած ձեռ-երը զոհսն r յոյսն փխ. զոհս բացի BCDEFGHLNR êckmn-ից մնացած ձեռ-երը չունեն և (մինչև) cb ցայն adiklmopr st յայն û ժամանակ d ժամանակին hlort ժամանակն ı ժամանակսն hıo որ փխ. ոչ Y և ոչ դարձան
2 PQ չիք և (այժմ) Qlorı յայժմ VXY չիք և (յառաջ) IJ առաջ bg յառաջման (eg յառայս) փխ. յառ աջ bq չ իք քան û ժամանակ bedq ժամանակս ժողովոյս hlo զժամանակս ոչ դարձան և ապաշխարեցին փխ. զժամանակ....և դառնալոյ
3 W մերձեցուցեալ begqrt հոգին փխ. հպին cd չիք ի ė ապաշխարութեանն bq և կամ
4 û օր զատկին bq ցաւր զատկին hlo զատկին NOYZûbcdhlot ունկնդիրսն UVXabcdeghiklmnopr st կացցեն q կացեն rt յետի մեծի
5 lS յաւուրն û օրն U և (t ի) փխ. է ûbq չիք է q լիցեն BCDEFGHêac dkmps զերիս begıq զերեք û զ NOW չիք զերիս ամս
6 û ետ n զ փխ. ը t երկուց rt ամացն K LMQRSTXZWabcdegıkmpqrs հաւասարեսցեն bdrt օրինացն ırt այնպէս W սոքա փխ. այսպէս N եկե[սցեն] h եկեսցեն... վիշտք կամ՝ 10-րդ տող քերթը մասամբ պատռված է և ընկած
7 û ի կատարեալ BEFGHIJKLMNOPQRSTVXYZWê զվեցն AUn Զ-ն acdegıkmprst զԶ (ճան զվեց) bq զվեցումն (lo զժամ) փխ. Զ ամն AB CDEFGHIJKLMNOPQRSTUVXY ZWêû չիք ամն Kn կատարեսցին
8 IJKLMNOPQRSTUVXYZWêbcegl opq թէ km չիք քան Y քան զնա ժողովն û ժողովոյն ılo զկանովն (rt զկանոնն) փխ. զժողովն km յապաշխարութիւն I այնմ c յայն
9 d ժամանակէն KLZ թըւեսցին l թուեսցեն a նոցա i սկիզընակ (r ըսկիզընակ t ըսկզընակ lo սկզըընակ) փխ. սկիզբն û զ irt չիք զզ N չիք կատարելոյ
10 bceglloqrt թէ cd չիք ինչ ılort վիշտ begq վիրօք փխ. վիշտք t կալութիւն փխ. ակնկալութիւն
11 AF յայզ GIJKLMNQRSTVXYZêû bdeghmopqrst այլ p իբաց փխ. ի (պատճառանաց) p պատճառաց d պատճառանաւք hlo պատահիցէ irt պատահիցի VWabdbklmopq rs զայսպիսիս Yeg զայսպիսիսն ûı զայնպիսիս t զայնպիսին բացի AHYceghq-ից մնացած ձեռ-երը ի պատճառանաց G ըստ փխ. ընդ IJû սահմանս t սահմանաց
12 Nhilor կալցեն Y կալցի W ընկալցին փխ. կալցին
13 RX այսոցիկ YWûbegqt որք (n ոյք) փխ. որ DGHNWêabcegbklmnop qs ի տունս (d ի տուն) փխ. ի տաւնս հմմտ. հուն. 'εν εορτῇ

որոշեալ իցէ պղծութեանն իւրեանց, մանաւանդ թէ զիւրեանց եւս զկերակուրսն տարան եւ անդ ցոփութեամբ շռայլեցան, քանզի զայնպիսեացն ասէ դիր. «Եթէ խառնակեցան ընդ հեթանոսս եւ ուսան զգործս նոցա»*։ Վասն այնպիսեացն կամ եղեւ՝ Գ ամ ընդ ունկնդիրսն լինել եւ Բ ամս ընդ ձեռամբ հաւասարել աղաւթից ըստ եպիսկոպոսին կամաց ի ձեռն ողորմութեան եւ գթոյ տնանկաց, հաղորդեսցի աւրինաց։

ԾՀԴ (ԾՀ) Ը. Վասն ոյք երկիցս եւ երիցս չոգան եւ խառնակեցան եւ կերան ղլազեալն ի լաշտիցն եւ զիւրեանց եւս զկերակուրս տարան եւ զոհեցին, եւ ապա ի յորդորմանէ եպիսկոպոսին եւ լիւրեանց կամաց ի զզջումն եւ յապաշխարութիւն եկին. կամ եղեւ Է ամ ընդ կարգաւք լինել եւ Բ ամս հաւասարել աղաւթից ընդ ձեռամբ. ապա քննեալ հետքն եւ ջերմեռանդն ապաշխարութիւնն, ողորմութեամբ եւ գթով

* Սաղ. ՃԵ, 35

1 ILMNQRSVXWêûbdeghloq պղծութեան û չիք մանաւանդ թէ զիւրեանց kmps որք փխ. թէ Yeg թէ և G և փխ. եւ ad չիք եւ

2 Yc զկերակուրն ahiklmoprst զկերակուրս bq զկերակուր deg կերակուրս kms ցոփութիւն begq և քանզի

3 begq զայսպիսեացն Wû այնպիսեացն bq դիրն cdhilmoprst թէ begiq չիք եթէ Q սպառնեկեցան փխ. խառնակեցան GR հեթանոս ê հեթանոսն P եւ փխ. և

4 ê զգործ bq չիք զգործս նոցա Io չիք վասն KLMQRSTXZ այսպիսեացն begknıps այսպիսեացս. Y այնպիսեաց q այնպիսեացս hlo կամ եղև դի այնպիսիքն, չիք ամ

5 adegkmps ունկնդիրս hlo կացցեն (kmps կացցէ) փխ. լինել rt չիք լինել Wêabcdgkmpqs ամ hılort չիք ամս hlort հաւասար bq հաւասարեալ աղաւթեսցեն eg ' աղօթիցն h աղաւթից... և ր ամս' '12-րդ տող բառերը մասամբ պատռված է և ընկած kmps չիք ըստ

6 kmps վարդապետին փխ. եպիսկոպոսին bq կամացն begq ձեռն աղաւթից և ողորմութեան Y ողորմութեանն begq և գթոց Q տնականց

7 M անօրինաց BCDEFGHêdlo: օրինացն bq աւրինացն (q աւրինին) աստուծոյ

8 kmps եթէ փխ. վասն ûabcdegiloq rt որք (kmps ոք) փխ. ոյք a dgı klmoprst չիք և խառնակեցան t չիք և կերան

9 DGHê զհաղեալն Uûı ղյաղեալն (Y զաղեալն bq ի զոռեալն) փխ. ղյաղեալն ABCDEFGHIJKLMQRS TXYZWbq և փխ. ի bq չիք ի a ի շատիցն (k ի դիցն m ի զոհիցն s իցեն) փխ. ի յաշտիցն û յաշտից bq յաղտիցն փխ. յաշտիցն p չիք և յաշտիցն û իւրեանց ıt զիւրեանցն bq և փխ. եւ u կերակուր c զկերակուրսն bdegiloqr կերակուրս

10 û չիք և (ապա) r յապայ BCDEFG Hê չիք ի (յորդորմանէ) IJKLMQRS TXZbdegiloq իւրեանց Y զիւրեանց û իւրոց bc կամացն

11 bq չիք ի (զղջումն) q չիք (զղջումն) և KLMQRSTUXYZegps ապաշխարութիւն e յապաշխարութիւնն d և ի յապաշխարութիւն lo եկեսցեն Y կամօք փխ. կարգաւք

12 hlo լինիցին rt լինիցի û չիք լինել dlot ր ամ (lo ե) փխ. ր ամս abc degbklmopqs աղաւթիցն ı ընդ աղօթից ընդ hlort ծնկամբ (ı ծընդամբ) փխ. ձեռամբ km ապաշխարեալ (ps ապաշխարել) փխ. ապա քննեալ e քննել

13 RXY զհետքն begq աղօթիցն փխ. հետքն և ջերմեռանդն Ydbilo rt ջերմեռանդ ûn զջերմեռանդ IKLMNQRSTUXZûacd ապաշխարութիւն kmps ապաշխարութեամբ begq չիք ապաշխարութիւնն km ps և տրտմութեամբ փխ. ողորմութեամբ Whlo գթութեամբ ı գթալ

տնանկաց քաւեալ զինքն, ըստ եպիսկոպոսին կամաց հաղորդեսցի աւրինաց։

ՃՀԵ (ՃՀԱ) Թ. Վասն այնոցիկ որք ինքեանք չհեռացան ի զոհելոյ կռոցն եւ լուտելոյ ղպղծեալն, այլ եւ զեղբարս եւ զընկերս իւրեանց բռնադատեցին պատրանաւք հաւասարել կորստեան իւրեանց եւ մղեցին. ընկեցին ի գուբ խորխորատին, որպէս եւ գրեալ է. «Գուբ զոր փորեաց եւ պեղեաց՝ ի նոյն խորխորատ անկցին, զոր գործեցին*»։ Արդ՝ զայսպիսիսն առաջին կանոնքն սպանանել հրամայեն, այլ երկրորդս կամ եղեւ մեծ ամենայն ժողովոյն միաբանութեան ընդդէմ երթալ տէրունական հրամանին, «Եթէ ոք ուրասցի զիս առաջի մարդկան, ուրացայց եւ ես զնա առաջի հաւր իմոյ որ յերկինս է»** եւ «Զոր արձակիցէք յերկրի, արձակեալ լիցի յերկինս»։*** Արդ՝ կամ եղեւ մեծ ամենայն ժողովոյն, զի կեցցեն եւ մի՛ մեռցին՝ եթէ ի դարձ փրկութեան եկեսցեն ի կատարեալ խոստովանութիւն

* Սաղ. Է, 16 ** Մատթ. Ժ, 33 *** Մատթ. ԺԸ, 18

1 êbegq *քաւել* kmps *ըստանալ* փխ. *քաւեալ* hlo *լեցին* փխ. *զինքն* bq չիք *ըստ* û *եպիսկպոսի* t *կամաց եպիսկոպոսին* bcegq *կամացն*

2 KLMQRSTXYZd *յաւրինաց* êbg q *աւրինացն*

3 H *այնորիկ* IJKLMNPQRSTVXZWû aegq *որ* Y *ինքեամբք* d *յինքեանք* U *չի հեռանան ի զոհելոց* blo չիք *ի* û *կռոց* abcdegbiklmopqrst չիք *և*

4 abcdeghiklmopqrst չիք *յուտելոյ զպղծեալն* IJKLMQRSTXYZû *ուտելոյ* ABF *այզ* X *յայլ* LN Vs *զեղբայրս* bq *զեղբայրն* eg *զեղբայր* hlo *եղբարս* û *ևս* փխ. *և (զեղբարս)* KLSUakn *զնկերս* D *բռադատեցին* u *պատրանօք բռնադատեցին*

5 ût *հաւասարիլ* eg *կորըստեանն* h *իւրեանց.... և ես զնա՝* 11-րդ տող բերբը մասամբ պատռված է և րնկած m *իւրց* t *մղեալ*

6 eg *և ընկեցին* bq *խորխորատ անկցին որպէս* MRXY չիք *խորխորատին* (M ունի *խորխորատին*).... *գուբ* G չիք *և (գրեալ)* EWêûlo *գուբն* acdikmprst չիք *զոր*

7 Y *փորեցին և պեղեցին* Uadkmps չիք *և (պեղեաց)* i չիք *և պեղեաց* D *ի նոյն* կրկնված է ı չիք *ի նոյն խորխորատ* lo չիք *ի նոյն....գործեցին* bq չիք *խորխորատ* IRXY *անկցին խորխորատ* t *զոր ինքեանք գործեցին*

8 RXb *զայսպիսին* û *զայնպիսիսն* r *յառաջին* û *ա* փխ. *առաջին* ûdı *կանոնք* L *հրամայեն սպանանել* ê *հրամայէին* bq *հրամայեսցեն* eg n *հրամայեցին* ABFG *այզ*

9 c *յերկրորդս* t *երկրորդիս* û չիք *մեծ ամենայն* UYûabcdegkmpqs *միաբանութեամբ* lot *միաբանութեանն*

10 d *ընդդէմ* բացի AGQûbdioprst-ից մնացած ձեռ-երը *երթեալ* c *թէ* U չիք *ոք* û *ուրասցէ* Y չիք *զիս*

11 Y *յառաջի* m *ուրացայց* կրկնված է a *հաւրն* bq *ի յերկինս* Q *յերկինսն*

12 Y չիք *է* hlo *և թէ զոր արձակէք* Wûnp s *զոր* abcdegkmqrs *զոր արձակէք (*bq *արձակեցէք* d *յարձակէք* eg *արձակեցէք)* ip *արձակէք* KLMQRS TXYZeghlo *եղիցի արձակեալ* U *լինիցի* bq *լինի* KMRSTXZ *ի յերկինս*

13 hlo *և արդ* G չիք *մեծ* u չիք *մեծ ամենայն* n *ամենայն մեծ* hlo *ամենամեծ* begq չիք *ամենայն* Y *ժողովոյն ամենայն որք կեցցեն* û չիք *զի, կեցցի* Y չիք *և* û *մեռցի* bq *մեռցեն*

14 Y *ի եթէ դարձ փրկութեանն* c *թէ* begq չիք *ի (դարձ), դարձն* ê *եկեսցին* cegt *ե ի կատարեալ* d *ի կատարեալն* êınrt *խոստովանութիւնն* bq *խոստովանութեան*

մոլորեցուցիչքն որ մոլորեցուցին զընկերս իւրեանց, բազում զգչմամբ եւ բազում վասսակաւք ղլեաւին Թոշակն ընկալցին. իսկ զորս մոլորեցուցին՝ Է ամ ընդ կարգաւք լինել եւ Դ ամ ընդ ձեռամբ հաւասարել աղաւթիցն, ի ձեռն տրոց հաղորդել աւրինացւ

ՃՀՁ (ՃՀԲ) Ժ. Վասն որք ունեն խառն եւ անխաւիր զկերակուրս հեթանոսաց՝ կամ եղեւ սուրբ եւ մեծ աստուածասէր ժողովոյն ասել, թէ սրբոցն ամենայն ինչ՝ սուրբ է եւ պղծոցն ամենայն ինչ պիղծ է. զի զոր ինչ արժան է ունել նոցա այս է, թէ հնար ինչ իցէ ամենեւին մի ճաշակել. ապա եթէ ոք յանդգնեսցի յորկորստութիւն զպանիր, զմիս, զոր երախայ մարդոյ զենեալ իցէ՝ մի՛ կերիցէ եւ զամենայն ինչ կերակուր եւ զըմպելի եւ զմիրգ եւ զբանջար անգամ, զոր ինչ ընդ լածտ անցուցեալ է, ամենեւին մի մերձենալ, բայց զոր ինչ ընդ լագումն պղծութեան իւրեանց չիցէ անցուցեալ զհաց, զգինի,

1 uırt մոլորեցուցիչք bq մոլորեցուցիչն Yct որք h զոր p չիք որ KRSafk n զնկերս d ի բազում

2 hlo ը ամ փխ. բազում f վասստակոմք ghlo արտասուաւք փխ. վաստա-կաւք S զետին U զհետին ı Թոշա-կքն ABCDEFGHIJ Թէ ընկալցին

3 abcdikmprs զոր hlo որ փխ. զորս ahlk mprst մոլորեցուցինն ե ամ h մոլո-րեցուցին.... անխտիր՝ 5-րդ տող բերբը մասամբ պատռված է և բն-կած E զէ (clo ե) փխ. է k չիք ընդ կարգաւք... դ ամ ps կարգաւքն U լինին lo լինիցին QRSTXYZ ûl դ փխ. դ

4 beg ձեռօք u հաւասարիլ lo հաւա-սարեսցին CDEHêlo աղաւթից G [աղ]աւթից c ընտրոց (km սո-րա) փխ. տրոց Klo հաղորդեսցին u հաղորդիլ acdimprst հաղորդեսցի b և հաղորդել KLMQRSTXY Z յաւրինաց Vêbefgiqt օրինացն r օրինօք d աւրինացն յաստուծոյ lo չիք աւրինաց

5 Vû զկերակուր

6 befgq չիք սուրբ և u չիք սուրբ և մեծ hlont և մեծ և MRXY մեծ ը ժողովոյն աստուածասէր ժողովոյն ST ժողովոյն աստուածասէր ժո-ղովոյն befgq մեծ և աստուածասէր ամենայն ժողովոյն (eg ժողովոյն ամենայն) Q ժողովոյն աստուա-ծասէր ı աստուածագումար Un ժո-ղովն ps առնել փխ. ասել hlo չիք ասել d չիք Թէ Yû սրբոց Un սրբ-բոյն

7 b ե ամենայն ı սուրբ է և դարձեալ այ p նմչիք սուրբ....պղծպոն եան

ինչ abcefgbıklmopqst և ապա (h mo չիք և) պղծոցն HQUn պղծոյն d պեղծ befgc չիք զի adikps որ

8 hlo նոցա ունել բացի adkmpr st-ից մնացած ձեռ.երբ զնոցա X զնոցոց n ասէ փխ. այս է NOW զի փխ. Թէ befgq չիք ինչ, է փխ. իցէ t ամենևիմր q ամե-նևին կրկնված է

9 ê ճաշակեր abcefghıklmopqrst Թէ Ue անդգնեսցի Y յորկորստու-Թիւնն t յորկորստուԹեան d զպա-նիրն

10 Y որ երեխայ NOUVXûbcdmnr ե-րեխայ eg երեախայ hl երախտ փխ. երախայ aq մարդւոյ K չիք մարդոյ efg է փխ. իցէ bq չիք իցէ ê կերիցէ, չիք և u զոր փխ. զամե-նայն

11 DGHYê ըմբելի ûegbloq ըմպելի a զմպելի Y չիք և (զմիրգ) d զբան-ջար զհանդերձ անգամ G զմիրգք m յանգամ û չիք անգամ acdk mps չիք զոր ինչ

12 BCDEFGHNOWêı աժդ AIJKMPQST UVZn յաժդ R այժդ X այժմզ այժմ hlo աշտ rt այժմզ փխ. ընդ յաշտ aefgkmps յաշդ acdkmprst չիք ան-ցուցեալ է ho իցէ փխ. է t ամե-նևիմր bq մերձենար AMTU մեր-ձանալ

13 abcdefgkmpqs չիք ընդ q յագում Qr ագումն Vû յագումն (Y յու-գումն b բագում eg բագումն) փխ. յագումն Yefg պղծուԹեանն û իւ-րոց bq ոչ իցէ rt անցուցեալ է այսինքն (ı չիք այսինքն) զհաց V և զգինի p զկնի փխ. զգինի

զմիրգ, զբանջար, զհանդերձ, զկենդանի անասուն համարձակ լիցի։ Այլ եւ դու նոյնպէս մի՛ տայցես զսրբութիւն շանց, զկերակուր ուխտի սրբոյ եկեղեցւոյ մարդոյ որ ոչ ունի զդրոշմ տէրունական, ոչ հրամայեն կանոնք։ Եթէ կամեսցի զառաջելոյ բանն ի կիր արկանել՝ «զոր ինչ ի սպանդանոցի վաճառի կերայք»*, լուր անդէն նմին, զոր ինչ ասեն, թէ գիտիցես թէ զոհեալ է կամ թէ ոք ասիցէ պղծեալ է՝ մի՛ ուտիցես։ Ապա թէ ոք յանդգնեալ ընդդէմ հրամանիս եւ զորկորստութեան կամսն առնիցէ՝ ապաշխարութեամբ եւ գթով տնանկաց սրբեսցէ Ա ամ ընդ ձեռամբ լինել, այլ ուխտի մանկանց ամենեւին ոչ մերձենալ։ Ո՞չ գրեալ է, թէ. «Առ արտաքինսն իմաստութեամբ գնասջիք».** զի մի անուն Աստուծոյ վասն ձեր հայհոյեսցի ի մէջ հեթանոսաց։

ԾՀԷ (ԾՀԳ) ԺԱ. Վասն սարկաւագաց. եթէ յորժամ առնիցեն յաւծումն եւ նոքա բողոքիցեն, թէ ոչ կարեմք կուսան լինել, թողացուսցեն՝

* Ա Կոր. Ժ, 25 ** Կողոս. Դ, 5

1 MRX և զմիրգ ů միրգ g չիք զմիրգ RXY և զբանջար n հանդերձ ů կենդանի

2 AFU այդ ů այնպէս փխ. նոյնպէս a նոյնպէս կրկնված է ů տայցէ Uêbcdefghl տացես ebl զսրբու- թիւնն eg զսրբութիւնդ o զսրբու- թիւնս H շանց hlo և մի զկերա- կուր (h կերակուր) t այսինքն զկերակուր bq զկերակուրն b ուխ- տին

3 d սուրբ INUVYêcdfghoqrs եկեղեցոյ b յեկեղեցո bq որոյ փխ. որ ոչ բացի ůh lo-ից մնացած ձեռ.-երը մարդ hilort ունիցի bgq չիք ունի GVabckmqst դդրոշմն Y դրոշմն ů դրոշմ hlo չիք ոչ

3—4 p եկեղեցոյ են կանոնք եթէ մարդ որ ոչ ունի զդրոշմն տէրունական ոչ հրամայեն եթէ կամեսցի

4 begq հրամայեցին irt հրամայէ hlo թէ V կամեսցիս hlo առաջելոյ a բան eg զբանն h զիր փխ. կիր

5 ů զի զոր q չիք ինչ i ի սպանդանո- ցին r ի սպանտանոցին hlo վա- ճառի անըստըր կերայք b կերոյք V չիք վաճառի G լուր անէդէն մինչև 218-րդ էջի 7-րդ տողի իդ ժողով բառը ընկած է b նմինն

6 kmnps ասէ եթէ acdgbilort եթէ (գի- տիցես) ê գիտիցիս bq գիտես lo եթէ (զոհեալ) չիք ոք (ասիցէ)

7 ů (ապա) եթէ Segr անդգեալ b յանդ- գեալ է

8 K չիք և.... առնիցէ Qrt զորկորս- տեան X զորկորստութեամբ YW զորկորստութեանն g զոր- զորըստեան ahchiloqrt կամս kmps իմն փխ. կամսն a կամս կատարէ և կամ առնիցէ W գթու- թեամբ n տրաւք փխ. գթով

9 U տնանկանաց Udr սրբեսցի RX Y չիք ամ t լինիլ d մկանց փխ. մանկանց

10 t ամենեւիմր hlo մի փխ. ոչ befg q չմերձենալ AUn մերձանալ d որ փխ. ոչ (գրեալ է) bq չիք ոչ գրեալ է hl չիք է թէ ůo չիք է W չիք թէ d եթէ Y չիք առ Yêg արտաքիսն t արտաքինս

11 i առնուն BCDEFHMXYêbcefghl ot անունն U այլ փխ. աստուծոյ kmps այսր փխ. ձեր R հայոյեսցի acdkmps հայհոյի efg հայհոյիցի g հահոիցի

12 g չիք ի

13 Yhlo թէ L որժամ CXYêbdeghln pq առնիցեն hlo աւծումն c յա- ծումն փխ. յաւծումն rt չիք և

14 bq նոքօք QTZ բողոքիիցեն ê բո- ղոքեցին r բողոքից իցեն acdhikl moprst բողոքեսցեն b յողոքիցեն փխ. բողոքիցեն bikmprs եթէ ů չիք թէ hlo կամիմք փխ. կարեմք p չիք կարեմք t լինիլ U թողա- ցուցանեն

մինչեւ սրբութեամբ զուգեսցին, զի սուրբ են անկողինք եւ անարատ՝ ամուսնութիւնք*, եւ ապա մատիցեն ի քահանայութիւն եւ համարձակութեամբ ի սպասու կացցեն եպիսկոպոսին. ապա եթէ ոմանք լուծանելն լուռ եղեն եւ հաճելութեամբ յանձին կալան, որպէս թէ հաստատուն կացցեն յաշտիճանի անդ, եւ ապա լետոյ ամուսնացան՝ լռեալ լիցին ի քահանայութենէ եւ ի կարգէ պաշտաւնէից ի բաց կացցեն, Է ամ ընդ ունկնդիրս կացցեն եւ Բ ամս ընդ ձեռամբ տրաւք տնանկաց քաւեսցէ զմեղս իւր, քննեալ եւ հայեցեալ յապաշխարութիւնն եպիսկոպոսին՝ հաղորդեսցի աւրինացն. բայց ի կարգն եւ յաշտիճանն մի մերձեցուսցեն։

ՃՀԸ (ՃՀԴ) ԺԲ. Եւ որ միանգամ խաւսեալազջկունք եւ զուգեալ գտանիցեն եւ լետ այսորիկ այլք յափշտակեցին, կամ եղեւ զի անդրէն տալցեն

* Հմմտ. Եբր. ԺԳ, 4

1 ırt սրբութեան l զսրբութեամբ ê զուգեսցեն hlo զուգին Y զոգեսցին փխ. զուգեսցին JKLMRTXYZ n յանկողինք Ym անարատք
2 ê մատիցին q մտցեն փխ. մատիցեն MRXY չիք ի MRX զքահանայութիւն Y զքահանայութիւնն ê ի քահանայութիւնն r ի քահանայութիւնք
3 b կացցեն ի յսպասու. VWq կայցեն d յեպիսկոպոսին h չիք եպիսկոպոսին bcefgq թէ dlo յոմանք
4 û յօժանել hlo լուր եղեն յօժանելն ır լուր ê եղին IKLMQRSTXYZbefghloq հաճութեամբ kmps մինչև ճշնութեամբ (k ճշտութեամբ) փխ. հաճելութեամբ Snr անձին NOW թէ որպէս
5 kmps հաստնիցեն փխ. հաստատուն, և կացցեն fr կայցեն I աշտիճանի MRen աստիճանի Y աստիճան DHKLQXZWêûadghiklmopqrst յաստիճանի hlo չիք ապա QS ետոյ ê հետոյ H ամուսացան Q յամուսնացան kmps անարժան (k արժան) գտաւ այնպիսին փխ. ամուսնացան լռեալ լիցին
6 û չիք լռեալ....ի բաց կացցեն Y լիցի e լիցեն t չիք լիցին NOVWbcdhloq ի քահանայութենէն LRXY պաշտօնէից kmps որոշեցին փխ. պաշտաւնէից, և ի բաց Y չիք ի բաց կացցեն
7 r չիք է ամ ընդ ունկնդիրս կացցեն e կացցէ fg կայցեն q կացեն W եօթն hlo չիք ընդ CDLMQRSTVXYZacfhilopt ունկնդիրսն b ունկնդիր կացցէ g կայցէ ı կայցեն hlo չիք կացցեն kmps չիք և ef բ ես ամ HIUYWabcdghiklmnopqst բ (kmps գ) ամ
8 HMRXYû քաւեսցի cd քաւել kmoprst քաւէ H մեղս
9 IMQRSXûeg ապաշխարութիւն IKLTZr ապաշխարութիւնն NWbdfhloqs յապաշխարութիւն Y ապաշխարութեամբ t զապաշխարութիւն f եպիսկոպոսն ût հաղորդեսցին Y օրինաց dhn յաւրինացն û օրինաց բայց յաստիճան և ի կարգ
10 Y չիք ի befghklmoq ի կարգ Y dt և ի (Y և ի ե) յաստիճանն l աշտիճանն eg աստիճան KWabklmopqs յաստիճան DHLMQRXZêir յաստիճանն e մե փխ. մի W մի մերձենայցեն ackmps մի մերձեցուսցէ b մի մերձեցուսցեն ընաւ
11 BCDEFHê. որք CDHê ի խօսեալ bq խաւսեցեալ hlo չիք խաւսեալ V աղջկունկ bq աղջկունքն begq և այլ զուգեալ hl չիք և (զուգեալ) MRXYêbeglq գտանիցեն
12 e չիք և (յետ) Yabcdfhıklmopqrst այնորիկ eg այնոցիկ RXYbq այլ dhlo յայլք M յափշտակիցին RYX յափշտակիցեն ego ափշտակեցին KM յանդրէն R տացցեն abcdefgbiklmopqrst տացեն

որում խաւսեալն էր. եւ թէ ի բռնութիւն ապաստան իցէ՝ մի թողցեն։

ՃՀԹ (ՃՀԸ) ԺԳ. Ուք յառաջ քան զմկրտութիւն ընդունել զոհեցին եւ յետ այնորիկ մկրտեցան՝ կամ եղեւ յաշտիճան մերձեցուցանել զայնպիսիսն, վասն զի սրբեցան աւազանաւն։

ՃՁ (ՃՀԹ) ԺԴ. Քորեպիսկոպոսաց մի լիցի երիցունս կամ սարկաւագունս աւծանել, այլեւ ոչ երիցունս ի քաղաքի ուրեք առնել կամ աւծանել, առանց համարձակելոյ եպիսկոպոսին կամ թղթով կամ բանիւք։ Քանզի յայնժամ ի գաւառս լինէին եպիսկոպոսունքն՝ այսինքն ի դեաւղս, զայնպիսիսն կոչէ քորեպիսկոպոսս, զի քորեպիսկոպոսդ տեսուչ գաւառի ասի ըստ Հոռոմին առ մեծամեծաւքն, այսինքն որ զքաղաքսն ունին, առ նոքաւք կոչին սոքա գաւառաց եպիսկոպոսք։

ՃՁԱ (ՃՀԷ) ԺԵ. Ոյք յուլստի անդ իցեն երիցունք կամ սարկաւագունք կամ այլ ոք ի պաշտաւնէից եւ հեռի իցեն ի մսոյ եւ միտք իւրեանց

1 DHêû *յորում* acdhiklmopst *ում (*befgq *որ* r *ուր)* փխ. *որում* h չիք *և* IJêbb *եթէ* t չիք *թէ* Kbdq *ի բռնութենէ* cf *ի բռնութիւնս* eg *ի բռնութենէ է* abdbklmops *ապաստանի* abcdefghiklmopqrst չիք *իցէ* DH *իցեմ,* չիք *մի*

2 û *թողցուն* d *թողցի*

3 Xût *ուք* փխ. *ոյք* ABCDEFHJOPUVêhlnqrt *զմկրտութիւնն* Yabcdefghiklmopqrst *այնորիկ*

4 M *աշտիճան* Qeghlr *աստիճան* DEHKLNOSTZWêûdikmnopqst *յաստիճան* RXY չիք *յաշտիճան* N O *զայնպիսն* Yûbefghlo *զայնպիսին*

5 DHê չիք *վասն* r չիք *զի* IJ *սրբեցանն* Y *աւազանաւ*

6 befg *քորեպիսկոպոսացն* hlo *քորեպիսկոպոս* p *եղիցի* bcegq *իրիցունս* t *զերիցունս* befgq *և* փխ. *կամ* N *սարկաւագոյնս* Y *սարկաւագնունս* t *զսարկաւագունս*

7 IJ *յաւծանել* E չիք *աւծանել* c *և* փխ. *այլև* Euin չիք *այլև ոչ... աւծանել (*Eû ունեն *աւծանել)* bceghlq *իրիցունս* d *յառնել* KLQSTZd *(կամ) յաւծանել*

8 Y *հրամայելոյ* փխ. *համարձակելոյ* bilort չիք *կամ (թղթով)* Lh *թըղթովք* Y *կամ թղթով կամ հրամայելով և կամ բանիւք* ûhlo *բանիւ*

9 Q *այնժամ* hilo *յայն որ (*rt *այն որ)* փխ. *յայնժամ.* p *լինէին ի գաւառս եպիսկոպոսունք* IJVYûbcdefghlnoqs *եպիսկոպոսունք* hlo r *կամ* փխ. *այսինքն* d *այսինքն է* i չիք *այսինքն*

10 BCDEFHKSTXêd *գեղս* IJLMRVWûcgqrt *դիւղս* l *դիւղք* OPQZh o *գեւղս* e *գուղս* u *զայնպիսիս* bcakms *զայնպիսին* egqt *զայսպիսիսն* բացի AMNXafmn-ից մնացած ձեռ-երը *(կոչէ) քորեպիսկոպոս* Y չիք *քորեպիսկոպոսս զի* begp *քորեպիսկոպոս (*f *քորեպիսկոպոսս)* փխ. *քորեպիսկոպոսդ*

11 hiloqrt *տեսուչ է* U *գաւառ* hloq *գաւառին* hilmoqrt չիք *ասի* V *ասի ոչ ըստ* BEHIJQSXegp *հոռմին* h *այլ* փխ. *առ (այսինքն)* û *մեծամեօք* c *մեծամեծաւքդ* acdhiklmoprs t *այսինքն է*

12 q *զոր* NOW *չեք որ* êbdegop *զքաղաքս* r *զքաղաքն* D *զաղաքսն (*H *զաղաստսն* h *զաղքաստ* l *զյաղքաստ)* փխ. *զքաղաքսն* rt չիք *առ (նոքաւք)* befgq *նոքովք* acdkmprs *սոքօք* փխ. *նոքաւք* ln *կոչեն* d *սոքուք* փխ. *սոքա* o *գաւառ* h *գաւառք* Qb *եպիսկոպոս*

14 ûbq *ուք (*hlo *այդ)* փխ. *ոյք* MRVXYdefghklmopqt *ուխտի* r *յուխ[տ]ի* b *անդք* c *անտ* d *անտի* q *անդքն* cq *իրիցունք* N *սարկաւագոյնք*

15 բացի abcdefghiklmopqrst-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *այլ* L *ի պաշտաւնէիցն* q *հեռ* KSZ *ի մտոյ (*R *ի մառյ* Y *ի մօտոյ* ê *ի սմոյ)* փխ. *ի մսոյ*

յաւժար իցեն ի ճաշակել, համարձակ կերիցեն եւ մի՛ գաղտաբար. ապա թէ կամք իցեն՝ պահիցեն, ընդունին կանոնքս զերկուսին։ Ապա եթէ ոք պիղծ համարիցի կամ զբանջար եւ զհաց, որ մսոտ իցէ. ոչ ընդունին զնա կարգք եկեղեցւոյ։

ՃՁԲ (ՃՀԸ) ԺԶ. Վասն ընչից որ անուանեալ իցէ եկեղեցւոյ զինչ եւ իցէ՝ թէ գեաւղք թէ մարդք եւ կամ այլ ինչ եւ մինչ չեւ եպիսկոպոս լեալ էր ի տեղւոջն եւ երիցունքն վաճառեցին, իշխան լիցի անդրէն ի նոյն պահանջել, բայց ապա եպիսկոպոսն կշռեսցէ զարժանն եւ զիրաւն, թէ մարթ է առնուլ զգինն կամ դարձուցանել։

ՃՁԳ (ՃՀԹ) ԺԷ. Վասն այնոցիկ ոյք ընդ անասունս պղծեցան, զի թէ ի կուսութեան ոք գործեաց զպղծութիւնն, որպէս թէ հնգետասան ամեան իցէ՝ ԺԵ ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ եւ Ե ամ ընդ ձեռամբ, հայելով եւ քննելով զապաշխարութիւնն թէ արտասուաւք. չեր-

1 Hhir յօժարեսցին e օժար lo յաւճարեցին Vct իցին bdefgq են փխ. իցեն hlot չիք ի (ճաշակել) t չիք ճաշակել hl զհամարձակ Y յօժար փխ. համարձակ

2 k չիք ապա F չիք ապա եթէ... զերկոսին f ապա եթէ....զերկոսին ձախ լուսանցքում Nc թէ bcgq եթէ (bq թէ) ոք կամք c կամիցին d կամիցեն Vêdp պահեսցեն eg ընդունի bq չիք ընդունին KLMQR STXYZûcdhlo կանոնք Xd զերկուսին Y զերկոսեն begq երկոսեան f զերկոսիսն hlo զերկոսինս t զերկոսինն

3 ê և ապայ BCDEFHIJêûacdefghiklmo prst եթէ p համարիցէ bcefghlo q համարեսցի hgt չիք կամ ê բանջար ûb կամ փխ. և acdkm հաց rt բաց փխ. զհաց J մսուտ U մսոց d մսոյոտ rt զմսոտ kmps չիք մսոտ

4 KLMQRSTYZefghlopq ընդունի r չիք զնա hlo զնա ի կարգ EUVWêûabc degkpqrst կարգ JMNOPTXYêbcfh kmops եկեղեցոյ R յեկեղեցոյ S յեկեղեցւոյ q եկեղեցի eg եկեղեցի աստուծոյ

5 k չիք վասն Y ինչից bq ընչիցն տէրն k շընչից bq չիք որ eg որ տէրն E անուանեալ H իցէն (եկեղեցւոյ) abcdefghlklmopqrst է փխ. իցէ NPYêchlkmops եկեղեցոյ f եկեղեցոյն begq եկեղեցուն hl չիք և

6 BCEFHê գեղք D գեղղք IJKLMQRS TVXYZWûg գիւղք clo գիւղ OP n գեւղք dh գեւղ aikmprst գեօղ kmps թէ ագարակ (rs չիք ագարակ) թէ անդաստան մինչև փխ. թէ մարդք... մինչև Rbegq մարդք (hl մարդ) փխ. մարդք o մարդ W թէ փխ. կամ t յայլ d իրք փխ. ինչ abcdefghlloqrt չիք և (մինչ) IUabcghloq մինչև ABDEFGHbi qs լեալ

7 OPVXYWbcefghklmoqrs ի տեղոջն û ի տեղւոջ V իրիցունքն bcq իրիցունք ud երիցունք mp երիցունքն զնա վաճառեցին t իշխանութիւն

8 begq չիք ապա û եպիսկոպոս rt և կշըռեսցէ Q կշռեսցի

9 abcdefghiklmopqrst զիրաւն (befg q զիրաւունս d զիրսն) և զարժանն Z զիրաւնն W զիրաւսն t եթէ IJZ beghiloq մարդ r չիք է û զգին

10 Y չիք այնոցիկ Wûrt որք փխ. ոյք XYêeg չիք ընդ V անասունսն ê անասնոց begqt եթէ

11 XY կուսութեանն d ոյք փխ. ոք IJKLMNQRSTXYZWêûbdefghlop qs զպղծութիւն Ydhl թէ ի հնգէտասան (Y հնգիտասնեան) Af o հինգետասան

12 Y ամեայ l ամեն իցէ ûm ամեայ bq ամի (e ամ p ամաց t տարոյ) փխ. ամեան W տասն ե հինգ փխ. ժե cl եժ-ան ամ g եժ-ան ամ իցէ l չիք ժե ամ... կացցէ և UVYcdbn ort ունկնդիրսն H կայցէ q կացէ hl չիք և (ե ամ) d չիք և ե ամ ընդ ձեռամբ K չիք ամ

13 b զննելով փխ. քննելով IMRSXûbd n զապաշխարութիւն b եթէ êûbdeg nq և (êûdn չիք և) ջերմեռանդ Yh lot և ջերմեռանդն

մեռանդն արտիւ զղջանալով, քաւելով զմեղսն տրաւք տնանկաց, հաղորդելոյ արժանի լիցի յաւրէնսն։ Ապա եթէ ի կատարման հասակի իցէ՝ որպէս թէ ի Ի ամեանս, Ի ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ եւ Ե ամ ընդ ձեռամբ։ Եւ եթէ յամեալ իցէ ի մեղսն՝ յաւելցեն յապաշխարութիւնն, քննեսցի ըստ ջերմութեանն տրաւք տնանկաց, հաղորդեսցի աւրինաց։ Ապա եթէ կլին ունիցի եւ ըզգործ պղծութեանն գործիցէ՝ մինչեւ ի վախճան անձին իւրոյ ընդ ունկնդիրս կացցէ հեծեծանաւք եւ հառաչանաւք, եւս տրաւք տնանկաց։ Կամ եղեւ մեծ ժողովոյն վասն մարդասիրութեանն Աստուծոյ լսել անձին իւրոյ զլետին Թոշակն տալցեն, եւ անասունն թէ յուտելեաց իցէ՝ զկաթն եւ ըշաղիղն շունք կերիցեն։

ՃԶԴ (ՃԶ) ԺԸ. Ոյք բծաւոր էին եւ բիծ ինչ ունէին, այսինքն պիսակութիւն կամ այլ ինչ ախտ որ փոփոխելով իցէ, իբրեւ ննդութեամբ մերձեցան յայլս, զի վնասեսցեն ումեք, այսպիսիքն ընդ դիւահարս կացցեն։

1 c սրտիւք abcdefghiklmopqrst զղջա- նայ t քաւել eg զմեղս f տրովք L անանկաց տրաւք ողորմութեամբ հաղորդելոյ Q̃ տնանկանց
2 H արժան e լինիցի K աւրէնսն bd q յաւրէնս KMRSTXZbcefghlo q թէ begq չիք ի hlot կատա- րեալ
3 êir հասակ Y եթէ s չիք թէ U և փխ. ի (ի ամեանս) Ybefglnoq չիք ի (ի ամեանս) û ամեանս իցէ Yû ա- մեայ (Vbefghloqt ս մեան c ամսն) փխ. ամեանս t տարի փխ. ամ KVYachlo ունկնդիրսն V կայցէ g կացէ
4 BDEFKLR է ամ hlo Ժ ամ m չիք ամ hlo չիք և (եթէ) ikmnq թէ e եթէ ի համեալ H ամեալ t է փխ. իցէ Yû ի մեղս Y յամեսցի փխ. յաւելցեն eg աւելցին pr յաւելցին
5 lû ապաշխարութիւն lchlnor ապաշ- խարութիւնն g ապաշխարու- թիւնքն t զապաշխարութիւնն MQ RSWdf յապաշխարութիւն Y և քննեսցեն ps ընդ փխ. ըստ N ջեր- մութիւն û ջերմեռանդութեան IJL MQRSXWêabcdhiklmopqrst ջեր- մութեան Y անօք փխ. տրաւք
6 MRVXY յօրինաց befg օրինացն q աւրինացն աստուծոյ ապա d չիք աւրինաց NO և ապայ NOWbcdgn qt թէ MRXY զգործն OWbeg q զգործս d չիք զգործ CDHIMNP QRWûbhlor պղծութեան d զայս չարս փխ. պղծութեանն
7 bdefg զործեսցէ ACDFHIKJLMPQRY Zeahlot ունկնդիրսն IJLPQRSTU VXYZ կայցէ
8 abcdfhiklmoprs և հեծեծանաւք և p հառաչմամբ Y արտասուօք փխ. հառաչանաւք abcdefghiklmopqr st և փխ. եւ K տնակաց Y տնա- կանց
9 H մարդասիրութիւնն IMNRSWêû acfis մարդասիրութեան t որ յեւս hlo յեւսն
10 S զետին e զհետին û յետին beg q Թօշակին H Թոշակին û Թոշակ bcdefghilmopqrst տացեն êdk յա- նասունն û անասուն hlo զանա- սունս IJKLMQRSTXYZûeghiklop qri ուտելեաց H յուտելաց b ու- անլաց
11 Y թէ կաթն և թէ շաղեղն hlo զկաթ Q զշաւիղն (r զշաղինքն) փխ. զշաղիղն o շունքն e կերիցեն
12 û որք բծաւորք իցեն t բըծաւորք X ըծնաւոր b և ի ըիծ համա. հուն. λεπρούς և λεπρώσαντας hlo են փխ. էին CDHêûachklmopst ունիցին d ունիցեն ir ունիցի acdegklmo ps այսինքն է q այս փխ. այսինքն. բացի IJKLMRSTWXYZûhlo-ից մնացած Զեռ-երը պիսակութեան
13 n յայլ b չիք ինչ W ուխ փխ. ախտ Un իբր cû որպէս թէ փխ. իբրեւ
14 lû մերձենան Y վարեցան փխ. մեր- ձեցան A յայգս Y այլս hq յայլ N յայս փխ. յայլս e չիք զի Q վնա- սեսցին f վնեսցեն eg յումեք ud այնպիսիք cmpst այնպիսիքն efg այսպիսիքս hlo այնպիսին q այսպիսիք r այնպիսիսն eighlo q դիւահարսն r դիւահար
15 g կայցեն

ճՁԵ (ճՁԱ) ԺԹ. Ոյք եպիսկոպոսք եղեն եւ հաստատեցան եւ ոչ ընդունելի եղեն լիշխանութենէն լայնմանէ յորում աւանդեցաւն ունել եւ յայլոց իշխանութիւն կամեցան մերձենալ եւ բռնադատել՝ մերժելով զեպիսկոպոսն իշխանութեան այնորիկ եւ ամբոխս յարուցանիցէ եւ խռովութիւնս ի վերայ նորա, զայնպիսին մերժել արժան է եւ կապել յեկեղեցւոյ։ Ապա եթէ կամ իցէ նոցա յերիցութեան կարգին յորում էին յառաջ նստել եւ զանուն երիցու ունել՝ արժանի լիցին ընդունելութեան. ապա եթէ ընդդէմ կացցեն իւրեանց եպիսկոպոսին եւ հակառակեսցին՝ ընկեցեալք լիցին ի պատուէ անտի երիցութեանն եւ ցոյցք լիցին իբրեւ ընկեցեալ ժողովրդեանն առաջի, զի ամենայն ոք գիտակ լինիցի։

ճՁՁ (ճՁԲ) Ի. Վասն այնոցիկ ոյք ի չարի հասակի հասեալ իցեն եւ կուսութիւն խոստանայցեն պահել եւ ստեցին խոստմանն՝ ի շնութիւն անկան, կոյս այնուհետեւ ոչ եւս կարէ լինել, այլ եղիցի նա որպէս այն որ երկուս կանայս արարեալ իցէ, զսահման նոցին ընկալցի եւ զապաշ~

1 ût որք փխ. ոյք hlo չիք ոյք YWı ե-պիսկոպոս ps չիք (եղեն) և t եղեն ընդունելի

2 IJKLMRTYZûe իշխանութենէն g իշ-խանութենէ bdq յայնմանէն IJûl no որում u աւանդեցաւ prt աւան-դեցան

3 IJLSûegloprst այլոց d իշխանու-թեանն q իշխանութիւնն bq կա-մեցաւ մերձեցաւ APU մերձանալ QST բռնադատելն t բռնադատեալ

4 ûbefgq զեպիսկոպոս BCDEFHKYbc efgq իշխանութեանն n յիշխանու-թենէն lt իշխանութենէ dhlo յայ-նորիկ KLMQRSTXYZêû ամբոխ bq յամպոխս egılpt յամբոխո be fghloq յարուցանէ

5 Y չիք և (խռովութիւնս), զխռովու-թիւն d խռովութիւն Kcıkmpr s զայնպիսիսն begq չիք զայն-պիսին..... յեկեղեցւոյ t արժէ

6 IJSnr եկեղեցւոյ N եկեղեցոյ OP VYchıkmops յեկեղեցոյ f յեկե-ղեցոյն BCDEFHêabcdefghIklmo pqrst թէ կամիցի W նորա û չիք նոցա HIJûeg երիցութեան Yê յերիցութեանն clp յերիցու-թեան bq յերիցութեանց adkm ps կարգէն

7 IJLMRSTZû ույում befg յառաջին Yps նստեալ êcq իրիցու b իրիցուն rt երիցուն d առնել փխ. ունել E արժան û լիցի hq լինիցին

8 Y ընդունելութեանն d ընդունելու-թիւն ceg թէ F չիք եթէ efgrt կայ-ցեն q կացեն û իւրոց Y չիք իւ-րեանց եպիսկոպոսին

9 Xadıklmprst հակառակեսցեն ûi ըն-կեցեալ eg լիցի h լինին ¹q ի պատուէր t ի պատուոյ befgq չիք անտի IJKLMNQRSTXZWêûd ե-րիցութե·սն bc իրիցութեանն q ի-րիցութեան

10 NOYWûd ցոյց hlo ցոյլք փխ. ցոյցք VYûbefgqt ընկեյեալք Y և ժողո-վըրդեանն յառաջ՝ u ժողովրդեան hq այլ առաջի eg առաջին

11 CDHT լիցին Yûbegnq լիցի r լի-նիցին

12 Xût որք (hlo որ) փխ. ոյք d այն-որիկ Hb չիք ի ê կուսութիւնն bq կուսութեամբ l և կուսութիւն կրկնված է

13 IJû ստիցեն c ստիցին oq ատեցին (Y ատեցեալ) փխ. ստեցին u խոստ-մամբ անկան ի շնութիւն bq ի խոստմանն UXcdırt իշխանութիւն (ê իշխանութիւնն hlo և իշխա-նութիւն kmps յիշխանութենէ) փխ. ի շնութիւն b ի անկելոյ q ի անկանելոյ t այնմ որ փխ. անկան

14 e յոյս փխ. կոյս bq չիք կոյս hlo այ-նուհետև կոյս abefgiqt չիք եւ hl o կարեն BF այղ eg բայց փխ. այլ hlo եղիցին Y չիք եղիցի t լինիլ ê ի նա ho աստուծոյ փխ. նա l չիք նա eq չիք որ

15 X երկոյս u երկու ghlo բ d էր կոյս փխ. երկուս d կին befgq է փխ. իցէ û սահման eg զսահմանն ık mps զսահմանս dghl նոցա d ըն-կալցին abefgkmpqs կալցի (cors կալցին hl կալցեն) փխ. ընկալցի e զապաշխարութիւնն bq ապաշ-խարութիւնք eg զապաշխարու-թիւնք

խորութիւն նոցա Բ ամս ընդ ձեռամբ առ դրանն, եւ Ա ամ մտեալ յեկեղեցին ընդ ապաշխարողս եւցէ, զջերմութիւն ապաշխարութեանն տեսցեն եւ հաղորդեսցի աւրհնացն, բայց յաւծումն քահանայութեան մի մերձեսցին. այլ վասն կուսանացն որ մերձենալին առ ոմանս իբրեւ քեոյ, ղայնպիսիսն խափանեցաք, զի մի եւս լիցին։

1 Y *նոցին* beighloq չիք *նոցա* բա-ցի AIJKLMNOPQRSTVXYZû-ից մնացած Ձեռ-երը *ր ամ* W *և երկու ամս* û *դրան* YWêacdfkmps *մի ամ* 1 *մէկ ամ* rt չիք *ամ*

2 IJKLQSTVZdqrt *եկեղեցին* û *եկեղեցի* MR *եղիցին* (Y *եղեցին*) փխ. *յեկեղեցին* h չիք *ընդ* X *ապաշխարօղ* acdkmprst *ապաշխարողսն* lı *յապաշխարողս* Ω *ապաշխարութեանն* B *ապաշխարողս* e *և եւցէ* Q *տեսցեն* փխ. *եւցէ* DH *զջերմութեանն* X *զջերմութիւնն և ապաշխարութեան* û *ջեռմեռանդ* DIJMNQSUYWêbdhl *ապաշխարութեան* u *ապաշխարութիւն* egq *ապաշխարութիւնն* R չիք *ապաշխարութեանն*

3 X չիք *և (հաղորդեսցի)* ûhlo *օրհնաց* Yûeghkpqs *օծումն* Yk *քահանայութեանն* D *յաւծումն*

4 BCDEFHJYêbegq *մերձեսցի* KLMQRSTZ *մերժեսցին* փխ. *մերձեսցին* t չիք *այլ* hlo *կուսանաց* ût *որք* BDEHê *մերձանայի* AJPQSTUVWu *մերձանային* N *մերձայնային* a *մերձային* hl *մերձեսցեն*

5 XZûhlo *ղայնպիսին* begq *ղայնպիսիքն* KLMQRSTXZ *խափանեսցուք* Y *խարանեսցի* ê *խարանեցաք* a չիք *զի*, *զմի* bq չիք *մի* ûı *է* փխ. *եւ*

6 c *եւ այլ լիցի* h *լինիցին*

Զ

ԿԱՆՈՆՔ ԿԵՍԱՐԵԱՑ ԳԼՈՒԽՔ Ժ

Ա. Վասն կանանց որ ընդ արամբ են եւ շնան։
Բ. Վասն կուսանաց որ յառաջ քան զհարսանիսն շնացաւ։
Գ. Վասն կանանց որ պոռնկին եւ զմանկունսն սպանանեն։
Դ. Վասն որ ոչ զպոռնկորդին, այլ զարդար զաւակս սպանանեն։
Ե. Վասն որք ընդ քուն սպանանեն։
Զ. Վասն այրեաց որ պոռնկին։
Է. Վասն որ կախարդութիւն կամին ուսանել։
Ը. Վասն կախարդաց։

1 ABCDEFHJNOPUVêacdfhilort կեսարեայ (êdfhlot կեսարիայ) կանոնիս (Y կանոնս afhilort կանոնի d կանոնք) գլուխք (JNOVcb lo գլուխ) ժ (CDFH սաւն). LM QSTZ գլուխք ժ կանոնիս (M կանոնք QZ կանոնքս) կեսարիեայ (Z կեսարիա L չիք կեսարիեայ) որք (SZ չիք որք) ժողովեալ ի կեսարիայ (L ի կեսարիայն (QS Z չիք որք ժողովեալ ի կեսարիայն). RXY կանոնք կեսարեա (Y կեսարիայ) որք ժողովեալ ի կեսարիայ գլուխ (R գլուխք) ժ. n կանովն կեսարիա ժողովոյն և ունի գլուխս ժ. KWe կեսարիայ Wûkm չիք գլուխք ժ K ի փխ. ժ sp ցանկ ներսիսի փխ. կանոնք.... գլուխք ժ bq չիք կանոնք.... գլուխք ժ. g կանոնք կեսարեայ... կամք իցեն երիցուն՝ 176-րդ էջի 14-րդ տողը ընկած է

2 û չունի ցանկ Y կուսանաց փխ. կանանց Yr որք b չիք որ ընդ...և շնան EHNOWêdflmq արեամբ (e արեամ) փխ. արամբ Qeq չիք և ê շնանան eq մնառեալ (H նշան) փխ. շնան

3 b չիք վասն hlo կուսի Yc որք IJc en շնացան b շնացօ պոռընկութեամբ

4 YWr որք cq պսակեն փխ. պոռնկին X զմանուկսն Xq սպանեն ê սպանին

5 abcdefkmpqst որք բացի BCDEFH Xê-ից մնացած ձեռ-երը չիք որ acd զպոռնկի (mps պոռնկին k պոռնկի t զմանկունս) փխ. զպոռնկորդի befq չիք ոչ.... այլ t այլև R սպաննեն q սպանէն l չիք սպանանեն

6 bq վասն որ (q չիք որ) ի քուն ննջեալ (b ննջելն) սպանանէ (b և սպա) փխ. վասն.... սպանանեն BCDEFHKêef որ ehlo ի փխ. ընդ e քուն զմանուկ սպանանէ

7 Yrt որք

8 W որ կամին կախարդութիւն Yr t որք Veq չիք որ Y կախարդութեամբ k կամի m կախարդութիւն կամին ուսանել կախարդաց

9 b վասն չարայդոյն դիւացն և կախարդացն q վասն չարադոյն դիւաց և կախարդաց e վասն կախարդաց և ամենայն չարեաց

Թ. Վասն որ զկին թողու եւ այլ կին առնէ։

Ժ. Վասն գողոց, աւազակաց, մարդասպանաց։

Կանոնք Կեսարեայ

Որք ժողովեալ ի Կեսարիայ եպիսկոպոսք քսան, վասն ինչ-ինչ անաւրէնութեանց կանանց, սահմանեցին կանոնս՝ գլուխս Ժ։

ՃԶԷ (ՃԶԳ) Ա. Վասն կանանց, որ ընդ արամբ են եւ շնան. թէ թողցեն ի բաց զպղծութիւնն եւ լապաշխարութիւն եկեսցեն՝ Ե ամ առ դրանն ընդ ձեռամբ կացցեն եւ Բ ամս մտեալ լեկեղեցի եւցէ ընդ ապաշխարողս, քննեալ վարքն, տրաւք տնանկաց քաւեալ զմեղս իւր՝ հաղորդելոյ աւրինացն արժանի լիցի։

ՃԶԸ (ՃԶԴ) Բ. Վասն կուսանաց, որ քան զհարսանիսն լառաջ ընդ ումեք շնացաւ. եւ եղոյծ զկուսութիւն իւր, կուսան այնուհետեւ մի կոչեսցի, զի խրամատեցաւ ցանկն, բայց ապաշխարեսցէ ջերմ սրտիւ ողորմութեամբ եւ զթով տնանկաց սրբեսցէ զինքն, Բ ամ առ դրանն հաւասարեսցէ աղաւթից եւ Ա ամ մտեալ լեկեղեցի եւցէ

1 q *որք* c չիք *կին*

2 q չիք *վասն... մարդասպանաց*

3 W *կեսարիայ* ABCDEFHUNêûabcde fhiklmnopqrst չունեն երկրորդ վերնագիրը

4 Vef *ժողովեալք* hlo *ժողովեցան* D H *եպիսկոպոս* dirt չիր *քսան* h *ի* փխ. *քսան*

5 n Ներածականը բավական ընդարձակ է՝ *և ժողովեալ եպիսկոպոսունք են այսոքիկ թւով ի՝ եւստաղիոս սակաոս ղուպոս վաղէնտինոս գևոնտիոս Նարկիոս պադսիղեւ ղակասիոս զրիգորիոս աղիքըոս գողիանոս դերմանոս հերակղիս դերանտիոս ամփիովն ստեփանոս սայեղոս սաղամինէոս երիթըիոս գևոնտիոս սահմանեցին վասն ինչ-ինչ անաւրէնութեանց կանանց կանովնս գլուխս.* այս այն հատվածն է, որը կցված է Նիկիայի ժողովի մասնակիցների ցանկի վերջում, տես վերևում:

6 Yûrt *որք* lo չիք *ընդ* ENOPSêbef q *արեամբ (*ho *արամբի)* փխ. *արամբ* hlo *իցեն* փխ. *են* u *շնանան և թողցեն* cd չիք *շնան* acdefikm pqrst *եթէ*

7 N *ի բայց* r *իբաց* փխ. *ի բաց* FIJK LMNQRSTUXZWêûadhklopq *զըպըղծութիւն* IJKLMQRSTYZûl q *ապաշխարութիւն* ê *յապաշխարութիւնն* Kb *է ամ* b *ընդ* փխ. *առ*

8 û *դրամբ* c *դրան* BEFq *կայցեն* abc defhiklmopqrst *ամ* K *մտեալ ընդ յեկեղեցի* IJLVû *եկեղեցի* êe *յեկեղեցին* e *և եւցէ*

9 t *և քննեալ* LMQRSTXYZet *զվարքն* û *վարք* h չիք *արաւք* beq *քաւեսցէ*

10 b *իւր ապա աւրինացն արժանի լիցի և հաղորդեսցի* ceq *հաղորդեսցի* Kûp *աւրինաց* hilort չիք *աւրինացն* Ye *արժան* KQRSTk *լիցին*

11 b *կուսանացն* Lt *կուսանացն (*t *կուսանաց) որ յառաջ քան զհարսանիսն շնացաւ ընդ ումեք (*t *ընդ ումէք շնացաւ)* Z *ընդուննեմք* փխ. *ընդ ումէք* ê *ոմեք*

12 H *նշացաւ.* փխ. *շնացաւ* èacbkmn ps *զկուսութիւնն* kmps չիք *իւր* q *եղուծ* bdq *կոյս* r *այնուհետև մի կոչեսցի կուսան զի*

13 b չիք *ցանկն* F *բայց* կրկնված է u *ապաշխարեսցի* VYb *ջերմն* r *ջերմեռանդ*

14 n *ողորմութեամբ* աջ լուսանցքում abcdefkmpqs չիք *ողորմութեամբ* h չիք *և* Wû *զթութեամբ* b *զթիւ* k *և անանկաց* W *զինքն սրբեսցէ* n *զանձն* փխ. *զինքն*

15 Lû *դրան* bcet *հաւասարեսցի* bce fg *աղաւթիցն* CDH չիք *և* t չիք *մտեալ* Yûlo *եկեղեցի* ceh *յեկեղեցին* h *բերցէ (*o *երցէ)* փխ. *եւցէ*

ընդ ապաշխարողս եւ հաղորդեսցի աւրինաց եւ վասն յաղթութեան թշնամւոյն առցէ զաւրհնութեան պսակն հարսանեաց ի գլուխ իւր. թէ այր թէ կին կանոն այս լիցի։

ԾԶԹ (ԾԶԵ) Գ. Վասն կանանց որ պոռնկին եւ զմանկունս սպանանեն, առաջին վարդապետքն մինչեւ ի մահ սահմանեցին ընդ պատժովք լինել. բայց երկրորդս, վասն մարդասիրութեանն Աստուծոյ՝ կամ եղեւ ժողովոյն Ե ամ լինել ընդ ունկնդիրս, Ե եւս ամ ընդ ձեռամբ լինել, տրաւք ողորմութեամբ սրբեսցի եւ հաղորդեսցի աւրինաց։

ԾՂ (ԾԶԶ) Դ. Վասն որ ոչ դպոռնկորդի, այլ զարդար զաւակս սպանանեն կամաւք չար արուեստիւք իւրեանց մինչեւ ցմահ ընդ պատժովք լիցին, ընդ ունկնդիրսն կացցեն եւ ի ձեռն տրոց տնանկաց լեյս վախճանին զլետին թոշակն տալցեն. եթէ արանց իցէ վնասն եւ եթէ կանանց՝ կանոն նոյն լիցի։

ԾՂԱ (ԾԶԷ) Ե. Վասն որոց ոչ կամաւք սպանին եւ ոչ գիտութեամբ, այլ կամ ի քուն ննջեաց ի վերայ եւ կամ ոչ զգուշացաւ եւ ի հուրն վնա-

1 chlo ապաշխարողսն V յօրինաց êbq աւրինացն M աղթութեան Y յաղթութեանն

2 CDHIJMNOPQSTVXYWêacdefhilo pr թշնամոյն K զաւրհնութիւն ms պսակ

3 k եթէ (այր) abq թէ այր է թէ JYcrt և թէ կին NOJVXWd կանոնս bcloq կանոնն U կանոնացս փխ. կանոն այս

4 Yrt որք h չիք որ m կանաց q կանանցն d պոռընկին KMQSTZbdf hkmqrs զմանկունսն e զմանուկն i զմկունսն փխ. զմանկունս

5 ûdlıp վարդապետք N սահմանեսցին u թէ ընդ Wps պատժօք b պատժեալք e պատժալք ı պատժոք IJu լիցին b լինին t լինիլ

6 ên երկրորդքս beg երկրորդ IJMRSU Wêûdlo մարդասիրութեան e մարդասիրութիւնն û չիք աստուծոյ bdefhiklmopqrst եղև մեծ (t մեծի) ժողովոյն (f ժողովոյս)

7 W եօթն rt լինիլ ê չիք ընդ Uchlo ունկնդիրսն ûn և ե ամ BCDFMeot է փխ. ե KL ամ ևս bq չիք ևս d չիք ևս ամ hlo լինել ընդ ձեռամբ u ձեռօք

8 rt լինիլ e տրօք անանդայ enpr և ողորմութեամբ Y ողորմութեանն ê ողորմութեան e սրբեսցին և հաղորդեսցին ի յաւրինացն h չիք ե հաղորդեսցի KLMQRTXZ յօրինաց ê աւրինացն bq աւ րինացն աստուծոյ

9 acdkmps որք b ինչ փխ. ոչ DEHê u պոռնկորդի J զպոռնորդի l զպոռնըկորդին Y զարդարն d զաւակ զարդար բացի bıqrt-ից մնացած Ձեռ-երր զաւակ I զսպանանեն

10 et և չար Q զիւրեանց BCDEHê չիք իւրեանց Kp չիք ընդ Wbcdehilo pq պատժօք u պատժով

11 K լինիցին ırt լինին q չիք ընդ MRXêadefiklmnopqs ունկնդիրս ê կայցեն H չիք և bcelq ի ձեռս dt տրաւք e տրուց r ի յեյս

12 Y դյետին վախճան ê դհետին ûe յետին h չիք դյետին cd հաղորդեսցին փխ. դյետին թոշակն Ybe q թօշակին RYe տացցեն abiklm oprst տացեն Y արժանասցի փխ. տայցեն cd չիք տայցեն q տայցեն ապա թէ ûbcdhlo թէ n եթէ արանց և եթէ կանանց իցէ վնասն IJ զըվնասն ulo վնաս Y չիք իցէ վնասն ûabefhıklmopqs չիք և

13 Yêûbceblot թէ (կանանց) b կանոնն նոյն է IJûh չիք կանոն e նոյն կանոնով լիցին dhilort այս փխ. նոյն k իցէ փխ. լիցի b չիք լիցի û լիցի պատիժ

14 ho որք (lt որ) փխ. որոց Uıgr որոյ cdhlo կամաւ F սպանի IJ սպանանին t սպանանեն BF այդ

15 chilort ի քունն W տուն փխ. քուն t ննջիցէ Fe չիք և (ի հուրն) M հքումն (beq կամաւս) փխ. կամ ûacdefhklmoprst ի հուր

սեցաւ վկայութեամբ ընտանեաց եւ ընկերաց՝ առաջին կանոնքն Ն: ամ եղին, բայց երկրորդս, վասն մարդասիրութեանն Աստուծոյ, կամ եղեւ մեծ ժողովոյն Գ ամ առ դրանն հաւասարել աղաւթից եւ Բ ամս մտեալ լեկեղեցի ընդ ապաշխարողս ելցէ, տրաւք եւ ողորմութեամբ հաղորդեսցի աւրինաց։

ՃՂԲ (ՃՁԸ.) Զ. Որք այրիք մնացեալ իցեն լետ ամաց ինչ եւ կամ բնաւ առն չիցէ լեալ եւ ի մեղս անկանիցի ի պոռնկութիւն, կամ եղեւ մեծ ամենայն ժողովոյն եթէ ամենեւին դարձցին ի մեղացն՝ ապաշխարութիւն դնել ի վերայ նոցա Դ ամս առ դրանն ընդ ձեռամբ լինել եւ Բ ամս մտեալ լեկեղեցի ելցէ ընդ ապաշխարողս, եւ քննեալ եւ փորձեալ զվարսն, ողորմութեամբ եւ գթով տնանկաց սրբեալ զմեղս իւր՝ հաղորդեսցի աւրինաց. ապա եթէ դարձեալ թաթաւեսցի ընդ տիղմն մեղաց իւրոց՝ զէ ամին ապաշխարութիւնն ի վերայ դիցես, բայց զլորդորումն եւ զսէր խոնարհութեան եւ զլոյս բարեաց անդադար սփռեսցէ։

1 co ընկերաց և ընտանեաց U ընտանկերաց փխ. ընտանեաց և ընկերաց u ա փխ. առաջին b առաջի ՃXû bq կանոնք Y կանոն

2 BCDEFHRê և ամ W եօթն ê բաց AU բ-որդս û բ-ըս d երկրորդն Y [յաղա:] քս փխ. վասն IJM QRSVWêûd մարդասիրութեան

3 abcefhiklmopqsı դ ամս beq չիք ամ առ....և բ YZ դրան rt հաւասարիլ êc աղօթիցն

4 dl բ ամ Sêr եկեղեցի bcdq յեկեղեցին c ապաշխարողսն e և ելցէ IJKLMNOPQRSTUVYZWûn և տրօք և

5 c ողորմածութեամբ d չիք հաղորդեսցի աւրինաց K յաւրինացն MRSTZX յօրինաց êeq աւրինացն b աւրինացն աստուծոյ

6 t վասն որք I ոյք (k աբք) փխ. որք n այրի Y մնացեալք K մնացեալն բացի abcdefhklmopqrst-ից մնացած Ձեռ-երը են փխ. իցեն Yû չիք և

7 b առ BCDEFHêiq լինեալ U ի տեղս փխ. ի մեղս H անկ անկանիցի hlo չիք ի (պոռնկութիւն) ê ի պոռնկութիւնն hlo ի պոռնըկութեան

8 êudl չիք ամենայն U ժողովոյն ժողովոցն եթէ hlo թէ beq դարձի Ud ի մեղաց hefq չիք ի մեղացն ê ապաշխարութիւնն bde և (be չիք և) յապաշխարութիւն

9 abcefhıklmopqrst դնելով d դիմելով փխ. դնել ի վերայ d չիք նոցա I ամս դ t դերիս r ամ մի փխ. գ ամս de դ ամ Yûd դրան

10 rt լինիլ beq չիք և (բ ամս) t գերկու bdenr բ ամ IJSVûlo եկեղեցի bce յեկեղեցին e և ելցէ c ապաշխարողսն

11 abcdefknıpqs և փորձեալ և քննեալ t և փորձելով քննեալ XYbq զվարս u վարս d զվարն e ողորմածութեամբ q ողորմութեան AIJKLM NOPQRSTUVXZû չիք եւ (գթով) W գթութեամբ e աղքատաց փխ. տնանկաց

12 U որբել KLSTZdt յաւրինաց b տուրինացն աստուծոյ abcdefkmpqs թէ

13 DRXê թօթաւեսցի Hbdl թաւթափեսցի M թայթաւեսցի e թաւալեսցի փխ. թաթաւեսցի Q չիք ընդ ABCDEFHIJKNOPRUVWêû an տիղմ Q զտիղմն e տիղմս c մեղացն cp չիք իւրոց Wmt զեօթն aks զեւթն b ամ q ամի IJKLMN QRSTUXYZWbdklms ապաշխարութիւն

14 IJebilnort դիցեն KLMQRSTXZ դիցէ Y դնիցի ê բաց BDEFHIJSVêûcd lopst զորդորումն N զյորդումն bhlop զսէրն Y խոնարհութեանն

15 Xb յոյս bq զյոյսն befq սփռիցէ d տեսցէ փխ. սփռեսցէ MXY չիք սփռեսցէ

ԾՂԳ (ԾՁԹ) Է. Վասն դիւթաց որք խոտորին եւ ըստ սովորութեան հեթանոսաց զհետ երթան, որպէս թէ ի տունս հեթանոսաց մտանել իբրեւ գիտակ լինել եւ ուսանել զիրս կախարդութեան եւ ապա ի զղջումն եկեսցեն եւ ի խոստովանութիւն՝ փորձեսջիր եւ քննեսջիր զդարձն, Ե ամ ընդ ունկնդիրսն կացցէ եւ Բ ամ ընդ ձեռամբ հաւասարեսցէ աղաւթիցն, ողորմութեամբ եւ գթով տնանկաց սրբեալ զինքն հաղորդեսցի աւրինաց ըստ սուրբ ժողովոյն։

ԾՂԴ (ԾՂ) Ը. Վասն չար դիւթակախարդաց ջատկաց, որք մեծամեծ աւճիրս գործեն եւ դառնացուցանեն զԱստուած ի խորհուրդս իւրեանց, նոքա եւ յՈրդւոյն ուրանան, նոքա եւ զՀոգին սուրբ հայհոյեն, նոքա եւ զարդար զարիւն հեղուն ի զոհել չարեացն. զայնպիսիսն առաջին կանոնն եւ գիրն չապրեցուցանէ եւ արժանի են մահու թէ ի զղջումն ոչ եկեսցեն. բայց շնորհաց հոգիս կեցուցանէ թէ ի զղջումն եկեսցեն յապաշաւանս եւ ի խոստովանութիւն

1 b *որ* RXY չիք *որք* XY *սփռեսցէ* փխ. *որք* hlo *եւ* փխ. *և* e չիք *և* lo չիք *ըստ* Yê *սովորութեանն* h չիք *ըստ սովորութեան*

2 b *զհեթոյ* d չիք *զհետ երթան* bq չիք *թէ* F *հեթանոանոսաց* hılor *զմտանել* t *մտեալ*

3 hlo *ուսուցանել* t *լինիլ. ուսանիլ* ê *և ուսանել* կրկնված է Zhklmops *զդի-րըս* փխ. *զիրս* ABCDEFHOPQYa efikmnqrst *կախարդութեանն* RY b չիք *ի*

4 QUW չիք *ի (խոստովանութիւն)* Y *ի խոստովանութեանն* q *ի խոս-տովանութիւնն* t *փորձեալ*, չիք *և (քննեսջիր)* ê *քննեսջեր* Y չիք *և քննեսջիր*

5 abfiklmopqrs *ունկնդիրս* e *կացցեն* d *և ր ամ ընկ ունկնդիրսն կացցէ* կրկնված է eilort չիք *(ր) ամ*

6 c *հաւասարեսցի* ûhlo *աղօթից* e *և ողորմութեամբ* b *ողորմութեամբն* k *ողորմութիւն* W *գրութեամբ*

7 êb *որբել* f *զինք* DHêbe *աւրինացն* JKLMQRSTXZd *յաւրինաց* h *ընդ* փխ. *ըստ* b չիք *ըստ սուրբ ժողովոյն* a չիք *սուրբ* q *ժողովին*

8 A սկզբնապես *չար դիւթակախարդաց* ուրիշները հետագայում սրբագրել են՝ *չարադիւթ կախարդաց* BCDE FHIJKLMNOPQRSTUVXYZWêû n *չարադիւթ կախարդաց* abcdkp qs *չար դիւակախարդաց* e *չար դիւական կախարդաց* h *չար դիւթ կախարդաց* lm *չար դիթակախար-դաց* IJû *ջատ[կ]աց* q չիք *որք* m *մե-ծամեծամեծ* o *մեծայմեծ* r *մե-ծամեծ կախարդութիւն և* [o?]*ճիրս* KLMQRSTXYZ *աւճիր* d *աւճի-րադործ են*

9 Q *գործն* t *օճիառ գործելով* t *զար-ձուցանեն* փխ. *և դառնացուցանեն* r *զաստուած ի չարաչար խոր-հրդովք* t *զմարդիկ* փխ. *զաստուած*

10 a *նոքա և յորդւոյ*-ից մինչև 181-րդ էջի 11-րդ տողը ընկել է û չիք *և (յորդւոյն)* CLPSTYZcdefiq *յորդոյ* IJ *որդոյ* ê *որդւոյ* u *որդի* b *որդոց* h *յորդոց* lo *յորդւոց* Ŵ չիք *և յորդ-ւոյ ուրանան նոքա և* d *ուրան[ան]* u չիր *(ուրանան) նոքա*, *զհոգի* ekm *զսուրբ հոգին* bq չիք *զհոգին*, *զսուրբն*

11 u չիք *նոքա* He չիք *և (զարդար)* KLMQRSTVXYZefmnpt *արիւն* b *զարիւնն* q *արիւնն* Yh *և* փխ. *ի* d *զոհելն* BCDEFHJNêefis *զայս-պիսիսն* b *զայոպիսի* u *զայնպիսի* hloq *զայնպիսին*

12 No *առաջի* up *կանոն* cd *կանոնքն* lo *գիրն և կանոն* h չիք *կանոնն և* rt *գգիրն* dc չիք *ի գիրն* KLMQR STXYZ *չապրեցուցանել* u *ոչ ապ-րեցուցանէ* bfq *չապրեցուցանէր* c *չապրեցուցանել հրամայեցին և արժանի են* bpq չիք *և արժանի....կեցուցանէ* êû *է* փխ. *են*

13 NOW չիք *ոչ եկեսցեն....ի զղջումն* FUr չիք *բայց.... ի զղջումն եկե-ցեն* dehlo *հոգին* բացի AEHJKL MSTVk-ից մնացած ձեռ-ները *կե-ցուցցանէ* hl *զի* փխ. *թէ*

14 d *յապաշխարանս* hlo *յապաշխա-րութիւն և ի խոստովանութիւնս* u չիք *յապաշաւանս և ի խոստո-վանութիւն* Y չիք *և* kms չիք *ի* e *ի խոստովանութիւնն*

ըստ աստուածեղէն գրոց, թէ «Ոչ կամիմ զմահ մեղաւորին»,* այլ ըդառնալ նորա եւ զկեալ։ Կամ եղեւ մեծ ժողովոյն վասն մարդասիրութեանն Աստուծոյ, այնպիսիքն մինչեւ ի վախճան ընդ ունկնդիրսն կացցեն եւ քննեսցին եւ փորձեսցին հետք նոցա, բայց վարդապետն զմարդասիրութիւն եւ զյորդորումն եւ զլոյս ողորմութեան եւ ըլխոնարհել առ այնպիսիսն մի արգելցէ, զի մի ի հին սովորութիւնն միտեսցեն միտքն, ողորմութեամբ, գթով եւ տրաւք տնանկաց քաւեսցեն եւ լետին թոշակին արժանի լիցին։

ԾՂԵ (ԾՂԱ) Թ. Եթէ խաւսեալ ուրուք իցէ զազջիկ առն եւ նա թողցէ զխաւսեալն նմա եւ ննջեսցէ ընդ քեռ նորա կամ ընդ որում եւ իցէ, եւ ապա եթող զնա եւ անդէն յառաջին խաւսեալն դարձաւ եւ կին արար եւ ընդ որում ննջեացն՝ նա չոգաւ խեղդ արկ եւ մեռաւ առ նախանձու, այրն վասն պղծութեանն է ամ ընդ կարգաւք լիցի։

* Եզեկ. ԺԸ, 32

1 h ընդ փխ. ըստ t աստուածային uq կամի b կայ փխ. կամիմ BF այղ
2 b այլ յիս դառնալ Vef զդառնալն b չիք նորա և զկեալ q չիք զդառնալ նորա և զկեալ H զկալ Jû կեալ UXêcebrrt զկեալն bq կամ-ից Cnր ճnղված Z կամ եղև մեծ ժողովոյն աջ յուսաՇցքում t մեծի J ժողո-վ[ո]յն IILNORWêûd մարդասիրութեան
3 IJûilort այսպիսիքն NOW այնպիսին Yb չիք ի, ցվախճան
4 êbfkmpqs ունկնդիրս N կայցեն der քննեսցեն êbq և քննեսցեն և փորձեսցեն n և փորձեսցին և քըննեսցին bq ի հեաք u հետ
5 NW վարդապետքն u վարդապետ ce lnprt զմարդասիրութիւնն բացի dkloqs-ից մՇացած Չեռ-երը մարդասիրութիւն Olt զորդորումն ú յորդորումն Q զյոյսն û յոյս l զոյս VYêbq ողորմութեանն h յողորմութեան t խողորմութեանն ú չիք ողորմութեան
6 IJû զխոնհարհիլ Ybqt զխոնհարհիլն cdefiklmoprs զխոնարհելն u չիք առ l զայսպիսիսն NOWcmt այնպիսին û այնպիսիս bhlo չիք ի
7 hlo սովորութիւնն (l սովորութիւն) հին IJKLNQRSTXZWûd սովորութիւն irt սովորութիւնսն Y տեսցեն lop միտեսցին bq դիցին (e դիցեն) փխ. միտեսցեն ue միտք նորա ողորմութեամբ գթութեամբ (e և գթով) W ողորմութեամբ և գթութեամբ c ողորմութեամբ և սիրով և գթով h ողորմութեան dfikmn ps և զթով և q իւրով փխ. գթով l և զթով, չիք և (տրաւք) fk ms տրովք
8 Y տնակաց û տնանկանաց JLQRS TKYZûdhipt քաւեսցին beq քաւեսցի Y արանցին փխ. արժանի լիցէն
9 ê և թէ փխ. եթէ bcdefkmpqs խաւսեալ իցէ ղաղջիկ (k ղաղջիկն) ուրուք t իցէ ուրուք MRX զաղջիկն Y աղջիկն h ղաղջկունս, չիք առն NOW չիք նա Nêbq զխաւսեալ X զխօրեալն փխ. զխաւսեալն
10 p չիք նմա և W ննջիցէ b զհետ փխ. ընդ MRq չիք ընդ KXt քեռն MR q զքեռ b չիք քեռ û և փխ. կամ t կամ առ այլ ընդ bcdefkmpqs ում (S որդորում) փխ. որում NOW h չիք և (ապա)
11 bcdefkmpqs թողցէ BCDEcdbkm prs անդրէն beîq չիք անդէն DEHSêeq առաջին b առաջի hlklm oprs յառաջինն cfhılop ի խաւսեալն kms ի խաւսեալ r ի խօսելն û խոսեցեալն
12 t արար զնա և X չիք և (ընդ) l և ընդ կրկՇված է d որում և BEFHI KLMNOPWêûbcq ննջեաց irt զնա Y ոչ չոգաւ. t ջոկաւ h և խեղդ c խեղդ արար W մեծաւ փխ. մեռաւ ı չիք առ
13 K աննախանձու փխ. առ նախանձու c նախանձու առն t չիք այրն d չիք վասն պղծութեանն h առն փխ. այրն IMQRSUXWû epq պղծութեան W եօթն cd չիք ընդ ê կար[գ]օք t ունկնդիրսն կացցէ փխ. կարգաւք լիցի e եղիցի

Իսկ վասն մահու աղջկանն պարտական լիցին, որք գիտակ էինն եւ հօգաբարձուք էին եւ ոչ փոյթ արարին ուղղել զգործն՝ Ժ ամ ընդ ունկնդիրս կացցեն եւ Ե ամ ընդ ձեռամբ. ի ձեռն ողորմութեան սրբեալ հաղորդեսցի ավրինաց։

ԾՂԶ (ԾՂԲ) Ժ. Վասն գողոց, աւազակաց, մարդասպանաց եւ որ գաղտնի մահաբեր դեղովք անողորմ խողխողեն զորդիս մարդկան եւ որք հրով կիզուն եւ հրդեհեն զվաստակս եւ զշինուածս ոմանց մարդկան եւ մեծամեծ աւճիրս եւ բազում հարուածս, բազմադիմի եւ ազգի ազգի չարիս ածեն որդւոց մարդկան, նոքա եւ զարիւն արդար հեղուն, նոքա եւ զսրբութիւնս կործանեն, նոքա եւ զմանկունս եկեղեցւոյ խողխողեն, նոքա եւ զհայհոյութիւն ի բարձունս ձգեն, զայսպիսիս աւրէնքն եւ առաջին կանոնքն սպանանել հրաման ետուն, զի եւ այլքն խրատեսցին. եւ արժանի են մահու թէ ի չար գործոցն ոչ դարձցին. ապա եթէ քան զըմբռնելն յառաջ եւ ի

1 Yû աղջկան BCDEFHd լինիցին Ub լիցի bcefhilnoq որ bcefq գիտակն էին (c էինն) Whlo գիտակք էին UXûdpt էին

2 M հօգաբարձուկ ê հօգայբարձուկ l հօգաբարձուկք r հօգաբարձունք t հօգեբարձունք k հուաբարձուք U չիք և հօգաբարձուք էին beq չիք և հօգաբարձուք... արարին cdtkm ps չիք էին Y չիք և ոչ փոյթ արարին f որ փխ. և (ոչ)

3 LMRXûcdhit ունկնդիրսն bpqs կացցէ bcekmpq չիք և Lirt է փխ. և ef չիք ամ q չիք ամ ընդ Y ողորմութեանն br ողորմութեամբ

4 b սրբել X հաղորդեսցին ABEFNOP QSTUVZabenq աւրինացն S յաւրինացն e օրինօք b աւրինացն աստուծոյ

5 Sbps գողաց Qeq և աւազակաց Y աւազականց մարդասպանից Ro չիք մարդասպանաց Yc որք r զաղա և ի

6 Q համրեր փխ. մահաբեր Kûbil ot դեղաւք Y աղօք փխ. դեղովք, անողորմն U անողորմ կրկնված է L խողողեն անողորմ bcdefkmpqs չիք և որք

7 bcdefkmpqs չիք հրով.... մարդկան IJû հրով այրեն կիզուն DHl հրդեհին û հրեզէնփխ. հրդեհեն, վաստակս hı lort զշինուածս և զվաստակս A զըգվաստակս êû շին ուածս t չիք մարդկան

8 b [աւ?]ճիրս Y ոճիրս գործեն հարուածս և բազմադիմի cdefhıklmo prs բազմադիմիս b բազմադիմազիմս q բազմադիմադիմիս bef չի ք և (ազգի)

9 beq չարիք cdhiklmoprst չարեօք f չարեք Y և ածեն bcdefhıklmopq rst ածեն մնաօք (i մնասկք o մնասկ) որդւոց (cdefhqrs որդոց) HIJKLMNOPQSTVYZê որդոց H չիք և (զարիւն) hliort չիք նոքա....հեղուն Em չիք արդար

10 b ի հեղուն KLMQRSTXYZû չիք (հեղուն) նոքա r եւ փխ. (նոքա) և IJKLNQRSTZWû զսրբութիւն OPVXY զսրբութիւնն c զսրբութիւնսն i սրբութիւնս h զսրբութինս... նոքա աջ լուսանցքում lo կոծանեն û չիք նոքա E չիք նոքա և... խողխողեն

11 IJNOPVYêbcdefbllopqrt եկեղեցոյ KLMQRSTXYZû չիք նոքա e չիք և KLTZêb զհայհոյութիւնն û հայհոյութիւն Vdefhıloq զհայհոյութիւնս

12 բացի ILVXêbcebkmnopqs-ից մնացած ձեռ-երը զայսպիսիսս Y զայսպիսիսն u զայնպիսիս d զայսպիսի ırt զայնպիսիսն KLMQRTXY Z յօրէնքն ûr օրէնք P զայսպիսիսիս MRYlo յառաջին h առաջի û ա փխ. առաջին H եւ փխ. և (առաջին) Xû կանոնք q սպանել BCD EFHêb հրամայեն (e հրամայեցին d ետուն) փխ. հրաման ետուն

13 X չիք զի Xûbq այլք BCDEFHê երկիցեն փխ. խրատեսցին IJûbf kq խրատեսցեն D արժանիս bdefh ıklmopqrst եթէ lXY ի չարագործոցն

14 hlor գործոյն n գործւոց P ոչ զարձին.... ի խոստովանութիւն Ճերքևի լուսանցքում IJû դարձթի bcdefbkmps թէ n թէ յառաջ քան զըռնելն û զըմբռնեալն, չիք և

չարչարանս արկանել ինքնին ի խոստովանութիւն եկեսցէ եւ ի չար գործոցն ամենեւին ի բաց կացցէ՝ կամ եղեւ մեծ եւ աստուածասէր ժողովոյն զամենայն ինչ ընդ ապաշխարութեամբ արկանել, զի ուղիղ ապաշխարութիւն, թէ եւ մերձեալ լինի ի դրունս դժոխոց, կորզէ ի բաց, որպէս զԵզեկիայն։ Ապաշխարութիւն զհնոցն ի ցաւղ դարձուցանէ, պահք եւ աղօթք զբերանս առեւծուց սանձեն. քանզի ջերմ արտասուք եւ ապաշխարութիւն զմարդիկ ընդ հրեշտակս խառնեն եւ զհրեշտակս՝ ընդ մարդիկ. որպէս եւ Տէրն տերանց թողեալ զբաղում հաւտսն որ յերկինս զմիոյ ոչխարիս զմարդկութեանս զհետ ընթանայր եւ ասէր թէ՝ «Ուրախութիւն է հրեշտակաց ի վերայ միոյ մեղաւորի զղջացելոյ եւ ապաշխարեցելոյ»։* Արդ՝ եթէ դարձցին այսպիսի չարագործքն, զոր պատմեցաք ձեզ. սրտի մտաւք եւ յաւժարութեամբ ի խոստովանութիւն եւ ի դարձ

* Ղուկ. ԺԵ, 10

1 p չարչարան c արկանելն e ի խոստովանութիւնս Pb եկեսցեն

2 l չարագործոցն hcdefkmpqs չիք և ի չար.... կացցէ t մեծի, չիք և

3 r ասէր փխ. աստուածասէր u չիք և աստուածասէր RXYh սուրբ ժողովոյն û ամենայն Hû ապաշխարութիւն t ապաշխարութեան k չիք ապաշխարութեամբ

4 k չիք արկանել զի ուղիղ Y չիք զի ուղիղ ապաշխարութիւն b ուղիղն Y ե թէ (bhl է o է ե q և) փխ. թէ և û լիցի

5 û դրուն, զեզեկիայ d զեզիկիայն t զեզեկիային XYêeq ապաշխարութիւնն h չիք ապաշխարութիւն

6 û հնոցն O չիք զհնոցն h չիք զհնոցն ի ցաւղ d ցաւղն Y փոխարկեաց (t փոխարկէ) փխ. դարձուցանէ hlo և (lo չիք ե) դարձուցանէ դհուրն պահք Y պահքն b զպահն Yb աղօթքն û բերան առիւծոյ CDPVcefimr առիւծուց hloq առիւծոցն բացի AEUn-ից մնացած Ձեռ-երը առիւծոց

7 bhloq սանձէ e սանձնեն u չիք քանզի Yblq ջերմն Y արտասուքն IJûfhl արտասուաւք b ապաշխարութիւնն և արտասուաքն cdefkm pqs ապաշխարութիւն և արտասուք (c արտասուուք q արտասունք) IJ ապաշխարութեամբ X ê ապաշխարութիւնն û ապաշխարութիւնք X զմարդիք cmr զմարդիկք p չիք զմարդիկ

8 e ի փխ. ընդ (հրեշտ.) ps չիք ընդ...մարդիկ B հրշտակս F զհրշտակս Kↄ զըհր[եշտակս] e հրեշտակք ê խառնեին r խառնել q խառնին և ընդ հրեշտակս մարդիք XY չիք և զհրեշտակս ընդ մարդիկ h չիք և (դհրեշտակս) ûo հրեշտակս T ընդ մարդիկ աջ լուսանցքում KLMQR SZ չիք ընդ մարդիկ Wbc մարդիկք û մարդկան d մարդիք befq չիք և (տէրն)

9 b զտէրն u չիք որպէս և տէրն.... զհետ ընթանայր s որպէս տէրն եւ տէրանց b թողեալ է p թող X հօտս Y հօտն b հաւատս փխ. հաւտսն b ի փխ. որ W որ ի յերկինս S երկինս hlↄ միոյ l և զմիոյ t ոչխարին

10 Y մարդկութիւնս d զմարդկութիւնս blo մարդկութեանս û ըստ աւետարանի փխ. և ասէր e ասէ m չիք թէ ê ուրախութիւնն

11 BFV հրշտակաց c հրեշտակաց աստուծոյ Y վասն փխ. ի վերայ W մեղաւորեալ cde մեղաւորի (d մեղաւորին) որ ապաշխարեցէ (d ապաշխարէ) զղջմամբ (e զղջացելոյ) bq զղջացելոց blo ի զղջացելոյ n որ ի զղջացելոյ b ապաշխարողաց q ապաշխարելոցս HKL MOSTZUeinprt ապաշխարելոյ Y ապաշխարհելոյ

12 û ապա փխ. արդ l չիք արդ b չիք դարձցին û դարձն այնպիսի չարագործին ê այսպիսիք QK չարագործն c չարագործքս d ի չարագործքն efqrt չարագործք i չարագործ hlo զորս q որք փխ. զոր

13 Q աւժարութեամբ bq ե (e և ի) փխ. ի (խոստ.) beq ի խոստովանութեամբ JOPXê ի խոստովանութիւնն Y չիք ի (դարձ) IJ ի դարձն Q ի դարձ ապա

փրկութեան եկեսցեն եւ ղհին խմորն զալտումն մեղացն ցածուսցեն եւ ի նոր զանգուած եկեսցեն ջերմ արտասուաւք եւ դթով տնանկաց, քանզի եւ մեծ մարգարէն Դանիէլ բողոքէր առ թագաւորն, դի զմեղս քո ողորմութեամբ քաւեա եւ զանաւրէնութիւնս քո գթով տնանկաց նորափետուր զարդարեսցին, ընդունի զնոսա կանոնս. բայց ապաշխարութիւն լալա լիցի, քանզի թագաւորն այն Ե ժամանակ արածեցաւ ընդ անասունս, քանզի ամենայն մեծամեծ մեղացդ, զոր շարեցաք ի կարգի եւ ցուցաք ձեզ ապաշխարութիւն. միադոյն է մի աւրինակաւ, թէ գայլթ ի գայլթ ինչ իցէ ի վախճանի իւրեանց ընկալցին գլետին թոշակն. ապա եթէ ջերմեռանդն սրտիւ հայեցեալ վարդապետին եւ քննեալ զգործս նոցա եւ զխորհուրդս սրտից նոցա, ներելով արասցէ եւ զլորդորումն եւ զսէր մի արգելցէ, ժԵ ամ ի դրունս ունկնդրաց եւ Ե ամ հաւասարեսցէ ընդ ձեռամբ աղաւթից, ապա հաղորդեսցի աւրինաց եթէ կամք իցեն երիցունս

1 Y *փրկութեանն* b *փրկութէնէն* d *փրկութիւն* ps չիք *և* û *հին* b *և զյայտնումն* փխ. *զայտումն* NYûbdhi *մեղաց*

2 Hû *զանգուածս* b *զանգուածն* hl o *զանգուածով* Yblq *ջերմն* T *արտ[աս]ուօք* û *արաասւոք* X *դթօք*

3 DHê չիք *և (մեծ)* û *մարգարէ* A *զանիէղ* bfq *բոգոքէ* բացի hilort-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *առ*. բացի lort-ից մնացած ձեռ-երը *թագաւորին* bcdefhiklmopqrst չիք *դի*

4 bept *քաւեսցես* q *ես և*

5 c *և նորափետուր* S *զարդարեցին* êb *զարգարեսցեն* U *զարդարին* Ud *ընդունին* û *կանոն*

6 êc *ապաշխարութիւնն* b *ապաշխարութիւնս յայտնի* h *յապաշխարութիւն* k *զապաշխարութիւն* d *այտ* kmps *նոցա* փխ. *յայտ* k *լիցին* b *այն է է* X *այնքան* փխ. *այն և* A *է* փխ. *և* W *եօթն* Y *ժամանակն* bcefq *ժամանակս*

7 kms *արասցես* (p *արար*) փխ. *արածեցաւ* u *անասունսն* F *մեծայմեծ* ê *մեծամեծք*

8 H *մեղաց* ubrt *մեղացն* kmps *մեղս* MOPQRSXYZWûcdfkmps *շարժեցաք* (beq *պաշտեցաք*) փխ. *շարեցաք* êq *ապաշխարութիւնն* t *զապաշխարութիւնն*

9 Y *միագոյ է և մի* kml *միայգոյն* c *ապա թէ* rt *բայց* փխ. *թէ* hl o *գայթ ի գայթ է ինչ*, չիք *իցէ* r *գայթ ի գայթի* V չիք *ի (գայթ)* e *ինչ և իցէ* kmps *իցեն* hirt *ի վախճան* lo *ի վաղճան*

10 û *իւրոյ ընկալցի յետին* b *ընկալցի* kps *թոշակ* bdefkmpqs *թէ* Yûbde nq *ջերմեռանդ* t *դջերմեռանդն* t *սրտին*

11 b չիք *հայեցեալ* d *քննել* efq *քըննեալ զվարսն* (q *զվարս*) *նոցա և զգործս* (e *զգործսն*) b *զվարս* փխ. *զգործս* efq չիք *նոցա* BCEFIJêc eq *զխորհուրդ* û *զխորհուր*

12 Qd *զորդորումն* û *յորդորումն* ı *զյորդորում* u *սէր* bcdh *զսէրն* D *արգելցէ է*

13 L *ունկնդրաց կացէ* kmps *գրաց* փխ. *ունկնդրաց* Dbm *է* փխ. *և* R չիք *և ամ* H *հաւասարեաց* Wc *հաւասարեսցի* ê *ընդ* կրկնված է

14 kmps *աղքատաց* փխ. *աղաւթից* û *հաղորդեսց* KLMQRSTXYZ t *յաւրինաց* êbq *աւրինացն* bcef pq *թէ* k *աղթէ* փխ. *եթէ* d *կամաւք* eq *իցէ* b *ունիցի* փխ. *իցեն* Q *երիցունք* êbhlq *իրիցուն* d չիք *երիցուն*

Է

ԿԱՆՈՆՔ ՆԷՈԿԵՍԱՐԵԱՑ ԳԼՈՒԽՔ Ի.

Ա. Վասն քահանայից ամուսնացելոց կամ որ շնան։
Բ. Վասն կնոջ որ երկուց եղբարց լինի։
Գ. Վասն որ ի պէսպէս ամուսնութիւնս ըմբռնի։
Դ. Վասն որ կնոջ ընկերի իւրում ցանկանայ։
Ե. Վասն երախայից։
Զ. Վասն յղի կանանց մկրտելոյ։
Է. Վասն երկեկաց։
Ը. Վասն որ մին կուսան եւ մին երկեակ։

1 ABCDEFHUêcdefhiklmoprst *նիոյկեսարեայ* (Aê *նիոյկեսարիայ* D H *նիոյկեսարիեայ* deikmrt *նէոյկեսարեայ* cps *նեոյկեսարեա* ho *նեոյկեսարիայ* l *նէոյկեսարիայ*) *կանոնիս* (U *կանովնիս*) bq *նէյոյկեսարիայ կանոնս սահմանեալ գլուխ ի* JIQRXYZg *նիոյկեսարիայ* û *կանոնք է նիո՛յկեսարեայ* KMNOPST VW *նիոյկեսարեա* L *այս կանոնքս նիոյկեսարիայ* n *կանոն նիոյկեսարեա ունի գլուխս ի* ABC DEFHIJMNOPQRSTUVXZêhilopr st *գլուխ* LWûg չիք *գլուխք ի*

2 Lû չունեն ցանկը՝ 177—178 էջերը A *քահանայի* Un *քահանայի ամուսնացելոյ* rt *ամուսնացեալ քահանայից* N *ամուսնացելոյ* e *ամուսնացել* ê *կամ ամուսնացելոց որ* Y *և կամ* F չիք *կամ որ շնան* t չիք *կամ* efghq *շնայ* b *շնա չարաչար* H *նշան* փխ. *շնան*

3 bq *կնոջն* MY *երկոց* Vcdb *բ* elo *երկու* b չիք *երկուց* cde *եղբաւր* IJ չիք *լինի*

4 ê *ամուսն[ութ]ի[ւն]ս* EF *ըմբռնէ* ego *ըմբռնին* l *ըմբռնեն* b *ըմբռնին այսպիսիւ*

5 Q չիք *որ* eg *կնոջ որ* b *կնոջն* bcde gbilmopqr *իւրոյ* BCDEFHRXYW ecdefghilot *ցանկայ* r *որ ցանկայ* kmps *իւրոյ ցանկանայ* (p *ցանկայ*) *և խափանի գործն*

6 l *երայխայից* VXZbcq *երեխայից* d *երեխայիցս* hlo *երեխայիցն* ı *երախայի* eg *վասն երախայից թէ ապաշխարէ* kmps *վասն երախայից որ յետ ապաշխարութեանն* (ps *ապաշխարութեան*) *ի մեղս անկանի* t *վասն երախայից որ յապաշխարութիւն գայցեն*

7 Y *մկրտելսյ* ê *մկրտետելոյ* IJ չիք *մկրտելոյ* e *մկրտելոյ փութով*

8 bcdfkmpqrs *երկակաց* hilo *երկէակաց* բացի BCDEFHNOSUWê-ից մնացած Ձեռ-երը *երկեկեաց* Q *յերկեկեաց* eg *վասն որ երկրորդ կին առնեն և վասն հացի* t *վասն երկեակաց այսինքն երկրորդ կին առողաց*

9 Q չիք *որ* Un *մի* VQcmrt *մինն* dı t *կուսան է. և* QYWchkmt *մինն* VQr *միւսն* փխ. *մին* V *երկեկեաց* Wr *երկակ* b *վասն որ մինն կին է և կոյս և մինն էրկակ* q *վասն որ մինն կուս և մինն երբեակ* eg *վասն երկու կանանց մինն կոյս և մինն երկ*

Թ. Վասն երրորդանաց։

Ժ. Վասն որք չորրորդ կամ հինգերորդ կին առնեն։

ԺԱ. Վասն զկին թողլոյ։

ԺԲ. Վասն որ զկին իւր թողու եւ այլ առնէ։

ԺԳ. Վասն քահանայի որ կինն շնայցէ։

ԺԴ. Վասն քահանայի որ ի պղծութեան գտանիցի։

ԺԵ. Վասն սարկաւագաց։

ԺԶ. Վասն հրամանի մկրտութեան եւ քահանայութեան։

ԺԷ. Վասն որք առ վշտի նեղութեան մկրտին։

ԺԸ. Վասն երիցու որ յաւաար տեղւոջ ժամ առնէ։

ԺԹ. Վասն քորեպիսկոպոսաց։

Ի. Վասն զսարկաւագունս ըստ պիտոյից առնել։

1 bfikmpqs երրորդաց chlo երորդացն eg վասն երրորդ կանայս առնեն և պոռնկին t վասն երրորդանաց այսինքն երրորդ կին առողաց

2 fikmprs որ Ybcdhloqt չիք որք q չորրորդաց r և փխ. կամ DH հին [գ]երորդ ho ե (l հինկ dfq երորդ) փխ. հինգերորդ Dêbfhlq առնէ t առնու e վասն չորրորդ կամ ե-երորդին որ ունին կանայս g վասն չորրորդ կամ ե-երորդին

3 bdqr վասն որ bchloqr զկինն bq թողու eg վասն զկընայթողաց (g կնացողաց) և այլ չար գործ ունի (g չիք գործ ունի) i վասն որ զկին իւր թողու kms վասն որ արձակէ զկին վասն պոռնկութեան և այլ չար գործոց p վասն որ զկին իւր թողու և այլ առնէ t վասն թողլոյ զկինն վասն պոռնկութեան p 3-րդ և 4-րդ տողերի միջև մի նոր վերնագիր առանց համարակալման՝ վասն չարագործոց

4 q զկինն bdq չիք իւր A այդ MR X այլն bhiloq այլ (ho զայլ) կին առնէ (b առնու) V առնու X առնեն

5 Y քահանային fhiklmopst որոյ փխ. որ d որոյ կին c որոյ իւր շնայցէ DHS զկինն FP կին begq վասն քահանայից որոյ (q որ) զկինն (e կինն g կին q զկին) իւր (bq չիք իւր) շնացեալ է (eg շնայցէ) այլում (bgq չիք այլում)

6 Xê չիք ի OWbdq ի պղծութիւն XY ê ի պղծութեանն CDHbceq գտանի P գտանիցէ ê գնդանի hlo վասն պղծութեան որ ի քահանայն գտանի

7 eg վասն սարկաւագաց որ ապաշխարէ kmps վասն սարկաւագաց որ ի պղծութեան գտանիցի t վասն սարկաւագաց զի իցեն անարատ

8 KTYZê մկրտութեանն և (ê չիք և) քահանայութեանն (ê քահանայութեան) kmps վասն հրամանի քահանայութեան թէ քանի ամաց պարտ է լինել քահանայ t վասն հրամանի քահանայութեան և օծման նորա

9 RXY որո (befgbiloqr որ) փխ. որք bqrt չիք առ MOQRSTXZWbt առ ի (bt չիք առ) վշաի qr չիք առ d վշտին Y նեղութեանն hlo մկրտել b և մկրտութեան

10 Y երիցոյ êbfhq իրիցու i և փխ. որ eg այլ տեղի փխ. յաւաար տեղւոջ bllo աւտար STYêcf աեղոջ W տեղիս bdhloq տեղ K չիք առնէ km ps վասն գաւառի (m որք գաւառի) երիցու որ ի քաղաքի տեղւոջ ժամ առնել կամի

11 chlort քորեպիսկոպոսի eg քարեպիսկոպոսացն b եպիսկոպոսաց d որքեպիսկոպոսի f քորիսկոպոսաց i քորիսկոպոսի kmps վասն քորեպիսկոպոսի որ ի խորհուրդ եթանասնից. (m եաւթանասնից) M վասն.... քորեպիսկոպոսաց ներքևի լուսանցքում RXY չիք վասն քորեպիսկոպոսաց

12 DW սարկաւագունս eg սարկաւագանց q սարկաւագոյն kmrs զսարկաւագունսն gl պիտոից hor ընդ փխ. ըստ r առնեն b վասն սարկաւագսյն ըստ պիտոյից առնել աւկտակար և չահօէտս հաւատացելոց t վասն ընդ սարկաւագունսն պիտոյից առնեն

Կանոնք Նէոկեսարեայ

Այս կանոնք լեալ եղան քան որ յԱնկիւրիայն կամ ի Կեսարիայն, բայց քան ղՆիկիայն յառաջագոյն, քանզի ժողովեալ ի Նէոկեսարեայ ԺԶ եպիսկոպոսաց վասն պոռնկական աղանդոյն որ Թոլլն ասյին քահանայից վասն պղծութեան գործոց, յոր ժողովեալ սահմանեցին կանոնս Ի գլուխք։

ՃՂԷ (ՃՂԴ) Ա. Երէց այր եթէ ամուսնասցի՝ ընդունելի լիցի ի կարգս. ապա եթէ շնասցի կամ պոռնկեսցի՝ մերժել արժան է զայնպիսին առաւելապէս եւ ջանալ արժան է այնպիսւոյն, զի ապաշխարութեան հասցէ։

ՃՂԸ (ՃՂԴ) Բ. Կին եթէ լինիցի երկուց եղբարց՝ մերժեսցեն յիրերաց. կինն մինչեւ ի մահ ընդ ունկնդիրս կացցէ, նոյնպէս եւ այրն, ապա ըստ

1 ABCDEFHLUWêûbcdfgbklmopqrs t չունեն երկրորդ վերնագիրը IKM NOPQSTV *Նիոյկեսարեայ* J *Նիոյկեսարիեայ* RXYZ *Նիոկեսարիայ* e *Նէոյկեսարիեայ է կանոնս* i *Նէոյկեսարեա գլուխ ի* n *Նախագրութիւն Նէոյկեսարեա կանոնի*

2 Lêbdegboq *կանոնքս* l *կանոնս* Z չիք *որ* AUP *յանկիւրա* BCDEFêb i *յանկիւրիայ* HY *անկիւրիայ* RX Wl *անկիւրեա* em *յանկուրեայ* g *յանկուրիեայ* t *յանկուրիայ*. բացի cr-ից մնացած ձեռ-երը *յանկիւրեայ* bfq չիք *ի* eg *գկեսարեան* փխ. *կամ ի կեսարիայն* k *ե կամ* i *կամ որ ի կեսարեայն* Udn *ի կեսարեայն* f *ի կեսարիեայն* r սկզբում գրված է եղել *բայց քան Նիկիայն* հետո ուղղել են *կամ ի կեսարիայն*

3 hlo *բայց զի քան* cd չիք *քան* H *Նիկոյ* u *Նիկիական* Rq *առաջագոյն է* (R չիք *է*) t չիք *քանզի* p *քանզի ի Նիոյկեսարիայ ժողովեալ* d *ժողով արարեալ էին* eg *ժողովեալ էին*

4 ABCDEFHIKLMSTUVXWêdkms t *Նիոյկէսարիա* KLNOlnr *Նիոյկեսարեա* Y *Նիոկեսարիայն* u *Նոյկեսարեայ* b *Նիոյկէսարիոյ* cfhlo q *Նէոյկեսարիա* e *Նէոյկեսարեայ* g *Նէոյկեսարիեայ* W *տասն և վեց* H *եպիսկոպոս* d *եպիսկոպոսք* hl o *եպիոկոպոսացն* BEF *աղանդւոյն* bilort *աղանդիցն*

5 BF *Թոյղն* I *Թուլն* Wûbcdeghilo *Թոյլ* q *որ Թոյլ* t *որք Թոյլ* b *քահանայիցն* ê *պղծութեանն* ckm *գործոյ* dps *գործոյն* t *գործոցն* IJQSûbcg kq *որ* h *յորժամ* փխ. *յոր*

6 c *գլուխք կանոնիս ի* efg *կանոնս և* (f չիք *և*) *գլուխս ի* û *ի կանոն* Vbhilqrt *գլուխ ի* o *գլուխս ի* W dp չիք *ի գլուխք* û չիք *գլուխք*. բացի km-ից մնացած ձեռ-երը *գլուխ*

7 eg *երիցանց* q *այրի* egt չիք *այր* p *թէ* q չիք *եթէ* b *ամուսով* d *ամուսնասց իցէ* cefghiklmopqrst *ամուսնով* eg *իցեն* h *իցէ (ilort է)* փխ. *լիցի* eg չիք *ի* begq *ի կարգն*

8 bcdefghklmopqs *թէ* Q *շնայսցի* i *շնայցէ* bq *վնասեսցի* (eg *վնասցի*) փխ. *շնասցի* eg *և* փխ. *կամ* b *մերժեն* q *մերժեալն* K չիք *արժան է* e *զայնպիսիսն* l *այնպիսին*

9 n *և* աջ լուսանցքում bq չիք *և* p *պարս է* փխ. *արժան է* CHIJ KJLMNOPQSTVYZWêûcdefgikmp s *այնպիսոյն* ht *զայնպիսին* lo r *այնպիսին* q չիք *այնպիսւոյն* b *զի ապաշխարութիւն հասցէ այնպիսոյն* NOVegiq *ապաշխարութիւն* Yê *ապաշխարութեանն* t *յապաշխարութեան*

11 b *կինն* ûbc *լիցի* eg *ը* l *եղբայրց* U չիք *եղբարց* Vûbdeghimnqrt *մերժեսցին* hlo *իրերաց* DHêbegq *յերեաց* (d *յերերաց*) փխ. *յիրերաց* t *և կինն* MRUYûn *կին*

12 fkm *մինչ* t չիք *ի* t *ցմահ* ûcdh lo *ունկնդիրսն* ê *կացէ* f *կեցցէ* d *ըստ սովորութիւն վարուցն*

վարուցն իբրու թէ ողջացեալ իցեն ի մեղացն ի ձեռն ողորմութեան եւ պահոց՝ ի վախճանի իւրեանց հաղորդելոյ լետին թոշակին արժանի լիցին. ապա եթէ մինչ ի զուգութեանն են մահ տիրեսցէ, զոր ասեն՝ «Մահ մեղաւորին չար է»,* զրկեալ եղիցին ի թոշակէն. բայց որ մնայն՝ այնպիսւոյն դժուարագոյն է ապաշխարութիւնն. իշխան լիցի վարդապետն ապաշխարութիւն դնել խստագոյն, որպէս եւ կամեսցի, ի ջերմութիւն ապաշխարութեանն հայեցեալ եւ յողորմութիւն գթոյ տնանկաց եւ մեծամեծ տրաւք, իշխան լիցի կարճել զժամանակն։

ՃՂԹ (ՃՂԸ) Գ. Որ ի պէսպէս ամուսնութիւն ինչ ըմբռնին՝ ժամանակն յայտնապէս է զոր սահմանեցաք, այլ դարձ նոցին եւ հաւատք թէ փութութեամբ ինչ իցեն՝ կարճեն զժամանակն։

Մ (ՃՂԶ) Դ. Եթէ ոք ի մտի դնիցէ եւ ցանկանայցէ ընդ կնոջ ուրուք պոռնկել եւ խափանեսցի գործն, սրտիւ ահա շնացաւ ըստ Աւետարանին,

* Սաղ. ԼԳ, 22

1 kmps վարուց bl ի բարութենէ (STq ի բրութէ թէ-ի վրա սխալմամբ դրված է պատիվ) փխ. իբրու թէ ê ողջացեալ լիցին փխ. ողջացեալ իցեն IJVWûcıq rt ի մեղաց b ողորմութեանց

2 g պահոցն eg ի վաղճանին KLMQ RSTXYZeg հաղորդեսցին ê հաղորդեսցի cd հաղորդութեան M R յետի Y արժանասցին փխ. արժանի լիցին bcdfkmpqs արժանի լիցին յետին թոշակին

3 eg չիք արժանի լիցին bcdfq թէ eg թէ մինչև L չիք մահ Y մինչև ի մահ ի զուգութեանն են մահ տիրեսցէ FIJKLMQRSTUVZûdhilo qt ի զուգութեան են Hêmpr ի զուգութենէն են N տիրեցին ê տերեսցէ eg տիրեսցեն

4 ů որ ɑ ասեն թէ մահ ɾ ասէ մարգարէն գաւիթ՝ մահ Plo մեղաւորի ıkmprs եղիցի dhlo լիցի փխ. եղիցին MRXY ի թոշակին d չիք ի

5 Q չիք բայց NOêchlof մնան û մընայ begq մնացն IJKLMNOP QSTVYZWêûbcdefghlopqrt այնպիսոյն ır դժուարագուն է CDHI KLMNQRSTUVYXZWûdfikrt ապաշխարութիւն

6 bq չիք իշխան ....ապաշխարութիւն M լիցին hlo է փխ. լիցի û վարդապետ e ապաշխարութիւնն k ապաշխարութեան hlo իշխանութիւն փխ. ապաշխարութիւն V դնելոյ Y դնելով

7 befghloq չիք և û և ի ջերմեռանդութիւն Q ջերմութեամբ hlo ջերմութիւնն IJNSUVXYWêûdhlo ապաշխարութեան b ապաշխարութիւն kmpqs ապաշխարութիւնն g ի փխ. և (յողորմութիւն) e չիք և IJKLMSTXYZûbegq ողորմութիւն Qt ողորմութեամբ R̄ ողորմութիւնն ê յողորմութիւնն

8 bcegq գթոյ dkmps գթով ho գթու b և տնանկաց e անանդ kmps բարեգործութեամբ փխ. մեծամեծ տրաւք d տրաւք տնանկաց km s կարճեալ

9 e զժամանակսն

10 t որք P ար փխ. որ Y չիք ի Lhıl ort ամուսնութիւնս ên ամուսնութիւնն Uhilort չիք ինչ U չըմբռնին hlo ըմբռնի LYûq ըմբռնին K զժամանակն û ժամանակ

11 begq չիք է BF այդ b դարձք c նոցա ê չիք նոցին c հաւատքն b եթէ û որ փխ. թէ

12 h փութովութեամբ l փութով bcef ghıklopqrst կարճել û ժամանակն

13 h և թէ f ոյք Q դնիցի û դիցէ bef gq դնէ h չիք ընդ n կնւոջ ût պոռնկիլ p պոռնկեալ

14 ê խարանեցի kmps խափանի MRX Y չիք ահա t ահա սրտիւ p շնացաւ ահա Q շնայցաւ U շնացաւ զոր ասէ ըստ bq շնացաւ բայց որ ասէ աւետարանն ըստ

րա̈ց գործոյն ի գլուխն չերթալն յայա է թէ ի շնորհաց անտի պահեցաւ։

ՄԱ (ԾԴԷ) Ե. Վասն երախայից. եթէ յապաշխարութիւն եկեսցեն եւ հաղորդեալ ադաւթիցն եկեղեցւոյ սրբոյ եւ յետ այնորիկ ի մեղս անկանիցին, ընդ ունկնդիրս կացցէ հայելով եւ փորձելով եւ լորդորելով. ապա եթէ մինչդեռ ի դրունս ունկնդրութեանն կացցէ եւ դարձեալ ի յանցանս գտանիցի՝ ամենեւին մերժեալ լիցի ի բաց։

ՄԲ (ԾԴԸ) Զ. Վասն լզի կանանց. զի արժան է մկրտել յորժամ եւ կամին, զի ոչինչ լայսպիսի իրս հաւասարեալ է ծնաւղն ընդ ծննդեանն, այլ արժան է ամենայն իրաւք կամաւք զլաւժարութիւն ցուցանել առ ի խոստովանութիւն ընդունելութեան մկրտութեանն։

ՄԳ (ԾԴԹ) Է. Վասն որ երկրորդ կին առնեն. երիցուն չէ պարտ եւ արժան երթալ ի հարսանիսն, զի ոչ են հարսանիք, այլ լոկ հացուտիք, ապա եթէ ընդդիմացեալ ուրուք հրամանիս երթիցէ՝ մի՛ շնորհուկս առնելով վասն հացին թողացուցանէ ինչ յապաշխարութենէն, այլ

1 n գործւոյն bdeg գործեացն (d ի գործոյն) ի գլուխ չերթալ cfbio rt ի գլուխ չերթալ i ի գլուխ չերթալոյն ûp ի գլուխ kmqs չերթալ X չիք թէ r յայա եթէ bghq չիք ի (շնորհաց) begq անդ f անտ

2 Y պատժեցաց փխ. պահեցաւ

3 NOVWbdmqr երեխայից Vbcghlo q թէ IJKLMQRSTXYZûbegq ապաշխարութիւն e ապաշխարութիւնն b եկեսցէ e հաղորդալ cdm ps հաղորդել

4 Pn յաղօթիցն bcdefgkmpqs չիք աղօութիցն JNOPVYêbcfgbiloq եկեղեցոյ e յեկեղեցոյ H այսորիկ Q յայնորիկ hlo չիք ի Y անկանիցի di անկանիցեն

5 Ycdhlo ունկնդիրսն Ycn կացցեն lo հայելոյ և փորձելոյ h նայելով փխ. հայելով, փորձելոյ

6 bcdefghiklmopqrst թէ RXcd մինչ Y մինչև h ընդ փխ. ի դրունս lo չիք ի դրունս FIJKLMNRSTU VXYZWêûcegn ունկնդրութեան bd ունկնդրութիւն cd էր դեռ փխ. կացցէ

7 d ի յանցանսս բացի chilort-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն ի Y յանցանիցէ Y և գտանիցի b լինիցի q լինիցին l իցէ փխ. լիցի k իւրեանց փխ. ի բաց

8 b վասն զի W հզի d կտնաց NO W չիք զի

9 bpq ոչ փխ. ոչինչ efghiklmors յայսպիսի (eghir այսպիսի) ինչ cdt յայսպիսի (c յայսպիսի) իրս ինչ IJLM QRSTXYZû այսպիսի Oq հաստատեալ (ê հաւասեալ eg հաւաստացեալ f հաւաստեալ) փխ. հաւասարեալ û ծնող bq ծնաւղքն Wû ծնընդեան CDĖJMQTUV ծնընդեանն

10 ABF այդ d չիք այլ û արժանի eg և կամօք hilort չիք կամաւք êhiloqrt գյօժարութիւնն M զօժարութիւն Q զյաւժարութիւն ընդունելութիւն ցուցանել առ. ի խոստովանութիւնն û յօժարութիւն e զօժարութիւնն

11 KLTêhoq խոստովանութիւնն bd g ընդունելութիւն k ընդունելութեանն Y չիք ընդունելութեան մկրտութեանն lMNQRTXêûbdhlo ps մկրտութեան

12 c որք DH որոյ b չիք որ ê երկրորդք Q երրորդ X առնուն NOq իրիցուն b իրիցու Y և երիցուն, չիք և d արժան է

13 abcdefgkmpqs ի հարսանիսն երթալ hlo ի հարսանիս KLMQSXYZ չիք են BF այդ X հացոտիւնք Y հացուտիուք u հաց և տունք փխ. հացուտիք acdkmps հացուտունք b հատուցէք q հացուտէք n հացուտիւք eg հաց ուտել. բացի Uft-ից մնացած Ձեռ-երը հացուտիւնք

14 abcdefgkmps թէ q չիք եթէ V հարսանիս փխ. հրամանիս eg և երթիցէ bq նա մի շնորհակալս փխ. մի շնորհուկս EM շնորհուկս

15 g առնել ê թողացիուցանէ b թողացուսցէ q թողացուցէ cd թուլացուցանէ IJKLMQRSTYZ ապաշխարութենէն û ապաշխարութենէ d յապաշխարութեան էն eg յապաշխարութենէ BF այդ

Ի ամս առ դրանն աղաւթից հաւասարել եւ Ա ամ մտեալ յեկեղեցի եկեսցէ ընդ ապաշխարողս, ի ձեռն տրոց ողորմութեան հաղորդեսցի աւրհնաց։

ՄԴ (Մ) Ը. Վասն որ մինն կուսան եւ մինն երկեակ. եթէ այլ վարքն սրբութեամբ իցէ՝ Գ ամս ապաշխարեալ ի ձեռն տրոց հաղորդեսցի աւրհնաց։

ՄԵ (ՄԱ) Թ. Վասն որ երրորդք իցեն. նոցայն ոչ ամուսնութիւն, այլ յամենայն ժամ պոռնկութիւն է։ Եթէ ժամանակ կենաց իւրեանց յերկարեսցի եւ այլ վարքն կատարեալ հաւատովք իցեն սուրբ սրտիւ՝ ԺԵ ամ ընդ ունկնդիրս եւ Ե ամ հաւասարել աղաւթից ի ձեռն մեծամեծ ծախից, դթով, պահովք, ողորմութեամբ, ի տարւոջն միանգամ հաղորդեսցին։ Ապա եթէ վարքն յետնութեամբ իցեն, ահա դիցես մեղս ի վերայ մեղաց նոցա՝ բաղում աշխատութեամբ

1 f երկուս KLMQRSTXYZûachiklm oprst ամ d չիք ամս ût դրան V չիք աղաւթից Y չիք աղաւթից հաւասարել ack հաւասարել աղաւթից (c աղօթիցն) bd efmpqs հաւասարեալ աղաւթից g հաւասարեցուսցէ աղաւթից JKLQSTZûp եկեղեցի Yloq եկեղեցին beghir յեկեղեցին
2 eg և եկեսցէ l տրուց bq և ողորմութեան d ողորմութեանց H հաղորդեսց
3 KLQRSTVXZ յաւրհնացն eq օրհնացն t օրհնօք
4 abedefgkmpqs չիք վասն AJKLMNOPQRSTUVZWun մի. բացի bceglqt-ից մնացած ձեռ-երը մին b կուսէ dhilort կուսան է և AJKLMNORSTUVYWZun մի. բացի bceglqt-ից մնացած ձեռ-երը մին d երկակ q երբեակ befgq թէ acdkmps որ փխ. եթէ BF այդ begq վարք lı վայրքն g ի սրբութեամբ P ը հոդվածը ներքևի լուսանցքում
5 befgiqrt է (hlo են d լինի) փխ. իցէ ackmps չիք իցէ Uabcdefghkmnpqs ամ MXY ապա ապաշխարեալ begq ապաշխարեսցէ նա (eg չիք նա) lı ապաշխարել abcdefgkmpqs չիք ի ձեռն տրոց lo որոց փխ. տրոց eg և հաղորդեսցի bq աւրհնացն հաղորդեսցի (q հաղորդէ)
6 KLMQRSTXZt յաւրհնաց e օրհնացն
7 b երրորդի ûegq երրորդ i երկրորդ ê իցին ûacdefghikmopqrs նոցա bt նոցա ոչ է eg ամուսնութիւն ասի այլ ABF այդ H չիք այլ.... երկարեսցի KLMQRSTXYZdefg ամենայն
8 BDEêûfh չիք ժամ բացի tıklmoprs-ից մնացած ձեռ-երը չունեն է beghq t իւրոց IJKLMQRSTXYZûdeghlot երկարեցի
9 ú չիք և DHê վարք MRX կատարեալք MX հաւատով d հաւատով կատարեալ իցէ իցեն befgq հաւատով իցէ (f իցեն) c և սուրբ
10 W տասն և հինգ lo չիք ամ W չիք ընդ ունկնդիրս Ե Ե ամ Yulo ունկնդիրսն Ebegbnqt ունկնդիրս (h ունկնդիրսն) կացցէ եւ (t չիք եւ) û չիք Ե Ե ամ NOVWacdfkmps հաւասարեալ bq հաւասարեսցէ eg հաւասարեսցի hılort ընդ ձեռամբ հաւասարեալ (hı հաւասարել) աղաւթից ի ձեռն e աղօթիցն b ի ձեռս
11 b մեծայմեծ h ձախից փխ. ծախից W դթովք bdq և պահաւք Uûceinrt պահօք Ykmps պահով Y ողորմութեամբ և տրօք դի տարոջն bd egq և ողորմութեամբ ի տարոջն u տարւոջ acfhl տարոջն o տարուոջն
12 N միայնգամ ê հաղորդեսցեն ûacdkmps հաղորդեսցի abcdefghklmopqs թէ û վարք INOVW վարձքն փխ. վարքն I հետնութեամբ ubefgq յետնութեան X իցէ
13 Q մեղս իւր ի վերա ê դիցիս h դիցեն Yu չիք նոցա ê աշխատութեան pr ապաշխարութեամբ փխ. աշխատութեամբ

ի ձեռն տրոց ողորմութեան լետին թոշակին, թէ լիցին արժանի։ Ապա եթէ քակեսցին ի միմեանց ի ձեռն հաւատոց կամաւք իրերաց, եւ կամ մինչդեռ ի զուգութեանն են եւ մինն մեռցի, եւ որ մնայն սրբութեամբ կեցցէ, ընդունելի է, վարդապետն հայեսցի եւ ներելով արասցէ։

ՄՁ (ՄԲ) Ժ. Այլ վասն չորրորդին եւ հինգերորդին որ ունին կանայս՝ աւրէնք չեն, դատաւոր եւ եկեղեցի ոչ ընդունի, բայց եպիսկոպոսն գիտասցէ։

ՄԼ (ՄԳ) ԺԱ. Իսկ եթէ արձակեսցէ ոք զկին իւր վասն բանի պոռնկութեան կամ վասն այլ չարագործութեան, զոր ոչ միայն այրն, այլ եւ աշխարհ վկայէ զչար գործոց նորա՝ արձակեսցէ. ընդունի զնա կանոնս, բայց Ա ամ ապաշխարեսցէ, ի ձեռն ողորմութեան սրբեսցի եւ հաղորդեսցի աւրինացն, եթէ կամեսցի կին արասցէ, եւ կինն այլում առն չիշխէ լինել մինչ կենդանի է այր նորա։

ՄԸ (ՄԴ) ԺԲ. Իսկ եթէ ոչ վասն պոռնկութեան եւ ոչ վասն չար գործոյ եթող զկին իւր, այլ վասն վատաբարութեան, որպէս թէ այլում ակն եդեալ իցէ՝ զայնպիսին ոչ ընդունին կանոնք մինչեւ դառնալ

1 b ի ձեռաց տրոց տնանկաց QRn ողորմութեամբ e ողորմութեանն begf և ողորմութեան Xhlot եթէ Y չիք թէ W լինիցին u լիցի irt արժանի լիցին
2 abcdefghklmopqs թէ êk քակեսցեն irt համատոյ
3 Ubfgq իւրեանց փխ. իրերաց bcdefg kmpqs չիք և (կամ) BCDEFIJKL MQRSTVXZûabdefgmqt ի զուգութեան HNOWlo ի զուգութենէն Y զգութեանն փխ. զուգութեանն H չիք և (մինն) a են.... մնայն վճասված է BCDEFHêûdfk mpqs մին b մի
4 N մնան û մնայ bq մնաց eg մնացն d մնայ այն սրբութեամբ N սրբութեանմբ H կեցէ abcdefgkmpqs կացցէ b չիք է NOW վարդապետքն D հայեաց
5 bq ներով cd արասցէ թողութիւն
6 ûl չորրորդի h չորրորդ A հինգերորդին l հինկերրորդի û հինգերորդի h ե-երորդն nt որք bhloq ունի bq աւրէնքն
7 cl դատաւորք d եկեղեցիք h յեկեղեցի a և.... ընդունի վճասված է ud եպիսկոպոս b ընդունի ոչ DH գիտացէ b գիտասցէ զայս
8 a իսկ եթէ վճասված է BCDEFRê t արձակիցէ H արձակիցէք DH չիք ոք d զկիւն S բանիւ
9 Z այլ վասն eg չիք (վասն) այլ Al KNY չար զործութեան ê չարագործութեանն m չարութեան N զի փխ. զոր L զոր որ ոչ bq ինչ փխ. ոչ h և այրն A այդև Hêd այլ փխ. այլև
10 NOVW աշխարհն t վկայեսցէ û զչարագործ CDH գործոցն Uhilort գործոյ p արձակեսցէ զնա ընդունի l ընդունելի t չիք զնա
11 bı կանոն d կանոնք q կանոնն t զկանոնս Y չիք բայց VWbefgq մի (d ր) փխ. ա H չիք ամ c և ի ձեռն H ողորմութիւն Rr ողորմութեամբ
12 Y չիք և հաղորդեսցի VY յօրինացն d յաւրինաց A աւրինացն վերջին «ն» տառը, ինչպես երևում է, գրչի ուղղումը չէ և ավելացրել է ճեռագայում cefghiklmoprst աւրինաց bcdefghiklmopqrst և եթէ
13 ûd կին b չիք առն H չի իշխէ IJY ûeg չիշխեսցէ q չյիշխեսցէ t լինիլ a կենդանի.... նորա վճասված է e կենդանին b այրն նորա կենդանի է ir չիք է IJPRVXcdt այրն c չիք նորա
14 cd թէ b պոռընկութեանն a և ոչ վասն վճասված է hlo ոք փխ. ոչ abcdefghikmopqrst վասն այլ չար գործոց (bdi չարագործոց t չար գործաց)
15 NOVW զկինն k չիք այլ ABCD EFHIJKMNOPQRSTUVXYZWêû n վատբարութեան hhq վատաբանութեան (i վատաբախտութեան) փխ. վատաբարութեան A այդում d այլումն
16 ûhlo զայնպիսին b զայոպիսիսն BC DEFHVûabcdefghiklmopqrst ընդունի RX մինչ

նորա յառաջին կինն, եւ ընդ յանցանացն Է ամ ապաշխարութիւն ընկալցի, Ե ամ արտաքոյ եւ Բ ի ներքս։ Ապա եթէ ոչ դարձցի առ բուն կինն իւր՝ զկեանս տանն իւրոյ բաժանեսցէ, զկէսն կնոջն իւրում տացէ եւ տուգան լեկեղեցի, զի զպսակն ուրհնութեան զոր ընկալեալ էր վասն ամուսնոյ իւրոյ անարգեաց եւ ինքն զամենայն աւուրս կենաց իւրոց պոռնիկ կոչեսցի, մի մտցէ յեկեղեցի Աստուծոյ, այլ ի դուրս հաւասարեսցի աղաւթից, ի ձեռն ողորմութեան տրաւք տնանկաց եւ վասն ջերմ արտասուաց զլետին թոշակն ընկալցի։ Ապա եթէ կինն մեռցի եւ այլ կին չառնիցէ, ջերմ յապաշխարութիւն եկեսցէ, Է ամ ի դրունս կացցէ եւ Գ ամ ընդ ձեռամբ աղաւթից հաւասարեսցէ, ի ձեռն ողորմութեան, գթով տնանկաց քաւեալ զմեղսն՝ հաղորդեսցի աւրինացն։

ՄԹ (ՄԵ) ԺԳ. Վասն որ պատրաստեալ են ի քահանայութիւն եւ կանայս

1 p դարձցի նա առաջին S յառաջինն ûgs առաջին HMQRXb անցանացն b յայնցանաց egq անցանաց W եօթն F ե (befgq գ) փխ. է ê ապաշխարութիւնն m ապաշխարեալ

2 L ընկալցին Y, ընկալցի և c ընդալցին m չիք ընկալցի FMRXY է (abcdefgkpqs ա e մի m և ա) փխ. ե Y չիք ամ n յարտաքոյ beghilo qrt չիք և NY ր ամ g ի ներս abc defghiklmopqrt թէ cd դարձցի ոչ K չիք ոչ

3 flo բունն CDHYûdkprs կին û զկեան b արժանասցին փխ. զկեանս q չիք զկեանս տանն իւրոյ AIJKLMN OP տան b չիք տանն իւրոյ բաժանեսցէ d իւր. բացի Yacdbilort-ից մնացած Ձեռ-երը բաժանեսցի U բաժեսցի q բաժանեսցին bhio q զկէս d և զկէսն X և կէսն û կէս LNOVYWûacdfghiklmoprst կնոջ X չիք կնոջն

4 X չիք իւրում տացէ և Y իւրոյ ûb տացցէ L տուգանեսցի bdq տուգանք cil ot տուգանս r զտուգանս h տուգանոյ Yabcdfhiklopqrst յեկեղեցին S եկեղեցի eg եկեղեցոյ mr եկեղեցին KLMQRSTXeg պսակն Yû պսակ kinps զպսակս Y չիք աւրհնութեան

5 a էր վասն ամուսնոյ-ից մինչև 244-րդ էջը ընկած է DHêhlmo ամուսնոյն KLMQSTZ ամուսնութեան hilor չիք զամենայն

6 hilor զաւուրս dh պոռնկի Q կոչեսցի վասն մի e մտէ QSY եկեղեցի b յեկեղեցին

7 û զի փխ. այլ h դուռն (lo դուռս) փխ. դուրս Wbdfikmpqrst հաւասարեսցէ

8 YWkms և տրօք defgq տրոց û տրօք և ողորմութեամբ տնանկաց b արտասուեաց hlo արտասուացն H և զյետին ê զհետին û յետին ûb q թաւշակին

9 MRX ընկալցին dkmds թէ Y չիք եթէ Yû կին hlo մեռանի eg չիք եւ (այլ) i յայլ KLMQRSTXY Z չիք կին bfhloq չառնէ eg չառցէ b ջերմն n և ջերմ t ի ջերմ CFHI MNRSVXYWûdghlnort ապաշխարութիւն IKLOPQTZê ապաշխարութիւնն bq ապաշխարութեամբ e ապաշխարութեան

10 Y այլ եկեսցէ n առնիցէ փխ. եկեսցէ W եօթն FHêblot ե փխ. է NOYbcdefghiklmopqrs ի դուրս փխ. ի դրունս bcdeghiklmopqr st չիք և i դ փխ. գ

11 b աղաւթեսցէ ûc հաւասարեսցի h ի ձեռն տալ MYê ողորմութեանն a ողորմութեամբ Wdeg և գթով C գթովք û գթոյ r գթով և ողորմութեամբ

12 begq քաւեսցէ ûbcdqr զմեղս b ապա հաղորդեսցի աւրինացն աստուծոյ CDFUVWêûcdhiklmnoprs աւրինաց MR յաւրինացն XYT յօրինաց

13 nr որք (p որոց s որոյ) փխ. որ t հանդերձեալ փխ. պատրաստեալ c է փխ. են ê ի քահանայութիւնն b ի քահանայութեանս egq ի քահանայութեան

ունիցին՝ թէ մինչ չեւ ի քահանայութիւն մերձեցեալ իցէ եւ կինն շնացէ, արձակեսցի կինն եւ առն չիշխէ լինել. եւ այրն ի քահանայութիւն մատիցէ. ապա եթէ կամք իցեն նմա կալ ընդ կնոջն, քահանայ ոչ եւս կարէ լինել, զի ոչ ընդունի զնա եկեղեցի եւ կանոն։

Մ Ժ (ՄՋ) ԺԴ. Քահանայ եթէ ի պղծութեան գտանիցի եւ իւրքն յայտնեսցին եւ խոստովան լինիցին, քահանայանալ ոչ կարէ, բայց ի կարգին կացցէ։ Ապա եթէ խոստովան ոչ լինիցին եւ յայտնապէս յանդիմանել ոչ ոք կարասցէ, ի կամս նորա թողցեն լինել եւ չլինել եւ եպիսկոպոսին։

ՄԺԱ (Մէ) ԺԷ. Նոյն կանոն եւ սարկաւագին կացցէ, քանզի սուրբ եկեղեցի զանարատս ընդունի, զի ի ձեռն անմեղացն մեղաւորքն զփրկութիւն գացեն, քանզի աւր ըստ աւրէ բողոքէ, թէ զսիրտ սուրբ եւ զհոգի խոնարհ Աստուած ոչ արհամարհէ եւ եթէ յում բնակեցայց «Եթէ ոչ ի հեզս եւ ի խոնարհս եւ որ դողան ի բանից իմոց»։*

* Ես. ԿԶ, 2

1 ê ունիցեն hefgq առնիցեն փխ. ունիցին bcdefgkmpqs եթէ NYûcdilp qrs մինչև OPVê ի քահանայութիւնն. բացի APUVn-ից մնացած Ձեռ-երը մերձեալ Wû կին

2 V շնասցէ NOWeg արձակեսցէ bq նա արձակեսցէ ûd կին g զկինն Q չիք արձակեսցի... լինել Y չիք և առն չիշխէ լինել u այրն փխ. առն t լինիլ N այն փխ. այրն F և այրն ի քահանայութիւն կրկնված է ê ի քահանայութիւնն b ի քահանայութեան մարտիցէ

3 Y մտիցէ ապա և կինն այլում չիշխեսցէ լինել ապա եթէ կամք BC DEFHêbcdefghkmpqs թէ ê իցին c կամ իցեն կալ ընդ կնոջն նմա քահանայութիւն d կամաւք իցեն կալ ընդ կնոջ նմա քահանայ W նմայ փխ. նմա û կնոջ n կնւոջն

4 ht եւ ոչ t լինիլ mps ոչ եւ ընդունի b չիք զնա IMNORhrs յեկեղեցի h եկեղեցին Klt կանոնք

5 ſq թէ h որ փխ. եթէ beg թէ գացի ի պղծութիւն d չիք ի KLMQRST VYZdhlops ի պղծութիւն f գացի q չիք գտանիցի N հայտնեսցեն eh յայտնեսցեն b յայտնի իցին cefgq յայտնիցին d յայտնիցեն

6 b խոստովան լինել անձին FU չիք և խոստովան N լինիցեն Y լիցի cd m լիցին IJû եղիցին փխ. լինիցին U չիք լինիցին r· ի քահանայ û կարեն, ի կարգն cd ի կարգէն ելցէ փխ. ի կարգին կացցէ

7 l կայցցէ t իսկ փխ. ապա bcdefgk mpqs թէ bcdegikpqst լինիցի hl o լիցի Y լիցին, չիք և F յայտապէս

8 eg չիք ոք bcdefgikmpqrst կարիցէ h է արասցէ փխ. կարասցէ Y չիք և չլինել և ê թողցին t լինիլ և չլինել L չի լինել r չըլինիլ b ոչ լինիլ OWbhlopr չիք եւ (եպիսկոպոսին)

9 d եպիսկոպոսին իշխան է

10 DHêpr սոյն V կանոնք b կանոնս Dê չիք և l կայցցէ pt կայցէ q և սուրբ MRX յեկեղեցի

11 û անարատս eg զանարատսն ikmp s զանարատն b ի ձեռս nեg անմեղաց Uûhılnort մեղաւորք X զփրկութիւնն ikmprst փրկութիւն cd թողութիւն փխ. զփրկութիւն

12 BDEFIJKMNOPQSYZWûcefghlmn ort գտցցեն ebq գտցին ubı չիք թէ eg սիրտ û հոգի

13 û ուղիղ փխ. խոնարհ Eû չիք և (եթէ) chlmo թէ IMRXYps ում Wefgn q յո (b յոյ d եւ ոյ) փխ. յում r և եթէ եւ ի յում d հանգեաց փխ. բնակեցայց b չիք ոչ

14 ho և ի խոնարհս կրկնված է SH û չիք ի (խոնարհս) YWnt որք W դողան բանից ի բանից փխ. դողան... իմոց KMQRSTXYZb g չիք ի (բանից)

ՄԺԲ (ՄԸ) ԺՁ. Կամ եղեւ մեծ ամենայն ժողովոյն՝ թէ մինչեւ ցերեսնամեանս մի ոք ածցի ի քահանայութիւն, զի փորձեսցի, ընտրեսցի պիղծն ի սրբոյն, ի բաց պարզեսցի, քանզի եւ Տէր մեր Լ ամեան էր յորժամ առ զաւծումն մկրտութեանն եւ սկսաւ զնոյն աւրինակ ուսուցանել ամենեցուն՝ Ը աւրեայ մկրտիլ, իսկ Լ ամեան աւծանիլ ի քահանայ։

ՄԺԳ (ՄԹ) ԺԷ. Վասն որք ի նեղութիւն անկանիցին կամ ի խիստ հիւանդութիւն եւ կամ ըմբռնեսցի ի բռնաւորաց եւ վասն նեղութեան մկրտիցի, եւ կամ յառաջ էր անուն քրիստոնեայ եւ գործք վատթարք եւ ապա վասն նեղութեանն ի հաւատս կացցէ, զայնպիսին ընդունի եկեղեցի, այլ ոչ կատարելապէս, զի ակամայութեամբ են հաւատքն. զայնպիսւոյն ասէ գիր. «Միթէ՛ ի հող խոստովան առնիցիմ առ քեզ»*։

* Սաղ. ԻԹ, 10

1 t մեծի u չիք ամենայն d սուրբ փխ. ամենայն u չիք թէ, մինչ pst մինչ չե Khlo երեսնամեանս (Ցաև լ-ամեանս) Y ցլ-ամեայ û երեսնամեայ cd ցերեսնամեայսն eg ցերեսնամեանսն f ցերեսամեանս ps ցերեսնեմեանս it յերեսնամեանս r երեսունամեանս

2 F ի քահանայութիւնս d ի քահանայութիւնն Y փորձեսցէ և ընտրեսցէ KLMTXZcdeg եւ ընարեսցի

3 N ի պիղծն bq պիղծ bdefgkmq ի սրբոցն ê բարզեսցի HIJNûbeg n աէրն ABCDEOPRSTUXZ եմեան Wubdeghilopqst երեսնամեայ H լե ամեա r յերեսնամեայ

4 Wûr էառ eg չիք առ ûef օծումն n զյաւծումն r զօծում lMNORS UVXWêûbdfhlpst մկրտութեան eg մկրտութեան էառ և սկսաւ q մկրտութիւն d և զսկսաւ

5 k յամենեցուն t յութօրեա begq ը աւր (eg ը աւրեայ) մկրտութիւնս (eg մկրտութիւն) Yêcfhcklmopr st մկրտել uglot և փխ. իսկ beq չիք իսկ ABCDEOPRSTUXZ լ եմեան (Ցաև երեսնամեան) HYûbcefghilk mnopqrst ամեայ DHKLMNOQR STXZWêbfhiklmopqs օծանել Y օծել d յաւծանիլ e զօծանելն g զօծումն

6 NOYps չիք ի begq և փխ. ի JUhcd fgnqt ի քահանայութիւն Je ի քահանայութիւնն hlo ի քահանայս

7 Lcdkmps ի նեղութիւնս ê ի նեղութիւնն begbilnort ի նեղութեան q ի նեղութեանն s անկանիցեն Z անկանիցի cefghiklmopqrst և կամ (ի) b և կարի փխ. կամ (ի) bdps չիք ի (խիստ) d ի հիւանդութիւն

8 cdkmps չիք կամ (ըմբռնեսցի) bef gq ըմբռնիցին d ըմբռնեսցի Z բռնաւորաց փխ. բռնաւորաց K կամ (LSZ զամն RXY զոմն M զոմն ուրիշՑերբ ուղղել եՑ զի ոմն ի) փխ. վասն cefghiklmoqrst նեղութեանն

9 NOVWbcdefhiklmopqrst մկրտեսցի d և կամ էր յառաջ էր Q չիք կամ ebt անունն c անուամբ bp յանունն mns յանուն Jûd չիք անուն NOW անուն նորա քրիստոնեայ ê քրիստոնեաք ks քրիստոմնեայ u կամ փխ. և (գործք) begq գործքն hlo գործովքն cirt գործովք uc վաթար p վատթար

10 IMQRSUVXWêûbdnp նեղութեան i չիք ի d ի հաւատսն befgq գայցէ փխ. կացցէ b գայսպիսին cq զայնպիսիսն

11 e ընդունելի ê ընդունի կրկնված է MRX յեկեղեցի Yegr յեկեղեցին dq եկեղեցին leg յակամայութեամբ bkms ակամայութեան b չիք են

12 b հաւատին IJKLMPRSTVXYZûbc dfhnpqrt զայնպիսոյն lo և զայնպիսոյն NOWe զայնպիսուն e g զայնպիսին Q զի այնպիսիոյն N գիրք eg թէ միթէ lbdhloprt չիք ի Y խոստովանութեան t խոստովանիցիմ փխ. խոստովան առնիցիմ BCDEFHKLMQRSTVYêr առնիցեմ b առնիցի hlo առնի

13 b առ քեզ կամ պա

ՄԺԴ (ՄԺ). ԺԸ. Դաւաճաց երիցունք ի քաղաքի եկեղեցւոյ իբրեւ անդ իցէ եպիսկոպոսն կամ երէց քաղաքին, չէ պատշաճ նոցա պատարագ մատուցանել կամ հաց լագապի տալ եւ ոչ բաժանել յեկեղեցւոջ։ Ապա թէ նոքա հրամայիցեն եւ կոչեսցի՝ լագապի տացէ, այլ շահն գինչ եւ եկեսցէ ի նմին եկեղեցւոջն պահեսցի։

ՄԺԵ (ՄԺԱ) ԺԹ. Այլ որ քորեպիսկոպոսքն են՝ ըստ աւրինակի եւ ըստ կարգի եաւթանասնիցն եւ իբրեւ լծակիցք վասն փութութեան որ յաղքատսն կատարելոց է։

ՄԺԶ (ՄԺԲ) Ի. Եւ սարկաւագունս ըստ պիտոյիցն արժան է առնել, որչափ տեղիքն եւ պէտքն խնդրեսցեն, եւ մի աւելիս ինչ, զի մի ցոփութիւն լինիցի։

1 b դաւառ cdefghiloqrt դաւառի b իրիցուք kq իրիցունք Y ի քաղաք, եկեղեցոյ bcdeflopq եկեղեցոյ t յեկեղեցւոյ p չիք իբրեւ c անտ q անդի r իցէմ

2 ûbkmps եպիսկոպոս ho քաղաքի b պատճառ փխ. պատշաճ Y նոցունց km պատարագս

3 U հայ փխ. հաց KYZêp ադապի Q ակապի Ycflo յեկեղեցոյ bq յեկեղեցոջն pl եկեղեցոյ

4 uint նթէ KLMQRSTXY նոցա փխ. նոքա RXYbegqt հրամայեցին ê հրամայիցին û հրամայեսցեն r հրաւիրեսցեն փխ. հրամայիցեն q ապա թէ... պահեսցի կրկնված է Ybh կոչեսցին cJekmps կոչիցեն f կոչեսցեն gq կոչեցին d յադապ ps ադապի i տացի BF այդ Y չիք այլ kmps շահ

5 cd չիք և (եկեսցէ) i իցէ փխ. եկեսցէ IJuekps եկեղեցւոջ cfghlo եկեղեցոջ LMRXêr յեկեղեցւոջն m յեկեղեցւոջ P եկեղեցոջն q յեկեղեցոջ b եկեղեցուջ Y տարւոջն փխ. եկեղեցւոջն ê պահեսց begqs պահեսցէ d պահեսցեն

6 B այդ b այրս փխ. այլ beg չիք որ H քորեպիսկոպոսն hno քորեպիսկոպոսունք l քորեպիսկոպոսունքն b քորեպիսկոպոս քննեսցէ QWûi rt քորեպիսկոպոսք b չիք են ըստ N էին փխ. են BDEHIRê աւրինականի (Ըստ օրինականի) e կարգի է

7 û եօթանասնից hq եւթուցն (e g թուցն f եւթանցն hl քահանայիցն) փխ. եաւթանասնիցն բացի NXYWmrt-ից մնացած ձեռ-երը եւթանասնիցն êbeghilopqrst չիք եւ (իբրեւ) û լծակից eq փութութեանն h փութեան QTVX փրկութեան (Y փրկութեանն) փխ. փութութեան V չիք որ JIQ աղքատն u յաղքատս

8 bgq կատարելոցն

9 b սարկաւագն g սարկաւագունք h սարկաւագունքս q սարկաւագս BCDEFHQêbilnort պիտոյից hlo պարտ է փխ. արժան է

10 տեղիք o պետքն q պէնտքն ûe g աւելի t դաւելիս h առնելիս փխ. աւելիս l չիք մի (ցոփութիւն) D H ցուփութիւն

11 NOW լիցի

Ը

ԿԱՆՈՆՔ ԳԱՆԳՐԱՑ ԳԼՈՒԽՔ ԻԴ.

Ա. Վասն որ զամուսնութիւն գարշ համարին։
Բ. Վասն որ զմսակերութիւն պիղծ համարին։
Գ. Վասն ծառայից որ զտեարս արհամարհեն։
ծ *Դ. Վասն որ խոտեն զամուսնացեալ քահանայս։*
Ե. Վասն որք զեկեղեցի արհամարհեն։
Զ. Վասն որք արտաքոյ եկեղեցւոյ ժողովս առնեն։
Է. Վասն որք զրկեն զեկեղեցին ի պտղոց։
Ը. Վասն որ առանց եպիսկոպոսին ծախեն զպտուղսն։
Թ. Վասն որք չամուսնանան գարշ համարելով։

1 Û կանոնախմբի N-ը մուծված է վերնագրում՝ *կանոնք ը գանգրեայ* փխ. *կանոնք....* *իգ* AU *կանովնք* U *գանգրեաց* eg *գագրա,* բացի BCDEFHêckmps-ից մնացած Ձեռ-երը *գանգրեայ* IJNOPRSVYê git *գլուխ* hlo *գլուխս* W չիք *գլուխք իգ* ABDEFHQUêcefgbilo rt *իգ (d ի և գ)* փխ. *իգ* p *ի և դ* n *կանոն գանգրեա ժողովոյն որ եղև ի քրիստոսէ գճկա ամի ունի գլուխս իգ* աջ լուսանցքում՝ *որ եղև....* *ամի* bq չունեն վերնագիրը
2 Û չունի ցանկը՝ 188 էջից 189-րդ էջի 15-րդ տողը bdefghiloqrt *որք* Yêbe ghloq *զամուսնութիւնն* kmps *պիղծ* փխ. *գարշ* Yd *համարի* b *համարեն*
3 ceghklmopqst *որք* CDH չիք *որ* Yê blqs *զմսակերութիւնն* IJLMQRST XZeg *գտրշ* փխ. *պիղծ* Yd *համարի* l *համարեն*
4 hq *ծառայիցն* b *զտէրն* efgq *զտէրս* hl *զտեառս* o *զտիառս* cdikmp s *զտեար* r *զտեարս իւրեանց արհամարհին* I *արհամարէ* J *արհամարհէ* t *վասն որք զտեարս իւրեանց արհամարհեն ծառայք* բացի rt-ից մնացած Ձեռ-երը *զտէր*
5 hqıt *որք* I *զամուսնացեալս* d *քահանայն* *խոտեն* CE *քահանայ*
6 Nbcefgiq *որ* N *եկեղեցի* bq *զեկեղեցին* hlops *զեկեղեցիս* R *արհամարին*
7 begq *որ* H *արտաքնո* n *յարտաքոյ* begq *եկեղեցոյ (*b *զեկեղեցոյ) արտաքոյ (*eg *արտաքս)* IJNOPVXY êcdfhiloprs *եկեղեցոյ* t *յեկեղեցւոյ* U *ժողովք* n *ժողով*
8 bloq *որ* h չիք *զրկեն* FYbcfnq *զեկեղեցի* eg *զեկեղեցի վասն ի պտղոց* R չիք *ի* BCDEFHUVêcdn *ի պտղոյ*
9 MXY *որք* DHê չիք *որ* Ybefgh loq *եպիսկոպոսի* Rbcdefgbklmop qs *զպտուղս*
10 hfq *որ* eg չիք *որք* BEFRXo *չամուսնան* eq *չամուսնանալ* t *զամուսնանալս* bq *և գարշ համարին* t *համարեն*

Ժ. Վասն որք ամբարտաւանեն յամուսնացելոցն վերայ։
ԺԱ. Վասն որք անգոսնեն զագապսն։
ԺԲ. Վասն որք հանդերձիւք արդարանան։
ԺԳ. Վասն կանանց որ զարանց հանդերձ զգենուն։
ԺԴ. Վասն կնոջ որ յառնէ ելանիցէ։
ԺԵ. Վասն որ զորդիս թողուցուն։
ԺԶ. Վասն որ զծնաւղս իւր ատիցէ։
ԺԷ. Վասն կանանց որ զհերս փոքրեն։
ԺԸ. Վասն որ զաւր կիւրակէին ոչ պահեն եւ ի գործ արկանեն։
ԺԹ. Վասն որք ոչ պահեն զկանոնեալ աւուրսն։
Ի. Վասն որք ոչ պահեն Խ̅ աւր աղուհացիցն։
ԻԱ. Վասն Զատկի հինգշաբաթւոյն։
ԻԲ. Վասն որ երթիցէ ի ժողովս մարտիւրոսաց։
ԻԳ. Վասն որ յառաջ քան զՊատարագամատոյցն ճաշակեն։
ԻԴ. Վասն որ առանց աղաբողոնի սաղմոսեն։

1 KLNORSTYZêepr յամբարտաւաննեն X յամբարգատաւն W յաբբարտաւանութենէ ամուսնացեալք t ամբարտաւանին ի վերայ ամուսնացելոց CDHhlnop ամուսնացելոցն Q յամուսնացելոյն վրայ Y c յամուսնացելոց bq յամուսնացուցանելն eg ամուսնացել Wbeg q չիք վերայ

2 Kdr յանդոսնեն D անգոսեն MQ Z անգոսն hlo զագապսն անգոսնեն N զայգապսն bf զագաբս ciq զագապս d զյագապս

3 befgq հանդերձիւ ı հանդերձ U արդարան

4 Yt որք H զ[աբ]անց V հարանց փխ. զարանց b հանդերձն e զհանդերձն fq հանդերձս Wn զգեստ փխ. հանդերձ U հանդերձ սգեստ զգենուն g չիք զգենուն

5 Xbq կնոջն B կնոջո c կ[ն]ոջ IJq առնէ t յառնէ իւրմէ ê ելանեցէ hl o եյանէ

6 NOWrt որք bq թուլացուցանեն c թողուն d թողուն յունն eg թողացուցին f թողուցուցուն t զորդիս իւրեանց kmps թողուն և ոչ սնուցանեն

7 hrt որք P ծնօղս i զծնօղ hlopt զծընաւզսն (նաև զծնօղսն) t իւրեանց beghloq չիք իւր eg ատեցին hl o ատեն t ատիցեն

8 hq կանանցն YWrt որք ft զհերս իւրեանց bq փոքրեսցեն r փոքրիցեն

9 Yt որք oq չիք որ g վասն զաւր կիրակէն գործեն փխ. վասն.... արկանեն H աւր բացի Xkmpt-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն ոչ ê չիք ի

10 kmps աւուրս զպահս X յօրէնսն փխ. աւուրսն eg չիք աւուրսն

11 b աւուր աղուհացն W զաղուհացից քառասուն օր

12 eg վասն որք զատկին հինգշաբաթուն kmps վասն զատկին հինգշաբաթու չլուծանել զպահս t վասն զատկին հինգշաբաթու մեծի աւուրն

13 KMQRSTXZ1 որք MQRSTXYZ երթան 1 երթիցեն IJNOVW չիք որ, երթալոյ F եթէ ոք երթիցէ ի ժոժովս մարտիրոսաց մի ամբարտօանութեամբ L վասն քահանայի որ մարտիրոսաց տաւնս կատաբեսցէ kmps ի ժոգովս (s զժողովս) մարտիրոսաց զզուշ կալ ի պաշտաւն (ps պաշտաւնն) ABDEFHUêbcde fghlnoqrt չիք վասն... մարտիւրոսաց C վասն որք գնան ի յիշատակս եւ ի ժողովս մարտիրոսաց եղիցին պատբաստք այս վերնագիրն ավելացրել են ուրիշները ծախ լուսանցքում

14 բացի begq-ից մնացած Ձեռ-երը որք eg զպատարագն h որք զպատարագ յառաջ քան զպատարագամատոյցն n զպատարագ մատուցանելն bq չիք ճաշակեն t չիք վասն... ճաշակեն

15 CIJLMNOPQRSTVXYZWêcdhiklm oprst որք b զաբողովնի cdegq զաբողոնի f զաբողոնի bq զսաղմոսն (q սաղմոս) ասաց cdfkm սաղմոս ասեն A սաղմոսեն աջ լուսանցքում

Կանոնք Գանգրայ

Այս կանոնք յետ Նիկիայ ժողովոյն եդաւ։

Իսկ յետ գնելոյ զկանոնս եւ կարգելոյ եւ ծաւալելոյ յընդհանրական եկեղեցի եւ ուրախ եղեալ ամենեցուն տալին աւրհնութիւն ի բարձունս։ Եւ եկեալ ի մի վայր վարդապետք կողմանց կողմանց արեւելից, հիւսիսոյ եպիսկոպոսք ԺԵ ի մեծ եկեղեցին ի Գանգրացւոց առ սուրբն Եւսեբիոս, զի առաւել եւս կարգեսցեն եւ հաստատեսցեն զեղեալ կանոն մեծի ժողովոյն ինչ ինչ որ պիտոյ էր ի լրութիւն եկեղեցւոյ։ Քանզի էր ի կողմանսն յայնոսիկ Եւստաթէացւոց հերձուածութիւնք, որք ասէին անմտութեամբ իւրեանց, եթէ որք ընդ ամուսնութեամբ են եւ մեղան, անյոյս են ի փրկութենէ։ Եւ այլ իմն այլաշոռ կարգս ի մէջ բերեալ Թիւրէին ղուղիղ կարգս

1 բացի IJKLMNOPQRSTVXY-ից մըՆացած Ձեռ-երը չուՆեՆ երկրորդ վերՆագիր bq *կանոնական* (b *կանոնք*) *սահմանք* (b *և սահմանք*) n *Նախադրութիւն զանգրեա կանովնիս* Z *կանոնք զանգրեա գլուխ իգ*

2 IJû չիք *յետ* NY *Նիկիոյ* HS *ի Նիկիայ* û *Նիկեայ* bcdefghiklmopqrst չիք *այս... եդաւ*

3 b *զկանոն և կարգեալ և ծաւ[ալեալ]* cd *կարգելով և ծաւալելով* X չիք *և ծաւալելոյ* befghiklmopqrst *ընդհանրական* (b *յընթանրական* f q *յընթանրրական*) *կաթողիկէ եկեղեցոյ*

4 cd *աիեղերս կաթուղիկէ եկեղեցոյ* փխ. *եկեղեցի* hilort չիք *և* (*ուրախ*) d *ուրախացեալ* (b *ուխա եղեալ*) փխ. *ուրախ եղեալ* q *ուխտ* փխ. *ուրախ* b *տացին* hlo *փառս* փխ. *աւրհնութիւն*

5 ûb չիք *ի մի վայր* û չիք *վարդապետք...* *հիւսիսոյ* cdefgiklmopqr s *կողմանք* (b *կողմամբք* t *ի կողմանց*) փխ. *կողմանց կողմանց* SWb չիք *կողմանց*

6 bq *ի հիւոիսաց* (b չիք *ի*) eg *ի հիւսիսաց* (e չիք *ի*) ht *եպիսկոպոսուն* u *հովուապետք* փխ. *եպիսկոպոսք* êbc *ժէ* û *սուրբ* փխ. *մեծ* û չիք *առ սուրբն* մինչև 191-րդ էջի 11-րդ տողի *գանգրացւոց* բառը

7 ps *սուրբ* q *սուրբսն* H *եւսեբիսս* e *եւսիբիոս* g *եւսոփիոս* i *եւսեբի* b *կարգեսցին* W *կարգեցին և հաստատեսցին* L *հաստատեսցեն և* *կարգեսցեն* begq չիք *և հաստատեսցեն* cdfhiklmoprst *կարգեսցեն* (d k *կարգեսցին և ուղղեսցեն* (h *ուղեսցեն*) *և հաստատեսցեն*

8 hilort *զկանոն եղեալ* V *կանոնն* cd *կանոնս* Y *մեծ* OW *ինչ և ինչ* DEHIJKLMQRSTXYZêbcdefghlm qrt չիք *ինչ* t *զոր ինչ*

9 V *լռութիւն* Xê *լրութիւնն* beg q *լրութեան* Y չիք *ի լրութիւն* D *և եկեղեցւոյ* ê *և եկեղեցոյ* IV bcdefghikopqr *եկեղեցոյ* MRX *յեկեղեցւոյ* Y *եկեղեցոյն* d *քրիստոսի* փխ. *քանզի* i չիք *ի* IJVbcdeq *կողմանս* KLMRSXYZ *կողմանցն* hi lor *կողմանքն* Vc *յայսոսիկ* d *այսոսիկ* beg *այնոցիկ* q *յայնոցիկ* hlnot *այնոսիկ* NOYWhlp *եւստացուածոց* S *եւստացւուց* X *եւստացումն* cdefgko *եւստացոց* o *եւստացիածոց*· rt *եւստացիոց* ABCDHIJ *եւսաացւոց*

10 X *հերձուածութեան* b *որ* D *ասին* Y *անմտութեամբք* W *անմտութիւն* t *յանմտութեամբ* բացի bcdefghiklmopqrs-ից մՆացած Ձեռերը *անմտութեամբն* Y չիք *իւրեանց*, *թէ*

11 Ihlops *ոք* փխ. *որք* êhlo չիք *ընդ* b *ամուսնութեան* akms *ամուսնութեամբն* U չիք *են* bq *մեղք* Y *և անյոյս* CDIJêbhloq *ի փրկութենէն*

12 AC *այդ* dfhikpqrs *իմն* կրկՆված է DHKLMQRSTYZ *աշոն* (X *աշունչ* t *այլագուն*) փխ. *այլաշոն* bq *այլաշուն* s *մէնջ* փխ. *մէջ* Yhlo *գուզիգն* befgpq չիք *ղուղիղ* befgip q *զկարգս* d *կարգն.*

եկեղեցւոյ։ Որք եւ կանանց ղհանդերձս առնացիս զգեցուցանէին, այլ եւ փոքրել զվարսս ի գլխոյ իւրեանց, զոր արգելն Պաւղոս, որք եւ զմսակերութիւն պիղծ համարէին եւ այլ զինչ եւս պատմեսցուք ղազգի ազգի այլանդակ գործս նոցա մինչեւ հեռանալ ծառայից ի տերանց եւ աղախնանց ի տիկնանց, եւ կանանց յարանց, այլ եւ ղպտուղս եւ զպասս եկեղեցւոյ ագանելիս իւրեանց առնել եւ այնու սուրբ առնել զանձինս իւրեանց։ Զի եթէ ոչ էաք ի հրամանէ Հոգւոյն սրբոյ ժողովեալք եւ ի բաց կտրեալ զվնասակար զգաղձն եւ քաղեալ զորոմնն ի ցորենոյն, ելեալ տարածեալ գայր սէզ մեղացն։ Եւ ահա անդէն հաստնէաք ի միաբանութիւն սահմանադրութեանն յեկեղեցին Գանգրացւոց, որոց անուանքն են տյսոքիկ՝ Եւսեբիոս, Հեղիանոս, Եւգենիոս, Ուղղիպոս, Բիւթանիոս,

1 Y *եկեղեցոյ կարգ* JPVêbcdefgbilo s *եկեղեցոյ* MRX *յեկեղեցւոյ* q *յեկեղեցոյ* R *որ* eg *զկանանց* eg *հանդերձս* q *ղհանդերձսն* CDEFHU e *առնացի* Y *զարանց*
2 BCF *այգ* Y *և այլ փոքրելով* b *փոքրելն* IJLVWdir *զվարս* Ybeghlo q *ղհերս* VYbcdefghıklmopqrst չիք *ի* CDêblot *ի գլխոց* q *իւրոյ* b *իմոյ* փխ. *իւրեանց*, *արգեալ* VYt *արգել* W *արգելէ* q *արգելեալ* b *պաւղոսի*
3 b չիք *և* êbpt *զմսակերութիւնն* h *մսակերութիւն* q *զմսայկերութիւն* eg *պեղծ* MRSTXZ *և այլ և զինչ* Y չիք *այլ* Hb *ինչ* mt *այլ և* s *զինչս*
4 YWq *ազգի ազգի* bilort *զայլազգի* փխ. *զազգի ազգի* A *այղանդակ* P *այլանանդակ* t *այլանդամ* b *զագրալի* (q *զայրալի*) փխ. *այլանդակ* efgbks *զայլանդակ* begq չիք *մինչև... ի տերանց*
5 CDEFMRXê *և* փխ. *ի* (*տերանց*) B DEFHKLMNRSTVXYZêbcdefgilo pqrs *աղախնաց* QWbkmnt *ախաղնեաց* H չիք *ի* (*տիկնանց*) Yhl o *տիկնանց* d [*ա*]*իկնաց* q *տիկնացն* c *կանանց* փխ. *տիկնանց* Hd *կանաց* Yegt *ի արանց* (eg չիք *ի* t *յարանց*) b *յարեանց* d *և յարանք*
6 AB *տյգ* k չիք *այլ... զպասս* UX *պտուղս* BCDEFHIên *զպասն* biqr *զպաս* U *զպասք* cd *զպսակս* (hlo *զհասս*) փխ. *զպասս* NOPV Yêbcefgbilopqrs *եկեղեցոյ* MR X *յեկեղեցւոյ* ı *ըպանելի* փխ. *ագանելիս* hlo չիք *առնել*
7 hlo չիք *և այնու... իւրեանց* U չիք *և այնու սուրբ առնել*, չիք *իւրեանց* Ycf *թէ*
8 J *ի հրամանի է* HINOPRVXYê bcdfghiloq *հողոյն* Q *կտրեա* Ubcdloq *կտրեալք* J *կարեալ* (h *կատարեալք*) փխ. *կտրեալ*
9 bcdefghıklmopqrs *զաղձն* EKLMO QRSTZW *զղանձն* (Y *զանձն* N *զղաձն* t *զանձն*) փխ. *զգաղձն* betgq *քաղել*. բացի AKLMNOPQ RTXZfkps-ից մնացած Ձեռ-երը *զորոմն* n *ցորենւոյն* d *կայր* f *գայրն* DH *զայր* փխ. *գայր* V *գայսրէ* (t *գասրէր*) փխ. *գայր սէզ*
10 efgq *սէզն* bn *զէզն* NO *սէ* (Q *զէ* S *սէջ* W *ասէ*) փխ. *սէզ* NOW *ի մեղացն* Vt *զմեղացն* hefgq *մեղաց* e *յանդէն* HY *հաստնէք* cd *հաստք* ê *միաբանութիւնն* mps *միաբանութեան* FIJMQRSWcefghkmp s *սահմանագրութեան* bdq *սահմանագրութիւն*
11 J *յեկեղեցիս* KLMQRSTYZeg *եկեղեցին* d *եկեղեցւոյն* lYcbps *զանգրացոց* b *գագարացոց* epq *գաղրացոց* f *գանգրացոց* lo *զանգրացոյ* r t *գանգրացւոյ* ilor *որոյ* BCDE FHKLMNOPRUVXYZêbcdegiops t *անուանքն*
12 CDHbr *այսոցիկ* q *այսոքիկք* H *եւսերիսս* N *եւսիրոս* ü *սերիոս* ı *հեղինոս* eg *հեղիանիոս*. բացի QXY ZWblo-ից մնացած Ձեռ-երը *հեղանիոս* W *եւգինեոս* ûcdhn *եւգինիոս* r *եւգենէոս* b *փեղիանոս* փխ. *եւգենիոս* LZ *ուղիպոս* d *ուղիայոս* hlort *ուվաղիպոս* i *ուվագպիոս* b *հերակլիոս ուղղիպիոս* efgq *փեղիտոն հերակլիոս ուղիպպոս* (f *ուղղիպպոս* q *ուղղիպիոս*) *բիւթանիոս* RXY չիք *ուղղիպոս բիւթանիոս* H *բիւթանոս* b *բիւթիանոս* c *բութանիոս* ks *բւթանիոս*

սուրբն Գրիգորիոս, Եւղաղիոս, Հիւպատոս, Պրոբեսիոս, Բասիղիոս, Բասոս, Եւգենիոս, Փիղետոն, Հերակղիոս, Պապոս. որք ի կողմանս արեւմտից, արեւելից, հիւսիսոյ եւ հարաւոյ, որք ժողովեցան եւ եկին ի հրամանէ Հոգւոյն սրբոյ ի ժողովն, որ ժողովեցան եւ եկին ի Գանգրա եւ հաստատեցին զկանոն Նիկիական մեծի ժողովոյն եւ առաքեցին ի շինած եւ ի լրումն եկեղեցւոյ սրբոյ. ողջ լերուք ի Տէր։

Աղաչեմք զամենեսեան եւ վկայութիւն դնեմք առաջի Աստուծոյ՝ ի Քրիստոս Յիսուս, յոյս փրկութեան ունել ի ձեռն ապաշխարութեան արդարոց եւ մեղաւորաց եւ մի՛ անյոյս լինել ի փրկութենէն, որ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր։

ՄԺԷ (ՄԺԳ) Ա. *Ոյք զամուսնութիւն մեղադրեն եւ անգոսնեն, կամ որ ոչ*

1 efgq *սուրբ* (f *սուրբն*) *զրիգորիոս* *եւվաղիոս* (f *եւղաղիոս*) *հիպատոս* *պոբէսիոս* (f *պրոբեսիոս*) *և* *պապոս* (fq չիք *և* g *պապաս*) փխ. (1-ին տողից).... *պապոս* (2-րդ տողը) RXY չիք *զրիգորիոս* b *սուրբ* û չիք *սուրբն* QSTXZ *եւլալիոս* U *եւզօղիոս* u *լալիոս* cdkmps *եւվաղիոս* h *եւղաղիոս* b չիք *եւղաղիոս*.... *հերակղիոս* DHQe *հիւպատիոս* cdkmps *հիպատոս* MRX *պրոբէիոս* Y *պրոէիոս* ê *պասիղիոս* k *բասեյլիոս* ST *բասիլլիոս* c չիք *բասիղիոս*.... *եւղենիոս*

2 Y *բասո* OWhlmops *եւգինիոս* t *եւգինիաոս* ST *փիլէտովն* û *փէլէտովն* dt *փիղիառն*. բացի hilor-ից մնացած ձեռ-երը *փիղէառվն* S *հրակլիոս* Wû *որք էին* (bq *որ է*) փխ. *որք* բացի hilort-ից մնացած ձեռ-երը *որ էք* փխ. *որք* ckmprt *կողմանս* *կողմանս*

3 IJKLMQRSTXYZbnq *յարեմաից յարեւելից* (bq *և յարեեյից*) V *յարեւմտից* Wlo *արեւելից արեւմտից* ûh *յարեեյից և յարեմաից* (û չիք *և*) efgrt *և արեեյից* A *հիսիսւոյ* BCDEFHKfkmns *հիւսւսոյ* Q *հիւոիւսոյ* U *հիւսւսւոյ* ê *հիւսւոււսոյ* c *հիւսսոյ* dp *հիւսոււսոյ* W *հարաւոյ* *հիւսիսոյ* begq չիք *հիւսիսոյ*, *ի* փխ. *և* û չիք *և*

4 û չիք *որք* DEHeal չիք *ի հրամանէ*... *և եկին* û չիք *եկին* U չիք *հրամանէ* n *հրամանէ* ձախ լուսանցքում IMNOPVYcfghloq *հոգոյն* Yefg չիք *ի* (*ժողովն*) û չիք *ի ժողովն*.... *մեծի ժողովոյն* bq չիք *ի ժողովն որ* t *որք* hlot չիք *և եկին*

5 Qlo *գանգքեա* bq *գագրա* t *գանգրոս* g *հաստատեցին* b *կանոնքն* n q *զկանոնն* F չիք *զկանոն* բացի AQVZWgiklmno-ից մնացած ձեռ-երը *նիկեական* bdefgq *մեծ*

6 ûhcdgnq *շինուած* ehlo *շինուածս* l չիք *և* (*ի*) K չիք *ի* (*լրումն*) L *իւրում* փխ. *լրումն* NOSTVYêbcefg ıpqrs *եկեղեցոյ* hlo *եկեղեցոյ մեծի* *և սրբոյ* b *սուրբ* c *լեր* hlo *ի տէր* *աստուած*

7 d *արգ աղաչեմ* IVWêbcefghiklmop qrst *աղաչեմ* û *զամենեսին* k *զամենսեանսն* ê *վկայութիւնն*. բոլոր ձեռ-երը *դնեմ*

8 eg *և* փխ. *ի* bdq չիք *ի* X *յիսուս քրիստոս* bdegq *յիսուսի քրիստոսի* RXY չիք *յոյս* Y *փրկութիւն* d *ունիմ զի ի ձեռն* rt *ի ձեռս* b չիք *ի ձեռն ապաշխարութեան* ê *ապաշխարութեանն*

9 ê *անյոյս* t *լինիլ* Vûbhlnoq *ի փրրկութենէ* d *ի փրկութեանէն*

10 X *յիսուս քրիստոս* BCDHRTWbhp r չիք *ի* (*տէր*) C *մէր որում* û *մեր ամէն* c *մերէ* *10—11*-րդ տողերի միջև բացի IJKLMNOPQRSTVXYZWû n-ից մնացած ձեռ-երը ունեն երկրորդ վերնագիր *զանգրա* (AUdbilor t *գանգրեա* b *գիր գագրայ* efg *գագրայ* q *գայղրա*) *կանոնիս* (hlo *կանոնի*) *գլուխք* (ABCDEFHê *գլուխս* DUbchloqt *գլուխ*) *իգ* (ABDEHU êbcdefghoq *իգ*) i *քսան և զ* q երկրորդ վերնագրից հետո *ուրհնէ աստուած մեր*

11 behloq *որ* (cdgikmpst *որք* r *արք*) փխ. *ոյք* Xêegqt *զամուսնութիւնն* g *մեղադրեն* hilort *մեղս դրեն* q չիք *և* ê *անգոյսնեն* R չիք *և* *անգոսնեն* t չիք *որ*

ննջէ ընդ առն իւրում՝ իբրեւ իցէ հաւատացեալ եւ երկիւղած եւ գարշելի համարիցին եւ մեղադիր առնիցեն իբրեւ այն, թէ յարքայութիւն ոչ կարէ մտանել, այնպիսիքն նզովեալ լիցին։

ՄԺԸ(ՄԺԴ)Ի. Ոյք ուտեն միս՝ առանց արեան եւ զոհելոյ եւ մեռելոտւոյ. զի ամենայն երկիւղածութեամբ եւ հաւատովք լիցի եւ դատապարտեսցին զայնպիսիսն վասն ուտելոյն, իբրեւ այն, թէ յոյս ոչ ունիցին առ Աստուած՝ նզովեալ լիցին։

ՄԺԹ(ՄԺԵ)Գ. Ոյք ծառայ ի պատճառս աստուածպաշտութեան պատրեն արհամարհել զտեարս իւրեանց եւ հեռանալ ի ծառայութենէ նոցա եւ ոչ ամենայն փութութեամբ պատուել եւ պաշտել զնոսա, իբրեւ իցեն տեարքն քրիստոնեայք եւ երկիւղածք՝ նզովեալ լիցին։

ՄԻ(ՄԺԶ)Դ. Ոյք երկմտեն եւ խորշեն յերիցուէ, որ ամուսնացեալ իցէ, որպէս թէ ոչ իցէ արժան ի նոցանէ աւրէնս առնուլ՝ նզովեալ լիցին։

1 V և իբրև s հաստատեալ փխ. հաւատացեալ cf երկեղած

2 HQê համարեցին cd համարին ht համարիցեն r չիք և մեղադիր առնիցեն ê առնիցին d առնեն p իբր t եւ. իբրեւ eo գոյն p չիք այն l այն է թէ t որ փխ. թէ HIJKLMQRSTXYZûdhlor արքայութիւն ec յարքայութիւնն eσ արքայութի·ն (g արքայութիւնն) աստուծոյ ոչ

3 êbcdefkmpqs կարեն q կարեմք t այնպիսի ասացողքն նզովեալ եղիցին V այնպիսին q նզովի VY b եղիցի U իցեն X լիցի ügın եղիցին

4 bcdegbiloqrt որք Xt զմիս b չիք և (զոհելոյ) IKYWûbcdefghloqrt մեռելոտոյ l մեռելոտի

5 Q քանզի փխ. զի Ycefg երկեղածութեամբ hilo հաւատով Ydeg լիցին Q դատապարտութեամբ դատապարտեսցեն

6 êbdefglq զայնպիսին kmnps ուտելոյն q ուտելուն Zdp իբր b յայն dfkmps եթէ CDHê ոչ յոյս ունիցին E յոյ (b յայս) փխ. յոյս V ունիցի befg ունի cbhlklmopqrst ունին

7 befgq չիք առ b աստուածանան e f յաստուծ g յաստուծոյ q աստուած նա Udnrt եղիցին Vûbegl q եղիցի Xf լիցի hklmo չիք լիցին

8 Zbcdefgikmqrst որք (hlo որ) փխ. ոյք QYûfkmps ծառայ bgq ծառայք. e գծառայք RXY պատճառն Y աստուածապաշտութեանն e աստվածպաշտութեանն c և պատրեն W պապրեն (h պարտեն) փխ. պատրեն I չիք պատրեն

9 bcdefgkmpqs արհամարելով D H զտէրարս KL զտէրս b տեարք hlo զտեառնս Y և հեռանալ տէրանց իւրեանց և ի ծառայութենէ lrt հեռանալ t նոցին Vhlno իւրեանց փխ. նոցա

11 LMQRSTXYZûbcq տեարք Xe քրիստոնեաք k քրիստոնեայք Q երկիւղած efσ երկեղածք U նզովե[ալ?] Y նզովեալք q նզովի dgt եղիցին r եղին ê լիցեն fkmps լիցի Fbhln oq չիք լիցին

12 RXYbcdefghiklmopqrst որք փխ. ոյք Y յերկմտեն ê յերկմտին beg q երկմտիցեն dt երկմտին fpt խորշին QSTbceq յերիցուէ ê յերիցութենէ û երիցունէ ps յերիցուէ t որք ամուսնացեալք իցեն bq չիք որ û իցէն befgq է փխ. իցէ

13 W ոչ ինչ իցէ dhilort է փխ. իցէ I նոցա K առնուլ յուրէնս R առուլ û չիք առնուլ q նզովի dnr t եղիցի ABCDEHUVYêefgiks լիցի Fbhlopq չիք լիցին

ՄԻԱ (ՄԺԷ) Ե. Ոյք ուսուցանեն զոուն Աստուծոյ եւ որ ի նա ժողովս ժողովիցին արհամարհել՝ նզովեալ լիցին։

ՄԻԲ (ՄԺԸ) Զ. Ոյք արտաքս քան զեկեղեցին ժողովս ժողովիցին եւ արհամարհիցեն զեկեղեցին եւ կամիցին ըեկեղեցւոյ պէտս գործել, իբրեւ ոչ իցէ երէցն ըստ կամաց եպիսկոպոսին լեալ՝ նզովեալ լիցին։

ՄԻԳ (ՄԺԹ) Է. Ոյք զպտուղ եկեղեցւոյն կամին արտաքս քան զեկեղեցին առնուլ կամ տալ, եւ որ ոչ կամաւք եպիսկոպոսին կամ որ ձեռնադրեացն զայնպիսիսն յայսպիսի իրս եւ կամաւք նորա չառնիցէ եւ չգործիցէ՝ նզովեալ լիցին։

ՄԻԴ (ՄԻ) Ը. Որ տայցէ կամ առցէ զպտուղ արտաքոյ քան զեպիսկոպոսն կամ որ կարգեալն է ի տնտեսութիւն տուրս տալոյ՝ տալին եւ առնելին նզովեալ լիցին։

ՄԻԵ (ՄԻԱ) Թ. Ոյք կուսանան եւ պահեն զանձինս իւրեանց, որպէս թէ գարշ իցէ ամուսնութիւն եւ հեռանայցեն եւ ոչ վասն բարւոյ եւ սուրբ պարկեշտութեանն՝ նզովեալ լիցին։

1 bcegbiloqrt ոյք l տուն bnq զտունն hlort չիք որ Y նմա փխ. նա IJ û ժողով BCDÊHIJNOVêûbcfhil q ժողովեցին RXY ժողովեցան Zd ժողովիցեն Q ժողով լիցին փխ. ժողովիցին

2 R արհամարհեալ beghq արհամարհելով q նզովես[ցի] t եղիցին dl r եղիցի FHbchlnoq չիք լիցին բացի IJKLNSTYZWêûms-ից մնացած Ձեռ-երը լիցի

3 bdhloqrt ոյք h զեկեղեցի Wêk ժողով i ժողովն cd ժողովիցին (d ժողովեցին) ժողովս begq չիք ժողովս BC DEHIJVYêûbhig ժողովեցին n ժողովեսցեն b չիք և Vûbh արհամարհեցին êd արհամարհիցին cefgq արհամարհեն

4 lYêr կամիցեն bq կամեսցին IJNOP VYêbcefgipqr զեկեղեցոյ hlo եկեղեցոյ t զիւաս փխ. պէտս

5 bmps կամացն A լեալ BCDEFHI q լինեալ bd չիք լեալ bq նայ նզովեալ BCDEHMYêûfkmps լիցի gq r եղիցի dr եղիցին FMbcehlno չիք լիցին

6 բացի RVXYnp-ից մնացած Ձեռ-երը ոյք b որ DHê պտուղ dt զպտուղս IJNOPYêcdfkps եկեղեցոյն Unt եկեղեցւոյ beghlloqr եկեղեցոյ ê կամեն Y կամ փխ. կամին i զեկեղեցոյն

7 Y և կամ (տալ) bcdefghiklmopqrs t չիք որ cd չիք ոչ bcdefgkmpq s կամ (որ) ûc ձեռնադրեաց d ձեռնադրեսցեն o ձեռնայդրեսցեն

8 udhlo զայնպիսին r զայն զայնպիսիսն յայնպիսի q զայսպիսիսն այնպիսի IJeg այսպիսի MXYci t յայնպիսի W զայնպիսին û այնպիսի l յայսպիս Qp յիրո ê չառնիցէ և զգործն ոչ գործիցէ cd չիք և (կամաւք)

9 b չիք և (չգործիցէ), նա նզովեալ h չիք նզովեալ BCDEHê լիցի dn եղիցի Fbcdeghlo չիք լիցին

10 b տացցէ d տաց cefghlnoq տացէ hlo և փխ. կամ d կամ կրկնված է bqt առնիցէ eg զպտուղ իւր արտաքոյ û զեպիսկոպոս

11 Lm կարգնեալն է d կարգեալ է û էր փխ. է befgq կարգեալն (b q կարգեալ) է ի յեպիկոպոսն (ei gq չիք ի f յեպիսկոպոս gq եպիսկոպոսն) ի տնտեսութիւն H չիք է JKLMOPRTZêkmp ի տնտեսութիւնն hq տուր տալու d տալուն փխ. տալին befgq չիք տալին W առնելին d առնելուն

12 bdi եղիցի EFMcflno չիք լիցին VY bkmt լիցի

13 NOVWbhiloqrt ոյք Sp կուսան û զանձին p չիք թէ

14 t իցեն befgq է փխ. իցէ VXYêcgh kq ամուսնութիւնն b ամուսնութենէն t և հեռանայցեն յամուսնութենէ lOPQf հեռենայցեն p հեռանայցին û չիք և (ոչ) ê չիք ոչ KVYêcdefghlort բարոյ bq բարուց cd չիք և (սուրբ) b որպէս փխ. սուրբ

15 բացի AJNOUPYbcefikmqrs-ից մնացած Ձեռ-երը պարկեշտութեան E եղիցի dg եղիցին Fbcfklmno չիք լիցին բացի IJKLNOPQRSTVX YZWûi-ից մնացած Ձեռ-երը լիցի

ՄԻՁ (ՄԻԲ) Ժ. Ոյք կոյսք իցեն վասն Աստուծոյ եւ գեր ի վերոյ են ամուսնացելոցն եւ ամբարհաւաճիցեն՝ նզովեալ լիցին։

ՄԻԷ (ՄԻԳ) ԺԱ. Ոյք արհամարհեն զայնոսիկ որք հաւատով ազապս առնեն եւ վասն պատուի Տեառն կոչեն զեղբարս, եւ ոչ կամին հաւասարել եւ յանձն առնուլ եւ արհամարհիցեն՝ նզովեալ լիցին։

ՄԻԸ (ՄԻԴ) ԺԲ. Ոյք յարանց պահս ինչ համարեցան զտրտում եւ զտխուր հանդերձ ինչ ագանել, որպէս թէ այսպիսի ինչ իրաւք արդարասցին եւ դատապարտեսցեն զայնոսիկ ոյք ահիւ եւ երկիւղիւ եւ ոչ փառասիրութեամբ զսովորական հանդերձն ագանին եւ դարովիցեն, այսպիսեաւքս նզովեալ լիցին։

ՄԻԹ (ՄԻԵ) ԺԳ. Կին ոք, որպէս թէ պահս ինչ համարէ փոխել զզգեստ կանանց, եւ զարանց զգեստ ինչ ագաւ կամ զկերպարան ինչ այնպիսի ստացաւ՝ նզովեալ լիցի։

1 blqrt որք փխ. ոյք bdeg կուս q կոյս d և ոյք դեր ի վերոյ km ան փխ. են ps չիք են egt են քան զամուսնացելոց (g զամուսնացելոցն t[ամուսնացելոյն) û ամուսնացելոց hilor ամուսնացելոյն n յամուսնացելոցն

2 Y. անբարհաւաճից d ամբարհաւաճեցին k ամբարհաւաճիցին l ամբարհաւաճից q անբարհաւաճիցին cefg ամբարհաւաճիցին r ամբարհաւաճեն s եղիցի dfi եղիցին FY bceklmnop չիք լիցի û լիցի

3 bchiloqrt որք փխ. ոյք ABCDEHI JKNOPUVêûdn ոյք փխ. որք (հաւատով) r հաւատովս d յազապս dc առնիցեն N չիք և

4 N չիք վասն... կոչեն b պատուիրանի n զեղբայրս կոչեն DHKLMQSTUX Zbcefghiqr զեղբայրս ê չիք ոչ k կամեն bq կամք ունին t հաւասարել

5 Y չիք և (արհամարհիցեն) Jûbcdeg hqt արհամարհեցին Nf արհամարհիցին Y զայ փխ. արհամարհիցեն bdginp եղիցին Fehlmo չիք լիցին KN լիցի

6 bhiloqrt որք փխ. ոյք MRXY արանց u առանց (h յառանց) փխ. յարանց V չիք ինչ bcdefgkmpq ինչ իցեն համարեցան LMQRSTXYZ տրտում b զտրտումս m զտրտումն k զարտում [illegible] Εἴ τισ 'ανδρῶν διὰ νομιζομένην ἄσκησιν περιβολαίῳ χρῆται hilort զտխուր և զտրտում V զտխոյր begq զտխուրս k զտխուր զիմաւք հանդերձ

7 û հանդերձս, հագանել n յայսպիսի begq չիք ինչ êl արդարասցեն

8 û դատապարտեալ bcdefgmps դատապարտիցեն k դատապարտիցին q դատապարտեցին r դատապարտեսցին ûbhlopt որք (kms ոք) փխ. ոյք c երկեղիւ

9 Jû զսովոր chiklmorst զսովորութեան û հանդերձ kmns հանդերձսն p հանդերձս ûc ագանիլ d ագանել p զգենուն Y ագանին այսպիսեօք և դարովիցեն EQ զարովիցեն (d զորովեն) փխ. դարովիցեն bcef gkpqs դարովեն m չիք եւ դարովիցեն... լիցին

10 V այնպիսեօքս X այսպիսօքս ê այսպիսիաւքս b այսպիսաւքսն g այսպիսեաւք p զայսպիսեօքս r յայսպիսեօքս t այնպիսեօքս bdeg եղիցին r եղիցի EFcfhklmnop չիք լիցին s լիցի

11 hlo չիք որպէս, եթէ d պահք befg q համարի t համարելով փոխեսցէ b փոխէ g փոխ lêefgn զգեստ lST UVXYZûbcdhiklmrst զգեստ

12 f կանաց Q չիք զզգեստ կանանց և զարանց b զգեստն t և զգենու զսզեստ արանց ip ինչ զգեստ befgq չիք ինչ (ագաւ) cdkms հագաւ E ագանի F կերպարան bcdefghi klmopqrs զկերպարանս

13 ûbcdefgq այսպիսի r յայնպիսի AI JKLMOPQRSTUVXZûinr այսպիսի ինչ ստացաւ int եղիցի N լիցին Fbcbklo չիք լիցի

ՄԼ(ՄԻՁ) ԺԴ. Կին որ թողու զայր իւր՝ հեռանալ ի նմանէ, որպէս թէ ի հաւատս կացցէ, առանց կամաց առնն, կամ անգոսնեսցէ զայր իւր, թէ «Ես գեղաղէշ երեսս ունիմ կամ ազգիկ եմ կամ ընչաւետ եմ քան զքեզ», եւ ելանիցէ յառնէ իւրմէ, պատուհաս կրեսցէ եւ նզովեսցեն եւ յեկեղեցւոյ ի բաց հանցեն։

ՄԼԱ(ՄԻԷ) ԺԵ. Ոյք հարկանեն, թողուն զորդիս իւրեանց եւ ոչ սնուցանեն եւ որչափ ձեռնհաս իցեն ոչ փոյթ առնիցեն վասն Աստուծոյ կարգին եւ սննդեանն մինչեւ ի կատարմանն հասակին, այլ որպէս ի պատճառս պահոց եւ վանականութեան արհամարհիցէ եւ անփոյթ առնիցէ, նզովեալ լիցի։

ՄԼԲ(ՄԻԸ) ԺԶ. Եթէ ուրուք որդի, լորոյ ծնեալն է առաւել հաւատացեալ եւ առաքինի ի կարգս Աստուծոյ, հեռանայցէ որպէս ի պատճառս աստուածպաշտութեան եւ արհամարհիցէ եւ ոչ զարժանն եւ ոչ

1 h ոք փխ. որ b և հեռանալ n և հեռանա Y չիք որպէս.... կացցէ ıkm prs չիք թէ d չիք ի (հաւատս)
2 ı հաստատ փխ. հաւատս d կացց Q կամանց q կամացն YWûcdgb lo առն b եւ փխ. կամ cdefghiklm opqrst եւ կամ W անգոստեսցէ lo զայրն
3 NOWdhiklmoprs եթէ Y չիք թէ IJ գեղաշեղ clort գեղուղէշ akmp s գեղողէշ efg գեղեղէշ q գեղաեշ BCDEFHIJUYZWêûbdhilor երես kmps մեծ ազգի փխ. ազգիկ eg իմ փխ. եմ (կամ) û ազգի փխ. ազգին UYdbilnoprt չիք եմ (քան)
4 բացի IJûbcdefghiklmopqrst-ից մնացած ձեռ-երը չունեն եւ (ելանիցէ) b յելանիցէ IJûlo առնէ bq նա պատուհաս hilort պատուհասեսցեն փխ. պատուհաս կրեսցէ. բացի Yb cdefgkmnpqs-ից մնացած ձեռ-երը կրեսցեն lo չիք և (նզովեսցեն) u նզովիցեն
5 DHKLQSTZû եկեղեցւոյ lVcdefhq r յեկեղեցոյ êbegilop եկեղեցոյ Y յեկեղեցոյն աստուծոյ b հանցեն ի բաց Y չիք ի բաց
6 begbiloqrt որք bcdefgkmg ոյք ընդ վայր հարկանեն Yc եւ թողուն ir թողուլ begq չիք թողուն.... սնուցանեն Z չիք զորդիս ilort չիք և (ոչ)
7 Q ձեռհասիցեն Yhi ի ձեռն հասիցեն (b հարկանիցեն) CHê հասիցին eghio ձեռնհասնիցեն Y և ոչ ê առնիցին
8 bcdefgkmpq չիք և E ոընընդեանն I սնընդան K սընդեանն Y սնդեանն û սննդեան H մինչ Y չիք ի (կատ.) CUXêûcdefghklmopq s ի կատարման e հասակման B այդ befgq չիք ի (պատճառս) Hbeg q ի պատճառ
9 begq ի փխ. և (վանակ.) hlo վանականութեանն cd առնիցէ անփոյթ և արհամարհիցէ
10 X արասցէ փխ. առնիցէ U լինիցի r լիցին bdgint եղիցի lo եղիցի նզովեալ Fck չիք լիցի
11 Y թէ V յուրուք IJS որոց ûb որոյ eg ի յորոյ c յորմէ փխ. յորոց բացի dfmpqs-ից մնացած ձեռ-երը որոց ûeg ծնեալ է AIJKLMNOPQ RSTUVZûYn հաւատացեալ իցեն (Y են) եւ բացի BCDEFHê-ից մնացած ձեռ-երը հաւատացեալ իցէ եւ
12 begq չիք եւ առաքինի.... հեռանայցէ hlo չիք ի (կարգս) Y հեռանցէ, իբրու փխ. որպէս
13 QYe աստուածպաշտութեանն b q աստուածպաշտութեան մեծ և ահաւոր թուիցի և հաստուցումն բարեաց այնպիսին նզովի (q նզովեալ եղիցի) և արհամարհիցէ և ոչ զարժանն (q զարժան) և ոչ արար (b չիք արար) պատիւ ծնաւղացն փխ. աստուածպաշտութեան.... այնպիսին՝ 197-րդ էջ 3-րդ տող H արհամարհիցի ûcefghiklmopr st զարժան chiloprt չիք ոչ (զիբաւ)

զկրաւ. պատիւ ծնաւղացն հատուցանիցէ իբրեւ ծնաւղաց, քան զամենայն աստուածպաշտութիւն մեծ եւ ահաւոր թուեսցի եւ հատուցումն բարեաց, այնպիսին նզովեալ լիցի։

ՄԼԳ (ՄԻԹ) ԺԷ. Եթէ ոք ի կանանց կարծեսցէ իբրեւ աստուածպաշտութիւն եւ զհերս փոքրեսցէ, զոր ետ Աստուած յիշատակ հնազանդութեան՝ իբր թէ ոտն եհար եւ արհամարհեաց զհրամանն հնազանդութեան՝ նզովեալ լիցի։

ՄԼԴ (ՄԼ) ԺԸ. Եթէ ոք իբրեւ ի կարծիս պահոց արհամարհիցէ զաւր կիւրակէի եւ ի պահոց թիւ արկ կամ ի գործ, որպէս զայլ աւուրս, ոչ գտցէ հանգիստ յարքայութեանն Աստուծոյ եւ մեծ ժողովն նզովէ եւ մերժէ։

ՄԼԵ (ՄԼԱ) ԺԹ. Եթէ ոք ի պահողաց, արտաքս քան զհարկ ինչ մարմնաւոր, այսինքն է ցաւոց եւ վշտաց, ամբարհաւանեաց եւ ամբարտաւանեաց եւ զտուեալ եւ զկարգեալ զպահս հասարակաց որ պահի

1 Y ոչ ծնողացն զկրաւ eg իրաւ W ծնողաց. բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը ծնողացն eg չիք հատուցանիցէ.... ծնաւղաց. բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը ծնողաց t զի քան

2 ê1 աստուածպաշտութիւնն cfg աստուածպաշտութեանն V չիք մեծ KRXZ թըւեսցի d թուիցէ egk mps թուիցի

3 R հաստուցումըն փխ. հատուցումն q նզովեսցի Ydghmns եղիցի Fcek lo չիք լիցի

4 c չիք ոք ef կանաց ê չիք իբրև IJ LXûbdegq աստուածպաշտութեան (Նաև աստուածապաշտութիւն) ê աստուածպաշտութիւնն k զաստուածպաշտութիւն t յաստուածպաշտութիւն

5 hlot զհերսն êcdkmps փոքրիցէ eg q եզ t զոր ետ աստուած փոքրեսցէ որ է յիշատակ km չիք աստուած Yê հնազանդութեանն

6 bcdefgbiklmopqrst իբր թէ ընդ ոտն (o ըստոտն g ընդյոտն) eg արհամարէ f արհամարհ BCDEFHêûb qt զհրաման h չիք զհրամանն Y զհնազանդութեանն հրաման A EJNOPQbt հնազանդութեանն c d անհնազանդութեան h զհնազանդութիւն նորա kmps անդ հնազանդութեան

7 H յինի IJOPW լիցին dhins եղիցի Fbcklo չիք լիցի

8 b թէ d չիք իբրև gp չիք ի hlo չիք պահոց արհամարհիցէ t զաւուր NOW կիրակէին բացի Yûí-ից մնացած Ձեռ-երը կիրակէի

9 befgq ի թիւ արկ hlo թիւ արկանէ g իբրեւ (p աստուծոյ) փխ. որպէս d այլ H յուսաւորս փխ. աւուրս H գայցէ

10 FUVWprs յարքայութեան IJMRSê ûd արքայութեան HKLQTSYZe g արքայութեանն Y չիք մեծ ժողովն b և ի մեծ ժողովոյն Odegh lo ժողովոյն bg նզովեալ hq նզովեսցէ Yegq չիք (նզովէ) և m մերժէ և նզովէ

11 d մերժէ զայնպիսին b եղիցի փխ. մերժէ Yegq չիք մերժէ

12 b թէ hlo չիք ի պահողաց Yûcdkm ps արտաքոյ h յարտաքս AH քան զի Dê զյարկ H յարկ N մարմնաւորաց

13 W այս փխ. այսինքն N չիք այսինքն KLMQRSTXYZ չիք է irt որ ամբարհաւաճեաց Y անբարհաւաճեաց և անբարտաւանեաց ė ամբարհաւաճաց և ամբարտաւանաց N ամբարտաւանաց O ամբարտաւեանց Ud չիք և ամբարտաւանեաց

14 Ybhloq չիք և (զտուեալ) Z զտըւեալ t չիք և զտուեալ g չիք և (զկարգեալ) f կարգեալ d զկարգ Y զպահեալ փխ. զկարգեալ Yêbc defghiklmopqrst պահս û որք պահին bq պահեն

լեկեղեցւոյ եղեալ եւ արհամարհեաց իբրեւ կրեցի ի նմա կատարեալ միտք եւ խորհուրդք՝ նզովեալ լիցի։

ՄԼՁ(ՄԼԲ)Ի. Եթէ ոք ի մարդկանէ կատարեալ հասակաւ, առողջ մարմնով, քրիստոնեալ անուն ի վերայ եւ զԽ աւր զպահսն ի գլուխ ոչ տանիցի, այնպիսին նզովեալ լիցի։

ՄԼԷ(ՄԼԳ)ԻԱ. Եթէ ոք զՔառասունսն պահեսցէ սուրբ եւ ի Զատկի հինգշաբթի աւրն քան զհաղորդել աւրինացն եւ բաժակին սրբելոյ, եթէ այլ ինչ աւելի համարձակիցի ուտել՝ զպահսն զոր պահեաց ընդունայն են եւ ի մեծ ժողովոյն նզովեալ լիցի։

ՄԼԸ(ՄԼԴ)ԻԲ. Եթէ ոք երթիցէ ի ժողովս մարտիւրոսաց՝ զգոյշ եւ պատրաստ լիցի սրբութեան, յորդորման, պաշտաման, խոնարհութեան, աղաւթից, զի մեծ վարձս առցէ։ Ապա եթէ ոք երթիցէ ամբարտաւանութեամբ հպարտանաւք ի ցոյցս տեսողաց եւ դիտել զնմանիս իւր՝ նզովեալ լիցի։

1 HS եկեղեցւոյ XYbcfg յեկեղեցոյ fg եկեղեցոյ Y ի կրեց ի նմայ bf կրեցին egq կրեցին hlot կրեց bq չիք ի b կատարեալք

2 NWe խորհուրգ q նզովի Ydbis եղիցի r լիցին c է փխ. լիցի Fbfgklno q չիք լիցի

3 g կատարես befg ողջ փխ. առողջ

4 bq զքրիստոնէական ks քրիստոնեայ t չիք քրիստոնեայ անուն ի վերայ և ēbq անունն d յանուն g անուան bhloq ի վերայ ունենալով (bq ունենայ) բացի ûbcefgkmpq-ից մնացած Զեռ-երը չունեն եւ (զԽ) ûr խ t աւուր Jcdefghiklmopqrs t պահսն Yûb պահս Y չիք ի (գլուխ)

5 XY տանիցէ hlot հանցէ (ir հանիցէ) փխ. տանիցի it չիք այնպիսին h եղիցի նզովեալ cdmnpqr եղիցի Fbgiklo չիք լիցի

6 h և թէ փխ. եթէ Jû եթէ ոք ի մարդկանէ կատարեալ պահեսցէ զի (û խ օր) և ի զատկի b զխ-ունս Y չիր պահեսցէ h սրբութեամբ d և սուրբ զատկին b չիք եւ ի Ycefg hiklmopqrst չիք ի Ycg զզատկի MTUWq հինկշաբթի Xhlo ե-շաբաթ Y ե-շաբաթոջն

7 Y չիք աւրն Jû զհաղորդելն KLMQ STXZt զհաղորդիլ û օրինաց MXY g զբաժակին DH օրբել l և թէ փխ. եթէ

8 h յօելի cd չիք աւելի P համարձակիցէ cd համարձակի d զպահս efgq պահսն W զպասն

9 lJKLQRSTXYZûbcdefgilloqrs է (h լիցի) փխ. են բացի DHê-ից մնացած Զեռ-երը չունեն են bq չիք և ի d չիք ի մեծ ժողովոյն êb ժողովն q նա նզով[եսցի?] ho նզովեսցի t և ի սրբոյ մեծի ժողովույն bdr եղիցի t լինի ce է փխ. լիցի ABFIJKLMO PQSTUVXZWêûfgklmnps չիք լիցի

10 p իցէ ոք փխ. ոք երթիցէ X յերիցէ ê ժողով hlo ժողովսն. բացի ABE FYê-ից մնացած Զեռ-երը մարտիրոսաց MNRYûcdeghloq զգուշ l զպատրաստ

11 beg լինիցի Yirt սրբութեամբ bdef gkmpqs ի սրբութեան Y յորդորմամբ begq յորդորմանն deg պաշտաման bq պաշապան փխ. պաշտաման e չիք պաշտաման g խոնարհութեանն t և խոնհարութեան b աղաւթիցն

12 Y չիք զի, զմեծ H վարձ bcefg kmpqs թէ Y անբարտաւանութեամբ

13 W հպարտութեամբ t և հպարտանօք որպէս ի ցոյցս bq տեսողացն ûi ցոյց DFHRXpst զիտել (ê զետիլ) փխ. դիտել ê զնմանս hl o զնմանիսն

14 i չիք իւր p նզո[վեսցի?] q նզովի din եղիցի ms լիցին Fcghllo չիք լիցի

ՄԼԹ (ՄԼԸ) ԻԳ. Եթէ ոք յառաջ քան զարձակել զժողովուրդն, կատարեալ հասակաւ եւ առողջ մարմնով, յառաջ քան զկատարել տէրունական խորհրդին երթեալ հաց կերիցէ կամ այլ ինչ, այնպիսին նզովեալ լիցի։

Մխ (ՄԼԹ) ԻԴ. Երէց կամ սարկաւագ առանց աղաբողոնի ի բեմ մի ելցէ, այլ կամ խունկ ծխել եւ գրովք սաղմոս ասել ի բեմի եւ կամ ի բեմի գիրս կարդալ եւ կամ ի սպասու կալ սեղանոյն՝ ոչ է ընդունելի պաշտաւն նորա։ Աղէ, կա՛ց այնպիսի կերպարանաւք առաջի մահկանացու իշխանի, եթէ ընկալցի զքեզ։ Ա՛րդ, եթէ ոք անցցէ ընդ կանոնս, այնպիսին նզովեալ լիցի։

Զայս գրեմք եւ ոչ խափանեմք ոլք լեկեղեցի Աստուծոյ գիրս ստանալ կամ զճարտարութիւն կամ զպահսն կամին, այլ որք ընդունին զիրս պահոցն՝ ի պատճառս ամբարտաւանելոյ ի վերա այնոցիկ, ոլք միամտութեամբ կեան եւ ոչ նենգութեամբ կամ պատրանաւք, այլ որք բարձրամտեն արտաքս քան զգիրս եւ քան

1 LMQRSTXYZd զարձակելն W զարձակիլ û արձակել efgkmpqs զարձակել t զարձակեալ K զհամարձակելն փխ. զարձակել ûhinr ժողովուրդն bcdeigkmpqs զժողովեալ (ceg ժողովեալ) ժողովուրդն (s զժողովուրդն) t ժողովրդեանն որ ûf կատարել

2 eg չիք և d յառողջ t մարմնով իցէ bgs զկատաարեալ hlo զկատարեալն bilort զտէրունական

3 hlo խորհուրդն MNORf երթալ Yû զհաց K չիք հաց ê կերիցէ dt չիք այնպիսին q նզովի

4 AIJKMOPQSTVYZWûbdlmns եղիցի Lr լիցին c է փխ. լիցի BEF Ufgbklo չիք լիցի

5 AKLMNOPQSTUVZWuin աղիբողոնի J արիբողոնի ê աղաբողողոնի bef gq զաբողոնի blor աբիղոնի t զաբիղոնի bdghklo ի բեմն

6 NOYWûdp չիք այլ begq չիք կամ (խունկ) Y ծխել զխունկ s ծկել փխ. ծխել û գրով Q սաղմոսք cdkms սաղմոսել փխ. սաղմոս ասել Y ի բեմին IJKLMQRSTXYZû և կամ (û չիք և) զիրո(Y ի գիրս û զգիրս) կարդալ ի բեմի b չիք և կամ ի բեմի hlo չիք և (կամ)

7 NO ի դիրս b կամյի q յսպասու i սեղանոյ n սեղանւոյն N ընդունել

8 t կացցէ MST այնպէսի՝b այսպիսի m այնպիս Y չիք կերպարանաւք

9 LMQRSTXYZdm իշխանին h թէ R քո փխ. ոք g անցանէ l անցանիցէ q անցէ

10 BCDEFHIJKLMQRTXWêûol ըստ փխ. ընդ b կանոնի ê այնպէսն beg այսպիսին d չիք այնպիսին kmpqs նզովի l նզովէ bd in եղիցի r եղիցին cb է փխ. լիցի FHfo չիք լիցի

11 H վերջաբանը համարակալված է որպես հաղված՝ իդ û չունի ամբողջ վերջաբանը՝ 199 մինչև 201 էջերը N այս hlo գրեմ cd և ոյք t որք bc չիք ոյք IJKLMQRSTXYZdegl no եկեղեցի bq յեկեղեցիս p գիր

12 befgq ստանան b չիք կամ զճարտարութիւն cdefhiklmopqrst ճարտարութիւն Xbgq պահս ef պահսն W զպասն ê կամեն ABF այզ q այլք

13 hlo պահոց d ի պատճառ Y անբարտաւանելոյ

14 BCDEFHNOUYZWêbdhiklmoprs t որք c որ փխ. ոյք բացի CDHR Yêbiloqrt-ից մնացած Զեռ-երը միամտութեամբն IJd կան R չիք կեան.... նենգութեամբ E նենգու N նենգութեամբն e կամ նենգութեան կրկնված է f նենգութեան

15 BC այդ lbq ոք փխ. որք N ոյք b բարձրայմիտեն dq բարձրամիտեն hlo կամ փխ. քան (զկարգս)

զկարգս կանոնաց եկեղեցւոյ եւ նոր կարգս կացուցանեն։ Այլ մեք եւ ընդ կուսութիւն խոնարհութեամբ զարմանամք եւ ղպահս պարկեշտութեամբ եւ հեզութեամբ եւ աստուածպաշտութեամբ, ընդունիմք եւ զհեռանալն խոնարհութեամբ յերկրաւորացս, ընդունիմք եւ զամուսնութեան բնակութիւն, պարկեշտութեամբ պատուեմք եւ զմեծութիւն հանդերձ արդարութեամբ ոչ անգոսնեմք եւ զմէկին եւ զլոկ եւ զարհամարհեալ ագանելիս վասն պիտոյից միայն մարմնոյ առանց ամենայն խոտելոյ գովեմք, այլ զլոյծ եւ զչաղչախ եւ զշեղտամեղտ ագանելիս եւ զգնացս չընդունիմք։ Եւ զտունս Աստուծոյ պատուեմք եւ զժողովսն, որ ի նոսա ժողովին, որպէս զսուրբս եւ զաւգտակարս ընդունիմք, իբրեւ ոչ փակեմք կամ գրաւեմք զաստուածպաշտութիւնս ի տունս կամ ի տաճարս, այլ քան զամենայն տեղիս որ յանուն Աստուծոյ շինեալ են պատուեմք եւ որ ի նոսա ժողովեալ են ի հասարակաց աւգուտ ընգունիմք։

1 beq զկարգն n զկարգ g չիք զկարգս S կանոնց g զկանոնս Yebccfgbilopqs եկեղեցոյ b չիք և նոր կարգս կացուցանեն BF այդ bq և մեք

2 c չիք և (ընդ) b չիք ընդ Vêkmp s կուսութիւնն Y կուսութեանն b զկուսութիւն t խոնարհութիւնս կուսութեան Y խոնարհութիւնն efghiloqr խոնարհութեան ps խոնարհութեամբն eg չիք և (ղպահս) bq պահս Q պարկեշտութեանբ

2—3 bq պարկեշտութեամբ ընդունիմք և հեզութեամբ և աստուածապաշտութեամբ

3 i աստուածապաշտութեան e ընդունեմք

4 I զհեռանալն.... ընդունիմք կրկնված է I երկրաւորաց ê ընդունեմք be gq չիք (ընդունիմք) և

5 MRX զամուսնութեամբ Y զամուսնութեամբն Vq բնակութիւնն Q d բնակութեան kmps կարգ փխ. բնակութիւն q պարկեշտութեան eg չիք և

6 Y զմեծութիւնն bq զմեծութեան befgq արդարութեան CDH անգոսեմք Ybg չիք և (զմէկին) V Y զմերկին (l զեկին) փխ. զմէկին

7 d զարհամարեալս NO զարհուրեալ փխ. զարհամարհեալ b ոգիս փխ. ագանելիս

8 r խորհելոյ փխ. խոտելոյ B տյդ NO առ փխ. այլ NXdeg զլուծ t և զլոյծ

9 KLMSTXZ զշեշտամեղտ Y զեշտատամեղտ hd զշետամեղտ hl o զշեղստամեղտ d ագանիս BCDEFH IJRcd ոչ ընդունիմք ê ոչ ընդունեմք Y չընդունեմք begq ընդունիմք DHNWdefgikmprst զտուն q զտունն e զտօնն փխ. զտունս b չիք և զտունս աստուծոյ պատուեմք

9—11 hlo չիք և զտունս.... ընդունիմք

10 X պատվիմք b և ի ժողովս NOUc defgkmpqs զժողովս Yê զժողովն BCDEFHê չիք ժողովին

11 r ի սուրբս և զօգտակարասս ê ընդունեմք cdkmp իբր Y և փխ. իբրև r և կամ Y և փխ. կամ

12 Q կրաւեմք begq գրաւեմք ի նոսա զաստուածպաշտութիւնս BF այդ

13 A սկզբնապես քան տողամեջ ավելացված է զի՝ քան զի բացի Abc defghiklmopqrst-ից մնացած Ձեռ-երր քան զի IJKLMQRSTYZ eg անուն bq յանունն eg շինեցաւ chlo է փխ. են

13—14 d շինեալ են ի հասարակաց պատուեմք և որ ի նոսա շինեալ են և աւգուտ ընդունիմք

14 բացի bcefghiklmopqrst-ից մնացած Ձեռ-երր նա փխ. նոսա befg եղեալ են (ckps շինեալ են) փխ. ժողովեալ են befgq չիք ի (հասարակաց) hlo աւգուտ որպէս զսուրբ (h զսուրբս) ընդունիմք ê ընդունեմք

Եւ զառաւելագոյն զտուրս եւ զբարեգթութիւնս որ յեղբարս, որ ըստ տուչութեան եկեղեցեաց եւ կարգաց որ յաղքատս լինի, երանեմք։ Եւ զուղիղ գործ ընկալեալ ասեմք, որ ինչ տուաւ եւ կարգեցաւ ի սուրբ գրոց եւ յառաքելոց, յեկեղեցի լինել մեղ աղաւթս առնեմք, զի կատարեսցի։ Զայս կանոնս զոր եդաք եւ գրեցաք ի Գանգրա վասն հաստատութեան կարգի աւրինաց ոչ աւելի ինչ եւ ոչ աւ-տարոտի ի մէջ բերեալ, այլ զոր սուրբ ժողովն կանոնեցին՝ զնոյն ի լրութիւն բովանդակեցաք։ Քանզի են ոմանք, որ տգիտութեամբ ինչ ինչ գործելով, կուտեն անապաշխար բեռինս անձանց, ըստ գրեցելոցն եթէ ի մէջ տգիտաց ճշմարտութիւն պատառի, զի եթէ կարի փոքր մեղք իցեն եւ ընդ ապաշաւանաւք ոչ անկանիցի՝ մահու չափ լինին, ըստ առաքելոյն՝ են «Մեղք որ մահու չափ են»*։

* Ա. Յովհ. Ե, 17

1 N չիք և զառաւելագոյն զտուրս begq զտարս փխ. զտուրս hil ort տուրս և բարերարութիւնս Y p տուրս LIOS եղբարս bdegiq յեղբայրս km չիք որ յեղբարս V որ (ըստ) կրկնված է t և փխ. որ ըստ

2 LNORXZbcdhikm տըւչութեան V տըւչութեանն Y տուչութեանն l տուչութենէ J տեսչութեան (t զտեսչութեան) փխ. տուչութեան MX յեկեղեցեաց R յեկեղեցեաց f եկեղեցեցեաց i եկեղեցեայց Sk կարգեաց Kb որք t որ կրկնված է U չիք որ IJKLMRSTXYZ աղքատս

3 begq զուղել f զուղիղ b գործն cdef gikmpqrst յանձին կալեալ (b յանձին կեալ hlo յանձն կալեալ) փխ. ընկալեալ LRXZd տըւաւ P և կարգեցաւ կրկնված է s և ի սուրբ

4 H ի գրոց bq գրոցն և առաքելոցն IJKLMQRSTYZ առաքելոց • it եկեղեցի ho յեկեղեցին l եկեղեցին լինի rt շինել փխ. լինել ghkl no յաղօթս

5 A կատարեցի Ybcdefghklmopqrst այս Y կանոն t կարգեցաք փխ. գրեցաք H գանգրաց S կանգրա l գանգրեա

6 Yê հաստատութեանն a հաստատութիւն ca աւրինաց eg օրինացն LZ աւտարուի MST աւտարութիւն X օտարի

7 efhlo ի մէնջ BF այգ b բերեալ է X բրեալ hlort չիք այլ զոր bq չիք զոր hlo զսուրբ p ժողովն սուրբ k ժողովովն

8 lrt զնա փխ. զնոյն Uhilort չիք ի Wê լրութիւնն begq տգիտութեան

9 r ինչ և ինչ որ գործելով t ինչ զոր և ինչ IJRSXYbcdeghlmnq չիք ինչ DHê կուտելով փխ. գործելով q կուտենան k անապաշխարս Q ապաշխար r անապաշխարան

10 Y գրեցելոց d գրեցելոյոյն hlo գրեցելումն HKLcikmnprst գրեցելոյն bcefgq թէ ի մէջ K ի միջադետաց փխ. ի մէջ տգիտաց C ճշտութիւն Lêciklmoprst ճշմարտութիւնն h չիք ճշմարտութիւն

11 H պատուի փխ. պատառի i զի և թէ bcefglq թէ p մեղ befgq առանց փխ. ընդ BCDFHIJKMRUXêdl ապաշաւարանաւք befgq ապաշաւանաց h ապաշխարանօք

12 H ոչ կրկնված է befgq չիք ոչ անկանիցի, լինիցի մահու չափ V լինել DHNOe առաքելոցն KLMQRST XYZ առաքելոյն որ ասէ են մեղք Weg թէ են lo է փխ. են irt չիք ըստ առաքելոյն... չափ են

13 c չափք eg չափ մեղք են

Թ

ԿԱՆՈՆՔ ԱՆՏԻՈՔԱՑ ԳԼՈՒԽՔ ԻԵ.

Ա. Վասն ամենասուրբ տաւնից։

Բ. Վասն որք ոչ հաւասարեն առ ետեղ աղաւթից սրբութեան։

Գ. Վասն քահանայի որ յաւտար տեղիս պանդխտանայ։

Դ. Վասն եթէ ոք յեպիսկոպոսաց ժողովոց անտի որոշեցաւ երէց կամ սարկաւագ։

Ե. Վասն քահանայից որ ոչ հնազանդին եպիսկոպոսի։

Զ. Վասն որ արտաքսեալ է յիւրմէ եպիսկոպոսէն։

1 Ա կանոնախմբի N-ը մուծված է վերնագրում՝ *կանոնք Թ անտիոքայ* AB CDEFHUêbcdefghlloqrt *անաիոքայ կանոնիս* (AU *կանոնմնիս*) Y *անդիոքայ* Wkmps *կանոնք անաիոքայ* փխ. առաջին տողը n *կանոն անտիոք սաւնի գլուխս իե* աջ լուսանցքում ժկարմիր թանաքով ավելացված է *որ եղեւ ի քրիստոսէ ամի ըճկգ* DHIJNOPbghloq *գլուխ* b *ի և հինկ* eq *ի ե ե* f *քսան և հինգ* h *իգ* lo *իգ* Ա չունի ցանկը էջ 202 առղ 2-րդից — 204 էջ 6-րդ տող

2 o *ամենայսուրբ* dhor *տաւնիցն* b *տօնիս* eg *տօնիցն աստուծոյ* kmp s *տաւնիցն տէրունականաց* C D *տունից* փխ. *տաւնից*

3 f *ոչ* ավելացված է հետագայում R *հաւասարեն* ê *առ իտեղ* b *առէտտեղ* d *առել տեղ* e *առ տեղ* hlo *առ ետ* (h *յետ*) փխ. *առ ետեղ* g չիք *առ ետեղ* Jbq *սրբութեանն* MRX Y *սրբութեանց* W չիք *սրբութեան*

4 Ybcd *քահանայից* KMQRSXYklo q *աւտար* (նաև *օտար*) Yb *տեղ* eg *տեղի* K *երկիր* փխ. *տեղիս* dh *պանդխտանան* f *պանդխտա* loq *պանտխտանա*

5 g *վասն թէ ոք որոշեցաւ յեպիսկոպոսէ* փխ. *վասն.... սարկաւագ* e *թէ* hlo չիք *եթէ* hlo *որք* HIJQVêbel oq *եպիսկոպոսաց* d *եպիսկոպոսաց եթէ ոք* W *ի ժողովոյ* et *ի ժողովոց* bq *ժողովեաց* k *ժողովեցան* h չիք *ժողովոց* q *անդի* b *որոշեցաւս*

6 Wb չիք *երէց կամ սարկաւագ* q *վասն երէց կամ սարկաւագ* փխ. *երէց կամ սարկաւագ* այնուհետև q ձեռ-ում համարակալումը առաջ է ընկնում մեկ N-ով

7 d *քահանային* p *չհնազանդին* DHIJ Yd *հնազանդի* b *հնազանդեցաւ* l *հնազանդեն* q *հնազանդեաց* CD HVXêbcdkmnpqs *եպիոկոպոսին* efghilor *եպիսկոպոսաց* t *վասն անհնազանդ քահանայից որ արտաքսեալ է յեպիսկոպոսէն իւրմէ* փխ. յոթերորդ և ութերորդ տողերը

8 AIJKLMNOPQRSTUVXYcbilnor չիք *վասն* DHê չիք *որ* BCDEFHêc *արտաքս եկեալ է* (ē չիք *է*) փխ. *արտաքսեալ է* KLMQRSTXYZ *իցէ* փխ. *է* IJVYd *իւրմէ* Ybq *եպիսկոպոսէ*

Է. Վասն ոչ ընդունել զեպիսկոպոս առանց թղթոյ։

Ը. Վասն քահանայից չտալ թուղթս կանոնականս յայլ տեղիս։

Թ. Վասն հնազանդ լինել եպիսկոպոսաց՝ կաթողիկոսին։

Ժ. Վասն զի ոչ է արժան քորեպիսկոպոսի քահանայ եւ սարկաւագ ձեռնադրել։

ԺԱ. Եպիսկոպոս որ յարքունիս երթայ։

ԺԲ. Վասն որ յիւրմէ եպիսկոպոսէն լուծեալ եղեւ։

ԺԳ. Եպիսկոպոս որ յայլ վիճակի ձեռնադրի։

ԺԴ. Վասն եպիսկոպոսի որ բամբասիցի։

ԺԵ. Վասն եպիսկոպոսի որ լուծեալ է։

ԺԶ. Վասն եպիսկոպոսի որ առանց վիճակի իցէ։

ԺԷ. Վասն եպիսկոպոսի որ ոչ չոգաւ յիւր վիճակն։

ԺԸ. Վասն եպիսկոպոսի զոր ոչ ընկալաւ ժողովուրդն։

ԺԹ. Վասն զեպիսկոպոս ձեռնադրել կաթողիկոսի արժան է։

1 R *որ* փխ. *ոչ* eg չիք *ոչ* p *ընդունելոյ* ed *զեպիսկոպոսն* bq *եպիսկոպոսէ* eg *զեպիսկոպոսէն* hilot *թղթի* t *թխտի* Y *թտըց* փխ. *առանց*

2 W *քահանայի* K *չտալ թուխտս քահանայից* d *ոչ տալ* f *չտալ թոյէ(?)* *թուղթ* q *չկա* փխ. *չտալ* Uhinr t *թուղթ* bel *թուխտ* goq *թուխթ* hfqt *կանոնական* eg *կանոնի* n *կանոնականս* h չիք *կանոնականս* AF *յայդ* IJKLMQRSTXYZbdmq r *այլ* g չիք *յայլ տեղիս*

3 g *հնազանդել* hlo *հնազանդելոյ* t *եպիսկոպոսաց հնազանդ լինիլ* ır *եպիսկոպոսին* r *եւ կաթողիկոսին* KLMRTXZ *կաթուղիկոսի* Qhl o *կաթողիկոսի* SUWcdeknr *կաթուղիկոսին*

4 t *վասն քորեպիսկոպոսի որ ոչ է արժան* g *վասն քորեպիսկոպոսի չձեռնադրել* փխ. *վասն.... ձեռնադրել* Hê չիք *զի* KZ *ոչ արժան է* W *չէ* b *քորեպիսկոպոսաց* dıps *քորեպիսկոպոսին* hlo *քորեպիսկոպոսից* r *քորեպիսկոպոս* CDHKMNOPQR TVXYZêbcdefkmnqs *կամ* փխ. *եւ* R *սարկաւարդ*

5 Y *ձեռնադրելոյ*

6 bdegkmpqs *վասն եպիսկոպոսի* Kb q *որք* HKLMQRSTXYZefglq *արքունիս* O *արքոնիս* NO *յաքսորիս* փխ. *յարքունիս* d *յարքունիսն երթայ եւ գայ* b *երթան* W *վասն թէ եպիսկոպոս որ յաքսորիս երթայ* փխ. *եպիսկոպոս... երթայ*

7 IJMQRSTXYZd *իւրմէ* t *յեպիսկոպոսէն իւրմէ* bbklmops *եպիսկոպոսէ* q *յեպիսկոպոսէ* CDHê *լուծեալ է* hlo *լուծաւ*

8 bdgkms *վասն եպիսկոպոսի* R *ո[ր]* JQbemr *այլ* I *այլ վիճակի որ ձեռնադրի* êd *վիճակ* n *ձեռնադրէ* be g այս տողը գրված է ԺԶ և ԺԷ հոդվածների միջև ԺԷ N-ի տակ։

9 Y չիք *վասն, բանբասիցի* ê *բամբասեսցի* d *բանբասեսցի* bq *բամբասէ* e *բամպասեսցէ* g *բամբասեսցէ* h *բամբասի* beg այս տողը գրված է ԺԶ և ԺԷ հոդվածների միջև ԺԶ N-ի տակ

10 bcdefghiklmopqrst *եղեւ* փխ. *է* Y չիք *եպիսկոպոսի*

11 Xêd *վիճակ* Yghlo *է (b եղե)* փխ. *իցէ* kmps *վիճակի իցէ և գայլոց վիճակ բռնադատէ* Y 11-րդ տողը կրկնված է

12 Y *եպիսկոպոս* b *եպիսկոպոսին* Y b *չոգաւ ի վիճակ (b վիճակն) իւր* IJKLMQRSTXZdkr *իւր* e *ի իւր* fhl *վիճակ*

13 բացի bf-ից մնացած ձեռ-երը *որ* Hl NOWekmps *զժողովուրդն* KLMQ RSTYZ *ժողովուրդ* X *ժողովուրդս* hlo *զժողովուրդ իւր* q չիք *վասն.... ժողովուրդն*

14 kmps *վասն զի* c չիք *վասն* Ykmp s *եպիսկոպոս* N *զեպիսկոպոսի* b q *եպիսկոպոսի* d *զեպիսկոպոսն* eg *եպիսկոպոսին* h *եպիսկոպոսացն* lo *եպիսկոպոսն* hlo *կաթողիկոսի* (h *կաթողիկոս*) *ձեռնադրել* NOW cdn *կաթուղիկոսի* U *կաթուղիկոս* fgqt *կաթողիկոսին* b *կաթաղիկոսին* e *կաթուղիկոսին* L *արժան է կաթուղիկոսի*

Ի. Վասն ժողով առնելոյ։
ԻԱ. Վասն չփոխելոյ եպիսկոպոս ի վիճակէ ի վիճակ։
ԻԲ. Վասն չկարգել եպիսկոպոսին փոխանակ իւր այլ։
ԻԳ. Վասն ընչից եկեղեցւոյ։
ԻԴ. Վասն եպիսկոպոսի որ ազգին ծախէ զեկեղեցւոյ իրս։
ԻԵ. Եւսեբիոսի բան։

Կանոնք Անտիոքայ

Յետ բազում ժամանակաց անցանելոյ դարձեալ բորբոքեցաւ աղանդն Արտեմոնայ, վասն ամենասուրբ տաւնից այլափոխումն առնել եւ յաւելուածս արտաքոյ կանոնեալ սուրբ ընժերցուածոց որ ի սուրբ առաքելոցն աւանդեցաւ եկեղեցւոյ սրբոյ. վասն որոյ ժողովեալ յԱնտիոք եպիսկոպոսք ԼԱ՝ սահմանեցին զկանոնս զայս, բանս ԻԵ։

2 Y չիք *վասն* R *չփախելոյ* Ư *փոխելոյ* Ydilort *ոչ փոխելոյ* h *ոչ փոփոխելոյ* e *չփոխելոյ յեպիսկոպոսի չփոխել* g *եպիսկոպոսի չփոխել* d *զեպիսկոպոսն* hlmo *եպիսկոպոսին* rt *եպիսկոպոսի* h *յայլ* փխ. *ի (վիճակ)*

3 Y չիք *վասն, ոչ կարգել* befhloq t *չկարգելոյ* g *եպիսկոպոսին չկարգելս* hl *փոխանորդ* o *փոխնորդ* g չիք *իւր* ê *յայլ* d *այլ մարդ* t *զայլ ոք* bgq չիք *այլ*

4 I *յընչից* IKMQRSTZ *յեկեղեցւոյ* PVY bfghiloqr *եկեղեցոյ* c *եկեղեցոյն* kmps *վասն ընչից եկեղեցւոյ (*ps *եկեղեցոյ) հրամանաւ եպիսկոպոսին ծախել եւ մնալ*

5 bdefhnq *եպիսկոպոսին* k *ազգի* MR XY *ազգիս* gm չիք *ազգին* BCDE LRSTUVYbcdfghiloqrt *զեկեղեցոյ* e *զեկեղեցիոյ* km *եկեղեցւոյ* ps *եկեղեցոյ*

6 ilo *Եւսեբիոս* s *ասեբիոսի* kp *վասն սեբիոսի (*p *սեբոսի)* m *վասն սեբիոսի ազգին բան* eg *վասն Եւսեփիոսի բան և ամենայն ինչ (*g չիք *ինչ)* W չիք *Եւսեբիոսի բան*

7 ABCDEFHUWêûcdefgbiloprt չունեն երկրորդ վերնագիրը. b q *կանոնականք (*q *կանոնական) սահմանք հայրապետացն շարագրեալ ի հոգւոյն (*q *հոգոյն) սրբոյ* n *Նախադրութիւն անտիոքա կանոնիս* K *անտիոքայն* c երկրորդ վերնագրի տեղը բաց են թողել

8 t *զի յետ* T *եւ* BCDFJMOPSUên r *անցելոյ* EYcı *անցելոց* egkmp qs *անցանելոց* lo *յանցանելոյ* H *բորբեցաւ*

9 bfilmpst *արտեմոնեայ* բացի BCD EFHêcdeghkoq-ից մնացած ձեռ-երը *արտեմովնեայ* de *ամենայսուրբ* ê *տունից* փխ. *տաւնից* H *այլ եւս փոխումն (*d *այլ փոխումն)* փխ. *այլափոխումն*

10 Y չիք *առնել* RXY չիք *ընթերուածոց որ ի սուրբ* e *ընթերցւածոյն* g *ընթերծուածոյն*

11 hlo *առաքելոց* t *սրբոց (առաքելոց)* Y *որ աւանդեցաւ* NOPVYêbcefgb iloq *եկեղեցոյ* bcdefghiklmopqr s չիք *սրբոյ* I *Նորոյ* փխ. *որոյ*

12 hlo *ժողովեալք* IJKLMQRSTYZg *անտիոք* b *յանդիոքա* q *յանտիոքայ* û *լա եպիսկոպոսք ի յանտիոք* Wit *երեսուն և մէկ (*W *մի)* be fgq *լ* փխ. *լա* n *կանովնս* u *ին զայս կանոնս* W *զայսոսիկ* փխ. *զայս* d չիք *զկանոնս զայս*

13 eg *զայս եւ բանս* û չիք *բանս* YW չիք *բանս ին* hlo *իգ բանս* p *ի և ե* t *իդ* eg չիք *ին*

ՄԽԱ (ՄԼԷ) Ա. Ամենայն ոք ով եւ համարձակեսցին եւ լուծցեն զսահմանս սուրբ եւ մեծ ժողովոյն որ ի Նիկիայ ժողովեցան, եւ զառաքելոցն, իբրեւ էր անդ աստուածապաշտ եւ աստուածասէր Թագաւորն Կոստանդիանոս, վասն ամենասուրբ տաւնից փրկութեան, կապել եւ մերժիլ յեկեղեցւոյ, թէ կացցեն եւս հակառակութեամբ ընդդէմ դառնալ որ ինչ բարեզոյնքն կամեցան եւ կարգեցին. եւ այս ասացաւ վասն աշխարհականացս։

Ապա թէ ոք ի գլխաւորաց եւ յառաջնորդաց եկեղեցւոյ՝ եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ յետ սահմանիս այսորիկ համարձակեսցի շրջել եւ խռովել եւ խանգարել եւ փոփոխել զկարգս եկեղեցւոյ եւ առանձին լինել եւ ընդ Հրէայս կատարեսցէ զտաւնս, զայսպիսիս սուրբ եւ մեծ ժողովն ասաէն առ ետեղ յայտնապէս աւտար համարեցան յեկեղեցւոյ, զի ոչ անձին միայն մեղաւ, այլ զբազումս ապականեաց, եւ թիւրութեան պատճառք եղեն. ոչ միայն զայնպի-

1 kms Ներածության և Ա կանոնի միջև երկրորդ վերնագիր՝ *էբ* (s չիք *էբ*) *կանոնք անտիոքայ* S *զամենայն* W *ամենայն որ ոք համարձակեսցէն* LNObglq *ով ոք* t *ոք ով ոք* h չիք *ոք* g *որ* փխ. *և* (*համարձակեսցին*) bqr չիք *և* (*համարձակեսցին*) e *համարձակեսցեն* hlo *համարձակեսցի* r *համարձակեցին* t *համարձակի* Q *լուծին* K *լուծցին* hl ot *լուծցէ* L *և* (*լուծցեն*) կրկնված է û *սահմանս* cbfkmps *զսահման*

2 t *որբոյ և մեծի* û չիք *սուրբ և* s չիք *ի* û *ի Նիկեայ* g *ի Նիկիեայ* Yit չիք *ժողովեցան* efq *զառաքելոյն*

3 s *ընդ* փխ. *անդ* Y չիք *աստուածապաշտ և*

4 o *ամենայսուրբ* ú *ամենայն* A *տաւնից* ձախ լուսանցքում սակայն նկատելի է որ ավելացրել են հետագայում BCDEHê չիք *տաւնից* Yê *փրկութեանն* bc *փրկութիւն* CDH *կապեալ*

5 c *և մերժել եւ յեկեղեցոյ եթէ կացցեն հակառակութեամբ* NW չիք *և* lM TYips *յեկեղեցոյ* Shlo *եկեղեցոյ* b *յեկեղեցւոյն* efgq *յեկեղեցոյն* bdefgkmpqs *եթէ*

6 t *զոր* û *բարեզոյնք* I *բարէզոյնք* n չիք *և* û *զայս* cefghlklmopqrst չիք *այս* s *ստացաւ* փխ. *ասացաւ* k չիք *ասացաւ*

7 IJKLMQRSTXYZûnp *աշխարհականաց* NOPVWhlot *աշխարհականացն*

8 Yûn *եթէ* c չիք *ոք* d չիք *ի* F *ի գլխաւոր* IJKLMQRSTXYZûeghlo r *առաջնորդաց* ê *առաջնորդեաց* Yêcefghiloq *եկեղեցոյ* b *յեկեղեցոյ*

9 Wdhlo չիք *կամ* (*երէց*) I *յայսորիս* JW *այսորիս* Q *յայսորիկ* N *համարձակեցի* b *համարձակի* hlo *համարձակեսցի*

10 û *շրջիլ* lo *շրջեր* hlo չիք *և* (*խռովել*) eg *խառնակել* փխ. *խանգարել* Y չիք *և խանգարել* l *փոխել* RX Y *զկարգն* ê *զկարգ* IJYêbcefgbilop qr *եկեղեցոյ*

11 d չիք *և* (*առանձին*) cilort *առանձինն* t *լինիլ* bd չիք *լինել* A *և կամ ընդ*, *կամ*-ը աջ լուսանցքում որը ավելացրել են հետագայում BCDÊ FHKUWên *և ընդ կամ* bq *հրէաս* d *հրէայսն* e *հրէեաս* k *կատարեսցէս* RXYb *զտօն* (նաև *զտաւն*) r *զտօնսն* e *զտունս* փխ. *զտաւնս* NOR *զայսպիսս* XYhlo *զայնպիսիսն* Wûbckmps *զայսպիսիս* d *զայսպիսի* efgiqrt *զայսպիսիսն*

12 egq *ի սուրբ* k *և մեծ սուրբ* ú չիք *սուրբ և* begq չիք *եւ մեծ* p *սասաեն* փխ. *ասաեն* û չիք *ասաեն առ ետեղ* kmps *և առ ետեղ* e *առ իտեղի* b *առնէ* փխ. *առ ետեղ* lb eq *յօտար* (նաև *յաւտար*)

13 KLMOSTZêûn *եկեղեցւոյ* Ybcefq *յեկեղեցոյ* ghlo *եկեղեցոյ* lnr *յանձին* km չիք *անձին* û *ոչ միայն անձին* cdefghilort *եղև* (û *եղաւ*) փխ. *մեղաւ* bq չիք *մեղաւ.... պատճառք* B *այդ* c *այլև* Hêehlo *բազումս*

14 X *թուրութեան* Y *թիւրութիւնն* i *զթիւրութեանն* eghlo *պատճառ* efghoq *եղև* û *զայնպիսիս* bq *զայնպիսիսն* e *զնոյնպիսիսն*

սխսն հատանել եւ ընկենուլ եւ որոշել ի պաշտամանէ եկեղեցւոյ, այլ եւ որք սոցին հաւասարել համարձակեցան յետ մերժելոյ զայսպիսիսն, եւ որք մերժեցան՝ խափանեսցին եւս եւ յարտաքին պատուոյն, որ սուրբ կանոն եւ Աստուծոյ քահանայութիւն ընկալեալ գտանիցի։

ՄԽԲ (ՄԼԸ) Բ. Ամենեքին ով եւ մտանիցեն յեկեղեցի Աստուծոյ եւ լսե ունկն դնելոյ սուրբ գրոց եւ ոչ եւս հաւասարեսցեն առ ետեղ աղաւթից հասարակ ժողովրդեանն եւ զդէմսն դարձուցեալ ի սրբութենէն ընդունելութեան գովութեանն ըստ իրաց ինչ ստահակութեան եւ յանդգնութեան ընդոտն հարկանիցեն եւ հեռանայցեն, զայսպիսիսն մերժել եւ ընկենուլ արժան է ի սուրբ եկեղեցւոյ մինչեւ խոստովան լիցին եւ ցուցցեն ամենայն աշխատութեամբ եւ տառապանաւք զապաշխարութիւն իւրեանց եւ աղաչեսցեն Թերեւս այսպէս արժանի լինիցին ընդունելութեան։ Իբրեւ ոչ իցէ նոցա մարթ հաւասարել

1 U *հատանուլ* kmps *և որոշել և ընկենուլ* hlo չիք *և որոշել* DH *ղի* փխ. *ի* b *ի պաշտմանէն* dl *ի պաշտմանէ* q *ի պաշտպանէ* փխ. *ի պաշտամանէ* L *յեկեղեցւոյ* Yêcefghlo *եկեղեցոյ* bq *յեկեղեցոյ*

2 b *այլք* q *այլք և որ* t *որք ընդ սոցին* hlo *սորին* DHê *հաւասար* ûcp t *հաւասարեալ* hlo *հաւասարեն* R *հաւատարեալ* փխ. *հաւասարել* Q *մերձելոյ (*c *մկրտելայ)* փխ. *մերժելոյ*

3 L *զայսպիսինն* L *զայսպիսիսնն* PV Wefghnoprst *զայնպիսիսն* û *զայսպիսիս* ı *զայսպիսին* d *խափանեցան* bq չիք *եւ* Pcefghkmpst չիք *եւ (յարտաքին)* HIJKLMQRSTXYZb begpq *արտաքին* û *արգաքոյ*

4 FLMûd *պատուոյն* b *կանոնքն* բացի hlo-ից մնացած Ձեռ-երը *կանոնք հմմտ. հուն.* ὁ ἅγιος κανών Vk m *յաստուծոյ* eü *քահանայութիւնն*

5 Y *գտանիցին* begq *գտանի*

6 CDHIJKLMNOPQRSTVXYZWûdr t *ամենեքեան* Wr *որք (*t *ոք)* փխ. *ով* bq *նովաւ* փխ. *ով եւ* h *ով ոք եւ* eo *որ* փխ. *եւ (մտանիցեն)* Wd չիք *և (մտանիցեն)* Q *մտանիցին* Yhl *մտանիցէ* KLMQRSTYZ lp *եկեղեցի* d *յեկեղեցին*

7 begq *աստուածային* փխ. *սուրբ* û չիք *և* eû *առ իտեղ* bg *առ տեղ* c *աղաւթիցն*

8 Whlo *ժողովրդեան* l *ի* փխ. *և* û bı *զդէմս* d *դէմս* l *դեմսն* Y *զընդդէմսն* փխ. *զդէմսն* Urt *դարձուցանել* û *ի սրբութենէ*

9 Xk *ընդունելութեանն* ırt *ընդունելով* CDHIJKMOQRSTUV XYZWûbdhnloq *գովութեան* ır t *գովութեամբ* NOW *իրացն* lo *իրացին (*h *երացին)* փխ. *իրաց ինչ* ho *ի ստահակութեան* l *խստահակութեան* Y *ստահակութեանն*

10 eçq *յանդգնու* b *ոտն* eg *ընդ յոտս* h չիք *և հեռանայցեն* E *զայսպիսիսս* Xcdefghlklmnprt *զայնպիսիսն* û *զայնպիսիս* b *զայնպիսին* o *զայնպիսն*

11 d *մերժել պարտ է և ընկենուլ* h չիք *և (ընկենուլ)* IJû չիք *ի* eg չիք *ի սուրբ* L *ի սուրբ գրոց յեկեղեցւոյ* MRX *յեկեղեցւոյ* Vêcbilopqr *եկեղեցոյ* Yeg *յեկեղեցոյ* b *խորհրդոցն* փխ. *եկեղեցւոյ* ceg *խոստովանեսցին* d *խոստովանեսցեն*

12 hılopıst *լինիցին* kdik *ցուցեն* ê *ցուցցին* b *ցուցին* q *ցուցանին* bcdefghiklmopqrst *աշխատանաւք (*նաև *աշխատանօք)* b չիք *և տառապանաւք*

13 KLMQTXZd *ապաշխարհութիւն* S *ապաշխարութեան* eh *զապաշխարութիւնն* IJ *Թեռեւ* bq *Թերեւ այս այսպէս* ê *այսպիսի* Y *զայսպիսիսն ղի արժանի* g *այնպէս*

14 IJKLMNOQRSTXYWûbcdefghiklm nopqrst *լիցին* Yb *ընդունելութեանն* hlo *իբր* eg *ինչ է (*hlo *եթէ)* փխ. *իցէ* Um չիք *նոցա* INO Zbghklmopqs *մարդ* cd *մարգ (*c *մարթ) նոցա* t *հաւասարիլ*

այնոցիկ որ ազատեալ են ի կապանաց եկեղեցւոյ եւ որ ընդ եկեղեցեաւն իցեն, եւ ոչ ի տունս ուրեք զատ ընդ այնպիսիսն մարթ իցէ յաղաւթս կալ որ մերժեալ իցեն յեկեղեցւոյն։ Եւ ոչ ի ժողով կամ յիշխանութիւն այլոյ եկեղեցւոյ արժան է մերձեցուցանել զայնպիսիսն։ Ապա եթէ երեւեսցի ոք կամ գտցի ոք յեպիսկոպոսաց կամ յերիցանց կամ ի սարկաւագաց կամ ո ոք եւ իցէ յաշտիճանէն եւ անհաւասարացն հաւասարեաց՝ զայնպիսին ընդ նոսին արժան է մերժել եւ կապել, զի պատճառք եղեն պղտորման եւ զմիմեանս հարկանելոյ կանոնաց եկեղեցւոյ։

ՄԽԴ (ՄԼԹ) Դ. Եթէ երէց ոք կամ սարկաւագ կամ բնաւ ոք ի քահանայական կարգէ լքանէ թողու զիւր իշխանութիւնն եւ զընակութիւնն եւ յայլ փոխեսցի իբրեւ այն թէ ամենայն իրաւք հեռացաւ եւ բնակել յայլում իշխանութեան կամեսցի՝ այսպիսին բազում ժամանակս պաշտել մի՛ իշխեսցէ. թէ առաւելապէս եւս ի կոչ եպիսկոպոսին

1 ù այն[ոց]իկ Yt որք f կապտնեաց IJPVYêbcefghilopqrs եկեղեցոյ Yt որք Y եկեղեցաւ bq եկեղեցեաւ W եկեղեցաւն
2 eg ի տուն d չիք ընդ Iûit այսպիսիսն Weg այնպիսին bq այդպիսին r այտպիսիսն d [այն?]պիսիսն h այսպիսիսն s անպիսիսն NO dl մարդ befgq է փխ. իցէ
3 d մերժիցեն c մերժ[իցեն?] û մերձեալ փխ. մերժեալ FIJLMPTYbcefg յեկեղեցոյն H յեկեղեցւոյ û եկեղեցւոյն hlo յեկեղեցոյ p եկեղեցոյն W չիք ոչ U կամի û և փխ. կամ
4 CDHIJKLMQRSUYZbdeghloqr իշխանութիւն ê իշխանութիւնն n իշխանութեան Ubn այլոց û այլ IJNOPVYêcefghiloqt եկեղեցոյ r յեկեղեցւոյ bq այն (ef ան) փխ. արժան ûg չիք արժան է R մերձեցուցանէ NOWg զայնպիսին
5 bcefgkmps թէ d թէ ոք երեեսցիւք q թէ ոք երեեսցի ոք կամ bg չիք ոք e ե փխ. ոք կամ A կամ գացի ոք ծախ լուսանցքում hlo չիք կամ գացի ոք t չիք ոք (յեպիսկ.) IJKLMQRSXYZûegq եպիսկոպոսաց hlo յեպիսկոպոսացն
6 IJûk երիցանց Q յերիցունց begq իրիցանց co յիրիցանց Y և կամ MRXYbegq չիք ի bdegqt ով փխ. ո Jhilopr չիք ո ilr որք փխ. ոք f չիք ոք h և որք փխ. ոք և d որ փխ. և (իցէ) begq չիք և (իցէ) hlo իցեն DEIJKLMNOQSTVZêû dıt յաստիճանէն Y ի յաստիճանէն Whlops յաստիճանէ begqr աստիճանէն k աշտիճանէն
7 KLMQRSTXYZ անհաւասարաց c dt յանհաւասարացն b անհաւատացն (eg որ անհաւատիցն) փխ. անհաւասարացն MQRSTYZdh չիք հաւասարեաց IJNORXYêbcdfhıkl mopqst զայնպիսիսն u զայնպիսիս eg զայնպիսիքն Y չիք ընդ նոսին befgq նոսա
8 bdefgq կապել և մերժել U չիք և կապել RXY միմեանս o զմիմիանս
9 n կանովնաց IJ յեկեղեցւոյ VYêbcefghlkloqrs եկեղեցոյ
10 d չիք ոք (կամ) Y և փխ. կամ (բնաւ) Y ուխտ (b որք) փխ. ոք (ի) eg բնաւ որ ոք û չիք ոք (ի) D ի քահանական beg ի քահանայից q ի քահանայիցն
11 t և թողու h թողուլ IT զիշխանութիւն q զիշխանութիւնն KLQRS XZWûdfhlno իշխանութիւն IKLM QRSTXYZWdefgklmnps զընակութիւն û զբանականութիւն befg lm չիք և (յայլ) IJSûlm այլ
12 bq յայլ տեղ փոխեսցի KLMRTX Z փոփոխեսցի d փոփեսցի g փոխիցի bfq յայն dkmps եթէ q յամենայն bcdefgkmpqs ընակեաց hl or ընակեալ ı ընակեցաւ
13 HIKLMQRSTXYZû այլում Yêk իշխանութեանն bq իշխանութեամբ d իշխանութիւն c և կամեսցի Y կամեսցին DHbcegbn այնպիսին I այսպիսի û զայնպիսին q յայնպիսին
14 k պաշտեսցի, չիք մի IJKLMNOPQ RSTVXZWû եթէ Y և թէ hlo t առաւել ê առաւել այսպէս Yb չիք եւ Hb չիք ի b կոչի cd կոչել

իւրոյ եւ դառնալ լիւր իշխանութիւն հրամայիցէ եւ աղաչիցէ եւ ոչ ունկն դնիցէ եւ յամիցէ եւս ի ստահակութեանն՝ ամենայն իրաւք մերժել եւ ընկենուլ արժան է զայնպիսին ի պաշտամանէն իբրեւ ոչ եւս մուտ իցէ ընդունելութեան ի նոյն գնա հաստատել։ Ապա թէ յետ մերժելոյն վասն այսպիսի իրաց այլ եպիսկոպոս ընդունիցի. եւ նա կշտամբութեան արժանի լիցի ի միաբան ժողովոյն՝ իբրեւ այն թէ եղծ եւ անգոսնեաց զգիրս եւ զկարգս եկեղեցւոյ։

Մխ՛Դ (Մխ) *Դ. Եթէ ոք յեպիսկոպոսաց ի ժողովոյ անտի որոշեցաւ, երէց կամ սարկաւագ՝ յիւրմէ եպիսկոպոսէն, եւ համարձակեցաւ գործել զգործ ինչ պաշտաման, կամ եպիսկոպոս ըստ կանխելոյ եւ յառաջ սովորութեանց կամ երէց կամ սարկաւագ, մի եւս մարթ կամ պատշաճ իցէ նոցին յոյս ունել բնաւին յայլմէ ժողովոյ հաստատել յայս իրս եւ ոչ ապաշխարութեան կամ թողութեան հասանել։ Այլ եւ որք հաւասարեն այսպիսեացն՝ զամենեսին մերժել արժան է յեկեղեցւոյ եւ առաւելապէս եւս թէ ուսեալ էին զպատուհասն որ*

1 IJKLMQRSTXYZkn *իւր* Ս *զդառնալ* ĉegiloqrt *իշխանութիւնն* Y *և հրամայիցէ* begq *համար իցէ* փխ. *հրամայիցէ* s *հնրամայիցէ* W *աղաչեսցէ*

2 hlo *և թէ (*h *եթէ) ոչ* F *ունկն* hl *դիցէ.* ho *այլ (*l *յայլ)* փխ. *և (յամիցէ)* bq *դի կամիցէ* փխ. *և յամիցէ* ê *համիցէ* befgq չիք *եւ ի* FJNQS Xubdnq *ստահակութեան* W *յստահակութեան* bq *իրին*

3 dt *մերժեալ* befgq *ընկենուլ զնոսա արժան է* NO *զայնպիսին* befg q չիք *զայնպիսին* êbdgm *ի պաշտամանէն* q *ի պաշտպանէն* փխ. *ի պաշտամանէն* p *իբր*

4 d *ոչ և ոչ* c *և* փխ. *եւ* Wbd *մաւտ* փխ. *մուտ* MRY *ընդունելութեանն* b *հաստատատել*

5 Xbilmorst *եթէ* b չիք *յետ* it *մերձելոյն (*r *մերձենալոյն)* փխ. *մերժելոյն* ûhilort *այնպիսի* eg *իրացս* R *ի րաց* փխ. *իրաց* e *եպիսկոպոսս* d *ընդունիցէ*

6 Ս *և ի նա* mps *նա ի կշտամբութեան* Y *կշտանրութեան* êbdq *կշտամբութեամբ* eg *արժան* bbq *լինիցի* d *լիցին* Uhdn չիք *ի* g *ժողովրդոյն* փխ. *ժողովոյն* Zû *իբր*

7 ho *զայն* hlo *որ* փխ. *թէ* H *եկոյծ* r *լոյծ* NOW *անարգեաց* փխ. *անգոսնեաց* K *գիրս* g չիք *զգիրս և* IJûe *զկարգ* h *զկարգն* JTYêbcefg biklopqs *եկեղեցոյ*

8 F *ի յեպիսկոպոսաց* HJILSVûbhl o *եպիսկոպոսաց* bcdhiklmoqrt *ի ժողովոց* ps *ի ժողովրդոց* փխ. *ի ժողովոյ*

9 IJKLMQRSTYZûkmps *իւրմէ* W *յեպիսկոպոսէն* ê *եպիսկոպոսին* hl o *եպիսկոպոսէ* q *և* կրկնված է cd *գործ ինչ գործել*

10 Kbg *ինչ զգործ (*g *գործ)* ûkmp s *գործ* ê *ինձ* փխ. *ինչ* êeg *պաշտաման* bq *պաշտպան* փխ. *պաշտաման* hlo *եպիսկոպոսն* l *ընդ* փխ. *ըստ* efgq *կանխելոց* n *կանխելւոյ* dhlo *յառաջի*

11 cdefghiklmoprst *սովորութեանցն* hlo չիք *կամ (երէց)* p *երէցն* t *և կամ (սարկաւագ)* DMNORSXYê dl *մարգ* û *և* փխ. *կամ (պատշաճ)*

12 KLMQRSTXYZ *պատշաճի,* չիք *իցէ* û *նոյին* փխ. *նոցին* ê *յուս* h *ունիլ* V *ժողովս* hlo *ժողովէ* b *ժողովելոյ* I *հաստատեալ*

13 Yûeg *այս* IJûhlo չիք *յայս (*IJû *ու-ԾեԾ յայս) իրս.... հասանել* Y *ապաշխարութեամբ* Yê *թողութեանն* b *հասանելոյ* ABF *այդ*

14 g *որ* NOVWb *յայսպիսեացն* Ucdef ghiklmnoprst *այնպիսեացն* q *յայնպիսեացն* ê *զամենիսին* hdh *զամենեսեան* r *յարժան է* Y *այսպիսեացս* n *արժան է մերժել*

15 S *եկեղեցւոյ* Vefgilr *եկեղեցոյ* Ybc boq *յեկեղեցոյ* bcdefghiklmopqr st չիք *և* e *և առ առաւելապէս* e *թէ եւ* h չիք *եւ* R *ուսել էին*

յառաջագոյն ասացեալ էին եւ կշտամբեալ եւ համարձակեցան այսպիսեացս հաւասարել։

ՄԽԵ (ՄԽԱ) Ե. Երէց ոք կամ սարկաւագ արհամարհեաց զիւրոյ եպիսկոպոսին զհրաման, իբրեւ մերժեալ էր զնոսա յեկեղեցւոյ եւ առանձին ժողովեցան կամ ժողովեսցին եւ սեղան հաստատեսցին եւ ի կոչ եպիսկոպոսին ոչ եկին եւ ընդդէմ եղեն եւ անարգեցին եւ ոչ կամեցան զբանս նորա լանձն առնուլ եւ լսել, իբրեւ միանգամ եւ երկիցս կոչեաց, զայնպիսիսն բնաւին մերժել արժան է եւ ոչ եւս մխիթարութեան ինչ հասուցանել իբրեւ ոչ եւս կարող են զնոյն պատիւ ընդունել ամենեւին։ Ապա եթէ յամեսցեն եւս ի նմին իրս խռովութիւնս առնել եւ ամբոխս յարուցանել յեկեղեցւոյ վերայ յարտաքին իշխանութենէ եւ ի զաւրութենէ ուստեք, զայնպիսիսն իբրեւ զխռովարարս դարձուցանել եւ սանձարեկ առնել արժան է։

ՄԽԶ (ՄԽԲ) Հ. Եթէ ոք լիւրմէ եպիսկոպոսէն յաղաւթից մերժեալ իցէ՝ չէ արժան ումեք զայնպիսին ընդունել, բայց եթէ նախ լիւրմէ եպիս-

1 W չիք (էին) և Y զի և

2 HNOVWk յայսպիսեացս b յայսպիսեացն q յայսպիսեացն KLMSTegir այնպիսեացս Q այնպիսեաց RXYZhlo այնպիսեացն Wb հաւասարեալ t հաւասարիլ

3 Lbhlo չիք ոք êhq արհամարհեցէ eg արհամարհիցէ KLMNOPRSVXZi զիւրոց Qb զիւրեանց Y իւրոյ û եպիսկոպոսի b եպիսկոպոսն

4 êht զհրամանն û հրաման b հրամանաւն c զհրամանսն dfkmps զհրամանս eg հրամանս lo հրամանն q հրամանաւ d իւր փխ. իբրև û զմերժեալ beq մերժէր f մերժել g մերժէ Vbefgipq յեկեղեցոյ Y եկեղեցոյ ch յեկեղեցոյն d զեկեղեցւոյ lo եկեղեցոյն hlo առանձինն

5 ê ժողովեսցեն hefq ժողովին g չիք ժողովեսցին և l հաստատեսցին q չիք ի b կոչ n կոչել

6 r ոչ եկին և ոչ ընդդէմ

7 ht և լսել և իբրև d կամ փխ. և (երկիցս)

8 ê երիցս փխ. երկիցս RXY և կոչեաց W չիք կոչեաց g կոչեաց զնոսա զայնպիսին uq զայնպիսիս b զայսպիսին ehlo զայնպիսին BCDEHê չիք բնաւին

9 Ycd մխիթարութիւն dhloq չիք ինչ c հասուցանել ինչ g հասանել

10 ABCDEFHIJKLMNOPQRSTUVXYZWêûkmn ունել փխ. ընդունել K իբրև փխ. ապա NOWbcefghlopq թէ e համեսցեն n յամեսցին q ամիցեն bcdefghiklmoprst յամիցեն h չիք ի bq մին փխ. ի նմին

11 H յիրս hlo իրսն g չիք իրս IJûcdfhklmopqs խռովութիւն eg խռովութեան b չիք խռովութիւնս MRX յամբոխս Y յանբոխս chlo ամբոխ e յամպոխս U յարուցանեն IJNOPTYbcfilmpqrs յեկեղեցոյ LSu եկեղեցւոյ ego եկեղեցոյ t ի վերա եկեղեցւոյ

12 I.lbegbq արտաքին lo արտաղին û արտաքոյ W յարքսւոին փխ. յարտաքին Q իշխանութիւն է X յիշխանութենէ ê յիշխանութենէն bq իշխանութենէն Uûkm չիք ի b չիք և ի զաւրութենէ q ի զաւրութենէն NOW յուստեք b ուստէք (c ուրեք) փխ. ուստեք R զայսպիսն J զայնպիսն XYbqt զայսպիսիսն ú զայնպիսիս r զայնպիսն

13 Vbhq զխռովարար û խռովարար bq և դարձուձանել ú արս դարձուձանել NOWfhq սանձնարեկ o սանձայրեկ eg անձնարեկ (b անձնայրեկ) փխ. սանձարեկ d արժան է առնել

14 IJYû իւրմէ ê յեպիսկոպոսին bq եպիսկոպոսէ I յաղօթակից bq աղաւթից befgq ոչ է

15 IJKMQRSVYZû իւրմէ d յիւրմէն g թէ նաեց իւրմէ K եպիսկոպոսին ê յեպիսկոպոսէն bhlo եպիսկոպոսէ

կոպոսէն ընդունիցի՝ բայց յորժամ ժողով լինիցի եպիսկոպոսաց եւ պատահիցէ եւ ապաշխարիցէ առաջի նոցա եւ ի հաւան ածցէ զժողովն՝ կամ ընդունելութեան արժանի լիցի ի նոցանէ, կամ պատուհասի։ Նոյն սահման կրեսցի ի վերայ աշխարհականաց՝ երիցանց, սարկաւագաց եւ ո ոք եւ իցէ ընդ կանոնաւք։

ՄԽԷ (ՄԽԳ) Է. Մի՛ զոք բնաւին առանց թղթոյ եւ խաղաղութեան յեպիսկոպոսէն՝ յեպիսկոպոս ընդունիցիք ամենեւին։

ՄԽԸ (ՄԽԴ) Ը. Երիցունք որ ի գեաւղս կամ ի քաղաքի իցեն՝ մի՛ իշխեսցեն ամենեւին կանոնաւոր թուղթս տալ, բայց միայն առ եպիսկոպոսս մերձաւորս եւ ծանաւթս, որպէսխս էր ապաստան, համարձակիցին եւ տայցեն, այլ որ աւծեալ քորեպիսկոպոսքն իցեն՝ նոքա իշխեսցեն տալ։

ՄԽԹ (ՄԽԵ) Թ. Որ յիւրաքանչիւր իշխանութեան եպիսկոպոսք իցեն իմասցին, զի մայրաքաղաքաց եպիսկոպոսն թիկունք է նոցա եւ հոգաբարձու եւ ամենայն ոք զի՛նչ եւ պատասխանի կամի առնել, առ նա ընթանալ, թէ մուրհակ՝ արքունի եւ իշխանաց, վասն իրաց

1 NOWbilort *լինի* n *լիցի*
2 eg *նոցա և ի հարուածոց է ամենայն ժողովն կամ ընդունելութեան* l չիք *ի, հաւանասցէ* bq *ածէ զամենայն* (զ *ամենայն*) *ժողովն*
3 ûeg *արժան* êq *լինիցի* ê չիք *ի* (*նոցանէ*)
4 NOYW *կըրեսցէ* (Ցան *կրեսցէ*) t *եղիցի* փխ. *կրեսցի* F չիք *նոյն սահման.... աշխարհականաց* H *աշխարհակաց*
5 q *իրիցանց* b *իրաւանց* (k *իւրեանց*) փխ. *երիցանց* bq *և սարկաւագաց* hl *ես* փխ. *և* (*ո ոք*) H չիք *և* (*ո ոք*) bdqt *ով* փխ. *ո* bklmps չիք *ո* kms *որք* (p *որ*) փխ. *ոք* FHûb cdefghikpqrst չիք *և* (*իցէ*) W *կանոնովքս* cd *կանոնօք* է n *կանոնովնոք* hlo *կանոնիւք*. բացի Vbefgik mpqrst-ից մնացած ձեռ-երը *կանոնովք*
6 s [*մ*]*ի* J *խաղաղութեանն* HIJKLM QSYZûhloq *եպիսկոպոսէն* Nn *յեպիսկոպոսէ*
7 IRUVrt *եպիսկոպոս* g չիք *յեպիսկոպոս* bcdefgkmpqs *ընդունիցիմք*
8 b *իրիցունք* e *ոք* (g *որք*) փխ. *որ* BCD EFHZê *գեղս* IJKLMPQSTV *գեւղս* RXWûcdgbrt *գիւղս* b *գիւղ* e *գուղս* Y *և* փխ. *կամ* bfkmpqs *կամ որ ի* H *քաղաք* deghlo *ի քաղաքս* ê *իցին* kms *և մի* n *իշխեսցին*
9 bg *կանոնեալ* eq *կանոնաւորեալ* hil ort *կանոնական* n *կանովնաւոր* Y *թողթս* CDEFHNOQWêûceghl kpqrst *եպիսկոպոս* b չիք *միայն* bd *եպիսկոպոսն*
10 Wûr *մերձաւոր* N *որպիսի էր* ï *ապաստանի* befgq չիք *ապաստան* eg *համարձակիցն* dgknp *համարձակիցեն* ho *համարիցին* փխ. *համարձակիցին*
11 H *տայցին* ARbn *տացցեն* cdhirt *տացեն* l *տացին* A *այղ* kin *զոր* IJ W *աւծեալք* êûkm *քորեպիսկոպոսք* t *քորեպիսկոպոսունքն* KMQRST YZ *եպիսկոպոսքն* (Wbefgq *եպիսկոպոսք*) փխ. *քորեպիսկոպոսքն* bcdefgkmpqs *են* փխ. *իցեն*
12 H *նորա*
13 Un *ոյք* (hlo *որք*) փխ. *որ* g չիք *որ* IJUVYûegn *իւրաքանչիւր* Hq *իշխանութիւն* LMRTYZê *իշխանութեանն* r *յիշխանութեան* b *եպիսկոպոս* ê *իցին* lo *են* փխ. *իցեն*
14 ê *իմասցեն* Y չիք *զի* d *զի ի* Ybo r *եպիսկոպոսքն* u *եպիսկոպոս* bq *թիկունքն* Y *նոցա թիկունք* RXY չիք *է*
15 LMXYk *հոգէբարձու* delq *հողաբարձու* Y *զի* փխ. *և* (*ամենայն*) R *է* (p *եթէ*) փխ. *և* (*պատասխանի*) bk չիք *և* dkmps *կամ* փխ *կամի* kmps *և առնել* hlo չիք *առնել*
16 hlort *ընթանալ* irt *կամ* փխ. *թէ* Q չիք *թէ մուրհակ... իշխանաց* hilort չիք *և* (*իշխանաց*) W *յիշխանաց* b *իշխանացն* E *իշխան*. b *երից* փխ. *իրաց*

նկեղեցւոյ եւ կարգաց հասարակաց. վասն այսորիկ կամ եղեւ Թէ եւ պատուով յառաջ իցէ եւ առանց նորա մի իշխեսցեն ինչ գործել ըստ նախնեացն սովորութեան հարցն մերոց, որպէս կարգեալ են կանոնք. բայց միայն զայս իշխեսցէ գործել յիւրում իշխանութեանն եԹէ գեաւղք եւ եԹէ գաւառք, եԹէ ածումն երիցութեան եւ սարկաւագութեան կամ զինչ վարք իցեն իւրոյ գաւառին եւ իշխանութեանն, ամենայն ճշմարտութեամբ եւ հոգաբարձութեամբ եւ ընտրութեամբ խնամով գործեսցէ, այլ յայլոց ամենեւին մի իշխեսցէ գործել եւ ձեռնամուխ լինել արտաքս, քան զկամս մայրաքաղաքի եպիսկոպոսին եւ ոչ նմին կաԹողիկոսին առանց հաւասարութեան այլոց եպիսկոպոսացն գործել ինչ։

ՄԾ (ՄԽՋ) Ժ. Որք ի գեաւղս կամ ի գաւառս իցեն, այսինքն են քոր-

1 JQTVYZêbcefghilopqrt նկեղեցոյ d հաւասարակաց KLMQRSTXYZ կամ եղև վասն այսորիկ ı որոյ փխ. այսորիկ b Թէ

2 hn պատւով f պատ[ու]ով l [պ]ատուով Seg առաջ bq վաճառիցէ փխ. յառաջ իցէ hlo չիք և Lbfhil nopqrst իշխեսցէ eg իշխեսցի k յիշխեսցէ hlo զինչ t զործել ինչ

3 e ընդ փխ. ըստ ûkm նախնեաց beg q կանխեացն (P նախընԹաց s նախնԹաց) փխ. նախնեացն KLMQRSTXYZc սովորուԹեանց b չիք սովորուԹեան.... նկեղեցւոյ մինչև 213-րդ էջի 1-ին տողը X հայրցն A որպէս ձախ լուսանցքում cdefghiklmopqrst չիք որպէս û չիք որպէս.... զործել ինչ մինչև նոդվածի վերջը

4 n կանովնք e զայս մի իշխեսցէ h զայս ինչ իշխեսցէ cdefgkmpq s իշխեն IJKLMQRSTXYZd իւրում efgq իւրեանց փխ. յիւրում FIKLMQRSTUXZWdefginqr իշխանուԹեան

5 BCDEFHê գեղք lPTXn զեւղք JKLMQRTVYZWcdeghlmoq գիւղք Ucdfhiklmopqrst չիք եւ (եԹէ) RSTXZ ե Թէ Q Թէ եւ փխ. և եԹէ KLM Թէ (ածումն) KLMQRSXYZ յածումն (Նաև յօծումն) Q էրէցուԹեան RZ իրիցուԹեան Y երիցուԹեանն d քահանայուԹեան KLMQRSTYZd կամ փխ. (երիցուԹեան) եւ

6 Y սարկաւագուԹեանն. բացի IJKLMQRSTXYZd-ից մնացած ձեռ-երը սարկաւագուԹեան (U եւ սարկաւագուԹեան ê սարկաւագաց) եւ երիցու Թեան (eg րիցուԹեան նմմտ. հունն. ὡς καὶ χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους U կազմ ինչ փխ. կամ զինչ d զինչք Qd վարձք (W կամք) փխ. վարք CDFHIJKLMQRSTUXZWêdbn իշխանուԹեան

7 H չիք ամենայն e ճշմարտուԹեանն d ճշմարտուԹեան hl հոդէբարձուԹեամբ l հոգէբարձու t չիք ե

8 t չիք ընտրուԹեամբ hlo ի գործեսցէ ps գործեսցի ABC այգ r և այլ A յայգոց BCDEFHNOPUVWê n յայլոյ IJKLMQRSTXYZ այլոյ drt այլոց eigq յայլոցն hlo այլոցն t մի իշխեսցէ ամենևին U չիք մի

9 i գործել գործ s գործեն l և ի ձեռնամուխ t լինիլ n արտաքոյ d չիք զկամս êcdhklmost մայրաքաղաքին egiq մայրաքաղաքաց f մայրաքաղաքացի

10 eg և եպիսկոպոսին Y և Թէ ոչ ի նմին hlo ոչ ի նմին JKLMQRTVXZêdgimnort կաԹուղիկոսին s կաԹաղիկոսին Y հաւասարուԹեանն

11 A այգոց cdefgkmpqs այլոց (d յայլոց q հայոց) եպիսկոպոսաց հաւասարուԹեան KLMNOQRSTXYZWirt եպիսկոպոսաց Y գործելին, չիք ինչ

12 RY որ ı ոյք H և ոք BCDEFH ի գեղս PSdn ի գեւղս IJKLMRTVXZWûcghloqr ի գիւղս Q ի կիւղս ê ի զիղս P և փխ. կամ d իցէ ոք եպիսկոպոս փխ. իցեն.... քորեպիսկոպոսք ê իցին NO այսինքնին F է փխ. են cgt չիք այսինքն են NOWP չիք են

եպիսկոպոսք. զի թէեւ զձեռնադրութիւն եպիսկոպոսաց ունին, կամ եղեւ մեծ ժողովոյն, զի ծանիցեն զչափ իւրեանց եւ դարմանեսցեն. որ ընդ նոքաւք եկեղեցիք իցեն, վասն նորին շատ եւ բաւական եղիցի հոգալ եւ խնամ ունել, այլ կարգեսցեն եւ արասցեն դըրակարդացս և կէսսարկաւագաց, կշտամբիչս. եւ սմին իրաց շատ լիցին առ ի մերձեցուցանել եւ յառաջ ածել յայսպիսի աշտիճան, այլ ոչ երէց կամ սարկաւագ ածանել եւ համարձակել արտաքս քան զկամս եպիսկոպոսին ընդ ոյր ձեռամբ է ինքն եւ գաւառն։ Ապա եթէ համարձակեսցի ոք անցանել զորոշեալ սահմանաւ, անկցի ի նմին պատուէ յորում յառաջն էր. բայց քորեպիսկոպոս առնել կամ կարգել որ քաղաքին եպիսկոպոսն է՝ նմա անկ է առնել, զոր արժանի համարեսցի։

ՄԾԱ (ՄԽԷ) ԺԱ. Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ կամ ով եւ իցէ ի կարգէն՝ արտաքս քան զկամս եւ կամ առանց թղթոյ որ գաւառին եպիսկոպոս իցէ, եւ առաւել եւս որ մայրաքաղաքին իցէ, դիմեսցէ առ թագաւորն՝ զայնպիսին ցոյց արասցեն եւ ընկեսցեն եւ մերժեսցեն ոչ միայն ի հաւասարութենէն, այլ եւ ի պատուոյն զոր ունէր, զի իբրեւ ձանձրացուցանել կամեցաւ զաստուածասէր

1 I եթէ և Yûegs ձեռնադրութիւն ê զձեռնադրութիւնն eg եպիսկոպոսին hlo եպիսկոպոսացն t յեպիսկոպոսաց eg չիք ունին

2 r և փխ. եղև A մեծ ժողովոյն ձախ լուսանցքում ավելացրել են ճշտագայում r զմեծ t մեծի RX չիք մեծ Vn զչափս hilort և զչափ hlo դարմանիցեն

3 êht որք gq նոքա cdefgkmps եկեղեցիքն d են փխ. իցեն R ընական (XY բանական) փխ. բաւական

4 H եղեցի KLMQRSTXYZ եկեղեցի փխ. եղիցի ghlo լիցի RXYûc խնամել փխ. խնամ ունել B այդ Y դրակարդաց

5 d կիսասարկաւագաց q կէսսարկաւաց ps և կշտամբիչս Q սիմին û նմին

6 V լինիցին S առաջ eg չիք յառաջ ածել IJKLMQRSTXYZûhilno q այսպիսի IV յաշտիճան DEHNORUXYZWêûdeghlmnopqrs աստիճան ıt յաստիճան

7 ABCF այդ hilor և այլ t և այլոց փխ. այլ ոչ r և փխ. կամ H չիք և efgq կամ փխ. և

8 egq զկամ û ընդ որոյ cd որ ընդ փխ. ընդ ոյր hlo որ DH իքն փխ. ինքն û դաւաղան փխ. գաւառն

9 chloq թէ IJû եթէ ոք համարձակեսցի ոք (Jû չիք ոք) անցանել ê համարձակեսց W չիք ոք eg յանցանել hlo անցանեն LQ զորոշեաց Wr որոշեալ

10 բացի hılor-ից մնացած Ձեռ-երը անկցին L պատւէ IJK\QRSTXYZ որում Sdın առաջն u առաջին s քորիսկոպոս

11 ê յոր hlo որ ի q քաղաքի h նմանէ lor է նմայ է անկ i նմա է անգ t նմա է ակն առնել J անկնէ h անկ eg յանձնէ (q անձնէ d կարգէ) փխ. անկ է

12 hlo զորս ê արժան է rt հրամայեսցի փխ. համարեսցի

13 ipqrt թէ û չիք եպիսկոպոս կամ Un ով ոք և Hhiklmoqr չիք և de gt ոք փխ. և

14 Q ի կարգին û արտաքոյ, չիք և ı r թղթոց p թղթի

15 K գաւառին իցէ եպիսկոպոս eg hqt եպիսկոպոսն d մայրայքաղաքին

16 KL դիմեսցի բացի RUXYcdhiln or-ից մնացած Ձեռ-երը թագաւոր ir զայսպիսին hlo զայնպիսիսն d արարասցեն L ընկեսցին

17 û և մերժեսցեն և ընկեսցեն Jp չիք և ընկեսցեն Y և ոչ q ոչ միայն կրկնված է H չիք ոչ միայն BCDE FHIJêûeg ի հաւասարութենէ A այդ h չիք ի (պատուոյն) L X պատւոյն û պատուոյ

18 q ունէրն Jû ձանձրացուցանէ d աստուածասէր

թագաւորին մերոյ զլսելիս արտաքս քան զկարգս եկեղեցւոյ։ Ապա եթէ հարկ ինչ իցէ ի կոչ իւրաց առ թագաւոր դիմել՝ գործեսցէ խորհրդովք եւ կամաւք ըստ իշխանութեան, որ մաւր քաղաքաց եպիսկոպոսն իցէ եւ որ ի գաւառին եպիսկոպոսքն իցեն, նոցին թղթովք թոշակեսցի՝ յոր ճանապարհ դիմեսցէ։

ՄԾԲ (ՄԽԸ) ԺԲ. Եթէ ոք լիւրմէ եպիսկոպոսէն անկաւ, երէց կամ սարկաւագ, եւ ղեպիսկոպոսին զդատաստան ոչ յանձին կալաւ եւ համարձակեցաւ ձանձրացացանել զլուր ժողովոց բազմաց, որպէս թէ զինչ իրաւունս ունիցի՝ առաջի բազում եպիսկոպոսաց ասիցէ եւ ի նոցանէ զարդար դատաստանի վճիռն ակն ունիցի առնուլ։ Ապա եթէ ի նոցանէ սրտնեղեցաւ եւ անգոսնեաց, եւ համարձակեցաւ առ թագաւորն դիմել եւ ձանձրացուցանել, զայսպիսիս մի արժանի առնել թողութեան կամ ընդունելութեան եւ կամ բնաւ լոյս ինչ տալ, զի առ յապա հաստատեսցի ի նոյն տեղի։

ՄԾԳ (ՄԽԹ) ԺԳ. Մի ոք ուրեք յեպիսկոպոսաց իշխեսցէ կամ համարձակեսցի

1 1 թագաւորիս t չիք մերոյ ê զլսելես û լսելիս Y դքան IJêcdefghipq s եկեղեցոյ
2 bcefgbklmopqrst թէ bcdfghilopqr t եւ փխ. ի l ոչ փխ. կոչ m ի րաց փխ. իրաց bdhloq թագաւորն befghloq դիմեալ H զգործեսցէ befgq գործիցէ
3 b խորհրդովքն hilort խորհրդով W կամովք b կամ փխ. կամաւք û ընդ փխ. ըստ Y իշխանութեանն ı իշխանութեանց rt իշխանութեամբ û յորում փխ. որ (մաւր) HY մայր JNOUVWlq մայրաքաղաքաց û չիք մաւր ê քաղաքացն b մայրայքաղաքաց
4 ûegnps եպիսկոպոս bcdq է փխ. իցէ L չիք իցէ և որ ի գաւառին եպիսկոպոսքն c որք ır ոչ փխ. որ bcd efgpq չիք ի Yûfir եպիսկոպոսք bq եպիսկոպոսն bdq են
5 H թողթովք lo թխաով R թոշակեսցէ bkq որ ınrt ճանապարհն d ժամանակ փխ. ճանապարհ Jû դիմեսցի Y դիմեսցէ Rcdnrt դիմեաց ı դիմեալ
6 d թէ ckms չիք ոք IJMQSTZ իւրմէ LMW յեպիսկոպոսէն
7 Y չիք և t զդատաստան եպիսկոպոսին êbcdikmpqs զդատաստանն ûhlo զատաստանն befq չիք ոչ q յանձին չկալաւ Sbn անձին m յանձինն b ընկալաւ փխ. կալաւ
8 û լուր ı ժողովից O ժողովրդոց (be gq ժողովրդոցն YW ժողովրդեան) փխ. ժողովոց hlo եթէ i թէ ավելացրել bG ուրիշ ձեռքը begq չիք զինչ
9 n յիրաւունս q զիրաւունս b զիրաւուսանիցի փխ. իրաւունս ունիցի u բազմաց hlo եպիսկոպոսացն e իցէ փխ. ասիցէ
10 bcht դատաստանն BE վճիւռն bc ի վիճիռն efglq վիճիռն Y զվճիռն Hbcdefgkmpqs թէ
11 HK սրանեղացաւ û սիրտ նեղացաւ hlo չիք և g և անկոսնեաց Ներքին լուսանցքում bgq համարեցաւ (e համարեաւ) փխ. համարձակեցաւ u թագաւոր
12 ı դիմեալ O ցանձրացուցանել N զայսպիսին RVWlopst զայսպիսիս X զայնպիսիսս ûg զայնպիսին bde զայնպիսիսն hq զայնպիսիս U մին H արժան
13 ps առնուլ Yê թողութեանն cdfgk mpqs և կամ Y ընդունելութեանն hlo բնաւ իսկ յոյս eg չիք բնաւ Y յոյս իսկ տալ ինչ hlo չիք ինչ
14 Jı յառապայ KLMQRSTZd առապա befgq ապա. բացի CFIYbcdefhikl mopqrst-ից մնացած ձեռ-երը հաստատեսցէ Y տեղ
15 s [մ]ի c չիք ոք DH ուրուք t յուրեք g չիք ուրեք IJKNOVWûbhl oq եպիսկոպոսաց Rû համարձակեսցէ f համարձակիցի s համարձակեսց cd համարձակեսցի ուրէք յայլմէ

յայլմէ իշխանութենէ յայլ մտանել եւ ձեռնադրութիւն առնել յեկեղեցիս եւ մերձեցուցանել զոք յաշտիճան եւ ոչ բազմութեամբ մտանել յայլ իշխանութիւն, բայց եթէ համարձակելով եւ թուղթս տալով որ մայրաքաղաքացն է եւ որ ընդ նմա եպիսկոպոսքն են՝ մուտ տայցեն նմա։ Ապա թէ ոչ ուրուք կոչեալ դիմեսցէ ստահակութեամբ ձեռնադրութիւնս ումեք առնել եւ հաստատութիւն իրաց եկեղեցւոյ որ ոչ բնաւ անկ իցէ նմա՝ անհաստատ լիցի, որ ի նմանէ արարեալ գտանիցի. Նա պարտաւոր լիցի ստահակութեան իւրում և յանմիտ ձեռնադրութեանն զարժան դատաստանն անկցի առ ետեղ եւ մերժեսցի ի սուրբ ժողովոյն։

ՄԾԴ (ՄԾ) ԺԴ. Թէ ոք յեպիսկոպոսաց լիրս ինչ յանցուածոյ եւ մեղադրութեան դատապարտիցի եւ ապա դէպ լիցի վասն նորա ոչ միաբանել ոյք յիշխանութեան եպիսկոպոսք եւ ոմանք ի նոցանէ անպարտ եւ

1 Jbl այլմէ H և յայլ KLMQRSYZ k այլ hlo յայլս ê մտանալ Kcb lo ձեռնադրութիւնս ê ձեռնադրութիւնն IJSû եկեղեցիս NOW յեկեղեցին
2 ABCDEHIJKLMNOPQRSTUVXYZ Wêûn չիք զոք DEFHKLMNOQR SXYZWêbcdegbılmnopqrst յաստիճան u աստիճան J աշտիճան
3 IJKLMQRSXYZûr այլ ê իշխանութիւնն U թողթս ceg թուխտ f թուղա kmp թողթ qs թուխթ b չիք և թուղթս
4 b չիք տալով որ egq չիք որ u մայրաքաղաքաց efgq մայրաքաղաքացին b քաղաքացին փխ. մայրաքաղաքացն hlo իցէ փխ. է H չիք և (որ) Wûd եպիսկոպոսք bq եպիսկոպոս g եպիսկոպոսն
5 bq մատուցանեն փխ. մուտ տայցեն cdhilort տայեն i բայց փխ. ապա Wbilors եթէ V ոք փխ. ոչ K ուրեք ûhlopq կոչեցեալ b կոչել d դիմեսցի MRS ստահակութիւն Q ստահակութեան
6 MRXYbcdefgkmq ձեռնադրութիւն ps ձեռնադրութեամբ g առնել ումէք be խոնել փխ. առնել ê հաստատութիւնն degq ի րաց փխ. իրաց 1 իրաց է
7 I յեկեղեցոյ MRX յեկեղեցւոյ NOP VYêbcefgbiloq եկեղեցոյ cefgkmq s բնաւ իցէ (q իցեն) նմա անկ p իցէ անկ b իցեն bd չիք անկ d նմանէ b նմանք E չիք նմա p չիք անհաստատ.... գտանիցի S լիցէ c լիցին Y գտանիցի փխ. լիցի
8 eg ի նմանէ են f ի նմանէն F արարէ cd արար c գտանիցին Y լիցի փխ. գտանիցի t և նա Y ստահակութեանն dh ստահակութեամբ t յստահակութեան
9 IJKLMQRSXYZûhl անմիտ d յանմիտ մի ձեռնադրութեան DHIMQ RSUXYWêûnl ձեռնադրութեան bq ձեռնադրութեամբն NOYW զարժանն u արժան b զարժանաւոր Yu դատաստան c չիք զարժան դատաստանն առ ետեղ d չիք զարժան դատաստանն առ
10 ê առ իտեղ d եղե փխ. ետեղ bq առ ետեղ և գրութեան (q դրութեան) դատայպարտեսցի (q դատապարտեսցի) փխ. առ ետեղ և մերժեսցի u չիք առ ետեղ d չիք և
11 bceg եթէ HIJLSûeghloqr եպիսկոպոսաց RXYûb իրս e ինչս b ինչ մեղադրեցի յանցանս չարայխաւսիցի և դատայպարտիցի յամենեցունց որ յիշխանութեան եպիսկոպոսք են և ամենայն միաբանութեամբ փխ. ինչ.... դատապարտիցի IJUûcdfikmnpqst յանցուածոց KMRX անցուածսյ Yeghlor անցուածոց Y մեղադրութեանն
12 FTcdefghklmopqs դատապարտեսցի KLMQRSXYZ դատապարտիցէ W այսու փխ. ապա I նորոյ փխ. նորա H միաբանելոյ Q միայրանել befghq միաբանեալ t միաբանիլ eg ոք H չիք ոյք
13 EIJKLNOPQSTZWûbdefgq իշխանութեան MRXYhlor իշխանութեանն êcıkmpst յիշխանութեանն o պարտ chlo անպտրտք g չիք անպարտ.... ի նոցանէ՝ էջ 215, տող 1-ից

արդար յայտ առնել կամիցին եւ ոմանք ի նոցանէ պարտաւորել, զի վախճանեսցի ամենայն իրաւք հակառակութիւն կեղծաւորութեանն, կամ եղեւ սուրբ ժողովոյն՝ որ մայրաքաղաքաց եպիսկոպոսն է, զի ի մերձաւոր գաւառաց անտի եւ յիշխանութենէ կոչեսցէ զայլ ոմանս ոյք դատեսցեն եւ զհակառակութիւն կեղծաւորութեանն ի բաց լուծցեն, զի հաստատուն է զոր ինչ կարգեսցեն որ յիշխանութենէ անտի են։

ՄԾԵ (ՄԾԱ) ԺԵ. Թէ ոք յեպիսկոպոսաց յիրս ինչ մեղադրիցի յանցանս եւ չարախաւսիցի եւ դատապարտիցի յամենեցունց որ յիշխանութեան եպիսկոպոսք են եւ ամէն միաբանութեամբ զմի եւ զնոյն վճիռ հանիցեն ի վերայ նորա եւ յայտնեսցին՝ այսպիսին մի՛ իշխեսցէ այլում դատ խաւսել կամ իրաւ ոք իշխեսցէ առնել այնպիսւոյն, այլ կացցէ եւ հաստատեսցի միաբանութիւն ամենեւին, որ եղեւ յայսմ իշխանութենէ, զոր եպիսկոպոսքն կարգեցին։

ՄԾԶ (ՄԾԲ) ԺԶ. Եթէ ոք յեպիսկոպոսաց պարապորդ իցէ եւ ի պարապորդ եկեղեցին զանձն իւր եդ եւ բռնադատեաց զսահմանն եւ կալաւ

1 cd *արդարք* q *յայտն* X *կամեցին* Y *կամիցինն* P *կամիցին....* *պարտաւորել* ձախ լուսանցքում ûhcef gq *պարտաւորեալ*
2 S *յիրօք* d *հակառակութեան* IKLM QRSTUXYZWêûdefgps *կեղծաւորութեան* hnq *կեղծաւորութիւն*
3 IJû *ի սուրբ* H *ժողովովոյն* L *մայրաքաղաքացն* eg *որ ի մայրաքաղաքաց* Y *եպիսկոպոսէն*
4 H *և* փխ. *է* Ybefgq չիք *է* eg *մի* փխ. *ի* UXhilmnort չիք *ի* d *ի մերձաւորաց* ê *այսի* eû չիք *և* Ybq *իշխանութենէն* e *իշխանութենէն է*. րացի ATUVWcdfklno-ից մնացած Ձեռ-երը *իշխանութենէ*
5 e *կոչեսցի* րացի IJQYhnt-ից մնացած Ձեռ-երը *դատեսցին* bcdefgkmpqs *դատիցին* RX *չհակառակութեան* IKLMQSTUZWûbn *կեղծաւորութեան* ê *կեղծաւորութիւնն* RX Y չիք *կեղծաւորութեանն*
6 Ve *լուծցին* c *լուծանեն* d *կարգեն*
7 t *որք* DHIJKLMQRSXYZê *իշխանութենէ* û *իշխանութեան* q *յիշխանութենէն*
8 NOWûbceg *եթէ* IJVûeglq *եպիսկոպոսաց* NO *իրս* b *մեղադրեցի* hlo *մեղադրիցէ* S *անցանս* X *յանցանացս* hilort չիք *յանցանս եւ չարախաւսիցի* Y չիք *և*
9 Y *չարախօսից* b *չարայխաւսեսցի* Ych *դատապարտեսցի* leg *ամենեցունց* Y *յամենից* hlor *ամենեցուն* il *յամենեցուն* t *որք* DHIJKLM QRSXYZêûdt *իշխանութեան* c *յիշխանութեանն* h *յիշխանութենէ*
10 Kênprst *եպիսկոպոսքն* W *եպիսկոպոսին* bdfhimopst *ամենայն* q *յամենայն* IJKLMNOPQRSTVYZW u *միաբանութիւն* d *մի* Qeg *զի մի* փխ. *զմի* eg չիք *և (զնոյն)* û *նոյն* DH *զճիռ* êbeglq *վճիռ*
11 ê *յանին* b *հանեն* c *հատին* փխ. *հանին* û *յայտնիցեն* b *յայտնեն* hlort *յայտնեսցին* BCDEFHIKLN OWêûrt *այնպիսին* begq *յայսպիսին* hlo չիք *այսպիսին* A *այղում* NOVWhlo *յայլում* û չիք *այլում դատ*
12 Qdq *դատախաւսել* b *դատայխաւսել* t *խօսիլ* c *և կամ* b *իրաւք* ct *իրաւունք* փխ. *իրաւ ոք* b չիք *ոք* hlo *այնպիսոյն առնել* IJK LMNOPQRSTVXYZWêûbcdefgiqr t *այնպիսոյն* BF *տյդ* Y *այլ կացցէ* կրկնված է
13 d չիք *և* bq *ի* (q չիք *ի*) *միաբանութեամբ* hilor *ամենեւին միաբանութիւն* t *ամենեւին ի միաբանութիւն* q *իշխանութենէն*
14 Q *եպիսկոպոսք են* ûbd *եպիսկոպոսք* hlo *եպիսկոպոս*
15 IJKLMNOQRSTYZûeghlo *եպիսկոպոսաց* r չիք *ի* R չիք *պարապորդ իցէ և ի* begq *պարապ* փխ. *պարապորդ (եկեղեցին)*
16 Yûhlo *եկեղեցի* ên *յեկեղեցին* b *եղիցին* փխ. *եկեղեցին* cdhilort *եդ* W չիք *եւ* I չիք *և (բռնադատեաց)* c *բռնայդատեաց* û *զսահման* d չիք *և*

առանց բազում ժողովոց եպիսկոպոսաց՝ զայնպիսին ընկենուլ արժան է։ Եթէ ուրուք, ժողովուրդն զոր բռնադատեաց, հաճեցան եւ ընկալան, կատարեալ եւս ժողով լիցի՝ իբրեւ չիցէ նա ընդդէմ մաւր քաղաքաց եպիսկոպոսին։

ՄԾԷ(ՄԾԳ)ԺԷ. Թէ ոք յեպիսկոպոսաց՝ ձեռնադրութիւն յեպիսկոպոսաց ընկալեալ եւ հրամանաւ վերակացու լինել ժողովրդեանն եւ ոչ յանձն էառ դպաշտաւնն եւ ոչ հաւանեցաւ երթալ յեկեղեցին, յոր ձեռնադրեցաւն, զայնպիսին մերժել արժան է յաղաւթից եւ մինչեւ հարկ լինիցի նմա յանձն առնուլ եւ ընդունել, կամ սահմանեսցէ ինչ ի վերայ նորա կատարեալ ժողովն, որ յիշխանութենէ անտի իցեն եպիսկոպոսքն։

ՄԾԸ(ՄԾԴ)ԺԸ. Եթէ ոք յեպիսկոպոսաց ձեռնադրեցաւ ի գաւառ ուրեք եւ յիշխանութիւն իւր չեղեւ երթալ եւ չիցեն պատճառք ի նմանէ չերթալն, այլ կամ ժողովուրդն չընկալաւ կամ այլ ինչ պատճառք ծնան ի միջի իբրեւ ոչ ի նմանէ, այսպիսւոյն արժան է ընդունել զպատիւ պաշտամանն եւ ոչ հեռանալ, բայց մի ինչ նեղեսցէ զոք ուրեք յիրս եկեղեցւոյ ուր եւ ժողովեսցի, այլ անսալ արժան է

1 DH [առ?]անց km առանց բազմաց բազում S ժողովեց begq ժողովրդոց փխ. ժողովոց cdhiklmoprst ժողովոյ. bs զայսպիսին p զայսպիսիս rt զայսպիսիսն

2 befgq թէ t ժողովուրդ P ուրուք...՝ կատարեալ եւս աջ լուսանցքում X հաճեցաւ

3 Ffir եւս ժողով ժողովեսցի (1r ժողովիցի). բացի cdkmpst-ից մնացած ձեռ-երը ժողովեսցի փխ. ժողով լիցի հմմտ. հուն. εἶναι σύνοδον hlo եւ (h ե) ժողովեսցի ժողով Y ժողովեսցէ u ոչ իցէ, չիք ընդդէմ e նմա փխ. նա

4 d մայր UWûbhloq մայրաքաղաքաց

5 UYûbcegnr եթէ HIJKLMQRSXYZ ufgq եպիսկոպոսաց r չիք (թէ ոք) յեպիսկոպոսաց KLMOPRTUZ ê ձեռնադրութիւնն IKLMQRSUV XYZdghloq եպիսկոպոսաց ê յեպիսկոպոսացն Ju չիք յեպիսկոպոսաց

6 n հրամանաւ առ վերակացու t լինիլ ûir ժողովրդեան

7 lS անձն Wcirt զպաշտօն u պաշտօն bq զպաշտպանն (fg դպաշտմանն) փխ. դպաշտաւնն Y հաճեցաւ c երթեալ b յերթալ KQSêûq եկեղեցին KLMNOQRSVXZWbegkq որ

8 ûhilrt ձեռնադրեցաւ Pbq զայսպիսին IJLNOWûim աղօթից (նաև աղաւթից) cp չիք e bqrt մինչ

9 hcdhloqrt լիցի Y չիք նմա H ընդունելի

10 IJKLMQRSTXZûkmor իշխանութենէ q յիշխանութենէն

11 luhlt եպիսկոպոսք

12 BCDEFHIKLUZWêûim թէ IJKLMQRSTYZûeghklmopqs եպիսկոպոսաց ê ի դաւառ ուրուք ձեռնադրեցաւ cdmps ի դաւառի ABCDEFHIJKLMNOPQRSTUVXYZWêû n ուրուք

13 IJKLMQRSYZêûdklmps իշխանութիւն b չեղաւ bcdefgkmpqs դառնալ փխ. երթալ A պաճառք km ps պաաճառ

14 kmps ¿երթալ B այդ d կամ այլ NO զժողովուրդն NOk չնկալաւ U չընկալցի befgq չընկալան km չիք ինչ kmps պատճառս

15 eghiklmopqr ծնանի K չիք ի միջի IJKLMNOPQRSTVXêcdp այսպիսոյն YWûefghloqrt այնպիսոյն b այն i այնպիսւոյն r ընդունիլ

16 êeg պաշտմանն u պաշտաման bq պաշտպանն փխ. պաշտամանն d զոք նեղեսցէ

17 h յուրեք bq յիւր փխ. յիրս r իրս eg յիր IJNOPQTYhcefghilo եկեղեցոյ q յեկեղեցոյ r յեկեղեցւոյ kmps չիք ուր BF այդ begq չիք այլ անսալ.... ժողով ժողովիցի՝ էջ 217 տող 1-ին

այսպիսւոյն, մինչեւ իշխանութեանն կատարեալ ժողով ժողովեցի իրաւունս առնել եւ ի վեր բառնալ զինչ արժանն իցէ որոշել, սահմանել, կարգել վասն նորա։

ՄԾԹ (ՄԾԷ) ԺԹ. Եպիսկոպոս ոչ է արժան ձեռնադրել առանց ժողովոց եպիսկոպոսաց եւ առաւել որ մայրաքաղաքին եպիսկոպոսն իցէ յիշխանութենէ անտի, այլ սմա ամենայն իրաւք պարտ ու պատշաճ է անդ լինել. լաւագոյն եւս իցէ, զի ամենեքին որ ընդ նովաւ իցեն յիշխանութեանն, լծակիցք ընդ նմա իցեն, զոր արժան է առ իւր կոչել թղթով, որ մայրաքաղաքաց եպիսկոպոսն է. եւ եթէ եկեսցեն ամենեքեան, ահա բարի եղեւ, ապա եթէ դժուարագոյն է այս լինել, մեծ մասն ի նոցանէ գալ արժան է կամ թղթով միահամար լինել եւ այսպէս հանդերձ բազմաւք գալով կամ հաւանելով հաստատել զայնպիսին ի տեղւոջ իւրում յոր տեղի աւծանէ։ Ապա թէ այլ ինչ որ արտաքոյ քան զսահմանեալն առնիցեն՝ անոյժ եւ անհաստատ լիցի ձեռնադրութիւնն։ Ապա եթէ

1 BEFR *այնպիսւոյն* CDHXYWêûhi lo *այնպիսոյն* IJKLMNOPQSTVZ cdfrt *այսպիսոյն* k *մինչ* lSWêû d *իշխանութեան* Q *իշխանութիւն* m *յիշխանութեանն* lo *կատարել* lf *ժողովեսցի* h *ժողովեցի* ûd *լիցի* փխ. *ժողովիցի*

2 NOW *ի վերայ* hliort *զոր ինչ* Hêûc degq *արժան* befgq *է* փխ. *իցէ*

3 dk *և սահմանել* ê *կարգալ* d *և կարգել*

4 NWbhlo *որպէս* փխ. *եպիսկոպոս* DHc *ժողովրդոց* փխ. *ժողովոց*

5 m *եպիկոպոսաց* U *մայրաքաղաքաց է* ê *մայրաքաղաքացն է.* բացի bilo rt-ից մնացած Ձեռ-երը *մայրաքաղաքաց* հմմտ. հուն. δίχα συνόδου καὶ παρουσίας τοῦ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς ἐπαρχίας MRXûbcdeghlmoq *եպիսկոպոս* bq *է* փխ. *իցէ*

6 IJKLMRSXYZubeg *իշխանութենէ* q *իշխանութենէն* beq *պա[ր]տ* h *պարտ է ու* Wûnt *և* փխ. *ու*

7 k *իցէ* փխ. *է* b *եւս սիցէ* V *իցին* ê *ամենիքին* Yt *որք* kq չիք *որ* cdefgilmoqrst *առ* փխ. *ընդ* bhk p չիք *ընդ*

8 b *նովաւ իցեն զորս արժան է յիւր իշխանութեան* IJKLMQRTXZe g *իշխանութեանն* SYûcd *իշխանութեան* Wq *յիշխանութեան* ûb *լծակից* ê *իցին* b չիք *իցեն զոր արժան*

9 b չիք *է առ իւր* cdefghiklmopqrst *զորս* q *առն* b *կոչել զնա* q *թղթովք* û *մայրաքաղաքացն* begq *եպիսկոպոս* ps չիք *և*

10 Jûılort *թէ* cdhlklmoprst *ամենեքին* f *ամենիքին* b *եղեն* bcefgbklmop qs *(ապա) թէ*

11 W *այլ* փխ. *այս* t *լինիլ* H *զմեծ* lo *մաս* bq *ի միտս* փխ. *մասն* J *գա* cd չիք *կամ*

12 Y *թղթով մի համարձակել և մի համար* cd չիք *թղթով* A *կամ միահամար,* առաջին բառի վրա գծված է, որպես սխալի. և չէ համապատասխանում ոչ հունարենին (հմմտ. ἢ διὰ γραμμάτων ὁμοψήφους γενέσθαι) և ոչ էլ ձեռագրերի մեծ մասին. BCDEFHUe *թղթով կամ* X *մի համար* e *միարհամարհ* n *միահամուր* b *լինի* t *լինիլ* W *սոսա* փխ. *այսպէս* b *բազկաւ* փխ. *բազմաւք* Y *և* փխ. *կամ*

13 hlot *հաւանել* r *հաւանիլ* b *համարելով* փխ. *հաւանելով* H *հաստատելով* bcdefgkmpqs չիք *հաստատել* b *զայսպիսին* eq *զայնպիսին* NOPYbceghloq *ի տեղոջ* k *որ* (t *յորում*) փխ. *յոր*

14 KLTZ *յաւծաւն* QS *յաւծումն* bq *աւծաւ նա* փխ. *աւծաւն,* *թէպէտ* փխ. *ապա թէ* Kbilnort *եթէ* n *յայլ* begq չիք *այլ ինչ....* *զսահմանեալն* Rf չիք *որ* f *զսահմանելն* lo *զսահմանեալսն*

15 A եւ *անոյժ. եւ-ը* ջնջված է հավանաբար գրչի կողմից IJKLMQRST XZm *անյոյժ* bcdefgkqr *և անյոյժ* WUb *անուժ* lo *և անուժ* ps *և անոյժ* m *և անժոյժ* b *անհաւատ* փխ. *անհաստատ* bq *լինիցի* cd *լինի* IMQSXWûbd *ձեռնադրութիւն* bcdefgkmpqs *թէ*

ըստ որոշելոյ եւ ըստ սահմանելոյ կանոնացս լիցի հաստատութիւն՝ ընդդէմ իցեն ոմանք, իբրեւ ի կամաց իւրեանց հակառակ են, կացցէ եւ հաստատեսցի բազմացն ընտրութիւն ամենայն իմաստութեամբ եւ երկիւղածութեամբ։

ՄԿ (ՄԾՁ) Ի. Վասն եկեղեցւոյ իրաց եթէ հակառակութիւն ինչ իցէ կեղծաւորութեամբ, զի լուծցի եւ ի գլուխ եկեսցէ՝ լաւ համարեցաք, զի ժողով լիցի եպիսկոպոսաց յիւրաքանչիւր իշխանութեան երկիցս անգամ յամին. մին՝ յերրորդ շաբաթու տաւնից Զատկին, իբրեւ կատարիցի ի չորրորդումն շաբաթու Պենտակոստէին, ժողովին առ ի յիշատակել ժողովոյն զիրս իշխանութեանն. եւ զերկրորդ անգամ՝ ժողով լինել յեւս հոկտեմբերի, որ է Ժ-երորդ հոռոմի ամսոյ, զի ի նոյն լոյս ժողովս հպեսցին և մերձեսցին, եթէ երիցունք, եթէ

1 b չիք *ըստ (որոշելոյ)* h չիք *և* û *կանոնաց* F *կանոն այս* փխ- *կանոնացս* i չիք *լիցի* ê *հաստատութիւնն* u *հաստատուն* befgqt *հաստատուն է* (t չիք *է*) *և եթէ* (t *թէ*) *ընդդէմ*

2 ê *իցին* Uûhnps չիք *ի* b *իւրոց* êb *հակառակք* eû չիք *են* d *կացցեն* ıt *կայցէ*

3 d *և բազմաց հաստատեսցի* ûbefgbk lmops *բազմաց* c *բազմաց հաստատեսցի* ê *ընարութիւնն* bq *ընտրութեան*

4 bq չիք *և երկիւղածութեամբ* f չիք *և* Y *երկուղածութեամբն* c *երկեղածութեամբ* f *երկիղածութեամբ*

5 bq չիք *վասն... կեղծաւորութեամբ* այս ճողվածը միացված է Ցախորդի ճեա IJNQPQSTVYZêcefgbiloprst *եկեղեցոյ* cdkmps *թէ* ê *և թէ* êd *հակառակութիւնն* X *և կեղծաւորութեամբ* û չիք *կեղծաւորութեամբ*

6 b չիք *ի*

7 eg *իցի* փխ. *լիցի* d *յեպիսկոպոսաց* IJYûd *իւրաքանչիւր* Vêbq *յիշխանութեան* Y *իշխանութեանն* chil ort *իշխանութեանց* R *երկից* U *յերկիցս* Phl *երիցս* փխ. *երկիցս*

8 HNS *ամին ի տարւոջ* փխ. *յամին* Fûbefgq *մի* NOQVW *մինն* dkm ps *ա* փխ. *մին* BCDEFGHLNRêbce fgkmps *յերկրորդ* (dq *երկրորդ*) փխ. *յերրորդ* h *շաբաթ* W *տօնեց* t *տօնի* բացի QYûcdefghiklmopqrs-ից մնացած Ձեռ-երր *տաւնաց* հմմտ. ճուՑ. μετὰ τὴν τρίτην ἑβδομάδα τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα t *և իբրև*

9 XYbcdefghiklmopqs *կատարեսցի* ê *կատարիցէ* Ydeghlo չիք *ի* Ycde fgkmrt *ի չորրորդում* hlo *ի չորորդ* t *շաբաթուն* û *պէնտէկոստէին* b *պենդայկոստէից* efg *պենդակոստէից* l *պենտայկոստէին* o *պենտայկոսէին* q *պենաէկոստէից*. DGHê չիք *ժողովին* Q չիք *ժողովին առ ը....* *անգամ* W չիք *առ*

10 cdghlo չիք *ի* bcdefghiklmopqst *յիշատակ* V *յիրս* hlo *զիս* փխ. *յիրս* ISUXWûbdfhlno *իշխանութեան* V *յիշխանութեանն* egq *իշխանութիւն* Un *զերկրորդ* eg *անգամն* f *անկամն*

11 ı *ժողովն* h *ժողովեալ էին* փխ. *ժողով լինել* ê *լինի*, hq *լինին յեյսն* d *լինելն* g *յելս* կրկնված է NO YW *հոգտեմբերի* bc *սեպտեմբերի* eg *ոքսեպտեմբերի* AB *ոքտեմբերի* բացի IJKLMPQRTUVXZûcdhlno rs-ից մնացած Ձեռ-երր *հոքտեմբերի* hlo *որ է հոռի ամսոյ ժ-երորդի* բացի Uûbefgq-ից մնացած Ձեռ-երր *ի (հոռոմի)* Weg *հռոմի* bq *հռոմոնի* բացի NOf-ից մնացած Ձեռ-երր *հոռի* փխ. *հոռոմի* RY *ամսոյն* X *ամսուն* g *ամսի*

12 kmps *զիրացն* փխ. *զի ի նոյն* UYn չիք *ի (նոյն)* dr *այս* hlo չիք *յայս* Y *ժողով* ê *հպեսցեն* b *պահեսցես* (efg *պահիցին* q *պահեցին*) փխ. *հպեսցին* d *հպեսցին յայս* ê *մերձեսցեն* kmps չիք *եթէ (երիցունք)* g *թէ* Q *էրէցունք* T *երեցունք* bq *իրիցունք* bc *և եթէ* g *թէ* d *կամ* փխ. *եթէ*

սարկաւագունք եւ ամենայն ոք որ դրպարտեալ եւ վնասեալ համարիցին զանձինս իւրեանց եւ ի ժողովոյ անտի իրաւ եւ ագնականութիւն ընկալցին. այլ մի պատշաճ լիցի ումանց ժողովս ժողովել առանց կամաց եւ հաւանութեան որ իցէ մաւր քաղաքաց եպիսկոպոսն։

ՄԿԱ (ՄԾԷ) ԻԱ. Եպիսկոպոս ի յայլմէ իշխանութենէ յայլ փոփոխել չէ մարթ եւ կամակարութեամբ դիմել ի տեղիս ուրեք, բայց ի պէտս այսպիսի՝ կամ ի բռնութենէ կամ ի հարկէ ժողովրդեանն կամ եպիսկոպոսաց, այլ կալ եւ դադարել արժան է յոր եկեղեցի ի սկզբանէ յԱստուծոյ ուխտեցաւ եւ ածաւ եւ ոչ եւս փոփոխել կամ կամակարել ուրեք յեկեղեցւոյն իւրմէ, որպէս յառաջագոյն իսկ վասն այսպիսեացս սահման կարգեցաւ։

ՄԿԲ (ՄԾԸ) ԻԲ. Եպիսկոպոսի չէ արժան զոք փոխանակ իւր կացուցանել եթէ մերձեալ եւս իցէ ի մահ, ապա եթէ այսպիսի ինչ լիցի, անհաստատ լիցի հաստատութիւնն այնպիսւոյն, այլ պահել արժան է զդիրս

1 q սարկաւագոյնք hlo որ ոք և r ուր որ և (t ուրուք) փխ. ոք որ cdi որ և kmps իբրև փխ. որ ê չիք որ MRXY չիք և վնասեալ ê համարիցեն u համարիցի bcfgnq համարին c համարեսցին d համարեցին h հրամայեցին փխ. համարիցին

2 NO իւրոց befgq ժողովոց, իրաւունս Y չիք (իրաւ) և, ոգնութիւն ê աւգ[նակ]անութիւնն

3 V կալցին փխ. ընկալցին B այդ t և այլ h այր փխ. այլ b լինի t իցի փխ. լիցի bq ոմանս b չիք ժողովս

4 hilort չիք կամաց եւ H չիք եւ l հաւանութեանն Y չիք որ իցէ d չիք որ իցէ... եպիսկոպոսն hilort է փխ. իցէ Ulq մայրաքաղաքաց Wu մայրաքաղաքացն E քաղաքացն Lu եպիսկոպոս Ybiloprt եպիսկոպոսին b եպիսկոպոսք

6 NOWhlo որպէս փխ. եպիսկոպոս gs չիք ի J այլմէ Q իշխանութէնէ Y յիշխանութենէ IJbdl այլ n ի յայլ NOVYWûbdefgiklmoqr փոխել t փոխիլ hlo մարդ Y պարդ (bq պարտ) փխ. մարթ

7 ûhilor կամակորութեամբ c կամ տկարութեամբ փխ. կամակարութեամբ d դիմեալ hilort ուրուք bcdefgbiopqrs. այսպիսիս km յայսպիսիս

8 F ի յարկէ ûhilort ժողովրդեան

9 ABF այդ i կեալ eg կամ փխ. կալ b չիք կալ R է փխ. և ûeg չիք և U և ի դադարել b դադարեալ e չիք արժան է bq որ MNOPWq յեկեղեցի b յեկեղեցի ի սկզբանէ եկեղեցի աստուծոյ MXW ի սկզբաննէ t ի յսկզբանէ u չիք ի սկզբանէ յաստուծոյ

10 IJMRVXYdegnq աստուծոյ hilo rt յաստուծոյ (t աստուծոյ) իսկ ուխտեցաւ NOW եւ դառնալ փոփոխել b փոխեալ q փոփոխեալ t փոփոխիլ. բացի cdfhiklopqrst-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն կամ ch lo կամակորել

11 bq յուրեք il ումեք փխ. ուրեք t բաց յեկեղեցոյն IJMNOPQTYêb cdfbilor յեկեղեցոյն Sû եկեղեցւոյն eg եկեղեցոյն NW յիւրմէ hl այսպէս փխ. որպէս S առաջագոյն ûbefgq չիք իսկ

12 FKLMQRSTXSZ այսպիսեաց km յայսպիսեացս hilort սահմանեցաւ փխ. սահման կարգեցաւ b կարգեաց

13 b եպիսկոպոս h որպէսի (lo որպիսի) փխ. եպիսկոպոսի MR զոր փխ. զոք u չիք զոք eg փոխան

14 befgq թէ hq չիք ի ê եթէ ապայ bcdefghkmpqs (ապա) թէ ım յայսպիսի c լինիցի H չիք անհաստատ

15 H չիք լեցի MRXY ի փխ. լիցի K չիք լիցի JQSXWbcdefbklmopqs հաստատութիւն Hg չիք հաստատութիւնն այնպիսւոյն այլ (g ունի այլ) u այնպիսոյն հաստատութիւն IJKMNOPQSTVYZWêbcefhilopqr t այնպիսոյն d այոպիսոյն AB C այդ h չիք այլ m պահէ hlo չիք պահել H զդիրս (hlo զդիր ırt զդիրս) փխ. զդիրս

եկեղեցւոյն, իբրեւ ոչ եպիսկոպոս մարթ իցէ առնել, բայց եթէ հանդերձ այլովք եպիսկոպոսաւք եւ նոցին ընտրութեամբ լետ հանգստեան եպիսկոպոսին, որպէս ունիցի իշխանութիւն ո եւ արժանի իցէ իրացն ղայնպիսին մերձեցուցանել։

ՄԿԳ (ՄԾԹ) ԻԳ. Զեկեղեցւոյ ինչս եկեղեցւոյ արժան է պահել, ամենայն փութութեամբ այց առնելով բարւոք եւ հաւատովք յԱստուած, որ այցելուն է ամենայնի եւ վրէժխնդիր եւ դատաւոր։ Բաշխել արժան է կամաւք եւ իշխանութեամբ եպիսկոպոսին ում եւ յանձն արարեալ իցէ ժողովուրդն եւ հաւատացեալ է եւ զանձինս ժողովրդեաննն։ Յայտ արժան է լինել եւ գիտակ որ անկ ինչ իցէ եկեղեցւոյն եւ սեպհական հանդերձ կամաւք երիցանց եւ սարկաւագաց, զի նոքին գիտակ իցեն եւ մի՛ անգէտ, զինչ ոք ուստեք եկեղեցւոյն ընիկ սեպհականէ, զի մի՛ ինչ թաքիցէ ի նոցանէ, զի թէ դէպ լինիցի եպիսկոպոսին փոխել յաշխարհէ աստի՝ յայտ իցեն ինչք եկեղեցւոյն

1 CIJNOPQSTVY եկեղեցոյն MRX յեկեղեցւոյն ûdkmpst եկեղեցւոյ bcefghiloqr եկեղեցոյ êlq մարդ hl o թէ

2 e հանդերն hlop չիք հանդերձ A այղովք b այլոք t այլօք NÓg եպիսկոպոսօվք bq ընտրութեամբն ê հետ

3 R հանգստեն INOWmrt ոչ փխ. որպէս ırt զիշխանութիւնս n իշխանութիւնս ê իշխանութիւնն Un որ (b որպէս deg ոյ) փխ. ո hilo rt չիք ո

4 HJLNÓZWêbcdegkms արժան eg է փխ. իցէ U չիր իցէ R ի րացն (b հարանցն) փխ. իրացն

5 DHXûr յեկեղեցւոյ (JPehlq յեկեղեցոյ NOYbi եկեղեցոյ W եկեղեցւոյ ceig զեկեղեցոյ p սուրբ եկեղեցւոյ t յեկեղեցի) փխ. զեկեղեցւոյ IJNOPYbcefgbilpqr եկեղեցոյ Vê յեկեղեցւոյ hlort ամենեցուն

6 fmps հայց (hlo րայց b անց) փխ. այց cd հայցելով փխ. այց առնելով BCDEFGHêbefgbqrt բարիոք û բարուք c բարոք d բարուոք bcdefghlklmopqrst չիք և IJKLMQRSXYZû աստուած begb hort յաստուծոյ cdkmps ի յաստուծոյ befgq չիք որ

7 ûd այցելու hq այցելութենէն eg այցելութենէ n յայցելուն W ի փխ. է IJûb յամենայնի ê ղամենայնի

8 N եպիսկոպոսին իշխանութեամբ û ուց փխ. ում bcdefghiklmopqrst ում (b իւրում h չիք ում) և զժողովուրդն (b ժողովուրդն h ժողովրդեանն l և ի ժողովրդեան o ժողովրդեան) յանձն արարեալ է MX անձն

9 b հաստատեալ փխ. հաւատացեալ befgq չիք է և hlo չիք է (և) HY չիք և (զանձինս) h ղանձին dm այտ û չիք յայտ արժան է.... լինիցին զի մի և 221-րդ էջի 1-ին տողը

10 t լինիլ U չիք լինել bcdefgkmps չիք և գիտակ km յանկ Rl ակն փխ. անկ r ան[կ] զինչ իցեն m չիք ինչ hilot իցեն IJMNOPQSTVYêbcefghlopqt եկեղեցոյն ir եկեղեցոյն և (ւ եւ) սեփհական եկեղեցոյն

11 bcdefgbklmopqst չիք և սեպհական բացի Ar-ից մնացած ձեռ-երը սեփհական d իրիցանց k յերիցանց t նոքօք

12 d և դիտակ hlo դիտակք et իցին h Լն n յանդետ Y զի ոչ փխ. զինչ t որ փխ. ոք begq չիք ոք MZb h ուտէք փխ. ուստեք IJNOPVYb cefghilmopqrt եկեղեցոյն s եկեղեցւոյ

13 cdkmp և ոեփհականէ bq սէփականս է Q սեպհական, չիք զի մի ինչ... յաշխարհէ N թաղիցէ Y ի կրկնված է cefghlmopqrst ի սոցանէ KSUhi ps թէպէտ MRZY չիք դէպ cefgkmps լիցի qd լիցին

14 rt փոխիլ DGHLMQRSXêl աշխարհէ R սատի փխ. աստի LMQRTZeg qt յայտնիցեն X յայտնեցեն KY bd յայտնի d լիցին փխ, իցեն Yirt ինչքն Wq ինչ b չիք ինչք Ybcefghloqr եկեղեցոյն

եւ ոչ սուղանիցին եւ կորնչիցին եւ անհետ լինիցին, զի մի՛ եւ որ սեպհական եւ ուրոյն է եպիսկոպոսին՝ այն գլեսցի ի պատճառս եկեղեցւոյն ընչիցն. զի արդար եւ հաճոյ է Աստուծոյ եւ մարդկան՝ որ ինչ իւր իցէ եպիսկոպոսին, իշխան է թողուլ ում եւ կամեսցի, եւ մի՛ եպիսկոպոսն ի պատճառս եկեղեցւոյն ի հրապարակս եւ ի դատաստանս անկանիցի վասն ընչից որ նմա անկ էր, զի մի՛ լետ մահուանն դսրովեսցի եւ հայհոյեսցի։

ՄԿԴ (ՄԿ) ԻԴ. Եպիսկոպոսի իշխանութիւն ունել արժան է ի վերայ ընչից եկեղեցւոյն, որ բաշխեսցէ կարաւտելոցն ամենայն հեզութեամբ եւ երկիւղածութեամբ Աստուծոյ. իբրեւ վայելեսցէ եւ ինքն ըստ արժանի, թէ պիտոյ եւս իցէ ի կարեւոր պէտս իւր, եւ որ ընդ նովաւ կարաւտիցեն, իշխան լիցի առ ի կարաւտութիւն եղբարց եւ ի հանգիստ, զի ամենայնիւ մի՛ ինչ կարաւտեալ իցեն ըստ

1 ê սուղանիցիցեն c զուսանիցին բացի Tbefփhiklmopqrst-ից մնացած ձեռ-ները սու.ղանիցեն Hd կորընչիցեն c կորընչեցին k կորընչին Y ըն-չիցն փխ. կորնչիցին m չիք և կորն-չիցին bq չիք և կորնչիցին... լինիցին l զի մի և անհետ լինիցին զի մի և Y չիք և (անհետ) kmp լիցին ê լինիցեն Hê եա փխ. և (որ) b մի որ և pt չիք և (որ) u եթէ փխ. որ DH չիք որ

2 û իւր չէ փխ. և ուրոյն է HKê չիք է kps եպիսկոպոսի KLMQSTXY Zb այլ փխ. այն V գլեսեսցի bq լի-նիցի (eg լիցի km գխլեսցի p քըխ-լեսցի s գլխեսցի ûd զրեսցի) փխ. գլեսցի Hbeg չիք ի lno ի պատճառ

3 IJNOPQTYbcfr եկեղեցոյն ûdkm ե-կեղեցւոյ eghilopqst եկեղեցոյ Q արդար է հաճոյ է bh արդար է և հաճոյ 1 արգ[ար և] hq չիք է u չիք զի արդարև.... մարդկան U և ի մարդկանէ

4 ûkms և որ p և ինչ որ իւր û ինչ իցէ իւր DGH ինչ և իւր b ուր փխ. իւր d չիք իւր իցէ d եպիս-կոպոսին է իշխան է q եպիսկո-պոսն u չիք եպիսկոպոսին E չիք ում û կամիցի

5 ûbq եպիսկոպոս km ի պատճառն IJN OPQTVYbcefghilopqrs եկեղեցոյն MRX յեկեղեցւոյն û եկեղեցւոյ hlo ընչից ի (հրապարակս) Y չիք (և) ի

6 VXbbilort ի դատաստան blor անկա-նիցին iարկանիցին lo և վասն BC DEFGH ընչիցն Y ինչից h մնայ փխ. նմա X նմանակեր փխ. նմա անկ էր Sdefgqt անկանէր փխ. անկ էր b չիք մի lor մի և յետ

7 CDGHû մահուան efg դսրովիցի c դըսովեսցի êps դորովեսցի (b սրո-վիցի q որովիցէ) փխ. դսրովեսցի

8 CGHêd եպիսկոպոսն befgq եպիս-կոպոսին BDEFKR եպիսկոպոսի h որպէսի փխ. եպիսկոպոսի hlo ար-ժան է իշխանութիւն ունել e իշ-խանութիւնն r ունել նմա ար-ժան է

9 IJNOPVYbcefghiloqr եկեղեցոյն u եկեղեցւոյ Ybcdeghiklmopqrs t կարօտելոց (նաև կարաւտելոց, կարոտելոց) u կարոտելոյն f կա-րոտելոյ K և ամենայն b կամ փխ. ամենայն

10 Y երկուղածութեամբ c երկեղա-ծութեամբ Af երկիղածութեամբ RX վկայեսցէ (l վարեսցէ) փխ. վայելեսցէ Ybcdefghiklmoprst չիք եւ q չիք եւ ինքն i ինք

11 Y արժանոյն b արժանեաց IJKLM NOPQRSTVXYZWû և փխ. թէ Un պիտոյ

12 bq նմայ փխ. նովաւ I կարոտ լի-ցեն t կարօտք ê ի կարաւտու-թիւնն b ի կարաւտութեան u լիցին

13 ûbcdefgkmnqs չիք ի h չիք զի q զի... իցեն կրկնված է befg կարօտ (նաև կարաւտ) Y իցին KMQRSTXZ լիցին (p լինին) փխ. իցեն

աստուածեղէն առաքելոյն, որ ասէ. «Ունիմք կերակուր եւ հանդերձ ի նմին բաւական լիցուք»*։ Ապա թէ ոչ այսու շատ լիցի եւ փոփոխեսցէ զիրս եւ վատնեսցէ ի պէտս իւր եւ տան իւրոյ եւ զշնորհ եկեղեցւոյ եւ զպտուղ գեաւղիցն, ոչ կամաւք երիցանց եւ սարկաւագաց ձեռնամուխ առնէ զո եւ կամի. այլ եւ ընտանեաց եւ ազգականաց եւ եղբարց եւ որդւոց տացէ զիշխանութիւնս. իբրեւ սոքաւք ինչ հնարիցի ի ծածուկ վատնել այլոց ընտանեաց զեկեղեցւոյն, այսպիսին դատ տացէ եւ իրաւ ժողովոյն իշխանութեան այնորիկ։ Ապա եթէ այլ եւս ինչ չարախաւսեսցի եպիսկոպոսն հանդերձ երիցամբքն որ ընդ նմայն են, իբրեւ այն թէ եկեղեցւոյն անկ իցէ, կամ ի գեաւղից կամ յայլմէ պատճառանաց եկեղեցեաց յանձինս իւրեանց ժողովիցեն եւ ագահիցեն, եւ աղքատք նեղեսցին եւ չարախաւսութիւն եւ հայհոյութիւն ածցեն ի վերայ բանին դնելոյ

* Ա Տիմ. Զ, 8

1 h աստուածային Ubefgq առաքելոցն eu̥ ասեն Y հանդերձ այնու շատասցուք փխ. հանդերձ... լիցուք h չիք և (հանդերձ)

2 G լիցիք ê լիցիուք S եթէ Y ի այսու cdefgbklmopqrst այս (b աստ) փխ. այսու

3 bc փոխիցէ defgkmpqs փոփոխիցէ cp զիրսն cdefgkmpqs վատնիցէ hlo և ի տան

4 Kgk զշնորհս ub շնորհ d զշնորհէ Iû եկեղեցւոյն J եկեղեցոյն NOP VYêbcdefghilopqrs եկեղեցոյ ē պըտուղ h զպտուղն G զգիւղիցն Y զի·զից ê գիւղիցեն b զեղւոյ dırı զեւղիցն eg գօղիցն q գեղո ps զիւղին. բացի f-ից մնացած Ձեռ-երը զիւղիցն I որ փխ. ոչ Vb cdq իրիցանց

5 befgq առնիցէ d զոյ Ubınqrt զոր փխ. զո Yf կամիցի begq կամեսցի RXY ընտանեացն

6 H ազգակականաց eg յազգականաց HIJLNOPQSTUVYZêcdefgh qrt որդոց H իշխանութիւն hilo rt զիշխանութիւնն V իշխանութիւնն

7 Mûps հնարիցէ Z և փխ. ի l չիք ի, վատնելոց n վատնելոյ d վատնելս E յայլոց h այլոցն u այլոց իրք ընտանեաց p ընտանեաց զինչս

8 HIJKNOPQTVYûbcefgipqrs զեկեղեցոյն hio ի եկեղեցոյն p եկեղեցոյն IJKMQRSXYZWûefgbm այնպիսին bd այսպիսոյն q այնպիսոյն DGHê զատեսցէ p զայէ Qbkmps տայցէ b տայցէ, ժողովոց ckms ժողովոցն V ժողովըրդեան (d ժողովրդեանն) փխ. ժողովոյն efgq ժողովոց և Yef իշխանութեանն d իշխանութիւն Vp չիք իշխանութեան

9 BCDEFGHXêbcdefgkmpqs թէ û չիք եթէ AG այդ k չար խաւսեսցի W t չարախօսիցի ûbq եպիսկոպոս

10 RX իրիցամբքն V երիցամք û երիցամրք bq իրիցամք fo երիցամքն r երիցմամրքն g իրաւամրքն փխ. երիցամբքն Wt որք Wûbcdfgpq s նմա փխ. նմայն p իբր d թէ այն IJNOPQTYcdefghikloq եկեղեցոյն M յեկեղեցւոյն h եկեղեցոյ

11 H ի գիւղ Oe ի գեւղից bq ի գիւղ իցէ բացի f-ից մնացած Ձեռ-երը գիւղից k անկանիցէ փխ. անկ իցէ IJMRûl այլմէ lL յեկեղեցեաց u եկեղեցւոյ b եկեղեցեացն ef եկեղեցայց i եկեղեցեայց q եկեղեցայցն

12 Seg անձինս û զանձին NO իւրոց e ժողովեցին l ժողովիցին ėb ագահեցեն h եւ պահիցին փխ. և ագահիցեն BCDEFGHUZêcefgnq աղքատքն u աղքատ b աղքատն LYûbblot նեղեսցեն ı նեղասցին efg եղիցին փխ. նեղեսցին

13 ê չարախաւսութիւնն ê հայհոյութիւնն, ածիցեն befgq անցեն փխ. ածցեն û բանի

եւ այսպիսի ինչ վարս վարիցեն կամ վարեցին, զայսպիսիսս ուղղել արժան է. ըստ իրաւին զաւրէնն ընարեսցէ ժողով եպիսկոպոսաց։

ՄԿԷ (ՄԿԱ) ԻԷ. Ես Եւսեբիոս, ամենայնի որ սահմանեցաւ եւ որոշեցաւ իբրեւ անդ էի՝ եւ յանձին կալայ. ես Թէոդոս, ամենայնի զինչ եւ սահմանեցաւ՝ հաճեցայ եւ յանձին կալայ։

1 Y այնպիսի t այոպիս bcdefgkmp qs չիք վարս ec վարիցին (ılrt վարեցին) փխ. վարիցեն BCDEFGH KNORSXYW վարիցին (cef վարեսցեն dkmpqs վարեսցին ır վարիցեն) փխ. վարեցին A կամ վարեցին ծախ յուսանցքում Jêûbg չիք կամ վարեցին VWûbdgklmop s զայսպիսիս I այսպիսիսս X զայնպիսիսն ırt զայսպիսիսն h զայնպիսին

2 Y օրինի փխ. իրաւին êb զաւրէնս ս.գօրէն h ընարեյոցն է Y ժողովս bc եպիսկոպոսացն

3 H եւս փխ. ես A ես ճավանաբար ավելացրել են ուրիշները GVêbcde fghklmopqrst չիք ես NO եւսէբէոս IJû յամենայնի bcdefgbıklmopqrs t ե(gq որ) ամենայնի (bf ամենայն) gq չիք որ ê չիք ե I ուր փխ. որ

4 U անդր էի p անդէն փխ. անդ էի lort անդ եղե (h անկ եղե) փխ. անդ էի lbefgq չիք ե (յանձին) Gêbegq անձին N այնձինQ անձէն dt կալաւ A ես ճավանաբար ավելացրել են ուրիշները hlo rt չիք ես Jû ե փխ. ես L Թեւո n Թէոդորոս բացի MYWûbcdefghi loqrt-ից մնացած ձեռ-երը Թեւոդոս IJu յամենայնի bcdefgklmpqrst ե ամենայնի ho ե յամենայնի R է փխ. (զինչ) ե c սահմանաւ d սահմանեցի

5 bq հաճեցաւ p հաճոյ Sêegnq անձին b չիք յանձին bq կալաւ L չիք հաճեցայ.... կալայ

Ժ

ԿԱՆՈՆՔ ԼԱՒՈԴԻԿԵԱՑ ԳԼՈՒԽՔ ԾԵ.

Ա. Վասն երկեկաց։
Բ. Վասն յանցաւորաց։
Գ. Վասն առժամայն մկրտելոցն։
Դ. Վասն ձեռնադրութեանն։
Ե. Վասն վաշխի։
Զ. Վասն հերձուածողի։
Է. Վասն ուծման։
Ը. Վասն հերձուածոյն Փռիւգացւոց։
Թ. Վասն որք ի դիրս հեթանոսաց երթան։
Ժ. Չառնել խնամութիւն ընդ այլազգիս։

1 Û կանոնախմբի N-ը ժուծված է։ վերնագրում՝ *կանոնք ժ լաւոդիկեայ* LQSTZ *կանոյնք* NO *լաւոդիեայ* ST *լաոդիկեա* Y *լաւոդիկեաց* BCDEFGHUcmoprt *ղաւոդիկեայ կանոնիս* (U *կանոյնիս*) A *ղաւոդիեայ կանոյնիս* dbıkls *լաւոդիկեայ կանոնիս* befq *ի լաւոդիկէ* (ef *ի լաւոդիկեայ*) *կանոնիս* ê *ղաւոդիկիայ կանոնիս* n *կանոն ղաւոդիկիա ժողովոյն ունի գլուխս ծե* DHLMNOPQSTVêcdfhıklmopq st *գլուխ* r *գլուխս* beq *ծղ* i *յիսուն և հինգ* m *ծա* w̄ug չիք *գլուխք ծե*

2 Û չունի ամբողջ ցանկը cr *երկակաց* eg *երկեցեաց* t *երկակեաց* bq *եկեղեցեաց* փխ. *երկեկաց*

3 GSbegq *անցաւորաց* P *ցանցաւորաց* kmps *վասն յանցաւորաց ապաշխարանք դնել*

4 ê *առժաման* b *մկրտելս* degq *մկրտելոց* Xhilort *մկրտելոյն* kmps *վասն առժամայն մկրտելոցն* (m *մկրտելոյն*) *որ ձեռնադրութիւն խնդրեն*

5 JRVXYe *ձեռնադրութեան* b *ձեռնադրելոյ* kmps *վասն չառնելոյ ձեռնադրութիւն առաջի ունկնդրողաց* K չիք *վասն ձեռնադրութեան*

6 bq *վաշխի և տոկոսի*

8 kmps *վասն ուծման գհերձուածողս* Z չիք *վասն ուծման*

9 kms *հերձուածոյն* p *հերձուածողացն* AIJKLMNOPRSTUVXYZW dfnt *փռիգացւոց* bcehilq *փռիգացոց* k *փռիւգացոց* or *փռիգացւոյ* g *փռիգացոց հերձուածողի*

10 t *որ* MRXY չիք *որք* Xq չիք *ի* hilor t *դիրո* փխ. *դիրս* kmps *երկարնակաց* (b *հերձուածողաց*) փխ. *հեթանոսաց*

11 MYêbdegkmpqs *վասն չառնել* g *չխնամենալ* փխ. *չառնել խնամութիւն* kmps *չառնելոյ* r *ոչ առնել* M *առնել* ê *խնամութիւնն* P *այլազգի* t այս տողը դրված է 225-րդ էջի 3-րդ տողում իսկ 225-րդ էջի 3-րդ տողը՝ այս էջի 11-րդ տողում

ԺԱ. Յառաջ ոչ նստել յեկեղեցւոջ ծերոց։

ԺԲ. Վասն ձեռնադրութեան։

ԺԳ. Չընդունել զաշխարհականաց ընտրութիւն ի ձեռնադրութեան։

ԺԴ. Վասն ի բեմ ոչ ելանելոյ։

ԺԵ. Վասն Աւետարան ընթեռնլոյ։

ԺԶ. Վասն սաղմոսացն եւ գիրս ընթեռնլոյ։

ԺԷ. Վասն անխափան զպաշտամունսն կատարելոյ։

ԺԸ. Վասն աւրէնս առնելոյ։

ԺԹ. Վասն լերախայից վերայ աղաւթս առնելոյ։

Ի. Վասն սարկաւագաց։

ԻԱ. Վասն կէսսարկաւագաց։

1 MRXYbegpq վասն յառաջ MXipst առաջ r զառաջ, որ փխ. ոչ be չիք ոչ brt նստել KLMQRSVXZ եկեղեցւոջ Y եկեղեցւոյ bcdh յեկեղեցոյ c եկեղեցոջ i յեկեղեցոյ rt յեկեղեցւոյ M ծերոյ b չիք ծերոց g վասն ծերոց յառաջ նստել յեկեղեցոջ a վասն առաջնորդ նստել յեկեղեցոջ

2 Yê ձեռնադրութեանն kmps վասն ձեռնագրելոյ դվարժս և զուրս

3 MRXYcgp վասն չընդունել (RXY p ընդունել) O ձընդունել W ընդունել r ոչ ընդունել d զաշխարհականացն M զընտրութիւն ê ընտրութիւնն cdefhiklmoprs ընտրութիւնս CHêkm չիք ի Yê ի ձեռնագրութեանն Wchl ի ձեռնագրութիւն d ի ձեռնագրութիւնս Z վասն ի ձեռնագրութեան (g վասն չընդունել աշխարհականաց) փխ. երրորդ տողը bq չընդունելոյ, զխորհրդակից փխ. զաշխարհականաց, ընտրութեանս

5 Mbdikq ի բեմն X երթալոյ փխ. ելանելոյ kmps ոչ ելանելոյ սաղմոսերգողս (p սաղմոսերգողն)

6 NOW աւետարանին b աւետարանն Q ընթեռնոյ Xêbgbkmqr ընթեռնելոյ d ընթեռնլոյս

7 IJKLMPQRTVXYZê վասն ըստ բացի NOefgkmpqs-ից մնացած ձեռ-երը ըստ փխ. վասն Ս ասա փխ. վասն caefghiklmopqrst սաղմոսիցն ê գիր t գգիրս Xêkmqr ընթեռնելոյ eg կարգալոյ b չիք վասն... ընթեռնլոյ W սաղմոս

8 i չիք վասն անխափան տեղը բաց է թողնված XY խափան g չիք անխափան NOYW զպաշտամունս ê պաշտամունսն bq զպաշտաւն dbkms զպաշտօնսն (նաև զպաշտաւնսն) efgp զպաշտօնն (նաև զպաշտաւնն) i զպաշտմունսն

9 IJKLMNSOPQRTVXYZW այս տողը դրված է 4-րդ և 5-րդ տողերի միջև kmps զսրբութիւնն (p վասն սրբութիւնն) յայլոց իշխանութիւն ոչ տալ դրված է 4-րդ և 5-րդ տողերի միջև IKLMQR STXYZ յօրէնս (նաև յաւրէնս) բացի IJKLMOXbeglqr-ից մնացած ձեռ-երը առնլոյ

10 I երայխայիս GJKLMNOPQRSTVX ZWefgbinort երախայից Y երախաց cdq երեխայից l երախտից փխ. յերախայից բացի BCDEFGHL Uê-ից մնացած ձեռ-երը չունեն վերայ ê յաղօթս hilort աղօթելոյ փխ. աղաւթս առնելոյ F աղ[աւթս առ]նելոյ kmps վասն երախայից աղօթս առնելոյ և կէսսարկաւագաց օրէնս առնել և ոչ ի բեմի

11 kmps վասն սարկաւագաց ոչ նստել ընդ երիցու t չիք վասն սարկաւագաց

12 Q կիսասարկաւագի MSXYZWgq կիսասարկաւագաց bde կիսայսարկաւագաց kmps վասն կէսսարկաւագաց որ մերձենան (m մերձեն) ի սպաս t վասն սարկաւագաց չհպել ի սպաս KLr չիք վասն կէսսարկաւագաց m 12-րդ տողը դրված է 226-րդ էջի 1-ին տողում իսկ վերջինս՝ 12-րդում

ԻԲ. Վասն կէսսարկաւագի։

ԻԳ. Վասն գրակարդացի։

ԻԴ. Վասն քահանայի որ ընդ կրպակս ճաշակէ։

ԻԵ. Վասն կէսսարկաւագի եւ գրակարդացի։

ԻԶ. Վասն կշտամբելոյ եւ երդմնեցուցանելոյ։

ԻԷ. Ոչ բառնալ ընձեռես յագապս։

ԻԸ. Վասն ոչ առնել հացկերոյթս յեկեղեցւոջ։

ԻԹ. Վասն շաբաթու եւ կիւրակէի։

Լ. Զղուղել արանց ընդ կանայս։

ԼԱ. Զառնել խնամութիւն ընդ այլազգիս։

ԼԲ. Զառնուլ յայլազգեաց աւրհնութիւն։

ԼԳ. Զաղաւթել ընդ հերձուածողս։

ԼԴ. Զերթալ ի մատրունս հեթանոսաց։

ԼԵ. Որք գաղտ կուոս պաշտեն։

---

1 Wւ *կիսասարկաւագաց* ABCDEFGHI JNOPVc *կէսսարկաւագաց* KLMQ RSTXYZ *կիսասարկաւագի (*KL M *կիսասարկաւագաց* QR *կիսասարկաւագին) որ կտաւ զուսովք (*LZ *զուսովքն* Y *զուսով) արկանեն (*K *արկան*[է?]*)* kmps *վասն կէսսարկաւագաց ոչ արկանել կտաւ զուսով (*km *գյուսով)* T 1-ին առըր Ներքևի լուսանցքում bdefghiloqr չիք *վասն կէսսարկաւագի*

2 kmps *վասն գրակարդացի (*mps *գրակարդաց) չէ պարտ կտաւ զուսով (*km *զյուսով) արկանել* begq չիք *վասն գրակարդացի*

3 bdegq *քահանայից* t *ի* փխ. *ընդ* DG Hê չիք *ընդ* S *կոպակս (*d *կրակս)* փխ. *կրպակս* KLMQSTYZ *ճաշակէր* d *ճաշակեն*

4 Wegqt *կիսասարկաւագի* bi *սարկաւագաց* d *սարկաւագի* bdfg չիք *և* km DS *վասն կէսսարկաւագի գրակարդացի չտալ հաց կամ բաժակ աւրհնել*

5 D *երդեմնեցուցանելոյ* H *երգերմնեցուցանելոյ* kmps *վասն կշտամբելոյ և երդմնեցուցանելոյ հրամանաւ եպիսկոպոսին*

6 NOYWbeqnt *վասն ոչ* NOW չիք *ոչ* b *չբառնալ* W *բառնալոյ* d *բառնալն* Yefg *ընդ ձեռս (*bkmps *ի ձեռս* W *ձեռս* d *ձեռէս)* փխ. *ընձեռես* i *ընձեռնէս* beg11o *ագապս* kmps *ագապ*

7 Xcdkmps *առնելոյ* f *յառնել* i *առել* L *դհացկերոյթս* Y *հացկերութս* defghiloqrt *հացկերոյթ* KLMNOR SXZ *եկեղեցւոջ* OT *եկեղեցոջ* Yèc fg *յեկեղեցոջ* b *յեկեղեցի* r *յեկեղեցիս* hlq *յեկեղեցոջն* c *եկեղեց*[..?]

8 kmps *կիրակէի պատուել և ոչ հրէաբար*. բացի Yfnor-ից մնացած Ձեռ-երը *կիրակէի*

9 Yegs *վասն չղուղել* cf *չղաւղել* Y *զօղել* NO *ըղուղել* Ws *ուղղել* Phl *ողուղել)* փխ. *չգուգել* i *ոչ գուգել և լուանալ արանց* eg *չաղօթել ընդ խնամոյն (*b *չագաւթել ընդ այլազգաց* q *յագաւթել խնամութիւն ընդ այլազգս)* փխ. *չգուղել... կանայս*

10 e *վասն չառնուլ* k *վասն չառնել* b *ոչ առնուլ* վ *չառնուլ* r *ոչ առնել* Xê *խնամութիւնն* f *խնամութեան* q *այլազգս* g չիք *չառնել... այլազգիս*

11 egk *վասն չառնուլ* MRXYWdln *չառնել* b *առնուլ* r *ոչ առնել* CDG Hbops *յայլազգաց* IJKLTb *այլազգեաց* MORXYdeglnq *այլազգաց* Xê *օրհնութիւնն* Y *օրհնութիւնս* d *յաւրհնութիւն* t *զօրհնութիւն*

12 egk *վասն չաղօթել* b *աղաւթել* f *չաղաւթէ* r *ոչ յաղօթել* d *չառնել յազօթս* E *հերձւածաւղս* e *հերձուած* g *հերձուածողի*. բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը *հերձուածաւղս*

13 egk *վասն չերթալ* êf *չերթեալ* r *ոչ երթալ* BCDEGHIê *ի մատրանս* g *ի մատրուն* bq *ի մատրունս* hl *իմաստուն* փխ. *ի մատրունս*

14 eg *վասն որ* lJbfq *որ* b *գաղտնի* Yt *զկուռս* d *կոռս*

ԼԶ. Որք պահպանակս արկանեն։
ԼԷ. Զառնուլ նուէր ի Հրէից եւ ի հեթանոսաց։
ԼԸ. Ոչ երթալ ի տաւնս հեթանոսաց։
ԼԹ. Վասն եպիսկոպոսի որ ի ժողով կոչի։
Խ. Քահանայից չերթալ ճանապարհ առանց եպիսկոպոսի։
ԽԱ. Վասն չհանելոյ ի բեմ զկանայս։
ԽԲ. Վասն երկրորդ շաբաթու պահոցն։
ԽԳ. Վասն որք մկրտին՝ զհաւատսն ուսանել։
ԽԴ. Վասն որք ի հիւանդութեան մկրտին։
ԽԵ. Վասն աւծանելոյ յետ մկրտութեան։
ԽԶ. Վասն պատարագ մատուցանել շաբաթու։
ԽԷ. Վասն հինգշաբաթու Զատկին։
ԽԸ. Վասն լիշատակի վկայից։
ԽԹ. Զառնել յաղուհացսն հարսանիս։
Ծ. Վասն ոչ կաքաւել քրիստոնէից ի հարսանիս։
ԾԱ. Վասն քահանայից չտեսանել զխաղ ի հրապարակս։

1 eg վասն որ բացի BCDEFGHKVWê nrt-ից մնացած ձեռ-երը որ g պահպանակ i պահպանութիւնս b առնեն փխ. արկանեն g չիք արկանեն
2 e վասն չառնուլն gk վասն չառնուլ b առնուլ r ոչ առնուլ KLZ նըւէր degp նուէրս TY չիք ի (հրէից) L և ի հրէից beq ի հեթանոսաց և հրէից kms կամ փխ. և ի Y չիք և ի ê չիք և IKMQZhlnp չիք ի (հեթանոսաց) g չիք և ի հեթանոսաց
3 e վասն ոչ երթալ g վասն չերթալ Y չիք ի n տաւն DEGHMRXYêbc defghiklmopqrst տօնս փխ. տաւնս U չիք ոչ երթալ.... հեթանոսաց
4 e եպիսկոպոս bq ուր փխ. որ befgq qs չիք ի Qbcdefgkmpqs ի ժողովն RX կոչիցի Y կոչեցի b կոչէ
5 Ycdefgkmpqs վասն քահանայից Yh lo քահանայի g առանց եպիսկոպոսի ի ճանապարհ չերթալ MR qt ի ճանապարհ b ի ճանապարհս q առ փխ. առանց
6 ERXYkmps չիք վասն ERXYkmps ոչ հանելոյ r չիք ի cıqt բեմն r զբեմն d զկանայս ի բեմ hlq կանայս NOW չիք ի բեմ զկանայս b վասն չի հանել ի բեմս կանանց
7 NOW չիք վասն երկրորդ Q երրորդ d շաբաթուց KLMQRSTXYZd eg պահոց l պահուոցն o պահուցն kmps պահոցն չնզունել (p չընդունել) զոք ի մկրտութիւն
8 d չիք վասն c մկրաեն BCDEGHê ep զհաւատս b զհաւատացեալս q զհաւատն g ուսանել զհօատս hlo ուսուցանել t ուսանիլ
9 km որ G չիք ի J ի հիվանդութիւն V մկրտութեան փխ. հիւանդութեան
10 heg ւծելո (նաև օծելոյ) l յաւծանելոյ G յետո f ետ JNORVYb cefgqt մկրտութեանն
11 KLMQRSTXYZeghnqt մատուցանելոյ b մատուցելո k մատուցանել MRXY շաբաթի bcft ի շաբաթու d ի շաբաթ q ի շաբաթոյ eg յաւուր շաբաթու kmps ի շաբաթու (ps չիք ի) և (m և ի) կիրակէի
12 W հինգշաբթու q ե-շաբաթո km ps զատկին չլուծանել 13-րդ և 12-րդ տողերի միջև նոր վերնագիր՝ վասն շաբաթու զատկին
13 ê յիշատակ Lêbcdefgq վկայիցն
14 Megs վասն չառնել E չառնուլ km pr ոչ առնել (r յառնել) g չիք չառնել IJKLMNORSXYZhikln oq աղուհացսն e յաղուհացն b աղուհացն d յաղուհացս eg աղուհացիցն Y զհարսանիս
15 d ոչ [ո?]ք KLMQSTXYZdkmps կաքաւելոյ BFGHOSUXYno քրիստոնից Vbd քրիստոնէիցն W քահանայից փխ. քրիստոնէից q հարսանիսն քրիստոնէից Xbdeg ի հարսանիսն
16 բացի BCDEFGHêhilo-ից մնացած ձեռ-երը քահանայի d քահանայ K չտեսանել քահանայի DGHê չառնուլ փխ. չտեսանել b չի տեսանել IJ զխաղս Veghlo խաղ KLMQkS TXYZhliort ի հարսանիս փխ. ի հրապարակս bq չիք ի հրապարակս

ԾԲ. Վասն քահանայից ըմպել հանկանակաւ գինի։
ԾԳ. Վասն չյառաջել նստել երիցանց։
ԾԴ. Վասն չմատուցանել պատարագս ի տունս։
ԾԵ. Վասն սաղմոսից որ յիւր իմաստութենէ պաշտէ։

Կանոնք Լաւոդիկեայ

Յետ այսորիկ գաւրանայր Աւստացւոց հերձուածն, որ Չորեքտասաներորդս կոչին, որ բազմաց յայլայլութիւնս դաւանէին ի լըւկանս եկեղեցւոյ, վասն որոյ ժողովեալ ի Լաւոդիկեայ Փռիւգացւոց եպիսկոպոսք ԻԵ, որք ժողովեալ ի Պատկանիանէս ի պէսպէս իշխանութենէ յարիանոսաց, ջնջումն առնէին նոցա խիթմանցն։

Սահմանեցին կանոնս ԾԵ։

1 êbegq *քահանայի* H *քահանայ* HMRX *ըմպել* Y *ըմբել* բացի YZWbcdegikt-ից մնացած ձեռ-երը *չմպել* cg *չըմբել* egq *հակառակաւ* փխ. *հանկանակաւ* b *գինի հակառակութեամբ* փխ. *հանկանակաւ գինի*

2 Yeg *չյառաջ* dkmps *չյառաջել* ê *ոչ յառաջել* b *ոչ յառաջն* MNORXYWinr *չառաջել* b *նստիլ* t *և նստել* q *չյառաջնորգիլ* փխ. *չյառաջել նստել* bq *իրիցանց* dh *յերիցանց*

3 cdfhiklmoqrt չիք *վասն* Lhnp *չմատուցանելոյ* êbkm *ոչ մատուցանել* q *ոչ մատուցանեմ* MRXYbcefgkmq *պատարագ* ê *զպատարագն* t *զպատարագ* Id *ի տուն* bq *ի տունն*

4 E *սաղմոսի* b *սաղմոսիցն* n *սաղմոսաց* A *յոր* IJSYk *իւր* bq չիք *յիւր* IJ *իմաստութենէն* LZ *յիմաստութենէ* egq *իմաստ է* b *ի մաւտ* փխ. *իմաստութենէ* KLMQRSTXYZ *պաշտիցէ* eբ *պաշտել* hilrt *պաշտի* q չիք *պաշտէ*

5 ABCDEFGHUWêûbcdefghiklmopqrst չունեն երկրորդ վերնագիրը L *կանովնք* Y *լաւոդիկեցոցն* n *նախադրութիւն դաւոդիկեա կանոնիս*

6 T *եւ* bcefgq *աւստացոց* hl *յաստացոց* o *յաստացւոց* k *աւստացւոց* d *աստուածոց* փխ. *աւստացւոց* Y *օստացոց հերձուածոց աղանդն որ* t *հերձուածսն* V *որք* c *չորեք ժ-աներրորդս* d *չորեքտասաներրորդականս* hilort *չորեքտասաներորդ*

7 K *կոչէին* cps *կոչեն* Y *կարգին* փխ. *կոչին* ê *յոր* befgq *բազում* A *յայգայութիւնս* IJMRXYûbdefghilmnoqrt *այլայլութիւնս* W *յայլեյայլութիւնս* DH *դաւանին* ê *դաւանեն* N *յայլյայլութիւն* hilort չիք *ի* u *ի լըկական*

8 JYĥcefghilqt *եկեղեցոյ* c *ժողովին* ABEKnq *դաւոդիկիա* CDFGHKot *դաւոդիկեայ* r *դաւոդիկէա* Y *լաւոդիկիեայ* ê *դաւոդեկոյ* b *լաւոնդիկա* f *դաւոդիկա* AIKLMNOPQRSTUVXZWûen *փռիգացւոց* G *փռիսգացւոց* Jfgq *փռիղացոց* Y *ի փռիգացոց* ck *փռիւգացոց* l *փռիւգացոց*

9 G *եպիսկոպոսն* H *եպիսկոպոսքն* Wt *քսան և հինգ* G չիք *որք* b *ժողովել* F *ի պատկիանեա* V *ի պատկանէիանէս* Yu *ի պաականիանէ* bq *ի պատկիանէս* h *ի պատկիիանէս* t *ի պատկանի* e *ե ի (ի պէս.)* b չիք *ի* lb *յիշխանութենէ*

10 t *յարիանոսացն* egk *արիանոսաց* բացի bcdfhilmopqrs-ից մնացած ձեռ-երը *յարինիոսա* Y *ի ջնջումն* bq *առնուլ* cdefgkmps *առնելով* Y *ի խիթանց* bcdefgkmps *խիթմանցն* (bq *դխիթմանց* d *ի փթմանցն* e *խիթանցն*) *լուծումն* փխ. *խիթմանցն* hlo *իթ մանկանցն* փխ. *խիթմանցն* rt *խիթմանկանցն*

11 An *կանովնս* DGH *կանոնսն* U *կանովնաց* bq *կանոնք* t *կանոնս գլուխ ծե* b *ծէ* JKLMNOPQRSTVXYZWûg չիք *սահմանեցին կանոնս ծե* e չիք *ծե*

ՄԿԶ (ՄԿԲ) Ա. Զի չէ մարթ ըստ եկեղեցւոյ կանոնաց ոյք ազատութեամբ եւ աւրինաւք ընակեցան ի միասին՝ եւ զերկրորդ հարսանիսն մի՛ գաղտ արասցեն, բայց իբրեւ փոքր ինչ ժամանակ անցեալ իցէ եւ պատրաստ իցեն աղաւթից եւ պահոց, ապա թողացուցանել նոցա եւ համարձակել սահմանեցաք։

ՄԿԷ (ՄԿԳ) Բ. Ոյք մեղան եւ լանցեան ի պէսպէս ինչ յանցանս եւ համբերեցին աղաւթից եւ խոստովանութեամբ եւ ապաշխարութեամբ ամենայն իրաւք դարձան եւ հեռացան ի չարէն, ըստ չափոյ յանցանաց ժամանակ տացեն ապաշխարութեան եւ յետ այսորիկ գթութեանց եւ քաղցրութեանց Աստուծոյ խառնեսցին ի հաւասարութիւն աւրինացն։

ՄԿԸ (ՄԿԴ) Գ. Զէ մարթ որ առ եւեղ մկրտեալ է մերձեցուցանել յաշտիճան քահանայութեան։

ՄԿԹ (ՄԿԵ) Դ. Ոչ է պարտ ձեռնադրութիւնս առնել առաջի ունկնդրողաց։

ՄՀ (ՄԿԶ) Ե. Ոչ է արժան քահանայի փոխ տալ եւ վաշխ եւ տոկոսիս պահանջել եւ ոչ բնաւ փոքր ինչ զտոկոսեաց մասն առնուլ։

ՄՀԱ (ՄԿԷ) Զ. Զէ արժան այլազգւոյն եւ հերձուածողին ի յամեկն իւրում յայսպիսի իրս՝ ի տաճար Աստուծոյ մտանել։

1 SX զինչ է փխ. զի չէ J չի չէ bcdefg hiklmopqrt ոչ է MRXYdcghloq մարդ efg չիք րստ IYêbcfhiloqt եկեղեցոյ Ü էկեղեցական ǝg եկեղեցականաց AIJKLMNOPQՉSTUXZn կանովնաց Y կանոնով q կանանց փխ. կանոնաց eg չիք կանոնաց N որք փխ. ոյք g ոք d աղատեցան

2 ù օրինաց bq հարսանիս

3 bq և փոքր K չիք ինչ H է (ê իցեն r ինչ) փխ. իցէ t չիք իցէ

4 befgq են փխ. իցեն I պահուց bq չիք ապա d թուլացուցանել eg թէ ողջացուցանել փխ. թողացուցանել

5 d համարել փխ. համարձակել

6 bcdegkmpqs որք փխ. ոյք d անցան ǝg անցեան Yl չիք ինչ MS eg անցանս Y մեղս փխ. յանցանս

7 բացի Yêbcdefgbklmpqst-ից մնացած Ձեռ-երր համբերիցեն m աղաւթեցին h աղաւթից և պահոց և խոստովանութեամբ

9 cdps չափու hilor չափով b փափաքոյ փխ. չափոյ eg անցանաց t յանցանացն p չիք ժամանակ Yefgkr տայցեն Ep ապաշխարութիւն K յապաշխարութեան Y ապաշխարութեանն hq ապաշխարութեամբ

10 BCDEGHê այնորիկ b գթութեան MRX քաղցրութեանց (d քարեպաշտութեանց) փխ. քաղցրութեանց eg քաղցրութեանցն q յաստուծոյ b խառնեսցեն

11 d չիք ի ê ի հաւասարութիւնն RXY ûdfl օրինաց (Եաh աւրինաց)

12 û ոչ է bgopqr թէ (s է) փխ. չէ Sbdeghlopqrs մարդ V չիք որ MRXY առ յետղ eu առ իտեղ eg յառ եւեղ u մկրտեալ է նոյն ժամ մերձեցուցանել d մկրտել, չիք է o մերձեցուցան DEHIJKLNOPRXYZW êûdeghilmopqrt յաստիճան Ts աստիճան k աշտիճան

13 JMXb քահանայութեանն R քահանայութիւնն

14 Vt չէ cd ձեռնադրութիւն km չիք առնել Y յառաջի p ունկնդրողացն t այս ճողվածը միացված է Ճախորդի

15 bq արժանի Yi պարտ փխ. արժան bq չիք քահանայի G չիք փոխ beǝq տոկոսիւ r տոկոսին t տոկոսի

16 e ոչ քաւական կամ բնաւ i չիք բնաւ RXY ինչ փոքր Hê զտոկոսաց ù տոկոսեայ bcdefghiklmopqrst զտոկոսեացն ê մաս d չիք մասն t առնել Y ստանալ փխ. առնուլ

17 MPYûbps ոչ է o թէ փխ. չէ A այլազգւոյն BCELMQTUXZW այլազգոյւոյն IJVYûcdfqrt այլազգոյն eghilo այլազգուն b զմասն այլազգոյն Ge հերձուածողն H հերձուածաւղն. բացի cdhiklmoprst-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն ի n յամեն

18 H յայնպիսի Segr այսպիսի b այսպիսիս bcdefgbiklmopqstr ի տաճարն g մտել

ՄՀԲ (ՄԿԸ) Է. Վասն այնոցիկ. որ ի հերձուածողաց իցեն, այսինքն որ ասին Նաւատացիք կամ Ջորեքտասանեորորդեալք, ի դառնալն իւրեանց մի՛ յերախայս մի՛ ի հաւատացեալս մի՛ ընդունիցիք յառաջ մինչ չեւ նզովեալ եւ ուրացեալ զամենայն հերձուածողս, առաւել զոր գիտէինն եւ ուսեալ էին. յետ այսորիկ որք կոչին հաւատացեալք, ուսցին զհաւատոյս մերոյ զխորհուրդ եւ աւծցին զաւծումն սրբութեան եւ հաւասարեսցին աւրինաց։

ՄՀԳ (ՄԿԹ) Ը. Վասն այնոցիկ որք են ի հերձուածսն Փռիւգացւոցն, ի դառնալն իւրեանց, եթէ յուխտէն իւրեանց իցեն մեծամեծաց, այսպիսիքս ամենայն փութով նախ ուսցին եւ ապա մկրտեսցին յեկեղեցւոյ մերոյ յեպիսկոպոսաց եւ յերիցանց։

1 bq այսորիկ df այնորիկ Yût որք (ի) p չիք ի q հերձուածողացն hlo են փխ. իցեն d այսինքն է որ S ուր փխ. որ (ասին) Q չիք որ (ասին). Y որք hlor չիք որ. Lt չիք որ ասին betgq ասեն

2 b Նաւատացիկ d աւատացիք r Նաւատիցիք t Նու ատացիքն G կամ.... իւրեանց վնասված է Ud չորեք-ժ-աներորդեալք u չորեքասասանեալք b չորեքտասանեբիդեաւք c չորեք ժ-աներորդեաք eg չորէքտասանեբորդեանքն ps չորեք տասանեբորդեաք t չորեքտասանեբորդեալքն ud ի դառնալ c չիք մի

3 NORUVXYWbcdhn յերեխայս û երեխայս g երախայս et և մի ի c կամ փխ. մի (ի) begnq չիք ի d հաւատացեալ u չիք մի (ընդուն.) b յընդունիցիք BCDEGHKLUY Wêûbdeginqr մինչև t մինչչև իցէ

4 Y ուրացեալ և նզովեալ r նզովեալ և ուրախ և ուրացեալ s ուրացեաց ғ հերձուածս բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը հերձուածաւղս eg և առաւել ûbegpqs գիտէին

5 dikmprst ուսեալն ê ուրացեալ փխ. ուսեալ f էինն BCDEFGHêc որ L կոչինն ê հաւատացեալս

6 e ուսցեն begq տացեն փխ. ուսցին b զհաւատոց r զհաւատոյն ûc մեր b մերոց û և զխորհուրդ bdt զխորհուրդն G զխորհուրդ և աւծին վնասված է KLMQRSTX յաւծցին (Նաև յօծցին) Z յաւծին begpq աւծցեն Y յաստուածային փխ. աւծցին Yû օծումն H սրբութեամբ IJê սրբութեանն

7 L չիք և ênp հաւասարեսցեն JZ յաւրինաց MRXegkmqrst աւրինացն (Նաև օրինացն) b աւրինացն աստուծոյ

8 eg այնորիկ I ոյք fbefgq որ IJûr չիք են բացի bcdefghıklmopqrst-ից մնացած Ձեռ-երը հերձուածոցն հմմտ. հուն. ἀπὸ τῆς αἱρέσεως ILMNORV XWû փռիգացւոցն ilorst փռիգացւոց JKPQSTYZ փռիգացոցն be gh փռիգացոց cf փռիւգացոց q փռիւգացոցն dkm փռիւգացւոց G չիք փռիւգացւոցն hl և ի դառնալն ud ի դառնալ

9 q իւրոց bcdefghiklmopqr թէ IJuc ghlnq ուխտէն L յախտէն եթէ փխ. եթէ յուխտէն RSTX յախտէն փխ. յուխտէն p չիք իւրեանց (իցեն) G ի մեծամեծաց l մեծայմեծաց LMQRSTXYZûq այսպիսիք b այս[պիս?]ինքն

10 IJ յամենայն bcefgkmpqs ուսցին (eg ուսուցին) նախ d չիք նախ, ուսիցին՝ի նայ և ապայ o ուսուցին Rê մկրտեսցեն bd մկրտիցեն cefgkmpqs մկրտիցին o մկրտեցին JNOPVYêbcefghloqr յեկեղեցոյ S եկեղեցւոյ u յեկեղեցւոջ

11 hiort մերում l իւրում փխ. մերոյ JKLMQRSTVXYZûeghlopq եպիսկոպոսաց b յեպիսկոպոս IJKLMQ RSTXYZûeghklopr երիցանց bq իրիցանց

ՄՀԴ (ՄՀ) Թ. Չէ մարթ համարձակել երթալ ի հանդիստս եւ ի դիրս եւ բնակս կամ որ ասին մատրունք ամենայն այլազգեաց, առ ի պէտս ինչ աղաւթից կամ մխիթարութեան, այլ զայսպիսիս թէ ի մերոց հաւատացելոց են՝ մերժել արժան է եւ կապել յեկեղեցւոյ մինչեւ ապաշխարել եւ խոստովանել զյանցանսն, եւ ապա խառնեսցին։

ՄՀԵ (ՄՀԱ) Ժ. Չէ մարթ ույք յեկեղեցւոյ մերոյ են ի պէսպէս եւ ի ցոփ հարսանիս այլազգեաց մերձեցուցանել զուստերս եւ զդստերս, կին տալ նոցա կամ կին առնուլ ի նոցանէ։

ՄՀԶ (ՄՀԲ) ԺԱ. Ոչ է մարթ ույք կոչին ծերք եւ պառաւք՝ առաջի եկեղեցւոյ նստել, որպէս ի հրապարակի, կամ բնաւին կնոջ մարդոյ։

ՄՀԷ (ՄՀԳ) ԺԲ. Վասն եպիսկոպոսաց. զի կամաւք եւ ընտրութեամբ որ մաւր քաղաքաց եպիսկոպոսն է եւ որ շուրջ զնովաւ եպիսկոպոսքն, այսպէս զոք հաստատեսցեն յաշտիճան քահանայութեան. իբրեւ իցեն

1 ud ոչ է bpq թէ փխ. չէ k թէ չէ beghılpq մարդ (d պարտ) փխ. մարթ m մարթ ույք յեկեղեցւոյ մերոյ են համարձակել I յամարձել p համարձակեալ rt համարձակիլ ê և երթեալ befghlqt և երթալ W lp ի հանդիստ crt ի հանդիստն bef gq չիք ի հանդիստս և ê չիք ի (դիրս) befgq դիրս փխ. դիրս efgkm pqs երկարնակս (cd երկարնակաց b երկայրնակս G բնակութիւնս հետագայում ուղղված է) փխ. եւ բնակս t և ի բանակս փխ. եւ բնակս Kûhilnort եւ ի բնակս

2 ù կամ կրկնված է Wbeghloq ասեն A գլխիչը սկզբում գրել է մարտրունք այնուհետև ուղղել է մատրունք irt մատրունքն NOVWbe gh մանտրունք փխ. մատրունք Rbefgq այլազգաց

3 Yê մխիթարութեանն IJKLMQRSTX YZêefg զայսպիսիս bdiklmopqr st զայսպիսին h զայնպիսին b fq ի մերոյ b հաւատից են efq հաւատից (g հոտից) փխ. հաւատացելոց cikmprt հաւատոց hlo հաւատացն

4 c իցեն փխ. են hq մերժելն b չի թողուլն (q չի թողուլ eg չթողուլ) փխ. կապել IJNOVYêcdfhil յեկեղեցոյ K LQSTZW եկեղեցւոյ P յեկեղեցոյն b յեկեղեցին eg եկեղեցի q յեկեղեցի

5 befgq ապաշխարեսցէ dl յապաշխարել befgq խոստովանեսցի RVcdhil oqrt զյանցանս S ըզանցանսն ù յանցանս beg զանցանս rı չիք ապա bcdefghkiınopqs խառնեսցի rf ապաշխարեսցի փխ. խառնեսցին

6 êûd ոչ է Mbpqs թէ փխ. չէ Sêbgh opqs մարդ (d պարտ) փխ. մարթ N որք (d որ) փխ. ույք l մարդոյ փխ. մարթ ույք lKMQRSXTZo եկեղեցւոյ JNOPVêcfhır յեկեղեցոյ Ybeglpqs եկեղեցոյ d յեկեղեցւոջ m համարձակել երթալ փխ. ույք յեկեղեցւոյ մերոյ են u իցեն փխ. են H չիք են M ի պէտս փխ. ի պէսպէս b չիք և egq չիք և ի Gh չիք ի (ցոփ) b հարսանիս

7 bdefhlo այլազգաց o այլայլազգաց dr մերձեցուցանեն hlo չիք մերձեցուցանել t զդստերս իւրեանց կին b կալ փխ. տալ

9 Ht չէ Yê չչէ JPêgbo մարդ (bq պարտ) փխ. մարթ Rbdefgq որք r կոչեն bcdefgkmpqs պառաւունք l պառաւօք փխ. պառաւք û սուրբ եկեղեցւոյ JNOPêcefgilopr եկեղեցոյ MRX յեկեղեցւոյ Y յեկեղեցոյ bhq եկեղեցոյն d եկեղեցւոյն

10 ûbq նստիլ c պարսարակի (b պարտորակի) փխ. ի հրապարակի b ընօի q բնաւի cıilort բնաւ I կնւոջ ê ի կնոջ IWn մարդւոյ

11 g ես փխ. վասն KQR ընտրութիւն ê ուր փխ. որ W մայր

12 Udq մայրաքաղաքաց b մայրայքաղաքաց kmps քաղաքին egq եպիսկոպոս H չիք է p չիք որ ûbc dq եպիսկոպոսք hlo եպիսկոպոսքն են այսպէս W սոսա փխ. այսպէս p չիք այսպէս

13 r զոր փխ. զոք bcdefgkmpqs հաստատեսցեն (cdp հաստատեսցին) զոք i հաստատեսցին EHNOPRSXYZ edeghilmoprst յաստիճան IU աշտիճան ûq զաստիճան Y քահանայութեանն ê իցին

որք հաստատեցինն վարժք եւ փորձք ի գիտութիւն բանի՝ ի հաւատս եւ ի վարս։

ՄՀԸ (ՄՀԴ) ԺԳ. Չէ մարթ եւ պատշաճ համարձակել բազմութեան աշխարհականաց ընտրութիւնս առնել որ առյապա մերձեցուցանելոց են ի քահանայութիւն։

ՄՀԹ (ՄՀԵ) ԺԴ. Չի մի եւս մարթ իցէ զսրբութիւնն իբրեւ ի պէտս աւրհնութեան ի տաւնն Զատկի՝ յայլ իշխանութիւն տալ։

ՄՁ (ՄՀԶ) ԺԵ. Ոչ է մարթ աւելի զոմանս արտաքս քան զկանոնեալ սաղմոսողսն ի բեմ հանել եւ ի բեմի գրովք սաղմոս ասել լեկեղեցւոջ։

ՄՁԱ (ՄՀԷ) ԺԶ. Չի Աւետարան հանդերձ այլովք գրովք արժան է կարդալ շաբաթ աւր։

ՄՁԲ (ՄՀԸ) ԺԷ. Չէ մարթ եւ պատշաճ միահամուռ զմիմեանց զհետ ի ժողովուրդս սաղմոսս միայն ասել, այլ զհետ միոյ միոյ սաղմոսի կարդացումն առնել գրոց։

1 ê որք Uûhdınq հաստատեցին hl վարժ ê գիտութիւնն kmps ի գիտութեան Gûbegkmps բանին q բանն c և ի հաւատս

3 ûd ոչ է Mbqs թէ փխ. չէ Qhlo մարդ (bq մարդկան kmps պարտ) փխ. մարթ b չիք է ST համարձել r համարձակիլ Qd բազմութիւն Yê բազմութեանն û ի բազմութեան p բազմութեամբ Ihq աշխարհականացս kps աշխարհական

4 b ընտրութիւնսն X յընտրութիւնս DE յառյապա GKLMQRSTXYZk առապա Heg յառապայ NOWêdbil rt առյապայ b յառաապելս (q յագապս) փխ. առյապա bcdefghiklmo pqrst մերձեցուցանելոց ù իցեն փխ. են

5 Qbegq ի քահանայութեան Xê ի քահանայութիւնն

6 û ոչ (c ոչ է) փխ. զի DGHgq չիք զի êbce չիք մի c չիք եւ Ibd lq մարդ Y ից[է] IMQRSUYWb dn զսրբութիւն c զսրբութիւնս t որպէս փխ. իբրեւ HYegps չիք ի Yegps զպէտս KLMRTYZê աւրհնութեանն

7 û տոնիցեն ի տուն (begq ի տաւն) փխ. ի տաւնն BCDEGHê զատկին bq զատիկ Iûbdhlor այլ RX ի յայլ kmps և այլ ê իշխանութիւնն bd յիշխանութիւն q իշխանութիւնս

8 RX չէ ê չչէ M թէ փխ. ոչ է êb lo մարդ (bcdefgkmpqs պարտ) փխ մարթ bq աւել eg յաւել q որ փխ. զոմանս beg զոմանս որ արտաքս Vû արտաքոյ q կան փխ. քան ê զկանոնալ ûbq դկանոնեալս Yq սաղմոսողոգս b դսաղմոսողդս r սաղմոսն փխ. սաղմոսողողսն

9 begq ի բեմն hlo չիք ի բեմ հանել և MQT ի բիմի b ի բեմն ի գրովք û գրով Q սաղմոսք Ghilort սաղմոսել փխ. սաղմոս ասել S եկեղեցւոջ AYbcfhlq յեկեղեցոջ eg եկեղեցոջ

10 DGê մի (û սուրբ s ի) փխ. զի d hl չիք զի Ibdcg աւետարանն hl զաւետարանն q յաւետարանն rt զաւետարան AB այլովք he gq չիք գրովք u շաբաթու d ի շաբաթու efgq շաբաթն

11 Y աւուր q աւրէն d չիք աւր

12 Mbqs թէ փխ. չէ ê չչէ û ոչ է IK gıq մարդ (bdhm պարտ) փխ. մարթ ST միահամուր o զմիմիանց t միմեանց Wûc հետ bq ի հետ c չիք ի. զժողովուրդս befgq ի ժողովս

13 CDHLRVWêûcdfhklmpst սաղմոս b տաղ (eg տալ q տաղմ) փխ. սաղմոսս XY մի այլ փխ. միայն M միայն այլ ասել այլ B այղ b այլ մի զհետ ABCDEFGHIJKL MNOPQRSTUVXYZWêûbhn չիք միոյ

14 O կարդացմունն b ի կարդացմունն W ընթերցումն փխ. կարդացումն p անել փխ. առնել

ՄԶԳ (ՄՀԹ) ԺԸ. Զի զնոյն ինքն զպաշտաւն աղաւթիցն յամենայն ժամ եւ յերեկորին արժան է կատարել։

ՄԶԴ (ՄԶ) ԺԹ. Արժան է ուրոյն յետ թարգմանութեանն առնելոյ եպիսկոպոսացն նախ յերախայից վերայ աղաւթս առնել եւ յետ ելանելոյն երախայից ապա ապաշխարողաց աղաւթս առնել եւ յետ սոցա ի ձեռն խոնարհելոյն զաւրհնութիւն ընդունելոյ եւ արտաքս գնալոյ. եւ այսպէս ի վերայ հաւատացելոց զաղաւթսն առնել երիցս՝ զմին լռութեամբ եւ զերկրորդն եւ զերրորդն քարոզութեամբ կատարել. ապա այսպէս զողջոյնն տալ՝ երիցունք եպիսկոպոսաց, ապա աշխարհականք՝ միմեանց, եւ ապա պատարագն կատարեսցի. իբրեւ միայն քահանայիցն արժան է եւ որ յաշտիճանին, եւ ոչ եթէ

1 cgq դի (g մի) ի նոյն ûdhmop rs նոյն h ինք ıprt զպաշտաւնն (նաև զպաշտօնն) ûhpt աղօթից l աղաւթ LY ամենայն begq չիք ժամ Y չիք և

2 G յերեկոյին վնասված է S երեկորին e յերկեկորին u յերեկոյ q երեկոյին FIWceghlmnt յերեկոյին h և ի յերեկոյին BCDEFGHê պարտ է փխ. արժան է u կատարել մեծաւ հաւատով և ջերմեռանդութեամբ cmps կատարել յեկեղեցիս b կատարել այսպէս d կատարել յեկեղեցին k կատարել յեկեղեցի t կատարել անխափան

3 û յետ ուրոյն Lê հետ GIJQSUVX Wûbdefgnqt թարգմանութեան H թարրմանութիւնն F առնելոց h առնելոյն L յեպիսկոպոսացն ûd rt եպիսկոպոսաց b չիք եպիսկոպոսացն.... ապաշխարողաց աղաւթըս առնել՝ 4-րդ տող

4 l յերայխայից M ևրայխայից NOTU ZWcpr յերեխայից RXYe երախայից SUVûng երեխայից f յերախաից g երախաից o յերախաից g ի վերայ knr յաղաւթս R և յետ ելանելոյն երախայից ձախ լուսանցքում defgkmpqs չիք երանելոյն... առնել և յետ 5-րդ տող XYû ելանելոյ r երանելոյն փխ. ելանելոյն

5 l երայխայից NOUVWun երեխայից S յերախայից RXilort չիք ապա R ապաշխարողաց աղաւթս առնել ձախ լուսանցքում M ապաշխարողաց աջ լուսանցքում G չիք աղաւթս

6 ê զաւրհնութիւնն cd ընդունելոյն n յարտաքս bq գնալու c գնալոյն R դընալոյ փխ. գնալոյ

7 W սոսա փխ. այսպէս բացի bcd efgiklmopqrst-ից մնացած ձեռ-երը չունեն և ûhilort աղօթս bd զաղաւթս n յաղաւթս K չիք առնել t յերիցս cdkmps երկիցս փխ. երիցս UWbcnt զմինն

8 hl չիք և (զեկր.) A զերրորդն, սկզբում գրված է եղել զչորրորդն, որն ուղղրված է. հավանաբար գրչի կողմից և բնագրում մնացել է զեորրորդն ձևով befgq զչորրորդն փխ. զերրորդն u երորդն ı չիք և զերրորդն bq քարոզութիւն bps կատարեալ c առնել փխ. կատարել

9 hiloprst և ապա W սոսա փխ. այսպէս ûbdeglq զողջոյն bq տալն իրիցուն h երիցունց L երիցունքն A և եպիսկոպոսք. և-ը ավելացրել են հետագայում ուրիշները տողամեջ BCDEFGHIJKLMNOP QRSTUVXYZWûn և եպիսկոպոսք ê և եպիսկոպոսունք c և եպիսկոպոսաց b ցեպիսկոպոսաց eg եպիսկոպոսացն û և ապա p և փխ. ապա b չիք ապա û աշխարհական b աշխարք փխ. աշխարհականք eg ապաշխարանք փխ. ապաշխարհականք

10 o միմիանց u չիք և ապա.... կատարեսցի b պատարագ bq կատարի e կատարեցի n մատչի փխ. կատարեսցի t որպէս փխ. իբրև

11 û մի փխ. միայն, քահանայից կամ ի սարկաւագաց արժան է d քահանայից c արժանի է hilor է արժան t չիք արժան u չիք և որ.... սաղմոսողոզ՝ էջ 234 տող 1.c չիք և (որ) KLQSTZdm յոր INO աշտիճանին LSWêbegr աստիճանին EG HRXYZdhilmnopst յաստիճանին A և ոչ եթէ, և ոչ-ը ձախ լուսանցքում ավելացրել են ուրիշները հետագայում bcdefghiklmopqrst չիք եւ (ոչ) bcdhilmoprst թէ

կէսսարկաւագաց թէ սաղմոսողոգ ի բեմ ելանել եւ ի սեղանոյն աւրէնս առնուլ։

ՄԶԵ (ՄԶԱ) Ի. Չէ մարթ սարկաւագաց՝ երիցանց առաջի նստել առանց հրամանի, այլ հրամանաւ, նոյնպէս եւ սարկաւագին ունել պատիւ ալ-լոցն, որ յուխտին են։

ՄԶԶ (ՄԶԲ) ԻԱ. Չէ մարթ կէսսարկաւագաց հպել եւ մերձենալ ի սպաս որ միանգամ ի սարկաւագանոցին կայ առ. սրբել եւ պատրաստել զկահն որով պատարագն մատչիցի։

ՄԶԷ (ՄԶԳ) ԻԲ. Չէ մարթ կէսսարկաւագին կտաւ ղուսովք արկանել եւ ի դուռն պահելոյ հեռանալ բնաւին եւ ոչ ի պատճառս աղաւթից։

ՄԶԸ (ՄԶԴ) ԻԳ. Չէ պարտ գրակարդացի կամ սաղմոսողոգի կտաւ ղուսովք արկանել եւ այնպէս կարդալ կամ սաղմոս ասել։

ՄԶԹ (ՄԶԵ) ԻԴ. Չէ արժան որ ի քահանայից աշտիճանին են՝ յերիցուէ մինչեւ ի գրակարդացն՝ առ կրպակս մտանել եւ շռայլել կամ ի վաճառի ի խոհակերոց մտանել եւ ճաշակել։

ՄՂ (ՄԶԶ) ԻԵ. Չէ արժան կէսսարկաւագի կամ գրակարդացի հաց տալ կամ բաժակ աւրհնել։

1 NOWb եթէ b սաղմոսողգոյ ho rt սաղմոսողոգի û նախ ի բեմ bcq ի բեմն û չիք ի սեղանոյն cd efgkmpqs ի սեղանոյ n ի սեղանուոյն

2 IJ յօրէնս û ողջոյն փխ. աւրէնս Xe fg առնել bq առնելոյ t տալ փխ. առնուլ

3 u ոչ է Iglq մարգ (b պարտ է dh պարտ) փխ. մարթ i եպիսկո-պոսաց փխ. սարկաւագաց ebcdefg hiklmnopqrst առաջի երիցանց (bq իրիցանգ f երեցանց) NOW չիք առաջի bq նստիլ f նսել առ. առանց

4 BF այգ b հրամանաւն kmps սար-կաւագի g զպատիւ Vchlt յայլոցն

5 t որք BCDEHINYZc յոխտին են Ve gnınp ուխտին q ուխտի hılort յուխ-տէն են b ուխտին եգեալ այսպէս

6 û ոչ է gil մարգ (Yb պարտ է) փխ. մարթ բացի cefkmoprst.|ից մնա-ցած Զեռ-երը պարտ bcefgpqt սար-կաւագացն LMQRSTXê չիք և AP մերձանալ Hr ի սպասաւոր փխ. ի սպաս որ

7 o ի միանգամ b որ ի սարկաւագանոցի ûdefghklmpqs ի սարկաւագանոցի c ի սարկաւնոցի U կեայ hl չիք կայ UYuint առ ի սրբել H չիք և

8 W զգահն փխ. զկահն Q որ որով û որոյ m որ փխ. որով ırt պատա-րագին Gbnpqs մատչի IJ մատնչիցի

9 û ոչ է Kglo մարգ (Gdhq պարտ b պարտ է) փխ. մարթ IJ կըտաւ M կըտաւք L ղուսովքն ê գյու-սովքն YWû ղուսով ba ուսովն irt ղուսովն befgq չիք ի (ղուռն)

10 g ամենևին փխ. բնաւին

11 ûbdq ոչ է Y և փխ. կամ J սաղ-մոսողոգ Wb սաղմոսերգողի S գտաւ փխ. կտաւ ps կտաւ և ղուսովք (p ղուսովն) Yû ղուսով bqrt ղուսովն

12 hlo կամ փխ. և ûdhilot և փխ. կամ Hcdhiloıt սաղմոսել փխ. սաղմոս ասել

13 ûbdq ոչ է L պարտ փխ. արժան êt որք h ոք փխ. որ U չիք որ Lhlo աստիճանէն ır յաստիճանէն Mn յաշտիճանին OSZêdegmpst աս-տիճանին RXk յաստիճանին YWû bq աստիճանի Lhior չիք են û ի երիցուէ b իրիցուէ cgq յիրիցուէ dr երիցուէ

14 ABCDEFGHIJKMNOPQRSTUVXY ZWn գպըոցսն (Le գպրացսն û գպիրսն) փխ. գրակարդացն b գրայկարդացն û ի փխ. առ G մտան A շռայլել G կամ ի վաճառի վնասված է

15 bq վաճառականի ú առ փխ. ի NO XYWbegpq չիք ի BCDEFQHê ի խահակերսց û ի խոհակերս b ի խոհայկերոց hl ի խոհէկերոց p մտանէ s մտանե[լ?]

16 ûb ոչ է h արժանի q չէ արժան է d սարկաւագի i սարկաւագաց b գը-րայկարդաց fq գրակարդաց G հաց տալ կամ բաժակ վնասված է cdkm ps և փխ. կամ (բաժակ)

17 befgq աւրհնութեան

ՄԴԱ (ՄՁԷ) ԻԶ. Չէ պարտ կշտամբել կամ երդմնեցուցանել որ ոչ լեպիսկոպոսաց համարձակութիւն ունին կամ աշտիճան ինչ, ոչ լեկեղեցւոջ եւ ոչ ի տուն չեն իշխան կշտամբել։

ՄԴԲ (ՄՁԸ) ԻԷ. Չէ պարտ քահանայից կամ ուխտաւորաց կամ աշխարհականաց լորժամ լագապս երթան՝ ընձեռեսս բառնալ եւ տանել ի տունս իւրեանց, զի թշնամանս ածեն եկեղեցւոյն։

ՄԴԳ (ՄՁԹ) ԻԸ. Չէ պարտ լեկեղեցւոջ ագապս առնել եւ բազմականս արկանել ի տաճարին Աստուծոյ, ճաշ ուտել եւ խրախունս առնել։

ՄԴԴ (ՄԴ) ԻԹ. Չէ արժան քրիստոնէից զհրէից վարս ունել եւ բանդագուշել եւ դատարկացուցանել զաւր շաբաթուն, այլ գործել արժան է, բայց զաւր կիւրակէին պատուել արժան է, եւ հանգչել արժան, որպէս քրիստոնեայք. ապա եթէ գտցի ոք հրէաբար՝ նզովեալ լիցի։

ՄԴԵ (ՄԴԱ) Լ. Ոչ է մարթ ուխտականաց եւ վանականաց կամ բնաւին քրիստոնեայք եւ թէ աշխարհական ոք եւ թէ այլ ոք ընդ կանայս

1 ûbq ոչ է hl արժան փխ. պարա RX Y մարթ d և փխ. կամ t և կամ բացի AC-ից մնացած Ձեռ-երը երդմեցուցանել b որոց փխ. որ ոչ Y չիք ոչ IJKLMNOPQRSVXYZW ueghklnoqr եպիսկոպոսաց

2 ê համարձակութիւնն l ունիլ IJMNORSXYZWûeghilmopqrst աստիճան Vk յաշաիճան ed յաստիճան V չիք ինչ ABCDEFGHIJKLNOPQSUYZWucefglnr որ (ê յոր) փխ. ոչ MRX չիք ոչ հմմտ. հուն. Μητε ἐν ταῖς ἐκκλησιαις, μητε ἐν ταῖς οἰκιαις. S եկեղեցւոջ Ycflq յեկեղեցոջ eg եկեղեցոջ

3 bq ի տունն hlo ի տունս irt տուընջեան փխ. տուն չեն

4 ubq ոչ է b և փխ. կամ (ուխաւորաց) dt ուխտականաց

5 FVegbinr աղապս bq ընդ ձեռնէս (eg ընգձեռս) փխ. ընձեռես R բառնուլ d բառնան o բառնառ u բառնալ փխ. բառնալ bq տանիլ

6 b թշնաման fgkp ածցեն HIcefglo եկեղեցոյն KLMQRTVXZ յեկեղեցւոյն Y յեկեղեցոջ êbdhq յեկեղեցոյն u եկեղեցւոյ irt յեկեղեցին

7 b չունի իր հոդվածը ê չչէ uq ոչ է HLSû եկեղեցւոջ N յեկեղեցւոջն Ycfloq յեկեղեցոջ eg եկեղեցոջ êgr յադապս Yckmps առնել փխ. արկանել eigq չիք արկանել

8 t և ի տաճարին V ի տաճարի Y և ճաշ Weg խրախանս ckm խրախաւնս ps խրախաւսն q խրախուս

9 ubq ոչ է Yn պարտ փխ. արժան hl հրէից G չիք զհրէից NOWl զվարս b բարդս (efg վարգս) փխ. վարս l ուտել փխ. ունել u չիք և բանդագուշել R բլոնադագուշել

10 û չիք և bcdefkmqs ի փխ. և bq զիսարկացուցանել eg դաստարկացուցանել eg և զօր A այդ eg այլ ինչ գործել

11 FNOWê չիք բայց զաւր.... արժան է բացի AYûf-ից մնացած Ձեռ-երը կիրակէին b պարտ և արժան է պահել և հանկչել Y չիք արժան է (և) hlo չիք և հանգչել արժան ir արժան է (որպէս) GIKLMQRSTXYZûcdefgkmpqst չիք արժան (որպէս)

12 cd քրիսաոնաք ego քրիստոնեաք t զքրիստոնեայս t իսկ փխ. ապա û չիք ապա p ապա... լիցի ներքևի լուսանցքում Xbcdefghklmopqrs թէ b գտցին XYû ոք զտցի q նա (r որպէս) փխ. ոք Rbeg չիք ոք t զացի ոք որ իբրև զհրէաբար պահել փխ. գացի ոք հրէաբար u հրէյաբար c հրէաբաբար Q լիցին dt եղիցի befg չիք լիցի

13 t չէ P ոչ է.... քրիստոնեայք ներքևի լուսանցքում RYl մարդ (ubdhq պարտ) փխ. մարթ bcefgkmpqs ուխտաւորաց d յուխտաւորաց և կամ û և փխ. կամ d և կամ u քրհսաոնէից cegp քրիստոնեաք d քրիստոնայք kms քրիստովնեայք

14 lcblt չիք (քրիստոնեայք) և BCDEFGHêbcdefghiklmpst եթէ QVWk աշխարհականք S աշխարհականաւք P ապաշխարհական փխ. աշխարհական QVWt չիք ոք IJû dp չիք և թէ այլ ոք bcefgkms եթէ (այլ) U կանացս g կանայ լաւ

ղուղել եւ լուանալ, զի նախ այսու մեղադրեն զմեզ հեթանոսք։

ՄՂԶ (ՄՂԲ) ԼԱ. Չէ արժան առ ամենայն այլազգիս խնամութիւն առնել կամ առ հերձուածողս, բայց եթէ յանձն առնուցուն հաւատալ ի սուրբ կաթողիկէ եկեղեցի։

ՄՂԷ (ՄՂԳ) ԼԲ. Չէ մարթ յայլազգեաց աւրհնութիւն առնուլ, զի չէ աւրհնութիւն, այլ անմտութիւն եւ բարկութիւն։

ՄՂԸ (ՄՂԴ) ԼԳ. Չէ մարթ ընդ այլազգիս կամ ընդ հերձուածողս յաղաւթս կալ։

ՄՂԹ (ՄՂԵ) ԼԴ. Չէ մարթ քրիստոնէի թողուլ զմարտիւրոսս Քրիստոսի եւ երթալ առ սուտ մարտիւրոսս այլազգեաց, որ աւտարացեալ են յԱստուծոյ. եւ որ յայնպիսիսն մերձեսցին՝ նզովեալ լիցին։

Ց (ՄՂԶ) ԼԵ. Չէ արժան քրիստոնէից թողուլ զեկեղեցի Աստուծոյ եւ երթալ ի տեղիս ուրեք եւ հրեշտակս անուանել եւ ժողովս առնել եւ ի գաղտ-

1 g ղօղել KLMQRSTXZ ղուղեալ c զաւղել $\overline{w}$ ուղղել (e աւղօղել) փխ. ղուղել ê չիք այսու.... հեթանոսք A այսւ u այնու cfkmps այսիւ o այսի beg այսպիսիս (q այսպիսի d այսպէս hl աստի) փխ. այսու rt այս (t այս է) ի մեղադրել.

2 Y [չ?] է ubq ոչ է b պարտ և արժան LMQRXYZ այլազգին befgq ազգիս փխ. այլազգիս e խնամութիւնն

3 befgq ընդ փխ. առ X չիք առ egq հերձուածողսն f հերձուածողն hlo հերձուածող. Բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը հերձուածաւղս H բայց Ներքևի լուսանցքում û առնուն d առնուցուլ m [առն?]ուցուն G չիք ի սուրբ

4 JK LMNOQRTUVXZWêcdegkmnpqrst կաթուղիկէ hlo ի կաթուղիկէ սուրբ i կաթուղիկոսի b չիք կաթողիկէ Y յեկեղեցի KLQSTZ եկեղեցիս MRXY յեկեղեցիս eg եկեղեցին

5 ûbhloqt ոչ է l մարդ (o մարդ be gq արժան dh պարտ) փխ. մարթ LMRSXYût այլազգեաց êbdq յայլազգաց ego այլազգաց e աւրհնութիւնն hlo աւրհնութիւնս ûh lo առնել ps առնու Z չիք առնուլ R չիք առնուլ զի չէ աւրհնութիւն b առնել կամ ընդ հերձուածողսն զի չէ ê աւրհնութիւնն

6 BC այդ ê անմտութիւնն GH չիք և JKê բարկութիւնն

7 bq ոչ է MPRil մարդ (bhq պարտ) փխ. մարթ efq չիք (մարթ) ընդ Yr և փխ. կամ cl այլազգի m յայլազգիս efq չիք (կամ) ընդ H աղաւթել S աղօթս

8 H չիք կալ

9 ubq ոչ է JRil մարդ (bdq պարտ h պարղ) փխ. մարթ ûbeghl oq քրիստոնէից Wubdp զմարտիրոս Un զմարտիրոսք Բացի ABE FH10-ից մնացած Ձեռ-երը զմարտիրոսս Q քրիստոնի

10 è երթեալ b աւտար փխ. սուտ K չիք սուտ Wbhp մարտիրոս d մարտիրոսն Բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը մարտիրոսս A այղազգեաց bhlq այլազգաց R ո[ր?] ûb որք IJhn յօտարացեալ (նաև յաւտարացեալ) u օտարացեալք p օտարաց

11 IJSûdr աստուծոյ nt որք փխ. (և) որ MSeghklmopr այնպիսիսն u այնպիսին b այնպիսիքն d յայնպիսին f յայնպեսիսն Y մերձենան We մերձեսցեն eg մերձեսցի n մերձեսցին յաստուծոյ նզովեալ q նզովի bdt եղիցին g եղիցի c են փխ. լիցին Ffq չիք լիցին

12 ûhq ոչ է b արժան է Z ար[ժան] A քրիստովնէից c զեկեղեցիս ê երթեալ

13 p ի տեղից ır ուրուք d և ի հրեշտակս անուանեն H անուան t արկանել փխ. անուանել bq չիք ժողովս առնել և ի Yûcefghıklmop rs չիք ի Wûbq ի գաղտնի

նիս կատս պաշտել. զի եթէ գտցի ոք այսպիսի՝ նզովեալ լիցի, զի եթող զՔրիստոս՝ որդի Աստուծոյ եւ յայսպիսի իրս համարձակեցաւ։

ՅԱ (ՄԳԷ) ԼԶ. Չէ մարթ քահանայից եւ ուխտաւորաց մոգս եւ թովիչս եւ գիւթս եւ վհուկս լինել կամ առնել հմայեակս եւ պահպանս, որ ճշմարտութեամբ չեն պահապանք, այլ կապանք հոգւոցն նոցին. եւ որ այսպիսի ինչ գտցին յանձին ունել՝ արտաքս քան զեկեղեցի ընկեսցին։

ՅԲ (ՄԳԸ) ԼԷ. Չէ արժան՝ Հրէից կամ այլազգեաց զտաւնական պատարագս նոցա կամ զնուէրս ընդունել. զի մի գտցուք հաւասարորդք տաւնից նոցա եւ մեղաց։

ՅԳ (ՄԳԹ) ԼԸ. Չէ արժան ի տաւնս հեթանոսաց հաւասարել, որ առանց Աստուծոյ է։

ՅԴ (Յ) ԼԹ. Չէ արժան եպիսկոպոսաց յորժամ կոչին ի ժողով ուրեք կամ ի ժողովարդ՝ արհամարհել, բայց եթէ տկարք իցեն եւ հիւանդոտք, այլ երթալ եւ ուսուցանել կամ ուսանել առ ի հաստատութիւն եւ

1 Yt զկուռս c կոռս փխ. կուռս t և փխ. զի (եթէ) Hcdefgmpqs թէ k չիք եթէ u չիք ոք KLMQRSTXY Zi այնպիսի b յայսպիսի d այսպէս eg այնպիսին t յայսպիսիս u նոյնպիսի փխ. այսպիսի f նզովեսցի bq չիք նզովեալ... յայսպիսի՝ տող 2-րդ dg եղիցի cf չիք լիցի

2 r եթէ փխ. եթող Y քրիստոս ûe g որդին t զորդին H յայսպիս IJK LMQRSTYZûdeghklmopr այսպիսի X այնպիսի t յայնպիսի ė յիրս b չիք իրս

3 AIJKLMNOPRSTUVXZûbdefgklmop qrst ոչ է Y չչէ l մարդ (h պարդ hcdefgkmopqs պարտ) փխ. մարթ c դքահանայից t ուխտականաց be gq մոգ

4 V թիւղս befgq չիք և գիւթս AU վոհուկս kmps վհուկ t լինիլ M լինել... հմայեակս ձախ լուսանցքում RXY չիք լինել.... հմայեակս բոլոր Ձեռ-երը ունեն կամ (հմայեակս) ըստ hlo-ի մնացած Ձեռ-երը հմայեալս W կամ փխ. եւ (պահ.) C He պահպան dghoqr պահապանս kmps պահպանակս փխ. պահպանս c և զոր d զոր n որք

5 b ճշմարտութեան i ճշտութեամբ u պահապան i պահականք BF այլ DHê կապան IJKMQRSTVXYZêb cdefghklmoq հոգոց Luprst հոգւոց NOP հոգոցն i նոցա

6 ût որք b որպէս փխ. որ NOVWû ct յայսպիսի eg այսպիսին է ինչ b չիք այսպիսի Nê զադեն Sh lo անձին d անձինս befgq ունել յանձին c ունեն u առնել փխ. ունել k յարտաքս t յարտաքսըն կենուլ քանզի զեկեղեցին Wûbcg զեկեղեցին d զեկեղեցիս

7 édps ընկեսցեն t ընկեցին

8 AJKLMNOPQRSTUVXZWûbcdefgh klmnopqrst ոչ է Y չչէ dt զհրէից hl քրիստոնէից փխ. հրէից t և կամ Xhefghloq այլազգաց d զայլազգաց տաւնական eg չպատարագս

9 t նոցին KLê զնըւէրս X զնուէր u նուէր d զնուէրս նոցա q նուէրս t զնուերսն r ընդունիլ t որպէսզի փխ. զի e զի մի գտցուք կրկնված է r զըլաուք BCDEFGHMêcd հաւասարորդ Yu հաւասար W հաւասարակից q հաւասարողք b չիք հաւասարորդք d նոցա տաւնից

10 Xeg մեզացն Y որդիք մեղաց նոցա փխ. մեղաց

11 ûb ոչ է bq պարտ և արժանի (q արժան) k ի տունս փխ. ի տաւնս bqt հաւասարիլ H չիք որ KLMSTVXZ յաստուծոյ QR յաստուծոյ է eg աստուծոյ են և պեղծ

12 bcdfkmpqs են փխ. է

13 ubq ոչ է I որժամ Zq կոչեն d չիք ի c ի ժողովս n ի ժողով ուրէք կամ աջ լուսանցքում

14 b չիք ի, զժողովուրդ, աւրհնել փխ. արհամարհել hlo թէ d ակարգեցին b են փխ. իցեն t կամ փխ. և Wd հիւանդ ûeg հիւանդք q հիւանդոք

15 B այլ ee երթեալ eg չիք և (ուսուցանել) Yu չիք կամ ուսանել d ուսուցանել (առ) egri ուսանի (առ) ê ի հաստատութիւնն

ի հաւատս եկեղեցւոյ։ Ապա եթէ արհամարհեն՝ ե՛ւ անձանց մեղ դիցեն ե՛ւ կամաց։

ՑԵ (ՑԱ) Խ. Չէ մարթ քահանայի կամ ուխտաւորաց առանց հրամանի եպիսկոպոսին ճանապարհ ուրեք երթալ։

ՑԶ (ՑԲ) ԽԱ. Չէ արժան զլոկ կանայս ի բեմ հանել, բայց զնորականիք լաւուր տաւնի մերձ առ բեմն կացուցանել։

ՑԷ (ՑԳ) ԽԲ. Չէ արժան լետ երկուց շաբաթուց աղուհացիցն ի մկրտութիւն զոք ընդունել առանց ուսուցանելոյ։

ՑԸ (ՑԴ) ԽԳ. Արժան է՝ ոյք մկրտին՝ նախ զհաւատն ուսանել եւ լաւագ շաբաթուն հինգշաբաթ աւր համար տալ եպիսկոպոսաց կամ երիցանց։

ՑԹ (ՑԵ) ԽԴ. Արժան է՝ ոյք ի հիւանդութեան ընկալան զմկրտութիւն, լորժամ լառնիցեն՝ ուսանել, զի գիտասցեն թէ որոյ շնորհաց եւ պատուի արժանի եղեն։

ՑԺ (ՑԶ) ԽԵ. Արժան է՝ որ մկրտին, լետ մկրտութեանն աւծանել աւծմամբ երկնաւորաւ, զի արժանաւորք լիցին արքայութեան։

1 JNOPVYcefghilopq եկեղեցոյ efg pq թէ bcdefghklmpqs արհամարհեսցեն ıort արհամարհիցեն Ọ անձանց q յանձանց b մեղադրեսցեն (egq մեղադրիցեն) փխ. մեղ դիցեն
2 Vn զնեն
3 ûb ոչ է Pg մարդ (MQbdq պարտ b պարդ) փխ. մարթ hlo քահանայից S յառանց
4 hlnt ի ճանապարհ b չիք ուրեք ê երթեալ
5 բացի êb-ից մնացած Չեռ-երը ոչ է Y լոկ ho քահանայս փխ. կանայս g կանայլ begq ի բեմն W բայց եթէ bq զնորակինքն d զնոր կնիք eg զնորակինք pt զնորակնիքն
6 bq յաւուրս g մերձ կացուցանել առ բեմն H մերձաւ փխ. մերձ առ S առ ի բեմն
7 û ոչ է S ետ Gfh յերկուց begn շաբաթու dfkmps շաբաթից q շաբաթի ս ՛աղուհացից d յաղուհացիցն r և փխ. ի e ի մկրտութիւնն r զըմկըրտութիւն
8 r ընդունիլ Ս ուսուցանել
9 ê չրժան է G ոք RXYp որք hq որ փխ. ոյք ırt մկրտինն BEGIV Zt զհաւատոն d ոյք ի հիւանդութեան մկրտին նախ ûnq ուսուցանել t ուսանիլ eg ուսանել և յաւուր աւագ m զի և աւագ INOSW ûhlo աւագ d չիք յաւագ
10 bcdefghiklmopqrst չիք շաբաթուն A հինգշաբաթ ձախ լուսանցքում Ybn հինգշաբթի b հինգշաբթոյն cdefkmpqs հինգշաբաթուն g հինգշաբաթու ilort հինգշաբաթին e օրն bgq չիք աւր r արհամարեալ (t ոչ արհամարհիլ) փխ. աւր համար t չիք տալ Yb եպիսկոպոսին q եպիսկոպոսի t յեպիսկոպոսաց r և կամ û և փխ. կամ Kt յերիցանց b իրիցուն q երիցու k քահանայից փխ. երիցանց
12 bq որ (hklmopqs որք) փխ. ոյք G ի հիւանդութենէ efg ի հիւանդութիւն BCDEGHNOPTUbnq զըմկրտութիւնն
13 DGHILSVêubefghkloqr առնիցեն U յառնից ս ուսուցանել rt ուսանիլ b գիտասցին Sefghıkt յորում bcdlmopqrs որում K շնորհացն t շնորհի BCDFGHNê պատուոյ E պատւոյ RXb պատւի
14 be արժան cdkmps եղեն արժանի
15 c չիք է cnt որք FIJKLMNOQRS TUVXYZWêûdl մկրտութեան IK LMQRSTXYZû յաւծանել (նաև յօծանել) rt օծանիլ
16 C երկրնաւորաւ MQY երկնաւոր eg երկնաւորաւ աւազանին զի Reg չիք զի R զարժանաւորք Y լիցի ê լինիցին cdkmps լիցին երկնից արքայութեանն (d արքայութեան) BEMYbfnq արքայութեանն eg և արքայութեանն

ՅԺԱ (ՅԷ) ԽԶ. Զի չէ պատշաճ ի Քառասներորդսն հաց մատուցանել, բայց եթէ շաբաթու եւ կիւրակէի։

ՅԺԲ (ՅԸ) ԽԷ. Չէ արժան ի Քառասներորդսն լաւադ շաբաթուն հինգշաբաթի աւր բերան լուծանել, զի մի՛ ամենայն պահք Քառասներորդացն անարգեսցին, այլ արժան է զամենայն Քառասներորդսն պահել եւ լոկ աշտուճ հացիւ մխիթարել զանձինս։

ՅԺԳ (ՅԹ) ԽԸ. Չէ մարթ եւ պատշաճ ի Քառասներորդսն զմարտիւրոսացն ծնունդս եւ տաւնս առնել, այլ զսուրբ մարտիւրոսաց յիշատակ կատարել շաբաթու եւ կիւրակէի։

ՅԺԴ (ՅԺ) ԽԹ. Չէ արժան ի Քառասներորդսն հարսանիս կամ ի ծնունդս ուրուք տաւնս առնել։

ՅԺԵ (ՅԺԱ) Ծ. Չէ մարթ քրիստոնէից ի հարսանիս երթալ եւ կաքաւել կամ ի պարու գալ, այլ պարկեշտութեամբ ընթրիս ուտել եւ ճաշակել, որպէս եւ վայել է քրիստոնէից։

1 Y չիք խզ նողվածը d զինչ փխ. զի չէ Wmpst չիք զի u ոչ է t չէ պարտ և պատշաճ d պատշաճ է ի քառասնորդսն ú քառասներորդ bef ghlq քառասներորդն ê մատուցուցանել
2 ps թէ begqr չիք եթէ HIJKRêûbit ի շաբաթու eg ի շաբաթի q շաբաթ ê ի փխ. և û և ի կիւրակէի t և ի կիրակէի q և ի կիրակի բացի Wû for-ից մնացած Ձեռ-երր կիրակէի
3 û ոչ է b չիք ի Yü քառասներորդ Vbegq խ-երորդն ds քառասնորդսն c խորհուրդսն փխ. քառասներորդսն Ieghlo աւագ Y աւաք û աւուր աւագ g շաբթուն I հինգշաբաթ KLRSIUXYZWbn հինգշաբթի d հինգշաբթին
4 begqt աւրն (նաև օրն) ê բերանով eg բերանալոյծ անել b երանայ փխ. բերան û լուծանել բերան bcdefgkmpqs չիք մի KLRTXZ յամենայն KLMQRSTXYZ պահս M քառասունեներորդացն dks քառասնորդացն ú չիք քառասներորդացն
5 êl արարգեսցեն û անարգեալ լիցին t անարգիցին Y չիք է Eb քառասներորդս M քառասունեներորդսն cks քառասնորդսն d քառասնորդս
6 IKQRSXY հաշտուց LM հաշտու Z հաշաուշ o հաշտուճ d աստուճ բացի Wbcefgkmps-ից մնացած Ձեռ-երր հաշտուջ ú չիք աշտուճ û զանձին
7 ûhlo ոչ է Jl մարդ (h պարդ Qb dq պարտ) փխ. մարթ b քառասներորդն dks քառասնորդսն c խորհուրդսն փխ. քառասներորդսն CDFHIKLMNOPQSTUVXYZWêcdfim pqrst զմարտիրոսացն ûbeghlno զըմարտիրոսաց
8 I զծնունդս Un ծնունդսն hl չիք և Udh աօն t զաօնս Hê տունս փխ. տաւնս I տաւնել փխ. տաւնս KLMORSTXYZ տաւնել (նաև աօնել) փխ. առնել Y չիք այլ ûb սուրբ FIJKLMNOPQSTUVXYZWêuhilnot մարտիրոսաց bcdeigkmpqrs մարտիրոսացն bfq յիշատակս cdbiklm ops զյիշատակ eg զյիշատակս t յիշատակն
9 k զշաբաթու Y շաբաթի բացի YWûfno-ից մնացած Ձեռ-երր կիրակէի
10 բացի M-ից մնացած Ձեռ-երր ոչ I, Hbq չիք ի (քառասներորդսն) û ի քառառներորդս cdks ի քառասնորդսն Un հարսանիս առնել կամ Yeg և փխ. կամ t ի ծնունդ
11 d տաւն Y տօնել փխ. առնել
12 ûb ոչ է P թէ փխ. չէ êlq մարդ (Qbdh պարտ) փխ. մարթ ks քրիստովնէից q չիք ի ps ի հարսանիսն ê երթեալ bq կամ փխ. և d և փխ. կամ
13 û չիք ի BF այդ t զընթրիսն g ճաշակէ
14 Hûbdefghqt չիք և ks քրիստովնէից

ՑԺՉ (ՑԺԲ) ԾԱ. Չէ մարթ քահանայից եւ ուխտաւորաց խաղս ինչ տեսանել կամ երգս ի հարսանիս կամ լընթրիս, այլ մինչ չեւ մտեալ վարձակաց եւ կատակաց, այլ ցած ուտել եւ գնալ ի տունս իւրեանց։

ՑԺԷ (ՑԺԳ) ԾԲ. Չէ արժան քահանայից եւ ուխտաւորաց հանկանակաւ կոչունս առնել կամ գինարբուս, այլեւ ոչ աշխարհականաց։

ՑԺԸ (ՑԺԴ) ԾԳ. Չէ մարթ երիցանց, մինչ չեւ մտեալ եպիսկոպոսին, մտանել եւ նստել ի բեմի. բայց ընդ եպիսկոպոսին մտանել արժան է։ Ապա եթէ դժուարոտ իցէ եպիսկոպոսն՝ համարձակեալ լիցի երիցանց մտանել՝ նստել։

ՑԺԹ (ՑԺԵ) ԾԴ. Չէ արժան ի տունս պատարագ մատուցանել եպիսկոպոսի կամ երիցու։

ՑԻ (ՑԺՉ) ԾԵ. Չէ մարթ յիմաստութենէ ուրուք եղեալ սաղմոս պաշտել յեկեղեցւոջ, բայց եթէ ի գրոց սրբոց իցէ կամ որ կանոնեալքն են յեկեղեցւոյ, թէ սաղմոսք, թէ աւրհնութիւնք։ Այնպէս և գիրս ինչ

1 ûb *ոչ է* P *թէ* փխ. *չէ* h *մարդ* (bd q *պարտ*) փխ. *մարթ* բացի Fcfm prt-ից մնացած ձեռ-երը *քրիստոնէից* փխ. *քահանայից* û չիք *և* r *ուխտաւորացս*

2 b *երգ ի հարստնից* CDGHIJKLMQRSTVXYZêûdegh *ընթրիս* Bcfmr *յնթրիս* F *յըթրիս* q *ընգրիս* s *յերնթրիս* W *այլև* Ybdegq *մինչև* c *միննչ չև* b *վարձկանաց* cdikmp *վարձկաց*

3 ú *կամ* փխ. *և (կատ.)* rt *վատակաց* փխ. *կատակաց* B *այդ* befgq չիք *այլ* b *հաց* փխ. *ցած* q *ի* փխ. *և* Q *[տո]ւնս* ê *տաւնս* փխ. *տունս* ê այս հոդվածը դրված է ծբ հոդվածի տեղը իսկ ծբ-ն՝ ծա-ի

4 û *ոչ է* P *թէ* փխ. *չէ* ê *մարթ* փխ. *արժան* br *ի քահանայից* b *ուխտաւորացս* RXYk *հանգանական* ê *յանկանակաւ* q *հանկանակաւք* b *կոչմունս*

5 R *գինու (XY գինս)* փխ. *գինարբուս* cil *գինարբունս* eg *գիներբունս* f *գիներբուս* q *գիներբուսն* MNOPQRSTVXZWû *դաշխարհականաց*

6 ûb *ոչ է* P *թէ* փխ. *չէ* h *մարգ* (bd q *պարտ*) փխ. *մարթ* b *իրիցանց* Yêbdegqr *մինչև* A *մտեալ* աջ լուսանցքում ավելացրել են ուրիշները. hılort չիք *մտեալ* հմմտ. հուն. πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ἐπισκόπου դրված է գոյականով՝ *մուտքը* cdkmpqs *եպիսկոպոսին մտեալ* bcdefgkmpqs չիք *մտանել*

7 I *նըստել* bcefgkmpqs *նստեալ* r *նըստիլ* blo *տեսանել* փխ. *նստել* bdegq չիք *ընդ* K չիք *մտանել* LMQRSTXYZbcdefgkmpqs *արժան է մտանել (RY մտանէ)*

8 bcdefghiklmopqrst *թէ* I *դժուարոտ իցէ* d *դժուարիցի* dal *եպիսկոպոս* e *համարձակալ* b qt *համարձակիլ* efgp *համարձակել* ı *համարձակիցէ* b *իրիցանց* բացի LQRSTXZûhiloqrt-ից մնացած ձեռ-երը *երիցանցն*

9 h *և մտանել* IJ *նըստել* êbdeg *և նստել* q *նստիլ*

10 ûbl *ոչ է* P *թէ* փխ. *չէ* R *ի տանըս* u *ի տան* RXr *պատարագս* W *պատուցանել պատարագ* U *մատուցանէ* bdq *եպիսկոպոսին* cg *եպիսկոպոս*

11 d *և կամ* W *երիցուք* b *իրիցուն* egq *երէց*

12 բացի ût-ից մնացած ձեռ-երը *իրրեւ չէ մարթ* ut *ոչ է* Obıq *մարգ* (d *պարտ*) փխ. *մարթ* u *մարթ համարձակել յիմաստութենէ* cdhklmoprst *երգեալ* (befgq *երգել*) փխ. *եղեալ* ı չիք *սաղմոս* u *սաղմոսք և ընթերձուածք ասել և պաշտել* begq *սաղմոս ասել և պաշտել*

13 bq չիք *ի,* չիք *սրբոց* ûbcdefghiklmpqrst *որք* u *կանունաւորեալք* b q *կանգնեալք* փխ. *որ կանոնեալքն*

14 û *յեկեղեցւոյ սրբոյ հին և նոր կտակարան որպէս ի տեղի իւրում ասասցաք* d չիք *յեկեղեցւոյ.... կանոնեալքն են*՝ էջ 241 տող 1-ին û չիք *թէ սաղմոսք.... եպիսկոպոսք* նլև մինչև 242 էջի վերջը Y չիք *այնպէս* c *այնպէս և չէ պարտ գիրս կարգալ* Y *և ի դիրս* k չիք *և գիրս ինչ* befgmpqsgm չիք *ինչ*

չէ պարտ կարդալ յեկեղեցւոջ. բայց եթէ որ կանոնեալքն են, այսինքն է՝ զնոր աւրէնս եւ զհին կտակարանս։

Զինչ արժան է կարդալ՝ են այսոքիկ. զԱրարածս, զԵլս, զՂեւտացիս, զԹիւս, զԵրկրորդ աւրէնս, զՅեսու Նաւեայ, զԴատաւորսն, զՀռութ, զԹագաւորութիւնս Դ, զՄնացորդս Բ, Եզր Բ, զՍաղմոսն Դաւթի ՃԾ, զՍողոմոնի Գ՝ զԱռակս, զԵկեղեսիաստէսն, զԵրգս երգոցն. զՅոբ, զԲԺ մարգարէսն՝ Ովսէէ, Ամովս, Միքիէ, Յովել, Աւդիու. Յովնան, Նաւում, Ամբակում, Սոփոնիա, Անգեա, Զաքարիա, Մաղաքիա. Եսայի, Երեմիա, Եզեկիէլ, Դանիէլ, Մակաբայեցիք. Նորոց Կտակարանաց՝ Դ Աւետարանք՝ Մատթէոս, Մարկոս, Ղուկաս, Յովհաննէս. Գործք առաքելոց, Կաթողիկէք. Թուղթք Է՝ ա. Յակոբայ, բ. Պետրոսի, գ. Յովհաննու, ա. Յուդայի. Պաւղոսի թուղթք ԺԴ՝ ա. Առ Հռոմայեցիս, բ. Առ Կորնթացիս, ա. Առ Գաղա-

1 bq մարդ (eig մարթ) փխ. պարտ hl կարդաց F թէ begq չիք եթէ Y չիք որ Y չիք են g չիք այսինքն
2 ghilor չիք է b զոր փխ. զնոր
3 eg ե զինչ
4 զԹուիցս b զեսու բացի t-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն Նաւեայ eg զդատաւորքն
5 Q զհեռութ d զհռութս W զչորս թագաւորութիւնս t չորեսին b չիք զ b զոր մնացորդս cdfhiklmoprs զըմնացորդացն t երկուս զդատաւորսն փխ. ր եզր, զեզրասն bq եզրի eg եզրին k յեզր W երկրորդ եզրայ LY չիք (եզր) ր
6 l զաւիթ W չիք ճծ, չիք զ Y ռէկլէիաստկէն ê զեկեղեցիաստէնսն bq զեկեղեցիթուիաոտէնսն eg զեկեղեցիթլիաստէսն k զեղեսիաստեսն pt զեկլէսիաստէսն r զեկեղեցիաստէնս
7 b զյակոբ փխ. զյոբ Y չիք ովսէէ... մաղաքիա e ամովա Wt միքիա ANOUıor միքէ
8 eg յովիելէ hα արդիոյ ı աբդիուու cdkmp յունան (Wq յովնաննու b յովանու e յունաննու q յուննու) փխ. յովնան Wbq նաւումայ ckms սովփոնիայ
9 e զաքարիայի մաղաքիայի g մաղաքիեայ k չիք մաղաքիա IJKLMNOPQRSTZps եսայիայ V եսայեա X յեսայեա Y զեսայիաս W եսայիեայ ê երիմիայ d երեմայ e երեմիայի AB եղեկիէզ begq եզեկիէլի AB զանիէզ begq զանիէլի hl չիք դանիէլ ê մակաբայեցիք b մակայբացին d մակայբայեցիքն egq մակաբացի t ե մակաբայեցիք
10 befgq նոր chlor նորոյ t իսկ նորոյ Y չիք նորոց կտակարանաց ıor չորք hl չո[ր]ք begq աւետարանն. բացի TVmn-ից մնացած Ձեռ-երը մաթէոս d զուկաս մաթէոս մարկոս o չիք մարկոս
11 K յոհան MRXYZ յոհանէս Y և յոհանէս. բացի AUWêhikmrs-ից մնացած Ձեռ-երը յոհաննէս f գործ t և գործք GLbcdeghilort առաքելոցն JKLMNOQRSTUVXZWêdhiklmnoprst կաթուղիկէք eg կաթուղիկէքն Y թուղթքն Z թուղք eg է թուխտն bhl չիք թուղթք Wi եօթն Hn թուղթք ե Y չիք է
12 Y չիք ա յակոբայ.... փիլիմոն՝ էջ 242 տող 3 բացի DGJKLNOQTVXZWêbdo-ից մնացած Ձեռ-երը յակովբայ S ակոբայ eg յակոբ begq պետրոս d յգ b չիք գ GIJKLMOPQRSTVXZWn յոհաննու bq յոհան d յոհանու eg յոհաննէս n գ փխ. ա (յուդայի) begq յուդայ S պողոսի n ե պաւղոսի rt պետրոսի փխ. պաւղոսի
13 բացի Tcefgq-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն ժդ T զժ-ան աջ լուսանցքում k չիք ա (հռովմայեցիս) M հռոմայեցից e հռոմայեցոց g հռոմայեցոցս q հռոմէացիս Af bk հռովմայէցիս BCDEFGHRXêb lq կորնթացիսս (Ըստ կորընթացիսս) eg կորընթացոց N չիք առ կորնթացիս beg չիք առ (գաղատացիս) I քաղատացիս eg գաղատացի

տացիս, ա. Առ Եփեսացիս, ա. Առ Փիլիպեցիս, ա. Առ Կողոսացիս. բ. Առ Թեսաղոնիկեցիս, ա. առ Եբրայեցիս. բ. Առ Տիմոթէոս, ա. Առ Տիտոս, ա. Առ Փիլիմոնի։

Այս սահմանք եդան որ ի միասին ժողովեալք եպիսկոպոսք ՆԼէ։

1 X չիք ա (առ եփեսացիս) b չիք առ (եփեսացիս) NO չիք առ եփեսացիս IMY յեփեսացիս eg եփեսացի NOPQR չիք ա (առ փիլիպեցիս) bdegmqs չիք առ (փիլիպեցիս) A փիղիպեցիս e տիլիպէ BCDEFG Hê չիք ա առ փիլիպեցիս ST UX չիք ա (առ կողոսացիս) be gq չիք առ (կողոսացիս)

2 Vn; ա փխ. բ (թեսաղոնիկեցիս) Uhkmnp թեսաղովնիկեցիս eg թեսաղոնիկեցոց f թեսաղոնեկացիս o թեսաղոնեցիս b ա եբրայեցիս բ առ թեսաղոնիկեացիս V բ առ տիմոթէոս ա առ փիլիպեցիս e ա առ եփրայիցիս ա առ եփիսայցիս ա առ կողոսացիս բ առ թեսաղոնիկեցիս lei չիք ա առ եբրայեցիս eg եբրայեցի ho յեբրայեցիս begq չիք առ տիմոթէոս ABCDEFHIKMOUVèk ms տիմովթէոս R տիմութէոս Zb տիմէթէոս q տիմէղոս eg տիմոթիայ

3 egq չիք առ (տիտոս) բացի defghilo qrt-ից մնացած ձեռ.երը փիլիմովն

4 Ybq սահման eg սահմանքս cdelgk mpqs որք Qr չիք որ b չիք որ ի.... ՆԼէ cdfkmpqs ժողովեալ eg ժողովեալ եպիսկոպոսքն եղին և հաստատեցին ի փառս աստուծոյ փխ. ժողովեալք... ՆԼէ loq եպիսկոպոս rt եպիսկոպոսունք BCDEFGHNU ên ՆԼե t չորս հարիւր երեսուն և եօթն q չիք ՆԼէ

ԺԱ

ԿԱՆՈՆՔ ՍՐԲՈՅՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ԳԼՈՒԽՔ Լ.

Ա. Վասն քահանայից որ ՚մեղանչեն։
Բ. Վասն քահանայի որ կին առնու։
Գ. Վասն քահանայի որ վաշխ առնու։
Դ. Վասն որք ուտեն ի տունս հեթանոսաց։
Ե. Վասն կուսանի եւ երկեակի։
Զ. Որ զերկրորդ կինն թողու եւ յառաջինն դառնայ։
Է. Որք ի տեղւոյ ուտիցեն։
Ը. Երիցու որ զաղտ պսակ դնիցէ։
Թ. Վասն առեւանկաց։
Ժ. Որք ի ծիսն հայրն լագելապէս։
ԺԱ. Վասն իգացելոց։

1 û կանոնախմբի №-ը մուծված է վերնագրում՝ կանոն ժա սրբոյ գրիգորի լուսաւորչի փխ. կանոնք.... գլուխք լ bcdfhloqrt չունեն վերնագիրը և ամբողջ ցանկը W չունի վերնագիր a վերնագիրը և ցանկն ընկած է IJNOPV գլուխ Y լ գլուխք AB CDEFGHûê սրբոյն գրիգորի կանոնիս գլուխք լ eg կանոնք և սահմանք սրբոյն գրիգորի մերոյ լուսաւորչին գլուխ լ (g չիք գլուխ լ) kmps կանոնք սրբոյն գրիգորի առաքելոյ հայոց, չիք գլուխք լ i կանոնք սրբոյն գրիգորի առաքելոյն հայոց երեսուն գլուխ n կանոն սրբոյն գրիգորի հայոց լուսաւորչի ունի գլուխս երեսուն ûeg չունեն ամբողջ ցանկը
2 Y որք kmps ղառածեալ են ի մեղս փխ. մեղանչեն
3 kmps չիք վասն LMQRSTXYZ քահանայից kmps քահանայ բացի ık mp-ից մնացած ձեռ-երը առնէ
4 MQRXY քահանայից kmps քահանայ որ զարծաթ իւր ի վարձու տափխ. վասն.... առնու
5 AIJKLMPQRSTUXZı չիք վասն L ոյք e տօնս փխ. տունս km ps վասն որք (k որ) ի տունս հեթանոսաց ուտեն և ըմպեն
6 ê կուսին BCDEFGHPWm երկակի N երկեայկի kmps վասն որ մինն կուսան և մինն (s մին) երկեակ
7 ENOVWn վասն որ բացի BCDEF GHPRUVem-ից մնացած ձեռ-երը կին I առաջին X առաջինն Y Wı յառաջին kmps վասն կնացողաց
8 Zn վասն որք IXYW անղոյ ê ուտիցէն kmps վասն որ ուտեն ղայլոյ ինչսն
9 n վասն երիցու O իրիցու YêI դնէ kmps վասն որ զաղտ պսակ դնեն
10 kmps վասն առեանկի
11 En վասն որք RXY յագելապէս հային kmps վասն որ ի ձիս յերասանան
12 p չիք վասն K իգացելոցն

ԺԲ. Վասն թռվչաց։
ԺԳ. Որ զկուսութիւն իւր Աստուծոյ նուիրեաց։
ԺԴ. Մանուկ որ առանց կնքոյ մեռանի։
ԺԵ. Որ զգերեզման բանայ առ. անձուկ։
ԺԶ. Վասն որ զգլխ կողոպտեն։
ԺԷ. Վասն որք կոծ դնեն։
ԺԸ. Վասն նշխարաց վկայից։
ԺԹ. Վասն որք զխառնակս անասնոց նկատեն։
Ի. Վասն անապատականաց։
ԻԱ. Վասն զհրաման մեռելոց ունել։
ԻԲ. Վասն ծածուկ խոստովանութեան։
ԻԳ. Վասն որ զկին իւր արձակեսցէ։
ԻԴ. Վասն որ զկին իւր թողու։
ԻԵ. Վասն որ արբենայ։
ԻԶ. Վասն որ կաշառ առնու։
ԻԷ. Վասն ձեռնածուաց։
ԻԸ. Վասն կիւրակէի։
ԻԹ. Վասն վայրապար նզովելոյ։
Լ. Վասն մոնոզոնի։

1 Y չիք վասն
2 Wn վասն որ բացի AERi-ից մնացած Ձեռ-երը զկոսութիւն W չիք իւր KLZշ նուիրեաց kmps վասն որ զկուսութիւն խոստանան
3 n վասն մանկան որ Uın կնքու i մեռնի kmps վասն որ առանց կնքոյ մեռանին
4 n վասն որ NO զգերեզմանն VY զերեզման i զգերեզմանս W չիք առ. անձուկ R անձակ kmps վասն որ զգերեզմանս բանան առ. անձուկ
5 Q չիք որ, զգլըս փխ. զգլխ
6 Wkmps որ
7 G նշխարհաց kmps վասն որ ի վերայ նշխարաց մարտիրոսաց պատարագ մատուցանեն
8 Wkmps որ Uın զխառնակ kmps զխառնուածս $\bar{\kappa}$ անասնոցն Q նկատին
9 kmps վասն անապատականաց որ մկրտութիւն առնեն
10 M զհրամանաս e հրաման kmps վասն որ զհրամանս մեռելոյ լուծանեն բացի CDGH-ից մնացած Ձեռ-երը զհրամանս Vn մեռելոցն i մեռելոյ
11 JKLT խոստովանութեանն ē խոստովանութեամբ kmps վասն քահանայից որ զխոստովանութիւն յայտնեն
12 Q չիք որ kmps վասն արձակելոյ զկին
13 ı կին kmps վասն կնաթողաց
14 N արբենայք kmps վասն արբեցողաց
15 Q չիք որ J կաշառ kmps վասն կաշառառուաց որ քահանայ է
16 n ձեռնածուածոց
17 բացի AUYWn-ից մնացած Ձեռ-երը կիրակէի kmps վասն պատուելոյ զաւր կիրակէի
18 kmps վասն քահանայ (k քահանայի s վահանայ) որ վայրապար նզովէ
19 BCDEFGH մոնոզովնի kmps վասն կուսից և մոնոզոնաց որ ուխտեցին աստուծոյ

Կանոնք սրբոյն Գրիգորի առաքելոյ Հայոց

ՑԻԱ (ՑԺԷ) Ա. Քահանայ որ ի մեղս գլռածեալ է՝ Ժ ամ ապաշխարեսցէ ջերմեռանդն սրտիւ, արտասուաւք, տրաւք տնանկաց, ապա մտեալ հաղորդեսցի։

ՑԻԲ (ՑԺԸ) Բ. Քահանայ որ կին առնու՝ Ե ամ արտաքոյ, Բ՝ ի ներքս ապաշխարեսցէ, եւ Բ ամս անհաղորդ կացցէ եւ ապա հաղորդեսցի։

ՑԻԳ (ՑԺԹ) Գ. Քահանայ որ զարծաթ իւր ի վարձու տայ՝ մերժեսցի յեկեղեցւոյ։

ՑԻԴ (ՑԻ) Դ. Որք երթան ի տունս հեթանոսաց, եւ ուտեն եւ ըմպեն անխտիր՝ Գ ամ արտաքոյ ապաշխարեսցեն, ապա արժանի լիցին հաղորդել։

ՑԻԵ (ՑԻԱ) Ե. Որ մին կուսան եւ մին երկեակ՝ Բ ամ արտաքոյ եւ մի՝ ընդ աւրինաւք։

1 · ueg չունեն երկրորդ վերնագիրը H կանոն X սրբուն rt առաքելոյն Ui չիք առաքելոյ IJKLMNOPQR STVXYZW չիք առաքելոյ հայոց բացի EIJKLMNOPQSVXYZW-ից մնացած ձեռ-երը ունեն հայոց գլուխք լ (Rcbort գլուխ d գլուխս ըստ լ afklps լ գլուխ m երեսուն գլուխք o չիք լ) bc կանոնք սրբոյն գրիգորի հայոց լուսաւորչի սասցեալ գ գլուխ յաղագս հաւատացեալ ազգիս մերոյ փխ. կանոնք...., հայոց n սահմանք սրբոյն գրիգորի լուսաւորչի գլուխք լ փխ. կանոնք... հայոց

2 LNOW ե որ ի Wi տասն

3 Y ջերմեռանդ սրտիւ ապաշխարեսցէ HKLRVXWêbdegbklmnqt ջերմեռանդ H սրտ[?] U չիք սրտիւ G արտասուք u և արտասւոք t և արտասուօք b արտասուօ KLMQR XZbeghlot և տրօք (նաև և տրաւք) t և ապա

4 ê յաղորդեսցի

5 d որ քահանայ t որ այրի կին բացի Wmt-ից մնացած ձեռ-երը առնէ Habchiklmoprst է փխ. ե RX ե ամ ապաշխարեսցէ արտաքոյ բ ի ներքս Y ե ամ ապաշխարեսցէ արտաքոյ բ ամս ի ներքս ապաշխխարեսցէ d է ամ արտասուօք արտաքոյ կացցէ և բ ամ ի ներքս Wûlo և բ h և դ փխ. բ H չիք ի m ի ներքոյ

6 abdefgkmpqs չիք և (բ ամս) Yûdhil lort ամ b բ ամսեան գ ամսեան հաղորդ կացցէ և ապայ հաղորդեսցի ապաշխարութեամբ փխ. բ ամս... հաղորդեսցի q անհաղորդս d ապայ հաղորդեսցի ահիւ

8 eg զարծաթն H չիք ի IJ տայցէ ı իւր փխ. տայ b տայ տոկոսիւ նա մերժեսցի ի յեկեղեցոյ և ոչ պատարագէ դքրիստոս սատուած H եկեղեցւոյ ILRYêcb յեկեղեցոյ efgq ի յեկեղեցոյ

10 ı որ e տօնս փխ. տունս LYêbefglı ioqrs չիք եւ (ուտեն) t խմեն

11 abefgkmpqs ամս r գ ամ կամ արտաքոյ BCDEGHJ ապաշխարեցին cd ապաշխարեսցէ ût և ապա d արժան է ûbefgq չիք արժանի լիցին MRXY լինիցին c եղիցի d չիք լիցին

12 ûcefgq հաղորդեսցին d հաղորդութեան hlo հաղորդին rt հաղորդիլ

13 êcdgt մինն hl մի d կոյս է gr կուսան է gh մինն բացի KRXYZûa bdfiklmoprst-ից մնացած ձեռ-երը մի (երկեակ) DHê երկակ hl երկեան ı երկեակ է բ ամ q երբեակ փխ. երկեակ H չիք ամ c արտաքոյ ապաշխարեսցէ և ա ընդ be gq մինն (ընդ) ı մէկ (ընդ) dhlm oprst ա փխ. մի (ընդ) hlo չիք ընդ

14 KLQTZ յաւրինաւք b աւրինաւքն

ՑԻԶ (ՑԻԲ) Զ. Եթէ ոք թողցէ զերկրորդն եւ յառաջինն դարձցի ի թողեալն՝ է ամ արտաքոյ եւ Ա ընդ աւրինաւք։

ՑԻԷ (ՑԻԳ) Է. Թէ ոք կերիցէ ի տեղւոյ՝ արգելցէ զուտելն եւ տացէ աղքատաց նոյնչափ։

ՑԻԸ (ՑԻԴ) Ը. Թէ ոք գաղտ պսակ դիցէ՝ պսակադիրն լուծցի։

ՑԻԹ (ՑԻԵ) Թ. Թէ ոք առեւանգ արասցէ՝ պսակն անվաւեր լիցի եւ պսակեալն ում կամիցի լիցի։

ՑԼ (ՑԻԶ) Ժ. Որ ի ձիսն յերասանան յագեալապէս՝ Գ ամս արտաքոյ եւ Ա ի ներքս։

ՑԼԱ (ՑԻԷ) ԺԱ. Իգացեալոցն՝ Գ ամս արտաքոյ եւ Ա ի ներքս։

ՑԼԲ (ՑԻԸ) ԺԲ. Թովչացն՝ Ե ամ արտաքոյ եւ Ա ի ներքս, մեծ ողորմութեամբ։

ՑԼԳ (ՑԻԹ) ԺԳ. Որ զկուսութիւն իւր Աստուծոյ նուիրեաց եւ ապա ապականեցաւ՝ Է ամ ապաշխարեսցէ։

ՑԼԴ (ՑԼ) ԺԴ. Մանուկ, որ առանց կնքոյ մեռանի, եթէ ի ծնաւղացն ծուլու-

---

1 K չիք ոք ûq թողցի I գերկրորդ կինն եւ յառաջինն Gêo առաջինն Yûıg յառաջին hl զառաջինն b դարձեալ cq դարձի Yûbdn չիք ի Y թողեալ l թողեն

2 CDFHê ե ամ W եօթն H չիք ամ b արտաքո եկեղեցոյն abcdfilo qt չիք և NOW մին VY մի û ամ փխ. ա b աւրինաւքն

3 IJuabcdefgbklmpqst եթէ ê կերիցէ G չիք ի Yêûaefghkmpqrst տեղոյ cd տեղու IJu ի զուտելն Y ի ուտելոյ X և զուտելն DGH զ[ուտ]ելն begq չիք և û տացցէ

5 ûbcdeghlopqs եթէ befq դնէ g դնիցէ dı պսակադիր hl պսակադիրսն c պսակադիրքն լուծցին bq 5-րդ և 6-րդ տողերի միջև մի նոր հոդված, որը կարծես ը հոդվածի կրկնությունն է՝ եթէ ոք գաղտ պսակ դնեն որ (q որէ) չհասուա լինի (q չիք լինի) նզովեալ եղիցի

6 BCEFGWûbcdeghloqrt եթէ S առեանք eg առեյանգ r առեանկն AT առեանդ Z վաւեր A սկզբում գրված է եղել պսակ եղեալն, սակայն գրիչը, եղ-ն հանել է, վերջինիս վրա դնելով հանման նշան, ուստի պահեցինք պսակեալն ձեր BCDEF GHIêadkmps պսակ եղեալն փխ. պսակեալն Y պսակաւորն ı պսակելն

7 A կամիցի բառի կամ մասը սյս լուսանցքում acdefgkmpqst կամի b և կամի ı կամ փխ. կամիցի t լինիցի

8 Yt որք Yacdegbilort ձիս MRXYhl nort երասանան q երասանին efg յերականան (b երական) փխ. յերասանան c անյագեալապէս hl արգելապէս o ագեալապէս UVW ûbdghılnoqrt գ ամ û արտաքս ılrt չիք և MRXYdo մին befgq մի t ա տարի ի

10 Uhlo իգացեալոյն p սգացեալոցն փխ. իգացեալոցն t չիք ժա հոդվածը CGbcdefgbiklmopqrs ամ Y սկզբնապես ներքս հետո ուղղել են արտաքոյ ı չիք և IJQ մինն Wbfq մի ABEFKLMPQRSTUXYZû մին kmps ամ փխ. ա e ի ներքոյ

11 l թովչաց Yabcdq է û ամս R չիք ե ամ KMQRXY մին H և ա ամ LSTZWbefgq մի bq ողորմութեամբքով e ողորմածութեամբք f ողորմութեամբք d չիք մեծ ողորմութեամբ

13 êg զկուսութիւնն G իւր աստուծոյ վնասված է hlo չիք իւր աստուծոյ b աստուծոյ տրհամարհեաց որ խոստացեալ էր և ապականեցաւ փխ. աստուծոյ.... ապականեցաւ eg յաստուծոյ pqs չիք ապա d յետոյ փխ. ապա hlo ե ապականեցաւ յետոյ է ամ ST ապականեացաւ c ապականեաց

14 DGHê ե փխ. է W եօթն ef ապաշխարեսցէ ջանիւ

15 d մանուկ մի որ DGHê չիք որ e կնքելու g կնքելո Y մեռանիցի ê և եթէ acms ի ծուլութենէ

Թենէ լինի՝ Ե ամ արտաքոյ, Ա ընդ աւրինաւք։ Նոյն եւ հոգաբարձուացն եւ քահանայիցն, որ ծուլացան։

ՅԼԵ (ՅԼԱ) ԺԵ. Որ զգերեզման բանայ առ անձուկ՝ Դ ամ արտաքոյ եւ Ա ի ներքս։

ՅԼԶ (ՅԼԲ) ԺԶ. Որ զդիս կողոպտեն՝ ԺԵ ամ արտաքոյ եւ Ա ի ներքս։

ՅԼԷ (ՅԼԳ) ԺԷ. Որք կոծ գնեն եւ զհերս լոզեն եւ կամ զճակատ հարկանեն՝ նզովեալ լիցին ի կեանս եւ ի մահ։

ՅԼԸ (ՅԼԴ) ԺԸ. Չէ պարտ ուր նշխարք մարտիւրոսաց դնին, ի վերայ պատարագ մատուցանել։

ՅԼԹ (ՅԼԵ) ԺԹ. Չէ մարթ քրիստոէնից նկատել զխառնս անասնոց, առաւել կանանց, պատուիրեն աւրէնք. եւ որ գացի ոք՝ նզովեալ լիցի։

ՅԽ (ՅԼԶ) Ի. Ոչ հրամայեն կանոնք՝ անապատականաց մկրտութիւն առնել եւ աւրէնս տալ ժողովրդեան կամ պսակ դնել, զի այս գործ առաջնորդաց է։

ՅԽԱ (ՅԼԷ) ԻԱ. Եթէ ոք ելոյծ զհրաման մեռելոյ եւ արհամարհեաց՝ նզովեալ լիցի։

1 Lbq լիցի û իցէ փխ. լինի Yhlo է փխ. ե ամ A սփ. լուսանցքում Gdk ps և ա m և ա ի ներքս ընդ hlo ա ամ W մի ê աւրինիաւք c չիք ա û նոյնպէս (c նոյնդ է) փխ. նոյն W հոգաբարձացն b մանկայբարձիցն փխ. հոգաբարձուացն

2 ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVX YZWêûacikmnprst եւ որ ծուլացաւն (A ծուղացաւն IJWûc ծուլացաւ) քահանայն (H քահանայն) d եւ քահանայ որ ծուլացաւն hlo եւ քահանային որ ծուլացաւ

3 l բառնա փխ. բանայ ef դ ամս bg hl դ փխ. դ X չիք ամ ւ չիք և ւ ընդ փխ. ի

4 hlort ընդ օրինօք փխ. ի ներքս

5 a չունի dq հոդվածը ê զդիս cdk ms կողոպտէ û չիք ամ ւ չիք և Wbq մի r ընդ փխ. ի d չիք ի bq այս հոդվածը դրված է ժէ-ի տեղը, ժէ-ն՝ ժդ-ի։

6 NOWcdegblop որ hlo գնեն մեռելոյ կամ զհերս t գնեն ի վերա մեռելի եւ զհերս d խուզեն acdefmpst չիք և (կամ) bq չիք և կամ g չիք կամ

7 ûn լիցի egt եղիցին K չիք լիցին b մահ այսպիսիւսն

8 bûhlo ոչ է JPûck թէ փխ. չէ lc որ փխ. ուր begq չիք ուր abcdefg hiklmopqrst մարտիրոսաց նշխարք (bq նշխար) NOSWbbqr գնեն eg գնել RXY չիք գնին eg և ի վերայ

9 dhlo մատուցանեն

10 û ոչ է Pbdk թէ (hlo եթէ) փխ. չէ dhlor մարդ (J մարտ ոegi պարտ) փխ. մարթ V քրիստոնէին բացի AJQRdklm-ից մնացած ձեռ-երը քրիստոնից b կատարել փխ. նկատել q զխառնակս t զխառնակումս n զխառն ւ ես առաւել

11 û պատուիրէ hlo պատուիրանքն p չիք պատուիրեն Y և որ գտցի ոք օրէնքն նզովեն զնոսա hlo չիք աւրէնք Ur որք d եթէ (blo ուր t թէ) փխ. որ egq գտցին r զըաի egkq չիք ոք q լուծեալ փխ. նզովեալ b այսպիսիւ և ոչ գտցին լուծցին փխ. և որ.... լիցի

12 QST ոչ է q ոչ չհրամայեն RXY կանոնք հրամայեն b ոչ հրամայեն աւրէնքն և կանոնք He անպարտականաց l անպատկ նոցա փխ. անապատականաց e մկրտութիւնն befhloq մկրտութիւնս ւ կամ փխ. և

13 W և օրեն ê ի յաւրէն ILMRXZbe hloq ժողովրդեանն Y չիք պսակ chlo գործս eg գործք begq առաջնորդի է ւ առաջնորդեսցէ n առաջնորդացն է

15 DGê թէ b լուծ q ելուծ t լուծանէ BCDEGHêabcdfhiklmopqrst զհրամանս eg զհրամայեալս bcde gq մեռելոց nrt մեռելոյն t արհամարէ Z նզովեաց eghlmorst եղիցի

16 CG չիք լիցի

ՅԽԲ (ՅԼԸ) ԻԲ. Եթէ ոք ի քահանայից զծածուկ խոստովանութիւն ուրուք յայտնեաց, անկցի յաշտիճանէն եւ ի կարգէ պաշտաւնէից մերժեսցի եւ մեղք չխոստովանողացն անկցի ի վերայ նորա։

ՅԽԳ (ՅԼԹ) ԻԳ. Որ վասն պոռնկութեան արձակեսցէ զկին իւր՝ արձակեսցէ, բայց Ա ամ սրբեսցի։

ՅԽԴ (ՅԽ) ԻԴ. Այր որ զկին իւր թողու ի պատճառս աստուածպաշտութեան՝ նզովեալ եղիցի ի կեանս եւ ի մահ։

ՅԽԵ (ՅԽԱ) ԻԵ. Եթէ ոք արբեցաւ ի քահանայից կամ ի սարկաւագաց կամ ի դպրաց՝ մի՛ իշխեսցէ ի պատարագ կամ ի պաշտաւն մերձենալ մինչեւ բազում արտասուաւք եւ գթով տնանկաց ապաշխարեսցէ, զի արբեցողք ընդ սպանողս են։

ՅԽԶ (ՅԽԲ) ԻԶ. Եթէ ոք ի քահանայից կամ յաշխարհականաց առցէ կաշառս՝ եկեսցէ անէծքն Սիմոնի կախարդի ի վերայ նոցա եւ կցորդ եղիցին կաշառոյն Յուդայի մատնչի եւ Գէեզի բորոտութեամբն ալրեսցին ոգիք կաշառառուացն։

1 BCDEFGHûg *թէ* c *ուրուք խոստովանութիւն* e *խոստովանութիւնն*
2 e *յայտնեայց* b *ապա նա անկցի* t *անկցի քահանայութենէն և յաստիճանէն* JNO *աշտիճանէն* DGHK LMQRSTZêûegqr *աստիճանէն* XW dhiklmnops *յաստիճանէն* Y *ի յաստիճանէն* IV *ի կարգի* hlo *պաշտաւնէիցն*
3 Z չիք *և մեղք* BCDEFGHYê *չխոստովանողաց* ú *ոչ խոստովանողաց* b *չի խոստովանողաց* d *չի խոստովանողացն* hlo *կալցի (Q անցի)* փխ. *անկցի* abkmq *նոցա* փխ. *նորա*
4 eg *որք* L չիք *վասն* ê *պոռնկութեանն* abcdefghiklmopqrst *արձակէ (զկին)* C *արձակեակեսցէ (բայց)* LMQRSTXYZ *արձակեսցի* ê չիք *արձակեսցէ*
5 I *ամ մի* VWacdkmpqs *մի* X *մին* befg *զմի* Jû չիք *ա* ho չիք *ամ* NOW *սրբեսցէ* q *սրբեսցի ի մեղաց* r *սրբեսցի ապաշխարութեամբ* t *ապաշխարութեամբ սրբեսցի*
6 Ga *այլ* փխ. *այր* cd *այր որ թողու զկին իւր* n *իւր ի պատճառս աստուածպաշտութեան թողու* p *արձակէ* փխ. *թողու* U չիք *թողու* Yê *աստուածպաշտութեանն*
7 GHûacdfikms *լիցի* êbq չիք *եղիցի* hq *ի կեանք* H չիք *ի կեանս* hıl ort չիք *ի կեանս և ի մահ*
8 L *ուրուք* փխ. *ոք* p չիք *ոք* V *քահանայիցն* Y չիք *ի (քահանայից)* ûq չիք *կամ (ի սարկաւագաց* b չիք *կամ ի (սարկաւագաց)* Y *և* փխ. *կամ (ի դպրաց)*
9 CDNOê *ի դպրոց* փխ. *ի դպրաց* rt չիք *ի (պատարագ)* r *պատարագ մատուցանել կամ* c *պաշտաւնս* eg *մի մերձենալ* ê *մերձենեալ* A *մերձանալ*
10 ê *ի բազում* û *մինչչև* q *մինչ* Y *գթովք* d *ապաշխարէ*
11 a *արբեցաւք* b *արբեցողսն* d *արբեցողն և մարդասպանն մի են* փխ. *արբեցողք ընդ սպանողս են* irt չիք *ընդ սպանողս* GYê *սպանօղսն* LW *սպանողսն* c *սպաննողսն* n *սպտննողսն* h *շնացեալս (lo շնացողս)* փխ. *սպանողս* բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը *սպանաւղս*
12 r *եթէ ոք արբեցաւ ի քահանայից* Y *կամ ի աշխարհականաց* CDGH IJKLMNOQRSTVZWêûegr *աշխարհականաց* b *կաշառ ապա*
13 b *եկեսցեն* ê *եկէ* acdefghiklmopqr st *եկեսցեն* acdhiklmor *անեծք* lm pst *անէծք* AIJKLMNOPQRSTXY ZWûakmnprst *սիմովնի* V *սիմովն* KLMQRSTXYZb *կախարդին* Fbc egqt *նորա* փխ. *նոցա* DGH չիք *և (կցորդ)* ê *եղեցին* abcdefgimpqr st *եղիցի* k *լիցի*
14 X *կաշառառուն* ú *կաշառացն* cd *կաշառառոյն* H *մատչի* NXY Wr *մատնչին* OReg *մատնիչին* bq *մատնիչի* û *գէէզի* lrt *գեհեզի* ua *բորոտութեամբ* g *բորոտութեանն*
15 Un *այրեսցի* hl *այրեսցեն* s *այրենցին* KLMQRSTXZ *յոգիք* Unq *ոգիքն* Ydrt *հոգիք* b *հոգիքն* Y *կաշառառուցն* d *կաշառառուաց* lo *կաշառուացն*

ՅԽԷ (ՅԽԳ) ԻԷ. Ձեռնածուացն՝ Ա ամ արտաքոյ եւ Ա ի ներքս, հանդերձ արտասուաւք եւ ողորմութեամբ քաւեսցէ։

ՅԽԸ (ՅԽԴ) ԻԸ. Պարտ է քրիստոնէից պատուել զաւր կիւրակէի, աղաւթել եւ հանգչել ի նմա, ապա եթէ ոք պահեսցէ հրէաբար՝ նզովեսցի ի Քրիստոսէ։

ՅԽԹ (ՅԽԵ) ԻԹ. Քահանայ որ վայրապար նզովէ՝ նզովեալ լիցի ի Քրիստոսէ։

ՅԾ (ՅԽԶ) Լ. Կոյս որ նուիրէ զանձն իւր Աստուծոյ, նոյնպէս եւ մոնազն, մի իշխեսցէ ամուսնանալ. ապա եթէ գտցի՝ ի հաղորդութենէն անկեալ հեռասցի, եւ եպիսկոպոսն տեսցէ զվարսն եւ որպէս կամի՝ մարգասիրեսցէ։

1 eg ձեռնածուածքն Wbefgq մի ամ IJW Ա ա (w մի) ամ ի ներքս be fgq մի (ի ներքս) u ամ փխ. ա b չիք ի, ձիրքս փխ. ներքս

2 l ողորմ IJûc քաւեսցին LVYabdefg kmpqs քաւեսցի (Նաև քօեսցի)

3 A քրիստովնէից d քրիստոնէիցն c կիւրակէին it կիրակէին. բացի YWûf-ից մնացած Ձեռ-երը կիրակէի

4 ûr հանգչիլ hıklmoprst թէ N նզովեսցէ Yûbdegbiloqrt նզովեալ եղիցի (ûdirt լիցի) փխ. նզովեսցի

5 t ի քրիստոսէ աստուծոյ eg չիք ի քրիստոսէ

6 M իր ճողվածը ներքևի լուսանցքում eg նզովէ զմարդ նզովեալ եղիցի ինքն փխ. նզովեալ լիցի ի քրիստոսէ t լիցի ինքն ի քրիստոսէ b չիք նզովեալ լիցի ի քրիստոսէ Yûnq եղիցի Yq չիք ի Քրիստոսէ

8 bq կոյսն ırt չիք կոյս hlo որ նուիրէ զանձն իւր աստուծոյ կոյս նոյնպէս և մոնոզոն KLZê նուիրէ t զանձն իւր նուիրէ d զինքն փխ. զանձն իւր bq չիք իւր er յաստուծոյ HVbefgnpqst մոնոզոն Y մոնոզն û մոնազոն r մոնազան

9 c իշխեսցեն d ամուսնալ irt չիք ապա Wabcdkmpqs թէ d ոք գտցի t գտցի ոք ûlno ի հաղորդութենէ Y անկցի փխ. անկեալ ê չիք անկեալ

10 Y և հեռասցի bq եղիցի փխ. հեռասցի k հեռասցին ûbq եպիսկոպոս r տեսցեն u զվարս l զվայրսն b կամեսցի մարդասիրեսցի eg կամիմ մարդասիրեսցէ յօիտեանս ամէն e մարդարասցէ փխ. մարդասիրեսցէ

ԺԲ

ԿԱՆՈՆՔ ՍԱՐԴԻԿԵԱՅ ԺՈՂՈՎՈՅՆ ԳԼՈՒԽՔ ԻԱ.

Ա. Վասն եպիսկոպոսի, որ լիւր վիճակէ յայլ վիճակ փոխի։

Բ. Վասն եպիսկոպոսի, որ վիճակէ ի վիճակ վազէ։

Գ. Վասն հակառակութեան եպիսկոպոսաց։

Դ. Վասն եպիսկոպոսի, որ ի բազմաց եպիսկոպոսաց որոշեալ եղեւ։

Ե. Վասն եպիսկոպոսի, որ բամբասիցի՝ յոմանց ի բազում եպիսկոպոսաց լուծցի։

1 Ս կանոնախմբի №-ր մուծված է վերնագրում՝ *կանոնք ժբ սազուկեայ* Wbdq չունեն վերնագիր a սարդիկյայի կանոնների ցանկը և հոդվածները ամբողջությամբ ընկած են ûd չիք ամբողջ ցանկը IJLNOP RV *գլուխ* kmps չիք *գլուխք իա* ABCDEFGHUêefghilort *սարգիկեայ* (h *սարդիկեալ*) *կանոնիս* (AU *կանովնին* h *կանովնիս*) *գլուխք իա* (eghl *գլուխ*) n *կանոն սարգիկեա ժողովոյն ունի գլուխըս իա* վերնագրի դիմաց, ձախ լուսանցքում, կարմիր թանաքով, գրված է *որ եղև ի քրիստոսէ գճխէ ամի*

2 բացի Iegps-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *վասն* hoq *եպիսկոպոս* i *եպիսկոպոսք* b *որք ի միասին ժողովեալ եպիսկոպոս* R չիք *որ* IJQSVYe gk *իւր* hlo *յիւրմէ* Vq *վիճակէն* (*յայլ*) IJKLMQRSTXYZeq *այլ* ckmps *փոխի վիճակ* g չիք *վիճակ* G *փոխէ* eg *չփոխի*

3 բացի egnps-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *վասն* BCDEFGHKQSTUêhilo qrt *եպիսկոպոս* hlo չիք *որ* hıl ort *ի վիճակէ վիճակ* eg *որ այլ* (g *յայլ*) *վիճակ վազէ* փխ. *որ.... վազէ* MRXYhiloqr չիք *ի* q *փոխի և վազէ* փխ. *վիճակ վազէ* RXY *փոխի* (U *վայելէ*) փխ. *վազէ* W *վազի* h *որպէս որ յիւր վիճակէն այլ վիճակ փոխի և վազէ* փխ. *վասն.... վազէ*

4 Y չիք *վասն* e *յակառակութեան* Vw *հակառակութեանց*

5 lbq չիք *ի* begq *բազում եպիսկոպոսէ*

6 begq չիք *որոշեալ եղև* Y *եղէ*

7 բացի begnpq-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *վասն* fiklmorst *եպիսկոպոս* h *եպիսկոպոսէ որ բազումս իցէ յամենայնից* փխ. *եպիսկոպոսի.... յոմանց* GKLMQRSVX YZq *բամբասիցէ* e *բամբասեցի* ckmps *բամբասի* eg *բարբարոս իցէ* փխ. *բամբասիցի* BCDEFGHê չիք *յոմանց* Y *յոմանս բազմաց* f *յովմանց* h *ոմանս* ilo *ոմանց* eg չիք *յոմանց.... լուծցի* W չիք *ի բազում... լուծցի* t *և ի բազում* n *յեպիսկոպոսաց*

Զ. Վասն եպիսկոպոսի, որ ի ժողով կոչեցեալ եւ ոչ երթիցէ։

Է. Վասն ոչ երթալ եպիսկոպոսի ի պաղատն, որ ոչ կոչեսցի։

Ը. Վասն եպիսկոպոսի ի ձեռն սարկաւագաց վճարել։

Թ. Վասն եպիսկոպոսի ընդ ձեռն թղթոյ կաթողիկոսին առաքել զիւր սարկաւագն ի դուռն արքունի։

Ժ. Վասն եպիսկոպոսի՝ նուաստագունիցն նախկին։

ԺԱ. Վասն ոչ լամել եպիսկոպոսի յաւտար վիճակի։

ԺԲ. Վասն եպիսկոպոսի ոչ ուրեք լամել եւ անհաղորդ մնալ զերիս կիւրակէս։

ԺԳ. Վասն ոչ ընդունել եպիսկոպոսի որ յիւրմէ եպիսկոպոսէն լուծցի։

ԺԴ. Վասն խնդիր առնելոյ եպիսկոպոսաց, որ առ բարկութեան յիւրմէ եպիսկոպոսէն որոշեալ է։

ԺԵ. Վասն որ յայլոյ վիճակի ձեռնադրէ, անհաստատ է։

ԺԶ. Վասն երիցանց՝ ոչ լինել անհաղորդ զերիս կիւրակէս։

1 բացի begnq-ից մնացած ձեռ.-երը չունեն վասն, բացի begnq-ից մնացած ձեռ-երը եպիսկոպոս G իր փխ. որ b ի ժողովն e կոչե[ալ?] g կոչեալ Ybefq չիք և g չիք և ոչ երթիցէ

2 FLRXY չիք վասն eg վասն եպիսկոպոսի ոչ երթալ բացի FRXY bcfhiklmopqrst-ից մնացած ձեռ-երը չերթալ ê չերթեալ U եպիսկոպոսաց b չիք եպիսկոպոսի hlo չիք ի G պաղատն փխ. պաղատն eg չիք որ ոչ կոչեսցի ê չիք ոչ bfq կոչիցի

3 BCDEGHê չիք վասն b ի ձեռս t որ ի ձեռն A վըճարել I վըճառել l վիճակել փխ. վճարել

4 BCDEGHê չիք վասն rt որ ի փխ. ընդ hlo ընդ ի ձեռն begq գրոցն (f գրոյն) փխ. թղթոյ KLMQSTU VZêcqrt կաթուղիկոսին b կաթուղիկոսքն q առաքեալ eg չիք կաթողիկոսին.... ի դուռն արքունի

5 I զիւր կրկնված է q զիր Y չիք զիւր Q սարկաւարգն l սարկաւագուն bq չիք ի դուռն արքունի

6 b վասն եպիսկոպոսացն նա ոչ մեյայգունիցին նախկին E նուաստագոյնիցն G նոաստագոյնիցն KL նըւաստագունիցն ST նուաստագունիիցն eg չիք նախկին

7 BCDEGHê չիք վասն begqt վասն եպիսկոպոսի ոչ յամել NOê համել S ամել Q յեպիսկոպոսի c եպիսկոպոսին Yehlo օտար (Ձաև աւտար) kmps վիճակ

8 DGH ուրուք b ումեք փխ. ուրեք kmps յամել ուրեք e համել X յեմել s յանհաղորդ g չիք անհաղորդ.... կիւրակէս e ա[նհագորդ?], չիք մնալ... կիւրակէս

9 ê զաւրս փխ. զերիս Yb դ F զերիր փխ. զերիս Y կիւրակէ Wkm ps կիրակիս bq կիրակի բացի fh ort-ից մնացած ձեռ-երը կիրակէս

10 Y չիք վասն.... լուծցի n յընդունել p ընդունելոյ Wcfhiloqrt զեպիսկոպոս AOPRTVXZn զեպիսկոպոսի b զեպիսկոպոսն kmps եպիսկոպոսի զայնպիսին որ Qen յիւրմէն ek իւրմէ bq եպիսկոպոսէ eg չիք եպիսկոպոսէն լուծցի

11 bkmpqs լուծեալ է f լուծեալ

12 NVW վասն որ խնդիր Q խաիր b առնել eg չիք որ առ բարկութեան է k չիք առ ê բարկութեանն bqr բարկութիւն

13 JLMQRSTYZ իւրմէ bq իւր eg չիք յիւրմ է... որոշեալ է b յեպիսկոպոսէ q եպիսկոպոսէ bq լուծեալ փխ. որոշեալ cfhiklmoprs իցէ

14 IJeg այլոյ QUhinort յայլոց b վիճակէ Vbnq ձեռնադրի b անհաստատ է այնպիսին eg չիք անհաստատ է J չիք է

15 Y չիք վասն beg իրիցանց q իրանց փխ. երիցանց t լինիլ ckmpqs անհաղորդս bq դ bq կիրակէի km ps կիրակիս eg չիք զերիս կիւրակէս. բացի Whlort-ից մնացած ձեռ-երը կիրակէս

ԺԷ. Վասն սարկաւագաց նոյնպէս։

ԺԸ. Վասն ոչ յամել ուրեք, որ յանիրաւի որոշեսցի, այլ նոյնժամայն դառնալ եւ լուծումն գտանել։

ԺԹ. Վասն հարցումն առնելոյ ընդունել զՄովսէս։

Ի. Վասն պաշտելոյ զկարգն, որ ի հերձուածս թիւրին եւ անդրէն դառնան։

ԻԱ. Վասն ոչ հաղորդելոյ ընդ եպիսկոպոսի, որ առանց կոչելոյ ի պաղատն արքունի երթայ։

Կանոնք Սարդիկեայ

ՅԾԱ (ՅԽԷ) Ա. *Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Ոչ է այնքան յետին սովորութիւն, որքան վնասակար արդեանցն զանազանութիւն յինքեանց ի հիմանց անտի արմատաքի խլել, զի մի ումեք իշխանութիւն եղիցի ի փոքր քաղաքէ յայլ փոխել։ Վասն զի իրացս այսոցիկ պատճառք յայտնի*

1 q *սարկաւաղացն*

2 Y չիք *վասն*, *ոոչ* NO *համել* So *ամել* ho *յուրէք* G *յանիրաւ* IJLSefgq *անիրաւի* n *յանիրաւէ* fq *որոշեցաւ*

2—3 eg չիք *որոշեսցի.... դառնել* q չիք *այլ նոյնժամայն* kmp *առժամայն* փխ. *նոյնժամայն* s *ժամայն* b *անիրօի որոշեցաւ նայ դառն ի նոյն ժամայն դառն և լուծումն գտանի* փխ. *յանիրաւ ի.... գտանել*

3 q *նա դառն* փխ. *դառնալ*, չիք *և լուծումն գտանել*

4 DHê *մովսէս* Y *զմօսէս* bq *զմուտս* փխ. *զմովսէս* eg չիք *զմովսէս*

5 BCDEFGHêhlo *զկարգս* U *հերձուածս* g չիք *հերձուածս... դառնան* GH Oêe *թիւրեն* ı *թիւրի* Y *անդէն*

7 beq *վասն եպիսկոպոսի որ ոչ հաղորդի* փխ. *վասն... եպիսկոպոսի* g *վասն եպիսկոպոսի որ արքունիս երթա* փխ. *վասն... երթայ* CDG Hê *եպիսկոպոսին*

8 r *ընդ* փխ. *ի* ê *դատն* (q *պատն*) փխ. *պաղատն* W *երթաս* bckmps *երթան*

9 û չունի երկրորդ վերնագիրը NP YZ *կանոն* ABCDEFGHRUêbcdef hiklmopqrst *կանոնք* (ABCDEFG HUêcq *կանոն*) *սարդիկեայ* (b *սագրիկայ* d *սարդիկայ* l *սագրիկեա* U *սարդիկեաց*) *որք* (êcefkmps *որ* Rb չիք *որք*) *ժողովք* (lo *ժողով* c *ժողովուրդք* Rbdehq չիք *ժողովք*) *ժողովեցան* (DG Hêp *ժողովեցան ժողովք* Rb չիք *ժողովեցան*) *գլուխք* (Rehklmps *գլուխ*) *իա* (b *իբ գլուխ*) n երկրորդ վերնագիրն այսպէս՝ *Նախագրութիւն սարդիկեա կանովնիս*. վերջինիս հաջորդում է ընդարձակ ներածականը, որը դնում ենք Ծանոթագրությունների բաժնում. այս ներածականին հաջորդում է երրորդ վերնագիրը՝ *Սահմանք սարդիկեա կանովնիս*

10 d *վասն* փխ. *ոսիոս* dfiq *եպիսկոպոսաց*, չիք *ասաց* hilort չիք է S *ետին* d *յետինս* G *սովորութիւն* վնասված է

11 A *վնասական* գուցե գրիչը վերջին ն տառը, աջ լուսանցքում, ուղղել է ր M *վնասակաց* bdefhilq *վնասական* g *զվնասական* ü *արդեանց* fgoq *արդեացն* b *կարդեացն* փխ. *արդեանցն* G *զանազանութիւն* վնասված է e *զանազանութիւնն* bgq *իցեն* (g *իցէ*) *ինքեանց* (b *ինքեանցն*) e չիք *զանազանութիւնից* IJûeps *ինքեանց* cdfkm *ի յինքեանց*

12 bcdefgkmpqs չիք *անտի* G *խլել* վնասված է û *զմի մի* փխ. *զի մի* L չիք *մի* e *յումեք* t *ուրեք* փխ. *ումեք* ê *իշխանութիւնն* m չիք *իշխանութիւն* KLZ *իչ* փխ. *ի* MRT XYd չիք *ի*

13 AU *յայդ* IJKLMQRSTXYZû *այլ* KLMQSTZeg *փոխիլ* HMRXY չիք *զի* H *զիրացս* MRY *իրերացս* (X *երիցանցս* hl *երացս*) փխ. *իրացս* IJL *այսոքիկ* NOW *պատճառս*

են. վասն էր այսոքիկ ձեռնարկին, քանզի ոչ ուրեք եպիսկոպոս գտանել կարացի, որ ի մեծ քաղաքէ ի նուաստագոյնն փոխեցաւ. աստի յայտ է ջերմեռանդն կամաց ագահութեան տռչորեալ, այսպիսեացս եւ մանաւանդ ամբարհաւաճութեան ծառայել, որպէս զիշխանութիւն մեծագոյն կարծել ստանալ։ Արդ՝ եթէ ամենեցուն այս հաճոյ է, որպէս զի զայսպիսի ունայնութիւն խստութեամբ վրէժխնդիր լինել, քանզի կարծեմ թէ եւ ոչ աշխարհականաց պիտոյ է ունել այսպիսեացս հաղորդութիւն։ Ամէն եպիսկոպոսքն ասացին թէ՝ Այս հաճոյ է ամենեցուն։

ՅԾԲ (ՅԽԸ) Բ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Ապա եթէ ոք այնպիսի գացի մոլեգնեալ կամ լանդուգն, որպէս ոմանց, այսպիսեաց կարծեալ բերել իմն աղաչանս, հաստատելով զինքն ի բազմութենէն թուղթ ի մէջ բերեալ, յայտ է թէ սակաւ զոմանս կարաց վարձու գնովք ապականել, այս եկեղեցւոյ ընդդիմակաց լինել, որպէս աղաչելով իմն զնա ունել եպիսկոպոս։ Արդ՝ բնաւին զայնպիսւոյն խորամանկա-

1 BCDEFGHQRêhl այսոցիկ m ի ձեռն արկին n ձեռնարկեն c քան V bq եպիսկոպոսք m եպիսկոպոսս

2 A մեծ աջ լուսանցքում. գուցե ավելացրել են ուրիշներ, թեև մեծ բառի տեղը տողում բաց են թողել որտեղից երևում է սկզբնապես գրված բառի թույլ հետքերը՝ փոքր IJq նուաստագոյն LR նըւաստագոյնն Un փոքրագոյնն b նուաստայգոյն eg փոփոխեցաւ

3 W յայտ է աստի hlort անտի փխ. աստի è այտ bcdefgkmpqs չիք կամաց e յագահութեանն d ագահութեամբ ef ագահութեանն bef gq տռչորել d այսպիսեաց rs յայսպիսեացս

4 N ամբարհաւաճութիւն Yrt անբարհաւաճութեան ê ամբարհաւաճութեանն cdkmps ծառայեալ Y որպէս զիշխանութիւն ծառայել մեծագոյն

5 bega իշխանութիւն e իշխանութիւնն F մեծայգոյն d մեծագին b կործել փխ. կարծել e այս ամենեցուն

6 bq որպէսութիւն cefgkmps որպիսի bcdegkmpqs չիք զի զայսպիսի f չիք զայսպիսի FY այսպիսի hl զայսպիսիս Qê յունայնութիւնն b յունայնութեան d յունայնութեամբ բացի LVûcefgbkmnps-ից մնացած ձեռ-երը յունայնութիւն u խստութեան

7 cdhlklmoprst եթէ I չիք թէ bcdefgb iklmopqrst չիք և A ոչ աջ լուսանցքում են ավելացրել bcdefghik lmoparst չիք ոչ G աշխարհական ps յաշխարհականաց

8 hl առնել (k ուսանել) փխ. ունել ckm այսպիսեաց d այսպիսեաց է u եպիսկոպոսք

9 û ասացեն cdfkmps եթէ hl չիք թէ e չիք է Uu ատուծոյ փխ. ամենեցուն

10 A ոսէոս bd եպիսկոպոսն M եպիսկոպոսաց փխ. եպիսկոպոս ասաց r ասէ Ylot չիք ապա IJKLMQST YZbcdefghlklmopqrst թէ G ոք այնպիսի ոք FWb այսպիսի h յայնպիսի û գտցէ e մոլեգնալ f մոլոգնալ q մոլոքնեալ

11 D յանդունդն b յանդունքն NO dp անդուգն H յանդունդն փխ. յանդուգն b ոմանցն Yû այնպիսեաց Q յայսպիսեաց êg այսպիսեացս Wbfgbilopqrs կարծել

12 ê եմն փխ. իմն k յաղաչանս b առաջինսն փխ. աղաչանս êbhloq ի բազմութենէ R ի բազմութեանն էն Y ի մէնջ

13 բացի bcdefgikmpqs-ից մնացած ձեռ-երը բերել U չիք բերեալ û յայանի է l յայդ է NO եթէ hl տակաւ փխ. սակաւ F ոմանս eg կարեաց i գնովն r գնովս X ապականեալ b ապականելոցս

14 b չիք այս JNOPQTVYêbcefghilop qt եկեղեցոյ MRX յեկեղեցւոյ hl դիմակից

15 IJKLMNOPQRSTVXYZWû ունել զնա b չիք եպիսկոպոս...զայնպիսիսն hlo բնաւ G զայնզպիսին V զայսպիսիսն c զայսպիսիսն Uêûl զայնպիսին AB խորամանգագործութիւնս NOW խորամանկագործ b մանկայգործութիւնս փխ. խորամանկագործութիւնս

գործութիւնս եւ արուեստս տանջելիս կարծեմ լինել, որպէս զի մի՛ զոք զայսպիսիս եւ ոչ ի վախճանին գեթ ընդ աշխարհականին արժանի լինել հաղորդութեան։ Արդ՝ եթէ հաճոյ են կամքս, պատասխանի տուք։ Պատասխանի ետուն՝ Ասացեալքն հաճոյ թուեցան։

ՅԾԴ (ՅԽԹ) Դ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Եթէ եւ զայս եւս յաւելուլ կարեւոր է, զի մի՛ ոք եպիսկոպոս յիւրմէ գաւառէն իշխեսցէ յայլ գաւառ, յորում են եպիսկոպոսքն, երթալ, բայց եթէ յիւր եղբարց կոչեսցի. զի մի՛ կարծեսցուք զսիրոյն փակել զդրունս։ Սոյնպէս եւ այս խնամ արկանելի է, զի եթէ ոք ուրեք ի գաւառի եպիսկոպոսք յայտնապէս եղբաւր եպիսկոպոսակցի իւրում իրս ունիցի, մի՛ ոք ի նոցանէ յայլ գաւառէ եպիսկոպոս դատաւորս խնդրեսցէ, ապա թէ ոք եպիսկոպոս յիրս իմիք կարծեսցի դատապարտեալ եւ գիտէ թէ ոչ անիրաւ իրս ունի, զի եւ դարձեալ նորոգեսցի դատաստան։ Եթէ թուի ձերում սիրոյդ զՊետրոսի առաքելոյ զյիշատակն պատուեսցուք. եւ գրել ի նոցանէ որք զդատն արարին Յուլիոսի

1 bcdefghiklmopqrst *արուեստիս* be q *տանջել իսկ կարծեմ* irt *կարծել* Un *զմի* փխ. *զի մի*

2 Wû *ոք* û *զայնպիսիս* b *զայսպիսիսն* h *զայդպիսիս* G չիք *ի* Y *ի վախճանի* begq *վաճառին* փխ. *վախճանին* Y *աշխարհականի*

3 Ueg *արժան* bn *հաղորդութեանն* Q *կամաւք* bcdefgkmpqs *կամք* ilt չիք *պատասխանի*

4 ilt չիք *տուք* ûcdkmps *ասացեալք* r *և հաճոյ* KLZ *թըւեցան* hlo *թուեցաւ*

6 f *ոսիրս (Ն արիոս)* փխ. *ոսիոս* d *եպիսկոպոսն* JMSTb *եպիսկոպոսաց* փխ. *եպիսկոպոս ասաց* DHêc kmps չիք *և* Z չիք *եւ* û *յաւելուլ եւ* R *յաւելող* m *կարէւոր*

7 ps չիք *է* MRY *եպիսկոպոսէ* ê *յեպիսկպոս* b *յեպիսկոպոսէ* d չիք *ոք* IJKLMQSYZû *իւրմէ* R *ուրմէ* k *յիւրմէն* ûbq *գաւառէ* IJKLMQRSYZûlm *այլ* b *գաւառէ*

8 IJKLMRSTXYZûlo *որում են* Q *որ իւրմէն* փխ. *յորում են* h *որումն* chi չիք *են* ûbq *եպիսկոպոսք* d *եպիսկոպոս* ehilr *երթեալ* IJKLMQRSTYZk *իւր* eg *յիր* ê *յեղբարց* h *եղբայրց* W *կոչեսցէ* hlo *կոչի*

9 N *կարծեսցուք....* *ափրիկէացիք* 259-րդ էջի 3-րդ տողը բնկել է dhlo *զսիրուն* eg *ի սիրոյն* û *սրոյն* փխ. *զսիրոյն* b *զսիրոյ փափաքել դրունս* û *դրունս* hl *զգրուն* H *նոյնպէս (MRhl այնպէս)* փխ. *սոյնպէս*

10 ê *խնամ* կրկնված է Wbdhiklo rt *խնամարկելի* befgq *թէ* b *ուրուք* q *ուրոք* û չիք *ուրեք* IJû *եպիսկոպոսք (J եպիսկոպոս) ի գաւառի* b չիր *ի* W *եպիսկոպոս* MRXY չիք *եպիսկոպոսք.... յայլ գաւառէ՝* տող 12-րդ

11 e *յեղբօր* b *եպիսկոպոս իցէ* q *եպիսկոպոս[...]* hl *եպիսկոպոսակից է իւրում* o *եպիսկոպոսակիցի* bq չիք *իւրսւմ իրս ունիցի* DGH *յունիցի*

12 IJKLQSZû *այլ* Lhlo *եպիսկոպոսք* Uû *դատաւոր* bcdefgkmpqs չիք *դատաւորս.... եպիսկոպոս* h *դատաւորք*

13 GUYûhlno *եթէ* W չիք *ոք* I *իւրս* Suhlo *իրս* êr *յեպիսկոպոս* Lu *կարծեսցէ* hilort *կարծիցի* u *դատապարտել*

14 Lp չիք *ոչ* d *յիրս* b *առնէ* փխ. *ունի* W չիք *և* W *նորոգեաց ի դատաստան* cw *դատաստանն*

15 b *թէ* KLê *թըւի* G *ձերում* bcdefgk mpqs *առաքելոյն* DGHê *զյիշատակ* VW *զիշատակն* hlo *պատմեսցուք* փխ. *պատուեսցուք*

16 L *ի նոցանէ որք ի նոցանէ զդատն* W չիք *ի, զնոցանէ* bdefgq *որ* W *ոյք* ûbq *զատ* cdefghiklmoprst *դատն* ABF *յուղիոսի* KLMQRSXYZ *յուլիսի* Oûbefgq *յուլիսս* Ucdp *յուզիոս*

եպիսկոպոսի Հռոմայ, զի որք մաւտագոյն ի գաւառն եպիսկոպոսք, թէ ընաւ պիտոյ են՝ որպէս եւ գաաաւոր ստանալ. ապա եթէ յայտ ոչ կարասցէ առնել, վասն զի այսպիսի է իր նորա, զի եւ դարձեալ դատ պարտի տալ, որ միանգամ դատեցան՝ մի՛ լուծանել, բայց որ էրն՝ հաստատուն կացցէ։

ՅԾԴ (ՅԾ) Դ. Դաւդենտիոս եպիսկոպոս ասաց թէ՝ Կարեւոր եւ հաճոյ է յաւելուլ զայս վճիռ, զոր անարատ սիրով լի արտաբերեցեր, զի եթէ ոք յեպիսկոպոսաց ի կարգէ եպիսկոպոսութեան ի բաց անկցի, դատավճիռ այնոցիկ եպիսկոպոսաց, որ դրացիք են, եւ ասասցէ միւս անգամ իւրում պատասխանատուութեանն իրս պարտ է ի ներքս բերել, մի՛ ոք իշխեսցէ նախ յաթոռ նորա կարգաւորել զայլ ոք, մինչ ոչ Հռոմայ եպիսկոպոսն գիտասցէ, վասն այսորիկ վճիռ դրով յառաջ բերցէ։

ՅԾԵ (ՅԾԱ) Ե. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Հաճոյ թուեցաւ, զի եթէ ոք եպիսկոպոս ամբաստանեսցի եւ ժողովեալ եպիսկոպոսունք նորին գա-

1 Pbdfq եպիսկոպոս u եպիսկոպոսին eg եպիսկոպոսն BCDEFGHê չիք եպիսկոպոսի բացի QUdefghılort-ից մնացած Զեռ-երր հռովմայ bq հռովմաւ bdefgq որ RX իմաստագոյն փխ. մաւտագոյն bq չիք ի bcdefg kmpqsw ի գաւառին

2 bcdefgkmpqs չիք և W ստանող bcdefgkmpqs չիք եթէ F յայս (bq այս) փխ. յայտ d չիք յայտ

3 F կարասցեն befgq կարիցէ Wk չիք զի G այսպէս MRXY զայսպիսի eg այսպիսիս t այդպիսի Hb չիք է d իրն R նոր[ա]

4 d դատապարտիլ W դատապարտի b դատայպարտիլ b տայ d չիք տալ begq եթէ փխ. որ էրն V էնն û էր km էին փխ. էրն

5 bq լինի (efg լիցի) փխ. կացցէ

6 b լաւդենտիտոս (g աւթէնդիոս hl յադենդիոս o դադէնդիոս q լաւդէնտիոս s աւդէնտիոս t թադենդիոս) փխ. գաւդենտիոս d եպիսկոպոսն bkm եպիսկոպոսաց փխ. եպիսկոպոս ասաց cdefgkmps եթէ b կարեւորն IMRXYbcdefgkmpq st չիք և d չիք է IS աւելուլ

7 beglq վճիռ hlo զի փխ. զոր bq զի փխ. լի i արտաբերեցից bcdefghik lmopqrs թէ û մի փխ. եթէ irt ոյք IJKLMQRSXYZûbghloprs եպիսկոպոսաց

8 q կարգ եպիսկոպոսաց ի կարգէ եպիսկոպոսութեան փխ. ի կարգէ եպիսկոպոսութեան f յեպիսկոպոսաց ի կարգէ եպիսկոպոսաց ի կարգէ եպիսկոպոսութեան ehlo յեպիսկոպոսութեան Q եպիսկոպոսաց թէ ի րաց MRXY իբաց փխ. ի բաց e անկցին ջ դատվիճիռ bq դա վիճիռ փխ. դատավճիռ

9 hlo յեպիսկոպոսութեան ırt եպիսկոպոսութեան u որք e դրացիքն A են կարծես թէ ավելացրել են ուրիշները bdefghıklnıopqrst չիք են A գրիչը սկզբնապես գրել է անսասցէ հետո ուղղել ասասցէ ıı և կրկնված է BCDEFIOSY Zê անսասցէ (G անսայցէ H անսասացէ hilort արասցէ) փխ. ասասցէ XYbs միուս BCDEGH êd մի փխ. միւս eg յիւրում K չիք իւրում

10 IJKMQRSXûb պատասխանութեան TYZdegq պատասխանութեանն Uk lmnorst պատասխանատրութեանն hı պատասխտնաարութեան W êw պատասխանատութեան bq էին փխ. է ê ի ներքոյ RX ներել փխ. ներքս բերել

11 q յիշխեսցէ befgq նա փխ. նախ cd kmps չիք նախ OWeg աթոռ AF U զայղ բացի Hûbdefghiloqrt-ից մնացած Զեռ-երր հռովմայ

12 ú եպիսկոպոս G այնորիկ O այսոր (W այսր) փխ. այսորիկ egq վճիռ p չիք վճիռ RXY դրով վճիռ Q դրովք F բերցեն

13 b արիոս փխ. ոսիոս MRXd եպիսկոպոսն Ybq թէ հաճոյ KLRZ թըւեցաւ t չիք զի Wbhiloqrt թէ bd չիք ոք ê յեպիսկոպոս

14 Yl անբաստանեսցի begq ամբաստանեսցէ E ժողով bq եպիսկոպոսքն Ú գաւառէ

ւաւրին լիւրմէ աշտիճանէն շարժեսցեն զնա, եւ որպէս ի բաց կալով նոցա ի դատաստանէն՝ ապաւինեսցի առ երանելին Հռոմայ եպիսկոպոսն՝ եւ կամեսցի լսել զնորա դատաստանն եւ իրաւացի կարծեսցէ նորոգել զնորա իրացն հարց եւ քնին՝ գրել արժանի արասցէ առ եպիսկոպոսս այնոսիկ, որ մաւտ են լայն զաւառ, զի նոքա զգուշութեամբ եւ հեզութեամբ մի ըստ միոջէ քննեսցեն եւ ըստ ճշմարտութեանն հաւատոց դատավճիռ ի վերայ իրացն արտաքս ածցեն։ Ապա եթէ ոք դարձեալ աղաչեսցէ եւ միւս անգամ զիրն իւր լսելի առնել եւ իւրոյ խնդրուածին զՀռոմայ եպիսկոպոսն շարժել՝ լիւրմէ կողմանէ զերիցունս առաքեսցէ զիշխանութեան եպիսկոպոսութեան իւրոյ, զոր բարւոք զոլ փորձեսցէ, սահմանեսցէ, թէ պարտ է առաքել, որ ընդ եպիսկոպոսացն դատն աւիցէ, ունելով զիշխանութիւն նորա, վասն որոյ առաքեցաւ, եւ

1 IJKLMQRSTXYû իւրմէ Z իւրում DEFGHIJKMQRSXYZêûdhilmoqr t աստիճանէն O յաշտիճանէն Ws յաստիճանէն eg աստիճանէ DGH չիք և ê ի բայց

2 d ապաւենեսցի ûkmps երանելի d երանելի սուրբ հայրապետն հռոմայ և լսել կամեսցի բացի HW efgilqt-ից մնացած ձեռ-երը հռովմեայ cfhiklmoprs եպիսկոպոս

3 b կամեսց L լսել դրանն նորա Z զդատաստանն նորա û դատաստան e իրաւացի լսել զնորա դատաստանն և իրաւացի կարծեսցէ gq իրաւացի IJ իրացի փխ. իրաւացի b կործանեսցէ փխ. կարծեսցէ

4 G նորոգել վնասված է b զդատաստանն (q դատաստանն) փխ. զնորա իրացն g զնոր cefgkmps իրաց d ի բաց փխ. իրացն GKLV Yegbilortw քննին cdkmps քննի b բռնիկքն (q ընիքն) փխ. քնին ê և գրել

5 G արասցէ առ վնասված է d արասցես û առ այնոսիկ եպիսկոպոս որք CDHWêcdlmpst եպիսկոպոս MRXYbefgq եպիսկոպոսն Ycd այնորիկ bfq յայնոսիկ hlo այնոցիկ IJKLMQRSTXYZû այն KMQST Zû գաւառի LRXYegq գաւառին b գաւառաւտին

6 t չիք զի G զի նոքա վնասված է h հեզզութեամբ փխ. հեզութեամբ P և հեզութեամբ.... քննեսցեն և ըստ աջ լուսանցքում

7 G և ըստ ճշմարտութեանն վնասված է FIMQRSXWêûbdhlnpq ճշմարտութեան hl հաւատոյն Qgq դատավիճիռ e դդատավճիռ b դատայվիճիռ MRX իրանց (Y իրաւանց) փխ. իրացն

8 G արտաքս վնասված է b արտաք n արտաքոյ RXY չիք արտաքս bq անկցին փխ. ածցեն BCDEFG Hêbq թէ f աղաչիցէ h աղաչեսցի l աղաջեսցի begq աղաղակիցէ փխ. աղաչեսցէ IJKLMOQRSTV XZWûw ես փխ. և H չիք ե XYê bq միուս

9 efgq զիրս b զիրս իւբ լսելի առնել ի ձեռն թղթոյ և իւրոյ խնդրուածին զհռոմայ Y լսելես M լսիրելի փխ. լսելի o և կրկնված է hıl ot իւրոց d խնդրուածեն l խընդրուածքն D խնդրոածին AFIJL OPSTVYWêckmns զհռովմայ û հռոմայ U եպիսկոպոսին ûbq եպիսկոպոս

10 IJSûn իւրմէ bcq զիրիցունս U առաքես hilort առաքեսցէ թէ պարտ է առաքել զիշխանութեան (r զիշխանութիւն) û զիշխանութենէ d իշխանութիւն begq չիք զիշխանութեան.... սահմանեսցէ՝ տող 12

11 Yê եպիսկոպոսութեանն ps եպիսկոպոսութիւն Yc բարոք ûdhr բարուոք f բարիոք ê զոր փխ. զոլ

12 Y չիք սահմանեսցէ bcdefgkmp qs եթէ g ո[ր] udg եպիսկոպոսաց û դատ

13 q աստացէ b արասցէ փխ. աւիցէ Q զի իշխանութիւն ê զիշխանութիւնն bq առաքեցան JI առաւեցան (û առաւելացաւ) փխ. առաքեցաւն eg որ փխ. որոյ

այս խնդրելի է. ապա թէ բովանդակ կարծիցէ առ ի լիրին գիտութիւն եւ սահմանադրութիւն, զի եպիսկոպոսն արասցէ, զոր ինչ նորա իմաստնազաւր խորհրդոցն բարւոք թուեսցի։ Պատասխանի ետուն եպիսկոպոսքն. Ասացեալքն հաճոյ թուեցան։

ՑԾԶ (ՑԾԲ) Զ. Եթէ ի դէպ լինիցի ի միում գաւառի, յորում բազում եպիսկոպոսունք են, միոյ եպիսկոպոսին մնալ, եւ նա յիմեքէ ծուլութենէ ոչ կամեսցի գնալ եւ հաւանակից լինել կարգաւորութեանն եպիսկոպոսացն, իսկ եպիսկոպոսունքն ժողովեալ աղաչեսցեն լինել կարգաւորութեանն զոր նոքայն խնդրեն, եպիսկոպոս որ մնացն՝ յիշումն առնել ի ձեռն թղթոյ հայրապետին, այսինքն մայրաքաղաքի եպիսկոպոսին, եւ աղաչեն բազմութիւնքն հովիւ տալ նոցա. եւ ինձ այսպէս թուի, թէ բարւոք ասեն եւ սմա մնալ, զի եկեսցէ։ Ապա եթէ եւ ի ձեռն թղթոյ աղաչեցեալ ոչ եկեսցէ եւ ոչ թղթով պատասխանի արասցէ, պիտոյ է զկամս բազմութեանն

1 բացի bcdefghiklmopqrst-ից մնացած Ձեռ-երը *եթէ* ê *բովընդակ* ûd չիք *ի* Hu *իրին* hlo *յերկիրն* փխ. *յիրին* e *գիտութիւնն* i *գիտութեան* MQ S *գիտութիւն* կրկնված է

2 p *և-ի սահմանադրութիւն* bq *սահմանադրութեան* êbcdefghiklmopqrs t չիք *զի* êcdefghiklmoprst *զեպիսկոպոսն* û *եպիսկոպոս* q *զեպիսկոպոս* b *զեպիսկոպոս արասցէ ունելով զիշխանութիւնք նորա վասն որոյ առաքեցան զոր ինչ նոր իմաստա յղաւր* բացի bcdefghiklmqrst-ից մնացած Ձեռ-երը *կարասցէ* փխ. *արասցէ* ճմմտ. ճուն. ուղղել

3 G չիք *նորա* W *իմասնազօր* u *իմաստութիւն* q *իմաստազաւր* u *և խորհրդոց* Vnr *խորհրդոյն* Kdp *բարուոք* O *բարուք* GYc *բարոք* êbefghlo qr *բարիոք* KLZê *թըւեսցի* b *թուեսցեն* efgq *թուեսցին* d *պատասխան*

4 b չիք *ետուն* û *եպիսկոպոսք* c *եպիսկոոլոսն* t *եպիսկոպոսունքն* MRXY *և ասացեալքն* bp *ասացեալք* cdkms *ասացեալքդ* eg *և ասեն ասացեալքդ* b *անհաճոյ* KL Zd *թըւեցան* VYks *թուեցաւ*

5 RXY *նորին ասացեալ եթէ ի դէպ* BC DEFGHXêbcdefgkmnpqs չիք *ի (դէպ)* ûbeg *լիցի* բացի ûegq-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *ի (միում)* G *յորոմ* KLMQRSTXYb *որում* U gh *եպիսկոպոսունքն* Yêûbq *եպիսկոպոսք* elno *եպիսկոպոսքն*

6 bq *ի միում* (cdefkmpqsw *միում*) փխ. *միոյ* Y *եպիսկոպոսի* ê *յեպիսկոպոսին* JKLOTVYZhilop rt *իմեքէ* d *յիմիքէ* m *յեմիքէ* bef *իւրմէ* (g *յիւրմէ*) փխ. *յիմեքէ* ABF *ծուզութենէ* K *ծուլութեանթենէ* T *ծուլուեթենէ* b *ծուլութենէն*

7 ĉ *կամեսց* bcdefghiklmopqrst *կամիցի* eg *հաւանակի* b *հարկաւոր* (q *հարկաւի*) փխ. *հաւանակից* t *լինիլ* բացի LYêk-ից մնացած Ձեռ-երը *կարգաւորութեան* H *եպիսկոպոսաց*

8 ê չիք *իսկ* Heg *եպիսկոպոսքն* ê *եպիսկոպոսացն* û *եպիսկոպոսունք* b *եպիսկոպոսք* q *եպիսկոպոս* bcd efgkmpqs *ժողովեալք* bq *աղաչեցին* efg *աղաչիցեն* t *լինիլ*

9 F *կարգօութեան* Y *կարգաւորութիւն* . IJMQRSUVXWêûbdln ow *կարգաւորութեան* Subq *նոքա* k *նոքայեն* w *եպիսկոպոսն* d *և որ* ud *մնաց* bq *մնան* efg *մնայն*

10 AIJKLMOPQRSTUY *հայրապետ* V *հայրապետացն* d *այսինքն է* b *յամենայն* փխ. *այսինքն* Wbeg qw *մայրաքաղաքին* p *մայրաքաղաքաց*

11 W *եպիսկոպոսի* d *աղաչելն* eg *աղաչիցեն* KLMQRSTYZêû *բազմութիւնք*

12 begq *ինքն* փխ. *ինձ* bq *այս* փխ. *այսպէս* W *սոսա* փխ. *այսպէս* KL Zd *թըւի* KLMQRSTXZbefghlq rt *բարիոք* Y *բարոք* l չիք *և սմա... եկեսցէ ապա՝* տող 13 w չիք *և (սմա)* b *մամնոյլ* փխ. *սմա մնալ* begq չիք *զի*

13 bcdefgkmpqs *թէ* o *եթէ է և.ի* ê չիք *և ի* ûbdefgiq չիք *և (ի ձեռն)* ê *աղաչել* d *աղաչիցեալ* cdefghiklm oprst *կոչեսցէ* (bq *կոչեսցի*) փխ. *ոչ եկեսցէ*

14 Q *թղթոյվ* FIJKLMQRSTXZWêû dn *բազմութեան* bq *բազմութիւն* eg *բազմութեամբ* hl *բազմութենէ*.

առնել։ Այլ պարտ է կոչել եւ որք մաւտաւորքն են ի գաւառին եպիսկոպոսք առ ի ձեռնադրութիւն մայրաքաղաքի եպիսկոպոսին։ Եւ ոչ է պարտ վայրապար կարգաւորել եպիսկոպոս ի գեաւղ ուրեք կամ ի դուզնաքեայ քաղաքի, որում եւ մի երէց բաւական է, քանզի ոչ է անդ կարեւոր եպիսկոպոսի կարգել, զի մի՛ արհամարհեսցի եպիսկոպոսին անուն եւ իշխանութիւն, այլ գաւառի եպիսկոպոսք, որպէս յառաջագոյն ասացի, յայնպիսի քաղաքս կարգել պարտին եպիսկոպոսքն ուր եւ առնէին եպիսկոպոսք։ Ապա եթէ գտցի այնպէս բազմութեան թուովք ժողովուրդք եւ քաղաք, զի արժանի՛ է նմա եպիսկոպոս ընդունել՝ առցէ, թէ ամենեցուն հաճոյ թուեսցի այս։ Պատասխանեցին ամենեքեան. Հաճոյ է։

ՑԾԷ (ՑԾԴ) Է. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Մեր ունայնութիւնս եւ բազմագառումն եւ աշխարհական բաջաղանք արարին մեզ ոչ ունել այսքան

1 BCU այղ ı ապա փխ. այլ û չիք և hlo որ bq որք ի û մօտաւորք b մաւտաւոր fhklmopqs մօտաւորն MST մոտաւորին բացի Ydegirtw-ից մնացած ձեռ.-երը մաւտաւորին

2 b եպիսկոպոսքն befgq չիք առ rt ի ձեռնադրութեան RXYdqr մայրաքաղաքին b մայրայքաղաքին

3 M վայրայպար b կարգօրեալ d կարգաւոր BCDEFGHê ի գեղ bq ի գեղս JKMOPQRSTVZnw ի գեւղ lW ûdhlort ի գիւղ eg ի գեւղս cfkm ի գեաւղս ps ի գիւղս

4 bl չիք ի b ի գուզնայքններայ q ի գուզնաքննեա e զքաղաքի A սկզբնապէս ուրում, գրիչը ուղղել է որում û յորում hiloprt ուրումն (f ուրում egq ուրեմն b որեմն W միում) փխ. որում cdkmps որումն (cp ուրումն s ուրում) որոյ փխ. որում u չիք և ê բաւակ[ան] էր

5 KLMQRSXYZ չիք ոչ է W ընդ փխ. անդ l կարեիր q կարգաւոր եպիսկոպոսին կարգել զի ոչ է անդ կարեւոր եպիսկոպոս կարգել փխ. կարեւոր եպիսկոպոսի կարգել b df եպիսկոպոս W կարգել անդ զի

6 RXY եպիսկոպոսին անուն (X անուան Y անունն) արհամարհեսցի c և եպիսկոպոսին dn եպիսկոպոսի d անունն ır չիք և BC այգ b գաւառին Fd եպիսկոպոս

7 Khl որ փխ. որպէս CDGHêg hl այնպիսի MRYbq քաղաքն Wk mps քաղաք û ի քաղաքս bcdeglq rt կարգել BCDEFGHê պարտին կարգիլ (ê կարգել)

8 W պարտեն bcefgkmpqs չիք պարտին Ubefgq եպիսկոպոսք s եպիսկոպոսունք w եպիսկոպոսունսն BCDEFGHOê չիք եպիսկոպոսքն U չիք ուր և առնէին egps եպիսկոպոսքն K չիք ապա... բազմութեան՝ տող՝ 9 bcdefghlklm opqrst թէ

9 û գտցէ d այնպէս ղտցի c բազմութիւն efg բազմութեանն r բազմութենէ CDGHKLZê թըւովք b թըւաւք cr թուով E ի ժողովուրդք r և ժողովու 'դք t ժողովուրդ w ի փխ. և bq քաղաքն cefkmps քաղաքք

10 bcdefghiklmoqrs արժան է Qê եպիսկոպոսք û ասասցէ փխ. առցէ b եթէ s ամենեցու

11 LZê թըւեսցի bq թուեցաւ defgım oprs թուի n այսմ bq չիք այս, և ասացին թէ փխ. ամենեքեան e թէ հաճոյ է

12 b եսիոս k եպիսկոպոսն Qb եպիսկոպոսաց փխ. եպիսկոպոս ասաց begq յունայնութիւնս d յունայնութիւնսն b բազմայզառում q բազմազառում r բազմազուսումն փխ. բազմազառումն û չիք և բազմազառումն

13 I զաշխարհական hl և բաջաղանք û զքաղմունս փխ. բաջաղանք b բաջայղանք bq արին bcdefgbkl mopqrst չիք ոչ bcdefgkmpqs ունեք մեզ û ունիլ

համարձակութիւն եւ շնորհս որքան պարտիմք ստանալ։ Քանզի բազումք յեպիսկոպոսաց ոչ պակասեն ի բանակս երթալով եւ մանաւանդ Ափրիկէացիք, որք, որպէս տեղեկացաք ի սիրելւոյ եղբաւրակցէն մերմէ եւ պաշտաւնակցէն՝ եպիսկոպոսակցէ Գրատայ, զփրկչական խորհուրդ ոչ ընդունին, այլ այնպէս արհամարհեն, որպէս զի մի մարդ ի բանակին բազում եւ պէսպէս, եւ որ ոչ կարեն աւգուտ առնել եկեղեցւոյ, պաղատանս տանել եւ ոչ որպէս պարտ եւ պատշաճ լինել աղքատաց եւ աշխարհականաց պատիւս եւ գործակալութիւնս ոմանց հնարել։ Արդ՝ այս ունայնութիւնս զգումարումն ոչ առանց գայթագղութեան ուրուք մեզ եւ բամբասանաց առիթ լինի։ Արդ՝ վայելչական համարեցայ եպիսկոպոսի զիւր աւգնականութիւն տալ նմա, որ ոք լումեքէ բռնաւորեսցի կամ լայրեաց ղրադատեսցի, կամ դարձեալ եթէ ոք որ[բ] ղրկեսցի յիւր կենաց, թէ բնաւ եւ այս անուանք իրաւացի ունին զաղա-

1 Un համարձակութիւնս h չիք համարձակութիւն և շնորհս որքան l զշնորհս
2 ûkmp բազում IJKLMQRSTVXYZû dghlnor եպիսկոպոսաց lo որ փխ. ոչ r երակ ասեն փխ. պակասեն Z ի բանակ
3 JKMOPQRSTVXYZWûhlor ափրիկեցիք lL ափրիկեցիկ b աւիրիկացիկ cdefg ափրիկացիք kmpqs ափրիկացիկ ıt ափրիկացիկք AU տեղակացաք cg տեղեկակաք hilort և տեղեկացաք ûbefghlqt ի սիրելի բացի AFRXms-ից մնացած Ձեռ-երը ի սիրելոյ
4 BCDEFGHê յեղբաւրակցէն ûı եղբօրակցէ b եղբայրակցէն û չիք և պաշտաւնակցէն BCDEFGHê և ի պաշտաւնակցէ L պաշտաւնէից Shlo պաշտաւնակցէ KLMOPQRST XZW յեպիսկոպոսակցէ NVYw յեպիսկոպոսակցէն eg և եպիսկոպոսակցէն kmpqs եպիսկոպոսակցէն û չիք եպիսկոպոսակցէ
5 b և զփրկայական q զփրկական bdkm pqrs խորհուրդն բացի hilort-ից մնացած Ձեռ-երը ունին փխ. ընդունին (=հուն. παραδέχονται) d այն փխ. այլ
6 DQYhklmpst չիք զի, զմի RXY ի բանակէն hlo ի բանակէ bq և ի պէսպէս eg 'չիք և (որ) t չիք որ w-ի հրատարակիչը պէսպէս բառին որպես հաջորդ ավելացրել է աղաչանս թեև այդ բառը չունի սույն և ՀԱ-ի հրատարակության բոլոր Ձեռ-երը. այդ բառը չունի նաև հունարենը՝. ὡς ἕνα ἄνθρωπον εἰς τὸ στρατόπεδον πλείστας καὶ διαφόρους καὶ μὴ δυναμένας ὠφελῆσαι τῆς ἐκκλησίας
7 A աւգուտ աջ լուսանցքում JY cefghlopqr եկեղեցոյ Vê յեկեղեցւոյ b եկեղեցոյն bq պաղատանաս û չիք պաղատանս... աղաչանս՝ 14-րդ տողը փոխարենը ունի և այս է առիթ գայթակղութեան q տանանել befgq չիք և
8 bq պարտ է պատշաճ է լինել d չիք. պարտ eg պատշաճ է լինել N չիք. և պատշաճ լինել աղքատաց d աշխարհայկալաց F և պատիւս. Ub պատիւ
9 Gd գործակալութիւն bq յունայնութիւնս
10 F զգոմարումն b և զգումարումն. q չիք ոչ առանց KLQSTY բանբասանաց
11 hilort չիք առիթ BCDEGHlebdnp qs լինել hilort լինիցի
12 ê օգնականութիւնն t ուր փխ. որ b արք (q որք) փխ. որ ոք Wq յումմեքէ p ումեքէ
13 IJSdhklmrt այրեաց q յարեաց Y ղրադատեսցէ ho ղրացի տեսցի (l գրացի տեսցէ) փխ. ղրադատեսցի d կամ որ դարձեալ բոլոր Ձեռ-երը որ, հետևելով հունարենին՝ ὀρφανός, ուղղեցինք որբ Zbhilopt չիք որբ r ոչ փխ. ոք որբ ê ղրկեսցէ
14 IJKLMQRSTXYZbkqt իւր GY bq կենացն IJ եթէ hl և թէ Y և փխ. թէ t իրացի փխ. իրաւացի

չանս։ Արդ՝ սիրելիք եղբարք, եթէ ամենեցուն այս հաճոյ թուի՝ դատ արարէք, զի ոչ ումեք եպիսկոպոսի պարտ էր ի պաղատն երթալ, բայց ի Նոցանէ, զոր բարեպաշտ թագաւորն մեր ի ձեռն հրամանաց իւրոց կոչեսցէ. եւ քանզի բազում անգամ ի դէպ լինի ոմանց յանապատ տեղի վանսն ապաւինել յեկեղեցի վասն իրացն յանցանաց կամ անխտիր դատապարտեալ պահեսցի եւ կամ այլ ինչ իւիք դատավճռաւ անսալով, զայսպիսեացն ոչ ուրանալ եւ լինել յաւգնականութիւն, այլ առանց ծուլութեան եւ առանց երկիւղի պարտ է այսպիսեացս խնդրել թողութիւն։ Արդ՝ եթէ այս հաճոյ թուի՝ դատավճռակից լերուք։ Պատասխանի ետուն ամենեքեան. Սահմանեսցի եւ այս։

ՅԾԸ (ՅԾԴ) Ը. *Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Եւ զայս ձեր իմաստդ դատեսցէ։ Քանզի թուեցաւ մեզ, զի մի՛ ընդ ամբաստանաւք անկցի եպիսկոպոս ոք երթալով ի պաղատն, թէ ոք ի Նոցանէ այսպիսի ունիցի պաղատանս, որպէս վերագոյն յիշեցաք, ի ձեռն իւրոյ սարկաւա-*

1 ûbcdefgkmpqsw *սիրելի* Kdehmp qs *եղբայրք* e *ամենեսուն* hlo *այս ամենեցուն* DGH չիք *այս* KLR Zê *թըւի* d *թւի*

2 b *զաաայպարտէմք* (q *զատապարտէք*) փխ. *դաա արարէք* KMST *արէք* d չիք *ոչ* ld *յումէք* bhiloqt *է* փխ. *էր* I *ի պաղատանս* XYûb *ի պաղատան* բացի deg-ից մնացած Ձեռ-երը *ի պաղատանն*

3 ê *երթեալ* hl չիք *երթալ* ckmt *րայց* rt *ի Նմանէ* փխ. *ի Նոցանէ* m *զորս* I *բարեէպաշտ*

4 befgq *հրամանի իւրոյ* d *կոչէ* bcdef ghikmopqrst չիք *ի* irt *լիցի*

5 Y *անարատ* փխ. *յանապատ* բացի Vcghilortw-ից մնացած Ձեռ-երը *անապատ* բացի cdhiklmoprstw-ից մնացած Ձեռ-երը *վասն* փխ. *վանսն* Xû *ապաւինելոյ* HSVêbegq *եկեղեցի* U *իրաց* b *իրանցն* E *իրաւանցն* փխ. *իրացն*

6 R *յանցանց* ê *յանցանացն* d *անցանացն* eg *անցանաց* e *դատ դատապարտեալ* bcegq չիք *և* AU *այղ* d *իւիք այլ ինչ*

7 b չիք *ինչ* JY *դատավճիռաւ* b *դատավիճիռաւ* üeg *զայնպիսեացն* bhılort *զայսպիսեացս* I *որանալ* J *աւրանալ*

8 Mdlo *աւգնականութիւն* RSTYûe gh *օգնականութիւն* ê *յաւգնականութիւնն* A *ծուղութեան* Y *ծուլութեանն* DGHê չիք *ծուլութեան և առանց* ABDEFGHê *երկիւղի* Un *երկեղի*

9 ս *այսպիսեայս* b *այսպիսեացն* cdik mps *այսպիսեաց* rt *այնպիսեաց* b *խնդրելով* Ybceghloqr *դթողութիւն* I *այսու* (Q *այսպիսեացս*) փխ. *այս*

10 KZd *թըւի* ê *թւի* L *թըւեցաւ* hl *թուեսցի* G չիք *թուի* BCDEF GH *դատավճռակիցք* ê *դատավճռակիցեք* bq *լինել* ilor *ամենեքին* eg *ամենեքեան թէ*

11 Jüeg չիք *և* JU չիք *այս*

12 b *ասիոս* d *եպիսկոպոսն* b *և ասաց* Jû *և զայս ձեր և այս իմաստդ* b չիք *և զայս* U *իմաստս* V *իմաստդ* b *իմաստայսիրեացն* q *իմաստասիրեացդ* egn *իմաստ* e *դատ դատեաց* բացի cdkmpsw-ից մնացած Ձեռ-երը *դատեաց*

13 KLZ *թըւեցաւ* Z չիք *մի* Y *անբաստանօք* bcdefghiklmpq *բամբասանաւք* (Cաև *բամբասանօք*) փխ. *ամբաստանաւք* c *անկանիցի* befgq *անկցին եպիսկոպոսք*

14 Y չիք՝ *ոք* ûd *եթէ* KLMQRS TX *այսպէս* d *այսպիսեաց*

15 I *պաղատանք* km *ի պաղատանս* c *որպիսիս* kmps *որպիսի* Yef *վերագոյնն* bq *վերագունս* d *ի վերագոյն* s *վերայղոյն* ABCDEFG HIJKLMNOPQRSTUVXYZWêûn w *վերագոյն ասացաք և յիշեցաք* R *յիշեցաւք* r *յիշեցաք որպէս ի ձեռն* TYbfpqs *սարկաւագին* e g *սարկաւագացն*

գի առաքեսցեն, քանզի սպասաւորին պատկեր ոչ է նախանձելի. եւ որ լինելոցն է վաղագոյն պաճուճել կարասցէ։ Ամենեքին պատասխանի ետուն. Սահմանեսցի այս։

ՅԾԹ (ՅԾԵ) Թ. *Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Կարծեմ թէ այս իրաւացի է, զի թէ լոր եւ իցէ գաւառ եպիսկոպոս առ եղբայր իւր եւ եպիսկոպոսակից առաքեսցէ պաղատանս, եւ մեծագոյն քաղաքին, այսինքն մայրաքաղաքին, նաեւ զսարկաւագ իւր եւ զաղաչանս առաքեսցէ տալով նմա վկայութեան թուղթս, գրելով ըստ կարգի առ եղբարս եւ եպիսկոպոսակիցս մեր, որ յայնմ ժամանակի ի տեղիսն կամ ի քաղաքսն են, լոր բարեպաշտ թագաւորն զարքունական իւրսն կառավարէ։ Ապա եթէ ոք յեպիսկոպոսաց ունիցի բարեկամս ի գաւթի թագաւորին եւ կամեսցի վասն որոյք աղաչել, որ է վայելուչ, մի արգելցէ ի ձեռն իւրոյ սարկաւագին, եւ աղաչեսցէ եւ պատուիրեսցէ նոցա աւգնականութիւն աղաչելով նմա շնորհել վարկանելով։ Իսկ որք ի Հռոմ երթան, որպէս յառաջ ասացի, սիրելի եղ-*

1 bq *առաքեսցին* G *սպասաւոր* e *սպասաւորեն* hl *սպասաւորի* hilort չիք *պատկեր, են* փխ. *է (նախանձելի), նախանձի*
2 hilort *և որ լինել և որ լինելոցն է* փխ. *և որ լինելոցն է* Xubq *լինելոց* bq *վաղվաղակի* eg *վաղվաղակոյն* b *պատճառել* փխ. *պաճուճել* ûb fq *ամենեքեան* q *պատասխան*
3 b *ետուն և ասեն սահմանեսցի* ft *և այս* Gd չիք *այս*
4 V *ոսիմոս* b *ասիոս* bq *եպիսկոպոսն* b *թէ կարծեմ* d *եթէ* H *իրաասցի է* n *յիրաւացի*
5 dn *եթէ* Sq *որ* b *և որ իցէ* bqw *գաւառի* Y *եպիսկոպոսն* r չիք *առ* d չիք *իւր* begq *առ* փխ. *(իւր) և* KLMNOPQRSTXYZWûn չիք *և*
6 u *պաղատան* KLQRSTZ *մեծագոյծ* M *մեծագոյք* u *և ի մեծագոյն* d *մեծագին* բացի cdiklmnoprstw-ից մնացած Ձեռ-երը *քաղաքէն* d *քաղաքին նայև զսարկաւագի իւր այսինքն է մայրաքաղաքին նայև զսարկաւագ* hir *այսինքն է* Y *այս (b յամենայն)* փխ. *այսինքն*
7 Y *մայրաքաղաքէն* l չիք *այսինքն մայրաքաղաքին* hlps *և նա* փխ. *նաև* Hû *սարկաւագ* bq *զսարկաւագին* H չիք *և* d *առաքեսցէ և աղաչանս տալով* F *աղաչանս* u *գաղաչան*
8 ı *թուղթս վկայութեան* p *թուղթ վկայութեամբ* s *վկայութեամբ* IJ *թուղթ* û *թողթ* bcefgkmpqs չիք *գրելով* Mêdegbilo *եղբայրս* bq *եղբայր* rt *եղբայրն*
9 hilort *առ* փխ. *և* bdefgkmpqs չիք *և* Y *և առ* q *եպիսկոպոսիցս* r *այնըմ* egq *յայն* փխ. *յայնմ* Y *որ ի տեղիսն են և քաղաքի են* ê չիք *ի (տեղիսն)* U *ի տեղի* Wbq *ի տեղիս*
10 Wd *ի քաղաքս* b *քաղաքականին* eg *քաղաքանիս* q *քաղաքանին* begq չիք *են* IJNPSVWûb ck *որ* w *ուր* փխ. *յոր* q չիք *յոր* I *բարեէպաշտ* ı *բարեպաշտութեան* p *պարեպաշտ* u *թագաւոր* H *արքունական* ubdq *իրս*
11 lKMST *կարավարէ* J *կարավառէ* Ubefginqrt *թէ* IJLSûbdegiq *եպիսկոպոսաց*
12 MXeg *ի գաւիթ* m *ի գաւիթ* հմմտ. հուն. τῶν 'επισκόπων φίλους ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ παλατίου b *կապեսցի* փխ. *կամեսցի* d *որ ոչ է* N չիք *է*
13 t *սարկաւագին իւրոյ* M չիք *իւրոյ* bcdefghikmoprst չիք *և (աղաչեսցէ)* q չիք *և (պատուիրեսցէ)*
14 ê *աւգնականութիւնն* b *աղաչել և շնորհել* Y *շնորհ* ı *շնորհելով* eg q *վարկ արկանելով*
15 IKWbhloqrt *որ* բացի GVbefghilopqrt-ից մնացած Ձեռ-երը *հռովմ* So *առաջ* d *առաջն* bcefgkmpqs *յառաջն* W *յառաջ առաջագոյն ասացի* befgq *եղբօր (եւև եղբաւր)* dr *եղբայրն*

բաւրն մերոյ եպիսկոպոսակցի Յուլիայ, զպաղատանս զոր ունիցին տալ պարտին, զի նախ նա փորձեսցէ. եւ եթէ ոչ ոք ի նոցանէ անամաւթ իցէ, եւ այսպէս զիւր հոգաբարձութիւնս տալով առաքեսցէ ի պաղատն։ Ամենեքին եպիսկոպոսքն ասացին թէ՝ Հաճոյ թուեցաւ մեզ եւ վայելուչ է խորհրդակցութիւնս այս։

ՅԿ (ՅԾՋ) *Ժ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Եւ զայս հարկաւոր գոլ կարծեմ, զի ամենայն ճշմարտիւ եւ խնամով քննեսցի, զի եթէ ոք մեծատուն կամ քողոստիկոս ի հրապարակէ աղաչեսցէ լինել եպիսկոպոս, ոչ յառաջ նախ կարգեսցի, եթէ ոչ նախ սարկաւագի եւ գրակարդացի սպասաւորութիւն կատարեսցէ, զի ընդ ամենայն աշտիճան կրթել, եթէ արժանաւոր կարծեսցի, հանել ի կամարն եպիսկոպոսութեան յառաջադիմութեամբ անցանել կարասցէ, բայց կալ յիւրաքանչիւր կարգի աշտիճան, ոչ դուզնաքեայ ժամանակի երկայնութիւն, որով ժամանակաւ հաւատ նորա եւ վարուցն յաւակամութիւն եւ հաստատումն եւ հեզութիւն ծանաւթ լինել կարասցեն. եւ այսպէս արժանի առ աստուածային քահանայութիւնն կարծեցեալ ի մեծագոյն վայե-*

1 g *մեր* E *եպիսկոպոսակցէ* b *յողիաց* eg *յոզիա* h *յուսզիայ* l *յուզսիա* km ps *ուղեայ* փխ. *յուլիայ* բացի Vû cfw-ից մնացած Ձեռ-երը *յուզիայ* u *զպաղատան* b *պաղատանսն* efgq *զպաղատանսն* N *ունիցեն* w *ունեցին*

2 Ehlo *նախափորձեսցէ* փխ. *նախ նա փորձեսցէ* H չիք *նա* p *նա նախ* ê *փորձեաց* ı *զի* փխ. *և* hl չիք *եթէ* d *ոք ոչ* n *ի նոցանէն*

3 R *զիուր* Yû *իւր* b *հոգաբարձութիւն* efghıloqrt *հոգաբարձութիւնն* be gq *ստանալով* (f *տանալով*) փխ. *տալով*

4 hq *ի պաղատանս* c *ամենեքեան* u *եպիսկոպոսք* bq *եպիսկոպոս*

5 JLZêd *թըւեցաւ* Kbc չիք *է* c *խորհրդակցութիւն* g չիք *այս*

6 b *ասիոս* dq *եպիսկոպոսն* û չիք *ասաց* cdefghıklmopqrst *կարեոր* (b *կարգաւոր*) փխ. *հարկաւոր* MQ SZ *հարկաւոր տեսանեմ գոլ* eg չիք *գոլ*

7 U *ճշմարտի* p *խնամոս* bq *քննեսցէ* bcefgikmpqrst *ոք կամ. մեծատուն* (b *մեծայտունն*) *կամ*

8 g *կամ* կրկնված է BCDE *քողոտրիկոս* W *տողոստիկոս* հմմտ. հուն. ἢ σχολαστικὸς En *ի հրապարակի է* û *ի հրապարակի* d *ի հրապարկարէ* bq *աղաչել* cdefghiklınoprst *աղաչէ* rt *լինիլ* d *որ* փխ. *ոչ*

9 W *կարգեսցին* E չիք *ոչ* k *նախասարկաւագի* h *գրակարգասցի* Q *կրակարտացի*

10 ê *սպասաւորութիւնն* b չիք *ընդ* EHKLMQRSXYZWêûdegbılmnop qrst *աստիճան* û *կրթեալ*

11 bcdefgkmpqs չիք *եթէ* d *արժանաւորի* Mê *հանելն* KLRTYZ *եպիսկոպոսութեանն*

12 b *յառաջագիմութեան* rt *անկանել* փխ. *անցանել* ê *րաց* IJPSTVûeg kt *իւրաքտնչիւր* e *յիւրաքանչ* b *իւրայքանչիւր*

13 EKLMQRSXYWêûdegilmnopqrst *աստիճան* h *յաստիճան* w *աշտիճան[ին]* DGHêbegq չիք *ոչ* ı *որ* փխ. *ոչ* bq *գուղնոքա* c *գուսնաքեա* e *գուղնայքան* fը *զուգնաքա* KLMSTXYZ *ժամանակեա* ub *ժամանակ* Fps *երկայնութեան* u *երկարութիւն, յորում* փխ. *որով*

14 û *ժամանակի* k *նոցա* փխ. *նորա* u *վարուց* e *յարուցն* (q *արուցն*) փխ. *վարուցն* L *յաւակամութեան* e *յաւակամութիւնն* b *յաւակամ* n *յաւականութիւն* ê չիք *և* (*հաստատումն*)

15 h *ի* փխ. *և* (*հեզութիւն*) ê *հեզութիւնն* û *հեզութեան* ı *կարասցին* փխ. *կարասցեն* u չիք *և այսպէս....* *պատիւ՝* էջ 263 տող 1-ին Q *յայսպէս* W *սոսա* փխ. *այսպէս* H *արժարանի*

16 I *առ* կրկնված է ê չիք *առ* IJMSXb cdefgklmpqs *քահանայութիւն* rt *կարճեցեալ* փխ. *կարծեցեալ* eg *կարծեցեալ.... ոչ գիտութիւն՝* էջ 263 տող 1-ին կրկնված է bq *զի* փխ. *ի* hlr *ի մեծագոյնն* Y *վայելեսցեն*

լեսցէ պատիւ. քանզի ոչ պատեհ է, ոչ գիտութիւն եւ ոչ բարւոք վարքն, ընդունել թեթեւութեամբ եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ առ ձեռնադրել, քանզի այս իրաւապէս նորատունկ կարճեսցի, վասն զի մանաւանդ եւ երջանիկն առաքեալ, որ հեթանոսացն եղեւ առաքեալ, երեւի արգելլումն վաղագոյն զկարգաւորութիւնն, քանզի երկայն ժամանակին փորձ զվարսն եւ զիւրաքանչիւր գործ եւ զկամս դիւրագոյն տպաւորել կարասցէ։ Ամենեքեան ասացին թէ՝ հաճոյ է նոցա եւ բնաւին ումեք ոչ շրջել զալսոսիկ։

ՅԿԱ (ՅՄԷ) ԺԱ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Եւ զայս սահմանել պարտիմք, եթէ եպիսկոպոս յայլ ի քաղաքէ եկեսցէ ի քաղաք յայլ կամ յայլ ի գաւառէ ի գաւառ յայլ՝ գոռոզութեան աղագաւ իւրոց գովեստիցն

1 bq ի պատիւ, քան (q քանի) տեղ փխ. քանզի û չիք ոչ U պատահէ փխ. պատեհ է d է պատեհ û ՝զի-տոյ է բազում գիտութիւնք մանաւանդ գիտութիւն բարութիւն խոհեմութիւն ոչ է օրէն թեթեւութեամբ ընդունել փխ. պատեհ է ոչ.... ընդունել թեթեւութեամբ Un չիք ոչ (գիտու թիւն) ê գիտութի՝ նն bq գիտութեան n տգիտութիւն ps գիտութեամբ d չիք և Ip բարւոք է Ubefghlnoqrt բարիոք

2 A վարքն ուրիշներք ձեռագայում ուղղել են վարկաք BCDEFGH Uê վարկաք n վարկա IJKLMNO QRSVXYZW չիք վարքն P չիք վարքն բայց տեղը թողել են T վարքն ավելացրել են ուրիշները b վարք W ընդունելութիւն I ընդունել թերութեամբ ընդունել

3 NO այլ փխ. առ X առ ի ձեռնադրել bcdefgkmpqs չիք առ û չիք առ ձեռնադրել.... զկարգաւորութիւնն՝ տող 5 d այսպէս փխ. այս bgq նորատուն d կարճեսցին

4 IJKLMNOPQRSTVXYZWdw երջանիկ Xdw առաքեալն b առաքեալներ Gp որ ի հեթանոսացն d հեթանոսաց befghlq չիք որ հեթանոսացն եղև առաքեալ

5 J երևելի (b և ի) փխ. երևի I երևելումն փխ. երևի արգելլումն Y արգելով hl արգելումն g կարգելումն փխ. արգելլումն NW վաղագոյն քան զկարգաւորութիւն FS Ubdn զկարգաւորութիւն u հարկ է փխ. քանզի

6 f երկեայն u ժամանակ i ժամանակի ûb փորձել u զվարս r զիւրաքանչիւրս u չիք և զիւրաքանչիւր

br գործն q գործսն û գործս կամս և դիւրագոյն MRSTXY չիք գործ Q չիք գործ բայց տեղը թողել են

7 hilort զկամսն STZ դիրագոյն b դիւայգոյն d տպաւորեսցէ փխ. տպաւորել կարասցէ u սպասաւորել փխ. տպաւորել n ամենեքին cdefg եթէ YW չիք թէ

8 hto թուեցաւ փխ. է բացի bcdefg hklmopqrstw-ից մնացած ձեռ-երը չունեն և ûh զայնոսիկ

9 b ասիոս d եպիսկոպոսն beg եպիսկոպոսաց փխ. եպիսկոպոս ասաց ilor սահմանեալ L սահմանեսցուք փխ. սահմանել պարտիմք Q պարտիւք բացի Ghdfiloprs-ից մնացած ձեռ-երը պարտիք

10 o յեպիսկոպոս q եպիսկոպոսք A յայդ (ի քաղաքէ) IJûbkms այլ (ի քաղաքէ) p չիք յայլ (ի քաղաքէ) hllort ի յայլ քաղաքէ YW ûdeg չիք ի (քաղաքէ) bq եկեսցեն befgq չիք ի քաղաք û յայլ փխ. ի (քաղաք) IJKLMQRSTUXYZ kl այլ (կամ) û չիք յայլ (կամ) begq յայլ հաւատէ (eg հօտէ) ի (e այլ g յայլ) գաւառ փխ. յայլ կամ յայլ ի գաւառէ KLMQRSTX YZêkmo այլ (ի գաւառէ) IJû չիք յայլ (ի գաւառէ) KYcdfhiklmoprst չիք ի (գաւառէ)

11 û յայլ փխ.ի HIJd չիք ի d յայլ գաւառ bq չիք ի գաւառ eghlo չիք ի գաւառ յայլ u չիք յայլ IJKLM QRSTXYWkq այլ Yê գոռոզութեանն eg գոռոզութեամբ d յաղագաւ ûbcdefghiklmopqrst իւրոյ Yûcdefghloqrt գովեստից b գովեստիցս i գգեստից փխ. գովեստիցն

սպասաւորելով կամ թէ աւանդութիւն ինչ հնազանդեցուցանելով եւ բազում ժամանակս կալ անդ, եւ եթէ քաղաքին եպիսկոպոս ոչ է հմուտ վարդապետութեան, մի՛ արհամարհեսցէ զնա եւ յաճախագոյն ի բեմէ խաւսեսցի, ամաչեցուցանելով եւ յամաւթ առնելով, որ անդ եպիսկոպոսն է, քանզի այս պատճառք սովոր են խռովութիւնս առնել, եւ յայսպիսի սովորութենէ զայլոց զաթոռ ինքեան խաւսել եւ հանել փութալ, ոչ թերահաւատելով որ նմա տուեալն է՝ թողուլ եւ յայլ փոխել։ Արդ՝ սահմանելի է ժամանակն, որ վասն այսորիկ, քանզի ոչ ընդունել զեպիսկոպոս՝ ապիրատ եւ անպիտան կարծելի է։ Բայց յիշել ի յառաջեալ ժամանակին զհայրն մեր, որ սահմանեաց, զի թէ ոք ասէ զուր ի նոսա, ի նորին քաղաքի եղիցի յերիս կիւրակէս աւուրս, Գ շաբաթս ոչ հաղորդեսցի, ի բաց շարժեսցին յաւրինաց անտի։ Արդ՝ եթէ ի վերայ աշխարհականաց այսպէս հրամայեալ է՝ ոչ է պարտ եւ աւգտակար եպիսկոպոսի, եթէ եւ ոչ մի ինչ ծանրագոյն ունիցի կարիս կամ իրս դժուարինս առ ի բազում ժամանակս թողուլ զիւր եկեղեցին եւ տրտմեցուցանել

1 t սպասելով փխ. սպասաւորելով e աւանդութիւնն b չհնազանդեցուցանել krt հնազանդեցուցանել
2 d ժամանակաւ bcdelgq չիք և W քաղաքի NOW եպիսկոպոսին X եպիսկոպոսն
3 b համարեսցի g համարեսցէ q արհամարեսցի
4 DGHê ի բեմ û ի բեմի b ի բեմէն N խօսեսցէ Wefg խօսիցի (Նաև խաւսիցի) d ամաչեցուցանել kmps և ամաչեցուցանելով U չիք և յամաւթ առնելով NOWûn ամօթ (Նաև ամաւթ)
5 begq եպիսկոպոս IVcdkmps այսպէս (W այդ) փխ. այս Y չիք այս w այսպիսի փխ. այս b սորով են RXY խռովութիւնք ê խռովել փխ. խռովութիւն առնել բացի cdhlklm oprst-ից մնացած Ձեռ-երը խռովութիւն
6 b են առնել IJNOSVWûhlmnps այսպիսի Y յայսպիսիսի e զայսպիսի êps սովորութիւն է b սովորութենէն hl սովորութեան lo յաթոռ Jûd աթոռ ê դյաթոռ զյինքեան d ինքեանս hlor ինքեանք km ps ինքեանց
7 r խոնհարել (t խորհել) փխ. հանել t փութոյ G ոչ երթա հաւատելով փխ. ոչ թերահաւատելով bcq թերէհաւատելով d թերայհաւատելով lo մնայ փխ. նմա KL տըւեալն eûb տուեալ d տըւեալն kmps չիք է (թողուլ)
8 IJXbcdl այլ û չիք յայլ l սահմանեալ է r չիք է u ժամանակ b չիք որ d այսոքիկ
9 d զի փխ. քանզի ûı եպիսկոպոս bde gq զեպիսկոպոսն
10 bhlor յիշելի է յառաջեալ (b յառաջել lo առաջեալ) d չիք յիշել ի û ht չիք ի q յառաջել ap յառաջին փխ. յառաջեալ L զժամանակին RX ժամանակնն û հայրն hq զհայր
11 û և փխ. զի Y չիք զի ûbcdefgkm qs եթէ ê ի նա փխ. ի նոսա d չիք ի նոսա eg ի նոսա որ ի նորին d ի նոսին փխ. ի նորին L չիք ի նորին քաղաքի ê քաղաքին b քաղաք d որ ի քաղաքին begq եկեղեցի փխ. եղիցի L չիք եղիցի յերիս կիւրակէս
12 Shq երիս ê յիրիս Megq կիւրակէ բացի AYûbfblort-ից մնացած Ձեռ-երը կիրակէս LMQRSTXYZ յաւուրս W երիս (շաբաթս) hdq շաբաթ eg շաբաթու êbcdfghiklmopqr st բայց փխ. ի բաց êk շարժեսցեն
13 hlo աւրինաց (Նաև օրինաց) eg այց փխ. յաւրինաց X յօրինացն bq չիք յաւրինաց bcdefgkmpqs ասաի b չիք ի վերայ
14 Q այս (W սորա) փխ. այսպէս û պարտ եպիսկոպոսի և օգտակար
15 U և եթէ ոչ hlo թէ bcdefghiklmop qrstw չիք եւ (ոչ) f չիք ոչ h մի ոչ b չիք մի cdfkmpqs մինչ փխ. մի ինչ b ծանտրայգոյն d չիք ունիցի F կարիր
16 begq թողլով q յեկեղեցին

զհաւատացելոց նմա ժողովուրդսն։ Ամենայն եպիսկոպոսքն ասացին. Եւ զայս կարի վայելչական սահմանեմք։

ՑԿԲ (ՑԾԼ) ԺԲ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Քանզի ոչ ինչ թողլի, եւ այս սահմանեսցի։ Ոմանք յեղբարց մերոց եւ յեպիսկոպոսակցաց ի քաղաքս յորս եպիսկոպոսունք կարգին, կարծեն ստանալ այժմ սակաւ ստացուածս, բայց յայլ տեղիս մեծագոյն ստացուածս, յորոց կարող են խնամարկել եւ տնանկաց. այնպէս թողացուցանել նոցա համարիմ. զի եթէ հանդերձեալ են յիւրեանց տեղիսն գնալ եւ զպտուղսն ժողովել՝ Գ կիւրակէս աւուրս, այսինքն Գ շաբաթս, յիւրեանց գեաւղս կալ նոցա եւ կամ ի մերձաւոր եկեղեցիս, յորում են երիցունք, ժողովեսցին, վասն զի մի՛ նա կարծեսցէ լինել առանց հաղորդութեան զօլ եւ զպաշտաւնն կատարել, եւ ոչ յաճախագոյն ի քաղաքն յորում եպիսկոպոսքն մտանել, քանզի այսու տարագու թիւրի բան նորա ոչ դիպելով անդ՝ ոչ ինչ վնասակար են, եւ ամ-

1 bq զհաւատացելոյն f զհաւատացեալն ghilortw զհաւատացեալ b առ. նմայ d որ ի նմա eg ի նմա BCDEFGHêd ժողովուրդս hilortw ժողովուրդն eg ամենեքեան bq ապա փխ. ամենայն ûb եպիսկոպոսք d եպիսկոպոսունք eg չիք եպիսկոպոսքն e ասացի

2 hilrtw կարդ փխ. կարի (=ճուն. (აჭობრა) q վայելչականս

3 b ասիոս d եպիսկոպոսն BCDEFGHe քանզի և ոչ eg թողուլ

4 IJKLMPQRSXYZûbdgr եղբարց ûn չիք և IJKLMNOQRSZWêbko եպիսկոպոսակցաց Yûheglq եպիսկոպոսաց

5 hirt յոր (N յորո) փխ. յորս NO յեպիսկոպոսունք R եպիսկոպոսանք bq եպիսկոպոսք (b եպիսկոպոսունք) նոքա կարգին IJû կարծին beg ստացուած վ ստուած փխ. ստացուածս

6 hl չիք բայց… ստացուածս HIJKLMQRSTXYZû այլ û աեղի Y մեծագոյնս bcdefgikmopqst մեծապէս beg ստացուած q ստուած փխ. ստացուածս HIJKLMQRSTXYZûd որոց

7 Kbcdefghiklmopqrst խնամ արկանել hl տնանկացն LMQRSTXYZ en այսպէս bq յայսպէս hl նոցա այնպէս համարիմ ê համարեմ

8 bcdefghiklmpqrs թէ befgq հանդերձ են IJKLMQRSTXYZûbdk իւրեանց q յիւրոց RXYWbcdefghiklmopqrst տեղիս DGHêb զպտուղս ù պտուղսն

9 Q ժողովեալ ſg ժողով u կիւրակէ b կիրակէ բացի AWcefgh lnoqt-ից մնացած Ձեռ-երը կիրակէս ê աւուր k աւուրն eg այսինքն աւուրս IJKLMQRSTUXZûbdefgh ilo իւրեանց q իւրոց Y չիք յիւրեանց

10 BCDEFGHSê գեղս IJVXWûbdt գիւղս lo գիւղ KLMNOPQRTegb nw գեւղս Y նոցա գեօղս կալ be gq չիք և dkmps չիք ի b մերձաւորութեան E եկեղեցի՝ êbnqs յեկեղեցիս r եկեղեցին IJd որում hlo որ կան փխ. յորում են Z չիք են bnq երիցունք l երիցունքն

11 k ժողովեսցին b մեր փխ. մի A նա ձախ լուսանցքում R չիք նա t նա մի կարծեսցէ bcdefgkmpqs կարծեսցէ նա (p զնա) BCDEFGH Wê կարծեսցի û լինիլ ê հաղորդութեանն

12 ûbq զպաշտաւն (Նաև զպաշտօն) d պաշտաւնն S աճախագոյն h ոչ ի յաճախագոյն

13 Sd որում cefghiklmopst եպիսկոպոսն r եպիսկոպոսք bq եպիսկոպոս Vûd մտանեն t մտեալ էր քանզի eg այսոյ G տարագուարթիւրի I տարաղաթիւրի u տարագութիւն փխ. տարագու թիւրի kmps սարագու փխ. տարագու

14 bcdefgkmpqs և թիւր ên բանն t դիտելով փխ. դիպելով W վնասել կարեն փխ. վնասակար են S ամբարաւած Y անբարհաւած

բարհաւաճ եւ հպարտ կարծեացի յանցանացն։ Ամէն եպիսկոպոսքն ասացին. Հաճոյ է եւ այս կարգաւորութիւն։

ՑԿԴ (ՑԾԹ) ԺԳ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Եւ այս դարձեալ հաճոյ թուեսցի, զի թէ ոք սարկաւագ կամ երէց կամ ոք ի վիճակելոց անհաղորդ եղիցի եւ առ այլ եպիսկոպոս, որ գիտիցէ զնա, ապաւինեսցի, ճանաչելով նորա, թէ իւրոյ եպիսկոպոսին հանեալ է զնա յաւրինաց, ոչ է պարտ նմա իւրոյ եպիսկոպոսակցին եւ եղբաւրն թշնամանս ածել եւ աւրէնս տալ։ Ապա եթէ զայդ առնել իշխեսցէ՝ գիտասցէ թէ ի ժողով եպիսկոպոսացն պատասխանատուութեան պարտապան լինել նմա։ Եւ ամենեքին եպիսկոպոսքն ասացին. Այս դատաստան եւ զխաղաղութիւն հանապազ պահեսցէ եւ զամենեցուն զիմաստութիւն։

ՑԿԴ (ՑԿ) ԺԴ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Որ հանապազ զիս շարժէ, լռել ոչ պարտիմ։ Եթէ ոք եպիսկոպոս բարկացող գտցի, որ ոչ պիտոյ է այսպիսւոյ առն կրաւնաւորիլ, եւ վաղվազակի յանդիման երիցու

1 cdkmps կարծի KLMQRTXYZbdef gq յանցանաց S անցանաց hl ամենայն t ամենեքեան ասացին եպիսկոպոսքն b եպիսկոպոս egq եպիսկոպոսք
2 ABCDEFGHIJNOPRVWê չիք է eg չիք այս IJ կարգաւորութիւնք KMQRSTXYd կարգաւորութիւնս
3 b ասիոս dk եպիսկոպոսն e եպիսկոպոսաց փխ. եպիսկոպոս ասաց LZêk թըվեսցի
4 bq եթէ eg սարկաւագաց p երէց կամ սարկաւագ begq կամ ո (hq ով) ոք h չիք կամ (ոք) IL ի վիճակելոցն ABCDEGHIJKLMNOPQRSTUVX YZWêûn անտի հաղորդ փխ. անհաղորդ հմմտ. հուն. 'ακοινώνητος γένηται
5 ûm լիցի d եղեցի BCDEGHIKLMR êlps չիք առ b չիք զնա ապաւինեսցի... հանեալ է q յապաւինեսցի
6 A սկզբնապես զնորա բայց գրիչը ուղղել է նորա cdefgkmps զնա փխ. նորա q չիք նորա թէ... հանեալ է բացի Ailnort-ից մնացած ձեռ-երը զնորա eg չիք թէ իւրոյ... հանեալ է X յիւրոյ hlo իւրով X եպիսկոպոսէն G չիք եպիսկոպոսին... իւրոյ BCDEFGHXên չիք է (զնա) ê յաւրինացն g օրինաց
7 rt նայ փխ. նմա bceghiklmopqst իւր փխ. (նմա) իւրոյ d եպիսկոպոսակցին իւր Y եղբօր
8 KLMQRSTXYZdr յօրէնս (նաև յաւրէնս) s ապէ hlloprt թէ iort զայս hl չիք զայդ p առնիցէ և իշխեսցէ
9 H գիասցի cdefgq եթէ û որ փխ. թէ RYb ժողովս X ժողով IJOûe gq պաասխանութեան KLMQRS TXYZ պատասխանատուութիւն Vh պաաասխանաարութեան ê պատասխանատութեանն b պաասախանազրութեան d պատասխանատըւութեամբ l պատասխանութեանն mnw պատասխանատուութեան
10 KLMQRSTXYZilort պարտական l լինիմ q լինելն Yêloqt ամենեքեան u ամենայն ûh եպիսկոպոսք
11 hlo չիք և (զխաղաղութիւն) ê զխաղաղութիւնն uot խաղաղութիւն h խաղաղութեան l խաղաղութեանն eg զազաչութիւն (b զազաչանութիւնս) փխ. զխաղաղութիւն t չիք հանապազ
12 Vêblq զիմաստութիւնն
13 b ասիոս d եպիսկոպոսն e եպիսկոպոսաց փխ. եպիսկոպոս ասաց NO XW ոչ փխ. որ bq շարժէ լինել լռել r լսել փխ. լռել X որ փխ. ոչ
14 rt պարտիմք hl թէ bq բարկացողք բացի A-ից մնացած ձեռ-երը բարկացուղ p իցէ փխ. գտցի lo ոչ ոք փխ. որ ոչ P զիտոյ է փխ. պիտոյ է
15 CGHYêbcdefgiqrt այսպիսոյ IJû այսպիսոյն p այսպիսւոյն hlo այսպիսի R կրօնաւորել ê կրաւնաւորել û կրոնաւորին hl չիք և b յանդիման էր Vbdeghl mq երիցու

կամ սարկաւագի շարժել հանել զոմանս յեկեղեցւոյն կամեսցի, Նախախնամելի է ոչ յանկարծակի զայնպիսին դատապարտել եւ զրկել ի հաղորդութենէ։ Ամենեքեան ասացին. Որ արտաքսին՝ ունի իշխանութիւն յեպիսկոպոս նորին մայրաքաղաքացւոյն սոյն գաւառին ապաւինել. ապա եթէ մայրաքաղաքի եպիսկոպոսն ոչ իցէ անդ, ի մաւաագոյն գաւառին եպիսկոպոսն ընթասցի եւ աղաչեսցէ, զի ճշմարտիւ խուզեսցի իր նորա։ Քանզի ոչ է պարտ չտալ զլսելիս աղաչողացն. եւ այն եպիսկոպոս, որ կամ իրաւամբք կամ յանիրաւի եհան զայնպիսին, իրաւաբար՝ թերել, զի հարցաքնին իրացն եղիցի եւ կամ հաստատեսցի նորա դատավճիռն կամ ուղղութիւն լիցի։ Բայց նախ առաջին զգուշիւ եւ հաւաստեաւ ամենայն ինչ քննեսցի եւ զոր հանեալն է յաւրինաց յառաջ քան զքննութիւն իւրին անձին վրէժխնդիր ոչ պարտի առնել հաղորդութեանն։ Իսկ եթէ ժողովեալ ոմանց յուխտաւորացն տեսցեն զամբարտաւա-

1 e սարկաւագոյ e զովանս f զովմանս IPVYcdfhilo յեկեղեցոյն KSêû եկեղեցւոյն NOWegr եկեղեցոյն b յեկեղեցոյ q յեկեղեցուն bcdefg kmpqs կամիցի hilort կամեսցին
2 û է և ոչ S անկարծակի ort զայսպիսին
3 g չիք ի, հաղորդութենէն b ի հաղորդութենէն cdhiklmorst ամենեքին f ամենիքին defgbiklmort արաաքսեն cps արտաքսէն bq արտաքինսեն փխ. արտաքսին bdq ունին
4 ê իշխանութիւնն IJWbt եպիսկոպոս G յեպիսկոպոսի Vw յեպիսկոպոսն u չիք յեպիսկոպոս eg նորի Ybcde fgblqr մայրաքաղաքացոյն w մայրաքաղաքին. հմմտ. հուն. τῆς μητροπόλεως: loprt նոյն
5 l ապաւինիլ d ապինաւինել ps թէ l չիք ապա եթէ... եպիսկոպոսն IJKLMQRSTXYZûd մայրաքաղաքին Gcb մայրաքաղաքացի V մայրաքաղաքոյն BCDGHuı եպիսկոպոս l չիք եպիսկոպոսն L որ (S ընթ) փխ. ոչ KQ չիք ոչ LM է փխ. իցէ Q չիք իցէ bq ոչ ինչ իցէ
6 q իմասանագոյն փխ. ի մաւտագոյն bq գաւառի û եպիսկոպոս ընթասցէ g ընթասցին b չիք և աղաչեսցէ eg աղաչիցէ f աղաչիցի q աղաչեսցի
7 q չիք զի R խուզեսցիր dq խնդրեսցի (eg խնդրեսցէ) փխ. խուզեսցի b ի փխ. իր G չիք նորա b չի տալ u լսելի
8 r ի աղաչողացն û աղաչողաց begq աղաչանացն մնացած Ձեռ-երը աղաչաւորացն W այնպէս փխ. այն եպիսկոպոս bdegkmpqs եպիսկոպոսն q ոչ փխ. որ begq կամի փխ. (որ) կամ t չիք կամ (որ) Vbe իրաւամբ S իրա[ւա]մբք ud իրաւամբ d և կամ bg և փխ. կամ
9 CDGHIJKLMQRSTXYZêhilnort անիրաւի ûdbcefgkmpqs անիրաւ b էհան bq այսպիսին բացի t-ից մնացած Ձեռ-երը այնպիսին e իրաւամբ d իրաւաբերել U բերի befgq բերել û չիք զի HIJKLMQRSTXYZW bcdefghiklmnopqstw հարցաքննին
10 R ի րացըն փխ. իրացն H իրաց և նեղիցի փխ. իրաց եղիցի û չիք իրացն ı եղիցին p չիք և (կամ) begq չիք կամ (հաստատեսցի) l կամ հաստատեսցի նորա դատավճիռն կրկնված է û դատաստանավճիռ b դատավկճիռն r և կամ ê ուղղութիւնն d յուղութիւն
11 ê րաց g չիք բայց û չիք բայց նախ առաջին... կատարել պարտին՝ 268-րդ էջի 7-րդ տողը b նախ և առաջին ê առաջինն rt յառաջին
12 bq հանեալ էր յօրինացն ê աւրինաց d աւրինացն V չիք քան R զքննութեամբ ê զքննութիւնն
13 V յանձին bq անձինն bcdefgkmp qs վրէժխնդրութիւն IJ պարտ է Ychklmoprst հաղորդութեանն
14 hl ժողովել b յոմանց p չիք ոմանց IOSWgkpr ուխտաւորացն V w յուխտաւորաց XY զանբարտաւանութիւն ê զամբարտաւանութիւնն eq զամբարտաւանութեան rt զամբաւհաւանութիւն փխ. զամբարտաւանութիւն i զամբարհաւաճութիւն b զամբարտաւանութիւն

նութիւն եւ զամբարհաւաճութիւն նորա. քանզի ոչ իրաւացի է թշնամանս կամ բամբասանս նանիր կրել, դառնագոյն եւ ծանրագոյն բանիւք պարտին դարձուցանել զայնպիսին, զի որ զվայելուչսն հրամայէ՝ սպասաւորեն նմա եւ հնազանդին. զի զոր աւրինակ եպիսկոպոս ընդ սպասաւորաց պարտի աչալուրջ ունել զկամս եւ զսէր, նոյնպէս եւ որ ընդ հնազանդութեամբն են աննենգ սպասաւորութիւն եպիսկոպոսաց կատարել պարտին։

ՑԿԵ (ՑԿԱ.) ԺԵ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Եւ զայս ամենայն սահմանեցաք, զի եթէ ոք եպիսկոպոս յայլ ի նահանգէ կամեսցի զայլոյ սպասաւոր առանց կամաց իւրոյ եպիսկոպոսին յաշտիճան ինչ կարգել, անզաւր եւ անհաստատուն եղիցի այնպիսի կարգաւորութիւն կարծեցեալ։ Ապա եթէ ոմանք զայս անձանց հրամայեսցեն, չեղբարց եւ չեպիսկոպոսակցաց մերոց [ի] յիշումն եւ յուղղութիւն պարտին ածել։ Ամենեքին ասացին. Եւ այս սահման կացցէ անքակտելի։

ՑԿԶ (ՑԿԻ) ԺԶ. Ալետիոս եպիսկոպոս ասաց. Ոչ անգիտանալք թէ՝ որպիսի՞ եւ ո՞րքան է Թեսաղոնիկեցւոց մայրաքաղաքն. արդ՝ բազում անգամ

1 Yq զանրարհաւաճութիւն ê զամբահաւաճութիւնն XY չիք ոչ
2 Q թշնամունս Y և փխ. կամ DH Y բանբասանս KQRTXZ բասանս փխ. բամբասանս ê չիք կամ բամբասանս lbq ի նանիր d [ն]անիր hl զառնագոյնս t չիք և DGH Me չիք և ծանրագոյն
3 n զայնպիսիսնս t չիք որ Khlort վայելուչսն i վայելուչս
4 d հրամէ V սպասաւորէ t սպասաւորել lVw նոցա փխ. նմա k չիք զի KLMRSTXZ յորինակ (Նաև յաւրինակ)
5 Qbq եպիսկոպոսն blo եպիսկոպոսք L սպասաւորացն t սպասաւորի I պարտին b պարտ է R աչալուրջ hhilort զկամսն
6 Hb զսէրն kmps որք W չիք որ b չիք ընդ l ընդ նորա հնազանդութեամբ JYWêbqr հնազանդութեամբ Wê սպասաւորութիւնն d սպասաւորու KLMQRSXYZ հնազանդութիւն (T հնաւանդութիւն) փխ. սպասաւորութիւն
7 b եպիսկոպոսի eg եպիսկոպոսք q եպիսկոպոս Q կատարիլ b կատարեալ
8 b ասիոս bq եպիսկոպոսն de եպիսկոպոսաց փխ. եպիսկոպոս ասաց J յամենայն befgq հաստատեցաք փխ. սահմանեցաք
9 fhiklmnoprst թէ bor յեպիսկոպոս l յեպիսկոպոսի IJûbkr այլ dht ի յայլ նահանգէ Wûln չիք ի r ի նայհանգէ G ի նա[հանգէ?] beigq զայլոցս (efg զայլոց) սպասաւորս
10 begiqr իւրոց M աշտիճան Eeg աստիճան DGHIJKQRSXYZWênuhi klmopqrst յաստիճան
11 t չիք և D անհաստատ t հաստատուն d եղեցի eg եղիցին I լինիցի փխ. եղիցի KLMQRSTXYZb այսպիսի h այնպէսի k այնպէս Vêeg qt կարգաւորութիւնն
12 Wbefghilopqrt թէ hlrt յանձանց b հրամայեսցին IJêûdegkt եղբարց
13 eg չիք և (յեպիսկոպոսակցաց) IJK LMQRSTVXêkpt եպիսկոպոսակցաց Yûbdegq եպիսկոպոսաց o մերոյ բացի t-ից մնացած ձեռ-երը և փխ. ի բոլոր ձեռ-երը չունին ի IJûdpq ուղղութիւն ê յուղղութիւնն ı չիք պարտին
14 BCDGHYêbegnq ամենեքեան b ասեն eg չիք ասացին bcdefghiklmo pqrst չիք և (այս) KMQRXZd eg սահմանս h սահմանն R անքակելի յետիոս եպիսկոպոս բացի KNOWûbhilnoqrtw-ից մնացած ձեռ-երը անքակելի
16 b այէտիոս f այէիտոս i [ա]յենտիոս d եպիսկոպոսն hl չիք եպիսկոպոս H գիտանայք rt անգիտանայ hlo չիք ոչ անգիտանայք
17 b կամ փխ. և ût չիք է KLMRS TZ թեսաղոնիկեցւոյ Ybdefgiq rt թեսաղոնիկեցոց U թեսաղովնիկեցւոց h թեսաղովնիկեցոց bq մայրաքաղաքն (b մայր-այքաղաքն) թէ որպիսի և որքան արդ բազում

ի սա յայլ գաւառաց երիցունք եւ սարկաւագունք գան եւ ոչ բաւանդակէ նոցա սակաւ ժամանակ լինել անդ, այլ բազում ժամանակս անդ մնան, կամ թէ երբեք ուրեք յետ բազում ժամանակի յիւրեանց տեղիս դառնալ հարկաւորին. անդ վասն այսպիսեացն սահմանելի է։

ՅԿԷ (ՅԿԳ) ԺԷ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Ժամանակք որ ի վերայ եպիսկոպոսաց սահմանեալ՝ պահեսցին եւ ի վերայ նոցա:

ՅԿԸ (ՅԿԴ) ԺԸ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Թ·ելադրելով եւ եղբաւրն մերում Ոլիմպիայ եւ այս հաճոյ թուեցաւ, թէ եպիսկոպոս կամ ուխտաւոր բռնութիւն կրեալ անիրաւութեամբ արտաքսեսցի վասն ուղղութեան եւ կամ վասն խոստովանութեան տիեզերական եկեղեցւոյ կամ վասն ճշմարտութեան վրէժխնդրութեան, փախչելով ի վտանգէն անմեղ եւ ընդ կարգաւ լինել եկեսցէ յայլ ի քաղաք, մի արգելուցու անդ այնքան կեալ, մինչեւ դարձցի եւ ղթշնամանացն որ եղեւն ի նա, զերծումն գտանել կարասցէ։ Վ·անզի խիստ եւ ծանրագոյն փախստա կրեալ յանիրաւ, ոչ ընդունելի ի մէնջ, քանզի

1 IJSûbfg *այլ* b *իրիցունքն* q *իրիցունք* NOW չիք *և սարկաւագունք* b *սարկաւագունքն* q *սարկաւագոյնք* P *գնան* û չիք *և (ոչ)* բացի GHfp s-ից մնացած Ձեռ-երը *բաւընդակէ* Wcghilortw *բովանդակէ*

2 efg *ժամանակս* bq չիք *լինել.... ժամանակս* Y *լինել նորա անդ* BU *այդ* lo չիք *այլ*

3 N *անդն* p *մնան անդ* P *մնան* ծախ լուսանցքում IJKLMQRSTXZê *յերբէք* bcdfhiklmopqrst *երբ* փխ. *երբեք* FU չիք *ուրեք* LMRXYZbef gq *ժամանակաց* KQST *անժամանակաց* IJKLMQSTXYZûdhklo *իւրեանց* Rbq *իւրոց*

4 ê *հարկաւորեն* b *ի հարկորին* cefgh iklmqstw *արդ* փխ. *անդ* û *այսպիսեաց* befghiloqrt *այսպիսեացս* d *այնպիսեացն*

5 u *ոսիայ* b *ասիոս* d *եպիսկոպոսն* e *եպիսկոպոսաց* փխ. *եպիսկոպոս ասաց* b *ժամանակն* dt *ժամանակ* բացի befgq-ից մնացած Ձեռ-երը *եւ* փխ. *որ* di չիք *որ* d *եպիսկոպոսաց ի վերայ*

6 bklot *սահմանել* befgpqs *պահեսցի* Wi չիք *և* bcdefgimopqrst *սոցայ* bq այս հոդվածը գրված է ԺԶ հոդվածի տեղը, ԺԷ-ն՝ ԺԶ։

7 bq *ասիոս* d *եպիսկոպոսն* ep *եպիսկոպոսաց* փխ. *եպիսկոպոս ասաց* i *թելադրել* irt *մերոյ*

8 BCDEFGHNOPQRXYZWê *ողոմպիայ* An *ողիմպիայ* U *ոզքմիպիա* V *ոլինպիա* û *ոլիմպեայ* begq *ուղղումպրոց* f *ուղղումպրայ* cdkmo rs *ուղումպիայ* hl *ուղումբիայ* i *ուղումպիա* p *ուլումպիայ* t *սուղումպիայ* W *ոլիմպիեայ* i *այս ի հաճոյ* KLZ *թըւեցաւ* bcdefhiklmo pqrst *եթէ* NOW *թէ* փխ. *կամ* hl *ուխտաւոր ըռնաւոր* *բռնութիւն*

9 ê *բռնութիւնն* k *բռնութեամբ* hil or *կրել* t *կրէ* d *արտաքսեսցէ* q *արտաքնեսցի* O *ուղղութեամբ* Ydt *ուղղութեանն*

10 bcdefghiklmopqrst չիք *և (կամ)* km ps չիք *(կամ) վասն* Y *խոստովանութեանն* êb *խոստովանութեամբ*. JNOPVYêbfhiloq *եկեղեցոյ* M *յեկեղեցւոյ* d *եկեղեցոյն* eg *եկեղեցի*

11 QY *ճշմարտութեանն* Y *վրէժխնդրութեանն* bcdgkmps *փախչել* eq *փաղչել* begq չիք *ի վտանգէն... լինել*՝ առղ 12

12 ê *անմեղի* t *լինիլ* IJûb *այլ* dhlt *ի յայլ քաղաք* (hl *քաղաքի*) Wû չիք *ի* Y *ի քաղաքաց մի և արգելու* u *արգելուք* bdgs *արգելցու* բացի cfhik lmoprt-ից մնացած Ձեռ-երը *արգելու* q *արգելեցու*

13 W *այսք անդ անկեալ մինչչև* bcde fgkmpqs չիք *անդ* d *այս ցանկալ* փխ. *այսքան կեալ* X *այնքան* ck mps *կայ* rt *կեա* bq *անկեալ* փխ. *կեալ* NOV *մինչչև* q *մինչ* e *դարձի* w *արգելուլ* ê չիք *և* Sb *ղթշնամեացն* Wq *ղթշնամանեացն* hlo *թշնամանացն*

14 KQ *եղեն* Wegḥiloqt *եղև* q *նա ի զերծումն* b չիք *ի* h *զեղծումն* G չիք *և*

15 p *կրեաց* S *անիւրաւ* begq *անիրաւ* Mcfhilmpst *ընդունել* r *ընդունիլ* eg չիք *ի* b *ի մէջ*

բազում լաւակամութիւն եւ սիրակամութիւն պարտ է շնորհել այնպիսւոյն։ Ամենեքին ասացին. Հաճոյ թուեցաւ եւ այս։

ՑԿԹ (ՑԿԸ) *ԺԹ. Գաւդենտիոս եպիսկոպոս ասաց. Գիտե՛ս, եղբայր Ալեւտիէ, եթէ յետ այնորիկ անդրէն կարգաւորեալ եպիսկոպոսին՝ այսուհետեւ խաղաղութիւն հաստատեսցի, զի մի՛ նշխարք երկպառակութեան մնասցեն յեկեղեցական կանոնս. Թուեցաւ ե՛ւ որք ի Մովսէսէ կարգեցան ե՛ւ որք յԵւտիւքինոսէ, քանզի նոցա եւ ոչ մի ինչ մեղանք գտան՝ զամենեսին ընդունել։*

ՑՀ (ՑԿԶ) *Ի. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Իմոյ նուաստութեանս է այս դատաւճիռ, քանզի հեզք եւ համբերողք պարտիմք լինել եւ հանապազորդ առ ամենեսեան ունել գորովս, որք միանգամ ի վիճակէ եկեղեցական յառաջ մատեան յոմանց եղբարց մերոց, եթէ կամեսցին դառնալ անդրէն, յորս եւ անուանեցան յեկեղեցիս, յայսմհետէ ընդունել, բայց Եւտիւքիանոսի որ չեւ եպիսկոպոսի անուն անձին*

1 Y *լաւակամութեանն* ê *լաւակամութիւնն* bh *լաւականութիւն* e *լաւակամայութիւն* ê *սիրակամութիւնն* Y *սիրակամութեանն* Rd hl չիք *և սիրակամութիւն* բացի IJ KLMNOPQRSTVXYZWûbqw-ից մնացած Ձեռ-երը *պարտի* GIKMP QRSTVXYZWêûcefghlor *այնպիսոյն* bqt *այսպիսոյն* d *այնպիսուն*

2 Mbeghlqr *ամենեքեան* T *ամենեքեան ասացին* ձախ լուսանցքում AB CDEFGHIJKLNOPQRSUVXYZW ên չիք *ամենեքին ասացին* b *թէ հաճոյ* KLZd *թըւեցաւ* BCDEFG HMPZWcfgbikmnpr *զայս* Yg չիք *և* Y չիք *այս*

3 D *յաւդէնտիոս* ê *աւաէնդիոս* b *եւդէնտիոս* g *եւթենաիոս* t *փօտէնիոս* d *եպիսկոպոսն* c *եպիսկոպոսաց* փխ. *եպիսկոպոս ասաց* ôegq *գիտէ* d *եղբայրայր* BCDEFGHêchlr *այիտիէ* d *այյեաիէ* eg *այեաաիկէ* f *այաաիէ* ot *այէտիէ* bq *ատեաց* փխ. *այետիէ*

4 hl *թէ* Vb *անզէն* b *յայսուհետև* p *այնուհետև*

5 ê *խաղաղութիւնն* e *հաստատեցի* û *և* փխ. *զի* begq *մինչև արք* (q *որք*) փխ. *մի նշխարք* U *երկուպառակութեան* Y *երկպառակութեանն*

6 KLQRSXYZegt *եկեղեցական* p *յեկեղեց[ակ]ան* Un *կանովնս* KL Z *թըւեցաւ* KRXikmnpst *մովսիսէ* Y *մօսսեսս* g *մովսէսէ*

7 VW *ոյք* փխ. *որք* M *յետիւքինոսէ* Xefghiloqrt *յեւտիքինոսէ* W *յեւտիաքինոսէ* kmps *մեղան*

8 IJW *գտաք* KLMNOQRSTVX YZ *գտանք* û չիք *գտան* bdeglo rt *զամենեսեան* f *զամենիսետն*

9 b *ասիոս* d *եպիսկոպոսն* e *եպիսկոպոսաց* փխ. *եպիսկոպոս ասաց* L *նյւաստութեանս* begq *նուաստութենէ* d *նուաստութենէս* ûc չիք *է* êl *դատավճիռս* h *դատայվճիռս* b *դատաստան վիճիռ*

10 S չիք *և (համբերողք)* ê *պարտեմք* t *լինիլ* û չիք *և (հանապազորդ)*

11 d *ամենայն* bcdefgkmpqs չիք *ունել* û *գդորովս* hlo *գորով* KLMSZd km *գրովս* (brt *գրովք* l *գրով* q *գրովքս*) փխ. *գորովս* begq *որ* bgoq չիք *ի*

12 H *և եկեղեցական* b *եկեղեցականաց առաջ* S *մատ[եան]* IJu *ոմանց* p *յեղբարց մերոց յոմանց* IVf gw *յեղբարց* û *կա[մես?]ցիս*

13 û չիք *դառնալ.... յեկեղեցիս* d *յեկեղեցիս* կրկնված է SVeglo *եկեղեցիս* b *եկեղեցի* lt *այսմհետէ* r *այսըմհետէ*

14 befgq *ընդրել* (ö *ընտրեալ* f *ընդունել*) *յայսմհետէ* (eg *յայժմհետէ* b *յայսմնհետէ*) p չիք *ընդունել* RU Ybhilor *եւտիքիանոս* t *եւտիքինոս* û *տիքիանոսի*) բացի DGcp-ից մնացած Ձեռ-երը *եւտիքիանոսի* rt *չէ* փխ. *չեւ* H չիք *չև*, *չեպիսկոպոսի* RXY չիք *անուն* w *անուն է* անձին eg *յանձին*

պարտ է վրէժխնդրել, այլ եւ ոչ զՄովսէսէ եպիսկոպոսութեան արժանի գոլ կարծել։ Իսկ եթէ աշխարհական հազորդութիւն պահանջեսցեն, ոչ էր պարտ Նոցա ուրանալ։ Ամենեքեան ասացին. Հաճոյ է։

ՑՀԱ (ՑԿԷ) ԻԱ. Գաւդենտիոս եպիսկոպոս ասաց. Այսոքիկ փրկչապէս եւ կարգաւ սահմանեալք եւ վայելչաբար առ ի սաստումն մեզ քահանայիցս Եւ Աստուծոյ հաճոյ եւ մարդկան, զոյժ եւ զաւրութիւն Նոցա ունել ոչ կարասցէ, եթէ ոչ երկիւղիւ հետեւեսցէ արտաքերեալ դատավճռացս։ Քանզի գիտեմք եւ բազում անգամ վասն սակաւուց ոմանց զանամաւթութեանց զաստուածային եւ զպաշտելի անուն քահանայութեան ի բամբասանս գալ։ Արդ՝ եթէ ոք որ ամենեցուն հաճոյ թուեցաւ իշխեսցէ ամբաստանութեամբ մանաւանդ եւ կամ ամբարհաւաճութեամբ կամաց հաճոյ լինել, այլ ինչ ոչ գործել, գիտասցէ, զի ի՛ յանց պատասխանատուութեան զինքն պարտական առնիցէ եւ զպատիւն եւ զարժանաւորութիւն եպիսկոպոսութեանն ի բաց ընկենուլ։ Ամենեքին պատասխանի

1 BCF այդ Vn ապա փխ. այլ h զոչ BCDEFGHPRSYWfkmpst զմովսիսէ ê մովսիսէ û մովսէսէ b մովսէս Uê եպիսկոպոսութեանն Y եպիսկոպոսութիւն

2 bq զործ փխ. գոլ bfq յաշխարհական d աշխարհականաց e հազորդութիւնն GLNOWq պահանջեսցին û պահանջեսցէ

3 û է bdhiklmopqrst ամենեքին f ամենիքին

4 bq թէ հաճոյ է

5 DGH յաւդէնտիոս ê̱ɡ աւդէնաիոս b եւդէնաիոս d եպիսկոպոսն e եպիսկոպոս կրկնված է RX այսորիկ u այսոցիկ bq որք փխ. այսոքիկ b կարդեալք hl կարգօք

6 b վայելչապէս d չիք ի M սասակումն b սազդումն Yd խոսաումն փխ. սաստումն b մեզք փխ. մեզ k մեզ ի քահանայիցս u քահանայից

7 Y չիք ե (աստուծոյ) t չիք ե (մարդկան) G և զոյժ E զզոյժ MYegmp rst զյոյժ bq յոյժ BCDEFGHKM VZWcegnp զզաւրութիւն ê զաւրութիւնն hlo նորա փխ. Նոցա

8 beg առնել փխ. ունել hlo չիք ոչ ABEFGHSUXYbcfnq երկիւղիւ ps արտաքերեալք b սրտայրերեալ փխ. արտաքերեալ

9 BCDEFGHê դատ վճռացս V դատավճռայս Y դ[ա]տավճռոյս b դատավիճիռացս ps դատավճռացն r դատավճըռառըս t դատավճռաւս û վճռաց փխ. դատավճռացս d զի m չիք անգամ GI սակաւուց

10 IJ զանյամօթութեանց u անամօթութեանց rg անօթութեանց u զաստուածայի

11 N քահանայութեամբ Yê քահանայութեանն KX բամբա[սա]նս Y բանբասանս. գոլ փխ. գալ

12 Wr չիք որ KLZd թըւեցաւ ê անբաստանութեամբ Y անբարտաւանութեամբ bdq ամբաստանութեան

13 bdegq չիք մանաւանդ և կամ ամբարհաւաճութեամբ û չիք մանաւանդ և V ա[մ]բարհաւաճութեամբ M ամբարհաւաճութեան Y անբարհաւաճութեամբ ckmps ամբարտաւանութեամբ փխ. ամբարհաւաճութեամբ t լինիլ

14 Z ոչ ինչ W որ փխ. ոչ B այդ H գիտասցի, չիք գի ի Ubefgq չիք ի A սկզբնապես յանցս ուրիշ ձեռը ձախ լուսանցքում ավելացրել են ան և սրբագրել յանցանս caikm ps յանց eg այնց ft յայնց Y յանձինս (h յանձն lo յանձ h այն q յայն) փխ. յանց մնացած ձեռերը յանցանս A պատասխանատուութեան CDGHt պատասխանութեան ê պատասխանութեանն Y պատասխանատուութեանն bq պատասխանաըութեան ps պատասխանատուութիւն

15 ûeg զպատիւ êbilortw զարժանաւորութիւնն egq զանարժանութիւն

16 CDFGHKLQRSTUVXZWûint եպիսկոպոսութեան M եպիսկոպոսութեանց bcdfkms եպիսկոպոսին eg եպիսկոպոսի pq եպիսկոպոսութիւնն I եպիսկոպոսութեան կրկնված է IJKLMNOPQRTVYZWefgqw ամենեքեան S ամենեքեն

արարին. Վայել է եւ հաճոյ են այսպիսի կամք։ Եւ այս անտի եւ եթ, մանաւանդ ճանաչելի եղիցի եւ կատարեսցի, եթէ իւրաքանչիւր ոք ի մէնջ յանցս եւ յուհս կարգեալ են. տեսանելով եպիսկոպոսին խնդրեսցէ զպատճառս ուղղոյն, եւ ուր զուղեգնացութիւնն արասցէ. եւ եթէ գտցէ զնա ի պաղատն անդր երթալ՝ խնդրեսցէ ի նմանէ զպատճառն, որք ի վերայ եւ առաջի կալին։ Ապա եթէ կոչեցեալ է զնա եւ երթալ, մի խափանեսցէ զնորա զերթն, իսկ եթէ յաղագս ցուցանելոյ զանձն, որպէս յառաջագոյն ասացաք ձեռում սիրոյդ, վասն իրիք աղաչանաց ուրեք երթիցէ ի պաղատն, ոչ ձեռնարկել պարտ է ի թուղթսն եւ ոչ հաղորդել ընդ այնպիսումն։ Ամենեքին ասացին. Սահմանեսցի եւ այս։

1 r եւոուն փխ. արարին U չիք է beg չիք և (հաճոյ են) u է փխ. են b կամաւք u չիք և այս անտի… արասցէ և՝ տող 5 DGHlêbdhklmoqs և եթէ փխ. և եթ

2 beq ճանաչել I կատարել J կատարելի b թէ Y իւրաքանչիւրք

3 FY չիք ոք U ի մէջ S անցս êbcdeg hiklmopqrst յանցանս փխ. յանցս Mêhl ռահս d յահս փխ. յռահս b. f gq եմք փխ. են bq և տեսանելով bilort եպիսկոպոսի

4 բացի INOPhlmpqtw-ից մնացած Ձեռերը խնդրեսցէ m ի նմանէ զպատճառս w զպատճառն d ոյղոյն բացի KLMRTVXZWfiortw-ից մնացած Ձեռերը ուղոյն bqt որ (Q իւր) փխ. ուր lMNQSXWd զուղէգնացութիւն U զուզեգնացութիւն ôt զուղղէգնացութիւն ı զուզզէգնացութիւնն

5 t թէ biort ի պագատ hl ի պաղ b անդրն ı անդ q անդրէն ôegikm rst երթեալ

6 f ի նմանէն p չիք ի նմանէ bcdefgk mpqs որ b ի վերայ նորա և առաջի u չիք և (առաջի) n յառաջի q զառաջի Y ի վեր փխ. ի վերայ cdkmps թէ

7 bcdegkmopr կոչեալ է (d չիք է) NOW չիք և û զնա փխ. զնորա eg երթալն ôdhiloprtw երթն u չիք զերթն

8 ô աղակս bq զանձանց p չիք որպէս ôe առաջագոյն e ասացի hl ասասցուք

9 û չիք ձեռում… ի թուղթսն և՝ տող 10 U սիրւոյդ b սիրուտ cdkmps սիրոյ bcdefgkmpqs ուրուք (t իրք) փխ. իրիք cdefgkmpqs իրիք փխ. ուրեք

10 t ոչ ձեռն արկանե begq չիք պարտ է… հաղորդել V ի թուխտն r հաղորդիլ û հաղորդել զոր թէ ընդ ABFU այնպիսւումն Lû այսպիսումն ô այնպիսոյն

11 KLMQRSTXYZôefnqt ամենեքեան բացի Ycdfkmpq-ից մնացած Ձեռերը չունեն և bq չիք այս eg և այս կանոն

ԺԴ

ԿԱՆՈՆՔ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼՍԻ ԺՈՂՈՎՈՅՆ ԳԼՈՒԽՔ Գ.

Ա. Յաղագս զՆիկիական հաւատոյն հաստատուն պահելոյ։

Բ. Յաղագս ոչ երթալ եպիսկոպոսին յիւրմէ վիճակէ յայլ եւ շփոթել։

Գ. Յաղագս լուծանելոյ զՄաքսիմոս եւ որք ի Նմանէ ձեռնադրեալք են։

Կանոնք Կոստանդնուպոլսի ժողովոյն

Յետ ոչ բազում աւուրց թագաւորելոյ մեծի Թէոդոսի աստուածասէր թագաւորի երեւեցաւ այր մի Մակեդոն անուն, որ հայհոյէր զՀոգին սուրբ, եւ ոչ ի Հաւր եւ յՈրդւոյ էութենէ ասէր, այլ յաւտար եղութենէ, վասն որոյ ժողովին ի Կոստանդնուպաւլիս եպիս-

1 Û կանոնախմբի N-ը մուծված է առաջին վերնագրում՝ *կանոնք ժգ կոստանդնուպօլսի ժողովոյն* ABCDE FGHUYêachiklmoprs *կոստանդնուպոլսի (r կոստանդիանու) ժողովոյն* և (Y չիք *և*) *կանոնին* (U *կանովնին* d *կանոնի*) *գլուխք* (l *գլուխ*) *գ* (AHUi *երեք*) f *կանոն* Iegh *սուրբ ժողովոյն* bq կանոնախմբի N:ր մուծված է առաջին վերնագրում՝ *վասն* (q *կանոն*) *կոստանդիանոսիպաւլսի սուրբ* (q չիք *սուրբ*) *ժողովոյն գլուխ ժբ* W *կանոնք կոստանդնուպօլսոյն* t *կոստանդիանու սուրբ ժողովոյն երեք* Ô չիք *կանոնք.... գլուխք գ* n *կ.պաւլսի ժողովոյն որ եղև ի գ ամի թագաւորութեանն մեծի թէոդոսի աստուածասէր թագաւորի և ի քրիստոսէ յձա ամի և կանովնին գլուխք երեք*

2 h *հաւատոյ* BCDEGHIet չիք *հաւատոն* .Ibeaq չիք *հաստատուն* bf ghkloq *պա՞հել* r *պահելով* e *պահել սրբութեամբ* Û չունի ցանկը՝ 2-րդ-ից մինչև 6-րդ տողերը

3 W *վասն* o *որ* փխ. *ոչ* Rh չիք *ոչ* bq չիք *եպիսկոպոսին* t *ի վիճակէ իւրմէ ի յայլ* ACFU *յայդ* d *այլ տեղ և շփոթել* ğ չիք *յայլ*

4 Wσ չիք *և շփոթել*

7 ABCDEFGHUWêûabcdefghiklmopqr st չունեն երկրորդ վերնագիր IKLMNOPQSTUZ չիք *ժողովոյն* Y *կո[ս]տնդնուպօլսու ժողովոյն* o *կոսգանդինուպոլսոյ ժողովոյն գլուխք գ* n *նախադրութիւն սուրբ ժողովոյս* փխ. *կանոնք կաստանդնուպոլսի*

8 ps *ոչ ետ ոչ* h *որոց* (o *որ*) փխ. *ոչ* bq չիք *ոչ* hir *թագաւորեաց* p *թագաւորութեանց* ps *թաղաւորել* t *թագաւորութեան* A *թեւոգոսի*

9 բացի Wbcdefghilnopqrt-ից մնացած Ձեռ-երը *մակեդովն* ê *մակեդովնա* bt չիք *անուն*

10 û̃ չիք *և* (*ոչ*) befgq *և ոչ ի* (f չիք *ի*) *յորդոյ* CGOVacr *յորգոյ* IJKM NPQSTYôêhlo *որդոյ* LRXZ *որգւոյ* AU *այդ*

11 MQ *եղէութենէ* Ô *եղենութենէ* cdkmps *եղելութնէ* (Y *եղելութենէն*) ûn *էյութենէ* b (*տէղութենէն*) փխ. *եղութենէ* eg *յեղութենէ* DH *ժողովեցին* d *ժողովեցան* A *կոստանտինուպաւլիս*

կոպոսք ՃԾ, դատապարտեցին զնա եւ հոգեմարտ անուանեցին եւ սահմանեցին բանս՝ գլուխս Գ։

ՅՀԲ (ՅԿԸ) Ա. Ոչ խոտել զհաւատ սուրբ հարցն ՅԺԸ-իցն, որք ի Նիկիայ՝ ի Բիւթանիա ժողովեցան, այլ մնալ նմա հաստատուն եւ նզովել զամենայն հերձուածս եւ լալանապէս՝ զԵւնոմիանոսացն, այսինքն Աննմանիցն, եւ զԱրիանոսացն, այսինքն Եւդոքսիանոսացն, եւ զԿէսարիանոսացն, այսինքն հոգեմարտացն, եւ զՍաբելեղիանոսացն եւ զՄարկեղիանոսացն եւ զՓոտիանոսացն եւ զԱպողինարոսացն։

ՅՀԳ (ՅԿԹ) Բ. Որք արտաքոյ քան զիւրեանց կարգաւորութիւն են եպիսկոպոսք, քան զիւրեանց սահմանս որ եկեղեցիքն են, ոչ պարտ է ի վերայ երթալ եւ շփոթել զեկեղեցիսն, այլ ըստ կանոնիցն. այսինքն է Աղեքսանդրացւոց եպիսկոպոսին՝ որ յԵգիպտոս եկեղե-

1 bqt չիք և (հոգեմարտ) hlo կոչեցին փխ. անուանեցին t չիք և (սահմանեցին)

2 û կանոնս փխ. բանս գլուխս դ D o գլուխ eg և գլուխս clps գլուխք Y գ-ս bq բ (q բ-ուս) և դ գլխով փխ. բանս գլուխս դ

3 c ոչ խոտէ ի զհաւատս gho խոտորել begq հայրապետացն փխ. հարցն W երեք հարիւր ութիցն hlo չիք յժը-իցն ırt որ b չիք ի (Նիկիայ) f ի Նիկի abcdefghiklmpq st չիք ի û և փխ. ի

4 bt ի բիւթանացւոց efgq ի բիւթանացոց r չիք ի բիւթանիա abcdefghi klopqrst այլև m այգև befglot ի նմայ h ի նայ (q ի նոսա) փխ. նմա Hb նզովեալ r զաստուծոյ փխ. զամենայն

5 A սկզբնապես զևմիանոսացն ճետո ուղղել են զեւնոմիանոսացն d զնոմիանոսացն h զեւմիանոսացն q զի եւնոմիանոսաց Q յայսինքն û չիք այսինքն

6 û չիք աննմանիցն h նմանիցն t չիք աննմանիցն ût չիք և (զարիանոսացն)t չիք զարիանոսացն այսինքն BCDEGHêudikt չիք այսինքն (եւդոքսիանոսացն) BCDEGHêdt չիք եւդոքսիանոսացն û դուքսիանոսացն acefgkmnqs դոքսիանոսացն I այսինքն և փխ. ե (զկէսարիանոսացն)

7 b զկենայքայոսացն ամենայն դոքսիանոսացն փխ. այսինքն եւդոքսիանոսացն և զկէսարիանոսացն ı չիք զկէսարիանոսացն հմմտ. Յաև ճուՑ. բնագիրը՝ τὴν τῶν Ἡμιαρειανῶν. մնացած Ձեռ-երը աղավաղված են Q և մարտացն փխ. այսինքն հոգեմարտացն b չիք այսինքն հոգեմարտացն km չիք այսինքն հոգեմարտացն և սաբեղիանոսացն b սաբիլիանոսացն s և սաբելիանոսացն և զարիանոսացն այսինքն դոքսիանոսացն և դկենարաանոսացն այսինքն հոգէմարտիցն և մարկեղիանոսացն. մնացած Ձեռ-երը սաբեղիանոսացն

8 Yeg մարկիանոսացն ı զմարեղիանոսացն o զմարկերղիանոսացն bo չիք զմարկեղիանոսացն և զփոտիանոսացն c չիք և զմարկեղիանոսացն. բացի m-ից մնացած Ձեռ-երը մարկեղիանոսացն r պքորտիանոսացն t պքիրտիանոսացն pq չիք և զփոտիանոսացն, բացի ckm-ից մնացած Ձեռ-երը զփորտիանոսացն u չիք և (զապողինարոսացն), պօղինարոսացն

9 L որ b արք փխ. որք t կարգաւորութիւնն եպիսկոպոսք այսինքն քան bq եպիսկոպոսունք

10 b քանց ho եւ քան d քանզի իւրեանց ô զիւրոց t չիք զիւրեանց LSYô որք t սահմանն ուր եկեղեցիք են ոչ է պարտ երթալ ի վերա և

11 H զըշփոթել ô եկեղեցին աստուծոյ այլ, կանո[նի]ցն û կանոնից, որ է (h ամենայն) փխ. այսինքն է g չիք այսինքն է

12 X որպէս փխ. որ eg որ ի յեգիպտոս X յեգիպտոսի ô եգիպտոս

ցիքն են տնաւրինել, իսկ որ լարեւելս եպիսկոպոսքն են՝ ղարեւելիսն կարգաւորել, պահելով որ ինչ ի կանոնի կայ Նիկիայ ժողովոյն՝ աւագութեան Անտիոքայ եկեղեցին միայն. եւ որք ընդ Ասիեաւն են կարգաւորութեամբ եպիսկոպոսունք՝ որ ինչ յԱսիա միայն կարգաւորութիւն է տնաւրինել. եւ որք ի Պոնտոս՝ զՊոնտացւոցն միայն. եւ որք ի Թրակայ՝ զԹրակացւոցն միայն: Իսկ անկոչ եպիսկոպոսք որք արտաքոյ կարգաւորութեանն են՝ ոչ ի վերայ երթալ առ ի ձեռնադրել եւ կամ այլ ինչ իմիք եկեղեցական տնտեսութեան: Բայց ի պահելոյ կանոնին, որ ինչ գրեալն է վասն կարգաւորութեանց, յայտ է թէ իւրաքանչիւր նահանգի իւր նահանգին ժողովն կարգաւորեսցէ, որպէս հրամայեալն է ի Նիկիայ: Իսկ որք ի բարբարոսացն ազգս եկեղեցիք Աստուծոյ՝ տնաւրինել

1 begq չիք են Mlb որք ôչիք որ d չիք իսկ որ յարեւելս... կարգաւորութիւն է անաւրինել՝ տող 5-րդ Mc որք b յարեւելից ô չիք յարեւելս եպիսկոպոսքն են.... այլ ինչ իմիք մինչև 8-րդ տողը bq չիք են Y ղարեւելս b ղարեւելիցն q ղյարեւելիսն

2 Zpr կարգաւորեալ hlo պահելով կարգաւորել û զոր bg չիք ի eq ի կանոնն f ի կանոն b կանոն g կանոնն Vbefgq չիք կայ b ժողովել q ժողովեալ

3 begpqt աւանդութեան (R առագութեան) փխ. աւագութեան V անտիոք ü չիք և որք ընդ.... եպիսկոպոսունք b ասիայ առն ընդ փխ. ընդ ասիեաւն են

4 egho ասիայ առն (n առնեն) փխ. ասիեաւն են befgq եպիսկոպոսքն (f եպիսկոպոսունք) կարգաւորութեամբ (bq կարգաւորութիւն) Y եպիսկոպոսք l յոր i ոչ փխ. որ hlo չիք ինչ Sb ասիա Y յասիայն l յասիյա q ասի ամենայն փխ. յասիա միայն

5 Y կարգաւորութիւնն Wbort կարգաւորութենէ befgiq չիք է ST անօրել r անօրինել Y չիք տնաւրինել be gq տուրք փխ. և որք MQRSTX ZO գպոնտացն Y ղպոնդացն ü պօնտացւոց bl ղպոնտացոյն cdfghq ղպոնտացոցն

6 eg չիք և cd և թրակիա (d թիրակայ) որք են զթրակացոցն t թրակիայ ê թրայ փխ. թրակայ Y չիք թրակայ KYfloqr զթրակացոցն û թրակացւոց b ղթրակացոյն eg թրակացոցն

7 b այն կոչէ q անկոչ է Z որ hlo սովորեցան փխ. որք rt չիք որք V ln յարտաքոյ FLIMQRSWêûbcdk qt կարգաւորութեան Nhlo կարգաւորութենէն b որ փխ. ոչ

8 êef երթեալ br այլ փխ. առ W չիք առ K ի ձեռնադրութիւն hlo չիք և KLMQRSTXYZ չիք այլ Zq իմի (b ի l միտք) փխ. իմիք ô եկեղեցիքական êblq յեկեղեցական d եկեղեցիսն

9 Yê տնտեսութեանն c տնտեսութեամբ Q անտեսութեան փխ. տնտեսութեան Vn կանովնին ôt զոր t չիք ինչ Vnp գրեալ ôhlo էր փխ. է l չիք վասն

10 ô ղարքաւորութեանց l կարգաւորութեան QRSTXZô յայանէ b եթէ Sq յիւրաքանչիւր Yêbgikm չիք նահանգի իւր M յիւր X չիք իւր նահանգին efq զիւրաքանչիւր փխ. իւր NOPWôd (իւր) նահանգի

11 bq ի ժողովն IJû կարգաւորեսցի q որ փխ. որպէս g հրամաեալն ô չիք ի ABCEFJNRUb ի Նիկեա (Gաև ի Նիկեայ)

12 KLMQRSTVXZôabcdefghiklmoprst որ q որպէս փխ. որք Y չիք որք êabcdhklmopst ի (hlo չիք ի) բարբարոսաց e ազգն ailmprs ազգսն են c ազգն են d ազգէն efgq ազգի hko ազգս են b ազգին acdefgkmpqs եկեղեցիքն t յեկեղեցիս ô տօնել փխ. տնաւրինել

պիտոյ է ըստ սովորութեանս, որ կարգեալն է ի հարանցն: Կոստանդնուպաւլսացւոյ եպիսկոպոսին ունել զպատիւ աւագութեան յետ Հռոմայ եպիսկոպոսին, վասն զի է եւ սա Նոր Հռոմ:

ՑՀԴ (ՑՀ) Գ. Վասն Մաքսիմոսի շնականի եւ վասն նորա անկարգութեան, որ
5 ի Կոստանդնուպաւլսի եղեւ. զի Մաքսիմոս ոչ եպիսկոպոս եղիցի, եւ ոչ որք ի նմանէ ձեռնադրեցան յոր եւ իցէ աշտիճան վիճակի. ամենայն, որ ինչ ի նա եւ որ նովաւ եղեն, անհաստատուն եղեալ:

1 bq էր փխ. է û ի փխ. ըստ WÔb սովորութեան Ô որս l որք DH կարգաւորեալն է KZ կարգնեալն է Y կարգն է abdefhiklmopqrst կարգեալ է befgq չիք ի Ô ի հարցն û ի հարանց befgq հարկացս փխ. հարանցն A կոստանդնուպաւլսացւոյ BCF կոստանդնուպաւղսացւոյ IJf կոստանդնուպօլսացոյ H կոստանդինուպօլսացւոյ K կոստանդնուպաւլսացւոցն MQRSTXZhikm ops կոստանդինուպաւլսացւոց (Եաև կ. պօլսացւոց) U կոստանդնոյպօլսացւոյ Y կոստնդանուպօլոացոց Wû կոսաանդնուպօլսոյ Ôde կոստանդինուպօլսացոց e կոսանդնոյպօլսացւոց ac կոստանդինուպաւղսացոց b կոստանդնուպաւլսեցոյ g կոսաանդինուպօլսի b կոստանդինուպաւլսացոցն q կոսաանդիանուպաւլսացոյ r կոստանդնուպօլսացոց t կոստանդինուպօլսոյ

2 Ô ունել զպատիւ աւագութեան ունել ետ û պատիւ Yê աւագութեանն

3 բացի Qbdegilmoqr-ից մնացած ձեռ-երը (յետ) հռովմայ c հրոմա t հռօմա ê յեպիսկոպոսին KLMY Zabcdefgklmpqs չիք է Ôûl չիք և MQRSTXYÔt և սայ է նոր KL Z սաէ փխ. սա q հռոմա t հռօմ բացի ANOPUbcdefghiloprs-ից մնացած ձեռ-երը (նոր) հռովմ

4 Ô որ վասն p չիք վասն Vlq մաքսիմիանոսի b մաքսիմանոսի p ի մաքսիմոսի Ô շնականին bef gq շնականի հմմտ. Եան հուն. բնագիրը τοῦ κυνικοῦ մնացած ձեռ-երը աղավաղված՝ շինականի, իսկ dkrt շինականին KQT շինականի կրկնված է befgbloq նորին û չիք նորա BCDEFGHIJLNQRUêa անկարգաւորութեան Y անկարգաւորութեանն cp անկարգութեանն b արագութեան (eg անարգութեանն q անարգութեան) փխ. անկարգութեան

5 ps չիք ի Ô ի կոստանդինուպօլիսի ê ի կոստանդնոյպօլսի degbot ի կոստանդինուպօլսի bq ի կոստանդիանոսիպաւլսի AB ի կոստանտնուպոլսի l ի կոստանդինու պօլիս b մաքսիմանոս q մաքսիմիանոս b մաքսս փխ. մաքսիմոս êkmps ոչ է եպիսկոպոս

6 W եղև Ôbq որք ոչ W որք որ ի ê ոք (p որ) փխ. որք SÔb որ (V ուր) փխ. յոր EKLMQRST YZWÔêûdegimpqrst աստիճան Hk յաշտիճան hlo յաստիճան

7 KMQRSTXYZÔ և ամենայն IJû յամենայն L չիք ինչ abdefgkmpqs ի նմա փխ. ի նա Ôb եղեւ.

ԺԴ

ԿԱՆՈՆՔ ԵՓԵՍՈՍԻ ԺՈՂՈՎՈՅՆ ԳԼՈՒԽՔ Զ.

Ա. Ցաղագս լուծանելոյ զեպիսկոպոս որ ընդդիմասցի ժողովոյն եւ Կեղեստիանոսի։

Բ. Ցաղագս լուծանելոյ զայնոսիկ, որք ի Նեստորի կամսն թիւրեցան։

Գ. Ցաղագս ոչ լուծանել զձեռնադրեալսն ի Նեստորէ որ յուղղութիւն գան։

Դ. Ցաղագս թէ ոք յախտաւորաց ընդդիմասցի Կեղեստիանոսի՝ լուծցի։

Ե. Ցաղագս յանցաւորաց, զորս արդարացոյց Նեստոր, անվաւեր առնել։

Զ. Ցաղագս որք ոչ ընդունին զկանոնս։

1 û կանոնախմբի N-ը մուծված առաջին վերնագրում՝ *կանոնք ժդ եփեսոսի ժողովոյն* eg *կանոն* IMY eg *սուրբ ժողովոյն* IJOP *գլուխ* NYWeg չիք *գլուխք զ* ABCDEFG HUêcdfhiklmoprst *կանոնք (*ABC DEFGHUê *կանոն) ժողովոյն որ յեփեսոս (*k *յեփեսոսի) գլուխք (*l *գլուխ* kmps չիք *գլուխք) զ (*BEG *վեց զ* kmps չիք *զ)* Vn *կանոն (*n *կանովն) սուրբ ժողովոյն որ յեփեսոս մ հայրապետացն որ եղեւ ի զ ամի թագաւորութեան փոքու թէոդոսի եւ ի քրիստոսէ նլա ամի ունի (*n *որ ունի) գլուխս զ* փխ. *կանոնք.... գլուխք զ* bq *եղիշէի վարդապետի ասացեալ է բան (*q չիք *է բան)* փխ. *կանոնք.... գլուխք զ*

2 Nu չունի ցանկը g *վասն* J *լուծանել* g *լուծելո* K չիք *որ* W *ընդդեմ ասաց ի ժողովոյն* cd *ընդդիմակայի* ep *ընդիմակաց* gkms *ընդդիմակաց* l *ընդդիմացի* f *ընդդիմակաց ի ժողովոյն* bq *դիմակաց* փխ. *ընդդիմասցի* b *ժողովի* q *ի ժողովի*

3 F *կեստիանոսի* R *կէլիոտիանոսի* d *կլեստիանոսի* h *կղիոստիանոսի* l *կղիստիանոսի* ot *կիղիստիանոսի* egr չիք *կեղեստիանոսի*

4 g *վասն լուծելո* p *յաղագս այնոցիկ որ ի նեստորի կամսն թիւրեցան լուծանելոյ* i չիք *զայնոսիկ* DGHIêbcdefghıklmoqrst *որ* eg չիք *ի* ABCDEFGHê *ի նեստովրի* b *սնոտի (*eg *նորինս* q *նստի)* փխ. *նեստորի* begq *կամ (*f *կաման* hlo *կանոնս)* փխ. *կամսն*

5 egb *թիւրի* b *թիւրի այսպիսիւ* c *թիւրեցան յուղղութիւն գան*

6 g *վասն*bq չիք *ոչ* KLMQRSTXZÔbdh lo *լուծանելոյ* i *որ ի նեստորէ որք* eg *որ յիստորէ* փխ. *ի նեստորէ* ABCDEFGHUêr *ի նեստովրէ* MVh lort *որք* bq *ի յղութիւն* փխ. *յուղղութիւն*

8 g *վասն* bq *ի (*q չիք *ի) կալեստրոսի* d *կեյեստիոսի*

10 g *վասն* h *զորոյ*

12 g *վասն* hlo չիք *որք* Mbq *զկանոն* e *զկանոնեալս* n *զկանովնս* R XY չիք *յաղագս... զկանոնս*

Կանոնք Եփեսոսի ժողովոյն

Իսկ յաւուրս փոքու Թէոդոսի, այր վիշապագլուխ երեւեցաւ Նեստոր անուն, սա սկսաւ զինել ընդդէմ ճշմարտութեան եւ շրջաբերական Թզթովքն աղանդէր զտիեզերս. զի էր հայրապետ Կոստանդնուպաւլսի ուրուագեալ ի սատանայէ. զՊաւղոսի Սամոստացւոյ եւ զԴիոդորի հայհոյութիւնն հաստատէր, զերկուց բնութեանց շարայարումն պատկանելով ի տնաւրէնութեան բանին Աստուծոյ՝ խորհուրդն քողախնդրէր, վասն որոյ ժողովեալ յԵփեսոս եպիսկոպոսք Մ, անտարրական սրով կտրէին զնա ընդ մէջ եւ կորզէին ի տարաբնակ վայրս սահմանադրելով կանոնս՝ գլուխս Ջ։

ՅՀԵ (ՑՀԱ) Ա. *Քանզի պիտոյ էր եւ որ ոչ եկին ի ժողովն եւ մնացին ի գա-*

1 ABCDEFGHNUYWêûbcdefghiklmop qrst չունեն երկրորդ վերնագիր I *սուրբ ժողովոյն* Vn տարբեր վերնագիր՝ *Նախադրութիւն ժողովոյն եփեսոսի*

2 egmps *այլ* փխ. *այր* d *գլուխ վիշապ* c *վիշապագլուխմ* g *վիշապագլուխ մի*

3 hlo *և Նեստոր* Wbefgq չիք *սա* êbq *զենել* lo *լինել* փխ. *զինել* H *ճշմարտութիւն* VYefgbilort *ճըշմարտութեանն*

4 p *շրջըրաբերական* Ô *Թուղթքն* ü *Թղթովք* bdqt *ԹղԹովն* eg *Թխտովն* KLMQRSTXZÔ *զտիեզերաւ* Y *զտիզերաւ* h *զի* կրկնված է rt չիք *էր* t *հայրապետն* h *հպարտ* փխ. *հայրապետ* Y *հայրապետ էր մեծին պօլսի*

5 BCDEFGIJKLNQSTUêdfhiklmnops *կոստանդինուպաւլսի* A *կոստանտինուպաւլսի* Vt *կոստանդնուպօլսոյ* Ô *կոսդանդիդինուպօլսի* bq *կոստանդիանոսիպօլսի* ceg *կոստանդիանուպօլսի* û *կոստանդնուպօլսի հաստատէր պողօսի սամոստացւոյ և դիոդորի հայհոյութիւն դերկուց* M *ուր յուղեալ* (K *որ ուաղեալ* Y *արուաղեալ* Ô *ուր ուսեալ* ps *ուր նուաղեալ*) փխ. *ուրուագեալ* bdfq *սատանայ* HIUek *սամաստացւոյ* h *սամաստացո* KMTYZcdiq *սամոստացոյ* N *սամոստացւոց* Qefg *սամոստացոց* Ô *սամոստացոյն* ps *սամոստացւոյն*

6 bgq *դդիտորի* d *դիոդորի* bilo *դըԹէոդորի* n *ոդեոդորի* t *դդէոդորի* IMQSUXWÔdfhilnor *հայհոյութիւն* hq *հայհոյութեանն* Mbefgq *բնութեանցն* d *բնութեան* բացի ALQViklnort-ից մնացած ձեռ-երը *բնաւորութեանց*

7 bq *շաբարումն* g *շարաարումն* bq *պատկառելով* փխ. *պատկանելով* û չիք *ի* Yê *տնօրէնութեանն* eg *տնօրինական* hilort *տնօրէնութիւն*

8 û չիք *խորհուրդն քողախնդրէր* AIKLMPSTXYZir *քողախոնդրէր* Ô *քաղախոնդրէր* de *քողայխնդրէր* blo *քողախորէր* q *քողախդնէր* d *յեփեսոս ժողովեալ եպիսկոպոսունք* JQÔûeg *եփեսոս* hlo չիք *յեփեսոս*

9 beq *եպիսկոպոս* Ô *կտրէյին* bcdefgkmpqs *կտրեն* NOW *կատարէին* փխ. *կտրէին* X չիք *զնա*, *ըղընդ* Ô *կորդէյին*

10 ı *ի դնա* d *տարայրնակ* hlo *վարս* Ô *վայրա* N *վարքս* (O *վայրքս*) փխ. *վայրս* Vcdfkmnps *սահմանելով* e *սահմանքլով* ekmps *կանոն* V *կանովն* d *կանոնք* n *կանովնս* IJ *դ գլուխս* Rhlr *գլուխ* e *և գլուխ* beq չիք *սահմանադրելով կանոնս գլուխս դ* û չիք *գլուխս գ* cdkmpq *գլուխք* 10-րդ և 11-րդ տողերի միջև երեք ձեռագիր ունեն երկրորդ վերնագիր՝ b *յեփեսոսի սուրբ ժողովոյն կանոնական գլուխ իԹ։ իԹ*-ն կանոնախմբի N-ն է որը սխալմամբ նշված է հոդվածների քանակ q *իԹ կանոնական ժողովոյն յեփեսոս. իԹ*-ն կանոնախմբի N-ն է d *եփեսոսի սուրբ ժողովոյն*

11 d *պարտ էր* g *է* փխ. *էր* cefghiklmopqst չիք *և (որ)* Vn *որք* b *եկն* lo *եկին ի ժողով* կրկնված է b չիք *ի (գաւառին)*

ւառին՝ ոչ անգիտանալ զկարգաւորեալս, ծանուցանեմք ձերումդ սրբութեան, զի Թէպէտ եւ մայրաքաղաքացին, որ է գաւառիդ, ի բաց կացեալ ի տիեզերական եւ ի սուրբ ժողովոյն, կամ որ յետ այնորիկ միաւորեսցի, զի կամ ընդդէմ Կեղեստիանոսի խորհեցաւ՝ Հռոմայ եպիսկոպոսապետին կամ խորհեսցի. սա ընդդէմ եպիսկոպոսաց գաւառին գործել ինչ ոչ իւիք կարասցէ ամենայն եկեղեցական հաղորդութեան աստի առնույ, քանզի անդէն արտաքսեալ է ի ժողովոցս եւ ոչ ունի զազդողութիւն, այլ եւ նոցա եպիսկոպոսաց գաւառին եւ որ շուրջ մայրաքաղաքացիքն են, որք ուղղափառ հաւատոյս խորհին, ընդ նոցա ձեռամբ եղիցի ամենեւիմբ եւ յաշտիճանէն եւ յեպիսկոպոսութենէն արտաքսեսցի։

ՑՀԶ (ՑՀԲ) Բ. Եթէ ոմանք ի գաւառաց եպիսկոպոսունք ոչ գտան ի սուրբ ժողովն եւ յաւելան ի բացակայսն, կամ յաւելուլ կամին կամ ձեռնարկեալք ի քակտումն Նեստորի՝ դարձեալ անդրէն ընթացան ի բացակայ ժողովն, սոցա ամենեւին, որպէս Թուեցաւ սուրբ ժողո-

1 h զկարգաւորեալ և այլս ծանուցանեմք k զկարգաւորեալսն I ձերումբդ Y ձեռումդ M ձերումք UV hcdefghiklmnopqrst ձերում
2 befgq սրբութեանդ Y զև փխ. և OW չիք և CDGHWecdefglmopqrst մայրաքաղաքին b մայրայքաղաքին բացի UVn-ից մնացած Ձեռ-երը մայրաքաղաքային befgq գաւառին
3 V կալ փխ. կացեալ W կացեալ է ի eg չիք և ի bcefgkmpqs և կամ d և փխ. կամ b չիք որ ôl եռ
4 bcdefghiklmopqrst այսորիկ ոչ միաւորեսցի ô միաորեսցի t կամ զի bcdefgkmpq չիք ընդդէմ û կէլիստիւնոսի խորհեցաւ ընդդէմ AIKL MNOPQRSTUXYWcınot կեղիստինոսի (Gաև կէլիստինոսի, կելիստինոսի) BCDEFGJY կեղիսանոսի e կեղեստոնոսի H կեղիսանենիոսի h r կեղեստինոսի befgq կղեստիանոսի
5 բացի bdefghiloqrt-ից մնացած Ձեռ-երը հռովմայ hloprt զսայ U կայ փխ. սա
6 û գաւառի p գաւառաց եպիսկոպոսաց ê եւ ի փխ. իւիք BE եկեղեցան
7 Yê հաղորդութեանն bcdefgikmpqr st հաղորդութիւն M աստիճան փխ. աստի û անդրէն bcdefghıklm opqrst անդէն իսկ արտաքսեալ R որտաքսեալ
8 UXchkmnprst ի ժողովոյս NYbd eq ի ժողովոյն g ի սուրբ ժողովոյն ê զազդողութիւնն ù ազդողութիւն d զաստողութիւն B այդ
9 E չիք և որ Wû մայրաքաղաքացիք o մայրաքաղաքացինքն r զմայրաքաղաքացիքն d ոյք c ուզափառ
10 ô խորհին հաւատոյս ê խորհեն Y չիք խորհին ê նոսա t չիք նոցա eg ձեռամբն Ybefg եղիցին km ps լիցի q եղիցի նա ամենևին bcdefgiklmoprst ամենեւին
11 IJ աշտիճանէն KMRSXYZWêdegb ilopqst յաստիճանէն ôûm աստիճանէն b. չիք և յաշտիճանէն ld եպիսկոպոսութենէն
12 eg ովանց բացի ırt-ից մնացած Ձեռ-երը ոմանց ô չիք (ոմանք) ի Y եպիսկոպոսք c եպիսկոպոսաց h զտանին (hfq գան) փխ. գտան ի
13 t ի սրբոյ cg ժողովն սուրբ b սուրբ ժողովն սոցա ամենևին որպէս Թուեցօ փխ. սուրբ ժողովն M ի բացայկայսն Q ի բացկայտնսն ê ի բայցակայսն b ի բացայկալսն t ի բացակամայսն ôûd աւելուլ
14 kmps բուռնարկեալք փխ. ձեռնարկեալք BCDEFGHê նեստովրի hlo ընԹանան
15 ô բաց կալ (b բաց degq բացայ) փխ. բացակայ ô ի ժողովոյն eg ի ժողովն b ժողովոյն blo ամենեւին որք որպէս NO ոչ (b ի բաց) փխ. որպէս KLZô Թըւեցաւ kmps Թուեալ Qbegq (սուրբ) ժողովս dkm ps ժողովոյն G ժողովոն

վոլս, աւտար լինել ի քահանայութենէն եւ լաշտիճանէն ի բաց անկանել։

ՑՀԷ (ՑՀԳ) Գ. *Որք յամենայն գաւառի վիճակեալք ի Նեստորէ եւ որք ընդ Նեստորին են արգելան ղուղիղ խորհել՝ եւ սոցա զիւրեանց աշտիճանս առնուլ իրաւացուցաք. եւ հասարակաց տիեզերական եւ ուղղափառ ժողովոյն որք զնոյն խորհին եւ որոց խորհեալ է եւ կամ այժմ եւ կամ յետ այսորիկ վիճակեալս լորում եւ իցէ ժամանակի, որոց թերահաւատեալ են կամ ի բաց կացեալ են կամ զանցեալ են եպիսկոպոսունք զսուրբ կանոնաւք եւ զուղղափառ հաւատովք, համարեցաք մի իւիք ընդ վնասու լինել եւ ոչ իւիք տարազու կամ ժամանակաւ։*

ՑՀԸ (ՑՀԴ) Դ. *Եթէ ոմանք ի բաց կացեալք յուխտաւորաց եւ իշխեսցեն կամ առանձին [կամ հրապարակաւ] ընդդէմ Կեղեստիանոսի խորհել՝ եւ նոքա անկեալք լիցին ի քահանայութենէն ի սուրբ ժողովոյս։*

ՑՀԹ (ՑՀԵ) Ե. *Որք ի չար ինչ ի գործս դատապարտեցան առաջի սուրբ ժողովոյն կամ յիւրեանց եպիսկոպոսաց եւ սոցա անկանոնական վասն*

1 KLMQRSTXYZ *յոտար* (Նաև *յաւտար*) t *լինիլ* ûeghlort *ի քահանութենէ* IJMT *աշտիճանէն* KLQRZô *աստիճանէն* DGSXYêdeghilmnopqrst *յաստիճանէն* ê *ի բայց անկեալ* hl *ի բաց ընկելով* ô չիք *ի բաց*

3 lRSXYôdeghloq *ամենայն* p *որ (ընդ)* EMXYbi *ի* փխ. *ընդ* Eûq *Նեստորի* kmps *Նեստորիս*

4 chlort *արգելեն* bq *զուղիղն* ps *ղուղղել* û *ուղիղ* N չիք *ղուգիղ խորհել* *և սոցա* ô *խորհիլ* H *աստուծոյ* փխ. *և սոցա* û *իւրեանց* DEGHKLPRSXZWôêdegbilmor *աստիճանս* Yûb ps *աստիճան*

5 bq *առնուլս իրօեցուցաք* f *իրացուցաք* k *զհասարակաց* eg *տիեզերաց* hılort չիք *և (ուղղափառ)*

6 km *ժողով* hılort *զնոցայն* փխ. *զնոյն* kmps *իցէ* փխ. *է* K չիք *է* t չիք *և (կամ այժմ)* b *այժմն* d *յայժմ* m չիք *այժմ* Vm չիք *(այժմ) և*

7 Yın չիք *կամ* ô *ետ* bcdefgkpqs *այնորիկ* IJôû *որում* kmprst չիք *և* hilo *իցէ ե* փխ. *և իցէ* hl *ժամանակ* r *իցէ ի ժամանակի* ir *յորոց* hl *որոյ* ô *թէրէհաւատեալ* q *թերէհաւատեալ* d *թերայհաւատեալ* rt *թերահաւատացեալն*

8 K չիք *կամ ի բաց կացեալ են* t *կացեալ են եպիսկոպոսունք կամ զանցեալ են զսուրբ* eg չիք *(կացեալ) են* û *զանցեալն*

9 V' *կանոնք* բացի cdefghıklmoprst-ից մնացած ձեռ-երը *կանոնովք* b *կուսականաւք* q *կուսանաւք* փխ. *կանոնաւք* o *ուղափառ* un *ուղղափառ* R *համարեցաւք*

10 b չիք *ընդ վնասու..... ոչ իւիք* t *լինիլ* ô չիք *լինել* bdegkmpqs չիք *կամ*

12 p *եթէ ոք ոմանք* uh *ոմանց* d *կացեալ ի յուխտաւորաց* ôû *ուխտաւորաց*

13 W *անձին* փխ. *առանձին* Նկատի ունենալով *կամ առանձին-ը* ըստ հունարենի ավելացրինք *կամ հրապարակաւ* W' *ընդդեմ եկեալ եստիանոսի* KLQhilo *կեղիստինոսի* (Նաև *կելիստինոսի*) hq *կեղիեստանիոսի* r *կեղիստոնոսի* t *կեղիստիանոսի* Y *կելիստիանասի* բացի NOûefgkp-ից մնացած ձեռ-երը *կելէստինոսի* (Նաև *կեղեստինոսի*) NO ep *կելեստիանոսի* û *կէլէստիանոսի*

14 c *լինիցին* d *եղիցին* W *իցէն* փխ. *լիցին* VWûbdqt *ի քահանայութենէ* ûèg *և ի սուրբ* W չիք *ի (սուրբ)* GWbcıt *ժողովոյն*

15 ê *որ* û *ի չար գործ ինչ* Ybcdefghiklmepqrst չիք *ի (գործս)* JLQSYô *ի գործ* KMRXZ *ի գործք* d *դատապարտեցին* Q *ժող[ով]ոյն* c չիք *ժողովոյն*

16 HIJKLMQRSTXYZñêbdegk *իւրեանց* ûg *իւրոց* e *յեպիսկոպոսաց* eg *սոցայն կանոնական* ilort *յանկանոնական* h *յանկոսնական* փխ. *անկանոնական*

առ ամենեսին անխտրութեանն Նեստորիոս եւ կամ որք նորա հաւատոյն են՝ հաստուցանել կամեցան կամ կամեսցին կամ ուրէնս կամ աշտիճան, անաւգտակարք մնասցեն. եւ սոքա եղիցին ոչ ինչ պակաս, քան որք անկեալքն են ի քահանայութենէ, իբրաւացի համարեցաք։

ՅԶ (ՅՀԶ) Զ. Նոյնպէս եւ թէ ոմանք կամեսցին որ ինչ գրով ասացաւ եւ կարգաւորեցաւ ի սուրբ ժողովոյն որ յԵփեսոս, որով տարազու եւ իցէ շարժել զոր սուրբ ժողովն սահմանեաց՝ եթէ եպիսկոպոսունք իցեն կամ վիճակեալք՝ յիւրեանց ամենեւին անկցին յաշտիճանէն. ապա եթէ աշխարհականք իցեն՝ անհաղորդք լիցին։

1 bcdefghıklmopqrst չիք առ ê ամենիսին cdk յամենեսին ûeg ամենեսեան f ամենիսեան MQSV Wôêbdlq անխտրութեան IJN OWû Նեստորիոսի egı Նեստորի hlor Նեստովրիոս q Նեստերիոս hl չիք և b կամարարք փխ. կամ որք Ubcefgkpqs հաւատոցն ô հավատովն û հաւատոյ d հաւատոց m հաւատացն

2 p չիք են û հաւատացեալ (b հաւանել) փխ. հաստուցանել p և փխ. կամ (կամեսցին) egl չիք կամ (կամեսցին) U չիք կամ կամեսցին N չիք կամ կամեսցին կամ ուրէնս ht կամեսցեն IKLMQRSTX YZ յօրէնս (Նաև յաւրէնս)

3 GMk յաշտիճան f աշտիճանս HK XY յաստիճան QRSZWôêûdhlmop rst աստիճան hcegnq աստիճանս l աստիճանք ê անաւգտակար t անօգտարարք G անաւտակարք ûklm աւգտակարք M կամ օգտակարք փխ. անաւգտակարք û մնաստեն dı սոցա e եղեցին

4 t եղեն r պըսակ փխ. պակաս b քայն r այս քան փխ. քան Lbcefgikmpq rst որ hlo զոր d չիք որք Wûb անկեալք l ի քահանայութեանն Lc dfbkmops ի քահանայութենէն bq իրաւացի

6 AJKLPSTôûdefns սոյնպէս hlp չիք և (թէ) beghlq եթէ ek ովմանք e կամեսցեն Z ոչ (հգ նոր) փխ. որ Q գրովք û ասացաք Xd չիք կարգաւորեցաւ

7 Y ի սուրբ ժողովոյն սահմանեցաւ և կարգեցաւ ի սուրբ ժողովոյն որ եփեսոս bcd ժողովն l որ յեփեսոս.... զոր սուրբ ժողովն ձախ լուսանցքում eg չիք որ JSôû եփեսոս e յեփեսոսի g եփեսոսի

8 ô ժարժել BCDEFGHKQê որ bdef gkmpqs չիք զոր befgkmpqs զըսուրբ bdefgikmopqrst ժողովոյն l չիք ժողովն eo սահմանեացն IV հաստատեաց փխ. սահմանեաց Yg եպիսկոպոսք bq և իցեն

9 t վիճակեալքն W յիւրոց cilps յիւրեանցն dg իւրեանցն IJKLMQRS TXYZôûbek իւրեանց bq յամենևին d անկցէն l աշտիճանէն DM NOQSYZWôêbdeghılmopqrst յաստիճանէն Hû աստիճանէն

10 befgq թէ oq յաշխարհականք bcdef gkmpqs իցեն (b և իցէ q և իցեն) ամենևին (eg ամենևին նոցա) անհաղորդ (cdefkmps անհաղորդք bq հաղորդ) HYWûn անհաղորդ KLMQRSXZd իցեն փխ. լիցին

ԺԵ

ԿԱՆՈՆՔ ԱԹԱՆԱՍԻ ԳԼՈՒԽՔ ԶԸ.

Ա. Վասն որ յերախայութեան ոք հաղորդեսցի։

Բ. Վասն երախայի որ դիւահար է եւ մկրտել խնդրէ։

Գ. Վասն այսահարի որ աւրէնս խնդրէ։

Դ. Վասն երախայի որ հիւանդանայ եւ ի մտաց թափի եւ մըկրտել խնդրէ։

Ե. Վասն թէ յաւուր տաւնի լինիցի կին ընդ առն իւրում։

Զ. Վասն թէ կին երախայ ի մկրտութեան աւուր լինի ի կանանց կարգս։

Է. Վասն կնոջ որ ծնանի ի պահս Զատկին։

1 Ա կանոնախմբի N-ը մուծված է առաջին վերնագրում՝ *կանոնք ժե աթանասի հարցմունք* n *կանոն սրբոյն աթանասի աղեքսանդրու հայրապետին ունի գլուխս ձը* փխ. *կանոնք.... ձը* Q *աթասի* eg *աթանասի հայրապետին* t *սրբոյն աթանասի* NOPRVeloq *գլուխ* W *հարցումն* փխ. *գլուխք ձը* g չիք *գլուխք* i *ութսուն և ութ* abcdefbkmqs *ձէ* (p *ձ և է*) փխ. *ձը* g չիք *ձը*

2 Ա չունի ցանկ՝ 2-րդ տողից մինչև 289-րդ էջի 9-րդ տողը or *ոք* փխ. *որ* h չիք *որ* բացի llo-ից մնացած ձեռ-երը *որք* Ibegq *երեխայութեան* KQVWc *յերեխայութեան* Y *յերեխայութեանն* d *յերեխայութիւն* Jôhlor *երախայութեան* beq *որք* փխ. *ոք* Mghlo չիք *ոք* bq *հաղորդէ* eg *հաղորդին*

3 W *վասն դիւահարի երեխայի որ մկրտել խնդրէ* o *վասն գիւահարի ոք մկրտութիւն խնդրէ* G *յերախայի* KNOQTVbcdegbnqr *երեխայի* Y *եմախայից* ê *գեահար* c *դիւահարի,* չիք *է* AKLOQRSe gn չիք *և* b *մկրտութիւն* egt *մկրտել*

4 բացի Yobdegkmnpqs-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *վասն* Ô *այսահարէ* b *այսայհարի* ô չիք *որ* IKLMQRS TYZiq *յօրէնս* (նաև *յաւրէնս*)

5 G *յերախայի* I *երայխայի* NOQTVW bcdegq *երեխայի* ô *էր[ախ]այի* E *հիւանդայ* ort չիք *ի* ô *խելաց* փխ. *մտաց* cegot *մկրտիլ*

7 d *վասն յաղագս* բացի eg-ից մնացած ձեռ-երը *յաղագս* ô *յաղագս լինիցի կին ի աւուր տօնի ընդ առն իւրում* ILbegbk *աւուր* dl *լիցի* t *կինն* W *ընդ* կրկնված է d *իւրոյ* eg *իւր* bq չիք *իւրում*

8 բացի eg-ից մնացած ձեռ-երը *յաղագս* qt *կինն* IKNOQRTVXYWcdegqr *երեխայ* b *յերեխայ* t *յերախայ* Yê *ի մկրտութեանն* c *աւրն* t *աւուրն* KLMQRSTXYZôbefgq *լինիցի* GU begmqrt չիք *ի* (*կանանց*) hlo *կանանցն* a *կանանց* կրկնված է eg *կանաց* bq *կենաց* փխ. *կանանց*

9 bqr *կարգ* cdt *կարգի* eg չիք *կարգս*

10 բացի HWegbn-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *վասն* t *կին* b *կին որ ոչ ի ծնունդս ծնանի ի պահս զատկին* փխ. *վասն.... զատկին* Q *ծնանին* d *ի պահքս սուրբ զատկին* hlo *ի պահսն*

Ը. Վասն որ հիւանդանայ ի պահս Զատկին։

Թ. Վասն որ կոչեն զվիճակեալն ի զուգաւորել որոց խնամութիւն ի միջի կայ։

Ժ. Վասն աշխարհականի որ յերագս լինի եւ խնդրէ հաղորդել։

ԺԱ. Վասն որ լիւր միտս չէ եւ սպանանէ զինքն։

ԺԲ. Վասն առն որոյ կինն ալսահարիցի։

ԺԳ. Վասն ոչ մերձենալոյ առն ի կին իւր լաւուր շաբաթու եւ կիւրակէի։

ԺԴ. Վասն որոշելոյ զԱրիանոսն յորժամ պատարագ մատչի։

ԺԵ. Վասն որք միայն մտաբերեն գործել զմեղս։

ԺԶ. Վասն որ զազգական կին առնեն։

ԺԷ. Վասն ոչ ամուսնացուցանել զհարազատաց որդիս։

ԺԸ. Վասն ոչ առնել առն զքենի իւր կին։

ԺԹ. Վասն որ ի հեթանոսութեան զազգական կին առեալ իցէ։

1 Zbq *յաղագս* բացի egn-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *վասն* A 1-ին տողը ձախ լուսանցքում Q 1-ին տողը ներքևի լուսանցքում r չիք 1-ին տողը R *հիւանդանաց* e *որ ի հիւանդանայ ի* f *հիւանդա* hl *ի պահսն* d *սուրբ զատկին* ı *զատկի* kmps *եթէ (k թէ) տկար իցէ և մաշեալ ի պահս զատկին* փխ. *վասն... զատկին* ab 1-ին տողը դրված է 3-րդ տողում 2-րդը՝ 1-ին

2 բացի eg-ից մնացած Ձեռ-երը *յաղագս* k *որ* կրկնված է ô *գոչեն* ê *կոչին* efg *զվիճակելն* hlo *զվիճակեալս* Yôg *ի զուգաւորութիւն* i *որ* փխ. *որոց* ê1 *խնամութիւնն* cs *խնամաւորութիւն*

4 բացի egn-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *վասն* brt *յաշխարհական* cdhiklm pqs *աշխարհական* beq *իւր* (m ps *որ*) փխ. *որ* IJLMQRSTUVXY ZW *երազս* ô *որ ի երազս* bg *յերազի* eq *յերազիս* BCDEGHê չիք *և խնդրէ* kmps չիք *և խնդրէ հաղորդել* f *անգրէ* փխ. *խնդրէ* Wb gq *հաղորդ* hlo *հաղորդս* rt *հաղորդիլ*

6 բացի egn-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *վասն* IJKLMQRSTVYZôd *իւր* ê *յիւրում* begq չիք *յիւր* U *միտ* Un *ոչ է* OW չիք *և* a *սպանէանէ* c *սպանէ*

7 ê չիք *առն* hlo *որ* փխ. *որոյ* AIPVb ilops *կին* EIIMegmnps *այսահար իցէ* q *այսահարեսցէ* b *այսահար իցէ այսպիսիւ* ilort *այսահարի*

8 befgq չիք *ոչ* AFIJKMOPVSg *մերձանալոյ* d *մերձելոյ* Gêabq *առ* փխ. *առն* f *առնն* Gêar չիք *ի* XYê *կինն* r *զկին* ê *իւրոյ* o *աւուր* bq *աւրն* ekmps *շաբաթի* q *շաբաթ*

9 R *կիրակէ* o *կիրակէյի* h *ի կիւրակէի* բացի YWafhlmor-ից մնացած Ձեռ-երը *կիրակէի*

10 W1 *զարիանոսսն* bhlprt *զարիոսն* ð *որժամ* kmps *մատուցանեն*

11 U *[մ]տաբերեն* d *մտայբերեն* H *գործեալ* b *զգործեալ* d *գործեն* q *զմեղս գործել* Un *զմեղսն* b *մեղսն* d *ըզմեզըս*

12 o *որք* փխ. *որ* բացի hılort-ից մնացած Ձեռ-երը *որք* O *զազգկական* b *զազգայկանին* d *զազգականն* eg *զասկականի* hlo *զազգականս* q *զազգականին* bq *զկինն* ôt *առնու* efgq *առնէ* ı *առնուն* r *առնել* d *առնել մեզք են*

13 b *ամուսնացելոցն* d *ամուսնացել* e *ամուսնացուցանելու* fq *ամուսնացուցանելոյ* g *ամուսնացելու* ōbq *զհարազատ* eg *զհարազանց* f *զհարազաց* km *հարազատաց* ps *հարազատ* bq *որդին* egirt *որդի*

14 hlo չիք *ոչ* b *չառնել* V *առնեն* r *առնէ* bqr չիք *առն* d *զքենին* *առն* n *զքենին* hloq *զքէն* eg *զքէն իւի ի կնոջէ* ô *զքէնին իւր ի կին ունել* փխ. *զքէնի իւր կին* rt *իւր ի կին (t կնութիւն)*

15 bdr *որք* Yêacikmrs *ի հեթանոսութեանն* b *հեթանոսական* chlo *զազգականն* d *զազգական իւր կին* b *զազգայկան կին զազգայկանի առեալ իցէ* V *արարեալ* փխ. *առեալ*

Ի. Վասն կնոջ որոյ այրն խառնագնաց է։

ԻԱ. Վասն որ չիցէ լարս։

ԻԲ. Վասն երախայի որ զկին թողեալ եւ այլ արարեալ եւ մըկրտել խնդրէ։

ԻԳ. Վասն՝ որոյ կին իւր հաշմեսցի եւ յորդորէ զայր իւր այլ կին առնել։

ԻԴ. Վասն առն որոյ կին պոռնկեսցի եւ աղաչեսցէ զայր իւր չթողուլ ի բաց։

ԻԵ. Վասն յանցաւորի որ անհաղորդ է եւ մահու ցաւք հասանիցեն։

ԻԶ. Վասն որ ընդ անասնոյ պղծիցի եւ կին խնդրէ առնել։

ԻԷ. Վասն անասնոյ որ զմարդ սպանանէ։

ԻԸ. Վասն կնոջ որ բռնադատիցի ամուսնանալ եւ անձնասպան լինի։

ԻԹ. Վասն եղբաւր որ զեղբայր իւր՝ ի փախստականի՝ դառնալ եւ սպանանէ։

1 i այր իւր b խառնակսն գնացէ d խառնայգընաց է egq խառնագնացէ 1 խառնայղնաց է Ri չիք է

2 F ոչ իցէ bq ի յայրս (WNOcil ort յայրս egb այրս) փխ. լարս

3 NOVWbcdqr երեխայի b չիք որ X զ-[կ]ին Zbcpqt զկինն Un թողեալ է և B այդ o ա[յ]լ արարալ hlo յայլ t զայլ q մկրտեալ rt մկրտիլ

4 mr խնդրել

5 i որ փխ. որոյ BCEF կինն (իւր) o իւ[ր] U հաշտեսցի (b հաշւեսցի) փխ. հաշմեսցի G յորդորել p որ-զորէ ır այր d չիք այլ

6 t առնել այլ կին êhlo առնուլ

7 Y չիք վասն bq այրն փխ. առն NO Wêacd չիք առն kmps կանանց որ փխ. առն որոյ կին eg որ կին իւր փխ. որոյ կին bq կինն իւր պոռնկեսցի IJLZocflot կինն h որոյ կինն որոյ d պոռընկեսցի eg պոռընկի n պոռնկեսցէ f աղաչիցէ bq զայրն hlo թողուլ b չթողեալ t չթողուլ զնա ի րաց

9 ôêegm անցաւորի DGH անցաւոր խորան հաղորդէ abcefgkmpqs որ մահու ցաւք (befgq ցաւ) հասանիցեն (b դիպաւ eg հանդիպեցաւ f հանդիպիցեն q հանդիպեսցի) և անհաղորդ է (eg և անհաղորդիցէ) փխ. որ... հասանիցեն M յանհաղորդէ r և ի մահու t և ի ցաւ մահու KQ մահացաւք Hê մահացուօք d որ մահու ցաւք հասանիցեն և հաղորդ է X հասանիցին t հասանիցէ BCDEFGJRo հասանիցեն փխ. հասանիցեն

11 բացի Eegmnqt-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն վասն b որ՝ կրկնված է չիք ընդ, kmps անասնոց HUêadhl ort պղծի b պղծիցէ KLQRSTX Yô կինն ê զկին b կին իւր խնդրէ irt խնդրեսցէ Wcghln առնուլ ê առնելոյ bq այր փխ. առնել irt չիք առնել

12 kmps անասնոց bq զմարդն d մարդ b 12-րդ տողը գրված է 285-րդ էջի 1-ին տողի տեղը և ընդհակառակը

13 bq կնոջն b բռնայդատեսցի q բռնադատեսցի o խառնադատիցի փխ. բռնադատիցի abdefkpqs յամուսնանալ b զանձն սպանանէ q զանձնասպան d յանձնասպան ABC FU անձնսպան eg չիք և անձնասպան

14 hlo լիցի begq չիք լինի

15 բացի êbegnq-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն վասն ê վասն եղրօր փախստականի որ դառնայ և սպանանէ զհալածիչ եղբայրն hılort եթէ այր (ps ողբայ) փխ. եղբաւր n որ եղբայր զեղբայր բացի êeg.-ից մնացած Ձեռ-երը եղբայր ô չիք որ V զեղբայրս X զեղբար q զեղբաւր F չիք իւր DH իւ փխ. ի eg չիք ի X ի փախստական b ի փախուստ և դառնա egq փախուստ f ի փախստի d ի փախըստակ զնէ և դառնայ eg առնէ փխ. դառնա Hcd չիք և

Լ. Վասն որ զծառայ իւր հարկանէ եւ սպանանէ։

ԼԱ. Վասն որ ի գողութեան սպանանէ։

ԼԲ. Վասն քահանայի որ աւազակաց ընդդիմացի եւ սպանցէ զոք։

ԼԳ. Վասն որ յերախայութեան զեզբայր իւր սպանանէ եւ մըկրտել խնդրէ։

ԼԴ. Վասն որ դիւահարի եւ սպանանէ զոք։

ԼԵ. Վասն որ զմահապարտ ոք սպանանէ։

ԼԶ. Վասն որ անլուսութեամբ լան զմեռեալս։

ԼԷ. Վասն որ յերախայութեանն ոչ կամէր մկրտել։

ԼԸ. Վասն որ ի ժամ մահուն կապեցաւ բերանն եւ միայն ակնարկէ եւ խնդրէ մկրտել։

1 br չիք վասն... և սպանանէ Y չիք վասն d զծառայն g չիք հարկանէ և ê վասն այնմիկ որ զծառայն իւր հարկանելով սպանանէ

2 Y չիք վասն ê վասն այնմիկ որ ի IJ որ զծառայ ի գողութեան Pd ի դողութիւն Y ի գողութեանն bq ի գողութեան իւր սպանանի (q սպանանէ) eg ի գողութեան զմարդ սպանէ (e սպանանէ) NOô սպանանէ ê սպանանի d սպանի t սպանանէ ոք զգողն

3 Yôgkmpqs քահանայից b վասն որք ի քահանայիցն որք o որ ի աւազակաց b աւազակացն hlor աւազակ t աւազակք b դիմացի d qs ընդիմացի t ընդդիմացին Hhl սպանանէ

4 begq չքի զոք t զոք ի նոցանէ

5 Y չիք վասն e վասն այնմիկ որ bq չիք որ H որ ի IJXôehlop երախայութեան OVWec յերեխայութեան Y յերեխայութեանն bgq երեխայութեան t յերախայութեանն ê զեղբայրն t չիք իւր Vg սպանէ ô զսպանանէ blo սպանցէ cd ot մկրտիլ b մկրտեալ q մկրտ[?] eg չիք և մկրտել

6 begq չիք խնդրէ

7 ê վասն այնմիկ որ bq որոյ փխ. որ Meg չեք որ ð դիւահարի որ t դիւահար է begq որ փխ. և M սպանցէ Vl սպանէ q սպան r ըսպաննէ s սպանաէ Un չիք զոք

8 ê վասն այնմիկ որ egr որք (q ոք) փխ. որ b չիք որ NOW մահապարտ d զմահայպարտ o զմահապատ eg չիք ոք 10 սպանէ t ըսպանցեն U այս վերնագիրը չի գրված քնն. տեղը բաց է թողնված

9 ê վասն այնոցիկ որք bdr որք Jqr յանյուսութեամբ b լան յուսայհատութեամբ լան l յանուսութեամբ hlo զմեռեալն rt զմեռեալսն de զմեռեալս իւրեանց

10 IJKLMNOPQRSTVXYZWo վասն որ յերախայութեանն (lô երախայութեան NOPRY յերեխայութեանն Q յերախուութեան SX յերախայութեան W յերեխայութեան) ոչ կամէր մկրտել և յանկարծ (JJo անկարծ) անկցի ախտ (JKLM չիք ախտ) մահու և (W չիք և) խնդրէ մկրտել (w մկրտել խնդրէ o մկրտելոյ) փխ. վասն.... մկրտել ê վասն այնմիկ որ Fêhl no յերախայութեան abcfkmqs ի կենդանութեանն (degp ի կենդանութեան) փխ. յերախայութեանն êcdoqrt մկրտիլ kmps մկրտել և ի ժամ (ps ժամու) մահուն (m մահուան) խնդրէ փխ. մկրտել n լէ վերնագիրը տրված է երկու ձևով A-ի նման և A-ից տարբեր բերում ենք վերջինը՝ վասն երախայի եթէ յերախայութեանն բազմամեղ իցէ և յանկարծակի ի մահուն ի հարկէ կամիցի առնուլ զմկրտութիւն

11 abdefghilnoqrt չունեն վերնագրի N-ը լը, լէ և լթ վերնագրերը միացված են մեկ N-ի՝ լէ տակ, սակայն բնագրում այս երկու վերնագրերին համապատասխան, առանձին-առանձին հոդվածներ կան ê վասն այնմիկ որ kmps չիք վասն բացի IJKLMNOPQRSTVXYZWô-ից մնացած ձեռ-երը և փխ. վասն որ F չիք ի h չիք ժամ bn մահուան d մահոյն q մահուամբն hlo լեզուն փխ․ բերանն բացի IJKLMNOPQRSTVXYZô-ից մնացած ձեռ-երը չունեն և eg չիք և միայն... մկրտել՝ առ 12-րդ bh ակնարկէր

12 b խնդրէր bcdort մկրտիլ RXY ըսպանանել փխ. մկրտել

ԼԹ. Վասն մանուկ մկրտելոյ։
Խ. Վասն որ ընդ սահամբ մեռանիցին։
ԽԱ. Վասն գազանաբեկի։
ԽԲ. Վասն քահանայի որ ի թողեալ կին դառնայ։
ԽԳ. Վասն քահանայի ոչ թողուլ զկին։
ԽԴ. Վասն որ յանգէտս սպանանէ։
ԽԵ. Վասն որ որոշեալն եղեւ։
ԽԶ. Վասն քահանայի որ երդնու։
ԽԷ. Վասն ոչ երդնլոյ քահանայի։
ԽԸ. Վասն քահանայի որ ակամայ երդնու։
ԽԹ. Վասն որ ի սուտ քահանայէ մկրտի։
Ծ. Վասն որ ի լուծեալ քահանայէ մկրտի։
ԾԱ. Վասն ոչ առնել քահանայ զխեղն։
ԾԲ. Վասն քահանայի որ տկարացի։
ԾԳ. Վասն քահանայի որոյ կինն առ դիւթս երթայ։
ԾԴ. Վասն որ երախայ մեռանի ի ծուլութենէ քահանային։

1 cd վասն մկրտելոյ զմանուկ (d զմանուկն) m վասն որ մանուկ n վասն թէ մանուկն դժուարածին լինիցի եթէ կարէ տալ ի նմին աւուր մկրտութիւն փխ. վասն մանուկ մկրտելոյ

2 o վասն որ ի ընդ ê վասն այնոցիկ որք Y [ո]ր n վասն մանկանն որ NOWbrt չիք ընդ RXôdqrt ըստեամբ So մեռանիցեն n մեռանիցի

3 Sôdl գազանայրեկի

4 e որ դառնա ի թողեալ կինն դառնայ Yrt չիք ի Lbfgq կինն êh lo կին (ê կինն) իւր դառնայ t զկին իւր կրկին դառնայ Q չիք վասն.... դառնայ

5 DGê որ ոչ ır և ոչ hl որ փխ. ոչ Hê hl թողու S թուղուլ Jbq կին d զկինն êblot զկին (ê զկինն) իւր b իսգ վերնագիրը կրկնված է։

6 e վասն այնմիկ որ bq որս EHMS oq անգէտս սեգ անգէտ n յակամայ փխ. յանգէտս V սպանանեն t ըսպանանէ զոք

7 ê վասն այնմիկ որ r որք FWôbghl oq չիք որ ıegq որոշեալ km ps վասն որ որոշեալն եղև և (km և որ) որոշեացն մեռցի n վասն որ ի քահանայէ որոշեալ եղև K չիք վասն... եղև

8 W երդուաւ

9 t որ փխ. ոչ eg երդնուլ r յերդնելոյ X երդնչոյ (cd խնդրելոյ) փխ. երդնլոյ ôht քահանային b վասն երդուեալ քահանային n վասն դի քահանայի վկայել և երդնուլ ոչ է պարտ

10 e [ո]ր lVYêbeg յակամայ G կամ փխ. ակամայ W երդուաւ n ակամայ առ վիշտս երդնու r վասն որ յակամայ երդնու քահանայն

11 ê վասն այնմիկ որ Y հահանայի է blo քահանայէն lo մկրտին b քահանայէ երդնու և մկրտի

12 ê վասն այնմիկ որ e ի ծուլեալ hlo քահանայէն hl մկրտին b մկրտի նզովեալ եղիցի

13 ê առնելոյ R ունել փխ. առնել r քահանայի BEFG զղխեղն be gq զխեղս

14 GH քահանայ eg տկարանայ bq տկարացի ի ցաւոց հիւանդացեալ (q չիք հիւանդացեալ) փխ. տկարացի

15 AIJOPUVWır չիք վասն BENQRY acfhqt քահանայ b չիք քահանայի e որ քահանայի փխ. քահանայի որոյ DGHUôêbcdghlnoqrt որ փխ. որոյ dhlo կին bq կինն (q կին) նորա առ o ի փխ. առ Udn առ դիւթսն

16 n վասն դի եթէ երախայ ô չիք որ t որ թէ մեռանի երախայ e երախայի որ UVYWbcegiqr երեխայ U մեռանի որ ի A ի ծուղութենէ JVaıkmprs քահանայի hlo քահանայից g չիք քահանային

Ծե. Վասն առն որոյ կինն հիւանդանայ։
Ծզ. Վասն կնաթողի։
Ծէ. Վասն կնաթողի որ այլ կին առնէ։
Ծը. Վասն կնոջ որ յաւտար յառնէ բռնադատեալ եղեւ։
Ծթ. Վասն որ զկին զամուլ թողու։
Կ. Վասն ոչ հաղորդելոյ կնահանի։
Կա. Վասն կնոջ որ պոռնկի ընդ արամբ։
Կբ. Վասն որ խնդրէ թողուլ զկին իւր։
Կգ. Վասն առն եւ կնոջ որ ի պատճառս հաւատոց կամին մեկնել ի միմեանց։
Կդ. Վասն որ զկին իւր թողու եւ այլ առնէ։
Կե. Վասն որ զկուսութիւն խոստանայ պահել։
Կզ. Վասն որ զայրի կին առնէ։
Կէ. Վասն որ զերկրորդ կին առնէ։
Կը. Վասն որ զկնի մկրտութեանն սրբութեամբ եկաց։

1 bmpq *որ* փխ. *որոյ* do *կին* q *կինն իւր* kmps *հիւանդանայ կամ ուրկանայ կամ դիւահարի*
2 dk *կնայթողի* n *վասն կնաթողի որ այլ կին առնէ* Uq չիք *վասն կնաթողի*
3 de *կնայթողի* o *որ ի այլ* Q *յայլ* ê *զայլ* Yt *առնու* l *առնէն* n *առնէ և թողեալն մեռանիցի յետ առնելոյն* փխ. *առնէ*
4 H չիք *որ* b *կնոչն* odioq *աւտար* (նաև *օտար*) n *յաւտար* կրկնված է IJLMQRSTXZoeacdefikmnp *առնէ* N *յառ* b *այր* q *այրէ* acdkmps *բռնադատի* b *բռնայդատեալ* befq է փխ. *եղև* acdgkmpqs չիք *եղև*
5 ê *վասն այնմիկ որ* bq *զամուլ կինն* efg *ամուլ* (f *զամուլ*) *կին* Wacdkmpst *ամուլ* KRXY *թողուլ* b *թողուն* n *թողու և այլ կին առնու* փխ. *թողու*
6 R *որ* փխ. *ոչ* d *հաղորդել* Sd *կնայհանի* ê *զկնահանս* n *հաղորդելոյ յետ կնահանի*
7 AIJKLMNOPQRSTUVXYZWio չիք *վասն* HOSWoêdefgpqs *արեամբ* b չիք *վասն.... արամբ*
8 e *վասն այնորիկ որ* d *որոյ* փխ. *որ* ês *զկինն* d *զկիւն* k *թողու* êhlo չիք *իւր* kmps *իւր և զայլ արդարութիւն կատարէ* փխ. *իւր* n *վասն կնաթողի որ խնդրիցէ ընդ կնոջ կեալ* b չիք *վասն... զկին իւր*
9 բացի oêbegkmnpst-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *վասն* k *վասն որ առն ի կնոջն* eg *առ* փխ. *առն* b չիք *առն և* begqs *կնոջն* c չիք *ի* IJKLMQRSTXYZôabeg *հաւատոյ* q *հաւատ* oacdkmps չիք *կամին*, *մեկնին* Vêft *մեկնիլ* begq չիք *մեկնել*
10 begq չիք *ի միմեանց*
11 ê *վասն այնմիկ որ* Qbq *զկինն* eg *կինն* Qbegq չիք *իւր* b *թողուն* ê *զայլ* d *յայլ* hl *զայլս* o *այլս* r *այլն* bq *այլ* է փխ. *առնէ*
12 ê *վասն այնմիկ որ զկուսութիւնն* eg *կուսութիւն* R *խոստանայ* f *պահեալ* g չիք *պահել*
13 ê *վասն այնմիկ որ* Qe *կինն* KLMORSTUXYZô *առնիցէ* ırt *առնու* n *վասն որ ի կուսութեան կին առնէ և այնու կամիցի քահանայ լինել* b կզ վերնագիրը կրկնված է
14 ê *վասն այնմիկ որ* b *վասն այն որ զերկու* d չիք *որ* acdıkmprst *երկրորդ* efgq *երկու* hlo *երկրորդի* cd *առցէ* rt *առնու* բացի êbegi-ից մնացած ձեռ-երը *առնիցէ* U չիք *վասն... առնէ*
15 e *վասն այնմիկ որ* b *վասն այն որ* H *զկնի* CDFGHIJKLMQRSTUXYZWoêd *մկրտութեան* hlo *մկրտութեամբ* e *սրբութեամբ* է d *սուրբ* bq *կացեալ* է e *կացեալ* h *կաց* ilort *կայ* g չիք *եկաց* kmps *եկաց պարտ է քահանայ լինել* փխ. *եկաց* n *վասն եթէ ոք յերախայութեան անցաւոր եղև ի մեղս և զկնի մկրտութեան սրբութեամբ եկաց և այնպէս կամիցի քահանայ լինել*

ԿԹ. Վասն քահանայի որ կին առնէ։
Հ. Վասն քահանայի որ զինքն կտրէ։
ՀԱ. Վասն քահանայի որոյ ընդ ձեռամբ մահ գործի։
ՀԲ. Վասն քահանայի ընդ որոյ ձեռն յանդգէտս մահ գործի։
ՀԳ. Վասն քահանայի որ ի խրատել զոք՝ հարուածովք մահ գործի։
ՀԴ. Վասն քահանայի որոյ կինն ի գերչաց պղծիցի։
ՀԵ. Վասն ոչ ըմպել զպղծեալ գինի։
ՀԶ. Վասն որք երդմունս գրեն։
ՀԷ. Վասն որք ուլն կապեն զարիւն արգելլոյ։
ՀԸ. Վասն դեղահատաց։
ՀԹ. Վասն չմկրտելոյ զայսահար մինչեւ սրբեսցի։
Ձ. Վասն չտալոյ դիւահարի աւրէնս մինչեւ սրբեսցի։

1 begq *քահանայից* e *դկին* t *առնու*

2 befgq *կտրէ զինքն* R *կարէ* փխ. *կտրէ*

3 GLoêbegq *որ* փխ. *որոյ* Ir *քահանայի որ ընդ որոյ ձեռն* DH *որոց* cdfkm ps *ընդ որոյ* beghloq չիք *ընդ* bq *ձեռամբն* d *ձեռեամբ* hlot *ձեռն* n *ձեռամբ իւր եղելոց մահ գործի* Lôêbegbilq *գործէ*

4 ôt *որ ընդ* փխ. *ընդ որոյ* bi *քահանայի որ ընդ որոյ* (1 *որս*) NO Wg չիք *ընդ* Ug *որ* (acghklmop rs *որս*) փխ. *որոյ* abcefgbklmopq rst չիք *ձեռն* J *ձեռամբն* DG *հանգետս* H *հանդգէտս* IMbfghloqr *անգէտս* J *դէտս* (n *յակամա*) փխ. *յանդգէտս* d չիք *յանդգէտս* ôêchiloq rt *գործէ*

5 ê *ընդ* փխ. *ի* VXa չիք *ի* deg *խրատելն* b *խրատել զանդգէտս զոք* I *զովք* cd *հարուածով* g չիք *հարուածովք* oêbceq *գործէ* n *վասն քահանայի կամ վարդապետի որ զաշակերտն իւր հարկանէ թէ մահ գործի*

7 KMQRXYZôcdimt *որ* (S *որի*) փխ. *որոյ* bfq *կին* bq *ձի* փխ. *ի* e *գերջացն* acdhklmops *պղծի* bq *պղծեսցի*

8 ê *ըմպելոյ* q *ըմպեալ* H չիք *ըմպել* Y *զգինի պղծեալ* bq *գինին*

9 ê *վասն այնոցիկ որք զերդմունս* bq *որ* b *երդումս* egi *յերդմունս* n *երդմունս և պահպանութիւնս գրեն* r *դրեն* (t *գնեն*) փխ. *գրեն*

10 բացի NOVZWôêbegnprt-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *վասն* ê *վասն այնոցիկ որք* Mê *զուլն* eg չիք *կապեն* MQVct *զարիւնն* eg *զայրունն* q *զայրին* G *որգելլոյ* bdbilpq *արգելոյ* eg *արգելու*

11 d *դեզայհատաց* e *դեզայհատած* g *դեզահատած* hlo *դեզահատացն* b *վասն դեզայհատաց որ այսպիսիւ են* kmps *վասն դեզահատաց և թովչաց* n *վասն թովչաց դեղահատաց*

12 բացի DGHZoêbdegkmnp-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *վասն* DGHZb kmp *մկրտել* t *ոչ մկրտել* բացի êdegn-ից մնացած Ձեռ-երը *չմկրտել* o *զայսահարսն* b *զայսայհարն* deg *զայսահարն* q *զայսահարին* hlo չիք *մինչև սրրի* ABCDEFHN OPUVginr *սրբի* G սկզբում գրել էր *մկրտի* հետո ուղղել *որրի*

13 բացի DGHZôêegkmn-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *վասն* DGHZ km *տալ* ht *ոչ տալ* ê *ոչ տալոյ*. բացի g-ից մնացած Ձեռ-երը *չտալ* b *այսայհարին* (cgq *այսահարին*) փխ. *դիւահարի* KLMRSTXYZ *յօրէնս* (նաև *յաւրէնս*) o *օրէն* êr *զօրէնս* befgq *հաղորդ* փխ. *աւրէնս* Wbgq չիք *մինչև սրբեսցի* hl *սրբեսցին* ABCDEFGHJNOPQ UVWfinr *սրբի* 13-րդ տողի վերնագրի փոխարեն cd-ն ունի երկու վերնագիր հետևյալ հերթականությամբ՝ *ՀԹ. Թէ ով* (c չիք *ով*) *որ թովիչ է կամ ձեռնածու* (d *ի ձեռն*) *Ձ. Թէ որ յերախայից* (c *յերեխայից*) *դիւահար է*. ՀԹ-ը վերնագիրը նոր է, իսկ Ձ-ն 13-րդ տողի վերնագրի այլ խմբագրություն

ՁԱ. Վասն դիւահարի յիշատակ կատարելոյ։

ՁԲ. Վասն մկրտելոյ զհեթանոսս թէպէտ եւ կինն ոչ մկրտիցի։

ՁԳ. Վասն չհաղորդելոյ աւրինաց որ մօգի կին է։

ՁԴ. Վասն որ պանիր տան գողոց։

ՁԵ. Վասն քահանայի որ ի մկրտելն զիւղն ոչ ունի։

ՁԶ. Վասն յանցաւորի որում ցաւք մահու հասանեն։

ՁԷ. Վասն որ յերախայութեանն եւ յետ մկրտութեանն մեղաւոր է եւ մահ հասանէ։

ՁԸ. Վասն ամենեւին ոչ երդնուլ քահանայի։

Կանոնք Աթանասի

Ի ժամանակին յայնմիկ երեւեցաւ այր մի Գորգիոս անուն, արիանոս, ի Կապպադովկիա եւ հասեալ յԱղեքսանդրիա շփոթէր եւ

1 բացի oêegn-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *վասն* oê *վասն հարցումն դիւահարի* A—Weghilmort *հարցումն* փխ. *վասն* hl *և յիշատակ* r *զյիշատակ* W' *կատարելոց* abcde fgkmpqs *կատարել* o *վասն դիւահարի առաքինոյն եթէ պարտ է ի վաղճանի նորա յիշատակ կատարել*

2 L չիք *վասն*, *չմկրտելոյ* abcdefgikm pqrst *զհեթանոսս* (g *զհեթանոս*) *որ* (cdf չիք *որ*) *ամուսնով* (egq *ամուսով* b *ամսոյն*) *թէպէտ* hlo *որ թէպէտ* Wg չիք *թէպէտ* .. *մկրտիցի* CDGH *կին* hlo *ամուսնովն* փխ. *կինն* abcdeflkmpqrst չիք *կինն* ê *մկրտեսցի* abcefhklmopqs *մկրտի* n *կամեսցի* փխ. *մկրտիցի* d *մկրտի ի միասին*

3 բացի DGHoêegknpt-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *վասն* DH *հաղորդել* G *հաղորդելոյ* ê *ոչ հաղորդելոյ* բացի ô-ից մնացած ձեռ-երը *չհաղորդել* eg *չմկրտելոյ* փխ. *չհաղորդելոյ* eg չիք *աւրինաց*, RXY չիք *որ* abcdfhiklmopqrst *չմկրտել* (ac dm *մկրտել* k *կրտել* p *կտրել* s *չկարել* t *ոչ մկրտել*) *որ մօգի կին իցէ* փխ. *վասն.... մօգի կին է*

4 t *վասն այնոցիկ որք* բացի befgn qt-ից մնացած ձեռ-երը *որք* t *գողոց ուտել*

5 beg *քահանայից* ôbq չիք *ի* b *զմկրտելն* DG *զիւլն* (H *զիւրն*) փխ. *զիւղն* b *ունին* V *ընդունի* փխ. *ունի* d *ոչ ունի ընդ իւր*

6 t *յաղագս* cd *որոյ* hlo չիք *որում* befgiqrt *որ* փխ. *որում* befgq *մահու ցաւ*(f *ցաւք*) D *հատանեն* (begq. *հանդիպի*) փխ. *հասանեն* kmps *հասանեն և աւրէնս խնդրեն* փխ *հասանեն* n *յանցաւորի ի մեռս որում ցաւք մահու հասանեն եթէ պարտ է աւրէնս տալ* փխ. *յանցաւորի... հասանեն*

7 n *վասն երախայի որ յետ մկրտութեան մեղուցեալ է և մահ հասանէ և խնդրէ աւրէնս* փխ. *վասն... հասանէ* b *վասն յաղագս* ê *վասն այնմիկ որ* բացի êegn-ից մնացած ձեռ-երը *յաղագս* ôb չիք *որ* eg *նորա* փխ. *մկրտութեանն* abefgkmpqs *մահ* (b *մահու.*) *հասանէ և մեղաւոր է* cd չիք *մեղաւոր է և*

8 DG չիք *է* hlo *մինչև* փխ. *և մահ հասանէ* e *հասանի*

9 b *յաղագս* բացի êegn-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *վասն* e *ոչ երդնլոյ* b *ոչ երդուլ* egq *քահանայից* n *վասն քահանայի որ նմա ամենեւին երդնուլ ոչ է պարտ* W չիք *վասն.... քահանայի*

10 ABCDEFGHUWûadefghiklmopqrst չունեն երկրորդ վերնագիրը. մի քանի ձեռ-երում վերնագիրը տարբեր է՝ o *կանոնք աթանասի հարցմունք և պատասխանիք աթանասի հարցմունքն* e *սահմանք և կանոնք աթանասի արարեալ հարցմամբ և պատասխանիւ ի գլուխս ձ և ը* b *բան և կանոնք հարցական և շահօէտ հոգեւորական* c *յառաջաբան կանոնացս աթանասի* n *նախադրութիւն կանոնիս սրբոյն աթանասի*

11 ı չիք *ի* ALMNOPQRSTUVXYZW ôn *ի* (T չիք *ի*) *ժամանակի* t *այր մի յարիանոսաց գորգիանոս անուն ի կապադովկիայ* ceg *գորգիանոս* b *գորգիանոս*

12 gh *արիոս* ı չիք *արիանոս* b *արիոսից աշխարհէն կապայդակիայ* q *աղիոսի ի յաշխարհէն կապադոկիայ* e *արիանոսի ադանդովն ի կապադովկիայ* t *ի պադովկիայ* eg *շփոթ երեւեալ*

շարժէր զքաղաքն։ Եւ անաւրէն իշխանք քաղաքին, զոր մերժեալ էր յեկեղեցւոյ երանելւոյն Աթանասի, ձեռնտու լինէին աղանդոյն եւ յարուցեալ ամբոխ սաստիկ ի վերայ սրբոյն Աթանասի, հալածական առնէին ի հայրապետական աթոռոյն։ Սակայն մեծ մասն քաղաքին դիմադարձ լինէին աղանդոյն, իսկ ամբարիշտն Գորգիոս մեծամեծ իշխանացն սաստիւ ժողով արարեալ ի հռչակաւոր քաղաքն Սելեւկիա, զհայհոյութիւնն Արիոսի հաստատէր։ Իսկ երանելին Աթանաս յորդաբուխ արտասուաւք գոչէր առ Աստուած սատարութեամբ սրբոց ճգնաւորաց եւ բազում միայնակեցաց, յորոց միջի բնակէր սուրբն.. եւ փաղփաղակի բառնայր ի միջոյ։ Իսկ սուրբն Աթանաս դառնայր յաթոռն իւր եւ լուսաւոր վարդապետութեամբն իւրով ածէր զմոլորեալսն ի հաւատոյ ճշմարտութիւն, աւանդելով եկեղեցւոյ զհարցականն եւ զպատասխանականն՝ բանս կանոնականս, գլուխս ՁԸ։

ՑՁԱ (ՑՀԷ) Ա. Հարցումն. Եթէ մանուկ երախայ կատարեալ իցէ եւ դիպիցի

1 ô ժարժէր ê շար t իսկ փխ. և DG Hôê անաւրէնք (Եռև անօրէնք) d անարէն փխ. անաւրէն hlo որ

2 Yûbefgh'oqt երանելին աթանաս բացի AL-ից մնացած Ձեռ-երը երանելոյն NOUW ձեռնատու Uên լինէր (n լինէին) և նա (n նոքա) աղանդոյն egt աղանդոյն նորա (t նորին) և

3 Mkr յամբոխ û սրբոյ, հալածականս

4 o առնէյին I յաթոռոյն Nû քաղաքի

5 d դիմայդարձ IV դիմակաց փխ. դիմադարձ ô լինէյին u լինէր t չինէին չար աղանդոյն այնորիկ իոկ փխ. լինէին.... իսկ ô աղանդին ênq աղանդւոյն eg աղանդոյն նորա իսկ A ամպարիշտն Y անբարիշտն û ամբարիշտ ê գորդէոս acdefgkm pqst զորդիանոս bı զորդիանոս

6 c իշխանօքն hlot իշխանաւն k յիշխանացն ê սաստիկ adfhiklor դասիւ (b դաստիարակ c դասիւք eg դասիայ mps դասի q ի սեղեւկիա) փխ. սաստիւ t չիք սաստիւ hlo ժողովեալ փխ. ժողով արարեալ q արեալ Bkms սեղեւկիայ û սելեւկեայ g սելեւկիեայ

7 t և զհայհոյութիւնն AK—VZWôêûa bcdf—s զհայհոյութիւն NW արիանոսի kmps գորգիոսի փխ. արիոսի O երանելի

8 d յորդաբուխ Y արտասւօք u արտասւոք g գոչէր fq չիք առ bq աստուածս bq աւտարութեամբ (ı աստարութեամբ) փխ. սատարութեամբ û չիք սատարութեամբ

9 acdfkmps սրբոցն b սուրբ bq ճգնաւորացն ıt և ի բազում Qfps միայնակեցայց Y միակեցաց u միայնակեաց b միայնայկեցայց eg միայնակեցեաց IJUՈêûhlo որոց ûhl ի միջի rt մի փխ. միջի b բնակցէ

11 Sôlo աթոռն u աթոռ acdıkmpr st յաթոռ befgq ի տեղի փխ. յաթոռն Y չիք և լուսաւոր ûafinp qrst վարդապետութեամբ

12 Uacdkmps մոլորեալս u մոյէգնեալս փխ. մոյորեալսն Vêûe gt ի հաւատս acdkmps ի հաւատոց bfq ի հաւատոյն œudeg im ճշմարտութեան h ճշմարտութիւնն t ճշմարիտս b աւանդելոյ VYôêcefghkmpqrs եկեղեցոյ hlo եկեղեցւոյ (h եկեղեցոյ) զբանս պիտանիս հարցական և (l չիք և) պատասխանական d յեկեղեցւոյ

13 û դհարցական bq դհայցականն W դպատասխանն ud զպատասխանական acdfikmprst բան eşh lo բանք bq չիք բանս ê կանոմնական= abcdefgikmpqrst կանոնական hlo կանոնականք

14 YNRUôêacdefikmpqrst գլուխ b գլուխ ձէ յաւարտ g գլուխք aef gq ձէ ı ութսուն և ը uhlo չիք գլուխս ձը

15 alo չիք հարցումն r հարցում Z թթէ (b և թէ) փխ. եթէ b մանուկն UVXWôûbcgqr երեխայ F կատար իցէ ho կամ արեալ (d աարեալ l կամ արարեալ) փխ. կատարեալ n լիցի փխ. իցէ ln դիպեսցի û դէպ լիցի r դիպիցէ acdh iklmoprst դիպիցի թէ յորժամ

յորժամ պատարագն մատուցանիցի եւ անգիտանալով հաղորդեսցի, զինչ պարտ իցէ առնել վասն նորա։

Պատասխանի. Մկրտել պարտ է, որպէս կոչեցեալ յԱստուծոյ։

ՅՁԲ (ՅՀԸ) Բ. Հարցումն. Թէ դիւահար ոք երախայ իցէ եւ կամիցի, նաեւ կամ որք նորա իցեն, զի առցէ նա զսուրբ մկրտութիւնն, պարտ է առնուլ, թէ ոչ, այլ թէ մերձ ի մահ իցէ դիւահարն։

Պատասխանի. Նթէ ոչ սրբեսցի ի պիղծ այսոյն, ոչ կարէ առնուլ զսուրբ մկրատութիւնն, բայց մերձ ի մահ իւր մկրտեսցի։

ՅՁԳ (ՅՀԹ) Գ. Հարցումն. Թէ կնքաւոր է այսահարն, արժան է առնուլ ի սուրբ խորհրդոյն, թէ ոչ։

Պատասխանի. Թէ ոչ խայտառակէ զսուրբ խորհուրդն կամ հայհոյէ՝ հաղորդեսցի, բայց մի՛ հանապազ, զի բաւական է նմա կիւրակէէ ի կիւրակէն։

ՅՁԴ (ՅՁ) Դ. Հարցումն. Թէ ոք երախայ հիւանդասցի եւ ի մտաց թափեսցի եւ ոչ կարէ զհաւատն խոստովանել, եւ աղաչեսցեն ընտանիքն

1 Fûbefgq պատարագ t զպատարագն RUên մատուցանիցէ befhloq մատուցանի g մատուցանեն t մատուցանիցեն d անգիտելով

2 ad զինչ է b ապայ զինչ l պարտից r պարտիցի Qabcdefgkmps է փխ. իցէ q չիք իցէ V առնելով a չիք վասն նորա q նոցա

3 e պատասխանէ loq չիք պատասխանի bq կոչեցեալ է IJûbhiq աստուծոյ

4 Uêûht եթէ n եթէ զիպի այսահար ոք որ փխ. թէ դիւահար ոք ô դիւահար է ոք I երայխա VWûc dr երեխայ e յերախայ b երեխո փխ. երախայ û չիք և (կամիցի) Ml կամիցէ cd ե կամիցին ակամայ abefghiklmopqrs նա փխ. նաև cd չիք նաև կամ û չիք կամ

5 b որքն ê ոք որ փխ. որք F չիք որք t իւրայինքն փխ. որք նորա abcefgikmpqrs նորայն d նորա այն t չիք իցեն bq չիք զի առցէ abcdefghiklmopqrst չիք նա acd չիք զսուրբ FIMQRSTUWôêû nr մկրտութիւն a զմկրտութիւնն d զմկրտութիւն s ի մկրտութիւնն u պարտի առնել ô առնել eg առնու

6 B այդ û չիք այլ BCDEFGHû և թէ Y դիահարն a է փխ. իցէ o դիւայհարն ô մերձ է, չիք իցէ

7 Ee պատասխանէ K չիք ոչ (սրբեսցի) h արպեսցի (o ապրեսցի) փխ. սրբեսցի d պղծոց t յայսոյն պղծոյ ոչ KLMQRSTXYZô այսսցն eghi lo այսուն

8 Ghlo չիք զսուրբ FIJMSVXôêûd մկրրտութիւն Gho զմկրտութիւնն Un բայց եթէ մերձ A մերձ աջ լուսանցքում abcdefghiklmopqr st չիք մերձ cd ի մահուն hlo ի մահն Ucdn չիք իւր begq մկրրտեսցէ û չիք մկրտեսցի

9 ûcefgt եթէ ûbegq կնքաւորն G այսահարսն û այսահար d այսահար է արժան է t դիւահարն փխ. այսահարն

10 ûbq խորհուրդն

11 PQ չիք պատասխանի û սուրբ abcd efghiklmopqrst չիք զսուրբ, զխորհուրդն

12 bq հայհոյէ նա hlo չիք հաղորդեսցի hl չիք զի ê չիք է

13 W ի կիրակէէ bq ի կիրակէի eg ի կիրակէ M կիրակէ Y կիւրակէ û կիւրակէի êrt կիւրակէ բացի AUacno-ից մնացած ձեռ-երը կիրակէէ ob չիք ի W ի կիւրակին d ի կիրակին êc ի կիւրակէ gl ի կիրակէ t ի կիւրակէին բացի AU ûafnor-ից մնացած ձեռ-երը ի կիրակէ

14 BCDEGHRZeglnq եթէ hlo որ փխ. ոք GQVXWûdr երեխայ I երայխայ NO յերախայ abcefgkmp qs երեխայ (e յերախայ fkmps երախայ) է և հիւանդասցի բացի ût-ից մնացած ձեռ-երը ե հիւանդասցի l հիւանդացի F իմաց փխ. ի մտաց ô խելաթափեսցի կամ ի մտաց փխ. ի մտաց թափեսցի

15 c զհաւատսն g զաւատն t խոստովանիլ BCDEFGHIJNOWêûbdeghI opq ընտանիք

նորա ղի առցէ զսուրբ մկրտութիւնն, այլ զի եւ աղաչանքն եւս յերկար լինիցին մինչեւ յաւուրս Է, արժան է առնուլ, թէ ոչ։

Պատասխանի. Արժան է առնուլ, թէ ի պիղծ այսոյն ոչ փոր-ձեսցի։

ՑՁԵ (ՑՁԱ) Ե. Հարցումն. Կին թէ լինիցի ընդ առն իւրում ի գիշերին եւ լի-նիցին ժողովք յաւուրն, արժան իցէ նոցա հաղորդել, թէ ոչ։

Պատասխանի. Ոչ է պարտ առժամայն առաջելոյ գոչելովն «Մի զրկէք զմիմեանս, բայց եթէ ինչ ի միաբանութենէ առժա-մանակ»*. ասելով ի սովորութենէն. ասէ. «Զի աղաւթիցն պարապես-ցեն եւ դարձեալ ի նոյն դարձցին. զի մի փորձեսցէ զնոսա սա-տանայ վասն անխառնութեան նոցա»**։

ՑՁԶ (ՑՁԲ) Զ. Հարցումն. Թէ կին երախայ եւ զանուն իւր լինել երախայ եւ յաւուր մկրտութեանն եղեւ նմա լինել ըստ սովորութեան կանանց, պա՞րտ է մկրտել ի նմին աւուր, թէ ոչ։

*Ա Կոր. Է. 5 **Ա Կոր. Է. 5

1 A—ê նոցա փխ. նորա lo զսուրբն AFIJLMPQRSTUVXZWôêûdlnor մկրտութիւն ABCU այդ êûhilno rt չիք և (աղաչանքն) IJud աղա-չանք eg աղաչան hilort աղաչա-նօք (նաև աղաչանաւք) u չիք եւ

2 IJKLMQRSTXYZôûlort երկար RXô eg լինիցի Yt լիցի êbchiloqr լիցին ê մինչ Moafmpq աւուրս W յաւուր b աւուրսն h յաւրն W եօթն d եաւթն n եւթն F արժան է առնէ առնուլ ê առնել

3 ôbq չիք ի Meghilor այսուն UVê այ-սոցն b չի փխ. ոչ eig չփորձեսցի o ոչ մերձեսցի և փորձեսցի փխ. ոչ փորձեսցի

5 bq կինն BCDEFGHLVèabcdefgkmp qrst եթէ lhilort ի գիշերի BCDE FGHLNOPUYWegnq լինիցի ê լի-նից û լիցին b լիցի hilors լինի

6 acdkmps ժողով ôûbq աւուրն բացի Yûbcdeghlot-ից մնացած Ձեռ-ները թէ արժան իցէ NOX արժանի իցէ a—mopqrst է (Un լինիցի e լիցի) փխ. իցէ m առնուլ նոցա հաղորդ cdhilort հաղորդիլ

7 t ըստ առաջելոյն Y առաքելոյն BC DEGHabefghiloq գոչելով ê գոչե-լովն û կոչելով i գոչմանն n կո-չելովն t գոչելոյ

8 ê չիք մի Y ընդ միմեանս o զմի-միանս s զմիմիեանս adkmps թէ F չիք ի Uebq ի միաբանութենէն hlo ի միաբանէ BCDEFGH զի առժամանակ H ժամայն l առժա-մայնակ akmps ասելով առ ժամա-նակ

9 bcdefgq ասելով (c ասել) առժամանակ մի ի սովորութենէն û ի սովորու-թենէ ûê չիք առժամանակ ասելով ի սովորութենէն Q ասելով փխ. ասէ befgq չիք ասէ ô չիք զի KMSTX Zôp պարապեսցին Y պարապեսցի befgq պարապիցեն

10 beg զարձին bd զնա փխ. զնոսա

11 GH անխառնութեանց bq անխառ-նութենէ n անխառնակութեան OW անխռովութեան (N անխռո-վութեանն) փխ. անխառնութեան GH չիք նոցա

12 heg եթէ q կինն VXYWubcdgqr ե-րեխայ ô էրէխայ U եմ փխ. եւ ê չիք եւ êq զանունն r չիք իւր t լինիլ s չիք լինել L երեխայ լինել VXWoûhcdqr երեխայ

13 ô աւուր IJMQSUVXYWôêûabdkm npq մկրտութեան Y չիք եղեւ hr չիք նմա o լինիլ abcdefghiklm opqrst չիք լինել Y սովորութեանն o սովորու թեանց f կանաց b կա-նոնացն փխ. կանանց

14 բացի Yûbdeghloqt-ից մնացած Ձեռ-երը թէ պարտ է t արժան է փխ. պարտ է IJôbt մկրտիլ i նմա մկր-տել ի նմին egp ի նմին աւուր (g օուր) մկրտել թէ ոչ S յօուր t յաւուր

Պատասխանի. Ցապաղեցուցանել եւ արգելուլ պարտ է, մինչեւ ողջասցի։

ՑՁԷ (ՑՁԳ) Է. Հարցումն. Եթէ կին ծնանիցի ի պահս սուրբ Զատկին, պարտ է պահել եւ ոչ ըմպել գինի, թէ թոյլ տալ՝ վասն ծննդեանն։

Պատասխանի. Պահք վասն զմարմինն խոնարհեցուցանելոյ եղան, ապա եթէ մարմինն ի չարչարանս ի խոնարհութեան եւ ի տկարութեան է, պարտ է սակաւիկ ինչ, որչափ կարէ բառնալ կերակուր եւ ըմպելի։

ՑՁԸ (ՑՁԴ) Ը. Հարցումն. Եթէ ոք տկար իցէ կամ մաշեալ ի բազում հիւանդութեան եւ եկեսցէն պահք սուրբ Զատկին, ամենայն իրաւք պարտ է պահել. թէ արձակեսցի ճաշակել ի հացէ, ի գինւոյ եւ ի ձիթոյ վասն հիւանդութեանն։

Պատասխանի. Արձակել պարտ է զայնպիսին առնուլ ի կերակրոյ եւ յըմպելւոյ որչափ կարող է բառնալ. բայց յետ Պենտակոստէին հատուսցէ։

1 ս ապաշխարեցուցանել ê յապաղեցուցանելով պարտ է արգելուլ բացի bcdefgqt-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն եւ l [ար]գելուլ û պարտի Y չիք պարտ է
3 Gefghlmoqs թէ b սոէ (k մէ) փխ. եթէ bq կինն cd չիք կին BCDEF GH ծնցի lJu ծնանի q չիք ի d ի պահքս abcefghiklmoprst սրբոյ Y չիք սուրբ hlo զատկի. բացի GH ûdeghilort-ից մնացած Ձեռ-երը թէ պարտ է
4 f չիք է k չիք ոչ L եթէ B թոյղ N hlor տայ LXWêûbl ծննդեան (Gաև ծնընդեան)
5 Y չիք պատասխանի b պաքն W պապք փխ. պահք DG չիք վասն r զմարմին վասն IJWcdhilo զմարմին û մարմին R խոնարհեցուցանելս d խոնարհեցուցան
6 l չիք եղան BCDEFGHabcdefghiklm nopqrst թէ AIJKLMPQSTUXYZû dhilnor մարմին ê ի մարմինն BC DEFGH ի խոնարհութեան ի չարչարանս KLMQRTYZ չիք ի (խոնարհութեան) Wôn և ի (խոնարհութեան) Y ի խոնարհութեանն u ի խոնարհութիւնս bq ի խոնարհութիւն, EHNOSXYWôêblmpq rs և (bq չիք և) ի (Y չիք ի) տկարութենէ (Y տկարութեանն)
7 SXô պար[տ է?] it չիք է (պարտ) ENOYWûhilort սակաւ ir ինչ և (i չիք և) որչափ ինչ կարիցէ abc defgbklmopqst կարիցէ Y չիք բառնալ
8 ct զկերակուր cdt զըմպելի
9 BCDEGHMegps թէ d մաշեալք hi lort չիք բազում Y հիւանդութեանն ahcdefgkmpqs հիւանդութեանց t հիւանդութենէ
10 o եկեսցցեն irt եկեսցէ t չիք պահք eg սրբոյ R իրօք hlo իրաւքն
11 r պահեալ n եթէ b արձակեաց r արձակեսցէ hlo արձակեսցի սակաւ ինչ ի ճաշակել սակաւ ինչ ի (l չիք սակաւ ինչ ի) հացէ կամ ի գինոյ bef ի ճաշակել irt ճաշակել ի (t չիք ի) սակաւ ինչ ի հացէ KL eg և ի փխ. ի (գինւոյ) bq և փխ. ի (գինւոյ) JKMNOPQRSTVXYZ Wôabcdefgq ի գինոյ irt չիք ի գինւոյ irt կամ փխ. և ի b չիք ի (ձիթոյ) U ի ձիթւոյ
12 hlo վասն բազում հիւանդութեան իւրոյ BCDFGHIQSVXWôêûbcg pq հիւանդութեան
13 b արձակիլ, առնելոյն բացի BCD EFGHNbhq-ից մնացած Ձեռ-երը ի կերակրոց lo ի կիրակրոյ
14 BCDENOPUVXW յըմպելոյ GH Y յըմրելոյ IJKLMQRSTZôê ըմպելոյ A յմպելւոյ h յմպելոյ û ըմպելեաց irt յըմպելեաց abcdefgkm pqs չիք յըմպելւոյ BCDEFGHIL Sn կարէ akmps կարաւղ է X կարօղ է befghloq իցէ փխ. է o յետ ê հետ Ô պէնտէկոստէյին êt պենտէկոստէին u պէնդէկոստէից o պենդայկոսէին p պենտակոստէի
15 N հատուս irt հատուսցի G չիք հատուսցէ

ՑՁԹ (ՑՁԾ) Թ. Հարցումն. Թէ ոք կոչեսցէ զվիճակեալն ի զուգաւորութիւն ամուսնութեան եւ ինքն լպրշիցէ զամուսնութիւն անաւրէնութեան կամ քենւոյ ամուսնութիւն. այսինքն է քեռ կնոջն, լառաջագոյն եղեալ որ հանդերձեալ է՝ զուգե՞լ, թէ պարտ է վիճակելոյն աղաւթս առնել ի վերայ նորա կամ պատարագ մատուցանել:

Պատասխանի. Միանգամ ասացի, թէ լուիցէ վիճակեալն զանաւրէն չամուսնութիւնն, ապա եթէ ամուսնութիւն անաւրէն է՝ ոչ է պարտ վիճակելոյն հաղորդել մեղաց ատարաց:

ՑԴ (ՑՁՁ) Ժ. Հարցումն. Թէ աշխարհական ոք լինի լերագս, եւ հարցանէ զվիճակեալն, թէ պա՞րտ է նմա հաղորդել, թէ ոչ:

Պատասխանի. Թէ կացցէ ընդ ախտիւ կնոջ ցանկութեան՝ ոչ է պարտ. ապա եթէ սատանայ փորձէ զնա ի ձեռն այսց պատճառաց, զի ատարացուսցէ զնա լաստուածային հաղորդութենէն

1 ôabcdefghiklmoqrt եթէ hlo ոչ (b որք) փխ. ոք q չիք ոք NOW թէ ոչ ոք ou կոչեսցի û ի վիճակեալն ir չիք ի Qb ի զուգաւորութեան

2 kmps ամուսնութեամբ d չիք և ինքն... անաւրէնութեան km ps լպոշիցէ (ê չպրշիցէ) փխ. լպրշիցէ ceft զամուսնութիւնն Y անօրէնութեանն efgq անօրէնութեամբ (Նաև անաւրէնութեամբ) NOW չիք անաւրէնութեան... ամուսնութիւն

3 a քամ PYôabcdefgbklmnopqrst քենոյ ê քինւոյ ô ամուսնութեան cd ամուսնութիւնք l ամուսնութիւնն ûbefgiloqt չիք է ô առաջագոյն ê յառաջայգոյն

4 eg եգեալ է որ ps որ ի հանդերձեալ V հանդերձեալն d չիք հանդերձեալ է զուգել թէ c էր փխ. է (զուգել) befghloq չիք է (զուգել) chlot զուգիլ p եթէ hlo չիք թէ ABCDEFIJ NOPSUXWêûn վիճակեցելոյն Z վիճակելոյ ô զաղօթս G աղաւթ qr յաղօթս

5 hlo պատարագս

6 d չիք պատասխանի NO ասասցի b ասաց եթէ L լըւիցէ դվիճակեալն

7 IKLMQRSTXYZWôêûcdin չամուսնութիւն hlo չարութիւն փխ. չամուսնութիւնն eıgq ամուսնութիւնն ճմմm. ճուG. τὸν γάμον NO YWbhloi չիք ապա IJôcdefgbklm opqrst թէ Ybi չիք եթէ UXefg ամուսնութիւնն Ybhilo չիք ամուսնութիւն LQRSTXYZô յանօրէն է (Նաև յանաւրէն է) abcdfkmp qs անաւրէնութեան է չէ պարա eg անօրէնութենէ չէ պարա G չիք զանաւրէն... ամուսնութիւն

8 Glo չիք է (պարա), հաղորդել (ուղղված աղաւթել) ի վերա մեղաւորաց փխ. հաղորդել... ատարաց Yû պարտ է irt չէ X վիճակելոյ t հաղորդիլ AJKLMPQRSTUVXZ Wodn ի մեղաց KLMQRSTXZd յօտարաց (նաև յատարաց)

9 cq եթէ êhlo յաշխարհական t ոք աշխարհական ir չիք ոք befghilo qr լինիցի d լինել KQSTô լինի երագս լինի kmpst յերագս լինի (t լինիցի) IJLRXYZû երագս M երագն OW ի յերագս begq յերագի BCDEFGHN եթէ փխ. և ô հարձանէ hlo հարցանիցէ

10 HPû վիճակեալն q զվիճակելն be gq չիք թէ (պարտ է) hlo իցէ փխ. է d չիք է û հաղորդե drt հաղորդիլ lo հաղորդելն befgq հաղորդել նմա

11 b չիք պատասխանի hiklo եթէ BC DEFGH կայցէ b կացէ eg ախտիւ ընդ L ախտիւն KLMQRSTXY Zô ցանկութեան (Y ցանկութեանն) կնոջ ir ցանկութեան թէ ոչ

12 abcdefghiklmopqst թէ û փորձեսցէ Y չիք զնա hio զի փխ. ի IJô êûder այսոց (Wbq այս g այսոցիկ hlo ասաց) փխ. այսց bq պատճառանացս cdefgkmps պատճառանաց hlo պատճառ

13 hlo նորա փխ. զի IJNOPVWôû օտարացուցանէ KLMQRSTXYZ յօտարացուցանէ (Նաև յատարացուցանէ) IJNôûefgq աստուածային k հաղորդութեանն ôt հաղորդիլ û հաղորդութենէ

պարտ է հաղորդել. ապա թէ ոչ, եւ ոչ եւս դադարէ փորձիչն, յայնմ ժամանակի յորժամ պարտ է նմա հաղորդել, ի նոյն ախտ արկանել։

ՑՂԱ (ՑՁԷ) *ԺԱ. Հարցումն. Որ լիւր միտսն ոչ իցէ եւ երթիցէ զիւրովի, ալսինքն է՝ կամ զահավէժ առնի, կամ այլ ինչ մահու մեռանի, պա՞րտ է ի վերայ նորա պատարագ մատուցանել, թէ ոչ։*

Պատասխանի. Պարտ է վիճակելոյն քննել թէ ճշմարտութեամբ պակասամիտ էր եւ արար զայս. քանզի բազում անգամ մերձաւորին ախտացելոյն կամելով դիպել որ ի վերայ նորա պատարագ մատչի, ստեն եւ ասեն՝ ոչ էր լիւր միտս, զի մատուսցեն զպա՞տարագն։ Արդ՝ քննել պարտ է, մի՞ զուցէ ի բռնութենէ մարդկան կամ այլապէս արար զայս, ապա ոչ է պարտ լինել պատարագ ի վերայ նորա, քանզի ինքնասպան եղեւ անձին իւրում. ապա պարտ է զամենայն քննել ճշմարտութեամբ, զի մի՞ ի դատաստան անկանիցի մատուցողն։

ՑՂԲ (ՑՁԸ) *ԺԲ. Հարցումն. Եթէ ոք կին ալսահարիցի յոյժ, որպէս զի երկաթս*

1 ê չիք *և ոչ* hhlq չիք *և ոչ եւ* W չիք *ոչ (եւ)* û չիք *ոչ եւ* acdefgkmpr st չիք *եւս* b *զատայպարտէ* փխ. *դադարէ* p *փորձիչն դադարէ* J *փորձիլն* ê *փորձիցչն* û *փորձիլ* e [*փ*]*որձիչն*

2 Vcd *յայն* hlo *ժամանակին* o *որժամ* Y չիք *յորժամ* û չիք *նմա* Vc ot *հաղորդիլ*

3 befgq *արկանէ* KLMQSTX *անկանել* (Y *չանկանել* o *անկանիլ* փխ. *արկանել*

4 IJôûbegl *իւր* befghiloqrt *միտս* b *երթայցէ* AJLNOPQSTZf *զիրովի* ô *իւրովի* b *իւրով* q *զիւրով* h lo *զիւրովին* d *ինքուրովի* ô *յայսինքն* û չիք *այսինքն է*

5 êlot չիք *է* Xôt չիք *(է) կամ* o *առնէ* hlo *առնիցի* CDGHlo *յայլ* Wb lo *մահուամբ* բացի begq-ից մնացած ձեռ-երը *մահ* hlo *մեռանիցի* lo *թէ պարտ է*

6 t *ի վերայ նորա պարտ է պատարագ* բացի ocdefgikmpqrs-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *նորա* b *նոցա* o *մատուցանե* d չիք *թէ ոչ*

7 բացի KVXdefghlor-ից մնացած ձեռ-երը *վիճակեցելոյն* Uê չիք *թէ* i *ճշտութեամբ*

8 b *պակասայմիտ* N *է* փխ. *էր* b *քանի* Cbefghloq *մերձաւորիչ* ABDEFG HIJKLMNOPQRSTUVXYZWôêûa cdkmps *մերձաւոր ինչ ախտացելոյն*

9 d *դիպելով* N *դիտել* փխ. *դիպել* ê չիք *որ* begq չիք *նորա* û *պատարագ մատչի նորա*

10 blo *մատչիցի ստիցեն և ասիցեն թէ ոչ* b *ստէ* c չիք *ստեն* DGH չիք *ասեն* P *որ* փխ. *ոչ* բացի Yegt-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *և* ճմմա. ճուն. καὶ λέγουσιν W *է* փխ. *էր* IJû *էր ի միտս իւր* Yôbdeg *իւր* Y *միտսն* W *մատուցանեն* û *պատարագ* eg *զպատարագս*

11 hl *այլ* փխ. *արդ* ô *քնել* eq *մի զուտցէ* hilort *մի զուցէ կամ ի ըռնութենէ* c *ի ընութենէ* փխ. *ի բռնութենէ*

12 hlo *և կամ* A *այղապէս* G *այլ* (o *այլար* êb *այլ այսպէս* eg *այսպէս*) փխ. *այլապէս* bq չիք *զայս* Geg *ապա թէ ոչ* Y չիք *ապա ոչ է պարտ* lo չիք *է* eg *պարտ է* t *լինիլ* hlo *առնել* փխ. *լինել* ô չիք *լինել* u *ի վերայ նորա պատարագ*

13 b *ինքնայսպան* r *ինքնսպան* t *զինքնասպան* eg *յանձին* t *բայց* փխ. *ապա*

14 t *զամենայնն* Y չիք *զամեն այն* Kb lo *քննել զամենայն* (K *ամենայն*) a *քնել* N չիք *զի* êab չիք *ի* BCEH befgqt *անկցի* DG *անկի* cd *անդանի*

15 XYc *մատուցանօղն* W *մատուցանողն* a *ի մատուցաւղն* l *ի մատուցողն* d *մատուցողս* մնացած ձեռ-երը *մատուցաւղն*

16 bklops *թէ* hlo չիք *ոք* begkq *կին ոք* IJUVôêûdikmnps *այսահարիցէ* efgq *այսահարի* b *այսայհարի* r *այսայհարիցի* Yû չիք *որպէս զի* kmps *թէ* փխ. *զի* abefgq *երկաթ* hlo *երկաթսն*

ագանիցի, եւ այր նորա ՝ասիցէ. «Ոչ կարեմ ժուժկալ լինել», եւ կամիցի այլ կին առնուլ, ա՛րժէն է, թէ ոչ։

Պատասխանի. Շնութիւն միջնորդի լիրսդ. եւ զինչ պարտ եւ արժան է, ոչ գիտեմ վասն այնորիկ։

ՅՂԳ (ՅՁԹ) ԺԳ. Հարցումն. Որք զուգաւորին յամուսնութիւն միաւորութեան լաւուր շաբաթու եւ կիւրակէի, հրաժարել պա՛րտ է ի միաբանութենէն եւ լո՛րս արժան է անել իշխանութիւն մերձենալոյ։

Պաաասխանի. Ոչ, որպէս յառաջն ասացի եւ այժմ ասեմ։ Առաքեալն ասաց. «Մի՛ զրկէք զմիմեանս, բայց եթէ ինչ ի միաբանութենէ առժամանակ մի, զի ուխտիցն պարապիցէք եւ դարձեալ ի նոյն գարձջիք, զի մի՛ փորձեսցէ զձեզ սատանայ վասն անխառնութեան ձերոյ».* բայց զշաբաթ եւ զկիւրակէ պարտ է հեռանալ յամուսնոյ, զի ի նոսա հոգեւոր պատարագ մատչին Աստուծոյ։

ՅՂԴ (ՅՂ) ԺԴ. Հարցումն. Արիանոսաց մերձ կալով կամ այլոց հերձուածողաց, պա՛րտ է պատարագ մատուցանել։

*Ա Կոր. Է. 5

1 d ագանեցի hlmops անկանիցի (a սա զաանիցի) փխ. ագանիցի NOWefgilnos այրն ô ժուժկալել hlot ժուժել b լիցել (q իցել) փխ. լինել t չիք լինել

2 begq և կամիցի այր (eg և այրն) նորա այլ կին hlo և կամիցի առնուլ այլ կին առնուլ (l չիք առնուլ) ır առնել begq արժան է (kmps կարէ r անօրէն է) փխ. ա՛րէն է lo իցէ փխ. է

3 ên քննութիւն (U քնութիւն) փխ. շնութիւն hil ի շնութիւն g շնութեան ırt միջնորդիցի d չիք միջնորդի hio անկանի ի միջի փխ. միջնորդի յիրսդ abcefgkmpqs և զինչ ես պարտ d և ոչ ինչ ես պարա q պարտ է և

4 Hb գիտեմք a—mopqrst այսորիկ

5 A հարցող. Vôhlo ամուսնութիւն k յամուսնութիւնն p յամուսնութեամբ Y մկրտութեանն p կամաւորութեան փխ. միաւորութեան R չիք միաւորութեան

6 ô աւուր, կիրակէյի բացի AYWû acfn-ից մնացած Ձեռ-երը կիրակէի l հրաժարեալ t պարտ է հրաժարիլ begq և փխ. ի ûn ի միաբանութենէ Z չիք ի միաբանութենէն

7 ôeg որս DH առնել փխ. ունել X իշխանութիւնն ABCDEFGHIKUƷ ıl մերձանալոյ Y մերձելանոյ

8 befghloq չիք ոչ q չիք որպէս D յառաջնաւ ô առաջ ps յառաջ D ասցի b այժմն

9 b առաքեալքն բացի JYWôûdegblo gt-ից մնացած Ձեռ-երը առաքեալ t ասէ d զրկէ ı զրկեր Yêo զմիմիանս բացի NOPQVXZôbdefg k-ից մնացած Ձեռ-երը զմիմիետնս hlo չիք ինչ Y ի միաբանութեանն b ի միայրանու.թէնէն

10 H զի մի b զի կրկնված է û ուխաից dhlo յուխտիցն c պարապիցիք d պարապեցէք H դարձ h դարձցիք

11 hlo չիք մի փորձեսցէ... անխառնութեան ձերոյ DGH չիք զձեզ

12 Y անխառնութեանն b խառնութեանց OW անխռովութեան փխ. անխառնութեան b ձերոց hlo բայց մանաւանդ զշաբաթ ug շաբաթ W զկիւրակի o կիրակէ ê զկիրակէն u կիւրակէ b զկիրակէի hlo զկիւրակէն m զկիրակի բացի AYfn-ից մնացած Ձեռ-երը զկիրակէ d չիք պարտ է b էր փխ. է

13 t հեռանալ յանկողնոյ ամուսնութեան l ամուսնւոյ Yôêh ամուսնոյ bk ամուսնոյն l յամուսնոց p ամուսնու.թենէ b չիք ի KLM NOPQRSTVXYZWôûbegq մատչի

14 m յաստուծոյ

15 A հարցող acdkmprs արիոսաց Y մերձանալով փխ. մերձ կալով b ձեր փխ. մերձ hlo և փխ. կամ m չիք կայով A այզոց hlot այլ փխ. այլոց E հերձւածողաց

16 D պատարագ մատուցանել արժան է թէ ոչ d պատարագ պարտ է GHq չիք պարտ է s մատուցանեն

Պատասխանի. Ոչ է պարտ զսուրբ պատարագն մատուցանել, բայց եթէ խոստովանեսցին ի հերձուածոյն փախչել։

ՑՂԵ (ՑՂԱ) ԺԵ. Հարցումն. Թէ ոք յուժարիցէ ի մեղանչել եւ խափանեսցի ի պատճառանաց ինչ, զի՞նչ պարտ է ասել։

Պատասխանի. Յայտ է թէ ի շնորհացն Աստուծոյ պահեցաւ եւ վասն այնորիկ պարտ է գոհանալ զտեառնէ Աստուծոյ մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ յամենայնի։

ՑՂԶ (ՑՂԲ) ԺԶ. Հարցումն. Եթէ ոք հարազատի եղբաւր կամ հարազատի քեռ դուստր կին առնիցէ եւ նովին կացցէ մինչեւ ցվախճան, որպէս պարտ է նայել ընդ նոսա կամ որպէս հրաման տալ ի սրբութիւնսն մերձենալոյ։

Պատասխանի. Չէ արժան մերձենալ։

ՑՂԷ (ՑՂԳ) ԺԷ. Հարցումն. Եթէ հարազատաց որդիք պարտ իցէ այր եւ կին լինել։

Պատասխանի. Չէ արժան. չէ կին, այլ պոռնկութիւն։

1 BCDEGHMNSUûci սուրբ KLô չիք զսուրբ KLMûbn պատարագ ê պատարագին o չիք պատարագն
2 cp թէ a խոստովանեսցի n չիք ի I հերձուածւոյն ûirt փախչիլ
3 A հարցող. êûabcdefghlmopqs եթէ d չիք ոք KLMPRSTXYZabcefgbk lmopqst յօժարեսցի (նաև յուժարեսցի) o յօժարեցի d յուժարել իցի t յօժարիցի Yacdkmrst չիք ի hlo առ ի մեղանչումն (h մեղանջումն) d մեղանչելն
4 Yadefgkps ի պաաճառաց c ի պատճառէ begq զինչ է պարա hlo իցէ փխ. է êbegq առնել փխ. ասել
5 lo այա V եթէ t որ փխ. թէ d չիք թէ eg չիք ի û ի շնորհաց
6 hlo չիք և oa այսորիկ hlo որոյ փխ. այնորիկ hl պարտի p գոհանալ պարտ է kmps չիք պարտ է p չիք աստուծոյ Lu մերոյ
7 R յիսուսէ փխ. քրիստոսէ o յիսուսի քրիստոսի t չիք յիսուսէ քրիստոսէ GRXegq ամենայնի r յամենայնէ b ամենայնի ամէն hlo յաղագս ամենայնի ôt չիք յամենայնի
8 B հարցողաց o ոք եթէ DGHY (ոք) հարազատ acdfhikloqrs (ոք) զհարազատի beg (ոք) զհարազատ I յեղբաւր bq զեղբայրն dr եղբայր k եղբօրք bg (կամ) զհարազատ hlo (կամ) զհարազատի m եթէ ոք զհարազատի քեռ դուստր կամ հարազատի եղբաւր կին b քեռն g քեռի
9 b դուստրն ջ ի դուսար q դուրս փխ. դուստր t չիք հարցումն եթէ ոք... չէ արժան մերձենալ՝ 12-րդ տողը m առնիցի hlo նովիմբ D նղին (G նզմին) փխ. նովին hllo կեցցէ ò մինչև ի վախճան lo զվաղճանն
10 û նայիլ glo նաել bq նոսին hlo և կամ KLMQRSTYZôêûd ի սրբութիւն X ի սրբութիւնն hlo ի սրբութիւնս
11 ABCDEFGHKSUêr մերձանալոյ be fghloq մերձենալ
12 ûn ոչ է ê թէ արժան է փխ. չէ արժան ABCDEFGHISU մերձանալ Mcd մերձենալոյ
13 b թէ GH եթէ ոք ps հարազատ ab efgq է փխ. իցէ befghloq լինել այր և կին ot լինիլ befgq այս հոդվածը դրված է նախավերջին հոդվածից հետո Նծգ-ժէ N-ի ասկ. վերոնշյալ Ձեռ-երում Աթանասի կանոնախմբի հոդվածների քանակը հասնում է 91-ի. այս մասին տես համապատասխան ծանոթությունը։
14 êb թէ (ûhlno ոչ է) փխ. չէ (արժան) cdefghloqt չի չէ (dt ոչ է) փխ. չէ (կին) Y ոչ (b զինչ է) փխ. չէ (կին). J պոռնկութիւնն o պոռնկութեան

ՑՂԸ (ՑՂԴ) ԺԸ. Հարցումն. Թէ ոք ունիցի կին եւ մեռցի, զքոյր նորա պա՞րտ է առնուլ, թէ ոչ։

Պատասխանի. Ոչ է արժան, զի պոռնկութիւն է։

ՑՂԹ (ՑՂԵ) ԺԹ. Հարցումն. Թէ ուրուք ի հեթանոսութեան ժամանակի արարեալ իցէ զկին եղբաւր իւրոյ եւ արդ կամիցի լինել քրիստոնեայ եւ ասէ. «Տուք ինձ կնիքս». պա՞րտ է առնուլ յանձն, թէ մեկնել ի կնոջէն եւ ապա կնքել։

Պատասխանի. Չէ արժան մեկնել, զի ոչ էր ընդ աւրինաւք յորժամ զկինն արար։

Ն (ՑՂԶ) Ի. Հարցումն. Եթէ այր կնոջ ուրուք խառնագնաց է եւ անխտիր ի պոռնկութիւն, եւ կինն սուրբ է, յառաջ քան զառնն ապաշխարելն պա՞րտ է կնոջն մերձենալ ի սրբութիւնն, թէ ոչ։

Պատասխանի. Պարտ է մերձենալ։

ՆԱ (ՑՂէ) ԻԱ. Հարցումն. Եթէ այր ոք ոչ լինիցի ի գործարութեան եւ կինն ելանէ ի նմանէ, թէ ոք զկինն զայն կին առնիցէ, ընդ հանեալ կանայսն պա՞րտ է համարել զայնպիսին, եթէ անխիղճ ունել. կամ

1 ûbhlo *եթէ* cdkmp *որ* փխ. *թէ* s չիք *թէ* û *ունիցի ոք* s *որք* փխ. *ոք* CDGHt *մեռանիցի* u *քոյր* d *զքուրն* lo *զքոյրն*

2 hlo *իցէ* փխ. *է* ûirt *առնել* hlo *ու-նել* փխ. *առնուլ*

3 d *պատասխանէ* hlo *չէ* O *պոռնկու-թէն է* T *պոռնկութիւնն է* d չիք *է*

4 cegblot *եթէ* ûd *եթէ ոք* փխ. *ուրուք* r չիք *ի* Yct *ի հեթանոսութեանն* r *զհեթանոսութեան* b *հեթանոսա-կան* b *ժամանակին* hlo չիք *ժամա-նակի* dn *առեալ* փխ. *արարեալ*

5 cd *այժմ* փխ. *արդ* t չիք *և արդ* ot *լինիլ* AU *քրիստովնեայ* p *քրիս-տոնեա լինել*

6 բացի chilnoprt-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *և (ասէ)* c *տուր* S *դուք* փխ. *տուք* hlo *իցէ* փխ. *է* H *յանձնու* Qô *անձն* ô *եթէ* CD *մեկնեալ* r *մեկնիլ* l *մկրտել* փխ. *մեկնել*

7 hlo *և ապա տալ զկնիքն* k *կնքեալ*

8 Q չիք *պատասխանի* bq *եթէ (ê թէ) արժան է* û *ոչ է (արժան)* hlo չիք *մեկնել* eg *մեկնել ի կնոջէ զի* G չիք *էր* ûq չիք *ընդ*

9 b *յայնժամ* փխ. *յորժամ* ûb *կին* ho *կինն* KLWôdegqr *զկին* Sô *ա-րարեալ* begq *նորայ էր* փխ. *արար*

10 D չիք *հարցումն* Q *այլ* փխ. *այր* bq *կնոջն* b *արուք* û *խառնա-գնացէ* befgq *խառնակ գնացէ* o *խառննագնաց* hlo *իցէ* փխ. *է* û չիք *և*

11 Vegq *կին* eg *էառ (*hlo *իցէ)* փխ. *է (յառաջ)* ô *առաջ* hlo *պարտ է յա-ռաջ քան զայրն ապաշխարել* N *զայրուննն* êbdeg *զայրն* ûac ıq *զառն* rt չիք *զառնն*

12 ûd *կնոջ* ABCDEFGHIJUê *մերձա-նալ* IJLMQSUYôêûdhlo *ի սրբու-թիւն* l *եթէ*

13 ABCDEFGHUdp *մերձանալ*

14 be *այր* փխ. *այր* cir *ոչ լինի* hl *չլի-ցի* o *չլինիցի* t չիք *ոչ, լինի* Y *ի գործարարութեանն* K *ի գործյա-րութեանն* MS *ի գործյարութեան* LPRTUXYZi *ի գործարութեանն* NOV *ի գործայրութեանն* Wên *ի զործայրութեան* q *ի գործայրու-թիւն* Q *ի գործ արդարութեան* ac dfkmps *ի գործաւորութեան* beg *ի գործաւորութիւն* rt *ի գործ արիու-թեան* ûr *կին* t *կին նորա ելանէ*

15 abcdefgbklmopqs *ելանիցէ* KLabcd efghiklmpqrst *եթէ* H *զչկինն իցի զայն* b *այր* փխ. *զկինն* q *կինն* ê *զկին (զայն)* cd չիք *զկինն* KL MQRSTXYZô *զայն զկինն առնիցէ կին (*RX *կինն)* q *կինն (առնիցէ)* DH *առնիցի* b *առցէ* p *առնուցու* N *հանել*

16 û *կանայս* bq *համարեալ* gkm *զայն-պիսիսն* hlo *իցէ* փխ. *է* ct *թէ* KSl *անխեղճ* bcdefgkmpqs *առնել* փխ. *ունել*

եթէ այրն չարձակէ զկինն ի բաց եւ ասէ այսպէս, թէ «Ինձ մասն հասեալ յԱստուծոյ՝ կաց եւ պաշտեա զիս», մեք զի՞նչ պատասխանի արասցուք։

Պատասխանի. Չէ արժան արձակել եւ ոչ ձեզ թողացուցանել նմա։

ՆԲ (ՅՂԸ) ԻԲ. Հարցումն. Եթէ ուրուք յերախայութեան կին արարեալ ուրինաւք եւ որդիք լեալ են յամուսնոյ իւրոյ եւ թողու զայն որդւովքն եւ այլ կին առնէ եւ կնիք խնդրէ՝ զի՞նչ արասցուք։

Պատասխանի. Ընդունիմք զնոսա, այլ նախ ապաշխարել։

ՆԳ (ՅՂԹ) ԻԳ. Հարցումն. Թէ կին ուրուք հաշմեսցի եւ ասէ ցայր իւր, թէ «Ես աւասիկ չեմ արժանի առնակնութեան, արա դու քեզ այլ կին, որ քեզ պիտանի է եւ զտուն քո շէն կալցի եւ ինձ ամ ըստ ամէ հաց եւ հանդերձս տուր եւ ես նստայց առ. եկեղեցւոյդ մինչեւ ի

18 bcdefghloqt թէ ûb այր t յայրն V չիք այրն Y չարձակել û չառցակէ hlo չարձակիցէ EVûar զկին b ի բարձ û չիք ի բաց hlo ասիցէ n ասացէ abcdefgkmp չիք այոպէս r այսպէս է թէ hlo եթէ W թէ իմ ինձ

2 KLMQRSTXZYô հասեալ այսպէս յաստուծոյ (STô աստուծոյ) Wbei giqrt հասեալ է (ir են) IJû աստուծոյ BDEGHNO կացցէ d չիք կաց BDEHJNOPQRêa ի փխ. և d չիք և r պաշտեաց irt և մեք Un պատասխան û պատասխանին i պատասխանեսցուք

3 êegblort տացուք փխ. արասցուք

4 û ոչ է eg այլ փխ. և q չիք և beq չիք ոչ Gêbeq չիք ձեզ r թողացնել

5 VYûcdt չիք նմա

6 bcefgdq ոք փխ. ուրուք IJKLQRST Zoior երախայութեան M երախայութեանն VWdl յերեխայութեան Xûbgq երեխայութեան Y երեխայութեանն c յերեխայութեանն h յերախայութեանն kmps ի յերախայութեան e կինն hilort արարեալ իցէ (r իցեն)

7 BCDEFGHi լեեալ hilort իցեն փխ. են abdefgkmpqs չիք են M ամուսնոյն ôm ամուսնոյ NOZWbhilo rt յամուսնոյն hilort թողուցու (l թողցու rt թողացաւ) զամուսին (ht զամուսինն io զամուսնին) զայն հանդերձ որդովք (t որդւովքն) CDHJKNOQSTVXYZWacdegkmps որդովքն lhfq որդովք R որդդովք ê որդովն û որդւովք o որդովքն իւրովք և

8 hilort առնիցէ, խնդրեսցէ u ասասցուք փխ. արասցուք

9 ilor ընդունիք t ընդունիջիք h զնայ փխ. զնոսա B այզ befghiloq rt չիք այլ befgq չիք նախ acdkmo s ապաշխարեալ bfq ապաշխարեալս eg ապաշխարանաւք KLMQRST XYZo ապաշխարել պարտ է

10 irt բայց եթէ ôchlo եթէ F հաշեսցի hilort հաշմիցի Uû հաշտեսցի փխ. հաշմեսցի hilort ասիցէ c ասասցէ Wo զայր û այրն IJbq ցայրն Uê եթէ hilort չիք թէ

11 Wdkmps չիք ես Wbefghlpqrt ահաւասիկ abcdefgkmpqs ոչ եմ o առնակինութեան er առնայկնութեան q առնակնութեանն ps անակնութեան h խառնակութեան (l առնակութեան) փխ. առնակնութեան abcdefgmps չիք դու h քեզ յազագս այլ i յազագս փխ. քեզ ê քեզ կին այլ կին Wû զայլ DGHô չիք այլ

12 c որք h չիք քեզ b պիտանանի t պիտանի իցէ քեզ hilor իցէ փխ. է ort չիք և (զտուն) hl և պահեսցէ զտուն U զ[տուն] û տուն n զտուն ձախ լուսանցքում ê չիք զտուն, զքո t չիք քո hlo չիք շէն կալցի K պահիցէ փխ. կալցի Q չիք կալցի N չիք և (ինձ) fq [ը]ստ êht յամէ H այնմէ (û ամ) փխ. ամէ

13 V զհացս a չիք հաց և N անդերձս V զհանդերձս ûhcdefghiloqrt հանդերձ Y տուրս L տուր որ և Ue չիք և ես... եկեղեցւոյդ bq չիք առ Ya cd եկեղեցոյդ ô եկեղեցաւ b յեկեղեցի eg եկեղեցիս f եկեղեցոյս hi or եկեղեցոյ kmps եկեղեցին lt եկեղեցւոյ n եկեղեցեաւդ q եկեղեցի Yhilort չիք ի

վախճան ժամանակի իմոյ». եւ նա առցէ յանձն լինել ղամենայն, ընդ պատուհասիւ ինչ են իրքն, զի այլ կին առնէ, թէ անվնաս է։

Պատասխանի. Վնասակար է, ոչ է իշխանութիւն այլ առնել, մինչեւ այն կենդանի է։

ՆԴ (Ն) ԻԴ. Հարցումն. Թէ պոռնիկ կին ասէ ցայր իւր, թէ «Ես ապաշխարեմ զմեղս իմ, մի թողուր զիս». եւ այրն կամի ունել զնա ի կնութեան. անվնա՞ս են իրքն, թէ ոչ։

Պատասխանի. Տէր է, իշխան է ունել զկին իւր։

ՆԵ (ՆԱ) ԻԵ. Հարցումն. Թէ յանցաւոր ոք է եւ յանդգնեալ ի պոռնկութիւն եւ ի գողութիւն եւ մեք հանապազ աղաղակեմք. զի դարձցի յապաշխարութիւն եւ նա խեռ է եւ խստանայ եւ ոչ հաւանի բանից մերոց, ապա եթէ դէպ լինիցի նմա յանկարծակի յախտ մահու անկանել եւ աւրէնս խնդրէ ի ժամ մահուանն, պա՞րտ է տալ, թէ ոչ։

1 Yi ցվախճան h ցվախճանն lo ցվաղճանն r ցըվաղճան t ցվաղջան ė չիք նա L յառցէ Sô անձն ô լինիլ hilort առնել փխ. լինել û չիք զամենայն

2 Uêhl ըստ փխ. ընդ c պատուհասիւ են ırt ոչ փխ. ինչ êabcdefgq չիք ինչ uad իրք hilort որ փխ. զի BC DEFGHI չիք զի այլ կին առնէ V առցէ hifort եթէ բացի ûdg-ից մնացած ձեռ-երը չունեն է

3 b վնասայկար d չիք է (ոչ) KMQST Xog զի ոչ է Y ոչ կարէ փխ. ոչ է իշխանութիւն KLMQRSTXYZôab cdefghıloqrt այլ կին առնել (Ybe fghıloqrı առնուլ) ps առնէ

4 Wcdefghikloprst մինչ n ցորչափ փխ. մինչեւ X մինչդեռ LMQRSTZô այլ (K յայլ X կինն u այրն) փխ. այն U չիք այն abcdefgıloqrt այն կինն (a կին) կենդանի է

5 ôûchilort եթէ KLMQRSTXYZ կին պոռնիկ BCDEFGHbhlop կինն ûc hılort ասիցէ ABCDEFGHIJPUabh lno ցայրն ô իւ[ր] hilor եթէ b չիք թէ beghiloqrt չիք ես

6 g ի[մ] r չիք զիս û զի փխ. և bq այր m այն փխ. այրն hılnort կամիցի begq առնել փխ. ունել IJ û զնա ունել ê չիք ի

7 JKRTZ ի կնութեանն bdeghikloqt ի կնութիւն c է փխ. են û իրք o եթէ f ոք փխ. ոչ

8 ı տէրն kmps այրն տէր է ê թէ փխ. տէր է hıl և փխ. (տէր) է egoprt և իշխան kms և փխ. է (ունել) ûbe fgopqrt չիք է (ունել) ò իւրն

9 ırt բայց եթէ oûchlo եթէ lSôubeig hklmpqs անցաւոր d յանցօոր է ոք է h չիք ոք Yhiloqrt իցէ փխ. է c չիք է H չիք և Sôegkmps անդգնեալ h անկեալ (ı անգեալ) փխ. յանդգնեալ egkmps ի պոռնկութիւնն n ի պոռնկութեան

10 kmps ի գողութիւնն L չիք և մեր mps հանապազաւր k աղաղակեմք հանապազօր e աղաղակիմք BCDE FGHIMRSTû աղաչեմք փխ. աղաղակեմք rt աղաղակեմք և ասեմք զի IJSYôûbpqrs ապաշխարութիւն

11 r չիք նա hlort հեռ փխ. խեռ ûb fn խոստանայ (R խոտանայ) փխ. խստանայ V հաւատա փխ. հաւանի b ի բանից

12 BDEGH ի մերոց hılort և ապա òb kmnq թէ acdefhilort չիք եթէ ô տէպ (r դէմ) փխ. դէպ ahilo լիցի q լինիցին e լիցի յանկարծակի նմա յախտ [illegible] նմա յաղթս (p յախթս) մահու անկանել յանկարծակի և նա օրէնս (ms աւրէնս) c չիք նմա hılort չիք յանկարծակի Z յախ[տ] ôbegb ախտ

13 ût անկանիլ n անկեալ a հասանել (l անկարել) փխ. անկանել GIKL MQRSTXYZôdior յօրէնս (Ցանկ յաւրէնս) t զօրէնս hlo խնդրիցէ ırt խնդրեսցէ H [մահ]ուանն û մահուան q մահուամբն F ի ժամ մահ մահուանն ô թողուլ փխ. տալ

Պատասխանի. Պարտ է տալ. ապա եթէ յարիցէ ի հիւանդութենէն՝ ապաշխարեսցէ ըստ մեղացն։

ՆԶ (ՆԲ) ԻԶ. Հարցումն. Թէ այր ոք ընդ անասնոյ պղծիցի եւ յետ պղծութեանն զղջանայցէ եւ ապաշխարիցէ եւ վաստակիցի յաւրկանոցի, որպէս հրամայեն վարդապետք, եւ կին նորա յետ յանցանացն չկամի կալ նմա ի կնութեան վասն պղծութեանն, որ եղաւ ի վերայ նորա, եւ այրն այնպէս ասիցէ, թէ «Կամ կինն առաջին հաւանեսցի կամ այլ կին հրամայեսջիք առնել»։

Պատասխանի. Կինն իշխեսցէ մեկնել եւ այրն չիշխէ այլ կին առնուլ։

ՆԷ (ՆԳ) ԻԷ. Հարցումն. Թէ անասուն ինչ զմարդ սպանցէ, զի՞նչ պարտ է զանասունն առնել։

Պատասխանի. Որպէս աւրէնքն ասեն։

ՆԸ (ՆԴ) ԻԸ Հարցումն. Եթէ ոք զդուստր իւր կամ զաղախին կամեսցի տալ

1 ôûabcdefghiklmopqrst *թէ* So *արիցէ* l *յարից* h *յամիցէ* փխ. *յարիցէ* êlor չիք *ի* ûgln *ի հիւանդութենէ* e *ի հիւանդութենէ իւրմէ*

2 KLMRSTXYZ *ապաշխարիցէ* o *ապաշխարեսցի* bq *և ապաշխարեսցէ* h *նա ապաշխարեսցէ* bcdefgkmqs *ընդ* փխ. *ըստ* ûo *մեղաց* o *զմեղս իւր* փխ. *ըստ մեղացն* kmps *տեղեացն* փխ. *մեղացն*

3 ôûchiklmoprst *եթէ* o չիք *այր* L *ըստ* փխ. *ընդ* k *անասնոց* IJKLMQRSTXYZôûbq *պղծիցէ* Vd *պղծի* oi *եւ* r *յետս* t *յետոյ* G *և յետ* վճասված է IJMQSVXWôêûdh nr *պղծութեան* t չիք *պղծութեանն*

4 ilrt չիք *և (ապաշխարիցէ)* Uê *ապաշխարիցի* acdrl *ապաշխարեսցէ* Vb *վաստակիցէ* ôq *վաստակեսցի* hilort *վաստակեսցէ* k *վաստակի* Uê չիք *վաստակիցի* Y *յօրկայնոցին* W *յորկանոցի* o *օրկանոցի* hot *յուրկանոցին* l *ի յուրկանոցին* n *յուրկայնոցի* F *յունկանոցի* բացի AJKLMNOPQRSTUVXZê-ից մնացած Ձեռ-երը *յուրկանոցի* r *ուրկանոցին* û չիք *յաւրկանոցի*

5 kmps *որպիսի* hilor *և հրամայեն* BEL *հրամեն* û *կանոնք* փխ. *վարդապետք* êd *կինն* hilort *յանցանաց* (or *անցանաց*) *նորա* (t *առն*) *ոչ կամեսցի* (t *կամիցի*) *լինել նմա* (r *նմա լինել*) *կին վասն* d *յետոյ* KMôêbdegq *անցանացն* Y *յանցանցն* m *յանցանաց* kps *յանցանաց* (k *յանցանացն*) *նորա չկամի*

6 Uên *ոչ կամի* b *չի կամի* U *առնել* (begq *դալ* cd *տալ*) փխ. *կալ* NY *ի կնութեանն* gkmps *ի կնութիւն* FIJKMQSXYWôêûbdilnoqr *պղծութեան* K *եղ* t *եղև* փխ. *եղաւ*

7 hilort չիք *այնպէս* Y չիք *թէ* l *կամիմ* (p *կամի*) փխ. *կամ* ilo *կին* u *կինն կամ* befgq *առաջին կինն* Mûkmps *առաջինն* Y *յառաջին* ilort *իմ* փխ. *առաջին* h չիք *առաջին* Y *հաւանեսցէ*

8 ilor *և կամ* d չիք *կին* kmps չիք *կին* l *հրամայէք* acdhilor *առնուլ* t *առնուլ որպէս է պարտ*

9 abcdefgq *իշխան է* hilort *իշխէ* I *մեկնիլ* bq *այր* l *չէ իշխէ* t *ոչ իշխէ* բացի hilort-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *չիշխէ* AU *այդ* ps չիք *այլ*

10 բացի hilort-ից մնացած Ձեռ-երը *ոչ առնել* փխ. *առնուլ*

11 hiklmopst *եթէ* kmpst չիք *ինչ* ir *զմարդ ինչ* t *զմարդ ոք հարեալ սպանցէ* acir *սպանանիցէ* bdfghklmopqs *սպանանէ* irt *իցէ* փխ. *է*

12 ô *անասունն այն առնել* t *զանասնոյն* BCDEFGHkmps չիք *զանասունն* begq *առնել անասնին* (q *զանասնին*)

13 t *հրամայեն օրէնքն* փխ. *աւրէնքն ասեն* kmps *ասէ* l *ասել*

14 BCDEFGHôegh *թէ* ê *զուստրն* hlo *եւ կամ* eg *և* փխ. *կամ* Uê չիք *կամ զաղախին* eg *զաղախին իւր* p *կամի* r *ային*

առն եւ նոքա աղաղակիցեն.«Ոչ կամիմք լինել աշխարհականք. այլ սրբութեամբ եւ կուսութեամբ կամիմք կեալ յաշխարհի»․ եւ ի բռնադատելն զնոսա կամ խեղդին կամ ի քարէ անկանին, որպէս վասն մեռելոյն, պա՞րտ է յիշատակ առնել, կամ որպիսի վնասակարութեան արժանի զնեղիչս նոցա համարել պա՞րտ է. խնդրելի է բանս։

Պատասխանի. Ոչ է պարտ առնել զյիշատակն, զի անձնասպան եղեն. եւ որք նեղեցինն՝ ապաշխարեսցեն իբրեւ սպանողք։

ՆԹ (ՆԸ) ԻԹ. Հարցումն. Եթէ եղբայր ոք յեղբաւր վերայ յառնիցէ սպանանել զնա, եւ մինն փախիցէ միանգամ եւ երկիցս եւ երիցս, եւ իբրեւ կարի հետամուտ լինի եւ ի մտի դնէ սպանանել զնա եւ դէպ լինի փախուցելոյն դառնալ եւ սպանանել զհալածիչն իւր, իբրեւ վկայիցեն բազումք, որ ականատես լեալ են այնմ ամենայնի, որպէս տայցեմք ապաշխարութիւն սպանողին կամ ո՞րպէս խորհիմք վասն յիշատակի մեռելոյն, որ ինքն պատճառ եղեւ մահուան իւրոյ։

Պատասխանի. Չէ արժան առնել զյիշատակ նորա, եւ սպանողն ապաշխարեսցէ։

1 h առնն s առնել փխ. առն hlo եթէ չկամիմք t թէ ոչ eg կարեմք փխ. կամիմք rt լինիլ b չիք լինել... կամիմք hlo աշխարհական լինել kmps աշխարհի (t յաշխարհի) փխ. աշխարհականք

2 B այդ H սրբութիւն cd չիք և կուսութեամբ p չիք կամիմք b այլ փխ. կեալ hlo չիք ի

3 h խեղդեցին և կամ Yû չիք ի u անկան hl անկանիցին t վասն մեռելոյն որպէս պարտ է

4 k չիք վասն bq յիշատակել eg զյիշատակ hlo յիշատակ պարա իցէ hlo առնուլ eg կատարել փխ. առնել bq չիք առնել ênq որպէս

5 bdegqr արժան է l արժան ct չիք արժանի lo նորա eg հրաման տալ փխ. համարել

6 E չիք է

7 J չիք պատասխանի hlo եւ ոչ է ô անել փխ. առնել H չիք առնել

8 bq նեռեսցին ûabcdefgkmpqs որպէս փխ. իբրև

9 M թէ HIJLQRSXYZWoûegq եղբօր K եղբայր (վերայ) b չիք յեղբաւր kmps ի վերայ եղբօր ուրում յարիցէ սպանանել blo վեր փխ. վերայ IJInor առնիցէ Y յառնէ ô յարիցէ befgq առնէ

10 k չիք մինն kmps միանգամ կամ բ կամ գ և նա փախիցէ ի նմանէ և նա հետամուտ ô միանգամ կամ բ և կամ դ անգամ իբրեւ bq չիք և երկիցս G չիք և երիցս acdelg չիք երիցս բացի Ybhilort-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն և (իբրեւ) Y չիք իբրև ho հեռամուտ փխ. հետամուտ

11 Zb լինել t լինիլ kmps եղեալ փխ. լինի l միտի դնից Wû դնի ho դնիցէ ô զսպանանել N չիք զնա... դառնալ hlo (դէպ) լինիցի ıkmnprst լիցի ır փախուցելոցն

12 M ես փխ. և lo սպանել N չիք և սպանանել K զհալածիչսն Y զհալածիչս bq հալածիչն hlo զփախուցիչն hlo որ փխ. իւր begq և իբրև kmps և փխ. իբրև ıJubh qrt վկայեցին ô վկայեցան n վկայիցին p վկայեն

13 ûnt որք Uêacdhlno ականատեսք b ականայտեսք r ականատեսի AB CDEFGHIUabi լեալ hl իցեն լեալ befgq իցեն փխ. են o չիր են CDGHolt յայնմ bq այն blo յայսմ mps չիք այնմ Y տայցեն c տայցեմ dkmps տացեմք g տացուք

14 ê յապաշխարութիւն Vcg սպաննողին ò ըզսպաննողին hlo խորհիցիմք q խորհեմք cd չիք վասն

15 hlort յիշատակ hlo առնելոյն փխ. մեռելոյն hlo պատճառք b մահուամբն q մահուամբ hlno մահուանն

16 ê թէ արժան է KLMQRSTX զյիշատակն Yûn յիշատակ hlo զյիշատակս N նոցա Vcg սպաննողն h սպաննողին lo սպանողին

17 ed ապաշխարէ l պարտ է փխ. ապաշխարեսցէ ho ապաշխարել պարտ է բացի êcirt-ից մնացած Ձեռ-երը ապաշխարեսցէ

ՆԺ (ՆԶ) Լ. Հարցումն. Եթէ ուրուք ծառայ յանհնազանդութեան գտցի եւ տէրն նորա առ բազում անգամ զայրանալոյն հարցէ եւ սպանցէ զծառայն, որպէս հրաման տացուք նմա վասն կարգաց ապաշխարութեան։

Պատասխանի. Սպանող է, ապաշխարեսցէ։

ՆԺԱ (ՆԷ) ԼԱ. Հարցումն. Եթէ ոք ի գողութեան հարցէ եւ սպանցէ զգողն, որպէս պարտ է հայել ընդ սպանողն։

Պատասխանի. Սպանող է, ապաշխարեսցէ։

ՆԺԲ (ՆԸ) ԼԲ. Հարցումն. Եթէ ոք ի քահանայից յուղւոջ դիպեսցի եւ աւազակք ի վերայ անկցին եւ դէպ լինի քահանային սպանանել զոմանս յաւազակացն եւ զանձն իւր եւ զընկերսն ապրեցուսցէ, պարտ է նմա ի կարգի քահանայութեան կալ, թէ ոչ։

Պատասխանի. Ոչ է արժան կալ ի քահանայութեանն, վասն զի ոչ է արժան քահանայի սպանանել զմարդ ոք, թէեւ ինքն մեռցի, այլ եւ ոչ զանասուն։

1 êlı *թէ* hlo *անհնազանդութեան գացի* *ծառայ* HIJKLMQRSTXYZôêûdefg kmpqs *անհնազանդութեան* F *անհնազանդ* b *անհնազանդութեամբ*

2 IJYZêûabcdgbilort *տէր* pt չիք *առ* egbkms *զայրանալուն* Y *հարցցէ* b *հարկանէ*

3 e *ծառայն* u *զծառայ* dkmps *զնա* փխ. *զծառայն* L *զծառայ իւր որպէս* hlo *որպիսի* (l *որպէսի* o *որպէս*) *ինչ հրաման* n *հրամանս* QSo *տացցուք* êıkmprst չիք *նմա* Y *ապաշխարութեանն*

5 DGH *սպանաւղն է* cgl *սպաննող է* բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը *սպանաւղ է* km *ապաշխարեսցի* ps *ապաշխարիցի* DGHbegq *ապաշխարիցէ*

6 Y *ի գողութեանն* b *սպանիցէ* acd չիք *զգողն*

7 d *որպէս զոք պարտ է* u *հայիլ* abcd efgq *համարել* փխ. *հայել* o *գողն* փխ. *ընդ* abcdefgq չիք *ընդ* ô *ըսպանողին* e *սպանօղսն* a *զսպանաւղն* be *զսպաննողն* dfgq *զսպանողն* lo *սպանանողն* c *զապաշխարողն* փխ. *սպանողն*

8 bq *պարտ է սպաննող է* (q *սպանող է*) o *ըսպաննող է* ô *ապաշխարեցի* d *ապաշխարհէ* eg *ապաշխարեցէ*

9 ô չիք *ի* Wi *յուղղւոջ* ôeg *ուղղոջ* bfb lno *յուղղոջ* cq *յուղոջ* d *ուղոջ* km ps *ուղղոչ* Z *և դիպեսցի* DGH *դիպեսցէ* Y *տեղեսցի* (ê *հանդէպեսցի*) փխ. *դիպեսցի* KLMQRSTXYZôn ps *աւազակքն* bq *աւազակն* d *աւազակ* eg *աւազակի*

10 M *անկցի* h *անկանիցին* b *լիցի* d *լինին* egq *լինիցի* b *սպանել* U չիք *սպանանել* ê *զոմանս յաւազակաց սպանէ*

11 ôegm *աւազակացն* ûkps *աւազակաց* h *յաւազակաց* lo *ի յաւազակաց* DX *զնկերսն* of *զնկերս* ê *զնկերն* alm *զընկերս* d *զընկեր* n *զնկերացն* beq *զընկերս իւր* gks *զնկերս իւր* Y *ապրեցուցանել* km ps *ապրեցուցանէ* o *պարտ է* կրկնված է

12 ô *ի գարկի* hloq *ի կարգ* kmps չիք *կարգի* ABCDEGHPUafq *քահանայութեանն* u *կեալ* b չիք *կալ* ô *կալ և թէ ոչ է պարտ*

13 U չիք *ոչ է արժան.... վասն զի* s չիք *է* k *գալ* (r *կամ*) փխ. *կալ* ê չիք *կալ.... ոչ է արժան* acdefgbklmopqs *ի կարգի* (km ps *ի կարգ* o *ի գարգի*) *քահանայութեան* (a *քահանայութեանն*) FIMQRSVXWôûn *քահանայութեան* b *ի կարգի* փխ. *քահանայութեան* ô չիք *վասն*

14 I չիք *զի* kmps *քահանային չէ արժան* befgq *արժանի* hılort *իշխանութիւն* փխ. *արժան* KLMQRSTX Yô *քահանային* Zbefgq չիք *քահանայի* bq *սպանել* H *մարդ* dhlmo չիք *զմարդ* dhl *զոք* imrt չիք *ոք* begq *թէ*

15 Y չիք *այլ* F չիք *ոչ* o *և ոչ զնոսայ զանասունս* KLMRSTXZegq *զանասունս* V *անասուն* hilor *զանասունն* Y *զանասունս իւիք* km ps *անասուն սպանանել ըսաւ*

ՆԺԳ (ՆԹ) ԼԳ. Հարցումն. Եթէ ուրուք յերախայութեան զեղբայր իւր սպանեալ է նենգութեամբ եւ գայցէ կնիք խնդրել, զի՞նչ արասցուք։

Պատասխանի. Տալի է, վասն զի ոչ էր ընդ աւրինաւք յորժամ սպանն։

ՆԺԴ (ՆԺ ԼԴ. Հարցումն. Եթէ ուրուք ի դիւահարելն իւրում մարդ սպանեալ է առ անզգայութեան իւրում եւ յորժամ սրբեսցի ի դիւէն, իբրեւ սպանող պա՞րտ է նմա ապաշխարել, թէ ո՞րպէս։

Պատասխանի. Սակաւ ինչ, զի ի չարէն է գործն։

ՆԺԵ (ՆԺԱ) ԼԵ. Հարցումն. Թէ այր զայր սպանցէ քինու եւ եղբարք սպանանելոյն սպանանեն զսպանողն եւ չլսեն բարեխաւսութեան ուրուք, որպի՞սի ապաշխարութիւն պարտ է տալ նոցա։

Պատասխանի. Սպանողք են։

ՆԺԶ (ՆԺԲ) ԼԶ. Հարցումն. Եթէ ոք անուանեալ քրիստոնեայ է եւ ի մահուան որդւոյ իւրոյ կամ դստեր կամ զի՞նչ եւ է մերձաւորի կոծ դնէ

1 ô եթէ ոք ուրուք IJSôegkmprs երախայութեան MX յերախայութեանն VWhq յերեխայութեան Yc յերեխայութեանն u երեխայութեան d յերեխայութեան b դիւր եղբայրին q իւր զեղբայր ırt չիք զեղբայր hlo սպանեալ է զեղբայրն, չիք իւր t իւրում c սպաննեալ r ըսպաննեալ Keûd սպանանեալ t ոպանեալ է զոք

2 d գայցեն ırt գայ kmps և գայցէ և կնիք խնդրեսցէ H չիք խնդրել, ինչ

3 d պարտ է տալ ocg տալոյ է hilo rt չիք տալի է Uêbefgbq չիք վասն o չէր U ոչ է FNO չիք ընդ KMQ RSTXZ յօրինօք (Նաև յաւրինաւք) L յաւրինաւքն ô որժամ սպանանեացն զանայ

4 ûabcdefghikmpqrst սպան S սպաննէ n եսպանն lo եսպան

5 ô եթէ ոք ուրուք ի դիւահարութեան kmps ուրուք ոք ի դիւահարելն ABCDEFGHIJNOPUVWê ûb ի դիւահարել rt ի դիւահարիլն b մարդասպանեալ է

6 kmps առանց զգայութեան փխ. առ անզգայութեան R անզգայութիան n անզգայութեանն IJabcd fgıqr անզգամութեան (l անզգամութենէ o անզգամութեանն t յանզգամութեան) փխ. անզգայութեան o որժամ W չիք յորժամ F սրբեսցէ bdfg որպէս փխ. իբրև ho չիք իբրև

7 og սպաննող c սպաննօզ n սպանողի o չիք սպանող բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը սպանաւղ q չիք է hlo նմայ սպանօղի (l սպանողի) ապաշխարութիւն տալ թէ ոչ ûab cdefgkmps չիք նմա H չիք թէ որպէս ûbegnq ոչ (d այլպէս) փխ. որպէս

8 I սակաւիկ lo զսակաւ d այլ սակաւ H սակաւ ինչ ի՞ չարէն է Եերքևի լուսանցքում d չիք ինչ rt չիք զի êbe fgloq չիք ի F ի չարին է dhlo էր S չիք է o գործ r ի գործն

9 Yûbcdhmq եթէ t գայր ոք ըսպանցէ ի քինու bq սպանիցէ d սպանց g սպանանէ քենու e սպանանէ ô քընու c ի քինու So զինու փխ. քինու HIJKLMNOQRSTXYZ cohklnopqs եղբայրք ôû եղբայր c սպաննելայն բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը սպանելոյն

10 V սպանեն û սպանանէ hlot սպանցեն K սպանեն զեղբայրք զսպանողն ê սպանօղն u սպանողն h և զսպանօղն ı զսպանողսն r զսպաննողսն բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը զսպանաւղն HPôb և ոչ լսեն NOYW բարեխօսութեանն bef gq բարեխաւսութեամբ (Նաև բարէխօսութեամբ)

11 Y պարտի n տալ պարտ է dq չիք պարտ է a չիք տալ bq նմա փխ. նոցա I չիք նոցա

12 c սպաննողք են ô չիք սպանողք են

13 Xt թէ Ycd չիք ոք N անուանել û չիք քրիստոնեայ է

14 JOPSVXYZôabcdefgbklmpqrs որդոյ êo որդոյն Ubefgq չիք իւրոյ IJKûabcdefgkmpqs ից է փխ. է Uê չիք է ô մերձաւորն h զսաերն, չիք կամ (զինչ) H կործ hlo կոծս d կոծ մեծ դնէ ûeg դնել n առնէ փխ. դնէ

հեթանոսաբար անլուսութեամբ եւ անառակութեամբ, փողովք եւ լկտութեամբ, պարուք զճակատ հարկանել արիւն հանել եւ ոչ լսել ձայնի խրատու քահանայից, այլ թշնամանել եւս եւ մերժել յինքեանց զքահանայսն անլուսութեան բանիւք, զի՞նչ պարտ է առնել։ Կամ վասն կենդանեացն, որ արարին այնպէս լկտութիւն կամ մեռելոյն յիշատակի կամ յետ միանգամ եւ երկիցս խրատուն եւ սոցա լանդգնութեանն, եւ մեզ յորում կարգի պարտ է հաստատուն կալ։

Պատասխանի. Ի բաց կալ ի նոցանէ եւ զնոսա արտաքոյ եկեղեցւոյ առնել, մինչեւ ի զղջումն եկեալ եւ ապաշխարել բազում ժամանակս. իսկ զյիշատակ մեռելոյն քահանայքն արասցեն։

ՆԺԷ (ՆԺԳ) ԼԷ. Հարցումն. Թէ երախայ ոք յերախայից բազմամեղ իցէ եւ եղեալ ի մտի իւրում ի ժամանակս երիտասարդութեան իւրոյ լանդգնութեամբ եւ ստահակութեամբ կեալ, եւ յանկարծ անկցի

1 o յանուսութեամբ O չիք և J անառակութեամբ M յանառակութեամբ h անառակ Vdblot փողով o փօղօք

2 hlo չիք և (լկտութեամբ), և պարուք (h պարօք) Uên պարօք Ydhlo զըճակատն begq ճակատ t զճակատս r զճակատահարկանել Q հարկան h հարկանէ o հարկանե t հարկանելով X արիուն hlo չիք արիւն հանել ê և (ոչ) կրկնված է cb լսէ

3 û ձայնի քահանայի և խրատու t ձայնի խրատու քահանային լսել b խրատոյ ôêbdq քահանայից ır քահանային BC այլ Hobeghl oq չիք եւս FNOVW չիք և

4 HIJ ինքեանց ûl քահանայսն t զքահանայս CGHVWûabcdefghiklmop nrst անյուսութեամբ W բարուք փխ. բանիւք d զինչ է պարտ

5 rt զոր obegq չիք որ Y այնպիսի b այսպէս W լկտութիւնն abde gkmpqs լկտութեամբ

6 hlo կամ վասն մեռելոյն ô մեռելոցն p մեռելոց q մեռելուն acdkm ps յիշատակ t չիք յետ ôp կամ փխ. և IJKLMNOPQSTVXZôû երկուցս YW երկուց

7 F չիք եւ (սոցա) FIMQSXZWêacdk mnpq յանդգնութեան o անզգնութեան b անազնութեան egq անդգնութեանն û յանդգնութեամբ IJSou որում F կարգէ o գարգի d չիք հաստատուն

8 di կեայ

9 PV չիք պատասխանի b ի բացեալ փխ. ի բաց կալ F չիք ի նոցանէ kmps ըստ փխ. զնոսա ê արտաքս առնել եկեղեցոյ bq յարտաքոյ

10 NOPVYefg եկեղեցոյ ôq յեկեղեցոյ b եկեղեցոյն acdikmprs եկեղեցոյ (ır յեկեղեցոյ d եկեղեցւոյ) արտաքոյ hlot յեկեղեցոյ (t յեկեղեցւոյ) արտաքսել, չիք առնել I զըղջումն o եկեսցեն p չիք և Wblo ապաշխարեալ o ապաշխարեսցեն

11 V զիշատակ ooqr յիշատակ ê զյիշատակս e մեռելոցն l քահանայ o քահանայք d արասցեն քահանայքն

12 Hbchot եթէ l չիք թէ lVYWûbcdg qr երեխայ pt չիք երախայ JM So երախայից VYWbcd յերեխայից ê յերախայից է û երեխայից p երախայից ոք t ոք ի յերախայից F բազմայմեղ d բազումամեղ l բազմամեղից

13 hlo եկեալ փխ. եղեալ l ի մտի P լէ հարց ու պատասխանը ամբողջությամբ ներքևի լուսանցքում, սակայն 306-րդ էջի 4-րդ տողը ձեռագիրը կազմելիս կարվել է Uên իւրոյ փխ. իւրում Yct երիտասարդութեանն V իւք Yabdkm pqs իւրում փխ. իւրոյ ct չիք իւրոյ

14 t զյանդգնութեամբ oego անդգնութեամբ l անզգնութեան Q յանդգնութեամբ t զստահակութեամբ կեալն bcdeghklmopqs կալ So անկարծ GMWêf յանկարծակի փխ. յանկարծ անկցի hlno յանկարծակի Q ակիցի cd անկանի b չիք անկցի begq յանկարծակի (b յանկարծ) յախտ (eg ախտ) մահու անկանի ի. ժամ՞ էջ 306 տող 1-ին

լախտ մահու եւ ի ժամ մահուն ի հարկէ առնու յանձն զմկրտու-
թիւնն, տամք համարձակ, եթէ խզճեմք, վասն առաջին արհամար-
հութեանցն եւ հանապազ արհամարհելոյ զբան պատուիրանին։

Պատասխանի. Պարտ է տալ։

ՆԺԸ (ՆԺԴ) ԼԸ. Հարցումն. Իսկ եթէ ի ժամ մահուանն կապեսցի բերան երա-
խայլին եւ ոչ կարասցէ զմեզս իւր խոստովանել եւ ոչ զհաւատն
դաւանել ի սուրբ երրորդութիւն, այլ միայն ակնարկէ, թէ տուք
ինձ կնիք, պա՞րտ է տալ, թէ ոչ։

Պատասխանի. Պարտ է տալ։

ՆԺԹ (ՆԺԵ) ԼԹ. Հարցումն. Եթէ ընդ ծնանել կնոջ եւ մանուկն իսկ ի նմին
աւուր դժուարածին լինիցի, պա՞րտ է տալ կնիք նմա, կամ թէ որ
ողջ է, յետ քանի՞ աւուր պարտ է տալ զկնիք։

Պատասխանի. Յորժամ կամի, մանաւանդ փութալ պարտ է։

1 om ախտ ofn մահուան b մահուանն ê առնէ abcdefgkmpqs առնուցու hlo առնիցէ Y յանձն առնու Hô անձն FKQRSTXYZôê ûoin զմկրտութիւն

2 h տամրք abcdefgbkmpqs թէ So խեղճեմք ûeg խղճիմք hilot խղճիցեմք r խղճիցէմք q յառաջին IJêûn արհամարհութեանց eg արհամարհութեանն l չիք արհամարհութեանցն և հանապազ d արհամարհարացն GYb արհամարհելոյն

3 IJeû զբանն ôhlo բան W զբանս o բատուիրանին F պատասխանին փխ. պատուիրանին

4 hlo տալ թէ և ի (l չիք ի) հարկ է լինի զի խոստովանող քրիստոսի է (h չիք զի.... քրիստոսի է) փխ. պարտ է տալ

5 t իսկ եթէ ուրուք մահուանն իւրոյ կապեսցի բերան նորա փխ. իսկ եթէ.... երախային ir յաւուր փխ. ի ժամ U չիք ժամ KLMQRSTXY oû մահուան ê մահուն êbqr բերանն I չիք բերան QVWûbcdq երեխային ir նորա փխ. երախային hlo լը կանոնը բաւական ընդարձակ է նշում ենք ամբողջությամբ եթէ (h թէ) ոք երախայից (h յերախայից ընդ ում (h որում) հանապազ ջանայեաք (l ջանաեաք) յիշեցուցանելով զպատուիրանն աստուծոյ և ոչ կամեցաւ գալ ի մկրտութիւն և հասին նմա յանկարծակի ցաւք և կապեցաւ (l կապեցօ) բերան նորա ոչ զմեզս իւր բերանով իւրով (ho չիք իւրով) խոստովանեալ կարաց և ոչ զհաւատն դաւանել որ ի սուրբ երրորդութեանն (l երրորդութեան) որպէս (l որով) վայել էր, այլ միայն ակնարկէր, թէ տուք ինձ կնիք, պարտ է տալ կնիք թէ ոչ

6 F արասցէ փխ. կարասցէ ı կարէ b չիք իւր p խոստովանել զմեզս իւր cgrt խոստովանիլ NOVW' զհաւատոսն ûegq հաւատն t զհաւատն իւր որ ի սուրբ երրորդութիւն դաւանել

7 b դաւանելի է r դաւանիլ V պահել փխ. դաւանել F չիք և ոչ զհաւատն.... ակնարկէ թէ. AKLNORTUVYZabcefgikmpqrs երրորդութիւնն d երրորդութեան B այդ ir եթէ NOW տուր

8 efgq չիք ինձ ô չիք է

9 K թէ պարտ է hlo տալն

10 abefghkmpqs թէ K ծնանել ընդ b չիք ընդ Y ծնանելն oûr ծնանիլ Kbeghloq կնոջն t կնոջ ուրուք և ûbq մանուկ lot չիք իսկ h ընդ նմին փխ. իսկ ի նմին l մին փխ. ի նմին cdir ի նմին իսկ

11 hlo չիք աւուր S յուր l լիցիի Y չիք է F կնիք տալ IJûabcdefgkl mpqs նմա կնիք hlo նմայ կնիք թէ ոչ և կամ (l կարմ) թէ յառողջիցէ փխ. կնիք.... ողջ է W ապա փխ. կամ b չիք կամ թէ.... տալ զկնիք՝ տող 12-րդ acdkmps չիք որ

12 d յողջ F քան Q յաւուր Fû կնիք VYcbilops զկնիքն N զկնի փխ. զկնիք

13 Y չիք պատասխանի hlo և կամի eg կամին hlo և փութալ. befgkm pqs մանաւանդ թէ փութով d փութով c թէ փութով պարտ է տալ. o պարտ է զի մի մեռանիցի

ՆԻ (ՆԺԶ) Խ. Հարցումն. Թէ ընդ սահամբ կալցի մայր զմանուկ իւր եւ հեղձուցանէ երախայ, որպէ՞ս տացուք ապաշխարութիւն։

Պատասխանի. Ապաշխարել պարտ է Ե ամ, որպէս կանոնք հրամայեն։

ՆԻԱ (ՆԺԷ) ԽԱ. Հարցումն. Եթէ անասուն ինչ գազանաբեկ լինի եւ հովիւ ոգւով թափէ, պա՞րտ է ուտել զվիրաւորեալն, թէ ոչ։

Պատասխանի. Այո, պարտ է ուտել։

ՆԻԲ (ՆԺԸ) ԽԲ. Հարցումն. Եթէ ոք ի քահանայից կին ունիցի եւ մեկնի ի կնոջէն՝ պաշտել զպաշտաւն քահանայութեան, եւ յետ ժամանակի անդրէն ի կին իւր դարձցի, պա՞րտ է պաշտել զպաշտաւն քահանայութեանն, թէ ոչ։

Պատասխանի. Խնդրելի է, վասն Է՞ր եթող զկինն. զի եթէ վասն չար գործոց եթող զկինն եւ անդրէն դառնայ՝ զքահանայութիւնն չիշխէ ունել. ապա եթէ վասն պաշտամանն եթող առ.

1 ôûbchlo եթէ ôê չիք ընդ DGH ըստեհամբ F արեամբ փխ. սահամբ hlo կալցէ Y չիք կալցի bhlo զմանուկն

2 VYWcdqr երեխայ û երեխայն b զերեխայ t զերախայն Y որպէս պարա է տալ ապաշխարութիւնն hlor տացուք նմա (r նորա) ապաշխարութիւն e ապաշխարութիւնն

3 ô պարտ է որպէս կանոնք ասէ ե ամ û որպէս կանոն հրամայե ե ամ hlo ըստ նիկիականին (l նիկիանկանին) ե ամ փխ. ե ամ... հրամայեն abcdefgkmpqrts է ամ Y կանոն e կանոնքն ır կանոնն t կանոնն վկայէ հրամայելով

4 բացի bcefgnq-ից մնացած ձեռ-երը հրամայէ

5 BCDEFGHadefgikmpqrst թէ hlo չիք եթէ BCDEFGH լինել chlo լինիցի d լիցի P լինի.... պարտ է ներքևի լուսանցքում obcdegıqrt հովիւն h չիք հովիւ

6 CGIJYôat ոգով FP հոգւով ê հոգով lo հոգովն թափիցէ հովիւն be fq շնչով (g շնով d ով) փխ. ոգւով c չիք ոգւով h հոգովն թափիցէ t թափէ զնա o թէ ոչ է պարտ bq ուտելն û վիրաւորեալն

7 begq չիք ուտել

8 BCDEGHo թէ beq չիք ոք eg չիք ի (քահանայից) g քահանայ ոք KLMQRSTXYZ ի քահանայիցն û մեկնիցի cd մեկնել hlo մեկնեսցի Hq չիք ի (կնոջէն)

9 ô ի զկնոջէն Fr զպշտօնն N զպաշտօնս û պաշտօն ABCDEGHJKLN OPTZWacıkmprst քահանայութեանն ô եւ A եւ յետ ժամանակի... քահանայութեանն կրկնված է. բեեւ գրիչը ջնջել է b չիք եւ յետ ժամանակի...: քահանայութեանն KLMRSTXZo ժամանակին blo ժամանակի ինչ անդրէն

10 êhlo ի կինն hloq չիք իւր Q դարձի Y պարտի cd չիք պարտ է Wû պաշտօն acdefghiklmopr st չիք զպաշտաւն FILMNOQSUX Yôêûnq քահանայութեան acegim rst զքտհանայութիւնն dfp զքահանայութիւն k զքահանայութեանն hlo զքահանութիւն իւր թէ

12 b թէ խնդրելի է ûdhılo եթէ (ûdı թէ) վասն էր r յէր Z զկին Y զկին իւր K չիք զի եթէ... եթող զկինն êbefghloq թէ

13 Y զչար b չիք չար L չարագործացն û չարագործութեան Ubn գործոցն l եթէող W չիք եթող û զկին abd efgikmpqrst չիք զկինն hlo անդրէն ·ի կին դառնայ զքահանայութիւն ոչ իշխէ առնել ô անդրէն դառնա կրկնված է b դառնալ rt չիք դառնայ Q ի զքահանայութիւն ê զքահանայութեան b քահանայութիւն FILMRSXYWûdfr զքահանայութիւն

14 Yb չի[շ]խէ o չիշխէ զքահանայութիւն b ունեալ eû առնել փխ. ունել bq թէ, չիք վասն XYû պաշտաման êhl պաշտման eg պաշտմանն bq պաշտպան

ժամանակ մի, ըստ առաքելոյ, իշխան է անդրէն ի կին իւր դառնալ։

ՆԻԳ (ՆԺԹ) ԽԳ. Հարցումն. Թէ ոք քահանայ կամի մեկնել ի կնոջէ իւրմէ եւ կինն ասէ ցնա. «Զիս լո՛ ապաստան թողուս, ես այսպէս առանց առն չկարեմ նստել, բայց եթէ առն լինիմ». մեք զի՞նչ հրաման տացուք. կամ թէ երէցն մեռցի, այլում առն իշխէ՞ լինել, թէ ոչ։

Պատասխանի. Ոչ է արժան արձակել զկինն եւ ոչ կինն այլում առն լինել։

ՆԻԴ (ՆԻ) ԽԴ. Հարցումն. Թէ ոք յամբոխի միջի ձիով ընդ կուռն հարկանէ եւ սպանանէ զմարդ ոք ակամայ, լինի՞ քահանայութեան արժանի, թէ ոչ։

Պատասխանի. Վարք եւ կեանք մարդոյն խնդրեսցին՝ թէ սրբութեամբ են, իսկ վասն սպանելոյն ընդէ՞ր ոչ պահեաց աստուծային շնորհն։

ՆԻԵ (ՆԻԱ) ԽԵ. Հարցումն. Թէ ուրուք ի քահանայից յաղաւթից զոք հանեալ

1 l ժամայնակ eg առաքելոյն l առաւելոյ փխ. առաքելոյ lo իշխէ BC DEFGclot ի կինն d դառնալ ի կին իւր
2 H դառնայ
3 IՙՍchil եթէ Mq ե[թ]է begqt քահանայ ոք KLMQRSTXZôhlo կամիցի Y չիք կամի ûqrt մեկնիլ DGH ի կնոջ RXYabdefgklpqs ի կնոջէն
4 êdflq կին ôl ասիցէ ê ասասցէ k ասել cd չիք ցնա r յիս hlo չիք յո Uegr յոյ op ո hlo անապաստան թողուս զիս եւ ես I յապաստան q եւ փխ. ես l այսինքն փխ. այսպէս ê այնպէս
5 t այր K չեմ կարել ô չեմ կարեր hlot ոչ կարեմ Yû նստիլ L նըստել hlo առն կին լինիմ q մենք r ինչ, չիք հրաման t տասսցուք առ այդ փխ. հրաման տացուք
6 r տացուք նորա կամ hlo և կամ s եթէ û երէց begq այրն փխ. երէցն CDGH մեռանի b մեռանիցի r մեռցի կին երիցուն այլում առ լինի ac իշխեսցէ d իշխեսցէ փխ. իշխէ լինել kmps կարէ փխ. իշխէ ôt լինիլ b չիք լինել
7 b չիք պատասխանի, ապա չէ արժան adkmps չիք արժան c չիք է արժան êûd զկին t զկինն թողուլ փխ. արձակել զկինն Yb չիք և ոչ կինն Hl կին lo այլ փխ. այլում h չիք այլում
8 Un առնն i առն իշխէ լինել թէ ոչ g առն կարէ լինել K լինելն rt լինիլ ôe լինիլ (e լինել) կարէ
9 b չիք հարցումն IՍêûcghklmno եթէ Me ե[թ]է Y յամբոխի onq ամբոխի û մէջ eg միջին b մինջի hlo միջով Y ընդ կրկնված է cd կուռս eghlo հարկանիցէ
10 IJMNOPQRSTXYZbd սպանէ V սպանցէ o սպանիցէ hl չիք և սպանանէ DGH զմարդն eg մարդ Y չիք զմարդ, զոք êeg յակամայ hlo լինիցի Y քահանայութեանն begnq արժան է (gn չիք է) kmp արժանի է t արժանի լինի թէ ոչ R չիք արժանի hlo արժանի (h արժանի է) որ զմարդն եսպան թէ ոչ
11 M չիք թէ ոչ R չիք թէ
12 ô չիք պատասխանի U հարք (ê հարկ) փխ. վարք X մարդոյ W մարդւոյն bq մարդուն OW ht խնդրեսցեն abcdefgkmqs խնդրեսցի hilort եթէ
13 ôb սրբութեան hlo իցեն փխ. են b չիք · են Z սպանելոյ c սպանելոյն eg սպանութեան f սպ[ան]ելոյն h սպանանելոյն begq չիք ընդէր t պահեցաւ KLMZ զաստուածային
14 BCDEFGHegrt շնորհքն d շնորհսն
15 A հարցող. irt բայց եթէ ուրուք Fchlo եթէ ê ե[թ]է b ուրեք ô չիք ի G ի քահանայի b ի քահանայից IJNOWôûeg աղօթից irt չիք յաղաւթից h զոք յաղաւթից

է վասն պատճառանաց իրիք եւ քահանայն վախճանեսցի, զի՞նչ արասցուք. զայն որ ընդ պատուհասիւ մնաց։

Պատասխանի. Արժան է ի ներքս ածել։

ՆԻԶ (ՆԻԲ) ԽԶ. Հարցումն. Թէ դատաստան ինչ լինի ընդ քահանայ եւ ընդ այլ ոք ի մարդկանէ եւ երդումն ի քահանայն կրթեսցի, վասն բազում կարասւոյ, որ զրպարտեն զնա եւ ոչ գտանէ ուրեք զգինս երդմանն տալ վասն աղքատութեան իւրոյ եւ ոչ դատախազքն հաւանին սակաւ կարասեաւ եւ ոչ ընտանւոյ ումեք երիցուն առնուցուն յանձն երդումն տալ ընդ նորա, իբրեւ բռնադատիցի եւ երդնու արդար, պա՞րտ է անխիղճ կալ ի նմին քահանայութեանն, թէ ոչ։

Պատասխանի. Ոչ է պարտ երդնուլ եւ եթէ երդնու, զքահանայութիւնն ոչ է պարտ առնուլ։

ՆԻԷ (ՆԻԳ) ԽԷ. Հարցումն. Եթէ ոք ի քահանայից վկայ եւ միջնորդ իցէ մե-

1 hlot իցէ փխ. է acdıkmprs չիք է IJu պատճառաց ırt պատճառոյ F քահանայ acfikps վախճանիցի egmq վաղճանիցի rt վաղջանիցի

2 û նմա փխ. զայն p չիք որ ho չիք ընդ acdfkms պատուհասիւն b պատուհասից egq պատուհասին

3 R ածեալ hlo արժան է ի տեղոջ ածել ի ներքս որ կայցէ (l կացցէ) ի պաշտման փխ. արժան է... ածել

4 E չիք հարցումն bchlo եթէ RXYeg hlo լինիցի V քահանայն t քահանայի

5 l ի մարդկան f երդումնն t յերդումն b և ընդ երդումն ô երդումն ընդ ի քահանայն h երդումն անկանի ի քահանայն abcdefgkmpqs ընդ փխ. ի (քահ.) ırt չիք ի û ի քահանայ b ի քահանային hlo երթիցէ փխ. կրթեսցի t վասն զի

6 ırt բազումս u բազմաց Yôacdfg կարասոյ ê կարասոյն eglo կարասուէ b կացասոյ h կարասաւ ırt կամաւոր փխ. կարասւոյ որ t զըրպարտենտեն b զպարտեն R զան փխ. զնա RXY չիք ոչ acdefgi rt և չգտանէ ho և չգտանիցէ l և չէ գտանէ p չիք ուրեք b զգինսն t զգինն hlo չիք զգինս

7 IJût երդման b տալով KU աղքատութեանն Y երդմանն փխ. աղքատութեան, չիք իւրոյ d դատախազք l դատեայխազքն

8 h հաւանեցին lo հաւանիցին r հաւանեն Yebo ընտանոյ ô ընտանեաւ cdefgl ընդանոյ w̄ ընտանուոյ b ընդյայն (rt ընդունոյ) փխ. ընտանւոյ n յընտանւոյ q ընթանոյ ê ուրմեք (b յուրէք q ուրէք) փխ. ումեք obcq իրիցուն ır երիցիւն t երի[ց]իւն hlo առնուն abcdefgkmpqs առնուցուն առնուլ (d առնու) յանձն

9 or անձն b երդմնալ տալ KLMQRSTXYZô վասն փխ. ընդ e չիք ընդ t նմա փխ. նորա d և իբրեւ ô բռնադատեսցի êq բռնադատեցի d բռնայդատիցի Ju երդնուցու փխ- բռնադատիցի

10 hlo երդնուցու ôlt անխեղճ ı կեալ abcdefgkmpqs մնալ փխ. կալ cd չիք նմին CDFGHIJMQRSVXWôêûhiloqrt քահանայութեան Yp ի քահանայութեան cd քահանայութիւնն

12 b էր Fl չիք է Uêûcnq թէ Y զի փխ. և û երդնուցու ô երթնու ոչ է պարտ քահանայութիւն անձն առնուլ hlo երդնու ոչ է պարտ զքահանայութիւնն (l զքահանայութիւն) առնել IJKLMQRSTXYZWed զքահանայութիւն û քահանայութիւն

13 ոչ է պարտ առնուլ ·eûefgırt առնել

14 aııkmpqrst թէ cd չիք վկայ և achikmorst միջնորդ ինչ իցէ (acıkmrs է) befgpq է փխ. իցէ d ինչ փխ. իցէ t վասն մեծամեծ G մեծայմեծ ho մեծաց l մեծ

ծամեծ իրաց կամ վասն բաժնից եւ գեւղից կամ վասն գերդաստանաց եւ գանձուց, եւ դատախազն առ խեռութեան զքահանայն իսկ ունիցի յերդումն եւ զբանիցն վկայութիւն չառնէ հաւատարիմ, պա՞րտ է քահանային երդնուլ եւ ժառանգեցուցանել եղբաւրն զժառանգութիւն իւր, թէ չառնուլ յանձն զերդումն եւ ելանել եղբաւրն տարաբաժին յիւրմէ բաժնոյն։

Պատասխանի. Ոչ է պարտ երդնուլ, որպէս եւ փրկիչն Քրիստոս ասաց, թէ «Ամենեւին մի երդնուլ».* «Այլ եղիցի ձեր բանն՝ այոն այո եւ ոչն ոչ».** եւ առաջեալն ասէ. թէ «Աւելի քան զայն ի չարէն է»,*** այսինքն ի սատանայէ։

ՆԻԸ (ՆԻԴ) ԽԸ. Հարցումն. Թէ առ վշտի նեղութեան ուր եւ լինի սուտ երդումն քահանային եւ ապա խոստովան լինի եւ ապաշխարէ մեծ զղջմամբ, լինի՞ քահանայութեան արժանի, թէ ոչ։

*Մատթ. Ե. 34 **Մատթ. Ե.. 37 ***Մատթ. Ե. 37

1 ô իրաց կրկնված է l եւ կամ XY չիք վասն b բաժանից û կամ փխ. եւ Ll չիք եւ BCDEFGHR գեղից KL MQTêdn գեւղից SUVXYZWôûabc hılmopqıst գիւղից eg գօղից Vbe fց և կամ l եւ փխ. կամ GH գեբաստանաց Joa գերդաաաստանաց d գերդաստանաց

2 ırt չիք և (գանձուց) d դատայխազն k չիք առ Ym խեռութեանն k անխեռութեանն t խեզութեան K խեռութեան իսկ ունիցի զքահանայն յերգումն u քահանայն d զքահանայ l զքահանայայն

3 IJSôuhnor երգումն l երոըգումն b չիք եւ (գրանիցն) ô զրանինցն ûb զրանից kın բանիցն Er զվկայութիւն G վկայութեամբ beg ıq վկայութիւան d հաւանութիւն փխ. վկայութիւն l չառնէք d հաւատարիմն

4 N քահանայն H երդուենուլ h զեղբաւրն Nû ժառանգութիւն gq զժառանգութիւնն

5 ô իւ[ր] hlo եթէ u չառնու d չառնոյլ Sôo անձն r դանձն ûr երգումն cd ելեալ

6 d տարայրաժին ô պարտ է բաժին փխ. տարաբաժին IJKLMQRSTZ oû իւրմէ NOW յիւր b բաժանոյն Y բաժնէ

7 hlo արժան փխ. պարտ l երդուլ abcdefgkmpqst չիք եւ u փրկիչ ê չիք փրկիչն KLMORSTXYZ od քրիստոս փրկիչն eghlo փրկիչն մեր քրիստոս lû չիք քրիստոս

8 ô մեր ասաց hlo եթէ ho երդնուցուք l երդնուցուք BC այգ IJ եղիցին t ձեր ամենայն բանն GW; բան q բերանն փխ. բանն b բանն աստուծոյ սյոն

9 acdefgn այոյն c չիք եւ (ոչն) NO P ոչ ոչ r ոչն յոչ .hilort չիք եւ (առաքեալն) uf առաքեալ hıl ort չիք առաքեալն ասէ hlo զի փխ. թէ Yôbfiqrt չիք թէ IJ յաւելի hr յաւելին bcefglmopqst աւելին

10 ABCDEFGNOPUVWp ի չարէ է c չիք (ի չարէն) է le այսինքն ի սատանայէ է cd չիք այսինքն է բացի HJKLMQRSTXYZWôûbfgbıln oqt-իյ մնացած ձեռ-երը այսինքն է c չիք ի (սատանայէ), սատանայէ է

11 bchlo եթէ IJu առ ի վշտի h վիշտի Y նեղութեանն hlo նեղութեանց ուրուք լինիցի սուտ վկայ (o վկայ) եւ երդումն r չիք եւ d երդնումն

12 Y քահանայի hlo չիք եւ (ապա) b չիք ապա JKLMQRSTXYZô p խոստովանի hlo լիցի (o լինիցի) և ապաշխարեսցէ (o ապաշխարեսցէ) մեծաւ զղջմամբ (h չիք զղջմամբ) եւ ապաշխարութեամբ լինիցի KLMQRSTXYô մեծաւ

13 Yl քահանայութեանն c ի քահանայութեան d ի քահանայութիւն i քահանայէ Yêg արժան be արժան է l արժանի է ırt արժանաւոր acdkps չիք արժանի A արժանի ավելացրել են ուրիշներ g եթէ

Պատասխանի. Չէ արժանի։

ՆԻԹ (ՆԻԼ;) ԽԹ. Հարցումն. Թէ ոք յանդուգն ի մարդկանէ երթեալ քահանայ անուանէ զինքն յաւտար երկրի եւ զբազումս մկրտեսցէ վասն շահի աւգտութեան եւ կարասի ստանալոյ եւ յետոյ ի վերայ հասանեն, թէ չէր քահանայ յորմէ մկրտեցանն, զի՞նչ պարտ է առնել զմկրտեալսն ի սուտ քահանայէն։

Պատասխանի. Վերստին մկրտել արժան է։

ՆԼ (ՆԻՁ) Ծ. Հարցումն. Թէ ոք ի քահանայից վասն անարժան վարուց իւրոց յեպիսկոպոսաց եւ ի վարդապետաց մերժեալ լաշտիճանէ իւրմէ եւ նա առ ստահակութեան իւրում երթայ յաւտար երկիր եւ գործէ զգործ քահանայութեան եւ մկրտէ զբազումս. եւ յորժամ հասանեն ի վերայ թէ ընկեցեալ էր ի քահանայութենէն եւ գործեաց զգործն զայն. զի՞նչ պարտ է առնել զմկրտեալսն ի մերժեալ եւ ընկեցեալ քահանայէն։

1 êûnq *ոչ է* ı *արժան* Y *արժան ընաւ*

2 ûbcdefghloq *եթէ* D *յանդուգն* NO *յանդուգքն* o *անդուքն* b *յանդունքն* e *անդուգն* q *ի մարդկանէ երթալ երեւեալ* ê *երթա* dks *երթալ* TZ *երդեալ* Q *եդեալ* befg *երեւեալ* փխ. *երթեալ* hlo *անուանիցի*

3 hlo *զանձն իւր* փխ. *զինքն* ôo *օտար* lNW *յերկրի* q *յերկիր* Yabcdfghik lmoprst *երկիր* Nû *բազումս* d չիք *եւ զբազումս մկրտեսցէ* abcefghik lmoqrt *մկրտիցէ* b *շահիւ* UY *օգտութեանն* e *յօգտութեան*

4 K *կարասցի* H *կա[րա]սցի* ô *ըստանալոյ* kmps *առնլոյ* փխ. *ստանալոյ* b *կարասի անուանել ստանալոյ* b *եւ ի յետոյ* ô *ետոյ* K *յետ* p չիք *ի* ê *հասանին* hılort *հասանիցեն* ê *եթէ* blq *չէ*

5 ô *քահանայ զմկրտեալսն զոր* O *որմէ* befgkmps *յոր* (cdq *որ*) փխ. *յորմէ* ubcdkmpqs *մկրտեցան* d *էր* s *առնեն* E *զմկրտեալսն* FVbefq *զմկրտեալն* N *զմկրտեալս*

6 a չիք *ի սուտ քահանայէն* F *քահանայից* q *քահանայէն ոչ է արժան*

7 b չիք *պատասխանի* IJ *մկրտիլ* êb *արժան է մկրտել* o *մկրտեսցի* փխ. *մկրտել արժան է* BCDEF GH *պարտ է* փխ. *արժան է* Y չիք *արժան է*

8 ûbchloq *եթէ* ırt *բայց թէ* r *ի զոք* hılot *զոք* Y *թէ* փխ. *վասն* Pbs *արժան*

9 lor *իւրոյ* բացի acdkmnst-ից մնացած Ձեռ-երը *եպիսկոպոսաց* G չիք *եւ* բացի adkmpst-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *ի* hılort *մերժեալ իցեն* (t *իցէ*) IJ *աշտիճանէն* MTk *յաստիճանէն* CKLSXZêegmps *յաստիճանէն* HRo *աստիճանէն* GFW dghiloqrt *յաստիճանէ* Yû *աստիճանէ* g *իւմէ*

10 Y *ստահակութեանն* f *իւրոյ* begq չիք *իւրում* hılort *երթիցէ* RY *առ յօտար* (R *յաւտար*) ôûbegiprt *օտար* (Ցակ *աւտար*) DGHê *յերկիր* Y չիք *եւ* (*գործէ*), *գործել* bhiloq rt *գործիցէ* n *գործեսցէ*

11 Y չիք *զգործ* X *քահանայութեանն* Y *զքահանայութեան* bılort *մկրտիցէ* N *բազումս* ABCDEGHO PUVXWoêabcdefgkmnoqs չիք *եւ* (*յորժամ*) ô չիք *յորժամ* ô *որժամ* ô *եւ հասանեն* hılort *հասանիցեն*

12 eg *ի վերայ նորա թէ* V *ընկեցեալն* W *ընկեալ* Y *է* hilort չիք *էր* ır *ի քահանայութեան* ôûhlno *ի քահանայութենէ* hılort չիք *եւ* H *գործ* (r *գործոց*) փխ. *գործեաց* Uôn *զըգործ* abdefgkmpqs *զգործ քահանայութեան զայն*

13 û *այն* c *զայն քահանայութեան զինչ* b *ինչ* d *զինչ է պարտ է* ô չիք *պարա է* hilort *իցէ* փխ. *է* bq *զըմկրտեալն* hilort *զմկրտեալսն ի նմանէ* B *զմկրտեալնն* CWe km *յընկեցեալ* afs *յնկեցեալ* H *ընզեցեալ* ô չիք *եւ ընկեցեալ* hilo rt չիք *մերժեալ.... քահանայէն*

14 KRXYd *ի քահանայէն*

Պատասխանի. Ընդունել արժան է։

ՆԼԱ (ՆԻԷ) ԾԱ. Հարցումն. Թէ ոք լեզբարց կամ միականի է կամ ունչատ կամ ձեռնատ, եւ վարուք եւ սրբութեամբ եւ գիտութեամբ կատարեալ է, պարտ է մատուցանել ի քահանայութիւն, թէ ոչ։

Պատասխանի. Չէ արժան։

ՆԼԲ (ՆԻԸ) ԾԲ. Հարցումն. Թէ ոք յետ ձեռնադրութեան քահանայութեանն աւրկանալ, յաւրկանոցին պարտ է նմա պաշտել զքահանայութիւնն, թէ ոչ։

Պատասխանի. Չէ արժան վասն տկարութեան մարմնոյն։

ՆԼԳ (ՆԻԹ) ԾԳ. Հարցումն. Թէ ոք ի կանանց քահանայից առ դիւթս երթայ եւ քահանայքն ի վերայ հասանեն եւ խոստովան լինի առ հարկի եւ ապաշաւէ, պարտ է քահանային զնա ի կնութեան ունել, թէ ոչ։

Պատասխանի. Չէ արժան ունել։

ՆԼԴ (ՆԼ) ԾԴ. Հարցումն. Թէ ոք ի ժողովրդականաց աղաչէ զքահանայն

1 W արժան է ընդունելութեան o պարտ է փխ. արժան է hıort ընդունել արժան է եւ զվրէժխնդրութիւն (rt զվրէժխնդրութեան) գործոյն (rt գործն) յաստուած (ho աստուած) թողուլ

2 ûchoq եթէ irt բայց եթէ ır չիք ոք H յեզբայր t ի յեզբարց IJKLMQ RSTXYZôûbiloqr եզբարց Kûlt չիք կամ (միականի) h միական b էր hilrt իցէ փխ. է NOW չիք կամ ունչատ o մունչատ rt մունջատ

3 Uê չիք կամ ձեռնատ b չիք եւ (վարուք) blo վարիւք r վարուքն ohil or չիք եւ (սրբութեամբ) bdefgk mpqs եւ գիտութեամբ եւ սրբութեամբ o չիք եւ գիտութեամբ

4 hilort իցէ փխ. է kmps չիք (կատարեալ) է hilor իցէ փխ. (պարտ) է t զնա մատուցանել ô չիք մատուցանել q ի քահանայութեան

5 bıqrt ոչ է abdefgklmoqrst արժանի Y չէ արժան բնաւ

6 bchloq եթէ irt բայց եթէ b չիք ոք ô ետ Yabcefkmps ձեռնադրութեանն X ձեռնադրութիւն g ձեռնադրութեանն F քահանայութենէ lMQSUVXWôêûabcdfikmpqrs քահանայութեան

7 MNOPRSTVXYZWôûbefgnq ուրկանայ hilort ուրկանայցէ k յօրկանայ NOPQVXWfhlnot յուրկանոցին IJKLMRSTZôûir ուրկանոցին Yg յուրկանոցի e օրկանոցին beq ուրկանոցի Y խուռում պարտ է

hilort իցէ փխ. է bcefgkmpqs չիք նմա hilor պաշտել նմա bq ապաշխարել փխ. պաշտել b քահանայութիւն BCDEGHIMSTUXYWôê ûdhklmopqrs քահանայութիւն

9 obıqrt ոչ է l արժանի beg տկարութեանն Y չիք տկարութեան PRû մարմնոյ ô մարմնոյն խուռոյ abcdetgkmpqs չիք մարմնոյն

10 hchloq եթէ irt բայց եթէ f ի կանաց ô թիւքս b գիւթսն

11 hilort երթիցէ եւ քահանայք d քահանայ Firt չիք ի (վերայ) ê հասանին hilort հասանիցեն begq լինին hilort լիցի, ի փխ. առ

12 hilort հարկէ եւ ապաշխարիցէ ô ապաշաւի ır ի քահանայութիւն t ի քահանայութիւնն ırt չիք զնա ի hlo ի կնութիւն ունել զնա NOV XWêbpqs ի կնութիւն ô ի կին ır կին ունել զնոյն թէ ոչ t զկինն Y ի կնութեան կրկնված է ê ոչ ունել

13 ê չիք թէ ոչ

14 ûq ոչ է b չէ պարտ արժան ունել hilort ոչ է (hlo չէ) արժան ունել վասն զի զինքն (h ինքն) նուիրեաց (t նուիրեաց զինքն h վրիպեաց o նվիրեաց) գիւաց

15 bchloq եթէ irt բայց եթէ abcdefgk mpqst ազաչեսցէ hilor ազաչեցեալ û քահանային cb զքահանայ

վասն որդւոյ իւրոյ կամ դստեր. որ հիւանդ է եւ երախայ, զի երթիցէ կնիք տացէ նմա, եւ քահանայն կամ վասն ոխութեան, զոր անէր ընդ նոսա յառաջագոյն, կամ վասն արհամարհութեան եւ հեղգութեան եւ ոչ երթիցէ մինչեւ մանուկն երախայ մեռանիցի, զի՞նչ պատահասի արժանի է քահանայն, վասն զկնիքն չտալոյն։

Պատասխանի. Լուծցի ի քահանայութենէն։

ՆԼԵ (ՆԼԱ) ԾԵ. Հարցումն. Թէ ուրուք կին աւրկանայ կամ դիւահարի եւ այրն թողու զկինն եւ այլ կին առնէ, ընդ պատուհասիւք պարտի՞մք համարել զայնպիսին, թէ ոչ։

Պատասխանի. Չէ արժան այլ կին առնուլ։

ՆԼԶ (ՆԼԲ) ԾԶ. Հարցումն. Թէ ոք զկին իւր զամուսին հանէ եւ այլ կին առնէ եւ նովին կնաւն ապաշխարութիւն խնդրէ, զի՞նչ արժան է առնել։

Պատասխանի. Մեկնել ի միմեանց, զի շնացողք են. եւ որ զարձակեալն առնէ՝ շնայ։

1 H որդւոց JMNOPQSTVYôêbcdefghiloqr որդոյ acdefgkmpqs իւրում c կամ վասն դստեր o դստերն NOW չիք կամ դստեր d դստեր վասն որ r ուր փխ. որ eg չիք որ n հիւանդն hılort իցէ փխ. է bef gq կամ փխ. եւ acdkmps չիք եւ VYWêûbcdir երեխայ l երայխայ F թէ փխ. զի p երթայցէ t երթեալ տացէ նմա կնիք

2 ûhilor եւ կնիք akmps տայցէ H քահանայայն bh քահանայ bdef pq չիք կամ KLMQSTZ կամ թէ վասն ոխակալութեան ô թէ փխ. վասն Xô ոխակալութեան Y ոխակալութեանն

3 ô առաջ զհետ նորա կամ ûhilort նմա փխ. նոսա Y չիր վասն Nl արհամարհութեանն Y եւ կրկնված է

4 Y հեղգութեանն ôabcdefghiklmop qrst չիք եւ ôn եւ փխ. մինչեւ û մանուկ YZWbcdiqr երեխայ û երեխայն Y զռանիցի փխ. մեռանիցի

5 V պատուհասիւ UVêabegpqs արժան է hılort իցէ փխ. է h քահանայ n քահան ô չիք քահանայն Qi lr կնիքն UZn զկնիք ûbegboq կնիք t չտալոյն զկնիքն BCDEFGH ոչ տալոյ Xabfq չտալոյ NO չը տալոյն ô չի տալոյն

6 o չիք պատասխանի Yôûn ի քահանայութենէ

7 êbchioq եթէ ırt բայց եթէ êhilo rt ուրկանայցէ. բացի ABCDEFG HUakm-ից մնացած Զեռ-երը ուրկանայ êhilort դիւահարիցի

8 êhilort թողուցու W զկին ocd զնա փխ. զկինն ôb չիք եւ ê զայլ êbılort չիք կին K առցէ V արասցէ ê առնուցու hılort առնու h ըստ փխ. ընդ êhılort պատուհասիւ r պարտիմ u չիք պարտիմք

9 ô համարիլ cd զնա փխ. զայնպիսին F չիք զայնպիսին

10 ırt ոչ է m արժանի ê զայլ m չիք այլ KOPQRSTXYWû առնել k առնէ d [առն]ուլ nı չիք առնուլ bef gq ոչ է (e թէ) արժան այլ կին առնել (b առնուլ) զի եւ ոչ մեք ունիմք համարձակութիւն (b հրաման եւ համարձակութիւն) յաղագս (b յաղաքս) այդորիկ (b յայդորիկ f այդորիկ) հրաման տալ

11 êbcefghloq եթէ ırt բայց եթէ hlo չիք ոք b զամուսնին t զամուսինն ûg չիք զամուսին e զամուսինն իւր êbilort հանիցէ befgq թողու փխ. հանէ ê զայլ êrt առնիցէ o [առ]նիցէ h հայցէ (l հանիցէ) փխ. առնէ

12 û կնաւ V յապաշխարութիւն ê ապաշխարեսցէ hlort խնդրիցէ i խնդրեսցէ ê չիք խնդրէ d զինչ է պարտ առնել Y առնել արժան է o արժանի IJu ապաշխար (ackm ps պարտ է) փխ. արժան է efg արասցուք (eg արասցուք մեք) փխ. արժան է առնել L առնէ

13 Y միմիեանց I չիք ի ê ի միմեանց պատշաճ է զի շնացօղք են ըստ այնմ և որ XY ոչ փխ. որ

14 êbt առնու

ՆԼԷ (ՆԼԳ) ԾԷ. Հարցումն. Թէ ոք զկին իւր եթող եւ այլ կին արար եւ թողեալ կինն մեռաւ եւ նա զոր արարն նովին կնաւն ապաշխարութիւն խնդրէ, զ՞ինչ պարտ է առնել։

Պատասխանի. Մեկնել պարտ է. ապա եթէ ոչ մեկնեսցին՝ ծանր ապաշխարութիւն ի վերայ եղիցի եւ յելս անձին իւրոյ զկետին թոշակն ընկալցին։

ՆԼԸ (ՆԼԴ) ԾԸ. Հարցումն. Թէ ոք զկին իւր եթող եւ զաւրէնսզէտ մարդ եւ զերկիւղած յԱստուծոյ բռնադատէ, եւ կինն, զոր բռնադատեաց, հանապազաւր լալցէ եւ այրն ոչ արձակէ ի բաց, որպէս պարտ է ընդ կնոջն հայել կամ որպէս ընդ այրն, վասն ապաշխարութեան եւ ի սրբութիւնս մերձենալոյ։

Պատասխանի. Ի բաց մեկնեսցին, զի շնացողք են. զկինն ապաշխարութեամբ յեկեղեցի թողցեն եւ զայրն՝ արտաքոյ եկեղեցւոյ արասցեն ծանր ապաշխարութեամբ զամենայն աւուրս կենաց իւրոց։

1 lêbcefghloq եթէ ırt բայց եթէ p որ փխ. ոք ê չիք ոք u զկին փխ. զկին ô թողու AF այդ ê զայլ
2 ufl կնաւ W ապաշխարութիւնն ĉ զապաշխարութիւն
3 r խնդրէց q զինչ է պարտ է Y պարտի êbilort իցէ փխ. է M խնդրել փխ. առնել ô առնել նմա
4 l չիք պատասխանի KLMQRSTUVX YZWoêûabcdghklmnopqrst թէ ĉ չիք ոչ Kêadhklmprs մեկնեսցի W մեկնեսցեն c չիք մեկնեսցին b մեկնել ի միմեանց պարտ է
5 F ծանրութիւն beg ծանտր F չիք ապաշխարութիւն ĉ եղիցի նմա փխ. ի վերայ եղիցի b եղիցի ի վերայ նորա mq եղիցի ի վերայ hilort չիք ի վերայ, եղիցի նմա ե յելս (h յելսն) ô ելս N յանձին U իւր uamps իւրեանց k իւրոց Yû յետին l յետ q զետին
6 Yq թոշակին beg թօշակին p թոշակ RVYêbefghiloqrt ընկալցի c ընդալցի
7 êbcefghloq եթէ ırt բայց եթէ ոք բացի êabcdefgbklmopqs-ից մնացած Ձեռ-երը ուրուք փխ. ոք û կին t չիք եւ l աւրէնսզէտ F մարդոյ ûhilort չիք մարդ
8 F զերկիւղ O զերկիզած Xôûbhilo rt երկիւղած Y զերկուղած Weg յերկիւղած cd զերկեղած f զերկիղած IJSVYôêûbhloq աստուծոյ ehıort բռնադատիցէ l բռնայդատիցէ acdkmps բռնադատեաց (V դատապարտէ) փխ. բռնադատէ cd կին
9 p հանապազ bfq լայ eg լայր Yêûd hilnor լացցէ F արձակեսցէ ôêhilo rt արձակիցէ L չիք ի բաց.... հայել K չիք պարտ է ho իցէ փխ. է
10 rt ի փխ. ընդ êefghiloqrt կինն û կնոջ b կին ût հայիլ êbilort եւ կամ n չիք որպէս JY ապաշխարութեանն
11 Hû չիք եւ Vackmps ի սրբութիւնսն êhilort ի սրբութիւն ABCDEFGH IJKLMNOPQRSTUVY մերձանալոյ eg մերձենալու
12 CGHMRSTXobefgq մեկնեսցեն Y մեկնեսցի ehılort մեկնեսցին ի միմեանց զի շնացեալք են b զի նոքա շնացողք են X շնացօղքն, չիք են Xêchiort եւ զկինն (ho զըկին) dl զկին
13 GHêbdhlo յեկեղեցին eg յեկեղեցիս KLMQRSTXôr եկեղեցի Y եղիցի փխ. յեկեղեցի û թողցի Y չիք թողցեն begq չիք եւ զայրն.... արասցեն l զայր t արտաքս HYol biloprs եկեղեցոյ ldn յեկեղեցւոյ c եկեղեցոյն t չիք եկեղեցւոյ
14 Y չիք արասցեն ô ծաանր eg ծանտր f ծանրր û ապաշխարութիւն JKL MQRTXZ յաւուրս S յօւուրս W աւուր Y չիք կենաց
15 Y չիք իւրոց

ՆԼԹ (ՆԼԵ) ԾԹ. Հարցումն. Թէ ոք վասն ամլութեան եթող զկին իւր եւ առնէ կին ծննդական եւ ապաշխարութիւն խնդրէ նովին կնաւն, զի՞նչ պարտ է առնել։

Պատասխանի. Շնացող է։

ՆԽ (ՆԼԶ) Կ. Հարցումն. Թէ ոք ի կնահանէից այլ բարուք բարի է ողորմածութեամբ, արդար դատաստանաւք եւ ցանկալ սրբութեան հաւասարել նովին կնաւն, զոր արարն, զի՞նչ պարտ է առնել։

Պատասխանի. Չէ արժան հաւասարել սրբութեան նովին կնաւն, զի չէ ամուսնութիւն, այլ պոռնկութիւն։

ՆԽԱ (ՆԼԷ) ԿԱ. Հարցումն. Թէ ոք վասն պոռնկութեան կամ վասն այլ չարագործութեան թողու զկինն եւ խնդրէ այլ առնուլ, զի՞նչ արասցուք։

Պատասխանի. Այրն իշխէ այլ կին առնուլ եւ կինն այլ առն չիշխէ լինել։

ՆԽԲ (ՆԼԸ) ԿԲ. Հարցումն. Թէ ոք ի կնահանէից ասէ, թէ «Զամենայն ար-

1 abcdefghklmopqs եթէ irt բայց եթէ e եթէ վասն ամլութեան ոք թողցէ YWo ամլութեանն s ամզութեան MRVXôêbirt զկինն p զիին փխ. զկին V չիք իւր êhilort առնիցէ befgq առնէ այլ կին

2 e զկին ê խնդրեսցէ hilor խնդրիցէ uir կնաւ I զին[չ]

3 Y պարտի êhiort իցէ փխ. է

4 o շնացող է մեկնելոյ է բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը շնացաւղ է

5 êbcdefghioq եթէ irt բայց եթէ b ի կնայհանից cq ի կնահանիցէ d ի կնայհանէից է o ի կնայհանէից AUêefgn կնահանից G բարոք LZ ûhimt բարւոք cd բարուքն b վարիւք n վարուք բացի YWêaefgkl opsqr-ից մնացած Ձեռ-երը բարաւք ehilort իցէ փխ. է eg բարէողորմածութեամբ

6 ê ցանկասցի hilrt ցանկանայցէ o ցանկայցէ êefg սրբութեանն HK LYdhlqrt սրբութեամբ b հաւասարեալ t հաւասարիլ W հասանել փխ. հաւասարել

7 ê նովիմբ ûbcefgq արար q ինչ Y է արժան փխ. պարտ է êhilort իցէ փխ. է ô չիք առնել

8 I չիք պատասխանի ir ոչ է t ոչ է պարտ նովին կնաւն հաւասարիլ վասն չէ d չչարժան H սրբութիւն QYfkm ps սրբութեանն êûcdhiloq չիք սրբութեան i կնաւ q կնօն իւրով զի

9 êbilor վասն զի B այդ g պոռնկութիւն է

10 êbcefghioq եթէ irt բայց եթէ KL TZ պոռնկութեանն l եւ կամ r եւ այլ Kd այլ վասն l չիք այլ F այդ ı այլ ինչ չարագործոյ hr չարագործոյ êl չար գործոց ot չար գործոյ begq չարութեան

11 êhilort թողուցու Yûq զկին êhilo rt եւ այլ (e գայլ) կին խնդրիցէ, չիք առնուլ efgp զկին իւր (i չիք իւր) եւ խնդրէ այլ կին առնել Ub efgnq այլ կին առնել (Un առնուլ) cd եւ կինն (d կին) այլ առն իշխէ լինել թէ ոչ փխ. զինչ արասցուք p առնել ĉhilort պարտ իցէ (r իցէք) առնել փխ. արասցուք

12 b այր befg իշխան է d չչէ ընդունելի զի այրն այլ կին իշխէ առնուլ փխ. այրն... առնուլ IJKLM OPQSTXYZWôêûbefghiloqrt առնել di (և)կին Vq կինն չիշխէ այլ առն լինել êbilor չիք այլ (առն) U այդ BCEFGIk առնն l չիք առն

13 ehior չիշխէ առն (e առնն) Y լինելն o լինիլ l առնել փխ. լինել êhior չիք լինել t ոչ [իշ]խէ առն լինիլ փխ. այլ առն չիշխէ լինել

14 ebceghil եթէ irt բայց եթէ ır չիք ի F կնահան իցէ X կնահանէ իցէ o կնահանէյից bl կնայհանից d կնայհանէից eg կնահանիցն. cd կնահանից i ասիցէ CH զարդարութիւնս befgq արդարութիւն kmps արդարութիւն

ղարութիւնս զինչ եւ սաէք՝ արարից, բայց զկինդ եւ եթ ունել՝ ոչ կարեմ», զի՞նչ պարտ է առնել։

Պատասխանի. Չէ ընդունելի։

ՆԽԳ (ՆԼԹ) ԿԳ. Հարցումն. Թէ ոք կին ի պատճառս հաւատոց կամի մեկնել յառնէ իւրմէ եւ կամ այր՝ ի կնոջէ, զի՞արդ է հաւատքն։

Պատասխանի. Չէ ընդունելի։

ՆԽԴ (ՆԽ) ԿԴ. Հարցումն. Թէ ոք ի կնահանէից յերկար ժամանակս հեռացեալ է յեկեղեցւոյ, սաեն այսպէս, թէ «Առաջին կինն այլում առն եղեւ, եւ ի միւսմէն որդիք եղեն եւ կնոջն յայլմէ. առնէ որդիք եղեն. եւ արդ ես զկինս զայս թողուլ ոչ կարեմ, բայց թէ սովին կնաւս իսկ հնար է ապաշխարել եւ մանաւանդ զի հասեալ եւս եմք ի ծերութիւն». զի՞նչ պարտ է առնել։

Պատասխանի. Մեկնել արժան է ի միմեանց, ապա եթէ ոչ մեկնեսցին, ծանր ապաշխարութիւն ի վերայ դիցեն ողորմութեամբ

1 Q եւ ինչ acdkmps զոր ինչ h է (r եւս) փխ. եւ ackmps չիք եւ IJêûhiort սաիցէք l սաիցէ Xû զըկինն Y զկին JKLMQRSTZo զկինն IY զկին IJKLMQRSTZôbr եւ եղ (G եւ եթէ) փխ. եւ եթ ü երդնուել փխ. և եթ ունել d չիք եւեթ o ունել կրկնված է

2 êhilort իցէ փխ. է ô չիք առնել be fgq արասցուք փխ. պարտ է առնել

3 b թէ ընդունելի է d չէ պարտ է առնել փխ. չէ ընդունելի

4 êbcglo եթէ ır բայց եթէ t բայց եթէ կին ոք bq կինն r ի կին bq չիք ի abegq պատճառ êdhilort հաւատոյ կամիցի beigq չիք կամի p մեկնել կամի oêt մեկնիլ hef gq մեկնի

5 Iôhlo առնէ eg ի յառնէ t յառնէն S յուրմէ bdefgq չիք եւ irt չիք եւ կամ այր ի կնոջէ V չիք կամ X այրն E ի կնոջ êhlo ի կնոջէ իւրմէ զիարդ kmps արդ, հաւատք b են êbefghiloqrt հաւատն

6 b եթէ ընդունելի է ho չեն irt ոչ են i ընդունելիք

7 S թէ ոք նխդ ի կնահանէից êbcegb lo եթէ irt բայց եթէ ô ի կնահանէյից ehıort ի կնահանէիցն l ի կնահանէիցն է b ի կնայհանից d ի կնայհանէից cfq կնահանից eg կնահանիցն HIJKLMQRSTXYZôû երկար KLMQRSTXYô ժամանակաւ l ժամանակեա

8 ôêhılort իցէ փխ. է S եկեղեցւոյ VYbcfghilpqr յեկեղեցոյ o եկեղեցոյ. ê սաիցէ beſgq սաէ hılor սաիցեն t սաիցեմ hlo եթէ BCDEGHKM չիք թէ Z առաջի begq առաջինն d կին Fbegq չիք կինն NOPW յայլում r այլապէս (t այլ այնպէս) փխ. այլում BCDEFGH առնն bq առնել փխ. առն եղեւ.

9 CDHûl չիք եւ (ի) BDEGH ի միամէն փխ. ի միւսմէն XY ի միուսմէն h ի միւսէն u ի միւսոյ IUn չիք ի êhirt ի սմանէ (lo ի մի սմանէ) փխ. ի միւսմէն t եւ ի կնոջէն RXYûbdeſgkmpqs չիք եւ կնոջն... որդիք եղեն KLMQSTZôl այլմէ t յայնմանէ փխ. յայլմէ U յայլ տեառնէ փխ. յայլմէ առնէ PV յառնէ KN չիք առնէ êhilort չիք առնէ որդիք t ոչ եղեն u չիք եւ (արդ)

10 L զկինն u զայս կին BDEGHSZ այս h զայլս փխ. զայս bq թողեալ VZ եթէ Lhegq չիք թէ begq նովին V առաջին (l սովորին) փխ. սովին d կնաւն b կանոնիւս փխ. կնաւս acdkmps չիք իսկ

11 êhiort իցէ փխ. է l հնարից ապաշխարել Y չիք եւ êhilor զի եւս հասեալ իցեմք Y հասեալք q եւ փխ. եւս Yôb չիք եւս

12 dt զինչ է պարտ է eg առնել հայր սուրբ

13 b չիք պատասխանի Y ի միմիեանց LWêabcdeghiklmnoprst թէ

14 KLMRSTXZb մեկնեսցեն Y մեկնեսցի b ծանար f ծանրր beգq դնիցեն êhilort եդիցի փխ. դիցեն

եւ զթով տնանկաց քաւեսցեն զմեղս իւրեանց եւ ի տարւոջն Ա աւր հաղորդեսցին։

ՆԽԸ (ՆԽԱ) ԿԵ. Հարցումն. Թէ ոք ի տղայութենէ իւրմէ ի մէջ վանականաց սնեալ է մինչեւ ի չափ հասակի, եւ առեալ է յանձն զվարս միանձնութեան՝ կուսութեամբ կեալ յաշխարհի եւ ապա թուլանալցէ յայսմ խոստմանց եւ առնէ կին, արժանի՞ է քահանայութեան։

Պատասխանի. Ձէ արժանի, վասն զի ընդ այնոսիկ համարեալ է որոց երկուս կանայս արարեալ է։

ՆԽԹ (ՆԽԲ) ԿԶ. Հարցումն. Թէ ոք ի կուսութեան է եւ կին առնէ, որ յառնէ մնացեալ է, արժանի է քահանայութեան, թէ ոչ։

Պատասխանի. Ոչ է արժանի, վասն զի եւ նորա որպէս կին համարեալ է երկեակ։

ՆԽԻ (ՆԽԳ) ԿԷ. Հարցումն. Թէ ուրուք ի տղայութեան կին արարեալ է պսակաւ եւ աւրհնաւք եւ ի տղայութեան կինն մեռանի, եւ յորժամ ի

1 t զթութեամբ b չիք եւ (ի) CXôacef gl ի տարոջն Ybq ի տարոջ IJûb or ի տարւոջ KLMQRSTXYZWôêua bcdefghiklmopqrst մի HVn մէկ

2 êbefghiloqrt անգամ փխ. աւր NO X հաղորդեսցեն ôik հաղորդեսցի

3 êbcefghio եթէ ırt բայց եթէ U ի տղայութեան acd չիք իւրմէ Q ի մէնջ g չիք ի (մէջ) êhilort ի վանականաց մէջ (t միջի) q վանականացս

4 kmps ընակեալ փխ. սնեալ êhilo rt իցէ փխ. է (մինչև) ebilort իցէ (b էր) փխ. է (յանձն) Y չիք է ô անձըն Un զվարսն r զարս փխ. զվարս o միանձնութիւն Y միանձնութեանն o միանձութեան ps միանձնութեամբ r միյանձնութենէ

5 IVabcdegbkmprs կալ I աշխարհին JKLMQRSTVXYZôûdeg աշխարհի NOWbefgq չիք եւ bq ապա թէ թոյլանասցէ d թուլացուցանէ hior թուլանայցեն kmps թուլացեալ ABCFU թուղանայցէ F յայ[ս?]մ R յոյմս U յայս od այսմ b յայնմն eg այնմ fq յայնմ

6 beg խոստմանէն fq խոստմանէ n խոստմանցն ebilort ի խոստմանէն (r ի խոստմանէ) յայնմանէ (ê այնմանէ) êhilort առնիցէ ê զկին բացի bcdgbpqt-ից մնացած Ձեռ. եւ կին թէ IJXêûefghilnoqr արժան է bcdt արժան է քահանայութեան թէ ոչ O քահանայութեանն

7 ût ոչ է êhilor ոչ է (ê չչէ) արժանի քահանայութեան վասն զի bdef gq արժան t բանզի b չիք ընդ, զայնոսիկ

8 et որք (bfhiloqr որ eg թէ) փխ. որոց ôbi երկու ê զերկու efghioq ր t չիք երկուս ôûbefgq կին KLZ արար Q արարցէսցէ befgq առեալ փխ. արարեալ VYêhilort են փխ. է KLZefg չիք է

9 êbchlo եթէ ırt բայց եթէ L չիք ոք KLZ ի կուսութեան լեալ է Ybegq ի կուսութենէ p ի կուսութեանն է êhilort իցէ փխ. է Q կինն ê առնիցէ g առեալ t առնու ps չիք որ յառնէ Q առնէ

10 êbilort իցէ փխ. է Y չիք է (արժանի) n մնացեալ է այրի արժանի է ûbcd efghilo արժան է p չիք (արժանի) է

11 êbilort չէ արժանի քահանայութեան վասն զի eg չէ (e չչէ) պարա եւ արժան bdq արժան Un չիք զի ôabcdfgkmpqs չիք եւ êbefghiloqrt նա փխ. նորա l ոչ փխ. որպէս adfhilmort կինն G չիք կին ô կին արարեալ է և համարեալ է û կին համարեալ է որպէս

12 c է համարեալ b արարեալ փխ. համարեալ b ի համարեալ է eg յերկեակ ır երկակ q երրեակ

13 êbcilort եթէ êt ոք փխ. ուրուք Y ի տղայութեանն l արարէ

14 Yfgq չիք ի (տղայութեան) t եւ ի նոյն տղայութեանն BCDEGHYace fgkms ի տղայութեանն o ի տաղտութեան փխ. ի տղայութեան û կին t մեռցի կին ê մեռեալ է hlo մեռանիցի ır մեռցի êbefghioq rt եւ նա յորժամ ô որժամ

չափ հասանէ այլ կին առնէ եւ ասէ այսպէս, թէ «Զառաջինն ի պէտս մարմնոյ ես ոչ գիտէի ամենեւին, վասն տղայութեան ժամանակինն»։ Արդ, պարտ է այսպիսւոյն գալ ի կարգ քահանայութեան։

Պատասխանի. Չէ պարտ, վասն զի միանգամ պսակ առեալ է. այլ ոչ եւս կարէ զաւրհնութեան պսակն առնուլ, յայտ է թէ երկուս կին արարեալ է։

ՆԽԸ (ՆԽԴ) ԿԸ. Հարցումն. Թէ ոք յերախայութեան յանցաւոր եղեալ է ի մեղս եւ յորժամ կնիք առնու ի սրբութեան կայ եւ ի վարս ուղղութեան. ապա արժանի՞ է քահանայութեան։

Պատասխանի. Եթէ ի մեղացն ի բաց եկաց, արդար եւ սրբութեամբ եկաց, արժանի է։

ՆԽԹ (ՆԽԵ) ԿԹ. Հարցումն. Թէ ոք զկարգ քահանայութեանն թողու եւ կին

1 չափ հասակի հասանէ Yh հասանի êbilort հասանիցէ ê զայլ êhilo rt առնիցէ եւ ասիցէ (e ասասցէ) R այս է փխ. ասէ eg չիք եւ ասէ.... ոչ գիտէի hilort եթէ Y չիք թէ ô առաջինն ûd զառաջին

2 b կետս փխ. պէտս t մարմնոյ էր o ոչ զտէի, ի փխ. վասն Y տղայութեանն ժամանակիս ôûp ժամանակի t հասակին փխ. ժամանակին

3 KLMQRSTXYZ ապա փխ. արդ ô չիք արդ, այսպիսոյն պարտ է êhilo rt իցէ փխ. է HKLMQRSYZad mp այսպիսոյն T այսպիսսոյն c այսպիսոյս IJNOPVWêûbefghil oqrt այնպիսոյն rt կալ փխ. գալ o ի զարդ t ի կարգի Y քահանայութեանն Hêbdefghiloqrt քահանայութեան թէ ոչ

5 ır ոչ է Y արժան փխ. պարտ ê չիք վասն l չիք զի, զմի անգամ ô պսակն ôêbdefghiloqrt պսակեալ է փխ. պսակ առեալ է

6 b եւ փխ. այլ efg չիք այլ dp չիք եւս lo զքահանայութեան փխ. զաւրհնութեան ô զաւրհնութիւն Jû չիք զաւրհնութեան... յայտ է թէ K չիք պսակն E առնել KLMQSTXYZô առնուլ զի յայտ է b առնուլ ապա յայտ է d այտ է êhlo եթէ H թէ կին բ BCDEGHô êabcdefghiklmnopqrst երկու (նաև ր) û յերկուս

7 ê կանայս է արարեալ befghiloq rt կանայս

8 êbchilprt եթէ GIJVðuıpr երախայութեան R յերախայութիւն Y յերեխայութեանն Wbcdl յերեխայութեան BCDEFGH յանցաւոր է եղեալ ի մեղս ô անցաւոր egıpr անցաւոր êhiort եւ ի մեղս

9 ô որժամ ê զկնիք êhilort առնուցու ի սրբութիւն կացցէ H առնութիւն փխ. առնու ի Y ի սրբութեանն d ի սրբութիւն BCDEFGHû ad կեայ G ի վայրս hl չիք ի (վարս) Y ուղղութեանն ô ուղիղս

10 բնագրի bq-ից մնացած ձեռ-երը թէ (Iêhilor եթէ) փխ. ապա dt չիք ապա ûbdefghipqr արժան ûhil or իցէ փխ. է t իցէ քահանայութեան արժանի Y քահանայութեանն d քահանայութեան թէ ոչ

11 D եւ թէ acdegkmps թէ ôilo չիք ի (մեղացն) ûbefgq ի մեղաց o կացէ r եւ արդար t եւ արդարութեամբ d չիք արդար... եկաց k սրբութեան ô սրբոց

12 ô կացցէ AJU եկեաց befgq չիք եկաց N արժէ bcfgq արժան է cebilo rt արժան է (êrt արժանի r չիք է) քահանայութեան

13 êbcbilort եթէ o զզարդ CDFGHI QRSWôêûchiloprs քահանայութեան d քահանայութիւն êhıo rt թողուցու l թողցու bq եթող BCDEFGH եւ այլ կին R չիք եւ

առնէ, որպիսոՙ կարգաւ կամ ո՞րպէս, ըստ քանիՙ ժամանակաց հաւասարել պարտ է սրբութեանն։

Պատասխանի. Յերկար ժամանակս, ըստ բազում ապաշխարութեան։

ՆԸ (ՆԽԶ) Հ. Հարցումն. Թէ ոք ի քահանայից կտրէ զինքն եւ դէպ լինի, զի մեռանի, վասն յիշատակին զի՞նչ արասցուք. կամ թէ ապրի, արժանիՙ է գալ ի քահանայութիւն։

Պատասխանի. Թէ մեռանի ոչ է պարտ առնել զյիշատակն, վասն զի անձնասպան եղեւ, իսկ եթէ ապրի, բազում արտասուաւք եւ խիստ ապաշխարութեամբ ըստ ԲԺ ամի հաղորդեսցի ուրինաց. բայց ի կարգ քահանայութեան մի՛ մատիցէ։

ՆԾԱ (ՆԽԷ) ՀԱ. Հարցումն. Թէ ուրուք քահանայի ծառայք ապստամբին եւ գնան ի տեառնէ իւրեանց եւ տէրն այլ ծառայս զկնի արձակէ, զի կալցին զգնացեալ ծառայսն եւ դարձուսցեն անդրէն առ տէրն

1 Júp առնու. êhilort առնիցէ R որպիսին o այսպիսի փխ. որպիսի êhiort եւ կամ l չիք կամ êbefghil oqrt չիք որպէս l եւ ըստ o եւ Hi քան hl չիք քանի o ժամանակաւ r հաւասար t հաւասարել

2 Y չիք պարտ է u սրբութեան պարտ է FKQSTVXZWbcdn սրբութեան Rops սրբութեամբ êbilort չիք սրբութեանն

3 ırt ի յերկար ժամանակաց ô երկար, եւ Len ապաշխարութեանն Y ապաշխարութեանն բազում d չիք ապաշխարութեան

5 êbchilort եթէ IJV ի քահանայից NQ կարէ փխ. կարէ êbilort կարիցէ զանձն իւր և դէպ լինիցի (i լիցի) o չիք դէպ լինի զի

6 RXYêbilort մեռանիցի Vû յիշատակի l չիք յիշատակին û ասասցուք փխ. արասցուք êbilort եւ կամ թէ ապրիցէ արժան է (e արժանի է) ի կարգ քահանայութեան կալ (t չիք կալ) թէ ոչ փխ. կամ... ի քահանայութիւն begq չիք թէ

7 ûbdefgq արժան է K չիք է, կալ փխ. գալ dg չիք գալ ի o ի կարգ քահանայութեան LQReg ի քահանայութեան W ի քահանայութիւնն d ի քահանայութեան թէ ոչ

8 IJêûbhilort եթէ K չիք թէ D թէ ի մեռանի êhilort մեռանիցի K զի ոչ է o չէ d կարէ փխ. է V չիք պարտ K առ (o կատարել) փխ. առնել befgq զյիշատակս (f զյիշատակն q յիշատակս) առնել ôû յիշատակն l զիշատակն

9 ô չիք վասն boq անձնայման r յանձնուժահ t անձնասպան ô է փխ. եղեւ ı եւ փխ. իսկ êhlort չիք իսկ Lbcdq թէ t եւ թէ ապրիցէ l եթէ ապրիցէ եթէ êhilr ապրիցէ Y եւ բազում u արտասուօք l արտասուք

10 H չիք եւ d ապաշխարութեան NO PUhn ժբ Kcdegir բժ-ան ôloq բժ-ն W տասն եւ երկու êb երկոյտասան akps երկոտասան m երկոտասանի u բազում փխ. բժ hlo ամին KLMRSTVXYZê յօրինաց (Ծաւ յաւրինաց) b յաւրինացն dlqs աւրինացն

11 V բաց ır կամ (t եւ) փխ. բայց bh ի կարգի egq ի քահանայութեան կարգի BCDEFGHYfl քահանայութեանն Yôû մի մտցէ êbilort մի մերձեսցի eg մի մատնիցէ

12 bc եթէ êhilort եթէ ծառայ քահանայի փախիցէ եւ գնայցէ CD GH քահանայից o ծառայ abcdefg kmpqs ապստամբեն

13 o գնայ c ի տեռնէ o չիք ի տեառնէ իւրեանց hilort իւրմէ ackmps զայլ d տէր զայլ ê զայս փխ. այլ i ծառայ ô չիք զկնի bps չիք զկնի... զգնացեալ ê զկնի նորա արձակեսցէ hilort արձակեսցէ

14 Vcdt կալցեն ôê կալցեն զնա dh զգնացեալն km եւ զգնացեալ ô չիք զգնացեալ... անդրէն ê չիք զգնացեալ ծառայսն hq ծառայս t ծառայն bd չիք ծառայսն b դարձուցանեն W տնդրէն փխ. անդրէն befgq չիք անդրէն NO չիք առ, զտէրն YWûeghilor տէր

իւրեանց եւ ի հասանելն ի միմեանս սպանմունք լինին ի միջի եւ վնասակարութիւն սպանմանն ի քահանայն կրթի՝ զպաշտաւնն քահանայութեանն անխիղճ ունել պա՞րտ է, թէ ոչ։

Պատասխանի. Թէ քահանայն պատուիրեաց, թէ «Վնաս մի առնեք, այլ քաղցրութեամբ կալայք եւ ածէք». եւ նոքա ի հասանելն զմիմեանս սպանին. քահանայն անպարտ է. ապա եթէ խստիւ արձակեաց զհետ, պարտական է մահու նոցա եւ զքահանայութիւնն ոչ իշխէ պաշտել։

ՆԾԲ (ՆԽԸ) ՀԲ. Հարցումն. Թէ ոք ի քահանայից ի սրբել զանդաստան իւր կամ զպարտէզ եւ քար ընկենու զօրմով եւ դիպիցի մարդոյ եւ մեռանի, զի՞նչ պարտ է առնել վասն կարգի քահանայութեանն պաշտաման. եւ կամ թէ ումեք յաշխարհականաց դոյնպէս ակամայ սպանութիւն դիպի, որպէ՞ս պարտ է տալ ապաշխարութիւն։

1 ô իւր hefgq չիք ի. հասեալ êûhior ի հասանել l ի հասել ò ի հատանիլն hrt չիք ի (միմեանս) o ի միմիանս rt զմիմեանսն ê ի միմեանցն, սպանումն hfq սպանութիւն eg սպաննութիւն o հարկանեն եւ սպանանեն եւ վնասակարութիւն փխ. սպանմունք.... սպանմանն Qbf gq լինի et լինիցի hilor լիցին eg ի միջին

2 LRXY վնասակարութիւնք efgkq վնասակարութիւնն t զվնասակարութիւն LRXYeg սպանման h ի քահանայէն Ju չիք ի քահանայն êo rt կրթիցի ılq կրթիցէ eg կրթէ b կրէ (h երթիցէ) փխ. կրթի MP SUVXYWô զպաշտօնն

3 FINQRSUVXWbdhlnprs քահանայութեան eg ի քահանայութեանն Y անխղճ dp անխեղճ h անխիղճն rt խիղճ c պարտ է անխեղճ ունել ûbefgq պարտ է ունել d չիք·պարտ է êbilort պահեսցէ թէ (i եթէ) ոչ պաշտեսցէ փխ. ունել պարտ է թէ ոչ

4 lêbhilort եթէ Fqr քահանայ h քահանայքն l եթէ (վնաս) ê զվնաս

5 BF այդ ô չիք այլ քաղցրութեամբ կալայք եւ ածէք W կալարուք b կալաք r չիք կալայք ê կալարուք դնա եւ ածէք Z չիք ի QY ի հասանել ô չիք ի հասանելն

6 Pq սպանանին b սպանեն eg սպանանեն bq ապա քահանայն h քահանայ l պարտ է t իսկ փխ. ապա A սկզբում եթէ գրիչը ուղղել է թէ BCDEFGHIJNOPVXWû եթէ g խստութեամբ

7 ô արձակէ êhilort քահանայն մահու նոցա, չիք եւ զքահանայութիւնն.... պաշտել b քահանայութեան IKL MNQRSTXYZWôûd զքահանայութիւն q քահանայութիւն

9 êcdghilort եթէ IJ ի քահանայից abcdefgkmpqs չիք ի (սրբել) adk mps ի սրբեալ o կամ զպարտէզ իւր êbılort չիք իւր

10 ê չիք եւ (քար) Y ընկելու bq ընկեսցու (q ընկենեացու) որ զօրմովe fg ընկենուցու r ընկենուս blo ընկենուլ որմով և դիպի d ընկենուլ զօրմովն eg զյօրմովն IJû դիպեսցի ırt դիպի ի մարդոյ (t ի մարդ) եւ մեռանիցի ê չիք եւ դիպիցի մարդոյ abcdefgkmpqs եւ մեռանի մարդ ի դիպելն W մարդւոյ

11 êhilo մեռանիցի o պարտի êlr պարտիցի hıot իցէ փխ. է F առել l առնել կամ վասն Y չիք վասն IMQRSUVXWòûhirt քահանայութեան

12 Gıt պաշտամանն abcdefgkmp qs պաշտաման (adk պաշտման efg պաշտմանն q պաշտպանն) քահանայութեան (c քահանայութեանն) aps չիք եւ P եթէ ê չիք թէ hlo յումէք b յումէքէ IJKLM QRSTVXYZôêûghlo աշխարհականաց d աշխարհանացդ r աշխարհտականաց մարդոյ նոյնպէս ô դուլնպէս Gbdq նոյնպէս begn յակամա

13 L սպաննութիւն Q սպանութեան V սպաննութեան êhlot սպանութիւնք b սպանութիւնն c սպանումն êhilort դիպիցին bq հանդիպի փխ. դիպի r պարտիցի hil ot իցէ փխ. է Y ապաշխարութիւնն

Պատասխանի. Սպանող է. ապաշխարեսցէ եւ զկարգ քահանայութեանն մի պաշտեսցէ։

ՆԾԳ (ՆԽԹ) ՀԳ. Հարցումն. Թէ ոք ի քահանայից կամ ի վարդապետաց զաշակերտ իւր հարկանէ գան չափով ըստ աւրինակի սովորութեան եւ դէպ լինի աշակերտին մեռանել, ղի՞րդ պարտ է նայել ընդ քահանայն կամ ընդ վարդապետն վասն իրացն եղելոց։

Պատասխանի. Սպանող է։

ՆԾԴ (ՆԾ) ՀԴ. Հարցումն. Թէ կին քահանային գերի երթիցէ եւ մատնի ի պղծութիւն եւ յորժամ դարձցի անդրէն առ այր իւր, պա՞րտ է քահանային նովին կնաւն կեալ, անխիղճ պաշտե՞լ ղքահանայութիւնն, թէ ոչ։

Պատասխանի։ Ոչ է պարտ, զի պղծեալ է։

ՆԾԵ (ՆԾԱ) ՀԵ. Հարցումն. Թէ ի հնձան յորժամ գինի թողեալ լինի կամ ի կարաս, եւ մուկն անկցի եւ մեռցի, զի՞նչ պարտ է առնել՝ հեղո՞ւլ ի բաց, թէ ըմպել անխտիր։

1 c *սպաննաւղ է* g *սպաննող է* r *ըսպաննողի* բացի A-ից մնացած ձեռ-երը *սպանաւղ է* rt չիք *է* KLMQRSTXZoq *ապաշխարեսցի* êio rt *ապաշխարիցէ* o *զղարկ* êilo rt *զկարգն* h չիք *եւ զկարգ... պաշտեսցէ* IKLMQRSTUVXZWoubdef gnq *քահանայութեան* eilort չիք *քահանայութեանն*

2 o *մի իշխեսցէ պաշտել* ê *պաշտեցցէ* ort *պաշտիցէ*

3 êbcghlort *եթէ* begq չիք *ի (վարդապետաց)*

4 or *զաշակերտս* ê *զաշակերտն* d *զաշակերտսն* ehilort *հարկանիցէ* êhil ort չիք *գան չափով* S *յօրինակի* êacdhilmoprst *օրինի* (նաեւ *աւրինի*) Y *սովորութեանն*

5 ô չիք *դէպ լինի* êhlort *լինիցի* i *լիցի* ô *մեռանի* et *մեռանիլ* Y *պարտի* êhilort *իցէ* փխ. *է*

5—6 բացի êhilort-ից մնացած ձեռ-երը *ընդ* (g *ի* փխ. *ընդ*) *քահանային* (afm *քահանայն* ô *քահանայ* b *քահանայութեանն* efgq *քահանայութեան*) *նայել* (b *նայելով* d [*նայ*]*ել*)

6 բացի êhilort-ից մնացած ձեռ-երը չիք *կամ ընդ վարդապետն* t չիք *կամ* l չիք *ընդ* K *վասն ամենայն իրաց* LMQRSTXYZô *իրաց* bq *իրացս* q *եղելոցս* û չիք *եղելոց*

7 ô *սպաննող է նայ* bq *սպանողի է* c *սպաննաւղ է* ilo *սպանող են* hrt *սպաննողք են* բացի A-ից մնացած ձեռ-երը *սպանաւղ է*

8 êûbchilort *եթէ* b *քահանային կին* êghilot *քահանայի* p *գերի երթիցէ* *քահանայի* KLMQRSTXYZô *անկցի* փխ. *երթիցէ* êhilort *մատնիցի* b *մատնեսցի* eg *մատնիցէ* a չիք *ի*

9 ô *որժամ* begq չիք *յորժամ* hde *դարձի* ebhloit *այրն* abefgkmpqs *պարտ է նովին կնաւն* (b *կանոնին* q *կնօն*) *կալ* (bfq *կեալ*) *քահանային* (e *ի քահանայութեանն* g *ի քահանայութեան*)

10 cd չիք *քահանային* û *կնաւ* lo *կանոնաւն* փխ. *կնաւն* cd *կալ* ûbilort չիք *կեալ անխիղճ* Y *անխղճ* ûbefgq *եւ անխիղճ* cd չիք *անխիղճ պաշտել* a *պահել* փխ. *պաշտել* cd *ի քահանայութիւն* ILMQSVZôbhi kl *զքահանայութիւն*

12 êhlo *չէ* d *պարտ այլ զի*

13 Vbc *եթէ* hilort *եթէ ի հնձանի* (i *ի հնձանէ* r չիք *ի*, *հնձանէ*) bq չիք *ի (հնձան)* W չիք *յորժամ* i *գինին* hilort *մնացեալ* փխ. *թողեալ* o *թէ ի հնձան կամ ի կարաս գինի թողեալ լինի* (ê *եթէ ի հնձանի կամ ի կարասի յորժամ գինի մնացեալ լինի*) փխ. *թէ ի հնձան... ի կարաս*

11 t *ի կարասի* abcdefgkmpqs չիք *եւ (մուկն)* begl *մուկ* beg *անկանի* l *անկանիցի* êhilort *իցէ* փխ. *է* KLMQRSTXôûhilort *առնուլ* KLMQRSXYô չիք *հեղուլ... անխտիր* T չունի *հեղուլ ի բաց թէ ըմպել անխտիր* բայց ուրիշները նրանք լուսանցքում ավելացրել են

15 acdkmps *ուտել* փխ. *ըմպել*

Պատասխանի. Հեղուլ պարտ է։

ՆՃՉ (ՆԾԲ) ՀՁ. Հարցումն. Վասն պահպանաց. երդմունս իմն եւ պահպանութիւնս գրեն եւ անուանս ազգի ազգիս, զոր մեք ոչ գիտեմք. պարտ է համարձակ թողուլ ղնոսա՝ առնել զայն, թէ նզովել եւ կարճել։

Պատասխանի. Նզովել պարտ է եւ յեկեղեցւոյ եւս հանել։

ՆԾԷ (ՆԾԳ) ՀԷ. Հարցումն. Թէ որ ուլն ինչ արկանէ ոք այնոցիկ որոց արիւն հասանի եւ ասեն, թէ ղաղարեցուցանէ զարիւն, արդար բժշկութիւն պարտ է համարել, թէ ՆեՆգութեամբ. համարձակե՛լ՝ եթէ լինի գործն, եթէ կարճել։

Պատասխանի. Կարճել պարտ է վասն զի չէ յԱստուծոյ։

ՆԾԸ (ՆԾԴ) ՀԸ. Հարցումն. Թէ ոք թովիչ է կամ ձեռն ինչ ոք ածէ յաչաղոյ կամ այլ ցաւոյ եւ դեղ հատանէ ջերման եւ ասէ, թէ բժշկութիւն

1 գ հեղուլն êhılort *խղճել պարտ է և ի բաց հեղուլ քրիստոնէից զի պղծեալ է* փխ. *հեղուլ պարտ է*

2 o *թէ վասն* êırt *որ վասն* h *եթէ ոչ* (lo *որ*) փխ. *վասն* CDG *պահպանացն* H *պահտպանացն* hoıt *պահապանաց* l *պահապան* begq *պահապանաց որ երդմունս* (b *երդումնս* eg *յերդմունս*) *իմն սրեն* (b *գրել են*) *պահպանութիւն* Tf *որ երդմունս* f *պահպանութիւնս* o *երդումս* ê *դերդմունս* cd *ինչ* փխ. *իմն* H *ի* փխ. *եւ* cdkmps չիք *եւ* o *պահպանութիւն*

3 l *դերեն* փխ. *գրեն* ô *անուանեն* g *անունս* AKLMNOPQRSTUVXY ZWoefgn *ազգիս ազգիս* êûbbil ort *ազգի ազգի* q *ազգիս ազգի* IJ *յազգիս ազգիս* ê *զորս* hlort *որ* ı *եւ* փխ. *զոր* q *մենք*

4 chılort *պարտ է զայնպիսին համարձակ* êabcdefghiklmopqrst չիք *ղնոսա* bq *եւ առնել* d *առնուլ* êirt *եթէ* befgq *եւ ի*

6 b *Նզովելն* IJSûd *եկեղեցւոյ* or *եկեղեցոյ* hlo *եկեղեցոյն* Yabcefgi pq *յեկեղեցոյ* o *եւս հանել եւ արատքս*

7 c *եթէ* hilort *եւ* փխ. *թէ որ* b *թովիչն* (eg *թովն ինչ* q *թովչէից*) փխ. *թէ որ ուլն* cd *ոք* (Q *ուր*) փխ. *որ* DGHf չիք *որ* u *որսայն* փխ. *որ ուլն* nı *ուղն* ps *ուղ* փխ. *ուլն* ê *զուլն* i *արկանեն* lort *ինչ որ արկանիլ* (lo *արկանեն*) abefgk mps *ոք արկանէ* h *պարականն* փխ. *արկանէ ոք* cdlort չիք *ոք* R *այնորիկ* X *արիուն* beghilo rt *արիւնն* OW *անիւն* (Q *որիւն*) փխ. *արիւն*

8 l *հատան* h *հասանի* ô չիք *հատանի* D չիք *թէ* û *ղատարեցուցանէն* ırt *ղաղարեցոյց* bchilot *զարիւնն* b *բժշկութեան*

9 Y *պարտի* o *համարիլ* q *համար* è *եթէ* befgbilogrt *նենդութիւն* r *համարձակիլ* t *համարել* փխ. *համարձակել* H *համարձել* Լ *թեե* bcefghiloqr *թէ* (*լինի*)

10 Y *լինիցի* hilort *լիցի* o *լինիլ ի գործն* û *գործ* befghıloqrt *թէ* hılort *ոչ* փխ. *կարճել*

11 b *կարճելն* ir *ի կարճել* abcdefgkm pq չիք *վասն* ô չիք *զի* c *ոչ է նա յաստուծոյ այլ ի սատանայէ* փխ. *չէ յաստուծոյ* IJKLMQRSTZoûd eq *աստուծոյ*

12 êûbcgnilort *եթէ* b *թովչ է* hlo *թովիչ է* BCDEFGHhılort *եւ կամ* Y *ի ձեռն* n չիք *ինչ* r *Լ* փխ. *որ* êbilot չիք *որ* (*ածէ*) êbilort *ածիցէ* b *ածէ* փխ. *ածէ* o *աչաղոյ* ê *յաչողոյ* acfkms *յաչաղոց* d *յաչաղաց* u *յաղյաղոյ* (b *յաչողաց* eg *աչողաց* pq *յաչողաց* rt *յաչաղոյ*) փխ. *յաչաղոյ*

13 êhilort *եւ կամ ինչ ցաւոյ* (h *ցաւոց*) mn *յայլ* BCDEFGH *ցաւու*. abcdefgkmpqs *ցաւոց* (Ծաև. *ցոոց*) ô չիք *եւ* (*դեղ*) bq *դեղն* Y *տեղ* փխ. *դեղ* êbilort *հատանիցէ* km ps *ջերմաւ* êhılort *ասիցէ* R *աչէ* փխ. *ասէ* QUabdfkms չիք *թէ* XW *բժշկութիւնն*

լինի. ի կարդ եկեղեցւոյ որպէս պարտ է համարել զնոսա կամ որպիսի պատուհասի արժանի առնել եւ կամ թէ համարձակութիւն տալ թողչացն, զի բժշկեսցեն զաւձահարսն, թէ ոչ։

Պատասխանի. Ոչ է արժան համարձակութիւն տալ, զի՛ թովչութիւնք եւ այլ ամենայն թաչաղմունք ի կախարդութենէ են, զոր չարին ուսուցեալ է մարդկան։

ՆԾԹ (ՆԾԵ) ՀԹ. Հարցումն. Թէ ոք լերախալից դիւահար է եւ ի պահս եւ ի ճգնութեան հանապազ ճգնի եւ ստիպէ զմեզ հանապազ եւ խնդրէ կնիք առնուլ, եւ դեւն ոչ հանապազ ունի, այլ ամսոյ ամսոյ կամ տարի տարի, զի՞նչ պարտ է առնել, տացո՞ւք կնիք, թէ ոչ։

Պատասխանի. Չէ պարտ տալ մինչեւ սրբեսցի։

ՆԿ (ՆԾՁ) Ձ. Հարցումն. Թէ քրիստոնեայ անուն է դիւահարն եւ ստիպէ զմեզ եւ աւրէնս խնդրէ, զի՞նչ արասցուք։

Պատասխանի. Չէ արժան տալ։

1 êhilort եղիցի զգրարարսն եւ զայլ ամենայն նոյնպիսիս (er նոյնպի- սիսն t սոյնպիսիս) որ (e որք) սոցին (h նոցին) նման են ողա- յանս ի գայթակղութիւն տգիտաց (l գիտաց) ի կարգի (rt ի կարգ) փխ. լինի ի կարգ NOPVYôabcdef ghilopqs եկեղեցոյ Q յեկեղեցւոյ b ոչ է փխ որպէս, չիք է ôg հա- մարձակել (u ընդունել) փխ. հա- մարել êbilort չիք զնոսա (rt ուԾեԾ զնոսա) կամ... արժանի առնել

2 n որպէս Y արժան abcdefgkmp qs համարել փխ. առնել cd չիք եւ Y եւ թէ կամ m չիք թէ

3 uhilrt չիք զի Q բժշկեսցին ho բժշ- կեայ uilrt բժշկել Q զօձահարցն ê զօձհարսն kmpqs զաւձահարսն b զանձնահարսն փխ. զաւձահարսն êbilort եթէ ոչ տալ համարձակու- թիւն փխ. թէ ոչ

4 ê չչէ I չիք է êhlor արժանի Q չիք զի êhlo թովչութիւն

5 BC այդ AKLQRUVWûdefgkmnp qrt այդ փխ. այլ il չիք այլ I յա- մենայն bilort բարբաջմունք (ê բաջմունք) փխ. բաջաղմունք Uôdefgkmnqr ի կախարդութենէն egkmot է փխ. են Uhdfhlqr չիք են ê զորս Y զի փխ. զոր

6 ir չարի Y ուսցեալ է մարդկան ազգի ô չիք մարդկան

7 ebcgbilort եթէ GHIJb երախայից ú երեխայից Wbcdiqr յերեխայից o երխայից o չիք յերախայից d դիւահարի êhlo իցէ փխ. է Yô úb չիք եւ (ի պահս)

8 CDFGHQRcd ի ճգնութիւն KYûbegi nrt ի ճգնութիւնս U ի ճգնութեանս êhlo ճգնութիւնս ճգնիցի հանապազ Y եւ հանապազ km չիք ճգնի եւ ստիպէ զմեզ հանապազ êhlo ստի- պիցէ b ստեպ փխ. ստիպէ êhl ot միշտ b չիք հանապազ êbb lo չիք եւ (խնդրէ) êhlo խնդրելով

9 b ապա փխ. եւ q չիք եւ t դդեւն b չիք հանապազ êhlo ունիցի զնայ այլ (h յայլ) BU այդ Q չիք այլ Ld ամսոյ ամիս êrt յամսոյ յամիս QY ամիս (Q ամս) ամսոյ n յամսոյ ամսոյ i ամաց յամիս փխ. ամսոյ ամսոյ b չիք ամսոյ Y եւ կամ

10 Yabcfkmpqs տարի տարւոյ (Ybc fq տարոյ) dhilort տարոյ ի տարի L տարոյ տարի ê կամ ի տարւոյ ի տարի eg տարոյ տարոյ d զինչ է պարտ է og չիք զինչ պարտ է առնել KLMRSTZû պարտի êbilo rt իցէ (Y եմք) փխ. է b պարտ է տալ փխ. տացուք êbhlo չիք կնիք

11 ûn ոչ է F արժան փխ. պարտ KLM QRXYZoct չիք տալ lq մինչ F չիք մինչեւ սրբեսցի

12 êbchllort եթէ Vb ոք քրիստոնեա ks քրիստոնեայ ê անուանիցի ú չիք անուն f յանուն b անուն կրկնված է n իցէ փխ. անուն է hi lort իցէ փխ. է d դիւայհարն X եւ զմեզ ստիպէ êhlo ստիպիցէ q ստէպէ

13 KLMQRSTXYZôr յօրէնս (Ծաեւ յաւրէնս) ê զօրէնս e խնդրեսցէ hlo խնդրիցէ Q խնդրէ տալ զինչ u ասասցուք (h տացուք) փխ. արասցուք eg արասցուք հայր սուրբ

14 ûn ոչ է b թէ փխ. չէ egrt արժանի êho տալն b է փխ. տալ l առնել պարտ է փխ. չէ... տալ efgq չիք տալ

ՆԿԱ (ՆԾԷ) ՋԱ. Հարցումն. Թէ ի վարս գնացից իւրոց առաքինի է դիւահարն ի պահս եւ ամենայն պատուիրանաց Աստուծոյ հպատակ է եւ նովին ցաւով վախճանի, վասն յիշատակին զի՞նչ պարտ է առնել։

Պատասխանի. Առնել պարտ է։

ՆԿԲ (ՆԾԸ) ՋԲ. Հարցումն. Թէ մոգի ուրուք կին կամի քրիստոնեայ լինել եւ այրն չարգիլու, բայց ի կենդանութեան իւրում չարձակէ ի բաց, պա՞րտ է նմա կնիք տալ, թէ ոչ. նոյնպէս եւ այրն եթէ կամի քրիստոնեայ լինել եւ կինն ի նմին մոգութեան հաստատուն կայ, պա՞րտ է տալ կնիք ի նմին ամուսնութեան, թէ ոչ։

Պատասխանի. Պարտ է տալ, կարի քաջ։

ՆԿԳ (ՆԾԹ) ՋԳ. Հարցումն. Թէ ոք ի քրիստոնէից յինի մոգ եւ կին նորին ի քրիստոնէութեան հաստատուն կայ. խիղճ ի՞նչ է կնոջն, ընդ մոգի առնն կե՞ալ, թէ ոչ, կամ սրբութեան հաւասարել համարձակութի՞ւն է, թէ ոչ։

1 êhcho եթէ Obdkt տռաքին է r առիքին է èho իցէ փխ. է l չիք հարցումրն.... պատասխանի առնել պարտ է
2 Lĉh եւ ի պահս JMNORXW յամենայն êabcdeighikmopqrst յամենայն (eghopq ամենայն) հնազանդութիւն (adfikmq հնազանդութեան b հիւանդութիւնս t հնազանդութեամբ p ի հնազանդութեան) պատուիրանացն (adikmprs պատուիրանաց f պատուիրեաց) CD HLY պատուիրանացն o պատուիրանս F պատուիրանցն r յաստուծոյ êho իցէ փխ. է Y չիք է
3 KLMORSTXZêabcefgkmps յուսով (d յուսովըն Y հաւատով յուսով) փխ. ցաւով èh վաղճաննեսցի o վաղջանեսցի êhnorl յիշատակի ho նորա զինչ u պարտի o պարտիցի eh իցէ փխ. է befg արասցուք փխ. պարտ է առնել Q չիք զինչ պարտ է
4 hefgq արժան է առնել r առնել պարտ է պատարագ
5 êchlo եթէ ırt չիք թէ d եթէ կին մոգի ուրուք LMQRSTXYZô կինն U չիք կին l կին կամ կամիցի êhot կամիցի as քրիստոնեայ et լինիլ
6 ô յայրն bq այր o այլն փխ. այրն e այրնո bfgq ոչ արգելու êhlo չարգելու ի քրիստոնէութենէ բայց êo ի կենդանութենէ l ի կնութենէ փխ. ի կենդանութենէ êho իւրմէ êhlo չարձակիցէ t չարձակէ զկինն ի բաց
7 a նմա կնիք տալ նմա թէ êhlo տալ կնիք d նոյնպէս թէ կամի եւ այրն քրիստոնեայ ABEGIJKMNOPQR STVXZWn այր CDFHacefgiklmp qs թէ b չիք եթէ èhlo կամիցի ır չիք կամի
8 t քրիստոնեայ լինիլ կամի dr կին l նմինն b չիք նմին ABCDEFGH JNOPSUVci մոգութեանն u մոլէգութեան փխ. մոգութեան o հաստատեալ BCDEFGH կեայ êl կացցէ ho կայցէ
9 êhlo կնիք տալ cd չիք տալ m ի կնիք ի r չիք կնիք ır չիք ի ô պարտ է նմա ի նմին ամուսնութեան կնիք տալ թէ ոչ u չիք ի նմին LYc ամուսնութեանն
10 b կարիք յառաջ փխ. տալ... քաջ d տար eig չիք տալ êhloq եւ կարի t տալ նմա կարի Y չիք կարի քաջ
11 êhchlo եթէ բացի Têbefghloq t-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն որ FGHKRXYôdn չիք ի (քրիստոնէից) k ի քրիստոնէից ehlo լինիցի s լինել lû մոգն m մոգք ırt չիք մոգ ô կինն bcdeigkmpqs նորա l չիք նորին êlo յառաջին (h յառաջի) փխ. (նորին) ի eg չիք (նորին) ի
12 ABEJNOPUYêaefgikmpqrs ի քրիստոնէութեանն c ի քրիստոնէութիւնն. e կացցէ hlo կայցէ Yôb iq խեղճ èhlo խիղճ իցէ, չիք է n իցէ փխ. է u կնոջ
13 EIJVûabcdghiklmnoqrst առն V կեալն deglıklmopqs կալ BCDE GHNOWd չիք կամ... թէ ոչ êhlo եւ կամ Yefgq սրբութեանն hioprt սրբութեամբ I հաւասարել t հաւասարիլ X հաստատել փխ. հաւասարել befgq չիք համարձակութիւն
14 êhlno իցէ փխ. է Fbefgq չիք է ô թէ եւ ոչ

Պատասխանի. Ի սրբութիւնսն չէ իշխանութիւն մերձենալ, վասն զի Նա եւ այրն իւր մի մարմին են. «Եղիցին, ասէ, երկոքին ի մարմին մի»*

ՆԿԴ (ՆԿ) ՁԴ. Հարցումն. Թէ ուրուք կարասի կորիցէ եւ խնդիր առնիցէ պանիր իմն երդմնեցուցանեն եւ տան ծամել եւ ասեն, թէ որոյ գողացեալ է չկարէ կլանել, այլ ի բերանն աճէ եւ կոււի եւ այնու յայտնի լինի գողութիւնն. պարտ է քրիստոնէից զայն առնել, թէ ոչ։

Պատասխանի. Որպէս վերագոյնն ասացաք. թէ ոչ է պարտ առնել, զի ամենայն ի կախարդութենէ է։

ՆԿԵ (ՆԿԱ) ՁԵ. Հարցումն. Թէ ոք երախայ դիպի ի բանակի ի պատերազմունս եւ ասէ ցերէցն, թէ «Տուր ինձ կնիքս», եւ երէցն կազմած ինչ կնքոյ ոչ ունի, եւ երախայն ստիպէ, թէ «Պատերազմ առաջի

* Ա Կոր. Զ, 16

1 Uegq չիք ի R *սըրրութիւնն* Ube gq *զսրրութիւնսն* ABCDEFGHIJ Uê *մերձանալ*

2 Ո *եւ Նաեւ* br *Ն (o Նա)* փխ. *Նաև* b *այր* R *իւրմէ* փխ. *իւր մի* ô *Նորա* փխ. *իւր* abcdefgkmpqs չիք *իւր* bq չիք *են* eg *եղիցի* OW չիք *ասէ* êhlo *որպէս եւ պաւղոս* (ёo *պողոս*) *առաքեալ ասէ թէ որ մերձենայ ի պոռնիկ* (l *ի պոռնիկն*) *մի մարմին լինի* (o *ինին*) *եղիցին ասէ* փխ. *եղիցին ասէ* Ydkmps *երկոքեան* befgq *երկոքեանն* c *երկոքինն*

3 Ybefq չիք ի Yb *մի մարմին* d չիք *մի* ı *ի մի մարմին* ô *երկուքն ի մի մարմին ոչ են երկու այլ մի*

4 êbchilo *եթէ* W *թէ ուր ուրուք* G *կարասցի* ô *արասցէ* փխ. *առնիցէ* êhlo *խնդիր արասցէ կարասոյն* (ê *կարասւոյն*) *պանիր*

5 ô *երդմնեցուցանիցեն* ûcd *երդմնեցուցանել* êhlo *ասեն այսպէս* (ho *այսինքն*) *եթէ* (l *թէ*) *որ* (ė *որոց*) *գողացեալն է* rt *եթէ* bce gq չիք *թէ* t *որոք*

6 êhlo *կլանել զպանիրն այլ անդէն* (l *հանեն*) *ի բերան* (ê *ի բերանն*) BF *այդ* ır չիք ի û *բերան* CDG Hô *կուփ* q *կովի* cd *այնիւ* ır *այնի* q *յայնու* eg *այն* (b *յայն*) փխ. *այնու* t չիք *այնու*

7 êahkmps *յայտ* (ôlo *այտ*) փխ. *յայտնի* IJSWôüdln *գողութիւն* êhlo *իցէ* փխ. *է* Y *քրիստոնէին* ô *քրիստոնէյին* êhlo *քրիստոնէիցն* êmrst *զայս* ho *զայդ* l *զայտ*

9 êhlo *ոչ* փխ. *որպէս* l *ի վերագոյնն* KVêûbdghlnoq *վերագոյն* ô *ասացինք* êhlo *ասացի* im *ասաց* êh lo չիք *թէ* D *ոչ է պարտ է* ô *ոչ պարտ է*

10 ê *առնել զայդ զի* ho *զայդ* (l *զայտ*) փխ. *զի* o չիք *զի* MYôbeq *զամենայն* W *ի կախարդութիւն է* ö *ի կախարդութենէ է հաստատեալ* be gq չիք ի egq *կախարդութիւն է* h *ի կախարդութենէն* eo *են* փխ. *է* BUhlr չիք *է*

11 êchılo *եթէ* b չիք *ոք* FQVYou cdı *երեխայ* NOX *յերախայ* U *երախայս* W *յերեխայ* n *յերախայից* êdhlo *դիպիցի* befgq *դիպեսցի* RXY չիք ի *(բանակի)* R *բնակի* փխ. *բանակի* bdeg չիք ի *(պատերազմունս)*

12 ê *ացիցէ* egl *ասիցէ* û *երեցն* Lôêh loq չիք *թէ* r *ինձի* û *երեց* eg *զըկազմած* d *կասկած* փխ. *կազմած*

13 u *կնիք* d *կն[ք]ոյ* hlo *կնքոյ ընդ ինքեան չունիցի* abcdıkmprs *չունի* ê *ոչ ունիցի ընդ ինքեան եւ երախայն* t *չունիցի որ է աւազան եւ. երախայն* YZWôbcdilr *երեխայն* ü *երեխայ* êhlo *ստիպիցէ* R *ասիպէ* (V *ստէպէ*) փխ. *ստիպէ* K *պատերազմունք* Ycl *պատերազմն* ô *կայ առաջի կայ*

կալ եւ մահ», եւ գերկուս եւ գերիս աւուրս գալ աղաղակէ եւ վըկայութիւն դնէ առաջի Աստուծոյ, թէ «Մի՛ տայք ինձ երախայ մեռանել, թէ ոչ՝ դուք էք պարտական հոգւոյս իմոյ»: եւ երէցն զկազմածէ ուրեք երթալ չէ ձեռնհաս վասն պատերազմացն, որ շուրջ զնոքաւք են, զի՞նչ պարտ է առնել:

Պատասխանի. Սկրտել արժան է ի ջուր եւ ի Հոգին սուրբ, թէպէտ եւ ոչ ունի զեւղն աւծութեան, որպէս Կենարարն մեր ասաց ցաշակերտսն, թէ «Յովհաննէս մկրտեաց ի ջուր, բայց դուք մըկըրտիցիք ի Հոգին սուրբ». որպէս ուսաք ի սուրբ գրոց, թէ «Որպէս ի սուրբ պատարագն ի վերայ սեղանոյն Հոգին սուրբ իջանէ, նոյնպէս եւ ի սուրբ աւազանն մկրտութեան Հոգին սուրբ իջանէ»:*

ՆԿՁ (ՆԿԻ) ՁՁ. *Հարցումն. Թէ ոք յանցաւոր է ի բաղում մեղս եւ քահանայքն*

* Գործ. Առ. Ա. 5. ԺԱ. 16

1 b *քո* փխ. *կայ* eg *առաջի իմ կայ* p *առաջ* rt *յառաջի* êaefgkmps չիք *եւ (գերկուս)* êhlo *գերկու* b *գր* t *եւ կրկին եւ երեքկին* aks չիք *եւ (գերիս)* S *յաւուրս* t *անգամ* փխ. *աւուրս* êhlo *դայցէ եւ աղաղակիցէ* prt չիք *գայ* NOkm *վկայութիւնն*

2 ênlo *դիցէ* Y *յառաջի* CDGH *աստուծոյ առաջի դնէ* êhlo *եթէ* û *թէ ինձ երեխայ մեռանիմ* RYWôbcd lr *երեխայ* eg *եր[ախ?]ան* êqrt *մեռանիլ*

3 êhlo *ապա թէ* û չիք *թէ* Zû չիք *ոչ* b *ոչ տայք դուք* ehlo *պարտաւոր* CDGHIJMNOPQRSTVXYZo bcdq *հոգոյս* êûkm *հոգւոյ* eghlo *հոգոյ* l չիք *իմոյ* ho *երիցու* ds *երէց* km *էրէց* l *ե րեցուն*

4 ûeg *կազմած* e *երիցուն* êhlo *ու* փխ. *է* t *յուրեր* êhlno *սիցէ* փխ. *չէ* W *ձեռնահաս* l *ի ձեռնհաս* H *հաս* փխ. *ձեռնհաս* l *բաստերազմացն* Ui kmnprsi *պատերազմողաց* բացի LMRXôêho-[ոյ մնացած Ձեռ-երր *պատերազմողացն*

5 Y *որ նոքօք շուրջ են* e *որք (՞ ուր)* փխ. *որ* eg *շուրջ են զնոքօք* êh lo *իցեն* փխ. *են*, *իցէ* փխ. *է*

6 bq *մկրտելն* l *արժանան է* bq *ի ջուրն* eg *ի ջուրցն* rt *ի հուր* փխ. *ի ջուր*

7 l *պէտ* փխ. *թէպէտ* t չիք *եւ* o *չունի* ê *ոչ ունիցի* ho *ոչ ունիցի* CDKUWêabfhlcqrt *զիւղն* Heg *իւղն* ò *զիւղ* û *իւղ* KLQRTZ *յաւծութեանն* MSX *յօծութեան* Y *օծութեանն* êhlo *որպէս եւ կենարարն* êabcdefghklmopqs *մեր քրիստոս ասաց*

8 bq *յաշակերտսն* cdt *ցաշակերտսն (t ցաշակերտս)* *իւր* l *աշակերտաց* p չիք *ցաշակերտսն* l չիք *թէ* GHI NQRSTVXZôn *յովաննէս* PYdl *յովանէս* o *ովաննէս* c *մկրտեալ* c *մկրտեսջիք* փխ. *մկրտեաց* bq *ի ջուրն* eg *ի ջուրց* IJZln *մկրտիցէք* KLMQRSTXYôêûhot *մկրտեցէք* r *մկիրտիցիք* cu *մկրտեսջիք*

9 D չիք *ի (հոգին)* êhlo *եւ որպէս* ô *ուսացաք* kmps *ուսայք* KLMQR STXZôbq *գրոցն* Y *ի գրոց սրբոց*

10 befgq *պատարագին* a *սեղանոյն* èbcdefhklopq *ի վերայ սուրբ սեղանոյն* g *հոգի* e *իջանանէ*

11 rt չիք *նոյնպէս եւ.... սուրբ իջանէ* o չիք *եւ* eg չիք *ի* u *աւազան* c *եւ ի մկրտութիւն սուրբ աւազանին* VY *մկրտութեանն* ab cdefgkmpqs *իջանէ հոգին սուրբ* êhlo *իջանէ արդ ով ինչ թերութիւն համարել (ê համարի) յաղագս (l յաղա[գս]) իւղոյն աւծմանն (e օծմանն) չրաւորութեան զի ուր հոգին (ê հոգի) տեսանէ (l ի տեսանէ) անդ աղատութիւն է եւ ինքն լնու (h լնուլ) զամենայն յամենայնի (l ամենայնի)*

12 b չիք *հարցումն* êchlo *եթէ* ôbe gq *անցաւոր է* d *անցանաւոր է* êhlo *իցէ* փխ. *է* V չիք *է* H *բազ[ում]* êeglo *քահանայն* bq *քահանայք* h *քահանայ*

աղաչեն, գի դարձցի լապաշխարութիւն եւ նա ստունգանէ եւ արհամարհէ զնոսա, թէ յանկարծակի անկանի լախտ մահու եւ խնդրէ ուրէնս ի ժամ մահուն, պարտ է տալ, թէ ոչ։

Պատասխանի. Տալ արժան է։

ՆԿԷ (ՆԿԴ) ՁԷ. Հարցումն. Թէ երախայ ոք յամպարշտութեան եւ յաղտեղութեան կեցեալ է ի մանկութենէ իւրմէ եւ ի հիւանդութիւն անկանի եւ կոչէ քահանայս եւ ասէ. «Տուք ինձ կնիք», եւ վկայութիւն դնէ առաջի Աստուծոյ եւ ասէ. «Թէ ապրեցայց աստի յառաջ սրբութեամբ կեցից», եւ քահանայքն ըստ վկայութեան նորա տան նմա կնիք եւ նա յորժամ յառնէ ի հիւանդութենէն՝ դարձեալ ի նոյն աղտեղութիւն տայ զանձն իւր, եւ յորժամ հասանէ ի վերայ նորա ախտ մահու եւ դարձեալ խնդրէ ուրէնս, պարտ է տալ, թէ ոչ։

Պատասխանի. Պարտ է տալ։

ՆԿԸ (ՆԿԴ) ՁԸ. Հարցումն. Նման երդման։

1 abcdkmps աղաչեսցեն eg աղաչիցէ f աղաչիցեն q աղաչեցին êhlo աղաղակիցէ փխ. աղաչեն d դարձի l դարձցից IJQôudhlq ապաշխարութիւն be յապաշխարութեան g ապաշխարութեան HKL ստունգանէ b բռաունգանէ êhlo ստունգանիցէ եւ արհամարհիցէ

2 hlo զնա փխ. զնոսա êhlopt եւ թէ kms եւ եթէ acdefgq եթէ Sô անկարծակի êhlo անկցի eg յանկանի ô անկանի կրկնված է IJ չիք անկանի Lôhi ախտ eg ի յախտ Unrt մահուն Y մոհու Uêhilor չիք եւ խնդրէ.... մահուն t չիք եւ, պարտ է փխ. խնդրէ

3 JKMQRSTXYZ յուրէնս (նաև յաւրէնս) t զօրէնս L յաւրէնս տալ ի ժամ RXYt չիք ի ժամ մահուն պարտ է K մահուան ôu մահու h մահուանն c պարտ է զօրէնս տալ Yr չիք տալ eg տալ նմա թէ

4 R չիք պատասխանի bq տայն Y չիք տալ

5 êbchlo եթէ բացի êhlo-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն երախայ բացի chlot-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն որ b ի յանպարշտութիւն K յամբարտաւանութեանն փխ. յամպարշտութեան êhlo յաղաեղութեան եւ յամբարշտութեան Jô ur աղտեղութեան Y ցյտղտեղութեանն g յաղտեղութիւն

6 KLQRSTXYZôc կեցեայ (c կացեալ) ոք ի abdefgmqs կացեալ բացի Ube ginopqrt-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն է êho իցէ (l լիցի) փխ. է X ի մանկութենէն elo եւ յախտ փխ. իւրմէ և ի li չիք իւրմէ եւ ի հիւանդութիւն êlo ի հիւանդութեան OYW չիք ի êhlo անկանիցի

7 êhlo կոչիցէ ասիցէ եթէ (e թէ) GN OWô տուր E չիք տուք ինձ... և ասէ ê դիցէ hlo դնիցէ Y յառաջի

8 ê ասիցէ KLMQRSTXYZ եթէ ô էթէ r ապրեցայց եւ քահանայ աստի t ապրեցայց քան զաստի H ի առաջ e առողջս (g առողջ) փխ. յառաջ ê չիք յառաջ l սրբութեան t սուրբ

9 êacdhklmops կացից Uirt կեցայց u չիք կեցից h վասն փխ. ըստ ô ասցէ կնիք նմա i տայ bgq նորա փխ. նմա M չիք նմա

10 ô որժամ IJKLMQRSTZôbdepqr առնէ êo յառնիցէ hl առնիցէ ô ախտ անկան փխ. աղտեղութիւն տայ u աղտեղութեան

11 êlo տայցէ d տալ h տացէ rt չիք տայ o չիք զանձն իւր t իւր մղէ եւ յորժամ r չիք և ô որժամ K Mô հասանի êhlo հասանիցէ u հասցէ K չիք նորա

12 êhlo խնդրեսցէ d խնդրէ նայ ուրէնս ô պարտ է ատլ նըմայ թէ ոչ է պարտ êhlo ատլ նմա թէ

13 ô պարտ է տալ նմա êhlo պարտ է տալ գի (l չիք գի) խոստովանող (ê խոստովանօղ) քրիստոսի է

14 Y չիք վասն êgbo այլ վասն V երդմանն

[Պատասխանի] Ասեմ ձեզ, քահանայ անդ երդուիցէ ուր կարճումն է մեղաց եւ կարի կարիք են եւ վստահ է յարդարութիւն եւ զայն արդար երդնու, զի քահանայի ամենեւին չէ պարտ երդնուլ։

1 բոլոր օրինակներում չիք *պատասխանի* rt *ասեն* êb *քեզ* begqrt չիք *ձեզ* բացի befl-ից մնացած ձեռ-երը *քահանայք* h [*ա*]*նդ* g *թէ* փխ. *անդ* DGH *որպէս* փխ. *ուր* Z *կատարումն* (o *կարմուճն*) փխ. *կարճումն*
2 deg չիք *է* êbfhloq *մեղաց է* eg *մեղանչէ* փխ. *մեղաց* êhlo *իցեն* փխ. *են* ê *վստահիցի* hloq *վստահիցէ* rt *վաստակէ* փխ. *վստահ է* IJôû op *արդարութիւն*
3 acdkps *երդնուլ* êhlo *երդնուցու* P մինչև *զի*-ի բառը *պ*[*ատասխանի?*] KLORTXYZô *եւ զի* IJLûce gqt *քահանային* êhlo *քահանայից* b *քահանայի* a *ոչ է* b *ամէնեւին եւ ինչ պարա է երդընուլ* r *առնել* փխ. *երդնուլ*.

ԺԶ

ԿԱՆՈՆՔ ԲԱՍՂԻ ԱՌ ԱՄՓԻՒՂՈՔՈՍ ԳԼՈՒԽՔ ԾԱ

Ա. Վասն թէ արտաքսեալքն յեկեղեցւոյ լ՞ բաժանին։
Բ. Վասն զիւրաքանչիւր ուրուք յայտնել զարժանն։
Գ. Վասն որ զկին լցի հարկանէ եւ վիժիցէ։
Դ. Վասն որք յերրորդ ամուսնութիւն անկանին։
Ե. Վասն կամաւոր եւ ակամայ սպանութեան։

1 Ը առաջին տողից մինչև 535-րդ էջ տող 11-րդ չի ընդօրինակված. Ս կանոնախմբի № ժզ մուծված է վերնագրում՝ *կանոնք ժզ սուրբ բարսղի* փխ. *կանոնք.... գլուխք ծա* W չունի վերնագիրը rt *կանոնքն* FVYacefg *բարսղի* IJKLMPQRSTXZôbdq *բարսեղի* irt չիք *բասղի* այն Ձեռ-երի առաջին վերնագրում, որտեղ սխալվել է Ամփիւղոքոս անունը, պահվել է աղճատված ակիւղիքոս, ակիղիքոս, ակեղիքոս ձևերով, իսկ մի քանի Ձեռ-երի՝ BCDEFGH երկրորդ վերնագրում նույն անունը պահվել է ճիշտ ձևով՝ Ամփիւղոքոս (որն ավելի ճիշտ է) և Անփիւլոքոս. ուստի երկու վերնագրում էլ ուղղեցինք. Aacf *ակիղիքոս* BCDEFGH *ակիւղիքոս* d *ակիլիքոս* e *ակիղիքոսի* g *ակեղիքոս* IJKLMNOPQRSTVXYZôbq չիք *առ ամփիւղոքոս* IMNOPVqt *գլուխ* g չիք *գլուխք ծա* i *խուն եւ մէկ* kmps *ցանկ կանոնաց սրբոյն բարսեղի* (m *բարսղի*)

2 Ո ցանկը ամբողջությամբ չունի՝ 329 էջի 2-րդ տողից մինչև 334 էջի 2-րդ տողը. բացի eghlo-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *վասն* hlo չիք *թէ* T *[թ]է* o *չէ* փխ. *թէ* bq *թէ արտաքս եկեղեցոյ երեք բաժանեն* lo *արտաքսելոցն* h *արտաքսելոյն* d *յարտաքսեալն* hlo չիք *յդ բաժանին*

3 բացի Weghlo-ից մնացած Ձեռ-երը *յաղագս* X *ուրք* irt *ուրեք* befgpq չիք *ուրուք* b *յայտնեալ* kmps *զարժանն որք յաղանդաւորաց դարձան* hlo *վասն աղանդաւորացն* (l *աղանդաւորաց*) փխ. *վասն... զարժանն*

4 բացի egno-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *վասն* RXY *որոյ զյղի* (X *զյեղի*) *կին* dp *զկինն* beq *զձի* փխ. *զկին* DGH *հղի* KLMQSTYô *զյղի կին* (MQ *կինն*) cd չիք *յղի* oabcdefq *հարկանիցէ* NWXc *վիժիցի* befq *վիժեսցէ* i *վիժեսցի* d *վիժիցէ* *որպէս է* hlo *որ դեղն* (o *վասն* փխ. *որ*) *ապականէ* փխ. *վասն.... վիժիցէ*

5 բացի egn-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *վասն* UVcinpt *որ* GHô *երորդ* bfpq *յերկրորդ* eg *երկրորդ* c *անզաւ* kmps *անկաւ* d *անգան* iq *անկան* ABCDEFGHNOPUWinrt *անկանի* hlo *երորդ ամուսնացելոցն աւրէնք ոչ դոյ* փխ. *վասն... անկանին*

6 hlo չիք *կամաւորեւ* d *անկամայ* i *սպանանէ*

Զ. Վասն որք երդմամբ հրաժարեն ի ձեռնադրելոյ։
Է. Վասն երկակաց։
Ը. Վասն որոց ի պատերազմի սպանանիցեն։
Թ. Վասն որք վաշխ առնուն։
Ժ. Վասն որք զկուսութիւն խոստանան պահել։
ԺԱ. Վասն հաւատաւորաց որ պոռնկին։
ԺԲ. Վասն առեւանկաց։
ԺԳ. Վասն քահանայի որ յանպատեհ ամուսնութիւն անկեալ։
ԺԴ. Վասն զառ ի յիւրմէ ապականեալ կին առնուցու։
ԺԵ. Վասն յափշտակողաց։
ԺԶ. Վասն կնոջ որ զիւր այրն թողու եւ այլ առն լինի։
ԺԷ. Վասն քահանայի որ ուրանայ։
ԺԸ. Վասն մանկան որ անկնունք մեռանի։

1 բացի beghlnopq-ից մնացած Ձեռ-ները չունեն *վասն* ôbhloq *որ* b *երդմանց* hlo *երդնուցուն* hlo չիք *հրաժարեն ի ձեռնադրելոյ* bq *ի ձեռնադրութենէն* efg *ի ձեռնադրութենէ* k *ի հանադրելոյ* փխ. *ի ձեռնադրելոյ* p այս վերնագիրը գրված է 4-րդ տողում

2 NOV *երկակեաց* W *երկեկաց* eg *երակայիցն* c *երկականանց* f *երկակայ* q *երակա* b *երեկա ասացեալ* hl *չորորդ ամուսնութեան* (o *չորրորդ ամ[ո]ենութեան*) փխ. *երկակաց* t *երկեակաց*

3 Yadkms *որոյ* bchlp *որ* փխ. *որոց* o չիք *որոց* bq *ի պատերազմից* hlo *ի պատերազմունս* hlo *մահ գործի* փխ. *սպանանիցեն* p այս վերնագիրը գրված է 1-ին տողում

4 q *վաշխ եւ տոկոս առնեն* b *առնուն եւ տոկոս* hlo *վասն որ ի վաշխն յաճախեն* p այս տողը գրված է 3-րդ տողում

5 բացի begkmn-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *վասն* ABCDEFGHKUIrt *որ* q *պահել անարատ* hlo *կուսանաց որ յաստուծոյ* (o *աստուծոյ*) *խոստացան* փխ. *վասն... պահել*

6 F *հաւատաւորաց պատեհ որ* o *հաւատաորաց* X *պոռնիկին* Kbdqr *որք* hlo *որք ի հաւատաւորաց պոռնկեցան* փխ. *վասն... պոռնկին*

7 Yp չիք *վասն* NO *առնեւանկաց* p *զառեւանկաց* b *առեւանկաց ասացեալ* hlo *որ յափշտակեալ ունի կանայս* փխ. *վասն առեւանկաց* BCDEFGHUVXn *առեւանդաց*

8 kmp *քահանայից* b *որք* DGHh *անպատեհ* X *անպատեհի* IJKLMQRS TYZobdegimnr *անպատեհ* q *պարտ է* խփ. *յանպատեհ* Bn *յամուսնութիւն* ôbcegq *անկեալ է* hlo *վասն երիցանց որ անարժան ամուսնութիւնս անկեալ են* խփ. *վասն.... անկեալ*

9 abcdq *որ* փխ. *վասն* efgm *վասն որ զառ ի* bq չիք *ի* KLMQRSTXYZeg ps *իւրմէ* o *իւրում* X *ապականել* t *ապականեալն* hlo *վասն* (lo *որ* փխ. *վասն*) *զիւրեանց ապականեալս* (l *ապականեալն*) *կին առնեն*

10 NOW *յափշտակելոց* òeg *ափշտակողաց* hlo *վասն յափշտակողացն* (l *ափշտակողաց*) *կանոն* km ps *վասն յափշտակողաց զկին*

11 բացի CDEGHegmnprst-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *վասն* IJ *կնոջն* eg չիք *զիւր*, *զայրն* o *առն* փխ. *այրն*, *թողուցու*, չիք *եւ* KLMQRS TXYZô *այլում* d *յայլ* t *այլոյ* b *այր առնու* (q *կին առնէ*) փխ. *առն լինի* acdfkmps *առնու* (eg *առնէ*) փխ, *առն լինի* hlo *որ մեկնի այր ի կնոջէն իւրմէ* փխ. *վասն... լինի*

12 ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVX YZWoint *ուրկանայ* փխ. *ուրանայ* hlo *կղերիկոսք որ մահու չափ մեղանչեն* փխ. *վասն... ուրանայ*

13 bdq *մանկանն՝* kmps *մանկանց* bq *անկանի* (eg *յանկումն*) փխ. *անկնուր* d *ակնունիք* hlo *որ ծնեալ* (h *դծնեալ*) *մանուկն* (b *մանուկ*) *անփոյթ առնեն ի ճանապարհին* փխ. *վասն... մեռանի* բացի ABJf-ից մնացած Ձեռ-երը *անկնունք* bq *եւ մեռցի*

ԺԹ. Վասն առն եւ կնոջ որ բաժանին ի միմեանց:

Ի. Վասն աղջկան որ առանց կամաց հաւրն ամուսնասցի:

ԻԱ. Վասն աղախնոյ որ առանց կամաց տեառն իւրոյ ամուսնասցի:

ԻԲ. Վասն այրւոյ որ ամուսնանայ:

ԻԳ. Վասն որք առանց կամաց, որք իշխեն նոցա, ամուսնասցին:

ԻԴ. Վասն որ հարուածովք մահու հարկանէ զընկերն:

ԻԵ. Վասն սարկաւագի որ ընդ հեթանոսի պոռնկի:

ԻԶ. Վասն կնոջ որ երկուց արանց լինի եւ անդրէն յառաջինն դառնայ:

ԻԷ. Վասն ընդ պատուհասիւ լինել որ զկին իւր թողու:

ԻԸ. Վասն որ ակամայ պոռնկութիւնք լինին:

1 բացի begnqrt-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն վասն NObq կնոջն hlo կին որ թողու. զայր իւր փխ. վասն... միմեանց Lq բաժանի Y ի միմիեանց

2 բացի begnqr-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն վասն Ykm աղջկանն b աղջկանն o աղջկանց dp աղջիկ egq չիք որ cd հաւր կամաց XY հօր r հօր եւ մօր ամուսնասցի bceq ամուսնանայ M չիք ամուսնասցի hlo աղջկունք որ առանց կամաց հաւր հետեւին ի պոռնկութիւն փխ. վասն... ամուսնասցի

3 բացի Eegnqrt-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն վասն E ախախնոյ ogq չիք որ q հաւրն փխ. կամաց F չիք կամաց d չիք տեառն X իւրոյ կրկնված է ôacdfgkmpqs չիք իւրոյ eq ամուոնանայ hlo եթէ աղախին առանց կամաց տեառն (h տեառըն կամացն) ամուսնասցի փխ. վասն.... ամուսնասցի b չիք վասն... ամուսնասցի

5 MQYôacdegiprst այրոյ f այրեոյ b այր (q այրի) փխ. այրւոյ b յոբուն փխ. որ q որ յորում ամուսնանա s ամուսնանան hlo այրիք իշխանութիւն ունին զուգել փխ. վասն... ամուսնանայ p ամուսնասցի

6 բացի begmnq-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն վասն abkmqs որ (առանց) n իշխենն b ն[ո]ցա ապա ամուսնասցին Qf ամուսնասցի t ամուսնանալ e ամուսն[–..?] g չիք ամուսնասցին hlo որ առանց կամաց ամուսնանան փխ. վասն... ամուսնասցին

8 բացի Wbegınq-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն վասն Z որք hfq հարուածով g չիք հարուածովք G հարկանել AISôcfkmnpqs զնկերն g զնկերն հարկանէ մահու hlo որ հարկանէ զնկերս (l զընկեր c զընկերս) սպանող (l սպանանող) է փխ. վասն... զընկերն

9 բացի begnq-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն վասն r սարկաւագ G չիք որ beg չիք ընգ Ye հեթանոսս g հեթանոս JTd պոռընկի Kf g պոռնկին hlo թէ ի սարկաւագաց ոք (o որ) ընդ հեթանոսի պոռնկին (l պոռընկի) փխ. վասն... պոռնկի

10 kmps երկու Y երկոց IJ առանց b այր նորայն (q այր նորա) փխ. արանց qs անդրէ f անդրեն eg չիք եւ անդրէն EIJYnp առաջինն KL MQRTXZd առաջին Sô առաջի ir յառաջին begq չիք յառաջինն hlo որ թողու զայրն (h զայր իւր) եւ այլ առնու փխ. վասն... դառնայ

11 q դառ [...?] eg չիք դառնայ

12 բացի begnq-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն վասն bgq չիք ընդ hq պատուհասի i պատիւհասիւ g չիք պատուհասիւ ocd լինի g չիք լինել NOW զկինն W չիք իւր hlo որ մի անգամ ելեալ է կին (h չիք է l էին փխ. է կին) յառնէ փխ. վասն... թողու

13 բացի begnq-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն վասն eg որք d ակամ lM degknt յակամայ eg պոռընկին f լինի eg չիք լինին hlo որ առ հարկի ապականի ինչ փխ. վասն... լինին

ԻԹ. Վասն որ զինքն Աստուծոյ նուիրէ:
Լ. Վասն երդմնախորի:
ԼԱ. Վասն դեղատուի ի ջուրս եւ ի ցամաք, եւ կախարդի:
ԼԲ. Վասն արուագիտի:
ԼԳ. Վասն որ ընդ քեռ եւ ընդ եղբաւր անկանի:
ԼԴ. Վասն որ ընդ ազգականի անկանիցի:
ԼԵ. Վասն դպրի որ յառաջ քան զհարսանիս պղծիցի:
ԼԶ. Վասն որք շրթամբք իւրեանց պղծին:
ԼԷ. Վասն ուրացողաց:
ԼԸ. Վասն որ զքոյր կամ զնու եւ զմաւրու ապականեալ իցէ:
ԼԹ. Վասն որ ի հարցուկս երթան:
Խ. Վասն որ զկանոնեալ աղաւթսն խափանեսցէ:

1 bdefq որք KLMQRSTZôc նըւիրէ d նուիրէ որպէս է hlo որ կոյս իցէ և չնայ փխ. վասն... նուիրէ
2 CD երդմնախորից G երդեմնախորից H երդմնախօրից Y երդմնախորհի b երդմնայխաւսացն q երդմանախաւսացն d երդմնայխորի f երդմանախորի e երդմնախաւսուԹեան g եըդմնախօսուԹեան hlo երդմնախորացն rt վասն որ երդմնախորի
3 բացի ahcdefghklmnopqs-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն վասն ô դեղաւոի Ueir չիք ի (ջուրս) Y ի ցամաքի l ի ցամաքս e ի փխ. եւ (կախարդի) Y չիք եւ hlo վասն կախարդաց եւ դեղատուացն (l դեղատուաց o դեղայտուաց) փխ. վասն... կախարդի c վասն կախարդի եւ դեղատուի ի ջու [...?]
4 L չիք վասն d արուայգիտի h վասն ընդ արուպղծի lo որ ընդ յարուս պղծի (o արուպղծի)
5 beg որք ô չիք որ e եղբօրպ b դեղօք (q դեղատուք) փխ. եղբաւր o անկանին beq չիք անկանի g պոռնկի փխ. անկանի hlo կին որ ընդ եղբաւր պոռնկի (h պոռնկին) փխ. վասն... անկանի
6 բացի abegkmnpqs-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն վասն b չիք որ Uir ազգական b որ անկանիցի d անկցի hlo որ ազգային ապականէ փխ. վասն... անկանիցի
7 բացի begnpq-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն վասն r որ ընդ յառաջ Sôp առաջ t նախ փխ. յառաջ KLMQRSTXZ զհարսանիսս NOY Woacdmpst զհարսանիսն bq զհարսանեացն e զհրամանսն փխ. զհարսանիս bq պղծիցէ i պղծիցին g վասն դպրի որ պղծիցի յառաջ քան (hlo որ յառաջ քան զհարսանիքն անցեալ է) փխ. վասն... պղծիցի
8 q որ BCDEFGHKMNOUXobms շըրթամբ i շրթամբ, չիք իւրեանց ô իւրեանց պղծին կրկնված է IJ պղծիցին b պղծիցէ hlo սարկաւագ որ շրթամբք պղծի փխ. վասն... պղծին
9 c որացողաց ô վասն որ ուրացողաց b վասն որ ուրացող այսպիսի hlo մոնողոնք (l մոնողունք) որպէս պարտին (h պարտի) հայ փխ. վասն ուրացողաց
10 dkmpqs դքուր ô ե զնոյն փխ. կամ զնու begq չիք կամ զնու d չիք զնու եւ t իւր ի հօրէ կամ ի մօրու փխ. կամ զնու եւ զմաւրու ô չիք և FNOYW մօրու ô մօրաքոյր b զմորուսն (q զմաւրուս) փխ. զմաւրու cg զմօրէ մնացեալ ապականէ bq ապականէ d յա[պա]կանեալ So է փխ. իցէ hlo զքոյր առ (o որ առ) ի հաւրէ իցէ պղծէ փխ. վասն... իցէ
11 BCDGHq չիք վասն befgr որք t առ փխ. ի KL ի հարցուկսն hlo վասն հմայիցն մխտ զնողացն փխ. վասն... երթան
12 AIJKLMNOPQRSTUVZWocdfprt չիք վասն b որք cg չիք որ bq աղաւԹո eg սխտս փխ. աղաւԹս begq խափանէ i խափանեսցի kmps խափանեաց hlo Թէ ոք ողջ իցէ եւ անփոյԹ առնէ յաղաւԹից (l աղօԹից) եւ զուսումն փխ. վասն... խափանեսցէ

ԽԱ. Վասն որ յանդիմանեալ՝ սիրով ոչ ընկալցի։
ԽԲ. Վասն որ զմեղս ուրուք տեսեալ։
ԽԳ. Վասն որ ոք անհնազանդեսցի։
ԽԴ. Վասն որ դատարկաբանէ։
ԽԵ. Վասն որ երդնուցու։
ԽԶ. Վասն որ զթողեալ յանցանսն յիշէ։
ԽԷ. Վասն որ ի նմին յամառիցէ։
ԽԸ. Վասն որ վայրապար շրջիցի։
ԽԹ. Վասն որ արտմեցոյց զեղբայր իւր։
Ծ. Վասն որ աղաչիցէ։
Նորին Բասղի առ Թէոդորոս քահանայ մեծ

1 բացի Fabegnq-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *վասն* g *յանդիմանեալս* t *զյանդիմանեալն* n *զյանդիմանեալ* K *յանդիմանել* d *որ* փխ. *ոչ* e *ընկալցին* hlo *որ յանդիմանի սխալանս* (h *ի սղալանս* o *սղալանս*) փխ. *վասն... ընկալցի*

2 բացի begkmnpqs-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *վասն* q *ուրուկ* cd *տեսանէ* kmps *վասն որ զմեղս ուրուք տեսեալ եւ ոչ սիրով ուղղեսցէ* (s *ուղղեցէ*) hlo *թէ ոք գիտաց զմեղս ուրուք* փխ. *վասն... տեսեալ*

3 W չիք *վասն* irt *որք* փխ. *որ ոք* d չիք *որ* eg *որոյ* փխ. *որ* d *անհնազանդեսցէ* eg *անհնազանդեսցին* hlo *թէ ոք թշնամանէ զընկերն* (h *զնկերն*) փխ. *վասն... անհնազանդեսցի*

4 hlo *թէ ոք* (h *որք*) փխ. *վասն որ* r *որք* bq *որք որ* r *դատարկաբանէն* e *վասն որ զթողեալ անցանս յիշէ* փխ. *վասն որ դատարկաբանէ* q խղ և խե վերնագրերի արանքում նոր վերնագիր՝ *վասն որ դատարանէ*

5 t *որք* eg չիք *որ* P *երդնուլու* b *երդընուցուն* i *երդնուցուցու* r *յերդնուցու* eg *երդման չարոյ եւ բարոյ* փխ. *երդնուցու* hlo *թէ ոք աւելի* (h *յաւելի*) *քան զայոն* (l *զայլսն*) *երդնու* փխ. *վասն որ երդնուցու*

6 բացի Ubdegimnpqrst-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *վասն* CDGH *յանցանքն* BFQ *յանցանցն* U *յանցանասն* VYf *յանցանս* eg *անցանս* o *անցսն* (bq *անցս նորա*) փխ. *յանցանսն* hlo *թէ ոք եթող յեղբաւր* (h *եղբաւր*) *զանցանս* (h *զյանցանս*) փխ. *վասն... յիշէ*

7 NOVWacdefgkmn *յամառիցի* ô *ամառիցէ* q *ամառից* b *առ առիցի* փխ. *յամառիցէ* hlo *թէ ոք թողու ումէք* (h *ումեք*) *զմեղսն* խփ. *վասն... յամառիցէ*

8 X *շրջիցէ* ôbegpq *շրջի* hlo *եթէ ոք շրջի վայրապար* փխ. *վասն... շըրջիցի*

9 բացի Ybegikmnpqs-ից մնացած ձեռ-երը չունեն Y *արտմեցուց* d *արտմեցուցան* ô *եղբայր* bdq *զեղբայրն* begq չիք *իւր* hlo *եթէ* (o *թէ*) *ոք բարկանա ի տարապարտուց* փխ. *վասն... իւր*

10 d չիք *որ* b *աղաչիցէ այսպիսիւ* hlo *թէ ոք* (h *եթէ ոչ*) *աղաչէ զեղբայր* (o *զեղբար*) *եւ նա ոչ թողու նմա* փխ. *վասն որ աղաչիցէ* t չիք *վասն որ աղաչիցէ*

11 Wbefghklpqr չիք *Նորին... մեծ* EFKLMNOPQSTUVXYZaci *բարսղի* IJROdt *բարսեղի* n չիք *բասղի* R *թէոդոս* X *թէոդոր* A *քահանա մեծ* վերցված է շրջանակի մեջ. այդ գրիչն է արել թէ ձեռագրի արտագրողները, որպես ավելորդ, բնագրից հանելու համար, դժվարանում ենք ասել IJKLMNOPQRSTVXYZôacdnt չիք *քահանայ մեծ* kms *գիր կանոնական վասն չամուսնանալոյ առ ընտանիս* (o *դարձեալ սրբոյն բարսղի գիր կանոնական առ քահանայն մեծ դիոդորոս յանտիոքա*) փխ. *Նորին... մեծ*

ԾԱ. Յաղագս ոչ առնել ընդ խնամիս խնամութիւն, զի յազգակցութենէ է։

Դիր կանոնական մեծի և գիտնաւորի եպիսկոպոսապետի Բասիլի առ սուրբն Ամփիղոքոս յԻկոնիացւոց եպիսկոպոս բանս ԾԱ

ՆԿԹ (ՆԿԵ) Ա. Արտաքսեալքն յեկեղեցւոյ՝ ամենայն՝ հերձուածողք ասին. այլ զկէսս հերձուածողս կոչեցին միայն և զայլս՝ բաժանողս և զայլ առանձին ժողովարարս։ Վասն զի աղանդաւորք այնոքիկ ասին, որ ամենեւին ի բաց որոշեալք են յուղիղ հաւատոց։ Իսկ բաժանողք այնոքիկ ասին, որ վասն պատճառանաց ինչ իրաց եկեղեցւոյ կամ խնդիր առ միմեանս լինելոյ ժողովս առանձին կատարեն, առ ոչ կարելոյ հնազանդել նոցին քահանայից և եպիսկոպոսաց յաղագս անխտրութեան ժողովրդեանն, որ բազում բծով լի են և

1 hklp չիք *ծա յաղագս.... յազգակցութենէ է* Weg *վասն* c *չառնել* cbef gq *ոչ առնելս* H չիք *ընդ* eg*խնամիսն* H *[խնամու]թիւն* egq *խնամութեան*Weg չիք *զի* H *ազգակցութենէ է* KLMQRSTXYZ *յազգակցութիւն է* odn *ազգակցութիւն է* Oi *յազգականութենէ է* t *ազգականութիւն է* r *ազգականութեանն է* eg *ազգական է* hq *ազգ է* W չիք *յազգակցութենէ է* ms *վասն չամուսնանալոյ առ ընտանիս* (o *վասն հեռանալոյ ազգակցութեան*) փխ. *յաղագս... յազգակցութենէ է*

2 eg չիք *է*

3 M *[գ]իրք* Q *կանոնացն* rt չիք *և* acdfkmps *գիտնականի* begq *գիտնական* b *եպիսկոպոսին* FKLMOPRS1UVXYZWacfikmrst *բարսղի* IJNQôhdegnpq *բարսեղի* û *սրբոյն բարսեղի* hlo *և քաջ գիտնականի երանելոյն բարսղի եպիսկոպոսապետի բան առ սուրբն ակակիոս գլուխ* (l *գլուխք*) *ծ* փխ. *և գիտնաւորի... բանս ծա*

4 b *սուրբն ակիղիկոյ սուրբ* q *սուրբն ակիզիո սուրբն* DGH *անփիւլոքոս* AIJKLMNOQRSTUVXYZWôû nt *ակի զիքոս* F *ակիւղիկոս* acdfkmprs *ակիզիքոս* i *ակիզիկոս* eg *ակիղլիքոսի* F *յիկանացւոց* H *իկոնացւոց* AKMNRSUXWûn *յիկոնացւոց* IJLPQTYZô *յիկոնացոց* O *յիկոնացւոյ* Vabcdefgikmpqrst չիք *յիկոնացւոց եպիսկոպոս* GIJNOPUvaefgikmnprst *բան* KLMQRSTXYZô *բանն* DH *սուրբն* փխ. *բանս* e *բան և գլուխք* kmnps *ծ* Wûb aq չիք *բանս ծա*

5 eg *արտաքսեալն* ûhlo *արտաքսեալք* KLQRSXYZo չիք *արտաքսեալքն յեկեղեցւոյ* hlo *ու ամենայն* KLRS *յամենայն* Q *զամենայն* P *և ամենայն* ho *ամենեքեան* 1 *ամենեաքեան* b *այզ* befgq *իսկ* փխ. *այլ*

6 abcdefgkmpqs *կոչեցին ու միայն.* չիք *և (զայլս)* ABC *զայզս* abcdefgkmpqs *զայս այլ* (e չիք *այլ*) *և զայլ* փխ. *զայլս բաժանողս և զայլս* rt չիք *զայլս բաժանողս և* AF *այզ* hlo չիք *բաժանողս և զայլ* KLMQRSTYZdn *զայլս* (X *զայլո*) փխ. *զայլ*

7 INOVWhlmo *առանձինն* b *զառանձին* o *ժողովուրդս* փխ. *ժողովարարս* hlo չիք *վասն* Q *այնոցիկ ասեն*

8 begq չիք *որ ամենեւին... այնոքիկ ասին* t չիք *ի բաց* hlo *որոշեալք են և աւտարացեալք* (l *յոտարացեալք*) *ուղիղ* (h *յուղիղ*) U *ի յուղիղ* ûfhlo rt *հաւատոյ* c *հաւատոյն* o *հաւատոց իւրոց իսկ* f *բարժանողք*

9 G *այնոցիկ* hlo *յաղագս* փխ. *վասն* d չիք *ինչ* begq *եկելոյ* փխ. *եկեղեցւոյ*

10 U չիք *կամ* û *եղելոյ* փխ. *լինելոյ* h *կատարել* t *այլ* փխ. *առ*

11 abcdefghklmopqs *կարելոյ* (hlo *կամելոյ*) *նոցա հնազանդել* (bq *հնազանդել* ps *հնազանդեն*) o *հնազանդելոյն* A *և* ավելացնում են ուրիշները adfkpqs չիք *և* hlo *վասն* փխ. *յաղագս*

12 Y *անխրատութեանն* (hl *անխրատութեան*) փխ. *անխտրութեան* û *ժողովրդեան* eg *լինին* (R *լինեն*) փխ. *լի են*

անխտիր ի պաշտաւնն մատչին եւ ոչ երբեք կամեցան ի յառուլ ի կանոն եկեղեցւոյ, այլ անձամբ յանձինս իւրեանց ձգեցին զպատիւ քահանայութեանն եւ ձեռնադրութեանն եւ զհետ նոցա գնացին բազումք ի ժողովրդենէն, այսոքիկ են որ առանձին ժողովս կատարեն։ Ասի դարձեալ եւ բաժանումն եւ այլ ինչ, որք, յորժամ որպէս յաղագս պէսպէս ապաշխարութեան ի խնդիրս ինչ անկանիցին յեկեղեցւոջ։ Իսկ աղանդաւորք են այսոքիկ՝ Մանիքեցիք, Վաղենտիանոսք, Մարկիոնացիք, որպէս եւ Յուղիացիք, որք ի նոյն բազում եւ ազգի ազգի արատս ի հաւատսն, որ ի տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, մուծանեն։

ՆՃ (ՆԿՁ) Բ. Արդ հաճոյ թուեցաւ այժմ որք ի սկզբանէ ի վաղուց մկրտեալ են յաղանդաւորաց, զայն ամենայն իրաւք արհամարհել. իսկ որ բաժանմունս առնեն՝ զնոսա ընդունել, քանզի դեռեւս յեկեղեցւոջ են, իսկ որ արտաքոյ ժողովս կատարեն, եւ դարձցի ոք ի նոցա-

1 l անխտիրս Vuhilor ի պաշտօն (նաև ի պաշտաւն) bq ի (b ի չիք) պաշտօն û մատչիցին IJ յերբէք k չիք երբեք IJûabcdefghiklm pqs չիք ի (յառուլ) CGHLnqrt յառնուլ IJûbeghlo առնուլ cd յառել km առ (ps յառ) փխ. յառուլ
2 B այդ M յանձամբ d անձեամբ DGHoûlo անձինս beg ı անձին q իւրոց hlo չիք իւրեանց, ձգեցան
3 CFGIJKLMORSTVXZWcûadefghklm nops քահանայութեան bq քահանայութեանց IJKLMQRSTXZWôû defgn ձեռնադրութեան bq ձեռնադրութեանց abcdefgkmpqs չիք եւ (զհետ) F զյետ u նորա փխ. նոցա k չիք նոցա
4 h և բազումք û ի ժողովրդենէ ho առանձինն KLMQRSTXYZôho ժողով
5 û չիք դարձեալ ûabcdefghiklmopq rst չիք (դարձեալ) եւ ô որ rt որ փխ. որք
6 e որժամ û չիք յորժամ ûabcdefgkm pqs չիք որպէս So աղագս l ինչ պէսպէս ho ինչպէս փխ. պէսպէս ABCDFFGHIJKLMNOPQRST UVXZWôûn պէսպէս ինչ ապաշխարութեան Rps ապաշխարութիւն Y ապաշխարութեանն cdi չիք ի b ի խնդիր
7 bd անկանիցեն H եկեղեցւոջ Ybcf gqr յեկեղեցւոջ ô եկեղեցոջ R աղանդուորք aikmpst աղանդաւորքն r աղտնդաւորոն KLMQRSTX YZ չիք են DGHNOWhcr այնոքիկ o այսոկիք են b չիք մանիքեցիք
8 ho վաղենտինոսք û մակիոնացիք adkm մարկիովնացիք b մարկիանացիկ ps մակիովնացիք u չիք որպէս և hlo չիք եւ Qu ուլիացիք h ուղիանացիկք egq ուղիացիք bfj եւ որք irt որ
9 HYl ի նոյն ô և բազում ազգի ազգի ût չիք եւ h արատսն NOW արտաքս (u առաքս) փխ. արատս IJKLMNOPQRTXZWô չիք ի (հաւատսն) hrt չիք ի հաւատսն bi lq ի հաւատս X որպէս փխ. որ û չիք ի (տէր)
10 b չիք մեր, մուծանէին
11 b որ փխ. արդ KLRXZ թըւեցաւ o թւեցաւ յայժմ bigrt որ W ի սկզբանէ û չիք ի (վաղուց) NO մկրտեալեալ
12 NO չիք են hlo ի յաղանդաւորացն o աղանդաւորաց bfgq արհամարհեալ chlo որք K չիք որ
13 û բաժանմուն f բարժանմունս ho զբաժանմունսն l զբաժանմունս b ընդունելի befgq զի d քանզի եւ դեռեւս h դեռ n խերեւս Yôbcf gr յեկեղեցոջ eq եկեղեցոջ d յեկեղեցւոջ եմք են o · յեկեղեցւոջ
14 cn որք n յարտաքոյ abcdefghiklm opqrst արտաքոյ եկեղեցւոյ (b եկեղեցւոջ q եկեղեցոջ cefgir եկեղեցոյ hlo եկեղեցոյն t յեկեղեցւոյ) ժողովս beg դարձի Yûbcefgnq ի նոցանէ

նէն եւ արժանաւորապէս ապաշխարութիւն ցուցանէ եւ ի դարձ փրկութեան եկեսցէ եւ ձեռնադրութեան շնորհ ունէր՝ արժանի է անդրէն ի նոյն աստիճան ընդունել. քանզի զղջացեալ ապաշխարեաց։

Ն,ՀԱ (ՆԿԷ) Գ. Եթէ ոք ապականեսցէ զէգ յանկարծաւրէն՝ մահապարտութեան դատաստան ընկալցի, բայց պարտ է հաւաստեաւ եւ ոչ կերպարանաւք ի վերայ հասանել քննութեամբ եղելոցն եւ ի մէջ ածել զկինն եւ տեսանել աւուրբք զսաղմնն թէ աննկար լցեալ թէ նկարեալ. այնպիսւոյն երկրորդ մահ համարեալ լիցի. պարտ է այնպիսւոյն մինչեւ ցաւր մահուան իւրոյ կալ յապաշխարութեան. բայց սահմանելի է ի վերայ այնպիսւոյն կարճել զժամանակն. քանզի սահմանադրութիւն ոչ եթէ ժամանակի լրմութիւն է կատարեալ ապաշխարութիւն, այլ բարուցն ուղղութիւն ի զղջումն եկելոցն։

1 KLMSTYZrt *արժանապէս* l *արժանաւոր* egq չիք *արժանաւորապէս* b չիք *եւ արժանաւորապէս*... *ցուցանէ* hlo *ցուցցէ* beglq չիք *ի* b *դարձցի փրկութիւն* q *դարձ ի փրկութիւն* W *փրկութեան դարձ*
2 H *փրկութիւն* Y *փրկութեանն* Q *եկեսցեն* Hacdkmps *եւ ի ձեռնադրութեան* Yo *ձեռնադրութեանն* b *ձեռնադրութիւն* abcdefgkm pqs *շնորհին էր* փխ. *շնորհ ունէր* hlo *արժանի է*
3 EIJNORXYZWôûdeghilmopqrst *աստիճան* S *յաստիճան* befgq *դարձուցանել* փխ. *ընդունել* N *ապաշխարեսցէ* b *ապաշխարեաց այսպիսիւ*
5 q *եւ թէ* k *որք* փխ. *ոք* IJû *ապականեաց* hlo *ապականիցէ* n *հարկանէ* (աջ լուսանցքում) փխ. *ապականեսցէ* s *զմէգ* փխ. *զէգ* H *յանկարծյաւրէն* lo *անկարծաւրէն* h *անկարգաւորէն* Y *մահապարտութեանն* o *մահայպարտութեան*
6 b *կալցի* փխ. *ընկալցի* P չիք *բայց* RXY չիք *պարտ է*
6—7 p *հաւաստեաւ քննել և ոչ կերպարանօք ի վերայ հասանել եղելոցն*
7 d *եթէ կերպարանաւք* H *հասանելն* b *հասանեալ* d *հասանեն* Y *քննութեանն* l *քննութիւն* g *եղեղոցն* l *եկելոցն* փխ. *եղելոցն* dl *ի մէնջ*
8 h *ածեալ* ù *զկին* Uhılort չիք *աւուրբք* DG *զաղմնն* EJKLMSTVXYZWôûb ceghlnoqrt *զսաղմն* beq *եթէ* bp *աննկար* (d *յաննկար* eg *աննկարդ*) փխ. *աննկար* q *նկարեալ* փխ. *աննկար* hlo չիք *թէ աննկար լցէ*, (*լցէ*) *եթէ*
9 hlo *նկարեալ լցէ* Q *նկարեալ լիցի* IJKLMRSTVXYZWôûabefghiklmo pqr *այնպիսոյն* cd *այնպիսոյն մահ համարեալ լիցի երկրորդ* Q չիք *այնպիսւոյն*... *լիցի* ô *մահապարտ* փխ. *մահ* ho *լիցի այլ պարտի* l *պարտի*
10 IJMNOVXYWoûacdefgipqr *այնպիսոյն* bhlo չիք *այնպիսւոյն* բացի BCDEFGHhloqrt-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *մինչեւ* l *ցյաւր* rt *յօր* g *կալ ցաւր* U *յաւր* b *յաւուր* J չիք *ցաւր* d չիք *ցաւր*... *այնպիսւոյն* i *յօր* X *մահուն* hlot *մահուանն* hlo չիք *իւրոյ* biq *կեալ* g չիք *կալ* ho *ի յապաշխարութեան* *կալ* l *ի յապաշխարութիւն* *կալ* o *ապաշխարութեան* *կալ* e *ի յապաշխարութիւն* ρ *յապաշխարութիւն* IJKLMRSTXZûr *ապաշխարութեան* QY *ապաշխարութեամբ*
11 IJKMNOQYWoûbcefghilopqrt *այնպիսոյն* u *ժամանակն* lo *ժամանակին*
12 ôd *սահմանադրութեան է* KLMQRS TXZackm *յոլովութեան է* Y *յոլովութեանն է* o *ոլովութիւն է* t *յոլովութիւնն է* ps *յոլովութենէ* bq *յոլովիւ է թէ* (g *յոլովիւթէ է*) փխ. *յոլովութիւն է*
13 bdegq *ապաշխարութեան* BC *այդ* s *ի այդ* W *բայց* փխ, *այլ* p *ի այլ* U *բարւուցն* acdhkmps *բարուց* o *ուղղ-ղուղութիւն* d *ուղութեան* bq չիք *ի*
14 NOXYWochlop *եկելոց* begq *եկեղեցոյն* փխ. *եկելոցն*

ՆՀԲ (ՆԿՐ.) Դ. Իսկ երրորդ ամուսնութեանն աւրէնք ոչ գոն, վասն զի աւրինացն չհրամայեցաւ ինչ այսպիսի, այլ որպէս արտաքս ինչ յեկեղեցւոյ ընկեցեալ տեսանեմ։ Եւ դարձեալ հրապարակագործ առնել չէ բարւոք, որպէս հաճոյ թուեցաւ ոմանց ասել, թէ լաւ է այս, քան զպոռնկութիւն. բայց ոմանք եւ վասն չորրորդ ամուսնութեան բաղում անգամ սահմանեցին անուանելով այնուհետեւ ոչ շնութիւն, այլ բազում ամուսնութիւն, մանաւանդ ըստ աւրինացն զպոռնկութեանն իսկ զտանջանս ընդունել, վասն որոյ եւ Տէրն իսկ Սամարացւոյն ճառեալ ասէր, թէ «Հինգ այր փոխեալ է քո եւ զոր այժմդ ունիս՝ չէ քո այր»* Եւ այսպիսեացս ոչ եթէ կանոնաւ ինչ դնել ապաշխարութիւն, այլ ըստ կամաց սովորութեան. բայց պարտ է զայնպիսիսն ոչ աւտարացուցանել՝ յԱստուծոյ եկեղեցւոյ, այլ լոկ արժանաւորք լիցին ի պաշտամանն արտաքոյ եկեղեցւոյ եւ ի

*Յովհ. Դ. 18

1 YWboq երկրորդ CDGHIJMSUXW ôûbcdefghiloqrt ամուսնութեան bq աւրէնքն o չիք վասն begl o չիք զի Y օրինաց cdfq յաւրինացն

2 bq չհրամայեցան g չհրամաեցօ hlo չհամարեցաւ փխ. չհրամայեցաւ o եւ ինչ dl այնպիսի BU այդ ôhlo չիք ինչ (յեկեղեցւոյ) IJNO ûps եկեղեցւոյ Vcfiq յեկեղեցոյ eg եկեղեցոյ T յեկեղեցւոյ սկզբնապես չի եղել ավելացրել են ուրիշները ձեռագրում KLMQRSX YZôû չիք յեկեղեցւոյ hlo ընկեցեալ յեկեղեցոյ (o յեկեղեցւոյ)

3 û չիք ընկեցեալ b ընկեցեալք Iûch lo տեսանեմք o հրապարակագործ î հրապարակագոյն eg հրապարակագուժ bq հրապարակաց գործ i հրապարակագոյն ժառանգել փխ. հրապարակագործ Urt հրապարակագոյ (t հրապարակոյ) ժառանգել փխ. հրապարակագործ առնել n հրապարակագործ հակառակ առնել

4 BCDEGHbdefghloq բարիոք Xoc բարոք KLZo թուեցաւ r չիք է o այս թէ քան

5 Uchioqt զպոռնկութիւնն u պոռնկութիւն s զպոււնակութիւն փխ. զպոռնկութիւն dk ովմանք ôl չիք եւ ô չիք վասն H չորրորդ ô զչորրորդի ho ամուսնութեանն

6 F սահման t թէ այսուհետեւ c չիք այնուհետեւ q եւ ոչ ps շնութեան r շնութիւնք

7 BF այդ r վասն փխ. ըստ u օրինաց hlo աւրինաց ILSUXûbdeglnq rt զպոռնկութեան h պոռնկութիւն lo պոռնկութեան

9 KUVôaikmnrt զտանջանսն o ընդունիլ b ընդունելով û չիք որոյ եւ ô եւ տէրն մեր իսկ t չիք եւ NO VYôcdefghilopqr սամարացոյն U սամարացւոցն

9 û չիք ճառեալ CDGH ճառեալ ասէր (G ասէ) սամարացւոյն hlo չիք ասէր, եթէ ե այր ոք փոխեալ է եւ զոր g չիք թէ KLM QRSTXYZô այր քո փոխեալ է եւ զոր N զայր փոխեալ է քո այր, չիք եւ զոր... քո այր a չիք քո oo աժմ Whl այժմ

10 h թէ u կանունաւ q կանոնեցօ n կանոնս q կանոնեաւ

11 n ապաշխարութեան B այդ r վասն փխ. ըստ N կամայ (OW ակամայ) փխ. կամաց Y սովորութեանն ô սովորութեանց i սովորութիւն hlo եւ փխ. բայց NOW չիք բայց hlo պարտի p զայնպիսիսն պարտ է

12 Xû զայնպիսին b այսպիսեացս q զայսպիսեացս i զայսպիսիսն b չիք ոչ KLMQSTXYgq յոտարացուցանել (Ցան. յաւտարացուցանել) IJSoûiln աստուծոյ abcdefgkmp qs չիք յաստուծոյ Mabkmns յեկեղեցւոյ Q եկեղեցոյն cefgpq յեկեղեցոյ VYôhilor եկեղեցոյ t եկեղեցւոյն BC այդ

13 oa արժանաւոր p արժանի X լիցի d լինիցին u չիք ի (պաշտամանն) ûa պաշտաման lo պաշտամանս h պաշտմանս bcdefgkmpqs պաշտօն (Ցան. պաշտաւն) փխ. պաշտամանն hlo յարտաքոյ ô եկեղեցոյ արտաքոյ Mn յեկեղեցւոյ VY bcdefgbikloqr եկեղեցոյ

հաղորդութենէն հեռի եղիցին. եւ այսպէս ցուցցեն զպտուղ ապաշխարութեան յանձինս իւրեանց, յետ ԺԵ ամի կացցեն ի տեղի հաղորդողացն։

ՆՀԴ (ՆԿԹ) Ե. Ակամայութիւն ասի որ ամենեւին հեռի իսկ է որք ոչն կամին գործել ինչ զայնպիսիսն, այսինքն թէ ուրուք յանկարծաւրէն քար ձգեալ լինի ի ծառ եւ պատահիցէ մարդոյ եւ կամ դարձեալ շարժեալ զպտուղ ի վերայ՝ ի վայր թափիցէ եւ յանկարծաւրէն պատահէ հարուած ինչ վիրաց կամ ի գազանէ իմեքէ, այսպիսիքս ամենեքեան կոչին ակամայք։ Իսկ կամայքն յայտնի ամենեցուն են. թէ ոք հարկանիցէ զոք խիստ գաւազանաւ եւ արիւն հանիցէ կարծելով թէ յուղղութիւն ածիցէ զչարագործն, զոր պարտ էր խրատել եւ ոչ ի բաց բառնալ հարուածովք եւ սպանանել զմարդն. Նոյնպէս եւ որ քարիւ եւ փայտիւ զոք ի մարդկանէ հարեալ չարչարիցէ առաւել քան զկարն, ընդ նոսին համարեալ եղիցի. այնպէս

1 ôûacefgkmnps *ի հաղորդութենէ* r *ի հաղորդութեանն* hlo *հեռասցի* փխ. *հեռի եղիցին* begpq *այնպէս* h *սատուծոյ* փխ. *այսպէս* ABEFPSUVôa fprt *ցուցեն* Y *ցուցցին* begiq *ցուցանեն* li *ցուցցի* cd չիք *ցուցցեն... իւրեանց* h *պտուղ* Q չիք *զպտուղ... իւրեանց* Y *ապաշխարութեանն*

2 ô *անձինս* h *եւ յանձինս* o *եւ* BCD EFGHKLMac *եժ* t *տասն եւ հինգ* ôhlo *ամաց* r *տարիւն* t *տարոյն* h *կացեն* acd *ի տեղոջ* f *ի տեղիոջ* kmps *ի տեղւոջ* rt չիք *ի տեղի*

3 olo *հաղորդողաց* h *հաղորդաց* rt *հաղորդացն* b *ոչ հաղորդաց* egq *ոչ հաղորդողացն*

4 J *զակամայութիւն* o *ակամայ* eg *յակամայութիւն* û *զկամայութիւն* (l *վկայութիւն*) փխ. *ակամայութիւն* b *որ է ամենեւին* ô *են* փխ. *է* Yoû *ոչ*

5 abcdeighklmopqs *գործել ինչ կամին* (d *կամեն*) N *այնպիսին* W *այնպիսիսն* b *զայնպիսիսնն* hlo *զայնպիսիս* V չիք *զայնպիսիսն* dg *այսինքն է եթէ* (g *թէ*) hlo *եթէ* it *ոչ* փխ. *թէ* b *յանկարծաւրէնք* o *զար* l *քան* փխ. *քար* b չիք *քար*

6 b *արձակեալ* փխ. *ձգեալ* eg *լինիցի* ot *իցէ* փխ. *լինի* Uır չիք *լինի* ho *եւ պատահիցի* l *եւ ի պատահիցի* Wa *մարգւոյ* kmps չիք *կամ* abcd efgkmpqs չիք *շարժեալ*

7 hlo *զպտուղն* hlopr չիք *ի վերայ* befgq *ի վերուստ* (cd *ի վերոյ*) փխ. *ի վերայ* ôp չիք *ի* (*վայր*) hlo *յանկարծ* abcdefgkmpqs *պատահիցէ* ô *պատահի* ho *դիպիցի ի* (l *դիպիցի եւ*) փխ. *պատահէ*

8 a *ի վիրաց* hlo *իրաց* փխ. *վիրաց* hlo *եւ կամ* r չիք *ի* c *ի գեյեզմանէ* (d *ի գերեզման*) փխ. *ի գազանէ* BDEFHIQRcm *իմքէ* eg *ումեքէ* hlot *իմիքէ* G *իմէ* ûadkm ps *այսպիսիք* c *եւ այսպիսիք* hlo *այսպիսիքն* t *այսպիսքս* adbk mopqs *ամենեքին* f *ամենիրին* l *ամենեւին*

9 oi *կոչեն* p *կոչեսցին* b *ակամաք* egr *յակամայք* hlo *կամաւորքն* (n *ակամայքն* t *կանայք*) փխ. *կամայքն* u *կամայք յայանի է ամ[ենե]ցուն եւ պատիժ նորա* LMST *յայտ ի* փխ. *յայտնի* lief gq *են ամենեցուն* hlo *է ամենեցուն* abcdefghklmopqst *եթէ* û չիք *են թէ*

10 û չիք *ոք... համարեալ* Լ՝ 341-րդ էջի 2-րդ տողը t չիք *ոք* h չիք *զոք* DGH *զաւազանեաւ* o *արուն* q *յարիւնն* p *հանցէ*

11 lo չիք *թէ* ı *թէ ի յուղղութիւն* IJK *ուղղութիւն* o *ուղութիւն* hlo *ածել* BCDEFGH *ածիցէ այնու զչարագործն* b *զչարայգործսն* ue o *զչարագործսն* Neg *է* փխ. *էր*

12 ôloq *սպանել* l *ի մարդն*

13 I *քառիւ* begq *քարիւն* l *ի* փխ. *և* (*փայտիւ*) b *փայտիւն* Y *չարչարեց*

14 r *առաւելն* P *զկարքն* փխ. *զկարն* cd *այնպէս համարեալ եղեւի* o *եղիցին* q *այսպէս* hlot չիք *այնպէս*

որպէս զսուր ի գործ արկանիցեն եւ կամ այլ ինչ յայնպիսեացն. սոյնպէս եւ որ զփայլատ իսկ ձգիցեն, եւ ի ծանրութենէ երկաթոյն՝ ի սրոյն եւ ի ձեռաց իսկ երեւի հարուածն ի բազմապատիկ հարուածոյն. որ ի վերայ նորա են, գուշակէ զհեղեալն: Սոյն աւրինակ առանց իրիք հակառակելոյ կոչին կամաւոր չարիք. որ յաւազակաց գործին: Արդ՝ այս են կամաւոր մեղք սպանութեանց եւ ակամայ յանցանքն. որ ոք կամիցի բժշկել զոգւոցն խոցոտումն. իսկ ոմանք դեղս խառնեալ արբուցանեն, զոր սովոր են բազում կանայք առնել մինչեւ ցայժմ, յաղագս ընդ վայր սերոյն՝ յիւրեանց բուն սերելիս ոչ խնայեցին: Արդ զայս ամենայն չարիս կամաւոր չարագործս պարտ է անուանել. ուստի այսպիսի մահք գործին: Նոյնպէս եւ որ առ նախանձու դեղս տալ իւրում մերձաւորի՝ ընդ

1 bcdefghoq *որ* փխ. *որպէս* aps չիք *որպէս* b *ի սուր* hlo *զսուրն* q *ի զուր* փխ. *զսուր* d *ի գործարան իցեն* փխ. *ի գործ արկանիցեն* hlo *ածեն* փխ. *արկանիցեն* ps *յայլ* AC *այզ* eg *ին[չ]* O չիք *ինչ* BCDEFGHMYôcdegmrt *այնպիսեացն* lα *յայսպիսեացն* hlo *յայնպիսեաց*

2 ho *նոյնպէս* bboq *զփայտ* l *զփատ* bq *իս[կ]* hlo չիք *իսկ* dl *ձգեցին* k *ձգեցեն* ô *ի ծանրութենէն* e *ի ծանտրութենէ* k *ի ծանրութիւն* ô *երկաթին*

3 hlo *եւ ի սրոյն* R չիք *և* N չիք *ի (ձեռաց)* chlor *ի ձեռացն* ho *երեւին* IJKLMNOPQRSTUVXYZWö inrt *իսկ է* (Uirt չիք *է*) *և ի* փխ. *իսկ երեւի* rt *եւ ի (բազմապատիկ)* Y չիք *ի (բազմապաաիկ)* abcdefg kmpqs *բազմապատիկ զիմաց հարուացոցն* (befgq *հարուածոյն*)

4 hlo *հարուածոցն* acdkmps *եկն* փխ. *են* o *գուշակեալ է* b *գուշակեալ* eg *գուշակ* fhlo *գուշակեն* q *գուշակել*

5 b *իրի քո* փխ. *իրիք* l *հակառաչելոյն* q *հարկանելո* փխ. *հակառակելոյ* h *եւ կամաւոր* l *կամիաւոր*, *յոր* IJKLMQRSTXZôk *աւազակաց* Y *աւազակացն* hlo *յաւազակացն*

6 o *գործիք են* q *մեղք կամաւոր* Y *սպանութեանն* ô *սպաննութեան* abdefgklmps *սպանութեանցն* cq *սպաննութեանցն*

7 IMQdeglps *յակամայ* Unrt *ակամայն* i *յակամայն* Vôgqr *անցանքն* l *անցանք* o *յանցանք* beghlo *որք* փխ. *որ ոք* q չիք *ոք* p չիք *որ ոք... խոցոտումն* hefghq *կամիցին* V *կամի* GH *զոգւոյն* JKLMQRSTô bcdefgq *զոգոցն* XY *զոքոցն* ho *յոգոցն* l *ոգոցն* eg *խոցոտմունս* NOW *խոցումն*

8 o *ի[ս]կ* h *ի կողմանք* փխ. *իսկ ոմանք* J *ոման* irt *ոմանց* h *դարձեալ* փխ. *ոմանք* Y չիք *ոմանք* lo *ոմանք դարձեալ դեղս* IJKLMPQRST VXZWôegq *դեղախառնեալ* Y *դեախառնեալք* b *դեղայխառնեալ* hlo *խառնեն եւ արբուցանեն* h *եւ զոր* o *արբեցուցանեն* d *սովորեալ<եալ>* hlo *են զայս* (o *այս*) *բազում*

9 hlo *առնեն* (h *առնել*) *զայս* (h *այս*) *մինչեւ ցայժմ յաղագս իւրեանց ընդ վայր սերուն* (o *սերոյն*) *ի բուն* b *ցայժմն* d *ցայժ* eg *ցայս ժամ* փխ. *ցայժմ* ô *աղագս* q *վայրս* qr *սերուն* IJKLMQRSTXYZôbdeg knprst *իւրեանց*

10 acefgkmnpqs *ի բուն* b *ի բոյն* d *ի բոյնս* l *զբուն* ô *սերելիքն* d *սերելեաց* hlo *սերելիսն* i *սերելին* h *խնաեն* l *խնայեն* o *ւխնտեն* d *խնայիցեն* eg *այս* G *զայս* վրան գրված է պատիվ g *ամ* առանց պատվի է eg *չարիքս* ô *կամաոր*

11 W *չար գործ* hilo *չարագործ* r *անուանիլ* JKLMNOPQRSTVXYZ Wô *այնպիսի* b *այսպէսի* k *այսպիսիքս* BCDEGHbq *մահ* bd *գործեն* q *գործէն*

12 a *որն* befgq չիք *որ* GH չիք *առ* G *առլ* U *առյք* Xbdcgq *տան* n *տացէ* irt *տայ ոք իւրում* hlo *տայցէ* (l *տացցէ*) *կին իւրում* d *իւրոյ* q *ի իւրում* A սկզբնապես գրված է եղել *մերձավորին* բայց գրիչը հատուկ նշանով «Ն» տառը չեղյալ է համարել BCDEFGH di *մերձաւորին* NO *մերձաւոր*

մահապարտս համարեալ է եւ վճիռն Տեառն հատեալ է ի վերայ նորա, քանզի արանց եւ կանանց միապէս ունի՝ մտածութիւն աւրէնսդրութեանն, քանզի ինքն ասաց, թէ «Մի՛ մեկնել ի միմեանց առանց բանի պոռնկութեանն»:* Իսկ սովորութիւն մարդկան ոչ այսպիսի ինչ ունի եւ մանաւանդ յաղագս կանանց բազում ինչ բանս հաւատարմագոյնս գտանեմք ասել, որպէս եւ ինքն իսկ առաքեալն ասաց, թէ «Որ յարի ի պոռնիկն, մի մարմին լինի»**. սոյնպէս եւ Յերեմիաս մարգարէ ասէ. «Թէ թողցէ կին զայր իւր եւ լինիցի առն այլում, եւ եթէ դարձցի անդրէն առ այր իւր ոչ ապաքէն պղծելով պղծեցաւ կինն այն».*** եւ դարձեալ միւսն ասէ, թէ «Որ ունիցի կին շուն՝ անմիտ է եւ ամպարիշտ».**** իսկ չար սովորութիւնն եւ զարս շունս եւ զկանայս շունս ի միասին կապեաց եւ արտաքոյ աւրինաց վարս ուսոյց, զի թէ եւ այրն մեկնելով ի կնոջէն եւ մերձենալով յայլ՝ շուն անուանի, նոյնպէս եւ

*Մատթ. Ե. 32 **Ա Կոր. Զ. 16 ***Հմմտ. Երեմ. Գ. 1 ****Առակ. ԺԸ. 22

1 o *մահապարտիս* befghloq *մահապարտսն* d *մահապարտ* efk *վճիռն* gt *վճիռ* h *զվճիռն* lo *զվիճիռն* bq չիք *եւ վճիռն... հատեալ է* t *հասեալ է* փխ. *հատեալ է* d չիք *է (ի վերայ)*

2 BCIJV *ունին* Yb *զմտածութիւն* ô *մտածութեան* DGH *աւրէնագրութեան* B *աւրէնագրութեանն* IMQRSVXWbdhlo *օրէնսդրութեան* (Նաեւ *աւրէնսդրութեան*) o *օրէնսարութեան* t *յօրէնսդրութեանն*

3 befgq *ինքն իսկ ասեմ* (eg *ասէ*) o *թ]է]* bcefgpq չիք *թէ* obq չիք *մի* t *մեկնիլ* Y *ի միմիանց* o *ի միանց*

4 B *բոռնկութեան* Y *պոռնկութեանն* Sô *իսկ որ սովորութիւն*

5 befgq *ունին* g *մանօան* ô չիք *յաղագըս* BCDEFGHKNOQRSUYZWacefirs *կանաց* b *ինչս*

6 bhloq *հաւաաարմագունս* dp *հաւաարմագոյն* g *ասելով* bq *ասելով եւ որպէս ինքն* hlo չիք *ինքն իսկ* bq չիք *իսկ*

7 bi *առաքեալքն* f *առաքեալ* ô չիք *թէ* S *յոր* t *ոք* փխ. *որ* Fr չիք *որ* q *արի* b *արարի* փխ. *յարի* KLMQRSTXYZhlo չիք *ի* Uirt *պոռնիկ* n *պոռնիկ ի մի* hlo *պոռնիկ* (o *պոռնիկի*) *կին մի* NO *մին* H *մարմ[ին]* ô *միամարմին են*

8 Rl *այնպէս* b *նոյնպէս* GUabdcigkmnopt *երեմիաս* IJVo *երեմիա* KLMNOPQRSTXYZW *յերէմիայ* (Նաեւ *յերեմիայ*) IJKLMNOQRSTXYZôbdegqrt *մարգարէն* d *ասէր* lo *եթէ* Vh չիք *թէ* W *կին թողցէ* l *զկին* o *կինն* V *զառն* lo *զայրն*

9 ho *իւրում* փխ. *այլում* hlo *առ այրն անդրէն* g *դարձի* bq *առն այր* hl չիք *իւր* o չիք *ոչ* s *իւր եւ ոչ*

10 Q չիք *պղծելով* d *կին* Ybc *միուսն* hlo *միւս* (o *միուս*) *մարգարէն ասէ*

11 b *ուրից* փխ. *որ ունիցի* hegq *շուն եւ* Y *անբարիշտ* pr *անպարիշտ* ho *անբարիշտք* l *ամբարիշտք* km *ամբարիշտ է իսկ*

12 CDFGHIMSWôacdefgklmqs *սովորութիւն* IJlo չիք *եւ (զարս)* bch loq *զայրս* k *զար* hlo չիք *շունս* (*եւ զկտնայս*) bq չիք *եւ զկանայս շունս* l *կապեցէ*

13 BCDEGHobdeq *աւրինացն* n *յաւրինաց* t *զվարս* ա *ուսուց* hlot *եթէ* eg *այր* ho *մեկնելովն*

14 hlo *կամ* փխ. *եւ* abdefgkpq չիք *եւ* (*մերձենալով*) ABCDEFGHIKQSU adkmnqs *մերձանալով* hlo *մերձենալովն* A *յայղ* Y *մերձելանով* HIJbhqr *այլ* t *ի յայլ* MSTo *յայն* փխ. *յայլ* p *շուն կոչեսցի եւ անուանեսցի* g *կոչի* փխ. *անուանի*

կինն եթէ այն եղեալ ցանկացի այլում առն եւ ոչ դարձցի անդ- րէն յայր իւր՝ շուն համարեալ է։*

ՆՀԴ (ՆՀ) Զ. Իսկ որ երդնուցուն ոչ կամելով առնուլ զձեռնադրութիւնն յանձն, այնպիսիքն մի՛ հարկաւորեսցին երդմնաւորք լինել, զի թէպէտ եւ ոմանց հաճոյ թուեցաւ այս, այլ կանոնք եկեղեցւոյ ոչ ներեցին յայսպիսի ինչ իրս յանդգնել։

ՆՀԵ (ՆՀԱ) Է. Իսկ դներկրորդ ամուսնութիւնն ամենեւին իսկ կանոնք արգելուն ի սպասաւորութենէ։

ՆՀԶ (ՆՀԲ) Ը. Իսկ որ ի պատերազմունս մահք գործին՝ հարքն մեր ամենեւին չհամարեցան զայն ի մահ, ըստ որում եւ մեզ հաճոյ թուեցաւ սմին խորհրդոց հետեւել, բայց վասն զձեռս սրբելոյ բարւոք է այնպիսեացն Գ ամս արտաքոյ հաղորդութեան լինել։

ՆՀԷ (ՆՀԳ) Թ. Իսկ որ ի վաշխին յաճախեն անիրաւութեամբ եւ զրկեն զփո- խառուսն, ապա զղջացեալ ի վերայ իրացն, բաշխեսցեն զայս կա- րաւտելոզն, եւ զկնի քրիստոսասէր միտեցուցանեն զանձինս,

*Հմմ. Հռոմ. Է. 3, Մարկ. Ժ. 11

1 gl կին d չիք կինն cht թէ hlo ցան- կութեամբ եղեալ առն այլում abc defgкmpqs չիք այլում NOW այ- լում n առնն d յանդրէն IJ անդրէն առ այր

2 Sôlo այր h այրն hq չիք յայր bq իւր նա շուն

3 û երդնուցու ջ կամելով յանձն առնուլ զձեռնադրութիւն Y առ- նու DGHIJMQSXYôûbchlno զձեռ- նադրութիւն d զձեռնադ[րութիւն?] ô անձն b չիք յանձն

4 G յայնպիսիքն IJKLMSTXZô այս- պիսիքն bq այսպիսիքս ho այն- պիսիք KZ երդմնաւուրք W եր- դումնաւորք o երդմնաորք ps եր- դմնաւորքն h երդմնախորք t եր- դմնախորհք ô լինիլ b չիք զի

5 KLZ թըւեցաւ ô թւեցաւ BF այդ KLMQRSTXYZô չիք այլ Yocefgb iloprt եկեղեցոյ bq յեկեղեցոյ

6 IJôûbcdegqrt այսպիսի hlo զայսպիսի gn յիրս r իրմ t իր V յանդգնելոյ ôlo անդգնել

7 NOWb երկրորդ Qbegq դերրորդ l եր- րորդ o երորդ KLMQTZf յամուս- նութիւնն RX յամուսնութիւն Wûacdln ամուսնութիւն ô արգե- լան

8 IJô ի սպասաւորութենէն Q իսկ պա- սաւորութէնէ b ի յսպասաւորու- թէնն d ի սպասաւորութիւն q ի յոպասաւորութենէն

9 ûcd որք Y չիք որ W չիք ի IKL NORSTXYZWôûbdeghlopqrt մահ ûeg գործեն hlo գործի Y հարք l հայրքն bq ոչ ամենեւին a ամ- ենեքին

10 b ինչ համարեցան Y չհամարեցին u չհրամայեցին փխ. չհամարեցան IJ համոյ d հաճեցաւ փխ. հաճոյ թուեցաւ KLRZ թըւեցաւ ô թւե- ցաւ

11 b մինն (q մին l ամենեւին s ամին) փխ. սմին BCDEFGHRYhilo rt խորհրդոյ W խորհրդւոց ûlort հե- տեւիլ rt չիք վասն dhlo զձեռսն t սրբելոյ զձեռս l բարուոք ôcd բարոք befghloqr բարիոք V բարասք G չիք է

12 Sûb այսպիսեացն ô այսպիսեացս n այնպիսեաց abcdhiklmoprst ամ LRTXZafkmq հաղորդութեանն ô լինիցին

13 Qdl չիք ի d վաշխեն hlo վաշխսն ô աճախին e յաճաշեն ırt չիք եւ g զրկեսցեն Fbq զփոխատուն e զփոխատուսն l ի փոխառունս և ապա

14 hlo չիք ի վերայ իրացն, բաշխեն p բաժանեսցեն abdefghiklmopqr st զայն KLMQRSTXYZôcegp կա- րօտելոց (Ցասեւ կարաւտելոց)

15 û չիք զկնի... զանձինս t զկնի ի սէր քրիստոսի eg քրիստոս ասէ W միտեցուցաներ ô միտեցուցանեն q միտեցուցանել b մի ատեցուցա- նեն Ql մկրտեցուցանեն (b միկե- ցուցանել eg մի դարձուցանեն) փխ. միտեցուցանեն

եկեալ լուղղութիւն մերձեսցին առ մեզ, զայնպիսիսն ընդունին կանոնք եկեղեցւոյ։

ՆՀԸ (ՆՀԴ) Ժ. Կուսանաց որոց միանգամ խոստացեալ իցեն զվարս իւրեանց Քրիստոսի նուիրել եւ զգաստութեամբ եւ համեստութեամբ գնալ, ապա դարձեալ անկանիցին ի մարմնաւորական ախտս եւ անարգեսցեն զդաշինսն, զոր եդին առ Աստուած։ Եւ արդ, եթէ այլութիւն նուազ գտանի քան զկուսութիւնն, ապա յայտ է թէ եւ մեղանչել կուսին առաւել չար է, քան զայրւոյն։ Եւ արդ, տեսցուք այժմ զգրեալսն ի Տիմոթեայ ի Պաւղոսէ, զոր ասեն, թէ «Ի մանկամարդաց այրեացն հրաժարեա, զի յորժամ խայտան զՔրիստոսիւ, ամուսնանալ կամին. իսկ զդատաստանս ընդունին, զի զառաջին հաւատսն արհամարհեցին»,* իսկ եթէ այրին ընդ այնպիսի ծանր տանջանաւք, որպէս է որ ի Քրիստոս հաւատսն

*Ա. Տիմ. Ե. 11—12

1 eg յեկեալս op ուզզութիւն b յուզզութիւնն d յուզութեան rt մերժեսցին փխ. մերձեսցին o մեզս փխ. մեզ û զայնպիսին adfghiklm oprst այնպիսիքն cq զայնպիսիքն b զայսպիսիքն d ընդունեն hlo ընդունելի են l զոր ունին փխ. ընդունին L կանոնք ընդունին
2 hlo չիք կանոնք lJ յեկեզեցւոյ VYô cdefgbilor եկեզեցոյ q յեկեզեցոյ
3 g չիք խոստացեալ իցեն Lc է փխ. իցեն e են փխ. իցեն l չիք իցեն ABCDEFGHIJKNOPQRSTUVXY ZWônp իցէ û վարս իւր o իւրեանն
4 KLM նրւիրել Z նըւիրեալ b նուիրեալ ô սիրել փխ. նուիրել I չիք եւ համեստութեամբ
5 hlo եւ ապա b ապա... ի մարմնաւորական ջնջված է անրնրեռնելի uhlo անկանիցի acdefgikmpq rst անկցին or ի մարմնական ueg lq ի մարմնաւոր M ախ[տ]ս Uhlo ախտ km յախտս n ախտն hlo անարգեցին o անարգեն t չիք եւ, անարգեսցին
6 KLMQRSTXZô զդաջինքն NOVYWû bcdefhloq զդաշինս hlo որ bq չիք արդ BEFPi այրութիւնն N արութին
7 KL նըւազ ho նուազագոյն l նուազագուն lJû գտանիցի K քանի u և արդ... զայրւոյն՝ տող 8 կրկնված է IMQSVXWoûcdefghloq զըկուսութիւն hlo ապա ուրեմն յայտ է û յայտնի է փխ. յայտ է abcdefg hiklmopqrst չիք և
8 d կուսի b է չար Yabcdfrt զայրոյն ohloq զայրուն u զայրւոյն e զայրին g զանդ այրուն փխ. քան զայրւոյն R տեսցաք
9 o յայմմ b այժմն hlo չիք այժմ û գրեալ b զգերեալսն c զգրեալն Fôhcdefghlopqs չիք ի (տիմոթեայ) k չիք ի տիմոթեայ ի L ի տիմոթիեայ adms տիմովթեայ b տիմէթիայի q տիմէթիա cfg տիմովթիայ r տիմոթիայ hlo տիմոթէի i տիմոթէոս Y տիմոթէա hlo որ առ փխ. ի (պաւղոսէ) b չիք ի (պաւղոսէ) hlo պաւղէ k չիք ի պաւղոսէ զոր ասեն o զաւր hlo ասէրն Uun չիք ի (մանկամարդաց)
10 d մտրդամանկաց e մանկայմարդկաց h մարնկայմարդաց Yhlo այրեաց hefghq հրաժարեաց o որժամ bq խոստացան փխ. խայտան i ընդ քրիստոսիւ û քրիստոսի. b զքրիստոսիւն S զքահանայիւ փխ. զքրիստոսիւ
11 bk զդատաստանսն ho զդատաստանն l զզատաստան KLMQRST XYZô ընկալցին փխ. ընդունին
12 Mû զհաւատսն hp հաւատն o զհաւատս l զհաւատս աստուծոյ արհամարհեցին kms արհամարհիցեն
13 abcdeghkmopqs այսպիսի t այսպիսիս b ծանտրն f ծանրր kl չիք ծանր abcdegbiklmopqst տանջանաւք է որպէս է (hlo որչափ) DGH որ ասէ փխ. որպէս է h չիք ի, զքրիստոսի hq քրիստոսի ôûbdiq հաւատս eghlo զհաւատսն f զհաւատս

ունին՝ անարգեն։ Եւ զի՞նչ ինչ կարեմք մեք զմտաւ ածել յաղագս կուսին յանցանաց, որ նոյն ինքն է հարսն Քրիստոսի, եւ սպաս ընտիր եւ նուէր Աստուծոյ կոչեցեալ։ Ապա յայտ է, թէ այրին որպէս զաղախին ապականեալ դատապարտի, իսկ կոյսն ընդ դատաստանաւք շնացելոցն անկեալ կայ։

ՆՀԹ (ՆՀԸ) ԺԱ. Իսկ զհաւատաւորացն պոռնկութիւն մի ոք համարեսցի լամուսնութիւն, այլ մանաւանդ լափշտակել զնոսա յանպիսի շաւշափմանէ, քանզի այսոքիկ իմաստք եկեղեցւոյ աւգտութեան զգուշութիւն գործեն եւ զմէնջ հերձուածողացն բռնահարութիւն ոչ գտանել։

ՆՁ (ՆՀՁ) ԺԲ. Որք ի յափշտակութենէ ունին զկանայս իւրեանց՝ պարտ եւ արժան է որոց յառաջագոյն խաւսեալ էր փութալ եւ առ ինքեանս առնուլ. իսկ որովհետեւ այնպիսի պատահումն դիպեցաւ՝ պարտ եւ արժան է ի բաց որոշել զնա եւ տալ առաջնոյն իսկ որում

1 irt ունէին hlo չիք ունին o անարգին L ոչ փխ. ինչ IJKQSXYZôûb dm չիք ինչ cd զմաաւ ածել մեք NOUWôeg չիք մեք ot ածել զմտաւ u ածիլ

2 hlo կուսի l ցանցանաց b յանցանացանաց eg անցանաց t ինքն հարսն է ır չիք է R հարան l հարս eg քրիստոս H ապա փխ. սպաս

3 Z ըսպասընտի l սպառընտիր. hlo չիք եւ. KLg նըւէր o նայէր փխ. նուէր L յաստուծոյ rt չիք աստուծոյ, նըւէրակացեալ փխ. նուէր կոչեցեալ û յա[յ]տ է hlo չիք յայտ է Vhlo եթէ o յայրին irt չիք այրին

4 hlo չիք որպէս գագախին c ախախին b գատայպարտի hlo գատապարտեալ ապականի իսկ irt գատապարտեսցի q կուսն Ll չիք ընգ rt գատաստանաւ

5 MYbcdefghinpqt շնացելոյն

6 c զհաւատկորացն hlot զհաւատաւորաց բացի ikmprs-ից մնացած Չեռերը հաւատաւորացն Who պոռնկութիւնն befgkmpqs զպոռնկութիւն c զպոռընկութիւնն X չիք պոռնկութիւն, մեօք փխ. մի ոք U չիք մի ոք... յամուսնութիւն eg արհամարհեսցի Yôho ամուսնութիւն l յամուութիւն փխ. յամուսնութիւն

7 B այգ g մանաւան acdkps ի յափըշտակել ô ափշտակել b յափշտակեալ oeghnr այնպիսի bq յայսպիսի bp շաւշափմանէն c շօշափմանէն rt շաղախմանէ փխ. շաւշափմանէ

8 efgq այսոք s զայսոսիկ kmp զայսոսիկ է իմաստք hlo եւ յեկեղեցոյ (l եկեղեցոյ). Yôbcefgikpqr եկեղեցոյ KLMQRSTXYZhlo օգտութիւն (Ցաև աւգտութիւն) ł օգնութեան Y զգուշութեանն hlo զգուշութեան

9 ho գործ irt գործէ F մէնջ ôkl զմէջ (bq ի մէջ) փխ. զմէնջ Zhlo հերձուածողաց b ոչ բռնայհարութեան գտանել d բռնայհարութիւն egq ոչ բռնահարութեան ոչ գտանել f ոչ բռնահարութիւն ոչ

10 d գտանէ

11 irt որ U ի յափշտակութեան bnq ի յափշտակութենէն no ունիցին b ունին կեանս կանայս egq կանայս begmq պարտ է և արժան է (egn չիք է)

12 Joûl առաջագոյն o խօսել bcdf gqs խաւսեցեալ irt խօսեցեալն F փութառ p չիք առ A ընքեանս

13 P յայնպիսի efg այնպէս i այնպիսին b այն փխ. այնպիսի KLQRT XYZô հանդիպեցաւ փխ. դիպեցաւ beq պարտ է hlo չիք պարտ և

14 e և արժանի f չիք և արժան l յառաջագոյնս և տալ (J յառաջագո զնա և տալ) փխ. որոշել զնա և տալ ô որ[ոշ]ել u չիք որոշել զնա IYhlmot յառաջնոյն hlo չիք իսկ û չիք իսկ որում... մեկնացուն՝ էջ 344 տող 1-ին ho յորում

խաւսեալն էր եւ միաբանել ընդ այնմիկ յորմէ մեկնեցաւն։ Ապա եթէ ոչ առցէ յանձն՝ ի տան իւրում նստցի. եթէ եղբարս ունիցի կամ քորս կամ այլ ինչ ազգատոհմ զոք, մինչեւ այցելութիւն եղիցի նմա ընտրութեամբ քահանայից, զոր յետ չորից ամաց սովորութիւն է կանոնի որպէս զպոռնիկն մերձ լինել առ ի լսել զաւրհնութեան ձայնս հանդերձ լալով եւ արտասուաւք. եւ յառաջին աղաւթիցն ի բաց մերժել զնոսա, իսկ երկրորդ անգամ մերձեցուցանել զնոսա ի լսելութիւն, իսկ յերրորդումն՝ յապաշխարութիւն, իսկ չորրորդ անգամ ի զուգաւորութիւն ժողովրդեանն, որպէս ղի բարւոյ հաղորդութեանն արժանաւորք լիցին։

ՆՁԱ (ՆՀԷ) ԺԳ. Վասն երիցանց, որ յանարժան եւ յանպատեհ ամուսնութիւնս անկեալ են, պարտ է ի վերայ այնպիսեացն սահմանադրութիւնս առնել, այնպիսի ինչ աթոռակցութեան արժանաւորս առնել ընդ

1 QRaegist խօսեցեալն (Եւսէ. խաւսեցեալն) hlo խաւսեալն իսկ էր ôbp միաբանեալ c եւ մի միաբանել h յայնմիկ ô որմէ irt որ փխ. յորմէ ô մեկնեցայւն hlo մերժեցան փխ. մեկնեցաւն Y եթէ ապա hlo իսկ ապա

2 CDGHWabcdeigbklmnopqs թէ ô առնէ dl յառցէ o զանձն KLX Z նըսաիցէ MQRSTYo նստիցէ KYrt եղբայրս acdefghklmops եղբայր bq եղբայր որ ունիցի W չիք ունիցի

3 IJKVYôbdeghimopqrt քոյրս KMQS TZ քուրս q կամ քոյրս կրկնված է hlo ես կամ (այլ) F այղ o սայլ û չիք ինչ BCDEFGHIKRTYabcd kmps ազգատոհմն o տոհմք r ազգատոհմը U չիք ազգատոհմ զոք մինչև U և այցելութիւն dl յայցելութիւն

4 rt ընտրութեամբ և (r չիք և) այցելութեամբ քահանայից V քահանայիցն irt զորս DGHN հետ ôul եա abcdefgikmpqrst երից f ամանց l չիք ամաց

5 ô կանոնից befgq կանոնաց hlo կանոնացն Yhlo զպոռնիկ n զպոռնկի ôt լինիլ Y չիք առ hq իս փխ. ի o լսե Y զօրհնութեանն dhlo զաւրհնութիւն ı զաւրհնութեանց

6 û զձայն b ձայնն hlo չիք ձայնս p չիք հանդերձ bq լալաւք ô արտասվօք û արտասուօք hlo չիք և արտասուաւք eg չիք եւ (յառաջին) IMblt առաջին q յառաջի KLQRS TXYZô չիք յառաջին KLMRSTXZ Wbhloq յաղօթիցն (Եւս. յաղաւթիցն) Y յաղօթից

7 ô ի բաց մի մերժիլ b մերժեալ Rbd չիք իսկ V երկրորդն p յերկրորդ Qo երրորդ (h երորդ) փխ. երկրորդ

8 IJSegit երրորդումն Oq երորդումն r յերրորդում F յերկրորդումն (ho երկրորդումն) փխ. յերրորդումն bd չիք յերրորդումն u երորդումն անգամ ապաշխարութիւն CDIJK LMQRSTXZôceghiloprt ապաշխարութիւն bd չիք յապաշխարութիւն Y և փխ. իսկ

9 Q չորրորդումն Y չորրորդումն e անգամն abcdefghlklmopqrst ի կարդաւորութիւն փխ. ի զուգաւորութիւն uirt ժողովրդեան q չիք որպէս զի... հաղորդութեանն ocefg rt բարոյ bd ի բարոյ

10 CGIJKLMNQRSTUXZWôûbdlıknop st հաղորդութեան g և հաղորդութեանն hlo արժանասցի, չիք լիցին

11 d իրիցեանց k իրիցանց b իրանց փխ. երիցանց abcdefgikmpqrst որք IJKLMQRSTXYZôûhlort անարժան Y չիք եւ IJKoûhlort անպատեհ Y պատեհ abcdefgkmpqs յանպատեհ (kq անպատեհ) եւ յանարժան (e անարժան) Vb յամուսնութիւնս irt ամուսնութիւն

12 h չիք ի վերայ n այսպիսեանց l այնպիսոյն p յայնպիսեացն t այնպիսեաց d սահմանայդրութիւնս ilrt սահմանադրութիւն

13 NOW ունել (d տոնել) փխ. առնել KLMRSTXYobfhloq այսպիսի Z չիք այնպիսի... առնել KLRSTXYô աթոռակցութեանս MQ աթոռակցութիւնս b աթոռակցութեամբ d արժանաւոր r արժանաւորսն

այլսն միայն։ Իսկ յայլմէ սպասուէ պաշտամանն ի բաց հրաժարել եւ աւրհնիլ յայլոց անտի եւ իւրոց յանցանացն հոգ տանել եւ ոչ եթէ աւրհնութիւն ումեք բաշխել, քանզի անպատեհ է նմա զայս առնել, վասն զի տրտումն կալ յաւրհնութեանն փոխատրութիւն է այնմ յանցանաց. իսկ նա որ ոչ ինքն զայս ունի զոր կորոյս ի տգիտութենէ յանցանաց իւրոց. զիա՞րդ այլոցն զայս պարգեւել կարիցէ. նաեւ ոչ զմարմինն Քրիստոսի իշխանութիւն է այլոց բաշխել եւ ոչ յայլ ինչ սպասաւորութիւն մերձենալ եւ ոչ յեկեղեցւոջն համարձակապէս աւրհնել, այլ բաւական լիցի նմա աթոռակցութիւնն միայն մինչեւ թողցէ նմա Քրիստոս զանգիտութեանն զյանցանսն։

ՆՋԲ (ՆՀԸ) ԺԴ. Իսկ այնոքիկ որ զիւրեանց ապականեալսն կանայս առնուցուն, այնպիսեացն յայտագս յառաջագոյն ապականութեանն պարտ է

1 eg յայլսն Ն այսմ փխ. այլսն rt չիք իսկ A յայզմէ DGHJô այլմէ X սըպասըւէ o սպասէ Yg սպասաւորէ hlo սպասու Z պաշտաման bq պաշտպանն ǭ պաշտմանն km հրաժարէ u պաշտաման է ի բաց

2 g աւրհնութիւն l աւրհնի n աւրհնել r յօրհնիլ M այնոց IJKLQRSTYZ ôeghlor այլոց b այտի փխ. անտի h իւրոցն ւ յիւրոց lot իւրոյ r յիւրոյ oeg անցանացն ûs յանդանաց Yôbo տանիլ

3 p թէ bcefgq աւրհնութիւնս r յօրհնութիւն rt ուրեք փխ. ումեք J անպահեհ է cl չիք է BCDEF GH նորա փխ. նմա Sô չիք զայս

4 r չիք զի o զի օրհնութեան տրտումն կալ VWbqrt տրտում V կա b կայօ d ընկալ փխ. կալ IMQSXu աւրհնութեան (Յաւ. օրհնութեան) JKLRTYZqt օրհնութեանն (Յաւ. օրհնութեանն) UVWbdhlno յաւրհնութեան kmps յուրախութեանն (eg յաւուրն 6նութեան) փխ. յաւրհնութեանն l փոխատրութեան n փոխագրութիւն l չիք է

5 Sôhılmopqs յայնմ b այնմն ôeglo qr անցանաց d յանցանացն q ինք r ոչն hl որ փխ. զոր d չիք զոր Yeg կորուս bq կորուսի

6 R ի տգիտութեանն է d ի տգիտութիւն է ôeg անցանաց d յանցանացն A այդոցն ûlot այլոց b յայլոցն cd այլոցս h յայլոց q զայլոցն r չիք զայս hlo պարգեել զայն ghlo կարէ

7 Qû զմարմին q զմա[րմին?] l ե փխ. նաև l մարմինն d քրիստոսի... իսկ այնոքիկ որ՝ 12-րդ տողը պատռվել ընկել է lb իշխանութենէ ır իշխան է t իշխէ KLMQRSTXYZ իշխանութիւն ունի բաշխել այլոց hlo ունի փխ. է ôk չիք է o բաշխել այլոց hlo տալ փխ. բաշխել

8 o և ոչ այլ կրկնված է IJKLMQRST VXZoûbeghilopr այլ q ինչս bort սպասաւորութիւնս ABCDEF GHINU մերձանալ Yô եկեղեցոջն ûhl յեկեղեցւոջ c յեկեղեցոջն o յեկեղեցոյ befgq համարձակապէս յեկեղեցոյ (bq յեկեղեցոյ)

9 h աւրհնիլ BU այդ IMQSXWoûeg hoq աթոռակցութիւն b աթոռակցութեամբ l յաթոռակցութիւն

10 Hbeg մինչ k չիք նմա RXY չիք քրիստոս IJMQRSUXWôuefginp qrt զանգիտութեան ho զանգիտութիւն l զանգիտութիւնն b չիք զանգիտութեանն

11 NSôeg զանցանսն un յանցանս hlo յանցանացն ps զանցանս BC DEFGHRVq զյանցանս b չիք զյանցանսն

12 l վասն փխ. իսկ bq այնոքիկ են (q է) որ Yôûc որք ôt ապականեալն ûbcır ապականեալ d ապականեալսն պատռվել ընկել է b կանայսն hlo կին ôhlo առնեն g առնուն

13 Y յայնպիսեացն b այսպիսեացն ô աղագս n յաղագս աշ լուսանցքում hr չիք յաղագս ôel առաջագոյն q յառաջագոյն IMQSXW oûbln ապականութեան r ապաշխարութեան (t ապաշխարութեանն) փխ. ապականութեանն irt չիք պարտ է։

պատուհաս կրել. իսկ վասն ամուսնութեանն ներումն թողութեան ունին։ Ապա եթէ այրն կամ կինն դարձեալ անդրէն ի նոյն դարձցին, այրն ունի իշխանութիւն զկինն մերժել, իսկ կինն ոչ ունի իշխանութիւն ի վերայ առնն։

ՆԶԳ (ՆՀԹ) ԺԵ. Վասն յափշտակողաց կանոն ինչ այնպիսի ի սկզբանէ ի վաղնջուց ոչ ունիմք, այլ ի մերմէ մտաց հաճոյ թուեցաւ այսպիսի ինչ կարգս յաւրինել, որպէս թէ Գ ամեան ժամանակաւ զյափըշտակողսն արտաքոյ աղաւթից լինել, զոր ոչ է իսկ պարտ անուանել ոչ գողութիւն եւ ոչ ապականութիւն ինչ, այլ անձնակամակ յաւժարութիւն. զի զայն իշխեցին գործել եւ ոչ հոգացան վասն իւրեանց կենաց, որ արձակեալն է՝ յայտ է թէ ապականեալ է եւ շուն կոչի։

ՆԶԴ (ՆԶ) ԺԶ. Որք միանգամ հրաժարեալ ի րաց մեկնեցան յարանց իւրեանց եւ աններեւոյթ եղեն եւ յառաջ քան զմահն ընդ այլս գնացեան՝ շնացողք են։

1 irt պատուհաս ինչ կրել CGIJKLM QRSTUXYZWôûbdlnq ամուսնութեան QYl թողութեանն

2 abcdefghiklmopqrst եթէ (chlops թէ drt չիք եթէ) դարձեալ (e դարչեալ) այրն (b յայր q այր) կամ կինն (d կին) անդրէն ô յայրն l կին K չիք դարձեալ անդրէն ի նոյն gl դարձին h դարձցի

3 bqr այր dk իշխանութիւնն r իշխանութեանն ad զկին dfr կին h կինն (մերժել)

4 KLMQRSTVXYZûbcdeghloqrt առն o առն իւրոյ

5 eg իսկ փխ. վասն q չիք վասն ôeg ափշտակողաց lo յափշտակողացն p զյափշտակողաց ô կանոնան hlo չիք ինչ Iûbdhloq այսպիսի eg այնպիսին t այնպիսեացն Qû ի սկզբանն է hlo չիք ի սկզբանէ ô (ի ոկզբանէ) և ի ûb չիք ի (վաղնջուց)

6 NOW ի վաղընջուցն J ի վաղընջուց b ի զվաղնջուցն L ի վաղնջուց կանոն ոչ ունիմք b ոչ ունիք BF այգ kms զի փխ. ի h չիք ի lrt ի մեր K ի մերմէ հաճոյ թըւեցաւ մտաց h հանց փխ. հաճոյ LZô թըւեցաւ F այսմիսի

7 û կարգս ինչ o գարքս Nôû օրինել hlo աւրինել b յաւ[րին?]ել Yq ամեայ h ամեայն ք ժամանակեաւ ô զափշտակողսն g զափշտակօղսն e զատըշտակօղսն u յափշտակողսն rt զյափըշտակեալսն

8 KLQRSXYZô արտաքս N տրտաքոյ bn յաղաւթից g եկեղեցոյ փխ. աղաւթից ô լինիլ l որ ho չիք զոր t ոչ իսկ պարտ է NOWhlo պարտ իսկ ôb պարտ է r պարտ է անուանիլ ô առնել փխ. անուանել û չիք անուանել

9 abcefgikmpqrst չիք ոչ (գողութիւն) d ոչ գողութիւն... ապականեալ է պատռված է և րնկած rt թողութիւն փխ. գողութիւն h գողութիւն ինչ այլ և ոչ lo չիք և (ոչ) BC այգ Q չիք այլ ût անձնակամ beg անձնակամաւ cfs անձնկամակ bk mo յանձնկամակ i անձնակամաց l յանձնակամա q անձնկամայ r անձակամայ

10 ô օժարութեամբ bq յաւժարութեամբ Gq յիշխեցին beg յիշեցին փխ. իշխեցին ûhlo հոգացին

11 t կենաց իւրեանց Yblq կենացն c կանանց փխ. կենաց Veglrt արձակեալ l չիք է (յայտ է) c չիք յայտ է h և թէ lo եթէ U չիք է (թէ) b ապականեալն է q յապականեալն է r յապականեալ է

12 MST գոչի eg գոչի նոքա

13 Zacfhlklmoprst որ h միայնգամ ô հրաժարեցան e հրաժարեալ է ի րաց ô մեկնեալ hlo մերժեցան փխ. մեկնեցան egq արանց

14 hlo աներեւոյթք r յաներեւոյթ o չիք եւ (յառաջ) lo առաջ ô քան զմահն առաջ ընդ այլ b զմահ AIJ KLMNOPQRSTUVXYZW այլ ûhlo այլում bkmps այլոց q այլսն

15 Y շնացօղ o շնացեալք o շնացող b ապա շնացողք Y եղեն փխ. են

ՆՁԵ (ՆՁԱ) ԺԷ. Իսկ որ այնուհետեւ մեղանչեն կղերիկոսք՝ յաշտիճանէն ի վայր անկցին եւ ժողովրդեանն հաղորդութիւն մի իշխեսցեն բաշխել, քանզի չեն նոքա առանց վրէժխնդրութեան։

ՆՁԶ (ՆՁԲ) ԺԸ. Իսկ կին եթէ ի ճանապարհի ծնցի եւ լուղացեալ անփոյթ առնիցեն զմանկանէն՝ ընդ մահապարտս անկցի այնպիսին։ Իսկ զշնացող կանայսն, մանաւանդ եթէ անուանիք իցեն եւ յառաջագոյն երկիւղածք կոչէին, որպէս զի մի՛ հրապարակատեսք լինիցին՝ զայս եւ հարքն մեր չհամարեցան, որպէս զի մի պատճառք մահուան նոցա յանդիմանութիւնն եղիցի, այլ պարտ է նոցա արտաքոյ հաղորդութեան կալ, մինչեւ լցցեն զժամանակ ապաշխարութեան իւրեանց։

ՆՁԷ (ՆՁԳ) ԺԹ. Իսկ կին եթէ թողցէ զայր իւր եւ բաժանեսցի ի նմանէ եւ կամ այր զկին իւր, պարտ է հաւաստեաւ քննել եւ ի վերայ հասանել եւ տալ նոցա ներումն ի ձեռն ապաշխարութեան։

ՆՁԸ (ՆՁԴ) Ի. Իսկ աղջիկ ոք թէ արտաքոյ կամաց հաւր իւրոյ այլում հետե-

1 hlo մահու չափ փխ. այնուհետեւ o կղերիկոսունք q կղիրիկոսք n քահանայք փխ. կղերիկոսք ձախ լուսանցքում DEGIJLMNORSXYZ Wûcdeghilqrt յաստիճանէն ôo աստիճանէն k յոշտիճանաց ps յաստիճանաց l չիք ի

2 ûhklmo ժողովրդեան ô իշխեսցին

3 JLXY վրէժխնդրութեանն hlo վրէժխնդրութեանց

4 A կին վճասված է DGHô կինն bq եթէ կինն n կին որ եթէ U որ փխ- կին t կին յղացեալ եթէ g չիք ի ho ճանապարհ acdhklmo ps չիք եւ STUVXôueps յուլացեալ n ուլացեալ r յղացեալ t չիք յուզացեալ X անփութ

5 hlo արասցեն փխ. առնիցեն Y զմանկանէն առէն ընդ n զմանկանէն զի մկրտեսցի ընդ՝ «զի մկրտեսցի» ձախ լուսանցքում Lceghoqt մահապարտսն b պարտոն փխ. մահապարտս MQRX անկցին bq անկանիցի KLQRSTXYZô այսպիսին M այսպիսի

6 X շնացօղ ûq շնացող d շնացաւ զկանայսն hlo կանայս բացի A-ից մնացած Ձեռ-երբ զշնացաւզ d մահու անկիցեն փխ. մանաւանդ... իցեն ûabcefgikmpqrst թէ IJKLM NOPQRSTUVXZôn անուանի Wû անուան ho անհաւանիք փխ. անուանիք dg չիք եւ ô առաջագոյն

7 BCDEGHc երկեղածք o կոչին km ps ոչ էին (g էին) փխ. կոչէին u հրապարակական ասք b հրապարակասեs hlo հրապարակատեսակք եղիցին (l եղիցի) Y զինիցին

8 oh հայրքն c հարք befgq չհրամայեցին փխ. չհամարեցան hlo պատճառ մահու

9 M անդիմանութիւն W յանդիմանութեան IJSVXôûbdlkmnpqrst յանդիմանութիւն B այզ t յարտաքոյ

10 GXYhlops հաղորդութեանն Y փալ ôbdq կեալ p կացցեն l չիք կալ KZ մինչ r մինչ չև o լցցեն?] rt լցցին eg ցուցցեն փխ. լցցեն bq չիք լցցեն BCDEGH զժամանակ ôûh ժամանակ lo ժամանակս q ցժամանակս d զժամն փխ. զժամանակս BEFGKLMTYZ ապաշխարութեանն d կռապաշտութեան փխ. ապաշխարութեան

11 G իւրոց

12 RXYôbq կինն c զկինն MWd եթէ կին o եւ կամ յայրքն թողցեն զկինս իւրեանց ûiq զայրն eg բաժանիցի H չիք ի eg չիք եւ (կամ)

13 t զկինն g հաւաստեաւ քննել պարտ է եւ l հաւաստեաւքն, չիք քննել q զեր հասու լինել փխ. ի վերայ հասանել b հասու լինել փխ. հասանել

14 r չիք եւ E չիք ներումն abcdefgkm pqrst չիք ի ձեռն JYWôh ապաշխարութեանն

15 befghloq իսկ եթէ աղջիկ (befg աղջիկ) RXYacdikmprst եթէ Uô չիք թէ n յարտաքոյ A կամաց վճասված է b կամացն d այլումն

ւեսցի՝ ի պոռնկութիւն համարեալ է. իսկ ապա թէ եկեալ հաշտեսցի ընդ ծնաւղս իւր՝ չէ պարտ իսկոյն վաղվաղակի ընդունել զնա յեկեղեցի, այլ զերեամ մի ընդ պատուհասիւ առնել զերկոսեան, զի որ կեալ ընդ շնացողի՝ շնացող է զամենայն աւուրս կենաց իւրոց։

ՆՁԹ (ՆՁԸ) ԻԱ. Իսկ եթէ ոք լղախնանց արտաքոյ կամաց տեառնն իւրոյ ամուսնասցի՝ ի պոռնկութիւն համարեալ է. իսկ եթէ համարձակութեամբ յայտնի առնուցու՝ ամուսնութիւն համարեալ է, եւ ոչ եւս հաստատուն լինի իշխանութիւն տեառն իւրոյ ի վերայ նորա։

ՆՂ (ՆՁԹ) ԻԲ. Որք յայրութեան են՝ իշխանութիւն ունին զուգել ընդ ում եւ կամին*. առանց ըստգտանելոյ մի՛ ոք մեկնեսցէ ի միմեանց զնոսա, զոր եւ առաքեալն ասէ. «Ջհամարեալ շուն, եթէ լինիցի առն այլում»**։

ՆՂԱ (ՆՁԷ) ԻԳ. Իսկ որք միանգամ արտաքոյ կամաց որք իշխեսցեն նոցա՝

* Հմմտ. Ա Կոր. Է. 39, Հռոմ. Է. 1—3 ** Հռոմ. Է. 3

1 G չիք ի hio է նմա իսկ dhlo չիք ապա rt եթէ ապա NOVYWacd efghiklnopqs եթէ öbm չիք թէ
2 co զծնաւղսն r ընդունիլ
3 b զնոսա (c զայն) փխ. զնա lJSô br եկեղեցի ı ւեկեղեցիս q յեկեղեցին 8F այղ Fp չիք այլ R չիք այլ... առնել ô զերկեա (ս ամ b զրկեամ l զերկեամբ) փխ. զերեամ ır զերկամ բացի AU-ից մնացած ձեռ-երը զերկեամ hlo չիք ընդ bq այլ փխ. առնել Kôhcef gqt զերկոսեանն adps զերկոսին hlo զերկոսինն
4 u իսկ փխ. զի ô չիք զի abcdhklmo pqrst կայ l շնող փխ. շնացող է h շնացող է նա բացի A-ից մնացած ձեռ-երը շնացաւղ է hlo ժամանակս փխ. աւուրս
5 r իւրեանց b իւրոց այսպխսիւ
6 deg չիք ոք GlJ աղախնանց M աղախնացն NOW յաղախնեացն Qcfkmoqs յաղախնաց p աղախնաց UVı յաղախնայց Yht յաղախնոյ ô աղախնեաց ueg աղախնոց b յազգանաց dn յաղախնեաց r յաղախնացն dn յարտաքոյ g կացաց BCDEFGHIJKLUYb տեառնն l չիք տեառն, իւրոց
7 o չիք ի IRXY չիք իսկ եթէ... համարեալ է cq թէ bd չիք եթէ n յայտնի համարձակութեամբ
8 F յայտն o այտնի kmps յայանի առն առնուցու ô առնիցէ hlo առնուցու dեg յամուսնութիւն l չիք է
9 rt եւ է (r չիք է) հաստատութիւն Z չիք հաստատուն Jüchlo լիցի d լինել rt չիք լինի t իշխանութեան b մեր փխ. նորա
10 P ոյք (c որ) փխ. որք S այրութեան են Y յայրութեանն են hlo յարութենէն b յարութեան (t յարուքն) փխ. յայրութեան X ունի dr ունել o զողել bd զուգին cefgkinoqt զուգիլ ogq չիք եւ
11 hlo կամեսցի d առանցս Wafgkm pr ստգտանելոյ t ըստգտանաց hlo ըստգտանելոյ են մի b ընդ սուտ զտանելոյ (q սուտ գտանելոյ d ազխտանայոյ) փխ. ըստգտանելոյ t մեկնել զնոսա ի միմեանց իշխեսցէ զոր եւ Y ի միմիանց b ընդ փխ. ի cdeghlo զնոսա ի միմեանց (eg ի միմեան) kmps չիք ի միմեանց
12 բացի LYobdeghq-ից մնացած ձեռ-երը առաքեալ acdefghiklmo pqrt ասէ թէ Nû չհամարել d համարեալ q չհամրեալ b չիք չհամարեալ... այլում c թէ i լիցի
13 Yd այլումն
14 bd որ փխ. որք (միանգամ) M արտաքս ô արտաքս n յարտաքոյ b որ (իշխեսցեն) V իշխեսցես X իսխեսցեն Ycirt իշխեն hlo իշխենն m չիք նոցա

ամուսնանան, ի պոռնկութիւն համարեալ է. ապա եթէ հրաման առցէ ի նոցանէ, յայնժամ հաստատի ամուսնութիւն նոցա։

ՆԴԲ (ՆՁԸ) ԻԴ. Որ ոք հարուածովք մահու հարկանիցէ զընկեր իւր՝ սպանող է. այնպիսւոյն վրէժխնդրութիւն եղիցի։

ՆԴԳ (ՆՁԹ) ԻԵ. Եթէ ոք ի սարկաւագաց ընդ հեթանոսի պոռնկեաց՝ անընդունելի է եկեղեցւոյ. ապա լեռ Է ամի ընկալցին զնա ի հաղորդութիւն, վասն զի լալոնի եցոյց զժամանակ ապաշխարութեան իւրոյ։ Որոց միանգամ զանուն Քրիստոսի յանձինս իւրեանց առեալ է եւ զգործ քրիստոնէութեան թշնամանեն, ոչ ինչ աւգուտ է նոցա ի կոչմանէն։

ՆԴԴ (ՆԴ) ԻԶ. Եթէ ոք կին զայր իւր թողեալ եւ այլում եղեալ առ տգիտութեան եւ դարձեալ վերստին յառաջին այրն իւր դարձցի, ի պոռնկութեան համարեալ է, բայց սակայն վասն տգիտութեանն ոչ է նմա իշխանութիւն ամուսնանալ, այլ քարւոք զի այնպէս կացցէ։

1 hlo չիք *ի* R *ի պոռնկութի[ւն]* k *ի պոռնկութեան* û *համարելի է* bclqt *թէ* F *հր[ամ]ան* r չիք *հրաման* u *առցէ հրաման*

2 t *առցէ ի նոցանէ հրաման* b *հարսանասցէ* փխ. *հրաման առցէ* hlo *առցեն* q *առնիցէ* e *ցէ* (g *իցէ*) փխ. *առցէ* d *այնժամ* c *յայնմ* փխ. *յայնժամ* Jûbhpq *հաստատեսցի* X *ամուսնութիւնն* p *նորա* փխ. *նոցա* g *յայնժամ համարեալ եղիցի ամուսնութիւն նոցա.*

3 Ò *իսկ որ որ* Vüi *որք* (ad *որով* ir *որովք*) փխ. *որ ոք* hlno չիք *ոք* acfh klmopq *հարուածով* d *հարվածով* Vabcdefghklmopqs *հարկանէ* Sôg kns *զնկեր* clo *զընկերն* h *զնկերն* c *սպաննաւղ է* U չիք *սպանող է* բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը *սպանաւղ է*

4 G I KLMQTVYZWôûabcdefghilopqrt *այնպիսոյն* Jl *վրէժխնդրութիւնն* Ym *լիցի*

5 d *իսկ եթէ ոք* b չիք *ի* Ld *պոռընկեաց* Yi *պոռնկեցան* q *պոռընկեցան* bcg *պոռընկեց* cho *պոռնկեցաւ* l *պոռընկեցօ* rt *պոռընկեցան ընդ հեթանոսի ընդունելի է*

6 Un չիք *է* Yoabcefghiloqr *եկեղեցոյ* n *եթէ* փխ. *լեռ* begq չիք *լեռ* YW *եօթն* ABCDEFGHIJKLMNO PQRSTUVXYWôûn *ամին* I *ամ* hlo *ընկալցի* i *ընկալցեն* a չիք *ի*

7 ô *ալանի* Q *եցուց* Y *զժամանակն* û *ժամանակ* abcdefgkmpqs *զժամանակս* ï *ապաշխարութեանն* hlo *սրբութեան* փխ. *ապաշխարութեան*

8 U *որոյ* YWomnq *զանունն* efg *քրիստոնէի* q *քրիստոնէ* olo *անձինս* G *իւրոց* hlo *ընկալան* փխ. *առեալ է*

9 nt *են* փխ. *է* UYq չիք *է* NO Wd *զգործս* JYt *քրիստոնէութեանն* u *քրիստոնէական* ks *քրիստովնէութեան* h *թշնամեցին* lo *թշնամանեցին* p *թշնամանեւ* bq *եւ ոչ* i *զի ոչ* Y չիք *նոցա*

10 Gp *ի կոչմանէ* Y չիք *ի կոչմանէն*

11 b *թողեալ է եւ* A *այզում* X չիք *եւ այլում եղեալ* Irt *եղեալ այլ առ* hlo չիք *առ* FY *տգիտութեանն* bhloq *տգիտութեամբ* N *գիտութեան*

12 dkmps չիք *եւ* IKVeg *վերըստին* ôh lo չիք *վերստին* abcdefgkmpqs *յայրըն* (b *յայր* eg *այրն*) *իւր դարձցի* (begqs *դարձի*) *յառաջին* (g *առաջին*) ôûhlo *առաջին* irt չիք *յառաջին* Yr *այր* l *յայր* n *յայրն* t *ի յայր* hlo չիք *իւր* ô *դարձցէ* FWabefghlklmopqrst *ի* (begiq չիք *ի*) *պոռնկութիւն* KNOPRTZ *ի պոռնկութեանն* ô *ի պոռնկութենէ* cd *համարեալ է ի պոռնկութիւն*

13 IJQSXWôûbdefghlnopq *տգիտութեան* acdkmps *չէ* CDGH *են* փխ. *է*

14 hlo չիք *նմա* cirt *իշխանութիւն նմա* as *ի շնութիւն* փխ. *իշխանութիւն* d *ամուսնանալոյ իշխանութիւն* BF *այզ* ô *բարւք* beglqrt *բարիոք* Ydho *բարիոք է զի* p *այսպէս* c *բարւք է զի*

ՆՂԵ (ՆՂԱ) ԻԷ. Իսկ որ միանգամ լռանէ իւրմէ թողեալ է կին ոք, ըստ իմում բանիս այսպէս համարիմ եթէ լաւ է, որպէս եւ ասացն իսկ Տէր, թէ «Որ հանէ զկին իւր առանց բանի պոռնկութեան՝ նա տայ նմա շնալ»*, իսկ կինն եթէ պահեսցէ զանձն իւր եւ «Ոչ եղիցի առն այլում, ոչ կոչի շուն»**. ապա ուրեմն յայտ է եթէ եւ այրն ընդ պատուհասիւ է եւ կինն առանց ընտգտանաց, զի պահեաց զբանն տեառն Յիսուսի եւ ոչ կոչեցաւ շուն, զի ո՛չ միաւորեցաւ ընդ առն այլում։

ՆՂԶ (ՆՂԲ) ԻԸ. Որ առ հարկի պոռնկութիւնք ինչ գործիցին՝ առանց պատժապարտութեան եղիցին, քանզի ոչ ի կամաց եղեւ, այլ ակամայ։ Սոյնպէս եւ աղախին եթէ բռնադատեսցի ի տեառնէ իւրմէ՝ առանց պատուհասի եղիցի։

ՆՂԷ (ՆՂԳ) ԻԹ. Որ զկուսութիւն խոստացեալ է պահել եւ անկցի ի խոստմանէն եւ շնայցէ ընդ ումեք, նոյնպէս եւ որ զմոնազնութիւն

*Մատթ. Ե. 32 **Հռոմ. Է. 3

1 b միայնգամ Sop առնէ 1 յառն H իւրմէն gh չիք է d ընդ փխ. ըստ b իւրում փխ. իմում

2 bd բանիւ hiort բանից l բանի abcd efgbiklmopqrst թէ hlo իցէ փխ. է, ûhlo չիք և KLMQRSTXYZôû abcdefghiklmopqrs ասաց t չիք ասացն MQRSTXYZor չիք իսկ abd efgkmpqs աէր իսկ եթէ (s թէ b որ եթէ) hilot աէրն Lc չիք աէր r աէրն մեր քրիստոս թէ

3 c եթէ r թոզու փխ. հանէ V զկինն H բան eg բանիւ k չիք բանի q պոռընկութիւն RXYh առլ

4 q եթէ կին ûdf կին H պահեսցի ghlo պահիցէ ô զանձն կրկնված է t առն կրկնված է

5 p կոչեսցի a որ փխ. ոչ hl չիք ուրեմն er այտ է p յայ տէ=յայտուծոյ տեառնէ փխ. յայտ է g չիք յայտ է եթէ cint թէ r թէև փխ. եթէ Habcdefghklmopqs չիք եւ

6 oı պատուհասի ûd կին d առանցս Wabefgios ստգտանաց ô ըստուկանաց (d ագիտանաց l ոզաանց) փխ. ընտգտանաց hlo քանզի YW coqt զբան l բան

7 l տ[եառ]ն եւ յիսուսի o յիսուսի քրիստոսի CDGH կոչի û և փխ. զի ô ոչ այլում միաորեցաւ առնն BEF առնն

8 d այլումն kmps իւրում փխ. այլում

9 d չիք առ ûgp ի պոռնկութիւն beq պոռընկութիւն hlo ապականութիւնք փխ. պոռնկութիւնք NO YWûdkmt գործեցին ò գործիցեն begq գործի f գործին BEGH իցին (CD իցեն hlo եղիցին) փխ. գործիցին H պատժապարտութեան Y պատժապարտութեանն bgq պատժոյպարտութիւն e պատժոյպարտութիւն r պատջապարտութիւն hlo պատժոց փխ. պատժապարտութեան

10 abdefgikmpqrs եզիցի ò զի փխ. քանզի Gb չիք ի ABF այզ lbdc ghlnot յակամայ

11 ûbı նոյնպէս IR այնպէս (h որպէս) փխ. սոյնպէս cq ազախինն եթէ զնա բռնազատէ sd թէ Y բռնազատեաց acdefghlmop բռնազատիցի s բռնազատից Y ի կրկնված է a ի տեռնէ

12 CDGH պատուհասիւ c եղիցին d եզեցի ò եզիցի զի իւր կամաւ չէր

13 bq զկուսութիւնն t կուսութիւն hlo իցէ փխ. է ò չիք ի hlo չիք ի խոստմանէն... պահել՝ էջ 351 տող 1-ին

14 obq շնասցէ t ընդ ումեք շնայցէ ir չիք ընդ bq ումեքէ ô չիք որ JWoûn զմոնազութիւն KLMNOPQ RSTVXYZt զմոնոզոնութիւն beg pqr մոնոզոնութիւն c մոնայնութիւն fkms մոնազնութիւն

խոստացեալ է պահել եւ անկցի ի շնութիւն, զամենայն ժամանակս կենաց իւրեանց ապաշխարեսցեն։

ՆՂԸ (ՆՂԴ) Լ. Իսկ եթէ ոք երդմնախոր գտանիցի՝ Ժ ամ առանց հաղորդութեան կացցէ եւ զԵ ամ լալով եւ արտասուաւք եւ դերիս ամս առաջի անկանելով ժողովրդեանն եւ տարի մի ընդ այլս կացցէ եւ ապա հաղորդեսցի։

ՆՂԹ (ՆՂԵ) ԼԱ. Եթէ ոք ի կախարդաց կամ ի դեղատուաց, որ տան անասնոց եւ ի ջուրս ձկան եւ մարդոյ եւ եկեալ խոստովանեսցին, այնպիսի իրքն ընդ պատժովք համարեսցին ի վերայ նոցա, զի անձամբք իւրեանց խոստովանեցան։

Ճ (ՆՂԶ) ԼԲ. Որ զառականս իւր ընդ արուս անցուցանիցէ, սահմանեսցի ի վերայ նորա ժամանակն այնպէս, որպէս ի շնութիւնսն զանաւրէնութիւնսն գործեն։

1 Xkms չիք եւ ho չիք եւ անկցի ի Fû ամենայն u ժամանակ befq աւուրս (g օուրս) փխ. ժամանակս

2 hlo չիք կենաց ôûbeqs իւրոց hlo իւր KLMQRSTXZ ապաշխարեսցին ô ապաշխարեսցի ûbegh lo ապաշխարեսցէ

3 beg ոք եթէ K որ փխ. ոք ւr չիք ոք t եթէ երդմնախոր գտանիցի ոք Ժ ամ û երդմնախոռ b երմնայխոր q երդմնայխոր b քաանիցէ q գտանիցէ W տասն eg Ժե Y հաղորդութեանն

4 APQTUVXZôlno չիք (կացցէ) եւ E զէ ամ W հինգ oûghlo Ե ամ bc dq զե ամն l արտասաուօք Y արտասուօք W երեք û զ ամ hlo զ ամ ırf զերեք ամն

5 d անկանելով առաջի b կանգնելով փխ. անկանելով o ժողովրդեան անկանելով KLRSTXZhilor ժողովրդեան u ա ամ hlo զտարի մի rt մի այլ ընդ այլս AՍ այգս hlo այլսն q այս փխ. այլս Q կակացցէ H չիք եւ (ապա)

7 բացի IJÛ-ից մնացած Ձեռ-երբ չունեն ոք q չիք ի (կախարդաց). Y ե փխ. կամ H ի տեղաատուաց K ի դեղատըւաց ô ի դեղատուաց bq կամ փխ. որ irt չիք որ տան hlo չիք որ աան... մարդոյ k ır կամ անասնոց

8 t եւ կամ ի ջուրս U չիք ի b ի ջուրսն q չիք եւ ի ջուրս ձկան RXYcefgn ձկանց b ձկանցն d ձգանն kmps ձկանն o չիք եւ (մարդոյ) Un մարդոց ırt չիք եւ (եկեալ) u խոստովանեսցի H եւ այնպիս Sô այսպիսի abcefgikmp qrst այնպիսիքն d յայնպիսիքն hlo նոյնպիսի փխ. այնպիսի

9 ûho իրք l իրքս abcdefgıkmpqrst չիք իրքն Ydpr պատժօք bc պատժաւք hlo չիք ընդ պատժովք Un համարիցին lo սահմանեսցին (h սահմանեցին) փխ. համարեսցին o իւրեանց փխ. ի վերայ նոցա u նորա l չիք նոցա զի Ffh անձամք ûbcdıqıt անձամբ

10 abcdefgikmpqrst չիք իւրեանց d խոստով[ան]եցան բացի abcdefg hıklmopqrst-ից մնացած Ձեռ-երը խոստովանեցան զթայ

11 o զարականս l չիք ընդ h արուսն Y արուներ (b արիւնս) փխ. արուս ûeghlo անցուցանէ bq անցուցանեն r անցուցանել իցէ bc սահմանեսցին d սահմանեցին

12 abcdefgkmqs նոցա ûacdefghiklmop rst ժամանակ bq զի անձամբ խոստովանեցան փխ. ժամանակն այնպէս begq որ փխ. որպէս k չիք որպէս YÛhlo ի շնութիւնս c ի շնութեանն d ի շնութեան q ի շնութեանս r ի շնութիւնն NO Wô իշխանութիւնսն փխ. ի շնութիւնսն UÛbcdhilnoqrt զանօրէնութիւնս (Gաh զանաւրէնութիւնս) ôeg զանօրէնութիւն

ՇԱ (ՆՂԷ) ԼԳ. Եթէ ոք կին ընդ եղբաւր իւրում պոռնկեսցի՝ ընդ սպանողի խոստովանութեան պարտի զանձն իւր ցուցանել։

ՇԲ (ՆՂԸ) ԼԴ. Իսկ եթէ ոք զազգային ապականեսցէ՝ զշնացողի պատուհաս կրեսցէ սաստկապէս տաժանելով։

ՇԳ (ՆՂԹ) ԼԵ. Եթէ ոք գրակարդաց եկեղեցւոյ է եւ նմա խաւսեալ զաղջիկ ոք կնութեան եւ նա լառաջ քան զհարսանիսն լանցուցեալ իցէ ընդ նմա, զտարի մի արգելեալ լիցի ի գրակարդացութենէ, որպէս գողացեալ զհարսանիսն՝ դադարեսցէ ի սպասաւորութենէ։ Սոյն աւրինակ եւ ի վերայ սարկաւագացն եղիցի։

ՇԴ (Շ) ԼԶ. Որ շրթամրք իւրեանց պղծին եւ նոքա եկեալ խոստովան լիցին զլանցանս, ընդունելիք են ընդ այլ սարկաւագունս։ Սոյնպէս եւ երիցունք։ Եթէ ընդ նովին լանցանաւք անկեալ գտցին կամ թէ եւս ինչ առաւել եւ ոչ խոստովանեսցին զլանցանս առ երկիւղի մարդկան, այսպիսիքն ջնջեալ եղիցին լաշտիճանէն։

ՇԵ (ՇԱ) ԼԷ. Իսկ որ զՔրիստոս ուրասցի եւ լանցանիցէ զփրկական խորհրդովն՝

1 o որ եթէ ոք ut կին ոք Vob եղբորն q աղբարն ob չիք իւրում a պոռնկեալ de պոռընկեսցի kms պոռընկեսցէ o պոռնկիցի b սպանողսն է q սպանողն

2 b խոստովանութիւն q ի խոստովանութեանն J խոստովանութեանն lo պարտ է խոստովանութեանն Yb չիք խոստովանութեան IJNO Wûcdh պարտ է BD զանձնն ô զինքն փխ. զանձն իւր bq իւրեանց hlo չիք զանձն իւր, զարձուցանել փխ. ցուցանել

3 ô զազգայինն b ազգայինն eg զազգականին hlot զազգային իւր ապականէ (t ապականեսցէ) h ընդ շնացողի egq զի շնացողի ü շնացողի d պատուհասն

4 ô կրեսց hlo բամանելով փխ. տաժանելով

5 ô*իսկ եթէ ոք hlo գրակարդաց իցէ n գրակարդացաց r գրայկարդաց RVXYôbcdefgbilopqrt եկեղեցւոյ Vhlo չիք է RXYbq չիք եւ hlo աղջիկ խաւսեալ (h խօսեալ), be gq աղջիկ

6 hlo չիք ոք gt ոք ի կնութեան Y կընութեանն bq կնութիւն W զյարսանիսն hlo յանցեաւ hlo չիք իցէ

7 û ամ փխ. զաարի hlo զտարին, չիք մի hlo լինի r որպէս որ

8 t զհարսանիսն գողացեալ r ի հարսանիսն ü զադարեցուսցէ bq չիք ի ho ի զործոյն (b ի զործոցն) փխ. ի սպասաւորութենէ BCEFIJ NOPUYWûeghiklmnos նոյն

9 irt սրինակաւ beghiloqrt չիք k բոլոր ձեռ-երում սոյն աւրինակ.. եղիցի հատվածով սկսվում է լդ հոդվածը

10 ü որք DGH և պղծին նոքա bq պղծեն h պղծեցին hlo չիք նոքա. խոսաովանեսցին p խոստովանին hl op չիք լիցին efg լինին q լինիցին

11 V զյանցանց ô զանցանս իւրեանց ընդունելիք են hlo չիք զյանցանս b բսա փխ. ընդ g այս փխ. այլ Y սարկաւագաց Y և սոյնպէս bhlo նոյնպէս H սոյն (p որպէս) փխ. սոյնպէս BCDEGH չիք ընդունելիբ են... սարկաւագունս bq սոյնպէս-ից Լ սկսվում ԼԶ հոդվածը բացի labcdefghiklmnopqrst-ից մնացած ձեռ-երը չունեն h

12 b իրանցն փխ. երիցունք o չիք եթէ l եւ եթէ NOVZWbhloq չիք ընդ ô անցեալ փխ. անկեալ hlo չիք անկեալ cd զտանին eg գացի 1 զաին acdikmprs եթէ Y թէրեւ փխ. թէ եւս

13 hlo առաւել ինչ ô չիք եւ hlo չխոստովանեսցին hlo չիք զյանցանս

14 Jûadefgikmnpqrt այնպիսիքն S ջընջեսցեն c եղիցի So լիցին (d լինին) փխ. եղիցին EGIJNORSXYZWûcd egimpqrst յաստիճանէն hlo այնպիսիքն ի բաց ննջեսցին (h մերժեսցին) յաստիճանէ

15 b չիք իսկ KLMQRSTXYZôb որք WYo ուրասցին f զփրկականն begq չիք եւ յանցանիցէ... իւրոց պարտի՝ էջ 353 տող 1-ին

զամենայն ժամանակս կենաց իւրոց պարտի այնպիսին լալ եւ խոստովանել եւ ի ժամանակի ելից իւրոց յաշխարհէս արժանացի սուրբ հաղորդութեանն։

ՇՁ (ՆԲ) ԼԸ. Թէ ոք գիւր զքոյր, որ առ ի հաւրէ կամ առ ի մաւրէ, ապականեսցէ՝ ի տուն աղաւթից նմա մի՛ ոք հրամայեսցէ մերձենալ մինչեւ հրաժարեսցէ այնպիսին յանարժան եւ ի չար վարուց, այլ լալով կացցէ առ դուրս աղաւթանոցին եւ աղաչեսցէ զժողովուրդն վշտակցութեամբ հանդերձ զի խնդրեսցեն վասն նորա ի Տեառնէ։ Եւ յետ այնորիկ զերեամ եւս առ ի լսելոյ միայն եւ լուսանելոյ յաստուածային գրոց եւ ոչ եւս արժան է նմա ընդ աղաւթականսն կալ. իսկ յետ այսորիկ տացի նմա յաղագս դառն արտասուաց մըխիթարիլ ի Տեառնէ, բեկեալ սրտիւ արժանի եղիցի միայն տեսանելով

1 IKLMNOQRSTXYZWôt պարտ է c այնպիսին պարտի bq այնպիսիքն t լալ այնպիսին q լան b լան եւ ողբան եւ խոստովանել d լալ եւ արտասուել եւ խոստովանել hlo բոլորովին տարբեր ճողված է՝ տես համապատասխան ծանոթագրությունը

2 ot խոստովանիլ t ի ժամանակս G ել IJoub աշխարհէս n յաշխարհէ d չիք յաշխարհէս ու արժան (q արժանի) լիցի ի (q չիք ի) սուրբ

3 A սուրբ աջ լուսանցքում gkmpst չիք սուրբ ISXWûdnt հաղորդութեան V խորհրդոյն (b խորհրդեանն) փխ. հաղորդութեանն q չիք հաղորդութեանն

4 bceglor եթէ cd չիք ոք û իւր ô չիք զիւր Gûbeghlnoq քոյր t զքոյր իւր i զքոյ փխ. զքոյր û թէ փխ. որ acıklmprst չիք որ hlo ի հաւրէ իցէ եւ կամ ûıqrt չիք առ (ի մաւրէ) i ապականիցէ

5 oû ի տան hlo չիք ի, յաղաւթից տուն bq աղաւթիցն NOWhlo չիք նմա g չիք նմա մի ոք հրամայեսցէ F հրամեսցէ I հրամաեսցէ befhloq հրամայիցէ ABCDEFGHI JKNU մերձանալ g մի մերձեսցի

6 Y հրաժարիցէ ui հրաժարեսցի hl o հրաժարէ յայնպիսի t չիք այնպիսին b այսպիսին IJKLMQR SXYZôûkmps անարժան hl չիք յանարժան ahlo չիք եւ Yhlo չիք ի Ychlot վարուցն BC այդ

7 Yq կացէ û ի փխ. առ b դուրսն H դրունս (ho դրանն 1 դրան 1 ի դուռս) փխ. դուրս b աղաւթարանոցին hlo աղաչիցէ b զժողովուրդսն

8 ho եւ վշտակցութեամբ egr զի եւ hlo չիք զի G խնդրեսցին lo խընդրեսցէ û խնդրեսցեն ի տեառնէ վասն նորա

9 o եւ hlo չիք եւ յետ այնորիկ Sô զերեամբ NV զերկեամ û զերկամ n զերկեամ acdefgikmrst զերեամ (cegrt զերկեամ d զերկամ) մի եւս hlo զ ամ (b զերեք ամին q զերեք ամի) փխ. զերեամ Q եւ փխ. եւս hlo չիք եւս b չէ լսելոյ Q մի փխ. միայն DGH չիք միայն եւ յուսանելոյ OX յուսանալոյ blo ուսուցանելայ h յուսուցանելոյ ôacdefgikmnpqrst ուսանելայ

10 IJKLMRSTXYZôûbeg աստուածային bcefgkmpqs չիք եւս ad է փխ. եւս ôû արժանի d չիք է hlo չիք նմա Qnq աղաւթականս e աղօթարանսն q աղօթարսն ho աղաւթաւղսն l աղաւթօղն

11 d կեալ b չիք իսկ ô եւ ûabcdefgk mps այնորիկ q յայնորիկ l տացին Q յաղագ G յաղագս դառն վնասված է i դառն Y դառնութեան փխ. դառն արտասուաց D արտասւաց befgiq արտասուացն GKLMQST XYZôabdefgimpqrst մխիթարել hlo չիք մխիթարիլ

12 hlo չիք ի տեառնէ Y եւ ի բեկեալ hlo եւ բեկեալ սրտին G բեկեալ սրտիւ վնասված է hlo չիք արժանի եղիցի... կացցէ ապա՝ էջ 354 1-ին տող d եղիցին p լիցի bef gq տեսանել

զհաւատացեալսն եւ զերեամ մի այնպէս կացցէ։ Ապա յետ Ժ ամի յաղագս այսպէս համբերութեան արժանաւոր եղիցի ընդ հաւատացեալսն կալ յաղաւթս, զերկեամ մի այնպէս կացցէ ընդ հաւատացեալսն յաղաւթս լոկ, ապա յետ այնորիկ արժանի եղիցի սուրբ հաղորդութեանն։ Սոյն աւրէնք կացցեն եւ որ ընդ նուոյ յանցանիցէ եւ որ ընդ մաւրուի կամ ընդ ազգականի ապականեսցի. սոյն եւ մի պատուհաս եղիցի ի վերայ ամենեցուն։

ՇԷ (ՇԳ) ԼԹ. Իսկ որ հմայից եւ հարցկաց միտ դնեն եւ զհեթանոսական սովորութեան զհետ երթիցեն եւ դարձցին եւ խոստովան եղիցին՝ զտարի մի լալով կացցեն հեռացեալք յեկեղեցւոյ եւ զտարի մի

1 G զհաւատացեալսն եւ զերեամ մի վճասված է u զհաւատացեալն qt զհաւատացեալս p չիք զհաւատացեալսն abcefgikmpqrst չիք եւ զերեամ մի... եղիցի ընդ d չիք եւ զերեամ մի... հաւատացեալսն յաղաւթս՝ տող Վ, BCDFHIJT զերամի NVn զերկեամ մի û զերկամ մի V կեցցէ hlo եւ յեա (l չիք յետ) Ժ ամին o եւ G ամի յաղագս վճասված է W տասն

2 n յաղագս այսպէս ծախ լուսանցքում U չիք յաղագս այսպէս û այսպիսի hlo մեծ փխ. այսպէս Y համբերութեանն hlo արժանաւցի Vhlo հաւատացեալս bcefgikmqrst չիք հաւատացեալսն

3 abcefghiklmopqrst յաղաւթս (efgipt յաղօթս) առանց (k չիք առանց) հաղորդութեան զերկեամ մի (bq զերեք ամին hlo ր ամ) ô աղօթս U չիք յաղաւթս, զերկամ RXY զերեամ Mû չիք զերկեամ... յաղաւթս NW չիք մի CD միայնապէս obq հաւատացեալս hlo չիք այնպէս կացցէ... լոկ

4 M յաղօթսն ô աղոթս DGHûabcefgkmqs չիք յաղաւթս o եւ hlo չիք յետ այնորիկ, եղիցի արժանի cd լիցի J չիք եղիցի û սուրբ հաղորդութեն եղիցի dhlo չիք սուրբ

5 IJKMQRSTUVXZWôdfhklnoq հաղորդութեան N սուն U սոյնպէս hlo նոյնպէս փխ. սոյն աւրէնք q աւրէնքն Q չիք աւրէնք... յանցանիցէ եւ d աւրինակ փխ. աւրէնք Y կացցէ bq կացեն ırt կայցեն hlo չիք կացցեն û որք bq չիք որ AJMNOPRSTVXZ նւոյ n նւոյ ձախ լուսանցքում KL նըւոյ l նոյ Uô նոյն (bego նոսա d քենոյ kt նունոյ) փխ. նուոյ hlo անցանէ Iôbdegkq անցանիցէ

6 û չիք և (որ) l ոչ փխ. որ o ի փխ. ընդ (մաւրուի) Q մաւր û մօրւոի b մաւրո dlo մաւրութիւն k մաւրուի q մաւրու Yho և կամ o ի փխ. ընդ (ազգականի) g ընդ այլ ազգականի e յազգականի NW'ı prs ապականեսցէ h ապականիցի lo ապականիցէ Y այսպէս (q սիւն) փխ. սոյն ûhlo չիք սոյն hlno չիք եւ (մի)

7 b ի մի hlo չիք մի... ամենեցուն o կրեսցին փխ. եղիցի ի վերայ ամենեցուն f չիք ի

8 G հմայիցէ q հիմայից lı եւ կամ ընդ հարցկաց b հարցուկանց egq հարցկանց V հարկաց փխ. հարցկաց h դիցէ lo դնիցէ (o դիցէ) եւ հետ հեթանոսական ABCDEFGHJNOPYefipqr սովորութեանն b սովորութիւն

9 F դյեա hq հետ hlo չիք զհեա W երթան l երրիցեն ôbq չիք եւ (խոստովան) U խոստովանիցին hlo խոստովանեսցին n ւինիցին

10 Uqt տարի l զտմենտյնի (o զամենայն) փխ. զաարի մի lı չիք զտարի մի FGgmq չիք զտարի մի... յեկեղեցւոյ եւ be չիք զտարի մի... զտարի մի r կացցին հեռացեալքն H եկեղեցոյ LSUû եկեղեցւոյ X յեկեղեցւոյն Yôcfir յեկեղեցոյ h ի յեկեղեցոյն l յեկեղեցոյն o եկեղեցոյն ûdft տարի hlo չիք զտարի h միայն փխ. մի

արժանաւորք եղիցին լսել զձայն պաշտամանն եւ զերեամ մի առաջի անկանելով ժողովրդեանն եւ զտարի մի ընդ հաւատացեալսն կացցեն եւ այսպէս եղիցին ընկալեալք։

ՇԸ (ՇԴ) Խ. Եթէ ոք ողջ իցէ մարմնով եւ անփոյթ առնիցէ զաղաւթից եւ ղուսումն սաղմոսաց պատճառելով զպատճառս մեղաց՝ սա որոշեսցի եւ պահեսցէ շաբաթ մի։

ՇԹ (ՇԵ) ԽԱ. Եթէ ոք յանդիմանեսցի ի սխալանս ինչ հանդերձ սիրով եւ ոչ ընկալցի զյանդիմանութիւնն ամենայն երկիւղածութեամբ աղաչելով եւ խնդրելով զթողութիւն յորս մեղաւն՝ եւ սա որոշեսցի շաբաթ մի։

ՇԺ (ՇԶ) ԽԲ. Եթէ ոք դիտակակից եղեւ մեղաց ուրուք եւ ոչ ուղղեսցէ զնա կամ յանդիմանեսցէ խաղաղութեամբ հանդերձ սիրովն Քրիստոսի, այլ տրտմութեամբ իբրեւ մանաւանդ խռովեցուցանել զեղբայրն քան եթէ բժշկել զպատճառս մեղացն՝ ընդ նմա եւ սա որոշեսցի,

1 b չիք արժանաւորք եղիցին hlo արժանասցին ır արժանօք t արժանի t լիցին hlo չիք եղիցին, զձայն (h զձայնն) միայն (h չիք միայն) լսել պաշտամանս (h պաշտաման o պաշտաման) և զերիս ամս առաջի Q ձայն egq չիք զձայն ô պաշտամանն ûakmpst պաշտաման b զպաշտպանն eg զպաշտօնն q զպաշտմանն NVWegnt զերկեամ մի û զերկամ մի QU զերամ մի ô զերեա մի q զերիս ամս (b արտասուաւք) փխ. զերեամ մի d զերկամ մի եւս առ ի լսելոյ միայն եւ ուսանելոյ յաստուածային գրոց եւ զերկամ մի փխ. զերեամ մի

2 H յառաջի eg անկանել kmps անկանելով առաջի W անդանելով hlo չիք անկանելով H զժողովրդեանն Yû ժողովրդեան ot տարի bq չիք եւ զտարի... կացցեն U չիք ընդ U զհաւատացեալսն ôûhlo հաւատացեալս

3 ô կացեն ընդ եւ hlopt այնպէս b սոսայ փխ. այսպէս X եղիցի o եւ ընկալեալք

4 d չիք ոք e ոլովյ t առողջ փխ. ողջ q անփութ BCDEFGHhllort արասցէ փխ. առնիցէ b եւ զաղաւթիցն hloq զաղաւթիցն p աղօթից hlo կամ փխ. եւ (զուսումն)

5 b զուսմանն eg զուսմունս fq զուսման b եւ սաղմոսաց lo պատճառով hlo չիք սա

6 hlo կամ շաբաթ մի (l չիք մի) պահեսցէ Gb պահեսցի d պահիցէ G զշաբաթ

7 BCDEFGH չիք ոք o անդիմանեսցի bfloq չիք ի hlort չիք ինչ b հանդերձս o սիրովն q սիւրով b իւրով փխ. սիրով

8 IMQSUXWn զյանդիմանութիւն V զանդիմանութիւնն ô զանդիմանութիւն u յանդիմանութիւն r յանդիմանութիւնն abcdefgkmpqs զյանդիմանութիւնն (bdq զյանդիմանութիւն) հանդերձ ամենայն Q եւ ամենայն hlo չիք զյանդիմանութիւնն ամենայն c երկեղածութեամբ d երկիւղածութեամբն i երկիղածութեամբ

9 m չիք եւ խնդրելով CDGH զթողութիւնն hlo թողութիւն d զթողութիւն մեղաց յորս մեղաւն beq որ փխ. յորս g չիք յորս hlo մեղացն որոշեսցի նոյնպէս փխ. յորս... շաբաթ մի

11 DYbqrt դիտակից bq է փխ. եղեւ g եւ մեղաց t զմեղաց ď դիտակակիր h ուրուք մեղաց û չիք ոչ

12 hlo եւ փխ. կամ n յանդիմանեսցի abdegkmpqs զնա (begq զնոսա) խաղաղութեամբ hlo չիք հանդերձ, եւ սիրով, չիք քրիստոսի

13 hlo յանդիմանէ փխ. իբրեւ cd չիք իբրեւ K մանաւանդ իբրեւ W չիք մանաւանդ hlo խռովեցուցեալ Y զեղբայրս eg զեղբայրքն o զեղբարն

14 ûbefghlopt թէ DGH զպատճառն lo չիք զպատճառս մեղացն û մեղաց h չիք մեղացն kmps չիք ընդ նմա... ի մեղանսն՝ էջ 356 տող 1-ին befgq նմին R առ փխ. սա

զոր յանդիմանեացն ի մեղանսն, շաբաթ մի, քանզի իբրեւ ղթըշ-նամի եւ ոչ իբրեւ զեղբայր յանդիմանեաց։

ՇԺԱ (ՇԷ) ԽԳ. Եթէ ոք թշնամանէ կամ ընդդէմ կայ հրամայեալ յեղբաւրէ ըստ կարին եւ ոչ լուիցէ հանդերձ ամենայն խնդութեամբ որ ի Քրիստոս իբրեւ հաւանեցուցանելով զնա, նմանապէս եւ սա որոշեսցի շաբաթ մի։

ՇԺԲ (ՇԸ) ԽԴ. Եթէ ոք դատարկաբանեսցէ եւ կատակեսցէ, ոչ պահելով հանդերձ երկիւղիւ եւ դողութեամբ զվարդապետութիւն առաքելոյն Պաւղոսի եւ զաւետարանչացն, եւ սա որոշեսցի շաբաթ մի։

ՇԺԳ (ՇԹ) ԽԵ. Եթէ ոք աւելի քան զայո կամ զոչ, այլ երդումն երդնուցու, եւ սա որոշեսցի շաբաթ մի։

ՇԺԴ (ՇԺ) ԽԶ. Եթէ ոք եթող եղբաւր իւրում եւ յետ անցեալ իրացն նախա-

---

1 hlo չիք զոր… ի մեղանսն ð անդիմանեացն a յանդիմեացն r յանդիմանեաց d չիք ի մեղանսն IJQ մեղացսն Y մեղանս abcefgfq rt մեղացն û մեղաց abcdefgikmp qrst շաբաթս (s շաբաթ) երկու (cd ը-ս fi երկուս) hlo ը շաբաթ AIJLMNORSTUVXYZWôûn թըշնամի

2 abcdefgkmpqs զթշնամի յանդիմանեաց (d յանդիպեաց) եւ ոչ իբրեւ զեղբայր (d զեղբայրս) Y որպէս փխ. իբրեւ, եղբայր hlo խրատեաց փխ. յանդիմանեաց

3 hlo թշնամանէ (l ի թշնամանէ) ոք եւ կամ begq կացցէ lbq հրամայեալ է ûdq հրամեալ IJKLMQRST XYZôûlnr եղրօրէ (Ցան եղբաւրէ) eg եղրօրէն hlo եղբաւրն BCDEF GHabcdikmpqs յեղրօրէն (Ցան յեղբաւրէն)

4 h ընդ փխ. ըստ hılort նորին զօրծոյ (bc կարգին) փխ. կարին ô լուիցէ hlo լսիցէ, չիք հանդերձ IJu յամենայն hlo չիք որ ի քրիստոս… եւ սա՝ տող 5

6 hlo ա շաբաթ որոշեսցի (h որոշեսցին)

7 cd դատարկաբանեսցէ ոք եւ Y դատարկաբանեսցը befga դատարկաբանիցէ hlo դատարկաբան եւ կատակէ m կամ փխ. եւ ôps չիք եւ g կատակիցէ OW կատաբեսցէ փխ. կատակեսցէ o չիք կատակեսցէ b աչ փխ. ոչ i ունելով փխ. պահելով hlo չիք հանդերձ

8 m երկիւղիւ o և թողութեամբ երկիւղիւ V զվարդապետութիւնն u վարդապետութիւն b եւ վարդապետութիւն

9 F պօղոս û աւետարանչացն hlo ա շաբաթ

10 X իսկ եթէ Q չիք ոք ô զաւելի, չիք քան û քան զայս այո o այո egn զայոյն lo զայոն bh դայսն (i զայս q զայրուն r զայնոյ–այնուհետեւ ուղղված է–զայլոն) փխ. զայո NOUZnt եւ կամ ô եւ կամ եւ ûcegblo եւ փխ. կամ odghlo զոչն û ոչ cm զոչ eq ոչն b զոչն երդումնաց այլ երդընուցու t այո փխ. այլ ûg չիք այլ acdfk mpqs երդումն (q երդնումնաց) այլ ho այլ ինչ երդնու hlo չիք երդումն c երդնոցու o չիք այլ… երդնուցու

11 hlo չիք եւ սա c որոշեսցի շաբաթ մի եւ սա t որոշեսցի եւ սա շաբաթ մի hlo որոշի g չիք որոշեսցի

12 L ոք եթէ RXY երթեալ (Z երթալ QS երթէ T եթէ o իբր) փխ. եթող L չիք եթող K եղբաւր երթէ փխ. եթող եղբաւր DGH զեղբաւր o յեղբաւր Mabcdefghiklmopqrst իւրում զյանցանս (b ըզյանցանս c զյանցանց Me դանցանս ho յանցանս l յանցանք) եւ յետ (hlo յետոյ) G յանցեալ Mhilo չիք անցեալ ô եա H յիրացն R ի բացն փխ. իրացն hlo չիք իրացն abcdefghkl mopqs նախատիցէ

տեսցէ իբրեւ նշաւակելով, եւ նա իբրեւ զանգուլթ եւ զխանդացող ի չարիս որոշեսցի շաբաթ մի։

ՇԺԸ (ՇԺԱ) ԽԷ. Եթէ ոք թողու ումեք զմեղս եւ լետ այնորիկ տեսանէ զնա անխտրաբար բերելով եւ ոչ հանդերձ զոհութեամբ եւ արտասուաւք աղաչիցէ զՏէր, թախանձեցուցանիցէ եւ յիշեցուցանիցէ նմա զըղջանալ եւ ցուցանել զգործս ապաշխարութեան, իսկ եթէ այսոցիկ եղելոցս եւ նա անփոյթ առնիցէ իւրոյ փրկութեանն, որոշեսցի այսպիսիս յեղբայրակցութենէն ամենեւին, քանզի «Փոքր մի խմոր զամենայն զանգուածն խմորէ»,* ասացեալ սրբոյն։

ՇԺԹ (ՇԺԲ) ԽԸ. Եթէ ոք յածի յաւելորդ քան զհարկաւոր պէտսն շրջելով վայրապար, որոշեսցի այնպիսին, զի «Դադարեսցեն ի տան ոտք նորա»**, որպէս եւ գրեալ է։

*Ա. Կոր. Ե, 6, Գաղ. Ե, 9 **Առակ. Է, 11

1 t իբր hlo չիք իբրեւ (նշաւակելով) FHóhlo նշանակելով irt սա փխ. նա ho չիք եւ նա l չիք եւ (նա), իբրեւ զանգուլթ եւ նայ ho զանգոյթ begq զխնդացող (cm զխընդացաւղ ks զխնդացօղ û խնդացողս d զխնդացեալ t խնդացող r եւս խնդացող ho այլ) փխ. զխանդացող l չիք զխանդացող բացի AJo-ից մնացած Ձեռ- երը զխանդացաւղ (նաև զխանտացաւղ) begqt չիք ի

2 hlo չիք ի չարիս eg չարին hlo որոշի

3 Un թողուցու Y թողում b մեք փխ. ումեք hlo զմեղանս եւ յետոյ O ետ hlo չիք այնորիկ

4 d անխաբաբար hlo չիք հանդերձ, ուղղութեամբ փխ. զոհութեամբ

5 Jûd աղաչեսցէ hlo աղաչել begq չիք զտէր թախանձեցուցանիցէ Q թախանեցուցանիցէ ô թախանցուցանիցէ hirt թախանձեցուցանէ p թախանձիցէ lo եւ թա[խա]նձեցուցանէ efghiloq յիշեցուցանէ Jôû չիք եւ յիշեցուցանիցէ I եւ յիշեցուցանիցէ նմա ներքեւի լուսանցքում Y զղջալ

6 ghlo ցուցանէ BCDEFGHûbfi զգործ Lg նմա զգործս hlo գործս Y չիք զգործս, ապաշխարութեանն eg իսկ բառից նոր հաղված համապատասխան №-ով I եթէ եղելոցս այսոցիկ t յետ փխ. եթէ hlo չիք եղելոցս

7 hlo չիք եւ նա i ի փխ. եւ ps չիք նա s անանփոյթ hlo արասցէ փխ. առնիցէ hlot փրկութեանն իւրոյ lMQSUVXWôûdn փրկութեան NOW այսպիսի abkmps այսպիսին f այսպիսեն cdego այնպիսին hlo չիք այսպիսիս

8 IJKLMQRSTVXYZô եղբայրակցութենէն û եղբարակցութենէ km ps եղբայրութենէն afq յեղբայրութենէն cdeg յեղբայրութենէ hilo rt յեղբայրակցութենէ t ամենեւիմբ hlo չիք ամենեւին, զի bq փոքրն d եւ փոքր ô չիք մի BCDEFGHS խմորն

9 o ամենայն K զանգրուածն hlo զանգուածս hlo խմորեցուցանէ KLM QRSTZefgq ասացեալն X ասացեալ են Yahlo ասացեալ է ô ցուցեալն փխ. ասացեալ Y սրբոց q սրբոյն b որպէս ասացեալն ի սրբոցն t ըստ առաքն փխ. ասացեալ սրբոցն cd չիք ասացեալ սրբոցն

10 eg թէ ôdeght ածի p յածցի i յասատուած ի փխ. յածի o յաւելորդսն ûadefgkmps աւելորդ hlo յաւելի Y զհարկաւորն պէտս o զհարկաւորակս b հարկաւորոր g շրջի ho շըրջել l շրջեալ

11 G զվայրապար P վարապար KLM QRSTXZo այսպիսին LMRSTXYZ oûhlo դադարեսցին o չիք զի դադարեսցեն g դադարեն abcdefgkmp qs ոտք նորա (kmps նոցա) ի տան

12 û չիք եւ

ՇԺԷ (ՇԺԳ) ԽԹ. Եթէ ոք բարկացաւ եղբաւր ի տարապարտուց եւ ոչ առժամայն աղաչեսցէ ղեղբայրն իւր, զոր տրտմեցոյց. որպէսզի թողցէ նմա զմեղսն զոր մեղաւն ի նա, եւ սա՛ որոշեսցի շաբաթ մի։

ՇԺԸ (ՇԺԴ) Ծ. Եթէ ոք թշնամանեցաւ յեղբաւրէ եւ աղաչիցի յեղբայրակցութենէն եւ ոչ թողցէ զմեղսն, յիշելով զասացեալսն՝ եթէ ոք զումեքէ տրտունջ ինչ իցէ, որպէս Աստուած Քրիստոսիւ շնորհեաց մեզ, նոյնպէս եւ մեք մերոց յանցաւորացն պարտիմք թողուլ, ապա թէ ոչ կամիցի թողուլ՝ նմանապէս եւ սա՛ որոշեսցի յեկեղեցւոյ եւ յեղբայրութենէ շաբաթս երկուս մինչեւ ուղղեսցէ զինքն։

Գիր կանոնական սրբոյն Բասղի առ քահանայ մեծ
Դիոդորոս Անտիոքայ, վասն ամենեւին հեռանալոյ
եւ զազգային կին ոչ առնելոյ. Ա բան

ՇԺԹ (ՇԺԵ) ԾԱ. Ցայս իմն առաւել հակէ մարդ եթէ գտցէ յաւրինաց ինչ որ

1 g թէ o ի տարապարտուց բարկացաւ եղբօր û ի տարապարտուց եղբօր O յեղբաւր RXY եղբօր իւրում ի K չիք եղբաւր l առժաման
2 befgq աղաչիցէ hlo չիք զեղբայրն abcdefghiklmopqrst չիք իւր hlo որ h չիք որպէս
3 bq զմեղս (q մեղսն) յիշելով զասացեալսն զի փխ. զմեղսն ô եւ նա եւս փխ. եւ սա eg եւս փխ. եւ սա û չիք եւ սա t որոշեսցի եւ սա b եւ որոշեսցի նա փխ. եւ սա որոշեսցի g չիք որոշեսցի
4 b եւ թէ ոք eg թշնամանեացն եղբօրէ Xb աղաչեսցի Yd աղաչեցի ôlo աղաչեսցէ b չիք եւ աղաչիցի յեղբայրակցութենէն
5 E թողցի lo թողու obcefgpq թէ b որ փխ. ոք W զումմեքէ beg զումէք ho յումէք q զումմէք
6 ô արանջանք q արտունջ d իցէ ինչ p չիք ինչ hlo ունիցէ փխ. իցէ NOW որ փխ. որպէս r հայր աստուած bq եւ քրիստոսիւ o քահանայիւ փխ. քրիստոսիւ ô շնորհեացէ
7 u չիք մեզ U չիք մեզ... յանցաւորացն cd նոյն փխ. նոյնպէս q մենք h չիք մեք d անցանաւորաց
8 BCDEFGHdhlop չիք ապա թէ... թողուլ abefgiks եթէ o նոյնպէս (q նմայ այնպէս) փխ. նմանապէս
9 h յեղբայրութեանց lo եղբայրութեանց IJKMNOPQRSTVXZûeg բ LW երկու b և երկուս q և բ-ս hlo բ շաբաթս w ուղղեսցէ befq ուղղեսցի begq չիք զինքն
10 ô գիր եւ. կանոնական CDFGHKLMNOPRSTUXYZWacegkmrsյ բարսղի IJQVbdfpq բարսեղի ô պարսեղի ın նորին սրբոյն բարսղի գիր կանոնական hlo դարձեալ սրբոյն բարսղի գիր կանոնական û սրբոյն բասղի առ քահանայ մեծ թէոդորոս յանտիոքայ գրեալ գիր կանոնական փխ. գիր... անտիոքա befgloql քահանայն Od մեծի bq մեծն h չիք մեծ
11 IJKLMNOPQRSTVXYZWobefgkm npqs թէոդորոս acd դէոդորոս ABCDEGHIJPRUVm յանտիոքիա Y յանտիրոայ բացի begq-ից մնացած Ձեռ-երը յանտիոքայ G ամեն b ամենայնի lo չիք ամենեւին DGH հեռան[?] lps հեռանալ
12 Qcdhio չիք եւ. h յազգակցութենէ (l զազգակցութեանն o ազգակցութեան efg զազգաց) փխ. զազգային n կինն eg ինչ ե իցէ փխ. կին f ինչ առնել փխ. կին ոչ առնելոյ û չիք վասն... ա բան bq չիք եւ զազգային... ա բան t չիք զազգային կին ոչ acdkmps չիք կին hlo չիք կին i չիք ոչ A ոչ առ յուսանցքում համանարար ավելացրել են ուրիշները acdkps չառնել m չառնելոյ eghlo չիք ոչ առնելոյ ա բան G բանսն ա BCDEF Hcd բան ա YZWo չիք ա բան
13 M այս DGHlopqrst զայս û յայսմ d չիք յայս իմն d [առաւ]ել բացի BCDEGHabcdkmprs-ից մնացած Ձեռ-երը հարկ է F հակէ փխ. հակէ A սկզբնայեն հակէ ճետո ուղղել են հարկէ Yôûl մարդոյ clot գտցի bq գիտէ (h գտանիցի) փխ. գտցէ DGHô աւրինաց d ինչ յաւրինացն c չիք ինչ g զոր cdps չիք որ

ըստ կամաց հեշտութեան լինի, ընդ լծով ծառայութեան ուրինաց անկանի. իսկ ապա թէ գուցէ ինչ ծանր ուրինացն ասացեալ առ Քրիստոսի ազատութիւնն փախուցեալ անկանիցի, այլ ես ծաղր առնեմ զայն, որ զժամանակ ուրէնադրութեանն ոչ կարաց իմանալ. ուրէնքն ասեն. «Այնոցիկ են, որ ընդ ուրինաւքն են».* ապա թէ ոչ պարտ է եւ ընդ թլփատութեամբ ուրինացն անկանել մեզ. բայց եթէ ոք ախտիւ պղծութեան յաղթեալ երբեք անկցի յերկուց քերց յանկրաւն խառնակութիւն, ոչ ամուսնութիւն պարտ է համարել զայն եւ ոչ ընաւ ամենեւին յեկեղեցւոյ միաբանութիւն ընդունել յառաջ մինչ չեւ մեկնեալ է զնոսա ի միմեանց։ Բայց սակայն թէ եւ այլ ինչ ոչ գոյր ասել, շատ եւ բաւական էր սովորութիւնն առ ի չարին պահպանութիւն։ Ոչ է պարտ, ասէ, «Հաւր եւ որդւոյ ընդ միում բոզի խառնակել»**։ Բազում եւ այլ ազգ պիղծ ախտից զոր դիւացն

* Հմմտ. Ա. Կոր. Թ, 21 ** Ամովս Բ, 7.

1 hlo կամացն bq կամաց առաւել հեշտութեան Y հեշտութեանն K հեզութեան փխ. հեշտութեան hlo լիցի dkm չիք լինի... ծառայութեան l չիք ընդ Y ծառայութեանն Jû չիք անկանի G չիք անկանի... ուրինացն

2 hlo չիք ապա chlo եթէ eg գուցէ hlo գացէ փխ. գուցէ, չիք ինչ f ծանրր h ծանրութիւն d չիք ծանր û օրինաց Q եւ ասացեալ

3 hlo փախուցեալն անկանի e յանկանիցի BC այդ rt եւ փխ. ես

4 û զայնս abcdefgkmpqs զայնպիսին փխ. զայն ôl չիք որ Yakmpr օրէնսդրութեանն P օրնէսդրութեանն ոչ կարաց իմանալ աջ յուսանցքում lo իմանալ

5 uabdefgklmopqs օրէնք (նաեւ ուրէնք) rt օրէնքս h օրէնք այնոցիկ են ասէ ô ասեմ befgloq t չիք ասեն Y այնոքիկ են BCDEFGHacdegbkm nps չիք են (որ) Q եւ որ t որք Y չիք որ ընդ ուրինաւքն են ô ըստ փխ. ընդ û օրինօք bq ուրինաւք befgq իցեն փխ. են (ապա) ôır եթէ hl եւ փխ. թէ ot չիք թէ

6 rt ոչ է պարտ ô պարտի cp պարտ է մեզ եւ (p չիք եւ) ընդ h չիք եւ hlo թլփատութեամբ եւ ընդ շաբաթու եւ ընդ խարանաւք ուրինացն (l ուրինաց) N անկեալ Yt անկանիլ d ի մեզ c թէ

7 Y պղծութեանն bq պղծութեամբ I ախտեալ (eg ախթեալ) փխ. յաղթեալ I յերբէք ho անկանիցի l անկանիցիք i անցի փխ. անկցի IJFYûhlor երկուց X երկու ôq բ-ց e բ-ուց g բ p յերկուրց b բայց փխ. յերկուց e քուերց g քըւերց BCDEFGHabcdefgkmpqrs անկրօն (նաև անկրաւն) J յանկաւն (u ցանկաւն) փխ. յանկրաւն

8 KLMQRSTXYZô խառնակութեամբ IJKLQRSTXYZ յամուսնութիւն ϱh համարել պարտ է p չիք պարտ է t հրամայել փխ. համարել q չիք համարել h զայնպիսին փխ. զայն

9 l ամենին b միաբանութեամբ t չիք յառաջ Kdegiprst մինչեւ û մինջչեւ b յառաջ քան զնոսա մինչեւ մեկնեալ է

10 Kdegiprst չիք չև q զնոսա մինչ մեկնեալ է ի միմեանց hlnrt մեկնել hilnort չիք է p ի միմեանց զնոսա o ի միմիանց i չիք ի

11 hlo չիք ոչ hllort գոյ g գոն ô գոյր առնել եւ ասել l չիք առ Yû ի չարէն ps ի չար hlo չիք ի չարին... խառնակել՝ տող 13

12 V պահպանութիւնն Y պահպանութեանն q ոչ պարտ է Yû ասել k ասէլ b ասէն t չիք ասէ q հաւր եւ ընդ որդո ընդ միում EGIJMNOPQSTUYZobcdefgprt որդոյ W որդւոյ միում բոզի զհետ խառնակել

13 ô բոզիզի ôûegqt խառնակիլ l առ րազում X եւս փխ. եւ lo եւ առ այլ d այլ ինչ ազգ m ազգապիղծ t չիք ազգ l զիղծ փխ. պիղծ bq պղծախառնից (q պիղծախառնից) եւ ախտից t զոր ի դիւացն ô դիւանոցն û դիւաց h դիացն l դիւանց

վարդապետանոց եգիտ. եւ աստուածային գիրք լռեցին՝ զպարկեշտ զպատուիրանացն բարբառեցան զազիր եւ գարշ անուանակոչութեամբք աղտեղեալ ոչ կամեցեալք. այլ ընդհանուր ի մի վայր բաւանդակ անուամբք զաղտեղութիւնս նոցա բամբասեաց, որպէս եւ Պաւղոս առաքեալ ասէ, եթէ «Պոռնկութիւն եւ ամենայն աղտեղութիւն մի՛ անուանեսցի ի միջի ձերում, որպէս եւ վայել է սրբոց»*. զի աղտեղութեանն անուամբ զարուացն զանճառագործութիւն եւ զիգացն ի մի վայր փակեաց. ապա ուրեմն ոչ ամենայն իրաւք լուռն կալ աներկիւղութիւն է ցանկասիրացն։ Բայց ես ոչ լուռ կալ ասեմ զայս, այլ կարի քաջ ի բաց հրաժարեցուցանէ աւրէնսդիրն, քանզի ասելն թէ «Ոչ մտանիցես առ ամենայն ընտանութիւն մարմնոյ քո»** մերկանալ զամաւթ խայտառականաց նոցա՝ այսու ի մի վայր ածեալ փակէ զամենայն ազգ ընտանութեանն. զինչ այլ ընտանեգոյն կայցէ ուրուք. քան զկին իւր. զի

*Եփես. Ե, 3 **Ղեւտ. ԺԸ, 6

1 hlno վարդապետանոցն t էգիւտ k գիր l լուեցին փխ. լռեցին H զպարտեշտ bq պարկեշտ
2 u զպաստուիրանաց s պատուիրանացն ô զպատու[...?] hlo բարբառեցաւ adkmps բան (c բանք) փխ. բարբառեցան L անուանակոչութինք b անուակցողութեամբք ûdhiklno prst անուանակոչութեամբ
3 u ախտեղեալք d աղտեղացեալք liiklоprs աղտեղել t աղտեղիլ c աղտեղութեամբ անուանել ոչ û եւ ոչ ô կամեցեալ KMST ոչ կամեցեալք կրկնված է hlo չիք ոչ կամեցեալք BCU այդ b այ[լ] F հանուր փխ. ընդհանուր V չիք ի մի վայր ırt չիք ի
4 APSTVXZWôûdefgiknqrt բովանդակ Y բովանդակք hlo բովանդակիչք mp բովընդակ s բովնդակ Yhlo անուամբ abcdefgikmpqst չիք անուամբք BE ամբասեաց
5 LYbdeglq առաքեալն ô չիք առաքեալ hlo ասաց SYôeghlo թէ bq մի փխ. եթէ L պոռնկութինք hlo պղծութիւն փխ. աղտեղութիւն
6 d անուանեսցին G ձերումն DH եւ ոչ վայել է Kbkgq վայելեսցէ
7 ISWunt աղտեղութեան ôd աղաեղութիւն bhloq աղտեղութեամբ UYın անուամբք o անուանմբ d անուամբն hlo զաւրացան փխ. զարուացն Y եւ զանճառագործութիւն irt զանճառագործութիւնն ackmps զոճրագործութիւն (h ոճրագործութիւն d զչարագործութիւն l անճոխագործութիւն) փխ. զանճառագործութիւն n զա[ն]ճառագործութիւն
8 H զիգայցն b զիգնացն abcdefgkm pqs չիք ոչ
9 ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVX YZôn լուռն m կալն S անյերկիւղութիւն է d աներկեղութիւն է f աներկեղութենէ n աներկեւղութիւն lo աներկիւղութիւն ուսուցանէ ցանկասիրացն h չիք աներկիւղութիւն է... կալ
10 lo չիք ոչ DG լուռն d ցանկայսիրեացն hlo չիք զայս d բաջայ փխ. քաջ ի բաց B այդ r չիք քաջ KLMQRXYZ հրաժարեցուցանել
11 F օրէնսդիրն d ասել hlo մացես l չիք ամենայն LQ ընտանութիւնն egq ընդանութեան
12 h չիք մարմնոյ NO մերկականալ l երկանալ փխ. մերկանալ l1 զանաւթ փխ. զամաւթ g խատառականաց
13 p քոց փխ. նոցա ABCDEHU այսւ hq այսուիւ, չիք ի G մ[ի] K չիք վայր Eô ածել hefgq ածէ U փակեալ d ազգն 1 ազգս ընտանութեան եւ զինչ ազգ ընտանէգոյն ուրուք կայցէ՝ տող 14 IJQRSUX Wôûbn ընտանութեան c ընդանութեան d զաւանութեան փխ. ընտանութեանն
14 ho եւ զինչ այլ ազգ ընտանէգոյն ուրուք կայցէ (h կացցէ) H չիք այլ r ընդանէգուն NOPVWabcdefg kmpqrst կացցէ p զկինն U չիք զկին, զիւր

ոչ եւս երկու, այլ մի մարմին են. եւ ի ձեռն կնոջն քոյր կնոջն յընտանութիւն առնն շրջեալ փոխեցաւ. զի որ զմայր կնոջն ոչ իշխէ առնուլ եւ ոչ զդուստր կնոջն՝ եւ ոչ զքոյր նորին, վասն որոյ եւ ոչ զքոյրն իւր. եւ այս անդրէն առ կին իւր դարձեալ առ ի չդառնալ եւ ոչ կնոջն յամուսնութիւն ընդ ընտանիս առն իւրոյ. քանզի հասարակ է ի վերայ երկոցունց ազգակցութեանն իրաւունք. բայց ես ամենեցուն, որ յաղագս ամուսնութեան խորհին, բողոքեմ, եթէ «Անցեալ է վայելչութիւն աշխարհիս այսորիկ»**, եւ ժամանակս կարճեալ է, զի որ ունիցին կանայս՝ իբրեւ թէ ոչ ունիցին: Բայց զլուխ ճառելոցս՝ եթէ աւրինաւք դիմեալ ոք յամուսնութիւն, բացեալ առաջի կայ յաշխարհս ամենայն. ապա եթէ ախտաւոր է*

* Հմմտ. Մար. Ժ, 8 ** Ա. Կոր. Է, 31

1 hlo են փխ. եւս t չիք եւս BF այգ h չիք մի ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVXYZWôûınrt չիք են o չիք եւ ի ձեռն ûhlo կնոջ b քուր lıo քոյրն F չիք քոյր կնոջն ûhlo (քոյր) կնոջ

2 BCDEFGaIrt յնտանութիւն H յնըն-տանութիւն IJûlop ընտանութիւն odlı ընդանութիւն c յընդանութ k յնտանութիւնն m յընտանու-թիւնն begq չիք յընտանութիւն... կնոջն BCDEFGHMVYûcdfhio rt առն I առ շրջէ kmps փոխեացն hlo որպէս փխ. որ NOWûdh lo մայր û կնոջ J չիք ոչ

3 abdefghiklmopqrst առնել p չիշխէ A սկզբնապես գուստր ուղղված է: զգուստր GHôûeq գուստր b գուստրն hlo զգուստրն (h զը-գուսար) զքոր (h եւ զքոյր) կնոջն, û կնոջ Jûhlo չիք ոչ (զքոյր) BCEFegmq զքոյրն b զքուրն d քոյր hlo զքոյր մաւր նորա (l նոր) hlo չիք վասն

4 hlo չիք որոյ եւ ոչ զքոյրն KLMQRSTXYZôck զքոյր û քոյրն b քուր d զքուր W նորա (k նորին) փխ. իւր (եւ այս) ıt եթէ փխ. եւ (այս) ô զայս abcdefgkmpqs չիք առ կին իւր hllort կինն I չիք իւր (դարձեալ) hlo առն bq այլ փխ. առ

5 hlo չիք ի, զդառնալ ps չդառնալոյ q չի դառնալ d կնոջ bq կնոջ (q կնոչ) նոցա ամուսնութիւն ôd ht ամուսնութիւն p յամուսնու-թեամբ r յամուսնութիւնս clqrt չիք ընդ CDGH յնտանիս hl ընդանիսն o ընտանիսն b [ընտան]իս

6 G հասարակաց է BCEJMôat երկու-ցունց IV երկոցունք c երկոցունցն d երկեցունց lo բ-ոցունց FIMQSXûdnqst ազգակցութեան W ազ-գականութեան o ազգականութե-անց p ազգակցութեանց l ազգակ-ցութիւն o ազգակցութիւնն bh չիք ազգակցութեանն... ամենեցուն Fır իրաւունս lo չիք իրաւունք

7 XYt յամենեցունց lo ամենեցունց l որ կրկնված է ôp աղագս L յա-մուսնութեան Y ամուսնութեանն d ամուսուն X խորհի o բող[ո]քեմ

8 befgq թէ K վայելչութիւնս f վա-յելչութիւն ծախ լուսանցքում rt վկայութիւն փխ. վայելչութիւն hlo չիք այսորիկ r չիք եւ

9 W չունիցին hlo ունին (կանայս) i չիք կանայս... ունիցին KLMQRXZôn իբր hlort որպէս փխ. իբրեւ lo չիք թէ hlo չունին

10 ho ճառելոցս ôl ճառելոյս ckps վախ-ճանելոցս (d վաղճանելոյս m վաղ-ճանելոցս r վախջանելոցս t վաղ-ջանելոցս) փխ. ճառելոցս o եթէ հնազանդիմ օրինօք abcdefgkmpqs եթէ (befgq թէ) ոք դիմեալ (a դիմանալ) աւրինաւք (bk աւ-րինօք egp օրինօք) hlo աւրէնք o չիք դիմեալ M յամուսնութիւնն NOVôbq ամուսնութիւն

11 G բացեալ առաջի կայ աշխարհս ծախ լուսանցքում hlo յառաջի km չիք կայ NO աշխարհիս hlo աշխարհ բացի dnr-ից մնացած ձեռ-երը աշխարհս G չիք ամենայն chlo թէ h ուխտաւոր է փխ. ախտաւոր է

փոյթ ամուսնութեանն, վասն այնորիկ առաւել արգելլի է, զի ուսցի ամենայն ոք զանձն իւր սրբութեամբ ստանալ եւ մի՛ յախտս ցանկութեան անկանել։

1 IJMQSUVXWôûbdhlo ամուսնութեան t յամուսնութեանն blo չիք վասն այնորիկ H այնոր abcdefgikm rst այսորիկ bq առաջեայն (efg առաջեալ) փխ. առաւել û չիք առաւել U արգելի է b արգելեալ է hlo չիք զի ուսցի... անկանել՝ տող 3 ս անարգելի է NO ուսուցի

2 NO ընտանեալ W ընտանալ ĸ չիք մի ô եւ մի եւս ախտս U յախտ egmps ախտս

3 XY ցանկութեանն b ցանկութեամբ ðt անկանիլ c անկեալ

ԾԷ

ԿԱՆՈՆՔ ՍՐԲՈՅՆ ՍԱՀԱԿԱՅ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԳԼՈՒԽՔ ԾԵ

Ա. Վասն զուսումնասէրս ձեռնադրել քորեպիսկոպոսս։
Բ. Վասն սրբոյ սեղանոյն զարդարուն պահելոյ։
Գ. Վասն զսաղմոսերգութիւնսն անխափան կատարել։
Դ. Վասն տեսուչ քորեպիսկոպոսին։
Ե. Վասն մինչ ժողովքն կատարին՝ շրջել քորեպիսկոպոսին եւ քննութիւն առնել։

1 Ա հաճախումբի №-ը մուծված է վերնագրում այսպէս՝ *կանոնք ծէ սրբոյն Սահակայ հայոց հայրապետի յաղագս քորեպիսկոպոսաց* փխ. *կանոնք... գլուխք ծե* ռ *կանոն* օrt չիք *կանոնք* Wbq չունի վերնագիր a *կանոնք... ճշմարիտ քարոզն* 374-րդ էջի 5-րդ տողը ընկած է ւ *իսահակայ* Ldefgkmps չիք *հայոց* IJKLMQSTZdkmps *հայրապետին* BCDEFGH չիք *հայրապետի* ı *կանոնք... հանդերձեալ դի գործիցէք* 474-րդ էջի 14-րդ տողը չի ընդօրինակված DGHIJNOPQS TVYZ *գլուխ* ռ *ունի գլուխս* փխ. *գլուխք* M *ծէ* δ *ծե այսինքն* egkmps չիք *գլուխք ծե* hl *սրբոյն սահակայ հայոց հայրապետին* (h *հայրապետի*) *կանոնք գլուխ* (h *գլուխք*) *ծե* c *գլուխք ծե կանոնք սրբոյն սահակայ հայրապետին գլուխք* փխ. *կանոնք... գլուխ ծե*

2 Xoc *զուսումնասէր* b *զուսումնասէրն* q *ուսումնասէր* eīg *զուռումնասէրսն* h *զամուսնասէրս* փխ. *զուսումնասէրս* q *ձեռնադրեալ* X *քորեպիսկոպոս* J *եպիսկոպոս* e *քորեպիսկոպոսաց* g չիք *քորեպիսկոպոսս*. բացի AP-ից մնացած ձեռ-երը *քորեպիսկոպոս* Ա չունի ամբողջ ցանկը

3 d *սրբոյն* X *սեզաննոյն* g *զեղանոյն* EYd *զարդարոյն* b *զարդոյն* efg *զարդուն* r *զարդարելոյն* F *զարարելո* փխ. *զարդարուն պահելոյ* ô *պահելոյ զարդերուն* J *պահել*

4 Ydfhl *զսաղմոսերգութիւնս* w̄ *սաղմոսերգութեան* ȯ *սաղմոսերգութիւն* begpq *սաղմոսերգութիւնս* bcdefgkmpqs *կատարելոյ* r *կատարեսցեն*

5 bq *տեսուչք* d *տեսուչս* Af *քորիսկոպոսին* X *քոյրեպիսկոպոսին* bq *եպիսկոպոսին* kmps *քորեպիսկոպոսին համառաւելոյ* (p *համառօտելոյ*) *գեկեղեցին* (k *գեկեղեցի*)

6 բացի FLZbdeghkmqt-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *վասն* d *զի մինչ* LZ hkim *ինչ* (PUs *գինչ*) փխ. *մինչ* NOW *ժողովն* Uռ *ժողովեալքն* bq *ժողովուրդն* e *ժողովրդականք* g *ժողովրդականքն* t *կատարեն* bc defgkmps *կատարին քննել շրջել* W *շրջեր* q *քննել* փխ. *շրջել* X *քոյրեպիսկոպոսին* b *քորեպիսկոպոսն* eg *քորեպիսկոպոսի* fs *քորիսկոպոսին* q *քորիսկ[ոպոսին?]*, չիք *եւ*

7 q չիք *քննութիւն առնել*

Զ. Վասն երիցանց եւ ուխտի մանկանց։

Է. Վասն արբեցողաց եւ կռուողաց։

Ը. Վասն պոռնկորդւոց եւ երկակաց ոչ հաւասարել շնորհին։

Թ. Վասն երկիւղիւ հրաման տալ քորեպիսկոպոսի։

Ժ. Վասն դպրոցացն ի վանս։

ԺԱ. Վասն քորեպիսկոպոսի որ գաւշաքաղութեամբ յածիցի։

ԺԲ. Վասն խոյս տալ մեզ ի չարէն։

ԺԳ. Վասն երիցանց, վանականաց եւ համաւրէն ժողովրդականաց։

ԺԴ. Վասն բառնալոյ դայսպիսի թշնամանս։

ԺԵ. Վասն գլխաւոր քահանային հանապազ կալ յեկեղեցին։

ԺԶ. Վասն զմկրտութիւնն առնել երկիւղիւ։

ԺԷ. Վասն սարկաւագի որ մկրտութիւն առնէ։

1 bq *երիցանց* f *ի մանկանց* o *մանկանանց* b *մանկանց եկեղեցոյ* km ps *մանկանց ոչ թողուլ դպաշտաւն*

2 b *արբեցողացն* m *արբացողաց* X *կռողաց* b *կովողացն* q *կռուողացն* ô չիք *եւ կռուողաց*

3 IJKLMQRSTVXYZônor *պոռնկորդաց* bdegq *պոռընկորդաց* F *պոռնկորդոց* cf *պոռնկորդոցն* hl *պոռնկորդացն* r *պոռընկորդացն* kmps *պոռնկորդւոցն* ckmrt *երկակաց* b *երկանանցն* d *երկակեացն* e *երկկանանցն* f *երկկանացն* g *երկկան* [- - -?] hl *երկականանցն* o *երկականաց* ps *երկականց* q *երկանանց* bq *հաւատալ* (e *հաւատս տալ*) փխ. *հաւասարել* oeg չիք *շնորհին* g չիք *ոչ... շնորհին*

4 X *երկիւղի* ô *երկիղի* b *երկիւղիւ իւր հրաման* X *տալոյ* BCDEFGHNO Wôabcdhklort *քորեպիսկոպոսին* X *քոյրեպիսկոպոսին* fs *քորիսկոպոսի* q *քորեպիսկոպոս*

5 Wdefg *դպրոցաց* ps *դպրնց* I *դըրպրոցանցն* bhlq *դպրացն* H *վասն դպրոց նորին վասն* փխ. *վասն... ի վանս* Kô *որ ի վանսն* LMQRS TXYZ *որ ի վանս* DG *որ ի վասն* hdfkmpqs *ի վանսն*

6 X *քոյրեպիսկոպոսի* fs *քորիսկոպոսի* b *քորեպիսկոպոս* A *դոշաքաղութեամբ* q *դաւշաքաղութեան* FV *յածիցէ* W *յածեցի* ôd *ածիցի* befg *յածի* g չիք *յածիցի*

7 hlo չիք *վասն... ի չարէն* q չիք *խոյս* բեւ գրելու համար տեղը բաց են թողել beg *տալոյ* Q չիք *մեզ* բեւ գրելու համար տեղը բաց են թողել X *ի չարէ*

8 ABCDEFGHKLMNOPQRSTUVY ZW *երիցանցն* b *իրանց* փխ. *երիցանց* q *իրիցանց* egkmps *եւ վանականաց* NO *վանանականաց* Uh *վանականանց* G չիք *եւ* ô *եւ համօրէն ժողովրդոցն եւ ժողովրդականաց* R *եւ համարէն* W չիք *եւ համաւրէն ժողովրդականաց* d *ամենայն* փխ. *համաւրէն* b *ժողովրգոցն* q *ժողովելոց* փխ. *ժողովրդականաց* mps *ժողովրդականաց որ ծուլութեամբ ունին զկարգն* k 9-րդ և 10-րդ տողերի միջև Նոր վերնագիր՝ *վասն որ ծուլութեամբ ունին զկարգն*

10 K *վասն... թշնամանս* Ներքևի լուսանցքում f *բառնառալոյ* o *բառնառոյ* X *բռնադատելոյ* փխ. *բառնալոյ, դայնպիսի*

11 Yeg *քահանայի* ô *զալ* DGH չիք *կալ* JQRSTXYô *եկեղեցին* cefkm pqs *յեկեղեցիս* q *յեկեղեցի*

12 DG *մկրտութիւնն* Hôegq *մկրտութիւն* b *մկրտութեան* IKLMQRST VXZWcdklmoqrs *զմկրտութիւն* b *առնելոյ* c *երկեղիւ* f *երկիղիւ* kmps *երկիւղիւ և ոչ կանանց մերձ լինել ի ժամ մկրտութեամբ*

13 bq *սարկաւագացն* eg *սարկաւագաց* bq *որք* NOWd *զմկրտութիւն* bq *մկրտութիւնս* b *առնէ* cdefkm pqs *առնեն* t *չառնէ*

ԺԸ. Վասն պատարագիք ի գլխաւոր քահանային տանն եղիցի։
ԺԹ. Վասն աւելի տալ պշնորհ գլխաւոր քահանային։
Ի. Վասն մկրտութեան ծիթոյն։
ԻԱ. Վասն սպասու եկեղեցւոյ որ ի հարսանիս տան։
ԻԲ. Վասն քահանայից որ դայեկութիւնս առնեն։
ԻԳ. Վասն տգիտաց եւ երկականաց։
ԻԴ. Վասն քահանայից որ պզերեղմանս յեկեղեցիս առնեն։
ԻԵ. Վասն քահանայից որ զսրբութիւնսն ի տունս շինականաց տանին։
ԻԶ. Վասն ուսուցանելոյ պժողովրդականսն։
ԻԷ. Վասն աղալոց չաւրհնել պսակ։
ԻԸ. Վասն քահանայից յանդգնութեան։
ԻԹ. Վասն քահանայից միաբանութեան։
Լ. Վասն ժողովրդականաց որ լագապ հրաւիրեցան։
ԼԱ. Վասն որ տգիտութեամբ մեղանչեն։
ԼԲ. Վասն պտղոց եւ ընծայից։
ԼԳ. Վասն ոչ առնել գինարբուս ի լալիս։

1 KLMQRSTXYZôbdegq պատարագի c պտարխարղիք փխ. պատարագիք բացի bcdefgkmpqrst-ից մնացած ձեռ-երը չունեն ի Wbd քահանայի q քահանայ F տան beq տալ փխ. տանն g չիք տանն եղիցի bq եկեղեցին (e յեկեղեցին) փխ. եղիցի

2 Y չիք վասն... քահանային Un տան FL պշնորհս befgq շնորհս cdlmp rst շնորհ ô գլխաոր քահանային պշնորհ A քահանաին b քահանայից ef քահանայի g չիք քահանային

3 t սկսած 3-րդ տողից մինչև 535-րդ էջ տող 11-րդ չի ընդօրինակված GHeq մկրտութիւն KLRTXY մըկրտութեանն IJ ծէթոյն b ծիթոյք eg ծիթուն kmps ծիթոյն քահանայապետն աւրհնէ կաթուղիկոսն (k այսինքն կաթողիկոսն)

4 g վասն չտալ զսպաս եկեղեցոյն ի հարսանիս փխ. վասն... տան M սպասաւոր IM յեկեղեցւոյ Lk ms եկեղեցւոյն VYôdhloq եկեղեցոյ bcfp եկեղեցոյն e եկեղեցուն Y չիք ի d ի հարսանիսն տանին eq տալ b տալ այսպէս

5 b քահանայիցն KLMQRTXYZ դայեկութիւն S ապյեկութիւն d դայեկութիւսն ô սաերկութիւն փխ. դայեկութիւնս

6 L աբգիտաց N գիտաց FH երկականց b երկականացն cf երկականաց e երականանց g երկկանաց lo երկականանցն

7 hlo քահանայի q քահանայիցս IJS Xôhlo եկեղեցիս g չիք առնեն

8 ô քահանայ q քահանայիցս Y որք ô զսրբութիւնն km զսրբութիւն Ybcdefghlopqrs զսրբութիւնս eg չիք ի տունս

9 b տանին այսպէս g չիք տանին

10 ô պժողովրդականացն e պժողովուրդ g պժողով[...?] NOVWbcdfhklm op պժողովրդականս r պժողովուրդականն s ժողովրդականս

11 G տըղայոց q տղայոցն f տղայոց չաւրհնելոյ տղայոց պսակ ô պսակն ոչ օրհնել l պըսակ b պսակս

12 bq քահանայիցն ô յանդգնութեանց XY յանդգնութեանն ô անգդնութիւն deg անդգնութեան q անդգնութեանն

13 JY միաբանութեանն

14 g չիք ժողովրդականաց Gô ագապ abcdefgbklmoqrs յագապս o հրաւիրեցին q հրօրէից

15 r որք l չիք որ

16 k պիտղոց ô տղայոց փխ. պտղոց, ընծայի o ընձաից

17 ô չիք վասն DGH մի փխ. ոչ Un չառնել hl առնուլ b գինարբուսն c գինաորբունս eiq գինեբբուս ô արբուս ի լալէ g ի լալիս գինեբբու cdkmps ի լալիսն befq չիք ի b լալուս e լալի

ԼԴ. Վասն քահանայից զգուշացուցանել զլանցաւորս։
ԼԵ. Վասն աբեղայից։
ԼԶ. Վասն եկեղեցւոյ եւ վանաց թէ որպէս։
ԼԷ. Վասն միաբանելոյ վանաց եւ եկեղեցւոյ։
ԼԸ. Վասն վանաց թէ յինչ պատճառս շինեցաւ։
ԼԹ. Վասն ամաչեցուցանել զլանդգնեալսն։
Խ. Վասն յայտ առնելոյ զհատուցումն շնորհիցն։
ԽԱ. Վասն ազապի որ մասնականաւ։
ԽԲ. Վասն պատարագաց որ ի վանս կատարին։
ԽԳ. Վասն ամուսնացելոց քահանայից։
ԽԴ. Վասն սահմանադրութեան կանոնաց։
ԽԵ. Վասն եպիսկոպոսաց թէ որպէս պարտ է զպաշտաւնեայս Աստուծոյ խնամել։
ԽԶ. Վասն քահանայից թէ որպէս պարտ է պատուել զաստուածընկալ սեղանն։
ԽԷ. Վասն եպիսկոպոսաց։

1 ôk վասն քահանայից որ զգուշացուցանել (o զգոշացուցանել) զլանցաւորս (ô պարտ է զլանցաւորս) N քահանայի X զգուշացուցանելոյ g խրատել փխ. զգուշացուցանել BCEIJVdps զանցաւորս X զլանցաւորսն f զյնցաւորս be զանաւրէնս (g զանօրէնս q զյանաւրէնոն) փխ. զլանցաւորս

2 ABCDEFGHIJNOPUf արեղէից b աբեղայիցն ô վասն աբեղայից կրճատված է kmps վասն աբեղէից ի կրաւնս կալ

3 IVXYobcdehlopqs եկեղեցոյ ob eq վանից Odeq թէ որպէս է W չիք թէ որպէս g չիք վասն... զուրս տան՝ 367-րդ էջի 10-րդ տողը

4 cdkms միաբանելոց e վանից Yb եկեղեցոյ եւ վանաց ô եկեղեցեաց եւ վանից NOWe չիք եւ lM յեկեղեցւոյ TVXcfhloq եկեղեցոյ e եկեղեց

5 befq վանից X թ[է] Fs զինչ DGHI JKLMQRSTXYZôdeklnpqr ինչ b թէ ինչպէս շինեցօ պատճառաւ Qehlor պատճառ Un պատճառի dq պատճառաւ e շինօ

6 X ամեաչեցուցանելոյ beq ամաչեցուցանելոյ BCDEFGHIJNV de զանզգնեալսն b զանտզնեալն flq զյանզգնեալն ho զյանզգնեալ r զզյանզգնեալս Zô զյանզիմանեալսն փխ. զյանզգնեալսն

7 o յայզ IXY զհատուցմունսն ô զհատուցման բացի bcdefhklmopq rs-ից մնացած Ձեռ-երը զհատուցմունս ô զշնորհիցն b շնորհաց q շնորհացն d շնորհին ekmps շընորհից

8 KLMQRSTXYZdqr յազապի X մասնականաւ h մասնականաւն d մասնակօ

9 d պատազարին e պաաարագի ôd ի վանսն RXY կատարի b կատարեցաւ eflq կատարեն

10 BCDEFGH ամուսնացելոյ r ամուսնելոց kmps քահանայից իբաւանց

11 XY սահմանագրութեանն ò սահմանագրութեանց d սահմանագրութին d կանոնաց այս ô կանանցն փխ. կանոնաց

12 r եկեղեցեաց փխ. եպիսկոպոսաց Ge զպաշտօնայս b դպաշտօնս q զպաշտաւնս hlo պահել զինս եկեղեցոյ (o եկեղեցւոյ) փխ. զպաշտաւնեայս... խնամել

13 IJ աստուծոյ զաստուածընկալ սեղանն խընամել Z վասն... խնամել Ներքևի լուսանցքում e չիք խնամել

14 f պարտից պատուել bckmpqs իցէ փխ. է E պատել q պատուեալ Wbe զաստուածընկալս q զաստուածընկալեալս ô աստուածային

15 r սուրբ սեղանն Wd սեղան e եկեղեց[...?] փխ. սեղանն bq չիք սեղանն

16 q եպիսկոպոսացն ô վասն եպիսկոպոսաց որպէս խնամէ ժողովուրդ kmps վասն եպիսկոպոսաց որ զմարմնոյ ընտանիսն առաւել մեծարեն p այս վերնագիրը գրված է խր և ծ վերնագրերի միջև

ԽԸ. Վասն զգուշութեամբ պահեսցի սահմանս այս։
ԽԹ. Վասն եպիսկոպոսաց եւ վարդապետաց։
Ծ. Վասն եպիսկոպոսաց եւ իշխանաց։
ԾԱ. Վասն եպիսկոպոսի թէ որպէս պարտ է պահել զինչս եկեղեցւոյ։
ԾԲ. Վասն իշխանաց եւ ժողովրդականաց որք տուրս տան լեկեղեցի։
ԾԳ. Վասն թէ Աստուծոյ են ինչքն։
ԾԴ. Վասն թէ առաքելական պատուոյ եղեր արժանի։
ԾԵ. Վասն որք գտուրս տան։

Կանոնք սրբոյն Սահակայ հայրապետի

Յաղագս քորեպիսկոպոսաց թէ ո՞րպէս պարտ է զկանոնական կարգն հաստատուն պահել յեկեղեցիս.

1 p թէ փխ. վասն cdkms վասն թէ W պահելոյ Wor զսահմանս b սահմանացս d սահմանն d չիք այս hl չիք վասն... այս
2 q վարդապետացն kmps վարդապետաց որ (p զի մի փխ. որ) աշակերտեցեն
3 B չիք վասն b եպիսկոպոսից X չիք եւ bq իշխանացն kmps վասն եպիսկոպոսաց խնամօք (ms խնամաւք) կալ ի սահմանս իւրեանց
4 ó եպիսկոպոս h չիք եպիսկոպոսի oh չիք թէ befg չիք պարտ է bq պահեալ e պահէ IJ յեկեղեցւոյ VYôbcehlo եկեղեցոյ f եկեղեցոյն q եկեղեցուն kmps վասն եպիսկոպոսաց զգուշութեամբ պահել զինչս եկեղեցւոյն այս վերնագիրը km ps-ում դրված է 6-րդ տողում իսկ 6-րդը՝ 8-րդ տողում
6 X ժողովրդական BCDEFGHMb efq որ o տուր hio տուեալ փխ. տուրս
7 HKLMRSTYZ եկեղեցի Q եկեղեցին X եկեղեցւոյ ôbhloqr եկեղեցոյ d յեկեղեցին e յեկեղեցոյ km ps վասն իշխանաց տրոց որ յեկեղեցիս
8 KLRTXYZde յաստուծոյ bcdefq չիք ինչքն o վասն թէ աստուծոյ են ինչ ամենայն տուրք մարդոյ որ կան ի ձե[ռ?]ս իւրեանց km ps վասն (p չիք վասն) թէ (p եթէ) աստուծոյ են ինչք եկեղեցւոյ (ps եկեղեցոյ) եւ եպիսկոպոսն տեսուչ
9 Gô չիք թէ o յառաքելական ELQR STZ պատուոյ XYoel պատոյ ô արժանի եղեր kmps վասն այնոցիկ որ զայլս զրկեն եւ տուրս տան յեկեղեցիս կամ յայլս (k զյայլս)
10 hl վասն թէ որք DEbeq տուրս U զտուր I զտուեալ փխ. զտուրս kmps պատուէր եպիսկոպոսաց բովանդակ կարգաց եկեղեցւոյ խնամք տանել
11 û չունի երկրորդ վերնագիրը n կանոն բացի bcdefgkmpqs-ից մնացած ձեռ-երը չունեն կանոնք V սրբոյ M սահակայ հայոց հայրապետի IJKMZr հայրապետին bcdefg mpqs չիք հայրապետի
12 m չիք յաղագս... յեկեղեցիս Wck ps քորեպիսկոպոսի bq քորեպիսկոպոսութեան f քորեպիսկոպոս c եւ թէ bq չիք թէ n զկանոնականական hl չիք զկանոնական
14 ô զարդն bcefghkiqs զկարգն q պահելո KLMQRSTXYZô պահել ի սուրբ յեկեղեցիս (Lo եկեղեցիս M յեկեղեցի) b պահելոյ եկեղեցոյ զկանոնականս սահմանս աստուածային պատուիրանացն փխ. պահել յեկեղեցիս I յեկեղեցից V յեկեղեցիս d յեկեղեցին k զեկեղեցիս q եկեղեցո eg յեկեղեցիս աստուծոյ բացի Wbcdefghkipqs-ից մնացած ձեռ-երը յեկեղեցիս բառից հետո ունեն ABCDEFGHIJLPQRS TVZno զըլուխս ծե NO գլուխս ծ եւ ե GKMXYô գլուխ ծե U գլուխք ծե r ծե

ՇԻ (ՇԺԶ) Ա. Զի սրբոց բարեպաշտաց եւ առաքինութեամբ պայծառացելոց պարտ է հաւատալ զպատիւ կարգի պաշտամանս այսորիկ, վերագոյն ճառեցաւ ի մէնջ, որոց մաքուր են միտք յարծաթսիրութեան ախտէ, եւ ձեռք իւրեանց ի կաշառոց, ուսումնասէրք եւ պարկեշտք, որք բաւական իցեն եւ զայլս ուսուցանել, զամենայն յանձն արարեալ նոցա զեկեղեցիս, անյապաղ խնամով՝ պայծառացուցանիցեն աստուածահաճոյ վարուք, երկիւղածս եւ զգաստս եւ հլու յամենայն բարեկարգութիւնս։

ՇԻԱ (ՇԺԷ) Բ. Եւ զտաճարս աղաւթիցն՝ յորս սուրբ եւ աստուածընկալ սեղանն է հաստատեալ, յորոյ վերայ կատարի մեղսաքաւիչ եւ կենդանարար խորհուրդ մարմնոյ եւ արեան ապրեցուցչին մերոյ եւ Տեառն, ըստ արժանի բաւականութեանն զարդարուն պահեսցեն անխափան լուցմամբք եւ խնկարկութեամբք, եւ պարսպեալ եղիցի քաղաք որմովք. մերձ ի նա մկրտատուն շինեսցեն յաւանս, որպէս եւ սովորութիւն իսկ է, եւ յայլսն՝ ի նմին կանգնեսցի աւազան մկըր-

1 Y սրբբոց beſgqx եւ բարեպաշտից Ychmops բարեպաշտից dl բարէպաշտից O պայծառելոց bq պայծառացելոցն f պայծառեցելոց

2 d զպատիւս h զի պատի. û կարգի եպիսկոպոս պաշտամանս l պաշտամունս bq պաշտպանս g պաշտամանս Y այ[ս?]որիկ û վերնագոյն

3 û վառեցաւ փխ. ճառեցաւ, չիք ի մէնջ ôb ի մէջ F յարծաթասիրութեան o յարծաթսիրութեանն b յարծ[..?]սիրութեան Iôû արծաթասիրութեան JMNOSVW արծաթասիրութեան Y յարծաթասիրութենէ h յարծաթասիրութեամբ n յախտէ արծաթսիրութեան

4 IJûr յախտէ Y ախտի bſgqx ախտէն e ախտաէն r եւ ձեռն NO ի կաշառուց Vbefgq ի կաշառոյ û ի կաշառաց

5 r այլ փխ. որք V բաւականեցին o բաւականացին heſgq են փխ. իցեն eg չիք եւ oq զայլ l զայս փխ. զայլս hio ուսուցանեն o ուսուցանելն Feg անձն o չիք յանձն d արար

6 U չիք նոցա IJl անապաղ egq յանապաղ ûհանապազ փխ. անյապաղ IVbq պայծառացուցանեն eg պայծառացուսցեն r պայծառեցուցանիցեն x պայծառացուցանել

7 begq վարիւք b զերկիւղած c զերկիւղածս degkpqs զերկիւղածս ô սգաստս ckmps զգաստսն beq զգեստս (g զգէստս) փխ. զգաստս L հլու FIMôbegq ամենայն

8 o բարեկորգորութիւնս u բարեկարգութիւն ձ բարէկարգորութիւն or բարէկարգութիւնսն

9 b զտաճար û զպատճառ փխ. զտաճարս Kôq աղաւթից û աղօթից ô զորս û եւ սուրբ h սուրբս NXW սեղան

10 bcefgkmpqs սեղանն հաստատեալ է Qd չիք է d հաստատեսցի IJKLMRSTXYZôûg որոյ G վասն փխ. վերայ b չիք յորոյ... կենդանարար e կատարեալ է եւ [?] ատարի g կատարեալ է ի մեղսաքաւիչ եւ ի կենդանարար û զմեղսաքաւիչ

11 ho խորհուրդդ eg յարեան p տեառն մերոյ X չիք եւ (տեառն)

12 IMQSUXWoûbcdefgkmpqs բաւականութեան bf զարդուն

13 L լուծմունք o լուցքմամբք ûq լուծմամբ R խնարկութեամբք û խընկարգութեամբ x խնկարկութեամբ r պարապեալ փխ. պարսպեալ x չիք եղիցի l որմովք փխ. քաղաք որմովք

14 h եւ մերձենա Tcdefghklopqrsx եւ մերձ b մկրտութիւն egx մկրտատունս n մկրտատունն Wô շինեսցին U շինեսց MOXWdq յաւագանս (b աւազանս eg եւ յաւազանս x եւ անդ) փխ. յաւանս

15 KLMQRSTXYbcdhkmprs այլսն ô զայլսն qյայս փխ. յայլսն Y կանգնեսցին f կանկեսցի gh կարգեսցի փխ. կանգնեսցի

տութեան, որոյ ծննդեամբ հոգին սուրբ վերստին նորոգելով դրոշմէ լինել որդիս լուսոյ. վասն որոյ բազում պատուոյ մեծարանաւք պարտիմք մեծարել։

ՇԻԲ (ՇԺԸ) Դ. Եւ պաշտաւն սաղմոսերգութեանն անխափան լիցի ի տուընջեան եւ ի գիշերի, ըստ աւրինակի մայրաքաղաքացի հաւրն հովուապետի. զի ամենայն ումեք չէ աւրէն եւ իշխանութիւն յապաղել զայն կարգ պաշտաման, կամ նորաձեւութիւնս ինչ առնել, այլ միշտ ի նմին յարամնալ։

ՇԻԳ (ՇԺԹ) Դ. Զնոյն եւ տեսուչ քորեպիսկոպոսն պարտի համառաւտել զամենայն եկեղեցիս եւ եթէ ոք հեղգասցի եւ ըստերիւրեալ գացի՝ յանդիմանեսցեն. կշտամբեսցեն խրատու վարդապետութեան, եւ գանիւք եւ տուգանաւք պատուհասեսցեն առենական հրապարակաւ, զի եւ այլք երկիցեն։

ՇԻԴ (ՇԻ) Ե. Քանզի պարտ եւ պատշաճ է յամենայն տարւոջ, յորժամ ժողովքն կատարիցին, ըստ կանոնական սահմանադրութեանց շրջել

1 CDHLU ծնընդեամբ bq ծնընդեան l ծննդեան c հոգւոյն սրբոյ CDH Yû սուրբ հոգին bIor սուրբ հոգւոյն (r հոգւոյն) CDLV վերըստին hlo նորոգել G դըրոշմէ L դրոշմելով b դրոշմն q դրոշմ

2 ô լինիլ I ոյոր LRSTXZûl պատւոյ Ur պատուօք n պատուաւք W պատուոց q պատուուց egn ի մեծարանօք (n մեծարանաւք) R մեծարեալ

3 ô պարտեմք եւ մեք մեծարել b պատուիմք մեծարեալ այսպէս փխ. պարտիմք մեծարել q պատուեմք փխ. պարտիմք

4 ôp զպաշտօն kms զպաշտաւն egr պաշտօնն FIJMOSUVXYWôû deghln սաղմոսերգութեան b սաղմոսերգութիւնս q սաղմոսերգութիւն e կացէ bcdfgbklmopqr sx կացցէ փխ. լիցի KZ աըւընջեան L տուընջեանն X տուընջան d տըւընջան A տունջեան ô տւնջեան

5 eq չիք ի KLR յաւրինակի STXZ յօրինակի Y մայրաքաղաքի hlorx մայրաքաղաքաց Qp հաւր l հօր x չիք հաւրն Teg հովապետի b հաւտայպետին q հաւտապետի x հովուապետին

6 NOXW զամենայն hlo ուրէք pr ուրեք Sô արարչէն փխ. աւրէն o ապաղել

7 hl կարգս ô կարի փխ. կարգ C պաշաման bq պաշտպան hl պաշտման ձ նորձեւութիւնս l եւ ոչ փխ. ինչ u չիք ինչ B այդ

8 b մշտ r մինչ փխ. միշտ be յարայմնալ x յարանալ S յարամնալ (o տրտմնալ d յորոյ մնալ) փխ. յարամնալ

9 bp ի նոյն blo տեսուչք bq տեսող (e զտեսողք g զտեսող) փխ. տեսուչ lô քորեպիսկոպոսին Xû քորեպիսկոպոս h քորեպիսկոպոսքն l քորեպիսկոպոսաւնքն LQhl պարտ է n համարաւտել r համառուտել bq հիմնառատել փխ. համառաւտել p զեկեղեցիս ամենայն

10 ûlrklm թէ I յեղգասցի bcdefmoq rsx կամ փխ. եւ (ըստերիւրեալ) hl եւ կամ ըստերիւրեալ Qû չիք եւ (û ունի եւ) ըստերիւրեալ գացի ò ըստերիւրիւրեալ cdefgkqsx ստերիւրեալ

11 KLRTYZ վարդապետութեանն ô չիք եւ (գանիւք)

12 W տուգանիւք p տողանօք q տուդանանաւք lô պատուհասեսցին Q ատենակաւ

13 begq չիք եւ (այլք) Ibdefghlo qrx այլքն b եկեսցեն egq երկեսցեն

14 Hb պարտ է եւ ôûeg ամենայն VYôbdefgq տարոջ b չիք յորժամ NOWûbcdefgbklmopqrsx ժողովք o ժողովուրդքն փխ. ժողովք

15 XWôbq կատարիցեն h կատարեսցեն lo կատարեսցին n կանովնական o սահմանադրութեան cdefgbkmo pqrs սահմանադրութեանցն Y շրջիլ I շրջեր

քորեպիսկոպոսաց ի հաւատացեալ նոցա եկեղեցիսն եւ քննութիւն առնել վարուց եւ կարգի պաշտամանն, թէ որպէս ունիցին, եւ համարս պահանջել յերիցանց եւ ի սարկաւագաց ժամուցն քարոզութեանցն եւ ազատութիցն մատուցման եւ զկնքատուացն մի ըստ միոջէ յարմարումն կատարելութեան, եւ զպատարագամատուցացն սարսափելի խորհրդոյն պատշաճող սպասահարկութիւն, դի փոյթեռանդն յաւժարութեամբ եւ երկիւղիւ անդրդուելի պահեսցեն. վասն որոյ թէ հեղգալցեմք՝ համարս պահանջելոց եմք, եւ եթէ ոք տարտամ եւ յետնեալ գտանիցի ի սքանչելի ճառեցեալս աւանդութեանց, կրեսցէ պատուհաս սաստիկ, ո՛ ոք եւ իցէ, եւ ի պատուոյն իւրմէ դրկեալ եղիցի՝ մինչեւ հաշտեսցի ընդ նմա վարդապետն։

ՇԻԵ (ՇԻԱ) Զ. Եւ ոչ միայն երիցանց եւ սարկաւագաց պարտ է մշտնջենաւորել ի պաշտամանն, այլեւ ամենայն ուխտի մանկանց. եւ եթէ

1 b քորեպիսկոպոսն cdegkmpqs քորեպիսկոպոսացն f քորեսկոպոսացն bcdefgkmpqs չիք ի egq հաւատացեալն r ի յեկեղեցիսն Mcdhkm psx յեկեղեցիսն b եկեղեցիս egq յեկեղեցիս

2 c առնուլ Vd վարուցն o դարկի hl չիք կարգի û պաշտաման ghl պաշտմանն b պաշտպան n պաշտպանն cdhlmors եթէ k չիք թէ N ուրիցին V ունիցի bq իցեն փխ. ունիցին W չիք եւ (համարս)

3 p համար IJQSôûhlno երիցանց bq յերիցանց b չիք ի d ի սարկաւագացն ûb ժամուց x զժամուցն W եւ քարոզութեանցն և ôûd np քարոզութեանց

4 ABCDEFGHIJNOPUVXWûbhl աղաւթից (նաև աղօթից) x. զաղօթիցն bcdefghklmoqrsx մատուցումն U չիք եւ (զկնքատուացն) K զկնքատըւացն X կնքատուացըն ô զքնքատւացն p զկնքաւորացն Yq կատարելութեանն g եւ մի ըստ

5 Wei պատարագամատուցացն q պատարագ մատուցուացն u զպատարագամատուցաց mps պատարագամատուցողացն b պատարագ մատուցեալ c պատարագ մատուցողացն k պատարագս մատուցողացն q պատարագս մատուցեալ d պատարագն մատուցացն

6 l խորհըրդոյն բառի A-ից մնացած Ձեռ-երը պատշաճաւղ (նաև պատշաճօղ) ô պատշաճոյղ LMQRSTX Zôhd սպասահարկութեան Y սպասահարկութեանն g սպասահարկութիւնս

7 d յաւժարութեան e օժարութեամբ FK անդրդուելի

8 Yr եթէ IV հեղգասցեմք o հեղգասցիմք b չիք համարս պահանջելոց եմք p տալոց փխ. պահանջելոց eg եմ փխ. եմք p լրէ x չիք ոք

9 hl տրտում (I տարամ) փխ. տարտամ oû ետնեալ beιgq դտցի bcd efgkmpqs չիք ի be աւանդայպահութեանց chmosx աւանդապահութեանց u ճառեցեալ d օանդս պահութեանց q աւանդս պահութեանց

10 KLMQRSTXYZo կրեսցեն l պատուհասս h սաստիկս Q կրեսցիկ փխ. սաստիկ bq որք փխ. ո ոք Y ո և ոք իցէ u չիք ոք r չիք եւ (իցէ) hlx չիք եւ (ի պատուոյն) eg չիք եւ ի պատուոյն... նմա՝ տող 11 EKLZo պատւոյն o պատոյն u պատւոյ q պատ[ոյ]ն

11 f եղից bqr չիք ընդ dfm նա փխ. նմա E եւ վարդապետն eg վարդապետին o վարդայպետն r վարդապետ

13 o երցանց q իրիցանց DGH միշտընջենաւորել F մըշտնջենօորել IJKLûhl մշտնջենաւորիլ

14 begq եւ փխ. ի bq պաշտմանց hl ի պաշտման բացի RVXYZegx-ից մնացած Ձեռ.երը ի պաշտաման f ամեն eg ուխտին bq տեառն փխ. ուխտի բացի bcdefghklmopqr-x-ից մնացած Ձեռ.երը չունեն եւ

ոք մեղկ եւ յոյլ իցէ՝ զնոյն կրեսցէ պատուհաս։ Այլ զտգէտս եւ զզինուորս ամենեւին իսկ պարտ է որոշել ի շնորհէն վայելից, որ ինչ ի ժողովրդականաց ի տուն Աստուծոյ մտանիցէ. բայց թէ ինքեանք կամ զաւակք իւրեանց հրահանգիցեն լինել արժանի։

ՇԻՁ (ՇԻԲ) Է. Նոյնպէս եւ զարբեցողսն որոշեսցեն եւ զկռուողսն՝ մինչեւ յապաշխարութիւն եւ յուղղութիւն եկեսցեն, ըստ առաջնորդին կամաց։

ՇԻԷ (ՇԻԳ) Ը. Իսկ զպոռնկորդին եւ որ յերկրորդացն են նոցին հաւասար մինչեւ յերրորդ ծնունդ, ըստ առաջին կանոնացն հեռի կացցեն ի կարգէն եւ ի շնորհացն, զի պարկեշտ եւ սուրբ եւ աներկեւան եղիցի ուխտ պաշտաւնէից Աստուծոյ. զի թէ Ղեւտական ազգն այնպիսի պատուէր ընկալաւ սոսկալի եւ զգուշաւոր անարատ սպասաւորութեան՝ որչափ եւս առաւել այժմուքս են արժանաւոր փութոյ՝ ըստ Պաւղոսի վկայութեան։

1 W հոյլ o ոյլ R յայլ (bl ծոյլ) փխ. յոյլ kmps ծուլացի փխ. յոյլ իցէ eq եւ յոյլ եւ bq պատուհասն p զպատուհաս begq այն փխ. այլ o ե և զտգէտս û ազէտս

2 Y զինորս ô զզինորս ûbdhlqr զինուորս kmps զզինուորեալն, քերեթին փխ. ամենեւին Y որոշեն D վայելիցեն begq վայելիցէ x չիք վայելից b չիք որ

3 m չիք ինչ b չիք ինչ... մտանիցէ KLMPQRSTXZôhloqx ի տունն û մտանիցէ աստուծոյ ô մտանէ r մատնիցի փխ. մտանիցէ Xbefglpqx եթէ

4 d չիք ինքեանք կամ Weg զաւակ n զաւակն ô աւազակք փխ. զաւակք Y հարահանգիցեն c հրահանգիցեւ ps հրահանգիցեն x հրահանգեսցին

5 P սոյնպէս (g որպէս) փխ. նոյնպէս Ng զարբեցողն ն զարբեցողս ô որոշ... սցին eg չիք եւ (զկռուողսն) F զկուողսն s կռուաւղսն

6 IJSôû ապաշխարութիւն N յապաշխարութիւնն ôû ուղղութիւն N ընդ փխ. ըստ, առաջնորդի

7 IJUbdegnq կամացն

8 A զպոռնկորդիս ն պոռնկորդիս hkl mos զպոռնկորդիսն p զպոռնիկսն h չիք եւ q յոր Hkmps երկրորդացն բացի nx-ից մնացած Ձեռ-երը յերրորդացն (G երրորդացն ô երրորդացն û յերրորդաց b յերրորդի cf ցերրորդ deg ցերրորդն q յերրորդի) փխ. յերկրորդացն N չիք յերկրորդացն... մինչեւ bq իցեն փխ. են q նոցա x չիք նոցին

9 kms ցերրորդ p երրորդ q ցերորդ IKMYbdefgbklqx ծնունդն efgx կանոնաց m կանոնացն հեռի կրկնված է b կացեն

10 o ի շնորհաց kmps զոր փխ. զի բացի hlrx-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն եւ (աներկեւան) Ol աներկեւեան h աներկեան bq աներկեւան (b աննենզեւան) խարդախ եղիցի

11 Y եղիցին IJû յուխտ b ուխտայպաշտաւնէիցն ô պաշտօնէից kp պաշտօնէին ms պաշտաւնէին Mbcefgbklmopqrsx աստուծոյ (e յաստուծոյ) զարդարուն (hl եւ զարդարուն M զարտարուն) եւ ճշմարիտ հաւատովք եւ գործովք առաքինութեան (rx առաքինութեանց) ցանկալի (b ցանկալ) ամենեցուն եւ պատուական որպէս եւ վայելէ (f եւ է վայելէ) պաշտոնէից աստուծոյ փխ. աստուծոյ այս հատվածը հավանաբար հետագայի ընդմիջարկություն է, որովհետև նախադասության իմաստին նոր բան չի ավելացնում. b թէեւ

12 DGH այնպիսին IJû այսպիսի bq զոսկալի hl չիք զգուշաւոր անարատ p չիք անարատ Y սպասաւորութեանն

13 ն այժմուց oq այժմունքս d փոյթոյ

14 BCDEFGHJUYchkmnopqrs վկայութեանն

ՇԻԸ (ՇԻԴ) Թ. Արդ՝ զամենայն զայս տհիւ եւ երկիւղիւ պարտի հրաման տալ եւ կարդել տեսուչ քորեպիսկոպոսն, զլաւս եւ զաջողակս պատուել եւ մեծարանաց առնել արժանի, եւ զանպիտանսն խոշտանգանաց մանաւանդ զուսամնատեացսն. զի որ «Կամակոր է լուսմանէ՝ անկանի ի չարիս»* ըստ գրեցելումն։

ՇԻԹ (ՇԻԵ) Ժ. Վասն որոյ եւ անհատ պարտի պահել յարդարուն զդպրոցսն ի վանս եւ յայլ արժանաւոր տեղիս, զի լուսաւորեալք լուսով պատուիրանացն Աստուծոյ՝ զամենեսեան լուսաւորեսցեն. քանզի յորժամ ուխտն որ գլուխն է եկեղեցւոյ ընտիրք եւ պիտանիք լինիցին, եւս առաւել ժողովուրդն։ Եւ եթէ եղիցի ոք ի ժողովրդենէն ծոյլ, վարուք առաքինութեան դիւրագոյն լիցի ածել յուղղութիւն, քանզի չէ փոքր յաղագս այդորիկ հոգ ի վերայ քորեպիսկոպոսին՝ այց առնել եւ վարուց ժողովրդեանն, եւ ըստ պարապոյ ուխտաւորեալ պահոցն եւ աղօթից՝ ուրախացուցանել գրոց սրբոց վարդապետութեամբ, շա-

*Առակ. Ժէ. 16

1 KLMQRSTXYZob զայս ամենայն (LTZ յամենայն) cf երկիղիւ r երկիւ b եւ պարտ է dq պարտ է

2 V չիք կարգել bcdefgkmpqs չիք տեսուչ IJû քորեպիսկոպոս d քորեպիսկոպոսաց f քորիսկոպոսն kms քորիսկոպոս Unr զլաւն d զլաւ H զլուս փխ. զլաւս p զլաւս եւ զընտիրս եւ զաջողակս GH չիք եւ (զաջողակս) d զաջողակն KLSX Zû պատւոյ bcdefgkmps պատուեսցէ

3 Y չիք եւ (մեծարանաց) cefgkm pqs արասցէ փխ. առնել bd արժանի արասցէ Vbdhlqx զանպիտանս o խոշտանաց u խոշտանկանացն

4 ú զուսումնատեաց blo զուսումնատեացն G զոր փխ. զի որ û չիք որ IJ ուսմանէն oo ուսմանէ BCDE FGH անկցի Qh անկանիս eg յանկանէ

5 Q գրեցումն W գրելոցն l գրելումն

6 ô այսորիկ փխ. որոյ hl Թ և Ժ համարները միացված են cdefgbkopq rsx չիք եւ hlx անընդհատ S արդարուն ô արդարոյն n յարդարումն cefgkmpqs զյորդորումն (b ըզյորդորումն d զորդորումն) փխ. յարդարուն û զդպրոցս x զդպրոցն bcdefgkmpqs չիք զդպրոցսն r չիք ի

7 efghlnox ի վանսն r զվանսն H վնանս փխ. վանս IJKLMQRST YZôbr այլ û լուսավորեալ IJû լուսովք Q յուսով (b պատուով) փխ. լուսով

8 ô որժամ

9 IJZû յուխտն BCDEFGHZcdkm ps գլուխ է IR յեկեղեցւոյ VYôce fghoqr եկեղեցոյ b եկեղեցոյն L եւ կրկնված է N պիտանի b լիցին d եղիցին

10 c ի ժողովուրդն eg ժողովրդեանն Y չիք եւ Uhn թէ p եթէ ոք ի ժողովրդենէն եղիցի ծոյլ վարիւք F ի եղիցի X ոք եղիցի hx ի ժողովրդենէ AB ծոյղ c ծոյլք deg ծուլ x լոյծ փխ. ծոյլ b լուարուք (eg յուղարուք) փխ. վարուք

11 x անառակութեամբ փխ. վարուք առաքինութեան FYl առաքինութեանն ba յառաքինութեամբ Leg առաքինութեամբ b դիւրայգին bcdefghklmopqrs լինի x առնի փխ. լիցի beg յածել o չիք ածել, յուղութիւն e ուղղութիւն

12 bcdefgkmpqrsx եւ յաղագս d յաղակս e այդօրիկք Hq հոգի ի Xd հոգս fms քորիսկոպոսին n չիք եւ

13 N ժարուց փխ. վարուց ú ժողովրդեան 1o որ փխ. եւ (ըստ) Y պարապուոյ 1q պարապոյս V կարապո փխ. պարապոյ o ուխտխաորեալ KLMQSTXYZôb պահոց R պահայ փխ. պահոցն

14 V աղօթին dhl աղաւթիցն Z ուխտացուցանել փխ. ուրախացուցանել b ի գրոյ U չիք սրբոց ô վարդապետութիւն b վարդապետութեան q վարքապետութեանն

հել զմեղուցեալսն, եւ տալ տեղեկութիւն կրթութեան եւ պահպանութիւն ամբիծ հաւատոյ, եւ զգուշանալ եւ փախչել ի հերձուածողաց եւ յաղծապիղծ գործոց, քանզի զդիտաւորութեան գործ նոցա է հաւատացեալ եպիսկոպոսին, ըստ աւրինակի բարգաւաճեալ մեծի մարգարէին Մովսէսի, որ կացոյց ոստիկանս ի վերայ ժողովրդեանն քննել եւ դատավճիռ հատանել. եւ զծանր ինչ բան առ ինքն հասուցանել, եթէ զգուշասցին եւ զգուշացուսցեն ըստ պատգամի մարգարէութեան, թէ «Ահա սուր գայ»*. եւ ազգ երկրին ապստամբեալ անփոյթ առնիցէ՝ նոքա յանաւրէնութեան իւրեանց մեռցին, եւ նա ապրեցուսցէ զանձն իւր։

ՇԼ (ՇԻՁ) ԺԱ. Ապա եթէ զաւշաքաղութեամբ լածիցի զհարկսն միայն պահանջել, եւ ագահութեամբ ղոսկւոյ եւ զարծաթոյ մթերս փափագիցի մթերել, եւ պղերգացեալ ի մոռացաւնս զկանոնական քննու-

* Հմմտ. Եզեկ. Լ, 4

1 b եւ զմեղութեալսն q զմեղուցեալսն hlo զմեղուցեալս B չահել..։ կըրթութեան ձայն յուսանցքում o լտ]ալ H տեղեկութեամբ KLK TZ աեղեկութիւնն Y կրթութեանն, պահպանութեանն hlox պահպանութեան

2 MQXYôûcflopor անբիծ dkmpsx հաւատոց o չիք եւ (զգուշանալ) cps զգուշալ ô փախչիլ E հերձւածողաց Xmps հերձուածողացն k հերձւածողացն eg ձերձողաց (b զերծողաց) փխ. հերձուածողաց

3 F յաղսպիղծ ô աղծապիղծ h յաղծապեղծ d յայլպիղծ (q յայլապիղծ b յազգայպիղծ) փխ. յաղծապիղծ U յաղծապիղծոց փխ. յաղծապիղծ գործոց ü չիք եւ յաղծապիղծ գործոց RS զդիտաւորութեան o զդիտութեան û դիտաւորութիւն b ի դիտաւորութեան hlx դիտաւորութեան q զդիտաւորութեանն K գործոց û գործոյ efgk նոցա է հաւատացեալ է D հաւատաց h հաստատեալ փխ. հաւատացեալ

4 eg օրինակին u բարգաւաճել b բարքհաճեալ q բարգհաճեալ bq մեծ ɪ մեծէ b մարգարէն

5 NO մօսէսի Y մոսէսի ofkmrs մովսիսի x մովսեսի IJ ոսսիկանս N յուստիկանս OV յոստիկանս Qbq ուստիկանս d ոստիկեանս W ժողովրդեան

6 b դատայվիճիռ d դատայվճիռ q դատավիճիռ p դատապարտել եւ վճիռ փխ. դատավճիռ ô դատավճիռ եւ առնել եւ հատանել Vq ծանր b ծանիր fl ղծանրբ û բանն bcmq հատուցանել փխ. հասուցանել

7 bq չիք եթէ... զգուշացուսցեն M եւ ըստ պատգամի մարգարէութեան զգուշցուսցեն թէ ահա JLg զգուշացուցանեն FVYcefgbklmopqr sx մարգարէութեանն

8 H եւ թէ o չիք թէ b ի սուր bcdef gkmpqs չիք եւ cdkmps յազգ

9 eg փոյթ befgkmoqrsx առնիցեն Y նոքօք IMô անօրէնութեան J անաւրէնութեան Y յանօրէնութեանց nq յանաւրէնութեանն q իւրոց Nq մեռցեն ü մեռանին

10 befgq նա (b զնա) զանձն իւր ապրեցուսցէ (b ապրեցուցանէ) ô ապրեբեցուսցէ

11 bhloqx թէ բոլոր Ձեռ-երր զոշաքաղութեամբ Uû յածիցէ obeg ածիցի ps եւ զհարկսն ü զհակսն k զհարկս

12 H զոսկւոյն IVYWôbcdefghloqr զոսկոյ KRSX զարծաթւոյ ô արծաթոյ h մթերոյ bcdefgklmopqrsx մթերս ho փափաղիցէ lx փափաքիցէ o փաեիցի (p փափիցի) փխ. փափաղիցի BCDFIJKNOPQSTUVYZ Wn փափաքիցի

13 bq պգերգեցեալ begq չիք ի IJû ի մոռացմունս Kôdr ի մոռացաւսն LXWhp ի մառացունս beg մոռացան ü զքննութիւնս ɪ քննութիւնսն

թիւնս դարձուցեալ, զոր ամբողջ եւ անվթար պարտ էր պահել, բոլորովիմբ թողեալ, լքեալ զիւր դիտաւորութեան պահպանութիւնն, եւ եկեալ սուրն կորուսանիցէ զնոսա, ինքն եղիցի պարտական եւ ի ձեռաց նորա խնդրեսցից զարիւնն։ Վասն որոյ պատրաստ կալ հրամայէ ճշմարիտ քարոզն, հսկել եւ արթուն լինել. «Զգոյշ կացէք անձանց եւ ամենայն հաւտից, յորում եդ զձեզ Հոգին սուրբ տեսուչս՝ հովուել զժողովուրդ Տեառն, զոր ապրեցոյց պատուական արեամբն իւրով»։ Եւ զերախտիս հատուցմանցն պարզեւ ի լոյս առնէ. «Զի յերեւել հովուապետին՝ ընդունիցիք զանթառամ վառաց պսակն»**։*

ՇԼԱ (ՇԻԷ) *ԺԲ. Եղիցի մեզ ամենեցուն խոյս տալ եւ փախչել ի չարէն եւ արդարութեանն լինել հետամուտ. յամենայն ժամ ի հաճոյսն Աստուծոյ ծախել զկեանս մեր, զի անձանց եւ այլոց բազմաց լինի-*

*Գործ. Ի. 28 **Ա Պետ. Ե. 4

1 ó *դարձեալ,* չիք *զոր* GY *անբողջ* Y չիք *եւ* RXhl *անվատթար* bk mq *անվաթար* W *անվնաս* փխ. *անվթար* Nefg *է* փխ. *էր* f *պահեալ*

2 cefgkmpqsx *ե բոլորովին* hl *եւ բոլորովիմն* o *եւ բոլորովիմբ* r *եւ բոլորիմ* b *բոլորին* d *բոլորովին* J *բոլորովիմք* befgq *լքեալ թողեալ* I *լրքեալ* ú *իւր* b *դան*[...?] *զիւր* A *դիտութեան* հետագայում ուրիշ-ները սրբագրել են *դիաաւութեան* LVYx *դիաաւորութեանն* bhlor *դիաութեան* (cefgkmq *դիտութեանն* ps *դիտութիւնն*) փխ. *դիտաւորութեան* IKLQRSTUVXZWûdlx *պահոյանութիւն* Yq *պահպանութեանն* kmps *զպահպանութիւնն*

3 b *աւրն* փխ. *սուրն* eghlo *կորուսանէ* b *զնոսա ապա ինքն* hl *ինք*

4 ô *ի ձեռին* բացի Ybdefgbklmopq rsx-ից մնացած ձեռ-երը *նոցա* փխ. *նորա* ú *խնդրեսցի* x *զարիւնն* *խնդրեսցի* X *զարիունն* ôcdkm ps *զարիւն* begqx *վասն որոյ*-ից Նոր նողված համապատասխան համարով՝ *ոխթ* (bx չիք *ոխթ*) *Ժր*

5 b *հրամայէ պատրաստ կալ* W *քարոզողն* hl *հսկեալ* U *հակել* փխ. *հսկել* M *լինել աստ զգուշ*

6 o *լինիլ որ աստ զգոյշ* BCDE GHQXYûbdeghlopqr *զգուշ* o *լերուք* փխ. *կացէք* bq *յանձանց* hl *յամենայն* F *յաւտից* ú *հաւատից* փխ. *հաւտից* IJKLQRSTXYZ oûeg *որում* ûs *եա* NO *ձեզ* d *հոգին սուրբ զձեզ*

7 ls *տեսուչ* befgq չիք *տեսուչս* Aôbdef gqs *հովել* û *ժողովուրդ* hlo *դժողովուրդս* BCDFGHIKLNOPYZW ôûacdf *ապրեցեցոյց* b *ապրեց* q *ապրեցար*

8 abcdefgkmpqs չիք *պատուական* r *եւ սուրբ արեամբ* ôûgbloqx *արեամբ* Gl չիք *եւ* hq *զերեխտիս* IVb *հատուցմանն*

9 fgq *պարտ եւ ի* (b *պարտի եւ*) փխ. *պարզեւ ի* p *արասցէ* փխ. *առնէ* DGHIJKLQRSTYhloqr *երեւել* oû *երեւիլ* OW *յերեւելի* Lelo *հովապետին* a *հովւապետին* r *հովուապետի* cdq *հաւտապետին* b *հաւտայպետին* d *ընդունիցեն* բացի ûbefgpqx-ից մնացած ձեռ-երը *ընդունիցին*

11 T *եղիցին* բացի abdefghmopqrx-ից մնացած ձեռ-երը *ձեզ* ôr *փախչիլ* q *փադչիլ* r *եւ անդ արդարութեանն*

12 H *արդարութիւնն* b *արդարութեամբ* e *յարդարութեանն* RX Y *արութեան* փխ. *արդարութեանն* IJKLMQNOVZWôûadox *արդարութեան* ôr *լինիլ* abcdefgkmp qs *հետամուտ լինել* ôefgq *ամենայն* b *յորժամ* փխ. *յամենայն ժամ* ô *ժամ լինիլ ի հաճոյսն* Ybe fgq *ի հաճոյս*

13 L *ծախիլ* r *մեր ի յայս դի* q *լինիցիմ*

ցիմք առիթ փրկութեան, եւ բաւական եղիցուք համարձակելով ասել. «Ահաւասիկ ես եւ մանկունք իմ, զոր ետ ինձ Աստուած»։ Շնորհաւք եւ մարդասիրութեամբ տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի։*

Նորին կարգ քահանայից առ ժողովրդականս եւ նոցին ժողովրդականաց հնազանդութիւն եւ կարգ ուղղութեան առ քահանայս:

ՇԼԲ (ՇԻԸ) ԺԳ. Եղբարց սիրելեաց երիցանց եւ վանականաց, որպէս ամբաստանութիւն եղեւ առ մեզ ի բազում տեղիս ժողովրդականաց զքահանայից՝ թէ որպէս ծուլութեամբ ունին զկարգ եկեղեցւոյ պաշտաման եւ աղաւթից, եւ զայլ ամենայն կարեւոր առաջնորդութիւն. մանաւանդ ուսումնատեցութեան, զի ասացին թէ ինքեանք չեն ուսեալ, եւ զորդիս իւրեանց ի դպրոց ոչ ունին, եւ վասն տգիտութեան՝ երիցութեան արժանի ոչ լինին, եւ մեզ զրկանք են եւ նեղութիւն, զի դատարկացեալ եմք նոքաւք եւ ի նոցանէ, եւ ամենեւին

* Եսայ. Ը. 18

1 Y *փրկութեանն* n *բաւական մեք եղիցուք* L *լիցուք* n *համարձակել ասելով* abcdefgbklmopqrsx *համարձակութեամբ*

2 abcdefgbklmopqrsx *ասելով* (d չիք *ասելով*) *թէ* (l չիք *թէ*) *ահաւասիկ* (l *ահաւասիկդ*) as *եւ* փխ. *ես* q *եւ ես* փխ. *ես եւ* f *մանկունկք* DGH չիք *իմ* aefhlmoprsx *զորս* bq *եւ ետ*

3 acdloprs չիք *եւ* (*մարդասիրութեամբ*) L *փրկչին մերոյ յիսուսի* û չիք *եւ փրկչին* Y չիք *փրկչին* Aa *փրկչի*

4 N *քրիստոսի* փխ. *յիսուսի* bq *քրիստոսի որում վայելէ փառք* (b չիք *փառք*) d *քրիստոսի որում վայել է փառք իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս ամէն*

5 A *Նորին* աջ լուսանցքում այս վերնագիրը մի քանի Ձեռ-երում որպէս ճողված N-կալված է՝ DEGr̈c *ժդ* b *ժդ* e *ածր-ժե* f *ած-ժդ* g *ածա-ժդ* BCDEGHIUVûabcdefgbklmopqs չիք *նորին* HIKr *կարգք* Dô *կարք* M *բան* (q *երդ*) փխ. *կարգ* o չիք *կարգ* L *ժողովուրդականս* c *ժողովրդականսն* Eô չիք *ժողովրդականս եւ նոցին* f *ժողովրդակաց*

6 begq *հնազանդութեան* ô *կարի* փխ. *կարգ* DGHô *ուղղութիւն* VY *ուղղութեանն* bq *քահանայսն*

8 bho *եղբայր* l *եղբայրս* o *եւ երիցանց* bq *իրիցանց* hlo *վանական* Yr *անբաստանութիւն* dk *ամբաստանութեան* b *ամբարտաւանութիւն* (l *ապստամբութիւն*) փխ. *ամբաստանութիւն* o *ապբաստանութիւն*

9 d չիք *եղեւ* K *ի մեզ բազում* R *ժողովրդական*

10 bq *քահանայից* abcdefgkmpqs չիք *թէ* A *ծուզութեամբ* ô *ծուլութիւն* QVYôabcefghloqr *եկեղեցոյ*

11 ô *պաշտամանն* g *պաշտման* b *պաշտպան* X *պատմեն* փխ. *պաշտաման* ôd չիք *եւ* (*աղաւթից*) R *այլօթից* փխ. *աղաւթից* Kô *այլ* F *զայս* փխ. *զայլ* NO *կարգ եւ որ* (W *կարգաւոր*) փխ. *կարեւոր* acdkmps *առաջնորդութեան* befgq *առաջնորդութեանց*

12 x *վասն ուսումնատեցութեան* DGHY *ուսումնատեցութեանն* L *ուսումնատեաց* bq *ուսումնատեցութեանց* s *ուսումնատեացութեան* û չիք *թէ*

13 Yôcr *ուսեալք* a [*եւ զորդ?*]*իս* Y *տգիտութեանն* b *տգիտութեանց*

14 Y *եւ երիցութեանն* q *իրիցութեան* b *զմեզ* ô *նեղութիւնք* q *նեղութեան*

15 CGYbhloq *դատարկացեալք* q *եմ* abcdefgbklmopqrsx *եւ նոքաւք* (egklprx *նոքօք*) abdblqr չիք *եւ* (*ի նոցանէ*) x *եւ ի նոցանէ եւ խոպանացեալ եմք յամենայնի եւ ամենեւին* HYôps չիք *եւ* (*ամենեւին*)

անտեղեակ եւ անմխիթար գրոց սրբոց։ Զնոյն զոր լուաք ի նոցանէ ղիտացաք եւ մեք եւ զգացաք բազում, վասն զի ի շատ տեղիս ոչ զոք գտաք քահանայութեան արժանի ի տգիտութենէ, եւ ժողովուրդն խոպանացեալ մնայր, եւ մեք տարակուսեալք ոչ գտաք, որ զնոսին ինքեանս կարգել ի քահանայութիւն, այլ հրաժարեցուցեալ զնոսա ի բնակութենէն՝ աւտարաց պիտանեաց եւ գիտնոց տուաք զժառանգութիւն նոցա։ Արդ՝ որպէս յամենայն ժամ պատուէր լեալ էր ի մեղէ առ ձեզ, եւ գրելով եւ հրաման տալով յանդիման՝ ամենայն կարգի եկեղեցւոյ եւ ձեր անձանց կազմութեան, արժան էր թէ խրատեալ էիք. եւ այդպիսի տրտունջ դձէնջ ի ժողովրդականաց ոչ հասանէր առ մեզ եւ ոչ զձեզ ի թերութեան տեսանէաք եւ ոչ զեղջ եւ ապաշաւ լինէր։ Եւ վասն մտից եւ պտղոց եկեղեցւոյ զոր դուք ի ժողովրդականաց առնուք եւ մեր ձեզ թողեալ է. եւ եւս, զի ամենայն պատիւդ ձեր հայի առ գիտութիւն եւ արժանաւորութեամբ զկարգս եկեղեցւոյ ունել, եւ յօրդորել զժողովուրդն ի խրատ բարի եւ ի պատկառանս, ամենայն հոգեւոր երկիւղածութեամբ։

1 r անտեղեակք b ի ղրոց hlo գործոց փխ. գրոց û սուրբ գրոց I սրբբոց b որ kmps չիք զոր ô լուաք km ps քննեցաք փխ. լուաք

2 bcgq չիք եւ մեք d եւս փխ. եւ (զգացաք) u չիք եւ (զգացաք) r ողքացաք acefghklmops ողացաք d զգացուցէք bq ըստացաք փխ. զգացաք kmps ի վերայ նոցա յոյժ փխ. բազում x բազում տրտմութեամբ MQYbdeg չիք ի û բազում փխ. շատ

3 f ղիտաք փխ. գտաք Y քահանայութեանն M քահանայութեան արժանի... ոչ գտաք ծախ լուսանցքում r չիք ի NO ի գիտութենէ

4 NOWoûd տարակուսեալ OW ղտայք p չիք որ

5 abcdefgklmps կարգեալ W ի քահանայութիւնն BU այդ l չիք այլ Wûh հրաժարեցուցանել

6 A սկզբնապես գրված է եղեւ ի բնութենէն, հետագայում ուրիշները սրբագրել են ի բնակութենէն IJK LMûhlor ի բնութենէն (Y ի բնութեանն են) փխ. ի բնակութենէն egx ի բնակութենէ bq պիտանաց N գիտանոց KLZ տրւաք F աւաք փխ. տուաք

7 ô որպէս որ ամենայն d յորժեալ փխ. որպէս յամենայն ժամ eg ամենայն ABCDEFGHJkpqs լիեալ b տուեալ փխ. լեալ

8 bcq ի մեզանէ d ի մեզնէ eg ի մեղէն YWlorx ի մէնջ h ի ձէնջ R ի մեղէ Hegp չիք եւ (գրելով) r ղրով x եւ յանդիման հրաման տալով hl յամենայն Fb չիք ամենայն x վասն ամենայն

9 bq կարգ M յեկեղեցւոյ VYôacfhl or եկեղեցոյ beթq եկեղեցի b ձեզ DGHbegq կազմութիւն Y կազմութեանն abcdefgkmpqs չիք արժան I է

10 u խրատեցեալ O չիք եւ V այսպիսի Y այնդպիսի nego տրտունջն Y ի ձէնջ NOW չիք զձէնջ b որ փխ. ոչ

11 bq ձեզ փխ. մեզ o ոչ ի ձեզ թերութեան d չիք ի Y ի թերութեանն abdefgkmpqsx ի թերութիւն d զղեղջ

12 eg չիք եւ (ապաշաւ) x լինէր մեզ P պղտոց eg պտղոյ QVYôbcef ghloqr եկեղեցոյ p զի փխ. զոր

13 b ի ժողովրդականացն bq ձեր eg զձեր hlo էր ô եւ եւս պիտանեայ եւ զի ամենայն û չիք զի

14 p պատիւ k ի փխ. առ bcdefgm pqrs առ ի գիտութիւն (d գիտութեան)

15 begq զկարգ MQ յեկեղեցւոյ IJNY ôabcefghloqr եկեղեցոյ

16 DGHc չիք ի U պատուական (m պատառանս) փխ. պատկառանս JLM QRSTXZ յամենայն GJ երկիւղածութեանն c երկիղածութեան AB CDEFHINOPSUWafhkmnq երկիւղածութեան

ՇԼԳ (ՇԻԹ) ԺԴ. Արդ՝ բարձէք այսուհետեւ ի ձեզէ զայդպիսի թշնամանս, զորդիսդ ի դպրոց կալարուք. զի գիտունք լինիցին. ծաներուք, զի որպէս կուրութիւն աչաց ատելի է մարմնոյն, նոյնպէս ագիտութիւն ոգւոյ ատելի է Աստուծոյ, մանաւանդ քահանայից, լուալք ի մարգարէէն, այլ աւրինակ կացուցէք ճշմարիտ զանձինս ձեր ժողովրդականաց՝ ամենայն պարկեշտութեամբ* աղաւթից եւ պահոց անձանձրոյթ հոգ տանել։

ՇԼԴ (ՇԼ) ԺԵ. Զամառն գլխաւոր քահանայն հանապազորդեալ յեկեղեցւոջն կացցէ, եւ այլ ընկերքն շաբաթուք առ նմա փոխանակաւ կացցեն, զի պաշտամունքն տուընջեան եւ գիշերոյ մի խափանեսցին, վասն զի այդ է գործ մշակութեան եւ նոյն պատիւ։

ՇԼԵ (ՇԼԱ) ԺԶ. Մկրտութիւն առնել երկիւղածութեամբ, եւ կանայքն ի ժամ մկրտութեանն մերձ առ քահանայսն մի իշխեսցեն կալ, որպէս

* Հմմտ. Տիտ. Բ. 7

1 N յայսուհետեւ o ի ձեզնէ այսուհետեւ CDbq ի ձեզանէ BEGHRc eghlor ի ձեզնէ Wx ի ձէնջ
2 bcefghklmoparsx զորդիս d զորդիս ձեր ի q եւ ծաներուք
3 L կորութիւն û չիք աչաց eg կա փխ. է Vôû մարմնոյ N նունպէս ahdefghklmopqrsx եւ տգիտութիւն b տգիտութիւնն u գիտութիւն
4 DKLMSTXZr ոգւոց GQb ոգոց HYô հոգոց INOWû հոգւոյ J յոգւոյ cefghloa ոգոյ d հոգոյ H չիք է eg եւ աստուծոյ Y նոցա փխ. աստուծոյ ô եւ մանաւանդ hl լուարուք ô լւաք NOXabcdefgkmo pqrs լուաք A լուաք ճետագայում սրբագրել են լուայք
5 lud ի մարգարէն l ի մարգարէին x ի մարգարէէն որպէս եզեկիէլ գոչէ հոգւով սրբով եւ ասէ, Թէ «ո՞վ հովիւ տարապարտ արօտ որ թողի զխաշինս իմ յայջ բաղուկ քո և յաջ ակն քո» այլ զի մի լուիցուք զնորին պատուհասն՝ այլ օրինակ ճշմարիտ կացուցէք BC այդ KLRZ յաւրինակ TX յօրինակ c կացուցեք կրճատված է u զճշմարիտ abcdefghkmpqs չիք ճշմարիտ befgq չիք ձեր
7 o անձանձանձրոյթ b անձանձրոյ d հոտ փխ. հոգ ST տանել հոգ o անել զհոգք r տանիլ x տանել բառից ճետո բնագիրը շարունակվում է. ե ի միտ առնուլ զասացեալսն ի մաղաքիայէ, թէ «Շրթունք քահանային գիտութեան զգուշասցին. զի օրէնք հարցանիցին ի բերանոյ նորա քանզի հրեշտակ է հզօրի աստուծոյս».
8 DGHJPQûqs յամառն e համառն Mb կամառն Y քահանայից u քահանայքն q քահանայ KLMQRTX Zû յեկեղեցւոջ S եկեղեցւոջ Vf oq յեկեղեցոջն Yo եկեղեցոջ beg եկեղեցոջն
9 ô կացէ hl կեցցէ BCF այդ NOW առ փխ. այլ NW շաբաթունք n շաբաթու r շաբաթութեամբ q չիք շաբաթուք b չիք շաբաթուք առ նմա ô ընդ փխ. առ abcdefgkmpq փոխանորդաւ Y կայցցէ
10 ûdhlo պաշտամունք bq պաշտմունք G տուընջեանն KLQXZ տըւընջեան R տըւնջեան ô տւնջեան AYf տունջեան N եւ ի գիշերոյն IJKLMNOPQRSTUVXZWn գիշերոյն ABCDEFGH կիշերւոյն u գիշերային lJkr մի խափանեսցեն Yô մի խափանեսցի d պակասեսցին փխ. խափանեսցին
11 Q չիք զի ackmps չիք է KLRTV Yr մշակութեանն d չիք նոյն o պատուոյ
12 g զմկրտութիւն q մկրտութեամբ NOY երկուղածութեամբ P երկիւղածութեան NOYWôûbdef gq կանայք
13 CDEFGHIQRSVXWôûdhlnpx մկրտութեան M մկրտութեամբ G ի (H ան) փխ. առ Yabdpqs քահանայս o քահանայն G իշխեցին NO որպէս սովորեցին կալ

սովորեցին ոմանք առնել լանդգնաբար եւ մկրտել ընդ նոսա, այլ ի տեղւոջ իւրեանց աղաւթեսցեն։

ՇԼԶ (ՇԼԲ) ԺԷ. Եւ սարկաւագք մկրտութիւն մի իշխեսցեն առնել. ապա եթէ արասցեն՝ լուծեալ լիցին ի սարկաւագութենէն հանդերձ պատուհասիւ, զի ոչ է սարկաւագն քահանայ, այլ սպասաւոր քահանային։

ՇԼԷ (ՇԼԳ) ԺԸ. Եւ պատարագիք ի գլխաւոր քահանային ի տուն երթիցէ յամենայն ժողովրդականաց, եւ երէցեղբարք եւ այլ ընկերք նոցա մի իշխեսցեն ի տունս իւրեանց առնուլ պատարագիք, թէպէտ եւ քահանայք իցեն. եթէ իցէ ոք որ առցէ ի տուն իւր՝ ընդ պատուհասիւ լիցին եւ գիտասցեն, զի ի մեզէ հատուցումն ընդունին արժանի ստունգանութեան իւրեանց։

ՇԼԸ (ՇԼԴ) ԺԹ. Եւ գլխաւոր քահանայն վասն հանապազորդ յեկեղեցւոջ ի գործ կալ՝ Բ երդ աւելի առցէ, քան զիւր ընկերսն, թէ գեւղ մեծ իցէ։

1 abcdfglıklmopqrsx սովորեցան eg q յառնել ôeg անդգնաբար d մկրտել զնոսա ընդ նոսա HXbegq չիք ընդ q զնոսա BF այդ b այր փխ. այլ

2 H չիք ի Vôabcfhoq ի տեղոջ Y ի տեղւոջ eg ի տեղոջն ô աղօթս կացեն

3 Vdefnx սարկաւագունք Yr սարկաւագ ô սարգաւագ bq սարկաւագունքն bfq մկրտութիւնս Y մի մկրտութիւն IJû մի իշխեսցեն մկրտութիւն r առնուլ o չիք ապա abcdefglıklmopqsx թէ

4 o առնիցեն փխ. արասցեն H լուծ b լուծցեալ d լուծցին b լինին n եղիցեն x լինիցին d չիք լիցին Yûb ի սարկաւագութենէ o ի սարգաւագութենէ b հանդերձիւ r պատուհասի

5 û սարկաւագ ô ինքն փխ. սարկաւագն GYbefgq քահանայի

7 beg պատարագի l պատարագիկք d պատարագիչք x պատարագացն երախայրիք փխ. պատարագիք ûbgn չիք ի (գլխաւոր) abcefg hklmopqrsx չիք ի (տուն) Gacdh klmoprsx տունն bq յոան (eg ոտն f որանն) փխ. տուն

8 ôûeg ամենայն bq ժողովրդականացն BCDEFHIYq երիցեղբարց AGJLM PQRSTUfn երիցեղբարք KNOVZ ôe երիցեղբայրք b երիցեղբարցն q էրիցեղբայրք Xhlmpx երէցեղբայրք boq այլք Y նորա

9 hkms ի տուն a ի [տու]ն d չիք ի տունս o իւրեան g չիք իւրեանց G առնել eg պատարագ r պատարագիգք

10 ôbhq քահանայ abcdefhklmopqs թէ H չիք իցէ KLMQRSTXYZo ոք իցէ hlo երէց փխ. իցէ ոք eg առնէ Wbdefghklmopqs ի տունս f ըն[դ] bcq պատուհասի եւ (c չիք եւ)

11 LQbd լինիցին Y լիցի k լիցեն c եղիցին hlo չիք զի g չիք ի bq ի մեզանէ dehlor ի մեզնէ x ի մէնջ g զմեզնէ

12 n արժանիս ûb ստուգանութեան q ըստուգանութեան f ըստունդանութեանն acs ըստ անունկնդրութեանն (kmp ըստ անունկնդրութեան o ըստ ունկնդրութեան u ըստ ունկնդրութեանն l ընդ ունկնդրութեան h ընդ ունկն n տուգանութեան) փխ. ստունգանութեան eg ըստունգանութեան rx ըստունկանութեան

13 û քահանայ bq հանապազորդի Yc qr յեկեղեցւոջ b յեկեղեցւոջն ôh lo եկեղեցւոջ e եկեղեցւոջն g ի եկեղեցւոջն f ի յեկեղեցւոջ x յեկեղեցւոյն

14 abdefgkmpqs ի գործի û կալոյ bq կալք Xd երթ ôc երկրորդ (û ր-երորդ x երկու երրորդ eg ր-երս) փխ. ր երդ mr երգ փխ. երդ bq չիք ր երդ IJû յաւելի bq երեւելի (H առելի) փխ. աւելի d առնէ l բացէ փխ. առցէ H քանդ փխ. քան զիւր DGU չիք զիւր o զնկերն իւր x զընկերս իւր DGU զընկերսն û զնկերսն abcdfhloq ընկերս kmp rs ընկերն BCDEFGHp գեղ IJKL PSTenq գեւղ dx գեւղն MQRVXZ Woûbghlor գիւղ

ՇԼԹ (ՇԼԵ) Ի. Եւ յամենայն տեղեաց մերոյ իշխանութեան, յամենայն ամի զկնի սրբոյ Զատկին, զիւղ մկրտութեանն հարկաւորութեամբ բեր-ցեն առ մեզ քահանայքն, եւ աստի ի մեղէ ընկալցին աւրհնութիւն իւղոյն։ Եւ անձամբ մի աւրհնեսցեն ի տունս իւրեանց, որպէս սովորեցին ոմանք ի տգիտութենէ, վասն զի ոչ է իշխանութիւն այդ քահանայից, այլ եպիսկոպոսաց գործ է։

Շխ (ՇԼԶ) ԻԱ. Եւ լսեմ թէ զեկեղեցւոյ սպաս, մանաւանդ զվարագոյր ի հար-սանիս առագաստ փեսայի եւ հարսին, եւ զսկիհ գինի ըմպելոյ յանաւթս տան զինուորաց, վասն որոյ զքահանայն զայն արժան է խլել ի կարգէ իւրմէ, վասն այդպիսի խառնակ եւ չար գործոց, զոր յայսմհետէ այլ մի ոք իշխեսցէ առնել. իսկ եթէ ոք գտցի արարեալ, լուծեալ լիցի ի քահանայութենէն, ամենեւին անմասն ի թողութենէ։

1 Qòeg ամենայն b տեղաց q այս հոդվածը միացված է ԱախորդիԱ BCDEFG HUXWôabcdefgbklmnoqrt մերոց p չիք մերոյ QSô իշխանութիւն Y իշխանութեանն hlox իշխանութեանց ô ամենայն k յամենայնի IJ յամի b յամի

2 MQSadkmnpx զեւզ t զեաւզ CDG HIMSUVWoûbdnx մկրտութեան RX հարկաւորութեամբն o չիք հարկաւորութեամբ begq բերիցեն

3 ps քահանայքն GHbhlr աստ Fô ի մեզ Gbq ի մեզանէ deghlor ի մեզնէ Wûx ի մէնջ û ընկալցի Lx զաւրհնութիւն dn աւրհնութեան

4 fn եւզոյն X անձեամբ p աւրհնեսցեսցեն Ro ի տանս b զտունս փխ. ի տունս

5 ûbq սովորեն degn սովորեցան V ի զիտութենէ eg չիք ի L չիք վասն G չէ W իշխանութիւնն Y այնդ իշխանութիւն

6 abcdefgkmpqs քահանայի BU այզ x եպիսկոպոսապետաց Y գործ եպիսկոպոսաց է d եպիսկոպոսաց է գործ û չիք է

7 x լսեմք d եթէ H զի եկեղեցւոյ VY ôabceghloqr զեկեղեցոյ f եկեղեցոյ bq սպասն hlor զսպաս b մանաւանդ թէ զվարագոյր տաճարին ի հարսանիս BDEFQSTbf զվայրագոյր H գվայրագոյն (G զհայրագոյն) փխ. զվարագոյր RXblq զըվարագուր Y զվարագուրս Z վարագոյր d զվարագոյրս hl ի հարսանիք q ի հարսանիսն

8 IJKLMQRSTXYZû յառագաստ cefgk mpqsx առագաստի d առագաստին hlo ի յառագաստ ô չիք առագաստ MSdp փեսային a ի փեսայի b ի փեսային b հարսինն I զկիհ Ybd gqx զսկիհն e զըսկիհն KLMQ RSTXZ ըմպել Y ըմբել x ի գինըմպելիս

9 UYô անօթս n անաւթս d յանաւթ, առան փխ. տան ô զինորաց b զինուորացն o որ փխ. որոյ û քահանայն G չիք զայն bq չիք զքահանայն, արժան է զայն խլել acd efgbklmoprsx արժան է զքահանայն զայն խլել

10 Vôbdeghloq ի կարգէն ô չիք իւրմէ û եւ փխ. վասն G չիք վասն K այսպիսի QRXY այնպիսի LZ ò [այդ?]պիսի IV գործոցդ ef gq գործոյ

11 befgq զորս QSòeg այսմհետէ Yn այլ ոք մի a մի այլ ոք H յիշեսցէ փխ. իշխեսցէ ô չիք իսկ hlo թէ befgq չիք ոք ô գտացի

12 I չիք արարեալ.... լիցի IJ լուծցեալ g լուծցի bq եզիցի glr չիք լիցի Mûefgn ի քահանայութենէ û եւ ամենեւին eg եւ անմասն

13 LMQRSTVXZôbp ի թողութենէն r ի թողութեան K ի գողութենէն փխ. ի թողութենէ

ՇԽԱ (ՇԼԷ) ԻԲ. Քահանայ այր՝ եւ որ ի քահանայական կարգէն ժողովրդակալք յազատաց տունս, յիշխանի տունս ի դայեկութիւն եւ յայլ գործակալութիւն մի իշխեսցեն առնել, զի այնու պատճառաւ զրկեալ նեղեն զժառանգակիցս իւրեանց, յորում զտան բազումք պարտաւորեալք. ապա թէ իցէ ոք որ յանդգնեսցի առնել, ի կարգէն իւրմէ դադարեալ լիցի, եւ ընկեր իւր ընդ նմա հաղորդեալ մի իշխեսցէ, եւ ժողովրդականք զայսպիսին առ քահանայ մի իշխեսցեն ունել։

ՇԽԲ (ՇԼԸ) ԻԳ. Տգէտ երէցեղբարք՝ ժողովուրդ մի իշխեսցեն ունել. երկկանայք երէցեղբարք ընդ զինուորս կացցեն՝ որոշեալ ամենեւին յեկեղեցականաց եւ ի մասնէ եկեղեցւոյն, վասն զի եղեն մարմնասէրք։

ՇԽԳ (ՇԼԹ) ԻԴ. Եւ որպէս եղեւ անառակ սովորութիւն քահանայից եւ նոցին

1 ô քահանա ոք այր eg հայր փխ. այր d չիք այր ü այր որ եւ ի Yn չիք եւ R եւ փխ. ի hefgkmps չիք ի Y ի քահանայութեանն (bq քահանայի) փխ. ի քահանայական x ժառանգութենէ փխ. կարգէն abcdefghklmopqrs կարգի (pr կարգին) են (p չիք են) ժողովրդականք x ժողովրդակալ

2 IJoûn ազատաց begq յաղքատաց փխ. յազատաց M տունսն ô տանս ü ի տունս բացի Vkmpsx-ից մնացած Ձեռ-նրբ իշխանի Yû իշխանաշ cd յիշխանաց r եւ իշխանի hlo չիք յիշխանի տունս ABCDEFGHNOP UVWûabkmps ի տունս c ի տուն IJXYûp ի դայեկութիւնս x չիք ի IJKLMQRSTXYZôûbeglqrx այլ

3 IIYû գործակալութիւնս x ի գործակալութիւն bq իշխեսցէ (q իշխեսցեն) կալ եւ առնել ceg առնուլ G չիք առնել... նեղեն A այնու BDEFGH այնիւ ûdn այն փխ. այնու d պատճառաւն

4 ô զրկեալ կրկնված է ü եղեցին փխ. նեղեն DH զժառանգակից u ժառանգակից IJKLMQRTXYZôûd որում bq բաղում զտան Lûeg բազում

5 n եթէ L չիք որ Qp անդգնեսցի ô անդքնեսցի W յանդգնեցի hlo եւ ի կարգէն o ի զարգէն

6 b իւրեանց acdefghklmopqrsx դադարեալ լիցի եւ ժողովրդեան (ef gq ժողովրդեանն) եւ մասին եկեղեցւոյ (x եւ եկեղեցւոյ բաժնի cefghklmoq եկեղեցոյ) իշխան մի լիցի և ընկեր d ընկերն x ընկերք b չիք ընդ նմա H հաղորդ

7 Y իշխեսցէ մի k յիշխեսցէ x իշխեսցեն P մի իշխեսցէ.... ժողովուրդ մի՝ տող 9 Ներքևի լուսանցքում bq. ժողովրդականքն Un զայսպիսի Wûhlo զայնպիսին Ъ յայսպիսին r զայնպիսիսն Yûbq չիք առ x քահանայս hlops իշխեսցէ

8 u ունիլ LOWhq առնել փխ. ունել

9 ABDEFGHIJNOPVWacnr երիցեղբարք Cfkm էրէցեղբարք MQôb eg էրէցեղբայրք Uq երիցեղբայրք KLRSTXYZhx երէցեղբայրք d էրէց փխ. երէցեղբարք oq ժողովուրդք Y չիք ժողովուրդ hlor իշխեսցէ bq առնել փխ. ունել NO զերկականայք ô երկանայք befghloqrx երկկանայք d երկայկանայք

10 ABDEFGHIJNOPVWûabcetn երիցեղբարք Uq երիցեղբայրք Cgm էրէցեղբարք Qo էրէցեղբայրք KLM RSTXYZhx երէցեղբայրք d էրէց փխ. երէցեղբարք ô զինորս ü զինուոր o կացեն L որոշեալք p յորոշեալ

11 DGHSô եկեղեցականացն ûeg եկեղեցականաց bdfgx յեկեղեցականաց kmps չիք եւ H ի մասն NO ի մասէ hlo ի մասէն IPYôacefghloqr եկեղեցոյն KLMQRSTXZs յեկեղեցւոյն b եկեղեցոյ p յեկեղեցոյն b մարմնայսէրք d մարմնասէրքն

13 MQ անկարգ (K անկրակ) T անարգ Sô անկրակ) փխ. անառակ RX Y սովորութիւն անկարգ փխ. անառակ սովորութիւն b քահանայից p եւ (նոցին) կրկնված է

կանանց՝ գերեզմանս առ եկեղեցիս առնել եւ ի տեղիսն սրբութեան, յայսմհետէ յառաջ մի իշխեսցեն առնել, այլ ի ժողովրդականացն հանգստարանս եղիցին եւ քահանայիցն հանգստարանք, ղի սրբութեան տեղին պարկեշտութեամբ պատուեսցի։

ՇԽԴ (ՇԽ) ԻԵ. Եւ արտաքոյ եկեղեցւոյ քահանայք մի իշխեսցեն ուրէնս ի տունս շինականաց տանել եւ անդ տալ զսրբութիւնն, բայց հիւանդաց։

ՇԽԵ (ՇԽԱ) ԻԶ. Ուսուցէք եւ զժողովրդականս յամենայն անառակութենէ ի բաց փախչել՝ յորկրստութենէ, յարբեցութենէ, ի հակառակութենէ, ի ղրկելոյ զաղքատս եւ զընկերս իւրեանց. մի կռուողս, մի հանգանակողս, մի չարասէրս. ատեսցեն զշնացողս, զգողս, զպոռնիկս, ղաւաղակս. ամենեւին մի հաղորդեսցին եւ մի ասպնջական լինիցին այնպիսեացն, զի մի եղիցին եւ ինքեանք ընդ նոսին

1 b կանանց f կանաց r կանայց km ps կանանցն որ d առ յեկեղեցիս գերեզմանս առնել H չիք առ IMY յեկեղեցիս b յեկեղեցին hlo առնեն abcdefgbklmopqrs չիք եւ Yûp ի տեղիս BCDEGY սրբութեանն

2 R յայսմհետեւ kmps ի սուրբ սեղանւոյն (m սեղանոյն k չիք սեղանւոյն փխ. յայսմհետէ ôkm ps առաջ Yg չիք յառաջ BC այղ Q ի ժողովրդականանցն Ycdh ի (Y չիք ի) ժողովրդականաց km ps ի ժողովրդանոցն f ի ժողովրդականացն

3 IJ հանդըստարանքս Kûh հանգստարանքս E հանդըստարանս beqg հանըգստարան d չիք հանգստարանս... քահանայիցն Yo եղիցի b յեղիցին ûbkmnos քահանայից ô չիք եւ քահանայիցն հանգստարանք

4 H սուրբ J սրբութեանն d սրբութեամբ ô տեղիքն ú տեղի efq ի տեղին Xq պարկեշտութեան ô պատուեսցին

5 M յարտաքոյ յեկեղեցւոյ Q յեկեղեցոյ Yôabcefghloqr եկեղեցոյ bq քահանայքն KLQRZ յուրէնս MSTXYû յօրէնս Y տալ ի տունս

6 x տանիլ û առնել փխ. տանել Y եւ տանել բաց ի հիւանդաց զսրբութիւն տալն փխ. տանել... հիւանդաց MQSUXZWôûbdbklmnox զըսրբութիւն NOW բաց n բայց ի հիւանդաց d հիւանդացմէն x բայց միայն հիւանդաց

8 l եւ ուսուցէք be եւսուցէք փխ. ուսուցէք Hn չիք եւ KLMRXô ղժողովրդականաց Vq զժողովրդականսն Y ղժողովրդականացն ս ժողովրդականաց h ժողովրդականս l զժողովրդականս KLMRSY Zôûeg ամենայն bq յամենայն առանց առակութենէ d յանառակութենէ

9 begq չիք ի բաց փախչել յորկորստութենէ r փախչիլ ô կալ փխ. փախչել H որկորստութենէ o որկորստութիւն է A յարբեցութենէ ձախ լուսանցքում ավելացրել են ուրիշները IJKLMQRSTZeg արբեցութենէ o եւ արբեցութենէ q յարբեցութենէն

10 IJû ի ղրկելութենէ ô ի ղրկելու bq զաղքատսն d եւ առ ընկերս lSôûks ղնկերս R մի կռուող ôb մի կռվողս G մկրտողս փխ. մի կռուողս g իւրեանց ի բաց կալ մի կռուողս

11 NOWbefgmoqx հարկանողս (ac ds հարկանաւղս kp հարկանօղս bl հարկանող) փխ. հանգանակողս G չիք մի չարասէրս... զգողս b ատեցես q ատեսցես K շնացողս ô զ[շ]նացօղս ս շնացողսն bc զըշնացողսն d զշնացաւղսն Y չիք զգողս ô եւ զպոռնիկս b զպոռնիկսն

12 KSôf զաւակս փխ. ղաւաղակս ô մի հաղորդեսցին ամենեւին AIJKMN OPQRSTVXZW հաղորդեսցեն h lo հագորդեսցի NO ասպընջական e ասպընճական

13 abcdefgkmqs լիցին p չիք լինիցին ûdp այսպիսեացն û չիք եւ beg ե ընդ ինքեանք ընդ նոսին

սրդիք կորստեանս Զմանկունս իւրեանց սնուցեն երկիւղիւ խրատու պատուիրանաց Աստուծոյ. զի այսպիսի զգուշութեամբ բարի լոյս որդւոց իւրեանց եղիցի առ Աստուած եւ բարեխաւսութիւն, մարմնոյ ամենայն առողջութեամբ զարդարեսցի։

ՇԽԶ (ՇԽԲ) ԻԷ. Պատուէր արարէք նոցա, զի տղայոց կանայս մի խաւսեսցին, եւ մի կատարելոցն՝ առանց զիրեարս տեսանելոյ միմեանց հաճութեամբ. եւ դուք քահանայք, տղայոց ամենեւին իսկ պսակ մի աւրհնէք մինչեւ ի կատարումն հասակի։ Իսկ կատարելոցն որոց զմիմեանս ոչ իցէ տեսեալ ի հաճոյս ինքեան, պսակ մի իշխէք դնել առանց քննութեան եւ ցնոսին ինքեանս հարցանելոյ՝ զուցէ բռնադատութեամբ ծնաւղացն ակամայ հաւանեալ իցեն, եւ զայնպիսի հարսանիս մի իշխէք յանձն առնուլ, զի մինչեւ ցայսաւր յայդպիսի անկարգութենէ բազում վնասք գնացին յաշխարհի՝ հոգեւոր եւ մարմնաւոր։

ՇԽԷ (ՇԽԳ) ԻԸ. Ապա եթէ լսեմ՝ եթէ ոք ի քահանայից յանդգնի եւ արտաքոյ մերոյ հրամանի այնպիսեացն պսակ աւրհնեսցէ՝ գիտասցէ, զի

1 g որդի QV կորըստեան q կորստեան u զմանկունս eg զմանուկս hl սնուսցին BCDEGHnr չիք երկիւղիւ b եւ զերկիւղիւ Fbefgq եւ խրատու YWô խրատոյ
2 IJNORXYWoûacdfkmpsx պատուիրանացն E պատուիրանաց begq պատուիրանաւն H [պատու]իրանաց u այսպէս hl այնպիսի eg զբարի u բարեյոյս հոգւոց b բարձի փխ. բարի
3 I յոգոց J յոգւոց Mbcdefgblq ոգոց Yô հոգոց bq իւրոց hl եղիցին b չիք առ hl ի փխ. եւ X բարեխօսութիւնն Y զբարեխօսութիւն b բարէխաւսութեամբ q բարեխաւսութեամբ n բարեխաւսութեան d բարէխառնութիւն x բարեյաւութիւն
5 a կայնայս f կանացս
6 DGû կատարելոց Xchlo զիրարս d զիրար m զիրեար b չիք զիրեարս... միմեանց eq տեսանել VY միմիեանց o միմիանց
7 OPhl հաճոյութեամբ o քահանայքդ ամենեւին տղայոց նոցա պսակ G տըղայոց g տղայոց bd չիք իսկ
8 r չիք մի eg աւրհնեսցեն p աւրհնել eg չիք ի N հասկի a հասակին DGH կատարելոյն
9 V զմիմիմեանս Yo զմիմիանս o ոչ են abcdekmpqsx չիցէ g չէ փխ. ոչ իցէ NOW ի հաճոյսն F ինքեանս ô ինքեանց abcdefghklmopqrsx իւրեանց փխ. ինքեան Q պսակ մի իշխէք պսակ դնել a չիք պսակ ô մե փխ. մի
10 G դրնել bq քննութեամբ Y քննութեանն û նոսին x գնոսին o չիք ցնոսին b ինքեանք ô զիւրեանց փխ. ինքեանս
11 eg զուտցէ b բռնունադահութեամբ û ծնողաց բացի A-ից մնացած ձեռ-երը ծնողացն eg յակամայ A հանեալ ուրիշները տողամեջ ավելացրել են աւ՝ հաւանեալ a հանել (bdefmpq հանեալ x հանեալք) փխ. հաւանեալ p չիք եւ
12 d զայսպիսի ô հարսանիք bq հարսանեացն cd հարսանիսն x հարսանիքն b մի իշխեցէք GQô անձն o յանձն bq առնել d ցյայսօր
13 IJûdhlop այդպիսի KMQRTXYZ յայսպիսի (Lb այսպիսի ô այնպիս) փխ. յայդպիսի VYkmq յանկարգութենէ b անկարգութենէն e անկարգութիւն է h անկարգութեան u վնասիւք b վնաս IJKLMQRSTVXYZô ûegr աշխարհի bq յաշխարհէն
14 ô մարմնաւոր եւ եւս քան զայս r հեմ հոգեւոր հեմ մարմնաւոր
15 efghlopqx թէ Y եթէ կրկնված է d չիք եթէ (լսեմ) BCEFH լսել եմ d լսէմք Wûbeghloqrsx թէ (ոք) ô չիք եթէ, ի քահանայից ոք անդքնի eg անդգնի hlo չիք յանդգնի եւ
16 û մերում d հրամանաց u այսպիսեաց b այնպիսեացս q այնպիսեաց ô օրհնեսցէ զայն քահանայն գիտասցէ գիւրն Y չիք գիտասցէ G չիք գիտասցէ զի

քահանայն պատուհաս կրեսցէ ըստ աւրինակի վնասակարացն, եւ ծնաւղքն ոչ անպարտ լինին ի պատուհասէ։

ՇԽԸ (ՇԽԴ) ԻԹ. Քահանայք միաբան կատարեսցեն զպաշտաւնն, եւ զպատարագ ազապացն առանց Աւետարան կարդալոյ մի իշխեսցեն քահանայք մատուցանել. ապա եթէ գացի ոք ի նոցանէ յորկորստութեան յառաջ քան զպատարագն, ի պատարագին հաց մի իշխեսցէ երթալ եւ յընկերաց իւրոց որոշեալ կացցէ։

ՇԽԹ (ՇԽԵ) Լ. Նոյնպէս եւ շինականք որ յազապ հրաւիրեսցան՝ պաշտաման եւ պատարագի հաղորդեսցին. յառաջ քան զպատարագն մի իշխեսցեն ի տունս իւրեանց ուտել եւ ըմպել։ Եթէ իցէ ոք որ յառաջագոյն կերիցէ եւ արբցէ ի տան իւրում, ի հաց պատարագին մի իշխեսցէ երթալ, զի մի եղիցի դատապարտութիւն անձին եւ թշնամանք հոգեւոր տաւնին, զի խեղաբարութիւն անուն այն իսկ է. եթէ ոք յանդգնեսցի գալ՝ քահանայքն եւ ընկերք իւրեանց մի թողցեն ի ներքս, զի առելի է եկեղեցւոյ այնպիսի անառակութիւն։

ՇԾ (ՇԽԶ) ԼԱ. Եւ որք սովորեցին տգիտութեամբ մեղանչել ժողովրդականք՝

1 km քահանայնն Y չիք քահանայն G չիք քահանայն.... կրեսցէ o զի պատուհաս o զրեսցէ x կրէ U ընդ փխ. ըստ b վնասայկարանց
2 û ծնող x ծնողքն bp լիցին b ի պատուհասին o ի պատուհասէ իւրեանց
3 Ybr զպաշտօն q զպաշտաւն RX Yb զպատարագն n զպատարագացն փխ. զպատարագ ազապացն
3—4 û պաշտօն եւ մի իշխեսցեն քահանայք առանց աւետարան կարդալոյ պատարագ մատուցանել
4 bq ազապանացն l չիք ազապացն առանց աւետարան ABCDEFGHU hlnorx քահանայքն abcdefgkmp qs չիք քահանայք
5 NOW մատուցանել (W մատուցանեք) պատարագ ապա r մատուցանելն Yacdefgbklmopqsx թէ b չիք եթէ f ի նոցանէն Y յորկորստութեանն ök որկորստութեան e յորսկորըստութեան q յորկորըստեան r յորկորըստութենէ
6 ȯ առաջ hlo ի պատարագէ (հաց) ac deïgkmpx հացն
7 Y իշխեսցեն a իշխեսց երթալն BCD EGHabcfo յնկերաց IJKLMQRST XYZôûeghpqr ընկերաց
8 Pprs սոյնպէս hlo որք ȯ աքապ aeg յազապս x յազապսն ȯ պաշտամբ bq պաշտպան eg պաշտման k պաշտամանն
9 a պատարագին KLMSTXYZhl հաղորդեսցեն Y եւ մի յառաջ ȯ պատարագն Y չիք մի
10 q իւրոց l յըմպել Y չիք իցէ ȯ ոք իցէ, առաջագոյն
11 NO կերիցէ g ուտիցէ BCDEF GH ըմպիցէ փխ. արբցէ
12 L չիք երթալ hq դատապարտ G անձինք
13 begq թշնամանանք o հողէոր k ի հոգեւոր բացի ahcdefghklmopqs-ից մնացած ձեռ-երը չունեն զի G զեղխարար Y զեղրարութեանն û զեխարանութիւն acks խեղաբարութիւնն br զեղայքարութիւն hlo զեխաբարութիւն mpx խեղաբարութիւնն բացի defgq-ից մնացած ձեռ-երը զեղխարարութիւն Y անունն adfkpsx այնուն egm այնյուն b այնուաց (c ունայն q այնու) փխ. անուն ȯbc չիք այն
14 ȯ անդքնեսցի eg անդգնեսցի p յանդգնեսցին ûq քահանայք r քահանայն degq ընկերքն hlo չիք եւ ընկերք իւրեանց x իւր q զի փխ. մի
15 V աւելի փխ. առելի bq չիք է Vôbcdefghloqr եկեղեցւոյ Y եկեղեցոյն r այսպիսիսն Jñ անառակութիւնն d անառակութեամբ b անառակութիւն եղիցի
17 hlo որ g սովորեիցեն û եւ ժողովրդականք

որ զպատարագի կաշի եւ ճրագու բաժանեն ընդ քահանայս, եւ յիւրեանց տունս տանին պատճառաւ վանաց, յայսմհետէ յառաջ մի իշխեսցեն բաժանել. ապա եթէ իցէ ոք որ բաժանիցէ՝ քահանայն զպատարագն մի մատուսցէ, զի մի մեղաց այնպիսւոյն հաղորդեսցի, քանզի ոչ է բաժինն այն բարի արարողաց պատարագին։

ՇԾԱ (ՇԽԷ) ԼԲ. Զպտուղս զնախնեաց կարգեալս՝ եւ զամենայն ընծայս ուխտից զՋատկաց եւ ագապաց եւ զայլոց տաւնից՝ ժողովրդականք սիրով եւ լրջմտութեամբ հատուսցեն յեկեղեցիս, որպէս աւրէն է. զոգւոյ եւ զմարմնոյ պատճառս կենդանութեան մի արգելեալ խափանեսցեն եւ խափանեսցին ի կենդանեաց ոգւոց։ Իսկ եթէ ոք կամակարութեամբ ապստամբեալ յիւրմէ քահանայէն եւ ի վանաց՝ արտաքոյ իւրոյ եկեղեցւոյն ի վանս ուրեք կամ յանապատս

1 Wabcdefgkmpqsx որք bq պատարագի eg զկաշի Uacefghnoprsx զճրագու o ճրագուն r եւ ընդ (քահան.) dq քահանայսն r չիք քահանայս եւ

2 HIJKLMQRSTXYZoûdekmr իւրեանց g իւր CDGHY տանեն U պատճառի վանանց ôk վանացն G [վ]անաց GH յայսմյետէ Y յայսմհետեւ ô յասմհէտէ առաջ NOWûd gp չիք յառաջ

3 r իշխեսցին Yabcdefgbklmopqrsx թէ KLMQRSTXZ ոք իցէ ô չիք իցէ ôb չիք որ b բաժանելցէ hl բաժանեսցէ begq քահանայ x քահանայքն

4 û զպատարագ x մատուսցեն NOWd չիք մի ô այնպիսի մեղաց cdkms մեղացն GIJKLMNOPSTYWacdefghlopqr այնպիսոյն û այնպիսին b այնպիսեացն

5 ô չիք ոչ է Ihdegq բաժին û այն բաժին h այլ փխ. այն Z այն է բարի eg արարող ô պատարագեն

7 u ի պտուղս ûq զպտուղ b պտուղ IYûm նախնեաց bq նախնեացն efg զնախննեացն ô զարկեալս be fg կարգ կարգեալս g կարգեալ կարգս Y ընծաս abcdefgkmpqs ուխտին

8 Yû եւ զաակաց Mbcdefghklmopqrsx զաակաց ôabcdefgkmpqs չիք եւ (ագապաց) IJUû զագապաց egq ագապայ n զագապայս b ապագայ փխ. ագապաց ô չիք ագապաց, այլ փխ. զայլոց b ժողովրդականքն

9 bq սիրովն Qbegq շրջմտութեամբ փխ. լրջմտութեամբ ô հատուցեն bcefgq հատուցանեն Y մատուսցեն փխ. հատուսցեն ou եկեղեցիս x յեկեղեցիս եւ ի վանս որպէս NOh օրէնն է S յօրէնէ

10 CGIVYefgq գոգոյ ô ոգոց û հոգւոց b զհոգոյ r ոգւոց Xbdeg մարմնոյ ôû մարմնոց r զմարմնոց ô պատճառ Y կենդանութեանն b արգելեալս

11 D խափանեսցին abdefghklmopqrsx փակեսցեն փխ. խափանեսցեն HLNOW չիք խափանեսցեն եւ G չիք խափանեսցեն... իսկ եթէ efghlo խափանեսցեն (ի) r խափանեաց JRûabcdkmpqs չիք եւ խափանեսցին x ի կենացն փխ. ի կենդանեաց r չիք ի կենդանեաց IJû յոգւոց Yacdfh ոգոց W ոգւոյ ô հոգոց bq քոյոց փխ. ոգւոց eg [ոգ]ոց b իսկ-ից Ճոր հօղված

12 A կամկարութեամբ ճետագայում ուրիշնեըը սրբագրել են կամակարութեամբ Gûbhlnoqx կամակրութեամբ acdkmps կարկամութեամբ (ô կամաւորութեամբ r կայմկքրտութեամբ) փխ. կամակարութեամբ m ամբստամբեալ IJKLMQRSTYZôû իւրմէ û քահանայէ

13 eg ի արտաքոյ h արտաքոյ կրկնված է X յիւրոյ ô իւրոյն q չիք իւրոյ I յեկեղեցոյն VYôbcefghloq եկեղեցոյն hlo եւ ի վանս NOW վանորեք փխ. վանս ուրեք DGH ուրուք Y եւ ի փխ. կամ IJKLMQRSTXYZoû անապատս begq յանապատ

զպտուղս եւ զպատարագս մատուսցէ՝ այնպիսին ինքն եւ ընդունաւղքն հեռի լիցին յաւրհնութենէ եւ ի հաղորդութենէ ընկերաց հանդերձ ընտանեաւք, մինչեւ ապաշխարեսցէ եւ տուժեսցի յեկեղեցւոյ, վասն զի եղեւ պատուիրանազանց եւ աստուածամարտ։

ՇԾԲ (ՇԽԸ) ԼԳ. Գինի ըմպելիս ի լալիս մի արասցեն, աշխար ի վերայ մեռելոյ մի ոք առցէ, քանզի դիւական են ամենայն այնպիսի իրք. ապա եթէ իցէ ոք եւ անհնազանդեալ արասցեն՝ պարտական եղիցին ապաշխարութեան առ դուրս սուրբ եկեղեցւոյն։

ՇԾԳ (ՇԽԹ) ԼԴ. Եւ քահանայք զգուշասցին զլանցուցեալն միաբան առնել արտաքոյ եկեղեցւոյ, եւ մի ի խրոխտ եւ ի հակառակութիւն ընդդիմանալ միմեանց անարգել անձամբ զանձինս, այլ խաղաղութիւն եղիցի ձեզ յամենայն ժամ սիրելիք եւ գործակիցք։

ՇԾԴ (ՇԾ) ԼԵ. Յիշեցուցանեմ եւ ձեզ կրաւնաւորք վանականաց ամենեցուն, վասն զի հրաժարեալ էք ի կենաց երկրաւորաց, եւ պարապեալ

1 Ô կամ փխ. եւ X չիք եւ. (զպտուղս) NOW պատարագս p զպտարագն u մատուցէն n մատուսցեն Ôd այնպիսիքն û այնպիսի Ô չիք ինքն q չիք եւ (ընդունաւղքն) û ընդունողք x ընդունողքն

2 Q լինիցին W լիցի IJ աւրհնութենէն YÔ օրհնութենէն û օրհնութենէ bd յաւրհնութենէն e ի աւրհնութենէ M աւրհնութենէն աստուծոյ bq ի հաղորդութենէն NOWhlo չիք եւ ի հաղորդութենէ befgqx ընկերացն

3 bfq ընդանեաւքն eg ընդանօքն Ôeg ապաշխարեսցի. բացի AX-ից մնացած ձեռ-երը ապաշխարհեսցէ KLMQRSTXYZÔ տուժեսցէ bq տուժեսցին x տուժեսցի աուդանս յեկեղեցւոյ KLMQRSTXZûn եկեղեցւոյ YÔr եկեղեցոյ achlo յեկեղեցոյ ի befq յեկեղեցին g յեկեղեցոյն

4 Ô չիք վասն NO պատուիրազանց r պատուիրանայզանց Ô աստուածամարտ են նոքա

5 V զինէ x գինըմպելիս Z ըմպելի befgq մի ոք արասցէ d արսցեն ackmps արբցեն փխ. արասցեն GHQUubs աշխարհ d աշխարհ եւ կոծ ի վերայ U ի վասն փխ. ի վերայ KLMQRSTXYZÔûegr մեռելոց x մեռելոյն

6 KLMQRSTXYZÔabcdefgkmpqs արասցէ փխ. առցէ c զի LMQRSTXZ յամենայն ûbd չիք ամենայն K յայնպիսի BCDEFGHXYûabcefgbklmopqrs այսպիսի d այսպիսիք x այդպիսի Ô իրք այնպիսիք eg իրս n իրքն

7 BCDEGHRabcefgkmpqsx թէ Y եթէ ոք իցէ x որ փխ. եւ KLMQRSTVXYZabcdfkmpqrs եղիցի o լիցին û լիցի

8 KLMRTYZ ապաշխարութեանն q ապաշխարութենէն Ô տուրս BCDEFGHS դրունս (bq դուռն d դուռս) փխ. դուրս b չիք սուրբ KLMQTZ յեկեղեցւոյն Jg եկեղեցոյ YÔfhoq եկեղեցոյն ûc եկեղեցւոյ e եկեղեցուն

9 b քահանայքն abcdefgkmqs զգուշացուսցեն KLMQRSTXYZÔdegmp զանցուցեալն û յանցուցեալն b զլանցեալն d առնեն Q տոաւել փխ. առնել

10 X յարաաքոյ BCDEFGH եկեղեցւոյն IKQVYÔabcefghloqr եկեղեցոյ Qx չիք ի (խրոխտ) û ի խորխորատ փխ. ի խրոխտ NOW չիք եւ (ի հակառակութիւն) U ի հակառակութիւնն Y ի հակառակութեամբ d ընդդիմանեալ eo ընդիմանալ G ընդի[մանեալ?]

11 Yo միմիանց G միմեանց... ժողովուրդն՝ 389-րդ էջ 9-րդ տող բերք է ընկել hlorx եւ անարգել q անձամ BF այդ KLRTZ խաղաղութիւնն

12 ûhlo ի ձեղ QSoeg ամենայն p ձեզ սիրելիք եւ գործակիցք յամենայն ժամ x սիրելի եւ գործակից

13 beg չիք եւ o զձեղ k կրաւնաւորք km վանական Ô չիք լե ճողվածը՝ յիշեցուցանեմ.... եղբայրսիրութիւն

14 W է փխ. էք

Աստուծոյ եւ աստուածայնոցն, զի նմանեսցէ անուանդ խոստովանութեան եւ՛ գործքդ. եւ եղիցի ձեզ սիրելի՝ պարկեշտութիւն, արթնութիւն, պաշտաւնսիրութիւն, նմանութիւն բերել յանձինս հրեշտակական վարուց, աւտարսիրութիւն եւ եղբայրսիրութիւն։

Նորին սրբոյն Սահակայ. Թէ որպէս սահմանեցաւ կարգ ուխտի եւ որոշման վանաց:

ԾԾԵ (ԾԾԱ) ԼԶ. Քանզի բազումք կարծեցին ադխատթեամբ այլ զոմն եկեղեցի ասել եւ այլ զոմն վանս, եւ տխմար բանիւք իւրեանց կամեցան կլոխել եւ հերձուածս մուծանել ի մի միաբանութիւն հաւատոց եւ մոռացան զպատուիրանին բանն որ ասէ. «Մի է Տէր, մի հաւատք, մի մկրտութիւն». զի որ այլ եւ այլ կամին ասել՝ յայտնապէս եւ զհաւատոցն ցուցանէ զբաժանումն. քանզի եկեղեցի ոչ ցուցանէ մեզ պատուիրանն Աստուծոյ՝ որ ի քարանց եւ ի փայտից է շինեալ.*

* Եփես. Դ, 5

1 o *յաստուծոյ* ûbdo *աստուածայնոց* Yû *նմանեսցի* kl *աւանդ* փխ. *անուանդ* IVû *խոստովանութիւն* Y *խոստովանութեանն*

2 բացի abcdefgkloqx-ից մնացած Ձեռ-երը *գործք* HWbklo չիք *եւ (եղիցի)* d *ձեզ* կրկնված է DHKMQ *սիրելիք* U *սիրելութիւն* Y *պարկեշտութիւնն*

3 Y *արթնութիւնն պաշտօնսիրութիւնն* û *պաշտոնասիրութիւն* b *պաշտաւնսրրութեան* lx *պաշտօնասիրութիւն* o *պաշտաւնասիրութիւն* q *պտշտաւնսիրութեան* bq *նմանութեամբ* eghlo *անձինս*

4 DH *հրեշտական* Ω *հրեշտակացան* b *հրշտակական* b *վարուց* OPû *օտարասիրութիւն* Y *օտարսիրութիւնն* aln *աւտառասիրութիւն* b *աւտուրսիրութեան* q *աւտարսիրութեան* Y *եղբայրսիրութիւնն* Wu *եղբայրասիրութիւն* bq *եղբայրսիրութեան* l *եղբայրասիրութեան*

5 û չունի ենթավերնագիրը՝ *Նորին ... վանաց* b բոլորովին այլ վերնագիր է *յեփեսոսի սուրբ ժողովոյն կանոնական գլուխ իթ* փխ. *Նորին... վանաց* h *սրբոյ սրփոյն* o *սրբոյ* hl չիք *սահակայ* e *յորպէս* I *կարգք*

6 IJ *յուխտի* acdefgkmpq *որոշումն* o *որոշմանաց* q *որոշում* bl չիք *եւ որոշման վանաց* eg *վանականաց* oq չիք *վանաց.* «*վանաց*» բառից հետո բացի gq-ից մնացած Ձեռ-երը ունեն *բան* (IJr *բանն* d *բնաբան*) *երրորդ* (KLMQRSTXZ *յերրորդ* Y *յերորդ* ô *երորդ* aebklmnps *երկրորդ* c *երկու* d չիք *երրորդ*)

7 F *բազում* M *յեկեղեցի* d *եկեղեցիս*

8 r *ատել* փխ. *ասել* ô չիք *եւ (այլ)* W *զայլ* r *զոմն այլ ի վանս* YW *ոմն* ô *վանս ասել եւ* p չիք *եւ (տխմար)* L *տխմարս* bq *բանք ինքեանց* NOW *կոուիւք* g *կռիւ*

9 NO *հերձուածովս* Q *եւ ի հերձուածըս* bq *մտանել եւ մուծանել* Xo bcdefgbk pqsx չիք *մի* ẞCEKMQ RTXZWbefghlopqrx *հաւատոյ* So *հաւատոյց* Y *հաւոտոյ* hl *մոռացա*

10 û *պատուիրանին* d *զպատուիրանն* d *բանն նորա որ* k չիք *բանն* Uû bdegqx չիք *է* NOUXWn *մի է հաւատ* (OUn *հաւատք*) IJKLMQRS TYZû *հաւատ* bq *մկրտութեամբ*

11 h չիք *զի* hl *զոր* abcd:fgnklmopqr sx *կամի* ahdefgkpqs չիք *եւ (զհաւատոցն)* or *զհաւատոյն*

12 begq չիք *ցուցանէ* f *ցուցանէ զհաւատոցն* Ω *զզբաժանումն* ubef gq *բաժանումն* m *քանզի եկեղեցի մեզ ոչ ցուցանէ զբաժանումն* կրկնված է H *քան* b *եղիցի* փխ. *եկեղեցի* abcdefghklopqısx *մեզ* (r *ի մեզ*) *ոչ ցուցանէ*

13 AIJPւ Vûdn *պատուիրան* befgh lm *զպատուիրանն* BCDEHIK Nd *զոր* BCDEFHY չիք *ի (փայտից)* ûn *եւ ի փայտէ իցէ* d *շինած*

այլ զհաւատումն շինել զազգ մարդկան ի վերայ վիմին հաստատութեան. ապա ուրեմն ճշմարիտ հաւատն է եկեղեցի, որ գումարէ եւ շինէ զմեզ ի մի միաբանութիւն գիտութեան Որդւոյն Աստուծոյ: Քանզի նոյն ինքն Կենարարն ուսուցանէ ասելով ցՊետրոս. «Դու ես վէմ, եւ ի վերայ այդր վիմի շինեցից զեկեղեցի իմ, եւ դրունք դժոխոց զքեզ մի՛ յաղթահարեսցեն»:* Արդ՝ զի՞նչ իմանայցեմք զասելն ցՊետրոս վէմ, մի՞թէ որպէս զմի ոք ի քարանց. քաւ լիցի, այլ մարդ բանաւոր, գլուխ առաքելական դասուն. եւ զի անդրդուելի հաւատովք խոստովանեաց զՔրիստոս որդի Աստուծոյ, երանութիւն ընկալաւ եւ վէմ անուանեցաւ: Ապա ուրեմն եւ շինեալքն ի վերայ նորա ոչ են քարինք անշունչք, այլ մարդիկ՝ նորին հաւատոյ հաղորդակիցք: Քանզի ոչ դանդաղին գիրք սովին անուամբ ձայնել զՏէրն մեր եւ զփրկիչ երբեք երբեք ըստ պիտոյից. յիշատակէ ահա եւ երանելին Պաւղոս զանուն եկեղեցւոյ ասելով. «Զորս եդն Աստուած յեկեղեցւոջ՝ այս են՝ նախ զառա-

* Մատթ. ԺԶ, 18

1 ABCU այդ uq հաւատով abcdefghkl moprsx զհաւատով bq շինելն bef glqx զազգս adhl վիմի KLRTYZ efgq հաստատութեանն

2 bq եկեղեցին s ուր փխ. որ

3 W զինէ փխ. շինէ q զի փխ. ի abc defgkmpqs չիք մի Y գիտութեանն HIJKLMNOPQSTVYZôbd eghloq որդոյն

4 x զի, կենդանարարն Y ուցուցանէ o ցպետրոսի

5 ô թէ դու acdfkmpqs ցպետրոս վէմ դու ես վէմ o ի վերայ վիմի այդր վիմի շինեցիցից Z շինեցի p զեկե զեցի ի իմ

6 BCDEFGHId զնա փխ. զքեզ ô չիք զքեզ X յաղթայհարեսցեն o հախթահարեսցին b յաղթայհարեսցէ q յաղթահարեսցէ f յաղքահարեսցեն b չիք զինչ F իմանայցեմ U [ի]մանայցեմք W իմասցուք a իմայնաջեմք eg իմանամք ho իմայցեմք

7 VW յասելն ûbefgq ասել dhl զասել բացի ackmoprsx-ից մնացած Ձեռ-ների ասելն KLMQRSTXYZ ցպետրոս դու ես վէմ û մի NOW զմիաք փխ. զմի ոք I ի քառանց

8 û քալ փխ. քաւ BF այդ b եւ գլուխ

9 b չիք զի b անդրն ընդունելի է փխ. անդրդուելի bq խոստովանեսցուք l եւ խոստովանեաց û քրիստոս bq զքեզ քրիստոս c զնա փխ. զքրիստոս h որդին

10 W երրորդութիւն փխ. երանութիւն X չիք ապա ուրեմն BCDEFHIRZcdlm ուրումն

11 QYûbdq շինեալք hlorx չեն I քառինք d քարինք այլ շունչք եւ մարդիք BC այդ CFQYZegnr մարդիկք DMôbhl մարդիք

12 Jû նովին NO հաւատոց û հաւատով b քանդ begq ինչ փխ. ոչ û չիք ոչ դանդաղին.... յիշատակէ ահա եւ RY դանդաղի begq դանդ[աղին?] m սովին անուամբ գիրք Y գիրք սորին եւ սովին անուամբ g սորին n սովիմբ s սովի

13 eg անուամբս BCDEFH կոչել փխ. ձայնել Yhqx զաէր dp զաէր մեր յիսուս եւ (d չիք եւ) փրկիչ IJ զըփրկիչն NOWabcefkmqsx փրկիչ r փըրկիչն o յիսուս եւ քրիստոս փխ. եւ զփրկիչ IJ յերբէք P երբէք (ըստ) աջ լուսանցքում HRXYZb deghklor չիք երբեք

14 r յիշատակի bq ապա փխ. ահա û սակաւ պատմէ զըբաղան առաքեալն պօղոս փխ. երանելին... եկեղեցւոյ b զանունն M յեկեղեցոյ ô յեկեղկեցւոյն VYôacefgor եկեղեցոյ bq եկեղեցոյն hl եկեղեցուն

15 bq զոր û ետն bq ետ Wôdefghlo rx եղ ar չիք աստուած Xr եկեղեցւոյ Ycdfl յեկեղեցոջ ô եկեղեցոջ eg եկեղեցոջն n յեկեղեցւոջն q յեկեղեցոջս KLMRSTXYûbdegk nq զառաքեալսն

քեալս, երկրորդ զմարգարէս, երրորդ զվարդապետս* եւ որ ի կարգին է։ Տեսանես զյարմարումն եւ զբարձրութիւն եկեղեցւոյ. զսուրբ եւ զամբիծ հաւատոյն ասեմ, որոյ առաքեալք եւ մարգարէք եւ վարդապետք են նաւավարք, ունելով նաւապետ զմարմնացեալ եւ զմարդացեալ բանն Աստուած. եւ զնա իսկապէս խոստովանիմք ասել մայր եկեղեցւոյ ի Քրիստոս հաւատացելոց, քանզի զաւրէն նաւի զամենեսեան յինքն ամփոփելով ցամաքաթեւ յամենայն աշխարհական ծփանաց կարող լինի ապրեցուցանել. բայց միայն աներկեւան պահեսցուք զհաւատս՝ որով շինեցաք բանաւոր եւ մտաւոր եկեղեցի ի վերայ հիման առաքելոց եւ մարգարէից։ Այսմ եկեղեցւոյ ուսուցանէ Տիմոթեայ խնամ ունել երանելի առաքեալն սիւն եւ հաստատութիւն անուանելով. յայտնի է, ասէ, ի

* Ա Կոր. ԺԲ, 28

1 H զմարգարէնս KYbcgq զմարգարէսն a երրորդս bcgq զվարդապետսն r եւ այլն որ ի

2 Wb ի կարգի է (W չիք է) x տեսանես բառից հետո ջնջված û արդ տեսանես begq տեսանեմ u յարմարումն ad զարմարումն KLRTZ զբարձրութիւնն Xô բարձրութիւն n զըբարձրութիւնս lQ յեկեղեցւոյ VY ôahcefghloq եկեղեցոյ

3 ô սուրբ LNQSYWcfghlnopr զանբիծ ô զանպիծ û անբիծ n հաւատոյն կրկնված է abcdefghklmopqrsx հաւատոցն g որ փխ. որոյ c չիք որոյ b առաքեալքն û չիք եւ (մարգարէք) b մարգարէքն

4 ô վարդապետքն d վարդապետն NOW նաւապետք Y զնաւապետ hlor զմարմնացեալն û չիք զմարմնացեալ եւ

5 û մարգացեալ Xhlorx չիք եւ զմարգացեալ b նա f խոստովանիմ

6 Xbdhloq ասելով h ով մայր FQVYô bcefgoqr եկեղեցոյ NOWhlx եկեղեցի բացի abcd fgbklmopqrsx-ից մնացած ձեռ.-երը ունեն հաւատացելոց զհաւատոն քանզի

7 A սկզբնապես աւրէն է գրիչը է տառը ջնջել է, հետագայում ուրիշներ ավելացրել են հաւատոն W զօրէնն ô զօրին ասի փխ. զաւրէն նաւի acdefgklmopqrsx աւրէն (eghlprx օրէն) է b նմա (q նման) փխ. նաւի Q նաւին abdfkmpqsx զամենայն IJ ôr ինքն b յինքն hl յինքեան Yeor ամփոփելով eg ցամաքաթռիչ bq ցամաք յաթոռ փխ. ցամաքաթեւ lô ամենայն b ամենայն հապավված բայց պատիվ չունի

8 obgq աշխարհականաց prs յաշխարհական e յաշխարհականաց ôbegq չիք ծփանաց o լինիլ abcdf gkpsx լինել

9 Nhl աներկեւեան c յաներկեւան q աներկեւայն BCDEFH աներկեւան ցնծութեամբ պահեսցուք eg աներկեւան արատ պահեսցուք Y զհաւատսն b սովորել (q սովորեալք K որ) փխ. որով

10 b չիք եւ մտաւոր Q յեկեղեցի ô եկեղեցի քրիստոսի ի վերայ b հիմանց

11 IJq յայսմ b այսմն u չիք այսմ եկեղեցւոյ... երկնից բարձրութեան՝ 390-րդ էջի 12-րդ տողը Ybcefghloprs եկեղեցոյ q յեկեղեցոյ ce ուսուցան q յուսուցանէ Nf տիմոթիայ Y տիմոթէայ b տիմոթէոս eg տիմոթէոս q տիմէթիա c տիմութեա d տիմոթիայ ABCDEFHIJLMOPQSTUZ ôan տիմովթեայ abcdfkmpqs տանել (eg տանելով) փխ. ունել a երանելին bq երանեալ

12 g սիւնն Hbq չիք եւ p եւ հաստատութիւն ձախ լուսանցքում ab cdefgbklmopqrsx հաստատութիւն (bq հաստատութեան) ճշմարտութեան (p եւ ճշմարտութեան) անուանելով Y յայտի է blo չիք է bcefgq ի նմա (b ի նմանէ) ասէ

նմա խորհուրդն աստուածպաշտութեան։ Եւ յիրաւի, մանաւանդ թէ ճշմարիտ իսկ, զի ոչ են բաւական անձայնաւոր կամ անշունչ արարածք յայտնել զխորհուրդ աստուածպաշտութեան, այլ միայն բանաւոր եկեղեցիս։ Վասն այսորիկ եւ սաղմոսն բարձրաձայն գոչէ, թէ «Աւրհնութիւն նմա յեկեղեցիս սրբոց»։* Ահա եւ Սամուէլ մարգարէ որ հաւատարիմն կոչեցաւ՝ զնոյն ուսուցանէր ի պատուիրելն իւրում Սաւուղայ, Իբրեւ գնասցես յինէն՝ հանդիպեսցիս եկեղեցւոյ՝ պարու մարգարէից մարգարէացելոց**։ Եւ դարձեալ թէ «եկեղեցացաւ ժողովուրդն ի Դանայ մինչեւ ի Բերսաբէէ իբրեւ զայր մի» եւ «եկեղեցի մարգարէից մարգարէացելոց, եւ Սամուէլ կայր ի վերայ նոցա»։ «Եւ աւրհնեաց Սողոմոն զեկեղեցին» եւ «լու եղեւ բանս այս յականջս եկեղեցւոյն». «եւ եկեղեցիքն հաստատէին ի հաւատս», «եւ լուայ զպատգամս զայս ի միջոյ հրոյ լաւուրն եկեղեցւոյ»***. «քանզի եկեղեցի արար գլուխ մարգարէիցն Մովսէս

* Սաղ. ձխԹ, 1 ** Հմմտ. Գ Թագ. Ի, 36, Ա Թագ. Ժ, 5 *** Դատ. Ի, 1, Ա Թագ. ԺԹ, 20, Հմմտ. Բ Մնաց. Զ. 3, Գործ. ԺԱ, 22, Գործ. ԺԶ. 5, Հմմտ. Բ Օր. Դ, 36

1 Yd խորհուրդ V աստուածպաշտութեանն Y աստուածպաշտութեամբ ôeg իրաւի g եթէ

2 b չիք զի H չիք են A ձայնաւոր ուրիշ ձեռքը աջ լուսանցքում աւելացրել են՝ իմա անձայնաւոր RXYabdefgklmoqr ձայնաւոր p ձայնաւոր Y եւ փխ. կամ NO bmq անշունչք hlor արարած

3 a յայտնեալ c զխորհուրդն Yd աստուածապաշտութեանն ABC այլ o բանաւոր Y բանական

4 bq յեկեղեցի hl յեկեղեցիս Yhlor այնորիկ lo որոյ փխ. այսորիկ I զսաղմոս b սողոմոն փխ. սաղմոս V բարձրագոյն

5 Khm յաւրհնութիւն Ho եկեղեցիս q յեկեղեցի k եւ ահա B սամուէղ

6 Mbdegq մարգարէն Uo չիք մարգարէ b հաւատարիմ Y գոչեցաւ o կոչեցաւն kmps չիք կոչեցաւ abdefg hklmopqrsx ուսուցանէ

7 o սաուղայ F գնացես b գնասցէ h գնասցեն bp հանդիպեսցի

8 MQ յեկեղեցւոյ Vôcefg եկեղեցոյ Ybhloq յեկեղեցոյ K եւ պարու. M եւ ի պարու բացի BCDEFHac dhlox-ից մնացած ձեռ-երը պար r պարուց bq մարգարէիցն ô չիք մարգարէից g եւ մարգարէացելոց bq մարգարէցելոցն or մարգարէացելոյ E չիք եւ abcdefgkmpqs չիք եւ դարձեալ... մարգարէացելոց

9 KRXYW չիք թէ BDEFHMUôr եկեղեցաւ NOQW յեկեղեցացաւ hlo եկեղեցոյ զժողովուրդն Q ի ժողովուրդն r առ ժողովուրդն W մինչ չեւ hlorx չիք ի (բերսաբէէ), ցբերսաբէէ

10 M յեկեղեցի x մի եւ դարձեալ ասէ ահա եկեղեցի R չիք մարգարէից

11 AB սամուէղ A աւրհնեաց աջ լուսանցքում ավելացրել են ուրիշները ABCDEFHIJKLQa սաղոմովն G զսաղամովն M սողոմովոն NOV amn սողովմոն PSTZor սողոմովն U սողոսովն X սողոմըն Y սողոմօն W սողովմօն ks սողովմովն ó սաղմոսովն փխ. սողոմոն q զեկեղեցոյն

12 I լուր bq չիք եւ լու.... եկեղեցւոյն Y յայս IJSó ականջս a յանկանջս MYôcefghlor եկեղեցոյն Q յեկեղեցւոյն V եկեղեցոյ R չիք եկեղեցւոյն Rq չիք եւ (եկեղեցիքն) a եկեղիցին G հաւաւատս

13 KLô լըւայ acdefghklmoprsx լուար Q լուսաւորեա (bq լուսաւոր) փխ. լուայ hl այս G հըրոյ abcdkmp as հրոյն KLMQSTXYZoabmpq աւուրն c յաւուր o յաւորն s աւուր

14 Yôacefghlp եկեղեցոյ bq եկեղեցոյն d յեկեղեցւոյ MQ եկեղեցի bdefgh lorx զեկեղեցի b պարար փխ. արար befgq մարգարէից Keg գըմովսէս

զցեղսն Իսրաէլի հրամանաւ Աստուծոյ. «Եկեղեցացո, ասէ, զժողովուրդն ի դուռն խորանին վկայութեանն»: Տեսանես, զի ոչ եթէ զխորանն կոչէ եկեղեցի, յորում կայր արկղն կտակարանաց, եւ միւս խորանն, որ կոչէր սրբութիւն, այլ զհաւատացեալ ժողովուրդն աւետարանէ: Վասն այնորիկ եւս առաւել բարձրագոյն եւ առաքեալն Պաւղոս Նորագոյնս իմն եւ յաւէտ հրաշալիս, քանզի ցուցանէ զեկեղեցի անդրանկաց գրելոց ոչ յերկրի, այլ յերկինս, որոց անուանք գրեալ են ի դպրութեան կենաց: Տեսե՞ր զճշմարիտ հիմն եկեղեցւոյ. վասն որոյ Փրկիչն ասաց խնդալ առաքելոյն, թէ «Խնդացէ՛ք զի անուանք ձեր գրեալ են ի դպրութեան կենաց»**. եւ զանապական, որոյ սկիզբն կալաւ շինելոյ յերկրի, որ անցանելոց է, եւ աւարտեցաւ ի կատարս երկնից բարձրութեան: Այս է խորհուրդն եկեղեցւոյ. զայս ուսաք ասել կաթողիկէ առաքելական*

* Յեսու. ԺԸ, 1 ** Ղուկ. Ժ. 20, Յայտ. Գ, 5

1 deg *զցեղն* r *ցեղս* U *զյեղսն* փխ. *զցեղսն* ABEFU *Իսրաէղի* n *Իսրայէլի* Sodgkq *հրամանաւն* b *հրամանօն* o *աստուծոյ է* In *եկեղեցացուոյ* fq *եկեղեցացոց* Ub *եկեղեցաց* d *յեկեղեցացոյց* Nôeg *եկեղեցոյ* km *եկեղեցւոյ* ô *զժողովուրդն աստուծոյ ի դուռն*

2 KLMTYZ *վկայութեանն* k չիք *վկայութեան....* *զխորանն* bq *տեսանեն* d չիք *զի* b չիք *ոչ* d *եթէ ոչ*

3 o չիք *կոչէ* hlor *կոչեաց* ôdh *յեկեղեցի* JQôeg *որում* f *կար* deghklop *յարկղն* b *աղն* (ô *աողն*) փխ. *արկղն* d *կտակարանացն* r *եւ ոչ*

4 XYbqs *միուս* x *մեւս* AIJKMNOPQRSTVZWc *խորան* XW չիք *որ* ô *կոչիւր* b *սրբութիւնն* Môegx *սրբութիւն սրբութեանց* (Mô *սրբոց*) *այլ* BF *այղ* a *զհաւաաացես*

5 x՜ *կոչէ եկեղեցի* փխ. *աւետարանէ* c *եւ վասն* abcdefghklmopqrsx *այսորիկ* R *առաքեալքն* bq *առաքելական*

6 Vhlor *Նորագոյն* Y *Նորոյս* ô *Նորագոնն* bq *իմ* BCDEFGHN չիք *եւ* W *հաւետ* ô *աւէ[տ]* BCDEFGHIOPn *եւ հրաշալիս* bq *հրաշալի*

7 GYeg *եկեղեցի* X *զեկեղեցիս* GY *անդրանկանց* H *անդրակաց* R *սանդրանկաց* b *գրելոցն* KQSôq *երկրի* ABCU *այղ* KLQRSTYZô *երկինս* d *յերկինց* b *ուր սրբոց* (q *որ սրբոց* eg *բստացան*) փխ. *որոց*

8 Lbfgqx *անուանքն* Y *ի դպրութեանն* DGHbcdefghlopqrsx *ի դպրութիւն* CG *ի կենաց* o *տեսանես*

9 Yoabcefghlopqr *եկեղեցոյ* P *ասացեալ* AIJL·NOPQR·TVXZWn *ի խնդալ* b *խնդա* Q *զառաքեալսն* b *զի* փխ. *թէ*

10 c *խնդանդացէք* Y *գրեալ են յերկինս ի դպրութեանն* GHôhcdghloqr *ի դպրութիւն*

11 IJô *անապական* մնացած Ձեռ-երբ *յանապական* IJKL·NOPQRSTVXYZW *որոց* abcdefghklmopqrsx *որ* փխ. *որոյ* U *զսկիզբն* h *ի սկիզբանէ* lo *ի սկիզբն* r *յըսկիզբն* befgq *շինելոց* HKLMQRSTXZôkmnps *երկրի* b *անցանելոցն* q *յանցանելոցն* r *յանցանելոց*

12 a *յաւարտէ* cdhklopqrs *աւարտէ* m *հաւարտէ* q *աւարտեցաւ.* acdhlo *յաւգտակարս* (r *յօգտակարս* km *յաւգտակար* befgq *կտակարանս* W *կամարս*) փխ. *ի կատարս* p չիք *ի կատարս* abdefgbkmpqrs *յերկնից* ABCDEFGHJNOY achkmors *բարձրութեանն* x *բարձրութեան երկնից* o *բարձրութիւն արդ այս է*

13 Xûbefgn *խորհուրդ* q *խորհուրդ* VYbcdefhlmoq *եկեղեցոյ* g *յեկեղեցոյ* û *զոր* փխ. *զայս* A *աք սել* հետագայում սրբագրել են *ուսաք ասել* û չիք *ասել* oegq չիք *ասել կաթողիկէ* JKLMNOQRSTVXZWô acdfhklmnoprs *կտրուղիկէ* W չիք *առաքելական*

եկեղեցի, զի ընդ ամենայն տիեզերս հաւատացեալք ի Քրիստոս առաքելական յորջորջին եկեղեցի, վասն տէրունական հրամանին, որ առ նոսա թէ՝ «Գնացէք ընդ ամենայն երկիր, աշակերտեցէք զամենայն հեթանոսս, մկրտեցէք զնոսա յանուն Հաւր եւ Որդւոյ եւ սուրբ Հոգւոյ, ուսուցէք նոցա պահել զամենայն, զոր ինչ պատուիրեցի ձեզ»։*

ՇԾՁ (ՇԾԻ) ԼԵ. Արդ՝ թէպէտ եւ փոքր ի շատէ ասացաք յաւրինակացն, որ բազմապատիկ կան ի գիրս սուրբս վասն եկեղեցւոյ սրբոյ, բաւական եղիցի. քանզի յայտնի եղեւ անքակ միութիւն, եւ ոչ երկպառակեալ, որպէս կամեցան պատառումն առնել եւ կռիւս վաղվաղակի տխմարութեամբ իւրեանց. զի ի ճշմարիտ հաւատէն Քրիստոսի, որ է եկեղեցի Աստուծոյ՝ նա միայն է պատառեալ եւ անջատեալ, որ ի հերձուածս կործանի եւ մեղաց լինի պաշտաւնեայ, զի մեղքն բաժանեն եւ աւտարացուցանեն յԱստուծոյ։ Իսկ զայս ասելով

* Մատթ. ԻԸ, 19—20

1 J յեկեղեցի b եկ[ե]ղ[ե]ցի o չիք զի bq չիք ընդ o տեղիս փխ. տիեզերս Y հաւատացեալքն
2 bbq յառաքելական BDEGH յորջրջին փխ. յորջորջին o յորջորջի bd յորջյորջին eg որջորջին o չիք եկեղեցի k վասն զի o չիք հրամանին
3 q ուր փխ. առ d նոսա տէրն ասաց թէ r նոսա ասէ թէ NOW ընդ ամենայն երկիր գնացէք ô գնացէ bq չիք ընդ ամենայն երկիր on աշակերտեցէր զնոսա
4 G զամենայն հեթանոսս մկրտեցեք աջ լուսանցքում on չիք զամենայն հեթանոսս b չիք մկրտեցէք զնոսա n մկրտեցէք զնոսա ձախ լուսանցքում eg չիք զնոսա IJMSo անուն Kc չիք յանուն HIMPSTYobcefghloprs որդոյ û որդւոյն n յորդւոյ q չիք որդւոյ եւ սուրբ հոգւոյ
5 IWôûbcghlorx հոգոյն (Wûr հոգւոյն) սրբոյ PYf հոգոյն dekmps հոգւոյն û զնոսա, չիք պահել բացի IJKLMRSTXYZôûcdr-ից մնացած ձեռ-երը չունեն զամենայն Q որ բացի IKLMQRSTXbdegqx-ից մնացած ձեռ-երը չունեն ինչ X պատուիրեցին
6 I ձեզ եւ ահա աւասիկ ես ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս մինչեւ ի կատարած աշխարհի b ձեզ մի ըստ միոջէ
7 b արդ եթէ փոքրն շատէ q արդ եթէ թէպէտ u չիք արդ թէպէտ... բաւական եղիցի eg եթէ փխ. թէպէտ NOWeghlpq չիք եւ R փոքք ô օրինակացն bq յաւրինացն
8 b ի գիրն begkmpqs սուրբ IJLMNOPQRSTVXYZWô ի սուրբ գիրս (NO գիրք) NO սուրբ եկեղեցւոյ սրբոյ QVYôbcdefghloq եկեղեցոյ D սրբւոյ begq չիք սրբոյ x չիք բաւական
9 BCDEFGHIKMNOPRSUXadbklmoprs եղեցի bq եկեղեցի փխ. եղիցի x չիք եղիցի, յայտի L յայնի ô անքակ եղեւ յայտնի c յատնի cg այնօ[ակ?] q անք[ակ?] r անանքակ b բանք փխ. անքակ X միութիւնն b միութեան eg միաբանութիւն ô երկպառեալ d երկբառութիւն
10 Q եւ կամեցան h պատակումն H կրռիս (D կռիս) փխ. կռիւս n եւ ազազակ փխ. վաղվաղակի
11 BCDEFGcefq ախմարութեամբն QRSTXb ախմարութեան Y ախմարութեանն ô տխմարութեանց p չիք զի DGHUôbdnp չիք ի b ճշմարտին p զճշմարիտ BCDEFGHIJKLNOPQRSXYWûacdmp հաւաաէն b հաւատին ho հաւատէս n հաւատն է քրիստոսի egq հոտին lrx հօտէս
12 H չիք է (եկեղեցի) W չիք նա ûbq չիք (միայն) է Z չիք որ
13 c անկանի փխ. կործանի ux մեղք abcdefgkmpqs չիք մեղքն
14 x միայն բաժանեն KLQRZd յաւտարացուցանեն MSTX յօտարացուցանեն LMôbe աստուծոյ b չիք բայց Y չիք ասելով

մեր՝ զանքաւ միաւորութիւն եկեղեցւոյ յայտնի արարաք, եթէ զինչ է եկեղեցի։ Այլ ոչ եթէ արհամարհել ինչ ուսուցանեմք զչինուածովք պատուեալ զտեղիսն, որ անուանին ժողովրդանոցք, քանզի ի նոսա ժողովին քահանայք եւ մանկունք ուխտի եւ պաշտաւնեայք Աստուծոյ՝ կատարել զաղօթս եւ զխնդրուածս, վասն որոյ եւ աղաւթարանք կոչին եւ սրբարանք. եւ հաստատեալ կայ ի նոսա տէրունական սեղանն յորոյ վերայ զհացն եւ զգինին պատարագեմք, յաւրինակ կենդանարար մարմնոյ եւ արեանն Քրիստոսի, որ միշտ անծախապէս բաշխի ի մեզ ի քաւութիւն եւ ի թողութիւն մեղաց. եւ ի նոսա կայ ուղղեալ աւազան մկրտութեան, որով լուսաւորեալք վերստին ծննդեամբ եւ հոգւովն սրբով, դրոշմիմք ի յոյս կենացն յաւիտենականաց. եւ հանապազ անդր գումարելով՝ լսեմք սաղմոսերգութիւնս եւ զպատգամս պատուիրանացն Աստուծոյ։ Եւ վասն զի միշտ անդր ժողովիմք, եւ ապաւէն

1 n մեզ x զանրաժանելի (n զանրաժ q զանքաւ) փխ. զանրաւ ô միաւորութիւնն eg [միաւ?]որութիւն ILVYôbcefgloq եկեղեցոյ h յեկեղեցոյ ô այանի abcdefghlopqrsx յայտ km այտ ô արարէք abcdefghklmoqrsx թէ

2 bq չիք է Qlo յեկեղեցի a արհամարհեալ BCDEFGH չիք ինչ o ուսանիցեմք d ուսուցանեմ NO չինուածովք ôabefgkmpqs զի չինուածովք cd զի չինուածով

3 ô պատուեալք efghloq պատուել R զտեղիս o զտեղիքն bega զքո եկեղեցիսն փխ. զտեղիսն x տեղիսն NO անուանեն û անուանի acdfkmps անուանեալ կոչին (bgq անուան կոչին e անուանին կոչին) փխ. անուանին oûp ժողովրդանոց r ժողովրդականոցք

4 ô զի bq ժողովի s քահանայքն û եկեղեցական դասք փխ. քահանայք... եւ պաշտաւնեայք աստուծոյ X չիք եւ մանկունք ուխտի եւ պաշտաւնեայք IJ յուխտի eg ուխտին o չիք (ուխտի) եւ d պաշտոունայք e պաշտօնեաք

5 bq քրիստոսի փխ. աստուծոյ q զաղաւթսն oubq խնդրուածս

6 û չիք եւ (աղաւթարանք) KLQRZ աղաւթարան MNOPSTVXYW ôû աղօթարան r աղօթարարք o կոչի u սրբարան r սրբրարարք d եւ հաստատեալ կրկնված է û չիք եւ հաստատեալ.... քրիստոսի՝ տող 8-րդ abcdegkmpqs չիք կայ

7 q սեղան IJKLMQRSTXYZeghlo որոյ ô որոյ վերա սեղանին հացն եւ գինին

8 BCDEFGH չիք յաւրինակ Iô օրինակ bq կենդանարար սեղանն (q սեղան) մարմնոյ W արեան en յարեանն

9 û անծախայպէս DG անծափապէս b բաշխէ d չիք ի (մեզ) H ի մեզ հեզ մի քաւութիւն

10 û մեղաց որ է կենարար մարմին եւ արիւն քրիստոսի ի նոսա կայ o ուղեալ r ուղղել chlor աւազանն CDY մկրտութեանն

11 abdefgkmpqs որովք BCDEFGH ox լուսաւորեալ V վերըստին LUa ծնընդեամ N ծընընդեամբ ô ծննդեամբն eg ծնընդեամբն b ծնընդեանն q ծնընդեամբն abcegbklmopqrsx չիք եւ Cû հոգւով HMNOPQRSTVXYZôbcefgq հոգովն hlo հոգոյն m հոգւոյն d հոգով bq սրբովն hlo սրբոյ br դրոշմեմք

12 eg չիք ի G յուս NOW յոյսն X յույս eg զյոյս Wûb կենաց JKLMNOQRSTVXZWôq յաւիտենականացն c յաւիտենից û չիք եւ հանապազ անդր զումարելով o հանա[պազ?] b անդրն

13 I լսեմ J լսեմս u արդ լսեմք enr զսաղմոսերգութիւնս Io պատգամս Y զպատարագս եւ զպատգամս պատուիրանացն ABCDEFGHIJPVôfhlor պատուիրանաց

14 p չիք եւ (վասն) hlox չիք վասն û չիք եւ վասն... կատարել՝ էջ 393-րդ տող 1-ին kmp վասն որոյ փխ. վասն զի s չիք զի KLMQRSTXY անդր միշտ a անտ (c անդադար) փխ. անդր ô անդր միշտ կումարիմք եւ ժող[ով]ել I ապաւէ

ապաստանի է մեզ, զամենայն առասացեալսն ի նմա կատարել սովորութիւն եղեւ եկեղեցի անուանել յարանուանաբար, այլ ոչ բնաւորապէս։ Եւ քանզի բազումք այսպէս կան վկայարանք ուրեք ուրեք յանուն, ճանաչեմք եթէ համանուն նոցա են շինեալք, այլ ոչ եթէ ինքեանք իսկ յորոյ անուն շինեցան. եւ մի պատիւ է ամենեցուն, ղի մի խորհուրդ կատարի, քանզի սեղանն ամենայն արեք տէրունական ասի եւ պատարագն. բայց միայն տաւնիւքն զանազանին, զի իւրաքանչիւր տեղւոջ սովորութիւն է կատարել զկարգ տաւնիցն.

ՇՃԼ (ՇՃԳ) ԼԲ. Արդ՝ արժանաւոր է եւ ղառաջին ճառ բանին յիշատակել, թէ որպէս կամ յինչ պատճառս շինեցան վանք, քանզի այսմ ոչ եթէ Հայոց միայն ազգս կալաւ փոյթ յանձին, այլ եւ Յոյնք եւ Հոռոմք եւ Ասորիք, եւ այլ ամենայն ազգք ի Քրիստոս հաւատացելոց՝ զոր եւ երից երանեալն քաջ Նահատակն Քրիստոսի Գրիգորիոս՝

1 ps չիք է k ի մեզ Y ամենայն
egq ասացեալսն hlorx ասացեալս
Y ուսուցեալսն փխ. առ ասացեալսն
ô ասացեալսն զի անզր ի նմա
Rô կատարեալ abcefgkmpqsx կա-
տարելով d կատարեմք

2 u վասն որոյ է սովորութիւն փխ.
սովորութիւն եղեւ J չիք եղեւ N
OW յեկեղեցի bq որ յանուանաբար
(eg որ անուանաբար f յոր անո-
ւանաբար) փխ. յարանուանաբար
x եւ փխ. այլ

3 GH բանաւորապէս q բնա. որպէս
փխ. բնաւորապէս b չիք եւ û չիք
եւ քանզի... յիշատակել թէ՝ տող
10-րդ q բանի (eg բանիւ) փխ.
քանզի D չիք քանզի b սոսա փխ.
այսպէս beg կամ փխ. կան ABC
DEFGHINOPQRSTUVXYZWôacd
fn ուրուք ուրուք

4 Jbeghlq չիք ուրեք (յանուն) IJQ
So անուն efgqx յանուանէն n յա-
նուն եւ սակայն ճանաչեմք begq չիք
եթէ... այլ ոչ cf թէ BCDEFGH
IJr հոմանուն NO յամանուն acdf
kmps յանուն փխ. համանուն l հա-
մանուանաբար KLMQRSTYZô չիք
են d շինեալ

5 Hd չիք ոչ o չիք եթէ IJKLMQRSTV
XYZôkq որոյ n յորոց eg որոյ
bh որ փխ. յորոյ ABCDEFGHNOP
Udeb յանուն bhq շինեցաւ E չիք
եւ beg պաշտի փխ. պատիւ Y չիք է

6 Y եւ փխ. զի ô չիք զի, զմի R խոր-
հուրդ d զեզանն

7 H ուրուք d չիք ուրեք Ieg տօնիւք
bfq տաւնիւք

8 Hq չիք զի, զիւրաքանչիւր a յիւ-
րաքանչիւր b ի տեղւոջ BCDEFG
Ha է սովորութիւն (a չիք սովո-
րութիւն) b սովորութենէ AIJNO
PVWnq չիք է

9 NO զկարգն BCDEFGHchln զտաւ-
նից ô զտօնն իւրեանց փխ. զկարգ
տաւնից b տաւնիցն այսպէս

10 x չիք եւ abklmopq եթէ G չիք թէ
q բանին... պատճառս կրկնված է

11 Yû եւ կամ DHô զինչ GIJ ւ Sûbdk
nr ինչ Uackmpqs պատճառ
ô պատճառաւ d պատճառօ u պատ-
ճառի IJVYûkn յայոմ b այսմն
o չիք այսմ c ոչ եթէ այսմ G չիք
եթէ

12 IJu միայն Հայոց eg մայայն փխ.
միայն WNO հայոց ազգս միայն
կալաւ Yb ազգ eg յազս r յազգս
BDEH չիք կալաւ G կալաւ ավե-
լացրել են ուրիշները bfq եւ փոյթ
g զփոյթ DHIdhlo անձին ô ան-
ձինս bq յանձինս BF այգ ps յոյն-
քըն Y հոյնք u չիք եւ (հոռոմք)
Gôûbdegpqs հռոմք a հոռովմք

13 ls ասորիկք b չիք եւ ասորիք AB
CU այգ ô չիք այլ BCDEFGHMQ
Ubdeghloqrx ազգ n ազգք որ ի
û հաւատացեալ befgq հաւատա-
ցելոցն

14 eg զի փխ. զոր r չիք զոր, չիք
երից MYû երանեալ r եւ երա
նեալն b երիանոս (q երանիոս) փխ.
երանեալն bq չիք քաջ... քրիս-
տոսի ô եւ նահատակն û նահա-
տակ Fg չիք քրիստոսի ghlor սուրբն
գրիգորիոս A գրիգորիոս աջ լու-
սանցքում ավելացրել են ուրիշները
և չի նշված թե այս որ բառից հետո
է դրվելու BCDEFGHIJKLMNOPQ
RSTUVXYZWûn կատարեաց գրի-
գորիոս bq չիք գրեգորիոս

կատարեաց շնորհելով նմա ի Հոգւոյն սրբոյ զաւգուտ մատակարարութեանն։ Քանզի բազմապատիկ աւգտի է առիթ եւ սիւն հաստատութեան ճշմարտութեան ուխտի մանկանց, զի փայփայէ եւ թեւակոխէ ի հրահանգս հոգեւորս. եւ զորս ամենեցուն քահանայից եւ ժողովրդականաց պարտ է յարգել եւ մեծարել զվարդապետս, եւ միանգամայն իսկ զամենայն պաշտաւնեայս ուխտի՝ առանց տարակուսանաց անդր մտանեն յընդունելութիւն կամաւորական։ Վասն այսորիկ իսկ եւ դիպողագոյն եղաւ անուն վանք, զի անտրտում որոց պիտոյ իցէ՝ տացեն. եւ ոչ միայն առ աւտարս է աւգուտ նոցա յաճախեալ, այլ առաւել եւս գեաւղջն յորում շինեցաւ, քանզի աւրէն է նոցա սփոփել զհիւանդս եւ մխիթարել զսգաւորս։ Եւ որք ամուսնութեանն են պարապեալ քահանայք՝ բազում անգամ պատաղին ի մշակութիւն, եւ կանանց իւրեանց

1 W շնորհել MPQRXYobcgfhkloq ի հոգոյն n զաւգուտն IMQSUVXWû dn մատակարարութեան b մատակարանութեան x մատակարարութիւն

2 r բազմապատիկք l օգուտ J աւգուտ u եւ օգուտ hq չիք է o սիոն փխ. սիւն

3 Yk հաստատութեանն Y ճշմարտութեանն IJ յուխտի u չիք ուխտի... ամենեցուն ps չիք զի AIJU Weg փափայէ p զփայզփայէ s զփայփայէ VZ փափաէ KMQST XYô փափազէ (L փափաքէ R փափակէ b փայլէ q փայլփոյլէ) փխ. փայփայէ

4 NOV թ[եւ]ակոխէ e թեւայկոխէ n թեւակոխ b փոփոխէ փխ. թեւակոխէ d չիք եւ թեւակոխէ g ի հրահանգիս

5 u վասն որոյ պարտ է քահանայից եւ ժողովրդականաց յարգել p չիք եւ (ժողովրդականաց) bq ժողովրդոցն g յարգե Y յագել փխ. յարգել û զկրօնաւորս փխ. եւ մեծարել HOW վարգապետս N վարդապետն u եւ զվարդապետս

6 h զմիայնգամայն û չիք եւ միանգամայն... զսգաւորս՝ տող 12-րդ H պաշտաւնայս egp պաշտօնայս IJ յուխտի befgqx ուխտի որ առանց

7 o մտանիցեն pr մտանել a անտր b անդրն BCDEFGHLMabcf gs յնդունելութիւն odhlo ընդունելութիւն x յընդունելութեան ô կամաորական b կամայկորական (q կամակորական) փխ. կամաւորական

8 BCDEFGHIY այնորիկ abcdefghklm opqrsx չիք իսկ RY եւ ի դիպողագոյն b դիպողագոյնն q դիտողագոյնն a անուանք, չիք վանք

9 b տրտում bqx որոյ c որում V իցեն hlorx է փխ. իցէ b եւ տայցեն BCDEFGHIKLMQabckmp qs տայցեն eg տացցեն x տացին Qb առաւ փխ. առ ô օտարանէրս է b աւտարացէ

10 n եւ յաւգուտ Wacdhiklmops յաճախել o աճախեալ BU այգ Y եւ առաւել BCDEFGHIJXYabcdefgh klmoqrsx գեղջն NOPVZWn գեւղջըն L գիւղջն p գեղջին IJô որում hl ցորում

11 b փոփել փխ. սփոփել bq զհիւանդսն եւ զմիմեանսն (q դմի մեանսս) մխիթարել o զիւանդս e եւ կրկնված է

12 ô սգաւորեալս d սգաւորս ps որ Y զսգաւուրս KLMRSTXZbpq ամուսնութենէն ô ամուսնութենէ e յամուսնութեանն g յամուսնութեան IJQUVYWcdhlmo ամուսնութեան քանզի քահանայք որք ամուսնութեան են բազում անգամ պարապին փխ. եւ որք... անգամ LYWôor չիք են Vx պարապեալք e պարապել

13 ô բազու AINOPUVôn պատաղատին JKQXYZdeg պագատին (q պաղատեն ST պաղատատին) փխ. պատաղին b պատաղիմք Mû չիք պատաղին M չիք ի q ի մշակութեան eq չիք եւ

հնարին լինել հաճոյ, որպէս առաքելականն իսկ ճշմարտէ բան։ Իսկ ի վանեարն բնակեալք՝ կուսութեամբ են պարկեշտացեալք միշտ մարտնչելով ընդ հուր ախտին, զոր բնութիւնն վառեալ բորբոքէ, եւ անյապաղ զպաշտամանն կատարեն զկարգ, զխաղաղութիւն խնդրելով ամենայն աշխարհի, եւ զգեղջն շինութիւն եւ զառողջութիւն ի տուէ եւ ի գիշերի բազում արթնութեամբ։ Վասն այնորիկ աղատ յամենայն հարկապահանջ իշխանաց՝ սահմանս ընկալաւ եւ անդս, եւ զերիցագոյն պատիւ ժառանգեաց լուխտի սրբութեան եկեղեցւոյ։

ԾՐ (ՇԾԴ) ԼԹ. Արդ՝ ամաչեսցեն որք յանդգնեցան տխմարութեամբ իւրեանց եւ անզգամութեամբ այլ զոմն ասել զեկեղեցի եւ այլ՝ զվանս,

1 ծնr լինիլ d հաճոյ լինել b չիք հաճոյ d որք փխ. որպէս û չիք որպէս... ճշմարտէ բան Ybdhlorx առաքելական befgq չիք իսկ բացի ACJR Za-ից մնացած Ձեռ-երը ճշմարիտ է (o չիք է) KNOWbeg բանն

2 lo իսկ-ից առանձին ճողված համապատասխան N-ով՝ ոհգ-լգ ps չիք ի M իսկ որ ի վանս են բնակեալք NOW ի վանորայք Y ի վանեարս û ի վանս bdeq ի վաներն bdq բնակեալ են (d չիք են) g չիք իսկ.... սրբու թեան եկեղեցւոյ՝ տող 9-րդ n կուսութեամբն ô չիք են ù պարկեշտուցացեալ d պարկեշտացեալ bq պարկեշտացեալք են

3 I մարտընչելով abcdefhklmopqrsx չիք հուր s ախտէն GIKQSUôabcdfhkl mnopqrsx բնութիւն IJ վարեալ bq վառեալք

4 u բորբոքէ քանզի ի մարմնոյ կեալ եւ անմարմին եղեալ է գործ հրեշտակի եւ անյապաղ V յանյապաղ e անապաղ m յանապաղ q անսպառ փխ. անյապաղ ô զպաշտմանն û զպաշտամունս l) զպաշտաւն cfkmpqs զպաշտաւնն dex զպաշտօնն c կատարեալ ho կատարեյն l կատարեալն ex եւ զկարգ ó զգարզ IV զխորհուրդ փխ. զկարգ Wû չիք զկարգ BDEHQû զխաղաղութիւնն

5 u խնդրելով յամենայն աշխարհի զխաղաղութիւն o խնդճելով IJh յամենայն W չիք ամենայն I զգեղւոջն LVn զգեւղջն Wx գեղջն o զեղօրէիցն b գեղջին e զգեղջին hlo զգեաղջն û չիք եւ զգեղջն բացի BCDEFGHYacdfkmpqs-ից մնացած Ձեռ-երը զգեաւղջն IJ շինելութիւն Y շինութիւնն û զշինութիւն ps շինութեան û չիք եւ (զառողջութիւն)

6 ôûe առողջութիւն MUd չիք եւ զառողջութիւն KL ի աըւէ d ի տվէ û չիք ի տուէ.... արթնութեամբ a չիք ի (գիշերի) x ամենայն փխ. բազում

7 NOWabcdefhklmopqrsx այնորիկ û աղատեն e աղատ է KQôbdehln oqr ամենայն NOW յարկապահանջ o հարկապահանջութեանց d հարկապահանջութենէ b սահման

8 beq անդ c աւանդս փխ. անդս Y չիք եւ անդս H անդեօ q չիք եւ (զերիցագոյն) û երիցագոյն ó զերիցագոյնս q զիրիցագոյն bq պատիւն o պատուաժառանգեաց IJQ ôûabcefkmpqs ուխտի d ուխտ

9 û սրրոյ AБCDEFGHIJKLMNOPQ RSTUVXYZWôan սրբուժն KLMQ RSTXZ յեկեղեցւոյ Vôbcefhlop qr եկեղեցոյ Y յեկեղեցոյ

10 KLMQRSTYZô ամաչեսցեն արզ X ամանչեսցեն արդ e որ CD յանդգեցան og անդգնեցան Y ախմարու թեամբն abcdefbklmopqrsx անմարութեամբ եւ անզգամութեամբ իւրրանց û չիք տխմարութեամբ... եւ անզգամութեամբ

11 g եւ անզգամութեամբ իւրեանց C այզ û ոմն g ասեն dkmps եկեղեցի U այլք (զվանս) F այզ acdefgkmpqs եւ այլ (cd զայլ) զոմն (d ոմն eg զոմս q զոմս) վանս (eg վանք) û վանս b զոմանս փխ. զվանս

քանզի լալանի եղեւ անբաժանելի միութիւն անդամոց եկեղեցւոյ ի Քրիստոս հաւատացելոց. «Զի անդամք եմք միմեանց» ի շինումն հաւատոց սիրովն Աստուծոյ։ Նոյնպէս եւ ժողովրդանոցք եւ մատրունք, զոր սովորութիւն եղեւ ի վաղնջուց հետէ կոչել եկեղեցիս, թէպէտ եւ բաղում է ըստ գիւղից գիւղից եւ քաղաքաց քաղաքաց, սակայն ոչ են բազումք ի բաղումս բաժանեալք, այլ մի եւ նոյն խորհուրդ կատարի յամենեսեան. եւ ըստ խորհրդոյն ոչ ասի ոմն մեծ ի նոսա եւ ոմն փոքր, այլ ըստ աշտիճանի իշխանութեան եւ այսպէս յարմարեալ, եւ բազում փութով պարտ է ի նմին մշտնջենաւորել. քանզի ոչ եթէ ի մարդկայլին կարծեաց է ճառեցեալ սահմանադրութիւնս, այլ յաստուածաշունչ սրոց երկբորդեցաւ ի մէնջ բացորոշաբար, եւ որ հակառակն կան՝ ոչ մարդկան, այլ Աստուծոյ հրամանին կան հակառակ. եւ որ կամինն կալ հակառակ՝ անձանց դատաստանս ընդունին։*

* Եփես. Դ, 25

1 o *այանի* g *ե- անբաժանելի* G *միու-թիւնն* HQVYôbcdefghlopqr *եկեղեցոյ* IJ *յեկեղեցւոյ*

2 b *հաւատացելոցն* h *քանզի* ûk *անդամ* Vbefq *ի միմեանց* o *միմիանց* abcdefghkloqrx *ի շինութիւն* NOW *իշխումն* (ô *իշխանումն* mps *իշխանութիւն*) փխ. *ի շինումն*

3 ûabq *հաւատոյ* km *հաւատոցն* p *սիրով* Q *ժողովբղոցք* û *ժողովուրդանոցք* bq *ժողովրդանոց* r *ժողովրդականոցք*

4 AU *մարտրունք* eg *մատրոնք* b *մանտրունք* (q *մանրունք*) փխ. *մատրունք* LRT *սովորութիւնն* IJq *ի վաղնջոց* d *ի վաղընջուց* g *ի վաղընջուստ* bq *յեկեղեցիս* բացի aefgk mpsx-ից մնացած ձեռերը՝ *եկեղեցի*

5 Z *թէ* փխ. *թէպէտ* Ha չիք *եւ (բաղում)* bq *եւ ըստ բաղում է գեւղից* (q *գեղից*) *դիւղից* oo չիք *է* Y չիք *ըստ* BCDEFGH *դեղից դեղից* NOfn *դեւղից դեօղից* (nf *դեւղից* ae *դեւղից դիւղից* (e *դաւղի*) U *գիւղից եւ գիւղից* Y *դուղից գուղից* q *դեղից գիւղից* c (*գիւղից*) *եւ ըստ քաղաքաց*

6 *եւ քաղաքաց (սակայն)* o *բաղում* NOW *բաղումք* ·dghlox *բաժանեալ* r *ժամանեալ* փխ. *բաժանեալք* B *այդ*

7 e *մի եւ ի նոյն* IJKLMQRSTYZ *ամենեսեան* o *ամենեքեան* f *յամենիսեան* hlorx *յամենեսին* I *խորհըրդոյն* NO *խորհրդի* W *խորհրդլոյ* efghloqrx *խորհրդոցն*

8 begq չիք *ոմն (մեծ)* UY չիք *ի նոսա* bq *փոքրն* BC *այդ* FH *աշտիճան* ENORXYZWoûdn *աստիճանի* S *յաստիճանի* f *աշ[տի]ճանին* k *աշտիճանին* abcghlmopqrsx *աստիճանին* Yq *իշխանութեանն*

9 n չիք *եւ (այսպէս)* bq *յայնպէս* eg *յայտնապէս* (r *այս* W *սոսա*) փխ. *այսպէս* x *այնպէս* h չիք *եւ (բազում)* Xl. *փոյթով*

10 C *մըշտընջենաւորել* D *միշտջենաւորել* GH *միշտնջենաւորել* Lû ch *մշտնջենաւորիլ* r *եթէ ոք ի* hr *կարծեացէ* p *կարեաց* փխ. *կարծեաց* begq չիք *է*

11 u *ճառացեալ* bq *ճառեցեալսն* acdfk ms *ճառեցեալո* bq *սահմանադրութեան* f *սահմանաոբութիւն* BU *այդ* NO *յայլ* DGHIJKLMQR STXYZôûegıoqr *աստուածաշունչ* b *աստուածայշունչ*

12 obefkq *ի մէջ* փխ. *ի մէնջ* g *ի բացորոշաբար* DHdhloq *բայցորոշաբար* ûn *որք* ôbq *հակառակ* u *հակառակեն*, չիք *կան*

13 BC *այդ* NOps *յաստուծոյ* ûq *աստուածահրամանին* o չիք *կան* f *եւ որ...- հակառակ* այչ յուսանցքում Mûl չիք *եւ որ.... հակառակ* KLNOQRSTXYZWôbdeghqrx *կամին* h *ընկալեալ* փխ. *կալ*

14 l *դատաստանն* d *գատաստ[..?]* Vbefghlnoqrx *դատաստան* Wd *ընդունիցին*

ՇԾԹ (ՇԾԵ) Խ. Այդ՝ պարտ է մեզ զհատուցումն շնորհից սահմանագրելով հաստատել յայտարարութեամբ՝ թէ որպէս պարտ է հատուցանել ի վանս եւ կամ ամուսնացելոց քահանայից։

Տաւն սրբոյն Յովհաննու Մկրտչի եւ վկայի, զոր նախակարգեաց առաքեալն եւ խոստովանողն Քրիստոսի եւ հայր վերստին նորոգման բոլոր Հայաստան աշխարհիս Գրիգորիոս՝ ի վանս, զի ուխտադրութեան պահաւք հաստատեցաւ։ Եւ որ ինչ միանգամ այլ ինչ ուխտք են՝ ի վանս, կատարեսցին. եւ շաբաթք, եւ պահք, եւ ծոմք, զի ուխտից են կատարմունք, զի ուխտաւորեալ են բնակիչք, շնորհիւ ուխտին կերակրեսցին։ Եւ տաւն ամենայն մարտիրոսաց զոր մատուռն կոչեմք։ Վարդավառին մատաղենիքն միայն պտուղ յամենայն արմտեաց քոռ քոռ ի ժողովրդականաց եւ յամուսնացելոց քահանայիցն յառաջին արմտեացն, այսինքն յընտրոցն, զի գեղծցին կալք ցորենոյ եւ հնծանք գինւոյ եւ իւղոյ, եւ

1 ü չիք արգ.... յայտարարութեամբ թէ hl չիք մեզ GYô հատուցումն H շնորհիցէ Qbq շնորհաց ô շնորհիցն DGH սահմանագրելով հաստատելով հաստատել

2 d չիք թէ

3 Wûeg չիք եւ

4 W «տաւն» բառից առանձին հոդված համապատասխան N-ով՝ խա acdh klmoprs սրբոյ IJKLMPQRSTVXZe hlnq յովաննու Ubdo յովանու Y յոհաննու ô օհանու KLMQSTXYZefg nqx մկրտչին ôb կարապետին փխ. մկրտչին BCDEK չիք եւ Xôb վըկային V նախագրեաց d նախայկարգեաց

5 ûhlor առաքեալ bq առաքելական փխ. առաքեալն k խոստովանօղսն V վերըստին d վերըստին

6 kps նորոգմանն I. հայաստանեայց û չիք հայաստան dhlo աշխարհի IJKLMQRSTXYZôûhlor սուրբն գրիգորիոս b գրիգոր q զրիգորիս bq ի վանսն X ի վանս ծախ լուսանցքում io չիք զի

7 Qbq ուխտագրութեամբ eig պահովք bq միայնգամ

8 abcdefghklmopqrsx չիք ինչ X ոչ փխ. ինչ b ուխտ gq ուխտքն bq ի վանսն DHKLMQRSTUXYô eknps կատարեսցեն bq շաբաթ

9 d ծումք i ծովմք b ուխտեցին hl ուխտք իցեն l չիք զի (ուխտից) d չիք զի ուխտից են կատարմունք ô կատարմունքս p զոր փխ. զի (ուխտաւ.) Y ուխտաւորեալք û ուխտաւոր, չիք են NOW բնակիչս

10 J յուխտին bq ուխտք eg ուխտ üs կերակրեսցեն ü չիք եւ bfq տաւնք eg տօնք բացի Akms-ից մնացած ձեռ-երը մարտիրոսաց

11 U մատուռն hlrx մատրուններ o մարտրուններ ô կոչենք բացի lgh-ից մնացած ձեռ-երը վարգավարին IM QSoe մատաղենինքն Y մատաղենիք b մատաղինինքն ô միայ

12 X պաուղք IMYôûbeghlo ամենայն d արմտաց r յարմտեաց bq արմըտեացն (զ յարմատացն) այսինքն արտոց (զ յորոց) քուռ քուռ ô քոր քոռ acdegkmps քուռ քուռ f քուււ քոռ û առաջին փխ. քոռ քոռ ô ի ժողովրգականց b ի ժողովրգականացն u թէ ի ժողովրգականաց hlor չիք եւ ôhlno ամուսնացելոց

13 ûbdbklmnopqrsx քահանայից Dn առաջին ô առաջի û չիք յառաջին արմտեացն IJn յարմտեաց dfkm pqs յարմտեացն hlorx արմտեաց b յարմըտեացն յամենայն արտոցն փխ. արմտեացն... յընտրոցն d այսինքն է BCDFGHRXYafh kp յնտրոցն ôûd ընտրոցն c յընտրոց e ընգրելոցն g ընտրելոցն q յորոցն

14 BCDEFHXacdfhklmnopsx գեղցին lMû գերծցին (G եղիցին ô գեծցեն begq շեղջին) փխ. գեղծցին bg կալ ABCDEHIJKLMNOPQRSTXZWd ցորենւոյ l հընծանք û եւ հունձք եւ հնձանք b հընձան egq հնծան r հնձայնք QUVYôabcefghloq գինոյ R գինայ փխ. գինւոյ M իւգւոյ f եւզոյ Y ձիթոյ փխ. իւղոյ

մի ի վատթարացն իբրեւ զԿայէն, գուցէ զնորին լուիցուք զպատուհաս։ Տաւն որրոյ Յայտնութեանն, եւ քառասնորդք նորա, եւ Տեառնընդառաջն, եւ Առաջաւոր պահոցն կատարումն։ Տաւն միջնոց քառասներորդացն Զատկի, աւր Ղազարու, մեծ հինգշաբաթի Զատկին, յորում Կենարարն մեր աւանդեաց աշակերտացն զխորհուրդս նորոյ ուխտին։ Երկուշաբաթի Զատկին ընծայիւք եւ հաճոյակատար աւժտիւք զիր Զատկին, տաւն Ամբառնալոյ Տեառն յերկինս, տաւն Վախճանելոցն յելս հրոտից ամսոյ։ Այսոքիկ տաւնք։ Ի վանս՝ յուխտաւորեալ տեղիսն երթիցէ նախանն, զի կերիցեն պաշտաւնեայք տեղւոյն եւ հիւրք. զի քահանայից, թէպէտ եւ ամուսնացեալք իցեն, եւ արեղայից եւ ամենայն իսկ ուխտի մանկանց չէ

1 Ng ի վատթարանց e ի վատարանց n ի վատթարաց o ի վատթացն q ի վաթարացն b gq որպէս փխ. իբրեւ C զկայնին DGHgn զկայենին KL MQRSTXYZô զկայենի NO զկայէն Wb զկայեն beq կայենին Y գուցցէ eq գուտցէ g զի մի փխ. գուցէ û նորին d զնովին KL լըւիցուք ô լւիցուք Vbdegq զպատուհասն û պատուհաս

2 Vû սրրոյն bq սրրոց ô որրոցն այտնութեան MQRSUXWûdhlnpsx յայտնութեան Sô ի փխ. եւ (քառասնորդք) hlo քառասնորդ

3 MQR տեառընդյառաջն VXYZhq տեառընգյառաջն g աեառնընդառաջին p աեառընգառաջին ú տեառընդյառաջ R չիք եւ Mûeghq յառաջաւոր b առաջաւորացն d առաջաւորի Wd պահոց û կատարմունք BCDEGHbdefgq միջոց ac ms միջնոյ k մջնոյ n միջնոցն Y չիք միջնոց û չիք միջնոց... աւր

4 belgq խ-երորդաց զատկին cdrx քառասնորդացն û սրրոյն ղազարու Ydeghlmp մեծի û եւ աւաց փխ. մեծ ód հինգշաբաթու le եւ շաբթի W հինգշաբթի h ե-շաբաթ l հինգշաբաթ o հինկշաբաթ

5 ô չիք զատկին û չիք զատկին յորում... երկուշաբաթի զատկին IJW որում IJ յաւանդեաց Wô աշակերտաց Wabcdigkmpqs զխորհուրդ d զխորհորդ

6 bq նորին eg ուխտին W երկուշաբթի n երկուշաբաթիւ d ընծաուք BC DEF HRSTUYZWabckmors ընծաիւք e հաճոյեակատար q հաճոյ աստուծոյ կատար

7 DH աւժիւք G ուժիւք b աւժիաք l ուխտիւք փխ. աւժտիւք Q զիր c չիք զիր զատկին u եւ տօն f տուն փխ. տաւն IJKLMNOQSTVXZW ûbp համբառնալոյ Y համբառնելոյն a ամբառնոյ begq համբառնալոյն f ամբառնալոյն ô համբարձման փխ. ամբառնալոյ û չիք տեառն V տեառն յիսուսի յերկինս Y ի յերկինս P երկինս o չիք տեառն յերկինս

8 u չիք տաւն վախճանելոցն.... մանկանց՝ առղ 11-րդ Q վախճանելոյցն d վախճանելոց Yfhx վախճանելոյն ô վաղճանելոյ beglq վաղճանելոյն o վաղջանելոյն b յեսս փխ. յելս ABDEFGHQRacfm հրորտից dq հրաւտից Xô ամսոց Yb ամսոյն HKLMRS ամաց փխ. ամսոյ g տօնս

9 Yd ի վանքս cfq ի վանսն g վասն փխ. վանս ի բացի abebklmoprsx-ից մնացած ձեռ-երը ի վանք IJ յուխտաւորեալք PVôbeghlorx ուխտաւորեալ b տեղիս ps երթիցեն C նախանըն X նախարն bdq նախ[անն?] GHI նախանձն (D նախանձ n նախայն p նախ անդ) փխ. նախանն abcdefgbklmopqrsx (նախանն) հանապազ զի o զպաշտօնեայք e պաշտօնեաքն g պաշտօնեայքն A պաշտաւնայք

10 VYôacefghloqr տեղոյն AKLQ TZ հեւրք acdkmps հոյրք r իւրք V հիւրքն Q չիք թէպէտ եւ.... արեղայից Y չիք եւ (ամուսնացեալք) ô ամուսնացեալ

11 cfkmps արեղէից ôbefgqx չիք իսկ IJ յուխտի Y ուխտից ôf մանկաց û արգ պարտ չէ փխ. չէ արժան

արժան ի շէնս ուԹել. այլ ի վանս. բայց Թէ ուր ոչն գուցեն՝ ե՛ւ դկողոպուտ վախճանելոյ տանուտէրանց ի տախտէ եւ յաԹոռոյ, մինչեւ ցպնակ եւ ցդրգայ, եւ որ ինչ անձին զգեստն է մինչեւ ցկաւշիկս եւ ցգաւտի, եւ՛ անկողինն երԹիցէ ի վանս, զի հանգիցեն ի վերայ նորա յայնր մտեալ հիւրքն եւ աւրհնեսցեն։

ՇԿ (ՇԾՋ) ԽԱ. Ագապն որ մասնականաւ է՝ կէս կաշւոյն երԹիցէ ի վանսն եւ երկու մասունք ճրագուին, իսկ քահանայիցն՝ բաւանդակն, եւ ոչխարին մորԹն, եւ դմակն անդամովն, եւ ճրագուն եւ խախացոցն։ Եւ պանդուխտք, որ ի տունս քահանայիցն իցեն, եւ նոցին եղբարց նոյնպէս տայցեն. եւ զամենայն պատարագս հասարակաց կերիցեն պաշտաւնեայք եւ աղքատք բազում մեծարանաւք, եւ

1 BCDEGHIÛl *ի շէն* eg *օԹիլ* lu *ադօԹել* (Jb *աղաւԹել*) փխ. *աւԹել* BF *այդ* l *ի վան* ahcdefg nkmpoqrsx *եԹէ* Û չիք *Թէ* FWd pr *որ* փխ. *ուր* Û *ոչ* hegq *գուացեն* ôhl *գուցէ*

2 IJ *դկողոպուտն* O *դկողոպոտ* Qbq *դըկողոպուրտն* ux *կողոպուտն* LYô *վախճանելոյն* hl *վախճանելոց* or *վաղճանելոց* bq *վաճառելոււ* (eg *վաճառելւոյ*) փխ. *վախճանելոյ* bf *տանուտերաց* d *տանուտէրաց* eg *տանուարաց* oo *եւ ի յաԹոռոյ* gr *յաԹոռոց*

3 G չիք *մինչեւ... զգեստն է* K *մինչ* l *մինչեւ* կրկնված է C *ցպընակ* o *ցրնակ* c *ց[պ]նակ* Û չիք *եւ* (*ցդրգայ*) Oeg *ցգգայ* W *ցգգայ* o *դքայ* Û *գրգայ* oq *գգայ* k *ցրակայ* m *ցրագայ* C *անձինն* aeg *յանձին* lôacdefmqs *սգեստն է* r *զգեստսն է* F *զգեստն է* փխ. *զգեստն է*

4 BCFJK *զկաւշիկ* ILQRSTUXZW Ûg *ցկոշիկս* P *ցկօշիկն* DGH *ցըղաւաի* (H *ցպաւտի*) *եւ ցկաւշիկ* (G *զկաւշիկ* H *կաւշիկ*) o չիք *եւ* (*ցգաւտի*) Ueg *ցգօախս* nq *ցգաւտիս* o *կօտին* d *ցգօտին* h *ցգաւագանս* փխ. *ցգաւտի* IJKLMQRSTXYZôe gh *յանկողինն* Ûd *յանկողին* V *անկողին* bq *անկողինս* begq չիք *երԹիցէ* cq *ի վանսն* M *եւ դի հանգիցեն* W չիք *դի* a *հանգիցէ*

5 bq *նոցա* L չիք *նորա* r *այնըր* G *յայր* (ps *այր* befgq *անգր*) փխ. *յայնր* ôÛ adhklmox *այնր* H *մտել* ALMQRT VZ *հեւրքն* acdkps *հոյրքն* m *հայրքըն* փխ. *հիւրքն* Xô *օրհնեցեն*

6 d *ագապասն* Q *մասնականաւնէ* ap *մասնկաւ է* d *մասնակաւ է* bq *մասնական ասէ* փխ. *մասնականաւ է* Z չիք *է* CDGHVYWôad fhlorx *կաշոյն* begnq *կաշուն* A *ի վա[ն]սն* K *ի վանքն* LMQRSTXY Zô *ի վանքն* BCDEFGHIJNOPUV WÛdeghn *ի վանս*

7 GH չիք *եւ* (*երկու*) b *մասունքն* e *ճրագւին* C *ի քահանայիցն* Ûb *քահանայից* AKLMVXYZWôh lnopqrx *բովանդակն* J *բովաննդակն անդամովն եւ ո.խարին* b *բաւանդակ* c *բովանդակ իսկ եւ* Û չիք *բաւանդակն եւ ոչխարին*

8 I *եւ ոչխարին.... եւ դմակն* ձախ լուսանցքում g *մորԹին* NOW *դըդմակն* c *անդամովքն* Û չիք *անդամովն* e *ի* փխ. *եւ* (*դմակն*) W չիք *եւ* (*ճրագուն*) Vh r *ճրագոյն* IOVW *խախացւոյն* ô *խախացուցն* hl *խախացոյն* AJKL MPQRSTUXZÛnr *խախացւոցն* egq *տախացացն* (b *տաղացացն* փխ. *խախացոցն*

9 Y. *պանտուխտքն եւ որք* c *պանդուխտ* b *ի տունսն* hIor *ի տուն* YôÛc *քահանայից* ôahcdefghlmop qrsx *են* փխ. *իցեն* Û չիք *եւ նոցին*

10 Û չիք *եղբարց նոյնպէս* RXYbefg pqx *եղբարցն* RVXôpdegqx *տացեն* h *եւ տացեն* l *եւ տայցեն* Ûhl չիք *եւ* (*զամենայն*) d *պատարագ հասարաց*

11 deg *պաշտօնայք* x չիք *եւ աղքատք* Û չիք *բազում... հաւատացեալք* R *միծարանաւք*

եղբարք հաւատացեալք. եւ զհաց տաւնի Նորեացն առհասարակ կերիցեն ամենայն պաշտաւնեայք. նոյնպէս եւ զհաց ապաշխարողացն զոր յաւուրս քառասնորդացն առնեն հանդիսա շաբաթու կամ կիւրակէի։

ՇԿԱ (ՇԾԷ) ԽԲ. Բայց պատարագքն որ ի վանս կատարին, երախայրիքն՝ եթէ անապատ իցէ՝ զեաւղջն անդր տացեն. ապա եթէ ոչ՝ ամուսնացելոց քահանայիցն տացեն. քանզի չէ աւրէն ումեք զհասն Տեառն ի յարկի իւրում թողուլ։

ՇԿԲ (ՇԾԸ) ԽԳ. Իսկ ամուսնացելոց քահանայիցն եղիցին տաւնք շաբաթն՝ Զատկի, եւ Զատիկն սուրբ, եւ երկրորդ Զատիկն եւ յերկրորդ Զատկէն ի վեր կիւրակէքն ամենայն ·եւ Պենտակոստն եւ տաւն սրբոյ Աստուածածնին եւ Վարդավառն, բայց ի մատաղենեացն, որ է կատարումն քառասնորդացն առաջելական տաւնից հաւատացելոց

1 IJKLMNOQRSTVXZbdeghnpqr եղբայրք Y եղբարց ûd հաց Ydx տօնին û աօնորեացն փխ. տաւնի Նորեացն Y իւրեանց (l նորդեանց bq նորայն eց նորէանցն x որ էանցն) փխ. Նորեացն hlor նորին աօնեացն (lo տաւնեացն) BCDE GHRg հասարակ

2 NOW եւ ամենայն ûm չիք ամենայն abcdefbklmoprsx պաշաաւնեայք û չիք պաշտաւնեայքն d նոյն-[պէս?] û չիք եւ Xû ապաշխարողաց

3 a զորս KRXY յաւուրրք LQSTZ յաւուրք Ⅵ աւուրք ô աւուր eq աւուրս g օուրս բացի abcdfbklmop rsx-ից մնացած Ձեռ-երը յաւուր o քառասունեւրորդացն b շաբաթ IYûbegqr եւ փխ. կամ b չիք կամ

4 ô կիրակէյի U ուր ասէի փխ. կիւրակէի բացի Yûaflnorx-ից մնացած Ձեռ-երը կիրակէի

5 MQYûcdhoqrx պատարագն bcdfh lor ի վանսն KLMQRSTXYZ ôbp կատարեն Y երեխարիքն Zclq երեխայրիքն û երեխայիք

6 bhq թէ bq յանապատ ANOP զեաղջն BCDEFGHVYWôbdb զեղջն IJKLQRSTXZenpsx զեւղջն M զեղուղջն û զեղուղ gblo զիւղջն r զօղջն û չիք անդր... ապա DGH չիք ապա եթէ... տացեն YZôabcbkl mps տայցեն YWûabcdefghklmopq rsx թէ Cbegq ամուսնացեալ

7 ôû քահանայից NOYWôabckm ps տայցեն C չիք տացեն S յօրէն KLRSXZ յումեք MT յումէք Q յումէքէ Wb զհաս û զհարսըն փխ. զհասն

8 befgq չիք ի (յարկի) DGH ի հարկի h չիք ի յարկի x ի յարկ d յիւրում r իւրում տան փխ. ի յարկի իւրում blox յիւրում տանն (o տան) թողուլ ô թողեալ

9 R ամուսնացելոյ begq ամուսնացեալ Vôûg քահանայից b քահանայքն q քահանայն IJXôûabcefg kmpqs եղիցի Q տօն u շաբաթ p շաբաթքն

10 Gôegx զատկին (և) GHr զատկին (սուրբ) û զատիկի D⁻H չիք եւ երկրորդ զատիկն ALMNOPQRSTU VZWp յերրորդ (IK երրորդ Joû երորդ Yq յերորդ) փխ. յերկրորդ DGen երկրորդ g չիք յերկրորդ զատկէն ի վեր

11 û կիրակէք b կիրակէն W կիւրակիքն բացի aeiox-ից մնացած Ձեռ-երը կիրակէքն û չիք եւ (պենտակոստն) A պենդակոսն BCD EFGPo պենտակոսն H պենտակոնսն IJUdghklm պենդակոստն X պենտէկոստն efq պենդէկոստն YW պենտէկոստէն u պէնդէկոստէն ô պէնտակոստն a պենդակոստն r պենտակոստքն C յիսներեկին փխ. պենտակոստն x չիք եւ պենտակոստն H սրբոյն bk սուրբ

12 ô զվարդավառն h վարդէվառն o վարդէվարն begqx վարդավառին բացի · IJS-ից մնացած Ձեռ-երը վարդավարն CDamo բաց ի ô ի մատաղեացն u ի մատաղենեաց bq ի մատաղենացն eg ի մատաղէնացն b չիք է û չիք որ է կատարումն.... տաւն ոք կատարեսցէ՝ էջ 401-րդ առղ 7-րդ

13 o կատարում Y խ-երորդացն LRb dfmq տաւնիցն XYegkpsx տօնիցն Y եւ հաւատացելոց J հաւատելոց bcegq հաւատացելոցն

Զատկի, եւ զպտուղ յամենայն արմտեաց քոռ քոռ, եւ պատարագք, որ մասնականաւ են կէս կաշւոյն եւ ճրագուին ղերկու մասունս ի վանս Թողլով զպաշտաման եւ զլուցման, ղմին տարցին, ղի լուցման մասնն, եւ որ ոչխարաւ է զմակն անդամով եւ ճրագուն, եւ խախացոցն, եւ մորթն եւ զգեստն միայն տանտիկնանց վախճանեցելոց։ Եւ տաւն Բարեկենդանին եւ Ողոգոմեանն մեծ, որ Թարգմանի բարեբանեալ աւր, եւ թէ այլ տաւն ոք կատարեսցէ յանուն առաքելոց եւ մարգարէից, հասարակ եղիցի, զի այնպէս աներկեւան եւ առանց հակառակութեան պաշտաւնէիցն կացցեն դասք, գիտելով որում շնորհի արժանաւորք եղեն. ղի պարկեշտութեամբ եւ ուսումնասիրութեամբ վարեսցին. եւ մի եղիցին բանսկոիւք, այլ սիրունք, արթունք եւ զուարթունք յամենայնի,

1 abcdefkmqsx *զատկին* p չիք *զատկի* g չիք *զատկի եւ զպտուղ... եւ հոգեւոր հովուի՝* էջ 402-րդ տող 2-րդ bq *պտուղ* 1MQYôbenq *ամենայն* d *արմատեաց* h *յարմտեաց* abcdf kmpqs *քուռ քուռ* e *քուռ քոռ* MYô *պատարագն* b *դպատարագն* defhqr *պատարագ*

2 o *մասնականաս են* beq *մասնական*, *աւեն* փխ. *են* UYWôflorx *կաշոյն* V *կաշւոյ* Xbdenq *կաշուն* h *ճաշոյն* փխ. *կաշւոյն* Ulno *ճրագուն* b *ճրագու* oehqr *ճրագոյն* f *ճրագունի* bq *զերկուս* r *երկու* e *ի* r kmps *զկէս* փխ. *զերկու*

3 d *մասուն* I *ի վան* CDGLdk *զպաշտամանն* Meq *զպաշաման* b *զըպաշտպան* Y չիք *զպաշտաման* a *ըզլուցմանն* l *զլուցումն* cdkmo prsx *զլուցմանն* Mabeq *զմինն* f *զմին... զլուցման* ձախ լուսանցքում dhlor չիք *զմին.... մասնն* bq *տարցեն* Y *տարցին* կրկնված է

4 Y *ի* փխ. *զի* abcefkmpqsx չիք *զի* abcekmpqsx *զլուցման* BCDEFGH QVôfp *ման* beq չիք *մասնն* OW beq չիք *որ* r *ոչխար* Z չիք *է* RXY befhloqrx *անդամովն*

5 q *ճրագոյն* AJKLMNPQRSTUXZ Wn *խախացուցն* ORV *խաղացուցն* Y *խաղացուցն* ô *խախացւցն* h *խախացոյն* W *զմորթն* ak mps *սգեստն* h *զգեստ* l *սգեստ* q *զսգեստն* e *ըսգեստն* Vbkn qrx *տանտիկնացն* Wdhl *տանտիկնաց*

6 Gbpsx *վախճանելոց* b *վախճանելոյ* d *վաղճանելեաց* km *վախճանելոցն*

abcfmq *տաւնք* dekpx *տօնք* I *բարեէկենդանին* r *բարիկենդանին* Vkm *ողոգոմեան* d *ողոքմանն* ps *զողոգոմեան* r *ողոգմեանն*

7 abcdefkmpqs *կոչի* փխ. *Թարգմանի* A սկզբնապես *եթե* սակայն գրիչը հատուկ նշանով հանել է *ե* և բողել *թէ* IJKLMNOPQRSTUVXY ZWôn *եթէ* d չիք *եւ թէ* b չիք *այլ* c *աւն այլ* s *տօ[ն?]* bq *կատարեսցեն*

8 IJKLMQRSTYZôlo *անուն* û *մասանց ասացաք տօն* փխ. *յանուն* beq *առաքելոցն* Y չիք *եւ* bq *մարգարէիցն* Fûabcdefkmpqsx *հասարակաց* l *յայտնապէս* փխ. *այնպէս* û չիք *զի այնպէս աներկեւան եւ*

9 d *եւ աներկեւան եւ* bo *այներկեան* r չիք *եւ* Y *հակառակութեանն* BCDEGHûab *պաշտաւնէից* (նաև *պաշտօնէից*) cpq *կայցեն* d *կտցեն* û չիք *կացցեն դասք... եղեն զի*

10 DGHr *գիտելով* (befq *ղիտելովք*) փխ. *գիտելով* d *թէ որում* e *որումն* g *յորում* f *որում* ավելացրել են ուրիշները ô *շն[որ]հի արժանաւոր* û *եւ վարեսցէն պարգեշտութեամբ եւ ուսումնասիրութեամբ*

11 d *յուսումնասիրութեամբ* hlo *ուսումնասիրութեան* K *վարեսցեն* hl or *վարեսցի* û չիք *եւ մի եղիցին... հոգեւոր հովուի՝* էջ 402-րդ տող 2-րդ

12. BF *այղ* d *արթիւնք* GH չիք *արթունք* KLd *զըւարթունք* Xhl չիք *եւ զուարթունք* ô *ամենայնի*

զի բաւական լիցին խրատել զստահակսն եւ զլուլացեալսն ածել ի կարգ հաւատոյ, քանզի այդ գործ է վարդապետի եւ հոգեւոր հովուի։

ՇԿԳ (ՇԾԹ) ԽԴ. Այս սահմանադրութիւն կարգաց գրեցաւ հրամանաւ երանելւոյն Սահակայ մեծ հայրապետի Հայաստան աշխարհի, ընկալեալ ի քաջ նահատակէն՝ ի տեառնէն Գրիգորէ՝ թարգմանեցաւ միայն յունէ ի հայ։

Արդ՝ եթէ ոք անհնազանդեալ կանոնիս նորոգաձեւել կամեսցի զկարգեալ սահմանադրութիւնս, մի ընկալցի մասն եւ վիճակ ժառանգութեան յարքայութեանն Քրիստոսի եւ Աստուծոյ։ Եւ որ ոք միաբանեալ կատարեսցէ՝ ընկալցի զաւր՚հնութիւն ի Տեառնէ հաղորդելով պարգեւացն եւ անվախճան հանգստեանն երջանկին Գրիգորի եւ հաւր մերոյ Սահակայ, եւ նոցին հետեւելոց ճշմարիտ ուղղափառութեան, որք ի մեծ եւ յերեւելում աւուրն են պսակե-

1 bq որ փխ. զի BCDEFHhlor լինիցին NO զստահական Uh զստահակն bq բստահակս e ստահակս f զստահակս e չիք եւ Mps զուլացեալսն XI յուլացեալսն Ô զյուսացեալսն փխ. զյուլացեալսն բացի QR-ից մնացած ձեռ-երը զյուղացեալսն

2 GUnx հաւատոց q այդ գործ է հաւատոյ քանզի գործ է վարդապետի Y վարդապետին Ec հովւի o հովիմի b հուի փխ. հովուի

4 V արդ փխ. այս hl սահմանադրութեան p կարգեցաւ փխ. կարգաց գրեցաւ. Û չիք կարգաց գրեցաւ... աշխարհի ընկալեալ d չիք հրամանաւ abcdefgkmpqsx սրբոյն փխ. երանելւոյն բացի Ap-ից մնացած ձեռ-երը երանելոյն

5 XW մեծի bdefgqnx հայրապետին IJq հայաստանեաց ô հայեաստանեաց b հայաստանեայց bdefgq աշխարհին

6 u նահատակէ eʊ եւ ի տեառնէն oÛ չիք ի տեառնէ p չիք ի BEFGH as ի աեռնէն D ի տեռնեէն Wq ի տեառնէ Y սրբոյն փխ. տեառնէն Q գրիգորէն p գրիգորի d սրբոյն գրիգորէն ı մերմէ գրիգորէ Û գրիգոր լուսաւորչէն եղեւ ընկալեալ ի յունէ ի հայ եղեւ թարգմանեալ փխ. գրիգորէ... հայ d թարգմանաւ b ի ձեռն (q միաձեռն) փխ. միայն յունէ

7 eg կունէ փխ. յունէ bdegqx ի հայս

9 I արթ Û վասն այնորիկ պարտիմք փխ. արդ եթէ... քրիստոսի եւ աստուծոյ a չիք ոք Un կանովնիս QYfgloqx նորաձեւել b նորձեւել ıʰh նորայձեւել

9 o զկատարեալ փխ. զկարգեալ bq սահմանադրութիւնն f սահմանադրութիւն Y զմասն c վիճակ յարքայութեանն քրիստոսի եւ ժառանգութեանն աստուծոյ JY ժառանգութեանն dp ժառանգութիւն befgq չիք ժառանգութեան

10 KLMQRSTXZôbq արքայութեան Yegp արքայութեանն Wdflւ յարքայութեան IJUn չիք յարքայութեանն QYWbdegkx չիք եւ (աստուծոյ) eըx աստուծոյ մերոյ GH ûbd որք փխ. որ ոք

11 d կատարեսցեն eʊ եւ ընկալցի L չիք ի տեառնէ

12 LMQRXZ անվախճանն ST անվաղճանն Wbhlo հանգստեան u հանգստեան Y հանգստեան ը երջանկին u հանգստութեան երից երանեալ գրիգորի եւ սուրբ հօր մերոյ աստուածաշունչ սահակա փխ. հանգստութեանն... սահակայ eg երջանիկ գասուն գրիգորի p երջանիկ hlo եւ երջանկին d երջանգին բացի CDGHrx-ից մնացած ձեռ-երը երջանիկն L եռջանիկն կրկնված է

13 IXYôeg հօրն bfhnq հաւրն Yr մերոյ ի (Y չիք ի) սրբոյն սահակայ hlo ի սահակայ KÛchl հետեւողաց eg հետեւելոցն

14 (GY ուղղափառութեանն IJ ուղղափառութեամբ Û ուղղութեամբ abcdefghklmopqsx ուղղափառութեանց ôabcdefgkpqsx որ փխ. որք ô չիք ի. մեծի m չիք որք ի մեծ A յերեւելիում DIJug երեւելում KLMQRSTXYZ երեւելումն bqx յերեւելի o չիք եւ յերեւելում KLMQRTXZ յաւուրն S յօուրն bd պսակելու efg պսակելոյ

լոց, յամենաքաւական աջոյն անթարգմանելի պայծառութեամբ մշտնջենաւորեալք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Նորին. թէ որպէս պարտ է եպիսկոպոսաց ունել զընտանիս սրբոյ եկեղեցւոյ:

ՇԿԴ (ՇԿ) ԽԵ. Այցելու եւ հասարակաց հայր է եպիսկոպոսն, վասն այնորիկ իսկ առանց ակնառութեան պարտի խնամել զհաւատացեալս Նմա յԱստուծոյ հաւան, եւ անաչառութեամբ յանձանձել զուխտ սրբոյ եկեղեցւոյ, տեսուչս եւ առաջնորդս գաւառաց եւ գեաւղից կացուցանելով, որք անուանին քորեպիսկոպոսք. դի սրբոց եւ Նախանձաւորաց աւրինաց, եւ հմուտ եղելոց վարդապետութեան՝ արժանաւոր է տալ զայնպիսի պատիւ, որք զժողովուրդն բաւական լիցին խրատել շահելով զմեղանչականութեամբ զմոլորեալսն եւ պայծառացուցանելով զճշմարիտսն ճառագայթաւէտ պատուիրանացն պատմութեամբք:

1 IJôûegkmn ամենաբաւական bq յամենայնի են բաւական Yn յաջոյն Y անթարմանելի k որ թարգմանելի MR պայծառութիւնք o պայծառ[...?]. բացի ûbcnqx-ից մնացած Ձեռ-երը պայծառութեամբք

2 BCDEFGH մշարնջենաւորեալ NOo pqrs մըշտընջենաւորեալք R մշտնջենաւորելք a մշտնջաւորեալք efgx մշտընջենաւորեալք յաւիտեան եւ յաւիտեանս յաւիտենից q յաւիտեան եւ յաւիտեանս p յաւիտենի (ամէն) IWn չիք ամէն

3 bk նորին սրբոյն սահակայ û չիք նորին... պարտ է b չիք թէ L եպիսկոպոսացս o եպիսկոպոսին p ունիս Sahmqs գնտանիս ô գնտանութիւն u ընտանիս g զընտանիսս x յաղագս եպիսկոպոսաց թէ որպէս պարտ է ունել

4 I սրբբոյ befgq սուրբ û չիք սրբոյ E եկեղեցւոյն KMRSTZ յեկեղեցւոյ QYôbcefghloq եկեղեցոյ d եկեղեցւոյ զլուխս լր

5 KLQRSTVZ հասարակաց է հայր է Yo հասարակաց է հայր եպիսկոպոսն BCDEGHû չիք է û եպիսկոպոս b չիք եպիսկոպոսն acdefghk lmopqrsx այսորիկ։ b ի կաշառաց փխ. այնորիկ... առանց

6 ôacdefgkmpqs չիք իսկ Yk ակնառութեանն begq պարտ է x չիք խնամել N զհաւատացեաս Ybc զհաւատացեալսն û հաւատացեալս hlo զհաւատացեալ

7 IJWôûeghlmor աստուծոյ beg հաւատն (d հաւատոն) փխ. հաւտն x չիք եւ oho անձանձել l անձանձեալ egq յանձն յանձնել (W յանձ նել u յանձել b յանձն առնել) փխ. յանձանձել acdfhklmosx զուխաս cg զուխտն k չիք սրբոյ

8 û եկեղեցւոյ սրբոյ JTVYôabcdefgh lopqrs եկեղեցոյ Q յեկեղեցւոյ d առաջնորդ BCDEFGHM գեղից lQUVXYZWôûcdfhlmoprsx գիւղից g գիւղից ուխտից կացուցանելով AJKLNOPRSTabcn գեւղից q ուղից փխ. գեաւղից

9 b անուանի ôbegq քորեպիսկոպոս ms քորիսկոպոսք û սրբոյ ô Նախանձաորաց

10 ackmps եղելոյ begq եկեղեցոյ փխ. եղելոց Y վարդապետութեանն n վարդապետութեամբ

11 Y զայսպիսի u չիք պատիւ, ժողովուրդն

12 befgq լինին dh լիցի Y շահել X շնորհելով փխ. շահելով Y զմեղուցեալսն û ի մեղանչականութենէ d զմեղանչական Y եւ զմոլորեալսն c մոլորեալս ôbdefgbklm opqrsx մոլորեալսն

13 KLMQRSTXZôbkmps զճշմարիտն Y զճշմարիտ û ճշմարիտսն acdfkm pq ճառագայթաձեւ egs ճառագայթայձեւ b ճառագայթեալ n եւ ճառագայթաւէտ Y ճառագայթ աւետարանի փխ. ճառագայթաւէտ W ճառագայթաւետ N պատուիրանացն

14 Y պատմութիւնք bpqs պատմութեամբ

ՇԿՆ՟(ՇԿԱ) ԽՁ. Զի եւ քահանալք առանց տարակուսանաց ուսանիցին մեծարել զաստուածընկալ սեղանն, լորոյ վերայ կատարի կենդանարար խորհուրդն ապրեցուցչին մերոյ Տեառն, եւ զփրկական աւազանն մկրտութեան, որոյ ծննդեամբ վերստին նորոգիմք ի լոյս կոչմանն Աստուծոյ։ Արդ՝ մի՛ ոք զայսպիսի տեսչութիւնս զինուորաց կամ ոգիտաս ումեք հաւատասցէ, եւ մի՛ մերձաւորաց իւրոց՝ շնորհուկս ինչ նոցա առնելով ուրոյ գեղձմամբ, լորմէ կանխաւ հրաժարեցոյց Փրկիչն մեր եւ տէր. «Ո՞վ է իմ, ասէ, մայր եւ եղբայրք»*, եթէ ոչ սիրողք պատուիրանացն Աստուծոյ, զոր եւ արդեամբք իսկ կատարեաց՝ մեզ ուրինադրելով. Յակոբոս եւ Յուդաս եւ Յովսէս եղբարք լորջորջէին եւ Պետրոս եւ Յովհաննէս եւ այլ բազմութիւն աշակերտացն լոլով ժամանակս կատարեցին սպասահարկութիւնս,

* Մատթ. ԺԲ. 48

1 x զի եւ քահանայք... կոչմանն աստուծոյ միացված է նախորդ հոդվածին և այս հոդվածը սկսվում է Արդ մի ոք բառերից NOPW մի փխ. զի û չիք զի F առան[ց] b տարայկուսանացն û ուսանիցեն abcefgklmpqsx ուսցին d ուսցեն hloı եղիցին ուսանել փխ. ուսանիցին

2 Y սուրբ սեղանն û սեղան d զեղանն IJKLMQRSTXYZôûq որոյ q կատարին Vûb կենարար kmps կենարար (ms կենդանարար) պատարագն խորհուրդն

3 Uûhlnoı խորհուրդ Yr ապրեցուցիչ bq չիք մերոյ RXY տեառն մերոյ Hq փրկական V զփրկականն û աւազան

4 Y մկրտութեանն I մկրտութեան ձախ լուսանցքում Yû չիք մկրտութեան L ծրնընդեամբ OUb ծնընդեամբ Y ծննդեամբք p ծննդեամբն LT վերըստին d վերըստ u ի լոյս փխ. ի յոյս Wûdp կոչման

5 q չիք մի G զայսպիսի û տեսչութիւն Nô զինորաց q զինուոր

6 p տացէ փխ. ումեք, եւ հաւատասցէ Y [մ]երձաւորաց kmps մերձակայից փխ. մերձաւորաց b իմոց փխ. իւրոց

7 Wq չիք նոցա p առնելով նոցա eg ոիրոյդ r չիք սիրոյ bfnq գեղձմամբ egx ըղձմամբ ô որմէ kın յորոյ (p որոց s յորոց) փխ. յորմէ Y յորմէ որպէս կա[ն]խաւ d կանխեաւ q հրաժարեցուց

8 NO փրկչին Y փրկնիչն ô ասելով փխ. եւ տէր x տէրն Y չիք է û չիք իմ Y ասէ իմ o չիք ասէ W մայր կրկնված է b մայր իմ եւ hlor եղբայր եւ մայր hlo թէ

9 V սիրողքն q սիրող, աստուծոյ եւ հմուտ եկեղեցո զոր k զի փխ. զոր abcdegkmpqsx չիք եւ DFk որդեամք u իսկ արդեամբք

10 ps զմեզ Q չիք մեզ S ակովբոս բացի XYWôadelp-ից մնացած ձեռ-երր յակովբոս bg չիք յակոբոս.... բարկութիւնն աստուծոյ՝ 406-րդ էջ 11-րդ տող DGH չիք եւ յուդաս.... պետրոս û նոյնպէս սուրբ առաքեալքն կրեցին բազում նեղութիւնս եւ վիշտս ոգւով չափ փխ. յակոբոս եւ յուդաս... գործեալ ոգւով չափ՝ էջ 405-րդ տող 1-ին befx յակովբոս (x յակոբոս) եւ սիմոն եւ յովսէս (b յովսէփ) եւ յուդաս եղբարք (b յեղբայրք) acdhms եւ յովհաննէս (cs յովհանէս d յոհաննէս k յովանէս) եւ յուդա փխ. եւ յուդաս եւ յովսէս h յովհաննէս (l յոհաննէս o յովաննէս) փխ. յովսէս IJMQSXYô ekm եղբայրք hlo եղբայր k յեղբարք q յովսէս դաս եւ եղբայրք

11 Vel որջորջէին Y յորջորջելով ô որջորջէյին b յորջորջին o որջջորջէին IJNOPbo յոհաննէս MQST Zl յովաննէս VYdq յոհանէս ô ոհաննէս q այլք

12 hl յորով փխ. յոլով defhklmpqrsx ի սպասահարկութիւնս k սպասաւորութիւն (W առահակութիւնս b յապայհարկութիւնս q յապաս պիտոյից հարկութիւնս) փխ. սպասահարկութիւնս

վիշտս եւ նեղութիւնս կրեցին, գուն գործեալ ոգւով չափ. եւ անաւթ ընտրութեան ոչ զոք ի նոցանէ անուանեաց։ Իսկ Պաւղոս, որ հայհոյիչ եւ հալածիչ եւ թշնամանիչ զինքն անուանէր՝ «Անաւթ ընտրութեան, ասէ, ինձ է նա, կրել զանուն իմ առաջի հեթանոսաց՝ եւ թագաւորաց՝ եւ որդւոցն Իսրայէլի»։* Տեսանե՞ս զի ոչ է ակնառութիւն առաջի Աստուծոյ. եթէ աշառիցէք, մեղս գործէք։ Արդարեւ որ ոչն վարիցի այսպիսի առաքինութեամբ եպիսկոպոսն՝ ոչ կարէ աշակերտ լինել Տեառն, այլ լուծ հեռի եւ աւտար է, որպէս զմի ոք ի ստունգանողաց Փրկչին։ Զպատուիրանաց սիրողս եւ զկատարողս սահմանեաց, ասէ, իւր եղբարս. եւ թէ՝ «Որ սիրէ զհայր կամ զմայր, զուստերս եւ զդստերս առաւել քան զիս, ոչ է ինձ արժանի»**։ Եւ դուք ի բարձրանալ հրամանացն ի վայր կործանեալ ընդ երկիր քարշելով փարիք զտոհմային զազգականաւք, պէսպէս հնարելով հնարս, զի. գիրգ եւ փափուկ առնիցէք, եւ աւելաստա-

* Գործ. Թ, 15 ** Մատթ. Ժ. 37

1 k չիք կրեցին beq գործելոյ f գործել r գործովք CDGHMQVôad fh ոգով o ոգուով Y հոգով W հոգւով beq գոլ (c մահու) փխ. ոգւով
2 Y ընտրութեանն ef ի նոցանէն km չիք ի նոցանէ
3 r հալածիչ էր Y չիք եւ հալածիչ M թշնամանիչք ô թշնամանինչ acm թշնամանաւղ defqrx թշնամանող kp թշնամանօղ R եւ թշնամանիչ կրկնված է aefkmop rx խոստովանէր (q խոստովանէ b խոստովան եղէց) փխ. անուանէր
4 Y ընտրութեանն u չիք անաւթ... իսրաէղի r չիք ասէ b չիք ասէ ինձ.... ուստի այլանդակ՝ 407-րդ էջի 3-րդ տողը բացի Ccdhklmop rsx-ից մնացած ձեռ-երը չունեն է Y չիք նա H առաջ Un հեթանոսացն
5 բացի IJefpqx-ից մնացած ձեռ-երը թագաւորացն բացի efqx-ից մնացած ձեռ-երը չունեն եւ որդւոցն efq որդոցն ABFU իսրաէղի Z չիք է
6 K թէ hl աշառեցէք YW եթէ ոչ աշառիցէք û զմեղս efhlorx գործիցէք q գործիցիմք s աքար եւ (û արդ եւ) փխ. արդարեւ p չիք արդարեւ
7 p եւ որ d չիք որ Un ոչ NOWqչվարեցի p վարի Y առաքինութիւն u չիք եպիսկոպոսն
8 ô լինիլ BCU այդ d յուծ F չիք յոյժ NOW հեռի է եւ օտար որպէս զի մի ոք ô եւ օտար է հեռի է որպէս r չիք եւ IMSTXY յօտար է JKL QRZ յաւտար է acdefkmpqsx իբրեւ փխ. որպէս F չիք որպէս u չիք որպէս զմի ոք.... բարկութիւնն աստուծոյ՝ էջ 406-րդ տող 11-րդ
9 Q չիք ի hl ստանգանողացելոց o ըստունգանողացելոց q յստոյնգանողաց r փըրկիչ k զպատուիրանացն q զպատուիրանս H զպատուիանաց DGH սիրողն q սիրողի ô զկարօտեալս փխ. զկատարողս
10 hq սահմանաց ef չիք ասէ q չիք իւր Qôdhlmor եղբայրս q եղբայրք lcdhklmoprs չիք եւ Iôcdhklmop rs եթէ d ոք փխ. որ r եւ փխ. կամ
11 ôhlor զուստր ôcx կամ փխ. եւ ô զդուստ hlor զդուստր q զի փխ. զիս BCDEFGHOUacdelkmnpsx չէ
12 D բարձրանալն N զի հրամանացն a հրամանացդ բացի dhklmop rsx-ից մնացած ձեռ-երը զհրամանացն V զհրամանացն աստուծոյ ի վայր X կործանելո S գործանեալ Yô կործանել efq կործանեալ ընդ երկիր ի վայր քարշիք փարելով
13 V յերկիր IKLMNPQRSTVX YZ զարշելով (o գարչելով) փխ. քարշելով Yr ազգականօք r պէս փխ. պէսպէս
14 բացի acdefhklmorsx-ից մնացած ձեռ-երը զհնարս q ի հնարս lc գիրդք Yq գիրք ô գէրք IYhl oox փափուկք hlo չիք (առնիցէք) եւ ceio առաւելաստացութեամբն hlo առաւելաստացութեամբք ms առաւելաստացու թեամբքն d առաւել ստացութեամբք r առաւելս ստացութեամբք x առաւել ստացութեամբն

ցութեամբքն զեղուցուր զտունսն, մոռանալով զքստմնելի պատգամն ինքնասաց Աւետարանին, թէ՝ «Ամենայն տունկ՝ զոր ոչ տնկեաց Հայր իմ երկնաւոր, խլեսցի»։* Տեսանե՞ք, զի զոր լոլով ժամանակաւք տաժանիք եւ ջանալք արմատացուցանել, զկիսաւուրցն կազմէք որոգայթ սատակման. ըստ այնմ թէ՝ «Որ ամբարէ զմեծութիւն առանց իրաւանց, ի կէս աւուրց իւրոց լքցէ զնա»։** Զայս ոչ եթէ լաղագս յամուեթ ինչ զոք առնելոյ ասեմք ի խոր խոցելով յանդիմանութեամբս, այլ զի ամենեւին մի երեւեսցի յեկեղեցւոյ այսպիսի անաւրէն սովորութիւն, քանզի արմատ է ընդհանուր չարեաց, եւ պէսպէս եղծապիղծ անառակութեանց, վասն որոյ գալ բարկութիւնն Աստուծոյ։

ՇԿԶ (ՇԿԲ) ԽԷ. Որպէս վերագոյն ասացաք, թէ հայր է եպիսկոպոսն եւ ըստ

* Մատթ. ԺԵ, 13   ** Երեմ. ԺԷ, 11

1 A «զեղուցուք զտունսն»-ի դիմաց, ձախ լուսանցքում ուրիշներն ավելացրել են զայս կարգա, այս երկու բառը U ձեռագրում արդեն մտել է բնագրի մեջ՝ աւելսատացութեամբքն զայս կարգայ զեղուցուք Gr զեզլեցուք d դեզցուք XY զտունս q ըզտունսն or զտունս իւրեանց (r նորա) մոռանալով H մոռնանալով Jaq զքսմնելի S քստումնելի o զքստսմնել d զքսմելի km զքմնելի (ps զքնելի) փխ. զքստմնելի e զքո անսահմանելի զատգամս փխ. զքստմնելի պատգամն acdkm psx պատգամս iq զպատգամս hlor պատգամ

2 KLMQRSTXYZô որ ինքնասաց AB CENOPUVWn յաւետարանին acd efkmpqs աւետարանին ինքնասաց KQRTXZ յամենայն d տունկ Ye որ ô որ ոչ առնէ պտուղ բարի եւ զնա հայր

3 Wdfr հայրն ABDEFHIJKLMN OPQRSTUVXZôn չիք իմ q չիք երկնաւոր N խլեսցէ R իզեսցի փխ. խլեսցի x տեսանէք-ից առանձին նոդված hl տեսանիցէք a զի կրկնված է q յոր Y հոլով

4 r տաժանելիք e տարաժանիք (q տարժանիք) փխ. տաժանիք cr ջանաք q եւ կրկնվածէ M արմատուցանել Ylo զկէս աւուրցն NOW զկիրս աւուրցն

5 Y կամէք փխ. կազմէք IJKLMNOQ RSTXZWôenqr յորոգայթ U որոգայթս q զկէս աւուրցն իւրոց զայս ոչ եթէ յաղագս կազմեք Q եւ ըստ S յայնմ q չիք թէ Y անբարէ q ամբարտաւանէ փխ. ամբարէ

6 Y զմեծութիւնն q աչաւք զմեծութիւնն d իրանց փխ. իրաւանց q չիք ի կէս աւուրց իւրոց IJ չիք իւրոց

7 L չիք զայս Iôlx ամօթ ho ամաւթ q յանաւթ փխ. յամաւթ ô չիք զոք acdefhklmoqrsx առնելոյ զոք ô առնելոց fhloqrx ասեմ e յամեմ (q ամէմ) փխ. ասեմք

8 L խոցելովս Un խոցելոյ ô խոցոտելով Wkn յանդիմանութեամբ BC այղ o չիք այլ efq զի եւ H ամենին a ամենեքին d երեւեսցին

9 H եկեղեցւոյ Lô եկեղեցոյ Yce flq յեկեղեցոյ d այսպիս R [ա]նաւրէն d անաւքեն W սովորութիւնն o զի fq արատ փխ. արմատ

10 o ամենայն (d ընդ աւուր) փխ. ընդհանուր eq չարեացն efx աղծապիղծ (adkps պղծապիղծ m պեղծապիղծ o պիղծ q աղգապիղծ) փխ. եղծապիղծ q անառակութեանցն

11 kq չիք գալ CDGHIJKLSTUXZWo dnp բարկութիւն M բարկութիւնց o աստուծոյ ի վերայ

12 efg վերագոյնն q չիք թէ ûhor եպիսկոպոս hlor չիք եւ q չիք ըստ

լաւութեան եւ աջողութեան պիտի փայփայել եւ յառաջեցուցանել զընտանիսն, եւ յանձն առնել զգործ եկեղեցւոյն ի կանոնի կարգաց, ուստի ալլանդակ անառակութիւնք եւ հերձուածք խամրին եւ վարք աստուածահաճոյ կենաց հանդերձ բարեպաշտութեամբ պտղալից զարդարին։ Բայց գիտեմք, զի ոմանք ըմբոստացեալ ճոռոմաբանեն, մանաւանդ ազգասէր ծնկոտքն, զմարգարէին ի կիր առնուլ զբանն, թէ՝ «Ցընտանեաց զաւակի քո՝ զակն մի՛ արկանիցես».* եւ զայն ոչ իմացան թէ ընտանիս զմիաբանութիւն հաւատոյն կոչէ։ Վասն որոյ բարձրաբարբառ փողն եկեղեցւոյ ճշդիւ մեկնեալ գոչէ. եւ զի՞նչ ասիցէ. «Թէ հնար է, ասէ, ընդ ամենայն մարդկան զխաղաղութիւն կալջիք»,** մանաւանդ առ ընտանիսն հաւատոց։ Այս է պատճառ ընտանեացն խնամածութեան. բայց թէ գետնաքարշ եւ

* Ես. ԾԸ, 7 ** Հռոմ. ԺԲ, 18

1 MY լաւութեանն q զլաւութիւն kmps տեսչութեան փխ. լաւութեան M եւ ըստ յաջողութեան IVWcd յաջողութեան JQY աջողութեանն o առողջութեան փխ. աջողութեան aefghklmopqrsx պարտի (d պարտ է) փխ. պիտի Jû չիք պիտի AILOVZôer փափայել MQ փաայել g փափաել ST փաղայել (Y փափաղել) փխ. փայփայել Ghlo առաջեցուցանել ôû առաջացուցանել Xef յառաջացուցանել d յաջառեցուցանել

2 NOW եւ զընտանիսն Sôhks զնտանիսն f զնդանիսն q ընգանիսն û չիք զընտանիսն Nô անձն ô առնուլ û եւ գործ eg գործին p զըգործս q գործեն M յեկեղեցւոյն GYôcdfghloqr եկեղեցոյն ûefg qx ըստ փխ. ի G չիք ի AIJKLM NOPQRSTUVXYZn ի կանոմնի

3 û չիք ուստի... եւ վարք H փայլանդակ Y այլանդակութեամբք փխ. այլանդակ անառակութիւնք b չիք այլանդակ, անակառականութեամբ d առաքինութիւնք փխ. անառակութիւնք o հերձուած W եւ (վարք) կրկնված է

4 u եւ աստուածահաճոյ Un կենացն u կրօնից (d կանաց) փխ. կենաց r կենաց դարձեալ հանդերձ R պաղաղալից p չիք պտղալից

5 IJKMNOPQRSTVXYZWô զարդարեն u զարդտրութեամբ uq գիտեմ Yq ըմբոստացեալք b ըմ]բուստացեալ ôû ճոռաբանին b ճառաբանեն փխ. ճոռոմտբանեն զ ճառոմաբանեն

6 û չիք մանաւանդ... ծնկոտքն Mh lo ազգասէրք b ազգէսէր NW ծնկոտսն O ծնկոտոն Y ծգոտքն q ծկոտք b ծընկունքն ըստ մարգարէին ôh զիր փխ. կիր g առնուն

7 u զբան H թէ եւ DGHUfkmpqs յնտանեաց Môû ընտանեաց eg ընդտնեաց a յնդանեաց S զառակի hlor չիք քո ef քո զակն քո մի DGHYr ակն b զարկն փխ. զակն, արկցես eg արկիցես

8 Vq յիմացան Y զնդանիս ô զնտանիս c ընտանի kmps յնտանիս r ի միաբանութիւն g չիք եւ զայն ոչ.... պատիժ պատուհասից՝ էջ 408-րդ էջ 8-րդ BCDEGHY հաւատոյ abcaefhklmopqrsx հաւատոցն Gô զոչէ beq կոչէր չէ

9 d բարձրայրարբառ e բարձր բարբառով S փողովն ô փողոջն b փող hlor քարոզն փխ. փողն IJM յեկեղեցւոյ Yôabcefhlqr եկեղեցոյ d եկեղեցոյն b ընգ ճշդիւ r ճըշդի R մեկնել d մենկեալ Yôûhlo կոչէ

10 W ասիցէք û ասացի X չիք թէ հնար է ասէ Jûbefq չիք ասէ b չիք ընդ ô մարգկան զի խաղաղութիւն

11 e կալցջիք GX չիք առ Sôû ընտանիս KMQRSTXYZôûabcdehklmop qsx հաւատոյ p ասէ փխ. այս է

12 ô չիք պատճառ ôûbkm ընտանեաց Ybefhloqr խնամածութիւն IJKLN OPQRXZô խնամութեան u խնամութիւն W խնամութեան ընտանեացն b վասն փխ. բայց թէ IJK LMacdefkmpqs եթէ û չիք թէ Q դետ գետնաքարշ û գետնաքար b գետաքարշ e զիտնաքարշ Il գետնաքարշ q գիտես քարշ

մոմոշ իցէ եւ պատճառս բարեպաշտութեան կեղծաւորիցի՝ սիրել եւ հարստացուցանել զագգայինս իւր՝ լուիցէ միւս եւս բանին որ մեղմոյն խրատէ, թէ՝ «Մի գիտասցէ ձախ քո զինչ գործէ աջ քո»։* Մի ոք իշխեսցէ անամաւթ համարձակութեամբ զչարդ ղալդ առնել պատճառ բարեգործութեան. զի չար է կամակար լրբութիւն, քան զմեղանչելն, քանզի եղբայրասպանն Կայէն եւ Գէեզի, որ դառն ագահութեամբն էր զբաղեալ, քան ընդ մեղացն եւս առաւել վասն անամաւթ լրբութեանն կրեցին պատիժ պատուհասից։

ՇԿէ (ՇԿԳ) ԽԸ. Արդ՝ զգուշութեամբ պահեսցի ի միջի մերում սահմանս այս կանոնական եւ մի ոք խոտորեսցի յաստուածահաճոյ հրամանացս այսոցիկ, սրովք պայծառանան եկեղեցիք, բերկրին քահանայք, ուրախութիւն համբուրեն իշխանք եւ գեղջուկք, եւ երանութիւն եւ բան դրուատեաց յաւտարաց ընդունիցիմք. քանզի պարտ է մեզ

* Մատթ. Զ, 3

1 dqx մոմոս e մսմոս իցի r իցի bqx լիցի փխ. իցէ δûb պատճառ MY բարեպաշտութեանն abcdefk msx կեզծաւորիցի բարեպաշտութեան p կեզծաւորիցի սիրել բարեպաշտութեան եւ q կեզծաւորիցի բարեպաշտութեամբ ô կեզծաւորիցէ սիրելի

2 Y զհարստացուցանել a հարըստացուցան hl հպարտացուցանել փխ. հարստացուցանել u զազգն b զազգածինս d զազգախսն er զազգայնսն L լըւիցէ XYb միոււս û եւ միւս x մեւս û չիք եւս

3 Yûbhlor մեզմով W զմեզմովն Lo չիք թէ LY չիք մի H զիասցէ G ծախ NOq ձախն dhlo աջ փխ. ձախ VY քո թէ զինչ bd չիք զինչ գործէ աջ քո NOcr գործիցէ e գործեաց fq գործեսցէ

4 b ամաւթ

5 e այգ x պատճառս K բարեգործութեամբ Y բարեգործութեանն LY heq լրբութեամբ u ըլկութիւն փխ. լրբութիւն

6 b քան զի մեզանչելն ô զմեզանչեալն bde եղբայրասպան IYdfkm npsx կայէն LNOXWr կայեն ab eq կայէնն Q գեզի afhklmops գեհեզի r զգեհեզի

7 b ագահութենէն LNOWûdebmorx ագահութեամբ bd չիք էր bf զբազեալն h զբաղեալս km քանզի q չիք քան ընդ.... պատուհասից Y չիք ընդ, զմեղացն

8 b ամաւթ H լրբութեամբ Lbd լրբութեամբն IJMQSUXWδûnx լրբութեան U կրեսցին Y զպատիժ hlor պատիժս IJKLMQRSTX Zûb պատուհասիցն Yô պատուհասի

10 J մերո hlo սահմանքս վ անուանականաց փխ. այս G չիք այս

11 e կանոնականս այս g կանոնական այս b սահմանս կանոնական այս կանոնականս NOW կանոնականս n կոնովնական b չիք եւ hq չիք ոք GIJKLMQSTXYZδûdegn աստուածահաճոյ

12 IJYûbcfpqx որով Y պայծառանայ b պայծառան Yegkmps եւ բերկրին b բերկրանաց բերկրին ps քահանայքն

13 L ուրախութիւն Y համբերեն (ô համբերին e համօրէն g համաւրէն) փխ. համբուրեն b բերկրին համբուրեն Y չիք եւ (գեղջուկք) W գեղջկունք û գեղջուք b գեղջիւք hl գեղջակք բացի Gef goqrx-ից մնացած Ձեռ-երը գեղջունք d չիք եւ (երանութիւն) û չիք եւ երանութիւն.... ընդունիցիմք W երանութիւնն b երանութեամբ x երանութեան abcefg kmpqsx չիք եւ (բան)

14 K բանագրուատեաց ô օտարաց p աւտարաց Hbhloqx ընդունիմք d ընդունիցեմք

ըստ գրեցելումն՝ վկայութիւն բարի եւ յարտաքնոցն ընդունել, զի մի անուն Աստուծոյ եւ վարդապետութիւնն հայհոյեսցի, որպէս երբեմն բողոքէր մարգարէն պարտաւորելով զԻսրայէլացիսն, թէ՝ «Անունն Աստուծոյ վասն ձեր հայհոյի ի մէջ հեթանոսաց»։* Իսկ վասն բարուոք կարգաց եւ գործոց մերոց փառաւորեսցեն զհայր մեր որ յերկինս է, ասելով թէ՝ «Սոքա են զաւակք աւրհնեալ ի Տեառնէ, եւ ուրախութեամբ ուրախ լիցին ի Տէր»։**

ՇԿԸ [ԽԹ]. Հրեշտակական վարուց եւ լուսեղէնական կենաց նմանութիւն պարտի բերել յինքեան եպիսկոպոսն եւ ամենայն վարդապետք, ուր ոչ ազգականութիւն եւ ոչ ակնառութիւն է եւ ոչ կաշառք, եւ ոչ ընչից մեծարանք, այլ պարկեշտութիւն եւ պատուիրանապահութիւն մերձեցուցանեն լինել ընտանիք Աստուծոյ. եւ դուք յընչա-

* Հռոմ. Բ, 24 ** Ես. ԿԱ, 9

1 a ըոզ l չիք ըստ H պըրեցելումն M° զվկայութիւնն bq վկայութեամբ d բանի փխ. բարի ô չիք բարի ħ չիք եւ IJûeg արտաքնոցն ôq արտաքնոց b յարտայքնոց BCDEFGH ունել փխ. ընդունել hlo չիք զի

2 hlo զմի b չիք մի k յանուն befgx անունն b չիք եւ FIKLMNQRSTVXZWôûadhlor վարդապետութիւն b զվարդապետութիւն C հայհայեսցի R հայհոյէացի c հայհոյիցի g հայհոեսցի Y որպէս եւ

3 begq բողոքէ R բողոք o բորբոքէր փխ. բողոքէր o պարաաորելով beg պատրաստել (q պատրաստեալ Z պարսաւորելով) փխ. պարտաւորելով AB Իսրաէղացիսն

4 բացի ABCEFJLPUVXYZc-ից մնացած ձեռ-երը անուն g հայհոյի hlor հայհոյեսցի s ի մէնջ փխ. ի մէջ IJKLMNOPQRSTVXYZWoû իսկ-ից առանձին ճողված

5 Ho բարոք abcdefgbklmopqrsx բարիոք b կարգեաց ô կարծեաց փխ. կարգաց q գործոցն, որոց փխ. մերոց o փառաորեսցեն c փառաւորեսցի c հայր

6 efq չիք մեր ûl յերկին b չիք սոքա են R զաւակն բացի IJKMQSTXYZôûbcghklmopr-ից մնացած ձեռ-երը զաւակ YOrx օրհնեալք Kceghlo աւրհնեալք

7 ceghlox աստուծոյ փխ. ի տեառնէ ôhloqx լինիցին

8 BDEFGHIJU հրշտակական cdflоq հրեշտակակրաւն b հրեշտակայկրաւն eghkprsx հրեշտակակրօն acefgkmpqs վարուք bd վարիւք ô չիք վարուց եւ յուսեղէնական H յուսեղեն b յուսեղենականացն ô կենացն b չիք կենաց n զնմանութիւն այս բառից առանձին ճողված

9 û պարտին c ունի փխ. պարտի S ինք ôp ինքեան u յինքեանս eg յինքեանն r ինքեանք û եպիսկոպոսք b յեպիսկոպոսն û եւ վարդապետք ամենայն b վարդապետ eg վարք փխ. վարդապետք

10 dkmr որ փխ. ուր e չիք ուր M ազգականութիւնք abcdefgbklmopqrsx չիք ոչ ազգականութիւն abcdefgbklmopqr·x չիք եւ (ոչ ակնառութիւն) RXY չիք եւ ոչ ակնառութիւն... պարկեշտութիւն û չիք է F կաշառօք

11 befgq ինչ իցէ փխ. ընչից B այգ a այլ փխ. եւ bq պատուիրանապահութեան ABCDEGHJNOacefgmps պաաուիրանապահութիւնն

12 MRSXYôûn մերձեցուցանել Hb մերձեցուցանելն X լինիք or լինիլ bq շինեալ փխ. լինել U չիք լինել abcdefghklmopqrsx լինել քաղաքակից (b քաղաքի) սրբոց (hl որոց) եւ ընտանիք (a ընտանի ü ընտանիքն degq ընդանիք) û դուք որ DGQhlor ընչասիրութիւն o ընչասիրութիւնք e ընչայսիրութիւն ABCHNRbcfkmpqs յնչասիրութիւն g չիք եւ դուք.... վաղիւ մեռանիմք՝ էջ 410-րդ տող 6-րդ û յընչասիրութիւնս

սխրութիւն եւ ի կաշառս կործանիք, եւ զգարշելիսն եւ զպատուիրանազանցսն, եւ զզլխնուրսն եւ զտգէտսն հաւատարիմս համարիք ի գործ սպասաւորութեան եկեղեցւոյ, եւ չոլիրս եւս լաճախեալ տողէք ոչնի ձեր ղմերձաւորաց անուանելոց, զի հովուութեամբ ձերով ալդուիկ՝ ղմիս ընտրոցդ ուտէք եւ զոսկր նոցա փշրէք՝ «Կերիցուք, արբցուք, ասելով, քանզի վաղիւ մեռանիմք»։ Արդ՝ եթէ ոք գացի լեպիսկոպոսս եւ լառաջնորդս եկեղեցւոյ լալսպիսի պատուիրանազանցութեան անամաւթ եւ լանառակութեան՝ ի բաց ընկեսցի ի պատուոյ իւրմէ, եւ բաժին նորա ընդ կեղծաւորս եղիցի, զի «Մարդ ի պատուի էր եւ ոչ իմացաւ».** զի եւ այլքն երկիցեն, եւ պաշտաւն հարկիս այսորիկ մի եղիցի դատապարտութեամբ, այլ փառաւք։*

* Ա. Կոր. ժԵ, 32 ** Սաղ. խԸ, 13, 21

1 k չիք *եւ (ի կաշառս)* DGH չիք *ի* o չիք *եւ (զգարշելիսն)* e *զգարշելիս* l *զարշելիսն* Q *եւ ի պատուիրանազանցսն* E *զպատուիրանազանցսն* U *զպատուիրանս* X *զպատուիրանազանսն*

2 GY չիք *եւ (զզլխնուրսն)* M *զինաւորսն* ô *զզինորսն* b *զինորսն* fmo *զինուորսն* u *զզինուորս* hlq *զինուորս* G չիք *զզինուորսն* ABEFHIJKLMNOPSTVZWûkpqs *զըտգէտս* a *ըզտգէտս* Ս *զտնտես* (b *զանգետսն*) փխ. *զագէտսն* ôh lor *հաւատարիմ* bm *հաւատարիմն* բացի ADXobefhlmoqx-ից մնացած Ձեռ-երը *համարիմք*

3 CGHbq *ի գործս* W չիք *ի գործ սպասաւորութեան եկեղեցւոյ* H *սպասաւորութիւն* Y *սպասաւորութեանն աստուծոյ եւ եկեղեցոյ* lôbcefhloqr *եկեղեցոյ* V *յեկեղեցոյ* W *զջոլիրս* acdehklmpqrsx *ջուլիր* M *աճախեալ*

4 DGH *թողէք (*o *զողէք)* փխ. *տողէք* m *մերձ* փխ. *ձեր* A *չմերձաւորաց* bdefkmpqrs *չմերձաւորացն* hlo *մերձաւորացն* x *զըմերձաւորացն* befo *անուանելոցն* b *հովութիւն* KLRXZ *հովուորութեամբ* (û *հովուութեամբ* hlorx *հաղորդութեամբ*) փխ. *հովուութեամբ* բացի Am-ից մնացած Ձեռ-երը *հովութեամբ*

5 d *յայտուիկ* e *այդունիք* MY *ընտրելոցդ* bfx *ընտրոցն* eg *ընդրոցն* V չիք *եւ զոսկր նոցա փշրէք* ô *ուտիցէք* q *զոսկեր* abcdefkmpsx *զոսկերս* NOW *նորա* (b *սորայ*) փխ. *նոցա* ô *փշրիցէք* q *փշրիք* բացի NOYWbefpx-ից մնացած Ձեռ-երը *փշրեցէք*

6 hl *եւ արբցուք* a *արբուք* d չիք *ասելով* d *զի* LNOYWabdeg *վաղիւն* ô *վաղին* Y *մեռանեմք* ôex *մեռանելոց եմք* d *մեռանելոց եմք ասելով* x *Արդ*-ից առանձին հոդված

7 ûc *գացի ոք* d չիք *ոք* CDKLMORTXYZWfloq *յեպիսկոպոս* HQSôûbdeghkmpx *եպիսկոպոս* ls *եպիսկոպոսս* d *կամ* փխ. *եւ* DHIRXôhlos *առաջնորդս* ûd *առաջնորդ* S *յեկեղեցւոյ* Ybcefghloq *եկեղեցոյ* r *յեկեղեցոյ* ô *եկեղեցոյ աստուծոյ այսպիսի* IJûdeghlopq *այսպիսի*

8 Y *զպատուիրանազանցութեանն* a *պատուիրանզանցութեան* b *պատուիրանազանցութեանս* d *պատուիրազանցութեանն* r *ի պատուիրանազանձութիւն* hlnox *պատուիրանազանցութիւն* BCDEFGIJKLMNORTXcf *պատուիրազանցութեան* X *եւ յանամօթ* ն *եւ անամօթ* K *ամաւթ* lr *անյամօթ* o *յանամաւթ* d չիք *անամաւթ եւ յանառակութեան* DGHIJVûeghloq *անառակութեան* Yb *յանառակութեամբ* n *անառակութեամբ* o *անառակու[...?]* d չիք *յանառակութեան*

9 q *ընկեսցուք* KLMQS *ի պատւոյ* ô *ի պատուոյն*

10 k չիք *զի մարդ.... ոչ իմացաւ* ah *զի ի մարդ ի* Sô չիք *մարդ* I *ի պատու* bd *ի պատիւ* q *ի մատուի* Vq *յիմացաւ* ho չիք *զի (եւ)* ûabdefghkmopqrsx *այլք*

11 kmr *կերիցեն* փխ. *երկիցեն* g *զըպաշտօն* hl *պաշտօնն* Ln *դատապարտութեան* ûbegqx *դատապարտութիւն*

12 BU *այդ* bx *փառք*

ՇԿԹ Ծ (ՇԿԴ ԽԹ). Ապա եթէ ոք լիշխանաց կամ լաթոռակցաց մերոց աչառիցեն այսպիսեացն, դատ տացեն առաջի Աստուծոյ ընդ այնոսիկ, որք աչառեցանն՝ շնորհուկս առնելով Աննա եւ Կայիափա քահանայապետիցն, աստուածամարտ ուրացողացն եւ պարտականաց տէրունական արեանն, որ տացեն պատիժս անսպառ լաւիտեանսն: Այլ մեզ եղիցի ամբիծ սահման պատուիրանացս այսոցիկ՝ վարել զկենաց մերոց պանդխտութիւն, զի լամենայնի հաճոյ լինելով Աստուծոյ՝ խոստացելոց բարութեանցն արժանի լիցուք շնորհաւք եւ մարդասիրութեամբ տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ընդ որում հաւր միանգամայն եւ հոգւոյն սրբոյ տացուք գոհութիւն եւ փառս լաւիտեանս լաւիտենից. ամէն:

Նորին. թէ որպէս պարտ է եպիսկոպոսաց պահել զգանձս եկեղեցւոյ կամ որոց որպէս մատակարարել:

1 IJUabcdefgbklinopqrsx թէ IJKLMQSTXYZôûêgbklor իշխանաց IJKLMQSTXZôûeghlo աթոռակցած a յաթոռակաց d աչառեցին o ոչ առնիցեն փխ. աչառիցեն

2 Yb այսպիսեացս p այսպիսեաց orx այնպիսեացն q դա[տ] b դադարեսցեն (eg դանդայցեն) փխ. դատ տացեն BCDEFGHJRacfkmpqs տայցեն o այնոցիկ

3 efgx որ Y աչառեցին հlx աչառիցեն o աչառեցին uabcdkmpqs աչառեցան r ազաչեցին փխ. աչառեցանն K շնորհուկս լինել առնելով û եւ աննա R այննայ Z աննայիւ abefghlpqrx աննայի cdo աննաի kms աննայի Z չիք եւ adkmprs կայիափայի g կայիափափա q կայիփա eg քահանայապետին û քահանայապետիյ o ի քահանայապետիցն

4 Y աստուածամարտից ô ուրացողաց X պարտական լիցի փխ. պարտականաց ôbps պարտականացն hlo եւ պարտականաց եւ պարտական (o պարտականաց) տէրունական q չիք եւ պարտականաց

5 ûh արեան Y որք Yaefgkmpqs տայցեն NO պատիժիս h անըսպառս բացի IJKLMQRSTXYZôûeglox-ից մնացած Ձեռ-երը յանսպառ BCDEFGHVbegqr յաւիտեանս KMQRSTXYZ յաւիտեան Lc յաւիտեանն o աւիտեանսն û յաւիտենականս hlo յաւիտենական n յաւիտենականսն p յաւիտենին

6 o այլ-ից առանձին հռդված N եղիի V յամբիծ bq ամբիծս f անբիծս IJLMNOPQRSTUXYZWôûchlmnopx անբիծ G պատուիրանացն d չիք ամբիծ սահման û այսորիկ N վայել փխ. վարել

7 bcefgklmoprsx զկեանս abcdfhklmopqsx մերոյ eg մեր achklmoprsx պանդխտութեանս bdefgq պանդխտութեան U պանդխտութիւնն a չիք զի DGHQôn ամենայնի abcdefgkmpqs չիք յամենայնի... խոստացելոց

8 Fhlo յաստուծոյ r խոստացելոցն lûd բարութեանց R բարութեանցն r բարկութեանցն փխ. բարութեանցն o շնորհօքն

9 hlor չիք եւ q տեառնդ Hc եւ յիսուսի q եւ փրկչին յիսուսի քրիստոսի ôq չիք ընդ

10 ôq յորում վայելէ, չիք հաւր.... ամէն O միայնզամայն IQYbcfg հոգոյն p հոգւոյ hlo հոգոյդ s չիք սրբոյ hlor վայել է փխ. տացուք b չիք տացուք... յաւիտենից lo չիք գոհութիւն... ամէն

11 h փառք իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ մի[շտ...] (r փառք իշխանութիւն) փխ. գոհութիւն... ամէն KLMQRSTXYZgnx փառք MQUdegn չիք յաւիտէնից Wacp չիք ամէն

12 k նորին սրբոյն սահակայ b նորին բան û չիք նորին թէ LQRYZ եպիսկոպոսացս d եպիսկոպոսին u եպիսկոպոս որպէս պարտ է գանձ եկեղեցւոյ պահել եւ մատակարարել փխ- որպէս պարտ է... մատակարարել abcdefgkmdqs պաշտել փխ. պահել ac զգանձն d զգանձս

13 GUVYôabcefghlopqr եկեղեցոյ T կամ կրկնված է RXY չիք կամ bq չիք կամ... մատակարարել S յորոց R գրոց փխ. որոց hlo չիք որոց K եպիսկոպոսաց փխ. որպէս H եւ մատակարարել d մատակարեաց or մատակարարեալ hi մատաղ արարեալ (eg պարտ է կալ եկեղեցի) փխ. մատակարարել

ՇՀ ԾԱ (ՇԿԵ Ծ). Նաւահանգիստ է ամենեցուն տաճար աղաւթից եւ տեղի խնդրուածոց մերոց, զոր յարանուանաբար եկեղեցի սովոր եմք կոչել, ունելով յինքեան նաւապետ կարապետութեան զտեսուչ եպիսկոպոսն, զի խնամոտ եւ արդիւնակատար կամաւք անշարժ ունիցի զսահման իւրոյ կարգին։ Վասն այսորիկ առհասարակ ի Քրիստոս հաւատացեալք ապաւէն ապաստանի ունին զսուրբ եկեղեցի, զի արդարոց եւ մեղաւորաց է նաւահանգիստ, եւ տեղի լուսոյ փրկութեան մերոյ, եւ իւրաքանչիւր ոք փութասրտի յաւժարութեամբ զուխտս եւ զպատարագս եւ զընծայս իւր մատուցանել։

ՇՀԱ ԾԲ (ՇԿՁ ԾԱ). Իշխանք զգեւղս եւ զդաստակերտս եւ զգանձս ոսկւոյ եւ արծաթոյ, այլք յանդաստանաց եւ ի պաճարաց եւ ի հանդերձից պատուականաց, ոմանք վասն անձանց փրկութեան, կէսք յաղագս սիրելեաց եւ ծնաւղաց եւ զվախճանելոց հատուցանել հատուցմունս, զարդ եւ պայծառութիւն կազմելով հոգւոյ եւ մարմ-

1 d ամենեցոյն I տաճառ b չիք եւ տեղի
2 GIJKLMQRSTXYdegpqr խնդրուածոց Z խընդրուածոաց ô խնդրվածոց b որ զանուանաբար egq անուանաբար r յեկեղեցի bq չիք եկեղեցի DGHRp սովորիմք
3 NOW կոչելով beghq ունել GIJôbe gq ինքեան Y յինեան begq հաւտապետ փխ. նաւապետ Y կարապետութեանն û տեսուչ
4 bq եպիսկոպոս o չիք զի k խնամուտ o զխխնամոտ h նայ մօտ փխ. խնամոտ b արշարժուն լիցի փխ. անշարժ ունիցի
5 û սահման abcdefgkmpqs զսահմանս hlo կարգի K չիք վասն abcdefgk mnpqs այնորիկ H ահասարակ
6 bς հաւատացեալ է n հաւատացեալս ô չիք ապաստանի r ապաստանի եղեալ ունին b ունի ûr սուրբ M յեկեղեցի
7 KLMQRSXYZ եւ փխ. զի o չիք զի q մեղաւորացն x չիք եւ մեղաւորաց bq չիք է D նաւահանիստ o նաւայհանգիստ
8 ô յոյս Y փրկութեանն c չիք եւ od չիք ոք BCDEFGHIJahkmnop sx փութայ սրտի KLQRSTX YZ փութասիրի ô փութացի (bq փութակիրտի efg փութակրտի d փութասիտի) փխ. փութասրտի eg յօժարութեամբ q յաւծարութեամբ
9 BHKLRSTXôûafhkmrs գնծայս d չիք եւ զընծայս իւր b չիք իւր bq մատուցանեն
11 b որպէս վերագոյն ասացաք ապա իշխանք փխ. իշխանք BCDEF Gb զգեղս IJKNOPRSTdenqx զըգեւղս LMQVZWûcghlor զղիւղս X դաստակերտս b գաստյկերտս eg զղաստակերան ô գանձս r գ-[գ?]անձս VYôabcdefghloqr ոսկոյ
12 Sn արծաթւոյ BEGH այլ h այգ փխ. այլք Môûbegq անդաստանաց Ybq չիք եւ (ի պաճարաց) Ibefg klq ի պատճառաց (Pd ի պաաճառաց) փխ. ի պաճարաց hl չիք եւ ի b ի հանդիսից efq ի հանդից փխ. ի հանդերձից
13 bq ոմանց KLRTYZ փրկութեանն b փրկութիւն
14 o սիրելեալ բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը ծնողաց b վախճանելոց h վաղջանելոց l վաղճանելոց o վաղջանեցոյց q վաղջանելոցն r վաղջանեցելոց L հատուցմունս հատուցանել
15 I դհատուցմունս Nô հատուցմանս ac դհատուցմունս bdefgqx դհատուցումն YW պայծառութիւնս efgq զպայծառութիւն b զծառայութիւն փխ. պայծառութիւն bq կամելով փխ. կազմելով IJKL NOPQRSTXYZôbcefghloq հոգւոյ

նոց, քանզի անսայթաք լորդորութեամբ տէրունական բանն ղգուշացուցանէ ծառայից եւ պատուիրանապահաց իւրոց, թէ՝ «Գանձեցէք ձեզ գանձս յերկինս, ուր ոչ ցեց եւ ուտիճ ապականեն, եւ ոչ գողք ական հատանեն եւ գողանան».* եւ թէ «Դատարկաձեռն ամենեւին մի երեւեսցիս առաջի իմ».** չեն, ասէ, այդրէն յերկրիս իւրական տուրքդ ձեր, այլ ի կատարս բարձրութեան երկնից յանձնել եւ յանվրէպ գանձարանին։

ՇՀԲ ԾԴ (ՇԿԷ ԾԲ). Տեսանեն դի Աստուծոյ են ինչքն, քանզի իւր համարի զտուրսն մեր, եւ ոչ մարդոյ ումեք, բայց միայն պահպան եւ վերակացու է տեսուչ եպիսկոպոսն։ Բազում ապա զգուշութեան պէտք են եպիսկոպոսին եւ երկիւղի, զի թէ որք զմարդկան աւանդս կամ պարտս հոգան եւ աշխատութիւն կրեն, ըղձանալով թէ երբ վճարիցեն, եւ թէ դէպ լինիցի փոքր ինչ ծախել, զիր

* Մատթ. Զ, 20 ** Ելք ԻԴ, 15

1 Y սայթաք bq սայթայք o անսաթաք o որդորութեամբ befgq զտէրունական hlor զտէրունականն x տէրունականն bq զրանն lox բան

2 cdgq ծառաից G պատուիրանապահոց ôbeg պատուիրանաց q զպատուիրանաց r եթէ LMQRSTX Zôx գանձիցէք

3 NOegpq գանձ Y ի յերկինս ô երկինս r յերկինս որ ոչ գող մերձենա եւ ոչ ցեց եւ ուտիճ ապականեն եւ գողանան bdh որ փխ. ուր q որոց փխ. ուր ոչ f ցեց կրկնված է Wô և ոչ ուտիճ o ապական[..?] bq ապականէ

4 g չիք եւ ոչ գողք... յանվրէպ՝ տող 7-րդ hlo չիք եւ ոչ գողք... հատանեն Y չիք ոչ b գողք ô հատականեն Cbelqx եթէ ôh չիք թէ ô թաթարկասցին

5 c մի ամենեւին ô չիք ամենեւին ôû չիք մի երեւեսցիս bdq երեւեսցի r երեւեսցին Y այրդէն V յերկիրս ô երկրիս Y յերկինս փխ. յերկրիս abcdefkmpqs յերկրիս (d յերկիրս) այդրէն

6 hl եւ իւրական Gq յիւրական p չիք իւրական DHdem տուրք IJKLMN OPQRSTUVXZôû տուրդ Y տուրտ BF այդ m ի կատարոյ Y բարձրութեանն IJVh յերկնից GIJh անսխալ H յանսխալեց o անսզալ û եւ անսխալ abcdfkmpqs յանսպառ (e անսպառ) փխ. յանսխալ

7 GHIJKLMûbehlor անվրէպ ô անվրէապ գանծարկան

8 b աստուած ի-ր pq յաստուծոյ են NO դիւր dhl իւրն kq յիւր F իւր կրկնված է

9 ûbq զտուրս c զտուրքն d զտուրն g զտունս փխ. զտուրսն Wđ մարդւոյ f յումեք A պահպան Ձեռագրում ուրիշները սրբագրել են երկու անգամ՝ պահնպան, պահապան մնացած Ձեռ-երը պահապան

10 bq վերակացոյ է c վերակացութեան. չիք է egqx եւ տեսուչ û եպիսկոպոս եթէ մարդոյ պիտոյ է զգուշութիւն առաւել փխ. եպիսկոպոսն... եպիսկոպոսին h բազմապատիկ (l պազմապատիկ) փխ. բազում ապա ô չիք բազում bef gqx չիք ապա ô շատ փխ. ապա UXôbdghlmo զգուշութեամբ Y զգուշութեանն

11 befgqx եպիսկոպոսի MQRSTX Yô երկիւղիւ û չիք եւ երկիւղի... իւրեանց իսկ՝ էջ 414-րդ տող 2-րդ n եթէ MUbethlnoqrx ոք փխ. որք acdkmps չիք որք begq մարդկան

12 IJ յաւանդս ô աւանդն BCDEFGH Qdhlrx զպարտս b հոգ R հոգան Rbegq աշխատութեամբ bq ըղձանալով

13 NOW երբէք փխ. երբ b յերբ S վճարեցին W վճարիցէն o վճարիցին befgq վիճարիցեն BCDE FGH եթէ (Y թէ) փխ. եւ թէ I եթէ rx չիք թէ JMOQSVYWôcd egpq պէտ փխ. դէպ NOWp լիցի ô լինիցին

առնեն եւ վկայս կացուցանեն եւ երդումն, զի մի՛ երեւեսցին թեւրք եւ գողք ի գործս իւրեանց։ Իսկ Աստուած՝ որ քննիչ է խորհրդոց մերոց, եւ չիք ինչ նմա գաղտնի, այլ ամենայն ինչ մերկապարանոց կայ առաջի աչաց նորա, զի՛նչ պատճառս եւ հնարս հնարեսցի եպիսկոպոսն, յորժամ զաւանդ արքունի զգուշութեամբ ոչ պահիցէ եւ ծախիցէ այնոցիկ, որոց ոչ իցէ աւրէն. այսպիսի ինչ յորժամ աւելի զգեստուք զինքն պճնիցէ եւ փերեւետիցի սիգութեան եւ փափկութեան պարապելով, եւ ազգականացն զեղուցու եւ տացէ, եւ զկատակսն պարարիցէ զաւրէն իշխանաց եւ բարեկամս աննմանիս յաճախիցէ, շնորհուկս առնելով ճոխաց եւ մեծատանց տացէ, այս է չարաչար վատնել զարքունիսն, եւ պատժոց լինել արժանի։

ՇՀԳ ԾԴ (ՇԿԸ ԾԳ). Առաքելական պատուոյ եղեր արժանի, պարտիս եւ վարուց նոցա նմանիլ, որպէս գիրք Գործոց առաքելոցն վկայեն. «Բաշ-

1 bhlo *առնեյն* r *առնել* bq *վկայ* GYô չիք *եւ (վկայս)* b չիք *մի* ô *մի ոք երեւեսցին* IJUXZWôacd fghklmnopqrs *թիւրք* b *թիւրքն*

2 b *գողքն* G *գործ* û *յաստուծոյ* R *ոք* փխ. *որ* h *քնիչ* W *խորհրդւոց*

3 q չիք *մերոց* NOW *ինչ ի նմա* abcd efgkmpqs *ծածուկ (*hlor *ի ծածուկ* R *գագ(?)անի)* փխ. *գաղտնի* B *այգ* acdkmps *եւ* փխ. *այլ* oa չիք *այլ* hlor չիք *ամենայն ինչ* G *մերկպարանոցի* W *մերկպարանաց* be *մերկայպարանոց* I. *մեր* փխ. *մերկապարանոց*

4 eg չիք *կայ* o *առջի* bq *զինչ է պատճառս* r *հնարն* Y *հնարեսցեն* blo *հնարեցի*

5 abcdefgbklmopqrsx *զաւանդն* A *զգուշութեամբ* վերջին տառը ավելացրել են ուրիշները

6 N *պահեցէ* bhlorx *պահեսցէ* d *ոչ պահեսցէ զգուշութեամբ* G չիք *եւ ծախիցէ* x *ծախեսցէ* Lô *որ* փխ. *որոց* p *չիցէ* b *չէ* փխ. *ոչ իցէ* efgq *է* փխ. *իցէ* bq *այնպիսի*

7 o *սզեստուք* HMûbcdghlqx *զգեստիւք* N *զինք* ô *պնճնիցէ* Y *փերեւետեց* W *փերեւտիցի* egq *փէրեւէտիցէ* hlor *փերեւետեսցի* QXô bkmps *փերեւետիցէ* W *սիգութեամբ* a *սիգութենէն* ceiq *սիգութեանն* kmps *ի սիգութեան* hlor *ի սիգութեանն*

8 W *փափկութեամբ* acefgoprs *փափկութեանն* m *փափգութեանն* k *եւ ի փափկութեանն* b չիք *եւ փափկութեան* hl չիք *փափկութեան* b *պարելով (*q *պարարելով)* փխ. *պարապելով* ô *զեղուցու* û *զեղուցուն*

9 bq չիք *եւ (տացէ)* h *տացցէ* lps չիք *եւ (զկատակսն)* N *զկատականս* U *զկատական* acdmps *զհացկատական* k *զհացկատակսն* eg *զկատակս* lo *զկատարսն* փխ. *զկատակսն* u *պարարիցեն* Vln *պարապիցէ (*N *պառտիցէ* b *պարուրիցէ* eg *նա արարիցէ)* փխ. *պարարիցէ* բացի acdhlorx-ից մնացած ձեռ-երը *եւ զաւրէն* eg *զօրէնս* X *օրէն* abrdefgq *իշխանի* kmps *իշխանացս* Ybefgq չիք *եւ (բարեկամս)* Y *զբարեկամս* ô *բարեկամք* b *բարէկամսն* q *բարեկամսն*

10 KLMRSTXYZô *աննմանի* eg *աննմանիո* oeg *աճախիցէ* egx *եւ շնորհուկս* o *մեծատանաց* eg *մեծամեծաց* փխ. *մեծատանց*

11 acdkmps *տայցէ* or *տացցէ* hlorx *այն է* begq չիք *է* b *չարայ վատնել* h *զարքունիս* KLMQRSTXZô *պատժոցն* Un *պատժոյ* b *զպատժոց* p *լինել պատժոց*

12 NO *լինի* o *լինիլ* begq *արժան է*

13 RXûk *պատւոյ* ô *պարաուց* փխ. *պատուոյ* c *եղեր պատուոյ* b *եղեւ* d *արժանի*, չիք *պարտիս* ANOPU VW *վարուցն* ô *նոցին վարուցն*

14 ûx *նորա* փխ. *նոցա* C *նմանելի* DG HMQRSTXYcox *նմանել* r *մտանել* փխ. *նմանիլ* hlorx *որպէս եւ գիրք (*r *գիրգ)* acdkmps *գիր* KLQ RSTXYZo չիք *գիրք* NOWd *գործոցն* Y *առաքելոց* I *առաքելոցն գործոց* d չիք *առաքելոցն* cd *վկաեն* q *բաշխեն*

խէին ամենեցուն՝ ում զիարդ պիտոյ ինչ լինէր»։ Զի զանձ աստուածային որում տեսուչ եւ մատակարար կազմեցար՝ նեղելոց եւ որբոց եւ այրեաց տուաւ յապաւինութիւն եւ եթէ միանգամայն ինչ աշխարհի վտանգ հասանիցէ, բայց յայլ իրս ամենեւին չէ իշխանութիւն ծախել, զի յաղագս հոգւոց փրկութեան տուան զանձքն։ Արդ՝ եթէ ոք յայլանդակս ինչ ծախիցէ՝ ընդ սեղանակապուտսն դատ տայցէ յաւուրն դատաստանին եւ պատիւն բարձցի ի նմանէ. զի թէ ժամանակաւոր թագաւորացս գործակալք յանիրաւս ծախելով զարքունիսն՝ պատիժս կրեն եւ ի պատուոյն ի բաց անկանին, որչափ եւս առաւել որք զաստուածայինսն վատնեսցեն յանուղղայս՝ կրեսցեն պատիժս աստ եւ ի հանդերձելումն։ Եւ թէ ոք աչառիցէ այնպիսեացն թոյլ տալով՝ կցորդ եղիցի չարեաց գործոց նոցա։*

ՇՀԴ ԾԵ (ՇԿԹ ԾԴ). *Բայց եւ դու, ով մտացի հաւատացեալդ, որ յաղագս մեղաց քոց փրկութեան եւ ուխտից զտուրս քո տաս, զի ի բաց ըն-*

* Գործ. Բ, 45

1 u *որում* փխ. *ում* p *որոց* փխ. *ում զիարդ* od չիք *զիարդ* V *ինչ պիտոյ* o չիք *ինչ* p *լինէր ինչ* Y *իցէր* փխ. *ինչ լինէր* ô *զանձն*

2 SVk *յորում* bcgq *ի* փխ. *եւ (մատակարար)* bq *մատակար* BCDEFGHc *կարգեցար* (d *կամեցար*) փխ. *կազմեցար*

3 NOWôûb չիք *եւ (այրեաց)* DHp *այրաց* KLZ *տըւաւ*. o *տւաւ* DGHIJKLMQRSTXYZouegmnprx *ապաւինութիւն* d *ապօէնութիւն* g չիք *եւ (եթէ)* M *միանգամ* NOVo *միայնգամայն* Q *միանգայն* ô *միագոյն* b *միանգամացն* befgq չիք *ինչ*

4 d *վտանգս* ô *վաանգ ինչ հասանիցէ* r *հասիցէ* HIJMSôûbdhloq *այլ* KLMQRSTXYZô *իրք* Wd *իշխանութիւնն*

5 ô *աղագս* GIRXYôclo *հոգոց* V *ոգւոց* adefg *հոգոյ* kmps *հոգւոյ* h *յոգոց* Y *փրկութեանն* DGNOWq *տուաւ* KLMZ *տըւան* ô *տուգան* փխ. *տուան* d *զան[ձ?]ք*

6 x *արդ*-ից առանձին հոդված ô *այլ* փխ. *արդ* d չիք *ոք* A *յայդանդակս* IJôuhl *այլանդակս* w *յայլանդակ* km ps չիք *յայլանդակս* c *ծախիցէ ինչ* eghlorx չիք *ինչ* b *ըստ* փխ. *ընդ* DGH *սեզանակապուտն* ô *սեղանապուտսն*

7 c չիք adhklmors *տացէ* *դատ* Vôûcefgqx *տացէ* b *կացցէ* փխ. *տայցէ* ô *աւուրն* I *յաւուրսն* ps *յաւուր* ô *դատաստանին* *եւ պատիւսն* u *բարձի*

8 cg *եթէ* f *ի նմանէն* ô *թագաւորացն* d *թագաւորաց* S *անիրօս* ô *անիրաւս* n *յանիքաւ* chlor *յանիրաւի* adefgkmpsx *յանիրաւ իրս ծախելով* û *ծախս առնելով* փխ. *ծախելով*

9 ûb *զարքունիս* q *զարքունի* ups *պատիժ* o չիք *ի (պատուոյն)* KLXWk *ի պատւոյն* R *ի պատւոցն* ûo *ի պատւոյ* hl *ի պատուոյ* *ի* q *պատվոյն*

10 ô *ապա որչափ* b *եւ* փխ. *եւս* eigq չիք *առաւել* c *որ* ô չիք *որք* J *զաստուածային* u *զաստուածայինն* Vû *վատնեցին* բացի abcdefghklmopqrsx-ից մնացած ձեռ-երը *վատնիցեն* AKL *յանուղղայս* IJ *յանուղայն* ô *անուղայս* u *անուղայն*

11 befg *պատիժ* N *պատիճս* r *այս* փխ. *աստ* k չիք *աստ* G *հանդերձումն* J *հանդերձումն* beq *հանդերձեալսն* befgqx *եթէ* h *յաչառիցի* IJKLNOPQRSTXYZWôûmx *աչառիցէ* d *ոչ առնիցի* փխ. *աչառիցի*

12 û *այսպիսեացն* B *թոյղ* be *չար* ôbq *գործոցն* bq չիք *նոցա*

13 oûbcdm չիք *եւ* I *հաւատացեալք*

14 Y *փրկութեանն* bnq չիք *եւ* r *յուխտից* L *ախտից* փխ. *ուխտից* u *տուրս* IJ չիք *ի* bhloq *ընկեսցեն* d *ընկեսցէ* s *ընկեսցել*

կեսցես զծանրութիւն մեղաց քոց եւ զայլոց բազմաց նոյնպէս գիտիցես, ընդ՞ր աճապարես զընկեցեալ տաղտկալի բեռինսն այդրէն առնուլ։ Վասն որոյ մարգարէն զսոյն իսկ ասաց թէ՝ «Որպէս բեռն ծանր ծանրացաւ ի վերայ իմ»։* եւ երանի թէ ղքոյին իսկ առնուիր, եւ ոչ զայլոցն։ Զի որչափ զառնուլն յաճախես քան զտալն, զմեղացն քոց սաստկացուցանես զբեռինս, զի եւ զայլոցն եւս ընկեցեալս ի վերայ քո մթերես։ Ցաւրէնսն եւ զընկերին զգրաստն անկեալ ընդ բեռամբ՝ չհրամայէ անտես առնել, այլ յարուցանելով յարուսցես**, ասէ. եւ դու զանձնդ գլորես անկանգնելի խորտակմամբ, զի եթէ զայլ ոք տեսանէիր անկեալ եւ բեկեալ, թերեւս ոգորմէիր. եւ զքեզ անտես առնես, յափշտակես, զլանաս զորբոյն, զայրւոյն, զաղքատաց զվարձս, կողոպտես զսե-

* Սաղ. Լէ, 5 ** Համմտ. Ելք ԻԳ, 5

1 b *զծանտրութիւն* f *զծանրրութիւն* բացի YWûbefgmqx-ից մնացած ձեռ-երը *մեղացն* o *մեղացն քոց պառա է եւ զայլոց մեղացն նոյնպէս պիտիս ընդէր* G չիք *եւ* be gq *բայց* փխ. *բազմաց* û *արդ* փխ. *նոյնպէս գիտիցես* e [ն?]*ոյնպէս*
2 Q *յաճապարես* Sôafbk *զնկեցեալ* Y *տղակալի* bq *ադտնկալի* ûbq *բեռինս* VXôbegmq *անդրէն*
3 d *զի* փխ. *որոյ* û *սոյն* hlop *զայն* փխ. *զսոյն* eg *ասէ* begq չիք *թէ* c չիք *որպէս... երանի թէ*
4 r չիք *բեռն* f *ծանրր* BCDEFGHWô gq *ծանրացան* BCDEFGHMXYm ns *զքոյն* AIJNOPQRSTVbcdeg pq *զքոին* f *զքոյեն* br *զքոյինն* lo *զքոինն* û *քոյին* U *զքուն* փխ. *զքոյին* Y *միայն* փխ. *իսկ* abcd efgbklmopqrsx *իսկ զբեռն* (afkm ps *զբեռնն* bhl *բեռն*) *առնուիր* (b *առնիւր* f *առնոյիր*)
5 ABCDEFGHIJKLMNOPQSTV *առնոյիր* ô *առնէյիր* W *իսկ* փխ. *զի* g չիք *զի* g *զորչափ* Qûd *առնուլն* Q *յաճախեց* acdhklmoprs *յաճախել*
6 NOQW *մեղացն* Y *մեղաց* ûbcq *զըմեղաց* ô *եւ սասակացուցանես* bq *սաստկացուցանել* efg *սաստկացուցեալ* acdbklmoprsx *զբեռինսն* KQTZ *զեռինս* (M *զբռինս*) փխ. *զբեռինս* V *բեռինս* x չիք *եւ* N *զալնոցն* ûeg *այլոց* abcfhklmo pqrsx *զայլոց*
7 û չիք *եւս* KLVQRSTXZô *ընկեցեալք* Y *ընկեցեալ* bq *ընկեցեալսն* d *ի վերա քո ընկեցեալ* J *մթերիս* eg *մթերս* q *մթեր երթս յաւրէնս* x *յաւրէնսն*-ից առանձին հոդված համապատասխան N-ում ll *օրէնսն* ho *աւրէնսն* NOWû *յօրէնս* bq *յաւրէնս* K *յանաւրէնսն* HYb *ընկերին* RSXôafhs *զնկերին* d *զընկերն*
8 Y *դրաստովն* û *զրաստն* a *զգրաստն* b *դրաստ* hlo *զգրաստ* r *ըզգրաստ* n *զգրաստ* աջ յուսանցքում q *ըստ զրաստ* ô *բեռինս* bq *բեռամբդ* ps *ձեռամբ* փխ. *բեռամբ* g *հրամայէ ոչ* բացի abcdefhklmopq rsx-ից մնացած ձեռ-երը *չհրամայեր* ô *չհամարէր* փխ. *չհրամայէ* BU *այդ*
9 So *արուցանելով* admps *յառուցանես* (û *յարուցանել*) փխ. *յարուցես* hlrx *ասէ տէր եւ* DEGHNOSVWb cgbklmnopqr *զանձդ* Q *զանձն* QST *քլորես* K *քլորել* o *գլորեն* G *զըլորես*
10 ôabcdefgkmpqs *գլորմամբ* փխ. *խորտակմամբ* Y չիք *զի* abcdefgk mpqsx *թէ* ô *տէսանէյիր* b *տեսանէիւր* x *տեսանէիր խորտակեալ կամ անկեալ*
11 ô *ոգորմէյիր* eg *ափշտակես*
12 I *սըլանաս* (b *սզալանաս*) փխ. *զլանաս* LWn *զորբւոյն* hlo *զոր* (b *որ*) *զորբոյն* q *որբոյն* N *զսբոյն* փխ. *զորբոյն* INPVZôûde for *զայրոյն* X *զայրույն* gq *զայրուն* Ybchl *եւ զայրոյն* mn *եւ զայրւոյն* b *զաղքատացս* hl *եւ զաղքատաց* egbl *վարձս* ô *առնուս* փխ. *կողոպտես* hlor *զսեզանն* k *զսեզաննո*

ղանս, եւ ղարշել պատճառիս ի մեհենաց։ Արդ՝ քեղէն տուր գիրաւդ. ո՛չ ապաքէն մինչ տաս զտուրսն ի տուն Աստուծոյ, այս է՝ գծանրութիւն մեղացն ընդ նմին հաւատաս ի բաց ընկենուլ, եւ յուսաս յաւիտենական պարգեւաց լինել արժանի։ Ապա ուրեմն եւ առնուլդ՝ հակառակ զնորին մեղացն զբեռինս այդրէն ի քեզ կուտէ, եւ մշտնջենաւոր տանջանացն լինի առիթ. զի՞նչ աւգուտ իցէ այնպիսի շահ, որ զանձն տուժէ եւ կորուսանէ, եւ ոչ գտանէ փրկանս անձին իւրում. լուր աստուածային գրոցն եւ ուսիր բարեմտութեամբ, որոց վայելել հրամայէ այնու ընծիւք. «Սեղանոյն պաշտաւնեայք, ասէ, ի սեղանոյ անտի վայելեն»։ Եւ զինչ է կերակուրն՝ յայտ առնէ. «Զմեղս ժողովրդեան իմոյ, ասէ, կերիցեն»**։ Վասն այնորիկ ազդէ պատրաստ կալ, թէ՝ «Արիք մինչ չեւ էք ննջեցեալ, որք ուտէք զհաց ցաւոց»***։ Տեսանե՞ս ղղա-*

* Ա Կոր. Թ. 13 ** Ովսէ Դ. 8 *** Սաղ. ՃԻԶ. 2

1 Yr *ղարշիլ* eg *գարշելի* KRaegx *պատճառեւ* Sô *պատճառս* b *ի պատճառիս* hl *համարիս (Y կարծես)* փխ. *պատճառիս* FMQSTYchlnrx *ի մեհենեաց* egq *ի մեծենաց* (b *մեծ աւանաց* փխ. *ի մեհենաց* x *արդ*-ից առանձին հոդված համապատասխան N-ով Sô *քեղեան* g չիք *քեղէն տուր... վատթարաց եւ ապա՝* 420-րդ էջի 4-րդ տող DGH *եւ գիրաւգ* d *գի[ր]օգ* lo *գիւրաւղ*

2 NW *մինչեւ* k *սաս* փխ. *տաս* Yb *զտուրսզ* N *զսուրսն (W զուրսն)* փխ. *զտուրսն* e *ի տան* G *ի տունս* q *ի տանն* x *ի տունն* b *ապայ այս է*

3 M *զծանրութեան* b *ծանտրութիւն* e *ծանրութիւն* Y *մեզացզ* N *հաւատս* b չիք *հաւատաս.... եւ յուսաս* eg *ընկենլով*

4 LMQRSTXYZôkmnps *պարգեւացն* acdehloqrx *կենացն (f կենաց)* փխ. *պարգեւաց* r *լինիլ* K *արժանի* կրկնված է ô *արժանաւորել* b *կենացն հաւատս արժանի լինել* փխ. *պարգեւաց... արժանի* acdefkm pqs *արժանի լինել*

5 blq *առնուլ* c *[առ]նուլն* û *հակառակ առնուլ* Y *զհակառակ նորին* km ps *հակառակող նորին* K *հակառակաց նորին* e *եւ զնորին* û *զմեզացն* U *ըզբեռինսն* oe *բեռինս* c *բեռինսն* dn *զքեռինսն* r *զբեռին* F *այդրեր* VXôbe *անդրէն* c *ի քեզ այդրէն* r *ի ձեզ* Y *կուտես*

6 Y *որ* փխ. *եւ* BCDEGS չիք *եւ* Y *մնշաենջենաւոր* G *տանջանաց* b *ապա զինչ* d *զի* փխ. *զինչ* ôx *օգտիցէ*

7 befhloqrx *այսպիսի* ô *շահաւոր* bq *պահն (e պահք f պահ d շնորհ)* փխ. *շահ* d *զանձ* KLMQRTY Zx *զանձն իւր տուժէ* acdkmps չիք *եւ (կորուսանէ)*

8 q *փրկականս* oûhl *գրոց* acdkm ps *գրոյն* d *բարէմշտութեամբ*

9 Ybq *վայելէ* c *հրամէ* Y չիք *հրամայէ* AKLMNOPQSTZ *այնւ* ôb efq *այն* փխ. *այնու* o *ընծիւք սեղայնոյն* c *ւսեղանոյ*

10 eo *պաշտօնայք* cp չիք *ասէ* N *վայելին* Y չիք *է*

11 J *յայտ է առնէ* bq *եւ յայտ* r *առնել* x չիք *յայտ առնէ* s *ժողովրդեանն* befpq չիք *ասէ*

12 Vbpqr *այսորիկ* DGH *ազդ* LQRSZ Whloq *ազդէ (X յազդէ* Yd *աստէ* b *ասէ)* փխ. *ազդէ* abcdefkm pqr *պատրաստել (hlor պաարաստեալ)* փխ. *պատրաստ կալ* S *գալ* beq չիք *թէ* V *յարիք* r *երիք* փխ. *արիք* NOadq *մինչեւ* û *մի* փխ. *մինչ չեւ էք*

13 CDGIJKLMQRSTXYZôkqx *ննջեցեալք* û *ննջէք* c *ննջեալ* lVhl mor *ոյք* IJû *տեսանէք* x *տեսանես*-ից առանձին հոդված համապատասխան N-ով Nôûbdlq *զօրութիւն*

րութիւն կերակրոյն, քանզի եւ այլուր յայտնապէս զգուշացուցանէ քեզ զպակնուլն հրաման տալով, թէ «Հպատակ կացէք նոցա, զի նոքա տքնին վասն ոգւոց ձերոց, որպէս զի համարս տալոց են ընդ ձերս»*։ Արդ՝ ընդէ՞ր զայնպիսի ծանրութիւն ձգես ի քեզ եւ զտոլժս անհնարինս, որ զկէս գիշերն թերեւս արբեցութեան պարապիցես, թողում ասել զայլսն եւս, եւ յորսալսեալ անկեալ պարպատիցեն ընտերք թասելով եւ թառանչելովն, եւ ի պղտորութենէ որովայնին յորձանաց եւ սաստիկ գոլորշեացն, որ եւ զձայն անգամ լսել զպաշտամանն դժուարանաս, թող թէ հսկել եւ տքնութեան պարապել։ Արդ՝ որպէս հեռի ես ի վաստակոյն աշխատութենէ, հեռանալ պարտիս եւ ի վարձուցն յափշտակութենէ, եւ քոյովն շատանալ. դու աւադիկ զանց արարեալ զճառեցե-

* Եբր. ԺԳ. 17

1 KLMGRSTXYZ կերակրոյ b այլոր o ուր եւ փխ. եւ այլուր BCDE FGH չիք յայյանապէս acdefhklmo pqrsx յայտնագոյն b յայտնայգոյն G զգուշացուցէ

2 Ykq զքեզ e չիք քեզ DG զպակնովն Y պակնուլ e զրպակնուլն q զըպակուլն n զպատուելն փխ. զպակնուլն ձախ լուսանցքում ô հրա[...?], չիք տալով

3 K աըքնին DG տքտնին (Y տգին) փխ. տքնին W տգնինք N ով փխ. վասն abcfhlq ոգոց r օգոց Yôe հոգոց ûd հոգւոց

4 ô վասն փխ. ընդ hlo ձեզ Ybehl orx զայսպիսի q զայսպիսիս acdk mps այնպիսի IJû ծանրութիւնս f ծանրրութիւն bq ի ծանրութիւն ձեր ձգեսցի (q ձգես) մեզ (q չիք մեզ) եւ (q ի) քեզ ô ձ[գ]ես lo ձգեսցի քեզ M ի քւն

5 MQYûd զտուժս ôbeq զտուժ b անհնարինսն e անսհնարինս hlo կորզես (r կորզել) փխ. որ Iblor կէս h գիշերեւին Y գիշեր ô վիրն փխ. գիշերն abcdefkmoqrsx գիշերին L Yn արբեցութեամբ ô արբե[....?] chlor պարապիցիս

6 C թողումն Ychl եւ զայլսն o եւ զայլս ûbq զայյս d զայլ Yô չիք եւս m ի փխ եւ x չիք եւ Q որսայսեալ Y յորսուլսեալ ô որսացեալ bq յորսհասեալ dmn յոսայս e յորսասեալ hlorx յորսացեալ

7 dps պարապիցեն (o պարաիցեն) փխ. պարպարտիցեն G ընդէրքը J ընտերս Y ընթերթք û ընտիրս b ընտեր կe ընդեր n ընտէրդ lor sx ընդ երկ ûdo դասելով q բասելով n թասայելով G թաս ասելով (Y ասելով) փխ. թասելով KLMQ RSTXYZ թառանչելով bq թառաչելով e թառաչելովն l թառաջնելովն ô ɔho եւ թառանչելովն K չիք եւ (ի պղտորութենէ) G ի պղտորութենէէ l ի պղտորութեան n ի պղտորութենէն

8 IJVYûdmnprs յորովայնին beg յորովայնէն û յորձանկաց hlo որձանաց b յայնանցն (q յանցանացն) փխ. յորձանաց ô չիք սաստիկ N գոլովշեացն e գոլորշեացն ô որով փխ. որ W չիք եւ (զձայն)

9 I զձայնն o զձայն անգամ լսել զձայն պաշտամանն û ձայն լսել անգամ պաշտաման I լըսել H պաշտամանն bq զպաշտպանն d պաշտամանց e պաշտմանն x զպաշտման DGH դժուարանան բացի ABFIJK LMOPQRcdhoqx-ից մնացած ձեռ-երը դժուարանս L թողութեան փխ. թող թէ

10 Mbeq տքնութեամբ Y տքնութեանն LMZ պարապեն ST պարապելն efq պարապել փխ. պարապել x արդ-ից առանձին հոդված համապատասխան N-ով Y որպէսի abcdefhklmopqrsx թերի փխ. հեռի û է փխ. ես Jûabcefhklmopq rsx ի վաստակոցն d ի վաստակոց

11 c աշխատութեանն Y չիք հեռանալ G չիք հեռանալ... յափշտակութենէ R չիք ի Yû ի վարձուց e ափըշտակութենէ b ի վարձուցն աշխատութենէ եւ ի յափշտակութենէ եւ քոովն

12 ABEGUbe քոովն r քոովքն o քոյով km չշատանալ û եւ զու b զուք NO Wbfhq ահաւադիկ e ահադիկ (Y ահատիկ) փխ. աւադիկ ô զանձ b ճառեցելովգ û վճարեցելովգ փխ. վճառեցելովգ

լովդ՝ որբոց, եւ այրեաց, եւ տնանկաց եւս քոքալ կամիս տալ զկնի քո, քանզի յաղագս նոցա ապաւինութեան է գանձն աստուածային, որպէս վերադոյն ասացաք, զի նոքա մասնաւորք են. «Զորբս եւ զայրիս ընդունի Տէր»* եւ եթէ «Աչք նորա ի տնանկս հային»**, եւ «Կարդայցեն առ իս եւ ես լուայց նոցա»***: Արդ՝ ընդէ՞ր զնոսա եւս կացուցանես քեզ աւտխ. եւ չամաչես զտուրս՝ զհացիկն թէ առնէր առաջի քո՝ գարշէիր թերեւս եւ անարգանս համարէիր զառնուլն, եւ զինչսն անխղճաբար կորզես, եւ ոչ կասկածես, թէ հաւասար է ļայսմ մուրոյ. նոքա կողկողին զպաշտպանսն եւ զնեղութիւնսն եւ զվիշտսն իւրեանց պատմելով, մինչեւ ցամաքին լեզուքն ի բերանս առ վտանգին, զվէրս եւ զխեղութիւնս մարմնոյ մերկացեալ ցուցանեն, երիթացեալք, բրդզգեալք դողան սարսռան՝ զի գէթ այնպէս խուն ինչ զտանել կարասցեն ծածկոյթ

* Սաղ. ձԽԵ. 9 ** Սաղ. Ժ, 5 *** Սաղ. Ղ, 15

1 W որբուոց N սրբոց փխ. որբոց e չիք որբոց W եւ փխ. եւս Xx քուքալ b քոհոգալ d քոքեալ h!or քովքալ n գոյ փխ. քոքալ û չիք քոքալ, սակայն տեղը բաց է թողնված GH ոքոք û կամի GH այլ կամիս d ստանալ փխ. տալ

2 o նոցա յաղագո lM˴OWhk ապաւինութենէ l ապաւէնութենէ p յապաւինութենէ ô ապաւինութիւն է BCEGPXYn ապաւինութեանն է b պաստւորութէնէ (q սպասաւորութենէ ef սպասաւորութեան) փխ. ապաւինութեան û գանձ

3 ps աստուածային է որպէս e վերագոյ f վերագոյնն abcdefkmpqs զի եւ նոքա DH նոցա bq մաքսաւորք փխ. մասնաւորք x մասնաւորեն

4 KMNOQRSTXYZWôcp թէ e աչ acfkmps նորա ասէ ի տնանկս

5 NO աընակս (Y տնակս e տանջանս) փխ. տնանկս ôlor կարդասցեն bq կարդասցէ ef կարդայցէ Yabcd efqx չիք ես L լըւայց ô լւաայց G լուայց այց նոցա o նորա փխ. նոցա d նոցա ասէ տէր արդ lx արդ-ից առաՆծիՆ ճողված ճամապատասխաՆ N-ով û չիք արդ ընդէր.... քան զառնուլն էջ 420 տող 6-րդ

6 hlor եւս զնոսա acdefkmpqx եւ զնոսա եւս (cp չիք եւս) lYabe fx ոսոխ heq չամաչեն befq զտուրսն

7 Y զհացկին d եւ զհացիկ BCDEF GH առնուիր abcdefkmnopqrs ունէր (iiix ունէիր) փխ. առնէր o զարշէյիր hlo թէեւս փխ. թերեւս p չիք եւ DGH անարգանք J անարգս

8 Y առնուլն Ybdq զինչս bq կործես փխ. կորզես hlor կարծես փխ. կասկածես d կասկածես զառնուլն թէ

9 DGH հաւասարիմ է (R հաւատար է c հաւարե) փխ. հաւասար է behloqx այս N մուրոց e մուրոյն x ուր նոքա CDGhlor կողկողեն KLRSYZô կողկոքին Yabcdefhklm opqrsx զպառապանս n եւ զտառապանսն

10 Ykmps չիք եւ (զնեղութիւնսն) Ya bcdefhlopqx նողութիւնս k նեղութիւնսն ms նեղութիւնս NOY Wabcdefhklmoprsx զվիշտս q վիշտս

11 ST ցամաքեց ô ցամաքեսցի ck ms ցամաքի cd ի բերանն h ի բերանոյ KLMQRSTXYZô ի բերանս իւրեանց վտանգին A—W on չիք առ hl առ ի վտանգին cd ef վտանկին w եւ զվերս եւ hlo զխեղութիւն W զնեղութիւնս փխ. զխեղութիւնս

12 Y մարմնոց մերկացեալք ABCDEF GHIJNPUVWhlnor երիթացեալ O զերիթացեալ CDGHW բրդզգեալք NO բրդզգեալզ b բրբքեալք dkm բրզազգեալք h բրթազգեալք o բրզազգեալք

13 KLQRXYZ եւ սարսռան ô եւ սարսռին U սարսռեն P չիք զի, զգէթ h գեռ e չիք այնպէս hlor հուն փխ. խուն bfq խուն (q խոյն) ինչ այնպէս ինչ զտանել ô գտնել r զըտանեն hl կարասցեն գտանել d կարիցեն b ծածկեսցեն փխ. կարասցեն D ծածոյթ

առնել առականացն իւրեանց. եւ դու նանիր եւ դրուատեալ բանիւք զնոցայն շոպելով ի մոռացմանս կամիս դարձուցանել, զի փութաս այրի առնել զկին քո, եւ որբ՝ զորդիսն, մուրող եւ թափառական, զի կողկողին առ դուրս վատթարաց, եւ ապա յիշեցէք զբանն տեառն Յիսուսի, թէ՝ «Երանելի է տալն մանաւանդ քան զառնուլն»*։

(ՇՁ ԾԷ) Վասն որոյ աղաչեմ եւ վկայութիւն դնեմ առաջի Աստուծոյ եւ Յիսուսի Քրիստոսի, որ դատելոցն է զկենդանիս եւ զմեռեալս ի յայտնութեան իւրում եւ յարքայութեան, զի մի ումեք եղիցի թերի գտանել ի մասինս յայսմիկ, զոր պատուէր տալով ուսուցաք զաւգուտն եւ զպայծառութիւն զոգւոյ եւ մարմնոյ. եւ զինչ աւգուտ մեծագոյն քան զայն կացցէ կամ զուարճացուցանող խընդութիւն, յորժամ եպիսկոպոսն ըստ Աստուծոյ հաճոյից խնամ անիցի եկեղեցւոյն, եւ դասք պաշտաւնէից գովութեամբ յորդո-

* Գործ. Ի. 35

1 befhloqrx առականաց adhlmoqrs իւրոց bq ի նանիր Y չիք եւ (դրուատեալ) d չիք եւ դրուատեալ բանիւք
2 b զնոցան Q չոպելով W զոպելով o շապելով b շուպշուպելով e շոպշոպելով ôbq ի մոռացւսն cem os ի մոռացուն dkp ի մոռացօն r ի մոռացուան
3 b առւթաս o փութայս s զին փխ. զկին p զինքն փխ. զկին քո bq զորբ որդիսն (q զորդիսն) մորմոր եւ թափառնելի զի RY եւ զորդիսն Q զորդիսն քո KLMRS TZ եւ մուրող Xo եւ մուրօղ Y մուրօզս I մուսող e մորող եւ թափառնէական o բաւական փխ. թափառական
4 CDGH կողկողեն N կողկողին Q կողկզղին o վատթարացն k վատթարայց d սհա փխ. ապա befq յիշէք
5 YNbq զբան g չիք տեառն q չիք թէ q երանելի է մանաւանդ տալն քան բացի adfhklmoprsx-ից մնացած Ձեռ-երը երանի բացի Mabcefhklmopqrsx-ից մնացած Ձեռ-երը չունենք է b տալ JWp չիք մանաւանդ
6 NO չառնուլն q զառնելն
7 IJKLMNOQRSTVYZWôûan չունենք ճոդվածի N-ների՝ և հոդվածը միացված է նախորդին. այս բաժանումը բերևս ճիշտ է p վկայութիւն դնեմ եւ աղաչեմ e ի փխ. եւ
8 NOXWacdefgbklmopqrsx զատելոց է ô զկենդանինս k զկենդանիսն bq զմեռեալսն
9 Yef յայտնութեանն MQRSTYZô մերում փխ. իւրում IJNOPVW եւ ի յարքայութեան KQRST YZôd արքայութեան X արքայութեանն hl ումէք եղիցի ումէք b չիք ումեք b մեղէցի փխ. եղիցի ô եղիցի պարտապան եւ թերի d չիք եղիցի
10 q ի թերի û ի մասին ho ի միասինս (b ի միասին) փխ. ի մասինս bq եւ յայսմիկ ôegpr այսմիկ ô զի փխ. զոր û տալով ասացաք եւ ուսուցաք
11 Q զպայծառութիւնն hlo չիք եւ զպայծառութիւն... զինչ աւգուտ x չիք եւ զպայծառութիւն KMQR STXZû հոգւոյ L հոգւոյն Yô հոգոյ abcdefgkmpqrsx հոգոց (bd ոգոց mprsx հոգւոց) եւ մարմնոց Un զմարմնոյ r չիք եւ (զինչ)
12 befgq աւգուտ է (efg չիք է) քան (f քայն) զայս մեծագոյն (b մեծայգոյն q մեծագուն կացցէ (f կայցէ) acdhlmoprsx զայս ackm prs կայցէ LZ զըւարճացուցանող b խնդութեամբ lo խնդրութիւն
13 [NOWû եպիսկոպոս DH չիք ըստ begq չիք աստուծոյ d ասաուծոյ հաճոյիչն ասաուծոյ Wûbgq հաճոյից g ի նամ (e ամ) փխ խնամ
14 ô աանիցէ b աանել acdefgkmpqs տանի NRVYôabcefghopr եկեղեցոյն q յեկեղեցւոյն bgq դուք փխ. դասք DGH ըսա պաշաաւնէից KYf պաշաաւնէիցն ô պաշտոնէյից bq պաշտաւնէիւք eg պաշաօնէիք Q [պաշ]աօնէից b գովութիւնք ðegq գովութիւն û գոհութիւն փխ. գովութեամբ ô որդորեալ NOW յորդեգրեալ փխ. յորդորեալ

րեալ զսաղմոսն գեղգեղելով հնչեցուցանիցեն. եւ այլքն առհասարակ ղումարեալք փառս տացեն ամենալաղթ տէրութեանն, որբք եւ տլրիք յանձանձեալք, աղքատք խնամեալք, տնանկք յապահովացեալք։ Այսպիսի կարգք լինին բաւական բանալ զողորմութեան դրանս. երկինք ամբարակ լինելով ցաւղոյ, երկիր ցօրենոյ եւ գինւոյ եւ իւղոյ, պահար անսասնոց դալարազարդութեամբ եւ բոլորովիմբ իսկ ըղձալի կենցաղ իշխանաց եւ թագաւորաց մշտնջենաւոր խաղաղութեամբ, շնորհաւք եւ մարդասիրութեամբ տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ընդ որում հաւր, միանգամայն եւ հոգւոյն սրբոյ փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ հանապազ՝ յաւիտեանս, ամէն։

1 û սաղմոս Y դեղգեղեալ ô հեղգեղելով eg գեղգեղեալով A հնչեցուցանեն այնուհետեւ գրուծ ուղղել է հնչեցուցանիցեն L հընչեցուցանիցեն ZWhlopq հնչեցուցանեն br հընչեցուցանեն u այլ

2 abdefghlopqrx դումարեալ NOWûac efgkmps տայցեն q աացցեն Qc յամենայաղթ o ամենեայաղդ IJKLMQSTZû աէրութեանդ FGW bdnx տէրութեան Qbq որբ F որք փխ. որբք

3 H արիք Qôhlo անձանձեալք û յանձնյանձեալք b յանձնանձնեալք e յանձնաձեալք g յանձնացեալք q յանձնյանձնեալք A անանգք E անանկգք LYd անանք NO տնակըք Yôûadegbq ապահովացեալք Qr յապահովուացեալք W յապայովացեալք b ապայհովացեալք

4 bq արգ այսպիսի LMNOPQVZWûbd eghloqx կարգ ô կարք V լինել hlorx լինի KLMQRSTXYZô լինին բաւական լինին բանալ abcdefgkm pqs բաւական լինին (begq լինելով) h բառնալ փխ. բանալ be gq չիք բանալ… լինելով QU զողորմութեանն l զողորմութիւն Y զդրունս ողորմութեանն

5 c զդուռն adfkmrsx զդրունս Y անբարանք Wkmps անբարակ hl անպարագ or անպարակ GH անպարապ բարակ (x անպարակ) փխ. ամբարակ Jûk լինելոյ ô ցողոյ b ցաւղով hlr ցօղոց o ցաւղոց Ya bcdefgkmpsx եւ երկիր NOW երկնից փխ. երկիր IJKMNOPRW kn ցորենւոյ p չիք երկիր…. գինւոյ d գինւոյ ցորենւոյ Yabcfhklmoqr sx չիք եւ

6 ACIJPVoûabcefghloqr գինոյ Y գինոյ եւ ձիթոյ եւ իւղոյ IJUfn եւղոյ q յեւղո K QT իւղւոյ b յիւղոյ Ibf պաաճառ (hl ճապար) փխ. պաճար egq պատճառանաւ նոցա փխ. պաճար անասնոց N անասանոց u անասնոցն u դալարազարդութիւն L բոլորիմբ u չիք եւ (բոլորովիմբ) NO բոլորովիմք abcdefghklmoqr sx բոլորովին

7 p չիք եւ բոլորովիմբ… խաղաղութեամբ G ընղձալի L ըղձալի իսկ adefgkmqs կենաց փխ. կենցաղ c չիք մշտնջենաւոր

8 egq տեառնդ

9 KLMQRSTXYZôbchlnox մերոյ եւ փրկչին յիսուսի քրիստոսի q չիք մերոյ յիսուսի… ամէն՝ տող 11-րդ J չիք յիսուսի… ամէն՝ տող 11-րդ beg չիք ընդ eg որում վայելէ DGH չիք հաւր eg չիք հաւր միանգամայն… հանապազ՝ տող 10-րդ b չիք հաւր մաինգամայն… ամէն՝ տող 11-րդ co միայնգամայն

10 RVYôaf հոգոյն chlo հոգոյդ h վայելէ փխ. սրբոյ KLMQRSTXY Zôc սրբոյն վայել է փառք o չիք պատիւ ô յայժմ c չիք պատիւ… ամէն NOW չիք այժմ եւ Un միշտ փխ. հանապազ r այժմ եւ միշտ եւ հանապազ

11 BCDEFGHPQRUYZûdn եւ յաւիտեանս JKLMQRSTXYZûx յաւիտեանս (o աւիտեանս û յաւիտեան) յաւիտենից (o յաւիտեան) ամէն Gn չիք ամէն ab այնուհետեւ հաջորդում է Սահակի կանոնական մի այլ բուղբը հետեւյալ վերնագրով՝ սրբոյն Սահակայ հայոց կաթողիկոսի գիր աւանդութեան (b դրաւանդութեան)

ԺԸ

ՀԱՅՈՑ ԿԱՆՈՆԻՍ ԳԼՈՒԽՔ Ժ

Ա. Եպիսկոպոս որ ի պղծութեան գտանի։
Բ. Քահանայ որ ի պղծութեան գտանի։
Գ. Շնացողաց։
Դ. Կնաթողաց։
Ե. Որ զամուլ կին ոք թողուցու։
Զ. Կնոջ որ յառնէ ելանիցէ։
Է. Առեւանգաց։
Ը. Կախարդաց։
Թ. Որ ի հարցուկս երթայ։

1 Ù կանոնախմբի N-ը մը մուծված է վերնագրում՝ *կանոնք ժը շահապիվանի հայոց* A *հայւոց* s *այոց* A *կանովնին* F *կանովնիս* U *կանոնք* or *կանոնին* egq *կաթողիկոսի* փխ. *կանոնիս* DFGHdkmop qs *գլուխ* G *ա* (H *խա* q *խ*) փխ. *ի* Û չիք *գլու խք ի* W չունի վերնագիր. մնացած Ձեռ-երը ունեն տարբեր վերնագրեր՝ IJKLMNOPQ RSTVXYZôz *կանոնք շահապիվանի* (K *կա[նոնք շա]հապիվանի* ô *ի շահապիվանից*) *հայոց գլուխք* (IJNOPRV *գլուխ*) *ի* (N *խ*) b *կաթողիկոսի գլուխ խ հայոց եպիսկոպոսի* hl *հայոց ժողովոյն կանոնին* (h *կանովնին*) *գլուխ ի* n *կանոնք վարդապետաց հայոց գլուխս ի*

2 ŭ չունի ցանկը և երկրորդ վերնագիրը՝ 424-րդ էջի 3-րդ տողը b *վասն որ ի պղծութիւն գտանի* egn *վասն եպիսկոպոսի* f չիք *որ* Y *ի պղծութեանն* degqr *ի պղծութիւն* W *գտանիցի* d *գացի*

3 egn *վասն քահանայի* Y *քահանայն* q *քահանայի* G *ի պիղծութեան* be gq *ի պղծութիւն* d *գանես* q չիք *գտանի*

4 L *շընաթողաց* begn *վասն շնացողաց* kmps *շնացողաց որ կին ունի*

5 L *կընաթողաց* be *վասն կնայթողաց* gn *վասն կնաթողաց* P *շնաթողաց* փխ· *կնաթողաց*

6 bn *վասն որ* eg *վասն որ զամու[լ կի?]ն* g *վասն որ զամուլ կին ունի* փխ. *որ... թողուցու* H *զամող* փխ. *զամուլ* b *կինն* ackmps *ոք կին* ôbd չիք *ոք* eq չիք *ոք թողուցու* ôbdp *թողու* W *ելանէ* փխ. *թողուցու*

7 egn *վասն կնոջ* ôb *կնոջն* d *կին* H *յառն* !ôo *առնէ* b *յառնէ իւրմէ* X *ելցէ* oeg *ելանէ*

8 n *վասն առեւանկաց* X *առեւկանկաց* ô *առեւկանանց* bq *առն* (q *[ա?]ռն*) *եւ տնանկաց* (eg *վասն առն որ անկցի*) փխ. *առեւանկաց*

9 epn *վասն կախարդաց* N *կկխարդաց* b *կարդացողաց* փխ. *կախարդաց* սխալմամբ միացրել են հաջորդ վերնագրին

10 egn *վասն որք* (e *որ*) o չիք *որ* Սե gn *երթան*

Ժ. Որ դիւթեն եւ ոչ կախարդեն։
ԺԱ. Որ անյուսութեամբ յան զմեռեալն։
ԺԲ. Որ ընդ մաւրուի անկանի։
ԺԳ. Որ զազգական առնէ կին։
ԺԴ. Որ տանտիկին ունի։
ԺԵ. Որ կրաւնաւոր լինի։
ԺԶ. Որ արծաթով լինի եպիսկոպոս։
ԺԷ. Վասն նշխարաց վկայից։
ԺԸ. Վարդապետ որ զաշակերտ բանադրէ։
ԺԹ. Քահանայ որ ի մծղնէութեան գտաւ։
Ի. Եպիսկոպոս որ գիտէ։

Եղեալ միաբանութեամբ աւագ Հայոց, յեւթներորդ ամի վախճանելոյն սրբոյն Սահակայ կարգեցան կանոնքս այս։

1 egn վասն որ (n որք) o որ ի թիւգեն d գիւթիւն KLQSTô կախարդաց M կախարդից dg կախարդ[·?]
2 egn վասն որք (e որ) ô չիք որ DG MQVr յանյուսութեամբ H յանուսութեամբ o անյույս r չիք յան Yôfg զմեռեալս e չիք զմեռեալն hq որ ամուսնութեամբ շնանան (a շնան) փխ. որ... զմեռեալն (q չիք զմեռեալն)
3 egn վասն որ KLQRXYZô ան փխ. ընդ Sbegq չիք ընդ EF մօրւի d մուրուի b մաւրութիւր Y օրուի (z մորոսի) փխ. մաւրուի ôb անկանին d շնա փխ. անկանի
4 egn վասն որ X զազգային ô ազգական է bgq զազգականն p զազգականս s զազգականսն BCDEF GHSW կին առնէ begq չիք կին
5 egn վասն որ N սանաիկին dք ունի . ի տան kmps ունի եպիսկոպոսաց
6 egn վասն որ o չիք որ, կրօնաոր bq կնքաւոր (e կնաւոր f կնաւնաւոր) փխ. կրաւնաւոր b լինին g լինի կամի kmps լինի ընդ ընկերս կացցէ
7 e վասն որ արծաթասէր n վասն որ o չիք որ kmps որ արծաթով եպիսկոպոս ձեռնադրեն կամ առաջնորդութեան կամ աւելի մեծութեան ցանկայ (g վասն եպիսկոպոսի որ արծաթասէր լինի) փխ. որ.... եպիսկոպոս e չիք լինի
8 KLMQRSTXYZb վկայիցն c վկաից eg մարտիրոսաց փխ. վկայից km ps վասն նշխարաց վկայից առանց եպիսկոպոսի չդնել այլեւ գիշատակ նոցա կատարել փխ. վասն... վկայից
9 e վասն վարդապետ gn վարդապետի bq վասն փխ. վարդապետ We չիք որ IJbq զաշակերտն Y զաշակերտս g զաշակերտ իւր բանադրէ km ps բանադրէ կամ քահանայ եւ կամ զաշխարհական (p աշխարհական)
10 egn վասն քահանայի eq չիք ի o ի մզծնութեան bgk ի (bg չիք ի) մծզնութեան q մծզնէութեամբ bg hloqr գտանի d գտան kmps գտաւ կամ սարկաւագ
11 egn վասն եպիսկոպոսի b որպէս փխ. եպիսկոպոս X եպիսկոպոս որ ի մըծղնէութեան որ գիտէ d գիտէ զայն n գիտասցէ kmps վասն քահանայի որ զմեզս ժողովրդեանն եպիսկոպոսէն ցածկէ փխ. եպիսկոպոս որ գիտէ c 11-րդ տողից մինչև 13-րդ տողը ջնջված, անընթեռնելի
12 hl եւ եղեալ ZW միաբանութիւն hl աւագացն nz աւագաց F յեւթներորդի G եւթներորդ IJp եւթներորդ MNOY յօթներորդ W. յօթներորդի ds եաւթներորդ o յեաւթներորդ r յեօթներորդ ôe է-երորդ b է-երրորդի gq է-երրորդ. ավելի ճավանական է յոթերորդի (է) փոխարեն դնել ճինգերորդ (ե). տես Թ. Ավդալբեգյանի (Հայոց շինականի ու գեղջկուճու աշխատավարձը ճինգերորդ դարում, Տեղեկագիր Հ. Ս. Խ. Հ. Գիտության և արվեստի ինստիտուտի, Երևան, 1928, էջ 60) և Ն. Ակինյանի (ՀԱ, 1949, № 4—12, էջ 91—92) կարծիքը. ôn ամի յետ (ô թեա) վախճանելոյն (ò վախճանելոյ) V վախճանելւոյն p վախճանելոյ
13 X որբոն IJbeghloq չիք որբոյն ò զարկեցան eghlo կարգեցաւ b չիք կարգեցան... այս IJeg կանոնս QRòqr կանոնք ùegq չիք այս

Սահմանք եւ կանոնք կարգի Աստուծոյ սրբոյ եկեղեցւոյ, զոր եդին վարդապետք Հայոց ի լրութիւն Առաքելական եւ Նիկիական կանոնաց հաստատութիւն:

Պարտ եւ պատշաճ է նաւավարին հոգալ զարուեստագործութիւն նաւին եւ զշաւիղս ծովուն նկատել եւ ըստ հողմոցն աջողութեան գնալ ի վերայ մկանանց ծովուն։ Նոյնպէս եւ զաւրավարին յամենայն ժամ զզաւրսն ի հանդիսի անցուցանել զայրընտիր եւ զձիընտիր, զէն զարամբ, սպառազէն դերիվարաւ եւ ակն ունել ի ճակատուն յաղթող գտանել եւ առնուլ պսակ եւ պատիւ ի թագաւորէն։ Ապա առաւելապէս արժան եւ իրաւ է վարդապետաց, սրբոյ եկեղեցւոյ հովուաց, առաջնորդաց աւրինաց արդարութեան եւ

1 f Ներածականը համարակալված է ընդհանուր N-ով՝ ոգգ AU կանոնք W չիք կարգի աստուծոյ Vz չիք աստուծոյ n եւ սրբոյ egq սուրբ b սրբոյ եկեղեցոյ շարադրեալ սրբոյ եկեղեցոյ զոր U եւ եկեղեցւոյ Q յեկեղեցւոյ IKLVYocdefghl oq եկեղեցոյ

2 AU հայւոց n ի լռութիւն ուրիշները ուղղել են ի լրութիւն H ի լբրութիւն (q չիք ի, գիրութիւն beg ի րութիւն) փխ. ի լրութիւն Q առաքելականն, չիք եւ O նիկական

3 AIJKLMNOPQRSTUXZôn կանովնաց W հաստատութիւնն bq հաստատութեամբ z այս վերնագիրը Ն. Ակինյանը տեղադրում է Ներածությունից հետո (տե՛ս ՀԱ, 1949, № 4—12, էջ 141, 146) թեև բոլոր Ձեռ-երում այն դրված է ցանկից անմիջապես հետո (իմա՛ Ներածությունից առաջ) մյուս կանոնախմբերում եւս երկրորդ վերնագիրը դրված է ցանկից հետո:

4 hloq պարա է եւ պատշաճ է (q չիք է) նաւավարին (q նաւավարի) b չիք է Y նաւվարին beg նաւավարի N նաւս վարին Y չիք հոգալ BCDEFGHûr զարուեստագիտութիւն ð զարուեստս իւր գործութեան be gq զարուեստն (e զարուեստ) իւր փխ. զարուեստագործութիւն z զարուեստագործութենէ ուղղումը Ն. Ակինյանին է

5 cg զշաւեղս obegq չիք ըստ beg զըհողմոյն q եւ ըհողմոյն T հողմոցն acdfhklmnoprsz հողմոյն U հոռմոցն Yackmps աջողութեանն bdq յաջողութեան

6 Gackmprsz մկանաց ô մկանացն û մկրանաց (b մրրկանց ho կանաց l կանանց) փխ. մկանանց W զօրաւարին o զաւրայվարին

7 ðeg ամենայն G ըզզաւրսն u զօրս bfq զաւրսն d զզօրս eg զօրսն n ի հանդիսին abcdefghklmopqrsz կացուցանել փխ. անցուցանել

8 H ձի ընդիր NOWû ձիընտիր ô ձիս ընտիր Rb չիք եւ զձիընտիր û արամբ bq զարեամբ ðq զսպառազէն z սպարազէն ուղղումը Ն. Ակինյանինն է, այդ բառը նա կապում է ասպարազէն (իմա՛ ասպար և զէն) բառերի հետ, սակայն ավելի ճիշտը՝ սպազէն բառն է. հմմտ. ՀԱ, 1949, № 4—12, էջ 142 eg երիվարաւ n երիվարաւ որ եւ AJûa զերիւարաւ q անկն bef gq չիք ի

9 q ճակատոյն B յաղթաւղ dhl զըպսակ եւ զպատիւ Q զպատիւ blq չիք ի

10 b արժան է kps արժանի b չիք է abcdefgkmpqs առաջնորդաց եւ (ackmps չիք եւ) վարդապետաց հովուաց (eg եւ հովուաց b հուաց c հովւաց) սրբոյ եկեղեցոյ (akmps եկեղեցւոյ) ôlor սրբոց NOW եկեղեցւոյ սրբոյ եւ հովուաց u եկեղեցւոյ սրբոյ

11 QYôhlor եկեղեցոյ I եկեղեցւոց H չիք եկեղեցւոյ Sô հովաց Y եւ առաջնորդաց Y արդարութեանն b արդար յիրաւունս (eg արդարուիրաւունս q արդար իւրաւունս) փխ. արդարութեան

ստոյգ պատուիրանաց Աստուծոյ կենդանւոյ, «Յամենայն ժամ յաւ-րէնս Տեառն խորհել ի տուէ եւ ի գիշերի», եւ զմանկունս եկեղեց-ւոյ յամենայն ժամ նորափետուր զարդարել ի Տէր։*

*Յետ փոխելոյ յերկրէս վարդապետացն, հարցն արդարոց եւ ճշմարիտ աւրէնսդիր առաջնորդացն, եւ մանաւանդ սրբոյ քահա-նայապետին Սահակայ Հայոց կաթողիկոսի եւ հոգելից, հոգեկիր, ճշմարտասէր վարդապետին Մեսրովբայ, որ լուսաւորեաց զերկիրս Հայոց վարդապետութեամբ իւրով, ի փոխել նոցա յերկրէս լինէր եղծումն եւ քայքայումն կարգաց եւ աւրինաց սրբոյ եկեղեցւոյ, որպէս եւ տեսանէր ի տեսլեանն յառաջագոյն սուրբ քահանայա-պետն Սահակ, կամ եւս յառաջ սուրբն Գրիգորիոս։ Բազմանալին որք յաճախէին ի գործս պղծութեան եւ յետս ընդդէմ գնացին. «ի ցամաքել սիրոյն բազմանայր անաւրէնութիւն»**. եւ ոչ ոք էր որ քաղէր զորոմնն եւ սրբէր զզաղձն վնասակար, քանզի արմատա-*

* Սաղ. Ա. 2 ** Հմմտ. Մատթ. ԻԴ, 12

1 ô *բստոյգ* befgq *եւ ստոյգ պատուի-րանաց... գիշերի եւ զպատուիրանս՝* 429-րդ էջի 13-րդ տողը ընկած է o *պատուիրանացն* CGHILQYôcdh lnor *կենդանոյ* R *կենդանւոյ* Z չիք *ժամ* G *աւրէնս* MNO *օրէնս*

2 F չիք *յաւրէնս տեառն... յամենայն ժամ՝* տող 3-րդ ô *ի տուէ* a չիք *ի* (*գիշերի*) hl չիք *եւ* (*զմանկունս*) M *զմանկունսն* M *յեկեղեցւոյ* Yôc hlo *եկեղեցոյ*

3 ô *ամենայն* û չիք *ի տէր* H *զար-դարեալ*

4 r *եւ յետ* o *երկրէս* z *յերկրէ* Yôû *վար-դապետաց* DGH չիք *հարցն* ch *արդարոցն* Yô *սրբոց* փխ. *արդարոց*, չիք *եւ*

5 Lû *առաջնորդաց* o չիք *եւ, սրբոց* KLQRSTZô *քահանայապետին* M *քահանապետին*

6 DG *սահակ* H չիք *հայոց* IJKLMQR SUXZWnos *կաթուղիկոսի* CD Gl *կաթողիկոսին* Hh *կաթուղիկո-սին* o *կաթուղիկոս* QY *եւ հո-գէկիր*

7 CDGH *վարդապետին մերոյ մեսրով-բայ* IJMOPQRTo *մեսրոպայ* Yô *մեսրօպայ* VZhz *մեսրովպայ*, hl չիք *որ լուսաւորեաց* mr *զերկիր*

8 A *հայոց* BCDEFGHKLôdn *վար-դապետութեամբն* adkmps *ի փո-խելն* c *ի փոխելն* ôû *երկրէս* C *յերկինս* փխ. *յերկրէս* T *լինէր* ծախ լուսանցքում z *յինէր* տպա-գրական սխալ

9 BCDEGHLU չիք *եւ* (*քայքայումն*) A *քաքայումն* o *քաղտումն* (hl *քակումն* û *քաքտուտումն*) փխ. *քայքայումն* S *յօրինաց* DVY ôcdhlop *եկեղեցոյ*

10 R *ի տեսլեանն* û *ի տեսլեան* o *ա-ռաջագոյն սուրբ հայրապետն սա-հակ ի տեսլեանն* NO *սուրբն* p *որ* փխ. *սուրբ* G *քահանայապետ* M *քահանապետն* H *քահանայ-պետին* d *քահանան* hlors *քահա-նայապետն աստուծոյ սահակ*

11 d *կամ այլ եւս* ô *առաջ* d *սուրբ* û *գրիգորիոս սուրբն* co *բազմանաին*

12 Fr *որ* û չիք *որք* E *բազմային* CD EGIJKSZmns *հաճախէին* R *յա-ճաջսէին* ô *աճախէյին* d *յաջողէին* փխ. *յաճախէին* Y *պղծութեանն* hor չիք *եւ* ô *ետս* hl չիք *յետս* Yû *գնային*

13 a *ի ցամաքեալ* Yûl *բազմանային* Y *անօրէնութիւնք* r *անօրէնու-թիւնն* achkmops *անաւրէնութիւնն* o *որք*

14 IJKLMQRSTVXYZôcdhlmopr *զո-րոմն* û *զորումն* z *զորոմնն* Ն. Ակինյանի սրբագրութեամբ. ST *սր-բէր* I *զքաղձն* ô *զզաղծսն* Yûa dk *զզաղձն* (V *զաղձն* Z *զզանձն*) փխ. *զզաղձն* n *վնասական*

ցեալ էր սէգն եւ տարածէր աւր ըստ աւրէ. եւ լինէր յաճախումն մծղնէից եւ այլոց չարեաց՝ կնահանէից, պոռնկաց, գողոց, անձնակամտկաց, ամենայն խոտորնակ չարագործաց յաշխարհիս Հայոց, ի մէջ տանս Թորգոմայ. եւ լինէր սուգ եւ տրտմութիւն։ Որք էին ի ժամանակին նախանձախնդիր վարդապետք, եպիսկոպոսք, երիցունք, ոյք ունէին զուխտ սրբութեան, պաշտաւնեայք Քրիստոսի եւ մանկունք սրբոյ եկեղեցւոյ. այլ եւ յուխտէ քահանայիցն ոչ գնային ըստ սրբութեան արդար ճանապարհին։ Եւ մանաւանդ, զի ոչ էր ի ժամանակին յայնմիկ իշխանութիւն եւ տէրութիւն ի ձեռն ազգին Մամիկոնէից, զի զաւղեալ եւ նուաճեալ եւ հնազանդեալ էին համբարձելոյ պարսկային թագաւորութեանն. զի թէպէտ եւ հեծէին, մռմռային, մռնչէին ի նմանութիւն կորեանց առեւծուց, Վարդան Մամիկոնեան համազգաւք իւրեանց՝ հանդերձ եղբարբք, այլ կային իբրեւ ի գառագղի արգելեալք, եւ ակն ունէին ի վերուստ աւգնականութեան, քանզի չարահնար ազգն Պարսից ի կասկածանս

1 o սեգքն X սէգն բառը դրված է գլխիվայր՝ ոցեռ V արածէր փխ. տարածէր U օրստօրէ o աճախումն
2 o մծգնէյից l եւ չարեաց Y եւ կնահանէից եւ պոռնկաց O պոռընկաց CDGHNûhlns գողաց S կողոց X գզոց p զոռաց փխ. գողոց Hocd kmp անձնակամաց
3 KLMQRSTXYZ յամենայն ô խոտորնագոյն ð խոտրրնակ ô չարագործացն hlo չարագործ IJôûhl opr աշխարհիս
4 û չիք ի մէջ ô Թորգոմաց ô էյին
5 n նախանձախնդիրք NOW եպիսկոպոս KLMQRSTXYZô եւ եպիսկոպոսք Y եւ երիցունք
6 ô ունէյին G ուտէին փխ. ունէին Q պայշտաւնեայք
7 l մանկունսն W սուրբ M յեկեղեցւոյ VYôcdhlor եկեղեցոյ AU այդ N OW յայլ z այլ եւ (էին) յուխտէ KLMQRTXZ յուխտ Vûmpr ուխտէ Y ուխտք o ուխտ hl յախտէ փխ. յուխտէ ô [ք]ահանայից u քահանայից. ոչ-ից առաջ Ն. Ակինյանը ավելացրել է որ ոչ մի Ձեռ. այն չունի
8 բացի OPVWackmprsz-ից մնացած Ձեռ-երը գնացին d զընային ûd չիք ըստ Y սրբութեանն u սրբութեամբ ôû չիք եւ ûd չիք զի
9 hlor չէր n ի ժամանակի r ի ճանապարհին փխ. ի ժամանակին ôlor այնմիկ ô իշխանութիւնք d յիշխանութիւն բացի FIJMQSX YWûachklmnoprs-ից մնացած Ձեռ-երը իշխանութիւնն Un տէրութիւնն ô տէրութիւնք
10 û ազգի km մամիկոնենից z զաւ-ղեալ արքագրական վրիպո՞ւմ CD GH զաւղեալ էին եւ BEFJUo զաւղեալ են եւ KL նըւաճեալ ô նուաճեալ KLMTXZô չիք եւ (հնազանդեալ) ô հնազանդութեան
11 ô ամբարձելոյ H հանդերձելոյ փխ. համբառձելոյ c պարսկաին IJMQS Woûdmn թագաւորութեան ô չիք զի, չիք եւ
12 om եւ մռմռային p եւ մրմռային d մրմռէին n մռմռէին Y եւ մո[ն]չէին ô մռնչէյին ū ի նմանութեան ILRVXY կորիւն JKMNOPQSTZ Wû կորեան ô կորիւ IJLNOPQV XYûclor առիւծոց MRST առեւծոց Yô առիւծոյ W առիւծու dhmp առիւծուց
13 Jû համ[ազգ]աւք amos համազգաւքն dkp համազգոքն c համազգեաւքն Gd եղբարբ l եղբայրք AIJKLMN OPQRSTUVXôû եղբարբ BF այդ W գային փխ. կային
14 JYûdp չիք ի (գառագղի) H ի գառագղի z ի գարագղի X ի ղառագեղի W ի գաւառագլի (h գառագղի l գառագղի) փխ. ի ղառագղի M արգեալք UY չիք ի (վերուստ) Y օգնականութեանն
15 l չարայհնար W ազգքն hlo պարսիս a եւ ի կասկածանս d չիք ի

կալին եւ լերկիւղի եւ ոչ տալին գիշխանութիւնն ի ձեռս նոցա։

Ապա «Աւր ըստ աւրէ բղխէր գբան եւ գիշեր գիշերոյ ցուցանէր»* զգործս անարգելութեան, բան առ բան հասանէր մարդ ի մարդոյ, հնչումն լինէր յիւրաքանչիւր լսելիս։ Գալին ժողովէին ի հրամանէ միաբանութեանն յեդեալ կէտն ի Շահապիվան, ի բանակետղ Թագաւորացն Հայոց, ի ժամանակ[ի] Նորաբեր տաւնին։ Եւ լինէր այս ի Ե ամի թագաւորութեանն Յազկերտի Պարսից արքայի եւ Վասակայ Սիւնւոյ մարզպանութեանն Հայոց եւ Վահանայ Ամատունւոյ հազարապետութեանն եւ Վրուայ Խռախոռունւոյ մաղխազութեանն։

Եւ ժողովէին եպիսկոպոսք Խ եւ երիցունք եւ սարկաւագունք բազում եւ նախանձաւոր պաշտաւնեայք եւ համաւրէն ուխտ սրբոյ

* Սաղ. ԺԸ, 3

1 Vc կաւին A յերկիղի IJKLMQRSTXY Zôûl երկիւղի z յերկեւղի d ոչ տաւին Y ոչ տային Թոյլ իշխանութիւն IJKLMQRSTXZWôachklmn ps զիշխանութիւն ûd իշխանութիւն U ի կրկնված է r ի ձեռն

2 û –րդ փխ. ապա o ապա Թէ օրսաօրէ K ապա աւրաւրըսաէ m բղխէ IJLNOWhlo զրանն l չիք գիշեր, գիշերի HWôûdho գիշեր գիշերի

3 Y զգործն d զգիտութիւն փխ. զգործս Y անարգելութեանն d չիք անարգելութեան Y եւ մարդ Wns ի մարդւոյ z մարդոյ ի մարդ ուղղումը Ն. Ակինյանինն է

4 IJYûdn իւրաքանչիւր W յիւրաքանչիւր իւր լսելիս NOYWn եւ ժողովէին ô ժողովէյին

5 IMQSXWôûacdkmnps միաբանութեան IJKLMQRSXYZôû եդեալ H յեդեալ փխ. յեգեալ NOW ի կէտն ի û կէտ Sô գետն (hl կեան) փխ. կէտն acdkmp չիք ի (շահապիվան) o ի ընակետղը r ի րանակեղտ Ydz ի բանակեաղն kl բանակեալ փխ. բանակետղ Wr Թագաւորաց

6 Lacdklps ի ժամանակս Y ի ժամանակն nor ի ժամս մնացած Ձեռերը ի ժամանակ, բայց Նշեցինք ի ժամանակի ձեւ և հմմտ. Ագաթանգեղոս, պատմութիւն, էջ 435. Ն. Ակինյան, ՀԱ. 1949, № 4—12, էջ 144. G Նոր բեր

7 û չիք ի BDEFG ի զժ տասան C ի վեց տասան adhklmnoprs ի ժգ z ի դ lYWû ի Ժ H ի ժ տասան ô ի ե մնացած Ձեռ-երը ի զժ մեզ հավանական է թվում Զ ընթերցումը անս Թ. Ավդալբեգյանի (Հայոց շինականի ու գեղջկուհու աշխատավարձը ութերորդ դարում, Տեղեկագիր Հ.Ս.Խ.Հ. Գիտ. և արվես. ինստիտուտի, Երեւան, 1928, էջ 57—60) և Ն. Ակինյանի (ՀԱ, 1949, № 4—12, էջ 144) կարծիքը: IMSWôdps Թագաւորութեան Y ազդերտի ô ազկերտի G պաւրսից oc արքային

8 A սինւոյ U սւնւոյ ·HKLMQRSTX YZôacdkmps սիւնոյ hlor սիւնեաց FIMQSVXWôûdhlp մարզպանութեան A հայիոց U վահան KYWô acdhklmoprs ամատունոյ Q ամայտիւնւոյ û ամատանւոյ բացի AJPU Vz-ից մնացած Ձեռ-երբ ամատաւնւոյ

9 FGISXWôûdn հազարապետութեան IJKLMOPQRSTXZWô վրվաց A վրայ գրիչը ուղղել է վրվայ BC DEFGH վրայ Uacdhlmoprs վըվայ IJKLMOPQRSTXZWô վրվաց N Vu վրայ (Y վավաց k վըվայ) փխ. վրուայ LRXYWôkmps խոռխոռունոյ hlor խոռխոռունեաց IM QSUXWôû մագխազութեան d մախազութեան m մախազութեանն o մաղխազութեանն n մաղմաղխղի

11 n եւ գային եւ ժողովէին ô ժողովեալ էին m եւ ժողովէին կրկնված է d եպիսկոպոսունք Y քառասունք CDGHô չիք եւ (երիցունք) l իրիցունք ô էրէցք NOW չիք եւ սարկաւագունք

12 KLMNQRSTXYZôc բազումք MQR STXYô նախանձաւորք H նախաւոր d պաշտօնայք Y համօրէնք hl համարէին BDGH ուխտոյ Y յուխտ KLMRSTXZ յուխաք NOQYWôps ուխտք I սբբւսյ uc սուրբ Y չիք սրբոյ

եկեղեցւոյ, իշխանք ամենայն՝ գաւառատերք, գաւառակալք պետք, բոնաւորք, զաւրագլուխք, հազարաւորք, կուսակալք, ազատք կողմանց կողմանց, աւագ Նախարարք աշխարհին Հայոց՝ որք էին Նախանձախնդիր աւրինաց եւ սրբութեան, միաբան ասէին այսպէս, թէ՝ «Զեդեալ կարգ սրբոյն Գրիգորի եւ Ներսէսի եւ Սահակայ եւ Մաշտոցի, դուք անդրէն հաստատեցէք եւ այլ զլաւն եւս որպէս եւ ձեր կամք են, եւ մեք կամաւք եւ ախորժիւք յանձն առնումք։ Քանզի կարգք եկեղեցւոյ թուլացան եւ մարդիկ յանաւրէնութիւն դարձան։ Արդ՝ աւրէնք որ Աստուծոյ հաճոյ են եւ եկեղեցւոյ Նորաշինութիւն, դուք զայն կարգեցէք եւ մեք հնազանդիմք եւ հաստատուն պահեմք. եւ եթէ ոք հաստատուն ոչ պահիցէ զկարգս աւրինաց կամ եպիսկոպոս, կամ երէց, կամ ազատ, կամ շինական՝ պատուհաս կրեսցէ եւ տուգանս տացէ»։ Եւ զայս ասացեալ միաբան քահանայապետիցն, եթէ՝ «Առաքելական եւ Նիկիական կանոն[ք]ն հաստատուն կացցեն եւ մեք հնազանդեալ եմք, բայց որ ինչ պի-

1 L *յեկեղեցւոյ* JNOPYôcdhlor *եկեղեցոյ* BCDEGH *իշխանքն* û *նոյնպէս* փխ. *իշխանք ամենայն* J *յամենայն* KLMQRSTXYZ *եւ յամենայն* (SYZ *ամենայն*) u *գաւառատերաց* o *գաւառապետք* Y *եւ գաւառակալք* l *կաւաօակեալք* o *կաւառակալք* BCDEFGH *գաւառաքաղաք* փխ. *գաւառակալք* o *պետ*

2 X *բռաւսրք* d *բռնօրք* փխ. *բռնաւորք* G *զօրագլուխոք* ô *հազարաորք* BCDEFGH *հազարապէտք* hlo *աղքատք* փխ. *ազատք* Sôl չիք *կողմանց* Y *եւ ազատք*

3 IJû *աւագք* Q չիք *աշխարհին* o *էյին*

4 BCDEFGHSVYWûmz *Նախանձախնդիրք* acdhkmoprsz *աւրինացն* Y *սրբութեանն* o *ասէյին*

5 acdkmrsz *եթէ* o *զարդ* H *եդեալ* AU ûp *Ներսիսի* o չիք *եւ (սահակայ)*

6 a *մաշդոցի* acdkp *արդէն* փխ. *անդրէն* r *զայլ* G *զըլաւն* W *զլաւօն* û *լաւն* d *զլօեայ* փխ. *զլաւն եւս*

7 Hû չիք *եւ (ձեր)* r չիք *ձեր* CDGHûps *կամքն* û *էր* փխ. *են* Y չիք *եւ մեք կամաւք* p *մեր* փխ. *մեք* Y *ախորժիք* o *ախորժօք* d *ախորժիւ* r *ախորժուք* ô *անձն* acdkmps *յանձին*, *ունիմք* փխ. *առնումք*

8 ô *դի* VXYûdr *կարգ* ô *կարք* MQ *յեկեղեցւոյ* Yôcdhlr *եկեղեցոյ* AB *թուղացան* NOWdhl *մարդիք* Ynr *մարդիկք* ô *մարդքի* ackm *մարդիկս* s *մարդիսկ* GY *անաւրէնութիւն* lô *անօրէնութիւն* û *յանօրէնութեան*

9 KLRZ *յաւրէնք* QSTXô *յօրէնք* q չիք *աւրէնք* KLRXYônps *յաստուծոյ* IJRXYû *են հաճոյ* n *եղան հաճոյ* փխ. *հաճոյ են* M *յեկեղեցւոյ* JNOPQTVYôcdhlo *եկեղեցոյ* M *նոր շինութիւն* hl *Նորա շինութեան* z *Նորա ի շինութիւն* սրբագրությունը Ն. Ակինյանինն է

10 ô *զարկեցէք* O *հնազանիմք* p *հնազանդեմք* u չիք *եւ (հաստատուն)* û չիք *եւ հաստատուն պահեմք*

11 BEGRY *պահիմք* Y չիք *պահեմք... հաստատուն ոչ* ô չիք *ոք հաստատուն*, *պահեսցի* hlo *պահիցէք* ö *զկորք* ad *զկարգ* KLQRZ *յաւրինաց* MSTX *յօրինաց* acks *աւրինացն* dp *օրինացն* hlo rz *աւրինացս*

12 acdkmps չիք *կամ (եպիսկոպոս)* hl *եպիսկոպոսք* ô չիք *կամ (երէց)* Y *քահանայ* փխ. *երէց*

13 ckmps *տայցէ*

14 ô *քահայյանապետացն* a *առաքելականն* կրկնված է l *առաքե[լա]կական* I *Նիկիայական* û *կանոն* ackmps *հաւատն* (a կրկնված է d *հօտն*) փխ. *կանոնքն* մնացած Զեռ-երր *կանոնն*

15 DGHac *կայցեն* Yô *կացեն* h *հնազանդեալք* Q *եւ հաստատուն* û *ինչ լրութիւն պիտոյ է*

առլ է ի լրումն ի նոյն կանոնս, եւ մանաւանդ ի մէջ տանս Թորգոմայ եւ կողմանց արեւելեայցս». ապա կարգեցին եւ եդին այսպէս։

ՇՀՆ (ՇՀԱ) Ա. Եթէ եպիսկոպոս ոք գացի ի պղծութեան կամ ի պոռնկութեան կամ ղինչ եւ իցէ ի վատթար գործս եւ զառաքելական զպատիւն եւ զսուրբ աթոռն անարգեաց, այսպիսումն ասէ գիր. «Ընդ գողս ընթանայիր եւ ընդ շունս դնէիր զբաժին քո»*, եւ վկայութեամբ ի յայս եկեսցէ՝ յաթոռոյն եւ յիշխանութենէն մերժեսցի եւ զքահանայութիւնն մի՛ պաշտեսցէ, ԽՄ դրամ եկեղեցւոյն տուգանեսցի եւ անձին իւրում լիցի մեղադիր. «Զի մարդ ի պատուի էր եւ ոչ իմացաւ»**։ Եւ զտուգանսն կարաւտելոց բաշխեսցեն. զի պարտ է նմա «Ցամենայն ժամ յաւրէնս Տեառն խորհել ի տուէ եւ ի գիշերի»*** եւ «զպատուիրանս նորա պահել»****, եւ մի՛ ըստ արտաքի անկանել, այլ «Զճանապարհ զարքունի գնալ, ոչ յաջ խոտորել եւ ոչ

* Սաղ. ԽԹ, 18 ** Սաղ. ԽԸ, 13 *** Սաղ. Ա, 2 **** Մատթ. ԺԹ, 17

1 օ կանոնս a եւ կրկնված է oû չիք եւ KLMQRSTXYZô չիք մէջ

2 ps եւ ի կողմանց Wu կողմանցս G յարեւելեայցս բացի CDHcm-ից մնացած ձեռ-երը արեւելեացս d արեւելեաց AQRSûlps արեւելացս û չիք եւ եդին

4 NO եպիսկոպոսք hlo որ փխ. ոք o չիք ոք Y ի պղծութեանն hlor ի պղծութիւն U չիք կամ ի պոռնկութեան IJ չիք ի (պոռնկութեան) G ի պղոնկութեան Y ի պոռնկութեանն

5 n եւ կամ ղինչ o չիք կամ ô չիք իցէ Yachlmoprs չիք ի o վաս գործոյ u որ փխ. (գործս) եւ ô չիք եւ (զառաքելական) h առաքելական Y պատիւն u պատիւ

6 Qoû սուրբ T զսուրբ աջ լուսանցքում H աթոռ Qo զաթոռն ABEFGKLN OPU այսպիսուումն o այսպիսոյն u այնպիսոյն acdhlmoprz այնպիսումն k յայնպիսումն s այնպիսուումն

7 cdl ընթանաիր NO շուն դնէր w̄ շունս շնացելոց դնէիր Yû բաժին ô չիք եւ (վկայութեամբ) NOVWô վկայութիւն o վկաութեամբ

8 Vo աթոռոյն JKLMOSTXZdkm իշխանութենէն Y իշխանութեանն էն ô իշխանութենէ û յիշխանութենէ c յիշխանութենէն անկցի եւ մերժեսցի R մերժեսցէ H քահանայութիւնն Q քահանայութիւն IKSVWôûdln զքահանայութիւն

9 ô պաշտեսցի Yû ռ acd klmoprs դրամ սուրբ եկեղեցոյն (ad եկեղեցւոյն· kmps եկեղեցւոյ) MV յեկեղեցւոյն X եկեղեցւոյ Yô եկեղեցոյն Y տուգանեսցէ hl տուգանեսցեն o տուգանես[ւ.?]

10 բացի UVYûcdhlnosz-ից մնացած ձեռ-երը անձինն hlor իւրոյ IM ST պատու էր d պատիւ էր l պատուիր էր û պատուիրանին փխ. պատուի էր ô է û չիք եւ ոչ իմացաւ l չիք եւ (ոչ)

11 û չիք իմացաւ o իմացաւ հաւատաբեցաւ անասնոց անբանից եւ նմանեցաւ նոցա եւ տուգանս կար[ո]տելոց բաշխեսցի NOYWhklm prs ղատուգանս o զտոգանս d զտուգան Y պաշխեսցեն d բաշխեսցին û տուգանս բաշխեսցին կատարելոց զի Lûacdhklmoprsz էր

12 HIQôn ամենայն ô օրէնս G յոր[էնս?] od խորհիլ G խոհել o ի տուէ d ի տվէ

13 hlo եւ ի պատուիրանս ô չիք նորա hlo չիք եւ մի... անկանել Y ընդ փխ. ըստ

14 B այդ JYûhlor ղճանապարհս ô զըճանապարհն hfgq ճանապարհ Y ôû արքունի kmps գնասցէ KLMQ RSTYZôkmps ոչ աջ lr յաաջ փխ. յաջ hlo խոտորելով ô եւ ոչ ահեակ խոտորիլ

յահեակն*, զի մի աշակերտեալքն զնոյն վատ ուսումն ուսցին։

ՇՀԶ (ՇՀԲ) Ի. Եթէ քահանայ ոք ի պղծութեան իցէ կամ ի պոռնկութեան եւ կամ յայլ ի վատթար գործս, եւ վկայութեամբ իրքն ի յայտ եկեսցեն, զքահանայութիւնն մի պաշտեսցէ, Յ դրամ տուգան տացէ՝ յաղքատս բաշխեսցեն, եւ նա ի դպրաց կարգի կացցէ։ Ապա թէ ի դպրութեանն ի նոյն պղծութեան գտանիցի, ի կարգէն ելցէ եւ ի դպրութենէն՝ մինչեւ ի կարգ ուղղութեան եկեսցէ ապաշխարութեամբ։ Եւ տեսեալ եպիսկոպոսին զճանապարհս նորա՝ ի դպրաց կարգի կացցէ։ Զի եկեղեցի զսուրբ կամի, մանաւանդ տէրունական սեղանն խորհրդոյ զանարատսն ընդունի. զի մի բարկութիւն Աստուծոյ զարթիցէ ի վերայ երկրի ի ձեռն առաջնորդացս։ Եթէ կնաւոր երէց գտցի ի պղծութեան եւ ի պոռնկութեան կամ յայլ

* Թիւք Ի. 17

1 hlo յանեակս m անեակ d աշակերտեալք hlo աշակերտքն kms աշակերտեալն ô աշակերտեալքն մի զնոյն վարս ուսանիցին եւ այլոց ուսուսցեն p չիք զնոյն, զվատ ef gq վարս (b վարսն) փխ. վատ ուսումն DHR ուսցի Kb ուսուցին m ուսցէ d [ուս?]ումն

2 begq ոք քահանայ hp որ փխ. ոք G չիք ոք Y ի պղծութեանն ôbq ի պղծութիւն begq չիք ի (պոռնկութեան) ô ի պոռնկութիւն a ի պոռընկութեան KLMQRSXYZôad efgkmpqrs չիք եւ

3 W ի յայլ վատթար HIJKLMQRSTX YZôûbdegkm այլ abdefghklmnp qs չիք ի b վատթարութեան egq վաթտրութիւն k վաթար ô վատ փխ. վատթար, գործոյ akm oprs ի գործս hl ի գործսզ bq իրքս h իրքն բացի dhlor-ից մնացած Չեռ-երը չունեն ի (յայտ) o այտ bq վկայեսցեն եւ յայտնեսցեն (eg յայտնեսցին ô յայտնի) փխ. յայտ եկեսցեն od եկեսցէ

4 FIMNOQSVXYWodhl զքահանայութի.ն R զքահանայութեանն û քահանայութիւն bq զքահանայութիւնս Y պաշտեսցեն R դժ (h ժ) փխ. յ BCDEFGHôûbceghlobrz տուգանս Vôackmps տայցէ b տացցէ d տուգանս առցէ եպիսկոպոս եւ աղքատաց z տացէ (յեկեղեցի եւ) յաղքատս փակագծերի միջինը Ն. Ակինյանի ավելացրածն է

5 IJ աղքատս Mûp աղքատաց ô ի աղքատս պաշխեսցեն d բաշխեսցէ JK LMQRSTVXYZôhlop ի գպրոց ô ի <գար>կարգի eg կարգին BCDEF GZcno կայցէ Pû կացէ RXY կացեալ (b կարգեսցէ) փխ. կացցէ HVûackmnpq եթէ b չիք թէ

6 IMRSYWôûdln ի դպրութեան b ի գպրութենէ û եւս ի նոյն NOW չիք ի նոյն պղծութեան FJs պղծութեանն b պղծութիւնս dnloq պղծութիւն abcdefgbklmopqrs գտցի û կայցէ փխ. գտանիցի

7 H ի գպրութեանն û ի դպրութենէ a մինչ չեւ o ի կարկ DGH չիք ի կարգ, ուղղութիւն Y ուգղութեանն ô ուղուղութեան befgq ապաշխարութեան

8 b տալ փխ. տեսեալ q եպիսկոպոսն ú չիք եւ տեսեալ.... ի ձեռն առաջնորդաց տող 11-րդ bq զճանապարհ CGKLQRSTXYZôbegq ի դպրոց

9 BCDEFGY կայցէ d կացէ BCDEF GHbefgn զսուրբն cd զսուրբս q եւ զսուրբն

10 A խոհրդոյ W խորհրդւոյ BCDÊFGH bcdnq զանարատն KLMQRSTXY Zôabklmps զանարատս b չիք մի OXYeg բարկութիւնն acdkmps չիք աստուծոյ

11 G զարթիցէ ուղղված է անընթեռնելի M եւ թէ hl եւ եթէ g չիք եթէ կնաւոր... տեառն է՝ էջ 432 տող 5

12 dhn կրանաւոր (lq կրօնաւոր R կարաւնաւոր) փխ. կնաւոր û գտանիցի KLQRTYZ ի պղծութեանն bhlq ի պղծութիւն abcdfkmpqs կամ փխ. եւ R ի պոռնկութեանն BC DEFGHIJ եւ փխ. կամ K չիք կամ r եւ կամ A յայդ IJKLMQRSTX YZôûdel այլ

զործս չարեաց եւ ստուգեալ վկայիւք՝ քահանայութիւնն լուծցի եւ յեկեղեցւոյ բաժնէ հեռացեալ լիցի, Ց դրամ տուգանս տացէ եւ ի կարաւտեալս բաշխեսցեն. եթէ երէց եւ եթէ սարկաւագ՝ կանոն այդ կացցէ. եւ նոքա ի կարգ զինուորութեան կացցեն եւ ի հարկս արքունի, եւ ընդ պաշտաւնեայս մի խառնեսցին։

Ապա եթէ կին երիցուն կամ սարկաւագին ի շնութեան գտցին, ընտրոյ տէր նոքա լիցին՝ կամ զեկեղեցին եւ զքահանայութիւնն ընտրեսցեն, կամ զկինն։ Եթէ զքահանայութիւնն առցէ՝ զկինն ի տանէն ի բաց հանցեն եւ ապաշխարութիւն խիստ ի վերայ դիցեն։ Ապա եթէ յընտանեաց դուստր քահանայի ի պոռնկութեան գտանիցի, եկեղեցւոյ բաժնի մի իշխեսցէ եւ ի քահանայական տանէն

1 ô չար գործոյ Y ստիւքեալ u վկայուք cd վկաիւք FIMQSVYWô dq քահանայութիւն Xd քահանայութենէն û քահանայութեան G քահանայութիւնն ուղղված է ի քահանայութենէ

2 abcdfhloqr յեկեղեցոյ oe եկեղեցոյ Y յեկեղեցոյ նոյն բաժնէն NO W բաժանեալ b բաժանէ û խաբանեսցի (p բանէ) փխ. բաժնէ e եղիցի hlo եւ յ afkmnpqs տուգան c տուկանս բացի abcdefhk lmnopqrsz-ից մնացած ձեռ-երը չունեն տուգանս ՌՃ տացցէ բացի XWôdehloqrz-ից մնացած ձեռ-երը տայցէ

3 d չիք ի ûd կարօտելոց m տարակուսեալս փխ. կաբաւտեալս ô բաշխեսցի KLMRSTXZcf եւ թէ NOQWûdhl չիք եւ û թ։ ôbq կամ փխ. եւ եթէ Y չիք եթէ G կանոնն Y կանոնի W այդ կանօն cfho կանոնացդ (b ի կանոնայդ q ի կանոնեացդ e ըստ կանոնացդ) փխ. կանոն այդ

4 k կայցէ lo կացէ G չիք եւ (նոքա) n ի կարգի Y զինուորութեանն ô զինորութեան Ya կացեն bdefhloqr ի հարկ

5 r արք[ունի?] k չիք եւ Yhlo ի փխ. ընդ d պաշտօնայս e պաշտօնեաս E խառնեսցի b խաւսեսցին փխ. խառնեսցին

6 û չիք ապա abcdefkmpqs թէ ôbd eg երիցուն r եւ փխ. կամ M սարկաւագի Ya ի շնութեանն ôb eq ի շնութիւն hlo ընդ փխ. ի Hbpqs գացի KLMQRSTXYZ գտցեն

7 û ընտրելոյ e ընգրելոց q ընգրո KLQSXYZô չիք տէր û ինքեանց տէր ինքեանք լիցին այն է կամ եկեղեցի եւ քահանայութիւն կամ կին փխ. տէր նոքա... կամ զկինն b յեկեղեցին q եկեղիցին FIMQSX Wbdfln զքահանայութիւն o զքահանայ[...?]

8 lr չիք ընտրեսցեն... զքահանայութիւնն NOYWb եւ կամ P կամ զընկինն եթէ զքահանայութիւնն ձախ լուսանցքում d զկին (եթէ) û արդ եթէ Q չիք զկինն եթէ .. առցէ Y զի եթէ IMSXWûadbkmps զքահանայութիւն O քահանայութիւնն ô զքահանայի u ընտրեսցեն փխ. առցէ ûhl (առցէ) կինն dr զկին q եւ զկինն Y ի կրկնված է

9 abcdefkmpqs չիք ի տանէն r ի-բաց փխ. ի բաց NO յապաշխարութիւն Qa ապաշխարութիւնն

10 bq եւ ապա û չիք ապա abcefkmp qs թէ QSôûabcefhklmoprs ընտանեաց BCDGH յնտանեաց dq ընդանեաց û կամ դուստր befq քահանային դուստրն (ef դուստր) a դուստ KLMQRSTXYZoacdkmp rs քահանային BCDEFGHo ի պղծութեան Y (ի պծղութեանն) փխ. ի պոռնկութեան AIJKLMN OPQTUVZWbehlq ի պոռնկութիւն bq գտանիցեն e գտցի f գտանիցին

11 PYôcdefhlopr եկեղեցոյ hq յեկեղեցո ud բաժանի bpa բաժին s բաժնին bd իշխեսցէ առնել (d տիրել) եւ ի (b չիք ի) քահանայական W եւ ի կրկնված է eflq չիք ի Qc ի քահանական û տանէ bq տանէն մի իշխեսցէ եւ ի բաց

ի բաց ելցէ. եւ խիստ ապաշխարութիւն ի վերայ դիցեն եւ պատուհաս։ Եւ որդւոյ երիցու նոյն պատուհաս լիցի։ Եւ եթէ երէցն մեռցի, կինն առն չիշխէ լինել. եւ ոչ երէցն կին առնել։ Եւ աղախին պոռնիկ ի քահանայի տան մի՛ լիցի, «Զի սրբութիւն Տեառն է»*։

ՇՀԷ (ՇՀԳ) Գ. Եթէ ոք կին ունիցի եւ պոռնկեսցի եւ զկարգ ամուսնութեանն սրբութեամբ ոչ պահեսցէ եւ զպսակն, զոր առ ի ձեռն քահանային ի սուրբ եկեղեցւոջն ի գլուխ իւր ընկալաւ եւ զաւգնականն, որ նմա վիճակեցաւ ըստ գրեցելումն, եթէ՝ «Աւգնական առն իւրում եստ զկին իւր»**. եւ քարոզն աղաղակէ, թէ՝ «Պատուական է ամուսնութիւն եւ անարատ անկողինք, որ սրբութեամբ ղուզին, բայց զշունս եւ զպոռնիկս դատի Աստուած»***. եւ դարձեալ՝ «Այր մարմնոյ իւրում ոչ իշխէ, այլ կինն, նոյնպէս եւ կինն՝ իւրում մարմնոյ ոչ իշխէ, այլ այրն»****։ արդ՝ եթէ ուրուք զաւրհնութեան զկեանսն եւ զհեշ-

* Ղևտ ԻԹ, 34 ** Հմմտ. Ծննդ. Բ, 18 *** Եբր. ԺԳ, 4 **** Ա Կոր. Է, 4

1 ô չիք ի (բաց) Y կացցէ փխ. ելցէ p չիք եւ (խիստ) k դիցին ô չիք եւ պատուհաս beq չիք եւ պատուհաս... երիցու նոյն
2 DGHIJQUVYcdfhlr որդոյ ô որդոյն p յորդւոց s յորդւոյ NO իրիցու ô իրիցոյն c իրիցուն ho երիցոյն ûadfklmprsz երիցուն Gû չիք նոյն oûabcdefkmpqs չիք եւ (եթէ) R թէ ûe երէց
3 Y մեռանիցի n մեռանի Un առնն N չէ իշխէ O չի իշխէ abcdefkmp qs չկարէ փխ. չիշխէ ôr լինիլ û երէց e էրէց s կինն առնեն h զաղախին
4 e պոռընկի p պոռնիկ ի տան քահանայի Gbeq չիք ի e քահանային M ի քահանայ h տուն G չիք տան U չիք լիցի
5 befq ի տեառնէ n տառնէ է I տանէ փխ. տեառն է o տեառն է քահանային r տեառն ամենակալի է
6 abcdefgkmpqs ունի h առնիցի փխ. ունիցի û պոռնկեսցէ d պոռընկի յոտար մեղք եւ զկարգ ôû կարգ CDFGHIMQRSXWôûn ամուսնութեան l ամուսնութեամբ
7 BEFGHMNQRSTUZWdfkm պահիսցէ AIJKLOPXYûlnor պահիցէ a պահեցէ bq պահէ e պահեաց o ոչ պահիցէ սրբութեամբ եւ պսակն c որ ô էառ Yabdefgq չիք առ ô ի ձեռանէ km ի ձեռս
8 Y զոր ի սուրբ ô ի մէջ փխ. ի սուրբ b չիք ի սուրբ MQWr յեկեղեցւոջն Yefghlo եկեղեցոջն ô եկեղեցոյ սեկեղեցւոյ bq յեկեղեցոջն c եկեղեցոյ ohq ի գլուխն k չիք իւր B ընկաւ ud զօգնական hl զաւգնական
9 G գրեցուլմն acdefghlmoqr գրեցելոյն b գրելոցն kps գրեցելոյ bcef gq թէ b եստուն
10 MQr զկինն û կին bq իւրում l զքարոզն g եթէ d չիք թէ պատուական է ô են փխ. է hl չիք է d ամուսնութիւնք egk ամուսնութիւնն
11 IQS յանարատ LY անարատք JKL MQRTXYZ յանկողինք P անկողինքն fq ո[ր?] beg չիք որ H սրբութիւն Y սրբութեամբք o շունս û շուն
12 u պոռնիկ NOXYWôhl զատէ Vô յայր bq այլ փխ. այր r չիք այր hlor իւրոյ
13 ô մի փխ. ոչ g է իշխան փխ. իշխէ BU այղ o այ[լ] r չիք այլ կինն... ոչ իշխէ Kûb կին o նոյնպաս û կին o չիք եւ կինն CDGHh lo մարմնոյ իւրում (hlo իւրոյ) NO իւրում մարմնոյ իւրում ô իւրում կրկնված է abcefgkmp qs մարմնոյն n մարմնոյ աջ յուսանցքում d ոչ իշխէ մարմնոյն o որ փխ. ոչ (իշխէ) ô իշխես
14 BF այղ b այլ փխ. արդ ô եթէ քահանայ ուրու[ք] V զուրուք Y զօրհնութեանն bo զկեանս hl կեանս V զկարգն փխ. զկեանսն ôd հեշտութեամբ eg զհեշտութիւն բացի Vz-ից մնացած ձեռ-երը զհեշտաւութեամբ û չիք զհեշտութեան

ատութեան, զոր առ յԱստուծոյ զփառաւորութիւն ի սուրբ եկեղեցւոջ, եւ ապա առ ոտն եհար եւ զարհնութեամբ ամուսնութիւնն, զոր Աստուած ետ նոցա, պղծութեան կոխան արար, ի շնութիւն անկաւ եւ ի պոռնկութիւն եւ ի հանդանակս արբեցութեան, զայնպիսին կշտամբեսցեն գլխաւորքն դանիւք եւ բանիւք աւգտակարաւք եւ յեկեղեցւոյ ի բաց մերժեսցեն, եւ տուգան կալցին յեկեղեցի եւ ի կարաւտեալս բաշխեսցեն, փոխանակ զի անարգեաց զեկեղեցին եւ զպսակն աւրհնութեան պղծեաց։ Եթէ աղատ է եւ գան չէ մարթ հարկանել, ի տուգանն եւ լապաշխարութիւնն յաւելցեն Մ դրամ կարաւտելոց՝ Ի տարիս լապաշխարութիւն, եւ զպղծութիւնն այլ մի եւս գործեսցէ. ապա մտցէ յեկեղեցի եւ ընդ ընկերս խառնեսցի՛ Ապա եթէ շինական է, գան լոլով արբցէ, Ծ դրամ տուգան տացէ

1 hlo որ PSUun առն b յառ q յառն KLMQRSTZohlq աստուծոյ c չիք յաստուծոյ u փառաւորութիւն acf hklmoprs զփառաւորութիւնն r ի-կ փխ. ի սուրբ G չիք ի սուրբ HY oc եկեղեցոյ efgl եկեղեցոյն MQ յեկեղեցւոյ bq յեկեղեցոյն or եկեղեցւոյն

2 u չիք եւ (ապա) H չիք եւ (զաւր-հնութեամբ) bq զաւրհնութիւն eg զաւրհնութեան l զաւրհնու-թիւնն û զօրհնութիւն H զամուս-նութիւնն lQSXWôn ամուսնու-թիւն R ամուսնութեամբ û ամուս-նութեան bq ամուսնութեանն û չիք զոր

3 û չիք աստուած ետ նոցա Yd պղ-ծութեանն ou ի պղծութեան b ի շնութիւնս աբար եւ անկաւ fgq ի շնութիւնս s իշխանութիւն փխ. ի շնութիւն

4 HQbq չիք եւ (ի պոռնկութիւն) o չիք եւ Hp չիք ի (հանդանակս) hlo ի հանդանակ KLTYZk ար-բեցութեանն b զայսպիսին W կշ-տամբեսցեն զայնպիսին

5 HKLMQRSΓXZôhl կշտամբեսցին K գլխաւորն ûbq գլխաւոր acdefg hklmoprs գլխաւորք r քահանա-յիւք փխ. գանիւք acdefgkm qs բանդիւք (b փանդիւք p բան-տիւք l բարիւք) փխ. բանիւք Yp օգտակարիւք o օքտակարիւք b աւկտայկարեաւք hl առ կտա-կարանօք փխ. աւգտակարաւք G չիք եւ (յեկեղեցւոյ)

6 Gp եկեղեցւոյ MVYefgqr յեկեղեցոյ Uôdhlo եկեղեցոյ c յեկեղեցոց LR Xhl մերժեսցին eg որոշեսցեն փխ. մերժեսցեն Yûhlor կալցի b կալցեն d կալցեն եւ տացեն յեկեղեցին H ե-կեղեցի բացի Yabefgkmpqsz-ից մնացած ձեռ-երը ընդ փխ. (եւ) ի d կամ յաղքատս փխ. եւ ի կա-րաւտեալս l ըստ փխ. (Ի) ի

7 c բաշխեցեն d չիք բաշխեսցեն

8 Q պսակն û պսակ N եւ եթէ OW եւ թէ befgq չիք է d չիք եւ ô կան փխ. գան p չէ մարթ գան K հարկանել մարթ հարկանել Oô os մարգ dk պարտ (b նորթ e մորթ q մորդ) փխ. մարթ

9 hl ի յառգանն փխ. ի տուգանն d աւելցնեն hlo տրգելցեն փխ. յա-ւելցեն û յ n դրամն

10 b կարաւտելոց բաշխեսցեն ապայ ր տարի d կարօտելոց տա եւ ր ամ Y եւ ր տարիս acfkpqs տարի eg ամ FIJKLMOQRSTVXZWôûh lo ապաշխարութեան Y ապաշխա-րութեամբ b ի յապաշխարութեան կացցէ q ի յապաշխարութեան d ապաշխարէ բացի rz-ից մնացած ձեռ-երը յապաշխարութեան G յա-պաշխարութեան կացցէ վերջին բառը ավելացրել են ուրիշները A—Wôû չիք եւ Y այլ եւս մի bcefgq մի այլ

11 û եւս մի ô զործեսցի Yeg եւ ապա l մտցի H չիք եւ eg չիք ընդ G ընկեր

12 g չիք ապա եթէ... յայտմհետէ զգոյշ՝ 435-րդ էջի 4-րդ տողը abcd efkmpqs թէ o չիք եթէ Y եւ գան I հոլով G չիք արբցէ Yb եւ Ճ o տրամ b չիք տուգան Kûcdeh lorz տուգանս A—TVXYZôa տայցէ b տացցէ

յեկեղեցի եւ յաղքատս բաշխեսցեն եւ տարի մի ի պղծութենէն հեռացեալ՝ մտցէ յեկեղեցի եւ յընկերս խառնեսցի. եթէ այր եւ եթէ կին կանոն այդ կացցէ։

Ապա եթէ ոք յառաջ քան զամուսնութիւնն ի պոռնկութեան զտաւ կամ ընդ աւտարի կամ որ նմա խաւսեալն էր, ընդ անարգանացն տուգան տացէ զինչ եւ արկցեն հայր եւ մայր կուսին. որպէս եւ Մովսէս հրամայեաց յԱւրէնսն*։ Եթէ կամեսցի զնոյն աղջիկն կին առնուլ, յառաջ ի ձեռն ապաշխարութեան սրբեսցին, եւ եթէ ի պսակն եկեսցեն, մի իբրեւ կուսանաց պսակ աւրհնեսցեն, այլ իբրեւ երկակին տեառնագրեսցեն լոկ։ Ապա եթէ աղջկանն կամաւք է պոռնկութիւնն, տուգանին հայր եւ մայր աղջկանն մի իշխեսցեն, այլ Ծ դրամ այրն եւ Ծ դրամ աղջիկն տուգան տացեն յեկեղեցին եւ յաղքատս բաշխեսցեն։

* Հմմտ. Բ Օրէնք ԻԲ. 28—29

1 IJü աղքատս Q չիք յաղքատս... մտցէ յեկեղեցի եւ d չիք եւ յաղքատս բաշխեսցեն Y հեռացեալ ի պղծութենէն ef չիք ի Xôûbq ի (ô չիք ի) պղծութենէ

2 l մտցի r յընկերս իւր hlo ընկերս (o յընկերս) իւր խառնեսցի եթէ այր խառնեսցի եթէ այր (hl չիք եթէ այր) եւ եթէ կին bq ընդ ընկերս KLMQRSTXYZô ընդ (QS To չիք ընդ) ընկերս խառնեսցի ապա եթէ շինական է (ST ընդ շինական է) թէ (RXY եթէ) այր եւ եթէ (LQ և թէ) կին N չիք եւ յընկերս խառնեսցի Ccd թէ q է փխ. եւ (եթէ) bm չիք եւ (եթէ) DGcd (այր) եւ թէ

3 Ubœflq կանոնացդ փխ. կանոն այդ ô այդ կանոն կացցէ L կայցէ û կացէ k կեցցէ

4 abcdefkmpqs թէ hlo եթէ ոք քան զամուսնութիւնն (l զամուսնութիւն) յառաջ QW ի պոռնկութի նն բացի hlorz-ից մնացած Ձեռ-երը ի պոռնկութիւն

5 U ըստ փխ. ընդ d ստար c ընդ փխ. որ Y նորա որ փխ. որ նմա Xd կամ որ ընդ նմա K.. խօսնեալն c խօսեցելոյն ıkmqs խաւսեցեալ p խօսեալ Yblo է c չիք էր

6 ûcdefhkmpqsz տուգանս b տացցէ բացի cdebkmopqrs-ից մնացած Ձեռ-երը տայցէ H եւ զինչ արկցեն IJû զինչ եւ իցէ արկցեն f արկեն beq հարկեն bq եւ կամ մայր

7 b զի փխ. որպէս be չիք եւ o օրէնսն ûdep յօրէնս bfkmqs յաւրէնս e թէ V կամիցի ü զնոցուն

8 û աղջիկ b զկին A առնել բայց գրիչը ուղղել է առնուլ hlo առնել ôe առաջ b յառաջն Yd ապաշխարութեանն Nd սրբեսցեն û սրբեսցի

9 f թէ U եւ փխ. ի d պսակ l կուսանակ ü կուսանացն d զկուսանաց e կուսաց l չիք կուսանաց... այլ իբրև d աւրհնեսցին h աւրհնես m դիցեն փխ. աւրհնեսցեն

10 ô չիք իբրեւ Yhlo երկակի û զերկակին q երրակին E տեառնագրեն d [տ]ռառնագրեսցեն o տեառնայղոեսցեն û չիք տեառնագրեսցեն լոկ d լուկ oabcdefhlpq թէ VY ûm աղջկան d աղջիկա e աղչկան Yde կամօքն Im կամաւքն

11 GIMQSUXZWôûhlo պոռնկութիւն KM տուգանի NOW տուգաննեն X տուգան Y տուղանեսցի hı տուգանին (l տուգանեն) աղջկան հայր եւ մայր hq հայրն boq մայրն IJûf աղջկան Y ե. մի իշխեսցեն

12 B(. այդ ô տրամ o այր d մայրն փխ. այրն h չիք տյոն NO չիք եւ ô տրամ b աղչկան q աղջկանն ûbeqz տուգանս bq տացցեն բացի dehloı-ից մնացած Ձեռ-երը տայցեն

13 GHIJôü եկեղեցին e չիք եւ IJKL RSTYZ աղքատս ô աղաքաստ Mû beq աղքատաց ô բաշխեցեն e տացեն փխ. բաշխեսցեն

Ապա եթէ մինն սուրբ կուսան եւ մինն պոռնկեալ՝ կուսանին իբրեւ կուսանի աւրհնեսցի, եւ պոռնկացելոյն որպէս երկակի՛ ուո տեառնագրել վասն յաղթութեան թշնամւոյն ի գլուխ՛ դիցի. եւ յայսմհետէ զգոյշ:

ՇՀԲ (ՇՀԴ) Դ. Եթէ ոք զկին թողցէ՝ զորդւոց մայր՝ առանց բանի պոռնկութեան*, եւ կամ թէ արատ ինչ չար ի մարմնի չիցէ, այլ որ եթէ այրն շնաբարոյ իցէ եւ այլում ակն եդեալ իցէ, դատաստան այս լիցի՝ զորդիս եւ զտուն եւ զկեանսն եւ զհողն եւ զջուրն եւ զամենայն ինչ բաժանեսցեն հաւասարակաց, զկէսն կնոջն տացեն: Եւ թէ կամք են [կնոջն] այր ի տուն ածել յինքն՝ համարձակ ածցէ. զբաժինն կալցին եւ զարքունի հարկն ողջ արասցեն: Եւ այրն որ եթողն, է՛ ամ ապաշխարեսցէ եւ յեկեղեցի տուգան տացէ, թէ ազատ է՝ Ց դրամ,

* Հմմտ. Մատթ. Ե, 32

1 ocdfd *թէ* beq չիք *եթէ* BCDEFGHY ûacklmps *մին* r չիք *մինն (սուրբ)* Uôdn չիք *սուրբ* BCDEFGHYûaf kps *մին* n *միւսն* փխ. *մինն* ô *կոյս մինն աղջիկ եւ մինն պոռնկեալ աղջիկն օրհնեսցեն իբրեւ կուսանի* p *կուսան եւ սուրբ* D *պոնկեալ* d *պոռընկալ* hlo *պոռնկել* KM RX *կուսանի* û *կուսին (իբրեւ)*

2 Yû *կուսան* û *աւրհնեսցէ* beq *աւրհնեսցեն* KMSTXYô *պոռնկելոյն* U *պոռնկացել* abr *պոռնկեցելոյն* c *պոռնկին* e *պոռընկելոցն* ôb *իբրեւ* փխ. *որպէս* z *երկակին* Ն. Ակինյանի սրբագրութեամբ X *առն* (b *ուր* q *ու*) փխ. *ուռ* ôû չիք *ուռ*

3 X *տեառնագրելով* efz *տեառնագրեալ* hlor *տեառնագրեն* û չիք *տեառնագրել* Q *ազթութեան* s *յաղթութեանն* FHIJMPQSTUVXôûabcdef hlopqr *թշնամոյն* Y *թշնամոյն եւ ի* hlo *ի գլուխ իւր դիցէ* r *դիցէ* Y *դնել* e *դիցեն* d *դիգիցի* M չիք *եւ*

4 ôder *այսմհետէ* q *յայսմնհետէ* DG H *յայսմյետէ* GQdo *զգուշ* LMXY befhloq *զգուշ կացցէ* (XY *կացցեն* l *կայցէ*) RTkms *զգոյշ կացցեն* (Ts *կացցէ*) o *զգոյշ կացեցեն կացեն*

5 NOWbegq *զկինն* X *կին* hl *զկին իւր* H *որդւոց* IJQSVYobefghl qr *զորդոց* Uûkps *զորդւոյ* acd *զորդոյ* n *զորդւոցն* Y *պոռնկութեանն*

6 ôg չիք *եւ* eg չիք *կամ* H չիք *թէ* beֆq չիք *արատ... որ եթէ* f չիք *ինչ* or *չարի* f *ի մարմին* acdhklm opr *իցէ* (f *կացցէ*) փխ. *չիցէ* BF *այդ* f *որպէս* փխ. *որ* dz չիք *որ* p չիք *եթէ*

7 dps *այր* GQ *շնայլբարւոյ* HM *շնաբարւոյ* l *շնացբարոյ* h *շնաբարու* l *շնայլբարու* r *շնայրբարոյ* eg *է* փխ. *իցէ* (*եւ*) AIJKMNOPQRSTX Wd *այլումն* d *[եդ]եալ* ô *կալեալ* փխ. *եդեալ* begq *կալցի* փխ. *եդեալ իցէ* c *է* փխ. (*եդեալ*) *իցէ* BEFG NOfr *դատաստանս* b *դատաստանս*

8 r *իցէ* փխ. *լիցի* KLMQRSTXYZô չիք *զորդիս եւ* ûefgpq *զտունս* b *տունս* hl *զտունն* ô չիք *եւ* (*զկեանսն*) defgq *զկեանս* N *զկերանսն* փխ. *զկեանսն* b չիք *եւ զկեանսն* Yhl չիք *եւ* (*զհողն*) X *հողն* ahl oq *զհող* b *զհողս* ûbhloq *զջուր*

9 ô *բաժանեսցին* f *բարժանեսցեն* AI JKLMNOPQRSTUVXZôn *զկէս* û *կէս* I *կնւոջն* û *կնոջ* BCDEFG HINOYWbfnqs *տայցեն* KLMQR STXZô *առցեն* փխ. *տացեն* DHP Yûabcdefghklmopqrsz *եթէ*

10 z *կամք են* (*կնոջն*) *այր* hl *զայր* û *ի տուն ածել այր* IQYôûdk nr *ինքն* BCEGacfk *յամարձակ* N չիք *համարձակ* û չիք *ածցէ*, *բաժին* acdefghklmoprs *զբաժին* KMQRSTXYZô *կալցեն*

11 Yeg չիք *եւ* (*զարքունի*) Y *արքունի* cefgkmpqs *հարկ* d *հարկս* b *ոչ* փխ. *որ* NOQWûb *եթող* W *եօթն*

12 ôp *եկեղեցի* u *եկեղեցւոյ* b *յեկեղեցող* eg *եկեղեցու* q *յեկեղեցո* ûb cdef hlpqz *տուգանս* b *տացցեն* բացի acdegblorz-ից մնացած ձեռ-ները *տայցէ* befgkmpqs *եթէ* l *յազատ է* p չիք *դրամ* ô *տրամ տայցէ*

թէ շինական՝ գանալի լիցի եւ Ճ դրամ յեկեղեցի տուգանեսցի փոխանակ աւրհնութեամբ զամուսնութիւնն խոտելոյ։

Ապա թէ մինչդեռ ի պայքարին եւ ի տուգանի իցեն, եւ կին ոք լանդգնեալ կնաթողին կին լինի եւ ամ մի չիցէ անցեալ, յայտ եղեւ թէ ղառաջին կինն նա եստ թողուլ, կալցին զկինն եւ լաւրկանոց տարի մի աղասցէ գողեացն։ Եթէ ազատ է եւ լաւրկանոց չերթայ՝ Ճ դրամ տացէ ի գոգիսն։

ՇՀԹ (ՇՀԾ) Ե. Եթէ կին ոք արար եւ ամուլ պատահեաց, եւ այրն հանցէ զնա վասն ամլութեանն, որ ինչ կնոջն կարասի բերեալ է ի տուն, թէ աղախին թէ անասուն, եթէ հանդերձ եթէ արծաթ՝ առնուլ իշխեսցէ եւ գնալ։ Եւ եթէ քան զամլութիւնն այլ արատ չգուցէ ի

1 Yd ե թէ o շինական է bq դրամ յեկեղեցոյ եթէ շինական է efg եթէ F շինականաւն h շինական է H գանալ û գանածեծ b գանալլից efg nq գանալից p գանալիցի Y չիք գանալի լիցի եւ H չիք եւ ô տրամ, եկեղեցի û եկեղեցւոյ abcfmpqs յեկեղեցին eg եկեղեցոյն d չիք յեկեղեցի Y տուգանեսցի յեկեղեցին Kcp տուգան տայցէ (c տացէ ôd տուգանս տացի (o տայցէ) Y վասն փխ. փոխանակ

2 Y օրհնութեանն ôû օրհնութեան hl աւրհնութեան ackmps աւրհնութեամբն gq զաւրհնումեամբ Y եւ զամուսնութիւնն IMQSUX Wôûdhl զամուսնութիւն b ամուսնութեան egq ամուսնութիւնն f ամուսնութիւն bfq խոտորելոյ eg խոտելոյն p խոտելով o խոտերել hl խոտել եռ d խոխոտելոյ

3 BCDEGHn եթէ b մինչ և egq մինչ acdkmps չիք ի (պայքարին) o ի պաքարին û ի պայքարի n ի փայկարին K չիք եւ (ի) û չիք ի (տուգանի) ôbfhlpq ի տուգանին deg ի տուգան o կինք փխ. կին ոք d չիք եւ (կին)

4 r քո փխ. ոք IJ յանգնեալ Môeg անգգնեալ Y կնահանին eg կնաթողի bq չիք կին լինի û լիցի կին d լիցին YWhlorz լիցի bq ամենայն (q ամ) իրչ ինէ փխ. ամ մի չիցէ hl անցեալ ի միջի յայս o յայ[ս]

5 befgq զի փխ. թէ YZ յառաջին b առաջին q յառաջի hl զաղջիկն փխ. զառաջին ûd կին (նա) hl չիք նա Y հանել փխ. թողուլ b ապայ կալցին KLMQSTXZôdp կալցեն g կալցի ps եւ զկինն g զկին û չիք եւ BCDEFGHcl յուրկանոց KL TZ յաւրկանո S յօրկանո ô յօրկանո o յորկանոց b յուրկանացն efgq յուրկանոցն abcdefghklmo pqrsz յուրկանոց տացեն (abefg qr տայցեն) տարի

6 z եւ տարի d՛ամարիմ hl աղայցէ begq ապաշխարեսցէ փխ. աղասցէ J գողեացն (û գոչեացն) փխ. գողեացն bcq թէ b աղ է (q աղդ է) փխ. ազատ է BCDEFGHMël յուրկանոց ü յորկանոց b յուրկանացն d յօրկանոցն e ուրկանոց g ուրկանոցն fq յուրկանոցն

7 fgq ոչ երթայ DGH ճ դրամ տայցէ ի գոգիսն եւ յուրկանոցն ոչ երթայ ô տրամ z չերթայ (այնպիսին) ճ դրամ փակագծինք՝ Ն. Ակինյանի ավելացումն է û ի գոգիսն տացցէ բացի acdeghklmo pqrs-ից մնացած Ձեռ-երը տայցէ E ի կոգիսն Ybefgq չիք ի, գոգեացն z ճ դրամ տուգանս տացէ գոգեացն

8 e թէ o ոք կին bego ուրուք փխ. ոք d պատահեցօ, չիք զնա

9 IKLMQRSTVXZWôûdn ամլութեան s ամզութեանն ô չիք կնոջն ûc կարասի կնոջն (û կնոջ) d կար[աս]ի o կարասցի befgq իցէ փխ. է NOWabcdefghklmpqs ի տունն ô չիք ի տուն abcdefgkmpqs եթէ

10 bq աղախին է Yabcdefgkmpqs եթէ (անասուն) û թէ d եւ փխ. եթէ (հանդերձ) Gô թէ Y եւ եթէ (արծաթ) û իշխեսցի Y չիք իշխեսցէ

11 û թէ FINSWôûdln զամլութիւն e զանամալութիւն s զամզութիւնն z այլ ինչ արատ F չգոցէ b ոչ դուտիցէ eg չգուտիցէ Y իցէ փխ. չգուցէ

[կինն՝] մարդն տուգան եւս տացէ կնոջն, վասն անարգանացն, թէ աղատ է՝ ՌՄ դրամ, եւ եթէ շինական՝ Ք։ Ապա եթէ մինչդեռ ի դատին եւ ի տուգանսն իցեն, եւ ամ մի ի վերայ չէ անցեալ, եւ ոք ի կանանց յանդգնեսցի եւ առնն կին լինիցի, կալցին զկինն եւ յաւրկանոց տացեն. քանզի յայս եղեւ, եթէ հանելոյ կնոջն նա եղեւ պատճառ. եւ տարի մի աղասցէ գողեացն եւ յաղախնութեան կացցէ եւ լեկեղեցին Ճ դրամ տուգան կալցին, փոխանակ զի բուն ամուսնութիւնն վասն նորա խոտեցաւ։ Ապա եթէ աղատ է եւ ի գողենոց չերթայ՝ Ծ դրամ տուգան աացէ գողեացն։

Ապա եթէ առնն յառաջագոյն խորհուրդ լեալ է եթէ՝ «Զիմն թողում եւ զքեզ առնում», եւ կամ պոռնկութեամբ խանձական լեալ իցեն, Ծ դրամ այրն տուգան տացէ լեկեղեցին։ Եւ ապաշխարութիւն առնն Գ ամս ընդ ունկնդիրս կացցէ եւ Ա՝ ընդ ձեռամբ մտցէ լեկեղեցի։

1 բոլոր Ձեռ-Ների չունենք կինն BCDEFGHUbqz տուգանս o տունգան bq չիք եւս s եւ փխ. եւս Yors տայցէ ûabccfkmpqs եթէ g չիք թէ
2 g չիք աղատ է b բն (g ո q մ H ոմ) փխ. ոմ ûbhloqr չիք եւ BCDEF GHYdehl (և) թէ ûd ո դրամ ապա g չիք եւ. եթէ շինական... ռահման այդ կացցէ՝ էջ 438 տող 3-րդ bd շինական է befkmpqs ռ փխ. ո BCDEFGHbcdkpqs (ապա) թէ û չիք եթէ o մինչդեռ
3 o ի ղատին իցեն եւ ի H չիք եւ (ի) ûbeq տուղանս o չիք ի վերայ, չանցեալ. (ապա) Whlorz չիցէ փխ. չէ
4 q ի կանաց Mc անդգնեսցի o անդքնեսցի բացի BCDEFGHcefkmp sz-ից մնացած Ձեռ-երը առն d առն այն կին befq (առնն) կինն Ybq լիցի KLMQRSTXZôbefhl nq կալցեն ûflq զկին b չիք զկինն
5 BCDEFGHYêeghlnt յուրկանոց u յորկանոց d յօրկանոցն be fg յուրկանոցն YWôep տայցեն bf տացցեն Yû յայանի (o այդ) փխ. յայս Yabcdefkmpqs թէ ô հանելոյն I կնուոջն û կնոջ
6 b աղեսցէ kmps ի ղողեացն R գոդեցն փխ. գողեացն IJKLMQRST XZôûe աղախնութեան Y աղախնութեանն
7 c կայցէ oûkmps եկեղեցին o տրամ û դրամս c տացէ տուգանս ûbcahlo qrz տուգանս QXû կալցեն d առցէ փխ. կալցին d չիք զի, դրուն
8 IQSVXWôûbdl ամուսնութիւն û չիք վասն b որոյ փխ. նորա d խազթեցս փխ. խոտեցաւ abcdefkmp qs թէ dkmps չիք եւ
9 KLMQRSTXYZô գողեացն OW գողենոյ U գողենոչ n գողենոց b գոթենոցն defkmpqs գողենոցն h գոթնոցն KLQô երթայ e չերթիցէ km ps ոչ երթայ ô տրամ bekmpq rsz տուգանս d գողեացն տացէ տոգան kmps գողեացն տացէ Zôqr տայցէ û ցացէ b տացցէ N գողենոցն b չիք գողեացն
10 DGHabdefkmpqs թէ EYûabdehln oqr առն R չիք առնն... լեալ է եթէ e առաջագոյն o չիք յառաջագոյն b խորհուրդի û լիալ Y լալ aq լիեալQ եալ է ապա եթէ eq իցէ BCDEFGHYûkmps թէ b չիք եթէ զիմն,... լեալ իցեն՝ տող 12-րդ km ps զիմ
11 Un չիք եւ (զքեզ) u քեզ r պոռընկութեան AL խանծական M նախանձական G խաանձական
12 ABCDEFGHLPUa լիեալ az իցէ Y դրամս a o տրամ z չիք այրն k տուգան տացէ այրն beqz տուգանս BCDEFGHNOXYWôafhkmn pqrs տայցէ b տացցէ R առցէ փխ. տացէ Yôkmops եկեկեցին h յեկեղեցսյն l եկեղեցոյն ALOPRT UZ ապաշխարութիւնն bq ապաշխարութսա։ր
13 IJKLMQRSTXYZôûhloqr առն b այրն d չիք առնն bcdefhlo pq ամ ûadhlz ունկնդիրսն BCDE FGH ընդ ունկնդիրս գ ամ բացի oûbdehlz-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն կացցէ Ud չիք եւ hlor մին LYôûb մին (Loû ա b մի) ամ ընդ a չիք ընդ (ձեռամբ)
14 Q մտցեն BCDEFGHUVXbcdr յեկեղեցին Yô եկեղեցին LRSTZa cp եկեղեցի

Որ զորդւոց մայր թողցէ կամ զամուլ՝ առանց բանի պոռնկութեան կամ այլ արստոյ, առն եւ կնոջ պատուհաս, տուգան եւ ապաշխարութիւն, կանոն եւ սահման այդ կացցէ:

ՇՁԳ (ՇՀՁ) Ձ. Եթէ կին ոք յառնէ ելանիցէ, կալցին եւ անդրէն յայր իւր տացեն, եւ մանաւանդ զոր վարձանաւք իցէ վարձեալ եւ ոչ բոզաբար. եւ թէպէտ եւ վաճառեսցէ, թէպէտ եւ յաղախնութիւն կալցի, եթէ կամք իցեն՝ հոգեւոր եւ բարի խրատու եւ սիրով կալցին:

Ապա եթէ այրն չարաբարոյ ինչ է կամ պոռնիկ, կամ հանգանակող եւ արբեցող, կամ այլ ինչ խեղական, զանիւ եւ խրատու կշտամբեսցեն զայրն եւ հնազանդեցուսցեն զերկոսին. եթէ ազատ է՝ տուգանաւք եւ խրատու զայրն ի կարգ ածցեն. ապա թէ դիւրափոխեսցի այրն՝ կինն պաշտեսցէ զնա:

1 EIJKMQRSTVXYZôûefhklpr *զորդոց* HUm *զորդւոյ* abcdq *զորդոյ* o *զորդոււոյ* b *մայրն* o *զամլն* hlo *ամուլ* s *ղամուլ* d *յառանց* K չիք *բանի* KLMQRYZ *պոռնկութեանն*

2 NORXYWûbeqr *արտաքոյ* փխ. *արստոյ* ABCDEFGHIJNOPUWackmnps *առնն* KRYacahklmoprs *կնոջն* bq *եւ տուգանս* ef *եւ տուգան* z *տուգանք* սրբագրությունը Ն. Ակինյանինն է

3 b *դկանոնք* q *զկանոն* b *սահմանացն* q *այցդ* b չիք *այդ* Kkq *կայցէ* d *կացցէ նոցա* RXY *լիցի* ^a^փխ. *կացցէ*

4 IJKLMNOPRQSTXYZWoûc *ոք կին* Sô *առնէ* b *յառնէ իւրմէ ելանիցէ* NOXW *կալցեն* Y *կալցի* e *անդրէր* Houego *այր*

5 abckmpqs *տայցեն* Ym *վարձկանաւք* cdks *բարձեալ* փխ. *վարձեալ* H *բազարար*

6 BCDEFGHUYWoabcfghklmnopqrs չիք *եւ (թէպէտ)* r *թէպէս* Q չիք *եւ (վաճառեսցէ)* h *ոչ վաճառեսցէ* P *վաղճանեսցէ* փխ. *վաճառեսցէ* w չիք *վաճառեսցէ* Ybq չիք *թէպէտ* BCDEFGHPQRZor *ի* փխ. *եւ (յաղախ.)* NOWacdfkmps չիք *եւ (յաղախնութիւն)* IJSôeg *աղախնութիւն* u *ախախնութիւն* d *աղախնութեան* Yachklmnoprsz *յաղախնութեան*

7 Gp *կալցին* : *կաղցին* FYa չիք *եւ (բարի)* ackmps *խրատու բարւոյ* d *խրատոյ բարւոյ* hlo *բարէխրատու* Lb *խրատով* A *եւ սիրով* գրիչն ավելացրել է, ձախ լուսանցքում befgq չիք *եւ (սիրով)*

8 abcafhklmopqs *կալցի*

9 bdefhlopq *թէ* g չիք *ապա եթէ... պաշտեսցէ զնա՝* տող 13-րդ c չիք *այրն* M *չարայբարոյ* Ups *չարաբարւոյ* e *չարաքարու* h *է ինչ* l, z *ինչ իցէ* BCDEFGHbenqr *իցէ* փխ. *ինչ է* e *հանգանող*՝ q *հանկանող*

10 բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը *հանգանակաւղ եւ արբեցաւղ* b *արբեցաւղք* AC *այդ* Y *այլ* կրկնված է, bq *հեղղական բանիւ* փխ. *խեղական բանիւ* n չիք *եւ (խրատու)*

11 DGH չիք *կշտամբեսցեն զայրն.... տուգանաւք եւ խրատու* Q չիք *դայրն* a *հնազանդ կեցուսցեն* d *հնազանդեսցուսցեն* Mdefhl oq *զերկոսինն* d *զերկուսին* Wc *թէ* ô *եւ եթէ* h *եւ թէ*

12 h *խրաաիւք* l *խրատուք* o *խրատաւք* beq *ի կարգի* STô *ի կարծ* (ô կրկնված է) փխ. *ի կարգ* abcdefklmopqs *արկցեն* (r *արրցեն*) փխ. *ածցեն* FNOVWacdhlmnors *եթէ* b *դիւայփոխեսցի* c *դիւրափոփոխեսցի* BDEFH *դիրափոխեսցի* A IJKLMNOPQRSTUVXZWôûefnqz *դիւափոխեսցի* Y *դիւափոխեսցին*

13 us *կին* o *կինն* կրկնված է

ՇՁԱ (ՇՀԷ) Է. Ոյք առեւանկ ամիցեն, կալցին զկինն եւ անդէն տացեն ցհայր եւ ցմայր իւր եւ տուգան տացեն փոխանակ անարգանացն եթէ աղատ է՝ ՌՄ դրամ, եթէ շինական է՝ Ռ։ Եւ որք հրոսն երթեալ էին աւգնականք սուտ փեսային՝ առ այրն Ճ դրամ տուգանեսցին, եւ զհրոսին դրամն զկէսն յեկեղեցի տացեն եւ զկէսն կարաւտելոց։ Ապա եթէ սուտ փեսայն ընդ աղջկանն պոռնկեցաւ առանց պսակ դնելոյ՝ յեկեղեցի տուգան կալցին Ճ դրամ, զի զպսակն աւրհնութեան անարգեաց, Դ ամս յապաշխարութեան կացցէ։ Ապա եթէ երիցու ուրուք գաղտ պսակ եդեալ իցէ առանց հաւր եւ մաւր աղջըկանն, երէցն զքահանայութիւնն չիշխէ պաշտել եւ Ճ դրամ տուգան կալցին եւ կարաւտելոց տացեն եւ պսակն, զոր եդ, անվաւեր լիցի։ Ապա եթէ յետ այսր խռովութեան եւ տուգանաց, դարձեալ

1 a ռոյք b առեւանկն h առե[անկ?] n ոյք բանութեամբ եւ անիրաւութեամբ առեւանկ BCDEFGH արասցեն փխ. առնիցեն W առնիցէն Xabcdfklmopq կալցեն u զկին Ybcepklosz անդրէն ó չիք անդէն BCDEFGHJNORYWôacefgkmpqs տայցեն V զհայրն bqz ցհայրն r հայրն

2 NOZachlmoprs մայր b ցմայրն q իւրն hq չիք եւ (տուգան) bqz տուգանս Ybckmpqs տայցեն o տայցէ Uon անարգանաց

3 ô արամ hlo դրամ տացէ եւ (o չիք եւ) եթէ û ռ դրամ o ռ տրամ N ա փխ. ռ c թէ d եւ թէ Echlor չիք է o որ Y ի հրոսն hl հրոս o հրոն

4 Y են abcdkmpqs աւգնական cd փեսաին U չիք առ այրն... տուգանեսցին acdkmps այր ô տրամ NOeg տուգանեսցեն W տուգանեսցէն b տուգանս տայցեն

5 NOW հրոսին Y դրամ hlo զզրամն r եւ զզրամն u զկէս դրամն K զկէս eg կէսն NOUYZWabcdefhklmnopqrs յեկեղեցին ôû եկեղեցի g յեկեղեցոյն Yabkmnpqs տայցեն û չիք եւ (զկէսն), կէս p զկէսն յաղքատաց եւ կարօտելոց b կարաւտելոցն

6 abeg թէ H չիք սուտ փոխարեն ավելացրել են երիցու և ապա ջնջել o փեսային û փեսայ p փեսան LMQRSTXZoû աղջկան b պոռընկեցաւ ընդ աղջկանն

7 HKLMQRSTXYZ եկեղեցի òeg եկեղեցոյն bq յեկեղեցոյն dfhklmoprs յեկեղեցին bqz տուգանս Y կալցի òb տայցէ (deg տացէ q տացցէ) փխ. կալցին û տրամ NOXYWûbops պսակն G աւրհնութեամբ Y օրհնութեանն

8 Hbdhl ամ IJKLMQRSTXZôûflmopr ապաշխարութեան bq ապաշխարութիւն eg յապաշխարութիւն Y ապաշխարեսցէ, չիք կացցէ BCDEFGHabcefgq թէ

9 o իրիցու beg էրէց q երէց abdkmps ուրեք efgq ուրէք NOVWz ուրուք երիցու acdkmps պսակեալ փխ. պսակ եդեալ R պսակ o դնէ փխ. եդեալ q լիցի փխ. իցե o չիք իցէ Q հայր ûor աղջկան

10 hl այլ երէցն u երեց FISUXdlnps զքահանայութիւն û քահանայութիւն NO զաւրհնութիւնն (W զօրհնութիւն) փխ. զքահանայութիւնն o չիշխէ զքահանայութիւնն û չիշխեսցէ I հարուր o տրամ BCDEFGHZûbdz տուգանս Y տուքան NOW տուգանք q չիք տուգան

11 b կալցեն eg կալցի R կարաւտելայ o ի կարօտեալսն Yefgq տայցեն b տարցեն c բաշխեն փխ. տացեն o չիք տացեն բացի BCDEFGHJNOWoûdz-ից մնացած Ձեռ-երը զըպսակն DGH եւ b եզան eg եդին d եդօ o անվաւեր b ընդ վավէր d վօեր eg վաւէր o անաւէր

12 V լիցին BCDEFGHRXbefgkmps թէ q չիք եթէ o եւ hlo չիք յետ b այսրն d այս KLMRTYZ խռովութեանն d խռովութեանս NOW խոստովանութեան փխ. խռովութեան I տուգանեաց LRXY տուգանացն DH դարձ[եալ?] kmps եւ դարձեալ

ի հաւանութիւն գան կամաւք աղջկանն եւ ծնողացն, եւ թէ յառաջ պոռնկեալ են՝ պսակ մի՛ աւրհնեսցի, այլ իբրեւ ղերկակին ուռտեառնագրեալ դիցի ի գլուխ. ապա եթէ կուսան կացեալք են՝ ըստ աւրինին պսակ աւրհնեսցի։ Եթէ աղաւ եւ եթէ շինական՝ կանոն այդ կացցէ։

ՇՁԲ (ՇՀԸ) Ը. Եթէ ոք ի կախարդութեան գացի այր կամ կին, եւ յուրացութեան կամ յայլ չարագործութեան, եւ ի ղղջումն եւ յապաշխարութիւն ոչ եկեսցեն՝ ըստ գրոց հրամանի քարկոծ լիցին։ Ապա եթէ ի խոստովանութիւն եկեսցեն՝ ցեխ անձանց իւրեանց յապաշխարութեան ւացցեն ԾԲ ամ առ դրանն ընդ ունկնդիրսն եւ Գ ամ ընդ ապաշխարողս եղցէ, եւ յամենայն ժամ քննեալ հետքն ի ձեռն ողորմութեան եւ գթոյ տնանկաց, բաղում ինչս ծախեալ ի կարաւտեալս վասն փրկութեան անձանց, ջերմեռանդն արտասուաւք գլետին թօշակն ընկալցին։

1 H եւ կամօք û աղջկան եւ ծնողաց z եթէ բացի BCFUnz-ից մնացած Ձեռ-երը ծնաւղացն բացի hlp-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն թէ ô առաջ hl յառաջն

2 Q պոռընկեալ к պոռընկել b պոռընկելոյն bq չիք են hl մի դիցի եւ աւրհնեսցի b ա[ւր]հնեսցեն BU այդ Y եւ փխ. այլ eg երկակին hlo ղերկակինն b ուր փխ. ուռ ô չիք ուռ

3 bq տեառնագրեն c աեառնագրեաց bq եւ դիցեն ôefg դիցեն abcfkmp qs ի գլուխն eg ի գլուխս ûbefgq թէ û կուսանք abcdefgkmpqs ըստ աւրինին (b աւրինակի defgpqs օրինի) կուսան (d կուսանաց) կացեալք են ô կացեաք hlo կացեալ

4 F օրինակին N օրին ôû օրինի KLMQRSTXZô աւրհնեսցեն Y օրհնութեանն ô չիք եթէ (աղատ) Gûhl աղատ է ôûbopq չիք եւ cf (և) թէ bq կանոնս eg կանոնդ

5 begq չիք այդ ô այդ կանոնիւ կացեն d այս է փխ. այդ կացցէ f կացէ hl կայցէ

6 NOVWz եթէ ուրուք (z ուրեք Ն. Ակինյանի ընթերցումը) ոք Gp չիք ոք q չիք ի, կախարդութիւն Yd ի կախարդութեանն IJû begq ուրացութեան Y յուրացութեանն n յուրացութիւն

7 IJMNQSZûbdeghmnqr այլ ô դինչ փխ. յայլ Y չարագործութեանն o չիք եւ (ի) q եւ ի յապաշխարութիւն IJKLQRSTXYZôeg ապաշխարութիւն M ապաշխարութեանն d չիք ոչ

8 E չիք ըստ գրոց.... ի խոստովանութիւն եկեսցեն b քարկոըծ l քարկոծ o կարկոծ BCDEFGHde fgq թէ b չիք եթէ Fbegq չիք ի bq խոստովանութեամբ

9 d եկեսցեն մինչեւ յեխս IJKLMNO PQRSTUVXYZûfnor յեխս ð եխս hl յեխսն begq չիք ցեխս F անցանձ acdfps անձին eg յիշատակին (b ի յիշատակ q յիշատակի) փխ. անձին q իւրոց IJKLQRSTXZôûef go ապաշխարութեան MY ապաշխարութեանն bchlq ապաշխարութեամբ

10 W տասն եւ երկու Y չիք ամ (առ) û դրան Y դրամ փխ. դրանն Nû չիք ընդ (ունկնդիրսն) abcdef ghklmopqrsz ունկնդիրս (hlz ունկընդիրսն) եւ ապա (bl չիք եւ acefgkmpqs չիք եւ ապա d կացցեն եւ) մտեալ յեկեղեցի (chl յեկեղեցին ego եկեղեցին) գ ամ U չիք ընդ (ապաշխարողս) BCDE FGHU ապաշխարաւղս

11 g չիք եղցէ Y չիք եւ IMôego ամենայն bq յամենայնի Hbegq չիք ժամ ab քննել b հետ քննի փխ. հետքն g զհեաքն Y ողորմութեանն

12 û գթութեան acdkmnps գթոց b գըթոյն begq չիք բաղում... անձանց՝ տող 13-րդ J բաղումս BCDEFGH IUdps ծախել

13 Y փրկութեանն NOUVYWôûbdkn q ջերմեռանդ P արտաւուօք W արտասուօք ô արտասօք u արտասուոք c աղաւթիւք եւ արտասուաւք b աղաւթից փխ. արտասուաւք DGH եւ գլետին Yô գետին u յետին

14 b թաւշակին d ընկալցեն eg ընկալցի

ՂՁԳ (ՂՀԹ) Թ. Որք ի հարցուկս երթան կամ ի դիւթել՝ տուգան կալցին. եթէ աղատ է՝ Մ դրամ, եթէ շինական է՝ գան արրցէ ԺԵ կրկին, Ճ դրամ տուգան կալցին եւ կարաւտելոց տացեն, Գ ամս տպաշխարեալ՝ հաղորդեսցին։

Ապա եթէ եպիսկոպոս կամ երէց երթեալ իցեն ի հարցուկսն եւ ստուգեսցին իրքն երկու[ք] կամ երիւք վկայիւք, զի գրեալ է. «Զքահանայէ չարախաւսութիւն մի ընդունիցիս, բայց եթէ երիւք վկայիւք»*, եպիսկոպոսն յեպիսկոպոսութենէն անկցի եւ երէցն յերիցութենէն լուծցի, Ռ դրամ եպիսկոպոսն տուգանեսցի, Շ՝ երէցն, եւ բաշխեսցեն կարաւտելոց յեկեղեցի, եւ անձանց իւրեանց լիցին մեղադիր, վասն զի «Ո՞ւ ի չգոյէ Աստուծոյ ի մէջ Իսրայէլի՝ երթան առ Ճանճիկն աստուածն Ակկարոնի»**։ Ապա թէ ի կարգէ պաշ-

* Ա Տիմ. Ե. 19 ** Դ Թագ. Ա. 3

1 X երթայն eg երթիցեն k ի դիւթելն z տուգանս ôd կալցեն Q կալցին եւ կարաւտելյող տացեն եթէ hl or թէ
2 eg չիք է (մ) N չիք մ դրամ եթէ շինական է o տրամ d եւ թէ adhlmo չիք է (գան) W տասն եւ երկու ûd եւ փխ. կրկին Ծ տրամ
3 bz տուգանս hl չիք տուգան Xd կալցեն b կացցեն bl տացին (q տացցեն) փխ. կալցին oce gq տայցեն b տացցեն u եւ դ ամս bd ամ b ապաշխարել
4 Jôû հաղորդեսցի
5 ô չիք ապա g չիք ապա եթէ... կանոն ոյդ լիցի՝ 442-րդ էջի 5-րդ տողը BCEFlbdefpq թէ DGH չիք եթէ H երթալ e իցէ Jôûbq ի (û առ) հարցուկս m ի հարցուկն
6 Nbq ստուգեսցեն p ստուգեսցի S ստուգանեսցին u իրք b գինքն փխ. իրքն բոլոր Ձեռ-երը երկու կամ ր Ff երեք T վկայիւնք ô վկայութ ABCDEFGHIJNOPUVW ûn չիք վկայիւք bdq գրեալ է թէ
7 abcefkmpqs զքահանայի d քահանայի b չարայխաւսութիւնն r չարագործութիւն o զչարախոսութիւն քահանայէ Vôûpz զչարախաւսութիւն r զչարագործութիւն LM QZ ընդունիցիք S ընդունիցիքս T ընդունիցիսք o ընդունիցի ոք acdefhklmopqrs ընդունիր BCDEF GHIJde թէ BCDEFGHbdefq երեք (Եաև գ)
8 o վկայութ է û եպիսկոպոս m յեպիսկոպոսն ô եպիսկոպոսն եւ քահանայն անկցին իւրեանց գարքէն փխ. եպիսկոպոսն.... լուծցի Db յեպիսկոպոսութեան IJû եպիսկոպոսութենէն BCEGHLNOXWceq յեպիսկոպոսութենէ Yc անկցին be fq լուծցի փխ. անկցի I յերէցն IKLMNOQSTZrs երիցութենէն û երիցութենէ b ի յիրիցութենէ c յիերիցութէնէն e իրիցութենէ k իրիցութենէն bl յերիցութենէ q յիրիցութենէն
9 BEFHIJKMPUûdhklmnoprs լուցի begq չիք լուծցի RXY դրամն ô արամ u եպիսկոպոս NOW տուգանեսցեն z տուգանս տացէ Ն. Ակինյանի ուղղագրությամբ ô չիք տուգանեսցի q տուգ[ան]եսցի W չորս հարիւր ud եւ շ I շ դրամ երէցն o շ տրամ էրէցն տուգան տայցեն եւ բաշխեսցեն d էրէցն եւ տուգան եկեղեցւո լինի եւ կարօտելոց
10 K կարաւտեցելոց oeps կարօտելոցն abcfkmq կարաւաելոցն Sôû եկեղեցի e յեկեղեցին Yû չիք եւ (անձանց) q յանձանցն d անց փխ. անձանց û լիցի
11 beg չիք առ ի b չի գոյէ R աստուծոյ է ի l չիք ի մէջ AB իսրաէղի û գնային L չիք երթան
12 BCDEFGHIJNOPWacdfkmps ճանճիկ NOVWer չաստուածն STZ olo ա[ստուա]ծն պատիվ չունեն n չիք աստուածն E ակարովնի o ակկարօվնի buehloq ակարոնի p արկարոնի բացի fr-ից մնացած Ձեռ-երը ակկարովնի FNORXYW oûacdkmprs եթէ W չիք ի o ի գարքէ Yoû պաշտօնէից a պաշտաւնիցն

տաւնէից եւ յուխտէ աբեղայից երթեալ իցեն ի հարցուկս կամ որդի երիցուն՝ զպատուհաս, զտուգանս, զապաշխարութիւն զաշխարհականացն կրեսցեն եւ ի կարգէ պաշտաւնէից ի բաց կացցեն։ Եթէ այր եւ եթէ կին երթեալ իցեն ի հարցուկս, կանոն այդ լիցի։

ՇՁԴ (ՇՁ) Ժ. Որք լոկ դիւթեն եւ ոչ կախարդեն եթէ այր եւ եթէ կին՝ որ ի դիւթութեան գացին՝ ԺԵ կրկին գան արբցեն, խանձեսցին, մրեսցին, ոսկր արկցեն եւ յաւրկանոց տացեն՝ Բ ամս աղասցեն գողեացն եւ զինչ եւ հրամայեսցեն գործել։ Ապա եթէ ազատ է եւ ի գողենոց չերթայ՝ Շ դրամ տացէ գողեացն եւ Բ ամ յիւրում եկեղեցւոջն յապաշխարութեան կացցէ եւ հաղորդեսցի եւ այլ մի եւս մեղանչիցէ։

1 d եւ ի յուխտէ IJoûp ուխտէ lXôbl յաբեղայից Lr աբեղայիցն acdefkm ps քահանայիցն աբեղայից (dk աբեղայիցն) bq քահանային աբեղայիցն փխ. աբեղայից Kz հաբեղայիցն բացի NOYn-ից մնացած Ձեռ․ երը հաբեղայից p երթայ ûp տո փխ. ի

2 KLMQRSTZbnq իրիցուն acdfkm ps երիցու e իրիցու bq զպատուհասն d զպատուհասն ô տուգանս bq եւ (q չիք եւ) զտուգանն ps եւ զտուգանո r զտոգանս ef զտուգան K ապաշխարութեան NO ապաշխարութիւն p եւ զապաշխարութիւն W աշխարհականացն ապաշխարութիւն deo աշխարհականացն ô հետ ապաշխարողաց փխ. զաշխարհականացն

3 ô կրեսցէ l եւ ի կարգէ... կացցեն ãմխ լուսանցքում ô ի գարքէ Hû պաշտօնէից k պաշտօնիցն d քահանայից փխ. պաշտաւնէիցն r ի բացցեն փխ. ի բաց կացցեն o կացցէ u կալցեն

4 p թէ (այր) oû չիք եւ c թէ (կին) o երթա d չիք երթեալ իցեն ի հարցուկս Hô չիք իցեն r ի արցուկս Ucl կանոնացդ փխ. կանոն այդ q կանոնդ Y այս կանոն լիցի նոցա b զայ dkmps այս

5 abcfkmpqs եղիցի o կացցէ փխ. լիցի

6 uabcdgkmps որ r ոյք b լոկք ôeg կախարդ û չիք եւ (ոչ) ûeg թէ o չիք եթէ (այր) AJKLMNOPQR STUVXYZacefghlno չիք եւ (եթէ) oûdeg թէ (կին) r ի կին abcdefg hklmopqrs չիք որ NOW չիք ի

7 Y ի դիւթութեանն begq ի դիւթութիւն h ի դիւթութենէ NOW դտցեն deg գացի d չիք ԺԵ Y ԺԵ ամ ապաշխարեսցեն եւ կրկին bq ԺԵ դրամ կրկին ô զան կրկին արբցէ hln խանձեսցեն b խաչեսցեն (q խաչեսցին) փխ. խանձեսցին hlo մրեսցեն Y եւ մոխսցին

8 bq ոսկրն R ոսկի փխ. ոսկր BCDE FGHYbfkmpqs յուրկանոց u որկանոց eg յուրկանոցն d յօրինաց փխ յաւրկանոց ôbq տայցեն eg տանիցեն Ycd ամ acdefgkm pqs աղայցեն b ծառայեսցեն փխ. աղասցեն C գողեաց

9 Gû չիք եւ (զինչ) b չիք եւ (հրամայեսցեն) c հրամաեսցեն d հրամայեն p հրամայենցեն befgq թէ q աղատեսցէ b իցէ û չիք եւ (ի) I չիք ի KLMQRSTXYô ի գողեաց NOZW ի գողեացն beg ի գոթենոցն fq ի գողենոցն d ի գոտենոցն

10 a չերթան g ոչ երթայ W չորս հարիւր bfq տայցէ beq գրամ փխ. ամ Zd չիք ամ z ամս IJKLMQR STXZôûr իւրում eg յիւրոյ bq հասցի յիւր փխ. յիւրում Hôb cefgor եկեղեցոջն Y յեկեղեցոյ û յեկեղեցւոյ hq յեկեղեցոջն AKL MPQRSTXZWn յեկեղեցւոջն

11 IJKLMQRSXZûedgblo ապաշխարութեան Y ապաշխարութեանն o ապաշխարութիւն c կայցէ p չիք եւ (հաղորդեսցի) e հաղորդեսի eg եւ այդ կանոնովդ եղիցի փխ. եւ այլ մի եւս մեղանչիցէ bq չիք եւ այլ... մեղանչիցէ acdfkmps չիք եւս acf hklmoprs մեղիցէ

ՃԶԵ (ՇԶԱ) ԺԱ. Որք կոծ դնեն մեռելոյ եւ անյուսութեամբ լան՝ թողեալ զյուսով եւ զաւրհնութեամբ զհրաժեշտն, զորմէ ասէ քարոզն, «Եթէ այսու կենաւք միայն յուսացեալ եմք ի Քրիստոս, ողորմելի եմք».* եւ եթէ «Մի՛ տգիտանալք վասն ննջեցելոցն»**, իբրեւ զանյոյս հեթանոսս. Արդ՝ եթէ յաղատաց կամ ի շինականաց առաքելական կանոնին ընդդիմանան եւ կոծ դնեն՝ նզովեալ լիցին դնելիքն եւ կոծողքն, տարի մի յեկեղեցի մի՛ մտցեն եւ տուգան կալցին ազատին՝ Ճ դրամ եւ շինականին՝ Ծ, եւ աղքատաց բաշխեսցեն. զի որով բարկացուցինն զԱստուած եւ զհոգի մեռելոյն խռովեցուցին. ի ձեռն տնանկաց տրոցն Աստուած հաշտեսցի եւ վախճանելոյն հանգիստ լիցի: Եւ մանաւանդ թէ որ վախճանէրն՝ կոծ չհրամա-

*Ա Կոր. ԺԵ. 19 ** Ա Թես. Դ. 12

1 ôûbeíghloq մեռելոց Hq յանյուսու-թեամբ b յանուսայհասութեամբ r յանյուսութեամբ begq չիք յան... եւ զաւրհնութեամբ
2 û յուսով H չիք եւ u որհնութեամբ f զյաւրհնութեամբ BCDEFGHMS Vôûabcpz հրաժեշտն Wbq յորմէ BCDEFGHNr թէ
3 d այս d կենօս Lbeigqz կենաւքս Só մի փխ. միայն l ուսուցեալ o ուռացեալ leg քս ապա ողորմելի (g ողորմելիք) bq քս եթէ ողորմելի եմք մի L ողորմելի քան զամե-նայն մարդիկ եւ եթէ
4 ûcdlor թէ QRSTVXYZoeg չիք մի KLMQRSTXYZ ագիտանամք hio անգիտանայք b այնգիտանայք o ագիտանամք R ննջեցելոյն u ննջեցելոյ DGH զանյուս u ան-յոյս bq զյոյս
5 ô հեթանոսք ams զհեթանոսս uz հե-թանոս b ապա թէ աղատոց HJK LMQRSYZôdefghlnop ազատաց Y եւ. փխ. կամ DGH չիք ի eg ի2-ի2խանաց և ի2խանականաց (b ի2-խանականաց q ի2խանաց կամ ի2-խանականաց) փխ. ի շինականաց bq յառաքելական
6 KLMQRSTYZô կանոնաց bfq կանո-նիս eg կանոնքն hlo կանոնի J ընդիմանան bq անդ յիմարանան փխ. ընդդիմանան DG եւ ի կոծ V դնին X կանոնաց eg են փխ. լիցին bq դնելիք նորա եւ W դնողքն hlr եւ դնելիքն g չիք դնելիքն... անյուսութեան նորա՝ 444-րդ էջի 12-րդ տողը hl չիք եւ (կոծողքն)
7 V կոծ դնողքն BCDEFGHun կո-ծաւղքն Y տարի մի մացեն յեկե-ղեցի r չիք մի յեկեղեցի Sôûp և-կեղեցի bdk յեկեղեցին c մտցի bqz տուգանս m տուգանեսցին Xôd կալցեն NOWabcfkmpqs յա-զատին Xd յազատէն
8 H չիք եւ (շինականին) X շինա-կանէն c շինականի ILRXYûc Ծ դրամ եւ d Ծ դրամ առցեն եւ աղ-քատաց ô չիք եւ (աղքատաց) bq աղքատին N բաշխեսցինն e տացեն փխ. բաշխեսցեն W չիք զի
9 W զորով BCDEGHWôûabcdefbklm opqrs բարկացուցին BCEN զոգին HUWad զհոգին beq մեռելոցն p խռովեցին bq կորուսցեն փխ. խռովեցուցին
10 bq տնանկացն e տրոց անանդացն ôûú տրոց bq որոց փխ. տրոց b աստուածն MQSTeq վաղճանե-լոցն X վախճանելւոյն o վաղջա-նեցելոյն ckm վախճանեցելոցն d վաղճանելոյն բացի BCDEFGH RYûbhlrz-ից մնացած Ձեռ-երը վախճանելոցն
11 c եղիցի ABCDEFGHIJKLMNOPQ RSTUVXYZWôn լիցին d չիք եւ z եթէ Y թէ եւ որ b որպէս փխ. որ ûq վաղճանէր b վաղճանէ acd kmps ոչ հրամայեաց be հրա-մայեաց

յեաց դնել եւ ընտանիքն եղին. որպէս ասացաքն, կոծաղիրքն եւ կոծողքն յարհնութենէ հեռի եղիցին եւ յեկեղեցւոյ։ Եւ մեռելոյն ընտանիք պատարագ մի արասցեն, զի ինքեանք ընդ բանիւ են, բայց երիցունքն եւ պաշտաւնեայքն յիւրեանց անձանց յանուն մեռելոյն պատարագ մատուսցեն, որպէս եւ արժանն խնդրէ, մինչեւ ընտանիքն ի կարգ եկեսցեն եւ զանունն յիշեսցեն ի սուրբ խորհուրդն. զի հոգիքն ի հանգստեան եղիցին։ Ապա եթէ մեռեալն ի կենդանութեան իւրում պատուիրեաց թէ կոծ դիջիք, զտուգանն զոր հրամայեն կանոնք՝ երկպատիկ տացեն, եւ ընտանիքն եւ կոծողքն զպատուհասն զոր եդաք՝ կրեսցեն. բայց մեռելոյն պատարագ ոք մի մատուսցէ եւ յիշատակ մի արասցէ, եւ զանուն նորա մի յիշեսցեն փոխանակ անյուսութեան նորա։

ՇՁՁ (ՇՁԲ) ԺԲ. Որ զկին հաւր որդի ունիցի, զոր Պաւղոս յամենայն ժամ կականէր եւ ողբայր զԿորնթացիս զի ասէր. թէ՝ «Եւ այդ եւս եղեւ

1 H *ընդանինքն* M *յընտանիքն* ud *ընտանիք* BCDEFGHQWôûabcdefkm pqs *ասացաք* k *կոծեալքն* q *կոծագիրքն* e *կոծագիրն* c *կոծաղիրք*

2 o *կոծ դնողքն* փխ. *կոծողքն* m չիք *եւ կոծողքն* ABC *կոծաւղքն* DGKbcfnp *յաւրհնութենէն* IJ Mô *աւրհնութենէ* û *օրհնութեան* H *յաւրհնութենէն են* Pûq *եղիցի* ûr չիք *եւ (յեկեղեցւոյ)* d *եւ յեկեղեցւոյ հեռի եղիցին* lSTVYacfh lo *յեկեղեցոյ* ôbeq *եկեղեցոյ* L չիք *եւ (մեռելոյն)* IJYûp *մեռելոյ* ef *մեռելոցն* h *մեռանելոյն* bq չիք *եւ մեռելոյն*

3 DGHYôefq *ընտանիքն* Vz *եւ մեռելոյն պատարագ մի արասցեն ընտանիք* b *անպատարագ* A *զի ինքեանք ընդ բանիւ են* աջ լուսանցքում r *ըստ* փխ. *ընդ* beq չիք *ընդ* Y *բանիւք* c *բաւիւ*

4 bq *զի* փխ. *բայց* Qôbq *իրիցունքն* Rû *երիցունք* U չիք *եւ* ûbq *պաշտօնեայք* d *պաշտօնայքն* U չիք *պաշտաւնեայքն* e *պաշտօնեաքն* IJKLQRSTXYZôûbdelo *իւրեանց* d *անձյան* lSôklo *անուն* n չիք *յիւրեանց անձանց* d չիք *յանուն* BCDEFGH *յանուն վասն մեռելոյն*

5 ûakmps *պատարագս* q *մատուցանեն* û *արժան է,* չիք *խնդրէ* NOW *մինչ*

6 Gûhlo *ընտանիք* d *ընգանիք* q չիք *ի (կարգ)* ô *ի դարք* b *կարգեսցեն* փխ. *ի կարգ եկեսցեն* ô *եկեղեցէն* փխ. *եկեսցեն* ûq *զանուն* dhlq *յիշեսցին* P չիք *եւ զանունն յիշեսցեն*

7 G *խորհրդոյն* bcefhklmopqrs *խորհրդին* d *խորըդին* F չիք *ի* û *ի հանգստութեան* b *ի հանգեսաեան* e *ի հանգիստ* q *ի հանգիստն* W *գալստեան* փխ. *հանգստեան* KLMQRSTXZôb *եղիցի* de *թէ* b *ի մեռեայն* û *մեռեալք*

8 ABCDEFGHJKLNOPRTYZhor *կենդանութեանն* u *իւրեանց* a *իւր* m չիք *իւրում* û *պատուիրեցին* hl *զի* փխ. *թէ* hlo *դնիջիք* u *տուգանն* z *զտուգանսն*

9 r *որ* br *հրամայեաց* cd *հրամաեն* b *կանոնքն* BCDEFGMfr *տայցեն* b *տացցեն* M *յընտանիքն* Yôû չիք *եւ (կոծողքն)*

10 b չիք *բայց... մատուսցէ* ac *ոք պատարագ*

11 ûr *մի ոք* dkmprs չիք *ոք* d *մատուսցեն* kmps *արասցէ* փխ. *մատուսցէ* p չիք *եւ յիշատակ մի արասցէ* a *արասցեն* r *մեռելին այն* փխ. *նորա մի* kmps *նորա ոք մի*

12 H *յիշեսցին* KLMQRSTXYZ *յիշեսցէ* ô *յիշեսցի* b չիք *փոխանակ* JYô *անյուսութեանն* b *անյուսայհատութեան* q *անյուսահատութեան* Yô չիք *նորա*

13 b *զկինն* d *կին* Ioe *ամենայն*

14 NO *կականէ* b *կու կականէր* q *կուականէր* BCDEFGQW *զկորոնթացիս* HNOTUûadklmo *զկորընթացիս* be fgqr *զկորընթացիսն* b *ասէ* Hl Vn չիք *եւ (այդ)* V *այտ* d *այգ* z *այո* ô չիք *եւս*

մինչեւ զկին հաւր իւրոյ ունել». եւ ասէր, թէ՝ «Կտրեսջիք, ի միջոյ ի բաց հանջիք եւ մատնեսջիք ի ձեռս սատանայի, զի ոգին ապրեսցի յաւուրն դատաստանի»։** Եւ կամ Ռուբէն որդին Յակոբայ՝ զիարդ անիծաւ. վասն ընդ հարճի հաւրն ննջելոյ։ Արդ՝ եթէ ոք զ'կին հաւր իւրոյ ունիցի, ոչ ընդունի զնա կանոնս եւ ի սուրբ եկեղեցի նա մի՛ մտցէ եւ յամենայն ժողովոյս նզովեալ լիցի, մինչեւ դարձցի եւ ապաշխարեսցէ Է ամ ընդ ունկնդիրս, Գ ամս ընդ ձեռամբ, Ծ դրամ աղքատաց, Ծ՝ լեկեղեցի. եւ այլ վարքն քննեալ՝ հաղորդեսցի։*

Եթէ հայր զորդւոյ կին ունիցի կամ եղբայր զեղբաւր, նոյն պատուհաս եւ նզովք լիցին։ Այլ զջերմ հարազատի եւ զազգականի զկին ոք մի՛ իշխեսցէ ունել ի կնութեան եւ կամ շնալ։ Եւ եթէ կնոջն կամաւք իցէ խառնակութիւնն՝ զպատուհասն եւ զտուգանս եւ զնզովս զնոյն կրեսցէ եւ յապաշխարութիւն կալցին զկինն եւ յաւր-

* Ա Կոր. Ե. 1 ** Հմմտ. Ա Կոր Ե. 2, 5

1 o *մինչեւ* կրկնված է IJ *զկինն* abdf kmpq *եթէ* s *եւ եթէ* o չիք *եւ ասէր թէ* û չիք *թէ* begq *եւ ի միջոյ*

2 G *ի միջոյ... եւ մատնեսջիք* ձախ յուսանցքում abcfq *եւ ի բաց* km ps *զայնպիսին* փխ. *ի բաց հանջիք* ô *հանցէք* begq *հասջիք* d *հանիջիք* h *հանցջիք* d *մատնեսջի* XY չիք *եւ մատնեսջիք* CHôabdkmpqrs *ի ձեռն* c *սատանայի* hlo չիք *զի ոգին... դատաստանի* Yôû *հոգին* b *որդին* փխ. *ոգին*

3 ôegkmps *աւուրն* a *դատաստանի* AUa fn *ռովբէն* IJKLMPQSTVZcdo *ռուբէն* b *ըռուբէն* Yû *որդի* q *յորդին* AKLMNOQRSTUVXZûabflnz *յակովբայ* ô *ակոբայ* q *ակովբա*

4 b *անիծնաւ* hq *վասն զի ընդ* adh lo չիք *ընդ* hq չիք *հարճի* RX *ընդ հարճի ընդ հօրն* d *հօր* Y *հօր իւրոյ ննջելոյ* I *ննջելւոյ* n *ննջեցելոյ* s *ննջեցելոց*

5 begqr չիք *ոք* Qeg *զկինն* û *կին* g *հօրն,* չիք *իւրոյ* b չիք *զնա* o *կանոն* b *զկանոնքս* q *կանոնքս* efg *կանոնք* Ybegq չիք *եւ* Y չիք *ի*

6 Q *յեկեղեցի* Y *եկեղեցոյ* bq *եկեղեցոյս* Y *եւ նա մի մտցէ եկեղեցի եւ ամենայն* KLMPQRSTXZôg *ամենայն* boqr *ժողովս* e *ժողովուրդս* (g *ժողովուրդսն*) փխ. *ժողովոյս* hl *ժողովս նզովս նզովեալ լիցի* begq *նզովի* Uôdn *եղիցի*

7 KLMQRSTXZW *ապաշխարեսցի* ô *ապաշխարիցէ* begq *ապաշխարէ* W *եօթն* M չիք *ընդ (ունկնդիրս)* KRXYôbq *ունկնդիրս* (o *ունկնդիրսն*) *կացցէ* NORWûbdegpqr *գ ամ* o *եւ գ ամ* RXY չիք *ընդ ձեռամբ.... աղքատաց ծ*

8 û *եւ ծ դրամ* ô *տրամ* Q *դրամ* Jû *աղքատաց տացէ* ôd (*աղքատաց*) *եւ ծ* û *եւ ծ դրամ* AU *այլ* û *վարք* ô *քնեալ* a *քննել*

9 oq *եւ հաղորդեսցի*

10 kmps *եթէ*-ից առանձին ճողված համապատասխան N-ով՝ որին միացված է dq ճողվածը û *հայրն* g *հայ[ր?]* e *կինն* NO *իցե* փխ. *ունիցի*

11 BCDEFGHabcdefgkmpqs *պատուհասք* ô *պատուհաս կրեսցէ եւ* r *նրզով* ôe *լիցի* b *լինիցին* g *եղիցի* BF *այլ* b *զջէրն* g *ջերմն* X *մերձ* փխ. *զջերմ* d *ազգականի*

12 beq *զի կին* ô չիք *ոք* z *իշխեսցի* KLMQRSTXYZôûab *ի կնութիւն* d չիք *եւ (կամ)* ûb *շնանալ* bq չիք *եւ (եթէ)* KLMQRSTXYZô *եւ կամ թէ կնոջ* p *թէ* bq *եթէ ոք*

13 NOWbegdpq *կնոջ* I *կնւոջն* Un *եւ* փխ. *իցէ* բացի abcdefgbklmopq rsz-ից մնացած Ձեռ-երը է փխ. *իցէ* Y չիք *իցէ* begq *զոր պատուհասն* Yôbegq չիք *եւ (զտուգանս)*

14 Q *նզովս* b *նզովսն* q *զնզովսն* KLMQSTZn *զնոյնս* RXY *կրիսցէ* *զնոյնս* abckpqs *յապաշխարութեան* eg *ապաշխարութեամբ* fn *կալցեն* d չիք *զկինն* û *եւ կինն յորկանոց* b *ի յիւրկանոցն* BCDEFGHIYfhlq *յուրկանոց* eg *ուրկանոց*

կանոց տացեն, Ժ տարի աղասցէ գողեացն. ապա եթէ աղատ է եւ ի գողիսն չերթայ՝ Ց դրամ տացէ նոցա։

ՇՁԷ (ՇՁԳ) ԺԳ. Որ զազգական կին առնէ՝ այս պղծութիւն եւ գարշանք յայտնի լիցի, «Եւ անուանեսցի մի ի միջի ձերում».* զի մի ոք ընդ աղտախանս մարմնոյ իւրոյ խառնակեսցի ըստ սովորութեան հեթանոսաց եւ անաստուած ամպարիշտ ազգացն. զոր հրաման առեալ մեծ աւրէնսուսոյց մարգարէին Մովսէսի ի Կենարարէն, թէ՝ «Պատուիրեա որդւոցն Իսրայէլի, մարդ ոք մարդ մի մերձեսցի առ ամենայն ընտանութիւն մարմնոյ իւրոյ, յայտնել զառականս նոցա»**։ Եւ յանէծսն գրէր Մովսէս, թէ՝ «Անիծեալ որ ննջիցէ ընդ մերձաւորի արեան իւրոյ»***։ Արդ՝ մի ոք որ զաստուածպաշտութիւն եւ զքրիստոնէութիւն զգեցեալ եւ զտէրունա-

* Եփես. Ե. 3 ** Ղեւտ. ԺԸ. 6 *** Բ Օրէնք ԻԷ. 20, 22

1 զ տացին բացի MPbcdhlz-ից մնացած Ձեռ-երը տայցեն Wd տասն ոք ամի ôûabcfhklmpqs ապայցեն eg ապայցէ մնացած Ձեռ-երը ապասցեն befghloq թէ K չիք ապատ է

2 CDFHVz ի գողիս efgq ի գողենոցն ô ի գոթոցն ô տրամ բացի DHV ûbdfghioqrz-ից մնացած Ձեռ-երը տայցէ

3 cs այս հոդվածը միացված է նախորդին hlo որք û եթէ փխ. որ g չիք որ զազգական.... մեզաւորքն սրբեսցին 454-րդ էջի 14-րդ տողը ho ազգական q զազգականն û եւ այս Y եւ փխ. այս b չիք այս UY acefhklmnopqrs պղծութիւնք b ազգայպղծութիւնք b գարշութիւնք q գարշունք l զգարշանք

4 fm լիցին p լինի d եւ մի անուանեսցի ի ûb չիք մի (ի միջի) q չիք ի (միջի) ô [մի]ջի n մերում

5 dl աղտազանս ef աղտախառնս km աղատախանս CDGHX ազգականս (b ազգայխառն q ազգախառնսն h ազախնայս) փխ. աղտախանս ՆՀԲ կազմողները բերելով այս հատվածը աղտախանք բառը ստուգաբանորեն ուղղագրել են աղտահանք. որպես «անցք աղտոյ արկանգի» abcdfikmrsz արգանդի (cq արկանդի ehlo յարգանդի) մարմնոյ փխ. մարմնոյ բացի Yabcdefbklm opqrsz-ից մնացած Ձեռ-երը իւրում o խառնակեսկեսցի b ընդ փխ. ըստ Y սովորութեանն

6 l հեթանոսաց աջ լուսանցքում Y անբարիշտ beg ամբարշտաց ûbq ազգաց abdefhklmoopqs հրամանս ô հրամ[ան?]

7 KLQRZ յուրէնսուսոյց MST-XY յորէնսուսոյ û օրէնուսոյց ô յորէ[ն]սուս[--] DHdq ուրէնսուսոուց G մար[գար]էն բացի adhklmoq rsz-ից մնացած Ձեռ-երը մարգարէն IJKLNOPQRSTUYZWûbfnq մովսէս kpsz մովսեսի o չիք ի, կենար[ար]էն hl ի կենարարին acdfkm pqs եթէ

8 ô պատիրե IJMNOQSTVYôabcf hlr որդոցն û որդւոց q որդոյն AB իսրաէղի hlo մի փխ. մարդ (ոք) û չիք մարդ (մի) hlo մերձեսցին

9 ô առ ամենայն ընդ ամենայն ընտանութիւն V առ յամենայն NO ընտրութիւն փխ. ընտանութիւն ô իւրուրոյ abcdefkmpqs իւրում ô այտնել hl չիք յայտնել ô զառական b զասականսն o զառակս փխ. զառականս

10 R եւ ը անէծսն d անէծս eq յանէծս Y յանէծս կրեսցէ գրեր n գրէ c կրէր o մօվսէ IJûr անիծեալ է (r լիցի) որ uhlo ննջէ bfq ննջեսցէ Y նջիցէ ըն[դ] ô եւ անիծեալ որ ննջիցէ կրկնված է

11 R մերձաւորի d մերձօրոք hlo ազգականի փխ. մերձաւորի L արեանն bq չիք արեան Y սատուածապաշտութիւն n զաստուածպաշտութեան

12 û քրիստոնէութիւն 8 գքրիստոնէութիւն b ըզքրիստոնէութիւնն b զքրիստոնէութիւնն Y չիք եւ զքրիստոնէութիւն K եւ զգեցեալ H չիք եւ (զտէրունական) ûk mp տէրունական

կան մկրտութիւն՝ զկնիք եւ զդրոշմ զարքունական, զքոյր կամ զքեռորդի կամ զեղբաւրորդի կամ զհաւրաքոյր կամ զայլ ոք յազգի անդ իւրում մինչեւ ի չորրորդ ծնունդն կին զոք մի իշխեսցէ առնել, զի մի պատառումն եղիցի սուրբ հաւատոյն, քանզի «Բարկութիւն անձին իւրում գանձէ»* այնպիսին. «Որդի անաւրինի թերակատար եղիցի եւ զաւակ անաւրէն անկողնոց մի բողբոջեսցի»**։ Զի եթէ զկին եղբաւր իւրոյ ունելոյ՝ մեծի մարգարէին եւ կարապետին Յովհաննու գլուխն կտրեցաւ***, ապա զինչ եւս աղէտս ոչ համարեսցի ոք, որ զազգական իւր կին առնիցէ, զոր ոչ հրամայեն աւրէնքն քրիստոնեականք եւ սուրբ առաքեալքն եւ աշակերտքն Քրիստոսի։ Արդ՝ եթէ ոք ընդդիմացեալ աւրինացս եւ

* Հմմտ. Հռ. Բ. 5 ** Իմաս. Գ. 16

*** Հմմտ. Մատթ. ԺԴ, 3—11, Մարկ. Զ. 24—27

1 beq մկրտութիւնն եւ կնիք bef qrz զդրոշմն IJ զդոյր bq զքուր IJYbr եւ կամ û եւ փխ. կամ km ps չիք կամ

2 b չիք կամ զեղբաւրորդի ueq եղբօրորդի l զհօրաքոյր u հօրաքոյր h զհօրայքուր d զ՚օրքուր l զհօրայքոյր H այլ GJôû ազգի d ազգէ abcefkmpqs յազգէ անտի (befq անդէ)

3 Un անդի d անտի s իմում փխ. իւրում o ծնունդ û ծննունդ hlo ծընունդս r ծնունդսն Y ոք d յիշխեսցէ

4 BCDEFGYc առնուլ b չիք մի bq լինի յերկրի ի սուրբ e լինիցի k լիցի bkmpqs հաւատոցն u եթէ կին եղբօր իւրոյ ունելոյ փխ. քանզի r քանզի այնպիսին բարկութիւն անձին իւրում գանձէ p բարկութիւն սատուծոյ անձին b բարկութիւնն

5 Lehlo յանձին Xû այնպիսի b այսպիսին ps այնպիսոյն DGH անօրինին blq անաւրէնի

6 BDEFGINOQRUYWôûacdehops եղեցի n եղիցին û չիք եւ J անօրին û անօրինի Y անօրինաց hl յանօրէն d չիք անաւրէն IJKLMQRSTXZû յանկողնեաց Y յանկողնոց acdkmps անկողնոյ bq անկողնոջէ րացի efhlorz-ից մնացած Զեռ-երը անկողնեաց Hhq չիք մի

7 û քանզի befhloqr թէ kmps եթէ (p թէ) ոք կին (km զկին b զկնի) û չիք եթէ զկին... իւրոյ ունելոյ V իւրում ûp չիք իւրոյ GY ունել Wû չիք ունելոյ Vz մարգարէի DGH չիք եւ

8 X եւ ի կարապետին ABCDEFGHIJNOPUVZWbbklnorz կարապետի FGIJKLMPQRSTUVXZdefkmn յովաննու b յովանու Y զոհաննու o օհաննու u գլուխ o զարեցաւ bblq եւ փխ. եւս r յաղէտս

9 cd չհամարեսցի kmps ոչ համարել h ոչ համարեսցուք lo չհամարեսցուք r չըհամարեսցուք DGH ոչ համարի befq չիք ոչ M զոք chl or չիք ոք o չիք որ (զազգական) b զազգայկանն IJKLMNOPQRSTVXYZWôû չիք իւր kmps առնէ beq զոր ոչ հրամայեն... ոչ պահանջել՝ 452-րդ էջի 9-րդ տողը h f զոր ոչ... զարձուցանել՝ 452-րդ էջի 10-րդ տողը չունեն այդ էջերը ընկել է նախագաղափար օրինակում, որից ընդօրինակել են. որովհետև f-ի դրիչը Զեռ-ի 235ա էջի ներքևի լուսանցքում գրում է «բ թուղթ այլ ի հոս ընկեր է» r ինչ փխ. (զոր) ոչ Y հրամայեաց do հրամաեն

10 KLMQRSTXZô յաւրէնքն NOWû dpr օրէնք achkmos աւրէնք XYo hkmprs քրիստոնեական z քրիստոսականք KLSTZo չիք սուրբ KLMQRSTXYZ առաքեալք ô առաքեալն քրիստոսի եւ աշակերտն քրիստոսի ûhlor չիք եւ (աշակերաքն) û աշակերտ ackmps աշակերտք

11 J ընդդիմակացեալ ô օրինաց h աւրինաց

հաստատեալ կանոնիս եւ ամպարշտեալ ի հեթանոսութիւն եւ ի հրէութիւն կործանեսցի, ընդ նոսին եղիցի եւ բաժին նորա եւ ի սրբոյ եկեղեցւոյ ատարացեալ եղիցի, որպէս եւ գրեալ է. «Բարձցի ամպարիշտն յերկրէ եւ մի տեսցէ զփառս Աստուծոյ».* «Ընդ անաւրէնս համարեսցի»** ըստ գրեցելոյն՝ «Ի բաց կացէք յինէն ամենեքեան, ոյք գործէք զանաւրէնութիւն»,*** մի ոք ընկալցի զպատարագս նորա, քանզի պիղծ է առաջի Տեառն պատարագ նորա։ Եւ թէ մատուցողն պիղծ է, առաւել եւս եւ զոհն նորա։ Եւ եկեղեցի եւ կանոնք զապաշխարութիւն նորա ոչ ընդունին, զի «Ի խոտորել յինէն անզգամին եւ ես ինչ ոչ փոյթ առնէի».**** մինչեւ թողցեն եւ դարձցին յանզգամութենէն եւ ի պիղծ գործոցն ըստ մարգարէին ձայնի. «Ընկեցէք զչարիս ձեր»,***** ասէ Տէր։

Եթէ ոք այնպիսեացն պսակ աւրհնեսցէ, կամ ի հարսանիս երթիցէ, կցորդ եղիցի չարեաց գործոց նոցա՝ եւ ի կարգէ պաշտաւնէից հեռացեալ եղիցի։ Եւ եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց գտցի ի խորհրդեանն՝ յաթոռոյն եւ ի քահանայութենէն անկեալ։

* Ես. ԻԶ. 10 ** Ես. ԾԳ. 12, Մարկ. ԺԵ. 28
*** Սաղ. Զ. 9 **** Սաղ. Ծ. 4 ***** Ես. Ա. 16

1 p կանոնացս M չիք կանոնիս եւ ամպարշտեալ J ամբարիշտեալ Y անբարշտեալ ô ի հեթանոսական
2 ackmps ի հրէութիւն եւ ի հեթանոսութիւն SXô չիք եւ (բաժին) H չիք եւ (ի)
3 ûd ի սուրբ n ի սրբւոյ HVYochlor եկեղեցոյ û եկեղեցւոյն KLRZ յատարացեալ MQSTX յօտարացեալ W բարցրասցի o բարձցի ի ձէնջ անբարիշտն
4 Y անբարիշտն ô երկրէ acdkmps չիք յերկրէ d զփառսն Y եւ ընդ (անաւրէնս)
5 G գրեցոյն R գրեցելոցն Y թէ ի բաց ûr չիք յինէն
6 H ամենայն achklmoprs որ փխ. ոյք
7 hlor զպատարագն NOVWûz զպատարագ d զի adh պեղծ է R էր o չիք պատարագ
8 ô չիք նորա IJKLMNOPQRSTVXYZWôûpz եթէ փխ. եւ թէ W մատուցանողն u մատուցանող c մատուցանողն d մատօղն ABCFU մատուցանաւղն d պեղծ է r եւ առաւել եւս զզոհ Wûacd չիք եւ (զոհն) W զոհս LVcdklmopsz զոհ R զաւրհնող (Y զօրհնօղ X զօրհնօղն o զօրհնութիւն) փխ. զոհն o չիք եւ (եկեղեցի)
9 Q եղիցի փխ. եկեղեցի u կանոնք նորա BCDGHN զապաշխարութիւնն o ոչ ընդունին զապաշխարութիւն նորա acdkmps ընդունի HLod չիք ի
10 BDEGN ի խոտել o ի խոտորեալ û անզգամին յինէն XY առնէին o առնէյի
11 dp թողցին ô դարձին d դարձցեն IJKLMQRSTXZô անզգամութենէն û անզգամութենէ adkmps յանաւրենութենէն (c յանաւրէն) փխ. յանզգամութենէն d չիք եւ (ի պիղծ) adhklmops գործոյն
12 W չարիս d չիք ձեր
13 m որ փխ. ոք d այնպիսեաց s յայնպիսեացն Y պսակ դնէ եւ օրհնէ NOd ի հարսանիսն
14 X եղեցի Qo չարեացն Yô նորա ô ի զարկէ û ի կարգէս d ի կարգէն ô պաշտօնէյից
15 բացի NOXWz-ից մնացած ձեռ-երը եղիցին Q թէ hlo չիք եւ եթէ... եղիցին էջ 449 տող 1-ին ôacdkmprs չիք ոք
16 ckmprs գտցին ds չիք ի (խորհրդեանն) û ի խորհրդեան ի յաթոռոն ô աթոռոյն d չիք ի (քահանայութենէն) Yû ի քահանայութենէ ô ի քահանայութեան d անկցին

եղիցին եւ ի կարգ պաշտաւնէիցն մի՛ մերձեսցին։ Բայց որ խոտորեցան յաւրինաց սրբոց եւ ի կարգէ եկեղեցւոյ, եթէ դարձցին ի պիղծ ամուսնութենէն, եւ մեկնեսցին ի միմեանց՝ ի ձեռն մեծամեծ տրոց մինչեւ զկէս կենաց եւ ընչից իւրեանց հոգւոց իւրեանց բաժին տացեն ի կարաւտեալս եւ ի վշտագնեալս եւ ի սուրբ եկեղեցի. զաւուրս կենաց իւրեանց ապաշխարեալ՝ ի վախճանին թէ լիցին հաղորդելոյ արժանի։ Ապա եւ գլխաւորք եկեղեցւոյն որ ի խորհրդին էին եւ որ ․զպսակն աւրհնեաց, Շ դրամ եպիսկոպոսն, տուգանեսցի յաղքատս եւ Մ՝ երէցն, եւ Մ՝ որ զպսակն աւրհնեաց, եւ ապա մատիցեն յաթոռն եւ ի քահանայութիւնն։

Ապա եթէ նոքա ոչ մեկնեսցին ի պիղծ ամուսնութենէն՝ եւ պսակադիրն եւ ի քահանայիցն որ ի խորհրդին եղեալ էին, մի՛ մատիցեն յաթոռն եւ. ի քահանայութիւնն։ Թէ ազատ է, թէ շինական, աւրէնք եւ կանոնք այդ կացցեն։

1 a եղեցին d չիք եղիցին Vz եղիցի hl եր ի սրբութիւն եւ յօրէնս փխ. եւ ի կարգ պաշտաւնէիցն QR XY չիք եւ ի կարգ պաշտաւնէիցն Sô չիք ի M եւ ի պաշտօնէից կարգ L չիք կարգ ô պաշտօնէյիցն JVûa cdkmpz պաշտաւնէից Y ղի մի d մերձեսցեն RXû խոտորեցաւ. z խոտորեցանն բացի MQSô-ից մնացած Ձեռ-երը խոտորեցաւն

2 ô օրինաց o աւրինաց Yû սրբոյ ô ի զարգէ û ի զարգէն CJû եկեղեցւոյն MYôcdhlor եկեղեցոյ

3 u ամուսնութենէ G մեկնեսց[ին?] Oô մեկնեսցեն W մեկնեսցէն o մեկնեսցի Y ի միմիեանց o ի միմիանց H ի [մի]մեանց

4 û կէս acdkmps չիք եւ h ընչից ln յընչից d իւրոց û իւրոց վասն հոգւոց o իւրոց հոգոց իւրոց OYW չիք հոգւոց իւրեանց HIJQVachlmr հոգոց M իւրոց Q չիք իւրեանց (բաժին)

5 OYWakmps տայցեն r տացին Y չիք ի (կարաւտեալս) R ի կարաւտելոց BDł FHJKLMNQRSTUVX YZWôûadhlmnorsz ի վշտանգեալս G ի վշտանկեալ O ի վըշտանդնեալս cp չիք եւ ի վշտագնեալս hlo չիք ե (ի սուրբ) a չիք ի (սուրբ) KLMQRSTXYZôkmprs եկեղեցի (M յեկեղեցի) զամենայն (r աստուծոյ) աւուրս

6 ûn եւ զաւուրս Wr չիք կենաց û իւրոյ cdhl իւրոց W չիք իւրեանց ô իւրոց ապաշխարութեամբ վախճանելոց եւ հաղորդութեան արժանի լինին KLMQSTXYZ եւ ի վախճանին (QSTX վաղճանին) û ի վախճանի Yû չիք թէ

7 ûdp արժանի հաղորդելոյ r գլխաւոր Y եկեղեցոյ ôacdhlmor եկեղեցոյն

8 ô էյին I զպսակ o պսակն NOm եւ շ W եւ չորս հարիւր ô տրամ տուգանեսցի եպիսկոպոսն ի աղքատս u եպիսկոպոս kmps եպիսկոպոսին

9 LJ աղքատս û աղքատաց hl չիք յաղքատս G չիք եւ (մ երէցն) DGu մ դրամ երէցն (D էրէցն) û երէց Y չիք երէցն AKLPQRST VXYZWn չիք եւ (մ որ) Yn չիք մ (որ) û պսակ

10 Y մտիցեն l չիք եւ (ի) lQSUXWô ûdhklmors ի քահանայութիւն

11 acdk թէ m եւ թէ k եւ նոքա MUn չմեկնեսցին Rû ոչ մեկնեսցեն F կամեսցին փխ. մեկնեսցին h ի պեղծ û ամուսնութենէ n յամուսնութենէն p չիք եւ (պսակադիրն)

12 h չիք եւ I չիք ի (քահանայիցն) u ի քահանայից r չիք ի (խորհրդին) û ի խորհուրդն n եղեալն d չիք եղեալ IJKLMQSTZôû էին եղեալ RXY չիք էին c չիք մի

13 ô աթոռն l չիք եւ l ի քահանայութեանն բացի Vachklmoprz-ից մնացած Ձեռ-երը ի քահանայութիւն NOW եթէ (ազատ) ô չիք թէ (ազատ) GS չիք է o եւ փխ. է Ydp (է) եւ թէ W եթէ ô չիք թէ V շինականք

14 ûcd չիք աւրէնք եւ d չիք եւ OW կանոն c կանոնացդ կացցէ փխ. կանոնք այդ կացցեն d այս է փխ. այդ կացցեն Z կայցցեն ô կացցէ a կացեն

Ապա եթէ ոք ընդդէմ եկեալ ասիցէ, թէ ի Նիկիական կանոնսն ընդէ՞ր չէ այդպէս ծանր եդեալ. վասն զի ոչ ունէր ոք ակն թէ այդպիսի մեծամեծ չարիք եւ աւճիրք յաշխարհի գործիցին. այլ անդէն վաղվաղակի մաւտակաւր խղէին զչար արմատ կորստեանն։

ՇՁԸ (ՇՁԴ) ԺԴ. *Եպիսկոպոս ոք կամ երէց կամ սարկաւագ կամ ով եւ իցէ ոք ի պաշտաւնէից կամ յուխտէ, տանտիկին կին զոք մի՛ իշխեսցէ ունել, որպէս եւ սովորութիւն է մծղնէից։ Ապա եթէ ոք ունիցի եւ վկայութեամբ յայտնեսցէ, ի կարգէն յորում եւ իցէ, մերժեսցի ի բաց եւ համարեալ եղիցի, որպէս զամպարիշտն, որպէս զմաքսաւոր, զի սուրբ եկեղեցի եւ սուրբ խորհուրդն տէրունական զանարատսն ընդունի, զի արատաւորք ի ձեռն անարատիցն փրկեսցին։*

ՇՁԹ (ՇՁԵ) ԺԵ. *Եթէ ոք ի հաւատս կացցէ կամ միայնակեաց կամի լինել, զկուսութիւն եւ զսրբութիւն պահել եւ կենացն յաւիտենից հասանել՝ ընդ ընկերս կացցէ ընդ ճշմարիտս եւ ընդ միաբանակեացս եւ ի միմեանց շահեսցին սիրովն Քրիստոսի, զի «Եղբայր յեղբաւրէ աւգնեալ՝ իբրեւ զպարիսպ ամուր»:* եւ եթէ «Աստուած բնակեցու-*

* Առակ. ԺԸ, 19

1 acdkms *թէ* OWa չիք *ի* û *կանոն* ac dkmps *կանոնն* hlor *կանոնս*

2 Ydkmpq *ոչ է* n *այնպէս* o *եդեալ այդքան ծանր* dhlo չիք *զի* H չիք *ոչ* ûachklmoprs *ոչ ոք ունէր* d *ունէք*, չիք *ոք*, *զի թէ* ûachklm oprs *եթէ*

3 c *չարիք մեծամեծ* NOYW *չարիս* hl *ոճիր* GH *աոճիրք* IJKLMQR STXYZôûd *աշխարհի* a *յաշխարհէին* NOXdm *գործեցին* p *գործիցէք* s *գործիցիք* BC *այգ*

4 p *անդրէն* c *արմար (o ամատ)* փխ. *արմատ* Uuln *կորստեան*

6 hr *եպիսկոպոսք* o *եթ* փխ. *եպիսկոպոս* Udhnr չիք *ոք (կամ)* û չիք *կամ (երէց)* G չիք *սարկաւագ... պաշտաւնէից կամ* o չիք *կամ (սարկաւագ)* û *ո* փխ. *ով* Hacdhkmprs չիք *եւ* dhlr *ոք իցէ* no *ով ոք և իցէ* p չիք *ոք (ի պաշտաւնէից)*

7 K *ի պաշտաւնէիցն* û չիք *կամ յուխտէ* KLMQRSTYZôdp *ուխտէ* d *անտի* փխ. *տանտիկին* u *կին* կրկնված է ackmpsz չիք *կին*

8 o *առնէլ (p առնել)* փխ. *ունել* a չիք *եւ* V *սովոր* W չիք *է* V *մծղնէից* p *թէ* acdkmps *ունիցի ոք*

9 BCDEFGHKVô *վկայութեամբք* Xcd *յայտնեսցին* ô *յայտնեսցի* ô *ի զարքէն* IJKLMQRSTXYZôû *որում*

10 hlor *լիցի* r *որպէո եւ զանբարիշտն* Y *զանպարիշտ* o *զանբարիշտն* LQXYû *եւ սրպէս* Sr *որպէս եւ* IJ KLMQSTXYZûacdkmps *զմաքսաւորն* o *զմաքսաորն* hlor *մաքսաւոր*

11 m չիք *սուրբ* KLMQRSTXYZo չիք *սուրբ եկեղեցի* KLMQRSTXY Zô չիք *եւ (սուրբ)* û *խորհուրդ* CHd *զանարատս* ûahklor *զանարատն* W *անարատքն*

12 ILNOVYz *արատաւորքն* d *ի ձեռքն* Q *անա[րատ]իցն* od *անարատին* ôk *փրկեսցեն*

13 ckm *եւ թէ* a *կայցցէ* hlô *եւ* փխ. *կամ* ackps *մինակեաց* d *միակեց* o *միայնակաց* Y *կամիցի* os *կամ* փխ. *կամի* d չիք *կամի* ô *լինիլ*

14 dh *զկուսութիննն* dhl *զսրբութիւնն* ô *պահեալ* d չիք *պահել* Nû *կենաց* OW *զկենաց*.

15 R *ընկերսն* r *կեցցէ* NOW չիք *ընդ (ճշմարիտս)* Y *միաբանակեցաց* o *միաբանակացս* û *միաբանակեաց*

16 Y *ի միմիեանց* o *ի միմիանց* Yd *շահեսցեն* û *շահասցին* Y *զեղբայր եղբօրէ* IJMSTXr *եղբօրէ* KLQ RZ *եղբաւրէ* o *եղբօր*

17 ô *օգնեսցէ* û *օգնիլ* ô *քան (hl որպէս)* փխ. *իբրեւ* û չիք *իբրեւ* W *զպարսպաւոր* û *ամուր պարիսպ է* Rô *ամուր է եւ* W չիք *ամուր* Ydhlo *թէ* û չիք *եթէ*, *բնակեցուցանիցէ*

ցանէ զմխակրաւնս ի տանէ»* եւ. «Ուր երկու եւ երեք ժողովեալ են յանուն իմ, ես ի մէջ նոցա եմ».** եւ դարձեալ. «Եթէ երկուք միաբանութեամբ խնդրեսցեն ի հաւրէ իմմէ, տացի նոցա».*** եւ եթէ «Յայսմ ծանիցեն զձեզ եթէ իմ աշակերտք էք, յորժամ միաբանիցէք եւ զմիմեանս սիրիցէք»։**** Մի՛ լիցի սովորութիւն միայն լինել. ապա զիւրդ կարեն գիտել զկարգ եւ զպայման հաւատոց, եւ կամ զլանցուածս իւր ի միւ առնուլ, կամ զհնազանդութիւնս եւ զսէր առ ընկերս ցացանել։ Այնպէս եւ գազանք են ի լերինս, եթէ ոք ոչ մերձենայ՝ խաղաղ կան։ Այլ հաւատք կատարեալ եւ ճշմարիտ այս են՝ հնազանդութիւն առ ընկերս եւ սէր առ միմեանս եւ առ Քրիստոս, ի մէջ մարդկան լինել աւրինակ բարի եւ տիպք նախանկարք. ոի շահեալ ի միմեանց եւ նախանձեալ ի գործս բարիս, զի տեսցեն եւ փառաւորեսցեն զԱստուած յերկինս։***** Եւ զանարգ եւ զգայթոտ գեղբայր ի ձեռն հոգեւոր խրատու ի պատուա-

* Սաղ. ԿԼ, 7 ** Մատթ. ԺԸ, 20
*** Հմմտ. Մատթ. ԺԸ, 19 **** Յով. ԺԳ, 35
***** Հմմտ. Մատթ. Ե, 16

1 H միակրաւնս L զմխակրաւնոն Ա զմխակրօն R զմխշտ կրաւնո փխ. զմխակրաւնս hlo ի տան եւ հանէ գկա[պեալս?] (h չիք զկապեալս) ուր Ո ի տան ըստ գրոց ուր d որ փխ. ուր c չիք ուր dp կամ փխ. եւ (երեք)

2 r ի յանուն KLMQRSTYZôo անուն Ycn իմ անգ եմ ես ի մէջ նոցա ôՈ ի միջի r ի մէնջ acdhlps թէ z երկու

3 Y իմէ Ո աացցի d չիք եւ (եթէ)

4 odr այսմ Y ծանիցեմ, ամենեքեան փխ. զձեզ KLMQRSTXZôd չիք զձեզ Ո թէ dh չիք եթէ (իմ) LN Wô աշակերտ acdkmps իցէք d միաբան ks միաբանեցէք hl o միաբանիցիք

5 acdkms չիք եւ F զմիմեան o զմիմիանս JNOPShlmops սիրեցէք d սիրէք

6 QSo լիցիք o զկարգս O զպայմայն ô զպայմանս c զսահման փխ. զըպայման Yhlor հաւատոյ

7 WՈhl չիք եւ Hadhlps զանցուածս KL.NOQRSTXYZWô զհայցուածս BDEFIJPkmn զյանցսուածս BCDEFGHaclıkmnoprs զհնազանդու-թիւն dl զհնազանդութիւնն Y առնուլ կամ զհայցուվածս եւ զհնազանդութիւնս

8 Ո կամ փխ. եւ (զսէր) BCDEGH եւ. կամ (զսէր) Ա սէր H ընկերացուցանել z այսպէս c իցեն Ո ի լերին

9 M եւ եթէ dh չիք ոք BCDEGHô ոչ ոք AMP մերձանայ Q մերձեանայ od մերձենան hlor մերձենայ ի նոսայ խաղաղական HNOWôՈdhk lmor խաղաղական B այդ h ապայ փխ. այլ N այլ հաւատք... մինչև վերջ՝ 535-րդ էջ տող 11-րդ ընկած է c ճշմարիտ եւ կատարեալ km զհաւատք Vhloz կատարեալք ú չիք կատարեալ եւ

10 Y ճշմարիտք L հնազանդութիւնս p ընկէրս ցուցանել եւ սէր Yo միմիանս

11 ô առ ի քրիստոս r չիք մէջ ô լինիլ YՈ տիպ hl պիտանիք փխ. տիպք

12 Ա նախանկար hl չիք նախանկարք c եւ զի GVpz շահեալք o ի միմիանց Vz նախանձեալք

13 cdkmps բարեաց s եւ ի փառաւորեսցեն DGH աստուած hlor զաստուած որ յերկինս է H յերկնինս l եւ զանարգ km չիք եւ զանարգ

14 d գայթագղոտ n զգայթակղոտ Ա չիք եւ զգայթոտ acdhklmoprs եղբայրն r հոգեւոր բանի խրատու Ա չիք (խրատու) ի, պատուական ô եւ ի պատուականս

կանս հանել բերան Աստուծոյ կոչեսցի*։ Բայց արդ, «Եկայք, որդիք իմ, եւ լուարուք եւ զերկիւղ Տեառն ուսուցից ձեզ»** եւ զկեանսն յաւիտենից, եւ ի կենդանութեան տեսանել զաւուրս բարութեան ծանուցանեմ,*** լուարուք եւ ուսարուք որ Տեառն հաճոյն է եւ զկեանսն յաւիտենից ձեզ առթէ. «Լռեցո զլեզու քո ի չարութենէ եւ ի նենգութենէ».**** Լուր, լեզու չար հուր հաստատեալ է ի մարմնի.***** «Լոյծ զկնճիռն անիրաւութեան».****** «Դիր դուռն ամուր շրթանց եւ պահապան բերանոյ».******* եւ մի խոտորեսցիս ի բանս չարութեան։ «Զարծաթ ի վարձու ոչ տալ եւ տոկոսեաւք ոչ պահանջել».******** «Զգրաւ պարտապանին վաղվաղակի դարձուցանել».********* «Որդիք մարդկան մինչեւ լծրբ էք խստասիրտք»,********** ոչ մրրկեալ նեղասրտեալ «Առն նեղասրտի ով ունիցի ժոյժ»,*********** «յարենէ, ի հեղձուցելոյ, ի շնութենէ, ի պոռնկութենէ»,************ ի գողութենէ, յագահութենէ, յարծաթսիրութենէ, ի սուտ երդմանէ, ի սուտ

* Հմմտ. Երեմ. ԺԵ, 19 ** Սաղ. ԼԳ, 12 *** Հմմտ. Ա Պետ. Գ. 10
**** Սաղ. ԼԳ. 14 ***** Հմմտ. Յակ. Գ. 5, 6 ****** Ես. ԾԸ. 6
******* Սաղ. ՃԽ. 3 ******** Եզեկ. ԺԸ. 8 ********* Եզեկ. ԺԸ, 7
********** Սաղ. Դ. 3 *********** Առակ. ԺԸ. 14
************ Գործ. ԺԵ, 29

1 cakmpt *հանեալ* n *համարեալ* փխ. *հանել* Y *եւ բերան* hlor *կոչի* Y *լինել* փխ. *կոչեսցի* u չիք *բայց* Wôûn *որդեակք*

2 ô *ի* փխ. *իմ* ôacdklopr*s* *լուարուք ինձ եւ* û չիք *եւ (զերկիւղ)* d *ուսուցի* ûacakmps *զկեանս*

3 Yôo չիք *եւ* hl չիք *եւ ի* Y *ի կենդանութեանն* û չիք *եւ ի կենդանութեան... ի ձեռս թշնամեաց* 453-րդ էջի 10-րդ տողը Y *բարութեանն*

4 Q չիք *եւ ուսարուք* d չիք *որ* X YW *հաճոյ է*

5 BCDEGd *զկեանս* Y *առ ձեզ արդ լռեցոյ* hl *առիթէ* d *առիաս թէ* M *առթէ լռեցո.... ի յերկրի հրեշտակ՝* 454-րդ էջի 11-րդ տողը չունի, այս մեկ-երկու էջերը ընկել է նախագաղափար օրինակում որից ընդօրինակել են. hlor *զլեզու (*hl *լեզու) քո լռեցոյ* k *զլեզուի*

6 c չիք *եւ ի նենգութենէ* hlor *լուր զի (*l *լի) լեզու* a չիք *է*

7 d *լուծ* a *զկճիռն* Y *անիրաւութեանն* d *անիրաւ եւ դիր*

8 GXY չիք *եւ (մի)* Y *խոտորիր* o *խոտորեսցի*

9 Y *չարութեանն* ô *զարծաթ իւր ի վարձու* d *չի* c *տոկոսիւք* z *տոկոսեւք*

10 ps *դի դրաւ* o *դգրաս* heq *[դգր]աւ* բացի IPVbehlz-ից մնացած ձեռերը *պարտականին*

11 oen *երբ* J *խստասիրտք սրտք* R *իգատասիրաք*

12 Y *եւ ոչ* Ubps *մկրտեալ* փխ. *մրրկեալ* ôchkmoprs *նեղսրտեալ* d *նեղսրտել* IJKLOPQRSTUVXYZW ôn *առ նեղել սրտով (*PW *սրտւով* ô *սրտօվ* AUn *սրտի ով)* փխ. *առն նեղասրտի ով* acdkprs *առ նեղեալ սրտի (*r *սրտիւ) ով* hlmo *առ նեղսրտով (*m *նեղասրտի ով) ունիցի* befq *ունի* o *առնիցի* փխ. *ունիցի* lhden *ժուժ* KLRUXô *յոյժ* Y *յուշ*

13 ef *ի յարենէ* o *արենէ* d չիք *ի (հեղձուցելոյ)* p *եւ ի* o *ի հեղձելոյ* bq *հեղցուցանելոյ* hq *ի շնութիւն* W *ի շինութենէ* փխ. *ի շնութենէ* hor *ի պոռնկութենէ ի շնութենէ* l *և ի պոռընկութեան ի շնութեան* ô *եւ ի (պոռնկութենէ)*

14 IJKQRSTXYZ *ագահութենէ* o *եւ ի ագահութենէ* ef *ի յագահութենէ* l *յագահութեան* H *հայհոյութենէ* փխ. *յագահութենէ* bq չիք *յագահութենէ-... երդմանէ* q չիք *յագահութենէ յարծաթսիրութենէ* IQX Zô *արծաթսիրութենէ* JKRST VY *արծաթասիրութենէ* ôe *եւ ի սուտ* q *ի պոռընկութենէ* փխ. *ի սուտ երդմանէ*

խաւսելոյ, ի բանսարկութենէ, յարբեցութենէ, յորկորստութենէ, յանձնակամակաւթենէ, ի կամակարութենէ, ի սիգութենէ. ի միաւթենէ։ Մի հպարտ, մի չարակամ, մի ամբարտաւան. մի ի խաղս երգոց, մի յերգս լկտեաց, մի ի հպտանս, մի ի վայրապար ծաղր, մի յահտր, մի զրկող, մի տրտնջող, մի ատեցող, մի յանդուգն,* մի շատխաւս,** մի խաւսել զումեքէ եւ մի լսել եւ որ քեզ չար թուի՝ այլում մի առնել, մի ցանկացող,*** մի քնէած, մի կամակոր յուսմանէ, զի մի ի չարիս անկանիցիս,**** մի հեղգալ յագութս,***** մի ատել զաղքատս, զի յաւուր չարի փրկեսցեն զքեզ եւ ոչ մատնեսցեն զքեզ ի ձեռս թշնամեաց,******, մի ատել զպահս եւ զճգնութիւն, որ զհուրն շիջուցանէ, զառեւծս

* Հմմտ. Տիտ. Ա. 7 ** Հմմտ. Մատթ. Զ. 7 *** Հմմտ. Ա Կոր. Ժ. 6
**** Հմմտ. Առակ. ԺԷ. 16 ***** Հմմտ. Ա Թագ. ԺԲ. 23
****** Սաղ. Խ. 2, 3

1 ó եւ ի բանսարկութենէ b ի բանբասելոյ (զ ի բամբասելո) փխ. ի բանսարկութենէ IJô արբեցութենէ b ի յարբեցութենէ Y չիք յարբեցութենէ H որկորստութենէ ô եւ ի ցորկորսաութենէ b ի յորկրայմոլութենէ q յորկրամոլութենէ

2 F յանձակամակութենէ H յանձնակամակարութենէ LSTUVXYZWhl norz յանձնակամութենէ K յանձնակամութեանեբ ô անձնակարութենէ acdefkmpqs յանձնապաստանութենէ b ի յանձնապաստանութենէ CEFHIKLOQRUab ի կամակատարութենէ XYWcdefhklmn opqrs ի (Y եւ ի) կամակորութենէ ô եւ ի կամակարութենէ DG չիք ի կամակարութենէ o եւ ի միսութենէ R չիք ի միսութենէ

3 acdekmps չարակամք b չարայբար q չարաբար IJ յամբարտաւան Yɑ անբարտաւան e ամբարտաւանք bq չիք մի ի խաղս... ի հպտանս dn չիք ի (խաղս) p ի խաղ

4 W երգաց IJKLRSTXYZô երգս d յերգ e լքցեաց ps լկտեացն RYadhln oprs չիք ի (հպտանս) BCDEFGH IPRSUXcbm ի հտպտանս alop rs հտպտանս OW ի հպատանս (od ի հպարտանս) փխ. ի հպտանս befnq չիք ի (վայրապար) h ի վայրարպար KLQSTXYZôa ծաղրս

5 ô աhուր hlo յահու R չիք ծաղր մի յահուր b զրկողք BCDEFGHUn oprs զրկաւղ BCDEFHIJOPU nr տրտնջաւղ, ատեցաւղ b արտընջողք, ատեցողք ôdehlop անգուգն

6 b շատայխաւսել q շատախաւսել s շատախաւս bq չիք մի խաւսել W զումմեքէ z զումքէ G չիք եւ (մի) beq լսեր abcdefkmpqs չիք եւ (որ)

7 IJ չար թուի քեզ KLZ թըւի o թւի BCDEGHOPVYWoabcefkmq առնէր b ցանկացողք BCDEFGH Un ցանկացաւղ û չիք մի ցանկացող... թշնամեաց՝ տող 10-րդ So քննէած U քնած b քէնէածք

8 G միակամակոր ɑ կամ[ակ]որ q կամակար b ուսման hlo ուսանէ X չիք ի acmps ի չարս hlor ի չարութիւն անկցիս

9 Y յղգալ I հեզգեալ So ազօթս o աւուր blor չիք չարի b փրկեսցին

10 LOWd չիք եւ ոչ մատնեսցեն զքեզ (O ունի զքեզ) o մատնեսցե, չիք զքեզ G ի ձեռ Wd ի ձեռաց BHO U YWacdmq թշնամանեաց

11 Y ատեր d զպազս hlor չիք եւ I ճըզնութիւնս JKLQRSTXYZôû bde զճգնութիւնս Vm զճգնութիւնն b զոր KLQRSTYZôûaf զհուր e զհուրս I շիջուցանէ CDGIJKL OPQRSTVXYZWôû զառիւծս ahkl moprs եւ զառիւծս cefq եւ զարիւծ hd եւ զառիւծն

սանձէ եւ ընդ Աստուծոյ բանս ի կիր արկանէ. այլ որ ինչ ի կարգին բարի գործքն, բոլորովին կատարումն՝ «սիրել զտէր Աստուած յամենայն սրտէ»** եւ զպատուիրանս Նորա կատարել: «Ընդ ամենայն մարդոյ խաղաղութիւն ունել».*** հեզ լինել եւ խոնարհ. եւ յամենայն ժամ դողալ եւ երկիւղիւ կալ եւ լսել բանից Նորա զոր ասէն «Յո՞ւմ բնակեցայց, եթէ ոչ ի հեզս եւ ի խոնարհս եւ որ դողան ի բանից իմոց»:**** «Խնդրեա խաղաղութիւն եւ երթ զհետ արդարութեան».***** «Յուսոյն ակն ունել».****** մի վայրապար ի սուգ եւ ի տրտմութիւն մտանել «այլ զբարիս գործել մի ձանձրանալ».*******: բնակեսցես յաւիտեանս յաւիտենից յերկինս մարդ կատարեալ եւ ի յերկրի հրեշտակ երեւեալ: Որ միայնակեաց կամի լինել եւ կուսան եւ զհաբեղայութիւն յանձն առնուլ, կանոն զայս կալցի ամենայն ոք, որ ի հաւատս կացցէ, զի ի ձեռն անարատից մեղաւորքն սրբեսցին:*

* Հմմտ. Սիր. Գ. 33, Եբր. ԺԱ. 34, Դան. Զ. 18
** Մատթ. ԻԲ. 37 *** Հռ. ԺԲ. 18 **** Ես. ԿԶ. 2
***** Սաղ. ԼԳ. 15 ****** Բ Մակ. Է. 14
******* Բ Թես. Գ. 12

1 e անձէ (զ անձնէ) փխ. սանձէ beq չիք ընդ b զաստուածային q աստուածային d զբանս h ի գիր B այգ r ոչ փխ. որ befq չիք ինչ

2 o ի գարքին p ի կարգին է bq բարէգործ Vz գործք d գործն ô կարոտումն փխ. կատարումն Y սիրոյ u տէր

3 l ամենայն ô ամենայն սրտէ քումմէ եւ u յամենայն սրտէ եւ զամենայն զպատուիրան G պատուիրանս Rhlo կատարելալ hor եւ ընդ

4 beq չիք ամենայն BCDEGHa մարդ Y գխաղաղութիւնն befq չիք ունել ô լինիլ

5 lôbekm ամենայն bdq չիք ժամ befq դողալի s գողալ Y չիք եւ (երկիւղիւ) W երկիւղիլ Af երկիղիւ W կեալ d զբանից k չիք Նորա

6 d զի փխ. զոր beq ասէ Ob յորում (W յրում) փխ. յում oû ում BCDEFGHbefq թէ m չիք ոչ G չիք ի (հեզս) ABCDEFGHIJOPVaefkms ի հեզն lVaefkms ի խոնարհն d չիք ի (խոնարհս) ABCDEFGJKLOPQRSTUXZ ի խոնարհ

7 YWû որք R գողան FY չիք ի (բանից) d եւ խնդրեայ bq խնդրես f խնդրեաց V ընարեա փխ. խնդրեա O երդ

8 l չիք զհետ Yo զհետ Նորա Yq եւ (զ չիք ու) արդարութեանն b արդարութիւն u չիք յուսոյն ակն ունել L ունելով Y եւ մի

9 l չիք ի BCU այգ û չիք այլ ûbeq բարիս bq եւ մի H ձանձանալ

10 br բնակեսցեն u յաւիտեան o երկինս d ցաւիտեանս

11 UWûacdfhklnoprs չիք ի beq չիք եւ ի յերկրի... երեւեալ BFo ի յերկի[ր?] Jôf ի երկրի r հրեշտակք ob միայնակաց d միայնտկայց ô չիք կամի

12 ô եւ կուսան եւ աբեղա լինիլ l ուսան CG զհաբեղութիւն lon զաբեղայութիւն Jhl զյաբեղայութիւն W զաբեղայութիւնն u յաբեղայութիւն b հաբեղութիւն c զհաբեղաութիւն d զաբեղաութիւն eg հաբեղայութիւն M անձն p կանոնս

13 ô ունիցի փխ. կալցի IJ յամենայն û չիք ամենայն... կացցէ Iq չիք որ ô որ հաւատացեալ իցէ եւ ի հաւատս կացցէ Ee չիք ի (ձեռն) L անարատ bcfq անաբատիցն e անհաւատիցն փխ. անարատից

14 Yûbchlopqrs մեղաւորք ô մեղաորքն d մեղորք hl սրբեսցեն

ԾԴ. (ՇՁՁ) ԺԶ. Որ եպիսկոպոս կամի լինել առաջնորդ եւ հովիւ կամ վանական կամ անապատ շինել, եւ սաղարութեան ցանկանայցէ կամ գաւառի կամ գիւղից կամ անապատաց, լուիցէ զինչ ասեն. «Մեծութիւն թէ առիւ գայցէ՝ մի յաւժարեսցիս».* տաղանդ առնու ի վարձու՝ պահել պարտի, դուցէ՝ տոկոսեաւք պահանջի, զգոյշ հովիւ հաւտի, պատրաստ:

Բայց որ գլխաւոր եպիսկոպոսն աշխարհին՝ առանց նորա կամաց եպիսկոպոս ոք մի լիցի: Եւ վանաց երէց կամ անապատաւոր՝ առանց գաւառին եպիսկոպոսի չիշխէ լինել:

Եպիսկոպոս ոք կամ երէց, կամ ազատ ոք ի դատաւորաց եւ կամ շինական վասն առաջնորդս կարգելոյ եւ հովիւս պատրաստելոյ եկեղեցւոյ եւ ժողովրդապետս եւ աւրէնսդիրս կացուցանելոյ. «Զի ծանիցեն հեթանոսք, թէ մարդիկ են նոքա»,** եւ վասն այսր

* Սաղ. ԿԱ. 11 ** Սաղ. Թ. 21

1 os [ո]ր b ով ոք փխ. որ e առաջն o առաջնոր Y վովիւ eg եւ փխ. կամ

2 cgq յանապատ uhlo լինել փխ. շինել Y ստղօրութեանն hr ցանկայցէ Y չիք կամ (գաւառի) R կամ դաւառի կրկնված է

3 abcdefgkmpqs գաւառաց Yb եւ փխ. կամ o չիք կամ (գիւղից) BCDEFGH գեղից Ueq գեւղից Y գիւղի ó գէօղի f գեաւղի k գեօղից Y եւ փխ. կամ (անապատաց) Vegq յանապաաաց L լրւիցեն ô լւիցէն KMQRSTXZ լուիցեն b զինչս

4 ód չիք թէ P արիւ Wն առուիւ HKLQ յաւժարեսցին D յաւժարեսցի GMSTXYô յօժարեսցին q յաւժարեսցեն R յուժարեսցին e օժարեսցիս u յօժարեսցի սիրտ ձեր տաղանդ hlo յօժարեսցին (o յաւժարեսցին) սիրտք ձեր տաղանդ աստուծոյ առնու b յաւժարեսցին սիրտք ձեր r տաղանդ աստուծոյ առնու abcdefgkmpqs չիք տաղանդ... պարտի u առնուլ R առնուս o առնութիւն û չիք ի (վարձու)

5 Q ի վարցու Y պարտի պահել ô պարտիւ H պարտ egq դուտցէ KLMOQRSTXZWôabcdefgkmpqsz տոկոսիւք Y դտհանջիցի b պահանջիցէ p պահանջեսցի NQXYdeghloq զգուշ V զոյշ Z զզոշ b եւ ուշ փխ. զգոյշ ô ըզգուշ լեր հովիւ հօտի պատրաստ լեր բայց

7 ôbegq չիք որ H գզլխաւոր r եպիսկոպոս hlo եպիսկոպոս որ աշխարհին z եպիսկոպոսն է աշխարհին d յառանց կամաց նորա ոք եպիսկոպոս E չիք առանց նորա... անապատաւոր

8 E չիք կամաց ôabchklmops կամացն eg եպիսկոպոսք p ոք եպիսկոպոս մի hegq չիք ոք eg լիցին n լինիցի d չիք եւ g չիք եւ վանաց երէց.... բերեն ապա զգոյշ 459-րդ էջի 4—5-րդ տողը. բերքր ընկել է Նախագաղափար օրինակից Y եւ փխ. կամ e յանապատաւոր

9 û գաւառի CDGHoûabdefhkmopq եպիսկոպոսին Xr եպիսկոպոս or լինիլ

10 obeq չիք ոք (կամ) b ազատք, չիք ոք (ի դատաւորաց) բացի Ycdefhklmoorsz-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն ի d ի դատօրաց û չիք ի դատաւորաց... ատտուած ի սիրտս՝ էջ 456 տող 8-րդ ô դատաց Mbefq չիք եւ

11 beq կամ ի (be չիք ի) շինականաց z եթէ վասն beq առաջնորդ befq կարգելոց ôb հովիւ befq պատրաստելոց

12 CDH յեկեղեցւոյ G յեկեղեցոյ Ybcdefhqr եկեղեցոյ ô չիք եկեղեցւոյ Ebe ժողովրդապետ q ժողովրդապետ եւ աւրէնսդիր կրկնված է H յաւրէնսդիրս Rabcfkms աւրէնսդիր VXYWp օրէնսդիր ôd յաւրէնսդիր X կացուցանել

13 HYbk մարդիկք OWôcdehlq մարդիք bcdefkmpqs սոքա GH չիք եւ hlo եւ կամ վասն bdkq այս

իրաց կաշառ առցեն եւ կամ աչառանաւք առնիցեն եւ ոչ զճշմարտութիւն ընտրեսցեն եւ զարժանաւորն, եթէ կարի յանարգաց ոք իցէ եւ յարհամարհելոց եւ միայն նախանձաւոր սրբութեանն եւ աւրինացն է, յառաջ կալցին: Լուր, զինչ ասեն. «Զլիմարս եւ զանտոհմս աշխարհիս ընտրեաց Աստուած».* եւ «Ցարուսցէ ղազքատս յաղբեւաց նստուցանել ընդ իշխանս»,** զի յամաւթ արասցէ զամբարտաւանս եւ զհզաւրս, քանզի «Մարդ ի դէմս հայի, իսկ Աստուած ի սիրտս»:*** Եւ նոքա կաշառաւք եւ աչառութեամբ զանարգեալս մեղաւք եւ զպղծեալս աւրինացն, որպէս ասէ Պաւղոս, եկեղեցւոյ դատաւորս նստուցանեն վասն կորուսիչ արծաթոյն:**** Տալիք կաշառոյն անիծեալ լիցին,***** որպէս խաչահանուն, որ ետուն կաշառ պահապանացն, եւ ընդ Սիմոնի կախարդի, որ արծաթով եւ ընչիւք կամէր ստանալ լառաքելոցն զշնորհս

* Ա Կոր. Ա. 27, 28 ** Հմմտ. Ա Թագ. Բ. 8 *** Ա Թագ. ԺԶ. 7
**** Հմմտ. Ա. Կոր. Զ. 4 ***** Հմմտ. Բ Օրենք Իէ, 25

1 f կաշառոց են z կաշառս c առեն ehlq ա[ռ]ցեն bq չիք կամ աչառանաւք առնիցեն եւ KL աչարանաւք p չիք առնիցեն BCDEHacefoqr զճշմարտութիւնն Gkms ճշմարտութիւնն OYWdp ճշմարտութիւն n ճշմարտութեամբ

2 J ընտրեսցէ d խնդրեսցեն փխ. ընտրեսցեն HY չիք եւ hlor զարժանաւորսն o զանարժանաւորսն z եթէ եւ IJLMQRSTXYZôdp անարգաց Kb անարգանաց OWf hl յանարգանաց

3 IJKLOQSTYZôk արհամարհելոց MR XW արհամարելոց befq եւ ի յարհամարհելոց IJMQSXWôcdn որբութեան b սրբութեամբ

4 Vhl յօրինացն YW օրինաց bq չիք է ô առաջ Xôd կալցեն Y ասէ d ասէ գիր թէ զիմարս e զիմարս

5 b զանմտոհմս bq աշխարհի h յարուցանէ bq չիք եւ յարուսցէ զաղքատս յաղբեւաց F յաղքատս

6 oo աղբեւաց I յաղբերաց bq նստուցեալ c նստուցանէ a իշխան ô իշխանս ընդ իշխանս IQVô ամօթ H յ[ամ]աւթ

7 O զանբարտաւանս ô հզօրս Y զհպարտս (h զհօրս) փխ. զհզաւրս q ի դեմն

8 b ի սիրտս հայի d ի սիրտն o ի սիրս ù եթէ ոք փխ. եւ նոքա p եւ նոքա զանարգեալս մեղօք եւ զպղծեալս աւրինացն կաշառաւք եւ աչառութեամբ

9 ô զանարգեալ r զանարգանս ou պղծեալս Y օրինօք bq անօրինաց blo աւրինաց e յօրինացն d անաւրէնութեամբ ù չիք աւրինանց... պաւղոս X (որպէս ասէ պօղոս) այդպես

10 M յեկեղեցւոյ beq յեկեղեցոյ Yôacd fhoprs եկեղեցոյ abcdbklmopq rs դատաւոր W սպասաւորս փխ. դատաւորս u չիք վասն... կաշառոյն ms կորուսիլ e կորուս p կորուսեալ տալիք արծաթոյն եւ կաշառոյն

11 km կաշառոցն b կըշւոյն (զ կշռոյն) փխ. կաշառոյն Y անիծեալք bq լինիցին d եղիցին bcdefhklmop qrs որպէս եւ X խաչահանօղքն W խաչահանքն ô զխաչահանուացքն u խաչահանուքն b խաչյհանողքն d խաչահանուքն q խաչահանողքն

12 բացի abcdefhklmopqrsz-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն որ ôb կաշառք p կաշառս u պահապանաց q պահպանացն o չիք եւ ընդ սիմովնի b ըստ փխ. ընդ բացի BCDEFG Hbcdefg-ից մնացած Ձեռ-երը Սիմովնի Q սիմովնէ dep կախարդին UY չիք կախարդի

13 ô չիք որ hlor չիք եւ d վաճառել փխ. ստանալ IJKLMQRSX YZôbhlo առաքելոցն Fû յառաքելոց V յառաքելւոցն n յառաքելոյն ô զշնորս d զշնորհն առաքելոցն

սրբոյ հոգւոյն:* Եւ առնելիք կաշառոյն նզովեալ լիցին ի Տեառնէ. կարասին, զոր կաշառ առին, ընդ Յուդայի կաշառին համարեալ լիցի, զոր վասն Տեառն մատնութեան առ.** եւ երկպատիկ դարձասցեն անդրէն: Տալիքն չիշխեն առնուլ, որպէս խաչահանունքն զագարակն գնեցին, այլ ի կարաւտեալս բաշխեսցեն: Եւ եպիսկոպոսն եւ երէցն, որ վասն այսր իրաց կաշառս առցեն եւ կամ վասն ինչ եւ է իրաց, ըստ գրեցելոցն, թէ՝ «Կաշառ կուրացուցանէ զսիրտս իշխանաց»***, եւ դարձեալ «Կաշառ ի վերայ իրաւանց մի՛ առնուցուս»****, եւ «Ճշմարտութիւն ի ձեռն արծաթոյ քարշեցաւ». յամենայն ժողովոյս նզովեալ լիցին եւ յիշխանութենէն եւ ի քահանայութենէն մերժեսցին ի բաց: Զոր կաշառն առին ընդ

* Հմմտ. Գործ. Ը, 17, 18

** Հմմտ. Մատթ. ԻԷ, 9, Ղուկ. ԻԲ, 5, 6 *** Բ Օրէնք. ԺԶ, 19. Սիր. Ի, 31 **** Սաղ. ԺԴ, 5

1 IJu սուրբ oabcefkmpqs հոգոյն (emkps հոգւոյն) սրբոյ UXYZ hlo հոգոյն d չիք սրբոյ հոգւոյն Eo առնլիք Yd առնոզք u առնոզք IJûabcdelkmpqs կաշառին ABCDE FGHP կաշառուն YW նզովեալք b նզովիցէ q նզովեսցի k չիք նզովեալ... առին e լինի bq չիք լիցին

2 d ի քրիստոսէ փխ. ի տեառնէ h տկարասցին (qr կարասցին) փխ. կարասին z զկարասին FY որ Y կաշառս r կաշառին, չիք առին A ընդ յուդայի ձախ լուսանցքում ô ուդայի hq չիք ընդ յուդայի c կաշառոյն բացի dehkmoprsz-ից մնացած ձեռ-երը չունեն կաշառին

3 ó չիք համարեալ hefq լիցին b չիք զոր cmps տեառնն Yefhoqr մատնութեանն Wûbeq էառ r երկպատիկք

4 Xb դարձուցանեն u դարձուցանէն Y դարձուցին ac դարձուցէ u տալիք d տուօզք o իշխեն u չիշ[խ]են A խաչահանուքն BCDEFGH խաչահանունսն W խաչահանքն ô զխաչահանունքն u խաչահանուք b խաչայհանունքն

5 u զագարակ BF այգ kmps այգ (d եւ) փխ. այլ V ի կարօտեալսն KLMQRTX բաշխեսցին d բաշխեցին

6 u արգ փխ. եւ ôps չիք եւ (եպիսկոպոսն) oueq եպիսկոպոս udz կամ փխ. եւ (երէցն) ôd էրէց û երեց bd չիք որ Kbq այս փխ. այսր bq իրացս hkmps կաշառ Z չիք կաշառս...ւ գրեցելոցն թէ a տացեն փխ. առցեն

7 ûkmps չիք եւ (կամ) KLMQRST XYô չիք կամ abcdefhklmopqrs չիք վասն abefhkopqsz զինչ Yôe իցէ փխ. է Hû չիք է d ընգ փխ. ըստ u չիք ըստ IJKLMQRSTXYZôûad efhklmnopqs գրեցելոյն b գրելոցն c գրերելոյն û չիք թէ b կաշառք u կաշառս ի վերա իրաւանց մի առնուք կաշառ կուրացուցանէ զսիրտ զատաւորաց փխ. կաշառ կուրացուցանէ.... մի առնուցուս՝ տող 9-րդ BCDEFGHKUZacr կուրացուցանէ Y կուրացուցանէր b կուրացուցանեն

8 AIJOPUVWôbdekmnpqrs զսիրտ b զատաւորաց փխ. իշխանաց ô չիք եւ դարձեալ.... առնուցուս

9 d իրաւանց նա ոչ առնու I իրանց փխ. իրաւանց bq չիք մի befq առնուս Y գի փխ. եւ Yefhoqr Ճշմարտութիւն u չիք եւ Ճշմարտութիւնն... որպէս ընթանան՝ էջ 458 տող 7-րդ efq արծաթոյն a արծոյ (b արթուն) փխ. արծաթոյ

10 I զարշի de զարշեցաւ բացի abcfhklopqrsz-ից մնացած ձեռ-երը քարշի ô ամենային h ժողովս beq նզովին, չիք լիցին IJKMQRST YZôe իշխանութենէն H յիշխանութիւնն hl յիշխանութենէ h եւ ի

11 H չիք ի (քահ-թենէն) o զարքից փխ. եւ ի քահանայութենէն FKL MSTXZ մերժեսցի dhl մերժեսցեն ôe ի բաց մերժեսցի bdn կաշառ. h չիք առին, ըստ փխ. ընդ

Դէեզի բորոտն գողւնոյն համարեսցի, անէծք մարգարէին ի վերայ նորա եղիցին, քանզի ի ձեռաց դիտին խնդրելոց է զարիւն ղաւրացն, այլ զարժանաւորսն խնդրեալ գտցեն։ Լուարուք մարգարէին. «Ձեռք իւրեանց յանաւրէնութեան են եւ աջ նոցա լի է կաշառաւք»* «Տուր նոցա, Տէր, ըստ գործս անաւրէնութեան»**։ Զի եթէ հիմն եւ գլուխն հաստատուն, ապա եւ միջինքն ոչ ի վերայ աւազոյ։ Կառավար արքեայ՝ կառքն ընդ որպէս ընթանան։ Նաւավար ի քուն՝ նաւն երագ ծովածուփ։ Խաշնարած յոյլ՝ խաշինքն զմնասու խոտ ճարակին։ Զի եթէ առաջնորդք աւրինացն հաստատուն եւ ճշմարիտ՝ ապա եւ կարգեալքն ընդ նոքաւք առաւելապէս ոչ սայթաքեալք։ Եւ եթէ խարխուխն անշարժ՝ շինուածն

* Սաղ. ԻԵ, 10 ** Սաղ. ԻԷ, 4

1 hlo *գեհեզայ* kmpqs *գեհեզի* r *ըեհեղեայ* փխ. *դէեզի* dblo *բորոտին* A սկզբնապես *գողսն* ապա լուսանցքում ուղղված *գողաւնոյն* LY *գողունոյն* I *գաւղոսն* JQô *գողաւսն* afkms *գողաւնս* ap *գողունս* beq *գողանաս* hlor *գողին* c *գնաւղըսն* փխ. *գողաւնոյն* IJKLMOPQRSTVXYZWbefkmpqs *անէծքն*
2 a *նորին* bq *նոցա* Yacdmps *եղիցի* d *գի* aeq չիք *ի* R *գիտին* r *եղիցին գրելոց* փխ. *դիտին խնդրելոց* Y *արիւն*
3 B *այգ* b *արժանաւոր* b *խնդրել* d *արդ լուարուք* befq *զմարգարէին* bd *մարգարէին որ ասէ թէ* (b չիք *թէ*)
4 M *ձեռօք* q *իւրոց* BEFadkrs *յանաւրէնութենէն* D *անաւրէնութէնէն* r *յաջ* beq *աջք* փխ. *աջ* GH *են* փխ. *է*
5 ABEFOPUVacfknrz *կաշառով* lo *կաշառոջ* b չիք *կաշառաւք* բացի chloprz-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *տէր* a չիք *ըստ* ahl *զգործս* QRSTXYZô *նոցա ըստ գործս* (Xô *գործոց*) *նոցա* (K *նոցա*) փխ. *ըստ գործս*
6 bcdefq *թէ* z *հիմնն* X *գլուխ* beq *եւ ապա* abcdefhklmopqrs չիք *եւ* (*միջինքն*) abkqs *միջիքն* d *միջինք* r *որ* փխ. *ոչ* p չիք *ոչ*
7 eq *աւազոց* b *կառայվարն* բացի AW-ից մնացած Ձեռ-երը *կառաւար* Y *կառ նորա* փխ. *կառքն* bq *որպէսքն* de *որպեսք* GHKLMOQRSTVXZWoûl *որպէս* Y *որո* փխ. *որպէս*
8 û *նաւավարք* bq *նաւ* h *ծուփածուփ* u *ծովածուփ լինի* Wp *խաշնարածքն* û *հովիւ ծոյլ* be *ոյս* (q *յոյս* l *յայլ*) փխ. *յոյլ* û *խաշանց խոտաճարակ մնաս մահու* dq *խաշինք* b *խաշինքս*
9 A սկզբնապես *զմահու*, ուրիշները աջ լուսանցքում ուղղել են *զմնասու*. պահեցինք *զմնասու* ձևը. որովհետև կանոնագրքի մի նշանավոր պատառիկի (IX—X դդ.), համապատասխան հատվածում հանդիպում ենք նույն բառին a *զմնաս* be *մնասի* cdfkmpqs *զըմնասի* h *մնաս* lo *մնասու* JKLSTô *զմնասու մահու* MRUX *զմահու զմնասու* Y *զմահու մնասակար* B սկզբնապես *զմահու*, ապա ուղղել են *զմնասու* Y *խոտս* h *ուխտ* փխ. *խոտ* JKLMQRSTXYZon *ճարակեն* Udeq *խոտաճարակին* h *ճարակէին* û չիք *զի եթէ* befq *թէ* Y *յառաջնորդք* uhl *առաջնորդ* oû *օրինաց* q *տնաւրինացն*
10 c *հաստատունք* e *հաստատուն են եւ* KLMQRSTXYZô *ճշմարտիւ* acdefhklmopqrs *ճշմարիտք* b *ապա ճշմարիտք եւ ապայ* u *ճշմարիտ պարտի լինել ապա* ubfq *կարգեալք*
11 bq *տա թաղեալք* փխ. *սայթաքեալք* û չիք *եւ եթէ* bq չիք *եթէ* ô *անժարժ* DH *շինուած* Wehlo *շինուածքն* bd *շինուածք*

ոչ ղետավէժ։ Եթէ հովիւն քաջ՝ հաւան ոչ գազանակուր։ Եթէ դէտն զգոյշ եւ արթուն՝ ապա ղաւրքն ի խաղաղութեան եւ ոչ խողխողեալ։ Քանզի դուք, վարդապետք, դէտք ժողովրդեան, աւրինակ էք աշխարհի, ընդ ձեզ հայեցեալ՝ զուսումն ձեր յառաջ բերեն. ապա զգոյշ։

ՇՂԱ (ՇՋԷ) ԺԷ. Եթէ ոք նշխարս մարտիւրոսի կամի դնել, առանց եպիսկոպոսի աշխարհին՝ մի՛ դիցէ։ Զյիշատակս մարտիւրոսաց եւ զժողովս՝ առանց եպիսկոպոսին հրամանի մի՛ ոք իշխեսցէ առնել։ Եւ եթէ ոք ի սարր տեղեացն մարտիւրոսս բերցէ, առ եպիսկոպոսն բերցէ վկայաթեամբք եւ թղթովք եպիսկոպոսացն՝ ուստի եբերն. եւ իւրեանց եպիսկոպոսին հրամանաւ դիցէ՝ ուր արժանն է դնել։

Եթէ ոք սեղան կամիցի կանգնել տէրունական խորհրդին, առանց եպիսկոպոսին մի՛ ոք իշխեսցէ կանգնել։ Բայց նշխարացն յանուն, զոր բերին, մեծապէս տաւնախմբեսցեն յամենայն տարւոջ

1 Y ղետնավէժ u ղետավեժէ u չիք եթէ ub հովիւ h որ փխ. (հաւատն) ոչ u զողանակուր b գազանա Z չիք եթէ դէտն... ապա beq դետն (d տղետը) փխ. դէտն

2 hlor զգոյշ եւ արթուն է դէտն DGHKMQRYhepq զգուշ o չիք զգոյշ եւ, եւ փխ. ապա d ապա եւ զօրքն u զօրք d չիք ի, խաղաղական J ի խաղաղութիւն Y ի խաղաղութիւնն bq խաղողեալ (R խաղխաղեալ) փխ խողխողեալ

3 abcdehklmopqrs աղէաք f դետք Uû չիք դէաք acdmps ժողովրդականաց k ժողովրդոց beiq եւ աւրինակ Q աւրինակէտք Y օրինակք

4 Y չիք էք hlor եւ ընդ d հայեալ DH ձեզ o առաջ befq բերիցեն r բերան d չիք ապա զգոյշ

5 MQûelq զգուշ Y զգուշ լեր o զգոյշ լեր b զգուշութեամբ

6 r ոչ փխ. ոք Qeq զնշխարս Yôabcdefghklmopqrsz մարտիրոսաց բացի ABE-ից մնացած ձեռ-երը մարտիրոսի DGH չիք առանց.... եւ զժողովս՝ տող 7-րդ

7 û աշխարհի Vacdhklmoprsz դնիցէ u դիցի յիշատակ b զյիշատակ Vg մարտիրոսացն z զմարաիւրոսացն բացի Aakm-ից մնացած ձեռ-երը մարտիրոսաց Eôûbq ժողովս

8 Wôûd եպիսկոպոսի MQbd հրամանին cp հրամանաց q միտք փխ. մի ոք b չիք ոք ûknps չիք եւ b թէ

9 r չիք ոք befgq տեղեաց d տեղաց EJKLMPQRSTUVXZômns մարտիրոսս BCDFGHIOYWûbcdefgh klopqr մարտիրոս az մարտիւրոս oû չիք առ.... բերցէ q եպիսկոպոս ABCDEFGOR բերիցէ H բերից n բերցեն b չիք բերցէ

10 ûbdefghklmopqs վկայութեամբ beq իւրով (g իւրովք) փխ. եւ (թղթովք) e թխտովք H թեթեւովք փխ. թղթովք udps եպիոկոպոսաց û եսեր

11 û իւրեան q իւրոց bq եպիսկոպոսն d եպիսկոպոսի IJbq հրաման Vebklmpqz հրամանաւն d հրամանօն hlor դիցեն IJKLMQRSTXYZûdefkq արժան է oz արժանի է hlor եւ արժան է F չիք է

12 aceg եթէ-ից առանձին հոդված համապատասխան №-ով Y եւ եթէ DGHkmpqs կամի E կամիցէ ô կանգնիլ, չիք տէրունական W խորհրդւոյն dkmpsz խորհրդոյն

13 û եպիսկոպոսի hlor չիք ոք abcdefg hloqrz ի նշխարացն E զնշխարաց q ի նշխարաց

14 IJKLMQRSTXYZôûefgkmps անուն bq անունն E յան[ուն] բացի abcdefghloqrz-ից մնացած ձեռ-երը չունեն զոր բերին ôr տօնախմբեսցին q տաւնախմբեսցին hlo տօնխմբեսցեն b տաւնայխնպեսցեն d խմբեսցին փխ. տաւնախմբեսցեն ôkmnps ամենայն Yôabcdefglq տարոջ kmps տարւոջն û տարւոյ

յաւր բերելոյն. եւ պատուոյ եւ սրբութեան զգոյշ, զի մի՛ ի ցասումն մտեալ սուրբ ճգնաւորացն որ վասն Քրիստոսին չարչարեցան, ցասումն աշխարհի հասցէ փոխանակ բարեխաւսութեան։

ՇՂԲ (ՇՋԸ) ԺԸ. Եթէ վարդապետի ուրուք գաշակերտ կամ զժողովրդական կամ զքահանայ նզովեալ իցէ կամ բանադրեալ կամ կապեալ բանիւ վարդապետութեան, այլոց տեղեաց վարդապետ կամ եպիսկոպոս կամ երէց մի՛ իշխեսցէ զանիծեալն աւրհնել եւ զբանիւ կապեալն լուծանել, բայց եթէ հաւատովք եւ ի սէր հոգեւոր յուղղութիւն եկեսցէ. ապա խաղաղասէր վարդապետն բարեսէր խրատու բարեխաւսութիւն արասցէ հնազանդեցուցանել ընդ բուն վարդապետաւն. վասն զի «Մի է Տէր ամենեցուն, մի հաւատ, մի մկրտութիւն».*

* Եփես. Դ, 5

1 ô աւուր befgq յաւուր kms աւր p օր z զաւր Ն. Ակինյանի ուղղումն է befgpq բերելոցն d բերել E չիք եւ (պատուոյ) IKLMKUZW պատւոյ bq չիք և պատուոյ... չարչարեցան Y սրբութեանն MQYd egp զգուշ R զգոյշալի, չիք զի STô զի ի մի ի dhlor չիք ի u ըստ պատշաճի եւ տօնի իւրեանց փխ. յաւր բերելոյն... փոխանակ բարեխաւսութեան՝ տող 3-րդ

2 Idimr մտեալ Sô մտեցեալ eg չիք մտեալ սուրբ... չարչարեցան ցասումն E ճգնաւորացս f ճգնաւորաց Ynr որք Hd չիք որ IJKYWôɔcdfh klmopsz քրիստոսի Y չարչարեցան վասն ցասումն

3 b եւ ի դիպումն q եւ[ի դի?]պումն փխ. ցասումն b յաշխարհի LRZ ps բարեխաւսութեանն K բարէխաւսութեանն T բարեխոսութեանն Y բարեխօսութեանն d բարէխաւսութեամբ r բարեխօսութեամբ b բարէխաւսութեամբ սուրբ մասին մարտիրոսաց

4 Hacdf վարդապետ bq վարդապետք g չիք եթէ վարդապետի.... յաւիտենից ամէն՝ 466-րդ էջի 4-րդ տողը. թերթերը ընկած են եղել նախաղաղափար օրինակում, որից արտագրել են այս Ձեռ-ը H իւրուք OW գաշակերտս oս աշակերտ b զաշակերտք HXûb ժողովրդական

5 Oûb քահանայ Uor զքահանայն ô զքահանայի W նզովեսցէ, չիք իցէ Yb չիք կամ կապեալ

6 Y վարդապետութեանն bbklmop qrs վարդապետութեամբ A այգոց B—Zoûanp այլոյ kms զայլոյ bdp տեղաց

7 Y եւ փխ. կամ abcdefq մի (b կամ) աւրհնեսցէ զանիծեալն եւ մի իշխեսցէ l զանիծեալնն r օրհնեալ abcdefq չիք եւ Un չիք եւ զբանիւ... լուծանել ou բանիւ p կապելալ bq կապեալ kms կապեալսն

8 Vûdz արձակել փխ. լուծանել ûk mps թէ Y հավատով բացի abcdefh loqrz-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն ի W սիրով u հոգեւոր սիրով befq եւ յուղութիւն (f յուղղութիւնն) MU Vôkmprs ուղղութիւն Q յուղութիւն a յուղղութիւնն c յղութիւնն W յազթութիւնն փխ. յուղղութիւն

9 kmps ածիցէ փխ. եկեսցէ ô չիք բարեսէր... ընդ բուն b բարէխաւսութեամբ q բարեխաւսութեամբ d բարեխօս

10 befq հնազանդէ L չիք ընդ befq չունեն ընդ բուն.... ապա եթէ երէցն՝ 463-րդ էջի 3-րդ տողը. այս հատվածը b-ում ընկել է, իսկ befq-ում ընդօրինակված է սյակասավոր. որը այդ Ձեռ-երում պատահում է մի քանի անգամ, այդ պատճառով էլ b-ի գրիչը գրում է պակասիցէ իսկ f-ի գրիչը Ձեռ-ի 237 բ էջի ձախ լուսանցքում գրում է. ի հոս պակաս շատ կայ r չիք բուն ô [վարդապետ]աւն u վարդապետին

11 kps չիք վասն s չիք զի, զմի, û չիք է o տէրն kms մի հաւատ մի պատիւ մի մկրտութիւն p չիք մի հաւատ Y եւ մի մկրտութիւն

մի պատուիրանք են առ ամենեսեան եւ միում յուսոյ ակն ունիմք,* պարտ է զնոյն միաբանութիւն պահել յամենայն եկեղեցիս. զարժանաւորս աւրհնութեանն միաբան աւրհնել եւ զոչ արժանիսն միաբան ըմբերանել եւ պատուհասել։ Զի ի միաբանութենէ ամենեցուն եւ քարոզութիւնն հաստատուն լիցի եւ հաւատարիմ ամենեցուն, ըստ տէրունական բարբառոյն, թէ՝ «Յայսմ գիտասցեն զձեզ, թէ իմ աշակերտք էք, յորժամ միաբանիցէք եւ զմիմեանս սիրիցէք»։**

ՇՂԳ (ՇՁԹ) ԺԹ. Եթէ ոք ի մծղնէութեան գոցի կամ երէց կամ սարկաւագ կամ ի հաբեղայից՝ քահանայութիւնն լուծցի, աղուեսդրոշմ ի ճակատն դիցի եւ ի տեղիս ճգնաւորաց յապաշխարութիւն տացեն։ Ապա թէ դարձեալ ի նմին գտցի, զչիղսն զերկոսեան կտրեսցեն եւ ի գողենոց տացեն, զի «Մարդ ի պատուի էր եւ ոչ իմացաւ»։*** Դոյն պատուհաս եւ աբեղայլին։ Ապա թէ արք կանամբք եւ որդ-

* Հմմտ. Բ Մակ. Է, 14 ** Յով. ԺԳ, 35 *** Սաղ. ԽԸ, 13, 21

1 z պատուիրան ud չիք են Q ամենեսեանն d ամենայն Uacdn միոյ u միով յուսով
2 Mac միաբանութիւնն OW միաբանութեամբ Sôkm ամենայն 1 չիք յամենայն... աւրհնութեանն OV Wdh յեկեղեցիս
3 U արժանաւոր ahor զարժանաւորսն CDGHIMQSZWôûdhkmops աւրհնութեան Y չիք աւրհնութեանն r միաբան օրհնութեան Y օրհնել միաբանութեամբ P միաբան... պատուհասել ձախ լուսանցքում r չիք աւրհնել եւ HQZûh ոչ Qh դարժանիսն u արժանաւորս
4 hlo ի միաբանութենէն c ի միաբանութեանն է H չիք ի
5 H է փխ. եւ (քարոզ.) CDGHûn քարոզութիւն IJQSWo քարոզութեան MOPRTVZ քարոզութեանն A եւ քարոզութիւնն... ամենեցուն աջ լուսանցքում achlor լինիցի
6 Y չիք ամենեցուն KLMQRSTX YZô բանին A յայմ Hodr այսմ achlor ծանիցեն (d ծանիցին) փխ. գիտասցեն Y գիտասցեն ամենեքեան զձեզ
7 X չիք զձեզ kmps զձեզ մարդիկ թէ իմ աշակերտք էք եթէ սիրէք (p սիրիցէք) զմիմեանս եւ ընդ միմեանս միաբանիցիք (ps միաբանեցէք) d աշակերտ
8 Yo զմիմիանս o միմեանս SUl սիրեցէք F չիք սիրիցէք c սիրիցէք եւ այս աւրէն է
9 m թէ Y ի մծղնութեանն û կամ աբեղա կամ երէց կամ սարկաւագ
10 Yô եւ փխ. կամ LMQRSTZ ի հաբեղայիցն Ycr ի (r չիք ի) յաբեղայից dhklmnops ի (hlo չիք ի) աբեղայից IMOQSXWdln քահանայութիւն û քահանայութենէ o զկարգն փխ. քահանայութիւնն kmps եւ աղուեսդրոշմն (p աղուեսդրոշմ) Y աղուէշդրոշմ ad աղուեսղրոշմն h աղուեսադրոշմ I աղուեսայդրոշմ kms չիք ի (ճակատն) û ի ճակատ
11 o դիցէ û ի տեղի BCDEFGHR Xac ճգնաւորացն IJûdhklmnop rs ապաշխարութիւն o ապաշխարիցէ W չիք տացեն
12 kmps եւ ապա GHLUhlnorz եթէ ER զչիլսն û չիլսն GHLMQRST XYZ երկոսեան o երկոսեանն achlo զերկոսին d երկոսին km ps զերկոսեանն r բ–ուսին H կարեսցեն փխ. կտրեսցեն K չիք եւ
13 Q ի կողենոց Xcd ի գողենոցն KL QSTZ զի ի մարդ ի I ի պատու do ի պատիւ
14 kmnps նոյն o այս փխ. նոյն u չիք դոյն... աբեղային CG հաբեղայից DH հաբեղային o աբեղայից dhkl mops աբեղայիցն IVXûhlorz եթէ Y չիք թէ k որք (d ոք) փխ. արք r կանամք GIJKMQSTVYWôachk lmoprs որդովք d որդով

ռովք գտցին լաղանդին, զարանցն եւ զկանանցն եւ զիրագէտ մանկանցն զչիղսն կտրեսցեն, աղուեսդրոշմ ի ճակատն դիցեն եւ ի գողենոց տացեն յապաշխարութիւն. եւ մանկտունքն որ չեւ իցեն գիտացեալ զպղծութիւնն, կալցին եւ տացին ի ձեռս սուրբ պաշտաւնէից Աստուծոյ, որ սնուսցեն եւ ուսուսցեն զնոսա ի հաւատս ճշմարիտս եւ յերկիւղ Տեառն։

ՇՂԴ (ՇՂ) *Ի. Եթէ ուրուք ժողովրդի չարագործ գացի եւ երիցունքն գիտիցեն եւ ոչ յայտնեսցեն եպիսկոպոսին, եւ յորժամ քնին լինի՝ ի վերայ հասանիցեն եւ ճշմարիտ իցէ, եւ գիտէր երէցն աւուրբք եւ ամսովք ժամանակաւք զգործս նոցա եւ ոչ բողոքեաց եպիսկոպոսին, զմծղնէիցն զպատուհասն զոր եդին կանոնք՝ կրեսցեն. եւ երիցունքն զերիցութիւնն մի իշխեսցեն պաշտել ի կեանս իւրեանց,*

1 o գտցի u գտցեն ac գոյին փխ. գտցին ôkmps աղանդին o զարաբանց բացի Vkmpsz-ից մնացած Ձեռ.-երը զարանց û չիք զարանցն... մանկանցն acdhklmno զկանանց r կանանց

2 Pc մանկանց d զիրօաղէտ hlo rz մանկաոյն ER զչիլսն OW զչիլքըն û չիլսն Y աղուէշգրոշմ dk ms աղուեսդրոշմն h աղուեսագրոշմ l աղուեսայգրոշմ kms չիք ի Y ի ճակատսն u ի ճակատ

3 Yd ի (d չիք ի) գողենոցն km ի գողենոցս Y տայցեն s ստացեն IJoû kmps ապաշխարութիւն Q որ փխ. եւ ln մանկունք d չիք որ kmps մինչեւ փխ. որ չեւ a ոչ երեւիցեն փխ որ չեւ իցեն û չեւ եւս իցեն I չիցեն փխ. չեւ իցեն

4 FIKLMQRSTVXYZWôdhlnpz զպղծութիւն û պղծութիւն o պղծութիւնն DGHdn տացեն Y տայցեն kms տարցին acd ի ձեռն d չիք սուրբ M պաշտոնից n պաշտաւնէիցն

5 DG սնուսցեն զնոսա d սնուցանեն û չիք որ սնուսցեն d ուսուցանեն HR չիք եւ ուսուսցեն

6 Y ճշմարտութիւնն hkmrs ճշմարիտ Qôlmp երկիւղ ks երկեղ Y յերկիւղիւ û զերկիւղ, աստուծոյ փխ. տեառն o տեառն կացցեն

7 d թէ ô եթէ ոք ուրուք բացի ABEF OPUYWac-ից մնացած Ձեռ-երը ուրուք d ժողովուրդ ի չար գործ IJû չարագործ ղտանիցի ժողովրդի ôkmps երիցունք գիտասցեն û երեց գիտէր

8 Yo յայտնեսցին u բողոքեալ փխ. յայտնեսցեն o եւ եպիսկոպոսին եւ u չիք եւ (յորժամ) ô որժամ kps քննեն m քննեսցեն û քննեալ բացի BCDEFGHz-ից մնացած Ձեռ-երը քննին BCDEFGH լիցի kmps լինիցի IJKLMOPQRSTVX YZW լինին û ստուգեսցեն փխ. լինի ô չիք լինի ի վերայ հասանիցեն

9 û չիք ի վերայ հասանիցեն... զմծղնէիցն՝ տող 11-րդW ի հասանիցէն hl հասանիցէ R հատանիցեն z եթէ փխ. եւ (ճշմարիտ) hl չիք եւ ճշմարիտ իցէ d հասանիցին իցեն եւ գիտիցէ ô ճշմարիտն իմացեն որ էրէ[ց?] բազում ժամանակօք փխ. ճշմարիտ... ժամանակաւք achlo գիտիցէ r գիտէ

10 d կամ փխ. եւ (ամսովք) VWkp ամսօք os ամսաւք d ամսով յառաջ ժամանակաւք hl ամօք փխ. ամսովք BCD FGHJLSWckmnps եւ ժամանակաւք ô յառաջ գիտէր եւ ոչ բողոքէր փխ. զգործս նոցա եւ ոչ բողոքեաց c բողոքեսցէ

11 CHacdlp զմծղնէից ô այլ զմծղնէյից BCDEG MVYoacdhloprs պատուհասն u կանոնք զոր եդին պատուհաս կրեսցէն եւ երեց d կանոնքս achklmoprsz կանոնքս ô երիցունքն կրեսցեն

12 IJ երիցունք CDFGHIJMQSXW dn զերիցութիւն ôû չիք զերիցութիւնն kmps մի իշխեսցեն զերիցութիւնն û իշխեսցէ Y առնել փխ. պաշտել ôr չիք ի, զկեանս

դի միւս երէցն կամ վանական որ կայ ի տեղիս նոցա, ընդ նոսա հայեցեալ՝ ճշմարիտ հովուեսցեն ժողովրդոցն։

Ապա եթէ երէցն ասիցէ ցեպիսկոպոսն եւ վկայութեամբ յայտ առնիցէ, եւ եպիսկոպոսն կամ կարասի առնուցու եւ ծածկիցէ կամ աչառիցէ, եւ վկայութեամբ յայտ եկեսցէ, թէ արդարեւ եհաս յականջս նորա բողոք երիցանցն եւ նա արհամարհեաց զպատուիրանս Աստուծոյ եւ կորուսելոցն խնդիր չարար եւ չեղեւ նախանձախնդիր եւ վրէժխնդիր աւրինացն Աստուծոյ, անկեալ կործանեսցի յաթոռոյն, եւ երէցն անպարտ եղիցի։

Ապա եթէ եպիսկոպոսն ջանացաւ եւ վրէժխնդիր եղեւ, եւ երիցունքն եւ այլ մարդիկն վկայեսցեն զաշխատութենէ եպիսկոպոսին որ զչարագործն յայտ արար իշխանութեան ուրուք, եւ իշխանն, որ էր յաշխարհին եւ գեաւղջ ուրուք աւագ, նախարար

1 H զմիւս փխ. դի միւս XY միուս acd hklopprs մի նուս (z մեւս) փխ. միւս dm էրէց kps երէց û չիք միւս երէցն կամ ô չիք երէցն l վանական... հովուեսցեն պատռված ընկած է û ի տեղի

2 ó հայեսցեն oaops հովեսցեն d հովեսցին u ժողովրդոց n ժողովրդւոցն

3 acdp թէ beq պակասիցէ փխ. ասիցէ ó եպիսկոպոսին b եպիսկոպոսն q յեպիսկոպոսն hl չիք եւ û եթէ եպիսկոպոս ոչ ունկն մատոյց եւ ծածկեաց եւ չեղեւ նախանձախնդիր եւ վրէժխնդիր օրինաց եպիսկոպոս անկեալ կործանեսցի աթոռոյն եւ երէց անպարտ եղիցի փխ. ապա եթէ երէցն... անպարտ եղիցի՝ 9-րդ տող b զվկայութեամբ յայյան W յայտնի ասցէ

4 p արասցէ փխ. առնիցէ abcdefhlo qr չիք կամ (կարասի) H կամակարասի br կարասցի d առնիցու a առնիցէցու hl ծածկեսցէ Y եւ կամ

5 hl ի յայտ p յայտնեսցի փխ. յայտ եկեսցէ kmorz եթէ d յարդարեւ kmps արդար ôk·ps ականջս c յականցս նորա եհասբողոք a յանկանջս

6 o երիցանձ bkmqs իրիցանցն f երիցաց R արհամարհեց e ա[ր]համարեաց J զպատուհանս փխ. զպատուիրանս R պատուիրանս

7 G եւ (կորուսելոցն) կրկնված է c կորուսելոյն d կորրոյսելոցն b չարայչար eq չարաչար P չարար... վրէժխնդիր ձախ լուսանցքում Q եղեւ ô ոչ եղեւ M նախախնդիր d նախանձայոյզ XYWhl opr չիք եւ վրէժխնդիր

8 R օրինացն S գործանեսցի

9 bq ի յաթոռոյն kmprs աթոռոյն LQR SXYZô յաթոռոյն (o աթոռոյն) որ ծածկեն զչնացողսն (Y զչնացօղսն ô զչնացօղն) եւ երէցն (Yô էրէցն) որոշ Ձեռ-երում՝ AIKMT որ ծածկեն զչնացողսն հատվածը գրված է աջ կամ ձախ լուսանցքում. Ն. Ակինյանը ենթադրում որ դա երկրորդական վերնագիր է b յէրէցն d լիցի

10 u չիք ապա I ապա եթէ... զաշխատութենէ եպիսկոպոսին պատռված ընկած է ad թէ û եպիսկոպոս ûac def ջանաց bq ջանա u չիք եւ (վրէժխնդիր) or չիք եւ (երիցունքն)

11 Rbqs իրիցունքն ó երիցունք f երիցուքն u չիք եւ երիցունքն եւ այլ... ուրուք աւագ՝ տող 13-րդ AF այղ p չիք այլ QVYknps մարդիկքն Sh մարդիքն o մարդիք c մարդիկ U վկեսցեն b վկայեցեն e վկայեցին q վկայիցեն ô զաշխատութիւն c զաշխատութեանն է

12 բացի ô-ից մնացած Ձեռ-երը եւ փխ. որ dmq զչարագործսն b յայտն Y իշխանութեանն bqr յիշխանութենէ ABCDEFGHOPUVWacdfh lo յիշխանութեան r յուրուք s ուրոք Mô չիք եւ

13 ô չիք իշխանն որ էր o յիշխանն p չիք որ էր IJMOQVYWôdebrz աշխարհին kms աշխարհացն p աշխարհաց h գեաւղջն kms գեղջն LOPRUXenz գեւղջ I գեւղջն M գաւղջ V գիւղջն p չիք գեաւղջ.... տէր բացի AIJKQSTZócfo r-ից մնացած Ձեռ-երը գեղջ kms չիք ուրուք acefhklmors աւագ ոք bq աւագոքն d օգօք ô չիք աւագ u սակայն նախարար կամ տէր

տէր գաւառին, կամի պղծութեանն թիկունք լինել եւ զշնացողսն ղաւղել եւ թաքուցանել կամ վասն կորուսիչ արծաթոյ կամ վասն ակնառութեան եւ ծառայութեան, եւ ոչ ընտրեսցէ զՔրիստոս սիրել եւ զպատուիրանս նորա եւ վրէժխնդիր աւրինացն Տեառն եւ հոգւոց եւ մարմնոց լինել, եղիցի նզովեալ այնպիսին եւ յեկեղեցւոյ սրբոյ ի բաց կացցէ, մինչեւ տացէ զպղծագործսն ի ձեռս եպիսկոպոսին։

Եթէ ի նախարարի տան գացին պղծութիւնքն, կամ կին նորա կամ դուստր կամ որդի կամ ինքն իսկ գլխովին, եւ ոչ զընտանիսն ի ձեռս տացէ եպիսկոպոսացն եւ ոչ ինքն ի սրբութիւն դարձցի, բռնապաստան կամիցի լինել, ամենայն տամբ իւրով եւ ծննդովք եւ կենաւք նզովեալ լիցի. ի հրապարակ մի իշխեսցէ գալ. ընկերք եւ աշխարհ ամենայն մի հաղորդեսցին ընդ նմա մինչեւ թէ ինքն

1 z կամ ի û չիք կամի M ի պղծութեան FIOQSUXWôûbdefnpq պղծութեան M լինին û լինի չարագործին J զշխացողսն q շնացողսն b շնացողսն լինել ղաւղել û չիք եւ զշնացողսն ղաւղել եւ բացի A-ից մնացած Ձեռ-երր զշնացաւղսն

2 IJ շաւղել n կամ փխ. եւ u թագուցանելով ûb չիք կամ վասն կորուսիչ արծաթոյ c արծաթոյն կորուսիչ Mbefq արծաթոյն a արծոյ Y եւ փխ. կամ (վասն) û չիք կամ

3 Y ակնառութեանն եւ ծառայութեանն bq ծառայութեամբ U չիք եւ ծառայութեան Y չիք եւ (ոչ) û չիք եւ ոչ ընտրեսցէ... եւ մարմնոց լինել՝ տող 5-րդ

4 h ընտեսցէ ps չիք եւ (վրէժ.) hl զվրէժխնդիր OYW օրինաց hl սատուծոյ փխ. տեառն ôhlor չիք եւ (հոգ.) IJôOPVYôacflp հոգոց Un հոգւոցն beq հոգ[..?] h հոգոյ

5 e չիք եւ (մարմ.) Un մարմնոցն hlor մարմնոյ I եւ մարմնոց... զպղծագործսն ի պատռված ընկած է Y չինել ô լինիլ hlor եղիցին u նզովեալ եղիցէ b ապա այնպիսին Vz այսպիսին û չիք այնպիսին QVYfhor յեկեղեցոյ BCEFd klms եկեղեցւոյ ôabcepq եկեղեցոյ û եկեղեցւոյն

6 û չիք սրբոյ bq կալցէ ei մինչ û տայցէ dkmps տեսցէ փխ. տացէ Q զպըղծագործեն SZôcefq զպղծագործն u պղծագոյն Y զպղծագործս bcde

hkımopqrs ի ձեռն (c կրկնված է) a չիք ի ձեռս q եպիսկոպոսն

8 c թէ bq չիք ի e նախարարաց ûkmps ի տան b տանն Eûdbkl ms գոցեն befq գոցի ûd պըղծութիւնք o չիք կամ Y կինն ôû չիք նորա

9 ôû եւ փխ. կամ (դուստր) bd դուստրն ms ուստր r դուստր նորա կամ o չիք կամ (որդի), որդիք d որդին W ինքեանք KST գլխովնն bq ի գլխովին RXY չիք եւ ոչ... եպիսկոպոսացն Hhlo ընտանիսն So ks զնտանիսն

10 ad ի ձեռն ocdlopr եպիսկոպոսին û եպիսկոպոսաց hl ի դպրութիւն փխ. ի սրբութիւն

11 V բռնապաստանն befq ի (e չիք ի) բուռն ապաստան b կամի p կամին ô լինիլ û չիք ամենայն տամբ.... պատուհասին զոր եդաք՝ էջ 465 տող 5-րդ beq տամբն Hdk տամբք r տամք dkmrs իւրովք ô չիք եւ p ծննդովք իւրովք D ծննովք on ծննդով b ծնընդեաւքն

12 G կէինօք b կենօքն hlor չիք եւ կենաւք beq նզովի ar եղիցի fh io լիցին beq չիք լիցի Y եւ ի հրապարակ abcdekmpqs ի հրապարակս d·յիշխեսցէ bq տալ փխ. գալ

13 p ամենայն աշխարհ բացի Wacefh klmoqrsz-ից մնացած Ձեռ-երր աշխարհք E չիք ամենայն b չիք մի bq հաղորդեոցի p հաղորդեսցեն I մինչեւ... եկեսցէ պատռված ընկած է ô եթէ n չիք թէ U թեւն քնիցէ փխ. թէ ինքն իցէ

իցէ ի պղծութեանն՝ ի սրբութիւն նկնեցէ։ Ապա եթէ ինքն ոչ իցէ ի պղծութեանն, զընտանիսն եւ զծառայսն ի ձեռս տացէ եպիսկոպոսին գլխաւորի ի կշտամբութիւն։ Ապա եթէ յոստիկանի ի տան գտցի պղծութիւնն կամ ինքն եւ ընտանիքն, որպէս ասացաքն՝ զընտանիսն կշտամբեսցեն ըստ ուրինի պատահասին՝ զոր եդաք։ Ապա եթէ ինքն եւս ընդ ընտանիսն ի մծղնէութեան գտցի, կալցին միաբան պղծագործ ընտանեաւքն հանդերձ եւ ի հրապարակ ածցեն եւ առաջի գլխաւոր եպիսկոպոսին եւ առաջի մեծամեծաց իշխանացն եւ ամազ դատաւորաց, եւ միաբան վրէժխնդիր լինիցին ուրինացն Աստուծոյ, ո՛չ տեսեալ ալլոցն՝ սրբութեամբ եւ երկիւղիւ պաշտեսցեն զԱրարիչն ամենեցուն։ Զի ողջ եւ կատարեալ լիցին կարգք աստուածպաշտութեան վրէժխնդրութեամբ ուրինաց

1 n չիք իցէ ի պղծութեանն EFH MQSWôdp ի պղծութեան BCDGr ի պղծութենէ X ի պղծութենէն h ի պղծութիւնն I ի պղծութիւն b չիք ի պղծութեանն... ինքն ոչ իցէ Y չիք ի (սրբ.) M ի սրբութիւնն r չիք նկնեցէ... ոչ իցէ o չիք ապա BEFOWcdefkmpqs թէ Y չիք ինքն ոչ իցէ ի պղծութեանն

2 kms չիք ի (պղծ.) BCDEFGHIQSXYW obdnqr ի պղծութեան ch ի պղծութիւնն I ի պղծութիւն Y ընտանիքն ô գնաանիս d ընդանիսն k գնտանիսն M այլ զընտանիսն BEF զծառայ CDGHYô զծառայս cdr ի ձեռն o տացէ ի ձեռս efq եպիսկոպոսի

3 Rhr գլխաւոր Y չիք ի կշտամբութեանն I չիք ի (կշտ.) cr ի կշտամբութիւնն b ի կշտամբութեամբ BCDEFGHbcdefpq թէ G յուստիկանի on ոստիկանի acdkmoprs յոստանկի bq յուստանէ ef hl յոստանի BCDEFGHYôacdefh klmoprs չիք ի (տան)

4 e գտանի p գտանիցի ô իցէ փխ. գտցի FIJQSXWbeflnq պղծութիւն o չիք պղծութիւնն GH իքն d պողծութիւն որպէս եւ ասացաք յինքն եւ ընգանիքն զընդանիսն BCDEF GHaclopr կամ փխ. եւ (ընտ.) z եւ կամ h չիք եւ (ընտ.) b ընտանիք q ընդանիք e ընտանիքն նորա որպէս ասաց BCDEFGHTY acefhklmops ասացաք bq ասացին

5 RSXfhk գնտանիսն Yps զընաանիս o գնաանիքն bq [..?] տանին փխ. զընտանիսն r կըշտամբեսցին hfq ուրինակի e օրինակի KLMR STVXYZôn պատուհասի

6 BCDEFGHIacdekmps թէ m եւս եւ ընգ OWc եւ փխ. եւս BCDEF GH չիք եւս h չիք ընդ OW ընտանիքն u ընտանիս e ընգանիսն m յընաանիքն BXaei ի մծղնէութիւն AIJLOPSUWôûdhklоprs ի մծղնութեան Y ի մծղնեութեանն h ի պղծութեան փխ. ի մծղնէութեան abcdefkmpqs գտցին R XY կալցի

7 O պղծագործն Un պղծագործք W պղծագործքն d մծղնագործք YW ôhl ընտանեօք X ընտանօքն IJ ստանեաւքն (u տանեօք) փխ. ընտանեաւքն d ընգ[անե]աւքն c չիք եւ abcdefkmpqs ի հրապարակս

8 I ածցեն եւ առաջի գլխաւոր..., զպտուղ իւր սատակեսցի՝ 469-րդ էջի 9-րդ տողը ընկած է BCDEFGH hlo չիք առաջի գլխաւոր եպիսկոպոսին եւ u եպիսկոպոսի Vôabef mqz մեծամեծ

9 Yuabcdefhklmoprs իշխանաց c եւ դատաւորաց եւ աւազաց MR XY դատաւորացն o դատաորաց, չիք եւ (միաբան) VYWûdq լիցին ackmoprs լինին hl լինել b լինել վասն ուրինացն

10 ef օրինաց u չիք ուրինացն աստուծոյ a չիք եւ f երկեղիւ

11 L յաւիտենից փխ. ամենեցուն û արդ փխ. զի

12 OWbq լինիցին XYWûabdehlm opr կարգ ôk կարք n ի կարգք Y աստուածպաշտութեանն GW վրէժխնդրութեան Vôe օրինացն cz ուրինացն bq յուրինացն f յուրինաց

եւ յարգանաւք որբոցն. զի գտցուք ճշմարիտ ծառայք Աստուծոյ բանիւք եւ արդեամբք, զի նոյնպէս հատուցմանց բարեաց ի բարերարէն Աստուծոյ ակն կալցուք եւ ժառանգեսցուք զպարգեւս նորա զանվախճան յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

1 H *յարկանգաւք* փխ. *յարգանաւք* W *յարգանօ* oud *որբոց* d *եւ զի* ô *ծառայ* h *ծառայքդ* l *ծառայդ* qs *հատուցումն* blor *բարեացն*

3 d չիք *աստուծոյ* bdhklmoqrs չիք *եւ* aef *զպարգեւսն*

2 H չիք *եւ* W *արաեամբ* ô *արդեամք* p *յարդեամբք* K *քանզի* BCDE FGHblo *հատուցման* r *եւ. հատուցման* p *հատուցմանն* abcdefkm

4 Ybc *անվախճան* q *անվաղջան* or *զանվաղչանս* z *զանվախճանս* ô *անվախճան ուրախութիւն յաւիտեանս* c չիք *ամէն*

ԺԹ

ԹՈՒՂԹ ՍԵՒԱՆՏԵԱՑ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԳԼՈՒԽՔ ԺԴ

Ա. Վասն սպանողի։
Բ. Վասն անասնագիտի։
Գ. Որ զազգական կին առնէ։
Դ. Յիսնամեայք որ ամուսնանան։
Ե. Որ պոռնկին։
Զ. Երիտասարդ որ պոռնկի։

1 ս կանոնախմբի N-ը մուծված է վերնագրում *կանոնք ժԹ Սեւանտեայ ապաշխարութիւն* JKLMOI QRST VXYZWô *կանոնք* փխ. *թուղթ* b *թուխտո* q *թուխթո* s *[թ]ուխթ* G *սեսանդեայ* W *ռեւանտեայ* ó *եւանդրեայ* Scdlrz *սեւանդեա* a *սեւանզաեայ* b *սերաստեայ* gq *սեւատեա* p *սեսանտիա* s *սեռանտեեայ* dhloprs *եպիսկոպոսին* JKLMOPQRSTVXYZ A cbq չիք *եպիսկոպոսի* BCDEFGHJKLMQR Zeg *գլուխ* ô *գլխովքն ունի ժդ* G eg *ժգ* AOPSTUVWûabcdfhklmop qrs չիք *գլուխք ժդ* մեզ հավանական է թվում վերջին ձեռ-ների ընթերցումը, բայց միօրինակության համար *գլուխք ժդ* նշեցինք վերնագրում. ընդարձակ վերնագիր ունի n *կանոն ռեւանտեա եպիսկոպոսի զոր կարգեաց ընդ եպիսկոպոսացն մժր գլուխս ժդ*

2 û չունի ցանկը և երկրորդ վերնագիրը KV *սպաննողի* Y *սպանողաց* km ps *վասն ապաշխարանք մեղաւորաց գնելոյ ըստ հրամանի գրոց*

4 OVWabcdefgkmnpqsz *վասն որ* b *զազգայկանն* d *ազգական* eg *զազգականն իւր* q *զազգականն* b *առնեն* d *առնու* kmps 4-րդ և 5-րդ տողերի միջև նոր վերնագիր՝ *որ չնայ ընդ քեռ.* այս 4 ձեռ-երում կ հոդվածը բաժանված է երկու մասի (տես 471 էջի 11-րդ տողը. սրան համապատասխան էլ վերոհիշյալ ձեռ-երի ցանկի զ վերնագիրը հարմարեցնելով դ հոդվածին ցանկում գրել են երկու վերնագիր։

5 dez *վասն Ծ-ամեայք (z յիսնեմեայք)* Q *ոիսնեմեայք* n *վասն որք յիսնամեայք* VI *յիսնամեայք* U *յիսնեմեաք* o *յիսնամեայքն* a *յիսնեմեմեայք* h *յիսունամեայք* lo *յիսոյնամեայք* q *յիսնամեաք* բացի VI nq-ից մնացած ձեռ-երը *յիսնեմեայք* g *յիսնամեայք որ.... տեառն մերոյ յիսուսի քրիստոսի*՝ 500-րդ էջի 3-րդ տողը ընկած է ô չիք *որ* OKlr *ամուսնան* Sq *յամուսնանան* d *ամուսնանա* Y *կին առնուն* փխ. *ամուսնանան*

6 bdez *վասն որ* n *վասն որք* F Ybfq *պոռնկի* G *պոռննկին* E *որ պոռնկի կնքաւոր* kmps *կնքաւոր թէ պոռնկեսցի* փխ. *որ պոռնկին*

7 Wn *վասն երիտասարդի* HOPVz *որ (z վասն որ) երիգասարգ (P իտասարդ) որ* J *որ ի երիտասարդ որ* Y *որիստարտ* փխ. *երիտասարդ* L *պոռնկին* X *պռնկին* kmps *երիգասարգ թէ պոռնկի (m պոռնկեսցի) եւ կին նորա ավրէնս (ps օրէնս) խնդրէ* փխ. *երիտասարդ որ պոռնկի* n չիք *որ պոռնկի* abce չիք *երիտասարդ որ պոռնկի*

Է. Որ շնայ։
Ը. Որ ի հաւատս կայ եւ յետս դառնայ։
Թ. Որ զխաւսեալ կին պղծեսցէ։
Ժ. Որ զոչ խաւսեալ կին պղծեսցէ։
ԺԱ. Երէց որ շնայ։
ԺԲ. Որ երկու կին առեալ է։
ԺԳ. Հաւատաւոր որ պոռնկի։
ԺԴ. Այր որ զկին իւր թողու։

Ի թղթի սատ ապաշխարութեան բանս ԺԳ

Սեւանաոս եպիսկոպոս որ էք յԱստուծոյ ի Քրիստոսէ եւ ի Հոգւոյն սրբոյ քահանայից ի Տեառնէ՝ ողջոյն։

ՄԺԲ կաթողիկոսք ժողովեցաք եւ քննեցաք, որպէս եւ գտաք ի գրոց սրբոց, ցուցանեմք ձեզ։

1 dnz վասն որ շնայ b վասն որ շնանանայ e վասն որ շնացողաց K որ շնայ այնուհետեւ ուրիշներբ ներառգայում ավելացրել են առնակին o որ ոք շնասցէ kmps որ շնայ եւ կին ունի

2 enz վասն որ Y ի հոտս փխ. ի հաւատս Wdkmps գայ Y յետ ô եաս

3 enz վասն որ BCDEFGH որ իւր AUc զխաւս BCDEFGHf խաւսեալ BEFbeq կինն ohio պղծէ kmps որ զխաւսեալ (p զխօսեալ) կին պղծեսցէ իւր

4 JKLMOQRPSTVXYZWôz Ձեռ-երում ժ վերնագիրը ցանկում դրված է նախավերջում, ժգ N-ի տակ, ուստի այդ Ձեռ-երում. հակառակ մնացած Ձեռ-երի. ցանկի վերջին համարները նետեյալ հաջորդականությունն՝

z	A
—	ժ
ժ	ժա
ժա	ժբ
ժբ	ժգ
ժգ	—
ժդ	ժդ

enz վասն որ b ոչ փխ. որ AJKLMPQRSTUXZô խաւսեալսն OV Wrz խաւսեալն kps չիք խաւսեալ eq կինն r չիք կին X պղծիցէ oer պղծէ Ap պղծեցէ dhlmo չիք որ զոչ... պղծեսցէ

5 enz վասն երիցանց (n երիցու) H որ երէց որ M որէցն QSTXZ երէցն ô եէրէցն d երե[ց?] e շնան kmps երէց (m էրէց) որ շնայ կամ գողանայ եթէ սարկաւագ եւս է ի սոյն (mp ի նոյն)

6 enz վասն որ o չիք որ, եեկուս b երկու կրկնված է ô կինս n կանայս ô առնու c առնուն bq առնէ d է առել ôe չիք է

7 e վասն հաւատորի n վասն հաւատաւորի z վասն հաւատաւոր l զատաւոր փխ. հաւատաւոր H աւատաւոր oq չիք որ L պոռնկին d շնա փխ. պոռնկի kmps չիք հաւատաւոր որ պոռնկի

8 enz վասն այր (n առն) ô որ այր զկինն H չիք որ bo զկինն o չիք իւր

9 Mdps չիք ի p [Թ]ղթի r սաս փխ. սատ LMRTY ապաշխարութեանն n բանս cdfhl ժդ r ժզ Wakmps չիք ժզ e բանք սեւաաեայ եպիսկոպոսի ի թղթի սատ վասն ապաշխարութեան եւ փրկութեան (q ապաշխարութեան բանք) փխ. ի թղթի... բանք ժդ b չիք ի թղթի... բանք ժդ

10 GHô սեւառս ô սեսանառոյ ûakns սեւանտիոս eiq սեւատիոս b սեւբատիոյ c սեւանդիոս d չիք ռեւանտոս ôd եպիսկոպոսք W է Ĉo աստուծոյ ô ի տեառնէ փխ. ի քրիստոսէ e եւ ի (քրիս.) bcfq չիք եւ

11 OPYôbcfhlo ի (b չիք ի) հոգոյն H քահանայ b ի քահանայից G ի քրիստոսէ փխ. ի տեառնէ p չիք ի տեառնէ KLST ողջւոյն

12 W երկու հարիւր տասն եւ երկու ûbeq մեր p յժբ JKLMOQRSTUVXZôr կաթուղիկոսք n կաթուղիկոս beq հայրապետ (h եպիսկոպոսք u հովիւք հանդերձ կաթողիկոսօք) փխ. կաթողիկոսք l ժողովեցան r կնքեցաք փխ. քննեցաք oeiq չիք եւ (գտաք)

13 û չիք սրբոց ûd ցուցանեմ

ՇԴԵ (ՇԴԱ) Ա. Որպէս ասէ Տէր ցՄովսէս «Մի՛ առնէք ըստ գործոց հեթանոսաց, զի մուծանեն զձեզ ի մէջ իւրեանց, զի աւար արարին զիս եւ բաղդիւս զնոսա երկիր: Ի՞ գրոց իմանալք, զի՞ առաքեցէք առ իս»: Ահա Արարածք եւ Մարգարէք առ ձեզ եւ Աւետարանք առ ձեզ են, ի նոցանէ կարող էք ուսանել եւ տալ պատասխանութիւն անձանց ձերոց: Մի՛ արգելուք դպաշխարութիւն, զի «Մի՛ եղիցուք կցորդ մեղաց աւտարաց*»: Վասն զի, ասէ Տէր կամարար, թէ ոչ պահիցէք զպատուիրանս դալս. «Արգելցեն երկինք զանձրեւ եւ երկիրս զպտուղ իւր».** սատակեսցի երէ եւ գրաստ եւ թռչուն:*** Այս ամենայն լամս ձեր եղեւ. ոչ իմանալք, եղբարք: Քննեցէք եւ ի բաց ընկեցէք «Զչարն ի միջոյ ձերմէ»,**** զի մի՛ պարտաւոր եղիցուք արեան նոցա լաւուրն դատաստանի, վասն զի ի ձեռս քահանայիցն են «Փականք արքայութեան երկնից».***** զի մի՛ եղի-

* Ա Տիմ. Ե. 22 ** Բ Օրէնք ԺԱ. 17 *** Համտ. Ովս. Դ. 3
**** Բ Օրենք ԻԱ. 21 ***** Մատթ. ԺԶ. 19

1 Ա հոդվածը Ն. Ակինյանը իրավացիորեն նշում է որպես ներածական, Ա հոդվածի սկիզբը համարելով 470-րդ էջի 13-րդ տողի «ի բաց կացցուք» բառերից. սակայն, մեր ձեռքի տակ եղած ձեռ-երը հնարավորություն չեն տալիս վարվել այդպես: Դժբախտաբար չգիտենք, թե Ն. Ակինյանն այդպես ինչն է արել. թե ձեռքի տակ ունեցել է ձեռ-գրական տվյալներ, որոնց մասին նշում չունի (տես ՀԱ, 1949, № 4—12): r *տէր մեր ցմովսէս* e *ցմովսէս թէ մի*

2 bdq *ի միջի* M *ի մէնջ* q *իւրոց* b *արար*

3 H չիք *եւ.* Y *զգլտ (Z ըստ)* փխ. *բստգիւտ* z *սագլւտ* Khlor *յերկիր* beq *յերկրի* OW *եւ ի գրոց* b *յիմանայք* c *իմանամք* U չիք *զի առաքեցէք... տէր կամարար՝* տող 7-րդ W *առաքիցէք*

4 VYhlo *յիս* Uabcdefhklmnopqrsz չիք *առ ձեզ (եւ աւետ.)* kmps *աւետարան* U չիք *եւ աւետարանք*

5 ó չիք *են* բացի YWobcdefhklmopqrsz-ից մնացած ձեռ-երը *ի նոցանէն* o *քարոզէք* փխ. *կարող էք* bhq *ուսանիլ*

6 Ro չիք *անձանց... պապաշխարութիւն* ps *մերոց* Z *արգելլուք* abcdefhklopqrs *արգելցուք* eq չիք *զպապաշխարութիւն զի մի եղիցուք* b չիք *զպապաշխարութիւն... զայս արգելցեն՝* տող 8-րդ

7 d *կցորդք* G *օտարաց մեղաց* S *յօտարաց* K *վասն* աչ լուսանցքում d չիք *վասն* q *տէրն* Y *կամար* na cdefhklmoprsz *եթէ*

8 Q *պահից* ó *արգեսցեն* k *արգելցին* V *յերկինք* bq *երկինքն* Rp չիք *եւ* BCDEGHoabdhl *երկիր*

9 OYWûb *սատակեսցէ* ps *յերէ* IM *երկրէ (սeq յերկրէ* b *յերկրի)* փխ. *երէ* OW *երէ վայրի (Oվ երա) եւ գրաստ* b *զգրաստ* e *թռնուն*

10 û *յայս* Sodkmps *ամս* Fh *յայսմ (lo յայմս* û *վասն)* փխ. *յամս* Y *եւ ոչ* hlo *որ* փխ. *ոչ* o *իմանա* q *յիմանայք* DGKLMOQRSTVYZûbdehmnpq *եղբայրք* ô *յեղբայրք*

11 d *ի բայը, ընկէք* H *մերմէ* d *պարտական* KLMQRSTXYZ *պարտաւորեսցուք* o *պարտաւորեսցու*

12 h *անուան* փխ. *արեան* hd *նորա* ó *աւուր* DGH *դատաստանին* oû չիք *վասն* abcdefkmpqs չիք *վասն զի... յաւուրն դատաստանի՝* էջ 470 տող 3-րդ f ձեռագրի 239 էջի ձախ լուսանցքում գրիչը գրում է *քիչ մի պակաս կայ* Gohlnorz *ի (h չիք ի) ձեռն*

13 Wûhlnor *քահանայից են* Ynr *արքայութեանն* ‚Q *յերկնից*

ցուք ի բրիս զայնոսիկ, որ ինքեանք ոչ՛ մտանեն եւ զայնոսիկ որ մըտանելոցն են՝ արգելուն: Ո՞չ իմանալք, եղբարք, որ արգելուն զապաշխարութիւն՝ ինքն տայ ծարիւն նոցա յաւուրն դատաստանի, որպէս]ցուցանեն մեզ [Արարածք. զոր Աստուած անէծ եւ որոշեաց՝ ով է որ աւրհնէ զնա: Ո՞չ այսպէս ասէ Տէր՝ «Երկինք եւ երկիր անցցեն, յովտ մի ի նշանաց փոքրիկ ոչ անցցէ»**: Այժմիկ, եղբարք, քաւեալք եղիցուք ի մեղաց աւտարաց. քաւեսցուք զայնոսիկ, որ ագիտութեամբ յանցանեն, ասէ. նոքա «Զարքայութիւն Աստուծոյ ժառանգել ոչ կարեն».*** ոչ եթէ նոքա միայն, այլ եւ որ կցորդ են նոցա: Այժմ որոշեցէք զնոսա եւ տուք նոցա ապաշխարութիւն, եւ իւրաքանչիւր ըստ մեղաց նոցա: Մի՛ արտաքոյ աւրինաց, այլ ի գրոց, ի մեղաց, զոր Աստուած անէծ եւ նզովեաց: Ի բաց կացցուք այսուհետեւ յարիւնահեղէ, վասն զի. ասէ*

* Հմմտ. Մատթ. ԻԳ. 13

* Մատթ. Ե. 18, Ղուկ. ԺԶ. 17 *** Ա Կոր. ԺԵ. 50, Զ. 9

1 ûñ *որք* o չիք *որ* D *ինքեանք* h *որ* փխ. *ոչ* Y չիք *զայնոսիկ* ó չիք *զայնոսիկ որ* P *զայնոսիկ որ մտանելոցն են* ձախ լուսանցքում M չիք *եւ զայնոսիկ որ մաանելոցն են* Yûr *որք* ûho *մտանելոց* Kl *մատանելոց* փխ. *մտանելոցն*

2 Po *արգելոյն* KLMOQRSTVXY Zôn *եղբայրք* hlor *եղբայրք (*o *եղբարք) քննեցէք եւ ի բաց ընկեցէք զչարն ի միջոյ ձերմէ զի որ* կրկնված է, տես վերևում՝ էջ 469 տող 10—11 Y *որք* h *զարգելուն*

3 H *ապաշխարութիւն* r չիք *տայ* ծ *աւուրն*

4 p չիք *մեզ* bq չիք *զոր աստուած* CDGH *անէծ աստուած* h *անէք* փխ. *անէծ* W *եւս* փխ. *և*

5 p *որոշեցան* d *եւ ով որ* Y *զնոսա* փխ. *զնա* V *զնա որպէս ոչ* u չիք *ոչ այսպէս... ոչ անցցէ՝* տող 6 e *տէր ասէ* q չիք *ասէ* o *երկին* b *երկինչ*

6 D *անցեն* Xbn *անցանեն* H *անցէ* o *անցեն եւ բանք իմ ի ստ մի նշանաց* Y *յօվտ* H *զովտ* փխ. *յովտ* բացի behlnoqrz-ից մնացած Ձեռ-երը *յաւտ* q *իմ* փխ. *մի ի* Ybh *որ* փխ. *ի* cd չիք *ի* b *նշանախեց* e *նշանխից* q *նշանախից* Y *նշանակէ* d *մի ոչ (անցցէ)* bq *անցանէ* u *այժմոյս*

7 KLMQRSTVXYZôbdebkmnqr *եղբայրք* IJôûacdefbklmopqrsz *քաւեալ* u *լիցուք* e *աստարաց* û *եւ քաւեսցուք*

8 b *զայսոսիկ* Yû *որք* bq չիք *որ* W *գիտութեամբ* բացի Vôûadhlno prz-ից մնացած Ձեռ-երը *ագիտութեամբն* lôud *անցանեն* b *յայնցանեն* u *թէ* փխ. *ասէ* b չիք *նոքա* o *արքայութիւն* UVYadefhmn orz *զարքայութիւնն*

9 bk *ոչ կարեն ժառանգել* h *ոչ ժառանգել ոչ* u *թէ* B *այդ* ó չիք *այլ*

10 Yû *որք* d չիք *որ* l *կցորդին* b *այլ* փխ. *այժմ* a *այժմ*-ից առանձին հոդված համապատասխան N-ով ô *պաշտեցէք* փխ. *որոշեցէք* u *նոցա* փխ. *զնոսա* bdq չիք *զնոսա*

11 befpq չիք *եւ* P *յիւրաքանչիւր* beipq *ըստ իւրաքանչիւր* T *ըստ* աջ լուսանցքում ô *գործոց* փխ. *մեղաց*, չիք *նոցա* K *զի մի* beq չիք *մի արտաքոյ... ի մեղաց*

12 d *ըստ* փխ. *ի (գրոց)* û չիք *ի մեղաց զոր... յարիւնահեղէ* h *անէք* փխ. *անէծ*

13 z *ի բաց*-ից սկսվում է Ա հոդվածը. նախորդ հատվածն ըստ Ն. Ակինյանի ներածական է. իսկ հոդվածի սկիզբը, տպատակ, ենթադրաբար նա սրբագրում է այսպէս «Ա. այր արիւնահեղ ապաշխարեսցէ...» ՀԱ 1949 № 4—12 էջ 76. H *ի բացի* l *եւ ի բաց* Plo *կացուք* hlo *յայսուհետեւ* Vôqr *արիւնահեղ է* Q *եւ յարիւնահեղ է* f *յարիւնհեղէ* û *որպէս ասէ կայենի տէր* փխ. *վասն զի ասէ տէր* lo *այսէ*

Տէր. «Եղիցի երերեալ եւ սասանեալ լերկրի»:* Այլ այժմ ապաշխարեսցէ զամենայն աւուրս կենաց իւրոց եւ յաւուր մահուան իւրոյ խառնեսցի:

ՇԴՁ (ՇԴԲ) Բ. Որ երեսնամեայ է եւ ընդ անասնոյ պղծի՝ քարկոծեսցէք զնա, ասէ, այլ այժմիկ ապաշխարեսցէ զամենայն աւուրս կենաց իւրոց, եւ յաւուր մահուան իւրոյ խառնեսցի:

ՇԴԷ (ՇԴԳ) Գ. Որ կին առնէ զմայր կամ զդուստր, ի հուր այրեցէք զնոսա: Անիծեալ որ առնէ զեղբաւր իւրոյ զկին, վասն զի ընդ եղբաւր իւրում պղծի. զի մի են նոքա: Որ առնէ զհաւրեղբաւր իւրոյ կին, որ առնէ զզոքանչ կին, որ առնէ զքենի կին, որ առնէ զթոռն կին. որ առնէ զհաւրոյ կին, անիծեալ եղիցին նոքա**. եւ որ շնայ ընդ

* Ծննդ. Դ. 12 ** Համտ. Ղեւտ. Ի. 11, 13, 14, 17, 20, 21

1 bq չիք տէր եղիցի u եղիցիս km երերեալ փխ. երերեալ e սասանեալ ի վերա երկրի d ի յերկրի JKLMQRSTVXYZôû երկրի r յերկի[ր?] BU այդ b չիք այլ bq այժմն s այժմ

2 JS յաւուրս q յաւուր կենաց իւրոց կրկնված l: Y յոր Uô աւուր (մահ.) û մահուն bq մահուամր

3 de խառնեսցի ի հաւատեալս

4 a այս հոդվածը N չունի եւ միացված է նախորդին b այս հոդվածը չունի. դրա փոխարեն կա երկու անասնայպղծի սա ցանկում համապատասխան հոդվածի վերնագիրն է և N-ը: Այս հոդվածը eq-ում թեև զանում ենք, բայց տարբեր անեղեր՝ օրինակ. e-ում գտնվում է ժգ և ժզ հոդվածների միջև դարձյալ p N-ակալումով, իսկ բ հոդվածի տեղում գրված է. բ հոս պիտի անասնապղծին. q-ում գտնվում է ժգ հոդվածից հետո, իսկ բ հոդվածի տեղում դրված է. անասնապղծի RX չիք որ Y եւ որ hlo լ-ամեայ r երեսունամեայ elq չիք երեսնամեայ է եւ. û էր hlor չիք է l անասնույ Un անասնոց hlo անասուն KLMQRSTXZô պղծիցի Ye fq պղծեսցի ôû քարկոծիցէք kmps քարկոծեսցեն BF այդ d զընոսա փխ. զնա

5 efq չիք ասէ այլ d այժմ n յայժմիկ ô ապաշխարեսցի kmps ապաշխարեսցեն l աւուր, իւրոյ

6 H յոր JKer յաւուրս U աւուր hlo չիր եւ յաւուր մահուան իւրոյ o չիր եւ յաւուր... խառնեսցի de կենաց փխ. մահուան, իւրոց

7 Y առնէ կրկնված է Un եւ փխ. կամ b զդուստրն o զդուստր իւր զնա հուր այրէ bq ի հուրն Y ի հոր, զնոսա զի

8 KLMQRSTXYZôbdhlo անիծեալ է որ r չիք որ q եղբաւր bem զկին եղբաւր (e եղբօր) իւրոյ ô չիք իւրոյ... եղբաւր û կին d չիք վասն be չիք ընդ

9 b իւրոյ h չիք զի ô մ[ի] ûhlor եւ որ H առն[է] ue հօրեղբօր YWc զկին

10 û եւ որ r զոքանչ ô զօքանչն կին եւ զքէնի առնէ կին որ առնէ զթոռն իւր կին փխ. զզոքանչ... զթոռն կին Ke զզոքանչ իւր c զոքանչ իւր lbq որ առնէ զքենի կին որ առնէ զոքանչ (b զոքանչն) կին Vd չիք զզոքանչ... որ առնէ (զթոռն) û եւ որ w քենի e զքեռէկին փխ. զքենի կին Y որ առնէ զթոռն կին որ զքենի û եւ որ p լիցին նոքա որ առնէ զքենի կին որ առնէ զթոռն կին նզովեալ լիցի

11 û եւ որ p չիք որ առնէ զհաւրոյ կին Y չիք առնէ b զհաւատաւորն (q զհաւատաւոր km զհանոյ F զհօրւոյ R զըհայրոյ l զհօրոյ) փխ. զհաւրոյ b եղիցն Yb չիք եւ որ շնայ... լիցի՝ էջ 472 տող 1-ին km ps եւ որ շնայ-ից առանձին հոդված համապատասխան N-ով և ցանկի վերնագրով տես ցանկը գ և դ վերնագրերի միջև Un շնաց e առ փխ. ընդ

*քեռ իւրում՝ անիծեալ լիցի**։ *Որոշեցէք զնոսա ի միմեանց եւ անջատեցէք. եւ ապաշխարութիւն նոցա ԺԵ ամ՝ դրան արտաքոյ եւ Ե՝ ընդ ապաշխարողս եւ Գ ամ ուրէնս մի առցէ։*

ՇՂԸ (ՇՂԴ) *Դ. Այր լխնամեան եթէ կին արասցէ եւ լխնամեան կին եթէ առն լիցի. որոշեսցին յեկեղեցւոյ։ Ամենեքին կարդացէք դնոսա աղձատեալս։*

ՇՂԹ (ՇՂԵ) *Ե. Կնքաւոր եթէ պոռնկեսցի՝ Դ ամ արտաքոյ. Դ՝ ընդ ապաշխարողս եւ Գ ամ ուրէնս մի առցէ։*

Յ. (ՇՂԶ) *Զ. Երիտասարդ եթէ պոռնկեսցի՝ կին նորա ուրէնս մի առցէ մինչեւ խառնեսցին։*

ՅԱ (ՇՂԷ) *Է. Առնակին եթէ շնասցի՝ Ժ ամ արտաքոյ եւ Բ՝ ընդ ապաշխարողս եւ Գ ամ ուրէնս մի առցէ։ Ապա եթէ գաղտուկ է ապաշխարութիւն նորա՝ դրաց ի ներքոյ ապաշխարեսցէ մինչեւ կատարեսցի ԺԵ ամ։*

* Համմտ. Ղեւտ. Ի. 17, Բ Օրէնք ԻԷ. 22

1 JKLMOPQRSTVZ *քեռի* W *քեռւոյ* ocdz *քեռն* BCDEGHSTdq *եղիցին* ô *եղիցի* բացի Ոcfz-ից մնացած Ձեռ-երը *լիցին* o *զնոքա* Y *ի միմեանց* o *ի միմիանց* û *ի մի մի* փխ. *ի միմեանց* beq չիք *եւ*

2 b *տանջանք* (e *տանճէք* q *տանջ*) փխ. *անջատեցէք* KLRTXZ *ապաշխարութիւնն* W *տասն եւ հինգ* un *առ դրան* abdfhklmopqrs *դրաց* e *դրանց* n *յարտաքոյ*

3 ûabcdefkmpqs *Ե ամ* û չիք *ընդ* բացի Aô-ից մնացած Ձեռ-երը *ապաշխարաւղս* o *ապաշխարողսն* GL չիք *եւ* (*դ*) abcdefhklmopqrs *զ* cloprsz *ամս* o *մի առցէ մինչեւ սրբեսցի*

4 U *այրոյ* o *այրս* G *յխունեմեան* Ho *յխունամեան* W *հխունամեան* l *յխունամեայն* ABCDEFUV *յխնեմեան* IJehmnpq *ծ-ամեան* Yô ûb *ծ-ամեայ* OPQRSTX *յծ* UVacfks *ծ-եմեան* d *թէ* o *կամ* փխ. *եւ* Yû չիք *եւ* W *եւ կին հխունամեան* IJKLMQRSTXZbdfhlmnoq *ծ-ամեան* Yôûe *ծ-ամեայ* ABCDEFUV *յխնեմեան* OP *յծ-ոււ կինն* Un չիք *կին* (*եթէ*) r *եթէ կին* bdefq *թէ* Y չիք *եթէ* (*առն*)

5 BCDEGHOYW *լինիցի* c *լինի* ô *երթիցէ* փխ. *լիցի* IJOk *որոշեոցեն* u *որոշեսցէն* W *որոշեցէք* q *յորոշեսցին* K *որոշեսցի* Ep *եկեղեցւոյ* UYcefhor *յեկեղեցոյ* ô *եկեղեցոյ* bq *յեկեղեցոյն* IJacfmopqrsz *ամենեքեան* ô *ամենեւին* u *կոչեցէք* փխ. *կարդացէք* d *դնա* KLMQRST XYZô *աղձատեալք* e *աղձատեալ* h *յաղձատեալք* b *աղձատեալս մեղօք*

7 b *օրքնաւոր* փխ *կնքաւոր* Wûhlpr *եթէ* Jd *պոռընկեսցի* abcdkmpqrsz *դ ամս* (abqr *ամ*) X չիք *արտաքոյ դ* kmp *եւ դ* (*ընդ*) KLMQRSTYZWôûd *դ ամ ընդ* Q *ապաշխարոն* ô *ապաշխարողսն* բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը *ապաշխարաւղս*

8 û *եւ դ իմ* beq *գ* փխ. *դ* acfkmsz *ամս* JKLQRSZ *յաւրէնս* MTXYôû *յօրէնս* q *աւրէն* Y *մոցէ* փխ. *առցէ*

9 ô *երիզասարդ* k *երիտասարդք* KLMQRSTXYZôûbefq *եթէ* ld *պոռընկեսցի* befq *պոռընկի* acdfkmoprs *կինն* abcdefhkmopqrs չիք *նորա* Q *յաւրէսն* KLRZ *յաւրէնս* MSTXYô *յօրէնս* Y *աççէ* փխ. *առցէ*

10 ôbefq *խառնեսցի* s *խառնիսցին*

11 Gefh *առնայկին* ûbeq *եթէ* e *շնասցէ* n *շնասցին* Y *բ ամ* acdefhklopqrsz *ե* (b *ե ամ* km *է*) փխ. *բ* A *բ* Ընդաեյի են ուղղման ենթրեր. բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը *ապաշխարաւղս*

12 z *ամս* Y *յօրէնս* q *առցէ մինչեւ.*. այնուհետեւ բողնված է մի քանի տառի ազատ տեղ abcefkmpqs *թէ* befpq *գաղտ է* o *կաղտուկ է* d *աղտուկ է* ho *ապաշխարութիւնն*

13 Yz *դրանց* b *ի ներքոյ դրաց* d *եղիցի* փխ. *դրաց... ապաշխարեսցէ* o *ապաշխարեսցի* beq *ապաշխարէ* Ka *մինչ* OVW1 *կատարեսցէ* ô *կատարեցէ* e *կատարի մե ամն կատարի* ô *ժե ամ տպու սրբեսցի*

14 Ybcdfpqz *ամն*

ՈԲ (ՇԴԸ) Ը. Եթէ ոք ի հաւատս կացցէ ամիսս երկու եւ դարձցի յետս, նզովեալ եղիցի. որոշեցէք զամենայն աւուրս կենաց իւրոց իբրեւ գշարագործ, զի զաւանդ Տեառն իւրոյ կորոյս եւ ընդ ապաշխարողս մի խառնէք յաւիտեան։

ՈԳ (ՇԴԹ) Թ. Յաւուրս Նոյի եղեւ ջրհեղեղն վասն այնոցիկ որ յաւսան զդստերսն Կայէնի։ Եթէ զիւր խաւսեալ ոք յաւսցի՝ մի խառնէք զնա յաւիտեան, զի գայլ եղեւ, եւ ոչ ետ աւրհնել զհարսանիս իւր։ Եւ զաւակ նորա որ խառնի՝ անիծեալ եղիցի։

ՈԴ (Ո) Ժ. Եթէ ոք զոր ոչ իցէ խաւսեալ յաւսցի, անիծեալ լիցի. անջատեցէք եւ տուք այլում եւ ոչ մեղանչէք։

ՈԵ (ՈԱ) ԺԱ. Երէց կամ սարկաւագ թէ շնան կամ գողանան՝ մի պաշտեսցեն։

ՈԶ (ՈԲ) ԺԲ. Առնակին թէ մեռցի եւ այրն այլ կին առցէ՝ Դ ամս ընդ ապաշխարողս եւ Գ՝ աւրէնս մի առցէ։

ՈԷ (ՈԳ) ԺԳ. Հաւատաւոր թէ գայթագղեսցի, թէ խոյգով եւ սգով մտցէ

1 ռսզ *ամիս* d *ամս* փխ. *ամիսս* BCD EGHK *երկուք* b *երկուս* iq *բ-ս* d *եւ դարձեալ* o *եաս*

2 bq *նզովի* L *եղիցի նզովեալ* o *եղիցին* acfhklmoprs *լիցի* beq չիք *եղիցի* JS *յաւուրս* û *իւրեանց*

3 b *գչարայգործս* a *գչարագործս* W *ա-ւանդ* beq չիք *իւրոյ* q *կորուս* բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը *ա-պաշխարաւղս*

4 ûbeq *խառնեսցի* bq *ի յաւիտեան*

5 DH *զաւուրս* K *աւուրս* obenq *յա-ւուրսն* Vû *ջրհեղեղ* Vb *այսորիկ* e *այնոցի* OUWcnz *այնորիկ* Y *որք* BCDEFGHUcn *յաւսցան* KQRYo ûhlor *յուսան* fq *յաւսէին* b *յաւ-զէին* e *առէին* փխ. *յաւսան*

6 Ph *զդստերն* Y *դստերս* ûbcdefh loq *զդստերս* U *եղէ* bd *թէ* û *իւր* d *զուր* p *եթէ ոք խօսեալ կին յաւսցի* hlor *խաւսեցեալ* bq *կինն* (ef *կին*) փխ. *ոք* u չիք *ոք* bklm ors *որ կին յաւսցի* (hkr *յօսցի*) U *յուսցի* û *ուսցի* Y չիք *յաւսցի* բայց տեղը բաց են թողել

7 AB *զայլ* d *գալ* ôb *զհարսանիսն*

8 acdbklmoprsz *եւ ի զաւակ* hl *խառն* befq *լինի* փխ. *խառնի* M *նզովեալ* IJKLMOQRSTVXYZWûbdefhlopq *լիցի*

9 IJKLMOPQRSTVYZWoûz այս հոդ-վածը դրված է նախավերջին հոդ-վածի տեղը՝ ԺԳ N-ի տակ, սակայն, այս կարգը բովանդակության հա-ջորդականության տեսակետից տրամաբանական չէ. e չիք *զոր.* *զոչ* abcdfkmpqs *չիցէ* U *զորոչիցէ* փխ. *զոր ոչ իցէ* e *խօսեցեալ* M *յուսցի* bq *ցաւեսցի* (ef *ցաւսցի* u *պղծեսցի*) փխ. *յաւսցի* ô *եղիցի* d *անջատեք*

10 l *զուք* A *այգում* befq չիք *եւ (ոչ)* H *մի* փխ. *ոչ*

11 n *եթէ* p *շնանան* CDGHVûbd *շնայ* r *թէ* փխ. *կամ (գող.)* B *կողանան* F *զողանանան* ûbd *զողանայ* Viq *պաշտեսցէ* b *պաշտեսցէ զկարգ* *պաշտպանն* d *պաշտեսցեն զկարգն* e *պաշտեսցէ զքահանայութիւնն* Y *խառնեսցի յօրէնս* փխ. *պաշ-տեսցեն*

13 eh *առնայկին* OWôûbe *եթէ* KLMQ RSTXYZôabcdefhmpqs *առցէ* փխ. *արասցէ* CEOVWôabdehlq *ամ* BD EGH չիք *ամս*

14 բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը *ապաշ-խարաւղս* KLMQRSTXYZWôûbcd ehl *գ ամ* (RXYZ *ամս*) kmps չիք *գ* S *յօրէնս* hl *առնէ*

15 abcdkmps չիք *հաւատաւոր.... մի առ-ցէ*՝ էջ 474 տող 2-րդ iq *զատաւոր* փխ. *հաւատաւոր* ûcf *եթէ* V *գայթակ-ղեսցէ* fq *գայթակղի* efq *եթէ* hq *խոր-գով իցէ* (q չիք *իցէ*) *եւ* lo *խորկով իցէ եւ* er *խորհրդով իցէ* (e չիք *իցէ*) փխ. *խոյգով* W *սգւով* կարելի է կարդալ նաև *ոգւով* V *մզով* (û *սրով* H *զով*) փխ. *սգով* efq *սղաւսրու-թեամբ*, չիք *մտցէ*

յապաշխարութիւն՝ Զ ամ դրան արտաքոյ եւ Գ՝ ընդ ապաշխարողս եւ Գ՝ ւսւրէնս մի առցէ։

ՈՐ (ՈԴ) ԺԴ. «Եթէ ոք զկին եհան առանց բանի պոռնկութեան, ինքն տայ շնալ նմա*», ապա թէ թողցէ եւ ապաշխարեսցէ՝ Ը ամ արտաքոյ. Զ ամ ընդ ապաշխարողս եկցէ, Ե ամ ւսւրէնս մի առցէ։ Այս փոխանակ ընդ իւր եւ ընդ կնոջն, որպէս ասաց Տէր. «Թէ պահիցէք զպատուիրանս իմ, յաւիտեան կեցջիք»։** Եւ յորժամ ապաշխարիցէք եւ խառնեսջիք՝ պատարագք ձեր ընդունելի լիցին։*** Ապա եթէ նոյնպէս մեռջիք, մի տիրեսջիք ի նոսա եւ մի թաղէք զնոսա. որպէս ասէ երանելի առաքեալն. «Զի նոքա զարքայութիւն Աստուծոյ ժառանգել ոչ կարեն»։**** Եւ ոչ թէ նոքա միայն, այլ եւ որ կցորդ են նոցա։ Զի որ զայս առնէ, յաւիտեան կեցցէ***** եւ որ ոչն լսէ՝ մահու մեռցի։ Եւ եթէ յաշխարհի աստ ապաշխարութեանս այսպէս ոչ ապաշխարիցէք, իսկ յաշխարհին հանդերձեալ զի՞ գործիցէք։

* Մատթ. Ե, 32 ** Յովհ. ԺԵ, 10 *** Համա. Հռ. ԺԵ, 16
**** Ա Կոր. ԺԶ, 50, Զ. 9 ***** Համա. Ա Յովհ. Բ, 17

1 IJKLMQRSTVXYZôûhr ապաշխարութիւն ef ապաշխարեսցէ զ ապաշխարիցէ W վեց ամ արտաքոյ դրան եւ երեք ամ ընդ զ զամենայն փխ. դ ամ... արտաքոյ եւ efhlor չիք դրան XY դ ամ ընդ efq գ ի ներքս դ ամ օրէնս (fq ւսւրէնս) մի առցէ փխ. գ ընդ... մի առցէ

2 hlor չիք եւ Y ը փխ. գ բացի AIJ OPUVWz-ից մնացած Ձեռ-երբ դ ամ LQRSZ յաւրէնս MT Xô յօրէնս

3 e ոք որ զկին O եհան զկին c եթող փխ. եհան Y պոռնկութեանն eq ինք

4 hlo նմա շնալ l ի նմա hlorz եթէ ü չիք թէ o ապաշխարեսցի W ութն

5 ü եւ դ c չիք ամ (ընդ) m ապ[աշխար]աւղս ûe չիք եկցէ BCDEFG HJKQhklmor է փխ. ե û եւ ե hlo չիք (ե) ամ Uû այլ փխ. այս

6 û իւրոյ û կնոջ hlor որպէս եւ bc dq տէրն ûabcdefhklmopqrz եթէ abcdefkmpqs պահեսջիք

7 Un յաւիտեանս W յաւիտեանն abc defhklmopqrsz կեցջիք (d կեջիք) յաւիտեան U կացչիք n կացջիք ô որժամ l ապաշխարեցէք

8 C խառնեսցջիք hlo խառնիջիք LMY ôadhklnorz պատարագ û զպատարագս bceq պատարագն acdkmps չիք ձեր Un լիցի e եղիցի

9 ûbefq թէ bq մեռանիջիք (q մեռջիք) յաւիտեան եւ յորժամ ապաշխարիցէք մի տիրեսջիք (b տրտմեսջիք) k տրտմեսջիք (V սիրեսջիք) փխ. տիրեսջիք Ju չիք ի նոսա եւ V չիք ի G ի նոցա Wbq թողէք փխ. թաղէք bq ի նոսա փխ. զնոսա

10 û չիք որպէս O չիք ասէ F երանի T երանելի ձախ լուսանցքում b առաքեալն քրիստոսի BEFcdefp qrz զարքայութիւնն

11 uhl ոչ կարեն ժառանգել o ոչ կա փխ. ժառանգել U թէ փխ. և (ոչ) bq չիք ոչ (թէ) bcefq եթէ BF այդ bq եւ այլ որ u որք

12 bq նոքա oû եւ փխ. զի M զոր dh զայտ փխ. զայս Un կայցէ JLMOPQRSTVXZWoûabcdefkmp qs կացցէ uhl ոչ H ոչն է լսէ

13 PVW թէ IJKLMQRSTXYZôûb ehq աշխարհի u ապաշխարի փխ. յաշխարհի û ապաշխարութիւն hlor ապաշխարութեան

14 q այնպէս hlor ոչ այսպէս o ապաշխարեսցի e ապաշխարէք AKLPQ STUVbklor ապաշխարեցէք bc fq ի փխ. իսկ IJKLMQRSTUVXZ odhln աշխարհին Y այշխարհին û հանդերձեալ աշխարհի d հանդերձեալն ôd գործէք Mhl գործեցէք kmps գործիցեմք q գործիցէ

Ի

ԿԱՆՈՆՔ ՆԵՐՍԷՍԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԵՒ ՆԵՐՇԱՊՀՈՅ ՄԱՄԻԿՈՆԷԻՑ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԳԼՈՒԽ[Ք] Ը:

Ա. Վասն չեկեղեցի տանել զսեղանն եւ ոչ ի տունս երիցունեաց:

Բ. Չառնուլ գինս երիցունեացն զպատարագ:

Գ. Ոչ դնել վաշխ զշնորհ եկեղեցւոյ:

Դ. Ոչ վաճառել կամ վարձանս դնել:

Ե. Երկականանց ոչ ունել զշնորհս եկեղեցւոյ:

Զ. Շաբաթու եւ կիւրակէի պատարագ մատուցի:

Է. Զանմատոյցն ոչ խառնել ի բաժակ:

1 u կանոնախմբի N-ը մուծված է վերնագրում, այսպես՝ *կանոնք ի սրբոյն Ներսէսի* r *կանոնն* e *կանոնք եւ սահմանք* ABCEGHP *Ներսիսի* a *տեառն Ներսիսի* e *հայոց կաթողիկոսի* I *Ներշապհեւոյ* c *Ներշապուհոյ* h *Ներշապուհ* q *Ներշապո* BCDEGH *միրշապհոյ* F *շապհոյ*

2 DH *Մամիկոնից* I *Մամիկոնեցից* ABEJP *Մամիկոնէնից* q չիք *եպիսկոպոսի* IJKLMOPQRSTVXY Zo *գլուխ* մնացած Ձեռ-երը չունեն *գլուխք* Pô *յզ* X *յե* q Ներսեսի և Հով. Մանդակունու կանոնախումբը՝ էջ 475—500-ը ընկած է: Մի քանի Ձեռ-ի վերնագիրը տարբեր է եղածից՝ b *վասն Մամիկոնեանց Ներսէսի* kmps *յանկ կանոնաց սրբոյն Ներսէսի* (ps *Ներսիսի*) n *կանոնք տեառն սրբոյն մեծի Ներսէսի հայոց կաթուղիկոսի եւ Ներշապհոյ Մամիկոնէից եպիսկոպոսի*

3 u չունի պսակը q *տանել զսազմոսն* փխ. *տանել զսեղանն* d չիք *եւ* ô չիք *ի* A—MPQRSTUVXZûbinq *ի տուն* o *խորան* փխ. *տունս* Xehl nor *երիցանց* kmps *երիցուն երթալ* bq *իւրեանց* փխ. *երիցունեաց*

5 ehkmps *վասն առնուլ* (e *չունել*) P *կառնուլ* W *չառնու* d *չառնել* bfq *չունել* փխ. *չառնուլ* HYk mps *զգինս* hilor *գին* beq *գինիս* (d *գինով*) փխ. *գինս* d *իրիցունեացն* f *իրիցունեաց* n *երիցանց* q *իրիցեանց* b *իրանց* փխ. *երիցունեացն* W *զպատարագս* n *պատարագի*

6 e *վասն ոչ* b *դնելով* d *վաշխն* q *զվաշխս* LYbeq *զշնորհս* ô *զշնոր* dhlo *զշնորհն*

7 eq *վասն չվաճառել* W *ով ոչ* d *ոչ ով* ô *զվարձս* beq *վարձս* d *կամ ի վարձունս* r *վարձան* l *վաճառս* փխ. *վարձանս* e *դնել պատարագին*

8 e *վասն երկկանաց* P *որկականանց* Yhlo *երկականաց* c *երկականանցն* f *երկկանաց* k *երկականացն* q *երկանաց* b *ուրկանաց* փխ. *երկականանց* Wadefkmpq *զշնորհ*

9 e *վասն շաբաթու* u *շաբաթ* DG Ho *կիրակի* բացի Aaflor-ից մնացած Ձեռ-երը *կիրակէի* f *ի պատարագ* b չիք *պատարագ* UYWûdef inq *մատուցանել* c *մատուցանի*

10 e *վասն զանմատուցն* DGHPU *յանմատոյցն* Xfq *զանմատուցն* Q *եւ ոչ* KLMQRSTXYZô *խառնեն* R *ի բաժակի* bdeqs *ի բաժակն*

Ը. Զոպաս եկեղեցւոյ ոչ տալ ի հարսանիս։
Թ. Կանանց ոչ տալ մկրտել։
Ժ. Քահանայից ըստ կոչման լինել նախագահ։
ԺԱ. Ցեկեղեցւոջ չառնել ժամ առանց քահանայի։
ԺԲ. Դպրի չագանել զինուորական հանդերձ։
ԺԳ. Զշնորհս եկեղեցւոյ մասնաւորել ըստ իւրաքանչիւր կարգի։
ԺԴ. Սպաս եւ պատարագիք աւագ երիցուն լինել։
ԺԵ. Զառնել ի տունս մկրտութիւնս։
ԺԶ. Կանանց չկալ մաւտ առ քահանայս ի մկրտելն։
ԺԷ. Սարկաւագի ոչ մկրտել։
ԺԸ. Ոչ առնուլ հաս յապաշխարողաց։
ԺԹ. Ոչ յայտնել զբանս խոստովանութեան։
Ի. Գերեզմանս յեկեղեցիս մաւտ ոչ առնել։
ԻԱ. Քահանայի վաշխ ոչ առնուլ։

1 c վասն զսպաս P ի սպաս lo ըսպաս q չիք ոչ U չիք ի o ի հարսանիսս q ի հարսանիսն kmps ի մտից (ps [?]մ[տ]ից) եկեղեցւոյ կտակարանս ստացին (m ստացին) եւ զ-- սպաս եկեղեցւոյ ոչ տալ ի հարսանիս b չիք զսպաս.... ի հարսանիս

2 e վասն կանանցն f կանաց b մկրտել զմանուկն e մկրտել զոք IJO VW վասն մկրտութեան որ (J չիք որ) չառնեն (J ոչ առնեն) ի տունս (IV ի տունն) փխ. կանանց... մկրտել KLMPQRSTXYZô չիք կանանց... մկրտել

3 e վասն քահանայից o քահանայիտ KLRSTX զոչման hilor կոչմանն ôr լինիլ d նախայագահ

4 ekmp վասն եկեղեցւոջ Gs զեկեղեցւոջ U յեկեղեսիոչ Ybcdfo եկեղեցոջ o յեկեղեցոյ h յեկեղեցոջն l յեկեղեցոջ q եկեղեցոչն n յեկեղեցի ոչ առնել U քահանայից

5 c վասն դպրի bq դպիրն dhl դպիր n քահանայից փխ. դպրի ô դպրի չագանել հանդերձ դպրին զինորի ackms չհագանել d զինուորական e զնորական aıkmors զզինուորական Fa անդերձ

6 c վասն զշնորհս P ի շնորհս ô զշնորս bq շնորհս HUYobcdefhiloq եկեղեցոյ MQ յեկեղեցւոյ r մասնաւորիլ befq չիք ըստ W չիք ըստ... կարգի bq զարգի e չիք կարգի

7 c վասն սպաս Yqrs զսպաս p չիք եւ bq պատարագին de պատարագիչք np պատարագի q աւաք CDGJOQ Ubclmq երիցուն ðeo երիցու r լինել kmps տունն տանել փխ. լինել

8 ekm վասն ոչ առնել (e զառնել) e զմկրտութիւն BCDEFGHZWac dfhklmnopqs մկրտութիւն b մկրտութիւն ոչ է պարտ

9 e վասն կանանց bhq կանայս Yb ceq չգալ (U չի տալ Zd չտալ h չկենալ) փխ. չկալ l մաստ n մուտ o մօտ չգալ BCDEFGHð ի փխ. առ X չիք առ ıqr քահանայն AUacdfkmps քահանայոն KLMQRSTXYZ ի մկրտել e ի մկրտելն զոք o ի մկրտութեան

10 e վասն սարկաւագի KLMQRSTX YZô մկրտել զոք bq սարկաւագի ոչ է պարտ մկրտել զերեխայն d չիք սարկաւագի ոչ մկրտել

11 e վասն ոչ k վասն (J որ) փխ. ոչ ps չառնուլ bq զհաս de հասս IJK LMQSTUZoehklmnopqrs ապաշխարողաց RXY չիք ոչ... յապաշխարողաց

12 e վասն փխ. ոչ o ոչ այտնել բանս KLRTXYô խոստովանութեանն d խոստովանութեան ուրէք

13 e վասն գերեզման bq գերեզման hr զգերեզմանս BCDEFGHe flo մաւտ յեկեղեցիս (lo եկեղեցիս e եկեղեցին) h ի մօտ եկեղեցի ö եկեղեցիս Uq չիք մաւտ b ոչ առնել յեկեղեցիս Un մի փխ. ոչ hlo չառնել

14 e վասն քահանայի որ վաշխ p զքահանայի b ոչ վաշխ առնուլ տոկոսիւ hlo առնել

ԻԲ. Յաղագս մասունս ոչ բառնալ։
ԻԳ. Ոչ երթալ ի պատարագ որոց ժամ ոչ կայ։
ԻԴ. Տղայոց հարսանիս ոչ առնել։
ԻԵ. Զկուսանս այրեաց ոչ տալ։
ԻԶ. Զարջառ ոչ ձեռնադրել։
ԻԷ. Զպտուղս ոչ աւրհնել։
ԻԸ. Ոչ առնուլ զկենդանին նուիրեալ ողջ։
ԻԹ. Զառաջաւորսն ոչ լուծանել։
Լ. Ճրագալուցին ցերեկն աւրէնս ոչ տալ։
ԼԱ. Ժողովրդականաց հրաման ոչ տալ քահանայական կարգի։
ԼԲ. Քահանայքն ոչ առնուլ արծաթագին աղախինս։
ԼԳ. Ոչ ունել ի վանս տնտես կին մարդ։
ԼԴ. Ուխտաւորաց ի վանս աւթել։
ԼԵ. Ոմանք ձիաբուծք եւ վաճառականք։

1 e վասն յաղագս եւ b յաղագս p պաղագս q հագագս r յաղագս որբոց (b յաղագս) փխ. յաղագս BCDEFGHacdefkmps ոչ առնուլ (b առնել այսպիսի. q առնել) փխ. ոչ բառնալ R բառնուլ hlo չբառնալ

2 e վասն ոչ U երթար ô չիք ի U որք (GH ոչ) փխ. որոց h չիք որոց բացի bcil-ից մնացած ձեռ-երը որ փխ. որոց բացի IJbcdebil-ից մնացած ձեռ-երը ցժամ

3 e վասն տղայոց G առնել er առնուլ

4 e վասն զկուսանս o զկուսս q զկուսանսն այրոց ô այրի b կուսանաց այրոց ոչ տալ չէ պարտ փխ. զկուսանս... ոչ տալ Y այս վերնագիրը գրված է ներքևի լուսանցքում

5 e վասն աչառու. AQ զառջառ DH արջառ U յառջառ ô զառջար adkmp զաջառ bs յաջառ C զայր չար (q յառաջ) փխ. զարջառ M զարջառոց փխ. զարջառ ոչ h ձեռնադրել այսպիսի.

6 e վասն զպտուղս ոչ աւրհնել քահանայ o զպատվիրանս (b տունս) փխ. զպտուղս f զպտուղս ps պտուղս U չիք ոչ ôhl պահել փխ. աւրհնել

7 e վասն ոչ h առնու r առնել Hô կենդանին f զկենդանի hlo զնուիրեալսն ողջ կենդանի CDHKLMQZô նըւիրեալ Y նուիրել bq ոչ փխ. ողջ de չիք ողջ

8 e վասն զառաջաւորն GHLnq յառաջաւորսն Y յառաջաւորն ô զառաջաւորսն b յառաջօրս chlo զառաջաւորս

9 e վասն ճրագալուցին d ճրագալուծն kmps ճրագալուցի Un յերեկն ô երեկն bdkms ցորեկն o ցերեն h չիք ցերեկն i օրէն c աւորս (d աւուրս e օրէս) փխ. աւրէնս KLMQRSXYZô ոչ տալ աւրէնս (MSXYô օրէնս Q յօրէնս)

10 e վասն քահանայի ժողովրդականաց հրաման ոչ տալ bq ժողովրդականացն cd ժողովրդական K ոչ տալ հրաման n ի քահանայական MQ քահանական

11 e վասն քահանայքն Xô քահանայի Y քահանայիցն F արծաթայգին UWm աղախին b աղախնայս e աղախի[նս?] Y ծառայս փխ. աղախինս

12 e վասն ոչ BCDEFGHWfprs առնել (hlo ընդունել) փխ. ունել ô չիք ի b ի վան [տն]տես

13 e վասն ուխտաւորաց. աւթիլ kmps լդ հոդվածի իսկ մոնազունք բառերից (490-րդ էջի 1-ին տողը) սկսվում է նոր հոդված դրան համապատասխան ցանկում կա մի նոր վերնագիր 13-րդ և 14-րդ տողերի արանքում՝ լե. մոնոզոն վանս մի որ իշխեսցէ ունել բայց ի վանաց

14 e վասն ոմանք aks ովմանք IVôbehl oq ձիաբուծք Q ձիայբոյծք W վասն այնոցիկ որք են ձիաբոյծք kmps վաճառականք եւ վաշխառուք

ԼԶ. Աղանդաւորաց վանս ոչ տալ։

ԼԷ. Ցամենայն ամսեան շաբաթ մի պահել։

[Կանոնք Ներսեսի եւ Ներշապհոյ]

Այս կանոնք եղան յաւուրս Ներսէսի կաթողիկոսի եւ Ներշապհոյ Մամիկոնէից եպիսկոպոսի, տունս ԼԷ։

ՈԹ (ՈԵ) Ա. Զի ոչ է պարտ բաժանել զժողովուրդ վասն պտղոյ եւ մտից սրբոյ եկեղեցւոյ, յորմէ համարձակեցան բաժանել զպատարագս անառակութեամբ ըստ տունս, յանդգնել բաժանել լրբաբար եւ զհաց սեղանոյ ի տունս իւրեանց, ոչ թողացուցեալ զժողովրդականսն տանել յեկեղեցի, զի աւրհնեսցին։

ՈԺ (ՈԶ) Բ. Այլ ի նոյն ինքն ի սուրբ եկեղեցւոջն վասն նորին կռիւս եւ խոցոտմունս ընդ միմեանս, զոր մեք իսկ տեսաք. զոր պարտ էր

1 e վասն աղանդաւորաց p աաղանդաւորաց b վասն փխ. վանս, ոչ տալ ամենայն

2 ekm վասն ամենայն ամսեաց շաբաթս ոչ պահել DGHPbpr զամենայն d ամենայն b չիք յամենայն b յամսեան

4 ehloq կանոնքս Qkm յաւուր ô աւուրս DGH վասն փխ. յաւուրս BCDEFGHOPWaps Ներսիսի û սրբոյն Ներսիսի CDGHûeα հայոց կաթողիկոսի (eq կաթուղիկոսի) IJK LMOQRSTVXYûclmopr կաթուղիկոսի ûe Ներշապոհոյ hՆերշապուհո q Ներշապու BCDEFGHW միրշապհոյ A մերշապհոյ U մերշապհւոյ b այս կանոնքս եղան յօուրսն Ներսէսի հայոց կաթուղիկոսին եւ Ներշապու եւ մամիկոնաց եպիսկոպոսաց կանոնք հաստատել n կանոնք սրբոյն մեծի Ներսէսի կաթուղիկոսի հայոց եւ Ներշապհւոյ մամիկոնէից եպիոկոպոսի գլուխս լէ

5 ABEFIJOPQSTXWfkms մամիկոնէնից or մամիկոնէի ûe մամիկոնեաց q եւ մամիկոնաց DQH մամիկոնից Xd եպիսկոպոսին q եպիսկոպոսաց hlo եպիսկոպոսին փառք աստուծոյ ճռ անգամ յաղագս ամենայնի e չիք եպիսկոպոսի V տուն H տաւնս ô տունս լդ գրեցաք P լդ ûac defhiklmopqrs չիք տունս լէ R լե

6 b որպէս բաժանել Mbdq զժողովուրդն û ժողովուրդ hlo զժողովրդական Wabcdfhiklmopqrs պտղոց Sô մանից փխ. մտից

7 dkm սրբոց n սրբւոյ Q յեկեղեցւոյ Yôcdeflq եկեղեցոյ h յեկեղեցոյն lo եկեղեցոյն ô որմէ bq որ փխ. յորմէ e համարձակակիցան q համարձակիցան Jû համարեցան e բաժանելի BCDEFGH զպատարագսն dq զպատարագն

8 h ընդ փխ. ըստ H տաւնս փխ. տունս oeq անդգնել H յանագնել û ցանդգնել h անտրքնել I լրբաբար be ի բարբառ (Ï ի բաբար) փխ. լրբաբար e չիք եւ

9 de զհացս ab սեզանւոյ բացի HU Wôûcdefhiklmnopqrs-ից մնացած ձեռ-երը սեղանոց ôû թողացուցանել hlo թողացեալ abcdefkm pգs ոչ տանել զժողովրդականս թողացուցեալ (cd թողացուցանել p թողեալ) M զժողովրդանսն ô ժողովրդականսն h ժողովըրդական ir զժողովրդականս lo ժողովրդականս

10 Y յեկեղեցիսն ô եկեղեցի Kôb ckq աւրհնեսցեն h աւրհնեսցի

11 ABF այլ h չիք ի (նոյն) Uho չիք ի (սբ.) d չիք ի սուրբ JYôbdfq եկեղեցոջն MQinr յեկեղեցւոջն û եկեղեցւոջ ce եկեղեցոյ h'o եկեղեցոջն (h յեկեղեցոջն) սուրբ bq կռիւսն h կռիւ

12 hlo խոցմունս b եդ փխ. ընդ Yo միմիանս

ահիւ եւ դողութեամբ կատարել զխորհուրդ սրբոյ պատարագին. այլ ոչ որովայնամոլութեամբ եւ ժլատութեամբ թշնամանել զսըրբութիւնսն. խափանեցին քահանայքն եւ զպատարագն, որ բաժանեն դպրաց, զի առցեն ի նոցանէ գինս վասն սուրբ պատարագին:

ՃԺԱ (ՃԷ) Գ. Եդին ոմանք եւ վաշխս վասն դահեկանաց իւրեանց:

ՃԺԲ (ՃԸ) Դ. Կէսք վաճառեցին ընկերաց իւրեանց որպէս ծառայս եւ այլքն ետուն վարձանս կանանց իւրեանց ամպարշտեալք ամենեւին, վստահացեալք ի բռնութիւն, անարժանութեամբ անձանց իւրեանց մեղան. եւ ժողովրդականք այնպիսի պատճառաւ բաժնոց կերեալ տանց աւրհնութեան զհաց պատարագին, եւ ոչ կամեցան տանել զքահանայս եւ զպաշտաւնեայս ի տունս եւ զմատուցողս պատարագին, այլ զերկականայս եւ զանդպիրս. այսպիսի անարժանիւք հաճոյ թուեցաւ նոցա տանել զտունս իւրեանց թերակատար յաւրհնութենէ քահանայից, անմիտ ագահութեամբ զրկեալ զպաշտաւնեայս սեղանոյն ի հացէ ուխտին եւ զրկեցան ինքեանք յաւրհնութենէն Աստուծոյ: Կարգեցաք եւ սահմանեցաք յայսմհետէ

1 h դողութեամբն ud սուրբ b չիք կատարել beq չիք զխորհուրդ... թշնամանել՝ տող 2-րդ

2 BU այց cd չիք ոչ KQRSTXY Zûn յորովայնամոլութեամբ L յորովայնամոլութեան m սրովայնամոլութեամբ c թշնամանեն hlo եւ թշնամանել û զսրբութիւն d զսըրբութիւնս r ըզսրբութիւնն

3 b խափանիցին ûbilnor խափանեսցին Vû քահանայք b չիք եւ acdhilmo prs զպատարագս k զպատարագսն Yr որք h ոչ փխ. որ

4 Yh դպրոց b դպրացն i դպրոյ X տանեն beq չիք սուրբ

5 d եգան akms ոմանք beq չիք եւ Gô վաշխ d վա[շ]խս o իւրոց b չիք իւրեանց

6 X կէսքն Y գէսքն û կէս OW bl թէ ոք փխ. կէսքն b իւրոց ûbc dhiloq այլք

7 û վարձկանս hilo վարձս b վարձ կանաց eq վարձականաց (f վարձանականաց) փխ. վարձանս կանանց p կանանց իւրեանց վարձանս ô իւրեան r չիք իւրեանց d չիք ամենեւին վստահացեալք

8 ô վարահացեալք փխ. վստահացեալք p չիք անձանց abcdefhik mop qrs չիք իւրեանց

9 abcdefkmps ժողովրդականքն H այնպիսին ô այնպիտի b այսպիսիւ d այնպիսիսն d ի պատճառս beq բաժանոց û չիք բաժնոց տեղը բողել են ազատ m կրեալ

10 Y օրհնութեանն u չիք տանել

11 e զպաշտօնեաս բացի abcdefhiklmo qrs-ից մնացած ձեռ-երը ի տուն ac defkms զմատուցաւզ bpq զմատուցող hlo զմատուցողսն բացի A-ից մնացած ձեռ-երը զմատուցաւղս

12 B այց ô եւ զերկականայս եւ r եւ զերկկանայս եւ fhio զերկկանայս b զերկանայս q զզերկանայս H զերկակայս bq զայնպիսիս փխ. զանդպիրս K այնպիսի f այսպիսի անարժանիւք... եւ տան զման]զամարգսն՝ 482-րդ էջի 8-րդ տողը ընկած է

13 KLZ թըւեցաւ ô թւեցաւ, չիք նոցա F·kmps զտաւնս (AIJKMO PQRSTUVXYZWôbilnor զտաւն) փխ. զտունս h թերահակատար GI Je աւրհնութենէ ô օրհնութենէ r յօրհնութեան u չիք յաւրհնութենէ

14 û չիք քահանայից H զպաշ[տ]աւնայս Y զպաշտօնեայս

15 Jû սեղանոյ a սեղանւոյն h'o ուզտի bhloq յինքեանք IJd աւրհնութենէն û օրհնութենէ b յանմահութենէն փխ. յաւրհնութենէն

16 ô աստուծոյ օրհնութենէն be կարգեցաք-ից առանձին բռղված համապատասխան N-ով d սահմանեցայք beq զի յայսմ·հետէ ô այսմհետէ

հրաժարեսցեն քահանայք եւ ժողովրդականք յայսպիսի ունառակ մահաբեր սովորութենէ։

ՃԺԳ (ՃԹ) Ե. Եւ երկականայքն թէեւ դրակարդացք իցեն եւ պաշտաւնեայք, ընդ զինուորս կացցեն վասն ուխտադանցութեանն. եւ ի պաղոյ եւ ի մտից սրբոյ եկեղեցւոյ եւ ոչ միում մասին արժանի մի լիցին՝ զի չէ պարտ ապաշխարողաց առաջնորդութիւն առնել, զպտուղս եւ զուխտս պահանջել ընդ քահանայս։ Նոյնպէս եւ տգէտք մի իշխեսցեն մտից եկեղեցւոյ, զի անիրաւ է. վասն անուսումնութեանն ընդ զինուորս կացցեն եւ զհայրենի հող եւ զջուր կալցին եւ յարքունիս հարկ տացեն եւ զորդիս ի դպրոց տացեն, զի ուսցին։

ՃԺԴ (ՃԺ) Զ. Քահանայք զշարաթու եւ զկիւրակէի պատարագ մի իշխեսցեն խափանել, որպէս եւ տեսաք ի բազում տեղիս, այլ մատուսցեն անսխալ սաղմոսիւք եւ մարգարէիւք եւ առաքելաւք եւ աւետարանաւ կարգաւորաբար։ Եւ զբաժակ սուրբ հաղորդութեանն մի

1 beq հրամարիցեն dh հրաժարեսցին bcdq քահանայքն RXYô ժողովուրդք cd ժողովրդականքն b չիք եւ ժողովրդականք CDFGHIJ Môû այսպիսի hlo այնպիսի k յայնպիսի r յանառակ
2 Vbhloq սովորութենէն
3 KLMQRSTXYZô երկականայսն û երկուկանայք aikmr երկկանայքն be hloq երկկանայք ı թէ H դրակարդայք •ü դրակարդաց l կարդացք r դրայկարդացք H պաշտաւնայք ô պաշ[տ]օնեայս զի ընդ
4 ô զինվոր hl զինուորսն o զինորսն Y զինորս FIMQSWôûdn ուխտադանցութեան RX ուխտադանցութեանցն b ուխտայդանցութեանց IJKLMOPQRSTXYZWôabcdehiklm oqrs ի (Yo չիք ի) պտղոց
5 kms չիք ի k սրբւոյ q սրբոց BDE FH սուրբ G ի սուրբ MQ յեկեղե[ց]ւոյ VYôcdehiloqr եկեղեցոյ b յեկեղեցոյ ÞQ ոչ ի միում hl միայն (o միոյն p միոյ) փխ. միում BCDEGHUW մասն n մասի ûb արժան CDGH լինիցին X լիցի
6 ô զինչ է փխ. զի չէ abceiklmop qrs ապաշխարողաց աւրինաց (eı pr օրինաց) առաջնորդութիւն (c յառաջնորդութիւն) բացի Jûr-ից մնացած Ձեռ-երը պտուղս
7 G զուխտ n ուխտս BCDEFGHi lor քահանայսն abcdekmpqs քահանային h քահանայն Jû չիք նոյնպէս
8 Yû միտից acdhlklmoprs սրբո եկեղեցոյ (aklm եկեղեցւոյ) beq ի (b չիք ի) սուրբ եկեղեցոյ IVY եկեղեցոյ MS յեկեղեցւոյ o եկեղեցին r զի վասն IKMSXWdenoq անուսումնութեան ô անյուսումնութեան b ուսումնութեան uh ամուսնութեան փխ. անուսումնութեանն
9 L անդ փխ. ընդ ô զինվորս h զինուորսն lo զինորսն cd կացցէ û հայրենի abdehilopqrs զհող km զհողս CDHYôû ջուր m զջուրս o կալցեն
10 o չիր եւ արգունիս ud արքունիս abcdehlklmnopqrs հարկս BCDEFG HYôaıkmprs տայցեն ûb տացցեն UV չիք եւ զորդիս... տացեն p զորդիս իրեանց ի դպրոց Yô տայցեն ub տացցեն q տացին ô ուսցոց
12 cq այս ճողվածը միացված է նախորդին r եւ զ[շ]արաթու եւ ô կիրակէի բացի Wûalor-ից մնացած Ձեռ-երը զկիրակէի Y պատարագն u պատարագս akmqs զպատարագ be զպատարագն hq իշխեսցէ
13 r եւ որպէս տեսաք d չիք եւ ô չիք ի BU այդ DGHd մատուցանեն h մատուցանել
14 F չիք անսխալ km չիք եւ (մարգ.) Yû չիք եւ (առաք.) Hառաքելեաւք abcdehiklmopqrs առաքելովք cd աւետարանաւք
15 bq զբաժակն IQRSXWoubdbnoq հաղորդութեան

իշխեսցեն խափանել քահանայքն պատճառանաւք չքաւորութեան. որպէս ամբաստանեցին ժողովուրդք ի բազում տեղիս, որ արարեալ բազմաց անխնամող հոգւոց իւրեանց, այլ մի եւս լիցի, զի մի դուցէ պարտաւորեալք պատուհասեսցին եւ տուժեսցին յԱստուծոյ. պատրաստեսցեն կատարել զսուրբ խորհուրդն անխափան հարկաւորապէս ամենայն զգուշութեամբ։

ՌԺԵ (ՌԺԱ) Է. Եւ ի սրբոյ բաժակէն երկիւղիւ տացեն ժողովրդականացն, ոչ թիւրացուցանել նոցա զսրբութիւնն եւ զանմատոյցն չխառնել, զի մի դատապարտեսցին. եւ ի պատարագէ կիւրակէի եւ տաւնից մի իշխեսցեն ծուլանալ, մնալ ի տունս իւրեանց, այլ եւ յամենայն պաշտամանց. թէ ծուլասցի ոք՝ յանդիմանեսցի եւ ի մասնէ մտից աւուրն զրկեսցի եւ յընկերաց իւրոց որոշեսցի, եթէ քահանայ իցէ, եթէ դպիր։

ՌԺԶ (ՌԺԲ) Ը. Եւ զԿտակարանս եւ զմարգարէս եւ զառաքեալս եւ զԱւետա-

1 oû քահանայք abcdekmpqr քահանայքն խափանել Yır չքաւորութեանն

2 O ամբաստանիցեն bq ապաստանիցեն (e ապաստանեցին achiklmo prs ապստամբեցին d ապըստամբեցին) փխ. ամբաստանեցին Rh ժողովուրդ bq ժողովուրդքն ô չիք ի s տեղիս փխ. տեղի

3 Y բազմացն abcdekmpqs բազմանային KMQRSXYZabcdehiklmopq rs խնամով om խնամօվ բացի A-ից մնացած ձեռ-երը անխնամաւղ IJPUVôbcdehilopqr հոգոց Y հոգոյն KOPQRSTXW իւրեան q իւրոց ABC այդ

4 e դուացէ o դոցէ I չիք դուցէ Y պարտաւորեալ h պարտաւորկեալք փխ. պարտաւորեալք o պատհասեսցին b պատուհասեսցեն K չիք պատուհասեսցին... յաստուծոյ b տուժեսցեն d տուժեցին

5 MQodil աստուծոյ KLMQRSTX YZô արդ պատրաստեսցին b պատրաստիցեն loq պատրաստեսցին h պատրաստեցին bq կատարեալ

6 ô հարկաւորութեամբ IJû յամենայն

7 d ի սրբոց co երկեղիւ p երկիւղիւ տացեն ձախ լուսանցքում Ye տայցեն p տաց Yû ժողովրդականաց bq դժողովրդականացն p ժողովրդեանն

8 bq թերէցուցանել q դնոցա Y չիք նոցա IMQSUXWoûdhlo զսրբութիւն DGHX զանմատուցն u զանմատոյց e չի խառնել Q չառնել փխ. չխառնել

9 dh դատապարտեսցեն e չիք եւ (ի պատ.) W ի պատարագի RXYô dh կիրակէից lo կիւրակէից W կիւրակէին be կիրակէին բացի Uûac nr-ից մնացած ձեռ-երը կիրակէի behilopqr եւ ի տօնից (loq տաւնից)

10 Q իշխեսցին hlo իշխեսցէ d ծուլանալ ABCF ծուղանալ AB այդ E չիք եւ HIPQSôbdhlmnoq ամենայն

11 ôbq պաշտմանց R ծուլասցէ ABCE FUir ծուղասցի d որք փխ. ոք beq չիք ոք ô անդիմանեսցի kms ի սմանէ փխ. ի մասնէ c մտիցն

12 I յաւուրն c յաւրն hlo արեւուն փխ. աւուրն O կրեսցի փխ. զրկեսց IJKLMQRSTXYZôdhloq ընկերաց bq որոշեսցին GWôûbceiq թէ lr եւ թէ lo քահանայից belo չիք իցէ

13 Uûceq թէ Yôdhil եւ թէ (Yd եթէ) դպիր b եւ թէ դպիր արդար

14 hlo ը ճողվածը միացված է Ցա-խորդին X զկտակարանց Un չիք եւ (զմար.) Y եւ զմարգարէս եւ զառաքեալս եւ զմարգարէս c չիք եւ (զառ.) b զառաքեալսն n զառաքելականս Ǭ չիք եւ (զաւետ.) aklmoprs զաւետարան h աւետարան cd զաւետարանն Q զուխարանս փխ. զաւետարանս ս չիք եւ զաւետարանս

րանս բովանդակ ստասցի սրբոյ եկեղեցւոյ ի պտղոյ եւ ի մտից, եւ հանդերձս բովանդակ սրբոյ սեղանոյն եւ ղեկեղեցւոյ առագաստանց փեսայից եւ հարսանց, զոր այլ մի իշխեսցեն առնել. զոր թէ գտցի ոք արարեալ՝ թէ քահանայ է՝ լուծցի, թէ դպիր՝ նզովեսցի։

ՌԺԷ (ՌԺԳ) Թ. Լուաք լուր ծանրագոյն հասեալ ի վերայ, եթէ քահանայք ի տեղիս տեղիս ինքեանք մկրտութիւն չառնեն, բայց ջուր իմն աւրհնեն եւ տան ցմանկամարդսն, հրամայեալ նոցին իսկ ի նոցին տունս մկրտել զմանկունս իւրեանց, վասն որոյ պատուհասեցան աներեւոյթ տանջանաւք, եւ այժմ, թէ գտցի ոք արարեալ ի նմին վնասու, ի բաց որոշեալ լիցի ամենայն տամբ իւրով ի քահանայական ժառանգութենէն ամենեւին։

ՌԺԸ (ՌԺԴ) Ժ. Քահանայք գահասիրութեամբ մի հակառակեսցին ընդ միմեանս, զի զոր շնորհն Աստուծոյ ընտրեաց. նախ ի քահանայութիւնն՝ այն է նախաթոռ լեկեղեցւոջ։

1 bq *բովանդակս* P *ստացի* ô *սաասցիր* dl *ըստասցի* n *ստասցէ* Q *ստասցի* M *յեկեղեցւոյ* Yôbcdehilopq *եկեղեցոյ* û *ի պտղոց* abcdekmpqs *ի մտից եւ ի պտղոց* i *եւ ի պտղոյ* H չիք *եւ* e *ի* փխ. *եւ*
2 RVX *եւ ի հանդերձս* W *ղհանդերձս* d *հանդերձ* acdekmps *բովանդակս* L *սեղանւոյն* RY *եկեղեցւոյ* (Y *եկեղեցոյ*) *սեղանոյն* X *եկեղեցւոյ սեղանոյն եւ ղեկեղեցւոյ* DHVôacdebilop *ղեկեղեցւոյ* M *յեկեղեցւոյ* ú *եկեղեցւոյ* bq չիք *եւ ղեկեղեցւոյ* IKLRS TXZ *յառագաստ* q *առագաստի* d *առագաստն* Q *յառագաստանց* (b *առագաստաց* c *առագաստացն* k *առագաստանց*) փխ. *առագաստանց* Y չիք *առագաստ*
3 q չիք *տանց* b *հարսանեաց* n *մի այլ եւ* փխ. *զոր այլ մի* p չիք *զոր այլ* b *զի* փխ. *զոր (այլ)* d *իշխեն* n *տալ* փխ. *առնել*
4 KLMQRSTXYZô *թէ* (ô *եթէ*) *ոք գտցի* ô *եթէ (քահ.)* բացի OYWô bcdq-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն է Yhlo *եւ թէ* d *եւ եթէ* ô *եթէ* ôb *դպիր է* bq *նզովի* o *նզով[եսցի?]* ir *նզովեալ եղիցի* e *նզովեալ*
6 K *լըւաք* ûbeq *լուարուք* Gûheq *թէ* Y *եւ թէ* b *քահանայս* d *քահանայ* hlo *քահանայքն*
7 q *ի տեղիս ի տեղիս* G չիք *տեղիս* b *ի մկրտութիւն* blo *մկրտութիւնս* r *մկըրտեն* IJu *ոչ առնեն* beq *ի ջուր*
8 U *աւրհնեսցեն* b *եւ ի տան* Q *ցմանկամարդն* u *մանկամարդսն* e *ցմանդայմարդսն* f [*ցման*]*գամարդսն* ch *ցմանկամայրսն* q *ցմանղամարսն* V *ցմանկարարձսն* de *հրամետլ* o *հրամաեալ* K *ի նոցէկ* ô չիք *իսկ ի նոցին* âbefkms *ի նոցուն* cdq *ի նոցունց* Vip չիք *նոցին (տունս)*
9 ô *տունսն* b *մկըրտեալ* be *զմանուկս*
10 b *աներեւոյթք* h *այժմն* ô չիք *թէ* hlo *ի նմին վնասու արարեալ*
11 befq *վնտսուն* d *ի բայց* c *որոշեսցի* de *լիցին* KLMQRSTXZ *յամենայն* r *տամք* փխ. *տամբ* W *եւ* փխ. *ի (քահան.)* le չիք *ի* l *ի քահանայութենէն*
12 ûdf *ժառանգութենէ* Y *մասնէ* փխ. *ժառանգութենէն* l չիք *ժառանգութենէն* Y չիք *ամենեւին*
13 ô *քահանայ* H *եւ մի* J *հակառակեացին* W *հակառակեսցէն* b *հակառակեսցեն* c *առ* փխ. *ընդ* Yo *միմիանս*
14 bef q չիք *զի* Ym *որ* l *զոր* կրկնված է Y *շնորհ* hlmo *զշնորհն* b չիք *ընտրեաց. նա մի* փխ. *նախ ի* CD GHIMQSUYWôuacefhiklmoprs *ի քահանայութիւն*
15 abcefhiklmopqrs *նա է* փխ. *այն է* d չիք *այն է* JMQ *նախյաթոռ* DHYc *յեկեղեցոջ* lulor *եկեղեցւոջ* ôhp *եկեղեցոջ* beq *եկեղեցոջն* di *յեկեղեցւոջն* f *յեկեղեցոջն*

ՃԺԹ (ՃԺԵ) ԺԱ. Դպիր պաշտաման յեկեղեցւոջ առանց քահանայի մի՛ իշխեսցէ կալ։

ՃԻ (ՃԺԶ) ԺԲ. Եւ մի՛ զձեւ զինաւորաց հանդերձի ունել եւ ի կարգի պաշտաւնէից կալ, այլ ընդ զինուորս կացցեն, այլ զձեւ եկեղեցականաց անել իւրոյ կարգին վայել է ըստ քահանայական աւրինի։

ՃԻԱ (ՃԺԷ) ԺԳ. Եւ ժողովրդականք մի՛ հրապուրեսցին ի նոցանէ ի բաժանումն որբոյ եկեղեցւոյ, զի պատճառ խռովաթեան բերէ, այլ զպտուղս եւ զմասս ժողովրդականք միաբանութեամբ ի սուրբ եկեղեցին հատուսցեն ամենայն յաւժարութեամբ անխափան. եւ մի՛ ըստ դասուց բաժին եւ երդոց, որ եղեւ մնաս. եւ քահանայից առեալ ի սրբոյ եկեղեցւոյ բաժանեսցեն կարգաւորաբար, որպէս աւրէն է. գլխաւոր քահանայիցն՝ Բ մասունք եւ կէս մասին, եւ այլ քահանայքն՝ մէն Բ մասունս, եւ սարկաւագունքն՝ մի մասն եւ կէս մասին. եւ դպիրքն եւ այրի կանայքն թէ իցեն պարկեշտք՝ մի մասն առանց ամենայն հակառակութեան։ Ապա եթէ իցէ ոք, որ

1 BCDEGHKLMUen պաշտամանց JQ bh պաշտման Tacdkmpq ի պաշտաման fq ի պաշտամանց BCE GLUh եկեղեցւոջ DHôbefloq եկեղեցոջ Y յեկեղեցոյ û եկեղեցւոյ c յեկեղեցոջ d յեկեղեցւոյ b իշխեսցի բացի IJüdn-ից մնացած Ձեռ-երը իշխեսցեն
2 Kôd կեալ
3 Yû զինորաց bq հանդերձս զզենուլ G ունիլ e չիք եւ (ի կարգի) L ի կարգէ Up ի կարգ befq պաշտաւնէիցն
4 d կեալ e ընկալ փխ. կալ AB այդ br չիք ընդ I զզինուորս Yo զինորս qr կայցեն hlo եւ փխ. այլ (զձեւ) BU այդ cd չիք այլ M յեկեղեցականաց RXY եկեղեցական
5 r ունիլ befq ունել որպէս իւրոյ dh իւրոց hilor վայելել, չիք է u ընդ փխ. ըստ e քահանային q քահանայ b քահանայական կարգին աւրինին Veh օրինին floq աւրինին
6 km հրապուրեցին b հրաւիրեսցին փխ. հրապուրեսցին
7 q սուրբ VYobcdefhioq եկեղեցոյ Y [պա]ճառ խռովութեանն p խռովութիւն q խռովութեամբ o խռստովանութեան փխ. խռովութեան bhlo պտուղս e զպտուղ
8 ABCDEGHIJKLMOPQRSTUVXYZ Woûn չիք միաբանութեամբ Mh յեկեղեցին û եկեղեցի ce հասուսցեն փխ. հատուսցեն
9 IJKLMQRSTVXYZûdq յամենայն eq օժարութեամբ u ընդ փխ. ըստ Qbq չիք ըստ, դդասուց
10 OW բաժանին B երդոյց n երդոյ DGHJKLMQ‹STXYZôûabcdehiklm opqrs եոդոց փխ. երդոց r յոր KL QRSTXYZû չիք ի
11 hlo ի սուրբ M յեկեղեցւոյ VYô եկեղեցոյ akmrs եկեղեցւոյն bcdefhil opq եկեղեցսյն o բաժանեսցի q բաժանասցին A—MO—Wôb բաժանեսցին r հարկաւորաբար փխ. կարգաւորաբար
12 hlo եւ գլխաւոր o գլխաոր ûdhlo քահանայից ô բ-ս R մասունք bh loq չիք եւ այլ... մասունս d չիք եւ այլ.... կէս մասին՝ տող 14-րդ e մտին փխ. մասին û չիք եւ (այլ) u քահանայք acefikmprs քահանայիցն
13 acefikmprs մէն մի բ P մէն.... սարկաւագունքն ձախ լուսանցքում R մասունս G չիք եւ (սարկ.) uo սարկաւագունք hl կէսսարկաւագունք BCDEFGH ա փխ. մի c մաս մի u մին ô չիք եւ (կէս)
14 b մասինքն bebq չիք եւ (դպիրքն) û գպիր b դպրին e չիք եւ (այրի) û քանայք Fadefikpqrs պարկեշտ CDEGHcdkmps ա փխ. մի
15 UY չիք ամենայն Y հակառակութեանն BCDEFGHabcefnklmo pqs թէ r չիք եթէ

հակառակիցէ եւ առնիցէ խռովութիւն, այնպիսին դադարեալ լիցի լիւր կարգէն, եւ ընկերք իւր մի իշխեսցեն ընդ այնպիսումն հաղորդել, եւ ժողովրդականք՝ առ քահանայս ունել զնա։

ՈԻԲ (ՌԺԸ) ԺԴ. Պաշտաւն եւ պատարագիք եւ սպասք սրբոյ եկեղեցւոյն ի գլխաւոր քահանայէն տան եղիցի, որպէս յառաջագոյն կարգեալ է։ Եւ ինքն գլխաւոր քահանայն զեկեղեցին մի իշխեսցէ թողուլ եւ գործոյ տան պարապել, այլ մշտնջենաւոր ի սուրբ եկեղեցւոջն կացցէ, զի պաշտաւնն եւ աղաւթքն տունջեան եւ գիշերոյ ժամուցն եւ զտեսչութիւն ժողովրդոցն մի խափանեսցէ. իսկ այլ ընկերքն զամառն փոխանակաւ կացցեն ընդ նմա անպղերգաբար։ Ապա եթէ իցէ ոք, որ սխալիցէ ի պաշտամանէն, պղերգութեամբ կամ երկրական հոգովք, ի մտիցն մի իշխեսցէ մասն առնուլ։ Քահանայք միակամք լիցին աւրհնել միաբանութեամբ զժողովրդականսն եւ զորս որոշել ի սրբոյ եկեղեցւոյն։

1 H ունիցէ փխ. առնիցէ b այսպիսիս i յայնպիսին s դադարեալ ծախ լուսանցքում UWabcdefkmps դատապարտեա, փխ. դադարեալ e լիցին dı իցէ փխ. լիցի

2 IJKLMQRTVXYZôûdk իւր bd ընկերքն hlo չիք իւր (մի) AFU այնպիսւումն Ydl այնպիսոյն l այնպիսուն ho այնպիսում

3 Mabcdehikmqrs եւ ոչ ժողովրդականք (e ժողովրդականքն) DG ðe քահանայսն ır քահանայն abcde fhklınopqrs զնոսա փխ. զնա

4 M պաշտօնք h զպաշտօն afks պատարագք bcdepq պատարագ r պատա[րա]գիկք A եւ սպասք գրված է տողամեջ R չիք եւ (սպասք) Uq սպաս cd պսակք (Q սպասաւոր) փխ. սպասք ûb սուրբ n սրբւոյ CDHVôbcefhipqrs եկեղեցոյն MQ յեկեղեցւոյն U եկեղեցւոյ Ylo եկեղեցոյ

5 ô գլխաոր bhlo քահանայի acdefkm pqs ի տան ır ի տուն hlo տունն BCDEFGH տանն ô չիք տան եղիցի.... քահանայն b եկեղեցի փխ. եղիցի, չիք որպէս del առաջագոյն

6 Y չիք ինքն W քահանային b քահանայեայ eq քահանայ û եկեղեցի hl զեկեղեցի ô զեկեղեցին կրկնված է Y իշխսցէ մի

7 KLMOQRSTXYZWh գործոց ô <գդոր>գոոծոյ hlo տանն d եւ այլ BFU այդ lo այս փխ. այլ MQ յեկեղեցւոջն Yôcefq եկեղեցոջն ūh եկեղեցւոջ lo եկեղեցոջ

8 LQRcho պաշտաւն MSTXYZ ðûl պաշտօն d աղաւթ KMQZ տըւընջեան ðd տւընջեան ıkm տուընջեանն p տըւնջեանն s տունջեանն bq չիք եւ (գիշ.) AIJM Uûn գիշերւոյ b ժամու

9 û տեսչութիւն k ստեսչութիւնն j զտեսութիւն ĮKLMOPQRSTV Zo ժողովրդոյն hl ժողովրդոց n ժողովրդւոցն JYû ժողովոյն փխ. ժողովրդոցն ú խափանեսցի F այդ Yi այլք Q զընկերքն û ընկերք c ընդերք

10 cd փոխանակաւ զամառն kmps զամառնն M չիք զամառն r նմ[ա] ô անպղերքգաղափար CDGHabcdc fhkmpqs թէ

11 LZudi չիք որ e սխալից իցէ o ի պաշտանէն 1 ի պաշտմանէն bq ի պաշտպանէ ú եւ փխ. կամ U երկարական

12 IKLSTUZWn հոգւովք û հոգւով bq հոգովն i հոգով r հոգովդ T ի կրկնված է r ի մտիցդ û առնուլ մասն b քահանայքն e քահանայ

13 Qs միակամքք YW միակամ b միանկամք e լիցի b աւրհնեալ hlo առնուլ փխ. աւրհնել hlo զժողովրդականս

14 b զոր A—MO—Woûbns որոշեալ d որոշել եկեղեցոյն սրբոյն ô չիք ի b ի սուրբ n ի սրբւոյ CDGYôc fhılno եկեղեցոյն IRps եկեղեցւոյ Q յեկեղեցւոյն beq եկեղեցոյ

ՌԻԳ (ՌԺԹ) ԺԵ. Մկրտութիւնս որ ծուլութեամբ մի իշխեսցէ առնել, որպէս լսեմք, այլ երկիւղիւ եւ զգուշութեամբ, բուրուառաւք եւ ճրագաւք եւ առագաստեալ վարագուրաւք, որպէս վայել է լուսաւորութեամբ որդոյ աւազանին։ Եւ աւազանն կանգնեսցի յեկեղեցւոջն կամ ի տան պաշտամանն, թէ քարեղէն իցէ, թէ զինչ եւ իցէ՝ երկիւղածութեամբ արժանի եւ բաւականութեամբ գործոյն լուսաւորութեան, լայնութեամբ եւ խորութեամբ, զի բաւականաբար ծածկեսցէ ջուրն զհասակ մանկանցն, որ մկրտիցին։ Եւ ի տունս շինականացն քահանայք մկրտութիւն մի իշխեսցեն առնել, բայց վասն երկիւղի մահու. թէ վտանգ ինչ իցէ։

ՌԻԴ (ՌԻ) ԺԶ. Եւ կանայք առ քահանայս մի իշխեսցեն կալ, բայց սարկաւագունքն սպասաւորեսցեն, եւ կանայք յիւրեանց տեղին աղաւթեսցեն, եւ մի եղիցին գործակիցք քահանայից, որպէս լսեմք, անելով զտեղիս սարկաւագացն։

ՌԻԵ (ՌԻԱ) ԺԷ. Զգուշասցին առաւել եւս սարկաւագունք՝ մի գուցէ մկրտութիւն առնիցեն յանդգնաբար ի կորուստ։

1 û սուրբ մկրտութիւնս h մկրտութիւնսն nq զմկրտութիւնս dkm ps մկրտութիւն AB ծուզութեամբ ô լուծութեամբ փխ. ծուլութեամբ

2 I լըսեմք BC այգ Y երկուղիւW երկիւ cs երկեղիւ f երկիղիւ I բուրվառովք K բուռուառովք M բուռառովք O բուրուվառոք LRST XZ բուռռուառովք o բուռվառաւ u բուրվառով chiq բուրվառաւք J բուռվառաւք BEFJKMOP ճրագավք ALQRSTUVXZWûn ճրագովք Y զրագովք o ճրագաւ I մոմեղինօք փխ. ճրագաւք

3 Ju յառագաստեալ Q առագաստեալք KMQV վարագուրովք ô որպէս վայել է սրբոյ սեզանոյն եւ լուսաւորութիւն սուրբ աւազանին Y լուսաւորութեանն aefkmpqs լուսաւորութեան

4 bhlo սուրբ b աւազանօն e աւազանի q յաւազանին le (եւ) յաւազանն û աւազան d կանկեսցէ DGHY hfqs յեկեղեցւոջն oeh եկեղեցւոջն û եկեղեցւոջ lop եկեղեցւոջն u եւ փխ. կամ

5 beq ի տուն hkm ի տանն u պաշտաման bq պաշտպան I քառեղէն ulo եւ թէ cf երկեզածութեամբ

6 befq չիք եւ hlo բաւականութեամբն n գործւոյն h լուսաւորութեամբն CDGHôabchiklmnopqrs լուսաւորութեամբ Y չիք լուսաւորութեան

7 I օջուրն

8 X զհասարակ R մանկանց o [մանկ]անցն hilor մանկանն Kl MQYZû որք DG մկրտիցենն ûb dq մկրտիցին r մկրտեցին R չիք եւ b ի տուն Yhlo շինականաց P շինանականացն

9 Q քահանայնք Vabcdefikmeqs քահանայքն lo քահանայն h քահանայ r քահանայական bq զմկրտութիւնս ef մկրտութիւնս h չիք մկրտութիւն V մի իշխեսցեն մկրտութիւն ôhlo իշխեսցէ be hlo առնուլ J տանել (û տանիլ) փխ. առնել ef երկեղի q երկիղի

10 b մահութեան փխ. մահու թէ ô չիք թէ, վտանգի M վտանգէն ô չիք ինչ

11 ô քահանայք H իշխեսց Yû կեալ ûdehlo սարկաւագունք o սարգաւագունք oq սարկաւագոյնք

12 IJKLMQRSTXVZôûbdhilo իւրեանց Wôdei անգիս c տեղիսն iq ի տեղին u աղօթեսցին

13 ôaeikmprs գործակից o քահանային ub քահանայից hlo լսէք b լսեմք լսելով ունելով

14 d առնելով փխ. ունելով acdfhik lmopqrs զտեղի ce սարկաւագաց

15 L եւս առաւել u առնել փխ. առաւել cd չիք առաւել bdq եւ փխ. եւս Ybcd սարկաւագունքն o սարգաւագունքն e զուացէ ir եւ մկրտութիւն Y մկրտութեանն be fq մկրտութիւնս

16 u առցին ps առնիցէ KLMRS SZô անտգնաբար QXe անգգնաբար dq ի կորուստ մատնին (q անձանց)

ՌԻԶ (ՌԻԲ) ԺԸ. Եւ քահանայք զապաշխարութիւն վաճառականութեամբ մի իշխեսցեն տալ, այլ դաստիարակութեամբ հոգասցին խրատել իբրեւ ղկարեկիցս, զի ապրեսցին եւ հաս մի առցեն ի նոցանէ մաքսաւորաբար. «Ձրի առեալ եւ ձրի տամք»*։

ՌԻԷ (ՌԻԳ) ԺԹ. Եթէ ոք ի քահանայից յայտնեսցէ երբեք զբանս ապաշխարութեան ապաշխարողացն՝ նզովիւք լուծցի եւ ամէն իրաւք օրնջեսցի ի քահանայական ժառանգութենէն։

ՌԻԸ (ՌԻԴ) Ի. Գերեզմանս յեկեղեցիս մի իշխեսցեն առնել, ապա եթէ գտցի ոք արարեալ՝ յեկեղեցւոջն պատարագ մի ոք իշխեսցէ մատուցանել մինչեւ մաքրեսցեն զտեղիսն։

ՌԻԹ (ՌԻԵ) ԻԱ. Քահանայք դահեկանս վաշխել ամենեւին մի իշխեսցեն. լուան ի գրոց սրբոց ատել զվաշխողսն,** փախիցեն յարբեցութենէ՝ յիշելով զսահմանս արբեցողաց։

ՌԼ (ՌԻԶ) ԻԲ. Ցազապս մասունս մի բարձցեն՝ ըստ սրբոց կանոնին. այլ աղքատաց տացեն ի նմին ժամու յանդիման ագապատեառնն։

* Մատթ. Ժ, 8 ** Հմմտ. Ղեւտ. ԻԵ, 36

1 bq քահանայն Ybeq զապաշխարութիւնն k զապաշխարութեամբ u վճռականութեամբ զապաշխարութիւն V վաճառականաւ

2 u իշխեսցին d իսխեսցէ XYcdb հոգասցեն lo խրատէր K չիք իբրեւ

3 A սկզբնապես գնկերակիցս այնուհետև այդ լուսանցքում ուղղված է զկարեկիցս bcdeikopr զընկերակիցս (afhs գնկերակիցս M զտարեկիցս) փխ. զկարեկիցս n զկարեկիցս զընկեակիցս գի ապրեսցին u չիք զի ապրեսցին L մաքսաւորաբար ի նոցանէ

4 IJKLMQRSTXYZôûac մաքսաւորսաբար այլ ձրի H առնել beq առէք Ylo չիք եւ hlo ձրիս (տամք) b տուք r ատմբր

5 hlo եւ թէ b եթէ ոք ի քահանայից ոք իցէ d չիք երբեք cd բանս hlo չիք զբանս Yd ապաշխարութեանն ⊦ef խոստովանութեան (hlo զխոստովանութիւն bq խոստովանութեամբ) փխ. ապաշխարութեան

6 ûcdhl ապաշխարողաց cd նզովեալ b եւ մի u յամենայն abcdefklrs ամենայն E իւրաւք H իրաւք b ջնջեսցին

7 բացի ADs-ից մնացած Ձեռ-երը քահանական ôûfhilor ժառանգութենէ

8 r ըզգերեզմանս olo եկեղեցիս ô իշխեսցին Labcdefhklmopqs թէ û ոք գտցի

9 q ոք կրկնված է CDYcfqr յեկեղեցոջն U յեկեղեցւոջ hlo յեկեղեցոջ ôe եկեղեցոջն Voer չիք (մի) ոք q իշխեսցեն efq առնել փխ. մատուցանել

10 BCGHIJLUYZhln մինչ E մաքրեսցին ô մաքրեսցի Wbefq զտեղին

11 o քահանայ r չիք վաշխել H վաշխել... ատել ձախ լուսանցքում d չիք ամենեւին K յուան ô լւան l լուաւ

12 Yô չիք ի h չիք սրբոց b որ ատելն OW ասել փխ. ատել W զվաշխեալսն u զվաշխօղն Y զվաշխս (bq զվաշխն e զվաշխըսն) փխ. զվաշխողսն e եւ փախիցեն IJu արբեցութենէ bq յարբեցութենէն

13 h զսահման b զպատահմունքն փխ. զսահմանս b արբեցողին fq արբեցողացն d արբեցողաց յիշելով եւ հեռասցին բացի Aod-ից մնացած Ձեռ-երը արբեցաւղաց

14 hlo զագապս ps ագապս OWo մասունս փխ. մասունս q բարձին A—MO—Wôûabd fnps բարձցին IJKLMOPQRSTVXYZôabcdefikm pqs սրբոյ ùhlo սրբոյն hlo կանոնի n կանոնին r կանոնիս BF այլ

15 KLMSX տացցեն ûf տայցեն ſ ի նմին մին ժամու ABCDEFGH ագապատնն (i ագապատն bf յագապատն) սյունակով կամ առանց պատվի lôq յագապատանն JKLMOPQRSTKVXYZWn ագապատանն u ագապատան e ագապատացն hl յագապատառն im ագապայտեառնն r ագապայտեառն o յագտպատեառն

ՈԼԱ (ՈԻԷ) ԻԳ. Եւ ժողովրդականք հրաւիրեալք ի հաց պատարագին՝ մի իշխեսցեն ճաշակել ի տունս իւրեանց պատճառաւ հիւրոց կամ գործակալաց՝ որկորստութեամբ. եթէ իցէ ոք, որ կերիցէ, ի հաց պատարագին մի իշխեսցէ երթալ. եւ քահանայք եւ ժողովրդականք ի ներքո մի իշխեսցեն թողալ զայնպիսին, զի անառակութիւն է եւ խիղճ հոգւոց։ Ապա եթէ իցէ ոք, որ բռնարար մտցէ, քահանայքն դնասցեն արտաքս եւ զհացն մի իշխեսցեն աւրհնել։

ՈԼԲ (ՈԻԸ) ԻԴ. Տղայոց պսակ մի իշխեսցեն աւրհնել, եւ մի կատարելոցն երկոցունց՝ առանց զմիմեանս տեսանելոյ, զի այսպիսի անժամ հարսանեաց դնացին վնասք մահաբերք. եւ ժողովրդականք զայսպիսի հարսանիս մի իշխեսցեն առնել, զի նոցունց իսկ է կորուստ։

ՈԼԳ (ՈԻԹ) ԻԵ. Ոչ է պարտ զկուսանս այրեաց ամուսնացուցանել եւ ոչ զայրիս՝ կուսանաց, զի աննման են։

ՈԼԴ (ՈԼ) ԻԶ. Ձեռնադրութիւն ոք արջառոց մի իշխեսցէ առնել։

ՈԼԵ (ՈԼԱ) ԻԷ. Քահանայք ի պուտանց աւրհնել մի իշխեսցեն երթալ, զի դաւաճանութիւն է, զի սուրբ պատարագն աւրհնեաց։

1 bq ժողովրդականքն o ժողովուրդք ul հրաւիրեալ J հրաիրեալք
2 e ի տանս IJ գործակաց u գործակացաց n գործանակալաց
3 d որկրրոտութեամբ or որկորստեամբ p չիք իցէ bq որք p չիք որ abcdefkmpqs ուտիցէ ûbnq չիք ի e ի հացէ u զհաց b պատարագի q պատարագ
4 b չիք մի իշխեսցէ efq չիք իշխեսցէ befq երթիցէ q քահանայքն bq ժողովրդականքն
5 d ի ներք c զայնպիսիսն bdq անտռակութեամբ bq չիք է
6 QZhlo եւ ի խիղճ CDGHIJMOPQRSTVXYZobcdfhloq հոգոց r հոգւոյ abcdebklmopqrs թէ beq չիք իցէ û եւ քահանայք
7 e դանեսցեն փխ. դնասցեն c արտաքոյ c յարտաքս h չիք արտաքս OVW զհաց eq հացն b չիք զհացն մի X օրհնեսցեն
8 H այս ճողվածը միացված է նախորդին, տղայոց... աւրհնել Ներքեւի լուսանցքում. KLMQRSTXYZô մի իշխեսցեն պսակ աւրհնել Y գնել փխ. աւրհնել befq չիք մի (կատար.) u կատարելոց b կատարելուն hloqr կատարելոյն BCDEFGHh երկուցունց befq երկոցունցն
9 E չիք առանց l զի միմեանս o զմիմիտնս X տեսանելոյ զմիմեանս H տեսանել ir տեսանելով Kd այսպիսին X այնպիսին Y յայսպիսի b այսպրի hlo չիք զի այսպիսի Rn յանժամ X յայնժամ d ի ժամ Y հարսանեաց յայնժամ ba հարսանեացն
10 Mbef հարսանեաց զհետ դնացին (e դնասցեն) Ir դնացից X զըացին (u ծագեսցին q գործեցին) փխ. դնացին ô չիք դնացին q բազում վնասք p զայսպիսիս
11 OWô հարսանիք bdlqr հարսանիսն ho հարսանիսս b իշխեսցէ KXY զի ի նոցունց afklmoprs նոցուն bq նոցա b կորուստն ô կարոս փխ. կորուստ
12 AJKLPQTUVô չէ m չիք է R թէ (Y եթէ) փխ. ոչ է Y պարտ է KLQRSTXZ զկուսանսն uq կուսանս b կուսան U այրեայց m զայրիս
13 L կուսանացն h աննմանք bq զի անաւգուտ եւ աննման է o աննհար է եթէ ոք յանզգնի լուծցի փխ. աննման են բացի odh-ից մնացած Ձեռ-երը է փխ. են
14 U զձեռնագրութիւն b ձեռնագրութիւնք UWl արջառաց V յառջառոց abcdfkmpqs աջառոյ e աչառոյ h առջառոց K իշխեսցի u առնել քանզի չէ օրէն
15 cde քահանայ û չիք ի b ի պուտանս ef ի պուտան q ի պուտանաց fq յաւրհնել dk իշխեսցէ ô դերթալ
16 cd դաւշաքաղութիւն է եւ թողուլ զտուննն զի սուրբ u պատարագ

ՈՀՁ (ՈՀԲ) ԻԸ. Զարջառս եւ զոչխարս քահանայք ի տունս իւրեանց կենդանի մի իշխեսցեն առնուլ, զի ագահութիւն է, եւ թողուլ զտունն անպատարագ՝ ամպարշտութիւն է. եւ ժողովրդականք կենդանիս մի իշխեսցեն տալ ցնոսա, ինքեանք արասցեն կարգաւորութեամբ ի տունս իւրեանց, ղի աւրհնութեան սրբոյ պատարագին արժանի լիցին ծախուն եւ վաստակաւքն։

ՈՀԷ (ՈՀԳ) ԻԹ. Ի սուրբ քառասներորդացն պահսն եւ կամ յառաջաւորս Նորին մի ոք իշխեսցէ լուծանել ըստ սրբոյ կանոնին, եթէ լուծցէ ոք ի քահանայից կամ յաշխարհականաց ղաւուրոն կերակուր պատճառաւ հիւրոց կամ գործակալաց, յեկեղեցի մի իշխեսցէ մտանել՝ մինչեւ տուժեսցի աղքատաց ապաշխարութեամբ։

ՈՀԸ (ՈՀԴ) Լ. Եւ մեծի շաբաթուն ճրագալուցին թէ մշակք, թէ տղայք, թէ ծերք՝ ի տունջեան աւրինաց մի հաղորդեսցին. ապա եթէ իցէ ոք, որ հաղորդեսցի վասն տկարութեան մարմնոյն՝ թան եւ գինի մի իշխեսցէ ճաշակել ցժամն կատարելոյ սրբոյ պատարագին։

1 *զարջառս և զոչխարս* բառերը բոլոր Ձեռ-երում դրված են *իէ* հոդվածի *աւրհնեաց* բառից հետո այդ բառերի տեղափոխումը կատարել ենք մենք ըստ մի քանի Ձեռ-երի տես համապատասխան ծանոթագրությունը L *զարջառ* ad *զաջառս* bq *զարջառն* c *զառջառն* f *զաջառն* hk *զառջառս* R *ոչխարս* b *ոչխարն* eq *զոչխարն* lo *զոչխարսն* d *քահանայքն* b *երթալ* փխ. *իւրեանց* bcde չիք *կենդանի*

2 hllor *առնել* h չիք *եւ* H *զտունն* փխ. *զտունն* 1 *անպատարակ* e *սպատարագ* BCDEGH չիք *անպատարագ*

3 FIJKOPQRSTUXûbcdeıkms *ամբարշտութիւն է* LM *ամբարշտութիւնն է* ôr *անպարշտութիւն է* lno *անբարշտութիւն է* V *ամբարշտութենէ* h *անամբարշտութիւն է* R *ժողովրդական* beq *ժողովրդականքն* befq *կենդանի* r *կենդանիք*

4 ô *տան* Oehlo *նոցա* m *եւ ինքեանք* h *այլ ինքեանք* F *ինքեան* l *յինքեանք* û *արասցին* RYû *կարգաւսրութիւն* f *կարցղաւորութեամբ*

5 Ibır *աւրհնութեամբ* Y *օրհնութեանն* acdkmps *աւրհնութեանց* bk *սրբոյ* He *արժան*

6 hlo *լինիցին* DGH *ծախուլ* h *ծախումն* R *վաստակովք* ô *վաստակովն* ûchlo *վաստակաւք* բացի Ya bdefikmpqrs-ից մնացած Ձեռ-երը *վաստակովքն*

7 Eclos չիք *ի*, *զսուրբ* OWir *խսկ* փխ. *ի սուրբ* b *որք* փխ. *ի սուրբ* BCD EFGHISUYZôacdıkmnprs *քառասնորդացն* uehloq *քառասնորդաց* b *քառասնորդ* W *պահք* h չիք *եւ* KL MQRSTXZôd *առաջաւորս* Y *առաջաւորին* befpq *յառաջաւորսն* p *Նորեն* Ybefq չիք *Նորին*

8 o *իշխեսցէ ոք* bq *սրբոց* abcdefhkm pqs *թէ* H *լուծց* s *լուծէ* Hô չիք *ի*

9 IJKLMQRSTVXZôûehloq *աշխարհականաց* h *ի կերակուրս* lo *կերակուրս* ê *պատճառա* b *պատճառանացն* d *պատճառս* q *պատճառանաւ*

10 X *հւրոյ* i *գործակալոյ* o *եկեղեցի* b *յեկեղեցին* e *իշխեսցեն* BCDF GH *մտել*

11 b *տուժեսցէ* d *ապաշխարութեամբ աղքատաց տալ* Ybq *ապաշխարութեամբն*

12 û *եթէ* փխ. *եւ* IJûbn *շաբաթու*. b *ճրագալլուծին* o *ճրագաուցին* ô *մշակս* d *մշակ* bp *թէ ծերք թէ աղայք* ô *աղայնք* Ylo *եւ թէ (ծերք)*

13 PQe *ի տուընջան* KLcm *ի տըւընջեան* ô *ի աւընչեան* q *ի տուընջեանն* ps *ի առնչեանն* hn *աւրինացն* ú *մի հաղորդեսցին օրինաց* b *հաղորդեսցի* k *հաղորդեսցեն* abc defklmpqs *թէ*

14 Y *տկարութեանն* hlo *մարմնոյ*

15 i *իշխեսցեն* ձախ լուսանցքում. բացի bepq-ից մնացած Ձեռ-երը *իշխեսցեն* 1 *ճաշակեսցեն* bcdq *ճաշակել մինչեւ ցժամն* (cd *ցժամ*) ho *ցժամ* Jû չիք *ցժամն*.... *պատարագին* b *սրբոյ* d *սուրբ*

ՌԼԹ (ՌԼԵ) ԼԱ. Եւ քահանայական հրամանի ժողովրդականք հրաման մի՛ տացեն, զի նոքա են առաջնորդք ձեր եւ նոցուն եղբարքն ընդ նոցին ձեռամբ են. եւ ոչ մարթի ընդդէմ դառնալ, զի անկարգ է, զի իշխան է կապել եւ արձակել։

ՌԽ (ՌԼԶ) ԼԲ. Քահանայք մի՛ արբեցողք եւ մի՛ հանդանակողք եւ մի՛ արծաթադին աղախնայս սատնալ եւ կամ ի կապինաց պոռնկաց ի տունս տանել զգարշելիսն, զոր ոչ հրամայեն աւրէնք։ Եւ վանականք, որ ի շէնս բնակեալ են, պարսպեալ զանձինս պահաւք եւ աղաւթիւք եւ անվեհեր հիւրասիրութեամբ, որչափ Աստուած պատրաստէ՝ բաւական համարել, որպէս Քրիստոսի զինուոր։

ՌԽԱ (ՌԼԷ) ԼԳ. Եւ մի՛ ամենեւին, որպէս լուաք, հացարար եւ կովկիթ կամ խնեցահար ի վանսն տանել կին մարդ, զի թէ ուր չէր նմա հնար մտանել՝ կործանեաց զմարդն, ապա զիւրսն զինչ իսկ առնէ։

ՌԽԲ (ՌԼԸ) ԼԴ. Եւ որ լանապատս բնակեալ ուխտաւորք յառաջ քան զմտանել աբեղական ղնասցեն եւ յորժամ ծաղէ աբեղակն՝ երթիցեն,

1 MQ *քահանական* (ը *հրաման* Hb nq *հրամանին (ժողովր.)* hq *ժողովրդականքն* h *ժողովրդականաւ* lo *ժողովրդական* OW *հրամանի (մի)* Yô *տայցեն*
2 Y *ոք* փխ. *նոքա* ô *դինքեան* փխ. *դի նոքա են* Y *յառաջնորդք* û *առաջնորդ* Yûbcq *նոցունց* hlo *նոցին* փխ. *նոցուն* CDGLYôn *եղբայրքն* uadfikr *եղբարք* bcehlopqs *եղբայրք* l *ոււրր* փխ. *ընդ* Q *նոսին* abcdefkmpqs *նոցուն* փխ. *նոցին*
3 OWôhl *մարդի* bq *մարդ* u *մարթէ* befq *կարդ է* bq *եւ* փխ. *զի (իշխանէ)*
4 bq *կապելոյ* Y *եւ* կրկնված է bq *արձակելոյ*
5 bb *քահանայ* bq չիք *եւ մի* F *յանկանակողք* behlq *հանդանողք* c չիք *եւ* b *արծաթայսէրք եւ արծաթայղին* e *մի արծաթասէրք մի արծաթադին* q *արծաթասէրք եւ արծաթայղին* ô *արծաթադինք արծաթաւին*
6 I *աղախնայ* b *աղախնիս* h *աղախնոյս* n *յաղախնայս* q *աղախնաս* c *ծառայս* (d *ծաղայս*) փխ. *աղախնայս* r *բսաանան* d չիք *կամ* Y *ի կապից* acdefikpqrs *ի կապենաց* b *ի կապանաց* (h *ի կանանց* lo *ի կամենաց*) փխ. *ի կապինաց* beq *եւ ի* (eq չիք *եւ*) *պոռընկայ* hlo *պոռնկացն* p չիք *ի (տունս)*
7 acdkmps *զգարշելիս* O *զի* (b *որոյ*) փխ. *զոր* b *չհրամայեն* lo *հրամաեն* KLQZb *աւրէնքն* MSTô *օրէնքն* KLMRSTXYZô *վանականքն*
8 Y *բնակեալք* CD *պարապեալ* փխ. *պարսպեալ* ûbefiq *պարսպել* Y չիք *պարսպեալ* A—MOPR—Wef *պահովք*
9 un չիք *եւ* b *անվերէր*
10 X *հրամայել* փխ. *համարել* acdfhikloprs *որպէս եւ* o չիք *քրիստոսի* CDH *զինուորն* A *զինւոր* Yô *զինոր*
11 d չիք *մի* beq *լուաք որպէս* ô *լւայք* d չիք *որպէս լուաք* b *կովայկիթ* h *եւ* փխ. *կամ* 'op չիք *կամ* bq *եւ կամենա որ* (b *ի*) փխ. *կամ խնեցահար ի*
12 edb *խնոցէհար* el *խնոցահար* f *խնեցէհար* ûbceq *ի վանս* R *ի վանան* d *ի վանորայս* r *տանիլ* acdfmpqs *տարցի* bek *տարցին* b չիք *թէ* R *ար* (b *որ*) փխ. *ուր* Y *չէ հնար նմա* abcdefhklmopqrs չիք *նմա* b *հրաման* փխ. *նմա հնար*
13 hq *եւ կործանել* Y *զմարդնսն* s *զմարթն* lo *ինչ* ô *առնէր*
14 GHMô *անապատս* b *յանապատ* IJu beq *բնակեալ են* OW *բնակեալ է* Y *բնակնալք* l *բնակ* e *եւ ուխտաւորք* I *յուխտաւորք* a *ուխտաւորոք* û *մտանել*
15 BCDEFGEôbcdefhiklmnoq *աբեղականն* abcoefkmpqs *ղնայցեն* h *ղնասցեն ի վանս եւ յորժամ ծաղիցէ* ô *որժամ* llo *ծաղեսցէ* l *եւ երթիցեն* û *երթիցէ* h *երթեան* e *երթիցեն ի տունս իւրեանց դուտցէ*

գուցէ ի սխալանս անկանիցին։ Իսկ մոնազունք եւ վանաց մանկունք վանս մի՛ ոք իշխեսցեն ուրեք ունել բայց ի վանս. ապա եթէ վանք չկան՝ յաւագ երիցուն տուն երթիցեն, զի չէ իշխանութիւն յայլ տան աւթել. եւ մի՛ լիցի լսել, թէ մի վանք, բազում վանք, որ չէ՞ հասարակ ըստ առաքելոցն կարգի։

ՈԽԳ (ՈԼԹ) ԼԵ. Այլ ոմանք ձիաբոյծք եւ վաճառականք եւ վաշխառուք փոխանակ կրաւնաւորութեան՝ շահաժողովք. յալմհետէ դադարեսցեն եւ ապաշխարեսցեն զմեղսն, զոր մեղան. ապա եթէ ոչ յանդիման արժանի գործոցն պատիժս կրեսցեն։

ՈԽԴ (ՈԽ) ԼԶ. Եւ մի՛ աղանդաւորաց երբեք վանս տալ, զի ոչ հրամայեն կանոնք առաքելականք։

ՈԽԵ (ՈԽԱ) ԼԷ. Արդ՝ զպատուիրեալս ձեզ առ ի մէնջ փութապէս կատարել ահիւն Աստուծոյ, յորում կայ մեծաց վարձուց հատուցումն։ Եւ պատուիրեցաւ ձեզ յամենայն ամսեան պարապել խնդրուածոց զաւուրս շաբաթու միոջ, խնդրել յԱստուծոյ զմարմնոյ առողջութիւն եւ հոգւոյ փրկութիւն։

1 q գուացէ M ցուցէ (b գացեն) փխ. գուցէ DG անկցեն H անկցին IJ ôb անկանիցեն W անկանիցէն cdk mps անկանին l անկանիցի abcdefh klmpoqs իսկ-ից առանձին ճողված համապատասխան №-ով CDHn մոնազոնք YWıkmpqrs մոնոզունք ûbcdehlo մոնոզոնք

2 e վանից bq վասն փխ. վանաց û վանա abcdefq իշխեսցէ ps իշխեսցին ir ունել ուրեք (i ուրուք) abcdefhklmopqs չիք ուրեք H ուն[ել] Jû չիք ունել

3 M է վանք abcdefhklmopqs թէ Y չզան br ոչ կան m չկայ Wôûh lno աւագ CDG իրիցու HOQôbck lmpqs էրիցուն Vû երիցու W յերիցուն e երիցունն cdfhiklmo prs առւնն bq չիք առւն M իշխանութիւնն

4 bq որ յայլ (q այլ) GIJKLMQRSTY Zôû այլ d այլ տեղ տան û տուն ô յօթել W ագօթել եւ յօթել (GH ագաւթել) փխ. աւթել b մի թէ Kbk չիք բազում Y եւ թէ բազում

5 Khk չիք վանք Kb չիք որ ûacdefh iklmoprs ոչ է b ոչ ps այս հասարակ o առաքելոց abcdefbflop qr առաքելոյն oe կարգին

6 B այդ L չիք ոմանք Yeq ձիաբոյծ bq վաշխ առնողք o չիք եւ վաշխառուք

7 Y կրօնաւորութեանն b շահայվաճառք efq շահավաճառք CDH դադարեսցին

8 ûh չիք եւ ապաշխարեսցեն ır զմեղս Woabcdefhıklmopqrs թէ Q անդիման beq յանդիմանեսցեն

9 Vh չիք արժանի lo գործոյն արժանի Whir գործոյն n զործւոցն ûb պատիժ ô կրեցեն

10 d չիք մի ô աղանդաւորաց n աղանդաւորացն IJ յերբէք Y ի վանս l հրամաեն bq տայցեն e տացեն

11 KLMQRSTXYZ կանոնքն e առաքելականքն

12 cd զպատուիրեալսն Y չիք ի G կատարել առանց սյունակի ձախ լուսանցքում

13 d ահիւ d նոցա փխ. աստուծոյ IJo ûcd որում o մեցած p չիք մեծաց b մեծայվարձուց e մեծավարձուց X վարուց փխ. վարձուց bq պատուիրեցի ıor եւ պատուիրեցաւ-ից առանձին ճողված համապատասխան №-ով

14 r չիք ձեզ lôefhlnoq ամենայն I յամսեանն JLMQRSTXZW յամսեան ps ամսեանն h ամսեայ lo ամսեամ Y պարպել r պատարագել փխ. պարապել b խնդրուածոց hlo զաւուր

15 hlo շաբաթի d շաբաթոջ e շաբաթուց h միոյ lo միջոյ փխ. միոջ d չիք միոջ I աստուծւոյ Sôde աստուծոյ û յաստուծոյ խնդրել U զմարմնոյս J առողջութիւնն

16 RYô հոգոյ X զհոգոյ aıknırs հոգւոց befpq հոգոց cd զհոգոց n զհոգւոյ hlo չիք եւ հոգւոյ փրկութիւն JYW փրկութիւնն adefkmqs փրկութիւն ամէն b փրկութիւն շնորհեյ յաստուծոյ

ԻԸ

ԿԱՆՈՆՔ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԱՆԴԱԿՈՒՆՒՈՅ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ [ԳԼՈՒԽՔ Թ]

Ա. Վասն յաղուհացսն զշաբաթ կիւրակէսն ոչ պահել եւ ի շաբաթս երեկունն ապաշխարողաց ոչ քարոզել։

Բ. Կիւրակէի եւ ի Զատկէ մինչեւ ցՊենտակոստն ծունր ոչ դնել։

Գ. Զշաբաթ, կիւրակէս պահոցն լուծանել ի պանիր, ի ձու, որպէս ի ձէթ, ի ձուկն եւ ի գինի։

Դ. Յաւուրս շաբաթու ոչ դատարկանալ ի գործոյ։

1 ŭ կանոնախմբի ձե-ը մուծված է վերնագրում այսպես՝ *կանոնք իա յովհաննու. մանդակունւոյ* n *կանոն* ABCDEFGHabcefhklmopq rs չիք *կանոնք* IJKLMOQSTVXY Zoefhloq *յոհաննու* Rb *յոհաննու* s *ովհաննու.* n *տեառն յովհաննու.* c *մանդակունեցուն* b *մանդակունեցո կանոնքն այս է* ubq չիք *հայոց* ai չունեն վերնագիրը

2 ûbq չիք *կաթողիկոսի գլուխք ժ* մնացած Զեռ-երը չունեն *գլուխք Թ*

3 IJKLMPQRSTVXYZöûd չունեն ցանկը abcfhklmoqrs չիք *վասն* b *յաղուհացն* n *յաղուհացնն* hins *զաղուհացսն* b *զկիրակէն* eq *կիրակէն* np *եւ զկիրակէոն.* բացի for-ից մնացած Զեռ-երը *կիրակէսն* abcefhklmopqrs չիք *ի* k *զշաբաթու* ı չիք ցանկը մինչև 535-րդ էջ տող 11-րդ

4 c *երկունն* Gfl *երեկունն* bq *երեկոյին* բացի abcefkmpqrs-ից մնացած Զեռ-երը *չքարոզել* OW *վասն սրբոյ պասեքին պահոց* փխ. *վասն... ոչ քարոզել* kmps 4-րդ և 5-րդ տողերի միջև նոր հոդվածի վերնագիր՝ *ը. վասն* (k չիք *վասն*) *այնոցիկ* (k *յայնոցիկ*) *որ կիրակին պահաւք անցուցանեն*

5 en *վասն կիրակէի* (n *կիւրակէի*) BCDEFGHhklmps *կիրակէի* hklor *ի* (hlo չիք *ի*) *զատկի* oprs *ի պենտակոստն* chl *ի պենդակոստն* բացի aen-ից մնացած Զեռ-երը *ցպէնտակոսն* b *ծունար* q *ծունարն* բացի abcefhklmopqrs-ից մնացած Զեռ-երը *չդնել* n *չկրկնել* փխ. *ոչ դնել* OW *վասն կիրակէի պահելոյ* փխ. *կիւրակէի... ոչ դնել*

6 e *վասն զշաբաթ* bq *շաբաթ* p *ի շաբաթ* b *եւ կիրակէն* bfq *պահելոցն* e *պահելոյ* p չիք *պահոցն* hlor *պահոցն միապէս է լուծանել* kmps *չլուծանել* b *ի պանիրն* bq *եւ ի ձու*

7 Eh *եւ ի ձուկն* bq չիք *ի ձուկն* f չիք *եւ* al չիք *ի (գինի)* OW *վասն կիրակէի չկրկնել ծունր* փխ. *զշաբաթ... եւ ի գինի*

8 e *վասն յաւուր* acfhklmopqrs *յաւուր* hlo *ի գործոց* r *ի գործս* OW *վասն պտղոց* (O *պաղերի*) *ձեթ ոչ ուտել պտհոց* փխ. *յաւուրս... ի գործոյ* km 8-րդ տողից հետո նոր վերնագիրը՝ *վասն որ ի պենտակոստէն յուրբաթու ուտեն զծոմն* (k *զծուծն*)

Ե. Ոչ առնել զէնմունս յուրբաթու եւ ի չորեքշաբաթւոջ։
Զ. Զյայտնութիւնն եւ զծնունդն Քրիստոսի ի միասին տաւնել։
Է. Վարդավառին պահոց եւ աշխարհամատրանն տաւնի։
Ը. Դեւք առանց հրամանի Աստուծոյ ոչ իշխեն մտանել ի մարդ։
Թ. Դիւահարի չհաղորդել մինչեւ սրբեսցի։

[Կանոնք Յովհաննու Մանդակունւոյ]

Զմեծ եւ զանբաւ, զբարերար եւ զմարդասէր Տեառնէն պարտիմք գոհանալ հանապազ, որ արար զմեզ մտաւոր, բանաւոր, հոգեոր, եւ ետ մեզ ճանաչել զանուն իւր սուրբ եւ ասէ. «Ես ընդ ձեզ եմ յաւիտեանս ժամանակաց»։

ՌԽԶ (ՌԽԲ) Ա. Վասն սրբոյ պասեքին պահոցն ի կանոնս ի շաբաթու ոչ հրամայլի պահել եւ յայտ անտի է, զի շաբաթն աւր՝ երիկունն ապաշ-

1 ę վասն ոչ առնելու kmprs առնուլ n յառնել H յուրբաթ Un յուրբաթոյ c յաւուր ուրբաթու beq չիք ի b չորեքշաբաթու eq չորեքշաբաթի OW ի զատկէն մինչ պենտեկոստէ (O ի պենդէկոստն) չկրկնել ծունր փխ. ոչ առնել... ի չորեքշաբաթւոջ
2 e վասն զյայտնութիւն b չիք քրիստոսի GHhl առնել փխ. տաւնել OW վասն տաղավարահարացն փխ. զյայտնութիւն... տաւնել
3 e վասն վարդավառի բացի CD-ից մնացած ձեռ-երը վարդավարին e աշխարհամատրանի bq չիք տաւնի kmps ի զատկէն մինչեւ ցպենտակոստն (m ցպենդակոստն) ի պենտակոստէն (m պենդակոստն) մինչեւ ցվարդավառ (k ցվարդավառն) եւ աշխարհամատրանն ծունր ոչ կրկնեն փխ. վարդավառին... տաւնի OW վասն շաբաթ պահել պենտէկոստին (W պենտեկոստէին) փխ. վարդավառին... տաւնի
4 e վասն դեւք n վասն դիւաց որ առանց OW վասն ուրբաթի եւ չորէքշաբաթի (W չորեքշաբթի) մարտիրոսաց տօն ոչ առնել փխ. դեւք... ի մարդ. 4-րդ և 5-րդ տողերի միջև՝ W վասն որք ծնունդ առնեն քան զյայտնութիւն
5 ęn վասն դիւահարի Un ոչ հաղորդել bq մի հաղորդել OW վասն դիւահարի որք ասեն թէ չէ յաստուծոյ փխ. դիւահարի... սրբեսցի
6 Օ՜ից մինչև ներածությունը ունեն երկրորդ վերնագիր՝ O այս կանոնքս յաւուրս յոհաննու մանդակունոյ հայոց կաթուղիկոսի եղան գլուխ Ժ Ն սահմանեալ կարգադրութիւն երանելոյն յոհաննու մանդակունւոյ հայոց կաթուղիկոսի h յոհաննու մանդակունոյ n նախագրութիւն այս է աջ լուսանցքում կարմիր թանաքով. մնացած ձեռ-երը չունեն երկրորդ վերնագիր
7 h չունի ներածությունը՝ զմեծ եւ զանբաւ... յաւիտեանս ժամանակաց Tbdqs մեծ G զամբաւ b անբաւ o չիք եւ զանբաւ oq բարերար o բարերարութիւն եւ զմարդասիրութիւն տեառն աստուծոյ պարտիմք ûb մարդասէր
8 Y գոհանալ յամենայն ժամ եւ հանապազ dq չիք հանապազ b չիք հանապազ որ արար... յաւիտեանս ժամանակաց lo մեզ d զերկինս եւ զերկիր եւ զամենայն արարածք արար եւ զմարդն փխ. զմեզ ef մտաւորս q մաւտաւոր այսպիսիւ փխ. մտաւոր k չիք մտաւոր e եւ զբանօոր flor եւ բանաւո m չիք բանաւոր q չիք բանաւոր... ժամանակաց՝ առղ 10 cdr եւ հոգեւոր Gr չիք եւ
9 r չիք ես f չիք ընդ
10 r յաւիտեան u յաւիտենից փխ. ժամանակաց
11 n ներածականից հետո ունի երրորդ վերնագիր՝ կանոն աէառն յոհաննու մանդակունոյ գլուխ Թ bhl or սրբոց d չիք վասն սրբոյ պասեքին I պահւոցն abcdefkmpqs չիք պահոցն ô չիք ի (կան.) e եւ ի (շաբ.) b ի շաբաթս h հրամայեն
12 Un այտ abcdefhklmopqrs յայտնի է փխ. յայտ անտի է on շաբաթի Yûbcdehlopq շաբաթ bq չիք աւր. երեկոյին beq ապաշխարութիւն

խարութեան, չքարոզի ի մի դէման. ըստ Մովսէսի աւրինադրին հրամանի պարտիմք պատուել եւ ի միւս, զի կարապետ է մեծի թագաւորին յառաջընթաց, ընդ առաջ ելանէ հրագաւք եւ մոմեղինաւք կիւրակէին։

ՃԽԷ (ՃԽԳ) Բ. Այլ մասն կիւրակէի պահելոյ, ոչ կանոնք հրամայեն եւ ոչ վարդապետք, այլ նզովեն եւ անէծս ի վերայ դնեն. զնոյն եւ ՅԺԸ եպիսկոպոսքն ի Նիկիայ՝ ի սուրբ ժողովն, նզովս կարգեցին եւ կնքեցին։

ՃԽԸ (ՃԽԴ) Գ. Այլ եւ յաւր կիւրակէի եւ ի Զատկէն մինչեւ ցՊենտակոստէն ծունր կրկնել ոչ հրամայեցին, այլ յաղաւթս կալ։

ՃԽԹ (ՃԽԵ) Դ. Եթէ ասիցէ ոք, թէ գինի որթոյ բերէ եւ ձէթ՝ ծառոյ եւ ձուկըն՝ ջրոյ, ո՛վ տնհեղեղ զգայարան, այն է Նեստորի անիծելոյ աղանդն, զի Իասիդ Կեսարացի զձուկն գազան ասէ, եւ առաքեալ վկայէ. «Այլ մարմին ձկան եւ այլ մարմին անասնոյ եւ այլ մար-

1 E չքարոզեսցի bd չի քարոզի abcefh klmopqrs չիք մի Yo դէմս U ընդ փխ. ըստ Y չիք ըստ QÛf մովսիսի r մովսիսի e օրէնսդրութեան f աւրէնսդրին

2 acdkmps հրամանի մովսէսի (kmps մովսիսի) աւրէնսդրին Khlor հրամանին beta չիք հրամանի abcdef hklmnopqrs չիք ի h գմիւս abcdef hklmopqrs չիք մեծի

3 hlo չիք յառաջընթաց b չիք յառաջընթաց... ելանէ hlo չիք ընդ acde fkmpqs չիք ընդ առաջ ելանէ Û չիք եւ

4 բացի Yûcefor-ից մնացած Ձեռ-երը կիրակէին n կիրակէին եւ գշարաթսն

5 ABC այդ բացի Yo-ից մնացած Ձեռ-երբ կիրակէի CDGH պահելոց bq պահելոյն

6 beq նզովք c նվովէին bq անէծք d դնին n դնել W երեքհարիւր û յծը

7 Sô եպիսկոպոս ahcdefkmpqs որ ի Նիկիա Û ի Նիկիոյ IKMQRSTXYZ ôûabcdefhklmnopqrs չիք ի (որ.) ûbqr ժողովոյն hlo ժողովին KLMQRSTXYZ նզովք ô չիք նզովս CDEFGIJMPQUYôckm կարգեսցին ô չիք եւ

9 BF այդ ôd չիք եւ (յաւր) Môu օր e յաւուրս abcdfbklmopqrs յաւուր ô կիրակէ բացի AYûafo-ից մնացած Ձեռ-երը կիրակէի DGbeq չիք ի b զատկին Y մինչեւ ի պենտէկոստէն ABCDEFGHm ցպէնդակոսն Oh ցպենդակոստն W ցպենտեկոստէ ô ցպէնտակոս û ցպէնդէկոստն ôqr ցպենտէկոստն

10 b ծունար f ծունըր H մի կրկնել AB այդ beq այլ լոկ աղաւթս r այլ ոտնակացութեամբ եւ յաղօթս կալ KLQRSZ աղաւթս MTX Yôû աղօթս û կալ եւ ուտիս

11 beq ոք ասիցէ achklmoprs եթէ L չիք թէ d գինին Un որթւոյ W յորթոյ ելանէ, ի ծառոյ r ծառոց O ծուկն d ձոկն e ձուկ h ձուեն (l ձուէն) փխ. ձուկն

12 We ի ջրոյ Ud անհեթեթ befq հեղեղ KLMQSTZ անհեւեղ (R անհիւեղ X անհաւատ ô անհեսեղ) փխ. անհեղեղ Vd ազայարան k զգայարան է այն է b ապայ այն է ô անիծելոյն fr անիծանելոյ b չիք անիծելոյ p աղանդն անիծելոյն û աղանդ

13 û արդ փխ. զի abcdekmpqs բարսեղ fn բարսիղ STVX բասիլ û զձուկն բասիլ կեսարացի DGH ôbcdenq կեսարացին ô ասաց ABCDFGHIJOPRUWefq չիք եւ b ապա փխ. եւ b առաքեալքն Yôûdehloq առաքեալն

14 hlo չիք այլ.... ձկան եւ abcdefkmpqs ձկանց ûp չիք եւ FU (ձկան) այդ l մարմնի (անաս.) abcdefkmpqs անասնոց l յանասնոյ Q մարմինք (թռչ.)

մին թռչնոյ»*։ Արդ առաքեալ մարմին ասէ եւ հերձուածողն՝ ջուր։ Արդ՝ զիա՞րդ իցէ ջուր, դի կենդանի է՝ յաւդք, ոսկերք, ջիղք, արիւն. աչք. ա՞ղէ, քննեա խորհրդիւ ի ձկունս եւ ի գազանս, որ ի ցամաքի են՝ առեւծ, ինծ, արջ, վիշապ, որ է ւաձ եւ գիրք ասեն սինկղ եւ հիդրայ ծովայինք. սինկղն շուն ասի երեք գլխի եւ հիդրայն եւս չարագոյն քան զնա, բայց զիւրեանց զորդիսն ոչ ուտեն. իսկ ձուկն զիւր մերձաւորութիւնսն ուտէ, եւ մարդ եւս ուտէ. ապա զիա՞րդ եւս իցէ ջուր։ Այլ կան եւ հաւք ջրայինք եւ անասունք, եւ ով է, որ առանց ջրոյ սնանի։ Արդ՝ դիրք զձուկն կենդանի ասեն եւ պատարագ եւս առնեն։ Եկ եւ առ ձէթ. գիրք՝ զիւղ եւ զձէթ մի ասեն։ Եսայի ասէ. «Փայտ իւղոյ»**. եւ Դաւիթ ասէ. «Ծերութիւն իմ ի ձէթ պարարտութեան.»*** եւ աւետարանագիրն ասէ, վասն

* Ա Կոր. ԺԵ, 39 ** Ես. ԽԱ, 19
*** Սաղ. ՂԱ, 11

1 ABCDFGHIRcq թռնչնոց b թռչնոցն բացի Uûhlnor-ից մնացած ձեռ-երը թռչնոց d այլ փխ. արդ k չիք արդ û չիք արդ առաքեալ.... ջուր արդ b առաքեալքն OVYWô aeq առաքեալն Q մարմինն e հերձուածն r հերձուածք o ջուր ասէ արդ

2 û ասիցէ փխ. իցէ q կենդան բացի Iacdhkl.nopqrs-ից մնացած ձեռ-երը չունեն է befg իցէ Qde աւդք o ոսկերք ջիլք ոսկերք hlo եւ ջիլք o աւիւն b արիւնք

3 û աչք արիւն o լաւ փխ. աղէ l քննեաց û չիք քննեա խորհրդիւ... եւս ուտէ ապա՝ տող 7-րդ o խորհուրդս E ի ձկանս X ի ձուկս o ի ձուկսն եւ ի գազանսն e ի գազանայս

4 b ցամաքին է lo մամաքի են բացի ABEUcms-ից մնացած ձեռ-երը առիւծ F ինձ OW ինձն d աւձն f սիկղ w̄ սկիղն n սկիւղ bq սիղկն h ըսկեղ բացի e-ից մնացած ձեռ-երը սկիղ

5 Ea հինդրա F յիդրայ Q ի հիդրայ b ի հիդրեայ cefbklmopqr հիդրեայ Y ծովային o ծովայինք են c ծովաինք f սիկղս n սկիւղն d ի շկիլն փխ. սինկղն բացի heq-ից մնացած ձեռ-երը սկիղն k շունք I ասէ Y ասի եւ OV գլխեն W գլխէն E հինդրայն F յիդրայն Q եւ ի հիդրայն hlo հիդրեայ

6 X զայն փխ. զնա Y իւրեանց q զիւրոց p զորդիս իւրեանց BCDEFG HIKOSTUVW'bfq որդիսն acdehk lmors որդիս ô զորդիս d ձուկ

7 Y իւր Un զիւրեանս o զիւրեան ôd մերձաւորն abcefhklmopqrs մերձաւորսն ô չիք եւ mn զմարդ O մարդս O եւ փխ. եւս EG չիք եւս Yn ուտեն b արդ (h ահա) փխ. ապա H արդ

8 OVWûbdefq չիք եւս befq է փխ. իցէ b ջուրն ABU այդ b եւ կան û եւս փխ. եւ H չիք եւ (հաւք) V ջրային o ջրոյինքն c ջրաինք r անասուն d անասուն կրկնված ô չիք եւ (ով)

9 O չիք որ Q առառանց b ջրոյն O ջրի Y ջրոյ ծնանի եւ սնանի ô սնանին d սնանանի u չիք արդ դիրք... եւս առնեն Un դիրքն b ձուկն o կենկղանի ասցին e ասեն dp պատարագս

10 befq առնել ô եկեսցուք փխ. եկ եւ I իսկ փխ. եկ hl առ եւ u արդ զձէթն որ ի սուրբ գիրս զիւղ ասէն փխ. եկ եւ առ... մի ասեն bce (առ) ձէթն BCDEFGHIJMUafbkmnps զեւղ bq զիւղն bd զձէթն (մի) h ձէթ

11 acdkmps եւ եսայի û չիք ասէ (փայտ) b չիք եսայի ասէ փայտ իւղոյ p ասէ թէ փայտ U չիք փայտ իւղոյ եւ դաւիթ ասէ f եւղոյ s իւղուլ ô թաւիթ û չիք ասէ

12 ô չիք ի DH պարարտութիւն b աւետարանն û չիք եւ աւետարանագիրն ասէ I ասէ տուք մեզ իւղոյդ ձերմէ վասն

կուսանացն, թէ ձէթ ոչ առին*. եւ եթէ «Տուք մեզ յիւղոյդ ձեր-մէ»** Ահա յայտ է, թէ իւղ եւ ձէթ մի են: Դարձեալ. ոչ եթէ Ադամ պանիր եկեր, այլ պտուղ ծառոյ եւ եղ ի դրախտէն***: Իսկ վասն գինւոյ դիրք ասեն. «Զարբեցողսն եւս չար քան զդիւահարսըն». զոր եւ առաքեալ ասէ. «Մի՛ արբեցողք»**** եւ ոչ ասաց թէ մի՛ ըմպէք գինի, զի եւ Նոյի հրամայեաց ըմպել գինի վասն տըրտմութեան, դի ցնոյ գինի ոչ էր, բայց միայն խաղող: Ապա Նոյի հրամայեաց առնել վասն տրտմութեան. Նոյնպէս եւ մեզ ետ ի մայլեյչութիւն, ոչ եթէ արբենալ եւ ղեղխել, այլ կերակուրս յորժամ ուտեմք ի նմին կամք, իսկ յորժամ արբենամք՝ զայլ խորհուրդս ածեմք զմտաւ եւ ոչ զԱստուծոյն, զոր եւ Եսայի ասաց. «Վայ այնոցիկ, որ յառնեն ընդ առաւաւտս՝ եւ զհետ լինին ցքւոյն»***** եւ գինւոյն, որ «Գինին, անդէն իսկ զնոսին այրէ»******: Դարձեալ ասէ. «քահանայն եւ մարգարէն յիմարեցան վասն ցքւոյն»*******: Ցառօ

* Հմմտ. Մատթ. ԻԵ, 3 ** Մատթ. ԻԵ, 8 *** Հմմտ. Ծննդ. Գ. 6, 23
**** Առակ. ԻԳ. 20 ***** Ես. Ե. 11 ****** Ես Ե. 11 ******* Ես. ԻԸ, 7

1 ûr կուսանաց û չիք թէ ձէթ... եւ եթէ I ե եթէ ահա ô եւ եթէ ձէթ ոչ առին կրկնված է P առնին acdefkm pqs բարձին (b բարձցին) փխ. առին Yps չիք եւ (եթէ) Yabcdef hklmnoqr թէ Jo իւղոյդ X յիւղոյն Y իւղոյն û իւղւոյդ b յիւղուդ dh իւղոյս KLMQUZn եւղոյդ O յեւղոյդ RT եւղոյն
2 Mde այտ է û յայանի է f են փխ. է, bq եթէ û չիք թէ f իւղ եւ թէ ձեթ BCDEFGHIMUXafmn եւղ b յիւղ û է փխ. են, չիք դարձեալ
3 befhloq ադամ ոչ եթէ U ոչ եթէ ադամ ոչ պանիր c պանիր եկեր ադամ b էր փխ. եկեր BF այդ W ծառայ փխ. ծառոյ
4 û արդ փխ. իսկ վասն CDGHKMOP QRSTVXYZacefhlopqr գինոյ ô գինոյն b գինւոյն û զգինի, չիք դիրք... զոր եւ DEFXYacdkm ps զարբեցաւղսն ef զարբեցողն hlor զարբեցողս B զարբեցաւղնն e զդիւահարն
5 Wôûabdefhklmoqr առաքեալն Y ոչ փխ. մի ûbefq արբեցող p արբեղօղ բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը արբեցաւղք û չիք եւ (ոչ) Yef չիք թէ
6 d արբեք փխ. ըմպէք hlo չիք ըմպէք... հրամայեաց W զգինի (զի b չիք եւ û Նոյ b Նոյին q Նոյն e Նոյի ասաց եւ հրամայեաց befq չիք գինի (վասն) ABCDEGHJKLOPRTUV Zn տրտմութեանն
7 KLMQSTXYZûbden զի մինչեւ (n մինչ) ցնոյ ô մինչեւ փխ. զի V զի մինչեւ վերևի լուսանցքում q ցնոյի G ցնու e այլ փխ. բայց, խաղող միայն hl խաղալ փխ. խաղող Ö խաղող ուտէյին u որպէս ասուած փխ. ապա
8 I հրամայեաց Նոյի d առնել գինի վասն BCDEGHY տրտմութեանն ô տրտմութեանց loc եւ (e չիք եւ) ետ մեզ Y վասն փխ. ի IJu չիք ի Y վայելչութեանն
9 Mhlopr թէ R արբենուլ Vû զեղխիլ X զեխել Hcde զեխիլ hlr զեխեալ AC այդ DGH յայլ KLMQ RSTXYZô յորժամ կերակուրս (Q կերայկուրս)
10 ps եւ ի acdefhklmopqrs մնամք (b նմանամք) փխ. կամք d այլ փխ. իսկ W արբենամբ A զայդ I զայլս ôq այլ ABCDEFIJMPQ UV զխորհուրդս adehlnopr խորհուրդ hlkmqs զխորհուրդ c խորհուրդսն
11 p չիք զոր u չիք զոր եւ եսայի... ամբրաւաւղի մի են՝ էջ 496 տող 3-րդ d չիք եւ (եսայի) OVW ասաց եսայի p եւ զի եսայի b եսայիս km վասն փխ. վայ
12 YW որք acdkms ոյք փխ. որ MQSôbd hlmnopqr առնեն ackms առաւաւան dhq առաւօտն bor առաւօտսն q ընդ գինոյն եւ ցքնոյն bef գինոյն (f գինին) եւ ցքնոյն բացի Bps-ից մնացած Ձեռ-երը ցքոյն
13 CDGIJMOPQRSTVYZWôacdhlnor գինոյն H գինին d գին փխ. գինին RY զոր U եւ փխ. որ r ընդ փխ. իսկ befpq չիք իսկ Vo զնոսա Q է փխ. ասէ
14 h քահանայ Y մարգարէն վասն գինոյ յիմարեցան beq զի յիմարեցան E յիմարեցաւ BCDGH յիմարեցա E յիմարեցաւ CDHGIVoadefhln or ցքոյն Mq ցքնոյն (b քնոյն) փխ. ցքւոյն beq յառաջին

ուխտաւորքն Սամուէլ եւ Սամփսոն եւ որդիքն Ռովնադաբայ միա ուտէին, բայց գինի եւ ցքի ոչ ըմպէին. զի գինի եւ հացաւզի եւ մեղրաւզի եւ ամբրաւաւղի մի են, զոր գիրք վկայեն, զի պանիր եւ իւղ եւ ձու եւ ձուկն եւ ձէթ մի են: Թէ ասիցէ ոք, թէ ձու
Յ յաւր Ի կենդանի լինի. եւ կենդանի անասնոյ, թէ յաւր Ի դարման ոչ լինի, մեռանի. բայց զոր Հին եւ Նոր Կտակարանաց ասացեալ է եւ վարդապետացն, որ են այս՝ Աթանաս, Կիւրեղ, Յովհաննէս, Սահակ Երուսաղէմի, Ակակ, Գրիգոր Աստուածաբան, Գրիգոր Նիւսացի, Գրիգոր Նէոկեսարեայ, Բասիլ Կեսարացի, Երէնիոս, Իւրեգինէս, Եւսեբիոս, Կղեմենտոս, Տիմոթէոս, Յովհան Կոստանդնուպաւլ-

1 ABEFHUenr սամուէղ AIJKLMOP QRSTUVXZnr սամփսովն H սամփսոյն o ամփսոն b սամսոն d սամսուն lo սամբսովն q սանփսոն n յովնաթափա o յովնադափա bq յովանու (e յուլնու) փխ. յովնադաբայ

2 p եւ փխ. բայց LMTZ գինէ p գինի ոչ ըմպէին կամ ցքի bq չիք ցքի QSYō (զի) գինի է եւ (Y չիք եւ) e չիք եւ (հացաւղի) BDGH չունեն եւ հացաւղի ըեի տեղը բաց է թողնված o գհացուղի Y հացիւղի (e հաց եւ ուղի) փխ. հացաւզի բացի acbklmoprs-ից մնացած ձեռ-երը հացուղի

3 բացի abcefhklmopqrs-ից մնացած ձեռ-երը մեզրուզի d չիք եւ (ամբրաւ.) W արմաւուղի Y ամբրաւ b չիք եւ ամբրաւաւղի մի են բացի acefbkmopqrs-ից մնացած ձեռ-երը ամբրաւուղի û վասն որոյ (b զի) փխ. զոր b ամենայն գիրք co վկա են û չիք զի

4 u չիք եւ (իւղ) բացի OVXYWôûbc dblopqr-ից մնացած ձեռ-երը եւղ Yôûbq չիք եւ (ձու) I ցու d ձիւն փխ. ձու Sôû չիք ձու եւ (o ունի եւ) lo չիք եւ (ձուկն) h ձու ձէթ եւ ձուկ մի ôû եւ ձէթ եւ ձուկն bq չիք եւ ձէթ... թէ ձու d ձէթն KLMQRSTXYZô եւ թէ ud եթէ (ասիցէ) h ասէ ps ասիցէ մի ոք I ցու d ձիւն փխ. ձու Jû չիք ձու

5 oû յաւուր bq ի աւրն e ի ի օրն l չիք եւ կենդանի... ոչ լինի W անասուն û չիք թէ b ի աւրն A ցաւր W քսան յօր û յաւուր ի դարման չի լինի անասնոյ կենդանւոյ h դա[ր]ման

6 AIJKLMOPQTUVYWôn չլինի լինի RXZû չի M եւ մեռանի bq մեռանին DGH մեռանէ û չիք բայց զոր... սերբերիանոս՝ էջ 497 տող 1-ին b:q նոր եւ հին b կտակարանքն q կտակարան

7 hI չիք եւ B որ ջնջված է YW որք DGH չիք որ Wô այսոքիկ փխ. այս A կիւրիղ F կիրիղ ô կիւաղի m կեւրեղ ô օհաննէո Ydehl յոհաննէս

8 chlor սահակ կիւրեղ երուսաղէմի OW չիք երուսաղէմի W ակակս kps սահակ փխ. ակակ G չիք գրիգոր աստուածաբան R չիք գրիգոր նիւսացի

9 ô չիք գրիգոր (նէոկես.) h չիք գրիգոր նէոկեսարեայ DEGH ներկեսարեայ KLMQRSTXY նիոյկեսարիոյ acs նեոյկեսարացի eiklm opr նէոյկեսարացի d նէոյկէոարացիք bq նիկիոկեսարացին Y նիոկեսարոյ STX բասիլ o պարսեղ abcdefkmpqs բարսեղ p չիք բասիղ կեսարացի BCDEFGHYhn երինոս M էրէնիոս P եէրինոս b երիոս 1q երինիոս AKQVZôabkmprs իւրեգէնէս X իւրեգնէս o ի.րէգէնոս թերևս պետք է լինի որոգինէս

10 R եւսեբիոս c եւսէբէոս OW կղէմէնոս Z կգէմէնտէս ps կղեմետոս ABCDEFGHacefkmpqs տիմովթէոս br տիմէթէոս d չիք տիմոթէոս VYdefkmpqs յոհան Xn յովան ô ոհան կոստանդիոյպօլսի bq կոստանդիոսիպաւլսի Aa կոստանդնուպաւղսի. բացի QS TXr-ից մնացած ձեռ-երը կստանդինուպաւղսի

սի, Զէնոբ, Սեւերիանոս։ Արդ՝ զոր սոցա կարգաւորեալ է, մարգարէից եւ առաքելոց վկայութեամբ չէ պարտ ումեք զանց առնել։

ՈԾ (ՈԽԵ) Ե. Ի Զատկէն մինչեւ ցՊենտակոստն ամենայն աւուրքն որպէս կիւրակէ են, ծանր ոչ հրամայի ընել, այլ յոտն կալով երկրպագութեամբ մատուցանել զաղաւթսն։

ՈԾԱ (ՈԽԶ) Զ. Ի Պենտակոստէէն մինչեւ ցՎարդավառն Բ շաբաթք ուտին եւ մին պահի. Վարդավառն՝ տաւն առաքելոցն եւ Մատուռնն ըստ հընամն, Տաղաւարահարացն ի Նորումս. Նաւակատիք սուրբ տեղեացն Երուսաղէմի եւ մարտիւրոսաց յիշատակք։

ՈԾԲ (ՈԽԷ) Է. Ի Պենտակոստէէն յառաջի ծոմոյն պահս ուրբաթ աւր պահել եւ յուրբաթն աւել անկարգութիւն է. պահել պարտ է մինչեւ ցերեկոյն, եւ զուրբաթ որպէս կիւրակէ պատուեն եւ ի գործոյ դա-

1 acdfhkimoprs զենովբ beq զինովբ DGH տեբերիանոս hlo սեւերիանոյ fkpr սեւրերիանոս û մեք պարտիմք կանոնաց եւ վարդապետաց սահմանադրութեան հետեւիլ եւ փխ. Արդ զոր... վկայութեամբ r սոցայ ասացի կարգաւորեալ է ô զարկեալն, չիք է

2 ô առաքելոյ, ումեքէ Q զանձ q առնելի 2-րդ և 3-րդ տողերի միջև kps ունեն մի նոր հոդված համապատասխան №-ով յաւուր շաբաթու ոչ զատարկանալ ի գործոյ որպէս հրէայքն

3 Dabcdhlor այս հոդվածը միացված է նախորդին Uq չիք ի A ցպենդակոսն ô ի պէնտակոստն bq աւուրք d աւուրքն q նոյնպէս փխ. որպէս

4 IX կիրակի abq ի (a չիք ի) կիրակէն բացի Wûor-ից մնացած ձեռ.-երը կիրակէ e է փխ. են Yû bhlpq չիք են KLMQRSTXYZôabdefhiklmopqrs հրամայէ B հրամի u հրամայիլ c հրամէ ABFU այղ H յայլ IKLMQRSTYZô ոտն bq կալ b եւ. երկրպագութեամբ e երկրպագութիւն

5 V մատուցանեն ô զաղօթսն ջերմեռանդութեամբ առ աստուած մեր

6 abckloprs այս հոդվածը միացված է նախորդին A ի պենդակոսէն b ապա ի պենդակոստէին ôc մինչեւ ի afhklmprs ցվարդեւորն c վարդեւորն A ցվարդավար բացի PTq-ից մնացած ձեռ-երը զվարդավարն BCDEGHoûd շաբաթ Y շաբթի beq չիք ր շաբաթք... վարդավառն DGHVdi ուտեն d ր շաբաթք... ա պահեն կրկնված է

7 ackmps մի R պահիւ d պահեն Y պահին բացի TUV-ից մնացած ձեռ-երը վարդավարն n տաւնք ô առաքելոց BCDEFGHVYWabcdefhloqr մատուռն ô մատոն R չիքեւ մատուռնն b մատնումն (q մատումն) փխ. մատուռնն E ընդ փխ. ըստ

8 hlor հնում տաւն տաղավարահարացն oc տաղավարահարացն IJû be ի նորումն KLMQRSTXZô և ի նորումն oq տեղացն hl սեղանոյն (l սեղանոցն) փխ. տեղեացն

9 û չիք երուսաղէմի ûb չիք եւ b չիք մարտիւրոսաց բացի Ams-ից մնացած ձեռ-երը մարտիրոսաց ôhl or յիշատակ b չիք յիշատակք

10 dn այս հոդվածը միացված է նախորդին hp չիք ի bn յառաջ UV hlo ծոմոցն q ծոմուն r ծոմացն b ծննունդն փխ. ծոմոյն Iû ուրբաթ bhloqr յուրբաթ b յուրբաթու աւրն p զուրբաթ Iôud efq ուրբաթուն kps յուրբաթոյն U յուրբաթուն, չիք աւր

11 bq անկարգութենէն, չիք է

12 Uo յերեկոյն n երեկոյն b ցյերեկոյին q ցերեկոյին l ցյերեկոյն d ցերեկունն ôbdpqs զուրբաթն IKLQRXYZWbeq կիրակի MS Tô կիրակէի բացի Aûflor-ից մնացած ձեռ-երը կիրակէ e պատուել ORWûblq ի գործոց

տորկացացանեն՝ մեղք են, եւ կոչեն զնա ծեր, եւ մյր տեսիալ է զնորա ծերութիւնն, զի Ե աւրն աւագ են քան զնա։

ՌԺԹ (ՌԽԸ) Ը. Եւ որ ի չորեքշաբաթւոջ եւ յուրբաթու մարտիւրոսաց յիշատակ առնէ եւ տաւնս զենմամբ՝ մեղք են, զի եթէ ի կարգի էր, ապա Զատկին ուրբաթն աւր պարտ էր առնել մատաղ, զի Քրիստոս աստուած արարիչն երկնի եւ երկրի ուրբաթուն խաչեցաւ, եւ ընթերցուածք եւ սաղմոսք եւ Աւետարանք այն աւր շատ է, եւ ամենայն մարդիկ այն աւր ազատեցան ի մեղաց, եւ դրախտն այն աւր բացաւ ի ձեռն աւազակին, եւ զմարդիկ ի ծառայութենէ այն աւր ազատեաց եւ ի սատանայէ այն աւր զերծոյց Քրիստոս, բայց կարգք եկեղեցւոյ զայն աւր զատ պահել հրամայեն, եւ փոխանակ նորա առնել զայլ վեց աւուրսն մինչեւ ցՊենտակոստէն։

1 r չիք զնա d ծերք G որ bps յոյր hl չիք է

2 H նորա R զնոսա befq զծերութիւն (b զծերութիւնն) նորա FIJMSVX Wôûdn ծերութիւն DRX է փխ. ե û որ I աւագզ

3 o յոր b չիք որ abcdefkopqs չիք ի CDde չորէքշաբաթոջ GHXYocf pq չորեքշաբաթոջ b չորեքշաբաթոջն hor չորեքշաբաթու l չորէքշաբաթու Un դ-շբթոջ IJôû acdlkmps ուրբաթու bq զուրբաթու e զուրբաթիու h եւ ի յուրբաթու bq մարտիրոսացն բացի Aa-ից մնացած Ձեռ-երը մարտիրոսաց cdkmps յիշատակս

4 a ոչ առնէ բացի abcdefhklmopqrs-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն եւ BCDEFGHacdefhklmoprs թէ bq չիք եթէ ի o ի դարքի û ի դարգի

5 UYoacdn զատիկն hlp ապա ի զատկին d ուրբաթի Yôûacfhklmopqrs ուրբաթ b աւաք աւուրն փխ. ուրբաթն ûeoqr աւրն Z մատաղ առնել o մատ[աղ?] a չիք մատաղ

6 hl աստուածն մեր արարիչ (h արարիչն) or արարիչ eq յերկնի hlo երկնից r յերկնից q յերկրի ô աւուր ուրբաթուն b ուրբաթ աւր d ուրբաթի որ û ուրբաթ q ուրբաթու KLMQRSTXYZ Wn յուրբաթուն ô չիք եւ (ընթեր.)

7 Q յընթերցուածք bq ընթերցուածքն û չիք եւ ընթերցուածք.... աւր շատ է q չիք եւ (սաղմ.) q սաղմոս b աւետարան եւ սաղմոսն Yô յայն Uabl օրն b բազում փխ. շատ A շատ է ուրիշներր ճնտագայում փորձել են ուղղել իշատակ է IJK LWOPQRSTUVXYZWôn յիշատակ է փխ. շատ է

8 OPQXWôdq մարդիք HYûbhk ps մարդիկք b յայն bhq աւրն P ազատեցան... այն աւր աօ լուսանցքում b ի դրախտն յայն աւրն k չիք եւ դրախտն.... աւազակին

9 eh օրն û բացուեցաւ r բացան p ի ձեռն լուսանցքում c չիք ի ձեռն L աւազակաց Odq զմարդիք ô մարդիք b մարդիկք ûkr զմարդիկք

9—10 Y զմարդիկ այն օր ի ծառայութենէ եւ այն օր եւ ազատեաց ի սատանայէ այն օր զերցոյց

10 behlq օրն ôb ազատեցան u ազատեցան եւ քրիստոս մեզ այն օր ի սատանայէ զերծոյց hl չիք եւ b յայն bq օրն hl չիք այն աւր

11 BCDEFGHMOQYôûbdebklmnopqs կարգ DHSVYôbcefhoqr եկեղեցոյ MQ յեկեղեզւոյ obq աւրն k զատիկ փխ. զայն աւր mps չիք զայն աւր BCDEFGHôk չիք զատ hl ի զատ d հրամայեաց

12 kmps չիք ուտել AU զայց blor զայն (d զայս) փխ. զայլ kmps զայլ եւս AILOPQRSTUVXZWd զվեց km ps զզ Xufq աւուրս o օրն be աւրս A ցպենդակոսն o ցպէնտակոսն Yd ցպենտէկոստն f ցպենտեսկոտն r ցըպենտէկոստըն W ցպենտեկոստէ û ցպէնտէկոստն cs ցպենտակոստ beq ցհամբարձումն քրիստոսի մնացած Ձեռ-երը ցպենտակոստն

ՌԾԴ (ՌԽԹ) Թ Եւ որ Ծնունդ առնեն յառաջ քան զՅայտնութիւնն՝ չէ արժան, զի սուտ է, զի Ծնունդն եւ Յայտնութիւնն մի են, եւ յայտ յընթերցուածոյն է, որ ասէ. «Յիսուսի Քրիստոսի ծնունդն էր այսպէս»։*

ՌԾԵ (ՌԾ) Ժ. Դեւք առանց հրամանի Աստուծոյ ոչ իշխեն մտանել ի մարդ. եւ յայտ ի Սաւուղայ է, զի ասեն ծառայքն Սաւուղայ. «Այս չար ի Տեառնէ խեղդէ զքեզ»**. եւ վասն Յորայ Աստուած ետ հրաման, զի ասէ Տէր ցսատանայ. «Ահա մատնեմ զնա քեզ»***. եւ յերամակ խոզիցն ոչ իշխեցին մտանել դեւքն առանց հրամանի Աստուծոյ, ապա ի մարդ զիա՞րդ իշխեն մտանել։ Բայց, ասեն գիրք. Որ անմեղն է եւ առաքինանայ, իսկ յոմանց պատիժս խնդրէ եւ զոմանս խրատէ։

ՌԾԶ (ՌԾԱ) [ԺԱ] Բայց աւրէնս ոչ է պարտ առնուլ մինչեւ սրբի. ապա եթէ ի նմին վախճանի, եւ գոհութեամբ ընդունի ընդ մարտիւրոսս,

* Մատթ. Ա, 18 ** Ա Թագ. ԺԶ, 15 *** Յոբ Բ, 6

1 u ծննունդ Yb չիք յառաջ FIMS W.ôû զյայտնութիւն bl զյայտնութիւնս b չիք չէ արժան... յայտնութիւն l արժանի
2 ու չիք զի սուտ է L չիք զի (ծն.) d ծնունտ ûefhlmnoprs ծնունդ ABCDEFGIJKLMOPRSTUVXZW ûdefhlo յայտնութիւն ô այտ b յայտնի ps յայտ է o ընթերձուածոյն b ընթերցուածն ûer ընթերձուածոյն ɑ ընթերցուածոց p ի ընթերձուածոյն ILMOQRST VXYZûhln ընթերցուածոյն
3 abdkp չիք է û ասէր ehklmps եւ յիսուսի Jdq ծնունդ
4 û դեւ b դեւքն s թեւք r առանց կրկնված է u իշխէ b մտանեն d մերձենալ փխ. մտանել ôb ի մարդն
5 acdkmpq չիք եւ b յայտնի d այտ r յայտն b չիք ի R ի խաւուղայ Y ի սաւուղ û էր p ասէին ûl ծառայք R տուուղայ փխ. սաւուղայ bq սաւուղայ է kmps ա՞ռ այս
6 KLMQRTXYZô եւ խեղդէ hlo խեղդեն û չիք եւ AJKLMOPQRSTU VXZûacdefhlnor յովբա ô ովբայ kmps յոբայ ասէ աստուած P հրաման զի ասէ... իշխեցին մտանել Ներքեւի լուսանցքում
7 p ասաց ôûbeq երամակ p յերամակն r յերամ d յերեմիա փխ. յերամակ
8 p խոզից ĸλɪ զի ոչ Mk յիշխեցին û իշխէին OW եւ դեւքն Yr դեւք um չիք դեւքն
9 abcdefhklmopqrs ապա ի (r եւ ի q չիք ի) մարդ (b մարդն) զիարդ (d զիարդ կրկնված է) իշխեն (efq կարեն b կարէ) մտանել առանց հրամանի աստուծոյ a բաց
10 I մեղն է J մեղքն է û մեղք, չիք է W են Fabcdefhklmoprs եւս (q նւսն) փխ. եւ (առաք.) d առաքինեա k առաքինարար u չիք իսկ BCGJô ումանց FIMQûbd mnq ոմանց f յովմանց (պատ.) k զովմանց s զյովմանս (խրատէ) q չիք եւ զոմանս խրատէ
12 Բանի որ ցանկում մնացածի համար կա վերնագիր, իսկ բնագրում այն բաժանված չէ առանձին հոդվածի, նպատակահարմար գտանք «բայց»-ից սկսած բաժանել առանձին հոդվածի. վերջինիս՝ հերթական ընդհանուր և մասնավոր №-ը փակագծերում նշել ենք մենք. ի դեպ, այս հատվածը, որպես առանձին հոդված, թեև տարբեր №-ներով պահվել են Aaklmprs ձեռ-երում ô յաւրէնս d տալ փխ. առնուլ Q չիք առնուլ U մինչ d մինչեւ սրբի.... բաղումք պզծիցին՝ 535-րդ էջի 11-րդ տողը ընկած է beq սրբեսցի BCDEFGHabcefkmpqs թէ
13 ô վ[ախ]ճանի q չիք եւ b զի ընդ մարտիրոսաց DGHIJKLMOPR STUVXYZûcenopr մարտիրոսս Q մարտիրոսա Wôfhq մարտիրոս

պայծառանալ առաջի Աստուծոյ, զոր առաքեալ ասէ. «Մատնեցի զայնպիսին սատանայի ի սատակումն մարմնոյ, զի ոգին ապրեսցի յաւուր տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի»:*

*Ա Կոր. Ե, 5

1 G զի փխ. զոր DH չիք զոր n զոր եւ H զառաքեալ ôûabcehklmpqs առաքեալն ô չիք ասէ մատնեցի KLMQRSTXYZ մատնի hl մատնեցէք b զայսպիսին մատնեցի
2 p զայնպիսին ի ձեռն սատանայի KMQRSXZô սատանայ h չիք սատանայի p կատարումն փխ. սատակումըն ôchlo մարմնոյն hq չիք մարմնոյ E չիք զի, զհոգին IJKLMQRSTXYZôû հոգին V յոգին a ապրեսցին e ապաշխարեսցի փխ. ապրեսցի
3 Qo աւուր Vchklmoprs յաւուրն q յիսուսի յիսուսի

ԻԲ

ԿԱՆՈՆՔ ԾԲՐԱՀԱՄՈՒ ՄԱՄԻԿՈՆԷԻՑ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԱՌ ՎԱՉԱԳԱՆ ԱՂՈՒԱՆԻՑ ԱՐՔԱՅ [ԳԼՈՒԽՔ Գ]

Ա. Եթէ ոչ են հողիք ննջեցելոցն ի գիտութեան ասաի իրացս:

Բ. Եթէ որք ազաւթեն առ նշխարս վկայից՝ Աստուած է ընդունող աղաւթիցն եւ հատուցանող:

Գ. Եթէ հոգիք վախճանելոցն ոչ են միմեանց ի ծանաւթութեան:

Կանոնք Աբրահամու.

ՌԾԷ (ՌԾԲ) Ա. Միտ դիր, ո՜վ սիրելութիւն, զի եթէ զիտութիւն եւ անզիտութիւն յաղագս հանգուցելոցն ասիցէ ոք ինչ առ բանս, ով ոք այն-

1 ս կանոնախմբի Ա-ը մուծված է վերնագրում այսպէս՝ *կանոնք իր արբահամու սահմանազրութիւն երանելոյն աբրահամու մամիկոնէից արքեպիսկոպոսի առ վաչագան աղունից բարեպաշտ արքայի հայոց* ABCDEFGHUabcfhklmnopqrs չիք *կանոնք* ak *աբրաամու* ABEJPUa fkms *մամիկոնենից* DGH *մամիկոնից* I *մամիկոնեցից* b *մակեզոնէից* r *մոմիկոնէից* Hb *եպիսկոպոս* OPWks չիք *առ*

2 1 *վաչագայն* q *աչագան* բացի A-ից մնացած Ձեռ-երը *վաչաքան* OPW ks չիք *վաչաղան... արքայ* CQ Rô *աղվանից* eg *արքային* q *արքայի* b *եպիսկոպոսի* (h *արքեպիսկոպոսն* l *արքեպիսկոպոսին* o *արքեպիսկոպոս* r *արքեպիսկոպոսի*) փխ. *արքայ* JOP *գլուխ* c *բան* փխ. *գլուխք* մնացած Ձեռ-երը չունեն *գլուխք գ*

3 KLMQRSTZoacefgbklmpqrs *ի գիտութիւն* b չիք *ի գիտութեան,* *վասն* փխ. *ասաի* ôb *իրացն* r *իրս այս* փխ. *իրացս*

4 abq *սք* փխ. *որք* eg *որ* l *ան* (s *առն*) փխ. *առ* bq *վկայիցն* begq չիք *է* բոլոր Ձեռ-երը *ընդունաւղ*

5 Yoo *աղօթից* ahcefg*k*mpqs չիք *աղաւթիցն* Y չիք *եւ հատուցանող* բացի oeg-ից մնացած Ձեռ-երը *հատուցանաւղ* ô *հատուցանող զվարձս* eg *հատուցանող է*

6 hl *եւ թէ* bq *վաղճանելոյն* r *ի ծանօթութեանց* LW *ի ծանրութեան* BCDEFGHoabefghloqr *ի* (beg չիք *ի*) *ծանաւթութիւն*

8 բացի LOXYWkmns-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն երկրորդ վերնագիրը. այս ինը Ձեռ-երում վերնագիրը տարբեր է՝ XY *կանոնք աբրահամու* (առև բնագրում) L *կանոնք աբրահամու մամի[կոնէից?]* O ks *այս կանոնք* (ks չիք *այս կանոնք*) *աբրահամու* (k *աբրաամու*) *մամիկոնենից* (OWm *մամիկոնէից*) *եպիսկոպոսի առ վաչաղան աղուանից արքայ* n *կանովնս ունի գլուխս երեք*

9 KT [*մ*]*իտ* Y չիք *դիր* Ybhlor *սիրելի* efgkmpqrs *թէ* b չիք *եթէ* K *ի գիտութիւն* Vb *գիտութիւնն* W *գիտութեանն* KLMRTXZ *անգիտութիւնն* b *տըգիտութիւն* Q չիք *եւ անգիտութիւն*

10 hl չիք *յաղագս* Y *ննջեցելոյ* փխ. *հանգուցելոցն* KLMQRSYZ չիք *առ* IJ *ախմար այնպէս* û *տխմար այնպէս* pr *այսպէս* o չիք *այնպէս*

պէս անմար, եթէ ոչ հանգուցեալքն. այլ Աստուած ընդունիչ է պատարագացն եւ կատարիչ ուխտից, լսէ աղօթից կենդանեացն եւ թեթեւացուցանէ [զբեռինս] ոգւոցն մեռելոց յաղագս ննջեցելոցն. ուսուցանեն մեզ եւ զայս Սուրբ գիրք, որպէս Եղիսէոս ոչ մանկանն մեռելոյ լսելով, այլ մաւրն աղաչանաց, կենդանացոյց զմանուկն եւ աւանդեաց մաւրն:* Եւ տէր Աստուած մեր գթալ, ասի, յայրի կինն եւ յարուցանել զմիամաւր որդին. այլ առաքելոցն զայրեացն արտասուս եւ կառաչս տեսանելով յարուցին զՏաբիթայն եւ աւանդեցին նոցա: Արդ՝ եթէ կենդանեացն աղաւթիւք ի մեռելութենէ ի կենդանութիւն գիւտ ածել աստուածային զաւրութիւնն՝ կարի յոյժ եւ մեղաց թողութիւն հաւատացաւք առնուլ յաղագս ննջեցելոցն, որք ի կենդանեաց յաղագս նոցա խնդրեսցեն:

ՈՃԸ (ՌՃԲ) Բ. Իսկ եթէ որ յաղագս վկայից Աստուծոյ տարակուսանայցէ.

*Հմմտ. Գ Թագ. ԺԷ, 17—23

1 D *սղամար* BCEFGHKLMOPQRX ZWabcefghkn *ախամար* lmopq rs *անմար* BC *այց*

2 bq *պետաց* փխ. *պատարագացն* hlo չիք *եւ* hq *կատարիչք* p չիք *կատարիչ* Y *եւ լսէ*

3 R *թեթեւս ցուցանէ* բոլոր Ձեռ-երը չունեն *զբեռինս* բառը, այն ավելացրինք ըստ Մ. Կաղանկատվացու պատմության, հտ. Ա. գլ. իե: h *յոգոյն* lor *յոգւոյն* q *հոգւոց* hor *մեզելոյն* hlor *ննջեցելոյն* Y չիք *ննջեցելոցն*

4 o *ուսուցան* befgq *զայս* (e *այս*) *մեզ* chl *եւ զայս մեզ* Uûn *եւ մեզ* Uû efgnq չիք *եւ* o չիք *եւ զայս* h *ով* փխ *որպէս* eg *ոչ վասն մանկանն*

5 Vhl *լսելով մեռելոյ* Ueg *մեռելոց* Y չիք *մեռելոյ* Un *լսելովն* abcefgkmpqrs *լսելոյ* BF *այց* a *մաւրն* կրկնված է ogq *աղաչանացն* q *կենդանացուց* BCDEFGH *զմեռեալոն* փխ. *զմանուկն* IV *զմեռեալն* (V *զմեռեալ*) *զմանուկն* (V *մանուկն*)

6 Z *աւանդ* r *մոր* IJû *քրիստոս* փխ. *տէր* b չիք *մեր* hlo *գթալ* փխ. *գթալ* o *ասէ* c *առի մաւրն այսինքն այրոյն*

7 IJûeghlm *այրի* b *յայր եւ ի կին* e չիք *կինն* o *արուցանել* DG *զմի մաւր* (g *մոր*) Q *զմիամօրն* X *ըզմիամօր* b *զմիաւմոր* p չիք *զմիամաւր* ABU *այց* IJKLMQRSTX YZòû *այլ եւ* bq չիք *այլ... նոցա՝* տող 9-րդ efg *առաքելոյ* Q *եւ զայրացն* Y *զարեաց*

8 Y *զարտասուս* e *յարտասուս* hl *արտասուսն* DGH չիք *եւ* IJKLMOP QRSTUVXZ *հառաչս* (YWôûn *հաաչանս* ackprs *կաշառս* hl *կազս*) փխ. *կառաչս* efg *յարոյց* BHûack mps *զտաբիթայ* ô *զտափիտայն* e *զտարիզայն* h *զդըտարիթայն*

9 e *աւանդեաց* û *կենդանեաց* ô *աղօթիւքն* m *աղաւթիւքն* efgq չիք *ի* BCDEFGHIOXPabc *ի* (b չիք *ի*) *մեռելութենէն*

10 b *ի կենդանութիւնն հաւատասցուք առնուլ ննջեցելոցն որք ի կենդանութիւն գիւտէ* փխ. *ի կենդանութիւն գիւտէ* M *ի կենդանութիւնն* hl չիք *գիւտէ ածել* IMQS XWn *զօրութիւն*

11 ûhl չիք *եւ* JKLOPRTVZob *թողութիւնն* begq չիք *յաւսով* DG *ննջեցելոցն*

12 IJu *որ* ô *ի կենդանեացն* abcefgkm pqs *ի կենդանեաց յաստուծոյ* (ce *աստուծոյ*) *յաղագս* Ju *վկայից* փխ. *նոցա* M *խնդրեսցեն յաստուծոյ*

13 û *և* փխ. *իսկ* Mû *թէ* BCDEFG Hm *վկայիցն* ûbefghlopq *վկայից* H *տարակուսայնայցէ* ackmps *տարակուսանայցեն* befgq *տարակուսեսցի* l *ի տարակուսանայցէ*

լուիցէ հաւանաւար, զի ի բազում եւ ի հեռաւոր տեղիս նշխարք միոյ միոյ վկայից բաշխեցան, որպէս եւ Պետրոսի առաքելոյ ի Հռոմ եւ ի Հայս եւ յԱղուանս, Թերեւս յԵթովպիա եւ ի Պարսս, իբր ասասցուք բաժանեցաւ ոգին Պետրոսի ըստ իւրաքանչիւր մասանց նշխարացն՝ ձեթէ ամբողջ պահելով՝ ամենայն ուրեք է, որ են երկոքին անհնարին, զի բաժանումն մարմնոյ իսկ, մարմին արարածական բնութիւն բաժանիլ բնաւորեցաւ: Իսկ ամենայն ուրեք լինել աստուածութեանն է առանձին: Իբր աղաւթեսցուք առ նշխարս սրբոցն, բարեխաւս կացուցանելով առ Աստուած, շնորհք աստուածային հանգուցեալ յոսկերս նոցա ի ժամու նահատակութեանն եւ բաժանի ըստ նշխարացն եւ անբաժանելի մնայ ըստ բնութեանն, վասն զի աստուածային զաւրութիւն է. զայս ուսուցանէ քեզ եւ լոյս արեգական, զի բաժանի ի ժամու ինքն եւ անբաժանելի մնայ ըստ բնութեան, այլ ոչ հանապազ զայս կարողութիւն ունի, զի արարած ապականելի է: Արդ՝ եթէ այս այսպէս, ուր եւ իցեն նըշ-

1 ô *լուիցէ* HOYZWbegq չիք *ի (բազում)* սր *բազում տեղիս եւ ի հեռաւորս* ô *հեռաւոր* bq *տեղիսն* hl *նշխար* û *սուրբ նշխարք*
2 բացի BCDEFGHU-ից մնացած Ձեռ-երը *միոյ* փխ. *միոյ միոյ* befghlo qr *վկայի* befgq *բաժանեցան* փխ. *բաշխեցան* o չիք *որպէս եւ* H չիք *եւ* oûbegq *առաքելոյն*
3 abklmos *ի հռովմէ* bcefgpq *ի հռոմէ* r *ի հըռմէ* բացի QYô-ից մնացած Ձեռ-երը *հռովմ* YWûabcefgbklm opqrs չիք *եւ (ի հայս)* G *յաղուվանս* IJ *աղուանս* o *աղւանս* O *եւ. ի յաղուանս* ou չիք *Թերեւս* AUfs *յեթեովպիա* ao *յեթէովպիա* BEF *յեթւովպիա* KV *յեզովպիա* r *յեղէովպիայ* G *եթովպիայ* Y *յետովպիայ* o *եթօվպիայ* bq *յեզոպիա* eg *յեթոպիայ* û *եւ ի պարս յեթովպէ* G չիք *եւ (ի պարս)* բացի Oackmps-ից մնացած Ձեռ-երը *ի պարս* CDGMYabcefgkmnp qs *իբրեւ*
4 Yôb *հոգին* r *պետրոսի առաքելոյն ըստ* b *իւրաքանչյիւրոց* egq *իւրաքանչիւրոց* acbklmoprs *մասանցն*
5 ûp *նշխարաց* g *թէ* Yô *անբողջ* X *յամենայն* Yû *որք* hl *ուր* փխ. *որ* X *երկոյքին* Y *երկոքեան*
6 h *մարմինն*
7 bq *բնութիւնն* acefgklmoprs *բաժանելի* bq *արժանելի* փխ. *բաժանիլ* A *բնաւորաց* abcefghklmoprs *բնաւորեաց* o *բնաւորացաւ* DCH *ուրուք*
8 VXW *աստուածութեան է* u *աստուածայնութեան է* q *աստուածութենէ է* բացի APYn-ից մնացած Ձեռ-երը *աստուածութենէ* Yn չիք *է* labkmnq *իբրեւ* a *նըշխարն* q *նշխարաց*
9 U *սրբոյն* u *սրբոց* o *բարեխօսութեամբ* hlor *կացուցանել* R *շնորհք* eg *շնորհօք*
10 IJKLMQRSTVXZôûg *ոսկերս* ack mps *ի յոսկերս (p ոսկերս)* bq *ի ժամանակի* IRSVXWôûefgnq *նահատակութեան* KLMQRSTXY Zô չիք *եւ*
11 KLQRSTXYZô չիք *բաժանի ըստ նշխարացն* k û *ընդ* փխ. *ըստ* LQ RSTYZô *բաժանելի* b *մնալ* hl mr *մնաց* Z *ի նմա* փխ. *մնայ* IJQSXWôûefglnq *բնութեան*
12 ô *աստուածաային է զօրութիւն* bq *զաւրութենէն* g *զօրսւթենէ* Yq չիք *է* a *եւ քեզ*
13 hegq *զայս* փխ. *լոյս* befgq *արեգականդ* cp *արեգականն* efgkm ps չիք *ի* hlor *ինքն ի ժամու* û *եւ ինքն* hlo *անբաժան* P *նմայ* փխ. *մնայ*
14 CDGHOPUVYackmps *բնութեանն* B *այդ* abcefgkmpqs չիք *ոչ* hl *կարողութեան* befgq *տկարութիւն* փխ. *կարողութիւն* bq *արարածն*
15 F չիք *է* GKSobefgmpqs չիք *այս* ô չիք *ուր* obegq չիք *եւ*

խարք սրբոցն, տարնթեր է եւ շնորհք աստուածային, որ լսէ խընդրուածոց խնդրողաց եւ հատուցանէ ըստ իւրաքանչիւր պիտոյից, վասն զի արարչական է դաւրութիւնն. իսկ ընդէ՞ր ամենեւին ի բարեխաւսութիւն կոչեմք զսուրբ նահատակսն եւ ոչ զնոյն ինքն Աստուած թախանձեցուցանեմք. վասն զի ամաւթալից եմք մեղաւք եւ ոչ կարեմք համարձակապէս մերձենալ առ Աստուած, միջնորդ անիմք զսրբոց համարձակութիւնն, որք տաճար եղեն հոգւոյն սրբոյ, զի նոքաւք զշնորհս Աստուծոյ խաւսելով զակնկորաթիւն մեր անպատկառելի զործեսցէ եւ ըստ իւրում առատութեանն պարգեւեսցէ զպէտս խնդրողին, զի ամենայն արարածական բնութիւն բարեխաւսել, այլ ոչ ունի իշխանութիւն զքաւութիւն պարգեւել։ Եւ այսքան մեզ յաղագս ազդումն առնելոյ հրաժարելոցն ի կենդանեաց ճառեցաւ։

ՃԾԹ (ՃԾԴ) Դ. *Իսկ յաղագս ծանաւթութեան առ միմեանս, վաղ իրք են ի միմեանց ի վախճանելոցս եւ լեալ ժամանակ ի ծանաւթութեան՝ են երկու զանազանութիւնք. կամ ըստ սովորութեան մարմնոյ ի*

1 u *սրբոց* G *առընթերցէ* K *առ ընթրէ* abcefghklmopqr չիք *եւ* Y *շնորք* hlor *շնորհ* c *աստուածային շնորհքն*

2 Yp *խնդրուածաց* o *խնդրվածոց* l չիք *խնդրուածոց... հատուցանէ* c *խնդրողին* Vho չիք *խնդրողաց* R *հասուցանէ* փխ. *հատուցանէ* u *իւրաքանչիւրոց* U *պիտոյի*

3 Gg չիք *է* CDHIQRn *դաւրութիւն* GMSXôl *զօրութիւն*

4 l *կոչիմք* begq չիք *կոչեմք* D *նահայտակսն* O *ոչ մի զնոյն* a *ինք* n *ինքն* աչ լուսանցքում

5 aefgkmbqs *զաստուած* I *զախանձեցուցանեմք* b *նախանձեցուցանեմք*, չիք *վասն* V *ամօթալիցք*

6 BCDEGH *համարձակ* b *համարձակութիւնն* q *համարձակութիւն* efg *համարձակութեամբ* AJOPQT UVZ *մերձանալ*

7 hlor *միջնորդք* O *ունեմք* IQSXWóa cklmnps *համարձակութիւն* bq *համարձակութիւնսն* ef *համարձակութիւնս* a *են* փխ. *եղեն* CDHI XYôbcfghloq *հոգոյն*

8 GH *սրբոյն* ûabefhklmoqrs *շնորհս* g *յաստուծոյ* r չիք *խաւսելով* I *զակնկուրութիւն* ó *զակնկորութիւն* u *զակնկուրութեան* acefgmrs *զակնկորութիւնն* bko *զակնկուրութիւնն* b *զակնկալութիւն*

9 û *մերոյ* km *վասն* փխ. *ըստ* DFGH lMQSUXWôûnps *առատութեան*

10 bor *պարգեւէ* l *պարտ է* փխ. *պարգեւեսցէ* W *զպետ եւս խնդրողին* A *խնդրաւղին*

11 abcefgkmpqs չիք *բնութիւն* Y *բարեխօսելով* W *խարեխօսել* BU *այդ* b *աստուծոյ* փխ. *այլ* ô *ունել* Y *ունին իշխանութիւն զմեղս քաւելոյ* KLRTZ *իշխանութիւնն* abcefgkmpqs *զքաւորութիւն պարգեւել իշխանութեամբ* H *քաւութիւն* Jû չիք *զքաւութիւն*

12 U *պարգեւելո* ps *յայսօան* begq *զմեզ* ô *ադագս* beq *յազդումն* hl *առնելոց* b չոռ *առնելոյ... ճառեցեաւ* Fû *հրաժարելոց* a *հրաժարելոյս* cefkmpqs *հրաժարելոցս*

14 XYb *ծանօթութեանն* Yo *միմիանս* begq *միմեանց* q *առ միմեանս... ծանաւթութեան են* կրկնված է abcefgbklmopqrs *վաղք* ô *իրէք*. չիք *ի*

15 o *եալոյ* բացի hlor-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *ի* (*ծանաւթ.*) P *ծանօթութեանն* AYacefgmps *ծանաւթութեանն*

16 ôc չիք *են* DGH *սովորութիւն* Y *սովորութեանն* acp *սովորութեանն է* efgkms *սովորութենէ* acefgh klmoprs *մարմնոյն* b չիք *մարմնոյ* q *սովորութենէ ծանուցեալ լինի մարմնոյն ի կարգաւորութենէն ծանուցեալ լինի*՝ էջ 505 տող 1-ին

կարգաւորութենէ ծանուցեալ լինի, զի պահեսցէ զլիշատակ անմոռաց, զոր երբեմն տեսեալ ճանաչէր, խոկ ի ծերութիւն հասելոյն, զոր ի մանկութեանն ունէր, տեսակ ի մաի անելով վրիպէ զծանաւթութիւնն եւ կամ մարգարէական ակամբ տեսեալ զոք ծանիցէ, որպէս Պետրոս զՄովսէս եւ զԵղիայն ի լերինն։ Ապա ուրեմն հասարակական ասել զծանաւթութիւնն ի վերայ ամենայն ննջեցելոցն շամբուշ ինձ թուի, զի որպէս ննջեցին նոյնպէս եւ յարիցեն, զի ոմանք մանկունք, եւ ոմանք ծերք, արք եւ կանայք, իսկ տէր յաւետարանին հրեշտակակերպ ասաց զյարութեանն մանկունս։ Այլ եւ ոչ մարգարէութիւն ամենեքեան տեսցեն, բայց միայն առաքինիքըն ցնծալով ընդ առաջ յաջոյ կողմանէն ըստ Աւետարանին բանի հրաւիրեալք յարքայութիւնն։

1 b չիք ի կարգաւորութենէ o ի զարկաւորութենէ bq պահեսցեն u յիշատակ e զիշատակ p զյիշատակն
2 ô ճանաչէ, չիք խոկ bɑ ի ծերութեան AIJKLMOPQRSTVXYZWûô հասելոցն
3 FIMSUZWû ի մանկութեան CDGH Qôeg ի մանկութենէ bq ունի f ունէ R չիք ունէր q վիրիպէ BDEJKLMOPTUXYZachkm oprs զծանոթութիւնն f զծանոթութիւն CFGQRbnq զծանաւ թութիւն H զծանութութիւն IMSVW ôegl զծանօթութիւն û ծանօթութիւն
4 u մարգարէյական σ ակամք բացի ua befbklmopqrs-ից մնացած ձեռ-երը ակամրն ô տեսեա բացի abcefgh klmoqs-ից մնացած ձեռ-երը ոք ô ծան
5 RXY չիք որպէս f եւ պետրոս Yôû eg զպետրոս BCDEFGHabefghl oqr զեղիա c զեղիայնն b հասարական
6 b ըստ եղածն փխ. ասել A զծանութիւնն HQ զծանոթութիւն û ծանօթութիւն b ծանաւթութեան q ծանաւ թութեանն eσ զծանօթութեանն Gcd զծանաւթութիւն FIMSVWôl զծանօթութիւն û ննջեցելոց
7 IJS շամփուշ RY շանփուշ begq շամբուղ cg շին զուի (b շինութիւն) փխ. ինձ թուի q զին փխ. ինձ KL թըւի Ո թւի b չիք (թուի) զի ABCDEFGHLOPYWbhopq ննջեցինն ô ննջե aefghkmopqrs չիք եւ
8 hI չիք մանկունք եւ ոմանք Un զի փխ. եւ (ոմանք) BCDEFGH չիք եւ (ոմանք) g այրք W չիք արք BCDEFGHbcefgq տէրն r աէր մեր
9 .IJKLMOPQRSTVXYZWôhl աւետարանին u աւետարանի bef gq հրեշտակակերպս r հրեշտակերպ G յաւետարանակերպ ապա ուղղված է յաւետարան հրեշտակակերպ G զյարութիւն h զարութեանն FIJQSXWôûbglpq զյարութեան BFU այդ
10 Y զմարգարէութիւն CD ամենեքեանն H ամենեքին r ամեն ամենեքեան ô զիտասցեն փխ. տեսցեն h արտաքինքն փխ. առաքինիքն
11 DG ծնծալով H ծիծալով û չիք ցնծալով IOQVXYôbghnqr յառաջ acps աջու k յաջ om աջակողմանէն բացի IJûbegq-ից մնացած ձեռ-երը աջոյ H կողմեան CDGUn աւետարանի IJb nor բանին hl ընգունին փխ. բանի
12 Vû հրաւիրեալքն KLMQRSTZ արքայութիւն Gefgq յարքայութեանն ûb յարքայութեան FIJPXWk mn յարքայութիւն ô արքայութեան աստուծոյ

ԻԳ.

ԿԱՆՈՆՔ ՎԵՐՋՆՈՅ ՍԱՀԱԿԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԳԼՈՒԽՔ ԺԵ

Ա. Եպիսկոպոսի ոչ զգենուլ երկաթս:

Բ. Եպիսկոպոսի ոչ է պարտ թողուլ զկարգն եւ գնալ յանապատս:

Գ. Քահանայի որ առանձնանայ՝ ասել Աւրհնութիւն եւ փառս:

Դ. Քահանայի որ աւրկանայ՝ առանձին ասել Աւրհնութիւն եւ փառս:

Ե. Աւրկի եւ բորոտի ի հիւանդանոցս կալ եւ մի յանապատս եւ ոչ առնուլ ոքեմ:

Զ. Աւրկի եւ բորոտի հաղորդել, թէ ի մեղս չեն:

1 ս կանոնախմբի №-ը մուծված է վերնագրում այսպես՝ *կանոնք իգ սահակայ վերջնոյ* AՆ'hlo *կանոյն* BC DEFHILMb *կանոն* lacfkmps *սահակայ* (f *սայհակայ*) *վերջնոյ* (km *վերջնոց*) b *սրբոյն* փխ. *վերջնոյ* BCDEFGH չիք *վերջնոյ* BCD EFGHabcfkmpqs *սահակայ հայոց* qs *կաթուղիկոսին* IJKLMOQRST VXZWcr *կաթուղիկոսի* երկու Ձեռ.-ի վերնագրերը ընդարձակ են այսպես՝ n *կանոն սրբոյն սահակայ վերջնոյ հայոց կաթուղիկոսի ունի գլուխս ժե* e *կանոնք եւ սահմանք սահակայ հայոց կաթողիկոսի* g չունի վերնագիրը h ցանկը û չունի ցանկը

2 IJKLMOQRSTVXWcr *գլուխ* p *ցանկ* փխ. *գլուխք ժե* ABCDEFGHUüab cbklmoqrs չիք *գլուխք ժե*

3 en *վասն եպիսկոպոսի* M *եպիսկոպոսին* UY *եպիսկոպոս* c *զենուլ* (s *զենուլ*) փխ. *զգենուլ* en *երկաթ*

4 en *վասն եպիսկոպոսի* Rô *եպիսկոպոս* b չիք *եպիսկոպոսի, եւ ոչ է պարտ որ թողուլ* befq *երթալ* փխ. *գնալ* J *անապատս* b *յանապատ աղաւթել առ սատուած* ô *ի յանապատս*. բացի VWaefnqr-ից մնացած Ձեռ-երը *յանապատս*

5 en *վասն քահանայ* (n *քահանայի*) kmps *որ մեղուցեալ* (s *մեղուցեալ*) *է եւ առանձնանայ* Q *յանձնանայ* R *ասեալ* H *աւրհնութիւնս* b *աւրհնութիւնն* hlr *փառք* be fq չիք *եւ փառս*

6 en *վասն քահանայ* (n *քահանայի*) abckmpqs *քահանայ* BCDEFGHR YWbefhlq *ուրկանայ* n *աւրկանաց* kmps *աւրկանայ եւ* (ps չիք *եւ*) *կամ բորոտի* Qeq *առանձինն* b *աւրհնութիւնն* kmps չիք *առանձին... և փառս*

7 ar *փառք* o *փառ* wbeiq չիք *եւ փառս*

8 en *վասն ուրկի* BCDEFGHMPYbk lmprs *ուրկի* hklmop չիք *ի* Ml *ի հիւանդանոցն* e *ի հիւանդանայս* km ps *հիւանդանոց* fhlor *կեալ* KL QSTXYZ *եւ մի ի* DGIJ *անապատս* e *յանապատ* bq չիք *աւրկի եւ... առնուլ ոքեմ*

9 ō *առնուլոյ* f *առնու* a *ոքեմս* o *եմք* փխ. *ոքեմ*

10 en *վասն ուրկի* BCDEFGHMPYabc fbklmpqr *ուրկի* Y *բորոտի* X չիք *թէ* beq չիք *ի, մեղաւ* kmps *ի մեղսն* hlo *ի մեռելս* փխ. *ի մեղս* cf *ոչ են* kmps *չէ* beq չիք *չեն*

Է. Աքեմաւոր որ աւրկանայ կամ բորոտի ի նմին կրաւնաւորանոցի կալ։

Ը. Ոչ կատարել զյիշատակ ելից իւրոց ի կենդանութեան իւրում։

Թ. Հաղորդութիւն կիւրակէէ ի կիւրակէ պահել եւեթ։

Ժ. Որ զկնի ժամու հաղորդիցին։

ԺԱ. Սիւնական որ հաղորդիցի։

ԺԲ. Վասն սրբոյ սեղանոյն որ խոպանանայ։

ԺԳ. Վասն ամանոյ ձիթոյն։

ԺԴ. Վասն յաւելուածոյ ձիթոյն։

ԺԵ. Վասն քառասունս ունելոյ։

Հարցմունք կանոնականք Յովհաննու Սիւնականի քաղաքաց եւ առընթերադրեալ պատասխանիք նմին՝ Սահակայ Հայոց կաթողիկոսի եւ նորին աթոռակցաց եպիսկոպոսաց բազմաց:

1 en վասն ոքեմաւոր KLMQRSTX Zo սիւնաւոր (Y սեւնաւոր) փխ. ոքեմաւոր p չիք որ BCDEFGHK MQRSTXYZôbeq ուրկանայ ôe fq եւ փխ. կամ hlor ի նոյն փխ. ի նմին q ի նմին կրկնված է Q կրաւնաւորողնոցի Y կրօնաւորոցի bq կրաւնաւորի c կրաւնաւորոցի e կրօնի

2 hlr կեալ

3 en վասն ոչ բացի Ylor-ից մնացած ձեռ-երը զյիշատակս abcefg չիք իւրոց QXY ի կենդանութեանն

5 en վասն հաղորդութեան (n հաղորդութիւն) b զաղորդութիւն f հաղորդութեան q հաղորդութիւն L ի կիրակէէ կիրակէ Qkmps կիրակէէ ի կիրակի hlor ի (r չիք ի) կիւրակէի (or կիւրակէէ) ի կիրակի (o կիւրակէ) XW կիրակէէ կիրակի af կիւրակէի (a ի կիրակէէ) ի կիւրակէ e ի կիւրակէ իւրակէ bq չիք կիւրակէէ b ի կիրակի q ի կիրակէի o կիրաէ ի կիրակէ բացի AUYn-ից մնացած ձեռ-երը կիրակէէ ի կիրակէ kms եթէ beq չիք եւեթ

6 en վասն որ Wôabcefq ժամուն Dh հաղորդեցին Ofl հաղորդիցեն h հաղորդեսցին kmps ժամուն հաղորդ տայ ասել պարտ է զճաշակմանն

7 en վասն սիւնական (n սիւնականի) kmps վասն սիւնական քահանայից փխ. սիւնական որ հաղորդիցի G սունական efq հաղորդի b չիք սիւնական որ հաղորդիցի

8 e սրբելոյ սեղանի q սեղանո Me խոպանայ

9 e ամանի hlor ամանոց ôa ձիթոյ M եւ ձիթւոյն b ձիթենոյն

10 CJ յաւելածոյ M աւելուածոյ O յաւելուածու ô աւելւածո ձիթոյ kmps վասն թէ (p եթէ) պարտ է զձէթ յաւելուլ Eabceq չիք վասն... ձիթոյն

11 p չիք վասն IJKLMQRTXYZô քառասունք beq քառասուն p զքառասունս Rbq ունել e ունելեաց H լունլելոյ a առնելոյ փխ. ունելոյ

12 W զարցմունք hlo չիք հարցմունք u կանոնական հարցմունք eg կանոնական hln կանոնականք DGH չիք կանոնականք AFKLOP QSTVZûmps յովհանայ G յովաննայ RXn յովհաննու Yb յոհաննու q յոհաննու eg յովանու ô ովհաննայ f հովհաննա ô սիոնականի f սիոյնականի h սիւնակեցի lor սիւնակենի kmps չիք սիւնականի ABCDEFGHWaefkm ps քաղաքայ egn քաղաքի q քաղաքս b յաղագս փխ. քաղաքաց

13 Tacefgkmpqs առընթերադրեալ hl or առընթեր եդեալ H պատասխանիմք eg պատասխանի M եւ պատասխանիք bq չիք նմին eg չիք հայոց As կաթաղիկոսի IJKLMQ STZWmnr կաթուղիկոսի hq կաթողիկոսին

14 p չիք եւ ABCDEFGHIJKMOSTU VWûn նորուն p աթոռցաց q աթոռակաց l եպիսկոպոսակցաց Yb չիք եպիսկոպոսաց Y չիք բազմաց բացի BCDEFGHIQVWôûbhlopq-ից մնացած ձեռ-երը բազմաց գլուխք (IQVôbhlopq գլուխ) ժե

ՈԿ (ՈԾԴ) Ա. Հարցումն. Եթէ պա̃րտ իցէ եպիսկոպոսին մինչդեռ լեկեղեցւոջ իւրում իցէ եւ ի գործ եպիսկոպոսութեան, երկաթս առնուլ լանձն իւր եւ այնա. վարել զախտութիւննս

Պատասխանի. Չէ՛ արժան, զի կեղծաւորութեան եւ մարդահաճոյութեան կարծիս տայ ժողովրդեանն։

ՈԿԱ (ՈԾԵ) Բ. Հարցումն. Եթէ պա̃րտ է եպիսկոպոսի կրաւնաւորել աքեմաւորութեամբ ինքեամբ իսկ եւ զիւր գործ թողուլ։

Պատասխանի. Ոչ է պարտ, այլ յոր կոչումն կոչեցաւ՝ ի նմին լարամնալ։

ՈԿԲ (ՈԾԶ) Գ. Հարցումն. Որ ոք պոռնկեալ է եւ ի բազում մեղս մեծամեծս շաղախեալ եւ լերիցութիւն ըմբռնի ոչ կամաւ եւ յետոյ նեղեալ ի խիղճէն թողուլ զկարգն եւ ի մեծամեծ ճգնութիւնս ձեռնարկէ խիստ կրաւնիւք՝ արժա̃ն է Աւրհնութիւն եւ փառս տալ առանձինն իւր վարս, թէ ոչ։

Պատասխանի. Արժան է, մանաւանդ թէ միայնակեաց իցէ։

ՈԿԳ (ՈԾԷ) Դ. Հարցումն. Եթէ երէց ոք բորոտի կամ ուրկանայ, պա̃րտ է յա-

1 ackms հարցողի fq հարցողաց hl or հարցումն հարցողի b չիք հարցումն hlopr է փխ. իցէ Y չիք իցէ G մինդեռ o մինչդե e մինչդ r մինչդեղ CDHYbfq յեկեղեցոջ Gôegl եկեղեցոջ ko եկեղեցւոջ

2 hl ի գործս hlor եպիսկոպոսութեանն M յառնուլ

3 oho անձն I անձին bq տեսչութիւն IJKLMQRSTUXZWôhln զախտութիւն

4 Y չիք պատասխանի GH արժանի o չիք զի, զկեղծաւորութեան Y կեղծաւորութեանն, մարդահաճութեանն FMOQRSTVXZôbegbk lmnopqrs մարդահաճութեան

5 ô կարծիկ i կարճիս JVWûp ժողովրդեան

6 ackms իցէ փխ. է o եպիսկոպոս MY abcfkmpqs եպիսկոպոսին H gq կրաւնաւորի b զկրաւնաւորի ô կրօնաւորե acfkm կրաւնաւորիլ e կրօնաւորիս b զաքեմաւորութեամբ q զաքեմաւորութիւն û չիք աքեմաւորութեամբ

7 ú չիք ինքեամբ իսկ o ինքաքեամբ oeg չիք եւ ô զիւ[ր?] û իւր bef gq գործն

8 CD պատասխանիք Mbhlor չէ hef gq այլ ի կոչումն որ (bq յոր եւ) կոչեցաւ BC այդ IJKLMQRSTXY Zôûkps որ o չիք կոչեցաւ O ի մին փխ. ի նմին ks յար մնալ o աւուր (hl յամրանալ) փխ. յարամնալ

10 k հարցում b եթէ որ ոք q չիք ի, զբաղում OW մեղք lo մեծամեծ o չիք մեծամեծս

11 BCF շախախեալ ôegr շաղախեալ է եւ (r չիք եւ) hlo չիք եւ (յերեց) ô երեցութիւն fq յիրեցութիւն b յերեցութիւնն K ընռնի bcefgh kmopqrs կամաւք ô եառյ

12 bgq ի (q չիք ի) խղճէ W ի խղջէն BCDEFGHIKLacbs ի խեղճէն bq թողեալ f թողնուլ Vp թողու OVW մեծամեծս OWbegb ձեռն արկանէ hl եւ խիստ

13 ô արժանի KLQR աւրհնութիւնն ô օրհնութեան Uûbcbnqr առանձին akmps յիւր oq չիք իւր

14 ô չիք վարս

15 ô արժանի h եթէ X միայնակեց acfopqs մենակեաց եւս (f չիք եւս) իցէ eg մէնակեաց եւս է b մինակեաց եւս է bklmr մեկնեաց եւս իցէ փխ. միայնակեաց իցէ

16 q ոք երէց BCDEFGHIJYûabefgbkm npqs ուրկանայ Yblq առանձին m յառանձինն IJKLMOQRSTVX ZWôûefghnopr առանձին BDEF GH յանձին փխ. յառանձին

ռանձին առաւթսն իւր Աւրհնութիւն եւ փառս ասել եւ աւետարանել, թէ բնաւ իսկ զինուորել։

Պատասխանի. Յառանձին աղաւթս ասել արժան է՝ Աւրհնութիւնն եւ փառս, բայց յայլ ինչ մի՛ համարձակել։

ՈԿԴ (ՈԾԸ) Ե. Հարցումն. Եթէ պա՛րտ է աւրկի կամ բորոտի սքեմ առնուլ կրաւնաւորութեան եւ յանապատի բնակել առաքինութեան աղագաւ։

Պատասխանի. Չէ պարտ, այլ ի հիւանդանոցս ընդ ընկերս հաւասարել։

ՈԿԵ (ՈԾԹ) Զ. Հարցումն. Թէ արժա՛ն է բորոտի եւ աւրկի ի սուրբ խորհրդոյն ճաշակել, եթէ վասն ախտին ոչ մերձենալ, թէեւ սուրբ իցէ։

Պատասխանի. Թէ սուրբ է՝ պարտ է համարձակ մերձենալ, զի զարշել ի հաղորդութենէն՝ ոչ ախտաւոր մարմին եւեթ, այլ եւ որ պղծեալ մեղաւք հոգին եւ մարմին է։

ՈԿԶ (ՈԿ) Է. Հարցումն. Եթէ պա՛րտ է, որ ոք կրաւնաւորէ յանտապաի

1 BCDEFGHôb *աղաւթս* hlnor *յաղաւթսն* kmps *իւր (p յիւր) աղաւթսն* b *եւ* փխ. *իւր* ps *ասելով* eg *տալ* փխ. *ասել* b չիք *ասել և աւետարանել... և փառս՝* տող 4-րդ

2 DH *բնաւս* acefgklmopqrs *բնաւին* h *բնաւ են իսկ* X *զինորել*

3 Q չիք *պատասխանի* DGH *ի առանձին (*G *անձին)*Iûn *առանձին* P *զառանձին* Qôh *առանձինն* KLMRST XYZ *յառանձինն* acefgkm *աղաւթսն* n *յաղաւթս* h'oprs *յաղաւթսն* LMRSTXYôhIo *առնել* փխ. *ասել* c *արժան է ասել* cf gq *պարտ է ասել* փխ. *ասել արժան է* Q չիք *արժան է* h չիք *է* V *եւ աւրհնութիւն եւ*

4 AIJKLMOPQRSTUVXYZWôûn *փառս ասել բայց* HIJKLMQRSTXYZô ûbeghklmpq *այլ* Q *[հա]մարձակել*

5 k *հարցում* ûacefgklmoqrs *թէ* p *չէ* փխ. *եթէ* B(DEFGHXYôcefg nq *ուրկի* û *որկի* b *որ ուրուկի* ûegn *եւ* փխ. *կամ* û չիք *սքեմ* ôk *առնել* I *առնուել*

6 û *կրօնաւորութիւն* b *կրաւնօրութեանն* g *յանապատ անտի ընակել* ABCDEFGHIJKLMOPQRST UVXYZWôûn *յանապատ* CDGH Yûabckms *ընակիլ* hlor *բնակեալ* MYû *առաքինութեանն* begqr *առաքինութեամբ* IJVemq *յաղագաւ* Z *աղգաւ* փխ. *աղագաւ*

7 ABFU *այդ* IJKLMOPQRSTVXZW obr *ի հիւանդանոցն* ûefgkmps *ի հիւանդանոց* o *ընկերսն* q *ընկեր* ü *հաւասարիլ*

9 k *հարցում* BCDEFGHSben *եթէ* ps *չէ* փխ. *թէ* m *պարտ* փխ. *արժան* ôû *կամ* փխ. *եւ* BCDEFGHYôûa bcefgkmnpqs *ուրկի* hlor *ի սրբոյ* W *խորհրդւոյն* bfqs *խորհրդոցն* eg *խորհուրդս (*g *խորհրդո) հպել եւ հաղորդել* p *ի սուրբ խորհրդոցն հաղորդել կամ ուրկի*

10 abcfhklmopqrs *հաղորդել* փխ. *ճաշակել*BCDEFGHbcefgkmpqs *թէ* b չիք *վասն* c *աղխտին* begq *թէ* փխ. *թէեւ* Qk *ի սուրբ իցէ* r *սրբիցէ* փխ. *սուրբ իցէ* o *իցեն* Y *ից[է?]*

11 û չիք *թէ սուրբ է* R *սուրբ էր* Y չիք *(պարտ) է* p *համարձակ պարտ է* eg *համարձակ մերձենալ պարտ է* Y *համարձակել եւ մերձենալ* A *մերձանալ*

12 Y *ոչ զարշի հաղորդութիւնն* H *զար[շ]ել* pq *զարշի* eg *թէ՞ զարշէ զի զարշելի հաղորդութեան* abc fq *հաղորդութեան* n *հաղորդութիւն* առ լուսանցքում kmps *ի հաղորդութիւնն* X *ի հաղորդութենէ* Yefgkms *մարմինն* befgq *է* փխ. *եւեթ* M *եւ եթէ* R *եւ թէ* A BU *այդ* ûbefghloqr չիք *եւ* Xô չիք *որ*

13 kmps *մեղաւք պղծեալ է զհոգին* abcefghloqr *մեղաւք (*begr *մեղօք* f *մեղաք) պղծեալ* ac *ոգին* hegq *ի* փխ. *եւ* p չիք *եւ* Meg *մարմինն է* k *զմարմին է*

14 km *թէ* p *չէ* փխ. *եթէ* hlo *ուրուք* փխ. *որ ոք* ôl *կրօնաւորի* բացի bq-ից մնացած ձեռ-երը *եւ յանապատի*

եւ աւրկանալ կամ բորոտի, թողուլ զանգին եւ ի հիւանդանոցս երթալ, թէ ոչ։

Պատասխանի. Ոչ է պարտ, այլ ի նմին մշանջենաւորել կրաւնաւորութեանն լանապատի, բայց եթէ առ չգոլ ունողաց եւ հարկ լինիցի։

ՈԿԷ (ՈԿԱ) Ը. Հարցումն. Եթէ պա՞րտ է ի կենդանութեան զպատարագս ելից իւրոց կատարել ումեք զհոգւոց հանգիստ, զյիշատակ եւ զմասն, թէ՞ յետ վախճանին այսոքիկ կատարին։

Պատասխանի. Չէ պարտ նախ քան զվախճանն զկատարման պատարագս ի կենդանութեանն մատուցանել, վասն զի սուրբ առաքեալքն, եւ յետ նոցա սուրբ հարքն, յետ կատարածի կենացն ի հանգիստ հոգւոցն եւ ի թողութիւն մեղաց զայսոսիկ հրամայեցին կատարել։

ՈԿԸ (ՈԿԲ) Թ. Հարցումն. Զհացն մատուցեալ, սրբեալ եւ եղեալ մարմին Աստուծոյ, արժա՞ն է պահել զգուշութեամբ տարւոյ ի տարի ի պահարանս, զոր եւ առնեն իսկ, կամ թէ եւս աւելի ժամանակս, թէ ոչ։

1 Uûhlor չիք եւ (աւրկ.) BCDEFGHY befgq ուրկանայ 1l յօրկանայ Jo յաւրկանայ û յուրկանայ hef gq եւ փխ. կամ kms անգին DGH OYW չիք ի ûnr ի (û չիք ի) հիւանդանոց hlo ի (h չիք ի) հիւանդանոցի

2 begq երթա

3 Pb չէ BU այդ A սկզբում գրել է ի նմին աեղւոջ սակայն վերջին բառը գրիչը համարելով ավելորդ հատուկ նշանով չեղյալ է դարձրել BCDEFGHn ի նմին տեղւոջ (CDGH տեղոջ) մշտնջենաւորել abcefgpqr մշանջենաւորիլ IMSXWôûl կրօնաւորութեան Qkmnps կրաւնաւորութեան bq կրաւնաւորութիւնն

4 IJûkmps անապատի befgq յանապատին BCDEFGH թէ û չիք առ hl չգոլ abcefgbklmopqrs ունողացն befgq չիք եւ K եւ ի հարկ befgq հարկ ինչ լինիցի (e ունիցի g ունիցի) Ykp լիցի

6 k հարցում hlor թէ bor ի կենդանութեանն Uhnq զպատարագն efg զպատարագ

7 CDHIJKLMQRSTXYZô զհոգոց U ûn զհոգւոյ acf զոգոյ begq զոգոց bklmops զոգւոյ r զոգւոց IJ հանգիստն û յիշատակ Rabcfghklmopqrs եւ զյիշատակ (Rf յիշատակ ps զիշատակ) Yuq մասն

8 û եւ թէ ôabcefgkmpqs եթէ ô եւ u վախճանի eg կատարել թէ ոչ

9 û ոչ է p չիք նախ Uu զվախճան b զվաղխճան efgnq զվաղճան KLMQRSTXZ զկատարմանն abcefgkms կատարմանն hlopqr կատարման Q զպատարագս

10 FIMQSXZWoûbcefghlnoqr ի կենդանութեան Y կատարել փխ. մատուցանել g չիք վասն Sôhloqr առաքեալն

11 b չիք եւ յետ նոցա սուրբ հարքն Dlgh հայրքն Q (հարքն) եւ յետ ô եւ KLMORSTXYZô կատարման

12 b ի հանգիստն CDGHOPQRXYôacefg հոգոցն û հոգւոց bqr հոգւոյն hlo հոգոյն H ի թող ôabcefgkmpqs մեղացն mr զայնոսիկ Y չիք զայսոսիկ բացի AXopq-ից մնացած Ձեռ-երը զայսոցիկ

14 b չիք հարցումն BCDEFGH զհաց Y եւ սրբեալ եւ

15 kmps արժան է զգուշութեամբ տարւոյ ցտարի ի պահարանս պահել c զգուշութեամբ պահել CDGHXYôhlor տարոյ ac տարոյ ցտարի befgq տարոց (f տարոյց) տարի b ի պահապանս փխ. ի պահարանս

16 Y չիք եւ ô առնեն պարտ է եւ զոր առնեն փխ. զոր եւ առնեն BCDEFGH առնենք Y չիք կամ, աւելի եւս bq ի ժամանակս eg ժամանակ accgq կամ թէ ոչ

Պատասխանի. Չէ պարա, բայց կիւրակէէ ի կիւրակէ, կամ խորհրդոյ ի խորհուրդ, այլ աւելի ոչ։

ՌԿԹ (ՌԿԳ) Ժ. Հարցումն. Քահանայ յորժամ արտաքոյ եկեղեցւոյ հարկաւորի զխորհուրդն տալ կա՛մ արգելականաց կա՛մ հիւանդաց, ա՞րժան է զճաշակմանն, կամ յետոյ, զգոհութեան աղաւթսն մատուցանել, թէ ոչ։

Պատասխանի. Ասել պարա է զճաշակմանն։

ՌՀ (ՌԿԴ) ԺԱ. Հարցումն. Քահանայ որ սիւնական է կամ խցարգել եւ զսուրբ խորհուրդն խնդրէ առ. ի հաղորդել, արժա՞ն է իւրովի կատարել զհաղորդութեանն եւ զգոհանալոյն աղաւթս յարգելանի անդ կամ ի սեան, եթէ նորին իսկ մատուցողին այսոքիկ պատշաճին։

Պատասխանի. Զճաշակմանն պարտ է ասել, եւ զգոհութեանն ասացեալ է։

---

1 b չիք պատասխանի, այլ փխ. բայց q չիք բայց OPX կիւրակէէ ի կիրակէ IJ կիւրակէէ (I կիրակէէ) ի կիրակի Yb կիրակէ ի կիրակի n ի կիւրակէէ ի կիրակի km կիրակէէ եւ ի կիրակէ egpq կիւրակէի (pq կիրակէէ) ի կիրակի u կիւրակէ ի կիւրակի l կիրակէի ի կիրակէ hor կիւրակէէ (h կիրակէէ) ի կիրակէ (lo չիք ի կիւրակէ) բացի AUWacf-ից մնացած Ձեռ-երը կիրակէէ ի կիրակէ Q եւ փխ. ի m չիք կամ efgq կամ ի խորհրդէ k կամ ի խորհուրդ abcmps խորհրդէ Wn կամ խորհրդւոյ

2 M չիք ի IJ յաւելի

3 b պատասխանք փխ. հարցումն ô որժամ Y հարկաւորի արտաքոյ եկեղեցոյ CDGHac արտաքս CD GH ի եկեղեցւոյ (H եկեղեցոյ) MQan յեկեղեցւոյ Xôbefghloq rs եկեղեցոյ

4 Yû զխորհուրդ Y արգելանաց o արգելանոց f արգելակաց q հիւանդականաց OWp չիք կամ հիւանդաց

5 Y զճաշակման u ճաշակման u չիք կամ ô ետոյ b զյետոյ QYachk lmors զգոհութեանն b գոհութեան M յաղօթսն abckmoqs աղաւթս hipr աղօթս c մատուցանեն

7 b հարցումն փխ. պատասխանի u թէ ասել bq ասնել փխ. ասել u ճաշակման eg զճաշակմանն միայն

8 b պատասխանք փխ. հարցումն hl չիք քահանայ c յոր befgpq չիք է begq կամիցի (q իցի) արգելել (b արգելեալ e արգել) փխ. կամ խցարգել

9 G չիք եւ p չիք առ ի bq իւրով

10 R կատարեալ lQRSXWôln զհաղորդութեան u հաղորդութեան Yb kmq զհաղորդութիւնն ûkmps զոհանալոյն bq զգոհանալոցն lWe fgq յաղօթս hlor աղօթսն Y զաղօթսն KLMQRSTUYZôbfqr արգելանի

11 H չիք անդ bq կամեսցի այն փխ. կամ ի սեան KLMQRSTXYZô ի սեանն OWabceghklmopqrs թէ K մատուցանողի p մատուցին bq այնոքիկ eg այսոցիկ hlo այսոք

12 b պատշաճեն

13 b հարցումն փխ. պատասխանի R ճաշակմանն Y ճաշակման ABC DEFGHIJ KLMOPQRSTUVXYZW ôun Ձեռ-երում զճաշակմանն բառը տեղում չէ, այն հաջորդում է նախորդ տողի վերջին բառին, այսպես՝ պատշաճին զճաշակմանն bq ասելն FIUWn զգոհութեան KL MQRSTXYZô զգոհութիւն û զգովութեան P եւ զգոհութեանն... սեղան՝ էջ 512 տող 1-ին ներքի լուսանցքում

14 bq չիք է

ՈՀԱ (ՈԿԸ) ԺԲ. Հարցումն. Ի մատրունս, յորս սեղան հաստատեալ է եւ գործըն իւր ոչ գործի հանապազ ի վերայ, ոչ քահանայ տըրնթեր եւ ոչ սպասաւորութիւն, այլ մի աւր ի տարւոջն երթան պատարագ մատուցանել. արժա՞ն է ի պատուի ունել, թէ շարժել։

Պատասխանի. Շարժել արժան է, զի մինչ հանապազ գործն ի վերայ չկատարի, նա արհամարհեալ է եւ ոչ սեղան։

ՈՀԲ (ՈԿՁ) ԺԳ. Հարցումն. Թէ անխիղճ պա՞րտ է համարել զձէթդ, որ բերեն յԱսորւոց ապաղայիւք մեռելոտւովք եւ անօտրր անսաւնոց, թէ ոչ։

Պատասխանի. Անխիղճ պարտ է լինել, զի բազում ինչ յանսրբոց առաւել պատուական է մարդկան քան զսրբոցն, որպէս փղոսկր եւ ապրեշում եւ ընձենի եւ այլք։

ՈՀԳ (ՈԿԷ) ԺԴ. Հարցումն. Թէ պա՞րտ է յանմ ձիթոյ յաւելուլ ի մկրտութեան ձէթն եւ այնու կնքել զմարդիկն կամ թէ ընաւ պարտիցէ յաւելուածովք վարել։

Պատասխանի. Ոչ է պարտ վարել յաւելուածովք, զի ունայնանայ

1 b չիք հարցումն OWbp չիք ի, զմատրունս R ի մաւրունս U ի մատրուննս Ubcefgmpq յոր V յորո k որ Yp սեղանն hlor սեղանս U չիք սեղան 1 .եւ ի գործն bq զգործն
2 r (իւր) ոչ է û չիք եւ
3 û չիք ոչ B այդ CDGHYôabcefghl qr ի տարոջն û ի տարւոջ DGH երթայն abcefgq չիք պատարագ
4 U մատուցանեն E պատւի bfq պատիւ c պատի blo պարուի փխ պատուի O չարժել փխ. շարժել
5 b չիք պատասխանի O չարժել W զարժել ô մինչ զի ûb զգործն
6 b չի կատարի ô ոչ է սեղան
7 b պատասխանի փխ. հարցումն, եթէ n չիք թէ RUc անխեղճ a համարեալ ûr զձէթն b զձէթս gkm ps զձէթ
8 KLMQRTZ բեռեն Sô բռեն փխ. բերեն BCDEGHIJLMYûabcfq յասորոց Qôhlor ասորոց Vkmps ասորւոց R յաւորւոց eg յասորաց n յասորոյ AKLMORSTZWôn ապուղացիւք IJ ապիուղացիւք PY ապուղացիք Q պպուղացիք Vû ապիւղացիւք X ապուղացիւք U ապողացիւք bq ապողացիք eg ապողանիւք f ապողայիւք Go ապուղաիւք G եւ մեռելոաիւք BCDEFGYWabefgbklmopqrs մեռելոտիւք U մեռելոտաւվք on մեռելոտովք c մելմելոտիւք եւ անսուր բան փխ. մեռելոտւովք անսուրբ
10 ôu լինիլ IJKLMQRSXYZôûegkm npq անսրբոց bq յանսրբոցն
11 abcfq որ առաւել (c առաւիլ) U պատուականն ô չիք պատուական, չիք որպէս YZ փղոսկր W զփըղոսկր p փղոսկրի bq փղոսէր (eg փղուէր) փխ. փղոսկր
12 CDH ապրիշում k ապիրշումն c ապրիշումն rs ապրէշումն բացի BEFGbefgq-ից մնացած Ձեռ-երը ապրեշումն Z ընծքենի ô այլքն abcefghlnoqr այլքն
13 k հարցում b պատասխանի փխ. հարցումն, եթէ q չէ փխ. թէ EGV այնմ b յայսմն I ձիթւոյ ô ձեթոյ bq ձիթենոյ Q չիք ձիթոյ... ի մկրտութեան ô աւելուլ û չիք ի
14 mps ի մկրտութեանն ackmps այնի bq այնիւ կնքեալ զմարդիք o զմարդիքն c զմարդիկ eg զմարդիք kn զմարդիկքն p պարտիցէ ընաւ
15 D յամելուածովք ô աւելւածովք Y վարիլ U չիք վարել... յաւելուածովք՝ տող 16-րդ
16 b հարցումն փխ. պատասխանի m չիք պատասխանի q չէ Y վարիլ abcefgkmpqs յաւելուածովք վարել (f վարիլ) ô աւելւածովք IJû qr ունայնա Y ունայնանան ô ունայնայնայ egm յունայնանա

շնորհն եւ յանդիտութիւն կրթի, այլ պարտ է յամենայն տարւոջ ի հայրապետէն ընդունել, ըստ կանոնական հրամանի սուրբ հաւրն Սահակայ։

ՈՀԴ (ՈԿԸ) ԺԵ. Հարցումն. Զքառասունս, զոր կատարէ աշխարհ վասն մեռելոց, արժա՞ն է յիրաւի համարել եւ գովել, թէ ոչ, եւ կամ ուստի՞ իցէ հրամանդ այդորիկ։

Պատասխանի. Կարի քաջ պարտ է յիրաւի համարել, գովել եւ յորդորել, վասն զի առաքելական է հրամանդ եւ աւանդութիւնդ։ Այս ասպարէսք են նահատակաց սուրբ հարցն ի սուրբ հոգւոյն, որ եւ մեզ ծարաւելոցս արբուցանէ առ ի բժշկել զմարմնական վէրս եւ թեթեւացուցանել զբեռն հոգւոց, զոր մեղաւորս միահամուռ ասացից, որ է ըստ ախտից մերոց։

1 KY *շնորհքն* u *շնորհ* Glôps *անդիտութիւն* CDGH *կրթէ* ABF *այդ* Iôegprs *ամենայն* CDGHYôbcefghld *տարոջ* U *տարիոջ*
2 u *չիք ի* p *ի հայրապետէն առցեն ընդունել* n *կանովնական* p *տէրունական* փխ. *կանոնական* bhlo *հրամանին* o *հայրապետին* փխ. *հաւրն*
4 k *հարցում* b *պատասխանի* փխ. *հարցումն* DGH *ի քառասունս* eg *զորս* u *կատարեն* X *պաշտէ* փխ. *կատարէ* Qhlo *յաշխարհ* u *աշխարհի* Uhlor *մեռելոյ*
5 Q *յարժան* q չիք *է* Wûeg *իրաւի* a *յիրաւիր* U *թողել* փխ. *գովել* Yôhlor չիք *եւ (կամ)*
6 bcq *հրաման* l *այդոսիկ* Yû *այդ (c անդ)* փխ. *այդորիկ*
7 b չիք *պատասխանի* OW *զարի (I կատար)* փխ. *կարի* B *պարտ է... աւանդութիւնդ* Ներքևի լուսանցքում q չիք *է* Qh *իրաւի* Qôa bcefghkloqrs *եւ գովել եւ* Y չիք *գովել*
8 o *որդորել* hlor չիք *վասն* Un *առաքելականն* q չիք *է, հրամանի եւ աւանդութեանդ* b *զաւանդութիւնդ* փխ. *աւանդութիւնդ*
9 c *ասպարէզք* l *ասպարէք* o *ասպարէրք* b *պարտ է՝ զքէն* փխ. *ասպարէսք են* a *նահատակութեան* beg *նահատակացն* CDGHIUYbcfhlor *հոգոյն* R *ի սուրբ հոգւոյն* կրկնված է hlo *զոր* u չիք *որ*
10 V *եւ ի մեզ* nr *մեծ* փխ. *մեզ* û չիք *եւ մեզ ծառաւելոցս արբուցանէ* G *ծարօելոցս* U *ծառաւելոյս* k *ծարաւելոցն* ô *ի բժշկելոյ* K *զմարմնական է վէրս* ackmps *վէր*
11 CDGHRXYZôbcefgor *հոգոց* Uh *հոգոյ* lo *հոգւոյ* befgq *զոր ի մեղաց եւ միահամուռ* J *միահամուռս* ô *ասաց* g *ասից*
12 r չիք *է* D *ախտից* n *ախտիցս* lo *ուխտից* փխ. *ախտից*

ԻԴ

ԿԱՆՈՆՔ ՏԵԱՌՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԻ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԻ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԳԼՈՒԽՔ ԼԲ

Ա. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ որ արբենայ։
Բ. Աշխարհական ոք զնոյն առնելով։
Գ. Վասն շաբաթու եւ ճրագալուցի Զատկին։
Դ. Վասն որ առ վաղիւն պսակ ընդունի։
Ե. Վասն քառասնորդաց Զատկին։
Զ. Վասն Աղուհացիցն շաբաթու եւ կիւրակէի։
Է. Վասն նոցին աւուրցն պահելոյ եւ լուծանելոյ։
Ը. Վասն հացին եւ բաժակին որ ի սուրբ սեղանն ելանէ։
Թ. Վասն սուրբ միւռոնին։

1 Û կանոնախմբի Ա.ը մուծված է վերնագրում այսպես՝ *կանոնք իղ յով՝ հաննու իմաստասիրի հայոց կաթուղիկոսի* GHb *կանոն* Un *կանոնն* BCDEFGHUkmps չիք *տեառն* ADGH *յովաննիսի* STOe fghmo *յովանիսի* l *յովանէսի* QZc *յոհանիսի* a *յոհաննիսի* JO PSTr *յովհաննիսի* ILMRXY *յոհաննու* b *յովաննիսի* *ե* q *յովաննիսի* *ե* bq չիք *իմաստասիրի*... *գլուխք լբ* hl *իմաստնասիրի* a *իմաստասիր*

2 eg *սուրբ կաթուղիկոսի* IJKLMOPQ RSTUVXWckmnpr *կաթուղիկոսի* D *կաթուղիկոս* s *կոթագոկոսի* AUcfkmns *գլուխս* IJOPVohl or *գլուխ* BCDEFGHWûg չիք *գլուխք լբ* L *ժե* (ef *լե*) փխ. *լբ*

3 e *վասն եպիսկոպոս* Y *եւ* փխ. *կամ* (*ապրկ.*) Û ցանկը չունի

4 e *վասն աշխարհականք* o *աշխարհական* p *աշխարհականք* b *կանոն* (q *կանոնք* er *որ*) փխ. *ոք* p չիք *ոք* e *առնեն*

5 DGH չիք *վասն* DG *ի շաբաթու* ô *ճրագալուցին* e չիք *եւ ճրագալուցի* G *զատկէն* b *եւ զատկաց* f *եւ զատկի* q *եւ զատկոյ* km ps *վասն թէ* (p *եթէ*) *շաբաթու եւ ճրագալուոի զատկին պսակ ոչ* (p *մի*) *դնի* (p *դիցեն* s *դնել*)

6 G *նոր* փխ. *որ* MYbehlr չիք *առ* kmps *պսակ ընդունի ոչ է պարտ արբեցութիւն առնել*

7 kmps *վասն քառասնորդաց եւ զատկին հարսանիս ոչ առնել*

8 Ybefq *աղուհացից* e *շաբաթ* ô *կիւրակէյի* բացի AUYWaflno-ից մնացած Ձեռ-երը *կիրակէի* km ps *կիրակէի պատարագ մատուցանել*

9 XYôabcefbklmopqrs *աւուրց* R *լուծնելոյ* b *լուծելոյ*

10 e չիք *որ ի* er *սեղան* n *խորան* փխ. *սեղանն* U չիք *սեղանն* bq *է* փխ. *ելանէ* e չիք *ելանէ* kmps *ելանէ անխմոր եւ անապական*

11 J *միւռոնին* kmps *վասն զսուրբ մեռոնն հայրապետն աւրհնելոյ* բացի AKMPSTUr-ից մնացած Ձեռ-երը *միռոնին*

Ժ. Վասն մկրտութեան ձիթոյ։
ԺԱ. Վասն հիւանդացն ձիթոյ։
ԺԲ. Վասն սրբոյ սեղանոյն։
ԺԳ. Վասն սրբոյ աւազանին։
ԺԴ. Վասն երախայից ձեռնադրութեան։
ԺԵ. Վասն քահանայի, որ պսակ դնէ։
ԺԶ. Վասն երկեկաց զուգաւորութեան։
ԺԷ. Վասն երեկոյի շաբաթուն։
ԺԸ. Վասն կիւրակէին գիշերապաշտաման։
ԺԹ. Վասն զՍուրբ Աստուածն ասելոյ։
Ի. Վասն զԽաչեցարն ասելոյ։
ԻԱ. Վասն առաջաբանիցն սաղմոսաց եւ քարոզութեան։
ԻԲ. Վասն առաւաւտիցն պաշտաման։
ԻԳ. Վասն երեկորիցն պաշտաման։
ԻԴ. Վասն կիւրակէիցն առաւաւտից։

1 LQYor մկրտութեանն BCDEFGH QY ձիթոյն bq անձին փխ. ձիթոյ kmps ձիթոյ որ (p զոր) քահանայքն աւրհնեն
2 G երկրորդ տողը ձախ լուսանցքում BCDEFG⊣Mabef հիւանդաց BCD EFGH ձիթոյն l ձիթւոյ
3 DGH սեղանի be սեղանոյ kmps վասն սրբոյ սեղանոյն անշարժ լինել
4 l աւազակին փխ. աւազանին kmps վասն սրբոյ աւազանին որ ի մկրտաաուն (p մկրտատունն է)
5 bq երեխա e երախա OW'r երախայից Y ի ձեռնադրութեանն hlo ի ձեռնադրութեան b ձեռնադրել e ձեռնադրելո q ձեռ[նա]դ[րել?] kmps վասն երախայիցն ձեռնադրութեան առ գուրս (s գուբ) մկրտատան (km մկրտութեան)
6 G քահանայիցն kmps վասն թէ պարտ է քահանային զպսակն յեկեղեցին (km եկեղեցին) դնել
7 O երկերկաց e երկակեաց Zabchklm opqrs երկակաց UYn զուգաւորութեանն b զուգօրութիւն e զուգօորութիւն q զուգաւորութիւն
8 Oab երեկոյին q յերեկոյին R դշաբաթոն e վասն երեկոյի շաբաթու եւ կիրակէի kmps վասն երեկոյի շաբաթու (s շաբաթոյ) ծունր չկրկնել եւ մարտիրոսաց պաշտել
9 U կիւրակեհ ծ կիրակէյի akms կիրակւին e վասն գիշերապաշտման կիրակէին hlor կիրակին բացի Afn-ից մնացած ձեռ-երը կիրակէի DH գիշերապաշաման G գգիշերապաշտամն KLMTXZeh գիշերապաշտման W գիշերոյպաշտաման O գիշերային պաշտաման f գիշերապաշտամանն k գերապաշտաման q գիշերապա-տպանն
10 բացի bcefhklmopqrs-ից մնացած ձեռ-երը սուրբ OWhl աստուած Rr ասելով
11 b զսուրբ խաչեցարն H խաչեցարն Rqr ասելով
12 Yn յառաջաբանիցն beq առաջաբանից ôf սաղմոսացն hlor սաղմոսիցն բացի BCDEFGHYb eq-ից մնացած ձեռ-երը սաղմոսից GYbhl oor քարոզութեանն o քարոզութեանց kmps եւ քարոզութեան այսինքն տէր եթէ շրթունին
13 BEF առաւաւտինցն W առաւօտու beq առաւաից G պաշտման e պաշտմանն k պաշտանման q պաշտմանս
14 BDEFH երեկորինցն G երեկոինցն IJOUVXYefhlnopr երեկոյիցն Q երեկոիցն Zhq երեկոյի F պաշ[ա]աման e պաշտման
15 ծ կիրակէյից beq կիրակէի Wao կիւրակէին fhlr կիրակէին բացի AUn-ից մնացած ձեռ-երը կիրակէիցն BCDEGHabcefbloqr առաւաւտիցն ծ առաօտիցն kmps վասն կիրակէին առաւաւտիցն (ps առաւօտից) պաշտաման

ԻԵ. Վասն քարոզութեան չորից դրունգաց։
ԻԶ. Վասն ջրոյն աւրհնութեան ի Յայտնութեան աւուր։
ԻԷ. Վասն խաչ աւրհնելոյ։
ԻԸ. Վասն պաշտելոյ զխաչ։
ԻԹ. Վասն չհաղորդելոյ ընդ հերձուածողս։
Լ. Վասն մկրտութեան աւետարանացն՝ Յայտնութեան աւուր։
ԼԱ. Վասն պատուելոյ զաւր կիւրակէին մինչեւ ցերեկոյն։
ԼԲ. Վասն չարագանդ մծղնէից, որ են պայլիկեանք։

Կանոնք Յովհաննու Իմաստասիրի

ՌՀԵ (ՌԿԹ) Ա. Եպիսկոպոս կամ քահանայ կամ սարկաւագ կամ ով եւ իցէ յուխտէ եկեղեցւոյն, յարբեցութեան գտեալ՝ մի՛ իշխեսցէ պաշտել զկարգն մինչեւ աւուրս ընդ մէջ արարեալ սրբեսցէ զինքն ապաշխարութեամբ, պահաւք եւ աղաւթիւք, եւ ապա համարձակեսցի

1 LRZc րարոզութեանն o քարոզութեանց b քար[ոզ]ութեան ELôc qr չորից LRXYq դրուագացն b դրուակացն e դրւակացն Q չիք վասն... դրուագաց
2 Xobefhloqr ջրոյ KLRTYZ աւրհնութեանն Q չիք ջրոյն աւրհնութեան ALMOQRSTUVXZWoabefk mnpqs չիք ի AOPU յայտնութիւն BEIY յայտնութեանն V յայտնութիւնն JY օրն ôb աւուրն բացի eq-ից մնացած ձեռ-երը աւր
4 ôbceq զխաչն
5 hl չիք ընդ e հերձուածս h զհերձուածողս m զհերձուածաւղսն բացի A-ից մնացած ձեռ-երը հերձուածաւղս
6 LRYZ մկրտութեանն X աւետարանաց W աւետարանին beq աւետարանչացն ô աւետարանութեանց աւուր յայտնութեան LSTo ի յայտնութիւն BCDEFGHY ի յայտնութեան AKMOPQRhl nr յայտնութիւն e չիք յայտնութեան աւուր BCDEFGln աւուրսն F օրս Y օրն բացի Qbq-ից մնացած ձեռ-երը աւր
7 G պատուել Xe պահելոյ փխ. պատուելոյ ô կի[րակէին?] b կիրակէի e կիրակի akmoqr կիրակէն բացի Af-ից մնացած ձեռ-երը կիրակէին W չիք մինչեւ ցերեկոյն e մինչ ô երեկոյ b ցյերեկոյ e երեկո km pq ցերեկոյ բացի BCDEFGHYac fhlor-ից մնացած ձեռ-երը յերեկոյն
8 ôbq աղանդոյն Gq մծղնէից b մծխնէից ô մղծնէիցն Ge պօլիկեանք a պօղիկեանք boq պաւլիկեանք cfr պոլիկեանք hl պւլիկեանք kmps պօղիկեանք (p պօղիկեանք) չյարիլ ի նոսա
9 ABCDEFGHUWûbg չունեն երկրորդ վերնագիրը o կանոնքս n սահմանք փխ. կանոնք JKLS յովհաննու RV XYZ յոհաննու OP յոհհաննու QT յոհանու o յովանիսի RXY իմաստասիրի ասացեալ մնացած ձեռ-երում այսպես՝ acefhklmop qrs կանոնք (e կանոն h կանոշն l կանովնք q չիք կանոնք) յովհաննիսի (ch յոհանիսի ef յովանիսի km տեառն յովհաննիսի q [տ]եառն յոհաննիսի) հայոց (k չիք հայոց) կաթուղիկոսի (as կաթաղիկոսի op կաթողիկոսի q կաթուղիկոսին r կաթուղիկոսոսի ասացեալ) M կանոնք յոհաննու իմաստասիրի հայոց կաթողիկոսի գլուխ լը
10 eg էրէց b եւ կամ ով ոք իցէ hlo յով RX եւ ով իցէ egq ոք փխ. եւ acfhklmops չիք եւ
11 k յուխտ Moeghloq ուխտէ û յուխտի սուրբ եկեղեցւոյ CDH եկեղեցոյն GYobcefghloqr եկեղեցոյ PQS Xs յեկեղեցւոյ IJakmp եկեղեցւոյ GIJKLMQRSTYZôû արբեցութեան OWbq յարբեցութիւն b իշխեսցեն
12 ô զդարկն IJûeg յաւուրս b աւուրք q աւուրսն Y չիք սրբեսցէ զինքն Y ապաշխարութեանն
13 AIJLPQRSTUVZacefgkmsy պահովք begq համարձակեսցէ n համարձակիցի

մատչել ի կարգն իւր եւ ի հաղորդութիւն. իսկ եթէ յամառեալ ի նմին որկորստութեան յամեսցէ՝ լուծցի։

ՈՀԶ (ՈՀ) *Բ. Աշխարհական ոք զնոյն առնելով մի՛ իշխեսցէ առանց զղջման եւ ապաշխարութեան հաղորդել. ապա եթէ ի նմին զեղխութեան մնասցեալ յերկարեսցի ոք՝ որոշեսցի։*

ՈՀԷ (ՈՀԱ) *Գ. Ոչ է արժան յաւուր շաբաթու եւ կամ ճրագալուցի Զատկին պսակադիրս առնել, զի սուրբ աւուրք Յարութեանն առաջի կան, յորս պարտ է ազաւթել եւ հսկել, եւ հոգեւորական կարգաւք մխիթարել զանձինս, եւ ոչ մարմնական զեղխութեամբ զսուրբ աւուրցն խորհուրդ արհամարհել եւ ընդ ոտն հարկանել։ Իսկ եթէ ոք գացի զայս արարեալ, պսակն անվաւեր լիցի եւ պսակադիրքն ընդ պատժովք եղիցին, մինչեւ ապաշխարեսցեն. եւ եպիսկոպոսին անսեալ, որպէս կամի մարդասիրեսցէ ի վերայ նոցա։*

ՈՀԸ (ՈՀԲ) *Դ. Ոչ է արժան, յորժամ առ վաղիւն պսակ է ընդունելոց, յերեկորէն ժողովս առնել եւ արբենալ եւ զեղխել, այլ պարկեշտութեամբ եւ աղաւթիւք արժանի առնել զինքեանս պսակին աւրհնութեան եւ աստուծային հաղորդութեան։ Ապա եթէ ոք գացի զայս արարեալ, քահանայն զաւրն ի բաց փոխեսցէ, եւ որպէս ասացա-*

1 u *մատչիլ* befgq չիք *մատչել* o *ի զարք* c *ի զարգն* bgq *ի կարգի* IJ KLMQRSTXYZuef *ի կարգ* bq *նորա* փխ. *իւր* û չիք *իւր* X չիք *ի (հաղ.)* choy *ի հաղորդութիւնն* Qo *ամառեալ* X *համառեալ*

2 DGH *զորկորստութեան* JY *որկորստութեանն* Mb *որկորստութեամբ* ORXYWûnr *յամեսցի* abcefgkm pqs *յամիցէ* o *յամեսցի այնպիսին լուծցի ի գարքէն* q *լուցի*

3 BCDEGHU չիք *ոք* բացի BCDEFG Hcefgy-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն *եւ*

4 Y *ապաշխարութեանն* BCDEFGHab cefgkmpsy *թէ* K *զեխութեան* Y *զեղխութեանն* egj *զեխութիւն*

5 ô *երկարեսցի* aceghklmoprsy *երկարեսցէ* BCDEFGHLMQSôabcefgbkl mopqrsy չիք *ոք* bq *եւ որոշեսցի*

6 o *աւուր* BCDEFGH չիք *եւ կամ* ûcp չիք *եւ* begkmq չիք *կամ* I *զատկի*

7 Y *պսակադիրն* c *պսակադիր* r *պսակակիրս* bq *առնեն* bq *սուրբք* ack mps չիք *սուրբ* ô *աւուր* b *յաւուրք* hlr *աւուրքք* FIMQSWôûbc *յարութեան* en *յառաջի* eg *կա*

8 ô *որս* hlor *յորում* P *յաղօթել* ûbq չիք *եւ (հսկել)* U *հակել* bq չիք *հսկել* ô *հոգէորական*

9 bq *զեխութիւն* IJ *յաւուրցն* ue *աւուրց* eg *աւուրն*

10 BCDEFGH *խորհուրդս* abcefgkm pqs *խորհուրդն* blor *զխորհուրդ* û չիք *խորհուրդ* a *արհամարհեալ* eg *յոտս* bq *նոսին* փխ. *ոտն* abc efgkmpqs *գացի ոք*

11 ô *անվաւեր* û *լինիցի* Wbefgq *պսակադիրն* b չիք *ընդ*, *պատժեաւք* YWcefghpqy *պատժաւք*

12 W *լիցից* ô *լիցի* befgq *եղիցի* W *ապաշխարեսցէ* abfkrs *եպիսկոպոսն* p *եպիսկոպոսին* q *եպիսկոպոս*

13 y *եւ կամեսցի* eg *կամեսցի* km ps *կան (a կամ)* փխ. *կամի* Hb *մարդասիրեսցի*

14 ô *առ վաղիւն որժամ* eg չիք *առ* y *վաղիւ պսակ ընդունելոց են* n *պսակ* ô *ընդունելոյ* cn *ընդունելոց է (n լինին)* E *յերոկորէն* bq *յերեկոյին*

15 ackmps *յերեկորէ (p յերեկօրէ) ժողով* bq *առնուլ* o չիք *եւ (զեղխել)* g *զեխիլ* p *զեղխիլ* BC *այլ*

16 b *արժան* Ybq *աւրհնութեանն*

17 FIJKLMOPQRSTVXYZWôû չիք *եւ աստուածային հաղորդութեան* bq *հաղորդութեանն* BCDEFGHU ûbcefgmnpq *թէ* p *գացի ոք*

18 GHOWûeg *քահանայ* û *օրն* c *զաւր* ô *փոխիցէ* hlo *կոխեսցէ* փխ. *փոխեսէ* Sô *որպէս եւ.* Xû *ասացաք*

քըն՝ յայլում աւուր հրաման տայց զգուշութեամբ եւ արժանաւոր կարգաւք պսակել եւ հաղորդել աւրհնաց։

ՈՀԹ (ՈՀԳ) Ե. Չէ արժան ի սուրբ քառասներորդս Զատկին եւ մինչեւ ի սուրբ Պենտակոստէն հարսանիս առնել, եւ զաւուրցն խորհուրդ թշնամանել, զի ամենայն աւր կիւրակէ է եւ ի նոսա կատարի աստուածային խորհուրդն։

ՈՁ (ՈՀԴ) Զ. Արժան է ի սուրբ քառասներորդս պահոցն՝ յաւուր շաբաթու եւ կիւրակէի սպատարագ մատուցանել ահիւ եւ երկիւղիւ, ըստ սահմանելոյ սրբոց հարցն յամենայն ժողովուրդս իւրեանց։ Իսկ եթէ ոք հակառակեալ ընդդիմասցի մերում հրամանիս կամ բանիւ կամ գործով, թէ ուխտաւոր է՝ լուծցի, թէ աշխարհական՝ որոշեսցի։

ՈՁԱ (ՈՀԵ) Է. Այլ վասն պահելոյ եւ լուծանելոյ զշաբաթ եւ զկիւրակէ ի սուրբ քառասներորդս պահոցն, այս յիւրաքանչիւր կամս թողեալ լիցի. միայն զոհանալով զԱստուծոյ՝ առանց խղճի եւ հակառակութեան եւ առանց բամբասելոյ զընկերն, զոր կամեսցի՝ եւ արաս-

1 A յայգում Rô այլում GJ յաւուր h աւր q աւուրն oa տայցէ hef gq չիք եւ o արժանաւոր

2 ô զարգօք CDGHRbkmnpqs պսակել ûefgmnpq հաղորդել ûe յօրհնացն X յօրհնաց Ibcgpqsy աւրհնացն

3 ûry ոչ է ô պարտ փխ. արժան BCDE GHûackmps քառասնորդս Vbef hloqr քառասներորդսն Y քառասունսներրորդսն ô քառասնորդաց n քառասերորդս G զատկէն hio ըստ կնի (o պաքէն) փխ. զատկին BCDEFGHOTVYWbeq չիք եւ g չիք ;է արժան.... խորհուրդն՝ տող 6-րդ ôe չիք սուրբ

4 GX պենտակոստն be պենդակոստն Yûqr պէնտէկոստէն W պենտեկոստէ ô հարսանիք s հարսանի Yûp զաւուրց bq զաւուր Y խորհուրդսն bcpqy խորհուրդն Yhl or արհամարել փխ. թշնամանել

5 a տօեն այն փխ. ամենայն G չիք աւր Y կիրակի hpq կիրակէի բացի AWafor-ից մնացած Ձեռ-երը կիրակէ q չիք է X նոսին kmps սոսա (hl նա) փխ. նոսա f աստուած

6 c աստուածախորհուրդն ô խորհուրդ

7 g չիք է ûackmpq քառասնորդս q խերորդն բացի Yeloy-ից մնացած Ձեռ-երը քառասներորդսն I պահուցն Whlor պահոց O յաւուրցն W յաւուրն eg զաւուր

8 բացի UWûafnor-ից մնացած Ձեռ-երը կիրակէի f երկիղիւ ô զգուշութեամբ փխ. երկիւղիւ

9 DH սրբոյն BDEFGHû հարց o հարձն y հարանցն LSô ամենայն

10 bq հակառակեալք ôn հրամանի ô կամ բանիւ կրկնված է bfhklno pqrs եւ կամ (գործով)

11 OWabccfhklnıopqrs եթէ Yy եւ թէ q լուցի Wabchklmoprs (լուծցի) եթէ ôhlor աշխարհական է

12 ABF այզ hlor չիք վասն I պահելուոյ b պահոց eq լուծելոյ p զշաբաթ կրկնված է C զշաբաթն IJK LMQRSTXYZôû զշաբաթս bq եւ ոչ զկիրակէի (q զկիրակէ) IJ զկիրակի W կիրակէ ô զկիրակէս û զկիւրակէս բացի AUfno-ից մնացած Ձեռ-երը զկիրակէ G այլ որ զշաբաթն եւ զկիրակէ ի սուրբ քառասներորդս պահոցն փխ. այլ.... պահոցն H չիք այլ վասն պահելոյ.... եկեղեցւոյ քրիստոսի՝ էջ 519 տող 2-րդ D այլ վասն.... եկեղեցւոյ քրիստոսի՝ էջ 519 տող 2-րդ գրված է և ապա ջնջված

13 MUhlno քառասներորդսն Y քառասունսն uf քառասներորդ acps քառասնորդս bq խ-երորդի egr քառասներորդն Y պահոց CG չիք այս յիւրաքանչիւր... եկեղեցւոյ քրիստոսի՝ էջ 519 տող 2-րդ IJMQSXYWô beghkpqrs իւրաքանչիւր OW կամ փխ. կամս

14 r իցէ փխ. լիցի Y զոհանալոյ MO աստուծոյ g չիք առանց խղճի... եկեղեցւոյ քրիստոսի՝ էջ 519 տող 2-րդ

15 ey չիք եւ (առանց) R բամբասելոց Ymn բանբասելոյ Sôfhknps զնկերն F կոր փխ. զոր euy չիք եւ (արասցէ)

ցէ հանդերձ պարկեշտութեամբ. երկոքին ընդունելի են Աստուծոյ եւ յաւանդութենէ եկեղեցւոյ Քրիստոսի։

ՈՁԲ (ՈՀԶ) Ը. Արժան է զհացն անխմոր եւ զգինին անապակ հանել ի սուրբ սեղանն ըստ աւանդելոյ մեզ սրբոյն Գրիգորի եւ չխոնարհել յայլ ազգաց քրիստոնէից յաւանդութիւնս. զի սուրբ Լուսաւորիչն յաւրինականէն բերեալ զայս առաքելաբար հրաման ետ կատարել իւրոց վիճակելոցն, որպէս եւ զաղն աւրհնութեան յագապացն զենմունս խառնել եւ ըստ կարգի Ղեւտացւոցն ազգաւ սեպհականել զեկեղեցւոյ շնորհ. եւ մեզ ի նմին պարտ է յարամնալ եւ չթողուլ ի բաց, եւ չառնել նորաձեւս ինչ։

ՈՁԳ (ՈՀԷ) Թ. Պարտ եւ արժան է զսուրբ միւռոնն, այսինքն է՝ զիւղն անուշահոտութեան, հայրապետին աւրհնել, եւ իւրաքանչիւրոց եպիսկոպոսացն միանգամ ի Զատկին հինգշաբաթի աւր, որպէս եւ հրա-

1 ô երկոսին acefkpqs երկոքեան b երկոքեանն ô ընդունելին, չիք են v են առաջի աստուծոյ

2 ôû աւանդութենէ achklmopsy յաւանդութեան befq աւանդութիւն Mp յեկեղեցւոյ Vbcefhoq եկեղեցոյ Yô եկեղեցոյն r յեկեղեցո

3 v եւ զհացն Ub հաց q հացն խմոր ôceg գինին û զգինի p անպղակ F առանց ջրոյ փխ. անապակ բացի ADLOPVôûkm-ից մնացած ձեռ-երը անապականն M չիք ի, զսուրբ

4 MQRSTXYZû սեղան abcefgampqs ի սեղանն սուրբ hl ընդ փխ. ըստ R աւանդելոյ UYabcefgkmnpsy աւանդելոյն bq մեր փխ. մեզ l սրբոցն Z չիք գրիգորի GH չիք եւ K խոնհարել FPly ոչ խոնարհել b ոչ խոնհարել a չխոնարհեալ g չիք եւ չխոնարհել... չառնել նորաձեւս ինչ՝ տող 10-րդ HIJLSYôûe այլազգաց k յայլազգեաց n այլազգեաց

5 aks քրիստոնէից R յաւանդութիւն ps յաւանդութիւնն ô աւանդութիւն ûacfq աւանդութիւնս be աւանդութիւնն IJû լուսաւորիչն մեր IWûe յօրինակէն bfn pq յաւրինաւէն R յարինականէն ô օրինականէ r օրինականէն F ի նոցանէ ասեալ եւ (Q յարինականէն) փխ. յաւրինականէն

6 DGH չիք յաւրինականէն բերեալ... կատարել իւրոց ô առաքելահրաման տամ ետ R ետ փխ. ետ ô զիւրոյ KLMQRSTXZabcefhlop qrs իւրոյ Y իւրոյ վիճակեալ ժողովրդեանն որպէս

7 beq վիճակելոյն e չիք եւ զաղն Y օրհնութեանն l յաղապաց AIJKLMOPQRSTUVXn զենմունսն

8 O ըս[ա] զարկի DGHIOYôt aefh lqr ղեւաացոցն s ղեւտացւոյն u զեւտացւոց եւ ազգաւ e յազգաւ hlo ազգաց p սեփհական s սեպհական

9 CDHVYbcefhloqr զեկեղեցոյ M զեկեղեցւոց o զեկեղեցոց BCDEFG HYbcfgmq շնորհս ô շնոր m եւ մեզ պարտ է ի նմին b չիք պարտ է p յարմնալ q արամնալ

10 hlo չառնուլ DH չխառնել փխ. չառնել KLMQRSTXYZôp նորաձեւ h ինձ փխ. ինչ

11 gq պարտ է եւ արժան է W չիք է (զսբ.) û սուրբ մեռօն CDGH MRVXYôbegbklmnopqs մեռոնն ac միռոնն ô յայսինքն ơ չիք այսինքն է abcefnklmopqrs չիք է (զիւղն) BCDEFGHMUfmns զեւղն opq զիւղ û իւղ bk գեւղ r զզիւղն

12 Yb անուշահոտութեանն p անուշութեան KLMQSTXYZ հայրապետէն R հայրապնորէն ô չիք հայրապետին Uûbcefghlnoqr իւրաքանչիւր X եպիսկոպոսաց o հայրապետաց փխ. եպիսկոպոսացն

13 c չիք միանգամ Yabefkmpqs ի զատկի W հինգշաբթի eg ե-շաբթին Yôbeghloq օրն p չիք աւր abcefg loq չիք եւ R հրամայից oghlo հրամայեալ

մայեալն է։ Եւ քահանայից ի նոցանէ ընդունել եւ աւծանել նովաւ զսեղանս եւ զեկեղեցիս եւ զխաչս, առ մկրտեալսն մատուցանել միայն յորդեգրութեանն աւծումն որ յետ մկրտութեանն լինի. եւ յայլ ի պէտս աւծման մի՛ խառնեսցէ զնա, եւ մի՛ ինքեամբ յանդգնեսցի աւրհնել քահանայն։

ՈՋԴ (ՈՀԸ) Ժ. Պարտ եւ արժան է զմկրտութեանն ձէթ քահանային աւրհնել մի ըստ միոջէ ընդ մկրտելն, ըստ բաւականի ժամուն պիտոյից եւ նոյնժամայն առ մկրտեալսն մերձեցուցանելով՝ զաւրհնեալն սպառել. եւ մի՛ իշխել զմիանգամ աւրհնեալն բազում անգամ աւրհնել. եւ միայն աւծանել նովաւ զերախայսն եւ զմկրտեալսն ընդ մկրտելն յաւազանին, եւ յայլ խորհուրդ աւծման մի՛ իշխեսցեն մատուցանել զնա։

ՈՋԵ (ՈՀԹ) ԺԱ. Արժան է զհիւանդաց ձէթ քահանային աւրհնել ըստ խւրում աղաւթից, եւ ըստ բաւականութեան պտհանջելոյ ժամուն պիտոյից։

ՈՋԶ (ՈՁ) ԺԲ. Ոչ է արժան զսեղանն, յորոյ վերայ պատարագն Քրիստոսի

1 egq ի փխ. եւ (քահ.) Rbh չիք եւ (քահ.) y քահանայիցն ef ի նոցանէն begq չիք եւ (աւծանել) ô օծել նովավ

2 bq զսեղանսն bq զխաչսն բացի cefg bklmosy-ից մնացած Ձեռ-երը զխաչ n եւ առ o մկրաեալս

3 ûabcefgq միայն մատուցանել յորդէգրութեան (ûb յորդեգրութեան) km ps չիք միայն IJMQSklnps յորդէգրութեան XWm յորդեգրութեան R յորդեդրութեանն ô որդէքրութեան ô եւ փխ. որ FIMSX Wôûlnp մկրտութեան egq չինի փխ. լինի

4 IJKLMQRSTXYZûb այլ n չիք ի o խառնեոցի k խառնեսցին mps խառնեսցեն acfy ընքեամբ co յինքեամբ Y ինքեամբք

5 Y յանգգնեսցին b յանդգնեսցէ ph lo անդգնեսցի l օրհնէ r յօրհնել b զքահանայս hl զքահանայոցն ps քահանայ

6 W պպարտ է o պար է FIJKLMQRS TVXYZWôûbeln զմկրտութեան beq ձէթն DGH քահանային եւ (G չիք եւ) նոյնժամայն առ (G չիք առ) աւրհնել b դի փխ. մի g չիք պարտ եւ արժան է... զնա՝ առք 12-րդ

7 q միոչոյէ Y միոջէ եւ մկրտել ըստ բաւականին r ըստ փխ. ընդ hq մկրտեալն ln զմկրտութեան R քաւականի Xûbq բաւականին eq ըստ բաւականին... առ մկրտեալսն կրկնված է Sô սիտոյից փխ. պիտոյից F նոյնժամուն OW նոյնժաման

8 h չիք առ bc մկրտեալն blq մերձեցուցանել եւ (l չիք եւ) û չիք զաւրհնեալն bkmps ի սպառել

9 u միանգամ Wbeq չիք զմիանգամ.... անգամ աւրհնել h աւրհնելն f չիք անգամ

10 hlr մի փխ. միայն բացի AOPXY cefho-ից մնացած Ձեռ-երը զերեխայսն DGH մկրտեալն W մկրտեալսն ô զ[մ]կրտեալսն OWbcefhk lmopqrs (ընդ) մկրտել a մկրտեալ

11 IJKLMQRSTXYZôûabcefhklmorp qrs աւազանին A յայզ IJKLMQR STXYZôûbehlq այլ b աւծմանն acefhklmoporsy իշխեսցէ

12 Y չիք զնա

13 Fbegp զհիւանդայ u հիւանդացն beg ձէթն y զձէթ c քահանայի

14 u աղօթից Yb բաւականութեանն begq պահելոյ փխ. պահանջելոյ b ժամանակ c պիտոյից egk պիտոյիցն

16 bq չէ û սեղան IJKLMQRSXZôû egq որոյ o պատարագին u պատարագ g պատարագի Y քրիստոսի պատարագն OW' քրիստոս

մատչի, փայտեղէն կանգնել եւ շարժուն, այլ քարեղէն եւ անշարժ հիմնացուցանել: Իսկ եթէ ոք հակառակեսցի, եւ ոչ արասցէ ըստ հրամանիս մերում եւ ըստ աւանդութեան կաթողիկէ եկեղեցւոյ՝ եպիսկոպոսն լուծեալ եղիցի ի պատուոյն, եւ սեղանն արհամարհեալ եւ անգործ մնասցէ:

ՈՁԷ (ՈՁԱ) ԺԳ. Ոչ է պարտ դաւազանն լայլ իմեքէ նիւթոյ պատրաստել, եւ կամ ուրանաւր եւ կամեսցի, այլ աւազան քարեղէն հաստատել ի նմին իսկ յեկեղեցւոջն, եւ կամ անդէն մերձ յեկեղեցին ի մկրատուննն:

ՈՁԸ (ՈՁԲ) ԺԴ. Պարտ եւ արժան է զերախայիցն ձեռնադրութիւն եւ զաւծումնն եւ զհրաժարելն եւ զխոստովանելն առ դուրս մկրտարանին կատարել, եւ ապա տանել ի ներքս՝ ուր աւազանն է, եւ մրկըրտել:

ՈՁԹ (ՈՁԳ) ԺԵ. Պարտ եւ պատշաճ է զայնոսիկ, որք [ի] պսակելն հանդերձեալ են, քահանայլին յեկեղեցին տանել, եւ ի վերայ նոցա կատարել ըզկարգ եւ զկանոն ըստ աւրինաց քրիստոնէից, եւ ունդ ի սրբութեան անդխն պսակել. դի ի միում տեղւոջ վայել է լինել պսա-

1 DGH կարգել փխ. կանգնել o կան-[գն]ել o կանգնել... քարեղէն ձախ յուսանցքում QRSô շարժումն X շարժման BU այդ cgq չիք եւ (անշարժ)

2 Xôb հիմնեցուցանել Vhlor հակառակեսցէ bq աւէ փխ. արասցէ l արասցէ է ըստ

3 C հրամախս ôbkp հրամանի Y աւանդութեանն q աւանդութեամբ v աւանութեան DGHIJKLMQRSTUV XZWôûbcegkmnoqr կաթուղիկէ CDGHIJYobcefgnoq եկեղեցոյ M յեկեղեցւոյ

4 u եպիսկոպոս kZWoû ի պատւոյն o սեղղանն

5 û չիք եւ

6 bq չէ c ոչ է պարտ յայլ իմեքէ նիւթոյ զաւազանն AF յայդ IJQo ûbq այլ w յայլմէ իմիքէ bq ումեքէ HY նութոյ begq պատուասել befghlq չիք եւ

7 u չիք եւ կամ ուրանոր եւ կամեսցի h ուրեւանոր hlo կամեսցէ AB C այդ Yôeg աւազանն W հաստատեալ bcfgkmpqs պատրաստել փխ. հաստատել

8 Xôbq չիք իսկ CYabcflq յեկեղեցոջն DHô եկեղեցոջն G եկեղեցւոջն u եկեղեցւոջ eg եկեղեցեացն Llo յանդէն Ygn անդրէն g մեր փխ. մերձ Yôûeg եկեղեցին q եղիցին փխ. յեկեղեցին b չիք ի մկրտատունն բացի BCDEFGHôû-ից մնացած ձեռ-երը ի մկրտատունոն

10 Y պարտ է եւ արժան Vôûclu qrs դերեխայիցն bckqr ձեռնադրութիւնն CDGHIJKLMQRSTV XYZWôûabcefhlmopq զօծումն r օծումն ց չիք պարտ եւ արժան է.... խառնել յեկեղեցի առտուծոյ՝ 523-րդ էջի 2-րդ տողը

11 Yô զհրաժարելն O հըրաժարելն u հրաժարելն y չիք եւ զհրաժարելն Y զխոստովանիլն abcefkm pqs չիք եւ զխոստովանելն Yb qy առ դրունս

12 IJ կատարելն r որ փխ. ուր H bo աւազան bpq չիք եւ (մկր.) ô մկրտիլ

14 H պարտ է եւ պատշաճ է Y պարտ է եւ արժան զայնոսիկ s չիք եւ oabcefbklmopqrs որ ôefqr պսակեալն u պսակիլ b պսակեալք

15 p քահանաակայն blor յեկեղեցին տանել քահանային M եկեղեցին աջ լուսանցքում KLQRSTXYZô չիք յեկեղեցին b տանել յեկեղեցին ô տանիլ befpqs չիք եւ

16 bq կարգ e զկարգն hlo զկարգեալ կանոն o ընդ փխ. ըստ bq աւրինացն s քրիստոնէից ô աւանդի փխ. անդ ի Y ի սրբութեանն

17 e տեղիս p տեղին H պսակ b ի սուրբ փխ. ի միում CDGHYôacch loq տեղոջ ô լինիլ c չիք լինել

*կին եւ որ ընդունի զպսակն։ Իսկ եթէ ոք ոչ այսպէս արասցէ, այլ որպէս եւ իցէ իւրով կամակարութեամբ եւ ծուլութեամբ անարգեսցէ զաւրէնս եւ զկարգ ամուսնութեանն՝ քահանայն լուծցի յիւրմէ պատուոյն եւ զպսակաւորսն վերստին պարտ է պսակել ըստ աւրինաց քրիստոնէից, եւ որպէս առաքեալն պատուիրէ, թէ «Ամենայն ձեր ըստ կարգի եւ պարկեշտութեամբ եղիցին»։**

ՈՂ (ՈՋԴ) *ԺԶ. Իսկ զերկեակսն նոյնպէս պարտ է ըստ առաջին կարգին միջնորդաւք եւ խաւսնականաւք հաւանեցուցանել յիրերաց յաւժարութիւն եւ յեկեղեցւոյն եւ ի քահանայից աւրհնութենէ ընդունել զնշան զուգաւորութեան իւրեանց։ Իսկ եթէ ոք ոչ այսպէս, այլ յառաջ խանձեսցին եւ պղծեսցին առ իրեարս, զայնպիսիսն ի բաց մեկնեսցեն ի միմեանց, եւ զշնացելոցն զկանոն եւ զսահման ի վերայ դիցեն։ Իսկ եթէ ոչ առնուցուն յանձն մեկնել ի միմեանց՝*

* Ա Կոր. ԺԴ. 40

1 l *ոչ* փխ. *որ* b *պսակն* r *զի* փխ. *Իսկ* Yô չիք *Իսկ* W *ոչ ոք* l չիք *որ* b չիք *ոչ* A *այզ* BCDEFGH չիք *այլ*

2 BCDEFGH չիք *որպէս եւ իցէ* abcfkmpqs *իւր* e *իւրում* GYoefb lnq *կամակորութեամբ* A *ծուզութեամբ* p *անարգէ*

3 bq *զաւրէն* T *եւ* կրկնված է o *զզարք* CDGHIMQSYWôûlnq *ամուսնութեան* ef *ամուսնաւորութեան* acry *ամուսնաւորութեանն* ùq *քահանայ* r *քահանային* IJûq *իւրմէ* ô *իւրոյն*

4 ELRWûbq *պատւոյն* m *պատմոյն* CDGH *զպսակեալսն* Y *զպսակաւորն* o *պսակաորն* û *պսակաւորն* befkmpqs *պարտ է մերստին* (bef *վերըստին*) c *մարթ* փխ. *պարտ* blor չիք *պարտ է* ô *պսակել*

5 bloq *աւրինացն* a *արինաց* b *քրիստոնէիցն* s *քրիստովնէից* r *քրիստնէից* է *որպէս եւ* ûf չիք *եւ* ac ebklmnopqsy *որպէս եւ* bq *առաքեալն քրիստոսի* L *պատուիրէ* c *հրամայէ եւ պատուիրէ* kms *եթէ*

6 kmps *ամենայն ինչ ձեր* o *զարկի* û *կարգին* kmps *պարկեշտութեան լինիցի*

7 o *նոյն* փխ. *նոյնպէս, զարկին* k *միջնորդաւքն*

8 J *հաւանեցուցի* û *հաւանեցուսցէն* Y *խօսականօք* DGHbq *յիրերաց* IJop *իրերաց* K *յիրերերաց* M *յիրերեաց* u *իւրեանց* aemrs *յերիրաց* o *յերերաց* b *յաւժարութիւնն* n *յաւժարութեամբ* bl չիք *յաւժարութիւն*

9 c չիք *եւ (յեկեղ.)* S *եկեղեցւոյն* Yô *եկեղեցոյն* ·bcfpqr *յեկեղեցոյն* blo *յեկեղեցոյ* r չիք *եւ (ի քահան.)* DH չիք *ի* ôû *ի քահանայից* HQSû *աւրհնութեան է* KT *աւրհնութեանն է* Vlo *յաւրհնութենէ* ô *օրհնութիւն է* bcq *աւրհնութենէն*

10 û *նշան* Ybefq *զուգաւորութեանն* h *զոգաւորութեան* b չիք *ոք* W *ոչ ոք* BC *այզ*

11 DGHIJS *առաջ* Wb *նախանձեսցին* փխ *խանձեսցին* Y չիք *եւ պղծեսցին* beq *իրարս* OWo *զայնպիսին* u *զայնպիսիս* c *զայնպիսիքն*

12 BDEGHYn *մեկնեսցին* BCDEFGS TUVXôacfbklmnprs *ի* (ô չիք *ի*) *մեմեանց* Y *ի միմիեանց* o *ի միմիանց* OW *զշնացելոյն* YZû *շնացելոց* բացի abcefkmpqrs-ից մնացած ձեռ-երը *զշնացելոց* H *զնշանացելոց* փխ. *զշնացելոցն* ôûc *զկանոնս* bef *կանոն* q *կանոնն* CD Gnq *զսահմանն* ôûc *զսահմանս* r *սահման*

13 ô չիք *Իսկ* DGHKLMQRSTXYZ *եթէ ոք ոք ոչ* c *թէ* p չիք *ոչ* KLMST YZô *առնուցու* c *առնուն* X *առնութու* p *անձն* acefkmnps *մեկնիլ* e չիք *ի* Y *ի միմիեանց* o *ի միմիանց*

յետ Ժ ամի ապաշխարութեան ողորմութեամբ եւ արտասուաւք արժանաւորեսցին խառնել յեկեղեցի Աստուծոյ։

ՈՂԱ (ՈՁԵ) ԺԷ. Արժան է շաբաթն աւր երկուշնն մարտիրոսաց պատշել եւ ծունր չկրկնել, եւ ղճրագացն աւրհնութիւն ասել՝ Լոյս զուարթ սուրբ։

ՈՂԲ (ՈՁԶ) ԺԸ. Արժան է ղիշերապաշտաւն առնել յայգ կիւրակէ, եւ հսկմամբ եւ արտասուաւք եւ յոտնաւոր տքնութեամբ զանցեալ շաբաթուն աւուրց զյանցանս ջնջել, եւ արժանաւոր առնել զինքն մեղաաքաւիչ եւ կենդանարար խորհրդոյն, եւ ակն ունել ամենայն զուարթութեամբ եւ փութով՝ տեառնագալուստ փողոյն եւ անճառ յաւիտենական արքայութեանն։

ՈՂԳ (ՈՁԷ) ԺԹ. Արժան է յերեկորինս եւ յառաւաւտինս ղկնի ամենայն պաշտամանն նուագել զՍուրբ Աստուածն. եւ ապա զհետ բերել յերեկորինան զՀանգստեան սաղմոս եւ յառաւաւտինսն՝ զԱրեւագալին սաղ-

1 Mr *ապաշխարութեամբ* ïq *ապաշխարութեանն* hlo *ողորմութեան* ò *տրօք* փխ. *ողորմութեամբ* bcq չիք *ողորմութեամբ* E *արտասուաւք* U *արտասուոք* I *արտասուացք*

2 Ybcefhkmnpq *խառնիլ* Se *եկեղեցի* o *եկեղեցին* c *յեկեղեցին*

3 I *զշաբաթն* OWdûohlpqs *շաբաթ* ò *աւուր* p *օրն* bq չիք *աւր* Y *երեկուշնն* ô *իրիկուշնն* hl *երիկուշն* u *յերեկոյի* b *յերեկոյին* q *երեկոյին* r *յերիկուշնն* բացի akmsy-ից մնացած Ձեռ-երը *մարտիրոսաց*

4 c *ծունգր* f *ծունրբ* q *ծունրն* KLMQSTZ *չերկնչել* (ò *չերկնջել*) փխ. *չկրկնել* ûkmp *ճրագացն* efg *գճրացն* b *զմճարացն* փխ. *զճրագացն* ABCEJEPfy *աւրհնութիւնն* deg *ասել* *եւս* (eg *և*) Y *լուս* u *լուսյս* U *սուրբ* փխ. *լոյս* Kô *զըւարթ*

5 Y *եւ* փխ. *սուրբ* Wacefghk lmopqs չիք *սուրբ* RXò *սուրբ փառաց* r *եւ սուրբ փառաց* u *սուրբ փառաց եւ այլն*

6 b *գիշերապաշտմուն* Y *եւ* *յայկ* f *ցայգ* b *այլ* (q *յայլ*) փխ. *յայգ* bq *կիրակէի* g չիք *արժան է… յաւիտենական արքայութեանն*՝ տող 10-րդ բացի Aûaf-ից մնացած Ձեռ-երը *կիրակէ*

7 u *արտասուոք* abcefhklmopqrsv *աղաւթիւք* փխ. *արտասուաւք* IJ *ոտնաւոր* s *յոտանաւորք* y *յոտանաւոր* u չիք *յոտնաւոր* ò *ոտնատքնութեամբ*, *շաբաթի*

8 IJo *յաւուրց* bcer *աւուրցն* h *զաւուրց* n *աւուր* acnp *զանցանս* û *յանցանս* b *զյանցանցն* hloqr *զյանցանսն* q *ջնջեալ* o *արժանի* c *արժանաւորս*

9 OW *կենանար* ob *խորհրդոցն* n *խորհրդւոյն* Yô *զամենայն*

10 q *տեառնագալուստն* GM *յանճառ* IKLMQRSTXZWûfl *արքայութեան* V *յարքայութեանն* ô *արքայութեանն ամէն*

12 IOWefgm *յերեկոյինս* Yôq *յերեկոյին* u *յերեկոյ* b *յերեկոյիսն* I *յերեկորիսն* IJQ *առաւաւտինս* RY *յառաւաւտին* ð *աւաւօտեան* û *առաւօտու* bl *յառաւաւտիսն* q *յառաւաւտինսն* LRTXZo *յամենայն* b չիք *ամենայն* IJWu ef *պաշտաման* o *պաշտամունսն* a *պաշ[տ]ամանն* bg *պաշտման* q *պաշտմանսն*

13 KLô *նըւագել* û *սուրբ աստուած* p *հետ* abcefgmqsk *ի հետ* Iô mq *յերեկոյինսն* LOQc *յերեկորինս* W *յերեկոյինս* û *երեկոյս* b *յերեկոյիսն* eg *երեկոյինսն* f *երիկորինսն* p *զերեկորինսն*

14 u *հանգստեան* y *զհանգստեանն* OW abcefgbklmopqrs *սաղմոսն* û *սաղմոսս* GIJKLMQRSTXZ *առաւօտինսն* Ublnor *յառաւօտինս* Y *առաւօտիսն* û *առաւօտեան* begq չիք *յառաւաւտինսն* Q *զարեւագալինն* a *զարեւագալի* aceighklmopr *սաղմոսն*

մոս։ Իսկ յորժամ պատարագ մատչի, ի սկզբմունս անդ պաշտամանն յիշել զՍուրբ Աստուածն, եւ զսոցուն խորհուրդ յառաջաբանի անդ հաւաստեաւ յայտնեցաք։

ՈՂԴ (ՈՋԸ) Ի. Պարտ եւ արժան է զԽաչեցարն երիցս անգամ զհետ բերել, ըստ երիցս անգամ կրկնելոյ սրբասացութեանն, եւ մի՛ նուազեցուցանել եւ նուազ գտանիլ ի շնորհաց խաչին Քրիստոսի։

ՈՂԵ (ՈՋԹ) ԻԱ. Արժան է ի գիշերին, յորժամ ժողովին ի պաշտաւնն, նախ զյառաջաբանիցն ասել զչորեսին սաղմոսն միաբանութեամբ ի թիւ՝ խոնարհ ձայնիւ, առաջին՝ զերրորդ սաղմոսն. երկրորդ՝ զութսըներորդ եւթներորդն. երրորդ՝ զհարիւրորդ երկրորդն. չորրորդ՝ զհարիւրորդ քառասներորդ երկրորդն. եւ նոցին զքարոզութիւնն եւ զաղաւթսն զհետ բերել, զոր ի նոյն խորհուրդ արարեալ է երանելոյն Յովհաննու Մանդակունւոյ Հայոց կաթողիկոսի՝ Քարոզու-

1 ôhl չիք *իսկ* o *որժամ* b *պատարագն* h *մատչին* K *ի սկզբմունսն* V *ի սկզմունս* b *ի սկզբունսն* egq *ի սկզբանս* hlmopry *ի սկզբունս* T *պաշտման* AIJKLMOPQRSUVXYZWôûcbklmnoprs *պաշտաման* bq *պաշտպան* e *պաշտմանն*

2 û *սուրբ* ûhlo *աստուած* KRSTXZ *զսոցունս* L *զսոցուն* Mô *սոցունս* û *սոցին* begq *զսոցին* Y *խորհուրդսն* ebcefgkmpqsy *խորհուրդն* oo *առաջաբանի* ս չիք *յառաջաբանի... յայտնեցաք*՝ տող 3-րդ

3 s *հաստատեցաւ* փխ. *յաւաստեաւ* b *յայանեցաւ*

4 û *խաչեցարն* Y չիք *զխաչեցարն* OW *յերիցս* hlo *երիս* QRXY չիք *երիցս... ըստ* hlo *հետ* q *զհետ բերել...* *անգամ* կրկնված է

5 û *եւ ըստ* Y *կրկնել* a *կրկնելոյն* befgq *կրկնելոյն* c *կրկնելոց* bklmoprs *կրկնելոցն* IMQSXWûln *սրբասացութեան* Jô *սրբասացութիւն* befgkmpqs *սրբասացութեանցն* KLZ *նըւազեցուցանել* ô *նուազեցուցանել*

6 KLQZ *նըւազ* Mô *նըւազ* KLMQRSTXZôbeghloq *գտանել* bps *ի շնորհացն* achklmors *խաչէն*

7 efgq *յորժամ* փխ. *արժան է* û *ի գիշերի* b *ի գիշերապաշտման* փխ. *ի գիշերին...* *ի պաշտաւնն* ô *որժամ* hlor *յորում* փխ. *յորժամ* egq չիք *ժողովին* Yû *ի պաշտօն*

8 DGHôbfghlmoqry *զառաջաբանիցն* e *զառա[ջ]այբանիցն* ap *զառաջաբանից* û *յառաջաբանից*, *չորեսին* l *սաղմոսս* v *սաղմոսսն* r *միաբանութիւն*

9 ô *խոնար* b *խոնար համայնի* q *ձայնի* bq *եւ առաջին* Y *յառաջին* hlor *առ* փխ. *առաջին* Dû *երորդ* Yôbklor *զերկրորդ* փխ. *զերրորդ* û *սաղմոս* Y *երրորդ* փխ. *երկրորդ* F *զութսներորդ* KLMRX *զութսներորդն* Y *զութնսներորդ* u *ութներրորդ* *սաղմոս* STUVZabcefgq *զութսներորդն* n *զութսունեւթն* a *զութսներորդ* *զերորդն* *երրորդ*

10 բացի BCDEFGHkmpsy-ից մնացած Ձեռ-երը չիք *եւթներորդն* Y *երկրորդ* փխ. *երրորդ* CDEHû *հարիւրերկրորդն* OW *զհարիւրերորդն* X *զհարիւրերկրորդն* Y *զհարիւրերորդն* ackmps *զհարիւր եւ երկուսն* hlo *զճբ* QZ *չորրորդն* Y *եւ չորրորդ* s *զչորրորդ*

11 O *զՃԽ-երորդն* PR *զճ-երկրորդն* W *զհարիւր քառասուն երրորդն* û *ճխ սաղմոս* akmps *զհարիւր քառասուն եւ երկուսն* OWlor *զնոցին* abcefgkmpqs *եւ ի* (ackmps չիք *ի*) *նոյն* u *քարոզութիւն*

12 uefg *զազօթս* l *զսաղմոսն* փխ. *զաղաւթսն* hlor *բերեալ* bq *զոր* c *խորհուրդն* b չիք *է* ô *երանելի* abcefgbklmnpqrs չիք *երանելւոյն*

13 A *յոհաննու* գրված է տողամեջ QXY *յոհաննու* ô *հօհաննու* c *յովհանն* abklmoprsy *յովհաննեայ* W *քարոզութիւնք* ô *քարոզութեան* abcimpqs *քարոզ* g *քարոզութիւն...* *փառք իշխանութիւն*՝ 532-րդ էջի 1-ին տողը ընկած է

թիւն, Զարթուցեալքս, Աղաւթք, Զքէն գոհանամք եւ ղհանգիստ նորին՝ Նալեա Տէր ողորմութեամբ։

ՈՂՁ (ՈՂ) ԻԲ. Արժան է զառաւաւտինսն՝ ամենեցուն նմանս միմեանց զնոյն եւ ըստ նմին կարգի կատարել, զի այսպէս վայել է քրիստոսասիրացն որ նմին լեզուոյ եւ ազգի են, միաբանութեամբ փառաւորել զԱստուած եւ յաւրինել զվարս ուղիղս, զի գրեալ է ղսրբոց առաքելոցն, թէ «Էր նոցա սիրտ եւ անձն մի»*, եւ եթէ էին ամենքեան միաբան յաղաւթս։ Արդ՝ զկնի Հարցինն եւ Ողորմեցւոյն եւ Տէր յերկնցւոյն՝ զՓառս ի բարձունսն պաշտել, ապա ըստ իւրաքանչիւր աւուր զկցուրդսն, զոր առեալ է ի սաղմոսացն. երկուշաբաթւոյն՝ Լոյս տուր Տէր աչաց իմոց. երեքշաբաթւոյն՝ Ի քէն է Տէր աղբիւր կենաց. չորեքշաբաթւոյն՝ Ես ասացի Տէր ողորմեա. հինգշաբաթւոյն՝ Ես առ քեզ Տէր աղաղակեցի. ուրբաթուն՝ Մտցեն

*Գործ. Դ. 32

1 GH զարուցեալքս efo զարթուցեալ h զարթուցեալքն lo զարթուցեալ o չիք զարթուցեալքս acmpq եւ աղօթք DGH չիք աղաւթք û գոհանամ afhklmprs հանգիստ beq չիք եւ զհանգիստ... ողորմութեամբ՝ տող 2-րդ

2 ûlor նայեաց JRXôû աէր բարերար ողորմութեամբ I ողորմութեան Y բարերար փխ. ողորմութեամբ acfbkms չիք ողորմութեամբ v ողորմութեամբդ քով

3 GH ամենեցունս abcefkmpqs նման ըստ միմեանց

4 hl ընդ փխ. ըստ Q չիք կարգի X այնպէս cq քրիստոսսիրաց

5 u չիք որ նմին լեզույ... միաբան յաղաւթս՝ տող 8-րդ X ի մին (I ի նմին v նորին) փխ. նմին o նըմին եւ ազգի են եւ լեզուոյ CD GH լեզուի e հսկեն փխ. ազգի են b չիք ազգի են, զմիաբանութեամբ p փառաւորել միաբանութեամբ

6 p յօրհնել փխ. յաւրինել q զվարսն ôho սրբոց r զսրբոցն

7 y չիք էր նոցա... մի եւ եթէ b սիրտն begq չիք եւ (անձն) KLM QRSTXYZôb թէ e ի նա փխ. էին bq չիք էին

8 lor ամենեքին p միաբան ամենեքեան IJôeq աղօթս û չիք արդ Y ողորմեցելոյն OW եւ տէր ողորմեցւոյն Xô ողորմոյն Y ողորմեցուն acfkqs ողորմային bel mp ողորմեային h ողորմեացին

9 b զտէր CD երկնեցոյն GH երկնիցոյն lc յերկնիցսյն Jom յերկնիցւոյն Y երկնեցուն Wbefho pqr յերկնիցին u երկնիցին 1 երկնցին L զփառսն Un եւ ոփառս V չիք պաշտել KLMQRSTXYZô չիք ըստ

10 KLMOQRSTXYZWûbehk'opqrs զկցորդսն n զկցորդս ô զարկսն փխ. զկցուրդսն բացի PVcmy-ից մնացած Ձեռ-երը զկացուրդսն բացի cefhi-ից մնացած Ձեռ-երը չիք ի ô սաղմոսոյն UXor երկուշաբթուն Y բ-շա[բա]թան ôehl բ-շի afkmps երկուշաբթին b բ-շի ի քէն է տէր աղբեր կ[ենաց] գ-շի լոյս տուր տէր աչաց փխ. երկուշաբաթւոյն... կենաց՝ տող 12-րդ q գ-շի փխ. երկուշաբաթւոյն

11 Y լոււս qr չիք տէր Yacekmps չիք աչաց իմոց ûfhloqr չիք իմոց afkm ps երեքշաբաթին l եգ.շբի q բ-շի փխ. երեքշաբաթւոյն

12 IJKZcq աղբեր y աղբեւր e չիք աղբիւր oûacefhklmopqrs չիք կենաց S կենաց եւ CDGHRWn դշաբաթոյն lKôbhlq դ-շի afkm ps չորեքշաբաթին Ql չիք աէր ողորմեա eoq չիք ողորմեա

13 IKôbhlq ե-շի Jûe ե-շ M ե afkmo prs հինգշաբթին Eo կարդացի փխ. աղակակեցի eq չիք աղաղակեցի Jôb զ-շբի e զ-շբ q զ-բ ûafkl mops ուրբաթին Z չիք ուրբաթուն... առաջի քո՝ էջ 526 տող 1-ին

աղաւթք իմ առաջի քո. շաբաթուն՝ Առաքեա տէր վլոյս քո։ Ապա զկնի քարոզութեանն եւ աղաւթիցն՝ զԵրեքսրբեանն երգել ըղ-ռիառարանութիւն հանդերձ որբոյ Աստուածածնին կցորդիւն, ապա զԱրեւագալին զսաղմոսն ասել՝ ըստ դասուց վերաձայնութեամբ։

ՈՂԷ (ՈՂԱ) ԻԳ. Նոյնպէս եւ զերեկորինոն հանգոյն միմեանց ըստ այսմ կարգի եւ այսու աւրինակաւ կատարել։ Յառաջագոյն պաշտել զԽո-նարհեցո՝ վերաձայնութեամբ ըստ դասուց, զոր երանելւոյն Ներ-սէսի Հայոց կաթողիկոսի յաւելեալ է, որպէս թէ կամելով սկիզբն ամենայն վերբերգակ սաղմոսիցն յաղաւթելոյ առնել, զի եւ սաղ-մոսս այս աղաւթք Դաւթի են՝ ըստ վերնագրին յայտարարութեան։ Զկնի նորա զԱպրեցո՝ մի ըստ միոջէ, զերեսին սաղմոսսն զմի-մեանց զհետ՝ ըստ դասուց վերաձայնութեամբ։ Իսկ զկնի Մեսեդի

1 Q աղաւթ e չիք աղաւթք acelk lopqs չիք իմ QRSTXô ա-ռ[աջի] բացի AJLMO UWny-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն առաջի բացի MOUWny-ից մնացած Ձեռ-երը չունեն քո ո քո տէր խոն[արհ] Y եւ շաբաթուն KLMQRSTV XZ շաբաթ օր Jôeb շաբաթ ûl շա-բաթին c շաբաթուն պարծեսցին եւ կամ առաքեա տէր լոյս q զտէր L չիք տէր զլոյս քո BCDEFGHS Yeq չիք զլոյս քո QXachkmps չիք քո (ապա) ô տէրն մարտիրոսաց (b զաէր համր[--?] փխ. տէր զլոյս քո

2 o քարոզսյն p աղօթից Wkmps ե-րեքսրբեան

3 b սուրբ ô աստուածածնիւն C կա-ցուրդիւն F կցորդին ô կցորդի Aay կցրդիւն

4 Y զարեւագալն Haccfhklmps սաղ-մոսն Y եւ զսաղմոսն bq սաղմոս Y սաղմոսսն ô զաղօթսն փխ. զ-սաղմոսն bq վերաձայնութիւն ef վերաձայնութեան ô վերաձայ-նութեան ասելոյ

5 Ps սոյնպէս Yôlm զերեկոյինսն ü զերեկոյն bce զերեկոյին q զերկրին փխ. զերեկորինսն beq ու համազոյն (q հանդւոյն b հանգսյն) I հանգուն KLMQRS TXYZô հանգերձ փխ. հանգոյն beq այնմ ô զարկի û չիք եւ այ-սու աւրինակաւ կատարել

6 Hbefa այս փխ. այսու lo այսիւ bq աւրինակի b կարգեայ û չիք պաշտել ôbcfq զխոնարհեցոյն e զխոնարհեցուն

7 û չիք վերաձայնութեամբ ըստ... վերնագիրն յայտարարութեան՝ տող 10-րդ ô ըս[տ] դասուց վերա-ձայնութեանց hl չիք զոր CDEFG HIJKLMPQRSTXZôcefhlnopr ե-րանելոյն Y երանելոյ UVW երա-նելւոյ b երանելին qy երանելի ABCDEFGHIOPfpsy Ներսիսի bq չիք Ներսէսի

8 A հայից IJLMQRSTXZWmqr կա-թուղիկոսի s կաթազիկոսի BCDEF GHMab յաւրինեալ է (ô օրինեալ է) փխ. յաւելեալ է ո զսկիզբն

9 acefkmpqs վերելակ (ո վելելեակ) փխ. վերբերգակ abcfhkmoprs սաղ-մոսացն q սաղմոսացսն l աղօթել-ւոյ JMô աղօթելոյ beq զոր փխ. զի Uôelno սաղմոս

10 Uո սասացս փխ. այս bq աղաւթքն KLQSTYZôc վերագրին bq վեր-նագրխին e վերննագլխին ո վեր-նագրէն y վերնագրի MQ յայտա-րարութեամբ Yb յայտարարու-թեանն l յայտ արդարութեան փխ. յայտարարութեան

11 hlor նորին s նոր[ա?] û եւ զկնի û չիք նորա ûp ապրեցոյ o զա-պրեցոն bcfq զապրեցոյն b չիք մի û զերկոսին (bq վերջին e զերիս) փխ. զերեսին r զերեսսին FIJKLM OPQRSTVXYZWôor սաղմոսն a զսաղմոսնն befhklpqs զսաղմոսն BCDGHc սաղմոսնն û չիք սաղ-մոսսն... իսկ՝ տող 12-րդ Y զմի-միեանց ô միմեանց o զմիմիանց I զի միմեանց

12 abcfklmopqrs չիք ըստ ôbq վե-րաձայնութեանց abcefkmpqs չիք իսկ զկնի... դասուց վերաձայնու-թեամբ՝ 1, 527 տող 4-րդ f ձե-ռագրի գրիչը 258ա էջում գրում է. պակաս է D մեսզի Qo մեսեդին

եւ Ուղղեսցին ասելոյ, քարոզել եւ աղաւթս մատուցանել. յետ այնորիկ զԵրեքսրբեանն նուագել նորին նմանութեամբ, եւ վախճան ամենայն պաշտամանն զհանգստեանն սաղմոս ասել՝ ըստ դասուց վերաձայնութեամբ։

ՈՂԸ (ՈՂԲ) ԻԴ. *Իսկ կիւրակէին աւուր առաւաւտինքն՝ այգանի խորհրդով յաւրինեալ բերէ զկարգն իւր։ Զկնի Հարցինն՝ Մեծացուսցէ ասել, վասն զի հարկաւորապէս պարտի այն որ զՅարութիւնն Քրիստոսի ճառէ՝ ընդ նմին եւ զգերեզմանն յիշել, եւ զսուրբ Կոյսն։ Զի եթէ ոչ էր ծնեալ՝ ոչ էր հնար եւ ոչ թաղել, եւ եթէ ոչ էր թաղեալ, ապա եւ ոչ յառնել։ Արդ՝ գերեզմանն յընթեռնլոյն զԱւետարանն յիշեալ լինի, իսկ զսուրբ Կոյսն՝ ի Մեծացուսցէն ասելոյ յիշեմք։ Զի որպէս ընկալան ի միմեանց զՓրկիչն յարութիւնն՝ ի գերեզմանէ, եւ գերեզմանն՝ յարգանդէ, ըստ նմին եւ վկայք պարտին*

1 X *ուղիցեն* Û *ուղիցն* l *ուղիղեցին* PYWÔh *ուղղեցին* բացի Y-ից մնացած Ձեռ-երը *Ուղիցին* F *ասելոյն* Ô *քարող* DGH *յաղաւթս* Y *աղօթսն* F *մատոցանել* hlor *այսորիկ*

2 M *զերեքսրբեան* Ô *երեքսրբեանն* KL *նըւագել* Ô *նուագել* y *նովին* G *նըմանութեամբ*

3 YÛ *պաշտաման* hl *պաշտմանն* Û *հանգստեան* OVWry *զհանգստեան* hlor *սաղմոսն* y *սաղմոսսն* Ô *սաղմոսել* Û չիք *ըստ դասուց*

4 Ô չիք *վերաձայնութեամբ* Û *վերաձայնութեամբ սա զոր երանելին ներսէս կաթողիկոս կարգեալ է*

5 Ôq *կիրակէի* Û *կիւրակէյի* b *կիրակի* n *կիւրակէն* բացի AUafho-ից մնացած Ձեռ-երը *կիրակէին* e *աւուրք* Who *առաւօտիքն* ô *առաւօտեանքն* beq *առաւօտին* L *այսգուն* V *այգունի* Y *այսգուն* n *խորհրդուով* Ս *յաւաւօտեան պիտոյ է յիշել յարութիւն տա թաղում սուրբ կոյս յամենայն մաղթանօք յարութիւն յիշեմք զաւետարան ընթեռնլոյ քրիստոսի թաղումն մեծացուսցէ ասելով սուրբ կոյս* զի փխ. *աւուր առաւաւտինքն... ասելոյ յիշեմք*՝ 11-րդ տողը

6 s *օրինեալ* h *յաւրինել* Yefp *զկարգ* ô *զզարքն* ôbekmps *հարցին* ABCEFGHIOPQas *մեծացուցէ* cfkmps *ասելով*

7 c *հարկաւորա* a *հարկաւորապարաւ* b *պարտ է* F *օր* Y չիք *որ* IQSWp *զյարութիւն* V *զարութիւնն* Ô *զքրիստոսի արութիւնն* km չիք *քրիստոսի*

8 H *ճառել* klo *եւ ընդ* hlo չիք *եւ (զգերեզ.)* b *զկոյսն սուրբ* c *թէ*

9 befq *չէր* H *զի* փխ. *ոչ (էր ծն.)* befq *եւ ոչ (էր հն.)* G չիք *էր (հնար)* kmps *մեռեալ* փխ. *հնար* W չիք *հնար* Q չիք *եւ ոչ* Ô *թաղեալ* f *թաղիլ* cl *թէ* X չիք *եւ եթէ ոչ էր թաղեալ* J չիք *էր (թաղեալ)*

10 b *եւ ապա* Jb *ոչ էր յառնել* QÔ *առնել* Y *յարեալ* Y *զգերեզմանն* b *ի գերեզմանն* bl *գերեզմանին* BCDGHÛ *յնթեռլոյն* F *յընթեռլոյն* l *ընդերնլուն* J *ընթեռնլույն* V *յընթեռնլուն* Y *ընթեռնլոյն* ô *ընթեռնելոյն* af *յնթեռնլոյ* kms *յնթռնլոյ* e *ընթեռնըլու* h *ընթեռնելոյ* bq *յընթեռնելոյ* r *յընթըռնելոյ* clopy *յընթեռնլոյ*

11 Xkmps *սուրբ* ABCDEFGKOPQUZÛ *ի մեծացուցէն* Y չիք *ի*, *զմեծացուցէ* bcefkmpq *ի* (bq չիք *ի*) *մեծացուսցէ* as *ի մեծացուցէ* Y *ասելոյն* I *ասելոյ* կրկնված է

12 V չիք *զի* Y *ի միմիեանց* Ô չիք *ի*, *զմիմեանս* GIKLQRSTXZWÔÛn *յարութիւն* Y *զյարութիւն* bq *զյարութիւնն* (q *յարութիւն*) *իջեր ի գերեզմանէ* XYÛhly *ի գերեզմանէն*

13 Y *զգերեզմանն* Ûkmps *գերեզման* k *արգանդէ* Y *եւ ըստ* h *ընդ* փխ. *ըստ* y *յարկանդէն* Ô *նմի* p *կամին* փխ. *պարտին*

լինել միմեանց վասն յարացելոյն. եւ այս է ճշմարիտ մարդեղութեանն եւ մահուանն Քրիստոսի խոստովանութիւն: Այլ սակայն ի ծննդենէն առ յարութիւնն զհետ եկեալ միաւորին, իսկ ի յարութենէն առ ծնունդն վերջադարձիլ անկարելի է, զի չեւ գործեցելոյն ի Քրիստոսէ պատմութիւն առնել անհնար է: Եւ յաղագս այսորիկ՝ աւետիքն եւ ծնունդն եւ մկրտութիւնն Քրիստոսի ի միասին առեալ տաւնախմբին, եւ սոքա ամենեքին եւ որ այլն եւս իցեն անաւրինեալք ի Քրիստոսէ՝ ի յարութեանն միաւորեալ բովանդակին: Եւ այս յաղագս Մեծացուցէ ասելոյն յառաւաւտինսն յաւուր կիւրակէի: Յետ որոյ դարձեալ՝ մինչ չեւ զԱւետարանն ընթերցեալ, որպէս թէ տակաւին եւս ի թաղման վարկանելով զՏէրն, արտաքուստ առ նա ի գերեզմանն աղաղակիցեմք ասելով, թէ «Արի, Տէր, աւգնեա մեզ եւ փրկեա զմեզ». եւ թէ «Լուր Աստուած աղաւթից իմոց, ունկն դիր բանից բերանոյ իմոյ».** եւ եթէ «Թագաւորեսցէ Տէր յաւիտեանս»:*** Իսկ յետ ընթեռնլոյ զԱւետա-*

* Սաղ. ԽԳ. 26 ** Սաղ. ԾԳ. 4 *** Սաղ. ԻԸ. 10

1 Y *լինին* o *լինիլ* Sô *ի միմեանց* Y *միմիեանց* o *միմիանց* X *յարուցանելոյն* Y *յարութեանն* փխ. *յարուցելոյն* m *եւ* կրկնված է b չիք *ճշմարիտ* oe *մարդեղութիւնն* b *մարդեղութիւն* h *մարդեղութենէն* ABCDEFGHIJKMOPS XWûflq *մարդեղութեան*

2 û *մահուան* abcefkmpqs *քրիստոսի խոստովանութիւն* (k *խոստովանութիւնն*) *եւ* (bca չիք *եւ*) *մահուանն* Y չիք *եւ* X *խոստովանութիւնն* ô *խոստովանութիւնս* BU *այդ* u չիք *այլ սակայն... յետ որոյ դարձեալ՝* տող 10-րդ

3 W *ի ծննդենէ* e *եւ* (q *են*) փխ. *առ* b չիք *առ* IMQRSXWô *յարութիւն* befq *յարութեանն* be q *զյետ* y *երթեալ* փխ. *եկեալ* ռ *միաւորին* beq չիք *իսկ* բացի bcefbkmopqrsy-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *ի* (*յարութենէն*) bq *ի յարութենէ է* (b չիք *է*) c *ի յարութեանն էն*

4 KLMQRSXYZô *ի* փխ. *առ* Y *վերջադասիլ* բացի OWabcefkmpqs-ից մնացած ձեռ-երը չունեն *է* So eiq *զինչ եւ* (bh *զինչ*) փխ. *զի չեւ* Un *չէ ի* փխ. *չեւ* GOYWôbh loq *գործելոցն*

5 abcfkmpqs *յետ* փխ. *յաղագս* e չիք *յաղագս* p *այնորիկ*

6 r *ծնունդքն* ISXWbn *մկրտութիւն* R *ի միասի* X *առնել*

7 DGHZ *տաւնախմբեն* ռ *տօն եւ խմբին* KLMQTZô *ամենեքեան* f *ամենիքին* AFU *այդ* Wbe nqr *այլ* o *յայլն* R *անաւրինեալք* փխ. *տնաւրինեալք*

8 p չիք *ի* (*քրի...*), *քրիստոսի յիսուսէ* IMQSXWôn *ի յարութեան* o *միաորեալ* Y *բովանդակեալք միաւորին* a *բովանդ[ակ]ին* c *բովանդակեալ* .

9 q *յայս* ô *այլ* (b *յայտ*) փխ. *այս* Hôm *·աղագս* AUfs *մեծացուսէ* y *ասելոյ* IJ *առաւօտինսն* Yb *յառաւօտիսն* ô *առաւօտինս* e *յառաւօտինս* Y *յաւուրս* ռ *աւուր* K չիք *յաւուր* p *կիրակէին* բացի Afo-ից մնացած ձեռ-երը *կիրակէի*

10 Ebefq *յետոյ* Hn *որոց* Ebefq չիք *որոյ* û *արդ մինչ չեւ* XYbef hq. *մինչև*, չիք *չեւ* un *աւետարան* s *զաւետասարանն*

11 k չիք *թէ* ô *եւս թէ ի* beq չիք *ի* ռ *տէրն* b *զաւետարանն* փխ *զտէրն*

12 y *ի գերեզմանն առ նա* um *գերեզման* ôb *աղաղակեմք* a *աղաղակիեմք* Yoûblor չիք *թէ*

13 e չիք *մեզ* û չիք *մեզ եւ... իմոյ եւ եթէ՝* տող 14-րդ abkms *մեզ* Fab fkmpqs *եթէ* Xô չիք *թէ* y *տոտուած լուր*

14 Y *մերոց* փխ. *իմոց* BCDEFGHI Ya *թէ*

15 y *թագաւորեցէ* u չիք *յաւիտեան իսկ* OXôblq *ընթեռնելոյ* p *յնթեռնլոյ*

բանն, իբրու թէ զնոյն ինքն ղլարուցեալն անդէն եւ անդ ընդ աւետարանական բանին ի դէմս մեր բերելով, հրամայեմք մի-մեանց, թէ «Ի գիշերի համբարձէք զձեռս ձեր ի սրբութիւն, եւ աւրհնեցէք զՏէր»*. վասն զի լուեալ ազաւթից մերոց՝ յարեաւ եւ ուգնեաց մեզ, փրկելով զմեզ ի մահուանէ եւ թագաւորելով մըշտըն-ջենաւորաբար ամենայն արեգերաց: Բայց գիշեր ոչ այնքան զժա-մանակն, որքան թէ զհրէական զանհաւատութիւնն անուանելով, որ զաղջամղջին խաւարի արդարեւ բերէ զաւրինակ, ըստ Եսայեայ պանծալի բանին, թէ «Ի գիշերաց կանխէ հոգի իմ առաւաւտել առ քեզ Աստուած»**. այսինքն թէ ի միջոյ ամպարշտաց համար-ձակիմ բարեպաշտել առ քեզ Աստուած: Արդ՝ դայսոսիկ այսպէս եւ այսու աւրինակաւ յառաջ վարելով զկարգն՝ արժան է զկնի Փառք ի բարձանցն՝ զՅարութիւն ասել, իսկ զՍուրբ Աստուածն՝ հանդերձ սրբոյ Աստուածածնին կցորդիւն ի վերջն անցուցանել, որպէս եւ յայլ աւուրսն ըստ ուսուցելամ պատճառին: Եւ զկնի ամենեցուն՝

* Սաղ. ՃԼԳ, 2 ** Ես. ԻԶ. 9

1 Qûhlo իբր bcefq իբրեւ ms իբրու-թեան փխ. իբրու. թէ ûb նոյն Ô զարուցեալն û յարուցեալ ûhl ըստ փխ. ընդ

2 OW աւետարանականն abcefhklmop qrs աւետարանին ubofq բանի bq չիք ի. BCDEFGHabcefhklmopq rs չիք մեր bq բերանով փխ. բերե-լով Rhl հրամայիմք Y միմիեանց o միմիանց

3 û չիք թէ F զձեռս կրկնված է û չիք ձեր ի... արեգերաց՝ տող 6-րդ

4 DF չիք զի L լըւեալ abefhklmo pqs լուաւ c լու. y ազօթիցն lq ի մերոց b իմոց փխ. մերոց

5 bq աւգնեա Y զմեզ ps չիք զմեզ Ô թագաորելով oefmps մշտնջե-նաբար

6 bq կա քան փխ. այնքան Y ժամա-նակն Ô զժամանակս û չիք զժա-մանակն... անուանելով որ՝ տող 9-րդ

7 BCDEFGHJYn զանհաւանութիւնն IKLMQRSTXZWÔ զանհաւա-տութիւն blq անհաւատութիւն e հաւատութիւն fhkmoprs ան-հաւատութիւնն ô առնելով փխ. անուանելով

8 W զաղջամղջեն û զաղջամղջի h աղջամղջին Y խաւար û չիք արդարեւ բերէ զաւրինակ f բերէր û այլ ըստ BDEFGHaps եսայայ befoq եսայիայ

9 u բանի b բանին որ ասէ թէ û չիք թէ efgy չիք ի û զհոգի BC DEFGHRXYobcehloqr առաւաւտ առնել փխ. առաւաւտել

10 ô չիք առ քեզ û աստուած եւ այլ ըստ կարգի, չիք այսինքն թէ... եզրի կա-թողիկոսի՝ էջ 530 տող 2-րդ hlor ե-թէ Y չիք թէ BCDEFGH ի մէջ Y ունպարշտաց ô անպարշտաց y ամբարշտաց ôbeq համարձակիմք f համբարձակիմ ps համարձակին

11 Y բարեպաշտիլ ô պաշտել փխ. բարեպաշտել b [ք]եզ e այսպէ Y չիք այսպէս

12 բացի acefklmoprsy-ից մնացած Ձեռ-երը այս ô չիք այսու Ô զ-գարքն

13 OYWÔ ի բարձանց BCDEFGHIJ KLOPRTUVZ զհարութիւնն abcfh klmpqrsy յարութիւն FÔbeq ասելով n զսուրբն XÔhl սուրբ

14 abcefhklmopqrs սուրբ Y աստո ւածածնի ô կցորդիսն kmps կցոր-դին M անցուցանելով befq չիք եւ

15 AU յայդ f չիք յայլ BEFJKLOPQ RSTVZWck ըսացելում (qs ըս-ացելումն DG ըստայցելու. H ըստայցելում) փխ. ըստ. ասա-ցելում q կնի abcefkmpqs չիք ա-մենեցուն

զԱրեւագալին նուագել սաղմոս, զոր Եղիցի անուն Տեառն ասել սկսեալ են ի ժամանակացն Եզրի կաթողիկոսի։

ՌԴԹ (ՌԴԳ) ԻԵ. Պարտ է ի գիշերապաշտաման զկանոնացն զհետ բերել զչորս զայս քարոզութիւն՝ Վասն ի վերուստ խաղաղութեան, Վասն ի գիշերի եւ ի տուընջեան, Վասն ուղղելոյ զգնաց մեր, Վասն գտանելոյ մեզ շնորհս, զոր արարեալ է վասն նորին իրի սրբոյն Սահակայ Հայոց կաթողիկոսի։ Եւ ըստ իւրաքանչիւրոցն զագաւթս զայսոսիկ հանգստիւք իւրեանց՝ Տէր Աստուած մշանջենաւոր. Հանգիստ, Շնորհատու բարեաց. Ի գիշերի եւ ի տուընջեան. Հանգիստ, Հովիւ քաջ. Անկեալ եմք առաջի քո. Հանգիստ, Քում ամենազաւր. Վերջին։

Աւրհնեալ ես տէր Աստուած մեր որ եւ զմեզ զմեղաւորսս

1bq նուագելով afps զսաղմոս bcq զ-սաղմոսն m զսաղմոսս abcefhlo pqs տեառն աւրհնեալ (nIop աւրհ-նել) ասել ô օրհնել (r օրհնեալ) փխ. ասել k ասել աւրհնեցեք մանկունք զտէրն ասէ սկսեալ

2 ô ի ժամանակացն եզրի կաթողիկոսին սկսեալ են b եզրն Y չկաթուղիկոսի a կաթաղիկոսի m կաթաղիկոսի զաւրհնեցէք մանկունք զտէրն ասէ

3 y պարտ եւ արժան է u զաղօթս կատարել ըստ կանոնաց որպէս գրեալն է յետոյ ասել մաղթանք սրբոյն Սահակայ կաթողիկոսի ասացեալ փխ. զկանոնացն... ամենազօր վերջին՝ տող 11-րդ Y զկանոնաց ô զզ կանոնացն զհետ բերել J բերե I չորս Y եւ զչորս

4 W աստքիկ փխ. զայս ô չիք զայս abccfkmpqs զքարոզութիւն (e զքարոզութիւնս q զքարոզութիւնն) զչորսս (e զ q զզ-ս b զզասս) զայս KLMQRSTXYZW քարոզութիւնս ô քարոզսն MZ խաղաղութեան եւ փրկութեան V խաղու Yabcefhklmnopqs չիք խաղաղութեան

5 ô տւնջեա KMZ տուընջեան (K տըւնջեան) եւ յամենայն ժամ (K չիք ժամ) AJQUYabcefhklmnopqrs չիք եւ ի (JUafms ունի եւ ի) տուընջեան (r ունի տուընջեան) UXY bebnq չիք զգնաց բացի EIKM TZy-ից մնացած ձեռ-երը չունեն մեր MZ մեր ի ճանապարհ, չիք վասն (գտանելոյ) r զըտանել.

6 բացի AJKLOPRSTVXZWôlor-ից մնացած ձեռ-երը չունեն մեզ KQ զշնոր ôoy զշնորհ բացի JLO STVXZWlr-ից մնացած ձեռ-երը չունեն շնորհս Z զշնորհս եւ զողորմութիւնս F չիք վասն X նորոյ befq իրաց Yr սրբոյ BCDEF GHIZ չիք սրբոյն

7 Gabefkpqs չիք հայոց Aas կաթագիկոսի p ըստ աջ լուսանցքում ho r իւրաքանչիւրոյն I իւրաքանչիւր իւրոյն BDEFJMThkosy զագօթսս

8 Qôh զայնոսիկ Y զայսոիկ bq զայսորիկ W հանգիստ V չիք հանգստիւք իւրեանց W չիք իւրեանց տէր Y չիք տէր աստուած... հովիւ քաջ՝ տող 10-րդ o մշտնջենաւորն

9 Wb չիք հանգիստ G չիք շնորհատու... ի տուընջեան հանգիստ ab cefkmpqs շնորհեայ (b նորհեա) տէր փխ. շնորհատու, չիք բարեաց ô բարեացն KL ի (L չիք ի) տըւընջեան U ի տուընջեանն V հանգիստ հովիւ քաջ շնորհատու b չիր հանգիստ (հովիւ)

10 Z չիք հանգիստ հովիւ... առաջի քո ô հովին c հովիւ քաջ հով անկեալ C անկանեալ DG անկանեմք H անկանիմք W եմ փխ. եմք բացի ôny-ից մնացած ձեռ-երը չունեն քո beq չիք առաջի քո հանգիստ r հանգոյ փխ. հանգիստ (քում)

11 e հանգիստ փխ. վերջին IJûabfqr չիք վերջին

12 Y օրհնես F է փխ. ես bq չիր մեր m չիք որ HWôbq չիք եւ Zô չիք զմեզ APaps մեզաւորսս IJKLMOQRSTXYWûfhklm մեղաւորս UZôceor զմեղաւորս էq մեղաւորքս

արժանի արարեր փառաւորել զքեզ. ընկալ բարերար եւ մարդասէր Տէր զամենեցուն մեր զաղաւթս, զխնդրուածս, զխոստովանութիւնս եւ զգոհացողութիւնս. եւ շնորհեա ամենեցուն մեզ զքո առատ ողորմութիւնդ եւ զգթութիւնդ: Մի՛ թողուր Տէր զժողովուրդս քո, եւ մի՛ մատներ ի սպառ վասն անուան քո. մի՛ ըստ մեղս մեր առներ մեզ. եւ մի՛ ըստ անաւրէնութեան մերում հատուցաներ մեզ, այլ արա առ մեզ զողորմութիւն քո ի հազարս եւ ի բիւրս: Ձերծո զմեզ յամենայն որոգայթից սատանայի, եւ փոխեա զմեզ յարքայութիւն միածնիդ քո տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. Հանգիստ. Քեզ յանձն առնեմք զանձինս մեր, Աստուած ամենակալ, հայր տեառն մերոյ Յեսուսի Քրիստոսի, որ ի բարձունս բնակեալ ես, եւ զխոնարհս տեսանես, յերկինս եւ յերկրի: Հայեաց, տէր, յաղաւթս մեր եւ ի պաղատանս. մի՛ ցրեր զուխտ քո, եւ մի՛ մերժեր զմեզ ի ժառանգութենէ քումմէ, այլ ըստ առատ քում բարերարութեանդ՝ արժանաւորեա զմեզ զծառայս քո անճառելի լուսոյդ երկնից արքայութեանդ Յիսուսի Քրիստոսի տէրամբ

1 P արարել o զքեզ փառաւորել r զձեզ փխ. զքեզ

2 y չիք տէր Y զամենեցունց oc չիք մեր or յաղօթս y աղաչանս փխ. զաղաւթս բացի DGH-ից մնացած Ձեռ-երը աղաւթս bkmopqrs եւ խնդրուածս cefhlo եւ զխնդրուածս OWl զխոստովանութիւն

3 W զգոհացողութիւն y չիք զգոհացողութիւնս o շնորհեա մեզ ամենեցուն զքոյ HW քո

4 e զառատ c եւ զքո զթութիւնդ ôbr չիք եւ զգթութիւնդ I թողոր զիս տէր BCDEFGHYackms զժողովուրդ

5 o մատներ զմեզ ի սպառ u անուանդ BCDGHPfh եւ մի (ըստ)

6 u մեղաց մերոց w̄ չիք մեղս մեր... եւ մի ըստ hl առնել ûy զմեզ q չիք մեռ Y անօրէնութեանն DH հատուցաներ I հատուցեր R հատուցուն

7 abcefkmq չիք մեզ (այլ) f յառ Y ողորմութիւն

8 b չիք ի Ay ի բեւրս o ի բիւրս Y զերցս lô ամենայն l յամենայնի b չիք յամենայն HIJLMQSTXYZ Wôle յորոգայթից ST սատանի b սատանայէ l փոփեա

9 ô մեզ D‥lJoûq արքայութիւն b յարքայութիւնն F միածնի lor տեառնդ

10 JYoûbefq չիք հանգիստ û զքեզ GHQô անձն R յանձինս OU Wô առնեմ u մեր աստուած ամենակալ տէր մեր յիսուս քրիստոս փխ. մեր... քրիստոսի BCDEFGHQôh մեր տէր աստուած c մեր էր աստուած մեր աստուած

11 hlo ամէնընկալ G հայրապետն փխ. հայր տեառն U չիք տեառն c չիք քրիստոսի

12 hlor ընակեալդ û երկնի եւ երկրի IJ երկրի cefkmpq հայեա s հայա û նայեաց փխ. հայեաց

13 Fa չիք տէր ô աղօթս մեր beq չիք մեր LY ի պաղատանս (Y պաղատս) FGOUWôûbehlnqr զուխաս y չիք մի (մերժ.)

14 abcefbklmoqrs յողորմութենէ (p ողորմութենէ) փխ. ի ժառանգութենէ VY քումէ BF այզ b ըստ անրաւ եւ առատ beq չիք քում

15 ô բարերարութենէ քումմէ մի արգելեր զշնորհս քո արժանաւորեա bq բարերարութեան y արժանաւորս արա BCDEFGHMRSTôbch lor զծառայքս akmpqs ծառայքս APV զծառայսս fy ծառայս ô չիք զծառայս քո abcefhklmopqrsy անճառ

16 DGH լոյս n լուսոյ IJOYr յերկնից b եւ երկնից q եւ յերկնից DGH չիք երկնից... որում քեզ՝ էջ 532 տող 1-ից IJKLMQRSTXY Zoûabcefbklmpqrs քրիստոսիւ յիսուսիւ o քրիստոսիւ եւ յիսուսիւ բացի APRTn-ից մնացած Ձեռ-երը տէրութեամբ

մերով, ընդ որում քեզ Հաւր եւ սուրբ Հոգւոյդ վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն։

Զ (ՈՂԴ) ԻԶ. Պարտ եւ արժան է [ի] Յայտնութեանն աւուր կատարել զչրոյն աւրհնութիւն ի վերայ ջուրցն ըստ պատշաճի ի տեղիսն հանդիպեալ, ձէթ արկանելով ի նա եւ աղաւթս մատուցանելով, ի ձեռն այնորիկ յիշատակել զառ ի Փրկչէն վասն մեր ի Յորդանան զմկրտութիւնն։ Որպէս եւ ի գալստեան աւուրն ոստոն բառնալ եւ ճաւճանակս շարժել՝ զնմանութիւն բերելով մանկանց Եբրայեցւոց ծափելոյն եւ ոստսն մատուցանելոյ, զի եւ աշխարհիս մերոյ մարդկան եւ ամենայն քրիստոնէից աւանդութեամբ կալեալ է զնոյն։

ԶԱ (ՈՂԵ) ԻԷ. Եթէ ոք խաչ արասցէ փայտեայ եւ կամ լինչ եւ իցէ նիւթոյ, եւ ոչ տացէ քահանային աւրհնել եւ աւծանել զնա միւռոնովն սրբով, ոչ է պարտ զնա ի պատիւ ընդունել կամ երկրպագութիւն

1 ıo մերաւ b չիք քեզ q չիք սուրբ CD HIMYôhchloq հոգւոյգ ams հոգւովս p հոգովդ BCDEFGH վայելէն b փայելէ բացի KLWðûam ps-ից մնացած Զեռ-երը փառք... յաւիտենից ամէն՝ առդ 3-րդ կամ չուննեն կամ բերված են կրճատումներով

4 W պարտ է եւ արժան յայտնութեան բոլոր Զեռ-երը չունեն ի IJ MQRSabcefgkmnpqs յայտնութեան JKbq յաւուր eg աւուրն r Ջրոյն

5 begpqs աւրհնութիւնն y ջուրց Yb kmpqs ի (Ybq չիք ի) տեղիս (bq տեղիսն)

6 G ձեթ c արժանելով befghloqr նմա փխ. նա

7 b յիշատակ H յիշատակելով u առ k զատ փխ. զառ IJû ի փրկչին r չիք մեր q զմկրտութիւնն ի յորդանանէն efg մկրտութիւնն (f զմկրտութիւնն) ի յորդանէսն b զմկրտութիւնն ի յովաննէն ի յորդանան ISWoûl զմկրտութիւն RXY չիք զմկրտութիւնն

8 Qfks եւ որպէս եւ abcgmpq եւ որպէս ի He չիք եւ (ի գալ.) abcef ghklmopqrsy ի գալստեանն IJ յաւուրն acfkmpqsy աւուր BCDEF GHefgm ոստս Qp ոստն hlor ոստամ bq նոսա փխ. ոստսն

9 A ճոճանակս n ճոճանակն DGHacef ghloqr ճաճանակս kp ճաճանչ m ճաճա s ճաճանճ U չիք եւ ճաւճանակս շարժել o զնմանութիւնս CDGbefghloqry մանկանցն ackmps զմանկանցն CDGHYôh եբրայեցոց OVWams եբրայեցւոցն cefgk եբրայեցոցն r եփրայեցոցն bq եւ եբրայեցոցն

10 IJKLMOPQRSTVXZWoûbegq ծափելոցն Y ծափելով h ոստո Uln ոստս or ոստն B ոտսն (c ոստն նմա aefgkmpqs ոստ նմա b ոտ նմայ) փխ. ոստսն Uabcfgk mnpqs մատուցանելոյն begq չիք զի E աշխարհիւ kps աշխարհս I մերւոյ

11 J յամենայն b ամենայն ազգ քրիստոնէից s քրիստովնէից Y աւանդութիւն b աւանդութեան Y կալեալ ի նոյն ôb կալ զնոյն (o է զնոյն) y զսոյն

12 r որ փխ. ոք Y զխաչ g չիք եթէ ոք խաչ... մարտիւրոսս համարեալ՝ է էջ 533 տող 10-րդ oabcefhklmo pqrs չիք եւ (կամ) o կամ այլ ինչ եւ որ իցէ LM եւ կամ եւ ինչ եւ (L չիք եւ) իցէ IJKQRSTXYZ ûe ինչ U նութոյ hlo չիք նիւթոյ՝

13 OW տայցէ X չտացէ q տացցէ l առցէ փխ. տացէ k նիւթոյ եւ ոչ տացէ կրկնված է ô քահանային ոչ տացէ CDGIUVYabckmnpqs մեռոնովն ûehlo մեռոնով r միռօնովն o մեռոնաւն

14 o սուրս hlor սրբել W չիք պարտ o ընդունիլ abcefhklmopqrsy եւ փխ. կամ JVWn յերկրպագութիւն

մատուցանել, զի դատարկ եւ ունայն է յաստուածային զաւրութենէն եւ արտաքոյ աւանդութեան առաքելական եկեղեցւոյ։

ՁԲ (ՈԴՁ) ԻԸ. Իսկ զայնոսիկ, կորս աւրհնութեամբ եւ աւծմամբ կատարեալ է, որք միանգամ եւ իցեն աստուածային խորհրդոցն գործարանք, պարտ է զնոսա պատուել եւ պաշտել, երկրպագել եւ համբուրել, զի ի նոսա բնակէ Հոգին սուրբ, եւ նոքաւք մատակարարէ ի մարդիկ զպահպանութիւնս եւ զշնորհս բժշկութեան ախտից հոգւոց եւ մարմնոց։ Այլ եթէ մեռանել հասցէ ի վերայ այնոցիկ ի ձեռն հեթանոսաց՝ մի հրաժարեսցէ, զի մեծագոյն այնպիսւոյն առաջի կայ յոյս եւ ընդ մարտիրոսս համարեալ է։

ՁԴ (ՈՂԷ) ԻԹ. Ու՛ է պարտ ամենեւին անխտիր լինել եւ հաղորդութիւնս առնել ընդ հերձուածողաց, այլ խորշել ի նոցանէ, եւ ոչ հաւասարէ ընդ նոսա ի հոգեկան եւ ի մարմնական սեղանս, զի պատկառեսցին եւ փափառեսցին միաբանել ընդ ուղղափառութեան աւանդիչս։

1 ô ույնայն eq յունայն ù զաւրու- թենէ IJQYôûcer աստուածային

2 BCDEFGH առաքելական եկեղեցւոյ աւանդութեան Y աւանդութեանն h յաւանդութեան o չիք առաքե- լական IJKLMQRSTUXZn յեկե- ղեցւոյ Yôbcefhlo եկեղեցոյ

3 Y զայսոսիկ e որ n զոր befq աւծ- մամբ (b աւծման) եւ աւրհնու- թեամբ M եւ աւրհնութեամբ Q աւրհնութեան

4 K չիք է hlor չիք եւ ù իցէ beq ե- ղիցին փխ. իցեն Ûn յաստուա- ծային b խորհրդին n խորհրդւոյն Uchlory խորհրդոյն

5 Y զնա փխ. զնոսա H չիք պատո- ւել... ի նոսա G չիք եւ (պաշ- տել) MOW եւ երկրպագել b եր- կիր պագանել el երկիրպագել

6 KLMORSXYZ չիք ի (նոսա) DH բնակեալ է û բնակի b մար- գայրնակ է (q մարգարնակ է) փխ. ի նոսա բնակէ o բնական է Yô չիք ի (մարդիկ)

7 E մարդ Obq մարդիք Y զմարդիկ Wh մարդիկք Ubefnq զպահպա- նութիւն Ybq շնորհս r բժըշկու- թեանս q չիք ախտից CDEHOR XYZôcemor հոգոց Unq հոգւոյ bfhl հոգոյ

8 Ubhlnq մարմնոյ BC այդ befq թէ n եւ մեռանել Yr մեռանիլ hfq հա- սանէ c չիք հասցէ BCDEGH չիք այնոցիկ hfq այնորիկ BCDEFG Hy ի ձեռաց D չիք ի (ձեռն)

9 Y հրաժարեսցի, չիք զի Y զմեծա- գոյն կայ այնպիսոյն յառաջի bq մեծագոյն է CDGHIJabc efq այնպիսոյն ô այնպիսին hl or չիք այնպիսւոյն h թանջի փխ. առաջի

10 I ըստ փխ. ընդ ACDGIJLMOPQR STVXûcefnpy մարտիրոսս YWb hlq մարտիրոս o մարտիրոսու- թիւն U չիք մարտիրոսս bq չիք է

11 Yô լինիլ befgq հաղորդութիւն o հանապազորդութիւնս փխ. հա- ղորդութիւնս

12 I ըստ փխ. ընդ g հերձուածողացն ô չիք այլ begq եւ որոշել փխ. այլ խորշել û խորշիլ BF այդ բա- ցի BCDEFGHJKORbegkmpqs-ից մնացած Ձեռ-երը չհաւասարել

13 g չիք ընդ, նոցա befgq չիք ի (հոգ.) CDGH ի հոգեկանս BCDE FGHKLbefgq չիք ի (մար.) g մարմնան befgq սեղանոյն BCD EFGHSôacefgkmnpqsy պատկա- ռեսցեն

14 X փափակեսցեն afkmps փափա- գեսցեն bcegnqry փափաքեսցեն CDGHn միաբանիլ abkmpqs միա- բան Y ուղղափառս beign ուղղա- փառութեամբ CHy ուղղափառու- թեանն IJ յաւանդիչս R աւանդիչ û զաւանիչս փխ. աւանդիչս Y չիք աւանդիչս

ՁԴ (ՈՂԸ) Լ. Արժան է Յայանութեան աւուր ի Մաաթէոսի գլխոյն զմկրտութեան կարգին ընթեռնուլ զԱւետարան։ Այլ յամենայն իսկ աւթաւրեայսն խառնել պատշաճ վարկանիմ ընդ ծննդեան Աւետարանսն ղմկրտութեան Աւետարանսն, զի որպէս տաւնն հասարակաց երկոցուն, հասարակաբար պարտին լինել կարդացմունքն եւ պաշտաւնն։

ՁԵ (ՈՂԹ) ԼԱ. Սովորեցին ոմանք զկիւրակէն աւր մինչեւ ցճաշն պատուել, եւ անտի յառաջ լուծանել զաւուրն զխորհուրդ։ Յաղագս նորին հրամայեցաք մինչեւ ցերեկոյն նովին պատուով պատուել զաւուրն՝ արգելուլ զինքեանս ի գործոյ եւ ի ճանապարհորդութենէ, եւ երեկունն ծունր չկրկնել եւ յարութեան պաշտել։

ՁԶ (Ձ) ԼԲ. Ոչ է պարտ ի չարաղանդ մծղնէիցն տեղիս, որ կոչին պոլի-

1 BCDEFGHy յայանութեանն mp ի յայտնութեան JL յաւուր beg qr աւուրն q յայտնութեան աւուրն կրկնված է MYbefgq չիք ի Tg մաթէոսի Y ղմատթէոսի û մատթէոս ackmps ղմկրտութեանն

2 hlor կարգն CDGHIJKLMOQRSTXY Zeghklmoqr ղաւետարանն b ղաւետարանն քրիստոսի AF այղ BF այղ եւ CDEGHV այլ եւ IJM OSYWûegbklnq ամենայն a զամենայն OVW յուրօրեայսն bcf gq ը–աւրեան

3 bq խառնիլ ô պատշեած bq վարկանեմ COQbegr ծնընդեանն Wh lo ծննդեանն b աւետարան hlr աւետարանն բացի UYacefgkmp sy-ից մնացած Ձեռ-երը աւետարանս

4 bq ըստ մկրտութեան Vkor ղմկրտութեանն Y մկրտութեանն m ղ-մկրտութեան աւետարանսն u աւետարանս bq աւետարանն ô որպէս զի û տօն bq տաւն DG H տանն (hmps տունն) փխ. տաւնն Y հասարակ y հասարակաց է

5 IJKLMQRSTXYôbghloq երկոցունց r հասարակարար DGH պարտ է բացի KLMQRSTXYZô-ից մնացած Ձեռ երը պարտի or լինիլ XY bq կարդացմունք BCDEFGHK RW ընթերցմունքն (û ընթերցմունք) փխ՝ կարդացմունքն U եւ ի պաշտօնն Y պաշտամունքն ob պաշտօնք ûpqs պաշտաւն

7 Yb սովորեցան eg ովմանք CDGHIL MRSTXZ զկիրակին U զկեւրակին YW զկիրակի ô զկիրագին û զկիւրակէ bq զկիրակէ բացի Aafhn ory-ից մնացած Ձեռ–երը զկիրակէն KLMRSTXZô աւուր Y աւուրն beg օրն eg ցճաշ

8 Uq առաջ oq ղաւուր b ղաւուրս bq խորհուրդն Wûacefgbklmopr sy խորհուրդ

9 DH հրամայեց E հրամայեցաւ. G հրամայեաց u ցերեկոյ b ցերեկոյին hl յերեկոյն o յերեկոյն Wun պատուով o պատվօվն be gq պատուելով Mbcegkmpqs պահել փխ. պատուել KLRSTXY Zô չիք պատուել

10 DGHbcgq արգելով kmps եւ արգելուլ DGH զինքեանն GIJûbegq ի գործոց m ի գործով b չիք եւ (ի (ճան.), ի ճանապարհորդութենէն r ի ճանապարհորդութեան W ի ճանապարհ հաղորդութենէ CDG երեկոյն H էրեկոյն IJRegbklop rs երեկունն Un երեկուն Y երեկուն V երեկոյնն û երեկոյ bq երեկոյին

11 q ծունրն M ոչ կրկնել ô ·ի կրկնիլ b չի կրկնել JKLMRTYeg յարութեանն bq յարութեան (b յարութիւն) որպէս պաշտել W պաշտելս

12 JKLMPQRSTUVXYûbefgnq չիք ի bkmq չարաղանդն M մծղնէիցս û մծղնէից L տեղի OWûa տեղիսն ô տեղիք q կոչի hn պաւլիկեանք bq մոլիկեանք փխ. պոլիկեանք

կեանք, աւթել ումեք եւ կամ լարել եւ խաւսակից լինել եւ երթեւեկութիւն առնել, այլ ամենեւին հեռանալ ի նոցանէ, գարշել եւ ատել զնոսա. զի որդիք սատանայի են եւ լուցկիք յաւիտենական հրոյն, եւ աւտարացեալ են ի սիրոյ կամաց Արարչին։ Եթէ ոք իցէ, որ լարեսցի ի նոսա, եւ ի սիրելութիւն եւ ի բարեկամութիւն եկեսցէ, պարտ է զայնպիսին խոշտանգել եւ ծանր պատուհաս ի վերայ դնել, մինչեւ զգաստասցին եւ առողջասցին ի հաւատս։ Ապա եթէ դարձեալ ի նմին գացին վերստին, զայնպիսին հրամայեմք ամենեւին հատանել եւ արտաքս ընկենուլ իբրեւ զժանդ ախտս լանդամոց եկեղեցւոյ Քրիստոսի, զի «Մի՛ արմատ դառնութեան ի վեր երեւեալ նեղիցէ, եւ նովաւ բազումք պղծիցին»։*

* * *

Լուսաշաւիղ ճանապարհ առ Աստուած՝ հնազանդութիւն ընդհանուր հաւատացելոց Քրիստոսի։ Կազմեցին սուրբ հարքն զկանոնական բանից դիտաւորութիւն, զի որք լերկնայլին հրաւիրեալ են

* Եբր. ԺԲ, 15

1 b աթել (o աւել թէ) փխ. աւթել u չիք եւ (կամ) U յար եղեւ փխ. յարել եւ u յարդել փխ. յարել, կամ փխ. եւ (խաւս.) o լինիլ bq խաւսից P եւ խաւսակից... այլ Ներքևի լուսանցքում hlo չիք եւ խաւսակից... առնել u կամ փխ. եւ (երթեւ.) YWbq չիք եւ (երթեւ.) b երթեւեկութեանն g երթեւեկ y երթեւեկութիւնս

2 ACF այդ bq այլ եւ eg եւ գարշել եւ

3 ô ա[տել] U զոր փխ. զի o սատանային H լուցեկք RY լուցկեցք n լուցկիկք

4 KLMRSTXYZ յօտարացեալ bq չիք են Ob չիք ի ps ի սիրոյն efgq ի կամաց սիրոյ H եւ կամաց b չիք կամաց, արարիչն g չիք եթէ

5 g չիք ոք իցէ.... բազումք պղծիցին՝ տող 11-րդ e յարիցէ Y չիք եւ (ի սիրել.) obeq չիք ի (սիրել.) ô սիրելի, չիք եւ ի bq չիք ի (բարեկ.)

6 X արասցէ փխ. եկեսցէ BCDEFGHILMYQ զայնպիսին RX խոշանդել Z խոշտանդանել f ծանրր BCDEFGH չիք եւ ծանր.... դնել

7 abcefhklmopqrsy ածել փխ. դնել

8 BCDEFGHbefnopq թէ DGH դոցեն bq գացի q ի վերրստին u չիք վերստին p զայնպիսիսն հրամայեմք վերստին RXû զայնպիսին b զայսպիսիսն Y չիք զայնպիսիսն e զայնպիսին ամէնեւին հրամայեմք

9 bq հաւանել փխ. հրամայեմք Y չիք ամենեւին bq իբր u ժանգ hy զժանտ

10 hly ախտ OWôbefq անդամոց n յանդամւոց hl յանդիման փխ. յանդամոց CDHUYôbcefnoqs եկեղեցոյ KMQ յեկեղեցւոյ Xû եկեղեցւոյն hl եկեղեցիս bq չիք մի h յարմար MY դառնութեանն

11 a չիք ի b ի վերն r ի վերայ փխ. ի վեր q երեւեալն û չիք նեղիցէ F նովաւք û բազում, պղծեսցին abfkmpqs պղծին l պղծեցին

* * *

Հիշատակարանի ունեցած վերնագիրը ուրիշներն են ավելացրել հետագայում, այդ պատճառով այն կնշենք տողատակ՝ eg յոհաննիսի (b յոհաննու f յոհաննիսի) իմաստասիրի (e իմաստնասիրի) հայոց կաթողիկոսի (b կաթողիկոսին) յիշատակարան (b յիշատակարանն). y տեառն յովհաննու իմաստասիրէ յիշատակարան

12 ef լուսայշաւիղ f հնազանդութիւնն beg ընթհանուր

13 b հաւատացելոցն

14 b բանիցդ դիտաւորութեան f դիտաւորութիւնն B յերկնայինն bf իցեն փխ. են

ի բնակութիւն մարդկան տարակարծ խոհականութեամբ, Նովաւ ընթացեալք ի նպատակն հասցեն բարեգործութեան. եւ յանդիմանեալ խոշտանկեսցեն ինքնակամութեամբ գնացեալն կամեցողքն: Եւ վասն զի ոմանք առ ոմանս եւ ոչ ամենեքին առ ամենեսեան ողքա սերմանեալք, կամեցայ զբովանդակ զառ ի Նոցանէն կանոնական սահմանեալ բան ի միում տեղւոջ գեղեցկագործ մատենիւ ի հայրապետանոցի աստ արմատացուցանել: Ուրանաւր եւ զիս աստուածային հոգին վերակարգեաց յաթոռ սրբոյն Գրիգորի ի կաթողիկոսութիւն աշխարհիս Հայոց, Յովհաննէս Նուաստագոյն յիմաստասիրականաց խմբից, եւ ի բոլորից մեկին մնացեալ ըստ մարմնոյ յազգակոնաց:

Եւ ընկալեալ դալս չան՝ Նախկին, վասն հոգեկանաց իմոց զարմին, զի ըստ հրամայողական անուանն առընթեր կացցեն եւ հրամանացն գումարութիւնք. եւ թէ պարտ է սպասաւորաց բանին աստուածախոսունակ հարցն բանիւք կնքեալ բանիւ: Երկրորդ զի դուսումնասիրաց անձանց իմով աշխատութեամբ սիրով կամեցայ հանդուցանել զբազմախոյզ խնդիրս: Քանզի գրեցաք ի սմա ոչ միայն զկանոնական սահմանեալն Նոցա շարակարգութիւնս, այլ եւ զժամանակն եւ զպատճառն ի սոյն այս ի Ներքս ածեալ յաւելաք, ընդ Նմին եւ զգլուխս անցնիւրոց համառաւտեալ բանիւք ի սկզբան անդ Նախակարգեցաք, զի անաշխատաբար անդուստ զբանն յիւրում տեղւոջն գտցէ խնդրողն: Յաղագս որոյ անմոռա-

1 f ի բնակութիւնն, մարդիկան befg տարակած b խոհականութեամբն
2 b կացեն փխ. հասցեն, բարէգործութեանց f բարեգործութեամբ
3 b ինքնականութեան y զինքնակամութեամբ b գնալ f գնացեալ
4 Bbfg (ոչ) ամենեքեան
5 b ի Նոցանէ
6 b սահմանեալս բանիւ efg բանի b իմում փխ. ի միում beg տեղոջ f տեղոջ միով գեղեցկագիծ b գեղեցկայգիծ մատենիս
7 b աստանաւր մատուցանել (y արձանացուցանել) փխ. արմատացուցանել f ոտանաւոր փխ. ուրանաւր bf զի փխ. զիս
8 be վերագարդեաց f վերտկարգեց b ի կաթողոկոսութեան
9 befg յովաննէս b Նուաստադուն ի իմաստայսիրականաց
10 b խնպից e խմպից f չիք մեկին... յազգականաց՝ տող 11-րդ
11 b յազգայկանաց
13 ı զարմից b զմարմին փխ. զարմին, հրայողական g հրամառզական b կանոնացն փխ. անուանն befg կացցէ f ի փխ. և
14 b գումարութիւն f թէպէտ փխ. թէ պարտ է
15 b աստուածայխաւսաց f աստուածախոսնակ b բանին (կնքեալ) f կընքիլ By կնքել b բանիւք (երկրորդ) f չիք բանիս, զի վասն
16 b ուսումասիրեաց b անձաց g անձանցն bf սիրութեամբ
17 cg հանկուցանել b զբազմայխոյ cg զբազխոյզ b խնդիր
18 bf սահմանեալ
19 b չիք և (զժամանակն) Bfy յայս
20 b զգլուխ անձանց իւրոց համառաւտեալ է
21 f անդնանախոռ կարգեցաք փխ. անդ Նախակարգեցաք b Նախայկարգեցաք, անաշխատայբար
22 g իւրում f յետում փխ. յիւրում bg տեղոջ cf տեղոջն b խնդալ փխ. խնդրողն

ցաբար հայցեմ ընդունել ի ձէնջ զյիշողութեանն փոխարէնս. քանզի է այս գանձ եւ ոչ զոր ցեց եւ ուտիճ ապականէ, այլ որ ընդ ինքեան յերկնայինն ի վեր տանի գանձ տնանկ ստացողին զսիրտ. յորմէ ապա ոչ է պարտ թափուր թողուլ որում եւ հաւատաց զսա զորբարանս, զի մի զրկեալք ի սմանէ՝ զրկեսցին յԱստուծոյ կամ յանարգ լինել ի Քրիստոսէ՝ յանարգաց ուրուք ձեռս արկանել զսա։

Եւ այն որ պարգեւեաց ինձ ի վերայ երկրի տէրութիւն ընդ ամենազաւր իւրոյ տէրութեամբն, որոյ բարեգթութեամբն եւ ի հանդերձեալսն ի նոյն վստահանամ վայելել ի փառս, նա տացէ ձեզ միշտ ծարաւաբար մերձենալով ճաշակել ի հոգեկանս այս աղբիւրէ, զյարաբացուն ունելով զբերան մտաց առ ի լնուլ սովալ զլորովայն ներքին մարդոյն որբոյ աճել զաճումն Աստուծոյ եւ հաւասարել չափոյ հասակի կատարմանն Քրիստոսի, որում փառք յաւիտեանս. ամէն։

1 b *ընդունելի ի մէնջ դյիշողութիւնն* f *դիշողութեանն*
2 b *այս է դանձն* B *գանձարան* Bfy չիք *և (ոչ)* bc չիք *ոչ* cfg *ուտիչ*
3 b *ի վերնատունն* փխ. *ի վեր տանի*, *ի գանձ* f *դանձանակ* փխ. *գանձ անանկ* cg *տնանգ* By *գտնանկ* b *զսիրտն* f սկսած *զսիրտ* բառից շարունակությունը մինչև վերջ չի պահվել
4 cfg *յորում*
5 b *զորբարարսն* b *զրկեսցեն աստուծոյ*
6 Bbv *(կամ) անարդ* b *յանարգեցաւոյ* փխ. *յանարգաց ուրուք* bc ig *զձեռս* b *արկելով* B *արկանելով ի սա*
8 b չիք *ինձ. ի տէրութիւն*
9 b *ամենայզաւր* g *տէրութեանն* b չիք *որոյ* y *բարեգթութեամբ* b չիք *բարեգթութեամբն*
10 b *ի հանդերձեալքն*
11 B *յայս*
12 b *յարբեցուցանելով* փխ. *զյարաբացուն ունելով* By *յարարաց* b *զբերանս*
13 *զորովայնն* g *զյորովայ* B *զորովայն*
14 bq *չափու* B չիք *որում... փառք*
15 B չիք *յաւիտեանս ամէն*

ԾԱՆՈԹԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 18: *Մի քանի ձեռագրերում այս վերնագիրը ունի տարբերակներ, ինչպես. «Յառաջաբանութիւնք առաքելական կանոնաց» (№№ 649, էջ 3ա, 3369, էջ 3ա). № 651 ձեռագրում՝ «Սկիզբն կանոնիս» (էջ 1ա), № 659 ձեռագրում՝ «Սահմանք և կանոնք զոր եդին աշակերտքն Քրիստոսի եկեղեցւոյ սրբոյ յետ վերանալոյ տեառն ժողովեալ ի վերնատ[ա]ննս» (էջ 3ա), ասորականը՝ «Վարդապետութիւն առաքելոց»։ №№ 650, 651, 3369 ձեռագրերում այս վերնագրերով էլ սկսվում է առաջաբանը. «Սահմանք և կանոնք զոր եդին աշակերտք Քրիստոսի յետ վերանայլոյ փրկչին մերոյ առ հայր ի յերկինս» և այլն։ №№ 648, 2964, 3562 ձեռագրերում այս վերնագիրը չի պահվել։*

Առաջաբան, էջ 18—24: *Ասորական բնագրում ենթավերնագիրը և առաջաբանը համառոտ են. ահա այն. «Եթէ յորժամ վերացաւ Քրիստոս առ Հայր իւր և զխարզ ընկալան առաքեալքն զպարգև Հոգւոյն սրբոյ և զկարգս և զկանոնս եկեղեցւոյ և թէ յո՛ր կողմն չողան մի մի յառաքելոցն, և ուստի ընկալան աշխարհք տանն Հռոմայ զաջ քահանայութեան։*

Յամին 339 իշխանութեան Յունաց, յամսեան խէզիրան, որ աւր չորք էր ամսոյն որ էր միաշաբաթի և կատարումն Պենտակոստէին. ի նմին աւուր եկին աշակերտքն ի Նազարէթէ Գալիլէացւոց՝ ուր աւետարանեցաւ յղութիւն Տեառն մերոյ, ի լեառն՝ որ կոչի Ձիթենեաց. իբրև էր Տէրն մեր ընդ նոսա և ոչ երևէր նոցա. և ի ժամուն մեծի առաւօտուն՝ ամբարձ զձեռս իւր Տէրն մեր և եդ ի վերայ գլխոյ մետասան աշակերտացն, և շնորհեաց (բուն՝ «ետ») նոցա զպարգև երիցութեան։ Եւ յանկարծակի ամպ լուսաւոր ընկալաւ զնա. և տեսին զնա իբրև վերանայր յերկինս, և նստաւ ընդ աջմէ Հօր իւրոյ. և փառաւորէին զԱստուած զի տեսին զվերանալ նորա՝ որպէս եւ ասէր ցնոսա. և ցնծային զի ընկալան զաջ քահանայութեանն տանն Մովսիսի և զԱհարոնի։ Եւ անտի (ի լեռնէն Ձիթենեաց) ելին եկին ի վերնատունն, ուր եկեր Տէրն մեր զզատիկն (պասեք) ընդ նոսա. եւ ի տեղւոջն՝ ուր եղեն հարցմունք թէ ո՞վ իցէ որ մատնելոց իցէ զՏէրն մեր խաչահանուաց, ի նմին տեղւոջ եղեն և հարցմունք եթէ որպէս քարոզեսցեն զաւետարանն յաշխարհի. և զոր աւրինակ ի վերնատանն սկսաւ խորհուրդ մարմնոյ և արեան Տեառն մերոյ թագաւորել յաշխարհի, նոյնպէս և անտի սկսաւ վարդապետութիւն քարոզութեան նորա տիրել յաշխարհի։

Եւ մինչդեռ յայսմ զժուարութեան էին անկեալ աշակերտքն, թէ որպէս քարոզեսցեն զաւետարանն լեզուաց օտարաց՝ զոր ոչ գիտէին. և այսպէս ասէին առ միմեանս եթէ՝ Չզօրութիւնս և զսքանչելիս՝ յուսացեալ ենք՝ զի առնէ Քրիստոս առաջի ազգաց աւտարաց. (այլ) զի ոչ գիտեմք զլեզուս նոցա, և ոչ նոքա հմուտ են լեզուի մերում, ո՞վ ուսուցանէ նոցա և ցուցանէ, եթէ անուամբն Քրիստոսի՝ որ խաչեցաւ, լինին այս զօրութիւնք և սքանչելիք։

Եւ մինչդեռ յայսմ խորհրդի էին առաքեալքն, յոտն եկաց Սիմոն Պետրոս (Կեփա) և ասէ ցնոսա. Եղբարք, ոչ է մեզ (գիտել) եթէ որպէս քարոզեսցուք զաւետարան նորա, այլ Տեառն մերում, որ գիտէ թէ որպէս կարասցուք քարոզել զաւետարան իւր յաշխարհի. այլ յուսամք ի հոգաբարձութիւն նորա վասն մեր որ խոստացաւ մեզ և ասէ թէ՝ Յորժամ ելանեմ ես առ Հայր իմ՝ առաքեմ առ զձեզ զՀոգին մխիթարիչ, և նա ուսուսցէ ձեզ զամենայն որ ինչ արժան է ձեզ իմանալ և ուսուցանել։ Եւ մինչդեռ Սիմոն Պետրոս ասէր զայս առաքելոց ընկերաց իւրոց և յիշեցուցանէր նոցա, հնչիւն ծածուկ լսելի լինէր նոցա, և հոտ անոյշ՝ որ անընդելական (օտար) էր աշխարհի, բուրէր նոցա և ի մէջ բարբառոյն և հոտոյն՝ լեզուք հրեղէ[ն]ք իջին առ նոսա յերկնից, և հանգեան ի վերայ միոյ միոյ ի նոցանէ

և նոսան. և ըստ լեզուին՝ զոր ընկալաւ մի մի ի նոցանէ, այնպէս պատրաստեաց զանձն իւր զի երթիցէ յաշխարհն այն, ուր խօսիցին և լուիցեն այնու լեզուաւ։

Եւ նովին պարգեւաւ հոգւոյն՝ որ առաւ նոցա ի նմին աւուր, եդին կարգս և օրէնս. որ միաբանին աւետարանին քարոզութեան նոցա և ճշմարիտ և հաւատարիմ ուսման վարդապետութեան նոցա» (Հ. Տաշյան, Վարդապետութիւն առաքելոց, Վիեննա, 1896. էջ 359—363)։

№ 3562 ձեռագիրը չունի Առաջաբանը։

Երկրորդ վերնագիր և ցանկ, էջ 24—27։ №№ 649, 650, 651, 3369, 3362 ձեռագրերը, ինչպես նաև ասորական բնագիրը չունեն երկրորդ վերնագիրը և ցանկը։ № 659 ձեռագրում երկու թերթ ընկնելու պատճառով, որի մասին ձեռագրի ծր էջում նշել է Ս. Տիգրանյանը, չեն պահվել երկրորդ վերնագիրը, ցանկը և երրորդ վերնագիրը։ Սակայն մինչև հոդվածների ոկսվելը այս ձեռագրում պահվել է սկզբից թերի մի բնագիր, որը չունեն մյուս ձեռագրերը. ահա այդ բնագիրը. «...եւ յորժամ ստեղծ ի սկզբանէ եւ զուգեաց Աստուած զմարդն ի ստեղծմանն ժամանակի. եւ աւդնական արար միմեանց եւ աւրհնեաց զնոսա։ Երեք ժամաւ յառաջ ստեղծ զԱդամ քան զԵւա, որ եւ աւագագոյն երեւեցի այրն. զի մի՛ կարծեսցէ զինքն կինն հաւասար առն։ Նոյնպէս հնգէտասան երեք հինգ է. կարգեցին առաքեալքն ըստ այնմ խորհրդոյ երեք ամաւ աւագ լինել փեսային քան զհարսն՝ հնգէտասան ամեայ փեսային և ԺԲ ամեա հարսինն լինել եւ ըստ բնութեանս շարժման. զի հընգէտասանամենիցն եւ ի վեր խորհրդոցն յուզմունք եւ ալէկոծումն բնութեանս եւ խռովութեան սրտին եւ աղտեղութիւն մարմնոյն յայնժամ լինի։ Վասն այն պատճառի աւրէնս կարգեցին առաքեալքն եւ որ աւրինաւք զուգեսցին այս է կարգ և սահմանք եւ որք ոչ հնազանդին աւրինացն՝ նզովեսցին, այսինքն որոշեսցին յեկեղեցւոյ Աստուծոյ» (էջ 6ար)։ Այս հատվածի սկիզբը համեմատել Առաքելական ԼԳ հոդվածի սկզբի հետ։

№ 2964 ձեռագրում նախ դրված է ցանկը (էջ 1ա—2ա), ապա առաջաբանը (էջ 3ա—6ա)։ Կանոնագրքի ունեցած ցանկից այս ձեռագրի ունեցածը տարբեր է և նոր է կազմվել. ահա այն.

«ա. Վասն աղօթից հրամանք թէ յարեւելս պարտ է կեալ եւ երկիր պագանել աստուածութեան։

բ. Վասն պատուականութեան աւուր կիւրակէի։

գ. Պատուէր պահոց աւուր չորեքշաբաթի։

դ. Նոյն հրաման եւ վասն աւուր ուրբաթուն։

ե. Վասն կարգի քահանայից եւ սարկաւագաց։

զ. Վասն յայտնութեան եւ ծնընդեան տեառն մերոյ։

է. Վասն քառասնաւրեայ պահոց պնտութեան։

ը. Վասն կարդացման աւետարանին սրբոյ։

թ. Վասն վերանալոյն Քրիստոսի առ Հայր ի յերկինս։

ժ. Վասն նորահաւատից տգիտաց մի՛ վաղվաղակի առաջնորդ կացուցանել։

ժա. Վասն քառասուն աւուր Պենտակոստէից։

ժբ. Վասն հրա[մա]նի սուրբ մկրտութեան։

ժգ. Վասն ծոյլ քահանայիցն։

ժդ. Վասն որ սուտ երդնուն եւ հաւատան բախտից։

ժե. Վասն չհաղորդելոյ ընդ Հրէայսն։

ժզ. Վասն նորակնքաց որ յանդրէն յետս կացցեն։

ժէ. Վասն որ առնու վաշխ եւ տոկոսիս։

ժը. Վասն առաջնորդաց եկեղեցոյ թէ մի՛ արասցէ իրս ինչ առանց իւրոց պաշտօնէից։

ժթ. Վասն քահանայից եթէ ընտրեալքն եւ գիտունքն եղիցին յառաջնորդութիւն։

ի. Նոցին հրաման վասն անարատ վարուց։

իա. Վասն արբեցողաց և այլազդ վաթարութեան մի՛ մերձեցուցանել ի քահանայութիւն։

իբ. Հրաման պատուի մեծութեան քահանայից։

իգ. Վասն զինուորաց զի մի՛ արասցեն ինչ իբրև զքահանայ։

իդ. Վասն քահանայից զի մի՛ ոք արհամարհիցէ։

իե. Վասն դատաւորաց եւ դատաստանաց։

իզ. Վասն սուրբ ոսկերաց վկայիցն որ ի Քրիստոս։

ԻԷ. Վասն ուսուցանելոյ թաղաւորաց։

ԻԸ. Հրաման վասն կորգի պաշտօնէից։

ԻԹ. Կարգաւոր հրաման վասն կարգացման։

Լ. Վասն հացի սուրբ պատարագին զի առ ուրէն իցէ։

ԼԱ. Վասն սուրբ կուսանաց եւ նոցին կարգաց։

ԼԲ. Հրաման վասն ամուսնացելոց եւ հեռի լինել յազգականութեանց յուրեանց»։

Նաև *հետ* ձեռագրերում նախ գրված է ցանկը, ապա՝ առաջաբանը։

Երրորդ վերնագիր, էջ 27։ №№ *659, 3369, 3562* ձեռագրերը չունեն այս վերնագիրը։ Իսկ №№ *649, 650, 651, 2964* ձեռագրերը ունեն *«Կանոնք* (№ *650*՝ *կանոն) առաքելականք»*։

Հոդ. Ա. էջ 27—28։ Հմմտ. *ասորի բնագրի հետ. «Ա. Արդ կարգեցին (եդին) առաքեալքն եթէ ընդ արեւելս կացցեն յաղօթս, քանզի որպէս փայլակն զի փայլատակէ յարեւելից եւ երեւի մինչեւ յարեւմուտս, նոյնպէս եղիցի եւ գալուստ որդւոյ մարդոյ, եւ այսու գիտասցուք եւ ծանիցի մեզ եթէ յարեւելից երեւեսցի ի վախճանին»* (էջ 364)։ Հոդվածի վերջին տողը մի քանի ձեռագրերում ընդարձակ է. *«յաղօթս կալ սպասել եւ ակն ունել գալըստեան նորա եւ երկիր պագանել արքային անմահի յաւիտենից»* (№ *651*, էջ *2 բ*, տես նաև №№ *2964*, էջ *6ա*, *3369*, էջ *4բ*)։ Այս հոդվածի բովանդակությունը հիշում է Ան. Շիրակացին Ցայտնութեան ճառի մեջ. *«Ընդէ՞ր ապա եւ ընդ արեւելս ուսուցին մեզ երկրպագել»* (պրոֆ. Աշ. Աբրահամյան, Շիրակացու մատենագրությունը, Երևան, 1944, էջ 286)։

Հոդ. Բ. էջ 28—29։ Հայերենը շատ է շեղվում ասորերենից և հոխացված է. հմմտ. *ասորի բնագիրը. «Բ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն եթէ յաւուր միաշաբաթւոյ եղիցի պաշտօն եւ ընթերցումն գրոց սրբոց եւ պատարագ. զի յաւուր միաշաբաթւոյ յարեաւ Տէրն մեր ի մեռելոց եւ յաւուր միաշաբաթւոյ ծագեցաւ աշխարհի, եւ յաւուր միաշաբաթւոյ վերացաւ յերկինս եւ յաւուր միաշաբաթւոյ երեւի ի վախճանի՝ հրեշտակօք երկնից»* (էջ 364)։ Ան. Շիրակացին այս հոդվածի մասին հիշում է այսպես. *«Հի՞մ եւ զկիւրակէ տաւնախմբել»* (նույն տեղում, էջ 286)։

Հոդ. Գ. էջ 30։ Հայերենը բավական ընդարձակ է. հմմտ. *ասորի բնագրի հետ. «Գ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն եթէ յաւուր չորեքշաբաթւոյ եղիցի պաշտաւն. զի ի նմա յայտնեաց Տէրն մեր նոցա վասն զատաստանին իւրոյ եւ չարչարանաց եւ խաչելութեան եւ մահուան եւ յարութեան, եւ էին առաքեալքն յայսմ տրտմութեան»* (էջ 364—365)։ Այս և հաջորդ հոդվածի մասին Ան. Շիրակացին նույնպես հիշում է. *«Պատուել եւ զատարկանալ, եւ զչորեքշաբաթի եւ զուրբաթ պահել»* (անդ, էջ 286)։

Հոդ. Դ. էջ 30։ Հմմտ. *ասորի բնագրի հետ. «Դ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն՝ եթէ յաւուր ուրբաթու յիններորդ ժամու եղիցի պաշտօն. քանզի որ ինչ ասացաւ յաւուր չորեքշաբաթւոյ վասն չարչարանաց փրկչին մերոյ՝ յուրբաթու կատարեցաւ, յորժամ շարժեցան աշխարհք եւ արարածք եւ խաւարեցան լուսաւորք յերկինս»* (էջ 365)։

Հոդ. Ե. էջ 30—31։ Ինչպես *ասորի բնագրում, այնպես էլ մի քանի ձեռագրերում*՝ №№ *649, 650, 651, 659, 2964, 3369* այս հոդվածը չի պահվել։ Այս մասին մանրամասն *տես Հ. Տաշյանի դիտողությունները («Վարդապետութիւն առաքելոց», էջ 56—59)*։

Հոդ. Զ. էջ 31—32։ Հմմտ. *ասորի բնագրի հետ. «Ե. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն՝ եթէ եղիցին երիցունք եւ սարկաւագունք որպէս զՂեւտացիս, եւ կիսասարկաւագունք որպէս զայնոսիկ որ կրէին զսպասս սրբոյ խորանին Տեառն. եւ դէտ որ լինիցի առաջնորդ ամենայն ժողովրդեան՝ իբրեւ զԱհարոն գլուխ եւ աւագ ամենայն քահանայից եւ Ղեւտացւոց ամենայն քաղաքին»* (էջ 365)։

Հոդ. Է, էջ 32։ Հմմտ. *ասորի բնագրի հետ. «Զ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն՝ եթէ տօնեսցեն տօն ծննդեան փրկչին մերոյ, որ է գլուխ տօնից եկեղեցւոյ, ի Զ յունուարի (քանուն Բ) ըստ երկար թուոյ Յունաց»* (էջ 366)։ Ան. Շիրակացին Ցայտնութեան ճառում մեջ է բերում այս հոդվածի բովանդակությունը. ահա այն. *«Քանզի գրեալ է ի վեցերորդ գլուխ կանոնացն այսպէս. եթէ՝ կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ եղիցի տաւն Ծննդեանն եւ Ցայտնութեանն Տեառն եւ Փրկչին մերոյ գլուխ եւ առաջնորդ տաւնից եկեղեցւոյ, որ աւր ԺԱ է տիբեթ ամսոյ, որ է Զ յունուարի ըստ հռովմայեցւոց»* (նույն տեղում, էջ 283)։ Շիրակացին օգտվել է մի բնագրից, որի մի տարբերակը հետագայում մտել է կանոնագրքի մեջ։ Շիրակացին նշում է. *«ի վեցերորդ գլուխ»*. սա համապատասխանում է ասորական բնագրի համարակալմանը, քանի որ, ինչպես վերևում

նչեցինք, վերջինիս մեջ չի պահվել Կանոնագրքում եղած Ծ հոդվածը. այստեղից կարող ենք անել երեք ենթադրություն. ա. Ան. Շիրակացու ձեռքի տակ եղած առաքելական կանոնախմբի համապատասխան բնագրում պատահմամբ դուրս է ընկել Ծ հոդվածը. բ. Շիրակացին է սխալմամբ հիշում «ի վեցերորդ գլուխ» փոխանակ նշելու «յեւթներորդ գլուխ». գ. Ան. Շիրակացու ձեռքի տակ եղած հայ բնագրում, ասորերենի հաջորդականությամբ, բացակայել է Ծ հոդվածը, որը մտել է այս կանոնախմբի մեջ մինչև վերջինիս մուծվելը Կանոնագրքում՝ Ա. Շիրակացու և Հ. Օձնեցու միջև ընկած ժամանակաշրջանում։ Մեզ հավանական թվում է վերջինը։

Հոդ. Ը, էջ 32—33։ Համա. ասորի բնագրի հետ. «Է. Կարգեցին դարձեալ առաքեալքն՝ եթէ գքառասուն աւր պահեսցեն յառաջ քան զօր չարչարանաց փրկչին մերոյ, եւ ապա արասցեն (տօնել) զաւր չարչարանացն եւ զօր յարութեան. քանզի եւ ինքն իսկ Տէրն մեր՝ տէր տօնիս զքառասուն օր պահեաց. եւ Մովսէս եւ Եղիա՝ որ զգեցեալ էին զայս խորհուրդ, զքառասուն քառասուն օր պահեցին եւ նոքա, եւ ապա փառաւորեցան» (էջ 366)։ № 3369 ձեռագրում «ի ձեռն պահոցն»-ի միջև կա մեկ բառ «ի ձեռն քառասունօրեայ պահոցն» (էջ 5բ)։

Հոդ. Թ, էջ 33—34։ Հայերենը որոշ բառացի համապատասխանում է ասորի բնագրի Ը հոդվածին։

Հոդ. Ժ, էջ 34. Համա. ասորի բնագրի հետ. «Թ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն եթէ ի կատարման Ծ աւուրց յետ յարութեան՝ արասցեն զյիշատակ վերացմանն նորա առ Հայր իւր փառաւորեալ» (էջ 367)։

№№ 648, 3562 ձեռագրերում չի պահվել այս հոդվածը։

Հոդ. ԺԱ, էջ 34։ Ասորի բնագիրը չունի այս հոդվածը։ Այս մասին տես Հ. Տաշյանի նշված աշխատության 227—230 էջերը։ № 659 ձեռագրում հոդվածի վերջին մասը այսպես է. «Եւ դարձեալ ի յիսներորդսն տաւն կատարեսցի իբրև զառաջին զտակին եւ վարդավառին զատս զենցի» (էջ 10բ)։

Հոդ. ԺԲ, էջ 34—35։ Համա. ասորի բնագրի հետ. «ԺԱ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն՝ եթէ որ ոչ գիտէ զհաւատս եկեղեցւոյ եւ զկարգս եւ զօրէնս՝ որ կարգեալ են ի նմա, մի՛ լիցի առաջնորդ եւ հրամանատար, եւ որ գիտէ զայնոսիկ՝ բայց անցանէ զնոքօք ոչ պաշտեսցէ. զի չէ ճշմարիտ ի պաշտամանն իւրում, ասէ» (էջ 367—368)։

Հոդ. ԺԳ, էջ 35—37։ Այս հոդվածը ասորի բնագիրը չունի։ Հ. Տաշյանը կարծում է, որ ասորերենի մեջ պետք է եղած լինի այս ձևով. «Կարգեցին առաքեալք և եդին հաստատութեամբ (...) եթէ ի ձեռն քահանայութեան կարգի՝ մանուկ ութօրեայ մկրտեսցի եւ եղիցի քրիստոսազգեաց, եւ վկայք՝ որ ոչ ունին զմկրտութիւն ջրոյն, արեամբն իւրեանց փրկեսցին» (էջ 226)։ Այս հոդվածի մասին տես Տաշյան, անդ, էջ 226—227։ Բնագրի «Զանարատ զտէր» բառերի միջև № 3369 ձեռագրում կարդում ենք երկու բառ ևս «զանարատ զառն Աստուծոյ զտէրն» (էջ 6բ)։

Հոդ. ԺԴ, էջ 37։ Հայերենում ավելացումները քիչ են. համեմատի՛ր ասորի բնագրի հետ. «ԺԳ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն, եթէ իցէ որ երկմիտ ի պաշտաման եւ չիցէ ճշմարիտ ի նմա, այնպիսին դարձեալ մի՛ պաշտեսցէ, զի չէ նմա ճշմարիտ տէրն պաշտաման, նա զմարգիկ խաբէ եւ ոչ զԱստուած՝ այն որ ոչ հաստատին կամակորութիւնք առաջի նորա» (էջ 368)։

Կանոնագրքի «չիցէ ճշմարիտ ի պաշտաման Տեառն մի՛ ձեռնադրեսցի» հատվածի փոխարեն № 650 ձեռագրում կարդում ենք. «Զիցէ ճշմարիտ ի հաւատս տեառն մի՛ կարգեսցի նա յառաջնորդութիւն եկեղեցոյ» (էջ 10ա)։

Հոդ. ԺԵ, էջ 37—38։ Համա. ասորի բնագրի հետ. «ԺԻ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն եթէ որ երդնու կամ ստէ, կամ վկայէ զվկայութիւն անօրէնութեան, կամ երթայ առ կախարդս և հարցուկս և քաւթեայս եւ վհուկս եւ հաւատայ բախտից եւ ծննդոց՝ զոր ընդունին այնոքիկ որ ոչ ճանաչեն զԱստուած, ե՛ւ ինքն որպէս այդ՝ որ ոչ ճանաչէ զԱստուած, մերժեսցի ի պաշտամանէ եւ մի՛ պաշտեսցէ» (էջ 368)։ № 659 ձեռագրում պահվել է ասորերենի նման. «եւ հաւատայ բախտից եւ ծննդոց» (էջ 12բ)։

Հոդ. ԺԶ, էջ 38։ Համա. ասորի բնագրի հետ. «ԺԵ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն՝ եթէ որ սիրէ զՀրեայս՝ որպէս զՍկարիովտացին՝ որ սիրեաց զնոսա կամ զհեթանոսս որ երկիր պագանեն արարածոց փոխանակ արարչին, մի՛ մտցէ ի մէջ նոցա (յեկեղեցի) եւ պաշտեսցէ, այլ եթէ իցէ ի միջի նոցա՝ մի՛ թողցեն եւ մի՛ պաշտեսցէ դարձեալ ընդ նոսա» (էջ 368—369)։

Հոդ. ԺԷ. էջ 38—39։ Համտ. ասորի բնագրի հետ. «ԺԶ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն եթէ որ ի հրէից կամ հեթանոսաց եկեսցէ եւ խառնեսցի ի նոսա (յեկեղեցի), եւ եթէ՝ իբրեւ խառնեալ էր ի նոսա, դարձցի և երթիցէ ի կողմն՝ ուր էրն. եւ եթէ դարձեալ կրկնեսցի եւ եկեսցէ առ նոսա, մի ընդունիցին զնա, այլ իբրեւ ի կողմն՝ ուր էր զառաջինն, այնպէս հայիցին ի նա՝ . որ ճանաչենն զնա» (էջ 369)։

Հոդ. ԺԸ. էջ 39։ Համտ. ասորի բնագրի հետ. «ԺԴ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն թէ որ փոխ տայ եւ առնու տոկոսիս եւ փոյթ յանձին ունի զվաճառականութենէ եւ զագահութենէ այնպիսին մի՝ եւս պաշտեսցէ եւ մի՝ կացցէ ի պաշտաման» (էջ 369)։ Մի քանի ձեռագիր բնագրեր «ամին թողութեանս»-ի փոխարեն ունեն «տոնին թողութեան» (№№ 648, էջ 145ա, 659, էջ 13բ, 3562, էջ 245բ)։ Համտ. վերևում, էջ 39, տողատակ։

Հոդ. ԺԹ. էջ 39—40։ Համտ. ասորի բնագրի հետ. «ԺԷ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն թէ չէ իշխանութիւն առաջնորդին առանց իւրոց պաշտօնակցացն առնել զիրս ինչ եկեղեցւոյ, այլ խորհրդով ամենեցուն հրաման տացէ, եւ արասցէ՝ ընդ որում ամենեքին միաբան են եւ ոչ ընդդէմ զանոնան» (էջ 369)։

Հոդ։ Ի. էջ 40։ Հ. Տաշյանը այս մասին գրում է. «Ասորին (կան. ԻԴ) բոլորովին ուրիշ բան է. այսինքն՝ պէրեառաՃերու վրայ կը խօսի, մինչ խմբագրեալ հայն կերպարանափոխ եղած է։ Բարեբախտութեամբ ճիշտ այս կանոնին նախնական հայ թարգմանութիւն հասած է մեզի «Կղեմայ» առաքելական կանոնաց մէջ մտնելով շփոթմամբ իբրեւ Կան. ԶԴ» (էջ 370 ընդգծումը Հ. Տաշյանինն է—Վ. Հ.)։

Հոդ. ԻԱ, էջ 41։ Համտ. ասորի բնագրի հետ. «Ի. Դարձեալ եդին առաքեալքն եթէ որ լոկ են ի մամոնայէ եւ չերթան զկնի արծաթոյ շահից, նոքա ընտրեսցին եւ մերձեցուսցին ի պաշտօն սեղանոյ» (էջ 370)։

Հոդ., ԻԲ. էջ 41—42. Համտ. ասորի բնագրի հետ «ԻԳ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն թէ որ ամբարտաւանքն են եւ հպարտութեամբ սնապարծութեան ուռուցեալ՝ մի՝ մերձեցուսցին ի պաշտօն, վասն այնր՝ թէ որ բարձրացեալ է առ մարդրկան՝ խոնարհեալ (խոտան) է առաջի Աստուծոյ, եւ ի վերայ նոցա ասացեալ է թէ՝ Ես հատուցից նոցա որ ամբարհաւաճեն» (էջ 371)։

Հոդ. ԻԳ. էջ 42—43։ Համտ. ասորի բնագրի հետ. «ԻԱ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն թէ որ կապիցէ տարապարտուց (բուն՝ ըստ պատահման) յանարժանս, պատիժս պատուհասի ընկալցի ըստ արժանի, բայց որ կապեցաւն՝ ընկալցի զկապանսն որպէս թէ ըստ արժանւոյն կապեցաւ» (էջ 371)։

Հոդ. ԻԴ. էջ 43։ Համտ. ասորի բնագրի հետ. «ԻԶ. Կարգեցին դարձեալ առաքեալքն թէ մի ոք հանդգնեսցի եւ առնիցէ ինչ մի իշխանութեամբ քահանայութեան առանց օրինաց (ըստ արժանւոյն) եւ իրաւանց, այլ արդարութեամբ եւ առանց դսրովանաց ակնառութեան» (էջ 371)։

Հոդ. ԻԵ, էջ 43—44։ Ասորերենը այս հոդվածը չունի։ Հ. Տաշյանը այս մասին գրում է. «Ահա կանոն մ' որ կարծես ամէն հաւանականութիւն ունի խմբագրէն ըլլալու, որմէ է՝ ինչպէս դիտենք արդէն՝ «թէեւ կարի յանարգաց իցէ» նախադասութիւնը։ Արդէն ալ կանոնս նորագոյն է ծագմամբ՝ համեմատութեամբ միւսներուն, եւ՝ կամ խմբագրէն մուծուած եւ կամ հնագոյնն՝ եթէ կար ասոր տեղ՝ անհետ կորսուելու չափ փոխուած։ Վերջին դէպքն հաւանական կ՚երեւայ» (էջ 225)։ Հ. Տաշյանը ենթադրում է, որ այս հոդվածի հիմքը հանդիսացած կլինի Կղեմեսի կանոնախմբի Ծ հոդվածը (էջ 226)։

Հոդ. ԻԶ, էջ 44։ Համտ. ասորի բնագրի հետ. «ԻԲ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն թէ որք սովոր են լսել դատաստանս՝ եթէ աչառիցեն եւ պարտաւորիցեն զարդարն եւ արդարացուսցեն զպարտաւորն, մի եւս լուիցեն դատաստան այլ, եւ դարձեալ ընկալցին կշտամբանս վասն ակնառութեան ըստ արժանիս» (էջ 372)։

Հոդ. ԻԷ, էջ 44—45։ Համտ. ասորի բնագրի հետ. «ԺԸ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն եթէ վասն այնոցիկ որ ելանիցեն յաշխարհէ բարի վկայութեամբ հաւատոցն Քրիստոսի եւ ի նեղութեան՝ որ վասն անուան նորա, արասցեն զյիշատակ նոցա յաւուր մահուան նոցա» (էջ 372)։

Հոդ. ԻԸ. էջ 45։ Համտ. ասորի բնագրի հետ. «ԻԵ. Կարգեցին դարձեալ առաքեալքն, եթէ թագաւորք հանդերձեալ են հաւատալ ի Քրիստոս, իշխանութիւն լիցի նոցա, զի ելցեն և կացցեն առաջի սեղանոյն ընդ առաջնորդս եկեղեցւոյ. զի եւ Դաւիթ եւ որք իբրև զնայն էին՝ ելանէին եւ կային առաջի սեղանոյ» (էջ 372)։

Հոդ. ԻԹ. էջ 45—46 Համտ. ասորի բնագրի հետ. «ԺԹ. Դարձեալ կարգեցին առաքեալքն եթէ ի պաշտաման եկեղեցւոյ ասասցեն զօրհնութիւնս Դաւթի օր ըստ օրէ, վասն այնր թէ՝ Օրհնեցից

զՏէր յամենայն ժամանակի, յամենայն ժամանակի օրհնութիւնք նորա ի բերանի իմում. եւ դարձեալ՝ ի տուէ եւ ի գիշերի խորհեցայ եւ ասացի եւ լսելի եղեւ ձայն իմ առաջի քո» (էջ 373)։

Հոդ. Լ. էջ 46: Համտ. ասորի բնագրի հետ. «Ժ. Կարգեցին դարձեալ առաքեալքն թէ մի ընթերցցի յեկեղեցւոջ ի վերայ բեմի (այլ գիրք), բայց միայն Հին Կտակարանք եւ Մարգարէք եւ Աւետարան եւ Գործք Առաքինութեանց նոցա» (էջ 373)։

Հոդ. ԼԱ, էջ 46։ Ասորական բնագրին բավական մոտ է և մասամբ փոփոխված. «ԻԷ. Դարձեալ եղին առաքեալքն, թէ հաց պատարագին յիւրում աւուր եփեսցի՝ եկիցէ ի սեղանն, և ոչ զկնի աւուրց՝ որ չէ օրէն» (էջ 373)։ Վերջին հատվածը № 650 ձեռագրում այսպես է. «հաց ջերմ ի սեղանոյն երեսաց տեառն» (էջ 14բ)։

Հոդ. ԼԲ, էջ 46—47։ Ասորի բնագիրը այս հոդվածը չունի։ Հ. Տաշյանը կարծում է, որ այս հոդվածը էական մասով «առուգիւ ասորի բնագիր մը մատնանիշ կ'ընէ» (էջ 223). այդ բանի համար ենթադրաբար մատնացույց անելով Լարուբնան (էջ 225)։ Մի քանի ձեռագրերում «վանս շինելոյ» փոխված է «վասն շինելոյ» (№№ 648, էջ 147ա, 650, էջ 14բ, 651, էջ 6բ, 659, էջ 17բ, 3562, էջ 247բ)։

Հոդ. ԼԳ, էջ 47—49: Այս հոդվածը ասորի բնագիրը չունի։ Հ. Տաշյանը կարծում է, որ այս ավելացվել է հետագայում, հիմք ընդունելով Շահապիվանի ԺԳ հոդվածը, Աստվածաշունչը և ասորի մի բնագիր (էջ 203—204)։ Նա այդ գրում է նկատի ունենալով հոդվածի «նոյնպէս և սահմանեալ առաքելական կանոնաց» հատվածը։ Այս նշումով, ինչպես ենթադրում է Հ. Տաշյանը «խմբագրողը յայտնապէս կ'ըսէ թէ «առաքելական կանոն» մ' ունեցեր է իր առջև եւ զոր իւր յօրինած երկայն կանոնին նիւթոյն վկայ կը կոչէ» (էջ 204)։

Հոդ. ԼԴ, 49—66։ Վերջաբանը թեև ըստ Հ Տաշյանի «ընդհանրապէս քիչ փոխած է հայ խմբագիրը նախնական հայ թարգմանութիւնը» (էջ 374), համենայն դեպս այստեղ կբերենք ասորական բնագիրը ցույց տալու հայերեն բնագրի որոշ շեղումները, երբեմն Աստվածաշնչից բերված մեջբերումների ճոխությունը, կամ վերջին մասի փոփոխությունը, որոնք, ինչպես նշում է Հ. Տաշյանը, արված են «ազգային աւանդութեան չհակառակելու համար» (էջ 97—98, 382)։

«Արդ զայս ամենայն ոչ եթէ անձանց իւրեանց կարգեցին առաքեալքն, այլ այնոցիկ, որ զկնի իւրեանց գալոց իցեն. քանզի կասկածէին թէ պատրաստեալ (հանդերձեալ) էին գայլք զգենուլ զգեստ գառանց. քանզի բաւական էր ինքեանց Հոգին Մխիթարիչ՝ որ ի նոսա, զի՝ զոր աւրինակ եւ կարգել ի ձեռն նոցա զօրէնսս ղայսոսիկ, առաջնորդեսցէ նոցա ըստ օրինաց. զի որք ընկալան ի տեառնէ զօրութիւն և զիշխանութիւն, չէր ինչ նոցա պէտք եթէ յայլոց դնիցին նոցա օրէնք։ Նա եւ Պաւղոս եւ Տիմոթէոս որ շրջէին ի կողմանս (յաշխարհին) Ասորւոց եւ Կիլիկեցւոց՝ զսոյն իսկ զայս օրէնս առաքելոցն եւ զերիցանց աւանդէին ամենեցուն՝ որ ընդ ձեռամբ առաքելոցն էին, յեկեղեցիս աշխարհացն՝ ուր քարոզէին եւ աւետարանէին.

Այլ աշակերտքն յետ դնելոյ զկարգս եւ զօրէնս, ոչ դադարէին ի քարոզելոյ զաւետարանն եւ ի նշանաց սքանչելեաց՝ զոր առնէր Տէրն մեր ի ձեռս նոցա. քանզի ժողովուրդ բազում ժողովէր հանապազ առ նոսա եւ հաւատայր ի Քրիստոս։

Եւ յայլոց քաղաքաց դային առ նոսա եւ՝ լսէին զբանս նոցա եւ ընդունէին. նաեւ Նիկոդեմոսի եւ Գամաղիէլ գլխաւորք ժողովրդեան Հրէից դային առ առաքեալսն ի ծածուկ եւ հաւանէին վարդապետութեան նոցա, այլ Յուդա եւ Ղեւի եւ Փեռի եւ Յուստոս որդիք Աննայի, եւ Կայիափա եւ Աղեքսանդրոս քահանայք դային եւ նոքա առ առաքեալս ի գիշերի եւ խոստովան լինէին ի Քրիստոս թէ որդի Աստուծոյ է. եւ երկնչէին յորդւոց ժողովրդեան իւրեանց յայտնել զխորհուրդս իւրեանց որ առ աշակերտսն։

Եւ ընկալեալ զնոսա առաքելոց սիրով՝ ասէին ցնոսա. Մի վասն պատկառանաց եւ երկիւղի մարդկան կորուսանէք զկեանսն ձեր՝ որ առաջի Աստուծոյ է. եւ պահանջիցիք ընդ հարսն ձեր զվրէժ արեանն Քրիստոսի զոր ընկալան ի վերայ իւրեանց. զի չէ ընդունելի առաջի Աստուծոյ, զի յորժամ իցէ ընդ երկրպագուս նորա՝ դարձեալ երթայցէք եւ խառնիցիք ընդ սպանողս որդւոյ նորա երկրպագելոյ. զիա՞րդ ակն ունիցիք ընդունելի լինել հաւատոց ձերոց ընդ ճշմարիտս, մինչդեռ իցէք ընդ սուտս.. այլ արժան է ձեզ որպէս արս որ հաւատան ի Քրիստոս, խոստովանել յայտնապէս զհաւատս զայս՝ զոր քարոզեմք մեք։

Իսկ իբրեւ լուան նոքա զայս յառաքելոցն՝ աղաղակեցին ամենեքին միաբան որդիքն քահանայից առաջի ամենայն ժողովրդեան առաքելոց թէ զխաչեալն Քրիստոս խոստովանիմք եւ հաւատամք թէ նա ի սկզբանէ է որդի Աստուծոյ եւ ուրանամք յայնցանէ՝ որ յանդգնեցան եւ խաչեցին զնա։ Քանզի եւ քահանայք ժողովրդեան խոստովանէին ի ծածուկ զՔրիստոս. եւ վասն գլխաւորութեան ժողովրդեանն՝ զոր սիրէին, ոչ կամէին յայտնապէս խոստովանել, եւ մոռացան

նորա զգրեալն թէ Տէր է գիտութեան (Տէր սրտագէտ է) եւ ոչ հաստատին կամակորութիւնք (արուեստք) առաջի նորա։

Եւ իբրեւ լուան հարք նոցա զայս յորդւոց նոցա՝ սպառնացան նոցա յոյժ, ոչ զի հաւատացին ի Քրիստոս. այլ զի յայտնեցին եւ առակեցին զխորհուրդս հարց իւրեանց առաջի որդւոց ժողովրդեան իւրեանց։ Բայց որք հաւատացինն յարեցան յաշակերտս եւ ոչ հեռանային ի նոցանէ. զի տեսանէին թէ զոր ինչ ուսուցանէին բազմութեան՝ զնոյն և արդեամբք առնէին առաջի ամենայն ուրուք։ Եւ յորժամ նեղութիւն եւ հալածանք զային ի վերայ աշակերտացն՝ ուրախ լինէին ընդ կցորդ լինել նեղութեանց նոցա, եւ խնդութեամբ ընդունէին զտանջանսն եւ զբանտսն վասն հաւատոցն ի Քրիստոս. եւ զամենայն աւուրս կենաց իւրեանց քարոզէին զՔրիստոս առաջի Հրէից եւ Սամարացւոց. եւ յետ վախճանելոյ առաքելոցն եղեն առաջնորդք եւ հրամանատարք յեկեղեցիս. եւ զոր ինչ աւանդեցին նոցա առաքեալքն եւ ընկալան նոքա ի նոցանէ՝ զամենայն աւուրս կենաց իւրեանց ուսուցանէին բազմութեան։

Նոյնպէս աւանդեցին եւ ետուն եւ նոքա ի վախճանի իւրեանց աշակերտաց իւրեանց զկնի իւրեանց զամենայն ինչ, զոր ընկալան յառաքելոց, եւ զոր ինչ գրեաց Յակոբոս յԵրուսաղէմայ, եւ Շմաւոն ի Հռոմ քաղաքէ եւ Յովհաննէս յԵփեսոսէ, եւ Մարկոս յԱղեքսանդրիայ մեծէ, եւ Անդրէաս ի Փռիւգիայ, եւ Ղուկաս ի Մակեդոնիայ, եւ Յուդա Թովմաս ի Հնդկաց. եւ թուղթքն Առաքելոյն ընթերցեալ լինին եւ ընկալեալ յամենայն եկեղեցիս ընդ ամենայն տեղիս, որպէս ընթեռնուն Գործք Առաքինութեանց նոցա, զոր գրեաց նոցա Ղուկաս, զի յայսմ ծանիցին Առաքեալք եւ Մարգարէք եւ Հին Կտակարանք եւ Նորքս, թէ մի ճշմարտութիւն քարոզեցաւ յամենեսին, մի Հոգի խօսեցաւ յամենեսեան ի միոջէ Աստուածոյ, որում երկիր պագին ամենեքեան եւ զոր աւետարանեցին ամենեքին. եւ ընկալան տիեզերք (աշխարհք) զվարդապետութիւն նոցա։ Եւ արդ ամենայն ինչ որ խօսեցաւ ի Տեառնէ ի ձեռն առաքելոց եւ առաքեալքն աւանդեցին աշակերտաց իւրեանց, հաւատացաւ եւ ընդունելի եղեւ յամենայն կողմանս՝ յակնարկել Տեառն որ ասէ զնոսա թէ Ես ընդ ձեզ եմ մինչեւ կատարի աշխարհ։

Եւ վիճէին ընդ Հրեայս առաջնորդքն ի գրոց մարգարէից, եւ մարտնչէին նաեւ ընդ հեթանոսս մոլորեալս զօրութեամբք նշանացն՝ զոր առնէին անուամբն Քրիստոսի։

Եւ ազգք ամենայն, նաեւ որ բնակեալ էին յաշխարհս հեռաւորս դադարեցին եւ լռեցին աւետարանաւն Քրիստոսի. եւ որ խոստովանէին՝ աղաղակէին ի հալածանս թէ Հալածանքս այսր աւուր եղիցին խաւսնակ փոխանակ մեր՝ զի էաք յառաջ հալածիչք. զի էին ոմանք ի նոցանէ որ մահ սրոյ հրամայէր վասն նոցա, եւ էին ոմանք ի նոցանէ, զորոց զինչս՝ բառնային ի նոցանէ եւ թողուին (զնոսա մերկս) եւ որչափ նեղութիւն կայր ի վերայ՝ այնչափ առաւելուին եւ աճէին ժողովք նոցա. եւ խնդութեամբ սրտից իւրեանց զամենայն ազգ մահու ընդունէին։

Եւ ձեռամբ քահանայութեանն՝ զոր ընկալան առաքեալքն ի Տեառնէ, թռեաւ վաղվաղակի աւետարան նոցա ընդ ամենայն կողմանս աշխարհի. եւ յորժամ այց առնէին միմեանց՝ պաշտէին զմիմեանս։

ա. Ընկալաւ զձեռն քահանայութեան Երուսաղէմ եւ ամենայն աշխարհ Պաղեստինացւոց եւ Սամարացւոց եւ տան Փղշտացւոց, եւ աշխարհ Արաբացւոց եւ Փիւնիկեցւոց եւ որդւոց Կեսարու՝ ի Յակոբայ առաքելոյ, որ եղեւ առաջնորդ եւ հրամանատար յեկեղեցւոջ առաքելոցն՝ որ շինեցաւ ի Սիոն։

բ. Ընկալաւ զձեռն քահանայութեան յառաքելոց մեծն Աղեքսանդրիա եւ Թեբայիս եւ Եգիպտոս ներքին եւ ամենայն աշխարհն Պեղուսիոնի եւ մինչեւ ցսահմանս Հնդկաց՝ ի Մարկոսէ աւետարանչէ, որ եղեւ անդ հրամանատար եւ առաջնորդ յեկեղեցւոջն, զոր շինեաց անդ և պաշտեաց։

գ. Ընկալան զձեռն քահանայութեան առաքելոց Հնդիկք եւ ամենայն աշխարհք ի նմա եւ որ շուրջ զնովաւ են, մինչեւ ի ծովն վերջին ի Յուդայ Թովմայէ, որ եղև առաջնորդ եւ հրամանատար յեկեղեցւոջն, զոր շինեաց անդ եւ պաշտեաց անդ։

դ. Ընկալաւ զձեռն քահանայութեան առաքելոց Անտիոք եւ Ասորիք եւ Կիլիկիա եւ Գաղատիա մինչեւ ցՊոնտոս՝ ի Սիմոնէ վիմէ, զի նա եդ զհիմունս եկեղեցւոյ անդ, եւ քահանայացաւ եւ պաշտեաց անդ մինչեւ ցժամանակն՝ յորում ել նա ի Հռովմ վասն Սիմոնի կախարդի, որ պատրէր զՀռովմայեցիս կարդութեամբք իւրովք։

ե. Ընկալաւ զձեռն քահանայութեան առաքելոց մեծն Հռովմ և Իտալիա և Սպանիա եւ Բրիտանիա եւ Գաղղիա հանդերձ այլովք աշխարհօք որ շուրջ զնոքօք ի Սիմեոնէ վիմէ, որ ել յԱնտիոքէ ի Հռովմ եւ եղեւ հրամանատար եւ առաջնորդ յեկեղեցւոջ, զոր շինեաց անդ եւ շուրջ զնովաւ։

զ. Ընկալաւ զձեռն քահանայութեան առաքելոցն Եփեսոս եւ Թեսաղոնիկէ եւ ամենայն Ասիա եւ ամենայն աշխարհն Կորնթացւոց եւ Աքայեցւոյ եւ որ շուրջ զնովաւ, ի Յովհաննէ աւետարանչէ՝ որ անկաւ զլանջօք Տեառն, եւ շինեաց անդ եկեղեցի եւ պաշտեաց անդ յառաջնորդութեան իւրում որ անդ։

է. Ընկալաւ զձեռն քահանայութեան առաքելոցն Նիկիա եւ Նիկոմեդիա եւ աշխարհն Բիւթանացւոց եւ Գաղատիա ներքին եւ կողմանք որ շուրջ զնովաւ՝ յԱնդրէէ եղբօրէ Սիմոնի վիմի, որ եղեւ առաջնորդ եւ հրամանատար յեկեղեցւոջ, զոր շինեաց անդ եւ քահանայացաւ եւ պաշտեաց անդ։

ը. Ընկալաւ զձեռն քահանայութեան առաքելոցն Բիւզանդիա եւ ամենայն աշխարհն Թրակացւոց եւ որ շուրջ զնովաւ մինչեւ ցգետն մեծ որ որոշէ ընդ սահմանս Բարբարոսին ի Ղուկասայ առաքելոյ՝ որ շինեաց անդ եկեղեցի, պաշտեաց անդ ի հրամանատարութեան և յառաջնորդութեան իւրում, որ անդ։

թ. Ընկալաւ զձեռն քահանայութեան առաքելոց Ուռհա և աշխարհ որ շուրջ զնովաւ յամենայն կողմանց, եւ Սորա եւ Արաբ եւ ամենայն Հիւսիս եւ կողմանք որ զնովաւ եւ Հարաւ եւ ամենայն սահմանք աշխարհին Միջագետաց՝ յԱդդէէ առաքելոյ, որ էր յեւթանասուն եւ երկուց աշակերտաց, որ աշակերտեաց անդ եւ շինեաց անդ եկեղեցի եւ քահանայացաւ անդ եւ պաշտեաց անդ յառաջնորդութեան իւրում, որ անդ։

ժ. Ընկալան զաջ քահանայութեան առաքելոց ամենայն Պարսք եւ աշխարհք Հայոց եւ Մարաց եւ աշխարհք որ շուրջ զԲաբելոնիւ եւ Խուժաստան եւ Գէղք մինչեւ ցսահմանս Հնդկաց, ցԳող եւ Մագող, եւ դարձեալ ամենայն աշխարհք որ շուրջ զամենայն կողմամբքն, յԱգգէէ կերպասագործէ յաշակերտէ Ադդէի առաքելոյ։

ժա. Իսկ այլ ընկերք առաքելոցն չոգան ի հեռաւոր աշխարհս բարբարոսաց, եւ պաշտեցին անդ յառաջնորդութեան իւրեանց, եւ անդ եղեւ ելանել նոցա յաշխարհէս, իբրեւ յաջորդէին աշակերտք նոցա յետ նոցա մինչեւ ցայսօր, եւ փոփոխումն կամ յաւելուած ոչինչ եղեւ ի քարոզութիւն նոցա։

Իսկ Ղուկաս աւետարանիչ կալաւ զայս հոգաբարձութիւն եւ գրեաց զամենայն Առաքինութիւնս Գործոց Առաքելոց եւ զԿարգս եւ զԿանոնս պաշտաման քահանայութեան նոցա եւ թէ յո խոքաւ մի մի ի նոցանէ. արդ հոգաբարձութեամբ Ղուկաս զայս ամենայն եւ բազում ինչ առաւել քան զայս գրեաց եւ եւ ի ձեռս Պրիսկեայ եւ Ակիւղեայ աշակերտաց իւրոց. եւ սոքա յարեալ էին ի նա մինչեւ յաւր մահուան իւրոյ, որպէս յարեալ էին ի Պաւղոս՝ Տիմոթէոս եւ Երաստոս ի Լիստրայ, եւ Մնէոս աշակերտ առաջին առաքելոց, մինչեւ ել նա (Պօղոս) ի Հռովմ քաղաք, եւ եկաց ընդդէմ Տերտիղոսի հռետորի. եւ Ներոն-կայսր ետ գլխատել սրով զնա եւ զՍիմոն վէմ ի Հռովմ քաղաքի» (էջ 374—383)։

№ 3369 ձեռագրում այս վերջաբանը դրված է Կղեմեսի կանոնախմբից հետո (էջ 17ա—21բ) և կարծես վերաբերում է և՛ առաջին և՛ երկրորդ առաքելական կանոնախմբերին։ №№ 648, 3562 ձեռագրերում չի պահվել վերջաբանի չառաւել եւ ուրախ լինէին... որ գայր ի վերայ առաքելոցն» հատվածը (էջ 54, տող 2—4)։

Վերջաբանի այն մասը, որը՛ վերաբերում է առաքյալների առաքելությանը, տարբեր երկրներ, № 659 ձեռագրում տարբեր է։ Այդ ցույց տալու համար զեմադեմ կնշենք երկու բնագրերի հաջորդականությունը.

Կանոնագիրք	№ 659 ձեռագիր	Կանոնագիրք	№ 659 ձեռագիր
ա	զ	ը	բ (?)
բ	դ	(չունի)	ը
գ	թ	թ	ժ
դ	զ	ժ	ժա
ե	ա	ժա	ժբ
զ	ե	ժբ	ժգ
է	է		

Հենց այն հանգամանքը, որ առաքելությունը՛ սկսվում է ոչ թե Հակոբ առաքյալի Երուսաղեմ և շրջակա երկրները կատարված ճանապարհորդությամբ, ինչպես ասորի բնագրում է և Կանոնագրքում, այլ Սիմոն առաքյալի Հռոմ և շրջակա երկրները գնալով, ցույց է տալիս, որ № 659 ձեռագրի գրիչ Մաղաքիան պետք է եղած լինի կաթոլիկ (հմմտ. նաև Կղեմեսի կանոնա-

խմբի և հոդվածի ծանոթագրության հետ), որովհետև № 659 ձեռագրի գրիչը նախապատվությունը տալիս է Հռոմին և ոչ թե Երուսաղեմին։ Բացի այդ, անհրաժեշտ է նշել ոչ միայն վերևում նշված հաջորդականության խախտումը, այլև բովանդակության տարբերությունը. օրինակ.

1. 59 էջի դ. հատվածում «ի Սիմոնէ Վիմէ»-ի փոխարեն № 659 ձեռագիրը ունի «ի Ղուկասէ աւետարանչէ» (էջ 25ա). իսկ վերջին «եւ եղեւ անդ մինչեւ ի ժամանակն յորում եկ նա ի Հռոմ վասն Սիմոնի կախարդի» մասը չունի։

2. Համտ. «ե. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Քրիստոսի Եփեսոս եւ ամենայն Ասիայ եւ ամենայն աշխարհն Կորընթացւոց եւ Բիւզանդիայ եւ ամենայն որ շուրջ ղնովաւ ի Յովհաննէ աւետարանչէ որ անկաւ զլանջաւքն տեառն եւ եկն Տիմոթէոս աշ⸗[կ]երան Պաւղոսի եւ յաջորդեցաւ փոխանակ նորա, շինեաց եկեղեցի յառաջնորդութեան իւրում եւ հաստատեաց ի նմա սեղան եւ կարգեաց քահանայս եւ պաշտաւնեայս» (№ 659, էջ 25 աբ.)։

3. Համտ. «բ. ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Քրիստոսի Թեսաղոնիկէ եւ Լիւրիկիայ եւ ամենայն աշխարհն Լիւրեկացւոց եւ որ շուրջ ղնովաւ մինչեւ ցգետն մեծ որ որոշէ սահման ընդ բարբարոսսն ի Մաթէոսէ աւետարանչէ. նա շինեաց անդ եկեղեցի եւ կարգեաց քահանայս եւ պաշտաւնեայս» (№ 659, էջ 24բ)։

4. Կանոնագիրքը չունի № 659 ձեռագրի այս մասը. «ը. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Քրիստոսի Երապաւլիս քաղաքն ի Փիլիպոսէ առաքելոյ եւ ի Բարգողիմէոսէ առաքելոյ Լիկոնիայ եւ ամենայն աշխարհն որ շուրջ զնովաւ, զի նա եղեւ անդ գլուխ եւ առաջնորդ եւ հրամանատար եւ քարոզ. շինեաց եկեղեցի եւ հաստատեաց ի նմա սեղան եւ կարգեաց քահանայս եւ պաշտաւնեայս» (№ 659, էջ 26ա)։

5. Կանոնագրքի Թ. հատվածի վերջից № 659 ձեռագիրը շարունակվում է. «Եւ չարչարեցաւ նա ի Սանատրկոյ յարքայէ Հայոց եւ կատարեցաւ ի Հայս եւ դադարեաց քարոզութիւնն առ ժամանակ մի եւ յարոյց Աստուած փոխանակ նոցա զսուրբն Գրիգոր, որոյ բազում չարչարանս կրեալ ի Տրդատայ արքայէն Հայոց, եւ ընկեցեալ ի գուբ եւ անդ լինեալ ամս երեքտասան, պահեալ ի զաւրութենէն Աստուծոյ եւ ապա ի վերուստ հասեալ պատուհաս ի վերայ թագաւորին եւ ամենայն իշխանացն, որոց մոլեգնեալ ի դիւացն տանջէին մինչև հրամանաւն Աստուծոյ երթեալ հանին զԳրիգորիոս ի Վիրապէն. եւ ածեալ զնա՝ ի նմանէ գտանէին զբժշկութիւն եւ զառնային յաստուածպաշտութիւն։ Եւ ապա առեալ տարան զսուրբն ի հայրապետութիւն Հայոց աշխարհին, որոյ ընկալեալ զձեռնադրութիւն հայրապետութեան եւ հասեալ ի Հայս՝ եդ հիմունս եկեղեցւոյ, հաստատեաց սեղան, ձեռնադ[ր]եաց քահանայս եւ կարգեաց պաշտաւնեայս» (էջ 26բ—27ա)։

Մի քանի ձեռագրերում՝ №№ 649, 650, 651, 2964, 3369 չի պահվել վերջաբանի վերջին մասը. «Եւ կատարեն զյիշատակս նոցա մեծաւ պատուով... Եւ զմխիթարիչն եւ զառաջնորդն ամենայնի զսուրբ հոգին» (էջ 65, տող 10, էջ 66, տող 8)։

[1] ձեռագրում առաքելական կանոնախումբը ընդօրինակված է երկու անգամ. նախ՝ ձեռագրի 21ա—36բ էջերում, այստեղ պահվել են առաջաբանը, Ա, Բ, ԼԳ, հոդվածները և վերջաբանը, իսկ երկրորդ անգամ, այլ ձեռագրով. 37ա—48բ էջերում, ուր պահվել է ԺԴ հոդվածից մինչև վերջաբանը, վերջից դարձյալ թերի։ Համեմատությունը կատարեցինք երկու ընդօրինակությունների հետ, փոխադարձաբար լրացնելով եղած թերին։

ԿՂԵՄԵՍԻ ԿԱՄ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 67: *№ № 657, 659, 3369 ձեռագրերում չի պահվել այս վերնագիրը:*

Ցանկ էջ 67—75, հուն., էջ 8—12: *Վերևում նշված ձեռագրերում չի պահվել ցանկը: Պիտրայի հունարեն հրատարակությունը ևս ունի ցանկ (էջ 8—1°), թեև այստեղ էլ հոդվածների վերնագրերը 85 են. ինչպես հայերենում, սակայն, թեթևակի համեմատությունն ցույց է տալիս, որ հայերեն ցանկը կազմված է հունարենից անկախ. մի երկու օրինակն էլ բավական է դրանում համոզվելու համար.*

α'. περὶ χειροτονιων επισκόπων.

β'. περὶ χειροτονιων πρεσβυτέρων καὶ διακονων.

γ'. περὶ ιερέως γαλα, ἢ μελι ἢ σικερα η οσπρια ἢ ζῶα τῳ θυσιαστηριῳ προσαγοντος.

δ'. περὶ οπωρων οικοι πεμπομενων *(էջ 8):*

ա. Եպիսկոպոսների ձեռնադրության մասին:

բ. Երեցների և սարկավագների ձեռնադրության մասին:

գ. Քահանայի մասին, որը զոհասեղան է մատուցում (բերում) կաթ կամ մեղր կամ ոգելից ըմպելիներ կամ ընդեղեն կամ անասուններ:

դ. Պտուղները տուն ուղարկելու մասին:

Բացառությամբ առաջին վերնագրի, մնացած հոդվածների վերնագրերը բոլորովին տարբեր են: Ի դեպ, մեր ձեռքի տակ գտնվող հունարեն բնագրի երկու այլ հրատարակություններ չունեն այս ցանկը (տես Σύνταγμα II, *էջ 1 և Լաուխերտի մոտ, էջ 7):*

Y ձեռագրում ցանկի ԽԶ հոդվածի վերնագիրը բաժանված է երկու մասի. «ԽԶ. Վասն որք անգոսնեն ղամուսնութիւն:

ԽԷ. Վասն գմսակերութիւն և որք գգինի ճաշակեն» (էջ 17բ):

Ցանկի ԽԶ վերնագրում (տես վերևում, էջ 71) մի անճշտություն կա: Ինչպես պարզվում է համապատասխան հոդվածի բովանդակությունից, բնագրի «ճաշակեն»-ի փոխարեն պետք է լինի «ոչ ճաշակեն»: Ոչ մի ձեռագիր նման ընթերցում չունի, այդ պատճառով այն թողեցինք այնպես, ինչպես ձեռագրերում է:

Երկրորդ վերնագիր, էջ 75: *Հունարենի վերնագիրը շատ համառոտ է և տարբեր հայերենից.* Κανόνες ἐκκλησιαστικοὶ τῶν ἀγίων ἀποστολων *(էջ 13), իսկ* Σύνταγμα*-ում* „Κανόνες τῶν ἁγίων καὶ πανσέπτων ἀποστόλων“, (II, *էջ 1): Իսկ ձեռագրերից երկուսի այս վերնագիրը տարբեր է եղածից «Դարձեալ երկրորդ կանոն առաքելականի ի ձեռն Կղեմայ» (№ 3369, էջ 10ա) և «Հրամանք առաքելոցն ի ձեռն Կղեմայ, առաքելոյ հեթանոսաց, կանոնք եկեղեցականաց» (№ № 659, էջ 29բ, 657, էջ 95ա):*

Հոդ. Բ. էջ 75: *№ 659 ձեռագրում այս հոդվածը այլ շարադասություն ունի. «Բ. Եթէ ի միոջէ եպիսկոպոսէ, սարկաւագք և այլ ժառանգաւորք» (էջ 29բ): Եթե այստեղ բայը ընկած չլիներ, ապա այն հունարենի տառացի թարգմանությունը կլիներ:*

Հոդ Դ, էջ 75 (հուն. հոդ. 3, էջ 13—14): *Լաուխերտի մոտ* μὴ ἐξὸν *բառերից սկսած գրված է առանձին հոդված: № 659 ձեռագրում շարադասությունը մի փոքր այլ է. «Գ. Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց* (վերջին բառն ավելացրել են ընդօրինակելուց հետո—*Վ. Հ.) արտաքոյ տեառն հրամանին ի պատարագ կամ ի սեղան մեղր կամ կաթն կամ փոխանակ գինւոյ այլ ինչ անպատեհ իրս, կամ հաւս կամ կենդանի ինչ կամ ունդս արտաքոյ հրամանին բերեալ մատուսցէ՝ լուծեալ լիցի ի քահանայութենէն: Եւ ի դէպ ժամանակի բաց ի նոր հասկաց, այսինքն՝ եղի կամ խաղող միայն, այլ ոչ այլ ինչ իշխել մատուցանել առ սեղանն, իսկ ձէթ յաշտանակն սուրբ և խունկ ի ժամու պատարագին» (էջ 29բ, հմմտ. № 657, էջ 95բ):*

Հոդ. Դ, էջ 75—76: *№ № 657, 659 ձեռագրերում այս հոդվածը միացված է նախորդին:*

Հոդ. Ե, էջ 76 (հուն. հոդ. 5, էջ 14)։ Հունարենի ἐπίσκοπος բառը հայերենում չի պահվել, թեև № 657 և 659 ձեռագրերն ունեն այն (էջ 95բ. 30ա)։ Այս կապակցությամբ Ն. Մելիք-Թանգյանը գրում է. «Կանոնները (Կղեմեսի—Վ. Հ.) գրուած կամ թարգմանուած են այն ժամանակ, երբ եպիսկոպոսական ամուսնութիւնը բոլորովին վերացած էր. հայոց մէջ կամ թե չէ վերջին արտագրողներն են հանել» («Հայոց եկեղեցական իրաւունքը», Ա. գիրք, էջ 86—87)։

№ 657 ձեռագրում մինչև Ե հոդվածը՝ Դ համարի տակ նշված է. «Դ. Յաղագս ոչ հանելոյ եպիսկոպոսի կամ երիցու զկին իւր» (էջ 95բ), իբր Ե հոդվածի վերնագիր, իսկ այստեղ դարձել է առանձին հոդված, բայց անիմաստ։ Իսկ № 3369 ձեռագրում բնագրի «զկին» բառի փոխարեն սխալմամբ գրել են «զկնի» (էջ 10բ)։

Հոդ. Ը, էջ 76—77 (հուն. հոդ. 8, էջ 14—15)։ Հունարենի „ἢ ἐκ τοῦ καταλόγου ἱερατικοῦ προσφορᾶς γενομένης, μὴ μεταλάβοι" հատվածի թարգմանությունը կանոնագրքում ստացել է «որ ժողովոց ոչ հաղորդեսցի» ձևը։ № № 657 (էջ 95բ), 659 (էջ 30ա) ձեռագրերում եղածն ավելի մոտ է հունարենին. «այլ ոք ի քահանայական կարգէն ժողովելոց ոչ հաղորդեսցի»։

Հոդ. Ժ, էջ 77։ № 659 ձեռագրում բովանդակությունը թեև նույնն է, բայց շարադասությամբ տարբերվում է. «Թ. Եթե ոք ոչ իցէ արժանի հաղորդութեան, եթե ի տան անգամ հաղորդակից լիցի նմա՝ և սա ի բաց որոշեսցի» (էջ 30բ)։

№ № 648, 3369 ձեռագրերում Ժ հոդված գրված է ԺԱ հոդվածի տեղը և ընդհակառակը։

Հոդ. ԺԱ, էջ 77։ Երկու ձեռագրերում տարբերությունը շարադասության մեջ է. «Ժ. Եթե ոք ընդ լուծելոյ ի քահանայութենէն այլ ոք ժառանգաւոր իբրև ընդ քահանայի աղաւթակից լիցի և նա ևս ի բաց լուծցի» (№ № 659, էջ 30բ, 657, էջ 95բ)։

Հոդ. ԺԲ, էջ 77 (հուն. հոդ. 12—13, էջ 15—16)։ Հայերենում հունարենի երկու հոդվածները միացրել են միմյանց, հավանաբար նկատի ունենալով, որ հուն. 13-րդ հոդվածը կազմում է 12-րդի շարունակությունը։ Լաուխերտի մոտ այս երկու հոդվածները ևս միացված են։ Կանոնագրքում չի պահվել հուն.-ի ἢ λαϊκὸς բառը։ «Թէպէտ եւ էր ընդունելի» (էջ 77, տող 12) բառերից սկսվում է հուն.-ի 13-րդ հոդվածը։ Մինչդեռ երկու այլ ձեռագրերում եղածն ավելի մոտ է հունարենին. «ԺԱ. Եթե ոք ժառանգաւոր կամ ժողովրդական ի բաց որոշեալ և յետոյ ընկալեալ և երթեալ յայլ քաղաք ընկալեալ եղև առանց ընծայական գրոց՝ ի բաց որոշեսցին որք ընկալանն և որ ընկալեալն եղև։ Իսկ եթե ընդ բանիւ որոշմամբ էր՝ առաւել ևս դիցի ի վերայ նորա որոշումն, որպէս ստոյ և պատրողի եկեղեցի Աստուծոյ» (№ № 659, էջ 30բ—31ա, 657, էջ 95բ—96ա)։

Հոդ. ԺԳ, էջ 77—78 (հուն. հոդ. 14, էջ 16)։ Կանոնագրքի ունեցածն ընդհանուր առմամբ ճիշտ է արտահայտում հունարենի միտքը, մասնավորապես հուն.-ի վերջին մասը՝ „τοῖς ἐκεῖσε λόγῳ τῆς (ա. Συν., II. L., չիք τῆς) εὐσεβείας συμβάλλεσθαι, καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων καὶ παρακλήσει μεγίστῃ" կանոնագրքում խիստ համառոտ է՝ «որք անդն են... աղաչանաւք մեծաւք»։ Հուն.-ի այս հոդվածը համեմատաբար լավ է պահպանվել № № 659, 657 ձեռագրերում. «ԺԲ. Եպիսկոպոսի ումեք մի՛ եղիցի արժանաւոր թողուլ զիւր բնակութիւն եւ զայլոյ իշխանութիւն երթալ ունել. թէպէտ եւ ի բազմաց հարկաւորեալ լիցի, բայց եթե իրաւացի ինչ պատճառք հարկեցուցանեն զնա զայս առնել, որպէս զի աւելի աւգտութիւն ինչ կարել առնել նմա. այնոցիկ որ երթան ի հոգևոր բըս բարէպաշտութեան. եւ սակայն զայս ոչ յինքենէ, այլ մեծապէս աղաչանաւք» (էջ 31ա, էջ 96ա)։

Հոդ. ԺԴ, էջ 78 (հուն. հոդ. 15—16, էջ 16)։ Հայերենում հունարենի երկու հոդվածները միացրել են միմյանց, նկատի ունենալով, որ հուն.-ի 16-րդ հոդվածը հանդիսանում է 15-րդի շարունակությունը։ «Ապա եթէ եպիսկոպոս» բառերից (էջ 78, տող 11) սկսվում է հուն.-ի 16-րդ հոդվածը։

№ № 659, 657 ձեռագրերում այս հոդվածը համապատասխանում է կանոնագրքում եղածին, բայց ունեն առանձին բառերի թարգմանական տարբերություններ. հուն. „παροικία" բառը կանոնագրքի բնագրում հանդիպում ենք երկու անգամ «պանդխտութիւնն» և «պանդխտութեան» ձևով, իսկ այս ձեռագրերում՝ «բնակութիւն» ձևով. այդ պատճառով էլ, որպես բանասիրական հետաքրքրության առարկա, № 659 ձեռագրից բերում ենք այդ հոդվածը ամբողջությամբ. «ԺԳ. Եթե ոք երէց կամ սարկաւագ կամ բնաւ իսկ ի քահանայական կարգէ ի բաց ընկեցեալ զիւր բնակութիւնն, յայլ տեղիս երթիցէ եւ բոլորովին անտի փոխեալ որջեսցի յայլոյ բնակութիւն՝ առանց իւրոյ եպիսկոպոսին, զայնպիսին հրամայեմք ոչ եւս իշխել պաշտել զքահանայութիւնն, մանաւանդ կոչեցեալ զնա իւրոյ եպիսկոպոսին՝ դառնալ յիւր տեղի և ոչ լուաւ, իբրեւ զժողովրդական հաղորդեսցի ընդ նոսա

ուր չոգաւն։ Իսկ եթե եպիսկոպոս ուր է առ ոչինչ համարեսցի, զի ի վերայ որոշել նոցա պատուհաս եւ ընկալցի զնոսա ի վիճակ պաշտաման, ի բաց որեշեսցի եւ նա իբրեւ զվարդապետն անկարգութեամբ» (էջ 31ա, հմմ. № 657, էջ 96ա)։

Հոդ. ԺԵ, էջ 79, (հուն. հոդ. 17, էջ 16—17)։ *Բնագրի «յետ մկրտութեանն» համապատասխանում է հունարենի „μετὰ τὸ βάπτισμα“-ին, մինչդեռ № № 659, 657 ձեռագրերում այդ բառն աղճատվել և դարձել է «յերկմտութեանն» (էջ 31բ, էջ 96ա)։*

Հոդ. ԺԶ, էջ 79 (հուն. հոդ. 18, էջ 17)։ *Հունարենի „ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῆς“ հատվածը հայերենում չի պահվել։* Ե *ձեռագրում այս հոդվածը գրված է Ի և ԻԱ հոդվածների միջև։*

Հոդ. ԺԷ, էջ 79։ *Հմմտ. № № 659, 657 ձեռագրերում եղածը. «ԺԶ. Որ երկուս քորս կանայս էառ կամ զքեռորդի, ոչ կարէ գալ ի վիճակ քահանայութեան» (էջ 32ա, էջ 96ա)։*

Հոդ. ԺԸ, էջ 79։ *Հմմտ. № № 659, 657 ձեռագրերում եղածը. «ԺԷ. Եթե միջնորդաւք ոք վիճակեսցի ի քահանայութիւն՝ ի բաց լուծեալ եղիցի» (էջ 32ա, էջ 96ա)։*

Հոդ. ԺԹ, էջ 79. *Հմմտ. Ն. № 659, 657 ձեռագրերում եղածը. «ԺԸ. Ներքինի թէ ի մարդկան բռնութենէ եղեւ կամ ի հալածանս կարեցան արականքն կամ ի բնէ նոյնպէս ծնեալ եղեւ եւ արժանի իցէ վարուց լաւաց՝ եղիցի եպիսկոպոս» (էջ 32ա, էջ 96ա)։*

Հոդ. Ի, էջ 79 (հուն. հոդ. 22, էջ 17)։ *Հմմտ. № № 659, 657 ձեռագրերում եղածը. «ԺԹ. Որ ոք զինքն կրճատեաց՝ ոչ եղիցի քահանայ, զի անձնասպան է եւ Աստուծոյ արարածոյն թշնամի» (էջ 32ա, էջ 96ա)։*

Հոդ. ԻԳ, էջ 80։ *№ 3369 ձեռագրում բացակայում է «զեբրիս ամս» հատվածը (էջ 11բ)։*

Հոդ. ԻԳ, էջ 80 (հուն. հոդ. 25, էջ 18)։ *Հուն.-ի վերջին հատվածը Լաուխերտի մոտ դրված է որպես առանձին հոդված, որը նաև ընդարձակ է՝* „Ὁμοίως δὲ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ τῇ αὐτῇ αἱρέσει ὑποκείσθωσαν“. *Տարբեր է միայն № 659 ձեռագրում եղածի վերջին մասը՝ «նմանապէս եւ ամենայն վիճակեալք ի պաշտաւն ժառանգութեան» (էջ32բ), իսկ սրան համապատասխան կանոնագրքում եղածը № 657 ձեռագիրը չունի (էջ 96բ)։*

Հոդ. ԻԴ, էջ 80։ *№ 659 ձեռագրում շարադասությունը տարբեր է. «ԻԳ. Որք եկեալ են ի վիճակն չեւ եւս ամուսնացեալք՝ հրամայեմք ամուսնանալ զգրակարդացս միայն եւ զսաղմոսողսն» (էջ 32բ)։ № 3369 ձեռագրում այս հոդվածը վերջից շարունակվում է. «Սաղմոսասացս միան, ապա թէ չեն ամուսնանալ՝ լիցին եպիսկոպոս եւ կամ ժառանգաւոր» (էջ 11բ)։ Իսկ № 657 ձեռագրում չեն պահվել ԻԴ—ԽԷ հոդվածները։*

Հոդ. ԻԵ, էջ 81 (հուն. հոդ. 27, էջ 18)։ *Հուն.-ի* ἀδικήσαντας *(անարդար վերաբերվողներին) բառը թարգմանված է «զկռուողս»։*

№ 659 ձեռագրում սույն հոդվածն այսպես է. «ԻԴ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ թէ հարկանելով զհաւատացեալս մեղուցեալս կամ զանհաւատս ապիրատս, այսպէս կամեսցի երկեցուցանել, լուծանել զնոսա հրամայեմ, քանզի ոչ ուրուք զայս տէրն ուսոյց, այլ զնորին հակառակն, ինքն տանջեցաւ՝ այլ ոչ զոք եհար, թշնամանեցաւ եւ ոչ փոխարէն թշնամանեաց, չարչարեցաւ եւ ոչ սպառնացաւ» (էջ 32բ)։ Իսկ այս հոդվածի սկզբի «Զեպիսկոպոս եւ զերէց... լուծանել հրամայեմք» հատվածի փոխարեն № 3369 ձեռագիրը ունի «Եպիսկոպոս կամ քահանայ եւ կամ սարկաւագ հարկանօղսն կամ զանհաւատսն զկռւոս եւ ի ձեռս այսոցիկ կեցուցանել հրամայեցաք» (էջ 11բ—12ա)։

Հոդ. ԻԶ, էջ 81։ *Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածը «ԻԵ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ լուծաւ արդարապէս յաղագս յայտնի ըստգտանաց եւ իշխեսցեն յանդիմանել եւ մերձենալ ի նոյնպիսում, զոր երբեմն ընձեռեալ էր նմա ի սպասաւորութիւն պաշտաման, սա ամենեւին արտաքս հատեալ ընկեցեալ լիցի յեկեղեցւոյն» (էջ 33ա)։*

Հոդ. ԻԷ, էջ 82։ *Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածի սկիզբը. «ԻԶ. Եթե ոք եպիսկոպոս ի ձեռն ընչից այս պատուոյ հասանել կարաց...» (էջ 33ա)։*

Հոդ. ԻԸ, էջ 82։ *Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածը. «ԻԷ. Եթե ոք եպիսկոպոս զինուորական իշխանաւք վարեսցեալ բռնութեամբ կալաւ զեկեղեցի՝ լուծցի եւ ի բաց որոշեսցի եւ ամենեքին որք հաղորդին ընդ նմա» (էջ 33ա)։ № 3369 ձեռագրում «բուռն» բառի փոխարեն սխալմամբ գրված է. «րեռն» (էջ 12ա). հմմտ. հունարենը՝* ἐγκρατής։

Հոդ. ԻԹ, էջ. 82—83։ *Ահա № 659 ձեռագրում եղածը. «ԻԸ. Եթե ոք երէց արհամարհեսցէ զիւր եպիսկոպոս եւ առանձինն ժողովս արասցէ եւ սեղան կանգնեսցէ, ոչ ինչ կարացեալ գտանել զեպիսկոպոսն ի բարէպաշտութեան եւ յարդարութեան ի բաց լուծցի, իբրեւ զիշխանութիւն սիրող, քանզի բռնաւոր է։ Եւ այլ վիճակեալք որ ընդ նոսա միաբանեսցին՝ այսոքիկ յետ միանգամ եւ երկիցս և երիցս եպիսկոպոսին աղաչելոյ եղիցի նզովեալ» (էջ 33բ. վերջին բառն ավելացրել են ուրիշները)։*

Հոդ. Լ, էջ 83: Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածը. «ԻԹ. Եթե երէց կամ սարկաւագ յիւր եպիսկոպոսէն ընդ բանիւ եղեւ որոշել զնա, ոչ եղիցի իրաւացի յայլմէ եպիսկոպոսէ ընդունել, այլ յայնմանէ որոշեաց զնա, բայց թե մեռանել դէպ լիցի՝ որոշեաց եպիսկոպոսն» (էջ 33բ)։

Հոդ. ԼԱ, 83 : Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածը. «Լ. Ոչ զոք յաւտարաց եպիսկոպոսաց կամ երիցանց կամ սարկաւագաց առանց ընծայական թղթոյ արժանի առնել ընդունել, եւ թէպէտ եւ ունիցին թուղթ, սակայն քննիցին, զի թէ գացին քարոզք բարէպաշտութեան՝ ընկալեալք եղիցին. ապա եթե ոչ զպէտս նոցա տալով զի հաղորդութիւն մի՛ ընկալցին, քանզի բազում ինչ եւ խաբեութեամբ լինի» (էջ 33բ—34ա)։

Հոդ. ԼԲ, էջ 83—84: Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածը «ԼԱ. Զեպիսկոպոսունս գիտել պարտ է զգաւառին առաջին եւ համարել զնա իբրեւ զգլխաւոր եւ ոչ ինչ աւելի գործել առանց նորա գիտութեանն իրաւացի, եւ գաւառին որ ընդ ձեռամբ նորա. այլեւ ոչ նա առանց նոցա կամաց, այսինքն է եպիսկոպոսացն արասցէ ինչ, զի այսպէս եղիցի միակամութիւն և փառաւորեսցի Աստուած ի ձեռն Յիսուսի եւ Հոգւոյն սրբոյ» (էջ 34ա)։

Հոդ. ԼԳ, էջ 84: Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածը. «ԼԲ. Եպիսկոպոս մի՛ իշխեսցէ արտաքոյ իւրոյ սահմանաց ձեռնադրութիւնս առնել ի քաղաքս եւ ի գաւառս, որք ոչ են ընդ նորա իշխանութեամբ. իսկ եթե յանդգնեսցի արարեալ զայս առանց կամաց որ քաղաքաց եւ գիւղից եւ գաւառին իշխեսցէ՝ լուծեալ եղիցի» (էջ 34աբ)։

Հոդ. ԼԴ, էջ 84: Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածը. «ԼԳ. Եթե ոք ձեռնադրեալ եպիսկոպոս ոչ առցէ յանձն զպաշտաւնն եւ զհոգս ժողովրդեանն ընձեռեց[ել]ոյ նմա՝ որոշեալ եղիցի մինչեւ յանձն առցէ. նմանապէս կամ երէց կամ սարկաւագ։ Իսկ եթէ չոգաւ եւ ոչ ընկալան՝ չեղեւ ինքն պատճառ, այլ ժողովրդոյն չարութիւն, նա եպիսկոպոս եղիցի. բայց վիճակեալք քաղաքին որոշեսցին, զի այնպիսի անհնազանդ ժողովրդեան խրատիչք ոչ եղեն» (էջ 34բ)։

Հոդ. ԼԵ, էջ 84—85 (ՌուՏ. Ռոդ. 37, էջ 21): Հունարենի վերջին δεύτερον δὲ ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ հատվածի դիմաց հայերենը ունի «Եւ երկրորդն՝ յաշնան»։ ὑπερβερεταῖος ամիսը, համաձայն Ֆ. Գինցելի, մակեդոնական, եփեսական և մի քանի այլ վայրերի տոմարի վերջին ամիսն է և տևում է օգոստոսի 24-ից մինչև սեպտեմբերի 22-ը (տես F. Ginzel, Handbuch der mathematischen und technischen chronologie, Leipzig, 1914, III Band, S. 1, 19—20)։ Զոնարասը և Բալսամոնը իրենց մեկնություններում ὑπερβερεταῖος-ը նույնացնում են հոկտեմբերի հետ։ Բալսամոնը գրում է. „ὑπερβερεταῖος δὲ ὁ 'Οκτώβριος 'εστι μήν". Հմմտ. նաև Զոնարասի կարծիքը „ἤγουν τὸν 'Οκτώβριον· οὗτος γὰρ ὁ ὑπερβερεταῖος" (Σύνταγμα. II, էջ 51, 125)։ Նշանակում է ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ-ն պետք է թարգմանել «հոկտեմբերի 12-ին»։ Այդպես թարգմանել է Նիկոդիմը (տես Правила (κανόνες) православной церквы, т. 1, СПб, 1911, стр. 101)։ Տարին երկու ժողով լինելու մասին տես նաև Նիկիայի Ե և Անտիոքի Ի կանոններում և դրանց համապատասխան ծանոթագրություններում։

№ 659 ձեռագրում եղածը մի փոքր այլ է. «ԼԴ. Երկիցս ի տարւոջ ժողով լիցի եւ քննութիւնս արասցեն առ միմեանս կարգաց բարէպաշտութեան եւ զպատահեալ ընդդիմութիւնս եկեղեցականս լուծցեն, միանգամ ի չորրորդում շաբաթուն Պենտեկոստէին, իսկ երկրորդ անգամ ի հոռի ամսեան որ աւր ԺԷ» (էջ 34բ)։ Վերջին այս տվյալը հմմտ. Անտիոքի Ի կանոնի տվյալի հետ։ Արդյո՞ք «ի հոռի… աւր ԺԷ»-ն առաջ չի եկել «Ժ-րդ ի հոռոմի ամսոյ»-ից՝ սխալ կամ անուշադիր ընդօրինակելիս։

Հոդ. ԼԶ, էջ 85: Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածը. «ԼԵ. Ամենայն եկեղեցական իրաց եպիսկոպոսն հոգ տարցի եւ խնամակալ եղիցի իբրեւ առաջի աչաց Աստուծոյ, եւ մի՛ եղիցի նմա իրաւացի զողանալ ինչ յայնցանէ եւ կամ ազգականաց զԱստուծոյսն շնորհել. իսկ եթե աղքատք իցեն, տացէ ինչ, այլ ոչ պատճառաւ նոցա զեկեղեցականսն վաճառել» (էջ 35ա)։ № 3369 ձեռագրում «աւցտել»-ի փոխարեն սխալմամբ գրված է «օրհնել» (էջ 13ա)։

Հոդ. ԼԷ, էջ 85: № 659 ձեռագրում այս հոդվածի վերջին մասը այսպես է. «քանզի նա է որում հաւատացեալ է զժողովուրդն Տեառն եւ վասն ոգւոց նոցա բան պահանջեալ լինի» (էջ 35ա)։

Հոդ. ԼԸ, էջ 85—86 (ՌուՏ. Ռոդ. 40, էջ 21—22): Հունարենի „κυριακά" (տերունական) բառը հայերենում գրված է «եկեղեցւոյն» ձևով։ Ուզում է ասել եպիսկոպոսի անձնական ունեցածը և եկեղեցու ունեցածը պետք չէ շփոթել։ Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածը. «ԼԶ. Եղիցի յայտնեալ եպիսկոպոսին իրք, եթե կայցէ իրք ինչ առանձինն, եւ եկեղեցականքն

յայտնի, զի իշխանութիւն կալցի եպիսկոպոսի վախճանելն իւրում, որո՛ց կամեսցի եւ ո՛ւմ կամեսցի թողուլ. եւ մի պատճառաւ եկեղեցական իրաց զրկեալ լինիցի յիւրոց եպիսկոպոսին, զի թերեւս կին եւ որդիս ունիցի առ ազգականս կամ ծառայս։ Քանզի իրաւացի է այս առաջի Աստուծոյ եւ մարդկան, որպէս զի մի՛ եկեղեցին վնասեսցի անգիտութեամբ եպիսկոպոսին իրաց։ Եւ մի՛ եպիսկոպոսն կամ ազգականք իւր պատճառաւ եկեղեցւոյն յիւրեանց իրացն զրկեալ եղիցին և կամ ի նեղութիւն ինչ արկանել իւրոց ազգականաց և մահ նորա հայհոյութիւն կրեսցէ» (էջ 35աբ)։ № 3369 ձեռագրում չի պահվել կանոնագրքի «Չկաս ինչ կրել... իւր պատճառանաւ ք եկեղեցւոյն» հատվածը (էջ 13ա)։

Հոդ. ԼԹ, էջ 86—87: Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածը. «ԼԸ. Հրամայեմք եպիսկոպոսին իշխանութիւն ունել եկեղեցական իրաց. քանզի թէ զպատուական ոգիս մարդկան հաւատալի է նոցա, որչափ եւս առաւել զապականելի իրս ի նոսա թողուլ. որպէս զի նորա իշխանութեամբ եւ խնամակալութեամբ ամենայն ծախեսցի կարաւտելոց ի ձեռն երիցանց եւ սարկաւագաց բաժանեալ հանդերձ Աստուծոյ երկիւղիւն եւ ամենայն զգուշութեամբ կցորդութիւն կալցի եւ ինքն թէպէտ ինչս ունիցի հարկաւորս վասն աւտարաց եղբարց ընդունելութեան, որպէս զի ոչ միով աւրինակաւ կարաւտութիւն լինել նոցա. քանզի աւրէնք Աստուծոյ հրամայեցին, որք սեղանոյն պաշտաւնեայքն են, ի սեղանոյն անտի վայելեն։ Քանզի և ոչ զինուորն յիւրոց թոշակացն զէն պատերազմի պատրաստէ» (էջ 35բ—36ա)։

Հոդ. Խ, էջ 87 (հուն. հոդ. 42, էջ 23): Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածը. «ԼԹ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ թե տապեղուլանց եւ արբեցութեանց պատրաստեսցեն՝ կա՛մ դադարեսցեն յիրացն կա՛մ լուծցին» (էջ 36ա)։ Ինչպես այս, այնպես էլ մյուս հոդվածներում № 659 ձեռագրից մեջբերվածները մեկ անգամ ևս ցույց են տալիս, որ սրանք ավելի պարզեցված են։ Օրինակ հուն. „κύβοις" բառը, այստեղ հանդիպում ենք լատինացված ձևով «տապեղուլանց» tabul—տաբեղ=տախտակ։ Իսկ № 3369 ձեռագիրը չունի կանոնագրքի «քուէից» բառը (էջ 13բ)։

Հոդ. ԽԱ, էջ 87: Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածը. «Խ. Սարկաւագաց եւ կէսսարկաւագաց եւ գրակարդացո[ղ]ք և սաղմոսողոք, նմանապէս վարեալ կամ դադարեսցին կամ ի բաց որոշեսցին։ Նոյն աւրինակ եւ ժողովրդականն» (էջ 36ա)։ № 3369 ձեռագրում բնագրի «սաղմոսերգաց»-ի փոխարեն կարդում ենք «երգեցողաց» (էջ 13բ)։ a ձեռագրում այս հոդվածը, թերևս սխալմամբ, կրկնված է նաև 38բ—39ա էջերում։

Հոդ. ԽԲ, էջ 87. Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածը. «ԽԱ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ թէ վաշխս պահանջեսցեն կամ տոկոսիս ի փոխառուացն՝ կա՛մ դադարեսցեն կա՛մ ի բաց լուծցին» (էջ 36բ)։

Հոդ. ԽԳ, էջ 87: Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածը. «ԽԲ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ եթե ընդ հերետոս, այսինքն ընդ թերահաւատս աղաւթակիցք միայն եղեալք՝ ի բաց որոշեսցին, ապա թէեւ զնոսա յորդորեսցին աղաւթս կատարել իբրեւ վիճակելոց՝ լուծցին ի քահանաութենէ» (էջ 36բ)։

b ձեռագրում այս հոդվածը դրված է սույն կանոնախմբի ԽԴ և ԽԵ հոդվածների միջև։

Հոդ. ԽԴ, էջ 87—88 (հուն. հոդ. 46, էջ 23): Հունարենը իրավամբ չունի «կամ սարկաւագ» բառերը։ Հմմտ. № 659 ձեռագրի սկզբի մասը, որը մի փոքր ընդարձակ է. «ԽԳ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ թե զհերետիկոսաց մկրտութիւնն ընկալցին կամ զպատարագ կամ զընծայ՝ լուծանել հրամայեմք» (էջ 36բ)։

Հոդ. ԽԵ, էջ 88: Ձ. 3369 ձեռագրում այս հոդվածը դրված է սույն կանոնախմբի ԽԸ և ԽԹ հոդվածների միջև։

Հոդ. ԽԶ, էջ 89: № 659 ձեռագրում հոդվածի վերջին մասն է տարբեր. «այլ հայհոյելով և բամբասելով զարարածս՝ կա՛մ ուղղեսցէ զինքն կա՛մ ի բաց լուծցի եւ յեկեղեցւոյ արտաքս ընկեսցի. նմանապէս եւ ժողովրդականն» (էջ 37ա)։ Ձ. 3369 ձեռագրում չի պահվել այս հոդվածի «մոռացեալ թէ ամենայն... արու եւ էգ» հատվածը։

Հոդ. ԽԸ, էջ 89 (հուն. հոդ. 53, էջ 26): Հայերենի «գինւոյ լուծցի» բառերի միջև հունարենը ունի „βδελυσσόμενος καὶ οὐ δι' ἄσκησιν„ հատվածը։

Հմմտ. № Ձ. 659, 657 ձեռագրերում եղածը. «ԽԷ. Եթե ոք եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ յաւուրս տաւնից ոչ ճաշակէ ի մսոյ եւ ի գինւոյ՝ ի բաց լուծցի, իբրեւ խաւարեալ խղճի մտաւք. եւ պատճառք գայթակղութեան բազմաց եղեալ» (էջ 37բ, էջ 96բ)։

Հոդ. Ծ, էջ 89 (հուն. հոդ, 55, էջ 27): Հայերենի «անիրաւաբար» բառը հունարենը չունի. մինչդեռ հունարենի մի այլ հոդվածում՝ 84 (հայերենը՝ ՀԸ) նշված է παρὰ τὸ δίκαιον

(անիրավարար)։ Թեև մի քանի ձեռագրերում «անիրաւարար»-ի փոխարեն հանդիպում ենք «իրաւարար» (№ № 648, էջ 157ա, 3369, էջ 14ա, 3562, էջ 254ա)։

Հոդ. ԾԲ, էջ 89 (հուՑ. հոդ. 57, էջ 27)։ *Հուն.-ի* „ἢ τὸν τὰς βάσεις πεπληγμένον χλευάσει" *հատվածի դիմաց Կանոնագրքում կարդում ենք «կամ զդէմսն փնասեալ այպանեսցէ», որը սակայն, տարբեր բան է։*

№ № 659, 657 ձեռագրերում տարբեր է հոդվածի երկրորդ մասը. «կամ զդէմոն ասել՝ այպանեսցէ եւ նշաւակեսցէ եւ պատրեսցէ՝ ի բաց որոշեսցի. Նմանապէս եւ ժողովրդականն» (էջ 37բ—38ա, էջ 96բ)։ № 3562 ձեռագրում բացակայում է «որոշեսցի Նմանապէս եւ ժողովրդականք» հատվածը (էջ 254ա)։ Իսկ № 3369 ձեռագրում այս հոդվածը սկսվում է այսպես. «Եպիսկոպոս կամ քահանայ եւ կամ սարկաւագ անփոյթ» և այլն (էջ 14բ)։

Հոդ. ԾԳ, էջ 89 (հուՑ. հոդ. 58, էջ 27)։ *Հուն.-ի վերջին* „ἐπιμένων δὲ τῇ ραθυμίᾳ" *հատվածը Կանոնագրքում թարգմանված է. «ապա եթէ յամառեսցի չածել ուղղութիւն» ձևով, որը լրիվ չի արտահայտում հունարենի միտքը։ Հմմտ. № № 659, 657 ձեռագրերում եղածը. «ՃԲ. Եպիսկոպոս կամ երէց անփոյթ առնելով զժառանգաւորսն խրատել եւ զժողովրդականսն առ ի բարէպաշտութիւն՝ ի բաց որոշեսցի. իսկ եթե ի նմին յուղղութեան կացցեն՝ լուծեալ լիցին» (էջ 38ա, էջ 96բ)։*

Հոդ. ԾԴ, էջ 90 (հուՑ. հոդ. 59, էջ 27)։ *Հունարենի* ἐπιμένων δὲ καθαιρείσθω *հատվածը բացակայում է հայերենում։ Վերջինս պետք է լինի «որոշեսցի իբրեւ» բառերի միջև։*

Հմմտ. № № 659, 657 ձեռագրերում եղածը. «ԵԹԵ ոք եպիսկոպոս կամ երէց կարաւտելոց ի պիտոյից ուրուք վիճակելոցն ոչ լցցէ զկարաւտութիւնն, ի բաց որոշեսցի, որպէս սպանաւղ եղեալ եղբաւր իւրոյ» (էջ 38ա, էջ 96բ)։ № 3369 ձեռագրում այս հոդվածը սկըսվում է այսպես. «ԵԹէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց եւ կամ սարկաւագ ի ժառանգաւորաց» և այլն (էջ 14բ)։

Հոդ. ԾԵ, էջ 90 (հուՑ. հոդ. 60, էջ 27)։ *Հայերենը բառացի համապատասխանում է հունարենին, միայն վերջինիս* „καὶ τοῦ κλήρου" *հատվածը, որը պետք է լիներ «ժողովրդոց լուծցի» բառերի միջև, հայերենում չի պահվել։*

№ № 659, 657 ձեռագրերում այս հոդվածը բավական ընդարձակ է. «ԵԹԵ ոք զըստ (sic) *անուն վերագրէ անգ, այսինքն ծածուկդ կոչին իբրեւ զսուրբ եւ զուղիղ գրեն, համարձակ յեկեղեցւոյն ընթերցցե առ ի փնաս ժողովրդեանն՝ լուծեալ լուծցին» (էջ 38ա, էջ 96բ)։*

Հոդ. ԾԶ, էջ 90։ *Հմմտ. № № 659, 657 ձեռագրերում եղածը. «ԾԵ. ԵԹԵ ամբաստանութիւն եղիցի զհաւատացելոյ ումեքէ պոռնկութեան եւ կամ շնութեան կամ այլոյ ինչ անպատեհ եւ հրաժարական գործոյ եւ հանդիմանեալ գտցի ի ժառանգութիւն՝ վիճակի եկեղեցւոյ ի սպասաւորութեան ոչ լիցի արժանի յառաջ գալ» (էջ 38բ, էջ 96բ)։*

Հոդ. ԾԷ, էջ 90 (հուՑ. հոդ. 62, էջ 28)։ *Հունարենի* ἀρνήσηται *բառը հայերենում թարգմանված է. «կորուսցի»։ Հայերեն «կորուսցի» նշանակում է* կորցնի, *ծովի, մինչդեռ հունարենում ունենք* ἀρνήσηται, *այսինքն* մերժի, հրաժարվի, ուրանա. *Հենց այդպես է գրված № № 659, 657 ձեռագրերում, «ուրասցի զանուն Քրիստոսի» (էջ 38բ, էջ 97ա)։ Հունարենը չունի նաև «լուծցի և» բառերը։ Հոդվածի վերջում հունարենի մի հատվածը* „μετανοήσας δέ, ὡς λαϊκὸς δεχθήτω" *չի պահվել հայերենում։*

Հոդ. ԾԹ, էջ 91 (հուՑ. հոդ. 66, էջ 29)։ *Հայերենը բավական համառոտ է։ Այստեղ չի պահվել* πλὴν τοῦ ἑνὸς μόνου καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς *հատվածը։*

Հոդ. Կ, էջ 91 (հուՑ. հոդ. 64, էջ 29)։ *Հունարենի* καὶ καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω *հատվածը հայերենում արտահայտված է «լուծցի» բառով։*

Հոդ. ԿԲ, էջ 91։ *Հմմտ. № № 659, 657 ձեռագրերում եղածը. «ԵԹԷ ոք զկոյս անխաւս բռնաբարեալ կալցի՝ ի բաց որոշեսցի եւ մի՝ լիցի նմա իշխանութիւն այլ առնուլ. այլ զնոյն զայն ունել ընդ որ հաճեցաւ, թէպէտ եւ կարի տառապեալ իցէ» (էջ 39աբ, էջ 97ա)։*

Հոդ. ԿԵ, էջ 92, (հուՑ. հոդ. 70, էջ 29—30)։ *Կանոնագրքում չի պահվել* ἢ διάκονος ἢ εἰ δὲ λαϊκὸς ἀφοριζέσθω *հատվածները։*

Սկսած այս հոդվածից՝ կանոնախմբի շարունակությունը չի պահվել № 657 ձեռագրում։

Հոդ. ԿԶ, էջ 92 (հուՑ. հոդ. 71, էջ 30)։ *Հոդվածի վերջին «ճրագունս՝ լուծցի» բառերի միջև հունարենն ունի* „ἢ ἐν ταῖς ἑορταῖς αὐτῶν λύχνους ἅπτοι" *հատվածը։*

Հոդ. ԿԷ, էջ 92—93 (հուՑ. հոդ. 72—73, էջ 30)։ *Հունարենի 72-րդ և 73-րդ հոդվածներն հայերենում միացրել են միմյանց։ Հայերենի «անաւթով ոսկեղինաւ» հատվածից սկսվում է հուն.-ի 73-րդ հոդվածը։ Վերջինիս* „ἢ ὀθόνην μηδεὶς ἔτι εἰς οἰκείαν χρῆσιν σφετεριζέσθω"

(կամ վարագուրը, ոչ ոք իր տնային պետքի համար չսեփականացնե (չօգտագործե) հատվածի դիմաց հայերենն ունի «մի ոք յիւր պէտս դողացեալ». այստեղ միտքը խիստ համառոտ է։ Հայերեն հոդվածի երկրորդ մասը (հունարեն 73-րդ հոդվածը) № 659 ձեռագրում այսպես է. «Կամ թե անաւթ ինչ ոսկեղէն կամ արծաթեղէն, որ բերաւ յեկեղեցին եւ սրբեցաւ. թէ [ի] պէտս առ կամ դողացեալ թաքուսցէ, այս անաւրէնութիւն է, եթե ոք ըմբռնեսցի յայսպիսի իրս՝ պատուհասեսցի և ի բաց որոշեսցի» (էջ 40ա).

Հոդ. ԿԸ, էջ 93 (հուն. հոդ. 74, էջ 30—31)։ Այս հոդվածի վերջին մասը «որպէս գի մի՛ շահել ինչ թուեսցի ի փախուցելոյն» բոլոր ձեռագրերում, բացի begq ձեռագրերից, սխալմամբ անջատել և գրել են հաջորդ՝ ԿԹ հոդվածի սկզբի մասում։ Այդ ձևով միտքը թնում էր աղավաղված, ուստի այն ուղղեցինք համաձայն հունարենի և վերևում նշված ձեռագրերի։ Հունարենի επι τινι παρα αξιοπιστων ανθρωπων հատվածը հայերենում գտնում ենք այս ձևով. «առաջի հաւատարմաց ոմանց կամ հաւատացելոց»։ Մնացածը համապատասխանում է հունարենին։

№ 659 ձեռագրում այս հոդվածի սկզբի մասը հետևյալ կերպ է շարադրված. «Կէ. Եպիսկոպոս ոք եթե ամբաստանեալ լիցի վասն անպատեհ իրաց առաջի հաւատարիմ մարդոց կամ հաւատացելոց՝ կոչել արժան է զնա և հարկաւոր ի ձեռն այլոց եպիսկոպոսաց. եւ եթե եկեսցէ եւ խոստովանեսցի՝ յանդիմանութիւն նորա որոշեսցի ի պատուհասն իւր» և այլն (էջ 40բ)։ Տարբեր է նաև հոդվածի վերջին հատվածը. «Որպէս գի մի՛ թուեսցի ի շահել հալածելոցն» (էջ 40բ—41ա)։

№ № 648, 3562 ձեռագրերում «որպէս» բառի փոխարեն հանդիպում ենք «եպիսկոպոս» (էջ 158բ, էջ 255ա), որը սխալ է։

Հոդ. ԿԹ, էջ 94 Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածի սկզբի մասի հետ. «Ի վկայութիւն զեպիսկոպոսէ զհերետիկոս ոք, այսինքն զթեւրհաւատ ընդունել» (էջ 41ա)։

Հոդ. ՀԱ, էջ 94 (հուն. հոդ. 77, էջ 32)։ Հայերենի միայն վերջին մասն է մի փոքր շեղվում. հմմտ. „ου γὰρ λώβη σώματος αὐτὸν μιαίνει, ἀλλὰ ψυχῆς μολυσμος“.

Հոդ. ՀԲ, էջ 94։ Հմմտ. № 659 ձեռագրում եղածը. «ՀԱ. Խուլ և կոյր մի՛ եղիցին եպիսկոպոս ոչ իբրեւ պղծ եւ պղտեղի, այլ գի եւ եկեղեցական գործոյն խափանումն մի՛ եղիցի» (էջ 41բ)։

Հոդ. ՀԳ, էջ 95 (հուն. հոդ. 79, էջ 32)։ Հունարենի „ἀλλὰ μηδὲ τοῖς πιστοῖς συνευχέσθω“ հատվածը, որը պետք է լինեք «եղիցի իսկ» բառերի միջև, չի պահվել հայերենում։

Հոդ. ՀԵ, էջ 95 (հուն. հոդ. 81, էջ 32—33)։ Հունարենում հոդվածի սկզբին «եպիսկոպոս» բառի հետ նշված է նաև «կամ երեց» (ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον), որը հայերենը չունի։ Այնուհետև հունարենի εἰς δημοσίας διοικήσεις չի թարգմանված բառացի, այլ իմաստի տեսակետից թարգմանված է ճիշտ՝ «յերկրաւոր հոգս»։ Իսկ հայերենի «պիտոյիցն ապա» բառերի միջև հունարենն ունի ἢ πειθέσθω οὖν τοῦτο μὴ ποιεῖν հատվածը։

Հոդ. ՀԹ, էջ 96 (հուն. հոդ. 47, էջ 33)։ Միայն երրորդ «մկրտեսցէ» բառը (տող 12) հունարենում հանդիպում ենք ժխտական՝ μὴ βαπτίσῃ ձևով։

Այս հոդվածը չի պահվել № 659 ձեռագրում։

Հոդ. Ձ, էջ 96—97 (հուն. հոդ. 49, էջ 24)։ Հունարենի ἀλλὰ εἰς τρεῖς ἀνάρχους ἢ εἰς τρεῖς υἱοὺς ἢ εἰς τρεῖς παρακλήτους, καθαιρείσθω հատվածը թարգմանված է «այլ յերիս հարս և յերիս որդիս եւ յերիս հոգիս՝ անկցի ի քահանայութենէն» ձևով։ Հուն.-ի ἀνάρχους-ին համապատասխան դրված է «հարս», որպես «անսկիզբ» բառին նույնանիշ, նույնը և παρακλήτους-ին՝ «հոգիս», որպես «մխիթարիչ» բառին նույնանիշ։

Այս հոդվածը ևս չի պահվել № 659 ձեռագրում։

Հոդ. ՁԱ, էջ 97—98 (հուն. հոդ. 50, էջ 24—25)։ Հունարենում 50-րդ հոդվածը ընդգրկում է հայերեն սույն հոդվածի սկզբից մինչև «եւ Հոգւոյն սրբոյ» բառերը։ Այս մասում հունարենի πάντα τὰ ἔθνη-ի դիմաց հայերենում դրված է «զնոսա» բառը։ Մնացած մասը՝ սկսած «Բայց որ մկրտելոցն է»-ից մինչև ՁԱ հոդվածի վերջը գտնում ենք հունարենում Τίτλου λς′ καν. μθ′. վերնագրի տակ, որը դրված է հուն. 50 և 51-րդ կանոնների միջև որպես հավելվածի նման մի բան։ Վերջինս սկսվում է Διδασκέσθω μὲν ὁ βαπτιζόμενος և վերջանում ὡς ἀγνοοῦντες τὸ μυστήριον τῆς εὐσεβείας καθαιρείσθωσαν բառերով։ Այս ամբողջ հատվածը չի պահվել Σύνταγμα (II)-ում և Լամբերտի մոտ։

Հոդ. ՁԲ, էջ 98—99 (հուն. հոդ. 50, էջ 25—26)։ Այս հոդվածը Պիտրայի հունարեն հրատարակությամբ կազմում է Նախորդի շարունակությունը և այդտեղ նշված է τῶν αὐτῶν κανὼν ν′. Այս ամբողջ հատվածը չի պահվել Σύνταγμα (II)-ում և Լամբերտի մոտ։

Ն. Մելիք-Թանգյանը սխալվում է, երբ ՁԱ հոդվածի երկրորդ մասի և ՁԲ հոդվածի մասին գրում. «Չկան հունա-սլավոնականում» («Հայոց եկեղեցական իրավունքը», Ա գիրք, էջ 105). Ինչպես ցույց տվեցինք վերևում՝ այս երկու հոդվածներն էլ կան հունարենում և հայերեն թարգմանությունը միանգամայն համապատասխանում է վերջինիս։

Հոդ. ՁԳ, էջ 99։ Այս, ինչպես նաև հաջորդ երկու՝ ՁԴ, ՁԵ հոդվածները հունարենը չունի, ըստ երևույթին դրանք հետագայի ավելացումներ են, վերցված հավանաբար սույն գրքի Հավելվածի Բ բնագրի որևէ տարբերակից։ Մի քանի ձեռագրերում՝ befgq ՁԵ հոդվածից հետո գրված է. «Այս Չ գլուխս ոչ կա յայլ աւրինակ» և բերում է վեց հոդված։ Նույն վեց հոդվածները գտնում ենք նաև № 659 ձեռագրում. նախ անխորագիր և երկրորդ՝ ՁԲ հոդվածից հետո։ Ուշադիր համեմատությունը ցույց տվեց, որ այդ վեց հոդվածներից առաջինը համապատասխանում է կանոնագրքում եղած Կղեմեսի կանոնախմբի ՁԳ հոդվածին, իսկ երկրորդը՝ ՁԴ։ Մնացած չորս հոդվածները նոր բան են և բերում ենք ամբողջությամբ։ «Ձ. Եթէ աստճնորդ ոք իցէ՝ մի՛ իշխեսցէ առանց իւրոց պաշտաւնակցացն իրս ինչ առնել յեկեղեցւոջն, բայց կամաւք եւ միաբանութեամբ արասցէ զինչ կամին, զի մի՛ լիցի տրտմութիւն ի միջի իւրեանց։

Ձա. Եւ քահանայ որ կապէ (բնագրում կարդէ—Վ. Հ.) զոք տարապարտուց յանարժանս, ընկալցի պատիժ պատուհասի ըստ արժանի, բայց զոր կապեացն ընկալցի զկապանսն, որպէս թէ յարժանի։

Ձբ. Եթէ ամբարտաւանք եւ հպարտք եւ ոէղք եւ սնապարծ մի՛ մերձեսցին ի պաշտաւն քահանայութեան, վասն այնր թե ամենայն ամբարտաւան ի մէջ մարդկան՝ պիղծ է առաջի Աստուծոյ. եւ վասն նոցա է ասացեալ «Եթե հատուցից զհատուցումն ամբարտաւանից» (№ 659, էջ 43աբ, հմմտ. b էջ 41բ, e էջ 33բ, f էջ 58բ—59ա, g էջ 29բ, q էջ 25ա)։ befgq ձեռագրերի վեցերորդ հոդվածը այստեղ չենք նշում. այն տես հաջորդ ծանոթագրության մեջ։

Հոդ. ՁԵ, էջ 100 (հուՆ. հոդ. 85, էջ 34—36). № 659 ձեռագրում հոդվածը մի փոքր ընդարձակ է և միացված է վերևում նշված վեց հոդվածներից հինգերորդին (№ 659 ձեռագրի համարակալմամբ Ձբ-ին. տես վեր). «Այսոքիկ և յաղագս կանոնաց կարգեալ է հրամայեցաւ ձեզ առ ի մէնջ, երբ եպիսկոպոսաց, դուք կացեալք մնացեալք յայսոսիկ ապրեալք եղիջիք եւ խաղաղութիւն կալջիք, ապա եթ[է] տնհաւանեսջիք, տանջանաց մատնեսջիք և պատերազմ ընդ միմեանս հանապազորդ ընկալջիք զարժանաւոր պատուհաս տանջանաց յաղագս անհնազանդութեան կրել։ Եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն» (էջ 43բ—44ա)։

Ինչպես վերևում արդեն նշել ենք, հայերեն ՁԵ հոդվածը հունարենը չունի, սակայն որպես 85-րդ հոդված հունարենն ունի բոլորովին այլ բան, թե՝ հոգևորականներին և աշխարհականներին «սուրբ գրքեր»-ից ինչ է հանձնարարվում կարդալ։ Վերջինս գտնում ենք befgq ձեռագրերում Կղեմեսի կանոններին ավելացված, վերևում նշված վեց հոդվածներից վերջինում, որը նպատակահարմար գտանք բերել այստեղ. «Եղիցի ձեզ ամենեցուն եկեղեցականաց եւ աշխարհականաց պաշտել գիրք սուրբք եւ Հին եւ Նոր կտակարանաց՝ Մովսէսի գիրք՝ Ծննդոց, Ելիցն, Ղեւտական, Թիւքն, Երկրորդ աւրէնք, Յեսու Նաւեա, Դատաւորքն, Հռութն, Թագաւորութեանցն Դ, Մնացորդացն գիր, երկու Եզրի բանք Ի, Ոբ Ա, Սաղմոսաց գիրք Ա, Սողոմոնի գիրք Ա, Եսայի, Երեմիայ, Եզեկիէլ, Դանիէլ, եւ արտաքուստ պատգամաւորեոցի առ ի յուսացուցանել զձեզ մանկունսն զուսման բազում զՍիրաք իմաստնոյ» (b, էջ 41բ—42ա, հմմտ. e, էջ 33բ. f, էջ 58ա, g, էջ 29ա, q, էջ 25ա)։

Այս հոդվածը կրում է խմբագրման հետքեր. դա երևում է մեջբերումը ուշադիր քննելիս և հունարենի հետ համեմատելիս։

Նոր կտակարանի վերաբերյալ հատվածը (էջ 35—36) չի պահվել befgq ձեռագրերում։ Այսպիսով, վերջիններում պահվել է Հին կտակարանին վերաբերող մասը միայն։ Սակայն հետաքրքիրն այն է, որ հայերենի այս մասը համարյա նույնությամբ անցել է «Հարանց հետևողաց» կանոնախմբի վերջին (Իէ) հոդվածում (տես էջ 112—113). ըստ երևույթին այդ խանդարումը հնից է գալիս մինչև Հովհաննես Օձնեցին, հմմտ. նաև Լավոդիկեի կանոնախմբի ԾԵ հոդվածը (տես վերևում, էջ 240—242)։

«ՀԱՐԱՆՑ ՀԵՏԵՒՈՂԱՑ» ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 101։ №№ 648, 649, 650, 651, 2964, 3362 ձեռագրերում վերնագիրը այսպես է. «Կանոնք զոր եդին սուրբ հարքն զկնի առաքելոցն գլուխք ԻԵ» (№ 650 ձեռագրում՝ Ի և Է, № 651, Ի և Ե), իսկ №№ 648, 3362 ձեռագրերը չունեն ԻԵ։ Սակայն № 3369 ձեռագրում հետևյալ վերնագիրն ենք կարդում. «Կանոնք սրբոց հարցն զոր եդին զկնի սրբոց առաքելոցն Քրիստոսի Աստուծոյն մերոյ» (էջ 28բ)։ Թեև վերևում նշված մի շարք ձեռագրերում վերնագրի վերջում նշված է հոդվածների ԻԵ կամ ԻԷ քանակը, իրականում այդ ձեռագրերում պահվել են ընդամենը 14 հոդված։ Նշանակում է այդտեղ կատարվել է հոդվածների մեխանիկական կրճատում։ Այդ մասին մենք իմանում ենք վերոնշյալ ձեռագրերի այս կանոնախմբի վերնագրի տակ գրված մի ծանուցումից, ուր ասված է. «Ցորոց զուգտակարն քաղեալ եդից հրամանաւ սուրբ հայրապետացս» №№ 649, էջ 25ա, 650, էջ 28բ, 651, էջ 18ա, 2964, էջ 35ա, 3369, էջ 28բ. հմմտ. №№ 648, էջ 6բ, 3362, էջ 275ա)։ Ինչպես տեսնում ենք այս կրճատումը կատարվել է նպատակահարմարության տեսակետից։

Ցանկ, էջ 101—103։ Վերևում նշված բոլոր ձեռագրերն էլ այս ցանկը չունեն։ Բ խմբին պատկանող մի քանի ձեռագրերում բացակայում է երեք հոդվածի վերնագիր, օրինակ. bdefgıqr ձեռագրերի ցանկում չեն պահվել Բ, Ե, Է հոդվածների վերնագրերը, թեև այդ հոդվածները բուն ձեռագրում գտնում ենք։ kmps ձեռագրերում ցանկի միայն Ե-Թ հոդվածների վերնագրերի հաջորդականությունը չի համապատասխանում Կանոնագրքում եղածին, այսպես.

Կանոնագիրք	kmps
Ե	Է
Զ	Թ
Է	Ե
Ը	Զ
Թ	Ը

Այնուհետև՝ ինչպես Կանոնագրքում։ Z ձեռագրում ԺԲ հոդվածի ցանկի համապատասխան վերնագիրը սխալմամբ բաժանել են երկու մասի. «Վասն պանծացեալ իրիցու որ սպանողի ողջ։ Վասն ապաշխարութիւն ոչ դնէ» (էջ 29բ). թեև վերջին մասը կարգահամար չունի։

Հոդ. Ա, էջ 103։ №№ 648, 649, 650, 651, 2964, 3362 ձեռագրերում չեն պահվել Ա, Բ, Գ հոդվածները. իսկ № 3369 ձեռագրում հոդվածներն ունեն հետևյալ հաջորդականությունը.

Կանոնագիրք	№ 3369 ձեռագիր	Կանոնագիրք	№ 3369 ձեռագիր
Ա	Բ	ԺԵ	ԺԷ
Բ,Գ	Դ	ԺԶ	ԺԳ
Գ	Ա	ԺԷ	ԺԳ
Ե	Գ	ԺԸ	ԺԵ
Զ	Ե	ԺԹ	ԺԸ
Է	Զ	Ի	Ի
Ը	Է	ԻԱ	ԺԹ
Թ	Ը	ԻԲ	ԻԳ
Ժ	Ժ	ԻԳ	ԻԱ
ԺԱ	ԺԱ	ԻԳ	ԻԳ
ԺԲ	ԺԲ	ԻԵ	ԻԲ
ԺԳ	Թ	ԻԶ	ԻԵ
ԺԳ	ԺԶ	ԻԷ	(չունի)

Հոդ. Բ, էջ 103: *Բ խմբի մի շարք ձեռագրերում Բ հոդվածը կցված է Գ հոդվածի շարունակությանը և այդ երկուսն էլ նշված են որպես Բ հոդված։ Նույն խմբի որոշ ձեռագրերում էլ, օրինակ՝* befgq, *Բ հոդվածը գրված է Գ-ի տեղը, իսկ Գ-ն՝ Բ-ի, որպես առանձին հոդվածներ։ № 3369 ձեռագրում Բ և Գ հոդվածները միացված են միմյանց և գրված Գ համարի տակ։*

Հոդ. Գ, էջ 104: kmps *ձեռագրերում այս հոդվածը վերջից շարունակվում է. «Մեղականութիւն և գիղին առացաւ կամ որոշէ եկեղեցի մահու, կամ մեռցին, որպէս տէրունական աւրէնքն հրամայեն» (էջ 34ա, 46ա, 38ա, 42ա)։ Այս մեջբերումը Բ հոդվածի վերջին մասն է, որը, գուցե, սխալմամբ այնտեղից փոխադրվել և միացվել է Գ հոդվածի վերջին։*

Հոդ. Ե, էջ 104։ abcdfghikloqt *ձեռագրերում այս հոդվածը գրված է Ը հոդվածի վերջում, իսկ* er *ձեռագրերում՝ Է հոդվածի վերջում, որպես շարունակություն։ Երբեմն նշված Ե համարի տակ, երբեմն առանց համարի։*

Հոդ. Զ, էջ 104—105։ acdhilort *ձեռագրերում այս հոդվածը գրված է Թ հոդվածի վերջում որպես շարունակություն։ Իսկ* abed *ձեռագրերում մի շարք հոդվածների հերթականությունը ուղղակի փոխված է, օրինակ* e *ձեռագրում Է հոդվածը գրված է Ե-ի տեղը, Զ-ն՝ Ը-ի, Թ-ն՝ Է-ի, Ժ-ն՝ Թ-ի և հակառակը,* g *ձեռագրում Զ հոդվածը գրված է Ը հոդվածի տեղը, Է-ն՝ Ե-ի, Թ-ն՝ Է և հակառակը։ Մոտավորապես նման բան նկատում ենք* ab *ձեռագրերում։*

Հոդ. Ը, էջ 105—106: *«Եկեղեցի այլ» բառերի միջև մի քանի ձեռագրերում գտնում ենք փոքրիկ հավելում. «Եկեղեցի, իսկ եթէ ի մահուանէ ապրեսցի այլ» № 648, էջ 7ա, հմմտ. №№ 649, էջ 25բ, 650, էջ 29ա, 651, էջ 19ա, 2964, էջ 36ա, 3369, էջ 29բ, 3562, էջ 276ա)։*

Հոդ. Ժ, ԺԱ, ԺԲ, ԺԴ, ԺԵ, էջ 106—108: *№№ 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում այս հոդվածները չեն պահվել։* g *ձեռագրերում ԺԱ, ԺԲ, ԺԳ հոդվածները միացված են միմյանց, իսկ* q *ձեռագրում միմյանց միացված են Ժ—ԺԱ հոդվածները։*

Հոդ. Ի, ԻԲ, ԻԴ, ԻԶ, ԻԷ, էջ 109—113: *№№ 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում չեն պահվել այս հոդվածները։*

ՆԻԿԻԱՅԻ ԺՈՂՈՎԻ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 114: *Մի շարք ձեռագրերում, որոնք օգտագործված են համեմատությունների համար, նախքան վերնագիրը նշված է. «Դնի Դ», իսկ №№ 649 (էջ 27ա), 651 (էջ 20ա), 2964 (էջ 38ա), 3562 (էջ 277ա) ձեռագրերում՝ «Դ»: Եթե «Դ»-ն շփոթված չէ «Գ»-ի հետ, նշանակում է Հովհաննես Օձնեցու կազմած կանոնագրքում Նիկիայի ժողովի կանոնախումբը գրված է 4-րդ տեղում՝ Առաքելական, Կղեմեսի և Հարանց հետևողացից հետո:*

Այս վերնագիրը համեմատությունների համար չօգտագործված ձեռագրերում ունի տարբերակներ. օրինակ՝ «Կանոնք Նիկիայ գլուխք Ի» №№ 648 (էջ 8բ), 649 (էջ 27ա), 3562 (էջ 277ա), «Կանոնք Նիկիականք գլուխք Ի (ԺԹ՝ № 651, Խ՝ № 650)», 2964 (էջ 38ա), 650 (էջ 30բ), 651 (էջ 20ա): Երկու ձեռագրում առաջաբանի սկզբի տողը դարձրել են վերնագիր. «Սահմանք և կանոնք որ եղաւ ի սուրբ կաթողիկէ եկեղեցի ի մեծ ժողովն Նիկիայ» №№ 8459 (էջ 29բ), 9311 (էջ 27բ), իսկ № 3369 ձեռագրում կարդում ենք՝ «Կանոնք սրբոց հարցն որք եղին ի սուրբ կաթողիկէ եկեղեցոջն» (էջ 31բ): № 659 ձեռագիրը այս վերնագրի փոխարեն ունի ցանկի վերնագիրը. «Ցանգս կանոնաց Նիկիոյ է» (էջ 61բ):

Ցանկ, էջ 114—115: *Ցանկը և երկրորդ վերնագիրը №№ 648, 649, 656, 651, 2964, 3562, 8459, 9311 ձեռագրերը չունեն: Իսկ № 659 ձեռագիրը թեև ունի ցանկ, բայց այն չի վերաբերում միայն Նիկիայի ժողովի կանոնախմբին. վերջինիս անվան տակ ցանկում և այնուհետև ձեռագրում նշված են նաև Անկյուրիայի, Կեսարիայի, Նեոկեսարիայի ժողովների կանոնախմբերը. ցանկում և թե բուն ձեռագրում բերված չեն վերևում նշված կանոնախմբերի բոլոր հոդվածները. օրինակ, Նիկիայի ժողովից չի բերված յոթ հոդված, Անկյուրիայից՝ 9, Նեոկեսարիայից՝ 7: Ահա այդ ցանկը.*

Ցանգս կանոնաց Նիկիոյ է

ա. Կտրողաց գերկուորիս:
բ. Այլադենաց:
գ. Մատաղաւրէից:
դ. Եպիսկոպոսաց:
ե. Կարգընկեցաց:
զ. Սրբոց եւ անսրբոց:
է. Քահանայից:
ը. Հրաժարողաց յաշխարհէս:
թ. Երախայից:
ժ. Եպիսկոպոսաց:
ժա. Քահանայից:
ժբ. Կարգընկեցաց:
ժգ. Սարկաւագաց:
ժդ. Սարկաւագաց:
ժե. Երիցանց:
ժզ. Անասնագիտաց:
ժէ. Կուսանաց:
ժը. Արամբից:
ժթ. Այրեաց:
ի. Կուսանաց:
իա. Գոռնըկաց:
իբ. Արգար գաւակաց:
իգ. Սպանողաց:
իդ. Դիւթողաց:
իե. Կախարդաց:
իզ. Բռնաւորաց:
իէ. Մանկանց եկեղեցւոյ:
իը. Ջոհոզաց:
իթ. Տանց հեթանոսաց:
լ. Խառնակերաց:
լա. Ջոհողաց:
լբ. Խառնակերաց:
լգ. Ի խաւսել աղջկանց:
լդ. Կնոջ երկու եղբարց:
լե. Ցանկացողաց:
լզ. Երկրորդ ամուսնացողաց:
լէ. Որ մինն կուսան իցէ և միւսն երկեակ:
լը. Երրորդ ամուսնացողաց:
լթ. Չորրորդից և հնգից:
խ. Կնաթողաց:
խա. Կնաթողաց:
խբ. Քահանայից:
խգ. Քահանայից:
խդ. Կարգի քահանայից:
խե. Հիւանդաց
խզ. Դողից (էջ 61բ—62ա):

Այս ցանկի հաջորդականությամբ էլ № 659 ձեռագրում դասավորված են համապատասխան հոդվածները։ Ցանկն ունի 46 հոդվածի վերնագիր, իսկ բուն ձեռագրում հոդվածները 48-ն են, երկու հոդված՝ ԼՁ և ԽԷ՝ համապատասխան վերնագիր ցանկում չունեն։

Թեև №№ 8459, 9311 ձեռագրերում չի պահվել վերոհիշյալ ցանկը, սակայն նույն ձեռագրերում Նիկիայի, Անկյուրիայի, Կեսարիայի և Նեոկեսարիայի ժողովի կանոնախմբերի հոդվածները դրված են Նիկիայի ժողովի անվան տակ, ինչպես № 659 ձեռագրում։ Այս հանգամանքը մեզ ենթադրել է տալիս, որ այդ երկու ձեռագրերը հավանաբար ծագել են № 659 ձեռագրից։ Առանձին հոդվածների մասին անհրաժեշտության դեպքում կխոսվի համապատասխան տեղում։ Սակայն, այստեղ, ցանկանում ենք նշել №№ 659, 8459, 9311 ձեռագրերում պահված այս նույն կանոնախմբի հոդվածների հաջորդականության մասին։ Եթե նկատի ունենանք Կանոնագրքի մեջ պահված Նիկիայի, Անկյուրիայի, Կեսարիայի և Նեոկեսարիայի հոդվածների հաջորդականությունը, ապա այս ձեռագրերում եղածը կունենա հետևյալ պատկերը.

	Կանոնագիրք	№ 659	№№ 8439, 9311
Նիկիա	Ա հոդված	Ա հոդված	Ա հոդված
	Բ "	Բ "	Բ "
	Գ "	Գ "	Գ "
	Դ "	Դ "	Դ "
	Ե "	Ե "	Ե "
	Զ "	(չունի)	(չունի)
	Է "	(չունի)	(չունի)
	Ը "	Զ հոդված	Զ հոդված
	Թ "	Է "	(չունի)
	Ժ "	Է "	Ը հոդված
	ԺԱ "	(չունի)	(չունի)
	ԺԲ "	ԺԱ հոդված	ԺԲ հոդված
	ԺԳ "	Ը "	Թ "
	ԺԴ "	Թ "	Ժ "
	(չունի)	Ժ "	(չունի)
	ԺԵ հոդված	(չունի)	ԺԱ հոդված
	ԺԶ "	ԺԲ հոդված	ԺԳ "
	ԺԷ "	ԺԴ "	ԺԴ "
	ԺԸ "	ԽԷ "	ԽԹ "
	ԺԹ "	(սունի)	(չունի)
	Ի "	"	"
Անկյուրիա	Ա, Բ "	ԻԶ հոդված	ԻԷ հոդված
	Դ "	ԻԷ "	ԻԸ "
	Գ "	ԻԸ "	ԻԹ "
	Ե, Զ "	(չունի)	(չունի)
	Է "	ԻԹ հոդված	Լ հոդված
	Ը "	Լ "	ԼԱ, ԼԲ "
	Թ "	ԼԱ "	ԼԲ "
	Ժ "	ԼԲ "	ԼԳ "
	ԺԱ "	ԺԴ "	ԺԵ "
	ԺԲ "	(չունի)	(չունի)
	ԺԳ "	"	"
	ԺԴ "	"	"
	ԺԵ "	ԺԵ հոդված	ԺԶ հոդված
	ԺԶ "	(չունի)	(չունի)
	ԺԷ "	ԺԶ հոդված	ԺԷ հոդված
	ԺԸ "	(չունի)	(չունի)
	ԺԹ "	"	"
	Ի "	ԺԷ հոդված	ԺԸ հոդված
Կեսարիա	Ա "	ԺԸ "	ԺԸ "
	Բ "	Ի "	ԻԱ "
	Դ "	ԻԱ "	ԻԲ "
	Դ "	ԻԲ "	ԻԳ "
	Ե "	ԻԴ "	ԻԴ "
	Զ "	ԺԹ "	Ի "
	Է "	ԻԴ "	ԻԵ "
	Ը "	ԻԵ "	ԻԶ "
	Թ "	ԼԴ "	ԼԳ "

1280—36

	Ժ հոդված	ԽԶ հոդված	Ծ հոդված
Նեոկեսարիա	Ա "	(չունի)	(չունի)
	Բ "	ԼԴ հոդված	ԼԵ հոդված
	Գ "	(չունի)	(չունի)
	Դ "	ԼԵ հոդված	ԼԶ հոդված
	Ե "	ԼԶ "	ԼԷ "
	Զ "	(չունի)	(չունի)
	Է "	ԼԷ հոդված	ԼԸ հոդված
	Ը "	ԼԸ "	ԼԹ "
	Թ "	ԼԹ "	Խ "
	Ժ "	Խ "	ԽԱ "
	ԺԱ "	ԽԱ "	ԽԲ "
	ԺԲ "	ԽԲ "	ԽԳ "
	ԺԳ "	ԽԳ "	ԽԴ "
	ԺԴ "	ԽԴ "	ԽԵ "
	ԺԵ "	ԽԴ "	ԽԶ "
	ԺԶ "	ԽԵ "	ԽԷ "
	ԺԷ "	ԽԶ "	ԽԸ "
	ԺԸ, ԺԹ, Ի "	(չունի)	(չունի)

(Այս համարակալման մեջ գրիչը սխալմամբ բաց է թողել ԺԹ, ԼԲ, ԼԴ համարները)։

Առաջաբան, էջ 115—116: *Հունարենը և №№ 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերը առաջաբան չունեն։*

Հոդ. Ա, էջ 116—117 (Հուն. հոդ. 1, էջ 427): „Εἴ τις ἐν νόσῳ ὑπὸ ἰατρῶν ἐχειρουργήθη ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξετμήθη, οὗτος μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ· εἰ δέ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἐξέτεμεν, τοῦτον καὶ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενον πεπαῦσθαι προσήκει, καὶ ἐκ τοῦ δεῦρο μηδένα τῶν τοιούτων χρῆναι προάγεσθαι· ὥσπερ δὲ τοῦτο πρόδηλον, ὅτι περὶ τῶν ἐπιτηδευόντων τὸ πρᾶγμα καὶ τολμώντων ἑαυτοὺς ἐκτέμνειν εἴρηται, οὕτως εἴ τινες ὑπὸ βαρβάρων ἢ δεσποτῶν εὐνουχίσθησαν, εὑρίσκοιντο δὲ ἄλλως ἄξιοι, τοὺς τοιούτους εἰς κλῆρον προσίεται ὁ κανών".

Հայերենն ընդհանուր առմամբ արտահայտում է հունարենի միտքը, բայց ավելի ընդարձակ է, ուր ավելացված են նաև պատժի տեսակները և չափերը։

Հոդ. Բ, էջ 117—118 (Հուն. հոդ. 2, էջ 428): „Ἐπειδὴ πολλὰ ἤτοι ὑπὸ ἀνάγκης ἢ ἄλλως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο παρὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικόν, ὥστε ἀνθρώπους ἀπὸ ἐθνικοῦ βίου, ἄρτι προσελθόντας τῇ πίστει, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατηχηθέντας, εὐθὺς ἐπὶ τὸ πνευματικὸν λουτρὸν ἄγειν, καὶ ἅμα τῷ βαπτισθῆναι προάγειν εἰς ἐπισκοπὴν, ἢ εἰς (տ. L., չիք εἰς) πρεσβυτερεῖον (Σύν., II, πρεσβυτέριον) καλῶς ἔδοξεν ἔχειν τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτον γίνεσθαι. Καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηχουμένῳ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας πλείονος. σαφὲς γὰρ τὸ ἀποστολικὸν γράμμα τὸ λέγον. Μὴ δὲ (տ. Σύν., II, L., չիք δὲ) νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. Εἰ δὲ προσιόντος (տ. Σύν., II, L., προϊόντος) τοῦ χρόνου ψυχικόν τι ἁμάρτημα εὑρεθείη (տ. L., εὑρεθῇ) περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐλέγχοιτο ὑπὸ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων, πεπαύσθω ὁ τοιοῦτος τοῦ κλήρου· ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν, ὡς ὑπεναντία τῇ μεγάλῃ συνόδῳ θρασυνόμενος, αὐτὸς κινδυνεύσει περὶ τὸν κλῆρον".

Հայերենը շատ համառոտ է և եղածն էլ ընդհանուր նմանություն ունի հունարենի համապատասխան հոդվածի հետ։ Իսկ հունարեն հոդվածի վերջին ընդարձակ մասը՝ սկսած Εἰ δὲ προσιόντος τοῦ χρόνου *հատվածից մինչև հոդվածի վերջը Կանոնագրքում չի պահվել։*

№ 659 ձեռագրում «յայլ ազանդացն»-ի փոխարեն կարդում ենք «այլազենաց» (էջ 63ա), իսկ 8459, 9311-ում՝ «յայլազգաց» (էջ 31բ, էջ 29ա)։

Հոդ. Գ, էջ 118–119 (Հուն. հոդ. 3, էջ 428): *Հայերենը բոլորովին այլ բան է, հունարենն այլ։ Վերջինս հոգևորականներին արգելում է իրենց մոտ ուրիշ կանայք պահել, բացի արյունակից կանանցից՝ մայր, քույր, հորաքույր կամ մորաքույր։*

Հոդ. Դ, էջ 119 (Հուն. հոդ. 4, էջ 428—429): *Հուն.-ի միայն վերջին* τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ *հատվածի միտքը Կանոնագրքում պահված է համառոտ ձևով՝ «բայց զպատիւն եւ զշնորհն... կամելով՝ սուրբ ժողովոյն»։*

Հոդ. Ե, 119—120 (Հուն. հոդ. 5, էջ 429): „Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γινομένων, εἴτε τῶν ἐν κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν λαϊκῷ τάγματι τεταγμένων (տ. Σύν., II, L., չիք τε-

τεταγμένων) ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων κρατείτω ἡ γνώμη κατὰ τὸν κανόνα τὸν διαγορεύοντα, τοὺς ὑφ' ἑτέρων ἀποβληθέντας, ὑφ' ἑτέρων μὴ προσίεσθαι. Ἐξεταζέσθω δέ, μὴ μικροψυχίᾳ ἢ φιλονεικίᾳ ἤ τινι τοιαύτῃ ἀηδίᾳ τοῦ ἐπισκόπου ἀποσυνάγωγοι γεγένηνται· ἵνα οὖν τοῦτο τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν λαμβάνοι (տ. L., λαμβάνῃ), καλῶς ἔχειν ἔδοξεν ἑκάστου ἐνιαυτοῦ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν δὶς τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι, ἵνα κοινῇ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένων, τὰ τοιαῦτα ζητήματα ἐξετάζηται (տ. L., ἐξετάζοιτο), καὶ οὕτως οἱ ὁμολογουμένως προσκεκρουκότες τῷ ἐπισκόπῳ κατὰ λόγον ἀκοινώνητοι παρὰ πᾶσιν εἶναι, δόξωσι, μέχρις ἂν τῷ κοινῷ τῶν ἐπισκόπων δόξῃ τὴν φιλανθρωποτέραν ὑπὲρ αὐτῶν ἐκθέσθαι ψῆφον. Αἱ δὲ σύνοδοι γινέσθωσαν, μία μὲν πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης, τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ Θεῷ, δευτέρα δὲ περὶ τὸν τοῦ μετοπώρου καιρόν".

Հունարենի այս հոդվածը Կանոնագրքում մասամբ համառոտ և փոփոխված է ներկայանում։ Որ տարին երկու ժողով է լինելու, նշված է նաև Կղեմեսի կանոնախմբի ԼԵ և Անտիոքի ժողովի Ի հոդվածներում։ Սակայն, Կանոնագրքում նշված է տարին երեք ժողով։ Այսպես է սահմանում նաև Կոստանդին Բարձրբերդցին կանոնական իր թղթերից մեկում. «Հրաման է այս առաքելադիր որ ի տարոջն երիցս անգամ առաջնորդք եկեղեցոյ ժողով[ով] տեսանեն զկարգս եկեղեցոյ» (№ 3519, էջ 22բ, տես նաև Կիրակոս Գանձակեցի, Պատմութիւն Հայոց, աշխատասիրությամբ Կ. Ա. Մելիք-Օհանջանյանի, Երևան, 1961, էջ 301)։

Տարին երեք ժողով հրավիրելը, որ Ն. Մելիք-Թանգյանը համարում է սխալ («Հայոց եկեղեցական իրաւունք», գիրք Ա, էջ 151), ղուցե տեղական պայմաններից ելնելու նպատակով է արված, որովհետև Կանոնագրքի համապատասխան հոդվածում նշվում է նաև ժողովների հրավիրման ժամանակը. «Մի յաշնան ժամու եւ մի զոր մատուռնն կոչեն եւ մի յառաջ քան զքառասնորդսն»։ Իսկ № 659 ձեռագրում պահվածը համապատասխանում է հունարենին. «Եթե ի տարւոջն երկիցս ժողով արասցեն՝ մի յաշունն ժամու, զոր մատրունս կոչեմք եւ մի յառաջ քան զքառասնորդսն» (էջ 64բ—65ա, հմմտ. 8459, էջ 33բ, 9311, էջ 31բ)։ Մինչդեռ մեզ թվում է Կանոնագրքի սկզբնական բնագրում եղել է «ի տարւոջն երկիցս ժողովս արասցեն՝ մի յաշնան ժամու, զոր մատուռնն կոչեն, եւ մի յառաջ քան զքառասնորդսն»։ «Երկիցս» բառը անուշադիր ընդօրինակելու հետևանքով «կ» տառը բաց են թողել և «երկիցս»-ը գրել «երիցս»։ Այս կատարվելուց հետո նախադասության հաջորդ մասում «մի յաշնան ժամու եւ մի զոր մատուռնն կոչեն...» պետք է հանդես գար ընդգծված՝ «եւ մի» հատվածը, որպեսզի նախադասությունը կարգավորեր. որովհետև չէր կարող «երիցս» հանդես գալուց հետո նախադասության շարունակությունը մնալ նույնը՝ «մի յաշնան ժամու, որ մատուռնն կոչեն եւ մի յառաջ քան զքառասնորդսն», այսինքն երկու անգամ, ուստի մինչև «զոր»-ը ավելացրել են «եւ մի» հատվածը, այսինքն «եւ մի զոր մատուռնն կոչեն». այն ինչ որ հանդիպում ենք Կանոնագրքում։ Քանի որ այդ անճշտությունն ունի նաև Կանոնագրքի հնագույն ընդօրինակությունը՝ 1098 թ., պետք է ընդունել որ Կոստանդին Բարձրբերդցու ձեռքի տակ եղել է նման մի Կանոնագիրք, որից էլ օգտվելով նա նշել է տարեկան երեք ժողով։

Հոդ. Զ, էջ 120—121 (Յուն. 6, էջ 429—430)։ *Կանոնագրքում միայն սկզբի հատվածը համառոտ է. հուն.-ի* Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει *հատվածի դիմաց Կանոնագրքում կարդում ենք. «Նախնեաց սովորութիւն կացցէ»։*

Մի քանի ձեռագրերում սկզբի ընդարձակ հատվածը՝ «Նախնեաց սովորութիւն կացցէ... եւ ամենայնս այն յայտ լիցի» չի պահվել (№№ 648, էջ 9բ, 649 էջ 29ա, 650 էջ 32ա, 651 էջ 21բ, 2964 էջ 40բ, 3562 էջ 278բ)։ Կանոնագրքի վերջին փոքր մասի՝ «լինիցին, բազմաց ընտրութիւնն հաստատեսցի»-ի փոխարեն մի քանի ձեռագրեր ունեն «լինիցին բազմացն ընտրութեան հաստատեսցի բազմացն եւ նոքայ ամաչեսցեն» (№ 2964, էջ 40բ, հմմտ. №№ 650, էջ 32ա, 651 էջ 21բ, 649 էջ 29ա)։ Իսկ №№ 659, 8459, 9311 ձեռագրերը այս և Ի հոդվածները չեն պահել։

Հոդ. Է, էջ 121 (Յուն. հոդ. 7, էջ 430)։ *Հունարենում գրված է ոչ թե Երուսաղեմ, այլ վերջինիս նոր անունը* Αἰλία. *այսպես կոչված էր ի պատիվ Հռոմի կայսեր Էլիոս Անդրիանի։ Մի քանի ձեռագրերում՝ №№ 648, 649, 650, 651, 2964, 3562, չեն պահվել այս և Ը հոդվածները։*

Հոդ. Ը, էջ 121—123։ *№№ 659, 8459, 9311 ձեռագրերում սույն հոդվածը, որ նշված է որպես Զ հոդված, բավական փոփոխված և համառոտված, միմյանցից աննշան տարբերություններով, հետևյալ ձևն ունի. «Զ. Որք անուանին զինքն սուրբ երբեմն, եւ երբեմն ոչ*

մերձենալ ի սուրբ կաթողիկէ եկեղեցի և ի կատարեալ խորհուրդն, այսինքն յաւրէնսն, վասն այնպիսեացն կամ եղեւ սուրբ ժողովոյն զի ջերմեռանդն սրտիւ ձեռնադրութեամբ ապաշխարութիւն ընկալցին եւ ըստ խոստովանութեան եւ ըստ վաստակոցն քահանայն ընտրութիւն արասցէ, մարդասիրութեամբ ի վերայ հայեսցի եւ որպէս իւր կամք են ապաշխարութիւն գիցէ եւ ի փսխածն այլ մի եւս դարձցի» (№ 659 էջ 65աբ, հմմտ. №№ 8439 էջ 34ա բ, 9311 էջ 31բ—32ա)։ № 3369 ձեռագրում էլ, այլ ձեռագրերի օրինակով, «Վասն այնոցիկ» բառերից բաժանված է առանձին հոդվածի, այսպիսով Ը հոդվածը դարձրել են երկու հոդված։

Հոդ. Թ, էջ 123 (հուն. հոդ. 9, էջ 431)։ „Εἴ τινες ἀνεξετάστως προσήχθησαν (տ., L., προηχθησαν) πρεσβύτεροι, ἢ ἀνακρινόμενοι ὡμολόγησαν τὰ ἁμαρτήματα (տ., L., չիք ἁμαρτήματα) ἡμαρτημένα (տ. Συν., II. չիք ἡμαρτημένα) αὐτοῖς, καὶ ὁμολογησάντων αὐτῶν, παρὰ κανόνα κινούμενοι οἱ ἄνθρωποι τοῖς τοιούτοις χεῖρα ἐπιτεθείκασιν, τούτους ὁ κανὼν οὐ προσίεται. Τὸ γὰρ ἀνεπίληπτον ἐκδικεῖ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία".

Հայերենը թեև մի փոքր շեղվում է, բայց ընդհանուր առմամբ արտահայտում է հունարենի միտքը։

Հոդ. Ժ, էջ 123—124 (հուն. հոդ. 10, էջ 431)։ *Հայերենը մի փոքր ընդարձակ է, թեև արտահայտում է հունարենի միտքը։*

№ 650 ձեռագրում «Կամ եղեւ մեծ ժողովոյն՝ աւծումնն բարձցի ի նմանէն եւ կարգօքն ընդ պատուհասիւք» հատվածը չի պահվել։ Իսկ № 3369 ձեռագրում «բարշեցաւ. Ճշմարտութիւնն»-ի փոխարեն կարդում ենք. «Յարողեցաւ ճշմարտութիւնն» (էջ 33բ)։ № 659 ձեռագրում Ժ և Թ հոդվածները միացված են միմյանց և դրված է համարի տակ (էջ 65բ—66ա)։

Հոդ. ԺԱ, էջ 124, (հուն. հոդ. 11, էջ 431—432)։ *Հունարենի միայն վերջին* οἱ πιστοὶ καὶ ἑπτὰ ἔτη ὑποπεσοῦνται· δύο (տ. Συν., II, δύω) δὲ ἔτη χωρὶς προσφορᾶς κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῶν προσευχῶν *հատվածը հայերենում դուրս է ընկել և այս ամբողջն արտահայտված է «հաւասարեսցեն աղաւթիցն ժողովրդեանն» հատվածով։*

Հոդ. ԺԲ, էջ 124—126 (հուն. հոդ. 12. էջ 432)։ „Οἱ δὲ προσκληθέντες μὲν ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐνδειξάμενοι, καὶ ἀποθέμενοι τὰς ζώνας, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τὸν οἰκεῖον ἔμετον ἀναδραμόντες ὡς κύνες, ὡς τινὰς καὶ ἀργύρια προέσθαι, καὶ βενεφικίοις κατορθῶσαι τὸ ἀναστρατεύσασθαι, οὗτοι δέκα ἔτη ὑποπιπτέτωσαν, μετὰ τὸν τῆς τριετοῦς ἀκροάσεως χρόνον· ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις, προσήκει ἐξετάζειν τὴν προαίρεσιν καὶ τὸ εἶδος τῆς μετανοίας. Ὅσοι μὲν γὰρ καὶ (տ. Σύν., II, չիք καὶ) φόβῳ καὶ δάκρυσι καὶ ὑπομονῇ καὶ ἀγαθοεργίαις, τὴν ἐπιστροφὴν ἔργῳ καὶ οὐ σχήματι ἐπιδείκνυνται, οὗτοι πληρώσαντες τὸν χρόνον τὸν ὡρισμένον τῆς ἀκροάσεως, εἰκότως τῶν εὐχῶν κοινωνήσουσι, μετὰ τοῦ ἐξεῖναι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλεύσασθαι· ὅσοι δὲ ἀδιαφόρως ἤνεγκαν, καὶ τὸ σχῆμα τοῦ εἰσιέναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀρκεῖν αὐτοῖς ἡγήσαντο πρὸς τὴν ἐπιστρέφειαν (տ. Συν., II, L., ἐπιστροφήν), ἐξ ἅπαντος πληρούτωσαν τὸν χρόνον".

Հայերենը ընդհանուր նմանություն ունի հունարենին, տեղ-տեղ էլ նկատում ենք ավելացումներ, օրինակ՝ հունարենի ὡς κύνες *(որպես շներ) թարգմանված է «ի շնութիւն». հետևելով այս թարգմանությանը՝ այնուհետև ավելացրել են դրա նման այլ բառեր՝ «ի պոռնկութիւն, ի գողութիւն, յագահութիւն, յոխակալութիւն» և այլն։*

Հոդ. ԺԳ, էջ 126, (հուն. հոդ. 13, էջ 432—433)։ *Հայերենը մի փոքր ընդարձակ է. ավելացված է ապաշխարության տևողությունը։*

Հոդ. ԺԴ, էջ 126—127, (հուն. հոդ. 14, էջ 433)։ *Հայերենը ընդարձակ է, քան հունարենը։ Հայերենի «մարդասիրութիւն ցուցցեն առ այնպիսիսն» հատվածից մինչև վերջ հուն.-ը չունի։*

Հոդ. ԺԵ, էջ 127—128 (հուն. հոդ. 15, էջ 433)։ „Διὰ τὸν πολὺν τάραχον καὶ τὰς στάσεις τὰς γινομένας ἔδοξε παντάπασι περιαιρεθῆναι τὴν συνήθειαν τὴν παρὰ τὸν κανόνα (տ. Συν., II, τὸν ἀποστολικὸν κανόνα) εὑρεθεῖσαν ἔν τισι μέρεσιν, ὥστε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν, μήτε ἐπίσκοπον, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον. Εἰ δέ τις μετὰ τὸν τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ὅρον, τοιούτῳ τινὶ ἐπιχειρήσειεν, ἢ ἐπιδοίη ἑαυτὸν πράγματι τοιούτῳ, ἀκυρωθήσεται ἐξάπαντος κατασκεύασμα, καὶ ἀποκατασταθήσεται τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν (տ. L., չիք ἐν) ᾗ ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ πρεσβύτερος ἐχειροτονήθη"

Հայերենում հունարենը ոչ թե թարգմանված է, այլ վերաշարադրված և ընդհանուր ձևով է արտահայտում վերջինիս միտքը։

№ 659 ձեռագրում այս հոդվածն ունի այլ տարբերակ Ժ համարի տակ. «Որք եպիսկոպոս լինին եւ գայլոյ վիճակ յափշտակել ջանան եւ որք երիցունք լինին եւ այլոյ քաղաքի եւ ժողովրդեան ցանկան յափշտակել, կամ եղեւ մեծ ժողովոյն, զի զայնպիսին զագարեցուսցեն յիւրաքանչիւր վիճակի։ Ապա եթե ի բռնութենէ ոք եւ կամ ի լեզուանութենէ եւ կամ կաշառաւք զգործն զայն յանգգնեսցի գործել, ընդդէմ եկեսցէ առաքելական կանոնաց, կամ եղեւ սուրբ ժողովոյն զի զայնպիսին ընկեսցեն ի բաց յաթոռոյն եւ ի կարգէ քահանայութեանն եւ ընաւ ի պաշտաւնէն իսկ ի բաց մերժել եւ այնուհետեւ եղիցի քեզ իբրեւ զմի յանզգամաց, զի որում տուեալն է՝ տացի եւ յաւելցի, եւ որ ոչն գիտիցէ ունել եւ զոր ունին՝ հանցէ ի նմանէ» (էջ 66բ—67ա)։ № 3369 ձեռագրում թեև ղանում ենք այս հոդվածը, սակայն, վերջինս ուրիշ տեղ է դրված՝ Կանոնագրքի ԺԹ և Ի հոդվածների միջև ԻԱ համարի տակ։ №№ 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում այս հոդվածը չի պահվել. իսկ №№ 8459, 9311 ձեռագրերում չի պահվել «կամ եղեւ մեծ ժողովոյն... եկեսցէ առաքելական կանոնիս» հատվածը (էջ 36բ, էջ 34ա)։

Հունարեն բնագրի 16-րդ հոդվածը Կանոնագրքում չի պահվել, գուցե նրա համար, որ այս և նախորդ՝ ԺԵ հոդվածների բովանդակությունը համարյա նույնն է, դրա համար էլ այդ երկու հոդվածներից Կանոնագրքում պահվել է ԺԵ հոդվածը միայն։

Հոդ. ԺԶ, էջ 128 (հուն. հոդ. 17, էջ 434) „Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν διώκοντες, ἐπελάθοντο τοῦ θείου γράμματος λέγοντος. Τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ· καὶ δανείζοντες ἑκατοστὰς ἀπαιτοῦσιν· ἐδικαίωσεν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος, ὡς εἴ τις εὑρεθείη μετὰ τὸν ὅρον τοῦτον τόκους λαμβάνων ἐκ μεταχειρήσεως (տ. Σύν., II, L., μεταχειρίσεως), ἢ ἄλλως μετερχόμενος τὸ πρᾶγμα, ἢ ἡμιολίας ἀπαιτῶν, ἢ ὅλως ἕτερόν τι ἐπινοῶν αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα, καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου, καὶ ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἔσται".

Հայերենը թեև բառացի թարգմանություն չէ, սակայն արտահայտում է հունարենի միտքը։ Հայերենում կան շեղումներ և լրացումներ։

Հոդ. ԺԷ, էջ 129 (հուն. հոդ. 18, էջ 434—435)։ „Ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, ὅτι ἔν τισι τόποις καὶ πόλεσιν, τοῖς πρεσβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν οἱ διάκονοι διδόασιν, ὅπερ οὔτε ὁ κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκεν, τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν, τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Κἀκεῖνο δὲ ἐγνωρίσθη, ὅτι ἤδη τινὲς τῶν διακόνων καὶ πρὸ τῶν ἐπισκόπων τῆς εὐχαριστίας ἅπτονται. Ταῦτα οὖν πάντα (տ. L., μὲν οὖν ἅπαντα) περιῃρήσθω (տ. Σύν., II, περιῃρείσθω), καὶ ἐμμενέτωσαν οἱ διάκονοι τοῖς ἰδίοις μέτροις, εἰδότες ὅτι τοῦ μὲν ἐπισκόπου ὑπηρέται εἰσὶν, τῶν δὲ πρεσβυτέρων ἐλάττους τυγχάνουσι (տ. Σύν., II, չիք τυγχάνουσι). Λαμβανέτωσαν δὲ κατὰ τὴν τάξιν τὴν εὐχαριστίαν μετὰ τοὺς πρεσβυτέρους, ἢ τοῦ ἐπισκόπου διδόντος (տ. Σύν., II, μεταδιδόντος) αὐτοῖς, ἢ τοῦ πρεσβυτέρου. ἀλλὰ μηδὲ καθῆσθαι ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἐξέστω τοῖς διακόνοις· παρὰ κανόνα γὰρ καὶ παρὰ τάξιν ἐστὶ τὸ γινόμενον. Εἰ δὲ τις μὴ θέλοι πειθαρχεῖν καὶ μετὰ τούτους τοὺς ὅρους, πεπαύσθω τῆς διακονίας".

Հայերենը բառացի չի թարգմանված հունարենից, այլ հունարենին համապատասխան վերաշարադրված է, կիսով չափ համառոտ, թեև հունարենի միտքն արտահայտում է բավական պարզ։

Հոդ. ԺԸ, էջ 129։ Այս հոդվածը հունարենը չունի և ինչքան հայտնի է գրականությունից՝ Նիկիայի ժողովում այդ հարցը քննության չի ենթարկվել։ Ըստ երևույթին այս հոդվածը հետագայի (թե՞ թարգմանիչի) ավելացում է։

Հոդ. ԺԹ, էջ 130 (հուն. հոդ. 19, էջ 435)։ Խոսքը Պողոս Սամոսատացու և նրա հետևորդների մասին է։ Հայերենում նկատելի են խմբագրման աննշան հետքեր, իսկ վերջին՝ սարկավագուհիներին վերաբերող մասը մի փոքր համառոտ է, քան հունարենը։ Ահա այդ մասը. „Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ κανόνι (տ. Σύν., II, ἐν τῷ κλήρῳ) ἐξεταζομένων ὁ αὐτὸς τύπος παραφυλαχθήσεται. Ἐμνήσθη μὲν (տ. Σύν., II, L., ἐμνήσθημεν) δὲ τῶν (տ. L., չիք τῶν) διακονισσῶν τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν, ἐπεὶ μηδὲ χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν, ὥστε ἐξάπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι".

Ինչպես տեսնում ենք, հունարենում խոսքը սարկավագուհիների մասին է, իսկ հայերենում մի դեպքում «սարկաւագացն», մյուսում՝ «սարկաւագաց կանանցն»։ Երկու դեպքում էլ պետք է հասկանալ սարկավագուհիներ։

№№ 659, 8459, 9311 ձեռագրերում այս և Ի հոդվածները չեն պահվել։

Հոդ. Ի, էջ 131 (հուն. հոդ. 20, էջ 435)։ Ձեռագրում այս հոդվածը միացված է նախորդին։

Համահավաք բնագրի համար օգտագործած համարյա բոլոր ձեռագրերն էլ ունեն Կոստանդիանոսի ուղղերձը. Հավատամքը և Նիկիայի ժողովի մասնակիցների ցանկը:

Կոստանդիանոսի ուղերձը, էջ 131—132. *Կոստանդիանոսի ուղերձի երկու այլ տարբերակներ ևս մեզ հայտնի են. մեկը պահվել է Սոկրատի Եկեղեցական պատմության մեջ, մյուսը՝ մեր մատենադարանի №№ 1905, 1490 ձեռագրերում: Նպատակահարմար ենք գտնում վերևում հիշված երկու տարբերակներն ամբողջությամբ բերել այստեղ.*

1. «Զարաց և ամբարշտաց նմանել Արիոս, իրաւացի է զնոյն զնոցունց ունել անարգանս. որպէս զի և այսուհետև Պորփիւրիոս աստուածպաշտութեանն թշնամի՝ կարգս անիրաւս և անաւրէնս հակառակ կրաւնից և կանգնեալ գարժանն էգիտ զվարձ. և այսպիսի որպէս զի զնախատող ինքն զնոյն հետայն լինիլ ժամանակին. և առավել լնուլ չարափառութեամբ. այժմ հաճոյ թուեցաւ զԱրիոս և զնորուն համակամսն զՊորփիւրիանոսս կոչեցեալսն որոց յեղանակացն նմանին, զոյսոսիկ ունելով զյորջորջումն: Առ այս և եթ ինչ շարագրումն յԱրիոսէ կարգեալ գտանիցի. զայս հրոյ մատնեալ, զի մի ընդ վայր միայն նորա վարդապետութիւնն ապականիցի, այլ զի և ոչ յիշումն նորա ընաւին մնասցէ: Զնոյն պատմեմ և այժմ, եթէ ոք շարագրեալս ինչ յԱրիոսէ ունիցի համակարգութիւնս որպէս զի թագուցեալ ինչ և ոչ նոյն ժամայն մատուցանել և հրով կիզուլ և զայսպիսիս սպանանել մահու մնասուէ Քանզի առ ժամայն այլոցն ի սորա իսկ գլխայս կոցցէ պատիժնւ Եւ այսպիսի և ոչ միոյ թողութեան արժանաւորեսցի ամենեւիմբ» (Սոկրատայ Սքոլաստիկոսի եկեղեցական պատմութիւն, հտ. Ա, Վաղարշապատ, 1897, էջ 27):

2. «Թուղթ Կոստանդիանոսի կայսերն առ ամենեսեան.

Ցաղթօղ Կոստանդիանոս մեծ և օգոստոս եպիսկոպոսացդ և ժողովրդոցդ.

Քանզի չար և ամբարիշտ մարդկանց հետևակ եղև Արիոսն, վասն այսորիկ արդար իսկ է, զի նախատանօք ամբարիշտն նախատիցի, որպէս Պորփիւրոս աստուածպաշտութեան թշնամին, որոյ զրազում զարշելի գիրս հանեալ էր ընդդէմ բարեպաշտ հաւատոյս մերոյ, եգիտ զիւրեան արժանի պատիժս. և իսկ զայնպիսի իւր ամբարշտութեան արժանի վարձս ընկալաւ, որ մինչև ցապագայ ժամանակս ոչ միայն պարսաւանօք և վատահամբաւիւք լնանեցեալ եղև, այլ և ամբարիշտ գրեանքն նորա բնաջինջ եղեն. Նմանապէս ևս այժմ հաճոյ թուեցաւ զԱրիոսն և զհետևօղսն նորին Պորփիւրիանոսս անուանակոչել. զի որոց վարուցն հետևօղք եղեն նոցին ևս մականուամբքն անուանեսցին. զարձեալ եթէ գործ ինչ գրեցեալ ի յԱրիոսէ գտանիցի, շուտով ի հուր արկանիցի. զի ոչ միայն զարշելի վարդապետութիւնն նորա արմատախիլ լինիցի, այլ և զի ոչ ոք յիշատակ գրոցն նորա մնասցէ, զայս ևս հրամայեմք, զի եթէ ոք զգիր ինչ ի յԱրիոսէ շարադրեալ պահեսցէ և զնա յառաջ բերեալ ի հուրն ոչ ձգեսցէ և եթէ յետոյ յայտնեսցի, այնպիսին ի վտանգի մահու լիցի, քանզի եթէ ոք ի յայնպիսի պատուիրազանցութեանն ըմբռնեսցի՝ առ ժամայն գլխապարտ եղիցի: Աստուած զձեզ պահեսցէ» (№ 1905, էջ 43ար, հմմտ. նաև № 1490, էջ 33ր):

Հավատամք, էջ 133: *Կանոնագրքում պահվել է Հավատամքի սկզբի տողը. «Հաւատամք ի մի Աստուած հայր ամենակալ» (էջ 149, տող 3, հմմտ. հունարենը. πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα (էջ 436): Հավատամքը հայտնի բան է, ուստի մնացածը չենք բերում, սակայն կարևոր է նշել, որ մի քանի կանոնագիրք-ձեռագրերում (*b*, էջ 65ա,* d *էջ 46ա,* e, *էջ 51բ,* f *էջ 82բ,* g, *էջ 40բ,* q, *էջ 38բ) պահվել է Հավատամքի լրիվ բնագիրը: Ըստ երևույթին վերջինս հետագայի ավելացում է:*

Նիկիայի ժողովի մասնակիցների ցանկը, էջ 133—150: *Նիկիայի ժողովի մասնակիցների Կանոնագրքում եղած ցանկում չի նշված Կուրդուբե քաղաքի եպիսկոպոսի անունը Հոսիոս, որը Սարդիկեի ժողովում մեծ դեր խաղաց:*

Մ. Խորենացու «Պատմութիւն Հայոց»-ում նշվում են ժողովի մի քանի գլխավոր մասնակիցների անունները. «Եւ ժողովեցան Բիտոն և Բիկենդ երիցունք ի Հռոմ քաղաքէ՝ ձեռնարկութեամբ սրբոյն Սեղբեստրոսի, Աղեքսանդրոս Աղեքսանդրի, Եւստաթիոս Անտիոքայ Մակարիոս Երուսաղէմի, Աղեքսանդրոս Կոստանդնուպօլսի եպիսկոպոսք» (Մ. Խորենացւոյ Պատմութիւն Հայոց, Տփխիս, 1913, գիրք Բ, գլ. ՁԹ, էջ 239. հմմտ. Պատմութիւն Սեբէոսի եպիսկոպոսի ի Հերակլն, Ս. Պետերբուրգ, 1879, էջ 129): Նիկիայի ժողովի մասնակիցներից մի քանիսի անունների ցանկը մի փոքր ընդարձակ գտնում ենք նաև Սոկրատի Եկեղեցական պատմության հունարեն և լատիներեն բնագրերում: Այդ հատվածը հայ թարգմանիչ Փիլոն Տիրակացին զեղչել է. Ստորև բերում ենք այս հատվածը ըստ Ռոբերտ Հուսեի հրատարակության. "Ὅσιος ἐπίσκοπος Κορδούβης Ἱσπανίας οὕτως πιστεύω ὡς προγέγραπται. Ῥώμης Βίτων καὶ Βικεντῖνος πρεσβύτεροι· Αἰγύπτου Ἀλέξανδρος· Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης

Εὐστάθιος· Ἱεροσολύμων Μακάριος· Ἁρποκρατίων Κυνῶν· καὶ τῶν λοιπῶν· ὧν εἰς πλήρες τὰ ὀνόματα κεῖται ἐν τῷ Συνοδικῷ Ἀθανασίου τοῦ Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου". (Socratis Scholastici Ecclesiastica historia, edidit Robertus Hussey, tomus I. Oxonii, 1853, p. 96):

Մեր օգտագործած ձեռագրերից միայն Γ-ը ունի «Բիտոն», համապատասխան հունարենին և Մ. Խորենացուն, բայց որովհետև այդ ընթերցումը կարող է հետագայի սրբագրություն լինել, ուստի այն թողեցինք տողատակ, բնագրում նշելով «Բիկտոր» համաձայն ձեռագրերի մեծ մասի ընթերցանության:

ABCFPUn *ձեռագրերում բնագրի «Սուրբ եպիսկոպոսն քաղաքին Կուադուբէ... ի Հռոմ ռադաբէ» (էջ 134, տող 5—7) հատվածի դիմաց, աջ կամ ձախ լուսանցքում, միևնույն ձեռացագրով և ուղղագրական աննշան տարբերություններով, ավելացված է «Ցարեմտեան եպիսկոպոս ոչ ոք եղեալ է ի թիւ անուանց, բայց յերիցանցն Հռովմայ» (A, էջ 60բ) հատվածը: Այդ նույն հատվածը* iKLMNOQRSTVXYZWê *ձեռագրերում գրված է բնագրի «Բիկտոր և Բնկենտ երիցունք ի Հռոմ քաղաքէ» տողին որպես շարունակություն. այսպես. «Բիկտոր և Բնկենտ երիցունք ի Հռովմ քաղաքէ: Ցարեմտեան եպիսկոպոս ոչ ոք եղեալ է ի թիւ անուանց, բայց երիցանց Հռովմայ» (ըստ I ձեռագրի, էջ 55բ):* Eabefgkmprst *ձեռագրերը չունեն այդ ավելացումը:* ôcdlhloq *ձեռագրերում չի պահվել կամ չի ընդօրինակվել Նիկիայի ժողովի մասնակիցների ցանկը, հետևապես մեզ ոչինչ հայտնի չէ ավելացված հատվածի մասին:* GHD *ձեռագրերում այդ հատվածը բնագրի այլ հատվածների հետ խառնիխուռն է գրված. բերում ենք ըստ* G *ձեռագրի. «Բիկտոր և Բեկէնտ երիցունք ի Հռովմ քաղաքէ յերիցանցն Հռովմա. Ցեղիպտացւոց յարեմտեան եպիսկոպոսք եղեալ են անուանք Աղեքսանդրոս» (էջ 16աբ),* J *ձեռագրում անկանոնությունը այլ ձևով է արտահայտվել, «Սուրբ եպիսկոպոսն քաղաքին Կուադուբէ այսպէս հաւատամ որպէս յառաջագոյն գրեալ է: Ցարեմտեան եպիսկոպոս ոչ ոք եղեալ է ի թիւ անուանց, բայց երիցանց Հռովմայ. Բիկտոր և Բեկենտ երիցունք ի Հռովմ քաղաքէ» (էջ 45ա), շարունակությունը ինչպես բնագրում: Վերջապես* U *ձեռագրում թեև Նիկիայի ժողովի մասնակիցների ցանկը չի պահվել, բայց մեզ հետաքրքրող հատվածը գտնում ենք այն ձևով, ինչ որ* J *ձեռագրում է, միայն վերջինիս «Բիկտոր և Բեկենտ երիցունք ի Հռովմ քաղաքէ» հատվածը չի պահվել այստեղ:*

Նիկիայի ժողովի մասնակիցների թիվը թեև ընդունված է 318, բայց Կանոնագրքում պահված է 212 անուն: Մասնակիցների թվի առթիվ մեջ ենք բերում Սոկրատի Եկեղեցական պատմության հրատարակիչ Մեսրոպ Տեր-Մովսիսյանի մի ծանոթագրությունը. «Այստեղ ունենք 318 թիւը, որ ունին նաև Խոր. և մեր միւս պատմագիրները, և շատ յոյն հեղինակներ, իսկ բնագ. (իմա հունարենը— Վ. Հ.) ունի. «եպիսկոպոսների թիւը 300-ից անց էր» (հմմտ. հունարենը ἐπισκόπων μὲν πλῆθος τριακοσίων ἀριθμὸν *նույն տեղում, էջ 38— Վ. Հ.) Եւսեբ. 250, Անտիոքի եպիսկոպոս Եւստաթիոսը 270, իսկ ընդհանուր կարծիքը համաձայն է 318 թւի հետ: Արաբացի հեղինակ Իբն-Ալի յիշում է, որ բոլոր ժողովուածների թիւը հաւասար էր 2408-ի, որոնցից Կոստանդինը ընտրեց 318 եպիսկոպոսներ» (էջ 17, ծանոթ. 1): Հմմտ.* Hefele, Conciliengeschichte, Erster Band, S. 257—258:

Կանոնագրքում եղած այս ցանկը որոշ տեղեր ունի շեղումներ № 1905 ձեռագրի համապատասխան ցանկից, իսկ մի տեղ էլ Կանոնագրքում ուղղակի խանգարված է, օրինակ, Պաղեստինի կողմից եկածների ցանկում, ընդօրինակությունների հետևանքով, դուրս է ընկել մի տեղի անուն և մի քանի եպիսկոպոսների վայրի անունը խանգարվել է, բացի դրանից այս մասում չի պահվել նաև 3 եպիսկոպոսների անուն: Այդ բանը ցույց տալու նպատակով համեմատության համար կբերենք № 1905 ձեռագրի ունեցածը.

«Ի գաւառէն Պաղեստինոյ.

Մակարիոս Երուսաղէմայ:
Գերմանոս Նէապօլսոյ:
Մարիոս Սէբաստիոյ:
Գայիանոս Կատարիսյ:
Եւսէբիոս Կեսարիոյ:
Սաբինոս Ասքալոնիոյ:
Ղունկինոս Նիկոպօլսոյ:
Պետրոս Իամնիոյ:
Մաքրինոս, որ է Մարինոս Էլեւթէրուպօլսոյ:
Մաքսիմոս Մաքսիմիանուպօլսոյ:
Պօղոս, որ էՊօղինոս Մաքսիմիանուպօլսոյ:
Ցունվարիոս Հիերիգունտինոյ:
Հէղիոգորոս Զաբուղօնիոյ:
Աէտիոս Լիւդդիոյ:
Սիլուանոս Ազոտիոյ:
Պատրուփիլոս Սքիւթոպօլսոյ:
Ասքղեպիոս Գազայու:
Պետրոս Անիլայու:
Անտիոքոս Գապիտոլիոյ» (էջ 31բ—32ա, տես նաև № 1490, էջ 25բ—26ա):

Մասնակիցների ցանկի այլ մասերում ևս կան տեղեր, ուր մասնակիցների անունները կանոնագրքում պակաս են նշված, օրինակ, Փյունիկացիների կողմից եկածների շարքում չեն նշված «Մարտինոս որ է Մարինոս Պալմիւրիոյ՝ Թալասիոս որ է Թաղոնիոս Աղաղիոյ» (էջ 32ա. տես նաև № 1490, 26ա)։ Իսկ № 1905 ձեռագրի ցանկում չի նշված կանոնագրքի ունեցածը «Պաւղինոս ի Ցաղմիրոսէ». կամ Պիսիգացիների կողմից եկածների ցանկում կանոնագրքում չեն նշված «Թէողոքոս Ուղիլիոյ», «Ուրանիոն, որ է Ուրանիոս Սէլկիոյ կամ Սուտէննէսի՝ Ապակամոս Լիսինիոյ» (№ 1903, էջ 34ա, տես նաև № 1490, էջ 27ա)։ Իսկ կանոնագրքի ունեցած «Գրամիւս յԾմոմնէ» նշումը չի պահվել №№ 1905 և 1490 ձեռագրերում։

Նման շեղումներ տես նաև Միջագետքից, Իսավրիայից և մի քանի այլ կողմերից եկածների ցանկերում։ Այդ տարբերությունները, ըստ երևույթին, պետք է բացատրել մասնակիցների ցանկերի տարբեր խմբագրությունների, օգտագործման փաստով։

ԱՆԿՅՈՒՐԻԱՅԻ ԺՈՂՈՎԻ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 151: *Համեմատությունների համար չօգտագործված մի քանի ձեռագրերում այս վերնագիրն ունի տարբերակներ, օրինակ. «Անկիւռեա կանոնին գլուխ ի» (№ № 648, էջ 12բ, 3562, էջ 282ա), «Անկիւրոնա կտնովք (№ 649՝ կանոնք) գլուխք ի» (№ № 649, էջ 32ա, 650, էջ 36ա, 651, էջ 24բ, 2964, էջ 45բ), «Կանոն Անկիւրիոյ, զոր եդին սուրբ հարքն» (№ 3369, էջ 40բ)։*

Ցանկ, էջ 151—152։ *Վերևում նշված ձեռագրերը ցանկ չունեն։ № 059 ձեռագրում եղած ցանկը, քանի որ տրված է այլ կանոնախմբերի ցանկերի հետ միասին, այստեղ չենք նշի, հետաքրքրվողները կարող են այն գտնել վերևում, էջ 561—562։ Մի այլ՝ № 657 ձեռագրում Կեսարիայի, Անկյուրիայի, Նեոկեսարիայի, Նիկիայի հաջորդականությամբ կազմված է այդ ժողովների որոշումներից վերցված 31 հոդվածների վերնագրերի ցանկ, յուրաքանչյուր կանոնախմբից վերցնելով լրիվ կամ մի քանի, նույնիսկ մեկ հոդվածի վերնագիր։ Ահա այդ ցանկը իր վերնագրով.*

«Նիկայ կանոնացն

ա. Վասն խոստանալոյ կուսութեան։
բ. Վասն ընդ արամբ շնալոյ։
գ. Վասն այրեաց մնացելոց։
դ. Վասն կուսանաց։
ե. Վասն կանանց պոռնկաց։
զ. Վասն պոռնկաց և սպանողաց։
է. Վասն ակամայ սպանողաց։
ը. Վասն դիւթից։
թ. Վասն չար կախարդաց։
ժ. Վասն երիցանց։
ժա. Վասն աշխարհականաց։
ժբ. Վասն բռնութեամբ զոհելոյ։
ժգ. Վասն ի տունս հեթանոսաց։
ժդ. Վասն խառնակեցան եւ կերան։
ժե. Վասն որ չհեռացան ի զոհելոյ։
ժզ. Վասն ուտելոյ զհեթանոսաց։
ժէ. Վասն աղջկան խօսելոյ։
ժը. Վասն կնոջ երկուց եղբարց։
ժթ. Վասն ցանկանալոյ կնոջ։
ի. Վասն երկրորդաց։
իա. Վասն միւսն կուս իցէ եւ միւսն ոչ։
իբ. Վասն երրորդացն։
իգ. Վասն չորրորդացն։
իդ. Վասն արձակելոյ զկին։
իե. Վասն ոչ վասն պոռնկութեան։
իզ. Վասն քահանայի կնոջ։
իէ. Վասն պղծութեան քահանայի։
իը. Վասն կարդի քահանայից։
իթ. Վասն որ ի նեղութիւն անկանին եւ մկրտին։
լ. Վասն գողոց մարդասպանաց։
լա. Վասն արուագիտացն» (էջ 100բ—100ա)։

Այս հաջորդականությամբ էլ ձեռագրում դասավորված են հոդվածները։ Առանձին հոդվածների մասին կխոսվի իր տեղում, սակայն, այստեղ ցանկանում ենք նշել № 657 ձեռագրում պահված Անկյուրիայի կանոնախմբի հոդվածների հաջորդականության մասին. եթե նկատի ունենանք Կանոնագրքի ներկա հրատարակության մեջ պահված Նիկիայի, Անկյուրիայի, Կեսարիայի և Նեոկեսարիայի կանոնախմբի հոդվածների հաջորդականությունը, ապա № 657 ձեռագրում եղածը կունենա հետևյալ պատկերը։

	Կանոնագիրք		№ 657	
Նիկիա	ԺԸ	հոդված	ԼԱ	հոդված
Անկյուրիա	Ա, Բ	»	Ժ	»
	Գ	»	ԺԱ	»
	Դ	»	ԺԲ	»
	Ե, Զ	»	(չունի)	

	Է	*հոդված*	*ԺԳ*	*հոդված*
	Ը	"	*ԺԳ*	"
	Թ	"	*ԺԵ*	"
	Ժ	"	*ԺԶ*	"
	ԺԱ—ԺԹ	"		(չունի)
	Ի	"	*Ա*	*հոդված*
Կեսարիա	*Ա*	"	*Բ*	"
	Բ	"	*Գ*	"
	Գ	"	*Ե*	"
	Դ	"	*Զ*	"
	Ե	"	*Է*	"
	Զ	"	*Գ*	"
	Է	"	*Ը*	"
	Ը	"	*Թ*	"
	Թ	"	*ԺԷ*	"
	Ժ	"	*Լ*	"
Նեոկեսարիա	*Ա*	"		(չունի)
	Բ	"	*ԺԸ*	*հոդված*
	Գ	"		(չունի)
	Գ	"	*ԺԹ*	*հոդված*
	Ե, Զ	"		(չունի)
	Է	"	*Ի*	*հոդված*
	Ը	"	*ԻԱ*	"
	Թ	"	*ԻԲ*	"
	Ժ	"	*ԻԳ*	"
	ԺԱ	"	*ԻԴ*	"
	ԺԲ	"	*ԻԵ*	"
	ԺԳ	"	*ԻԶ*	"
	ԺԳ	"	*ԻԷ*	"
	ԺԵ	"		(չունի)
	ԺԶ	"	*ԻԸ*	*հոդված*
	ԺԷ	"	*ԻԹ*	"
	ԺԸ, ԺԹ, Ի հոդված			(չունի)

Այսպիսով, Նիկիայի ժողովից վերցված է մեկ հոդված, Անկյուրիայից՝ 8, Կեսարիայից՝ 16, Նեոկեսարիայից՝ 12: Իհարկե այս բոլորը կապ չունի կանոնագրքի սկզբնական կառուցվածքի հետ և կատարվել է հետագայում, ուրիշների կողմից։

Երկրորդ վերնագիր *և առաջաբան,* էջ 152—153: *Այս չունեն № № 648, 649, 650, 651, 657, 659, 2964, 3369, 3562 ձեռագրերը։*

Հոդ. Ա, էջ 154 (հուն. հոդ. 1, էջ 441): Πρεσβυτέρους τοὺς ἐπιθύσαντας, εἶτα ἐπαναπαλαίσαντας (տ. Σύν., III, ἀναπαλαίσαντας), μήτε ἐκ μεθοδου τινὸς ἀλλ' ἐξ ἀληθείας, μήτε προκατασκευάσαντας καὶ ἐπιτηδεύσαντας καὶ πείσαντας, ἵνα δόξωσι μὲν βασάνοις ὑποβάλλεσθαι, ταύτας δὲ τῷ δοκεῖν καὶ τῷ σχήματι προσαχθῆναι· τούτους ἔδοξε τῆς μὲν τιμῆς τῆς κατὰ τὴν καθέδραν μετέχειν, προσφέρειν δὲ αὐτούς, ἢ ὁμιλεῖν, ἢ ὅλως λειτουργεῖν τι των ἱερατικῶν λειτουργιῶν μὴ ἐξεῖναι".

Հայերենը ոչ թե հունարենի թարգմանությունն է, այլ վերջինիս մոտի ճիշտ վերաշարադրումը։

Հոդ. Բ, էջ 154 (հուն. հոդ. 2, էջ 441—442): „Διακόνους ὁμοίως θύσαντας, μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπαλαίσαντας, τὴν μὲν ἄλλην τιμὴν ἔχειν, πεπαῦσθαι δὲ αὐτοὺς πάσης τῆς ἱερᾶς (տ. L., ἱερατικῆς) λειτουργίας, τῆς τε τοῦ ἄρτον ἢ ποτήριον ἀναφέρειν, ἢ κηρύσσειν. Εἰ μέντοι τινὲς τῶν ἐπισκόπων τούτοις συνείδοιεν κάματόν τινα ἢ ταπείνωσιν πρᾳότητος, καὶ ἐθέλοιεν πλεῖόν τι διδόναι ἢ ἀφαιρεῖν, ἐπ' αὐτοῖς εἶναι τὴν ἐξουσίαν".

Այս հոդվածը ևս թարգմանություն չէ, այլ հունարենի մոտի վերաշարադրում է ճշտությամբ։

№ № 659, 657 ձեռագրերում այս հոդվածը միացված է նախորդին։

Հոդ. Գ, էջ 154—155 (հուն. հոդ. 3, էջ 442). „Τοὺς φεύγοντας καὶ συλληφθέντας, ἢ ὑπὸ οἰκείων παραδοθέντας, ἢ ἄλλως τὰ ὑπάρχοντα ἀφαιρεθέντας, ἢ ὑπομείναντας βασάνους, ἢ εἰς δεσμωτήριον ἐμβληθέντας, βοῶντάς τε ὅτι εἰσὶ χριστιανοί, καὶ περισχισθέντας, ἤτοι εἰς τὰς χεῖρας πρὸς βίαν ἐμβαλλόντων τῶν βιαζομένων, ἢ βρῶμά τι πρὸς ἀνάγκην δεξαμένους, ὁμολογοῦντας δὲ διόλου ὅτι εἰσὶ χριστιανοί, καὶ τὸ πένθος τοῦ συμβάντος ἀεὶ ἐπιδεικνυμένους τῇ πάσῃ καταστολῇ καὶ τῷ σχήματι, καὶ τῇ τοῦ βίου ταπεινότητι. τούτους, ὡς ἔξω ἁμαρτήματος ὄντας, τῆς κοινωνίας μὴ

κωλύεσθαι. Εἰ δὲ καὶ ἐκωλύθησαν ὑπό τινων (տ. L. τινος) περισσοτέρας ἀκριβείας ἕνεκεν ἢ καὶ τινων ἀγνοίᾳ, εὐθὺς προσδεχθῆναι. Τοῦτο δὲ ὁμοίως ἐπί τε τῶν ἐκ τοῦ κλήρου καὶ τῶν ἄλλων λαϊκῶν. Προσεξητάσθη δὲ κἀκεῖνο, εἰ δύνανται καὶ λαϊκοὶ τῇ αὐτῇ ἀνάγκῃ ὑποπεσόντες προσάγεσθαι (տ. Σύν. III. L.. προάγεσθαι) εἰς τάξιν. "Ἔδοξεν οὖν καὶ τούτους, ὡς μηδὲν ἡμαρτηκότας, εἰ καὶ ἡ προλαβοῦσα εὑρίσκοιτο ὀρθὴ τοῦ βίου πολιτεία, προχειρίζεσθαι".

Հայերենը հունարենի շատ համառոտ վերաշարադրումն է։ № 659 ձեռագրում բացակայում է «վասն... եկեղեցւոյ» հատվածը։ Իսկ մի քանի ձեռագրերում չի պահվել հոդվածի վերջին՝ «եւ մանաւանդ թէ առաջին... մեծ ժողովոյն» մասը (№ № 648, էջ 13ա, 649 էջ 32ա, 650 էջ 30ա, 651 էջ 25ա, 2964 էջ 46բ, 3369 էջ 41ա, 3562 էջ 282բ)։ Վերջին հատվածը՝ «կամ եղեւ մեծ ժողովոյն» № № 659, 657 ձեռագրերը չունեն (էջ 75ա, էջ 102ա)։

Հոդ. Դ, էջ 155 (հուն. հոդ. 4, էջ 443)։ „Περὶ τῶν πρὸς βίαν θυσάντων, ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ τῶν δειπνησάντων εἰς τὰ εἴδωλα· ὅσοι μὲν ἀπαγόμενοι, καὶ σχήματι φαιδροτέρῳ ἀνῆλθον, καὶ ἐσθῆτι ἐχρήσαντο πολυτελεστέρᾳ, καὶ μετέσχον τοῦ παρασκευασθέντος δείπνου ἀδιαφόρως, ἔδοξεν ἐνιαυτὸν ἀκροᾶσθαι, ὑποπεσεῖν δὲ τρία ἔτη, εὐχῆς δὲ μόνης κοινωνῆσαι ἔτη δύο, καὶ τότε ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον".

Հայերենը հունարենի ճիշտ վերաշարադրումն է։ № № 648, 649, 650, 651, 2964, 3369, 3562 ձեռագրերում չեն պահվել Դ, Ե, Զ հոդվածները։ № 657 ձեռագիրը չունի միայն Դ հոդվածը։

Հոդ. Ե, էջ 156։ *№ 659 ձեռագրում չեն պահվել Ե և Զ կանոնները։*

Հոդ. Է, էջ 157—158 (հուն. հոդ. 7, էջ 444)։ *Հայերենը համապատասխանում է հունարենին, միայն ստորինը մի փոքր ընդարձակ է. օրինակ՝ հունարենը չունի հայերենում եղած մեջբերումը։*

Հոդ. Ը, 158—159 (հուն. հոդ. 8, էջ 444)։ *Հայերենը մի փոքր ընդարձակ է հունարենից, բայց վերջինիս միտքն արտահայտում է լրիվ։*

Հոդ. Թ, 159—160 (հուն. հոդ. 9, էջ 444)։ *Հայերենը բավական ընդարձակ է, համեմված Աստվածաշնչից վերցրած մեջբերումներով։*

Հոդ. Ժ, էջ 160—161։ *Այս հոդվածը հունարենը չունի։ Հոդվածի՝ «ուխտի սրբոյ եկեղեցւոյ» փոխարեն № 3369 ձեռագրում կարդում ենք. «առաջի խոզի սեղանոյ սրբոյ» (էջ 41բ)։ Այս պատահական սխա՞լ է, թե թերահավատ մարդու հեղինակ։*

Հոդ. ԺԱ, էջ 161—162 (հուն. հոդ. 10, էջ 445)։ *Հայերենը թեև ճիշտ է արտահայտում հունարենի միտքը, բայց ունի հատվածներ, որոնք հունարենում չենք գտնում, դա հատկապես վերաբերում է պատժի չափերին։ Այս հատվածները ցույց թարգմանիչի տեսակետն են արտահայտում կապված տեղի պայմանների կամ տեղերում արդեն հաստատված կարգի հետ։*

№ 657 ձեռագրում չեն պահվել ԺԱ—ԺԹ հոդվածները։

Հոդ. ԺԲ, էջ 162—163 (հուն. հոդ. 11, էջ 445)։ *Հայերենը միանգամայն ճիշտ է թարգմանված, միայն հունարենի վերջին* εἰ καὶ βίαν ὑπ' αὐτῶν πάθοιεν *հատվածը հայերենում գրված է «եւ թէ ի բռնութիւն ապաստան իցէ՝ մի՛ թողցեն» ձևով։*

№ № 648, 649, 650, 651, 659, 2964, 3369, 3562 ձեռագրերում չեն պահվել ԺԲ, ԺԳ, ԺԴ հոդվածները։

Հոդ. ԺԴ, էջ 163 (հուն. հոդ. 13, էջ 445)։ *Հայերենի սկզբի մասը մինչև «կամ թըղթով»՝ միանգամայն համապատասխանում է հունարենին, միայն «կամ բանիւք» բառերի դիմաց հունարենն ունի* ἐν ἑτέρᾳ παροικίᾳ, *իսկ հոդվածի մնացած մասը, սկսած «քանզի յանժամ»-ից մինչև հոդվածի վերջը, կապ չունի հունարեն բնագրի հետ և ավելացվել է հավանաբար թարգմանչի կողմից, որպես բացատրություն հունարեն* χωρεπίσκοπος *(քորեպիսկոպոս) բառի. բնագրի «զի քորեպիսկոպոսդ տեսուչ գաւառի ասի* ըստ Հոռոմին» *(ընդգծումը մերն է Վ. Հ.) բառերը հենց այդ են հաստատում։*

Հոդ. ԺԵ, էջ 163—164 (հուն. հոդ. 14, էջ 445)։ *Հայերենը համապատասխանում է հունարենին, միայն հունարենը չունի հայերենի «ընդունին կանոնքս զերկոսին» հատվածը։ Իսկ հունարենի վերջին* καὶ εἰ μὴ ὑπείκοιεν τῷ κανόνι *հատվածը հայերենը չունի։ Այդ հատվածը պետք է լիներ բնագրի «իցէ ոչ» բառերի միջև։ Հենց այսպես էլ պահվել է № 659 ձեռագրում «մսոտ իցէ եւ ստունգանեսցէ կանոնիս ոչ ընդունի» (էջ 69բ—70ա)։ Տարբեր է նաև* πεπαῦσθαι αὐτοὺς τῆς τάξεως *(թող իր աստիճանից զրկվի) հատվածի թարգմանությունը։*

Հոդ. ԺԶ, էջ 164 (հուն. հոդ. 15, էջ 446): *Հայերենը չունի հունարենի միայն վերջին՝* διὰ τὸ πολλάκις τὴν πρόσοδον τῶν πεπραμένων ἀποδεδωκέναι αὐτοῖς τούτοις πλείονα τὴν τιμὴν *մասը, մնացածը նույնն է։ №№ 648, 649, 650, 651, 659, 2964, 3369, 3562 ձեռագրերում այս հոդվածը չի պահվել։*

Հոդ. ԺԷ, 164—165 (հուն. հոդ. 16, էջ 446): „Περὶ τῶν ἀλογευσαμένων ἢ καὶ ἀλογευομένων· ὅσοι πρὶν εἰκοσαετεῖς γενέσθαι, ἥμαρτον, πέντε καὶ δέκα ἔτεσιν ὑποπεσόντες, κοινωνίας τυγχανέτωσαν τῆς εἰς τὰς προσευχάς. Εἶτα ἐν τῇ κοινωνίᾳ διατελέσαντες ἔτη πέντε, τότε καὶ τῆς προσφορᾶς ἐφαπτέσθωσαν. Ἐξεταζέσθω δὲ αὐτῶν καὶ ὁ ἐν τῇ ὑποπτώσει βίος, καὶ οὕτως τυγχανέτωσαν τῆς φιλανθρωπίας. Εἰ δέ τινες κατακόρως ἐν τοῖς ἁμαρτήμασι γεγόνασι, τὴν μακρὰν ἐχέτωσαν ὑπόπτωσιν. Ὅσοι δὲ ὑπερβάντες τὴν ἡλικίαν ταύτην, καὶ γυναῖκας ἔχοντες περιπεπτώκασι τῷ ἁμαρτήματι, πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη ὑποπεσόντες, κοινωνίας τυγχανέτωσαν τῆς εἰς τὰς προσευχάς, εἶτα ἐκτελέσαντες πέντε ἔτη ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν εὐχῶν, τυγχανέτωσαν τῆς προσφορᾶς. Εἰ δέ τινες καὶ γυναῖκας ἔχοντες, καὶ ὑπερβάντες τὸν πεντηκονταετῆ χρόνον ἥμαρτον, ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ τοῦ βίου τυγχανέτωσαν τῆς κοινωνίας".

Հայերենը մի փոքր ընդարձակ է և զգալի շեղումներ ունի հունարենից, թեև վերջինիս միտքն ընդհանուր առմամբ ճիշտ է տրված հայերենում։

Հոդ. ԺԸ, էջ 165 (հուն. հոդ. 17, էջ 446): „Τοὺς ἀλογευσαμένους καὶ λεπροὺς ὄντας, ἤτοι λεπρώσαντας, τούτους προσέταξεν ἡ ἁγία σύνοδος, εἰς τοὺς χειμαζομένους εὔχεσθαι".

Հայերենն ավելի ընդարձակ է և պարզեցված, իսկ հուն.-ի վերջին մասը տարբեր է։ Հուն. τοὺς χειμαζομένους *բառի մասին Ն. Մելիք-Թանգյանը գրում է. «Ցունաց մեկնիչները զանազանակերպ են հասկանում գիւահար խօսքը. ոմանք ըմբռնում են իսկական մտքով, այսինքն այնպիսի անձինք, որոնք ողիներով լիքն են, այնպիսի հիւանդութիւն ունին, որ ներս թողնել եկեղեցին չի կարելի. ոմանք հասկանում են իբրև դրսի ունկնդիրներ, որոնք չնայելով անձրևին, քամուն, պիտի կանգնէին և աղօթէին» (Հայոց եկեղեցական իրաւունքը, Ա գիրք, էջ 189)։*

№№ 648, 649, 650, 651, 659, 2964, 3369, 3562 ձեռագրերում ԺԸ և ԺԹ հոդվածները չեն պահվել։

Հոդ. ԺԹ, էջ 166 (հուն. հոդ. 18, էջ 447): *Հայերենի «և կապել յեկեղեցւոյ», ինչպես նաև վերջին «զի ամենայն ոք գիտակ լինիցի» հատվածները հունարենը չունի. մնացածը համապատասխանում է վերջինիս։*

Հոդ. Ի, էջ 166—167 (հուն. հոդ. 19, էջ 447): *Հայերենը ընդարձակ է, որի սկզբի և վերջի մասերում է արտահայտված հունարենի միտքը. իսկ մնացած մասը հունարենը չունի։*

№ 657 ձեռագրում չի պահվել կանոնագրքում եղածի վերջին «այլ վասն... զի մի՛ ևս լիցին» հատվածը (էջ 101ա)։

Հունարենի հաջորդ՝ 20, 21, 22, 23, 24, 25-րդ հոդվածները Կանոնագրքի սույն կանոնախմբում բացակայում են, դրանք սովորաբար դրված են կեսարիայի կանոնախմբի հոդվածների շարքում (տես ներքևում, էջ 573—574)։

ԿԵՍԱՐԻԱՅԻ ԺՈՂՈՎԻ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 168: *Այս վերնագիրը № 659 ձեռագիրը չունի, բայց ձեռագրի բովանդակած նյութերի ցանկում Կեսարիայի ժողովի կանոնախումբը անվանված է «Ժ. Տասն պատգամքն» (էջ 1ր)։ № № 649, 650, 2964 ձեռագրերի ցանկի վերնագրում թեև նշված է «Գլուխք Ժ», իսկ № 651-ում՝ «Գլուխք Ի», բայց իրականում բերված են յոթ հոդվածներ, մինչդեռ № № 648, 3562 ձեռագրերում նշված է ուղղակի «Գլուխք Է», այնքան, որքան հոդված բերվում է բնագրում։ Սակայն № 3369 ձեռագրում ցանկի վերնագիրն այսպես է. «Կանոն Կեսարիայ զոր եդին սուրբ հարքն մեր» (էջ 43ա)։*

Ցանկ և առաջաբան, 168—169: *№ № 648, 649, 650, 651, 2964, 3369, 3562 ձեռագրերը չունեն ցանկը և առաջաբանը։ Առաջաբանը չունեն նաև № № 657, 659 ձեռագրերը, սակայն ցանկը, ինչպես արդեն նշել ենք վերևում (էջ 561—562) Կեսարիայի ժողովի կանոնախմբին անմիջապես չի նախորդում, այլ թեև լրիվ, մի քանի այլ կանոնախմբերի հոդվածների վերնագրերի հետ, գրված է Նիկիական ժողովի կանոնախմբի ցանկում։ Թե կանոնագրքում պահված այս կանոնախմբի հոդվածների վերնագրերի ցանկի և բուն հոդվածների հաջորդականությունը ինչքանով է համապատասխանում № № 657, 659 ձեռագրերի ունեցածներին, դարձյալ ցույց ենք տվել վերևում (էջ 569—570)։*

Հոդ. Ա, էջ 169 (Անկյուրիա, հուն. հոդ. 20, էջ 447): *Այս կանոնախմբի հունարեն բնագիր գոյություն չունի։ Եվ ընդհանրապես Կեսարիայի ժողովի կանոնագրքում գտնվող կանոնների ինքնության հարցը երկրայելի է, թեև այլ օրակարգով Կեսարիայում ժողով լինելու մասին կան տեղեկություններ, օրինակ, մինչև Գանգրայի ժողովը Կեսարիայի մի ժողովում նզովել են Սեբաստիայի եպիսկոպոս Եվստաթեոսին (տես «Սոկրատայ Սքոլաստիկոսի եկեղեցական պատմութիւն», Ա, էջ 205—206, կարդա նաև Հեֆելեի* Conciliengeschichte, Erster Band, § 48, *էջ 442—443)։*

Վերևում նշեցինք (էջ 572), որ Անկյուրիայի ժողովի 20—25-րդ կանոնները չեն պահվել կանոնագրքի Անկյուրիայի կանոնախմբի բնագրում, այլ արտահայտվել են Կեսարիայի կանոնախմբի մի քանի կանոններում։

Կանոնագրքի Կեսարիայի ժողովի Ա կանոնը Անկյուրիայի ժողովի հունարեն բնագրի 20-րդ հոդվածն է, թեև հայերենը մի փոքր ընդարձակ է և զգալի տարբերություններ ունի վերջինիս նկատմամբ։ Հայերենի ներկա հոդվածը մեծ չափով խմբագրման է ենթարկվել։ Ահա հուն.-ը. „Ἐὰν τινος γυνὴ μοιχευθῇ, ἢ μοιχεύσῃ τις, ἐν ἑπτὰ ἔτεσιν δεῖ αὐτὸν τοῦ τελείου τυχεῖν, κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς προάγοντας“.

Հոդ. Բ, էջ 169—170: *Հունարենի բնագրում (Անկյուրիա) այս հոդվածը չենք գտնում, բայց քանի որ Կանոնագրքի Անկյուրիայի ժողովի ԺԲ (հուն. հոդ. 11-րդ) հոդվածը առևանգված աղջիկների մասին է, իսկ Կեսարիայի Ա հոդվածը (Անկյուրիայի հուն. հոդ. 20-րդ)՝ ամուսնացածների, կարելի է ենթադրել, որ սա էլ այս երկու հոդվածների շարունակությունն է, այստեղ խոսվում է նշանված աղջիկների մասին։*

№ 3369 ձեռագրում այս հոդվածը, հակառակ Կանոնագրքում եղածի, շարադրված է հոգնակի թվով, օրինակ «շնացան», «կոչեսցին» և այլն։

Հոդ. Գ, էջ 170 (Անկյուրիա, հուն. հոդ. 21 էջ 447): *Հայերենը հունարենի նկատմամբ ունի փոքրիկ շեղումներ. օրինակ, հայերենը սահմանում է երկասաներան պատիժ 5-ական տարով, իսկ հուն.-ը մեկ անգամից 10 տարի։*

Հոդվածի երկրորդ մասում № 659 ձեռագիրն ունի փոքր շեղում, ահա այն. «Բայց երկրորդս վասն մարդասիրութեան կամ եղև մեծ ժողովոյն Ժ ամ ընդ պատժաւք լինել ընդ

ունկնդիրսն, իսկ վասն պոռնկութեանն Ե ամ ևս ընդ ձեռամբ առ դրանն տրովք ողորմութեամբ սրբեսցի և հաղորդեսցի ուրինաց» (էջ 72ար)։

Հոդ. Դ, էջ 170 (Անկյուրիա, հուն. հոդ. 22, էջ 447)։ „Περὶ ἑκουσίων φόνων. ὑποπιπτέτωσαν μέν. τοῦ δὲ τελείου ἐν τῷ τέλει τοῦ βίου καταξιούσθωσαν".

Հունարենում խոսքը նախամտածված սպանության մասին է և հակառակ հայերենի՝ բավական սեղմ է։

Հոդ. Ե, էջ 170—171 (Անկյուրիա, հուն. հոդ. 23. էջ 448)։ *Հայերենն ընդարձակ է, օրինակ, վերջինիս «և ոչ գիտութեամբ... եւ ընկերաց» հատվածը հուն.-ը չունի, այդպես նաև վերջին «ընդ ապաշխարողս..._ հաղորդեսցի ուրինաց» հատվածը։ Սակայն, հուն.-ի միտքը ամբողջովին արտահայտված է հայերենում։*

Հոդ. Զ, էջ 171։ *Հունարենը չունի այս հոդվածը։ Վերջինս թերևս կարելի է Անկյուրիայի ժողովի հուն. բնագրի 20-րդ հոդվածի լրացում համարել (տես վերևում, էջ 573)։ Հունարենում խոսքը ամուսնացածների մասին է, իսկ հայերենում այրիների։ Մի քանի ձեռագրերում այս հոդվածը բերված է բավական համառոտ. «Զ. Ոյք այրիք մնացեալ իցեն յետ ամաց ինչ կամ բնաւ առն չիցէ լեալ և ի մեղս անկանիցին ի պոռնիկութիւն՝ Գ ամ ընդ ունկնդիրս եւ Բ ամ ընդ ապաշխարողս մտեալ յեկեղեցի և ելցեն։ Ապա թէ ի նոյն մեղս թաւալին՝ Է ամ ապաշխարեսցեն» (№ 648 էջ 15ա, հմմտ. №№ 649, էջ 35աբ, 650, էջ 39բ, 651, էջ 27բ, 2964, էջ 50բ, 3562, էջ 285)։ Իսկ № 3369 ձեռագրում «եւ դթով տնանկաց... եւ գյոյս բարեաց անդադար սփռեսցէ» հատվածը չի պահվել։*

Հոդ. Է, Ը, էջ 172—173 (Անկյուրիա, հուն. հոդ. 24, էջ 448)։ „Οἱ καταμαντευόμενοι καὶ ταῖς συνηθείαις τῶν ἐθνῶν ἐξακολουθοῦντες, ἢ εἰσάγοντές τινας εἰς τοὺς ἑαυτῶν οἴκους ἐπὶ ἀνευρέσει φαρμακειῶν, ἢ καὶ καθάρσει, ὑπὸ τὸν κανόνα πιπτέτωσαν τῆς πενταετίας κατὰ τοὺς βαθμοὺς ὡρισμένους· τρία ἔτη ὑποπτώσεως, καὶ δύο ἔτη εὐχῆς, χωρὶς προσφορᾶς".

Հայերենն ընդարձակ է և ունի շեղումներ, ըստ երևույթին հայերենը թարգմանություն չէ, այլ խմբագրված։ Իսկ Ը հոդվածը նախորդի շարունակությունն է, որ չենք գտնում Անկյուրիայի ժողովի հունարեն բնագրում։

Այս հոդվածները չեն պահվել №№ 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում, իսկ № 3369 ձեռագրում դրանք թեև կան, բայց հոդվածների հաջորդականությունը տարբեր է, օրինակ. Կանոնագրքի ունեցած Է հոդվածը այստեղ գրված է Ը համարի տակ, Ը-ն՝ Թ-ի, Թ-ն՝ Ը-ի։

Հոդ. Թ., էջ 173—174 (Անկյուրիա, հուն. հոդ. 25, էջ 448)։ *Հայերենը մի փոքր ընդարձակ է, մասնավորապես «իսկ վասն» հատվածից հետո կան լրացումներ։ Իսկ հունարենի միտքն արտահայտված է հայերեն հոդվածի առաջին մասում։*

Հոդ. Ժ, էջ 174—176։ *Այս հոդվածը ևս չի պահվել հունարենում և №№ 648, 649, 650, 651, 2964, 3369, 3562 ձեռագրերում։ Ըստ էության սա կանոն չէ, այլ խրատ ողջախոհության, մարդասպանության և նման բաների մասին։*

ՆԵՈԿԵՍԱՐԻԱՅԻ ԺՈՂՈՎԻ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 177: *Համեմատությունների համար չօգտագործված ձեռագրերից մի քանիսում այս վերնագիրն ունի տարբերակներ, օրինակ, «Նիոյկեսարեա կանոնք գլուխք» (№ № 648, էջ 15բ, 3582, էջ 286ա), «Կանոն (№ 650՝ կանոնք) Նիոյկեսարոյ գլուխք (№ 2964՝ գլուխ) Ի» (№ № 650, էջ 39բ, 651, էջ 28ա, 2964, էջ 31ա), «Նեոկեսարեա կանոնմնին գլուխք Ի» (№ 649, էջ 35բ), «Կանոնք Նոյնոյկեսարիոյ զոր եդին սուրբ հարքն մեր» (№ 3369, էջ 44բ)։*

Ցանկ, էջ 177—178: *№ № 848, 649, 650, 651, 2964, 3369, 3562 ձեռագրերը չունեն ցանկը և երկրորդ վերնագիրը։ Իսկ երկու ձեռագիր՝ № № 659, 657 ունեն այդ ցանկը, սակայն այն միահյուսված է այլ կանոնախմբերի ցանկերի հետ (տես վերևում՝ № 659 ձեռագրի ցանկի համար, էջ 561—562, № 657 ձեռագրի ցանկի համար, էջ 569—570)։ № 659 ձեռագրի ցանկում նշված են 12 հոդվածների վերնագրեր, յոթ հոդվածների վերնագրեր չկան, իսկ երկու հոդվածի վերնագիրն էլ՝ ԺԴ, ԺԵ, դրված է ԺԴ վերնագրի տակ. նույնն էլ հանդիպում ենք 657 ձեռագրում, միայն թե այստեղ տարբեր է հոդվածների համարակալումը։ Օ ձեռագրում ցանկը ունի հետևյալ հաջորդականությունը.*

Կանոնագիրք	*Օ ձեռագիր*	*Կանոնագիրք*	*Օ ձեռագիր*
Ա	Ա	ԺԱ	Ը
Բ	Բ	ԺԲ	Թ
Գ	ԺԸ	ԺԳ	Ժ
Դ	ԺԹ	ԺԴ	ԺԱ
Ե	Ի	ԺԵ	ԺԲ
Զ	Գ	ԺԶ	ԺԳ
Է	Դ	ԺԷ	ԺԴ
Ը	Ե	ԺԸ	ԺԵ
Թ	Զ	ԺԹ	ԺԶ
Ժ	Է	Ի	ԺԷ

Սակայն բուն ձեռագրում, հոդվածների հաջորդականությունը համապատասխանում է կանոնագրքի ունեցածին և ոչ թե իր ցանկի հաջորդականությանը։

Առաջաբան, էջ 179: *№ № 659, 657 ձեռագրերը չունեն առաջաբան, իսկ մի շարք ձեռագրերում այն համառոտ է. «Այս կանոնք յետոյ եղան քան որ յԱնկիւռեայն, բայց քան զնիկիայն յառաջագոյն է. քանզի ժողովեալ ի Նիոյկեսարեան եպիսկոպոսք ԺԶ, վասն պոռնկական աղանդոյն, որ թոյլ տայրին քահանայից վասն պղծության գործոյ» (№ 646, էջ 15բ, հմմտ. նաև № № 649, էջ 35բ, 650, էջ 39բ, 651, էջ 28ա, 2964, էջ 51ա, 3369, էջ 44բ, 3562, էջ 285ա)։*

Հոդ. Ա, էջ 179 (հուն. հոդ. 1, էջ 451): *Հայերենը հուն.-ին համապատասխանում է, միայն տարբեր է սկիզբը։ Հուն.-ի* πρεσβύτερος ἐὰν γήμῃ, τῆς τάξεως αὐτὸν μετατίθεσθαι *(երեցը եթե ամուսնացած է թող վտարվի իր աստիճանից) հատվածի դիմաց կանոնագրքում կարդում ենք «Երէց այր եթէ ամուսնաւ իցէ՝ ընդունելի լիցի ի կարգս»։*

№ № 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում չի պահվել Ա, Բ, Գ հոդվածները։ Այս կանոնախումբը նշված ձեռագրերում սկսվում է կանոնագրքի Դ հոդվածով։ № № 659, 657 ձեռագրերում չեն պահվել Ա հոդվածը։ Իսկ № 3369 ձեռագրում թեև բոլոր հոդվածները կան, սակայն հոդվածների հաջորդականությունը տարբեր է.

Կանոնագիրք	№ 3369	Կանոնագիրք	№ 3369
Առաջաբան	Ա հոդված	ԺԱ հոդված	Թ հոդված
Ա հոդված	ԺԵ „	ԺԲ „	Թ, ԺԸ „
Բ „	ԺԶ „	ԺԳ „	Ժ „
Գ „	ԺԷ „	ԺԴ „	ԺԱ „
Դ „	Բ „	ԺԵ „	ԺԹ „
Ե „	Դ „	ԺԶ „	ԺԲ „
Զ „	Գ „	ԺԷ „	ԺԳ „
Է „	Ե „	ԺԸ „	ԺԳ „
Ը „	Զ „	ԺԹ „	Ի „
Թ „	Է „	Ի „	ԻԱ „
Ժ „	Ը „		

Հոդ. Բ, էջ 179—180 (հուն. հոդ. 2, էջ 451)։ „Γυνὴ εαν γημηται δύο ἀδελφοῖς, ἐξωθείσθω μέχρι θανατου, πλην εν τῷ θανατῳ ειπουσα, ὡς υγιανασα λύσει τον γαμον, δια την φιλανθρωπιαν (տ. Συν., III, L., δια την φιλανθρωπιαν ειποῦσα, ὡς ὑγιανασα λυσει τον γαμον) εξει τὴν μετανοιαν. Ἐαν δὲ τελευτησῃ ἡ γυνη ἐν τοιούτῳ γαμῳ οὖσα, ητοι ο ανηρ, δυσχερης τῳ μειναντι ἡ μετανοια"։

Հայերենը ընդհանուր առմամբ արտահայտում է հունարենի միտքը, թեև առավել ընդարձակ է։

Հոդ. Գ, էջ 180 (հուն. հոդ. 3, էջ 451)։ *Բացի «Թէ փութութեամբ ինչ իցեն» հատվածից, որը չի պահվել հունարենում, մնացածը բառացի համապատասխանում է վերջինիս։*

№ № 657, 659 ձեռագրերում այս հոդվածը չի պահվել։

Հոդ. Դ. էջ 180—181 (հուն. հոդ. 4, էջ 452)։ *Բացի «սրտիւ անա շնացա ւ րստ Աւետարանին» հատվածից, որը հունարենը չունի, մնացածը բառացի համապատասխանում է վերջինիս։ № 3369 ձեռագրում չի պահվել «բայց գործոյն ի գլուխն չերթալն յայտ է թէ ի շնորհաց անտի պահեցաւ» հատվածը։*

Հոդ. Ե, էջ 181 (հուն. հոդ. 5, էջ 452)։ „Κατηχούμενος εαν εισερχομενος εἰς το κυριακον εν τη των κατηχουμενων ταξει στήκῃ, ουτος δὲ φανῇ αμαρτανων (տ. Συν., III, «իր φανῇ, αμαρτανη), εαν μὲν γονυ κλινων, ακροασθω μηκετι αμαρτανων. Ἐαν δὲ και ακροωμενος ετι αμαρτανη, ἐξωθείσθω"։

Հայերենը թարգմանություն չէ, այլ վերաշարադրված է և խմբագրված։ № 657 ձեռագրում Ե և Զ հոդվածները չեն պահվել։

Հոդ. Զ, էջ 181 (հուն. հոդ. 6, էջ 452)։ *Հայերենի վերջին «առ ի խոստովանութիւն ընդունելութեան մկրտութեանն» հատվածը հունարեն չունի. մնացածը բառացի համապատասխանում է վերջինիս։ № 659 ձեռագիրը Զ հոդվածը չունի։*

Հոդ. Է, էջ 181—182 (հուն. հոդ. 7, էջ 452)։ „Πρεσβύτερον εἰς γαμους διγαμουντων μη ἑστιασθαι, επει μετανοιαν αιτοῦντος του διγαμου, τις εσται ὁ πρεσβυτερος, ο δια της ἑστιασεως συγκατατιθέμενος τοῖς γαμοις"։

Հայերենն ընդարձակ է և ունի ավելի հատվածներ։

Հոդ. Ը—ԺԲ, էջ 182—184։ *Այս հինգ հոդվածները հունարենը չունի։ Ահա թե ինչ է գրում այդ մասին Ն. Մելիք-Թանգյանը. «Հայոց ձեռագրերում 8, 9, 10, 11, 12 կանոնները նոր են մուծված և խոսում են միևնույն նյութի մասին, կազմում են շարունակություն 7-րդ կանոնի։ Ներմուծողը կարդալով 7-րդ կանոնը, որը արգելում է քահանային երկակների ամուսնական խնջույքին երթալ, և չգտնելով եռապսակների ու քառապսակների համար շարունակաբար գրված կանոններ, քաղելով Բարսեղ Մեծի և այլոց կանոններից այդ մասին գրվածները՝ բերել 7-րդ կանոնի շարունակություն է կազմել։ Այս մուծված կանոնները չկան իսկականի մեջ» («Հայոց եկեղեցական իրաւունքը», գիրք Ա, էջ 201)։ Ն. Մելիք-Թանգյանի ենթադրությունը կարող է հավանական լինել. համենայն դեպս այստեղ նշենք այն կանոնախմբերը, որոնք ունեն նման հոդվածներ. օրինակ՝ Ը հոդվածը տես և համմտ. Գրիգոր Լուսավորիչի կանոնախմբի Ե հոդվածի, Ներսեսի և Ներշապուհի կանոնախմբի ԺԵ հոդվածի հետ, Թ-ն՝ Բարսեղի կանոնախմբի Դ հոդվածի հետ, ԺԱ-ն և ԺԲ-ն՝ Շահապիվանի ժողովի կանոնախմբի Դ և Ե հոդվածների հետ։*

№ 3369 ձեռագրում ԺԲ հոդվածը կրկնված է մեկ՝ 43ր էջում, Թ համարի տակ, մեկ էլ՝ 46ր էջում, ԺԸ համարի տակ։

Հոդ. ԺԳ, 184—185 (հուն. հոդ. 8, էջ 452)։ „Γυνη τινος μοιχευθεῖσα λαϊκοῦ οντος, ἐαν ἐλεγχθῇ φανερως, ο τοιοῦτος εις υπηρεσίαν ἐλθειν ου δυναται. Ἐαν δὲ και μετα την χειροτο-

-νίαν μοιχευθῇ, ὀφείλει ἀπολῦσαι αὐτήν. Ἐὰν δὲ συζῇ, οὐ δύναται ἔχεσθαι τῆς ἐγχειρισθείσης αὐτῷ ὑπηρεσίας".

Հայերենը ընդհանուր առմամբ ճիշտ է արտահայտում հունարենի միտքը, երբեմն տեղի տալով ազատ թարգմանության, երբեմն էլ բաց թողնելով կամ ավելացնելով առանձին հատվածներ. օրինակ՝ հունարեն λαϊκοῦ *(աշխարհականի) բառը թարգմանված է «պատրաստեալ են ի քահանայութիւն» ձևով։ Վերջինս նույնպես հասկացվում է աշխարհական իմաստով։ Հունարեն* Ἐὰν δὲ καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν μοιχευθῇ *հատվածը, որը պետք է գտնվեր «չնայցէ արձակեսցի» բառերի միջև, հայերենը չի պահել, իսկ վերջինիս «զի ոչ ընդունի զնա եկեղեցի եւ կանոն» հատվածը հունարենը չունի։*

Հոդ. ԺԴ, էջ 185 (հուն. հոդ. 9, էջ 452—453)։ *Հայերենը մի փոքր համառոտ է։ Հուն.-ի* ὅτι ἥμαρτε πρὸ τῆς χειροτονίας μὴ προσφερέτω, μένων ἐν τοῖς λοιποῖς διὰ τὴν ἄλλην σπουδήν. Τὰ γὰρ λοιπὰ ἁμαρτήματα ἔφασαν οἱ πολλοὶ καὶ τὴν χειροθεσίαν ἀφιέναι *հատվածը հայերենը չունի։*

№ 659 ձեռագրում այս և ԺԵ հոդվածները միացված են միմյանց և դրված են ԽԴ համարի տակ։

Հոդ. ԺԵ, էջ 185 (հուն. հոդ. 10, էջ 453)։ „Ὁμοίως καὶ διάκονος ἐὰν τῷ (տ. L., ἐὰν ἐν τῷ) αὐτῷ ἁμαρτήματι περιπέσῃ, τὴν τοῦ ὑπηρέτου τάξιν ἐχέτω". *Հայերենը ընդարձակ է և լրացված Աստվածաշնչից վերցրած ասույթով։ №№ 648, 649, 656, 651, 657, 2984, 3582 ձեռագրերում այս հոդվածը չի պահվել։*

Հոդ. ԺԶ, էջ 186 (հուն. հոդ. 11, էջ 453)։ „Πρεσβύτερος πρὸ τῶν τριάκοντα ἐτῶν μὴ χειροτονείσθω, ἐὰν καὶ πάνυ ᾖ ὁ ἄνθρωπος ἄξιος, ἀλλὰ ἀποτηρείσθω. Ὁ γὰρ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῷ τριακοστῷ (տ. L., τριακοστα) ἔτει ἐφωτίσθη (տ. Σύν., III, ἐβαπτίσθη), καὶ ἤρξατο διδάσκειν".

Հայերենում ընդհանուր առմամբ հունարենի միտքը ճիշտ է արտահայտված, սակայն ընդարձակ է և խմբագրված։

№ 650 ձեռագրում այս հոդվածը, որը դրված է ԽԵ համարի տակ, սկսվում է վերնագրի հիշեցնող փոքրիկ հատվածով. «Վասն կարգի քահանայից» (էջ 82ա), այնուհետև՝ այնպես, ինչպես Կանոնագրքում։ Նույնը տես և 657 ձեռագրում (էջ 164ա), միայն այստեղ համարը նշված է ԻԸ։ Մի քանի ձեռագրերում այս հոդվածը խիստ համառոտ է. «ԺԶ. Կամ եղեւ մեծ ժողովյն երեսնամեա օծանիլ ի քահանայութիւն ըստ օրինակի Փրկչին մերոյ և Ը-ւ րեա մկրտել» (№ 648, էջ 17ա, հմմտ. №№ 649, էջ 37բ, 656, էջ 41բ, 651, էջ 29բ, 2964, էջ 53բ—54ա, 3369, էջ 46ա, 3562, էջ 288ա)։

Հոդ. ԺԷ, էջ 186, (հուն. հոդ. 12, էջ 453)։ „Ἐὰν νοσῶν τις φωτισθῇ, εἰς πρεσβύτερον (տ. Σύν., III, πρεσβυτέριον) ἄγεσθαι οὐ δύναται, οὐκ ἐκ προαιρέσεως γὰρ ἡ πίστις αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης· εἰ μὴ τάχα διὰ τὴν μετὰ ταῦτα αὐτοῦ σπουδὴν καὶ πίστιν, καὶ διὰ σπάνιν ἀνθρώπων".

Հայերենն ունի շեղումներ և ընդարձակ է։

№№ 649, 656, 651 ձեռագրերում ԺԷ և ԺԸ հոդվածները միացված են միմյանց։

Հոդ. ԺԸ, էջ 187 (հուն. հոդ. 13 էջ 453)։ *Հայերենը սկզբից մինչև «յաղագս տալ» բառերը միանգամայն համապատասխանում է հունարենին, իսկ հաջորդ «եւ ոչ բաժանել եկեղեցւոյն» հատվածից մինչև վերջ տարբեր է հունարենից։ Այս հատվածի փոխարեն հունարենն ունի.* οὐδὲ ποτήριον· ἐὰν δὲ ἀπῶσι, καὶ εἰς εὐχὴν κληθῇ μόνος δίδωσιν.

Բնագրի «եւ ոչ բաժանել»-ը ճիշտ չէ, պետք է լինի «եւ ոչ բաժակ», այսպես ունեն №№ 648, էջ 17ա, 649, էջ 38բ, 659, էջ 41բ, 651, էջ 30ա, 2964, էջ 54ա, 3562, էջ 288ա, ձեռագրերը։ №№ 657, 659 ձեռագրերը չունեն ԺԸ, ԺԹ, Ի հոդվածները։ Այս հոդվածում, ինչպես տեսնում ենք, քորեպիսկոպոսները, գյուղական քահանաներն ավելի ստորադաս են, քան քաղաքի երեցները և եպիսկոպոսները։ Աստիճանականության այս կարգը, որպես ավատական աստիճանականության արտացոլում հոգևոր իշխանության մեջ, արդյո՞ք կապ չունի Մովսես Խորենացու Պատմության այն տեղի հետ, ուր առավել մանրամասնությամբ խոսում է գյուղի և քաղաքի բնակիչների հարաբերության մասին. «Հրաման տայ՝ (Վաղարշ Ա—Վ. Հ.) և քաղաքացեաց մարդկան արգոյ և պատիւ լինել առաւել քան զգեղջկաց և գեղջկաց պատուել զքաղաքացիս որպէս զիշխանս...» (Պատմութիւն Հայոց, գիրք Բ, գլ. Թ, էջ 117—118)։

Հոդ. ԺԹ, էջ 187, (հուն. հոդ. 14, էջ 454)։ *Հայերենը բառացի նման է հունարենին, միայն չունի հունարենի վերջին* προσφέρουσι τιμώμενοι *բառերը, դրա փոխարեն ունի «կա-*

տարելոց էջ: № № 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում այս և Ի հոդվածները չեն պահվել։

Հոդ. Ի, էջ 187, (հուն. հոդ. 15, էջ 454). „Διάκονοι έπτά όφείλουσιν εἶναι κατά τὸν κανόνα, κἂν πανυ μεγαλη ε'η (տ. Σύν.. III, ‑η̄) ἡ πολις· πεισθεισῃ (տ. L.. πεισθήσῃ) δε ἀπὸ τῆς βίβλου των Πραξεων".

Հունարենի միտքը հայերենում տրված է ընդհանուր ձևով և ազատ թարգմանությամբ։

ԳԱՆԳՐԱՅԻ ԺՈՂՈՎԻ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 188: *Համեմատությունների համար չօգտագործված մի քանի ձեռագրերում այս վերնագիրը ունի տարբերակներ. օրինակ՝ «Գանգրական կանոնին գլուխ ԻԳ» (№ № 648, էջ 17ա, 3562, էջ 288ա), «Գանգրա կանոնքին գլուխ (№ 2964՝ գլուխք) ԻԳ (№ 2964՝ ԻԳ աւգնեա Ցիսուս)» (№ № 649, էջ 38ա, 2964, էջ 54բ), «Գանգրա կանոնք գլուխք ԻԳ (№ 650՝ ԻԴ աւգնա Ցիսուս)» (№№ 650, էջ 42ա, 651, էջ 30ա), «Կանոնք Գանգրացոց զոր եղին սուրբ հայրապետքն» (№ 3369, էջ 47ա):*

Ցանկ, էջ 188—189: *№ № 659, 657 ձեռագրերում սկզբում գրված է առաջաբանը, այնուհետև հոդվածների վերնագրերի ցանկը: Վերջինս № 659 ձեռագրում կազմված է այբբենական կարգով, դիմացը նշելով հոդվածների հաջորդական համարները: Ահա ցանկը.*

Ցանկ Գանգրայ կանոնաց

Ամուսնութեան	*ա*	*Հաւր և մաւր*	*ժէ*
Աղաբաց	*ժդ*	*Մսակերաց*	*բ*
Գողից	*ժ*	*Մարտիրոսաց*	*իբ*
Երիցանց	*դ, ը, իգ, իգ*	*Ուսուցչաց*	*է*
Եկեղեցւոյ	*թ, իե*	*Որդւոց*	*ժզ*
Եպիսկոպոսաց	*իդ*	*Պահոց*	*ժթ*
Մառայից	*գ*	*Պարսից*	*ժէ*
Կուսանաց	*ժա, ժբ*	*Տէրանց*	*ե*
Կնաթողաց	*ժդ*	*Տասնապատգամաց*	*իթ*
Կիրակէի	*ժը*	*Քառասնորդաց*	*ի, իա*
Հեղձուցիկ	*դ*	*Քահանայից*	*իէ, իը (էջ 98ա):*

Ցանկում 22 վերնագրերի տակ գրված է 29 հոդված, մինչդեռ Գանգրայի ժողովի որոշումները Կանոնագրքում գտնում ենք 24 հոդվածով: Այս ցանկը նոր է և կազմել է 659 ձեռագրի գրիչը, որը Գանգրայի ժողովի կանոնախմբին կցել է մի այլ բնագիր՝ «Կանոն Անտիոքացւոց», սրան համապատասխան՝ վերևում նշված ցանկում մուծված են այդ բնագրի հոդվածների վերնագրերը:

№ 657 ձեռագրում ես ցանկը և՛ Կանոնագրքի և՛ № 659 ձեռագրի ունեցածից տարբեր է. այն ևս նոր է կազմվել.

«ա. Վասն անգոսնելոյ զամուսնութիւն:
բ. Վասն որք պիղծ համարին զմիսն:
գ. Վասն հեղձուցելոյ և մեռելոտոյ:
դ. Վասն ծառայից:
ե. Վասն տերանց:
զ. Վասն որք խորշին յերիցուէ:
է. Վասն ուսուցանելոյ զօրէնս:
ը. Վասն երիցու ըստ կանոնաց եպիսկոպոսն:
թ. Վասն պտղոյ եկեղեցւոյ:
ժ. Վասն գողանալոյ զպտուղ եկեղեցւոյ:
ժա. Վասն զամուսնութիւն պիղծ համարին:
ժբ. Վասն զեր ի վերոյ տեսանելոյ զանձն:
ժգ. Վասն ագարս առնելոյ:
ժդ. Վասն կնոջ թողլոյ զայր իւր:
ժե. Վասն խրատելոյ զաւակսն:
ժզ. Վասն ոչ պատուելո զծնօղսն:
ժէ. Վասն կանանց որ փոքրեն զգլուխ:
ժը. Վասն կիրակոյ արհամարհելոյ:
ժթ. Վասն պահս քարոզելոյ վարդապետաց:
ի. Վասն քառասնորդաց պահոց:
իա. Վասն զատկ[ա]չաբաթոյն հինգշաբաթու:
իբ. Վասն ի ժողովս մարտիրոսաց:
իգ. Վասն սպասաւորելոյ սեղանոյն» (էջ 105բ):

Առաջաբան, էջ 190—192 (հուն. էջ 487—488): Թե՛ հունարեն և թե՛ հայերեն բնագրերում Գանգրայի ժողովի հոդվածներին, որպես առաջաբան, դրված է ժողովի ուղերձը՝ հասցեագրված հայ եպիսկոպոսներին: Այս ուղերձը մեզ հասել է երկու խմբագրությամբ. մեկը՝ կանոնագրքում (տես վերևում, էջ 190—192), մյուսը՝ Գետական Մատենադարանի մի քանի ձեռագրերում: Ահա վերջինս. «Այս կանոնք յետ Նիկիոյ ժողովոյն եղան եւ կարգեցան ի Գանգրա քաղաքի ի ԺԶ եպիսկոպոսաց: Վասն զի ժողովեցաւ սուրբ ժողով եպիսկոպոսաց յեկեղեցին Գանգրացւոց վասն ինչ պիտոյից եկեղեցւոյ եւ խնդրոյ վասն Եւստաթիացւոց հերձուածոյն, զի գտանէր իբրեւ բազում ինչ զիրս և կարգս որոշեալ էին ի նմանէն յիրաւի սահմանեցին դարձեալ եւ յայտ կամեցան առնել զնոսա ամենայն փութութեամբ, զի բարձցին իրքն որ չարաչար լինէին ի նմանէ, զի ի մեզադրութենէ նորա որ մեղադիր առնէր զամուսնութիւն եւ ասէր. «Ձի ոչ ոք եւս որ ընդ ամուսնութեամբ իցէ եւ յանցանիցէ՝ յոյս զաանի այնպիսոյն զառնալոյ եւ կենաց հասանելոյ»: Վասն այսպիսի իրաց բազում կանայք հեռացան յարանց իւրեանց եւ արք ի կանանց իւրեանց, և մինչդեռ ի նոյն իրս էին, չկարացին հանդուրժել վասն այսպիսի իրաց եւ շնացան: Այլ և այլ եւս մեծամեծս անարգէին զեկեղեցի եւ արհամարհեն զկարգս եկեղեցւոյ. եւ ոյք յեկեղեցւոջ անգ էին՝ եւ որոշեալ իւրեանց ժողովս առնէին եւ պաշտօն եւ վարդապետութիւն այլ իմն ընդդէմ կարգաց եկեղեցւոյ, նոր իմն ագանելիս ագանէին և ժողովէին զպտուղ եկեղեցւոյ եւ յանձինս իւրեանց ագանէին եւ անձանց զարդ առնէին. եւ ոյք ընդ նոսա էին պէսպէս եւ այլ ընդ այլոյ կերպարանս նկարէին. իբրեւ յայսպիսի ինչ ագանելիս յուսացեալ էին իբրեւ զքաւութիւն այսպիսի ինչ իրաւք ընգունիցին: Եւ յայսպիսի իրս ծառայք ի տերանց հեռացան եւ անարգեցին զտեարս իւրեանց եւ կանայք արտաքս քան զսովորութեան հանդերձ կարգի կանանց, զարանց զգեստ ագանէին եւ ասոի կարծէին արդարանալ. եւ այլ բազում ինչ առնէին, զհերս փոքրէին ի պատճառս աստուածպաշտութեան արտաքս քան զկարգ բնութեան կանանց, պահս ի կիւրակէի պահէին եւ զսուրբ զազատութեանն աւրն անգոսնէին, եւ զպահս որ ըստ կարգի եկեղեցւոյ սրբոյ կարգեալ էր եւ պահէին՝ նոքա անկոսնէին եւ անփոյթ առնէին իբրեւ ոչ ուղիղ եղեալ, եւ ոմանք ի նոցանէն ի միս ճաշակելոյ խորշէին եւ կասկածէին, եւ ի տունս յորում ամուսնութիւն կրէր՝ աղաւթս անգ ոչ կամէին առնել, եւ ուր լինէր աղօթք՝ զայնպիսիսն անգոսնէին եւ արհամարհէին, բազում անկամ առնել յիշատակ աշխարհականի ումեք, իբրեւ այն թէ պգծեալ յամուսնութենէ անտի էր՝ չմերձենաին եւ ոչ ճաշակէին. եւ յերիցանց որ ամուսնացեալ էին՝ ամբարհաւաճէին ի վերայ. եւ վերագոյն ինչ միտս սաանաին եւ պաշտօնն, որ ի նոցանէ պաշտէր չհպէին: Եւ ի տեղիս ուր մարտիւրոսք եղեալ էին՝ արհամարհէին, եւ որ ի մատուռնս ժողովէին եւ պաշտօն պաշտէին՝ մեղադիր առնէին: Եւ վասն մեծատանց, որ ոչ ամենայն իրօք յ[ը]նչից հեռանային՝ իբրեւ անյոյս համարէին Աստուծոյ: Եւ բազում այլ ինչ, զոր թուել ոք ոչ բաւեսցէ, քանզի ամենայն ոք ի նոցանէն հեռացան ի կարգաց Աստուծոյ եւ ելին արտաքս քան զկանոնս, ըստ իւրեանց մտաց իւրաքանչիւր իմն աւրէնս կարգեցին եւ ընկալան եւ ոչ կամօք ինչ հաւասար առնէին, այլ իւրաքանչիւր զինչ եւ ի միտս արկանէր՝ զայս յաւելոյր, եւ հաճոյ թուէր նոցին իբրեւ անթագաւոր խորհուրդս ինչ ընկալան վասն թշնամանաց եկեղեցւոյ եւ ֆասելոյ անձանց իւրեանց: Վասն այսպիսի իրաց հարկ եղեւ ժողովոյն» (№ 648, էջ 17ա—18բ. տես նաև № № 649, էջ 38ա—39ա, 650, էջ 42ա—43ա, 651, էջ 30ա—31ա, 2964, էջ 54ա—56ա, 3369, էջ 47ա—48ա, 3562, էջ 288ա—289բ):

Առաջաբանի սկզբի տողը միայն «Այս կանոնք յետ Նիկիոյ ժողովոյն եղան» կապ չունի վերջինիս հետ, այն ավելացրել է Օձնեցին, որպես ծանոթագրություն, որը չի պահվել № № 659, 657 ձեռագրերում:

Առաջաբանի երկու խմբագրություններից հունարենին անհամեմատ մոտ է վերոբերյալ բնագիրը:

Սակայն, վերևում նշված ձեռագրերի բնագրերում չեն պահվել Գանգրայի ժողովի մասնակիցների անունները և առաջաբանի հունարեն բնագրի վերջին մասը, սկսած καταψηφίσασθαι αὐτῶν, καὶ ὅρους ἐκθέσθαι, ἐκτὸς αὐτοὺς εἶναι τῆς ἐκκλησίας-ից մինչև առաջաբանի վերջը (էջ 488): Մինչդեռ կանոնագրքի համապատասխան հատվածում գտնում ենք ժողովականների անունները ոչ թե առաջաբանի սկզբում, ինչպես հունարեն բնագրում է, այլ վերջում: Ի գեպ Պիտրայի մոտ հունարենն ունի ժողովականների 14 անուն, Σὺν.-ում և Լաուխերտի մոտ 13, իսկ հայերենը՝ 15: Այսպիսով, Գանգրայի ժողովի որոշումների թարգմանությունից հետո, սկզբնական բնագրի վրայով հավանաբար օտար ձեռք է սահել, և այն խմբագրվել է, թեև առաջաբանի հայերեն թարգմանության երկու խմբագրություն-

ները միմյանց լրացնելով, ընդհանուր առմամբ, արտահայտում են ուղերձի հունարեն բնագրի միտքը, ինչպես ճիշտ նկատել է Լ. Խաչիկյանը («Փոքր Հայքի սոցիալական շարժումների պատմությունից (IV դար)» էջ 99)։

Երկրորդ վերնագիր. էջ 199· *Վերևում նշված ձեռագրերում այս վերնագիրը չի պահվել։*

Հոդ. Ա, էջ 192—193 (հունՑ. հոդ. էջ 489)։ *Հունարենը չունի «կ անդրանիկ» բառերը, իսկ հունարենի* καὶ τὴν καθεύδουσαν μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς *(և իր ամուսնու հետ քնող (զուգավորվող) կնոջը) հատվածը հայերենում դրված է «կամ որ ոչ ննջէ ընդ առն իւրում» ձևով։ Հունարենի միտքն արտահայտված է, բայց մի փոքր այլ ձևով։ Ընդհանրապես հայերենը համապատասխանում է հունարենին։*

Որոշ ձեռագրերում այս հոդվածը մի փոքր ընդարձակ է. «Որք զամուսնութիւն մեղադրեն և անկոսնեն կամ որ ոչ ննջէ ընդ առն իւրում առանց կամաց առն, որպէս [թէ] ի հաւատս կացեալ իցէ կամ թէ այր [որ] ոչ ննջէ ընդ կնոջ եւ գարշ համարի զամուսնութիւն, իբրեւ թէ ոչ կարեն մտանել յարքայութիւնն, այնպիսիքն նզովեալ լիցին» (№ № 648, էջ 18բ, 649, էջ 39բ, 650, էջ 43ա, 651, էջ 31ա, 2964, էջ 56բ, 3369 էջ 48ա, 3562, էջ 289բ. հմմա. № № 659, էջ 98ա, բ, 657, էջ 106ա)։

Կանոնագրքի համեմատությամբ՝ հոդվածների հաջորդականությունը տարբեր է նաև 3369 ձեռագրում.

Կանոնագիրք		*№ 3369*		*Կանոնագիրք*		*№ 3369*	
Ա	*հոդված*	*Ա*	*հոդված*	*ԺԳ*	*հոդված*	*ԺԳ, ԺԸ*	*հոդված*
Բ	"	*Բ*	"	*ԺԳ*	"	*ԺԳ*	"
Գ	"	*Գ*	"	*ԺԵ*	"	*ԺԵ, ԺԹ*	"
Գ	"	*Գ*	"	*ԺԶ*	"	*ԺԶ, ԻԱ*	"
Ե	"	*Ե*	"	*ԺԷ*	"	*ԺԷ*	"
Զ	"	*Ը*	"	*ԺԸ*	"	*ԻԳ*	"
Է	"	*Ժ*	"	*ԺԹ*	"	*Ի*	"
Ը	"	*Զ*	"	*Ի*	"	*ԻԳ, ԻԵ*	"
Թ	"	*Է*	"	*ԻԱ*	"	*ԻԶ*	"
Ժ	"	*Թ*	"	*ԻԲ*	"	*ԻԷ*	"
ԺԱ	"	*ԺԱ*	"	*ԻԳ*	"	*ԻԲ*	"
ԺԲ	"	*ԺԲ*	"	*ԻԳ*	"	*ԻԸ*	"

Հոդ. Բ, էջ 193 (հունՑ. հոդ. 2, էջ 489)։ *Հայերենի միայն «առ Աստուած»-ը չենք գտնում հունարենում։ № № 659 657 ձեռագրերում սրա փոխարեն ունենք երկու հոդված. «Բ. Որք զմիսն պիղծ համարին ուտել, որպէս թէ որ ուտենն՝ դրկիցին ինչ յարքայութենէն, նզովեալ լիցին։ Գ. Որք ուտեն զմիս հեղձուցիկ եւ կամ զմեռելոտի եւ ոյք ուտեն զմիս զէնծոյ եւ արիւն խառն ընդ նմին, նզովեալ լիցին» (էջ 98բ, էջ 106ա)։ Մինչդեռ մի քանի ձեռագրերում այս հոդվածը մասամբ ընդարձակ է. «Բ. Որք ուտեն միս հեղձուցիկ կամ մեռելոտի, կամ զենածոյ եւ զարիւնն ընդ նմին, եւ կամ որք ուտեն միս առանց արեան եւ զոհելոյ եւ մեռելոտւոյ, եւ ամենայն երկիւղածութեամբ եւ հաւատովք և դատապարտեսցեն զայնպիսիսն վասն ուտելոյն, թէ որք ուտենն զրկին յարքայութենէն, նզովեալ լիցին» (№ № 648, էջ 18բ, հմմտ. նաև № № 649, էջ 39բ, 650, էջ 43բ, 651, էջ 31ա, 2964, էջ 56բ, 3369, էջ 48ա, 3562, էջ 289բ—290ա)։*

Հոդ. Գ, էջ 193 (հունՑ. հոդ. 3, էջ 489)։ *Հայերենի «իբրև իցեն տեարքն քրիստոնեայք և երկիւղածք» հատվածի դիմաց հունարենում կարդում ենք* τῷ ἑαυτοῦ δεσπότῃ ἐξυπηρετεῖσθαι *(իր տիրոջը ծառայել) բառերը։*

Այս հոդվածն ունի երկու խմբագրություն.

ա) № № 659, 657 ձեռագրերում, ուր Գ հոդվածը բաժանված է երկու մասի և ավելի ընդարձակ է՝ «Դ. Որ աստուածպաշտութեան կերպարանովք անհնազանդին տէրանց իւրոց իբրեւ այն թէ ծառայքն քրիստոնեայք եւ գտեարս արհամարհեն, նզովեսցին։ Ե. Եթէ տեարք քրիստոնեայք են, աղաւթականք, խոնարհք, մարդասէրք, հեզք, լուինք վասն Աստուծոյ եւ ծառայքն արհամարհեն, նզովեալ լիցին» (էջ 98բ—99ա, էջ 106ա)։

բ) Գ հոդվածի վերջին մասը ընդարձակ է մի քանի այլ ձեռագրերում. «Եւ երկիւղածք եւ խոնարհք, մարդասէրք եւ ծառայն արհամարհիցէ, նզովեալ լիցի» (№ 648, էջ 18բ, հմմտ.

Նաև №№ 649, էջ 39բ, 650, էջ 43բ, 651, էջ 31ա, 2964, էջ 56բ, 3369, էջ 48բ, 3362, էջ 290ա)։ Այս կերպարանափոխմանը հիմք է հանդիսացել հավանաբար մի երրորդ ձեռագիր, որը մեզ չի հասել կամ № 659 ձեռագիր խմբագրությունը. Թեև բոլոր դեպքերում էլ այս խմբագրությունները շատ են հեռացած հունարենից։

Հոդ. Դ, էջ 193 (հուն. հոդ. 4, էջ 489)։ *Հայերենն ունի փոքրիկ շեղում։ Հունարենի* διακρίνοιτο *բառը հայերենում դրված է «երկմտեն և խորշեն», Թերևս «և խորշեն»-ը ավելորդ է։ Իսկ* λειτουργήσαντος*-ը հայերենը չի պահել։ Ամբողջական առումով հայերենը ճիշտ է արտահայտում հունարենի միտքը։*

№ 649 ձեռագիրը սույն հոդվածը չունի։

Հոդ. Ե, էջ 194։ *№№ 659, 657 ձեռագրերում այս հոդվածը ընդարձակ է. «Է. Որք ուսուցանեն զաւրէնս և զկարգս տան Աստուծոյ եւ ոմանք արհամարհեն եւ անգոսնեն զժողովուրդն եւ զուսանելն, նզովեալ լիցին» (էջ 99ա, էջ 106ա)։*

Ինչպես այս, այնպես էլ Զ, Է հոդվածները №№ 648, 649, 650, 651, 2964, 3362 ձեռագրերը չունեն։

Հոդ. Զ, էջ 194։ *№№ 659, 657 ձեռագրերում այս հոդվածը վերաշարադրված է այսպես. «Ը. Թէ երէցն չիցէ ըստ կանոնաց եպիսկոպոսին եւ ժողովուրդն արհամարհիցէ զերէցն եւ արտաքոյ քան զեկեղեցին եւ քան զերէցն ժողովս առնիցեն եւ կամիցին զպէտս եկեղեցւոյ արտաքոյ վճարել, նզովեալ լիցին» (էջ 99ա, էջ 106ա)։*

Հոդ. Է, էջ 194 (հուն. հոդ. 7, էջ 490)։ *Հայերենի միայն «և չզործիցէ»-ն հունարենում չենք գտնում։ №№ 659, 657 ձեռագրերում այս հոդվածը համառոտ է և շեղվում է նաև հունարենից. «Թ. Որք զպտուղ եկեղեցւոյ արգելցեն եւ արտաքս քան զեկեղեցին տան առանց հրամանի երիցուն, այսպիսիքն նզովեալ լիցին» (էջ 99ա, էջ 106ա)։*

Հոդ. Ը, 194։ *Այս հոդվածը ևս ունի երկու խմբագրություն.*

ա) №№ 659, 657 ձեռագրերում եղածը. «Ժ. Որք զողանան ի պտղոյ եկեղեցւոյն առանց հրամանի եպիսկոպոսին եւ կամ որ կարգեալ իցէ ի տնտեսութեան եւ ոք առցէ իբրս եւ կամ այլում տացէ, եթէ ի կերակրոց եւ եթէ յայլմէ մտոց, եւ տալին եւ ընդունելին նզովեալ լիցի» (էջ 99ա, բ, էջ 106ա)։

բ) Մյուս ձեռագրերն ունեն. «Ը. Որ տացէ կամ առցէ զպտուղ եկեղեցւոյ կամ որք զողանան ի պտղոյ եկեղեցւոյն առանց հրամանի եպիսկոպոսին կամ որք կարգեալ են ի տնտեսութիւն, առցէ կամ այլում տացէ թէ ի կերակրոց կամ յայլ մտից, տալին եւ ընդունելինն, նզովեալ լիցին» (№ 648, էջ 19ա, համա. նաև №№ 649, էջ 39բ—40ա, 650, էջ 43բ, 651, էջ 31բ, 2964, էջ 57ա, 3369, էջ 48բ, 3362, էջ 290ա)։ Այս երկու խմբագրությունները էլ հունարենից բավական հեռացած են։

Հոդ. Թ, էջ 194։ *Մի քանի ձեռագրերում միայն վերջին մասն է ընդարձակ. «Եւ պարկեշտութեան կուսութեան որ ասէ. «Կուսանն զՏեառն հոգալ», այլ պիղծ համարի զամուսնութիւն, նզովեալ լիցին» (№ 651, էջ 31բ, համա. նաև №№ 649, էջ 40ա, 650, էջ 43բ, 3369, էջ 48բ, 3362, էջ 290ա—290բ), իսկ №№ 659, 657 ձեռագրերում այս հոդվածը ձևափոխված է. «ԺԱ. Որք կուսանան թէ պիղծ է ամուսնութիւն եւ ոչ վասն պարկեշտութեան եւ անսրաւսութեան (№ 657՝ անսրբութեան) բարւոյ ըստ առաքելոյ, որ ասէ թէ «Կուսան հոգայ զՏեառն, այլ որ պիղծ համարին զամուսնութիւն, նզովեալ լիցին» էջ 99բ, էջ 106ա)։*

Հոդ. Ժ, էջ 195 (հուն. հոդ. 10, էջ 490)։ *Հունարենը չունի միայն «զեր ի վերոյ են» և երկրորդ «և»-ը։*

Ահա №№ 659, 657 ձեռագրերի ունեցածը, «ԺԲ. Որք կուսանան վասն հաւատոյ (հուն.-ում՝ διὰ τὸν Κύριον*) եւ զանձինս զեր ի վերոյ ունին քան զամուսնացեալս, նզովեալ լիցին» (էջ 99բ, էջ 106բ)։*

Հոդ. ԺԱ, էջ 195 (հուն. հոդ. 11, էջ 490)։ *Հայերենի «հաւատարել և յանձն առնուլ»-ի դիմաց հունարենը ունի* κοινωνεῖν ταῖς κλήσεσι *(մասնակցություն ունենալ հրավերներին), իսկ հունարենի* διὰ τὸ ἐξευτελίζειν τὸ γινόμενον *(ցածր համարելով արվածը) հատվածը հայերենում դրված է «և արհամարհիցեն» ձևով։*

Այս հոդվածը №№ 659, 657 ձեռագրերում ունի ընդմիջարկություն, որը մի քանի այլ ձեռագրերում գտնում ենք հոդվածի վերջում. «ԺԳ. Որք ագապս առնեն հաւատով սրբութեամբ եւ կամ որք կատարեն զյիշատակս վկայից եւ կոչեն զեղբարս իւրեանց յագապսն կամ ի ժողովս վկայիցն, ըստ առաքելոյ, որ ասէ թէ. «Մի՛ թողուլ զժողովս միաբանութեան», որպէս սովոր են ոմանք եւ արհամարհէ ոք եւ ոչ երթան, նզովեալ լիցին» (էջ

59բ, էջ 100բ. հմմտ. №№ 648, էջ 19ա, 649, էջ 40ա. 650, էջ 44ա, 651, էջ 31բ, 2964, էջ 57բ, 3369, էջ 49ա, 3562. էջ 296բ)։

Հոդ. ԺԲ, էջ 195 (հուՆ. հոդ. 12, էջ 490): *Այս և հաջորդ մի քանի հոդվածներում հուն. στρατόν բառը թարգմանված է «պահս»։ «Պահ» իմաստով հունարենը ունի τῇ στρατείᾳ բառը՝ իմա՛ ժուժկալություն։ Հետևապես այս բնագրում στρατόν=պահս թարգմանությունը կամ անհաջող է, կամ դրա տակ պետք է հասկանալ «ճգնություն»։ Հունարեն բնագրի περιβόλαιον բառի դիմաց Լ. Խաչիկյանը դրել է «զարտուղն», փոխանակ «զտրտում» (տես «Փոքր Հայքի...», էջ 106) և տողատակ ավելացրել «կոպիտ վերարկու»։ Մեր ուսումնասիրած ձեռագրերից մեկը միայն՝ Ꝁ ունի «զարտում», բայց մենք չհամարձակվեցինք այդ բառը դնել Կանոնագրքում, որպես περιβόλαιον-ի իմաստն արտահայտող նորագյուտ մի բառ, քանի որ «զտրտում»-ը արտագրությունների հետևանքով շատ հեշտությամբ կարող էր դառնալ «զարտում», «ա» և «տ» տառերի շփոթման հետևանքով։ Հունարենում նշված բառը հայերենում ունենք ազատ թարգմանությամբ՝ «զտրտում և զտխուր հանդերձ», այսինքն սև վերարկու կամ թիկնոց իմաստով։*

Հունարենի վերջին καταψηφίσοιτο τῶν μετ' εὐλαβείας τοὺς βήρους φορούντων, καὶ τῇ ἄλλῃ κοινῇ καὶ ἐν συνηθείᾳ οὔσῃ ἐσθῆτι κεχρημένων *(ովքեր երկյուղածությամբ կրում են մետաքսյա զգեստ և գործածում են ընդհանուր և սովորական ընդունված զգեստը) հատվածը հայերենում արտահայտված է համառոտ՝ «ոյք ահիւ և երկիւղիւ... ագանին և զլսրովիցեն» հատվածով։*

Այս հոդվածն ընդհանուր առմամբ թարգմանված է ազատ։ ԺԲ և ԺԳ հոդվածները №№ 659, 657 ձեռագրերը չունեն։

Հոդ. ԺԳ, էջ 195 (հուՆ. հոդ. 13, էջ 491): *Հայերենի «կամ զկերպարան ինչ այնպիսի (իմա տղամարդու—Վ. Հ.) առացուէ» հատվածը հունարենում համառոտ է՝* ἀνδρεῖον ἀναλάβοι *(հագնում է տղամարդու ձևով)։*

Այս հոդվածը № 3369 ձեռագրում կրկնված է 49ա և 49բ էջերում, ԺԳ և ԺԸ համարների տակ։

Հոդ. ԺԴ, էջ 196 (հուՆ. հոդ. 14, էջ 491): *Հունարենի միտքը հայերենում արտահայտված է առաջին երկու տողում, մնացածը հուն.-ը չունի։*

Հոդ. ԺԵ, էջ 196. (հուՆ. հոդ. 15, էջ 491): *Հուն.-ը չունի «հարկանեն», «և սնդեանն մինչև ի կատարմանն հասակին» բառերը.*

Սակայն մի քանի ձեռագրերում այս հոդվածը այլ կերպ է շարադրված և հեռավոր նմանություն ունի հունարենի հետ. «ԺԵ. Հայր ոք կամ մայր եթէ ոչ խրատեսցեն զորդիս իւրեանց եւ զգաստերս իմաստութեամբ եւ երկիւղիւ Տեառն, այլ հաբեւթող առնիցէ կամ վասն սիրոյ կամ վասն ատելոյ, կամ գի ի հաւատին չկացեալ իցէ, որպէս առաքեալ ասէ, թէ «Մանկունս սնուցեալ իցէ եւ Նոքա անտես առնեն», այնպիսիքն նզովեալ լիցին» (№ 659, էջ 100ա, հմմտ. Նաև №№ 648, էջ 19բ, 649, էջ 40բ, 650, էջ 44բ, 651, էջ 32ա, 657, էջ 106բ, 2964, էջ 58ա, 3369, էջ 49բ, 3562, էջ 291ա)։

Հոդ. ԺԶ, էջ 196—197 (հուՆ. հոդ. 16, էջ 491): *Հայերենն ընդարձակ է. «և առաքինի ի կարգս Աստուծոյ», «և արհամարհիցէ և ոչ զարժանն», «մեծ և ահաւոր թուեսցի» հատվածները հուն.-ը չունի։*

Մինչդեռ № 659 և մյուս ձեռագրերում տարբերությունը շատ մեծ է. «ԺԶ. Թէ հաւրն վարժեալ իցէ եւ խրատեալ եւ Նոքա գհարսն ի պատուի չունին եւ ըստ հրամանի ծնաւղին ոչ գնան, եւ զարժանաւորն պատիւ ծնաւղացն ոչ հատուցէ եւ ծնաւղքն հաւատացեալք եւս են, Նզովեալ լիցին, բայց հարքն մի՛ զայրացուսցեն վայրապար զորդիս» էջ 160ա, հմմտ. Նաև №№ 648, էջ 19բ, 649, էջ 40բ, 650, էջ 44բ, 651, էջ 32ա, 657, էջ 106բ, 2964, էջ 58ա, բ, 3369, էջ 56ա, 3562, էջ 291ա)։

Հոդ. ԺԷ, էջ 197: *Այս հոդվածը № 659 ձեռագրում պահվել է այսպես. «ԺԷ. Կանայք որ փոքրեն զվարս գլխոյ իւրեանց, որպէս թէ ի հաւատս (հուն.* ἄστρατον *բառի փոխարեն) կայցեալ իցէ եւ այնու աւրինակաւ ազաւթական կամին լինել, անարգեաց Նա զկանոն առաքելական, որ ասէ. «կինմարդ մի՛ գերձցի եւ Նա ընդ ոտն եհար զհրաման», Նզովեալ լիցի» (էջ 100բ, հմմտ։ № 657, էջ 106բ)։ Մինչդեռ մի քանի այլ ձեռագրերում սկիզբը համապատասխանում է Կանոնագրքի ունեցածին, իսկ վերջին մասը ընդարձակ է. «իբրեւ թէ ոտն եհար եւ արհամարհեաց զհնազանդութիւնն եւ անարգեաց զկանոն առաքելական՝ եթէ «կինմարդ մի՛ գերծցի եւ Նա ընդ ոտն եհար զհրամանն», Նզովեալ լիցի» (№ 648, էջ*

19բ, հմմտ. նաև № № 649, էջ 40բ, 650, էջ 44բ, 651, էջ 32ա, 2964, էջ 58բ, 3369, էջ 50ա, 3562, էջ 291ա)։

Հոդ. ԺԸ, էջ 197 (հուն. հոդ. 18, էջ 491). Հայերենն ընդարձակ է, այստեղ ավելի է «և ի պահոց... մեծ ժողովն» հատվածը։ Սակայն № 659 և 648 ձեռագրերի խմբի նույն հոդվածը չափազանց ընդարձակ է. ահա վերջինս այդ ձեռագրերում. ա) «ԺԸ. Որք արհամարհեն եւ ընդոտնեն զհրամանս եւ զսահման Արարչին զկանոնս Նախնականս զկիրակէ, քանզի ի հանդիստ եւ յուրախութիւն վասն մարդասիրութեան իւրոյ տուեալ է որդւոց մարդկան, եւ նոքա ի պահս արկանեն եւ ի տրտմութիւն եւ ի գործ իբրեւ զայլ աւուրս, քանզի զվեց աւուրս զգործեալ զմեղսն՝ պահելով զպատուիրանսն եւ աղաւթիցն պարապելով ջնջեսցես ի բաց զմեղսն. ապա եթէ ի գործ արկցես ի պահս եւ ի տրամութիւն՝ ոչ գտցես հանգիստ յարքայութեանն Աստուծոյ, եւ մեծ ժողովն Նիկիայ նզովէ եւ արտաքս մերժէ» (№ № 659, էջ 100բ, 657, էջ 106բ—107ա)։ բ) «ԺԸ. Որք անարգեն եւ ընդոտնեն զհրամանս Արարչին զկանոն Նախնականս, քանզի ի հանգիստ եւ յուրախութիւն ետ վասն մարդասիրութեան իւրոյ որդւոց մարդկան զմեծ աւր կիւրակէի. եւ նոքա ի պահս արկանեն եւ ի տրտմութիւն եւ ի գործ, որպէս զայլ աւուրս, քանզի զայլ աւուրց զմեղս գործեալս պահելով զկիւրակէն եւ աղօթից պարապելով ջնջեսցին մեղքն։ Ապա թէ ի գործ արկցես ի պահս եւ ի տրտմութիւն՝ ոչ գտցես հանգիստ յարքայութեանն Աստուծոյ. եւ մեծ ժողովն նզովէ եւ արտաքս հանէ, զի են ոմանք որ յաւուր կիւրակէի ծունր դնեն եւ կամ յաւուրս Պենտէկոստէիցն. կամ եղեւ զի ամենապէս ամենայն իշխանութեան միաբան արժան է զկարգ, զոր ինչ եղ սուրբ ժողովն պահել, զի յոտն կալով մատուսցեն զաղօթս Տեառն ամենայնի» (№ 648, էջ 19բ,—20ա, հմմտ. նաև № № 649, էջ 40բ—41ա, 650, էջ 44բ—45ա, 651, էջ 32ա, բ, 2964, էջ 58բ, 3369, էջ 50ա, 3562, էջ 291ա, բ)։

Հոդ. ԺԹ, էջ 197—198 (հուն հոդ. 19, էջ 491—492). Հայերենը մի փոքր ընդարձակ է. «այսինքն է ցաւոց և վշտաց ամբարհաւաճեաց եւ», «և զկարդեալ», «և արհամարհեաց», «և խորհուրդք» հատվածները և բառերը հուն.-ը չունի, թեև ճիշտ է արտահայտում հունարենի միտքը։ Այս հոդվածը՝ մի քանի ձեռագրերում, այլ խմբագրություններ ունի՝ ա) «ԺԹ. Եթէ վարդապետ պահս քարոզեսցէ ժողովրդեանն եւ ոչ ոք իցէ հիւանդ եւ ախտաժէտ, այլ առողջ մարմնով եւ կատարեալ մտաւք, եւ ամբարտաւանել ընդ ոտն հարկանիցէ զպահսն եւ անարգիցէ զհրամանս քարոզին՝ նզովեսցէ զնոսա սուրբ ժողովն» (№ № 659, էջ 100բ—101ա, 657, էջ 107ա)։ բ) «ԺԹ. Եթէ վարդապետն պահս քարոզեսցէ ժողովրդեան եւ ոչ ոք իցէ հիւանդ, այլ առողջ մարմնով եւ կատարեալ հասակաւ, եւ ամբարտաւանեալ ընդ ոտն հարկանիցէ զպահսն եւ անարգեաց զհրաման քահանային իբրեւ կրեսցին ի նմա կատարեալ միտք եւ խորհուրդք՝ նզովեալ լիցի» (№ 648, էջ 20ա, հմմտ. նաև № № 649, էջ 41ա, 651, էջ 32բ, 2964, էջ 59ա, 3369, էջ 50ա, 3562, էջ 291բ)։

№ 650 ձեռագիրը չունի ԺԹ և Ի հոդվածները։

Հոդ. Ի, էջ 198։ Միայն № № 659, 657 ձեռագրերում այս հոդվածին նախորդում է մի ընդարձակ հատված. «Ի. Զոր ոչ մարդ ոք այլ Հոգին սուրբ բերանով մարգարէին, թէ «սրբեցէք պահս, քարոզեցէք պաղատանս եւ վայ կարդացէք անձանց»։ Եւ արդ եթէ ոք գացի ի մարդկանէ, որ զայս հրամանս ստունգանիցէ, քանզի ետ արարիչն Յիսուս Է աւր ուրախանալ ի փառս Աստուծոյ, եւ զայս Խ աւր եկեալ զայսչափ աւուրց զգործեալ զմեղսն ի բաց լուալ, զոր ասեն. «Լուացարուք, սրբեցարուք, ընկեցէք զչարիս ձեր յանձանց. ոչ եթէ ես կարաւտ ինչ եմ ձեր պահաւք կամ պիտոյ ինչ է ինձ, այլ զձեր զաւգուան խորհիմ, զի դուք նորափետուր զարդարիցիք յարքայութեան իմում»։ Արդ եթէ ոք ի մարդկանէ կատարեալ հասակաւ եւ ողջ մարմնով քրիստոնէ անուն ի վերայ եւ Խ աւր զպահսն ի գլուխ ոչ աարցի, նզովեալ լիցին ի սուրբ ժողովոյն» (№ 659, էջ 101ա, բ, 657, էջ 107ա)։

Այս ինչպես և ԻԱ, ԻԳ, ԻԴ հոդվածները հունարենը չունի, սրանք հավանաբար կազմվել և մուծվել են կանոնագրքում հետագայում։ № 649 ձեռագիրը ևս չունի ԻԱ, ԻԲ հոդվածները։

Հոդ. ԻԲ, էջ 198 (հուն. հոդ. 20, էջ 492)։ „Ει τις αἰτιῶτο υπερηφανω διαθεσει κεχρημένος, και βδελυσσομενος τας συναξεις των μαρτύρων, ή τας εν αυτοῖς γινομενας λειτουργίας, και τας μνήμας αυτῶν, αναθεμα εστω".

Այս հոդվածը հունարենում դրված է 20-րդ համարի տակ և դրանով էլ ավարտվում է հունարեն բնագիրը։ Հոդվածի հայերեն բնագիրը մասամբ ընդարձակ է և այլափոխված։

№ 659 և սրան հարող ձեռագրերում ԻԲ և ԻԳ հոդվածները միացված են նշված որ-

պես մի հոդված (№ № 659, էջ 101բ, 648, էջ 20բ, 650, էջ 45բ, 651, էջ 32բ, 657, 107ա, բ, 2964, էջ 59բ, 3369 էջ 50բ, 3562, էջ 292ա)։

Հոդ. ԻԴ, էջ 198: *Մի քանի ձեռագրեր մինչև հոդվածի սկսվելը ունեն վերնագիր՝ «Վասն սպասաւորաց եւ պաշտօնէից սրբոյ եկեղեցւոյ» (№ № 648, էջ 20բ, 650, էջ 45բ, 651, էջ 33ա, 2964, էջ 59բ, 3369 էջ 50բ, 3562, էջ 292ա), այնուհետև ԻԴ հոդվածը։*

Վերջաբան, էջ 199—201 (հուն. էջ 492): *Հունարենում՝ Պիտրայի և Հաուխերտի մոտ ինչպես և Σύνταγμα-ում վերջաբանը դրված է որպես 21-րդ հոդված։ Կանոնագրքում եղած վերջաբանը համապատասխանում է հունարենին, միայն թե հայերենում, սկսած 291-րդ էջի 5-րդ տողի «Զայս կանոնս» հատվածից մինչև վերջաբանի ավարտը հունարենում չկա, այդ, թերևս, հետագայի ավելացում է։ Հնարավոր է սակայն, որ հայերենի թարգմանության համար հիմք հանդիսացող հունարեն բնագիրն այս հատվածը ունեցել է։ № № 659, 657 ձեռագրերը չունեն վերջաբանի սկզբից մինչև 291-րդ էջի 5-րդ տողի «զի կատարեսցի» բառերը, իսկ այնուհետև ունեն վերջին փոքր մասը (էջ 102ա, բ, 107բ)։ Մյուս ձեռագրերն ունեն վերջաբանի ավելի փոքր մասը՝ 201-րդ էջի ութերորդ տողի «Քանզի են ոմանք» բառերից մինչև վերջ (№ № 648, էջ 20բ, 650, էջ 45բ, 651, էջ 33ա, 2964, էջ 69ա, 3369, էջ 51ա, 3562, էջ 292բ)։*

ԱՆՏԻՈՔԻ ԺՈՂՈՎԻ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 202: Մի քանի ձեռագրերում այս վերնագիրը չունի առանձին տարբերություն, սակայն տարբեր է նշված հոդվածների քանակը՝ ԻԳ (23) (№ № 648, էջ 20բ, 649, էջ 42ա, 650, էջ 46ա, 651, էջ 33ա, 2964, էջ 60ա, 3562, էջ 292բ)։

Ցանկ, էջ 202—204: Վերևում նշված, ինչպես նաև № 3369, ձեռագրերում չի պահվել ցանկը։ t ձեռագրում Ժ հոդվածի վերնագիրը ցանկում գրված է Ե և Զ հոդվածի վերնագրերի միջև։

Ի դեպ այս ցանկը t ձեռագրում մի փոքր խանգարված է. այդ նկատելով՝ ձեռագրի 103բ և 104ա էջերի միջև ամրացված փոքրիկ թղթի վրա գրիչը գրել է. «Այս գլխոյս (իմա Անտիոքի ժողովի հոդվածների ցանկը—Վ. Հ.) գհամար տանց գլխոցն լաւ որոնելով քննեա՛, զի ծուռն և սխալն բազում է»։

Երկրորդ վերնագիր, էջ 204: Վերևում նշված ձեռագրերը չունեն այս վերնագիրը։

Առաջաբան էջ 204 (հուն., էջ 455): Հունարենը (միայն Պիտրայի մոտ) ևս ունի առաջաբան, որը սակայն ընդարձակ է։ Հայերեն և հունարեն առաջաբանները բոլորովին տարբեր բնագրեր են։

Կանոնագրքում եղած այս առաջաբանը մի քանի ձեռագրերում վերջից շարունակվում է. «Վասն որոյ ժողովեալ յԱնդիոք եպիսկոպոսք ԼԱ յիշխանութենէ հովուաց Ասորւոց, ի Փիւնիկեցւոց, ի Նախնեաց, յԱրաբացւոց, ի Միջագետաց, ի Կիւլիկեցւոց, ի Սուրեցւոց սահմանեցին ԻԳ բան» (№ 648, էջ 21ա. տես նաև № № 649, էջ 42ա, 650, էջ 46ա, 651, էջ 33ա, 2964, էջ 60ա, 3562, էջ 292բ)։ № 3369 ձեռագրում այդ մասը նույնությամբ գտնում ենք, սակայն այստեղ վերոբերյալ հատվածի վերջին «ԻԳ բան» բառերի փոխարեն կարդում ենք. «Զայս մի մաս կանոնքս» (էջ 57բ). դրանով իսկ, հավանաբար, այս տողերի հեղինակը հասկացնել է տալիս, որ № 3369 ձեռագրում Անտիոքի ժողովի կանոնախումբը չի բերվում լրիվ, այլ որոշ հոդվածներ համառոտելով, որոշ հոդվածներ էլ բաց թողնելով։ Առաջաբանի՝ վերևում նշված շարունակությունը սերտ աղերս ունի առաջաբանի հունարեն բնագրի հետ. այստեղից էլ ենթադրում ենք, որ այս կանոնախմբի սկզբնական թարգմանության ժամանակ հոդվածների հետ թարգմանված է եղել նաև առաջաբանը, իսկ երբ Հովհաննես Օձնեցին կազմել է իր ժողովածուն, դուրս է նետել այդ առաջաբանը՝ փոխարեն մի համառոտը գրելով, որին և կցել է հոդվածները։ № 648-ի խմբին պատկանող ձեռագրերում եղած առաջաբանը, որ բերեցինք. վերևում, մեր կարծիքով բաղկացած է երկու մասից. նախ՝ Հովհաննես Օձնեցու գրածից, երկրորդ՝ հունարեն առաջաբանի հայ թարգմանությունից վերցված որոշ տեղեկություններից։

Հոդ. Ա, էջ 205—206 (հուն. հոդ. 1, էջ 456): Հայերենը հունարենի բառացի թարգմանությունն է, եթե նկատի չունենանք հետևյալ երեք փոքրիկ տարբերությունները. ա) հունարենը չունի հայերենի «եւ զառաքելոցն իբրեւ» հատվածը, բ) հայերենի «կապել» բառի փոխարեն հունարենն ունի πάσχα ἀκοινωνήτους (զատկի հաղորդություն չտալ)։ Այս հատվածը պետք է լիներ այսպես. «Վասն ամենասուրբ տաւնից փրկութեան զատկի հաղորդութիւն չտալ (կամ անմասն առնել հաղորդութեան) եւ մերժել յեկեղեցւոյ»։ գ) հայերենն ունի «եւ ընդ հրէայս կատարեսցէ զտաւնս», իսկ հունարենը՝ καὶ μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιτελεῖν τὸ πάσχα։ Զատիկը՝ τὸ πάσχα արտահայտված է «տաւն» բառով։

Մի քանի ձեռագրերում այս հոդվածը խիստ համառոտ է. «Ա. Ամենայն ոք որ եւ իցէ որ համարձակեսցի եւ լուծցէ զսահմանս սուրբ ժողովին Նիկիա որ յաղագս ամենասուրբ տօնից (№ 3369՝ տառից) փրկութեան՝ այսպիսին հատցի եւ որոշեսցի ի պաշտամանէն» (№ 648, էջ 21ա. տես նաև № № 649, էջ 42ա, 650, էջ 46ա, 051, էջ 33բ, 2964, էջ 60բ, 3369, էջ 57բ—58ա, 3562, էջ 292բ)։

Հոդ. Բ. էջ 206—207 (հուն. հոդ. 2, էջ 456—457): Բացառությամբ հետևյալ մի քանի շեղումների, մնացածը հունարենի բառացի թարգմանությունն է. հունարենը չունի «ընդ ոտն հարկանիցեն եւ հեռանայցեն» և «ի ժողով կամ յիշխանութիւն» հատվածները, իսկ հունարենի μή ἐξεῖναι δὲ κοινωνεῖν τοῖς ἀκοινωνήτοις (նույնպես պետք չէ թույլատրել հաղորդակցություն (շփում) ունենալ չհաղորդվածների հետ) հատվածի փոխարեն հայերենն ունի «իբրեւ ոչ իցէ նոցա մարթ հաւասարել այնոցիկ որ ագատեալ են ի կապանաց եկեղեցւոյ եւ որ ընդ եկեղեցեաւն իցեն»:

№ № 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերը չունեն Բ, Գ, Դ, Ե հոդվածները:

Հոդ. Դ, էջ 207—208 (հուն. հոդ. 3, էջ 457): Հունարենը չունի «եւ զբնակութիւնն» բառերը, մնացածը հունարենի բառացի թարգմանությունն է:

Հոդ. Ե, էջ 209 (հուն. հոդ. 5, էջ 458): Հայերեն բնագրից եթե հանելու լինենք որոշ բառեր, որ, ըստ երեւույթին թարգմանիչն է ավելացրել հունարենի միտքը պարզ արտահայտելու համար, օրինակ, «զհրաման իբրեւ», «կամ ժողովեսցին», «եւ ընդդէմ եղեն եւ անարգեցին», «զբանս նորա յանձն առնուլ եւ», «եւ ի գաւրութենէ ուստեք», «եւ սանձարեկ առնել արժան է», ապա մնացածը բառացի համապատասխանում է հունարենին:

Հոդ. Զ, էջ 209—210 (հուն. հոդ. 6, էջ 458): Բացառությամբ մի երկու բառի, օրինակ՝ «եպիսկոպոսաց», «կամ պատուհասի», որ հունարենը չունի, իսկ «եւ ապաշխարիցէ առաջի նոցա» հատվածը, որ գրված է հունարենի ἀπαντήσας ἀπολογήσεται (ներկայացնելով արդարացում) բառերի փոխարեն, մնացածը բառացի հունարենի թարգմանությունն է:

Հոդ. Է, էջ 210 (հուն. հոդ. 7, էջ 458): „Μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δέχεσθαι τῶν ξένων".

Ինչպես տեսնում ենք հայերենը մի փոքր ընդարձակ է: Հայերենը չունի τῶν ξένων (օտարականներից), իսկ հուն.-ը՝ «յեպիսկոպոսէն յեպիսկոպոս» բառերը:

Հոդ. Ը, էջ 210 (հուն. հոդ. 8, էջ 458—459): Հայերենում երկու հատված ավելի է՝ «կամ ի քաղաքի», «որպիսիս էր ապաստան համարձակիցին և տայցեն»: Հուն.-ի ἀνεπιλήπτους (անբասիր, անպարսավ)-ի դիմաց գրված է «ուծեալ»: № № 648, 649, 650, 651, 2964, 3564 ձեռագրերում չեն պահվել Ը և Թ հոդվածները:

Հոդ. Թ, էջ 210—211 (հուն. հոդ. 9, էջ 459): Հունարենի միտքը հայերենում լրիվ արտահայտված է, միայն թե մի երկու տեղ նախադասությունները ետևառաջություն ունեն: Հունարենի διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας հատվածի դիմաց, թեև ոչ բառացի, հայերենն ունի «և ամենայն ոք զինչ և պատասխանի կամի առնել, առ նա ընթանայ». և այնուհետև թվում է, թե ինչ գործերի համար պետք է գնալ՝ «թէ մուրհակ արքունի և իշխանաց, վասն իրաց եկեղեցւոյ և կարգաց հասարակաց»: Այս հատվածը հուն.-ը չունի:

Հոդ. Ժ, էջ 211—212 (հուն. հոդ. 10, էջ 459—460): Բացի հայերենի «զոր արժանի համարեսցի» հատվածից, որ հունարենը չունի և «մեծ» բառից, որը հունարենում արտահայտված է ἁγία (սուրբ) բառով, մնացածը բառացի համապատասխանում է հունարենին:

Մի քանի ձեռագրերում այս հոդվածը բավական համառոտ է. «Ժ. Որ ի գիւղս կամ ի գաւառս իցեն, այսինքն քորեպիսկոպոսք, արասցեն դպրակարդացս և կէսսարկաւագաց եւ կշտամբիչս եւ սմին իրաց շատ լիցին առ ի մերձեցուցանել եւ յառաջ ածել յայսպիսի աստիճան, այլ ոչ եւս երէց կամ սարգաւակ ածանել: Ապա թէ համարձակեսցի ոք՝ անկցի ի պատուէն զոր յառաջն ունէր» (№ 648, էջ 21ա, բ, հմմտ. № № 649, էջ 42բ, 650, էջ 46բ, 651, էջ 33բ, 2964, էջ 61ա, բ, 3562, էջ 293ա): № 3369 ձեռագրում «քորեպիսկոպոսք»-ի փոխարեն գրված է «եպիսկոպոսք» (էջ 60բ):

Հոդ. ԺԱ, էջ 212—213 (հուն. հոդ. 11, էջ 460): Հուն.-ը չունի հայերենի միայն «կամ սարկաւագ» բառերը, մնացածը համապատասխանում է միմյանց:

Հոդ. ԺԲ, էջ 213 (հուն. հոդ. 12, էջ 460): „Εἴ τις ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καθαιρεθεὶς πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἢ καὶ ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου, ἐνοχλῆσαι τολμήσειε τὰς βασιλέως ἀκοάς, δέον ἐπὶ μείζονα ἐπισκόπων σύνοδον τρέπεσθαι, καὶ ἃ νομίζει δίκαια ἔχειν, προσαναφέρειν πλείοσιν ἐπισκόποις, καὶ τὴν παρ᾽ (m. L., չիք παρ') αὐτῶν ἐξέτασίν τε καὶ ἐπίκρισιν ἐκδέχεσθαι· ὁ (m. L., ει) δὲ τούτων ὀλιγωρήσας, ἐνοχλήσειεν τῷ βασιλεῖ καὶ τοῦτον μηδὲ μιᾶς συγγνώμης ἀξιοῦσθαι, μηδὲ χώραν ἀπολογίας ἔχειν, μηδὲ ἐλπίδα μελλούσης (m. L., չիք μελλούσης) ἀποκαταστάσεως προσδοκᾶν".

Հայերենը ուղղակի թարգմանություն չէ, թեև ճիշտ է արտահայտում հուն.-ի միտքը: Հուն.-ի ἢ καὶ ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου հատվածը Կանոնագիրքը չունի:

Հոդ. ԺԳ, էջ 213—214 (հուն. հոդ. 13, էջ 461): Բացի հայերենի «կամ համարձակեսցի» բառերից, որ հուն.-ը չունի, մնացածը համապատասխանում է հունարենին:

Հոդ. ԺԴ, էջ 214—215 (հուն. հոդ. 14, էջ 461): Մի քանի ձեռագրերում հոդվածը վերջից շարունակվում է. «անդի են եւ մայրաքաղաքաց եպիսկոպոսն յիւրում աթենին լուծցէ զկարծիս խարդախութեանն» (№ № 648, էջ 22բ, 649, էջ 43բ, 656, էջ 48բ, 631, էջ 34բ, 2964, էջ 63ա, 3369, էջ 59ա, 3562, էջ 294բ)։

Հոդ. ԺԵ, էջ 215 (հուն. հոդ. 15, էջ 461): Բացառությամբ հայերենի երկու հատվածների՝ «և չարախաւսիցի», «կամ իրաւ ոք իշխեսցէ առնել այնպիսւոյն», որ հունարենը չունի, մնացածը համապատասխանում է հունարենին։

Մի քանի ձեռագրերում բնագրի «այսպիսին մի» բառերի միջև գտնում ենք հետևյալ հատվածը. «արտաքս ընկեսցի, զի ոչ յերկիր եւ ոչ յաղբէ պիտանացու ըստ բանին տեառն եւ» (№ № 648, էջ 22բ, 649, էջ 43բ, 650, էջ 48բ, 651, էջ 34ո, 2964, էջ 63բ, 3369, էջ 59բ, 3562, էջ 294բ)։

Հոդ. ԺԶ, էջ 215—216 (հուն. հոդ. 16, էջ 462). Հայերենն ունի աննշան մի երկու շեղում. օրինակ՝ հունարենի τὸν θρόνον (գահ, աթոռ) բառը հայերենում դրված է «դասհմանն», կամ հուն. τελείας (կատարյալ)՝ հայերենում «բազում»։ Իսկ հոդվածի վերջին «կատարեալ ևս ժողով լիցի՝ իբրեւ չիցէ նա ընդդէմ մաւր քաղաքաց եպիսկոպոսին» մասը հունարենում այսպես է. τελείαν δε εκείνην εἶναι σύνοδον ᾗ συμπάρεστι καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως (կատարյալ ժողով է այն, որին ուրիշների հետ մասնակցում է և մետրոպոլիտը)․ № № 648, 649, 656, 651, 2964, 3592 ձեռագրերում այս հոդվածը չի պահվել։

Հոդ. ԺԸ, էջ 216—217 (հուն. հոդ. 18, էջ 462): Հունարենը չունի «և ոչ հեռանալ» հատվածը։ Հունարենի εἰς παροικίαν μὴ ἀπέλθοι εἰς ἣν ἐχειροτονήθη հատվածը դրված է «ի գաւառ ուրեք և յիշխանութիւն իւր չեղև երթալ» ձևով, իսկ վերջին ὃ ἂν ἡ τῆς ἐπαρχίας τελεία σύνοδος κρίνασα τὸ παριστάμενον ὁρίσῃ հատվածը՝ «մինչև իշխանութեանն կատարեալ ժողով ժողովեսցի իրաւունս առնել և ի վեր բառնալ զինչ արժանն իցէ որոշել, սահմանել, կարգել վասն նորա»։

Հոդ. ԺԹ, էջ 217—218 (հուն. հոդ. 19, էջ 462—463): Բացառությամբ հայերենի «ի տեղւոջ իւրում յոր տեղի ււծաւն», «որ արտաքոյ», «եւ անհաստատ», «ամենայն իմաստութեամբ եւ երկիւղածութեամբ» հատվածների, որ հունարենը չունի, մնացածը նույնությամբ գտնում է հունարենի հետ։

№ № 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում չեն պահվել ԺԹ, Ի, ԻԱ հոդվածները։ Ե ձեռագրում այս և հաջորդ հոդվածները միացված են միմյանց։

Հոդ. Ի, էջ 218—219 (հուն. հոդ. 20, էջ 463): Հայերենը հոդվածի միջին մասում մի փոքր շեղում ունի. այստեղ գրված է. «մին յերրորդ շաբաթու տաւնից Զատկին», մինչդեռ հունարենն ունի μὲν μετὰ τὴν τρίτην ἑβδομάδα τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα. Հայերենում չի պահվել «հետո» (μετά)։ Այնուհետև, հուն.-ի ὥστε τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς πεντηκοστῆς ἐπιτελεῖσθαι τὴν σύνοδον, ὑπομιμνήσκοντος τοὺς ἐπαρχιώτας τοῦ ἐν τῇ μητροπόλει հատվածի դիմաց հայերենն ունի «իբրև կատարիցի ի չորրորդումն շաբաթու Պենտակոստէին, ժողովին առ ի յիշատակել ժողովոյն զիրս իշխանութեաննն»։ Մի փոքր տարբեր է երկրորդ ժողովի ամսաթիվը։ Հայերենում նշված է «և զերկրորդ անգամ՝ ժողով լինել յելս հոկտեմբերի, որ է Ժ-րդ հոռոմի ամսոյ», իսկ հուն.-ում՝ τὴν δὲ δευτέραν σύνοδον γίνεσθαι ἰδοῖς Ὀκτωβρίοις, ἥτις ἐστὶ δεκάτη ὑπερβερεταίου. Հուն.-ում նշված է հոկտեմբերի 15-ը, որ է հյուպերբերետայի 10-ը, մինչդեռ հայերենում նշված է «յելս հոկտեմբերի, որ է Ժ-րդ հոռոմի ամսոյ»։

Տարին երկու ժողով լինելու մասին տե՛ս նաև Կղեմեսի ԼԵ և Նիկիայի Ե հոդվածները և համապատասխան ծանոթագրությունները (էջ 553, 563)։ Տարբեր է նաև վերջին մասը. հմմտ. ἄνευ τῶν πεπιστευμένων τὰς μητροπόλεις և «առանց կամաց և հաւանութեան որ իցէ մաւր քաղաքաց եպիսկոպոսն»։ Հունարենը չունի «և մերձեսցին», «և ճաշակել» «զանձինս իւրեանց» բառերը։ Մնացածը համապատասխանում է հունարենին։

Հոդ. ԻԱ. էջ 219 (հուն. հոդ. 21, էջ 463—464): Եթե նկատի չունենանք հայերենի «և ււծաւ», «կամակարել ուրեք յեկեղեցւոյ» հատվածները, որ հուն.-ը չունի, մնացածը համապատասխանում է հունարենին։

Հունարենի 22-րդ հոդվածը (էջ 464), որը վերաբերում է եպիսկոպոսներին, որոնց արգելում է օտար թեմում ձեռնադրություն կատարել, կանոնագրքում չի պահվել։

Հոդ. ԻԲ, էջ 219—220 (հուն. հոդ. 23. էջ 464): Մի քանի ձեռագրերում այս հոդվածի երկրորդ մասը տարբեր է և ընդարձակ՝ կանոնագրքի ունեցածից, ուստի այն բերում ենք ամբողջությամբ. «Ի. Եթէ եպիսկոպոսի չէ արժան զոք փոխանակ իւր նստուցանել, եթէ ահա մերձեալ իցէ ի մահ։ Եթէ այսպիսի ինչ լինիցի, անհաստատ լիցի հաստատու-

թիւնն այն, այլ պահել արժան է զդիրս եկեղեցւոյն եւ ոչ վրիպանաւ զինչսն ատտիճանել, բայց եթէ հանդերձ այլոց եպիսկոպոսօք եւ նոցին ընտրութեամբ յետ հանգստեան եպիսկոպոսին զարժանաւոր ընտրել առաջնորդեսցեն, զի մի յանդիտութենէ եւ անընտրողութենէ բարոյ եւ չարի տղէտ հովուին մտցէ ի հօտն ապականիչք գազանն վտարեսցէ զզաւինս աջակողմանն չարափառ հաւատով կամ զզտանելի գործով կամ աղանդախումբ մոլորութեամբ կախարդս արանց առ աչօք ցնորից թովչացն, դիւացն, գեղահատուացն, ձեռնածուացն, աճպարարացն, յուռթիցն, դիտացն, հմայիցն, հատահարցն, գրաբարացն, յորս եմուտ ուխտի մանկունս: Բանզի եւ լսեմք իսկ եթէ քահանայք ի կողմանս կողմանս լքեալ եւ անարգեալ զաստուածապատիւ իշխանութիւնն իւրեանց զիր առնելով եւ պահպանակս հմայկանս առ ի բժշկութիւնս պղծեն, զժողովուրդս իւրեանց զիւաց նվիրեն: Վասն այսորիկ պարտ է եպիսկոպոսացն ամենահաս մտաւորութեամբ զգուշանալ հաւասիս իւրեանց, զի ընդունիցին զանթառամ փառաց պսակն պահելով զժողովուրդս իւրեանց ի մեքենագործ խորամանկութեանց սատանայի, այս անցնեցաւ ամենայն եպիսկոպոսաց ի ձեռն սուրբ եւ մեծ ժողովոյն» (№ 3369, էջ 62ա, համտ. №№ 648, էջ 23ա, բ, 649, էջ 44—45ա, 650, էջ 49ա, բ, 651, էջ 35ա, բ, 2964, էջ 65ա, 3562, էջ 295ա, բ):

Հոդ. ԻԳ, էջ 220—221 (հուն. հոդ. 24, էջ 464—465). *Հայերենի «ընիկ սեպհականէ», «և տնհեա լինիցին» բառերը հուն.-ը չունի: Կան նաև շեղումներ, օրինակ հուն.* καλῶς*-ը թարգմանված է «արժան», մինչդեռ համար է «բարի» կամ «արդարացի» բառը: Հուն.-ի* καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως καὶ πίστεως τῆς εἰς τὸν πάντων ἔφορον καὶ κριτὴν Θ-ον *հատվածը հայերենում դրված է բավական համառոտ՝ «այց առնելով բարւոք և հաւատովք յԱստուած»: Հուն.-ի վերջին* τὰ μὲν τοι τῆς ἐκκλησίας αὐτῇ φυλάττεσθαι· καὶ μήτε τὴν ἐκκλησίαν ὑπομένειν (տ. Συν., III, ὑπομένειν τινὰ) ζημίαν, μήτε τὸν ἐπίσκοπον προφάσει τῆς ἐκκλησίας δημεύεσθαι, ἢ καὶ εἰς πράγματα ἐμπίπτειν τοὺς αὐτῷ διαφέροντας, μετὰ τοῦ καὶ αὐτὸν μετὰ θάνατον δυσφημίᾳ περιβάλλεσθαι *ընդարձակ հատվածը հայերենում գտնում ենք «կամեսցի և մի եպիսկոպոսն ի պատճառս եկեղեցւոյն . . . զարովեսցի և հայհոյեսցի» ձևով, ուր* τὰ μὲν τοι τῆς ἐκκλησίας . . . ὑπομένειν ζημίαν *հատվածը հայերենը չունի, իսկ մնացած մասը հայերենում համառոտ է:*

№№ 648, 649, 650, 651, 2964, 3502 ձեռագրերում ԻԳ, ԻԴ, ԻԵ հոդվածները չեն պահվել:

Հոդ. ԻԴ, էջ 221—223 (հուն. հոդ. էջ 25, էջ 465—466): *Եթե նկատի չունենանք հայերենի «եւ ի հանգիստ», «ձեռնամուխ առնէ զոր եւ կամի», «եւ ագահիցեն» հատվածները, ապա մնացածը համապատասխանում է հունարենին:*

Հոդ. ԻԵ, 223: *Այս հոդվածը հունարենը չունի, շատ հավանական է, որ այն ծագել է հենց պատմական որևէ հիշատակարանի հիման վրա և ներշնչում է հավատ այս կանոնախմբի հավաստիության նկատմամբ:*

ԼԱՎՈԴԻԿԵԻ ԺՈՂՈՎԻ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Ցանկ, էջ 224—228: NO *ձեռագրերում ցանկի ԽԱ և ԽԲ հոդվածների վերնագրերից առանձին բառեր հանելով՝ այդ երկու հոդվածի վերնագիրը միացրել են այսպես. «Վասն չհանելոյ շաբաթու պահոցն»։*

Առաջաբան, էջ 228, հուն., էջ 494: *№ 648 և սրան հարող ձեռագրերում առաջաբանն ունի շեղումներ, այդ ցույց տալու համար՝ այն կբերենք ամբողջությամբ. «Իսկ յետ այսորիկ գաւրանայ Աւստացոց (№ № 649, 651, 2964 ձեռագրերում՝ Նաւատացոց, իսկ № 3369 ձեռագրում՝ անհաւատացոց) հերձուածն, որ Նորբորդքն կոչին, որ բազմայեղ այլայլութիւնս զաւանէին ի լըկանս եկեղեցւոյ ժողովեալք Լաւոդիկիա Փռիւգացւոց եպիսկոպոսք Ի, որք ժողովեալք ի Պատկիանէս ի պէսպէս իշխանութենէ արիանոսաց ջնջումն առնել նոցա խեթմանց լուծումն, սահմանեցին կանոնս ԾԵ» (№ 648, էջ 24ա, հմմտ. նաև № № 649, էջ 45ա, 650, էջ 49բ, 651, էջ 36ա, 2964, էջ 66ա, 3369, էջ 63ա, 3562, էջ 296բ)։ Այս ձեռագրերում առաջաբանը բաժանված է երկու մասի և գրված է որպես Ա և Բ հոդվածներ. իսկ բնագրի Ա և Բ հոդվածները վերևում նշված ձեռագրերը չունեն, բացառությամբ № 3369-ի, ուր առաջաբանը գրված է որպես Ա, Բ հոդվածներ, իսկ բնագրի Ա, Բ, Գ, Դ հոդվածները՝ Ե, Զ, Գ, Դ համարների տակ։*

Հունարենը ևս ունի առաջաբան, բայց շատ համառոտ, որը, հավանաբար, առաջ է հանդիսացել այս կանոնախմբի Հովհաննես Օձնեցու գրած առաջաբանին։

Հունարենի առաջաբանը գտնում ենք Պիտրայի հրատարակությունում (էջ 494, ծանոթ 1), որ բերում ենք Դիոնեսիոս Կրտսերի լատիներեն համապատասխան վկայության հետ միասին. ‘Η ἁγία σύνοδος ἡ κατὰ Λαοδίκειαν τῆς Φρυγίας Καπατιανῆς, συγκροτηθεῖσα ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς 'Ασιανῆς, ὅρους ἐξέθετο ἐκκλησιαστικοὺς ὡς (m. L., οὕς) ὑποτέτακται". „Sancta synodus guae apud Laodiceam Phrygiae Pacatianae (sic, rectins quam graece) canvenit ex diversis regionibus Asiae, definitiones, exposuit ecclesiasticas, quae subter annexae sunt"։ *Այս առաջաբանը գտնում ենք նաև Լաուխերտի մոտ (էջ 72)։ Հայերեն առաջաբանի «Ի Պաականիանէս»-ը Պիտրայի մոտ գրված է* Καπατιανῆς։ *Այս տեղանվան ուղղական հոլովաձևը ըստ Հեֆելեի* Πακατιανής *է* (Conciliengeschichte, Erster Band, *էջ 721, 723, հմմտ. նաև Դիոնեսիոս Կրտսերի տվյալը, տես Պիտրա, էջ 494, ծանոթ. 1, Լաուխերտ, էջ 72)։ Այստեղից էլ՝ հայերենի «Պատկանիանէս» ձևը։ Բացի դրանից՝ նույն առաջաբանի «յարիոնոսաց»-ի փոխարեն ձեռագրերի մեծ մասն ունեն «յարինիսաւ», բառն անհասկանալի է։ Հունարենում նշված է* ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς 'Ασιανῆς *(ասիական տարբեր գավառներից (թեմերից)։ Մեզ թվում է հունարեն* τῆς 'Ασιανῆς *(ասիական) տեղանունն ընդօրինակությունների հետևանքով աղճատվելով հեռացել է իր սկզբնական իմաստից և հայերենում դարձել «յարինիսաւ» և ապա «յարիանոսաց»։*

Հոդ. Ա, էջ 229 (հուն. հոդ. 1, էջ 495): *Հունարենի վերջին* ἀποδίδοσθαι αὐτοῖς τὴν κοινωνίαν *հատվածը հայերենում թարգմանված է «համարձակել» բառով, Մնացածը համապատասխանում է հուն.-ին։ Հունարենի 1—19-րդ հոդվածները սկսվում են* περὶ τοῦ *որը հայերենի Է և Ը հոդվածներում է թարգմանված ճիշտ «վասն այնոցիկ», Մնացած դեպքերում թարգմանված է՝ «չէ մարթ», «ոչ է արժան» և նման ձևերով։*

Հոդ. Դ, էջ 229: *Նույն հոդվածը № 3369 ձեռագիրը չունի։*

Հոդ. Ե, էջ 229 (հուն. հոդ. 4, էջ 495): *Հունարենի* καὶ τὰς λεγομένας ἡμιολίας λαμβάνειν *(և այսպես ասած մեկուկես վերցնել) հատվածը հայերենում թարգմանված է ընդարձակ «ոչ ընաւ փոքր ինչ զտոկոսեաց մասն առնուլ» ձևով։*

Հոդ. Զ, էջ 229 (հուն. հոդ. 6, էջ 495)։ Հունարենի τοῖς αἱρετικοῖς բառը հայերենում թարգմանված է «այլազգւոյն և հերձուածողին» ձևով։ Այս կանոնախմբում, ինչպես հետո կտեսնենք, αἱρετικός-ին համազոր միշտ գրվում է «այլազգի» բառը։

Հոդ. Է, էջ 230 (հուն. հոդ. 7, էջ 496)։ Հայերենի «Նաւատացիք կամ»-ի միջև հուն.-ն ունի ἤτοι Φωτεινιανῶν բառերը, իսկ եզակի αἵρεσιν-ը գրված է հոգնակի ձևով՝ «հերձուածողս»։

Հոդ. Թ, էջ 231 (հուն. հոդ. 9, էջ 496)։ Հայերենում ավելացված է «և ընակս» հատվածը, մնացածը համապատասխանում հունարենին։

Այս հոդվածը չի պահվել № № 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում։

Հոդ. Ժ, էջ 231 (հուն. հոդ. 10, էջ 496)։ „Περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοὺς τῆς ἐκκλησίας ἀδιαφόρως πρὸς γάμου κοινωνίαν συνάπτειν τὰ ἑαυτῶν παιδία αἱρετικοῖς“. Հայերենը մի փոքր ընդարձակ է և թարգմանված ազատ։

Հոդ. ԺԱ, էջ 231 (հուն. հոդ. 11, էջ 496)։ Հայերենի «ծերք» և «որպէս ի հրապարակի կամ ընաւին կնոջ մարդոյ» հատվածը հունարենում չենք գտնում։

Հոդ. ԺԳ, էջ 232, Այս և ԺԵ, ԺԶ հոդվածները չեն պահվել № № 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում։

Հոդ. ԺԸ, էջ 233 (հուն. հոդ. 18, էջ 497)։ Հայերենը չունի հուն.-ի περὶ τοῦ սկիզբը։ Հունարենի καὶ ἐν ταῖς ἐννάταις (9-րդ ժամին) հատվածը հայերենը չունի. այն պետք է լինի «ժամ և»-ի միջև։

№ 3369 ձեռագրում ԺԵ, ԺԶ, ԺԸ հոդվածները միացված են միմյանց և նշված ԻԸ համարի տակ։

Հոդ. ԺԹ, էջ 233—234 (հուն. հոդ. 19, էջ 497—499)։ Հունարենում չկա հայերենի «եւ որ յաշտիճանին, եւ ոչ եթէ կէսսարկաւագաց թէ սաղմոսողաց» հատվածը, մնացածը համապատասխանում է հունարենին։ Մինչդեռ մի քանի ձեռագրերում, այդ հատվածը այսպես է. «Եւ որ աշտիճանին և ոչ կէսսարկաւագաց և դրակարգացաց և սաղմոսողաց» № 648, էջ 24բ, հմմտ. նաև № № 649, էջ 46բ, 650, էջ 49բ, 651 էջ 37ա, 2964, էջ 67բ, 3562, էջ 297ա, բ, 3369, էջ 64ա։

Հոդ. Ի, էջ 234 (հուն. հոդ. 20. էջ 498)։ „Ὅτι οὐ δεῖ διάκονον ἔμπροσθεν πρεσβυτέρου καθέζεσθαι, ἀλλὰ μετὰ κελεύσεως τοῦ πρεσβυτέρου καθέζεσθαι. Ὁμοίως δὲ ἔχειν τιμὴν καὶ τοὺς διακόνους ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ πάντων τῶν κληρικῶν“։ Թարգմանությունը բառացի չէ, թեև այստեղ հունարենի միտքն արտահայտված է պարզ։ Այս հոդվածից սկսած հուն. հոդվածները սկսվում են ὅτι οὐ δεῖ-ով, որը թարգմանված է «Չէ մարթ»։

Հոդ. ԻԱ, էջ 234 (հուն. հոդ. 21, էջ 498)։ „Ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτας ἔχειν χώραν ἐν τῷ διακονικῷ, καὶ ἅπτεσθαι δεσποτικῶν (տ. Σύν., III, τῶν ἱερῶν փխ. δεσποτικῶν) σκευῶν“.

Հայերենն ընդարձակ է և վերջին «առ սրբել... մատչիցի» մասը հունարենը չունի։ Հունարենի ὑπηρέτην (հյուպերետ) բառը գործածվում է սպասավոր իմաստով։ Հենց այդպես է գործածել նաև Մ. Խորենացին իր Պատմության մեջ «ի ծերունւոյ քահանայէն Դանիէլէ, որ աշակերտ էր սրբոյն Գրիգորի և հիւպերէտ» (III, ԺԴ, հմմտ. Մ. Խորենացու Պատմության Ստ. Մալխասյանցի աշխարհաբար թարգմանությունը, Երևան, 1961, էջ 278)։ «Սպասաւոր» իմաստով է գործածված նաև Նիկիայի կանոնախմբի ԺԸ կանոնում՝ «և սարկաւագին իշխանութիւն լիցի... ի սպասու կալ եպիսկոպոսին» (հմմտ. հուն. καὶ ἐμμενέτωσαν οἱ διάκονοι . . . . τοῦ μὲν ἐπισκόπου ὑπηρέται εἰσὶν էջ 565-ում, տես նաև այդ հոդվածի Զոնարասի մեկնությունը՝ Σύνταγμα, II, 455 և հմմտ. Սարդիկեի կանոնախմբի Ժ, ԺԱ, ԺԳ, ԺԵ հոդվածները և այլն)։ Սակայն, Լավոդիկեի սույն հոդվածի իրենց մեկնությունների մեջ Զոնարասը և Բալսամոնը հյուպերետը նույնացնում են կիսասարկավագի հետ՝ Զոնարաս՝ ὑπηρέται λέγονται οἱ ὑποδιάκονοι, Բալսամոն՝ ὑπηρέται λέγονται οἱ ὑποδιάκονοι (Σύνταγμα, III, Ἀθήνησιν, 1853, էջ 190)։ Այդ պատճառով էլ այս և հետագայի մի քանի հոդվածներում ὁ ὑπηρέτης-ը թարգմանված է «կէսսարկաւագ»։

Հոդ. ԻԲ, էջ 234 (հուն. հոդ. 22. էջ 498)։ „Ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτην ὠράριον φορεῖν, οὐδὲ τὰς θύρας ἐγκαταλιμπάνειν“։ Հայերենում հոդվածի վերջին «և ի դուռն պահելոյ... աղաւթից» մասն ընդարձակ է։ Մի քանի ձեռագրերում ամբողջ հոդվածը ընդարձակ է. «Չէ մարթ կէսսարկաւագին կտաւ դուսովք արկանել և այնպէս կարդալ կամ սաղմոսել և ի դուռն պահելոյ հեռանալ բնաւին և ոչ ի պատճառս աղաւթից» (№ № 650, էջ 50բ, 651, էջ 37ա, 2964, էջ 67բ, 3369, էջ 64բ)։

Հոդ. ԻԳ, էջ 234։ № № 650, 651, 2964 ձեռագրերն այս հոդվածը չունեն։

Հոդ. ԻԴ, էջ 234 (հուն. հոդ. 24. էջ 488): „Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἀπὸ πρεσβυτέρων ἕως διακόνων, καὶ ἑξῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ἕως ὑπηρετῶν ἢ ἀναγνωστῶν ἢ ψαλτῶν ἢ ἐπορκιστῶν ἢ θυρωρῶν, ἢ τοῦ τάγματος τῶν ἀσκητῶν, εἰς καπηλεῖον εἰσιέναι". *Հայերենը համառոտ է, ուր կոնկրետ թվարկված չէ հոգևոր պաշտոնյաների շարքը, իսկ հունարենը չունի. «և շռայլել... մտանել և ճաշակել» հատվածը։*

Հոդ. ԻԵ, էջ 234 (հուն. հոդ. 25, էջ 499): *Հունարենում չենք գտնում միայն «կամ գրակարդացի» բառերը։*

Հոդ. ԻԶ, էջ 235 (հուն. հոդ. 26. էջ 499): *Հայերենն ունի լրացումներ՝ «կշտամբել կամ», «կամ աստիճան ինչ», «չեն իշխան կշտամբել» հատվածները. Մնացածը համապատասխանում է հունարենին։*

Հոդ. ԻԸ, էջ 235 (հուն. հոդ. 28, էջ 499): *Հայերենը չունի հուն.-ի* ἐν τοῖς κυριακοῖς *(տիրոջ տաճարում) և* τὰς λεγομένας *(այսպես ասած) բառերը, իսկ հուն.-ը՝ «ճաշ» բառը։*

Հոդ. ԻԹ, էջ 235 (հուն. հոդ. 29, էջ 499): *Բնագրի «նզովեալ լիցի» բառերին հունարենում հաջորդում են* παρὰ Χριστῷ *բառերը, իսկ «բանադրուշել է»-ը հունարենում չենք գտնում։*

Այս և հաջորդ՝ Լ հոդվածները չեն պահվել №№ 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում։

Հոդ. Լ, էջ 235—236 (հուն. հոդ. 30. էջ 499): „Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἢ κληρικοὺς ἢ ἀσκητὰς, ἐν βαλανείῳ μετὰ γυναικῶν ἀπολούεσθαι, μηδὲ πάντα χριστιανὸν, ἢ λαϊκόν. Αὕτη γὰρ πρώτη κατάγνωσις παρὰ τοῖς ἔθνεσιν". *Հայերենը թեև հունարենի ուղղակի թարգմանությունը չէ, բայց միտքը արտահայտում է բավական ճիշտ։*

Հոդ. ԼԱ, էջ 236 (հուն. հոդ. 31, էջ 499): „Ὅτι οὐ δεῖ πρὸς πάντας αἱρετικοὺς ἐπιγαμίας ποιεῖν, ἢ διδόναι υἱοὺς ἢ θυγατέρας· ἀλλὰ μᾶλλον λαμβάνειν, εἴγε ἐπαγγέλλοιντο χριστιανοὶ γίνεσθαι". *Հայերենում «այլազգիս»-ի հետ գրված է նաև «կամ առ հերձուածողս», որ հուն.-ը չունի։ Հունարենի* ἢ διδόναι υἱοὺς ἢ θυγατέρας ἀλλὰ μᾶλλον λαμβάνειν *հատվածը հայերենը չունի, իսկ հուն.-ի* εἴγε ἐπαγγέλλοιντο χριστιανοὶ γίνεσθαι *հատվածը թարգմանված է՝ «եթէ յանձն առնուցուն հաւատալ ի սուրբ կաթողիկէ եկեղեցի»։ Ընդհանուր առմամբ հուն.-ի միտքը տրված է ճիշտ, թեև մի փոքր համառոտ։*

№ 3369 ձեռագրում ԻԸ և ԼԱ հոդվածները միացված են և գրված ԻԴ համար տակ։

Հոդ. ԼԲ, էջ 236 (հուն. հոդ. 32, էջ 500): *Հուն.-ում չենք գտնում հայերենի միայն «և բարկութիւն» բառը։ № 650 ձեռագիրը չունի այս հոդվածը, իսկ № 651, 2964 ձեռագրերում ԼԲ հոդվածը գրված է ԼԳ համարի տակ և ընդհակառակը։*

Հոդ. ԼԴ, էջ 236 (հուն. հոդ. 34, էջ 500): *Հուն.-ում «քրիստոնէի» բառին նախորդում է* πάντα *բառը։ Հուն.-ի ընդարձակ* τουτέστιν αἱρετικούς, ἢ αὐτοὺς πρὸς προειρημένους αἱρετικοὺς γενομένους *հատվածը հայերենում գրված է մեկ բառով՝ «այլազգեաց». մնացածը դուրս է ընկել։*

Այս և հաջորդ ԼԵ հոդվածները №№ 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում չեն պահվել։

Հոդ. ԼԵ, էջ 236—237 (հուն. հոդ. 35, էջ 500): *Հայերենի «ի տեղիս ուրեք» հատվածը հուն.-ում չենք հանդիպում, իսկ «ժողովս առնել» բառերին հուն.-ում հաջորդում է* ἅπερ ἀπηγόρευται. *Նման բան գտնում ենք նաև այլ տեղ՝ «եթող զՔրիստոս» բառերի միջև հունարենն ունի* κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, *որոնք չեն պահվել հայերենում։ Հայերենի «և յայսպիսի իրս համարձակեսցուք» հատվածի փոխարեն հուն.-ն ունի* καὶ εἰδωλολατρείᾳ προσῆλθεν.

Հոդ. ԼԶ, էջ 237 (հուն. հոդ. 36, էջ 500)· *Հունարենի* ἢ μαθηματικοὺς ἢ ἀστρολόγους *բառերը թարգմանված են «եւ դիւթս եւ վհուկս» (հմմտ. նաև Գրիգոր Մագիստրոսի Նամակը ասորիների կաթողիկոսին՝ Սմբատ Զարեհավանցու ուսուցչի մասին. «ուսեալ զչար մոլութիւն յումեմնէ պարսկական բժշկէ եւ յաստեղաբաշխէ մոգէ» (Գրիգոր Մագիստրոսի Թղթերը, Ալեքսանդրապոլ, 1910, էջ 153)։ Հունարենի* φυλακτήρια *բառը հայերենում արտահայտված է հոմանիշ երկու բառով «հմայեակս և պահպանս»։ Հունարենում չենք հանդիպում «որ ճշմարտութեամբ չեն պահպանք» բացատրականը։ Հունարենի վերջին* ἐκελεύσαμεν *բառը հայերենը չունի։ Հուն.-ի վերջին հատվածը, ուրեմն, կլինի այսպես. «արտաքս քան զեկեղեցի ընկենուլ հրամայեցաք»։*

Հոդ. ԼԷ, էջ 237 (հուն. հոդ. 37, էջ 500). *Հայերենում ավելացված է «նոցա կամ զնուէրս» ու վերջին «և մեղաց» բառերը, որ հուն.-ը չունի. մնացածը համապատասխան է։*

Հունարենի 38-րդ հոդվածը հասկանալի պատճառով տեղ չի գտել Կանոնագրքում Այս հոդվածում քննադատվում է հրյաների այն սովորությունը, ըստ որի բաղարջը նրանք պատրաստում էին անխմոր (այսինքն առանց թթխմորի, ἄζυμα), և որովհետև հայ եկեղեցում էլ այդպես էր, բնական է, որ այդ հոդվածով քննադատվում էր նաև հայ եկեղեցու ծիսական մի սկզբունքը, ուստի այն բաց են թողել և չեն թարգմանել։

Հոդ. ԼԸ, էջ 237 (հուն. հոդ. 39, էջ 501): *Հուն.-ի* καὶ κοινωνεῖν τῇ ἀθεότητι αὐτῶν *(և հաղորդակից լինել նրանց անաստվածությանը) հատվածը հայերենում գտնում ենք «որ առանց Աստուծոյ է» ձևով։*

Հոդ. ԼԹ, էջ 237—238 (հուն. հոդ. 40, էջ 501): *Հայերենի միայն «ուրեք կամ ի ժողովուրդ», «և ի հաւատս» բառերը հուն.-ը չունի։*

Հոդ. Խ, էջ 238 (հուն. հոդ. 42, էջ 501): „Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικὸν ἢ κληρικὸν ἄνευ κελεύσεως ἐπισκόπου ὁδεύειν“. *Հուն.-ի 41-րդ հոդվածը վերաբերում է քահանաներին և եկեղեցու ավելի ցածր սպասավորներին, որոնց արգելում է որևէ տեղ գնալ առանց կանոնական թղթի։ Հուն.-ի 42-րդ հոդվածը նույն բանն արգելում է առանց եպիսկոպոսի հրամանի։ Ըստ երևույթին թարգմանիչը դրանք նույնացրել է և հուն.-ի 41-րդ հոդվածը դուրս է գցել։* Σύνταγμα-*ում 42-րդ հոդվածը դրված է 41-րդ №-ի տակ և հակառակը։*

Հուն.-ի 43-րդ հոդվածը, որը վերաբերում է եկեղեցու ցածր սպասավորներին, հայերենում նույնպես չի պահվել։

Հոդ. ԽԱ, էջ 238 (հուն. հոդ. 44, էջ 501): *Հունարենում չենք գտնում հայերենի վերջին «բայց դնորակնիք յաւուր ատենի մերձ առ բեմն կացուցանել» մասը և «զլոկ» բառը. մնացածը համապատասխանում է հուն.-ին։*

Հոդ. ԽԲ, էջ 238 (հուն. հոդ. 45, էջ 501): *Հայերենը համապատասխանում է հունարենին, միայն թե առաջինի «առանց ուսուցանելոյ» բառերը հունարենում չենք գտնում։*

Հոդ. ԽԴ, էջ 239 (հուն. հոդ. 47, էջ 502): *Հայերենի «ուսանել զի» բառերի միջև հուն.-ն ունի* τὴν πίστιν, *(հավատը), «որոյ» բառի փոխարեն՝* θείας *(աստվածային), իսկ հուն.-ում չենք գտնում «և պատուիչ» բառերը։*

Այս հոդվածը չունեն №№ 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերը։

Հոդ. ԽԵ, էջ 238 (հուն. հոդ. 48, էջ 502): *Հուն.-ի* μετόχους *(մասնակից) բառը հայերենում թարգմանված է «արժանաւորք», իսկ* τοῦ Χριστοῦ-*ն հայերենը չունի։*

Հոդ. ԽԶ, էջ 239 (հուն. հոդ. 49, էջ 502): *Հունարենի նախավերջին* κυριακῇ *բառին հաջորդում է* μόνον *(միայն) բառը, որ հայերենը չունի։*

Հոդ. ԽԷ, էջ 239 (հուն. հոդ. 50, էջ 502): *Հուն.-ը չունի հայերենի «մխիթարել զանձինս» բառերը միայն։*

Հոդ. ԾԱ, էջ 240 (հուն. հոդ. 54, էջ 502): *Հուն.-ի* ἱερατικοὺς-*ը փոխարինված է «քահանայից» բառով, այնուհետև հուն.-ը չունի «կամ երգս և այլ ցած ուտել» բառերը։*

Հոդ. ԾԴ, էջ 240 (հուն. հոդ. 56, էջ 503): *Հունարենում չենք հանդիպում «համարձակեալ լեցի երիցանց մտանել՝ նստել» հատվածին, իսկ հայերենի «դժուարոտ իցէ եպիսկոպոսն» բառերի միջև հուն.-ում գտնում ենք* ἢ ἀποδημοῖ *(կամ բացակա է) բառերը։*

Հունարենի 57-րդ հոդվածը, որը վերաբերում է գյուղերում և գյուղաքաղաքներում եպիսկոպոսներ հաստատելու կամ չհաստատելու հարցին, հայերենում չի պահվել։

Հոդ. ԾԵ, էջ 240—242 (հուն. հոդ. 59—60, էջ 503—504): *Հունարենի 59 և 60-րդ հոդվածները հայերենում միացված են մեկ հոդվածում։ Սկզբի մասը մինչև երկրորդ տողի «զՀին կտակարանս» բառերը 59-րդ հոդվածն է, որը հայերենում մի փոքր ընդարձակ է. ահա հուն.-ը։* „Ὅτι οὐ δεῖ ἰδιωτικοὺς ψαλμοὺς λέγεσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὐδὲ ἀκανόνιστα βιβλία, ἀλλὰ μόνα τὰ κανονικὰ τῆς παλαιᾶς καὶ καινῆς (տ. L., τῆς καινῆς καὶ παλαιᾶς) διαθήκης»։

Հուն.-ի 60-րդ հոդվածն սկսվում է հայերենի սույն հոդվածի «Զինչ արժան է կարդալ» հատվածից։ Հայերենը համապատասխանում է հունարենին փոքրիկ տարբերություններով։

ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐՉԻ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Ծանկ, էջ 243—244: *№ 659 ձեռագրի ցանկը գրչի կողմից նոր է կազմված և փաստորեն երեսուն հոդվածների վերնագրերի փոխարեն այնտեղ գանում ենք 27 հոդվածների վերնագրեր, ընդ որում երկու վերնագիր վերաբերում է մեկից ավելի հոդվածների: Հոդվածների վերնագրերի դիմաց հայկական տառերով գրված են հոդվածների համարները: Ահա այդ ցանկը՝*

«Ցանգ կանոնաց Լուսաւորչին

Քահանայից Ա, Բ, Գ
Հնթանոսաց Դ
Երկեակի եւ կուսի Ե
Երկ[ր]որգաց ամուսնացելոց Զ
Ցանդէպ ուտողաց Է
Գաղտ պսակի Ը
Արեւանկաց Թ
Զիամոլաց Ժ
Իգացելոց ԺԱ
Թովչաց ԺԲ
Կուսանաց ԺԳ
Մանկանց առանց կնքոյ մեռանելոյ ԺԴ
Զգերեզմանս բացողաց ԺԵ
Զգիսն եղոպտելոյ ԺԶ
Կոծ ընողաց ԺԷ
Նշխարաց մարտիրոսի ԺԸ
Նկատողաց գխառնակուԹն անասնոց ԺԹ
Անապատաւորաց Ի
Արհամարհողաց գկուք (sic) *մեռելոյ ԻԱ.*
Խոստովանութիւն յայանողաց ԻԲ
Կնոջ արձակելոյ ԻԳ, ԻԴ
Արբեցողաց ԻԵ
Կաշառառուաց ԻԶ
Ջեռնածուաց ԻԷ
Կիրակէի ԻԸ
Վայրապար նզովողաց ԻԹ
Նուիրելոց կուսից Լ» (էջ 105 ա, բ):

Ինչպես դժվար չէ նկատել, այս վերնագրերը կազմված են հոդվածների հաջորդականության համապատասխան: Համեմատությունների համար չօգտագործված մյուս ձեռագրերը առաջին վերնագիր և ցանկ չունեն (տես №№ 648, էջ 31ա, 649, էջ 77բ, 650, էջ 86բ, 651, էջ 64բ—65ա, 2964, էջ 110բ, 3562, էջ 303ա):

Երկրորդ վերնագիր. էջ 245: *Այս վերնագրին մի փոքր հավելում ունեն երեք ձեռագրերի բնագրերը. «Կանոն սրբոյն Գրիգորի Պարթեւի յաւելուած Նիկիական» (№ 659, էջ 105բ). «Կանոնք առաք[ելոյն] ի (№ 657* չունի *առաքելոյն ի) սրբոյն Գրիգորէ (№ 657՝ Գրիգորի) Պարթեւի Հայոց Լուսաւորչի եւ առաքելաշնորհ վկայի (№ 657՝ արհի) յաւելուած ի Նիկիական կանոնս (№ 657՝ գլուխք Լ)» (№ 8459; էջ 83բ, 657, էջ 135ա): «Յաւելուածն Նիկիական» և «Ցաւելումն ի Նիկիական կանոնս» բառերը հմմտ. Մ. Խորենացու «Պատմութիւն Հայոց»-ի (Տփղիս, 1913, գիրք 2-րդ, գլ. Ղ, էջ 241) «սուղ ինչ գլուխս* յինքնէ ի կանոնս ժողովոյն յաւելուլ» *կամ Ագաթանգեղոսի «Պատմութիւն Հայոց»-ի (Տփխիս, 1909, էջ 465—466) «ի նոյն լուսաւոր* կանոնս յաւելեալ» *(ընդգծումը մերն է—Վ. Հ.) հատվածների հետ:*

№ 657 ձեռագրում վերոհիշյալ վերնագրի տակ նշված են 83 հոդվածներ (էջ 135ա—146ա). Կանոնագրքում եղած Գրիգոր Լուսավորչի կանոնախմբի 30 հոդվածներից 17-ը՝ Ա, Բ, Գ, Ե, ԺԳ,—ԺԹ, ԻԲ—ԻԵ, ԻԸ, ԻԹ գանում ենք № 657 ձեռագրում, իսկ 13 հոդվածներ՝ Գ, Զ—ԺԲ, Ի, ԻԱ. ԻԶ, ԻԷ, Լ չեն պահվել այս ձեռագրում. մնացած 66 հոդվածները այլ բնագիր են և գրված են Գր. Լուսավորչի անվան տակ:

Հոդ. Դ, էջ 245: *Սույն հոդվածը ամենայն հավանականությամբ Անկյուրիայի ժողովի Ի հոդվածի համառոտումն է: Հետևապես այստեղ խոսքը վերաբերում է ոչ թե հեթանոսների տուն գնալուն, այլ նրանց տոներին մասնակցելուն: Այստեղից էլ բնագրի «ի տունս»*

պետք է ուղղել «ի տաւնս», ինչպես վարվեցինք Անկյուրիայի ժողովի վերոհիշյալ հոդվածի համապատասխան հատվածի հետ, քանի որ ձեռագրերի մի մասը տալիս էր «ի տաւնս»։ Այստեղ այդպես չվարվեցինք, որովհետև բոլոր ձեռագրերն ունեին «ի տունս» ընթերցումը։

Հոդ. ԺԳ. էջ 246։ № 651 ձեռագրում չի պահվել այս հոդվածը։

Հոդ. Լ, էջ 249։ Մի քանի ձեռագրերում Լ հոդվածը վերջից շարունակվում է. «Իսկ որ խոտորեսցի եւ յանցանիցէ զփրկական խորհրդովն՝ զամենայն ժամանակս կենաց իւրոց պարտի լալ այնպիսին եւ խոստովանել եւ ի ժամանակի ելից իւրոց յաշխարհէս արժանի լիցի սուրբ հաղորդութեանն» (№ 2964, էջ 112բ. տես նաև №№ 649, էջ 79ա, 650, էջ 86բ—87ա, 651, էջ 66ա)։ Իսկ № 659 ձեռագրում «մարդասիրեսցէ» բառին հաջորդում է մի այլ հատված, որը, սակայն, մեր կարծիքով, կապ չունի Լ հոդվածի հետ և հանդիսանում է գրչի բացատրությունը. ահա այդ հավելումը. «Եւ արդ, զայս ամենայն գրեցաք առ ի փորձելոյ զիւրաքանչիւր չափ ապաշխարութեան, զի մի՛ զոք կորուսցուք յայնպիսեաց անտի, այլ զարհուրեալք ի ծանր դատաստանէն և յահագին եւ ի մեծ հատուցման աւուրն տեառն մերոյ ընկալցուք զայնպիսիսն եւ աւղտեսցուք զնոսա հանդերձ ապաւթիւք եւ պատարագաւք եւ յափշտակեսցուք զնոսա յորոգայթից սատանայի. որպէսզի եւ զանձինս մերն արասցուք զերծուցանել յահագին տանջանացն Քրիստոսի Յիսուսի տէրամբ մերով, որում փառք յաւիտեանս. ամէն» (էջ 108ա)։ Այս հատվածը № 8459 ձեռագրում գրված է որպես ԼԱ հոդված (էջ 89բ—90ա)։

ՍԱՐԴԻԿԵԻ ԺՈՂՈՎԻ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր և ցանկ, էջ 250—252: *№№ 650 651, 3964 ձեռագրերում Սարդիկեի ժողովի կանոնախմբի վերնագիրը թեև այսպես է՝ «Սարդիկէ կանոնին գլուխք ԻԱ» բայց ընագրում չեն բերվում 21 հոդվածները, այլ նշվում են նրանցից միայն յոթը։ №№ 648, 3562 ձեռագրերում այս կանոնախմբի վերնագիրը համարյա նույնն է, ինչ որ վերևում նշվածը. «Սարդիկէ կանոն գլուխ», կամ № 649 ձեռագրինը՝ «Սարդիկէ կանոնին գլուխք Է». վերջին երեք ձեռագրերում ևս պահվել է միայն յոթ հոդված: Այս ձեռագրերից և ոչ մեկը չունի հոդվածների վերնագրերի ցանկը։ Իսկ № 3369 ձեռագիրն ունի «Գիր կանոնական Սարդիկեայ որք ժողովեցան» (էջ 51ա)։ Թեև այս ձեռագիրը նույնպես ցանկ չունի, բայց հոդվածների հաջորդականությունը համապատասխանում է Կանոնագրքի ունեցածին։*

Ցանկի և հոդվածների միջև միայն Ո *ձեռագրում պահվել է ընդարձակ առաջաբան, որ բերում ենք ամբողջությամբ. «Եղև այս ժողովս որ ի քաղաքն Սարդիկեա վասն Աթանասի Աղեքսանդրու հայրապետին եւ Պաւղոսի Խոստովանողի եւ նման նոցին խորհողաց ուղղափառաց, որք զժողովոյն խոստովանին Նիկիա կանոնեալ սահման։ Եւ զի ամենայն արեւելեան յաթոռոցն ուղղափառ հայրապետքն յարիանոսացն հալածեալք էին եւ ինքեանք արիանոսքն զաթոռս նոցա տիրեալ էին եւ ամենայն քրիստոնեայք բազում չարչարանս կրէին հրամանաւ Կոստաս յարեւելեան թագաւորի, որ էր աղանդոյս Արիոսի։ Եւ զի յարեւմտեան՝ Կոստանդինոս ուղղափառ թագաւորն, եղբայրն Կոստասա, հրաման եհան, զի յարեւմտեան եպիսկոպոսքն ժողովեսցին ի քաղաքն Սարդիկեա, նոյնպէս եւ առ եղբայրն իւր առ Կոստաս գրեաց, զի եւ նա հրամայեսցէ զԱթանաս ընդունել դարձեալ յառաջին աթոռն իւր եւ զժողովս առնել, որպէս զի տեսցեն վասն խնդրոյն, որ ի մէջ նոցա։ Եւ ժողովեցան ի քաղաքն Սարդիկեա յարեւմտից եպիսկոպոսք Ց եւ յարեւելից ՀԶ։ Եւ զի ոչ գային յարեւելեանքն ամենեքեան ի մոգովն պատճառեալ զպատճառս ինչ եւ որք եկին ասեն՝ «Ոչ է արժան գալ Աթանասի եւ Պաւղոսի ի ժողովս». եւ հաւանեալ վասն աղմկին՝ ոչ եկին ի ժողովս Աթանասու եւ Պաւղոսու։ Եւ եկեալ ի Փիլիպպուպաւլիս ժողովս յարեւելից յայտնապէս զխոստովանութիւն ոչ խոստովանէին Նիկիոյ, որ եւ թղթովք յայտ առնէին յարեւմտեան ժողովոյն որ ի Սարդիկեա, զԱննման կարծիսն հաւատոյն, իսկ յարեւմըտեանքն հաստատեցին զհաւատն որ ի Նիկիայ եւ ինքեանք զայս կանոն կարգեցին, գլուխս ԻԱ» (էջ 117ար)։*

Հոդ. Ա, էջ 252—253 (հուն. հոդ. 1, էջ 468): *Հայերենի «եպիսկոպոս ասաց» բառերի միջև հուն.-ն ունի քաղաքի անունը՝* πόλεως Κορδούβης. *իսկ հայրենի «ումեք իշխանութիւն» բառերի միջև հուն.-ն ունի* τῶν ἐπισκόπων *բառը. մնացածը համապատասխանում է հունարենին։*

Որոշ ձեռագրերում, պահվել են Սարդիկեի ժողովի միայն յոթ հոդվածները. դրանք կազմում են այս ժողովի կանոնական որոշումների համառոտ խմբագրությունը։ Ահա Ա հոդվածը. «Ոչ է պարտ եպիսկոպոսի իւրմէ վիճակէն յայլ վիճակ փոխել, զի այնպիսին յագահութենէ է տռչորեալ. քանզի ոչ երբեք ուրեք եպիսկոպոս կարացի գտանել, որ ի մեծ քաղաքէ ի նուաստագոյնսն փոխեցաւ» (№№ 648, էջ 26ա, 649, էջ 48ա, 650, էջ 52ա, 651, էջ 38ա, 2964, էջ 69բ, 3562, էջ 299ա)։

Հոդ. Բ, էջ 253—254 (հուն, հոդ. 2, էջ 469): *Հայերենի «արուեստս տանջելիս»-ի միջև հուն.-ն ունի* οὐ σεχτέατ ἄλλα *բառերը. մնացածը համապատասխանում է վերջինիս։*

Համառոտ խմբագրությունը այս է. «Բ. Վասն եպիսկոպոսի որ խաբէութեամբ թղթով փոխի վիճակէ ի վիճակ, սակաւ վարձկուք ապականէ զոմանս եւ յերեսաց ժողովրդոց

թուղթ ի մէջ բերէ. այնպիսին եւ ոչ ընդ աշխարհականին ի վաղճանին արժանի լիցի հաղորդութեանն» (№ № 648, էջ 26ա, 649, էջ 48ա, 650, էջ 52ա, բ, 651, էջ 38բ, 2964, էջ 70ա, 3562 էջ 299ա)։

Հոդ. Գ, էջ 254—255 (հուն. հոդ. 3, էջ 469—470)։ Հայերենի «Ծուլիոսի Հռոմայ» բառերի միջև հուն.-ն ունի τῷ ἐπισκόπῳ բառը, «են որպէս» բառերի միջև՝ ἀναπεσθῆναι τὸ θυσιαστήριον հատվածը. մնացածը համապատասխանում է հունարենին։

Համառոտ խմբագրությունը խիստ աուժել է իմաստից. «Գ. Մի՛ ոք եպիսկոպոս իւր գաւառ ներթիցէ, բայց թէ յեպիսկոպոսակցէ իւրմէ կոչեսցի, զի մի՛ փակեսցի դուռն» (№ № 648, էջ 26ա, 649, էջ 48ա, 650, էջ 52բ, 651, էջ 38բ, 2964, էջ 70ա, 3562, էջ 299ա)։

Հոդ. Դ, էջ 255 (հուն. հոդ. 4, էջ 470—471)։ Հայերենի «և հաճոյ» ու «զրով» բառերը հուն.-ը չունի։ № № 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում այս հոդվածը չի պահվել։

Հոդ. Ե, էջ 255—257, (հուն. հոդ. 5, էջ 471—472)։ Հայերենի «Հռոմայ եպիսկոպոսն» բառերի միջև հուն.-ն ունի ἐκκλησίας բառը, մնացածը համապատասխան է միմյանց։ № № 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում այս հոդվածը չի պահվել։

Հոդ. Զ, էջ 257—258 (հուն. հոդ. 6, էջ 472—473)։ Նախքան Զ հոդվածի սկսվելը Կանոնագրքի համահավաք բնագրի համար օգտագործված մի քանի՝ ABCKLMNOPQ ձեռագրերում գրված է «Նորին», իսկ E ձեռագրում՝ «Նոցին». սրանք վերաբերում են հոդվածի սկզբի Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπε սովորական զարձվածքին, որ այս հոդվածում չի բերվել և փոխարեն գրվել է «Նորին» կամ «Նոցին», այսինքն Զ հոդվածը ևս Հոսիոս եպիսկոպոսի ասածն է։ Հայերեն թարգմանությունը համապատասխանում է հունարենին, միայն թե հունարենի χρῆ πρότερον ἐκεῖνον τὸν ἐναπομείναντα ἐπίσκοπον հատվածը հայերենը չունի, այն պետք է գտնվեր «եպիսկոպոս որ» բառերի միջև. ինչպես նաև «և առնէին»-ի միջև հուն.-ն ունի πρότερον ετύγχανον γεγονότες հատվածը։

Հայերենի «բազմութեան թուովք ժողովուրդք և քաղաքք»-ի դիմաց հուն.-ն ունի ἐν πολλῷ ἀριθμῷ λαοῦ πόλις, այսինքն՝ բազմամարդ քաղաք։

Այս հոդվածը համառոտ խմբագրության մեջ տրված է այսպես. «Զ. Ոսիոս եպիսկոպոս [աս]աց. թէ դէպ լինիցի բազում եպիսկոպոսաց ի մի վայր ժողովել եւ մի եպիսկոպոսի մնալ անարէն ի տան, արժան է թղթով կոչել զնա եւ մնալ նմա։ Ապա թէ ոչ եկեսցէ, ձեռնարկեսցեն յոր ինչ ժողովեցանն։ Եւ ոչ է արժան եպիսկոպոս կարգել ի գեաւղ կամ ի զուղնաքեա քաղաքի ուր երիցունք բնական են. զի մի՛ արհամարհեսցի եպիսկոպոսին անունն եւ իշխանութիւնն» (№ № 648, էջ 26ա, 649, էջ 48ա, 650, էջ 52բ, 651, էջ 38բ, 2964, էջ 70ա, 3562, էջ 299ա)։

Հոդ. Է, էջ 258—260 (հուն. հոդ. 7, էջ 473—474). Հայերենում մի քանի տեղ նկատվում են շեղումներ, օրինակ, հուն. αἱ ἄδικοι բառի դիմաց գրված է «աշխարհական», παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ՝ «եղբաւրակցէն», συνεπισκόπου՝ «և պաշտաւնակցէ եպիսկոպոսակցէ», իսկ «աշխարհականաց պատիւս» բառերի միջև հուն.-ն ունի ἢ ταῖς χήραις συναίρεσθαι καὶ ἐπικουρεῖν, ἀλλὰ κοσμικὰ հատվածը, որը դուրս է ընկել հայերեն բնագրից։ Մի երկու տեղ հուն.-ի εἰς τὸ στρατόπεδον թարգմանված է «ի պաղատն» (այսպես նաև այլ հոդվածներում), թեև հոդվածի սկզբում գրված է ճիշտ թարգմանությամբ՝ «ի բանակս» (=ճամբար)։ Հայերենի «յանապատ տեղի վասն» հատվածը հուն.-ը չունի, դրա փոխարեն այնտեղ կարդում ենք οἰκτοῦ δεομένους, «կամ անխտիր զատապարտեալ պահեսցի» հատվածի դիմաց հուն.-ն ունի εἰς περιορισμὸν ἢ νῆσον καταδικασθέντας և այլն։

Հոդ. Թ, էջ 261—262 (հուն. հոդ. 9, էջ 474—475)։ Հայերենի «Նոցա աւգնականութիւն» բառերի միջև հուն.-ն ունի ἀγαθήν. մնացածը համապատասխանում է հուն.-ին։

Հոդ. Ժ, էջ 262—263 (հուն. հոդ. 10, էջ 475—476)։ Եթե բացառենք որոշ շեղումներ, օրինակ, «դրակարգացի սպասաւորութիւն» բառերի միջև հուն.-ն ունի καὶ πρεσβυτέρου, «ընդունել թեթեւութեամբ» բառերի միջև՝ τολμηρῶς καί, իսկ հայերենի «եղև առաքեալ»-ի փոխարեն հուն.-ն ունի ἐγένετο διδάσκαλος և այլն, ապա հայերենը համապատասխանում է հունարենին։

Մի քանի ձեռագրերում սույն հոդվածի համառոտ խմբագրությունն այսպես է. «Ժ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. զի թէ ոք զմեծատուն կամ զսքոզիստիկոս ի հրապարակէ պաչեսցէ լինել եպիսկոպոս՝ ոչ յառաջ նախ կարգեսցի եթէ ոչ նախ սարկաւագի եւ դրակարգացի սպասաւորութիւն կատարեսցէ. զի թէ ընդ ամենայն աստիճան արժանաւոր կարծեսցի ի կամարն եպիսկոպոսութեան, յաստաջադիմութեան անցանել կարասցէ եւ յիւրա-

քանչիւր աշտիճանի յերկարանալ, զի փորձեսցի հաւատն եւ վարքն». (№ № 648, էջ 26ա, բ, 649, էջ 48ա, բ, 650, էջ 52բ. 651, էջ 38բ, 2964 էջ 70ա, բ. 3562. էջ 299բ)։

Հոդ. ԺԱ, էջ 263—265 (հուՆ. հոդ. 11. էջ 476—477)։ Հայերենում առկա են փոքրիկ եղումներ միայն, օրինակ՝ «առնելով որ» բառերի միջև հուՆ.-ն ունի αὐτόθι բառը. «Թեբահաւատելով որ» բառերի միջև՝ ἐκκλησίαν, իսկ «սովորութենէ» բառը դրված է πανουργία բառի դիմաց։ ՀուՆ.-ի մի հատվածը՝ Μέμνησθε δὲ ἐν τῷ προάγοντι χρόνῳ . . . ἀποκινοῖτο τῆς κοινωνίας կանոնագրքում մի փոքր խմբագրված է՝ «Բայց յիշել ի յառաջեալ ժամանակին...ի բաց շարժեսցին յաւրինաց անտի»։

Ահա և այս հոդվածի համառոտ խմբագրությունը. «ԺԱ. Ոչ է պարտ եպիսկոպոսի դոռոդութեան աղագաւ յիւր քաղաքէն յայլոյ քաղաք գնալ եւ յաճախ բեմասացութիւնս առնել եւ տգիտութեան աղագաւ քամահել դեպիսկոպոս տեղոյն. զի այնպիսին գնորա զաթոռն յինքն ջանա կորզել։ Արդ՝ հայրն մեր սահմանեաց, զի թէ ոք դուր ի Նորին քաղաքի եղեցի քան դերիս շաբաթս եւ ոչ հաղորդեսցի, ի բաց շարժեսցի ի հաղորդութենէ։ Զի թէ ի վերայ աշխարհականաց այդպէս հրամայեալ է, ապա ոչ է աւրէն եպիսկոպոսաց առանց ծանր հարկի ի բաց թողուլ դհօտն» (№ № 648, էջ 26բ, 649, էջ 48բ, 630. էջ 53ա, 651, էջ 38բ—39ա, 2964, էջ 70բ—71ա, 3562, էջ 299բ)։

Հոդ. ԺԲ, էջ 266 (հուՆ. հոդ. 13, էջ 478—479)։ Մի երկու շեղում էլ նկատվում է այս հոդվածում, օրինակ՝ «զարձեալ» բառի փոխարեն հուՆ.-ն ունի πάσιν, «եպիսկոպոսակցին» բառի փոխարեն՝ τῷ ἐπισκόπῳ, իսկ հոդվածի վերջին «զիմաստութիւն»-ը գրված է հուՆ.-ի ὁμόνοιαν (համամիտ, միաբան) բառի դիմաց։

Հոդ. ԺԴ. էջ 266—268 (հուՆ. հոդ. 14, էջ 479—480)։ Հայերենում դարձյալ առկա է մի-երկու փոքրիկ շեղում, օրինակ՝ հայերենի ունեցած «վաղվաղակի» ձևը համապատասխանում է Լաուսերտի τάχεως (արագ, շտապ, շուտ) և ոչ թէ Պիտրայի τοῦ τάχεως (խիստ, դաժան) ընթերցմանը. «ամենեքեան ասացին» բառերի միջև հուՆ.-ն ունի ἐπίσκοποι բառը, «բերել զի» բասերի միջև՝ ὀφείλει։ «Ընթասցի» բառին նախորդող «եպիսկոպոսն» բառը հուՆ.-ը չունի։

Հոդ. ԺԶ—ԺԷ, էջ 268—269 (հուՆ. հոդ. 16, 480—481). Կանոնագրքում եղածը համապատասխանում է հունարենին. բայց հայերենում որոշ իմաստով տուժել է հոդվածի ամբողջականությունը՝ բաժանված լինելով երկու մասի. սակայն ըստ էության հայերենը հունարենի համեմատությամբ ավելի ոչինչ չունի։ Հավանաբար Հովհաննես Օձնեցին, երբ կազմում էր Կանոնագիրքը, ԺԶ հոդվածը բաժանել է երկու մասի՝ մեկը քահանաների մասին, մյուսը՝ սարկավագների. դրան համապատասխան Սարդիկեի ժողովի հոդվածների վերնագրերի ցանկում դրել է երկու վերնագիր՝ «ԺԶ. Վասն երիցանց՝ ոչ լինել անհաղորդ գերիս կիւրակէս. ԺԷ. Վասն սարկաւագաց նոյնպէս»։ Այդ բանը տեղի է ունեցել այսպես. Սարգիկեի ժողովի հոդվածների մեծ մասը սկսվում է. «Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց» արտահայտությամբ, և քանի որ հունարենում ԺԶ հոդվածի վերջին մասում նույնպես նշված է Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν, ուստի այդ հատվածից առանձնացրել են վերջին մասը և նշել որպես ԺԷ հոդված. երկրորդ՝ այդպես են վարվել, որպեսզի, հավանաբար, սարկավագների մասին եղած որոշումը ցայտուն երևա։

Հայերենում մի շեղում կա, «տեղիս» բառի փոխարեն հուՆ.-ում դրված է ἐκκλησίας բառը։ ԺԶ հոդվածի վերնագրում՝ նշված է «զերիս կիւրակէս», բուն հոդվածում այդպիսի բան չենք գտնում, բայց որովհետև հունարենում ասված է. Οὗτοι οἱ ὅροι, οἱ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων ὡρισμένοι, φυλαττέσθωσαν καὶ ἐπὶ τούτων τῶν προσώπων (այն սահմանումները, որոնք եպիսկոպոսների վերաբերյալ որոշվեցին, թող պահպանվեն և այս անձերի վերաբերյալ) և քանի որ ԺԱ, ԺԲ հոդվածներում եպիսկոպոսների համար նշվում է երեք կիրակի ժամանակամիջոցը, այստեղից էլ Հովհաննես Օձնեցին նշված հոդվածի վերնագրում գրում է. «զերիս կիւրակէս»։

Ե ձեռագրում ԺԷ հոդվածը գրված է ԺԸ-ի տեղը և ընդհակառակը. № 3369 ձեռագիրը չունի ԺԷ հոդվածը։

Հոդ. Ի, էջ 270—271 (հուՆ. հոդ. 19. էջ 482)։ Այս հոդվածը ևս համապատասխանում է հունարենին, միայն թե հունարենի τῆς ἐμῆς μετριότητος ἡ ἀπόφασις ἐστιν αὕτη (այս իմ համեստ (չափավոր) որոշումն է հատվածը Կանոնագրքում թարգմանված է. «Իմոյ Նուաստութեանս է այս դատաւճիռ»։ Ἀπόφασις թարգմանված է «դատավճիռ», ավելի ճիշտ է «որոշում» նշանակությունը։ Այնուհետև հուՆ.-ի μὴ βούλοιντο և μὴ ὑποδέχεσθαι բառերը հայերե-

նում գրված են «կամեցին» և «ընդունել» ձևով։ Թարգմանությունը սխալ չէ, միայն հունարենի նախադասության ժխտական կառուցվածքը հայերենում փոխարինված է դրական կառուցվածքով։

Ահա համառոտ խմբագրությունը. «Ի. Վասն պաշտելոյ զկարգն որ ի հերձուածս անդր Թիւրին եւ անդրէն դառնան, որք միանգամ ի վիճակէ եկեղեցական յառաջ մատեան յոմանց յեղբարց մերոց, եթէ կամեցան դառնալ անդրէն յորս եւ անուանեցան յեկեղեցիս՝ յայսմհետէ ընդունել։ Բայց Նուաւրիանոսի՝ ոչ է եպիսկոպոսի անուն՝ անձին պարտ է մոլմխնդրել, այլ եւ ոչ զՄովսէս եպիսկոպոսութեան արժանի գոլ կարծել։ Իսկ եթէ աշխարհական հաղորդութեան պահանջեսցեն՝ ոչ էր պարտ նոցա ուրանալ» (№ № 648, էջ 26բ, 649, էջ 48բ, 650, էջ 53ա, 651, էջ 39ա, 2964, էջ 71ա, 3562, էջ 300ա)։

Հոդ. ԻԱ, էջ 271—272 (հուն. հոդ. 20—21, էջ 482—483)։ Պիտրայի հրատարակության բնագրում գրված է երկու՝ 20 և 21-րդ հոդվածների տակ, այդպես է նաև Σύνταγμα-ում (III, էջ 280, 282), մինչդեռ Հեֆելեի և Լամբերտի հրատարակություններում հունարեն այս երկու հոդվածները նշված են իբրև մեկ՝ 20-րդ հոդված։ Պիտրայի հրատարակության 20-րդ հոդվածը սկսվում է հայերեն նույն հոդվածի սկզբից և վերջանում «Ամենքին պատասխանի արարին. Վայել է և հաճոյ են այսպիսի կամք (համտ. հուն. Ἅπαντες ἀπεκρίναντο· Πρέπει καὶ ἀρέσκει ἡμῖν ἡ παροῦσα γνώμη հատվածը)։ Հուն.-ի 21-րդ հոդվածն սկսվում է հայերենի «Եւ այս անտի եւ եթ, մանաւանդ ճանաչելի եղիցի եւ կատարեսցի» հատվածից (համա. հուն. καὶ τοῦτο δὲ ἐκεῖθεν ἄδηλον γνώριμον γενήσεται καὶ ἐλεγχθήσεται) և ավարտվում հայերեն 21-րդ հոդվածով՝ «Ամենքին ասացին. Սահմանեսցի այս»։ Հայերենի այս հոդվածում նկատվում են փոքրիկ շեղումներ հունարենից, օրինակ՝ «կամաց» բառի փոխարեն հուն.-ն ունի ἡ τῷ Θεῷ (հոդ. 20-րդ), κανόνιον (հոդ. 21-րդ) բառը հայերենում գրված է «յոահս» ձևով, «են տեսնելով»-ի միջև հուն.-ն ունի ἐπισκοπῶν և այլն։

Սակայն. այս կանոնախմբի հոդվածների հաջորդականությունը Լամբերտի մոտ գրված է ըստ լատիներեն բնագրի հաջորդականության, թեև հոդվածների սկզբում նշված են հունարենի կարգահամարները, օրինակ հունարենի 20-րդ հոդվածը լատիներենում գրված 11-րդ №-ի տակ, 10-րդը՝ 13-րդի, 11-րդը՝ 14-րդի (էջ 60—64) և այլն։

№ № 648, 649, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում այս հոդվածը չի պահվել։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԻ ԺՈՂՈՎԻ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 273: *Համեմատությունների համար չօգտագործված մի քանի ձեռագրերի ցանկերում և բուն ձեռագրերում նշված են 2 հոդված (№ № 648, էջ 26բ, 649, էջ 49բ, 3369, էջ 67ա, 3562, էջ 300ա), իսկ № № 650 (էջ 53ա), 651 (էջ 39ա), 2964 (էջ 71ա) ձեռագրերում՝ 3 հոդված, բայց բոլոր դեպքերում էլ այդ ձեռագրերում պահվել է երկու հոդված։*

Ցանկ և առաջաբան, էջ 273—274 (հուն. էջ 507—508): *Վերևում նշված և ոչ մի ձեռագրում չեն պահվել ցանկը և առաջաբանը։ Պիտրայի հրատարակության հունարեն բնագրում Կոստանդնուպոլսի ժողովի որոշումները պահվել են Թեոդոս մեծին ուղղված մի նամակին առընթեր (էջ 507)։*

Իհարկե, կանոնագրքում եղած այս կանոնախմբի առաջաբանը, որ գրել է Հովհաննես Օձնեցին, կապ չունի հուն.-ի հետ։ Հունարենում այնուհետև բերվում են ժողովի կանոնները, որոնք թվով յոթն են։ Կանոնագրքում պահվել են հունարենի 1—4-րդ կանոնները։ Թե ինչու կանոնագրքում չեն պահվել 5-րդ, 6-րդ և 7-րդ հոդվածները, կամ արդյոք երբևէ այդ կանոնները հայերեն թարգմանվել, բայց կանոնագրքի մեջ չեն մտել՝ դժվար է հաստատ բան ասել։ Սակայն, ավելի ուշ, հավանաբար 18-րդ դարում, վերևում նշված նամակը և նրան առընթեր կանոնները և այլ նյութեր թարգմանվել են «Ի նուաստ Յակօբ դպրէ ի լեզուէն Յունաց եւ Լատինացւոց...» (№ 1490, էջ 35ա, նամակը և կանոնները տես 64բ—67բ էջերում)։ Իսկ Σύνταγμα*-ում բոլորովին այլ առաջաբան է, խիստ համառոտ և գրված է Զոնարասի և Բալսամոնի անունով։*

Հոդ. Ա, էջ 274: *Մի քանի ձեռագրերում այս հոդվածը շարադրված է այսպես. «Ա. Ոչ է պարտ<է>խոտել զհաւատսն, որ ի Նիկիայ, այլ նզովել զամենայն հերձուածողս եւ յայտնապէս զԵւնոմիանոսացն, այսինքն Աննմանիցն եւ զՍաբելիանոսացն, եւ զԱրիանոսացն, այսինքն Եւդոքսիանոսացն եւ զկեսարիանոսացն, այսինքն Հոգէմարտացն եւ զՄարկեղիանոսացն եւ զՓոտիանոսացն եւ զԱպողիանոսացն» (№ 648, էջ 26բ—27ա, համտ. նաև № № 649, էջ 49ա, 650, էջ 53ա, 651, էջ 39ա, 2964, էջ 71ա, 3562, էջ 300ա)։ № 3369 ձեռագրում հոդվածների հաջորդականությունն այլ է. կանոնագրքի Ա հոդվածը գրված է Գ համարի տակ, Բ-ն՝ Բ, Գ-ն՝ Դ (էջ 67ա)։*

Հոդ. Բ, էջ 274—276 (հուն. հոդ. 2—3, էջ 508—509): *Այս հոդվածը հունարենում գրված է երկու հոդվածների տակ՝ 2-րդ և 3-րդ։ 3-րդ հոդվածը հունարենում սկսվում է* Τὸν μὲν τοι Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον*-ից (համա. հայ. թարգմանությունը. «Կոստանդնուպաւլսացւոյ եպիսկոպոսին»)։ Ի դեպ, այս հոդվածը 18-րդ դարում Հակոբ Դպրի կատարած հայ թարգմանության մեջ տրված է չորս հոդվածով՝ Բ, Գ, Գ, Ե (№ 1490, էջ 65բ—66ա)։*

Սույն հոդվածը չի պահվել № № 648, 649, 050, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում։ Իսկ № 3369 ձեռագրի նույն հոդվածում չի պահվել «Իսկ որ յարեւելս եպիսկոպոսքն են... միայն կարգաւորութիւն է անաւրինել» հատվածը։

Հոդ. Գ, էջ 276 (հուն. հոդ. 4, էջ 509): *Այս հոդվածի առթիվ Ն. Մելիք-Թանգյանը գրում է. «Մեր ձեռագրերում... բոլորի մեջ Մաքսիմ շնականը (համտ. հուն.* Μαξίμου τοῦ κυνικοῦ*—Վ. Հ.) թարգմանված է Մաքսիմ* շինական*, շնական բառի միտքը չհասկանալուն համար» (ընդգծումը Ն. Մելիք-Թանգյանինն է.—Վ. Հ., տե՛ս «Հայոց եկեղեցական իրաւունքը», Ա գիրք, էջ 168)։ Իզուր է Մելիք-Թանգյանը կշտամբում թարգմանչին. այդ շփոթումը գալիս է ոչ թե թարգմանիչից, այլ հետագա դարերի գրիչներից, որոնք ընդօրինակել են կանոնագիրքը։ Եվ պատահական չէ, որ համեմատության համար մեր օգտագործած մի շարք ձեռագրեր ունեն ոչ թե «շինական», այլ «շնական»։ Ի դեպ կանոնագրքի տարբեր կանոնախմբերի թարգմանիչների հասցեին Մելիք-Թանգյանը նման անտեղի կշտամբանքների շատ է դիմում։*

ԵՓԵՍՈՍԻ ԺՈՂՈՎԻ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 277: Համեմատական բնագրի համար չօգտագործված մի քանի ձեռագրերում այս վերնագիրը նշված է տարբերակներով: Օրինակ. «Եփեսոսի սուրբ ժողովոյն կանոնքին գլուխ Զ» (№ № 650, էջ 55բ, 651, էջ 39ա, 2964, էջ 71բ), «Կանոնք Եփեսոսի գլուխ» № № 648, էջ 27ա, 3562, էջ 300ա), «Եփեսոսի ժողովոյն կանոնքին, գլուխք Բ» (№ 649, էջ 49ա), «Կանոնք սրբոց հարցն Եփեսոսի սուրբ ժողովոյն» (№ 3369, էջ 68ա): Նշված բոլոր ձեռագրերում էլ Եփեսոսի ժողովի վեց հոդվածներից պահվել է երկուսը՝ Բ և Գ: Իսկ № 659 ձեռագրում որպես վերնագիր թեև նշված է «Կանոնք սուրբ ժողովոյն Եփեսոսի որ ժողովեցան ի հոգւոյն սրբոյ երկերիւրքն եւ կարգեցին տասնք ԺԶ» (էջ 214բ), սակայն այդ վերնագրի ներքո բերած կանոնները Սեանոսս եպիսկոպոսի կանոնախումբն են (տես վերևում, էջ 469—474):

Ցանկ և առաջաբան, էջ 277—278: Վերևում նշված ձեռագրերից և ոչ մեկը չունի ցանկը և առաջաբանը: Պիտրայի մոտ հունարենում կա ընդարձակ առաջաբան (էջ 515), որը բոլորովին տարբեր է կանոնագրքի ունեցածից: Այս առաջաբանը նույնությամբ գտնում ենք Եփեսոսի ժողովի կանոնախմբի մի այլ՝ 18-րդ դարի թարգմանության մեջ (տես № 1490, էջ 296բ—297ա), միայն թե վերջինիս մեջ նշված են նաև Անտիոքի եպիսկոպոս Հովհաննեսի և նրա 34 կողմնակիցների անունները, որոնց չենք հանդիպում Պիտրայի հրատարակության բնագրում, Σύνταγμα-ում (II, էջ 192) և Լաուխերտի մոտ: Σύνταγμα-ում առաջաբանը ևս տարբեր է կանոնագրքում և Պիտրայի մոտ եղածից: Այս առաջաբաններից և ոչ մեկը չկա Լաուխերտի մոտ (տես էջ 87): Պիտրայի բերած առաջաբանի վերջին հատվածը՝ 'Επειδή δε εχρήν · · · καὶ ἀγάπη. ὅτι περ. Σύνταγμα-ում (II, էջ 192) գրված է որպես 1-ին հոդվածի սկզբի մաս. այդպես է նաև կանոնագրքում:

Հոդ. Ա, էջ 278—279 (հուն. հոդ. 1, էջ 515—516): Σύνταγμα-ում սույն հոդվածն սկսվում է „'Επειδὴ ἐχρῆν καὶ τοὺς ἀπολειφθέντας τῆς ἁγίας συνόδου · · · · · · ἁγιότητι καὶ ἀγάπῃ. ὅτι περ ձևով, ինչպես Պիտրայի բերած առաջաբանի վերջին հատվածը. այնուհետև՝ ինչպես Պիտրայի մոտ:

Հայերենում հոդվածի սկզբի մասը (ըստ Σύνταγμα-ի II, և ըստ Պիտրայի առաջաբանի վերջին մասը) խիստ համառոտ է: Հուն.-ի 'Επειδη δε εχρην και τους απολειφεντας της αγιας συνοδου · · · αγιοτητι και αγαπη, οτι περ հատվածի դիմաց հայերենն ունի «Բանզի պիտոյ էր · · · · · · ձերումդ սրբութեան, զի թէպէտ և»: Հայերենի «Հռոմայ եպիսկոպոսապետին» հատվածը հունարենում չենք գտնում: Ի դեպ այս հատվածը „Кормчая книга"-ում հայերենի նման ևս նշված է „Келестина епископа римского" (գլ. 12, թերթ 36):

Այս հոդվածը համեմատական բնագրի կազմման համար չօգտագործված վերևում նշված ձեռագրերը չունեն:

Հոդ. Բ, էջ 279—280 (հուն. հոդ. 2, էջ 516): Հուն.-ի τῇ ἀποστασίᾳ, τῆς ἀποστασίας բառերը հայերենում թարգմանված է «ի բացակայսն», «ի բացակայս»՝ հեռավոր, օտար իմաստով: № 648 և սրան հարող ձեռագրերում այս հոդվածը նույնն է ինչ որ Կանոնագրքինը, միայն թե առաջիններում «ոչ գտան ի»-ի փոխարեն կարդում ենք. «ոչ գնան ի»:

Հոդ. Գ, էջ 280 (հուն. հոդ. 3, էջ 516): „Εἰ δὲ τινες καὶ (ա. Συν., II, չիք καὶ) τῶν ἐν ἑκάστῃ πόλει ἢ χώρᾳ κληρικῶν, ὑπὸ Νεστορίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὄντων τῆς ἱερωσύνης ἐκωλύθησαν, διὰ τὸ ὀρθῶς φρονεῖν, ἐδικαιώσαμεν καὶ τούτους τὸν ἴδιον ἀπολαβεῖν βαθμόν· κοινῶς δὲ τοὺς τῇ ὀρθοδόξῳ καὶ τῇ (ա. L., չիք τῇ) οἰκουμενικῇ συνόδῳ συμφρονοῦντας κληρικούς, κελεύομεν τοῖς ἀποστατήσασιν ἢ ἀφισταμένοις ἐπισκόποις, μηδ' ὅλως ὑποκεῖσθαι κατὰ μηδένα τρόπον". Հայերենում հունարենի միտքն արտահայտված է ընդհանուր առմամբ ճիշտ, թեև ոչ բառացի թարգմանությամբ:

Հոդ. Դ. էջ 290 (հուն. հոդ. 4, էջ 517)։ *Այս հոդվածը համապատասխանում է հունարենին, միայն թե հայերենում նկատվում են աղճատման հետքեր, բայց ոչ թարգմանչի կողմից, այլ ընդօրինակողների. օրինակ՝ «կամ առանձին»-ը ենթադրել է տալիս, որ մինչև «ընդդէմ»-ը պետք է մի բառ էլ լինի, օրինակ. «կամ հրապարակաւ», այսինքն «կամ առանձին կամ հրապարակաւ»։ Վերջինս հուն.-ում գտնում ենք՝* ἢ κατ' ἰδίαν ἢ δημοσίᾳ։ *Հայերենը չունի նաև* τοῦ Νεστορίου *և* θεοικαιωται *(արդարացի)։*

Այս և մնացած հոդվածները № № 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերը չունեն, իսկ № 3369 ձեռագրում Գ հոդվածից հետո գրել են Սեանտոսի կանոնախմբում։

Հոդ. Զ, էջ 291 (հուն. հոդ. 6, էջ 517)։ *Հուն.-ի* τὰ περὶ ἑκάστου πεπραγμένα ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ ἐν Ἐφέσῳ οἱῳδήποτε τρόπῳ παρασαλεύειν *հատվածը հայերենում գրված է «որ ինչ գրով ասացաւ... որով տարաղու և իցէ շարժել» ձևով, որն այնքան էլ հստակ չէ։ Ուզում է ասել՝ որևէ կերպ խախտել այն, ինչ նրանցից յուրաքանչյուրի մասին Եփեսոսի սուրբ ժողովը կարգադրություն է արել։*

Հայերեն թարգմանությունը ավարտվում է Զ հոդվածով։ Մովսես Խորենացին ևս հիշում է, որ թարգմանիչները վերադառնալով Հայաստան, Սահակ Պարթևին և Մաշտոցին «մատուցին զթուղթսն եւ զկանոնս ժողովոյն Եփեսոսի, վեց սահմանեալ կանոնաւ» («Պատմութիւն Հայոց», Գ, գլ. ԿԱ)։ Այսպիսով, Եփեսոսի ժողովի կանոնախումբը հենց սկզբից էլ մեր մատենագրության մեջ և ապա Կանոնագրքում մտել է վեց հոդվածով։

Հունարեն բնագրում այս վեց հոդվածին հաջորդում են երկու այլ բնագրեր, որոնք համարակալված են՝ 7-րդ և 8-րդ։ Դրանցից առաջինը՝ 7-րդը վերաբերում է Փիլադելփիայի Խարիսիոս քահանային և Նիկիայի ժողովի հանգանակին (տես Պիտրա, էջ 517—518), իսկ մյուսը՝ 8-րդը Կիպրոսի եպիսկոպոսների բողոքին Անտիոքի մետրոպոլիտի դեմ (նույն տեղում, էջ 518—519)։ Հունարեն բնագրում սրանից հետո ևս գտնում ենք մի երրորդ գրություն՝ նամակ, ուղղված Պամփյուլիայի ժողովին՝ Պամփյուլիայի եպիսկոպոսի վերաբերյալ (նույն տեղում, էջ 520)։ Այս երեքն էլ ունի Σύνταγμα-*ն, տես* II, *էջ 200—208։ Մինչդեռ Լաուխերտի մոտ հունարեն բնագիրն ավարտվում է 6 հոդվածով միայն (էջ 88)։*

Վերևում մեջ բերված հատվածում Խորենացին «զթուղթս» ասելով, հավանաբար ակնարկում է այս երեք գրությունները, որոնք թեև արժանացել են Եփեսոսի ժողովի ուշադրությանը, սակայն, իրականում չեն մտել ժողովի կանոնական որոշումների մեջ, այլ մնացել են սոսկ որոշումներ։

ԽԳ *ձեռագրերում վեց հոդվածներից հետո Եփեսոսի ժողովի կանոնախումբը շարունակվում է մի քանի այլ հոդվածներով, որոնք ունեն Կանոնագրքին հատուկ հոդվածների ընդհանուր և մասնավոր համարներ։ Ահա այդ շարունակությունը.*

«Է. ՌԼԳ. Քահանայ որ կուս իցէ կամ այրի եւ աշխարհի քահանայութիւն առնէ՝ նաեւ ժողովուրդքն եւ ընդունողքն նորա նզովեալ ե[ղիցին]։

Ը. ՌԼԴ. Քահանայ որ կին ունիցի եւ ի շնութիւն անկանիցի կամ յայլ վատթարութիւն եւ վկայութեամբ յայտնեսցի՝ լուծցի ի քահանայութենէն։ Ահա եթէ անագնութեամբ արասցէ՝ նզովեալ [եղիցի], նաև ժողովուրդն եւ ընդունողքն նորա եւ ի կենանս և ի մահ, ապայ եթէ ապաշխարութեամբ մաքրեսցի՝ ըստ կամաց եպիսկոպոսին հաղորդ[եսցի]։

Թ. ՌԼԵ. Որք ամուսնացեալք են ընդ հեթանոսաց եւ տացէ նոցա Աստուած ժամանակ ապաշխարութեան արտասուօք եւ ողորմութեամբ, որպէսզի ամենայն ինչս իւրեանց տացեն աղքատաց, ի տարոջն միանգամ հաղորդեսցին ուրինացն, ապա թէ ոչ գոյ տեղի եւ ղերծանի ի կապանացն անաւրէնութեան, գնեսցեն ծառայս եւ ազատեսցեն զանի եւ կաբասցեն եւ ապայ յետին թաւշակին արժանի լիցին։

Ժ. ՌԼԶ. Որք զժառանգս հեթանոսական առն ունի սնունդ այնպէս որպէս զոք զաւձն խնամարկեալ պաշաեսցէ ի ձեռն սովորութեան ամուսնացելոցն ի հեթանոսական ազգին, ուսան զանաստուածպաշտութիւնս նոցա, նոքա զթովչացս ապաշխարութիւնս ընկալցին՝ Գ ամ արտաքոյ ապաշխարեսցեն եւ Գ ամ ընդ ապաշխարողս եկցեն. եւ ապայ հաղորդեսցին ուրինացն Աստուծոյ։

*[ԺԱ. ՌԼԷ]. Քահանայ որ ուրհնէ զմթերս ըմպելեաց յորս անկանի մուկն կամ այլ զազանի սողուն, կամ ի հընձան, ապայ անիծեալ լինի քահանայն եւ անսուրբ իբրեւ զմուկ, ի կարգէն լուծցի եւ անհաղորդ կացցէ, զամս Գ արտաքոյ ազաւթեսցէ ջերմեռանդ ապաշխարութեամբ եւ ապա հաղորդեսցի ուրինացն Աստուծոյ» (Ե էջ 177բ—178ա համեմ. Զ ձեռագրի հետ, էջ 146ար)։

ԱԹԱՆԱՍ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԱՑՈՒ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր. Էջ 292: *Ընագիրը կազմելիս չօգտագործված մի քանի ձեռագրերում այս վերնագիրն ունի տարբերակներ, օրինակ՝ «Ցանկ կանոնին Աթանասի գլուխք Ղ» (№ № 648, էջ 32բ, 3562, էջ 307ա), «Կանոնք սրբոյն Աթանասին գլուխք ՋՋ» (№ 657, էջ 107բ), «Ցանգ Աթանասի» (№ 659, էջ 118բ), «Կանոնք սրբոյն Աթանասի» (№ № 8459, էջ 62ա, 9311, էջ 59ա)։ № № 649, 650, 651, 2964, 3369 ձեռագրերն սույն վերնագիրը չունեն։*

Թեև «Ս. Աթանասի Աղեքսանդրիոյ հայրապետի ճառք, թուղթք և ընդդիմասցութիւնք» (Վենետիկ, 1899) ժողովածուում կան մի շարք հարց ու պատասխաններ (էջ 134—234, 347—477), սակայն դրանք այլ բաներ են։ Հունարենում այս կանոնները հայտնի են Տիմոթեոս Աղեքսանդրացու անունով։ Ընդհանուր այս վերնագրի տակ գրված է երկու վերնագիր ևս. առաջին. 'Αποκρίσεις κανονικαὶ Τιμοθέου τοῦ ἁγιωτάτου, ἐπισκόπου 'Αλεξανδρείας *(էջ 636—638. Աղեքսանդրացի ամենասուրբ եպիսկոպոս Տիմոթեոսի կանոնական պատասխանները), 37 հարց ու պատասխան հոդվածներով, որոնց սկզբի 14 հարցերին և պատասխաններին է համապատասխանում Կանոնագրքի ունեցածի սկզբի մասը, իսկ մնացածը միմյանցից տարբեր բաներ են. ապա երկրորդ վերնագիրը՝* Τοῦ αὐτοῦ Τιμοθέου ἕτερα διάφορα κεφάλαια *(էջ 638—643. Նույն Տիմոթեոսի ուրիշ, տարբեր գլուխները), 24 հարց ու պատասխան հոդվածներով, որ, բացառությամբ 23-րդ հոդվածի (էջ 643), չենք գտնում Կանոնագրքում։*

Ցանկ, էջ 282-298: *Այս ցանկը մի քանի ձեռագրերում ևս ունի տարբերակներ. օրինակ՝ № № 648, 3562 ձեռագրերում եղած ցանկը կազմել են հիմք ընդունելով Կանոնագրքի ունեցածը և ապա որոշ խմբագրական աշխատանք կատարել. № № 8459, 9311 ձեռագրերում այն կազմել են հետագայում՝ Կանոնագրքի ունեցածից անկախ. № 657 ձեռագրում եղածը նույնպես տարբեր է մյուսներից և կազմվել է առանձին. իսկ № 659 ձեռագրինը ոչ միայն տարբեր է մյուսներից, այլև այդտեղ հոդվածների վերնագրերը տրված են այբբենական կարգով, զիմացը նշելով հոդվածների համարները։ Որպեսզի այդ ցանկերի մասին ընթերցողը լրիվ գաղափար ունենա, բերենք ամբողջական ձևով № 648 ձեռագրի օրինակը.*

«ա. Վասն որք երախայութեան հաղորդեսցի։

բ. Վասն երախայի որ գիւահար է եւ մկրտել խնդրէ։

գ. Վասն այսահարի որ օրէնս խնդրէ։

դ. Վասն երեխայի որ հիւանդանա եւ ի մտաց թափել եւ մկրտել խնդրէ։

ե. Ցաղագս թէ յաւուր տօնի լիցի կին ընդ առն իւրոյ։

զ. Յաղագս թէ կին երեխա ի մկրտութեան աւուր լինի կանանցն կարգ։

է. Կինոջ որ ծնանի ի պատարագս սուրբ Զատկին։

ը. Յաղագս որ կոչեն զվիճակեալն ի զուգաւորելն, որոց խնամութիւն ի միջի կայ։

թ. Վասն որ հիւանդանա ի պահս սուրբ Զատկին։

ժ. Աշխարհ[ակա]ն որ յերազս լինի և խնդրել հաղորդել։

ժա. Վասն որ յիւր միտս չէ և սպանէ զինքն։

ժբ. Վասն ոչ մերձելոյ առն ի կին իւր աւուր շաբաթու և կիրակէի։

ժգ. Վասն առն որոյ կինն այսահար իցէ։

ժդ. Վասն որոշելոյ զԱրիոսն յորժամ պատարագն մատչի։

ժե. Վասն որք մտաբերեն միայն գործեն զմեղս։

ժզ. Վասն որք զազգական կին առնել։

ժէ. Վասն ոչ ամուսնացեն զհարազատաց որդիս։

ժը. Վասն ոչ առնել առն զքենին իւր կին։

ժթ. Վասն որք ի հեթանոսութեան զազգական իւր կին առեալ իցէ։
ի. Վասն կնոջ որոյ այրն խառնագնաց է։
իա. Վասն այր մարդոյն որ չիցէ ի գործ այրութեան։
իբ. Վասն երեխայի որ զկին թողեալ է և այլ արարեալ՝ մկրտել խնդրէ։
իգ. Վասն որոյ իւր կին հաշմեսցի և յորդորէ զայր իւր կին առնել։
իդ. Վասն որոյ կին պոռնկեսցի եւ ազաչեսցէ զայր իւր չթողուլ ի բաց։
իե. Վասն յանցաւորի որ մահու ցաւք հասանիցեն եւ հաղորդէ։
իզ. Վասն որ ընդ անասնոյ պղծի եւ կին խնդրէ առնել։
իէ. Վասն անասնոյ որ զմարդ սպանէ։
իը. Վասն կնոջ որ բռնադատիցի ամուսնանալն եւ յանձնասպան լինի։
իթ. Վասն որ եղբայր զեղբայր իւր ի փախուստ դնէ եւ դառնա սպանանէ։
իը. (sic) Վասն որ զծառայն իւր սպանանէ ի հարկանելն։
լա. Վասն որ ի գողութիւն սպանի։
լբ. Վասն քահանայի որ աւազակաց դիպեսցի եւ սպանցէ զոք։
լգ. Վասն յերախայութեան զեղբայր իւր սպանանէ մկրտել խնդրէ։
լդ. Վասն որք դիւահարի եւ սպանանէ զոք։
լե. Վասն որ զմահապարտ ոք սպանանէ։
լզ. Վասն որք անյուսութեամբ լան զմեռեալսն։

Վասն որ ի կենդանութեան ոչ կամէր մկրտել եւ ի ժամ մահուն կապեցաւ բերանն, միայն ակնարկէ եւ խնդրէ մկրտել։

լէ. Վասն երեխայից որ բաղմամեղ իցէ եւ խնդրէ մկրտութիւն, տա՞լ մկրտութիւն, թէ ոչ։

լը. Վասն որ ի կենդանութեան ոչ կամէր մկրտել եւ կապեցաւ լեզուն, միայն ակնարկէ եւ խնդրէ մկրտել։

լթ. Վասն մկրտելոյ զմանուկն։
խ. Վասն որ առ ստեամբ մեռանի մանուկն։
խա. Վասն զազանաբեկի։
խբ. Վասն քահանայի որ ի թողեալ կին դառնայ։
խգ. Վասն քահանայի ոչ թողուլ զկին իւր։
խդ. Վասն ակամայ սպանանելոյ։
խե. Վասն քահանայից որ բանադրէ զոք և վախճանի քահանայն։
խզ. Վասն քահանայի որ երդնու։
խէ. Վասն քահանայից ոչ է պարտ երդնուլ։
խը. Վասն քահանայի որն ակամայ երդնու։
խթ. Վասն որ ի սուտ քահանայէ մկրտի·
ծ. Վասն որ ի լուծեալ քահանայէ մկրտի։
ծա. Վասն ոչ առնել քահանայ զխեղն։
ծբ. Վասն քահանայի որ յետ ձեռնադրութեան ուբուկ լինի։
ծգ. Վասն քահանայի կնոջ որ ի դիւթս երթայ։
ծդ. Վասն երեխայ մեռանելոյ ի ծուլութենէ քահանայից։
ծե. Վասն առն որոյ կինն հիւանդանայ։
ծզ. Վասն առն որ զամուսին թողու եւ այլ կին առնէ։
ծէ. Վասն որ զկին թողու եւ այլ արար։
ծը. Վասն կնոջն որ յօտարէ բռնադատի։
ծթ. Վասն որ զկին թողու վասն ամլութեան։
կ. Վասն կնաթողի։
կա. Վասն պոռնկութեան կամ վասն այլ ինչ չարութենէ թողու զկին։
կբ. Վասն ոչ հաղորդել կնահանի։
կգ. Վասն կնոջն որ մեկնի յառնէ։
կդ. Վասն կնահանից եւ այլն։
կե. Վասն որ կուսութիւն խոստանայ պահել։
կզ. Վասն որ զայրի կին առնէ, արժան է քահանայութեան։
կէ. Վասն երկրորդ կին առցէ։
կը. Վասն որ զկնի մկրտութեան սուրբ եկաց։
կթ. Վասն քահանայի որ կին առնէ։

հ. Վասն քահանայ որ գիրքն կորէ։

հա. Վասն քահանայի որոյ ձեռամբ մահ գործի։

հբ. Վասն քահանայից որ յակամայ մահ գործէ այլոց։

հգ. Վասն քահանայի որ ի խրատելն զոք հարուածով մահ գործի։

հդ. Վասն կին քահանային որ դերի երթիցէ։

հե. Վասն ոչ ըմպել զպղծե[ա]լ գինի։

հզ. Վասն որք երդմունս դրեն։

հէ. Վասն որք ուլն կապեն՝ զարիւն արգելու։

հը. Վասն զեղահատաց։

հթ. Վասն չմկրտել զայսահարն մինչև սրբեսցի։

ձ. Վասն քրիստոնեա անուն է հաղորդս ոչ տալ։

ձա. Վասն դիւահարին որ ի վարս սուրբ իցէ, հաղորդ տալ։

ձբ. Վասն կին մոգի որ քրիստոնեա կամի լինել եւ մկրտութիւն խնդրէ։

ձգ. Վասն թէ ոք ի քրիստոնէից մոգ իցէ եւ կինն նորա օրէնս խնդրէ։

ձդ. Վասն կախարդաց որ պանիր տան ծամել։

ձե. Վասն ոք երախա զիպի բանակի կամ ի պատերազմի եւ ազաչէ զքահանայ մկրտել։

ձզ. Վասն յանդաւորի որ ցաւք մահու հասանի։

ձէ. Վասն որք յերեխայութեան եւ յետ մկրտութեան մահ հասանի։

ձը. Վասն որք զՔրիստոս ուրանա։

ձթ. Վասն անասնադիւաց։

ղ. Վասն երդման քահանայից» (№ № 648, էջ 32բ—34ա, համտ. ձեռ. № 3562, էջ 307ա—308բ, տես նաև ձեռ. № № 8459, էջ 62բ—67ա, 9311, էջ 59բ—64բ, 657 էջ 107բ—108բ)։

№ 659 ձեռագրի ունեցած ցանկը նույնպես անկախ է կազմված կանոնագրքի բնագրում եղածից։ Ահա այն.

«Ցանգ Աթանասի.

ե. Աւնակնոջ։
մ. Աշխարհականաց։
մբ. Այսահարաց։
մդ. Ամուսնացելոց։
մդ. Արիանոսաց։
իե. Անասնադիտաց։
իզ. Անասունն որ զմարդ սպանանէ։
իէ. Ակամայից։
ծէ. Ամուլից։
հ. Անդաստանից։
ձե. Ամպարըշտաց։
մա. Դահավիժաց։
լ. Գողոց։
խ. Գազանաբեկից։
բ, լդ, հթ. Դիւահարաց։
խե. Դատաստանի։
հէ, հը. Դիւահարաց։
ա. դ. իա. Երախայից։
դ. Երախա կնոջ։
իը. Եղբարց։
լբ. Երախայից սպանողաց։
լդ, լէ. Երախայից
խդ, խէ. Եր[զ]մնահարաց։
կդ, ձգ. Երախայից։
հգ. Երդմանց։
հզ. Թովչաց։
ծբ. Ժողովրդական։
ծթ. Խառնագնացից։
է, լը. Ծննդականաց։
իթ. Ծառայից։
կթ. Ծառայից քահանայից։
ծա, հբ. Կանանց քահանայից։
ծդ, ծը. Կնահանաց։
ծե, ծզ. Կնաթողաց։
կ. կբ. Կնահանաց։
կդ. Կուսանաց։
կէ. Կարգընկեցաց։
ձբ. Կարասից։
մդ. Հաբազատ եղբարց։
մէ. Հարազատ որդւոց։
մը. Հեթանոսաց։
իբ. Հաշմանդամոց։
հա. Հարկանողաց։
հդ. Հնձանաց։
դ. Մկրտելոց։
մե. Մեղանչողաց։
ծ. Միականից։
ձ, ձա. Մոգից։
ձգ. Ցանցաւորաց։
ծդ. Ուրուկաց։
հե. Ուլն կապողաց։
ի. Ջեղոքաց։
իդ. Պոռնիկ կնոջ։
ծթ. Պոռնկաց։

կա. Պատճառաւ հաւատոց մեկնողաց։
լգ, խգ. Սպանողաց։
լթ. Ստեամբ սպանողաց։
խր. Սուտ քահանայից։
թ. Վիճակելոց։
իգ. Վնասակարից։
կգ. Վանականաց։
ը. Տկարաց։
կե. Տղայոց առնակնաց։
լա, խա, խբ. Քահանայից։
լե. Քրիստոնէից։
խդ, խթ. Քահանայից։
կը. Քահանայից կրձատելոց։
ձդ. Քահանայից երդմանց» (էջ 118բ—119բ)։

Այստեղ ևս պակասում են Կանոնագրքի ԺԸ, ԾԻ հոդվածները և սրանց վերնագրերը։ Իսկ №№ 649, 650, 651, 2964, 3369 ձեռագրերում չի պահվել այս կանոնախմբի ցանկը։

Երկրորդ վերնագիր, էջ 289։ *Վերևում նշված ձեռագրերում այս վերնագիրը ևս ունի տարբերակներ. «Հարցմունք պէսպէս եւ պատասխանիք Աթանասի Աղէքսանդրու եպիսկոպոսի. սորին կանոնիս գլուխք Ղ» (№№ 048, էջ 34ա, 3562, էջ 308բ, հմմտ. նաև №№ 649, էջ 51ա, 650, էջ 55բ, 651, էջ 41ա, 2964, էջ 74ա). «Կանոնք սրբոյն Աթանասի հարցումն եւ պատասխանիք» (№№ 8459, էջ 67ա, 9311, էջ 64բ). «Հարցմունք պէսպէս առ (№ 657՝ ասէ) երանելին սուրբ Աթանասն եպիսկոպոսապէտն Աղէկսանդրի եւ պատասխանիք նմին» (№№ 659, էջ 120ա, 657, էջ 108բ. «Հարցմունք պէսպէս եւ դան[ազ]ան պատասխանիք սրբոյն Աթանասի Աղէքսանդրացոյ եպիսկոպոսի է ասացեալ» (№ 3369, էջ 69բ)։*

Առաջաբան, էջ 289—290։ *Մի քանի ձեռագրերում առաջաբանը համառոտ է և զգալի շեղումներ ունի Կանոնագրքում եղածից. «Ի ժամանակին յայնմիկ երեեցաւ այր մի արիանոս Գորգոս անուն ի Կապողակիէ և հասեալ յԱղէքսանդր, շարժէր զքաղաքն ի վերայ Աթանասի, աւգնէին նմա եւ իշխանքն. զոր երանելին Աթանաս որոշեալ էր յեկեղեցւոյ, բայց մեծ մասն քաղաքին ընդդիմադարձ լինէին աղանդոյն։ Իսկ չարքն հալածական արարեալ զԱթանաս յաթոռոյն եւ հասեալ Գորգիանոս՝ի Սելեկիա ժողով արարեալ հաստատէր զաղանդն։ Իսկ Աթանաս գոչէր արտասուօք առ Աստուած հանդերձ սուրբ ճգնաւորօքն, որ էին ի ժամանակին, մինչեւ բառնայր Աստուած զԳորդիանոս ի կենաց։ Եւ ապա դարձաւ Աթանաս յԱղէքսանդրա եւ կարգէ կանոնս եկեղեցոյն գլուխս» (№ 648, էջ 34ա, բ, հմմտ. նաև №№ 649, էջ 51բ—52ա, 650, էջ 56ա, 651, էջ 41ա, 3369, էջ 69բ, 2964, էջ 74ա, բ, 3562, էջ 309ա)։ №№ 8459 (էջ 62աբ) և 9311 (էջ 59աբ) ձեռագրերում առաջաբանը, որը համառոտ է քան նախորդը և կազմված է, հավանաբար, Կանոնագրքում եղած համապատասխան առաջաբանից, գտնվում է ոչ թե ցանկից հետո, ինչպես Կանոնագրքում է, այլ ցանկից առաջ. ահա այդ առաջաբանը. «Երեւեցաւ այր անօրէն մի Գորգիանոս անունս Արիոս անուն։ Իսկ երանելին յորդարուի արտասուօք եւ աղօթիւք ընբերանէր եւ կանոնք կարգէր գլուխս ՂԱ»։ Իսկ №№ 659 և 657 ձեռագրերը առաջաբանը չեն պահել։*

Հոդ. Ա, էջ 290—291 (հուն. հոդ. 1, էջ 630)։ *Հունարենի Հարցի* ὡς ἐτῶν ἑπτά, ἢ ἄνθρωπος τέλειος *հատվածը հայերենում արտահայտված է միայն «կատարեալ իցէ» բառերով։*

Հոդ. Բ, էջ 291 (հուն. հոդ. 2, էջ 630) *Հայերեն Հարցի վերջին «գիւահարն» բառը հուն.-ը չունի։ Հունարեն Պատասխանի սկզբի* „Ἐὰν ὁ δαιμονιζόμενος μὴ καθαρισθῇ ἀπὸ τοῦ ἀκαθάρτου πνεύματος *հատվածը Կանոնագրքում այսպես է. «Եթէ ոչ սրբեսցի ի պիղծ այսոյն», ուր չի պահվել* δαιμονιζόμενος *(դիվահար) բառը։*

№ 659 և 057 ձեռագրերը չունեն Հարցի «պարտ է առնուլ, թէ ոչ» հատվածը։

Հոդ. Գ, էջ 291 (հուն. հոդ. 3, էջ 630)։ *Հուն. Հարցի* πιστός*-ի դիմաց հայերենն ունի «կնքաւոր». Թարգմանությունը բառացի չէ՝ «հաւատացյալ», այլ իմաստով նույնն է՝ «կնքված»։*

Հոդ. Դ, էջ 291—292 (հուն. հոդ. 4, էջ 630—631)։ *Տարբեր է միայն մի հատվածը, հուն.-ի* ἕως οὗ *(քանի դեռ է) բառերի դիմաց հայերենում կարդում ենք մի ընդարձակ հատված՝ «այլ գի եւ աղաչանքն եւս յերկար լինիցին մինչև յաւուրս էջ»։*

Հոդ. Ե, էջ 292 (հուն. հոդ. 5, էջ 631)։ *Հունարեն Հարցի* ἢ ἀνὴρ μετὰ γυναικός *հատվածը չի պահվել հայերենում, հավանաբար միտքը նախորդ նախադասության մեջ կրկնված լինելու պատճառով։ Այդ հատվածը հաջորդում է «ի գիշերին» բառին։ Իսկ հայերեն Հարցի «յաւուրն» և Պատասխանի «ասելով ի սովորութենէն ասէ» բասերը հունարենը չունի։*

Հոդ. Զ, էջ 292—293 (հուն. հոդ. 6, էջ 631)։ *Հունարեն Հարցի* ἵνα φωτισθῇ *(որպեսզի մկրտվի (բառացի լուսավորվի) բառերի դիմաց հայերենն ունի «լինել երախայ»։ Հայերեն Հարցի վերջին մասը համառոտ է, քան հունարենը, վերջինիս* καὶ ὑπερτίθεσθαι καὶ πόσον ὑπερθέσθαι *(և հետաձգել և ինչքան (ժամանակ) հետաձգել) հատվածը հայերենը չունի։*

Մի քանի ձեռագրերում այս հոդվածի սկզբի մասն ավելի պարզ է գրված. «Եթէ կին սրեխայ յորժամ կամիցի մկրտել» (№ 651, էջ 41բ, 2964, էջ 75ա, 3369, էջ 70ա)։

Ո ձեռագրում նախքան հոդվածը կարդում ենք. «ուր միտոն ոչ իցէ և երթիցէ դիւ-րովի» հատվածը (էջ 64ա), որը ԺԱ Հարցի սկիզբն է և այստեղ կրկնված է։ Հունարենի 7-րդ հոդվածը, որը վերաբերում է դաշտան ունեցող կանանց «սուրբ խորհրդին» մասնակցելուն, հայերենում չի պահվել, որովհետև նախորդ 6-րդ հոդվածում խոսվում է այդ մասին։

Հոդ. Է, էջ 293, (հուՆ. հոդ. 9. էջ 631): *Հունարեն Հարցի* τῆς ἀγρυπνίας καὶ τοῦ μὴ πίνειν οἶνον *հատվածը որը պետք է դանվեր «տալ վասն» բառերի միջև հայերենում չի պահ-վել։ Հունարեն Պատասխանում* ἀσθενεία *(թուլյ, ակար) բառը հայերենում գրված է «ի չար-չարանս», իսկ հունարենի* μεταλαβεῖν καθὼς βούλεται *(ընդունի ինչպես ուզում է) հատվածի փոխարեն հայերենում գրված են «սակաւիկ ինչ» բառերը։*

Հոդ. Ը, էջ 293 (հուՆ. հոդ. 10, էջ 632): *Հայերեն Հարցի «պահք» բառը հունարենը չունի։ Հարցի վերջին հատվածը հայերենում մի փոքր համառոտ է. հուն.-ի* ἢ ἀπολύει αὐτὸν ὁ κληρικὸς λαμβάνειν ὃ δύναται, ἢ καὶ ἔλαιον καὶ οἶνον, διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ ἀσθένειαν *հատ-վածը հայերենում գրված է «թէ արձակեսցի ճաշակել . . . վասն հիւանդութեանն» ձևով։ Հայերենը շեղվում է հունարենից նաև Պատասխանում. նախ հուն.-ի* ὁ ἀσθενῶν *բառը հայերենում փոխարինված է «դայնպիսին»* (այսինքն հիվանդին, ուժասպառ մարդուն) *բա-ռով, իսկ հուն.-ի* τὸ γὰρ μεταλαμβάνειν ἔλαιον τὸν ἅπαξ ἐκτακέντα δίκαιόν ἐστιν *(որովհետև հյուծվածին ձեթ ընդունելն արդեն արդար է) հատվածը հայերենում փոխարինված է բո-լորովին այլ իմաստով՝ «բայց յետ Պենտակոստէին հատուսցէ», որը ոչ մի կապ չունի հուն.-ի հետ։*

Հոդ. Թ, էջ 294 (հուՆ. հոդ. 11, էջ 632): *Հայերեն Հարցում եղած «լպրշիցէ» բառը գրված է հուն.-ի* ἀκούσῃ *(լսի) բասի փոխարեն, իսկ հուն.-ի* ἀκολουθῆσαι *(հետևել) բառը հայերենում գրված է «աղաւթս առնել ի վերայ նորա» ձևով։*

№ № 8459, 9311 ձեռագրերում այս հոդվածի Հարցը ավելի պարզեցված է. «Թ. Եթէ կոչեսցէ ոք դնշանաւծն յամուսնութիւն եւ ինքն պղծուել է անօրէնութեամբ կամ ի քոր այն կնոջն մերձեցել է, որ իւր նշանած էր, պարտ է առնել, թէ ոչ» (էջ 69բ, էջ 67ա)։ Իսկ Պատասխանը նշված երկու ձեռագրերում էլ շատ համառոտ է. «Ոչ է պարտ առնել» (№ № 8459, էջ 69բ, 93111, էջ 67ա)։

Հոդ. Ժ, էջ 294—295 (հուՆ. հոդ. 12, էջ 632—633): *Հուն. Հարցի* ἐπιτρέψαι *(թույ-լատրել) բառը միայն հայերեն չունի։*

№ № 8459 և 9311 ձեռագրերում Հարցը գրված է այսպես. «Եթէ մարդ որ խաբէ սա-տանայ յերազս, պա՞րտ է հաղորդել յայն օրն, թէ ոչ։ Պատասխանի. Գ աւուրս սրբեսցէ զանձն եւ հաղորդեսցի, ապա թէ ոչ դադարէ փորձելն նա ոչ հաղորդի մինչեւ դադարի փորձութիւնն ի նմանէ» (№ № 8459, էջ 69բ—70ա, 9311, էջ67աբ)։ Իսկ № 649 ձեռագրում չի պահվել Պատասխանի «ապա թէ ոչ, եւ ոչ եւս դադարէ փորձիչն, յայնմ ժամանակի յորժամ պարտ է նմա հաղորդել» հատվածը (էջ 52բ)։

Հոդ. ԺԱ, էջ 295 (հուՆ. հոդ. 14, էջ 633): *Հայերեն Հարցի «և երթիցէ դիւրովի» բա-ռերը գրված են հուն.-ի* χειρισθῆται *(իր վրա ձեռք բարձրացնի)—ի փոխարեն։ Հայերենի «կամ այլ ինչ մահու մեռանի» հատվածը հունարենը չունի։ Հայերեն Պատասխանը ընդհանուր առմամբ համապատասխանում է հունարենին, միայն հայերենը չունի հուն.-ի* ὀλιγωρίας *(արհամարհանք) և* τὸν κληρικὸν *(հոգևորականը) բառերը։*

№ № 8459, 9311 ձեռագրերում և՛ Հարցը և՛ Պատասխանը ավելի պարզեցված են, և դա, իմիջիայլոց, վերաբերում է բազմաթիվ հոդվածների. «Հարցումն. Որ յիւր միտս ոչ իցէ եւ երթայ անդնի յորոգայթ կամ ի քար ի վայր կամ ի գետ կամ յայլ ցեղ ճ̣ւսս լինի նմա եւ մեռանի, պա՞րտ է ի վերայ նորա պատարագս մատուցանել, թէ ոչ։

Պատասխանի. Եթէ իւր կամաւն գնաց անգաւ յորոգայթն, եւ ինքն գիտէր որ ճ̣ւսս կու լինէր ի ճանապարհին, եւ այլք ասացին նմա եւ ոչ լուաւ նոցա, նա ոչ է պարտ նմա պատարագ մատուցանել։ Ապա թէ ակամայ եղեւ մահն, պարտ է մատուցանել պատա-րագ» (№ № 8459, էջ 70ա, բ, 9311, էջ 67բ—68ա)։

Հոդ. ԺԲ, էջ 295—296 (հուՆ. հոդ. 15, էջ 633): *Հայերեն Հարցի «յոյժ» և «կին» (առ-նել) բառերը հուն.-ը չունի, իսկ վերջին* ὀφείλει λαβεῖν ἑτέραν *(պետք է ուրիշին առնել) հատվածը հայերենում և՛ համառոտ է և՛ տարբեր։ Սրա դիմաց հայերենն ունի «աւրէն է»։*

Հուն. Պատասխանի վերջին καὶ περὶ τούτου τι ἀποκρίνεσθαι οὐκ ἔχω ἢ ἐφευρίσκω κατὰ δὲ πνευματικὴν ἀπόφασιν, οὐκ ὀφείλει *մասը հայերենը չունի։*

Ահա այս հոդվածը երկու այլ ձեռագրերի նյութերով. «Հարց. Եթէ կինն այսահարի յոյժ եւ ոչ ազատի եւ այրն նորա ոչ համբերէ կամի այլ կին առնուլ, օրէ՞ն է, թէ ոչ։

Պատասխանի. Եթէ օր քան զաւր ցաւն սաստկանայ՝ պարտ է արձակել, ապա եթէ ազատի, ոչ է պարտ թողուլ». (№ № 8459, էջ 70ր, 9311, էջ 68ա)։ № № 648, 3362 ձեռագրերում այս հոդվածը գրված է ԺԳ համարի տակ, իսկ ԺԳ-ն՝ ԺԲ-ի։

Հոդ. ԺԳ, էջ 296 (հուն. հոդ. 13, էջ 633)։ Հայերեն Հարցում «յաւուր շաբաթու և կիւրակէի» հատվածի դիմաց հուն.-ն ունի τῇ μερῶν τῆς ἑβδομάδος. հայերենում Հարցը գրված է կոնկրետ, իսկ հունարենում ընդհանուր՝ «շաբաթվա որ օրերը» ձևով։ Հունարենի τῇ μερῶν τῆς ἑβδομάδος հատվածի թարգմանությունը նույնությամբ գտնում ենք № № 659 և 657 ձեռագրերում (էջ 123ա, էջ 109ր)։

Ահա № № 8459, 9311 ձեռագրերի ունեցածը. «Հարց. Եթէ այր եւ կին ամուսնանան յաւուրս պահոց եւ կիրակէի եւ յայլ սուրբ յաւուրսն, զի՞նչ պարտ է առնել նոցա։

Պատասխանի. Ապա եթէ անխափան գործէ եւ զսուրբ աւուրսն ոչ պահէ, ոչ հաղորդի մինչև դառնա ի գործոյն, զղջայ եւ խոստովանի» (էջ 70ր—71ա, էջ 68ա, բ)։

Հոդ. ԺԴ, էջ 296—297 (հուն. հոդ. 9, էջ 632)։ „Ἐρώτησις θ΄. Εἰ ὀφείλει κληρικὸς εὔχεσθαι παρόντων Ἀρειανῶν, ἢ ἄλλων αἱρετικῶν, ἢ εἰ οὐδὲν αὐτὸν βλάπτει, ὁπόταν αὐτὸς ποιῇ τὴν εὐχήν, ἤγουν τὴν προσφοράν:

Ἀπόκρισις. Ἐν τῇ θείᾳ ἀναφορᾷ ὁ διάκονος προσφωνεῖ πρὸ τοῦ ἀσπασμοῦ· Οἱ ἀκοινώνητοι περιπατήσατε. Οὐκ ὀφείλουσιν οὖν παρεῖναι, εἰ μὴ ἂν ἐπαγγέλλωνται μετανοεῖν καὶ ἐκφεύγειν τὴν αἵρεσιν“.

Հայերենի և՛ Հարցը և՛ Պատասխանը խիստ համառոտ են.

№ 3369 ձեռագրում Պատասխանը շարունակվում է. «եւ ապա մատուցանէ զպատարագն» (էջ 71ր)։

Հոդ. ԺԱ, էջ 297։ Սկսած այս հոդվածից՝ հայերենում բոլորովին տարբեր հոդվածներ են նշված, որ նույնիսկ մոտավոր կերպով չենք գտնում հունարենում։ Իսկ թե հայերենի թարգմանության հուներեն բնագիրը ինչպիսի՛ն է եղել՝ չկարողացանք պարզել։ Այսուհետև կնշենք Ծանոթագրություններում օգտագործված ձեռագրերի տված տարբերությունները։

Հոդ. ԺԶ, էջ 297։ № 3369 ձեռագրում Պատասխանը ընդարձակ է. «Ոչ է պարտ եւ ընդոն այնպիսի չար եւ պիղծ մերձենալ ի սրբութիւնսն սրբոց» (էջ 72ա)։

Հոդ. ԺԷ, էջ 297։ № 3369 ձեռագրում Պատասխանը դարձյալ ընդարձակ է. «Ոչ է ընդոն եւ արժան, չեն միմեանց այր եւ կամ կին, այլ շնութիւն եւ պոռնկութիւն է» (էջ 72ա)։ bcfgq ձեռագրերում այս հոդվածը գրված է ԶԷ և ԶԸ հոդվածների միջև՝ ԶԸ համարի տակ։

Հոդ. ԺԸ, էջ 298։ № № 659, 657 ձեռագրերում չի պահվել այս հոդվածը. իսկ № № 8459, 9311 ձեռագրերում թեև նույնպես չի պահվել, բայց գրիչը ավելորդ չի համարել գրել. «Չ̄ց ԺԸ գրած է» (էջ 71ր, էջ 69ա)։ Հավանաբար գրիչն հարկ չի համարել այդ Հարցը ընդօրինակել, քանի որ նախորդ՝ ԺԶ, ԺԷ հոդվածները ևս վերաբերում են հարազատների ամուսնության խնդրին։ Ուստի ընդօրինակելով վերջին երկու հոդվածները, հաջորդ՝ ԺԸ-ը բաց է թողել։ Այս ցույց է տալիս, թե ինչպես մի շարք ձեռագրերում, որ չենք օգտագործել ո՛չ Կանոնագրքի համահավաք բնագիրը կազմելիս և ոչ էլ Ծանոթագրություններում, Կանոնագիրքը երբեմն քմահաճ կերպով խմբագրել են կամ «թեթևացրել» հոդվածներից։ № 3369 ձեռագրում Պատասխանը դարձյալ ընդարձակ է. «Ոչ է ընդոն եւ պարտ, զի կատարեալ գիջութիւն եւ չար պոռնկութիւն է» (էջ 72ա)։

Հոդ. ԻԱ, էջ 298—299։ Հմմտ. № № 8459 և 9311 ձեռագրերի ունեցածը. «Հարց. Եթէ մարդ որ այր ոչ է եւ կինն ելանէ եւ այլ այր առնէ, պա՞րտ է իրկաթող առնել զայն, եթէ խեղճ ունել եւ կամ թէ այրն չարձակէ զկինն եւ ասէ. «Զքեզ Աստուած ինձ է տուեալ, կաց եւ պաշտեա զիս», զի՞նչ է առնել նոցա, արձակե՞լ պարտ է, որ այլ չար չլինի, բայց ապաշխարել։ [Պատ.] Պարտ է եւ ապա օրէնս առնուլ» (էջ 72ա, էջ 69ր—70ա)։ № 3369 ձեռագիրը չի պահել «չարձակէ զկինն ի բաց եւ ասէ այսպէս, թէ ինձ» հատվածը։

Հոդ. ԻԲ, էջ 299։ № № 8459, 9311 ձեռագրերում այս հոդվածը նույնպես չի բերված, փոխարենը՝ գրիչը նշել է. «Գրած է ԻԲ» (էջ 70ա)։

Հոդ. ԻԳ, էջ 299—300։ Հմմտ. № № 8459, 9311 ձեռագրերում եղածը. «ԻԳ. Հարց. Եթէ կին ուրուք հաշմիցէ և ասէ ցայր իւր «Ոչ եմ ի կարգ կանանց, արա դու քեզ կին, որ զքո տուն ի շէն պահէ և ինձ օր զաւուր հաց տուր և ես ինձ աղօթք առնեմ մինչև յօր մահ-

*․ան իմոյ». և ասէ այրն. «Առնեմ զամենայն զոր ասես»: Զի՞նչ պարտ է առնել նոցա:
Պատ. Վնասակար է, ոչ է արժան այլ կին առնուլ, մինչև այն կինն մեռանի» (էջ 72ա, բ, էջ 70ա)։*

Հոդ. ԻԵ, էջ 300—301: *Բնագրի «Թէ յանցաւոր ոք է և յանդգնեալ» հատվածի փոխարեն № № 8459, 9311 ձեռագրերում կարդում ենք. «Եթէ ոք անզանի» (էջ 73ա, էջ 72ա)։ Իսկ № 651 ձեռագրում չի պահվել «յազգ մահու անկանել եւ աւրէնս խնդրէ» հատվածը։*

Հոդ. ԻԶ, էջ 301: *№ 3369 ձեռագրում Պատասխանն այսպես է. «Կինն իշխէ մեկնել այրէն, ոչ է պարտ այլ կին կամ այր առնել երկոքին» (էջ 73ա)։*

Հոդ. ԻԷ, էջ 301: *№ 651 ձեռագրում չի պահվել այս հոդվածը։ Իսկ № № 3369, 650 ձեռագրերում Պատասխանն ընդարձակ է. «Որպէս եւ օրէնքն ասեն՝ որ սպանանէ զմարդ, փախանակ նորա հեղցեն զարիւն նորա» (էջ 72ա, էջ 60բ)։*

Հոդ. ԻԹ, էջ 302: *№ № 8459, 9311 ձեռագրերում չի պահվել այս հոդվածի «իրրեւ վկայիցեն բաղումք, որ ականատես յեալ են այնմ ամենայնի» հատվածը։*

Հոդ. Լ, ԼԲ, էջ 303: *№ № 8459, 9311 ձեռագրերում այս երկու հոդվածները չեն ընդօրինակված, քանի որ գրչի կարծիքով վերջիններիս միտքն արտահայտված է ԻԹ հոդվածում. ուստի այս հոդվածների փոխարեն գրում է. «Լ. ԼԲ այս Բ տունս գրած է» (էջ 74բ, էջ 72բ)։*

Հոդ. ԼԱ, էջ 303: *Մի քանի ձեռագրերում Պատասխանն ընդարձակ է. «Քննել հաւաստեաւ. ըստ օրինացն եւ պատասխանի տալ զարժանն» (№ 648, էջ 38ա. տես նաև № № 649, էջ 55ա, 650, էջ 61ա, 651, էջ 45ա, 3369, էջ 73բ, 3562, էջ 313ա)։*

Հոդ. ԼԲ, էջ 303: *№ 659 ձեռագրում Պատասխանն այսպես է. «Ոչ է արժան կալ ի քահանայութեան, վասն զի ոչ է իշխանութիւն քահանայի սպանանել զոք՝ ոչ զմարդ եւ ոչ զանասուն» (էջ 127ա)։ Թվում է այս ավելի ճիշտ է։*

Հոդ. ԼԴ, էջ 304: *№ 8459 ձեռագրում գրիչն այս հոդվածը չընդօրինակելով նշում է. «ԼԴ գրած է» (էջ 74բ). հավանաբար նկատի ունի ԻԹ հոդվածը։ Իսկ № 9311 ձեռագրում այս հոդվածը նույնպես չի պահված, բայց ընդօրինակելով հաջորդ՝ ԼԴ հոդվածը, դիմացը նշում է երկու համար՝ ԼԴ և ԼԴ (էջ 73ա)։*

Հոդ. ԼԷ, էջ 305—306: *№ № 8459, 9311 ձեռագրերում այս հոդվածը չի պահվել, իսկ № 651 ձեռագրում ԼԷ—ԽԶ հոդվածները գրված են ոչ թե կանոնագրքի բնագրի հաջորդականությամբ, այլ վերջինիս Ծ և ԾԱ հոդվածների միջև։ № № 3369, 650 ձեռագրերում Պատասխանն ընդարձակ է. «Պարտ է տալ, թէ ի հակէ լինի, զի խոստովանող Քրիստոսի է» (էջ 74բ, էջ 62ա), իսկ № № 659, 657 ձեռագրերում Պատասխանը համառոտ է. «Մկրտել արժան է» (էջ 128ա, էջ 111բ)։*

Հոդ. ԼԸ, էջ 306: *Մի քանի ձեռագրերում Հարցը ընդարձակ է. «Թէ ոք յերախայից ընդ որում հանապազ ջանայք յիշեցուցանել զպատուիրանն Աստուծոյ եւ ոչ կամեցաւ գալ ի մկրտութիւն, եւ հասին նմա յանկարծօրէն ցաւք եւ կապեցաւ բերան նորա, ոչ զմեղս իւր խոստովանել կարաց և ոչ դհաւատն զաւանել ի սուրբ երրորդութիւնն, որպէս վայել էր, այլ միայն ակնարկեաց, թէ «Տուք ինձ կնիք». պարտ է տալ, թէ ոչ» (№ 648, էջ 38բ. տես նաև № № 649, էջ 56ա, բ, 650, էջ 62ա, բ, 651, էջ 46բ, 657, էջ 111բ, 659, էջ 127բ, 2964, էջ 31ա, բ, 3369, էջ 74բ, 3562, էջ 314ա)։ № № 8459, 9311 ձեռագրերում այս հոդվածը չի պահվել։*

Հոդ. ԼԹ, էջ 306: *Հմմտ. «Հարց. Եթէ կին յորժամ ծնանի և մանուկն ի պատահմանէ մերձ ի մահ լինի ի նմին աւուր, պա՞րտ է մկրտել։*

Պատ. Յորժամ եւ հանդիպի, պարտ է մկրտել» (№ № 8459, էջ 76ա, 9311, էջ 74ա)։

Հոդ. Խ, էջ 307: *Հմմտ. «Հարց. Եթէ ի ծիծ տալ կնոջն զերախայն խեղդէ» (№ № 8459, էջ 76ա, 9311, էջ 74ա)։ № 659 ձեռագրում Պատասխանն այսպես է. «Ապաշխարել պարտ է, զոր հրամայաց Նիկիականն Ե ամ» (էջ 129ա)։ Նկատի է առնված Նիկիական Երկրորդ կանոնախմբի ԼԲ հոդվածը, ուր ասված է. «Որք զակամայ սպանութիւնս առնեն Ե ամ ապաշխարեսցեն» (№ 659, էջ 88բ)։*

Հոդ. ԽԲ, էջ 307—308: *№ № 8459 և 9311 ձեռագրերում չի պահվել այս հոդվածի «պաշտել զպաշտաւն քահանայութեան, և յետ ժամանակի անդրէն ի կին իւր դարձցի» հատվածը (էջ 76բ, էջ 74բ)։*

Հոդ. ԽԳ, էջ 308: *№ № 8459 և 9311 ձեռագրերում Պատասխանը համառոտ է. «Պարտ է ապաշխարել» (էջ 77ա, էջ 75բ)։*

Հոդ. ԽԵ, էջ 308—309: *Բնագրում Հարցի «յաղաւթից» բառի փոխարէն երկու ձեռագրեր ունեն «յեկեղեցոյ» բառը (№№ 8459, էջ 77ա, 9311, էջ 75բ)։ Պատասխանը երկու այլ ձեռագրերում շարունակվում է. «Արժան է ի ներքս ածել, որ կացցէ ի տեղոջ պաշտման նորա» (№ № 3369, էջ 75բ, 650, էջ 63ա) հմմտ. № № 659 և 657 ձեռագրերի ունեցածը (էջ 130ա, էջ 112ա)։*

Հոդ. ԽԶ, էջ 309: *Հմմտ. № № 8459 և 9311 ձեռագրերը. «ԵԹէ դատաստան ինչ լինիցի ընդ քահանայի եւ ընդ այլ ումեք ի մարդկանէ եւ յերդումն տան զքահանայն, վասն բազում ընչից եւ ոչ կարէ քահանայն զերծանիլ ի գրպարտողացն եւ ոչ ունի ինչք, որ վճարէ եւ ընդանիք քահանային ոչ առնուն յանձն զտուգանս տալ իբրեւ բռնազատեսցի քահանայն եւ երդնու արդար, պարտ է անխէղճ կալ ի քահանայութեանն, Թէ ոչ» (էջ 77բ, էջ 75բ—76ա)։ Կանոնագրքի բնագրի «բազում կարասւոյ, որ գրպարտեն» հատվածը № 3369 ձեռագրում, կարծես, աղճատված է. «բազում ի կարօտոյ զի որպէս զիցեն» (էջ 75բ)։*

Հոդ. ԽԷ, էջ 309—310: *Հմմտ. №№ 8459 և 9311 ձեռագրերի ունեցածը. «Հարց. ԵԹէ ոք ի քահանայից վկայ եւ միջնորդ իցէ մեծ իրաց, զի՞նչ եւ իցէ եւ դատախազն ոչ հաւատայ վկայութեան քահանային, այլ խեռ ունելով յերդումն տայ զքահանայն. պա՞րտ է քահանային երդնուլ զճշմարիտն եւ ոչ Թողուլ զրկանք լինել ի մէջ նոցա, Թէ ոչ, առնու յանձն զերդումն եւ մին զմէկ այլն զրկէ և խլէ զնորա ապրանքն» (էջ 77բ—78ա, էջ 76ա)։ Իսկ Պատասխանի վերջին մասը. «այլ եղիցին ձեր բանն . . . . այսինքն է ի սատանայէ» չի պահվել նշված ձեռագրերում։ Ե ձեռագրում Հարցի մեջ կրկնվել է սկզբի «ԵԹէ ոք ի քահանայից... բաժնից եւ զեաւղից» հատվածը։*

Հոդ. ԽԸ, էջ 310—311: *Հոդվածի փոխարէն № № 8459 և 9311 ձեռագրերում դրիչը նշել է. «ԽԸ գրած է» (էջ 78ա, էջ 76բ), նկատի է առել ԽԷ հոդվածը և ԽԸ-ն չի ընդօրինակել*

Հոդ. ԽԹ, էջ 311: *Բնագրի «Թէ ոք յանդուգն ի մարդկանէ» հատվածի փոխարէն № 3369 ձեռագրում պահվել է «ԵԹէ ոք յանդգնուԹիւն արասցէ աշխարհական ղոլով» (էջ 76ա)։*

Հոդ. Ծ, էջ 311—312: *Մի քանի ձեռագրերում Պատասխանը շարունակվում է. «ընկալնել արժան է եւ զվրէժխնդրութիւն գործոյն Աստուծոյ Թողուլ» (№ № 648, էջ 40ա, 650, էջ 64ա, բ, 3562, էջ 316ա)։*

Հոդ. ԾԲ, էջ 312: *№ № 659 և 657 ձեռագրերում չի պահվել այս հոդվածը։*

Հոդ. ԾԳ, էջ 312: *Բնագրի «առ հարկի եւ ապաշաւէ» հատվածի փոխարէն երկու ձեռագրերում կարդում ենք. «յահէ քահանայիցն եւ փոշիմանի» (№ № 8459, էջ 79բ 9311, էջ 77բ)։ Երեք ձեռագրերում Պատասխանը շարունակվում է. «Չէ արժան ունել վասն զի զինքն նուիրեաց զիւաց» (№ 648, էջ 40ա, տես նաև № № 3369, էջ 77բ, 3562, էջ 316ա)։*

Հոդ. ԾԵ, էջ 313: *Երկու ձեռագրերում Պատասխանը շարունակվում է. «Չէ արժան այլ կին առնել, զի եւ ոչ մեք ունիմք համարձակութիւն յաղագս այգորիկ հրաման տալ» (№ № 648, էջ 40ա, 3562, էջ 316բ)։ Այս և ԾԶ հոդվածները № № 8459 և 9311 ձեռագրերում գրիչը զուրս է նետել, նշելով «ԾԵ, ԾԶ գրած է» (էջ 80ա, էջ 78բ)։ Նույն բանը կրկնված է նաև ԾԸ և Կ հոդվածների նկատմամբ։*

Հոդ. ԿԲ, էջ 315—316: *Պատասխանը № 3369 ձեռագրում այսպես է. «Ոչ է պարտ եւ ընրոն ընգունելի» (էջ 77բ)։*

Հոդ. ԿԴ, էջ 316: *Երկու ձեռագրերում հոդվածն ընդարձակ է. «Հարց. ԵԹէ ոք ի պատճառս հաւատոց կամեսցի մեկնել յառնէ իւրմէ, կամ այր ի կնոջէ իւրմէ եւ անյաւժարն ի նոցանէ այլ առնիցէ կին կամ կինն՝ այր, զի՞նչ պարտ է առնել։ Պատասխանի. Ոչ է արժան մեկնել ի միմեանց եւ հաւատքն չեն ընդունելի» (№ 659, էջ 133բ. տես նաև № 657, էջ 113ա)։ № 3369 ձեռագրում ԿԳ հոդվածը գրված է ԿԴ հոդվածի տեղը և ընդհակառակը։*

Հոդ. ԿԵ, էջ 317 (ՌուԲ. Ռոդ. 23, էջ 643): „Πεῦσις κγ'. Τινες μονασαντες και κατολιγωρησαντες ὕστερον, ἐξῆλθον ἐκ των μοναστηριων ἑαυτων και εχειροτονήθησαν, εἶτα μετα την χειροτονιαν ἀποβαλλόμενοι τελείως το σχῆμα το μοναχικὸν. ἐδέξαντο γυναῖκας, ει δεον αὐτοὺς δεχεσθαι εις λειτουργιαν, η οὔ;

'Απόκρισις. "Αδεκτοι παντελως εισὶν εις λειτουργιαν' οἷα ση και ἀπὸ μοναχῶν οντες και μετα χειροτονιαν γαμῳ προσομιλήσαντες". *Հայերէնի Հարցը ընդհանուր ձևով է արտահայտում հունարէնի միտքը, իսկ Պատասխանները երկու բնագրում էլ բացասական են և տարբեր։*

Հոդ. ԿԷ, էջ 317—318: *Հմմտ. № № 8459 և 9311 ձեռագրերում եղածը. «Հարց. ԵԹէ ոք ի տղայութեանն կին առեալ է պսակաւ եւ օրինօք եւ կինն շուտով մեռաւ եւ դեռ զմիմեանս չեն տեսեալ վասն տղայութեանն եւ իբրեւ ի չափ հասակի եհաս կին մի այլ*

էառ, այնպիսին պարտ է դալ ի քահանայութեան կարդ, թէ ոչ» (էջ 81բ—82ա, էջ 80բ)։

Հոդ. ԿԸ, էջ 318։ Պատասխանը միևնույն ձեռագրերում այսպես է. «Արժան է» (№ № 8459, էջ 82ա, 9311, էջ 81ա), իսկ № № 659, 657 ձեռագրերում՝ «Եթե ի մեղացն ի բաց եկաց եւ արդարութեամբ գնաց, արժանի է քահանայութեան» (էջ 135ա, էջ 113բ)։

Հոդ. ՀԱ, էջ 319—320։ № № 8459 և 9311 ձեռագրերում այս հոդվածը գրիչը չընդօրինակելով ավելացրել է՝ «ՀԱ գրած է» (էջ 82բ, էջ 81բ)։

Հոդ. ՀԲ, էջ 320—321։ Համա. №№ 8459 և 9311 ձեռագրերում եղածը. «Հարց. Եթէ ոք ի քահանայից շինուածս առնէ և կամ այլ ցեղ բան եւ գործ և կամ քար գիպեսցի մարդոյ և կամ ի բարձր տեղաց անգանի եւ մեռանի, զի՞նչ պարտ է առնել, վասն կարգի քահանայութեանն։ Եւ եթէ ոմանք յաշխարհականաց նոյնպէս սպանումն գիպեսցի, որպէս պարտ է տալ ապաշխարութիւն» (էջ 82բ—83ա, էջ 81բ—82ա)։

Հոդ. ՀԴ, էջ 321։ № № 8459 և 9311 ձեռագրերում այս հոդվածը գրիչը չընդօրինակելով ավելացրել է. «ՀԴ գրած է» (էջ 83ա, էջ 82ա)։

Հոդ. ՀԵ, էջ 321—322։ Մի քանի ձեռագրերում Պատասխանն ընդարձակ է. «Թղճել պարտ է, և ի բաց հեղուլ քրիստոնէից, զի պիղծ է» (№ 648, էջ 42ա. տես նաև № № 650, էջ 67բ, 651, էջ 50բ, 2964, էջ 88ա, 3562, էջ 319ա)։ Նույն բանը № 3369 ձեռագրում պահվել է այսպես. «Թրղճել պարտ է և ի բաց հեղուլ ըմբոն է, զի պղծեալ է» (էջ 79ա)։ Մինչդեռ № 649 ձեռագիրն այս հոդվածը չունի ամբողջությամբ։

Հոդ. ՀԶ—ՀԹ, էջ 322—323։ Այս չորս հոդվածները № № 8459 և 9311 ձեռագրերում չընդօրինակելով ավելացրել է. «Գրած է այս Դ տունս» (էջ 83ա, էջ 82բ)։

Հոդ. ՀԷ, էջ 322։ Երկու ձեռագրերում Հարցը մի փոքր ընդարձակ է. «Որ ուլն ինչ արկանէ որ այնոցիկ որոց արիւնն հատանի և կամ այլ ինչ այնպիսի յաղագս արեան եւ այլ սնոտի բաշխումունք, արդար բժշկութիւն համարի՞լ պարտ է, թէ նենգութիւն եւ զի լինիցի ինչ բաս կարծեաց գործն» (№ № 648, էջ 42ա, բ, 3562, էջ 319բ)։

Հոդ. ՀԸ, էջ 322—323։ Մի քանի ձեռագրերում Հարցը մի փոքր ընդարձակ է. «Թէ ոք թովիչ է և կամ ձեռն ինչ որ ածէ յաչաղոյ եւ կամ այլ ցաւոց եւ դեղ հատանէ ջերման և ասէ. Բժշկութիւն լինի. եւ զգրարարսն եւ զայլ ամենայն նոյնպիսիս որ սոցին նման են սխալանս ի գայթակղութիւն տգիտաց ի կարգ եկեղեցոյ, ո՞րպէս պարտ է համարել զնոսա կամ որպիսի՞ պատուհասի արժանի համարել կամ թէ համարձակութիւն կալ թովչացն, զի բժշկեսցեն զօձահարսն, թէ ոչ» (№ 648, էջ 42բ. տես նաև № № 649, էջ 61ա, 650, էջ 68ա, 651, էջ 50բ, 2964, էջ 88ա, բ, 3369, էջ 79բ, 3562, էջ 319բ)։

Հոդ. ՁԱ—ՁԵ, էջ 324—326։ Այս հինգ հոդվածները գրիչը չընդօրինակելով ավելացրել է. «Գրած է այս Դ (պետք է լինի Ե—Վ. Հ.) տունս» (№ № 8459, էջ 83բ, 9311, էջ 82բ)։

Հոդ. ՁԲ, էջ 324։ Երկու ձեռագրերում այս հոդվածը համառոտ է. «Հարց. Եթե մոգի ուրուք կին կամեսցի քրիստոնեայ լինել և այրն չարգելցէ ի քրիստոնէութենէն եւ ի կնութենէ իւրմէ չարձակիցէ, պա՞րտ է տալ ի նոյն ամուսնութեան կնիք, թէ ոչ։ Պատ. Պարտ է մկրաել» (№ № 659, էջ 137բ—138ա, 657, էջ 114բ)։

Հոդ. ՁԴ, էջ 324—325։ Երկու ձեռագրերում Հարցը ունի որոշ շեղումներ. «Եթե ոք ի քրիստոնէից լինիցի մոգ եւ կին նորա յառաջին քրիստոնէութեանն հաստատուն կայցէ, պա՞րտ է կալ ի նոյն ամուսնութեանն կամ խեղճ ի՞նչ իցէ կնոջն ընդ մոգի առն կեալ, եթէ ոչ, կամ աւրէնս առնուլ, համարձակութիւն իցէ, թէ ոչ» (№ № 659, էջ 138ա, 657, էջ 114բ—115ա)։ Իսկ մի քանի ձեռագրերում Պատասխանն ավելի ընդարձակ է. «Ի սրբութիւնսն չէ իշխանութիւն ինչ մերձենալ, վասն զի նա եւ այրն իւր մի մարմին են, որպէս եւ Պաւղոս առաքեալն ասէ, թէ որ մերձենա ի պոռնիկն մի մարմին են եւ եղիցի երկոքին մի մարմին» (№ 651, էջ 51ա,բ, տես նաև № № 649, էջ 62ա, 2964, էջ 89ա, բ, 3369, էջ 80ա. համա. № № 659, էջ 138ա, 657, էջ 115ա)։

Հոդ. ՁԵ, էջ 325—326։ Մի քանի ձեռագրերում Պատասխանը շարունակվում է. «Արդ՝ ոչինչ թերութիւն համարել յաղագս եւղոյ օծմանն չքաւորութեան, զի ուր հոգին տեառն է, անդ ազատութիւն է եւ ինքն լնու զամենայն յամենայնի» (№ 648, էջ 43բ. տես նաև № № 649, էջ 62ա, 650, էջ 69բ, 651, էջ 51բ—52ա, 2964, էջ 90ա, 3369, էջ 80բ, 3562, էջ 321ա)։

Հոդ. ՁԷ—ՁԸ էջ 327—328։ Այս երկու հոդվածների միջև մի շարք ձեռագրերում տեղ է գտել երկու նոր հոդված, որոնք չենք գտնում Կանոնագրքի հնագույն և լավագույն ձեռագրերում։ Այդ հոդվածներն են. «ՁԸ. Հարց. Որ զՔրիստոս ուրասցի եւ յանցանիցէ զփրկական խորհրդովն, զի՞նչ պարտ է առնել։ Պատ. Զամենայն ժամանակս կենաց իւրոց պարտի

լալ եւ ապաշխարել եւ ի ժամանակի ելից իւրոց յաշխարհէս արժանի լիցի սուրբ խորհրդոյն հաւատով Աստուծոյ մարդասիրութեանն։ ՁԹ. Հարց. Թէ որ յանասնագիտաց զսահմանեալ ապաշխարհութիւնն կատարեաց եւ դառնայ ի զուգակիցն իւր, իսկ նա հարկաւորեալ ոչ առնու յանձն, խե՛ղճ համարել զիրսն. եւ սա բողոքիցէ չտանել վտանգիցն. զի՞նչ հրաման տացեմք։ Պատ. Պարտ է կարէկից լինել իւրում վշտագնեալ անդամոյն. վասն զի ապաշխարութեամբ եւ հաղորդութեամբ սրբեցաւ. ապա թէ ոչ հաւանեսցի եւ յաղագս երկեղածութեան առնէ զայն, իշխանութիւն լիցի ի վերայ կամաց իւրոց անայր մնալոյ, եւ սա թէ ոչ ունիցի ժոյժ ինքն զիտասցէ, զի ինքն զինչ կամիցի արասցէ» (№ 648. էջ 43բ—44ա. տես նաև №№ 649, էջ 62բ—63ա, 650. էջ 70ա, 651, էջ 52ա, 2964, էջ 90բ—91ա. 3369, էջ 81ա, բ, 3562, էջ 32(բ)։ Վերևում բերված երկու հոդվածը նույնությամբ գտնում ենք նաև Կանոնագրքի մի քանի ձեռագրերում ևս՝ ê (էջ 110ա, բ), b (էջ 87բ—88ա), ǝ (էջ 68ո). f (էջ 105ա,բ), g (էջ 62ա), h (էջ 64բ), o (էջ 71բ), q (էջ 30բ—51ա) l (էջ 69ա,բ)։ Այս հոդվածների մասին f ձեռագրի 105ա էջի աջ լուսանցքում, գրիչը, թե մեկ ուրիշ, թողել է իր տարակուսանքը. «Այս Գ գլուխս (պետք է լինի Բ—Վ. Հ.) ոչ ցանկն կայ եւ ոչ Ղարասու ի կանոնքն» (իմա՝ Ղարասույում ընդօրինակված կամ ավելի ճիշտ Ղարասույում գտնվող կանոնագրքում—Վ. Հ.)։ Այդ պատճառով էլ վերոհիշյալ ձեռագրերի մի մասում Աթանասի կանոնախմբի հոդվածների թիվը հասնում է 90-ի, իսկ մի այլ մասում՝ 91-ի։

Հոդ. ՁԸ, էջ 327—328։ Այս հոդվածը չի պահվել №№ 8459 և 9311 ձեռագրերում և ոչ մի նշում էլ չկա այդ մասին, ինչպես երբեմն հանդիպում ենք։ Սակայն դրա փոխարեն ընդօրինակված է երկու հոդված. առաջինն այն է, ինչ վերևում նշեցինք՝ «Եթէ որ զՔրիստոս ուրասցի» և այլն, իսկ երկրորդը՝ նոր է և չունեն վերևում նշված ձեռագրերը. «ՁԹ. Հարց. Վասն զի ահա ոմանք ձեռնարկեցին կարգեալ յինքեանց զասացեալ ծածուկսն եւ մակախ առնել զայս Աստուածաշունչ գիրս յաղագս որոց հաւատացաք, որպէս աւանդեցին հարքն, որք ի սկզբանէ ականատեսք եւ սպասաւորք եղեն բանին։ Կամ եղեւ ինձ զառ ի սեփհական եղբարց եւ ուսեալ ի վերուստ արտապատմել զկանոնեալ եւ զաւանդեալ աստուածային գիրս, զիւրաքանչիւր որ պատմեցաւ եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն») (№№ 8459, էջ 85ա, 9311, էջ 83բ—84ա)։ Վերջինս հոդված չէ, այլ հավանաբար գրչի մտորումները։

№ 657 ձեռագրում այս հոդվածի հարցը, որը չունեն մյուս ձեռագրերը, պահվել է այսպես. «Պա՞րտ է քահանային երդնուլ, թէ ոչ» (էջ 115բ), այնուհետև հետևում է նույն պատասխանը, ինչ գտնում ենք կանոնագրքում։

ԲԱՐՍԵՂ ԿԵՍԱՐԱՑՈՒ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 329: *Համեմատական բնագիրը կազմելիս չօգտագործված ձեռագրերից երեքում ցանկի վերնագիրը փոխարինում է սույն վերնագրին՝ №№ 648, 3562 ձեռագրերը ունեն. «Ցանկ կանոնք Բարսեղի առ Ակալիքոս գլուխք Ծ» (էջ 44ա, էջ 322ա). իսկ № 659-ը՝ «Ցանգ Բարսղի երկրորդ» (էջ 185ա)։ Մնացած ձեռագրերը՝ №№ 649, 650, 651, 2964, 3369 այս վերնագիրը չունեն։*

Ցանկ, էջ 329—334: *№№ 649, 650, 651, 2964, 3369 ձեռագրերը ցանկ չունեն։ №№ 648, 3562 ձեռագրերում եղած ցանկը համապատասխանում է կանոնագրքի ունեցածին միայն հետևյալ շեղումներով. ա) ԼԶ, ԼԷ վերնագրի փոխարեն ունեն մեկ վերնագիր «ԼԶ. Վասն մոնոզանացն» (№№ 648, էջ 44բ, 3562, էջ 322բ)։ բ) ԽԸ հոդվածի վերնագիրը գրված է ԽԷ հոդվածի վերնագրի տեղը և հակառակը։ գ) Ծ հոդվածի վերնագրի փոխարեն ունեն. «ԽԹ. Վասն ոչ յիշել զմեղս յանցաւորին» (№№ 648, էջ 45ա, 3562, էջ 322բ)։ դ) ԾԱ հոդվածի վերնագրի՝ 334 էջի 1-ին և 2-րդ տողերը չունեն։ Մնացածը նույնն է ինչ որ կանոնագրքինը։ №№ 648 և 3562 ձեռագրերում եթե ցանկում նշված է 49 հոդվածի վերնագիր տայս ձեռագրում բերված է 40 հոդված, նշանակում է Բարսեղի կանոնախումբն այս ձեռագրերում բերված են թերի։*

№ 659 ձեռագրում եղած ցանկը տարբեր է կանոնագրքի ունեցածից, այն կազմել է ձեռագրի գրիչը. ահա այդ ցանկը.

ա. Սպանութեան։
բ. Ակամայ մեղաց։
գ. Դեղատուաց։
դ. Երդման։
ե. Երկրորդ ամուսնութեան։
զ. Գատերազմաց։
է. Վաշխից։
ը. Կուսանաց։
թ. Դաւաճուռբաց։
ժ. Երիցանց անպատեհ ամուսնութեան։
ժա. Որ յառաջ ապականեցան քան զամուսնութիւնն։
ժբ. Յափշտակողաց։
ժգ. Մեկնելոյ արանց ի կանանց։
ժդ. Ծնաւղաց արհամարհելոյ։
ժե. Ծառայից եւ աղախնեաց արհամարհելոյ զտեարս։
ժզ. Այրեաց։
ժէ. Ինքնակամութեան։
ժը. Խիստ հարուածոց մահու։
ժթ. Հեթանոսաց պոռնկութեան։
ի. Կանանց որ թողին զարս իւրեանց։

իա. Կնաթողաց։
իբ. Ակամայ պոռնկութեան։
իգ. Ուխտաւորաց։
իդ. Երդման։
իե. Կախարդաց։
իզ. Արուագիտաց։
իէ. Ընդ եղբաւր պոռնըկելոյ։
իը. Ընդ ազգայի[ն] պոռնըկելոյ։
իթ. Որք զհարսանիսն զողանան։
լ. Որք շրթամբք պղծին։
լա. Որք ընդ քուրս պղծին։
լբ. Համաւրէն զամենայն մեղուցեալս կանոնելոյ։
լգ. Ողջ էց[է] մարմնով։
լդ. Սխալողի յանդիմանութեան։
լե. Դիտակաց մեղաց ուրուք։
լզ. Թշնամանողաց։
լէ. Դատարկաբանից։
լը. Երդման։
լթ. Թողացելոյ զյանցանս ուրուք։
խ. Թողլոյ զմեղս ուրուք։
խա. Ցածողաց աւելորդաւք։
խբ. Բարկացողաց։
խգ. Թշնամանողաց (էջ 185ա, բ)։

Բարսեղի կանոնախմբի ցանկում նշված են 43 հոդվածների վերնագրեր։ Վերջիններս երբ համեմատում ենք ձեռագրում եղած հոդվածների հետ, ապա նկատում ենք, որ ԻԳ հոդվածը ցանկում չունի համապատասխան վերնագիր, իսկ ցանկում նշված ԻԳ վերնագիրը, հոդվածների շարքում, չունի համապատասխանը։ Այսպիսով ցանկի ԻԳ վերնագիրը և ԻԳ հոդվածը միմյանց չեն համապատասխանում։ Ցանկի ԼԳ վերնագիրը հոդվածների շարքում չունի իր հոդվածը։ Այս ձեռագրում պակասում են կանոնագրքի ունեցած 11 հոդվածները։

Երկրորդ վերնագիր, էջ 334։ *Վերոհիշյալ ձեռագրերում այս ես ունի տարբերակներ. օրինակ՝ №№ 648, 3562 ձեռագրերում հանդիպում ենք «Կանոնք սրբոյն Բարսեղի» ձևով, №№ 649, 650, 651, 2964 ձեռագրերում՝ «Գիր կանոնական մեծի և գիտնականի երանելոյն Բարսեղի եպիսկոպոսի Կեսարացւոյ գլուխք Ծ», № 3369 ձեռագրում՝ «Գիր կանոնական մեծի և գիտնականի երանելոյն սրբոյ հօրն մերոյ եօթնալոյս Բարսեղի հայրապետին եպիսկոպոս Կեսարիոյ» (էջ 81բ), իսկ № 639 ձեռագրում «Գիր կանոնական մեծի և գիտնաւոր Բարսղի եպիսկոպոսի առ սուրբն Փիլիքս Յիկոնացոց եպիսկոպոս, գլուխք ԽԳ» (էջ 86ա)։*

Հոդ. Ա—Բ, էջ 334—336 (հունԾ. հոդ. 1, էջ 576—579)։ *Պիտրայի մոտ հուն.-ի առաջին հոդվածին նախորդում է մի փոքրիկ ներածական (սկիզբ.* Ἀνοήτῳ, φησίν, ἐπερωτήσαντι, σοφία λογισθήσεται· *վերջ.* καὶ τὰ συγγενῆ ὧν ἐδιδάχθημεν, παρ᾽ ἑαυτῶν ἐπιλογίσασθαι.), *որը չի պահվել կանոնագրքում։*

Հունարենի այս հոդվածը բավական ընդարձակ է։ Հոդվածի սկզբի մասը, որը վերաբերում է կատարների մկրտության խորհրդին, հայերենում չի պահվել։ Իսկ մնացած մասից խիստ համառոտ վերաշարադրել են Բարսեղ Կեսարացու կանոնախմբի Ա և Բ հոդվածները։ Այնպես որ այստեղ թարգմանության մասին խոսք լինել չի կարող։

Ա հոդվածի «Արտաքսեալքն յեկեղեցւոյ՝ ամենայն՝ հերձուածողք ասին» հատվածում ճերձվածող *բառը, ըստ երևույթին, խմբագրողը երկու տարբեր առումով է գործածել. նախ՝ հերձվածող ասելով հասկանում է ընդհանուր առմամբ և՛ աղանդավորներին, և՛ եկեղեցու ներսում հանդես եկող պառակտողներին, երկրորդ՝ հերձվածող անվան տակ հասկանում է աղանդավորներին, որոնց անունները թվում է ներքևում։*

№ 639 ձեռագրում այս հոդվածի սկզբի մի փոքրիկ հատվածը՝ «Եւ որչափ պատուհասք արտաքսեալքն յեկեղեցւոյ ամենեքեան հերձուածողք ասին, այլ զկէսն հերձուածողս կոչեցին», միացրել են Բ հոդվածին և այդ երկուսը միասին դրել ցանկի և երկրորդ վերնագրի միջև որպես ներածական (էջ 185բ—186ա)։ Այստեղ որպես Ա հոդված դրված է կանոնագրքի Գ հոդվածը։ Մնացած ձեռագրերում՝ №№ 648, 649, և սրանց հարող, հոդվածը սկսվում է այսպես. «Արտաքսեալքն յեկեղեցւոյ ոչ ամենայն»։ Երկու ձեռագրերում «քահանայութեանն» բառի փոխարեն կարդում ենք «զահ երիցութեանն» (№№ 648, էջ 43ա, 3562, էջ 323ա)։

Հոդ. Գ, էջ 336, (հունԾ. հոդ. 2, էջ 379)։ „Ἡ φθείρασα κατ᾽ ἐπιτήδευσιν, φόνου δίκην ὑπέχει· ἀκριβολογία δὲ ἐκμεμορφωμένου καὶ ἀνεξεικονίστου παρ᾽ ἡμῖν οὐκ ἔστιν· ἐνταῦθα γὰρ ἐκδικεῖται οὐ μόνον τὸ γεννηθησόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἑαυτῇ ἐπιβουλεύσασα· διότι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐναποθνήσκουσι ταῖς τοιαύταις ἐπιχειρήσεσιν αἱ γυναῖκες. Πρόσεστι δὲ τούτῳ καὶ ἡ φθορὰ τοῦ ἐμβρύου, ἕτερος φόνος κατά γε τὴν ἐπίνοιαν τῶν ταῦτα τολμώντων. Δεῖ μέντοι μὴ μέχρι τῆς ἐξόδου παρατείνειν αὐτῶν τὴν ἐξομολόγησιν, ἀλλὰ δέχεσθαι μὲν τὸ μέτρον τῶν δέκα ἐτῶν· ὁρίζειν δὲ μὴ χρόνῳ, ἀλλὰ τρόπῳ τῆς μετανοίας τὴν θεραπείαν".

Հայերենում հոդվածի սկիզբը խախտված է. հուն.-ի Ἡ φθείρασα κατ᾽ ἐπιτήδευσιν, φόνου δίκην ὑπέχει *հատվածի դիմաց հայերենում կարդում ենք. «եթէ ոք ապականեսցէ զէգ յանկարծաւրէն», որը սխալ է։ Հոդվածի մնացած մասը վերաշարադրմամբ ընդհանուր ձևով է արտահայտում հուն.-ի միտքը։*

№ 639 ձեռագրում վերևի մեջբերված հատվածն այսպես է. «Եթե ոք սպանանէ զոք յանկարծաւրէն մահապարտութեան դատաստան ընկալցի» (էջ 186ա)։

Հունարենի 3-րդ հոդվածը, որը վերաբերում է պոռնկացող սարկավագների խնդրին (էջ 579—580) կանոնագրքում չի պահվել։

Հոդ. Դ, էջ 337—339 (հունԾ. հոդ. 4, էջ 580)։ „Περὶ τριγάμων καὶ πολυγάμων τὸν αὐτὸν ὥρισαν κανόνα, ὃν καὶ ἐπὶ τῶν διγάμων ἀναλόγως· ἐνιαυτὸν μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν διγάμων, ἄλλοι δὲ δύο ἔτη, τοὺς δὲ τριγάμους ἐν τρισὶ καὶ τέτρασι πολλάκις ἔτεσιν ἀφορίζουσιν. Ὀνομάζουσι δὲ τὸ τοιοῦτον οὐκ ἔτι γάμον, ἀλλὰ πολυγαμίαν, μᾶλλον δὲ πορνείαν κεκολασμένην· διὸ καὶ ὁ Κύριος τῇ Σαμαρείτιδι πέντε ἄνδρας διαμειψάσῃ· ὃν νῦν, φησίν, ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνήρ· ὡς οὐκέτι ἀξίων

ὥστε τῶν ὑποπεπτωκότων τοῦ μέτρου τῆς δυνάμεως τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναικὸς καλεῖσθαι προσαρτήματι. Συνήθειαν δὲ κατελάβομεν ἐπὶ τῶν τοιούτων πενταετίας ἀφορισμόν, οὐκ ἀπὸ κανόνων, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς τῶν προειληφότων ἀκολουθίας. Δεῖ δὲ μὴ πάντα αὐτοὺς ἀπείργειν τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ᾽ ἀκροάσεως αὐτοὺς ἀξιοῦν ἐν δύο που ἔτεσιν ἢ τρισί, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιτρέπειν συστήκειν μέν, τῆς δὲ κοινωνίας τοῦ ἀγαθοῦ ἀπέχεσθαι, καὶ οὕτως ἐπιδειξαμένους καρπόν τινα μετανοίας ἀποκαθιστᾶν τῷ τόπῳ τῆς κοινωνίας“.

Հուն.-ի այս հոդվածը ընդարձակ է քան հայերենը, որը վերաշարադրված է որոշ կրճատումներով, իսկ պատժի չափերը տարբեր են։

№ 650 ձեռագրում այս հոդվածը միացված է նախորդին՝ Գ-ին, իսկ № 650 ձեռագրում Գ. Դ, Ե հոդվածներն են միմյանց միացված։

Հունարենի 5-րդ, 6-րդ և 7-րդ հոդվածները, որոնք վերաբերում են հերետիկոսներին, կույսերին, արվագետներին և անասնապիղծներին, Կանոնագրքում չեն պահվել։

Հոդ. Ե, էջ 338—341 (հուն. հոդ. 8—9, էջ 581—583)։ Հայերենի այս հոդվածում միացված են հուն.-ի 8—9-րդ հոդվածները։ Սակայն այս հոդվածը թարգմանություն չէ, այլ վերաշարադրում, ուր բնագրից ընդարձակ հատվածներ դուրս են գցված և նոր օրինակներով համեմված։ Երբ կարդում ես հունարենը, զգում ես որ դա նամակ է, մինչդեռ այդ տոնը հայերենում չի զգացվում, որովհետև այդպիսի տեղերը հայերենից հանված են և այստեղ շարադրանքն իրավաբանական բնորոշումների բնույթ ունի, օրինակ՝ հուն.-ի սկիզբը՝ «Դրդված ժամանակ իր կնոջ կյանքի վրա կացին գործադրողը սպանող է։ Բայց լավ (արդարացի) և արժանավոր է քո բարեմտությունը, որ հիշեցրեց ինձ ասել ավելի ընդարձակ, որովհետև զգալի տարբերություն կա կամայության (կամա սպանության) և ակամայության (ակամա սպանության) միջև» հայերենում չենք գտնում։ Հուն.-ի 9-րդ հոդվածն հայերենում սկսվում է «Եւ վճիռն Տեառն հատեալ է ի վերայ նորա» հատվածից։ Հուն.-ի երկու հոդվածի միայն էլ հայերենում ընդհանուր առմամբ ճիշտ է արտահայտված։

Այս հոդվածը № 650 ձեռագրում բաժանված է երկու մասի, առանձին համարներով. երկրորդ հոդվածը սկսվում է «իսկ ոմանք զեղս խառնեալս»-ից (էջ 188ա)։ № 3369 ձեռագրում «ակամայութիւն» բառի փոխարեն հանդիպում ենք «ըկամաւորութիւն» (էջ 88բ)։

Հոդ. Զ, էջ 341 (հուն. հոդ. 10, էջ 583—584։ Հունարենում քանի որ այս հոդվածը վերաբերում է ոմն Սեվերիոսի քահանա ձեռնադրվելու մասնավոր դեպքին, շարադրված է մանրամասն։ Այդ մանրամասնությունները Կանոնագրքում չեն պահվել։ Այստեղ լրիվ և ճշտությամբ բերված է կանոնական որոշումը միայն։

Հունարենի 11-րդ հոդվածում խոսվում է ակամա (ոչ դիտավորյալ) սպանություն կատարողի մասին և բերում է զանազան օրինակներ։ Այս հոդվածը, ըստ երևույթին, Ե հոդվածի կրկնությունն է, ուստի Կանոնագրքում չի պահվել։

Հոդ. Թ, էջ 341—342 (հուն. հոդ. 14, էջ 585)։ „Ὁ τόκους λαμβάνων ἐὰν καταδέξηται τὸ ἄδικον κέρδος εἰς πτωχοὺς ἀναλῶσαι, καὶ τοῦ λοιποῦ τοῦ νοσήματος τῆς φιλοχρηματίας ἀπαλλαγῆναι, δεκτός ἐστιν εἰς ἱερωσύνην“. Միայն վերջին մասն է տարբեր, օրինակ, հուն.-ի φιλοχρηματίας բառը հայերենում գտնում ենք «քրիստոսասէր» թարգմանությամբ։ Բանն այն է, որ հունարեն բնագրի φιλοχρήματος բառը նշանակում է շահասեր, դրամասեր, ընչաքաղց, ագահ, սակայն, ըստ երևույթին հայերենի թարգմանության հիմք հանդիսացող հունարեն բնագիրն ունեցել է ոչ թե φιλοχρηματίας, ինչպես Պիտրայի մոտ է, այլ φιλόχρηστος, որը նշանակում է բարի. բարեսեր, բարեգործ, պատվասեր, բայց որը հայ թարգմանչի կողմից, հավանաբար շփոթմամբ, թարգմանվել է «քրիստոսասէր» (իբր φιλόχριστος), հետևապես «քրիստոսասէր» բառի փոխարեն պետք է լիներ φιλόχρηστος (բարի կամ բարեսեր և կամ բարեգործ) բառի սեռական հոլովը։ Ի դեպ, նման մի շփոթում էլ կատարել է Սոկրատի Եկեղեցական պատմության թարգմանիչ Փիլոն Տիրակացին. τοῦ χρηστοῦ բառը (տե՛ս Socratis Scholastici ecclesiastica historia, tamus I, p., 124. „Ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ χρηστοῦ σίτου εἴωθε καὶ ζιζάνια φύεσθαι“) թարգմանելով Քրիստոսի, փոխանակ՝ բարի (տես «Սոկրատայ Սքոլաստիկոս եկեղեցական պատմութիւն», հ. Ա, էջ 68, «Այլ ի մէջ ցորենոյն Քրիստոսի սովորութիւն է որոման բուսանին»)։ Այս վերջին շփոթը մատնացույց է արել Սոկրատի հրատարակիչ Մ. Տեր-Մովսիսյանը։

Հուն.-ը չունի «մերձեցին առ մեզ» հատվածը, իսկ վերջին «Կանոնք եկեղեցւոյ» հատվածի փոխարեն հուն.-ն ունի εἰς ἱερωσύνην։ Մնացածը համապատասխանում է հունարենին։

Հունարենի 15-րդ, 16-րդ և 17-րդ հոդվածները մասնավոր դեպքերի կապակցությամբ տրված հարցումների պատասխան նամակներ են, օրինակ՝ 15-րդ հոդվածը վերաբերում է ս. գրքի մեկնությանը: 16-րդ հոդվածում Բարսեղը խորհուրդ է տալիս ուշադիր վերաբերվել սուրբ գրքին, որտեղ հարցի պարզաբանումը կգտնվի անմիջապես: 17-րդ հոդվածից մինչև 50-րդը Գիսրայի մոտ գրված է առանձին վերնագրի ներքո τῷ αὐτῷ περὶ κανόνων ἐπιστολή, *որին հետևում է 17-րդ հոդվածը՝ Բիանորոս քահանային վերաբերող հարցման պատասխանը. Ինչպես տեսնում ենք այս երեք հոդված կոչվածներն էլ կանոնական գրություններ չեն, այլ մասնավոր դեպքերի մասին եղած հարցերի պատասխաններ, որոնք, իրավամբ, չեն թարգմանվել և կամ, ավելի ճիշտ, չեն մտել Կանոնագրքի համապատասխան բնագրում:*

Հոդ. Ժ, էջ 342—343 (հուն. հոդ. 18, 586—588): *Հայերենը խիստ համառոտ է. «եղին առ Աստուածս-ից հետո հունարենի մի ընդարձակ* οἱ μὲν πατέρες ἡμῶν . . . . τὴν δυνατὴν ἐξευρεῖν ἀπὸ τοῦ ἀκολούθου *հատվածը հայերենը չունի: Բանն այդպես է մի այլ ավելի ընդարձակ հատվածի նկատմամբ՝* Μέγα μὲν ἁμάρτημα-*ից մինչև* γυναῖκες ἀκολάστοις ἑαυτὴν ἐπιδοῦναι *հատվածը:* „Ὥσπερ οὖν τὴν ἀλλοτρίαν-*ից մինչև վերջ հայերենը դարձյալ չունի: Իսկ հայերենի սկզբի «և զգաստութեամբ և համեստութեամբ գնալ» հատվածը հունարենը չունի:*

Հուն.-ի 19-րդ հոդվածը վերաբերում է կուսակրոններին. այն Կանոնագրքում չի պահվել:

Հոդ. ԺԱ. էջ 343 (հուն. հոդ. 20, էջ 588): „Ὅσαι γυναῖκες ἐν αἱρέσει οὖσαι παρθενίαν ὡμολόγησαν, εἶτα μετὰ ταῦτα γάμον ἀνθείλοντο, οὐχ ἡγοῦμαι χρῆναι καταδικάζεσθαι ταύτας· ὅσα γὰρ ὁ νόμος λαλεῖ, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ· αἱ δὲ μήπω ὑπελθοῦσαι τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ, οὐδὲ τὴν νομοθεσίαν ἐπιγινώσκουσι τοῦ δεσπότου· ὥστε δεκταί εἰσι τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ πάντων, καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις ἄφεσιν ἔχουσαι ἐκ τῆς πίστεως τῆς εἰς Χριστόν. Καὶ καθόλου, τὰ ἐν τῷ κατηχουμένῳ βίῳ γενόμενα, εἰς εὐθύνας οὐκ ἄγεται· τούτους δὲ δῆλον ὅτι ἄνευ βαπτίσματος ἡ ἐκκλησία οὐ παραδέχεται, ὥστε ἀναγκαιότατον ἐπὶ τούτοις τὰ πρεσβεῖα τῆς γενέσεως".

Այս հոդվածը եթե հուն.-ի 20-րդ հոդվածն է, ապա այն շատ է հեռացել իր նախնական իմաստից և համառոտ է:

Հուն.-ի 21-րդ հոդվածը, որը վերաբերում է ամուսնացած մարդու պոռնկությանը, Կանոնագիրքը չունի:

Հոդ. ԺԲ, էջ 343—344 (հուն. հոդ. 22, էջ 589): *Այստեղ հուն.-ի միտքը բավական ճիշտ է արտահայտված, թեև մի քիչ համառոտ է:*

№ 649 ձեռագրում բացակայում է՝ «Իսկ երկրորդ անգամ մերձեցուցանել զնոսա ի սելութիւն» հատվածը (էջ 66բ): Իսկ № 659 ձեռագրում այս հոդվածը միացված է նախորդին և գրված Թ համարի տակ:

Հունարենի 23-րդ, 24-րդ, 25-րդ, 26-րդ հոդվածները, որոնք վերաբերում են քույրերի կամ երկու եղբայրների հետ ամուսնանալուն, այրիների ամուսնանալուն, պսակից առաջ, կամ առանց պսակի կենակցողներին, Կանոնագրքում չեն պահվել:

Հոդ. ԺԳ, էջ 344—345 (հուն. հոդ. 27, էջ 590): „Περὶ τοῦ πρεσβυτέρου τοῦ κατὰ ἄγνοιαν ἀθέσμῳ γάμῳ περιπαρέντος, ὥρισα ἃ ἐχρῆν, καθέδρας μὲν μετέχειν, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν ἀπέχεσθαι· ἀρκετὸν γὰρ τῷ τοιούτῳ ἡ συγγνώμη. Εὐλογεῖν δὲ ἕτερον, τὸν τὰ οἰκεῖα θεραπεύειν ὀφείλοντα τραύματα, ἀνακόλουθον· εὐλογία γάρ, ἁγιασμοῦ μετάδοσίς ἐστιν· ὁ δὲ τοῦτο μὴ ἔχων διὰ τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας παράπτωμα, πῶς ἑτέρῳ μεταδώσει; Μήτε τοίνυν δημοσίᾳ, μήτε ἰδίᾳ εὐλογείτω, μήτε τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καταναμέτω ἑτέροις, μήτε τι ἄλλο λειτουργείτω, ἀλλὰ ἀρκούμενος τῇ προεδρίᾳ, προσκλαιέτω τῷ Κυρίῳ, συγχωρηθῆναι αὐτῷ τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἀνόμημα".

Հայերենը բառացի թարգմանություն չէ, թեև վերաշարադրմամբ ընդհանուր ձևով է արտահայտում հունարենի միտքը:

Հոդ. ԺԴ, էջ 345—346: *Այս հոդվածը հունարենում չի պահվել. իսկ հունարենի 28-րդ և 29-րդ հոդվածները, որոնք վերաբերում են խոզի մսից հրաժարվելուն և առաջնորդների երդմանը, չեն պահվել Կանոնագրքում:*

№ 3369 ձեռագրում չի պահվել «յաղագս յառաջաղոյն պակասութեանն» հատվածից մինչև Հովհաննես Օձնեցու կանոնախումբը ներառյալ՝ էջ 535:

Հոդ. ԺԵ, էջ 346 (հուն. հոդ. 30, էջ 591): „Περὶ τῶν ἁρπαζόντων κανόνα μὲν παλαιὸν οὐκ ἔχομεν, ἰδίαν δὲ γνώμην ἐποιησάμεθα, τρία ἔτη καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς συναρπάζοντας αὐτοῖς ἔξω τῶν εὐχῶν γίνεσθαι. Τὸ δὲ μὴ βιαίως γινόμενον, ἀνεύθυνόν ἐστι, ὅταν μὴ φθορὰ ᾖ, μηδὲ κλο-

τῇ γινομένῃ τοῦ πράγματος. ἀντεξουσία δὲ ἡ χήρα, καὶ ἐπ' αὐτῇ τὸ ἀκολουθῆσαι, ὥστε τῶν σχημάτων ἡμῖν οὐ φροντιστέον„.

Հայերենի միայն երկրորդ մասն է հուն.-ից շեղվում. Τὸ δὲ μὴ βιαίως γινόμενον-*ից մինչև վերջ հատվածի դիմաց հայերենն ունի «ոչ գողութիւն . . . ·չուն կոչի»։*

Հոդ. ԺԶ, էջ 346: *№ 659 ձեռագրում այս և նախորդ հոդվածները միացված են և գրված ԺԸ համարի տակ:*

Հոդ. ԺԷ, 347 (հուն. հոդ. 32, էջ 591): *Հայերենը համառոտ է, օրինակ՝ հայերենում ասվում է թե «մեղանչեն», բայց ինչո՞ւ, իսկ հուն.-ն ասում է «սպանության հանցանքով»* (οἱ τὴν πρὸς θάνατον ἁμαρτίαν) *կամ հուն.-ի* τῆς κοινωνίας δὲ τῶν λαϊκῶν οὐκ ἐξείρονται *(բայց չզրկվեն աշխարհականների հետ հաղորդակից լինելուց) հատվածը գրված է «ժողովրդեան... իշխեսցեն բաշխել» ոչ ճիշտ ձևով:*

Հոդ. ԺԸ, էջ 347 (հուն. հոդ. 33—34, էջ 592): *Հուն.-ի 33—34-րդ հոդվածները հայերենում միացրել են այս հոդվածում: «Իսկ դշնացող կանայսն» հատվածից սկսվում է 34-րդ հոդվածը: Հայերենի «մանաւանդ եթէ անուանիք իցեն և յառաջագոյն» հատվածը հուն.-ը չունի:*

Հոդ. ԺԹ, էջ 347 (հուն. հոդ. 35, էջ 592): „Ἐπὶ δὲ τοῦ καταλειφθέντος ἀνδρὸς ὑπὸ τῆς γυναικός, τὴν αἰτίαν χρὴ σκοπεῖν τῆς ἐγκαταλείψεως· κἂν φανῇ ἀλόγως ἀναχωρήσασα, ὁ μὲν συγγνώμης ἐστὶν ἄξιος, ἡ δὲ ἐπιτιμίου· ἡ δὲ συγγνώμη τούτῳ πρὸς τὸ κοινωνεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ δοθήσεται".

Հայերենը թարգմանություն չէ, այլ համառոտ վերաշարադրում, թեև հունարենի միտքն արտահայտում է:

Հունարենի 36—37-րդ հոդվածները, որոնք վերաբերում են զինվորների մահից հետո նրանց կանանց ամուսնության և պոռնկությամբ զբաղվող ամուսնացած մարդկանց, Կանոնագրքում չեն պահվել:

Հոդ. Ի, էջ 347—348 (հուն. հոդ. 38—39, էջ 592): *Հուն.-ի 38—39-րդ հոդվածները Կանոնագրքում միացրել են Ի հոդվածում: 39-րդ հոդվածն սկսվում է «զի որ կեայ ընդ շնացողի» հատվածից:*

№№ 651, 2964 ձեռագրերում «զներեամ» բառը գտնում ենք «զերկեամ» ձևով (էջ 57ա, էջ 98ա):

Հոդ. ԻԱ, էջ 348 (հուն. հոդ. 40 էջ 592): *Միայն հոդվածի վերջին մասն է շեղվում. հայերենի «և ոչ ես հաստատուն լինի... ի վերայ նորա» հատվածի դիմաց հուն.-ը բոլորովին այլ բան ունի՝* ἐγήματο, ὥστε ἐκεῖνο μὲν πορνεία, τοῦτο δὲ γάμος· αἱ γὰρ συνθῆκαι τῶν ὑπεξουσίων οὐδὲν ἔχουσι βέβαιον".

Հոդ. ԻԲ, էջ 348 (հուն. հոդ. 41, էջ 593): *Տարբերությունը վերաբերում է վերջին* Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ... μόνον ἐν Κυρίῳ *հատվածին, որը բերված է Պողոս առաքյալի առ Կորնթացիս առաջին նամակի Է—39 հատվածից (հմմտ. նաև նույնի առ Հռոմ Է—2), մինչդեռ հայերենում բերվածը՝ նույնի առ Հռոմայեցիս նամակի Է—3 հատվածն է:*

Հոդ. ԻԳ, էջ 348—349 (հուն. հոդ. 42, էջ 593): *Կանոնագրքում չի պահվել հուն.-ի* οὔτε οὖν πατρὸς ζῶντος, οὔτε δεσπότου οἱ συνιόντες ἀνεύθυνοι εἰσιν, ὡς ἐὰν ἐπινεύσωσιν οἱ κύριοι τὴν συνοίκησιν *հատվածը, մնացածը նույնն է:*

Հոդ. ԻԴ, էջ 349 (հուն. հոդ. 43, էջ 593): *Տարբեր է միայն վերջին* εἴτε ἦρξε τῆς πληγῆς, εἴτε ἠμύνατο *մասը, սրա փոխարեն հայերենը ունի «այնպիսւոյն վրէժխնդրութիւն եղիցի»:*

Հոդ. ԻԵ, էջ 349 (հուն. հոդ. 44—45, էջ 593): *Հուն.-ի 44—45-րդ հոդվածները Կանոնագրքում միավորել են ԻԵ հոդվածում: Հուն.-ի 45-րդ հոդվածը սկսվում է «Որոյ միանգամ զանուն Քրիստոսի» հատվածից: 44-րդ հոդվածի վերջին՝* ὁ δὲ μετὰ τὴν πίστιν ἕλλην πάλιν τῇ ἱεροσυλίᾳ προσιὼν ἐπὶ τὸν ἔμετον ὑποστρέφει· ἡμεῖς οὖν τῆς διακόνου τὸ σῶμα, ὡς καθιερωμένον, οὐκ ἐπιτρέπομεν ἐν χρήσει εἶναι σαρκικῇ. *մասը Կանոնագիրքը չունի: Իսկ հուն.-ի մի այլ՝* δεκτή ἐστιν εἰς μετάνοιαν *հատվածը հայերենում գրված է «անընդունելի է եկեղեցւոյ»: Միայն ՐԼ և № 656 ձեռագրերը բնագրի «անընդունելի է» բառի փոխարեն ունեն «ընդունելի է» (№ 650, էջ 75բ): Հետաքրքիրն այն է, որ մեր բոլոր ձեռագրերը* ἡ διάκονος *(սարկավագուհի)-ի փոխարեն ունեն «սարկաւագաց»:*

Հուն.-ի 47-րդ հոդվածը, որը վերաբերում է էնկրատիտների, սակկոֆորների և ապոտակտիտների կրկին կնքելուն, Կանոնագրքում չի պահվել:

Հող. ԻԷ. էջ 350, (հուՆ. հող. 48, էջ 594)։ „Ἡ δὲ ἐγκαταλειφθεῖσα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, μένειν ὀφείλει. Εἰ γὰρ ὁ Κύριος εἶπεν, ὅτι ἐὰν τις καταλίπῃ γυναῖκα ἐκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι, ἐκ τοῦ μοιχαλίδα αὐτὴν ὀνομάσαι, ἀπέκλεισεν αὐτὴν τῆς πρὸς ἕτερον κοινωνίας. Πῶς γὰρ δύναται ὁ μὲν ἀνὴρ ὑπεύθυνος εἶναι, ὡς μοιχείας αἴτιος, ἡ δὲ γυνὴ ἀνέγκλητος εἶναι, ἡ μοιχαλὶς παρὰ Κυρίου διὰ τὴν πρὸς ἕτερον ἄνδρα κοινωνίαν προσαγορευθεῖσα“.

Հայերենը համառոտ և ընդհանուր ձևով է արտահայտում հուն.-ի միտքը։ Հայերենը փոփոխված ունի հուն.-ի ἐκ τοῦ μοιχαλίδα αὐτὴν ὀνομάσαι հատվածից մինչև վերջ (հմմտ. «իսկ կինն եթէ պահեսցէ զանձն իւր... զի ոչ միաւորեցաւ ընդ առն այլում»)։

Հող. ԻԸ. էջ 350 (հուՆ. հող. 49, էջ 594)։ Հայերենը համապատասխանում է հունարենին, միայն առաջինում, որպես բացատրություն, որը հուն.-ը չունի, ավելացված է «քանզի ոչ ի կամաց եղև, այլ ակամայ»։

Հուն.-ում գտնվող մի շարք հոդվածներ՝ 50-րդից մինչև 59-րդը, որոնք վերաբերում են երրորդ անգամ ամուսնության, կամա և ակամա սպանություններին և այլն, կանոնագրքում չեն պահվել, որովհետև այս հոդվածներում նշված հարցերն այս կամ այն չափով արծարծվել են նախորդ հոդվածներում, օրինակ՝ 50-րդ հոդվածը՝ 4-րդում, 52-րդը՝ 33-րդում, 54, 56, 57-րդը՝ 8-րդում։

Հող. ԻԹ. էջ 350—351 (հուՆ. հող. 60, էջ 596)։ Տարբեր է τὸν χρόνον τοῦ ἐπὶ τῆς μοιχείας ἁμαρτήματος ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς καθ' ἑαυτὴν ζωῆς πληρώσει հատվածը, որի փոխարեն հայերենն ունի «զամենայն... ապաշխարեսցեն»։

Կանոնագրքում չեն պահվել հուն.-ի 61-րդ և 63-րդ հոդվածները, որոնք վերաբերում են գողության և անասնապղծության։

Հող. Լ. էջ 351 (հուՆ. հող. 64, էջ 597)։ „Ὁ ἐπίορκος ἐν δέκα ἔτεσιν ἀκοινώνητος ἔσται. δυσὶν ἔτεσι προσκλαίων, τρισὶν ἀκροώμενος, τέσσαρσιν ὑποπίπτων, ἐνιαυτὸν συνεστὼς μόνον, καὶ τότε τῆς κοινωνίας ἀξιούμενος“.

Կանոնագրքում տարբեր են նշված պատժի չափերը։

Հոր. ԼԱ, էջ 351 (հուՆ. հող. 65, էջ 597)։ „Ὁ γοητείαν ἢ φαρμακείαν ἐξαγορεύων, τὸν τοῦ φονέως χρόνον ἐξομολογήσεται, οὕτως οἰκονομούμενος, ὡς ὁ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἁμαρτήματι ἑαυτὸν ἐλέγξας“. Հայերենը բավական հեռացած է հունարենից։

Այս հոդվածը մի փոքր ուրիշ ձևով է շարադրված մի քանի այլ ձեռագրերում. «Եթէ ոք ի կախարդաց կամ ի դեղատուաց եկեալ խոստովանեսցին, նոյնպէս որք սահմանեցին եւ ի վերայ նոցա, դի անձամբք իւրեանց խոստովանեցան» № 659, էջ 194բ—195ա, հմմտ. №№ 648, էջ 50ա, 649, էջ 69ա, 659, էջ 76բ, 651, էջ 58ա, 2964, էջ 99բ, 3562, էջ 328բ)։

Հող. ԼԲ, էջ 351 (հուՆ. հող. 62, էջ 597)։ Միակ տարբերությունն այն է, որ հայերենի «որ անցուցանիցէ» բառը դրված է հուն. ἐπιδεικνύμενος (որ ցուցանիցէ, այսինքն՝ ցույց տվողը) բառի փոխարեն։ Թեև ոչ մի ձեռագիր չի պահել «որ ցուցանիցէ» ձևը, սակայն այս հոդվածը մի այլ կանոնախմբում՝ դարձյալ վերագրված Բարսեղ Կեսարացուն երկու ձեռագրերում պահվել է հունարենին համապատասխան՝ «որ ցուցանիցէ» ձևը (տե՛ս Կանոնագիրք Հայոց, հտ. Բ, էջ 116, ձեռագիր)։ Վերջին ընթերցումը հնագույն և լավագույնն է, թէ՝ պատահական զուգադիպություն, դժվարանում ենք ասել։

Հուն.-ի 66-րդ հոդվածը, որը վերաբերում է գերեզման բացողներին և կողոպտողներին, կանոնագրքում չի պահվել։

Հող. ԼԳ. էջ 352 (հուՆ. հող. 67, էջ 597)։ „Ἀδελφομιξία τὸν τοῦ φονέως χρόνον ἐξομολογήσεται“.

Հայերենն ազատ է շարադրված, թեև հուն.-ի միտքն արտահայտում է ճիշտ։

Հող. ԼԴ, էջ 352 (հուՆ. հող. 68, էջ 597)։ „Ἡ τῆς ἀπειρημένης συγγενείας εἰς γάμον ἀνθρώπων σύστασις, εἰ φωραθείη, ὡς ἐν ἁμαρτήμασιν ἀνθρώπων γινομένη, τὰ τῶν μοιχῶν ἐπιτίμια δέξεται“.

Հունարենը հայերենում վերաշարադրված է համառոտ և տրված է հիմնական միտքը,

Հող. ԼԵ, էջ 352 (հուՆ. հող. 69, էջ 597)։ Հոդվածի երկրորդ մասն հայերենում համառոտ է (հմմտ. հուն. ἐνιαυτὸν ἀργήσας-ից մինչև վերջ. հայ.«դատարկ մի արդելեալ...» և այլն)։

Հող. ԼԶ, էջ 352 (հուՆ. հող. 70, էջ 597)։ „Διάκονος ἐν χείλεσι μιανθεὶς, καὶ μέχρι τούτου ἡμαρτηκέναι ὁμολογήσας, τῆς λειτουργίας ἐπισχεθήσεται· τοῦ δὲ μετέχειν τῶν ἁγιασμάτων, μετὰ τῶν διακόνων, ἀξιωθήσεται· τὸ αὐτὸ δὲ καὶ πρεσβύτερος. Εἰ δέ τι πλέον τούτου φωραθείη τις ἡμαρτηκὼς, ἐν οἵῳ ἂν ᾖ βαθμῷ, καθαιρεθήσεται“.

Հայերենը թարգմանություն չէ, այլ վերաշարադրված է և համառոտված. իսկ հուն.-ի τῆς λειτουργίας... τῶν ἀγγελικῶν *հատվածը հայերենում չի պահվել։*

Հուն.-ի 71-րդ հոդվածը, որը վերաբերում է 70-րդ հոդվածում նշված հանցանքի մեղսակիցներին և 72-րդ հոդվածը՝ ով անձնատուր է լինում կախարդության, Կանոնագրքում չեն պահվել։

Հոդ. ԼԷ, էջ 352—353 (հուն. հոդ. 73, էջ 598): *Հայերենը չունի հունարենի միայն վերջին* πίστει τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας *մասը։*

№ 659 ձեռագիրը այս հոդվածը չունի, իսկ մի քանի այլ ձեռագրերում բոլորովին ուրիշ բան է. «Ալ. Զմոնողանաց զարանց ոչ յուսաք, բայց միայն այնոցիկ որ իւրեանց կամաւ եառուն զանձինս ի կարգ մոնողութեան, որք ի ձեռն լռութեան համարեցան հրաժարել յամուսնութենէ, սակայն և ի նոսա պարտ և արժան է յառաջագոյն եկեղեցն ի կարգս հարցանել և քննել զայժմ ևկեալսն և առնուլ ի նոցանէ խոստովանութիւն չլինել նոցա Վարմնասէր և ոչ յանդգնութեան վարս վարել։ Իսկ ապա թէ վրիպումն ինչ լինիցի ումեք անկանել յարատ պոռնկութեան, արժան է զայնպիսին խրատել և ի կարգ ուղղութեան ածել։ Զի այր որ ընդ կնոջ միաւորեալ բնակէ և ոչ շատասցի իւրով ամուսնոյն և անկանիցի ի պոռնկութիւն, զայնպիսին ընդ պոռնիկս համարեսցուք եւ առաւել յաճախեսցուք ի վերայ նորա զպատուհաս. քանզի եւ կանոնս այսպէս ունիմք ի վերայ յանցանաց աշխարհականացն սաստկապէս (ի վերայ... սաստկապէս հատվածը № 651 ձեռագիրը չունի) *եւ ի վերայ շնացելոց նմա ինչ եւ առողջացին ի հաւատս ապաշխարութեան» № № 648, էջ 50բ, 619, էջ 70ա, 650, էջ 77ա, 651, էջ 58բ, 2964, էջ 100աբ, 3562, էջ 329ա)։ Այս հոդվածն ուղղագրական աննշան տարբերություններով գտնում ենք* hlo *ձեռագրերում։*

Հունարենի 74-րդ հոդվածը, որը վերաբերում է ապաշխարության, կանոնագիրքը չունի։

Հոդ. ԼԸ, էջ 353—354 (հուն. հոդ. 75, 76. 79, էջ 598—599): *Ընդհանուր առմամբ այստեղ ճիշտ են արտահայտված հուն.-ի 75, 76 և 79-րդ հոդվածների մտքերը, թեև Կանոնագրքում կան առանձին հատվածների և բառերի բացթողումներ և ավելացումներ։*

Հուն.-ի 77, 78, 80. 81-րդ և 82-րդ հոդվածները, որոնք վերաբերում են կնաթողներին, տարբեր ժամանակներում երկու քույր հետ ամուսնացողներին, բազմամուսնությամբ զբաղվողներին, հավատուրացներին և երդմնազանցներին, Կանոնագրքում չեն պահվել։

Հոդ. ԼԹ, էջ 354—355 (հուն. հոդ. 83, էջ 600): *Հայերենում չի պահվել* ἢ εἰσάγοντες τινας εἰς τοὺς ἑαυτῶν οἴκους ἐπὶ ἀνευρέσει φαρμακειῶν καὶ καθάρσει, ὑπὸ τὸν κανόνα πιπτέτωσαν τῆς ἑξαετίας *հատվածը, իսկ հունարենում բացակայում են «և զարձցին և խոստովան եղիցին» և «հեռացեալք յեկեղեցւոյ» հատվածները։*

№ 659 ձեռագրում այս հոդվածը չի պահվել։

Հոդ. Խ—ԾԱ, էջ 355—358. *Այս հոդվածները հունարենը չունի, սրան հակառակ հունարենն ունի բոլորովին այլ նյութեր՝ 84-րդ հոդվածից մինչև 86-րդ հոդվածը և 88-րդից մինչև 92-րդ հոդվածները (էջ 600—601, 605—612) մասամբ խրատական բնույթի և ուղղված տարբեր մարդկանց. օրինակ՝ 84-րդ և 85-րդ հոդվածները վերաբերում են նրանց, որոնք չեն մտածում իրենց հոգու փրկության մասին, 86-րդ հոդվածում հեղինակը բացատրում է, թե ինչու քրիստոնյաները ամեն կենդանու միս չեն ուտում, 88-րդ հոդվածում գրում է ոմն Գրիգորի քահանայի՝ կնոջից բաժանվելու մասին, 91-րդ և 92-րդ հոդվածներում մանրամասն խոսում է եկեղեցու կյանքում դեր խաղացած ավանդությունների մասին և այլն, և այլն։*

№ 648 ձեռագրում չի պահվել Խ հոդվածից մինչև ԾԱ հոդվածը։ № 3562 ձեռագրում Խ և ԽԱ, իսկ № 651 ձեռագրում՝ ԽԳ և ԽԴ հոդվածները միացված են միմյանց։

ԽԴ հոդվածի առաջին տողը խախտված է, մեզ թվում է թերևս պետք է կարդալ այսպես՝ «Եթէ որ յեղբաւրէ ըստ կարի հրամայեալ՝ թշնամանէ կամ ընդդէմ կայ»։

Հոդ. ԾԱ, էջ 358—362 (հուն. հոդ. 87, էջ 602—605): *Այս հոդվածը մի քանի ձեռագրերում ունի ավելի համառոտ վերնագիր. «Դարձեալ սրբոյն Բարսեղի, վասն ամենեին հեռանալոյ (№ 651՝ հեռանալու) յազգաին կին առնելոյ» (№ № 650, էջ 79ա, 649, էջ 71բ, 651, էջ 60բ, 2964, էջ 103ա), իսկ № 3562 ձեռագրում չի պահվել ոչ վերնագիրը և ոչ էլ այս հոդվածը։* kmps *ձեռագրերում այս հոդվածը չի գրված որպես ԾԱ հոդված այլ առանձին կանոնախումբ, այդ պատճառով էլ ցանկից առաջ ունի վերնագիր. «Գիր կանոնական վասն չամուսնանալոյ առ ընտանիս», սրանից հետո հոդվածի բովանդակության վերնագիր ցանկում. «Վասն չամուսնանալոյ առ ընտանիս». սրա և բուն հոդվածի միջև երրորդ վերնա-*

գիրը. «Գիր կանոնական սրբոյն Բարսղի առ քահանայ մեծ Թէոդորոս Ցանտիոքիա վասն ամենևին հեռանալոյ և զազգային չառնել, Ա բան»: Վերջինիս՝ արդեն, հաջորդում է բուն հոդվածը:

Ն. Ակինյանը 1949 թ. «Հանդէս Ամսօրեայ»-ում (№ № 4—12) գրում է, թե «Տակաւին չէ գտնուած կանոնաց ինքնակաց օրինակ մը, արտաքոյ կանոնագրոց» (էջ 86): Այս խոսքերը վերաբերում են Շահապիվանի կանոնախմբին: Սակայն, այժմ, կարելի է ասել, որ կանոնագրքի ունեցածից դուրս ու անկախ գտնվել է Բարսեղ Կեսարացու այն նամակի հայերեն թարգմանության մի օրինակը, որը 373 թ. ուղղված էր Տարսոնի եպիսկոպոս Դիոդորին և որը հանդիսանում է Կանոնագրքում տեղ գտած Բարսեղ Կեսարացու կանոնախմբի ԾԱ հոդվածը: Այս բնագիրը, ինչպես հիմա է պարզվում իր ինքնուրույն գոյությունը պահպանել է կանոնագրքից (8-րդ դարի սկիզբը) շատ առաջ. հետագայում Հովհաննես Օձնեցին խիստ համառոտելով օգտագործել է այն կանոնագիրքը կազմելիս: Այդ բնագիրը գտնվում է մեր Մատենադարանի № 659 ձեռագրի 198ա—204 էջերում. ահա այդ նամակը.

«Բարսղի եպիսկոպոսի Դեոդորայ երիցու Անտիոքու.

Եհաս առ մեզ գիր որ ովերագիր ունէր Դիոդորա, իսկ որ զկնի այսորիկն զայր այլում ումեմն վայելուչ էր բանն առաւել քան թէ Դիոդորայն, քանզի թուի ինձ ոմն ի գըժընդակ արուեստականացն ընդ քոյոյ զիմաւքդ մտեալ և այնպէս զինքն կամեցեալ հաւատոյ արժանի առնել լսաւղացն. որ իբրև հարցեալ եղև յումեմնէ, թէ պարտ և արժան իցէ նմա կին առնել, զկնոջն իւրոյ իբրև վախճանեցաւ քոյրն. ոչ սոսկացաւ. զողացաւ ի հարցմանէն, այլ յոյժ խնդութեամբ ընկալաւ զլուրն և զգէջ ցանկութիւնն կարի քաջ մեծապէս ցանկութեամբ ընդ նմա գործեաց: Արդ՝ եթե էր առ իս գիրն, իսկ զնորա առաջէի քեզ և շատ և բաւական լինէիր անձին աւգնել և ճշմարտութեանն: Եւ վասն զի որ ետն և դարձեալ եհան իբրև գյաղթութեան իմն նշանակ զմէնջ գնայր կրէր, որբ իսկ գրան անդ արգելար իբրև զգրով ունել զքոյ իշխանութիւն. թողացուցանել զայն գործել: Արդ՝ գրեցի բազ թուղթ զի երկոքումք ձեռաւք եղիցի զալ մեզ յանաւրէն բանն յայն և մի մի ինչ թողուլ զաւրութիւն. զի մի՛ ունիցի բան որով կարիցէ ժյաս գործել որ պատահին նմա:

Եւ նախ առաջին, որ բուն իսկ մեծ է ի վերայ այսպիսի իրաց սովորութիւն, որ ի բազում ժամանակաց հետէ այժմ առ մեզ կրի, զոր առաջի է գնել, որ զաւրինաց ունի զաւրութիւն, վասն ի սուրբ արանց զկրաւնս մեզ աւանդել. և զայս զոր ասեմս այսպիսի իմն եթե ոք ախտիւ պղծութեան յաղթեալ երբեք անկցի յերկուց բնոց յանկրաւնս˚ խառնակութիւն, ոչ ամուսնութիւն վարկանել զայս և ոչ բնաւ ամենեւին յեկեղեցւոյ միաբնութիւն արժան է ընդունել յառաջ մինչև (հետագայում ուղղված է՝ մինչ չև—Վ. Հ.) քակեալ է զնոսա ի միմեանց: Բայց սակայն, զի թէպէտ ոչ զոյր ասել շատ և բաւական էր չարութիւնս առ չարին պահպանութիւն, վասն զի որ զթուղթն գրեաց անարդ և խոտան ձեռնարկութեամբ, զայսքան անհնարին չար փորձեցաւ ի վարս զնացից մերոց ածել մուծանել, հարկ է և մեզ որչափ և խորհրդոց ածեալ է, աւգնականութիւն մատուցանել և ոչ տալ թոյլ. և սակայն առ յոյժ առաքինիսն՝ մեծ և ի վեր քան զբան էառ իւրաքանչիւր ումեք յօրում ըմբռնեալն ոք է ի հաւատս, գրեալ ի Ղևտականին՝ զքոյր կին ի վերայ քեռ իւրոյ մի՛ առջիր. հակառակ միմիեանց մերկանալ զամաւթ խայտառականաց նորա առ նովաւ, մինչ կենդանի է քոյր. և արդ յայտ յայսմանէ ասէ, զի թողացուսցէ առնուլ իբրև վախճանեսցի: Եւ արդ առ այս նախ առաջին զայն ասեմ, զի զոր ինչ միանգամ առ աւրէնքն ասեմ այնոցիկ ասեն, որ ընդ աւրինաւքն են, ապա եթէ ոչ այս այսպէս է հարկ է և ընդ թլփատութեանն և ընդ շաբաթուն ընդ խտրութեամբ կերակրոցն անկանել մեզ. քանզի ոչ եթէ զուցուք ինչ որ ըստ կամաց հեշտութեան մերոյ ընդ լծով ծառայութեան աւրինաց զանձինս արկանեմք և եթէ երեւեցի ինձ (հետագայում ուղղված է՝ ինչ) ծանր աւրինացն եղելոյ յայնժամ ասյա առ Քրիստոսի ազատութիւնն փախուցեալ անկանիցիմք: Հարցեալ եղեաք եթե գրեալ է առնուլ զքոյր (զքույրաջ լուսանցքում) կին ի վերայ քեռ իւրոյ. ասասցուք, որ մեզ զգոյշ և հաստատուն և ճշմարիտ է, թե ոչ գրեալ է իսկ յայնմանէ որ զկնի զայ բանիս, զոր ոչն է ճառեցեալ այնուջանալ հաւանեցուցանել, այնորիկ է որ աւրէնս գնէ, ոչ եթէ որ զաւրինացն բանս ասէ, ապա եթէ ոչ այսպէս է, զոյ հնար ամենայն ումեք որ կամի համարձակ յանդըղնել, և մինչդեռ կենդանի կայ քոյրն առնուլ զմիւս եւս քոյր կին. քանզի նոյն այս իմաստ և ի վերայ նորա յարմարեալ պատկանի, քանզի գրեալ է, ասէ, եթէ ոչ առցես հակառակ նախանձաւոր միմիեանց, իսկ ապա թէ այդպէս է, որ ոչ հեռի հակառակութեամբն ոչ արգել առնուլ. բայց որ ջատագով նախատիս անհեռ և աննախանձ զոլ ասէ, զբաբս քեռց առ

միմիեանս. ի բաց բարձելոյ այսուհետև պատճառին, վասն որոյ հրաժարեցոյցն զերկոցունցն առ միմեանս զընկերութիւնն: Զի՞նչ է որ արգելուն առնուլ զքոյր կանայս, այլ ոչ զրեալ զայդ ասասցուք, այլ և ոչ զայն որ որոշեալ և մեկնեալ է, բայց միտք բանից որ զհետ դայ, նոյնպէս երկոցունց զաներկիւղ անխտրութիւն մատուցանէ, բայց թէ պարտ և արժան է, յաս սակաւ մի յետոյս աւրէնսդրութեանն անգրէն զառնալ և թափէր ի բամբասանաց, քանզի երևեցաւ ոչ զամենայն աւրինաց մեզաց ի ներքս փակել աւրէնսդրիս, այլ առանձինն հրաժարեցոյց զԵգիպտացոցն, ուստի համբարձեալ գնայ Իսրաէլ ի վերայ Քանանացւոցն, առ որ փոխեցաւն, քանզի ունի այսպէս բանս ըստ գնացից երկրին Եգիպտացւոց՝ մի գնասջիք, յորում բնակեալն էիր դու ի նմա, մի՛ առնիջիք. և ըստ գնացից երկրին Քանանացւոց յոր ես տարայց զձեզ անդր ոչ առնիջիք և աւրինաւք նոցա ոչ վարեսջիք, իսկ ապա ուրեմն ի զեպ եղիւ, զի ազգ մեզանացս այսոցիկ, ոչ գտանէր յազգն յայնոսիկ յայնժամ, վասն որոյ և ոչ պահպանութեան պէաք և աւրէնսդրին վասն մեզանացս այսոցիկ շատ և բաւական համարեալ անուսումնական սովորութեան բարուցն վարժեալ առ զարշ պղծութեան որովայնս. բայց զի առ զմեծն հրաժարեցուցեալ, զփոքրն լռեա եկեալ եկաց, զի թուէր բազում մարմնաւորացն երկուս քոյրս միանգամայն կանայս առնել՝ է փնաս առնել իրացս աւրինակ հայրապետին, բայց մեզ զինչ պարտ և արժան է գործել զգրեալսն ասել, թէ զլռեցեալն առաւել խուզել և հետազաւտել: Արդ՝ աստէն իսկ ոչ սյարա և արժան է ընդ միում բոցի խառնակել հաւր և որդւոյ, յաւրէնս յայսոսիկ ոչ է գրեալ, բայց ի մարգարէին ամբաստանութիւն հասեալ է, քանզի որդի աւէ և հայր<աւէ>առ մի բոզ մտանէին: Բայց բանի և այլ ազգ պիղծ ախտից զորս զիւաց վարդապետանոց եզիտ, իսկ աստուածային գիրք լռեալ կացին զպարկեշտն սուրբ զրոց զազիր և քարշ անուանակոչութեամբք ախտեղել ոչ կամեցեալ, այլ ընդհանուր ի մի վայր բովանդակիչ անուամբք զաղտեղութիւնս նոցա բամբասեաց, որպէս ինքն առաքեալն Պաւղոս ասէ. «Պոռնկութիւն և ամենայն աղտեղութիւն մի՛ անուանեսցի ի ձեզ, որպէս և վայել է սրբոց»: Աղտեղութեանն անուամբ զարուացն զանճառագործութիւնս և զիգացն ի մի ի վայր ածեալ փակեաց. իսկ ապա ուրեմն ոչ ամենայն իրաւք լռեալ կալ աներկիւղ մատուցանէ ցանկասիրացն: Բայց ես և ոչ լռեալ կալ ասեմ զմասն զայս և կարի քաջ ի բաց հրաժարեցուցեալ աւրէնսդրին, քանզի ոչն մտցես առ ամենայն ընտանիս մարմնոյ քո (քո ձայն լուսանցքում). մերկանալ զամաւթ խայտառակութեան իւրեանց և ոչ ես ի մի վայր ածեալ փակէ զազգ ընտանութեանն, քանզի զինչ այլ ինչ ընտանեգոյն լիցի ուրուք քան զիւր կին, զի ոչ ասեն երկու, այլ մի մարմին: Իսկ ապա ուրեմն ի ձեւն կնոջն քոյրն առնն ընտանութիւն շրջեալ փոխեցաւ, զի որպէս զմայր կնոջն ոչ առնէ և ոչ զդուստր կնոջն, այսպէս և ոչ զքոյր կնոջն, վասն որոյ և ոչ զքոյր իւր և այս անգրէն զարձեալ նոյն աւրինակ և ոչ կնոջն արժան է ընդ ընտանիս առնն յամուսնութիւն գալ և քանզի հասարակ է ի վերայ երկոցունց ազգականութեանն իրաւունք: Բայց ես ամենեցուն, որք յաղագս ամուսնութեան խորհին բողոքեմ, թէ անցանէ ձև աշխարհիս այսորիկ. և ժամանակս կարճեալ է, զի որ ունիցին կանայս, իբրև ոչ ունիցին: Ապա թէ ինձ բերեալ ընթեռնուցու, որք զայն որ աճիցէքն ասէ և բազմացարուք, ծաղր առնեմ զայնու, որ զժամանակս աւրէնսդրութեանն ոչ գիտաց որոշել՝ պոռնկութեան սփոփանք երկրորդ ամուսնութիւնն է, ոչ եթէ պաշար անյագ գիջութիւն, թէ ոչ կարեն արգելուլ զանձինս ի պոռնկութենէ ամուսնասցին, բայց նոքա աւաղիք և ի բնութիւնն ոչ հային, որոց աչք ողւոցն րժոտեալ են ախտիւ անարգ պղծութեանն, զայն որ ի վաղընջուցն հետէ որոշեալ է և մեկնել զանուանս ըստ ազգ լինելն: Արդ յորմէ ազգակցութենէ զծնեալսն անուանեցին զնոսա միմեանց, թէ քեռորդիս անուանեսցին, քանզի երկոքին անուանք նոցա ի դէպ և ի ճահեն, վասն շփոթեալ խառնակութեանն. մի՛ առնէր այր զուզմաւրաքոյրն, մաւրու մատաղ մանկանցն և մի՛ զայն որ ի տեղ մաւր զմանկունսն զրգել և սնուցանել պարտի, զսա լինել անհաշտ և անհամբոյր քինու և նախանձու, քանզի միայն ազգ մաւրուաց և քան զմահ անգր ես վարէ զթշնամութիւնն և մանաւանդ զի որք այլ ազգ ինչ են, թշնամիք են միմեանց, ընդ մեռեալսն հաշտութիւն բերեն այնուհետև. իսկ մորուոյ յետ մահուանն թշնամութեան սկիզբն առնեն: Եւ զլուխ ճառելոցս երա աւրինաւք դիմեալ է ոք յամուսնութիւն բացեալ կայ առաջի ամենայն աշխարհ. ապա րև ախտաւոր է ումեք փոյթ ամուսնութեանն. վասն այսորիկ ես տաւել արգելլի է, զի ուսցի ամենայն ոք զանձն իւր սրբութեամբ ստանալ մի՛ յախտս. ցանկութեան շատ ասել յարձակել և յիբրգ այլ չափ կզթոյն արգել զիս, բայց աղաւթիւք խնդրեմ, զի խրատս մեր հզաւրագոյն քան զախտ գտանիցի կամ ոչ գալ հասանել ի մեր վարս ցաւն այն, այլ յոր վայրս համարձակեալ զործեցաւ ի նմին տեղիս կալ մնայց:

Այս բնագրում չեղատառ նշված են այն հատվածները, որոնք մտել են Կանոնագրքի Բարսեղ Կեսարացու կանոնախմբի ԾԱ հոդվածում։

Հայերենին հակառակ հունարենի վերնագրում նշված է. τοῦ αὐτοῦ πρὸς Διόδωρον ἐπίσκοπον Ταρσοῦ περὶ τοῦ δύο ἀδελφὰς ἀγομένου εἰς γάμον.

Այստեղ Դիոդորը նշվում է Տարսոնի եպիսկոպոս, իսկ հայերենում՝ Անտիոքի մեծ քահանա։ Կանոնագրքում եղած սկզբի մի քանի տողը վերաշարադրված է վերևում բերված բնագրի միջին մասից, մնացածը նույնությամբ բերված է հատվածաբար։ Հայերենը միանգամայն համապատասխանում է հունարենին։

Նորահայտ այս բնագրի նշանակությունը շատ մեծ է։ Այն նախ և առաջ օգնում է մեզ պարզելու, թե Հովհաննես Օձնեցին կանոնագիրքը կազմելիս ինչպես է օգտագործել իր ձեռքի տակ գտնված նյութերը։

ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՎԻ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Ցանկ, էջ 363—367: *Սահակ Պարթևի կանոնախումբը Կանոնագրքում կազմված է կանոնական առանձին շրջաբերական նամակներից, որոնք ունեն հետևյալ հաջորդականություն և ենթավերնագրերը։*

1. Յաղագս քորեպիսկոպոսաց թէ ո՛րպէս պարտ է զկանոնական կարգն հաստատուն պահել յեկեղեցիս (բաժանված է 12 հոդվածի)։

2. Կարգ քահանայից առ ժողովրդականս եւ նոցին ժողովրդականաց հնազանդութիւն եւ կարգ ուղղութեան առ քահանայս (բաժանված է 23 հոդվածի)։

3. Թէ որպէս սահմանեցաւ կարգ ուխտի եւ որոշման վանաց (բաժանված է 9 հոդվածի)։

4. Թէ որպէս պարտ է եպիսկոպոսաց ունել զընտանիս սորայ եկեղեցւոյ (բաժանված է 5 հոդվածի)։

5. Թէ որպէս պարտ է եպիսկոպոսաց պահել զզանձս եկեղեցւոյ կամ որոց որպէս մատակարարել (բաժանված է 6 հոդվածի)։

Ընդամենը 55 հոդված է հինգ ենթավերնագրերի տակ։ Երբեմն պատահում է, որ այդ ձեռագրերում այս ենթախմբերի հաջորդականությունը տարբեր է, օրինակ՝ № 639 ձեռագրում տարբեր է ոչ միայն վերևում նշված հաջորդականությունը, այլև ձեռագրի տարբեր տեղերում, միջանկյալ նյութերից հետո, իրարից հեռու, գտնվում են կանոնական այս թղթերի տարբեր ենթախմբերը։ Եթե հետևելու լինենք Կանոնագրքում այս ենթախմբերի հաջորդականությանը, ապա № 659 ձեռագրի և Սոփերքի Բ հատորում եղածը կունենան հետևյալ հերթականությունը.

Կանոնագիրք	*№ 659 ձեռ.*	*Սոփերք Բ հատ.*
1	(չունի)	*2 (էջ 80—87)*
2	*4 (էջ 255ա—261բ)*	*3 (էջ 88—99)*
3	*3 (էջ 227բ—233բ, ընդարձակ հատված չի պահվել, այնուհետև առանձին վերնագրի տակ գրված է Կանոնագրքի ԽԱ—ԽԴ հոդվածները՝ էջ 261բ—263բ)։*	*4 (էջ 100—116)*
4	*1 (էջ 216բ—221բ)*	*1 (էջ 71—79)*
5	*2 (էջ 221բ—227ա)*	*5 (էջ 117—126)*
(չունի)	(չունի)	*6 (Գիր աւանդութեան, էջ 127—134)*

Ինչպես որ այս ենթախմբերի հաջորդական կարգը փոփոխական է, № 659 ձեռագրում էլ ենթախմբերի վերնագրերը հաճախ նշված են տարբեր, որ ցույց կտանք իր տեղում, եղած նյութերն էլ բաժանված չեն հոդվածների (հմմտ. նաև №№ 649, 650, 651, 2964 ձեռագրերը). որոշ հոդվածներ բառի բուն իմաստով հոդվածներ չեն, այլ ներածական, օրինակ՝ ԺԳ հոդվածը և այլն։ Այս բոլորը ցույց են տալիս, որ դրանք տարբեր առիթներով գրված կանոնական առանձին թղթեր են, որոնք բաժանվել են հոդվածների հետագայում, ամենայն հավականությամբ Կանոնագրքի մեջ մտնելու ժամանակ։ Կանոնագրքի բնագրի կազմման համար օգտագործված ձեռագրերից չորսի ցանկում հոդվածների վերնագրերը թեև, ըստ էության, չեն տարբերվում եղածից, սակայն բոլոր այդ վերնագրերը գրված են ոչ թե հոդվածների սկզբում, ինչպես Կանոնագրքում է, այլ Սահակ Պարթևի կանոնախմբի տար-

րեր ենթախմբերի սկզբում. օրինակ՝ km ձեռագրերի ցանկում նշված են Ա—ԼԵ հոդվածների վերնագրերը, իսկ հետո գրված են համապատասխան հոդվածները՝ Ա—ԼԵ, ապա հաջորդ ենթախմբի հոդվածների ցանկը՝ ԼԶ—ԽԴ, սրան համապատասխան հոդվածները. նորից ցանկ՝ ԽԵ—ԽԹ, և ապա սրան համապատասխան հոդվածներ. ի վերջո էլի ցանկ՝ Ծ—ԾԵ, և սրա համապատասխան հոդվածները: ps ձեռագրերում ցանկը կազմված է ճիշտ այդ ձևով, միայն այն տարբերությամբ, որ այս երկու ձեռագրերում ցանկի վերնագրերի համարակալումը վերևում նշվածի նման չէ, այլ ամեն անգամ սկսվում է սկզբից. այսպես՝ Ա—ԼԵ, Ա—Թ, Ա—Ե, Ա—Զ: Ի միջի այլոց k ձեռագրում հոդվածների ցանկում եղած վերնագրերը թեև Կանոնագրքի ունեցածի համեմատությամբ երբեմն գրվում են ետ ու առաջ, բայց հոդվածների հերթականությունը նույնն է, ինչ Կանոնագրքում:

Ձեռագրերի ցանկում նշված «ԽԹ. Վասն եպիսկոպոսաց և վարդապետաց» վերնագիրը հոդվածների շարքում համապատասխան հոդված չունի, սակայն ուշադիր քննությունը ցույց տվեց, որ ԽԸ հոդվածի երկրորդ մասը՝ «Հրեշտակական վարուց»-ից մինչև նույն հոդվածի վերջը, պետք է լինի առանձին հոդված՝ համապատասխան ցանկի ԽԹ վերնագրին: Ըստ երևույթին՝ ընդօրինակությունների ժամանակ ինչ-ինչ պատճառով հոդվածի համարը՝ ԽԹ դուրս է ընկել և հոդվածը միացվել նախորդ՝ ԽԸ հոդվածին և այդ ձևով մնացել մինչև այժմ: Նկատի ունենալով այս հանգամանքը, հոդվածների շարքում ԽԸ հոդվածից անջատեցինք վերջինիս կցված մասը և դրեցինք առանձին՝ ԾԿԸ—ԽԹ համարի տակ: Ըստ այնմ էլ ԽԹ հոդվածին հաջորդող մի քանի հոդվածների համարները նույնպես փոխեցինք մեկով, որով հոդվածների համարակալումը համապատասխանեց ցանկում եղածին: Իսկ «Վասն սրոյ աղաչեմ եւ վկայութիւն դնեմ» հատվածից, որը ձեռագրերում գրված է ԾԶ—ԾԵ համարի տակ, համարակալումը հանեցինք, որովհետև չէր համապատասխանում ցանկի վերնագրին. այն շատ ավելի նման է վերջաբանի, քան թե հոդվածի: №№ 649, 650, 651, 2964 ձեռագրերը ցանկ չունեն: n ձեռագրում ԾԱ հոդվածի վերնագիրը ցանկում այսպես է. «Վասն եպիսկոպոսի թէ որպէս պարտ է լինել տեսուչ եկեղեցւոյ»: Այնուհետև ընդգծված բառերի վերևում ավելացրել են. «Գահել զի նշս»:

Հոդ. Ա, էջ 368: Հոդվածի սկզբում հեղինակը գրում է. «Վերագոյն ճառեցաւ ի մէնջ»: Այս առթիվ Մ. Աբեղյանը գրում է. «Իսկ վերևում բան չկա ասված» (տես Հայոց հին գրականության պատմություն, գիրք Ա, Երևան, 1944, էջ 116, ծանոթ. 1): «Ինչպես երևում է—ավելացնում է Մ. Աբեղյանը,—այս խմբագրությունը (իմա Կանոնագիրք Հայոց, Արսեն Ղլտճյան, Թիֆլիս, 1914—Վ. Հ.) թերի է» (նույն տեղում): Նախորդ ծանոթագրության մեջ նշեցինք, որ Սահակ Պարթևի կանոնախումբը (ըստ Կանոնագրքի) բաղկացած է հինգ ենթախմբերից, որոնք տարբեր գրություններ են և տարբեր ժողովածուներում ունեն տարբեր հերթականություն: Այստեղից էլ «Վերագոյն ճառեցաւ ի մէնջ»-ի բովանդակությունը պետք է փնտրել Սահակ Պարթևի կանոնախմբերի մյուս ենթախմբերում. օրինակ՝ Ն. Ակինյանը կարծում է, որ Կանոնագրքի Սահակ Պարթևի առաջին ենթախմբին՝ «Յաղագս քորեպիսկոպոսաց թէ որպէս պարտ է զկանոնական կարգն հաստատուն պահել յեկեղեցիս», նախորդել է Կանոնագրքի չորրորդ՝ «Թէ որպէս պարտ է եպիսկոպոսաց ունել զընտանիս սրբոյ եկեղեցւոյ» ենթախումբը և վերջինիցս վերցնելով «տեսուչ... զի սրբոց եւ նախանձաւորաց աւրինաց և հմուտ եղելոց վարդապետութեան արժանաւոր է տալ զայնպիսի պատիւ, որք զժողովուրդն բավական լիցին խրատել...» (տե՛ս Հանդէս Ամսօրեայ. 1946, № 1—12, էջ 52) հատվածը, ենթադրում է, որ «Վերագոյն ճառեցւ ի մէնջ» ասելով հեղինակը նկատի ունի այս հատվածը: Ն. Ակինյանը ճիշտ է այնքանով, որ Կանոնագրքում եղած Սահակ Պարթևի չորրորդ ենթախումբը պետք է գրված լինի առաջին տեղում, ինչպես նշվում է Սոփերքում: Մեր կարծիքով Սահակ Պարթևը «Վերագոյն ճառեցաւ ի մէնջ»-ով նկատի ունի չորրորդ ենթախմբի ոչ թե այս կամ այն ասույթը, ինչպես փորձում է ցույց տալ Ն. Ակինյանը, այլ ամբողջ չորրորդ ենթախումբը, որովհետև այս ենթախմբի ԽԹ հոդվածում ևս հանդիպում ենք նման բնորոշման, ինչպես Ն. Ակինյանի նշածն է: Ի դեպ Սահակ Պարթևի ենթախմբերի վերնագրերի ուշադիր քննությունը նույնպես բերում է տրամաբանական այդ եզրակացության: Մի քանի ձեռագրերում «Վերագոյն ճառեցաւ ի մէնջ որոց» հատվածի «ի մէնջ որոց»-ի միջև գտնում ենք միջանկյալ նախադասություն. «Վերագոյն ճառեցաւ ի մէնջ եւ ընտրել կացուցանել յաթոռ քորեպիսկոպոսութեան զայնոսիկ որոց» այնուհետև ինչպես բնագրում է (№ № 649, էջ 86բ, 650, էջ 96ա, 651, էջ 74բ, 2964, էջ 123բ): № 659 ձեռագիրը չունի Ա—ԺԲ հոդվածները:

Հոդ. Ը, էջ 371: 371-րդ էջի 11-րդ տողի «Աստուծոյ զի» բառերի միջև մի քանի ձեռագրերում գտնում ենք ընդարձակ հատված. «զարդարուն ճշմարիտ հաւատովք եւ գործովք առաքինութեան ցանկալի ամենեցուն եւ պատուական որպէս եւ վայել է իսկ պաշտօնէից Աստուծոյ» (№ № 649, էջ 88ա, 650, էջ 97բ, 651, էջ 75բ, 2964, էջ 125ա)։

Ներբավերճագիր, էջ 375: № 659 ձեռագրում ԺԳ—ԼԵ հոդվածների ենթախումբը հաջորդում է Շահապիվանի ժողովի կանոնախմբին, հետևյալ ուշագրավ վերնագրով. «Կանոնական թուղթ վարդապետացն Հայոց, կարգ քահանայից առ ժողովրդականսն և նոցին առ ժողովրդականացն հնազանդութիւն և կարդ ուղղութեան առ քահանայս» (էջ 255ա)։ Այս ենթախմբի վերնագիրը հենց այդպես է դրված նաև նույն ձեռագրի բովանդակած նյութերի ցանկում. «Ցանգ վարդապետացն Հայոց» (էջ 1ր)։ Քանի որ № 659 ձեռագրում այս ենթախումբը հաջորդում է Շահապիվանի ժողովի կանոնախմբին մի կողմից և վերնագրում էլ նշված է «Կանոնական թուղթ վարդապետացն Հայոց» մյուս կողմից, կարող է ստեղծել սխալ այն տպավորությունը, որ Սահակ Պարթևի կանոնախմբի այս ենթախումբը մինչև այժմ թյուրիմացաբար է վերագրվել Սահակ Պարթևին և նրա իսկական հեղինակը Շահապիվանի ժողովի մասնակից վարդապետներն են եղել։ Սակայն այս երկու բնագրերի ուսումնասիրությունը ցույց տվեց, որ այն չէր կարող ժողովի մասնակիցների անունից գրվել, այլ անհատ մարդու անունից միայն։ Թե ինչպես է վերնագրում տեղ գտել նշված թյուրիմացությունը, դժվար է հաստատ բան ասել ,սակայն հաստատ կարելի է նշել, որ նման թյուրիմացությունը եզակի չէ, օրինակ՝ № №8459, 9311 ձեռագրերում Հարանցն հետեողաց կանոնախումբը վերնագրված է Կղեմեսի անվամբ. «Սահմանք եւ կանոնք, զոր եղին առաքեալքն ի ձեռն Կղեմայի» (էջ 3ա, էջ 2ա), կամ № № 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում Սահակ Ձորոփորեցու կանոնախումբը դրված է Մովսես Քերթողահոր անունով։

Մի քան այլ ձեռագրերում այս ենթախումբն ունի «Կանոն սրբոյն Սահակայ Հայոց կաթուղիկոսի ի լրումն հաւատոյ ամենայն աշխարհիս Հայոց մեծաց, գլուխք ԺԹ» (№ 2964, էջ 127ա, հմմտ. նաև № № 649, էջ 89բ, 650, էջ 99ա, 651, էջ 77ա)։

Հոդ. ԺԳ, էջ 375 376: Մի քանի ձեռագրերում հոդվածի սկիզբն այսպես է. «Եղբարց սիրելեաց երիցանց և վանականաց եւ ճամաւրէն ժողովրդականաց որպէս ամբաստանութիւն եղեւ» և այլն (№ 659, էջ 255ա, տես նաև № № 649, էջ 89բ, 650, էջ 99ա, 651,էջ 77ա, 2964, էջ 127ա)։ Ընդգծված հատվածը բացակայում է Կանոնագրքում։

Հոդ. ԺԴ, էջ 377: Այս հոդվածի վերջին մասը մի քանի ձեռագրերում ընդարձակ է, համեմված Աստվածաշնչից վերցրած մեջբերումներով, օրինակ՝ «քահանայից, լուայք ի մարգարէէն... անձանձրոյթ հոգ տանել» հատվածը ներքոհիշյալ ձեռագրերում այսպես է «Քահանայից որպէս լուաք ի մարգարէից, որպէս Եզեկիէլ գոչէ հոգով սրբով եւ ասէ, թէ ով հովիւ տարապարտ արօտ, որ թողի զխաշինս իմ յաջ բազուկ քո և յաջ ակն քո, այլ զի մի՛ լուիցուք զնորին պատուհասն, այլ օրինակ ճշմարիտ կացուցէք զանձինս ձեր ժողովրդականացդ ամենայն պարկեշտութեամբ աղօթից եւ պահոց, անձանձրոյթ հոգ տանել եւ ի մի առնուլ զասացեալսն ի Մաղաքիաէ, թէ շրթունք քահանային գիտութեան զգուշասցին, զի աւրէնք հարցանին ի բերանո քահանային, քանզի հրեշտակ է հզաւրի Աստուծոյ» (№ 649, էջ 90ա, բ, տես նաև № № 650, էջ 100ա, 651, էջ 78ա, բ, 2964, էջ 128ա)։

Հոդ. ԻԹ, էջ 380: Հոդվածի վերջին մասը № 659 ձեռագրում մի փոքր ընդարձակ է. «...Ի կարգէն իւրմէ ղադարեալ լիցի ժողովրդեանն և միասին եկեղեցւոյ իշխան մի՛ լիցի եւ ընկերք իւր ընդ նմա հաղորդել մի՛ իշխեսցեն եւ ժողովրդականքն զայնպիսիսն» (էջ 258ա) ընդգծված մասը Կանոնագիրքը չունի։

Հոդ. ԻԳ, էջ 380: № 651 ձեռագիրն այս հոդվածը չունի։ Իսկ № 659 ձեռագրում չի պահպանվել սկզբի «տղէտ երէցեղբարք ժողովուրդ մի՛ իշխեսցեն ունել» հատվածը։

Հոդ. ԻԴ, էջ 380—381: № № 651 և 2964 ձեռագրերում չի պահպանվել հոդվածի սկզբից մինչև «յառաջ մի՛ իշխեսցեն առնել» հատվածը։ ԻԴ հոդվածի մնացած մի փոքր մասը կցված է ԻԲ հոդվածին։

Հոդ. ԻԸ, էջ 382—383: № 2964 ձեռագիրը չունի հոդվածի սկզբի «ապա եթէ լսեմ» բառերը։

Հոդ. ԼԶ, էջ 386—391: Այս հոդվածին նախորդող վերնագրից մինչև Սահակի կանոնախմբի վերջը (421 էջ) չի պահպանվել № № 649, 650, 651, 2964 ձեռագրերում։ Սակայն հետաքրքիր է այս ենթախմբի № 659 ձեռագրում ունեցած վերնադիրը. «Սահմանադրութիւն կարգաց ընկալեալ ի նահատակէն տեառնէ Գրիգորէ թարգմանեցաւ ի ձեռն Եզնակայ, հրամանաւ երանելոյն Սահակայ եպիսկոպոսապետին Հայոց եւ նորին աթոռակցաց, թէ որպէս սահմանեցաւ կարգ ուխտի եւ որոշումն վանաց» (էջ 227բ., հմմտ. Արել Միխիթարյան, Պատմութիւն ժողովոց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, էջ 25—31)։ Հմմտ. ԽԴ հոդվածի և համապատասխան ծանոթագրու-

թյան հետ։ Աբել Մխիթարյանը այս ենթախումբը նշում է Գրիգոր Լուսավորչի անունով։

Այս հոդվածում կան տեղեր, որոնք № 659 ձեռագրում համառոտ են, տեղեր էլ կան, որ ընդհարձակ են. այդ բանը ցույց կտանք համապատասխան հատվածները բերելով, օրինակ. 1. 388-րդ էջի 5—6 տողերի «եւ զնա իսկապէս... ի Քրիստոս հաւատացելոց» հատվածը № 659 ձեռագրում այսպես է. «և զհաւատն զնա իսկապէս խոստովանիմք ասել մայր եկեղեցւոյ ի Քրիստոս հաւատացելոց» (էջ 288բ)։ 2. 390-րդ էջի 8-րդ տողից «Տեսե՞ր զճշմարիտ հիմն եկեղեցւոյ» հատվածից մինչև 391-րդ էջի 1-ին տողի «եկեղեցին» բառը № 659 ձեռագրում գրված է այսպես. «վասն որոյ փրկիչն տէր ասաց խնդալ զառաքեալս, թէ խնդացէք զի անուանք ձեր գրեալ են ի դպրութիւն կենաց տեսեր զճշմարիտ հիմն եկեղեցւոյ» (էջ 230ա)։

Հոդ. ԼԹ, էջ 395—390: *№ 659 ձեռագրում չի պահվել այս հոդվածի «այլ միևնոյն..... և ոմն փոքր» հատվածը (էջ 233ա)։*

Հոդ. Խ, էջ 397—399: *№ 659 ձեռագրում պահվել է այս հոդվածի սկզբի մի փոքր մասը, իսկ «Տաւն սրբոյն Յովհաննու Մկրտչի եւ վկայի» հատվածից մինչև հոդվածի վերջը՝ «յայնր մտեալ հիւրքն և աւրհնեսցեն» հատվածը չի պահվել № 659 ձեռագրում. սրան հաջորդում է Շահապիվանի ժողովի կանոնախումբը, վերջինիս էլ՝ Սահակ Պարթևի կանոնախմբի Բ ենթախումբը։*

Հոդ. ԽԱ, էջ 399—400: *№ 659 ձեռագրում ԽԱ—ԽԴ հոդվածները գրված են առանձին վերնագրի տակ. «Կանոն Լուսաւորչին» (էջ 261բ), որոնք այստեղ նշված են որպես մեկ կանոնական թուղթ առանց հոդվածների բաժանելու։ Նույնը տես C ձեռագրում, (էջ 114ա)։ Այստեղ սկզբում այս կանոնախումբը գրված է այնպես, ինչպես A-ում, բայց հետո ԽԱ հոդվածի սկզբից, տողամեջ, կարմիր թանաքով գրիչն ավելացրել է՝ «Կանոն Լուսաւորչին», նույն թանաքով և ձեռագրով էջի ներքևի լուսանցքում ավելացնելով՝ «յօրինակէ դրեցի»։ Թերևս սա նշանակում է այլ օրինակից է գրել, որի մեջ այս մի քանի հոդվածը վերնագրված է Գրիգոր Լուսավորչի անունով, ինչպես և № 659 ձեռագրում։ Աբել Մխիթարյանի հրատարակության բնագրում ևս այս ենթախումբը բերված է «Կանոնք Ս. Գրիգորի Պարթևի» (էջ 31—32) անունով և դրված է վերջինիս կանոնախմբերի շարքում. դա մեզ ենթադրել է տալիս, որ հրատարակիչը հավանաբար օգտվել է մեր Մատենադարանի № 659 կամ C ձեռագրերից։*

Հոդ. ԽԳ, էջ 400—402: *Բնագրի «ի վեր կիւրակէքն ամենայն... և Վարդավառն» հատվածը № 659 ձեռագրում շարադրված է այսպես. «Եւ ի վեր կիրակէ այն ամենայն յիսներրեկին և տաւն սրբոյ Պենդակոստէին յորում հոգին սուրբ առաքելոցն շնորհեաց լեզուս և տաւն սրբոյ Աստուածածնին և միշտ կուսին և Վարդեվարն» (էջ 262ա) ձևով։*

Հոդ. ԽԴ, էջ 402—403: *Սրա սկզբի մասը հիշատակարանն է և կարող է հնության կնիք ունենալ, բայց հաջորդ մեծ մասը՝ «Արդ՝ եթէ ոք» (էջ 402 տող 8) հատվածից մինչև հոդվածի վերջը ավելացվել է ուրիշի, հավանաբար Հով. Օձնեցու կողմից։ Հենց այդ մասն է, որ կարող է այս կամ այն չափով իրավաբանական հոդվածի (որոշում է հանցանքը և պատիժը) տպավորություն թողնել։ Նկատի ունենալով, որ Սահակ Պարթևի կանոնախմբի Գ ենթախումբը № 659 ձեռագրում ունի երկու վերնագիր (տես ԼԶ և ԽԱ հոդվածների ծանոթագրությունը), իսկ այդ ենթախումբն էլ ավարտվում է թարգմանության մասին եղած վերոհիշյալ հիշատակարանով (տես ԽԴ հոդվածը), կարող ենք ենթադրել, որ միայն այս ենթախումբը՝ ԼԶ—ԽԴ հոդվածները. սակայն ոչ այս ծավալով, այլ համառոտ, եղել է հունարեն, Գրիգոր Լուսավորչի անվամբ, որը հետագայում՝ Ե դարում թարգմանվել է հայերենի։ Թարգմանելուց հետո Սահակ Պարթևը լրացրել է և ճոխացրել դրանք և որպես կանոնական շրջաբերական ուղարկել տեղերը։ Ի դեպ Սահակ Պարթևի կանոնների վավերականությունը հայագիտության մեջ կասկածի է ենթարկվել (տես Հ. Գաթրճեան, Սրբազան պատարագամատոյցք Հայոց, Վիեննա, 1897, էջ 141, ծանոթ. 103. էջ 231, ծանոթ. 38, էջ 323, 733. Ն. Ակինեան, Ս. Սահակի վերագրուած կանոնները, Հանդէս Ամսօրեայ, 1946, № 1—12, էջ 48—70, 1947, № 1, էջ 1—25)։*

Հոդ. ԽԵ, էջ 403: *Այս հոդվածը № 659 ձեռագրում սկսվում է այսպես. «Այցելեու հասարակաց հայր վիճակեալս եպիսկոպոսն» (էջ 216բ)։ Գ ձեռագրում «Թէ որպէս պարտ է եպիսկոպոսաց ունել զընտանիս սրբոյ եկեղեցւոյ» ենթախումբը սխալմամբ կրկնված է (էջ 114բ—115բ), թեև թերի, համեմատության համար օգտագործեցինք 115բ—117բ էջերում գրվածը միայն։ Հմմտ. Ե, էջ 191ա—195ա։*

Հոդ. ԽԹ, էջ 409—410: *№ 659 ձեռագրում դուրս է ընկել սույն հոդվածի «պարտի բերել յինքեան եպիսկոպոսն եւ ամենայն վարդապետք, ուր ոչ ազգականութիւն եւ ոչ ակնառութիւն է եւ» հատվածը, (էջ 220ա)։*

(Հոդ. ԾԵ) էջ 420—421։ № 659 ձեռագրում չի պահվել սույն հոդվածի «աղքատք խնամեալք, տնանկք յապահովացեալք» հատվածը (էջ 227ա)։

ՇԱՀԱՊԻՎԱՆԻ ԺՈՂՈՎԻ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Ցանկ, էջ 422—423: № 659 ձեռագրում, հակառակ Կանոնագրքում եղածի, սկզբում գրված է առաջաբանը, ապա՝ ցանկը. ահա այն.

«Ցանկ կանոնաց վարդապետաց Հայոց.

ա. Եպիսկոպոսացն
բ. Երիցանցն
գ. Գոռնըկացն
դ. Կնաթողացն
ե. Ամուրեացն
զ. Աղգականաց, որ յանէ եղանի-
ցենն
է. Բռնութեամբ առեանկացն.
ը. Կախարդացն
թ. Հարցկաց և դիւթիցն
ժ. [Դ]իւթիցն

ժա. Կծողաց մեռելոյն
ժբ. Որդի որ զկին հաւր ունիցին
ժգ. Ազգական կնոջն
ժդ. Եպիսկոպոսաց և երիցանցն
ժե. Պաշտաւնէից և ուխտի մանկանցն
ժզ. Եպիսկոպոսի և վանաց երիցու
ժէ. Նշխարացն մարտիրոսացն
ժը. Վարդապետի և աշակերտին
ժթ. Մծղնէիցն
ի. Մծղնէից» (էջ 236բ)։

Այս ցանկը կազմված է Կանոնագրքում եղածից անկախ, ձեռագրի գրչի կողմից: № № 648 և 3562 ձեռագրերում Շահապիվանի ժողովի կանոնախումբը ընդօրինակել են երկու անգամ՝ № 648, 28ա—31ա (կնչենք որպես առաջին ընդօրինակություն) և 132ա—193ա (կնչենք որպես երկրորդ ընդօրինակություն) էջերում, № 3562, 301բ—305ա (կնչենք որպես առաջին ընդօրինակություն) և 440բ—451ա (կնչենք որպես երկրորդ ընդօրինակություն) էջերում: Վերջին չորս բնագրերից միայն № 3562 ձեռագրի երկրորդ ընդօրինակության մեջ է պահվել ցանկը, մնացածները չունեն այն: Այս վերջինս նույնն է ինչ որ Կանոնագրքում եղածը, միայն ցանկի երեք հոդվածների վերնագրերում նկատում ենք աննշան շեղում. «ժբ. Վասն որ ընդ մաւրու շնայ: ժդ. Վասն որ տանտիկին ունի ի տան: ի. Վասն եպիսկոպոսի որ գիտէ զայն»:

Բացի սրանից, ցանկում բոլոր հոդվածների վերնագրերի սկզբում հանդիպում ենք «Վասն» բառին, օրինակ՝ գ. Վասն շնացողաց, և այլն:

Առաջաբան, էջ 424—429: Կանոնագրքում, Շահապիվանի ժողովի կանոնախմբի ցանկից հետո, կա միջանկյալ մի հատված. «Եղեալ միաբանութեամբ աւագ Հայոց յետ Ներսէսի վախճանելոյն սրբոյն Սահակայ կարգեցան կանոնքս այսոքիկ»: Արդարացի կերպով այդ հատվածը վաղուց արդեն վերագրել են Հովհ. Օձնեցու գրչին: Այդ հատվածին այնուհետև հաջորդում է ընդարձակ վերնագիր: Վերջինս № № 648 և 3562 ձեռագրերի առաջին ընդօրինակության մեջ տարբեր է. «Կանոնք զոր եդին հայրապետք Հայոց ի Շահապիվանի ի բանակետղ թագաւորաց Հայոց» (էջ 28ա, էջ 301բ): № 659 ձեռագրում առաջաբանին նախորդում է «Նախադրութիւն» վերնագիրը, իսկ մնացած ձեռագրերի համապատասխան վերնագրերը նույնն են, ինչ որ Կանոնագրքինը:

Առաջաբանում նշվում է, թե ե՛րբ, ի՛նչ նկատառումներով է գումարվել Շահապիվանի ժողովը: Որոշ ուսումնասիրողներ այդ առաջաբանի զգալի մասը համարում են ուշ ժամանակներում կատարված ընդմիջարկություն (տե՛ս Ա. Ղլտճյան, Կանոնդիրք Հայոց, էջ 58. հմմտ. Ն. Ակինյան, Հանդէս Ամսօրեայ, 1949, № 4—12, էջ 98):

№ 659 ձեռագրում առաջաբանն ունի բավականին ընդարձակ հատված, որ չունի Կանոնգիրքը. և որովհետև դա չափազանց կարևոր է, ուստի պատկերացումն ամբողջական դարձնելու համար այդ առաջաբանը կբերենք լրիվ.

«նախադրութիւն. Պարտ և պատշաճ է նաւավարին հոգալ զիրս նաւին և զշաւիղս ծովուն նկատել և ըստ հողմոյն աջողութեան գնալով ի վերայ մկանաց ծովուն. նոյնպէս և դաւրավարին յամենայն ժամ զզաւրսն տեսանելով և ի հանգիսի անցանել զայրընտիր, զձիընտիր, զգէն զանձամբ ե ապա սպառազէն զերիվարաւն ակն ունել ճակատուն յաղթող գտանել և առնուլ զպսակն ի թագաւորէն. ապա առաւելապէս արժան է վարդապետաց եկեղեցւոյ հովուաց և առաջնորդաց, արդարութեամբ և ստոյգ պտուիրանին Աստուծոյ կենդանւոյ յամենայն ժամ յաւրէնսն տեառն խորհել ի տուէ և ի գիշերի և զմանկունս եկեղեցւոյ նորափետուր զարդարել ի տէր։

Յետ փոխելոյն յերկրէս վարդապետացն հարցն արդարոց ե ճշմարիտ աւրէնսդիր առաջնորդացն մանաւանդ սրբոյ քահանային Սահակայ Հայոց կաթողիկոսի և հոգիկից, հոգէկիր ճշմարիտ վարդապետին Մեսրովբայ, որ լուսաւորեաց զերկիր Հայոց, ի փոխել նոցա յերկրէն (ուրիշներ ուղղել են յերկրէս—Վ. Հ.) լինէր եղծումն և բայքայումն կարգաց և աւրինաց սրբոյ եկեղեցւոյ, որպէս տեսանէր յառաջագոյն ի տեսլեան քահանայապետն Սահակ և կամ ևս յառաջ մեծն Գրիգորիոս։ Եւ բազմանային, որք յաճախէին ի գործս պղծութեան և յետս ընդդէմ գնացից ի ցամաքել սիրոյն բազմանայր անաւրէնութիւնն. և ոչ ոք էր, որ քաղէր զորոմն և կտրէր զդաղձն վնասակար, քանզի արմատացեալ էր սեղն և տարածէր աւր ըստ աւրէ և լինէր յաճախումն մծղնէից, ինահանէից, պոռնկաց, անձնակամաց, գողոց, և ամենայն չարագործաց յաշխարհին Հայոց ի մէջ տանն Թորգոմայ։ Եւ լինէր սուգ և տրտմութիւն, որ էին ի ժամանակին վարդապետք, եպիսկոպոսք, երիցունք և. ոյք ունէին զուխտ սուրբ պաշտամեայք Քրիստոսի և մանկունք եկեղեցւոյ սրբոյ, այլև յուխտէ քահանայիցն ոչ գնային ըստ սրբութեան ճանապարհին և մանաւանդ զի ոչ էր ի ժամանակին յայնմիկ իշխանութիւն ի ձեռն նախանձայոյզ ազգին Մամիկոնէից. զի հնազանդեալ էին համարձակելոց Պարսկային թագաւորութեանն։ Զի թէպէտ և հեծէին և մռընչէին ի նմանութիւն կորեանց առիւծոյ Վարդանն Մամիկոնեան ազգաւ իւրով հանդերձ եղբարբք. այլ կային իբրև ի զառագզի արգելեալք և ակն ունէին վերին աւգնականութեանն։ Քանզի չարահնար ազգն Պարսից ի կասկածանս կային և յերկիւղի և տային զիշխանութիւնն ի ձեռս նոցա։ Ապա աւր աւուր բղխէ զբան և գիշեր գիշերի ցուցանէ զգործսն արդարութեան, բան առ բան հասանէր մարդ ի մարդոյ, հնչիւն լինէր յիւրաքանչիւր լսելիս։ Եւ գային ժողովէին ի հրամանէ միաբանութեան յեղեալ կլտն ի Շահապիվանի բանակետղ թագաւորացն Հայոց ի ժամս նորաբեր տաւնին. և լինէր այս ի ԻՋ ամի թագաւորութեանն Յազկերտի Պարսից արքայի, և Վասակայ Սիւնոյ մարզպանին Հայոց, և Վահանայ Ամատունոյ հազարապետի, և Վրուայ Խոռխոռունւոյ մաղխ[ա]զի։ Եւ գային ժողովէին եպիսկոպոսք Ի և երիցունք բազումք, սարկաւագք և նախանձայոյզ պաշտաւնեայք Քրիստոսի և համաւրէն ուխտք եկեղեցւոյ, իշխանք, գաւառապետք, գաւառակալք, պետք, բռնաւորք, զաւրագլուխ հարիւրաւորք, ազատք, կուսակալք կողմանց կողմանց մեծ աշխարհին Հայոց, նախարարք ամենայն առաջի Վասակայ մարզպանի և Վահանայ հազարապետի և Վրուայ մաղխ[ա]զի և առաջի գլխաւոր եպիսկոպոսաց Ղազա, Տաճատա, Արտակա, Գադա, Եփրեմի և այլոց բազմաց երիցանց գլխաւորաց՝ Յովսեբայ (ուղղված ուրիշների կողմից Յովսեփայ—Վ. Հ.), Յովհաննայ, Մեղտայ, Երեմիայի, Ասպուրակայ, Դանիէլի, Ղեւոնդի սրբոյ, Եղիշէի դրան երիցու և այլոց սրբասէր քահանայից, որք էին նախանձախնդիր աւրինացն առաջի աւագ նախարարացն՝ քաջին և կորովոյն Վարդանայ Մամկոնենւոյ և Արշա[ւ]րայ (գրիչն ուղղել է Արշաւրայ—Վ. Հ.) Կամսարականի և Մանաճիհ[ր]ի Ռշտունւոյ սպարապետին Հայոց, Զըկա Դիմաքսենի և այլոց նախարարաց։ Որք միաբանեալք էին և հաւանեալք արդար աւրինաց և քրիստոսական պաշտաման և միաբան բարբառէին այսպէս, եթէ «Ջեղեալ զկարգն սրբոյն Գրիգորի և զՆերսէսի և զՍահակայ և զՄաշգոցի դուք այդրէն հաստատեցէք և այլ ևս լաւ որպէս ձեր կամք են և մեք ախորժելով յանձին ունիմք, զի կարգք եկեղեցւոյ թուլացան և մարդիկ յանաւրէնութիւն դարձան։ Արդ՝ որ աւրէնք Աստուծոյ հաճոյ են ի եկեղեցւոյ, դուք զայն կարգեցէք և մեք հնազանդիմք. և եթէ ոք հաստատուն ոչ պահէ զկարգս աւրինացն եպիսկոպոս կամ երէց կամ ազատ կամ շինական՝ պատուհասեսցի և տուգանս տացէ»։ Եւ զայս ասացեալ քահանայապետիցն եթէ «Առաքելականն և Նիկիականն հաստատեալ կացցէ, որպէս և էն իսկ և մեք հնազանդ եմք, բայց որ ինչ պիտոյ է ի լրութիւնս ի նոյն կանոնս և մանաւանդ ի մէջ տանս Թորգոմայ հաստատեսցի»։ Ապա կարգեցին և եդին այսպէս» (№ 659, էջ 233բ—236ա. Հմմտ. Աբէլ Մխիթարեանց, Պատմութիւն ժողովոց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, էջ 57—60)։

Առաջաբանի մի այլ խմբագրության գտնում ենք մի քանի ուրիշ ձեռագրերում ևս. «Յետ փոխելոյ յերկրէս վարդապետացն Հայոց հարցն առաջնոց արդարոց եւ ճշմարիտ առաջնորդաց և մանաւանդ սրբոյ քահանայապետին երանելոյն Իսահակայ Հայոց կաթողիկոսի եւ հոգէլից, հոգէկիր, ճշմարտասէր վարդապետին Մեսրովպայ, որ լուսաւորեաց երկիրս Հայոց վարդապետու-

թեամբ իւրով. ի փոխելն նոցա յերկրէս առ արարիչն եւ տէր, լինէր եղծումն եւ քակտումն եւ քայքայումն կարգաց եւ օրինաց սրբոյ եկեղեցոյ։ Ապա օր աւուր բխէր բան առ բան եւ գիշերոյ առ գիշեր ցուցանէր զգործս արդարութեան բան առ բան հասանէր մարդ ի մարդոյ հնչումն լինէր յիւրաքանչիւր լսելիս։ Եւ գային հասանէին ժողովեալք ի հրամանէ միաբանութեանցն յեղեալ կլտն ի Շահապիվանի բանակետղ թագաւորացն Հայոց ի ժամամայ (sic) նորաբեր տօնին։ Եւ գային ժողովէին եպիսկոպոսք խ և երիցունք բազումք եւ սարկաւագունք եւ նախանձաւորք պաշտօնեայք Քրիստոսի եւ համօրէն ուխտ սրբոյ եկեղեցոյ եւ իշխանք՝ ամենայն գաւառատեարք, պետք եւ բռնաւորք եւ ազատք կողմանց կողմանց աշխարհիս Հայոց առաջի գլխաւոր եպիսկոպոսաց՝ Ղօղայ, Տաճատու, Արտակայ, Գաղայ, Եփրեմայ եւ այլոց բազմաց եւ իրիցանց գլխաւորաց՝ Յովսեփու, Յոհանայ, Մէղիտայ, Երեմիայի, Ասպուրակեայ, Դանիելի, տեառն Ղեւոնդի, տեառն Եղիշայի և այլոց բազմաց սրբասէր քահանայից, որք էին նախանձախնդիր օրինացն սրբութեան եկեղեցոյ Աստուծոյ։ Ժողովեալ առաջի աւագ նախարարացն քաջին եւ կոռվոյն սրբոյն Վարդանայ Մամգոնենի եւ ամենայն իշխանացն Հայոց եւ ազատաց բազմաց եւ միայնխորհուրդ միաբան բարբառէին այսպէս, եթէ «Ջեղեալ կարգսն սրբոյն Գրիգորի եւ զՆերսեսի եւ զՍահակայ եւ զՄաշտոցի զուք անդրէն հաստատեցէք, եւ այլ եւս զլաւն որպէս եւ ձեռ կամք են. եւ մեք ախորժիւք եւ յօժարութեամբ յանձին ունիմք կատարել, քանզի կարգք եկեղեցոյ թուլացան եւ մարդիկք յանօրէնութիւն հատան եւ թողին զպատուիրանս տեառն։ Արդ օրէնք որ Աստուծոյ հաճոյ են եւ եկեղեցոյ նորա իշխանութիւն, դուք զայն կարգեցէք եւ մեք հնազանդիմք եւ հաստատուն պահեմք. եթէ ոք հաստատուն ոչ պահիցէ զկարգ օրինացն կամ եպիսկոպոս կամ էրէց կամ սարկաւագ կամ ազատ կամ շինական՝ պատուհաս կրեսցէ եւ տուգանս տացցէ»։ Եւ զայս ասացեալ միաբան քահանայապետիցն եւ քահանայիցն եթէ «Առաքելական կանոնն եւ Նիկիականն հաստատուն կացցէ եւ մեք հնազանդեալ եմք, բայց որ ինչ պիտոյ է ի նոսա ի լրութիւն եւ մանաւանդ ի մէջ տանս Թորգոմայ եւ կողմանցս արեւելեացս՝ հաստատեսցուք»։ Ապայ կարգեցին եւ եդին այսպէս» (№ 2964, էջ 132բ—134ա. Հմմտ. նաև № № 649, էջ 94աբ, 650, էջ 103բ—104բ, 651, էջ 82բ—83ա։ Հմմտ. Ալիշան, Հայապատում, էջ 159—160. Այրարատ, էջ 519)։

Առաջաբանի մի երրորդ խմբագրություն պահվել է № № 648 և 3562 ձեռագրերի առաջին ընդօրինակության բնագրում. «Ի Ժ և Ձ ամի թագաւորութեան Յազկերտի Պարսից արքայի, յաւուրս սրբոյն Վարդանա ժողովեցան Խ եպիսկոպոսք յաղագս եղծանելոյ ոմանց զկարգս եկեղեցւոյ ըստ տեսլեան սրբոյն Գրիգորի եւ սրբոյն Սահակայ. եւ սահմանեցին գլուխս Ի» (№ № 648, էջ 28ա, բ, 3562, էջ 301բ)։

Առաջին և երկրորդ խմբագրությունների մեջ հիշված մի շարք անձնանունները, ինչպես ճիշտ նկատել է Ն. Ակինյանը (Հանդէս Ամսօրեայ, 1949, № 4—12, էջ 90—91), հետագայի մուծում են և կապ չունեն առաջաբանի սկզբնական բնագրի հետ։ Ներսես Ակինյանի կարծիքով առաջաբանը սկզբնապես պետք է լիներ այսպես. «Պարտ եւ պատշաճ է նաւավարին հոգալ զարուեստագործութենէ նաւին եւ վչաւիղս ծովուն նկատել եւ ըստ հողմոյն աջողութեան գնալ ի վերայ մկանանց ծովուն, նոյնպէս եւ զաւրավարին ղզաւրսն ի հանդիսի անցուցանել զայընտիր (sic) եւ զձիընտիր, զէն զարամբ եւ ասպարազէն զերիվարաւ եւ ակն ունել ի ճակատուն յաղթող գտանել եւ առնուլ պսակ եւ պատիւ ի թագաւորէն։ Ապա առաւել արժան եւ իրաւ է վարդապետաց սրբոյ եկեղեցւոյ աւրինաց արդարութեան <պատկառ կալ> և զմանկունս եկեղեցւոյ նորափետուր զարդարել ի Տէր։

Յետ փոխելոյ յերկրէ վարդապետացն հարցն արդարոց՝ Սահակայ... եւ Մաշտոցի... գային ժողովէին ի հրամանէ միաբանելոցն յեղեալ կէտն ի Շահապիվանս, ի բանակետղն թագաւորացն Հայոց, ի ժամանակի ամանորաբեր տաւնին։ Եւ լինէր այս ի Ձ ամի թագաւորութեան Յազկերտի Պարսից արքայի եւ Վասակայ Սիւնւոյ մարզպանութեան Հայոց եւ Վահանայ Ամատունւոյ հազարապետութեան եւ Վրռայ Խորխոռունւոյ մաղխազութեան։ Եւ ժողովէին համօրէն ուխտ սրբոյ եկեղեցւոյ եւ իշխանք ամենայն... կողմանց կողմանց, աւագք նախարարք աշխարհիս Հայոց... <Աւագ նախարարք> միաբան ասէին այսպէս... Աւրէնք, որ Աստուծոյ հաճոյ են եւ եկեղեցւոյ նորա ի շինութիւն, դուք զայն կարգեցէք եւ մեք հնազանդիմք եւ հաստատուն պահեմք. եւ եթէ ոք հաստատուն ոչ պահեսցէ զկարգ աւրինացն, աղատ կամ շինական, պատուհաս կրեսցէ եւ տուգանս տացէ։

Եւ զայս ասացեալ միաբան քահանայապետիցն, եթէ Առաքելական եւ Նիկիական կանոնք հաստատուն կացցեն եւ մեք հնազանդեալ եմք. բայց որ ինչ պիտոյ է ի լրութիւն ի նոյն կանոնս, մանաւանդ ի մէջ տանս Թորգոմայ եւ կողմանցս արեւելեայց, <որպէս եւ ձեր կամք են. եւ մեք կամօք եւ ախորժելով յանձն առնումք։ ...Եւ եթէ ոք հաստատուն ոչ պահեսցէ զկարգս

օրինաց՝ կամ եպիսկոպոս կամ երէց պատուհաս կրեսցէ եւ տուգանս տացէ>։ Ապա կարգեցին եւ եդին այսպէս» (Հանդէս Ամսօրեայ, 1949 թ., N 4—12, էջ 102—103)։

№ 659 ձեռագրում մինչև Ա հոդվածը գտնում ենք վերնագիր. «Սահմանք եւ կանոնք զոր եդին վարդապետք Հայոց ի նոյն լրութիւն Առաքելական եւ Նիկիական կանոնաց հաստատութեան» (էջ 236բ)։

Հոդ. Ա, էջ 429—430: *№ 659 ձեռագիրն այս հոդվածն ունի աննշան շեղումներով. օրինակ՝ «ի տուէ եւ ի գիշերի եւ զպատուիրանս», «եւ ոչ յաճեակ» հատվածները ձեռագրում բացակայում են, իսկ մի քանի բառեր էլ փոխարինված են այլ բառերով, օրինակ՝* վատքարութեան *փխ.* ի վատրար գործս. զվիճակ *փխ.* զրաժին, ի սուրբ արոռն *փխ.* եկեղեցւոյն, զարտուղի *փխ.* ըստ արդուղի. մատուցեն *փխ.* վատ ուսումն ուսցին *(էջ 237ա)։ Մի քանի ձեռագրում էլ «զր պարտ է նմա... զնոյն վատ ուսումն ուսցին» հատվածը բացակայում է (№ № 649, 650, 651, 2964)։ № № 648 և 3562 ձեռագրերի առաջին ընդօրինակությունում Շահապիվանի ժողովի կանոնախումբը գտնում ենք համառոտ ձևով, այդ համառոտումը կատարվել է հետագայում։ Վերջիններիս տարբերությունը ցույց տալու համար այստեղ, Կանոնագրքի հոդվածներին զուգահեռ կբերենք այդ բնագրերը։ «Ա. Եթէ եպիսկոպոս որ գացի ի պղծութեան կամ կամի պոռնկութեան կամ զինչ եւ իցէ ի վատթար գործս եւ զառաքելական պատուին անարգեսցէ եւ վկայութեամբ յայտ եկեսցէ, անկցի յաթոռոյն եւ զքահանայութիւնն մի՛ պաշտեսցէ, ՌՄ դրամ տուգանս տացէ սուրբ աթոռոյն» (№ № 648, էջ 28բ, 3562 էջ 301բ)։*

Հոդ. Բ, էջ 430—432: *Համա. «Բ. Եթէ քահանայ ի նոյն յանցանս գտանի եւ վկայիւք իրքն յայտ եկեսցեն՝ 3 դրամ տուգանս տացէ եւ ինքն լուծցի եւ ի դպրաց կարգի կացցէ. ապա թէ ոչ դարձցի՝ և՛ւ ի դպրաց կարգէն ելցէ, և՛ւ զկնի ծանր ապաշխարութեան տեսանելով եպիսկոպոսին ի դպրաց կարգի կացուսցէ. Եւ թէ կին ուէ իցէ քահանայ կամ սարկաւագ՝ 3 դրամ տուգանս տայցեն եւ ինքեան ընդ պաշտօնեայս մի՛ խառնեսցին, այլ ի կարգի զինուորաց ի բաժին և ի հարկ արքունի [կացցեն]։ Եւ թէ դուստր քահանային պոռնկեսցի՝ եկեղեցւոյ բաժնին մի՛ իշխեսցէ և ի քահանայական տանէն ի բաց ելցէ գնելով ծանր ապաշխարութիւն, սոյնպէս թէ որդի քահանայի արւասցէ՝ պատուհաս կրեսցէ։ Եւ աղախին պոռնիկ ի տան քահանայի մի՛ կացցէ» (№ № 648, էջ 28բ, 3562, էջ 301բ—302ա)։ Թեև № 659 ձեռագրում այս հոդվածը համառոտված չէ և բավական մոտ է Կանոնագրքի բնագրին, բայց ունակ որոշ շեղումներ ունենալով կարող է պատմաբաններին և բանասերներին հետաքրքրության առարկա դառնալ, ուստի բերում ենք այդ հոդվածն ամբողջությամբ. «Բ. Երէց որ գտցի ի պղծութիւն կամ ի պոռնկութիւն կամ յայլ վատթարութիւն, եւ վկայութեամբ իրքն ի մէջ եկին, զերիցութիւնն մի՛ պաշտեսցէ, 3 դրամ տուգանեսցի յաղքատս եւ նա ի դպրաց կարգի կացցէ։ Ապա եթէ ի դպրութեան ի նոյն պղծութիւն գտցի՝ ի կարգէն ելցէ եւ ի դպրութենէն կենաց, մինչև ի կարգ ուղղութեան եկեսցէ ապաշխարութեամբ. եւ տեսեալ եպիսկոպոսին զճանապարհս նորա՝ ի դպրաց կարգ մտցէ։ Երիցու եւ սարկաւագի կանոն այդ կացցէ։ Զի եկեղեցի եւ սուրբ սեղանն, մանաւանդ տէրունական խորհուրդն զանարատս ընդունի. զի մի՛ բարկութիւնն Աստուծոյ զարթիցէ ի վերայ երկրի ի ձեռն առաջնորդի։ Եթէ կնաւ երէց գտցի ի պղծութեան և կամ յայլ գործս, և ստուգեսցի վկայիւք, քահանայութիւնն լուծցի եւ յեկեղեցւոյ բաժնէ հեռասցի, 3 դրամ տուգանս տացէ, զայն ի կարաւտեալս տացեն։ Թէ՛ երէց թէ՛ սարկաւագ կանոն այդ լիցի։ Եւ նոքա ի զինուորաց կարգի կացցեն ի բաժնի և ի հարկ արքունի և ընդ պաշտաւնեայս մի՛ խառնեսցին։ Ապա եթէ կին երիցուն կամ սարկաւագին ի շնութեան գտցին՝ ընտրոյ տեարք նոցա լիցին, կա՛մ զեկեղեցին ընտրեսցեն եւ զքահանայութիւնն, կա՛մ զկինն։ Եթէ զքահանայութիւնն՝ զկինն ի բաց թողցէ եւ ապաշխարութիւն խիստ ի վերայ դիցեն։ Ապա թէ դուստր քահանայի գտցի ի պոռնկութեան՝ եկեղեցւոյ բաժնի մի՛ իշխեսցէ եւ խիստ ապաշխարութիւն դիցեն եւ պատուհաս։ Եւ որդւոյ երիցու նոյն լիցի։ Եթէ երէցն մեռցի՝ կինն առն չիշխէ լինել, նոյնպէս երէցն։ Եւ աղախին պոռնիկ ի քահանային տան մի՛ լիցի, զի սրբութիւն տեղի է» (էջ 237ա—238բ)։*

Հոդ. Գ, էջ 432—435: *№ 659 ձեռագրում այս հոդվածը նույնն է Կանոնագրքի բնագրի հետ, բացառությամբ մի քանի բառերի, որ չունի № 659 ձեռագրի բնագիրը. օրինակ՝ 432-րդ էջի 11-րդ տողը՝ «որ սրբութեամբ զուգին», 433-րդ էջի 1-ին տող «զփառաւորութիւն», 2-րդ տող «առ ոտնհար», «զոր աստուած ետ», 7-րդ և 434-րդ էջի 1-ին տողերի «բաշխեսցեն», 435-րդ էջի 2—3-րդ տողերի «ուռ... ի գլուխ դիցի»։ 433-րդ էջի 9—10-րդ տողերի «Մ դրամ կարաւտելոց»-ի փոխարեն № 659 ձեռագիրը ունի «Մ գրամ յեկեղեցի Մ գրամ կարոտելոց» (էջ 239ա)։*

№ № 648 և 3562 ձեռագրերում այս հոդվածը պահվել է այսպես. «Գ. Եթէ ոք կին ունի եւ պոռնկի, թէ շինական է՝ գան արքցէ, Ճ դրամ տուգան եւ ամ մի ապաշխարեսցէ եւ ապա խառնեսցի յընկերս, ապա թէ ազատ է՝ զան չմարթի հարկանել, բայց Մ դրամ յեկեղեցի և Մ յաղքա-

տրս տացէ եւ Ի ամ ապաշխարեսցէ եւ հաղորդեսցի։ Ապա եթէ ոք յառաջ քան զամուսնութիւնն ընդ աւտարի կամ ընդ իւր խօսած պոռնկի, ընդ անարգանացն տուգան տացէ, զինչ արկցեն հայր եւ մայր կուսին, որպէս Մովսէս հրամայէ յօրէնսն տեառն։ Եթէ կամեսցի զնոյն աղջիկ կին առնուլ՝ առաջի ի ձեռն ապաշխարութեան սրբեսցին, մի՛ իբրեւ զկուսոնաց պսակ աւրհնեսցեն, այլ իբրեւ զերկրին ու տեառնագրեսցեն լոկ։ Ապա թէ աղջկանն կամօք լեալ է պոռնկութիւնն, տուգանին (sic) *հայր եւ մայր աղջկանն մի՛ իշխեսցեն, այլ Ճ դրամ այրն եւ Ծ դրամ աղջիկն տուգանք տացեն յեկեղեցի եւ յաղքատս։ Ապա թէ մինն կուսան է եւ միւսն պոռնիկ՝ կուսանին պսակ եւ պոռնկին ու վասն յաղթութեան թշնամոյն» (էջ 28բ—29ա, էջ 302ա, բ)։*

Այս հոդվածը, ըստ Ն. Ակինյանի, սկզբնապես պետք է եղած լիներ այսպես. «Եթէ ոք կին ունիցի եւ պոռնկեսցի... տուգանս տացեն յեկեղեցի եւ ի կարօտեալս բաշխեսցեն... Եթէ ազատ է՝ Մ դրամ տուգանս տացէ եւ Ի ամս ապաշխարեսցէ. եթէ շինական է՝ դան յոլով արբցէ, Ճ դրամ տուգանս տացէ եւ տարի մի ապաշխարեսցէ, ապա խառնեսցի։ Եթէ այր եւ եթէ կին կանոն այդ կացցէ» (ՀԱ, 1949, № 4—12, էջ 116)։

Հոդ. Դ, էջ 435—436: *Հմմտ. «Եթէ ոք զկին թողցէ զորդոց մայր առանց բանի պոռնկութեան կամ կախարդութեան կամ թէ արատ ինչ ի մարմինն իցէ եւ ինքն այլում ակն իցէ եդեալ՝ ղատաստան այս լիցի. զորդիս եւ զստացուածս, զհող եւ զջուր եւ զամենայն ինչ հաւասար բաժանեսցեն. եւ կինն թէ այր կամեսցի ածել ի տանն, ածցէ։ Եւ այրն կնաթող է ամ ապաշխարեսցէ եւ թէ ազատ է՝ Յ դրամ տուգանս տացէ. ապա թէ շինական է՝ գանալից լիցի եւ Ճ դրամ տացէ։ Ապա թէ տարի մի ի վերայ չիցէ անցեալ, եւ կին ոք յանդուգն լինել կնահանին՝ կալցին զկինն եւ Ի գողենոց տացեն եւ տարի մի աղասցէ, զի պատճառ գտաւ զառաջին կինն թողլոյ. ապա թէ աղատ է եւ չերթա ի գողիսն՝ Ճ դրամ տուգանս տացէ» (№ № 648, էջ 29ա, 3562, էջ 302բ)։*

Հոդ. Ե, էջ 436—438: *Այս հոդվածը մի քանի ձեռագրերում այսպես է. «Ե. Եթէ ոք կին արար եւ նա ամուլ դիպեցաւ եւ արձակեաց այրն, զոր ինչ կինն բերեալ է՝ զայն տարցի. և եթէ քան զամլութիւնն այլ ինչ արատ չկայցէ, տուգանս տացէ վասն անարգանացն, ազատն՝ ՌՄ դրամ, շինականն՝ Ռ։ Եւ թէ ամ մի չիցէ անցեալ ի վերայ եւ այլ ոք կին լինիցի նմա, այնպէս արասցէն որպէս վերագոյնն ասացաք։ Ապա թէ յառաջագոյն այրն եւ կինն ընդ միմեանս պոռնկեալ իցեն՝ այրն Ճ դրամ տուգանս տացէ եւ Գ ամ արտաքոյ դրանն եւ ամ մի ի ներքս մտցէ եւ ելցէ եւ ապա հաղորդեսցի. որ զամուլ եւ զորդոց մայր թողու, ապաշխարութիւնն այդ է» (№ 648, էջ 29ա, բ, հմմտ. № № 649, էջ 97բ, 650, էջ 107բ, 651, էջ 86բ, 2964, էջ 137ա, բ, 3562, էջ 302բ—303ա)։*

Հոդ. Զ, էջ 438: *Հմմտ. նաև «Զ. Եթէ կին յառնէ ելանիցէ, կալցին եւ անդրէն դարձուսցեն. եւ թէ այրն պոռնիկ է կամ հանկանակող եւ արբեցող զանիւ խրատեսցեն եւ առ իրեարս դարձուցէն» (№ 648, էջ 29բ, հմմտ. նաև № № 649, էջ 97բ, 650, էջ 107բ, 651, էջ 86բ, 2964, էջ 137բ, 3562, էջ 303ա)։*

Հոդ. Է, էջ 439—440: *Հոդվածի սկիզբը № 659 ձեռագրում այսպես է. «Է. Որ բռնութեամբ եւ անիրաւութեամբ առեւանգեն» (էջ 241բ), այնուհետև ինչպես Կանոնագրքի բնագրում։ Մինչդեռ մի քանի ձեռագրերում այս հոդվածը համառոտված է. «Որք առեւանկ (№ № 648, 3562 ձեռագրում՝ անկ և առ, էջ 29բ, էջ 303ա) արասցեն, անդրէն առ հայրն եւ մայրն դարձուսցեն զկինն և տուգան տացէ ընդ անարգանացն, ազատն՝ Ռ դրամ, շինականն՝ Շ (№ № 648, էջ 29բ, 3562, էջ 303ա՝ Ռ, № 659, էջ 241բ՝ Ռ), և սուտ փեսային օգնականքն Ճ տացեն յեկեղեցի եւ յաղքատս։ Ապա թէ ապականեաց սուտ փեսան զկինն՝ Ճ դրամ անարգանացն տացէ եւ Գ ամ ապաշխարեսցէ եւ քահանայն որ պսակեսցէն՝ լուծցի եւ պսակն անվաւեր լիցի։ Ապա թէ եամ լիցի աղջկանն կամ ծնօղացն եւ ի հաւանութիւն գան՝ պսակ մի՛ դիցեն, բայց միայն ու* (շարունակությունը № № 648, 3562 ձեռագրերը չունեն) *տեառնագրեալ դիցի ի գլուխն։ Ապա թէ կուսանք կացեալ են ըստ օրինին՝ աւրհնեսցի. եթէ ազատ, եթէ շինական կանոն այդ կացցէ» (№ 2964, էջ 137բ, հմմտ. նաև № № 648, էջ 29բ, 649, էջ 97բ—98ա, 650, էջ 107բ—108ա, 651, էջ 86բ, 3562, էջ 303ա)։*

Հոդ. Ը, էջ 440: *Հմմտ. «Ը. Եթէ ոք ի կախարդութեան գացի կամ յուրացութեան եւ կամ յայլ ի չար գործս եւ ի զղջումն եւ յապաշխարութիւն ոչ եկեսցէն ըստ դրոց հրամանի՝ քարկոծ լիցին։ Ապա եթէ խոստովանեսցի՝ մինչև ցմահ իւր ապաշխարեսցէ, ԺԲ ամ ընդ ունկնդիրս եւ մտեալ յեկեղեցի ելցէ ընդ ապաշխարողսն մի՛ լոկ ի քառասներորդսն, այլ յամենայն ժամ, եւ քննեալ հետքն ի ձեռն ողորմութեանն բաղում ինչ ծախել ի կարաւտեալս, վասն փրկութեան անձինն իւրոյ, չերմ արտասուաւք զյետին թաւշակն առցէ» (№ 659, էջ 242բ)։ Մինչդեռ մի քանի ձեռագրերում այս հոդվածը խիստ համառոտ է. «Ը. Եթէ ոք ի կախարդութեան գտցի և ոչ խոս-*

տովանեսցի՝ քարկոծեսցի րոտ զրոց. ապա թէ խոստովանի՝ ԺԲ ամ առ դրանն ապաշխարեսցէ» (№ № 648, էջ 29բ, 3562, էջ 303ա, բ), № 2964 ձեռագիրը «եւցէ եւ» (Կանոնագիրք էջ 440 տող 11) բառերի միջև ունի մի փոքր հատված. «միմեայն ի քառասներորդն այլ» (էջ 138ա)։

Հոդ. Թ, էջ 441—442: *Հմմտ. «Թ. Ույք ի հարցուկս երթան կամ ի դիւթս՝ ազատն Մ դրամ տացէ եւ շինականն՝ զանիւ հանդերձ Ճ, եւ ապաշխարել Գ ամք, ապա հաղորդեսցին։ Ապա թէ եպիսկոպոս կամ երէց երթան ի հարցուկս եւ Բ կամ Գ վկայիւք յայտնեսցին իրք՝ եպիսկոպոս Ռ դրամ, երէցն Շ տացեն, եւ ինքեանք ի կարգէն լուծցին։ Ապա թէ ի հարեզայից կամ ուխտաւորաց գտցի ոք՝ զաշխարհականայն տացէ դատաստան» (№ № 648, էջ 30ա, 3562, էջ 303բ)։ Կանոնագրքի 441-րդ էջի 2-րդ տողի «ԺԵ կրկին» հատվածը մի քանի ձեռագրերում գտնում ենք. «է րիր» (№ № 649, էջ 98ա, 651, էջ 87բ, 2964, էջ 138ա), իսկ № 650 ձեռագրում. «է բերս» ձևով (էջ 108ա)։ Ն. Ակինյանի կարծիքով այս հոդվածը սկզբնապես պետք է եղած լիներ այսպես. «Որք ի հարցուկս երթան, տուգանս տացեն եթէ ազատ է՝ Մ դրամ, եթէ շինական՝ գան արբցէ ԺԵ կրկին, Ճ դրամ տուգանս տացէ յեկեղեցի եւ կարօտելոց բաշխեսցեն, Գ ամս ապաշխարեալ՝ հաղորդեսցի։ Ապա եթէ եպիսկոպոս կամ երեց իցէ, եպիսկոպոսն յեպիսկոպոսութենէն եւ երէցն յերիցութենէն լուծցի։ Ռ դրամ եպիսկոպոսն տուգանս տացէ, Շ՝ երէցն։ Ապա թէ ի կարգէ պաշտօնէիցն իցէ կամ որդի երիցուն իցէ, զպատուհաս, զտուգանս եւ զապաշխարութիւն զաշխարհականացն կրեսցէ եւ ի կարգէ պաշտօնէիցն ի բաց կացցէ։ Եթէ այր եւ եթէ կին կանոն այդ կացցէ» (Հանդէս Ամսօրեայ, 1949, № 4—12, էջ 121—122)։*

Հոդ. Ժ, էջ 442: *Հմմտ. «Ժ. Որ ի դիւթութեան գտցին՝ ԺԵ կրկին գան արբցեն, խանձեսցեն, մրեսցեն, ոսկերս արկցեն եւ յաւրկանոց տարցեն եւ Բ ամս աղասցէ գողեացն, եւ այլ զինչ տան գործել։ Թէ ազատ է եւ ի գողենոց չերթայ՝ Լ դրամ ի գողիսն տացէ և ինքն Բ ամս յիւր եկեղեցւոյն ապաշխարեսցէ եւ հաղորդեսցի եւ այլ մի մեղիցէ» (№ 659, էջ 243բ)։ Այս հոդվածի մի այլ տարբերակը տես նաև № № 648 և 3562 ձեռագրերում. «Ժ. Իսկ որ լոկ դիւթեն եւ ոչ կախարդեն՝ գան արբցեն, խանձեսցին, մրեսցին եւ զԲ ամ գողեացն աղասցէ. ապա թէ ազատ է՝ Շ դրամ տացէ եւ Բ ամ ապաշխարեսցէ» (էջ 30ա, էջ 303բ)։*

Հոդ. ԺԱ, էջ 443—444: *Հմմտ. «ԺԱ. Եթէ ոք կոծ դիցէ մեռելոյ անյուսաբար, նզովեալ լիցին դնել ի[ն]քն եւ կոծողքն, Շ դրամ տուգանս տացեն, եւ շինականն՝ Ծ, եւ տարի մի յեկեղեցի մի՛ մտցեն եւ մեռելոյն ընդանիքն պատարագ մի՛ արասցեն, զի ինքեանք ընդ բանիւ են։ Բայց երիցունքն եւ պաշտօնեայքն յիւրեանց անձանց արասցեն պատարագ հանգուցելոյն։ Ապա թէ մեռեալն պատուիրեաց կոծ դնել, զտուգանն կրկին տացեն եւ պատարագ մի՛ մատուցեն եւ յիշատակ մի՛ արասցեն» (№ № 648, էջ 30ա, 3562, էջ 303բ—304ա)։*

Հոդ. ԺԲ, էջ 444—446: *Այս հոդվածը № 648 ձեռագրում խիստ է համառոտված. «ԺԲ. Որ զկին հօր իւրոյ ունի, նզովեալ լիցի, Է ամ ընդ ունկնդիրս եւ Գ ամ ընդ ձեռամբ կացցէ եւ Ճ դրամ տուգանս տացէ» (էջ 30ա, հմմտ. № 3562, էջ 304ա)։*

Հոդ. ԺԳ, էջ 446—450: *Այս հոդվածը չունեն № № 648 և 3562 ձեռագրերի առաջին ընդօրինակությունները, մինչդեռ նույն ձեռագրերի երկրորդ ընդօրինակությունների մեջ այն պահվել է, միայն թե կցված է նախորդ՝ ԺԲ հոդվածին (№ № 648, էջ 188ա, 3562, էջ 446ա)։ Իսկ մի քանի ձեռագրեր «աղտախանս մարմնոյ»-ի (Կանոնագիրք, էջ 446, տող 5) փոխարեն ունեն «աղտահանս արգանդի մարմնոյ» (№ 659, էջ 245ա, 649, էջ 100ա, 650, էջ 108ա, 651, էջ 89ա, 2964, էջ 140բ)։ Ակինյանի կարծիքով, որը մեզ հավանական է թվում, «ԺԲ և ԺԳ կանոնները... Նախնարար հավանօրէն մէկ կանոն կը կազմէին։ Խմբագրողը ընդլայնած է զայն կրկնութիւններով և Աստուածաշնչէն հանած այլ և այլ վկայութիւններով»։ Եվ նա փորձում է վերականգնել այդ հոդվածները այսպես. «Եթէ ոք զկին հօր իւրոյ ունիցի, ի սուրբ եկեղեցի նա մի՛ մտցէ. ապաշխարեսցէ Է ամ ընդ ունկնդիրս, Գ ամս ընդ ձեռամբ, Ծ դրամ աղքատաց, Ծ յեկեղեցի տուգանս տացէ։ Եթէ հայր զորդւոյ կին ունիցի կամ եղբայր զեղբօր, նոյն պատուհաս եւ տուգանք կացցեն։ Զեերմ հարազատի եւ զազգականի զկին ոք մի՛ իշխեսցէ ունել ի կնութեան եւ կամ շնալ։ Եւ եթէ կնոյն կամօք իցէ խառնակութիւնն՝ պատուհաս եւ տուգանս զնոյն կրեսցէ։ Զկինն յուրկանոց տացեն, Ժ տարի աղասցէ գողեացն. ապա եթէ ազատ է եւ ի գողիս չերթայ՝ Յ դրամ տացէ նոցա։ Զքոյր կամ զքեռորդի կամ զեղբօրորդի կամ զհօրաքոյր կամ զայլ ոք յազգի անդ իւրում մինչև ի չորրորդ զարմ կին ոք մի՛ իշխեսցէ առնել։ Եկեղեցի զապաշխարութիւն նոցա ոչ ընդունի մինչև մեկնեսցին ի միմեանց։ Որ ի խորհրդին էին եւ որ զպսակն օրհնեաց՝ տուգանս տացեն եւ յաղքատս բաշխեսցեն Շ դրամ եպիսկոպոսն, Մ՝ երէցն և Մ՝ որ զպսակն օրհնեաց։ Թէ ազատ է, թէ շինական՝ կանոնք այդ կացցեն» (Հանդէս Ամսօրեայ, 1949 թ., № 4—12, էջ 123)։*

Հոդ. ԺԴ, էջ 450։ *Հմմտ. «ԺԵ. Եպիսկոպոս կամ քահանայ կամ սարկաւագ կամ ո եւ իցէ*

յուխտէ եւ տանդիկին անուն ունիցի ըստ սովորութեան մծղնէից՝ ի կարգէն լուծցի» (№ Ձ. 648, Լջ 30ա, 3562, էջ 304ա)։

Հոդ. ԺԵ, էջ 450—454: № № 648 և 3562 ձեռագրերում այս հոդվածը չի ընդօրինակվել։ Իսկ №: 659 ձեռագիրը թեև ունի այն, բայց նկատում ենք խմբագրման որոշ հետքեր, ուստի հոդվածը բերում ենք ամբողջությամբ. «ԺԵ. Զի եթէ ոք ի պաշտաւնէից և յուխտէ մանկանց ի հաւատս կայցէ, կամ մնակեաց կամ գին, եւ է զսրբութիւն կամ զկուսութիւն պահել եւ կենացն յաւիտէնից հասնել ընդ ընկերս կացցէ, ընդ ճշմարիտս եւ ի միմեանց շինեսցին սիրովն Քրիստոսի. զի եղբայր յեղբաւրէ աւգնի որպէս քաղաք ամուր եւ թէ աստուած բնակեցու <ցու>ցանէ զմիակրաւնս ի տան աստուծոյ. եւ թէ «Երկու կամ երեք ժողովեալ են յանուն իմ, անդ ես եմ». և դարձեալ «Ուր երկու եւ երեք խնդրեսցեն միաբանութեամբ ի հաւրէ իմմէ՝ տացի նոցա» և «Յայսմ ծանիցեն թէ իմ էք, յորժամ զմիմեանս սիրիցէք»։ Մի՛ լիցի սովորութիւն մի մի լինել. ապա թէ զիա՞րդ կարեն զիտել զկարգս հաւատոյն կամ զյանցուածս իւրոյ իմասցի կամ զհնազանդութիւն եւ զսէր առ ընկերս։ Այնպէս եւ գազանք են ի լերինս թէ ոչ ոք մերձանայ խաղաղկան։ Այլ հաւատ ճշմարիտ այս է, հնազանդութիւն առ ընկերս և սէր առ միմեանս և առ Քրիստոս, ի մէջ մարդկան յինել աւրինակ բարի եւ մի՛ ոք նախանկար, զի շահել ի միմեանց եւ նախանձել ի գործս բարիս տեսցեն և փառաւորեսցեն զհայր յերկինս «և զանարգ և զգայթակղոտ եղբայր ի ձևոն հոգևոր խրատու պատուական համարեալ բերան Աստուծոյ կոչեսցի»։ «Եկաք, որդիք իմ, և լուարուք և զերկիւղ Տեառն ուսուցից ձեզ», «ծանուցանեմք, լուարուք և ուսարուք [որ] Տեառն հաճոյ է և զկեանս յաւիտենից ձեզ առթէ», «լռեցոյ զլեզու ի չարութենէ» «լուր, լեզու չար հաստատեալ է ի մարմնի», «լոյծ զխճիռն անիրաւութեան», «դիր դուռն ամուր շրթանց և պահապան բերանոյ», «և մի՛ խոտորեսցես ի բանս զարս». «Զարծաթ ի վարձու ոչ տալ, տոկոսեաւք ոչ պահանջել». «Զգրաւ պարտապանի դարձուցանել». «Որդիք մարդկան մինչև յե՞րր խստասիրտք». առ նեղասրտի ով ոմիցի ժոյժ։ Յարենէ, ի հեղձուցելոյ, ի շնութենէ, ի պոռնկութենէ, ի գողութենէ, յագահութենէ, ի ստու երդմանէ, ի բանասարկութենէ, յարբեցութենէ, յորկորստութենէ յանձնկամութենէ, ի կամակորութենէ, ի սիգութենէ, ի վիսութենէ. մի՛ հպարտ, մի՛ չարակամ, մի՛ ամբարտաւան, մի՛ խաղերգոց, մի՛ յերգս լկտեաց, մի՛ ի հտպանս, մի՛ վայրապար ի ծաղր, մի՛ յահուր, մի՛ զրկող, մի՛ տրտնջող, մի՛ յանդուգն, մի՛ ատեցող, մի՛ շատախաւս, մի՛ խաւսիր զումեքէ, որ քեզ չար թուի՝ այլում մի՛ առներ, մի՛ ցանկացող, մի՛ քնէած, մի՛ կամակոր յուսմանէ՝ զի մի ի չարիս անկիցիս, մի՛ հեղղալ յաղաւթս, մի՛ ատել զաղքատս՝ զի յաւուր չարի փրկէ զնա աէր, մի՛ ատել զպահս և զճգնութիւնս՝ որ զհուր շիշուցանէ և զառիւծս սանձէ, ընդ Աստուծոյ բանս ի կիր արկանէ, որպէս Մովսէս և այլ որ ինչ գործք են, սիրել զտէր յամենայն սրտէ և զպատուիրանս նորա պահել ընդ ամենայն մարդոյ զխաղաղութիւն ունել՝ հեզ խոնարհ և յամենայն ժամ դողալ և երկիւղիւ կալ և լսել բանից նորա, զոր ասէն՝ «յո՞ւմ բնակեցայց եթէ ոչ ի հեզս և ի խոնարհս և որք դողան ի բանից իմոց», «խնդրէ խաղաղութիւն և երթ զհետ նորա». յուսոյն ակն ունել և մի՛ վայրապար ի սուգ և ի տրտմութիւն ընկղմել, այլ բարիս գործել մի՛ ձանձրանար՝ մարդ կատարեալ և յերկրի հրեշտակ երևեալ։ Որ միայնակեաց կամի լինել և կուսան և զհաբեղայութիւն յանձն առնուլ զկանոնդ զայդ կալցի, ամենայն ոյք ի հաւատս կացցէ» (էջ 247բ—249բ)։

Հոդ. ԺԶ, էջ 455—459: № 659 ձեռագրի այս հոդվածում ևս նկատելի են խմբագրման հետքեր. «ԺԶ. [Ո]ր էպիսկոպոս կամ վանաց երէց կամ անապատասէր կա՛մ սաղարութեան ցանկանայ կա՛մ գաւառի կա՛մ գիւղից, լուիցէ զինչ ասէ. «Մեծութիւն թէ գայցէ մի՛ յաւժարեսցիս» տաղանդ առեր յԱստուծոյ, ի վարձու շահել պարտի, գուցէ տոկոսեաւք պահանջէ. հովիւ հաւտի պատրաստ։ Բայց որ գլխաւոր եպիսկոպոսն է աշխարհին՝ առանց նորա կամացն եպիսկոպոսք մի՛ լիցին։ Եւ վանաց երէց կամ անապատաւոր առանց գաւառին եպիսկոպոսին չիշխէ լինել։ Եպիսկոպոս ոք կամ երէց կամ ազատ կամ շինական վասն առաջնորդս կարգելոյ եւ հովիւս պատրաստելոյ եկեղեցւոյ և աւրինադիրս, զի ծանիցեն հեթանոսք, թէ մարդիկ են նոքա, եւ վասն այնորիկ կաշառ առցեն կամ աչառիցեն եւ ոչ զճշմարիտն ընտրիցեն, թէ կարի յանարգաց ոք է եւ յարհամարհելոց եւ միայն նախանձաւոր սրբութեանն եւ աւրինացն է, յառաջ կալցին. Լուր զինչ ասէ. «Զյիմարս եւ զանտոհմս աշխարհիս ընտրեաց Աստուած». եւ յարուցանէ զաղքատն յաղբեւաց նստուցանէ ընդ իշխանս, զի յամաւթ արասցէ զամբարտաւանս եւ զհզաւրս, քանզի «Մարդ ի դէմս հայի (վերջին բառն ավելացրել են ուրիշներ աջ լուսանցքում—Վ. Հ.), իսկ Աստուած՝ ի սիրտ[ս]»։ Եւ սոքա կաշառաւք եւ աչառութեամբ զանարգեալս մեղաւք եւ զպղծեալս աւրինացն ըստ բանին Պաւղոսի. «Եկեղեցւոյ դատաւորս կացուցանէք տալիք արծաթոյն անիծեալ լիցին, որպէս խաչահանութքն, որ կաշառ ետուն պահապանացն, ընդ Սիմովնի կախարդի, որ ընչիւք կամէր ստանալ յառաքելոցն զշնորհս հոգւոյն սրբոյ։ Եւ առնելիք կաշա—

ուին նզովեոցին ի տեառնէ. եւ կաշառն զոր առին՝ ընդ Յուդային համարեսցին, զոր վասն տեառն մատնութեանն ա՛ռ և երկպատիկ դարձուսցեն անդրէն։ Տալիքն չիշխեն առնել, այլ ի կարաւտեալս տացեն։ Եպիսկոպոսն կամ երէցն, որ վասն այսր կաշառ առնու կամ դինչ եւ է իրաց ըստ գրեցելոյն, թէ «Կաշառ կուրացուցանէ զմիտս իշխանաց» եւ դարձեալ. «Կաշառ ի վերայ իրաւանց մի՛ առցես», յամենայն ժողովոյս նզովեսցի եւ յիշխանութենէն մերժեսցի եւ ի քահանայութենէն. եւ կաշառն, զոր առին ընդ Գեեզի բորոտի դաւաճանն համարեսցի եւ անէծք մարգարէին ի վերայ եղիցի, զի ի ձեռաց դիտին խնդրեսցի արիւն զաւրացն, այլ զարժանաւորն կացին։ Լուարուք մարգարէին. «Ձեռք իւրեանց յանաւրէնութեան եւ աջ նոցա լի է կաշառաւք, տուր նոցա ըստ գործոց նոցա»։ Թէ հիմն եւ գլուխ հաստատուն՝ ապա միջինք ոչ ի վերայ աւազոյ, կառավար արքեայ՝ կառք ընդ որպէս ընթանան, նաւավար ի քուն՝ նաւ երազ ծովածուփ, խաշնարած յոյլ՝ խաշինք զվնասուղ խոտ ճարակեն, զի թէ առաջնորդ աւրինացն ճշմարիտք՝ ապա կարգեալքն ընդ նոքաւք առաւելապէս, մէ խարխախ անշարժ՝ շինած ոչ գետավէժ, եթէ հովիւ քաջ՝ հաւտք ոչ գազանակուր, եթէ դէտ զգոյշ եւ արթուն՝ ապա զաւրքն ի խաղաղութեան։ Քանզի դուք վարդապետք, դէտք ժողովրդեանն եւ աւրինակ աշխարհի, ի ձեզ հայեցեալ ուսումն ձեր յառաջ բերին զգոյշ» (էջ 249բ—251բ)։ Իսկ №№ 648 և 3562 ձեռագրերում այս հոդվածը չափազանց խիստ է համառոտված. «ԺԶ. Որ զանարժան ոք կաշառօք ձեռնադրէ, կաշառ[առ]ուն ընդ Յուդայի եւ ընդ Գեհեզէ, եւ կաշառատուն ընդ հրէիցն որ զարծաթն պահապանացն ետուն և ընդ Սիմոնի կախարդի. եւ ձեռնադրեալն եւ ձեռնադրողն ի կարգէն լուծցին» (էջ 30ա, բ, էջ 304ա)։

Հոդ. ԺԷ, էջ 459—460: Կանոնագրքի «Չյիշատակս մարտիրոսաց եւ զժողովս առանց եպիսկոպոսին հրամանի մի՛ որ իշխեսցէ առնել» հատվածը № 659 ձեռագրում հանդիպում ենք այսպես. «եւ զժողովս եպիսկոպոսաց յեպիսկոպոսէն հրաման առնուլ մի՛ իշխեսցէ առնել» (էջ 251բ), մնացածը նույնն է։ Այս հոդվածի սկզբի մասը նույնությամբ գտնում ենք №№ 648 և 3562 ձեռագրերի առաջին ընդօրինակության մեջ միայն վերջին մասը՝ «դնել։ Եթէ ոք սեղան կամիցի կանգնել... հասցէ փոխանակ բարեխաւսութեանն» (էջ 459, տող 11—12-ից մինչև էջ 460, տող 3) հատվածից չի պահվել։ Իսկ նույն ձեռագրերի երկրորդ ընդօրինակության մեջ այս հոդվածը թեև պահվել է նույնությամբ, սակայն «եթէ ոք սեղան կամիցի» (էջ 459, տող 12) բառերից մինչև վերջ դրված է որպես առանձին հոդված, ԺԸ համարի տակ (№№ 648, էջ 191, 3562, էջ 449բ)։

Հոդ. ԺԸ, էջ 460—461: Բացառությամբ Կանոնագրքում եղած «կամ կապեալ բանիւ վարդապետութեան» հատվածի, որը չունի № 659 ձեռագիրը, մնացածները համապատասխանում են միմյանց։ Իսկ №№ 548 և 3562 ձեռագրերում այս հոդվածը վերաշարադրված է համառոտ և դրված է վերջում՝ ԻԱ համարի տակ։ «ԻԱ. Վարդապետի ուրուք եթէ զաշակերտ կամ զժողովրդական կամ զքահանայ նզովեալ իցէ կամ բանադրեալ եւ կապեալ բանիւ վարդապետութեամբ, այլ ոք մի՛ իշխեսցէ լուծանել, բայց եթէ աշակերտն յապաշխարութիւն գայցէ և նա բարեխօսութիւն արասցէ հնազանդեցուցանելով ընդ բուն վարդապետաւն, զի զարժանի է (sic) աւրհնութեանն միաբան աւրհնել եւ զոչ արժանիսն միաբան ըմբերանել եւ պատուհասել, զի կատարեսցի բան տեառն թէ «Յայսմ ծանիցեն ամենեքեան եթէ իմ աշակերտք էք եթէ միաբան կայցէք» (էջ 31ա, էջ 304բ—305ա)։

Հոդ. ԺԹ, էջ 461—462: № 659 ձեռագրի բնագիրը ևս համապատասխանում է Կանոնագրքի այս հոդվածին, միայն երկու տարբերությամբ. նախ՝ № 659 ձեռագիրը չունի Սաղմոսի ԽԸ—13, 21 մեջբերումը. երկրորդ՝ բնագրի «եւ մանկունքն որ չև իցեն գիտացեալ զպղծութիւնն» հատվածը № 659 ձեռագրում գտնում ենք «եւ մանկունքն, որ չգիտեն զպղծութիւնն ճաշակել զանաւրէնութիւնն» (էջ 253ա) ձևով։ Հմմտ. նաև №№ 648 և 3562 ձեռագրերի ունեցած հետ. «ԺԹ. Եթէ ոք ի մծղնէութեան գտցի ի քահանայից, ի սարկաւագաց կամ ի հարեզայից՝ ի ճակատն աղուեսդրոշմ դիցեն եւ ի տեղի ճգնաւորաց ապաշխարեսցէն։ Ապա թէ անդ ի նոյնն գտցին՝ զերկոսին չիլսն կտրեսցեն եւ ի զողենոց տաչեն» (էջ 30բ, էջ 305ա):

Հոդ. Ի, էջ 462—466. Այս հոդվածը № 659 ձեռագրում գտնում ենք զգալիորեն խմբագրված. «Ի. Որ յուրուք ժողովրդեանէ մծղնէ գացի եւ երէցքն դիտեն եւ ոչ յայտնեն եպիսկոպոսին, եթէ յայտնի լիցին, թէ դիտէր երէցն զգործս նոցա եւ ոչ բողոքեաց եպիսկոպոսին, զպատուհասն զոր եդին կանոնքս կրեսցեն, զի այլ երէց եւ վանական ոչ իցէ ի տեղի նոցա ընդ նա հայեցեալ ճշմարիտ հովուեսցէ ժողովրդեան իւրոյ։ Ապա թէ երէցն ասիցէ ցեպիսկոպոսն եւ յայտ առնէ, եւ եպիսկոպոսն կարասի առնու եւ ծածկէ կամ աչառի, եւ յայտ լինի թէ արդարեւ եհաս յականջս նորա, բողոքէր ի ցանցն (sic դուցե յանձն) եւ նա արհամարհեաց զպատուիրանն Աստուծոյ եւ կորուսելոցն խնդիր չարար եւ չեղեւ նախանձախնդիր Աստուծոյ իւրոյ։ Ապա թէ եպիսկոպոսն չանացաւ, երիցունքն եւ այլ մարդիկն վկայեսցեն զաշխատութենէ նորա եւ զմծղնեայն

յայտ արար յիշխանութեան ուրուք, եւ իշխանն, որ էր աշխարհին եւ կամ գեղջ ուրուք, եւ կամիցի պղծութեանն թիկունք լինել եւ զմծղնեայսն թագուցանել կամ վասն կարասւոյ կամ վասն ակնառութեան եւ ծառայութեան եւ ոչ ընտրեաց զՔրիստոս սիրել եւ զպատուիրանսն եւ վրէժխնդիր աւրինացն՝ այնպիսին նզովեալ լիցին եւ յեկեղեցւոյ հեռասցի մինչեւ տացէ զպղծագործսն ի ձեռն եպիսկոպոսին։ Եթէ ի նախար[ար]ին զտանիցին պղծութիւնքն կամ կին նորա կամ դուստր կամ որդի կամ ինքն իսկ գլխովին, եւ ոչ զընտանիսն տացէ ի ձեռս եպիսկոպոսին, եւ ոչ ինքն դարձցի ի սրբութիւն, ի բուռն ապստամբ կամի լինել, ամենայն տամբն իւրով եւ ծննդովք եւ կենաւք նզովեալ լիցին, եւ ի հրապարակ մի՛ իշխեսցէ գալ եւ ընկերք եւ աշխարհք մի հնազանդեսցին նմա մինչեւ ինքն ի սրբութիւն եկեսցէ։ Ապա եթէ ինքն ոչ իցէ ի պղծութեանն՝ զընտանիսն ի ձեռս տացէ դխաւոր եպիսկոպոսին։ Ապա թէ յոստանդիւնքն (sic) *զտանիցին պղծութիւնքն եւ ինքն եւս ընդ ընտանիսն ի պղծութիւն գտցի՝ կալցին միաբան պղծագործքն ընտանեաւքն հանդերձ եւ ի հրապարակ ածցեն առաջի գլխաւոր եպիսկոպոսին եւ առաջի մեծամեծ իշխանաց եւ միաբան վրէժխնդիր լինիցին աւրինացն Աստուծոյ։ Զի տեսեալ այլոցն սրբութեամբ եւ երկիւղիւ պաշտեսցեն զարարիչն արարածոց. զի ողջ եւ կատարեալ լիցին կարգք աստուածպաշտութեան վրէժխնդրութեամբ աւրինացն եւ յարգանաւք սրբոցն. զի նոյնպէս եւ հատուցմանց բարեբարին Աստուծոյ ակնկալցուք, արդեամբք ժառանգեսցուք զպարգեւս նորա. ամէն» (էջ 253ա—254բ)։ Անա նաև Ճ Ձ՝ 648 և 3552 ձեռագրերի նույն հոդվածի համառոտ խմբագրությունը. «ՃԻ. Թէ յուրուք ժողովրդեան մծղնա գտցի եւ երիցունքն գիտասցեն եւ ոչ յայտնեսցեն եպիսկոպոսին՝ մծղնայքն ըստ հրամանի կանոնաց դատեսցին, եւ երիցունքն ի կեան. իւրեանց մի՛ պաշտեսցեն զքահանայութիւնն։ Ապա թէ երէցն վկայիւք եպիսկոպոսին ասաց եւ նա ծածկեաց վասն կաշառոց, երէցն անպարտ եղիցի եւ եպիսկոպոսն լուծցի։ Ապա թէ եպիսկոպոսն չանաց վրէժխնդիր լինել եւ իշխան որ վասն արծաթոյ թիկունք եղեւ անօրինացն՝ նզովեալ լիցի ի կեանս եւ ի մահ, եւ յեկեղեցւոյ սրբոյ ի բաց կացցէ, մինչեւ տացէ զպղծագործսն ի ձեռս եպիսկոպոսին։ Ապա թէ ինքն աւագն կամ ընգանիք նորա գտանիցին ի գործն, թէ ինքն ապստամբէ եւ ի բուռն ապստամբ կա, նզովեալ լիցի եւ ամենայն հաւատացեալք ի բաց լիցին ի նմանէ, եւ թէ այլ որ գտցի ի գործն՝ զնոյն արասցեն» (էջ 30բ—31ա, էջ 304բ)։*

T *ձեռագրում բնագրի «կործանեսցի յաթոռոյն» (էջ 463, տող 8—9) հատվածի դիմաց, 204բ էջի ձախ լուսանցքում ավելացված է. «որ ծածկեն զշնացողսն». Նույն կերպ են վարվել նաև* S *(էջ 201բ—202ա) և* U *(էջ 105բ) ձեռագրերում. այսպիսով, ըստ այդ ձեռագրերի, բնագրի նշված հատվածը պետք է կարդալ. «Կործանեսցի յաթոռոյն որ ծածկեն զշնացողսն», իսկ այնուհետև՝ ինչպես բնագրում։*

Մատենադարանի մի քանի ձեռագրերում Շահապիվանի ժողովի Ի կանոնին հաջորդում է վերջաբան։ Այն մեզ հասել է երեք խմբագրությամբ.

1. «Եւ եդեալ միաբան քահանայապետից և քահանայից և ամենայն հաւատացելոց զկարգս զայս եւ զկանոնս եւ ընթերցեալ առաջի ամենայն զաւրացն եւ զաւրագլխացն եւ հաճէին հաւանութեամբ ամենայն աշխարհն Հայոց, ասելով միաբան զաւրացն եւ զաւրագլխացն, իշխանաց եւ նախարարաց, առատաց եւ շինականաց, թէ այո՛, այո՛, կարգ եւ աւրէն այդ կացցէ, ինչ որ վասն մեր աւգտի է եւ [ի] փրկութիւն ոգոց մերոց, իշխանութիւն եկեղեցւոյ Աստուծոյ եւ մեզ առաջնորդ եւ առիթ ի կեանսն յաւիտենից. ամէն» (№ 659, էջ 254բ, հմմտ. Հանդէս Ամսօրեայ, 1949 թ., № 4—12, էջ 170)։

2. «Եդեալ միաբանութեամբ քահանայից եւ քահանայապետիցն եւ ամենայն հաւատացելոցն զկարգս զայս եւ զկանոնս եւ մատուցեալ առաջի մեծամեծ իշխանացն եւ աւագ նախարարացն եւ ընթեռձեալ առաջի ամենեցուն, հաճէին հաւանութեամբ, ասելով միաբան զօրացն եւ զօրագլխացն եւ շինականացն թէ այո՛, այո՛, կարգք եւ օրէնք այդ կացցեն ինչ որ վասն մեր օգտի է ի փրկութիւն հոգոց եւ մարմնոց մերոց, իշխանութիւն եկեղեցոյ եւ առիթ փրկութեան մերոյ ի կեանս յաւիտենից։ Կանոնք զոր եդին վարդապետք Հայոց ի Շահապիվանի ի բանակեւող թագաւորաց Հայոց ի Քրիստոս Յիսուս ի տէր մեր. ամէն եղիցի, եղիցի» (Ճ № 2964, էջ 149բ—150ա, 649, էջ 107բ, 650, էջ 117ա)։

3. «Եւ եդեալ միաբանութեամբ քահանայապետից եւ քահանայից ամենայն հաւատացելոց զկարգս զայս եւ զկանոնս եւ մատուցեալ առաջի մեծամեծ իշխանացն եւ աւագ նախարարացն ընթերձեալ առաջի ամենեցուն, հաճէին հաւանութեամբ ամենայն աշխարհս Հայոց, ասելով միաբան զօրացն եւ զօրագլխացն եւ իշխանացն. Այո՛յ, այո՛յ, կարգ եւ կանոն այդ կացցեն ինչ որ վասն մեր օգտի է ի փրկութիւն եկեղեցոյ Աստուծոյ եւ առաջնորդ եւ առիթ կեանսն յաւիտենից» (e *էջ 159բ, հմմտ. նաև* b *էջ 210ա,* g *էջ 141բ,* f *էջ 239ա,* q *էջ 127ա)։*

Կանոնագրքի համահավաք բնագրի կազմման համար օգտագործված 48 ձեռագրերից միայն վերջին հինգ ձեռագրերն են, որ պահել են սույն վերջաբանը։

ՍԵՎԱՆՏՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 467: *Համեմատությունների համար չօգտագործված №№ 648, 649, 650, 651, 659, 2964, 3562 ձեռագրերում այս վերնագիրը չի պահվել։*

Ցանկ, էջ 467—468: *Վերևում նշվածներից միայն № 659 ձեռագրում է պահվել ցանկը, որը նույնպես նոր է կազմվել, ընդ որում, եթե Կանոնագրքի բնագրում 14 հոդվածների համար ցանկում նշված են 14 վերնագրեր, ապա այստեղ՝ 16։ Այդ առաջ է եկել նրանից, որ Գ հոդվածը բնագրում բաժանված է երեք առանձին հոդվածների, սրան համապատասխան էլ ցանկում տեղ են գտել 16 հոդվածների վերնագրեր։ Ահա այդ ցանկը.*

«Ցանկ սուրբ ժողովոյն Նիկեայոյն.

ա. Արիւնահեղաց։
բ. Անասնապղծից։
գ. Ազգապղծից։
դ. Որ զեղբաւր կին պղծէ։
ե. Ծնալոյ ընդ քեռ։
զ. Այր կամ կին որ Ծ ամեան լցէ եւ կին առնէ։
է. Որ ընդ կնքաւորս պղծի։
ը. Երիտասարդ որ մեղիցէ։
թ. Առնակնոջ չնացելոյ։
ժ. Որք ի հաւատս կացցեն։
ժա. Ընդ իւր խաւսեալ յաւսեցելոյ։
ժբ. Ջխաւսեալ յաւսեցելոյ։
ժգ. Նրէց որ չնայ եւ գողանայ։
ժդ. |Ո|ր կին ամուսնութեան։
ժե. Հաւատաուորաց։
ժզ. |Կ|նաթողաց» (էջ 214բ)։

Երկրորդ վերնագիր, էջ 468։ *Մի քանի ձեռագրերում այս վերնագիրը սխալ է հասցեագրըրված. օրինակ՝ №№ 659 և 3369 ձեռագրերում. «Կանոնք սուրբ ժողովոյն Նիկեայ, որ ժողովեցան ի հոգւոյն սրբոյ երկերիւրքն եւ կարգեցին տունք ԺՁ» (էջ 214բ), «Կանոնք սուրբ Հարցն Նիկեայի» (էջ 68ա)։ Այսպիսով, Սեվանտոսի կանոնախումբը նշված է Նիկեայի ժողովի անվան տակ։ Մի քանի ձեռագրերում՝ №№ 648, 649, 651, 2964, 3562 այս կանոնախումբը, գտնվելով Նիկեայի ժողովի կանոններից հետո, վերնագրում ունի «Նորին», «Նոցա», «Նոցին» բառերը, որ նշանակում է, թե այս կանոնախումբը (իմա Սեվանտոսի) Նիկեայի ժողովի մի այլ որոշման հոդվածներն են։ Ահա այդ վերնագրերը. «Դարձեալ նորին (№№ 649, 2964 նոցին, № 651 նոցա) այլ կանոնք գլուխք (№№ 651, 2964 գլուխ) ԺՁ» (№№ 649, էջ 49բ, 651, էջ 39բ, 2964, էջ 72ա), «Դարձեալ նորին կանոնք» (№№ 648, էջ 27ա, 2562, էջ 300բ)։ Սակայն № 650 ձեռագրում այս կանոնախումբը գտնվելով Կոստանդնուպոլսի ժողովի կանոններից հետո՝ վերնագրում ունի «նոցա» բառը, որը ցույց է տալիս, որ այս կանոնախումբը Կոստանդնուպոլսի ժողովի մի այլ որոշման հոդվածներն են։ Ահա այդ վերնագիրը. «Դարձեալ նոցա այլ կանոնք գլուխք ԺՁ» (էջ 54ա)։*

Բնագրի փոքրիկ առաջաբանը չունեն վերոնշյալ ձեռագրերը։

Հոդ. Ա, էջ 469—471: *Սույն հոդվածը սկզբից մինչև «զոր Աստուած անէծ եւ նզովեաց» (էջ 470, տող 12) հատվածը Ն. Ակինյանը, այս կանոնախմբի իր հրատարակության բնագրում, գրել է որպես առաջաբան (տե՛ս Հանդէս Ամսօրեայ, 1949 թ., № 4—12, էջ 74—76)։ Իսկ մի շարք ձեռագրերում այդ մասը՝ «Որպէս ասէ տէրն»-ից մինչև «Այլ ի գրոց, ի մեղաց զոր» հատվածը (էջ 470, տող 12) բացակայում է (№№ 648 (էջ 27ա), 649 (էջ 49բ), 650, (էջ 54ա), 651, (էջ 39բ), 659, (էջ 214բ), 2964, (էջ 72ա), 3562, (էջ 300բ)։ Հիշված ձեռագրերում որպես Ա հոդված նշված է առաջաբանի վերջին մասը. «Աստուած անէծ եւ նզովեաց... եւ յաւուր մտհուան իւրոյ խառնեսցի»։ № 3369 ձեռագրում առաջին վերնագրից հետո դրված են Նիկեայի ժողովի Ա և Բ հոդվածները. այնուհետև բացակայում են Գ—Ջ հոդվածները, իսկ Ա և Բ հոդ-*

վածների որպես շարունակություն կցված է Սեանտոսի անունով մեզ հասած կանոններըւ Վերջինիս Ա հոդվածը նույն ձևով, ինչ որ նշեցինք վերևում, մի քանի ձեռագրերի նման, դրված է որպես Գ հոդվածւ Ն. Ակինյանը կարծում է, որ Ա հոդվածը պետք է սկսված լինի այսպես. «Ա. Այր արիմահեղ ապաշխարեսցէ...» (Հանդէս Ամսօրեայ, 1949 թ., № 4—12, էջ 76, ծանոթ. 13)ւ

Հոդ. Բ, էջ 471: Մի քանի ձեռագրերում այս հոդվածի սկզբի «Որ երեսնամեայ է եւ» հատվածի փոխարեն նշված է «Որք» կամ «որ» (տես № № 648, էջ 27բ, 649, էջ 49բ, 650, էջ 54ա, 651, էջ 40ա, 659, էջ 215ա, 2964, էջ 72բ, 3369, էջ 68բ, 3562, էջ 300բ), իսկ «սաէջ»-ի փոխարեն՝ «յաւրինացն քարոզէր ի Մովսիսէ» (տես նույն ձեռագրերը, բացառությամբ № № 648-ի, 2964-ի և 3562-ի)ւ Ն. Ակինյանը կարծում է, որ Բ հոդվածը պետք է սկսված լինի այսպես. «Եթէ այր ոք կամ կին...» (տես նույն տեղում, էջ 76, ծանոթ. 16)· fq ձեռագրում այս հոդվածը դրված է որպես նախավերջին, իսկ Բ հոդվածի փոխարեն դրված է «Բ. Անասնապղծի» (էջ 240ա, էջ 127բ), մինչդեռ նույն ձեռագրի 241բ էջում գրիչը դարձյալ դրում է. «Այս երկու տունս Բ և ԺԲ (իմա Կանոնագրքում եղած Բ և ԺԳ) ի յաւրինակն չկայր, յայլ աւրինակ գտա եւ գրեցի»ւ be ձեռագրերում Բ հոդվածի տեղը գրված է. «Բ. Հոս պիտի անասնապղծի», իսկ նույն հոդվածը դրված է կանոնախմբի նախավերջին հոդվածի տեղըւ

Հոդ. Գ, էջ 471—472ւ Ինչպես նշեցինք վերևում, այս հոդվածը մի քանի ձեռագրերում բաժանված է երեք առանձին մասերի. ահա դրանք. «Գ. Որ կին առնէ զմայր կամ զդուստր, ի հուր այրեցէք զնոսա. անիծեալք ենւ

Դ. Որ առնէ զկին եղբօրն իւրոյ՝ պիղծ է, զի մի են նոքա՝ որ առնէ զհօրեղբօր, որ առնէ զորանչ, որ առնէ զքենի, որ առնէ զթոռն, որ առնէ զհաւրն կինն, այսպիսիքն նզովեալ եղիցինւ

Ե. Որ շնա ընդ քեռ իւրում նզովեալ լիցի, որոշեցէք զնոսա եւ անշատեսցին ի մեղաց, եւ ապաշխարութիւն նոցա ԺԵ ամ դրանն արտաքոյ, Ե ամ՝ ընդ ապաշխարողս, եւ Գ ամ աւրէնս մի՛ առցեն» (№ 648, էջ 27բ. Հմմտ. նաև № № 649, էջ 49բ, 650, էջ 54ա, 651, էջ 40ա, 659, էջ 215ա, 2964, էջ 72բ, 3369, էջ 68բ, 3562, էջ 300բ)ւ

Հոդ. Դ, էջ 472: Որոշ ձեռագրերում այս հոդվածը խմբագրված է այսպես. «Զ. Այր Ծ ամեան եթէ կին առնիցէ. նզովեալ են երկոքեանն, ամենեքեան կարդացէք նոցա աղճատեալս եւ յեկեղեցի մի մտցեն» (№ 648, էջ 27բ, Հմմտ. նաև № № 649, էջ 50ա, 650, էջ 54բ, 651, էջ 40ա, 2964, էջ 72բ, 3369, էջ 68բ, 3562, էջ 300բ)ւ

Հոդ. Զ, էջ 472: Թեթև խմբագրման հետք նկատվում է նաև այստեղ. «Ը. Երիտասարդ եթէ մեղանչէ՝ կին նորա աւրէնս մի առցէ մինչև նախ ապաշխարեսցէ» (է 648, էջ 27բ, Հմմտ. նաև նախորդ ծանոթագրությունում նշված ձեռագրերը)ւ

Հոդ. Է, էջ 472: Մասամբ խմբագրված է նաև այս հոդվածը. «Թ. Առնակին եթէ շնայցէ՝ Ժ ամ դրան արտաքոյ ապաշխարեսցէ և Ե՝ ի ներքս, և Դ ամ աւրէնս մի առցէւ Ապա թէ գաղտ իցէ ապաշխարութիւնն՝ դրաց արտաքոյ ապաշխարեսցէ մինչեւ կատարեսցի ԺԵ ամն» (№ 648, էջ 27բ, Հմմտ. նաև վերևի ծանոթագրությունում նշված ձեռագրերը)ւ № 651 ձեռագրում Զ և Է հոդվածները միացված են միմյանց և դրված Թ համարի տակւ

Հոդ. Ը, էջ 473: Վերևում նշված ձեռագրերը «ամիսս երկու»-ի փոխարեն ունեն «ամիսս երիս» (№ 648, էջ 27բ, և մյուս ձեռագրերը)ւ

Հոդ. Թ, էջ 473: Այս հոդվածը № 659 ձեռագրում բաժանել են երկու առանձին մասերի՝ ա. «Յաւուրս Նոյի եղեւ ցրհեղեղն, վասն այնոցիկ որ յաւսան դստերսն Կայենի». այս մասը կցված է Ը հոդվածին, իսկ մնացած մասը դրված է որպես առանձին հոդվածւ «Գայլ» բառի փոխարեն մի քանի ձեռագրեր ունեն «գող» (№ № 648, էջ 28ա, 649, էջ 50ա, 650, էջ 55ա, 651, էջ 40բ, 659, էջ 216ա, 2964, էջ 73ա, 3369, էջ 69ա, 3562, էջ 301ա), որը, կարծեք, ավելի ճիշտ էւ

Հոդ. ԺԴ, էջ 474: Այս հոդվածը բավական փոփոխված է. «ԺԶ. Եթէ ոք դկին իւր հանցէ առանց բանի պոռնկութեան, ինքն տա նմա շնալ, ապա թէ թողցէ և ապաշխարեսցէ՝ ապաշխարութիւն նորա Ը ամ առ դրանն արտաքոյ, Զ՝ ընդ ապաշխարողս եկցէ, եւ Զ ամ օրէնս մի առցէ. այս փոխանակ երկոցունց ընդ իւր եւ ընդ կնոջ (այստեղից № 659 ձեռագիրը չունի Վ. Հ.) իւրոյւ Ապա թէ անապաշխար մնասցեն՝ մի՛ թաղէք զնոսա, զի այնպիսիքն զարքայութիւն աստուծոյ ոչ ժառանգեն» (№ 648, էջ 28ա, Հմմտ. նաև № № 649, էջ 50բ, 650, էջ 55ա, 651, էջ 40բ, 659, էջ 216բ, 2964, էջ 73բ, 3369, էջ 69ա, 3562, էջ 301բ)ւ

ՆԵՐՍԵՍԻ ԵՎ ՆԵՐՇԱՊՈՒՀԻ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 475: *Այս վերնագիրը չունեն № № 649, 650, 651, 2964 ձեռագրերը, իսկ № № 648, 3562 ձեռագրերը ունեն հետևյալ վերնագիրը. «Կանոնք Ներսէսի եւ Ներշապհոյ Մամիկոնէից» (էջ 54ա, էջ 334ա)։ ռ ձեռագրում վերնագրի գիմաց, հետագայում (ԺԹ դար), մեկն ավելացրել է. «Ներսէս Բ Աշտարակեցի եւ Դունայ Բ ժողով» (էջ 188ա)։*

Ցանկ, էջ 475—478: *№ № 649, 650, 651, 2964 ձեռագրերը չունեն ցանկ, իսկ № № 648, 3562 ձեռագրերը թեև այն ունեն, բայց նկատվում է, որ վերաշարադրված է Կանոնագրքի ունեցած ցանկից, երբեմն ցույց տալով ինքնուրույնության հետքեր։ № № 648 և 3562 ձեռագրերի սույն ցանկում նշված է 30 հոդվածի վերնագիր. այդ նրանից է, որ ինչպես այս, այնպես էլ վերևում նշված ձեռագրում այս կանոնախումբը ունի 30 հոդված. 31—37-րդ հոդվածները ինչ-ինչ պատճառներով չեն պահվել։ Ահա այդ ցանկը.*

«ա. Վասն յեկեղեցի տանել ղսեղանն և ոչ ի տանս իրեցութեան։
բ. Վասն չառնուլ գինս քահանայը պատարագին։
գ. Վասն ոչ վաճառել կամ վարձս դնել։
դ. Երկկանանց ոչ ուտել զշնորհ եկեղեցոյ։
ե. Վասն շաբաթու եւ կիրակէի պատարագ մատուցանել։
զ. Վասն բաժակին սուրբ պատարագին։
է. Վասն քահանայից որ պատարագ մատուցանեն։
ը. Վասն հանձի (sic) եկեղեցոյն ոչ տալ ի հարսանիս։
թ. Վասն ոչ առնել մկրտութիւն ի տունս յաշխարհականաց։
ժ. Վասն որ ըստ կոչման լինել նախագահ։
ժա. Վասն առանց քահանայի ոչ է պարտ առն ժամ։
ժբ. Վասն դպրի չհագանել հանդերձ զինուորական։
ժգ. Զշնորհս եկեղեցոյ մասնաւորել եկեղեցոյ՝ ըստ իւրաքանչիւր կարգի։
ժդ. Սպաս եւ պատարագիչն աւագ երիցուն եղիցի։
ժե. Զառնել ի տունս մկրտութիւն։
ժզ Կանանց չտալ մօտ առ քահանայսն ի մկրտել։
ժէ. Սարկաւագունք մի արցեն մկրտութիւն։
ժը. Ոչ առնուլ հաս ապաշխարողացն։
ժթ. Ոչ յայտնել զբանս խոստովանութեան։
ի. Գերեզման յեկեղեցիս մաւտ ոչ առնել։
իա. Քահանայ վաշխ ոչ առնուլ։
իբ. Յագապս մասունս ոչ առնուլ։
իգ. Ոչ երթալ ի պատարագ յորժամ ոչ կայ։
իդ. Տղայոց հարսանիս։
իե. Զկուսանս այրեաց ոչ տալ։
իզ. Զառչառ ոչ ձեռնադրել։
իէ. Զ[պ]ոռտանս ոչ աւրհնել։
իը. Ոչ առնուլ զկենդանին նուիրեալ։
իթ. Զառաջաւորս ոչ լուծանել։
լ. Ծրագալուծին շաբաթու թան եւ գինի մի՛ ճաշակեսցեն» (էջ 54ա, բ, էջ 334ա, բ)։

Երկրորդ վերնագիր, էջ 478: *Կանոնագրքի ունեցածին նման է № № 648 և 3562 ձեռագրերինը, որոնք չունեն միայն «տունս Լէ»։ Իսկ մյուսները ունեն «Դարձեալ եւ այս կանոնք յաւուրս*

Ներսէսի մեծի եւ Ներշապհոյ Մամիկոնէից եպիսկոպոսի գլուխ Լ» ձևով (№ № 649, էջ 80բ, 650, էջ 88բ, 651, էջ 67ա, 2964, էջ 114ա)։ Այս հավանաբար ավելացրել է Հ. Օձնեցին որպես առաջաբան և վերնագիր։

Հոդ. Ա, էջ 478: *Ծանոթագրություններում օգտագործված՝ արդեն հայտնի ձեռագրերում այս կանոնախմբի հոդվածները թեև տարբերություն չունեն Կանոնագրքում եղածից, սակայն եղած նյութը այս ձեռագրերի Ա—Ը հոդվածներում բաժանված է տարբեր սահմաններ ունեցող հոդվածների. օրինակ՝ Ա հոդվածը սկսվում է այնպես, ինչպես Կանոնագրքում կա, բայց վերջանում է Բ հոդվածի սկզբի ընդարձակ հատվածով. «Այլ ի նոյն ինքն... եւ ժլատութեամբ թշնամանել զսրբութիւնսն»։ Վերջինս դրված է որպես շարունակություն Ա հոդվածի (տես № № 648, էջ 55ա, 649, 80բ, 650, էջ 88բ, 651, էջ 67բ, 2964, էջ 114բ, 3562, էջ 335ա)։*

Հոդ. Բ, էջ 478—479: *Վերոհիշյալ ձեռագրերում այս հոդվածի միայն վերջին՝ «Խափանեցին քահանայքն... վասն սուրբ պատարագին» մասն է դրված որպես Բ հոդված (№ № 648, էջ 55ա, 649, էջ 80բ, 650, էջ 88բ, 651, էջ 67բ, 2964, էջ 114բ, 3562, էջ 335ա)։*

Հոդ. Գ, էջ 479։ *Նշված ձեռագրերում Գ հոդվածի տակ դրված է ինչպես այս, այնպես էլ հաջորդ Դ հոդվածի մեծ մասը՝ սկզբից մինչև «եւ զրկեցան ինքեանք յաւրհնութենէն Աստուծոյ» հատվածը (տես № № 648, էջ 55ա, բ, 3562, էջ 335ա, բ)։ Այս նույն ձեռագրերում, որտեղից սկսվում է հոդվածը, «կէսք» բառից առաջ դրված է «Դ», այսպես՝ «...դահեկանաց իւրեանց Դ կէսք վաճառեցին...» (տես նույն էջերը)։ Նշված «Դ»-ն չորրորդ հոդվածի համարն է, բայց այն հաշվի չեն առել որպես կարգահամար։*

Հոդ. Ե, էջ 480: *Այս հոդվածը ձեռագրերի մի մասում սկսվում է Դ հոդվածի վերջից մնացած մի հատվածով. «Կարդեցաք եւ հաստատեցաք* (Կանոնագրքի բնագրում՝ *սահմանեցաք— Վ. Հ.), զի յայսմհետէ հրաժարեսցեն քահանայք եւ ժողովրդականք յայդպիսի անառակ եւ մահաբեր սովորութենէ»։ Այնուհետև սրան կցված է Կանոնագրքում եղած Ե հոդվածն ամբողջությամբ, և այդ բոլորը դրված է Դ համարի տակ (տես № № 648, էջ 55բ, 3562, էջ 335բ), իսկ № № 649, 650, 651, 2964 ձեռագրերում Դ և Ե հոդվածները միացված են միմյանց և դրված են Դ համարի տակ։*

Հոդ. Զ, էջ 480—481: *Այս հոդվածը նշված ձեռագրերում բաժանված է երեք մասի, որից երկու մասը դրված է տարբեր համարների տակ, որպես առանձին հոդվածներ, իսկ երրորդ մասը մուծված է Կանոնագրքի ունեցած Է հոդվածում, այսպես՝ ա. մաս «Քահանայք զշաբաթու... եւ աւետարանաւ կարգաւորաքարս» որպէս առանձին հոդված, նշված է Ե կամ Զ համարների տակ. բ. մաս «Եւ զբաժակսն հաղորդութեանն... եւ տանջեսցին* (Կանոնագրքի բնագրում *և տուժեսցին—Վ. Հ.) յաստուծոյ», որպես առանձին հոդված, նշված է Զ կամ Է համարների տակ (№ № 648, էջ 55բ—56ա, 649, էջ 81բ, 650, էջ 89բ, 651, էջ 68ա, 2964, էջ 115բ, 3562, էջ 335բ—336ա)։ գ. մասի վերաբերյալ տես հաջորդ ծանոթագրության մեջ։*

Հոդ. Է, էջ 481: *Զ հոդվածի մնացած՝ երրորդ մասը՝ «Քահանայք (այս բառը Կանոնագրքի բնագիրը չունի—Վ. Հ.) պատրաստեսցեն կատարել զսուրբ խորհուրդն... ամենայն զգուշութեամբ», նշված ձեռագրերում դրված է որպես սկիզբ Է հոդվածի։ Այնուհետև Է հոդվածը ամբողջությամբ և Ը հոդվածի սկզբի մասը «Եւ զկտակարանս եւ զմարգարէս... եւ հանդերձ բովանդակ սրբոյ սեղանոյն», միասին նշված են որպես Է կամ Ը հոդված (№ № 648, էջ 56ա, 649, էջ 81բ—82ա, 650, էջ 89բ, 651, էջ 68ա, 2964, էջ 115բ—116ա, 3562, էջ 336ա)։*

Հոդ. Ը, էջ 481—482: *Այս հոդվածի մնացած մասը՝ «եւ զեկեղեցւոյ վարագոյր (վերջին բառը Կանոնագրքի բնագիրը չունի—Վ. Հ.) առագաստիկ փեսայի... թէ քահանայ է՝ լուծցի, թէ դպիր՝ որոշեսցի» դրված է որպէս Ը կամ Թ հոդված (№ № 648, էջ 56ա, 649, էջ 82ա, 650, էջ 90ա, 651, էջ 68ա, 2964, էջ 116ա, 3562, էջ 336ա)։*

Հոդ. Ժ, էջ 482: *Այս հոդվածը թեթև կերպով խմբագրված է. «Ժ. Ամենևին քահանայք գահասիրութեամբ մի՛ հակառակեսցեն ընդ միմեանս, զի զոր շնորհն Աստուծոյ ընտրեաց նախ ի քահանայութիւն, նա՛յ է նախաթոռ յեկեղեցւոյ եւ ի տան» (№ № 648, էջ 56բ, 649, էջ 82ա, 650, էջ 90ա, բ, 651, էջ 68բ, 2964, էջ 116բ, 3562, էջ 336բ)։*

Հոդ. ԺԳ, էջ 483—484: *Ներքոհիշյալ ձեռագրերում այս հոդվածի վերջին հատվածը այսպես է. «եւ ոչ ժողովրդականքն առ քահանայսն ունել զնոցա պաշտաւնն» (№ № 648, էջ 57ա, 649, էջ 82բ, 650, էջ 91ա, 651, էջ 69ա, 2964, էջ 117ա, 3562, էջ 336բ)։ «Պաշտամն» բառը Կանոնագրքի բնագրում գրված է ԺԴ հոդվածի սկզբում, այսպես. «ԺԴ. Պաշտամն եւ պատարագիք եւ սպասք...» և այլն։*

Հոդ. ԺԹ, էջ 486: *Վերը նշված ձեռագրերում «ապաշխարութեան ապաշխարողացն»-ի փո-*

խարեն գտնում ենք միայն «զխոստովանողացն» ձևով (№ 648, էջ 57բ, հմմտ. նաև № № 649, էջ 83բ, 650, էջ 91բ, 651, էջ 69բ, 2964, էջ 118ա, 3562, էջ 337բ)։

Հոդ. ԻՆ, էջ 487: *Նշված ձեռագրերում այս հոդվածն այսպես է. «Ոչ է պարտ զկուսանս այրեաց տալ» (№ № 648, էջ 58ա, 649, էջ 84ա, 650, էջ 92ա, 651, էջ 70ա, 2964, էջ 119ա, 3562, էջ 338ա)։*

Հոդ. ԻԷ—ԻԸ, էջ 487—488: *Վերոնշյալ ձեռագրերում ԻԷ հոդվածը վերջանում է այսպես. «զսուրբ պատարագն սրբենէցեն»։ Կանոնագիրք-ձեռագրերում վերջինիս շարունակություն կազմող «զարշառս եւ զոչխարս» բառերը իրավամբ տեղափոխեցինք ԻԸ հոդվածի սկզբում, այսպես. «Եւ զարշառս եւ զոչխարս քահանայք ի տունս իւրեանց կենդանի մի իշխեսցեն առ-նուլ», իսկ այնուհետև՝ ինչպես բնագրում (№ № 648, էջ 58ա, 649, էջ 84ա, 650, էջ 92բ, 651, էջ 70ա, 2964, էջ 119ա, 3562, էջ 338ա)։*

Հոդ. ԼԱ—ԼԷ, էջ 489—490: *Նշված ձեռագրերում, ինչպես արդեն ասել ենք վերևում, չեն ընդօրինակվել այս յոթը հոդվածները։*

ՀՈՎՀԱՆ ՄԱՆԴԱԿՈՒՆՈՒ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 491: *№ 659 ձեռագրում պահվել է այլ վերնագիր. «Յոհաննու Մանդակունոյ ի խրատս եկեղեցւոյ համառօտ բանք» (էջ 263ր)։ Վերջինս ցույց է տալիս, որ այս վերնագրի տակ շարադրված նյութերը եկեղեցական հարցերին վերաբերող խրատներ են և բերված են համառոտ։ Ամենայն հավանականությամբ № 659 ձեռագրի գրիչ Մաղաքիան այս վերցրել է ոչ թե անմիջապես Կանոնագրքի համապատասխան բնագրից, այլ Կանոնագրքից անկախ գոյություն ունեցող մի այլ բնագրից։*

Ցանկ, էջ 491—492: *Ցանկի և բուն կանոնների հաջորդականության մեջ գտնում ենք որոշ անկանոնություն։ Եթե հետևելու լինենք ցանկի հաջորդականությանը, ապա կանոնները կունենան հետևյալ կարգը.*

Ցանկի Ա վերնագրին համապատասխանում է Ա հոդվածը։

Բ	»	»	*Գ, Ե*	»
Գ	»	»	*Դ*	»
Դ	»	»	*Է*	»
Ե	»	»	*Ը*	»
Զ	»	»	*Թ*	»
Է	»	»	*Ջ*	»
Ը	»	»	*Ժ*	»
Թ	»	»	*ԺԱ*	»

Այսպիսով, ցանկում չի նշված Բ հոդվածի վերնագիրը, սակայն Բ հոդվածը պետք է լինի ոչ թե առանձին, որը, մեր կարծիքով, հետագա ընդօրինակությունների սխալի արդյունք է, այլ Ա հոդվածի շարունակությունը։ Այդ երևում է Ա հոդվածի ցանկի վերնագրից, ինչպես նաև Ա և Բ հոդվածների բովանդակությունից։ Այնուհետև Բ հոդվածի ցանկի վերնագիրն արտահայտում է ոչ միայն Գ հոդվածի, այլև Ե հոդվածի բովանդակությունը։ Նշանակում է այստեղ գործ ունենք միևնույն հոդվածի կրկնության հետ։ Վերջապես՝ համարյա բոլոր ձեռագրերում (բացառությամբ յոթ ձեռագրի) Ժ և ԺԱ հոդվածները միացված են և գրված մեկ հոդվածի՝ Ժ-ի տակ, սակայն ցանկում այդ հոդվածն ունի երկու առանձին վերնագիր։ «Ը. Դեւք առանց հրամանի Աստուծոյ ոչ իշխեն մտանել ի մարդ» և «Թ. Դիւահարի չհաղորդել մինչեւ սրբեսցի»։ Ի դեպ՝ Ո ձեռագրի գրիչն ավելի վաղ նկատել է այս անկանոնությունը և ձեռագրի 277բ էջի ներքևի լուսանցքում ավելացրել է. «Ցանկս տարակոյս է, զգոյշ լեր եւ մի՛ մեղադրեր, զի յաւրինակն այսպէս գտաք»։

Այս շեղումները ցույց են տալիս, որ ժամանակի ընթացքում, Հովհաննես Օձնեցու Կանոնագրքի կազմվելուց հետո, ընդօրինակությունների միջոցով տեղի են ունեցել որոշ խանգարումներ։

Այս ցանկը չի պահպանվել № 659 ձեռագրում։

Առաջաբան, էջ 492: *Այս առաջաբանը մեզ ծանոթ ձեռագրերից ունի միայն № 659 ձեռագիրը երկու տեղ, նախ՝ Հովհ. Մանդակունու կանոնախմբում, ինչպես Կանոնագրքում է, երկրորդ՝ Հովհ. Օձնեցու կանոնախմբի ԼԲ հոդվածին առընթեր (ձեռագրում այդ հոդվածը համարակալված է ԺԸ)։ Վերջինս որոշ շեղումներ ունի Կանոնագրքի ունեցածից. «Զմեծ եւ զսուրբ եւ զմարդասէր եւ զբարերար տեառնէ պարտիմք գոհանալ, որ արար զմեզ բանաւորս եւ հոգեւորս եւ ետ մեզ ճանաչել զանուն իւր սուրբ եւ ասէ. Ես ընդ ձեզ եմ յաւիտեանս ժամանակաց» (էջ 273ա)։*

Հոդ. Ա, Բ, էջ 492—493: *Հովհ. Օձնեցու «Սակս ժողովոց ի Հայս» աշխատության Մատենադարանի № 500 ձեռագրի պահված օրինակում, թվելով Մանազկերտի ժողովում վերահաս-*

տատված կանոնները, վերջում դրված է. «Եւ զկանոնս սրբոյն Սահակայ եւ Յոհաննու Մանդակունոյ վերստին հաստատեցին» (էջ 274բ)։ Նույն բանը երևում է Օձնեցու «Սակս ժողովոց ի Հայս» աշխատության «Գիրք Թղթոց»-ի օրինակից։ Մեջբերելով Հովհ. Մանդակունու մի շարք հոդվածները, որոնք քննվել են Մանազկերտի ժողովում, Հովհաննես Օձնեցին այնուհետև ավելացնում է. «Այս աւանդ կացցէ ի վիճակիս մերում եւ այս մատենագիր եղիցի ամենայն Հաւաստանեայց, որք ընդ ձեռամբ մերով ճաւանեալ կան ի պահեստի։ Ահաւասիկ ես Յովհաննէս Հայոց կաթուղիկոս գրեցի իմով ձեռամբ դայս կանոնս, հաստատութեամբ սուրբ հաւատոյ...» (էջ 232, տես և հմմտ. № 3076, էջ 119ա, բ, ընդգծումը մերն է—Վ. Հ.)։

Հովհ. Օձնեցու կանոնախմբի մի օրինակը, որը պահված է Մատենադարանի № 659 ձեռագրում (էջ 263բ—267ա), բաժանված չէ առանձին հոդվածների։ Կանոնագրքում եղած Ա և Բ հոդվածները չեն տարբերվում № 659 ձեռագրի համապատասխան հոդվածներից։ Մինչդեռ նույն ձեռագրում պահվող՝ Հովհաննես Օձնեցու կանոնախմբի մի այլ տարբերակի (էջ 267ա—273բ) վերջին հոդվածը Հովհան. Մանդակունու Ա և Բ հոդվածներն են. այդ մասը բերում ենք ամբողջությամբ. «ԺԹ. Կանոնք միաշաբաթուն ոչ հրամայեցին պահել և յայտնի է, զի շաբաթն ապր երեկունն ապաշխարողաց ոչ քարոզին մի դէմս ըստ Մովսիսի աւրինադիր հրամանին. եւ այս՝ զի կարապետ է Թաղաւորին յառաջընթաց, ընդ առաջ ելանէ ճրագաւք եւ մոմեղինովք կիւրակէին յաղագս կանոնական կարդաւորութեանն, այլ վասն սրբոյ կիւրակէին պահելոյ ոչ կանոնք հրամայեն պահել եւ ոչ վարդապետք, եւ ոչ մեք հրամայեմք. այլ նզովեմք եւ անէծս ի վերայ դնեմք որ[պէս?] առաջինքն որ ի Նիկիայ սուրբ հարքն, այլ և ոչ ծնդրադրութիւն առնելս» (էջ 273ա, բ)։ Համեմատությունը ցույց տվեց, որ այս մեջբերումը համապատասխանում է ոչ թե Հովհաննես Օձնեցու ԼԱ հոդվածին, այլ, Հովհան Մանդակունու կանոնախմբի Ա և Բ հոդվածներին և վերցված է, ամենայն հավանականությամբ, Հովհաննես Օձնեցու «Սակս ժողովոց ի Հայս» աշխատության որևէ տարբերակից, թեև նման տարբերակ մեր Մատենադարանի ձեռագրերում չգտանք։ Մատենադարանի № 948 ձեռագրի տարբեր մասերում, տարբեր վերնագրերով, պահվել են Հովհան Մանդակունու կանոնախմբի երկու ընդարձակ հատվածներ. բերում ենք դրանք լրիվ.

«Կանոնք ճկեղեցւոյ սուրբ ժողովոյն.

Ոչ հրամայեմք ի շաբաթու կամ ի կիւրակէի պահել եւ յայտ աստի է, զի շաբաթն որ ապաշխարողացն ոչ քարոզի, քանզի նախ յառաջին հրամանէն պատուէր. եւ զարձեալ, զի կարապետ է, ընդ առաջ ելանել մեծի կիւրակէին ճրագօք, ոչ հրամայեցին պահել կանոնք եւ ոչ վարդապետք, այլ նզովս արկին պահողացն ՅԺԸ եպիսկոպոսք որ ի սուրբ ժողովն։

Այլ յաւուր կիրակէի եւ զատկէն մինչև ցպենդեկոստե ծունր ոչ հրամաեցին դնել յաղաւթս կալն եւ ոչ պահել։ Ապա եթե ասիցե ոք ի պաս քառասնորդացն եթե ձեթ ծառոյ բերե եւ ձուկն ջրոյ և գինի որթոյ, ով անհեդեդ սզաարանք, այն իսկ են Նեստորի աղանդն անիծելոյն. քանզի մեծ մարգարէն Մովսէս՝ զձուկն միս ասաց, եւ առաքեալ վկաեաց՝ քանզի մարմին է, եւ Բարսեղ Կեսարացի՝ զազան ասաց զձուկն եւ անյիշելին Նեստոր՝ ջուր։ Արդ՝ ո՞րպես է նա ջուր, զի կենդանի է ամենևին, մի՞թէ իցէ ինչ պակաս արդեաւք կամ մարմնով կամ թռչելով։ Գիրք ասեն զսկեզտոն երեք գլխեան եւ զհիտրայն (կարդա զհիդրայն) եւս չար քան զնա, բայց սակայն զիւրեանց որգիսն ոչ ուտեն, այլ ձուկն ուտէ եւ մարդ եւս ուտէ։ Այլ եւ կան հաւք ջրայինքն եւ բնաւ ոչ ոք է, որ առանց ջրոյ սնանի։ Գիրք զձուկն կենդանի ասէ եւ զեղ եւ զձեթ մի ասէ. Եսայի ասէ. «Փայտ իւղոյ». եւ Դաւիթ ասէ. «Ծերութիւն իմ ի ձէթ պարարտութեան». եւ աւետարան ասէ՝ «Տուք մեզ յիւղոյդ ձերմէ», զի ահա յայտ է եթե իւղ եւ ձեթ մի է։ Եւ Ադամ ոչ եթե պանիր եկեր եւ եղ ի դրախտեն, այլ պտուղ ծառոյ։ Այլ վասն գինոյ ասեն գիրք. «Զարբեցողն չար քան զդիւահարս»։ Եւ առաքեալ ասէ. «Մի արբենայք գինով, յորում զեղխութիւն է». զի եթէ Նոյի հրամաեաց ըմպել գինի վասն տրտմութեանն, այլ ոչ ի դեղխեալ, զի մինչեւ ցնոյ ոչ էր գինի, այլ խաղող միայն։ Ապա Նոյի հրամայեց ըմպել վասն տրտմութեանն, նոյնպէս եւ մեզ տուեալ է յուրախութիւն, այլ ոչ ի զեղխութիւն, այլ կերակուր յորժամ ուտեմք ի ՝նմին կամք, այլ յորժամ արբենամք՝ զանվաելուչն խաւսիմք, զոր մարգարէն Եղկելիս ասէ զայնոսիկ եթէ. «Վա՜յ որ յառնէլն ընդ առաւատն եւ զհետ երթան ցքոյն»։ Եթէ մոլորեցան եւ դանդաղեցին վասն գինւոյ, քահանայքն եւ մարգարեքն նաև յառաջ ուխտաւորքն Սամուել եւ Սամսովն եւ որդիքն Յունադաբա միս ուտէին, բայց գինի եւ իւղ ոչ ըմպէին։ Գիրք ասեն եթէ հացիւղի եւ մեղրիւղի եւ ամբրաւիւղի մի են, եւ պանիր, ձուկն, ձէթ եւ գինի մի են։ Եւ եթէ ասէ՝ եթէ ձու Ի աւր կենդան լինի, այլ եւ ի կենդանի անասնոցն, եւ եթե Ի աւր կերակուր չլինի՝ մեռանի։

Ջրորեքշաբաթ եւ զուրբաթ պարտ է պահել, բայց ի գործոց պարապեցուցանել մեզ են, նոյնպէս եւ զմարտիրոսաց յիշատակս թէ ի նոսա դիպեսցեն փոխել պարտ է ի հինգշաբաթն եւ

ոչ պարտի յուրրաթու կատարել, եթէ զմեծ աւր ուրբաթու եկեղեցի ընդ պահաւք հրամայէ արկանել յորում գիրք զկենդանարար խաչելութիւնն պատմեն, որ եւ զմարդիկ ի ծառաութենէ մեղաց փրկեաց. արդ զնա պահել հրամաեցին եւ զայլ ուրբաթսն որ ի զատկէն մինչ ի Պենդեկոս[տ]ն ուտել» (էջ 56ա—57ա)։

«Յովհաննու Մանդակունայ ասացեալ.

Դեւք առանց հրամանի Աստուծոյ ի մարդ ոչ կարեն մտանել. եւ յայտ ի Սաւուղա է, զի աւէին [ծ]առայքն Սաւուղա. Ահա այս չար ի տեառնէ խեղդէ զքեզ։ Եւ վասն Յովբա Աստուած ետ հրաման, զի ասէ Տէր ցսատանա. Ահա մատնեմ զնա քեզ։ Եւ յերամակն խոզից ոչ կարացին մտանել դեւքն։ Ապա զի՞ արդ իշխեն մտանել ի մարդ առանց հրամանի Աստուծոյ։ Բայց ասեն գիրք. Որ անմեղն է եւ առաքինին՝ անգի իսկ ի յովմանց պատիժս խնդրէ և զոմանս խրատէ, բայց աւրէնս ոչ է պարտ առնուլ մինչեւ սրբեսցի։ Ապա թէ ի նմին վախճանի ընդ մարտիրոսսն պսակի, զոր առաքեալ ասէ. «Մատնել զայնպիսին ի սատակումն մարմնոյն, զի ոգին ապրեսցի». (էջ 29ա)։

Վերևում բերված առաջին հատվածը, որոշ շեղումներով, համապատասխանում է Հովհան Մանդակունու կանոնախմբի Ա, Բ, Դ, Դ, Ը հոդվածներին, որոնք երբեմն ավելի ընդարձակ են. օրինակ՝ № 948 ձեռագրի բնագիրը չունի Դ հոդվածի «Բայց զոր»-ից (էջ 496, տող 6) սկսած մինչև նույն հոդվածի վերջը և այլն։ Իսկ երկրորդ հատվածն աննշան տարբերությամբ ծածկում է Ժ և ԺԱ հոդվածները։

Ինչպես դժվար չէ նկատել, վերը բերված հատվածները բաժանված չեն առանձին հոդվածների (ինչպես № 659 ձեռագրում է), այլ թողնում են այլ և այլ առիթներով, զանազան ժամանակներում դրված, կանոնական տարբեր գրությունների տպավորություն (այդ հատվածների վերնագրերը ավելացված են հետագայում, ընդօրինակությունների ժամանակ)։ Կանոնական այս գրությունների առանձին գոյությունը և վերջիններիս հոդվածների բաժանված չլինելը կարծել է տալիս, որ սրանք մինչև Կանոնագրքի մեջ մուծվելը, և դրանից էլ հետո, գոյություն են ունեցել որպես անկախ բնագրեր, ինչպես Բարսեղ Կեսարացու կանոնախմբի վերջին՝ ՁԱ հոդվածը (տես վերևում, էջ 620—621)։ Իսկ ինչ վերաբերում է Հովհան Մանդակունու կանոնախմբի Ե, Զ, Է հոդվածներին, որոնք չեն պահվել № 948 ձեռագրի վերոհիշյալ բնագրերում, ըստ երևույթին սրանք ևս Հովհան Մանդակունու մի այլ կանոնական գրությունից վերցված նյութեր են, որոնք, սակայն, առանձին, Կանոնագրքից անկախ, մեզ չեն հասել, թեև է հոդվածը գտնում ենք սույն աշխատության երկրորդ հատորում զետեղված՝ Հովհան Մանդակունու մի այլ կանոնախմբի մեջ։ Նույն բովանդակություն ունեցող Գ և Ե հոդվածների կրկնությունը Կանոնագրքի Հովհան Մանդակունու կանոնախմբում, հավանաբար, պետք է բացատրել Մանդակունու կանոնական տարբեր գրություններից օգտվելու փաստով։

Հովհան Մանդակունու Կանոնախմբի Դ, Է, Ը, Թ հոդվածները որոշ շեղումներով հանդիպում են «Գիրք թղթոց»-ում (էջ 231—232). սկիզբ. «Ո՜վ անհեթեթ ղղայարան», հմմտ. Կանոնագիրք, էջ 493, տող 12. վերջ. «Յիսուսի ծնունդն էր այսպէս», հմմտ. նույն տեղում, էջ 499 տող 3)։ «Գիրք թղթոց»-ում պահված հատվածների մեջ կան այնպիսիններ, որոնք մոտ են Կանոնագրքի՝ Հովհան Մանդակունու կանոնախմբի հոդվածներին, սակայն կան նաև այնպիսիներ, որոնք մոտ են № 948 ձեռագրի բնագրին։ «Գիրք թղթոց»-ը ևս № 948 ձեռագրի նման չունի Դ հոդվածի «Բայց զոր»-ից (էջ 496, տող 6) սկսած մինչև հոդվածի վերջը։ Մեր նշած հատվածը մուտք է գործել «Գիրք թղթոց»-ում Հովհան. Օձնեցու «Սակս ժողովոց ի Հայս» աշխատության միջոցով, որպես մեջբերում։

Հոդ. Զ, Ը, էջ 497, 498: № 659 ձեռագրում պահված Զ և Ը հոդվածների ոչ այնքան մեծ տարբերությունները ցույց տալու համար կբերենք այդ երկու հոդվածները. «Ի Պենտակոստէից մինչև զվարդեվառն մին շաբաթն ուտի, երկուն պահի։ Վարդեվառն տաւն առաքելոցն է և մատրունք ըստ հնումն, ի նորումն նաւակատիք սուրբ եկեղեցւոյ եւ մարտիրոսաց յիշատակ» էջ 266ա, բ)։ «Ը. Եւ որք ի չորեքշաբաթու և յուրբաթու մարտիրոսաց յիշատակ առնեն՝ մեղք են, զի եթէ ի կարգի էր. ապա ի զատկին ուրբաթն աւր պարտ էր առնել մատաղ, զի Քրիստոս աստուած արարիչն երկնի եւ երկրի յուրբաթուն խաչեցաւ եւ ընթերցուածք եւ Սաղմոս եւ Աւետարան այն աւր շատ են. եւ այն աւր ամենայն մարդիկ ազատեցան ի ծառայութենէ մեղաց եւ դրախտն այն աւր բացաւ ի ձեռն աւազակին եւ զմարդիկ ի ծառայութենէ այն աւր զերծոյց Քրիստոս, բայց կարգք եկեղեցւոյ զայն ուրբաթ պահել հրա[մա]յեն եւ փոխանակ նորա ուտել զայլ ուրբաթսն մինչեւ ցՊենտակոստէն» (էջ 266բ—267ա)։ Իսկ Կանոնագրքում պահված Ժ և ԺԱ հոդվածները № 659 ձեռագրում չեն պահվել. այստեղ Հովհան Մանդակունու կանոնախումբը ավարտվում է Կանոնագրքում պահված Թ հոդվածով։

ԱԲՐԱՀԱՄ ՄԱՄԻԿՈՆԵԻՑ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Հոդ. Ա, էջ 501—502: *Այս հոդվածը որպես առանձին նամակ, ուղղված Աղվանից Վաչագան թագավորին, գտնում ենք «Մովսէսի Կաղանկատուացւոյ պատմութիւն Աղուանից աշխարհի» (Թիֆլիս, 1912) աշխատության մեջ, որպես Ա հատորի 25-րդ գլուխ՝ «Երանելւոյն Աբրահամու Մամիկոնէից եպիսկոպոսի առ Վաչական Աղուանից արքայ թուղթ սակս ննջեցելոց» խորագրով (էջ 96—97)։ Մեզ թվում է, որ այս նամակը Կանոնագրքի մեջ մտել է Մովսես Կաղանկատվացու Պատմությունից անկախ։ Իսկ հաջորդ Բ և Գ հոդվածները, որ այլուր չգտանք, ըստ էության Ա հոդվածի նման առանձին նամակներ են և չեն մտել Մովսես Կաղանկատվացու Պատմության մեջ, բայց մտել են Կանոնագրքում։*

ՍԱՀԱԿ ՁՈՐՈՓՈՐԵՑՈՒ ԿԱՆՈՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 506: *Մի քանի ձեռագրերում այս կանոնախումբը սխալմամբ վերագրված է Մովսես Քերթողահորը և վերնագրում էլ վերջինիս անունն է գրված. «Կանոնք Մովսէսի Քերթողահօրն բան (№ № 648, 3562 ձեռագրերում՝ քան) հարցողաց, գլուխք ԺԵ» (№ 649, էջ 113բ. տես նաև № № 648, էջ 52բ, 650, էջ 123ա, 651, էջ 103բ, 2964, էջ 157ա, 3562, էջ 332ա)։*

Ցանկ և երկրորդ վերնագիր, *էջ 506—507։ Վերևում նշված ձեռագրերը այս ցանկը և երկրորդ վերնագիրը չունեն։ Ձեռագրերի մեծ մասը երկրորդ վերնագրում ունի «քաղաքայ», թեև սխալ հոլովաձևով, փոխեցինք փոքրաթիվ ձեռագրերի ունեցածով՝ «քաղաքաց», բայց սա էլ միտքը հասկանալի չի դարձնում։ Մեզ թվում է «Սիւնականի քաղաքաց» բառերի միջև եղել է մի բառ, օրինակ, «ի Միջագետաց», որը և ընկել է։*

Հոդ. Ա, էջ 508: *Հարցը աննշան շեղում ունի նշված ձեռագրերում. «Թէ պար[տ] իցէ եպիսկոպոսին մինչ յեկեղեցւոջ անդ իւրում իցէ և գործ եպիսկոպոսութեան իցէ առ նմա երկաբ արկանել յանձն իւր և այնու վարել զտեսչութիւն» (№ 649, էջ 113բ—114ա. տես նաև № № 648, էջ 52բ, 650, էջ 123ա, 651, էջ 103բ—104ա, 2964, էջ 157աբ, 3562, էջ 332ա)։*

Հոդ. Ե, Զ, էջ 509: *Կանոնագրքում նշված Ե հոդվածն այս ձեռագրերում գրված է Զ-ի տեղը և ընդհակառակը։*

Հոդ. Է, էջ 509—510: *Այս հոդվածի Հարցը և Պատասխանը մի քանի ձեռագրերում փոքր ինչ շեղվում են Կանոնագրքի ունեցածից «Հրց. Թէ պա՞րտ է որ ոք կրօնաւորեցաւ յանապատի և ուրկանայ կամ բորոտի, ի նմին յարամնալ ի կրօնաւորութեան յանապատի, թէ ի հիւանդանոցս երթալ։*

Պատասխանի. Ոչ է պարտ թողուլ ղտեղին եւ ի հիւանդանոցս երթալ, այլ ի նմին մըշտընջենաւորիլ կրօնաւորութեամբ յանապատին, բայց եթէ առ ի չընդունելեացն հարկ լինիցի փախչել» (№ 2964, էջ 158աբ. տես նաև № № 648, էջ 53ա, 649, էջ 114բ, 650, էջ 123բ, 651, էջ 104բ, 3562, էջ 332բ—333ա)։ № 650 ձեռագրում այնուհետև այս կանոնախմբից չի ընդօրինակվել և բնագիրը մնում է թերի։

Հոդ. ԺԵ, էջ 513: *Պատասխանի վերջին «Այս ասպարէսք են նահատակաց... որ է ըստ ախտից մերոց» հատվածի փոխարեն № № 649, 651, 2964 ձեռագրերն ունեն «սուրբ հարցն և հաճոյ Աստուծոյ փրկողին արարածոց» (էջ 116ա, 106ա, 159բ), իսկ № № 648, 3562 ձեռագրերը չունեն «Այս ասպարէսք են նահատակաց» և «Ի սուրբ հոգւոյն որ և մեզ... որ է ըստ ախտից մերոց» հատվածները (էջ 54ա, էջ 333բ)։*

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՕՁՆԵՑՈՒ ԿԱՆԱՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին վերնագիր, էջ 514: *Ծանոթագրություններում օգտագործված՝ մեզ հայտնի ձեռագրերը չունեն այս վերնագիրը. միայն № 659 ձեռագիրը ունի «Ցանգ Յովհաննու Մանդակունւոյ» (էջ 267ա), չփոթված վերնագիրը, որի վերջին բառի վրա ուրիշներ գիծ են քաշել և ուղղել «Իմաստասիրի Օձնեցւոյ»։*

Ցանկ, էջ 514—516: *Այս ցանկը պահվել է միայն № 659 ձեռագրում։ Այն տարբեր է Կանոնագրքի ունեցածից և նոր է կազմված. ահա այդ ցանկը.*

«ա. Եպիսկոպոսաց, երիցանց, սարկաւագաց արբեցութեան։
բ. Աշխարհականաց արբեցութեան։
գ. Ոչ դնելոյ պսակ ի շաբաթու եւ ի կիւրակէի։
դ. Վաղիւն պսակելոց։
ե. Ոչ դնելոյ պսակ յաւուրս պենտակոստէից։
զ. Ոչ է պարտ ի սուրբ քառասներորդն ի շաբաթ և ի կիւրակէ պատարագ չմատուցանել։
է. Պահոց իւրաքանչիւր։
ը. Վասն հացի պատարագի։
թ. Վասն իւղոյն աւծութեան։
ժ. Վասն մկրտութեան ծիթոյն։
ժա. Վասն հիւանդաց ծիթոյն։
ժբ. Վասն չառնելոյ սեղան փայտեայ։
ժգ. Աւազան աւրհնելոյ։
ժդ. Մկրտութիւն առնելոյ։
ժե. Պսակ առնելոյ։
ժզ. Երկրորդ ամուսնութեան։
ժէ. Աւուրն շաբաթոյ երեկոյին։
ժը. Կիւրակէի։
ժթ. Ջարադանդ մծղնէից։
«ի. Քառասնորդացն պահոց» (էջ 267ա, բ)։

Երկրորդ վերնագիր, էջ 516: *№ 659 ձեռագրում ցանկից հետո եղած վերնագիրը սերտ աղերս ունի «Յովհաննու իմաստասիրի Աւձեցւոյ մատենագրութիւնք» (Վենետիկ, 1953)-ի մեջ պահված «Պատմութիւն վասն իւր ըստ առաջնումն կենցաղին ուսումնասիրութեան...»-ի վերնագրի (էջ 1) հետ։ Ահա ձեռագրի պահած վերնագիրը. «Երանելւոյն տեառն Յովհաննու Հայոց կաթողիկոսի յառաջին կենցաղն եւ գալ նորա յաթոռ քահանայապետութեան եւ բազմապատիկ եւ զանազան կարգս եկեղեցւոյ հաստատեալ տու[ն]ս Ի» (էջ 267բ)։ Իսկ մի քանի ձեռագրերում գրված է. «նոյն կանոնք գլուխք ԺԸ» (№ № 648, էջ 63բ, 649, էջ 110բ, 650, էջ 120ա, 651, էջ 100բ, 2964, էջ 153բ, 3562, էջ 343բ, № № 649, 650, 651, 2964 ձեռագրերում ԺԸ-ի փոխարեն ԺԹ)։ Նշված ձեռագրերում «նորին կանոնք»-ին նախորդում է «Երանելւոյն Յոհաննու Իմաստասիրի» գրվածքը, որը այլ բան չէ, եթե ոչ «Յովհաննու իմաստասիրի Աւնեցւոյ մատենագրութիւնք»-ի առաջին բնագրի զանազան հատվածների քաղագրություն (տե՛ս § գ, էջ 5, § դ, էջ 8, § ե, էջ 9)։ Դրա համար էլ հիշյալ ձեռաղրերում սրանից հետո դրված է. «նորին»՝ Հով. Օձնեցու*

Հոդ. Ա, Բ, էջ 516—517: *Բացառությամբ № 659 ձեռագրի, մյուս ձեռագրերը չունեն Ա և Բ հոդվածները, իսկ վերջինիս ունեցածն առանձին շեղումներ չունի Կանոնագրքի ունեցածից, միակ տարբերությունն այն է, որ № 659 ձեռագիրը չունի «Մի՛ իշխեսցէ պաշտել զկարգն» կամ «մատչելի ի կարգն իւր եւ ի հաղորդութիւն»-ի փոխարեն ունի «մերձանալ ի կարգս իւր եւ հաղորդ լինել» (էջ 268ա)։*

Հոդ. Է, էջ 518—519: № 659 ձեռագրում այս հոդվածը միացված է նախորդի հետ և նշված՝ Զ համարի տակ (էջ 269ա, բ)։

Հոդ. Ը, էջ 519: № 651 ձեռագիրը չունի այս հոդվածի վերջին՝ «և մեզ ի նմին... նորաձև ինչ» մասը։

Հոդ. Թ, էջ 519—520: Բնագրի «եւ իւրաքանչիւրոց եպիսկոպոսացն միանգամ ի Զատկին հինգշաբթի աւր» (տող 12—13) հատվածի «եպիսկոպոսացն միանգամ» բառերի միջև պետք է լինի բայը, օրինակ՝ «բաշխել», որը և ոչ մի ձեռագիր չունի, այլապես միտքն պարզ չէ։ Մի քանի ձեռագրերում այս հոդվածը ենթարկվել է թեթև խմբագրման, տե՛ս և հմմտ. հետևյալ հատվածը. «...գիւղն անուշահոտութեան, հայրապետին աւրհնել միանգամ ի զատկի հինգշաբթին օր, որպէս եւ հրամայեալն է. եւ իւրաքանչիւր եպիսկոպոսացն եւ քահանայիցն ի նմանէ ընդունել...» (№ 648, էջ 64բ. հմմտ. № № 649, էջ 112ա, 651, էջ 101բ, 2964, էջ 155ա, 3562, էջ 344բ)։ Իսկ № 650 ձեռագրում չի պահվել «եւ յայլ ի պէտս աւծման... աւրհնել քահանայն» (էջ 121բ) վերջին հատվածը։

Հոդ. ԺԴ, էջ 521: № № 650, 651 ձեռագրերում չի պահվել այս հոդվածի վերջին մասը. «եւ ապա տանել... եւ մկրտել»։

Հոդ. ԺԷ, էջ 523: եզ ձեռագրերում այս հոդվածը դրված է ԺԸ հոդվածի տեղը և ընդհակառակը։

Հոդ. ԺԸ—ԼԲ, էջ 523—535: № № 648, 649, 650, 651, 2964, 3562 ձեռագրերում չեն ընդօրինակված ԺԸ—ԻԶ, ԻԸ, Լ և ԼԲ հոդվածները, իսկ № 659 ձեռագրում՝ ԺԹ—ԼԱ հոդվածները։

Հոդ. ԻԴ, էջ 527—530: ա ձեռագրում բնագրի «պատճառին» բառի վրա հատուկ նշանով աջ լուսանցքում կարմիր թանաքով դրված է. «զաւրհնեցէք մանկունք զտէրն ասէ», (էջ 190ա)։

Հոդ. ԻԹ, էջ 533: Մի քանի ձեռագրերում այս հոդվածի վերջին «աւանդիչս» բառի փոխարեն գտնում ենք «հարսն մեր» (№ № 648, էջ 66ա, 649, էջ 113բ, 650, էջ 122բ, 651, էջ 103բ, 2964, էջ 157ա, 3562, էջ 346ա)։

Հոդ. ԼԲ, էջ 534—535: № 659 ձեռագրում այս հոդվածի վերջում, որպես շարունակություն, կցված է. «զմեծ եւ զսուրբ եւ զմարդասէր եւ զբարեբար տեառնէ պարտիմք գոհանալ, որ արար զմեզ բանաւորս եւ հոգեւորս եւ ետ մեզ ճանաչել զանուն իւր սուրբ եւ ասէ. «Ես ընդ ձեզ եմ յաւիտեանս ժամանակաւ» (էջ 273ա)։ Սակայն այս մեջբերումը կապ չունի Հովհան Օձնեցու կանոնախմբի հետ և պատկանում է Հովհան Մանդակունու գրչին (տե՛ս և հմմտ. վերևում, էջ 492, 535)։ Եվ պատահական չէ, որ № 659 ձեռագրում այս մեջբերմանը հաջորդում են Հովհան Մանդակունու կանոնախմբի Ա և Բ հոդվածները, որոնք ձեռագրում գրված են որպես Հովհան Օձնեցու կանոնախմբի ԺԹ հոդված։ Քանի որ № 659 ձեռագրում Հովհան Օձնեցու կանոնախմբին նախորդում և հաջորդում են Հովհան Մանդակունու գրվածքները, այդ պատճառով էլ այստեղ Հովհան Օձնեցու կանոնախումբը ներկայացված է Մանդակունու անունով։

ՀԱՎԵԼՎԱԾ

ԿԱՆՈՆԱԳՐՔԻ ՀՆԱԳՈՒՅՆ ԲԵԿՈՐՆԵՐ

Կանոնագրքի ունեցած կանոնախմբերի հաջորդականությամբ Հավելվածում հրատարակում ենք մեր Մատենադարանի երկու ձեռագրերի պահպանակների և չորս պատառիկների նկարագրությունը և սրանց բովանդակած բնագրերը ամբողջական ձևով։ Կետադրությունը պահպանված է նույնությամբ, բաց են արված համառոտումները։ Այդ նյութերի գրության ժամանակը որոշված է մոտավորապես, ելնելով նրանց հնագրական տվյալներից։

Ա. № 4201 ձեռագրի պահպանակ[1]. 2 թերթ. մեկը ձեռագրի սկզբում, մյուսը՝ վերջում, երկուսն էլ մագաղաթ։ Առաջին թերթի մեծությունն է 25×20,5, երկրորդինը՝ 26×18. գիր՝ միջին մեսրոպյան խոշոր երկաթագիր. երկսյուն։ Առաջին թերթում 20 տող, երկրորդում՝ 18, վերջինս վնասված է՝ պահպանակը ձեռագրի չափսին դարձնելու նպատակով վերևի լուսանցքի հետ երկու տող կտրված է։ Պահվել է վերջաբանի կարգահամարը՝ ԼԳ։ Ժամանակը՝ IX—X դարեր։

Պահպանակը բովանդակում է Առաքելական (Ա) կանոնախմբի ԼԳ հոդվածի ընգարձակ հատվածից (հմմտ. Կանոնագրքի 48-րդ էջի 8-րդ տողի «յայտնել զառականս մերձաւորի արեան իւրոյ») մինչև վերջաբանի սկզբի ընդարձակ մասը (հմմտ. Կանոնագրքի 52-րդ էջի 11-րդ տողը «իսկ իբրև լուան դայս ամենայն որդիք քահանայիցն»)։

Բ. Պատառիկ № 347. թերթ 4. մագաղաթ. մեծություն՝ 17×11,8. գիր՝ միջին մեսրոպյան մանր երկաթագիր. միասյուն. տողեր՝ 30։ Պատառիկի 1ա, 2ա և 3բ էջերում մելանը թափված է, գիրը մաշված, աջ և ձախ եզրերը սևացած, համարյա անընթեռնելի, բայց գրչի (գրելու հարմարանքի) ճնշման հետևանքով տառերի հետքերը նկատելի են. մագաղաթյա թերթերը կուչ են եկած, եզրերից տեղ-տեղ պատռված։ Այդ պայմաններում 1ա էջը կարդացվեց մասնակի կերպով, իսկ 3բ էջը չկարողացանք կարդալ։ Պահվել են հոդվածների մի քանի մասնավոր կարգահամարներ. ժամանակ՝ XI—XII դարեր։

Պատառիկը բովանդակում է Կղեմեսի կանոնախմբի ԽԸ—ԽՋ, ԾԲ-ից (սկիզբը չի պահվել) մինչև ԾԸ (վերջից չի պահվել)[2] հոդվածները, ԿԹ հոդվածի վերջից մինչև ՀԸ հոդվածը, ՁԳ հոդվածից[3] մինչև ՁԴ և երեք այլ հոդվածներ, որոնք չենք գտնում Կանոնագրքի ձեռագրերի մեծ մասում, բայց հանդիպում ենք Կանոնագրքի մի քանի օրինակներում՝ befgq և 659 ձեռագրում։ Միայն վերջին ձեռագրում է պահվել պատառիկում նշված ՁԴ հոդվածի «այսոքիկ է յաղագս կանոնաց» հատվածից մինչև վերջ։ Պատառիկի չորրորդ թերթը հարց ու պատասխան է, որը Կանոնագրքի այս հատորի կանոնախմբերին չի պատկանում, այդ պատճառով էլ այստեղ չենք հրատարակում։

Գ. № 2151 ձեռագրի[4] պահպանակ. 4 թերթ, երկուսը ձեռագրի սկզբում, երկուսը՝ վերջում, չորսն էլ մագաղաթ. մեծություն՝ 17,5×12,5. գիր՝ միջին մեսրոպյան երկաթագիր. միասյուն. տողեր՝ 20. վերջին երկու թերթը վնասված՝ պահպանակը ձեռագրի չափսին դարձնելու նպատակով վերևի լուսանցքի հետ երկու տող կտրված է։ Վերջին պահպանակի առաջին թերթի մեջտեղում հենց սկզբից եղել է ծակ, 3 սմ տրամագծով. 4 թերթերն էլ մի փոքր դեղնած են, իսկ առաջին թերթի ներքևի մասը կեղտոտված. պահվել է միայն IV հոդվածի կարգահամարը՝ Դ. ժամանակ՝ X դար։

---

1 Ձեռագիրը 1492 թ. ընդօրինակություն է (էջ 364բ)։

2 Բնագրում հոդվածների կարգահամարները Կանոնագրքի ունեցածից մեկով ավել է՝ ԾԴ հոդվածը պատառիկում նշված է ԾԴ և այլն։

3 Կանոնագրքի ՀԸ (պատառիկի ՀԹ) հոդվածին պատառիկում հաջորդում է Ձ, որը Կանոնագրքի ունեցած Կղեմեսի կանոնախմբի ՁԳ հոդվածն է։ Այսպիսով պատառիկում չեն պահվել թվով 4 հոդված՝ ՀԹ—ՁԲ։

4 Ձեռագիրը 1587 թ. ընդօրինակություն է (էջ 174ա)։

Պատառիկը բովանդակում է Բարսեղ Կեսարացու կանոնախմբի հոդվածների ցանկը՝ սկըզբից վնասված, իսկ վերջից թերթ է ընկած, ապա Գ, Դ, Ե, Ժ հոդվածները սկզբից և վերջից պակասավոր, Հունարենի 15, 16, և 47-րդ հոդվածները, որոնք չեն մտել Կանոնագրքի Բարսեղ Կեսարացու կանոնախմբում. վերջից թերի մի հատված, հավանաբար նրա մի այլ նամակից, որի մասին առայժմ ոչինչ չենք կարող ասել։

Դ. Պատառիկ № 1216. թերթ՝ 1. մագաղաթ. մեծություն՝ 15×11,5. գիր՝ միջին մեսրոպյան երկաթագիր. միասյուն. տողեր՝ 17. ընագիրը շատ է վնասված՝ մագաղաթի մեջտեղում 3 սմ տրամագծով ծակ կա. բացի կազմին ամրացված կողմից՝ մնացած եզրերը մաշված են և սևացած. ժամանակ X—XI դարեր։

Պատառիկը բովանդակում է Սահակ Պարթևի կանոնախմբի ԽԴ հոդվածի «ժառանգութեան յարքայութեանն Քրիստոսի եւ աստուծոյ» (էջ 402, տող 10) հատվածից մինչև ԽԶ հոդվածի «զտոհմային գայգականաց պէսպէս» (էջ 405, տող 13) հատվածը։

Ե. Պատառիկ № 608. թերթեր՝ 4. մագաղաթ. մեծություն՝ 23,5×17. գիր՝ միջին մեսրոպյան երկաթագիր. տողեր՝ 26, միասյուն։ Այս պատառիկը ժամանակին եղել է մեր Մատենադարանի № 4979 ձեռագրի պահպանակը[1]։ Այդ պատճառով վերջինս ձեռագրի չափսին դարձնելու նպատակով վերևի լուսանցքի հետ կտրել են նաև 1—2 տողեր. պատառիկի եզրերը մաշված են և կեղտոտված։ Պահվել են հոդվածների մասնավոր կարգահամարներ, բայց և նկատելի են նաև ընդհանուր համարներ, թեև դրանք ավելացվել են հետագայում։ Ժամանակ՝ IX—X դարեր։

Պատառիկը բովանդակում է Շահապիվանի ժողովի կանոնախմբի ԺԶ հոդվածի «Նստուցանեն վասն կորուսիչ արծաթոյն» (էջ 456, տող 10) հատվածից մինչև Ի հոդվածը և ապա Ներսեսի և Ներշապուհ եպիսկոպոսի կանոնախմբի ցանկից (էջ 475, տող 1) մինչև ԺԳ հոդվածի «ի սուրբ եկեղեցին հատուցեն ամենայն յաւժարութեամբ» (էջ 483, տող 8) հատվածը։

Զ. Պատառիկ № 1735, թերթ՝ 1, մագաղաթ. մեծություն՝ 15,6×12 և 10. թերթի վերևի մասը լայն է, քան ներքևինը. գիր՝ միջին մեսրոպյան երկաթագիր. միասյուն. տողեր՝ 20. ընագիրը շատ է վնասված, բացի կազմին ամրացված կողմից մնացած եզրերը մաշված են, մելանը շատ հաճախ թափված. ընթերցեցինք գրչի (գրելու հարմարանքի) ճնշման հետևանքով առաջ եկած տառերի հետքերին հետևելով. ժամանակ՝ X—XI դարեր։

Պատառիկը բովանդակում է Հովհաննես Օձնեցու կանոնախմբի Ը հոդվածից մինչև Ժ հոդվածը, ապա ԺԳ հոդվածից մինչև ԺԶ-ի «պարտ է ըստ առաջին կարգին» (էջ 522, տող 7) հատվածը։

---

[1] Այս տեղեկությունը մեզ հաղորդեց Մատենադարանի ձեռագրատան աշխատակից ընկ. Թ. Եղանյանը։

Ա.

ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՀՊԱՆԱԿ

1ա

յայտնել զառականս
մերձաւորի արեան իւրոյ.
զառականս դստեր քո մի
յայտնես[ց]ես. զառակ
անս քեռ քո թէ առ ի ի(sic) հա
ւրէ իցէ կամ առ ի մաւրէ
[մի] յայտնեսցես, զա
ռականս կնոջ հաւր քո
մի յայտնեսցես, զառ
ականս հաւրաքեռ քո մի
յայտնեսցես, զառակ
ականս հաւրաքեռ քո մի
յայտնեսցես պղծելով
ընդ նոսա, նոյնպէս
եւ յերկրորդումն կար
[գ]եաց աւրէնսդիրն մով
սէս յանէծսն եւ ասէ.
անիծեալ լիցի որ ննջի
ցէ ընդ կնոջ հաւր իւրոյ
զի յայտնեաց զաներւ
ոյթս հաւր իւրոյ. անի
ծեալ որ ննջիցէ ընդ քեռ
իւրում. որ առ ի հաւրէ
իցէ կամ առ ի մաւրէ. եւ
ասասցէ ամենայն ժողով.
ուրդն եղիցի եղիցի,
նոյնպէս սահմանեալ
առաքելական կանոնացս.
մարդ ոք մարդ առ ամեն
այն ընտանութիւն մար
մնոյ իւրոյ մի մերձես
ցի. կամ շնութեամբ.
կամ ամուսնութեամբ
մինչև ի չորրորդ զա
րմն չունի իշխանութ
իւն առնել:
ԼԳ Եւ արդ զայս ամենայն
զոր ինչ կարգեցին եւ եդ
ին առաքեալքն. ոչ եթէ
անձանց իւրեանց միայն

1բ

կարգեցին. այլ եւ այ
նոցիկ որ եւ զկնի իւրե
անց լինելոց իցեն. քանզի
կասկա[ածէին թ]է պատրաս
տեալ են գայլք զգենուլ
զգեստ զառանց. եւ առ
նել կոտորած ի մէջ հաւտ
ից քրիստոսի. քանզի ոչ եթէ
նոցա պէտք ինչ էին կարգ
աց եւ աւրինաց. որ ինքե
անք իսկ էին աւրէնսդիրք.
զի խրատեալ եւ վարժեալք
էին ի ճշմարիտ վարդապ
ետէն. եւ մխիթարիչ
հոգին սուրբ բնակէր ի նո
սա. զի զոր սւրինակ ետ
կարգել նոցա հոգին սու
րբ. զկարգս եւ զաւրէնս
զայսոսիկ առաւել եւս
առաջնորդեսցէ նոցա
ըստ կամաց իւրոց
որք ընկալան ի տեառնէ զ[աւրու
թիւն եւ իշխանութիւն
զիարդ մարթ էր եթէ [յայ]

լ իմիքի դնիցի նոցա [աւր]
էնս. նաեւ սպաւղոս եւ [տի]
մոթեոս շրջեին ի կ[ողմ]
անս կեսարացւոց եւ կի[լ]
իկեցւոց. զսոյն իսկ
զայս աւրէնս պատուիրե
ին. զառաքելոցն միմ[ե]
անց. եւ որք եին ընդ ձե
ռամբ առաքելոցն աշ[խա]
րհականքն ամենայն.
քարոզեին եւ աւանդեին
յամենայն եկեղեցիս.
Այդ աշակերտք տեառն յետ
դնելոյ զկարգ աւրինաց,
այսոցիկ, ոչ դադարե
ին ի քարոզելոյ զավետար
անն ///

ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԱՀՊԱՆԱԿ

1ա

զոր ւսւներ տէր ի ձեռս
նոցա. քանզի բազում ժ
ողովուրդք ժողովեին
հանապազ առ նոսա.
եւ նա[ւ]տացին ի քրիստոս
որպէս եւ երեք հազարքն.
զնոյն հետոց եկեալ աս
են ցպետրոս. զինչ գո
րծեսցուք արք եղբարք.
ասէ պետրոս. ապաշաւ
[եցարուք] եւ մկրտեցարուք
յանուն տեառն յիսուսի. եւ յայլ
ոց քաղաքաց քաղաքաց գա
ին առ նոսա եւ լսեին եւ
ընդունեին զբանս նոցա.
նաեւ նիկոդեմոս եւ գամ
աղիել գլխաւորք ժողով
րդեան. գային առ առ ///
[վարդ]ապետութեանն. այդ եւ
յուռա եւ դեւի. եւ փեռի
եւ յովսէփ, եւ յուստոս
ուրիք անանիա, եւ կայ
իափայ, եւ ալեքսանդր
ոսի քահանայիցն. գաին
նոքա ի գիշերի, եւ խոս
տովան լինեին ի քրիստոս թե որ
դի աստուծոյ է. այդ երկնչէին
ի ժողովրդենէն յայտն
ել զխորհուրդս իւրեանց
որ առ աշակերտսն. զի
մի կշտամբեսցին ի հրե
իցն եւ ի քահանայապետիցն.
եւ ընկալեալ զնոսա առա
քելոցն սիրով, զաւկտա
կար խրատն ի մէջ առեալ
ասեին ցնոսա, մի վասն ///

Ա գլ առաքելական

1բ

/// կորուսան
էք զյաւիտենականսն
ձեր որ առաջի աստուածոյ է, զու
ցէ պահանօիցիք ընդ հա
րսն ձեր զվրէժ արեանն
քրիստոսի. զոր ընկալան ի վեր
այ անձանց եւ որդւոց իւ
րեանց. զի չե ոնդունե
[լի] առաջի աստուծոյ, որպէս եւ
ասաց իսկ վենարարն. ե
թե որ խոստովանեսցի
զիս առաջի մարդկան,
խոստովանեցից եւ ես
զնա առաջի հաւր իմոյ
որ յերկինս է. եւ եթե ոչ
խոստովանեսցի զիս ա
ռաջի մարդկան, ուրա
ցայց եւ ես զնա առաջի հ
աւր իմոյ որ յերկինս է.
/// եր
կրպագութ[իւն դարձ]
եալ երթեալ հաղորդել
ընդ սպանողս որդւոյն
նորա. զիարդ ակն ունի
իցիք ընդունելի լինել [հաւ]
աւոցն ձե[ր]ոց ընդ

ճշմարիտսն, մինչ
դեռ [չ]էք մեկնեալ եւ հեռ
ացեալ յայնցանէ, որք
ստութեամբ իւրեանց
դատապարտեցին զանձ
ինս իւրեանց. այդ ար
ժան է ձեզ խոստովան

ել յայտնապէս. իբ[րեւ]
զայնոսիկ որք հաւատա
ցինն ի Քրիստոս, քարոզութե
ամբ զոր քարոզեմք մեք
իսկ իբրեւ լուան որդիք
քահանայիցն զա[յս] ամենայն
////

Բ

1ա

նգնութեան. այլ իբրեւ պիղծ վարկանելով [այ]
նոսիկ հեռասցի. ոչ յիշելով ///
ինչ բարի է յոյժ. եւ թե առու եւ էգ արար ///
զմարդն այդ հայհոյելով եւ ///
/// կամ ուղղեսցէ զի ոք ///
լուծցի. եւ յեկեղեցւոյ արտաքս ընկեսցի
նմանապէս եւ ժողովր ///
եպիսկոպոս կամ երէց զդարձ ///
/// ի բաց մերժեսցէ լուծցի
/// տրտմեցուցանէ զՔրիստոս ///
///
ապաշխար ///
/// եթե ոք եպիսկոպ ///
/// ՄԱ եթե ոք ժառ ///

1բ

կամ զկաղ կամ զկոյր կամ զդէմս վնասել այ
պանեսցէ եւ [ն]չաւակեսցէ եւ պատրեսցէ [ի]
բաց որոշեսցի. նմանապէս եւ ժողովրդականն:
ՄԴ Եպիսկոպոս կամ երեց անփոյթ առնելով ըզ
ժառանգաւորսն խրատել եւ զժողովրդակա[նս?]
նոսա ի բարեպաշտութիւն ի բաց որոշես
ցի. իսկ եթե ի նմին յուղութեան կացցեն լու
ծեալ լիցին: ՄԵ Եթե ոք եպիսկոպոս կամ եր
էց կարաւտելոց ի պիտոյից ուրուք վիճակելոցն
ոչ լցցէ զկարաւտութիւնն. ի բաց որոշեսցի.
որպէս սպանող եղեալ եղբաւր իւրոյ.
ՄԶ Եթե ոք զըստ անուն վերագրեալ գրէ անդ.
[ա]յսինքն ծածուկք կոչին. իբրեւ զսուրբ եւ
զուղիղ գրեն. համարձակ յեկեղեցւոջ ըն
թերցցի առ վնաս ժողովրդեանն լուծե
ալ լուծցին. ՄԷ Եթե ամբաստանութիւն
եղիցի զհաւատացելոյ ումեքէ. պոռնկու
թեան եւ կամ շնութեան. կամ այլոյ ինչ ան
պատեհ եւ հրաժարական գործոյ եւ յանդի

մանեալ զացի. ի ժառանգութիւն վիճակի
եկեղեցւոյ սպասաւորութիւն ոչ լիցի արժանի
յառաջ գալ: ԾԸ Եթէ ոք ի վիճակելոց. այս
ինքն երէց կամ սարկաւագ. վասն երկիւղի
մարդկան. հրեի կամ հեթանոսի կամ հերետ
իկոսի որ է թիւրահաւատ ուրասցի եթէ զանուն
քրիստոսի. ի բաց լուծցի եւ ի բաց որոշեսցի. իսկ զան
ուն ժառանգաւորեանն լուծեալ լիցի. ԾԹ
Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երեց կամ սարկաւագ
կամ բնաւ ի քահանայական կարգէ կերիցէ միս
արեամբ շնչոյ իւրոյ. կամ զազանաբեկ կամ ///

2ա

զի ի բերենոյ երկուց եւ երից /// [հաս]
տատեսցի ամենայն բան. ՀԱ Ոչ է պարտ եպիսկո
պոսի ումէք եղբաւր կամ որդւոյ կամ ///
/// շնորհել պատիւ եպիսկոպոսութեան
ձեռնադրել որպէս եւ ինքն կամի ձեռնադր
ել [քան]զի ժառանգ /// եպիսկոսլութեան
/// առնելիս չէ իրաւացի զայս ///
շնորհել մարդկային /// ցանկութեան
եւ ոչ զքրիստոսի եկեղեցին ընդ ժառանգութեամբ
դնել իսկ եթէ արասցէ ոք զայս ձեռնադրու
թիւն /// եղիցի եւ ինքն. ի բաց որոշեսցի.
այսինքն արտաքոյ եկեղեցւոյ եղիցի. ՀԲ Եթէ
ոք ակամբ վնասեալ կամ վիրաւորեալ անդամաւք.
եւ արժանի է եպիսկոպոսութեան եղիցի
քանզի ոչ խեղութիւն մարմնոյ հրամայէ
լինել. այղ պղծութիւն հոգւոյ. ՀԳ Խուլ եւ
կոյր մի եղիցի եպիսկոպոս. ոչ իբրեւ զպիղծ
եւ զաղտեղի. այղ զի եւ եկեղեցական դաս
ւյն խափանումն մի եղիցի. ՀԴ Եթէ ոք դեւ
ունի քահանայ մի եղիցի. իսկ եթէ սրբեսցի
ընդունելոյ եղիցի. եւ եթէ իցէ արժանի լիցի. ՀԵ
Ի հեթանոսաց եկեալք ի մկրտութիւն. եւ վատ
թարազոյն վարուց. ոչ է իրաւացի վաղվաղա
կի յեպիսկոպոսութիւն յառաջ ածել ///
մի պատահէ որոյ զփորձ ինչ չեւ էցուցե ///
/// լինել վարդապետ. բայց եթէ ///
///շնորհի այս եղիցի. ՀԶ Ասացաք եթէ ոչ է
պարտ եպիսկոպոսի արկանել զինքն յաշխարհ
հական ինչ հոգս մի վարել /// եկ
եղեցական պիտոյից ապա թե ոչ ///

2բ

ել զպատիւ. քանզի կարէ երկուց տերանց

ծառայել ըստ տէրունակ[ա]ն հրամանին. ՀԷ
Զծառայս ի ժառանգութիւն եկեղեցւոյ հատ
ուցանել առանց կամաց տերանց ոչ հրամայ
եմք առ ի տրտմեցուցանել զստացողսն.
քանզի այս տանց կործանումն գործ է. իսկ
եթէ երբեք արժանի երեւեսցի ծառայ առ
ձեռնադրութեան աստիճան. որպէս եւ մեր
Ոնեսիմոս երեւեցաւ. եւ թողացուսցեն
տեարքն. եւ ազատեսցեն եւ ի տանէն իւրե
անց ի բաց առաքեսցեն եղիցի. ՀԸ Եպիսկո
պոս կամ երէց կամ սարկաւագ, զինուորակ
ան իրաց պարապեալ. եւ զերկոսին առնել կամե
ցեալ. զհռովմայեցւոցն ունել զիշխանու
թիւն եւ զքահանայութիւն. ի բաց լուծանել
ի քահանայութենէն արժան է. զի կայսեր
կայսեր եւ աստուծոյ աստուծոյ: ՀԹ Որ ոք թշնամանեսցէ
զթագաւոր կամ զիշխան անիրաւութեամբ
տանջանս եւ տոյժս կրեսցէ. եթէ ժառանգ
աւոր իցէ լուծեալ լիցի իսկ եթէ ժողվըր
դական. արտաքոյ որոշեսցի. Ձ Եպիսկոպոս
ոք եթէ իցէ գաւառաց բազմաց. եւ ունիցի
իշխանութիւն ընդ ձեռամբ իւրով մի իշխ
եսցէ յայլոյ իշխանութեանց առնուլ եւ զմի
ոյ եկեղեցին զարդարեալ զի աշառութեամբ
վարեցաւ. եւ անձին իւրում ի դատապար
տութիւն. այնպիսին թէ չհաւանեսցի
դառնալ յիրացն ի բաց լուծցի. եւ զայն զոր
ոյ է առն եւ շինեաց զայլոյ եկեղեցին. մի
կոչեսցեն զանուն նորա իւրեանց վարդա

3ա

պետ. ՁԱ Եպիսկոպոսք եթէ լինիցին գլխաւ
որք եւ հրամանատարք ի վերայ երիցանց եկեղե
ցւոյ. որք են ի գեաւղս եւ յագարակս. զի եր
եւեսցին գլուխ եւ առաջնորդ ամենեցուն.
եւ ի ձեռն նորա խնդրեսցին ամենեքին. քան
զի եւ սամուէլ այնպես շրջէր, տեղւոջէ ի տե
ղի եւ ոչ ինչ առնոյր ի տանէ պաշտաւնեից
յնչից նոցա. եւ ոչ տրտմեցուցանէր զնոսա
այլ այց առնէր եւ կարգէր եւ հրաման տայր.
ՁԲ Եթէ առաջնորդ ոք իցէ մի իշխեսցէ առանց
իւրոց պաշտաւնակցաց իրս ինչ առնել յեկե
ղեցւոյ. բայց կամաւք եւ միաբանութեամբ
արասցէ զինչ կամին. զի մի լիցի տրտմու
թիւն ի միջի իւրեանց. ՁԳ Եւ քահանայ որ կա
պէ զոք տարապարտուց յանարժանս. ընկաւ

ցի պատիժ պատուհասի ըստ արժանի. բայց
զոր կապեացն ընկալցի զկապանսն որպէս թէ
յարժանի. ԶԴ Եթէ ամբարտաւանք. եւ հպարտք.
եւ սեզք. եւ սնապարծք. մի մերձեսցին ի պաշ
տաւն քահանայութեան. վասն այնր թէ ամե
նայն ամբարտաւան ի մէջ մարդկան պիղծ է
առաջի աստուծոյ. եւ վասն նոցա է ասացեալ եթէ հատ
ուցից զհատուցումն ամբարտաւանից այսոք
իկ եւ յաղագս կանոնաց կարգեալ է. հրամայե
ցաւ ձեզ առ ի մէնջ. իբր եպիսկոպոսաց դուք
կացեալք մնացեալք յայսոսիկ. պարեալք եղ
իջիք եւ խաղաղութիւն կալջիք. ապա թէ ան
հաւանեսջիք, տանջանաց մատնեսջիք [եւ?]
պատերազմ ընդ միմեանս հանապազոր[դ ընկ]
ալջիք զարժանաւոր պատուհաս տանջ[անաց]

Գ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԱՀՊԱՆԱԿ

1ա

///

Գ. Վասն որ զէգ սպանանէ հարուածովք.
Դ. Վասն երկրորդ ամուսնութեան.
Ե. Վասն ակամայ մահուանց.
Զ. Վասն կամաւոր մահուանց.
Է. Վասն որք երդմ[ամբ] ձեռնադրիլ.
Ը. Դարձեալ վասն երրորդ ամուսնութեան.
Թ. Վասն որ ի պատերազմունս մահ գործին.
Ժ. Վասն որք ի վաշխսն յահախեն.
ԺԱ. Վասն որ զկուսութիւն խոստանան պահել եւ ստիցեն.
ԺԲ. Վասն հաւատաւորաց պոռնկացելոց.
ԺԳ. Վասն որք յափշտակութենէ ունիցին կանայս.
ԺԴ. Վասն երիցանց որ յանարժան ամուսնութիւն անկան.
ԺԵ. Վասն որ նախ ապականեաց ապա ամուսնացաւ նմա.
ԺԶ. Վասն առ յափշտակողսն կարգադրութիւն.
ԺԷ. Վասն որ յառնէ հրաժարէ եւ ընդ այդում զուգի.
ԺԸ. Վասն կղերիկոսաց մեղուցելոց.
ԺԹ. Վասն կնոջ որ ի հանապարհի ծնանի.
Ի. Վասն Երկիւղած կանանց որ ի շնութեան ըմռնին.
ԻԱ. Վասն կնոջ որ յառնէ բաժանի.

1բ

[ԻԲ]. Վասն աղջկան որ առանց հաւր եւ մաւր ///
[ԻԳ]. Վասն որ աղախին առանց կամաց տեառնն ամուսնանայ.
[ԻԴ]. Վասն այրեաց կարգադրութիւն.

[ԻԵ]. Որք առանց կամաց իշխաւղացն ամուսնանան.
[ԻԶ]. Վասն որ խիստ հարկանէ զընկեր իւր.
[ԻԷ]. Վասն սարկաւագի որ ընդ հեթանոսի պոռնկի.
[ԻԸ]. Վասն խառնազնաց քրիստոնէից.
[ԻԹ]. Վասն կնոջ որ զայր թողու եւ այդում հետեւի, դարձեալ յառաջին այրն դառնայ.
[Լ]. Վասն կնոջ որ յառնէ թողեալ կարգադրութիւն.
[ԼԱ]. Վասն որ առ հարկի ապականութիւնք գործին.
[ԼԲ]. Որ զկուսութիւն խոստացին պահել եւ ստեցին.
[ԼԳ]. Վասն որք երդմնախորք գտանին.
[ԼԴ]. Վասն կախարդաց խստացելոց.
[ԼԵ]. Վասն արուագիտաց.
[ԼԶ]. Վասն որ ընդ եղբաւր պոռնկի.
[ԼԷ]. Վասն որ զազգային ապականէ.
[ԼԸ]. Վասն գրակարդացի զոր նմա խաւսեալ ապականէ.
[ԼԹ]. Նմանապէս եւ սարկաւագաց որք շրթամբք մեղանչեն.
[Խ]. Վասն որ զփրկական խորհրդովն յանցանեն.
[ԽԱ]. Վասն զկողմնակ քոյր իւր ապականիցէ.
///

ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՀՊԱՆԱԿ

1ա

րանաւք ի վերայ հասանել քննութեամբ
եղելոցն եւ ի մէջ ածել զկինն եւ տեսան
ել զսաղմն թէ նկարեալ իցէ այնպիսիոյն
երկրորդ մահ համարեալ լիցի պարտ է
այնպիսոյն ցաւր մահուան իւրոյ կալ ի
խոստովանութեան. բայց սահմանելի է
ի վերայ այնպիսոյն կարճել զժամանակ[ն]
քանզի սահմանադրութիւն ոչ եթէ ժամա
նակին յոլովութիւն է կատարեալ ապաշ
խարութիւն, այլ բարուցն ուղղութիւն ի
զղջումն եկելոց.
Դ. Իսկ երրորդ ամուսնութեան աւրէնք ոչ դոյն
վասն զի աւրինացն չհրամայեցաւ ինչ այս
պիսի, այլ որպէս արտաքոյ ինչ ընկեցեալ
յեկեղեցւոյ տեսանեմք. եւ դարձեալ
հրապարակագոյժ առնել չէ բարւոք որպէս
հանոյ թուեցաւ ո[մանց աս]ել թէ լաւ է այս
քան զպոռնկութիւն [բայ]ց ոմանք եւ վասն
Դ ամուսնութեան /// [անգ]ամ սահ
մանեցին անով[անելով այնու]հետեւ ոչ

1բ

շնութիւն այդ բազում ամուսնութիւն.
մանաւանդ ըստ աւրինացն պոռնկութեանն
իսկ զտանջանս ընդունել. վասն որոյ
տէրն իսկ սամարացւոյն ճառեալ ասէր թէ
Ե այր փոխեալ է քո եւ զոր այժմդ ունիս
չէ քո այր եւ այդպիսեացս ոչ եթէ կանո
նաւ ինչ դնել ապաշխարութիւն այդ ըստ
կամաց սովորութեան. բայց սլար[տ] է զայն
պիսին ոչ աւտարացուցանել յեկեղեցւոյ.
այդ լոկ արժանաւորք լիցին ի պաշտաման
արտաքոյ եկեղեցւոյ եւ ի հաղորդութենէն
հեռի եղիցին. եւ այսպէս ցուցցեն զպտուղ
ապաշխարութեան յանձինս իւրեանց.
յետ ԺԵ ամաց կացցեն ի տեղւոջ հաղորդութեան.
[Ա]կամայութիւն ասի որ ամենեւին հեռի իսկ
է որք ոչն կամին գործել զայնպիսիսն.
այսինքն թէ ուրուք յանկարծաւրէն քար
ձգեալ լինի ի ծառ եւ պատահիցի մարդոյ. եւ
կամ դա[րձեալ գպ]տուղն շարժեալ ի վայր
/// [յանկա]րծաւրէն պատահիցէ ///

2ա

/// [եբ]րայական լեզուին զոր եւ մեք աստ մերում
փոխադրեցաք. եւ զի մի հարեւանցի ինչ
դատարկ զտեղեաւս անցցուք որ բազում
անգամ ի բազում մարդկան եղեւ խնդրու
մն տեղւոյդ այդորիկ. թէ որպէս թռչուն
երկնից եւ ձկունք ծովու եւ որ ինչ յաշխ
արհի եղեալ է նորին ծննդեան վիճակի
հասին. սակայն իւրաքանչիւր նոքա ի
ջրոց ոմանք աւդաղուղակք. եւ կէսք ի ջո
ւս խայտալով սնանին եւ աճեն. եւ ոմա
նք ի ձկանց հակառակ միմեանց գտանին
եւ սակայն զամենայն ինչ հնազանդ
եցոյց աստուած մարդկան. զթռչունս երկնից.
եւ զձկունս ծովու. այդ եւ զամենայնի
որ շրջին ընդ շաւիղս ծովու քանզի ոչ է
թէ ամենայն ձկունքն որ ի ծովսն են մի
ազգ ինչ են. որպէս կէտքն մեծամեծք. եւ
փաղէնէսքն. եւ որ լծակիցքն կոչին. եւ
դդփինքն. եւ փոկն. եւ զոր ջրաձիսն կոչին.
եւ շնաձուկնն. եւ սղոցն. եւ քսիփ. եւ ///

2բ

ծովային եզն անուանեն. ապա եթէ կամիս յաւելից
Ոնգ կաղեփէ եւ գիշատեսակն. եւ զոստակորի
նա որ խեցեմորթքն անուանեն. եւ այս ա
մնայն ազգք ձկանց ոչ միեւնոյն են.
Եւ սակայն ամենայն ընդ շաւիղս ծովու
գնան որպէս նեեմսւն ասորի որ զաւրաւոր
տեառն իւրոյ թագաւորին ասորւոց. եւ արդ
դու միտ եդեալ հաեւց հաւա՚տեաւ յաստուած
ային գիրս եւ ի նոցանէ գտանես զլուծումն
խնդրոյդ.
Կուսանաց որոց միանգամ խոստացեալ իցէ
զվարս իւրեանց քրիստոսի նուիրել. եւ զզաստու
թեամբ եւ համեստութեամբ գնալ. եւ ա
պա դարձեալ անկանիցին ի մարմնաւորա
կան ախտս. եւ անարգիցեն զդաշինսն
զոր եդին առ աստուած. եւ արդ եթէ այրութիւն
նուազագոյն գտանի քան զկուսութիւն.
ապա ուրեմն յայտ է թէ եւ մեղանչել կու
սին առաւել չար է քան զայրոյն եւ արդ
տեսցուք զգրեալն տիմոթեայ ի պաւղոսէ ///

ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԱՀՊԱՆԱԿ

2ա

[մկր]տութիւնն. այդ մեր բանս զաւրացի քան
զամենեցուն. վասն զի այն զոր նոքայն
խորհին ի մարկիոնի չոր շառաւեղէն
բուսաւ եւ ի նորին չար աւանդութենէն
ուսան զայս. եւ սոքա վասն այնորիկ
զարշելի եւ պիղծ զամուսնութիւն հա
մարին. Եւ ի գինւոյ ի բաց հրաժարեալ
մեկնին. եւ զարարածս աստուծոյ խոտան եւ
պիղծ համարին. վասն այդորիկ ոչ ընդու
նիմ զնոսա յեկեղեցի աստուծոյ ընդ մեզ թէ ոչ
մկրտին ի մեր մկրտութիւնս. եւ զայն ինչ
յառաջ բերցեն մեզ եւ ասասցեն թէ
մեք ի հայր եւ յորդի եւ ի հոգին սուրբ
մկրտիմք. զի թէ մկրտիս ընդէր այդպէս
չար արարիչ զաստուած դնես արարածոց. զի
զոր չար դնես զիարդ հաւատամ թէ ի նա
մկրտիս. որպէս մարկիոնացիքն եւ այդ
ներիտիկոսքն. եւ եթէ այս հանոյ է
ձեզ ժողովեցին եւս բազում եպիսկո ///

Չբ

///
[կա]նոնս եւ արասցեն սահմանադրութիւն
զի այնպէս եւ որ հարցանէն անխտանգէ
լի եղիցին եւ որ զպատասխանին առնէ ար
ժանի հաւատարմութեան զտցի.
Բազումք են վկան դիւաց որ աներեւոյթ
լլկեն զմարդիկ. կամ որ սրտմտութեամբ
եւ րարկութեամբ. կամ նախանձու եւ
ոխութեամբ. կամ նենգութեամբ եւ
խորամանկութեամբ. կամ ագահութե
ամբ եւ զաւշաքաղութեամբ. կամ բամ
բասաւղութեամբ եւ չարախաւսութեամբ.
կամ արբեցութեամբ եւ որկորստութեամբ.
կամ գողութեամբ եւ պոռնկութեամբ.
կամ ստախաւսութեամբ եւ երդմամբ. եւ
կամ այդ ինչ այսպիսեաւք լլկել դեւք զբ
մարդիկ եւ ի նոսին բունել եւ բնակել
են աներեւոյթ եւ հանապազորդ ան
ակնածելի տան կատարել զչարաչար
կամս իւրեանց. եւ այնպէս հանապազ ///

Դ.

1ա

///
ութեան յարքայութեանն քրիստոսի եւ ///
կատարեսցէն ընգալցին զաւրհնութ /// [հաղ]
որդելով պարգեւաց անվախճան [հ]անգս ///
ն գրիգորի: եւ հաւր մերոյ սահսկայ ///
ճշմարիտ ուղափառութեամբ. որք ի /// [աւ]
ուրն են պսակելոց յամենաքաւ ///
ելի սլայծառութ մշտնջենաւ ///
տենից:. ամէն: նորին սրբոյն ///
է եպիս /// [ունե]լ զընտանիս սրբո ///
այցելու հ /// հայր է եպիսկոպոս ///
որիկ իսկ առ /// ութեան պարսի խ ///
եալ նմա հաւա /// եւ անաչառութ ///
սուրբ եկեղեցւոյ տեսուչս եւ առաջնորդ ///
/// ից կացուցանել որք անուանին քորե ///
[հմ]ուտ եղելոց վարդապետութեան ///
սի պատիւ որ զժողովուրդն բա ///
/// զմեղաւորսն եւ զմոլորեալս ///

1բ.

/// եղբարք յորչորչէին ///
եւ այլ բազմութիւն աշակերտացն յոլ ///
արեցին սպասաւհարկութիւնս եւ վիշտ ///
/// րեցին զուն գործեալ ոգտով չափ եւ ///
թեան ոչ զոք ի նոցանէ անուանեաց:
/// հայհոյիչ եւ հալածիչ եւ թշնամանող զին ///
անաւք ընտրութեան է ինձ ասէ նա կ ///
/// ի հեթանոսաց եւ թագաւորաց եւ որդւ ///
/// ոչ է ակնառուք /// եթե ///
իցէք. Արդ որով ///
/// ոչ կարէ աշակ ///
պէս զմի ոք ի ս ///
րանաց ասէ սիրողս եւ զկատարողս. /// հմա ///
թե որ սիրէ զհայր կամ զմայր ///
/// քանզի ոչ է ինձ արժանի ///
/// ի վայր կործանեալ ընդ ///
/// տոհմսյին ազգականաւք պէսպ ///

Ե

1ա

///
նստուցանեն. վասն կորուսիչ արծաթին. տալիք կաշառին
ս.նիծեալ լիցին, որպէս խաչահանուանքն որ ետուն կաշառս
սպահապանացն. եւ ընդ սիմովնի կախարդի որ արծաթով եւ ըն
չիւք կամէր ստանալ յառաքելոցն զշնորհս սուրբ հոգւոյն.
եւ առնելիք կաշառին նզովեալ լիցին ի տեառնէ. եւ կարասին զոր ա
ռին ընդ յուդայի կաշառին եղիցի զոր վասն տեառն մատնութեանն
առ. եւ երկպատիկ դարձուսցեն անդրէն. տալիքն չիշխեն առ
նուլ որպէս խաչահանուանքն. այդ ի կարաստեայս բաշխեսցեն.
եւ եպիսկոպոս կամ երէց որ վասն այսր իրաց կաշառս առցեն
եւ կամ զինչ եւ իցէ իրաց ըստ գրելոյն թե կաշառ կուրացուցա
նէ զսիրտս իշխանաց. եւ դարձեալ թե կաշառ ի վերա իրաւանց
մի առցես. եւ ճշմարտութիւնն ի ձեռն արծաթոյ քարշեցաւ
յամենայն ժողովոյս նզովեալ լիցին. եւ յիշխանութենէն
եւ ի քահանայութենէն ի բաց մերժեսցին. զոր կաշառն առ
ին ընդ գեհեզի բորոտի համարեսցի. անեծք մարգարէին
ի վերա նորա եղիցին. քանզի ի ձեռաց դիտին խնդրելոց է
զարիւն զաւրացն. այդ զարժանաւորս խնդրեալ գտցեն.
լաւարուք մարգարէին զինչ ասէ. ձեռք նոցա յանաւրէնութեան
են եւ աջ նոցա լի է կաշառովք. տուր նոցա ըստ գործս նոցա.
զի թե հիմնն եւ գլուխն հաստատուն է. ապա միջինքն ոչ ի վ
երա աւազոյ. կառավար արբեալ. կառքն ընդ որպէտ ընթանան.
նաւավար ի քուն. նաւն երագ ծովածուփ. խաշնարած յոյլ.
խաշինքն զվնասու խոտ հարակին. զի թե առաջնորդք աւրին

սցն հաստատուն եւ ճշմարիտք. ապա եւ կարգեալն ընդ նոքաւք.
ոչ սայթաքեալք. եւ թէ հարիսխն անշարժ շինուածն ոչ
գետավէժ. եթէ հովիւն քաջ. հատն ոչ գազանակուր եթէ

1բ

///
[ղ]ի.տ ժողովրդեան. աւրինակ աշխարհի ընդ ձեզ հայեցե
ալ զուսումն ձեր յառուշ բերեն. ապա զգոյշ:
ժէ: Եթէ ոք նշխարս մարտիրոսի կամիցի դնել. առանց եպիսկ
ոպոսի գաւառին մի դնիցէ. զյիշատակս մարտիրոսաց
եւ զժողովս. առանց եպիսկոպոսին հրամանի մի ոք իշխես
ցէ առնել. եւ թէ ոք ի սուրբ տեղեացն մարտիրոսս բերցէ առ
եպիսկոպոսն բերցէ. վկայութեամբք եւ թղթովք եպիսկոպո
սացն ուստի եբերն. եւ իւրեանց եպիսկոպոսին հրամանաւ
դիցէ ուր արժան է դնել. եթէ ոք սեղան կամիցի կանգնել
[տէ]րունական խորհրդին. առանց եպիսկոպոսին մի իշխես
ցէ ոք կանգնել. բայց ի նշխարացն յանուն զոր բերին մեծ
ապէս տաւնախմբեսցեն, յամենայն տարւոջ յաւր բերելոյ
եւ պատուոյ եւ սրբութեան զգոյշ. զի մի ի ցասումն միտ
եալ սուրբ նզնաւորացն որ վասն քրիստոսին չարչարեցան ցասումն աշ
խարհի հասցէ փոխանակ բարեխաւսութեան:
[ժ]Ը Եթէ վարդապետի ուրուք զաշակերտ կամ զժողովրդական
կամ զքահանայ նզովեալ իցէ. կամ բանադրեալ. կամ կապ
եալ բանիւ վարդապետութեան. այդ տեղւոյ վարդապետ կամ
եպիսկոպոս կամ երէց մի իշխեսցէ աւրհնել կամ լուծանել.
բայց եթէ հաւատովք եւ ի սէր հոգեւոր յուղղութիւն եկեսցէ.
ապա խաղաղասէր վարդապետն բարեսէր խրատու [զ?]բարեխաւ
սութիւն արասցէ հնազանդել ընդ բուն վարդապետաւն.
վասն զի մի տէր է ամենեցուն մի հաւատք մի մկրտութիւն մի
պատուիրանք եւ միոյ յուսոյ ակն ունիմք. պարտ է զնոյն մի
աբանութիւն պահել յամենայն եկեղեցիս. զարժանաւորս
աւրհնութեան միաբան աւրհնել. եւ զանարժանսն միաբան ըմբերանել.

2ա

///
[հաս]տատուն լինիցի եւ հաւատարիմ. ըստ տէրունական բարբառ
ոյն թէ յայսմ գիտասցեն զձեզ թէ ի[մ] աշակերտք էք յոր
ժամ միաբանիցէք եւ զմիմեանս սիրիցէք:.
ժԹ Եթէ ոք ի մծղնէութեան գտցի երէց կամ սարկաւագ կամ ՇԿԴ
ի ն[...]ղայից. ի քահանայութենէն լուծցի. աղուեսդրոշմ
ի ճակատն դիցի. եւ ի տեղիս նզնաւորաց յապաշխարութիւն
տացեն. ապա թէ դարձեալ ի նմին գտցի. զջիղսն զերկու
սին կտրեսցեն. եւ ի զողենոց տացեն զի մարդ ի պատուի էր
եւ ոչ իմացաւ. ապա եթէ արք կանամբք եւ որդովք գտցին
շաղանդին. զարանց եւ զկանացն եւ զիրազէտ մանգանցն
զջիղսն կտրեսցեն. աղուեսդրոշմ ի ճակատն դիցեն եւ ի

գ.ղէնոցն տացեն յապաշխարութիւն. եւ մանգունքն որ
-նւ իցեն գիտացեալ զպղծութիւնն. կալցին եւ տացին ի
ձեռս սուրբ պաշտաւնայից աստուծոյ որ սնուցեն եւ ուսուցեն զն
նոսա ի հաւատս ճշմարիտս եւ յերկիւղ տեառն:
Ի Եթե ոք ի ժողո[վ]րդոց չարագործ գտցի. եւ երիցունքն զի ՇԿԵ
տեն եւ ոչ յայտնեն եպիսկոպոսին եւ յորժամ քննին լինի
եւ ի վերա հասանիցեն եւ ճշմարիա է. եւ գիտէր էրեցն աւ
ուրք եւ ամսաւք եւ ժամանակաւք յառաջ զգործս նոցա եւ
ոչ բողոքեաց եպիսկոպոսին. զմծղնեիցն պատուհաս զոր
եղին կանոնքս կրեսցեն, եւ երիցունքն զերիցութիւնն
մի իշխեսցեն պաշտել ի կեանս իւրեանց. ապա թե երէցն
ասիցէ զեպիսկոպոսն եւ վկայութեամբ յայտ առնիցէ. եւ եպի
սկոպոսն կամ կարասի առնուցու եւ ծածկիցէ կամ աչառեսցէ.
եւ վկայութեամբ յայտ եկեսցէ. թե արդարեւ էհաս բողոք երիցա
նցն յականջս նորա եւ նա արհամարհեաց զպատուիրանս աստուծոյ.

ԺԹ ՀԱՅՈՑՆ

2բ

///
[աւի]նացն աստուծոյ. անկեալ կործանեսցի յաթոռոյն. եւ երէցն ան
պարտ եղիցի. ապա եթե եպիսկոպոսն ջանաց եւ վրէժխն
դիր եղեւ եւ երիցունքն եւ այդ մարդիկն վկայեսցեն զաշխ
ատութենէ եպիսկոպոսին եւ զչարագործն յայտ արար ի
չխանութեան ուրուք. եւ իշխանն որ էր յաշխարհին. եւ
զեաղջ ուրուք աւագ. նախարար տէր գաւառին կամի պղծու
թեանն թիկունք լինել եւ զշնացողսն դաւել եւ թաքուցանել
կամ վասն կորուսիչ արծաթոյ. կամ վասն ակնառութեան
եւ ծառայութեան. եւ ոչ ընտրեսցէ զքրիստոս սիրել եւ զպատու
իրանս նորա. եւ վրէժխնդիր աւրինացն տեառն եւ հոգւոյ եւ մա
րմնոյ լինել. եղիցի նզովեալ այնպիսին. եւ յեկեղեցւոյ
սուրբ ի բաց որոշեսցի. մինչեւ տացէ զպղծագործսն ի ձե
ռս եպիսկոպոսին. եթե ի նախարարի տան գտցին պղծութ
իւնքն կամ կին նորա կամ դուստր կամ որդի. կամ ինքն իսկ
պլխավին. եւ ոչ զըտանիսն ի ձեռս տացէ եպիսկոպոսացն
եւ ոչ ինքն ի սրբութիւն դարձցի. բռնապաստան կամիցի լին
ել. ամենայն տամբ իւրով եւ ծննդովք եւ կենաւք նզովեալ լիցի,
ի հրապարակ մի իշխեսցէ գալ. ընկերք եւ աշխարհ ամենայն
մի հաղորդեսցին ընդ նմա. մինչեւ թե ինքն իցէ ի պղծու
թեանն ի սրբութիւն եկեսցէ. ապա թե ինքն ոչ իցէ ի պղծու
թեանն. զընտանիսն եւ զծառայսն ի ձեռս տացէ եպիսկոպո
սին գլխատրի ի կշտամբութիւն. ապա թե յոստայնանկի
ի տան գտցի պղծութիւնն. կամ ինքն եւ ընտանիքն որպէս ա
սացաք. զընտանիսն պատուհասեսցեն ըստ աւրինին զոր եդ
աք. ապա թե ինքն եւս ընդ ընտանիսն ի մծղնէութեան գտցի
կացին միաբան պղծագործ ընտանեաւքն հանդերձ եւ ի հրա

3ա

///
[մե.ծ]ամեծ իշխանացն /// [վրէժխնդ]
իր լիցին աւրինաց աստուծոյ. զի տես[եալ այլո]ցն սրբութեամբ եւ երկիւ
ղիւ պաշտեսցեն զարարիչն ամենեցուն. զի ողջ եւ կատար
եալ լիցին կարգք աստուածպաշտութեանն. վրէժխնդրութեամբ
աւրինաց եւ յարգանաւք սրբոց. զի գտցուք ճշմարիտ ծա
ռայք աստուծոյ. բանիւք եւ արդեամբք. զի նոյնպէս հատուցման
կ լարեացն ի բարերարէն աստուծոյ ակն կալեալք ժառանգեսցուք զ
պարգեւս նորա զանվախճան յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:
Կանոնք Ներսեսի հայոց կաթողիկոսի եւ Ներշապհոյ մամիկոնենից եպիս.
Ա. Վասն յեկեղեցի տանել զսեղանս: Բ: Զաւռնուլ զինս զպատարագ երիցունք:
Գ Զդնել վաշխ զշնո[ր]հ եկեղեցւոյ: Դ Ոչ վաճառել կամ վարձանս տալ:
Ե Երկկանանց ոչ ունել զշնո[ր]հ եկ: Զ: շաբաթու կիւրակէի պատարագ մա:
Է Զանմատոցն չխառնել ի բաժակ: Ը Զսպաս եկեղեցւո չտալ ի հարսանիս:
Թ Կանանց ոչ տալ մկրտել: Ժ Քահանայից նախագահ ոչ լինել:
ԺԱ Յեկեղեցի ոչ առնել ժամ առանց քահանաի: ԺԲ Դպրի չագանել զինուոր
ի հանդերձ: ԺԳ Զշնորհ եկեղեցւոյ մասնաւորել:
ԺԴ Սպաս եւ պատարագիք աւագ երիցուն: ԺԵ Ի տուն ոչ մկրտել:
ԺԶ Կանանց չկալ մաւտ ի մկրտելն: ԺԷ Սարկաւագի ոչ մկրտել:
ԺԸ Զառնուլ հաս յապաշխարողաց: ԺԹ: Զյայտնել զխոստովանութ[իւն]:
Ի Մաւտ յեկեղեցի գերեզման չառնել: ԻԱ Զառնուլ վաշխ քահանայի:
ԻԲ Ժագապս մասունս չառնուլ: ԻԳ Զերթալ ի պատարագ որ ի ժամ չկա:
ԻԴ Տղայոց հարսանիս ոչ առնել: ԻԵ Զկոյս այրեաց ոչ տալ:
ԻԶ Զարշառ ոչ ձեռնադրել: ԻԷ Զպուտանս ոչ աւրհնել:
ԻԸ Զառնուլ զկենդանի նուիրեալ ողջ: ԻԹ Զառաջաւորսն ոչ
լուծանել: Լ Ճրագլուցին ցերեկն աւրէնս ոչ տալ:
ԼԱ Ժողովրդականաց հրաման ոչ տալ քահանական կարգի:
ԼԲ Քահանայի ոչ առնուլ աղախինս արծաթագին:

Ներսիսին

3բ

///
յամենայն ամսեա[ն] ///
Այս կանոնք եղան յաւուրս Ներսեսի կաթողիկոսի եւ մերշապհոյ
մամիկոնենից եպիսկոպոսի. գլուխք Լէ
Ա Ոչ է պարտ բաժանել զժողովուրդ վասն պտղոց եւ մտից եկ
եղեցւոյ. յորմէ համարձակեցան բաժանել զպատարագս
անառակութեամբ ըստ տունս յանդգնել բաժանել լրջաբար եւ
զհաց սեղանոց ի տունս իւրեանց, ոչ թողացուցեալ զժող
ովրդականսն տանել յեկեղեցի զի աւրհնեսցին:
Այլ ի նոյն ինքն ի սուրբ եկեղեցւոջն վասն նորին կոիւս եւ խռ
ցոտմունս ընդ միմեանս. զոր մեք իսկ տեսաք. զոր պար
տ էր անիւ եւ դողութեամբ կատարել զխորհուրդ սրբոյ պատար

ագին. եւ ոչ ոռվայնամոլութեամբ եւ ժլատութեամբ թշնամանել
զարբութիւնս. խափանեցին քահանայքն եւ զպատարագս
որ բաժանեն դպրաց զի առցեն ի նոցանէ գինս վասն սուրբ պատարագ[ին]
Գ [ՇԿ]Ը Եդին ոմանք եւ վաշխս վասն դահեկանաց իւրեանց:
Դ[ՇԿ]Թ Կէսք վաճառեցին ընկերաց իւրանց որպէս ծառայս եւ
ոմք եռուն վարձանս կանանց իւրեանց ամբարշտեալք
ամենեւին վասահացեալք ի բռնութիւն անարժանութեամբ անձ.
անց մեղաւն. եւ ժողովրդականք այնպիսի պատճառաւ բաժ
նոր կերեալ առանց աւրհնութեան զհաց պատարագին. եւ
ոչ կամեցան տանել զքահանայս եւ զպաշտաւնեայս ի տուն
եւ զմատուցողս պատարագին. այղ զերկականայս եւ զանդ
պիրս այսպիսի անարժանաւք. հաճոյ թուեցաւ նոցա առնել
զտուն իւր[եան]ց թերակատար յաւրհնութենէ քահանայից:
անմիտ ագահութեամբ զրկեալ զպաշտաւնեայս սեղանոյն ի
հացէ ուխտին. եւ զրկեցան իւքեանք յաւրհնութենէն աստուծոյ:

4ա

///
[մահա]բեր այսպիսի սովորութենէ:
Ե Երկկանայք թե եւ զրակարղացք իցեն եւ պաշտաւնեայք
ընդ զինուորս կացցեն. վասն ուխտազանցութեանն
եւ ի մտից եկեղեցւոյ եւ ոչ միում մասին արժանի լիցին.
զի չէ պարտ ապաշխարողաց աւրհնաց առաջնորդութիւն
առնել. պտուղս եւ զուխտս պահանջել ընդ քահանայս
նոյնպէս եւ տգէտք մի իշխեսցեն <մի իշխեսցեն> մտից
եկեղեցւոյ. զի անիրաւ է վասն անուսմնութեանն ընդ
զինուորս կացցեն. եւ զհայրենի հող եւ ջուր կալցին եւ
յարքունիս հարկս տացեն. եւ զորդիս ի դպրոց ուսցին:
Զ Քահանայք զշաբաթու եւ զկիւրակէի պատարագ մի իշխես ՇՀ[Ա]
ցեն խափանել. որպէս եւ տեսաք ի բազում տեղիս. այղ մատ
ուսցեն անսխալ սաղմոսիւք եւ մարգարէիւք եւ առաքել
ովք եւ աւետարանաւ կարգաւորաբար. եւ զբաժակ սուրբ հաղ
որդութեանն մի իշխեսցեն խափանել քահանայքն պա
տճառանաւք չքաւորութեան. որպէս ապստամբեցին
ժողովուրդք ի բազում տեղիս արարեալ բազմաց անխնա
մող հոգւոց իւրեանց. այղ մի եւս լիցի զի մի գուցէ պար
տաւորեալք պատուհասեսցին եւ տուժեսցին. աստուծոյ պատրաս
տեսցեն կատարել զսուրբ խորհուրդն անխափան հարկաւոր
որպէս. ամենայն զգուշութեամբ:
Է Եւ ի սրբոյ բաժակէն երկիւղիւ տացեն ժողովրդականացն ՇՀԲ
ոչ թերացուցանել նոցա զսրբութիւնն եւ զանմատոյ
ցն չխառնել. զի մի դատապարտեսցին. եւ ի պատարա
գի կիւրակէի եւ ի տաւնից մի իշխեսցեն ծուղանալ.
մնալ ի տունս իւրեանց. այղ եւ յամենայն պաշտամանց

Ի [ՆԵՐ]ՍԻՍԻՆ

4բ

///
լիցէ թե դպիր:
Ը Եւ զկտակարանս եւ զմարզարէս եւ զառաքեալս եւ զաւետար
ան[ս] բովանդակ ստացի սրբոյ եկեղեցւոյ ի պտղոց եւ ի մտից.
Եւ հանդերձս բովանդակ սրբոյ սեղանւոյն. եւ զեկեղեցւոյ
առազաստ տանց փեսայից եւ հարսանց զոր այդ մի իշխես
ցեն առնել. զոր թե գտցի ոք արարեալ թե քահանա իցէ լու
ծցի թե դպիր նզովեսցի:
Թ ՇՀԴ Լուաք յուր ծանրագոյն հասեալ ի վերա թե քահանայք ի տեղ
իս տեղիս ինքեանք մկրտութիւն չառնեն բայց ջուր իմն
սորինեն են տան զմանզամարդսն հրամայեալ նոցին իսկ.
ի նոցին տունսն մկրտել զմանզունքս իւրեանց. վասն
որոյ պատուհասեցան աներեւոյթ տանջանաւք. եւ այժմ
թե գտցի ոք արարեալ ի նմին վնասու. ի բաց որոշեալ լիցի
ամենայն տամբ իւրով ի քահանայական ժառանգութէնէն:
Ժ [Շ]ՀԵ Քահանայք զահասիրութեամբ մի հակառակեսցին ընդ միմեա
նս, զի զոր շնորհն աստուծոյ ընտրեաց նախ ի քահանայութիւն
նա է նախաթոռ յեկեղեցւոջ:
ԺԱ[Շ]ՀԶ Դպիր պաշտաման յեկեղեցւոջ առանց քահանայի մի իշխ
ժԲ եսցեն կալ. Եւ մի զձեւ զինուորաց հանդերձի ունել
Եւ ի կարգի պաշտաւնէից կալ. այդ ընդ զինուորս կաց
ցեն. այդ զձեւ եկեղեցականաց ունել իւրոյ կարգին
վայել է ըստ քահանայական աւրինի:
ԺԳ[Շ]ՀԸ Եւ ժողովրդականք մի հրապուրեսցին ի նոցանէ ի բաժան
ումն սրբոյ եկեղեցւոյ զի պատճառ խռովութեան բերէ.
այդ զպտուղս եւ զմուտս ժողովրդականք միաբանութեամբ
ի սուրբ եկեղեցին հատուսցեն ամենայն յաւժարութեամբ
///

Զ

1ա

արժան է ///
սուրբ սեղան ///
խոնարհել քրիստոնէից ///
սուրբ լուսաւորիչն յաւրինակ ///
ման ետ պահել իւրոց վիճակին. ///
նս տաւնել. եւ ըստ կարգի դե ///
ականել զեկեղեցւոյն շնորհն. ///
մնալ. եւ ոչ թողուլ ի բաց. եւ չառնե[լ] ///
Թ Պարտ է զսուրբ միւռոնն հայրապետին ///
/// հինգշաբաթոջն. եւ քահանայիցն
ածանել նովաւ զխաչս եւ զսեղանս. ե ///
[մ]կրտեալսն մատուցանել միայն յորդեգ ///
յետ մկրտութեանն լինի. եւ յայդ պէ ///
[խա]ռնեսցեն զնա. եւ մի քահանայքն յանդգ ///

ժ Պարտ է զմկրտութեան ձէթն քահանային ///
միոջէ ընդ մկրտելն ըստ բաւական ի ժ ///
եւ նոյնժամայն առ մկրտեալսն մերձե ///
/// ն սպառել. եւ մի իշխել զաւրհ ///
բազում անգամ աւրհնել. եւ միայն ///

1բ

///
/// յայդ ///
/// ուր /// իցին. այդ ///
/// եալ ի նմին իսկ յեկեղեցւոջ ///
/// մերձ մկրտատուն արասցե
/// ձեռնադրութիւն եւ զաւծումն
/// խոստովանեալն առ դուրս մկրտ
/// [ա]սյա տանել ի ներքս ուր աւազանն է ե
/// պսակելն հանդերձեալ են. քահանա
/// եւ ի վերա նոցա կատարել զկարգ
/// ինաց քրիստոնէից եւ անդր ի սրբութեան
/// զի ի միում տեղւոջ վայել է լինել. պսակ
/// պսակն: իսկ եթե ոչ այսպէս արասցէ այդ
/// կամակարութեամբն եւ ծուլութեամբն անարգե
/// եւ զկարգ ամուսնութեանն. քահանայն
/// պարտ է վերստին պսակել ըստ աւրինի քր
/// ս առաքեալ պատուիրի. թե ամենայնի
/// եշտութեամբ եղիցի:
/// [պա]րտ է ըստ առաջին կարգին մ ///
///

ՑԱՆԿԵՐ

Ա—Բ

ԿԱՆՈՆԱԽՄԲԵՐԻ ԱՌԱՋԱԲԱՆՆԵՐԻ ԵՎ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ՍԿԶԲՆԱՏՈՂԵՐ

Այս ցանկում նշել ենք Կանոնագրքի ներկա հատորի 15 կանոնախմբերի ունեցած ոչ միայն համառոտ կամ ընդարձակ առաջաբանների ու բոլոր հոդվածների սկզբնատողերը, այլև վերջիններիս տողատակի տարբերությունները։ Դրանք կրում են կլոր փակագծերում շեղատառ տ նշումը, այսինքն տարբերակ։ Միևնույն սկզբնատողի, հատկապես առաջին և մասամբ երկրորդ բառերը կարող են ունենալ մեկից ավելի տարբերակ. դրանք բոլորն էլ այբբենական կարգով նշված են։ Իսկ եթե տ-ն գրված է տողի մեջ որևէ բառի մոտ և կլոր փակագծում ավելացված է մի բառ, դա նշանակում է, որ սկզբնատողի տվյալ բառը ունի տարբերակ։ Աթանաս Աղեքսանդրացու և Սահակ Ձորոփորեցու կանոնախմբերը հարց և պատասխան են։ Սրանցից վերցրել ենք «Հարցումն»-ի սկզբնատողը՝ չնշելով «Հարցումն» բառը։ Սկզբնատողերի դիմաց նշված են կանոնախմբերի անունները և հոդվածների մասնավոր համարները՝ համառոտագրություններով, օրինակ՝ Գանգ. Ա, այսինքն Գանգրայի ժողովի կանոնախմբի Ա հոդված։ Այստեղ այբբենական կարգով տալիս ենք այդ համառոտագրությունը՝

Աբր.—Աբրահամ Մամիկոնէից եպիսկոպոս
Աթ.—Աթանաս
Անկ.—Անկիւրիա
Անտ.—Անտիոք
Առ.—Առաքելական
Բարս.—Բարսեղ Կեսարացի
Գանգ.—Գանգրա
Գրիգ.—Գրիգոր Լուսավորիչ
Եփես.—Եփեսոս
Լաւոդ.—Լաւոդիկէ
Կես.—Կեսարիա
Կղեմ.—Կղեմէս
Կոստ.—Կ. Պոլիս
Հար.—Հարանց հետեւողաց
Մանդ.—Յովհան Մանդակունի
Ներս. և Ներ.—Ներսէս և Ներշապուհ
Նէոկես.—Նէոկեսարիա
Նիկ.—Նիկիա
Շահ.—Շահապիվան
Սահ.—Սահակ Պարթև
Սահ. վեր.—Սահակ վերջնոյ
Սարդ.—Սարդիկէ
Սեւան.—Սեւանտոս
Օձ.—Յովհաննէս Աւձնեցի

Ա.

ԿԱՆՈՆԱԽՄԲԵՐԻ ԱՌԱՋԱԲԱՆՆԵՐԻ ՍԿԶԲՆԱՏՈՂԵՐ

Այս կանոնք եղան յաւուրս Ներսէսի	*Ներս. և Ներ.*
Այս կանոնք յետ Նիկիայ ժողովոյն եղաւ	*Գանգ.*
Այս կանոնք յետոյ եղան քան որ յԱնկիւրիայն	*Նէոկես.*
Այս կանոնք նախ են քան որ կարգեցան	*Անկ.*
Զի յետ բազում ժամանակաց անցանելոյ (տ.)	*Անտ.*
Զմեծ եւ զանքաւ, զբարեբար եւ զմարդասէր	*Մանգ.*
Ի (տ. չիք ի) ժամանակին յայնմիկ երեւեցաւ ա·ր մի	*Աթ.*
Իսկ յաւուրս փոքու Թէոդոսի, այր (տ. այլ) վիշապագլուխ	*Եփես.*
Իսկ յետ դնելոյ զկանոնս եւ կարգելոյ (տ.)	*Գանգ.*
Կանոնք եւ սահմանք որ եղան ի սուրբ (տ.)	*Նիկ.*
Մեծ եւ անքաւ, բարեբար եւ մարդասէր (տ.)	*Մանգ.*
Յետ (տ. եւ) այսորիկ զաւրանայր Աւստացւոց Հերձուածն	*Լաւոդ.*
Յետ բազում ժամանակաց անցանելոյ գարձեալ	*Անտ.*
Յետ ոչ բազում աւուրց Թագաւորելոյ	*Կոստ.*
Որք ժողովեալ ի Կեսարիայ եպիսկոպոսք քսան	*Կես.*
Պարտ եւ պատշաճ է Նաւավարին Հոգալ	*Շահ.*
Սահմանք եւ կանոնք հաւատացելոց որպէս եղան (տ.)	*Նիկ.*
Սահմանք եւ կանոնք որ եղան ի սուրբ	*Նիկ.*
Սեւանտոս եպիսկոպոս որ էք յԱստուծոյ	*Սեւան.*
Վարդապետութիւն առաքելոցն զկնի վերանալոյն	*Առ.*

Բ

ԿԱՆՈՆԱԽՄԲԵՐԻ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ՍԿԶԲՆԱՏՈՂԵՐ

Ազապն որ մասնականաւ է . . . Սահ. ԽԱ
Ազապս մասունս մի՛ բարձցեն (տ.) . . . Ներս. և Ներ. ԻԲ
Ակամայութիւն ասի որ ամենեւին . . . Բարս. Ե
Աղջիկ ոք թէ արտաքոյ կամաց հաւր (տ.) . . . Բարս. Ի
Ամաչեսցեն արդ որք յանդգնեցան (տ.) . . . Սահ. ԼԹ
Ամենայն եկեղեցական երացն (տ. ի բաց) . . . Կղեմ. ԼՁ
Ամենայն հերձուածողք ասին, այլ (տ.) . . . Բարս. Ա
Ամենայն ոք ով եւ համարձակեսցին . . . Անտ. Ա
Այդ յուխտի անդ իցեն երիցունք (տ.) . . . Անկ. ԺԵ
Այետիոս եպիսկոպոս ասաց (տ. եպիսկոպոսաց) . . . Սարդ. ԺՁ
Այլ եւ յաւր կիւրակէի . . . Մանդ. Գ
Այլ ի (տ. չիք ի) նոյն ինքն ի (տ. չիք ի) սուրբ . . . Ներս. և Ներ. Բ
Այլ ձիարոյծք եւ վաճառականք (տ.) . . . Ներս. և Ներ. ԼԵ
Այլ ոմանք ձիարոյծք եւ վաճառականք . . . Ներս. և Ներ. ԼԵ
Այլ որ զկին իւր թողու (տ.) . . . Գրիգ. ԻԴ
Այլ որ քորեպիսկոպոսքն են . . . Նէոկես. ԺԹ
Այլ պահելոյ եւ լուծանելոյ (տ.) . . . Օձ. Է
Այլ վասն երգման (տ.) . . . Աթ. ՁԸ
Այլ վասն կիւրակէի պահելոյ . . . Մանդ. Բ
Այլ վասն չորրորդին եւ հինգերորդին . . . Նէոկես. Ժ
Այլ վասն պահելոյ եւ լուծանելոյ . . . Օձ. Է
Այս իմն առաւել հակէ (տ.) . . . Բարս. ԾԱ
Այս սահմանադրութիւն կարգաց գրեցաւ (տ. կարգեցաւ) . . . Սահ. ԽԴ
Այր յիսնամեան եթէ կին արասցէ . . . Սեւան. Դ
Այր որ զկին իւր թողու (տ. արձակէ) . . . Գրիգ. ԻԴ
Այրս քորեպիսկոպոսքն են (տ.) . . . Նէոկես. ԺԹ
Այցելու եւ հասարակաց հայր է . . . Սահ. ԽԵ
Անաստապիղծ կամ որ պղծեն . . . Հար. Բ
Անխիղճ պարտ է համարել (տ.) . . . Սահ. վեր. ԺԳ
Աշխարհական ոք (տ. չիք ոք) զնոյն առնելով . . . Օձ. Բ
Ապա ի Պենտակոստէէն մինչեւ ցվարդավառն (տ.) . . . Մանդ. Ձ
Ապա եթէ ղաւշաքաղութեամբ յածիցի . . . Սահ. ԺԱ
Ապա եթէ (տ. չիք ոչէ) լսեմ՝ եթէ ոք . . . Սահ. ԻԸ
Ապա եթէ ոք յիշխանաց . . . Սահ. Ծ
Առաւել հակէ մարդ եթէ գայցէ (տ.) . . . Բարս. ԾԱ
Առաքելական պատուոյ եղեր արժանի . . . Սահ. ԾԴ
Առաքելական պարտուց եղեր արժանի (տ.) . . . Սահ. ԾԴ
Առնակին թէ մեռցի եւ այրն այլ . . . Սեւան. ԺԲ
Առնակին թէ շնասցի՝ Ժ ամ արտաքոյ . . . Սեւան. Է
Ասացաք եթէ (տ. չիք եթէ) ոչ է պարտ . . . Կղեմ. ՀԵ
Ասէ կին ծնանիցի ի պահս (տ.) . . . Աթ. Է
Ասխոս եպիսկոպոս ասաց (տ.) . . . Սարդ. Ը–ԺԵ, ԺԷ–ԺԸ, Ի

1280—43

Արդ՝ ամաչեսցեն որք յանդգնեսցան … Սահ. ԼԹ
Արդ՝ արժանաւոր է եւ զառաջին … Սահ. ԼԸ
Արդ՝ բարձէ՛ք այսուհետեւ ի ձեղէ (տ. ի ձեզնէ այսուհետեւ) … Սահ. ԺԴ
Արդ՝ եթէ փոքրն չատէ ասացաք (տ.) … Սահ. ԼԵ
Արդ՝ զամենայն զայս (տ. զայս ամենայն) անիւ … Սահ. Թ
Արդ՝ զզուշութեամբ պահեսցի ի միջի … Սահ. ԽԸ
Արդ՝ դպատուիրեալս ձեզ առ ի մէնջ … Ներս. և Ներ. ԼԵ
Արդ՝ թէպէտ (տ. եթէ) եւ փոքր ի չատէ ասացաք … Սահ. ԼԵ
Արդ՝ հաճոյ թուեցաւ այժմ որք ի սկզբանէ … Բարս. Բ
Արդ՝ մի՛ (տ. չիք մի՛) ոք զայսպիսի (տ.) … Սահ. ԽԶ
Արդ՝ պարտ է մեզ զհաստուցումն … Սահ. Խ
Արդ սահմանադրութիւն կարգաց գրեցաւ (տ.) … Սահ. ԽԴ
Արժան է դիչերապաչտաւն (տ. դիչերապաչտմուն) առնել … Օձ. ԺԸ
Արժան է զառաւաւտինսն՝ ամենեցուն … Օձ. ԻԲ
Արժան է զհացն անխմոր (տ. խմոր) … Օձ. Ը
Արժան է զհիւանդացն ձէթ քահանային … Օձ. ԺԱ
Արժան է ի դիչերին, յորժամ ժողովին … Օձ. ԻԱ
Արժան է ի սուրբ քառասներորդս … Օձ. Զ
Արժան է Ցայտնութեան աւուր … Օձ. Լ
Արժան է յերեկորինս եւ յառաւաւտինս … Օձ. ԺԹ
Արժան է չաբաթն աւր երիկունն … Օձ. ԺԵ
Արժան է՝ ոյք (տ. որք) ի հիւանդութեան … Լաւոդ. ԽԴ
Արժան է՝ ոյք (տ. որք) մկրտին՝ նախ … Լաւոդ, ԽԴ
Արժան է՝ որ (տ. որք) մկրտին, յետ … Լաւոդ. ԽԵ
Արժան է ուրոյն յետ (տ. յետ ուրոյն) թարգմանութեանն … Լաւոդ. ԺԹ
Արիանոսաց մերձ կալով (տ. մերձանալով) … Աթ. ԺԳ
Արիոս եպիսկոպոս ասաց (տ.) … Սարդ. Գ, Ե
Արուապղծութեան բազում կերպարանս ասացին … Հառ. Ը
Արտաքսեալքն յեկեղեցւոյ՝ ամենայն հերձուածողք … Բարս. Ա
Արք այրիք մնացեալ իցեն յետ ամաց (տ) … Կես. Զ
Արք արտաքոյ քան զիւրեանց կարգաւորութիւն (տ.) … Կես. Բ
Արք զամուսնութիւն մեղադրեն եւ անգոսնեն (տ.) … Դանդ. Ա
Աւղէնտիոս եպիսկոպոս ասաց (տ.) … Սարդ. Դ, ԻԱ
Աւթէնդիոս եպիսկոպոս ասաց (տ.) … Սարդ. Դ
Աւտէնդիոս եպիսկոպոս ասաց (տ.) … Սարդ. ԺԹ
Աւր չաբաթուն եղիցի տաւն (տ.) … Առ. Ե
Աւուրս Նոյի եղեւ ջրհեղեղն (տ.) … Սեւան. Թ
Աւր չորեքչաբաթու ի պահս եղիցի (տ.) … Առ. Գ

Բայց ամենայն միրգք ի տունս (տ.) … Կղեմ. Դ
Բայց այլ ամենայն միրգք (տ. իրք) ի տունս … Կղեմ. Դ
Բայց աւրէնս ոչ է պարտ առնուլ … Մանդ. ԺԱ
Բայց եթէ կին ուրուք հաչմեսցի (տ.) … Աթ. ԻԳ
Բայց եթէ յանցաւոր ոք է (տ.) … Աթ. ԻԵ
Բայց եթէ ոք զկին իւր զամուսին (տ.) … Աթ. ԾԶ
Բայց եթէ ոք զկին իւր եթող (տ.) … Աթ. ԾԵ, ԾԸ
Բայց եթէ ոք ի ժողովրդականաց (տ.) … Աթ. ԾԳ
Բայց եթէ ոք ի կանանց (տ.) … Աթ. ԾԳ
Բայց եթէ ոք ի կնահանէից այլ (տ.) … Աթ. Կ
Բայց եթէ ոք ի կնահանէից ասէ (տ.) … Աթ. ԿԲ
Բայց եթէ ոք ի կնահանէից յերկար (տ.) … Աթ. ԿԴ
Բայց եթէ ոք ի կուսութեան (տ.) … Աթ. ԿԶ
Բայց եթէ ոք (տ. չիք ոք) ի (տ. չիք ի) յեղբարց (տ.) … Աթ. ԾԱ
Բայց եթէ ոք ի տղայութենէ իւրմէ (տ.) … Աթ. ԿԵ
Բայց եթէ ոք կին (տ. կին ոք) ի պատճառս (տ.) … Աթ. ԿԳ

Բայց եթէ ոք (տ. չիք ոք) յեղբարց (տ.) . . . Աթ. ԾԱ
Բայց եթէ ոք յետ ձեռնադրութեան (տ.) . . . Աթ. ԾԲ
Բայց եթէ ոք վասն ամլութեան (տ.) . . . Աթ. ԾԹ
Բայց եթէ ոք վասն պոռնկութեան (տ.) . . . Աթ. ԿԱ
Բայց եթէ ուրուք ի քահանայից յաղաւթից (տ.) . . . Աթ. ԽԵ
Բայց եթէ ուրուք կին աւրկանա (տ.) . . . Աթ. ԾԷ
Բայց եւ դու, ո՜վ մտացի հա ատացեալդ . . . Սահ. ԾԵ
Բայց թէ ոք ի քահանայից վասն (տ.) . . . Աթ. Ծ
Բայց պատարագքն որ ի վանս կատարին . . . Սահ. ԽԲ

Գաղէնդիոս եպիսկոպոս ասաց (տ.) . . . Սարդ. Դ
Գաւառաց երիցունք ի քաղաքի . . . Նէոկես. ԺԸ
Գաւդենտիոս եպիսկոպոս ասաց . . . Սարդ. Գ, ԺԹ, ԻԱ
Գերեզմանս յեկեղեցիս մի՛ իշխեսցեն . . . Ներս. և Ներ. Ի
Գինի ըմպելիս (տ. զինըմպելիս) ի լալիս մի՛ . . . Սահ. ԼԳ
Գող կամ ասպնջական իւր . . . Հար. Դ

Դատաւոր թէ դայթագղեսցի (տ.) . . . Սեւան. ԺԳ
Դեւք առանց հրամանի Աստուծոյ ոչ իշխեն . . . Մանդ. Ժ
Դպիր պաշտաման յեկեղեցւոջ առանց . . . Ներս. և Ներ. ԺԱ

Եղին ոմանք եւ վաշխս վասն . . . Ներս. և Ներ. Գ
Եթէ ամբաստանութիւն ինչ եղիցի . . . Կղեմ. ԾՋ
Եթէ ամբարաւանութիւն ինչ եղիցի (տ.) . . . Կղեմ. ԾՋ
Եթէ այլ կնոջ ուրուք խառնադնաց է (տ.) . . . Աթ. Ի
Եթէ այր դայր սպանցէ քինու (տ.) . . . Աթ. ԼԵ
Եթէ այր կնոջ ուրուք խառնադնաց է . . . Աթ. Ի
Եթէ այր ոք ընդ անասնոյ (տ.) . . . Աթ. ԻՋ
Եթէ այր ոք ոչ լինիցի ի գործ արութեան . . . Աթ. ԻԱ
Եթէ անասուն ինչ գազանաբեկ լինի . . . Աթ. ԽԱ
Եթէ անասուն ինչ զմարդ (տ.) . . . Աթ. ԻԷ
Եթէ անխիղճ պար՞տ է համարել (տ.) . . . Սահ. վեր. ԺԳ
Եթէ անուանեալ քրիստոնեայ է (տ.) . . . Աթ. ԼՋ
Եթէ աշխարհական ոք լինի (տ.) . . . Աթ. Ժ
Եթէ առ վշտի նեղութեան (տ.) . . . Աթ. ԽԸ
Եթէ ասիցէ ոք (տ. ոք ասիցէ), թէ գինի . . . Մանդ. Դ
Եթէ արժա՞ն է բորոտի եւ աւրկի (տ.) . . . Սահ. վեր. Ջ
Եթէ դատաստան ինչ լինի (տ.) . . . Աթ. ԽՋ
Եթէ դիպի այսահար ոք որ երախայ (տ.) . . . Աթ. Բ
Եթէ դիւահար ոք երախայ (տ.) . . . Աթ. Բ
Եթէ եղբայր ոք յեղբաւր վերայ յառնիցէ . . . Աթ. ԻԹ
Եթէ եպիսկոպոս ոք (տ. որ) գտցի . . . Շահ. Ա
Եթէ երախայ ոք (տ. չիք ոք) յամպարշտութեան (տ.) . . . Աթ. ՁԷ
Ե թէ երախայ ոք յերախայից (տ.) . . . Աթ. ԼԷ
Եթէ երախայ ոք յաղտեղութեան եւ յամբարշտութեան (տ.) . . . Աթ. ՁԷ
Եթէ երէց արհամարհեալ զեպիսկոպոսով . . . Կղեմ. ԻԹ
Եթէ երէց կամ սարկաւագ իւր եպիսկոպոսէն (տ.) . . . Կղեմ. Լ
Եթէ երէց ոք (տ. ոք երէց) բորոտի . . . Սահ. վեր. Դ
Եթէ երէց ոք (տ. չիք ոք) կամ սարկաւագ . . . Անտ. Գ
Եթէ զազգական կին առնէ (տ.) . . . Շահ. ԺԳ
Եթէ զկին իւր զամուսին (տ.) . . . Աթ. ԾՋ
Եթէ զոք (տ. ոք) դեւ ունիցի . . . Կղեմ. ՀԳ
Եթէ ընդ ծնանել կնոջ եւ մանուկն . . . Աթ. ԼԹ
Եթէ ընդ ստեամբ կալցի մայր (տ.) . . . Աթ. Խ
Եթէ թագաւորք, որք ունին (տ.) . . . Առ. ԻԸ

Եթէ ի դէպ լինիցի ի միում գաւառի · · · Սարդ. Ջ
Եթէ ի ժառանգաւորաց վասն մարդկային (տ.) · · · Կղեմ. ԾԷ
Եթէ ի կատարումն ամենայն գրոց (տ.) · · · Առ. Թ
Եթէ ի հնձան յորժամ գինի թողեալ (տ.) · · · Աթ. ՀԵ
Եթէ ի պաշտաման եկեղեցւոյ (տ.) · · · Առ. ԻԹ
Եթէ ի վարս գնացից իւրոց (տ.) · · · Աթ. ՋԱ
Եթէ իցէ ոք երկմիտ ի հաւատս (տ.) · · · Առ. ԺԳ
Եթէ իցէ ոք ի ժողովս մարտիւրոսաց (տ.) · · · Գանգ. ԻԲ
Եթէ խաւսեալ իցէ զաղջիկ ուրուք (տ.) · · · Կես. Թ
Եթէ խաւսեալ ուրուք իցէ զաղջիկ · · · Կես. Թ
Եթէ ծառայ քահանայի փախիցէ (տ.) · · · Աթ. ՀԱ
Եթէ ծնանել ընդ կնոջ եւ մանուկն (տ.) · · · Աթ. ԼԹ
Եթէ ծնանիցի ի պահս(տ.) · · · Աթ. Է
Եթէ կին երախայ ետ գանուն (տ.) · · · Աթ. Ջ
Եթէ կին ծնանիցի ի պահս · · · Աթ. Է
Եթէ կին մոգի ուրուք կամի (տ.) · · · Աթ. ՋԲ
Եթէ կին ուրուք հաշմեսցի (տ.) · · · Աթ. ԻԳ
Եթէ կին ոք արար եւ ամուլ պատահեաց · · · Շահ. Ե
Եթէ կին ոք յառնէ ելանիցէ · · · Շահ. Չ
Եթէ կին քահանային գերի երթիցէ (տ.) · · · Աթ. ՀԴ
Եթէ կնքաւոր է այսահարն (տ.) · · · Աթ. Գ
Եթէ հարազատաց որդիք պա՞րտ իցէ · · · Աթ. ԺԷ
Եթէ հաց պատարագին յորում աւուր (տ.) · · · Առ. ԼԱ
Եթէ մանուկ երախայ կատարեալ (տ. տարեալ, կամ արեալ, կամ արարեալ) · · · Աթ. Ա
Եթէ մեծի շաբաթուն ճրագալուցին (տ.) · · · Ներս. և Ներ. Լ
Եթէ մոգի ուրուք կին կամի (տ.) · · · Աթ. ՋԲ
Եթէ յանցաւոր ոք է եւ յանգգնեալ (տ.) · · · Աթ. ԻԵ
Եթէ յեկեղեցւոջ գիրք ընթերցցին (տ.) · · · Առ. Լ
Եթէ յուրուք ժողովրդի չարագործ գտցի · · · Շահ. Ի
Եթէ ոմանք ի բաց կացեալք յուխտաւորաց · · · Եփես. Գ
Եթէ ոմանք ի գաւառաց եպիսկոպոսունք · · · Եփես. Բ
Եթէ ոչ կոչեսցէ զվիճակեալն (տ.) · · · Աթ. Թ
Եթէ ոչ նշխարս մարտիւրոսի կամի (տ.) · · · Շահ. ԺԷ
Եթէ ոչ պահապանաց երդմունս իմն (տ.) · · · Աթ. ՀՋ
Եթէ որ խաչ արասցէ փայտեայ (տ.) · · · Օձ. ԻԷ
Եթէ որ ուլն ինչ արկանէ (տ.) · · · Աթ. ՀԷ
Եթէ որ ոք պոռնկեալ է (տ.) · · · Սահ. վեր. Գ
Եթէ որ սիրէ զհրէայս (տ.) · · · Առ. ԺՋ
Եթէ որ սուտ երդնու կամ սուտ (տ.) · · · Առ. ԺԵ
Եթէ որ փոխ տայ եւ առնու (տ.) · · · Առ. ԺԸ
Եթէ ուրուք աբբեցաւ ի քահանայից (տ.) · · · Գրիգ. ԻԵ
Եթէ ուրուք զկին իւր եթող (տ.) · · · Աթ. ԾԸ
Եթէ ուրուք ի գիւահարելն իւրում · · · Աթ. ԼԳ
Եթէ ուրուք ի հեթանոսութեան ժամանակի (տ.) · · · Աթ. ԺԹ
Եթէ ուրուք ի տղայութեան կին արարեալ (տ.) · · · Աթ. ԿԷ
Եթէ ուրուք ի քահանայից յաղաւթից (տ.) · · · Աթ. ԽԵ
Եթէ ուրուք ծառայ յանհնազանդութեան · · · Աթ. Լ
Եթէ ուրուք կարասի կորիցէ (տ.) · · · Աթ. ՋԳ
Եթէ ուրուք կին աւրկանայ (տ.) · · · Աթ. ԾԵ
Եթէ ուրուք յերախայութեան զեղբայր · · · Աթ. ԼԳ
Եթէ ուրուք յերախայութեան կին արարեալ · · · Աթ. ԻԲ
Եթէ ուրուք որդի, յորոյ ծնեալն է · · · Գանգ. ԺՋ
Եթէ ուրուք ոք ի կախարդութեան գացի (տ.) · · · Շահ. Ը
Եթէ ուրուք քահանայի ծառայք ապստամբին (տ.) · · · Աթ. ՀԱ
Եթէ ոք անմեղ գնասցէ ուղեւոր · · · Հաբ. ԺԸ

Եթէ ոք (տ. չիք ոք) անուանեալ քրիստոնեայ է . . . . . Աթ. ԼԶ
Նթէ ոք (տ. որք) ապականեսցէ զէգ . . . . . Բարս. Գ
Եթէ ոք առեւանգ արասցէ (տ.) . . . . . Գրիգ. Թ
Եթէ ոք առողջ իցէ մարմնով (տ.) . . . . . Բարս. Խ
Եթէ ոք (տ. չիք ոք) արբեցաւ ի քահանայից . . . . . Գրիգ. ԻԵ
Եթէ ոք արբեցաւ ի քահանայից (տ.) . . . . . Գրիգ. ԻԶ
Եթէ ոք (տ. չիք ոք) աւելի քան զայր . . . . . Բարս. ԽԵ
Եթէ ոք արտաքս քան զհարկ (տ.) . . . . . Գանգ. ԺԹ
Եթէ ոք բարկացաւ եղբաւր . . . . . Բարս. ԽԹ
Եթէ ոք գաղտ պսակ դիցէ (տ.) . . . . . Գրիգ. Ը
Եթէ ոք դիաակակից եղեւ մեղաց . . . . . Բարս. ԽԲ
Եթէ ոք դրակարդաց եկեղեցւոյ է . . . . . Բարս. ԼԵ
Եթէ ոք ղատարկաբանեսցէ (տ. ղատարկաբանեսցէ ոք) եւ կատակեսցէ . . . . . Բարս. ԽԳ
Եթէ ոք եթող եղբաւր իւրում . . . . . Բարս. ԽԶ
Եթէ ոք ելանիցէ յաշխարհէ ճշմարիտ (տ.) . . . . . Առ. ԻԷ
Եթէ ոք ելոյծ (տ. լուծ) զհրաման մեռելոյ . . . . . Գրիգ. ԻԱ
Եթէ ոք եղբաւր իւրում (տ.) . . . . . Բարս. ԽԶ
Եթէ ոք եպիսկոպոս աշխարհական իշխանաւք . . . . . Կղեմ. ԻԸ
Եթէ ոք եպիսկոպոս զինուորական իշխանաւք (տ.) . . . . . Կղեմ. ԻԸ
Եթէ ոք եպիսկոպոս ի ձեռն ընչից . . . . . Կղեմ. ԻԷ
Եթէ ոք եպիսկոպոս իցէ զաւառաց (տ.) . . . . . Կղեմ. ՁԳ
Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց արտաքոյ . . . . . Կղեմ. Գ
Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց զզարձեալն . . . . . Կղեմ. ԽԷ
Եթէ ոք (տ. չիք ոք) եպիսկոպոս կամ երէց ըստ . . . . . Կղեմ. Զ
Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց ի ժառանգաւորաց . . . . . Կղեմ. ԾԳ
Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց կամ այլ . . . . . Կղեմ. ԿԵ
Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց կամ բնաւ (տ.) . . . . . Կղեմ. ԾԸ
Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ . . . . Կղեմ. ԽԸ, ԾԸ, ԿԳ, ԿԳ, Անտ. ԺԱ
Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց ոչ յերիս (տ.) . . . . . Կղեմ. ՁԱ
Եթէ ոք երախայ դիպի ի բանակի (տ.) . . . . . Աթ. ՁԵ
Եթէ ոք երախայ հիւանդասցի (տ.) . . . . . Աթ. Գ
Եթէ ոք երէց արհամարհեսցէ զիւր (տ.) . . . . . Կղեմ. ԻԹ
Եթէ ոք երէց կամ սարկաւագ կամ ով եւ իցէ . . . . . Կղեմ. ԺԳ
Եթէ ոք երէց կամ սարկաւագ կամ ով եւ իցէ (տ.) . . . . . Անտ. ԺԱ
Եթէ ոք երէց կամ սարկաւագ յեպիսկոպոսէ եղեւ . . . . . Կղեմ. Լ
Եթէ ոք երթեալ եղբաւր իւրում (տ.) . . . . . Բարս. ԽԶ
Եթէ ոք երթէ եղբաւր իւրում (տ.) . . . . . Բարս. ԽԶ
Եթէ ոք երթիցէ ի ժողովս մարտիւրոսաց . . . . . Գանգ. ԻԲ
Եթէ ոք երկիցս եւ երիցս չոգան (տ.) . . . . . Անկ. Ը
Եթէ ոք զդուստր իւր կամ զաղախին . . . . . Աթ. ԻԸ
Եթէ ոք զիւր զքոյր որ առ ի հաւրէ (տ.) . . . . . Բարս. ԼԸ
Եթէ ոք զկարգ քահանայութեանն թողու (տ.) . . . . . Աթ. ԿԹ
Եթէ ոք զկին եհան առանց բանի . . . . . Սեւան. ԺԳ
Եթէ ոք զկին թողցէ՝ զորդւոց մայր . . . . . Շահ. Գ
Եթէ ոք զկին իւր եթող (տ.) . . . . . Աթ. ԾԷ, ԾԸ
Եթէ ոք զկին իւր զամուսին հանէ (տ) . . . . . Աթ. ԾԶ
Եթէ ոք զկոյսն բռնաբարեալ կալցի . . . . . Կղեմ. ԿԲ
Եթէ ոք զկոյր բռնաբարեալ կալցի (տ.) . . . . . Կղեմ. ԿԲ
Եթէ ոք զոր (տ. չիք զոր) ոչ իցէ խաւսեալ . . . . . Սեւան. Ժ
Եթէ ոք զՔառասունսն պահեսցէ . . . . . Գանգ. ԻԱ
Եթէ ոք ընդ անասնոյ պղծիցի (տ.) . . . . . Աթ. ԻԶ
Եթէ ոք ընդ անհաղորդին թէեւ ի տան . . . . . Կղեմ. Ժ
Եթէ ոք ընդ անձին իմաստութիւն . . . . . Հար. ԺԲ
Եթէ ոք թշնամանեսցէ զթագաւոր . . . . . Կղեմ. ՀԸ
Եթէ ոք թշնամանեցաւ յեղբաւրէ . . . . . Բարս. Ծ

Եթէ ոք թշնամանէ կամ ընդդէմ կայ . . . Բարս. ԽԳ
Եթէ ոք թողու ումեք զմեղս եւ յետ . . . Բարս. ԽԷ
Եթէ ոք (տ. չիք ոք) թողցէ զերկրորդն . . . Գրիգ. Զ
Եթէ ոք թուլիչ է կամ ձեռն ինչ (տ.) . . . Աթ. ՀԸ
Եթէ ոք (տ. չիք ոք) ժառանգաւոր գացի . . . Կղեմ. ՄԹ
Եթէ ոք ժառանգաւոր զինքն կրճատեաց . . . Կղեմ. ԻԱ
Եթէ ոք ժառանգաւոր զխուլ կամ զկաղ . . . Կղեմ. ՄԲ
Եթէ ոք ժառանգաւոր թշնամանեսցէ զեպիսկոպոսն . . . Կղեմ. Մ
Եթէ ոք ժառանգաւոր թշնամանեսցէ զերէց . . . Կղեմ. ՄԱ
Եթէ ոք ժառանգաւոր ի կապեզոջ . . . Կղեմ. ԽԹ
Եթէ ոք ժառանգաւոր ի կռուի զոք հարցէ . . . Կղեմ. ԿԱ
Եթէ ոք (տ. չիք ոք) ժառանգաւոր կամ ժողովրդական . . . Կղեմ. Կ, ԿԷ
Եթէ ոք ժառանգաւոր վասն մարդկային . . . Կղեմ. ՄԷ
Եթէ ոք ժողովրդական զիւր կին հանեալ . . . Կղեմ. ԽԵ
Եթէ ոք իբր եղբաւր իւրում (տ.) . . . Բարս. ԽԶ
Եթէ ոք իբրեւ (տ. չիք իբրեւ) ի կարծիս պահոց . . . Գանգ. ԺԸ
Եթէ ոք ի գողութեան հարցէ . . . Աթ. ԼԱ
Եթէ ոք ի ժառանգաւորաց որոշեալ երթիցէ . . . Կղեմ. ԺԲ
Եթէ ոք ի ժողովրդականաց աղաչէ (տ.) . . . Աթ. ՄԳ
Եթէ ոք (տ. չիք ոք) ի կախարդաց կամ ի դեղատուաց . . . Բարս. ԼԱ
Եթէ ոք ի կախարդութեան գացի . . . Շահ. Ը
Եթէ որ (տ. չիք ոք) ի կանանց կարծեսցէ . . . Գանգ. ԺԷ
Եթէ ոք ի կանանց քահանայից (տ.) . . . Աթ. ՄԳ
Եթէ ոք ի կարգէ պաշտաւնէից (տ.) . . . Ան. ԼԲ
Եթէ ոք ի կարծիս պահոց արհամարհիցէ (տ.) . . . Գանգ. ԺԸ
Եթէ ոք ի կնահանէից այլ բարուք (տ.) . . . Աթ. Կ
Եթէ որ ի կնահանէից սուէ (տ.) . . . Աթ. ԿԲ
Եթէ ոք ի կնահանէից յերկար (տ.) . . . Աթ. ԿԳ
Եթէ ոք ի կուսութեան է (տ.) . . . Աթ. ԿԶ
Եթէ ոք ի հաւատս կացցէ ամիսս (տ. ամս) երկու . . . Սեւան. Ը
Եթէ ոք ի հաւատս կացցէ կամ միայնակեաց . . . Շահ. ԺԵ
Եթէ ոք ի հեթանոսութեան ժամանակի (տ.) . . . Աթ. ԺԹ
Եթէ ոք ի մարդկանէ կատարեալ հասակաւ . . . Գանգ. Ի
Եթէ ոք ի մարդկանէ կատարեալ պահեսցէ զԽ (տ.) . . . Գանգ. ԻԱ
Եթէ ոք ի մծղնէութեան գացի կամ երէց . . . Շահ. ԺԹ
Եթէ ոք ի մտի դնիցէ եւ ցանկանայցէ . . . Նէոկես. Դ
Եթէ ոք ի պահոցաց, արտաքս քան . . . Գանգ. ԺԹ
Եթէ ոք ի սարկաւագաց ընդ հեթանոսի . . . Բարս. ԻԵ
Եթէ ոք ի վիճակելոցն զինքն կրճատեաց (տ.) . . . Կղեմ. ԻԱ
Եթէ ոք ի տղայութեան կին արարեալ (տ.) . . . Աթ. ԿԷ
Եթէ ոք ի տղայութենէ իւրմէ (տ.) . . . Աթ. ԿԵ
Եթէ ոք ի քահանայից զծածուկ . . . Գրիգ. ԻԲ
Եթէ ոք ի քահանայից ի սրբել (տ.) . . . Աթ. ՀԲ
Եթէ ոք ի քահանայից կամ ի վարդապետաց (տ.) . . . Աթ. ՀԳ
Եթէ ոք ի քահանայից կամ յաշխարհականաց . . . Գրիգ. ԻԶ
Եթէ ոք (տ. չիք ոք) ի քահանայից կին ունիցի . . . Աթ. ԽԲ
Եթէ ոք ի քահանայից կտրէ զինքն (տ.) . . . Աթ. Հ
Եթէ ոք ի քահանայից յայտնեսցէ երբեք . . . Ներս. և Ներ. ԺԹ
Եթէ ոք ի քահանայից յուղւոջ գիպեսցի . . . Աթ. ԼԲ
Եթէ ոք ի քահանայից վասն անարժան (տ.) . . . Աթ. Մ
Եթէ ոք ի քահանայից վկայ եւ միջնորդ . . . Աթ. ԽԷ
Եթէ ոք ի քրիստոնէից լինի մող (տ.) . . . Աթ. ՋԳ
Եթէ ոք ի քրիստոնէից ձէթ տարցի . . . Կղեմ. ԿԶ
Օթէ ոք լուծեալ ի քահանայութենէ . . . Կղեմ. ԺԱ
Եթէ ոք խաչ արասցէ փայտեայ . . . Օձ. ԻԷ

Եթէ ոք խեղ ակամբ է եւ վիրաւորեալ … Կղեմ. ՀԱ
Եթէ ոք կերիցէ ի տեղւոյ (տ.) … Գրիգ. Ե
Եթէ ոք կին այրահարիցի յոյժ … Աթ. ԺԲ
Եթէ ոք կին արար եւ ամուլ պատահեաց (տ.) … Շահ. Ե
Եթէ ոք կին զայր իւր թողեալ … Բարս. ԻՋ
Եթէ ոք կին ընդ եղբաւր իւրում … Բարս. ԼԳ
Եթէ ոք կին ի պատճառս հաւատոց (տ.) … Աթ. ԿԳ
Եթէ ոք կին յառնէ ելանիցէ (տ.) … Շահ. Ջ
Եթէ ոք կին ունիցի եւ պոռնկեսցի … Շահ. Գ
Եթէ ոք կոչեսցէ զվիճակեալն (տ.) … Աթ. Թ
Եթէ ոք հարազատաց որդիք (տ.) … Աթ. ԺԷ
Եթէ ոք հարազատի եղբաւր … Աթ. ԺՋ
Եթէ ոք հեղձուցանէ զտղայ … Հար. Ա
Եթէ ոք հրէայ կամ հեթանոս (տ.) … Աո. ԺԷ
Եթէ ոք ձեռնադրեալ եպիսկոպոս … Կղեմ. ԼԳ
Եթէ ոք յածի (տ. յաստուած ի) յաւելորդ քան զհարկաւոր … Բարս. ԽԸ
Եթէ ոք յամբոխի միջի ձիով (տ.) … Աթ. ԽԳ
Եթէ ոք յամպարշտութեան (տ.) … Աթ. ՁԷ
Եթէ ոք (տ. չիք ոք) յանդիմանեսցի ի սխալանս … Բարս. ԽԱ
Եթէ ոք յանդուգն ի մարդկանէ երթեալ (տ.) … Աթ. ԽԹ
Եթէ ոք յանցաւոր է ի բազում (տ.) … Աթ. ՁՋ
Եթէ ոք յառաջ քան զարձակել զժողովուրդն … Գանգ. ԻԳ
Եթէ ոք յաւժարիցէ ի մեղանչել (տ.) … Աթ. ԺԵ
Եթէ ոք յեղբարց կա՛մ միականի (տ.) … Աթ. ԾԱ
Եթէ ոք յեպիսկոպոսաց ի ժողովոյ … Անտ. Գ
Եթէ ոք յեպիսկոպոսաց ձեռնադրեցաւ … Անտ. ԺԸ
Եթէ ոք յեպիսկոպոսաց՝ ձեռնադրութիւն … Անտ. ԺԷ
Եթէ ոք յեպիսկոպոսաց յիրս ինչ մեղադրիցի (տ.) … Անտ. ԺԵ
Եթէ ոք յեպիսկոպոսաց յիրս ինչ յանցուածոյ (տ.) … Անտ. ԺԳ
Եթէ ոք յեպիսկոպոսաց պարապորդ իցէ … Անտ. ԺՋ
Եթէ ոք յետ ձեռնադրութեան (տ.) … Աթ. ԾԲ
Եթէ ոք յերախայութեան կին արարեալ (տ.) … Աթ. ԻԲ
Եթէ ոք յերախայութեան յանցաւոր (տ.) … Աթ. ԿԸ
Եթէ ոք յերեխայից դիւահար է (տ.) … Աթ. ՀԹ
Եթէ ոք (տ. չիք ոք) յիւրմէ եպիսկոպոսէն անկաւ … Անտ. ԺԲ
Եթէ ոք յիւրմէ եպիսկոպոսէն յաղաւթից … Անտ. Ջ
Եթէ ոք նշխարս մարտիւրոսի կամի դնել … Շահ. ԺԷ
Եթէ ոք (տ. չիք ոք) ողջ իցէ մարմնով … Բարս. Խ
Եթէ ոք ունիցի կին եւ մեռցի (տ.) … Աթ. ԺԸ
Եթէ ոք ուրուք ժողովրդի չարագործ գտցի (տ.) … Շահ. Ի
Եթէ ոք ուրուք ի դիւահարելն իւրում (տ.) … Աթ. ԼԳ
Եթէ ոք ուրուք յերախայութեան զեղբայր (տ.) … Աթ. ԼԳ
Եթէ ոք ստութեամբ զվերադրեալսն … Կղեմ. ԾԵ
Եթէ ոք վասն ամլութեան եթող (տ.) … Աթ. ԾԹ
Եթէ ոք վասն պոռնկութեան (տ.) … Աթ. ԿԱ
Եթէ ոք տկար իցէ կամ մաշեալ … Աթ. Ը
Եթէ ոք քահանայ ի պղծութեան իցէ (տ.) … Շահ. Բ
Եթէ ոք քահանայ կամի մեկնել (տ.) … Աթ. ԽԳ
Եթէ պա՞րտ է աւրկի կամ բորոտի … Սահ. վեր. Ե
Եթէ պա՞րտ է եպիսկոպոսի կրաւնաւորել … Սահ. վեր. Բ
Եթէ պարտ է զկուսանս այրեաց (տ.) … Ներս. և Ներ. ԻԵ
Եթէ պա՞րտ է ի կենդանութեան … Սահ. վեր. Ը
Եթէ պա՞րտ է, որ ոք կրաւնաւորէ … Սահ. վեր. Է
Եթէ պարտ է յայնմ ձիթոյ (տ.) … Սահ. վեր. ԺԳ
Եթէ պա՞րտ իցէ եպիսկոպոսին … Սահ. վեր. Ա

Եթէ պարտ քրիստոնէից նկատել (տ.) . . . Տրլգ. ԺԹ
Եթէ պղծեսցի ոք ընդ քեռ կամ ընդ դստեր . . . Հար. Ժ
Եթէ պոռնիկ կին առէ ցայր (տ.) . . . Աթ. ԻԳ
Եթէ ստեամբ կալցի մայր (տ.) . . . Աթ. Խ
Եթէ ստութեամբ ոք դվերադրեալսն (տ.) . . . Կղեմ. ԾԵ
Եթէ վասն ամլութեան ոք թողցէ զկին (տ.) . . . Աթ. ԾԹ
Եթէ վարդապետի ուրուք ղաշակերտ . . . Շահ. ԺԸ
Եթէ քահանայի կին գերի երթիցէ (տ.) . . . Աթ. ՀԴ
Եթէ քահանայ ոք ի պղծութեան իցէ . . . Շահ. Բ
Եթէ քրիստոնեայ անուն է դիւահարն (տ.) . . . Աթ. Ձ
Եկամուտ ոք կամ բնակաւոր, որ ոչ գիտէ (տ.) . . . Աո. ԺԲ
Եկեղեցոյ ինչս եկեղեցոյ արժան է (տ.) . . . Անտ. ԻԳ
Եկեղեցւոյ հաւատ իմանալի է եւ ոչ քննելի . . . Հար. ԻՁ
Եղբարց սիրելեաց երիցանց եւ վանականաց . . . Սահ. ԺԳ
Եղիցի եպիսկոպոսին յայտնի իրք (տ.) . . . Կղեմ. ԼԸ
Եղիցի ձեզ ամենեցուն խոյս տալ (տ.) . . . Սահ. ԺԲ
Եղիցի մեզ ամենեցուն խոյս տալ . . . Սահ. ԺԲ
Եղիցի յայտնի եպիսկոպոսին իրք . . . Կղեմ. ԼԸ
Եղիցի տաւն Ծննդեան եւ Յայտնութեան (տ.) . . . Աո. Է
Եղիցին երիցունք եւ սարկաւագունք որպէս (տ.) . . . Աո. Ձ
Եպիսկոպոս ամբաստանեալ առաջի հաւատարմաց . . . Կղեմ. ԿԸ
Եպիսկոպոս ապստամբեալ առաջի հաւատարմաց (տ.) . . . Կղեմ. ԿԸ
Եպիսկոպոս արժան է, որք վիճակին (տ.) . . . Նիկ. Դ
Եպիսկոպոս եւ երէց եւ սարկաւագ որ . . . Կղեմ. Ը
Եպիսկոպոս ի յայլմէ իշխանութենէ յայլ . . . Անտ. ԻԱ
Եպիսկոպոս իշխանութիւն ունել արժան է . . . Անտ. ԻԳ
Եպիսկոպոս կամ երէց անփոյթ առնելով . . . Կղեմ. ԾԳ
Եպիսկոպոս կամ երէց արտաքոյ քան (տ.) . . . Կղեմ. Գ
Եպիսկոպոս կամ երէց՝ զոր (տ. եթէ) ճշմարտութեամբ . . . Կղեմ. ՀԹ
Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ . . . Կղեմ. Ձ, Է, ԻԳ, ԻՁ, Խ, ԽԲ — ԽԳ, ԽՁ, ՀԷ
Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւարգ (տ.) . . . Կղեմ. Ը, ԻԵ, ԾԳ, ՀԹ, Օձ. Ա
Եպիսկոպոս կամ երէց որ ոչ յերիս մկրտութիւնս . . . Կղեմ. ՁԱ
Եպիսկոպոս կամ քահանայ կամ սարկաւագ . . . Օձ. Ա
Եպիսկոպոս ձեռնադրեսցի յեպիսկոպոսաց . . . Կղեմ. Ա
Եպիսկոպոսի ոչ է արժան թողուլ զիւր . . . Կղեմ. ԺԳ
Եպիսկոպոս ոչ է արժան ձեռնադրել . . . Անտ. ԺԹ
Եպիսկոպոս որ ոչ յերիս մկրտութիւնս (տ.) . . . Կղեմ. ՁԱ
Եպիսկոպոս ոք թէ իցէ զաւառաց բազմաց . . . Կղեմ. ՁԳ
Եպիսկոպոս ոք կամ երէց զզարձեալն (տ.) . . . Կղեմ. ԽԷ
Եպիսկոպոս ոք կամ երէց կամ սարկաւագ (տ.) . . . Կղեմ. ԺԳ
Եպիսկոպոս ոք կամ երէց կամ սարկաւագ . . . Շահ. ԺԳ
Եպիսկոպոս ոք (տ. չիք ոք) մի՛ իշխեսցէ արտաքոյ . . . Կղեմ. ԼԳ
Եպիսկոպոս ոք շինեսցէ գլխաւորք (տ.) . . . Կղեմ. ՁԳ
Եպիսկոպոսի չէ արժան զոք (տ. զոր) փոխանակ . . . Անտ. ԻԲ
Եպիսկոպոսունս իւրաքանչիւր ազգի գիտել (տ.) . . . Կղեմ. ԼԲ
Եպիսկոպոսքդ գէտ լինիցին գլխաւորք . . . Կղեմ. ՁԳ
Եպիսկոպոսք եղեն եւ հաստատեցան (տ.) . . . Անկ. ԺԹ
Ես եպիսկոպոսաց զի կամաւք եւ ընտրութեամբ (տ.) . . . Լաւոդ. ԺԲ
Ես Եւսեբիոս, ամենայնի որ սահմանեցաւ . . . Անտ. ԻԵ
Եսիոս եպիսկոպոս ասաց (տ.) . . . Սարդ. Է
Երախայ ոք յերախայից բազմամեղ (տ.) . . . Աթ. ԼԷ
Երգման (տ.) . . . Աթ. ՁԸ
Երէց այր եթէ ամուսնաւ իցէ՝ ընդունելի լիցի . . . Նէոկես. Ա
Երէց կամ սարկաւագ անփոյթ առնելով (տ.) . . . Կղեմ. ԾԳ
Երէց կամ սարկաւագ առանց ազաբողոնի . . . Գանգ. ԻԳ

Երէց կամ սարկաւագ զկին (տ. զկնի) իւր . . . Կղեմ. Ե
Երէց կամ սարկաւագ թէ չնան . . . Սեւան. ԺԱ
Երէց կամ սարկաւագ կամ այլք . . . Կղեմ. Բ
Երէց ոք (տ. չիք ոք) կամ սարկաւագ արհամարհեաց . . . Անտ. Ե
Երիտասարդ թէ պոռնկեսցի՝ կին նորա . . . Սեւան. Զ
Երիցանց եթէ ամուսնաւ իցէ (տ.) . . . Նէոկես. Ա
Երիցունք եւ սարկաւագունք առանց կամաց . . . Կղեմ. ԼԷ
Երիցունք որ (տ. որք, ոք) ի գեաւղս . . . Անտ. Ը
Երիցս ի տարւոջ ժողով լիցի (տ.) . . . Կղեմ. ԼԵ
Երկիցս ի տարւոջ ժողով լիցի . . . Կղեմ. ԼԵ
Եւ ազանդաւորաց երբեք վանս տալ (տ.) . . . Ներս. և Ներ. ԼԶ
Եւ ամենեւին, որպէս լուաք, հացարար (տ.) . . . Ներս. և Ներ. ԼԳ
Եւ արդ զայս ամենայն զոր ինչ . . . Առ. ԼԳ
Եւ արտաքոյ եկեղեցւոյ քահանայք . . . Սահ. ԻԵ
Եւ գլխաւոր քահանայն վասն հանապազորդ . . . Սահ. ԺԹ
Եւդէնախոս եպիսկոպոս ասաց (տ.) . . . Սարդ. ԺԹ, ԻԱ
Եւ եթէ ոք թշնամանեսցէ զթագաւոր (տ.) . . . Կղեմ. ՀԸ
Եւ եթէ ոք յաղագս վկայից Աստուծոյ (տ.) . . . Արր. Բ
Եւ երկականայքն թէեւ գրակարդացք իցեն . . . Ներս. և Ներ. Ե
Եւ զայս ամենայն զոր ինչ (տ.) . . . Առ. ԼԳ
Եւ զի են ոմանք որ ի կիւրակէի (տ.) . . . Նիկ. Ի
Եւ զկտակարանս եւ զմարգարէս . . . Ներս. և Ներ. Ը
Եւ զպատճառ աղաւթիցն՝ յորս (տ.) . . . Սահ. Բ
Եւ զտաճարս աղաւթիցն՝ յորս . . . Սահ. Բ
Եւ թէ զոք դեւ ունիցի (տ.) . . . Կղեմ. ՀԳ
Եւ թէ ի կատարումն ամենայն գրոց (տ.) . . . Առ. Թ
Եւ թէ խաւսեալ ուրուք իցէ զաղջիկ (տ.) . . . Կես. Թ
Եւ թէ մանուկն երեխայ կատարեալ իցէ (տ.) . . . Աթ. Ա
Եւ թէ ոք ապականեսցէ զէգ (տ.) . . . Բարս. Գ
Եւ թէ ոք զՔառասունսն պահեսցէ (տ.) . . . Գանգ. ԻԱ
Եւ թէ ոք թշնամանեսցէ զթագաւոր (տ.) . . . Կղեմ. ՀԸ
Եւ թէ ոք թշնամանեսցաւ յեզրաւրէ (տ.) . . . Բարս. Ծ
Եւ թէ ոք ի հաւատս կացցէ (տ.) . . . Շահ. ԺԵ
Եւ թէ ոք ի մահ գնիցէ (տ.) . . . Նէոկես. Գ
Եւ թէ ոք ի քահանայից յայտնեսցէ (տ.) . . . Ներս. և Ներ. ԺԹ
Եւ թէ ոք յաղագս վկայից Աստուծոյ (տ.) . . . Արր. Բ
Եւ ժողովրդականք հրաւիրեալք ի հաց . . . Ներս. և Ներ. ԻԳ
Եւ ժողովրդականք մի՛ հրապուրեսցին . . . Ներս. և Ներ. ԺԳ
Եւ ի սրբոյ բաժակէն երկիւղիւ տացեն . . . Ներս. և Ներ. Է
Եւ ի վկայութիւն զեպիսկոպոսէ զթերահաւատ . . . Կղեմ. ԿԹ
Եւ լսեմ թէ զեկեղեցւոյ սպաս . . . Սահ. ԻԱ
Եւ կանայք առ քահանայս մի՛ իշխեսցեն . . . Ներս. և Ներ. ԺԶ
Եւ մեծի շաբաթուն ճրագալուցին . . . Ներս. և Ներ. Լ
Եւ մի՛ ազանդաւորաց երբեք վանս տալ . . . Ներս. և Ներ. ԼԶ
Եւ մի՛ ամենեւին, որպէս լուաք, հացարար . . . Ներս. և Ներ. ԼԳ
Եւ մի՛ զձեւ զինուորաց հանդերձի ունել . . . Ներս. և Ներ. ԺԲ
Եւ յամենայն տեղեաց մերոյ իշխանութեան . . . Սահ. Ի
Եւ ոչ միայն երիցանց եւ սարկաւագաց . . . Սահ. Զ
Եւ որ ի չորեքշաբաթւոջ եւ յուրբաթու . . . Մանգ. Ը
Եւ որ Ծնունդ առնեն յառաջ քան . . . Մանգ. Թ
Եւ որ (տ. որք) միանգամ խաւսեալ աղջկունք . . . Անկ. ԺԲ
Եւ որ յանապատս բնակեալ ուխտաւորք . . . Ներս. և Ներ. ԼԳ
Եւ որպէս եղեւ անառակ (տ. անկարգ, անարգ, անկրակ) սովորութիւն . . . Սահ. ԻԳ
Եւ որք (տ. որ) սովորեցին տգիտութեամբ . . . Սահ. ԼԱ
Եւ ուլն ինչ արկանէ ոք այնոցիկ (տ.) . . . Աթ. ՀԷ

Եւ ուսուցէք եւ զժողովրդականս յամենայն (ա.) . . . Սահ. ԻԶ
Եւ չորեքշաբաթոջն եւ ուրբաթու (ա.) . . . Մանդ. Ը
Եւ պաշտաւն սաղմոսերգութեանն անխափան . . . Սահ. Գ
Եւ պատարագիք ի գլխաւոր քահանային . . . Սահ. ԺԸ
Եւ սարկաւագունս ըստ պիտոյիցն արժան է . . . Նէոկես. Ի
Եւ սարկաւագք մկրտութիւն մի՛ իշխեսցեն . . . Սահ. ԺԷ
Եւսեբիոս, ամենայնի որ սահմանեցաւ (ա.) . . . Անտ. ԻԵ
Եւս Եւսեբիոս, ամենայնի որ սահմանեցաւ (ա.) . . . Անտ. ԻԵ
Եւսուցէք եւ զժողովրդականս յամենայն (ա.) . . . Սահ. ԻԶ
Եւ քահանայական հրամանի ժողովրդականք . . . Ներս. և Ներ. ԼԱ
Եւ քահանայք զապաշխարութիւն վաճառականութեամբ . . . Ներս. և Ներ. ԺԸ
Եւ քահանայք զդուշասցին զյանցուցեալն . . . Սահ. ԼԴ

Զագապս մասունս մի՛ բարձցեն (ա.) . . . Ներս. և Ներ. ԻԲ
Զակամայութիւն ասի որ ամենեւին (ա.) . . . Բարս. Ե
Զամառն գլխաւոր քահանայն հանապազորդեալ . . . Սահ. ԺԵ
Զամենայն զմտեալսն յեկեղեցի զհաւատացեալսն . . . Կղեմ. Թ
Զայս իմն առաւել հակէ (ա.) . . . Բարս. ԾԱ
Զայսոսիկ յաղագս կանոնաց ձեզ . . . Կղեմ. ՁԵ
Զառեւանկն եթէ որդիս ծնցի . . . Հար. ԺԵ
Զառ ի հեթանոսաց եկեալն . . . Կղեմ. ՀԴ
Զատկէն մինչեւ ցՊենտակոստն ամենայն (ա.) . . . Մանդ. Ե
Զարջառս եւ զոչխարս քահանայք ի տունս . . . Ներս. և Ներ. ԻԸ
ԶԱւետարան հանդերձ այլովք գրովք (ա.) . . . Լաւոդ. ԺԶ
Զաւուրս Նոյի եղեւ ջրհեղեղն (ա.) . . . Սեւան. Թ
Զդուշասցին առաւել եւս սարկաւագունք . . . Ներս. և Ներ. ԺԷ
Զդիակողոպուտ եթէ ըմբռնեսցի . . . Հար. ԺԷ
Զեկեղեցւոյ ինչս եկեղեցւոյ արժան է . . . Անտ. ԻԳ
Զեպիսկոպոս արժան է, որք վիճակին . . . Նիկ. Դ
Զեպիսկոպոս եւ զերէց եւ զսարկաւագ . . . Կղեմ. ԻԵ
Զեպիսկոպոսունս իւրաքանչիւր ազգի գիտել . . . Կղեմ. ԼԲ
Զի Աւետարան հանդերձ այլովք գրովք . . . Լաւոդ. ԺԶ
Զի են ոմանք որ ի կիւրակէի ծունր . . . Նիկ. Ի
Զի եւ քահանայք առանց տարակուսանաց . . . Սահ. ԽԶ
Զի զնոյն ինքն զպաշտաւն ազաւթիցն . . . Լաւոդ. ԺԸ
Զի զոք յաւտարաց եպիսկոպոսաց (ա.) . . . Կղեմ. ԼԱ
Զի ի նոյն ինքն զպաշտաւն ազաւթիցն (ա.) . . . Լաւոդ. ԺԸ
Զի մի՛ եւս մարթ իցէ զսրբութիւնն . . . Լաւոդ. ԺԴ
Զինչ է մարթ ըստ եկեղեցւոյ կանոնաց (ա.) . . . Լաւոդ. Ա
Զինչ պատշած է ի քառասնորդսն (ա.) . . . Լաւոդ. ԽԶ
Զի ոչ է պարտ բաժանել զժողովուրդ . . . Ներս. և Ներ. Ա
Զի ոչ պարտ է եպիսկոպոսին՝ եղբաւր . . . Կղեմ. Հ
Զի չէ մարթ ըստ եկեղեցւոյ կանոնաց . . . Լաւոդ. Ա
Զի չէ պատշաճ ի Քառասներորդսն . . . Լաւոդ. ԽԶ
Զի սրբոց բարեպաշտաց եւ առաքինութեամբ . . . Սահ. Ա
ԶԽ աւր պահս կարգեսցեն յամենայն (ա.) . . . Առ. Ը
Զծառայս ի ժառանգաւորութիւն ընձեռել (ա.) . . . Կղեմ. ՀԶ
Զկաղ կամ զկոյր կամ զդէմսն վնասեալ (ա.) . . . Կղեմ. ԾԲ
Զկին որոշել յանձնէ անձնասպանութեան . . . Հար. Ե
Զկնի որոշել յանձնէ անձնասպանութեան (ա.) . . . Հար. Ե
Զկնի պասեքին կատարեսցեն Ծ աւր (ա.) . . . Առ. Ժ
Զհացն մատուցեալ, սրբեալ եւ եղեալ . . . Սահ. վեր. Թ
Զհիմունս եկեղեցւոյ եպիսկոպոս միայն . . . Հար. ԻԵ
Զձեռնադրութիւն ոք արջառոց (ա.) . . . Ներս. և Ներ. ԻԶ
Զմատրունս, յորս սեղան հաստատեալ (ա.) . . . Սահ. վեր. ԺԲ

Զմեղս քահանայի եթէ ոք (տ.) . . . . Հար. Զ
Զմկնանկն յանդէտս ուտել կամ ըմպել . . . . Հար. Թ
Զմկրտութիւն առնել երկիւղածութեամբ (տ.) . . . . Սահ. ԺԶ
Զմկրտութիւնս ոք ծուլութեամբ մի՛ իշխեսցէ (տ.) . . . . Ներս. և Ներ. ԺԵ
Զնոյն եւ տեսուչ (տ. տեսող) քորեպիսկոպոսն . . . . Աահ. Գ
Զպտուղս դնախնեաց կարդեալս . . . . Սահ. ԼԲ
Զսուրբ քառասներորդացն պահսն (տ.) . . . . Ներս. և Ներ. ԻԹ
Զքահանայ մինչեւ ոչ սիւնհոդոսն . . . . Հար. Է
Զքահանայի զմեղս եթէ ոք հաւաստեաւ . . . . Հար. Զ
Զքառասունս, զոր (տ. զորս) կատարէ աշխարհ . . . . Աահ. վեր. ԺԵ

Է որ ընդ երկուս ամուսնութիւնս (տ.) . . . . Կղեմ. ԺԵ

Ընչից որ անուանեալ իցէ եկեղեցւոյ (տ.) . . . . Անկ. ԺԶ

Թադենդիոս եպիսկոպոս ասաց (տ.) . . . . Աարդ. Գ
Թե՛ւ ք առանց հրամանի Աստուծոյ (տ.) . . . . Անդ. Ժ
Թէ ամբարտաւանք, եւ հպարտք (տ.) . . . . Առ. ԻԲ
Թէ այր զայր սպանցէ քինու . . . . Աթ. ԼԵ
Թէ այր ոք ընդ անասնոյ պղծիցի . . . . Աթ. ԻԶ
Թէ անասուն ինչ դազանաբեկ լինի (տ.) . . . . Աթ. ԽԱ
Թէ անասուն ինչ զմարդ սպանցէ . . . . Աթ. ԻԷ
Թէ անխիղճ պարտ՞ է համարել զձէթդ . . . . Սահ. վեր. ԺԳ
Թէ աշխարհական ոք լինի յերազս . . . . Աթ. Ժ
Թէ առ վշտի նեղութեան ուր եւ լինի . . . . Աթ. ԽԸ
Թէ արժան այլազգւոյն եւ հերձուածողին (տ.) . . . . Լաւոդ. Զ
Թէ արժա՞ն է բորոտի եւ աւրկի . . . . Աահ. վեր. Զ
Թէ արժան ի տունս պատարագ (տ.) . . . . Լաւոդ. ԾԳ
Թէ արժան քահանայից եւ ուխտաւորաց (տ.) . . . . Լաւոդ. ԾԲ
Թէ դատաստան ինչ լինի ընդ քահանայ . . . . Աթ. ԽԶ
Թէ դիւահար ոք երախայ իցէ . . . . Աթ. Բ
Թէ եղբայր ոք յեղբաւր վերայ յառնիցէ (տ.) . . . . Աթ. ԻԹ
Թէ երախայ դիպի ի բանակի (տ.) . . . . Աթ. ՁԵ
Թէ երախայ ոք յամպարշտութեան . . . . Աթ. ՁԷ
Թէ երախայ ոք յերախայից բազմամեղ . . . . Աթ. ԼԷ
Թէ զիւր դքոյր որ առ ի հաւրէ (տ.) . . . . Բարս. ԼԸ
Թէ ընդ ծնանել կնոջ եւ մանուկն (տ.) . . . . Աթ. ԼԹ
Թէ ընդ ստեամբ կալցի մայր . . . . Աթ. Խ
Թէ ի կարդէ քահանայութեանն ընտրեալքն (տ.) . . . . Առ. Ի
Թէ ի հնձան յորժամ զինի թողեալ . . . . Աթ. ՀԵ
Թէ ի պաշտաման եկեղեցւոյ (տ.) . . . . Առ. ԻԹ
Թէ ի վարս դնացից իւրոց . . . . Աթ. ՁԱ
Թէ ի քրիստոնէից լինի մող (տ.) . . . . Աթ. ՁԳ
Թէ կին այսահարիցի յոյժ (տ.) . . . . Աթ. ԺԲ
Թէ կին երախայ եա զանուն . . . . Աթ. Զ
Թէ կին ծնանիցի ի պահս (տ.) . . . . Աթ. Է
Թէ կին ոք արար եւ ամուլ պատահեաց (տ.) . . . . Շահ. Ե
Թէ կին ուրուք հաշմեսցի եւ ասէ . . . . Աթ. ԻԳ
Թէ կին պոռնիկ ասէ ցայր (տ.) . . . . Աթ. ԻԳ
Թէ կին քահանային զերի երթիցէ . . . . Աթ. ՀԴ
Թէ կնքաւոր է այսահարն . . . . Աթ. Գ
Թէ հաց պատարագին յորում աւուր (տ.) . . . . Առ. ԼԱ
Թէ մարթ երիցանց, մինչ չեւ մտեալ (տ.) . . . . Լաւոդ. ԾԳ
Թէ մարթ եւ պատշաճ համարձակել (տ.) . . . . Լաւոդ. ԺԳ
Թէ մարթ եւ պատշաճ միահամուռ (տ.) . . . . Լաւոդ. ԺԷ

Թէ մարթ համարձակել երթալ (տ.) . . . . . Լաւոդ. Թ
Թէ մարթ ոյք յեկեղեցւոյ մերոյ են (տ.) . . . . . Լաւոդ. Ժ
Թէ մարթ որ առ եռեղ մկրտեալ է (տ.) . . . . . Լաւոդ. Գ
Թէ մարթ քահանայից եւ ուխտաւորաց (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԾԱ
Թէ մարթ քրիստոնէից ի հարսանիս երթալ (տ.) . . . . . Լաւոդ. Ծ
Թէ մի՛ ոք անարգեսցէ եւ անդոսնեսցէ (տ.) . . . . . Առ. ԻԵ
Թէ մի՛ ոք յանգգնեսցի ի մարդկանէ (տ.) . . . . . Առ. ԻԴ
Թէ մոգի ուրուք կին կամի . . . . . Աթ. ՁԲ
Թէ յամբարտաւանութեան եւ յագտեղութեան (տ.) . . . . . Աթ. ՁԵ
Թէ յամպարշտութեան եւ յաղտեղութեան (տ.) . . . . . Աթ. ՁԷ
Թէ յանցաւոր ոք է եւ յանդգնեալ . . . . . Աթ. ԻԵ
Թէ յեկեղեցւոջ գիրք ընթերցցին (տ.) . . . . . Առ. Լ
Թէ յուրուք ժողովրդի չարագործ գտցի (տ.) . . . . . Շահ. Ի
Թէ ոչ ոք (տ. չիք ոք) կոչեսցէ զվիճակեալն (տ.) . . . . . Աթ. Թ
Թէ որ երախայ հիւանդասցի (տ.) . . . . . Աթ. Գ
Թէ որ զկին իւր եթող (տ.) . . . . . Աթ. ԾԷ
Թէ որ լոկ են ի ստացուածոց (տ.) . . . . . Առ. ԻԱ
Թէ որ ուլն ինչ արկանէ ոք այնոցիկ . . . . . Աթ. ՀԷ
Թէ որպէս ի սկզբանէ զուգեաց Աստուած (տ.) . . . . . Առ. ԼԳ
Թէ որպէս տէր հրաման ետ (տ.) . . . . . Առ. ԻԳ
Թէ որք են յաշտիճանի դատաւորութեան (տ.) . . . . . Առ. ԻՁ
Թէ ուր ուրուք կարասի կորիցէ (տ.) . . . . . Աթ. ՁԳ
Թէ ուրուք ի հեթանոսութեան . . . . . Աթ. ԺԹ
Թէ ուրուք ի տղայութեան կին արարեալ . . . . . Աթ. ԿԷ
Թէ ուրուք ի քահանայից յաղաւթից . . . . . Աթ. ԽԵ
Թէ ուրուք ծառայ անհնազանդութեան (տ.) . . . . . Աթ. Լ
Թէ ուրուք կարասի կորիցէ . . . . . Աթ. ՁԳ
Թէ ուրուք կին աւրկանայ . . . . . Աթ. ԾԵ
Թէ ուրուք որդի, յորոյ ծնեալն է (տ.) . . . . . Գանգ. ԺՁ
Թէ ուրու ք քահանայի ծառայք ապստամբին . . . . . Աթ. ՀԱ
Թէ ոք ածի յաւելորդ քան (տ.) . . . . . Բարս. ԽԸ
Թէ ոք անմեղ գնասցէ ուղեւոր (տ.) . . . . . Հար. ԺԸ
Թէ ոք անուանեալ քրիստոնեայ է (տ.) . . . . . Աթ. ԼՁ
Թէ ոք աշխարհական լինի (տ.) . . . . . Աթ. Ժ
Թէ ոք առեւանկ արասցէ . . . . . Գրիգ. Թ
Թէ ոք բարկացաւ եղբաւր (տ.) . . . . . Բարս. ԽԹ
Թէ ոք գաղտ պսակ դիցէ . . . . . Գրիգ. Ը
Թէ ոք գիւահար է (տ.) . . . . . Աթ. ՀԹ
Թէ ոք ելոյծ զհրաման մեռելոյ (տ.) . . . . . Գրիգ. ԻԱ
Թէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ (տ.) . . . . . Կղեմ. ԽԸ
Թէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց (տ.) . . . . . Անտ. ԺԱ
Թէ ոք եպիսկոպոսաց ձեռնադրեցաւ (տ.) . . . . . Անտ. ԺԸ
Թէ ոք եպիսկոպոսաց՝ ձեռնադրութիւն (տ.) . . . . . Անտ. ԺԷ
Թէ ոք երախայ դիպի ի բանակի . . . . . Աթ. ՁԵ
Թէ ոք երախայ հիւանդասցի . . . . . Աթ. Դ
Թէ ոք զդուստր իւր կամ զաղախին (տ.) . . . . . Աթ. ԻԸ
Թէ ոք զիւր զքոյր, որ առ ի հաւրէ . . . . . Բարս. ԼԸ
Թէ ոք զկարգ քահանայութեանն թողու . . . . . Աթ. ԿԹ
Թէ ոք զկին իւր եթող . . . . . Աթ. ԾԷ, ԾԸ
Թէ ոք զկին իւր զամուսին հանէ . . . . . Աթ. ԾՁ
Թէ ոք ընդ անհաղորդին (տ.) . . . . . Կղեմ. Ժ
Թէ ոք ընդ անձին իմաստութիւն (տ.) . . . . . Հար. ԺԲ
Թէ ոք թովիչ է կամ ձեռն ինչ . . . . . Աթ. ՀԸ
Թէ ոք իբրեւ ի կարծիս պահոց (տ.) . . . . . Գանգ. ԺԸ
Թէ ոք ի ժողովրդականաց աղաչէ . . . . . Աթ. ԾԴ

Թէ ոք ի կանանց քահանայից . . . . . Աբ. ԾԳ
Թէ ոք ի կնահանէից այլ բարուք . . . . . Աբ. Կ
Թէ ոք ի կնահանէից ասէ . . . . . Աբ. ԿԲ
Թէ ոք ի կնահանէից յերկար . . . . . Աբ. ԿԳ
Թէ ոք ի կուսութեան է . . . . . Աբ. ԿՁ
Թէ ոք ի մծղնէութեան գտցի (տ.) . . . . . Շահ. ԺԹ
Թէ ոք ի պահողաց արտաքս քան (տ.) . . . . . Գանգ. ԺԹ
Թէ ոք ի տղայութենէ իւրմէ . . . . . Աբ. ԿԵ
Թէ ոք ի քահանայից ղծածուկ (տ.) . . . . . Գրիգ. ԻԲ
Թէ ոք ի քահանայից ի սրբել . . . . . Աբ. ՀԲ
Թէ ոք ի քահանայից կամ ի վարդապետաց . . . . . Աբ. ՀԳ
Թէ ոք ի քահանայից կին ունիցի (տ.) . . . . . Աբ. ԽԲ
Թէ ոք ի քահանայից կարէ զինքն . . . . . Աբ. Հ
Թէ ոք ի քահանայից վասն անարժան . . . . . Աբ. Ծ
Թէ ոք ի քահանայից վկայ եւ միջնորդ (տ.) . . . . . Աբ. ԽԷ
Թէ ոք ի քրիստոնէից լինի մոգ . . . . . Աբ. ՁԳ
Թէ ոք լուծեալ ի քահանայութենէ (տ.) . . . . . Կղեմ. ԺԱ
Թէ ոք կերիցէ ի տեղւոյ՝ արգելցէ . . . . . Գրիգ. Է
Թէ ոք կին ի պատճառս հաւատոց . . . . . Աբ. ԿԳ
Թէ ոք կոչեսցէ զվիճակեալն . . . . . Աբ. Թ
Թէ ոք յամբոխի միջի ձիով . . . . . Աբ. ԽԳ
Թէ ոք յանդուգն ի մարդկանէ երթեալ . . . . . Աբ. ԽԹ
Թէ ոք յանցաւոր է ի բազում . . . . . Աբ. ՁՁ
Թէ ոք յաւժարիցէ ի մեղանչել . . . . . Աբ. ԺԵ
Թէ ոք յեղբարց կա՛մ միականի . . . . . Աբ. ԾԱ
Թէ ոք յեպիսկոպոսաց ձեռնադրեցաւ (տ.) . . . . . Անտ. ԺԸ
Թէ ոք յեպիսկոպոսաց՝ ձեռնադրութիւն (տ.) . . . . . Անտ. ԺԷ
Թէ ոք յեպիսկոպոսաց յիրս ինչ մեղադրիցի . . . . . Անտ. ԺԵ
Թէ ոք յեպիսկոպոսաց յիրս ինչ յանցուածոյ . . . . . Անտ. ԺԴ
Թէ ոք յետ ձեռնադրութեան . . . . . Աբ. ԾԲ
Թէ ոք յերախայից զիւահար է . . . . . Աբ. ՀԹ
Թէ ոք յերախայութեան յանցաւոր . . . . . Աբ. ԿԸ
Թէ ոք յիւրմէ եպիսկոպոսէն անկաւ (տ.) . . . . . Անտ. ԺԲ
Թէ ոք ունիցի կին եւ մեռցի . . . . . Աբ. Ժ[illegible]
Թէ ոք վաճառեցին ընկերաց իւրեանց (տ.) . . . . . Ներս. և Ներ. [illegible]
Թէ ոք վասն ամլութեան եթող . . . . . Աբ. ԾԻ
Թէ ոք վասն պոռնկութեան . . . . . Աբ. ԿԼ
Թէ ոք տկար իցէ կամ մաշեալ (տ.) . . . . . Աբ. [illegible]
Թէ ոք քահանայ կամի մեկնել . . . . . Աբ. ԽԴ
Թէ չէ իշխանութիւն քահանայապետի (տ.) . . . . . Առ. ԺԻ
Թէ պարտ զկուսանս այրեաց (տ.) . . . . . Ներս. և Ներ. ԻԵ
Թէ պա՞րտ է աւրկի կամ բորոտի (տ.) . . . . . Սահ. վեր. Ե
Թէ պա՞րտ է բորոտի եւ աւրկի (տ.) . . . . . Սահ. վեր. Զ
Թէ պա՞րտ է յայնմ ձիթոյ . . . . . Սահ. վեր. ԺԴ
Թէ պա՞րտ է, որ ոք կրաւնաւորէ (տ.) . . . . . Սահ. վեր. Է
Թէ պարտ ուր նշխարք մարտիւրոսաց (տ.) . . . . . Գրիգ. Ժ[illegible]
Թէ պարտ քրիստոնէից նկատել (տ.) . . . . . Գրիգ. ԺԻ
Թէ պոռնիկ կին ասէ ցայր . . . . . Աբ. ԻԻ
Թէ սարկաւագաց կամ դրակարգացաց (տ.) . . . . . Կղեմ. ԽԼ
Թէ վասն պահպանաց. երդմունս իմն (տ.) . . . . . Աբ. ՀՁ
Թէ քրիստոնեայ անուն է զիւահարն . . . . . Աբ. Ց
Թէ քրիստոնեայ է զիւահարն (տ.) . . . . . Աբ. Ց
Թէ քրիսաոնեայ իցէ զիւահարն (տ.) . . . . . Աբ. Ջ
Թոյլ եւ կոյր մի՛ լիցի (տ.) . . . . . Կղեմ. ՀԲ
Թովիչն ինչ արկանէ ոք այնոցիկ (տ.) . . . . . Աբ. ՀԷ

Թովչացն՝ Ե ամ արտաքոյ . . . . Գրիգ. ԺԲ
Թուլ եւ կոյր մի՛ լիցի (տ.) . . . . Կղեմ. ՀԲ

Ժառանգաւոր ոք (տ. չիք ոք) երաշխաւորս տուեալ . . . . Կղեմ. ԺԸ
Ժողովրդական եթէ զինքն կրճատեաց (տ.) . . . . Կղեմ. ԻԲ
Ժողովրդական ոք զինքն կրճատեաց . . . . Կղեմ. ԻԲ

Իբրեւ չէ մարթ յիմաստութենէ ուրո՛ք եղեալ (տ.) . . . . Լաւոդ. ԾԵ
Իգացելոցն՝ Գ ամս արտաքոյ . . . . Գրիգ. ԺԱ
Ի Զատկէն մինչեւ ի Ծ-երորդ աւր (տ.) . . . . Առ. ԺԱ
Ի Զատկէն մինչեւ ցՊենտակոստն ամենայն . . . . Մանդ. Ե
Ի ժառանգաւորաց պահեսցէ ընդ հրէայսն (տ.) . . . . Կղեմ. ԿԵ
Ի կատարումն ամենայն գրոց ընթերցցի (տ.) . . . . Առ. Թ
Ի հեթանոսաց եկեալն եւ մկրտեալն (տ.) . . . . Կղեմ. ՀԴ
Ի հերձուածող բանից՝ եթէ եպիսկոպոս . . . . Հար. ԺԴ
Ի մատրունս, յորս սեղան հաստատեալ . . . . Սան. վճր. ԺԲ
Ի նոյն եւ տեսող քորեպիսկոպոսն (տ.) . . . . Սահ. Դ
Ի նոյն եւ տեսուչ քորեպիսկոպոսն (տ.) . . . . Սահ. Դ
Իշխանք զգեաւղս եւ զղաստակերտս . . . . Սահ. ԾԲ
Ի Պենտակոստէն մինչեւ ցՎարդավառն . . . . Մանդ. Ջ
Ի Պենտակոստէն յառաջի ծոմոյն . . . . Մանդ. Է
Ի պտուղս գնախնեաց կարդեալս (տ.) . . . . Սահ. ԼԻ
Իսկ աղջիկ ոք թէ արտաքոյ կամաց հաւր . . . . Բարս. Ի
Իսկ ամուսնացելոց քահանայիցն եղիցին . . . . Սահ. ԽԳ
Իսկ այնոքիկ որ զեւրեանց ապականեալսն . . . . Բարս. ԺԴ
Իսկ եթէ աղջիկ ոք արտաքոյ կամաց հաւր (տ.) . . . . Բարս. Ի
Իսկ եթէ արձակեսցէ ոք զկին իւր . . . . Նէոկես. ԺԱ
Իսկ եթէ ի ժամ մահուանն կապեսցի . . . . Աթ. ԼԸ
Իսկ եթէ (տ. թէ) ոչ վասն պոռնկութեան . . . . Նէոկես. ԺԲ
Իսկ եթէ ուրուք մահուանն իւրոյ կապեսցի (տ.) . . . . Աթ. ԼԸ
Իսկ եթէ ոք աւելի քան զայո (տ.) . . . . Բարս. ԽԵ
Իսկ եթէ ոք զրակարգաց եկեղեցւոյ (տ.) . . . . Բարս. ԼԵ
Իսկ եթէ ոք (տ. չիք ոք) երդմնախոր դտանիցի . . . . Բարս. Լ
Իսկ եթէ ոք զազգային ապականեսցէ . . . . Բարս. ԼԴ
Իսկ եթէ ոք ի սարկաւագաց ընդ հեթանոսի (տ.) . . . . Բարս. ԻԵ
Իսկ եթէ ոք յաղագս վկայիցս Աստուծոյ . . . . Արր. Բ
Իսկ եթէ ոք (տ. չիք ոք) յաղախնանց արտաքոյ . . . . Բարս. ԻԱ
Իսկ երկրորդ ամուսնութեանն աւրէնք (տ.) . . . . Բարս. Գ
Իսկ երրորդ ամուսնութիւնն ամենեւին (տ.) . . . . Բարս. Է
Իսկ երրորդ ամուսնութեանն աւրէնք . . . . Բարս. Դ
Իսկ զայնոսիկ (տ. զայսոսիկ), զորս աւրհնութեամբ . . . . Օձ. ԻԸ
Իսկ զերկեակսն նոյնպէս պարտ է . . . . Օձ. ԺՋ
Իսկ զերկրորդ ամուսնութիւնն ամենեւին . . . . Բարս. Է
Իսկ զերրորդ ամուսնութիւնն ամենեւին (տ.) . . . . Բարս. Է
Իսկ զհաւատաւորացն պոռնկութիւն . . . . Բարս. ԺԱ
Իսկ զպոռնկորդին եւ որ յերկրորդացն . . . . Սահ. Ը
Իսկ ի պատերազմունս մահք գործին (տ.) . . . . Բարս. Ը
Իսկ կին եթէ թողցէ զայր իւր . . . . Բարս. ԺԹ
Իսկ կին եթէ ի ճանապարհի ծնցի . . . . Բարս. ԺԸ
Իսկ կիւրակէին աւուր առաւաւտինքն . . . . Օձ. ԻԳ
Իսկ յաղագս ծանաւթութեան առ միմեանս . . . . Արր. Գ
Իսկ յափշտակողաց կանոն ինչ (տ.) . . . . Բարս. ԺԵ
Իսկ որ այնուհետեւ մեղանչեն կղերիկոսք . . . . Բարս. ԺԷ
Իսկ որ երդնուցուն ոչ կամելով առնուլ . . . . Բարս. Ջ
Իսկ որ զՔրիստոս ուրացցի եւ յանցանիցէ . . . . Բարս. ԼԷ

Իսկ որ (տ. որք) ի պատերազմունս մահք գործին . . . . . Բարս. Ը
Իսկ որ ի վաշխին յաճախեն անիրաւութեամբ . . . . . Բարս. Թ
Իսկ որ հմայից եւ հարցկաց միտ գնեն . . . . . Բարս. ԼԹ
Իսկ որ մահու չափ մեղանչեն կղերիկոսք (տ.) . . . . . Բարս. ԺԷ
Իսկ որ միանգամ յանձնէ իւրմէ թողեալ . . . . . Բարս. ԻԷ
Իսկ որ ոք հարուածովք մահու հարկանիցէ (տ.) . . . . . Բարս. ԻԴ
Իսկ որք (տ. որ) միանգամ արտաքոյ կամաց . . . . . Բարս. ԻԳ
Իսկ ոք (տ. որ) եթէ երդմնախոր գտանիցի (տ.) . . . . . Բարս. Լ
Իսկ քառասներորդացն պահսն (տ.) . . . . . Ներս. և Ներ. ԻԹ
Ի սուրբ քառասներորդացն պահսն . . . . . Ներս. և Ներս. ԻԹ
Ի Քասաւունս, զոր կատարէ աշխարհ . . . . . Սահ. վերժ. ԺԵ

Լաւղենտիոս եպիսկոպոս ասաց (տ.) . . . . . Սարդ. Գ
Լուաք լուր ծանրագոյն հասեալ ի վերայ . . . . . Ներս. և Ներ. Թ
Լուռ մտաւք կալ ժողովրդականացն . . . . . Հար. ԻԷ
Լուր եհաս ի սուրբ եւ մեծ ժողովն . . . . . Նիկ. ԺԷ
Լուր մտաւք կալ ժողովրդականացն (տ.) . . . . . Հար. ԻԷ

Խաւսեցաւ Աստուած ընդ Աբրահամու (տ.) . . . . . Առ. ԺԳ
Խոյլ եւ կոյր մի՛ լիցի (տ.) . . . . . Կղեմ. ՀԲ
Խուլ եւ կոյր մի՛ լիցի . . . . . Կղեմ. ՀԲ

Ծառայ ի հեթանոսաց եկեալն (տ.) . . . . . Կղեմ. ՀԳ
Ծառայս ի ժառանգաւորութիւն ընձեռել . . . . . Կղեմ. ՀԶ
Ծուռ մտաւք կալ ժողովրդականացն (տ.) . . . . . Հար. ԻԷ

Կամառն գլխաւոր քահանայն հանապազորդեալ (տ.) . . . . . Սահ. ԺԵ
Կամ եղեւ մեծ ամենայն (տ. սուրբ) ժողովոյն . . . . . Նէոկես. ԺԶ
Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ . . . . . Առ. Ա—ԼԳ
Կարգեցին սուրբ առաքեալքն արդ զայս ամենայն (տ.) . . . . . Առ. ԼԳ
Կէսսարկաւագաց կամ դրակարգացաց . . . . . Կղեմ. ԽԱ
Կէսք վաճառեցին ընկերաց իւրեանց . . . . . Ներս. և Ներ. Գ
Կին եթէ լինիցի երկուց եղբարց . . . . . Նէոկես. Բ
Կին թէ (տ. եթէ) լինիցի ընդ առն իւրում . . . . . Աթ. Ե
Կին որ երկուց եղբարց ախորժեսցի . . . . . Հար. ԻԲ
Կին որ (տ. ոք) թողու զայր իւր . . . . . Գանգ. ԺԴ
Կին ոք, որպէս թէ պահս ինչ համարէ . . . . . Գանգ. ԺԳ
Կին ոք ուրուք եթէ իցէ ի խաւսման . . . . . Հար. ԺԹ
Կին քահանային մի՛ իշխեսցէ . . . . . Հար. ԻԳ
Կիսասարկաւագաց կամ դրակարգացաց (տ.) . . . . . Կղեմ. ԽԱ
Կնքաւոր թէ պոռնկեսցի . . . . . Սեւան. Ե
Կուսանաց որոց միանգամ խոստացեալ իցեն . . . . . Բարս. Ժ

Համառն գլխաւոր քահանայն հանապազորդեալ (տ.) . . . . . Սահ. ԺԵ
Հաւատաւոր թէ (տ. եթէ) գայթագղեսցի (տ.) . . . . . Սեւան. ԺԳ
Հերձուացող բանից՝ եթէ եպիսկոպոս (տ.) . . . . . Հարց. ԺԳ
Հրամայեմք եպիսկոպոսի իշխանութիւն ունել . . . . . Կղեմ. ԼԹ
Հրեշտակական վարուց եւ յաւիտենական . . . . . Սահ. ԽԹ

Ձեռնադրութիւն ոք արջառոց . . . . . Ներս. և Ներ. ԻԶ
Ձեռնածուացն՝ Ա ամ արտաքոյ . . . . . Գրիգ. ԻԷ

Ճըքնաւոր թէ պոռնկեսցի (տ.) . . . . . Սեւան. Ե

Մանուկ, որ առանց կնքոյ մեռանի . . . . . Գրիգ. ԺԳ
Մաքսիմոսի շնականի եւ վասն նորա (տ.) . . . . . Կոստ. Գ

Մի՛ Աւետարան հանդերձ այլովք (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԺԶ
Մի՛ եւս մարթ իցէ զսրբութիւնն (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԺԳ
Մի՛ զոք ընաւին առանց թղթոյ . . . . . Անտ. Է
Մի՛ զոք յաւտարաց եպիսկոպոսաց . . . . . Կղեմ. ԼԱ
Մին ոք ուրուք եթէ իցէ ի խաւսման (տ.) . . . . . Հար. ԺԹ
Մի՛ ոք (տ. չիք ոք) ուրեք յեպիսկոպոսաց իշխեսցէ . . . . . Անտ. ԺԳ
Միտ դիր (տ. չիք դիր), ո՞վ սիրելութիւն . . . . . Աբր. Ա
Մկրտութիւն առնել երկիւղածութեամբ . . . . . Սահ. ԺԶ
Մկրտութիւնս ոք ծուլութեամբ մի՛ իշխեսցէ . . . . . Ներս. և Ներ. ԺԵ
Մոգի ուրուք կին կամի (տ.) . . . . . Աթ. ՁԲ

Յագապս մասունս (տ. մանունս) մի՛ բարձցեն . . . . . Ներս. և Ներ. ԻԲ
Յաղենդիոս եպիսկոպոս ասաց (տ.) . . . . . Սարդ. Գ
Յաղագս կանոնաց ձեզ հրամայեցաւ (տ.) . . . . . Կղեմ, ՁԵ
Յամառն գլխաւոր քահանայն հանապազորդեալ (տ.) . . . . . Սահ. ԺԵ
Յամենայն զմտեալսն յեկեղեցի զհաւատացեալսն (տ.) . . . . . Կղեմ. Թ
Յամենայն հերձուածողք ասին, այլ (տ.) . . . . . Բարս. Ա
Յայս իմն առաւել հակէ (տ. հարկէ) . . . . . Բարս. ԾԱ
Յառայս ի ժառանգաւորութիւն ընձեռել (տ.) . . . . . Կղեմ. ՀԶ
Յառ ի հեթանոսաց եկեալն (տ.) . . . . . Կղեմ. ՀԳ
Յաւգէնտիոս եպիսկոպոս ասաց (տ.) . . . . . Սարդ. ԺԹ, ԻԱ
Յաւուր միաշաբաթւոջ յամենայն կիւրակէի (տ.) . . . . . Առ. Բ
Յաւուրս Նոյի եղեւ ջրհեղեղն . . . . . Սեւան. Թ
Յափշտակողաց կանոն ինչ այնպիսի (տ·) . . . . . Բարս. ԺԵ
Յեկեղեցւոյ ինչս եկեկեցւոյ արժան է (տ.) . . . . . Անտ. ԻԳ
Յեպիսկոպոս արժան է, որք (տ. ոք) վիճակին (տ.) . . . . . Նիկ. Գ
Յիշեցուցանեմ եւ ձեզ կրաւնաւէր . . . . . Սահ. ԼԵ
Յիւրաքանչիւր իշխանութեան եպիսկոպոսք (տ.) . . . . . Անտ. Թ
Յորժամ ի գիշերին յորժամ ի պաշտաւնն (տ.) . . . . . Օձ. ԻԱ
Յորժամ յաղաւթս կան եւ երկիր (տ.) . . . . . Առ. Ա
Յուր եհաս ի սուրբ եւ մեծ ժողովն (տ.) . . . . . Նիկ. ԺԷ

Նախնեաց սովորութիւն կացցէ յԵգիպտոսի . . . . . Նիկ. Զ
Նաւահանգիստ է ամենեցուն տաճար . . . . . Սահ. ԾԱ
Ներքինի ոք եթէ ի բռնութենէ . . . . . Կղեմ. ԺԹ
Նոյն կանոն եւ սարկաւագին կացցէ . . . . . Անկ. Բ, Նէոկես. ԺԵ
Նոյնպէս եւ զարբեցողսն որոշեսցեն . . . . . Սահ. Է
Նոյնպէս եւ զերեկորինսն հանդոյն . . . . . Օձ. ԻԳ
Նոյնպէս եւ թէ ոմանք կամեսցին . . . . . Եփես. Զ
Նոյնպէս եւ շինականք որ յագապ . . . . . Սահ. Լ
Նոյնպիսին դարձեալ ծանր նստեալ . . . . . Հար. Ի
Նոյնպիսին ծանր նստեալ (տ.) . . . . . Հար. Ի
Նորին ասացեալ եթէ ի դէպ լինիցի (տ.) . . . . . Սարդ. Զ

Ոյք այրիք մնացեալ իցեն յետ ամաց (տ.) . . . . . Կես. Զ
Ոյք անուանեն զինքեանս երբեմն սուրբս . . . . . Նիկ. Ը
Ոյք առեւանգ առնիցեն (տ. արասցեն), կալցին . . . . . Շահ. Է
Ոյք արհամարհեն զայնոսիկ որք հաւատով . . . . . Գանգ. ԺԱ
Ոյք արտաքս քան զեկեղեցին ժողովս . . . . . Գանգ. Զ
Ոյք բծաւոր էին եւ բիծ ինչ ունէին . . . . . Անկ. ԺԸ
Ոյք բռնութեամբ եւ անիրաւութեամբ առեւանգ առնիցեն (տ.) . . . . . Շահ. Է
Ոյք եպիսկոպոսք եղեն եւ հաստատեցան . . . . . Անկ. ԺԹ
Ոյք երկմտեն եւ խորշեն յերիցուէ . . . . . Գանգ. Գ
Ոյք զամուսնութիւն մեղադրեն եւ անգոսնեն . . . . . Գանգ. Ա
Ոյք զծառայ ի պատճառս աստուածպաշտութեան . . . . . Գանգ. Գ

Որք զպատուղ եկեղեցւոյն կամին . . . . . Գանգ. Է
Որք ընդ վայր հարկանեն, Թողուն զորդիս (տ.) . . . . . Գանգ. ԺԵ
Որք ի դեւաւղս կամ ի գաւառս իցեն (տ.) . . . . . Անտ. Ժ
Որք լոկ գիւթեն եւ ոչ կախարդեն (տ.) . . . . . Շահ. Ժ
Որք կոյսք (տ. կուս) իցեն վասն Աստուծոյ . . . . . Գանգ. Ժ
Որք կուսանան եւ պահեն զանձինս . . . . . Գանգ. Թ
Որք հարկանեն, Թողուն զորդիս . . . . . Գանգ. ԺԵ
Որք մեղան եւ յանցեան ի պէսպէս . . . . . Լաւոդ. Բ
Որք յայրութեան են՝ իշխանութիւն ունին (տ.) . . . . . Բարս. ԻԲ
Որք յանցեան եւ անցին զկարգաւք . . . . . Նիկ. ԺԱ
Որք յառաջ քան զմկրտութիւն ընդունել . . . . . Անկ. ԺԳ
Որք յարանց պահս ինչ համարեցան . . . . . Գանգ. ԺԲ
Որք յիւրաքանչիւր իշխանութեան եպիսկոպոսք (տ.) . . . . . Անտ. Թ
Որք յուխտի անդ իցեն երիցունք . . . . . Անկ. ԺԵ
Որք ուսուցանեն զտուն Աստուծոյ . . . . . Գանգ. Ե
Որք ուտեն միս՝ առանց արեան . . . . . Գանգ. Բ
Որք չոգան ախուր հանդերձիւք . . . . . Անկ. Ե
Ոչ է արժան այլազգւոյն եւ հերձուածողին (տ.) . . . . . Լաւոդ. Զ
Ոչ է արժան առ ամենայն այլազգիս (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԼԱ
Ոչ է արժան եպիսկոպոսաց յորժամ կոչին (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԼԹ
Ոչ է արժան զլոկ կանոնս ի բեմ հանել (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԻԱ
Ոչ է արժան զսեղանն, յորոյ վերայ . . . . . Օձ. ԺԲ
Ոչ է արժան ի սուրբ քառասներորդս (տ.) . . . . . Օձ. Ե
Ոչ է արժան ի տաւնս հեթանոսաց (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԼԸ
Ոչ է արժան ի տունս պատարագ (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԾԳ
Ոչ է արժան ի Քառասներորդսն հարսանիս (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԽԹ
Ոչ է արժար ի Քառասներորդսն յաւագ շաբաթուն (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԽԷ
Ոչ է արժան կէսսարկաւագի կամ դրակարդացի (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԽԵ
Ոչ է արժան կշտամբել եւ երդմնեցուցանել (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԻԶ
Ոչ է արժան՝ հրէից կամ այլազգեաց (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԼԷ
Ոչ է արժան յաւուր շաբաթու . . . . . Օձ. Գ
Ոչ է արժան յետ երկուց շաբաթուց (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԽԲ
Ոչ է արժան, յորժամ առ վաղիւն . . . . . Օձ. Գ
Ոչ է արժան որ ի քահանայից աստիճանին (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԻԳ
Ոչ է արժան քահանայի փոխ տալ . . . . . Լաւոդ. Ե
Ոչ է արժան քահանայից եւ ուխտաւորաց (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԾԲ
Ոչ է արժան քրիստոնէից զհրէից վարս (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԻԹ
Ոչ է արժան քրիստոնէից թողուլ (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԼԵ
Ոչ է մարթ աւելի զոմանս արտաքս . . . . . Լաւոդ. ԺԵ
Ոչ է մարթ երիցանց, մինչ չեւ մտեալ (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԾԳ
Ոչ է մարթ եւ պատշաճ ի Քառասներորդսն (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԽԸ
Ոչ է մարթ եւ պատշաճ համարձակել (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԺԳ
Ոչ է մարթ եւ պատշաճ միահամուռ (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԺԷ
Ոչ է մարթ ընդ այլազգիս կամ ընդ (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԼԳ
Ոչ է մարթ իցէ զսրբութիւնն (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԺԳ
Ոչ է մարթ կէսսարկաւագաց հպել (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԻԱ
Ոչ է մարթ կէսսարկաւագին կտաւ (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԻԹ
Ոչ է մարթ համարձակել երթալ (տ.) . . . . . Լաւոդ. Բ
Ոչ է մարթ յայլազգեաց աւրհնութիւն (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԼԲ
Ոչ է մարթ յիմաստութենէ ուրուք եղեալ (տ.) . . . . . Լաւոդ. ԾԵ
Ոչ է մարթ ոյք կոչին ծերք . . . . . Լաւոդ. ԺԱ
Ոչ է մարթ ոյք յեկեղեցւոյ մերոյ են (տ.) . . . . . Լաւոդ. Ժ
Ոչ է մարթ որ առ ետեղ մկրտեալ է (տ.) . . . . . Լաւոդ. Գ
Ոչ է մարթ ուխտականաց եւ վանականաց . . . . . Լաւոդ. Լ
Ոչ է մարթ սարկաւագաց՝ երիցանց (տ.) . . . . . Լաւոդ. Ի

Ոչ է մարթ քահանայի կամ ուխտաւորաց (տ.) . . . Լաւոդ. Ж
Ոչ է մարթ քահանայից եւ ուխտաւորաց (տ.) . . . Լաւոդ. ԼՁ. ԾԱ
Ոչ է մարթ քրիստոնէի թողուլ (տ.) . . . Լաւոդ. ԼԴ
Ոչ է մարթ քրիստոնէից ի հարսանիս (տ.) . . . Լաւոդ. Ծ
Ոչ է պարտ ամենեւին անխտիր լինել . . . Օձ. ԻԹ
Ոչ է պարտ դրակարդացի կամ սաղմոսողողի տ.) . . . Լաւոդ. ԻԳ
Ոչ է պարտ երիցանց, մինչ չեւ մտեալ (տ.) . . . Լաւոդ. ԾԳ
Ոչ է պարտ գաւազանն յայլ իմեքէ նիւթոյ . . . Օձ. ԺԳ
Ոչ է պարտ զկուսանս այրեաց . . . Ներս. և Ներ. ԻԵ
Ոչ է պարտ ի չարաղանդ մծղնէիցն . . . Օձ. ԼԲ
Ոչ է պարտ կէսսարկաւագաց հպել (տ.) . . . Լաւոդ. ԻԱ
Ոչ է պարտ կշտամբել կամ երդմնեցուացնել (տ.) . . . Լաւոդ. ԻՁ
Ոչ է պարտ ձեռնադրութիւնս առնել . . . Լաւոդ. Դ
Ոչ է պարտ յայլ իմեքէ նիւթոյ գաւազանն (տ.) . . . Օձ. ԺԳ
Ոչ է պարտ յեկեղեցւոջ ագապս առնել (տ.) . . . Լաւոդ. ԻԸ
Ոչ է պարտ յիմաստութենէ ուրուք եղեալ (տ.) . . . Լաւոդ. ԾԵ
Ոչ է պարտ ուր նշխարք մարտիւրոսաց (տ.) . . . Գրիգ. ԺԸ
Ոչ է պարտ քահանայից եւ (տ. կամ) ուխտաւորաց (տ.) . . . Լաւոդ. ԻԷ, ԾԱ
Ոչ է պարտ քրիստոնէից ի հարսանիս երթալ (տ.) . . . Լաւոդ. Ծ
Ոչ է պարտ քրիստոնէից նկատել (տ.) . . . Գրիգ. ԺԹ
Ոչ խոտել դհաւատ սուրբ հարցն (տ. հայրապետացն) . . . Կոստ. Ա
Ոչ կանոնք հրամայեն անապատականաց (տ.) . . . Գրիգ. Ի
Ոչ հրամայեն կանոնք՝ անապատականաց . . . Գրիգ. Ի
Ոչ պարտ է (տ. ոչ է պարտ) եպիսկոպոսին՝ եղբաւր (տ.) . . . Կղեմ. Հ
Ոսէոս եպիսկոպոս ասաց (տ.) . . . Սարդ. Բ
Ոսիմոս եպիսկոպոս ասաց (տ.) . . . Սարդ. Թ
Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց (տ. եպիսկոպոսաց) . . . Սարդ. Ա-Գ, Ե, Է-ԺԵ, ԺԷ, ԺԸ, Ի
Ոսիրիս եպիսկոպոս ասաց (տ.) . . . Սարդ. Գ
Ով ոք եպիսկոպոս կամի լինել առաջնորդ (տ.) . . . Շահ. ԺՁ
Որ առ հարկի պոռնկութիւնք (տ. ապականութիւնք) ինչ . . . Բարս. ԻԸ
Որ եթէ ոք կին ընդ եղբաւր իւրում (տ.) . . . Բարս. ԼԳ
Որ եպիսկոպոս կամի լինել առաջնորդ . . . Շահ. ԺՁ
Որ երեսնամեայ է եւ ընդ անասնոյ . . . Սեւան. Բ
Որ (տ. որք) զաղդական կին առնէ . . . Շահ. ԺԳ
Որ (տ. որք) զամուսնութիւն մեղադրեն եւ անգոսնեն (տ.) . . . Գանգ. Ա
Որ զառականս իւր ընդ արուս . . . Բարս. ԼԲ
Որ զգերեզման բանայ (տ. բառնայ) առ անձուկ . . . Գրիգ. ԺԵ
Որ զգիս կողոպտեն . . . Գրիգ. ԺՁ
Որ զկանայս աւրկունս շնայցէ (տ.) . . . Հար. ԺԱ
Որ զկին հաւր որդի ունիցի . . . Շահ. ԺԲ
Որ զկուսութիւն իւր Աստուծոյ նուիրեաց . . . Գրիգ. ԺԳ
Որ զկուսութիւն խոստացեալ է պահել . . . Բարս. ԻԹ
Որ զհայր ասէ չարչարեալ . . . Կղեմ. ՁԲ
Որ (տ. որք) զհետ միմեանց մեռանին . . . Հար. ԺԳ
Որ (տ. որք) զՔրիստոս ուրասցի (տ.) . . . Բարս. ԼԷ
Որ ընդ երկուս ամուսնութիւնս . . . Կղեմ. ԺԵ
Որ ընդ կանայս աւրկունս շնայցէ . . . Հար. ԺԱ
Որ (տ. որք) ի ձիսն յերասանան . . . Գրիգ. Ժ
Որ (տ. որք) ի պէսպէս ամուսնութիւն ինչ . . . Նէոկես. Գ
Որ կին առնէ զմայր կամ զդուստր . . . Սեւան. Գ
Որ կրճատեաց զինքն՝ մի՛ եղիցի . . . Կղեմ. Ի
Որ հաճոյ թուեցաւ այժմ (տ.) . . . Բարս. Բ
Որ հարկի պոռնկութիւնք (տ.) . . . Բարս. ԻԸ
Որ մին կուսան եւ մին երկեակ . . . Գրիգ. Ե
Որ մինն կուսան եւ մինն երկեակ (տ.) . . . Նէոկես. Ը

Որ (տ. որք) յիւրաքանչիւր իշխանութեան եպիսկոպոսք . . . Անտ. Թ
Որ յիւր միասն ոչ իցէ եւ երթիցէ . . . Աթ. ԺԱ
Որ նուիրէ զանձն իւր Աստուծոյ (տ.) . . . Գրրգ. Լ
Որ (տ. որք) շրթամբք իւրեանց պղծին . . . Բարս. ԼԶ
Որոյ (տ. որ) երկուս քորս առեալ է . . . Կղեմ. ԺԷ
Որոյ (տ. որ) զայրի առեալ է կին . . . Կղեմ. ԺԶ
Որոյ (տ. որ) մոնազանութիւն խոստացեալ է . . . Հար. ԺԶ
Որ ոչ իցեն արժանի ճաշակել . . . Հար. ԻԱ
Որ ոք զինքն կրճատեաց ոչ եղիցի (տ.) . . . Կղեմ. Ի
Որ ոք հարուածովք մահու հարկանիցէ . . . Բարս. ԻԴ
Որ ոք պոռնկեալ է . . . Սահ. վեր. Գ
Որ ոք ունիցի կին եւ մեռցի (տ.) . . . Աթ. ԺԸ
Որ պահպանաց երգմունս իմն (տ.) . . . Աթ. ՀԶ
Որպէս առէ Տէր ցՄովսէս . . . Սեւան. Ա
Որպէս արժան է, որք վիճակին (տ.) . . . Նիկ. Գ
Որպէս եւ զարրեցողսն որոշեսցեն (տ.) . . . Սահ. Է
Որպէս զհետ միմեանց մեռանին (տ.) . . . Հար. ԺԳ
Որպէսի իշխանութիւն ունել արժան է (տ.) . . . Անտ. ԻԳ
Որպէս ի յայլմէ իշխանութենէ յայլ (տ.) . . . Անտ. ԻԱ
Որպէսի չէ արժան զոք փոխանակ (տ.) . . . Անտ. ԻԲ
Որպէս ոչ է արժան ձեռնադրել (տ.) . . . Անտ. ԺԹ
Որպէս պարտ է հաստուցանել ի վանս (տ.) . . . Սահ. Թ
Որպէս վերագոյն ասացաք ապա իշխանք (տ.) . . . Սահ. ԾԲ
Որպէս վերագոյն ասացաք, թէ հայր է . . . Սահ. ԽԷ
Որ սուտնական է կամ խցարգել (տ.) . . . Սահ. վեր. ԺԱ
Որ վասն Մաքսիմոսի շնականի (տ.) . . . Կոստ. Գ
Որ վասն պահպանաց երգմունս իմն (տ.) . . . Աթ. ՀԶ
Որ վասն պոռնկութեան արձակեսցէ . . . Գրիգ. ԻԳ
Որ տայցէ կամ առցէ զպտուղ . . . Գանգ. Ը
Որք այրիք մնացեալ իցեն յետ ամաց . . . Կես. Զ
Որք անուանեն զինքեանս երբեմն սուրբս (տ.) . . . Նիկ. Ը
Որք արհամարհեն զայնոսիկ որք հաւատով (տ.) . . . Գանգ. ԺԱ
Որք (տ. որ) արտաքոյ քան զիւրեանց . . . Կոստ. Բ
Որք արտաքս քան զեկեղեցին ժողովս (տ.) . . . Գանգ. Զ
Որք բծաւորք իցեն եւ բիծ ինչ ունէին (տ.) . . . Անկ. ԺԸ
Որք եկեալ են ի վիճակն ամուսնացեալք (տ.) . . . Կղեմ. ԻԳ
Որք եպիսկոպոսք եղեն եւ հասաստեցան (տ.) . . . Անկ. ԺԹ
Որք (տ. որ) երթան ի տունս (տ. ի տօնս) հեթանոսաց . . . Գրիգ. Գ
Որք երկմտեն եւ խորշեն յերիցուէ (տ.) . . . Գանգ. Գ
Որք (տ. որ) զծառայ ի պատճառս աստուածպաշտութեան (տ.) . . . Գանգ. Գ
Որք (տ. որ) զպտուղ եկեղեցւոյն կամին (տ.) . . . Գանգ. Է
Որք զուգաւորին յամուսնութիւն . . . Աթ. ԺԳ
Որք ի բռնութենէ հեթանոսաց (տ.) . . . Անկ. Ա
Որք (տ. որ) ի գեաւղս կամ ի գաւառս . . . Անտ. Ժ
Որք ի ժառանգաւորութիւն անցանեն . . . Կղեմ. ԻԴ
Որք ի հարցուկս երթան . . . Շահ. Թ
Որք (տ. որ) ի յափշտակութենէ ունին զկանայս . . . Բարս. ԺԲ
Որք (տ. որ) ի չար ինչ ի գործս դատապարտեցան . . . Նփես. Ե
Որք լոկ զիւթեն եւ ոչ կախարդեն . . . Շահ. Ժ
Որք (տ. որ) կոծ դնեն եւ զհերս խզեն . . . Գրիգ. ԺԷ
Որք կոծ դնեն մեռելոյ եւ անյուսութեամբ . . . Շահ. ԺԱ
Որք կոյսք իցեն վասն Աստուծոյ (տ.) . . . Գանգ. Ժ
Որք կուսանան եւ պահեն զանձինս (տ.) . . . Գանգ. Թ
Որք հարկանեն, թողուն զորդիս (տ.) . . . Գանգ. ԺԵ
Որք հարուածովք մահու հարկանիցէ (տ.) . . . Բարս. ԻԴ

Որք հերձուածեցան ի հերձուածս (ա. ժողովն) . . . . . Նիկ. ԺԹ
Որք մեղան եւ յանցեան ի պէսպէս (ա.) . . . . . Լաւոդ. Բ
Որք (ա. որ) միանգամ հրաժարեալ ի բաց . . . . . Բարս. ԺՁ
Որք յամենայն դաւառի վիճակեալք . . . . . Եփես. Գ
Որք (ա. որ) յայրութեան են՝ իշխանութիւն ունին . . . . . Բարս. ԻԲ
Որք յանցեան եւ անցին զկարգաւք (ա.) . . . . . Նիկ. ԺԱ
Որք յառաջ քան զմկրտութիւն ընդունել (ա.) . . . . . Անկ. ԺԲ
Որք յարանց պահս ինչ համարեցան (ա.) . . . . . Գանգ. ԺԳ
Որք յուխտի անդ իցեն երիցունք (ա.) . . . . . Անկ. ԺԵ
Որք ուսուցանեն զտուն Աստուծոյ (ա.) . . . . . Գանգ. Ե
Որք ուտեն միս՝ առանց արեան (ա.) . . . . . Գանգ. Բ
Որք չողան տխուր հանդերձիւք (ա.) . . . . . Անկ. Ե
Ուլ եւ կոյր մի՛ լիցի (ա.) . . . . . Կղեմ. ՀԲ
Ուսուցէ՛ք եւ զժողովրդականս յամենայն . . . . . Սահ. ԻՋ
Ուրբաթ եղիցի ի պահս եւ ի սուգ (ա.) . . . . . Ար. Դ
Ուր ենտս ի սուրբ եւ մեծ ժողովն (ա.) . . . . . Նիկ. ԺԷ
Ուր ընկալան այս աւրկունս շնայցէ (ա.) . . . . . Հար. ԺԱ
Ունիցի ոք կին եւ մեոցի (ա.) . . . . . Աթ. ԺԸ
Ոք եթէ եթող եղբաւր իւրում (ա.) . . . . . Բարս. ԽՁ
Ոք եթէ հարազատի եղբաւր (ա.) . . . . . Աթ. ԺՁ
Ոք ունիցի կին եւ մեսցի (ա.) . . . . . Աթ. ԺԸ

Չէ արժան այլազգւոյն եւ հերձուածողին . . . . . Լաւոդ. Ձ
Չէ արժան առ ամենայն այլազգիս . . . . . Լաւոդ. ԼԱ
Չէ արժան եպիսկոպոսաց յորժամ կոչին . . . . . Լաւոդ. ԼԹ
Չէ արժան գլոկ կանայս (ա. քահանայս) ի բեմ հանել . . . . . Լաւոդ. ԽԱ
Չէ արժան զսեղանն, յորոյ վերայ (ա.) . . . . . Օձ. ԺԲ
Չէ արժան է բորոտի եւ աւրկի (ա.) . . . . . Սահ. վեր. Ձ
Չէ արժան ի սուրբ քառասներորդս պահոցն . . . . . Օձ. Ե
Չէ արժան ի տաւնս հեթանոսաց . . . . . Լաւոդ. ԼԸ
Չէ արժան ի տունս պատարագ . . . . . Լաւոդ. ԾԳ
Չէ արժան ի Քառասներորդսն հարսանիս . . . . . Լաւոդ. ԽԹ
Չէ արժան ի Քառասներորդսն յաւագ շաբաթուն . . . . . Լաւոդ. ԽԷ
Չէ արժան կէսսարկաւագի կամ դրակարգացի . . . . . Լաւոդ. ԻԵ
Չէ արժան կշտամբել կամ երդմնեցուցանել (ա.) . . . . . Լաւոդ. ԻՁ
Չէ արժան՝ Հրէից կամ այլազգեաց . . . . . Լաւոդ. ԼԷ
Չէ արժան յետ երկուց շաբաթուց . . . . . Լաւոդ. ԽԲ
Չէ արժան որ ի քահանայից աշտիճանին . . . . . Լաւոդ. ԻԴ
Չէ արժան քահանայից եւ ուխտաւորաց . . . . . Լաւոդ. ԾԲ
Չէ արժան քրիստոնէից թողուլ . . . . . Լաւոդ. ԼԵ
Չէ արժան քրիստոնէից զՀրէից վարս . . . . . Լաւոդ. ԻԹ
Չէ մարթ աւելի զոմանս արտաքս (ա.) . . . . . Լաւոդ. ԺԵ
Չէ մարթ երիցանց, մինչ չեւ մտեալ . . . . . Լաւոդ. ԾԳ
Չէ մարթ եւ պատշաճ ի Քառասներորդսն . . . . . Լաւոդ. ԽԸ
Չէ մարթ եւ պատշաճ համարձակել . . . . . Լաւոդ. ԺԳ
Չէ մարթ եւ պատշաճ միահամուռ . . . . . Լաւոդ. ԺԷ
Չէ մարթ ընդ այլազգիս կամ ընդ . . . . . Լաւոդ. ԼԳ
Չէ մարթ կէսսարկաւագաց հպել . . . . . Լաւոդ. ԻԱ
Չէ մարթ կէսսարկաւագին կտաւ . . . . . Լաւոդ. ԻԲ
Չէ մարթ համարձակել երթալ . . . . . Լաւոդ. Թ
Չէ մարթ սարկաւագաց՝ երիցանց . . . . . Լաւոդ. Ի
Չէ մարթ յայլազգեաց աւրհնութիւն . . . . . Լաւոդ. ԼԲ
Չէ մարթ յիմաստութենէ ուրուք եղեալ . . . . . Լաւոդ. ԾԵ
Չէ մարթ ոյք կոչին ծերք (ա.) . . . . . Լաւոդ. ԺԱ
Չէ մարթ ոյք յեկեղեցւոյ մերոյ են . . . . . Լաւոդ. Ժ

Չէ մարթ որ առ ետեղ մկրտեալ է . . . Լաւոդ. Գ
Չէ մարթ ուխտականաց եւ վանականաց (տ.) . . . Լաւոդ. Լ
Չէ մարթ քահանայի կամ ուխտաւորաց . . . Լաւոդ. Խ
Չէ մարթ քահանայից եւ ուխտաւորաց . . . Լաւոդ, ԼԶ, ԾԱ
Չէ մարթ քահանայից եւ ուխտաւորաց (տ.) . . . Լաւոդ. ԾԲ
Չէ մարթ քրիստոնէի թողուլ . . . Լաւոդ. ԼԴ
Չէ մարթ քրիստոնէից ի հարսանիս . . . Լաւոդ. Ծ
Չէ մարթ քրիստոնէից նկատել . . . Գրիգ. ԺԹ
Չէ պատշաճ ի Քառասներորդսն (տ.) . . . Լաւոդ. ԽԶ
Չէ պարտ դրակարգացի կամ սաղմոսողողի . . . Լաւոդ. ԻԳ
Չէ պարտ եւ արժան աա ամենայն (տ.) . . . Լաւոդ. ԼԱ
Չէ պարա եւ արժան ի տաւնս հեթանոսաց (տ.) . . . Լաւոդ. ԼԸ
Չէ պարա եւ պատշաճ ի Քառասներորդսն (տ.) . . . Լաւոդ. ԽԶ
Չէ պարա եւ պատշաճ համարձակել (տ.) . . . Լաւոդ. ԺԳ
Չէ պարտ եւ պատշաճ միահամուռ (տ.) . . . Լաւոդ. ԺԷ
Չէ պարտ գաւազանն յայլ իմեքէ նիւթոյ (տ.) . . . Օձ. ԺԳ
Չէ պարտ զկուռանս այրեաց (տ.) . . . Ներս. և Ներ. ԻԵ
Չէ պարտ է աւրկի կամ բորոտի (տ.) . . . Սահ. վեր. Ե
Չէ պա՞րտ է, որ ոք կրաւնաւորէ (տ.) . . . Սահ. վեր. Է
Չէ պարտ է յայնմ ձիթոյ (տ.) . . . Սահ. վեր. ԺԴ
Չէ պարտ ընդ այլազգիս կամ ընդ (տ.) . . . Լաւոդ. ԼԳ
Չէ պարտ ի սուրբ քառասներորդսն (տ.) . . . Օձ. Ե
Չէ պարտ կէսսարկաւագաց հպել (տ.) . . . Լաւոդ. ԻԱ
Չէ պարտ կէսսարկաւագի կտաւ (տ.) . . . Լաւոդ. ԻԲ
Չէ պարտ կշտամբել կամ երդմնեցուցանել . . . Լաւոդ. ԻԶ
Չէ պարտ համարձակել երթալ (տ.) . . . Լաւոդ. Թ
Չէ պարտ ձեռնադրութիւնս առնել (տ.) . . . Լաւոդ. Գ
Չէ պարտ յայլազգեաց աւրհնութիւն (տ.) . . . Լաւոդ. ԼԲ
Չէ պարտ յեկեղեցւոջ ագապս առնել . . . Լաւոդ. ԻԸ
Չէ պարտ ոյք յեկեղեցւոյ մերոյ են (տ.) . . . Լաւոդ. Ժ
Չէ պարտ որ ի քահանայից աստիճանին (տ.) . . . Լաւոդ. ԻԳ
Չէ պարտ ուր նշխարք մարտիրոսաց . . . Գիրգ. ԺԸ
Չէ պարտ քահանայի կամ ուխտաւորաց (տ.) . . . Լաւոդ. Խ
Չէ պարտ քահանայից եւ ուխտաւորաց (տ.) . . . Լաւոդ. ԼԶ, ԾԱ
Չէ պարտ քահանայից կամ ուխտաւորաց . . . Լաւոդ. ԻԷ
Չէ պարտ քրիստոնէի թողուլ (տ.) . . . Լաւոդ. ԼԳ
Չէ պարտ քրիստոնէից զհրէից վարս (տ.) . . . Լաւոդ. ԻԹ
Չէ պարտ քրիստոնէից ի հարսանիս (տ.) . . . Լաւոդ. Ծ

Պահոցն ի կանոնս ի շաբաթու ոչ հրամայի (տ.) . . . Մանզ. Ա
Պաշտաւն եւ պատարագիք եւ սպասք . . . Ներս. և Ներ. ԺԳ
Պատուէր արարէ՛ք նոցա, զի ազայոց . . . Սահ. ԻԷ
Պարտ եւ արժան է զերախայիցն ձեռնադրութիւն . . . Օձ. ԺԴ
Պարտ եւ արժան է զճաշեցարն երեցս . . . Օձ. Ի
Պարտ եւ արժան է զմկրտութեանն ձէթ . . . Օձ. Ժ
Պարտ եւ առժան է զսուրբ միւռոնն . . . Օձ. Թ
Պարտ եւ արժան է ի գիշերապաշտաման զկանոնացն (տ.) . . . Օձ. ԻԵ
Պարտ եւ արժան է [ի] Յայտնութեանն աւուր . . . Օձ. ԻԶ
Պարտ եւ պատշաճ է զայնոսիկ, որք . . . Օձ. ԺԵ
Պարտ է եւ արժան զայնոսիկ, որք (տ.) . . . Օձ. ԺԵ
Պարտ է ի գիշերապաշտաման զկանոնացն . . . Օձ. ԻԵ
Պարտ է քրիստոնէից պատուել զաւր . . . Գրիգ. ԻԸ
Պոռնիկն մինչեւ այնպէս գնասցէ . . . Հար. Գ
Պոռնիկն մինչեւ ի սպառ այնպէս գնասցէ (տ.) . . . Հար. Գ

Սարկաւագաց եւ դպրակարգացաց կամ սաղմոսերգաց (տ.) . . . Կղեմ. ԽԱ
Սղացելոցն՝ Գ ամս արտաքոյ (տ.) . . . Գրիգ. ԺԱ
Սերմներթութիւնք ի քուն՝ է որ խոտեսցի . . . Հար. ԻԳ
Սոյն աւրինակ եւ ի վերայ սարկաւագացն (տ.) . . . Բարս. ԼՉ
Սոյն կանոն եւ սարկաւագին կացցէ (տ.) . . . Անկ. Բ, Նէոկես. ԺԵ
Սոյնպէս եւ զարբեցողսն որոշեսցեն (տ.) . . . Սահ. Է
Սոյնպէս եւ զերեկորինսն հանդոյն (տ.) . . . Օձ. ԻԳ
Սոյնպէս եւ թէ ոմանք կամեսցին (տ.) . . . Եփես. Չ
Սոյնպէս եւ շինականք որ յադապ (տ.) . . . Սահ. Լ
Սոյնպիսին դարձեալ ծանր նստեալ (տ.) . . . Հար. Ի
Սովորեցին ոմանք զկիւրակէն աւր . . . Օձ. ԼԱ
Սուրբ եկեղեցւոյ ինչս եկեղեցւոյ արժան է (տ.) . . . Անտ. ԻԳ
Սուրբ եկեղեցւոյ հաւատ իմանալի է (տ.) . . . Հար. ԻՉ
Սուրբ մկրտութիւնս ոք ծուլութեամբ (տ.) . . . Ներս. և Ներ. ԺԵ

Վասն այնորիկ ոյք ի չափ հասակի (տ.) . . . Անկ. Ի
Վասն այնորիկ որ են ի հերձուածոյն (տ.) . . . Լաւոդ. Ը
Վասն այնորիկ որ ի լոկ սաստելոյն (տ.) . . . Անկ. Չ
Վասն այնորիկ որ ի հերձուածողաց իցեն (տ.) . . . Լաւոդ. Է
Վասն այնորիկ որ կոչեցանն (տ.) . . . Նիկ. ԺԲ
Վասն այնորիկ որք ինքեանք չհեռացան (տ.) . . . Անկ. Թ
Վասն այնոցիկ ոյք (տ. որք) ընդ անասունս . . . Անկ. ԺԷ
Վասն այնոցիկ ոյք (տ. որ, որք) ի չափ հասակի . . . Անկ. Ի
Վասն այնոցիկ որ (տ. որք) առանց քննելոյ, . . . Նիկ. Թ
Վասն այնոցիկ որ (տ. որք, ոյք) արուագէտք են . . . Նիկ. ԺԸ
Վասն այնոցիկ որ (տ. որք, չիք որ) աւծան յանարժանից . . . Նիկ. Ժ
Վասն այնոցիկ որ (տ. որք, ոյք) երթան ի տաւնս (տ. տունս) հեթանոսաց . . . Անկ. Է
Վասն այնոցիկ որ ի լոկ սաստելոյն . . . Անկ. Չ
Վասն այնոցիկ որ (տ. որք) ի կարգէ եւ յաղաւթից . . . Նիկ. Ե
Վասն այնոցիկ որ (տ. որք) ի կարգին են . . . Նիկ. ԺՉ
Վասն այնոցիկ որ (տ. որք) ի հերձուածողաց իցեն . . . Լաւոդ. Է
Վասն այնոցիկ որ (տ. որք) կոչեցանն . . . Նիկ. ԺԲ
Վասն այնոցիկ որ (տ. որք) մատաղաւրեայքն . . . Նիկ. Գ
Վասն այնոցիկ որք (տ. որ, ոյք) են ի հերձուածոյն . . . Լաւոդ. Ը
Վասն այնոցիկ որք (տ. որ) ի բռնութենէ . . . Անկ. Գ
Վասն այնոցիկ որք (տ. որ) ինքեանք չհեռացան . . . Անկ. Թ
Վասն այնոցիկ որք (տ. որ, ոյք) կորեցին կամաւք . . . Նիկ. Ա
Վասն այնոցիկ որք հրաժարենն յաշխարհէս . . . Նիկ. ԺԳ
Վասն այնոցիկ որք (տ. որ, ոյք) յարտաքնոցն . . . Նիկ. Բ
Վասն այնոքիկ որ զիւրեանց ապականեալսն (տ.) . . . Բարս. ԺԳ
Վասն այսորիկ եւ անհատ պարտի պահել (տ.) . . . Սահ. Ժ
Վասն այսոսիկ յաղագս կանոնաց ձեզ հրամայեցաւ (տ.) . . . Կղեմ. ՁԵ
Վասն այսորիկ որ ի հերձուածողաց իցեն (տ.) . . . Լաւոդ. Է
Վասն այսոցիկ որ երթան ի տաւնս հեթանոսաց (տ.) . . . Անկ. Է
Վասն այսոցիկ որ ի լոկ սաստելոյն (տ.) . . . Անկ. Չ
Վասն այսոցիկ որք կորեցին կամաւք (տ.) . . . Նիկ. Ա
Վասն այսոցիկ որք յարտաքնոցն (տ.) . . . Նիկ. Բ
Վասն աշխարհականաց եւ վասն ուխտի . . . Անկ. Գ
Վասն բազում յուղիցն եւ մեծամեծ . . . Նիկ. ԺԵ
Վասն գողաց, աւազակաց, մարդասպանաց . . . Կես. Ժ
Վասն գիւթաց որք (տ. որ, չիք որք) խոտորին . . . Կես. Է
Վասն եկեղեցւոյ իրաց եթէ հակառակութիւն . . . Անտ. Ի
Վասն եպիսկոպոս ասաց (տ.) . . . Սարդ. Ա
Վասն եպիսկոպոսաց. զի կամաւք եւ ընտրութեամբ . . . Լաւոդ. ԺԲ
Վասն երախայից. եթէ յապաշխարութիւն եկեսցեն . . . Նէոկես. Ե

Վասն Նրախայից՝ կամ եղեւ մեծ ամենայն . . . Նիկ. ԺԳ
Վասն երդման . . . Աթ. ՁԸ
Վասն երիցանց, որ յանարժան եւ յանպատեհ . . . Բարս. ԺԳ
Վասն երիցանց որք ի բռնութենէ հեթանոսաց . . . Անկ. Ա
Վասն զի սովորութիւն կալաւ . . . Նիկ. Է
Վասն ընչից որ անուանեալ իցէ եկեղեցւոյ . . . Անկ. ԺՁ
Վասն կանանց, որ (տ. որք) ընդ արամբ են . . . Կես. Ա
Վասն կանանց որ (տ. որք) պոռնկին եւ զմանկունս . . . Կես. Գ
Վասն կուսանաց, որ քան զհարսանիսն . . . Կես. Բ
Վասն Մաքսիմոսի շնականի (տ. շինականի) եւ վասն նորա . . . Կոստ. Գ
Վասն յափշտակողաց կանոն ինչ այնպիսի . . . Բարս. ԺԵ
Վասն յղի կանանց. զի արժան է . . . Նէոկոս. Ջ
Վասն ոյք երկիցս եւ երիցս չոգան . . . Անկ. Ը
Վասն ոյք ընդ անասունս (տ.) . . . Անկ. ԺԷ
Վասն որ (տ. որք, չիք որ) երկրորդ կին առնեն . . . Նէոկես. Է
Վասն որ երրորդք իցեն. նոցայն ոչ . . . Նէոկես. Թ
Վասն որ մինն կուսան եւ մինն երկեակ . . . Նէոկես. Ը
Վասն որոյ աղաչեմ եւ վկայութիւն դնեմ (տ.) . . . Սահ. (ԾԵ)
Վասն որոյ եւ անհատ պարտի պահել . . . Սահ. Ժ
Վասն որոյ վկայութիւն դնեմ եւ աղաչեմ (տ.) . . . Սահ. (ԾԵ)
Վասն որ (տ. որք) ոչ (տ. ինչ) զպոռնկորդի, այլ . . . Կես. Գ
Վասն որոց, (տ. որ, որք) ոչ կամաւք սպանեն . . . Կես. Ե
Վասն որ (տ. որք) պատրաստեալ (տ. հանդերձեալ) են . . . Նէոկես. ԺԳ
Վասն որք այրիք մնացեալ իցեն (տ.) . . . Կես. Ջ
Վասն որք ի նեղութիւն անկանիցին . . . Նէոկես. ԺԷ
Վասն որք ուտեն խառն եւ անխտիր . . . Անկ. Ժ
Վասն չար զիւթակախարդաց (տ. չարազիւթ կախարդաց) ջատկաց . . . Կես. Ը
Վասն պահպանաց. երդմունս իմն . . . Աթ. ՀՁ
Վասն սարկաւագաց. եթէ յորժամ տանիցին . . . Անկ. ԺԱ
Վասն սրբոյ պասեքին պահոցն ի կանոնս . . . Մանդ. Ա
Վկայութիւն ասի որ ամենեւին (տ.) . . . Բարս. Ե

Տասն երիցանց որք ի բռնութենէ հեթանոսաց (տ.) . . . Անկ. Ա
Տղէա երէցեղբարք՝ ժողովուրդ մի՛ իշխեսցեն . . . Սահ. ԻԳ
Տեսանե՞ս զի Աստուծոյ են ինչքն . . . Սահ. ԾԴ
Տղայոց մի՛ իշխեսցեն պսակ աւրհնել (տ.) . . . Ներս. և Ներ. ԻԴ
Տղայոց պսակ մի՛ իշխեսցեն աւրհնել (տ. գնել) . . . Ներս. և Ներ. ԻԳ

Քահանայ այր՝ եւ որ ի քահանայական . . . Սահ. ԻԲ
Քահանայ եթէ ի պղծութեան զաանիցի . . . Նէոկեո. ԺԴ
Քահանայ եւ որ ի քահանայական (տ.) . . . Սահ. ԻԲ
Քահանայի զմեղս եթէ ոք (տ.) . . . Հար. Ջ
Քահանայ հայր եւ որ ի քահանայական (տ.) . . . Սահ. ԻԲ
Քահանայ յորժամ արտաքոյ եկեղեցւոյ . . . Սահ. վեր. Ժ
Քահանայ որ այրի կին առնու (տ.) . . . Գրիգ. Բ
Քահանայ որ զարծաթ իւր ի վարձու . . . Գրիգ. Գ
Քահանայ որ ի մեղս զառածեալ է . . . Գրիգ. Ա
Քահանայ որ ի պղծութեան գտանիցի (տ.) . . . Նէոկես. ԺԳ
Քահանայ որ կին առնու . . . Գրիգ. Բ
Քահանայ որ սիւնական է . . . Սահ. վեր. ԺԱ
Քահանայ որ վայրապատ նզովէ . . . Գրիգ. ԻԹ
Քահանայս մինչեւ ոչ սիւնհոդոսն (տ.) . . . Հար. Է
Քահանայք զահասիրութեամբ մի՛ հակառակեսցին . . . Ներս. և Ներ. Ժ
Քահանայք զահեկանս վաշխել ամենեւին . . . Ներս. և Ներ. ԻԱ
Քահանայք զշաբաթու եւ զկիւրակէի պատարագ . . . Ներս. և Ներ. Ջ

Քահանայք ի պուտանց աւրհնել մի՛ իշխեսցեն . . . . Ներս. և Ներ. ԻԷ
Քահանայք ի տունս իւրեանց կենդանի (տ.) . . . . Ներս. և Ներ. ԻԸ
Քահանայք միաբան կատարեսցեն զպաշտաւնն . . . . Սահ. ԻԹ
Քահանայք մի՛ արբեցողք եւ մի՛ հանգանակողք . . . . Ներս. և Ներ. ԼԲ
Քանզի բազումք կարծեցին տգիտութեամբ . . . . Սահ. ԼԶ
Քանզի յայտնի եղեւ անքակ միութիւն (տ.) . . . . Սահ. ԼԷ
Քանզի պարտ եւ պատշաճ է յամենայն տարւոջ . . . . Սահ. Ծ
Քանզի պարտ էր եւ որ ոչ եկին (տ.) . . . . Եփես. Ա
Քանզի պիտոյ էր եւ որ (տ. որք) ոչ եկին . . . . Եփես. Ա
Քորեպիսկոպոսաց մի՛ լիցի երիցունս . . . . Անկ. ԺԳ

Գ

ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ՑԱՆԿ

Առարկայական ցանկի կազմումը լծորդվում է մեծ դժվարությունների հետ, քանի որ այն պետք է ելնի բառերի և նյութի նպատակահարմար ընտրությունից։ Անշուշտ, մեկի կողմից կազմված այս ցանկը, ինչքան էլ լիակատար լինի, նախապես չի կարող որոշել բազմապիսի և բազմաթիվ հետաքրքրվողների հարցասիրության սահմանները և գուցե չկարողանա բացարձակ բավարարություն տալ բոլորին, որովհետև կարող են լինել բառեր, որոնք չեն մտել ցանկում կամ սկզբում մտել են, բայց գրքի մնացած մասում անուշադրության են մատնվել և կամ՝ ընդհակառակը։ Այնուհանդերձ սույն ցանկը, մեր կարծիքով հիմնականում կարող է բավարարել ընթերցողին։

Այս ցանկում չենք վերցրել կանոնախմբերի հոդվածներին նախորդող ցանկերի տված նյութերը, որովհետև դրանք կարելի է գտնել կանոնախմբերի համապատասխան հոդված-ներում հանդիմանալից ձևով։

Քանի որ կանոնագիրքը հրատարակել ենք մեսրոպյան 36 տառերով, այդ պատճառով ցանկում օ-ի փոխարեն աւ-ով սկսվող բառերը դրեցինք ա-ի տակ։ Օրինակ՝ Աւրէնք, Աւատր *և այլն։ Այս ձևով դասավորեցինք նաև բառերի այբբենական կարգը, եթե բառամեջ օ-ի փոխարեն հանդիպում ենք աւ-ի։*

Այս ցանկում առանձին բառերի իմաստը հասկանալի դարձնելու կամ շեշտավորելու համար, կլոր փակագծերում կատարել ենք լրացում. օրինակ՝ «Այրել (պատիժ)» էջ 698 «Բերան (առյուծի)» էջ 702, «Խուզել (քննել)» էջ 709 և այլն։

Աբեղայ— 398_{11} 442_{1} $461_{10,14}$
Աբեղայութիւն— 454_{12}
Ագահութեան *շահ*— 39_{4}
Ագահութիւն— 124_{13} 128_{9} 253_{3} 452_{14} 498_{2}
Ագանելի *շեղաամատ*— 200_{9}
Ագապ— 187_{4} 195_{3} $235_{5,7}$ $383_{4,8}$ 384_{6} 399_{6} 486_{14} 519_{7}
Ագւսոյստէր— 486_{15}
Ագապի *հաց տալ*— 187_{3}
Ագարակ— 99_{13} 457_{5}
Ազատ— $428_{2,13}$ 433_{8} 435_{12} 436_{6} $437_{2,8}$ 438_{11} 439_{3} 440_{4} 441_{2} 442_{9} $443_{5,7}$ 446_{1} 449_{13} 455_{10}
Ազատութիւն— 229_{1} 359_{3}
Ազատի *տուն*— 380_{2}
Ազգ *բարբարոս*— 275_{12}
Ազգ *երկրին ապստամբեալ*— 373_{8}
Ազգական— 85_{5} $86_{1,4,5}$ 94_{4} 222_{6} 354_{6} 414_{8} 446_{3}
Ազգական *տոհմային*— 405_{13}
Ազգականի *կին*— 445_{11}
Ազգականութիւն— 409_{10}
Ազգակցութեան *իրաւունք*— 361_{6}
Ազգային *ապականել*— 352_{3}
Ազգատոհմ— 344_{3}
Ազգասէր *ծնկոտ*— 407_{6}
Ազգիկ— 196_{3}
Ազգողութիւն— 279_{8}
Աթոռ— 399_{8}
Աթոռ *(իշխանութիւն)*— 127_{14} 255_{11} 264_{6} 429_{8} 448_{16} $449_{10,13}$
Աթոռ *(պաշտոն)*— 119_{5} $290_{4,11}$ 463_{9}
Աթոռակից— 98_{10} 411_{1}
Աթոռակցութիւն— 344_{13} 345_{9}
Աթոռաց *կարգ*— 154_{4}
Ախտ *մարմնաւորական*— 342_{5}
Ախտ *պղծութեան*— 359_{7}
Ակամայ *(ակամայք)*— 108_{15} 308_{10} 338_{9} 350_{16} 382_{11}
Ակամայ *կամաւք խոստովանեա*— 108_{7}
Ակամայ *յանցանք*— 339_{7}
Ակամայ *սպանութիւն*— 320_{12-13}
Ակամայութիւն— 154_{7} 186_{11} 338_{4}
Ական *հատանել*— 413_{1}

Ականջ— 463$_{5}$
Ակն— 183$_{16}$
Ակնկալութիւն *մահու*— 157$_{10}$
Ակնկորութիւն— 504$_{6}$
Աղաբողոն— 199$_{5}$
Աղախին— 79$_{4}$ 191$_{5}$ 301$_{14}$ 343$_{4}$ 348$_{6}$ 436$_{10}$
Աղախին *արծաթագին*— 489$_{5-6}$
Աղախին *բռնադատել*— 350$_{11}$
Աղախին *պոռնիկ*— 432$_{3-4}$
Աղախնութիւն— 437$_{6}$ 438$_{6}$
Աղանդ— 117$_{11}$ 290$_{2,5}$ 462$_{1}$ 493$_{13}$
Աղանդ *Արտեմոնայ*— 204$_{9}$
Աղանդ *պոռնկական*— 179$_{4}$
Աղանդաւոր— 334$_{7}$ 335$_{7,12}$ 490$_{10}$
Աղանդել— 278$_{4}$
Աղաւթից *տուն*— 353$_{5}$
Աղաւթանոց— 353$_{7}$
Աղաւթարան— 392$_{6}$
Աղուեսդրոշմ (*պատիժ*)— 461$_{10}$ 462$_{2}$
Աղուհաց— 238$_{7}$
Աղջիկ— 108$_{1}$ 174$_{1}$ 347$_{15}$ 434$_{11}$ 439$_{6}$
Աղջիկ *խաւսեալ*— 162$_{11}$ 163$_{1}$ 173$_{9,11}$ 352$_{5}$
Աղջկան *կամաւք պոռնկութիւն*— 434$_{10}$ 440$_{1}$
Աղջկան *հայր*— 434$_{11}$ 439$_{9}$
Աղջկան *մայր*— 434$_{11}$ 439$_{9}$
Աղտախան *մարմնոյ*— 446$_{5}$
Աղքատ— 85$_{6}$ 126$_{11}$ 187$_{7}$ 201$_{2}$ 222$_{12}$ 246$_{3}$ 259$_{8}$ 381$_{10}$ 399$_{11}$ 421$_{3}$ 430$_{5}$ 434$_{1,13}$ 443$_{6}$ 445$_{6}$ 449$_{9}$ 453$_{6}$ 486$_{15}$ 488$_{11}$
Աղքատաց *վարձ*— 416$_{12}$
Աղքատութիւն— 309$_{7}$
Աղքատսիրութիւն— 125$_{7}$
Ամբաստան— 105$_{7}$ 260$_{13}$
Ամբաստանեալ— 93$_{6}$
Ամբաստանել— 255$_{11}$
Ամբաստանութիւն— 90$_{6}$ 271$_{12}$ 375$_{6}$
Ամբարհաւաճ— 265$_{14}$
Ամբարհաւաճել— 124$_{6}$ 195$_{2}$ 197$_{13}$
Ամբարհաւանութիւն— 268$_{1}$ 271$_{13}$
Ամբարտաւան— 41$_{10}$
Ամբարտաւանել — 197$_{13}$ 199$_{13}$
Ամբարտաւանութիւն— 198$_{12}$ 267$_{16}$
Ամբիծ— 130$_{5}$
Ամբոխ— 127$_{7}$ 166$_{4}$ 209$_{11}$ 290$_{3}$ 308$_{9}$
Ամբաւաւղի— 496$_{3}$
Ամլութիւն— 104$_{9}$ 315$_{1}$ 436$_{9,11}$
Ամուլ— 438$_{1}$
Ամուսին— 179$_{7}$ 184$_{5}$ 296$_{13}$ 299$_{7}$ 313$_{11}$
Ամուսնանալ— 80$_{10}$ 108$_{5}$ 109$_{11}$ 162$_{5}$ 249$_{9}$ 348$_{7}$ 349$_{1,14}$
Ամուսնացեալ— 80$_{9}$ 195$_{1}$
Ամուսնացեալ *քահանայ*— 400$_{3-7}$
Ամուսնացուցանել— 487$_{12}$
Ամուսնութիւն— 47$_{12}$ 48$_{1}$ 49$_{6}$ 79$_{1}$ 88$_{6}$ 109$_{5}$ 182$_{7}$ 190$_{11}$ 194$_{14}$ 200$_{5}$ 294$_{2}$ 315$_{9}$ 324$_{9}$ 343$_{6}$ 346$_{1}$ 348$_{9}$ 349$_{2}$ 359$_{6}$ 361$_{5,7,10}$ 362$_{1}$ 394$_{12}$ 433$_{8}$ 434$_{4}$ 436$_{2}$ 437$_{6}$ 449$_{3,11}$
Ամուսնութիւն *անարատ*— 162$_{1}$
Ամուսնութիւն *անարժան*— 344$_{11}$
Ամուսնութիւն *անպատեհ*— 344$_{11}$
Ամուսնութիւն *բազում*— 337$_{7}$
Ամուսնութիւն *մեղադրել*— 192$_{11}$
Ամուսնութիւն *երկրորդ*— 341$_{7}$
Ամուսնութիւն *երրորդ*— 182$_{7}$ 337$_{1}$
Ամուսնութիւն *միաւորութեան*— 296$_{5}$
Ամուսնութիւն *չորրորդ*— 337$_{5}$
Ամուսնութիւն *պատուական*— 432$_{10}$
Ամուսնութիւն *պէսպէս*— 180$_{10}$
Ամուսնութիւն *պղծեալ*— 109$_{2}$
Ամուսնութիւն *քենւոյ*— 294$_{3}$
Ամուսնութեան *աւրէն*— 522$_{3}$
Ամուսնութեան *կարգ*— 432$_{6}$ 522$_{3}$
Ամպարիշտ - 90$_{4}$ 98$_{5}$ 131$_{7}$ 450$_{10}$
Ամպարշտութիւն— 96$_{11}$ 131$_{13}$ 153$_{7}$ 488$_{3}$
Այլազգի— 229$_{17}$ 231$_{2,7}$ 236$_{2,5,7,10}$ 237$_{8}$
Այլադդ *քրիստոնեայ*— 519$_{4-5}$
Այլայլութիւն — 228$_{7}$
Այլաշարժութիւն— 110$_{3}$
Այլափոխում— 204$_{9}$
Այս— 291$_{7}$ 292$_{3}$
Այսահար— 291$_{9}$
Այր— 170$_{3,12}$ 173$_{9,13}$ 183$_{9}$ 185$_{2}$ 191$_{1,5}$ 195$_{6}$ 196$_{4}$ 292$_{5}$ 296$_{1}$ 298$_{11,14}$ 299$_{10}$ 300$_{3}$ 301$_{3,7,9}$ 302$_{1}$ 308$_{5,8}$ 313$_{7}$ 314$_{9,10,13}$ 316$_{3,8,9}$ 317$_{9}$ 324$_{6,7,13}$ 325$_{2}$ 337$_{9,10}$ 340$_{2,8,13}$ 341$_{1,2}$ 346$_{2,3}$ 347$_{12,13}$ 349$_{11,12}$ 350$_{4,5,7}$ 361$_{2,5}$ 434$_{2}$ 435$_{10,11}$ 436$_{8}$ 437$_{12}$ 438$_{2,9,11-13}$ 439$_{4}$ 440$_{6}$ 442$_{4,6}$ 462$_{1}$ 473$_{13}$
Այր *խառնագնաց*— 298$_{10}$
Այր *յիսնամեայ*— 472$_{4}$
Այր *շնաբարոյ*— 435$_{7}$
Այր *շուն*— 340$_{12}$
Այր *վիշապագլուխ* — 278$_{2}$
Այրեաց *տեսչութիւն*— 31$_{9}$
Այրել (*պատիժ*) 132$_{5,10}$ 471$_{7}$
Այրքնաիր— 424
Այրի— 79$_{4}$ 171$_{6}$ 342$_{8,10,12}$ 343$_{3}$ 415$_{3}$ 416$_{12}$ 419$_{1}$ 421$_{3}$ 487$_{12}$
Այրութիւն— 342$_{6}$ 348$_{10}$
Անականութիւն— 43$_{8}$
Անակնկալ *բարկութիւն*— 97$_{13}$
Անապաշխար— 201$_{9}$
Անապատ— 260$_{3}$ 394$_{13}$ 455$_{2,3}$ 489$_{14}$ 509$_{6,14}$ 510$_{4}$
Անապատական— 247$_{12}$
Անապատաւոր— 455$_{8}$
Անառակ *սովորութիւն*—380$_{13}$
Անառակութիւն— 305$_{1}$ 381$_{6}$ 383$_{15}$ 407$_{3}$ 487$_{3}$
Անասնադէտ— 129$_{14}$
Անասնապիղծ— 103$_{11}$ 106$_{15}$
Անասուն— 165$_{10}$ 176$_{7}$ 301$_{12}$ 303$_{15}$ 351$_{7}$ 436$_{10}$ 493$_{14}$ 494$_{6}$

Անասուն անսուրբ— 512_{8}
Անասուն գազանաբեկ— 307_{5}
Անասուն (մարդ սպանող)— 301_{11}
Անասուն կենդանի— 161_{1}
Անասուն պղծել— 129_{11} 164_{10} 301_{3} 471_{4}
Անաստուած— $37_{12, 13}$
Անարատ— 40_{7} 41_{9} $130_{5, 7}$ 185_{11}
Անարատ ամուսնութիւն— 162_{1}
Անարատ սէր— 255_{7}
Անարդանք— 131_{8}
Անարգել— 38_{14}
Անարգելութիւն— 427_{3}
Անարժան ամուսնութիւն— 344_{11}
Անարժան վարք— 311_{8}
Անարժանութիւն— 124_{1}
Անաւթ արծաթեղէն— 93_{3}
Անաւթ ընտրութեան— $405_{1-2, 3-4}$
Անաւթ ոսկեղէն— 93_{3}
Անաւրէն— $154_{10, 14}$
Անաւրէնութիւն— 131_{9} 169_{5} 176_{4} 351_{13}
Անաւրինանալ— 106_{14}
Անգէտ— 220_{12}
Անգէտ ուտել— 106_{7}
Անգիտանալ զկարգաւորեալս— 279_{7}
Անգիտանալով հաղորդել— 291_{1}
Անգիտութեան յանցանք— 345_{10}
Անգիտութիւն— 86_{3} 123_{11} 501_{9}
Անգիտութիւն կրթել— 513_{1}
Անգոսնել— 192_{11} 208_{7} 213_{11}
Անգութ— 42_{1}
Անդամ— $116_{8, 11}$
Անդամ եկեղեցւոյ— 535_{10}
Անդամ վիրաւորեալ— 94_{11}
Անդաստան— 320_{8} 412_{12}
Անդոյիր— 479_{12}
Աներկիւղութիւն— 360_{9}
Անզգամ— 128_{2}
Անզգամութեամբ պղծել— 105_{13}
Անզգամութիւն— 105_{13} 121_{7} 448_{11}
Անզգայութիւն— 304_{8}
Անընգելական— 23_{5}'
Անժամ հարսանիք— 487_{9}
Անիրաւ— 94_{5}
Անիրաւաբար— 89_{8} 96_{7}
Անիրաւութիւն— 269_{9}
Անխառնութիւն— 292_{11} 296_{12}
Անխղճաբար կորզել— 419_{8}
Անխմոր հաց— 519_{3}
Անխնամող— 481_{3}
Անխտիր— 160_{5}
Անխտրութիւն— 281_{1}
Անկանոնական— 280_{10}
Անկարգութիւն— 276_{4} 382_{13} 497_{11}
Անկողին— 162_{1} 399_{4} 447_{8}
Անկողին անարատ— 432_{11}
Անհաղորդ— 215_{8} 266_{4} 281_{10}
Անհաւատ— 88_{2}
Անհնազանդութիւն—303_{1}
Անձնակամակ — 346_{9} 426_{2}
Անձնակամակութիւն— 453_{2}
Անձնամահ— 319_{9}
Անձնամատ կամաւք—116_{13}
Անձնասպան— 302_{7}
Անձնասպանութիւն— 104_{8}
Անճառագործութիւն— 360-
Անմեղ— 107_{9} 108_{11}
Անմիտ ձեռնադրութիւն— 214_{9}
Անմտութիւն – 190_{10} 236_{8}
Անյոյս հեթանոս— 443_{4-5}
Անյուսութիւն— 285_{9} $305_{1, 4}$
Աննկար— 336_{8}
Անողորմ— 42_{1}
Անուսումնութիւն— 480_{8}
Անպատարագ— 488_{2}
Անպատեհ ամուսնութիւն— 344_{11}
Անպատկառելի— 504_{9}
Անպղերգաբար— 484_{10}
Անսայթաք յորդորութիւն— 413_{1}
Անտարրական սուր— 278_{9}
Անտեղեակ աւրինաց— 118_{8}
Անվաւեր պսակ— 246_{8} 517_{11}
Աշակերտ վարդապետի— $321_{4, 5}$ 460_{4}
Աշխատութեան վաստակ— 418_{10}
Աշխատութիւն— 182_{13} 206_{12} 463_{11}
Աշխատութիւն երկրաւոր— 28_{14}
Աշխար— 385_{5}
Աշխարհ (կյանք) — 126_{3} 817_{5} 353_{3} 361_{1}
Աշխարհ հեռաւոր— 56_{10}
Աշխարհ վկայել— 183_{10}
Աշխարհական— 50_{5} 78_{10} 82_{5} 111_{7} 112_{8} 130_{11} 154_{13} 205_{7} 210_{4} 232_{3} 233_{9} $235_{4, 14}$ 240_{5} 248_{12} 253_{7} 254_{3} 259_{8} 264_{13} 281_{10} 294_{9} 302_{1} 320_{12} 442_{2} 488_{9} 517_{3} 518_{11}
Աշխարհական բաջաղանք— 258_{13}
Աշխարհական ծփանք— 388_{8}
Աշխարհական հաղորդութիւն— 271_{2}
Աշխարհական հոգս— 76_{7}
Աշխարհիկ աւտար— 118_{11}
Աշտանակ – 75_{13}
Աշտարակ— 63_{18}
Աշտիճան— 116_{12} 124_{12} 154_{12} $162_{5, 10}$ 163_{4} 207_{8} 212_{8} 214_{2} 233_{11} 235_{2} 248_{2} 256_{1} 268_{10} 279_{11} $280_{1, 4}$ $281_{3, 9}$ 311_{9} 336_{3} 347_{1} 352_{14}
Աշտիճան դաստաւարութեան— 44_{4}
Աշտիճան իշխանութեան— 396_{7}
Աշտիճան կարգի— 262_{13}
Աշտիճան կրթել— 262_{10}
Աշտիճան վիճակի – 276_{8}
Աշտիճան քահանայի— 234_{13}
Աշտիճան քահանայութեան — 19_{14} 155_{8} 229_{12-13} 231_{13}

Աշտիճանի *ձեռնադրութիւն*— 95_{14}
Աշտուն *հաց*— 239_{6}
Աչառել— 44_{5}
Աչառութեամբ *գործել*— 43_{7}
Աչառութեամբ *վարել*— 99_{7}
Աչաց կուրութիւն— 377_{3}
Աչք— 494_{3}
Ապականել— 131_{13} 132_{5} 353_{4} 354_{6}
Ապականել *յանկարծաւրէն*– 336_{3}
Ապաշաւան— 110_{13} 172_{14} 201_{11}
Ապաշխարել— 103_{10} 109_{3} $117_{2, 5}$ 124_{9} 126_{11} 157_{3} 169_{13} 175_{11} 182_{5} 183_{11} 210_{2} 231_{5} $245_{3, 6, 11}$ 246_{14} 248_{10} 298_{11} 299_{9} 300_{5} 301_{2} $302_{3, 18}$ $303_{5, 6}$ 304_{7} 305_{10} 307_{3} 310_{12} 316_{11} 321_{1} 336_{3} 351_{3} 385_{3} 445_{7} 474_{4} 490_{8} 517_{13}
Ապաշխարել *մտերմութեամբ*— 124_{9}
Ապաշխարող— 117_{4} 126_{9} 127_{1} 155_{14} 167_{7} 169_{9} 170_{1} $171_{4, 10}$ $176_{5, 8}$ 182_{3} 233_{5} 440_{10} $472_{3, 7, 11}$ $473_{3, 14}$ $474_{1, 5}$ 480_{5}
Ապաշխարողաց *հաց*—400_{2}
Ապաշխարութեան *բան*—486_{5}
Ապաշխարութեան *դեղ*— 120_{7}
Ապաշխարութեան *ժամանակ* — 156_{8} 347_{10} 349_{7}
Ապաշխարութեան *կարգ*— 303_{3}
Ապաշխարութեան *միտք*— 157_{3}
Ապաշխարութեան *պտուղ*— 338_{1}
Ապաշխարութեան *սահման*— 153_{9}
Ապաշխարութեան *տեղ*— 108_{9}
Ապաշխարութիւն—$107_{4, 13}$ 109_{11} $117_{5, 9}$ $125_{7, 12}$ 126_{10} $129_{11, 13}$ 156_{8} 157_{8} $158_{11, 13}$ 161_{6} 165_{5} 166_{15} 167_{2} 169_{7} $171_{3, 13}$ $175_{3, 4, 5, 7}$ 179_{9} $180_{5, 6}$ $181_{3, 15}$ $184_{1, 9}$ 192_{8} 206_{13} 208_{1} $229_{7, 9}$ 300_{10} 302_{14} 304_{11} 307_{2} 313_{13} $314_{2, 10, 13}$ 315_{2} $319_{3, 10}$ 320_{13} 327_{1} 336_{10} 337_{11} 344_{8} $347_{10, 14}$ 349_{7} 371_{8} 385_{5} 430_{7} 431_{9} $433_{9, 10}$ 434_{8} 437_{13} 438_{3} 439_{8} $440_{7, 9}$ $442_{2, 11}$ 445_{14} 462_{3} 470_{11} 472_{2} $474_{1, 13}$ 486_{1} 488_{11} 492_{12} 516_{13} 517_{4} 523_{1}
Ապաշխարութիւն *արգելուն*— $469_{5, 6}$ 470_{3}
Ապաշխարութիւն *արժանաւորապէս*— 336_{1}
Ապաշխարութիւն *բազմադէմ*— 116_{6}
Ապաշխարութիւն *գաղտուկ*— 472_{13}
Ապաշխարութիւն *ի տեղիս ճգնաւորաց*—461_{11}
Ապաշխարութիւն *խիստ*— 432_{1}
Ապաշխարութիւն *ծանր*– $314_{5, 14}$ 316_{13}
Ապաշխարութիւն *կատարեալ*— 336_{13}
Ապաշխարութիւն *հայել*— 162_{9}
Ապաշխարութիւն *պէսպէս*— 335_{5}
Ապաշխարութիւն *քննել*— 164_{13}
Ապաստան – 163_{1} 210_{10}
Ապուղայ— 512_{5}
Ապրեշում— 512_{12}
Առագաստ *եկեղեցւոյ*— 482_{2}
Առագաստ *հարսի*— 379_{8}
Առագաստ *փեսայի*— 34_{9} 379_{8}
Առական – $48_{8, 9, 11, 12}$ 351_{11} 446_{9}
Առանձնաւորութիւն *համագոյական*— 98_{12}
Առաջադիմութիւն— 262_{12}
Առաջնորդ— 54_{7} $58_{3, 9}$ $59_{2, 6, 11}$ 60_{4} 61_{4} 66_{7} 116_{4} 247_{12} 371_{5} 430_{11} 455_{1} 489_{2}
Առաջնորդ *ամենեցուն*— 99_{13}
Առաջնորդ *աւրէնսգիր*— 425_{5}
Առաջնորդ *աւրինաց*— 424_{11} 458_{9}
Առաջնորդ *գաւառաց*— 403_{8}
Առաջնորդ *գեաւղից*— 403_{8}
Առաջնորդ *եկեղեցւոյ*— 35_{1} 39_{11} 58_{9} 205_{5} 410_{7} 455_{11}
Առաջնորդութիւն— 60_{10} 375_{11}
Առեւանկ— 108_{1} 246_{6} 439_{1}
Առեւծ— 453_{11} 494_{4}
Առնակին— 472_{11} 473_{13}
Առնակնութիւն— 299_{11}
Ասպարէս *նահատակի*— 513_{9}
Ասպնջական— 104_{4}
Աստեղագիտութիւն— 37_{11}
Աստուածամարտ— 98_{5} 385_{4}
Աստուածամարտ *ուրացող*— 411_{4}
Աստուածպաշտութիւն — 193_{5} 196_{13} $197_{2, 4}$ $200_{3, 12}$ 248_{6}
Աստուծոյ *տուն*— 194_{1} 200_{9-10} 417_{2}
Ատեցող— 41_{11}
Ատենական *հրապարակ*— 369_{13}
Արականք *կտրել*— 79_{11}
Արգելական— 511_{4}
Արարչակից— 98_{9}
Արբենալ— 111_{1} 248_{3} 383_{11} 517_{15}
Արբեցող— 41_{13} 110_{9} 248_{11} 371_{5} 438_{10} 486_{13} 489_{5} $495_{4, 5}$
Արբեցութիւն— 381_{9} 418_{5} 453_{1} 486_{13} 516_{11}
Արբուցանել— 339_{8} 513_{10}
Արգելական— 511_{4}
Արդար *բժշկութիւն*— 322_{8}
Արդարութիւն— 82_{10} 200_{6}
Արթնութիւն— 386_{3} 395_{6}
Արժանաւոր *տեղ*— 372_{7}
Արիւն—51_{13} 107_{4} 110_{11} $322_{7, 8}$ 374_{4} 470_{3} 494_{2}
Արիւն *արդար*— 172_{11} 174_{9}
Արիւն *ղաւրաց*— 458_{8}
Արիւն *հանել*— 305_{2} 338_{10}
Արիւն *հոսեցուցանել*— 110_{11}
Արիւն *շնչոյ*— 90_{13}
Արծաթ— 123_{13} $128_{7, 8}$ 245_{8} 373_{12} 436_{10} 452_{9} $456_{10, 13}$ 457_{9}
Արծաթ *կորուսին (կաշառ)*— 464_{2}
Արծաթեղէն *անաւթ*— 93_{3}
Արծաթոյ *շահ*— 41_{3}
Արծաթսիրութիւն— 368_{3} 452_{14}
Արկղ *կտակարանաց*— 390_{3}

Արհամարհութիւն— 313$_{3}$
Արմատացուցանել— 406$_{4}$ 536$_{7}$
Արմատ *դառնութեան*— 38$_{9}$
Արմտեաց *պտուղ*— 397$_{12}$ 401$_{1}$
Արմտիք— 397$_{13}$
Արմտիք *քոռ քոռ*— 397$_{13}$ 401$_{1}$
Արու— 88$_{9}$ 103$_{11}$ 105$_{13}$ 351$_{11}$ 360$_{7}$
Արուագէտ— 129$_{10}$
Արուապղծութիւն— 105$_{13}$
Արուեստ *չար*— 170$_{10}$
Արուեստ *տանջելի*— 254$_{1}$
Արուեստագործութիւն— 424$_{4}$
Արութեան *գործ*— 298$_{14}$
Արջ— 494$_{4}$
Արջառ— 487$_{14}$ 488$_{1}$
Արտաբերել— 255$_{7}$
Արտաքսել— 279$_{11}$
Արտաքսեալ *յեկեղեցւոյ*— 334$_{5}$
Արտաքոյ *եկեղեցւոյ*— 117$_{1}$ 305$_{10}$ 337$_{13}$ 381$_{5}$ 385$_{10}$ 511$_{3}$
Արտեմոնեայ *աղանդ*— 204$_{9}$
Արքունական *աւրէնք*— 33$_{7}$
Արքունական *իրք*— 261$_{10}$
Արքունական *կանոն*— 33$_{7}$
Արքունի *հարկ*— 431$_{4}$ 435$_{11}$ 480$_{10}$
Արքունիք— 210$_{13}$ 414$_{11}$ 415$_{6}$
Աւագ *երէց*— 490$_{3}$
Աւագ *նախարար*— 428$_{3}$
Աւագութիւն— 275$_{8}$ 276$_{2}$
Աւազակ— 104$_{5}$ 108$_{13}$ 174$_{5}$ 303$_{9, 11}$ 339$_{5}$ 381$_{13}$
Աւազակաց *սպանութիւն*— 303$_{10-11}$
Աւազան *մկրտութեան*— 36$_{11}$ 117$_{12}$ 127$_{4}$ 163$_{5}$ 326$_{11}$ 368$_{15}$ 392$_{10}$ 404$_{3}$ 485$_{4}$ 520$_{11}$ 521$_{6, 7, 13}$
Աւան— 368$_{14}$
Աւանդ *արքունի*— 414$_{5}$
Աւանդութիւն— 264$_{1}$
Աւգնականութիւն— 259$_{13}$ 260$_{6}$ 261$_{14}$
Աւգուտ *հասարակաց*— 200$_{14}$
Աւգուտ *մատակարարութեան*—394$_{1}$
Աւգտութեան *շահ*— 311$_{3}$
Աւելաստացութիւն— 405$_{11}$
Աւետարան— 232$_{10}$ 241$_{10}$
Աւձ— 494$_{4}$
Աւռահար— 323$_{3}$
Աւհիր— 172$_{6}$ 174$_{6}$
Աւշաքաղութիւն— 128$_{6}$ 373$_{11}$ 487$_{10}$
Աւտար *աշխարհիկ*— 118$_{11}$
Աւտարացուցանել— 156$_{13}$
Աւտարսիրութիւն— 386$_{4}$
Աւրէն (*աւրէնք*) — 106$_{3, 8}$ 117$_{6}$ 118$_{3}$ 126$_{5}$ 127$_{1, 6}$ 156$_{4, 5, 6}$ 157$_{6}$ 174$_{12}$ 183$_{6}$ 193$_{13}$ 201$_{6}$ 223$_{2}$ 229$_{11}$ 230$_{7}$ 247$_{11}$ 281$_{2}$ 301$_{13}$ 337$_{1}$ 340$_{13}$ 354$_{5}$ 359$_{6, 5}$ 384$_{9}$ 400$_{7}$ 428$_{9}$ 449$_{14}$ 499$_{12}$
Աւրէն *ամուսնութեան*— 522$_{3}$
Աւրէն *արքունական*— 33$_{7}$
Աւրէն *եկեղեցւոյ*— 122$_{3}$
Աւրէն *խառն*— 129$_{9}$
Աւրէն *կենդանութեան*— 126$_{4}$
Աւրէն *նաւի*— 388$_{7}$
Աւրէն *քահանայական*— 493$_{5}$
Աւրէն *քահանայութեան*— 64$_{10}$
Աւրէն (*հաղորդություն*) — 117$_{6}$ 129$_{3}$ 155$_{15}$ 158$_{7}$ 159$_{3}$ 160$_{4}$ 162$_{9}$ 165$_{3, 6}$ 167$_{3}$ 169$_{10}$ 170$_{1}$ 171$_{6, 11}$ 172$_{7}$ 174$_{4}$ 176$_{14}$ 182$_{3, 6}$ 183$_{13}$ 184$_{13}$ 193$_{13}$ 234$_{3}$ 247$_{13}$ 266$_{6}$ 319$_{10}$ 323$_{13}$ 327$_{3, 12}$ 381$_{5}$
Աւրէն (*տէրունական*)— 103$_{13}$ 104$_{13}$ 106$_{1, 13}$
Աւրէնսգէտ— 314$_{7}$
Աւրէնսդիր— 31$_{14}$ 49$_{13}$ 360$_{11}$ 455$_{13}$
Աւրէնսդրակից— 98$_{10}$
Աւրէնսդրութեան *մտածութիւն*— 340$_{3}$
Աւրէնսդրութիւն— 131$_{9}$ 132$_{1}$ 359$_{4}$
Աւրէնսուսոյց— 116$_{4}$
Աւրինազանցութիւն— 93$_{4}$
Աւրինակ *մնասակարաց*— 383$_{1}$
Աւրինաւք *բնակել*— 229$_{2}$
Աւրինաց *կարգ* — 201$_{6}$ 428$_{11}$
Աւրինաց *սպաս*— 31$_{13}$
Աւրկանալ— 312$_{7}$ 313$_{7}$ 508$_{15}$ 510$_{1}$
Աւրկանոց— 301$_{4}$ 312$_{7}$ 436$_{5, 6}$ 437$_{5}$ 442$_{8}$ 445$_{14}$
Աւրկացեալ *այր*— 106$_{16}$
Աւրկուն— 106$_{15}$ 107$_{2}$ 509$_{5, 9}$
Աւրուկ — *տես Աւրկուն*

Բագին— 155$_{11}$
Բազմաղէմ *ապաշխարութիւն*— 116$_{7}$
Բազմաղէմ *մեղք*— 116$_{7}$
Բազմաղէմ *չարիք*— 174$_{6}$
Բազմազաւում— 258$_{12}$
Բազմական— 156$_{1, 2}$ 235$_{7}$
Բազմութեան *կամք*— 257$_{14}$
Բազմութիւն— 253$_{12}$ 257$_{11}$ 258$_{9}$
Բազում ամուսնութիւն— 337$_{7}$
Բաժակ— 198$_{7}$ 234$_{17}$ 480$_{15}$ 481$_{7}$
Բաժանող (*հերձուածող*)— 334$_{6, 8}$
Բաժին— 41$_{6}$ 310$_{1, 6}$
Բաղարջ— 92$_{10}$
Բաղրաղայք— 105$_{10}$
Բամբասանք— 259$_{10}$ 268$_{2}$ 271$_{11}$
Բան *ապաշխարութեան*— 486$_{5}$
Բան *կանոնական*— 290$_{13}$ 535$_{13-14}$ 536$_{5-6}$
Բանադրել— 120$_{1}$
Բանակ— 259$_{3, 6}$ 325$_{11}$
Բանակետղ *թագաւորաց*— 427$_{5}$
Բանակռիւ— 401$_{13}$
Բանաւոր հովիւ— 120$_{11}$
Բանդագուշել— 235$_{9}$
Բանջար— 160$_{11}$ 161$_{1}$ 164$_{3}$

Բանսարկութիւն— 453_{1}
Բաջաղանք *աշխարհական*— 258_{13}
Բաջաղմունք— 323_{3}
Բարբարոս— 61_{8} 63_{7} 116_{10}
Բարեգործութիւն— 201_{1} 537_{9}
Բարեգոյն – 205_{6}
Բարեկամ— 414_{9}
Բարեկամութիւն— 535_{5}
Բարեյորդորութիւն— 368_{8}
Բարեպաշտութիւն— 82_{10} 83_{9} 89_{13}
Բարեպաշտութեան *խորհուրդ*— 98_{3}
Բարեպաշտութեան *հրաման*— 84_{17}
Բարեսէր *կամք*— 128_{13}
Բարկութիւն— 236_{6}
Բարձրամտել— 199_{15}
Բաւականաբար— 485_{7}
Բեմ— 31_{11} 45_{5} 199_{5-7} 232_{9} 234_{1} $238_{5, 6}$ 240_{7} 264_{4}
Բեռն— 201_{9} 416_{8} 417_{5} 502_{3} 513_{11}
Բեռինք *տաղտկալի*— 416_{2}
Բերան— 325_{6} 419_{11}
Բերան *(առյուծի)*— 175_{8}
Բերան *կապել*— 306_{5}
Բժիշկ— 116_{10}
Բժշկել— 62_{10} $120_{5, 7}$ 323_{3} 339_{7} 355_{14} 513_{10}
Բժշկութիւն— 18_{4} 22_{3} 64_{3} 322_{13} 533_{7}
Բժշկութիւն *արդար*— 322_{8}
Բիծ— 165_{13} 334_{13}
Բծաւոր— 165_{13}
Բնակաւոր—34_{14}
Բնակել *աւրինաւք*— 229_{3}
Բնակութիւն — 200_{5} 207_{11}
Բնաւորապէս— 393_{8}
Բնակ— 231_{1}
Բնիկ *սեպհական*— 220_{13-13}
Բոզ— 79_{5}
Բոզաբար— 438_{5}
Բոլորապէս *քննել*— 112_{5}
Բողոք *երիցանց*— 463_{8}
Բողոքել— 155_{1} 161_{14} 176_{5} 185_{13}
Բորոտ— $509_{5, 8}$
Բորոտել— 508_{18} 510_{1}
Բորոտութիւն— 104_{10} 248_{14}
Բուրուառ— 485_{2}
Բռնաբար *մտանել*— 487_{8}
Բռնաբարել— 78_{8} 91_{8}
Բռնադատել - 166_{3} 215_{18} 216_{2} 302_{8} 309_{9} 314_{8}
Բռնադատել *գերէց*— 153_{8}
Բռնադատել *զընկեր եւ զեղբայր*— 159_{4}
Բռնադատել *(տիրոջից)*— 350_{11}
Բռնադատութիւն *ծնաւղաց*— 382_{11}
Բռնաճարութիւն— 343_{9}
Բռնապաստան— 464_{11}
Բռնաւոր— 83_{1} 186_{8} 428_{2}
Բռնաւորել— 259_{12}
Բռնութիւն— 47_{9} 79_{10} 124_{4} 127_{12} $154_{1, 14}$ $155_{2, 8}$ 163_{1} 219_{8} 269_{9} 295_{11} 479_{8}

Գագաթն— 338_{8} 451_{8} 493_{13} 494_{3}
Գազանաբեկ— 90_{19} 307_{5}
Գազանակուր— 459_{1}
Գահասիրութիւն— 482_{13}
Գահավէժ *առնել*— 295_{3}
Գաղձ— 191_{6} 425_{14}
Գաղտ *հարսանիք*— 229_{2}
Գաղտ *պսակ*— 246_{5} 439_{9}
Գաղտաբար *ուտել*— 164_{1}
Գաղտնի *պաշտել*— 236_{13}
Գաղտնի *(սպանել)*— 174_{5}
Գաղտուկ *ապաշխարութիւն*— 472_{12}
Գայթագղութիւն— 89_{8} 259_{10}
Գայթ *ի դայթ*— 128_{9} 176_{9}
Գայթ *ի գայթ դողալ*— 125_{13}
Գայլ— 49_{11} 473_{7}
Գան— 369_{13} $433_{5, 8, 13}$ 438_{10} 441_{2} 442_{7}
Գանել— 436_{1}
Գանձ— $415_{1, 5}$
Գանձ *արծաթոյ*— 412_{12}
Գանձ *եկեղեցւոյ*— 411_{13}
Գանձ *ոսկւոյ*— 412_{11}
Գառն— 49_{11}
Գառազղ— 426_{14}
Գարշութիւն *զրզռել* – 111_{1}
Գաւազանաւ *հարկանել*— 338_{10}
Գաւառ— 58_{8} 84_{7} 99_{5} 118_{11} 163_{9} $211_{5, 8, 12}$ 212_{8} 215_{4} 216_{12} 257_{5} 267_{4} 278_{11} 279_{2} 455_{3}
Գաւառ *վերակացութեան*— 123_{3}
Գաւառ *վիճակեալ*— 280_{3}
Գաւառակալ— 428_{1}
Գաւառատէր— 428_{1} 464_{1}
Գաւառի *տեսուչ*— 163_{11} 403_{8}
Գաւիթ *թաղաւորին*— 261_{12}
Գաւտի— 399_{4}
Գեաւղ— 99_{12} 122_{8} 163_{10} 164_{6} 210_{8} $211_{5, 12}$ 222_{11} 258_{3} 265_{10} 310_{1} 378_{14} 394_{10} 395_{5} 396_{4} 400_{8} 412_{11} 455_{3} 463_{13}
Գեաւղից *պտուղ*— 222_{4}
Գեաւղից *տեսուչ*— 403_{8}
Գեղաղէշ *երես*— 196_{3}
Գեղեցկագործ *մատեան*—536_{6}
Գեղջուկ— 408_{13}
Գետավէժ— 459_{1}
Գետնաքարշ— 407_{12}
Գերդաստան— 310_{1}
Գերեզման— 381_{1} 486_{8}
Գերեզման *բանալ*— 247_{3}
Գին *երդման*— 309_{7}
Գին *պատարագի*— 479_{4}
Գին *վարձու*— 253_{18}
Գինարբու— 87_{3} 240_{5}

Գինեմոլ— 118$_{9}$
Գինի— 75$_{10}$ 88$_{6}$ 89$_{2}$ 160$_{13}$ 293$_{11}$ 321$_{13}$ 392$_{7}$ 421$_{6}$ 488$_{14}$ 495$_{4, 6, 7, 12}$ 496$_{2}$
Գինի *անապակ*— 519$_{3}$
Գինի *ըմպել*— 293$_{4}$ 379$_{8}$ 385$_{5}$
Գինի *որթոյ*— 493$_{11}$
Գիշերապաշտաման *կանոն*— 530$_{3}$
Գիշերապաշտաւն— 523$_{6}$
Գիտակակից— 355$_{11}$
Գիտութեան *միաբանութիւն*— 387$_{3}$
Գիտուն *վարդապետ*— 110$_{1}$
Գիտութիւն— 170$_{14}$ 232$_{1}$ 263$_{1}$ 501$_{9}$
Գիրութիւն— 110$_{4, 6}$
Գիր. գիրք— 77$_{3}$ 90$_{4}$ 112$_{9}$ 118$_{1}$ 128$_{8, 11}$ 132$_{4, 8}$ 172$_{12}$ 173$_{1}$ 199$_{7, 11, 15}$ 201$_{4}$ 206$_{7}$ 208$_{7}$ 232$_{10}$ 240$_{13, 14}$ 255$_{12}$ 387$_{12}$ 413$_{13}$ 494$_{4, 9, 10}$ 495$_{4}$ 496$_{3}$
Գիր *ընծայական*— 77$_{11}$
Գիր *վարդապետութեան*— 372$_{14}$
Գիրք *եկեղեցւոյ*— 46$_{5-6}$
Գիրք
— *Առակք*— 241$_{6}$
— *Արարածք*— 241$_{3}$
— *Գործք Առաքելոց*— 241$_{11}$
— *Դատաւորք*— 112$_{11}$ 241$_{4}$
— *Եզր*— 112$_{12}$ 241$_{5}$
— *Ելք*— 112$_{10}$ 241$_{3}$
— *Եկեղեսիաստէք*— 241$_{6}$
— *Երգ երգոց*— 241$_{7}$
— *Երկրորդ աւրէնք*— 112$_{10}$ 241$_{4}$
— *Թագաւորութիւնք*— 112$_{11}$ 241$_{5}$
— *Թիւք*— 112$_{10}$ 241$_{4}$
— *Ծնունդք*— 112$_{10}$
— *Կաթողիկէք*— 241$_{11}$
— *Հին կտակարան*— 241$_{2}$
— *Հռութ*— 112$_{11}$ 241$_{5}$
— *Ղեւտացիք*— 112$_{10}$ 241$_{4}$
— *Ղուկաս*— 241$_{11}$
— *Մակաբէացիք*— 113$_{1}$ 241$_{9}$
— *Մատթէոս*— 241$_{10}$
— *Մարկոս*— 241$_{10}$
— *Մնացորդք*— 112$_{12}$ 241$_{5}$
— *Յեսու*— 112$_{11}$ 241$_{4}$
— *Յոբ*— 112$_{12}$ 241$_{7}$
— *Յովհաննէս*— 241$_{11}$
— *Նոր աւրէնք*— 241$_{2}$
— *Սաղմոս*— 112$_{12}$ 232$_{9, 13}$ 234$_{12}$ 240$_{12, 14}$ 241$_{6}$ 355$_{5}$ 480$_{14}$ 498$_{7}$ 523$_{14}$ 524$_{6, 9}$ 526$_{4, 9, 11}$ 527$_{3}$ 530$_{1}$
— *Սողոմոն*— 112$_{13}$ 241$_{6}$
Գլխաւոր— 83$_{13}$ 99$_{11}$ 116$_{3}$ 119$_{3}$ 156$_{5}$ 205$_{6}$
Գլխաւոր *եկեղեցւոյ*— 449$_{7}$
Գլխաւոր *քահանայ* — 377$_{8}$ 378$_{7, 13}$ 483$_{12}$ 484$_{5, 6}$
Գլխաւորութիւն— 40$_{8}$
Գլուխ— 132$_{11}$ 170$_{2}$ 198$_{4}$ 435$_{3}$
Գլուխ *(առաջնորդ)*— 60$_{4, 11}$ 61$_{4}$ 99$_{13}$
Գլուխ *(գալ)*— 181$_{1}$ 218$_{6}$
Գողենոց— 437$_{9}$ 442$_{9}$ 461$_{13}$ 462$_{3}$
Գողի— 436$_{6, 7}$ 437$_{6, 9}$ 442$_{6, 10}$ 446$_{1, 2}$
Գող— 104$_{4}$ 108$_{1}$ 174$_{5}$ 381$_{11}$ 413$_{4}$ 414$_{2}$ 426$_{3}$
Գող *սպանել*— 303$_{6}$
Գողանալ— 85$_{5}$ 93$_{4}$ 109$_{2}$ 325$_{6}$ 413$_{4}$ 473$_{11}$
Գողացեալ *հարսանիք*— 352$_{8}$
Գողութիւն— 80$_{6}$ 124$_{13}$ 300$_{10}$ 303$_{6}$ 325$_{7}$ 346$_{9}$ 452$_{13}$
Գոնջութիւն— 104$_{11}$
Գոռոզութիւն— 263$_{11}$
Գործ *ապաշխարութեան*— 357$_{6}$
Գործ *արութեան*— 298$_{14}$
Գործ *գիտաւորութեան*— 373$_{3}$
Գործ *եկեղեցւոյ*— 407$_{2}$
Գործ *եպիսկոպոսութեան*— 508$_{2}$
Գործ *խափանել*— 180$_{14}$
Գործ *մշակութեան*— 377$_{11}$
Գործ *յաղծապիղծ*—373$_{3}$
Գործ *չար* — 107$_{10}$ 120$_{6}$ 174$_{14}$ 175$_{2}$ 183$_{10, 14}$ 280$_{15}$ 304$_{8}$ 307$_{12}$ 379$_{10}$
Գործ *պղծութեան*— 165$_{6}$ 179$_{5}$ 425$_{12}$
Գործ *վատթար*— 186$_{9}$ 429$_{5}$ 430$_{3}$
Գործ *քննութեան*— 311$_{11}$
Գործակալ— 415$_{6}$ 487$_{2}$ 488$_{10}$
Գործակալութիւն— 259$_{9}$ 380$_{3}$
Գործակից *քահանայի*— 485$_{13}$
Գործարան— 533$_{4}$
Գործաւորութիւն— 88$_{9}$
Գուբ *խորխորատի*— 159$_{6}$
Գուբ *տնանկաց* — 158$_{6}$ 159$_{1}$ 161$_{3-9}$ 169$_{14}$ 171$_{11}$ 172$_{6}$ 176$_{2, 4-5}$ 184$_{11, 12}$ 248$_{10}$ 317$_{1}$ 440$_{12}$
Գումարութիւն— 116$_{3}$ 536$_{14}$
Գրակարդաց— 80$_{10}$ 87$_{4}$ 92$_{3}$ 212$_{4}$ 234$_{11, 14, 16}$ 262$_{9}$ 352$_{5}$ 480$_{3}$
Գրակարդացութիւն— 352$_{7}$
Գրովք *սաղմոս ասել*—199$_{6}$

Դալարազարդութիւն *անասնոց*— 421$_{6}$
Դաճեկան *վաշխել*— 479$_{5}$ 486$_{11}$
Դայեկութիւն— 380$_{2}$
Դառնութեան *արմատ*— 38$_{9}$
Դաստակերտ— 412$_{11}$
Դաստիարակութիւն— 486$_{2}$
Դատ— 112$_{7}$ 222$_{8}$ 254$_{16}$ 255$_{4}$ 256$_{12}$ 260$_{2}$ 415$_{7}$ 437$_{3}$
Դատ *խաւսել*— 215$_{12}$
Դատախազ— 309$_{7}$ 310$_{2}$
Դատապարտեալ *ի մահ*— 104$_{6}$
Դատապարտել— 52$_{7}$ 133$_{13}$ 193$_{5}$ 195$_{8}$ 214$_{13}$ 215$_{8}$ 254$_{13}$ 260$_{6}$ 267$_{2}$ 274$_{1}$ 280$_{15}$ 343$_{4}$ 481$_{8}$
Դատապարտութիւն— 99$_{6}$ 383$_{12}$ 410$_{11}$

Դատաստան— $44_{4,9}$ 105_{3} 106_{1} 108_{6} 118_{5} 213_{7} 221_{5} 254_{14} $256_{2,3}$ 266_{11} 295_{14} 309_{4} 342_{11} 396_{13} 415_{7} $4{:}5_{7}$ 445_{3} 469_{12} 470_{2}
Դատաստան *արդար*— 213_{10} 315_{6}
Դատաստան *մահապարտութեան*— 336_{6}
Դատաստան *շնացելոց*— 343_{5}
Դատավճիռ— 255_{3} 256_{7} 260_{7} 267_{10} 270_{9} 271_{9} 373_{5}
Դատավճռակից— 260_{10}
Դատարկաբանել— 356_{7}
Դատարկացուցանել— 235_{10} 497_{12}
Դատաւորութեան *աստիճան*— 44_{4}
Դատաւորութեան *կարգ*— 44_{5}
Դատաւոր— 53_{10} 98_{10} 104_{6} 111_{3} 183_{7} 220_{7} 254_{16} 255_{2} 455_{10} 456_{10} 465_{9}
Դատել— 105_{6} 108_{13} 112_{6} 215_{5} 260_{12}
Դատուճի— 111_{6}
Դարանակալութիւն— 105_{11}
Դեղ— 322_{13} 339_{6}
Դեղ *ապաշխարութեան*— 120_{7}
Դեղ *մահաբեր*— 174_{6}
Դեղ *հատանել*— 322_{13}
Դեղատու— 351_{7}
Դեղ *տալ*— 339_{12}
Դեւ— 95_{1} 304_{6} 323_{9} 359_{13} $499_{4,6}$
Դէմք *վնասել*— 89_{10}
Դէպ— 31_{14} 40_{13} 99_{11} 458_{2} 459_{1}
Դէտ *ժողովրդեան*— 459_{3}
Դժուարածին— 306_{11}
Դժուարոտ— 240_{3}
Դի կողոպտել— 247_{5}
Դիակողոպուտ— 108_{7}
Դիտաւորութեան *գործ*— 373_{3}
Դիտաւորութեան *պահպանութիւն*— 374_{2}
Դիտաւորութիւն— 535_{14}
Դիր(*ք*)— 231_{1}
Դիր *եկեղեցւոյ*— 219_{15}—220_{1}
Դիր *Զատկի*— 398_{7}
Դիւրագոյն *տպաւորել*— 263_{7}
Դիւահար— 165_{14} 291_{6} 323_{12} 324_{1} 495_{4}
Դիւահար *երախայ*— 291_{4}
Դիւահարել—304_{6} 313_{7}
Դիւահարութիւն— 104_{10}
Դիւք— 172_{1} 237_{4} 312_{10}
Դիւթել— 441_{1} 442_{6}
Դիւթակախարդ— 172_{3}
Դիւթութիւն— 442_{7}
Դիւրափոխել— 438_{12}
Դմակ *անգամով*— 399_{6} 401_{4}
Դուստր— 106_{10} 231_{7} 297_{9} 301_{14} 304_{14} 313_{1} 471_{7}
Դուստր *կնոջ*— 361_{3}
Դուստր *նախարարի*— 464_{9}
Դուստր *քահանայի*— 431_{10}
Դպիր— 248_{9} 430_{5} 479_{4} 481_{13} 482_{4} $483_{1,14}$
Դպրաց *կարգ*— $430_{5,6}$
Դպրոց— 372_{6} 375_{13} 377_{2} 480_{10}
Դպրութեան *կենաց*— $390_{6,10}$
Դպրութիւն— $430_{6,7}$
Դսրովել— 195_{9} 221_{7}
Դրամ— 429_{9} 430_{4} 431_{2} $433_{9,12}$ 434_{12} 435_{12} $436_{1,7}$ $437_{2,7,9,13}$ $439_{3-5,7,10}$ $441_{2,9}$ 442_{10} 443_{3} 445_{6} 446_{2} 449_{8}
Դրգալ— 399_{3}
Դրօշմ *արքունական*— 447_{1}
Դրօշմ *տէրունական*— 161_{3}

Եկամուտ— 34_{13}
Եկեղեցական— 112_{9} 270_{12} 380_{11}
Եկեղեցական *ընդդիմաբանութիւն*— 85_{1}
Եկեղեցական *իրք*— 85_{14} 86_{7}
Եկեղեցական *իրաց հոգ կալցի եպիսկոպոսն*— 85_{2}
Եկեղեցական *կանոն*— 270_{6}
Եկեղեցական *ձև*— 483_{4}
Եկեղեցի— 31_{11} $38_{6,12}$ 50_{6} 54_{3} 55_{3} $77_{3,13}$ 81_{9} 82_{9} 85_{12} $86_{3,4}$ 88_{10} 90_{5} 92_{14} $94_{7,15}$ 103_{12} 106_{2} 107_{12} $108_{6,14}$ $109_{11,13}$ 117_{5} $120_{7,12}$ 121_{2} 123_{9} 125_{11} 126_{9} 155_{14} 164_{3} 166_{6} 167_{2} $169_{8,15}$ $171_{4,10}$ 181_{4} 182_{1} 183_{7} 184_{6} $185_{4,10}$ 186_{11} $187_{3,5}$ 190_{6} $194_{3,4}$ 196_{5} 198_{1} 199_{11} $201_{4,11}$ $205_{3,12}$ $206_{8,11}$ $207_{3,4}$ 208_{13} $209_{4,11}$ 212_{3} 214_{1} 216_{7} 218_{5} 219_{9} $220_{3,10,12}$ 221_{3} $222_{8,10,11}$ 228_{6} 230_{10} $231_{4,8,9}$ 232_{9} $235_{2,6,7}$ 236_{12} 237_{6} $240_{12,14}$ 241_{1} 245_{6} 253_{14} 259_{7} 267_{1} 270_{13} 274_{10} 275_{12} $290_{3,13}$ 299_{13} 314_{13} 316_{6} 322_{5} $335_{7,13}$ $337_{3,12}$ 345_{6} 348_{3} 349_{6} 358_{6} 368_{6} 369_{10} 370_{1} 372_{9} 380_{11} 381_{1} 383_{13} 384_{9} $385_{3,6}$ $386_{7,12}$ $387_{2,5,14,15}$ 388_{11} $389_{5,8,10-12,14}$ $390_{3,7}$ $391_{2,8,12}$ 392_{2} 393_{2} $395_{9,11,13}$ 396_{3} 406_{9} 408_{12} $412_{2,9}$ 420_{14} 424_{11} 429_{9} 430_{9} $431_{7,11}$ 432_{6} $433_{1,6,7,11}$ $434_{1,2,12}$ 435_{13} 436_{1} $437_{7,12,14}$ $439_{3,7}$ 441_{10} 443_{7} 444_{2} $445_{6,8}$ $448_{3,9}$ 449_{3} 450_{11} 455_{12} 461_{3} 464_{5} 472_{5} $478_{7,10,11}$ $480_{3,8}$ 482_{1} $483_{7,8,11}$ $484_{6,7,14}$ 485_{4} $486_{6,9}$ 488_{10} 508_{1} 520_{2} $521_{3,15}$ 522_{9}
Եկեղեցի *Անտիոքայ*— 275_{3}
Եկեղեցի *ապաւինել*— 260_{5}
Եկեղեցի *առաքելական*— 133_{13} 391_{1} 533_{2}
Եկեղեցի *բանաւոր*— 388_{9} 389_{4}
Եկեղեցի *Եգիպտոսի*— 274_{12}
Եկեղեցի *զարդարել*— 99_{7}
Եկեղեցի *ընդհանրական*— 23_{13} 190_{3-4}
Եկեղեցի *իւր*— 219_{11} 264_{16} 384_{13} 442_{10}
Եկեղեցր *կաթողիկէ*— 115_{14} 121_{13} $122_{3,7,10}$ $130_{2,3}$ 133_{12} 236_{4} 521_{3}
Եկեղեցի *հաստատել*— 59_{11}

Եկեղեցի ճշմարիտ— 34_{14}
Եկեղեցի մերձաւոր— 265_{10}
Եկեղեցի մտաւոր— 388_{10}
Եկեղեցի շինել— $59_{3, 6}$ $60_{5, 10}$ $61_{5, 9}$ 62_{3} 64_{3} 99_{10}
Եկեղեցի շփոթել— 274_{11}
Եկեղեցի պարապորդ— 215_{16}
Եկեղեցի տիեզերական— 269_{10}
Եկեղեցի քաղաքի— 187_{1}
Եկեղեցւոյ առագաստ— 482_{2}
Եկեղեցւոյ առաջնորդ— 205_{8}
Եկեղեցւոյ աւցակել— 85_{7}
Եկեղեցւոյ բաժին— 431_{3}
Եկեղեցւոյ բարձրութիւն— 388_{3}
Եկեղեցւոյ դիրք — 46_{5}
Եկեղեցւոյ գլխաւոր— 449_{7}
Եկեղեցւոյ գործ — 407_{3}
Եկեղեցւոյ գրակարդաց— 352_{5}
Եկեղեցւոյ ընտանիք— 403_{3}
Եկեղեցւոյ ինչք— 164_{5} $220_{5, 14}$ $221_{3, 8-9}$
Եկեղեցւոյ ինչք վաճառել— 164_{5-7}
Եկեղեցւոյ իշխանութիւն— 118_{3}
Եկեղեցւոյ իրք— 39_{12} 120_{10} 211_{1} 216_{17} 334_{9}
Եկեղեցւոյ իրաց հաստատութիւն— 214_{6}
Եկեղեցւոյ լրութիւն— 190_{9}
Եկեղեցւոյ լրումն— 192_{6}
Եկեղեցւոյ կամք— 104_{4}
Եկեղեցւոյ կանոն—200_{1} 207_{9} 229_{1} 335_{3} 341_{5} 342_{2}
Եկեղեցւոյ կապան— 207_{1}
Եկեղեցւոյ կարգ— 40_{8} 112_{3} 121_{6} 164_{4} 190_{12} 205_{10} 208_{7} 213_{1} 323_{1} 375_{10} $376_{9, 13}$ 428_{3} 449_{3} 498_{11}
Եկեղեցւոյ հանապազորդ— 377_{8} 378_{13}
Եկեղեցւոյ հաւատ— 112_{4} 238_{1}
Եկեղեցւոյ հեռացեալ— 354_{10}
Եկեղեցւոյ հիմ— 22_{7} 59_{10} 63_{4} 111_{10} 390_{8-9}
Եկեղեցւոյ հրամանատար— 35_{1} 54_{7} 58_{9} 59_{2} 61_{1} 99_{11}
Եկեղեցւոյ մայր— 388_{6}
Եկեղեցւոյ մանկունք — 36_{9} 154_{12} 174_{10-11} 425_{9} 426_{7}
Եկեղեցւոյ միաբանութիւն— 359_{9}
Եկեղեցւոյ միաւորութիւն— 392_{1}
Եկեղեցւոյ նախաթոռ— 482_{13}
Եկեղեցւոյ նորաշինութիւն— 428_{9}
Եկեղեցւոյ շնորհ— 222_{4} 519_{9}
Եկեղեցւոյ ուխտ— 47_{1} 128_{5-6} 161_{3} 403_{7-8} 516_{11}
Եկեղեցւոյ պաշտաման— 45_{11} 206_{1} 483_{1}
Եկեղեցւոյ պաշտաւն— 38_{1}
Եկեղեցւոյ պտուղ— 191_{6} 194_{6} 376_{12} 478_{6} 480_{4} 482_{1}
Եկեղեցւոյ սպաս— 191_{6} 379_{7} 484_{4}
Եկեղեցւոյ սպասաւորութիւն— 31_{6} 35_{3} 410_{3}
Եկեղեցւոյ տուգան— 184_{4}
Եկեղեցւոյ տուչութիւն— 201_{3}
Եղբայր— 94_{3} 106_{13} 107_{9} 109_{10} 110_{2} 159_{4} 179_{1} 201_{1} 221_{12} 222_{6} 269_{7} 297_{3} 302_{9} 304_{1} 344_{2} 352_{1} $356_{3, 12}$ $358_{3, 4}$ $399_{10, 11}$ 426_{12} 445_{10} 450_{16} 471_{3}
Եղբայր գայթոտ — 451_{14}
Եղբայր յանդիմանել— 356_{3}
Եղբայր սպանանել— 304_{9}
Եղբայր տարաբաժին— 310_{5-6}
Եղբայր տարապարտ— 358_{1}
Եղբայրակից— 259_{4}
Եղբայրակցութիւն— 357_{3} 358_{4}
Եղբայրասպան— 408_{6}
Եղբայրութիւն— 358_{9}
Եղբայրսիրութիւն— 386_{4}
Եղբաւրորդի— 106_{11} 447_{3}
Եպիսկոպոս—$75_{5, 7, 8, 13}$ $76_{3, 7, 9, 12}$ 77_{14} $78_{9, 11}$ $79_{3, 5}$ $81_{1, 7}$ $82_{1, 6, 3, 9}$ $83_{3, 4, 6, 7, 12}$ $84_{5, 14, 16}$ $85_{11, 13, 14}$ 86_{3} $87_{2, 7, 9, 12}$ 88_{12} $89_{1, 8, 12}$ $90_{1, 12}$ $92_{3, 8}$ $93_{6, 7, 10, 11}$ $94_{3, 14}$ 95_{7} $96_{3, 10, 15}$ 97_{2} 99_{5} 100_{5} $105_{1, 4}$ 107_{6} $111_{10, 12}$ 116_{6} $119_{4, 6}$ $121_{4, 5}$ 122_{11} $123_{3, 5, 12}$ 124_{3} 125_{9} 127_{6} 129_{8} 130_{6} 133_{14} 154_{11} 156_{6} $158_{6, 10}$ 159_{1} $162_{3, 9}$ $163_{8, 9}$ $164_{6, 8}$ $166_{1, 4, 8}$ 169_{4} 179_{4} 183_{7} 185_{9} 187_{3} 190_{6} $194_{5, 10}$ 204_{12} 205_{6} $207_{3, 14}$ $208_{5, 8-10}$ $209_{3, 6, 14, 15}$ $210_{1, 6, 7, 9, 13}$ 211_{11} 212_{12} $213_{6, 9, 15}$ $214_{4, 11, 13}$ $215_{8, 10, 14, 13}$ $216_{1, 11}$ 217_{5} 218_{7} $219_{6, 6, 13}$ $220_{1, 2, 3, 14}$ $221_{2, 4, 5}$ 222_{9} 230_{11} 231_{11} $233_{3, 9}$ 235_{1} 237_{13} $238_{4, 10}$ $240_{6, 7, 8, 10}$ 242_{4} 249_{10} $253_{1, 3, 13}$ $254_{7, 8, 13}$ $255_{7, 9}$ 256_{5} $257_{3, 4, 5, 6, 8, 9}$ $258_{3, 5, 6, 8, 10}$ $259_{2, 11}$ $260_{3, 13}$ 261_{11} $262_{4, 8}$ $263_{2, 10}$ $264_{5, 9, 14}$ $265_{1, 5, 12}$ $266_{1, 5, 6, 10}$ 267_{6} $268_{5, 7-10, 13, 12}$ 269_{6} $270_{4, 14}$ 272_{3} 273_{11} 274_{9} $275_{1, 4}$ 276_{5} 278_{9} 279_{12} $280_{8, 16}$ 281_{3} 311_{9} 334_{11} 373_{4} 379_{6} 403_{3} 405_{7} 406_{12} 409_{9} 410_{7} 411_{12} 413_{11} 414_{5} 420_{13} 427_{11} 428_{12} 429_{4} 430_{6} $441_{3, 8, 9}$ 448_{13} 449_{8} 450_{6} $455_{1, 8, 10}$ 457_{6} $459_{8, 9-11, 12}$ 460_{6} $462_{6, 10}$ $463_{3, 4, 10, 11}$ $464_{6, 10}$ 493_{7} $508_{1, 6}$ 516_{10} 517_{12} 519_{12} 521_{4}
Եպիսկոպոս Աղեքսանդրի— 120_{15} 274_{12}
Եպիսկոպոս ամբաստանեալ— 93_{6} 255_{14}
Եպիսկոպոս անկոչ— 275_{7}
Եպիսկոպոս աշխարհի— 119_{4} 459_{6-7}
Եպիսկոպոս բարկացող— 266_{14}
Եպիսկոպոս գաւառի — 163_{12} 212_{15} 213_{4} $254_{7, 10, 12}$ $255_{1, 14}$ $258_{1, 2, 8}$ 261_{5} 263_{11} 267_{6} $279_{5, 8, 12}$ 455_{9}
Եպիսկոպոս գլխաւոր— 455_{7} $465_{2, 8}$
Եպիսկոպոս գողութեան ըմբռնի— 80_{5-6}
Եպիսկոպոս դէտ— 99_{11}
Եպիսկոպոս եկեղեցւոյ— 122_{12} 130_{6}

Եպիսկոպոս *Երուսաղէմի*— 121$_{10}$
Եպիսկոպոս *Թշնամանել*— 89$_{8}$
Եպիսկոպոս *կաթարոսաց*— 123$_{1}$
Եպիսկոպոս *կարգաւորել վայրապար*— 258$_{3}$
Եպիսկոպոս *Կ. Պաւլսեցւոյ*— 276$_{2}$
Եպիսկոպոս *եկեղեցական իրաց հոգ կալցի* — 85$_{3}$
Եպիսկոպոս *Հռոմայ* — 120$_{13}$ 255$_{13}$ 256$_{2, 9}$ 276$_{3}$
Եպիսկոպոս *ձեռնադրել*— 75$_{5}$ 84$_{10}$ 216$_{12}$ 217$_{4}$
Եպիսկոպոս *մայրաքաղաքի* — 210$_{14}$ 211$_{10}$ 212$_{15}$ 213$_{3}$ 214$_{4}$ 215$_{3}$ 217$_{5, 9}$ 219$_{4}$ 231$_{12}$ 257$_{10}$ 258$_{9}$ 267$_{4, 3}$
Եպիսկոպոս *նախանձախնդիր*— 426$_{5}$
Եպիսկոպոս *պարապորդ*— 215$_{13}$
Եպիսկոպոս *վիճակի*— 119$_{4}$
Եպիսկոպոս *տեսուչ*— 412$_{3}$ 413$_{10}$
Եպիսկոպոս *քաղաքի*— 212$_{11}$ 213$_{4}$ 216$_{4}$ 219$_{4}$ 264$_{2}$
Եպիսկոպոսակից— 254$_{11}$ 259$_{4}$ 261$_{8, 9}$ 262$_{1}$ 265$_{4}$ 266$_{7}$ 268$_{12}$
Եպիսկոպոսապետ *Հռոմայ*— 279$_{5}$
Եպիսկոպոսաց *ժողով*— 223$_{9}$ 266$_{9}$
Եպիսկոպոսաց *կանգաւորութիւն*— 257$_{7}$
Եպիսկոպոսաց *համարձակութիւն*— 235$_{3}$
Եպիսկոպոսի *դատ*— 256$_{12}$
Եպիսկոպոսի *դատաստան*— 213$_{7}$
Եպիսկոպոսի *իշխանութիւն*— 86$_{7}$ 220$_{8}$ 221$_{8}$ 267$_{4}$
Եպիսկոպոսի *իրք*— 85$_{11}$ 86$_{3}$ 214$_{11}$
Եպիսկոպոսի *կամք*— 78$_{7}$ 85$_{8}$ 194$_{7}$ 212$_{8}$
Եպիսկոպոսի *ձեռնադրութիւն* — 91$_{11}$ 212$_{1}$ 216$_{5}$
Եպիսկոպոսի *պատիւ* — 122$_{12}$
Եպիսկոպոսի *սպասաւորութիւն*— 268$_{7}$
Եպիսկոպոսի *վկայութիւն*— 93$_{15}$
Եպիսկոպոսութեան *գործ*— 508$_{8}$
Եպիսկոպոսութեան *իշխանութիւն*— 256$_{11}$
Եպիսկոպոսութեան *կարգ*— 255$_{8}$
Եպիսկոպոսութիւն— 79$_{12}$ 94$_{4, 5, 12}$ 95$_{4}$ 96$_{12}$ 255$_{8}$ 271$_{1, 10}$ 279$_{11}$
Ետնութեան *վարք*— 182$_{12}$
Երաւգ— 294$_{9}$
Երախայ— 126$_{13}$ 156$_{1}$ 160$_{10}$ 181$_{8}$ 233$_{4}$ 305$_{12}$ 306$_{5}$ 313$_{1, 4}$ 325$_{11, 12}$ 327$_{3}$ 520$_{10}$ 521$_{10}$
Երախայ *դիւահար*— 323$_{7}$
Երախայ *հեղձուցանել*— 307$_{2}$
Երախայ *հիւանդանալ*— 291$_{14}$
Երախայ *մեռանել*— 326$_{9}$
Երախայութիւն— 299$_{8}$ 304$_{1}$ 318$_{8}$
Երախայից *ձեռնադրութիւն*— 521$_{10}$
Երաշխաւոր— 79$_{9}$
Երասանել *ձի*— 246$_{8}$
Երգ— 240$_{2}$
Երգ *լկտեաց*— 453$_{4}$
Երգոց *խաղ*— 453$_{3-4}$
Երգ— 378$_{14}$ 483$_{10}$
Երգման *գին*— 309$_{7}$
Երդմնախոր— 351$_{3}$
Երդմնաւոր— 341$_{4}$
Երդմնեցուցանել— 235$_{1}$ 325$_{5}$
Երդնուլ— 309$_{10, 12}$ 310$_{4, 7, 8}$ 328$_{1, 3}$ 341$_{3}$ 356$_{10}$
Երդում— 80$_{8}$ 309$_{5, 9}$ 310$_{3, 5}$ 322$_{2}$ 327$_{14}$ 356$_{10}$ 414$_{1}$
Երդում *սուտ*— 37$_{10}$ 310$_{11}$ 452$_{14}$
Երեքշաբաթ— 525$_{11}$
Երէց— 39$_{11}$ 42$_{8}$ 75$_{8}$ 76$_{1, 2, 4, 7, 9, 12}$ 77$_{1}$ 78$_{5}$ 79$_{2, 5}$ 80$_{5}$ 81$_{1, 7}$ 82$_{2, 8}$ 83$_{4, 7}$ 84$_{12}$ 85$_{8}$ 86$_{10}$ 87$_{2, 7, 9, 12}$ 88$_{5, 12}$ 89$_{1, 8, 13}$ 90$_{1, 12}$ 91$_{11}$ 92$_{3, 8}$ 96$_{3, 10, 15}$ 97$_{2}$ 99$_{12}$ 107$_{8}$ 109$_{3}$ 122$_{11}$ 123$_{1}$ 127$_{9}$ 129$_{8}$ 153$_{8}$ 154$_{1, 11}$ 163$_{8, 7, 14}$ 164$_{7}$ 166$_{7}$ 176$_{14}$ 179$_{7}$ 181$_{12}$ 193$_{12}$ 194$_{5}$ 205$_{9}$ 207$_{6, 10}$ 208$_{8, 11}$ 209$_{3}$ 210$_{5, 8}$ 212$_{13}$ 213$_{8}$ 218$_{12}$ 220$_{11}$ 222$_{4, 10}$ 230$_{11}$ 233$_{9}$ 234$_{3, 13}$ 238$_{10}$ 240$_{5, 8, 11}$ 256$_{10}$ 258$_{4}$ 263$_{2}$ 265$_{10}$ 266$_{4, 15}$ 269$_{1}$ 308$_{8}$ 309$_{8}$ 325$_{12}$ 326$_{3}$ 344$_{11}$ 352$_{12}$ 370$_{3, 13}$ 375$_{8}$ 427$_{11}$ 428$_{12}$ 431$_{8}$ 439$_{2, 10}$ 441$_{5, 8, 9}$ 444$_{4}$ 448$_{15}$ 449$_{9}$ 450$_{6}$ 455$_{10}$ 457$_{8}$ 460$_{7}$ 461$_{2}$ 462$_{7, 9, 12}$ 463$_{1, 8, 9, 11}$ 473$_{11}$ 508$_{18}$
Երէց *ամուսնացեալ*— 193$_{12}$
Երէց *աւագ*— 490$_{3}$
Երէց *գաւառի*— 187$_{1}$ 269$_{1}$
Երէց *դողութեան ըմբռնի*— 80$_{3-8}$
Երէց *եկեղեցւոյ*— 99$_{12}$
Երէց *Թշնամանել*— 89$_{8}$
Երէց *կնաւոր*— 430$_{13}$
Երէց *նախանձախնդիր*— 426$_{5}$
Երէց *վանաց*— 455$_{8}$
Երէց *քաղաքի*— 187$_{2}$
Երէցեղբայր— 378$_{8}$ 380$_{10}$
Երէցեղբայր *տգէտ* — 380$_{9}$
Երթեւեկութիւն— 535$_{1}$
Երիտասարդ *պոռնկեսցէ*— 472$_{3}$
Երէցի *որդի*— 432$_{2}$ 442$_{2}$
Երիցութեան *կարգ*— 166$_{6}$
Երիցութիւն— 35$_{2}$ 109$_{5}$ 123$_{4, 7}$ 166$_{8, 9}$ 211$_{5}$ 375$_{14}$ 441$_{8}$ 462$_{12}$ 508$_{11}$
Երկար *ագանիլ*— 295$_{18}$
Երկար *առնուլ յանձն*— 508$_{2}$
Երկակի *ուռ*— 435$_{2}$
Երկակին— 380$_{9}$ 434$_{10}$ 440$_{2}$ 479$_{12}$ 480$_{3}$
Երկաւոր *անգամ*— 116$_{8, 11}$
Երկեակ— 182$_{4}$ 245$_{13}$ 317$_{12}$ 522$_{7}$
Երկիւղածութիւն— 76$_{4}$ 78$_{3}$ 111$_{8}$ 193$_{5}$ 218$_{4}$ 221$_{10}$ 355$_{8}$ 376$_{13}$ 377$_{12}$
Երկմիտ— 37$_{4}$
Երկմտել *յերիցուէ*— 193$_{12}$
Երկուշաբաթ— 525$_{10}$
Երկպատիկ *տալ*— 444$_{9}$
Երկրաւոր *աշխատութիւն*— 28$_{14}$

Երկրաւոր *հողս*— 95_{7-8}
Երկրորդ *ամուսնութիւն*— 341_{7}
Երկրորդ *կին*— 181_{12} 246_{1}
Երկրորդ *հարսանիք*— 229_{2}
Երկրորդ *ձեռնադրութիւն*— 91_{11-12}
Երրորդ *ամուսնութիւն*— 182_{7} 337_{1}
Եւղ աւծութեան— 326_{7}

Զայրանալ— 303_{2}
Զանազանութիւն— 252_{11}
Զատիկ— $34_{7, 11}$ $157_{4, 5}$ 218_{8} 232_{7} 379_{2} $398_{4, 6, 7}$ 400_{10} 401_{1} 493_{8} 497_{3} 498_{5} 517_{6}
Զատկի *հինգշաբաթի*— 519_{12}
Զարմ *չորրորդ*— 49_{8}
Զաւակ— 371_{4} 473_{8}
Զաւակ *անաւրէն*— 447_{8}
Զաւակ *արդար*— 170_{9}
Զաւրագլուխ— 428_{2}
Զաւրականութիւն— 96_{3}
Զաւրավար— 424_{8}
Զաւրութիւն— 209_{12} 271_{7} 417_{12}
Զաւրք— 424_{7} 459_{8}
Զգաստութեամբ *գնալ*— 342_{4}
Զգեստ— 49_{11} 399_{8} 401_{5} 414_{7}
Զգեստ *արանց*— 195_{12}
Զգեստ *զինուորական*— 47_{4}
Զգեստ *կանանց*— 195_{11-12}
Զգուշութիւն— 86_{11} 129_{8} 256_{8}
Զեղխել— 517_{15}
Զեղխութիւն— $517_{4, 9}$
Զեղծիչ *աւրինաց*— 106_{8}
Զէն *պատերազմաց*— 87_{1}
Զինուոր— 87_{1} 371_{8} 379_{9} 380_{10} 410_{8} $480_{4, 9}$ 483_{4}
Զինուորական *զգեստ*— 47_{4}
Զինուորական *ձեւ*— 31_{10}
Զինուորաց *հանդերձ*— 483_{8}
Զինորաց *տեսչութիւն*— 404_{3}
Զինուորել— 509_{2}
Զինուորութեան *կարգ*— 431_{4}
Զղջում— 125_{13} 155_{11} 158_{11} 160_{3} $172_{12, 14}$ 310_{12} 517_{3}
Զոհ— 153_{8}
Զոհեալ— 155_{2} 161_{8}
Զոհել— $154_{2, 8, 14}$ 155_{9} 158_{10} 159_{3} 163_{8} 172_{11}
Զուարթութիւն— 155_{10}
Զուգաւորել— 296_{5}
Զուգաւորութեան *նշան*— 522_{10}
Զուգաւորութիւն *ամուսնութեան*— 294_{1}
Զուգաւորութիւն *զարնանային*— 76_{10}
Զուգաւորութիւն *ժողովրդեան*— 344_{8}
Զուգութիւն— 180_{3} 183_{3} 523_{8}
Զոքանչ *կին առնել*— 471_{10}
Զրադատել— 259_{13}
Զրպարտել— 309_{8}

Էգ— 88_{8} 103_{12} 336_{5} 360_{8}

Ըմպել *անգէտ*— 106_{7}
Ըմպել *անխտիր*— 245_{10} 321_{15}
Ըմպելի— 360_{11} $294_{4, 14}$
Ընդդիմաբանութիւն *եկեղեցական*— 85_{1}
Ընդդիմակաց *լինել եկեղեցւոյ*— 253_{14}
Ընդդիմանալ *հակառակութեան*— 385_{10}
Ընդդիմացեալ *աւրինաց*— 447_{11}
Ընդունելութիւն *կամաւորական*— 394_{7}
Ընթրիկ— 239_{12} 240_{2}
Ընծայ— 92_{10} 384_{7} 412_{9}
Ընկեր— 159_{4} 160_{1} 171_{1} 303_{11} 349_{3} 377_{9} $378_{8, 14}$ 380_{8} 381_{10} $383_{7, 14}$ 385_{2} 416_{7} 433_{12} 434_{2} 450_{15} $451_{8, 10}$ 464_{12} 479_{8} 481_{12} $484_{2, 9}$
Ընձենի— 512_{12}
Ընչասիրութիւն— 409_{12}
Ընչաւէտ— 196_{3}
Ընտանեաց *խնամածութիւն*— 407_{12}
Ընտանիք— 171_{1} $222_{5, 7}$ 291_{13} 385_{3} $407_{2, 8}$ $444_{1, 3, 6, 8}$ 464_{8} $465_{2, 4-7}$
Ընտանիք *եկեղեցւոյ*— 403_{3}
Ընտանիք *հաւատոյ*— 407_{11}
Ընտանիք *պղծագործ*— 465_{7}
Ընտանութիւն— 48_{7} 49_{5} $360_{11, 12}$ 361_{2} 446_{9}
Ընտիր *սպաս*— 343_{2}
Ընտրութիւն— 121_{8} 218_{3} 231_{11} 232_{4}
Ընտրութեան *անաւթ*— $405_{1-2, 3-4}$
Ըստերիւրեալ *գտանել*— 369_{10}

Թագաւոր— 33_{12} 45_{3} 111_{8} $176_{3, 8}$ 212_{16} $213_{1, 2, 11}$ 260_{3} 261_{10} 424_{9}
Թագաւոր *թշնամանել*— 96_{7}
Թագուհի— 111_{9}
Թան— 488_{14}
Թարգմանութիւն *(քարոզ)*— 154_{4} 233_{3}
Թաքուցանել *շնացող*— 464_{1-2}
Թափառական— 420_{3}
Թերահաւատ— $87_{8, 12}$ 90_{10} $91_{4, 13}$ 93_{15}
Թիկունք— 210_{14}
Թիկունք *պղծութեան*— 464_{1}
Թիւ արկ *պահոց*— 197_{9}
Թիւրութիւն— 205_{14}
Թլփատութիւն— 359_{8}
Թշնամանել— 305_{3} 356_{3}
Թշնամանել *գործ քրիստոնէութեան*— 349_{9}
Թշնամանել *եղբայր*— 358_{4}
Թշնամանել *եպիսկոպոս*— 89_{8}
Թշնամանել *երէց*— 89_{8}
Թշնամանել *թագաւոր*— 96_{7}
Թշնամանել *ժլատութեամբ*— 479_{2}
Թշնամանել *սարկաւագ*— 89_{8}
Թշնամանք— 235_{8} 266_{7} 268_{2} 377_{1} 383_{13}

Թշնամի— 108_{12} 131_{6} 170_{2}
Թոշակ— 87_{1} 126_{4} 160_{2} 165_{10} 170_{13} 173_{3} 176_{10} $180_{2, 4}$ 183_{1} 184_{6} 213_{5} 314_{6} 440_{14}
Թոռ— 471_{10}
Թովիչ— 237_{3} 246_{11} 322_{12} 323_{3}
Թովչութիւն— 323_{4}
Թուղթ— 55_{3} 163_{6} 210_{6} 212_{14} 213_{6} 214_{3} $217_{6, 12}$ 253_{13} $257_{13, 14}$ 272_{10} 459_{10}
— *ընծայական*— 83_{3}
— *կանոնաւոր*— 210_{9}
— *հայրապետի*— 257_{10}
— *շրջաբերական*— 278_{4}
— *վկայութեան*— 119_{7} 261_{3}
Թուղթք Յակաբայ— 241_{13}
— *Յովհաննու*— 241_{13}
— *Յուդայի*— 241_{13}
— *Պետրոսի*— 241_{13}
— *Պաւղոսի առ գաղատացիս*— 241_{13}
— *առ եբրայեցիս*— 242_{3}
— *առ եփեսացիս*— 242_{1}
— *առ թեսաղոնիկեցիս*— 242_{2}
— *առ կողոսացիս*— 242_{1}
— *առ կորնթացիս*— 241_{13}
— *առ հռոմայեցիս*— 241_{13}
— *առ Տիմոթէոս*— 242_{2}
— *առ Տիտոս*— 242_{3}
— *առ Փիլիմոն*— 242_{3}
— *առ փիլիպեցիս*— 242_{1}

Ժամ *քարոզութեան*— 370_{3}
Ժառանգակից— 380_{4}
Ժառանգաւոր— 75_{6} 76_{3} 77_{10} $78_{6, 13}$ $79_{7, 9, 13}$ $80_{1, 3}$ 83_{1} $89_{4, 6, 8, 10}$ $90_{1, 9, 11}$ $91_{1, 3, 5}$ $92_{3, 8, 14}$ 94_{5} 95_{1} 96_{6}
Ժառանգաւոր *քաղաքին*— 84_{14}
Ժառանգաւորութիւն— 80_{6} 82_{1} 90_{3} 94_{6} 95_{11}
Ժառանգութեան *վիճակ*— 402_{6}
Ժառանգութիւն— 310_{5} 376_{6}
Ժառանգութիւն *քահանայական*— 482_{11} 486_{7}
Ժողով— 76_{13} 84_{16} 93_{13} 118_{1} $157_{3, 6}$ $194_{1, 3}$ 200_{10} 201_{7} 207_{3} $208_{6, 3, 12}$ 210_{3} 213_{3} $216_{3, 10}$ 217_{1} $218_{7, 10-13}$ $219_{2, 3}$ 222_{3} 236_{13} 237_{13} 278_{11} $279_{3, 13, 15}$ 280_{16} 281_{6} 292_{6} $335_{4, 14}$ 369_{14} 445_{6} 457_{10} 517_{15}
Ժողով *առանձին*— 82_{3} 209_{4} 334_{10} 335_{4}
Ժողով *եպիսկոպոսաց*— 210_{1} 216_{1} 217_{4} 223_{2} 266_{9}
Ժողով *նահանգի*— 275_{11}
Ժողով *սաստիւ*— 152_{14-16} 290_{6}
Ժողով *տիեզերական*— 279_{3} 280_{5}
Ժողով *մարտիւրոսաց*— 198_{10}
Ժողովարան— 91_{3} 92_{13}
Ժողովարար— 334_{7}
Ժողովուրդ— 50_{10} 54_{10} 76_{14} 85_{9} 89_{13} 90_{5} 199_{1} $216_{2, 14}$ 232_{13} 237_{14} 258_{6} 265_{1} 335_{4} 353_{7} 372_{10} 374_{7} 376_{15} 380_{9} 389_{9} $390_{1, 4}$ 403_{11} 462_{7} 463_{2} 481_{2} 518_{6} 531_{4}
Ժողովուրդ բաժանել— 478_{6}
Ժողովուրդ խոստանացեալ— 376_{3}
Ժողովրդակալ— 380_{1}
Ժողովրդական— 38_{1} 80_{3} 83_{2} 87_{6} $88_{3, 11}$ 89_{11} 90_{15} $91_{3, 6}$ $92_{6, 14}$ 96_{6} 112_{3} 119_{11} 127_{10} 312_{15} 371_{3} $375_{5, 6}$ $376_{10, 13}$ 377_{3} 378_{3} 380_{7} $381_{2, 3}$ 383_{17} 384_{8} 394_{5} 397_{12} 460_{4} 478_{9} 479_{9} 480_{1} 481_{7} 483_{6} 484_{3} $487_{1, 4, 10}$ 488_{3}
Ժողովրդական *հրաման*— 489_{1}
Ժողովրդական *միաբանութիւն*— 483_{6} 484_{13}
Ժողովրդանոց— 392_{3}
Ժողովրդապետ— 455_{13}
Ժողովրդեան— 52_{12} $53_{2, 10}$ $84_{13, 15}$ 89_{7} 98_{13} 116_{4} 124_{10} 166_{10} 216_{6} 219_{6} 220_{9} 247_{13} 347_{2} 351_{5} 355_{3} 373_{5} 508_{5}
Ժողովրդեան *անխտրութիւն*— 334_{12}
Ժողովրդեան *հասարակ*— 206_{6}
Ժողովրդեան *հոգս*— 84_{11}
Ժողովրդեան *մեղք*— 417_{11}
Ժողովրդեան *վարք*— 372_{13}
Ժողովրդոց *տեսչութիւն*— 484_{9}

Իգացեալ— 246_{10}
Իմաստնազաւր *խորհուրդ*— 257_{3}
Իմաստ *եկեղեցւոյ*— 343_{6}
Իմաստութիւն — 107_{3} 240_{12} 266_{12}
Ինծ— 494_{4}
Ինչք — 100_{1} 126_{10} 221_{6} 449_{4} 456_{13}
Ինչք *եկեղեցւոյ*— 164_{5} $220_{3, 14}$ $221_{3, 8-9}$
Ինչք *ժառանգաւորութեան*— 82_{1}
Ինքնասաց *Աւետարան*— 406_{3}
Ինքնասպան— 295_{13}
Իշխան— 96_{7} 199_{9} 210_{16} 290_{1} 408_{13} 411_{1} 412_{11} 414_{9} 428_{1}
Իշխան *աշխարհի*— 463_{13}
Իշխան *հարկապահանջ*— 395_{7}
Իշխան *մեծամեծ*— 290_{5} 465_{3}
Իշխանի *տուն*— 380_{2}
Իշխանութիւն— 131_{2} 133_{2} 134_{1} $166_{2, 3, 4}$ 207_{4} 209_{12} $215_{7, 13}$ $216_{10, 13}$ $217_{1, 6, 8}$ 218_{7} 222_{6} 232_{7} 256_{13} 258_{6} 267_{4}
Իշխանութիւն *(իրավունք)*— $99_{3, 6}$ 121_{2} $129_{4, 7}$ 154_{3} 213_{3} 220_{6} 221_{6} 222_{6} 252_{12} 253_{5} 346_{3} 348_{6} 429_{6}
Իշխանութիւն *(պետություն)*— 426_{9} 427_{1}
Իշխանութիւն *(տիրապետություն)*— $137_{1, 11}$ 147_{5} $207_{11, 13}$ 210_{13} $211_{4, 6}$ $214_{1, 3, 13}$ $215_{4, 9}$ 219_{3} 220_{8} 228_{9}
Իշխանութիւն *եկեղեցւոյ*— 118_{3}
Իրագէտ *մանկունք*— 462_{1}
Իրաւունք *ազգակցութեան*— 361_{6}
Իրք— 86_{5} 156_{10} $181_{9, 10}$ 222_{3}
Իրք *անիրաւ*— 254_{14}
Իրք *եկեղեցական*— 85_{3} 86_{7-8}

Իրր *իշխանութեան*— 218$_{10}$
Իրք *եկեղեցւոյ*— 39$_{12}$ 120$_{10}$ 211$_{1}$ 216$_{17}$ 334$_{9}$
Իրք *եպիսկոպոսի*— 85$_{11}$ 86$_{3}$ 214$_{11}$
Իրք *պատասխանատուութեան*— 255$_{10}$
Իւղ— 379$_{3, 4}$ 421$_{9}$ 494$_{10}$ 495$_{1, 2}$ 496$_{4}$ 519$_{11}$

Լազութիւն— 110$_{5}$ 111$_{4}$
Լալ— 385$_{5}$ 443$_{1}$
Լաւակամութիւն— 262$_{14}$ 270$_{1}$
Լեզուանել— 99$_{1}$
Լծակից— 131$_{7}$ 187$_{7}$ 217$_{2}$
Լկտութիւն— 305$_{2, 5}$
Լուցկի— 535$_{3}$
Լրբութիւն *անամաւթ*— 408$_{3}$
Լրբութիւն *կամակար*— 408$_{5}$
Լրջմտութիւն— 384$_{9}$

Խաբել— 106$_{4, 5}$ 108$_{6}$
Խաբէութիւն— 83$_{11}$
Խախաց— 399$_{8}$ 401$_{5}$
Խաղ— 155$_{11}$ 240$_{1}$
Խաղ *երգոց*— 453$_{3-4}$
Խաղաղութիւն— 210$_{8}$ 395$_{4}$
Խազող— 75$_{13}$ 495$_{7}$
Խայտառակել *սուրբ խորհուրդ*— 291$_{11}$
Խանդացող— 357$_{1}$
Խանծել *(պատիժ)*— 442$_{7}$
Խաշինք— 458$_{8}$
Խաշնարած— 458$_{8}$
Խաչ— 96$_{13}$ 520$_{2}$ 532$_{12}$
Խաչի *համբերեալ*— 97$_{12}$ 98$_{1, 7}$
Խառնազնաց *այր*— 298$_{10}$
Խառնակել— 158$_{8}$ 446$_{5}$
Խառնակութիւն *անկրաւն*— 359$_{7-8}$
Խառնակութիւն *կնոջ կամաւք*— 445$_{13}$
Խառն *անասնոց նկատել*— 247$_{10}$
Խափանել— 167$_{5}$
Խաւսակից *լինել*— 535$_{1}$
Խաւսեալ *աղջիկ*— 162$_{11}$ 163$_{1}$ 173$_{9, 11}$ 352$_{5}$
Խաւսել *ի բեմէ*— 264$_{4}$
Խաւսել *սուտ*— 452$_{14}$
Խաւսիւք *յահուր*— 118$_{8-9}$
Խաւսնական— 522$_{8}$
Խեղ— 103$_{8}$
Խեղ ակ— 94$_{11}$
Խեղաբարութիւն— 383$_{13}$
Խեղական— 438$_{10}$
Խեղութիւն *մարմնոյ*— 94$_{12}$ 419$_{11}$
Խեղդ *արկ*— 173$_{12}$
Խեղդել— 302$_{2}$
Խեռ— 300$_{11}$
Խեռութիւն— 310$_{2}$
Խիթմանց— 228$_{10}$
Խղճել— 306$_{2}$
Խմոր— 37$_{5}$ 176$_{1}$ 357$_{8}$

Խնամածութիւն *ընտանեաց*— 407$_{12}$
Խնամակալութիւն— 86$_{11}$
Խնամել— 112$_{8}$
Խնամութիւն— 236$_{2}$
Խնեցահար— 489$_{12}$
Խնկարկութիւն— 368$_{13}$
Խոզի *երամակ*— 499$_{7}$
Խոհականութիւն *տարակարծ*— 536$_{1}$
Խոհակեր— 234$_{15}$
Խողխողել *(հանցանք)*— 174$_{6, 11}$
Խոնարհութիւն— 127$_{2}$ 198$_{11}$ 200$_{2, 4}$ 293$_{6}$
Խոշտանգել *(պատիժ)*— 535$_{6}$
Խոստանալ *կուսութիւն*— 166$_{13}$
Խոստանալ *մոնազանութիւն*— 108$_{4}$
Խոստովանել— 52$_{1, 2, 13, 15}$ 53$_{2, 4}$ 108$_{7}$ 186$_{12}$ 231$_{5}$ 297$_{2}$ 306$_{5}$ 310$_{12}$ 312$_{11}$ 351$_{8, 10}$ 352$_{10}$ 353$_{2}$ 387$_{2}$ 388$_{5}$
Խոստովանութիւն— 56$_{12}$ 122$_{2}$ 159$_{14}$ 172$_{4, 14}$ 175$_{1, 12}$ 181$_{11}$ 229$_{7}$ 269$_{10}$ 352$_{2}$ 386$_{1}$ 440$_{2}$ 531$_{2}$
Խոստովանութիւն *ծածուկ*— 248$_{1}$
Խոտ *վնասու*— 458$_{9}$
Խորամանկագործութիւն— 253$_{15}$
Խորան— 390$_{3}$
Խորանի *սպասաւորութիւն*— 35$_{8}$
Խորգով *ապաշխարել*— 473$_{15}$
Խորհուրդ *(հոգևոր)*— 117$_{5}$ 125$_{2, 10}$ 230$_{6}$ 291$_{10, 11}$ 393$_{6}$ 396$_{7}$ 444$_{7}$ 481$_{5}$ 509$_{9}$ 511$_{2, 4, 9}$ 517$_{10}$ 520$_{11}$ 523$_{9}$ 524$_{2}$ 534$_{8}$
Խորհուրդ *(մարդկային)*— 172$_{9}$ 176$_{11}$ 198$_{2}$ 213$_{2}$ 257$_{3}$ 278$_{8}$ 437$_{10}$ 495$_{10}$
Խորհուրդ *ահագին*— 110$_{2}$
Խորհուրդ *աստուածպաշտութեան*— 389$_{1, 3}$
Խորհուրդ *բարեպաշտութեան*— 98$_{3}$
Խորհուրդ *եկեղեցւոյ*— 390$_{13}$
Խորհուրդ *թշնամանել*— 518$_{4}$
Խորհուրդ *կենդանանար*— 404$_{2-8}$
Խորհուրդ *չարչարանաց*— 30$_{3}$
Խորհուրդ *սարսափելի*— 370$_{6}$
Խորհուրդ *տէրունական*— 28$_{9}$ 199$_{3}$ 450$_{11}$ 459$_{12}$
Խորհուրդ *փրկական*— 259$_{5}$ 352$_{15}$
Խորհրդակցութիւն— 262$_{5}$
Խուզել *(քննել)*— 267$_{7}$
Խուլ— 89$_{10}$ 94$_{14}$
Խունկ— 75$_{14}$ 199$_{6}$
Խռովարար— 209$_{13}$
Խռովեցուցանել *եղբայր*— 355$_{13}$
Խռովութեան *պատճառ*— 483$_{7}$
Խռովութիւն— 166$_{5}$ 209$_{11}$ 264$_{5}$ 439$_{12}$ 484$_{1}$
Խստասիրտ— 452$_{11}$
Խստութիւն— 120$_{3}$
Խրախուն— 235$_{2}$
Խրամատել— 169$_{13}$
Խրատ— 107$_{7}$ 305$_{2, 6}$
Խրատ *վարդապետութեան*— 369$_{13}$

Խրատիչ—84_{15}
Խցարգել— 511_{8}

Ծախ— 182_{11}
Ծախողութիւն— 104_{9}
Ծածուկ *վատնել*— 222_{7}
Ծաղ— 155_{11}
Ծաղր *վայրապար*— 453_{4}
Ծանր *ապաշխարութիւն*— $314_{5, 14}$ 316_{14}
Ծանր *նստել*— 109_{3}
Ծանրաբեռ *մեղք*— 116_{8}
Ծանրութիւն *երկաթոյն*— 339_{2}
Ծանրութիւն *մեղաց*— 416_{1} 417_{3}
Ծառ— 338_{6}
Ծառայ—86_{1} $95_{11, 13}$ 191_{5} 193_{6} $303_{1, 3}$ $319_{13, 14}$ 465_{2} 479_{6}
Ծառայ *ապստամբ*— 319_{13}
Ծառոյ *ձէթ*— 493_{11}
Ծառոյ *պտուղ*— 495_{3}
Ծառայութիւն— 193_{9} 359_{1} 464_{3} 498_{9}
Ծարաւաբար *մերձենալ*— 537_{11}
Ծեր— 231_{6} 488_{13} 498_{1}
Ծնաւղ— 197_{1}
Ծնաւղաց *բռնադատութիւն*— 382_{11}
Ծնունդ— 239_{10}
Ծնունդ *երրորդ*— 371_{9}
Ծնունդ *չորրորդ*— 447_{3}
Ծոմ— 397_{6}
Ծոյլ— 128_{10}
Ծուլանալ— 247_{2}
Ծուլութիւն — 246_{15} 257_{6} 260_{8} 375_{10} 485_{1} 522_{2}
Ծրագրել *ուղղափառութեամբ*— 111_{10-11}

Կաթ— 75_{10} 165_{11}
Կաթարոս—122_{13}
Կաթողիկէ *եկեղեցի*— 115_{14} 121_{13} $122_{3, 7, 10}$ $130_{2, 3}$ 133_{13} 236_{4} 521_{3}
Կաթողիկոս— 31_{13} 119_{8} 121_{3} 211_{10} 468_{12}
Կալուած— 41_{6}
Կալ *ցորենոյ*— 397_{14}
Կախարդ— 37_{10} 351_{7}
Կախարդել— 442_{6}
Կախարդութիւն — 104_{11} 172_{3} 323_{5} 325_{10} 440_{8}
Կան *պատրաստել*— 234_{8}
Կաղ— 89_{10}
Կաղանդ— 133_{4}
Կամակարել— 219_{10}
Կամակարութեամբ *ապստամբել*— 384_{12}
Կամակարութիւն— 219_{7} 453_{2} 522_{2}
Կամակոր *յուսմանէ*— 453_{9}
Կամակորութիւն— 37_{8} 53_{6}
Կամայ— 338_{6}
Կամար *եպիսկոպոսութեան*— 262_{11}
Կամաւոր *մեղք սպանութեան*— 339_{8}
Կամաւոր *չարագործ*— 339_{11}
Կամաւոր *չարիք*— $339_{3, 10}$
Կամաւորական *ընդունելութիւն*— 394_{7}
Կամաւք *անձնամատ*— 116_{13}
Կամաւք *կտրել*— 116_{3}
Կամաւք *սպանել*— 170_{14}
Կամք— 350_{10}
Կամք *բազմութեան*— 257_{14}
Կամք *հաւր*— 347_{13}
Կամք *տեառն*— 348_{6}
Կանայք *շնացող*— 347_{8}
Կանանց *զգեստ*— 195_{11-12}
Կանանց *հանդերձ*— 191_{1}
Կանանց *սովորութիւն*— 292_{13}
Կանոն— 18_{8} 23_{13} 100_{4} 115_{14} 123_{8} 126_{1} 127_{13} 128_{5} $129_{3, 6}$ 130_{9} 152_{13} 154_{7} 159_{8} 161_{4} 164_{2} 170_{3} 171_{1} 172_{12} 174_{13} 176_{5} 179_{2} $183_{11, 16}$ $185_{4, 10}$ $190_{2, 3, 6}$ 192_{5} 199_{10} 201_{5} 206_{4} 210_{5} 211_{4} 218_{1} 247_{13} 274_{11} $275_{2, 9}$ 280_{9} 307_{3} 341_{7} 344_{5} 346_{5} 371_{6} 402_{8} 428_{14} 429_{1} 431_{3} 434_{3} 438_{3} 440_{4} 442_{4} 445_{5} $448_{1, 9}$ 449_{14} 450_{1} 454_{12} 462_{11} 486_{14} 488_{8} 490_{11} 492_{11} 493_{5} 521_{13}
Կանոն *գիշերապաշտաման*— 530_{3}
Կանոն *եկեղեցական*— 270_{6}
Կանոն *եկեղեցւոյ*— 200_{1} 207_{9} 229_{1} 335_{2} 341_{5} 342_{2}
Կանոն *կարգաց*— 407_{2}
Կանոն *շնացելոց*— 522_{12}
Կանոնական *բան*— 290_{13} 535_{13-14} 536_{5-8}
Կանոնական *հրաման*— 513_{2}
Կանոնական *սահման*— 408_{10-11}
Կանոնական *սահմանադրութիւն*— 369_{15}
Կանոնաց *հաստատութիւն*— 218_{1}
Կանոնին *ընդդիմանալ*— 443_{6}
Կաշառ*(ք)*— 41_{3} 44_{9} 107_{6} 127_{12} 248_{14} 368_{4} 409_{10} 410_{1} $456_{1, 8, 11, 12}$ $457_{1-2, 6-8, 11}$ 458_{5}
Կաշառ *առնել*— 248_{13}
Կաշառակրութիւն— 124_{1}
Կաշառառու— 248_{15}
Կաշի— 399_{8} 401_{2}
Կաշի *պատարագի*— 384_{1}
Կապան— 43_{2} 237_{5}
Կապուն *եկեղեցւոյ*— 207_{1}
Կապեղ— 89_{4}
Կապին *պոռնկաց*— 489_{8}
Կառավար— 458_{7}
Կառք— 458_{7}
Կատակել— 356_{7}
Կատակք— 240_{8}
Կատարեալ *ապաշխարութիւն*— 336_{13}
Կատարելոց *(չափահաս)*— $382_{6, 8}$ 487_{8}
Կատարման *(*նաև *կատարեալ) հասակ*— 165_{2} 196_{8} 198_{3} 199_{1} 382_{8}
Կարաս— 321_{14}

Կարասի (կաշառ)— $309_{6, 8}$ 311_{4} 463_{4}
Կարասի (ունեցվածք)— 325_{4} 436_{9} 457_{2}
Կարաւտեալ— 86_{1} $221_{9, 13}$ 429_{11} 431_{3} $433_{7, 10}$ $439_{5, 11}$ 440_{12} $441_{3, 10}$ 449_{5} 457_{5}
Կարաւտութիւն— 221_{12}
Կարգ—18_{6} 23_{13} $116_{4, 12, 14}$ 117_{7} $119_{10, 12}$ 120_{2} 121_{10} 122_{2} 124_{4} 127_{1} $128_{5, 13}$ 129_{13} 131_{3} 154_{4} 157_{5} 158_{11} 160_{3} 162_{10} 173_{13} 176_{8} 179_{7} 185_{8} $196_{7, 12}$ 200_{1} 212_{14} 305_{7} 371_{10} 395_{4} 516_{12} 517_{1} 521_{10}
Կարգ *ամուսնութեան*— 432_{6} 522_{3}
Կարգ *այլաշոն*— 190_{12}
Կարգ *ապաշխարութեան*— 303_{3}
Կարգ *աւրինաց*— 201_{6} 428_{11}
Կարգ *դատաւորութեան*— 44_{9}
Կարգ *դպրաց*— $430_{6, 8}$
Կարգ *եկեղեցւոյ*— 40_{8} 112_{3} 121_{6} 164_{4} 190_{12} 205_{10} 208_{7} 213_{1} 323_{1} 375_{10} $376_{9, 15}$ 428_{8} 449_{2} 498_{11}
Կարգ *եպիսկոպոսութեան*— 255_{8}
Կարգ *երիցութեան*— 166_{6}
Կարգ *զինուորութեան*— 431_{4}
Կարգ *հասարակաց*— 211_{1}
Կարգ *հաստատութեան*— 201_{6}
Կարգ *նախնեաց*— 121_{9}
Կարգ *պաշտաման*— 64_{9} 125_{10} 154_{9} 155_{5} 368_{2} 369_{7} 370_{2}
Կարգ *պաշտաւնէից*— 47_{1} 117_{7} 119_{11} 162_{6} 248_{2} 441_{12} 442_{3} 448_{14} 449_{1} 483_{3}
Կարգ *տաւնից*— 393_{9}
Կարգ *քահանայական* (Տես *քահանայութեան*) - 36_{11} 39_{8} 40_{7} $79_{3, 8}$ 88_{8} 90_{13} 108_{8} 128_{1} 207_{10} 303_{12} $318_{3, 13}$ 319_{11} 320_{11} 321_{1} 380_{1}
Կարգաց *սահմանադրութիւն*— 402_{4}
Կարգաց *աղէտ*— 118_{8}
Կարգեալ *սահմանադրութիւն*— 402_{8}
Կարգաւորել *վայրապար եպիսկոպոս*— 258_{3}
Կարգաւորութիւն— $2?7_{9}$ 263_{7} 266_{2} 268_{11} 274_{9} $275_{4, 5, 7, 10}$ 488_{4}
Կարգաւորութիւն *եպիսկոպոսաց*— 257_{7}
Կարգի *աստիճան*— 262_{13}
Կարդալ (*կանչել, կոչել*)— 53_{1} $93_{7, 9}$
Կաւճիկ— 399_{4}
Կաքաւել— 439_{12}
Կեանք (*ունեցվածք*)— 184_{3} 259_{14} 308_{12} 385_{14} $43?_{8}$ 449_{4}
Կեղծաւորութեան *հակառակութիւն*— $215_{2, 5}$
Կեղծաւորութիւն— 116_{9} 125_{11} 218_{5} 508_{4}
Կենդանութիւն— $126_{3, 7}$ 324_{9} 510_{10}
Կենցաղ *թագաւորաց*— 421_{7}
Կենցաղ *իշխանաց*— 421_{7}
Կերակուր — 32_{11} 47_{4} $158_{2, 9}$ $160_{3, 11}$ 161_{2} $293_{8, 13}$ 417_{11} 418_{1} 498_{9} 495_{9}
Կերող— 41_{12}
Կերպասագործ— 62_{10}
Կերպարան(ք)— 105_{12} 130_{10} 195_{12} 199_{8}
Կէսսարկաւագ— 31_{8} 87_{4} 212_{5} $234_{1, 6, 8, 13}$
Կին— $106_{15, 16}$ 109_{10} 165_{8} $169_{5, 6}$ $170_{3, 4, 13}$ 179_{11} 180_{13} $183_{12, 13}$ $184_{9, 13}$ $185_{1, 2}$ 191_{5} 196_{1} 197_{4} $231_{7, 8, 10}$ 235_{14} 238_{5} 245_{5} 247_{11} 292_{5} 293_{3} 296_{2} $297_{9, 13, 15}$ $298_{1, 7, 9, 11, 12, 14-16}$ $299_{1, 8, 10, 11}$ $300_{2, 3}$ $301_{5, 7-9}$ 306_{10} $307_{9, 10, 12, 13}$ 308_{1} $313_{7-8, 10-13}$ $314_{1, 2, 7, 8, 10, 12}$ $315_{2, 7, 8, 11, 12}$ $316_{1, 4, 5, 9, 10}$ $317_{6, 8, 9, 11, 13, 14}$ $318_{1, 7, 13}$ 321_{10} $324_{8, 11, 12}$ 336_{8} 339_{9} $340_{2, 5, 6, 10, 14}$ 341_{1} 343_{11} $346_{2, 3}$ $347_{4, 13, 13}$ 349_{11} $350_{1, 3, 4, 6}$ 352_{1} 360_{14} $361_{1, 4, 5, 9}$ 381_{1} 382_{5} 394_{13} 420_{2} 431_{8} $432_{3, 8, 10}$ $434_{3, 8}$ $435_{5, 8}$ $436_{2, 4, 5, 9}$ $437_{1, 4, 5}$ $438_{2, 4, 13}$ 439_{1} 440_{8} $442_{4, 6}$ $445_{13, 14}$ 446_{3} 447_{3} 461_{14} 462_{1} $472_{4, 9}$ 473_{13} 474_{3} 479_{7} $485_{11, 12}$
Կին *ազգականի*— 445_{11} 447_{9}
Կին *ամուլ*— 315_{1} 436_{8}
Կին *այսահար*— $29?_{16}$
Կին *այրի*— 245_{6} *տողատակին*, 483_{14}
Կին *ապականել*— 345_{12}
Կին *առաջին*— 184_{1} 246_{1} 316_{8}
Կին *արձակել*— 183_{8} 185_{2} 248_{4}
Կին *աւրկուն*— 313_{7}
Կին *բուն*— 184_{3}
Կին *դատաւորի*— 111_{8}
Կին *եղբաւր*— 106_{13} 298_{5} 445_{10} 447_{7} 471_{8}
Կին *երախայ*— 292_{13} 299_{8}
Կին *երիցու*— 431_{8}
Կին *երկրորդ*— 181_{12} 246_{1}
Կին *թագաւորի*— 111_{8}
Կին *թողնել*— 183_{15} 248_{8} 314_{1} 435_{5}
Կին *խաւսեալ*— 109^{1} $473_{8, 9}$
Կին *հանել*— 76_{4} 313_{11}
Կին *հարազատի*— 445_{11}
Կին *հաւր*— 48_{11} 106_{13} 444_{13} $445_{1, 5}$
Կին *հաւրեղբաւր*— 106_{13} 471_{9}
Կին *հինգերորդ*— 183_{8}
Կին *մարդ*— 489_{12}
Կին *մոգի*— 324_{5}
Կին *յղի*— 181_{8}
Կին *նախարարի*— 464_{8}
Կին *շնացող*— 347_{8}
Կին *շուն*— $340_{11, 12}$
Կին *որդւոյ*— 445_{10}
Կին *չորրորդ*— 183_{6}
Կին *պոռնիկ*— 300_{5}
Կին *սարկաւագի*— 76_{4} 130_{10} 431_{6}
Կին *տանտիկին*— 450_{7}
Կին *քահանայի*— $111_{7, 9}$ 307_{8} $308_{3, 4, 7}$ 312_{10} 321_{8}
Կիւրակէ— 19_{13} 28_{6} 91_{1} 131_{1} 197_{8} 235_{11} $239_{2, 9}$ 249_{2} 264_{13} 265_{9} 291_{13} $296_{8, 12}$ $400_{4, 11}$ 480_{12}

481$_{9}$ 493$_{4, 5, 9}$ 497$_{4, 12}$ 511$_{1}$ 518$_{5, 8, 12}$ 523$_{6}$ 527$_{5}$ 528$_{9}$ 534-
Կղերիկոս— 347$_{1}$
Կնաթող— 436$_{4}$
Կնաճան— 315$_{5, 14}$ 316$_{7}$ 426$_{2}$
Կնաւոր *երէց*— 430$_{12}$
Կնիք— 246$_{15}$ 298$_{6}$ 299$_{8}$ 304$_{8}$ 306$_{9, 11, 12}$ 313$_{8, 5}$ 318$_{8}$ 323$_{8, 10}$ 324$_{7, 8}$ 325$_{12, 13}$ 327$_{7, 9}$ 447$_{1}$
Կնոջ *մայր*— 361$_{8}$
Կնոջ *ցանկութիւն*— 294$_{11}$
Կնութիւն— 300$_{7}$ 301$_{6}$ 312$_{13}$ 352$_{6}$ 445$_{12}$
Կնքատու— 370$_{4}$
Կնքաւոր— 291$_{9}$ 472$_{7}$
Կնքել— 298$_{7}$ 512$_{14}$
Կշտամբել— 235$_{1, 3}$
Կշտամբիչ— 212$_{5}$
Կշտամբութիւն— 208$_{6}$ 465$_{8}$
Կոծ *գնել*— 247$_{8}$ 304$_{14}$ 443$_{1, 6}$ 444.
Կոծաղիր— 444$_{1}$
Կոծող – 443$_{7}$ 444$_{8, 9}$
Կոյս— 47$_{1}$ 91$_{6}$ 161$_{14}$ 166$_{14}$ 167$_{4}$ 169$_{11, 12}$ 182$_{4}$ 194$_{13}$ 195$_{1}$ 245$_{13}$ 249$_{6}$ 342$_{8, 6}$ 343$_{2, 4}$ 434$_{9}$ 435$_{1, 2}$ 440$_{3}$ 454$_{13}$ 487$_{12}$ 495$_{1}$
Կոյսի *մայր*— 434$_{6}$
Կոյր— 89$_{10}$ 94$_{14}$
Կոչունս *առնել հանգանակաւ*— 240$_{4}$
Կովկիթ— 489$_{11}$
Կորզել *անխղճաբար*— 419$_{8}$
Կուռ *հարկանել*— 308$_{9}$
Կուռք— 153$_{8}$ 159$_{8}$ 237$_{1}$
Կուսակալ— 428$_{2}$
Կուսութիւն— 164$_{11}$ 166$_{12}$ 169$_{12}$ 200$_{2}$ 246$_{13}$ 302$_{8}$ 317$_{5, 9}$ 342$_{7}$ 350$_{13}$ 450$_{14}$
Կռիւ— 91$_{5}$ 386$_{8}$ 391$_{10}$ 478$_{11}$
Կռուող— 42$_{1}$ 81$_{8}$ 371$_{6}$ 381$_{10}$
Կտաւ— 234$_{9, 11}$
Կտրել *արականք*— 79$_{11}$
Կտրել *կամաւք*— 116$_{6}$
Կրաւնաւէր *վանական*— 385$_{13}$
Կրաւնաւորել— 509$_{14}$
Կրաւնաւորել *սքեմաւորութեամբ*— 508$_{6}$
Կրաւնաւորութիւն— 509$_{6}$ 510$_{8}$
Կրթութեան *տեղեկութիւն*— 373$_{1}$
Կրնատել *(ամորձատել)*— 79$_{13}$ 80$_{1, 3}$
Կրպակ *մտանել*— 234$_{14}$

Հազարաւոր— 428$_{8}$
Հալածանք— 122$_{6}$
Հալածիչ— 302$_{13}$
Հակառակութեան *ընդդիմանալ*— 385$_{10}$
Հակառակութիւն— 121$_{7}$ 205$_{5}$ 218$_{6}$ 381$_{8}$ 401$_{9}$ 483$_{15}$
Հակառակութիւն *կեղծաւորութեան*— 215$_{8, 5}$
Հաղորդել— 104$_{8}$ 155$_{15}$ 292$_{5}$ 295$_{1, 3}$ 351$_{6}$
Հաղորդութիւն— 249$_{9}$ 253$_{6}$ 254$_{8}$ 265$_{11}$ 267$_{8, 13}$ 294$_{13}$ 341$_{12}$ 344$_{10}$ 347$_{2, 10}$ 349$_{6}$ 351$_{3}$ 353$_{3}$ 354$_{3}$ 385$_{2}$ 509$_{12}$ 511$_{10}$ 517$_{1}$ 533$_{11}$
Հաղորդութիւն *եկեղեցական*— 279$_{7}$
Հաղորդութիւն *տէրունեան*— 106$_{5-6}$
Համագոյ— 98$_{11}$
Համագոյական— 98$_{2}$
Համագոյական *առանձնաւորութիւն*— 98$_{12}$
Համար *պահանջել*— 370$_{3, 8}$
Համար *տալ*— 43$_{12}$ 238$_{10}$ 418$_{3}$
Համարձակութիւն— 162$_{8}$ 259$_{1}$
Համարձակութիւն *անամաւթ*— 408$_{4}$
Համարձակութիւն *եպիսկոպոսաց*— 235$_{3}$
Հայր— 48$_{10-11}$ 49$_{1-2}$ 108$_{1}$ 353$_{4}$ 439$_{1}$ 445$_{4}$
Հայր *աղջկան*— 434$_{11}$ 439$_{8}$
Հայր *կնոջ*— 48$_{11}$ 49$_{1}$
Հայր *կոյսի*— 434$_{6}$
Հայր *հովուապետ մայրաքաղաքացի*— 369$_{5}$
Հայր *որդւոյ*— 445$_{10}$
Հայրապետ— 116$_{2}$ 513$_{2}$ 519$_{12}$
Հայրապետանոց— 536$_{7}$
Հայրենի *հող*— 435$_{6}$ 480$_{9}$
Հայրենի *ջուր*— 435$_{8}$ 480$_{9}$
Հանգանակաւ *կոչունս առնել*— 240$_{4}$
Հանգանակող— 381$_{11}$ 433$_{4}$ 438$_{9}$ 489$_{5}$
Հանգիստ *(գերեզման)*— 231$_{1}$
Հանգստարան *քահանայի*— 381$_{3}$
Հանդերձ – 299$_{13}$ 436$_{10}$ 482$_{2}$
Հանոերձ *զինուորաց*— 483$_{8}$
Հանդերձ *կանանց*— 191$_{1}$
Հանդերձ *պատուական*— 412$_{12-13}$
Հանդերձ *սովորական*— 195$_{9}$
Հանդերձ *տխուր*— 156$_{1}$ 195$_{6-7}$
Հանել *կին*— 76$_{4}$ 313$_{11}$
Հաշմել— 299$_{10}$
Հառաչանք— 155$_{8}$ 165$_{6}$
Հառաչութիւն— 111$_{8, 3}$
Հաս— 400$_{7}$ 486$_{3}$
Հասակ *կատարման (*նաև *կատարեալ)*— 165$_{2}$ 196$_{8}$ 198$_{3}$ 199$_{1}$ 382$_{8}$
Հասակի *չափ*— 166$_{12}$ 317$_{4}$ 318$_{1}$
Հասարակաց *աւգուտ*— 200$_{14}$
Հասարակաց *կարգ*— 211$_{1}$
Հասարակաց *պահք*— 197$_{14}$
Հասկ— 75$_{13}$
Հաստատութեան *կարգ*— 201$_{6}$
Հաստատութիւն— 219$_{15}$ 237$_{15}$
Հաստատութիւն *իրաց եկեղեցւոյ*— 214$_{6}$
Հաստատութիւն *կանոնաց*— 218$_{1}$
Հարազատի *որդի*— 297$_{13}$
Հարազատի *կին*— 445$_{11}$
Հարկանել— 91$_{5}$ 303$_{8}$
Հարկ— 373$_{11}$
Հարկ *արքունի*— 431$_{4}$ 435$_{11}$ 480$_{10}$
Հարկանող— 81$_{1}$
Հարկաւորութեամբ *բերել*— 379$_{8}$

Հարն — 79_{3} 445_{4}
Հարուածով *մա՛* — 349_{3}
Հարս — 482_{3}
Հարսանեաց *պսակ* — 170_{2}
Հարսի *տոաղաստ* — 379_{8}
Հարսանիք — 109_{4} 169_{11} 181_{13} $239_{10,12}$ 240_{2} 352_{8} 379_{7} 382_{12} 448_{13} 473_{7} 487_{11} 518_{4}
Հարսանիք *անժամ* — 487_{9}
Հարսանիք *ղաղա* — 229_{3}
Հարսանիք *դողացեալ* — 352_{8}
Հարսանիք *երկրորդ* — 229_{2}
Հարսանիք *ցոփ* — 231_{8}
Հարցաքննել — 267_{9}
Հարցուկ — 37_{11} 354_{8} $441_{1,5}$ $442_{1.4}$
Հաց — 46_{13} 160_{13} 164_{2} 181_{15} 199_{2} 234_{16} 293_{11} 299_{12} 392_{7} 487_{7}
Հաց *անխմոր* — 519_{2}
Հաց *աշտուճ* — 239_{8}
Հաց *ապաշխարողաց* — 400_{2}
Հաց մատուցանել — 239_{1} 510_{14}
Հաց *աղապի տալ* — 187_{2}
Հաց *պատարագի* — 28_{10} 46_{12-13} $383_{8.11}$ 479_{10} $487_{1,3}$
Հաց *սեղանոյ* — 478_{8}
Հացամբձար — 104_{5}
Հացարար — 489_{11}
Հացաւղի — 496_{2}
Հացիկ — 419_{7}
Հացուտիք — 181_{13}
Հաւ — 75_{11}
Հաւ *ջրային* — 494_{8}
Հաւասարորդ — 237_{9}
Հաւասարութիւն — 211_{10} 212_{17} 229_{11}
Հաւատաւոր — 473_{15}
Հաւատաւորաց *պոռնկութիւն* — 343_{8}
Հաւատոյ *միաբանութիւն* — 386_{9} 407_{8}
Հաւր *կին* — 48_{11} 106_{13} 444_{13} $445_{1,5}$
Հաւր *որդի* — 444_{13}
Հաւրաքոյր — 48_{11} 447_{2}
Հաւրեղբաւր *կին* — 106_{13} 471_{8}
Հեզութիւն — 200_{3} 221_{9} 256_{6} 262_{13}
Հեթանոս — $38_{5,12}$ 53_{10} $54_{8,10}$ $56_{8,10}$ 57_{12} $63_{2,7,8}$ 90_{10} 92_{12} 95_{3} 154_{1} 157_{19} 158_{3} 160_{5} 161_{12} 172_{2} 236_{1} 237_{11} 263_{4} 349_{5} 405_{4} 409_{4} 455_{13} 533_{8}
Հեթանոս *անյոյս* — 443_{4-5}
Հեթանոսաբար — 305_{1}
Հեթանոսական *սովորութիւն* — 172_{1-2} 354_{8} 446_{5}
Հեթանոսի *տուն* — 172_{8} 245_{10}
Հեթանոսութիւն — 298_{4} 448_{1}
Հեղգութիւն — 313_{4}
Հեղձուցանել *երախայ* — 307_{2}
Հեղձուցանել *տղայ* — 103_{8}
Հեր *խզել* — 247_{8}
Հեր *փոքրել* — 197_{5}
Հերձուած — 130_{1} 274_{5} 297_{2} 386_{9} 391_{13} 407_{3}
Հերձուած
— *Աննմանք* — 274_{6}
— *Ապողինարոսք* — 274_{8}
— *Արիանոսք* — 274_{8} 296_{15}
— *Աւստացւոց* — 228_{4}
— *Եւղոքսիանոսք* — 274_{5}
— *Եւնոմիանոսք* — 274_{8}
— *Կէսարիանոսք* — 274_{7}
— *Հոգեմարտք* — $274_{1,7}$
— *Մանիքեցիք* — 133_{10} 335_{7}
— *Մարկեղիանոսք* — 274_{8}
— *Մարկիոնացիք* — 133_{11} 335_{8}
— *Յուլիացիք* — 335_{8}
— *Նաւատացիք* — 230_{2}
— *Չորեքտասաներորդք* — 228_{8} 230_{2}
— *Պաւղոսի Սամոստացւոյ* — 130_{1} 133_{10}
— *Պորփիւրացիք* — 132_{2}
— *Սաբեղիանոսք* — 133_{9} 274_{7}
— *Վաղենտինոսք* — 133_{11} 335_{8}
— *Փոտիանոսք* — 133_{10} 274_{8}
— *Փռիւղացւոց* — 230_{8}
Հերձուածել — 130_{1}
Հերձուածող — 107_{8} 130_{1} $133_{9,12}$ 134_{4} 229_{17} $230_{1,4}$ $236_{3.7}$ 296_{13} $334_{5,6}$ 343_{8} 373_{2} 494_{1} 533_{12}
Հերձուածութիւն *Եւստաթէացւոց* — 190_{10}
Հիդրայ *ծովային* — 494_{5}
Հիմ(ք) *եկեղեցւոյ* — 22_{7} 59_{10} 63_{4} 111_{10} 390_{8-9}
Հին *սովորութիւն* — 173_{6-7}
Հինգերորդ *կին* — 183_{8}
Հինգշաբթի — 198_{8} 238_{10} 239_{3} 525_{13}
Հիւանդ — 313_{1} 381_{8} 394_{11} 511_{4}
Հիւանդանալ *երախայ* — 291_{14}
Հիւանդանոց — 509_{7} 510_{1}
Հիւանդաց *ձէթ* — 520_{13}
Հիւանդոտ — 237_{14}
Հիւանդութիւն — 92_{5} 116_{10} $117_{8,9}$ 126_{6} 157_{10} 186_{7} 238_{12} $293_{9,12}$ 301_{1} $327_{8,10}$
Հիւր — 398_{10} 399_{5} 487_{2} 488_{10}
Հիւրասիրութիւն *անվեհեր* — 489_{9}
Հմայեակ — 237_{4}
Հմայք — 354_{8}
Հնազանդութիւն — 197_{8} 268_{8} $451_{7,10}$ 535_{12}
Հնծան — 324_{13}
Հնծան *գինւոյ* — 397_{14}
Հնծան *իւղոյ* — 397_{14}
Հոգաբարձու — 174_{2} 210_{15} 247_{1}
Հոգաբարձութիւն — 64_{8} 211_{7} 262_{3}
Հոգ *կուլցի եպիսկոպոսն եկեղեցական իրաց* — 85_{3}
Հոգս *աշխարհական* — 76_{7}
Հոգս *երկրաւոր* — 95_{7-8}
Հոգս ժողովրդեան — 84_{11}

Հոկտեմբեր — 218$_{11}$
Հող *հայրենի*— 435$_{8}$ 480$_{9}$
Հոսեցուցանել *արիւն*— 110$_{11}$
Հոսութիւն *տարաժամ*— 110$_{6-7}$
Հովիւ (*հոգևոր պետ*) — 40$_{12}$ 120$_{11, 13}$ 257$_{11}$ 402$_{2}$ 455$_{1, 5, 11}$
Հովիւ (*խաշնարած*)— 307$_{5}$ 459$_{1}$
Հուր— 170$_{15}$
Հուր *այրել* (*պատիժ*)— 471$_{7}$
Հպարտ— 41$_{11}$ 453$_{3}$
Հրաման *ժողովրդական*— 489$_{1}$
Հրաման *կանոնական*— 513$_{2}$
Հրաման *քահանայական*— 489$_{1}$
Հրամանատար *եկեղեցւոյ*— 35$_{1}$ 54$_{7}$ 58$_{9}$ 59$_{2}$ 61$_{4}$ 99$_{11}$
Հրապարակ — 105$_{2}$ 221$_{5}$ 231$_{10}$ 262$_{6}$ 280$_{12}$ 464$_{12}$ 465$_{7}$
Հրապարակ *ատենական*— 369$_{12}$
Հրապարակագոյժ— 337$_{3}$
Հրապարակատես— 347$_{7}$
Հրդեհել *շինուածք*— 174$_{7}$
Հրդեհել *վաստակ*— 174$_{7}$
Հրեշտակ (*պատգամավոր*)— 236$_{13}$
Հրոս— 439$_{3, 5}$
Հրով *կիզել* (*հանցանք*)— 174$_{7}$

Ձայն *պաշտաման*— 117$_{1}$ 355$_{1}$
Ձանձրացուցանել— 212$_{18}$ 213$_{8, 12}$
Ձեռնադրել — 94$_{5}$ 122$_{9}$ 130$_{6}$ 216$_{8}$ 263$_{3}$ 275$_{8}$
Ձեռնադրութեան *շնորհ*— 336$_{2}$
Ձեռնադրութեան *պատիւ* — 335$_{3}$
Ձեռնադրութիւն— 84$_{6}$ 91$_{11, 13}$ 94$_{8}$ 106$_{2}$ 122$_{1}$ 130$_{10}$ 214$_{1}$ 217$_{15}$ 229$_{14}$ 341$_{3}$
Ձեռնադրութիւն *անմիտ* — 214$_{9}$
Ձեռնադրութիւն *աստիճանի*— 95$_{14}$
Ձեռնադրութիւն *եպիսկոպոսի*— 91$_{11}$ 212$_{1}$ 216$_{5}$
Ձեռնադրութիւն *երախայից*— 521$_{10}$
Ձեռնադրութիւն *երկրորդ*— 91$_{11-12}$
Ձեռնադրութիւն *մայրաքաղաքի եպիսկոպոսի*— 258$_{3}$
Ձեռնադրութիւն *ստահակութեամբ*— 214$_{6}$
Ձեռնադրութիւն *քահանայութեան*— 19$_{3}$ 57$_{8}$ 58$_{6, 11}$ 59$_{4, 8}$ 60$_{1, 7}$ 61$_{1, 6, 11}$ 62$_{8}$ 312$_{6}$ 335$_{3}$
Ձեռնածու— 249$_{1}$
Ձեռնատ— 312$_{3}$
Ձեւ *եկեղեցական*— 483$_{4}$
Ձէթ— 92$_{12}$ 93$_{1}$ 293$_{11}$ 494$_{10}$ 49?$_{1, 2}$ 496$_{4}$ 512$_{7, 13, 14}$ 520$_{6}$ 532$_{6}$
Ձէթ *ծառոյ*— 493$_{11}$
Ձէթ *հիւանդաց*— 520$_{13}$
Ձէթ *պարարտութեան*— 494$_{12}$
Ձի— 308$_{9}$
Ձի *երասանել*— 246$_{8}$
Ձիաբոյծ— 490$_{6}$
Ձիթնտիր— 424$_{8}$
Ձու— 496$_{4}$
Ձուկ— 351$_{3}$ 493$_{11, 13, 14}$ 494$_{3, 6, 9}$ 496$_{4}$

Ճակատ— 424$_{9}$ 461$_{10}$ 462$_{2}$
Ճակատ *հարկանել*— 247$_{6}$ 305$_{2}$
Ճանապարհ— 89$_{5}$ 213$_{5}$ 238$_{4}$ 430$_{8}$ 535$_{12}$
Ճանապարհի *ծնել*— 347$_{4}$
Ճանապարհորդութիւն— 534$_{10}$
Ճաշ *ուտել*— 235$_{8}$
Ճաշ (*ժամանակ*)— 534$_{7}$
Ճաշակել— 89$_{2}$ 109$_{7, 9}$ 126$_{6}$ 160$_{9}$ 234$_{15}$ 239$_{13}$ 293$_{11}$ 487$_{2}$ 488$_{15}$ 537$_{11}$
Ճառագայթաւէտ— 403$_{13}$
Ճարտարութիւն— 199$_{12}$
Ճաւճանակ *շարժել*— 532$_{9}$
Ճգնաւոր— 290$_{9}$ 460$_{2}$ 461$_{11}$
Ճգնաւորութիւն— 88$_{7}$
Ճգնութիւն— 323$_{6}$ 453$_{11}$ 508$_{12}$
Ճշմարտութիւն — 121$_{6}$ 122$_{5}$ 123$_{13}$ 154$_{3, 8, 11}$ 211$_{7}$ 237$_{5}$ 256$_{7}$ 269$_{11}$ 278$_{3}$ 295$_{7, 14}$
Ճշմարտութիւն *պատառել*— 201$_{10-11}$
Ճրագ— 92$_{13}$ 485$_{2}$ 523$_{4}$
Ճրագու— 384$_{1}$ 399$_{7, 8}$ 401$_{2, 5}$

Մահ *գործել*— 341$_{9}$
Մահ *հարուածով*— 349$_{3}$
Մահաբեր *գեղ*— 174$_{6}$
Մահաբեր *սովորութիւն*— 450$_{2}$
Մահաբեր *վնաս*— 487$_{10}$
Մայր—48$_{10}$ 49$_{3}$ 108$_{1}$ 307$_{1}$ 353$_{4}$ 439$_{2}$ 471$_{7}$ 502$_{5}$
Մայր *աղջկան* — 434$_{11}$ 439$_{9}$
Մայր *եկեղեցւոյ*— 388$_{6}$
Մայր *կնոջ*— 361$_{2}$
Մայր *կոյսի*— 434$_{6}$
Մայր *որդւոյ*— 435$_{5}$ 438$_{1}$
Մայր *քաղաքաց*— 133$_{5}$
Մայրաքաղաք— 121$_{11}$ 146$_{8}$ 261$_{7}$ 267$_{4, 5}$ 26?$_{17}$
Մայրաքաղաքացի— 279$_{2, 9}$
Մայրաքաղաքացի *հայր հովուապետ*— 369$_{5}$
Մայրաքաղաքի *եպիսկոպոս* — 210$_{14}$ 211$_{9-10}$ 212$_{15}$ 213$_{3}$ 214$_{4}$ 215$_{3}$ 217$_{5, 9}$ 219$_{4}$ 231$_{11-12}$ 257$_{10}$ 267$_{4, 5}$
Մայրաքաղաքի *եպիսկոպոսի ձեռնադրութիւն* — 258$_{2}$
Մանկամարդ— 342$_{10}$ 482$_{6}$
Մանկութիւն— 128$_{11}$ 327$_{6}$
Մանկունք *եկեղեցւոյ* — 36$_{9}$ 154$_{13}$ 174$_{10-17}$ 425$_{2}$ 426$_{7}$
Մանկունք *իրաղէտ*— 462$_{1}$
Մանկունք *ուխտի* — 129$_{13}$ 370$_{14}$ 392$_{4}$ 394$_{3}$ 398$_{11}$
Մանկունք *սպանանել*— 170$_{4}$
Մանկունք *վանաց*— 490$_{1}$
Մանուկ— 246$_{15}$ 306$_{10}$ 307$_{1}$ 347$_{5}$ 375$_{2}$ 382$_{1}$ 462$_{3}$ 482$_{9}$ 485$_{8}$ 502$_{4}$ 505$_{6, 9}$

Մանուկ *երախայ*— 290_{15} 313_{4}
Մատակարարութեան *աւգուա*— 394_{1}
Մատաղ *առնել*— 498_{5}
Մատաղատունկ— 118_{5}
Մատաղաւրեայ— 118_{7}
Մատաղենիք— 4[illegible]0_{12}
Մատեան *գեղեցկագործ*— 536_{6}
Մատնութիւն— 108_{16} 457_{3}
Մատուցանել *հաց*— 239_{1} 510_{14}
Մատուռ *(տոն)*— 120_{9} 397_{11}
Մատրունք— 231_{3} 396_{4} 512_{1}
Մարգ— 164_{6}
Մարգաց *(ամիս)*— 19_{6}
Մարգարէութիւնք
— *Ամբակում*— 241_{8}
— *Ամովս*— 241_{7}
— *Անգեա*— 241_{8}
— *Աբդիու*— 241_{8}
— *Դանիէլ*— 112_{13} 241_{9}
— *Եզեկիէլ*— 112_{13} 241_{9}
— *Եսայի*— 112_{13} 241_{9}
— *Երեմիա*— 112_{13} 241_{9}
— *Զաքարիա*— 241_{9}
— *Մաղաքիա*— 241_{9}
— *Միքիէ*— 241_{7}
— *Յովել*— 241_{8}
— *Յովնան*— 241_{8}
— *Սոփոնիա*— 241_{8}
Մարդահաճոյութիւն— 126_{1} 508_{4}
Մարդասիրել— 249_{10} 517_{13}
Մարդասիրութիւն — 97_{11} 120_{4} 124_{7} $125_{4, 9}$ 126_{9} 127_{3} $156_{7, 11}$ 173_{5}
Մարդասպան— 174_{5}
Մարդկան *որդի*— $174_{8, 9}$
Մարմնական *վէրք*— 513_{10}
Մարմնասէր— 380_{11}
Մարմնաւորական *ախտ*— 342_{5}
Մարտիրոս— 198_{10} $236_{9, 10}$ $239_{7, 8}$ 247_{8} 499_{13} 523_{3} 533_{10}
Մարտիրոսութիւն— 56_{12}
Մաքսաւոր— 450_{10}
Մաքսաւորաբար— 486_{3}
Մաւտակտուր— 450_{4}
Մաւրու— 354_{6}
Մեծատուն— 262_{7}
Մեծութեան *պատիւ*— 121_{2}
Մեհեան— 92_{13}
Մեղր— 75_{9}
Մեղրաւղի— 496_{3}
Մեղադիր *առնել*— 193_{2}
Մեղադրութիւն— 214_{11}
Մեղալ— 190_{11} 205_{13} 229_{6}
Մեղականութիւն— 104_{3}
Մեղանչականութիւն— 403_{12}
Մեղանչել— 297_{3}
Մեղաւոր— 88_{14} 173_{1} 175_{11} 180_{4} 185_{11}
Մեղկ— 128_{10}
Մեղք— 88_{12} 104_{13} 105_{3} 106_{4} 107_{9} 110_{6} $116_{6, 7}$ 120_{6} 123_{6} 124_{12} $165_{1, 4}$ 169_{9} $171_{7, 12, 13}$ $176_{1, 4, 8}$ 180_{1} 182_{11} 184_{12} 191_{10} 201_{11} 237_{10} 238_{1} 245_{3} 248_{3} 318_{6} 326_{13} 328_{2} $355_{11, 14}$ 356_{1} 357_{3} $358_{3, 5}$ 391_{13} 417_{5} 490_{8} $498_{1, 4}$ 510_{12}
Մեղք *ժողովրդեան*— 417_{11}
Մեղք *կամաւոր*— 339_{6}
Մեռելոտի— 90_{14} 193_{4} 512_{8}
Մերձաւորութիւն *ուտել*— 494_{7}
Միաբանակեաց— 450_{15}
Միաբանութիւն — 121_{3} 159_{9} $215_{10, 13}$ 292_{6} $296_{6, 9}$ $461_{2, 4}$ 524_{8}
Միաբանութիւն *գիտութեան*— 387_{3}
Միաբանութիւն *եկեղեցւոյ*— 359_{9}
Միաբանութիւն *ժողովրդական*— 483_{3} 484_{13}
Միաբանութիւն *հաւատոյ*— 386_{9} 407_{6}
Միաժողով— 115_{15}
Միականի— 312_{2}
Միահամար— 217_{12}
Միամտութիւն— 199_{14}
Միայնակեց— 290_{9} 450_{13} 454_{11} 508_{15}
Միանձնութեան *վարք*— 317_{4}
Միաշաբաթ— 19_{6} 28_{8} $29_{2, 6, 6, 8}$
Միաւորութիւն *եկեղեցւոյ*— 392_{1}
Միջնորդ— 41_{6} 296_{3} 522_{7}
Միս— 88_{6} 89_{2} 160_{10} 163_{15} 410_{5}
Միս *առանց արեան ուտել*— 193_{4}
Միս *արեան շնչոյ*— 90_{13}
Միտս *ոչ իցէ (դիժ)*— 295_{4}
Միտք *ապաշխարութեան*— 157_{3}
Միրգ— 75_{15} 160_{11} 161_{1}
Միւռոն— 519_{11} 532_{13}
Մծղնէ— 426_{2} 450_{6}
Մծղնէ *չարաղանդ*— 534_{12}
Մծղնէից *պատուհաս*— 462_{11}
Մծղնէութիւն— 461_{9} 465_{6}
Մկնանկ— 106_{7}
Մկրտարան— 521_{11}
Մկրտատուն— 368_{14} 521_{6}
Մկրտել— 96_{16} $97_{5, 7}$ 99_{3} 130_{3} 163_{4} 186_{5} 230_{10} $238_{9, 15}$ 291_{3} 292_{14} $311_{3, 5, 7, 11}$
Մկրտութիւն— 79_{1} 87_{12} 96_{10} $97_{3, 5}$ 129_{2} 163_{3} 181_{11} 186_{4} $238_{7, 12, 15}$ 247_{12} 29[illegible]$_{5, 8}$ $292_{1, 13}$ 306_{1} $377_{12, 13}$ 378_{3} 386_{10} 447_{1} 482_{7} $485_{1, 9, 15}$ 534_{4}
Մշակ— 488_{12}
Մշակութեան *գործ*— 377_{11}
Մշտնջենաւորել *ի պաշտաման*— 370_{13-14}
Մոգ— 237_{3} $324_{11, 12}$
Մոգի *կին*— 324_{5}
Մոգութիւն— 324_{8}
Մոմեղէն— 93_{1} 493_{3}

Մոմոլ— 408_{1}
Մոնազ— 107_{7} 249_{8} 490_{1}
Մոնազանութիւն— 108_{4} 350_{14}
Մորթ— 399_{8} 401_{5}
Մուկ— 321_{14}
Մուհրակ— 210_{15}
Մուտք (*եկամուտ*)— 478_{5} 480_{5} 482_{1} 483_{8}
Մուրող— 420_{3}
Մուրոյ— 419_{8}
Մսակերութիւն— 191_{3}
Մսոա— 164_{3}
Մտածութիւն *աւրէնսդրութեան*— 340_{2}
Մտաց *թափել*— 291_{14}
Մտերմութեամբ *ապաշխարել*— 124_{9}
Մրել (*պատիժ*)— 442_{7}

Յագելապէս— 246_{8}
Յաղեալն *կերան*— 158_{8}
Յագումն *պղծութեան*— 160_{12}
Յաղձապիղծ *գործ*— 373_{3}
Յամառել— 89_{14}
Յանդգնեալ— 161_{7}
Յանդգնել— 43_{5} 112_{1} 160_{9}
Յանդգնութիւն— 91_{5} 206_{10} $305_{7,14}$
Յանդուգ— 42_{1} 311_{3}
Յանդիմանել— $355_{7,12}$
Յանդիմանութիւն— 347_{8} 355_{8} 406_{8}
Յանկարծաւրէն *քար ձգել*— 338_{5}
Յանցանք— 181_{7} 215_{8} $229_{5,8}$ 231_{5} 301_{3} 343_{2} $345_{3,5}$ $352_{11,13}$ 451_{7}
Յանցանք *ակամայ*— 339_{7}
Յանցանք *անգիտութեան*— 345_{10}
Յանցանք *տգիտութեան*— 345_{5}
Յանցաւոր— 300_{9} 318_{8} 326_{12}
Յաշտ— 158_{9} 160_{12}
Յարաբացուն *ունել*— 537_{13}
Յարանուանաբար *անուանել*— 393_{2}
Յափշտակել— 127_{10} 154_{14} 162_{12}
Յափշտակել *վիճակ*— 127_{8}
Յափշտակող— $346_{5,7}$
Յափշտակութիւն— 343_{11}
Յաւժարութիւն— 124_{11} 125_{7}
Յաւղ— 494_{2}
Յիշատակ *մարտիրոսաց* — 31_{1} 44_{13} 497_{9} 498_{3}
Յղի *կին*— 181_{8}
Յոխակալութիւն— 124_{13}
Յոյլ— 41_{19}
Յորդորութիւն *անսայթաք*— 413_{1}
Յունի— 133_{4}
Յունուար— 32_{5}

Նախաթոռ *եկեղեցւոյ*— 482_{15}
Նախան— 398_{8}
Նախանկար— 451_{13}
Նախանձ— 120_{4} 173_{13} 339_{13}
Նախանձախնդիր— 463_{7}
Նախանձախնդիր *վարդապետ*— 426_{3}
Նախանձաւոր— 33_{3} 36_{4} 47_{7}
Նախանձաւոր *պաշտաւնեայ*— 427_{12}
Նախանձոտ— 41_{13} 105_{11}
Նախատել— 356_{12}
Նախարար— 463_{13}
Նախարար *աւագ*— 428_{3}
Նախարարի *դուստր*— 464_{9}
Նախարարի *կին*— 464_{3}
Նախարարի տուն— 464_{8}
Նախարարի *որդի*— 464_{8}
Նախնեաց *կարգ*— 121_{9}
Նախնեաց *սովորութիւն*— 211_{3}
Նահանգ— 268_{9} 275_{10}
Նահանգի *ժողով*— 275_{11}
Նահատակութիւն— 65_{8}
Նաւ— 424_{5} 458_{8}
Նաւահանգիստ— 412_{1}
Նաւապետ— 388_{4} 412_{3}
Նաւավար— 388_{4} 424_{4} 458_{8}
Նեղասիրտ— 42_{1} 452_{12}
Նեղասրտութիւն— 120_{3}
Նեղութեան *վտանգ*— 57_{3}
Նեղութիւն— 44_{13} $186_{7,8,10}$
Նենգութիւն— 165_{13} 199_{14} 304_{2} 322_{9}
Ներել— 106_{1} 107_{10}
Ներքինի (*ակամա*)— 79_{10}
Նկարեալ— 336_{9}
Նշան *զուգաւորութեան*— 522_{10}
Նշխար(ք)— 44_{14} $503_{1,5,8,11,15}$
Նշխարք *մարտիրոսի*— 247_{8} 459_{5}
Նորաբեր *տաւն*— 427_{6}
Նորակնիք— 238_{5}
Նորաձեւ(ութիւն)— 369_{7} 519_{10}
Նորաշինութիւն *եկեղեցւոյ*— 428_{9}
Նորատունկ— 263_{3}
Նորափետուր— 176_{5} 425_{3}
Նորոգաձեւել— 402_{8}
Նու— 354_{5}
Նուէր— 237_{9}

Շաբաթ— 30_{12} 85_{2} 91_{1} 232_{10} 235_{10} $296_{6,12}$ $356_{1,8,11}$ 357_{3} 358_{9} 397_{8} 400_{3} 480_{13} 488_{12} $492_{11,13}$ 517_{8} $518_{7,12}$ 523_{3} 526_{1}
Շահ *ագահութեան*— 39_{4}
Շահ *աւգտութեան*— 311_{3}
Շահաժողով— 490_{7}
Շաղիղ— 165_{11}
Շամբուշ— 505_{7}
Շարակարգութիւն— 536_{16}
Շեղտամեղտ *ագանել*— 200_{8}
Շէն *աւթել*— 399_{1}
Շէն *բնակել*— 489_{8}

Շինական— 383_{8} 428_{12} 433_{12} 436_{1} 437_{2} 439_{3} 440_{4} 441_{8} $443_{5,8}$ 449_{13} 455_{11}
Շինականի *տուն*— 381_{6} 485_{8}
Շինուածք *հրդեհել*— 174_{7}
Շնաբարոյ *այր*— 435_{7}
Շնալ— 106_{14} $169_{6,12}$ 179_{8} 185_{8} 350_{14} 445_{12} 473_{11}
Շնական *Մաքսիմոս*— 276_{4}
Շնացեալ— 35_{8}
Շնացելոց *կանոն*— 522_{12}
Շնացող— 313_{12} 314_{12} 315_{4} 346_{15} 348_{4} 381_{11}
Շնացող *թաքուցանել*— 464_{1-2}
Շնացող *կին*— 347_{6}
Շնացողի *պատուհաս*— 352_{8}
Շնորհ եկեղեցւոյ— 222_{4} 519_{9}
Շնորհ *ձեռնադրութեան*— 336_{8}
Շնութիւն— 49_{8} 90_{7} 103_{8} 124_{13} 166_{13} 296_{3} 337_{6} $351_{1,12}$ 431_{6} 433_{3} 452_{13}
Շսգմոզ— 42_{8}
Շռայլել— 234_{14}
Շրթամբ *պղծել*— 352_{10}
Շրջել *վայրապար*— 357_{10-11}

Ոխակալ— 42_{3}
Ոխութիւն— 313_{3}
Ողորմութիւն— 125_{7} 169_{14}
Ոչխար— 401_{4} 488_{1}
Ոչխար *եկեղեցւոյ*— 120_{12} 175_{8}
Ոսկեղէն *անաւթ*— 93_{3}
Ոսկի - 373_{12}
Ոսկր— 494_{2}
Ոսկր *արկել (պատիժ)*— 442_{8}
Ոսկր *փշրել (պատիժ)*— 410_{5}
Ոստ *բառնալ*— 532_{8}
Ոստ *մատուցանել*— 532_{10}
Ոստիկան— 373_{5}
Ոստիկանի *տուն*— 465_{3}
Որբ— 259_{13} 419_{1} 420_{3} 421_{2}
Որդեգրութիւն— 520_{3}
Որդէծնութիւն— 107_{11-12}
Որդի— 94_{3} 107_{13} 108_{1} $196_{6,11}$ 304_{14} 313_{1} 316_{9} 377_{8} 420_{3} 435_{8} 444_{13} 461_{14} 480_{10} 494_{6}
Որդի *երիցու*— 432_{2} 442_{2}
Որդի *հարազատի*— 297_{13}
Որդի *մարդկան*— $174_{6,9}$
Որդի *նախարարի*— 464_{9}
Որդւոյ *կին*— 445_{10}
Որդւոյ *մայր*— 435_{5} 438_{1}
Որկորստութիւն— 160_{9} 161_{8} 381_{9} 383_{5} 453_{1} 487_{3} 517_{8}
Որոմն— 191_{9} 425_{14}
Որովայնամոլութիւն— 479_{2}
Ուլ— 322_{7}

Ուխտ *եկեղեցւոյ*— 47_{1} 128_{5-6} 161_{8} 403_{7-8} 516_{11}
Ուխտ *քահանայից*— 426_{7}
Ուխտադրութեան *պահք*— 397_{7}
Ուխտազանցութիւն— 480_{4}
Ուխտական— 235_{13}
Ուխտաւոր — 235_{4} 237_{3} 238_{3} $240_{1,4}$ 267_{14} 269_{8} 280_{12} 489_{14} 518_{11}
Ուխտի *մանկունք*— 129_{13} 370_{14} 392_{4} 394_{3} 398_{11}
Ուղեզնացութիւն— 272_{4}
Ուղեւոր— 108_{11}
Ուղղափառութեամբ *ծրագրել*— 111_{10-11}
Ունկնդիր— 124_{9} 125_{5} 155_{13} 157_{4} 158_{5} 162_{7} 164_{12} $165_{3,7}$ $170_{7,11}$ 172_{5} 173_{4} 174_{3} 176_{12} 179_{12} 181_{6} 182_{10} 229_{14} 437_{13} 440_{10} 445_{7}
Ունկնդրութիւն— 117_{7} 181_{6}
Ունջատ— 312_{2}
Ուռ *տեառնագրել*— 435_{8-9} 440_{8-9}
Ուս— $234_{9,11}$
Ուսմամբ *տխմար*— 118_{8}
Ուսումնատեաց— 41_{12}
Ուսումնատեցութիւն— 375_{12}
Ուստր— 231_{7}
Ուտիճ— 413_{3} 537_{8}
Ուրանալ— $53_{1,8}$ 98_{6} $159_{10,11}$ 230_{4} 352_{15}
Ուրացող— 108_{5}
Ուրացութիւն— 440_{6}
Ուրբաթ— $30_{7,9}$ 92_{3} $497_{10,11,12}$ $498_{8,5,6}$ 525_{13}
Ուրուաղել— 278_{5}

Չամուսնութիւն— 294_{7}
Չար *գործ*— 107_{10} 120_{8} 174_{14} 175_{8} $183_{10,14}$ 280_{15} 304_{8} 307_{13} 379_{10}
Չար *սովորութիւն*— 340_{11-12}
Չար *վարք*— 353_{6}
Չար *ցանկութիւն*— 107_{1}
Չարագործ— 175_{12} 338_{11} 462_{7} 463_{12}
Չարագործ *կամաւոր*— 339_{11}
Չարագործութիւն— 183_{9} 315_{10} 440,
Չարադիւք— 172_{8} *տողատակին*
Չարախաւսել— 215_{9} 222_{9}
Չարախաւսութիւն— 222_{13}
Չարակամ— 453_{3}
Չարաղանդ *մծղնէ*— 534_{12}
Չարասէր— 381_{11}
Չարգագան *հոգի*— 108_{8}
Չարեաց *ցանկացող*— 41_{13}
Չարիք *կամաւոր*— $339_{5,10}$
Չարութիւն— 41_{4}
Չափ *հասակի*— 166_{12} 317_{4} 318_{1}
Չխոտովանող— 248_{3}
Չորեքշաբաթ— $30_{1,9}$ 92_{4} 498_{3} 525_{13}
Չորրորդ *ամուսնութիւն*— 337_{6}
Չորրորդ *դարմ*— 49_{6}

Չորրորդ *կին*— 183_{6}
Չքաւորութիւն— 481_{1}

Պակասամիտ— 295_{5}
Պակասութիւն— 86_{13}
Պահապան— 237_{3} 456_{12}
Պահարան— 510_{13}
Պահպան— 237_{4} 322_{2} 413_{9}
Պահպանութիւն— 322_{3} 373_{1} 374_{2} 533_{7}
Պահ(ք)— 32_{11} $33_{5,9,11}$ 175_{3} 180_{2} 182_{11} $195_{6,11}$ $197_{6,9}$ $198_{4,6}$ $199_{12,13}$ 200_{2} 229_{4} 239_{4} 293_{5} 323_{7} 324_{2} 397_{6} 453_{11} 489_{6} 497_{10} 516_{13}
Պահ *Զատկին*— $293_{3,10}$
Պահ *հասարակաց*— 197_{14}
Պահ *ուխտադրութեան*— 397_{7}
Պահ *քառասնորդաց*— 488_{7} 518_{12}
Պահոց *թիւ արկ*— 197_{9}
Պաղատ— $260_{2,14}$ 262_{4} $272_{5,9}$
Պանար— 412_{12} 421_{6}
Պանդուխտ— 399_{9}
Պանդխտութիւն— $78_{6,7}$
Պանդոկ— 89_{5}
Պանիր— 160_{8} 325_{3} 495_{3} 496_{3}
Պաշտաման— $122_{1,9}$ 123_{4} 128_{1} 198_{11} $208_{3,10}$ 307_{14} 320_{12} 337_{13} 370_{14} 383_{8} 395_{4} 401_{3} 418_{9} 484_{11} 523_{12} 524_{1} 527_{3}
Պաշտաման *եկեղեցւոյ*— 45_{11} 206_{1} 483_{1}
Պաշտաման *կարգ*— 64_{9} 125_{10} 154_{9} 155_{5} 368_{2} 369_{7} 370_{2}
Պաշտաման *ձայն*— 117_{1} 355_{1}
Պաշտաման *պատիւ*— 216_{16}
Պաշտաման *սպաս*— 345_{1}
Պաշտաման *տուն*— 485_{5}
Պաշտաւն— 58_{2} 81_{9} 84_{10} 128_{9} 199_{8} 216_{7} 233_{1} 248_{9} 265_{12} 335_{1} 383_{3} 534_{5}
Պաշտաւն *եկեղեցւոյ*— 38_{1}
Պաշտաւն *սաղմոսերգութեան*— 369_{4}
Պաշտաւն *սեղանոյ*— 41_{5}
Պաշտաւն *սրբութեան*— 31_{7}
Պաշտաւն *քահանայութեան* — 42_{2} $307_{9,10}$ 320_{2-3}
Պաշտաւնակից— 39_{12} 259_{4}
Պաշտաւնեայ— 41_{2} $59_{3,7,12}$ $60_{6,12}$ $61_{5,9}$ 62_{5} 63_{5} 64_{4} 100_{1} 131_{10} 163_{15}
Պաշտաւնեայ *նախանձաւոր*— 427_{12}
Պաշտաւնէից *կարգ* — 47_{1} 117_{7} 119_{11} 162_{6} 248_{2} 441_{12} 442_{3} 448_{14} 449_{1} 483_{3}
Պաշտաւնսիրութիւն— 386_{2}
Պառաւ— 231_{9}
Պասեք— 32_{13} 34_{5} 492_{11}
Պատառել *ճշմարտութիւն*— 201_{10-11}
Պատառումն *առնել*— 391_{10}
Պատասխանատուութեան *իրք*— 255_{10}
Պատասխանատուութեան *պարտական*— 266_{9}
Պատարագ— $75_{9,14}$ 87^{13} 109_{2} 125_{2} $129_{5,9}$ 154_{5} 187_{2} 233_{10} 234_{8} 248_{9} $295_{9,10,12}$ 296_{13} 326_{10} $383_{3,5,9,11}$ $384_{4,5}$ 393_{7} 399_{10} 400_{5} 401_{1} 412_{9} $444_{3,10}$ 448_{7} 474_{2} $479_{1,3,11}$ 481_{9} 486_{9} 487_{13} $488_{3,15}$ 494_{9} 502_{2} $510_{6,8}$ 512_{3} 520_{18} 524_{1}
Պատարագ *բաժանել*— 478_{7}
Պատարագ *խափանել*— 480_{12}
Պատարագ *մատուցանել*— $2{\cdot}0_{10}$ 247_{8-9} 291_{1} 294_{5} 295_{6} 296_{16} 297_{1} 385_{1} 444_{3} 518_{8}
Պատարագ *տաւնական*— 237_{8}
Պատարագամատոյց— 370_{5}
Պատարագել— 392_{7}
Պատարագի *գին*— 479_{4}
Պատարագի *կաշի*— 384_{1}
Պատարագի *հաց*— 28_{10} 46_{12-13} $383_{8,11}$ 479_{10} $487_{1,3}$
Պատարագիք— $378_{7,9}$ 484_{4}
Պատգամաւոր— 63_{10}
Պատերազմ— $325_{11,13}$ 326_{4} 341_{8}
Պատժապարտութիւն— 350_{9}
Պատիժ— 132_{11} 170_{5} 517_{11}
Պատիժ *պատուհասից*— 408_{8}
Պատիւ *ձեռնադրութեան*— 355_{3}
Պատիւ *մեծութեան*— 121_{2}
Պատիւ *պաշտաման*— 216_{16}
Պատիւ *քահանայութեան*— 335_{2}
Պատկեր *սպասաւորին*— 261_{1}
Պատուական *ամուսնութիւն*— 432_{10}
Պատուական *հանդերձ*— 412_{12-13}
Պատուական *պսակ*— 109_{3-4}
Պատուիրանազանց— 385_{4} 410_{1}
Պատուիրանապահ— 413_{2}
Պատուիրանապահութիւն— 409_{11}
Պատուհաս— 93_{8} 100_{8} 106_{7} 124_{3} 131_{8} 196_{4} 208_{15} 210_{4} 309_{2} $313_{5,8}$ 323_{2} 348_{3} $350_{6,12}$ 354_{7} 370_{10} 371_{1} $378_{4,10}$ $383_{1,2}$ 398_{1} $432_{1,2}$ 438_{2} 442_{2} 444_{10} $445_{11,13}$ 461_{14} 462_{11} 465_{5} 535_{6}
Պատուհաս *մծղնէից*— 462_{11}
Պատուհաս *շնացողի*— 352_{3}
Պատուհասել— 369_{12} 481_{4}
Պատրանք— 106_{3} 159_{5} 199_{15}
Պարապորդ— 215_{15}
Պարարտութեան *ձէթ*— 494_{12}
Պարկեշտութիւն— 194_{15} $200_{2,3}$ 239_{13} 377_{6} 381_{4} 386_{2}
Պարու *գալ*— 239_{12}
Պարտապան *պատասխանատուութեան*—266_{9}
Պարտէզ— 320_{10}
Պենտակոստէ — 85_{2} 131_{2} 218_{9} 400_{11} 493_{8} $497_{3,6,10}$ 498_{12} 518_{4}
Պերետուտ— 111_{11}
Պէսպէս *ամուսնութիւն*— 180_{10}
Պէսպէս *ապաշխարութիւն*— 335_{6}
Պիղծ— 160_{7}

Պիղծ *ընտրել*— 186_{3}
Պիղծ *համարել*— 164_{7} 191_{3}
Պիղծ *մարդ*— 123_{7}
Պիսակութիւն— 104_{10} 165_{12}
Պղերգութիւն— 484_{11}
Պղծագործ— 464_{6}
Պղծագործ *ընտանիք*— 465_{7}
Պղծեալ *ամուսնութիւն*— 109_{2}
Պղծեալ *ուտել*— 159_{4}
Պղծել— 103_{11} 106_{10}
Պղծութեան *ախտ*— 359_{7}
Պղծութեան *կոխան*— 433_{3}
Պղծութեան *յագումն*— 160_{13}
Պղծութիւն— 107_{1} 158_{1} 164_{11} 169_{7} 173_{13} 179_{5} 185_{5} $301_{3,6}$ 321_{9} 429_{4} $430_{2,12}$ 433_{10} 434_{1} 446_{3} 462_{4} 464_{8} $465_{1,2,4}$
Պնակ— 399_{3}
Պոլիկեան— 534_{12}
Պոռնիկ— 104_{1} 107_{14} 109_{2} 110_{12} 184_{6} 340_{7} 344_{5} 381_{11} 426_{2} 438_{9}
Պոռնիկ *կին*— 300_{5}
Պոռնկական *աղանդ*— 179_{4}
Պոռնկեալ— 35_{2}
Պոռնկել— 109_{10} 170_{4} 179_{6} 180_{13} 349_{5} 352_{1} 432_{6} 439_{6} $472_{7,9}$
Պոռնկորդի— 170_{9} 371_{6}
Պոռնկութիւն— 80_{5} 90_{6} 104_{11} 124_{13} 182_{6} $183_{6,14}$ 248_{4} 297_{15} $298_{3,11}$ 300_{9} $315_{9,10}$ $337_{5,7}$ 340_{4} 343_{6} $348_{1,7}$ $349_{1,12}$ 350_{3} 429_{4} $430_{2,13}$ 431_{10} 433_{4} 434_{4} 437_{11} 438_{1} 452_{13}
Պոռնկութիւն *(ակամա)*— 350_{9}
Պոռնկութիւն *աղջկան կամաւք*— 434_{10} 440_{1}
Պոռնկութիւն *հաւատաւորաց*— 343_{6}
Պոյտն *(պուտուկ)*— 487_{13}
Պսակ— 109_{1} 184_{4} 247_{13} $318_{5,6}$ $382_{9,13}$ 432_{7} 434_{6} $439_{6,11}$ $440_{2,4}$ 448_{13} $449_{6,9}$ $517_{14,16}$ 521_{17} 522_{1}
Պսակ *անվաւեր*— 246_{6} 517_{11}
Պսակ *գաղտ*— 246_{5} 439_{9}
Պսակ *հարսանեաց*— 170_{2}
Պսակ *պատուական*— 109_{3-4}
Պսակ *տգայոց*— 382_{7} 487_{6}
Պսակադիր— 246_{5} 449_{12} $517_{7,11}$
Պսակաւոր— 522_{4}
Պտուղ— 194_{10} 384_{7} 385_{1} 480_{6} 483_{7}
Պտուղ *(բերք)*— 338_{7}
Պտուղ *ապաշխարութեան*— 338_{1}
Պտուղ *արմտեաց*— 397_{12} 401_{1}
Պտուղ *գեաւղից*— 222_{4}
Պտուղ *եկեղեցւոյ* — 191_{6} 194_{6} 376_{12} 478_{6} 480_{4} 482_{1}
Պտուղ *ժողովել*— 265_{6}
Պտուղ *ծառոյ*— 495_{3}
Ջատու— 172_{9}
Ջիղ— 494_{2}
Ջիղ *կտրել (պատիժ)*— 461_{13} 462_{1}
Ջուր— 351_{6} 485_{7} $494_{1,2,6,9}$
Ջուր աւրհնել— 482_{7}
Ջուր *հայրենի*— 435_{6} 480_{9}
Ջրոյ *աւրհնութիւն*— 532_{4}

Սահման *ապաշխարութեան*— 153_{9}
Սահման *կանոնական*— 408_{10-11}
Սահմանադրութիւն— 116_{3} 191_{10} 257_{2} 336_{12} 344_{12} 396_{11}
Սահմանադրութիւն *կանոնական*— 369_{15}
Սահմանադրութիւն *կարգաց*— 402_{4}
Սահմանադրութիւն *կարգեալ*— 402_{9}
Սաղմ— 336_{6}
Սաղմոսասաց— 80_{10}
Սաղմոսերգ— 87_{4}
Սաղմոսերգող— 92_{4}
Սաղմոսերգութիւն— 369_{4}
Սաղմոսողոգ— 232_{6} $234_{1,11}$
Սանձաբեկ *առնել*— 209_{13}
Սարկաւագ— 75_{6} $76_{2,7,9,13}$ 78_{5} $79_{3,5}$ 80_{5} $81_{1,7}$ 82_{2} $83_{4,7}$ 84_{12} 85_{6} 86_{10} $87_{2,7,12}$ 88_{5} $89_{1,6}$ 90_{12} 91_{11} 92_{3} 96_{3} $129_{2,7}$ 130_{2} $154_{7,12}$ 161_{13} $163_{6,14}$ 185_{10} 187_{9} 199_{5} 205_{9} $207_{3,10}$ $208_{3,11}$ 209_{2} 210_{5} $212_{7,13}$ 213_{6} 219_{1} 220_{11} 222_{5} $234_{3,4}$ 248_{6} 260_{13} $261_{7,13}$ 262_{9} 263_{2} 269_{4} 267_{1} 269_{1} 349_{5} $352_{9,11}$ $370_{3,13}$ $378_{3,5}$ 427_{11} 431_{3} 450_{6} 461_{9} 473_{11} 483_{13} $485_{11,14,15}$ 516_{10}
Սարկաւագանոց— 234_{7}
Սարկաւագի *կին*— 76_{4} 130_{10} 431_{6}
Սարկաւագութիւն— 35_{3} 109_{6} 118_{10} 211_{6} 378_{4}
Սեղան—46_{13} $75_{9,13}$ 76_{1} 82_{9} $86_{14,15}$ 108_{14} 109_{7} 125_{2} 129_{7} 199_{7} 209_{5} 234_{1} 326_{10} 368_{9} 393_{6} 404_{2} 416_{12} $417_{9,10}$ 430_{10} 459_{12} 478_{9} 479_{15} 482_{2} 512_{1} 519_{4} $520_{2,16}$ 521_{4} 533_{13}
Սեղանակապուտ— 415_{6}
Սեղանոյ *պաշտաւն*— 41_{5}
Սեղանոյ *սպասաւոր*— 20_{2}
Սեպհական— 220_{11} 221_{2}
Սեպհական *բնիկ*— 220_{12-13}
Սերմնաբանել— 111_{7}
Սերմներրութիւն— 110_{3}
Սէգ— 41_{11}
Սէգ— 191_{10} 426_{1}
Սիգութիւն— 414_{7} 453_{2}
Սինկղ— $494_{4,5}$
Սիրակամութիւն— 270_{1}
Սիրելութիւն— 535_{5}
Սիւն— 394_{2} 511_{11}
Սիւնական— 511_{6}
Սիւնհոդոս— 105_{9}

Սկիհ— 379$_{6}$
Սնափառ— 41$_{11}$
Սովորական *հանդերձ*— 195$_{9}$
Սովորութիւն— 121$_{1,9}$ 122$_{10}$ 208$_{11}$ 252$_{10}$ 264$_{6}$ 276$_{1}$
Սովորութիւն *անառակ*— 380$_{13}$
Սովորութիւն *կանանց*— 292$_{13}$
Սովորութիւն *հեթանոսական*—172$_{1-2}$ 354$_{8}$ 446$_{5}$
Սովորութիւն *հին*— 173$_{6-7}$
Սովորութիւն *մահաբեր*— 480$_{2}$
Սովորութիւն *նախնեաց*— 211$_{3}$
Սովորութիւն *չար*— 340$_{11-12}$
Սուտ *վկայել*— 37$_{10}$
Սուտ *փեսայ*— 439$_{4,6}$
Սուտ *քահանայ*— 311$_{6}$
Սուր— 65$_{6}$ 339$_{1,3}$ 374$_{6}$
Սպանդանոց— 161$_{6}$
Սպանանել— 108$_{6,16}$ 159$_{6}$ 170$_{9}$ 174$_{13}$ 301$_{11}$ 302$_{9,11,12}$ 303$_{2,10,14}$ 304$_{1-5,10}$ 308$_{10}$ 320$_{6}$ 338$_{13}$
Սպանանել *մանկունք*— 170$_{4}$
Սպանել *դող*— 303$_{6}$
Սպանել *կամաւք*— 170$_{14}$
Սպանել *քինու*— 304$_{9}$
Սպանման *մնասակարութիւն*— 320$_{2}$
Սպանմունք— 320$_{1}$
Սպանող— 52$_{5}$ 79$_{13}$ 80$_{2}$ 90$_{2}$ 107$_{3}$ 108$_{13}$ 248$_{11}$ 302$_{6,14,16}$ 303$_{5,7,8}$ 304$_{7,10,12}$ 321$_{1,7}$ 349$_{3}$ 352$_{1}$
Սպանութիւն *ակամայ*— 320$_{12-13}$
Սպանութիւն *կամաւոր*— 339$_{6}$
Սպառազէն *երիվար*— 424$_{3}$
Սպաս— 234$_{6}$
Սպաս *աւրինաց*— 31$_{13}$
Սպաս *եկեղեցւոյ*— 191$_{6}$ 379$_{7}$ 494$_{4}$
Սպաս *ընտիր*— 343$_{2}$
Սպաս *պաշտաման*— 345$_{1}$
Սպասհարկութիւն— 370$_{6}$ 404$_{12}$
Սպասաւոր— 31$_{12}$ 41$_{6}$ 43$_{12}$ 47$_{6}$ 268$_{5,9}$ 536$_{14}$
Սպասաւոր *սեղանոյ*— 20$_{2}$
Սպասաւոր *քահանայի*— 378$_{5}$
Սպասաւորել— 264$_{1}$ 268$_{4}$
Սպասաւորին *պատկեր*— 261$_{1}$
Սպասաւորութիւն— 31$_{10}$ 262$_{10}$ 268$_{8}$ 341$_{8}$ 345$_{6}$ 352$_{8}$ 371$_{12}$ 512$_{3}$
Սպասաւորութիւն *եկեղեցւոյ*— 31$_{6}$ 35$_{3}$ 410$_{3}$
Սպասաւորութիւն *խորանի*— 35$_{6}$
Սպասու *կալ*— 129$_{6}$ 162$_{3}$ 199$_{7}$
Ստահակութիւն— 206$_{9}$ 208$_{3}$ 214$_{5,6}$ 305$_{14}$ 311$_{10}$
Ստացուածք— 124$_{5}$ 154$_{15}$ 265$_{5,6}$
Ստուերագիր— 35$_{14}$
Ստութիւն— 52$_{7}$ 90$_{4}$
Ստուգանել— 327$_{1}$
Ստուղանող— 405$_{9}$
Ստուգանութիւն— 378$_{12}$
Սքեմ— 509$_{5}$
Սքեմաւորութիւն— 508$_{6}$

Վաճառական— 490$_{6}$
Վաճառականութիւն— 486$_{1}$
Վաճառել *եկեղեցւոյ ինչք*— 164$_{5-7}$
Վայր *տարաբնակ*— 278$_{10}$
Վայրապար *կարգաւորել*— 258$_{3}$
Վայրապար *շրջել*— 357$_{10-11}$
Վանական— 235$_{13}$ 317$_{3}$ 375$_{6}$ 455$_{1}$ 463$_{1}$ 489$_{7}$
Վանական *կրաւնաւէր*— 385$_{13}$
Վանականութիւն— 196$_{9}$
Վանաց *մանկունք*— 490$_{1}$
Վանք— 260$_{5}$ 372$_{7}$ 384$_{2,12,13}$ 386$_{6}$ 393$_{11}$ 394$_{8}$ 395$_{2,11}$ 397$_{6,6,6}$ 398$_{9}$ 399$_{1,4}$ 400$_{5}$ 401$_{3}$ 489$_{12}$ 490$_{2,3,4,5,10}$
Վանք *շինել*— 47$_{2}$
Վաշխ— 39$_{4}$ 87$_{7}$ 229$_{13}$ 341$_{12}$ 479$_{5}$
Վաշխառու— 490$_{6}$
Վաշխել— 486$_{11}$
Վաշխող—486$_{13}$
Վաստակ— 160$_{2}$ 488$_{6}$
Վաստակ *աշխատութեան* — 418$_{10}$
Վաստակ *հրդեհել*— 174$_{7}$
Վատաբարութիւն— 183$_{15}$
Վատնել *ծածուկ*— 222$_{7}$
Վարագոյր— 379$_{7}$ 485$_{3}$
Վարդապետ— 18$_{7}$ 49$_{11}$ 56$_{4}$ 95$_{5}$ 99$_{10}$ 104$_{13}$ 105$_{9}$ 112$_{6}$ 1 6$_{4}$ 117$_{2}$ 120$_{1,6}$ 126$_{9}$ 170$_{5}$ 173$_{5}$ 176$_{11}$ ·80$_{6}$ 183$_{4}$ 190$_{3}$ 301$_{5}$ 311$_{9}$ 321$_{3,6}$ 370$_{11}$ 394$_{5}$ 402$_{2}$ 409$_{9}$ 424$_{10}$ 425$_{4,7}$ 459$_{3}$ 460$_{6,9,10}$ 493$_{6}$ 495$_{7}$
Վարդապետ *դիտուն*— 110$_{1}$
Վարդապետ *նախանձախնդիր*— 426$_{5}$
Վարդապետանոց— 360$_{1}$
Վարդապետել— 117$_{12}$
Վարդապետութեան *դիր*— 3·2$_{14}$
Վարդապետութեան *խրատ*— 369$_{11}$
Վարդապետութիւն— 18$_{3}$ 24$_{3}$ 46$_{9}$ 51$_{4}$ 55$_{10}$ 64$_{6}$ 120$_{5}$ 132$_{5}$ 264$_{3}$ 290$_{11}$ 356$_{8}$ 403$_{10}$ 409$_{2}$ 425$_{8}$ 460$_{6}$
Վարձ— 198$_{13}$
Վարձ *ագրատաց*— 416$_{12}$
Վարձակ— 240$_{2}$
Վարձան— 438$_{5}$ 479$_{7}$
Վարձու *գին*— 253$_{13}$
Վարձու *տալ*— 128$_{7,9}$ 245$_{8}$ 452$_{9}$
Վարս *փոքրել*— 191$_{2}$
Վարք— 125$_{6}$ 155$_{7,14}$ 156$_{9}$ 169$_{9}$ 171$_{11}$ 180$_{1}$ 182$_{4}$ 211$_{6}$ 232$_{2}$ 235$_{9}$ 249$_{10}$ 263$_{2,6}$ 308$_{12}$ 324$_{1}$ 342$_{3}$ 370$_{2}$ 372$_{10}$ 414$_{13}$ 445$_{6}$
Վարք *անարժան*— 311$_{6}$
Վարք *ետնութեան*— 182$_{13}$
Վարք *ժողովրդեան*— 372$_{12}$

Վարք *միանձնութեան*— 317_{4}
Վարք *չար*— 353_{9}
Վերակացու— 109_{6} 216_{6} 413_{10}
Վերակացութիւն— 123_{2}
Վերածայնութիւն— $526_{4,7,12}$ 527_{4}
Վերնատուն— 20_{13} 21_{5} 36_{9}
Վիճակ— 118_{11} 119_{4} 125_{8} $127_{2,11}$ 270_{11} 276_{6}
Վիճակ *ժառանգութեան*— 402_{9}
Վիճակ *յափշտակել*— 127_{9}
Վիճակել— 266_{4} 280_{7} 281_{9} $294_{1,4,6,8,10}$ 295_{7}
Վիշապ— 494_{4}
Վիշապագլուխ *այր*— 278_{2}
Վիշտ— 157_{10} 197_{13}
Վիսութիւն— 453_{3}
Վիրաւորեալ *ուտել*— 307_{6}
Վկայ— 37_{1} 94_{2} 414_{1} 431_{1} 441_{6}
Վկայ *(Նահատակ)*— 44_{12}
Վկայարան— 66_{3} 393_{3}
Վկայել— 183_{10} 302_{12}
Վկայել *սուտ*— 37_{10}
Վկայել *(Նահատակվել)*— 57_{1}
Վկայութեան քուղթ— 119_{7} 261_{5}
Վկայութիւն— 93_{16} 171_{1} 192_{7} 310_{3} 326_{1} $327_{7,9}$ 420_{7} 429_{7} 430_{3} 450_{9} 459_{10} $463_{3,5}$
Վճուկ— 37_{11} 237_{4}
Վճիռ— 93_{12} 213_{10} 215_{10} $255_{7,12}$
Վնաս *մահաբեր*— 487_{10}
Վնասակարութիւն— 302_{4}
Վնասակարութիւն *աղանդման*— 320_{2}
Վշտագնեալ— 449_{5}
Վշտակցութիւն— 353_{5}
Վտանգ *նեղութեան*— 57_{3}
Վրէժ— 80_{7} 104_{2}
Վրէժխնդրել— 271_{1}
Վրէժխնդիր— 220_{7} 253_{7} 267_{13} $463_{8,10}$ 464_{4} 465_{9}
Վրէժխնդրութիւն— 347_{3} 349_{4} 465_{12}

Տախտ— 399_{2}
Տաղանդ— 455_{4}
Տանւար— 200_{12}
Տաճար *աղաւթից*— 368_{9}
Տաճար *Աստուծոյ*— 229_{13} 235_{8}
Տանտիկին— 401_{5} 450_{7}
Տարաբաժին— 310_{6}
Տարաբնակ *վայր*— 278_{10}
Տարագրու— 265_{13} 280_{10} 281_{7}
Տարաժամ *հոսութիւն*— 110_{6-7}
Տարակարծ *խոհականութիւն*— 536_{1}
Տարապարտ— 42_{11}
Տաւնական *պատարագ*— 237_{8}
Տաւնից *կարգ*— 393_{9}
Տգէտ *կարգաց*— 118_{3}
Տգիտութեամբ *մեղանչել*— 383_{17}
Տգիտութեան *յանցանք*— 345_{6}
Տգիտութիւն— 201_{3} 269_{9} $349_{11,13}$ 375_{13} 376_{3} 377_{3} 379_{5} 386_{7}
Տեառնագրել— 434_{10}
Տեառնագրել *ուռ*— 435_{2-3} 440_{2-3}
Տեղեկութիւն *կրթութեան*— 373_{1}
Տեսուչ— 415_{2}
Տեսուչ *գաւառի*— 163_{11} 403_{9}
Տեսուչ *գեաւղի*— 403_{8}
Տեսչութիւն— 508_{3}
Տեսչութիւն *այրեաց*— 31_{9}
Տեսչութիւն *զինուորաց*— 404_{5}
Տեսչութիւն *ժողովրդոց*— 484_{9}
Տէրունեան *հաղորդութիւն*— 106_{5}
Տխմար *ուսմամբ*— 118_{5}
Տխուր *հանդերձ*— 156_{1} 195_{6-7}
Տկար— 237_{14}
Տկարութիւն— 293_{7} 312_{9} 488_{14}
Տղայ— 382_{5} 488_{12}
Տղայ *հեղձուցանել*— 103_{5}
Տղայոց *պսակ*— 382_{7} 487_{6}
Տղայութիւն— $317_{3,13,14}$ 318_{2}
Տնանկ— 162_{6} $165_{1,6,8}$ 169_{9} 170_{11} 173_{5} 184_{3} 245_{3} 265_{7} 419_{1} 421_{3} 443_{10} 537_{3}
Տնանկաց *դութ* — 158_{3} 159_{1} 161_{3-6} 169_{14} 171_{11} 172_{6} $176_{2,4-5}$ 180_{8} 184_{11-13} 248_{10} 317_{1} 440_{12}
Տնառութիւն— 156_{13}
Տնարարութիւն— 107_{12}
Տնաւրինել— $275_{1,5,12}$
Տոկոս— 39_{4} 87_{7} 128_{7} $229_{15,16}$ 452_{9} 455_{5}
Տոհմային *ազգական*— 405_{13}
Տուգան— 369_{12} 430_{4} 431_{3} $434_{3,12}$ 435_{12} 436_{3} $437_{1,3,7,8,12}$ $438_{3,12}$ $439_{2,7,10,12}$ $441_{1,3}$ 442_{2} 443_{7} 444_{8} 445_{13}
Տուգան *եկեղեցւոյ*—184_{4}
Տուգանել— 429_{9} 434_{11} 436_{1} 439_{4} 441_{9} 449_{9}
Տուն— 95_{13} 96_{1} 97_{12} 184_{3} 200_{12} 207_{3} 222_{3} $235_{3,5}$ $240_{3,10}$ 299_{12} $378_{7,8,10}$ 379_{4} $383_{10,11}$ 384_{2} 431_{8} $435_{3,10}$ 436_{8} 464_{11} $478_{6,9}$ $479_{11,13}$ 481_{10} $482_{8,11}$ 484_{5} 487_{2} $488_{1,2,6}$ 489_{5} $490_{3,4}$
Տուն *ազատի*— 380_{2}
Տուն *աղաւթից*— 353_{5}
Տուն *Աստուծոյ*— 194_{1} 200_{9-10} 417_{2}
Տուն *իշխանի*— 380_{2}
Տուն *հեթանոսի*— 172_{2} 245_{10}
Տուն *նախարարի*— 464_{8}
Տուն *շինականի*— 381_{6} 485_{3}
Տուն *ոստիկանի*— 465_{3}
Տուն *պաշտաման*— 485_{5}
Տուն *քահանայի*— 399_{9} 431_{11} 432_{4}
Տուչութիւն *եկեղեցւոյ*— 201_{2}
Տուր(ք)—126_{11} 160_{4} 162_{3} $165_{1,5,8}$ 169_{9} $170_{6,11}$

171_{4} 173_{7} 180_{8} $182_{2, 5}$ 184_{8} 194_{11} 201_{1} 245_{3} $413_{5, 9}$ 415_{14} 417_{2} 449_{4}

Ցած ուտել— 24[illegible]$_{3}$
Ցամաքաբեւ— 389[illegible]
Ցանկացող չարեաց— 41_{13}
Ցանկութիւն կնոջ— 294_{11}
Ցանկութիւն չար— 107_{1}
Ցեց— 413_{5} 537_{2}
Ցորեն— 191_{9} 421_{5}
Ցոփ հարսանիք— 231_{6}
Ցոփասիրտ— 42_{1}
Ցոփութիւն— 155_{10} 158_{2} 187_{10}
Ցքի— $495_{12, 14}$ 496_{2}

Փայտ— 338_{13} 386_{13}
Փայտ խւղոյ— 494_{11}
Փայտատ— 339_{2}
Փայտեայ խաչ— 532_{12}
Փայտեղէն (աւազան)— 521_{1}
Փառասիրութիւն— 195_{2}
Փափկութիւն պարապել— 414_{8}
Փեսայ— 482_{3}
Փեսայ սուտ— $439_{4, 6}$
Փեսայի առագաստ— 34_{9} 379_{8}
Փերեւետել— 414_{7}
Փղոսկր— 512_{11}
Փոխ տալ— 39_{4} 229_{15}
Փոխառու— 87_{8}
Փոխառու զրկել— 341_{15}
Փորձ— 232_{1}
Փորձել— 118_{3} 123_{6} 125_{6} 156_{7} 171_{11} 172_{4} 173_{4} 181_{5}

Քահանայ— $43_{5, 7, 10}$ 45_{5} 51_{8} 52_{11} 53_{2} $59_{5, 7, 12}$ $60_{6, 11}$ $61_{5, 9}$ 62_{5} 63_{5} 64_{4} $77_{8, 8}$ 87_{11} 96_{18} $104_{3, 13}$ $105_{3, 6, 8, 9}$ $111_{7, 8}$ 129_{12} 179_{5} $185_{4, 5}$ 186_{6} 229_{15} 233_{11} 234_{12} 235_{4} 237_{5} 238_{3} $240_{1, 4}$ $245_{2, 5, 8}$ 247_{2} $248_{1, 8, 12}$ 249_{6} 271_{6} $303_{9, 10, 14}$ $305_{2, 4, 11}$ 307_{8} $308_{3, 15}$ $309_{4, 5, 14}$ $310_{2, 4, 12}$ $311_{2, 6, 8, 14}$ $312_{11, 12, 15}$ $313_{2, 5}$ 319_{12} $320_{2, 4, 6, 9}$ $321_{2, 8, 10}$ 326_{12} $327_{7, 9}$ $328_{1, 3}$ 334_{11} 344_{4} 375_{10} $377_{4, 18}$ $378_{5, 10}$ $379_{3, 6, 6}$ $380_{1, 7, 13}$ 381_{5} $382_{7, 15}$ $383_{1, 8, 4, 14}$ $384_{1, 3, 12}$ 385_{3} 392_{4} $394_{4, 12}$ 398_{10} 399_{7} 404_{1} 408_{12} 430_{2} 432_{7} 449_{12} 460_{5} 469_{13} $479_{5, 11}$ $480_{1, 7, 12}$ $481_{1, 12}$ $482_{4, 6, 12}$ $483_{1, 10, 12}$ $484_{8, 18}$ $485_{3, 11}$ $486_{1, 5, 11}$ $487_{4, 6, 16}$ $488_{1, 2}$ 489_{5} 495_{14} $511_{8, 6}$ 512_{2} 516_{10} 517_{18} $520_{1, 5, 6, 13}$ 521_{15} $522_{3, 9}$ 532_{15}
Քահանայ ամուսնացեալ— $397_{3, 13}$ $400_{6-7, 9}$
Քահանայ գլխաւոր — 377_{8} $378_{7, 13}$ 483_{12} $484_{5, 6}$
Քահանայ կտրէ զինքն (ամորձատել)— 319_{5}
Քահանայ սուտ— 311_{6}
Քահանայանալ— 78_{6} 185_{6}
Քահանայի աստիճան— 234_{13}
Քահանայի կին— $111_{7, 9}$ 307_{8} $308_{3, 4, 7}$ 312_{10} 321_{8}
Քահանայի հանգստարան— 381_{3}
Քահանայի սպասաւոր— 378_{5}
Քահանայի տուն— 399_{9} 431_{11} 432_{4}
Քահանայի ուխտ— 426_{7}
Քահանայական (նաև քահանայութեան) կարգ — 36_{11} 39_{6} 40_{7} $79_{8, 6}$ 88_{6} 90_{13} 108_{8} 128_{1} 207_{10} 303_{12} $318_{3, 13}$ 319_{11} 320_{11} 321_{1} 380_{1}
Քահանայական ժառանգութիւն — 482_{11-13} 486_{7}
Քահանայական հրաման— 489_{1}
Քահանայապետ— 39_{11} 51_{9} 53_{11} 58_{3} $425_{5, 10}$ 428_{14}
Քահանայութեան աստիճան — 19_{14} 155_{6} 229_{12-13} 231_{13}
Քահանայութեան գործ— 311_{13}
Քահանայութեան ձեռնադրութիւն — 19_{3} 57_{8} $58_{6, 11}$ $59_{4, 8}$ $60_{1, 7}$ $61_{6, 11}$ 62_{6} 312_{6} 335_{3}
Քահանայութեան պաշտաւն — 42_{3} $307_{9, 10}$ 320_{2-3}
Քահանայութեան պատիւ— 335_{3}
Քահանայութիւն — 37_{18} 42_{6} 43_{5} 48_{2} 77_{8} 89_{12} 96_{5} $97_{1, 4}$ 98_{3} 129_{12} 154_{8} $162_{2, 6}$ 167_{3} 184_{15} $185_{1, 2}$ 186_{2} 206_{1} 232_{5} 262_{16} 271_{11} $280_{1, 14}$ 281_{4} 303_{13} 307_{13} 308_{10} $309_{10, 12}$ 310_{13} $312_{4, 7}$ 313_{6} $317_{6, 10}$ 318_{10} 319_{7} 320_{7} 321_{10} $376_{8, 5}$ 379_{12} 429_{8} 430_{4} $431_{1, 7, 8}$ 439_{10} 448_{18} $449_{10, 13}$ 457_{11} 461_{10} 482_{14}
Քահանայուհի— 111_{9}
Քաղաք— $51_{1, 2}$ 60_{2} 62_{1} 65_{6} 66_{1} 77_{10} $84_{6, 8}$ 122_{8} 123_{5} 127_{9} 133_{14} $134_{5, 7}$ 136_{9} 152_{15} $163_{7, 12}$ $187_{1, 2}$ 210_{8} 212_{11} 216_{4} 252_{13} 253_{2} $258_{4, 7, 9}$ $261_{6, 10}$ 263_{10} 264_{11} $265_{4, 13}$ 269_{12} $290_{1, 4, 6}$ 368_{13} 396_{4-5}
Քաղաքի ժառանգաւոր— 84_{14}
Քառասունք (նաև Քառասնորդ) — 32_{10} 92_{4} 120_{10} 198_{6} $239_{1, 3, 4, 5, 7, 10}$ $400_{3, 13}$ 513_{4} 518_{3}
Քառասնորդաց պահք— 488_{7} 518_{12}
Քար— 302_{3} 338_{13} 386_{15} $387_{7, 11}$
Քար ձգել յանկարծաւրէն— 338_{5}
Քարեղէն (աւազան)— 485_{5} $521_{1, 7}$
Քարկոծել (պատիժ)— 471_{4}
Քարոզութեան ժամ— 370_{2}
Քաւդեայ— 37_{11}
Քենի— 294_{3} $361_{1, 5}$ 471_{10}
Քենւոյ ամուսնութիւն— 294_{3}
Քեռորդի— 48_{12} 79_{7} 106_{10} 447_{2}
Քինու սպանել— 304_{2}
Քնէած— 41_{12}

Քնին— 256_4 462_8
Քննել— 53_9 54_{12} 107_1 108_8 $112_{4, 5}$ 118_2 123_6 125_6 130_7 155_{14} 158_{12} 162_8 164_{13} 165_5 169_9 171_{11} 172_4 173_4 176_{11} 256_8 262_7 267_{12} $295_{7, 11, 14}$ 347_{12} 373_5 440_{11} 445_8 468_{12} 469_{10}
Քննութիւն— 58_1 $120_{2, 10}$ 267_{12} 336_7 370_1 373_{12} 382_{10}
Քողախնդրել— 278_8
Քողոստիկոս— 262_8
Քոյր— 48_{10} 49_2 79_7 106_{10} 167_5 297_8 298_1 344_3 353_4 359_7 361_4 447_1
Քորեպիսկոպոս — 105_2 111_{11} 112_1 $138_{4, 12}$ $140_{2, 15-17}$ $141_{1, 2}$ $146_{12, 15}$ $147_{2, 4}$ $148_{2, 4}$ $163_{8, 10}$ 187_8 210_{11} 211_{12} 212_{10} 369_9 370 $372_{2, 12}$ 403_9
Քուէ— 87_2
Քսմոս— 42_2

Դ—Ե

ԱՆՁՆԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ՑԱՆԿԵՐ

Այս ցանկերում նշված են հատուկ անունները և սրանց տարբերակները։ Վերջիններիս նշման անհրաժեշտությունը զգացվում է նրանով, որ մի քանի ժողովների մասնակիցների անունները և սրանց համապատասխան տեղանունները շատ դեպքերում մեզ ծանոթ չլինելով դժվարացանք ճիշտ տառադարձությունը որոշել։ Միևնույն անուններով տարբեր անձնաւունները և տեղանունները զանազանելու համար կլոր փակագծերում նշված են այն քաղաքների անունները, որոնց կողմից նրանք ներկայացված են, ինչպես նաև երկրների անունները։ Հատուկ անունների մոտ. շեղատառ, երբեմն նշված են նաև *ու թվարկված են անուններ. դա ցույց է տալիս, որ տվյալ անվանը հանդիպում ենք այլ ձևերով ևս։ Անունների դիմաց հաճախ նշված են* տես նախորդը *կամ* տես հաջորդը*. այդ նշանակում է, որ պետք է փնտրել անմիջական* նախորդը *կամ հաջորդը։ Բացահայտ սխալների դեպքում անունների տարբերակները ցանկերում չենք նշել, օրինակ՝ տրիպոլիս, պետք է լինի Տրիպոլիս. այստեղ առաջինը չենք նշել և այլն։*

Դ

ԱՆՁՆԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

Աբգար— 62
Աբեղյան Մ.— 624
*Աբրահամ (*նաև *Աբրաամ)*— 28
Աբրահամ, գրիչ e *ձեռ.-ի*— LXXI
Աբրահամ Մամիկոնէից եպիսկոպոս— XXVI, XXXIII, XLI, LIII, LIII, LXXVI—LXXVIII, 3, 501, 624
Աբրահամյան Աշ.— VIII, IX, 543
Ագաթանգեղոս— XXXIV, XXXVII, 594
Ագապիոս— 146
Ագգէ— 548
Ագովգիոս— 143
Ագրիկողաոս— 153
Ադամ— 642
Ադամանտիոս— 135
Ադդէ— 62, 548
Ադոնց Ն.— VIII
Ադովդիոս— տես Ադովդիոս
Ադրիա, գրիչ N *ձեռ.-ի*— LXV
Ադրիա, » O » — LXV
Աէտիոս— տես Այետիոս (ի Լիւդէ)
Աթանաս Աղեքսանդրացի— XXXI, XXXIII, XXXVII, XLI, XLV, LIII, LVII, LXX, LXXI, LXXIV, LXXVI, LXXVIII, 3, 4, 282, 289, 290, 496, 596, 603, 606, 612
Աթենադորոս (ի Գոռիդէ)— 144
Ակակ— 496
Ակադեմիոս— 144
Ակալիքոս— տես Ամփիւղոքոս
Ակիղաս— տես Ակիւղաս, քորեպիս.
Ակիլիքոս, *Ակիղիքոս*, *Ակիւղիքոս* — *տես Ամփիւղոքոս*
Ակինյան Ն.— XXIX, XLI, XLVI, LIX, LX, LXXVI, 423-428, 430, 435—436, 440—441, 460, 463, 469—470, 620, 624, 626—627, 629, 631—632, 636—637
Ակիւղ— 64, 548
Ակիւղաս, քորեպիս.— 147
Ակիւղիանոս— տես Նախորդը
Ակկարոն— 441
Ակղաւս— տես Ակիւղաս, քորեպիս.

Ակրիտէս— 141
Ակուզաս — տես Ակիւզաս, քորեպիս.
Ահարոն— 20, 31—32, 35, 541
Ազարեկյան Մ.— XXVI
Ալեքսանդր (Մակեդոնացի)— 133
Աղեքսանդրոս, եպիս. Աղեքսանդրի— 134, 566
Աղեքսանդրոս, եպիս. Կ. պոլսի— 566
Աղեքսանդրոս (ի Թեսաղոնիկէ)— 149
Աղեքսանդրոս, քահ.— 51, 546, 653
Աղգուսիանոս (Նաև Աղուսիանոս)— 135
Աղպսղորիոս (Նաև Աղպողորիոս, Աղպողորիոս)— 145
Աղփիոս— 137
Աղփքրոս— 150
Ամբակում— 241
Ամովս— 241
Ամփիոն (յԵպիփանէ)— 139
Ամփիովն (Նաև Ամբիոն)— 150
Ամփիւղոքոս— XXXIII, 329, 334, 613, 614
Այեախոս— 268, 270
Այեաիոս (Նաև Այետինոս, Այեպիոս, ի Լիւդէ)— 136, 567
Անանիա Շիրակացի— 543, 544
Անանիա, վարդ.— XXXVI
Անանիա— 653
Անատողիոս (յԵմեսիոյ)— 137
Անատողիոս, քորեպիս.— 146
Անդեա— 241
Անգելո Մայ— XXVI
Անդրէ— 61, 548
Անդրէաս— 55, 547
Անթոս— տես Ատթաս
Անկիւզաս— տես Ակիւզաս, քորեպիս.
Անճարակյան Արս.— XXVI
Աննա— 51, 411, 546
Աննման(ք)— 274, 596, 600
Անուսնի— տես Անտոն, քահ.
Անտիոքոս (ի Կապետոլիայէ կամ Գապիտոլիոյ)— 136, 567
Անտիոքոս (ի Ցուշնայէ)— 139
Անտիոքոս (ի Սեմփոյէ)— LII, 135
Անտիոքոս եպիս. Մեմփիտիոյ — տես Նախորդը
Անտոն, քահանա. № 659 ձեռ. գրիչ Մագաքիայի հայրը— LXXV
Անտոնինոս (Նաև Անտոնիոս)— 146
Անտրիկէկէս— տես Ակրիտէս
Անփիոն— տես Ամփիոն (յԵպիփանէ)
Անփիւլոքոս— տես Ամփիւղոքոս
Ապակոմոս— 568
Ապիգու— 241
Ապիրողոս— տես Ափրողոս
Ապողինանոս(ք)— 274, 600
Ապրաւսթղակայ— տես Աւթաղաաս
Առիստագէս— 141
Ասեբիոս— տես Եւսեբիոս Կեսարացի
Ասինեոս (Նաև Ասենեոս, Ասինեո)— 137
Ասիոս— տես Ոսիոս
Ասկղեպիոս (Նաև Ասկեպիոս)— 136, 567
Ասողիկ— XI
Ասպուրակ, եպիսկոպոս— 628—629
Աստուածաբան— տես Գրիգոր Աստուածաբան
Աստվածատուր, գրիչ d ձեռ.-ի— LXX
Աստվածատուր, » k » — LXXIII
Ավագյան Ս.— XXVIII
Ավգալբեգյան Թ.— XXI, XXVI, 423, 427
Ավետիք, գրիչ m ձեռ.-ի— LXXIII
Ատթաս (Նաև Ատթան)— 135
Ատրիկէս (Նաև Ատրիկէկէս)— տես Ակրիտէս
Ատրոտեղիոս (Նաև Ատրոտեգիոս, Ատրոկիկոս, Ատրոտիղոս, Ատրոտիտոս, Ատրուեղիոս)— 145
Արբետիոն (Նաև Արբետիրն)— 135
Արիանոս(ք)— 274, 296, 596, 600
Արիոս— 132—133, 290, 566, 596, 606
Աբիոս— տես Ոսիոս
Արիստարքոս— 65
Արկիտէս (Նաև Արկրիտէս)— տես Ակրիտէս
Արշաւեր Կամսարական— 628
Արտակ, եպիս.— 628—629
Արտեմիդորոս (Նաև Արտէմեդորոս, Արտիմիդորոս, Արտեմիդիս)— 143
Արքեդայոս (Նաև Արքաեդայոս)— 138
Աւգէնտիոս (Նաև Աւթէնդիոս, Աւտէնդիոս)— տես Գաւդենտիոս
Աւղթաղաաս (Նաև Աւթաղոս, Աւթաղաաս)— 139
Ափոսատրիոն (Նաև Ափասատիովն, Ափոսաւորիոն)— 134
Ափրոդոսիոս (Նաև Ափոսդոսիոս, Ափրոդիոսիոս)— 145
Աքելիքոս— տես Ամփիւղոքոս

Բալսամոն— 553, 591, 600
Բասիլ, Բասիդ — տես Բարսեղ Կեսարացի
Բասիդիոս— 192
Բասիդէոս (յԱմասէ)— 153
Բասղ— տես Բարսեղ Կեսարացի
Բասոս (Նաև Բասո)— 192
Բասոս (ի Զեզմաաէ)— 138
Բասոնէս— (Նաև Բասանէս, Բասոնիա, Բասէնիոս)— 138
Բարդողիմէոս— 549
Բարսեղ Կեսարացի— XXV, XXXI—XXXIII, XLI, XLVII, LVII, LXIII, LXXIV, LXXVI, LXXVIII, 3, 4, 329, 333, 334, 358, 493, 496, 576, 613—614, 616, 618, 620, 622, 642—643, 651

Բարսեղես } — տես Բասիղէոս (յԱմասէ)
Բարսեղէոս
Բարսիղէոս
Բարսոս — տես Բասոս (ի Զեւգմատէ)
Բեկենտ } — տես Բիկենտ
Բենեկտ
Բեկտոր — տես Բիկտոր
Բերսաբէ — 389
Բիանորոս — 616
Բիգիոս (Եւս Բիգիոս) — 149
Բիկենտ — 134, 566—567
Բիկտոր — 134, 567
Բիստոս — տես Պիստոս (յԱթենէ)
Բիտոն — 566—567
Բիտոր — տես Բիկտոր
Բիւթանիոս — 191
Բիքոս } — տես Բ[illegible]
Բիւզիոս
Բուզանդ Փ[ավստոս] — VIII
Բրունս — LVI

Գաղէնգիոս — տես Գաւղենտիոս
Գադ, եպիս. — 628—629
Գաթրճյան Հ. — 626
Գալեմքարյան Գ. — IX
Գալուստ Ջուղայեցի, գրիչ X ձեռ.-ի — LXVII
Գաղիկղիոս — տես Կաղիկղիս
Գամաղիէլ — 51, 546
Գայիանոս — 567
Գայիոս — 135
Գասպար, գրիչ D ձեռ.-ի — LXII
Գաւղենտիոս — 255, 270—271
Գաքոս — տես Գաքէս
Գեղասիոս — 147
Գեննադիոս — 139
Գեորգ Մեղր — LIX
Գերանտիոս — 150
Գերենտիոս — 138
Գերմանոս — 150
Գերմանոս (ի Սեբաստէ) — 136
Գերմանոս (Նէապօլսոյ) — 567
Գեորգ Պալատցի — XLVI
Գէեղ — 248, 408, 458, 634
Գէորղէոս } (ի Պրուսիադոսէ) — 147
Գէորգինոս
Գինցել Ֆ. — 553
Գոգիանոս — 150
Գոլեր — տես Կոլեր
Գոմնոս — տես Գոմնոս (ի յԱստանտոնէ)
Գորգանիոս — տես Գորգոնիոս (ի Վերիտանէ)
Գորգիանոս — 606
Գորգիանոս — տես Գոգիանոս
Գորգիանոս — տես Գորգիոս
Գորգինիոս (ի յԱպողոնիադոսէ) — 147
Գորգիոս — տես Գէորղէոս (ի Պրուսիադոսէ)
Գորգիոս — 289—290
Գորգոնիոս (ի Վերիտանէ) — 142
Գորգոնիոս, քորեպիս. — 140
Գորգոնիոս — տես Գորգինիոս (ի յԱպողոնիադոսէ)
Գորգոս — տես Գորգիանոս
Գորգանիոս } — տես Գորգոնիոս, քորեպիս.
Գորգիանոս
Գորգիանոս — տես Գորգիոս
Գորգոնիոս — տես Գորգոնիոս (ի Վերիտանէ)
Գորգոնիոս — տես Գորգինիոս (ի յԱպողոնիադոսէ)
Գրամիւս (Եւս Գրանիոս) — 144, 568
Գրատ — 259
Գրիգոր Աստուածաբան — XXXIII, 4, 496
Գրիգոր Բագրեւանդացի — XXXVII
Գրիգոր Երզնկացի — LXXI
Գրիգոր Լուսավորիչ — IX, XV, XXI, XXVI, XXXIII, XLI, XLV, LIX, LXXVI, LXXVIII—LXXIX, 3, 243, 245, 393, 397, 402, 425, 428, 519, 536, 549, 576, 594, 625—626, 628—629, 661
Գրիգոր Մագիստրոս — 592
Գրիգոր Նէոկեսարացի — 496
Գրիգոր Նիւսացի — 496
Գրիգոր Պարթեւ — տես Գրիգոր Լուսավորիչ
Գրիգոր Տաթեւացի — IX
Գրիգոր, ստացող A ձեռ.-ի — LX
Գրիգոր, գրիչ b ձեռ-ի — LXIX
Գրիգոր, » F » — LXII
Գրիգոր, » T » — XXXII, LXVI
Գրիգորի, քահ. — 619
Գրիգորիոս (ի Բիւրիտոսէ) — 137
Գրիղորիոս — 192
Գրիգորիոս — 150
Գրիգորիս Տղա — LIX
Գրիղորիս — LX

Դակասիոս — 150
Դակոս — 149
Դամասկոս — տես Դակոս
Դանա — 389
Դանիէլ — 112, 176, 241
Դանիէլ, եպիս. — 628—629
Դասկոս — տես Դակոս
Դավթյան Ա. — XXVIII—XXIX
Դավիթ բեկ — LXVII
Դաւիթ — 26, 45, 241, 494, 526, 545, 642
Դաւիթ Ալաւկա որդի — VIII—IX
Դաքէս (Եւս Դաքըէս, Դաքոս) — 135
Դեոնեսիոս Աղեքսանդրացի — XXIX
Դէոնէսիոս Աթենացի — XXXIV, 4
Դէոնէսիոս Արիսպագացի — XXXIV, 4
Դիկասիոս (Եւս Դիասիոս) — 142
Դիմիտրակու Գ. — XXII

Դիոդոր, եպիս.— 333, 358, 620, 622
Դիոդոր, քա՛.— տես Դիոդոր եպիս.
Դիոդոր— 278
Դիոդորոս— տես Դիոդոր, եպիս.
Դիոնեսիոս Կրտսեր— 590
Դիոսկորոս Աղեքսանդրացի— XLVI
Դոմնոս (Նաև Դոմնաս. ի յԱստանտոնէ)— 145
Դոմնոս (Նաև Դոմնաս. ի Տրապիզոնտէ) — 141
Դոմնոս (Նաև Դոմնաս, Դողմնոս. ի Պանո-նէ)— 149
Դոոււետ Զ.— VIII
Դորոթէոս— 135
Դվորեցկի Ի.— XXII

Եգանյան Օ.— 651
Եդեսիոս— 146
Եդիթրէոս— տես Երիթրիոս
Եզեկիէլ— 40, 112, 241, 625, 642
Եզնիկ Կողբացի— XXXVI, 625
Եզր— 112, 241
Եզր, կթ. Հայոց— 530
Եթենիոս — տես Եթինէոս
Եթեսիոք— տես Եդեսիոս
Եթինէոս— 146
Եզագիոս— տես Եւղագիոս, քորեպիս.
Եզանիկոս (ի Տրիպաւլսէ)— 137
Եղիա— 47, 505, 544
Եղիազար, գրիչ C ձեռ.-ի— LXI
Եղիազար, » D » — LXII
Եղիշէ — XXXI, XXXIII—XXXIV, LXX, 628—629
Եղիսէ(ոս)— 36, 502
Ենիոս— տես Էնիաս
Եպիփան Կիպրացի— X, XXXI, XXXIV—XXXV, XXXVII, 4
Եսայի— IX, 112, 241, 494, 495, 529, 642
Եսիոս— տես Ոսիոս
Եստագիոս— տես Եւստագիոս
Երաստոս— 548
Երեմիա— 47, 112 241, 340
Երեմիա, եպիս.— 628—629
Երեմյան Ս.— VIII
Երեքթիոս (Նաև Երեքդիոս)— 142
Երէնիոս— 496
Երիթրիոս— 150
Երինիոս, Երիոս } — տես Երէնիոս
Եւգենիոս (Նաև Եւգինիոս. յԱպողոնիադէ) — 115
Եւգենիոս (Նաև Եւգինէոս, Եւգինոս. յԵւ-կարպուէ)— 144
Եւգենիոս (Նաև Եւգենէոս, Եւգինիտոս, Եւ-գինիոս)— 191—192
Եւգէնիոս — տես Եւմնիոս
Եւդէմոն— տես Եւդոմոն, քորեպիս.
Եւդէնտիոս— տես Գաւդենտիոս
Եւդիմոս— տես Եւդոմոս
Եւդրոմիոս (Նաև Եւդրամիոս), քորեպիս—140
Եւդոմոն, քորեպիս.— 140
Եւդոմոս (Նաև Եւդոմնոս) —144
Եւդոքիանոս(ք)— 274, 600
Եւեքիոս (Նաև Եւիքիոս)— 144
Եւթաղաաս— տես Աւթաղաաս
Եւթեսիոս— տես Եդեսիոս
Եւթինէոս— տես Եթինէոս
Եւղագիոս— տես Եւղագիոս
Եւլադինոս, Եւլագւոս } — տես Եւղագիոս (ի յԻկոնէ)
Եւթիոս (ի Սատաղայէ)— 141
Եւհեթիոս (Նաև Եւհեթդիոս)— 148
Եւղագիոս (Նաև Եւղագիոս. ի յԻկոնէ)— 144
Եւղագիոս (ի Սարամայէ)— 141
Եւղագիոս, քորեպիս.— 148
Եւղագիոս— 192
Եւղաւիոս— տես Եւղագիոս, քորեպիս.
Եւմնիոս (Նաև Եւմնիսիոս, Եւմինիոս)— 145
Եւնէքիոս— տես Եւեքիոս
Եւնոմիանոս(ք)— 274, 600
Եւվագիոս, Եւվագիոս } — տես Եւղագիոս (ի Սարամայէ)
Եւվագիոս— տես Եւղագիոս
Եւսեբ— տես Եւսեբիոս Կեսարացի
Եւսեբիոս (Նաև Եւսեբի. ի Մեգիտէ)— 146
Եւսեբիոս (յԱնտիոքէ)— 145
Եւսեբիոս (ի Նիկոմիդէ)— 147
Եւսեբիոս (յիշխանութենէ Ասորւոց)— 147
Եւսեբիոս, քորեպիս.— 146
Եւսեբիոս (ի Կեսարեայ)— 136, 567
Եւսեբիոս Կեսարացի— 190, 191, 204, 223, 496
Եւսեբիոս, Եւսեւեբիանոս } —տես Եւսեբիոս, քորեպիս.
Եւսեքիոս— տես Եւսիքիոս (ի Պարահիսէ)
Եւսեքիոս— տես Եւեքիոս
Եւսիթրիս (Նաև Եւսթրիոս, Եւսթրտիոս)—140
Եւսիքիոս (յԱղեքսանդրէ)— 140
Եւսիքիոս (յԱմաստրիդէ)— 142
Եւսիքիոս (ի Պարահիսէ)— 147
Եւսիքիոս— տես Եւտեքիոս (ի Սելեւկիէ)
Եւսոփիոս— տես Եւսեբիոս Կեսարացի
Եւստաթէոս (յԱրաթուսէ)— 138
Եւստաթէոս, Սեբաստիայի եպիս.— 573
Եւստաթէոս (Նաև Եւստաթիոս. յԱնտիոքէ)— 137, 566—567
Եւստաթէացիք— 190
Եւստագիոս— 150

Եւստողիոս (Նաև Եւստորիղիոս, Եւստրողիոս) — 153
Եւստաքիոս— տես Եւտիքիոս
Եւտալիոս— տես Ուխտաղիոս
Եւտաղիոս— տես Եւստաղիոս
Եւտեքիոս (Նաև Եւտիկիս. ի Սելեւկիէ)— 144
Եւտիւքինոս (Նաև Եւտիքիանոս)— 270, 599
Եւտիքիանոս (յԱմասէ)— 141
Եւտիքոս— տես Եւսիքիոս (յԱղեքսանդրէ)
Եւտիքիոս (Նաև Եւտիքոս, Եւտիւքիոս, Եւ-տէքիոս, Եւտուքիոս.)— 142
Եւտրիղիոս— տես Եւստողիոս
Եւրիոս— 145
Եւփիսիքիոս— տես Եւփսիքիոս (ի Տիւանէ)
Եւփիսիքոս— տես Եւսիքիոս (յԱմասարիդէ)
Եւփիքսիոս— տես Եւսիքիոս (յԱմաստրիդէ)
Եւփոոսինոս (Նաև Եւփողինոս)— 145
Եւփսիքիոս (ի Տիւանէ)— 140
Եփսիքիոս— տես Նախորդը
Եփրատիոն— 138
Եփրեմ Ասորի – XIX, XXXIII, 4
Եփրեմ, եպիս.— 628—629

Զաքարիա— 241
Զաքարիա, ռ ձեռ.-ի սրբագրող— LXXIII
Զենոբ (Նաև Զինոբ)— 497
Զենոբիոս— 137
Զենոն— 137
Զեւքսիոս (Նաև Զեւքսիս)— 145
Զիկ Գիմաքսեն— 628
Զոնարաս— 553, 591, 600
Զոպերոս— 135
Զուղոս— 138
Զուտէրիոս— տես Զոպերոս
Զօղոս— տես Զուղոս

Էլիա Անդրիան— 563
Էնգելս Ֆ.— VII—VIII, XIV, XXIII—XXIV
Էնիաս— 137

Թադենդիոս— տես Գաւդենտիոս
Թադէոս առաքեալ— XXVII, XXXIII, XXXVI, 3, 62
Թադոնիոս— տես Թալասիոս
Թալասիոս— 568
Թեւոդոտոս (ի Լաւոդիկէ)— 137
Թեւոդորոս— տես Թէոդոս
Թէգինէս— տես Հաջորդը
Թէոդինոս (ի Նիկիէ)— 147
Թէոդիաս— տես Թեւոդոտոս (ի Լաւոդիկէ)
Թէոդոս, կայսր— 273, 278, 600
Թէոդոս— տես Դիոդոր, եպիս.
Թէոդոս— 223
Թէոդոն— տես Ռոդոն, քորեպիս.
Թէոդոտիոս— տես Թեւոդոտոս (ի Լաւոդիկէ)
Թէոդոր } — տես Դիոդոր, եպիս.
Թէոդորոս }
Թէոդորոս— տես Թէոդոս
Թէոդորոս, քահ.— XXXV
Թէոդորոս (ի Յուսիադոնէ)— 146
Թէոդորոս (Ուգիլլիոյ)— 569
Թէոդորոս (ի Միդոնէ)— 137
Թէոդորոս (ի Տարսոնէ)— 139
Թէովնաս (Նաև Թէովնիաս, Թիովնասիոս. ի Կիզիկոնէ)— 142
Թէոփանէս, քորեպիս. (ի Գամրաց կողմանէ) — 141
Թէոփանէս (Նաև Թէոփիանէս, Թէուփանէս. ի Բիւթանացւոց կողմանէ)— 148
Թէոփիդոս— 150
Թողոն— տես Ռոդոն, քորեպիս.
Թովմա(ս) առաքեալ— 55, 59
Թօփճյան Հ.— XL

Իբն-Ալի— 567
Իկոնացւոց եպիսկոպոս— տես Ամփիւղոքոս
Իկտոր— տես Բիկտոր
Իմաստասէր Օձնեցի— տես Յովհաննէս Օձնեցի
Ինիաս— տես Էնիաս
Իսահակ— տես Սահակ Պարթեւ
Իսրայէլ— 390, 405, 441, 446
Իւրեգինէս (Նաև Իւրեգենէս, Իւրեգնէս, Իւրէգէնոս)— 496

Լալաֆարյան Ս.— XLVII
Լաուխերտ Ֆ.— LII, LVI—LVII, 550—552, 580, 585, 590, 598—599, 601—602
Լաւգենդիոս— տես Գաւդենտիոս
Լենին— LVIII
Լիկիան— 124, 153
Լուսաւորիչ— տես Գրիգոր Լուսաւորիչ

Խաչատուր, գրիչ J ձեռ.-է— LXIV
Խաչիկ վրդ. Դադեան— XL
Խաչիկյան Լ.— XXIX, XLVI, LXXV, 581, 583
Խաչկո, գրիչ t ձեռ.-ի— LXXV

Կադմոս (Նաև Կադիմոս)— 150
Կադիկղիս (Նաև Կադիկլիս, Կադիկոս)— 145
Կայեն— XXXIV, 409, 473, 637
Կայիափ (Նաև Կայիփ, Կայիփափա)— 51, 411, 546, 653
Կանդիկոս— տես Կադիկղիս
Կատիանոս— տես Կիտիանոս
Կարապետ, գրիչ g ձեռ.-ի— LXXII
Կելեստին— տես Կեղեստիանոս

Կեղեստիանոս— 277, 279—280, 601
Կեռարիանոս(ք)— 274, 6⁰⁰
Կեսարու որդի(ք)— 547
Կեստիանոս— տես Կեղեստիանոս
Կետիկյան Հ.— XXVII, XLVI
Կէլիստիանոս— տես Կեղեստիանոս
Կիկթլիանոս— տես հաջորդը
Կիկղիանոս— 148
Կիղիանոս— տես Նախորդը
Կիղրիղղոս— տես Կիւրիղղոս (ի Մաղոսէ)
Կիտիանոս (Նաև Կիւտիանոս)— 145
Կիրակոս Գանձակեցի— 563
Կիրակոս, գրիչ h ձեռ.-ի— LXXII
Կիրակոս— LIX
Կիւմիտիանոս— տես Կիտիանոս
Կիւրեղ Աղեքսանդրացի — XXXI, XXXIII, LXXII, LXXV, 4
Կիւրեղ— 496
Կիւրիղղոս (Նաև Կիւրղղոս, Կիրիղղոս. ի Կուէ)— 147
Կիւրիղղոս (Նաև Կիւրեղոս, Կիրիղղոս. ի Մաղոսէ)— 146
Կիւրիղղոս (Նաև Կիրիղղոս. ի Գամփոսէ)—147
Կիւրոն— 139
Կլեստիանոս— տես Կեղեստիանոս
Կղաւդիանոս (Նաև Կղաւդիոս)— 149
Կղեմէս — XXVII, XXXIV, XLI, XLVII, LVI, LVIII, LXXVII, LXXVIII, 3, 4, 75, 545, 548, 550, 557, 563, 625, 650
Կղեմենտոս (Նաև Կղեմետոս, Կղէմէնտէս)— 496
Կղիստիանոս— տես Կեղեստիանոս
Կղոդիանոս— տես Կղաւդիանոս
Կոլեր— IX
Կոստանդիանոս (Նաև Կոստանդինոս, Կոստանդին), կայսր — XXVII, XXXVII, LI, 116, 131, 205, 566, 567, 593
Կոստանդին Բարձրբերդցի— 563
Կոստաս կայսր— 596
Կունտոս, քորեպիս.— 147
Կւիտիանոս } — տես Կիտիանոս
Կւտիանոս }

Հակոբ— տես Յակոբ
Հակոբյան Ս.— XX, XXVI
Հարություն Խաչատրյան-Մարջանյանց, գրիչ № 4088 ձեռ.-ի— LXXV
Հեզանիոս— տես հաջորդը
Հեղիանոս— 191
Հեղիաս— 33, 36
Հեղիդորոս— տես Հեղիոդորոս
Հիղինոս— տես Հեղիանոս
Հեղիոդորոս— 136, 567
Հեղիպոս— տես Հեղպեդիոս
Հեղիսդորոս— տես Հեղիոդորոս
Հեղպեդիոս— 140
Հեղպիդիոս (Նաև Հեղպիոս, Հեղպիքիոս, Հեղպեդիոս)— 141
Հետիմասիոս (Նաև Հետմասէոս)— 143
Հերակլէոս (Նաև Հերակղիոս, Հերակլէս. ի Ջեղոնէ)— 141, 153
Հերակղիոս (ի Բարիոսէ)— 144
Հերակղիոս— 150, 192
Հեֆելե Կ.— XXII, LII, LVII, 567, 573, 590, 599
Հիպողիտ— XXXV, 4
Հիւպատոս— 192
Հոգեմարտ(ք)— 274, 600
Հոսիոս— տես Ոսիոս
Հովհան— տես Յովհան
Հովհաննես, եպիս. Անտիոքի— 601
Հովհաննես Օձնեցի— տես Յովհաննէս Օձնեցի
Հովսեփյան Գ.— LX
Հուսե Ռոբերտ— 566

Ղազար— 398
Ղադ— 628—629
Ղենկինիոս— տես Ղոնկինոս
Ղետոդորոս (Նաև Ղետեդորոս)— 146
Ղեւրոնտիոս— տես Ղեւոնտիոս
Ղեւի— 51, 546, 653
Ղեւոնդ— 628—629
Ղեւոնտիոս (Նաև Ղեւոնտինոս)— 140, 150
Ղինկինոս— տես Ղոնկինոս (ի Նէոկեսարեայ)
Ղինկինոս— տես Ղունկինոս (ի յԱսկաղոնէ)
Ղլաճյան Ա.— XXVII—XXIX, XLVI, 624, 627
Ղոնկինոս (Նաև Ղոնկիանոս)— 141
Ղուկաս, առաքեալ— 55, 61, 547—548
Ղուկաս, աւետարանիչ— 64, 241, 547—549
Ղուկիանոս— տես Ղունկինոս (ի յԱսկաղոնէ)
Ղուկաս— տես Ղուպոս
Ղունկինոս (ի յԱսկաղոնէ)— 136
Ղունկինոս — տես Ղոնկինոս (ի Նէոկեսարեայ)
Ղունկինոս (Նիկոպօլսոյ)— 567
Ղուպոս— 150
Ղօղ – տես Ղադ
Ղօղինոս— տես Պաւղինոս (յԱդանէ)

Ճանճիկ— 441

Մագնոս— 137
Մագքինոս— 567
Մալխասյանց Ս.— X, 591
Մակար(իոս) — XXXIII, XXXVII, 4, 136, 566—567
Մակեդոն— 273

Մակեդոնիոս (Եւս Մակեդոնիա. ի Մամուեստէ)— 140
Մակեղղոս / Մակեղոտ — տես Մարկեղղոս (յԱնկիւրէ)
Մակոս— տես Մարկոս (ի Սոանդէ)
Մաղաքիա, գրիչ № 659 ձեռ.-ի — LXXV—LXXVI, 548, 641
Մաղաքիա— 241, 625
Մանաճիհր Ռշտունի— 628
Մանանդյան Հ. — VIII, XV, XIX—XX, XXIV, XXVI
Մանդնոս— տես Մադնոս
Մանիկիոս (Եւս Մանիկոս) — 138
Մանիկեցիք— 133
Մանուէղ— XXXV, 4
Մանսի— LVI
Մաշտոց (Եւս Մաշդոց)— XXXIV—XXXV, XXXVII, LXXIV, 425, 428, 602, 628—629
Մատթէոս, ավետարանիչ— 241, 534, 549
Մարակունդէս— տես Տարակունդէս
Մարիանոս— տես Մարինոս (ի Ցամինէ)
Մարինոս— տես Մադրինոս (Ելեւթերուպոլսոյ)
Մարինոս (ի Լուխապոնտէ)— 143
Մարինոս— տես Մարտինոս (Գալմիրոյ)
Մարինոս (ի Ցամինէ)— 136
Մարիոս (Սէրաստիոյ)— 567
Մարիս (ի Քակեդոնէ)— 147
Մարկարիոս— տես Մակար(իոս)
Մարկեղայս— տես Մարկեղղոս (յԱնկիւրէ)
Մարկեղիանոս(ք)— 274, 600
Մարկեղղոս (Եւս Մարկելոս. ի Տաւոսէ)—142
Մարկեղղոս (Եւս Մարկէոս. յԱնկիւրէ)— 153
Մարկինոս — տես Մարինոս (ի Լուխապոնտէ)
Մարկիոս— տես Մակար(իոս)
Մարկիովնացիք—133
Մարկոս, ավետարանիչ— 59, 241, 547
Մարկոս (յԱղեքսանդրիայ)— 55, 547
Մարկոս (ի Բիոսէ)— 149
Մարկոս (ի Կաղաբրոսէ)— 148
Մարկոս (ի Սոանդէ)— 143
Մարկիսոս— տես Նարկիսոս (ի Ներոնիդէ)
Մարսիկիոս— տես Տարսիկիոս
Մարտինոս— 568
Մարքս Կ.— XIV, XXIII
Մաքսիմոս (յԱդատ քաղաքէ)— 136
Մաքսիմոս (Մաքսիմիանուպօլսոյ)— 567
Մաքսիմոս (Եւս Մաքսիմ) կայսր— 273, 276, 600
Մելիտոն (Եւս Մելիտոս)— XXXI, XXXV, LXVII, 4
Մելիք-Թանգյան Ն.— XXVII—XXXIII, 551, 557, 563, 572, 576, 600
Մելիք-Օհանջանյան Կ.— 563
Մելիքսեթ—Բեկ Լ.— XXVII—XXVIII
Մեղետ, եպիս.— 628—629
Մեղիտէ— LX
Մեղիտոն— տես Մելիտոն
Մեղիփոան (Եւս Մեղիփիոան)— 145
Մենոփանտոս (Եւս Մենոփանտէս. Մենոսփանտոս)— 142
Մեսեղ— 526
Մեսրոպ— տես Մաշտոց
Մերուժան, եպիս.— XXIX
Մերշապուհ— տես Ներշապուհ Մամիկոնէից եպիս.
Միրերիոս— տես Տիբերիոս (յԱտիովնէ)
Միրերիոս— տես Տիբերիոս (ի Տոթոսէ)
Միթրիս— 143
Միոփանտոս / Միսփանտոս — տես Մենոփանտոս
Միպերիոս— տես Միւպերիոս
Միտոս— տես Տիտոս (ի Գարտանոսէ)
Միւղերիոս— 138
Միքայել, գրիչ Ա ձեռ.-ի— LXV
Միքայել » Q » — LXVI
Միքիէ— 241
Մխիթար Գոշ— VIII, XVI, XXV
Մխիթար, վրդպ.— XXIX
Մխիթարյանց Ար.— XXVII, XLVI, 625—626, 628
Մկրտիչ, գրիչ ռ ձեռ.-ի—LXXIII
Մնացականյան Աս.— VIII
Մնէոս— 65, 548
Մովսէս Խորենացի — 566—567, 5?7, 591, 594, 602
Մովսէս Կաղանկատուացի — XLVIII, 502, 644
Մովսէս (ի Կաստաբաղէ)— 140
Մովսէս Քերթողահայր— LXXVII, 625, 645
Մովսէս— 20, 28, 31—33, 35, 39, 46—48, 63, 112, 270—271, 373, 389, 434, 446, 469, 493, 505, 514, 599, 631, 637, 642
Մպրոտոնէս— տես Պրոտոնէս

Յադենդիոս— տես Գաւդենտիոս
Յազկերտ, թագ. Պարսից — 427, 628—629
Յակոբ Ամասիացի— XLV
Յակոբ, առաքեալ— 58, 241, 404, 547—548
Յակոբ, տեառնեղբայր— XXXVII
Յակոբ, հայր Թուրենի— 445
Յակոբ Գպիր— 600
Յակոբ Ղրիմեցի— XXXI, XXXVI—XXXVII, LXXI—LXXII
Յակոբ Շամախեցի— X, XLIII
Յակոբ Ջուղայեցի, կթ. Հայոց— LXV
Յակոբ, գրիչ Ե ձեռ.-ի— LXIX
Յակոբոս (յԵրուսաղէմէ)— 54, 547
Յակոբոս (ի Մծբնէ)— 139

Յանուարիոս (Նաև Յանուանիաս, Յանուայիս) — 136
Յարաեմիգոս (Նաև Յարաեմիգիս)— տես Արաեմիգորոս
Յաւգէնտիոս— տես Գաւգենտիոս
Յեսու Նաւեայ— 36, 47, 112, 241
Յեւստաթէոս— տես Եւստաթէոս (յԱրաթուսէ)
Յոր (Նաև Յովբ)— 112, 241, 499, 643
Յովել— 241
Յովհան Մանդակունի— IX, XXVIII, XXXI, XXXIII—XXXIV, XXXVII, XLI, XLIII, LV, LXX, LXXVII—LXXIX, 3—4, 475, 491, 492, 524, 641—643, 646—647
Յովհան Ոսկեբերան— XXXI, LXIII
Յովհան Երուսաղէմացի— XXXV, 4
Յոհվան Կ. պոլսեցի— XXXIV, 496
Յովհան, եպիս.— 628—629
Յոհվան, ավետարանիչ— 60, 241, 404, 548—549
Յոհվան Սիւնական— 507
Յովհաննէս Իմաստասէր— տես Յովհաննէս Օձնեցի
Յովհաննէս Օձնեցի— X—XVI, XIX, XXIV, XXVI—XXVII, XXX, XXXIII, XXXVII—XXXVIII, XL—XLI, XLIII, XLVI—XLVII, LIII, LXVIII, LXXII—LXXIII, LXXV—LXXVI, LXXVIII, 3, 514, 516, 536, 544, 557, 560, 580, 586, 590, 598, 600, 616, 620, 622, 626—627, 639, 641—643, 646—647, 651
Յովհաննէս Սարկաւագ— VIII—IX
Յովհաննէս Մկրտիչ — 36, 47, 326, 397, 626
Յովհաննէս (յԵփեսոսէ)— 55, 547
Յովհաննէս (ի Պարսից)— 139
Յովհաննէս— 496
Յովհաննէս, գրիչ A ձեռ.-ի— LX
Յովհաննէս » K » — LXIV
Յովհաննէս » L » — LXIV
Յովհաննէս » O » — LXV
Յովհաննէս » R » — LXVI
Յովհաննէս » Z » — LXVIII
Յովհաննէս » №2964 » — LXXVII
Յովհաննիսյան Ար.— LXXII
Յովնան— 241
Յովսէս— 404, 653
Յովսէփ, եպիս.— 628—629
Յովսէփ— 51
Յովնագար— 496, 642
Յուդա Սկարիովտացի— 38
Յուդա, մատնիչ— 241, 248, 457, 634
Յուդա— 51, 546—547, 653
Յուդաս— 404
Յուլիոս (Նաև Յուլիս)— 254, 262
Յուլիոս— տես Ոսիոս
Յուզիանոս— 133
Յուզիոս— տես Յուլիոս (Նաև Յուլիս)
Յունագար— տես Յովնագար
Յունուայիոս— տես Յանուարիոս
Յունվարիոս (Հիերիգունտինոյ)— 567
Յուստոս— 51, 546, 653

Նարկէսոս— տես Նարկիսոս (յԵրինոպաւլսէ)
Նարկիոս— տես Նարկիսոս (ի Ներոնիադէ)
Նարկիսոս (յԵրինոպաւլսէ)— 140
Նարկիսոս (ի Ներոնիադէ)— 139
Նարկիսոս— 150
Նաւնէքիոս— տես Նունեքիոս
Նեկիտաս— տես Նիկետէս
Նեստոր— 277—280, 493
Նեստոր(իոս) (ի Սիեգրոնէ)— 146
Ներշապուհ Մամիկոնէից եպիս. — XXIV, XXVI, XXIX, XXXIII, XLVI—XLVII, LIII, LXXVI—LXXVIII, 3, 475, 478, 576, 638—639, 651, 664, 665
Ներոն— 65, 548
Ներսէս Ա, կթ. հայոց— 428, 526, 628—629
Ներսէս Բ, կթ. հայոց — XXIV, XXVI, XXIX, XXXIII, XLVI, XLVII, LIII, LXXVI—LXXVIII, 3, 475, 478, 576, 651, 638—639, 664—666
Ներսէս Կլայեցի, կթ. հայոց — XXXV—XXXVI
Ներսէս, կանոնախմբի հեղինակ — XXXIV, 4
Ներսէս, քահ. ձեռ.-ի տեր— LXIV
Նեքտառ— XXXV, 4
Նիկասիոս (Նաև Նիկաս, Նիկանիոս)— 150
Նիկետէս— 140
Նիկոդիմ— LVII, 553
Նիկոդիմոս— 51, 546, 653
Նիկոլ, գրիչ I ձեռ.-ի— LXIV
Նիկոմաս (Նաև Նիկոմա)— 138
Նոյ— 28, 473, 495, 642
Նոյման Գ.— IX
Նորկէոս— տես Նարկիսոս (յԵրինոպաւլսէ)
Նունեքիոս— LII, 143, 153

Շահխաթունյանց Հ.— XXIX
Շմաւոն— 547

Ոդիա— 45
Ոլիմպիա (Նաև Ողոմպիա)— 269
Ոնեսիմոս— 65, 95
Ոսէոս, Ոսիա, Ոսիմոս — տես Ոսիոս
Ոսիոս— 252—255, 258, 260—263, 265—266, 268—270, 566, 597—598
Ոսկյան— XLVI

Ոստոս— տես Յուստոս
Ովիոն (Նաև Ովասոն, Ովուոն, Ոուոն)— 142
Ովսէ— 241
Ուիտաղիոս— 153
Ուլցեն— LVI
Ութտալիոս }
Ուղիտաղիոս } — տես Ուիտաղիոս
Ուղղիպոս— 191
Ուվաղիպոս }
Ուվաղպիոս } — տես նախորդը
Ուտալիոս }
Ուրտալիոս } — տես Ուիտաղիոս
Ուրանիոն (Նաև Ուրանիոս)— 568

Չամչյան Մ.— XXV, XLVII

Պալճյան Աղ.— XXVII
Պանտոնիոս— տես Պրոտոնէս
Պանրքարիոս }
Պանրքարիս } — տես հաջորդը
Պանրքոյ եպիս. }
Պանքարիս (Նաև Պանքարիոս)— 142
Պաուղես }
Պտուղե } — տես Պասիդեւս
Պտուղեոս }
Պապոս— 192
Պասիդեւս— 150
Պատասիոս— տես Պեգասիոս
Պատիդես— տես Պասիդեւս
Պատնէս— տես Պրոտոնէս
Պատրափիլոս— 136, 567
Պատրիկիոս (ի յԱմպղադէ)— 144
Պատրիկիոս (ի Մաքսինուպաւլսէ)— 145
Պատրուփիլոս }
Պատրփիւղոս } — տես Պատրափիլոս
Պարսեղ— տես Բարսեղ Կեսարացի
Պարտիկիոս— տես Պատրիկոս (ի Մաքսինու-պաւլսէ)
Պաւղիկարպոս— 144
Պաւղինոս (յԱդանէ)— 140
Պաւղինոս (ի Ցազմիւրոսէ)— 137, 568
Պաւղիոն (ի Բարիոսէ)— 143
Պաւղոս, առաքեալ— 50, 55, 63, 65—66, 241, 342, 360, 371, 387, 390, 405, 444, 456, 546, 548—549, 617, 621, 633, 653, 660
Պաւղոս (յԱնայէ)— 143
Պաւղոս (յԱպամէ)— 144
Պաւղոս Խոստովանող— 596
Պաւղոս (ի Ղարանդոնէ)— 147
Պաւղոս (ի Նէոկեսարեայ)— 138
Պաւղոս (ի Տարսոնէ)— 153
Պաւղոս Սամոսատցի— 130. 133, 278, 565
Պաւղովն— 133
Պեգասիոս— 138
Պեգարիոս— 148
Պենրամոն— տես Պետամոն
Պեսասիոս— տես Պեգասիոս
Պեստիկոս— 143
Պետամոն (Նաև Պետաման)— 135
Պետասիոս }
Պետգասիոս } — տես Պեգասիոս
Պետրափիւոս— տես Պատրափիլոս
Պետրինիոս— 142
Պետրոս, առաքեալ— 18, 50, 65, 82, 241, 254, 387, 404, 503, 505, 653
Պետրոս (Ահիլայու)— 567
Պետրոս (ի յԱւղէ)— 136
Պետրոս (Իամնիոյ)— 567
Պետրոս (յԻկոնէ)— 153
Պետրոս (ի Նիկոպաւլսէ)— 136
Պետրոս (ի Գնգարեայ)— 138
Պետրոս Ավետ-Սեթ— գրիչ № 3788 ձեռ.-ի— LXXV
Պիստոս (յԱթենէ)— 149
Պիստոս (ի Մարկիտնոպաւլսէ)— 148
Պիվոդյան Էմ.— XXIII
Պիտրա Ի.— LII, LVI—LVIII, 550, 556, 580, 585, 586, 590, 598—602, 614—616
Պողինոս— տես Պաւղինոս (յԱդանէ)
Պոդոս— տես Պաւղոս Սամոսատցի
Պոսոով— 148
Պոտլի Մ.— LII, LVI—LVII
Պորէսիոս— տես Պորբեսիոս
Պորփիւր(իոս)— 131, 566
Պրատանէս— տես Պրոտոնէս
Պրէստիկոս— տես Պեստիկոս
Պրիսկ— 64, 548
Պրիստոս— տես Պիստոս (յԱթենէ)
Պրոկոպիոս (Նաև Պրոկոպէս)— 143
Պրոպիս— տես Նախորդը
Պրոտոնէս (Նաև Պրոտոնէոս)— 148
Պրոբեսիոս— 192
Պօղինոս— տես հաջորդը
Պօղոս (Մաքսիմիանուպօլսոյ)— 567
Պօղիոս— տես Պաւղիոն (ի Բարիոսէ)
Պօղոս— տես Պաւղինոս (ի յԱզմիւրոսէ)
Պօսով }
Պաւսոով } — տես Պոսոով
Պաւսոոքով }

Ռոլլի Գ.— LII, LVI—LVII
Ռակկհամ— LVI
Ռոգոն (Նաև Ռուգոն), քորեպիս.— 141
Ռուբէն— 445

Սարաինոս— տես Սարինոս (ի Գարգարայէ)
Սարելիանոս(ք)— 274, 600
Սարեղ— 133
Սարինոս (Ասքալօնիոյ)— 567
Սարինոս (ի Գարգարայէ)— 136
Սաեգոս (Նաև Սաեգոմ)— 150

Սակատոս (Յուն. Սատկոս)— 150
Սահակ Երուսաղէմի— 496
Սահակ Ձորոփորեցի— XXVI, XXXIII, XLI, LIII, LXXVI—LXXVIII, 3, 506—507, 625, 645
Սահակ Պարթև— IX, XXI, XXVI—XXVII, XXXIII—XXXIV, XLI, XLVI—XLVII, LV, LXXIV—LXXVI, LXXVIII, 3, 4, 362, 367, 386, 402, 423, 425, 428, 530, 602, 623—629, 642, 651, 661
Սահակ Վերջնոյ— տես Սահակ Ձորոփորեցի
Սաղամինէոս— 150
Սամուելյան Խ.— VIII, XI, XXVIII
Սամուէլ— 99, 389, 496, 642, 656
Սամսոն (Յուն. Սամփսոն)— 496, 642
Սանատրուկ— 549
Սատրատիգիոս— տես Սարատիոո
Սարատիովն— տես Սերապիոն
Սարգիս, գրիչ E ձեռ.-ի— LXII
Սարգիս, » f » — LXXI
Սաւուղ— 389, 499, 643
Սեբերիանոս— XXXI, XXXV, 4, 497
Սերէոս— 566
Սերիոս— տես Եւսեբիոս Կեսարացի
Սեղբեստրոս— 566
Սեեւղոս } — տես Սեղեւկրոս, քորեպիս.
Սեւղոս }
Սեկունդոս (ի Պտղոմէ)— 135
Սեկունդոս (ի Տաւքլիրէ)— 135
Սեղեւկիոս, քորեպիս.— 138
Սենկղոնդոս— տես Սեկունդոս (ի Պտղոմէ)
Սենկունդոս— տես Սեկունդոս (ի Տաւքլիրէ)
Սեոսվերոս— տես Սեւուվերես
Սեսանդ— տես Սեւանտոս
Սեվերիոս— 615
Սերապիոն— 135
Սերաո— 143
Սերգիանոս— 153
Սերիկիոս (Յուն. Սերեկիոս, Սերիկոս)— 138
Սեւանտոս— XXIX, XXXIII, XLI, XLVI, LXXVII—LXXVIII, 3, 467—468, 602, 636
Սեւերոս (Յուն. Սեւերես, Սելեերոս)— 139
Սեւեւկիոս— տես Սեղեւկիոս, քորեպիս.
Սեւոնդիոս— տես Ղեւոնտիոս
Սեւուվերոս (Յուն. Սէուվերես)— 139
Սիգանոս } — տես Սիգուանոս (յԻսաւրացւոց մայրաքաղաքէ)
Սիգիգանոս }
Սիգուանոս (Յուն. Սիւգուանոս, Սիգիանոս. յԱզովտայ)— 136, 567
Սիգուանոս (յԻսաւրացւոց մայրաքաղաքէ)— 146
Սիմէոն, կթ. Աղուանից—XXXI, XXXV, LV, LXXIV
Սիմոն, կախարդ — 59—60, 82, 99, 248, 456, 547, 549, 633, 634, 662
Սիմոն Վէմ— 22, 23, 59, 61, 66, 541, 547—549
Սիմոն Պետրոս— տես Սիմոն Վէմ
Սիոն, կթ. Հայոց— XXVI, XXXIII, XLVI, 3
Սիրաք— 113
Սկադեմիոս— տես Ակադեմիոս
Սմբատ Գունդստապլ— VIII, XVI, XXV
Սմբատ Զարեհավանցի— 592
Սմբատյանց Մ.— LXVII
Սոկրատ Սքոլաստիկոս— 566—567, 573, 615
Սոկրատ— XXXV, 4
Սողոմոն— 112, 241, 389
Սովպատրոս— 139
Սուղիանոս— տես Սիգուանոս (յԱզովտայ)
Սոփոնիա— 241
Սոֆոկլես Ե.— XXII
Ստեփան,, վրդ.— LXXII
Ստեփանոս (ի Բարոտանէ)— 146
Ստեփանոս Տարոնեցի— տես Ասողիկ
Ստեփանոս Օրբելյան— XXIV
Ստեփանոս, քորեպիս.— 140
Ստեփանոս, գրիչ g ձեռ.-ի— LXXII
Ստեփանոս, » № 657 » — LXXVI
Ստրատիոս— 149
Ստրատոփիլա (Յուն. Ստրատիփիլա, Ստրատոփոլիա)— 141

Վազգեն Ա, կթ. Հայոց— XXX
Վահան Ամատունի— 427, 628—629
Վաղարշ, թագ. Հայոց— 577
Վաղենտինոս— 150
Վաղենտին(ք)— 133
Վանական վարդապետ— IX
Վաչագան, թագ. Աղուանից— XXIV, XXVI, XXXIII, 4, 644
Վասակ Սիւնի— 427, 628—629
Վարդան Բաղիշեցի— XLIV
Վարդան Մամիկոնեան— 426, 628—629
Վարդան, գրիչ Y ձեռ.-ի— LXVII
Վրեն Խորխոռունի— 427, 628—629
Վրթանէս, եպիսկոպոսապետ Սիւնեաց— XLI

Տարիթա— 502
Տաճատ, եպիս.— 628—629
Տաշյան Հ. — XXVII, XXIX, XL, XLVI, LVI, 542, 544—546
Տարակունդէս— 140
Տարսիկիոս— 144
Տեր խաչիկ, ձեռ.-ի տեր— XXXII, LX
Տեր Հովսեփյան Հովսեփ, գրիչ W ձեռ.-ի— LXVIII
Տեր Մաթեոսյան Հակոբ, գրիչ № 3369 ձեռ.-ի — LXXVIII
Տեր Մովսիսյան Մ.— 567, 615

Տերտիղոս— 65. 548
Տիբեր— 19
Տիբերիոս (յԱտիոմնէ)— 147
Տիբերիոս (ի Տոթոսէ)— LII, 135
Տիբերիոս (Տէնտիւրիտիոյ)— LII
Տիգրանյան Ս.— XXIX—XXX, XLI, XLVI, LXXV, 542
Տիմոթէոս (Եւս. Տիմէիոս. ի Կիրիսարոնէ)—140
Տիմոթէոս Աղեքսանդրացի— 496, 603
Տիմոթէոս— 50, 65 242, 342, 389, 546, 548—549, 653, 660
Տինանոս— տես Տիրանոս
Տիտոս— 65, 242
Տիտոս (ի Գարտանոսէ)— 135
Տիրանոս— 135
Տիքիանոս— տես Եւտիւքինոս
Տրտրափիզա— տես Ստրատոփիլա
Տողոմաքոս— 144
Տրդատ, Թագ. Հայոց— XXI, 549
Տրիտոս— տես Տիտոս (ի Գարտանոսէ)

Փաղոս— տես Փաղաղոս
Փաղադլփոս, Փաղատղիոս — տես Փիղադեղփոս (Յուղիպոլսէ)
Փաղադոս— 138
Փաղակոս— տես Փղակոս
Փաւստոս— տես Փոստոս
Փեղիանոս— տես Եւգենիոս
Փեռի— 51, 546, 653
Փետրափիւլոս— տես Պատրափիլոս
Փէլէտոմն, Փիլէտոմն — տես Փիղետոն
Փիլակոս— տես Փղակոս
Փիլիմոն— 242
Փիլիպպոս— տես Փիղիպպոս
Փիլիքս— տես Ամփիւղոքոս

Փիլոն Տիրակացի— 566, 615
Փիղադեղրոս, Փիղադեղրոտ — տես Փիղադեղփոս (Յուղիապոլսէ)
Փիղադելփոս (ի Պինպիապոսէ)— 142
Փիղադեղփոս (Յուղիապաւլսէ)— 142, 153
Փիղակոս— 144
Փիղառփոս— տես Փիղադելփոս (ի Պինպիապոսէ)
Փիղետոն— 192
Փիղիպպոս, առաքեալ — XXVII, XXXIII, XXXVI, LV, 3, 549
Փիղիպպոս (ի Գամփիայէ)— LII, 135)
Փիղիպպոս (ի Գանեփիւսիոյ)— LII
Փիղիպպոս (ի Մամփիսէ)— LII
Փիղոկապոս— 137
Փիղոքէնոս— 137
Փիւլոկապէս, Փիւղոկապոս — տես Փիոոկտպոս
Փիւղոքենոս— տես Փիղոքէնոս
Փղակոս— 143
Փղիքենոս— տես Փիղոքէնոս
Փղորենտիոս (Եւս. Փողորէնտիոս)— 143
Փոստոս— 146
Փոտինոս(ք)— 133, 274, 600
Փօտէնտիոս— տես Գաւդենտիոս

Քարիսիոս— 602
Քոլանջյան Ս.— XLVII

Օթաղայակ— տես Աւթաղաաս
Օձնեցի— տես Յովհաննէս Օձնեցի
Օրմանյան Մ.— XXVII, XL

Ֆինկ Ֆ.— LXXII

Ե

ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

Ագուլիս— LXII
Աղանա— XXVII, 140
Ագովն— տես Ատիովն
Աղրիանապոլիս— 144
Աղրիանոս (Նաև Աղրիանուս)— 148
Աղանիա— 143
Ազոտ քաղաք— 136, 567
Ազովտիա (Նաև Ազոտիա) — 136, 567
Աթենք— 149
Ահարոնի տուն— 541
Ահիլա— 567
Աղազիա— 568
Աղեսփոնիա— տես Առեսպոնիա
Աղեքսանդրիա (Նաև Աղեքսանդր) — 55, 58, 120, 140, 289, 547, 566, 606
Աղուանք— 503
Աղփոկրիտիանոս (Նաև Աղփոկրիտին, Աղփ-կիտիանոս)— 134
Ամասիա— 141, 153
Ամենոնիա— տես Ծմովնիա
Ամպղագիա — 144
Անտ— 143
Անդպերգոս— տես Անտիպերգոս
Անկիւրիա (Նաև Անկյուրիա)— XXII, XXXIII, XLI, XLV, LVI, LXXVI—LXXVIII, 3, 151—153, 179, 560—561, 569—570, 573—575, 594—595
Անկիւրիա (Գաղատացւոց)— 142
Անկիւրիա (Լիւղացւոց)— 143
Անտինոս— 135
Անտիոք — XXXIII, XLI, LVI, LXI, LXXVI—LXXVIII, 3, 4, 59, 137, 153, 202, 204, 275, 358, 547, 553, 563, 566, 567, 586, 601—602, 620, 622
Անտիոք (Պիսիդացւոց)— 153
Անտիոք (Կիտիացւոց)— 145
Անտիոք (Իսաւրացւոց)— 146
Անտիպերգոս (Նաև Անտիւպերգոս)— 135
Անտրիոն— տես Ատիովն
Աշտիշատ— XXVIII
Ապամեա— 137, 144
Ապապոմիա (Նաև Ապապոլիս)— 144
Ապողոնիադ (Կիտացւոց)— 145
Ապողոնիադոս (Բիւթանացւոց)— 147
Առեսպոնիա— 137
Ասիա— 60, 275, 548–549
Ասիտցւոց կողմ— 142
Ասկաղոն (Նաև Ասքալոնիա)— 136, 567
Ասորեստան— 62
Ասորիք— 547, 586
Ասորւոց իշխանութիւն— 137, 147
Ասորւոց կողմ— 50, 546
Աստանտոնիա— 145
Աստուածածնի վանք— LXXII
Աստրախան— LXVII
Ատիովն (Նաև Ատրիովն)— 147
Արար(իա)— 62, 548, 586
Արարացւոց աշխարհ— 547
Արարացւոց գաւառ— 58
Արարացւոց կողմ— 138
Արաթուս (Նաև Արեթոս, Արեթուս)— 138
Արրակ (Նաև Արրոս)— 138
Արմեն լեռ— LIX
Աւղ— 136
Աւռբիովն— տես Ատիովն
Աւրոս— 148
Ափասանշրիով
Ափասանշրով
Ափոսատրիման
Ափսանշրով
} — տես Աղփոկրիտիանոս
Ափրոդիս (Նաև Ափրոդիս, Ափրոդիտ)— 145
Աքայիա— 60
Աքայացւոց աշխարհ— 547
Աքայացւոց կողմ— 149

Բաբելոն— 62, 548
Բարբարոսաց աշխարհ— 63
Բարբարոսի սահման— 548
Բարիոս— 143—144
Բարետանիա— 139
Բարոտանիա— 146
Բարս (Նաև Բարոս)— 135

Բեռնիկ (Եւս Բիռնիկ)— 135
Բերիա— LXXIII
Բեստոս— տես Փեստոս
Բերս— տես Բարս
Բյուզանդիոն— LXXVII
Բիոս (Եւս Բիւոս)— 149
Բիտիանոս (Եւս Բիտիան, Բիտանոս, Բե-տիանոս)— 141
Բիւզանդիա— 61, 548—549
Բիւթանացւոց աշխարհ— 61, 548
Բիւթանացւոց կողմ— 147
Բիւթանիա— 274
Բիւրիտոնիա— 60
Բիւրիտոս (Եւս Բիւրիտոն)— 137
Բոսպոր } — տես Պոսփոր
Բուսպոր }
Բոստրիա (Եւս Բոսոր, Բուստր)— 138
Բորոս— տես Բարս
Բուտան (Եւս Բուան)— 139
Բրիտանիա— 547
Բօքս— տես Բարս
Գաբաղ— 138
Գաբեղ— 138
Գադարա } — տես Գարգարա
Գադարոս }
Գազա— 136, 567
Գալիոպոլ— LXXV
Գակիաս }
Գակիոս } — տես Դաքիոս
Գակիկոս }
Գաղան— տես Քաղանիա
Գաղատիա— 59, 547—548
Գաղատացւոց կողմ— 142
Գաղաց գաւառ— տես Գէղք
Գաղղիա— 60, 547
Գամրաց կողմ— 140
Գամրացւոց կողմ— տես Գարմանացւոց կողմ
Գանգրա— XXIX, XXXIII, XLI, XLVI, LIII, LVI—LVII, LXXVI, 3, 188, 190, 192, 201, 573, 579, 580
Գանգրացւոց եկեղեցի— 191
Գապիտոլիա— 567
Գարանդացւոց կողմ — տես Գարգանացւոց կողմ
Գարբաղ } — տես Գաբաղ
Գարբող }
Գարգարա— 136
Գարգանացւոց կողմ— 149
Գարմանացւոց կողմ— 149
Գաւիդ— տես Գոռիդ
Գդամաւս (Եւս Գդամաս, Գդամոն, Գթա-մաս)— 142
Գդաց գաւառ— 150
Գդաց սահման— 62
Գեղաց գաւառ— տես Գէղք
Գեղաց գաւառ— տես Գդաց գաւառ
Գէղք— 62, 150, 548
Գիանիսադ (Եւս Գիտնիադ)— 139
Գիտացւոց կողմ— տես Կիտացւոց կողմ
Գիւռեղ— տես Գոռիդ
Գնգարիա (Եւս Գնգար)— 138
Գող— 62, 548
Գողիդ— տես Գոռիդ
Գողաք— 138
Գոռիդ (Եւս Գոռեղ)— 144
Գորդանացոց կողմ— տես Գարգանացւոց կողմ
Գունգարիա— տես Գնգարիա
Գուոս— տես Դիւոս

Դամասկոս— 137
Դանիոս— տես Դաքիոս
Դարմամանացոց կողմ— տես Դարմանացւոց կողմ
Դալոս— տես Տալոս
Դաւրէժ— տես Թավրեզ
Դաքիոս— LII, 148
Դիւոս (Եւս Դուոս, Դուլուս)— 150
Դվին— IX, XIII, XX—XXI, XXIV, XXVI, XXIX, XXXIII, XLI, XLVI, 4, 638
Դումու— տես Թումու

Եգաս— 140
Եգիպտոս— 58, 120, 274, 547
Եգոնիա— տես Իկոնիա
Եզաս— տես Եգաս
Եթովպիա— 503
Եթուման— տես Թումու
Եհանան— LXII
Եմենոնիա— տես Եմովնիա
Եմեսիա (Եւս Եմեկիա)— 137
Եմովնիա— 144, 568
Ենուպաւլիս— տես Ոնոպաւլիս
Եպիփանիա— 138—139
Եվդոկիա— LXXII
Ետիսր } — տես Եմեսիա
Ետիւր }
Ետփիփան— տես Եպիփանիա
Երապաւլիս— 137, 549
Երինոպաւլիս— 140
Երիքով (Եւս Երեքով)— 136
Երուպաւլիս— տես Ոնոպաւլիս
Երուսաղէմ— IX, XXVIII, 54, 58, 114, 121, 136, 547—549, 563, 566—567
Եւկարպոս (Եւս Եւպարկոս, Եւկադիա)— 144
Եփեսոս— XXV, XXXIII, XLI, XLV—XLVI, LVI, 3, 55, 60, 142, 277, 278, 281, 547—549, 601—602, 636

Զարուղոնիա (Նաև Զրողոն)— 136, 567
Զնդոնիա (Նաև Զեյոն, Զենոն)— 141, 153
Զեւղմատ (Նաև Զեւողմադ, Զիւղմատ)— 138
Զմիւռնիա— տես Սմիւռնիա

Էլևթերուպոլիս— տես Ազատ քաղաք
Էջմիածին— XLV
Ըսփիփան— տես Եպիփանիա

Թավրեզ— LXVIII
Թատիրոն— տես Թիատիրոնիա
Թերայիդոսի կողմ— 135
Թերայիս— 58, 547
Թեսաղիա (Նաև Թեսաղաւ)— 149
Թեսաղոնիկ—60, 149, 548—549
Թեսաղոնիկեցւոց (Նաև Թեսաղացոց) կողմ — 149
Թեսաղոնիկեցւոց մայրաքաղաք— 268
Թեքիրդաղ— LXXII
Թէատիրան— տես Թիատիրոնիա
Թէոդուպոլիս— տես Կարին
Թիատիրոնիա (Նաև Թիատիրան)— 143
Թիացւոց կողմ— 144
Թորգոմայ տուն— 426, 429, 628—629
Թումու (Նաև Թումուան)— 135
Թրակացւոց աշխարհ— 61, 548
Թրակիա— 275

Ժամուեստա— տես Մամուեստիա

Իտմնիա— 567
Իկոնիա (Նաև Իկոնիոն)— 144, 153
Իսավրիա— 568
Իսաւրացւոց կողմ— 146
Իսաւրացւոց մայրաքաղաք— 146
Իսրաէլ— 621
Իտալիա— 60, 547

Լալոս— տես Լարոս
Լարդոն— տես Ղարանդոն
Լարոս (Նաև Լարիոս)— 138
Լաւոդիկէ (Նաև Լավոդիկէ) — XXII, XXXIII, XLI, XLVIII, LII, LV—LVI, LXXVII, 3, 137, 143, 153, 224, 228, 557, 590—591
Լեմնուիա— 145
Լիբիա Վերին— 135
Լիկիա— 135
Լիկոնիա— 549
Լիմնու— տես Լեմնուիա
Լիսինիա— 568
Լիսարա— 548
Լիւդացւոց կողմ— 143
Լիւդիա— 136, 567
Լիւրեկացւոց աշխարհ— 549
Լիւրիկիա— 549
Լով— LXXIII
Լուդապոնտ— տես Լուիապոնտ
Լուիա— 142
Լուիապոնտ— 143

Խոզաձրոյ թաղ (Աղուլիսում)— LXII
Խոտանան գյուղ— LXII
Խուժաստան— 62, 548

Ծոր— 548

Կաբթագնոս } — տես Կառթագոնոս
Կաղթոգնոս }
Կաղղարալ }
Կաղղարադ } — տես Կաստարադ
Կաղղադ }
Կաղարրոս (Նաև Կաղարոս, Կաղարրոս) —148
Կաղարրոս Միւսացւոց— 148
Կամենից— LXIV, LXVI
Կապադովկիա— 289, 606
Կապատիանէս— տես Գակատիանէս
Կառթագնոս— 148
Կառթագնոսի կողմ— 148
Կաստարադ— 140
Կատարիա— 567
Կարդանացւոց } կողմ — տես Գարդանաց-
Կարդանացւոց } ւոց կողմ
Կարին— XXVI, XXXV, 4
Կարկուր— 145
Կաւթագնացւոց կողմ — տես Կառթագնոսի կողմ
Կաֆա— LXXV
Կենոս— 135
Կեսարիա— XXXIII, XXXVI, XLI, XLV, LIII, LXXVI—LXXVIII, 3, 58, 136, 150, 153, 168—169, 179, 560—561, 567, 569, 570, 573
Կեսարիա (Ասորւոց)— 138
Կեսարիա (Բիւթանացւոց)— 148
Կեսարիա (Գամրաց)— 140
Կիրիստոնիա (Նաև Կիպիդդոն, Կիւրիւստրոն) — 140
Կիզիկոն— 142
Կիլիկիա— տես Կիւլիկիա
Կինդար— տես Գնդարիա
Կինոն— 142
Կիպրոս— 147, 602
Կիտացւոց կողմ— 145
Կիւրիրոտանիա (Նաև Կիւրուբիտոն, Կիւրի-բիրիտոն)— 146
Կիւլիկեցւոց կողմ— 50, 139, 546
Կիւլիկիա— LIX, 59, 547, 586
Կղաւդիապաւլիս— 146
Կդդիք— 145

Կոլոնիա— տես Ղարահիսար
Կոմանիա (Գամրաց)— 140
Կոմանիա (Հայոց)— 141
Կողմանիա— 140
Կոստանդնուպաւլիս— XXV, XXXIII, XXXV, XLI, XLVI, LVI, 3, 273, 276, 278, 566, 600, 636
Կով— 145
Կորնթացւոց աշխարհ— 60, 548—549
Կորոպիս (Եւ Կորապիս)— 146
Կու— 147
Կուռղուրէ— 134, 566—567, 596

Համասիա— տես Ամասիա
Հայաստան— XIII, XV, XXI, XXIV, XLV
Հայաստան աշխարհ— 397, 402
Հայոց աշխարհ— 426, 428, 548—549, 625, 628, 635
Հայոց երկիր— 648
Հայք— 62, 141, 503, 549
Հայք (Փոքր)— 141
Հեմիսր— տես Եմեսիա
Հերակլոս (Եգիպտացւոց)— 135
Հերակղիոս— 148
Հիերիգունտինա— 567
Հիպոպոնիա (Եւ Հիպպոնիա, Հիպիպոնիա) — 143
Հնդիկ(ք)— 55, 59, 547
Հնդկաց սահման— 59, 547—548
Հոռոմոց գաւառ— 19
Հոռոմոց տուն — 541
Հռոմ— 59—60, 65, 134, 255—256, 276, 279, 503, 547—548, 563, 566—567, 597, 601

Ձագավան— IX, XXVIII
Ձիթենեաց լեռ— 19–20, 541

Ղարահիսար— LXIX
Ղարանդոն— 147
Ղարասու— LXIV, LXV, LXVI, LXXI, 612
Ղաւոդիկե— տես Լաւոդիկե
Ղեմնու— տես Լեմնուիա
Ղուիապոնտ— տես Լուիապոնտ
Ղրիմ— LXXI—LXXII
Ղրիմաց աշխարհ— LXVI

Մագդոնիա— 145
Մագոգ— 62, 548
Մագոս— 146
Մագրաս— LXXV
Մակեդոնիտ— 55, 149, 547
Մակեդոնիա— տես Մագդոնիա
Մակեդոնացւոց կողմ— 149
Մամուեստիա (Եւ Մամեստա)— 140
Մամփիս— տես Պանեփիւսիա

Մանազկերտ— XXVIII, 641—642
Մանեագաս, Մտնեավաս — տես Տանէագոս
Մարաց աշխարհ— 548
Մարգոս— տես Մագոս
Մտրգվտն— LXXII
Մարկիանոպաւլիս— 148
Մաքսիմիանուպօլիս (Պաղեստինոյ)— 567
Մաքսինուպաւլիս (Պամփիւլացւոց)— 145
Մեղիտ (Եւ Մելիտոն)— 146
Մեմփիտիա— LII, 135
Մետրոպաւլիս— 144
Միջագետաց աշխարհ— 548
Միջագետք— 62, 139, 568, 586
Միոնիա, Միւոնիա — տես Սմիւռնիա
Մծբին— 67, 139
Մոսեսգա— տես Մամուեստիա
Մովսէսի տուն— 541

Յաղմիւրոս— 137, 568
Յամինիա— 136
Յիպոպոնիա— տես Հիպոպոնիա
Յովհաննայ անապատ— LIX—LX
Յորդանան— 36, 532
Յուղիապաւլիս (Եւ Յուլիպօլիս, Յուղրիապաւլիս)— 142
Յուսիադոնիա (Եւ Յուսիան, Յուսիադոն) — 146
Յոշնայ— 139

Նազարէթ— 19, 541
Նեոկեսարիա— տես Նէոկեսարիա
Ներոնիադ— 139
Նէապօլիս— 567
Նէոկեսարիա — XXXIII, XLI, XLV, LVI, LXXVI, LXXVIII, 3, 138, 141, 177, 179, 560—561, 569—570, 575
Նիկիա— XXV, XXVII, XXXIII, XXXV—XXXVII, XLI, XLV, LI—LII, LVI, LXV, LXXVI, LXXVIII, 3, 4, 61, 115, 133, 147, 152, 190, 205, 274, 275, 493, 548, 553, 560—561, 565—567, 569–570, 575, 588, 591, 596, 602, 642
Նիկոմիդիա— 61, 147, 153, 548
Նիկոպաւլիս— 136, 144, 567
Նոր Ջուղա— XXX, XLVIII, LIX

Շահապիվան— IX, XVII, XIX—XX, XXIV, XXVI, XXIX, XLI, XLVI—XLVII, LXV, LXXII, LXXIV, LXXVII—LXXXIII, 3, 427, 546, 576, 620, 625—630, 635, 651
Շարաս— տես Լարոս
Շիրակվան— XXVII
Շմշադ (Եւ Շիմշաղ)— 138

Ոնոպաւլիս — 142
Որոպլիս — տես Կորոպլիս
Ուղիլիա — 568
Ուղիոպոլիս (Նաև Ուլիպաւլիս) — 153
Ուրհայ — 61—62, 139

Պալմիրիա — 569
Պակատիանէս — 228, 590
Պաղեստինացւոց աշխարհ — 58, 547
Պաղեստինացւոց գաւառ — 567
Պաղեստինացւոց կողմ — 136
Պամփիա — տես Պանեփիւսիա
Պամփիւլացւոց կողմ — 145
Պամփյուլիա — 602
Պամփոս — 147
Պամփորացւոց, Պամփարացւոց — տես Պոսփորացւոց
Պանեմուտիքոս (Նաև Պանէմատիքոս, Պանեմօտիքոս) — 146
Պանեփիւսիա — LII, 135
Պաննոնացւոց (Նաև Պանանացւոց) կողմ — 149
Պաննոնիա — 149
Պանփղագոնացւոց կողմ — 142
Պաւլահու եկեղեցի — LIX—LX
Պատկանիանէս, Պատկիանէս, Պատկանիան, Պատկանի — տես Պակատիանէս
Պատորոնիա (Նաև Պատրոն) — 144
Պարահիս (Նաև Պարահիւս) — 147
Պարրեա — 135
Պարզեւաց երկիր — 36
Պարթեւք — 62
Պարուսիադոս — տես Պրուսիադոս
Պարս — տես Բարս
Պարոամի վանք — LXXI
Պարսք — 62, 139, 503, 547
Պարտանոս — 135
Պարտավ — IX, XXIX
Պաւղոս — տես Պտղոմ (Փիւնիկեցւոց)
Պեղոս — 135
Պեղուսիոնի աշխարհ — 547
Պետրոպոլիս — LXVII
Պերգիա — 145
Պէէնպոդիա — 141
Պինպիապոս (Նաև Պինպիպպոս) — 142
Պիսիդացւոց կողմ — 144
Պոնտացւոց կողմ — 141
Պոնտոս — 59, 275, 547
Պոսփոր — 150
Պոսփորացւոց (Նաև Պորփորացւոց) կողմ — 150
Պտղոմ (Եգիպտացւոց) — 135
Պտողոմ (Նաև Պտողոս. Փիւնիկեցւոց) — 137
Պրուսիադոս (Նաև Պրուսիւսդոս, Պրոսանդու) — 147

Ջուղա — LXV

Ռոդ — 145

Սարամա (Նաև Սաքամդ, Սարամո) — 141
Սաղամին (Նաև Սաղմին, Սաղոմին) — 147
Սամարացւոց աշխարհ — 547
Սան — 143
Սանազովն — տես Սինազովնիա
Սատաղ (Նաև Սատաղա, Սատալ) — 141
Սարգիկե — XXIII, XLI, XLV, XLVI, LVI, LXIX, LXXVIII, 3, 250, 252, 566, 591, 596, 598
Սարգիկե (Թրակացւոց) — 148
Սարգոնիա — 143
Սարկուր — տես Կարկուր
Սեբաստիա — 136, 567, 573
Սելեւկիա — 144—145, 290, 606
Սելովկ (Ասորւոց) — 137
Սելովկ (Իսաւրացւոց) — 146
Սեմփո — տես Մեմփիտիա
Սեւան — LXXV
Սեւ լեռ — LIX
Սէլկիա — տես Սուտէննէս
Սիարրոս (Նաև Սիարրուս, Սարրոս) — 145
Սիդոն — 137
Սիեդրոն (Նաև Սիեդոս, Սիեդրովն, Սիէդնոս) — 146
Սինազովնիա — 143
Սինէական լեռ — 33
Սիոն — 58, 547
Սիս — IX, XXVII—XXVIII
Սիրասկիդէս — 137
Սկիւթոպաւլիս — 136, 567
Սկյուտար — XXVII, XL
Սմիւռնիա — 142
Սյունիք — LXII
Սոդոմ (Նաև Սոդոմ) — 139
Սուտէննէս — 568
Սուրիա — 59, 586
Սպանիա — 60, 547
Ստանդ — 143
Սաիրիւունիա (Նաև Սաիրուն, Ստիրիւն, Ստուրուն) — 149

Վերիտանիա (Նաև Վերիտոն) — 142
Վիրապ — 519

Տալիա — տես Իտալիա
Տան — տես Սան
Տանդ — տես Սանդ
Տանէադոս — 137

Տարսոն— 139, 153, 620, 622
Տարսովն— տես Սարդոնիա
Տաւոս (Եւ Տաւուս, Տորոս)— 142
Տաւքլիք (Եւ Տօքլիւք)— 135
Տերմուս (Եւ Տերմոս)— 145
Տէնտիւրտիա— LII
Տիբուն— տես Ստիբիւունիա
Տիւան— 140
Տիւոս— տես Դիւսս
Տիւրոս— 137
Տոթոս (Եւ Տորոս, Տաւթէոս)— LII, 135
Տրապիզոնտ— 141
Տրիպաւլիս— 137, 143

Փաղադեղփոս— 143
Փաղաւիդ— 140
Փարբետ— տես Պորբետ
Փեստոս— 149
Փիլիպպուպաւլիս— 596
Փիղադեղփիա— 139, 602
Փիտիանոս— տես Բիտիանոս
Փիւղովնի աշխարհ— 59
Փիւնիկեցւոց աշխարհ— 547
Փիւնիկեցւոց իշխանութիւն— 137, 586
Փիւնիկիա— 58
Փլաւադ— տես Փաղաւիդ
Փղադեղրոս— տես Փաղադեղփոս
Փղաւադ— տես Փաղաւիդ
Փղշտացւոց տուն— 547
Փոսատրիոն— տես Աղփոկրիտիանոս
Փռիւգացւոց կողմ— 143
Փռիւգիա— 55, 547, 590
Փտղոմ— տես Պտղոմ (Եգիպտացւոց)

Քաղանիա (Եւ Քահան)— 138
Քաղկեդոն— 147
Քնդարիա— տես Գնդարիա

Օքսենտի եկեղեցի— LXIV—LXVI

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Էջ

I. Նախաբան . . . . VII—LXXIX

Օգտագործված ձեռագրերի նկարագրություն LIX

II. Կանոնագիրք Հայոց . . . . 1—537

Շարադրութիւն կանոնաց եղեալ եւ այս կարգ եւ չափ գլխոցն 3

Ցանկ միահամուռ կանոնիս 5

Ա. Սահմանք եւ կանոնք զոր եդին աշակերտքն Քրիստոսի 18

Բ. Երկրորդ առաքելական կանոնիս (Կղեմէս) 67

Գ. Կանոնք յետ առաքելոց Հարանց հետեւողաց 101

Դ. Կանոնք Նիկիական 114

Ե. Կանոնք Անկիւրեայ 151

Զ. Կանոնք Կեսարեայ 168

Է. Կանոնք Նէոկեսարեայ 177

Ը. Կանոնք Գանգրայ 188

Թ. Կանոնք Անտիոքայ 202

Ժ. Կանոնք Լաւոդիկեայ 224

ԺԱ. Կանոնք սրբոյն Գրիգորի 243

ԺԲ. Կանոնք Սարդիկեայ 250

ԺԳ. Կանոնք Կոստանդնուպաւլսի ժողովոյն 273

ԺԴ. Կանոնք Եփեսոսի ժողովոյն 277

ԺԵ. Կանոնք Աթանասի 282

ԺԶ. Կանոնք Բասղի 329

ԺԷ. Կանոնք սրբոյն Սահակայ Հայոց հայրապետի 363

ԺԸ. Հայոց կանոնիս (Շահապիվան) 422

ԺԹ. Թուղթ Սեւանաեայ եպիսկոպոսի 467

Ի. Կանոնք Ներսէսի կաթողիկոսի եւ Ներշապհոյ Մամիկոնէից եպիսկոպոսի 475

ԻԱ. Կանոնք Յովհաննու Մանդակունւոյ Հայոց կաթողիկոսի 491

ԻԲ. Կանոնք Աբրահամու Մամիկոնէից եպիսկոպոսի 501

ԻԳ. Կանոնք վերջնոյ Սահակայ կաթողիկոսի 506

ԻԴ. Կանոնք տեառն Յովհաննիսի Իմաստասիրի Հայոց կաթողիկոսի 514

Հիշատակարան 535

III. Մանրագրություններ . . . . 539—647

1. Առաքելական կանոնախումբ 541

2. Կղեմեսի կամ երկրորդ առաքելական կանոնախումբ 550

3. «Հարանց հետեւողաց» կանոնախումբ 558

4. Նիկիայի ժողովի կանոնախումբ 560

5. Անկյուրիայի ժողովի կանոնախումբ 569

6. Կեսարիայի ժողովի կանոնախումբ 573

7. Նեոկեսարիայի ժողովի կանոնախումբ 575

8. Գանգրայի ժողովի կանոնախումբ 579

9. Անտիոքի ժողովի կանոնախումբ 586

10. Լավոդիկեի ժողովի կանոնախումբ 590
11. Գրիգոր Լուսավորչի կանոնախումբ 594
12. Սարդիկեի ժողովի կանոնախումբ 596
13. Կոստանդնուպոլսի ժողովի կանոնախումբ 600
14. Եփեսոսի ժողովի կանոնախումբ 601
15. Աթանաս Աղեքսանդրացու կանոնախումբ 603
16. Բարսեղ Կեսարացու կանոնախումբ 613
17. Սահակ Պարթևի կանոնախումբ 623
18. Շահապիվանի ժողովի կանոնախումբ 627
19. Սևանաոս եպիսկոպոսի կանոնախումբը 636
20. Ներսեսի և Ներշապուհի կանոնախումբ 638
21. Հովհան Մանդակունու կանոնախումբ 641
22. Աբրահամ Մամիկոնեից եպիսկոպոսի կանոնախումբ 644
23. Սահակ Ձորոփորեցու կանոնախումբ 645
24. Հովհաննես Օձնեցու կանոնախումբ 646

IV. Հավելված 649–668

Կանոնագրքի հնագույն բեկորներ 650
Ա 652
Բ 654
Գ 657
Դ 661
Ե 662
Զ 667

V. Ցանկեր . . . . 669—740

Ա. Կանոնախմբերի առաջաբանների սկզբնատողեր 672
Բ. Կանոնախմբերի հոդվածների սկզբնատողեր 673
Գ. Առարկայական ցանկ 697
Դ. Անձնանունների ցանկ 724
Ե. Տեղանունների ցանկ 735

ՆԿԱՏՎԱԾ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Էջեր	Տողեր	Տպված է	Պետք է լինի
LII	ծանոթ. 1	θειων	θειων
LVI	38	ոչ	և ոչ
3	9	Նէո-կեսարեայ	Նէոկեսարեայ
7	7	Լ.Դ	ԼԴ
9	23	ՌՀՌՀԸ(ՌՀԱ)	ՌՀ, ՌՀԸ(ՌՀԱ)
20	14	տէրամրն	տերամրն
42	1 (տողատակ)	e անգգունֆ	e անգգունք
86	9	առաւել	առաւել
91	4 (տողատակ)	εισελθῃ, ἢ αιρετικων συνευξασθαι	εισελθοι, ἢ αιρετικων προσευξασθαι
95	9, 11	տէրանց, տէրանցն	տերանց, տերանցն
97	1	որդիս	որդիս
154	1 (տողատակ)	երիցունք	երիցանց
160	12	յաժտ	յաշտ
210	10	որպէսիս	որպիսիս
217	5 (տողատակ)	τῆς	τῆς
235	8 '	արկանել ի տաճարին Աստուծոյ,	արկանել. ի տաճարին Աստուծոյ
240	4	հանկանակաւ	հանգանակաւ
241	8	Ապղիու.	Ապղիու,
242	2	առ Երրայեցիս	Առ Եբրայեցիս
262	6	գոյ	գոլ
274	1	հոգնմարտ	հոգեմարտ
274	7	հոգնմարտացն, զՄարըեղիանոսացն	հոգեմարտացն, զՄարեղիանոսացն
298	14	ի գործարութեան	ի գործ արութեան
359	4	աւրէնագրութեանն	աւրէնսգրութեանն
531	16	տէրամբ	տերամր
560	23	Նիկոյ	Նիկկոյ
561	27	հոգած	հոգված
593	2	հրյաների	հրեաների.
617	45	հոգվանում	հոգվածում
633	24	ի ստա.	ի սուտ

Բացի նշված վրիպակներից, մի քանի վերնագրերից հետո կետ է դրված. պետք չէ։

1280

ՎԱԶԳԵՆ ԱՐՏԱՇԵՍԻ ՀԱԿՈԲՅԱՆ
ВАЗГЕН АРТАШЕСОВИЧ АКОПЯН

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ

Տպագրվում է ՀՍՍՀ ԳԱ
պատմության ինստիտուտի
գիտական խորհրդի հանձնարարությամբ

Նկարչական ձևավորում՝ Լ. Ա. Սաքոյանի
Տեխ. խմբագիր՝ Մ. Ա. Կափլանյան
Սրբագրիչ՝ Վ. Ա. Հակոբյան

ՎՖ 06775 Պատվեր 1280, հրատ. № 1035, ԽՀԽ 678, տպաքանակ 1'

Հանձնված է արտադրության 5/IX 1961 թ.։
Ստորագրված է տպագրության 9/XII 1964 թ.։
Տպագր. 51,5 մամ. հրատ. 60 մամ.։
Թուղթը՝ 84 × 108[1]/16։
Գինը 4 ռուբ.։

ՀՍՍՀ Մինիստրների սովետի մամուլի պետական կոմիտեի
պոլիգրաֆարդյունաբերության գլխավոր վարչության Պոլիգրաֆկոմբինատ,
Երևան, Տերյան 91։